

INDC

S A C R O R U M
C O N C I L I O R U
NOVA,

ET AMPLISSIMA COLLECTIO
TOMUS TRIGESIMUS PRIMUS

REPRODUCTION

EN FAC-SIMILÉ

TIRÉE A 250 EXEMPLAIRES SEULEMENT

PAR LES PROCÉDÉS ANASTATIQUES

DE

C. REINECKE, A BERLIN

POUR

H. WELTER, ÉDITEUR
RUE BERNARD-PALISSY, N° 4, A PARIS
ET A LEIPZIG, SALOMONSTRASSE, 16

1906

SACRORUM
CONCILIORUM
NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO

IN QUAE PRÆTER EA, QUÆ
PHIL. LABBEUS. ET GABR. COSSARTI

Et novissime NICOLAUS COLETI in lucem edidit,

ET OMNIA INSUPER IN SUIS LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR.

JONNES DOMINICUS MAN

ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRESTANTE

EM.^{MO} CARDINALI DOMINICO PASSIONE

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS CUR

Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,

Ad MS. Codices Vaticanos, Lucenses aliosque recensita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CÆTERIS EDITIONIBUS DESI

TOMUS TRICESIMUS PRIMUS

Ab anno MCCCCXL. usque ad orationem Georgii Scholaris ad Synodum de p

VENETIIS MDCCXCVIII

APUD ANTONIUM ZATTA.

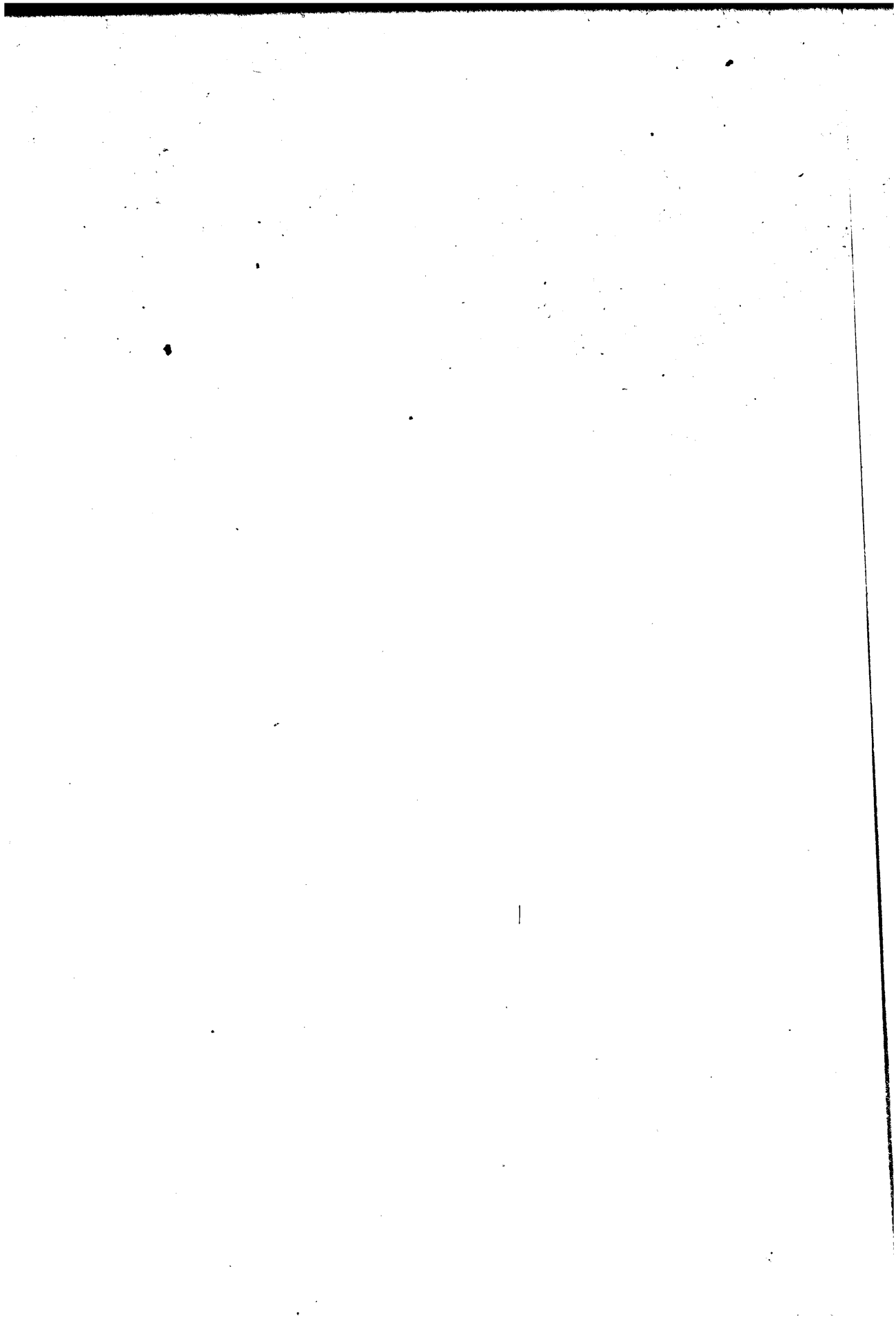
SUPERIORUM PERMISSIS

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Welter Bibliopolo Via di S. Bernard Philisy 9, Parisiis M)

BASILEENSE G. CONCILIUM.

6

ANNO 5 instruam, ad eandem S. V. & demum ad ANNO que, licet magna sint & audientium animos ANNO nonnullos catholicos principes, ut qualis in- oblectent, cum quando huic salutifero operi CHRIS

SYLLABUS

EORUM, QUÆ TOMO XXXI. CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice notata sunt, huic nostræ Editioni noviter accessere

ANNO CHRISTI	AD BASILEENSE CON- CILIIUM Documenta anni	ANNO CHRISTI	Bituricensis II conventus in causa schismatis ecclesiam sein- dentis.
1440	1440. pag. 1. 2	1441	63
	✂ Protestatio regis Franciæ de obedientia præstanda Eugenio Papæ. <i>ibid.</i>		✂ Responsio ejusdem Turrecremata in blasphemam & sacrilegam invektivam ad SS. canonem justissimæ condemnationis damnatissimæ congregationis Basileensium, ex <i>M. S. codice Lucensi nunc primum edita.</i>
	✂ Oratio Domini Roderici Episcopi Palentini ad SS. P.P. Eugenium &c. <i>ibid.</i>	1441	127
	✂ Oratio ejusdem Roderici Episcopi ex parte Regis Hispaniarum &c. 7. 8	1431	127
	✂ Oratio D. Roderici Episcopi Palant ex parte ejusdem Regis Hispaniæ, &c. 11. 12		✂ Ad concilium Basileense Appendix II.
1441	✂ Documenta annorum 1441.		✂ Ea, quæ per ambasiatorem concilii sunt ad partem proposita coram SS. D. N. S. pontific. & S. collegio Dom. cardinalium, ex <i>cod. Char. Mediceo - Laurentiano nunc primum edita.</i>
1442	1442. 1443. 17		✂ Summonitio archiep. Cant. & suffrag. ad conc. Basil. 129
1443	✂ Eugenii Papæ IV. bulla de concordia per suos nuncios facta in Britannia minori &c. <i>ib.</i>	1431	✂ Regis Angliæ ad D. S. pontificem ex <i>M. S. cod. Medic. Laurent. nunc primum datur.</i>
	✂ Litteræ conc. Basil. ad episcopum Segobricensem electum. 21		132.
1444	✂ Documenta anni 1444. &c. 25. 26.		✂ Regis Angliæ ad concilium, ex <i>eodem codice nunc primum datur.</i>
	✂ Litteræ concilii pro confirmanda electione Joannis Grunvalder Schismatici card. in episcopum Frisingensem <i>ibid.</i>		133
1445	✂ Documenta annorum 1445.	1432	Adnotatio editoris. 135
1446	1446. &c. <i>ibid.</i>		✂ Commissio pro precibus fiendis pro conversione Bohemorum. <i>ibid.</i>
	✂ Oratio Anez Silvii episcopi Tergestini pro fideli Alamanorum obedientia, reconciliationeque schismatis, ac celebrando concilio eorum Eugenio P. IV. <i>ibid.</i>		Litteræ regis Angliæ ad imperatorem, ex <i>eodem M. S. cod. Medic. Laurent. nunc primum edita.</i>
	✂ Ad Basileense concilium Appendix I. 33. 34		137
1433	✂ CPTanum concilium in causa juris præsidendi concilio, inter Patriarcham CPTanum, & mittendum a R. Pontifice ablegatum suum, ventilata, anno 1433. habitum. <i>ibid.</i>	1432	✂ Epistola regis Hispaniæ ex <i>eodem codice nunc primum edita.</i>
	✂ Ad Bituricense concilium I. in causa schismatis ecclesiam agitantis & pragmaticæ Sanchonis, additio. <i>ibid.</i>		138
1438	✂ Concilium Bituricense. 35	1432	✂ Cedula data cardinalibus commissariis ex parte oratorum electorum imperii, ex <i>eodem codice nunc primum datur.</i>
1439	✂ Moguntinus conventus in causa schismatis Basileensis. 39. 40		139
	✂ Editoris Præmonitio in sequentem orationem &c. 41	1432	✂ Convocatio prælatorum, & cleri provinciæ Cantuar. 140
	✂ Oratio Jo. M. de Turrecremata ex ord. Predicat. in Moguntino conventu habita, cum esset eo missus orator per SS. D. N. Eugenium Papam, ex <i>M. S. codice Lucensi nunc primum edita.</i> 41. 42	1432	✂ Convocatio eorundem 141
		1432	✂ Copia litteræ Ambasiatorum concilii existentium apud S. regem Francorum, ex <i>M. S. cod. Medic. Laurent. nunc primum edita.</i>
		1437	145
			✂ Convocatio Prælatorum & cleri provinciæ Cant. 146
			Littera universitatis studii Oxon. 151
			✂ Universitatis studii Cantabrig. 154
			✂ Responsiones universitatis Oxon. ad petitiones religiosorum possessionatorum oblatæ. 156

ANNO CHRISTI		ANNO CHRISTI
1437.	Littera scripta de Basilea D. cardinal. Ursino, ex eodem d. Medic. nunc primum data 159	1437.
1438	Littera scripta card. Ursino per Regem Roman. ex eodem codice nunc primum edita. 161	1443
	Copia Litteræ missæ de Basilea procuratori ducis Burgundiar, ex eodem codice nunc primum edita. 162	1438
1437.	Appendices variæ ejusdem P. Mansi ad Concilium Basileense &c. 163 164	
	Litteræ per Dominum Rothomagensem &c. <i>ibid.</i>	
	Littera Missæ de Ursinis, de Basilea &c. 165	
	Littera Domini S. Angeli Missa Collegio &c. 166	
	Epistola Episcopi Ratisponensis &c. 168	
	Extractio super adventum Husitarum &c. 169	
	Epistola Anonymi ad Cardinales. 171	
	Littera Missa de Basilea Domino &c. 172	
	Littera Scripta de Basilea &c. 173	
	Epistola Frandæ Episcopi Portuensis Card. &c. 175	
	Inhibitio facta per unum stantem Basileæ &c. <i>ibid.</i>	
	Littera Concilii Basiliensis &c. 178	
	Littera Nicolai de Fortradicis &c. 179	
	Littera Missa per regem Angliæ &c. 180	
	Appellatio Cardinalis de Ursinis &c. 181	
	Epistola Clarissimi Viri domini de Cusa &c. 186	
	Bulla Felicis quinti. 188	
	Altera Bulla Felicis quinti. 189	
1436	Excerpta Historica ad Concilium Basileense spectantia Cod. 68. 192	
	Appendix altera ad Basileense Concilium. 196	
1408	Excerpta ex scripto inedito Joannis de Polemar 197	
1436	Ex Sermone de superioritate Concilii Abbatis Siculi &c. 205	
	Epistola D. Aeneæ Silvii Senensis &c. 220	
1437	Copia Instrumenti super modo tento &c. 230	
	Copia Cedula D. Legati Julliani, Cardinalis S. Sabinae &c. 234	
	Responsio D. Archiepiscopi Panormitani ad Cædulam D. Legati &c. 238	
	Epistola Stephani Comitum Palatini Rheni ac Bavarie &c. 243	
	In superiorem Epistolam Collectoris &c. 244	
	Collectoris præmonitio in	

succedentem Bulla Felicis V. &c. 246
Litteræ Felicis V. Felix electus V. 247
Relatio D. Joannis de Ragusio &c. 248
In sequentes Tabulas Admonitio P. Mansi &c. Comparsata Pragensia &c. 273
Bohemicum Conciliabolum, anno 1434. &c. 277
Concilium Bituricenses, pro Approbatione Pragmaticæ Sanctionis &c. 283
Abrogatio pragmaticæ sanctionis per Ludovicum XI. Regem Gallie 287
Conventus Aureliæ tempore Xisti IV. & Ludovici XI. pro renovanda &c. 288
SYNODICON VENETUM S. Laurentii Justiniani proto-Patriarchæ Veneti jussu &c. 289
De Constitutionibus, ex Constitutionibus Thomæ Patriarchæ Gradensis 291
Ex Concilio Dominici Patriarchæ Gr. 292
Ex Constitutionibus Bartholomæi Episcopi Secundi. <i>ibid.</i>
Rambertus Episcopus. <i>ibid.</i>
Ex Synodo Marci Episcopi. <i>ibid.</i>
Ex Synodo D. Laurentii Justiniani. <i>ibid.</i>
De Consuetudinibus, ex Synodo D. Laurentii Justiniani. 293
Idem D. Laurentius. <i>ibid.</i>
De Electione, ex Concilio D. Egidii Patriarchæ. 294
Ex Concilio D. Thomæ Patriarchæ. 295
Ex Synodo D. Laurentii Justiniani. <i>ibid.</i>
De Renunciatione, ex Concilio Dominici Patriarchæ 296
Ex Conciliis Angeli, Egidii, Dominici Patriarchæ. <i>ibid.</i>
Ex prædictis Conciliis. <i>ibid.</i>
Ex Concilio Thomæ Episc. Castellani. <i>ibid.</i>
Ex Synodo D. Laurentii Episcopi 297
De Officio Vicarii, ex Concilio Dominici Patriar. <i>ibid.</i>
De Officio Ordinarii; ex Synodo Ramberti Ep. <i>ibid.</i>
De Majoritate, ex Concilio Egidii Patr. <i>ibid.</i>
Ex Concilio Thomæ / Dominici Patr. 298
Ex Concilio Thomæ Patr. <i>ibid.</i>
De Procuratoribus, ex Concilio Egidii Patr. <i>ibid.</i>
Ex Concilio præfati Egidii. 299
Ex Concilio Dominici Patr. <i>ibid.</i>
Idem Egidius. <i>ibid.</i>
Idem. <i>ibid.</i>
De Jurejurando, ex Concilio Bartholomæi Episc. 300
De Vita & honestate Cleric., ex conciliis Egidii, Laurentii, Dominici, & Angeli Patr. <i>ibid.</i>
Ex eodem <i>ibid.</i>
Ex

Ex Concilio Angeli Ep.	301
Ex Synodo Ramberti Ep.	ibid.
Ex Constitutionibus D. Marci Lando.	ibid.
Idem M.	302
Ex Constitutionibus D. Francisci Matipet. Ep. Cast.	ibid.
Idem Franciscus.	ibid.
Ex Synodo D. Laurentii Just. Ep. Castellani.	303
De Concubinariis, ex Synodo A. L. F. V. Pa.	304
Ex Concilio D. Thomæ Pat.	306
Ex Concilio Ramberti Ep.	ibid.
Ex Concilio Angeli Ep. Castellani.	307
Ex Synodo Marci Lando.	ibid.
De Armorum prohibitione, ex Concilio Egidii Patr.	308
Ex eodem Concilio.	ibid.
Ex Concilio Bartholomæi Episc.	ibid.
Ex Concilio Thomæ Pat.	ibid.
Ex Synodo Ramberti Ep.	ibid.
De Institutionibus, ex Synodo Bartholomæi Ep.	309
Ex Synodo Angeli Episc. Cast.	ibid.
Ex Synodo Angeli Delph.	310
Ex Synodo Marci Ep.	ibid.
Idem M.	ibid.
De Clericis non residentibus, ex Concilio Egidii Patr.	311
Idem.	ibid.
Ex Concilio Dominici Pat.	ibid.
Ex Concilio Thomæ Pat.	312
Ex Synodo Bartholomæi Episc.	ibid.
Idem.	ibid.
Ex Synodo Angeli Delphino.	ibid.
Ex Synodo Marci Lando.	313
Idem.	ibid.
De habitantibus Cellis vel Domibus Ecclesiarum.	314
Ex Concilio Egidii Pat.	ibid.
Idem.	315
Ex Concilio Thomæ Pa.	ibid.
Ex Synodo Marci I.	ibid.
De celebratione Missarum, & modo celebrandi Divina Officia.	316
Ex Concilio Egidii Pat.	ibid.
Ex eodem.	ibid.
Ex Concilio D. Patr.	317
Ex eodem.	ibid.
Ex Concilio Thomæ Pat.	319
Ex Concilio Angeli, Laurentii, & Dominici Pat.	ibid.
Ex Conciliis A. & E. Pat.	ibid.
Ex Concilio Thomæ.	320
Ex eodem Concilio.	ibid.
Ex Synodo Bartholomæi Ep.	ib.
Ex Synodo prædicta.	321
Ex eodem.	ibid.
Ex Synodo Ramberti Ep.	322
Ex eodem.	323
Ex Synodo Francisci Bembo E.	ibid.
Ex Synodo Angeli Corario E.	323.
Ex Synodo Marci Lando E.	ibid.
Eodem.	324

De Oblationibus dividendis &c.	ib.
Ex Concilio Egidii Pat.	ibid.
Ex eodem.	ibid.
Ex Concilio Thomæ Pat.	325. 326 & seq.
Ex Synodo Bartholomæi Episc. Cast.	ibid.
Ex eodem.	ibid.
Ex Concilio Thomæ Pat.	330
De Concilio D. P.	ibid.
De Decimis.	332
Ex Concilio E. P.	ibid.
Ex eodem.	ibid.
Ex Synodo Ramberti Ep. Ca.	333.
Ex Synodo Bartholomæi Episc. Ca.	ibid.
Eodem.	ibid.
Ex Synodo Laurentii Just.	ibid.
De rebus Ecclesie non alienandis.	334
Ex Concilio Dominici Pat.	ibid.
Ex Synodo Angeli Ep.	ibid.
De Ecclesiis reparandis.	336
Ex Concilio Dominici Pat.	ibid.
Ex Concilio Thomæ Pat.	337
De Parochiis, & Correctione Ex- timiti.	ibid.
Ex Concilio Dominici Pat.	ibid.
De locis Religiosis.	ibid.
Ex Synodo Angeli Delphino.	ibid.
Ex eodem.	ibid.
De immunitate Ecclesiarum.	338
Ex Concilio Egidii Pat.	ibid.
Quod Sede vacante nihil innovetur.	ibid.
Ex Concilio Egidii Pat.	ibid.
Ex Concilio Dominici Pat.	339
De Violantibus.	ibid.
Ex Synodo Angeli Delphino Ep.	ibid.
Quis invitare.	340
Ex Concilio Thomæ Pat.	ibid.
Ex Synodo Bartholomæi Episc.	341
Ex eodem.	ibid.
Ex Synodo Marci Ep.	342
Ex eodem.	ibid.
De temporibus Ordinationis.	ib.
Ex Synodo Laurentii Justiniani.	ibid.
De Sepulturis.	343
Ex Concilio Egl. An. Pat.	ibid.
Ex Concilio D. Pat.	ib.
Constitutio Angeli Corarii Episc. Cas.	ibid.
Ex Synodo Laurentii Just. Ca.	344
De Regularibus.	345
Ex Concilio Dominici Pat.	ibid.
Ex Concilio A. L. D. Patriarch.	ibid.
Ex eodem Concilio.	346
Ex eodem.	ibid.
Ex Synodo Angeli Ep.	349
Ex Synodo Angelo Corario	350
Ex Synodo ejusdem D. C.	351
Ex eodem.	ibid.
Ex Synodo Marci Lando Episc. Cas.	ibid.
De Centibus & extorsionibus Col- lectarum.	352
Ex	

Ex Concilio Thomæ Pat.	ibid.
Ex eodem.	ibid.
Ex Synodo Angeli Delphino	356
Ex Eodem.	ibid.
De Sacramentis Ecclesiasticis	357
Ex Synodo Bartholomæi Episc.	ibid.
Ex Eodem.	ibid.
Ex Synodo Marci Ep.	ibid.
De Sponsalibus & Matrimonibus	ib.
Ex Concilio E. & A. Pat.	ib.
Ex eodem.	358
Ex Concilio D. Patr.	ibid.
Ex Synodo Marci Ep.	ibid.
De Simonia.	ibid.
Ex Concilio Thomæ Pat.	ib.
De Balistariis, & Sagittariis.	359
Ex Concilio Thomæ Pat.	ibid.
Ex Synodo Bartholomæi Ep.	ib.
De Sorilegiis.	ibid.
Ex Concilio Egidii Pat.	ibid.
Ex Synodo Bartholomæi Ep.	360
De Indulgentiis.	ibid.
Ex Concilio Egidii Pat.	ibid.
Ex Concilio D. Patr.	ibid.
Ex eodem.	ibid.
De Penitentis.	ibid.
Ex Synodo Ramberti Ep.	ibid.
Ex Synodo Laurentii Just. E.	361
De Apostatis.	ibid.
Ex Concilio D. P.	ibid.
Ex Synodo Laurentii Ep.	ibid.
De Sententia Excommunicationis.	363
Ex Concilio A. E. & D. Pa.	ib.
Ex Concilio D. Patr.	364
Ex eodem.	ibid.
Decretum D. Gregorii Papa contra Clericos existentes infra ordinem Subdiaconatus &c.	ibid.
Ex Synodo Marci I.	365
Ex Synodo Laurentii Justin. F. Cast.	ib.
De Sacrilegio.	367
Ex Synodo L. J.	ibid.
Provinciale Anglicanum	368
1509 Editum	ibid.
De Summa Trinitate, & Fide Catholica	ibid.
Joannes Pecham	ibid.
De Constitutionibus.	369
Joannes Stratforth.	370
De Consuetudine	ibid.
Simón Langham.	ibid.
De temporibus ordinandorum.	ibid.
371	
Richardus &c.	ibid.
De scrutinio in ordine faciendo.	372
De Sacra Unctione.	ibid.
Edmundus &c.	ibid.
De Sacramentis iterandis &c.	ibid.
373	
De Filiis Presbyterorum.	374
De Clericis Peregrinis.	ibid.
De Officio Archidiaconi &c.	375
De Officio Archipresbyteri &c.	ibid.
376	
De Officio Vicarii &c.	379
De Officio judicis Ordinarii &c.	ibid.
De Tregua, & Pace &c.	ibid.
380	

De Translationibus &c.	ibid.
De Postulando &c.	381
De Procuratoribus &c.	ibid.
Incipit liber secundus: de Judiciis.	ibid.
Stephanus Archiepiscopus in Concilio Oxoniensi &c.	ibid.
De toto competenti Bonifacius Archiepiscopus	383
Excerpta ex responsionibus Regis &c.	384
De feriis &c.	385
De sequestratione possessionis, & jultum.	388
De presumptionibus.	ibid.
De appellationibus, &c.	389
Incipit Liber tertius: De vita & honestate Clericorum.	390
Stephanus in Concilio Oxoniense &c.	392
De Clericis Congregatis &c.	ibid.
De Clericis non residentibus.	393
Stephanus in Concilio Oxoniense &c.	ibid.
De prebendis, &c.	394
De Institutionibus, & Commendis.	395
Stephanus Archiepisc. &c.	ib.
De Concessione Prebende &c.	396
De rebus Ecclesi. non alienandis.	397
De locato, & cond. lo. &c.	398.
Joannes Pecham apud Lambeth. &c.	ibid.
De pignoribus. &c.	399
De donationibus &c.	ibid.
De peculio Clericorum &c.	ib.
De Testamentis &c.	400
De epulcariis &c.	403
De Parochiis, & alienis Parochianis &c.	404
De Decimis, & Oblationibus &c.	ibid.
De Regularibus, & transuntibus ad Religionem &c.	409
De Voto, & Voti Redemptione &c.	410
De Statu Regularium &c.	ib.
De Religiosis Dombus. &c.	413
De Jure Patronatus &c.	414
De Censibus, & Procuratoribus &c.	415
De Celebratione Missarum. &c.	418
De Baptismo & ejus effectu &c.	422
De custodia Eucharistia Christianis & Olei Sancti &c.	424
De Reliquiis & veneratione Sanctorum. &c.	ibid.
De Ecclesiis Edificandis &c.	425
De immutata Ecclesiarum &c.	426
Ex Responsionibus Regis.	430
Incipit Liber quartus.	431
De Sponsalibus & Matrimonio Walterus &c.	ibid.
Incipit Liber quintus	433
De	

ANNO
CHRISTI
1439

De accusationibus, inquisitionibus & denuntiationibus. Edmundus. &c. <i>ibid.</i>	
Ne Prælatinices suas sub annuo censu concedant. Stephanum. 434	
De Magistris, & potestate docendi Thomas Arendel &c. <i>ib.</i>	
De hæreticis Schismaticis Thomas Arendel in Conc Oxon. 436	
De Apostatis. &c. 441	
De his qui filios occiderunt &c. <i>ibid.</i>	
De homicidio &c. 444	
De Furto &c. <i>ibid.</i>	
De Venatore &c. <i>ib.</i>	
De eo qui furtius ordinis recepit <i>ibid.</i>	
De Excessibus Prælatorum &c. 443	
De Privilegiis &c. <i>ibid.</i>	
De Purgatione Canonica &c. <i>ibid.</i>	
De Pœnis &c. 444	
De Pœnitentiis & remissionibus &c. 449	
De Sententiâ Excommunicationis &c. 454	
Eugenius IV.	

1438

FLORENTINUM CŒCUMENICUM CONCILIUM. 459

Historia concilii. *ibid.**Acta Concilii, Græca & Latina.*

Quomodo Imperator Venetias ingressus sit. 463	
Quomodo profectus sit Ferrariam 468	
De ingressu Patriarchæ Ferrariæ. 472	
Exhortatio Patriarchæ. 477	
Decretum Eugenii Papæ IV. 480	
Quæstio de igne purgatorio. 485	
I. Sessio. 493	
Oratio Bessarionis.	
II. Sessio. 508	
III. Sessio. <i>ibid.</i>	
De addita in symbolo vocc. <i>Filioque</i>	
IV. Sessio. 519	
V. Sessio. 527	
Recitata symbola conciliorum.	
VI. Sessio. 552	
VII. Sessio. 566	
VIII. Sessio. 601	
IX. Sessio. 622	
X. Sessio. 627	
XI. Sessio. 646	
XII. Sessio. 658	
Septem præcedentibus sessionibus disputatum de additamento in symbolo.	
XIII. Sessio. 686	
Admissi oratores ducis Burgundiæ.	
XIV. Sessio. 687	
XV. Sessio. 690	
Disputatum de additamento in symbolo.	

ANNO
CHRISTI
1438

1439

XVI. Sessio, postrema Ferrariæ 690	
Eugenii decretum de transferendo Florentiam concilio. <i>ibid.</i>	
De ingressu Patriarchæ & Imperatoris Florentiam. 701	
XVII. Sessio. 703	
De modo incundæ concordæ.	
XVIII. Sessio. 718	
XIX. Sessio. 743	
XX. Sessio. 767	
XXI. Sessio. 794	
XXII. Sessio. 818	
XXIII. Sessio. 846	
XXIV. Sessio. 879	
XXV. Sessio. 882	
De causis Schismatis &c. 895	
Præbatio, quod necesse est sanctorum Doctores &c. 902	
Quod quamvis nulla omnino sit in dictis contradictio &c. 907	
Quod ad intelligentiam illorum doctorum &c. 909	
Proponit hanc conclusionem ex dictis &c. 911	
Auctoritates sanctorum doctorum &c. 917	
Auctoritates doctorum in quibus Spiritus Sanctus ex Filio &c. 943	
Quod etiam occidentales doctores idem aperte dicunt quod Orientales &c. 935	
Epilogatio & repetitio prædictorum &c. 957	
Oratio præcedentibus sessionibus disputatum de processione Spiritus sancti.	
Bessarionis oratio dogmatica 966	
Ejusdem declaratio aliquorum, quæ in oratione dogmatica continentur: Latine tantum <i>ibid.</i>	
Sententia patriarchæ Constantinopolitani. 994	
Sententia imperatoris Constantinopolitani. <i>ibid.</i>	
Extrema sententia patriarchæ Constantinopolitani, morti proximi. 1008	
Definitio synodi Florentinæ, cum subscriptionibus. 1026	
Græcorum confessio de verbis consecrationis, & transsubstantiatione a Bessarione exposita in Concilio Florentinæ. 1046	
Observationes Paris Mabillonii. 1047.	
Decretum Eugenii de unione Armenorum: Latine tantum. 1048	
Litteræ Isaie archiepisc. Hierosolymitani, ad Eugenium: Latine tantum. 1060	
<i>Appendix concilii Florentini; Græc. & Latin.</i>	
Caryophili præfatio in opusculâ Georgii Scholarii. Græca Latina. 1062	
Adhortatio Georgii Scholarii ad synodum 1066	
Ejusdem orationes tres ad synodum, de pace. 1085	

NOI

NOI RIFORMATORI

DELLO STUDIO DI PADOVA.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del Padre *D. Filippo Rosa Lanzi* Inquisitor Generale del Santo Offizio di Venezia nel libro intitolato: *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jesu, curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Mansi &c.* Non v'esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi e buoni costumi, concediamo licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di Venezia, che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di stampe, e presentando le solite copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

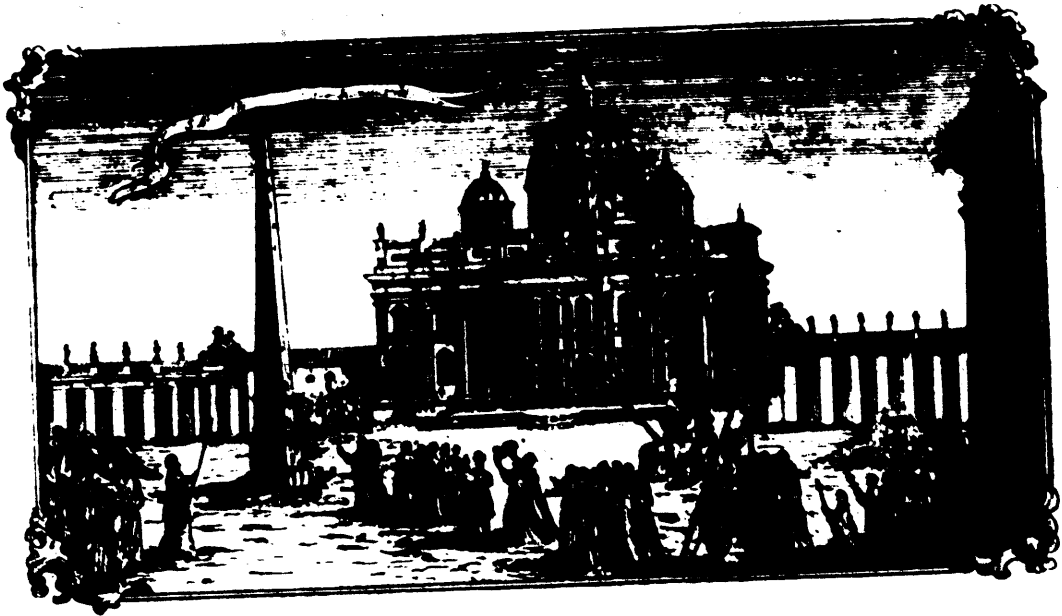
(*Sebastian Zustinian* Riformator .

(*Alvise Vallarezzo* Riformator .

(*Francesco Morosini* 2.º Cavalier Procurator Riformator .

Registrato in Libro a Carte 335. al Num. 2304.

Davide Marchesini Segret.

**AD BASILEENSE CONCILIUM
DOCUMENTA**

ANNO
CHRISTI
1440

ANNO
CHRISTI
1440.

Anni 1440.

PROTESTATIO REGIS FRANCIE

De Obediencia prestanda Eugenio papa.

Martene
tom. VIII
pag. XL
in Præfat.

Protestatur rex, sicut princeps Christianissimus, quod more prædecessorum suorum paratus est audire ecclesiam rite & legitime congregatam. Verum apud multos graves & probos non modica est dubitatio, an suspensio, privatio & subsecuta electio facta Basileæ sit legitima. Dubium est etiam an illa congregatio illis diebus, quibus prædicta agitata & facta sunt, sufficienter representaret universalem ecclesiam ad tantos & tam arduos actus; idcirco rex persistat & manet in obedientia D. Eugenii, in qua nunc stat. Ubi vero rex plene & sufficienter de prædictis informatus fuerit, sive per oecumenicum aut aliud generale concilium, aut in congregatione ecclesie sue Gallicane extensus congregatæ, seu in conventionione principum, rex comperta veritate stabit cum ea, & ei adhaerebit.

O R A T I O

*Domini Roderici Episcopi Palentini ad SS.
PP. Eugenium ex parte Seren. Regis Hispanie,
contra factiones Basileensium.*

Ex Cod
Vat. 4887.

Vidi ego multos. BB. ac clementissimè Pater, qui cum S. Vestre alloqui vellent, dum ejus splendorem celsitudinemque intuentur, majestatis splendore confusi, quid Concil. General. Tom. XXXI.

Aquid dicere decreverant & mente conceperant perdidit. Dabam causam hujus admirandæ rei imbecillitati eorum; nunc vero quam maxime in me idipsam & sentio & experior. Itaque jam non vitio alloquentium, sed virtuti ac sanctimonie S. V., in qua aliquid Divinum latet accomodandum puto. Qua de re & si ego mecum ipse satis excusatus existerem si ad dicendum non sufficerent vires; ne tamen apud vulgum verecunde de imprudentia notatus evadam, esset consultus prudentium uti consilio, qui taciturnitatem imperito eloquio prætulit. Quam liquidem partem libenti animo ego prælegissem; sed tribuit dicendi audaciam benignitas & humanitas Sanctitatis vestre incredibilisque mansuetudo, cogitque loqui principis visus, quæ res efficit ut si & parvitas mea, ac incultus sermo audientie patientiam non merentur, renitentis dignitas devotioque, & rei de qua agendus est sermo eximia vetustas majestasque benevolentiam impetrent. Non ego quid ipse sim, sed a quo veniam, & quid seram supplico attendat Sanctitas vestra. Venio liquidem destinatus a Sanctissimo, ac Illustrissimo Principe D. Joanne Dei Gratia Regis Castellæ & Legionis, excellentissimo Domino meo, Sanctitatis vestre devotissimo filio, non quidem ea quæ sua sunt queriturus, sed ut quæ Jesu Christi & ejus Vicarij in terris, Sanctitatis vestre fuerint honori & augmento sua ex parte queram sollicitemque, atque etiam significem & prædicem quantum illi Catholico. pecciori cordi

A

61

ANNO
CHRISTI
1440

ANNO
CHRISTI
1440

3
fit (statum, obedientiam, & reverentiam e-
jusdem Sanctitatis vestre illibate custodire
& servare, non profecto ut novum quid a-
gat, quippe ejus illa mens firma semper fuit
critique in futurum, sed ut Catholicum de-
cet Regem id aliis Principibus nuntiet, id
ab eis querat, procuret, inflet, exhortetur
& impetret. Hic ergo, Pater clementissime,
titulus mee legationis est, hic summa, hic
suis paulo latioribus explicandum verbis. In
qua re si quid dignum auribus Sanctitatis
vestre dixero suoque virtute & Dei dono
gratum acceptumque essevero, id primum
Beatitudini vestre tribuendum est; demum
etiam integerrime & sanctissime devotioni
illius invisibilis principis, quae sancta est,
ut a nemine mortalium aut satis extolli
possit.

Et si enim Catholico peiori Beatis &
Clement. P. inesse debeat immensa cupido,
ut respublica christiana absque omni petur-
batione & scandalo illesa permaneat, ut sit
cunctis disturbis libera, quietum Altissimo
exhibeat famulatum, hoc tamen deuderium
praecipue regum & principum catholicorum
cordibus inhabitare debet. Id enim princi-
pantium omnium proprium est, nec aliud
Plato sensit cum Socratem contra Transmal-
cum de justitia introducit disputantem, dum
inquit: *nullus in quovis principatu, dum prin-
ceps est, alium principaliter cogitat quam ut
respublica a cunctis turbationibus libera existat.*
His enim rebus princeps plusquam suis uti-
litatibus intendere debet; quod & Aristote-
les minime negavit dicens tyrannus quidem
sibi ipsi conferens intendit; rex autem quae
reipublicae. Hinc ergo consentaneum est ut
boni optimique ac catholici principis cura
praecipua sit, ut supremus princeps & mo-
narcha ejusdem nostrae universae reipublicae
Catholicae, qui Sancta Sedes Apostolica &
in ea sedens existit, & in quo eadem res-
publica conservatur & augetur, in summa
reverentia & obedientie a cunctis Christi fi-
delibus habeatur & suscipiatur & ab omni-
bus offensionibus & violentiis libera semper
reddatur. Quid enim principibus laudabilius,
quid ex officio sibi congruentius pertinere
videtur, quam ut eorum tempore Summus
Christi Vicarius, caput totius populi Chri-
stiani, devote & reverenter tractetur defen-
daturque a persecutionibus universis? Id
enim ne dum eorum dignitati & officio, sed
& oneri atque periculi incumbere videtur,
Nam & illud nostri Isidori praclarum ver-
bum tangam: *Cognoscere debent principes sa-
culi Deo se reddituros rationem propter Ecce-
siam, quam a Christo tuendam suscipiunt;* nam
sive augetur pax & disciplina Ecclesiae per
fideles principes, sive solvatur, ille ab eis
rationem exiget, qui eorum potestati Ecce-
siam tradidit. Quae omnia digne attendentes
Christiani Hispaniarum Principes, gloriosi
progenitores praefati Serenissimi D. mei Re-
gis, quanta affectione quantaque veneratio-
ne & reverentia Sedem Apostolicam & se-
dentem in ea semper coluerunt, semper ve-
nerati sunt, quantisque curis & sollicitatio-
nibus laborarint ut ab omnibus oppressio-
nibus libera semper & in ea qua decet rema-
neret reverentia, non facile differere possem.
Sed illud abunde retulisse sufficiat, quod in

antiqua Annalibus est frequentissimum, te
enim saepe damnatas haereticas, extirpata schis-
mata, tummosque Pontifices ab Hispaniarum
Principibus, corumpue industria, diligentia,
& laboribus Sedi restitutos, defensosque
comperitum est, quae ut notissima pertentio.
Sed & praeterea Serenissimus & devotissimus
Dominus meus, qui primus in Hispania
princeps catpae existit, eorundem suorum
progenitorum vestigia frequens, jam non di-
cam eorum devotionem imitatur, sed & su-
perat & excedit, cujus tui egregii plurimi
actus hucusque ac incunte aetate praecara
opera in Ecclesia Dei testes apertissimi sunt,
ita ut ad excellentissimas ejus virtutes mi-
ramque ad Ecclesiae Dei devotionem vene-
rationemque Sanctae Sedis Apostolicae, & in
en sedentis, ejusque auctoritatis exaltationem
& defensionem sibi uni merito conveniat
puod scriptum est; *ipse est princeps nomina-
tus in cognationibus suis.* Non ergo in sis
per empius moram traham, quorum tortus
orbis testis est; sed transeo ad reliquam par-
tem, ut jam Sanctitati vestre mihi in com-
missis credita & iussa brevissime referam.

Primo igitur, Beatissime Pater, praefatus
Serenissimus & devotissimus Princeps Domi-
nus meus post manuum oscula beatarum,
cum filiali & devota reverentia se ac pluri-
mum recommendat Sanctitati vestrae, eidem
personae suae sospitatem significans, qua sem-
per Sanctitas vestra & potiri & gaudere
summe desiderat. Ceterum, Beatissime Pater,
superioribus diebus Regia celsitudo literas
ejus Sanctitatis vestrae devote suscepit per
manus R. P. Episcopi Granatenfis, quarum
tenore S. V. majestati suae significabat redu-
ctionem Graecorum atque Armenorum ad Se-
dis Apostolicae reverentiam; sed eisdem in
litteris eodemque contextu factionem illam
funeftam & scandalosam, nuper apud Basileam
machinatam, & quidem dolenter nun-
tiabat. De quibus rebus Serenitas sua non
plene ut optabat S. V. scripsit, sperans ut
tantae rei condecens erat, virum atque ad-
eamdem S. V. de mente sua eisdem in re-
bus informatum transmittere, quod haec-
nus fecisset, si non aliqua intra regna sua
impedimenta suberevissent. Novissime autem,
tam aliis litteris ejusdem S. V. quam &
Colleg. RR. in Christo PP. DD. Cardd. quam
etiam relata Ven. Filii Baptistae de Padua,
S. V. in regnis suis Nuntii, viri utique in
agendis providentissimi devotissimique & vi-
gilantissimi in omnibus concernentibus hono-
rem S. Sedis Apostolicae ac S. V. obsequia,
majestas sua recognovit per quam gratum
fuisse quod Celsitudo sua praetoritis diebus
piissimam ejus in iis rebus intentionem signi-
ficaverit serenissimis principibus DD. Regibus
Romanorum & Franciae, & quod utile ad-
intentionem aliis regibus & principibus si-
gnificaret. Quae omnia Majestas sua attente
considerans, optansque piissimam & devo-
tam in iisdem rebus intentionem S. V. &
cunctis Catholicis Principibus notam esse, ac
circa exhortationem S. V. abundius provi-
dere cupiens, non solum in tantis rebus
scribere contentus est, sed decrevit destina-
re me, humillimum servulum, auditorem &
secretarium suum, de intentione sua plene

ANNO
CHRISTI
1440.

instruclum, ad eandem S. V. & demum ad nonnullos catholicos principes, ut qualis intentio sua fuerit adaperiam, aliaque pro eorundem rerum felici executione sua ex parte prosequar & efficiam, ad laudem Dei honoremque & defensionem S. Apostolicæ, S. V. in ea sedentis, ejusque conservationem & mantentionem.

Primis igitur litteris S. V. cum intimo considerationis obtuto per Maj. S. conspectis, eodem sua Celsit. partim gaudium partim mœrorem suscepit. Gavisus namque non mediocriter fuit cum reductionem Græcorum pariter & Armenorum illiusque Ecclesiæ, quam Orientalem appellant, conspexit, veteremque illum Orientem, qui olim, uti Hieronymus ait, populorum furore collisus indecensus, Domini tunicam desuper contextam minutatim per frustra decerperat, ad Catholicæ Ecclesiæ unitatem & Apostolicæ Sedis reverentiam regressum redditumque fore cognovit; sed huic jucundæ rei mœror & dolor non defuit, cum eisdem in literis novitatem illam quidem perniciosam detestandamque nuper apud Basileam tentatam, cum quadam, ut decebat, compassione enarrari per S. V. audivit. Quis enim non doleat in tanta consolatione Ecclesiæ tale scissuræ cœmentum oriri, quale apud Infideles non nisi quedam delectabilis erit fabula, perpetuis temporibus recensenda. Profecto quodam tacito clamore eor ejusdem Devotia. Principis clamare videbatur: Oh Deus immortalis, quam mirabili mixtura rerum eventus commifces ut gaudia mœroris, mœrorem gaudiis semper aut sæpe mixta pariter videamus? Quis enim admirari sufficiat cum eodem tempore viderit Orientales populos, a Romana Ecclesia per multa sæcula divisos, ad Sedis Apostolicæ reverentiam accedere; & eodem tempore nonnullos conspexerit ex Occidentalibus ipsi ab ea ipsa, qua nutriti sunt, sede discedere? Mirum certe negotium; uniuntur Greci, dum separantur Latini; appropinquant extranei dum domestici fugiunt! ut hic gaudium illic mœror non defuit. Sed in iis rebus Majestas sua nil aliud facere decrevit, nisi illud quod Apostolus eleganti sermone suadet, *ut gaudeamus cum gaudentibus, & fleamus cum flentibus*. Gaudet igitur, & quodam mentis intimo conceptu congratulatur, cum populos illos quos & antiquis sæculis ab Ecclesia Romana divisos esse sciebat nunc S. V. temporibus ejusque industria, opera, sollicitudine, vigiliis ac studiis summaque providentia & virtute effectum sit, ut intra ipsius Ecclesiæ gremium reducantur, a quo sanctissimo opere non labores, non impensæ, non viarum longitudo, non itineris difficultas, non denique injectæ suspiciones, non impedimenta plurima S. V. revocare potuerunt. Dignum certe atque præclarum opus felicisque & salutare labores pro quibus, proque tanto Ecclesiæ Dei collato beneficio tantaque fidei ampliatione nemo certe satis S. V. & condigne extollere atque laudare valebit. Laudantur enim antiqui populi & miris extolluntur laudibus aut propter superatos hostes & feliciter ab eis res gestas, aut alia egregia opera, habentque ex illis triumphum atque perpetuum virtutis monumentum,

Concil. General. Tom. XXXI.

quæ, licet magna sint & audientium animos oblectent, cum quando huic salutifero operi comparantur inania & puerilia esse videntur. Qua de re omnis humanus actus inferior sit laude cœlesti, hic tamen omni humana laude superior est. Magna igitur res ista est, & toti populo Christiano sempiterna erit commemoratione digna. Ex qua, ne dum S. V. sed & ii RR. in Christo PP. qui in ea re plurimum operati sunt, æternitatem sibi gloriosi nominis quæserunt, nec enim nunc homines quanta ea res sit cognoscunt. Solent enim plerumque gesta recentia & propinqua facta, quantumcumque ardua magnaque sint, non satis sentiri laudarique aut æmulatorum latratibus, aut aliis variis casibus; sed rerum magnitudo illa diu solo jecere non sinit. Equidem perpetuantur cum tempore, & quanto antiquiora sunt, tanto clariora coruscant in perpetuas æternitates.

Igitur idem Dominus meus Seren. Rex, jam non dicam congratulatur, sed & congaudet æternæ gloriæ S. V. cujus memoria in benedictione erit. Ratione itaque gaudet Princeps zelator fidei quod concernit tam saluberrimum opus hac nostra ætate sub vestro Pontificio & ejusdem opera contigisse. Profecto maximam habuit lætandi causam, quod siquidem gaudium non solum majestas sua sed & multæ Ecclesiæ in regnis & dominiis suis suæque exhortatione ac Prælatorum suorum jussu divinis officiis ac solemnibus & publicis sermonibus propalarunt, immensas gratiarum actiones Omnipotenti Deo devote & umiliter persolventes.

Dolet rursus Serenitas sua toto cordis mœrore cum nonnullos, quos inter Ecclesiæ Romanæ ubera nutritos esse cognoverat, perversæ mentis squalore perducos, in has novitates & scandala exaruisse conspiciat. Quæ quidem ne fierent, neve in lucem prodirent, quantum M. S. effecerit, quantumque laboraverit non dubitat Sanctitatem V. & hos RR. PP. non ignorare, quia toti orbi per quam notissimum est. Nam cum & relatu Oratorum suorum, qui apud Basileam erant, cognosceret aliqua preparari quæ versimiliter in Ecclesia scissuram paritura erant, misit R. P. Episcopum Burgensem cum magnis periculis & laboribus ad Seren. Principem bonæ memoriæ DD. Albertum, tunc Regem Romanorum solum, ut scissura impeditur, & S. V. plena libertate frueretur; & talia fuerunt cum eo mutuo svvisata quæ viam malignantibus præludebant. Sed, ut Deo placuit, raptus est, forsân ne malitia hominum mutaret intellectum ejus. Misit demum alios suos Oratores ad diversas diætas & Congregationes ut id ipsum quæreret. Demum cum Basileam redissent, vidissentque jam

eram discrimini proximam, viribus conati sunt eo omnia scissuræ fomenta impedire. Nec tamen profuit benigna exhortatio, non milena exhortandi scandali repetitio, non contraditio, non protestatio, non denique obtestatio & appellatio, quia illos homines a proposito revocaret. erat enim difficile de liberata jam corda linire. Quæ omnia cum cognovisset Majestas sua Oratores suos ad se revocavit, ne particeps futuri, quod imminabat, facinorosus esset, atque ut eam ipsam unitatem, quam Basileenses ipsi rumpere vi-

A 2

ANN.
CHRIS
1440.

ANNO
CHRISTI
1440.

7
debanur, ipse intra regna sua illibatam cu-
stodiret, ut etiam de aliis viis & remediis
cogitaret. Demum cum monstruosam illam
electionem & que secuta sunt audiret, quan-
tum ex animo doluit satis non posse dice-
re; tanto enim ingrata tantoque molesta ei
fuerunt, quanto maiora pericula & scandala
nutrire & fervere cernebat. Dolebat enim
quod quia unitas & pax Ecclesiastica, que
ipsum & aliorum Catholicorum Principum
vigiliis atque laboribus plurimum non diu an-
te comparata fuerat, iam quorundam homi-
num perfidia rumpebatur, nova schismatis
initia cogebatur inspicere. In qua re Sere-
nitas sua & Catholicis & Devo. Princeps,
ut in talibus decet rebus, S. V. mentem lo-
culentam vult aperire, suam que semper fuit
& erit illis novitatibus non favere, sed &
obviare, antequam magis serpent, nec ali-
quo pacto permittere, ut in Regnis & Do-
minis suis illa opinio aut scintilla ejus sub-
intret; sed eis resistet, & cunctis viis possi-
bilibus ut succidatur apud alios Principes,
sanguine & amicitia ac confederatione con-
iunctos, elaborabit. Quinimmo S. Sedis A-
post. & B. V. in ea sedentis tamquam vero
& unico pastori & Vic. Jesu Christi devo-
tam obedientiam & reverentiam omni devo-
tionis fervore tam digno honore quam sin-
gulo corde, uti semper exhibuit, servavit;
ita semper & in futurum firmiter atque con-
stanter exhibebit atque servabit; eamque
vult, status S. V. quem conservare & felici-
ter dirigere dignetur ipse, in cujus manu
cor regum existit, qui Trinus & Unus re-
gnat in secula seculorum.

O R A T I O

*Ejusdem Roderici episcopi ex parte Regis Hi-
spaniarum ad Philippum Mariam Ducem
Mediolani exhortatoria ad pacem Italia, &
ut pure & simpliciter adhereret D. Eugenio,
& Basiliensium factiones respueret.*

Esti ad ea que pacis sunt, Princeps Ill. D.
supervacuum sit excellentiam vestram devo-
tissimam inducere aut illam verbis ei persua-
dere cum eam ipsam pacem ecclesiam hono-
remque & reverentiam Apostolicæ Sedis sua
exuberanti virtute semper quæserit semper-
que dilexerit; quia tamen Sereniss. Princeps
Dominus meus Rex Castellæ & Legionis,
celsitudinis vestre frater, consanguineus & a-
micus carissimus, ubicumque eandem eccle-
siasticam pacem turbari, aut scandala oriri
conspicit, ne id fiat procurare non cessat,
quinimmo ex ea parte qua hanc pacem ad-
iudari posse arbitratur, efficere non desinit.
Idecirco non magnum æstimandum est si et-
iam Principi idipsum desideranti illam pa-
cem & quietem atque reverentiam suadeat,
ut id quod corde querit, tanto ferventius
studeat acquirere, quanto alios Principes
procurare, & servare cognoverit. Moneri e-
nim velle & posse in illis, que Republicam
tangunt proprio Principum est, signum-
que fecunda virtutis. Quanto igitur deside-
rio, quantoque affectu prædictus Ser. Princ.
Dom. meus Rex illam pacem atque unita-
tem Ecclesiæ semper affectaverit cum quan-
tisque curis & sollicitudinibus & expensis la-

boravit, ut eadem Sedes Apostolica in ea
qua decet reverentia remaneret, non facile
possem singula explicare. Tanto enim vehe-
mentius, cordialiusque his rebus operam de-
dit, quanto ab illis pacem & tranquillitatem
universi populi christiani dependere minime
ignorat. Quis enim in dubium vertit infixa
capiti vulnera membra sentire? Sed etiam ceteros
taceam, rationes demonstrant hoc antiqua
nostrorum Annalia, que si recollere libet li-
quido reperiemus ex schismate in ecclesia
schismata in Imperio, divisiones in Regno &
in cunctis temporalibus dominis provenisse.
Docet etiam hoc rerum omnium mater
experientia; nam post hujus ecclesiæ diviso-
nem, quam Basilienses tamquam accephali
sine capite introduxerunt, nemo est qui non
videat varia diffusionum genera in populo
christiano graviter invaluisse. Testificatur Gal-
lia, sentit Hispania, Germania his minime
invidet, sed & dat testimonium aperta discor-
dia inter Regem Poloniam, & Regnum Hun-
garie; ob quam diffusionem, quod non sine
mœrore referendum est, illud devotissimum
Regnum, christianitatis clypeus, maxime
fuit ab infidelibus devastatum. Sed & Ang-
lia is non caret diffidius, licet propter in-
sulari connexitatem non adeo invaluerunt, ut
aliarum partium divisiones. In Italia autem,
quamquam essent disturbia, tamen post es-
dem Ecclesiæ scandala plurimum ampliata
sunt, & adaucla nimis, & ita gravissimis
diffidiis totus concussus orbis, & omnia u-
bique misera sunt. Ex quibus adhuc maiora
ventura scandala timendum est, si non omnes
Principes terre, quos plurimum hæc res tan-
gere videtur, in unum congregati fuerint &
una voluntate, unoque omnium consensu
huic morbo, qui valde S. matrem Ecclesiam
atque totam Republicam christianam lœdit
atque conturbat, celeriter & efficaciter oc-
currendum duxerunt. Inter quos vestra Ill.
Dominatio tum propter pietatem causæ, tum
propter innatam excellentiæ vestre naturam
ad pacem, tum etiam propter propinquita-
tem & commoditatem celeritas fructuosiusque
occurrere potest & valeat.

Verum Ill. ac Excell. Princeps, non du-
bitat eadem regia Serenitas Celsitudinem ves-
tram minime ignorare, quantum majestas
sua effecerit, quantumque laboraverit, ne
prædictæ novitates & scandala ex concilio
Basiliæ congregato in lucem prodirent, a
quo summo cum desiderio sperabat utiliores
fructus ab eis pollicitos christiano populo
provenire debere; pro qua re misit ad eos
oratores suos non sine gravibus laboribus &
expensis, ut Celsitudo Vestra, & alii Reges
& Principes, non quidem ut illis in scan-
dalis que supervenerunt assisterent, sed illis
bonis exhortationibus a tantis novitatibus re-
vocarent; sed nec illis contentus est. Videmus
enim aliquos parari, que scissuram in eccle-
sia verisimiliter partitura erant, destinavit am-
bassatam solemnem ad pie mem. iæ Dom.
Albertum tunc Regem Romanorum solum,
ut scissura que in foribus videbatur impedi-
retur, qui, ut Deo placuit, morte præven-
tus est. Ceterorum eorundem Oratorum suorum
opera minime profutura speraretur, il-
los ad se evocavit ut de aliis viis & reme-
diis cogitaret. Demum itaque cum majestati
sue

ANNO
CHRISTI
1440.

ANNO
CHRISTI
1449.

9
sue regis relatum fuisset Basilienses ipsos
contra omnium Principum vota ad alterius
Pontificis electionem, immo profanationem
processisse admodum quam antiquum illud
schisma. quod Dei clementia cum multis Prin-
cipum studiis, vigiliis atque laboribus extin-
ctum fuit. Nunc intueri cogebatur, & misit
ad Sereniss. Princ. Regem Romanorum mo-
dernum cum totis visceribus exorando ut
tanquam ecclesie advocatus eidem morienti
ut debuit erat succurreret. Tandem Sere-
nitas sua attendens quod res ista nimis in
longum differri videbantur, nec aliquid ad
hujus schismatis sedationem ducebatur in me-
dium, sed unusquisque quodammodo obca-
catus, nil de hac ecclesie labefactione lo-
queretur, ne res ista quae mali exempli est
amplius invalecat, ipse quem nulla ad hoc
ratio aut particularis affectio compellit nisi
solus zelus unitatis & pacis ecclesie. cogi-
tans oneri ipsorum Principum incumbere S.
Matrem Ecclesiam a qua spiritaliter gene-
rati sunt in tantis necessitatibus defendere de-
crevit iterum mittere ad Reges & Principes
ad quos res ista tanquam ad Dei ministros
principaliter spectat eisdem mentem suam si-
gnificans roganque atque persuadens, &
exhortans. ut cum eadem sua intentione
quam sancta & Deo accepta est concurrere di-
gentur, & misit ad Christianissimum Re-
gem Francie, qui ut devotissimus Ecclesie
filius quid egerit, quid decreverit, omni-
bus notissimum est. Ostendit enim devotio-
nem suam erga matrem Ecclesiam & S. S.
Apost. in qua suum debitum persolvit, si-
mul & aeternum sibi glorie nomen acquisi-
vit. Cum itaque eadem Regia majestas Cel-
situdinem vestram Principem utique magnum
& potentem famosum devotissimum Ecclesie
Dei esse cognoscat pro tanto bono conse-
quendo ad eandem vestram celsitudinem me-
humillimum suum consiliarium & auditorem
spiritaliter mittit eo maxime quod ad ipsam
tanquam magnum & principale Italiae mem-
brum res ista Italicam nationem magis con-
cernit ratione tituli papatus qui a Christo in
urbe fundatus est, tum etiam ratione origi-
nis S. P. D. Eugenii moderni Romani Pon-
tificis qui Italicus est; ratione denique ho-
noris & utilitatis Italiae qui quodammodo
rebus aliter succedentibus facile ab ipsa Ita-
lia in alias nationes transferri posset. Quae
si eventrent Celsitudinis vestrae temporibus
tota Italia tanta dignitate spoliata de excel-
lentia vestra & posteritate sua maximam &
quidem perpetuam querelam haberet, quasi
pro aliqua particulari affectione huic rei o-
peram praestitisset, patriamque honore pri-
vasset; quod utique alienum a mente celsi-
tudinis vestrae ejusque integritate & virtute,
Regia majestas non ignorat. Verumtamen
cum tam propter potentiam quam propter
oportunitatem & spiritum eadem celsitu-
do vestra ad obvium hujusmodi scandali
ceteris Principibus proximior est, si pa-
tentibus oculis labi permisisset, non dubium
est vulgum id Excellentiae vestrae tribuere
debere. His itaque causis arbitratur Regia
Serenitas facile assecuturum a Celsitudine ve-
stra in his rebus voluntatem & concursum.
Quare excellentiam vestram cum omni de-
votione, fervore summoque affectu rogat,

orat atque precatur, quatenus pro Dei ho-
nore, quiete & consolatione S. Matris Eccle-
siae & Christiani populi salute praefatas no-
vitates & scandala apud Basileam exortas
nedum non acceptare, sed nec illis assenti-
re aut favere velit, sed praefatum S. P. D.
Eugenium papam IV. tanquam verum & u-
nicum pastorem & vicarium Jesu Christi ma-
nutenere & defendere, atque devote & re-
verenter tractare & colere dignetur, prout
semper Celsitudo vestra fecit, & gloriosi vestri
progenitores sui in temporibus observarunt.
ac etiam circa praefatas novitates nihil innova-
re, decernere aut declarare velit, maxime
quod huic proposito obistere possit. Hoc e-
nim, Ill. Princeps, maxime totus mundus a
celsitudine vestra sperat confidens pro vestra
incredibili virtute, quae nollet in tantis rebus
se a ceteris Principibus reddere singularem;
quod certe inter alia praecleara atque egregia
opera quae nominis vestri gloriosam memo-
riam reddent, non parvum hoc erit perpe-
tuum virtutis monumentum. Hanc itaque
rem facile celsitudinem vestram effecturam
putat Regia majestas eo maxime si in men-
tem adduxerit quot scandala, quot discrimina
in Dei ecclesia ex ipsis novitatibus surrexe-
runt & quotidie assurgunt. Nam ut paucis
multa comprehendam, ruit a culmine ec-
clesiae; ruit summi Pontificis, quinimmo &
omnium Principum auctoritas & reverentia;
ruunt bases atque cardines ecclesiae; perit
obedientia, perit disciplina; jus, voluntas,
furore, impetus tantorum, invidia atque am-
bitio sibi incipiunt vindicare locum, turbant
omnes ordines ecclesiastici status universi con-
fundunt, & tandem infidelibus irridendi de
fide catholica praebetur occasio in non mo-
dicam ignominiam, & dedecus omnium
Principum Christianorum contra quorum vo-
luntatem expressam, quinimmo in eorum vi-
lipendium & contemptum novitates ipsae fa-
ctae sunt, ut ex protestationibus omnium
oratorum eorundem Principum Basileae tunc
existentium clare constat; inter quos intellexit
magna cum laetitia oratores vestros aper-
te & accuratissime protestatos fuisse.

Ceterum, Ill. Princeps Excellent. vestram
eam rem retardare minime arbitrandum est
propter conjunctionis forsitan affinitatem. Cum
Reipublicae gubernacula affectionis particu-
laris intuitu a sinibus optanda sint; abest enim
Principem tot virtutibus praeditum creden-
dum esse carnali affectu, aut alio respectu
temporali ductum, carne & sanguine reve-
lantibus consanguineis suis magna fastigia
peroptare in Reipublicae christianae everfio-
nem, periculum & discrimen. Advertendum
enim erat quid Rex Francie in re ipsa fe-
cerit, habens enim respectum ad bonum
Ecclesiae & rectam conscientiam in generali
congregatione Regni sui declaravit, a SS.
Dom. Eugenio vero Christi Vicario non ef-
se recedendum, sed illi soli obediendum fore.
O dignum certe opus Principe! Nec
enim advertit Rex ipse ad jura sanguinis,
non ad amicitiam, non denique ad patriae
honorem propter titulum Papatus, & curiam
in Gallis tenendam, ex quo resultabat ma-
ximum regnorum suorum communodum; sed
solum ad Deum, non ad temporalis ani-
mum vertens, adhaesit veritati & honestati.

Hoc

ANNO
CHRISTI
1440.

Hoc etiam & alii Principes Galliarum fecerunt, qui magis illi Principi conjuncti sunt & illum in propheta habent; quod celsitudo vestra agere debet, qui pro honore Apostolicæ Sedis & propriæ patriæ certare debet. Verumtamen hinc illud adjunctum est; nam præfatus Seren. Princeps D. meus Rex illius incliti atque præclaræ domus Sabaudie honorem & augmentum tanquam consanguineorum & amicorum suorum carissimorum summopere certe desiderat idque totis viribus & sine Dei offensa efficere & procurare paratissimus semperit. Sed nec movere debet celsitudinem vestram si quam forte arbitratur cum præfato S. D. N. Eugenio super temporalitate dari concordiam: hæc enim separari facile possunt. Sed etsi præsentis rerum circumstantiæ ad præsens sedari nequirent, sperat Serenitas sua celsitudinem vestram cuncta cum temperamento honeste agere debere. Absurdum enim esset necdum videre, sed & cogitare pro armis aut illorum loco Basiliensium amplecti opinionem in S. Matris Ecclesiæ & totius Italiæ scandalum & ruinam. Esset certe illa infelix victoria talibus comparata, qua qui se vicisse putaret cum proprio honori detrahit virtus evaderet. At quidquid sit de temporalibus, spiritualia tamen divino examini & ipsius Summi Pontificis dispositioni relinquat, & illum, ut ceteri Principes Catholici agunt, tanquam Christi vicarium colat & veneretur. Ex qua re ingens apud Deum meritum & immensam gloriam sibi apud homines acquirat; & dubitandum non est in ceteris rebus optatos sibi successus & uberrimos fructus colligere. Nam ut ait noster Isidorus Principibus loquens, sicut Dei causas religione mentis & amore tuentur ita Deus vestras majestates sua gratia tuetur & adjuvat: & iterum ad eisdem, tanto causas vestras apud homines fortiores agitis quanto Dei causas sincera & devota mente feceritis. Sed quid istorum dicta recolo, cum hoc ipsum etiam illa vetusta gentilitas observabat? Ut enim inquit Valerius omnia post Religionis augmentum agenda antiquitas duxit, quinimmo eo se antiquo humanarum rerum commercium habere se existimabant, si bene atque constanter diurnam Religionem adduxissent. His ergo antiquorum documentis simul & nostrorum utamur quæ omnia ad hoc tendunt, nullam causam ita Principem victoriosum reddere quam Dei causas tueri & Christi inimicos reprimere, quod & si cetera taceam cum Augustissimo finem faciam. In hoc inquit contra hostes vestros amplius prævaletis, si eos quos Dei agnoscitis hostes, sub jugo veri Dei revocatis hostes. Itaque Dei hostes illos quis negabit, qui sponsam ejus ecclesiam propriis passionibus & ambitionibus vulnerare & scindere voluerunt, quos si celsitudo vestra sub jugo veri Dei revocaverit, non est dubium, altissimus conteret brachia inimicorum vestrorum.

Hæc sunt Ill. ac Seren. & Excell. Princeps, quæ Seren. ac inclitiss. D. meus Rex piissima intentione motus ac eximio amore quo singulariter celsitudini vestræ afficitur eisdem intimare & significare decrevit, quæ cum magis pietate quam verborum ornatu agrant a me satis inculte prolata sunt ad

laudem omnipotentis Dei qui eandem vestram celsitudinem feliciter conservare dignetur qui trinus & unus regnat in secula seculorum. Amen.

ANNO
CHRISTI
1440.

O R A T I O.

Ejusdem D. Roderici Episc. Palentin. ex parte ejusdem Regis Hispania ad Sereniss. Friedericum Imper. exhortatoria ad unionem & pacem Ecclesiæ, & quod deceat Imperatores agere per unionem & defensionem Ecclesiæ inducens eundem Imperatorem ad puram adhesionem D. Eugenii & ad detestationem Basiliensium.

Domine mi Rex, in te respiciunt oculi totius Israel. Reg.

Quanto gaudio, Serenissime ac invictissime Princeps & Rex semper Auguste, quantæque mentis jubilatione Seren. Princeps D. meus Rex Castellæ & Legionis &c. celsitudinis vestræ frater & consanguineus carissimus exultavit ex sublimatione vestra dignissima ad sacrum imperiale culmen satis non possem exprimere; gavisus namque admodum fuit quidem merito tum propter nexum sanguinis, quo vestræ Excellentie vincitur, tum etiam propter internum amorem, atque maximam illam affectionem qua singulariter inclitissime Domui vestræ Augustæ affectus, & vestræ Excellentissimæ, atque virtuosissimæ personæ afficitur; quare non solum lætatur, sed & congratulatur, atque congaudet quammaxime huic gloriæ vestræ, offerens eidem vestræ majestati non modo personam, sed & potentiam, & omnem promptitudinem. Verum hanc suam susceptam lætitiâ alia superavit; nam cum celsitudinem vestram Principem utique potentissimum, atque religiosissimum agnoscat, non dubitat ex eadem assumptione vestra innumerabilia bona toti Reipublicæ Christianæ, & S. Matri Ecclesiæ proventura esse, quinimmo superno quodam naturalique dono Divinam majestatem nobis hoc munus concessisse credit, his præsertim diebus, quibus S. Mater Ecclesiæ tantis a Filiis angustiis premitur. Quare celsitudo sua Regia laudem & gloriam tribuit omnipotenti Deo nostro; qui, ut cum Propheta loquar, extendens alas suas ad Austrum dignatus est temporibus nostris ex hac inclitissima Austrinæ Domo talem Imperio Romano Principem constituere, qui sit singulare fidei & Ecclesiæ præsidium, atque tutamentum. Scriptum enim est *Deus ab Austro venit*; ah Austro siquidem Deus venit; cum celsitudo vestra, quæ aut Imperii aut virtutis participatione Deus dici potest, dicente Propheta *Ego dixi Dii estis ad Imperii gubernaculum*, ex hac gloriosa Austrinæ Domo assumpta est; sed etsi sanctum illum Hieremiam Prophetam, qui planctum nobis Ecclesiæ lamentabilem retulit intueri volumus non parvam certe consolationem ex hac excellentissima progenie aliquam Ecclesiæ morienti venturam esse clarissime præfigurat. Ait enim ab Austro portabis holocaustum & victimam. Per holocaustum enim & victimam nonnunquam in sacra scriptura sacrificium debite reverentiæ & obedientiæ designatur. Nam

Abra-

ANNO
CHRISTI
1440.

ANNO
CHRISTI
1440

13

Abraham ad præceptum Domini obtulit in A
filio obedientiam pro victima, & reputatum
est illi ad iustitiam, quia melior est illi obe-
dientia quam victima. Igitur nihil aliud est
ab austro portare holocaustum & victimam
quam ab excellentia vestra, quæ caput Au-
stris existit, ejusque studiis, diligentia & la-
boribus sancta Apost. Sedes solitam suam re-
verentiam & obedientiam in hac maxime ve-
stra natione habet atque recuperat & in ea
feliciter reintegratur. Quam rem ut oculi no-
stri cernant diem non videmus. sed cum per
neminem alium quam per majestatem vestram
ea res fieri possit recte ad eam clamant vo-
ces & corda fidelium dicentes, Domine mi
Rex in te respiciunt oculi totius Israel.

Cæterum Sereniss. atque gloriosissime Prin-
ceps, quantum debeant Reges. Principes se-
culi sanctam matrem Ecclesiam a qua spiri-
tualiter reguerat sunt, ejusque rerum & u-
nicum caput Christi vicarium in terris omni
religione & devotione colere & revereri sa-
tis perspicuum est. Id enim ne dum eorum
dignitas & officio, sed & tueri, atque pe-
riculo incumbere videtur, quæ de re si jam
non devotio, non amor, non religio, non fi-
des, non dehinc beneficiorum omnium re-
ceptio ad eam rem compellere possunt; cog-
git saltem illos futuri periculi metus; stat
enim in eos acerba S. Isidori sententia di-
centis: cognoscant Principes seculi Deo se
debere reddituros rationem propter ecclesiam
quam tuendam suscipiunt. Nam si ve augeatur
pax & disciplina ecclesie per fideles Principes
si ve solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui
eorum pietati ecclesiam tradidit. Et alia Au-
gustini sciat, inquit Rex, sicut in throno ho-
minum primus constitutus est, sic & in pæ-
nis si quæ Principum sunt non egerit pri-
matum habiturus est. Debent ergo Principes
tanto promptiores tantoque devotiores eccle-
sie Dei existere, quanto se obligatiores re-
spiciunt in reddenda ratione. Verum etiam id
omnibus catholicis Principibus maxime con-
veniat, tanto peculiariter imperiali celsitudi-
ni congruit, quanto inter mortalem primus
in terrenis principatum obtinet, & majus
sibi onus incertum conspicit, dicente Augu-
stino. quod quid desiderat homo in terra
usque ad imperium desiderium ejus: & se-
quitur: quanto amplius sublimitas altior est
tanto magis periculum imminet. Præterea
etiam omnes Principes fratres invicem in Chri-
sto atque Ecclesie filii devotissimi sunt, Rex
Romanorum quodam optimo jure electus est,
ut sicut scriptura dicit, sic ipse primo geni-
tus in multis fratribus: sicut igitur primus
Ecclesie filius est, primusque locum obti-
net. sic ubicumque ejus honorem lædi aut
caput ipsius Christi vicarium contemni con-
spexerit primus ipse in occursum assurgere
debet, velut qui singularis ejus protector &
advocatus speciali nomine nuncupare me-
rui; ipse enim singularia quedam dona at-
que honoris insignia ab Apost. Sede recepit;
quare dignissimus iudicandus est ut sicut in
beneficiis & honoribus ceteros excedit, sic
reverentia & devotione alios antecedit.
Quam siquidem, obedientiam, reverentiam
& devotionem antiqui illi gloriosi Impera-
tores, quorum hodie celebris memoria agi-
tur vehementissime observarunt, Nam quis

Constantini, quis Theodosii, quis illius chri-
stianissimi Valentianiani, quis denique aliorum
piissimorum Imperatorum devotionem & re-
verentiam satis exprimere posset. Prætereo
cette illorum nunc exempla discurrere, quia
nec dies ad enumerandum, nec ad extollen-
dum cujuspiam ingenium satis sufficere. Nam
adeo ardens erat eorum devotio & reveren-
tia ad Apost. Sedem, ut ita se mortalium
hominum obedientiam atque subjectionem
habere existimabant si illam bene atque con-
stanter Romano pontifici præstitissent. Denum
etiam postquam divino quodam mysterio ea-
dem Apostolica sedes impertum transiit in
Germanos, nemo utique saltem mediocriter
extollere posset devotionem atque reveren-
tiam gloriosissimorum Principum & Impera-
torum hujus inclitæ nationis Germanicæ, &
præcipue Christianissimorum vestrorum proge-
nitorum, qui ex vestra excellentissima Austria
domo decederunt, ex qua plurimi devotissi-
mi & clarissimi Imperatores evaserunt, quo-
rum omnium tam magna sunt gesta, tam-
que ingens ad Ecclesiam Dei devotio & re-
verentia, ut non solum sese meritissimos o-
stendant tam præclari beneficii susceptione;
sed etiam sibi & posteritati suæ eternam at-
que gloriosam memoriam reddant. Sed hæc
ita notissima pertranso, ut ad alia oratio
procedat. Quanta igitur opprobria, Princeps
invictissime, quantasque contumelias & in-
jurias his diebus S. Sedes Apost. quæ mater
est omnium christianorum a filiis quos edu-
cat passa sit nemo est qui nesciat. Utinam
catholicos non excederet fines; sed proh do-
lor! adeo notissima est, ut non nisi quedam
sit apud infideles delectabilis fabula recen-
senda. Nam quis ea omnia scandala & mala
enarrare potest, ut paucis multa comprehen-
dam? Ruit a culmine ecclesia, ruit summi
Pontificis auctoritas & reverentia, ruunt ba-
ses atque cardines ecclesie, perit obedien-
tia, perit disciplina, atque metus, voluntas,
rancor & ambitio tentant sibi vindicare lo-
cum. Turbantur omnes ordines ecclesiastici,
status universi confunduntur. Quæ omnia
cum mater a filiis quos educavit perpeffa sit.
quid aliud restat omnium officiorum perversi-
one? Quæ de re gloriosissime atque invictis-
sime Princeps ad excellentiam vestram respi-
ciunt atque confugiunt oculi totius Israel,
hoc est totius populi christiani, populi ele-
cti, quos elegit Deus in hereditatem sibi
Quintimo cum magnis suspensibus atque singul-
tibus ad eam pro tantæ pestis remedio de-
votissime clamat dicens: Domine mi Rex in
te respiciunt oculi totius Israel.

Accedam igitur, Seren. Princeps, ad eam
ipsam rem pro qua ad excellentiam vestram
singulariter missus sum, quæ cum magis pie-
tate, quam verborum cultura eget a me
cum in errore magis pietate, quam cum ser-
monis ornatu breviter exponetur; cum
quanto desiderio atque affectu Seren. Princeps
Dominus meus præfatus celsitudinis vestre
frater & consanguineus carissimus pacem, &
unitatem ecclesie semper affectaverit: cum
quantisque sollicitudinibus & curis laborave-
rit ut S. Apost. Sedes & in ea rite & debi-
te sedens, in ea qua decet reverentia mane-
re non facile possem singula explicare, tan-
to enim vehementius cordialiusque his ope-
ram

ANNO
CHRISTI
1440.

15

ram dabat, quanto ab illis unversam pacem populi christiani dependere & consistere non ignorabat. Nam quis in dubium vertit insula capiti vulnera membra etiam sentire? Quod & si ceteras taceam rationes, demonstrant hoc antiquorum nostrorum annalia, quae si repetere libet, liquide comperimus ex schismate in ecclesia schismata in imperio, divisiones in regnis saepissime provenisse, ejus rei & plurimas reliquias ex praeterito & horrendo schismate nunc propriis oculis intuemur. Sed & hoc docet experientia omnium rerum magistra. Nam post hujus ecclesiae divisionem quam ex Basileae congregatis insurrexisset cognovimus, nemo est qui non videat varia divisionum genera in populo christiano graviter invaluisse. Testificantur omnes nationes, quae gravissima dissidia patiuntur, quae omnia si rerum ipsarum fundamenta quaeruntur ex hac ingenta Ecclesiae divisione omnia processisse constabit. Unde Seren. Dominus meus Rex praefatus haec providentiae oculis intuens omni conatu omnique studio & diligentia laboravit, ne praefatae novitates & scandala ex illa Congregatione in lucem prodirent, a qua summo cum desiderio sperabat me uberioribus fructibus christiano populo ab eis pollicitos provenire debere, pro qua re misit ad nos oratores suos non sine gravibus laboribus & expensis ut alii Reges & Principes effecerunt, non quidem ut illis in scandalis quae supervenerunt assisterent, sed illos bonis exhortationibus a tantis novitatibus revocarent; sed nec horum contentus est. Videns enim aliqua parari quae scissuram in ecclesia verisimiliter paritura erant destinavit ambassiatore suos ad Sereniss. Principem bonae memoriae Dom. Albertum tunc Regem Romanorum praedecessorem & avunculum vestrum & in Seleciae partibus constitutum, solum ut scissura impediretur, & talia fuerant mutuo aversata, quae viam malignantibus amputabant. Sed ut Deo placuit morte praeventus est. Misit & dietas demum cum Basileam redissent, vidissentque rem periculo proximam totis viribus conati sunt illa omnia scissurae somenta impedire, sed non profuit apud eos benigna epus & aliorum Principum exhortatio non evitandi scandala repetitio, non contradictio & protestatio, non denique appellatio quin illos homines a proposito revocarent. Cum ergo eorundem suorum oratorum opera minime profutura speraretur illos ad se evocavit ne particeps futurorum quae imminabant scandalorum esset, ut etiam de aliis viis & remediis cogitaret. Demum itaque cum Excellentiae suae Regiae relatum fuisset ipsos Basilienses contra omnium Principum vota ad alterius pontificis atque altaris erectionem in totius Ecclesiae perniciem processisse, admodum doluit, quod antiquum illud schisma, quod Dei clementia cum multis Principum studiis, vigiliis, atque laboribus extinctum fuit nunc intueri cogebatur. Quare Serenitas sua videns, quod res ista nimis in longum differri videbantur, nec aliquid dignum ad hujus schismatis sedationem ducbatur in medium, sed unusquisque de proprio curans nihil de hac Ecclesiae labefactione loquebatur, ne forsan aliqui serenitatem suam dubiam in his rebus fore aut aliter

hoc ratio aut particularis affectio compellit nisi solum zelus pacis & unitatis ecclesiae eam solum sibi & Ecclesiae salutarem comperit viam ut praefatus novitatibus & scandalis apud Basileam factis nullo modo subintrent tamquam facta & attentata in magnum scandalum & turbationem totius populi christiani & maximum vilipendium & contemptum omnium Principum christianorum contra quorum protestationes expressas acta sunt. Quin immo beatissimo Patri Dom. Eugenio tamquam vero & unico pastori & vicario Jesu Christi devotam reverentiam, & obedientiam ut catholicum decet Principem facere & exhibere sicut & in futurum facere & exhibere paratus est. Praeterea etiam celsitudo sua non solum hoc ipsum agere & tenere voluit sed pro debato quo suae matri Ecclesiae adstringitur decrevit hoc idem vestrae Excellentiae significare, cui etsi supervacuum putet eam rem persuadere cum pro sua exuberanti virtute eandem reverentiam & devotionem semper dilexerit atque servaverit. Quia tamen Regia sua devotio ubicunque in Ecclesia Dei scandala oriri conspicit ne procedant procurare non cessat, ideo non incongrue existimandum est si etiam catholico pectori vestro id ipsum desideranti illud suadeat.

igitur ad eandem vestram Regiam maiestatem, quam Principem christianissimum & devotissimum Ecclesiae Dei agnoscit pro tanto consequendo bono me umillimum suum secretarium specialiter mittit eo maxime quod ad ipsam vestram celsitudinem tamquam ad principale membrum christianitatis res ista non modicum pertinere videtur. Nam ultra illud quod pro communi bono ad universos spectat Principes excellentiam vestram magis concernit, tum ratione protectionis & defensionis sibi singulariter creditae, tum etiam ratione honoris & utilitatis nationis Germanicae, cujus celsitudo vestra caput existit. Quae siquidem natio Apostolicae sedi semper devotissima fuerit, si cum ceteris nationes solitam eidem obedientiam praestarent non viderint obloquendi de sua integritate daretur occasio; ratione denique dignitatis Apostolice Sedis quae a Christo in urbe Romana fundata est, cujus quidem urbis Excellentia vestra regnum atque imperium habet. Nam si eadem sancta Apostolica temporibus vestris in hac maxime natione, quae immediatum vestrum patrimonium est, solita sua reverentia privaretur profecto tanto honore expoliata de celsitudine vestra maximam querelae causam haberet. Illis itaque de causis arbitratur praefatus Sereniss. Dom. meus Rex facile se assecuturum ab Excellentia vestra in his rebus voluntatem atque concursum. Quare maiestatem vestram tum omni devotionis fervore summoque affectu orat, rogat atque precatur, quatenus prodes honore & reverentia, quiete & consolatione S. Matris Ecclesiae, proque debito officii advocacyisque Excell. vestrae divinitus commisso praefatas novitates & scandala apud Basileam exortas nedum non acceptare sed nec illis assentire aut favere velit, sed praefatum SS. Patrem Dom. Eugenium Papam IV. tanquam verum & unicum pastorem & vicarium Jesu Christi manu-

ANNO
CHRISTI
1440.

ANNO
CHRISTI
1441.
1442.
1443.

manu tenere & defendere, atque eidem pu-
re & simpliciter obedire, illamque revereri,
ut decet catholicum Principem, dignetur,
sublata de medio suspensione aut neutralita-
te, si qua forsitan aliquo tempore in hac in-
clita natione inducta est. Quam hanc tamen,
ut clare patet, fomentum est non modicum,
quinimmo & audaciam tribuit ad majora schif-
mata; ex qua etiam perniciosum in Ecclesia
Dei exemplum procedit. Hoc enim est quod
celstitudo regia, quinimmo totus mundus pro
regiminis sui initio a maiestate vestra sperat,
confidentes pro vestra incredibili virtute, que
nollet in hac re se a ceteris Principibus red-
dere singularem, qui omnes pure & simpli-
citer sine aliquo obstaculo præfatam exhibe-

ant obedientiam. Quod certe inter alia o-
pera, que nobis vestri gloriosam reddunt
memoriam non parvum hoc erit perpetuum
virtutis monumentum, sed & ingens apud
Deum meritum obtinebit, qui, ut cum Pro-
pheta loquar: suscitabit germen vestrum fir-
mabitque regnum & imperium. Hæc sunt
Sereniss. atque invictissime Princeps, que
illustriss. Dom. meus Rex præfatus piissima
intentione motus ac ex nimio fraterno de-
votionis amore, quo singulariter celsitudini
vestræ afficitur eidem intimare & significare
decrevit ad laudem & gloriam omnipotentis
Dei, qui eandem vestram celsitudinem feli-
citer conservare dignetur, qui trinus & unus
Bregnat in secula seculorum. Amen.

ANNO
CHRISTI
1441.
1442.
1443.

Documenta Anorum 1441. 1442. 1443.

EUGENII PAPÆ IV. BULLA

*De concordia per suos nuncios facta in Britan-
nia minori, tollendo censuras quas incurre-
rant illi, qui Basilea post concilii transla-
tionem remanserant.*

Apud eon-
dem Mart.
pag. 972.

Eugenius episcopus, &c. ad perpetuam
rei memoriam.

Illius a quo pax oritur, divina dispen-
te clementia, vices in terris licet immeriti
gerentes continua meditatione querimus, ut
a supradictis ecclesiarum prælati aliisque per-
sonis ecclesiasticis omnem inquietudinis ma-
teriam, per quam ab eo quod suæ incum-
bit vocationi periculose retrahuntur, possi-
mus excutere, ac ea que propterea iustis
suadentibus causis processerunt, ut illibata
perstent, libenter cum a nobis petitur apo-
stolicæ confirmationis munimine roboramus.
Nuper siquidem postquam nos ex legitimis
tunc expressis causis, generale, quod tunc
in civitate Basileensi celebrabatur, concilium,
de ipsa civitate ad nostram civitatem Ferrar-
iensem, per alias nostras literas transfule-
ramus; & inter cetera ne quis cujuscumque
status, gradus atque conditionis existeret, ad
eamdem civitatem Basileensem, tamquam ad
locum generalis concilii, sub excommunicationis,
suspensionis & interdicti, necnon uni-
versorum & officiorum quorumcumque pri-
vationis, & inhabilitationis ad alia quæcum-
que, aliisque tunc expressis pœnis, quas con-
trafacientes, ipso facto incurrere volumus,
remanere præsumeret, inhibueramus: per nos
accepto quod quamplures tam clerici quam
laici, incolæ & habitatores ducatus Britan-
niæ in præfata Basileensi civitate remanere,
& ad illam contra tenorem dictarum nostra-
rum literarum accedere, nonnullisque schif-
maticis inibi sub generalis concilii titulo de-
gentibus ibi, non absque censurarum & pœ-
narum prædictorum incurfu, damnabiliter
adhærere præsumerant; propter quod in du-
catu prædicto inter nonnullas personas eccle-
siasticas ejusdem ducatus & principes graves
suscitabantur discordiæ, & ne majores suc-
cederent, erat verisimiliter præsumendum.
Nos tunc, prout nostræ incumbit sollicitu-
dini, tantis malorum initiis occurrere, præ-
fatasque discordias profus eliminari cupien-
tes, venerabilem fratrem nostrum Robertum
Concil. General. Tom. XXXI.

episcopum Volterranum, & dilectum filium
magistrum Guillelmum Bont decanum eccle-
siæ Lovaniensis Leodiensis diocesis, utrius-
que juris doctorem, capellanum nostrum &
causarum palatii apostolici auditorem, no-
stros & apostolicæ sedis nuncios ad præfatam
ducem destinavimus, eisque plenariam omnia
& singula faciendi, gerendi & exequendi,
que, pro pacificatione earumdem discordia-
rum, & tantorum malorum remedio neces-
saria forent, & alia quomodolibet opportu-
na, per alias nostras literas concessimus fa-
cultatem. Cum autem ex fidei eorumdem
nunciorum nostrorum relatione cognoveri-
mus, quod ipsi impositis eis a nobis oneri-
bus juxta concessam sibi a Domino provi-
dentiam debite satisfacere cupientes, præfa-
tasque discordias profus quietare, ac alia,
que ex ipsis succrescere videbantur, mala,
quodlibet fomentum submovere, nec non
cum illis ex eisdem incolis & habitatoribus
tam vivis quam mortuis, qui, ut præmitti-
tur, excefferunt; ex eo nimirum quod non
in nostrum & sedis apostolicæ contemptum,
sed ut potius a nonnullis nequam decepti
perniciosissimum commiserunt excessum, cle-
menter agere volentes, humilibus super hoc
ejusdem ducis precibus intervenientibus, o-
mnes & singulos habitatores & incolas an-
tedictos, cujuscumque dignitatis, status, gra-
dus, vel conditionis essent, etsi pontificali,
ducali, vel aliquavis ecclesiastica seu mun-
dana præfulgerent dignitate, mortuos vide-
licet, ut eorum corpora in ecclesiis aut ci-
miteriis, in quibus sepulti erant, remaneret:
vivos autem a quibusvis excommunicationis
sententiis, censuris & pœnis, quas occasio-
ne præmissorum incurrisse noscebantur, apo-
stolica, qua fungebantur auctoritate absol-
verunt & absolutos nunciaverunt: ita tamen
quod ipsi vivi eosdem schismaticos abjurare,
& ac nobis & successoribus nostris Romanis pon-
tificibus canonice intransibus obedire, nec
non salutarem eis per suos confessores tunc
imponendam pœnitentiam adimplere tene-
rentur. Et insuper ad omnem inhabilitatis
& infamiæ maculam sive notam per eos di-
cta occasione contractam abolendam, eos in
pristinum statum restituerunt & reintegrave-
runt. Ita quod eis deinceps excessus præfa-
ti objici, atque eorum occasione capi, ar-
restari, nec accusari, atque per quoscumque
conveniri, turbari, molestari, atque inquietari

B

tari

ANNO
CHRISTI
1441.
1442.
1443.

tari non possent quoquomodo, & nihilominus cum eis personis ecclesiasticis super irregularitate, si quando eadem occasione missas atque alia divina officia, non tamen in contemptum clavium, celebrando vel immiscendo se aliis quomodolibet contraxissent, cum illis videlicet qui ecclesiis atque monasteriis praeerant, & illis sicuti prius praesente, ac illa regere & administrare; cum aliis vero ut illa quae tunc obtinebant retinere, necnon quaecumque, quotcumque & qualiacumque beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, alias sibi collata sive conferenda recipere & retinere valeant, dispensarunt.

Interdictum quoque in quibusvis ecclesiis, locis & terris ejusdem ducatus a tempore dictae translationis, tam apostolica quam alia auctoritate occasione praedicta positum relaxarunt, & loca ipsa reconciliarunt, & pro reconciliatis habuerunt: & consequenter omnibus & singulis habitatoribus & incolis antedictis, quorum ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum aliorum ecclesiasticorum, cum cura & sine cura, secularium vel regularium ordinum quorumcumque in praefato ducatu consistentium, etiam canonice, presbyterii, dignitates, praepositurae, prioratus, personatus archipresbyteratus, administrationes vel officia hujusmodi in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis, & dignitates ipsae in cathedralibus post pontificales majores, atque in ecclesiis hujusmodi collegiatis principales, ipsique prioratus & praepositurae conventuales existerent, & ad illos illas ac prioratus, praeposituras, personatus, administrationes, & officia hujusmodi consueverunt per electionem assumi, eiusque curam immineret animarum, quocumque titulo vel auctoritate, sub data XVI. cal. Sept. pontificatus nostri anno XI. realibus & auctoribus possessionibus etiam ecclesiarum monasteriorum provisiones & ordinationes ad beneficia hujusmodi, dum illis seu de illis eisdem possessoribus provisum fuit, quia apud sedem apostolicam forsitan vacaverant, atque alias ex quavis causa generaliter vel specialiter dispositioni apostolicae reservatae noscebantur, & propterea aut alias quomodocumque in illis dicti possessores jus non haberent, dummodo ipsi suos titulos a praefatis schismaticis tantum non recepissent, atque ipsi in antea super illis per quemcumque conveniri, molestari, aut inquietari non possent, eadem auctoritate concesserunt; nec non causas omnes & singulas, si quae etiam in secunda vel tertia instantia super ecclesiis, monasteriis & beneficiis hujusmodi in dicta curia vel extra eam, ex commissionibus apostolicis, aut alias in petitorio vel possessorio pendebant seu remanserant indiciae, earum status pro sufficienter expressis habentes, & lites ipsas extinguentes quaecumque, tam definitorias quam interlocutorias super dictis ecclesiis, monasteriis, & beneficiis, contra eosdem possessores, aut illos ad quorum titulum successerunt, promulgatas sententias & decreta super illis etiam cum invocatione brachii secularis executoriales literas. Processus quoque etiam quosvis excommunicationis, suspensionis & interdicti sententias, seu & poenas alias continentes, etiam ad illarum aggravatum &

Argravatum processum foret, necnon quaecumque collatas provisiones de ecclesiis, monasteriis, & beneficiis hujusmodi quibusvis aliis personis apostolica vel alia quavis auctoritate factas, & quaecumque inde secuta cassatione & annullatione ac pro nullis & infectis decernentes, ecclesiis & monasteriis de personis illorum locorum habitatoribus; eadem nostra auctoritate providerunt, eisque personas ipsas praefecerunt, necnon beneficia ipsa hujusmodi illa possidenda, ut praefertur, quaecumque quotcumque & qualiacumque, quorumcumque illorum, necnon & ecclesiarum & monasteriorum hujusmodi fructus, redditus, & proventus votorum annuorum forent, etiam dispositioni apostolicae generaliter & specialiter reservata existerent, & super illis inter quoscumque in quibusvis statu vel instantia lites penderent seu revertissent, incidisse, ut praefertur, cum omnibus juribus & pertinentiis suis eisdem possessoribus, etiam quaecumque beneficia ecclesiastica obtinentibus & expectantibus de novo quatenus opus esset contulerunt & providerunt, etiam de eisdem perpetuum super illis quibusve aliis in ipsis seu ad ea jus habere praetendentibus silentium imponendo. Et deinde ut iustitiae per praemissa detrahebant, opportuna daretur provisio, eorum gravatorum singulas expectativas nominationes, & gratias alias, quarum obtentu jus sibi in eisdem beneficiis seu ad illa vindicabant, necnon literas & processus desuper confectas ab eorum dant in pristinos vim & robur restituerunt. Ita quod ipsi gravati expectatarum, nominationum, & gratiarum, ac literarum, & processuum hujusmodi vigore, beneficia acceptare, ac ipsi alias concessi executores, & ab eis pro tempore deputati subexecutores, de acceptatis per eos beneficiis, perinde ac cetera quae certa sunt opportune facere valerent, in omnibus & per omnia, perinde ac si ipsi beneficia praedicta nullatenus acceptassent, aut sibi de ipsis provisum non fuisset: pro ceteris autem quibus de ipsis possessis beneficiis alias apostolica vel ordinaria auctoritatibus provisum fuerat, super debita eis facienda recompensa, instantiam apud nos facere promiserunt, volentes inter cetera, quod per praemissa nullum monasterii de Doulas regimini, praesidenti ad prioratum de Combours, elemosynariam S. Mevenni ordinis S. Benedicti Corisopitensis diocesis & Macloviensis, & alios quos Johannes Brehant diocesis Leonensis, necnon quos venerabilis frater noster Johannes episcopus Briocensis, ac nonnullos quos quondam Guillelmus Caprarii, necnon ceteros quos Hilaretus Gillart Macloviensis, & alios quos Johannes Brehant obtinent, seu obtinere solebant B. Marthe Nannetenis ecclesiarum canonicatus & praebendas, necnon de Pomerit, de Cesson, de Querven, de Plozini, de Polœder S. Elerti, de Quedillac, de Resteriis, & SS. Rogatiani & Donatiani, in quibus magister Johannes Basson scriptor & familiaris noster se jus habere asserit, dummodo ipse omni juri, si quod in Redonensi, cum illius archipresbyteratu Briocensi ecclesiarum canonicatibus & praebendis seu ad illos habet sponte & libere cedat, Trecorensis, Corisopitensis, Brio-

ANNO
CHRISTI
1441.
1442.
1443.

ANNO
CHRISTI

1441.

1442.

1443.

cessis, Redonensis, Macloviensis, & Nannetensis diocesis parrochiales ecclesias possidendi jus acquirerent, nec motum seu pendens super illis causis prejudicium pararent, sed quod inter illos & quas tunc erant vel essent pro tempore ipsorum super illis compositiones debitas heret justitiam complementum. Causam autem super parrochiali ecclesia de Castro Theobaldi dictae Nannetensis diocesis in favorem dilecti filii Jo. de Panbodie officialis Nannetensis, ac utriusque juris doctoris, pacificandam receperunt, petentes, prout in praefatis eorumdem nostrorum nunciorum litteris ac omnibus e singulis in eis contentis, ut pro ipsorum subsistentia firmiori apostolice confirmationis robor adicere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur qui a creditis nobis populis omnem dissidendi materiam exulare, ac illis fomenta pacis inferere studiis procuramus indefessis, ne super concessis, factis & ordinatis aliisque per eosdem nuncios, in ducatu praedicto auctoritate nostra gestis, quavis oriatorum contentionis occasio, providere volentes, ipsius ducis in hac parte supplicationibus inclinati, omnia & singula praedicta per eosdem nuncios, ut praemittitur, concessa, facta, ordinata, & gesta, rata & grata habentes, illa auctoritate apostolica, & ex certa scientia ac de plenitudine potestatis confirmamus, ac praesentis scripti patrocinio communitimus. Et insuper omnes & singulos, si qui juris aut alias in praesens intervenerunt, defectus, eisdem auctoritate, scientia & plenitudine supplettes, quoscumque etiam processus contra excommunicationis, suspensionis & interdicti sententias, censuras, poenas alias in se continentes, quas forsitan contra tenorem praesentis, per quoscumque & quacumque auctoritate fieri seu fulminari contigerit, & quaecumque tunc secuta, nulla & invalida esse volumus, easque auctoritate, scientia & plenitudine praedictis nullius existere firmitatis decrevimus per praesentes. Porro quia indignum est, ut quis suo dolo & fraude consequatur beneficium, volumus, quod si quis ex eisdem possessoribus, sub specie quod sic per factam, ut praemittitur, concordiam hujusmodi, quae tractari coepit, spoliaverunt, quod praemissa concordia ac illius & praesentium favoris prorsus sint exsortes, nec ipsi per illam ullomodo quocumque teneantur. Nulli ergo, &c. nostrae ratificationis, confirmationis, communitationis, suppletionis, constitutionis, & voluntatis infringere vel ei, &c. Dat. Florentiae anno incarnationis Domini MCCCCXLI. III. nonas Martii anno XI.

LITERE CONCILII BASILENSIS

ad episcopum Segobricensem electum.

Ut Joannem Grunvalder Cardinalem electum in possessionem vicaria Frisingensis immittat.

Apud P.
Meichel.
in Hist.
Frising.
tom. 1. p.
228.

Sacrofancta generalis Synodus Basiliensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representans, dilecto Ecclesiam filio Gisperto electo Segobricensis causarum audientiae nostrae Judici salutem & concilii Generalis. Tom. XXXI.

omnipotentis Dei benedictionem. Dum ex quibus dilectissimi Ecclesiam filii Joannis S. Martini in montibus Sanctae Romanae Ecclesiae presbyteri Cardinalis de Bavaria vulgariter nuncupati circumspeditionis industriam diligenter attendimus & debita consideratione pensamus, quod ipse universalem Ecclesiam suorum honorat magnitudine meritorum, dignum reputamus & debitum, ut ipsam sibi reperiat in exhibitione gratiarum munificam & in suis opportunitatibus liberalem. Exhibita siquidem nobis pro parte dilecti Cardinalis petito continebat, quod orta dudum inter eum & dilectum Ecclesiam filium Ulricum Nustorffer, qui se gerit pro clerico Salzburgen. diocesis super praepositura Ecclesiae Frisingensis, quae inibi dignitas post pontificalem major existit, & ad quam consuevit quis per electionem assumi, quamquam tunc per obitum quondam Nicolai Gumpenberger ipsius Ecclesiae praepositi, extra Romanam curiam defuncti, vacantem, Joannes Cardinalis sibi per eum quoad viveret tenendam, regendam, & etiam gubernandam per dilectissimum Ecclesiam filium Alexandrum Sancti Laurentii in Damaso etiam dictae Romanae Ecclesiae presbyterum Cardinalem Aquilegiensem vulgariter nuncupatum, nostrum tunc per partes illas legatum de latere, legationis primae, & deinde nostra sub certis modo & forma commendatum, seque prioris commendae hujusmodi vigore dictam praeposituram assecutum, & insuper Apostolica auctoritatibus de novo etiam sub certa forma sibi collatam, & de ea provisum fuisse; nec non praefatum Ulricum commendae & assecutioni, nec non collationi, & provisioni hujusmodi contra justitiam opposuisse & opponere, nec non impedivisse & impedire, ac fecisse & facere, quo minus idem Joannes Cardinalis eandem praeposituram posset pacifice possidere, Ulricus vero praedictus ad praeposituram praedictam se electum illamque ad se de jure spectare asserunt prout asserunt *materia quaestio- nis*. Nos causam hujusmodi, non obstantem quod ad Romanam curiam legitime devoluta, seu in ea de juris necessitate tractanda vel etiam finienda non esset, tibi ad dilecti Joannis Cardinalis instantiam audiendam commisimus & sine debito terminandam; tuque in ea citationem in partibus nondum executioni demandatam diceris decrevisse. Cum autem, sicut eadem petitio subungebat, a nonnullis asseratur neutri Joannis Cardinalis & Ulrici praedictorum in dicta praepositura vel ad eam jus competere; nos statim causae hujusmodi nec non omnium & singulorum dignitatum, personatum, administrationum, officiorum, canonicatum & praebendarum & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum, quae ipse Joannes Cardinalis obtinet & expectat, ac in quibus & ad quae jus sibi quomodolibet competit, quocumque & qualiacumque existant, nomina & cognomina, eorumque fructuum, reddituum, & proventuum veros valores, nec non etiam quarumcumque pensionum, quas super quibuscumque Ecclesiis, Monasteriis, & beneficiis Ecclesiasticis eorumve mensis ac fructibus, redditibus, proventibus percipit quantitates, nec non quascumque etiam de quocumque & quibuscumque beneficiis Ecclesiasticis curatis seu alias in-

ANNO
CHRISTI

1441.

1442.

1443.

ANNO
CHRISTI
1443.

compatibilibus quomodolibet eidem Joanni Cardinali concessas dispensationes, presentibus pro sufficienter expressis habentes, & volentes eidem Joanni Cardinali, ut juxta suae dignitatis decentiam & suorum exigentiam meritorum statum suum commodius tenere, ac incumbentia sibi onera facilius supportare valeat, de alicujus subventionis auxilio providere, nec non gratiam facere specialem, discretioni tuae per haec scripta mandamus, quatenus si per eventum litis hujusmodi, postquam ipsa coram te legitime introducta fuerit, tibi constiterit neutri eorumdem Joannis Cardinalis & Ulrichi dicta praepositura, vel ad eam jus competere, praeposituram praedictam, cui cura imminet animarum, & quae personalem residentiam requirit, & cujus fructus, redditus & proventus quinquaginta Marcharum argenti secundum communem estimationem valore annuum, ut idem Joannes Cardinalis asserit, non excedunt, siue adhuc per obitum ipsius Nicolai Gumpenberger, ut praemittitur, aut electionem nullam, vel alias invalidam de ipso Ulricho factam, vel ex eo quod ipse Ulrichus electioni hujusmodi infra tempus a jure statuto consensum praebere distulerit, seu recusaverit, siue alias quovis modo ex alterius cujuscunque persona seu per liberam alicujus de illa in dicta curia, vel extra eam etiam coram Notario publico & testibus sponte factam resignationem aut constitutionem felicis recordationis Joannis Papae XXII. quae incipit, *execrabilis*, vacet, etiam si tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio juxta Lateran. Statuta Concilii ad Sedem Apostolicam legitime devoluta, ipsaque praepositura dispositioni Apostolicae quomodolibet reservata existat, & super ea inter aliquos aliosque, cujus etiam statum presentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, dummodo tempore Dat. presentium non sit in ea alicui specialiter jus quaesitum, cum omnibus juribus & pertinentiis suis eidem Joanni Cardinali, per eum quoad vixerit una cum aliis dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis nec non Canonicatibus, & praebendis, commendis, aliisque beneficiis Ecclesiasticis ac pensionibus supra dictis, tenendam, regendam, & etiam gubernandam auctoritate nostra in commendam concedas. Ita quod ipse Joannes Cardinalis fructus, redditus & proventus, aliaque jura, & emolumenta ratione dictae praepositurae obvenientia, quoad vixerit percipere & retinere, ac in suos & ejusdem praepositurae usus & utilitatem convertere, nec non alias de illis disponere & ordinare libere possit & valeat, sicuti ipsius Ecclesiae praepositi, qui fuerunt pro tempore, de illis disponere siue ordinare poterunt, seu etiam debuerunt; alienatione tamen bonorum immobilium & praecipuorum mobilium ejusdem praepositurae dicto Joanni Cardinali penitus interdicta; inducens per te, vel alium, seu alios eundem Joannem Cardinalem vel procuratorem suum ejus nomine in corporalem possessionem praepositu-

rum, & defendens in dictum, amoto exinde quolibet illicito detentore, ac faciens ipsum Joannem Cardinalem, vel dictum procuratorem pro eo ad praeposituram hujusmodi, ut est moris, admitti, sibi que de illius fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus univertis integre respondere, contradictores auctoritate nostra appellatione postposita compescendo. Non obstantibus praeter memoriam Bonif. Papae VIII. & aliis Apostolicis constitutionibus, nec non illis praesertim, quibus caveri dicitur, quod praefatam praeposituram obtinens, non debeat cum illa extra eandem Ecclesiam aliud quod aliud beneficium Ecclesiasticum obtinere, & quibusvis aliis dictae Ecclesiae statutis & consuetudinibus etiam juramento, confirmatione apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis; contrariis quibuscunque, aut si aliqui super provisionibus siue commendis sibi faciendis de dignitatibus ipsius Ecclesiae Frisingensis, ac hujusmodi speciales, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictae sedis vel legatorum ejus litteras impetrarint; etiam si per eas ad inhibitionem, reformationem, & decretum, vel alias quomodolibet sit processum; quibus omnibus praefatum Joannem Cardinalem in affectatione dictae praepositurae volumus anteferi. Sed nullum per hoc eis, quoad affectationem dignitatum aut beneficiorum aliorum praedictum generari, seu si venerabili Episcopo, & dilectis Ecclesiae filijs Capitulo Frisingen. seu quibusvis aliis communiter, vel divisim quomodolibet indultum existat, quod ad receptionem, vel provisionem alicujus minime teneantur; & ad id compelli, aut quod intercedi, suspendi, vel excommunicari non possint, quodque de dignitatibus ipsius Ecclesiae ac hujusmodi, vel aliis beneficiis Ecclesiasticis ad eorum collationem, provisionem, presentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem conjunctam vel separatim spectantibus nulli valeat provideri per litteras non facientes plenam, & expressam, & de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem; & qualibet alia indulgentia generali, vel speciali cujuscunque tenoris existat, per quam presentibus non expressam, vel totaliter non insertam, effectus hujusmodi gratiae impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de qua cujusque toto tenore habenda sit in nostris literis mentio specialis; aut si praefatus Joannes Cardinalis praesens non fuerit, ad praestandum de observandis statutis & consuetudinibus dictae Ecclesiae Frisingen. solitum, ratione praepositurae praedictae, juramentum: dummodo in absentia sua per procuratorem idoneum, & cum ad Ecclesiam ipsam accesserit corporaliter illud praestet. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane, si secus super his a quocunque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Datae Basileae III. Non. Junii, anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quadragésimo tertio.

ANNO
CHRISTI
1443.

ANNO
CHRISTI
1444.

Documenta Anni 1444.

ANNO
CHRISTI
1444.

LITERÆ CONCILII

*Pro confirmanda electione Joannis Grundwald-
der schismatici cardinalis in Episcopum
Frisingensem.*

Estat apud
Merschel.
hist. Fri-
sing. t. 3.
pag. 135.

Sacrosancta generalis Synodus Basiliensis, in Spiritu sancto legitime congregata, universalem ecclesiam representans dilectissimo ecclesiam filio Joanni tit. sancti Martini in montibus presbytero cardinali episcopo Frisingensi, salutem, & omnipotentis Dei benedictionem. Ad opus universalis ecclesie divina dispositione, cujus inscrutabili providentia ordinem recipiunt univ[er]sa, convocati in unum, ad cunctas orbis ecclesias, nec non presidentes illis personas nostrae considerationis intantum diligentius extendimus, & pro illarum statu per idoneos pastores qui multimodis eas esserant incrementis salubriter dirigendo nostri favoris patrocinium gratiosius impartimur. Cum itaque, sicut accepimus, dudum ecclesia Frising. cui bonae memoriae Nicodemus episcopus Frisingensis dum viveret praesidebat, per ejusdem episcopi obitum, qui extra curiam debitum natam perfolvit, pastoris solatio destituta, tu etiam tunc tit. S. Martini in Montibus presb. Card. ac ipsius ecclesie Frising. canonicus existens in episcopum ejusdem Frising. ecclesie per illius capitulum electus, & electione de te facta hujusmodi auctoritate Metropolitana, servatis in hoc servandis, confirmata, electionis & confirmationis earundem vigore possessionem partis honorum dictae Frising. ecclesie affectus fueris, illaque ex tunc in spiritualibus & temporalibus gesseris & exerueris, prout geris & exerces de presenti, munere consecrationis per te rite suscepto. Nos qui etiam hodie per alias nostras literas electionem & confirmationem predictas ratas habentes & gratas auctoritate univer-

alis ecclesie & ex certa scientia nostra duximus confirmandas, cum suppletione defectuum, si qui forsitan intervenerunt in eisdem, cupientes, ut dicta Frising. ecclesia sub tuo felici regimine prosperetur, ac optatis etiam provisionis nostrae praesidio gaudeat successibus. Sperantes quoque, quod tu, cujus personam multiplicibus virtutum donis ab illarum largitore fultam, & longe nobis experientia notam, sinceris in Domino zelamus affectibus, memorata Frising. ecclesia, cui, ut permittitur, haecenus laudabiliter praesuisi, poteris inantea plurimum esse fructuosus, de eadem persona tua praedictae Frising. ecclesie, dummodo illi tempore dactarum praesentium de alio pastore canonice provisum non existat, denuo auctoritate praefatae universalis ecclesie & ex simili scientia providemus, teque illi praeficimus in episcopum & pastorem, curam, regimen & administrationem ipsius Frising. eccl. tibi in dictis spiritualibus & temporalibus plenarie committentes, in illo, qui dat gratias & largitur praemia, confidentes, quod eadem Frising. eccl. per tuae circumspectionis industriam & laudabilis diligentiam studium in domino feliciter dirigetur, ac grata in eisdem spiritualibus, & temporalibus suscipiet incrementa. Quocirca circumspectioni tuae per haec scripta mandamus, quatenus impositum tibi a Domino onus regiminis praefatae ecclesie Frising. suscipiens humiliter & devote sic te in exercenda ejus cura diligentem exhibeas atque studiosum, quod ipsa ecclesia Frising. provido & fructuoso gubernatori gaudeat se commissam, tuque praeter aeternae retributionis praemium nostram ac dictae universalis ecclesie benedictionem & gratiam uberius exinde consequi merearis. Datum Basileae idibus Novemb. anno a Nativit. Domini millesimo quadringentesimo quarto.

Documenta Annorum 1445. 1446.

ORATIO QUAM HABUIT DOMINUS D^his gravissimis ac sapientissimis patribus verba faciens commendatur?

*Aeneas Sylvius, episcopus Tergestinus, pro fidei Alamannorum obedientia, reconciliatio-
neque schismatis, ac celebrando concilio
coram Eugenio papa IV.*

Martene
tom. VIII.
pag. 80.

Non habet me dubium, pater sanctissime, quin apud te sit illa domus quam Dominus in evangelio supra firmam petram laudat edificatam, ad quam recurrendum est regnante diluvio, nam extra eam non est salus, & ejus decorem diligere se propheta testatur, persuasumque mihi jam dudum fuerat in amplissimo loco neminem loqui decere, nisi vel summa doctrina, vel auctoritate, vel vitae sanctimonia praestantem. Rursus quoque nihil huc afferri oportere, nisi perfectum ingenio, elaboratum industria, rebusque ipsis illustratum esset; nec immerito, nisi fallor. Quis enim aliter vel coram te summo pontifice, aeterni regni clavigero, ac Jesu Christi vicario, vel coram

2. Haec ego cum alias ad te missus, mecum tacitus expendissem, in tuae sanctitatis conspectu tacere priusquam loqui, voluissem. Sed quoniam solus eram, qui legationis regiae munus obibam, quod voluntas repulit, necessitas impulit. Nunc vero secundo ad te remissus, sperabam nobilis equitis ac clarissimi collegae mei beneficio & eloquentia hoc fasce levare, qui & prudentius, & gravius, & ornatus multo quam ego, desiderium regium electorumque principum com-

plevisset. Sed nescio quid factum sit, ut mihi potissime nihil apto & multum repugnanti sit onus dicendi mandatum: forsitan quia tecum alias, vel quia sum Italus, habere non nihil energiae vel notitia, vel communis patria creditur. In me aliud nihil est quod mihi praeter ceteris facit dicendi necessitatem; at ego etiam magnum est jubentis imperium, etiam parere majoribus cupio, neutiquam tamen in praesentiarum tuam alloqui sanctitatem

ANNO
CHRISTI
1445.
1446.

27

tem fuisset ausus, nisi me res ipsæ, de quibus est agendum, maxime, reipublicæ christianæ plurimum necessariz commovissent: nisi & animum illi darent, quorum nomine verba sent, sublimes atque principes, quos intueberis dum me audies; & quod tunc mihi negassent aures, præstarent illis. Nec enim vel pauca sunt, vel ab ingratis missa principibus, quæ mihi oranda incumbunt. Ceterum, quia moris est coram te loquentibus breviusculam sibi aliquam, unde exordiantur, ex sacris literis sententiam assumere, non adversabor ipse consuetudini, quam ducere oporteret. Inter auctoritates autem quas sacrosanctis possum ex codicibus mutuari, nulla mihi aptior, nullaque nostro convenientior proposito visa est illa, quam nobis Paralipomenon asserit: Morabatur in præsidis inclutus David, accesserunt ad eum viri Benjamin & Juda, quibus obviam David egressus: *Si pacifici venistis, inquit, ad me, ut auxiliemini mihi, cor meum iungatur vobis. Si autem insidiamini mihi pro adversariis meis, cum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum nostrorum, & iudicet. Ad quem illi: tui sumus, o David, & te um, fili Isai, manebimus. Pax, pax tibi, pax adiutoribus tuis, te enim adjuvat Deus tuus.*

3. Aptissima, sicut mihi videtur, ad propositum nostrum verba sunt. Quæris enim forsitan ex nobis, pater sanctissime, an amici venimus? Quid quærimus? quid asserimus? dum nos nomino, non nos ipsos, qui adsumus, sed dominum Cæsarem Fredericum, tuæ sanctitatis devotissimum filium, ac præclarissimos principes, & reverendissimos patres sacri imperii electores, tum proceres & prælatos tibi deditissimos, quorum hic oratores vides, intelligi volo. Sumus igitur non solum amici, sed etiam adiutores: pacem asserimus, pacem quærimus; atque idcirco cum filiis Benjamin & Judæ dicimus: *Pax, pax tibi, pax adiutoribus tuis: te enim adjuvat Deus tuus.* Plena pacis petitio est, plena pacis oblatio. Pacis nomen, ut inquit orator, dulce est, & res ipsa tum jucunda, tum salutaris. *Qui incunt pacis consilia, teste sapiente, sequitur eos gaudium.* Dominus vero in evangelio beatos esse pacificos tradit: ideoque jubet in epistolis Doctor gentium, ut quæ sunt pacis sectemur, mercedem repromittens. *Pacem, inquit, habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum.* Huius igitur tam sanctæ rei, tam utilis, tam necessariz, tam commendatæ, & nuncii & petitores sumus, ac propterea repetimus: *Pax, pax tibi, pax adiutoribus tuis: te enim adjuvat Deus tuus.*

Super his verbis tria jacimus nostræ orationis fundamenta; & quæ ultima sunt verba thematis prius recipimus. Ostendendum est enim quomodo te Deus tuus adjuvat, dum Germaniæ principes in tuum dirigit auxilium. Monstrandum est quam ferimus pacem, dicendum est quam petimus: sic enim pacificum nostrum adventum intelliges, & cor tuum, sicut speramus, nostris jungetur principibus, eruntque illi tui, & manebunt tecum. In principium adjuvat igitur te Deus tuus, sanctissime pater, adiutores namque tui Germanos principes dedit; alius

sunt aliqua repetenda, si quo pacto nostri te adjuvant principes referimus, est quod brevissime faciam.

4. Exorto pridem apud Basileam dissidio, quod omnibus notum est, doluerunt imperii sacri principes, dum vulnerari ecclesiam, & inconiutilem Christi tunicam scindi videbant, moxque ad componendam in ecclesia pacem navare operas statuerunt. Quod ut commodius facerent, utque nationis seditiones facilius evitarent, & ne processibus contrariis involverentur, quibusdam protestationibus usi sunt: devotionem tamen suam, quam erga te sanctamque sedem apostolicam gerebant, nihil propterea imminuentes. Sic animorum suspensio orta est. Hanc Albertus indelebilis memoriz Romanorum rex amplexus est. Huic & invictissimus noster Fredericus Cæsar assensum præbuit, tum ne a suis electoribus id exigentibus dissentiret, tum ne plus sapere velle videretur, quam suus sapuerat antecessor; speravitque regia serenitas vel pacem ex templo reperire, vel melius rem cognoscere. Elaboratum est sæpe & multum pro concordia: sed quamvis tua sanctitas semper bonum consuluerit, nonnullorum tamen culpa factum est, ut omnes incassum hætenus conatus abierint, ut frustra sæpe principes convenirent, frustra que nunc huc, nunc illuc transmissæ fuerint legationes. Ea de re statuit regia maiestas, statuerunt & sui principes modum suspensionis animorum ponere: convenientesque nuper Franchfordiæ, partim personaliter, partim per legatos, ac scientes te illi succedere, cui dictum est: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & dabo tibi claves regni coelorum, & pasce oves meas; & plurima his sororia, rella, vulgataque via obedientiam tibi præbere decreverunt. Sed quia non nulli aderant tam ex Basilea quam ex aliis locis, qui longe aliter sentiebant, aliterque suadebant, magna contentio fuit & anceps prælium, nunc huc, nunc illuc acie inclinata. Cum levasti manus, hoc est cum oratores tui benigne responderunt, ex parte tui nostrorumque principum validius pugnabatur. Cum vero brachia remisisti, hoc est cum oratores tui duriores fuerunt, languidior erat cuneus tuorum, vincebantque adversarii. Similis pugne faciem habemus in Exodo: Fervente namque inter populum Dei & Amalech prælio, ascenderunt Moyses & Aaron in verticem collis: Josue vero cum electis viris pugnabat. Cumque levaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalech; & ut sim brevis, non cooptabo singula ut possem singulis; sed vera est Chrysoptomi sententia. Non cessat impugnari ecclesia, non cessat insidias pati: sed in Christi nomine semper superat, semper vincit, & quamvis alii insidiantur, quamvis alii repercutiant eam fluctus, fundatum tamen quod supra petram est non quasatur. Exploratum est quod inquit Hilarius: proprium esse ecclesiæ solet, ut tunc vincat cum læditur, tunc intelligat cum arguitur, tunc obtineat cum superata videtur; nam est multoties desperatæ res viderentur, ad extremum tamen cum ante oculos hominum tuæ sanctimoniam vite, tuæ clementia, tuæ liberalitas, tuæ benignitas posita est; impletum est quod inquit sapiens: *Cum placuerint Domino via homi-**

ANNO
CHRISTI
1445.
1446.

ANNO
CHRISTI
1445.
1446.

ANNO
CHRISTI
1445.
1446.

hominis, & inimicos ejus vertit ad pacem. Num- que non solum regia majestas, quam tibi semper deditissima fuit, & quasi alter Jofus pro te pugnavit; non solum principes sui electores atque alii viri electi tuum statum, tuumque decus tuebantur, sed plures alii qui malignandi causa confluxerant, permoti sunt, & in tuum versu favorem. Quibus ex rebus manifestum est; quia te adjuvat Deus tuus, Germanoque principes tibi efficit adjutores, quod fuit orationis nostrae membrum primum, propter quod dicimus: *Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis: te enim adjuvat Deus tuus.*

5. Sed non monstravimus adhuc beatitudi- ni tuæ qualis & quanta pax est, quam sanctitati tuæ asserimus: membri namque secun- di destinata materia fuit, quam nunc breviter absolvimus. Nihil erraverim, clementis- sime pater, si maximum esse atque amplissi- mum dixerim munus, quod apostolicæ sedi jam sumus exhibituri: non enim unius ur- bis, uniusve provincie sive regni, sed maxi- mi & inclyti nominis Theotonici, nobilissi- mæ atque latissimæ nationis Germanicæ de- clarationem & obedientiam sumus exhibitu- ri. Quod si gloriabundus de populo suo dice- bat Moyses: non est alia natio tam gran- dis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Dominus Deus noster adest cunctis ob- secrationibus nostris. Quæ est enim alia gens tam inclyta? & cetera hujusmodi. Quanto magis de natione Germanica licet nostris principibus glorari, quæ ab Alpibus Italie usque in Oceanum, & a Rheni fluente usque in Tartarorum barbariem protensa, tot splen- didas urbes in se continet, tot latissimas provincias, tot amplissima regna, tot vene- randas ecclesias, tot potentes principes, tot populos, tot linguas diversas. Nempe si, teste sapiente, in multitudine populi dignitas regis, & in paucitate plebis ignominia prin- ceps, ingens gloria est nostris principibus, in- gens dignitas. Sed major tuæ sanctitati mo- dum in mirum, quæ declarationem & obe- dientiam receptura est hujus nationi, in qua non solum principes ac reges potentissimi sunt, sed ipsum regnorum omnium caput, Romanum imperium est constitutum. Vetus dictum est, sanctissime pater, per duo lumi- naria magna, quæ Deus in firmamento po- suit, sanctam apostolicam sedem & sacrum im- perium significari: Duo sunt, inquit unus ex tuis antecessoribus, quibus principaliter hic mundus regitur, regalis potestas, & auctori- tas sacra pontificum.

6. Prætereo hæc apostolicam sedem, quæ nihil aliud est quam refugium ac patrocinium orbis terræ. Taceo de sacro reverendissimo- rum collegio coetuque cardinalium, qui re- cte mundi consilium totiusque militantis ec- clesie senatus appellari potest. Quis satis im- perii sacri privilegia possit exprimere? Quis satis augustalis culminis perorare valeat digni- tatem? Sub Augusto nasci Salvator, & cen- sum ferre dignatus est, didragma pro se Pe- troque solvi, & reddi quæ Cæsaris essent Cæsari divinum jussit oraculum. Tantum quo- que ex Alto suscepisse privilegium Cæsaream sublimitatem quidam asserunt, ut imperio stante, nihil sit cur Antichristi formidemus adventum. Sic enim apostoli Pauli verba commentantur: *Qui tenet, teneat, donec de*

medio fiat. At hujus amplissimi dignitatis po- testas in divinum Cæsarem Fridericum mo- dernum rite translata est. Hujus igitur mo- ximi principis, mundi domini, inter omnes qui regnat altioris, suorumque principum, ac nationis Germanicæ debitam ex nobis reci- pies obedientiam. Sed quoniam de natio- ne loquimur, hæc est illa natio, Pater san- ctissime, quæ viros habet industrios, litera- rum capaces, rei militaris peritos, pacis cu- pidos, fidei zelatores, & ad omnia gnaros. Hæc est illa natio, quæ non modo hoc, mo- do illud, sed semper idem vult, quando re- ctum est quod semel voluit. Hæc est illa natio, quæ non leviter recipit aliquid, nec facile deserit. Quod si post dissidium ortum animorum suspensionem tardius videtur re- linquere, confidit quia utilius tecum mane- bit, nec divelli unquam a tua devotione poterit. Atque ista pax est quam tuæ san- ctitati asserimus, propter quam dicimus: *Pax, pax tibi, pax adjutoribus tuis: te enim adju- vat Deus tuus.*

7. At si pacem cupis hujusmodi, Pater sanctissime, quemadmodum cupere te confi- dimus, opus est ut nationem Germanicam beneficio pacis quoque impartaris, ut sit quoque pax adjutoribus tuis. Quis enim sic pacem aliis largiatur, quod pacis ipse rem- neat expertus? Quis pascit gregem, & de la- cte gregis non manducet? Quis os trituran- tis alliget bovis? Afferunt pacem Germani principes, sed pacem etiam expetunt. Cupiunt enim aliqua, quæ nisi obtineant, nec curari vulnera possunt, nec pax nationis ha- beri. Ea quatuor principalia sunt. Primum est, ut generale concilium in tempore loco- que designando convocetur; alterum est, ut professio potestatis, auctoritatis, & præemi- nentiæ generalium conciliorum catholicam militantem ecclesiam representantium, per tuos oratores Franchfordiæ facta, tuis lite- ris approbetur. Tertium est, ut nationi Ger- manicæ super gravaminibus opportune pro- videatur. Quarto & ultimo loco, ut quæ in præjudicium duorum principum electorum vel suarum ecclesiarum acta sunt, ex tuæ sanctitatis clementia revocentur, & in pri- stinum singula statum redigantur. Quibus per tuam sanctitatem concessis, pax firma tibi erit, pax apostolicæ sedi, pax nationi Ger- manicæ, pax toti ecclesie. Deorsum ista bre- viter & succincte libabimus.

8. Concilium sane propterea petitur, quia plurima necessario sunt reformanda, nedum in populo, sed etiam in clero, & providen- dum est ut omnis dissidii fomes in ecclesia sopiatur. Et habet hæc petitio plurimum ho- nestatis, nec quisquam est qui non patet ho- nestum generale concilium convocari. Vene- rabile est, & in omnium populorum, gen- tium, nationumque reverentia, generalis concilii nomen. Tanta quoque conciliorum di- gnitas est, ut ex his non solum Romani pon- tifices, sed etiam episcopi, Cæsares, ingen- tem gloriam sint assecuti. Prætereo quæ mul- tis in locis synodaliter & utiliter gesta sunt. In Constantienſi concilio schisma, quod cir- ceter annis quadraginta vexarat ecclesiam, abolitum est. Ex quo fit ut honesta sit ac sancta concilii postulatio. Super qua re plu- rima diceremus, nisi quia te nunquam in- ve-

ANNO
CHRISTI
1445.
1446.

venimus convocacioni concilii repugnantem, si qua vel olim Alberto regi oblata fuerunt, vel qua super Franchfordie tui polliciti sunt oratores memoris repetamus.

9. Sed migramus jam ad petitionem secundam, cujus tenorem superius recensuimus. Scimus, pater beatissime, in ea te sede sedere, quæ cardo & caput ecclesie, ut factum est, a Domino, & non ab alio constituta est. Et sicut cardine ostium regitur, sic hujus sancte sedis auctoritate omnes ecclesie, Domino disponente, reguntur. Nihil est quod aut regia majestas, aut principes tui de tua vel fide, vel sinceritate, vel doctrina mussent: sed innuerunt apud Franchfordiam conceptum quemdam mentis sinistram de auctoritate conciliorum oratores tui, qui plebi gravior videbatur. Is nunc penitus tuis literis extinguendus est. Consueverunt antecessores tui, quos tu non solum sequeris, sed æquas ac præcedis benefaciendo, obmutescere facere malorum hominum audaciam, dum rationem omnibus de sua fide reddebant, nec novum est, nec inusitatum Romanis pontificibus, Romanis regibus suæ fidei puritatem rescribere. B. Gregorius, cujus vita sanctior, an auctoritas major fuerit incertum putes, sicut quatuor evangelii libros, sic quatuor concilia se suscipere ac venerari fatetur. Non tam lata, nec tam magnifica de te verba petantur, sed solum quoddam, ut supra diximus, quod ab hac sanctissima sede non hæsitamus assequi, cujus sublimitas in humilitate fundatur, cujus auctoritas in honestate stabilitur, cujus est omnia facere, quibus salus quaeritur animarum, & omnia fugere quibus scandalizari fratres queant. Duas jam petitiones absolvimus modo quo supra.

10. De gravaminibus dicendum est: Audiatur benigne sanctitas tua, modestiamque nationis attendat. Gravamina de quibus agitur, bifariam dividuntur; alia per decreta tolluntur concilii Basileensis, alia tuæ sanctitatis indigent auxilio. Quæ decretis abolerentur, sunt reservationes nimie, annate graves, causarum ad Romanam curiam frequentes advocaciones & cetera istius modi, quibus ordinario jurisdictione erat penitus evacuatæ, quæ licet dudum ante tuam ad summi apostolatus apicem vocationem nationi gravia viderentur, non tamen, ut decem illis tribus apud Roboam filium Salomonis, auctoritate propria jugum excussit, sed Basileensis concilii provisionem expectavit, cujus decreta cum nonnullis modificationibus acceptavit, iisque est usa. Ergo, ut posthac sine gravamine natio sit, quod iis decretis in futurum uti possit, per te liceat petatur. Habes hujus partis modestiam.

Nunc honestatem sequentem cognosce. Dum locus neutralitati fuit, quamplures viri præstantes ecclesiarum metropolitanarum, cathedralium, monasteriorum, diversarumque dignitatum & beneficiorum, vel integram, vel majorem partem bonorum possessionem sunt affecti: quidam tua, quidam aliorum auctoritatibus: horum pax securitasque depositur, quod si in magna multitudine possessores nonnulli comperiuntur, injustis ditati titulis, tolerabilius est tamen paucos injuste possidere cum pace, quam multos juste possidentes pace turbari: sunt enim quidam

sui natura injusti, quæ communis boni causa & publicæ pacis intuitu fororata justis sunt. Laudator apud veteres, magnæque habetur Scionius ille, qui restitutus in urbe sua sexcentis exsolibus, non quæ prius habuerant bona reddidit, sed accepta muro pecunia, quanti res eorum fuerant, accipere iussit. Indignum namque vir bonus putavit longi temporis præscriptionem possessione movere. Similiter & in omni unione, vel nostra, vel majorum nostrorum tempestate celebrata, possessorum conditio semper melior fuit; nec ab re, nam si secus fiat, pax omnis abrumptur. Cetera quæ petemus in scriptis leviora sunt: annatas enim remitti vel jus decretorum vel tuæ liberalitatis est munus: relaxari censuras quæ contra sædus neutralitatis actæ sunt, pium æquumque. Si tamen inter hæc aliquid est quod apostolicæ sedi grave videatur, supplicant principes, ut tua sanctitas, quæ patienter jam annis quindecim omnia quæ acta sunt toleravit, nunc etiam pro parvo tempore patientiam habeat, & obedientiam nationis, ut offertur, recipiat. Quo facto, omnia in melius redigentur, est enim intentio regie majestatis, & suorum principum, hanc sanctissimam sedem, quæ per Dei ordinationem ex munificentia Cæsaris mirifice sublimata fuit, omnem dignitatem suam retinere, omne jus, omnem splendorem, omnem potestatem, ad quas res suis temporibus enixe laborare intendunt. In Francofordiensi dicta non fuit otium, ut erat voluntas, de provisione tuæ sanctitati tuæque sedi faciendæ transigere.

11. Quarta nunc & ultima petitio superest, Coloniensem & Treverensem ecclesias, earumque prælatos res ista concernit: cujus honestas eo major est, quo tuæ naturæ, humanitati, dignitati, sedique apostolicæ convenientior est. Nihil ad nos attinet, beatissime pater, de tuarum sententiarum viribus disputare, cum primæ sedis facta solius Dei judicio referrentur. Sed formidamus scandalum, nisi tuæ clementia in hac ultima petitione preces nostras exaudiat. Namque prælati magno conatu, magnoque potentatu, amicis & clientelæ fulti, in opibus amicisque fidentes, sine spoliis, sine incendiis, sine magno ecclesiarum damno amoveri facile nequiverunt. In veteri testamento cautum est, ne quis hædum in ventre matris suæ coquat, quod minime absurdum fuerit interpretatum, si quis prælatum in ecclesie sanguine multandum esse negaverit. Scis, beatissime pater, quam sancta est Colonienis ecclesia, quam vetus Treverensis, quam venerabiles ambæ, quam toto memorabiles orbe. Scis quantum cleri, quantum populi sub se habeant. Nolit tua beatitudo duas illas ecclesias, quæ duo magna nationis Germanicæ luminaria sunt, nostris periclitari temporibus. Multis rationibus hunc locum consolari possemus, sed scimus tuam consuetudinem, clementiam, pietatem. Scimus cardinales, episcopos, aliosque prælatos, quos ad te redeuntes, non extulisti solum jacentes, sed amplificasti etiam eorum pristinas dignitates. Scimus quia nulla res magis Deo proxima est, quam salutem hominibus dare. Ideo parcimus verbis, teque solum oratum facimus, ut tua beatitudo, quæ in alios sæpe multos benignissima reperta est, nunc etiam erga prælatos & prin-

ANNO
CHRISTI
1445.
1446.

ANNO
CHRISTI
1446.
1433.

33
principes, de quibus agimus & ipsorum oc-
eleas, sui sit memor iphus. ianataque sibi
clementia & humanitate utator. Quod si se-
ceris, ut speramus, & nationem integram
habebis obedientem, & nulla unquam etas
de tuis laudibus conticescet.

12. Hæc sunt, sanctissime pater, quæ no-
stri principes ex te petunt, magna sane, sed
rational & honestati consona. In prima peti-
tione communis versatur utilitas, in secunda
humilitas, in tertia æquitas, in quarta beni-
gnitas & tua desideratur humanitas. Tuum
est quod iuste petitur libenter annuere. In

tua manu nunc est radicem omnem schisma-
tis evellere, pacem orbi concedere, consolari
nationem, & vejus obedientiam suscipere.
Cumque, ut vides, nostri principes in ami-
cilia ad te miserint, ut auxilientur tibi, tem-
pus est ut oor tuum jungatur eis, sinque il-
li tui, & maneat tecum in perpetuum &
tempestive & convenienter a nobis dictum
repetatur quod ab initio ex sacris accepimus
litteris, Pax. pax tibi, pax adiutoribus tuis.
Te enim adjuvat Deus tuus, qui tuam ben-
titudinam prosperioribus distim successibus
augeat.

ANNO
CHRISTI
1446.
1433.

A D B A S I L E E N S E C O N C I L I U M
A P P E N D I X I.

Antequam e Basileensi concilio manum retraham, assumamque Florentini concilii tracta-
tionem, Appendices geminas ut darem, crescens in dies sub manibus documentorum seges
postulavi. Atque in priori quidem colligam concilia, vel si mavis, conventus ecclesiasticos oc-
cassione schismatis sive dissidii Basileensis habitos, in postremam demum ea rejectionem documen-
ta, qua cum sero venerint, per sua singula loca distribuere non sum permissus

C O N S T A N T I N O P O L I T A N U M C O N C I L I U M

In causa juris præsidentis concilio, inter patriarcham CPrimum & mittendum
Romano pontifice ablegatum suum, ventilata

Anno 1433. habitum.

ANNO
CHRISTI
1433.
Ex Mansi
Suplem.
Tom. V.

UT eo facilius dissidia inter ecclesias
Latinam Græcamque componerentur,
Græcis proponendam duxit Eugenius sy-
nodi celebrationem CPI, quo se missorum
offerebat virum, qui suo nomine contul-
adesset. Gratum id acceptumque fuit Græ-
cis, quare iis statim quæ proponebantur
admissis, id unum, in quo dissidebant,
componendum supererat, quisnam futuro
illi concilio præses daretur. Pontifex sui
id esse juris contendebat, ut sive ipse
per se sive per ablegatum suum concilio
præses adesset, semper primatum teneret.
Negabat id CPrimus patriarcha, obnitens
in absentia Romani pontificis sui juris es-
se conciliis præsidere, omni quocunque
pontificis vices agente posthabito. Con-
troversiam huic definiendæ convocatum fuit
se concilium tradit Sguropulus, Hist. Conc.
Florent. sect. 11. cap. XXII. cui tamen
scriptori utrum in omnibus iis quæ de
concilio isto scribit fides addicenda sit.
ambigo: scitum est enim multa illum ad
arbitrium consinxisse, ut Græcos erga La-
tinam ecclesiam parum obsequentes de-
monstraret. Ita ergo Sguropulus de con-
cilio.

Ut huic Articulo (de præside futuri con-
cili) satisfieret, quem ambiguum fecerat
Christophori Ablegati pontificis postulatio, itum
est ad concilium: & re acriter ventilata ab
archiepiscopis, & principibus ecclesie coram
Patriarcha, hoc tandem prodiit manifestum,
a quamplurimis præscriptis Synodalibus;
quod petierat Christophorus concedi non
posse: nam qua consuetudine, aut exemplo?
Quo jure id unquam visum, ut Patriarchæ
legitimo, in sua Metropolitana ecclesia res-
identi, alterius deputatus superemineret? Quod
ne contigit quidem in quinta synodo, cum
ipse Vigilias præses officio, & munere fun-
Concil. General. Tom. XXXI.

geretur. Eutychius patriarcha Vigilio papæ
locum non cessit. Id ubi intellexit impera-
tor, recta Palatianam ad matris conclave pro-
ficiscitur, quo convocatis aliquot & numero
archiepiscoporum, & crucigerorum principum
prolixæ concionatus, hoc unum infert: ne-
gotiorum momenta temporibus rerumque ne-
cessitati attemperare, summæ esse prudentiæ.
Quorum igitur ad vana præeminentiæ privi-
legia tutanda, nobis tam eximii operis for-
licitatem inviderent? Discant sapere, ac pru-
denter occasionibus obsecundare: Et multum
illis commendavit, hanc cum fructu & utili-
tate dispensandi rationem: addiditque: si sci-
ret unde præclari quid ipse gereret, aut ho-
nesti emolumenti lucraretur, se velle de ju-
re imperatoris, & sua excellentia libenter
discedere. Et cum hæc diu multumque in-
sinuasset, persuasit aliquam paucis ex ordi-
nibus ecclesiasticis qui aderant, in sententiam
priori plane contrariam descendere: ut ipsi
postea patriarchæ significarunt: quod ille ani-
mo tam acerbo & esserato tulit, ut ad præ-
standum postea quicquid imperator propone-
ret, patriarcha non nisi oborto collo per-
traheretur. Nihilominus papæ responderunt,
per literas Christophoro traditas, & ad Chri-
stophori mentem conscriptas.

A D B I T U R I C E N S E C O N C I L I U M I.

In causa schismatis ecclesiam agitantis & prag-
matica sanctionis

Anno 1438. habitum

Additio.

Bituricensia concilia duo per hæc tempo-
ra & eadem de causa in Gallia con-
venerunt; alterum scilicet anno 1438. aliud
ve-

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1446.
1448.

Ex Mansi
Suppl. tom.
V. colon. 17

vero anno 1441. Utriusque meminit Labbeus; hujus etiam anno 1438. habiti acta quaedam exhibet; alterius vero nihil addit ultra ea, quae Patricius in historia conciliorum Basileensis & Florentini assert. De posteriori hoc suo loco dicemus. Nunc addita quaedam promenda ad concilium anni 1438. Accepi vero illa ex Martene Vet. Mon. tom. VIII. pag. 947. Sunt autem decreta haec memoriae posterorum mandata, a quoquam Viro docto, ex eorum numero, quibus illa dicendi munus inunctum erat. E concilio tamen discessisse se narrat antequam decreta eadem jam conuenta inter patres scriptis traderentur. Quare dare se res ipsas in concilio stabilitas, non verba proficitur. Ceterum pauca quaedam ex his, quae hic exhibentur, recurrunt etiam inter acta Labbeana, ita tamen ut alia ex aliis lucem accipiant. Confer e. g. decretum 14. apud Labbeum cum decreto, La tierce partie &c. quod est in nostra collectione sub titulo: Du decret de la collation des benefices; atque utroque inter se composito intelliges tertiam illam beneficiorum partem, quae doctoribus reservantur, non quidem doctoribus omnibus sine defectu permitti: nam tertiae hujus partis portiones duo doctoribus in studio residentibus permittuntur. Alia studiosus lector facile assequitur.

CONCILIIUM BITURICENSE

Anni MCCCCXXXVIII.

S'enfuit ce qui a été fait a Bourges par les prelatz de l'eglise de France, mandez par le roy nostre sire, avec les universitez, maistres, docteurs, chapitres, &c. a eviter la division ou scisme entre le saint concile de Basle & nostre saint pere le pape &c.

ANNO
CHRISTI
1438.

LE dit conseil mande au premier jour de May MCCCC. & XXXVIII. suit continue & entreteu jusqu'au Jeudi v. jour de Juin, auquel jour le roy presida au dit conseil, & furent premiers oy les ambassadeurs de nostre saint pere, premierement l'archevesque de Crete, qui parla en latin, & apres en franchois l'evesque de Dine maistre en Theologie a Paris, ordinis sancti Benedicti, & a surnom Versailles. Et estoient en ladite ambassade 11. evesques, 1. docteur.

Item, lendemain furent oy les ambassadeurs du concile; c'est a sçavoir l'evesque de Sions, l'Abbe de Veselay, maistre Thomas de Courcelles, l'arceidiacre de Metz, & un autre licentie nouveau de l'arcevesque de Lam.

Maistre Thomas proposa en franchois sa matiere en l'autorite de saint concile, monstrant les inconveniens de la dissolution que le pape voloit faire, & ses sequelles, &c. & fut tres notable cose a oir, & en apres l'arceidiacre de Metz, ad idem secundum jura canonica. Et respondit a aucunes raisons des autres, & specialement en ce qu'il se voloit fonder sur une fausse bulle, qui avoit este bulle raptim, & avoit este rompu le plon a Basle, & par icelle fausse bulle, dont ils firent plusieurs copies en la faveur du pape & monstrees aux Gres; les Gres on est deschus, car il apparoit par i-

colles, quod concordet erant de loco pro reductione Graecorum, &c. De laquelle chose ils ne sont pas contents, pro presenti, &c. Les ambassadeurs du pape requerroient au roy nostre sire v. choses, & les laisserent depuis par escripts.

1. Que le roy voulsit tenir & approuver le concile de Ferrare, tamquam concilium universale sive ycumenicum.

2. Qu'il voulsit envoyer ses ambassadeurs audit concile de Ferrare & a nostre saint pere, en approuvant le dit concile, comme fils d'obediance.

3. Qu'il voulsit, que ung chacun veullant aler audit concile de Ferrare, y poeut aler liberalment a sa volente.

4. Qu'il voulsit revoker & rappeler ses ambassadeurs estant a Basle, & commander a ses subges qu'ils se departissent du dit lieu de Basle.

5. Qu'il voulsit faire rapeller, revoker & mettre au nçant le decret de suspension fait par yeux de Basle contre nostre saint pere.

Les requestes que firent ceul du saint concile.

1. Requerrent au roy qu'il luy plust autoriser & faire garder en son royaume comme roy tres Chrestien les saints decrets par eulz faits pour la reformation de sainte eglise in capite & in membris, &c. que estoit chose sainte, &c.

2. Qui seist defense a ses subges pour le bien universal de l'eglise de non aler a un concile de Ferrare, pour eviter toute maniere de division, attendu que le saint concile de Basle estoit vray concile, & ayant autorite a Sancto Spiritu, &c.

3. Qui il luy pleust envoyer ses ambassadeurs de nouvel audit saint concile de Basle, pour faire & traiter ce qui estoit a parfaire pour le bien de l'eglise universelle & la reformation d'icelle tant in capite, comme in membris.

4. Qui lui pleust a faire garder en son royaume & seigneuries, & mettre en execution le decret de suspension fait par le dit concile contre le pape, &c.

Item, les dessusdites oys, comme dit est, iceluy jour apres la proposition maistre Thomas, les parties retraites, c'est a sçavoir lesdits ambassadeurs tant d'un cote comme d'autre, monsieur le Chansellier en la presence du roy, monsieur le Dauphin, monsieur de Bourbon, monsieur Charles Danjo pere, monsieur de Bretagne, le comte de Vendosme & plusieurs autres, dit & recita les causes pourquoy le roy avoit assemble les dessusdits. Et en effet dit que c'estoit a fin d'avoir conseil & avis dessus le discord & contrariete des dessusdits, le pape & le concile, & pour eviter toute maniere de scisme; & sur ce parla bien & notablement en recitant comment les predecesseurs roys de France avoient toujours labourre au fait de l'eglise, procure union, oste division & esclandre, &c.

Item, apres sa proposition pour ouvrir la matiere tant d'un cote comme d'autre, furent esteus deux notables prelatz a venir le lendemain afin que chacun peust estre mieulx adverti de deliberer en si haute matiere.

Item, monsieur l'evesque de Castres confes-

ANNO
CHRISTI
1446.
1448.

ANNO
CHRISTI
1446.
1498.

seur du roy, maistre en theologie a Paris fut ordonne ad ce faire, & monsieur l'evescue de Tours qui est solennel juriste.

Item, le lendemain parla premier ledit evescue de Castres moult solennellement, & prouva clairement que l'eglise & le concile est defus le pape en trois cas, c'est assavoir en cas de herefie, de schisme & de reformation generale sans de rien desprimer l'autorite du pape qui est chief de l'eglise, &c. Mais quia est peccabilis, auteribilis, &c. oportet ponere unam secundam, quoniam habet ipsum regulare si deviet, quoniam est ecclesia.

Item, monsieur de Tours tantost apres confirma le dit de l'autre, argua pro & contra, en recitant plusieurs abus de cours, le grant convoitise, le grant travail du royaume in peccuniis, & aliis, en concludant necessairement la reformation, & notablement proposa en verite chacun en son endroit.

Item, apres ledites propositions, monsieur le Chansellier demanda par opinions, & a chacun demanda, assavoir se le roy devoit contendere ad media pacis in ista materia. 2. Se en ceste maniere il se poit constituer mediateur. Et brief apres que chacun ot este oy tout du long en ceste maniere, il fut conclu affirmativement quod sic, que le roy avoit grant part en l'eglise, & que en ensuyvant ses progeniteurs, il devoit labourer ad concordiam, &c.

Item, apres pro mediis pacis, il fut conclu que le roy enverroit lettres au saint concile & au pape, afin qu'on ne procedast plus avants, ne d'un coste ne d'autre, mais tout fust en suspens.

Item, secundo fut conclu d'envoyer certaine ambassade de par le roy, tant au pape que au concile, pour trouver moyens de pais avecques certaines informations.

Item, le second point principal dudit conseil de Bourges, fut de veir diligemment tous les decretz de Basle, afin que la reformation faite par iceulz decretz, fust gardée, salvis tamen aliquibus moderationibus, de quibus infra.

Item, ledits decretz tous plombes en un liure furent exhibes, & pour iceulz veir furent deputes aucuns prelatz & docteurs jusques a x. personnes, qui chacun jour y labouroient diligemment, & y avoit souvent mainte controverse, ainsi qu'on a accoustume en telles matieres diverses.

C'est ce qui fut ordonne au regard d'alcuns decretz de Basle.

Et 1. pour ce que la controverse inter patrum & concilium sembloit estre causee pour ce que les vacans avoient este oste au pape par ledit concile, dont le pape estoit mal content, il fu apointie, que on regarderoit a lui faire aucune provision, comme il luy avoit este promis a faire ledit decret, & que pour ce le pape se pourroit plus legierement apaiser, pro illo- ne sibi facta.

Item, qui fut desclairé & determine par ledits deputes, & depuis aussi par toute la congregation, quod vacantia nullo jure debentur pape nec alteri cuicumque, & le cause pourquoy ils furent accordez, premiere- ment fu pour mettre sus un voyage a recouvrer

la terre sainte: mais depuis le pape les a tous- fours prins & levez bien rigoureusement, licet indebite, quia causa cessat, &c.

Item, combien qu'il fut dit, que le pape a suffisamment pour son estat en la terre de l'eglise: neanmoins pour ladite promesse, il fut dit qu'il aroit provision son temps durant seulement & sans prejudice en temps a venir, en la maniere qui s'ensuyvra; c'est assavoir que de tous les benefices vacans electis ou aultres, de queconque taxe qu'ils soient, on paiera au pape pour tous droits de chambre, menus servoices, sacre, &c. la quinte partie du taxe, a laquelle ledit benefice estoit taxe devant la reduction faite a Constante par un decret qui se commence attendentes, par lequel les vacances furent reduis a la moitie: verbi gratia, ung evescue estoit taxe a quatre milles, a Constances fut reduit a deux milles. Et pour la provision desusdites on payera la quinte partie des quatre milles que on payoit devant ladite reduction, & ainsi de tous autres benefices le quint, & brevement ladite somme que on payera pour ladite provision, monte justement la valeur de deux dismees.

Item, la moitie de ladite somme se payera in fine anni a tempore pacifice possessionis, & l'autre in fine secundi anni.

Item, les benefices au dessous de dix livres ne payeront point pour ladite provision.

Du decret de la collation des benefices.

Il a este dit & determine que la collation des benefices omni jure appartient aux collateurs & ordinaires, & que desormais la collation bien demourra, & que toutes expectatives cesseront, comme chose condamnée omni jure & specialiter in capitulo Ullam. de consec. pra. &c. & pour la raison dudit capitre, n'ont plus lieu en ce royaume.

Item, & les elections & confirmations se feront secundam jus commune, les exems en court de Rome sans vacance, & moyennant la provision desus dite.

Les exemptions faites depuis le concile de Constante n'aront point de lieu.

Item, les prelatz pourront donner les benefices, est assavoir les deux parties d'iceux a qui leur plaira, mais que ce soient gens idoines, &c. ut in c. commune, de pra. alias superior providebit.

La tierce partie se donnera aux graduex & non a aultres en ceste maniere, que ceulz qui seront graduex & residens es estudes, aront les deux parts de ceste tierce partie; & l'autre partie de ceste tierce partie, le prelat le pourra donner a ung gradue estant absent.

Item, au regard de ce, il y a plusieurs qualifications qui seroient trop longues a escrire icy, lesquelles vous seront envoyez autrefois.

Item ce non obstant est reserve au Pape la collation de ses familiers & officiers de cours de Rome, moyennant ce qu'on moderera le nombre d'iceulx, &c. combien que le decret de Basle accorde au pape la prevention des bene-

ces, neanmoins au concile de Bourges il ostent la prevention desus dite.

Item le pape en sa vie pourra conferer en chascune eglise cathedrale aucuns benefices, & me semble que de chacun nombre de xx. pre-

ANNO
CHRISTI
1446.
1498.

ANNO
CHRISTI
1446.
1452.

ANNO
CHRISTI
1446.
1452.

Conbendes, il pourra conferer l'une & pour une fois, ainsi de quarante prebendes il conferera deux en sa vie. Aucuns y voloient mettre de x. livres.

Item, au regard des causes introduites en court & a Basle, elles se finiront ou elle vont commenchies, & de cetero seront toutes revoquées ad partes. & ne pourront estre traities les parties ultra unam dietam &c. juxta e. statutum.

Et se il avenoit que la court fust citra montes, nuls ne pourra estre trait en court ultra duas dietas in dicta curia, sed fiet remissio, mais les officiers du pape pourront traire leurs parties in curia propter auctoritatem curie Romanæ.

Item, pro recipiendis sacris ordinibus nihil erit recipiendum, nisi duo solidi cum dimidio pro carta, & sunt aliqua specificata ibidem, que in brevi explicari non possent, tam pro consinalibus, quam collatione beneficiorum, quoad pecuniarum receptionem &c. que etiam videbuntur latius.

De gratiis expectativis ordinatum est quod locum habeant usque ad pascha, quoad illas quarum processus sunt jam actu intimati.

Item, les ordenances dessus dites ont este faites par lesdits deputes & depuis en general confermees & plusieurs fois corrigees & reformees; & finalement quant nous partismes de Bourges, elles n'estoient point encorres mises au net, ne en forme ordinaire, & pour ce ne les peusmes rapporter: mais pour ce que je fus du nombre desdits deputes, licet indignus & que j'en oioie souvent parler, je les ai retenu en substance quant aux principaux decrets.

Item, tous les autres decrets de Basle furent aprouvez, & sur conclu de demander de par le roy au concile, que lesdits decrets volussent moderer selon l'ordonnance dessusdicte, non pas qu'ils eussent autorite sur ledit concile, mais par maniere de requeste.

Item, fut conclu au regard de la division, quod reformatione ecclesie facta, rex Francie erat concors & prelati de loco eligendo pro reductione Græcorum, & de ce seroient chargiez ses ambassadeurs, a laquelle chose l'accordoit le saint concile, lesquels estoient d'accord de queconques lieux; mais qu'il fust decide que leurs decrets aroient lieu, par lesquels ja piecha il fut decrete & a Constance & a Basle, quod papa non poterat dissolvere concilium legitime congregatum, &c.

Item, en la conclusion sur conclu de faire une proposition devant le roy, par la quelle il lui seroit dit ce qui avoit ere fait pro bono ecclesie, pro unione, &c. & apres le requeste qu'il voulsist tous accorder, approuver, &c. & decretum apponere, immo & quod omnia ista locum haberent in regno.

Secundo fuit requisitus rex super libertatibus ecclesie, virorum ecclesiasticorum, conservandis juribus ecclesie, &c.

Tertio, super provisione regni sui desolati & celeriter. Et super hoc quidam collega noster, magister in theologia, nomine magister Robertus Erboule, requisitus de fero, in crastinum solemniter proposuit, ita quod mirabile fuit ipsum audire, attento parvo spatio quod habuit, & super dictis tribus articulis hujusmodi responsum.

Primo, rex humiliter & dulcissime regratiatur omnibus prelatiis &c. honorem ecclesie & ipsos commendavit de bona obedientia: ad primum articulum rex comprobavit & laudavit omnia facta per ipsos & ex nunc voluit & vult, quod dicta decreta haberent locum in regno suo secundum modificationem, &c.

Quoad libertates ecclesie, rex voluit & accordavit prelatiis & aliis ecclesiasticis, quod haberent omnino suas libertates & privilegia talia qualia habebant & habuerunt tempore B. Ludovici & Philippi Pulcri, nec volebat aliqua infringere, nec infringi facere; & super his duobus volebat literas fieri, & illas in toto regno publicari, & illas facere observari.

Quoad tertium excusavit de anno preterito, quod non fecit armatam: pro isto anno dicit quod usque nunc etiam eadem causa fieri non potuisset, propter carissimam & samem, que auxiliisset cum sua comitiva; sed dixit quod congregaret consilium suum & illos de sanguine suo, & quod per Dei gratiam intendebat breviter providere: quibus habitis, recesserunt omnes, nos illa die, alii in crastinum, & rex, &c.

Prelati fuerunt in magno numero, archiepiscopi Remensis, Turonensis, Bituricensis, Tolosanensis & Cretensis, qui fuit ex parte papæ. Episcopi usque ad XXV. Abbates, priores, capitula & de studiis multi notabiles viri in magno numero; de nostro studio Parisiensi fuerunt tres magistri in theologia solemnissimi viri, duo decretistæ & unus articulator.

M O G U N T I N U S C O N V E N T U S

In causa schismatis Basileensis

Anno 1439. habitus.

ANNO
CHRISTI
1439.

MOguntinum conventum indixerunt Germanie principes ut crescens in imperium Basileense schisma succiderent. Eo de more venerunt e concilio legati, & ab Eugenio pontifice delecti Joannes de Turrecremata & Joannes Franciscii miles. Rei ibi gesta historiam brevibus absolvit Patricius in historia conciliorum Basileensis & Florentini cap. LXXXIX. scribens decreto principum

constitutum fuisse ut Basileense concilii decreta tenerentur; que vero concilium in Eugenium sanciverat, hæc pro infectis haberentur. Acta vero hæc definit anno 1339. die VII. kal. aprilis. Pro Eugenio peroravit Joannes de Turrecremata, qui parum inde post R. E. cardinalis tit. S. Sixti renunciatus fuit. Orationem hanc Turrecrematæ e MS. Feliciano huc transfero.

Pro.

Propositio Magistri Joannis de Turrecremata, cum esset orator ad distam Moguntinam, pro SS. D. N. Eugenio Papa.

ANNO
CHRISTI
1446.
1449.

ANNO
CHRISTI
1446.
1449.

Editoris præmonitio.

Felimanus ille codex MS. plus vice simplici mihi commemoratus, unde plura Joannis de Turrecremata, tunc magistri in Ordine Prædicatorum, domini S. R. E. cardini. scripta erui, suo singula loco ex me vulgata, postremas omnium exhibet orationes gemmas, quarum prioris præfixus est titulus a me hic expressus; altera vero, qua ibi statim succedit, titulo penitus destituitur. Cum tamen posterior hac coram Casare & imperii principibus perorata sit, ut ex tota oratione liquet, ad hanc ipsam Moguntinam distam pertinere vix dubito. Dum igitur alteram post alteram lego non incuriose, facile animadverti, utramque non locum tantum & auditores habuisse eosdem; sed & iisdem constare rebus, nec nisi in verbis discrepare. In eam tunc opinionem descendi, unicam tantummodo habitam esse a Turrecremata orationem ad principes Moguntia collectos; quorsum enim eadem oratio, verbis tantummodo & methodo variata, bis eodem loco & tempore coram iisdem auditoribus obtruderetur? Sed chartis bis traditam fuisse judicavi; semel quidem opere festinato & impolitam, prout se auctoris menti primo obtulit; dein alteram quædam meditatione maturatam, & cultu verborum ac troporum exornatam. Atque ista demum expolitam in frequenti principum consensu orator exposuit. Hac igitur me ratio persuasit, ut postremam hanc datam, omissa priori, qua non nisi adumbratio est posterioris.

ORATIO JOANNIS MAGISTRI DE TURRECREMATA

Ex Ordine Prædicatorum in Moguntino conventu habita, cum esset eo missus orator per SS. D. N. Eugenium papam

ANNO
CHRISTI
1439.
Ex MS.
Cod. Lu-
censi.

Si fuit, clarissime rex & virtuosissime Cesar, unquam dies, in qua optatam ingenium meum divina quadam prædium dignitate; hic profecto est, quem celsitudinis vestre splendor & aliorum illustrium principum & dominorum & RR. PP. præsentia celebrem reddit. in quo pro principatu Romanæ ecclesiæ, quæ mater est & caput omnium fidelium, orator accedo. Onus plane gravissimum, & exiguo ingenio meo profusum indignum; maxime cum ipsam Romanam ecclesiam, quam licet divinitus summa voluerit cunctis præminere, & universalis ecclesiæ pietas in veneratione primatum ejus, temper habuerit; multi tamen his infelicibus diebus in magnum totius christianæ religionis dispendium suppressere moluntur. Efflagitat profecto tantæ amplitudinis oratio virtum ingenii magnitudine pollentem, & sacrarum literarum sapientia, & dicendi arte clarissimum; quem cum me hujusmodi certe non esse experiar; non mirum si pavore solutus toto corpore contremissem, majus percipiens me opus aggressum quam possit meis viribus sustineri. *Grandes quidem materias, ait Hieronymus, ingenia paræ non suscipiunt; sed in ipso conatu ultra vires ausa succumbunt.* At ego, & si hebes ingenio parumque eruditus sim, obtemperandum tamen putavi, quando sine scelere aliter fieri non potuit. Non enim tutum erat principis universi ecclesiæ refragari mandatis, cui omnes jure divino caput inclinant & primatus mundi obediunt, tamquam domino Jesu Christo. ut ait beatus Cyrillus in libro Theaurorum. Verum, etsi tanti ponderis magnitudo animo me resolvat, plura tamen me optime animo stratum efficiunt. Primum est firma & solida spes adjutorii altissimi & clementissimi Dei nostri, cujus proculdubio rem principalis acturi venimus; qui vicarii sui principatum & auctoritatem defendimus. Secundum, quod coram Christiano rege, qui in toto orbe terrarum religione, fide & pietate clarissimus est, coramque illustrissimis principibus loquor, apud quos magna semper viguit ad apostolicam sedem reverentia devotionis. Tertio, quia ad ipsius nationis patres & dominos pro honore & defensione apostolicæ sedis dirigendus est sermo, qui immobiliter animo retinent quam singulariter hanc illustrem nationem apostolica sedes honoribus auxerit. Quarto, quia ea quæ pro gloria apostolicæ sedis, divina favente clementia, in medium allaturus sum, ita aperte SS. scripturarum testimoniis & SS. PP. sententiis roborata sunt, atque progenitorum nostrorum ab ipso nascentis ecclesiæ exordio fide firmata; ut genus videatur esse dementiæ in eis aliquantulum dubitare. Cum autem, non in sublimitate sermonis & in humane sapientiæ verbis, sed in virtute Spiritus S. spem meam firmaverim; curæ mihi erit, dimisso omni verborum ornato, intentionem sanctissimam, modum, veritatem & justitiam ostendendi D. N. Eugenii papæ in translatione facta universalis concilii de civitate Basiliensi in Ferrariensem, pauca de primatu Romani pontificis, sacræ scripturæ, SS. PP. & doctorum, testimonia inducens, simplici & jejuna oratione perstringere. Post me autem verbum facturus est clarissimus utriusque juris doctor & miles D. Johannes Franciscii orator apostolicus, dominus meus singularis, qui splendidissimis sacratissimarum legum, & SS. canonum luminatibus hanc principatus apostolici superioritatem in Romana sede pro singulari sapientia sua & dicendi perita clarioritate per me dicendorum, & firmamento, more majorum, a sacris libris exordiar, & ab eo loco, ubi beatissimus Joannes evangelista de ornato & dispositionis forma principatus ecclesiæ, Spiritu S. edocente loquitur, dicens: *ecce ego Joannes vidi S. civitatem Jerusalem novam descendentem de caelo a Deo, paratam sicut sponsam ornatum vero suo, Apoc. in ca. xi. Omnia plane SS. PP. & doctorum qui diem sapientiæ arcana cordis dispositione servarunt, hæc est, do-*

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

43

domini & PP. concors sententia, sacrum militantis ecclesie principatum ad exemplar triumphantis ecclesie & celestium turbatum SS. hierarchiam dispositum esse ac formatum; unde cum de disponendo veteri tabernaculo, quod dispositionis ecclesie nostre gerebat figuram, Dominus Moysi mandatum imponeret ad celeste premonstratum exemplar, jubet internam considerationis suspendere vultum: *Suspice*, inquit, & *fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est*, Exod. XXV. Quare, inquit Dominus Job. XXXVIII. *nunquid nosti ordinem celi; & rationem ejus pones in terra?* subaudi, *ut ego*, inquit gl. beatus Gregorius: *ordo quidem Angelorum humana ratione incomprehensus divina sapientia opere in terra ponitur; quando ad celestis hierarchia exemplar militantis ecclesie hierarchia disponitur & firmatur. De cujus profunditate mysterii aquila Joannes calvus eruditus loquens ait: Ecce ego Joannes &c. loco & cap. ante positus. Magnus certe hic militantis ecclesie splendor dignitatique ad celestis Jerusalem exemplar formata sit, & sanctissime & ornatissime illius formam dispositionis possideat in terris, que gloriosa in caelis resurgat. O sacrilega & pernitiosa hominum studia, que hunc ecclesie militantis dignitatis splendorem & cultum dignissimum, nescio quo spiritu presumptionis & erroris ducti, avertentes se a sacra ecclesie & SS. PP. doctrina, variis & superstitiosis inhaerentes doctrinis extinguere moliantur. Porro si multa sint in quibus sapientia dispensante divina similitudo principatus triumphantis ecclesie in nostra militanti relucet; solum tamen ea percurram, que nostro pre ceteris magis obsequitur proposito.*

Imitatur autem ecclesia militans celestem juxta beatissimi Dionysii, aliorumque sanctorum patrum sententias, in quatuor videlicet in resurgentia multiplicis ordinis, in forma politicae dispositionis, in perfectione potestativa virtutis, in nexu unius fontane originis. Relucet autem in primis in ecclesia militante celestis hierarchie figura venusta, varietate multiplicis ordinis. Dedit quidem Deus, ut ait apostolus ad Ephes. 4. *Quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum in operibus ministerii, in adificationem corporis Christi.* De qua hierarchie nostre ad celestem imitationem B. Dionysius in sexto cap. ecclesie hierarchie loquens, ait sic. *Tota enim nostra hierarchia a Deo tradita ordinibus sunt disposita sanctis & celestibus hierarchiis conformis est.* Dicebam secundo loco hierarchiam ecclesie militantis exemplar retinere celestis in forma, & dispositione regiminis. Sane quemadmodum supernae virtutes & potestates, quantumlibet alie aliis prelate in diversis distribuuntur ordinibus, uno supremo principe omnium moderatore reguntur; ita divina providentia, que miro ordine Angelorum ministeria, hominumque dispensat, sub uno principe, & monarcha, scilicet Romano pontifice cunctum ecclesie principatum gubernandum instituit ac regendum, de qua imitationis forma B. Bernardus ad Eugenium papam scribens 3. de considerat. ita dicit. *Non vitem reputes formam hanc; qua in ter-*

*ris est formam habet in caelis. Videt hoc qui dicebat: vidi civitatem sanctam Hierusalem novam descendentem de caelo. Sicut enim ibi Cherubim & Seraphim & ceteri ordines sub uno capite Deo; sic & hic patriarcha, archiepiscopi, & reliqui sub uno pontifice summo. Non est parvipendendum quod Deum habet auctorem, quod de caelo duxit originem. Hac Bernardus. Sub hac principatus forma Christus ecclesiam militantem constituit; ex eo clarissime patet, quod nulli dubium esse debet quin ecclesie regimen sit optime ordinatum, utpote per eum per quem reges regnant, & legum conditores iusta decernunt; & ut Plato inquit: *optimi est optima adducere*; optimum autem regimen multitudinis est, ut regatur per unum. Tum quia hujusmodi regimen maxime representat divinum, quo unus Deus mundum gubernat; cum ex eo quod pacis & unitatis subditorum, quod finis regentis est, congruentior causa est unus, quam multi. Manifestum ergo est Christum ita ecclesie regimen disposuisse, ut unus tanquam rector & caput totius ecclesie praeset. De qua dispositione regiminis in ecclesia Dominus ita pronuntiat: *suscitabo super eos pastorem unum*, Ezechiel 34. *& pastor unus erit omnium vestrum*, Ezech. 37. Quod si quis dicat, quod unum caput, & unus pastor est Christus, qui est unus, & unus ecclesie sponsus: non sufficienter regit, inquit clarissimus doctor sanctus Thomas lib. 4. contra gentes cap. 76. *Manifestum est enim, inquit, quod omnia sacramenta ipse Christus perficit. Ipse est enim qui baptizat; ipse qui peccata dimittit; ipse est verus sacerdos qui se obtulit in ara crucis, & cujus virtute corpus ejus in altari continue celebratur, (consecratur) & tamen quia corporaliter non cum omnibus fidelibus principaliter erat futurus, elegit ministros, per quos sacramenta fidelibus dispensaret. Eadem ratione ergo quia praesentium corporalem erat ecclesia subtrahendus, oportebat quod alicui committeret, qui loco sui universalis ecclesia gereret curam. Hinc est quod Petro dicit: *pasce oves meas*, Joan. ult. Hac S. Thomas. Cujus veritatis splendor duos propellit perniciosos errores, quorum primus in Constantiensi concilio jam reprobatus fuit, dicentium, quod non erat scintilla apparentia quod oporteat esse unum caput in spiritalibus regens ecclesiam, quod semper converteretur cum illa. Secundus error est quorumdam presumptuosorum, qui Romanum pontificem pastorem & caput non recognoscunt; quem errorem apertissime infringit illud Joan. ult. ubi indistincte & absolute omnes fideles, sive dispersos, sive congregatos comprehendens Christus inquit Petro: *pasce oves meas; pasce agnos meos*; super quo verbo Theophylus, in glol. continus inducens S. Thomam, ita loquitur: *Finito prandio, commissionem ovium mundi Petro commendat, non alius, B. Chrysol. super Acta apostol. ita ad idem loquitur: Petrus a filio super omnes qui filii sunt potestatem accepit; non ut Moyses in gente una, sed in universo orbe, dicente Domino ipsi Petro; pasce oves meas, pasce agnos meos. Inter omnes illas, & istas non distinguens; sed universas oves suas ejus cura commendat.* Item B. Bernardus hanc am-**

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

pli-

ANNO
CHRISTI
1446.
1439.

plitudinem potestatis summi pontificis super omnes fideles ex hoc sacro Salvatoris nostri decreto colligens, ita ad Eugenium papam lib. 2. de Considerat. loquitur. *Quis es? sacerdos magnus, summus pontifex: tu princeps episcoporum: tu heres apostolorum: tu primatu Abel: tu gubernatu Noe: patriarchatu Abraham: ordine Melchisedech: dignitate Aaron: auctoritate Moyses: iudicatu Samuel: potestate Petrus: unctioe Christus. Tu es cui tradita sunt claves regni caelorum, cui oves credita sunt. Quidam & alii celi pastores & gregum pastores; sed tu, tanto gloriosus, quanto differentius utrumque praeteris nomen hereditasti. Habent alii assignatos greges, singuli singulos; tibi universi crediti sunt; unus uni non modo ovium, sed & pastorum; tu unus omnium pastor. Unde illud probem quaris? ex verbo Domini. Cui enim non dico episcoporum, sed etiam apostolorum, sic absolute, & indefinite tota commissa sunt oves: si me, inquit, amas, pasce oves meas: quas? illius vel illius populi, civitatis, aut regionis, aut certi regni? oves, inquit, meas. Cui non planum, non assignasse aliquas, sed omnes. Nihil excipitur ubi distinguitur nihil. Haec Bernardus. Quorum clarissimorum patrum intelligentiam ita ponderandam duxit S. Thomas, ut exponens praedictum Salvatoris verbum super Joann. dicat: non posse dici Christianum, qui dicit, se non esse sub cura istius pastoris. Ob quam causam idem Doctor in libro, quem contra Graecorum errores edidit, quod etiam Bonifacius in Decretali unam sanctam confirmavit, subesse Romano pontifici concludit esse de necessitate humanae salutis. Et ideo B. Gelasius Anastasio imperatori scribens, divina sultus auctoritate, quatenus & qualiter de principata apostolicae sedis sentire deberet, hoc modo eum instruit: *& si cunctis, inquit, generaliter sacerdotibus recte divina tradantibus fidelium colla convenit submitti; quanto potius sedis illius praesuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus, & divinitas summa voluit praeminere, & subsequens ecclesia generalis pietas iugiter celebravit. Ubi prudentia tua diligenter advenit, nunquam aquare se quomodocumque posse illius privilegio, quem vox Christi praetulit universis. Quorum sanctorum patrum bene pensata doctrina nemo plane potestatem Romani pontificis divinitus concessam a superba cervice excutit, nisi infelix, qui jugum Domini portare nolens, Daemonis se subijcit honori, & in numero ovium Christi esse refusat. Sed quid ad hoc quidam in velamine inobedientiae respondeant non esset inutile commemorari. Nam in primis audent asserere papam non esse caput & pastorem universalis ecclesiae, sed particularium ecclesiarum. O mira hominum sapientia, papam omnium ovium Christi pastorem & caput particularium ecclesiarum affirmant, & tamen non esse caput & pastorem universalis ecclesiae contendunt? Quid autem universalis ecclesiae designatur, quam omnium fidelium collectio? Nunquid universae ecclesiae per orbem constitutae non unus thalamus Christi sunt? Monstruosa certe hominum positio: papam dicunt caput esse, & non assignant ei unum corpus, cuius sit caput; sed corpora multa, particulares scilicet ecclesias.**

Unas vir est, & non dant ei unam uxorem, sed plures, contra apostolum 1. Cor. 3. An non rationabilius deridendus veniret, qui episcopum caput parochiarum, & non totius dioecesis affirmaret, & qui regem, provinciarum & civitatum caput, & non totius regni esse contenderet? Confutat hunc errorem Salvator noster ita dicens Petro. *Tu vocaberis Cephas. Cephas, ut interpretatur S. Anacletus, & B. Isidorus, caput sonat. Cephas enim Graece caput dicitur. Quod autem respectu universae ecclesiae verbum Christi accipiendum sit, testatur Ven. Beda, ita dicens: intuitus est autem Patrum Christus non exterioribus oculis solum, sed aeterno divinitatis intuitu. Vidit cordis ejus simplicitatem, & nimiam sublimitatem, cujus merito cuncta esset praefendus ecclesia. Nec ex hac professione catholica sequitur, quod quidam minus sapienter arguunt, quod duo scilicet capita essent in ecclesia: Christus & papa. Nam cum papae respectu ecclesiae ratio capitis non congruat, nisi in quantum vices gerit Christi, quemadmodum Bonifacius in illa decretali, unam sanctam, desinit; ecclesiae non duo capita sed unum caput est. Christus scilicet & Christi vicarius. Confutat secundo praedictum errorem Sancta Synodus Constantiensis, quae hunc inter alios errores condemnat dicens: quod Petrus non est & sicut caput ecclesiae catholicae universalis. Multos alios testes egregios in consumationem hujus erroris adhibere mihi facile erit. Sed quia res notissima est, brevitate gratia eos statim pretereundos. Caeterum alii verentes ne papam negando caput esse universalis ecclesiae, haeresim damnatam incurrant, ad suae rebellionis colorem dicunt, quod etsi papa caput sit universalis ecclesiae per orbem dispersae; non tamen synodaliter congregatae. O inaudita hominum prudentia! ut congregatio ovium ad unum locum mutationem auctoritatis faciat in principe. Quis princeps sit plebis dispersae, & non cum simul in unum principis auctoritate convenit? Plane cras poterit similis error consingi de tuo imperio, clarissime Caesar, & de vestris principatibus, illustrissimi principes. Ridicula valde & periculosa haec fictio. Quo enim modo ecclesia synodaliter congregata exemplar retinebit Hierarchiae caelestis, si summum pontificem & caput suum esse negat? Qualiter ecclesia congregata in ea optima & divina regimini politia, sub qua a sapientissimo architectore Christo instituta est, manebit integra, si in unum congregata unum visibilem, & ejusdem status, & conversationis principem non recognoscit? Qua ratione concilium representabit universalem ecclesiam, si eam caput non cosusetur, quem principem & pastorem universa colit & veneratur ecclesia? Nunquid non ridiculum est dicere, quod quis caput sit representati, & non representantis? Confundit in primis hunc errorem illud Joel 1. *congregabuntur filii Juda, & filii Israel pariter, & ponent sibi caput unum.* Item illud Joan. 10. *scit unum ovile & unus pastor.* Item B. Chrysostomus, qui tractans illud Jo. ult. *pasce oves meas* ita dicit: *praeteriens autem alios Petro loquitur; eximius enim apostolorum erat Petrus, os discipulorum, & vertex collegii.* Rursum hoc idem con-*

ANNO
CHRISTI
1446.
1439.

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

convincitur eisdem testimoniis, quibus S. Athanasius errores Græcorum impugnans utitur ad probandum quod Romanus pontifex universalem prælationem in totam ecclesiam obtineat. Inquit enim in Chalcedonense concilio quod tota synodus acclamavit Leoni papæ: *Santissimus, apostolicus & ycomenicus* id est universalis patriarcha, per multos annos vivat; & Chrysostom. super Matthæum: *Filius qua patris est, & ipsius filii potestatem. Petro universaliter concessit ubique terrarum; & homini mortali omnium que in celo sunt dedit auctoritatem, dando ei claves, ad hoc ut ecclesiam ubique terrarum amplifcet.* Item super Jo. hom. 75. *Jacobum localiter in loco terminat; Petrum autem totius orbis ordinat magistrum & doctorem.* Idem super act. Apostol. *Petrus a filio super omnes qui filii sunt potestatem accepit, non ut Moyses in gentem unam, sed in universo orbe.* Cæterum hunc prælationis Romani primatum pontificis super universam ecclesiam apertissime & prædicat illa fidei professio, quam Alexander IV. Michaeli Palæologo, illustri imperatori Græcorum, dixit in decretali illa, cujus initium est: *Magnitudinis tuae literas.* De cujus fidei acceptione per Græcos plurima jucunditate exultans sacra synodus Lugdunensis, laudes amplissimas cum multa gratiarum actione dicitur Deo devotissime decantasse. Continetur autem inter alios præfatæ professionis articulos, quod Romana ecclesia summum & plenum primatum & principatum super universam catholicam ecclesiam obtinet. Ecce luce clariora testimonia, quæ Romanum Pontificem universalis ecclesiæ, etiam synodaliter congregatæ, principem & caput esse testatur. Quis jam erit tantæ audaciæ tantæque præsumptionis furor effrenis, qui huic auctoritati, quam tam splendida testimonia olarificant, contravenire præsumat? Ex quibus plane colligere poterit celsitudinis vestræ prudentia, sapientissime Cæsar, quam longè statum salutis oberrent qui SS. D. N. Eugenio papæ IV. vero & indubitato Christi vicario obedire & parere contemnunt, & alios Christi fideles ab eius obedientia subtrahere moliantur; cum scriptum sit 1. Reg. 15. quod *peccatum arnolandi est repugnare; atque scelus idololatria nolle acquiescere.* Utinam animadverterent quam malum sit inobedienciæ vitium, quo Angelus cælum, Adam paradysum perdidit; cujus sceleris magnitudinem considerans B. Cyrillus sic in lib. Theaur. quosdam ad manendum sub obedientia Romani pontificis exhortatur, dicens: *Itaque fratres mei, sic Christum imitamini, ut ipsius oves vocem ejus audiamus, manentes in ecclesia Petri, & non insemur vento superbia, ne forte tortuosus serpens propter nostram contentionem nos eiciat, ut etiam olim de paradiso.* Hæc Cyrillus. Quantum autem fomenti favorisque Græcorum erroribus inobediencia & derivata eorum qui Basileæ remanserunt perstitierunt, pertranseo. Facile quisque interrogare potest, quo enim pacto ad obedientiam apostolicæ sedis Græcos venire sperabimus, quando Romanum pontificem tam facile a Latinis contemni videmus. Male certe Græcos, quos circa primatum Romani pontificis ecclesia nostra sæpe definit errare, poterimus reprehendere: quando eorum

dogmata erronea a Latinis viderint cuncta prædicari. Quomodo præterea multos præciosos & schismaticos ad unitatem ecclesiæ Romanæ invitabimus, quando Romanum pontificem, quem unicum locum Dei totius orbis patrem, & doctorem suscepimus, honore debito non coluerimus? Cohortor plurimum ad pii soleminis vestri officium, illustrissime rex, vigilantem curam impendere, ut obedientia Romani pontificis illibata in ecclesia fervetur; eo potissime attento, quod devotionis reverentia, quæ summo pontifici exhibentur, ipsi potius Salvatore nostro, cujus personam majestatis repræsentat & locum in terris tenet, & vices oblata censetur; ait enim ipse Salvator ad Petrum & coapostolos: *qui vos audit, me audit, & qui vos contemnit, me contemnit;* Luc. X. Circa formam obedientiæ Romani pontificis animadvertant, quæ in DD. VV. id quod beatus Petrus apostolorum princeps in ordinatione Clementis populum est exhortatus; ait enim: *si inimicus est iste Clementis alicui pro assibus suis; & vos nolite expellere ut ipse vobis dicat: cum illo nolite esse amici, sed prudenter observare debetis, & voluntati ejus absque contentione secundare, & evertere oves ab eo, cui ipsum sentitis aversum; sed nec loqui his quibus non loquitur.* Et infra: *si vero quis amicus fuerit quibus non loquitur, unus est iste ex illis qui exterminare ecclesiam Dei volunt.* Hæc beatus Petrus.

Decursis primis duabus propositionis nostræ partibus, superest tertio loco prosequi qualiter in perfectione potestativæ virtutis ecclesia militans irriteret cælestem. Sane quemadmodum in cælesti hierarchia tota plenaque perfectio potestatis in solo hierarcha residet; ita ecclesiastica hierarchia in solo Romano pontifice, qui solus vocatus est in plenitudinem potestatis, summa & suprema ecclesiastica potestatis plenitudo locata est. Habet hoc ipsa ratio capitum, quod sicut residui corporis altitudine superpositus, & virtutis propriæ nobilitate transcendit; ita plenitudine Dignitatis & potestatis. Unde beatissimus Dionysius V. eccles. hierar. postquam unamquamque hierarchiam in propria hierarchia docuit terminari; de proprietate & dignitate hierarchiarum, ita subiungit: *hierarchici ordinis cunctus cupit sanctis totalitatibus & per omnes ordines operatur propria hierarchia mysteria; & infra: est ergo hierarchicus ordo perfectiva virtute adimpletus.* Hanc autem singularitatem plenitudinis potestatis haberi in summo pontifice ostendit in primis quod solus Moyses, qui figuram gessit Romani pontificis, ut beatus Bernardus lib. II. de cons. ad Eugenium papam scribit, ex toto universo populo Israelitico, in quo tunc, ut ait Augustinus, Dei continebatur ecclesia, in montis vertice ad Deum ascendit, Exod. 29. In quo plane distinguitur, quod solus Rom. Pontifex in culmen & fastigium plenitudinis potestatis a Christo erat assumendus. Hinc B. Cyrillus patriarcha Alexandrinus in lib. Theaur. dicit, quod sicut Christus accepit a patre hucatum, & sceptrum ecclesiæ gentium (ex Israel egrediens super omnem principatum, & potestatem & super omne quodcumque, ut ei genua omnia curvantur) plenissimam, sic & Petro & ejus successoribus ple

ANNO
CHRISTI
1446.
1439.

plenissime commisit; & ita nulli alii dedit quam Petro, quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit. Hæc Cyrillus. Testatur præterea hoc idem quod singulariter Salvator noster ait Petro, Matth. 16. tu es Petrus; & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam; & sequitur etiam; Tibi dabo claves regni caelorum. Majori præ cæteris devotione confessus est, merito præ cæteris ipse collatis clavibus regni caelorum donatus est, ut constaret omnibus, quod absque ejus confessione in regnum caelorum nullus possit intrare. Nec moveat quemquam, quod quidam de Augustino super Joannem inducant, quod quando Petrus claves accepit, sanctam ecclesiam significavit. Hoc quippe non venit ita intelligendum, sicut quidam pravo intellectu interpretantur, quod Petrus ecclesiam nomine, sicut quidam procurator, claves accepit; ita quod multitudo universalis ecclesiam in se tota formaliter & subjective ligandi & solvendi clavium habeat potestatem. Hunc enim intellectum erroneum esse ex dictis scripturae sanctæ, & sanctorum facile quisque colligere poterit. Plenissimum quidem est, quod si Petrus solum ut procurator nomine ecclesiam claves accepit, nihil potestatis acquisitus esset sibi quando claves sibi datæ sunt, sed solum universitati ecclesiam; quemadmodum procurator non sibi sed domino acquirit. Præterea si Petrus illo modo nomine ecclesiam claves accepisset; profecto non sibi sed ecclesiam nomen dignitatis attribuendum esset, quæ ex potestate confurgit. Non enim procurator, dux, aut rex, aut sponsus, aut episcopus, sed iste cujus nomine accipit potestatem, secundum quæ Petrus non pontifex, non primas, non caput, non pastor non princeps dicendus veniret ecclesiam, sed potius ecclesia Petri. Quod quam adversum sit scripturæ sanctæ, & institutioni Christi quisque fidelis intelligit. Cæterum si nomine ecclesiam Petrus tanquam procurator & minister claves accepit, maximo cum errore factum esse videretur, quod superioribus longævus temporibus communis forma absolutionis non sub ecclesiam nomine aut auctoritate, sed Dei, & Apostolorum Petri & Pauli poenitentibus sit exhibita. In qua absolutionis forma cum universalis ecclesia a cunctis incunctanter non errasse credatur; maximum est quod cum Petrus claves accepit ut non ecclesiam procurator aut syndicus, sed ut caput aut princeps ejus accepit. Unde idem Augustinus in sermone Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit, Fortis & humilis, de collata potestate Petro, & Paulo a Christo ita loquitur. O mira potentia, & inestimabilis gratia Salvatoris! Quis plebeum piscatorem Apostolorum facile crederet principem; regibus obistere; reges sanctificare; regnis omnibus imperare; mundum frangere Jægibus; Demones calcare; immortale regnum conuersis dare, negare peruersis; merita mundi cognoscere, & crimina hominibus relaxare? O inestimabilis & immensa potestas? hominem in terra positum tenere caelum; nunc ad nutum Patri divini regni claustra patefcunt. Accipit enim claves regni caelorum, ut solutis vinculis delictorum aperiret credentibus caelum. Hæc Augustinus. Quod ergo dicit Augustinus, quod Petrus, quando claves accepit,

ecclesiam sanctam significavit; non ita intelligendum quod universitati ecclesiam claves sint datæ non Petro; sed pro eo tempore significasse ecclesiam dicitur, ut dicti Augustini verba demonstrant; quia non tantum pro persona sua Petrus, sed pro successoribus suis in eadem sede, & pro quibuscumque quos apostolica sedes in partem vocaret sollicitudinis, claves accepit. Plane si tantum soli Petro, & non posteritati suæ datæ essent claves a Christo in ecclesia, nec sacerdos, nec episcopus quisquam absolvendi & ligandi facultatem haberet. Quare optime arguit Augustinus loco præallegato super Joannem. Cum ergo hoc in ecclesia fiat Petrus, quando claves accepit, ecclesiam sanctam significavit. Ad quam intelligentiam referendum etiam venit illud ejusdem B. Augustini in sermone quodam apostolorum Petri & Pauli dicentis, quod claves non unus homo sed unitas accepit ecclesiam. Porro hoc quod dicitur, quod non unus homo claves accepit, non ita intelligendum est, quod Petrus non accepit claves, cum sibi dictum sit: tu vocaberis Cephas, & sanctorum regni caelorum; pascere oves meas. Nec hoc quod dicitur, quod unitas ecclesiam claves accepit est ita intelligendum, quod ecclesiam universitas in se tota claves habeat, cum dicebat Ambrosius lib. de Paradiso, quod jus absolvendi & ligandi solis sacerdotibus est concessum; & Hieronymus testatur, quod in solis episcopis & presbyteris ecclesia claves accepit; & apostolus ad Ephes. 4. quosdam dedit, inquit, pastores; non autem universum corpus ecclesiam. Sed ita accipiendum venit Augustini verbum, quia non unus singulariter claves accepit pro se, sed in eo unitas ecclesiam pro cunctis successoribus pastoribus etiam claves accepit. Unde idem Augustinus in serm. Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit: Apostolum Petrum primum omnium apostolorum, tractans illud Jo. ult. pascere oves meas, dicit sic: In uno Petro figurabatur unitas omnium pastorum. Præterea hanc singularem prærogativam plenitudinis potestatis Romani pontificis super universam ecclesiam id maxime confirmare videtur, quod Christus cum in didracma solutione solum sibi conjunxit, ut habetur Matth. 17. unde inquit; Vade ad mare, & mitte hamum, & piscem qui primo ascenderit tolle, & aperto ore ejus invenies stateram; illum sumens, da illis pro me, & pro te. Super quo verbo B. Augustinus, querens cur Salvator tantum pro se & Petro voluit didracma, lib. de quest. vet. & no. Testam. q. 29. respondens, ita dicit: Salvator, inquit, cum pro se & Petro dari jubet didracma pro omnibus solvisse videtur, quia sicut in Salvatore erant omnes causa magisterii; ita & post Salvatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit esse caput eorum, ut pastor esset gregis Dominici. Hæc August. Cæterum hoc idem ex eo accipitur manifestum, quod principatus ecclesiasticus monarchicus est, sive regalis. Dicitur enim Isaim 9. super solum David, & regnum ejus sedebit; gloss. interlin. idest ecclesiam, & 1. Pet. dicitur: vos estis regale sacerdotium. Unde S. Thomas dicit in 4. dist. 19. quod papa habet plenitudinem potestatis pontificalis, quemadmodum rex in

ANNO
CHRISTI
1446.
1439.

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

regno summam potestatem & principatum totius regni; in uno tantum, scilicet principe constitit ea potestas, ut nos in politica docet Aristoteles; quare B. Gelasius papa in generali decreto de ecclesiasticis statutis ad omnes episcopos scribens dicit: *Conueniens est ut totum corpus ecclesie in hac sibi observatione concordet, quam illic vigere videt, ubi Dominus totius ecclesie posuit principatum.* Et Augustinus in epistola ad Glorium & Eleulum: *In Romana ecclesia semper apostolica cathedra viguit principatus.* Nec obstat primatui apostolico illud dictum Hieronymi: *Si auctoritas quaritur, orbis maior est urbe; quoniam quod non de auctoritate potestatis jurisdictionis Romane ecclesie sed de auctoritate consuetudinis, quae in sola urbe observabatur, Hieronymus loquatur manifestum est; unde scribens Evandro episcopo, sic inquit: quid mihi proferis unius urbis consuetudinem? quid paucitatem de qua ortum est supercilium in leges ecclesie vendicas? Omne quod rarum est plus appetitur: pulegium apud Indos pipere pretiosius est. Diaconos paucitas honorabiles facit; Presbyteros turba contentibiles facit.* Haec Hier. Nec autem venit in dubium, quod orbis consuetudo consuetudini urbis praepone da est, ubi apostolica sedes illam non iusserit observari. Quod autem quidam inducunt quod omne totum est majus sua parte, pro eo ad propositum non facit. Quoniam papa in ratione iudiciali potestatis & pastoralis auctoritatis non pars sed magis totum est, utpote in quo solo, sicut in capite & fonte, tota & perfecta relictet potestatis ecclesiasticae plenitudo, juxta superius sanctorum PP. induta testimonia. Illud etiam quod quidam opponunt, quod apostoli miserunt Petrum & Joannem A.D. 8. in nullo obstat, quia, ut omnis schola novit, non omnis missio superioritatem includit in mittente. Mittit enim Pater Filium; Christus Spiritum S. & mittit quandoque Imperatorem exercitus, non auctoritatis imperio, sed providentiae consilio; quemadmodum in hoc loco actum esse doctores exponunt. Ex praedictis jam facile colligere poterit quis, quam apertissime desipiant, qui aliud tribunal, aliam cathedram, aliam auctoritatem supremam, quam sit Romani pontificis, erigunt in ecclesia; quos contra articulum de universalitate ecclesie errare facile est ostendere. Perfectionem enim unitatis ecclesie necesse est accipi ex ordine ad unum caput, & non ad Christum tantum, sicut Graeci errantes dicunt; sed ad unum ejus vicarium & ad unam supremam potestatem regitivam respectu totius communis boni universae Reip. Christianae; alias non esset colligatio ad unam. Unde, ideo, inquit gl. Matt. 16. *specialiter potestatem ligandi & solvendi Petro Christus concessit, ut ad unitatem nos invitaret; ideo eum principem apostolorum constituit, ut ecclesia unum principalem haberet vicarium, ad quem diversa membra ecclesie recurrerent, si forte inter se differerent. Quod si diversa capita essent in ecclesia, unitatis vincula rumperebantur.* Haec gl. & Cyprianus in epistola ad Nepot. cum de unitate ecclesie: ideo exordium ab unitate proficitur, ut ecclesia una esse demonstratur. Quare B. Ignatius in epistola sua, unitatem ecclesie servandam exhortans, inquit: *Sub-*

ditii estote Casari; milites principibus; diaconi presbyteris; presbyteri vero & diaconi atque omnis clerus simuliter cum omni populo, & militibus atque principibus, sed & Casar obedat episcopo; Episcopus vero Christo, sicut Christus patri; & ita unitas ecclesie conservetur, ob quam colligatio omnium membrorum ecclesie ad unum episcopum Christi vicarium, in quo summa auctoritas regiminis totius republicae christiana locata est. B. Thom. in 4. sentent. eos schismaticos esse asserit, qui hanc unam supremam potestatem in Christi vicario negant, quasi diversos ecclesiasticae unitatis. Item idem in tract. contra errores Graecor. in cap. . . dicit: *contra unitatem corporis Christi mystici peccare, qui potestatem Romani pontificis plenariam negant.* Qua ratione optime & sapientissime papa Martinus in litera super condemnat. errorum Euclis, & sequacium universis reverendissimis archiepiscopis hujus clarissimae nationis scribit, & constituit, ut suspecti de erroribus praedictis, & comprehensi inter alia interrogentur: an credant quod papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, successor sit B. Petri, habens supremam potestatem in ecclesia Dei. Confiteri ergo & erigere aliam in ecclesia potestatem supremam praeter auctoritatem apostolicam sedis est manifeste errare contra articulum unitatis ecclesie. Unde Cyprianus: *Deus unus est, & Christus unus, & cathedra una super Petrum Dei vocat fundata; aliud altare construi, aut aliud sacerdotium novum fieri praeter unum altare, & unum sacerdotium non potest. Quisquis alibi collegerit, dispergit; adulterium est, impium est, sacrilegium est, quodcumque humano furore influitur, ut dispossitio divina violetur.* Haec Cyprianus. Hinc est quod SS. Patres, & DD. clarissimi in scholis theologiae ad cognoscendum quis intra ecclesiam vel extra velut schismaticus judicandus sit, ex divisione & separatione ab apostolica sede regulam dant communiorum. Sic Alexander de Alis, Doctor famosissimus in 2. sententiarum, & S. Thomas in 2. 2. q. 39. art. 1. & B. Gelasius papa: *quisquis ab apostolicis divisus est sedibus in schismate cum esse non dubium est, & contra universalem ecclesiam altare conetur erigere.* Quare B. Cyprianus in epistola ad Florentium Pupianum, inquit: *inde schisma & haereses oborta sunt, & oriuntur, dum episcopus, qui uni ecclesiae praest, superba quorundam praesumptione contemnitur, & homo, dignatione Dei honoratus, indignus honoribus judicatur.* Et infra: *Si contumax & superba audire volentium multitudo discedat; ecclesia tamen a Christo non recedit; & illi sunt ecclesia; plebs sacerdoti adunata & pastori suo grex adhaerens.* Unde scire debes episcopum in ecclesia esse & ecclesiam in episcopo. Et si quis cum episcopo non sit, in ecclesia non est. Et in epistola 83. contra quosdam, qui cum separati essent ab Episcopo suo, nomen ecclesie sibi adscribebant, sic inquit: *Dominus noster, cujus precepta metuere debemus, & servare, episcopi honorem & ecclesia sua rationem disponens in Evangelio loquitur & dicit Petro: Ego dico tibi, quia tu es Petrus &c. Inde pro tempore & successionum vice episcoporum ordinatio & ecclesiarum ratio decurrit, ut ecclesia super episcopos constituat, & omnis actus ecclesiae per eosdem pra-*

Vicelli

ANNO
CHRISTI
1446.
1450.

§3

propositos gubernentur. Cum hoc ita divina Avoit. Hinc Leo papa. Ubi animadvertendum quod doctrina hujus fuit approbata in V. Synodo. Cujus connexionis gratia totius corporis occasio ad unam fontanam originem potestatis ait B. Cypr. in epist. ad Nepotianum: episcopatus unus est, & eccl. una. quomodo solis multi radii, sed lumen unum, & rami multi arboris, sed robur unum; & cum de fonte uno rivuli plurimi defluunt, numerositas, licet diffusa videatur, exundantis copia largitate, unita tamen seruat in origine. Quibus omnibus sane mente consideratis, facile quisque, etiam parum doctus, percipere potest quam sit comparatio universalium conciliorum ad Roman. pont. Equidem comparatur ad eum, ut experientia docet, sicut ad principem, ac ad caput, unde cuncta eorum dependet auctoritas. Ubi considerandum venit decem esse privilegia apostolicæ sedis respectu universalium conciliorum, ut SS. patrum, & clarissimorum DD. sententiæ nos docent. Primum est auctoritas universale concilium congregandi; quod privilegium etiam in veteri lege summi sacerdotis fuisse ipsa sacra Scriptura 1. Machab. 14. testatur, ubi inter alia, quæ hujusmodi a sacerdoti magno conveniunt communi totius populi, & omnium sacerdotum consensu sunt attributa, hoc connumeratur, ut conventus sine ipso non fieret in regione. Pariter in novo testamento C. B. Marcellus martyr papa dicit in decretis suis cap. 1. teste Aymar lib. de Synod. apostoli inspirante Domino instituerunt, ut nulla fieret synodus præter apostolicæ sedis auctoritatem. Hinc S. Pelagius papa episcopis universis scribens ita dicit: Synodorum congregandorum auctoritas apostolicæ sedis privata commissa est potestate, nec ullam synodum generalem ratam habemus, quæ ejus non fuerit auctoritate congregata, vel facta. Hæc auctoritas testatur canonis; hæc historia ecclesiastica roborat; hoc SS. Patres confirmant. Hæc ille, Nec obstat huic apostolorum conciliis nulla fiat mentio specialis quod Petri auctoritate D. steterunt congregata. Sed dicatur Actuum 1. cum celebranda veniret septem diaconorum electio, quod XII. apostoli congregaverunt multitudinem discipulorum. Hoc enim, quod alii apostoli cum Petro convocasse dicuntur turbam discipulorum ad synodum, non arguit quod non principaliter Petri auctoritate vocatio illa fieret, considerato, quod, ut S. Anacletus testatur, Petro a Domino concessum sit, ut reliquis omnibus præfesset apostolis, & Cephas idest caput & principatum teneret apostolatus; & B. Cyrillus scribit in lib. Theſauror. quod apostoli in evangelii & epistolis affirmaverunt in omni doctrina Petrum esse loco Domini, & ejus Ecclesiam, eidem dantes locum in omni capitulo & congregatione, in omni electione, & affirmatione. Hæc ille.

Sapere est jam, Cæsar gloriosissimo, & sapientissimi PP. extremo loco ostendere quam nostra militans ecclesia in nexu unius fontanæ originis potestatem imitetur cœlestem. Sane quemadmodum ille scerrimus principatus cœlestis divinæ sapientis arte ita totus in una fontana origine potestatis connectitur, ut ab una scilicet hierarchia in totum corpus hierarchiæ fiat hierarchicæ potestatis defluxus; sic in militante ecclesia membra totius corporis ad unam fontanam originem potestatis connectuntur; ut ab uno, scilicet Romano pontifice capite ecclesiæ, principatus in totum corpus ecclesiæ potestatis derivetur auctoritas. De qua communi ecclesiæ nostræ & cœlestis hierarchiæ proprietate B. Dionysius in primo cap. eccles. hierarch. ita loquitur: Tamen autem est dicere necessarium, quod & illa, scilicet angelica, & omnis nunc laudata a nobis hierarchia, scilicet humana, unam habet eandem per universum hierarchicum negotium virtutem & ipsam hierarchicam. Sicut secundum ipsam substantia & proportio & ordo habet perfici secundum divinum & delictum & subjectum vadere secundum dignitatem unicuique de ingenta ipsi Deo sancta ædificatione, de connexionione totius corporis ecclesiæ ad unam fontanam originem potestatis, quæ sit in Romano pontifice B. Leo ita loquitur dicens: Sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in B. Petro omnium apostolorum summo principaliter collocaret, & ab ipso quasi quodam capite dona sua in corpus commune diffunderet; ut extorem se mysterii intelligeret esse divini, qui nusquam fuisse a Petri soliditate recedere. Idem in sermone ordinationis suæ de hac re apertius nos docet dicens: de toto mundo unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus apostolis cunctisque ecclesiæ patribus præponatur: ut quavis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores; omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit Christus. Magnum & mirabile, dilectissimi, huic viro consortium potentia sua tribuit divina dignatio. Et si quid commune ceteris voluit esse patribus, nunquam nisi per ipsum dedit quicquid aliis non negavit. Concil. General. Tom. XXXI.

Ubi animadvertendum quod doctrina hujus fuit approbata in V. Synodo. Cujus connexionis gratia totius corporis occasio ad unam fontanam originem potestatis ait B. Cypr. in epist. ad Nepotianum: episcopatus unus est, & eccl. una. quomodo solis multi radii, sed lumen unum, & rami multi arboris, sed robur unum; & cum de fonte uno rivuli plurimi defluunt, numerositas, licet diffusa videatur, exundantis copia largitate, unita tamen seruat in origine. Quibus omnibus sane mente consideratis, facile quisque, etiam parum doctus, percipere potest quam sit comparatio universalium conciliorum ad Roman. pont. Equidem comparatur ad eum, ut experientia docet, sicut ad principem, ac ad caput, unde cuncta eorum dependet auctoritas. Ubi considerandum venit decem esse privilegia apostolicæ sedis respectu universalium conciliorum, ut SS. patrum, & clarissimorum DD. sententiæ nos docent. Primum est auctoritas universale concilium congregandi; quod privilegium etiam in veteri lege summi sacerdotis fuisse ipsa sacra Scriptura 1. Machab. 14. testatur, ubi inter alia, quæ hujusmodi a sacerdoti magno conveniunt communi totius populi, & omnium sacerdotum consensu sunt attributa, hoc connumeratur, ut conventus sine ipso non fieret in regione. Pariter in novo testamento C. B. Marcellus martyr papa dicit in decretis suis cap. 1. teste Aymar lib. de Synod. apostoli inspirante Domino instituerunt, ut nulla fieret synodus præter apostolicæ sedis auctoritatem. Hinc S. Pelagius papa episcopis universis scribens ita dicit: Synodorum congregandorum auctoritas apostolicæ sedis privata commissa est potestate, nec ullam synodum generalem ratam habemus, quæ ejus non fuerit auctoritate congregata, vel facta. Hæc auctoritas testatur canonis; hæc historia ecclesiastica roborat; hoc SS. Patres confirmant. Hæc ille, Nec obstat huic apostolorum conciliis nulla fiat mentio specialis quod Petri auctoritate D. steterunt congregata. Sed dicatur Actuum 1. cum celebranda veniret septem diaconorum electio, quod XII. apostoli congregaverunt multitudinem discipulorum. Hoc enim, quod alii apostoli cum Petro convocasse dicuntur turbam discipulorum ad synodum, non arguit quod non principaliter Petri auctoritate vocatio illa fieret, considerato, quod, ut S. Anacletus testatur, Petro a Domino concessum sit, ut reliquis omnibus præfesset apostolis, & Cephas idest caput & principatum teneret apostolatus; & B. Cyrillus scribit in lib. Theſauror. quod apostoli in evangelii & epistolis affirmaverunt in omni doctrina Petrum esse loco Domini, & ejus Ecclesiam, eidem dantes locum in omni capitulo & congregatione, in omni electione, & affirmatione. Hæc ille.

Secundum privilegium Romani pontificis est auctoritas diffiniendi & determinandi judiciali diffinitione, cui ab omnibus parendum sit, ea quæ sunt fidei. Quod ex illo 1. colligitur Deut. 17. ubi Dominus populo Israelitico ita præcipit: Si difficile & ambiguum apud te iudicium prospexeris, inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, & iudicium inter portas videris verba variari; surge & ascen-

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

Secunde ad locum, id est ad ecclesiam; vernis- que ad sacerdotem, & ad iudicem; gloss. in serl. id est pontificem, qui fuerit illo tempore, quareque ab eis qui iudicabunt iudicii veritatem, & facies quodcumque dixerint qui presunt loco, quem elegit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequensque sententiam eorum non declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui superbiert nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille. Ecce quam aperte Dominus, licet sacerdotum multitudi- ni simul cum pontifice dubiarum rerum & difficultiam discussionem deputaverit; uni tamen, summo scilicet sacerdoti iudicalem diffinitionem, cui sub pena mortis parendum esset, attribuit. Cujus ratio videtur illa esse, quam S. Thomas in 2. 2. q. 1. art. 10. assignat dicens: quia videlicet fides una debet esse totius ecclesie, secundum illud 1. ad Cor. 1. id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Unitas vero fidei servari non potest, nisi questio fidei exorta determinaretur per eum, qui toti ecclesie preest: ut sic ejus sententia teneatur a tota ecclesia. Quare concludens inquit: Quod ad solam auctoritatem summi pontificis pertinet novus editio symboli; sicut & omnia alia qua pertinent ad totam ecclesiam, ut congregare synodum generalem. Hec S. Thomas. - Præterea hoc idem apostolicæ sedis privilegium patet ex novo testam. Act. 15. ubi cum gravis questio de legibus orta esset, & apostoli & seniores hujusmodi causa convenissent, B. Petrus, tanquam princeps collegii ut ait glossa, ideo loquutus est, diffiniens legalia non esse observanda, in cujus sententiam universa multitudo seniorum tranſiit. Nec obstat, quod Jacobus ibidem dicit: Ego autem iudico non inquietari &c. quoniam iudicare Jacobi in eo loco nihil aliud videtur quam diffinitionem concilii proferre; unde Nicolaus de Lira, famosissimus bibliæ expositor, ita in hoc passu scribit. Jacobus erat episcopus Ierosolymorum; & ideo, licet Petrus principalis esset inter apostolos detulit tamen ei in sua diocesi, ut terminationem concilii proferret. Hec ille. Cæterum non obviat huic privilegio quod Apostoli & seniores fratribus qui erant Antiochiæ, & Asiæ & Siciliæ conclusionem scribentes, dixerunt: Visum est Spiritui S. & nobis; quoniam per hæc verba habetur, ut patet ex gloss. ordin. quæ est ipsius Bedæ, tantum quod apostoli, & seniores, non solum voluntate humana, sed instinctu Spiritus S. in illam conclusionem venerunt. Planum est autem quod hujusmodi assistere instinctu Spiritus S. non abſtulit a Petro præſidentiam Synodi, non unitatem ab ecclesia, non connexionem totius corporis ad unum caput, cum dicat Chryſostomus, quod Petrus os discipulorum, ver- tex concilii Petri auctoritate diffinita non fuerit. Unde Hieronymus ad Augustinum epist. 22. postquam commemoraverat quod Jacobus, & omnes simul presbyteri in sententiam Petri transferunt, subiungit: Hæc non debent esse molesta lectori, sed & mihi & illi utilis, ut probemus ante apostolum Paulum non ignorasse Petrum, immo principem esse decreti, legem post Evangelium non esse servandam. Probat tertio hanc pontificis prærogativam præſicam servari solitam in con-

Aciliis universalibus, in quibus contigit sum- mum pontificem fuisse præſentem. Plane in omnibus fere ipse, sacro approbante concilio, ea quæ fideliter diffinire; ob quam singularem auctoritatis prærogativam B. Maximus orientalibus scribens sic in quadam epistola inquit: omnes fines orbis terra, quæ Dominum sincere receperunt, & ubique terrarum catholici veram fidem constantes, in potestatem Romanorum pontificum, tanquam in solem respiciunt; & ex ipso lumine catholica & apostolica fidei respiciunt veritatem. Nec immerito, quia Petrus legitur perfectam fidem esse confessus, Domino revelante, cum dicit Matth. 16. Tu es Christus filius Dei vivi. Hæc ille. Præterea habet ille apostolicus thronus divinitus privilegium, ut ejus iudicium in his quæ fidei sunt, errare non possit, ut SS. PP. & DD. Theol. clarissimi exponentes illud Luc. 22. ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, attestantur. Et ideo B. Hieronymus Damaso papæ ita scribit dicens. Hæc est fides, papa beatissime, quam in catholica didicimus ecclesia, in qua si minus perire, aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus a te, qui Petri fides, & sedem tenes. Si autem hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpæ voluerit, se imperium, vel malivolam, vel etiam non catholicam, sed hæreticam comprobabit. Hæc Hieronymus. Ex quibus apertissime patet, quantum dispant qui apostolicæ sedis iudicium diviabile in his, quæ fidei sunt, esse affirmant; qui error communis fuit omnibus hæreticis, ut depreſsa gloria auctoritatis apostolicæ sedis licentiori audacia in suis transferrentur erroribus. Tertium privilegium apostolicæ sedis est quod ejus solius auctoritate, utpote qui princeps totius reipublicæ christianæ est, patres in conciliis universalibus convenientes jus & potestatem habent condendi canones, & diffiniendi sententias. Testantur hoc privilegium gesta multorum conciliorum universalium, in quibus manifeste exprimitur Depiscopos in synodo congregatos apostolicæ sedis auctoritate tractasse & diffinisse sententias. Unde synodus illa Romæ celebrata præſidente Symmaco papa, de qua in ca. Bene, dist. 96. ita loquitur: Si cujuslibet provincia sacerdotes inter suos terminos consilio habito, quidquid sine Metropolitanis auctoritate tractaverint, irritum esse debere SS. patres sanxerunt; quanto magis quod in apostolica sede nunc stante præſule, qui merito B. Petri apostoli per universum orbem primatum obtinens sacerdotum statuta synodalibus consuevit tribuere firmitatem. Hæc ibi: attestatur insuper hoc doctor clarissimus S. Thomas in tractatu contra impugnantes religionem ita dicens: Sancti patres in conciliis congregati nihil statuere potuissent, nisi auctoritate Romani pontificis interveniente, sine qua etiam concilium congregari non potest. Nec obstat huic dignitati apostolicæ sedis illud, quod quidam in argumentum suæ prætenſæ auctoritatis inducunt de evangelio Matth. 18. in quo Dominus inquit: ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum. Plane si præſentia Christi in medio congregatorum in nomine ejus confert congregatis potestatem regiminis, & jurisdictionis, necessario confi- tendum

Deest vix.

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.
Aliqui
supple.

tendum foret, quod omnis sacerdotum, sive
iudiciorum congregatio etiam minima potesta-
tem jurisdictionis haberet; quod illorum spe-
peret errorem qui singulos homines dixerunt
habere clavium potestatem. Ex hac autem
dependere auctoritatem canonum & legum,
consiliorum a Romano pontifice accipere il-
la clarissimorum doctorum in utraque schola
sententia, quod papa totius ecclesie princeps
solus sit legibus quoad vim coactivam;
nolles enim cogitur a se ipso, inquit S. Th.
Lex autem non habet vim coactivam nisi ex
principis potestate. Unde cum non capiat
rem, ut ad quem spectat legibus vim & au-
thoritatem impartiri, legibus alligetur co-
actus; ita sacrosancta R. E. (ut habetur in
c. *ideo*, 25. q. 1.) jus & auctoritatem sacris
canonibus impartitur, ut non eis alligetur.
In cujus rei testimonium in conciliis univer-
salibus cum ad observandum aliquid edicitur.
*Salva tam in omnibus apostolica auctori-
tate.* Ex qua potestatis superioritate omnium
clarissimorum DD. Theologorum & SS. Pa-
trum doctrina est, quod si papa deviat,
a solo Deo, cujus vicarius est & vices &
locum gerit in terris, veniat iudicandus, 9.
q. 3, ubi Beda super Apocalypsum dicit; *sola
ratio demonstrat quod ecclesia sua auctoritate
de omnibus valeat iudicare; de ea vero nulli
iudicare permittitur.* Item ad idem Vener.
Ugo de S. Victore in par. 2. de sacram. ita
dicit: *Potestas summi pontificis a Deo primum
instituta est, ut non debeat nisi a solo Deo iu-
dicari.* Hanc antiquorum patrum doctrinam
sequutus est Alexander de Alis in 1. Alber-
tus Magnus, & S. Thomas in 4. dist. 19. &
Ulricus, & quasi omnes famosi Doctores.
Habet etiam hoc privilegium Romani pon-
tificis firmamentum ab universali ecclesia,
unde in Romano concilio, papa Sylvestro
presidente, talis canon institutus est, & est
sacrosanctus canon illius synodi: *nemo iudicabit
primam sedem, quoniam omnes sedes a prima
sede iustitiam desiderant temperari; quia nec
ab omni clero, nec ab omni populo iudex iu-
dicabitur. Et suscripserunt CCLXXXIII. epi-
scopi, & XLII. presbyteri, & V. Diaconi, &
Augustus Constantinus, & mater eius Helena.*
Ex quorum SS. Patrum doctrina apertissime
patet, quam impie contra reverentiam cano-
nicam, contra statuta scilicet (conciliorum)
contra sanctorum & clariss. DD. diffinitivas
sententias presumpserunt, qui Basileam veriti
non sunt summam & unicam potestatem,
Christi indubitatum Vicarium citare, & non
comparentem suspendere ab officio. Res cer-
te, ut omni caritate loquar, plurimum habet
scandali, quibus nihil roboris prestat illud
Matth. 13. ubi Dominus Petro loquens ait:
*si peccaverit in te frater tuus, & si non au-
dierit, dic ecclesie, si autem ecclesiam non au-
dierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus;* per
ecclesiam enim hoc loco non universalis ec-
clesia accipienda venit, tum quia illam pro
singulorum fratrum correctione non est bene
possibile congregari, tum quia non cujuslibet
est contra SS. Patrum superiores commemo-
ratas sententias, generalem synodum con-
vocare, quo illa representatur; sed per ec-
clesiam in hoc loco, ut voluit Doctores,
intelligendus est prelati ecclesie. Ut enim

ait philosophus 8. Etich. civitas quandoque
dicitur illud quod plurimum est in ea; unde
Chrysol. super Matth. exponens preidium
verbum dicit: *dic ecclesie, id est his qui ec-
clesie presunt.* Item S. Thom. in 4. dist. 19.
& in 2. 2. q. 35. & Nicolaus de Lyra eod-
dem modo accipiendum esse docent. Quare
cum papa non habeat superiorem in terris;
concludit S. Thomas cum supra notatis DD.
quod denuntiatio ecclesie non habet locum
in papa. Nec obstat huic sententia, sed po-
tius illam confirmat, illud quod de Hiero-
nymo inducitur: *omnibus consideratis, quod
domus ecclesie claves accepit ac potestatem ab-
solvendi & ligandi; hanc domum si quis cor-
rigentem & corripientem contemnit, sit tibi tan-
quam ethnicus & publicanus.* Hæc Hierony-
mus, cum correctio coactiva aut auctoritas
clavium sequatur in illis tantummodo, qui
habent in ecclesia auctoritatem corrigendi,
in quibus solum claves accepit; huiusmodi
autem non sunt omnes fideles, sed hi qui
in ecclesia presunt; unde glossa super illud
Jo. 10. *accipite spiritum sanctum, & quorum
remiseritis peccata &c.* dicit sic: *scilicet prin-
cipatum superni iudicii sortiti sunt, ut vice
Dei, quibusdam peccata retineant, quibusdam
laxent; horum nunc in ecclesia episcopi locum
tenent; solvendi & ligandi auctoritatem susci-
piunt, qui gradum regis sortiuntur. Ipsi au-
tem episcopatibus ecclesia operari dicitur.*
Quartum privilegium, quod respectu con-
ciliorum ultimum summo pontifici SS. Pa-
tres adscribunt, est quod ipse canones &
sententias eorum roborat & confirmat. Do-
cet hoc in primis practica universalium con-
ciliorum. Patres quidem sancti fide certa te-
nentes robor canonum ex principiis Roma-
ni, scilicet pontificis, auctoritate pendere,
semper vigilanter studuerunt, ut eorum sta-
tuta apostolicæ sedis auctoritate confirmaren-
tur. Testatur hoc epistola, quam sacra Ni-
cæna synodus, petens suorum canonum fir-
mitatem, scribit B. Sylvestro pape; & epi-
stola Sylvestri, in qua prefati synodi robo-
rat instituta. Comprobat hoc etiam epistola,
quam sanctus Chalcedonenis synodus Beati-
simo Leoni pape pro eadem causa destina-
vit, & maxime confirmat propositum, quod
in ejusdem universalis concilii gestis act. 9.
B. Isidoro teste in libro summorum pontifi-
cum, ita dicitur: *In omnibus synodis apocri-
sari apostolici decretas sententias primo propter
summam auctoritatem ejusdem sanctæ sedis, con-
firmabant & subscribebant; quia aliter nullum
robor habebant.* Quanta autem hæc Romani
pontificis prerogativa auctoritate, firmetur
colendissimum patrem, vite sanctitate & li-
teris clarissimum Aymarum Remodorum epi-
scopum, de quo in cap. *Excellentissimus*, 11.
Eq. 1. quid in lib. suo de synodis dicat, au-
diamus: *ne mireris, inquit, quod ipsorum
conciliorum auctoritatem Romano pontifici ad-
scribamus; nam nulla concilia rata leguntur,
quæ apostolica auctoritate fulto non fuerint, ut
B. Damasus papa in decretis suis cap. 8. asse-
rit, cui S. Athanasius, & Julius papa, Ni-
cænarum quoque concilium, & reliqui Sancti pa-
tres adscripserunt.* Hæc ille. Quibus confide-
ratis planissimum est videre, quam aberrant
a sanctorum patrum institutis, & antiquorum
conciliorum religiosissimis moribus, qui de-
creta

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

Est caput i-
stud Augu-
stianum
in vetust.
Gratiani
edit. tribu-
tur Hieron.
Vide Pithari
ed. Gratiani.

Est hic
Hieronymus
Rhemensis
archiep.
nomen sacro-
scriptor
labris.

ANNO
CHRISTI
1446.
1439.

creta sua rata esse volunt; ad eorum observantiam & summum pontificem, & orbem universum impellebant, antequam ab apostolica sede, quæ jus & auctoritatem impartitur canonibus, robor sum considerationis, & authenticationis acceperint. Plane hæc novitas, hæc præsumptio nullis superioribus facultis exemplata; hæc usurpatio potestatis, hæc irreverentia potestatis apostolica sedis omnium scandalorum præsentium præstitit seminarium. Plane si observatum fuisset, quod Prov. 21. dicitur: *non transgredieris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui*; glossa id est, *Doctores*. Profecto quod nullo istorum patrum exemplo aut documento sancitum est, superstitionis adinventionibus non fuisset attentatum. Ex quibus facile quis colligere potest, quod id dicitur, quod concilia potestatem habent immediate a Christo, si ita accipiendum veniat, ut auctoritas conciliorum & robor a Romano pontifice non dependeat, privilegium habeat erroris, utputa quod unitatem, ordinem, & conversionem rumpit ecclesiam, & ultimo conciliorum instituto & celeberrimorum adversatur doctrinæ.

Quintum privilegium Romano pontifici attributum est auctoritativa canonum interpretatio. Ipsi namque soli canones habent interpretari, qui jus condendi eos habent. Quare ita sacri canones aliquid dicuntur constituere, ut interpretationis sum auctoritatem sanctæ Romanæ ecclesiæ referent. Et ideo B. Gregorius dicit quod quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur ad recipiendum de eo, quod non intelligunt, rationem, apostolicam sedem conveniant. Ubi glossa inquit. *Videtur hoc quod ad solum papam spectat interpretari statuta universalis ecclesiæ concilii.*

Sextum privilegium quod SS. Patres respectu universalium conciliorum Romano pontifici attribuunt, est, pro consideratione operum & rerum moderatio canonum, & dispensatio, & sic mutatio. Unde Bernardus libro de considerat. ad Eugenium papam scribens, Romanam pontificem dicit esse patrem regum, legum moderatorem, canonum dispensatorem, sal terræ, orbis lumen, sacerdotem altissimum. Item S. Thomas pluribus librorum suorum operibus dicit omnia statuta SS. Patrum, quæ sunt juris positivi relicta esse dispositioni papæ, ut eas secundum dispositiones temporum & rerum possit mutare vel dispensare. Item Aymarus in lib. de synodis ita de hoc apostolicæ sedis privilegio loquitur: *Hanc autem facultatem temperandorum sive mutandorum canonum Romano pontifici adiacere non dubitamus, ut sancti PP. docuerunt; & infra: ne mireris, si Romani pontifices hanc peculiarem habuerunt potestatem, ut canones pro tempore dispensarent. Ipsi enim sunt auctores canonum, & illa, sedes semper hoc privilegium habuit, ut ligatum vel absolutum sit, quidquid ipse ligaverit vel solverit; unde iuxta attestationem SS. Patrum omnibus ecclesiis præminet, & de omnibus judicare potest.* Hæc ille. Hinc colligitur, quod quisque etiam parum doctus poterit intelligere quantum declinent a sanctorum PP. sapientia & institutis, qui contra apostolicam sedem leges condere indispensabiles

& immutabiles posse se gloriantur. Plane hoc non patitur integritas dignitatis apostolicæ, non utilitas reipublicæ christianæ, non natura humanarum rerum, de quibus leges dispensantur. Unde Aristotel. V. eth. ad bonum regimen Reipublicæ ob hanc humanarum rerum conditionem necessitatem arguit in principe virtutis illius, quam Græci *epikeiam*, nos vero *æquitatem* appellamus; cujus officium est in quibus legis observantia reipublicæ utilitati cognoscitur non expedire, prætermissa forma legis, sequi quod ratio & communis depositi utilitas. Quare Aymarus libro supra allegato de necessitate hujus privilegii in apostolica sede ita loquitur: *Necquaquam autem ecclesiastica disciplina pro bono regimine ecclesiæ subsistere possit, si non præsul apostolicus illam auctoritatem haberet de canonibus, quam supra retulimus; nam præcedentium patrum statuta ecclesiasticam disciplinam aliquando notam instituerunt, quam confunderent, si nulla ratione a successoribus eorum mutari possint.* Hæc ille. Quando ergo Romanus pontifex in decretis conciliorum pro tempore & ætatum consideratione, & rerum necessitate dispensat, propriam auctoritatis sibi a Deo concessæ utitur privilegio.

Septimum privilegium quod Romano pontifici respectu conciliorum universalium competere ex SS. Patrum colligimus doctrina, est retractio & annullatio eorum, quæ minus juste minusque prudenter acta sunt & gesta in conciliis. Testatur hoc in primis S. Leo papa, qui refutans canonem editum in Chalcedonensi concilio de eminentia sedium CPTanæ & Alexandrinæ, ita Anatolio CPTano archiepiscopo, qui multitudinem synodi ad hanc sententiam induxerat, ita scribit: *Doleo in hoc dilectionem tuam esse progressam, ut sacratissimam Nicanorum canonum constitutionem coneris infringere, tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdidit, & Antiochena ecclesiæ proprietatem terna sedis amiserit, ut his locis juri tuo subditis omnes Metropolitanæ episcopi proprio honore priventur; quibus inauditis, & nunquam ante temptatis, ita praveris excessibus, ut sanctam synodum ad extinguendam solam hæresim, & ad confirmationem fidei catholica congregatam, in occasionem ambitus tui trahas, & ut convenientiam suam tibi det interpelles, tanquam refutari nequeant quæ illicite voluit multitudo.* Hæc Leo papa. Item attestatur hoc S. Pelagius doctor apostolicus, qui in decreti sui capitul. 2. ita dicit: *Nec illa præterimus, quod apostolica sedes sine ulla synodo præcedente exolvendi quos synodus damnaverat, & damnandi, ulla præcedente synodo, quos oportuit, habuit facultatem, & hoc nimirum pro suo principatu, quem B. Petrus apostolus Domini voce tenuit & semper tenebit. Cui sententiæ, ut inquit Aymarus in lib. de Synod. SS. Patres, Calixtus, Fabianus, Sixtus, Silvester, Julius, & reliqui innumerabiles adspulantur, quam a Deo complexi sunt veritatem, ut potius mori quam mentiri deliberaverint.* Hæc Aymarus. Item tertio, hoc confirmat B. Eusebius papa, qui in epistola ad Orientales episcopos ita scribit: *multos enim cognosco pessimis machinationibus injuste depositos; ideo summopere huic seditioni vice principis*

ANNO
CHRISTI
1446.
1439.

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

capis apostolorum, cui universalis ecclesia cura commissa est, providendum est, auxiliante ipso summo apostolo, ne talia deinceps fiant, quoniam huic sedi prafata privilegia specialiter sunt concessa, de congregandis conciliis, & iudiciis, & restitutione episcoporum.

Octavum privilegium Romani pontificis est, ut legitima occurrente causa possit concilium de loco ad locum transferre. Plane si pro temporum conditione & necessitate rerum summo pontifici datum sit, moderator ut sit canonum; nulli dubium est, quod exigente temporum & rerum necessitate possit concilium ad locum gerendis rebus commodiorem transferre; cum scriptura sacra, 2. Mach. 5. dicat, quod non propter locum gentem, sed propter gentem locum Deus elegit; & dicit Gregorius, quod non pro rebus loca amanda sunt. Sane non parum circa fidem auctoritatis Romani pontificis desiperet, qui hoc privilegium sedi apostolicæ denegaret; & eo maxime tempore, quando synodus ad eorum hominum impietatem devenit, quorum studia privata in everfione unitatis, (tendunt) & satis agitur ecclesia. In quo casu nimia cæcitate laboraret qui in translatione concilii faciendæ horum hominum expectandum esse consensum sentiret. Hac autem fultus SS. Dominus Eugenius, cognoscens ita tempori, & rebus expedit, ut sedatis subortis scandalis sancta opera inchoata absque vulnere fidei, & unitatis ecclesiæ schisma felici exitu clauderetur; utque Græcos locum in Italia pro yumenico concilio postulantibus condescenderetur, accedente maturo consilio & consensu RR. DD. Cardinalium, aliorumque multorum prælatorum synodum transtulit de Basilea in Ferrariam. Quam translationem plane legitime esse factam nullus fidelium debet in dubium vertere, qui ordinatis Christi & SS. Patrum non vult traditionibus adversari.

Nonum privilegium Romani pontificis est auctoritas dissolvendi concilia. Sane cum ejus sit dissolvere, cujus est condere; quippe quia per easdem causas res dissolvitur, per quas nascitur; proculdubio Romani pontificis erit concilia congregata dissolvere, cujus auctoritate congregantur & robur accipiunt. Nec propter hoc semper consensus totius congregationis spectandus est, eo maxime tempore, a quo ad eos homines regimen synodi devolutum est, qui prætermisissis SS. Patrum vestigiis, præsumptione reprobæ novitatis, in suam, ac principum sæcularium, quorum vices agunt cupiditatum favorem, concilio synodali manifeste abutuntur: quo tempore non dubium est, quod Romanus pontifex documento ejus qui ait Isa. 54. *diffolue colligationes, præstare id possit.*

Decimum privilegium Rom. pontificis respectu conciliorum universalium est corrigendi & reprobandi si quid universalium conciliorum in perniciem fidei, & totius ecclesiæ perturbationem aliqua occasione processisse contingat. Hoc in reprobationem Arminensis concilii, in quo dicitur fuisse apertissimo exemplo demonstrat. Item in secunda synodo Ephesina quæ hæc fuerit auctoritate apostolica facta, nihilominus quia, ut inquit Leo papa, in eo non fuit observata justitiam moderatio nec fidei religio, cassata fuit &

reprobata per eundem Leonem papam, de quo B. Pelagius testimonium facit, ut dominus Aymarus in lib. de synodis commemorat sub his verbis. *Itaque S. Flavianum (Flavianum) pontificem Græcorum congregatione condemnatum pari tenore absolvit; quoniam sola sedes apostolica non consensit, sed potius qui illic receptus fuerat Dioscurum sedis secunda præsumptam suam auctoritate damnavit, & ipsam synodum non consentiendo sola summavit, & auctoritatem, ut synodus feret Calcedonensis, sola decrevit.* Hæc ille. Unde hujus privilegii gratia in figuracione pontificis dictam est Jere. 1. *ecce constitui te super gentes & regna ut evellas & destruas, regna diaboli; adifices, gl. idest, ecclesiam; & plantas idest, bonam.* Habetis jam apertis, clarissime rex, illustrissimi principes, patres reverendissimi, & patenter justitiam SS. D. N. in translatione facta universalis concilii de Basilea in Ferrariam, qua pro singulari principatu quem a Christo Salvatore cujus vices in terris gerit, & locum suscepit, item ex his, quæ superius ostendimus, multiplici auctoritate firmata, nullus dubitandi fidelibus locus relinquitur. Veritate ergo patefacta & justitia SS. D. N. summi pontificis, clementia vestra, more Christianissimorum principum, qui scandalum & scissuram abhorruerunt, assurgat, & justitiam SS. D. N. summi pontificis honoremque apostolicæ sedis potenti præsidio foveat & tueatur. Concludamus ergo cum Ecclesiastico: *audiam ergo patris audite filii dilecti, & sic facite ut salvifitis.* Eccl. in cap. 3. quod ipse præstare dignetur, qui princeps est regum terræ Jesus Christus. Amen. Amen. Amen.

BITURICENSIS II. CONVENTUS

In causa schismatis ecclesiam scandentis,

Anno 1441. habitus.

„ Bituricensis hujus conventus meminit
„ Labbeus tum in synopsi conciliorum,
„ cum etiam in observatione actus concilii
„ Florentini subjuncta. T. XVIII. pag. 1300
„ Nihil tamen de illo se habere professus
„ est, quam quæ acceperat ex historia concilii
„ Basileensis & Florentini a Patricio a-
„ dorata, cujus operis caput CXII. synopsim
„ exhibet rerum in conventu isto gestarum.
„ Mihi plus aliquid suffecerat schædæ opu-
„ sculorum cardinalis de Turrecremata, qui
„ a Pontifice legatus tunc adfuit. Est vero
„ oratio, quam pro tuenda Eugenio pontifi-
„ cis causa in conventu isto peroravit; ita
„ enim conceptis verbis exprimit adnotatio
„ orationi huic subjecta in codice, unde to-
„ ta oratio petita est.

ANNO
CHRISTI
1446.
1459.

ANNO
CHRISTI
1446.
1439.

R E S P O N S I O

In blasphemam & sacrilegam inobediendam ad sanctissimum canonem iustissima condemnationis damnatissima congregationis, Basileensium.

Dissimulare non possumus, quod pertinet ad omnes qui diligunt nomen Christi; ut enim sit sanctissimus Leo papa, contra omnes hostes fidei, pacis & unitatis reipublice Christianae, pro salute communi una omnium debet esse diligentia; eo maxime attento, quod error, cui non resistitur, approbatur, & veritas cum minime defendatur, opprimitur; negligere quippe cum potius perturbare pervertos, nihil est quam fovere; nec caret scrupulo societatis occultae quod manifesto facinori desinit obviare, ut in cap. *error*, LXXXIII. dis. Basiliensium iniquitatem in excelso loquuntur; integritatem fidei, castitatem ecclesiae corrumpunt, transgrediuntur terminos quos posuerunt patres nostri. Nova contra unitatem ecclesiae, contra principatum ecclesiasticum, contra apostolicam sedem, deque conciliis universalibus dogmata, a sanctorum patrum peregrina doctrinis feminantes, ostendunt se fabricatores mendacii, & cultores perverforum dogmatum; hereticos se probantes, non tam professione impietatis, quam pertinaci defensione erroris. Ubi enim, audita correctione eorum & iustissima suorum perverforum dogmatum condemnatione, quam pridie nonas septembris proximi, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, apostolica sedes, omnium ecclesiarum mater, amplissimo dominorum cardinalium & praetorum approbante concilio Florentiae promulgavit; debuissent, de suis ausibus temerariis poenitentes, apertis confessionibus errores suos humiliter cognoscere, & quod in doctrina eorum apostolica sedes, fidei magistra, peroravit, simpliciter detestare malignitatis & perfidiae venena retinentes, faciem suam obdurantes supra petram, bellum profanae contentionis adversus Christum Dominum instaurarunt. Nam respondere nitentes ad sanctissimum canonem reprobationis eorum, libellum, invecivum quemdam erroribus & insaniis falsis atque mendaciorum figmentis plenum, adversus sanctimoniam & innocentiam sanctissimi domini nostri Eugenii, & apostolicae sedis gloriam stulta temeritate evomuerunt, in quo tam apertis & multiplicibus abundant mendaciis, ut propriissime conveniat eis illa prophetae sententia: *docuerunt linguam suam loqui mendacium; ut inique agerent laborarunt*, Jerem. 9. Nec mirum si linguas suas Basilienses docuerunt loqui mendacium, quoniam, ut egregius ait August. tractans illud psalmi: *erraverunt ab utero loquuti sunt falsa; quisquis a ventre ecclesia separatus fuerit, necesse est ut falsa loquatur*. Et beatus Cyprianus adversus eos scribens, qui a beato Cornelio papa se dividentes schismate unitatem ecclesiae labefecerant, ita ait: *quid enim apud lapsos, & profanos, & extra ecclesiam positos, de quorum pectoribus excefferit Spiritus Sanctus, possit esse aliud, nisi mens prava, & fallax lingua, & odio*

A *invenata, & sacrilega mendacia? quae nos pro mediocritate nostra dissimulare ob Christi charitatem & zelum sanctae fidei catholicae non volumus, timentes nobis improperari a Domino Jeremia in XIII. non ascendistis ea adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel: verentes etiam ne si Basiliensium figmenta mendaciorum, quibus perudiam suam colorare in praefata invectione nituntur, non detegerentur; apud fideles minus eruditos approbari viderentur eorum errores. Me igitur horum hominum impiorum doctrina pestifera ac mendacia sacrilega simpliciter animos, apud quos saepe, ut ait Origenes super Cantica: *pulchriora videntur mendacii sobriasmata, quam documenta veritatis*, a fide catholica aversione in devium erroris deducant, ostendemus per singula eos, juxta commemoratum propheticum vaticinium, linguas suas docuisse loqui mendacium.*

Plane falso & temeraria praesumptione Basilienses in primis beatissimo Hieronymo in doctrina & defensione veritatis se comparant. Comparatio certe ineptissima, tenebrarum ad lucem, hominum impiorum ad integerrimum omniumque virtutum genere patrem ornatissimum. Ille pro sancta & catholica doctrina ab apostolica sede in opusculis suis receptus, approbatus: ut in canone. *sancta romana ecclesia*, dist. 15. habetur; isti vero, Basilienses scilicet, pro sacrilega eorum doctrina in pestiferis eorum assertionibus ab eadem apostolica sede condemnati & reprobiati, ut in commemorato canone *Moses*. Magna profecto involvi caecitate probantur Basilienses, beatissimo Hieronymo se in doctrina & defensione veritatis comparantes, qui in ipsa materia fidei apostolici principatus sancti illius doctrinae aperta contradictione reluctantur. Sed in quo inquietes? audiant Hieronymum quid de apostolicae sedis iudicio sentiat, ad Damasum enim papam scribens per integerrimam ejus fidei confessionem ita ait, ut in cap. *haec est fides*, 24. q. 1. *haec est fides, papa beatissime, quam in catholica ecclesia didicimus, quamque semper tenuimus, in qua, si minus perire aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus a te, qui Petri fidem & sedem tenes. Si autem haec nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpae voluerit, se imperitum vel malivolium, vel etiam non catholicum, sed haereticum comprobavit. Haec Hieronymus. Sed numquid hanc Hieronymi doctrinam fidei dignitate & gloriae magisterio Basilienses docent & defendunt? an potius impugnant? Unde dum definitionem apostolicae sedis damnant, manifesta ipsius beatissimi Hieronymi auctoritate, imperiti, malivoli, non catholici, sed haeretici convincuntur. Audiant deinde quid idem clarissimus Hieronymus sentiat de auctoritate Romani pontificis, & immanitate sceleris eorum, qui ab ejus societate se dividunt; ait enim in epistola quadam ad commemoratum beatissimum Damasum papam ut in cap. *quoniam vetus* 24. q. 1. *Quoniam vetus oriens inter se populorum furore collisus indiscissam Domini tunicam & desuper textam minutatim per frustra discerpit. & Christi vineam exterminant vulpes inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficile ubi fons designatus & hortus ille**

ANNO
CHRISTI
1446.
1439.

ANNO
CHRISTI
1446.
1439.

ille conclusus si possit intelligi; ideo mihi cathedram Petri & fidem apostolico ore laudatam censui consulendam; & infra: cum successore piscatoris, discipulo Christi loquor. Ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tue, idest cathedra Petri communiōe consortior; super illam petram fundatam ecclesiam scio: quicumque extra hanc domum agnum comederit profanus est. Si quis in Noe arca non fuerit, peribit regnante diluvio. Et ideo concludens infra ait: quicumque tecum non colligit, spargit, hoc est qui Christi non est, est antichristi. Sed numquid hanc beati Hieronymi catholice fidei doctrinam principatum Romani pontificis docent & defendunt Basilienses, si non falsa & stulta comparatione se conserunt catholico doctore in professione veritatis; si sic manifeste arguuntur profani & schismatici beatitudini sanctissimi domini nostri Eugenii papae quarti, qui super cathedram sedes Petri indubitatus successor, consociari recusant, atque ab eius communiōe separati extra ecclesiam, quam ille divinitus gubernandam suscipit, agnum comedere temerarie presumunt.

Sed dicunt Basilienses assertiones suas in doctrina B. Hieronymi fundari, qui, ut in capite omnibus consideratis, 24. q. 1. de domo Dei idest ecclesia ita loquitur: *quis domus etiam claves accipit ac potestatem solvendi & ligandi, hanc domum, inquit, si quis corrigen- tem corripientemque contempserit, si tibi tamquam ethnicus & publicanus.* Ceterum in cap. legimus, dist. 93. idem Hieronymus dicit: *si auctoritas queritur, orbis major est urbe.* Sane his in locis B. Hieronymi, & in ceteris aliis, quae de scripturae sacrae ac sanctorum patrum libris in favorem errorum suorum Basilienses inducere se jactant, accidit quemadmodum ceteris hereticis, apud quos negari non potest ex vicio male intelligentis textus sacrae scripturae & sanctorum patrum fidei contigisse dissidium, dum quod legunt sensui suo potius coartari laborant, quam lectioni sensus suos obtemperare. De quibus Dominus per Hieroniam c. XIII. ait: *va prophetis, qui sequuntur cor suum,* gloss. idest: non Dei; & sequitur: *& nihil,* scilicet veri ait glossa, vident. Sed jam ostendamus per singula nihil in dictis B. Hieron. contineri sana intelligentia rimatum, quod stultis Basiliensium assertionibus faveat quoquomodo. Primum quidem quod Hieron. ait quod domus dei claves accepit & potestatem solvendi, & ligandi; non eo sensu accipiendum est, quod universalis ecclesiae domus, quae cunctos in se cujuscumque sexus, cujuscumque status fideles complectitur in omnibus suis membris, dispersis, sive in unum collectis, claves regni caelorum acceperint; hoc enim stultissimum esset pensari; sed ut idem illustris Hieronymus docet, & habetur in glossa Mat. XVI. in episcopis & presbyteris tantum. Hoc enim jus potestatis, ut sic testatur Ambrosius, solum in ecclesia concessum est sacerdotibus; proinde in istis pro parte dumtaxat, & maxime in Romano pontifice pro celsitudine principatus & auctoritatis publicae magistrata ecclesia contemni aut honorari dicitur. Quae ex parte loquuntur intelligitur quam adversa sit doctrina B. Hieronymi illi Basiliensium assertio, credentium, conventiculum copistarum, advoca-

Concil. General. Tom. XXXI.

torum, & saecularium hominum claves habere regni caelorum; & quod dum illorum stulta contemnantur iudicia, universalis ecclesia existimetur contemni. Demum considerandum quod domus dei in episcopis & presbyteris claves suscipiens, non aequali potestatis mensura, sed differenti & ordinatissima illas suscipit, Paulo apostolo dicente ad Romanos XIII. *quis a Deo sunt, ordinata sunt.*

In uno quidem omnium episcoporum summo, videlicet Romano pontifice tamquam capite & principe totius ecclesiae claves suscipit in plenitudine potestatis; in aliis vero secundum proportionem sollicitudinis, ad quam evocati sunt, ut in cap. decreto, & sequenti q. 6. Quare beatissimus Cyrillus, vir approbatissima auctoritatis, in libro thesaurorum, ut S. Thomas testatur, ita dicit: *Sicut Christus accepit a patre ducatum & scripturam ecclesiae gentium, ex Israel, egrediens super omnem principatum & potestatem, & super omne quodcumque, ut ei genus omnia curventur, plenissimam potestatem; sic & Petro ejusque successoribus plenissime commisit. Et ita nulli alteri dedit quam Petro quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit.* Haec ille, quam superioritatis principatus prerogativam beatus Hieronymus in ipso Petro agnoscens ita cum in libro de obitu sive ortu sanctorum patrum describit: *Petrus in Christo ecclesiae fundamentum, cephas, corporis Christi principatus, & caput apostolorum princeps, pastor humani generis, petra ecclesiae clavicularius regni.* Qui Romanus pontifex cum pro summa ejus auctoritate extra casum haereticis superiorem non habeat, ut sanctorum patrum irrefragabilis habet auctoritas, non potest proprie in alio casu ecclesiam corrigen- tem corripientemque dici contemnere, hujusmodi enim contemptus proprie non est nisi inferioris respectu superioris. Unde felix & sanctae memoriae Innocentius III. in sermone anniversarii consecrationis Romani pontificis; qui incipit: *quis putas infidelis servus, dicit; Din tantum enim est mihi fides necessaria, ut cum de ceteris peccatis solum Deum iudicem habeam, propter peccatum solum quod in fide continetur, possem ab ecclesia judicari.*

Quare manifestum est praefatam auctoritatem Hieron. in nullo copitulari Basiliensium erroribus. Quod etiam luculentissime ostenditur de auctoritate inducta de cap. legimus. Sane cum Hieron. dicit, quod si auctoritas queritur, orbis major est urbe, non de auctoritate potestatis sive jurisdictionis orbis respectu ecclesiae Romanae, aut sedis apostolicae loquitur, sed de auctoritate consuetudinis. Non est dubium quod consuetudo totius orbis majoris sit auctoritatis, quam consuetudo est urbis, quam nec apostolica sedes observat aut aliis observandam praecipit. Unde religiosissimus presbyter Hieronymus in consuetudinem illam invehitur, quae apud aliquas urbis ecclesias diaconi anteferebantur presbyteris, ad Evandrum episcopum loco commemorato ita subjungit: *quid mihi proferis unius urbis consuetudinem? quid paucitatem qua ortum est, supercilium in leges ecclesiae vendicas? Omne quod rarum est plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius est, diaconos paucitas honorabiles, presbyteros,*

E

turba

ANNO
CHRISTI
1446.
1439.

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

turba contentibiles facit. Conqueruntur scilicet Basilienses, quod defendendo veritatem catholicæ fidei de auctoritate generalium conciliorum, & prosequendo constantem reformationem a membris ecclesie in capite & membris varias injurias & persecutiones sustinuerunt a sanctissimo domino nostro Eugenio. Querela plane communis & laus multa omnium hæreticorum, qui dum auctoritate publica pro erroribus suis & lemerariis ausibus justissime puniantur; pro. justitia. pro fide catholica, pro honore Dei & animarum salute se pati & hæreticos appellari mentiuntur. Impia quidem Basiliensium congregatio profecto non veritatem catholicæ fidei, sed permissivos errores, & novas sectas de auctoritate generalium conciliorum defendit, non ornamentum in ecclesia, non decorem in domo domini, non reformationem status ecclesie, sed abominationem & confusionem profequitur; hierarchicum ecclesie ordinem divinitus institutum pervertit, principatum apostolicæ sedis, quem cunctarum ecclesiarum mater est, & magistra, demoliri laborat. Ab obedientia Romani pontificis, cui tamquam patri & pastori omnium fidelium jure divino caput inclinat ipsa superbia & contumacia christianum populum in perpetuam scissuram ecclesie & clavium contemptum contendit avertere. Si veritatem catholicæ fidei Basilienses defensabant, cur universos catholicorum principum oratores habuerunt furori de creationis sue adversos? Si veritatem catholicam tuebantur, cur de triginta episcopis, qui tunc Basilea fuisse dicuntur, solum novem vel octo interfuerunt episcopi, videlicet cardinalis Arelatenis, antiquus summi pontificis inimicus, qui ab eo juxta intatiabilem ambitionem suam non valuit impetrare ut avunculo suo in officio succederet cameræ apostolicæ; patriarcha quondam Aquilejensis, domini nostri papæ capitalis inimicus, propter patriarchatum occupatum a Venetis, non tamen hoc sanctissimo domino nostro disponente, sed ipso patriarcha dante illi ad hoc apertissimam causam; Ludovicus de Palude, episcopus sine ecclesia, inimicus papæ, qui in causa ecclesie Lausanensis contra ducem Sabaudiz, concilli sententias contemnerem, non habuit optatos favores. Nec silendum est quod tanta in hac re præfatus Ludovicus pertinacitate obduratus fuit, ut provisionem oblatam ei per clementissimum ac sanctissimum dominum nostrum, tam Avinionensis episcopatus, quam archiepiscopatus Tarantensis, contempserit; episcopus quondam Ventien; furiosus adversarius papæ, qui in ecclesia Marsiliensi non habuit contra justiciam desiderata suffragia; Cratinopolitanus, Sabaudienis, Arelatenis, non tam consanguineus sed ab antiquo familiaris, comenialis & ab eodem educatus, Basiliensis homo, sine literis, timore, ut creditur, ductus; & deo religiosi a sui ordinis obedientia apostata, sine ecclesie cathedralibus episcopi nominati; Raymundus Talon sine mitra, qui dicit se episcopum Tricariensem, sanctissimo domino nostro jam dudum infensus, qui ab ipso ob sua demerita privatus fuit officio auditoris curiæ Avinionensis. Ecce nomina; ecce merita; ecce numerum eorum, qui furore atque insania percussi,

Deest
aliquid.

nomen ecclesie universalis sibi usurpantes auctores fuerant cum complicitibus suis de creationis erroribus. Ceteri vero omnes episcopi, inter quos reverendiss. pater eardin. Terzaconensis, & regum ac principum oratores, sacrilega eorum sessioni contradicentes, non interfuerunt. Intelligant jam christiani qualiter paucorum impietate actum est, quod universalem eccl. vulsoeraret & conturbaret. Cæterum si veritatem Basilienses defenderent catholicæ fidei, & non potius errores, profecto apostolica sedes, cujus fides ut in can. memor. 24. q. 1. nullam unquam hæresim, fovet sed omnes quidem hæreses destruit; tam amplissima synodo approbante non declarasset hæreticos, sed potius ut catholicos approbasset.

Præterea, quod Basilienses dicunt, universalem ecclesiam omnes prælatos orbis, omnes reges & principes orthodoxos, qui tam in concilio Constantiensi, quam Basiliensi per se ac per suos oratores fuerunt, in ea via veritatis resedisse, quem dominus noster Eugenius impugnat, multiplici ex capite falsum est & mendosum. Quod primo de Constantiensi concilio manifeste ostendimus. Revolvantur gesta, relegantur scripta, rememorentur conclusa, quæ universa ecclesie ex tribus obedientibus congregata Constantiæ decrevit declaravitque; & cunctis exploratissimum erit linguas suas Basilienses doctissime loqui mendacium. Nulla plane assertionum hæreticarum Basiliensium ibi voce aut virtute continetur descripta; sed ea potius quibus Basilienses non modo mendaces sed hæretici convincuntur. Equidem in epistola decretali papæ Martini, quam universa ecclesia approbante, in concilio Constantiensi edidit, tres errores damnatæ memoriæ Joannis Hus reprobati leguntur, quorum doctrinam Basilienses stultissimis ingeniis suis tueri nisi sunt. Unus errorum est, non opus esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum militante ecclesia converteretur. Hunc errorem fovere videntur Basilienses, qui putantes se habere spiritum sanctum præsentem, & rectorem immediatum, contempto Christi vicario Rom. pontifice, pastore universalis ecclesie, contra divinam dispositionis regulam supremum principatum regiminis ecclesie sibi arroganter usurpant.

Alius error est dicentium, quod Petrus non fuerit caput ecclesie sanctæ catholicæ & universalis; quo errore contaminari se Basilienses profitentur, dum Rom. pontificem non universalis ecclesie neque generalis concilli, sed tantum particularium ecclesiarum caput esse contendunt. Et si quis dicat illos asseverare Romanum pontificem caput & pastorem esse ecclesie; animadvertat an verbis eorum facta concordent, an confessionem suam operibus comprobent; non enim est vere & proprie dicere ubi prolatio discordat a voluntate, discordat ab opere. Quocirca de his qui dicuntur se nosse Deum, factis autem negant, loquitur Salvator Matthæi VII. non omnis qui dicit mihi: domine, domine, intrabit in regnum celorum; sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est. Plane Basilienses Romanum pontificem asseverantes caput & pastorem universalis ecclesie, contendendo cum eo de superioritate, se non intelligere quæ loquatur, aut fallaces esse,

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

& fa.

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

facilegros derisoros, aut ab ecclesia præciosos, cujus illam pastorem caputque adfirmant, manifestissime strebantur.

Alius error est, quod Romanus pontifex non habeat supremam potestatem in ecclesia. Contra quem seditissimum errorem in ante dicta epistola decretum est, ut singuli de hæresis impiorum hominum Joannis Eucliff, & Joannis Hus suspecti interrogentur inter alia: utrum credant, quod papa, canonice electus, qui pro tempore fuerit, ejus proprio nomine expresso, sit successor beati Petri, habens auctoritatem supremam in ecclesia. Quem damnatissimum errorem Basileenses foveri & docere cunctis exploratissimum est, qui ad fidei catholicam veritatem pertinere publice B astruere non sunt veriti, potestate & auctoritate se superiores esse Romano pontifici. Circa declarationem quam Constantiam de potestate conciliorum generalium decretum esse commemorant, notum est Basileenses ipsos toti mundo concinuisse dolos, ut merito de eis verificanda sententia illa veniat Domini per Jeremiam prophetam dicentem: *seduxerunt populum meum in mendacio suo*, Jerem. XXIII. mentiti quippe sunt dicentes illam ab universali ecclesia factam, omnes prælatos orbis ac reges & principes orthodoxos eandem approbasse. Notissimum quidem est, non ab universa ecclesia, sed ab una obedientia tantum, Joannis scilicet XXIII. declarationem illam emanasse; neque integre a tota, quoniam plures patres doctissimi illius obedientiam illi non præbuerunt consensum. Ipse etiam in suis obedientia vocatus Joa. XXII. post recessum a Constantia cum Scaphus constitutus audiret præfatam declarationem conclusam, dominis oratoribus christianissimi regis Franciæ visitantibus eum, scilicet domino duce Bavarie, domino Nicolao de Calavilla aliisque eorum collegis amaro animo conquestus est, falsa quædam & erronea adversus auctoritatem Romani pontificis decreta per æmulos suos post recessum ejus esse conclusa. Cæterum quod omnes prælati orbis, reges & principes orthodoxi ratam non habuerunt præfatam declarationem, quidquid sit de opinione quorundam patrum præfate obedientiæ Joa. XXIII. non modo ex parum ante inductis a tota ecclesia factis declarationibus fidei aperte colligitur, quibus hanc declarationem adversam esse perfecte est videre; sed ex sessione XXXVI. concilii Constantiensis luce clarius demonstratur, in qua sacrosancta synodus Constantiensis ex omnibus obedientiis collecta statuit & decrevit, quod Romanus pontifex, tunc de proximo assumendus, cum sacro concilio vel deputandis per singulas nationes deberet reformare in capite Romane curiæ secundum æquitatem & bonum regimen ecclesiæ super materias articulorum alias per nationes in reformatorio oblatorum, inter quos articulus XIII. declarandus erat: propter quæ & quomodo papa possit corrigi vel deponi. Ex quo apertissime colligitur patres universæ ecclesiæ, hanc constitutionem decernentes, non quiescisse in declaratione præfata, quæ per alios tantum patres obedientiæ illius, sancita erat: quorum aliqui approbatæ auctoritatis & timoratis conscientiæ superstitibus sunt, hoc ipsum attestantes. Insuper idem clarissime

Concil. General. Tom. XXXI.

colligitur ex eo quod hujusmodi declarationis nusquam repetita aut commemorata ab ipsa plenaria synodo universalis ecclesiæ legitur. Nec inter declarationes fidei illius synodi, in epistola papæ Martini collectas, patres inserere curarunt; sed potius ea quæ, ut parum ante commemoratum est, præfate declarationi refragari videntur. Præterea quod Basilienses dicentes universalem ecclesiam catholicam, omnes prælatos orbis, reges omnes & principes orthodoxos resedisse Basileæ, in ea via quam sanctissimus dominus noster condemnavit, docuerint linguas suas loqui mendacium; noverunt reges & principes orthodoxi qui sanctissimo domino nostro Eugenio, tamquam vero & indubitato Christi vicario, & in cultu christiane religionis ac pietatis integerrimo patri, semper adhæserunt & adhærent; quorum oratores, ut superius commemoratum est, sacrilego Basiliensium furori in decretatione prælatorum errorum viriliter obstiterunt. Obmutescat ergo blasphemia Basiliensium lingua, proca, mendax, & venenata, dicentium, sanctissimum dominum nostrum conatum fuisse universalem ecclesiam hæreticam fovere. Non sic, impli Basilienses, non sic; sed ecclesiam malignantium quam vos ipsi a fide ac pietate Christi & a vicarii ejusdem obedientia separati constitutis, sanctissimus dominus noster Eugenius, sacro approbante universalis ecclesiæ concilio, declaravit hæreticam. Dicunt insuper Basilienses in eodem concilio ante tres annos auditum esse, sanctissimum dominum nostrum aliud concilium in alio loco dispositum se fiendum; in quo hæreticarentur decreta concilii Constantiensis & Basiliensis, obquam causam, ajunt, se maxime restituri: ei ne in alio loco concilium pro sua voluntate institueret. Sane non hoc solum mendacium, non hoc tantum sacrilegium confictum est in illorum concilio per impios homines, quorum studium semper fuit bonorum virorum animos mendaciis & confictis rumoribus alterare, in odium & malivolentiam sanctissimi domini nostri, ut saltem hoc modo impietatis suæ socios accumularent. Vir sanctissimus dominus Eugenius, cujus animus totus semper incubuit in revocandis schismaticis & errabundis ovibus ad ovile dominicum, in refellendis hæresibus, & tutanda fide catholica, numquam mente concepit hæreticare quæcumque decreta. licet fortasse desideraverit, hoc ipsum multis probatissimis patribus cupientibus & suggerentibus, aliqua per obedientiam Joannis XXIII. Constantiæ edita, quæ in pravum & contra sanctorum patrum sententias in ecclesiæ irreparabile scandalum quidam ecclesiastici ordinis evertores interpretabantur, cum concilio prælatorum ecclesiæ doctissimorum virorum declarare; quod maxime ad Romani pontificis officium dinoscitur pertinere. Ait enim beatus Gregorius, & habetur in capite *neclicut dist. 17. quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo, quod non intelligunt rationem ad apostolicam sedem pro percipienda ratione conveniant; ubi glossa notabilis ait: videtur hic quod ad solum papam spectet interpretari statuta universalis concilii. Sed curiosi Basiliensibus, agitantibus in dies studia sua in everfionem*

E 2

fidei,

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

fidei, in dispendium pacis & unitatis ecclesie, necesse fuit, cum alia salubriori via anis temerariis impiorum hominum provideri non posset, ut experientia docuerat, sanctissimum dominum nostrum, cui universalis ecclesie cura principaliter credita est, auctoritate sibi a Christo data ad locum transferre concilium, in quo ipso pastore ovis dominici presidebat & dirigente, sancta opera inchoata absque vulnere fidei & unitatis ecclesie violatione felici exitu claudebantur. Quo quidem Basilienses universo approbante concilio, damnandi venerunt. Ipsi profecto hoc presumptione reprobarum novitatum, superba elatione, contra Romanum pontificem, & temeritate dogmatum impiorum plenissime meruerunt.

Sed jam responsa que ad canonem condemnationis eorum confugunt audiamus, ut singulis eorum mendaciorum nebulis profugatis fideles Christi devios anfractus errorum illorum declinantes veritatis lumen aspicientes, iter rectum teneant vite celestis. A questionibus quibusdam Basilienses exordiantur; quod non sine speciali nutu superni concilii actum esse creditur, ut per harum questionum solutionem infirmitate decreta roboris eorum, quibus errores suos sulcire nituntur, intelligerent universi quam iustissime temeritates eorum ab ecclesia sint condemnata. Querunt autem in primis, an sanctissimus dominus noster tempore quo Constantie per patres obedientie Joannis XXIII. facta fuit illa de auctoritate conciliorum declaratio, negare velit, ibi verum fuisse concilium, & declarationes in eo factas validas esse. Plane si quis animadvertat juxta apostolicas & canonicas regulas dis. 17. per totum, nullam congregationem nomen sortiri veri generalis concilii, que apostolica auctoritate vocata sultraque non fuerit; memineritque sanctissimum dominum nostrum, non dictum Joannem XXIII. sub quo illa congregatio facta Constantie & legitima describitur; sed Gregorium tenuisse verum esse Romanum pontificem; perspicue intelligit, que esset beatitudinis sue responsio, si de hac re personaliter responderet. Necessario certe haberet se & dominum Gregorium universamque ejus obedientiam in schismate fuisse profiteri, ac dicere patres obedientie Joannis pro illo tempore, nec verum generale concilium facere, nec illorum decreta valetudinem roborque habere canonum universalis ecclesie. Basilienses iterum querunt: reclamavit ne aliqua aliarum obedientiarum contra prefatas declarationes? Plane sic. quod, ut ex gestis ejusdem Constantiensis synodi clarissimum *veri* formam declarationis ponamus in medium. Ajunt enim in sessione V. patres prefati „ declarat ipsa synodus, quod ipsa in Spiritu S. legitime congregata, generale concilium faciens, & catholicam eccles. representans, potestatem a christo immediate habet, cui quilibet cuiuscumque status vel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his que pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & reformationem eccl. in capite & in memoris “. Huic autem declarationi, quoad singulas ejus partes alias duas obedientias contradixisse, quisque, etiam parum doctus, adver-

tit, qui in illas contrarias opinionibus circa veritatem Romani pontificis laborasse non ignorat. Cui preterea dubium est obedientiam Gregorii & obedientiam Benedicti reclamasse, & contradixisse? Reclamare & contradicere declarationi que dicit congregationem patrum sub Baldassare, dicto Joanne XXIII. Constantie esse legitime in spiritu sancto congregatam, concilium generale facere, ecclesiam catholicam representare, potestatem habere a Christo immediate cui &c. In cujus contradictionis testimonium clarissimum mittens post prefatam declarationem dominus Gregorius oratores suos ad Constantiam, commisit eis, dominis scilicet cardinali Sancti Sixti, Joanni electo patriarche Constantinopolitano, archiepiscopo Trevirensi, comiti palatino, Carolo de Malatestis auctoritatem congregationem ipsam Constantiensem, in quantum per serenitatem regiam & non per Baldassarem se nuncupari facientem Joannem XXIII. vocatum vice sua convocandi & auctorizandi in generale concilium &c. verba sunt formalia bullae date auctoritate oratoribus antedictis. Testimonium vero contradictionis dominorum principum & prelatorum obedientie Petri de Luna, vocati Benedicti XIII. etiam notissimum est. reges & principes ac prelati, qui illi tanquam summo & vero pontifici universalis ecclesie adhaerebant, non credentes veram esse prefatam declarationem, dicentem predictos patres, Constantie congregatos sub dicto Joanne XXIII. generale concilium facere; voluerunt juxta compactata in Narbona cum bonae memorie domino imperatore Sigismundo, per eos, apud quos veram esse arbitrantur Dei ecclesiam, novam fieri convocationem generalis concilii: que omnia ita facta esse & ab omnibus acceptata synodus ipsa Constantiensis per diversas sessiones apertissime loquitur. Quibus tribus obedientiis tandem, ita in nomine Christi Constantie convenientibus, habita est certitudo & fides apud Christi fideles generale concilium universalem ecclesiam representans Constantie celebrari; & non ante, currente ambigua concertatione inter fideles, apud quem trium, pro Romanis pontificibus se gerentium, apostolicae sedis pontificium resideret, ut etiam testatur devotissimus Bernardus, lib. 6. de confid. *fides ambiguum non habet, aut si habet, fides non est, sed opinio*. Ex quo jam clarissime quisque percipit, quam presumptuosa & honori regum, principum & prelatorum duarum obedientiarum, Gregorii scilicet, ac Benedicti, inimica atque insensa sit illa Basiliensium assertio, qua alteram obedientiam, pro tempore schismatis legitimum generale concilium universalem ecclesiam representans, constituisse affirmant, quam, dum ad veritatem catholicam fidei pertinere contendunt, profecto duas alias obedientias, prefatam declarationem non admittentes, non modo schismaticas, sed haereticas declarare conantur. Interrogant consequenter Basilienses: numquid omnes unanimiter & depositionem Joannis laudarunt, & in privatione Benedicti ab omni jure, si quod habebat, in papatu consenserunt, que vigore auctoritatis synodalis declarante per prefatam veritatem facta esse dicunt. At quid sibi volunt Basilienses do-

mini

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

mini Bakstari & domini Petri de Luna in-
troducetes condemnationes; cum gesta circa
eos in nullo eorum temeritatibus saveant;
tum quia nemo eorum a tota ecclesia un-
quam indubitatus habitus est Romanus pon-
tiffex; & nihilominus quisque eorum perti-
naci animositate pestiferum schisma in eccle-
sia fovebat: in quo casu, cum non contra
papam, sed contra presumpsum ageretur,
processum esse adversus ambos omnis ecclesia
commendaverit. Secundo quia presati domi-
ni Joannes & Benedictus de papatu contem-
dentes, suspecti de hæresi, & ut tales no-
torii & incorrigibiles delati fuerunt; quem-
admodum de Joanne sententia nominata su-
spensionis illius; & de Benedicto sententia
condemnationis illius manifeste testantur.
Porro, quod in hujusmodi casibus domini
cardinales & episcopi, de universo orbe con-
venientes, turbate ecclesie juxta sanctorum
patrum regulam providere possint, in nullo
arguit assertiones Basiliensium veras esse, ut
quisquis deus facile intelligit. Omitto di-
cere de resignatione Joannis, quam in car-
cere fecit, quamquam postea coram domino
Martino Florentie constitutus, sponte factam
esse professus, solemniter approbavit, de quo
publica sunt instrumenta. Superfedeo etiam
loqui de renunciatione domini Sancti Mu-
nionis archidiaconi Valentini, qui post obi-
tum domini Petri de Luna titulum papatus
assumpserat in loco de Paniscula; quam re-
nuntiationem juris, quod in papatu habere
pretendebat, fecit tractante reverendissimo
cardinali de Fuscio legato a latere ad partes
Catalonie transmissio; in quorum resignatio-
nibus sive renuntiationibus, cessante omni
serupulo conscientiarum multorum, plures
notabiles personæ presatarum obedientiarum
auctoritate & sapientia multa prestantes po-
tius requierunt, quam in condemnationibus
presatarum Constantie factis, de quarum
viribus, pro eo quod Joannem & Benedi-
ctum, tales, quales prænuntiati sunt, non
crediderent, plurimum formidabant. Rursum,
inquirunt Basilienses, numquid omnes ad
lectionem Martini processerunt eadem syno-
dali auctoritate? Sed quo tendat hujusmodi
quæstio, perolpius vos ipsi qui legis: an
non intelligitis tanta obsecratione involutos esse
Basilienses, ut ex jure electionis superiori-
tatem arguant auctoritatis; & gesta patrum
Constantie sede vacante in lege universalis
ecclesie vendicant; & quæ pro extirpando
inveterato schismate necessitas sola concessit,
ad pacis tempus extendunt, in quo unus
indubitatus pastor catholicus ecclesie præsi-
det universæ. Hæc profecto stultitia cuncto-
rum mater errorum fuit Basiliensium. Infe-
runt consequenter quædam a domino Marti-
no Constantie universo approbante concilio
definita & ordinata; primum est, errorem
esse: si quis diceret non esse de necessitate
salutis credere Romanam ecclesiam esse su-
premam inter alias ecclesias. Si per Rom-
nam ecclesiam intelligatur universalis ecclesia
aut concilium universale, plane hujusmodi
declaratio nihil favoris accumulatur erroribus
& temerariis ausibus Basiliensium; eo sa-
ne quod universale concilium superioritatem
quædam inter alias ecclesias habere conce-
ditur, nullo modo arguendum est ipsum po-

testatis superioritate esse super caput ejus,
Romanam scilicet pontificem; maxime cum
tota ratio superioritatis universalium conciliorum inter alias ecclesias ab apostolica se-
de, in qua Dominus totius ecclesie posuit
principatum, censetur dependere, a cujus
auctoritate & nomen sortitur & robor vir-
tutis, ut patrum doctrina dist. 17. attestat-
ur. Inducunt secundo Basilienses ordinatum
esse a domino Martino ut quilibet de hæresi
Euchaistarum * suspectus interrogaretur: an
credat, & teneat, & asserat, quod quodlibet
concilium generale & etiam Constantien-
se catholicam ecclesiam representet. Sed ne
hoc quidem favoris quidpiam inducit Basiliensibus, quippe illud generale concilium,
juxta jam dicta, accipiendum est, quod a-
postolica auctoritate fulcitur; perfectum nam-
que & plenum concilium synodus Antioche-
na appellandum decrevit, in quo metropo-
litanus antistes interfuerit. Quo circa cum
egregius Augustinus in sermone apostolorum
Petri & Pauli dicat solum Petrum, cui in
plenitudine potestatis succedit Romanus pon-
tiffex, inter apostolos totius ecclesie gestasse
personam; nulla congregatio catholice Rom-
mano pontifice exclusio dicenda est univer-
salem ecclesiam representare; proinde bea-
tissimus Cyprianus in epistola, quam ad la-
ptos scribit, qui a Romano pontifice Corne-
lio separati nomen sibi ecclesie, ausu teme-
rario, adscribere præsumperant, ita loquitur:
*dominus noster, cujus præcepta metuere
& timere debemus, & servare episcopi honorem
& ecclesia sua rationem & dispositiones, in
evangelio sic loquitur & dicit Petro: tu es pe-
trus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam
meam &c. Cum hoc ita divina lege fundatum
sit; miror quosdam audaci temeritate sic mihi
inscribere voluisse, ut ecclesia nomine literas
facerent; quoniam ecclesia in episcopo & clero
& omnibus statibus sit constituta. Hæc Cy-
prianus.*

Porro, quod de Constantiensi concilio
subjungitur in constitutione Martini, non
Dad tempus schismatis referendum est, pro
quo ambigua erat apud quam obedientiam
vera esset ecclesia, quam beatus Hieronymus
supra cathedram Petri dicit esse fundatam in
cap. *quoniam vetus oriens*; & in sedis apo-
stolice radice egregius Augustinus dicit con-
stitutam in cap. *judenda*, XXIV. q. 1. Sed
referendum est ad tempus, quo ecclesia de
tribus obedientiis pro unione Constantie si-
mul convenit; pro quo solo tempore verum
& indubitatum creditum est a tota ecclesia
concilium universale. Refert vero hujusmo-
di constitutionis sensum ad anis obedien-
tiam congregationis pro tempore schismatis,
quid aliud est quam alias duas obedientias
Edamnare? Quod de domino Martino & de
plenario Constantiensi concilio sentire demen-
tissimum est. Sed intelligamus quid imperiti
Basilienses ex hac representationibus fallaci-
bus argumentationibus elicere contendunt.
An arguere volunt ex hujusmodi represen-
tatione synodum superiorem esse potestate
Romano pontifici capite corporis ecclesie?
Stultissima quidem argumentatio, quæ potis-
sima causa eis exitit ut errarent ab utero,
& falsa loquerentur. Unde ipsi scioli præsup-
ponunt universalem ecclesiam super caput,
super

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

* Wiclefi-
starum.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

75
super principem, super rectorem & pastorem suum Romanum pontificem habere superioritatem potestatis & jurisdictionis auctoritatem; contra naturalem rationem, contra sacram scripturam, contra sacrorum conciliorum definitiones, contra sententias & doctrinam sanctorum patrum. Unde præterea illi magistri errorum necessitatem hujus consequentiam præsumunt, quod repræsentans repræsentati adæquat plenitudinem potestatis, auctoritatis prærogativam, & excellentiam dignitatis? Quæ magis stulta consequentia esse potest? Repræsentat papa Christum, cuius vicarius est & vices gerit in terris; & princeps Deum, per quem reges regnant & legum conditores iusta decernunt; ait enim Augustinus XXXV. quæstion. novi & veteris testamenti: *dei imaginem habet. rex; sicut & episcopus Christi.* Repræsentat Paulus Christum, qui ait 2. ad Corinthios 1. *si quid donavi, in persona Christi donavi;* glossa: ac si Christus donasset; & in cap. sequenti: *pro Christo legatione fungimur;* glossa, id est, vice Christi, nullus tamen, nisi mente captus, diceret, quemquam istorum Christi adæquare virtutem. Inserunt tertio, ab eodem Martino institutum, ut quisque de præfata Eo-
clivistarum hæresi suspectus interrogetur: utrum credat quod illud, quod sacrum concilium Constantiens. universalem eccl. repræsentans, approbavit & approbat in favorem fidei, & ad salutem animarum, quod hoc est ab omnibus Christi fidelibus approbandum & tenendum. Sed nec ex hoc quicquam adjumenti Basiliensium impietati acerescit; quippe, ut jam satis ostendimus, hoc non ad tempus schismatis referendum est, in quo sæpe repetita declaratio a patribus obedientiæ dicti Joannis XXIII. emanavit, sed ad tempus in quo tres obedientiæ jam simul convenerant, pro quo solo tempore verum, indubitatum generale concilium, universalem ecclesiam repræsentans, habitum est ab omnibus.

Repulsi & penitus infirmati his quæ Basilienses de concilio Constantiensis in favorem impletatis suæ iuducunt, jam ea quæ de sua congregatione vaniloqua testimonia inferunt, audiamus. Dicunt enim quod in Basiliensi concilio, ubi de nulla obedientiarum differentia sermo erat, eadem declaratio canonica fuit in publica sessione. Plurima sane in hac attestazione consideranda veniunt, quæ Basiliensium testimonia nullius penitus roboris esse declarant. Sunt enim propria; ipsi enim arguunt, ipsi sunt auctoritas. Novum plane & inauditum argumentationis genus; nisi enim Basilienses dicta sua alia fulciant auctoritate, & superioribus magisque indubitatis attestacionibus tueantur, invalida nulliusque roboris habenda sunt. Tractans enim beatus Chrysostomus illud Joannis V. *si ego testimonium de me ipso perhibeo, testimonium meum non est verum;* id est efficax; dicit: *nullus enim umquam sibi testans est dignus fide.* Secundo, illorum testimonio, præsumptuoso & temerario nituntur fundamento; veriti enim non sunt Basilienses fidelium auribus inculcare quod sancta ecclesia catholica Constantiæ conveniens declarationem prædictam fecerit, cum ex dictis exploratissimum sit id, quod declaratum est,

ab una sola obedientia dicti Joannis XXIII. & tempore schismatis processisse. Quis autem, nisi nimis impia obstinatione laborans, rotiusve orbis scandalizator, contenderet adfirmare veritatem esse catholicæ fidei, apud solam obedientiam dicti Joannis illo tempore sanctam ecclesiam catholicam resedisse? Tertio, eorum testimonia falsa sunt; falsum enim dicunt, cum ajunt sanctam catholicam ecclesiam Constantiæ declarasse concilium generale, catholicam ecclesiam repræsentans, potestatem a Christo immediate habere cui quilibet, &c. Nemo plane hujus declarationis formam, ita universaliter factam Constantiæ potuit demonstrare; licet sæpe commemorata obedientia dicti Joannis, ut ante patuit, declaraverit, quod ipsa in spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans, potestatem a Christo immediate habere &c. Cui autem, vel parum erudito, dubium est magnam inter propositionem singularem & propositionem universalem esse differentiam. Quarto, invalida sunt eorum testimonia, quia decreta eorum non fuerunt unanimitate universali conclusa; tum quia multis partibus, sapientia & Dei timore præstantibus, non consentientibus, quos reclamasse in deputationibus suis, asserentes talem declarationem adversam esse sanctorum patrum doctrinis, negari non potest. Tum quia non expectata plane universa ecclesia; non enim expectatis plurium regum & principum oratoribus conclusa fuerunt, licet aliquos noverint eorum jam in via constitutos; timentes patres illos gravissimos eorum conclusionibus numquam præbituros assensum. Nullus profecto integræ considerationis vir, qui cum quanta integritate, gravitate, atque modestia fidei iudicia tractanda sint, novit, judicabit esse universali consensu totius ecclesiæ conclusa Spirituque Sancto dictata, in quibus hujusce factiones & præsæpe intervenerunt. Demum Basiliensium testimonia luculenta ratione invalida esse demonstratur, dum in eorum conclusione non intervenit assensus apostolicæ sedis, quæ unquamque synodum sua auctoritate firmat, ut in ca. *confidimus*, XXV. q. 1. Sed dicunt Basilienses, quod legatus apostolicus tunc præsentiam exercebat. Licet hoc non necessario arguat apostolicæ sedis assensum, nihilominus falsum loquuntur; quippe illo jam tempore absolutus erat a legatione apostolica, ut manifestum est. Item dicunt Basilienses sanctissimum dominum nostrum revocasse dissolutionem, quam fecerat, decernens & declarans præfatum concilium a suæ inchoationis tempore continuationem habere. Per hoc plane sanctissimus dominus noster eorum non confirmavit decreta. Licet enim patres in concilio universalibus legitima continuatione processissent; nihilominus in fine, pro suorum canonum robore firmitatis, ad apostolicam sedem leguntur habuisse recursum; sicut liber conciliorum & summorum pontificum attestatur. Quod de copiosa multitudine prælatorum Basiliensium gloriantur, longe a veritate distat; sed & quo spiritu & qua impulsu passione plures eorum convenerint, adversus dominum & adversus christum ejus, quia totus novit orbis, &

præ-

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

precipuos eorum terribilis Christus ad suam
iam evocavit iudicium, pertransendum pu-
taviimus. Intelligentiam vero aliorum reve-
rendissimorum patrum, qui superflites sunt,
quam sana sit magna ex parte declarata est,
dum a tabernaculis eorum perfidorum Basiliensium fugientes, cum sanctissimo domino nostro Eugenio, una mente, uno animo eademque fide parique zelo ad condemnationem perveriorum dogmatum Basiliensium convenerunt. Obijciunt consequenter Basilienses sanctissimo domino nostro mundum voluisse involvere, quod assertiones eorum ad sensum eorum reprobaverit, & non aperit, inquit, quis sit ille sensus. Pallaces, stulti Basilienses; quomodo non expressit sanctissimus dominus noster sufficientissime quis sit ille sensus, ad quem eorum erroneas demonstraverit assertiones, dum ait ad sensum quem Basilienses falso demonstrant? An non facta eorum notissima vulgarissimum reddiderunt erroneum sensum, quem de potestate conciliorum docent & praticant? Plaque cum validior sit vox operis quam sermonis, & efficacius testimonium facti quam verbi; non potuit evidentius, plenius, securiusque eorum erronea intelligentia declarari, quam cum dictum sit quam falso demonstrant: *fidei veritatem*, inquit Bernardus, *opera testantur*. Hanc regulam Salvator noster docuit homines cognoscendi: *a fructibus*, inquit, *eorum cognoscetis eos*, Matth. VII. Plane erroneam Basilienses se habere intelligentiam de auctoritate conciliorum clarissima luce factis temerariis & acerbissimis fructibus in multis demonstrant. Quod ut exemplariter ostendamus, aliqua eorum gesta ex multis commemoremus. Sane, in primis intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum erroneam se habere Basilienses falso demonstrant, non recognoscetes opere & facto Romanum pontificem caput eorum, pastorem, atque prelatum. In qua sua temeritate Basilienses incidunt in seditiosum errorem Hussitarum Constantie condemnatum, negantium Petrum fuisse caput sancte ecclesie catholice, contra illud Joannis 1. *tu vocaberis Cephas*; cephas enim, licet una lingua interpretetur Petrus, nihilominus secundum aliam, ut sanctus Anacletus & sanctus Isidorus, caput sonat: *cephalin* enim Græce, *caput* Latine dicitur. Quod verbum respectu universæ ecclesie accipiendum esse Beda venerabilis attestatur. *Intuitus autem est*, inquit, *Christus Petrum non exterioribus oculis solum, sed aeterno divinitatis intuitu vidit cordis ejus simplicitatem, animi sublimitatem, cujus merito cuncta esset preferendus ecclesia, cui ait Christus: tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam*. Quod autem hunc principatum prelationis Romani pontificis non modo super ecclesiam dispersam, sive super singulos fideles; quemadmodum Basilienses erronea expositione interpretantur; sed etiam super universam ecclesiam synodaliter congregatam intelligere debeamus, patenter ostendit beatissimus Chrysostomus, qui exponens illud Joannis ultimo: *pasce oves meas*, ita ait: *prateriens autem alios Christus Petro loquitur, eximius enim erat apostolorum Petrus, os discipulorum & vertex collegii*.

Secundo, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses falso demonstrant, nonnulli subisse Romano pontifici, non attendentes quod dominus ait ad Samuelem cum ab aliquibus de populo suo sperneretur: *non te abjecerunt, sed me, ut non regnem super eos*, 1. Reg. VIII. In qua temeritate Basilienses incidunt in errorem dicentium, subesse Romano pontifici non esse de necessitate solius. Contra quem errorem Maximus in epistola orientalibus directâ loquitur: *condemnamus & fundatam supra petram confessionis Petri dicimus universalem ecclesiam, secundum definitionem Salvatoris, in qua necessario salutis animarum nostrarum est manere, & ei obedire, suam servantes fidem & confessionem*. Hæc ille. Præterea, contra hanc errorem est apostolice sancte sedis definitio, qua in decretali *sanctam*, declarat subesse Romano pontifici esse de necessitate humanæ salutis; & hoc ipsum sanctus doctor in tractatu suo contra Græcos pluribus confirmat auctoritatibus. Tertio, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum falso demonstrant, non parentes mandatis, statutis atque ordinationibus papalibus, & alios eximentes ab obedientia Romani pontificis; non attendentes institutum divinum esse Deuteronomii XVII, qui *superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, es decreto iudicis, morietur homo ille*. Nec animadverterunt, damnatissimi homines, quod Nicolaus papa, universali synodo præsidens, decrevit, ut in cap. *si quis dogmata, mandata, interdicta sanctiones vel decreta pro catholica fide, pro ecclesiastica disciplina, pro correctione imminentium vel futurorum malorum, a sedis apostolice præfule salubriter promulgata, contempserit, anathema sit*. I. hac autem sua temeritate Basilienses incedere visi sunt in errorem dicentium non esse obediendum statutis papalibus, quod hæreticum esse sanctus doctor in libro contra Dimpugnantes religionem pulchre ostendit his verbis: *dicitur in decreto dist. 22. cap. omnis, omnis, qui Romana ecclesia privilegium, ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum, auferre conatur, proculdubio in hæresim labitur, & infra: fidem quippe violat, qui adversus illum agit qua est mater fidei*. Hoc autem privilegium Christus Romane ecclesie contulit ut omnes ei sicut Christo obediant; unde dicit Cyrillus Alexandrinus episcopus in lib. 2. thesaurorum: *ut membra maneamus in capite nostro, apostolico throno Romanorum pontificum, a quo nostrum est quarere, quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus, quoniam ipsius solum esse respondere, corrigere, statueret, disponere, solvere, & in loco illius ligare, qui ipsum edificavit, cui omnes iure divino caput inclinant, & primates mundi obediunt, tanquam ipsi domino nostro Jesu Christo*. Unde patet, subjungit sanctus Thomas: *quod quicumque dicit non esse obediendum his, que statuantur per papam, labitur in hæresim; & beatus Gregorius, ut in capite si qui, dist. 81. peccatum paganitatis incurret, quisquis, dum se christianum offerit, sedi apostolice obedire contemnit*.

Quar-

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

Quarto, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basiliensium facto demonstrant, contendentes se ad unitatem ecclesie catholice pertinere, a Romano pontifice separatos, & societate ecclesie ejusdem; in qua sua temeritate incidere videntur in errorem illorum schismaticorum, qui universali ecclesie unitatem negant etiam accipiendam esse ex ordine ad unum caput & sanctorum fidelium pastorem Romanum pontificem; cujus erroris vinculis alligati fuerunt Indi, Armeni, Græci, Valdeses, Hussite; qui tam scripturam sanctam, quam sanctorum patrum testimoniis evidenter convincitur. Unde Salvator noster Petro, quem præpositum ecclesie sue vices suas gerentem disponebat, ait; *ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum*; ubi glossa: ideo dicit specialiter Petro potestatem ligandi & solvendi Christum concessisse, ut ad unitatem nos invitaret. Ideo enim principem eum apostolorum constituit, ut ecclesia unum principalem haberet Christi vicarium, ad quem diversa membra ecclesie recurrent, si forte inter se dissentirent. Quod si diversa capita essent in ecclesia, unitatis vincula rumperebantur: hæc glossa. Item beatus Cyprianus adversus schismaticos, qui a Cornelio papa temere & stulte facerant, ad Nepotianum eorum maximum, de unitate ecclesie scribens, hunc eundem errorem ex eadem domini auctoritate perspicue confutat, dicens, ut in cap. loquitur XXIV. q. 1. *compendio veritatis loquitur Dominus ad Petrum; ego tibi dico: tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam; super unum edificabo ecclesiam; & quamvis apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat; quoad ordinem scilicet & dignitatem consecrationis, ut ait glossa; & dicat: sicut misit me pater meus, & ego mitto vos: accipite spiritum sanctum; tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem, sua auctoritate disposuit; & infra: exordium ab unitate proficitur, ut ecclesia Christi una monstraretur.* Secundo præfatus error ex illo Christi verbo convincitur, ubi Dominus totius ecclesie unitatem in uno pastore colligens ait: *erit unus grex, & unus pastor*; quod verbum, beatus Cyprianus in epistola ad Magnum ita dicit: *dominus nobis insinuans unitatem, & de divina auctoritate venientem, ponit & dicit: ego & pater unus sumus. Ad quam unitatem redigens ecclesiam suam denuo ait: & erit unus grex & unus pastor.* Quare beatus Ignatius in epistola VI. quam ecclesie Phyladelphie scribit, hanc ecclesiasticam servandam unitatis regulam docet: *principes, subditi estote Casari, milites principibus, diaconi presbyteris; presbyteri vero & diaconi & omnis clerus simul cum omni populo & militibus atque principibus, sed & Casar ipse obediat episcopo; episcopus vero Christo, sicut Christus patri; & ita unitas per omnia seruetur.* Hæc ille.

Quinto erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basiliensium facto demonstrant, Inculcantes auribus fidelium, se spreto & contempto Romano pontifice, universalem ecclesiam

repræsentare; in qua temeritate in errorem Valdensium, & Pauperum de Lugduno incurrisse videntur, qui Romanam ecclesiam criminantes, ad quosdam profanos apostatas & rebelles apostolicam sedem afferunt universalem ecclesiam esse redactam; quorum Basiliensium errorem & stultitiam retundit id quod Salvator noster ait beato domino Petro primo Romanorum pontificum: *tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam*; in quo verbo juxta sententias sanctorum patrum, doctorum, & principallium ecclesie Petrus Petrique sedes ecclesie fundamentum a Domino constituitur. Quo jure universalem ecclesiam se repræsentare jactant qui ab eo, super quod totius ecclesie aedificii altitudo confurgit, disjuncti sunt? Plane falso catholicam ecclesiam repræsentare se dicunt qui in ecclesia non sunt; ait enim beatus Cyprianus, ut in cap. qui, 93. dicitur. *qui cathedram Petri, super quam ecclesia fundata est, deserit, se esse in ecclesia non confidat*; & Augustinus libro VI. de unico baptismo contra Donatistas respondens Fortunato Episcopo dicit: *jam vero si diligentius quaramus, qui sit foris, maxime quia ipse commemorationem fecit Petri, super quem Christus edificat ecclesiam, nonne illi sunt in ecclesia qui sunt in petra, qui autem in petra non sunt, nec in ecclesia sunt?* Hunc propterea perniciosum Basiliensium errorem aperitissime refellit beatus Cyprianus ad Florentinum Pupianum scribens in hæc verba: *inde enim schismata & hæreses ortæ sunt, & oriuntur, dum episcopus, qui unus ecclesie preest superba quorundam presumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus indignis hominibus judicatur, &c.* & infra. *Loquitur illic Petrus, super quem edificata fuerat ecclesia, eccl. nomine docens, & ostendens, quia etsi contumax & superba audire nolentium multitudo discedat; eccl. tamen a Christo non recedit, & illi sunt ecclesie, plebs sacerdoti adunata, & pastori suo grex adherens; unde scire debes episcopum in eccl. esse, & ecclesiam in episcopo, & si quis cum episcopo non sit, in ecclesia non est.* Hæc Cyprianus. Quamobrem, inquit beatus Chryostomus: *sicuti capiti corpus coherere necesse est; ita ecclesiam sacerdoti, & populos principi; coherere utique debent virgulta radicibus, & fontibus fluvii.*

VI. Erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basiliensium facto demonstrant, præsumentes agere concilium generale sine auctoritate Romani pontificis, contra illud Macchabeorum 14. Inter alia summi pontificis veteris legis privilegia scribitur, non licere ulli ex populo & ex sacerdotibus contradicere his quæ a summo pontifice dicuntur, aut convocare conventum in regione sine ipso; quod privilegium non minus credendum est esse Romani pontificis, qui sicut illo præstantior est sacerdotio; ita excellentior auctoritate. Unde pariter in novo testamento, ut ait S. Marcellus papa & martyr in decretis suis c. V. teste illustri Aimaro lib. suo de synodis: *apostoli inspirante Domino instituerunt, ut nulla ferret synodus præter apostolicæ sedis auctoritatem.* Hinc sanctus Pelagius papa episcopis universis scribens dicit: *synodorum congregandorum auctoritas apostolicæ sedis private commissa est*

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

potestati, neque illam synodum rectam esse legimus, quæ epus non fuerit auctoritate congregata vel facta; hæc auctoritas attestatur canonicis; hæc historia ecclesiastica roborat; hoc sancti patres confirmant. Hæc ille. Basilienses vero in hac sua presumptione in errorem illorum incidisse videntur, de quibus in cap. omnes, dist. 29. dicitur, qui Romanæ eccl. privilegium ab ipso omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio labitur in hæresim etc.

VII. Erroneam intelligentiam se habere Basilienses circa auctoritatem generalium conciliorum factis demonstrant, contendentes decreta ipsorum & instituta esse valida sedis apostolicæ auctoritate non facta sive confirmata, contra sanctorum patrum & sanctorum canonum doctrinam, dist. 17. per totam; de quo etiam locupletissimus testis est clarissimus pater archiepiscopus Remensis Amarus lib. de synodis cap. 18. ita dicens: non mireris, quod ipsorum conciliorum auctoritatem Romano pontifici adscribamus; nam nulla concilia rata legimus, quæ apostolicæ auctoritate facta non fuerint, ut beatus Damasus papa in decretis suis cap. 19. asserit, cui S. Athanasius & Julius papa, Nicænum quoque concilium & reliqui sancti patres adscripti sunt. Nam illius sedis episcopus iudex est totius ecclesiæ, nec aliquod iudicium valet absque legitimo iudice. Porro Basilienses in hac sua temeritate prolapsi videntur in errorem negantium Romanum pontificem habere primatum universalis ecclesiæ; qui error quam gravis sit, declarat sanctus Thomas in tractatu contra Græcos his verbis: *similis est autem error dicentium Christi vicarium, Romanæ ecclesiæ pontificem, non habere universalis ecclesiæ primatum, errori dicentium Spiritum Sanctum non procedere a Filio; ipse Christus Dei filius suam ecclesiam consecrat, & sibi consignat Spiritu Sancto, quasi suo charactere & sigillo. Similiter quando vicarius suo primatu & providentia universam ecclesiam, tamquam fidelis minister Christo subiectam conservat etc.* Hæc ille.

VIII. Erroneam intelligentiam se habere Basilienses circa auctoritatem generalium conciliorum factis demonstrant, vilipendentes & contemnentes sanctiones & definitiones fidei, ac declarationes apostolicæ sedis; non ponderantes illud quod in C. Si Romanorum, dist. 19. dicitur: *si Romanorum pontificum decreto ceterorum opuscula tractatorum reprobandur, vel approbandur; ita ut quod vere sedis apostolicæ approbavit hodie teneatur acceptum; & quod illa repulit hactenus inefficax habeatur; quanto potius quod ipsa pro catholica fide, pro sanctis dogmatibus, pro variis & multis ecclesiæ necessitatibus, & fidelium moribus diverso tempore scripsit, omni debent honore, & ab omnibus prorsus in quibuslibet opportunitatibus, discretionem, vel dispensationem magistris reverenter assumi?* Hæc ibi. Et in canone sequenti ait textus sic: *omnes apostolicæ sanctiones accipiendæ sunt tamquam ipsius divini voce Petri firmatæ.* Porro in hac sua temeritate Basilienses in errorem prolabantur invidentium gloriæ apostolicæ sedis, asserentium iudicium illius in his quæ fidei sunt non esse firmum, sed defectibile, & de facto errare quandoque. Qui eo turpissime errare

Council. General. Tom. XXXI.

convincuntur, quod apostolicam sedem, fidei magistrum, maculant, & Deum in promissis infidelem, & sanctos ecclesiæ doctores fallaces protestantur aperte. In primis quidem hoc eorum errore promissionem illam Christi cassam ducere convincuntur. Petro loquutus est dicens: *tu es Petrus, & super hæc petram edificabo ecclesiam meam.* Quam Christi promissionem de firmitate fidei apostolicæ sedis accipiendam esse, sancti patres, literis & religione in tota ecclesia clarissimi, contestantur, ait enim beatus Cyrillus Alexandrinus patriarcha, ut inducitur in glossa continua: *secundum hæc Domini promissionem ecclesia apostolica Petri ab omni seductione & hæretica circumventionem immaculata manet super omnes prepositos, & episcopos, & super omnes primates ecclesiarum & populorum in suis pontificibus, in fide plenissima, & auctoritate Petri, & cum aliis ecclesiæ quorundam errore vereturatæ sint, stabilis impassibiliter ipsa sola regnat, silentium imponens & omnium obturans ora hæreticorum; & nos necessitate salutis non decepti superbia, neque vitio superbia inebriati typum veritatis & sanctæ apostolicæ traditionis una cum ipsa consistemus & prædicamus.* Hæc Cyrillus. Item beatus Chrysostomus super eodem verbo ita loquitur: *vide qualiter Christus reducit Petrum ad celsam de ipso intelligentiam; hæc ei promittit quæ sunt propria Dei solius, scilicet peccata solvere, & ecclesiam immutabilem, sive non veritabilem facere inter tot persecutionum & tentationum procellas.* Secundo, Basilienses iudicium apostolicæ sedis credentes defectibile esse in his quæ fidei sunt, invalidare conantur promissionem illam Christi, qua Petro, pro sede sua loquens, ait: *ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Quod autem hoc de fide apostolicæ sedis semper immaculata, semper firma mansura intelligendum sit, sanctorum patrum attestatur doctrina. Unde sanctus Agatho papa in suggestionem, quam Constantino imperatori scribit, quæ in DVI. universali synodo lecta omnium episcoporum subscriptione fuit venerabiliter acceptata, ita ait: *Petri annisente præsidio, hæc apostolica eius ecclesia, nunquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est; cuius auctoritatem, utpote omnium apostolorum principis, semper omnis catholica Christi ecclesia & universales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequute sunt; omnesque venerabiles patres apostolicam epus doctrinam amplexi; per quam approbatissima ecclesia Christi luminaria claruerunt, & sancti quidem doctores orthodoxi venerati atque sequuti sunt, hæretici autem falsis criminationibus ac derogationum odus insequuti.* Et infra: *hæc apostolica Christi ecclesia per Dei omnipotentis gratiam a tramæ apostolicæ traditionis nunquam errore probabitur; nec hæreticis novitatibus depravanda subculuit; sed, ut ab exordio normam christianam percepit ab auctoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fide tenus manet, secundum illius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam suorum apostolorum principi in sacris evangelis factus est: Petre, inquit, ecce satan expellitur ut cribraret vos, sicut qui cribrant triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu di-*

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

F

quan-

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

quando convocatus confirmat fratres suos. Hæc ille. Item beatus Bernardus; domino papa Innocentio scribens, hoc insigni apostolice sedis privilegium ex eodem Salvatoris verbo attestatur his verbis: oportet ad vestrum reformi apostolatam pericula quoque, & scandala emergentia in regno Dei; ea præsertim qua de fide contingunt. Dignum namque arbitror, ubi potissimum resarci damna fidei, ubi fides defectum sentire non possit; hæc quippe prerogativa est hujus sedis; cui enim alteri diffusum est: ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua. Hæc Bernardus. Pertransimus brevitate causa plures alios testes, sicut sanctum Thomam, Albertum Magnum, dominum Hugonem cardinalem, scriptura sancte illuminatissimos expoitores; ob quam indubitata apostolice sedis prerogativam beatus Hieronymus, Damaso papa scribens, ut superius ex can. hæc est fides, commemoravimus, intrepidus & fide constantissima ait: si hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpate voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, sed hæreticum comprobavit.

Nono, se erroneam intelligentiam habere Basilienses circa auctoritatem generalium conciliorum facto demonstrant, extollentes in tantam traditiones & dogmata sua, ut asserere videantur, in parvo etiam numero confutatos, auctoritate & doctrina apostolice sedis contemptores, in iudicio fidei errare non posse; contra quos militat illud in anterioribus commemoratum apostolice Sedis privilegium, videlicet, nihil fore habendum ratum, quod apostolica auctoritate solum firmatumque non sit. Qua ex re, ut felix & sancte memorie Nicolaus papa in epistola quam Michaeli imperatori scribit, de qua in actione V. octava synodi universalis, a sanctis patribus & conciliis observatum existit, ut absque Romani pontificis consensu, nullus insurgens deliberationis terminus daretur. Hæc autem temeritate sua Basilienses incidunt in præsumptionem illorum stultitiamque, qui universaliter concilia non posse errare asserere præsumperant. Quorum temerarium, & præsumptuosum, atque perniciosum errorem manifeste confutat hoc, quod plura concilia leguntur errasse; ut concilium Mediolani celebratum sub imperatore Constantio; item concilium quod sub Tauro præfecto, iussu ejusdem regis, copioso numero episcoporum conveniente Arimini celebratum est: in quo, ut dicit Hieronymus in altercatione Luciferiani & orthodoxi, nomine unitatis & fidei infidelitas scripta est: contra quod Damasus papa viriliter surrexit synodali iudicio condemnans Liberium, & omne quod fecerat annihilans; unde scribens episcopis &c. itaque in Illyrico constitutis, ut legitur libro V. cap. XXIX. historie tripartite de eo loquens ita dicit: nec præjudicium aliquod fieri potuit per numerum Arimini congregatum, quoniam constat nec Romanum episcopum, cuius ante omnia decebat eos expectare decretum, nec Vincentium, qui tantis annis episcopatum inviolabiliter custodivit, nec alios, talibus præbuisse assensum. Item concilium universale Ephesium, quod in everione fidei constat agitatum esse; item synodus Aquilem facta, quæ quædam universalem synodum a Justi-

niano imperatore & Vigilio papa Constanti-nopoli celebratam falsipere didicit, quam Sergius papa salubriter redarguit, & ad concordiam reducit, ut notat Vincentius in speculo historiali lib. 24. capit. 134. ex historia Gilberti colligens.

Item synodum trecentorum episcoporum tempore Constantini IV. Constantinopolim congregatam, in qua, ut idem narrat Vincentius libro commemorato, pag. 158. editum promulgatum est de imaginibus Dei & sanctorum deponendis; contra quam Stephanus papa Romæ synodum congregat, in qua omnia a Constantino ordinata reordinat, & venerationem sanctarum imaginum confirmat, Bearumque profanatores anathematizat, ut idem Vincentius commemorat loco & libro supra allato cap. 161. Item concilium Aquigrani celebratum, cujus definitio circa sacramentum matrimonii, non adquecitur; videlicet quod raptor non possit matrimonialiter cum rapta copulari, de quo in can. placuit, 36. q. 2. sed potius testatur auctoritati Hieronymi contrarium desinentis, ut in can. tria, eadem causa & questio. unde glossa in ca. de libellis, dist. 20. super verbo illorum doctorum movens, an potius iudicandum sit secundum illum, qui utitur auctoritate canonis vel Augustini; respondet, quod secundum illum qui utitur auctoritate canonis, nisi Augustinus juvetur auctoritate veteris vel novi testamenti, vel alio canone; nam licet concilium statuerit quod raptor non possit matrimonialiter conjugari cum rapta ut 36. q. 2. ca. placuit, tamen Hieron. contrarium statuit, ei statuit ut 36. q. 2. can. tria. Hæc glossa. Præterea beatissimus Augustinus hunc errorem eliminat in quadam epistola contra Donatistas, ubi post quoddam acerrimum argumentum, subinfert ad propositum sic: faciant mille concilia episcopi vestri, huic uni sententia respondeant; & ad id quod volueritis contemnimus vos. In hac autem sua temeritate Basilienses vana interpretatione decepti sunt, ejus quod dominus ait: Dubiumque duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi sum ego in medio eorum. Sic beatus Cyprianus de Novatianis schismaticis, qui a papa Cornelio divisi hæc eadem auctoritate usi sunt in defensionem fomentumque suorum errorum; non enim hujusmodi corruptores evangelii ac interpretes falsi, ut verbis utar ejusdem Cypriani, antemedvertunt, quod non multitudinali, sed unanimitali Christus presentiam suam exhibet; quam profecto non habent qui a pastoris sui & summi Sacerdotis obedientia, fide, societate corporis episcoporum, clari, & plebis ejus temere discesserunt. An esse sibi cum Christo videtur, inquit Cyprianus contra præfatos schismaticos a Cornelio papa disjunctos, ubi supra in epistola secunda, quam de unitate ecclesie eleganter scripsit, qui adversus sacerdotem Christi facti, qui se a clero ejus ac plebis societate fecerunt; arma ille contra ecclesiam portat, contra Dei dispensationem repugnat; hostis est altaris & adversus Christi sacerdotium rebellis; pro fide perfidus, pro religione sacrilegus, obsequens servus, filius impius, frater inimicus, contemptis episcopis ex ejus sacerdotibus derelictis, constituere audet aliud altare, partem alteram illicitis vocibus facit.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

Epistola.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.
f. inedito-
quasi.

facere, dominica hostia veritatem per falsa sacrificia profanare. Hac ille. Plane illa generalia concilia credenda sunt in his quæ ad fidem attinent non errare, quæ universalis ecclesiæ consensu, apostolicæ scilicet sedis, quæ magistra fidei & caput est omnium ecclesiarum, & patrum ecclesiæ unanimitate conclusa sunt. Ita aperte innuitur in ca. octavo, dist. XV. ubi beatus Gregorius quatuor universalis concilia, quæ hujusmodi fuerunt, sicut libros evangelii se venerari fasus, subiungit: *quia dum universalis consensu sunt confirmata, se, & non illa destrui, quisquis profanum aboleret, quos religant; aut ligare, quos absoluant, & in ca. confidimus, XXX. q. 1. ubi felix recordationis papa Gelasius ita ait: confidimus quod nullus iam veraciter christianus ignorat, uniuscuiusque synodi consensum, quod universalis ecclesiæ probavit assensus, nullam magis exequi sedem præ ceteris oportere, quam primam, quæ & unamquamque synodum pro sua auctoritate confirmavit, & continuata moderatione custodit. Hujusmodi concilia sunt illa quæ plenaria vocat Augustinus, quorum, ut ipse ait in epistola ad Januarium, in ecclesiâ saluberrima auctoritas est, in ca. illa, dist. 12. Præinde beatus Leo papa scribens ad Aquilegiæ episcopum, & docens formam canonicam qua recipiendi essent quidam heretici Nestoriana impietate infecti, singulariter notat decreta synodalia sedis apostolicæ auctoritate firmata, ita dicens: *dammant apertis confessionibus suis superbi erroris auctores; & quod in doctrina eorum universalis horruit ecclesiæ detestentur; omniaque decreta synodalia, quæ ad discussionem hujus hæreseos apostolica sedis confirmavit auctoritas, amplecti se, & in omnibus approbare, plenis & apertis, ac propria manu scriptis & præstationibus eloquantur, ex quibus palam est quam vesana & stulta agitatione Basilienses pulsentur, qui sanctissimum dominum nostrum Eugenium, & universam Christi ecclesiâ, ei adhaerentem, prælatos, principes, plebemque Latinam ac Græcam non recipientes, eorum declarationem in furore quodam, & per paucos apostolicæ sedi contradicentes præsumptos hæreticos, clamant, adscribentes eorum acephalæ & profanæ congregationi, quæ de sanctis incidiore universalibus sanctorum patrum scripturæ commemorant.**

Decimo, erroneam intelligentiam se habere Basilienses circa auctoritatem generalium conciliorum facto demonstrant, exigentes bullam, sede principis non vacante, contra voluntatem ejusdem principis; in qua temeritate Basilienses prolapsi in errorem videntur eorum, qui, generalium conciliorum robur & auctoritatem, & suarum sententiarum confirmationem a Romano pontifice negant dependere. Contra quem plura autentica testimonia in anterioribus inducta sunt. Accedit præterea id quod sanctus Thomas in 2. 2. & in quest. de potentia ait, quod ex gestis concilii Chalcedonensis manifestum haberi dicit, a Romano pontifice sententias concilii confirmari. Item Nicolaus papa in epistola ad Focium ita dicit: *decretalia quæ a sanctis pontificibus prima sedis, Romanæ ecclesiæ, sunt instituta, cujus auctoritate ac sanctione omnes synodi & sancta concilia roborantur.* Concil. General. Tom. XXXI.

tur, & stabilitatem servant, cur vos non habere vel observare ducitis, nisi quia vestra ordinationi contradicunt? Facit præterea contra illorum errorem, quod in ca. bene quidem, dist. 96, dicitur, quod si cujuslibet provinciam sacerdotes, intra suos terminos concilio habito, quidquid sine metropolitani sui auctoritate tractaverunt, irritam esse debere patres sancti sanxerunt; quanto magis, quod in apostolica sede nunc stante præfule, qui beati Petri apostoli merito per universum orbem primatum obtinens sacerdotii, statutis synodalibus consuevit tribuere firmitatem?

Undecimo, erroneam intelligentiam se habere Basilienses circa auctoritatem generalium conciliorum facto demonstrant, contendentes, se habere potestatem immediate a Christo super omnes fideles, cujuscumque status aut dignitatis existant, sine dependentia quacumque atque mediatione Romanæ pontificis, & illud, quod in ca. significasti, extrav. de electione dicitur, quod omnia concilia per ecclesiæ Romanæ auctoritatem & facta sunt & robur acceperint. Porro in hac sua temeritate Basilienses prolapsi videntur in errorem maximum eorum, qui ecclesiarum auferre moliti sunt hierarchicum ordinem, & decorem cælestem, quo militantem ecclesiâ, a Christo ordinatam, beatus Joannes evangelista describit Apocalypsis 21. dicens: *vidi civitatem sanctam Jerusalem, novam, descendentem de celo. Illam dicit quidem descendentem de celo, quia ad imaginem exemplar quidem cælestis hierarchiæ formatam novit; quemadmodum doctores exponunt, prout pulchre beatus Bernardus lib. 3. ad Eugenium papam explanat. Lex autem hierarchiæ sanctissima, ut divinus Dionysius Areopagita 3. ecclesiasticæ hierarchiæ inquit: est per prima secunda ad divinissimam reducere lucem: An non sensibiles elementorum essentias videmus, in magis eis cognatione primam venientes, & per alia propria dividentes operationem? Pulchre ergo omnis invisibilis & visibilis ornatu principum & fundamentum in deiformes primos inserti discipulos radios venire, & per illos, tanquam lucidiores animos, & ad participationem luminis & traditionem, id est congruentiam vel idoneitatem, opportunam habentes, in subiectos proportionatim ei lucet, & superapparet. Cum autem Romanus pontifex sit primus & hierarcha ecclesiasticæ hierarchiæ, sicut apertissime ex eodem beato Dionysio colligitur, qui in capite V. beatum Petrum verticem nominat discipulorum, hierarchiæ sibi coordinatorum; proculdubio munus potestatis ecclesiasticæ, quæ in ecclesiâ actus hierarchici perficiuntur, nulli personæ aut ordini aut etiam ipsi corpori hierarchiæ tribuitur, nisi mediante Romano pontifice, qui in ordine hierarchiæ ecclesiasticæ supremus est. Unde idem Dionysius, loco super commemorato, inquit, *sublimissimus & novissimus est ordo pontificum, & in ipso perficitur & impletur omnis hierarchiæ nostra dispositio. Ut enim omnem hierarchiam videmus in Jesu confirmatam; sic unamquamque in proprium divinum summum sacerdotem. Ipsa autem hierarchici ordi-**

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

ordinis virtus, in omnibus locatur sanctis totalibus & per omnes divinos ordines operatur proprie hierarchya mysteria. Hunc etiam ordinem in ecclesia illustris Paulus, ejusdem Dionysii magister & preceptor, insinuare videtur, ubi tam ad Romanos quam ad Corinthios de ecclesia sub figura corporis naturalis loquitur. Manifestum esse autem videtur nisi mediante capite in corpus omnem sensum & motum inferri. Inde etiam inquit beatus Ildorus decimo etymologia: *caput dicitur est, quod sensus & nervi inde initium capiunt, atque ex eo omnis vigenda causa oriatur.* Quomobrem sanctus Leo papa de munere ecclesiasticam auctoritatis loquens. ut in ca. *Ita dominus, 19. dist. dicit. Hujus B muneris sacramentum ita Dominus ad omnium apostolorum officium pertinere voluit, ut in B. Petro, apostolorum omnium summo, principaliter collocaret, ut ab ipso, quasi quodam capite, dona sua, veluti in corpus omne, diffunderet, ut extorrem se ministerii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere.* Hinc ille. Alios potentissimos hujus veritatis testes gratia brevitate pertransimus.

Duodecimo, erroneam intelligentiam se habere circa auctoritatem generalium conciliorum Basiliensium facta demonstrant, contententes, se potestate superiores esse omnium supremo Romano pontifici; in qua elatione Basilienses coincidunt in errores jam commemoratos, dicentium Romanum pontificem non esse caput, praelatum, & pastorem totius ecclesie. Nulli quippe sani intellectus dubium est, caput superius praestantiusque esse potestate toto residuo corpore; praelatum subditis; & pastorem ovibus sive dispersis sive in unum collectis. Unde beatus Gregorius in homilia dominice Resurrectionis, & habetur in ca. *considerandum, dist. L. de principe apostolorum Petro ita loquitur: considerandum vobis est, cum omnipotens Deus eum, quem cuncta ecclesia praeferre disposuerat, & ancilla vocem pertimescere, & se ipsum negare permisit &c.* Sed potissime in errorem incidunt dicentium Romanum pontificem non habere supremam auctoritatem in ecclesia; de quo errore in superioribus ex epistola domini Martini pape, quam, universo approbante concilio Constantiensi edidit, mentio facta est.

Decimo tertio erroneam intelligentiam se habere circa auctoritatem generalium conciliorum Basiliensium facta demonstrant, contententes supremum principatum ecclesie non apud unum, sed apud multitudinem esse, contra illud Joannis X. *erit unus ovile & unus pastor;* & illud quod Salvator ait Petro: *super plebem meam te constitui principem.* In hac autem sua temeritate Basilienses incidunt in errorem dicentium regimen ecclesie non esse monarchicum; contra quos est illud Isai IX. *super solium David, & super regnum ejus sedebit;* glossa, idest, ecclesiam. Item contra eos est Salvator noster qui repetitis vicibus ecclesiam in evangelio nomine regni describit. Item beatus Gregorius, ut in ca. *Petrus, 11. q. 7. dicit Petrum potestatem regni accepisse.* Item sanctus Thomas in IV. dist. XIX. testatur, papam habere plenitudinem potestatis pontificalis, sicut rex habet in regno. Regimen autem ec-

clesie monarchicum esse ab omnipotenti Deo constitutum, ratio ipsa demonstrat; nulli enim dubium esse debet, quin regimen ecclesie sit optime ordinatum; utpote per eum dispositum per quem reges regnant & legem conditores iusta decernunt; optimum autem regimen multitudinale est quod regatur per unum: quod patet ex sine regimini qui est pax, pax enim & unitas subditorum est finis regentis. Unitatis autem causa congruentior est unus quam multi. Manifestum est igitur regimen ecclesie sic esse dispositum, ut unus tota ecclesie praesit. Hinc ratio S. Thomae lib. IV. contra gentiles cap. 76. Quare beatus Augustinus in sermone quodam apostolorum Petri & Pauli admirans principatum Petri ita inquit: *o mira potentia, ineffabilis gratia Salvatoris! quis persecutorem Saulum martyrem crederet esse futurum? quis plebem piscatorem apostolorum facile crederet principem regibus obsequere, greges sanctificare, regnis omnibus imperare, mundum frangere legibus?* Cum autem in principatu monarchico sive regali potestas apud unum, scilicet principem, tantum sit, & non apud multos, ut habet doctrina Aristotelis 3. politicorum; quod etiam sanctus Thomas in 4. sententiarum dist. 24. confirmat dicens: *in regno tota potestatis plenitudo residet penes unum; in aristocratiis autem penes nullum,*

Ceterum apud omnes: manifeste colligitur nescire quid loquantur dicentes, in regno ecclesie apud papam & apud multitudinem synodalem simul esse ecclesiam supremam principatum, aut supremam plenitudinem potestatis.

Decimo quarto, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basiliensium facta demonstrant, constituentes aliud supremum tribunal a tribunali apostolice sedis; in qua temeraria novitate prolabi videntur, & in errores supra commemoratos, & articulum unitatis ecclesie manifesta impietate offendere. Duo enim suprema tribunalia unitas ecclesie non patitur; quemadmodum enim sanctus Thomas ostendit in 4. dist. 24. necesse est fore unam supremam potestatem regitivam respectu totius ecclesie; alias, ut inquit, non esset colligatio ad unum. Hanc autem potestatem supremam dicit esse Romani Pontificis, quam qui negant, inquit, schismatici esse dicuntur; quasi divisores ecclesiasticam unitatis. Unde beatus Cyprianus in epistola ad Cornelium papam dist. V. *presbyteris. Deus unus est & Christus unus, & una ecclesia, & catholica una, super Petrum domini voce fundata; aliud altare construi, aut sacerdotium novum fieri, prater unum altare, & unum sacerdotium, non potest. Quisquis alibi collegerit spargit; adulterium est, sacrilegium est, & impium est quodcumque humano favore constituitur, ut dispositio divina violetur.* Hinc Cyprianus; quae sententia maxime Basilienses respicit, qui furiosis vocibus & tyrannide quadam, contra divinam dispositionem, sedem supremam similem sedi apostolice ab aquilone erigere presumpserunt.

Decimo quinto, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basiliensium facta demonstrant, suscipientes appellationes indifferenter ab apostolica sede, agentes in hoc contra definitionem

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

nom Ephesini concilii, in quo definitum legitur. Ut a sententia apostolicæ sedis nulli appellare liceret; unde in cap. *ipsi sunt canones*, IX. q. 3. sanctus memoris Pelagius papa Gregorii prædecessor: *ipsi sunt canones, qui appellationes totius ecclesiæ ad hujus sedis examen voluerunt deferri; ab ipso vero nunquam prorsus appellare debere sanxerunt; ac per hoc illam de tota ecclesiâ judicare, ipsam ad nullius commere iudicium; nec de eius usquam præceperunt iudicio judicari; sententiamque ejus constituere non oportere diffolvi, cujus potius sequenda decreta mandarunt.* In hac autem sua temeritate Basilienses non tantum aperte in errorem incidunt dicentium Romanam pontificem non habere in ecclesiâ B supremam auctoritatem, merito cujus de tota ecclesiâ appellatur ad ipsum, dicente beato Bernardo lib. 3. de consideratione ad Eugenium papam: *appellatur de toto mundo ad te; id quidem in testimonium singularis primatus tui.* Verum etiam manifeste condemnant sanctam Chalcedonensem synodum, ex cujus gestis sanctus Thomas in questionibus de potentia q. 10. art. 4. haberi testatur, quod a synodo appellatur ad papam. Item reprobare videntur appellationem factam per sanctum Flavianum Romano pontifici presidente in secunda synodo Ephesina in favorem fidei, quam sanctissimus Leo papa factam esse commemorat, & commendat scribens ad Theodosium imperatorem.

Sextodecimo, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant, retractantes & cassantes judicia & sententias apostolicæ sedis, contra prohibitionem sanctorum canonum; ut in canone proximo allato, *Ipsi sunt canones*, 9. q. 3. In qua temeritate, cum lex superioris per inferiorem tolli non possit, ut in ca. *Neroniani*, extra: de electione in Clementinis; & maxime, ut glossa Joannis Andream habet, cum inferior a superiori recipit potestatem, cujusmodi dicit esse concilii respectu papæ; eo titulo ca. *significasti*; Basilienses videntur impie credere aliud tribunal iudicii majus esse tribunali Christi, qui in apostolica sede per vicarium suum Romanum pontificem judicia quasi exercere videtur ecclesiæ, unde glossa Origenis in illud Matthei 16. *quodcumque ligaveris &c.* ait: *vide quantum potestatem habet petra, supra quam edificatur ecclesiâ, ut etiam judicia ejus maneat firma; quasi Deo judicante per eam;* & Chrysostomus super illo Joannis ultimo: *pasce oves meas*, dicit, id est, loco mei præpositus esto & caput fratrum tuorum, ut ipsi loco meo te affumentes ubique terrarum, te in throno tuo sedentem prædicent & confirment. Quare in ca. *pater*, q. 3. dicit felix recordationis Nicolaus E papa: *pater profecto apostolica sedis iudicium, cujus auctoritate majus non est iudicium, a nemine fore retractandum;* & in ca. *Nemini*, 17. q. 4. idem habetur. Sane in hac plenitudinis presumptione non solum de Basiliensium congregatione proprie verificari videtur, quod de Luciferò Isai. 14. scribitur: *in calum conscendam, super astra exaltabo solium meum, sededo in montem testamenti in lateribus aquilonis, ascendam super altitudinem montium, similis ero altissimo.* Sed & illud

quod de antichristo Apostolus 2. ad Thessa. 2. loquitur, *qui adversatur & exaltatur super omne quod dicitur Deus, aut creditur, ita ut in templo Dei sedeat, offendens se tanquam Deus.*

Decimosextimo, erroneam intelligentiam se habere circa generalium conciliorum auctoritatem Basilienses facto demonstrant, præsumentes absolvere, quos apostolica sedes ligat, & ligare quos absolvit, non advertentes obtenebrati homines, quod ut in ca. *manet*, 24. q. 1. inquit sanctus Leo papa, *nihil erit ligatum, vel solutum, nisi quod beatus Petrus aut ligaverit aut solverit.* In qua presumptione Basilienses ferri videntur in errorem dicentium Petrum præ omnibus aliis non accepisse a Christo ligandi & solvendi potestatem, sive principatum judicariis potestatis; contra illud quod approbatissima glossa habet super illud Matthei 6. *tibi dabo claves regni calorum; ideo Petrus claves regni calorum & principatum judicariis potestatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque ab unitate fidei vel societate illius quomodolibet semetipsum segregant, tales neque vinculis peccatorum absolvi, nec januam possunt regni calorum ingredi.* Hanc præterea Basiliensium temeritatem maximæ auctoritatis pater papa Pelagius omnibus episcopis scribens retundit, in ca. *cuncta*, 9. q. 3. ubi ita ait: *sed nec illa præcedente, quod apostolica sedes, sine ulla synodo procedente, & solvendi quos synodus in qua damnaverat, & damnandi, nulla existente synodo, quos oportuit, habuerit facultatem.* Et hoc nimirum pro suo principatu quem beatus Petrus apostolus Domini voce & tenuit semper & tenebit.

Decimooctavo, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses facto demonstrant, usurpantes, sedente in apostolica sede uno indubitato summo pontifice, exercitium plenitudinis ecclesiasticæ potestatis; in qua temeraria usurpatione Basilienses incidisse videntur in illorum supra commemoratum errorem, D Constantis condemnatum, quod Romanus pontifex non sit caput sanctæ ecclesiæ catholicæ. Sane cum Romanus pontifex caput corporis ecclesiæ sit, & in corpore solum membrum capitis sensus habeat plenitudinem & virtutis; solus Romanus pontifex in ecclesiæ corpore, utpote summus Christi vicarius, habeat plenitudinem potestatis, unde sanctus Cyrillus auctoritatis clarissimæ patriarcha Alexandrinus, in libro thesaurorum ait: *sicut Christus accepit a patre sceptrum ecclesiæ gentium ex Israel egrediens, super omnem principatum, & potestatem, & super omne quodcumque est, ut ei genua cuncta curventur, plenissimam potestatem; sic & Petro & ejus successoribus plenissime commisit.* Et infra: *nullis aliis quam Petro Christus, quod suum est, plenum; sed ipsi soli dedit.* Quare beatus Gregorius in c. decreto, 2. q. 7. ait *sancta Romana ecclesiâ vices suas, ita aliis impartitur ecclesiis, ut in partem sint vocata solitudinis, non in plenitudinem potestatis.* Et beatus Bernardus in libro de consideratione ad Eugenium papam, inquit; *juxta canones tuos alii in parte solitudinis; tu in plenitudine potestatis vocatus es; aliorum potestas certis artatur limitibus; tua extenditur & in ipsos, qui*

Deus alii
quid

potest-

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

potestatem super alios acceperant. Plane si generalitatem conciliorum est facultas, quam Basilienses temere attentarunt, beatus Leo Pontifex Anatholium patriarcham Constantinopolitanum, qui Chalcedonensem synodum traxerat, ut sedes sua prima post Romanam constitueretur, tam dure & graviter non reprehendisset, respuens, atque despiciens dispositionem synodi, dicens: id agere non potuisse, quia pro sola causa fidei fuerat tantum synodus congregata. Unde in epistola ad eundem patriarcham ita praefatus Leo sanctus loquitur: doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse progressum, ut sacratissimas Nicaenorum canonum constitutiones conaveris infringere, tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdidit, Antiochena ecclesia proprietatem tertia dignitatis amisit, ut his locis juri tuo subditis, omnes metropolitani episcopi proprio honore priventur. Quibus auditis & nunquam ante tentatis ita perveneris excessibus, ut sanctam synodum ad extinguendam solum haeresim, & ad confirmationem fidei catholicae studio christianissimi principis congregatam in occasionem ambitus trahas; & ut convenientiam suam tibi debeat, interpellas; tanquam refutari nequeat quod illicite voluit multitudo. Insuper antedictus Basiliensium error manifesta demonstratione repellitur in epistola beati Leonis ad episcopos directa, qui in sancta synodo Chalcedonensi fuerant congregati, in qua de eadem causa scribens ita ait: ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum qua in synodo Chalcedonensi per unanimitatem universalem de fide statuta sint, approbem, hac ad omnes fratres & coepiscopos nostros, qui in praedicto concilio interfuerunt scripta direxi, qua gloriosissimus & clementissimus princeps, sicut poposci, in notitiam vestram mittere pro catholica fidei amore dignabitur, ut & fraterna universitas, & omnium fidelium corda cognoscant, me non solum per fratres, qui vicem meam exequuti sunt; sed etiam per approbationem gestorum synodalium propriam vobiscum inisse sententiam. In sola vero fidei causa, quod saepe dicendum est, propter quam generale concilium, & ex precepto christianorum principum, & ex consensu apostolica sedis placuit congregari. Et infra: de custodiendis quoque sanctorum patrum statutis, qua in synodo Nicaena inviolabilibus sunt fixa decretis, observantiam vestra sanctitatis admoneo, ut jura ecclesiarum, sicut ab illis trecentis decem & octo patribus divinitus inspirata sunt, ornatim permoneant, nihil alienum improbus ambitus concupiscat; nec per alterius imminutionem suum aliquis quarat augmentum; quantumlibet enim extortis assentationibus sese instruat vanitas, elatio, & appetitus suos conciliorum existimet nomine roborandos; infirmum erit ac irritum quicquid praedictorum patrum canonibus discrepaverit. Haec ille; ex quibus clarissima luce colligitur, solum ad ea generalia concilia congregata habere facultatem, ad quam apostolica sedis auctoritate congregata sunt. Unde sanctus Thomas hoc animadvertens in tractatu contra impugnantes religionem, ita dicit: sancti patres in concilio congregati nihil statuerere potuissent, nisi auctoritate Romani pontificis interveniente, sine quo &

concilium congregari non potest. Haec sanctus Thomas.

Decimo nono, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses factio demonstrant, tradentes prerogativas & privilegia principatus Romani pontificis in dispensationibus, absolutionibus, confirmationibus, in datione pallii, in missione legatorum de Latere; & quod maxime mirum est, in concessione plenaria indulgentiarum, sede apostolica non vacante & Romano pontifice dispensatore earum, offerente se juxta formam solitam in ecclesia observari, ad concedendum, si casus necessitatis exposceret. Contra quos omnis practica est ecclesiae, & doctorum clarissimorum traditio, quorum communis doctrina est, quod potestas faciendi indulgentiam plenariam in solo Romano pontifice sive apostolica sede locata sit. Agnoscat quae dicimus, qui doctores famosos theologiae facultatis persequari voluerit, & maxime Alexandrum de Ales, Albertum Magnum, sanctum Thomam, & Bonaventuram, qui tamquam sublimiora luminaria in schola theologiae facultatis venerantur; quorum rationes, quidquid Basilienses insipienter garriant, ita Romano pontifici utpote praesidentis, dispensatori, & rectori totius ecclesiae, ac sponso ejusdem praesentis auctoritatem adscribunt, ut liquido designent illam communitati ecclesiae in casu praesenti nullatenus convenire. Ceterum docet nos hoc forma indulgentiarum datarum in universali concilio Lateranensi pro passagio, de quibus in ca. ad liberandam, extrav. de Judaeis & Saracenis, quam in apparatu Innocentius ponit, & Joannes Andreas post eum, in qua forma solus Romanus pontifex, auctoritate sibi a Domino commissa, gratiam plenariae indulgentiae describitur concessisse. Synodus vero universalis, non peccatorum veniam, sed orationum suffragia legitur impartiri. Porro in hac praesumptione & temeritate, qua & lacerare & exhaurire apostolicae sedis auctoritatem Basilienses moliti sunt, praeter hoc, quod in plures errores supernuntiatos inciderint, tamquam invalores & praedones jurium beati Petri principis apostolorum, & novitatum atque sectarum induciores, involvi videntur illa maledictione, de qua Dominus ait Deuter. 27. maledictus qui transfert terminos proximi sui, & dicit omnis populus, amen; ubi glossa ordinaria dicit: hic est qui non contentus fide catholica & doctrina, superstitiones & sectas inducit. Utinam Basilienses imitati fuissent prudentiam atque modestiam apostoli Pauli, qui 2. Cor. 10. ait: non immensum gloriantur, sed secundum mensuram regulae, quam mensus est nobis Deus; glossa ordinaria, idest: tanta potestate utimur, quantum concessa est ab auctore; neque mensuram, vel modum egrediemur, & non gloriamur in immensum, potestatem exercendo, quod illi faciunt qui usurpando gloriantur ultra mensuram. Haec glossa: cujus apostolici documentum formam profecto si Basilienses observassent, tot scandala ab eis sancta mater ecclesia non sentiret. In quo optime icit beatus Gregorius: in praecipiti pedem porrigit, qui mensurarum suarum limitem non attendit.

ANNO
CHRISTI
1446.
1441

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

ANNO CHRISTI 1446. 1441.

Vigesimo erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses factis demonstrant, presumentes Romanum pontificem, universalis ecclesie principem, suis legibus ac statutis ligare; cum ab ipsa ratione censeatur alienum, ut his legibus coactus alligetur, qui legibus vim & auctoritatem impertitur. Unde jurisperitus ait. princeps solutus est legibus: quantum scilicet ad vim coactivam legis, quare in cap. *significasti*, extrav. de electione, dicitur, quod concilia ecclesie Romanæ legem non præferunt; cum omnia concilia per ecclesie Romanæ auctoritatem facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romanæ ecclesie potenter excipiatur auctoritas; quoniam ait dicit textus *9. his itaque*, 25. q. 1. *ita sacrosancta Romana ecclesia jus & auctoritatem sacris canonibus impartitur; sed non eis alligatur: habet enim jus condendi canones, utpote qua caput est cardo omnium ecclesiarum; regula dissentire nemini licet.* Ita ergo canonibus auctoritatem præstat ut scilicet non subiciat eis. Porro in hac presumptione sua Basilienses potissime inter alios involvi videntur eorum errore, qui Romanam ecclesiam non a Christo immediate obtinuisse primatum & principatum supremum, quem habet, asserunt; quorum errorem sanctorum patrum apertissime damnat auctoritas. Unde in ca. *quatinus*, dist. 21. ait textus notabilis Pelagii papæ, qui omnibus orthodoxis scribens, ita inquit: *quamvis universa per orbem catholica ecclesia unus thalamus Christi sit; tamen jamta Romana ecclesia catholica & apostolica nullis synodalibus constitutis ceteris ecclesiis prælata est; sed evangelica voce Domini & Salvatoris nostri primatum obtinuit: tu es, inquit, Dominus, Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam.* Item in cap. *omnes*, dist. 22. dicit Nicolaus papa: *omnes sive patriarche cujuslibet apicem. sive metropolitani primatus. aut episcopatum cathedras vel ecclesiarum cujuscuque ordinis dignitates influunt Rom. ecci. illam vero solus ille fundavit & super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato Petro, æterna vita clavigero; terreni simul & cælestis imperii jura commisit.* & in ca. *seq.* dicit Anacletus papa & martyr. *sancta Romana ecclesia, non ab apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore primatum obtinuit; sicut beato Petro apostolo dicit: tu es Petrus, & reliqua.*

Vigesimo primo, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses factis demonstrant, superbe contradicentes & repugnantes translationi generalis concilii, quam sanctissimus dominus noster Eugenius, justissimis causis & necessariis de consilio DD. cardinalium & plurimorum fecit de Basilea in Ferrariam, & tandem de Ferratia in Florentiam, non considerantes quod dicitur 1. Reg. 15. *numquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius ut obediat vici Domini? Melior est enim obedientia quam victimas & auscultare magis, quam offerre adipe arctum; quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ non acquiescere;* ubi glossa inquit: *sola obedientia est qua fidei meritum possidet, sine quo quisque infidelis esse convincitur.* Non advertentes etiam illud Gregorii in ca. *nulli*, dist. 19. *dicentis: nulli fas est velle vel posse transgre-*

di apostolica sedis præcepta. Sane in hac sua sacrilega presumptione Basilienses, novum errorem contingentes, quod Romanus pontifex, cui universalis Ecclesie cura commissæ est, non possit ex causa rationabile transferre concilium generale sine consensu ejusdem concilii, facti sunt hæresiarchæ. Numquid secunda synodus universalis Ephesine, amplissimo numero prælatorum venerabilis licet apostolica auctoritate congregata, & præsentia summi pontificis legatorum honorata; nihilominus quia in ea non observabatur justitiam moderatio, neque fidei religio, beatus Leo papa eam, non modo inrequilito synodali consensu submovit, sed etiam condemnavit, auctoritate ejus, qui ait *Isaie 54. dissolve colligationes impietatis, atque in ejus correctionem synodum Chalcedonensem sua auctoritate disposuit?* Numquid præterea dominus papa Martinus, qui non hæreticus, sed fidelis, catholicus a tota ecclesia habitus est, in bulla facultatis præsentium, quos in concilio Papiensi constituit, auctoritatem tribuit, causa legitima subsistente, transferendi concilium ad alium locum, nulla mentione facta de consensu concilii; cujus verba ad præsidentes sunt, quæ consequuntur: *Et ne propter aliquem casum, qui solet quandoque contingere, celebratio & continuatio ejusdem concilii retardetur, opportune providere volentes, discretioni vestra, ubi legitima causa subsistat, ipsum concilium de civitate prædicta ad quamcumque aliam civitatem ejusdem nationis ad hoc liberam, habitam, & sufficientem, de qua vobis videbitur, auctoritate nostra transferendi, prorogandi, mutandi & dissolvendi &c. apostolica auctoritate, in more presentium, concedimus facultatem.* Hæc ibi. Quis autem tam peritidus & mente alienatus est, qui facultatem hanc, per quam concilium Papiense & Senense celebrata sunt, & Basiliense institutum, asserere audebit hæreticam?

Vigesimo secundo, erroneam se habere intelligentiam circa auctoritatem generalium conciliorum Basilienses factis demonstrant, presumentes citare, suspendere, & deponere Romanum pontificem indubitatum & fidelem catholicum; audacia plane magne impietatis nullo superiori seculo per synodum aliquam catholicam universalem de aliquo indubitato Romano pontifice exemplata. Veriti enim non sunt maligni homines, & execrati, & malignantis caligine obtenebrati, discipuli magistrum, oves pastorem, subditi suum pontificem, filii patrem ad suum provocare judicium. Rem plane nimium exprobrandæ presumptionis, quæ luce clarissima, & rationi, & honestati, & sanctorum patrum est adversa sententis. Gravissime vero in hac sua presumptione Basilienses errasse liquido demonstrant universalium conciliorum canones & sacrarum synodorum professio; secundo sanctæ apostolicæ sedis definitio; tertio sanctorum patrum authentica testimonia; quarto clarissimorum doctorum utriusque juris irrefragabilis doctrina, de quibus pauca in medium explicemus. In primis est canon ultimus in concilio universalis Romæ celebrato, præsentente sancto Sylvestro, qui in forma talis est *nemo judicabit primam sedem; quoniam omnes sedes a prima sede justitiam desiderant temperari: quia nec ab omni clero, nec*

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

nec ab omni populo iudex iudicabitur. Et subscripserunt se 284. episcopi, & 42. presbyteri, & quinque diaconi. Secundo idem roboratur illius sanctæ synodi professione, quæ super objectis Symmachi papæ, iussu Theoderici regis, Romæ extitit congregata, de qua in §. Hinc, & habetur dist. 17. Tertio, idem profitetur Synodus sacra, quæ super criminibus objectis contra Sixtum papam, iussu imperatoris Valentiniæ, Romæ convenit, de qua habetur loco proxime nominato. Quarto, idem profitetur sancta synodus, quæ in causa beati Marcellini Romæ copiosa convenit, de qua in ca. nunc autem, dist. 21. Quinto, idem profitetur octava synodus Constantinopolitana, in qua inter alia legitur decretatum. Porro si synodus universalis congregata, & facta fuerit de scientia Romanorum ecclesiæ, quævis ambiguitas & controversa omnis venerabiliter, cum convenienti reverentia, de proposita questione sciscitari, & solutionem accipere, aut proficere aut profectum facere, non tamen audent sententiam dicere contra summos senioris Romæ pontifices. Sexto, synodus universalis, in qua Alexander III. præsidens fuit, de qua in ca. licet, de electione, hanc eandem profitetur veritatem dicens: in ecclesiæ Romana aliquid speciale constituitur, quia non potest ad superiorem habere recursus, glossa Officulis: quia nulla superior est, sed ipsa super omnes est. Et idem Joannes Andreas, addens: ideo iudicio Dei relinquitur IX. q. 3. aliorum. Cæterum secundo loco principaliter Basiliensium temeritatem confundit apostolicæ sedis definitio, quæ in decretali unam sanctam, ita loquitur: si deviat terrena potestas, iudicatur a spirituali, si deviat spiritualis, iudicatur a superiori si vero iuxta, a solo Deo, & non ab homine potest iudicari. Tertio, quod adversus Basiliensium præsumptionem sanctorum patrum testimonia multa loquantur, patet aperte per multa capita decreti; unde in ca. si Papa, dist. 30. ait sanctus Bonifacius martyr; huius, scilicet Romani pontificis, culpas redarguere præsumat mortalium nullus, quia cunctos ipse iudicaturus a nemine est iudicandus, nisi comprehendatur a fide devius, pro cuius perpetuo statu universitas fidelium tanto instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incoluntate animadvertit propensus pendere. Item in ca. ejectionem, S. Anacletus papa & martyr dicit: ejectionem summorum pontificum sibi Deus reservavit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus & spiritualibus populis concessisset. Item Symmachus papa in concilio Laterani præsidens inquit: cæterorum hominum causas Deus voluit per homines terminari; sed sedis istius præsumptum suo sine questione reservavit arbitrio; & in cap. aliorum, 9. q. 3. eadem sententia per multa alia capitula sequentia colligitur, quæ brevitatis gratia pertransimus. Quarto, quod communis præcipuorum doctorum doctrina temeritatem damnet Basiliensium patet, ait enim venerabilis Hugo de sancto Victore lib. de sacram. part. 2. potestas summi pontificis a Deo primum instituta est, ut cum deviat, a solo Deo iudicari possit. Item Innocentius III. in sermone consecrationis Romani pontificis, qui incipit: quis putas est fidelis servus: inquit: in tantum mihi fides est necessaria, ut

cum de cæteris peccatis solum Deum iudicem habeam, propter solum peccatum, quod in fidem committitur, possum ab ecclesiæ iudicari. Item ad idem est Alexander de Ales, sanctus Thomas, Albertus Magnus, Bonaventura, dominus & illuminatissimus doctor Ulrichus de Argentina in summa sua, dominus de Tarantasia, qui fuit Innocentius V. Egidius de Roma, Jacobus de Viterbio, Henricus de Gandano, Joannes de Poliaco, Guillelmus Parisiensis, Hervæus, Durandus, Petrus de Palude, Alexander de sancto Epiodio, Augustinus de Ancona, & quamplures alii famosissimi doctores, qui omnes pro majori parte universitatis Parisiensis doctores præcipui fuerunt. Præterea doctores juris canonici, qui quasi innumerabiles sunt, qui sanctorum patrum & doctorum juris divini insecuti sententias, communem profitentur doctrinam, quod Romanus pontifex extra casum hæresis strictè sumptis (in quo casu minor efficitur quocumque fideli) solum Deum iudicem habeat. Ubi non parum admirari cogimur execrabilem Basiliensium elationem, qui adversus tot præclara authentica testimonia, adversus tot sanctorum patrum & doctorum irrefragabiles sententias non confundantur, tam aperte pestifera dogmata sua pertinaci animositate defendere. Quid autem iniquius, inquit Leo beatus papa in cap. 24. q. 3. quam impie sapere & sapientissimis doctoribus non credere? Quibus omnibus temerariis ausibus & reprobæ novitatis publicis gestis Basiliensium exploratissimum est, sufficientissime apertum esse, quis sit reprobos ille Basiliensium circa potestatem generalium conciliorum sensus; cum sanctissimus dominus noster Eugenius cum sacra amplissima synodo Florentina assertiones illorum reprobans, ait ad sensum quem facto demonstrant. Sed quærunter consequenter Basilienses quem sensum concilium Constantiense in depositione Joannis & Benedicti habuit circa auctoritatem generalium conciliorum. Plane quod alium profus quam Basilienses habeant, manifeste superius ostendimus. Cæterum, interrogant, quem sensum habuit concilium Constantiense in cap. frequens. Certe alium quem Basilienses. Illi quidem contra contendentes de papatu, contra præsumptos Romanos pontifices, contra fautores schismatis decreta constituentes, ad tempus intelligentiam suam referant, pro quo non unus indubitatus pontifex Romanus in ecclesiæ præsidet; præsumptuos vero Basilienses contra indubitatum & catholicum Romanum pontificem, unitatis ecclesiæ cultorem præcipuum inauditam præsumptionis cornua levarunt. Sane quid hoc quod patres Constantiæ congregati alium sensum quem Basilienses circa auctoritatem generalium conciliorum habuerint, non sit in dubium vertere, ut Basilienses ipsi graviter depositionem Joannis & Benedicti, si depositio & non magis declaratio dicenda sit, & electionem Martini, ac consequenter creationem domini nostri Eugenii, ex prædictis unusquisque doctus cognoscit. Item quem sensum, quærunter Basilienses, habuerunt legatus apostolicus, & alii sacre Romanæ ecclesiæ cardinales in concilio Basiliensi in XI. & XII. ses. ac in responsione synodali, quæ incipit speravit; pla-

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.
sic.

ne alium habuisse credendi fuit quam Basilienses habeant; quidquid tunc verbis prefati domini insonuisse visum fuerunt, timentes translationem tunc factam concilii non posse absque periculo fidei & scandalo, maxime totius Alamanie rumpi inchoatum tractatum reductionis Bohemorum. Alium autem sensum quem Basilienses habeant, prefatos dominos habuisse, ipsi manifeste professi sunt, dum animo uno, una fide, concordique voluntate cum sanctissimo domino nostro in condemnationem assertionum Basiliensium, quas ipsi Basilienses veritatis fidei catholice vocant, convenerunt. Quod preterea inconveniens est, aut in quo honori prefatorum dominorum detrahitur, si ipsi domini a furore temeritatis quorundam magistrorum Basiliensium, congregationis infantium in scripturis, qui factionis & errorum auctores extiterunt, elongati, apud apostolicum thronum constituti, in quem, ait beatus Maximus, omnes fideles orbis tanquam in solem respiciunt, ex ipso lumen veritatis accipientes, pleniori rerum investigatione habita sensum clariorum habuerunt; quod plane ipsis Basiliensibus datum esset ab eo qui vult omnes homines salvos fieri, & participes fieri veritatis; si non inflata cervice mentis oculos a solis lumine avertissent.

Item querunt Basilienses an sanctissimus dominus noster Eugenius dicat fuisse hæreticos patres obedientie Joannis Constantiensis congregatos, quibus se univit & conjunxit; plane non, primo quia non est arbitrandum (ut stulte Basilienses credunt) prefatos dominos & patres in eo auctoritatis pondere cuncta eorum decreta habuisse, ut ad veritatem fidei catholice illa incunctanter crediderint pertinere. Quod si secus esset, necessarium foret patres predictos credidisse alias duas obedientias, quibus se unierunt, fuisse hæreticas, quæ decretis eorum de veritate & auctoritate sue synodi a parte, sicut supra retulimus, contradixerunt. Quomodo preterea ad veritatem fidei catholice patres illi decreta sua crederent pertinere, qui convocationem & auctorizationem nomine Gregorii factas & novam concilii convocationem nomine obedientie Benedicti solemniter celebratam, ad abundantiore cautelam certitudinis acceptarunt? Quid magis ridiculosum, quam quod veritas catholice fidei, quæ nihil habet ambiguum, nihil incertum, quæ simplex est & sine ruga, sine duplicitate, cautelis varietur humanis? Secundo dominus Eugenius, patres illos obedientie Joannis, quibus ipse & alii patres obedientie Gregorii se unierunt, & e converso, non dicit hæreticos fuisse, sicut nec illi istos, quoniam non eum reprobam sensum de auctoritate conciliorum illi habuisse credendi sunt, quem Basilienses adversum Christum dominum, indubitatum Romanum pontificem, omni virtute, pietate ac sanctimonia adornatum, superba elatione insurgentes, beati Petri & ecclesie principis jura temere invadentes, novum tribunal apostolicum constituentes, habere se manifeste predicarunt. Demum cum de adhesionem & revocationem dissolutionis & quarundam literarum factis per sanctissimum dominum nostrum consequenter loquuntur, dicunt eundem dominum nostrum cognovisse

Concil. General. Tom. XXXI.

se errorem suum, quem in dissolvendo concilium sine consensu ejus habuerat. Plane in hoc loco, sicut & in pluribus aliis, docuerunt linguas suas loqui mendacium. Legantur bullæ revocationis translationis predictæ; nulla profecto ibi reperietur cognitio aut revocatio cujuscumque erroris, sicut neque commissionis. Nec ideo sanctissimus dominus noster dissolutionem sive translationem factam nullam esse voluit, quasi illam iusta & rationabili causa subsistentem, sine illorum consensu, facere non potuerit; sed eo quia notitiam habuit, causas, quibus sanctitas sua mota translationem fecerat, non plane subsistere; quemadmodum beatitudini sue erat suggestum. Secundo, quia ex translatione predicta intuebatur graves divisiones oriri, & graviores oriri posse; considerata etiam pollicitatione solemniter per totam synodum sanctitati sue facta, ut a scandalis, ad quos quosdam majores furere perspexerat, abstinere omnino; eumque, ut tenebantur, tanquam Christi vicarium & concilii caput venerarentur & patrem. Sententiam autem Romanæ sedis, ut ait papa Nicolaus in ca. sententiam, 36. q. 9. non negamus posse in melius commutari dum subreptum aliquid fuerit; aut papa pro consideratione aetatis, temporum seu gravium necessitatum dispensatorie quadam ordinare decrevit; quoniam & egregium apostolum Paulum quadam dispensatorie legimus fecisse, qua postea legitur rep. obasse. Preterea quando sanctissimus dominus noster revocavit quidquid attentatum fuerat contra auctoritatem illius concilii, non eorum confirmavit insanias, quia non de auctoritate loquitur, quam ipsi super papam, supra imperatorem, super omnes reges ac principes, ac universos populos christianos se a Christo immediate habere consingunt; sed de auctoritate quam prædecessor suus dominus Martinus, & ipse reverendissimo patri domino Juliano cardinali tunc tituli sancti Angeli, apostolicæ sedis legato, commiserat; ut in prefato concilio procederetur auctoritate apostolica, cum consilio ejusdem concilii, in his rebus ad quæ erat synodus constituta; de qua aperte loquitur bulla domini Martini, quæ in principio gestorum Basiliensis concilii, in testimonium sue auctoritatis præmittitur. Cæterum falsissimum est, quod umquam universalis ecclesia senserit, crediderit, credat, aut creditura sit juxta impios sensus Basiliensium; ideo sanctissimus dominus prefatam revocasse translationis sententiam, quasi legitima causa subsistente, sine consensu concilii illam facere non potuerit; hoc quippe a præsumptoribus atque fallacibus Basiliensibus est confectum; quinimo universalis ecclesia semper credidit, & creditura est Romanos pontifices generalia concilia, non modo causa subsistente transferre posse; sed etiam ut sanctæ memorie papa Nicolaus scribit, ipsa nequiter celebrata cassare, sicut universali contingit synodo Ephesinæ II. quam, ut supra retulimus, beatus Leo papa submovit, & Chalcedonensem, in ejus correptione sua auctoritate constituit. Cuncta per mundum novit ecclesia, inquit, sanctæ recordationis papa Gelasius, quod quorumlibet sententiis ligata, pontificum sedes beati Petri apostoli jus habeat resolvendi, utpote qua de omni ecclesia fas habet

G

bet

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

ANNO
CHRISTI
1446
1447

bet *judicandi* 9. q. 3. *cunctis*. Hinc quoque manifestum est falsa Basilienses loqui cum ajunt, sanctissimum dominum nostrum illos hæreticos appellasse, qui in veritate & doctrina ecclesiam de auctoritate concilioum fideliter permanserunt. Sane illos solum hæreticos sanctissimus dominus noster approbante amplissimo patrum ecclesiam concilio, hæreticos declaravit, qui ab universalis ecclesie doctrina & veritate oberrantes, falsam & novam sectam auctoritatis concilioum stulte composuerunt, quamque pertinaci animositate illam defendentes, in totius ecclesiam scandalum Basileæ se confirmarunt. Præterea manifestum est ex superioribus, quam falsa sit illa Basiliensium inanis gloriatio, de qua inobedientia, jactantia, hypocrisis, contentiones, pertinacia, discordia, & novitatum præsumptiones eorum ortæ sunt, qua inaniter se extollentes, ajunt declaratum esse sæpenumero doctrinam, quam de auctoritate concilioum confingunt, fundatam esse in sacris literis, & in doctrinis sanctorum. Falsa prioris gloriatio; ex sacra quippe scriptura, cujus splendore cuncti exterminantur errores, nullo modo possunt suis hæresibus præsidia veraciter invenire. Sed hoc ideo eis visum est, quia malitia excecante illorum intellectum, instar cæterorum hæreticorum, qui confictos errores & impia dogmata ex divinis scripturis, ex sanctorum patrum dictis perverte intellectus sibi astruere moliantur, sacram scripturam & sanctorum patrum sententias aliter intelligunt, quam sensus efflagitat & Spiritus Sanctus, a quo ipsa scriptura facta est, & quo inspirante sancti Dei homines loquuti sunt. Quo actum est, ut beatus Bernardus lib. 5. de consideratione de quibusdam dicit, suam opinionem intellectum reputaverunt; & ita erraverunt. Quare Basiliensibus dicendum est, quod beatus Hieronymus in disputatione contra Luciferianum scribit: *nec sibi blandiantur, si de scripturarum capitulis videntur sibi affirmare quod dicunt; cum diabolus aliqua de scripturis sit loquutus, & scriptura non in legendo consistant, sed in intelligendo; alioquin si literam sequimur, possumus, & nos novum quoque nobis dogma componere, ut afferamus in ecclesiam non recipiendos qui calceati sunt, & duas tunicas habeant.*

Præterea arrogantium more, & superbiorum vana lætitia se jactantes dicunt Basilienses, quod eorum orationibus & sermonibus sanctissimus dominus noster nec suis in præfato concilio, nec in conspectu regum & principum resistere umquam potuerunt. O vanissimi homines & fallaces! Cur non verentur tam aperte mentiri? An credunt gloriam sibi impudentissimis mendaciis mercari? Negare non possunt, instrumenta sunt publica, sanctissimi domini nostri oratores in concilio ipso paratissimos fuisse respondere, imo requisivisse audientiam, ut responsa darent epistolæ, quam cogitanti mihi dicunt. Sed audientia negata est illis, qui profecto, si auditu fuissent, pro eorum sapientia facile ostendissent, epistolam præfatam, non modo insipientias & insanias falsas, sed contradictiones plurimas continere; quod quilibet in sanctorum patrum doctrinis eruditus intelliget; quod etiam plures docti viri, ca-

tholicæ fidei defensores, scriptis demonstrarunt. Cæterum numquid tam apud christianissimum regem Francie, quam apud congregatos in dietis Norbergenſi, & Maguntina semper Basiliensium cautela fuit & vigilantia summa, ne oratoribus sanctissimi domini nostri audiri petentibus pro justitia & veritate sanctitatis illius contra errores Basiliensium plena & publica audientia daretur. Seltur quibus artibus usi sunt per eorum fautores & complices, ne dictis eorum respondendi locus oratoribus sanctissimi domini nostri protestarentur. Publica sunt instrumenta de injuria ista facta veritati christianæ fidei, & justitiæ præfati domini nostri. Et cur hujusmodi cautelis semper usi sunt, nisi quia fundamenta infirma sciebant, & facile posse cunctis eorum rationibus & sermonibus responderi? Facile certe respondere est cunctis eorum sermonibus; potissime quia Basilienses comuniter in scripturis suis uno, quatuor, aut pluribus eorum laborant defectibus. Aut enim falsis, aut detruncatis, & imperfectis utuntur allegationibus, atque perverte scripturam sacram & sanctorum patrum dicta interpretantur; aut insipienter nimis argumentantur; aut in chimerizationibus & quibusdam fabulis atque peregrinis doctrinis se fundant. Denique mendacia accumulantes Basilienses, intellexerunt, inquit, christiani quanta esset ecclesia Romana, si ex scriptis concilio generalibus, abjectis sacris canonibus, & debitis regulis, unus homo peccator posset de omnibus rebus ipsius ecclesie pro libito voluntatis agere; & dum congregatum esset concilium pro reformatione etiam aliorum, posset illud in quemcumque locum vellet aut in quamcumque regionem transferre. O verbum seditiosum & malitiæ veneno plenum! Attendat & intelligat principes orthodoxi quod horum Basiliensium hominum lingua invenenata non modo seditionem evomit adversus sanctissimum dominum nostrum, quem ipsi, omnium hominum scelestissimi, peccatores vocant; sed adversus cunctos principes illorum seditionem evertionemque parant. Certe sanctissimus dominus noster sacra concilia a sanctis patribus celebrata, non contemnit; sed sanctorum prædecessorum suorum more illa summa veneratione amplectitur & prosequitur devotione; quod & de concilio Basiliensium constituerat, nisi ipsi Basilienses generalium concilioum terminos, quos posuerunt sancti patres nostri, superba elatione prætereuntes, ausus reproba novitatis temere attentassent. Cæterum sanctissimus dominus noster non abjicit sacros canones universalis eccl. consensu institutos, & apostolicæ sedis auctoritate firmatos; & si quando, utpote princeps ecclesie, illos pro temporum rerumque necessitate temperet, mitiget, ac moderet. Non vult præterea idem dominus noster, sicut nec facit, de omnibus rebus ecclesie pro libito voluntatis facere; sed cum consilio prudentissimorum patrum, dominorum cardinalium, & multorum aliorum prælatorum, & sapientum virorum; prout rerum gravitas exigit. Peccatores vero homines, Basilienses, quia de fide, de rebus ecclesie, de principe christianæ plebis, non prout acceperint a sanctis

ANNO
CHRISTI
1446
1447

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

patribus, nec juxta consilium prudentium dominorum cardin. nec non praelatorum & dominorum regum & principum oratorum, sed pro libito depravate voluntatis suae agere voluerunt, tot scandalis ecclesiam conturbant.

Ceterum nec sanctiss. dom. noster dicit, quod ipse aut quicumque alius Rom. pontifex debeat pro libito voluntatis in quemcumque locum vel regionem transferre concilium congregatum; sed causa legitima subsistente, & cum consilio patrum ecclesiae, & sapientum viro- rum, & maxime in casibus, in quibus predecessores sui non modo transferre, sed illa non rite celebrata cassare & reprobare leguntur. Stultum plane totique christianae religioni nimium periculosum esset, si Rom. pontifex, cui principaliter eccl. cura commissa est, cujusque auctoritate generalia concilia congregantur, dissolvere aut transferre non posset concilium congregatum, aut cum synodus ad eorum hominum impietatem maxime esset devoluta, quorum studia privata in eversione fidei & pacis & unitatis agitantur eccl. aut cum episcoporum judicio contempto, inferiores, multitudine seditiosa prevalente hierarchicum ordinem molirentur confundere, aut cum synodum in tyrannidem verti contingeret, aut cum favoris hostibus Romanae eccl. aut cum principes terrae, in qua concilium celebrari contingeret, cum multitudine clericorum dominii sui adversus Rom. pontificem sive Romanam eccl. aut alios reges & principes christianitatis sinistrum aliquid intentare praesumeret; aut cum synodus devolveretur ad manus aliquorum, qui pro gloria principatus sui amplianda perpetuare concilium niterentur; aut cavillose & malitiose id ageretur, ut adveniente morte summi pontificis ad eos futuri devolveretur electio; & sic de hujusmodi; quae omnia tum ex pratica praeteritorum temporum, tum ex corruptione hominum, tum ex perveris studiis Basiliensium posse contingere notum est. Manifestum quoque est quam calumniose Basilienses criminentur sanctissimum dominum nostrum; calumniantur quidem eum, & loquuntur, ac si solus sine consilio maturo praestantissimorum patrum dominorum cardinalium, & aliorum praelatorum cuncta fecerit. Advertere nolunt, quod non solum ipse, sed conventus celeberrimus & amplissimus sacri collegii dominorum cardin. & praelatorum, ac patrum ecclesiae catholicae in condemnationem eorum interfuit & consensit, Graecorum etiam quibusdam praelatis & Armenorum oratoribus confedentibus. Ceterum non sunt veriti Basilienses in sua invectiva regum & principum christianorum sinceritatem errorum suorum piaculis maculare; ajunt enim illos assertiones erroneas suas, quas falso veritates appellant, semper tenuisse & defendisse. Plane notissimum est reges & principes orbis pro majori parte nunquam voluisse ad Basileam, tamquam ad synodum, destinasse oratores; quousque sanctissimus dominus noster declaravit voluisse, non obstante translatione facta, concilium Basileense suum habere processum. Praeterea reges & principes illi, qui post translationem primam Basileae oratores habebant, ne tractatus reductionis Bohemorum pateretur rupturam, etsi supplicarunt sanctissimo dom. nostro certis conditionibus & promissionibus

Concil. General. Tom. XXXI.

intermediis, ut pro bono pacis dignaretur translationem factam nullam habere; nunquam tamen tenuerunt aut deservierunt sanctissimum dominum nostrum translationem illam, aut aliam, rationabili causa & legitima subsistente, faciendi non habuisse auctoritatem. Quod ex eo luce clarius colligitur; quod cum, ut superius retulimus, Basilienses ad decretandum assertiones suas furerent, reges, & principes habuerunt adversos. Item, nonne omnes principes christiani, uno excepto, quem suis mendaciis & erroribus Basilienses infascinarunt, venerantes sanctissimum dominum nostrum ut catholicum patrem omnium christianorum in sede Petri locatum apertissime profiterentur nusquam Basiliensium errores tenuisse aut defendisse? Quis jam non intelligit, sanctissimum dominum nostrum verum dixisse, Basilienses per declarationes suas voluisse non modo eundem sanctissimum dominum nostrum, sed universos principes, communitates, ac dom. apostolicam sedi devotos, & illum ut catholicum venerantes & colentes, consequenter haereticos judicasse. Petunt consequenter Basilienses, quomodo schismaticos illos sanctissimus dominus noster audeat appellasse, qui, ut ajunt, in unitate in qua principio fuerunt sive veneratione permanerunt. Quae plane implicitam haeresim habens; quomodo Basilienses semen diaboli, qui mendax est & pater ejus, in unitate ecclesiae, in qua a principio fuerunt, sine variatione permanere se dicunt; qui ab obedientia Romani pontificis, qui caput sanctae ecclesiae catholicae est, & auctoritate ejus concilium eorum institutum est; tam superbe, tam temere, tam praesumptuose discesserunt? non attendentes quod ait sanctus Callixtus papa omnibus episcopis scribens in ca. non decet, dist. 12. non decet a capite membra discedere; sed juxta scripturam testimonium omnia membra caput sequantur. Nulli vero dubium est, quod apostolica ecclesia caput sit omnium ecclesiarum, a cujus regulis nullatenus vos convenit deviare. Sed hanc profecto haeresim Basilienses sovere cum schismaticis Valdenibus & compluribus se manifeste testantur, ut in ecclesiae unitate se permanere credant, sine quocumque ordine obedientiae ad unum Christi principalem in ecclesia vicarium, omnium rectorem, & caput; contra quam haeresim, licet in superioribus plura ex divina scriptura & sanctis doctoribus inducta sint; recolamus etiam nunc ex eodem fonte contra eandem aliqua pauca. Sanctus Thomas in 2. 2. q. 39. art. 1. de schismate loquens ita ait: *nomen schismatis, sicut dicit sanctus Isidorus a scissura animorum impositum est; scisso enim unitati opponitur; unde schismatici dicuntur illi, qui propria sponte se ab unitate ecclesiae separant. Ecclesia autem unitas in duobus attenditur, scilicet in connexionione membrorum ecclesiae ad invicem, sive in communione, in oratione omnium membrorum ecclesiae ad unum caput, secundum illud ad Colossenses 2. in status sensu carnis suae, & non retinens caput; ex quo totum corpus per nexus & conjunctiones membrorum subministratum & constructum crescit in augmentum Dei. Hoc autem caput est ipse Christus, cujus vicem in ecclesia gerit summus pontifex; & ideo schismatici dicuntur, qui renuntiant*

G 2

esse

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

*esse Romano pontifici, & qui membris ecclesie
opus subiectis communicare recusant.* Hæc Sanctus
Thomas. Item Cyprianus in epistola ad
Rogatianum: *hæc sunt initia hereticorum, &
ortus, & conatus schismaticorum, male cogi-
tantium ut sibi placeant; ut propositum superbo
tumore contemnunt; sic de ecclesia egredi-
tur, sic altare profanum foris locatur, sic contra
pacem Christi & ordinationem atque unitatem
Dei rebellatur.* Hæc Cyprianus. Ex quo
manifestum sit, quam stulte Basilienses lo-
quantur, dicentes, sanctissimum dominum
nostrum ab eadem unitate se separasse, &
schisma perniciosum fecisse. Quis umquam
illos homines in tam profundam caliginem
caufuros cogitasset, ut Romanum pontificem,
quem universus orbis christianus, præter pau-
cissimos præsumptuosos & contumaces Basile-
næ considerentes, tamquam verum & indubi-
tatum catholicum pastorem colit, & veneratur,
dicat ab unitate ecclesie separatum? An
fortassis in hanc stultitiam devenerint, ut
arbitrentur ad solos ipsos ecclesiam catholi-
cam & Christi hæreditatem abbreviatam esse?
Ipsi profecto sunt, & sacrilegum contra altare
legitimum, Chore, Dathan & Abiron impietatem
sectantes, erexerunt, ut enim ait sanctæ memoriæ
papa Pelagius: *quisquis ab apostolicis sedibus
divisus est, in schismate esse non dubium est, &
contra universalem ecclesiam altare conatur erigere.*
Porro quia in hac tua temeritate Basilienses
sceleris & impietatis Chore, Dathan, & Abiron
se imitatores negant, ut illorum maledictionem
cum pœnis juris contra schismaticos promulgatis
non promeruisse se fingant; utile erit ad eorum
apertissime confutandam hypochrismum & inanes
sermones historiam parumper aperire. Legitur enim
Num. 16. quod Chore, Dathan & Abiron & aliorum
filiorum Israel 250. viri, proceres synagogæ, &
tempore concilii per nomina vocabantur, glossa
tamquam sublimes surrexerunt adversum Moysen.
*Cumque stetissent adversus Moysen & Aaron
dixerunt: sufficiant vobis quia omnis multitudo
sanctorum est, & in ipsis est Dominus; cur
elevamini super populum Domini.* In quibus
verbis tria designantur circa impietatem schismatis
perpetrati: primo quidem designantur personæ
schisma committentes, & altare erigentes
profanum, non quidem Moyses præpositus, non
Aaron summus sacerdos, non populus eis ad-
hærens, &c. sed rebelles subditi, scilicet Chore,
Dathan & Abiron & cæteri eorum complices.
Secundo notatur causa, per quam ortum est
schisma, scilicet contemptus præpositi & superba
electio subditorum adversus superiorem, cum dicitur:
surrexerunt adversus Moysen; ait enim beatus
Cyprianus in epistola ad Florentium: *inde enim
schismata & hæreses oborta sunt & oriuntur,
dum episcopus, qui unus ecclesie præest, superba
quorundam præsumptione contemnitur, & homo
dignatione Dei honoratus, indignus hominibus
judicatur.* Tertio notatur virtus totius argu-
mentationis, qua præfati schismatici elationem
suam armabant, cum ajunt, adversus Moysen &
Aaron: *sufficiat vobis, scilicet quod magni estis
inter alios de populo Dei, quia omnis multitudo
sanctorum est, & in ipsis est Dominus; cur
elevamini super populum Domini?* Quis ista
colligens non il-

lico intelliget apertissime hos schismaticos
figuram Basiliensium gestasse, tum qualitate
personarum, quia pro tempore concilii quasi
sublimes patres per nomina vocabantur; tum
superba elatione, qua adversus summum sacerdotem
Romanum pontificem auctoritate Moysen, ut ait
Bernardus, & dignitate Aaron stulte infurrexerunt;
cum rationibus quas temeritatis suæ & seditionis
fundamenta adversus dispositionem Dei, & summi
sacerdotis principatum confingunt? An non verba
eorum sunt: *sufficiat papæ quod sit major in
ecclesia, superior quocumque fideli; non autem
præsumat super ecclesiam universalem, aut super
christianum populum congregationem & superioritatem.*
Omnis quippe multitudo sanctorum est, & in
ipsis est Dominus: *ubi duo vel tres congregati
suerint in nomine meo, in medio eorum sum.*
Non advertentes, ignorantissimi homines, quod
multitudo sanctorum, non confusa, non acephala,
non sine ordine, non sine duce est & rectore,
qui visibiliter eam regat & dirigat; est enim, ut
ait per Salomonem Spiritus S. *ut castrorum acies
ordinata, Cantic. VI.* Secundo non attendunt ad
multitudinem sanctorum, ad congregationem cui
interfit Dominus, non pertinere homines elatos,
superiori rebelles, pertinaces, fallaces, hostes
unanimitatis & pacis ecclesie, quales Basilienses
fore, ausus temerarii stultitæque assertiones eorum
patenter demonstrant. Ait enim sapiens: *filii
sapientie ecclesie iustorum, & natio illorum
obedientia & dilectio. Judicium patris audite,
filii dilecti, & sic facite ut salvi sitis.*
Eccl. III. Porro quoniam pœnam hujus sacrilegæ
audaciæ suæ non solum duces Chore, Dathan, &
Abiron, sed comites sui persolverint, & Basilienses
illorum imitatores promeruerint, litera generaliter
asserit dicens: *aperiens enim terra os suum
deglutivit eos, descenderuntque viventes in
infernum;* de quo Augustinus in epistola ad
Emeritum ita scribit: *quanti divino iudicio
perpendatur hoc facinus, lege, quod legisse
non ambigo; inveniens autem Chore, Dathan, &
Abiron, hiatu terra devoratos, cæterosque
omnes, qui eis consenserant, igne de medio
eorum exeunte consumptos. Illud ergo scelus
ad exemplum devotandi dominus Deus presenti
supplicio demonstravit, ut cum talibus
patientissime parcat, quale ultimo iudicio
reservet ostenderet.* Hæc Augustinus. Merito ergo
sanctissimus dominus noster, cui ex pastoralis
officio incumbit curam habere omnium ovium
Christi, ne quos incautos Basilienses seducerent
fraudibus, & venenis interficerent, ad universam
urbem fideliæ cum sancto Dei famulo Moysæ clamare
compulsus est: *recedite a tabernaculis hominum
impiorum, & nolite tangere quæ ad eos
pertinent, ne involvamini peccatis eorum.* Hic liquido
manifestum est, quam impia sit illa Basiliensium
blasphemia, qua sanctissimum dominum nostrum,
fidei religione ornatissimum, hæreticum vocant.

Intelligent jam christiani quas stultitias &
insanias cathedra illa pestilentie impiorum
hominum Basiliensium doceat. Hæreticum
vocant sanctissimum dominum nostrum, quia
se, cum sit ecclesie princeps, Christi supremus
vicarius, caput & pastor sanctæ catholice
ecclesie Basilienses non credit superio-

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

res, sed potius se illis superiorem majorem-
que. Si inter membra computantur, si ad
populam pertineat christianorum, si de ovi-
li ovium Christi se esse contendant. Hære-
ticum vocant, quia stultitiam eorum & re-
probas novitates, nullo superiori saculo e-
xemplatas, magister & doctor ecclesiam noluit
sustinere; hæreticum vocant quia temerariis
ausibus eorum apostolicæ sedis principatum
ipse princeps ecclesiam exterminari amplius
non passus est; hæreticum dicunt quia ad-
versus usurpatores & invasores jurium &
privilegiorum apostolicæ sedis, Petri succes-
sor, principis apostolorum principatum de-
fendit; hæreticum vocant, quia eum intue-
retur Basilienses sub specie pietatis uti syno-
do in perniciem ecclesiam, pius pater gla-
dium de manu furiosorum amovit; hæreti-
cum vocant quia animadvertens Basiliensium
impia studia, non modo in manifestam schis-
matis ecclesiam tendere, sed in everisionem
ecclesiastici ordinis & christiani principatus
apertissimam confusionem, monarcha ipse ec-
clesiam, hierarchiæ murum se eis pro defen-
sione christiani principatus opposuit; hære-
ticum clamant, quia nolentibus Græcis ex-
tra Italiam œcumenicam synodum cum La-
tinis celebrare, veritus ne sanctissimum opus
unionis ecclesiam orientalis superba quorum-
dam renitentia omnino periret, de univer-
salium fratrum suorum sanctæ Romanæ ec-
clesiam cardinalium consilio, pluribus aliis
prælatibus & patribus ecclesiam id ipsum appro-
bantibus, zelator ipse salutis hominum syno-
dum de Basilea transtulit in Ferrariam, &
tandem, superveniente legitima causa, tran-
stulit in Florentiam; hæreticum vocant, quia
oves Christi quas Basiliensium pertinax factio
& hæretica tentatio ab ovili dominico mol-
liebat secerere; pastor ipse ovium Christi,
transfereudo ad præsentiam suam synodum,
illas sub unitate collectas studuit conservare.
Ecce articuli fidei, in quibus infani & stulti
Basilienses sanctissimum dominum nostrum
hæreticum dicunt. Hinc quoque sit manife-
stum quam falsum sit illud quod Basilienses
schismatici & hæretici de sanctissimo domino
nostro garriunt; mentientes proprie de eo
verificari sententiam Cypriani in epistola ad
Antonianum, qua dicit de Novatiano con-
tendente super episcopatum urbis Romæ e-
piscopatum tenere non posse, etiamsi primo
episcopus factus, a coepiscoporum suorum
corpore & ab ecclesiam unitate discederet.
Omnibus quidem est notum fidelibus, quod
sanctissimus dominus noster licet Basiliensium
errores, sacræ universalis ecclesiam sacerdotum
collegio concordi unanimitate approbante
Florentiæ reprobaverit; nusquam tamen ipse
recedens a suorum coepiscoporum & sacer-
dotum Christi collegio, in fide & doctrina,
quam sancti patres in apostolica sede tenuerunt
& prædicaverunt, semper mansit, &
manet, beatique Petri annuente præsidio,
divina operante clementia, semper mansurus
est. Mentiuntur quidem Basilienses, quod
numquam ab ecclesiam unitate fuerit pacis
charitate disjunctus. Sed ipsi Basilienses sunt,
licet hoc aut pro cœcitate non videant, aut
non intelligere se fingant, qui a collegio sa-
cerdotum Christi, collegio, qui sanctissimum
dominum nostrum ut patrem omnium catho-

licorum & Christi indubitatum vicarium co-
lunt, sunt alienati.

Obmutescat jam impudentia Basiliensium,
lingua invenenata, quia quanto pluribus stul-
titiis & falsis criminationibus adversus san-
ctissimum dominum nostrum invehivos ser-
mones & epistolas replent; tanto aptius in-
dicant, quam juste & merito, tamquam
schismatici & hæretici, sint condemnati. Sed
objiciunt Basilienses consequenter sanctissimo
domino nostro, quod ad ea, quibus sancti-
tatem suam de simonis, de perjurio, de dil-
apidatione & violatione canonum, & scan-
dalizazione ecclesiam, & de aliis turpibus eo-
rum ore dignis criminati sunt, nihil respon-
derit. Plane sanctissimus dominus noster ad
hujusmodi Basiliensium falsas criminationes
& conficta mendacia, non modo uno verbo
cum veritate poterat respondere, eos men-
titos esse; sed per facile aptissimeque exem-
plariter de multis ostendisse eos esse, qui
simoniam fovent, & latrocinia; qui perju-
riis sacrilegis christianæ religionis sacramenta
profanant; qui non tantum canonum violato-
res exorbitantissimis dispensationibus, quam
corruptores totiusve orbis scandalizatores e-
xistant. Sed ideo eis, præterquam ad inju-
riam schismatis & hæresis respondere omisit,
ne similia aut majora flagitia eis improp-
erans, humanissimam sanctitatem suam per
impatientiam, more Basiliensium, quorum
lingua gladius acutus & venenum apudum
insanabile, in arma vertisse videretur furo-
ris. Ait enim Augustinus in quadam episto-
la: *non objiciatis hæreticis, nisi quia non sunt
catholici, ne similes eis fiant, qui non habendo
quod in causa sua divisionis defendant, non
nisi hominum peccata colligere, & ea ipsa
plura falsissime jactant, ut quia ipsam divina
scriptura veritatem criminari & obscurare non
possunt, homines adducant in odium, de quibus
quidquid fingere in mentem venerit, pos-
sunt.* Intelligunt jam certe fideles ad quan-
tum præsumptio ascenderit Basiliensium, ut
judicium depositionis, etiam renitentibus
principibus christianis, protulisse in sanctis-
simum dominum nostrum summum pontificem
se inaniter jactent. In hoc impium Diosco-
rum imitantes, qui in synodo secunda Ephesi-
na excommunicationis sententiam in beatum
Leonem pontificem dictare præsumpsit. In
qua temeritate proprie verificanda venit de
Basiliensibus illa beati Cypriani sententia,
qua in epistola ad papam Cornelium de qui-
busdam schismaticis, eidem summo pontifi-
ci rebellantibus, ita loquitur: *judicare velle
dicunt de ecclesia præposito extra ecclesiam con-
stituti hæretici; de catholico & sano sauri, de
integro vulnerati, de stante lapsi, de judice rei,
de sacerdote sacrilegi.* Quamobrem eorum
E stulta & præsumpta judicia christiani princi-
pes & devoti ecclesiam prælati detestati sunt.
Cæterum quam aperte Basilienses docuerunt
linguas suas loqui mendacia, dicentes quod
eorum synodus non fuerit versa in tyranni-
dem, sed summa semper in calibertas omni-
bus patuerit, non est opus multa inferre,
quoniam illos mentiri planissimum est, nisi
de libertate illa (si libertas dicenda est)
loquantur, qua nulla infelicio, suis supe-
rioribus rebellandi, de libertate pios scri-
pturæ & sanctorum patrum evertendi sensus,
de

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

de libertate detrahendi sanctis Dei. Talis profecto apud illos summa libertas fuit. Auditus quidem fuit in plena eorum generali congregatione procurator quidam nomine Joannis Lodegarii, in appellatione quadam a sententia & declaratione data per reverendissimum patrem cardinalem sanctæ Crucis, tunc apostolicæ sedis legatum, beatum Franciscum vocasse præsumptum sancti Franciscum non est veritus. Qui pro blasphemia in sanctum Dei & in ecclesiam universalem, quæ illum sanctum & gloriosum credit & colit, & pro stulta & injuriosa appellatione, gravissime puniri debuit, applausus invenit suæ blasphemæ temeritatis. Quomodo multi homines non verentur negare eorum synodum in tyrannidem versam, ubi principis ecclesiæ auctoritate contempta, a quo concilia robor habent & auctoritatem, tot tamque apostolicæ sedi reservata temeritate sumpserunt? Quomodo in tyrannidem non versi fuerunt, ubi valida esse multa contra jus, contra rationem voluerunt, renitentibus præsentibus Romani pontificis aliisque plurimis gravissimis patribus; cum tamen in libro conciliorum circa actionem sextam sanctæ Chalcedonenis synodi dicatur; quod in omnibus synodis apocryphici apostolici decretas sententias primo propter summam auctoritatem ejusdem sedis confirmabant & subscribebant; quia aliter nullum robor haberent. Quomodo summa libertas omnibus semper patuit, ubi non ratio, non lex, non sanctorum patrum auctoritas, sed clamor perstreptentis multitudinis popularis, quæ, ut ait beatus Chrysologus, *sape mater est seditionis & contumacia*, libra erat judicii synodalis? Etsi aliquando deputati dabantur, tales vulpina astutia eligebantur, aut in majori numero, qui potius executores essent perverse voluntatis eorum, quam investigationis scripturarum, & gravitate judicii veritatis indagatores? Quomodo summa libertas & non potius tyrannus omnibus patuit, ubi non pondus ponderi, sed numerus numero comparabatur; ubi votum sapientum patrum ac timoratorum habentium cum zelo sancto discretionem judicii, imperitæ multitudinis clamore compressis, quod ratione non poterant, multitudine vincebantur? Quomodo non tyrannus, sed summa libertas omnibus patuit, quando tam prælati quam alii de diversis regionibus ab eorum dominis privatas, sed injustas adversus sanctissimum dominum nostrum habentibus inimicitias, per vim & minas compulsi sunt, & sub metu ablationis bonorum temporalium & beneficiorum accedere ad concilium; qui adversus sanctissimum dominum nostrum non secundum conscientiam aut sanctorum patrum sententias consulerent; sed nihil imperantibus capitaneis majorum negare possent, nihil recusare audent. Quomodo non tyrannus sed summa libertas, ubi altercationes super novitatibus quæ attentabantur ortæ inter patres concilii, non disputationibus peritorum virorum, plenisque deliberationibus agitari pertractarique sinebantur; licet hoc multi docti viri, ut omnia tranquillo & æquo constituerentur examine publice requirerent, afferentes se ostendere ex sanctorum patrum sententiis multa non recte fieri, sed omnia juxta quorum-

dam paucorum principalium auctororum harum hæresum pertinaces infanias, communi ecclesiæ contempta doctrina, violentam resolutionem suscipiebant? Quomodo non tyrannus sed summa libertas omnibus patuit, ubi cum venerabilis Arnoldus, procurator reverendissimi domini archiepiscopi Tarentini, nunc vero sacre Romanæ ecclesiæ Cardinalis, ipsum de objectis criminibus in publica generali congregatione vellet defendere, vix verba inceperat, & repente patriarcha olim Aquilejensis, furioso impetu de sede discedens, procuratorem ipsum per capillos trahens prostravit ad terram; nec violentia ista punita est, sed maxime commendata: procurator vero ille, cui pro injuria, ut justitiæ ordo placebat, satisfaciendum fuisset, in carcerem ire iustus est: quam inhonestatem & violentiam conspiciens reverendissimus pater dominus cardinalis Sanctæ Sabine prædens, publice in eadem congregatione de violentia illa & sublata libertate protestatus est? Quomodo ubi divina jura & humana impune violantur, & libertas loquendi amittitur, Basilienses tam impudenter dicere non verentur summam libertatem semper omnibus patuisse? Quo ex loco quisque aperitissime intelliget quanta infania furereat Basilienses adversus sanctissimum dominum nostrum, qui præsentem suum inauditum & indefensatum in sua justitia; ipsi accusatores testes & iudices simul tanta temeritate ut falsarium condemnaverint; non attendentes maliiosos homines, quod dato quod ipse mandasset decretum factum electionis sigillari; non propterea falsarius judicandus veniebat: tum quia legatus & prædens synodi in auctoritateungebatur principis ecclesiæ; tum quia decretum sigillatum erat decretum patrum, ad quos potestas & auctoritas synodi erat devoluta, & per consequens dispositio sigilli in hac parte. Quomodo præterea summa libertas omnibus patuit, ubi, si aliquis de bono publico, de pace, de unitate ecclesiæ servanda, de auctoritate summi pontificis non violanda loqueretur, aut temerariis ausibus illorum assensum præbere responderet; statim inclamabatur, exprobrabatur, variisque illum contumeliis ac maledictis usque ad opprobrium hæresis afficiebant? Quomodo summa libertas omnibus patuit, ubi cum major pars celebrantium concilium litigatores essent, aut litigatorum procuratores & advocati, alii ut obtinerent commissiones injustas, alii ne injustitia opprimerentur, majorum votis assentire cogebantur? Quomodo libertas summa omnibus patuit, ubi diversis patribus diversorum statuum etiam prælati majoribus pro veritate zelantibus, & unitate ecclesiæ servanda, comminationes inferebantur, si non principalium facinorosorum vota mandataque exquerentur? Quomodo summa libertas omnibus patuit, quando plurimi ex injuriis aliis illatis roetu fracti, a majorum indignatione exasperati, votis illorum applaudere, aut sum conscientiam metuentes, a concilio necessitabantur discedere?

Sed dicunt Basilienses; quomodo sanctissimus dominus noster vocare potest conspirationes & conjurationes, quæ a duabus partibus concilii & amplius facta sunt, in disputationibus, in congregationibus generali-

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

bus, & sessionibus publicis? Quomodo plane facta simplicitatis; quasi non sit possibile, quod tamen per eos quotidie practicabatur, ante deputationes generales congregationes & sessiones publicas huiusmodi conventicula & monopolia fieri. Negare non possunt, quod volentes aliqui adversus honorem sanctissimi domini nostri, aut in favorem ambitionum suarum, vel pro explendis passionibus attentare, tamquam princeps factionis & concilii auriga simul conspirabant & conveniebant, & conclusiones capta, quid & quomodo agendum esset praedictis diversisque artibus improvisis & impetiosis in deputationibus & congregationibus obtinebant quaecumque volebant. O stulta & caeca gens! Estne haec via hominum, quibus praesidet Spiritus Sanctus, spiritus veritatis, spiritus pacis, & timoris domini; an hominum quibus praesidet spiritus furoris, & erroris, malignitatis, & praesumptionis? Nonne cum ageretur de electione loci pro oecumenico concilio infra paucissimos dies supervenerunt personae circiter 80. quae, ut locus praesentis sanctissimi domini nostri accomodatus eligeretur, illuc proficisci compulsi sunt? Quoties etiam de diversis partibus principes factionibus, ut multitudines vocum possent obtinere quae vellet, plures homines adventare fecerant; & quod ridiculum & detestabile est, notarios, copistas, familiares & idiotas & ignorantes clericos, nec congruis Latine loqui scientes, admissi sunt ad confedendum in concilio cum patribus, paria cum sanctae Romanae ecclesiae cardinalibus, cum apostolica sedis praesidentibus, cum paelatis & principum oratoribus vota habentes, parique fungentes auctoritate. Ecce sanctos patres, ecce patres conscriptos, qui duas partes illas concilii constituiebant, quarum unanimitate Basilienses scandala sua conclusisse se iactant. Hi sunt quorum pertinacior & impatientior praevalebat multitudo, cui resistere non poterant pauciores, quibus erat sanior, sincerior, meliorque in agendum sententia. Conclusa vero per dominos legatos & praesidentes reverendissimos patres, dominos sancti Petri, Sanctae Sabinae, & Terrantinum, aliosque praestantissimos patres eorum sequentes acta, esse dicunt Basilienses perpauca. Pauci profecto numero erant respectu ridiculose multitudinis illorum; virtute vero & auctoritate tota synodus erat, apud quos, & zelus, & veritas & auctoritas residebat concilii. In quo loco optime commemorandum venit, quod egregius Aug. in epist. ad Glorium contra Donatistas, qui in concilio Carthage, multitudine superasse quemadmodum Basilienses ipaniter gloriabantur, dicit sic: *de numero autem septuaginta episcoporum, cum quasi gravissima opponeretur auctoritas, quae fuerunt dicta meministis; & tamen viri gravissimi ab infinitis questionibus, catena quadam inexplicabile sese necitentibus, suum temperare voluntate arbitrium; nequaquam curentes, quod multis assensu illi episcopi aut unde collecti, quos videbant tanta temeritate cacatos, ut in absentibus, non interrogatos collegas, tam praecipue auderent proferre sententias. Et tamen qualis ipsius beati Malchiodis ultima est prolata sententia, quam integra, quam innocens, quam provida atque pacifica &c. Et sequitur: o virum optimum, o filium christiana pacis, &*

patrum christiana plebis. Conferre nunc ipsam praesentem pro illa multitudine episcoporum, nec numerum numero, sed pondus ponderi comparate: hinc modestiam, inde temeritatem; hinc vigilantiam, inde cecitatem. Sic nec mansuetudo integritatem corrumpit, nec integritas mansuetudini repugnavit, ibi autem & furore timor tegebatur, & timore furor incitabatur. Haec Augustinus. Praeterea notissimum est, Ephesinam secundam synodum, pertinacium hominum praevalente multitudine, contra paucos bene sentientes corruptam. Sed dicunt Basilienses longam esse discordiam inter Leonem papam, contra quem Dioscorus sententiam tulisse fertur in praesata synodo Ephesina, & inter sanctiss. dom. nostrum; quia ille sanctus; hic vero, ut illi mentiuntur, vitii & criminibus irretitus. Maledicti profecto Basilienses, qui tam imprudentissimo ore patri suo maledicunt. Animadvertant stulti, quod sanctissimus dominus noster, utpote qui in oculis suis semper humilis fuit, non paritate sanctitatis beato Leoni se adaequavit, sed gradu potestatis, quam nulla minuire potest indignitas praesidentium, ut idem Leo sanctissimus attestatur: & sic, inquit, nonnumquam diversa sunt merita praesulum; iura tamen permanent sedem; quibus, & sic possunt amuli perturbationem aliquam fortassis inferre; non tamen possunt minuire dignitatem. Nolunt intelligere, viri excecati, quod Dioscorus in praesata synodo Leonem excommunicans non est iudicatus reprobus, quia sanctum virum excommunicasse praesumpsit; sed quoniam in Romanum pontificem, omnibus superiorem, sententiam dicere ausus est, sicut patet in canone in tantum, dist. vi. Hinc quoque manifestum est, quam frivolum sit id, quod Basilienses dicunt, longam esse differentiam inter synodum reprobam Ephesinam, & Basiliensem, quae in plena libertate semper fuit constituta; in Ephesina vero viri armati, gladios tenentes in manibus, compellebant ad definiendum quod Dioscoro placuit. Certe etiam gladii materiales ad definiendum compellentes, ibi non fuerint; plura tamen hinc inde peracta leguntur, quibus haec duae reprobae synodi proximitatem habent convenientiam. Primo quidem, nam & illa, & si ab exordio legitima auctoritate Romani scilicet pontificis Leonis papae, fuerit in nomine Domini, legatis apostolicis praesidentibus, congregata; nihilominus tandem cum illo, ut inquit Leo papa, nec iustitia moderatio, nec fidei est servata religio, a recto veritatis tramite turpiter legitur declinasse: ita pariformiter Basiliensis synodus, licet apostolica auctoritate fulta, & legatis apostolicis honorata fuerit; tandem tam excecata per varios anfractus errorum praecipitata multipliciter oberravit. Secundo, quia sicut in Ephesina synodo, teste praesato sancto Leone papa, dum causa privatae sub obsecro religionis exercebatur, commissum est impletate paucorum, quod universam ecclesiam vulneraret; ita in Basiliensi, dum sub reformationis specie ambitiones & passiones proprias quidam prosequuntur, universa ecclesia conturbatur. Tertio, quia sicut in illa praesidentes ad apostolica sede directi constanter reclamasse leguntur, procedentes, nequaquam id quod con-

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

Ritue-

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

stituebatur sedem apostolicam recepturam; ita in ista legatos apostolicos adversus plurimos ausus temerarios & reprobos novitates in synodo sapissime reclamasse notissimum est; aperuissime protestantes nequaquam eorum gesta apostolicam sedem recepturam. Quarto, quia sicut illa Ephesina per medium Diocori beatissimum Leonem papam excommunicare præsumpsit; ita Basilienses in sanctissimum dominum nostrum Eugenium papam depositionis sententiam temeraria præsumptione tentarunt. Quinto, quia sicut in illa synodo omnium sententiæ non fuerunt ex plena libertate prolatae: ita nec in ista, sicut exemplariter in multis paulo ante demonstratum est. Sexto, sicut illa, per quam, ut ait Leo papa, orbis scandala sopienda, & sananda pacis dispendia; sed nimis dolendum est in ipsius fidei, qua christianissimus, excidia processit, ita Basiliensis synodus, ex cujus studio & opera reformatio morum, principum dissidentium concordia, & hæresum extirpatio sperabatur in orbe; non modo plurimas deformitates fecit, & erigendo idolum pacem violavit universalis ecclesiæ, sed etiam in eversionem plorum operum confusionemque christiani nominis & catholicæ fidei excidium moliri manifesteprehenditur, ut propriissime adaptetur ei quod de vinea Israel Dominus conqueritur Isaïæ V. *speravi ut faceret uvas & fecit labruscas; expectavi, ut faceret iudicium, & ecce iniquitatem; iustitiam, & ecce iniquitatem; iustitiam & ecce clamor.* Septimo, quia sicut Ephesina synodus temeritates suas & errores veritates a Spiritu Sancto inspiratas asserbat; ita & Basilienses: unde verba patrum præfate synodi Ephesinæ, ut in gestis Chalcedonenis synodi formaliter habentur, sunt quæ sequuntur. *Dioscorus reverendissimus episcopus Alexandria dixit, quoniam voces vestras & Deus suscepit, & vos ipsi firmas esse acquiescitis & placabiles Deo: si quis præter quæ acta sunt, aut præter quæ placuerunt patribus, qui in Nicæna convenerunt, & qui huc congregati sunt, aut inquiri aut discutit aut retractat, anathema sit. Sancta Synodus dixit: magnus custos fidei Dioscorus archiepiscopus. Item si ergo Spiritus S. confedit patribus, sicut manifeste confedit, & ordinavit quæ ordinata sunt, qui retractat ea, Spiritus Sancti cassat gratiam. Sancta synodus omnia hæc dicimus. Anathema sit qui retractat, deiciatur retractans. Item Dioscorus dixit, nemo deordinet ordinata. Sancta Synodus dixit: hæc voces Spiritus Sancti sunt, custos patrum: per te vivunt patres: custos fidei. Hæc ibi. An non huiusmodi hæreticorum sermones per ora Basiliensium in favorem & auctoritatem temeritatum suarum sæpe volvuntur. Hinc patet quam injuste conquerantur Basilienses quod eorum congregationem atrocissimum, ad quod totius orbis demonia confluisse viderentur, sanctissimus dominus noster, illorum gestis sacrilegis & ausibus temerariis attentis, appellaverit; cum huiusmodi vocabulis sancti patres reprobos synodos soliti sint appellare. Unde Ambrosius in epistola quadam Ariminense concilium atrocissimum nominat. Ita pari vocabulo Leo papa Ephesinum secundum describit; ita Augustinus contra Donatistas concilium quoddam, perversum ac nefarium, & maxime tradito-*

rem vocat. Cæterum quam aperte quoque docuerint linguas suas Basilienses loqui mendacium, dicentes omnem eorum intentionem fuisse ad abijcienda idola de templo Dei, de quibus loquitur apostolus dicens, quod avaritia est idolorum servitus; & talem pastorem eligere qui pascat subditos suos verbo & exemplo; præterita eorum schismatica electio, damnatissima clarius sole demonstrat. Recte jam intelligunt cuncti christiani, quod frons meretricis facta est Basiliensibus, qui tam aperte non verentur mentiri. An vero talem pastorem elegerint, qui idola illa, de quibus Apostolum esse loquutum affirmant, abijciat; qui a simoniaca labe manus puras habeat; qui libertatem ecclesiasticam inviolatam servaverit; qui bona temporalia ecclesiarum non inavaserit? Interrogentur episcopi & ecclesiæ terræ suæ; Interrogentur beneficiarii qui pro suarum promotionum habenda possessione sæpe numero lacrymabiliter tam Basileæ quam in curia Romana conqueri ausi sunt, dicentes amplissimas illis extorsisse pecunias. Denique quomodo non erubescunt mentiri, dicentes ea mente fuisse eum eligendi pastorem, qui verbo & exemplis christianum populum pascere est idoneus, qui elegerunt hominem secularem, quem cognoscebant sine literis, sine quacumque experientia ecclesiastici regiminis. Quas denique vaniloqui & seductores in illo homine cognoverunt virtutes, quam sanctimoniam, quod religionis exemplar, quam sufficientiam juris divini aut humani, ut dignus habitus sit honore & ministerio summi pastoris; qui in cathedra apostolica sedens verbo, doctrina, & exemplo sanctimoniam, & experientia magna regiminis animarum, pascendi dominicum gregem esset idoneus? Ista plane est reformatio, quam fallaces & hypocritæ facturi erant in ecclesiâ. Sed de hoc quoque nimis multa diceremus, quæ præfatam idoli erectionem irrisibilem ac damnatissimam cunctis gentibus demonstrarent; quam nunc ob spem conversionis illius sub silentio præterimus. Hinc manifestum est, quod pro ambitione papatus tam diuturnam protractionem concilii Basilienses quærebant. Nec est verum, quod fingunt, quod si hoc quæsisissent, jamdudum ad depositionem sanctissimi domini nostri processissent. Eo plane ad scandalum hoc dudum non processerunt, licet variis artibus illud attentaverunt; quia christianorum principum, qui illorum depravatas conscientias noverant, animos quibuslibet præcibus & promissionibus usi fuerint, nusquam ab amore unitatis ecclesiæ & sanctissimi domini nostri devotione deflectere potuerunt. Nunc autem occulto Dei iudicio, infascinato principe Sabaudia (qui temporalis commodi & maxime gloriæ principatus papalis gratia, falsas illorum & damnatas opiniones sequi videtur) impietatem scandalosam, quam a multis temporibus conceperant, illum opportuno tempore dato perfecerunt. Quam scititium autem sit primum quod dicunt, omnibus laboribus semper annis, & pericula sustinuisse, & vitam, & bona omnia exposuisse, ut reformatio realem & efficacem sortiretur effectum. Porro in hoc loco convenientissime illos respicit quod Dominus Pharisæis impropert, Matthæi 23. *vobis,*

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

Cobis, hypocritis, qui similes estis sepulchris de-
albatis, quae a foris apparent hominibus specio-
sa; intus vero sunt plena ossibus mortuorum &
omni spurcicia; sic & vos, a foris apparetis
hominibus quidem iusti; intus autem pleni estis
hypocritis & iniquitate. Ibi plane similes ami-
cis Job, per quos, ut habet gloria in c. 2.
haeretici designantur, qui simulantes se infir-
manti ecclesiam compati, dolos deceptionis
parant; speciem humilitatis ostendentes ut
superba faudeant. Profecto si realem refor-
mationem & efficacem Basilienses habuissent
in animo, a seipsis procul dubio illam in-
choassent, scientes, juxta Lactantium de ve-
ra religione & sapientia. quod qui bene pra-
cipiunt nec faciunt, abest ab eis fides, &
soluta praecipia sunt. Debent enim, si qui
resuscandis ceterorum vitis insistant, ipsi esse
mundissimi, sicut saepenumero Basilienses mo-
nestrati sunt per optimos patres & legatos &
alios viros devotos, juxta illud Prophetae:
mundamini qui fertis vasa Domini; ne eis di-
ceretur illud Lucae 4. medice, cura teipsum;
& illud: qui vides in oculo fratris tui festu-
cam, in tuo cur non vides trabem? Lucae 6.
& illud apostoli ad Romanos 1. inexcusabi-
lis es, o homo, qui iudicas; in quibus enim
alios iudicas, teipsum condemnas; eadem enim
facis, quae iudicas. Sed Basilienses nulli bono-
rum hominum exhortationibus realem & ef-
ficacem reformationem morum suorum facere
voluerunt; sed solo in ore reformationem
habentes, similes facti sunt ranis, quae toto
corpore sedentes in luto, solum os extra
habentes, clamores magnos emittunt. Quot
eorum, qui Basilem erant, manifeste concu-
binarii suas a se abiecerant concubinas? quot
habentes beneficia incompatibilia, aut super-
flua, & simoniae impetrata ponentes re-
liquerunt? quot eorum superfluos apparatus
& vanos dimiserunt? quot illic scandalorum
patres suorum excessuum debite corre-
ptionis sublevarunt disciplinam? an non apo-
statae, profugi, de criminibus condemnati,
superioribus suis rebelles, illic tamquam ad
speluncam & receptaculum malefactorum un-
dique confluentes, defensionis iniquitatum
suarum praesidia invenerunt? qui majores
quam ipsi praevicatores & contemptores de-
cretorum suorum sunt. Quis denique probus
vitae, mores, & stultitiam, eorum furorem
ac animos depravatos expertus ab eis non
recessit scandalizatus? Hic quoque liquido
patet quam frivolum sit, quod iustissimo
domino nostro objiciunt, quod executioni
reformationis impedimenta multa praestiterit.
Criminatio certe falsa & excusatio nequam.
Quomodo sanctissimus dominus noster refor-
mationem, & maxime Basiliensium, impe-
divit; qui illos summo desiderio emendatos,
correctos, & reformatos, amare sanctimo-
niam, iustitiam, pacem, & honestatem sem-
per optavit? intelligens reformationis illis nulla
in ecclesia scandala proventura; quae illis non
reformatis, sed obduratis animis in malo
perseverantibus, proxima pertimescebat, di-
cente Domino; non potest arbor bona malos
fructus facere, nec mala arbor bonos, Matt. 7.
Respondeant stulti, qui suam tam frivolis ex-
cusationibus palliant impietatem; cujus un-
quam illorum reformationi sanctissimus domi-
nus noster obviavit. Prohibuit ne quemquam
Concil. General. Tom. XXXI.

A sua peccata desistere, emendare vitam, com-
mutare mores, diligere continentiam, con-
temnere saeculum, & mundi pompam humi-
litate suppressere, refugere fallacias, declina-
re mendacia, simulas tollere, comprimere,
iras, calcare superbiam, humilitatem amare
& dignam superioribus servare reverentiam,
colere Deum, resurgere virtutibus, & con-
versatione sancta antecedentium patrum imi-
tari vestigia? Talibus profecto vera perfecta-
que hominis sit reformatio; aut enim Apo-
stolus ad Romanos 12. nolite conformari huic
saeculo; sed reformamini in novitate sensus ve-
stri; gloria, in mente, cui non dominantur
vicia.

B Sed dicunt Basilienses: non vult sanctissi-
mus dominus noster servare electiones, an-
natas dimittere, & beneficiorum collationes
inferioribus praelatis relinquere. Ista profecto
est reformatio, quam Basilienses tam ardenti
concupiscentia tanto tempore procurant; qui
utinam tanto studio emendationi vitam expur-
gandisque moribus deformibus intendissent;
quanto ad evacuandum jura apostolicae sedis,
ad gloriam illius suppressendam, & ad Ro-
mani pontificis statum extinguendum inar-
descunt. Iste profecto est hamus, cum quo
ad perficiendum impietatem conceptam favo-
res principum & praelatorum piscari moliti
sunt; non advertentes, fallaces homines,
quod in omnibus istis nihil aliud summus
pontifex attentavit vel fecit, quam uti jure
suo, cum, ut scribitur in ca. sacrosancta,
dist. 22. ex auctoritate sancti Anacleti mar-
tyris: apostolica sedes caput & cardo a Do-
mino, & non ab alio, instituta est; & sicut
cardine ostium regitur; sic hujus sanctae apo-
stolicae sedis auctoritate omnes ecclesiae Domino di-
sponente reguntur. Item extrav. de praebend.
lib. 6. ca. licet, dispositio ecclesiarum & o-
mnium beneficiorum mundi ad sedem a-
postolicam noscitur pertinere. Item in
Clement. extrav. ut lite pendente, ca. si
duobus, dicitur quod ad Romani pontificis
auctoritatem ecclesiarum, personatum, di-
gnitatum, aliorumque beneficiorum plena &
libera dispositio ex suae potestatis plenitudi-
ne noscitur pertinere. Sed non obstante quod
Basilienses dicentes sanctissimum dominum
nostrum non servare electiones, & collatio-
nes beneficiorum ordinariis relinquere, & in
parte falsa loquuntur; audiamus quid eis re-
sponderit, & quam sancte, ac iuste sanctissi-
mus dominus noster, qui ad omnem refor-
mationem justam & honestam ita semper pa-
ratus est, & fuit, ut se nemo in ea re ex-
pectanda praecedat: respondit enim primo
ut ita tali discretionis lima decreta sua tem-
perarent & moderarentur, ut jura apostoli-
cae sedis a summo omnium capite Christo
& concessa non laederentur; sicuti per sanctos
patres in conciliis universalibus semper ob-
servatum est. Secundo, quod provideretur
necessitatibus & statui Romani pontificis, ca-
pitis, & principis ecclesiae, sicut naturali &
divino jure, atque pollicitatione solemni in
generalis congregatione facta tenebantur; pro-
viderent etiam dominis cardinalibus, qui
Romano pontifici in universalibus ecclesiae
rebus adstant; & eo maxime tempore quo
per intemperantiam quorundam, ipsis etiam
Basiliensibus procurantibus, denudatus erat
terris

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

terris ecclesiæ & patrimonio sancti Petri. **A** Quis tam deus & excoctatus malitia, ut hanc sanctissimam domini nostri responsum iustam ac humanissimam esse non videat? intelligatque quod hoc non sit fugere reformationem; quemadmodum Basilienses garrunt; sed promovete, & non velle patrum statuta divellere, sed firmare?

Cæterum quam falsum quoque sit, quod ajunt, sua omnia exposuisse pro reformatione fienda, omnibus notum est. Ista dicere possunt sine rubore falsitatis hi, qui magnas pecuniarum summas illos sibi accumulare non noverunt; tum de præsumptis indulgentiis datis per eos sub colore pietatis reductionis Græcorum; tum de decimis & semidecimis in pluribus locis impositis & collectis; tum de spoliis apostolicæ cameræ; tum ex subsidiis præstitis ab æmulis privatas habentibus inimicitias adversus sanctissimum dominum nostrum; tum de sacrilegis præticipis præsumptæ cancellariæ eorum, & similibus, quæ notissima sunt eis, qui mores eorum & praticas quibus in munitionem atque præsidium principatus sui, in demolitionem apostolicæ sedis statusque sanctissimi domini nostri usi sunt, longo tempore cognoverunt. Unde plurimos, qui primo pauperissimi erant, maximas inter eos sibi aggregasse divitias negare possunt.

Patet facta jam apertissime invalida falsaque esse fundamenta, quibus errores suos Basilienses colorare niti sunt, reliquum est jam illos ostendere linguas suas etiam docuisse loqui mendacium circa multa, quæ in tractatu reductionis Græcorum sanctissimo domino nostro impudenter obijciunt. In primis quidem falsum est quod ajunt, quod cum anno 1434. venissent oratores Græcorum Basileam, & tractaretur cum eis, ut anno sequenti imperator Romæorum, & patriarcha Constantinopolitanus cum cæteris ex oriente venirent ad aliquam locum nominandam per concilium; sanctissimus dominus noster interim misit dominum Christophorum Carratorem, nunc episcopum Coronensem, ad Constantinopolim, ut ibidem fieret conventio Latinorum & Græcorum, & non venirent circa mare. Falsa prorsus objectio; notum quippe Græcis & exploratissimum est universis tunc in curia Romana existentibus, quod dominus noster, a principio sui pontificatus pio desiderio unionis Græcorum inflammatus, antequam Basilienses unquam animo Græcorum reductionem conciperent, viam illam intentam prius a felicitis recordationis papa Martino, prædecessore suo, cum Græcis cepit pertractare, videlicet ut legatus aliquis a latere cum aliquibus prælatibus, notabilibus magistris in theologia, & doctoribus in Constantinopolim mitteretur, non quidem ad synodum œcumenicam sive universalem celebrandam; sed, ut quibusdam difficultatibus facile submotis, vias praticaret, quibus celerius faciliusque sancta unio perfici posset. Sed ecce hujusce corrente tractatu non patientes Basilienses tam gloriosum opus studio sanctissimi domini nostri consumari, utque sub colore reductionis Græcorum synodus ipsa extenderetur in longam, celerrime nuntios mittunt Constantinopolim, videlicet episcopum Sedensem & Provincia-

lem fratrum Eremitarum beati Augustini provincie Lombardie, ambos de dominio ducis Mediolanensis, qui variis promissionibus & informationibus tandem inducunt Imperatorem & patriarcham ad mittendum oratores suos Basileam expensis ejusdem synodi. Quibus venientibus Basilienses aliam longe diversam deliberationem concluderunt cum eis, licet præfati oratores habuissent in mandatis ab imperatore & patriarcha nihil concludere cum patribus concilii, nisi prius habito consensu Romani pontificis; quam deliberationem decreto firmantes, oratorem mittunt ad sanctissimum dominum nostrum, qui cum requirere habeant, ut præfatum deliberationem consensu suo approbet & confirmet. Quæ res merito sanctitati sue admirationem intulit & displicentiam. Admirationem quidem, quia de re tam gravi & ardua, quæ major in ecclesia esse non poterat, & tot mensibus agitata, per eos contra honestæ & antiquæ consuetudinis normas nihil ei antea intimatum esset. Non advertentes quod ei, ut supremo pastori totius gregis dominici, de salute christiani populi & reductione oberantium ovium principalis inculceret dispositio. Præterea hoc apud sanctos patres semper observatum legitur, ut si quod unquam ullo tempore pietati christianæ religionis adversum ortum esset, aut quod magni & ardui disponendum urgeret necessitas, & maxime per viam universalis œcumenici concilii, consulebatur in primis apostolica sedes, quæ sicut sacerdotalis mater est dignitatis; ita ecclesiasticæ est magistra rationis, ut ait sanctus Leo papa; & inde consilium, ratio, auctoritas & auxilium expectabatur. Displacuit præterea, & merito, conclusio præfata sanctitati sue, pro eo quod apostolicæ sedi, quæ caput & magistra est omnium ecclesiarum, cui honor a sanctis universalibus synodis, a sanctis patribus, ab imperatoribus, a regibus, ab orbe universo semper est exhibitus; tam parum ab illis patribus deferrebatur. Verum hæc omnia humanissimus pater, dominus noster, prædictæ unionis desiderii flamma succensus, patientissime tolerans, ne optatissimæ rei ruptura sequeretur, ne aliqui putarent ipsum huic rei impedimentum afferre, consensum dedit, omnem viam gratam habens per quam ea res tam sancta, tam necessaria, tam ardenti animo concupita effectum esset habitura.

Secundo, obijciunt sanctissimo domino nostro, quod impedimenta multa præsterit apud Avinionenses & alibi, ne ipsi Basilienses haberent pecunias. Objectio certe vana, ut ipsa gesta publica demonstrant. Nam sanctissimus dominus noster, dato præfato assensu, desiderio unionis Græcorum magis ac magis incensus, cupiens ut hoc tam salubre propositum felicem sortiretur effectum, de venerabilium fratrum suorum sanctæ Romanæ eccl. cardinalium consilio atque assensu misit Basileam reverendissimos totique orbi clarissimos patres dominos cardinales scilicet S. Crucis & S. Petri, apostolicæ sedis legatos, dans eis inter cætera facultatem ea omnia tractandi & agendi, quæ memoratæ unioni quomodolibet profutura viderentur. Institerunt illi pro illorum sapientia & prudentia, ut locus eligeretur pro futuro œcumenico

ANNO
CHRISTI
1445.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

concilio celebrando, qui & gerendis rebus & Græcis & domino nostro esset accommodatus; sicut etiam christianissimus rex Francie per suam solemnem ambasciatam exhortatus fuerat; attendentes quod, ut dicitur Matthæi V. *non propter locum gentem, sed propter gentem locum dominus elegit*; & illud Gregor. in ca. novis, 11. *dist. non enim pro locis ipsi, sed pro rebus loca amanda sunt*. Qui reverendissimi patres, licet omni studio omnique diligentia pro hac sancta & justa petitione laboraverint, offerentes ex parte sanctiss. domini nostri præsidia, subsidia, & indulgentias dare generales, ubi opus esset, crassante tamen quorundam malitia nihil obtinere potuerunt. Nam ubi tempus eligendi locum advenit, tantus fuit in quibusdam privatarum passionum livoris, & ambitionis impulsus, ut magis oriretur divisionis occidentalis ecclesie timor, quam futuræ unionis Latinorum atque Græcorum spes. Electa namque est per nonnullos, quos major pars turbæ popularis in concilio sequuta est, civitas Avenionensis; quam electionem sanctissimus dominus noster, multis justis & rationalibus causis, gratam minimè habere potuit; tum quia civitas illa nec nominata nec comprehensa erat in decreto factò cum Græcis de eligendo loco de œcumenico concilio celebrando; tum quia a Græcis saepenumero apertis protestationibus repudiata; tum quia civitas illa distantia sua ab Italia sanctissimo domino nostro, tam propter invaliditatem corporis, quam propter guerrarum Italiæ pressuram non erat locus accommodus; tum quia illorum cogitatus tendere in malas partes noverat; quæ nunc in oculis universorum detectæ sunt; tum quia multis principibus non usquequaque locus ille erat securus. Quibus consideratis, cum clarissimum foret Avenionenses in hac re frustra exposituros pecunias; quis, nisi mente vacuus, redarguerit sanctissimum dominum nostrum, quod avvisaverit Avenionenses de hoc, ut pius pater; & jusserit, tamquam dominus subditis, ne bona sua exponerent perditioni; & non magis commendaret, qui charitatis & dignitatis suæ adimplevit officium.

Tertio, consequenter obijciunt sanctissimo domino nostro, quod noluerit dare salvum conductum, omnibus aliis principibus dantibus & concedentibus. Obiectio certe frivola; ad quid sanctissimus dominus noster salvum conductum dedisset pro locis ad quæ noverat Græcos protestatos esse numquam venturos?

Quarto, obijciunt sanctissimo domino nostro Basilienses, quod impediverit quod unio fieret Græcorum cum bona pace & cum unionem ecclesie Latinæ. In qua parte Basilienses, quod docuerint linguas suas loqui mendacium, probatur manifeste ex diligentibus factis per dominum nostrum, ut cum pace ecclesie Latinæ unio fieret orientalium: unde idem dominus noster eam ex loci Avenionensis electione, causis superius adnotatis, animadverteret non solum unionem illam desideratissimam, nisi aliter provideretur, non secuturam; veram in ipsa quoque occidentali ecclesia novitates noxias, scandala plurima emerfura; cupiens, sicut ex pastoralis

Concil. General. Tom. XXXI.

officii debito tenebatur, tantis periculis occurrere, de prædictorum fratrum suorum S. Romane ecclesie cardinalium consilio & assensu, destinato ad concilium Basiliense reverendissimo patre domino Tarrantino, per suas literas commisit dominis cardinalibus apostolicæ sedis legatis, videlicet Sancti Petri, & Sanctæ Sabine, atque præfato domino Tarrantino, ut iterum universos exhortarentur patres existentes in concilio, ut vellet ob laudem & reverentiam Dei ac salvatoris nostri Jesu Christi, & per asperionem sui præciosissimi sanguinis, pro pace & felici tantarum rerum continuatione, locum eligere pro hujusmodi transferendo concilio, qui

gratus esset Græcis & suæ sanctitati, atque accessu facilis, rogantes eos, ut, disceptationibus & dissensionibus subductis de medio, ambulantes in rectitudine & in simplicitate cordis jacerent in Domino cogitatus suos, ac de Deo confidentes in suis conciliis charitatis legibus obsequerentur, quæ juxta Apostolum non irritatur, non cogitat malum, non acquirit quæ sua sunt, non gaudet super iniquitate; sed e contra patiens est, benigna est, & his similia; pro affectione sanctitatis suæ, ut cum pace omnia fierent, existentibus in concilio tranquilla proponenda mandavit. Injunxitque præterea legatis ipsis & præsidentibus nihil omittere, per quæ ad optatum tantæ rei effectum pacifice perveniri posset. Sperabat autem sanctitas sua has justissimas petitiones patres in concilio existentes pro eo maxime non negaturos, sed facillime concessuros; cum ex decreto adhesionis expresse constituissent, ac solemniter promisissent, quod nemo ipsorum esset, qui pedes ejus, ut beati Petri, non oscularetur & vicarium Christi non honoraret; quod esset concilii caput, & quod omnes ad eum respicerent, & ei complacerent atque obsequerentur, & quantum cum Deo possent sanctitati suæ servire corarent; offerentes etiam quicquid dici aut cogitari posset pro honore & statu, tam sanctitatis suæ, quam Divorum. Sed Basilienses non emolliti dulcedine tam piæ obsecrationis, nec reverentia tanti patris, nec sacramento pollicitationis factæ, ac dum reverendissimos patres legatos, tam pia, tam sancta, & salutaria postulantes, non exaudierunt; verum etiam ad decretandum civitatis Avenionensis electionem ipso jure nullam, renitentibus etiam apostolicæ sedis legatis, procedere temptarunt. Tentatio plane judicata a gravissimis patribus præsumptuosa nimis & plurimum execranda, velle decretare locum contra decretum concilii, contra jus, contra fidem compactarum cum Græcis, contra publicam protestationem Græcorum, contra apostolicæ sedis dispositionem, contra ipsum desiderium summi pontificis, & apostolicis legatis cum pluribus aliis prelatibus & notabilibus patribus renitentibus; atque ad novam loci alterius electionem procedendum esse decernentibus. Ex qua scandalosa disceptatione formidantes reverendissimi domini legati & alii, qui locum tantæ rei idoneum in decreto comprehensum Græcis & Latinis eligere intendebant, secuturum scilicet periculum, pro pace cesserunt his qui Avenionem eligere contendebant; licet se adventui

H 2

& unio-

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

& unioni Græcorum non satis consulere nec honori ecclesie intelligerent; & constituto Avinionensibus termino ut per totum mensem januarii concilium certificarent de mutuo pecuniarum, & aliis necessariis rebus; & si decurso termino nihil fecissent, de electione alterius loci præfati domini legati patres concilii sollicitarunt; cumque omnino repugnarent, citi satis periculose, qui Avinionem elegerant, aliam dilationem, ut majus scandalum vitarent, concedere decreverunt. Unde approbantibus cunctis & firmantibus, in hanc conclusionem devenit, ut secundo inducie darentur, ea conditione adjuncta, quod si civitas Avinionensis non satisficeret realiter & cum effectu in numerata pecunia de mutuo constituto, intra terminum triginta dierum, & de hoc sacrum concilium & teneretur, esset legitime certificatum infra duodecim dies; post triginta dies immediate sequentes, ex tunc sacrum concilium posset & teneretur ad electionem alterius loci procedere, & sibi & universali ecclesie aliunde providere. Qua dilatione secunda discursa inutiliter, Avinionensibus infra conditum terminum non solventibus; ne opus sanctæ unionis Græcorum impediretur, & ne occidentalis ecclesia in his, quæ promiserat Græcis deficeret, instatibus Græcis ut alius locus eligeretur, facta primo solemnī exhortatione & requisitione per dominos legatos & præfidentes concilii, processum est per eos & alios ex præfatis, & gravissimis ac religiosis patribus plurimos, sanctorem partem ipsius concilii facientes, ad alterius loci electionem, juxta conclusionem superius expressam; quæ concordie omnium patrum ipsius synodi sententia fuerat conclusa; & electa est Florentia, aut Utinum, aut alius locus quivis in Italia in decreto comprehensus, qui galeas & alia necessaria maturius præparasset, prout ex decreto inde confecto plenius demonstratur. Non autem sunt hic prætereunda silentio media pacis & concordie per dominos legatos & præfidentes & patres de eorum parte oblata Basiliensibus, quæ luce clarius attestantur, veraciter ipsos Basilienses, & non sanctissimum dominum nostrum, impedimenta præstitisse ut unio Græcorum cum pace fieret Latino- rum. Obtulerunt autem præfati domini legati, orta tempestate & turbatione super decretatione electionum diversorum locorum, super his verbis formaliter: Primo, in genere sumus contenti quod alia pars possit decretare conclusionem locorum; dummodo taliter fiat, ut unio Græcorum non pereat. Secundo, quod similiter Avinione decretetur & Sabaudia, sed addatur quod si Græci non possint vel nolint venire ad Avinionem vel Sabaudiam; tunc alius locus intelligatur electus ad quem velint venire. Tertio, ne propter istam objectionem Avinionenses retrahantur a solvendo, fiat sic, quod ille locus ex nunc subrogandus solvat totum quod restat solvendum; & sic ambasciatores ibant & laborabant pro Avinione & Sabaudia cum pecuniis alienis. Quarto, quod vadant galeas ipsorum & nostræ; sed suæ vadant plus, & si possunt obtinere Avinionem vel Sabaudiam, bene est; & nostræ revertantur vacuæ; si autem sum galeæ non pos-

sunt adducere Græcos, tunc nostræ adducant: ne tantum bonum perdat. Quinto, ad tollendam istam discordiam plura loca nominentur Græcis, & detur electio ipsis Græcis, cum hoc quod Avinionenses non habeant amplius exburfare quam exburfaverint. Sexto, quod cum istis ambasciatoribus qui missi sunt, addantur aliqui alii, & committatur ipsis quod omnem diligentiam faciant pro Avinione & Sabaudia; sed quod nullatenus revertantur sine Græcis, nec remaneant, propter locum aut portum, & multa similia oblata sunt; & finaliter dixerunt sic in forma domini legati, ut publica testantur instrumenta: *Contenti sumus de omni via imaginabili ad honorem alterius partis; dummodo negotium Græcorum non pereat; cum hoc quod quacunque via de prædictis acceptaretur, provideri debeat indemnitati Avinionensium; taliter quod ea quæ exposuerunt, integraliter recuperent.* Sed pars alia nullam viam acceptavit etiam oblata per aliquos ex suis; sed semper stare voluit in Avinione; de quo certe dolendum est, quod tanta illorum hominum ad Avinionem habita est consideratio, & non ad honorem Dei, ad pacem & unitatem ecclesie, & bonum publicum christianorum. Ubi plane quilibet etiam parvulus intelligere potest quod factum Græcorum non querebatur ab illis propter unionem Græcorum & salutem animarum; quoniam si Græcorum salutem veraciter sitivissent, non certassent procul dubio de isto vel de illo loco, sed ubi melius fieri potuisset: cum ut allegatum ex Gregorio, *non pro locis res, sed pro rebus loca amanda sunt.* Ubi maxime stupendum est, quam cito de illorum hominum memoria exciderunt verba, quæ in decreto suo cum Græcis ad aures totius orbis destinantur; ajunt enim: *quid utilius ac fructuosius ab exordio nascentis ecclesie populus christianus unquam vidit vel audivit, quam quod tam diuurnum ac perniciosum schisma penitus extirpetur? Quid igitur pro tam piis & salutaribus rebus per christifideles tentandum, faciendum, & curandum esset; quis catholicus pro tanto nominis christiani & fidei orthodoxa incremento non modo caducam hujus mundi substantiam, sed & corpus & animam exponere non deberet; nec expectare ut propter locum dumtaxat tantum bonum negligatur? Hæc sunt verba illorum hominum. Intelligunt jam christiani si Basilienses docuerint opere quod prædicaverunt. Quis non videat verba illa facta fuisse, non de veræ charitatis fonte, sed hyppocrisis emanata? Quorum Basiliensium execrandam obstinationem & diabolicam perfidiam animadvertentes præfati domini legati, protestati sunt coram Deo & omnibus sanctis, quod per eos non stabat quin bona concordia fieret; sed propter illos qui rationabiles vias concordie recipere vel admittere volebant; & quod mala, & scandala, & pericula gravia, quæ ex hac discordia imminerent, illis coram divino judicio imputarentur, quoniam ipsi coacti essent jus suum tueri, & defendere, & pro defensione sua congruis remediis providere: cum nihil aliud coram Deo in his negotiis intenderent, quam dare omnem possibilem diligentiam, quod ecclesia non reprehendatur de violatione promissorum, & tractatus unionis Græcorum cum*

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

vitu-

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

vituperis ecclesiam Latinam non perperat, de quibus omnibus requisiti sunt notarii. Græcorum autem oratores, qui diebus illis Basilem commorantes, animos patrum concilii tanta varietate cœcatos intellexerant, electionem de Avinione rationibus super nominatis repudiantibus, electionem factam per dominos legatos & pios patres eos sequentes, habentes gratissimam, & legitimam, profecti sunt ad sanctissimum dominum nostrum una cum oratoribus præfatorum reverendissimorum reverendorumque patrum, qui auctoritate concilii in hac re ad eos, sicut in superioribus dictum est, devoluta veram synodum constituebant: qui multa precum instantia sanctitatem ejus exorati sunt, ut præfatum electionis decretum de Florentia aut Utino, aut de quovis alio loco in Italia, qui necessaria pro Græcis maturius præparasset, admittere & confirmare dignaretur. Quæ omnia sanctissimus dominus noster attentius considerans, conspiciensque rem eo devenisse, ut præfatos oratores necessario exaudire cogeretur; nec superare modum alium prosequendi operis tam pii, & servandi honoris ecclesie Latine de consilio & assensu dominorum cardinalium, electionem prædictam in generali consistorio admisit & confirmavit; ac deinde pro ipsius felici executione, providentissimus pater dedit operam non sine magnis laboribus & expensis; ut cum præfatis oratoribus quatuor galeæ & alia mitterentur, quæ pro ipsorum Græcorum adventu erant necessaria. Hæc autem ubi didicerit qui in Basilea Avinionem prætulerant, pro inordinatis quibus agitabantur affectibus turbati, vehementique commoti furore, multa ad perturbandum prædicta imaginati sunt; inter quæ, quod plus cæteris omnibus habet admirationis, præsumptionis, & sceleris, ausi sunt contra rationem, contra justitiam, contra dispositionem Dei, contra reverentiam sanctorum canonum, contra statuta Spiritus Sancti, adversus sanctæ antiquitatis exempla, adversus summum pontificem universalis ecclesie caput, Christi indubitatum vicarium, consistere monitorium quoddam, plenum convitiis, blasphemis, & detractionibus; licet, ut non fieret, præfati domini legati multique alii venerandissimi patres, & regum & principum oratores variis modis obstitissent; clamantes ex illo multa scandala in ecclesia profectura. Quos cum sanctissimus dominus noster omnino in scissuram universalis ecclesie furere animadverteret, publica necessitate cogente, de dominorum cardinalium consilio & assensu, pluribus aliis prælatis & doctissimis patribus id ipsum consulentibus & approbantibus, auctoritate sibi à Christo data concilium transiit in Ferrariam, civitatem omnibus liberam & securam, in decreto comprehensam, Græcis gratam, rebusque gerendis accommodatissimam; & deinde perurgente peste transiit in civitatem Florentiam. Basilienses vero, insania vechi, prædictum monitorium festinant non modo destinare ad omnes principes partium occidentali-um, ut eorum animos a devotione averterent sanctissimi domini nostri; sed quod magis lacrimabile est, in Constantinopolim mittunt, ut orientales viso hujuscemodi libello famoso, futurum in ecclesia nostra su-

spiciantur schisma, & ab adventu ad partes Latinorum se retraherent. Porro domini Græci qui Basiliensium corruptos & depravatos animos noverant atque mendaces, vilipendentes præfatum monitorium, tanquam insaniam quamdam & stultitiam, prosequuti sunt iter tractatus, celitus inspirante, unionis. Quibus venientibus ad sanctissimum dominum nostrum, verum & indubitatum caput universalis ecclesie, vera & indubitata celebrata extitit œcumenica synodus; quidquid hæretici Basilienses mentiantur; in qua, omnipotentis Dei clementia operante, unio facta est. Quibus omnibus consideratis, clarissimum est Basilienses mentitos esse, dicentes, sanctissimum dominum nostrum impedimenta præstitisse ne unio Græcorum fieret cum pace Latinorum, qui omnem curam & diligentiam dedit, ut cum pace omnium tractatus pacis & unionis concluderetur Græcorum.

Objiciunt quinto loco, sanctissimo domino nostro Basilienses, quod impedimenta præstitit ne Græci venirent ad eos; dicunt enim quod sancta synodus omnem possibilitatem pro Græcorum conductione impendit, mittens oratores suos & galeas Constantinopolim ut Græcos adducerent, obrulitque ipsis Græcis per suos oratores compleri omnia, quæ eis promissa fuerant, si advenire voluissent; nec in aliquo defecit ipsa sancta synodus, sperans semper ipsos Græcos venire debere ad locum nominatum per eandem synodum, sicut cum eis conventum erat. Neque dubium esse debet, inquit, cuoque christiano, quod si juvare voluisset sanctissimus dominus noster, sicut restitit & impedivit, fuissent adducti. Obiectio plane tot quasi mendaciis composita, quot ex partibus constat: quomodo non sunt veriti dicere omnem eos possibilitatem impendisse pro utilitate Græcorum, qui ita pertinacissimis animis laborarunt, ut si Græci non valerent aut nolent ad loca per ipsos Basilienses electa venire, ab adventu ad Latinas partes retraherent omnino? Quomodo omnem possibilitatem impenderunt pro conductione Græcorum, qui nec preces eorum, nec Romani pontificis, nec dominorum cardinalium & præfidentium concilii devotissime supplicantium, ut locus eligeretur Græcis gratus, & presentie sanctitatis domini nostri accommodus, audire voluerint? Quomodo falsa loqui tam aperte non sunt veriti, qui vias possibiles, rationabiles, & justissimas oblatas eis, de quibus parum ante commemoratum est, ut cum pace totius ecclesie Græci adducerentur, tam impudenter respuerunt? Præterea quod falsum sit, quod ajunt, oratores cum galeis misisse Constantinopolim ut Græcos adducerent, nec in aliquo defecisse quod promiserant, manifestum est; quia nec galeas sufficientes, nec trecentos balistarios, de quibus pollicitum fuerat in decreto conventionali, miserunt. Qualiter autem defecerunt Basilienses Græcis in erectione loci, superius plenissime dictum est. Ceterum præterquam frivolum sit, quod semper se sperasse dicunt, Græcos venire debere ad locum nominatum per eos; spes certe vana & frivola; qua enim ratione sperabant illos debere venire ad loca electa per eos, qui loca

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

loca elegerant contra mentem Græcorum, quos protestatos noverant coram tota synodo numquam ad illa loca accessuros, utpote que in decreto conventionali nec nominata nec comprehensa erant? Quomodo præterea sperabant illos venire, quos sciebant electionem factam per dominos legatos & alios patres eos sequentes de locis in decreto comprehensis acceptasse, requivisseque sanctissimum dominum nostrum illam eis confirmari? Demum quod apertissime mentiantur Basilienses dicentes sanctissimum dominum nostrum resistisse & impedivisse ne Græci adducerentur per oratores illorum; patet manifeste non modo ex superioribus, sed etiam ex his quæ in Constantinopolim veraciter gesta sunt. Cum enim Basiliensium oratores pro mense octobris venissent in Constantinopolim, omni studio curarunt, promissionibus, & minis impedire adventum Græcorum, si cum eis venire nollent; comminantes quod omnes principes Latini, quorum habebant salvos conductus & literas, amodo illis essent adversarii, si non venirent in Basileam, aut Sabaudiam, aut in Avinionem, & per portum Avinionis propinquiorem; nec ab ipsis unquam haberent subsidium; immo toto posse impedirent ne sibi daretur œcumenicum concilium. Si vero cum illis venire vellent, promittebant illis magnam armatam contra Turcos, pollicitantes concilium daturum cruciatam omnibus arma contra Turcos sumentibus. Multis & aliis variis sed vanis argumentationibus illos ad hoc inducere conati sunt. Oratores vero sanctissimi domini nostri & patrum, apud quos in hac re auctoritas synodi residebat, non illo furore usi sunt; sed spiritu charitatis, & mansuetudinis ponentes in optione dominorum Græcorum, sicut in mandatis acceperant, tam a sanctissimo domino nostro quam a legatis & præsentibus concilii, ut dummodo venirent ad locum ecclesie Latine, eligerent quas galcas, quem portum, quem locum vellent; unde capitulum unum instructionum daturum oratoribus sanctissimi domini nostri & patrum supradictorum misit in Constantinopolim est formaliter quod sequitur: *si forsitan galca ex Nisia cum oratoribus qui modo sunt in Avinione prævenirent vos in Constantinopolim, vel occurrerint, permittatis ipsos agere cum Græcis & in nullo eis impeditis: & si possint efficere ut Græci veniant ad loca per ipsos nominata, habete patientiam, in nullo resistentes, ut omnes intelligant non vos esse ad impediendum missos; ac nos procedere in hoc negotio sancta & recta intentione, sicuti certe est; nihil enim aliud quæsimus, nec quarimus, nisi ut hoc sanctum opus non pereat, præsertim cum opprobriis ecclesie nostræ. Si vero illud nequeant obtinere, tunc, ne sancta unio impediatur nec etiam concilium videatur deficere in promissis, prosequamini electionem nostram, & omni diligentia satagite conducere vobiscum Græcos; quoniam verisimiliter sperandum est, si conveniamus invicem in concilio œcumenico, sequi debere unionem. Si vero, ut prædictum est, ipsi oratores Basiliensium concurrant vobiscum in Constantinopolim, abstinete a jurgis, contumeliis & contentione; sed cum omni modestia, patientia & mansuetudine injunctam vobis legationem exequamini in nomine Salvatoris nostri*

Jesu Christi, qui vos feliciter conducat. Hæc ibi. Quæ omnia oratores sanctissimi domini nostri, tamquam pacis angeli, impleverunt. Sed studiamus ad aperiendam hypocrisim & impudentiam Basiliensium, quid dominus imperator Romanorum fecerit. Advocavit ad se oratores Basiliensium, & benignissimis exhortationibus, pro ejus prudentia, allocutus est, eos ad pacem & concordiam ad charitatem inducens, dicens se velle venire cum illis ad Venetias vel ad portum aliquem Italie, quem facilitate transitus, propinquitate, & securitate commodiorem noverat; & ibi tractare de loco concordie, ut cum pace omnium utriusque ecclesie unio feliciter copularetur. Basilienses vero, sicut homines qui non pacem, non charitatem, non zelum salutis animarum, sed more basilici venenum impietatis & malignitatis ventre conceperant; hæc tam salubria pacis & amoris hortamenta spreverunt. Quorum animos cum dominus imperator ab omni via pacis alienatos animadverteret, non parum admiratus & scandalizatus, quia intuebatur illos non unitatem querere, sed aliquid aliud finitum in ecclesia, sub specie pietatis, dimisit illos. Illi vero, quasi furentes, alta & ampullosa verba comminationum & protestationum fulminantes, recesserunt. Imperator vero & patriarcha aliique domini Græci, cognoscens eisdem, pietatem, veritatem, & sancte intentionis rectitudinem, quem sanctissimus dominus noster in hoc opere semper haberat, galeas oratorum sanctitatis sue & patrum, qui veram synodum representabant, ascenderunt. Quibus venientibus, Sancto Spiritu operante, unio facta est, sicut dictum est. Intelligunt jam universi christiani, qui pacis semitas rimari noverunt, quam apertissime damnatissimi Basilienses linguas suas docuerint loqui mendacium, objicientes sanctissimo domino nostro pacis impedimenta & scandala, quæ ipsi orbis scandalizatores & divisores ecclesie manifestum est perpetrasse.

Ad illud vero quod Basilienses inique & Dimpie obsciunt sanctissimo domino nostro, quod Græcorum unioni tanta cura tamque ardenti studio intenderit, ut vel in papatu se perpetuaret, aut reformationem ecclesie impediret; vel in suis sustineretur criminibus; superfluum est aliquid respondere. Notissimum quippe est omnibus istos linguam suam docuisse mendacium loqui, qui noverunt sanctissimum dominum nostrum in minoribus etiam constitutum, antea quam de papatu ejus esset hominum cogitatus, divisionem orientalis & occidentalis ecclesie ægre ac molestissime ferentem, præfata, utpote cælesti desiderio succensum, multa diligentia instituisse in concilio Constantiensi primum; etiam apud sælicis recordationis Martini papam prædecessorem suum. Ceterum nota est horum hominum malitia universis, qui noverunt ardentem animum & mentis alacritatem, quibus sanctissimus dominus noster rem hanc suscepit, & sollicitudines piis quibus prosecutus est in principio creationis sue, antequam Sathanas sibi hostes aliquos suscitaret.

Sed demum Basilienses obsciunt: quid prodest domino Eugenio cæteros ad fidem convertere; si ipse in schismate & heresi perman-

ANNO
CHRISTI
1446.
1441.

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

Locus
habitus.

manere vellet? Si ceteros vellet unire & le-
ab ecclesia catholica separare? *Obiectio* plane
miseri de felicitate laborum & piorum stu-
diorum sanctissimi domini nostri tabescentes,
nebulis ferulentæ detractionis obcurare cla-
rissima omnique futuro sæculo celeberrima
illius opera molluntur, & amplissima sancti-
tatis illius merita parvi facere; ajunt enim
mentientes illum in schismate & hæresi per-
manere, qui nondum schismatici & hæretici
sed, schismatum duces & totius divisionis au-
ctores cæca & obstinata dementia fide & unita-
te universalis ecclesiæ separati sunt. Stultam
proinde objectionem illam dicimus, quoniam
non nisi sensu vacuus verba talia proferret.
Arbitrantur amentes & perfidi homines, ut
quisquam in schismate & hæresi permaneat,
& fidem communionemque ejus suscipientes
ad Christi fidem convaluisse dicatur & ad u-
nitatem universalis ecclesiæ conduxisset; non
intelligentes, ignorantissimi homines, quod
juxta apostolum ad Cor. VI. *non est conven-
tio Christi ad Belial*. Cum ergo Græci in una
fide & charitate cum sanctissimo domino no-
stro Eugenio & apostolica sede universaque
ejus sancta synodo Florentiæ convenientes
omnipotentis Dei efficiente clementia, fidem
& unitatem universalis ecclesiæ susceperint;
quid miseri & vaniloqui schismatici & hæ-
retici Basilienses tot stultitias garrunt? De
quibus jam aperte demonstratum est propriis-
sime verificatum esse verbum prophætæ, quod
in exordio hujus responsionis ad sacrilegam
illorum inveclivam pro themate sumpimus,
videlicet quod *docuerunt linguam suam loqui
mendacium, & ut iniquo agerent laborarunt*.
Et recte propheta illos laborasse dicit, quia
cum Basilienses facile habere potuerint iter
rectum, Græcorum exemplo obedientiam &
doctrinam suscipiendo apostolica sedis & san-
ctissimi domini nostri Eugenii, devios se-
quuntur anfractus, planum deserunt, ut in
tenebris cæci ac debiles jaceant. Mirum
profecto negotium Basilienses fugiunt, &
Græci & Armoeni sequuntur; proximi de-
relinquunt fidem, derelinquunt ecclesiam; &
alienigeni complectuntur. Sola Basiliensis
congregatio obcæcata tenebris sanctissimum
dominum nostrum Eugenium, fidem catho-
licam non cognoscit, quem omnes reges &
principes Christiani, uno excepto, quem er-
roribus suis infascinatam in apostaticum eve-
xit, ut patrem omnium christianorum caput
& pastorem venerantur & colunt. Ubi non
patrum considerandum est, quanta fuerit &
sit illorum hominum perfidorum Basiliensium
cordibus duritia, quos nec scripturarum, &
sanctorum patrum auctoritas, & unitatis ec-
clesiæ amor, nec animarum zelus, nec pro-

prii honoris respectus, nec Græcorum suppli-
centium & protestantium clamores, nec La-
tinorum regum & principum preces & huma-
nitas, nec mansuetudo paterna sanctiss. dom.
nostri Eugenii ab impietate concepta potuerint
revocare: ut merito illos magis perfidiam quam
fidei gratia quisquam arbitretur convenisse.
Animadvertunt jam luce clarius universi, qui
christiano nomine gloriantur, quam juste,
quam sancte congregatio perfida Basiliensium,
utpote quæ in everisionem fidei & unitatis ec-
clesiæ agitata est, tamquam schismatica & hæ-
retica a sanctiss. dom. nostro Eugenio & uni-
versali ecclesiæ condemnata sit & reprobata;
quam rationabiliter idem sanctiss. dom. no-
ster exhortatus fuerit cunctos christianos po-
pulos illorum tamquam putridorum membro-
rum & scabiosarum ovium consortia vitare, ne
contagione pestifera plurimos perderent. Con-
tra quos, nisi a pravitate concepta sensus suos
in brevi correxerint; opus erit per catholicos
principes, qui ecclesiam Dei susciperent, ut
ex veteri instituto solitum est contra inimicos
fidei catholice & adversarios pacis & unitatis
ecclesiæ, finaliter provideri. Verum ne eccle-
sia sancta tantis perturbationibus, superba il-
lorum elatione vexetur, orandus est omni-
potens Deus qui vult omnes homines salvos fieri
& neminem vult perire, ut Basilienses erro-
rum tenebris caligantes ita dignetur lumine
claritatis suæ respicere, ut hæretica pravitate
deposita, ad veritatem catholice fidei, &
universalis ecclesiæ cito redeant unitatem. Nos
vero supersedentes respondere multis aliis va-
niloquis sermonibus ipsorum Basiliensium, &
brevitatis gratia, & quia ad illos intendere non
sit opus, finem presentis responsionis facien-
tes, hortamur & obsecramus pro nostre parvi-
tatis zelo sanctiss. dom. nostrum Eugenium
papam IV. universalis ecclesiæ indubitatum
pastorem, & reverendissimos dominos sancte
Rom. ecclesiæ cardinales, ceterosque pios ec-
clesiæ patres in hac universali synodo Floren-
tina in christi nomine congregatos, talem le-
gem celebrandis in futurum conciliis genera-
libus, de modo, de ordine, de tempore, de
persona, de mensura potestatis imponere; ut
quæ in salutem reipublicæ sunt instituta non
vergant quorundam perfidorum hominum te-
meritate in illius interitum & ruinam; sicut
de Basiliensi synodo heu! experitur universa
ecclesiæ; quod ipse præstare dignetur Jesus
Christus caput ecclesiæ & salvator corporis
ejus qui est in sæcula benedictus. Amen.

*Ista responsio fuit composita per dominum
Joannem de Tarrecremata presbyterum cardi-
nalem Sancti Sixti, dum esset Biturris aju-
dum illustrissimum regem Francia sanctissimi
domini nostri Eugenii papa IV.*

ANNO
CHRISTI
1446.
1447.

A D

Summam hæc esse legationis Joannis Dukcipatris Romam a Juliano Cardinali legato missi habente anno
1447. vix ambigo.

ANNO
CHRISTI
1446.
1451.

AD CONCILIUM BASILEENSE
APPENDIX II.

ANNO
CHRISTI
1446.
1451.

IN alteram hanc Concilii Basileensis appendicem ea me collecturum spondendi documenta, qua de Medicatis codicibus accepta ex Cl. Viro Laurentio Mehus expectabam. Fidem nunc meam libero, ea tradens qua a viro beneficentissimo accepi, cum tamen horum nonnulla acta, pro causa Basileensi apud Anglos contineant, his adjungenda censui ea qua de causa illa dedit novissimus Anglicanorum conciliorum Collector, quo simul omnibus collatis alia ex aliis illustrantur, atque exponantur.

EA, QUÆ PER AMBASIATOREM
CONCILII

Sunt ad partem proposita coram sanctissimo domino nostro summo pontifice, & sacro collegio dominorum cardinalium.

Ex Cod.
Chart. Me-
dico-Lauren-
tiano.

Primo quum in prædicto concilio agendum sit principaliter de hæresum extirpatione, pullulentque (proh dolor) tam Hussitarum hæreses, quam superstitiones, & inventiones aliæ in diversis partibus christianitatis, ut omnino nudetur populus christianus, ab omni labe, & immunditia hæresis.

Supplicavit beatitudini suæ, quatenus scribat universis prælatis, & inquisitoribus hæreticæ pravitate, ut si aliquod talium pululet in populis sibi subditis, veniant ad concilium bene informati; & per Beatitudinem suam, & concilium adhibeatur optimum remedium.

Item quia in confutatione, condemnatione, & extirpatione hæresum maxime opus est virorum sapientum, & doctorum, videtur expediens, quatenus præfatus dominus noster scribat universitatibus, ut mittant solemnes magistros & doctos ad hoc sacrum concilium.

Item quum in præsentis sacro Concilio agendum sit secundo loco, & principaliter de pacificatione regum, & principum totius Christianitatis, videtur expediens, quatenus dominus noster scribat regibus & principibus, ac universis in guerris constitutis, hortando eosdem, & ipsi apostolica auctoritate mandando, ut vel veniant, vel sufficientes mittant, compromittendo in beatitudine sua ad dictum concilium: & quod ex nunc abstineant a quævis, treguas inter se in eundo, quousque per beatitudinem suam & concilium fuerit inter eos pax procreata.

Item quia in concilio Senensi plura fuerunt proposita, & concessa fuisse dicuntur per Dominum nostrum Martinum Jazis in præjudicium fidelium, & fortasse fidei, supplicavit beatitudini suæ, quatenus diligentem investigationem faciat fieri sive in registris, sive aliter, de hujusmodi concessis, & similiter de illis, quæ idem dominus noster Martinus concessit universalis principibus, & aliis in præjudicium ecclesiasticæ libertatis, ut adhibeatur optimum remedium.

Item supplicavit beatitudini suæ, quatenus placeat committere domino legato facultatem eligendi aliquos primarios, qui durante tempore concilii possint absolvere omnes, qui fuerunt in loco concilii cum potestate ministrorum primariorum.

Item supplicavit, quod beatitudo sua scribat ducibus Burgundiæ; & Austriæ, præcipiendo districtè eidem quatenus teneant pa-

Acem in confinibus Basilem, ita quod nullominus impediatur venientes ad concilium, aut ab ipso recedentes, sub penis, & censuris.

Item quod dominus noster committat domino legato de exigendis quibusdam peniis de diocesi &c. expendendis pro necessitate concilii.

Item dare potestatem domino legato concedendi indulgentias pro iis qui oraverint, & laboraverint pro felici executione concilii.

Item ad tollendam omnem dubitationem quæ posset, licet frivole, oriri, & ad ostendam perfectam voluntatem domini nostri moderni super celebratione Concilii, quod sui beatitas dignetur per literas patentes ratificare legationem domini legati cum omnibus facultatibus concessis per Martinum, exprimendo specialiter etiam super commissione, & facultate præsidendi in concilio, sub ea forma, & tenore prout in literis continetur, quas vult habere specialiter pro expressis, & insertis, ratificando omnia gesta hæcenus in concilio per legatum, vel deputatos ab eodem.

Item dignetur sua beatitas conferre dicto domino legato facultatem conferendi beneficia vacantia vel vacatura per cessum, vel decessum personarum, quæ ad præfatum concilium venerunt, vel in antea venturæ sunt, aut ab eodem recedant, seu in loco dicti concilii diem suum terminabunt extremum.

Item quod stantes in concilio non possint trahi in jus ad quamcumque curiam ecclesiasticam, vel sæcularem etiam Romanam, quum hoc sit de jure communi, quod laborantes, & absentes causa Reipublicæ habent jus revocandi domum.

Item quum consuetum fuerit ad concilia generalia vocare Græcos, ne videantur sperni, supplicabit beatitati suæ, ut dignetur scribere, & intimare imperatori Græcorum hujusmodi celebrationem concilii generalis, & incitare, atque invitare ipsum ut mittat ad ipsum concilium solemniter pro unione tractanda.

Item quod scribat regi Poloniæ, & magno duci Ruthaniæ, quatenus laborent de reducendis Ruthenis, qui sunt sub dominio ipsorum, & quod mittant ad concilium & ipsi similiter.

Prædictas supplicationes una cum principali coram præfato domino nostro petita, quam humillime supplicat dictus ambasciator per prædictum sanctissimum dominum nostrum executioni quantocius demandari ad honorem Dei, exaltationem & augmentationem fidei orthodoxæ, ad obviandum inconvenientibus, & scandalis, quæ præsto sunt oriri, nisi Dominus averterit, si aliqua novitas in præjudicium, & auctoritatem concilii forsan introduceretur; quod abest &c.

SUM-

ANNO
CHRISTI
1446.

SUMMONITIO ARCHIEPISC. CANT.

Et suffraganeorum ejus, ad concilium Basileense.

Errat apud
Wilk. t. III.
pag. 518 Ex
reg. Lacey
Exon A fol.
95.

Henicricus venerabili fratri nostro domino Roberto, Dei gratia London. episcopo, ipsove in remotis agente, ejus vicario in spiritualibus generali, salutem in auctorem salutis. Literas reverendissimi in Christo patris & domini, dom. Juliani misericordie divinae S. Romanae ecclesiae S. Angeli diaconi cardinalis, in Germania apostolicae sedis legati, praesidentisque in generali concilio Basileensi, nuper recepimus, tenorem qui sequitur continentes.

Julianus misericordie divinae S. Rom. eccl. S. Angeli diaconus cardinalis, in Germania Apostolicae sedis legatus, praesidentisque in generali concilio Basiliensi, praelatique & ceteri in eodem concilio existentes, reverendis in Christo patribus domino archiepisc. Cant. & ejus suffraganeis, salutem in Domino. In ecclesia Dei ad hoc sacra generalia concilia instituta sunt, ut fidei unitas, animorum concordia, & puritas vitae inter christianos ubique debito ordine conserventur. Sed cum haec omnia per haereses, bella, & vitiorum illecebras turbari & impediti contingat, necessarium maxime est ut in sacris conciliis hiis tollendis summa cum diligentia provideatur; & quum diebus nostris, proh dolor! supra modum haereses & errores, bella, odia, & contentiones, morum ac vitae dissolutio, & divinorum praecceptorum transgressio totam undique eccl. vexant ac deformant, & quasi morbus contagiosus in dies magis augentur; ideo summa ope omnes Christi fideles eniti debent, ut tot ac tanta mala de medio ecclesiae extirpentur. Profecto si undique christianam religionem consideremus, ita ipsam multis modis contaminatam reperimus, ut in ea nec decor, nec spes esse videatur. Quae enim regio est, in qua vel haereses aut bella non vigeant? Quis autem locus aut patria, ubi plurima, quibus offenditur & irritatur Deus, quotidie non perpetrantur? Quin saepe aut paucae personae sunt quae ea nitentur vitae puritate, qua decet. Jam igitur ipsa ecclesia tot procellis undique commota est, & a fundamentis pene concussa, ut ruinam minari videatur, nisi divina misericordia ad nos oculos sum pietatis convertat. Quod ut facere dignetur, nos, quorum pro sacerdotali officio maxime interest, lingua & vita, prout oportet, Redemptorem nostrum quotidie interpellare debemus, & quantum sua gratia nobis concesserit, totis viribus laborare, ut adversus tot pestiferos morbos congrua remedia adhibeantur. Quicumque tot ac tantis calamitatibus ecclesiae non compatitur, & quantum in se est, re ipsa non succurrerit, falsum quidem se indicat christianum. Nam quomodo verus filius ille dicendus est, qui si videat patrem in mortis discrimine positum, & eum liberare possit, id negligat? Dignus profecto hic esse videtur, ut non solum hereditate paterna sed etiam vita, quam a patre consecutus est, privari debeat. Hoc certe divina justitia timendum est, ne merito faciat & nobis, si

Concil. General. Tom. XXXI.

matrem nostram ecclesiam, quam Dominus Jesus Christus sanguine suo in cruce propitius, languentem innumeris iniquitatibus, & quasi in extremo laborantem adjuvare, utcumque possumus, dissimulemus; nisi conversi fueritis, gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis. Ante igitur quam gladius ictum faciat, & sagitta missa sit, & vulnera infligantur, paremus ex adverso scutum, muniamus nos clypeo, tucamur nos armis. Sed quis contra gladium domini clypeum, scutum, aut arma satis idonea inveniet? Invenientur certe & repente, si volumus; & idem ipse qui gladium vibrat, arcum tendit, & pro sua usitata clementia haec omnia ministrabit nobis. Arma autem nostra, clypeus, & scutum erunt & sancta opera, ac vita correctae & emendatae: convertamur ad ipsum, & ipse convertetur ad nos. Qui noster fuisse severissimus iudex, fiet statim piissimus advocatus. Scit ultro misereri, si, ut decet, verbis & opere veniam postulemus. Pro hac ergo venia a redemptore nostro precibus & operibus impetranda, hoc sacrosanctum Basiliense concilium, auctoritate apostolica, in spiritu sancto modo congregatum est. Huc merito omnis christianae religionis status confluere debet, ac cum omni diligentia laborare, ut tot monstris haereseum, bellorum, ac vitiorum tandem cum gratia Dei finis imponatur. Propterea, ut unanimi consensu per universos universali ecclesiae salubriter provideatur, decrevit haec sancta synodus non expectare, ut majores populi christiani cujuscumque status huc se conferant, sed ipsos in tanta totius christianitatis necessitate pro consilio & auxilio ad fidei catholicae defensionem, ad pacem, ac concordiam in populo christiano componendam, ad vitae ac morum cujuslibet status reformationem, ac divinorum praecceptorum observantiam, opportune & importune interpellare. Domum sanctae matris ecclesiae, in qua nos habitamus & vivimus, vehemens flamma dignis jam undique incipit devorare; si christiani sumus, si catholici sumus, si cara nobis est propriae salutis, non pigrescamus amplius, afferamus aquam, extinguamus ignem, accurramus omnes, magni & parvi; nemo se excuset, quia nulla, ubi de vita agitur, justa est excusatio; quilibet ferat opem clamando, etiam si non possit aliter. Quapropter vestras paternitates hortamur & obsecramus in Domino nostro Jesu Christo, ac pro nostra auctoritate monemus, requirimus in vim a quolibet vestrum in sui consecratione praestiti juramenti, & in virtute sanctae obedientiae, & sub poena excommunicationis districte praecipiendo mandamus, quatenus quamprimum commode poteritis, vos ad hoc sacratissimum concilium pro universali dono omnium Christi fidelium accedere debeatis. Quod si forsitan corporale impedimentum ab iteratione vos merito excuset, volumus, ut quilibet vestrum quosdam viros, moribus & literatura ornatos, de omni statu vestrarum ecclesiarum instructos, loco vestri cum pleno mandato destinetis; idem ut praelati omnes, exempti & non exempti, in vestris dioec. constituti, capitulaque ecclesiarum vestrarum cathedralium, quae solita sunt ad

ANNO
CHRISTI
1446.

con-

ANNO
CHRISTI
1446.

concilio convocari, faciant, nostra ex parte
requiratis & moneatis. Vos autem si ve
bis mittendos efficaciter admonemus, ne hoc
pompose cum multa familia, sed cum ea
moderatione & honestate, quam viros exem
plares decet, accedatis. Volumus etiam, ut
has literas sine mora vos, venerabilis domi
ne archiepiscopi, vestris suffraganeis, & aliis
vestre dioc. prelati, exemptis & non exem
ptis, capitulo vestre metropolitane ecclesie;
vos autem, domini suffraganei, vestrarum
ecclesiarum capitulis & vestrarum dioc. pre
latis, exemptis & non exemptis, insinuare
curatis, eosque ad concilium nostrum auctori
tate requirere, monere, mandatis urgere,
modo & forma premissis. Dat. Basileæ die
20. Septemb. anno Dom. MCCCXXXI. In
dict. IX. pontific. sanctissimi in Christo patris
ac dom. Eugenii, div. prov. papa quarti,
anno primo.

Nos igitur volentes in premissis exequi
quod est nostrum, vestre fraternitati com
mittimus & mandamus, quatenus omnes &
singulos confratres & coepiscopos nostros,
ecclesie nostre Cantuar. suffraganeos, infra
provinciam nostram Cantuar. constitutos, &
absentium episcoporum vicarios in spirituali
bus generales, ac diocesium vacantium, si
que fuerint, custodes spiritualitatis, & of
ficiales citetis & moneatis, citari & mone
ri faciatis, & per eos prelatos, exemptos
& non exemptos, in eorum dioc. constitu
tos, nec non priores ecclesiarum cathedra
lium, & singula capitula earundem, que so
lita sunt ad concilia generalia convocari, aut
ipsis interesse de jure tenentur, citari pe
remptorie & premoneri volumus & manda
mus, ut iidem episcopi, suffraganei nostri,
vicarii generales, custodes, siue officiales,
aut alii prelati exempti aut non exempti,
personaliter, dictaque capitula, prout moris
est, ad dictum generale concilium Basileen
se quam primum commode poterint, acce
dant, ibidemque compareant, prout literæ
exigent memoratæ. Alioquin si corporale
impedimentum ab itinere ipsos seu eo
rum aliquem merito poterit excusare, ipsi
quosdam viros moribus & literatura ornatos,
de omni statu ecclesiarum suarum instructos,
loco sui cum pleno mandato destinent &
transmittant, destinantque & transmittant qui
libet eorum, quem sic contigerit impediri;
in dicto concilio facturi, acturi, & receptu
ri, quod rerum inibi gerendarum qualitas &
natura exigunt & requirunt. Vosque, con
frater charissime, quatenus premissa vos, ci
vitate & dioc. vestras concernunt, in o
mnibus & per omnia exequamini & exequi
faciatis. De die vero receptionis vestre præ
sentium, & quid in premissis feceritis, o
mni celeritate, qua poteritis, & ad ultimum
citra festam natalis Domini proxime futu
rum, nos debite certificetis per literas ve
stras patententes, harum seriem continentem si
gillo authentico consignatas: mandantes in
super omnibus & singulis confratribus, &
suffraganeis nostris, quod & ipsi nos citra
dictum festum certificare per suas literas mo
do consimili non omittant. Dat. in manerio
nostro Lameth, 15. die mensis Novembris,
anno Domini MCCCXXXI. & nostre tran
slat. anno 18.

REGIS ANGLIÆ

ad Dominum Summum Pontificem.

Beatissime Pater, humillima recommenda
tione premissa. Vestra sanctitatis lite
rarum serie, que super per manus egregii
viri Petri de Mora nunci apostolici cum ea,
qua decuit, reverentia suscepimus una cum
credentia per eundem nobis desuper seriose
exposita, intelleximus, eandem beatitudi
nem vestram certis ex causis vos moventi
bus concilium Basiliense dissolvendum fore
decrevisse, ac aliud concilium Bononiæ ex
tunc ad annum cum dimidio celebrandum
indixisse; nos tam in ejusdem litteris, quam
in ejusdem vestre sanctitatis nunci viva vo
ce exhortando, ut cum tempus postulaverit,
ad ipsam Bononiensem synodum nostros O
ratores transmittere placeret, qui circa chri
stianæ Religionis, & sedis apostolicæ statum,
ac honorem ea proponerent, & operarentur,
que regi catholico digna sint. His itaque
pater beatissime, intellectis & non ab re
mente turbata eo per maxime fuimus stupe
facti, quod nullum convenientius præsidium
inveniri putavimus, quo sancta mater eccle
sia sese ab extremis, horrendisque periculis
jam undique imminentibus tueretur, quo ve
celiter hæreticorum conatus opprimi, ac
catholicorum mores in melius reformari va
lerent, qua ut per festini concilii generalis
costum adunatum premissis, & aliis instanti
bus periculis, sine ulterioris prorogationis
dispendio succurratur. Cernimus quippe de
presenti, & ante hæc tempora animo per
spicacissimo intuebatur, quod nedum pro
genitorum nostrorum, sed & nostris heu
modo temporibus fides catholica, & sancta
Dei ecclesia, Bohemorum hæresi maxime id
causante, in maximo discrimine constitum
sit, statusque ecclesiasticus, & laicalis ubi
que jam fluctuet, & procellis magnis agite
tur; adeoque reparandis reformandisque pro
pter premissa exorbitantiis quam plurimis,
quæ ad gregis Christi turbationem non mo
dicam in dies ingruere conspiciamus, mora
noxia existit, & multa gignit dilatio pericu
la, que nihilominus redemptarum fidelium
animarum saluti, cui celeriter succurrendum
est, periculosa, pro dolor, comminatur.
His propterea, pater beatissime, aliisque mo
tibus incitati Basiliensis civitatis locum pro
universali synodo celebrando auctoritate suf
ficiendi alias limitatum, tamquam in chri
stiani orbis medio positum, hæreticisque Bo
hemis, per Dei gratiam, ad sanctæ matris
ecclesie unitatem reducendis haud longe dis
stantem satis accommodum, & congruum
reputantes, ad sanctissimæ memoriæ Marti
num Papam V. prædecessorem vestrum no
stros oratores, dum in humanis agebat, pro
anticipatione ipsius concilii Basiliensis desti
nasse meminimus, cujus revera, sicut &
tunc, sic & nunc procrastinationis favores
impendere regios nos debere Dei Ecclesie,
cujus in ipso negotia speramus, expediens
fore non credimus. Quin imo considerantes,
ut veraciter informamur, quod multi de
notabilioribus Christianæ religionis principi
bus ad prælibatum concilium Basiliense jam
suos

ANNO
CHRISTI
1446.

In M. J. Cod.
Medicæ.
Læu.

ANNO
CHRISTI
1446.

suos ambasiatores destinarent, ipsumque concillium tam prelatorum, quam doctorum, & aliorum virorum probatissimorum, illoc affidue confluentiam, numero non modico in dies excrevit, in iis, qui fidelium pacem, fidei incrementum, & ecclesie statum, & honorem, animarumque salutem respiciant, & aliis, qui in ipsa sacra synodo generali tractari, & expediri debeant, nos eis conformare intendimus, prout decet. Vestram itaque beatitudinem filiali affectione attentius evocamus, & adhortamur in Domino Jesu Christo, quatenus premissis attentis ad dicti Concilii, quod universalis Ecclesie profectibus tam necessarium, tamque opportunum fore arbitramur, progressionem, & ipsius usque ad finale complementum tractandorum in eodem continuationem per vos favorem, & assentiam benignam adhibere dignemini; firmiterque, si placet vestre sanctitati in mente tenentes, quod si non omnia in concilio apud Basileam congregato expediri queant, qui pro bono universalis ecclesie occurrerint, & concilio apud Bononiam seu alibi congregando opus erit, nostros illic Oratores, cum tempus postulaverit, ad vestre sanctitatis complacentiam animo paratissimo transmittemus. Ceterum, pater beatissime, corde sincero supplicamus, quatenus memorati circumspetti viri domini Petri vestre sanctitatis nuncii moram in Regno nostro Anglie diturniorem de amplius excusata habere dignetur vestra beatitudinis clementia, qui non sui desidia, sed variis circa progressum, vel non progressum dicti concilii Basiliensis occurrentibus novis secundum varietatem super deliberatione habere, & nova oportuit concilia preparare. Beatitudinem vestram &c. datum &c. secunda die Julii.

REGIS ANGLIE AD CONCILIUM.

Ex Cod.
Chart. Mediceo-Lauren-
tiano.

Sacro sancte generali synodo Basiliensi in Spiritu Sancto legitime congregata universalem ecclesiam representanti, Henricus Dei gratia Rex Anglie & Francie ac dominus Ibernice, sui ipsius recommendationem, & ad universalis ecclesie bonum feliciter prosperari. Vestre sacratissime congregationis literis, nobis jam vice gemina presentatis; primis videlicet ante adventum reverendissimi patris domini Gerardi episcopi Laudensis, nobilisque, & magnifici militis domini Racelli de Eburno de Bononia, preceptoris S. Johannis Hierosolymitani, Januensis, nec non egregii viri fratris Guidonis prioris conventus Chambricensis de Sabaudia Ordinis Predicatorum sacre pagine professoris, legatorum vestrorum ad nostram presentiam transmissorum; secundis vero per eosdem, in ipsorum ad nos accessu, credentiaque prompte per ipsos nostro in conspe-

ctu ac trium statuum regni nostri desertissimo sermone seriose exposita, quam post piissimum sacrosancte vestre congregationis propositum, ad hoc tendens, ut tam fidei orthodoxe hereticorum versatilis, & variis erroribus nunc tempore multipliciter impugnatæ celeritas succurratur, quam depravati mores omnia statum in melius, quantum Altissimus concesserit, reformentur, discordiamque Regum, & Principum, quibus christianitas miserabiliter atteritur, posse tenus sopiantur; nos elegantissime declaratum pro parte celeberrime congregationis vestre, qui sequuntur, a nobis conceptimus postulatam. Quorum primum, videlicet ut nostri oratores, & legati ad presatum synodum destinentur; curavimus animo prelibenti, ipsorumque, Dei opitulante gratia, adventum modo possibiliori maturabimus, ut optatis. In secundo autem per oratores eosdem a nobis postulato, quod videlicet pacem inter nos, & adversarios nostros, presertim in regno nostro Francie concernit incedendam; scire dignetur vestra concilio sacrosancta, quod in hoc pacis negotio instantis, & hortamentis reverendissimi patris domini Cardinalis sancte Crucis condescendentes firmo cum proposito per quascumque vias rationabiles ipsius tractatus pacis cum ipsis adversariis nostris efficaciter intendendi, speramus in Domino, quod dicti Reverendissimi patris labor in ea parte frustrari non debeat; sed fructuosum, & gratum sortietur effectum. Verumtamen si ex suorum laborum, & meditationum industria fructus in ea parte speratus, quod absit, non sequatur; ambasiatores nostri ad vestrum cœtum destruendi circa ipsius pacis iuxta progressum ulteriore, veniant sic instructi, ut cunctis per eos luculentius apparere debeat, quod ab omni tempore fuimus, sumus, & erimus, favente Altissimo, dispositi, & inclinati ad ipsius pacis bonum per quæcumque media rationabilia, & convenientia intendere, prout congruit principi christiano. Ceterum in Spiritu Sancto adunata synodus gloriosa, literas securitatis, & salvoconductus, que pro concilio generale volentibus adire per vestros oratores predictos petebantur, animo libenti concessimus, exhortationemque Prelatorum regni nostri de accedendo ad concilium memoratum per nos fiendam, ut vestra etiam pro parte est petatum, libenter exsequemur, quos tamen ad opus hoc aggrediendum urgere non oportet, ad quod pro viribus absque stimulo voluntarie se disponunt. Cœtum vestrum sacrosanctum ad operis inchoati consummationem felicissimam tueri dirigereque dignetur sententiarum cogitatum piissimus inspirator. Scriptum sub privato sigillo nostro apud palatium nostrum Westmonastici XX. die mensis Julii anno Regni nostro decimo.

ANNO
CHRISTI
1446.

ANNO
CHRISTI
1446.

ADNOTATIO EDITORIS

ANNO
CHRISTI
1446.

Inter documenta ad concilium Basileense pertinentia vetuli literas Jo. Eboracensis episcopi signatas a. 1432. die 20. Junii, in quibus de legatione Laudensis episcopi agitur; hic de eadem legatione exhibentur Regis litera ad concilium.

COMMISSIO

pro precibus pendis pro conversione Bohemorum.

Estat apud
Wilk. tom.
xxx. p. 519.
Ex reg. Laus.
exon. A. fol.
25.

Henricus, &c. venerabili fratri nostro episcopo, ipsove in remotis agente, ejus vicario in spiritualibus generali, salutem in omnium salvatore. Literas a sacrosancta generali synodo in Basilea, ut dictum, congregata, nobis directas nuper cum reverentia, qua decuit, recepimus, tenorem de verbo ad verbum, qui sequitur, continentes.

Sacrosancta generalis Basiliensis synodus, in spiritu S. legitime congregata, universalem ecclesiam representans, venerabili fratri archiepiscopo Cant. salutem, & omnipotentis Dei benedictionem. Hæc sancta synodus juxta decreta sacrorum Constant. & Senen. Conciliorum, & auctoritate apostolica in Spiritu Sancto legitime congregata, pro divina majestatis gloria, populique christiani salute, ad extirpandum hæreses, pacemque & reformationem morum in christiano populo componend. attenta sollicitudine, cum divine gratiæ adjutorio satagens, jamdudum ad partes Bohemiarum suas literas destinavit, ipsos Bohemos ad hoc sacrum generale concilium convocando, benignam audientiam, quam sibi denegatam sæpissime quæsi sunt, charitatemque, informationem, & pacem evangelicam offerendo. Quas quidem literas cum ab ipsis de Bohemia reverenter intellexit esse susceptas, atque se ad contenta in eisdem velle disponere, pro ulteriori debita prosecutione ad confinia regni prædicti suos ambasiatores transmisit. Qui quidem ambasiatores adjacentium regionum in oppido Egræ Ratisponensium cum nunciis & oratoribus omnium statuum regni Bohemiarum & marchionatus Moraviæ convenerunt. Inter quos, aspirante Spiritu S. gratia, concordatum est, & conclusum, quod ad hoc sacrum generale concilium pro dictis regno Bohemiarum & Marchionatu Moraviæ grandis & solemnis debet ambasiata transmitti, atque prout dicti ambasiatores hujus sacri concilii referunt, quibus fides plenariam dari experta prudentia, zeliq. sinceritas, & integritas vitæ fecit, spem magnam de illorum conversione probabilis conjectura demonstrant. Hæc siquidem a dictis ambasiatoribus relata, veluti quasdam Spiritus Sancti primitias cum gaudio magno hæc synodus sancta suscepit, omnipotenti Deo gratias magnas, devotisque preces, jejunia & sacrificia obtulit, qui tale dignatus est propositum inspirare; hocque spei bonæ gaudium Christi fidelibus nunciari dignum non immerito arbitrata est, fidelesque populos exhortandos, ut devotis orationibus, aliisque operibus charitatis pro hujus rei consummatione felici divinam clementiam exorare. Quantum quidem hujus rei statu salubris & votiva conclusio sit cum-

Alis opranda christicolis, palam est omnibus considerantibus, maxime cædes, strages, & ecclesiarum & monasteriorum everisiones, terrarumque depopulationes, & quod magis omnibus lachrymantibus oculis referendum, interitus tantæ multitudinis animarum, quæ ex discessu prædictorum ab ecclesiæ catholicæ unitate secuta sunt, & sequi sperarent, nisi per inspirantem Spiritu Sancti gratiam convertantur. Si enim pro unius conversione laborandum est plurimum, lachrymisque & suspiriis divinam esse interpellandam clementiam, sacra dogmata patrumque exempla demonstrant; quanto pro tam numerosa multitudine animarum. Qua propter hæc sancta synodus per universas orbis ecclesias, singularesque Christi fideles divinæ majestati preces & sacrificia offerri digne arbitrata, omnibus archiepiscopis per universum orbem similes literas destinare decernit. Vestram igitur paternitatem attentius exhortatur in Domino atque in virtute sanctæ obedientiæ præcipit atque mandat, quatenus omnes & singulos suffraganeos vestros per literas vestras, harum seriem continentes, exhortari curetis, eisque mandare, sicut & hæc sancta synodus vobis & ipsis præcipit atque mandat, quatenus per omnes ecclesias faciatis Christi fidelibus nunciari, specialesque preces fieri instituantur ecclesiis, fideles Christi piis exhortationibus admonendo, ut devotis orationibus, jejniis, & aliis operibus pietatis omnipotentis Dei studeant exorare clementiam, quatenus sicut spei bonæ concessit initia, largiri dignetur optatum conclusionis effectum, ad suæ majestatis gloriam & exaltationem fidei christianæ; hæc ut in remissionem suorum peccatorum eis proficiant, injungentes. Dat. Basileæ, 5. idus Julii, A. D. MCCCCXXXII.

Nos igitur ea, quæ ad divinæ majestatis gloriam, populique christiani salutem, ac ad extirpandum hæreses & errores, pacemque, & reformationem morum in christiano populo componend. procurare & executioni debite demandari facere cuplentes, vobis committimus & mandamus, quatenus omnibus & singulis episcopis, confratribus, & suffraganeis nostris per literas vestras patentes, harum seriem continentes, cum omni celeritate mandare curetis; quibus nos etiam committimus & mandamus, quatenus eorum singuli sacram intentionem prædictam per suas faciant civitates & dioc. exequi, absque moræ dispendio, prout decet, vosque similiter per civitatem & dioc. London. fieri faciatis. Et quid feceritis, singulique confratres nostri episcopi fecerint in præmissis, per vestras & suas literas patentes, harum seriem continentes, citra festum S. Michaelis Archangeli prox. futurum ad ultimum certificari volumus & mandamus. Dat. sub sigillo nostro ad causas apud Wypole 20. die mensis Augusti, A. D. MCCCCXXXII. & nostræ transl. anno. XIX.

ANNO
CHRISTI
1446.

LITERÆ RECIS ANGLIÆ

ad Imperatorem.

Ex eodem
Mediceo-
Laurent.

Serenissimo, & potentissimo principi Sigif-
mundo Dei gratia Romanorum regi Sem-
per Augusto, ac Ungariæ, Dalmatiæ, Croa-
tiæ &c. regi, fratri nostro percarissimo,
Henricus eadem gratia rex Angliæ & Fran-
ciæ & dominus Ybæniæ, salutem, & fra-
ternæ dilectionis continuum incrementum.
Serenissime, & potentissime princeps, frater
noster percarissime. Ternas vestræ serenitatis
litteras, nobis vicibus successivis communi-
catas, animo gratanti recepimus, quarum
in lectura vestræ regni celsitudinis statu
prospero aliqua ad nostram consolationem
scripta reperisse anhelimus; in cujus pro-
culdubio rei notitia, tanquam de novis no-
bis perjuvandis latet, & quoties nos-
tras in aures sonuerint, cor nostrum hilari-
tate per maxima congaudet. Et quia vestram
paternitatem ad idem nostra de persona af-
fectare confidimus; eidem propterea nos de
presenti votiva comparis incolomitate gau-
dere, Altissimi favente misericordia, intima-
mus. Sane, excellentissime princeps frater
noster percarissime, quia expectatarum serie
litterarum vestræ celsitudinis zelum piissimum,
quem pectore devotissimo erga universalis ec-
clesiæ bonum geritis, satis intelleximus, una
vobiscum veraciter agnoscentes, quod ipsius
ecclesiæ status (heu prohi dolor) a diutur-
nis temporibus vacillans, & in gravia peri-
cula jam collapsus feliciori remedio reparari
non valet, quod ut ei per sacri generalis
Concilii studia succurratur, hinc est, seren-
issime princeps frater noster percarissime,
quod in sacri concilii jam apud Basileam
congregati progressu fructuoso spem ponen-
tes, una vobiscum sentiendo, sanctissimum
dominum nostrum finis adhortati, ut eidem
concilio paternalem assistentiam pioque fa-
vores adhibere dignetur, ipsiusque sanctitati
per nuncium proprium rescripsimus, nostræ
firmæ intentionis existere nostros oratores ad
prælibatum concilium destinandi, nosque ce-
teris orbis christiani principibus qui aut per-
sonaliter, aut per suos legatos illuc assidue
confluunt, posse tenus velle ad fidei Catho-
licæ exaltationem, ceterorumque agendorum
in eadem sacrosancta synodo conformare.
Precamur itaque, serenissime Princeps, fra-
ternitatem vestram nobis percarissimam, ut
oratores ipsos, quos omni celeritate possibi-
li ad ipsum concilium destinare proponimus,
negotiaque nostra, ac regnorum nostrorum
in dicto concilio fortasse pertractanda, quem-
admodum justitiæ, æquitati, & rationi con-
veniet, vestra sublimitas augustalis suis vi-
sceralibus in præcordiis, habere dignetur sin-
cere recommissa, quam diutine prosperitate
votiva conservet Altissimus ad nominis sui
laudem, & robur fidei orthodoxæ &c. Da-
tum sub privato sigillo apud palatium no-
strum West-monasterii vigesimo secundo die
mensis Julii, anno regni nostro decimo.

Nomina ambasiatorum regis Angliæ, ad
sacrum concilium proxime venientium, vi-
delicet: dominus Archiepiscopus Eboracens-
is, dominus Episcopus Vigorniensis, domi-

AN
nus Episcopus Rossensis, dominus Episcopus
Londoniensis, comes Attindo Candam, Baro
dictus Ungerfort, & quidam magister de
Theologia solemnus. Prædicti sunt tantum-
modo pro parte regis venturi. Alii vero pro
toto Clero, & in magna multitudine desti-
nabuntur &c.

ANNO
CHRISTI
1446.

EPISTOLA

Regis Hispaniæ.

AL reverendissimo padre in Xpo Carde-
nal presidente, & reverendos padres in
Christo prelados & los otros venerables exi-
stentes en lo sacro concilio general de la Ci-
dad de Basilea. Nos el Rei de Castilla & de
Leon &c. Vos enviamos in Christo saludar,
commo a aquellos, que in Christo amamos
& peramamos, & pera que queviamos que
Dios diese tanta vida, salut &
quanta vos mesmos deseades. Fafemos vos
saber, que rechimis vostras letras, par las
quales se contiene que por ordination de los
concilios ante pasados, & a si mesmo del
Papa Martino V. di bien aventurada recor-
dation, & por approvation de nostro Santo
padre Eugenio IV. fuerades ende embiados,
& erades ay legitimamente por de Spiritu
Santo congregandos, asi por stirpation de las
eresias, commo par promover & bien fader
las cosas de la Engliſia, e de toda la cri-
standi; por lo qual nos embiaſtes rogar &
exhortar, que embiaſemos lo ante que pu-
dieſemos algunas personas doctas & peritas,
e que por notras letras, & por otras mo-
das congruos curafemos de solitar otros re-
verendos Padres Avobisepos, Obisepos,
Abades, & otros otros de nostro regnanti,
que dedreco o & coſtrumbe son tenidos de
intervenire en los sacros concilios generales,
que conviniessen con vos otros en lo dicto
concilio, segunt que mas largamente en las
dictas vostras letras se contiene, las quales
nos recebimos con muy alegre voluntas,
deseando & aviendo gran esperantia en no-
stro Sennior Dios, que por adicho sacro
concilio bien & aventuradamente sera reforma-
da la universal Egleſia, & seran sacras &
proveydas a aquellas cosas que sean a ser-
vicio de Dios & conservacion de la su ſan-
cta ſe Catholica, & consulacion de todos
los fieles christianos, por lo qual nos en-
tendemos alla embiar notros solempnos Em-
bassadores lo mas preſtamente che ſeer pue-
da, por que affectuosamente vos rogavos,
exoramos & pedimos, que querades esperar
los dictos notros Embassadores, & entanto
sobrefeer en las cosas & sacros que ende se
deven tractar, & veer por que en todo se
tenga la manera complidera a ſervicio de
Dios & a bien comun de todos los fieles
Ea est es nostro ſial deſeo & entention, Sen-
nor Dios ſabe, al qual plega dirigir todos
los sacros de ſe ſancto concilio a ſervicio
ſuyo, & a bien aventurado regimento de la
su universal ecclesia; & sobre esto vos em-
biamos a vos conesta notra letra al honesto
religioso Fray Jhuan de Torquimada, mai-
stro en ſanta Theologia. Datum en la noble
villa de Valladolid veynt & oſleo dias de
Junio, anno de XXXII. Jo el Roy Fer-
nan-

Ex eod.
cod.

Sando Dios de Toledo oydor, e referendario del Roy, & su secreto, por su mandado &c.

ANNO
CHRISTI
1446.

debitus sanctitati suæ, & apostolice sedi conservetur, & sibi dignitas apostolica non subtrahatur &c.

ANNO
CHRISTI
1446.

C E D U L A

C O N V O C A T I O

Data cardinalibus commissariis ex parte oratorum electorum Imperii.

Prælatorum & cleri provincia Cant. 15. die mensis Septembris in Ecclesia S. Pauli London.

Ex M. S. Cod.
Medico-
Lau.

PRO avvisamento reverendissimorum patrum dominorum cardinalium deputatorum loquendum cum oratoribus principum electorum sacri imperii super materia propolita sanctissimo domino nostro pro parte eorumdem dominorum principum electorum, exponitur, quod principes electores compunctis cordibus cognoscens Basiliense concilium, & dominum nostrum Romanum pontificem in nonnullis punctis discordare, cogitarent quantum dispendium imminet universali ecclesie, sanctissimo domino nostro, & populo Christiano, nisi suborta differentia dulciter extincta quiesceret: Quantum etiam esset perniciosum exemplo; quæ denique invalescerent in orbe mala, si Basiliense concilium auctoritatibus duorum generalium conciliorum, & iterum duorum summorum pontificum institutum & roboratum, universali militanti ecclesie & Christi fidelibus in tam sanctis profuturum rebus, impeditum dissolveretur, mentibus eorum revolverunt, & quia nonnulla in ipso Basiliensi concilio contra sanctissimum dominum nostrum parabantur, propter quæ, si idem sanctissimus dominus noster in dissolutione concilii perduraret, schisma futurum in proximo timebatur, domini principes electores imminentibus malis, quantum in eis est, melioribus via & modis occurrere statuentes, deliberarunt in congregatione eorum solemniter tam pro debito honore domini nostri apostolice conservando, tum etiam pro bono universalis ecclesie, & populi christiani expediens, ut idem sanctissimus dominus noster ad multa scandala evitanda conformaret se Basiliensi concilio; designaruntque suos oratores ad idipsum Basiliense concilium ut diligentem agerent sollicitudinem, & procurarent, ne contra summum dominum nostrum talia agerentur, referrentque, quod iidem domini principes electores fidelibus velint animis impendere, & tentare, si possint mentem domini nostri inclinare, ut sanctitas sua se uniat, & conformet cum ipso Basiliensi concilio. Idcirco memorati domini principes electores attentis omnibus, & discussis singulis humiliter, & devotissime implorant, rogant, hortantur, & ut fideles apostolice sedis filii consilium dant sanctissimo Domino nostro, ut illa, quæ concilium Basiliense impedire possint, & a sua processerunt sanctitate, remove, & favorabiliter se inclinare, unireque dignetur eidem Basiliensi concilio.

Et si sanctissimus dominus noster se concilio Basiliensi inclinavit, ut præfertur, domini principes electores curabunt de securitate loci Basiliensis sic, & taliter providere, quod dominus noster sanctissimus merito debet contentari. Volunt etiam, si se inclina-verit, ut præfertur, sanctitas sua concilio Basiliensi, sanctitati suæ assistere, ut honor

Primordia synodi hujus per lectionem mandati archiepiscopi, certicatorii episcopi London. & procuratoriorum habent Deinde die Martis tunc crastino, vid. 16. die dicti mensis septembr. domino confratribus suis prædictis, necnon Willielmo Lich & Simone Cicestr. episcopis, abbatibus & prioribus decanis ecclesiarum cathedr. archidiaconis, & aliis prælatis, ac cleri procuratoribus insimul in dicta domo capitulari in magna multitudine congregatis, ac concilium provinciale facientibus, statim dominus causas convocationis hujusmodi ad tunc publice declaravit, & causam potissimam in hac parte fore asseruit pro ordinatione faciendi pro concilio Basiliensi, quomodo vid. prælati & clerus ecclesie Anglicanæ, & præsertim provincie Cantuar. in hac materia se haberent, attento quod sanctissimus dominus noster papa Eugenius IV. decretum dissolutionis hujusmodi concilii Basiliensis ex certis causis ipsum moventibus, tulerat, prout per bullas & scripturas alias, per præfatum sanctissimum dominum nostrum in regnum Angliæ per unum suum nuncium transmiffas, evidenter liquebat; quas coram omnibus prælatis & clero dominus mandavit & legi fecit publice tunc ibidem. Attento etiam, quod non obstante dissolutione hujusmodi per præfatum sanctissimum dominum nostrum, ut præfertur, facta, idem concilium Basiliense continuavit, prout per scripturas diversas ejusdem concilii, etiam in regnum Angliæ transmiffas, ibidem offensas, & publice perlectas etiam clare & evidenter apparebat. Qua declaratione sic facta, dominus mandavit clero & procuratoribus, quod ad domum suam solitam se diverterent, & insimul bene & mature, ac cum deliberatione se aviserent, quomodo in materia prædicta, & sub qua forma esset, procedendum. Et sic sub deliberatione in hac parte habenda continuata fuit convocatio per dominum usque in diem Mercurii tunc crastinum. Sequenti die 18. sc. mensis Septemb. consiliiarii regii, videlicet Johannes Bathon episcopus cancellarius Angliæ, comes Suffolch, dominus Scroop thesaurarius Angliæ, & Willielmus Lyndewode, custos privati sigilli regii, in domo capitulari comparentes, subsidium a clero expetunt, quod 26. die ejusdem mensis domino regi concessum est; sc. medietas decimæ. In hac etiam synodo actum fuit de subsidio habendo pro ambasciatoribus concilii provincie Cantuar. & transiuris ad concilium generale, quibus duo denarii de libra assignati sunt.

Exat apud
Verik. tom.
111. pag.
130. Ex reg.
Cibeley p.
11. fol. 86.

CONVOCATIO

ANNO
CHRISTI
1446.

*Prælatorum & cleri provincia Cant. in crastino
S. Leonardi, 7. die Novembris in ecclesia
S. Pauli London.*

Extat apud
Wilk. l. 111.
pag. 581.
Ex reg.
Chicheley
p. 11. fol.
93. seq.

Præclis sacris & lectis brevi regio, mandato archiepiscopi, certificatorio episcopi London. & procuratoris, 10. die mensis prædicti adveniente, dominus in domo capitulari sancti Pauli London. præsentibus tunc ibidem venerabilibus patribus episcopis London. Elien. Rossen. Norwicen. Lincoln. Ciceshren. & Assaden. exposuit clero causam ipsius convocationis quomodo viz. gravis dissensionis materia a diu & pro tunc commota existeret inter sanctissimum dominum Eugenium papam prædictum, & sacrosanctum concilium Basileense, & quomodo quidam ambasciatores regni nostri Angliæ, qui appunctuati fuerant per regem & concilium ad transeundum ad dictum concilium Basileense, ut ad reductionem Bohemorum, in certis articulis nostræ fidei tunc errantium, ac etiam & hujusmodi dissensionis materiam sedandam, suas operas exhiberent, propter diversa negotia regis & regni subito contingentia retracti fuerint. Et quidam ambasciatores in dicto concilio ex parte nostra maxime notabiles in fata decesserunt; adeo quod ambasciata nostra in comparatione ad alias ambasciata aliarum nationum diminuta Unde, ut dominus ibidem declaravit coram clero provincie suæ antedictæ, hiis articulis cum pluribus aliis postea movend. tactis & communicatis inter dominos temporales in concilio domini regis, quibus dominis, ut dixerunt, non licuit in hujusmodi articulis absque consensu & ordinatione cleri minus late procedere, injunctum sibi extitit ex parte regis & concilii antedicti, pro honore cleri & regni Angliæ, ac etiam universalis ecclesie commodo & reformatione, in ipsa convocatione tunc ibidem congregata eisdem articulis & eorum defectibus, quantum in se esset, remedium adhibere. Insuper dominus movit coram eodem clero quædam dubia, vid. stante capitulo *Frequens* in concilio Constantiensi dudum edito, numquid dissolutio concilii Basileensis facta per sanctissimum dominum nostrum papam valeret? & si sic, numquid prælati & clerus tenerentur in Basileensi concilio comparere? Ac etiam si procedatur per concilium, quod absit, ad electionem novi summi pontificis, numquid obediatur domino nostro papæ moderno, ut alteri sic per concilium eligendo, aut neutri eorum? Item si de consensu domini nostri papæ concilium procedere debeat, an debent ambasciatores nostri tenere & consentire, quod per nationes sicut olim, an per deputationes, ut jam est inductum procedatur. Et post istas dubitationes motas cum pluribus aliis ejusdem incidentibus, quæsit dominus a clero, quid in hiis esset finaliter dicendum seu sentiendum, & specialiter in hiis, quæ tangunt dissolutionem factam a dicto sanctissimo domino nostro, & electionem novi, ut prædicitur, summi pontificis; circa quam, ut dicebatur expresse, plures notabiles personæ in dicto concilio existentes, assidue insistebant. Et clerus respondit, quod cum dicta motiva essent talia, quæ non fue-

rant a pluribus eorum per antea perfecte communicata, nec laborata, & ad quæ sine providentia & deliberatione matura, non esset subito respondendum; oportere eos de licentia domini & suorum confratrum, inspectis quibusdam sessionibus cum aliis incidentibus, dictum concilium concernentibus in eis motivis quandam habere deliberationem & communicationem specialem. Quod dominus libere concessit, præcipiens eisdem, quatenus circa eadem motiva cum aliis ab eisdem dependentibus, usque ad diem Jovis tunc proxime sequentem vid. 12. diem dicti mensis novembris diligenter & unanimiter laborarent, usque ad quem diem dominus continuavit convocationem.

Hæc dum agerentur, commissarii regii domum capitularem intrant, prælatos & clerum ad subsidium domino regi concedendum suadentes, cujus petitionis considerationem in aliud differunt tempus. Interea 17. die mensis novembris coram eodem reverendissimo patre confratribusque suis, & universalis clero dictæ provincie Cant. in dicta domo capitulari congregatis, comparuit quidam hæresiarcha, qui multas conclusiones erroneas, & sacre scripturæ contrarias tenuit tunc ibidem; quod in nullo casu mundi licitum est jurare, nec quod sacerdos existens in peccato mortali potest conficere corpus; cum multis aliis articulis absurdis, quibus per nulla media nec informationes a sacra scriptura excerptas voluit renunciare. Et sic dominus eum custodiæ tradi mandavit, quousque de eo, quid fiendum esset cum confratribus suis maturiorem habuisset communicationem. Et sic habita postea aliquali communicatione de augmentatione pauperum vicariorum, & aliis infortunis & miseriis ecclesie Anglicanæ, & ejus ministris quotidie emergentibus & accidentibus, dictus reverendissimus pater continuavit convocationem usque in primum diem mensis Decembris tunc proxime sequentem.

Quo die de licentia reverendissimi patris & confratrum suorum ibidem existentium, mag. Petrus Beverley, professor theologiæ, fecit quemdam actum solemnem, determinando in inferiori domo capitulari secundum ejus conceptum, & sententias doctorum quamplures, adjungendo quomodo sentiendum esset & respondendum ad dubitationes & motiva de sanctissimo domino nostro summo pontifice, & generali concilio prius facta; existentibus in hujusmodi audientia tunc ibidem vener. patribus episcopis Elien. Lincoln. & Norwicen. cum majori parte cleri. Et postea dominus cum confratribus suis antedictis, fecit ad se vocari universum clerum, ad videndum, quid esset conclusionarie tenendum & sentiendum in eisdem motivis. Qui clerus comparuit per mag. Thomam Bekyngton, prolocutorem, & ex dictis motivis in hac plenarie consensit conclusiones: vid. Quantum ad primum motivum, numquid stante capitulo *Frequens* in concilio Constant. edito, valeret dissolutio concilii Basileensis per nostrum dominum summum pontificem, &c. facta; conclusit idem clerus unanimiter, quod dissolutio prædicta in forma, qua facta fuit per dominum nostrum summum pontificem antedictum valida

ANNO
CHRISTI
1446

ANNO
CHRISTI
1446.

lida fuit, & firma, & a fidelibus eidem obediendum. Quantum ad secundum dubium vid. si procederetur per concilium ad electionem novi summi pontificis, numquid obediendum esset domino nostro papæ moderno, &c. conclusit clerus unanimiter, quod domino nostro papæ moderno, tanquam vero & indubitato summo pontifici sicut in ipso præsentis tempore extitit obeditum, & in futurum obediendum, nec esset obedientia suæ sanctitati debita quomodolibet subtrahenda, nisi fortassis alia talia emergerent, de quibus tunc non credebatur, propter quæ secundum sacros canones ab obedientia eiusdem discedere oportet. Quantum ad tertium, vid. si concilium Basileense de consensu sanctissimi dom. nostri, & cardinalium tenere & procedere deberet, utrum tenerent & consentirent ambassiatores nostri, quod procederetur per nationes, ut olim, an per deputationes, ut jam noviter in eodem concilio est indultum. Clerus in hoc consentit, quod hi, qui mittendi essent ab hoc regno, cum essent in loco dicti concilii, suos impenderent labores, instantias, & operas efficaces, quod procederetur per nationes, ut olim fieri consuevit, & in eventu, quo ceteri de concilio vellent omnino per deputationes, & non per nationes procedere, deberent præfati mittendi huiusmodi procedendis & agendis per eum modum, expresse dissentire, reclamare, & contradicere, & si oporteret, protestari in contra. Et si fieret in præmissis altercatio in concilio, & nationes essent inter se diversæ, quid faceret natio Anglicana, & quibus nationibus adhereret? Visum fuit clero, quod in ipso casu deberet adherere nationibus, quæ sentirent procedere debere per nationes, si quæ tales essent. Alioquin oporteret dissentire, & cætera facere, ut prædictum est. Et dixit ultra clerus, eodem tempore iidem, quod si fieret aliqua petitio pro reductione Bohemorum, quod aliquis ritus vel observatio ecclesiæ mutari debeat, ut si petatur, quod concilium condescendat & annuat votis Bohemorum in articulo de sacramento altaris sub utraque specie a laicis sumendo, vel in articulo de libera prædicatione verbi per sacerdotes & diaconos absque impedimento facienda, vel in articulo de ablatione temporalium ab ecclesia, vel demum in articulo de publica correptione quorumcumque notorie peccantium & recidivorum; quid fiet in hiis? Videbatur clero quod non tam scandalizanda aut parvipendenda esset auctoritas ecclesiæ, quod pro reductione illius perveritæ & rebellis sedis, esset recedendum a fidelibus, etiam in minimo ab eo, quod in præmissis determinavit, statuit, & decrevit sancta mater Romana ecclesia: quod secundum clerum antedictum non esset verisimile ipsos Bohemos errores suos velle deserere, quamdiu contemnerent aut vilipenderent determinationes, & auctoritatem ecclesiæ, quod origo & fundamentum est omnium hæresum & errorum. Et post istas solutiones & conclusiones a clero datas, dictus reverendissimus pater inunxit eidem clero, quatenus collaborarent & providerent ad negotium domini regis vid. quid fiendum seu dicendum esset de subsidio concedendo; & sic continuavit convocatio-

nem suam usque in tertium. & deinde ad quintum diem dicti mensis decembris.

Quo quinto die dictus reverendissimus pater prædicens in dicto loco cum confratribus suis antedictis fecit clerum antedictum evocari, ad videndum, quid finaliter dicere aut facere proponerent de subsidio domino regi concedendo, ac etiam de nostris ambassiatoribus, si mittendi forent ad dictum concilium Basileense, cum nostris, ut præmittitur, ambassata in comparatione ad alias foret nimium diminuta, quot in numero, & quales, & sub quibus conditionibus essent transiuri. Et clerus respondit; quantum ad primum, scilicet, de subsidio domino regi concedendo, quousque quarta decimæ ultimo concessa, fuisset plene collecta, cujus terminus collectionis non tunc advenisset, quia in eorum concessione talis fuit provisio facta a rege & ejus concilio, quod clerus non vexaretur postea per aliqua subsidia seu solutiones, quousque illa quarta decimæ fuisset soluta plenarie, & collecta. Et quantum ad secundum, vid. si mittendi essent ambassiatores, quot in numero &c. dixit idem clerus, quod si iidem ambassiatores nostri ex parte cleri transiuri, possent absque exactione juramenti consoliti, &c. in eodem concilio incorporari, mittendi essent in numero octo doctores in theologia, jure canonico, & civili, & aliter. Et sic continuavit convocationem suam usque in diem Martis, vid. 7. diem mensis decembris; & ab hinc usque ad 10. ejusdem mensis decembris.

Quo die dicto rever. patre loco supradicto prædicante, assidentibus sibi London. E. lien. hincoln. Norwicen. Roffen. Circestren. & Assaven. episcopis, quidam mag. Petrus Partrych, theologiæ doctor, de voluntate & mandato dicti reverendissimi patris exposuit prælati & clero modum processus & dispositionis habitæ contra quendam Petrum Clerk, & alios hæreticos de Bohemia in civitate & concilio Basileensi, & de forma deceptionis cujusdam hæresarchæ vocati Procopii, sicut quidam fide dignus ei retulit, ut dixit.

Et comparantibus eodem 10. die mensis decembris secunda vice commissariis regis, subsidium aliquod a prælati & clero expectantibus, tunc & iterum iterumque postea clerus non potuit inclinari ad illud concedendum. Tandem 18. die ejusdem mensis Thomas Bekyngton, prolocutor, nomine cleri dixit & asseruit, quod clerus provinciæ Cantuar. quamvis in extrema quasi positus egestate, ac subjugo necessitatis constitutus, de qua surgere non poterat; considerans tamen necessitates regias, & pio condolens affectu, major saltem pars cleri condescendere intendebat ad concessionem subsidii. Et sic demum quartam partem & medietatem unius decimæ integræ de bonis, beneficiis & possessionibus ecclesiasticis domino regi dederunt

ANNO
CHRISTI
1446.

ANNO
CHRISTI
1446.

C O P I A L I T E R E

Ambasatorum concilii existentium apud serenissimum regem Francorum.

An. 1432.
Ex Cod.
Med. Laur.

STatuta nobis fuit dies audientie in die mensis proxime præterita, qua die coram regia maiestate nobis inuncta, & etiam aliqua addita pro sustentatione rei nostræ proposuimus, præsentem semper concilio suo. Rex iste serenissimus audiuit omnia humanissime, & optime intellexit, propterea quod satirum prudentissime intelligit. Unde dicta sacri concilii devotissime suscepit. Demum habitis diebus tribus ad deliberandum, in quibus nihil in suo concilio tractatum est, quod non ad expeditionem nostram pertineret, respondit die XXIX. se velle profus concilio adherere, & id totis viribus suis confovere, in omnibus petitionibus nostris, ac sacri concilii votis annuit. Nunc instantiam facimus, ut ambasatores ad concilium venturi eligantur, jamque tres nominati, & electi sunt, videlicet reverendissimi domini archiepiscopi Lugdunensis, & Turonensis, & dominus episcopus Aurelianensis. Statim etiam, ut speramus, fiet aliorum electio & expeditio. Quod si futurum videamus ita celeriter, ut infra dies XX. recedere possint de hoc regno & armorum gentes non dispersantur interim per partes istas; quia ita fieri vociferatur, eos morabimur, ne insignis ipsorum accessus protrahatur. Sin minus, & gentes prædictæ, quarum maximus rumor jam est, venient, quia postea nos cum maximo periculo transire non possemus, habitis literis expeditionis nostræ, & declarationis regis meantis versus Basileam iter accipiemus, apposito sic ordine, quod & electi, & eligendi sollicitentur. Hic relinquemus regem, & majores de concilio, præsertim reverendissimum dominum Remensem cancellarium ad factum concilii bene & optime dispositos, & ita dispositos, ut de ipsis non sit nullatenus timendum, neque dubitandum. Est enim inter ceteros, ut diximus, ille reverendissimus dominus cancellarius ita affectus ad materiam concilii, ut potius pericula omnia videre vellet, quam concilii illius dissolutionem. Et certe nisi ipse fuisset, potuissimas satis pulsare, neque aperti fuissimus. Quam ob rem multum a concilio venit & commendandus, & regraciandus, & ut in hac opinione perseveret, plurimum exhortandus, ac requirendus, ut concilium semper aviset, ubi videat ejus utilitatem. Jam per literas regie maiestatis licentia sunt prælati omnes & regni & Delphinatus, totiusque domini sui; quos etiam per ipsas exhortatur, maxime archiepiscopos, ut ad concilium vadant, suosque suffraganeos & alios ad concilium de jure, vel de consuetudine ire debentes hortentur, atque moneant, ut idem faciant. Scribit præterea idem serenissimus dominus rex dominis regibus Hispaniæ, quibus omnino laudat mittatur ambasata ex parte concilii statim, ne indignentur, & Scotiæ, & omnibus aliis sibi confederatis exhortando & rogando omnes, ut sacro concilio debeant adherere, & id prosequi favoribus opportunis. Nunc

Concil. General. Tom. XXXI.

intelligunt reverendissimæ dominationes vestræ, quid apud maiestatem suam factum sit. Ex ambasata primo Sept. MCCCXXXII.

ANNO
CHRISTI
1446.

C O N V O C A T I O

Prælatorum & cleri provincia Cantuar. 28. die Aprilis in ecclesia S. Pauli London.

Dominus archiepiscopus mandato suo ad episcopum London. pro convocatione hac celebranda directo interruit literas apostolicas papæ Eugenii IV. quas sub vera bulla plumbea se pridem recepisse dicit.

Anno Christi
1437. Ex
reg. Cicheley
pag. 11. fol.
103. Ex
Wilk. p. 326.
fol. 111.

Eugenius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico, archiepiscopo Cantuar. salutem, & apostolicam benedictionem. Cum Basileense concilium ad civitatem Ferrariensem pro œcumenico concilio inibi celebrando, tam propter orientalis & occidentalis ecclesiarum unitatem, quam reformationem universalis ecclesiæ ac pacem populi christiani totis viribus procurandam, ac aliis ex causis duxerimus transferendum, prout tua fraternitas videre poterit per copiam literarum, præsentibus interclusam; eidem fraternitati in vim juramenti per te præstiti, injungimus & mandamus, ut cum per Dei gratiam speremus, imo certi reddamur, quod Græcorum imperator, ac patriarcha, cum eorum prælati, pro quibus jamdiu misimus, proculdubio ad hujusmodi concilium accedant circa calendis mensis Novembris proxime futuras te ad præfatum œcumenicum concilium, quam citius poteris, conferas & similiter omnibus & singulis tuis suffraganeis ac cæteris prælati etiam exemptis, qui ad concilia venire tenentur de antiqua consuetudine, vel de jure auctoritate nostra injungas, & mandes, ut se quoque conferant, quam citius poterint, ad concilium præfatum, ut altissimi misericordia cooperante, in eo per tuam & aliorum prudentiam & virtutem tractentur & agantur, ea, quæ cedant ad laudem Dei, pacem christianorum, ac statum & exaltationem ecclesiæ suæ sanctæ. Datum Bononiæ an. incarn. Dom. MCCCXXXVII. 13. calend. Octobris, pontificatus nostri anno VII.

Addito dein brevi regio pro convocatione habenda, ita pergit reverendissimus in mandato suo ad episcopum London. Quocirca volentes in præmissis exequi, quod est nostrum, fraternitati vestræ committimus & firmiter injungendo mandamus, quatenus cum omni celeritate, qua poteritis, omnibus & singulis coepiscopis & suffraganeis nostris, necnon & prælati illis, quorum nomina in schedula præsentibus affixa continentur, injungatis atque mandetis, quibus etiam & vobis nos jungimus & mandamus, ut se conferant, quam citius poterunt; vosque vos conferatis, quam citius poteritis ad generale concilium de Basilea ad Ferrariensem civitatem, pro œcumenico concilio inibi celebrando jam translato; ut, Altissimi misericordia cooperante, in eo par eorum, vestram, & aliorum prudentiam & virtutem tractentur & agantur, quæ cedant ad laudem Dei, pacem christianorum, ac statum & exaltationem ecclesiæ supradictæ. Insuper vobis committimus & mandamus, quatenus omnes

K & fin.

ANNO
CHRISTI
1446.

& singulos dictæ nostræ Cant. ecclesiam suffraganeos, &c. in ecclesia cathedrali S. Pauli London. die Lunæ, viz. 28. die mensis Aprilis &c.

Sequente die Veneris, secundo viz. mensis Maji, post prandium, dominus ad domum capitularem accedens, & assidentibus sibi ibidem dictis confratribus suis episcopis, ac aliis prælatiis, & clero ibidem existentibus, intinavit eisdem causas advocacionis suæ; primo viz. qualiter sanctiss. dom. noster papa Eugenius intinasset sibi per literas suas de translatione concilii Basileensis ad civitatem Ferrar. & de aliis, quæ in eisdem literis inseruntur, quos legi fecit coram eisdem publice tunc ibidem; quarum tenor in dicto certificatorio plenius continetur. Secundo intinavit eisdem, quod dictus dominus noster papa per literas suas providit, & commisit ecclesiam cathed. Elien. per modum commendæ, pro perpetuo, domino Lodewico, archiepiscopo Rothomagen. ac ipsam administratorem perpetuum dictæ ecclesie & diocesis. Elien. deputavit, & ordinavit; ut in bulla super hoc confecta, inter alias bullas registrata, liquet manifeste: Quæ, quia res erat ante hæc invisita & mali exempli, ac (ut per magnas rationes ostendit, & luculenter declaravit reverendissimus pater antedictus) posset cedere in ecclesie Anglicanæ magnum detrimentum & jacturam; dicebat, quod super hujusmodi facto vellet ipsos consulere & super eisdem deliberare. Tertio notificavit eisdem de instantia magna facta sibi & aliis dominis per graduatios universitatum Oxoniæ & Cantabrigiæ, pro ordinatione faciendâ super promotione eorum. Unde pro transmittendis ad dictum concilium generale Ferrariense, ac de subsidio pro expensis eorum, ac de aliis duabus causis prædictis desideravit dictus reverendissimus pater deliberationem habere communem, & super hoc mandavit clero, ut in domo inferiori convenirent, & super istis diligenter, communicarent.

Die Lunæ sequente, vid. 5. Maji domino cum confratribus suis prædictis, & clero in dicta domo capitulari existentibus, accesserunt ad dictam domum capitularem certi domini temporales de concilio regio, ad notificandum eisdem prælatiis & clero voluntatem regiam in ea parte; quæ in effectu erat (ut dominus de Hungerford declaravit) quod ordinarent notabiliter pro transituris ad dictum concilium generale, & appunctuarent ad hoc personas notabiles & valentes, & pro expensis eorum debite providerent; asserens nomine regis per rationes magnas, & propter honorem nationis Anglicanæ, nunquam tantam fuisse occasionis materiam notabiliter transmittendi, sicut tunc instabat. Quibus dictis, & ipsis dominis de concilio regio recedentibus, ac communicatione habita inter dominos episcopos ac prælatos religiosos in domo superiori, & inter clerum in domo inferiori super præmissis, tandem idem clerus per dictum mag. Thomam, prolocutorem suum, de contribuendo ad expensas transmittendorum ad dictum concilium petit, & dictis dominis supplicavit humiliter excusari; innuendo & expresse affirmando hujusmodi onus ad ipsos dominos solummodo

do pertinere. Unde domino & aliis suffraganeis suis, ibidem tunc existentibus, hujusmodi responsum cleri gratanter nec placide acceptantibus, continuata erat convocatio per dominum usque in diem crastinum, & sic de die in diem usque in diem Sabbati 10. die Maji. Quo die prælati religiosi, & alii procuratores domuum religiosarum unanimi concesserunt nomine omnium religiosorum possessionatorum provincie Cant. ad hujusmodi expensas transmittendorum ad dictum generale concilium, 4. denarios de libra, de quibuscunque bonis & beneficiis suis, &c. Protestando & supplicando dictis dominis episcopis, quod hujusmodi eorum concessio, ea vice divisa quasi, & absque communi consensu cleri prædicti facta, non cederet in exemplum, seu in eorum præjudicium aliquod in futurum. Et tunc habita communicatione cum eisdem religiosis de & super promotione graduatorum in universitatibus Oxon. & Cantabrig. prout alias diversis vicibus communicatum erat, concesserunt iidem religiosi, quod, habita prius reformatione certorum statutorum pro graduandis in dictis universitatibus, sub certis modis & formis in quadam schedula per abbatem Glocestriæ, prolocutorem ipsorum religiosorum, porrecta contentis, ordinatio facta alias super promotione graduatorum prædicti. in convocacione celebrata per dictum dominum Henricum, Cant. archiepiscopum, in ecclesia S. Pauli Londonensis an. Domini MCCCXXI. procederet, & efficacem sortiretur effectum. Quæ quidem schedula super reformandis statutis prædictis concepta, die Lunæ proximo cancellariis & procuratoribus dictarum universitatum pro deliberatione habenda super eadem extitit liberata.

Sequenti die Mercurii 14. Maji, viso quod aliud non potuit obtineri responsum a clero, quam, ut supradictum est, quoad contributionem faciendam transituris ad dictum generale concilium, dominus omnes citatos ad dictum provinciale concilium nullo modo, vel juxta tenorem mandati non comparentes, pronuntiavit contumaces sub forma inferiori annotata. Et ex consensu confratrum suorum, vid. dominorum Roberti, London. & Thomæ, Wigorn. episcoporum, tunc ibidem presentium, continuavit convocacionem ad & in 6. diem Octobris proxime tunc futuram.

Tenor vero decreti sive sententiæ contra absentes, ut præfertur, sequitur, & est talis: In Dei nomine, Amen. Nos Henricus, permissione divina Cant. archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, omnes & singulos abbates, priores, decanos ecclesiarum cathedr. archidiaconos, custodes, & magistros ecclesiarum collegiat. & alios de clero quoscunque ad præsentem convocacionem vocatos, citatos, præmunitos, & præconizatos, diutiusque expectatos, ac nullo modo aut non legitime secundum tenorem mandati nostri comparentes, pronunciamus contumaces, poenam contumaciæ in omnes & singulos prædictos insignendam nobis reservantes. Monemus insuper omnes & singulos præfatos contumaces, quod 6. die Octobris proxime futuro, omnes & singuli contumaces supradicti compareant coram nobis

ANNO
CHRISTI
1446.

ANNO
CHRISTI
1446.

bis in loco presenti, poenas contumaciarum hujusmodi audituri, & subituri, completuri, & facturi, prout iustitia suadebit: & presentem convocationem usque ad & in diem praesentem continuamus. Monentes insuper omnes & singulos jam praesentes, ut die praedicto compareant, & quilibet eorum compareat coram nobis, aut nostris in hac parte commissariis in convocatione praesenti, isto eodem loco processuri, & visuri, facturi, & subituri, quod in conciliis provincialibus faciendum, ordinand. & providendum fuerit, & quod jura & canones suadebunt.

Tenor alterius bullae per dominum, durante dicta convocatione, receptae, concilio Ferrar. incepto, & Graecorum adventu facientis mentionem, sequitur, & est talis.

Eugenius episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Henrico, archiepiscopo Cantuar. salutem, & apostolicam benedictionem. Benedicimus & laudamus Deum, qui charissimi in Christo filii nostri Paleologi, Romanorum imperatoris illustris, & venerabilis fratris nostri Josephi, patriarchae Constantinopolitani, & Graecorum praelatorum corda inspiravit, & sancta eis subministravit consilia, cum octava die praesentis mensis Venetias applicuerint, & ad civitatem Ferrar. pro oecumenico concilio ibidem celebrando, propere venturi sint. Quod inter caeteros praelatos fraternitati tuae significandum esse duximus, ut una nobiscum in Domino gratuleris, & vero gaudio implearis. Nam ob hujusmodi Graecorum adventum iacta sunt fundamenta pacis & unionis in fide christiana, & Dei ecclesia, quam, divina suffragante clementia nostris etiam temporibus cum grege dominico nobis desuper credito assecuturos esse speramus. Hunc siquidem Graecorum adventum tuis suffraganeis & populo tibi commisso, ad communem ipsorum laetitiam denuncies, ut ex hoc sanctum opus orationibus ad Deum emissis, & processionum solemnitatibus, & aliis piis operibus adjuvent, inducere studeas. Verum, quia tuae devotionis & fidei ardor & zelus erga incrementum christianae religionis & sedis apostolicae nobis notus est, ut hujus communis & salutaris boni particeps sis, eandem fraternitatem tuam ex corde requirimus & hortamur in Domino; tibi etiam in virtute S. obedientiae & praestiti juramenti praecipimus & mandamus, ut confestim iter assumes, & ad hoc oecumenicum concilium, & hanc Dei causam, quae caeteris rebus praeponenda est, accedas. Et insuper dictis tuis suffraganeis, ac abbatibus exemptis & non exemptis, qui de jure seu antiqua consuetudine ad generalia concilia venire teneantur, auctoritate nostra sub eadem praestiti juramenti virtute & obedientiae praecipias & mandes, ut quamprimum se ad iter ponant, & ad hoc oecumenicum concilium accedant; ut in eo, Spiritus Sancti gratia adjuvante, per tuam assistentiam ac sapientiam, & aliorum praelatorum ea tractentur & agantur, quae ad ipsius Dei laudem cedant, fidei christianae unionem & incrementum, ecclesiae reformationem, & exaltationem ecclesiae suae sanctae. Super hiis autem dilecto filio magistro Petro de Monte, utriusque juris doctori, notario & collectori nostro, quaedam

Concil. General. Tom. XXXI.

commisimus tuae fraternitati ex parte nostra referenda, quibus velis fidem praebere. Dat. Ferrariae anno incarnationis dominicae M. CCCCXXXVII. & 10. calend. Martii pontificatus nostri anno VII.

Sexto die Octobris absque ullo deliberationis successu praeterlapso, die Mercurii sequenti dominus ad dictam domum capitularem iterum accedens, praesentibus in eadem domo venerabilibus patribus London. Meneven. Rossen. ac Bovent. & Lichf. episcopis, praecipit omnibus de clero, quatenus in domo inferiori insimul convenirent, & super illis, pro quibus fuerant hac vice convocati, diligenter tractarent; vid. pro promotione & universitatibus praedictis ordinanda, & pro subsidio pro transmittendis ad generale concilium Ferrar. & super his effectualiter responderent. Deliberatione igitur per clerum in domo inferiori super hiis habita, ad domum superiorem coram domino & confratribus suis accesserunt, & per mag. Johannem Lyndefeld, suum prolocutorem, domino supplicarunt, quatenus, considerata paucitate cleri, & absentia majoris numeri eorumdem, ac etiam paupertate & carissima per totum regnum quasi ingruente, eos ab aliquo subsidio pro tunc concedendo, haberet favorabiliter excusatos; cum nec ausi erant super tali subsidio concludere, ipsis existentibus in tam parvo numero, & quia periculosum erat sub tam pestifera clade, quae in dicta civitate London. in dies accrescebat, diutius commorari. Supplicarunt insuper, ut vel convocationem ipsam dissolveret, vel ad tempus prorogaret, seu ad alium locum transferret; sed quia nihil effectuale ad tunc factum fuerat, dominus continuavit convocationem suam usque in diem Lunae tunc proximum, & deinde in diem Martis sequentem.

Quo adveniente dominus mandavit clero, quatenus super praemissis effectualiter communicarent, recitando eis qualiter & quomodo fecerunt & concesserunt praelati religiosi per expensis transmittendorum ad concilium generale Ferrar. & suadendo, ut, omni postposita in ea parte divisione, ad consimiliter concedendum suos animos applicarent. Unde post diutinum tractatum super isto subsidio concedendo, & nulla conclusione habita, dominus continuavit convocationem usque in crastinum.

Quo die crastino mag. Richardus Carpenter, universitatis Oxon. cancellarius, domino & suis confratribus duas literas exhortatorias, unam vid. ex parte serenissimi in Christo principis domini nostri regis Angliae, & aliam ex parte universitatis Oxoniae, ut apparuit, missis praesentavit. Quarum quidem tenores sequuntur, & sunt tales.

Perregem. Reverendis & reverendi patres nobis in Christo charissimi. Non ab re ad augendas claras ac famosas universitates nostras Oxoniae & Cantabr. cum inclytissimis progenitoribus nostris aequali semper animo fuimus; certi quidem sumus quod ab his duobus luminaribus non minima pars famae ac gloriae coronae & regni nostri hucusque replenduit, quae, si jam nostris, quod abest, temporibus per incuriam extingui sineremus, regnum hoc inclytum nostrum quasi lucernam sine

K 2

lu-

ANNO
CHRISTI
1446.

ANNO
CHRISTI
1446

ANNO
CHRISTI
1446

lamine in brevi fore necesse est. Quod trite serimus, publica nunc vox est, nisi quam celerrime, quod cordi nobis semper est, jam dictis universitatibus nostris succurrere dignationi nobis sit, utraque in desolationis extremæ discrimen occatura est. Sic quidem in ipsis diminutus est iam studentium numerus! Nimirum cum sit merces seu fructus studii nullus aut modicus. Cogitantibus itaque nobis quam languori huic medicinam paremus, nullum profus remedium videtur aptius, quam, ut, deficientibus & extinctis pene lampadibus, plus olei infundamus, ut utriusque universitatis nostræ graduatis, pensata semper graduum ac statuum qualitate, faciamus de patrimonio ecclesiæ uberius provideri. Quibus enim æquius beneficia ecclesiæ deberi judicemus, quam hiis, qui ab ipsis ferme cunabulis totum vitæ tempus ad Dei honorem & ecclesiæ illuminationem in studio contriverunt? Et cum Dominus in evangelio doctis, tantum peritiquæ colonis vineam suam, ecclesiam scilicet catholicam, colendam tradi jufferit; ægre patimur tot literatos & eruditos viros, quibus fama loquitur universitates vestras referas esse, quasi orbitos penitus & desertos videre, & sine ulla promotione sive aliquo studii sui fructu consensescere. Proinde paternitates vestras, quibus non minus nec segnus quidem, quam nobis animo esse debet salus & prosperitas studiorum, rogamus attente, & in Christi visceribus requirimus & hortamur, quatenus utramque nostram universitatem prædictam literis hiis nostris specialiter & cordintime recommendatam habentes, ad graduatorum graduandorumque in ipsis effectuale promotionem, pro qua & alias vobis misisse nos meminimus, unanimi voto efficaciter laboretis. Præter mercedem, quam secure vobis daturus est vineæ Dominus, dignas ex hoc a nobis gratias merituri. Moveant paternitates vestras ad hæc nedum præcipientes nostræ, sed & amor universitatum ipsarum, ex quarum uberibus vos omnes scientiæ salutaris pocula hausistis. Moveat zelus domus Domini, & amor fidei christianæ magis ac magis in dies vacillantis. Moveat demum ineffabile illud præmium, quod per hujusmodi beneficia, quæ seminatis in terris, secure repositum invenietis in cælis. Dat. in manerio nostro de Wodestolke mensis Octobris die 13. — Reverendissimo in Christo patri Henrico, permissione divina Cantuar. archiepiscopo, totius Angliæ primati, & apostolicæ sedis legato, ac cæteris reverendis patribus in synodo provinciali London. congregatis, nobis in Christo charissimis.

Littera universitatis studii Oxon.

Reverendissimo in Christo patri & domino Henrico permissione divina Cantuar. archiepiscopo, totius Angliæ primati, & apostolicæ sedis legato, obedientiam filialem; aliisque reverendis patribus in convocatione London. congregatis, omnimodam reverentiam & honorem. Apud aures pietatis & misericordie vestræ, clementissimi patres, universitas mater nostra clamat cum Rachele, „Plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. Olim siquidem alma ista u-

niversitas pulchra nimis & decora aspectu fuit, quasi vitis fructificans, & flores ejus flores honoris & honestatis. Sed heu! jam nostris diebus, quod quidem maxime dolendum referimus, pulchritudo & decus ejus emarcuit, mœrens & squalidus factus est vultus ejus, & quæ flore & fructu antea fecunda fuit, filios jam cum hiis, quos prior tempore genuit, pro paucitate minime numerabiles, non honoris vel honestatis, sed pudoris & reverentiæ potius in dolore & anxietate parit. Aliquando ejus fama & gloria ita percelebris apud omnes nationes & gentes christianas fuit, quod non modo hujus incliti regni, sed & totius pene orbis homines studendi atque discendi gratia ad eam confluerunt. Tunc siquidem prosperata est in viis suis, & singulari laudis titulo ab omnibus honorata. Tunc revera omnium artium & scientiarum viris literatissimis atque eruditissimis plena, non scholæ laceræ, non studia deserta, aulæ vel hospitia nunquam sane vacua videbantur; sed quod sine lamentatione & planctu dicere non valeamus, nunc longe secus est. Jam siquidem gloriosa mater tam beata prole fecunda, pene in extremum & desolationem versa est. Sedet sola plangens, ac dolens, quod non modo extranei, sed nec sui ventris filii cognoverunt eam. Sic, sic revera, patres, fremitu bellorum, annonæ, pecuniarum carissima depauperatum est regnum nostrum; tam sera insuper & modicæ virtutis & studii merces est, quod pauci aut nulli ad universitatem accedendi habeant voluntatem. Unde fit, quod aulæ atque hospitia obserata, vel verius diruta sint; januæ atque ostia scholarum & studiorum clausa, & de tot millibus studentium, quæ fama est istuc in priori ætate fuisse, non jam unum superstit. At illi, qui sane supersunt, tedium quam maximum vitæ habent, quod nullum fructum, nullum denique honorem, post tantum studii sudorem consecuti fuerint. Laborant autem nonnulli usque in senectam & senium per Domnia doctissimi atque sapientissimi, præmium & mercedem boni operis expectantes; sed quam mercedem, quemque honorem, qui, ut philosophi ajunt, præmium virtutis dicitur, virtus ac labor eorum consequatur, attendite, quæsumus! Sane filii lucis famosi supple, ac instructi viri, qui iuste & ex merito promovendi, amplioribusque honoribus & dignitatibus ecclesiæ sublimandi essent, ejiciuntur foras, atque indocti & simplices, qui nec literaturam cognoverunt, intrant in labores eorum. O quam dolendum est piissimi patres! Vineam Domini Sabaoth, ecclesiam scilicet, unicam Dei sponsam tam imprudentibus atque indoctis cultoribus ad evolendum esse traditam. Quomodo lucernæ ardentes in sacrosancta Dei ecclesia erunt, si nec oleum nec lumen in lampade fuerit? Quid dicemus de hiis? Numquid primum oleum sanctæ conversationis ac vitæ integritatem, numquid & lumen doctrinæ, scientiæ, & veritatis, quo officium sanctæ prædicationis ac administrationis verbi Dei exercoant, intus in animo foveant? & quomodo revera scient, cum literas non didicerint? Attendite igitur, obsecramus, patres, attendite, columnæ, [& præcipua luminaria eccle-

ANNO
CHRISTI
1446.

ecclesie, quos operarios in messem Domini mittatis. Respicite, quæsumus humiliter, primum ad domesticos fidei; eos supple, qui lucernas ardentis habent in manibus suis, moribus & scientia probatos. Licet enim universitas mater nostra, labente jam plurimum tempore, depauperata atque humiliata sit, in singulis tamen facultatibus & scientiis quidam electi ex millibus manent adeo sane docti atque literati, sicut & superiori ætate fuerunt. Sed ideo desides, secordesque circa studium magis factos esse, quod nullum virtutis, nullam studii sui præmiæ, nullam utique promotionem sese consecuturos autumant; eo magis in desperatione positi, cum tot ex prædecessoribus suis sine promotione, sine aliquo primiv studii præmio dies clausisse extremos cognoverint. Flexis igitur genibus obnoxius, quo valeamus, exoramus, ac petimus, quatenus ad effectuale promotionem graduatorum oculos misericordie vestre convertere dignemini, considerantes qualem quantamque nobis occasionem ad eo diligentius votandum & proficiendum præstabit, si vota nostra audieritis gratiose. Moveant, o vos patres, ad tam pium & sanctum opus, primum universitatis nostræ & cleri desolatio. Et sicut bello inter Lacedæmonios & Athenienses exorto, Lacedæmonius victoribus existentibus, dum in Græcorum concilio quæstio versaretur, si Athenas delere fas esset; cum in regno Græcorum oculi tantum duo essent, alterum eruere nefas esse responsum fuit; ita & dum in hoc florentissimo regno duo duntaxat oculi, duæ lucerne ardentis fuerint, Oxonia & Cantabrigia; alteram vel utramque delere, seu extinguere, vel desolationem pati nefarium esse iudicatis. Moveat & vos totius ecclesie & populi Anglicani utilitas. Moveat tot pericentium animarum iactura, quas in sacrificium laudis estis domino lucraturi. Moveat amor fidei periclitantis, malaque nefaria, quibus in dies fideles ab hæreticis vexantur; de quibus sic scribit apostolus. "Instabunt, inquit, in novissimis diebus tempora periculosa; homines sese amantes, cupidi, elati, sine pace, criminosi, habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes; contra fidem reprobi; & sicut Iannes & Mambre Moysi resistunt, ita & hii veritati resistunt." Quæ omnia si solita vestra prudentia consideraveritis, certi reddimur, quod vos gratiosissimos ac voto nostro paratissimos sentiemus dominos, ad nostræ orationis saluberrimam expeditionem, in qua laudem vobis in hoc seculo, & æterna apud Deum præmia comparabit. Et ut singula pro parte nostra eo felicem magis effectum consequantur, fidem rogamus indubiam præstare dignemini venerabili cancellario, aliisque nostris nunciis, huius nostræ supplicationis gratia expediendæ ad vos destinatis. Et reverendum cœtum vestrum ad laudem & gloriam ecclesie sue sancta conservet in prosperis sponsum ejus Jesus Christus, qui est in secula benedictus. Script. Oxon. in nostræ congregationis domo mensis Maji die nono. Vestrarum paternitatum humillimæ oratrix universitas studii Oxon.

Litera universitatis studii Cantabrig.

ANNO
CHRISTI
1446.

Reverendissime ac percelebris in Christo pater, reverendique patres in hac sacra synodo congregati; quibus contra vipereos antiqui draconis insultus, legifer noster Christus regressurus ad Patrem, sponfam, quam sacratissimo cuoris sui redemit pretio, custodiendam mandavit, eruditissimis. Sanctæ vestre considerationis scimus, quia non recedit ab oculis, quæ inter inchoatas in paradiso malitiæ sæ fraudes callidus serpens astutius mulieris insidiando calcaneo continuare non cessat, imo parturientem persequitur, & in illius filios arma mortis præordinat nondum natos, nec ab illius infestissimo pestifera locum invenire potuit respirandi, donec duos aquilæ pullos ad volandum provocantis, & super eos volitantis, alas genuinæ, vid. scientiæ pennas reciperet, quibus ad fidei desertum volitans, tutus ab illius insidiis parturiret. Illis siquidem scientiarum pennis olim subnixæ, venenosum serpentis caput virtutum pede contriverat, & renatis in Christo filios per totum mundum destinavit intrepidus, quando solis ab ortu, usque ad occasum laudabile Christi nomen magnificavit ecclesia; quæ modo, proh dolor! clausa latitat in angulo occidentis. Quid est, patres egregii, quod mulier vestre custodiæ deputata non parit, nisi quia scientiarum pennas deposuit, & ducibus indoctis commissa ducatum perdidit? Quorum indisciplina conversatio cæteris cedit in scandalum, cæcitas in loveam ducit hæresum & errorum. Tales sunt hodie rectores ecclesiarum; & dum nulla datur prærogativa studentibus, non miramur, licet ecclesiasticus honor decreseat quotidie, sileant præconia, & auctoritas contemnatur. Quis, ait philosophus, sublimavit regnum Græcorum? Quis eorum gesta per totum mundum perpetualiter defamavit? Hæc certe fecit diligentia studentium, & probitas sapientium. Idcirco in universitatum promotionem suggererat Alexander, quatenus sui nominis memoriale non derelinquatur in secula. O si propter viri gentilis nomen perpetuandum ad tantum multiplicabatur studia literarum, quanto magis christianissimos ecclesie Dei pastores in universitatum promotionem accederet divulgatio nominis christiani? Attendite, quæsumus, egregii domini, qualiter sicut inter ecclesie ministros decrecentibus literis consequenter honor evanuit, pullularunt hæreses, & secularibus seu illiteratis assimilati, in mente secularium iudicum exactionibus pressi sacerdotes clericatus amiserant libertatem. Hii volens evitari discrimenibus ferocissimus princeps, & victoriosissimus triumphator felices recordationis, rex Henricus quintus, vestras paternitates exoravit attentius, quatenus universitatum suarum virtuosè studentes prærogativam crucifixi reciperent. Cujus intentionem sanctissimam amplectentes, constitutionem super hii nuper edidistis. Sane, patres conspicui, celeberrimam constitutionem ipsam pro amplianda ecclesie spiritali structura, provisionem ecclesiasticorum beneficiorum declarantem, tam accommodam, tam gratiosam, tamque omni-

bus

ANNO
CHRISTI
1446.

bus optabilem, charitate zelantibus fidem & sanctam ecclesiam, miramur in ortu suo illico ruisse in occasum. Quo sit, quod in dies periclitatur nova Rachel parturiens cum dolore, & soboles post rupta matris viscera deslere cogitur indefesse. Nos igitur tam eximiiis reverentiis obsequentes, quod plura, quod ecclesie saluberrimum auguramur, poscimus; ea spe moti, ut quicquid ordini ecclesiastici regimini consentaneum, quicquid caelesti tabernaculo congruum, vos patres Spiritu Dei, uti confidimus, congregatos, dissimulare vel negligere haud posse, eam vos constitutionem erigere, roborare, & ad effectum Deo placitum, fidei cultoribus operatum perducere; quo veritatis operari in messe desudantes, cumulationes fructus congregent in horrea Domini, & vos dignae procuratoris vestrae repensas vires, vitam recipiat eternam. Magnificum vestrae sanctitatis consilium prosperos dirigat ad successus magni concilii angelus, Dominus noster Jesus Christus. Script. Cantabrig. in plena congregatione nostra 8. die mensis Maji.

Quibus quidem literis in publico tunc lectis, ac communicatione aliquanti habita inter dominum & confratres suos super eisdem, dominus assignavit praefato mag. Richardo, dictae universitatis Oxon. cancellario, negotium promotionis graduatorum hujusmodi, ut praedictur, promoventi, ad respondendum quibusdam petitionibus, in quadam schedula sibi & procuratoribus dictarum universitatum alias pro deliberatione habenda super eadem liberata, contentis; mitigationem sive reformationem quorundam statutorum pro graduandis in universitatibus hujusmodi concernentium; vid. diem Sabbati tunc proximum; usque in quem diem Sabbati continuata fuerat per dominum hujusmodi convocatio.

Quo adveniente, ac domino & confratribus suis, vid. London. Meneven. Norwicen. & Rossen. episcopis, in domo capitulari memorata praesentibus, dictus mag. Richardus, cancellarius supradictus, quandam in Latino fecit propositionem solemnem coram eisdem; qua inter caetera viros graduatos scientiarum virtutibus insignitos plurimum commendavit, dominum & confratres suos humillime exorans, quatenus ordinationem illam, alias in convocatione cleri Cantuar. provinciae London. an. Dom. MCCCCXXI. celebrata; pro promotione graduatorum praedictorum factam effectualiter de novo erigere, atque firmiter corroborare dignarentur. Unde finita propositione hujusmodi, ac mota per dominum materia quadam ecclesiae nimis scandalosa cujusdam dissensionis sive discordiae inter fratres IV. ordinum Mendicantium, & mag. Philippum Norreys, in S. theologia doctorem, a diu, ut asseruit, agitatur; incontinenti quidam fratres, Philippus Boydon, Will. Lyndewode, Johan. Kemyngale, & Thomas Gorston; IV. ordinum fratrum provinciales, quosdam articulos in scriptis redactos, ac contra ipsos, & in ipsorum ordinum scandalum & praedictum in partibus Hiberniae, & alibi infra Angliam, per eundem mag. Philippum, ut asseruerunt, praedicatos, & publice dogmatizatos, domino ministrarunt. Quibus in pu-

blico lectis, dominus mandavit eidem magistro Philippo praesenti ad respondendum tunc singulis. Interrogatus vero super eisdem, quosdam eorum, prout proponebantur, expresse negavit, & quosdam recognovit. Unde in partem probationis omnium articulorum praescriptae, praedicti fratres provinciales quandam literam sive quoddam publicum instrumentum, tenorem articulorum praescriptorum in se continens, ac sigillis diversorum dominorum tam spiritualium, quam temporalium, ac aliorum magnatum de partibus Hiberniae sigillat. Domino praesentata, & in publico legi fecerunt. Unde habita communicatione super eodem, ac de & super promotione graduatorum, tandem dominus petiit responsum finalem de dicto cancellario, & procuratoribus universitatis, quomodo deliberati fuerint quantum ad reformationem sive mitigationem statutorum pro graduandis in hujusmodi universitatibus. Et statim praesentatae & lectae fuerunt coram domino & suis confratribus.

Responsiones universitatis Oxon. ad petitiones religiosorum possessionatorum oblatae.

Prima petitio fuit, quod religiosi possessionati in S. theologia incepturi, non teneantur ad statutum de legendis in artibus. Cui ad votum respondere desiderans statuit, ac decrevit universitas praedicta regentium & non regentium; quod religiosi possessionati secundum formam statutorum dictae universitatis lectiones ordinarias in facultate artium audiant; ac caetera omnia & singula compleant, quae seculares ante gradum baccalariatus in eadem complere tenentur. Quibus sic completis, per magistros in artibus seculares ad lectionem alicujus libri artium, & ad respondendum quaestioni debite praesentati admittantur, & pro se determinent cum aliis, si voluerint. Ac deinde completa forma pro incepturis in eadem facultate edita, per magistros artium seculares praesentati, atque per eosdem sufficienti habita dispositione ad incipiendum in eadem facultate admittantur, & regant secundum tempus consuetum; faciendo universitati in dictis inceptioibus, prout in inceptioibus aliarum facultatum haecenus facere consueverunt. Sic quod tantum senior necessarius regens de quocunque ordine possessionatorum intret in congregationem, seu convocationem magistrorum. Si vero onus determinationis subire noluerint, tunc formam secularibus non determinantibus incipiendi, indictam compleant, quae sic completa, si in artibus non inceperint, per duos annos ex tunc proxime sequentes scholares solummodo artium in dicta universitate permanent. Per quos quidem duos annos moralem philosophiam in scholis publicis extraordinarie & cursorie, praevia proclamatione facta, legere teneantur, per majorem partem dierum legibilium, cujuslibet termini, praedictorum duorum annorum; quam lectionem sic factam in incipiendum in S. theologia pro gratia, de non regendo in artibus dicta universitas duxit de caetero acceptandam. Sic tamen, quod istud statutum nullius sit roboris vel momenti, quousque provisio per religiosos possessionatos in executione-

ANNO
CHRISTI
1446.

ANNO
CHRISTI
1446.

cutione ponatur, nec ultra duret, quam provisio per eosdem continuata fuerit.

Secunda petitio. Quod incepturi, necnon gradum assumpturi in jure canonico, non teneantur audire jura civilia. Cui petitioni volens universitas prefata in omnibus satisfacere, ex consensu unanimi regentium & non regentium statuit & decrevit, quod sacerdotes, qui ad jura civilia transire non possunt, compleant septem annos in jure canonico, ante gradum baccalariatus; annos, si quos in jure civili habeant, minime tamen ultra tres, inter annos predictos numerando; antiquo statuto penes omnes alios in suo robore permanfuro.

Tertia petitio fuit. Quod scholares in jure canonico, non teneantur audire decretales „ Complete “; igitur ne in posterum aliquis pretextu hujusmodi termini „ Complete “ nimis astringat sibi sensum, & bellum conscientie subeat, pro omni hujusmodi conscientie scrupulo amovendo, universitas alias declaravit, ex tunc predictum statutum „ De completionem formae commune est singulis facultatibus, „ prefatus terminus „ Complete “ eo modo in ipsa facultate intelligi, quo in aliis facultatibus „ Completio “ consimilis formae hactenus intelligi consuevit.

Quarta petitio fuit. Quod religiosi possessionati incepturi non teneantur in die inceptiois suae facere convivium, nec loco convivii aliquod universitati erogare. Cui petitioni de jure communi ac consuetudine omnium universitatum, & praesertim de consuetudine nec non statuto universitatis nostrae, sufficienter credimus esse responsum. Verum aliquid de novo condere vel statore, supervacuum visum est; tenentur enim non solum de jure communi, sed etiam in vinculo juramenti sui universitati praestiti, non ultra tria millia Turonensium grossorum in inceptioibus suis expendere; quae summa satis rationalis esset, si sumptus praeter necessarios, quos in hujusmodi inceptioibus in distributione, libertate, & aliis quam multis faciunt, mitigare vellent; ad quos nec de jure nec statuto obligantur.

Quinta petitio fuit. Quod quilibet assumendus ad gradum baccalariatus in sacra theologia possit in 17. anno opponere & respondere absque gratia. Quae petitio, licet multum videtur esse irrationabilis, eo quod nec seculares, qui etiam prius in artibus rexerunt, possunt ante 17. annum respondere vel opponere; statuit tamen universitas predicta, ut ejusdem sint conditionis ac libertatis cum aliis graduatis secularibus; observato semper superius memorato de completionem formae suae in facultate artium edito.

Quibus quidem responsonibus, sicut praemittitur, domino praesentatis, ac coram eo & confratribus suis lectis & plenius intellectis, dominus, de unanimi consensu & assensu confratrum suorum, totiusque cleri provinciae suae Cantuar. pensatis quamplurimis querimoniis lachrymosis, per partem universitatis predictae coram ipso & suis confratribus, occasione non promotionis graduatorum in eisdem expositis, decrevit ordinationem subscriptam juxta omnem vim, formam, & effectum ejusdem per totam provinciam suam Cant. firmiter observari per decennium duraturam.

Tenor vero ordinationis pro promotione graduatorum predicta sequitur, & est talis. Henricus, permissione divina, &c. venerabili fratri nostro domino Roberto, Dei gratia London. episcopo, salutem, &c. Cum nos nuper in convocatione praetorum & cleri Cantuar. provinciae, in ecclesia cathedr. S. Pauli London. celebrata, expositis tunc in publico coram nobis ex parte utriusque universitatis, Oxon. vid. & Cantabrig. querimoniis lachrymosis super earundem desolationibus, occasione non promotionis graduatorum in eisdem, uti timetur eventuris, pio, sicut tenemur, compatientes affectu, ad laudem omnipotentis Dei, & profectum studii scholastici, ac exaltationem christianae fidei, & ne studentes virtutibus & literarum scientiis in eisdem, quod absit, frustrati spe debita, cujuslibet retributionis appetitum ulterius proficiendi deponant penitus studiorum desertores effecti; de vestro ceterorumque praetorum, ac totius cleri predicti consensu pariter & assensu, pro dignis dictorum graduatorum promotionibus, magnis ad hoc insuper christianissimi principis domini nostri regis adhortationibus invitati, subsequentibus modo & forma ordinavimus providendum; vid. quod quicumque patronus ecclesiasticus dictae provinciae, &c. uti supra in ordinatione eadem de an. Dom. MCCCCXXI.

Præmissis quidem in forma superius data peractis, ac facta disputatione non modica inter praenominatos fratres, vid. quatuor ordinum Mendicantium provinciales, & praefatum mag. Phil. Noreys, super articulis contra eundem mag. Philippum, ut supra dicitur, detectis atque ministratis, tandem dicti fratres provinciales affectantes scandala, quae ex hiis evenire poterant, evitare, nominibus eorum & ordinum suorum, ac singularum personarum earundem in reverendissimum patrem Henricum, archiepiscopum predictum, ac reverendos in Christo patres & dominos, dom. Meneven. Norwicen. & Roffen. episcopos, ac eorum ordinationi, examini, judicio, pronunciationi & decreto se submiserunt, prout in schedula submissionis eorundem facta, & dicto reverendissimo patri ministrata, plenius poterit apparere. Et incontinenti dictus mag. Phil. Noreys in reverendissimum in Christo patrem predictum, ac reverendos patres dominos London. Lincoln. Norwicen. & Roffen. episcopos, consimiliter se submisit, prout patet in schedula submissionis suae etiam domino ministratae.

Quibus sic factis, dominus petiit a clero responsum finale, quantum ad subsidium pro transituris ad praefatum generale concilium. Cui magister Johan. Lyndesfeld nomine totius cleri finaliter dixit, ac domino & suis confratribus supplicavit, quatenus considerata paucitate cleri hujusmodi, ac absentia majoris numeri eorundem, necnon paupertate & caristia, quali per totum regnum ingruente, eos ab aliquo subsidio concedendo haberent favorabiliter excusatos. Et quia periculosum nimis erat eis, ut asseruit, sub tam pestifera clade, quae in dicta civitate in dies accrescebat, diutius commorari, ulterius supplicavit, ut supra, quatenus convocationem ipsam finaliter dissolvere dignaretur. Unde domi-

ANNO
CHRISTI
1446.

ANNO
CHRISTI
1446.

Pertinet hæc
ad A. 1438.

dominus, consideratis præmissis, visoque ulterius, quod aliud non potuit obtineri responsum a clero, quam ut supradictum est, omnes & singules ad hujusmodi convocationem suam legitime citatos, ac non comparentes, juxta tenorem mandati eis in hac parte facti, pronuntiavit contumaces, ut supra, poena sibi reservata. Et incontinenti ad rogatum & instantem petitionem contrariorum, & cleri supradictorum, hujusmodi convocationem ad Dei laudem dissolvit, & feliciter consummavit.

Q U Æ D A M

Litera scripta de Basilea domino cardinali Ursino.

Ex eod. Cod.
Mediceo.

Exstant supra
hæc legatio-
ram proposi-
tiones.

Reverende in Christo pater, & domine, domine mi singularissime, humili, & obsequiosa recommendatione præmissa. De occurrentibus toties scripsi, quoties occurrerent nunti. Nullum tamen a vestra dominatione habui responsum; unde satis admirari debeo, imo nec sufficere, attentis verbis inter paternitatem vestram, & me prolucutus; & quasi videretur, quod de Deo, ecclesia, & sanctissimo domino nostro parum tenerentis, parumque de occurrentibus extimationem faciatis. Si in excessu tamen mentis loquor, ignoscere dignetur paternitas vestra reverendissima, quoniam ad hæc me cogit sincera mentis puritas, & affectio; & licet multa essent scribenda, plura tamen essent dicenda, si Deus dedisset, quod per unam diem integram cum vestra essem dominatione. Et si non omnia, saltem aliqua scribam, quæ urgente necessitate tacere non possum. Hic tractata est materia de subtractione administrationis papatus facienda domino nostro sanctissimo, & jamdiu est, quod fuisse conclusa, nisi hic aliqui constituti Deum timentes, & pericula, quæ exinde verisimiliter possent in Dei ecclesia oriri, sub spe provisionis fiendæ per dominum nostrum prædictum protelassent. Dum enim prædicta agerentur supervenerunt ambasiatores electorum Imperii numero XIII. quæ proposuerunt, ut melius poteritis videre per copias propositionum quas mitto; qui insisterunt pro majori dilatione, ut ne ad contra prædictum dominum nostrum attentaretur, donec ipsi sua rediissent sanctitate, cum qua sperabant bonam, & fructuosam reportare concordiam. Dixerunt insuper, quod nisi superfederetur, volebant ad suos remeare dominos. Quibus auditis, consideratis, & intellectis recepta est via, quæ sequitur. Licet nondum sit conclusa, tamen credo, quod non poterit obvari, quin non concludetur septimana sequenti per sessionem, & decretum; videlicet quod præfatus dominus noster adherere teneatur concilio, & tollere publice distinctionem, infra XV. dies secundum quosdam, secundum alios infra duos, & secundum reliquos infra tres menses a die publicationis dicti decreti. Alioquin quod ex nunc intelligatur sibi subtracta totalis administratio papatus, confirmatio, electio, & collatio beneficiorum; & deinde ad ulteriora. Simili modo, quod domini cardinales, ceterique prælati, & beneficiati quicumque teneantur

ab eo, & a curia Romana recedere, & ad recedendum in suis beneficiis ire, vel ad præfens concilium venire sub poena excommunicationis, privationis, & inhabilitationis. Et quod statim possint conferri sua beneficia; multaque alia ponentur in decreto. Super quo hodie visitando fuerunt congregati XXIV. ad hæc deputati; & die crastina si fuerint concordēs, legetur in congregatione publica, futuraque septimana, ut dictum est, determinabitur; & ad dilationem habendam multum profuerunt literæ domini Romanorum regis, ambasiatores regum Franciæ, Locumtenentes Hispaniæ regis, & præfati electorum ambasiatores. Magister Jordanus Morin Ambasiator Regis Franciæ etiam multum profuit, quod volebat reverti, si ita præcipitanter fuisset actum, multumque illi impediverunt, quantum potuerunt. Sed illi fuerunt principium, & sine quibus vel fuisset obtentum, ne obtineretur. Quæ omnia, si Dominus noster mihi facturæ suæ, & collegæ meo fidem dedisset, providendo eo quod dicebamus, modo, adhærendo, & mittendo ad præsidendum suo nomine & prælatos, non evenissent; cessabuntque, si adhuc dignabitur facere, antequam ignis magis exardescat, & sine mora. Alioquin, Deo, & sanctitati suæ devoti, hic existentes, nihil, vel modicum poterunt. Si vero ita dignabitur facere, nil contra suam sanctitatem, nec in præjudicium suæ curiæ attentabitur; sed fiet reformatio, non deformatio, & expedientur Bohemi, qui postera die S. Nicolai debent convenire in *Custa* cum tota sua ambasiata huc venientes. Et est hic ante nativitatem, vel circumcissionem. Insuper, pater reverendissime, multi sunt hic notabiles, qui facta provisione, de qua superius, intrepide certabunt pro veritate usque ad mortem inclusive. Elapsa septimana futura advisa in reformatorio per alias advisiabuntur deputationes. Mei adversarii insisterunt, prout sæpe petierant, quatenus aliam Ecclesiam, actu vacantem, una cum pensione mille, & quingentorum ducatorum super Ecclesia mea reciperem, quod facere nolui, prout nunquam consentiam, etiam si nudus remanere deberem, & principio sui in eadem mente, sum, & ero, quando moriar, quoniam (non) sine Dei offensa, & meæ Ecclesiæ, nec non vereturia gravi, ne dum mea, sed etiam parentum perpetua facere possem. Sunt aliæ causæ, quæ ex causis legitimis hic non inseruntur. Qualiter possem cum pura conscientia consentire, quod adversarius meus, Simplicianus ille electus. Ecclesiam meam, in qua nullum sibi penitus competit jus, cum mea grandi jactura habere debeat? Exoro, Pater, ob reverentiam Dei, supplicare dignemini domino nostro sanctissimo pro expeditione justitiæ meæ; & dignetur sua sanctitas considerare, quid fecerim Constantiæ, Senis, & adhuc facio. Credo firmiter, quod multa prædicto Domino nostro promittentur, si aliquid contra me velit innovare; quæ nunquam possent adimpleri. Dominus de Luna, qui unicum habebat Principem in sua obedientia extra suum Regnum, & qui dederat sibi munus de dimittendo eum, si mihi promittentur contra sua scripta, magis Deum timuit of-

ANNO
CHRISTI
1446.

Sic.

fen-

ANNO CHRISTI 1446.

ANNO CHRISTI 1446.

Locus tributus.

sendere, quam homines. Nunquam a mea promotione voluit variare, quod ad maximum honorem sibi fuit reputatum. Non enim melior gloria, & honor erit Domino nostro sanctissimo, si veritatem, & iustitiam servaverit. Cras erunt quindecim dies, quibus hora tarda noctis hic applicuit dominus sancti Petri ad Vincula in habitu dissimulato cum quatuor equis. In crastinum ab omnibus bene visus, & receptus. Alias scripseram literas, quae remanserunt, quod nuntius tunc recedens eas receptare recusavit. Quid concludendo dicam nescio; nisi quod si celeriter non occurratur tantis malis, & discriminibus, venerit super vos, & nos mala non solum inaudita, sed etiam inexcogitata, & talia, quae forsitan non fuerunt vel audita ab initio nascentis ecclesiae. De cetero supplico coram Deo; primo vereciter sum excusatus, sic coram Domino nostro, si vestrum faceretis debitum habear ego. Conserveat eundem dominum nostrum sanctissimum, cum paternitate vestra reverendissima omnipotens per tempora longiora. Ex Basilea III. Decembris. Lator praesentium cum literis Domini regis Franciae deprecaturus pro suo avunculo ad dominum nostrum vadit, quem supplico in agendis pro eodem, tamquam benemerito recommissum facere velitis domino nostro sanctissimo; & principio enim sui adventus ostendit, qualem habebat affectionem; & non solum continuavit, sed continuat. Si sua servilla fuerint recognita, multis aliis erit exemplum beneagendi. Ipse lator aliqua alia, quam calamus non capit, ore reservat, cui fidem adhibere dignetur reverendissima paternitas vestra indubiam. Tres de meis sunt in curia, quos paternitati vestrae reverendissimae recomendo. Unum vero superius ante dictum recommendari supplico humillime dominis meis reverendissimis, Tarentino, & Colocensi Archiepiscopis, Abbati S. Cluvinii, & Antonio de Sancto Vito. Ambasiatores praedicti, vel eorum pars habito responso debent ad dominum nostrum, & dominum Imperatorem ire, & alia pars permanere. Recipiantur, & tractentur bene, quia sunt nobiles, bene dispositi, & a Dominis suis dependet, ut ita dicamus, tota Alamannia.

ad dirigendam salutem universae Ecclesiae atque ad missionem Legatorum nostrorum ad praefatum concilium, quemadmodum litera vestrae paternitatis ampliori, & elegantissimo verborum contextu explicuit. Super quo sub brevi eloquio respondendo dicimus, reverendissime pater, quod salus universalis Ecclesiae Dei, quemadmodum Altissimum contestari possumus, nobis semper cordi fuit; & quoniam superiori tempore, & fatigis circa profecutionem, & conservationem illius insudaverimus, ne tamen id nobis trahamus ad gloriam, satis constare credimus. Illa est, reverendissime pater, quam quaerimus, illam optamus, illa nos a sinibus Regnorum nostrorum has Italicas partes visitare commovit, ut patrocinio sanctissimi domini nostri circa rem publicam christianam, ea temporibus nostris videre possemus, quae cupimus, & quae accepta sunt nomini sancto eius. Et quemadmodum per oratores nostros iteratos, & etiam suos populos nos alias large obtulimus operas nostras summo studio constituros pro bona concordia, & unanimitate inter suam sanctitatem, & ipsum sacrum Concilium consequenda; ita nos denuo offerimus, volumusque advigilare toto posse, ut mentes tam suae sanctitatis, quam dominorum Concilii sacri, cooperante Spiritu Sancto, in unam sententiam conducantur, quemadmodum in gratiam ipsius speramus. Fuit enim nobis semper displicibilis huiusmodi dissensio; & tanto plus, quantum ex ea, nisi succurreretur, eventura conpleximus innumera scandala & scissuram in ecclesia sancta Dei. De missione autem legatorum nostrorum dicimus, quod illos in Basilea ad requisitionem legati Apostolici continuo habuimus, habemus, & habituri sumus; & sic nos inantea geremus, quod per nos nil omitteretur de conferentibus ad bonum, ac felicem progressum rerum gerendarum. Utinam noster bonus, & sincerus animus apud sanctitatem domini nostri ita interpretaretur, uti est, qui quemadmodum confidimus, per effectum nostri studii tandem limpide patefiet. Datum Senis die III. Martii Regnorum nostrorum anno, Hungariae &c. XLVI. Romani XXIII. & Bohemiae XIII. Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper Augustus, ac Hungariae, Bohemiae &c. rex.

Quis hic? Joannes de Mella de quo Anton in Bibli Hisp. An Petrus Fonseca de quo Rayn. Annal. 1418.

Servitit vester cum anulo, & aliis bonis.

Ad mandatum Domini Regis Gaspar Sligh.

L I T E R A

C O P I A

Scripta Cardinali Ursino per Regem Romanorum.

cujusdam litera missa de Basilea procuratori Ducis Burgundiae.

Ex eod. Cod. Mediceo.

Reverendissime in Christo pater, & domine carissime. Per literas sanctissimi domini nostri summi Pontificis, atque vestras, per oratores venerabilium, & illustrium nostrorum, & Imperii sacri Principum Electorum allatas, coramque conlatas satis cognovimus, quid per sanctitatem suam circa rem sacri Basiliensis Concilii peractum sit, & exhilarati sumus, vos esse legatum in re tam salutifera; nec credimus amplius negotia in antea sinistrae posse succedere. Sumptimus non minus menti persuasiones, venerabilis pater, qui vos excitare videntur Concilii Generalis. Tom. XXXI.

Tempore, quo vobis scripsi novissime per familiarem Domini Augusti, pauca in concilio nova supervenerunt, excepto quod in materia nostrae auctoritatis, & mandato totius Concilii deputati sunt omnes Cardinales, & cum ipsis tot Episcopi, quot vocari vellent ad audiendam depositionem testium in materia nostra; & IX. Maji, & X. fuerunt auditi plusquam XXXIII. omnes facientes pro nobis. Oblata sunt nobis plurima appunctuamenta. Nonnulla acceptavimus; sed in arbitrio nostro simplici permanere intendimus. Ille de quo alias magnam, licet

Ex eod. Cod. Mediceo.

L

licet

ANNO
CHRISTI
1446.

licet dominus est, extimationem habebat, in suis dissimulationibus perseverat, nec unquam a domino duce, aut suis gratiam reportabit. XV. hujus mensis erit congregatio duodecima; ibi expectamus habere appunctamentum; utinam bonum. Quod si non habuerimus, habemus in mandatis a Cancellario omnino recedere; quod multum timetur. Nam quod occasione cujusdam civis de Basilea Burgundi parabant se facturos guerram illis, magnus fuit timor in Concilio, & multi suspicabantur, quod istud fieret ad cautelam ad dandum intellectum illis de Concilio; quod si Dominus vellet, posset levi causa inferre magnam turbationem; aliis dicentibus, quod hæc fiebant in favorem Papæ, & sic de aliis. Adhuc non recepimus nova de manendo, vel recedendo; unde multum miramur, & timemus, quod Dominus non sit male contentus, quod non transivimus, attento paucio favore quem habet dominus noster in Concilio. Quod si man-

averit, recedemus. * Quamdiu fuero in Concilio, libenti, & toto animo faciam, & quotidie facio, & omni die non cesso cum sociis meis praticare, honorem sedis apostolicæ observari; & jam aliqua medio nostro suspensa sunt in tribus punctis, quæ dum fuerint excarta, apparebit de bona diligentia nostra. Et amplius rescribere non expedit, quousque executio venerit, nec recedam pro morte a continuo assari pro honore, & libertate ejusdem sedis, sicut promisi vobis, & indicavi. Quidam, qui erant ita duri in Concilio ponunt aquam in vino suo, atque ampliorem ponent. Quod si non fecerint, sunt aliqui parati ponere in medium multa resentia. De Mela est infirmus; & expedit, ut cito venirent mittendi a domino nostro, quod ipsi retraherent ad se cum auxilio suo, amicorumque, majorem partem stellarum hic existentium. Dominus Cabillonensis est in ecclesia sua a tempore vestri recessus.

ANNO
CHRISTI
1446.

* Alia clausula.

A P P E N D I C E S

Varie ejusdem P. Mansi

A D C O N C I L I U M B A S I L E E N S E

Ex Tom. VI. Supplem. pag. 427.

Litæra missa per dominum S. Angeli domino imperatori.

Ex Cod. Mediceo misit cum sequentibus V. C. D. Laurentius Mehus.

Serenissime princeps, & illustrissime domine domine mi singularissime. Post humilem recommendationem Serenitas vestra per literas sac. conc. de his, quæ maximis diebus cum ambassiatoribus sanctissimi D. N. papæ acta sunt, plene erit informata. Intuitu ejusdem serenitatis sacrum concilium intendit tertio citare, ac manere præfatum sanctissimum dominum nostrum papam, ut infra duos menses satisfaciat monitioni alias per literas citatorias factæ sub poena suspensionis ab omni administratione papali ipso facto. Expectabit autem, ut puto, per XV. dies, si forte ambassiatores præfati sanctissimi domini nostri, & serenitatis vestræ quos eadem serenitas vestra in literis nuper scriptis D. N. papæ afferit statim post coronationem venturos, plenam adherentiam portent. Supplico eidem vestræ serenitati, ut totis viribus laborare dignetur apud præfatum dominum nostrum, ut velit consolari universalem ecclesiam in plena adherentia huic sacro concilio per eum facienda. Si sanctitas tua hoc fecerit, erit profecto gloriosus pontifex, gratus Deo, & hominibus, & firmiter teneo, quod omnia in hoc sacro concilio disponentur ad honorem Dei, & sum sanctitatis, & cum magna tranquillitate, & consolatione christiani populi. Missi hic interclusam quamdam formam valde honestam, quæ cedit ad magnam ipsius domini nostri utilitatem, & laudem. Dignetur, obsecro, serenitas vestra cum omni efficaciacia apud suam sanctitatem laborare ut literas juxta ipsius cedulam tenorem conscribere dignetur, & eas cum omni celeritate sacro concilio transmittere. Hoc sacrum concilium quotidie copia prælatorum, & aliorum notabilium personarum Dei gratia augetur. Rescripserunt ambassiatores sacri concilii ex ci-

vitate Pragensi cum magna lætitia, jucunditate, & festivitate tam Pragæ, quam per totum regnum se fuisse receptos, & honoratos. Congregatio totius regni debuit esse in die sanctissimæ Trinitatis. Quid ibidem factum fuerit cito sciatur, & id statim deducetur ad notitiam vestræ serenitatis, quam Omnipotens Deus feliciter conservare dignetur. Datum Basileæ XVIII. Junii M. CCCXXXIII. ejusdem vestræ serenitatis.

Humilis servitor cardinalis S. Angeli apostolicæ sedis legatus.

L I T E R E

Missæ per dominum Rothomagensis domino Slight secretario domini imperatoris.

Honorande magister, & amice confidentissime; benignitas celsitudinis imperialis in suis ultimis mihi directis literis scripsit, quod postquam ad suam applicuit serenitatem, & in suis continuavi servitiis, bene de me conceperat, & propterea de sua intentione mihi scribebat, sicut & de illa tamquam suo fideli servitori confidenter scribere potest. In materia vero, quæ versatur inter papam, & concilium, si papa, interveniente regia intercessione, literam scriberet adhesionis, & pro sua securitate vellet apponere clausulas, quæ attemptata contra auctoritatem sedis apostolicæ repararent, & contentiaretur, quod fieret reparatio in genere, & quod tam respectu capitis, quam singulorum membrorum daretur abolitio generalis, etiamque tam respectu capitis, quam singulorum membrorum de concilio in titulis suarum dignitatum

Ex Cod. Med.

ANNO
CHRISTI
1431.

tum firmarentur, ut non videantur hæc feri respectu sui, sed generaliter pro omnibus, & mittent legatos dignos ad præsidendum, & conclusa reformatione, & aliis, pro quibus est convocatum concilium, grata haberetur suo loco, & tempore. Spero, imo credo indubitanter, quod papa haberet, quod petit, & concilium haberet intentum, & concorditer omnia procederent. Alioquin debito, quod turbetur sua sanctitas in suo statu, & titulo. Hæc scribo ut reddatur celsitudo imperialis attenta ad obtinendum puncta necessaria, quamvis multa alia a quibusdam petantur, & requirantur, & forte non sine ratione, & cum hoc, quod scriberet cardinalibus patriarchis, & aliquibus notabilibus prælatis in concilio existentibus. Alia scribenda non occurrunt. De præfati altissimus vos conservare dignetur feliciter, & votive in longævum. Scriptum Basileæ die XIX. mensis Junii.

Jo. Rothomagen. bonus servitor totus vester.

L I T E R A

Missa domino de Ursinis de Basileæ.

Ex codice
Mediceo.

Reverendissime pater, & domine mi singularissime. Post recommendationem, & desiderium obsequiale. Nosse dignetur V. R. P. quod hac die lunæ sexta septembris processus domini nostri papæ in statu, in quo erat illo die, ad supplicationem domini Imperatoris continuatus fuit usque ad triginta dies incipientes a fine termini cum certis limitationibus per dominum legatum advísandis, & ceteros alios deputatos, & licet de isto recesserunt illi tres Bohemi ambasciatores Bohemorum, jam sunt octo dies, & hodie iter accipiunt ambasciatores nostri ad Bohemiam ad dandum responsum, videlicet dominus episcopus Constantiensis, auditor domini legati natione Castellanus, & duo notabiles magistri in Theologia, unus Gallicus nomine magister Martinus Bernyer decanus Turonensis, & alter Theotonicus, cujus nomen ignoro. Revera sunt notabiles, & multum literati viri, & qui etiam fuerunt in alia ambasciata prima, & per Dei gratiam bene laborabunt ambasciata regum Hispaniæ, & Poloniæ, & etiam nostra Britanniæ. Hic in brevi debent esse alia relatu digna pro præfati non occurrunt V. R. P. referenda. Recomendo ecclesiam, & personam meam semper V. R. P. in qua tota spes mea posita est, offerens personam, & bona ad omnia possibilia V. R. P. grata, quam altissimus observare dignetur ad vota. Basileæ X. Septembris.

Per fidelem Capp. R. P. V.
episcopum Leonem.

Concil. General. Tom. XXXI.

L I T E R A

*Domini S. Angeli missa collegio cum copia
infra scripta.*

Sacro collegio reverendissimorum in Christo patrum, & dominorum dominorum S. R. E. cardinalium dominorum meorum metuentissimorum.

Reverendissimi in Christo patres, & domini domini mei singularissimi post humilissimam recommendationem. Scribo sanctissimo domino litteras infra scripti tenoris. Supplico & obsecro, ut in tanto periculo omittis aliis quibuscumque negotiis dignemini excitare omnes sensus vestros & salubriter providere. Alioquin actum est de statu ecclesiastico. Mitto hic interclusam copiam litterarum, quas ille probissimus pater dominus episcopus Basipponensis destinavit præfato sanctissimo domino nostro. Utinam dominationes vestra viderent, & audirent ea, que video, & audio ego.

Beatissime pater, ac sanctissime Domine. Post devota pedum oscula bestorum. Venerabilis vir dominus Robertus de Molendino sedis apostolicæ acolitus veniens nunc de Flandria retulit mihi quendam maxima scandala que apud consiliarios illustres princeps D. ducis Burgundiæ, & reverendum patrem dominum archiepisc. Remensem cancellarium Franciæ, nec non in Colonia, & in Maguntia, & alibi intellexit ex fama dissolutionis concilii Basileensis posse contingere. Ideo injunxi sibi, ut seriatim illa vestrae sanctitati exprimere debeat. Nisi sanctitas vestra aliter deliberet, fides ecclesiæ, & christiana religio pergunt in ruinam. Timeo hinc venturum tale scandalum, quale non contingit diebus patrum nostrorum. Histi qui sunt hic omnino videntur firmati prius mori, quam hinc cum tanto ludibrio recedere, & timeo habebunt magnam sequelam. Infra tres dies erunt hic dominus archiepiscopus Tarantensis, episcopus Maurianensis, & nonnulli alii prælati de Sabaudia. Intra paucos dies expectantur domini archiepiscopi Lugdunensis, Viennensis, & Ebedunensis, & nonnulli alii episcopi de obedientia serenissimi domini regis Karli. Expectantur, similiter dux Guillelmus Bavarie catholicus princeps tanquam defensor, concilii ex parte domini regis Romanorum, & cum eo dominus episcopus Frisingensis, & Augustensis, & ambasciatores ducis Alberti, & universitatis Viennensis. Pridie venerunt ambasciatores domini archiepiscopi Salzburgensis, & dicunt, quod si requiratur archiepiscopus, veniet personaliter. Expectantur etiam ambasciatores aliorum archiepiscoporum Alamanie. Similiter infra paucos dies erunt hic ambasciatores domini ducis Ludovici electoris imperii, & universitatis Idelbergensis. Etiam dicitur, quod ex patria Burgundiæ venient prælati. Expectantur etiam ambasciatores domini ducis Burgundiæ. Etiam venerunt litteræ quod ex Lombardia huc accedent prælati. Prælati de Aragonia rescripserunt se venturos, vel missuros ambasciatores notabiles. Ante medium quadragesimæ opinionem omnium hic

ANNO
CHRISTI
1431.

Ex codice
Mediceo.

ANNO
CHRISTI
1431.

erit magna congregatio. Isti, qui sunt, ita unanimes, & concordēs in simul, quod hic sunt est valde admirabile. Confuso, & supplico, quod taliter sanctitas vestra, provideat, quod hujusmodi fama dissolutionis penitus extinguatur, quod quanto magis crescit, tanto isti sunt ferventiores ad perseverandum. Creditur, quod propter hujusmodi formam, multi, qui alios non venissent, accingent se ad iter. Populi supremo Alemannie scandalizati sunt ex tali fama. Deus parcat illi, qui talia persuasit sanctitati vestre. Advisavi & iterum adviso sanctitatem vestram, quod si hinc recessero, vel presidentiam dimiserō, isti facient sibi unum presidentem auctoritate concilii, quod si fiat, multa poterunt sequi forsitan non grata sanctitati vestre. Ego puto pene impossibile etiam mittantur nullæ bullæ, quod istud concilium dissolvatur: ideo providendum est de remediis opportunis secundum Deum, non secundum adinventiones humanas. Mirum est hoc. Vivente felicitis recordationis domino Martino multi contulerunt etiam per omnem ante veram inchoationem concilii, quod ad præveniendum deberent huc mitti aliqui ex reverendis dominis meis dominis cardinalibus, & multi alii nobilissimi prelati bene affecti sedis apostolicæ, & nunc consulitur contrarium, unde hæc variatio procedat, non satis intelligo. Si sanctitas vestra velit se regere secundum ea, quæ late scripti per dominum de Pisciis, puto quod omnia bene succedent ad honorem Dei, & sanctitatis vestre, & bonum statum universalis ecclesiæ. Alias timeo de scandalis. Prædico, & propheto. Sperate, quod hæretici de Bohemia, qui vocati sunt, venient huc. Nunciatum est jam diu omnibus universitatibus, quod mittant huc omnes notabiliores viros, quos habent in sacra pagina, & in decretis. Quanta confusio foret, si interim hoc concilium dissolveretur! Certe opinione omnium multi populi catholici, si hoc fieret, credentes fidem nostram non veram, quum non audeamus illam defendere, sequerentur hæresim Bohemorum. Infra octo dies puto, veniet responsum conclusionis factæ per nobiles, & militares Alemannie, super facto expeditionis fiendæ proxima æstate contra Bohemos. Quantum etiam scandalum foret si interim concilium dissolvatur? Isti Domini videntur inter se conclusisse scribere per universum convocando omnes, & eorum intentionem firmam permanendi hic non obstante quocunque mandato intendunt omnibus publicare, usquequo providerint aliqua opportuna remedia pro extirpanda hæresi Bohemica, & procuranda pace in populo christiano, & reformatione morum &c. Et quod, nonnulli asserant, quod hujusmodi dissolutio procuratur, quod timetur, ne concilium aliquid contra sedem apostolicam, vel curiam Romanam attentet. Isti, qui sunt hic, parati essent facere omnem cautionem, & promissionem, quod de pertinentibus ad sanctitatem vestram, & curiam Romanam in nullo volunt se intromittere. Usque nunc fieri ipsos jurare, quod laborarent in hoc concilio pro honore Dei sanctitatis vestre, & sedis Apostolicæ, & ecclesiæ Romanæ, &

ita facissem quod supervenientes. Supplico, ut sanctitas vestra non maculet gloriam suam, & sedis apostolicæ, nec velit in suo pontificato tale scandalum oriri in ecclesia Dei. Valent sanctitas vestra feliciter, cui me humillime recomendo. Basileæ die XXII Januarii.

V. S.

Humillimus ac devotissimus servulus Julianus S. Angeli.

Usque nunc potui de istis disponere, quicquid volui. Sed post istam famam incipiunt se regere suo modo, nec possem ipsos prohibere. Sed certus sum, quod cessante hujusmodi suspitione dissolutionis possem ipsas satis leniter trahere, quod revera semper inventi ipsos inclinatos ad honorem sanctissimi domini nostri & sedis apostolicæ.

EPISTOLA

Episcopi Ratisponensis ad Eugenium papam IV.

Beatissime pater, Domine clementissime. Post humillimam mei recommendationem cum debita subjectionis, & obedientiæ reverentia devotissima pedum oscula Beatorum. Perhorrenda Christi fidelibus fama diebus istis exorta, beatitudinem vestram suas certas literas apostolicas pro sacri generalis concilii Basileensis dissolutione faciendæ refert emisisse, quas si contingeret executioni demandari, quod absit, beatissimam vestram sanctitatem tamquam fidelissimus servitor, & cappellanus suus facio certam, gravissima & forsitan vix, vel nunquam reparabilia scandala, & inconvenientia etiam in beatissimam personam vestram & sanctam sedem apostolicam redundantia, e vicino fore proventura. Præfato namque vinculo dissoluto Hussitæ hæretici per id ipsum fortius animati cum majori crudelitate, quam hæc usque christianum populum, seu ecclesiam persequuntur. Nec est qui consoletur eam ex omnibus caris ejus. Fides catholica ex innumerabilium animarum perpetuum interitum maxime in partibus Alemannie, & successione in aliis terris, atque regnis in totum fere subvertetur, & quis revelabit eum? Bella, strages, & discordiæ prioribus undique orientur, & cum iis omnibus status ecclesiasticus omnino destruitur. Viderit Beatitudo vestra, si tantis malis non sit in tempore etiam celeberrime occurrendum, quod tamen absque concilio generali, etiam propterea si non esset indicium; merito foret indicendum, fieri nequaquam potest. Et quid plura facta tam miserabili, & summis plena periculis concilii dissolutione, in quo cuncti fideles partium istarum spem suam potissime reponunt? Quid alius in foribus verisimiliter detimetur, quam quod plurimi se subtrahent a sedis apostolicæ reverentia, & obedientia novo, & gravissimo, quod Deus avertat, schismate suscitato. Consideret sanctitatis vestre providentia, si tantis, & tam gravibus malis expediat aperire portam, & utrum diligant ecclesiam Christi, vestrum & ecclesiæ Romanæ statum, qui quæ sua sunt, & non

ANNO
CHRISTI
1431.

Ex Cod.
Medic.

Dei

ANNO
CHRISTI
1431.

Dei, nec ecclesiam suam sanctam querentes dissolutionem huiusmodi fieri suadere seu fugillare presumpserunt. Verum integritate, & affectione grandi mentis vestre, Pater sancte, quam erga conservationem fidei sacre, sine qua nemini est salus, reformationem morum, & pacem, ac concordiam fidelium, etiam adhuc essetis in minoribus, semper habuistis, ex integro perlata nulli fidelium vestrorum concipere, seu credere possunt, literas huiusmodi de voluntate, & certa sanctitatis vestre bene informate scientia, quin potius, ut vehementer presumitur, ex sinistris quorundam informationibus vestre sancte intencionis executionem taliter qualiter, imo nimis periculose retardantibus creduntur emanasse, tenentes indubie, quod nunc postquam generale pascendi gregis dominici suscepistis curam, multo ferventiorum, plusque firmam ad premissa habeatis, quemadmodum etiam vestre sanctitatis humeris plus incumbit, voluntatem. Qua de re vestram eximiam beatitudinem, sine cuius providentia scandalis, inconvenientis, atque malis supradictis obviari non potest, genibus cordis mei vestre sanctitatis pedibus provolutus eum qua possum humilitate, & reverentia suppliciter exoro, quatenus conservationem catholicæ Fidei bonis moribus, & religioni, nec non saluti, & paci fidelium supradictis fideliter, clementer, & salubriter intendentes, prefatis quoque scandalis, & inconvenientis remediis opportunis occurrentes datas literas revocare, cassare, & irritare, aliasque, per quas dictum concilium approbatur, confirmetur, & stabilietur, quantum necesse fuerit transmittere dignemini generose; nec retrahat, si quis inconsiderate loquens huiusmodi variationem animi vestri levitati forsitan imponeret, quoniam pro qualitate & necessitate rerum agendarum, prout rei publicæ poscit utilitas, oportet, ut sæpe mutare sententiam. Mentem etiam vestram nequaquam difficulter in hoc facto quæcunque forsitan suggesta per æmulos de presenti concilio dissidenter, quod utique Deo teste ad nihil aliud tendit, quam ad premissa vestre beatitudinis auxilio opportuno feliciter procuranda, nec non ad honorem sanctæ sedis apostolicæ, & sanctitatis vestre memoratæ.

Devotissima Creatura C. episcopus
Ratisponensis.

EXTRACTIO

Super adventum Hussitarum de literis
ambasatorum concilii Basiliensis

Ex Cod.
Medic.

PRæterea nuper ad placitum habuimus nuncium Egrem, sive cum literis credentis. Nam nuper fuit in Praga, & alias crebro. Imo ex parte Egresium presentavit in Praga literas primas generalis concilii. Ideo, ea quæ proposuit, & in presentia etiam consulum Numbergensium oppidi deposuit pro consolatione distinctius paulo. Dixit itaque, quod quartadecima Decembris fuit Praga per novem circiter dies. Vidit eadem die, idest in crastino S. Lucie redire de Ungaria Hussitas, & intrare Pragam non ut antea videret aliquando cum spoliis, lætitia &

astulatores, sed cum magna tristitia, & irrisionibus. Sicut enim plures valde in Praga presertim veteri, quæ merito validior est in omnibus. Novæ qui corde fideles sunt, & cum summo gaudio perceperunt orphanorum interitum optantes, ut malo huic Bohemie finis detur. Fuerunt autem prefati Hussiti, qui Pragam intraverunt, hi, quos hæretici perdipientes eorum confratres circumdatos in Ungariam direxerunt eisdem confratribus adiutorium. Sed mentita est iniquitas sibi Ungariæ, cum appropinquantes perceperunt, prout alios audivistis, nedum multitudinem orphanorum fama, & gladio occisam, verum etiam plures ignobiles, nobiles, & capitaneos Taboritarum peremptos. Siquidem Procopius, postquam enim fines, & orphanorum exercitus Ungariam intrasset, & spolia multa collegisset, captam prædam cum dissidio, & seditione dividere ceperunt, ex quo in iram motus Procopius cum paucis quibusdam vitam optavit, caute fugiendo reliquit post se multitudinem gladiis statim præstandam Ungarorum. Est autem modo prope montem Kunchnik in castro sine omni campestri exercitu infames ferre apud omnes hæreticos, qui eum proclamant fratres seduxisse. Unde cum nuper circa finem mensis Decembris infirmus ad Pragenses pro medico direxisset, multorum hæreticorum responso fuit, sibi neminem pro medico, nisi civitatis liqorem dirigendum fore. Deinde quod ad respondendum literæ generalis concilii dieta, quæ Praga per regnum Bohemie teneri debuerat, processum non habuit super festo S. Nicolai propter mortem orphanorum. Idcirco eadem dieta prolata fuit ad diem Circumcisionis Domini. Vocatus quoque est per Pragenses consules Procopius, qui respondit, quod rata habere vellet ea, quæ multitudo concluderet. Nollet tamen Pragam intrare, eo quod non consideret consulibus. Item præfatus nuncius quem antea præsentasset civitati veteri literas generalis concilii, quas, ut audistis, recepit consulatus Pragensis reverenter nuncio dando propinam novem florenorum, ductus fuit idem nuncius ad beatam Virginem, ut præfens esset publicationi præfatarum literarum, quæ fiebat populo maximo assistente, viditque populum valde congratulantem novis tabulis, & sentes plurimas, audivitque prædicantem, & literas declarantem per omnia loqui favorabiliter, & cum venisset ad locum, ubi sic habetur in litera, *Rogamus autem, ut viros tales mittatis, super quos Spiritus Domini requiescere speretur, mites videlicet, timoratos, humiles, pacem optantes, & non qui sua sunt querentes, sed qui Jesum Christum &c.* Exclamare cepit in hæc verba, & similia in lingua Boemica. O, inquit, quam sancta & iusta petitio! sed ubi inter vos reperiri poterunt viri tales? Nos enim inter nos multitudinem habemus homicidarum sanguinem Baptizatorum iniuste fundentium, raptores innumeros, & violentos posteros rerum ecclesiasticarum, & similia multa dixit. In fine autem jam per declarata litera hortabatur populum, quatenus orarent Deum & pro generali concilio, & pro regno Bohemie, & ad ea divina gratia ducerentur, per quæ gaudia Cœli possent

ANNO
CHRISTI
1431.

ANNO
CHRISTI
1431.

sent assequi. Est autem prædictus prædicans sacerdos dictus Roggigan vir magnæ eloquentiæ, dilectus ab omnibus in Praga præsertim veteri, qui de multis hæresibus eos prædicando eduxit tenens tamen articulum de necessitate prædicandi sub utraq; specie. Item dicit idem nuncius quod in veteri Praga in omni loco ecclesiastico non alia vidit in Bohemorum cerimoniis, nisi sicut in nostris ecclesiis, excepta prætica comunicandi sub utraque specie. Item quod certum est Bohemos modo habere victualia in vino, pane, vestito, sale, & hujusmodi in notabili copia, quæ eis per falsos Christianos adducuntur, qui se periculo perdendi omnia committunt, prout sæpe incidunt, licet aliquoties evadant. Species aromaticæ solum in Bohemia sunt carissimæ. Hæc deposita per supradictum nuncium. Item audiivi per quemdam Baccalerium formatum noviter venientem de universitate Viennensi, quod in regno Bohemiæ multi nobiscum satis concordant modo in tribus articulis, licet in quarto de Eucharistia discordent. Scitote etiam quod quando cuique dicitur simplici populo de his tribus, quæ proponit agere generale concilium, mira hilaritate, & devotione movetur. Similiter de civitatibus, & quibusdam nobilibus. E diverso autem multitudo religiosorum, ac sacerdotum sæcularium vix nomen reformationis patienter audire potest. Ut experti sumus in locis pluribus. Item in Nuringberga manebimus quousque responsum, ab Hussitis de dieta supradicta habuerimus. Item tam Nuringbergensis, Herbipolenses, Bumbergensis civitates, quam eorum episcopos & Marchionem Brandeburgensem cum cæteris principibus & nobilibus, cum quibus ambo, aut alter nostrum fuit, omnes & singulos reperimus voluntarios ad non treuandum cum hæreticis, & ad conductum saluum præstandum, si venire voluerint ad generale concilium, hæreticis, imo ad veniendum ad loca opportuna in propriis personis gratia nobis assistendi consiliis & auxiliis. Datum Nuringbergæ die quinta Januarii anno Dom. MCCCCXXXII.

Frater Johannes Nider, prior Basiliensis ordinis prædicatorum, & frater Johannes monachus Cisterciensis de Nuringberga.

E P I S T O L A

Anonymi ad cardinales.

Ex Cod.
Medic.

Reverendissimi in Christo patres spectatissimi domini mei post humilem recommendationem scribo sanctitati domini nostri, sicut maxime opportunum, & necessarium visum est. Quid opus factu sit, vestræ dominationes cognoscent, quibus supplico, ut rebus ecclesiæ consulant. Idem ex SS. D. N. postulo in literis, quarum copia hæc est:

Beatissime Pater.

Post devota pedum oscula beatorum. Heri venerunt literæ de Nuringberga ab ambasiatore concilii videlicet magistro Johanne Nider sacre theologiæ magistro, quarum copiam mitto hic interclusam. Sperant omnes, quod Bohemi debent huc venire ad concilium.

Spes est in Spiritu S. quod inspirabitur corda eorum. Jam igitur propter tantam bonum, & tantam spem reddo me certum, quod sanctitas vestra non solum non permittet dissolvi hoc concilium, sed etiam, si non esset indictum, de novo hic indicaret. Alioquin, beatissime pater, si rebus stantibus, ut nunc stant, dissolveretur, sequeretur irremediabilis confusio, & scandalum in ecclesia Dei. Et universus orbis talia audiens clamaret ad cælum, quod summus pontifex causam dederit, quod hæresis Bohemica non extinguatur. Puto, quod tota Germania tum ex indignatione quam ex hoc conciperet, tum quod crederet fidem nostram non veram quam fugiendo non audent defendere, confederaret se cum hæreticis in perniciem totius status ecclesiastici. Obsecro igitur sanctitatem vestram per dominum nostrum Jesum Christum, cujus estis vicarius. Supplicor per illum pretiosissimum ejus sanguinem, de quo propagata est ecclesia, & per illos fluvios sanguinis, quos S. Martyres effuderunt pro ipsa ecclesia defendenda. Deprecor per Spiritum sanctum paraclitum, qui docet ecclesiam omnem veritatem, nec eam permittit errare. Exoro per viscera misericordie Dei nostri, per S. Trinitatem Patrem, & Filium, & Spiritum S. per illam gloriosissimam Virginem matrem Redempt. nostri, & per Angelos Cæli, & omnes sanctos. Adjuro sanctitatem vestram per illam, in qua sedetis, beati Petri sedem, qui crucem non expavit pro fidei defensione. Obtestor demum beatitudinem vestram per illud terribile tribunal summi Dei, ante quod stabitis reddituri usque ad minimum quadrantem de singulis rationem, ne velit tanti scandali, ac confusionis esse causa, sed dare omnem operam, ut fama hujusmodi dissolutionis sopiatur. Quid igitur? jam vel fictum vel coloratum, vel qualecunque sit, esset in conspectu hominum, poterit allegari ad impediendum tantum bonum? Vere in tanto periculo non esset tacendum nec erubescendum loqui. Si hoc permittam, non deerunt, qui dubitent an in hominibus curiæ Romanæ sit vera fides. Ego arbitror pene impossibile attempto zelo, & fervore, quem semper sanctitas vestra habuit ad fidem orthodoxam, quod cum talia audiverit, quin statim jubeat concilium habere cursum suum saltem usque ad mensem Julii prout alias scripti sanctitati vestræ, tumque cessabunt multa scandala, & inconvenientia, quæ nunc obstant. Omnipotens Deus beatitudinem vestram feliciter conservet, cujus pedibus me humillime recomendo. Datum Basileæ XXVI. Januarii MCCCCXXXII.

L I T E R A

Missa de Basilea domino cardinali Novariensi per suum secretarium dominum Bartholomeum de Porta.

Reverendissime pater, & domine mi singularissime. Post debitam recommendationem. Prout alias vestræ dominationi scripti super differentia locorum inter duos ambasiatores domini ducis Burgundiæ, ac electorum concilium pronuntiavit, quod unus

ANNO
CHRISTI
1431.

Ex cod.
Cod. Medic.

ANNO
CHRISTI
1431.

ANNO
CHRISTI
1431.

ex ambassatoribus ducis Burgundis post ambassatores regum primus sedeat & post ipsum sedeat unus ex ambassatoribus electorum, & sic successive misisti, & statim audita tali pronuntiatione ambassiator electorum exiverunt congregationem, & ex post nunquam intraverunt congregationem nec deputationes. Hodie vero quæ est decima dies post pronuntiationem intraverunt congregationem, & interposuerunt appellationem a sententia legati ad concilium, & isto die sunt incorporati ambassatores domini ducis Burgundiæ. Interim dominationem vestram aviso, quomodo conclusum est in omnibus deputationibus, quod sanctissimus dominus noster papa moneatur sub pœna suspensionis administrationis papalis ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, quatenus infra sex dies adherere debeat pure, & libere hæc sacro concilio, & de tali adhæsiōne infra dictum tempus per bullas concilium certificare. Hic sunt multi Prælati, & alii notabiles viri, qui sunt pro papa, sed nullum est caput, & in veritate si essent duo cardinales legati ex parte papæ, vel saltem incorporati licet non legati, quod forsitan ut legati non reciperentur, nihil fieri posset contra personam papæ, & quia hic non sunt aliqua capita, multi tacent, & non loquuntur. Factum est unum responsum dominis ambassatoribus domini papæ, quod per illas bullas non est satisfactum decretis concilii, nec sunt ut legati recepti. Decretum suspensionis prædictæ nondum est expeditum. Sed creditur, quod in sequenti hebdomada in sessione publica expeditur, & statim mittentur ambassatores ad reges, & dominationes temporales per universum, & videre meo Dominus noster non posset melius facere, quam realiter adherere, & mittere duos cardinales legatos una cum domino S. Angeli, & etiam mittere alios prælatos, qui defenderent honorem suum, & si consilium nollet dictos cardinales recipere, nihilominus se incorporarent. Alia pro præfenti omisi, quia dominatio vestra requirendo laborem præsentium in prima causa sua, quia est consanguineus domini Petri de Luna (sic) & si sim hic aliqua facturus, rescribat vestra dominatio, quam altissimus conservare dignetur ad vota. Datum Basileæ die XXVII. Junii.

Per servitorem R. P. V. Bartholomæum de la Porta canonicum Novariensem.

L I T E R A

Scripta de Basilea per quemdam sine nomine.

Ex Cod
Medic.

FRatres carissimi post cordialem commendationem noveritis hoc sacrum concilium continuo suscipere prælatorum, & aliorum christicolarum de omnibus regnis incrementum, & quæcumque in mente facere proposuit, feliciter in Domino terminare intendit. Puto vos audivisse decreta hic facta post adventum prosperum, & felicem Domini mei, videlicet super prorogatione termini domini papæ, cardinalium, prælatorum, & aliorum curiam Romanam sequen-

tium. Propterea rogo vos affectuose pro periculo quod ex ulteriori mora in curia vobis cadere posset, per recessum, data opportunitate, & infra tempus providere vellitis, aut ad minus coram notario, & testibus factis secretam protestationem, quod si commode sine corporum, & bonorum periculo possitis satisfaciendo decretis concilii, a curia Romana recedere, quia indubitanter continuantes omnibus honoribus, & beneficiis ecclesiasticis per hoc concilium privabuntur. Nec recipiatur pro levi dicto suttrussa. Jam omnes reges adhæserunt ipsi concilio præter reges Poloniæ, & Aragonum, ad quos missi sunt solemnes ambassatores etiam ad Græcos, ut hic veniant. Hac septimana recessuri sunt duo prælati & duo doctores superiori, inebdomada literæ domini ducis Britanniæ in plena congregatione lectæ sunt, quæ per dominum Turonensem fuerunt missæ, per quas securavit concilium, quod breviter intendebat mittere certos prælatos dominiorum suorum ad ipsum concilium. Anglici Coloniæ sunt breviter huc venturi: dominus S. Eustachii cras, aut post cras immediate expectatur. Adventus etiam dominorum sanctæ Crucis; & Bononiensis proximus esse speratur. Capitula servanda in electione futuri pontificis hic indubitanter electuri privatione Eugenii, ut asserunt, prius facta heri hic fuerunt secreta lecta, in quibus inter cetera continetur, quod ad papam assumptum nemo audeat accedere ante octo dies, sed illo tempore remaneat solus inclusus in sua camera, & tempore intermedio fiant statuta per eum juranda, & servanda sub pœna hæresis, & privationis ipso facto a papatu. Jovis proxime præterito fuit factum decretum, per quod concilium cassavit omnes processus factos & fiendos contra imperatorem, ducem Bavarie, protectorem concilii, & alios reges, & principes, cæterasque personas ecclesiasticas, & mundanas huic concilio adhærentes, & adhæsuras, prout audistis, & Bohemi Dominica quarta Januarii hic applicuerunt. Veneris post decima Januarii fuerunt auditæ, & in fine eorum sermonis in plena congregatione ad clerum facti petitiones expositionem, & probationem quatuor suorum articulorum, audientiam eis dari quam veneris XVI. Jan. habuerunt, & jam tres primos articulos proposuerunt, & quartum cras, & post cras proponent. Cum quolibet articulo posuerunt duos dies, & omnia in scriptis proposuerunt, & de ipsis copiam tradiderunt. Simili modo fiet eis responsum in scriptis, dabiturque copia. Speratur favente divino numine ipsos reduci ad primam fidem catholicam, quoniam dominus virtutum potens est de ipsis lapidibus suscitare filios Abraham. Basileæ cursu calami XXVI. Januarii. Dominus Christi factus est legatus per concilium in regnis Christi, & Siciliæ videlicet Neapolis. Elapso termino Eugenii, qui finietur XVIII. Februarii, mittentur ei bullæ jam confectæ.

ANNO
CHRISTI
1431.

EPISTOLA

*Brando episcopi Portuensis card. Placentini
ad Eugenium papam IV.*

Ex cod.
Medic.

Beatissime pater, & sanctissime Dom. nos-
ter humillima pedum oscula beatorum.
Quum ex beneplacito sanctitatis vestre di-
scessimus a regia majestate ne ex mora mea
cum illa amplius gravaretur vestra sanctitas,
quod & prius factum, si ante hoc percepis-
sem, huc advenerunt reverendi patres do-
mini ambasciatores vestre sanctitatis quos ut
debitum fuerat mihi, cum omni caritate sus-
cepi, illosque informavi de bona voluntate
regia tam in protegendo dictam sanctitatem
& statum suum, quam & temporalitatem.
Verum quod affectabat, quod faveretur con-
cilio Basiliensi ex rationibus verbo, & scri-
pto transmissis, de quibus etiam & ultra il-
los edocui, ut & de cunctis informati mel-
lius noscerent qualiter commissa prosequi.
Superveniente autem dicta majestate volue-
runt me inter ipsos ad exponendum com-
missa, a quo me retrahebam, ut sibi dixi,
cum nec literas, aut breve haberem: desu-
per, asseruerunt hoc debere placere dictam
sanctitati, quæ mandaverat me salvari &c.
Ita quod si peccatum fuit illis annuendo,
non meum, quia pro certo libenter me re-
traxissem dubitans displicere ex his, quæ
mihi scribuntur, & referuntur. Sed parcat
Deus male informantibus. De gestis cum præ-
fata majestate ipsi optime docti informabunt,
& referent, & etiam aequaliter, si placue-
rit illis, me concernentibus, quem vestra
sanctitas reperiet semper promptum, & pa-
ratum ad concementia honorem, & statum
suum, & ecclesie pro modulo mee parvita-
tis. Prælibatam sanctitatem conservare digne-
tur Altissimus ecclesie sue sancte feliciter,
& votive per tempora longiora. Scriptum
Parmæ XXVI. Martii per vestrum fidelissim-
um servitorem & capellanum.

B. (nempe Brandam episcopum Por-
tuensem cardinalem Placentinum.

INHIBITIO

*Facta per unum stantem Basilea in causa pri-
vata uni auditori in Romana curia.*

Ex cod.
codice
Mediceo.

Guillelmus Dei, & apostolicæ sedis gra-
tia episcopus Bellicensis iudex, & com-
missarius causarum, & causæ ac partibus in-
frascriptis a sacrosancta synodo generali Ba-
siliensi in spiritu Sancto legitime congregata
specialiter deputatus universis, & singulis sa-
cri palatii apostolici causarum auditoribus,
& iudicibus commissariis delegatis; subdele-
gatis ordinariis, extraordinariis quacumque
auctoritate fungentibus, quibuscumque no-
minibus censeantur, aut quacumque præ-
fulgeant dignitate, nec non Stephano Bay-
sonis presbyt. Lugdunensis diocesis in infra-
scripta commissione nominato, omnibusque
aliis, & singulis, quorum interest, intererit,
seu interesse poterit, quosque infra scriptum
tangit negotium, seu tangere poterit quo-
modo libet in futurum salutem in Domino,
& presentibus fidem indubiam adhibere

Anoveritis, quod pridem eadem sacrosancta
synodus quendam commissionis, sive suppli-
cationis cedulam nobis per unum ex ourfo-
ribus suis presentari fecit, quam cum ea,
qua decuit reverentia recipimus hujusmodi
sub tenore.

Dignentur Romane paternitates vestre cau-
sam vertentem inter devotum eorundem Jo-
hannem Tarditi rectorem parochialis eccle-
siae sancti Johannis de Vico Lugdunensis dioe-
cesis in hac civitate, & sacro generali con-
cilio Basiliensi nunc personaliter residentem
de, & super dicta parochiali ecclesia ex una,
& Stephanum Baysonis presbyterum Lugdu-
nensis diocesis partibus ex altera, & in Ro-
mana curia pendentibus statum ipsius causæ
hic habentem pro sufficienter expresso de ipsa
Romana curia, & a quibuscumque iudicibus
dominis auditoribus, sive commissariis in di-
cta Romana curia existentibus, coram qui-
bus dicta causa pendet, advocare, & iudici-
bus, aut alteri ex prælati hujus sacri con-
cillii committere audiendam, cognoscendam
& sine debito terminandam cum omnibus
suis emergentibus, incidentiis, dependentiis,
& connexis, & cum potestate citandi dictum
Stephanum, omnesque alios quoscumque sua
communiter, vel divisim interese putantes
in loco hujus sacri concillii, & extra semel
& pluries, ac totiens, quotiens fuerit op-
portunum, nec non cum potestate inhiben-
di quibuscumque iudicibus, sive commissariis,
si prout, & quando opus fuerit. Nam si
ipso Johanne hic existente in servitiis Do-
mini cardinalis Rothomagensis causa debue-
rit in Romana curia tractari, fortasse propter
ejus absentiam ipse Joannes, qui pro se u-
nam sententiam obtinuit super dicta parochia-
li ecclesia, & vigore dictæ sententiæ seque-
stravit; quamvis bona jura habeat, denuo
succumbet, quod esset in non modicum
suum, & sui juris præjudicium, & hoc non
obstante, quod dicta causa de sui natura non
esset hic tractanda, & quod de ejus statu
non sit hic facta mentio specialis, & aliis
Dincontrarium facientibus non obstantibus. In
fine vero dictæ commissionis, sive supplica-
tionis cedulæ scriptæ erant de alterius manu
litera superiori literæ ipsius cedulæ penitus.
& omnino dissimili, & diversa hæc verba,
videlicet: *Audiat dominus episcopus Bellicen-
sis, citet ut petitur, & justitiam faciat.* Cujus
quidem commissionis vigore, citatione legi-
tima pro parte honorabilis viri domini Jo-
hannis Tarditi principalis in infra-scripta com-
missione principaliter nominati contra & ad-
versum se Stephanum Baysonis ex adverso
principalem in eadem commissione ex adver-
so principaliter nominatum, omnesque alios,
& singulos sua communiter, vel divisim in-
terese putantes extra sacrum concilium Ba-
sileense, & ad partes juxta vim, formam, &
tenorem prætractæ commissionis in forma
solita, & consueta per nos decreta, & con-
cessa tandem videlicet die, & hora præsen-
tibus inferius adnotatis præfatus dominus
Johannes Tarditi principalis coram nobis
personaliter constitutus nos debita cum in-
stantia requisivit, quatenus advocacionem cau-
sæ hujusmodi a Romana curia, & commis-
sionem ipsam, omniaque, & singula in ea
contenta, & liti pendentiam hujusmodi co-
ram

ANNO
CHRISTI
1431.

ANNO
CHRISTI
1431.

ram nobis vobis omnibus, & singulis, & præsertim tibi Stephano ex adverso principali, ut illi, vel illi, cui, vel quibus hujusmodi causa forte de facto commissa fuerit intimare, ac in forma solita, & consueta inhibere literaque intimatorias & inhibitorias extra dictum concilium, & ad prædictam curiam Romanam, ac vos omnes, & singulos supradictos sibi desuper decernere, & concedere dignemur. Nos igitur Guillelmus episcopus, ac iudex, & commissarius præfatus attendens hujusmodi inquisitionem fore justam, & consonam rationi, & quod lite, & causa hujusmodi coram nobis indecise pendente nihil sit per vos, vel quempiam alium in dicta curia, vel extra eam quomodolibet in causa hujusmodi attemptandum, seu innovandum, advocacionem hujusmodi causæ, nec non prædictam nobis, ut præfertur, sententiam, & presentatam commissionem, ac omnia & singula in ea contenta, etiam litis pendentiam ipsam vobis omnibus, & singulis supradictis tenore præsentium intimamus, insinuamus, & notificamus, & ad vestram, & cujuslibet vestrum noticiam deducimus, & deduci volumus per præsentem, ne de præmissis, vel infrascriptis ignorantiam aliquam prætereundam possitis, seu etiam allegare, vobisque, & vestrum cuilibet tenore præsentium duximus inhibendum, & inhibemus, ne statim visis præsentibus in nostræ, imo verius prædictæ sacrosanctæ synodi Basiliensis jurisdictionis vispendium, & contemptum, ac præfati domini Johannis Tardeti principalis, & juris sui, nec non litis pendentiæ hujusmodi præjudicium, quicquid per vos, vel alium, seu alios publice, vel occulte, directe, vel indirecte quovis conquisito colore in causa, & causis hujusmodi innovare, seu attentare præsumatis, sive aliquis vestrum præsumat. Quod si secus per vos, seu aliquem vestrum factum fuerit, id totum revocare, & in statum in quo ante innovationem, & attentationem ipsam fuerit reducere curabimus justitia mediante, de quo, & quia in hujusmodi causa postquam citatio per nos, ut præfertur, ad partes decreta in partibus ipsis in loco beneficii, super quo agitur in hac causa, videlicet parochiali ecclesia S. Johannis de Vico præfate Lugdunensis diocesis, sive alias juxta formam in ea expressam contra te Stephanum, & alios sua interesse putantes rite executi fuerit, & coram nobis vel forte loco nostri surrogando judici judicialiter una cum dicta executione reproducta nos in causa hujusmodi ad singulos actus usque ad diffinitivam sententiam inclusive debitis, & consuetis terminis, & dilationibus, ut moris est, procedentibus ad prænominati domini Johannis principalis, vel procuratoris ejus instantiam procedemus, vel forte surrogandus iudex procedet, & procedique permittemus, tui Stephani ex adverso principalis, & quorumcumque aliorum sua interesse putantium absentia, sive contumacia in aliquo non obstante. In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium præmissorum præsentem literas, sive præfens publicum instrumentum hujusmodi nostras intimationem & inhibitionem in se continens, sive continens exinde fieri, & per notarium publicum, nostrumque, & hujusmodi causæ

Ex eod.
Medic.

Concil. General. Tom. XXXI.

coram nobis scribam infrascriptum subscribi, & publicari mandavimus, nostrique sigilli fecimus apponi munimen. Datum, & actum Basilee in domo habitacionis nostræ sub anno a nativitate Domini MCCCCXXXIII. indictione XI. die vero Sabbati XXIII. mensis Maji pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini nostri domini Eugenii divina providentia papæ Quarti anno tertio præsentibus ibidem reverendo patre domino Humberto, Abbate monasterii de Syr ordinis S. Augustini Augustensis diocesis, & domino Petro de Hilaren archidiacono Augustensi in Sabaudia testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Erardus Ronfelli clericus, canonicus Nomoniensis in decretis Baccalareus publica apostolica, & imperiali auctoritate, ac sacri generalis concilii Basiliensis Notarius, atque præfati domini iudicis, & hujusmodi causæ coram eo scriba, qui præmissis omnibus, & singulis dum, ut præscribuntur, agerentur, & fierent una cum prænominati testibus præfens sui, eaque sic fieri vidi & audivi, ideo præfens publicum instrumentum per alium scriptum exinde confeci, & in hanc publicam formam redegi. signoque, & nomine meis solitis, & consuetis, una cum appendice sigilli præfati domini iudicis signavi, & subscripsi in fidem, & testimonium omnium, & singulorum præmissorum requisitus atque rogatus.

L I T E R A

Concilii Basiliensis directæ duci Suesæ super approbatione decreti facti super suspensione.

Dilecto ecclesiæ filio nobili viro duci
Sexæ illustri.

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis in spiritu sancto legitime congregata universalem ecclesiam representans dilecto ecclesiæ filio nobili viro duci Sexæ illustri salutem, & omnipotentis Dei benedictionem. Dignum est equidem, & valde congruum arbitramur, quod tua singularis devotio ad bonum totius populi Christiani, & hujus sanctæ synodi felices successus, sicuti nonnullorum fidelium relatione percepimus, plenius desideris inclinata omnia nostra gesta videat, & cognoscat. Cum enim clarissime videremus Romanum pontificem nullis potuisse sæculi precibus, nec hujus sanctæ synodi humilli, & longa patientia nullatenus superari, decretum nuper in nostra solemnibus sessionibus ab ipso Spiritu Sancto promulgatum edidimus, quod tuæ excellentiæ mittimus per copiam his inclusam. Exhortamur, ut sicut optime speramus, tua sincera devotio pro universali ecclesiæ reverentia singula in eo contenta suo in tempore faciat executioni debitæ demandari, & observari. Datum Basileæ II. Idus Augusti anno Domini MCCCCXXXIII.

ANNO
CHRISTI
1431.

B. de Batiferri scripsit.

M

Paris

ANNO
CHRISTI
1431.

*Partes cujusdam litera missa de Hildeberga per
quendam doctorem illius universitatis & fuit
missa ad Romanam curiam uni nostrorum.*

Ex Cod.
Medic.

Praeterea heri in partibus istis tribulatio est magna ratione processus habiti contra Romanum pontificem per residentes Basileam. Verum processu finito quia multi reclamaverunt, missus erat quidam episcopus Laudensis ad ducem nostrum, & alios electores, & ad Angliam ad informandum ipsos de processu, & quod merito deberent approbare. Sed responsio data sibi ex parte principis non placuit sibi, & ut spero, dominus Dux non obediet illi processui, si, & B in quantum papa vellet confirmare in tribus casibus quos (sic) ipsum est inchoatum.

Et idem facient, ut spero, alii principes electores. Et isti principes, per doctores universitatis sunt informati qualiter, ipsi praesidentes non poterunt illum creare in cardinalem nec cardinali Rothomagensi providere de Vicecancellariatu, & alia de civitate Avinionensi, & etiam ponere collectiones fructuum &c. Quoniam ista non sunt de praemissis casibus, nec eos tangunt. Sicque, ut spero, electores instabunt, ut effectus processus ad tempus suspendatur, & interim mittent suos versus papam dominum nostrum Eugenium.

Item ambasciatores regis Angliae videntes, & percipientes talem processum noluerunt incorporari concilio, sed recesserunt pro majori parte &c.

L I T E R A

Nicolaus de Fortetractis. qua se asserit commissarium concilii.

Ex Cod.
Medic.

Venerabiles viri, amici carissimi nostri: quam plurimam salutem. Penitamo dubitate sapere, come dal sagro consiglio havuto le bolle del Capitanato de sancta ecclesia, & a noi è stata facta piena commessione di riponere, e reintegrare omne cosa mal messa, per qualunque persone, o Signori che de beneficij, e le Rocche d'essa ecclesia avessero tolto, & occupato. Il perchè vi dicemo, & comandamo per osservare le commissioni ad noi facte, che l'Abbadia di Farfa, quale è la tenate a nostra petitione, como Capitanato generale predicto, e che per nostra parte debbiat admoner tuelli Signori contorno, & specialiter persone, quale tenesseno delle cose, & biene, castella, o fortezza della dicta Abbadia, che debbiano infra termine de octo di mettere voi in possessione de tuelli lodri in nome del prefacto concilio de sancta Ecclesia. Altramente passato el dicto termine noi publicaremo voi, & l'altri, che saranno inobedienti alli nostri comandi, como ribelli, & principali inimici del sacro concilio, & de sancta ecclesia, & pigliandoli noi per forza, como speriamo di certo, lo traeteremo, & metteremo ad saccomanno, e loro cose, & beni & femmine, & figliuoli manderemo spersi per tucto lo mondo. Il perchè siate savi, & provedete alla reintegracione, & bene della vostra abbadia per lo dicto sacro

concilio. Et mandremone si facta, & religiosa persona per sine sia deliberato de novo abbate, che ve governerà per modo, che tutti sarete bene contenti. Et piacendone piu una persona, che un'altra, eleggetela voi, & noi advisate, che gratamente la confermaremo Datum in nostro felici campo contra, & prope Tibur die VI. Septembris 1433.

ANNO
CHRISTI
1431

Nicolaus de Forte Brachils
sacro sanctae synodus (sic)
sanctaeque R. E. capitaneus generalis.

L I T E R A

Missa per regem Angliae oratoribus regis Aragonum, & familiariter scripta oratoribus electorum imperii.

Nobilibus, & egregiis viris serenissimi principis regis Aragonum fratris, & consanguinei nostri carissimi oratoribus in sacra Basiliensi synodo constitutis amicis nostris carissimis.

Henricus Dei gratia rex Angliae, & Francie, & dominus Hiberniae nobilibus, & egregiis viris serenissimi principis regis Aragonum fratris, & consanguinei nostri carissimi oratoribus in sacro Basiliensi concilio constitutis salutem, & ad Dei laudem, sanctaeque matris ecclesiae consolationem sana, & salubria concilia impertiri. Nobiles, & egregii viri, amicique nostri praedilecti. Ambasciatorum nostrorum quos ad laborem in vinea Domini subeundum Basileam destinamus, fide didicimus ex relatu, quod nuper in orbe militantis ecclesiae nubes quaedam horrendae diffensionis, & discordiae, & ignis invalescens, quasi nascentis schismatis universae ecclesiae coeperunt propinquare firmamento, quae si liberum fuisset sortita volutum, materiam domus Dei mox in dilatatum duxissent incendium non facile mitigandum eorum saltem industria, qui feruntur ejusdem potiores extitisse promotores, imo non sine maximis laboribus, & dispendiis catholicorum principum, sicut praescorum temporum exempla manifestant. Quod ne contingeret vos, amici nostri praedilecti, aliorumque principum ambasciatores, & nostri communicato consilio, unanimique voto protestationibus congruis, rogatus, & requestris contra ruinam domus domini fortes vos exhibere pugiles, muros inexpugnabiles, ancorasque tutissimas ad Petri navigulam adversus imminuentium periculorum fluctus, & scivitiarum praeservandam, ea sicut credimus, consideratione, qua novissis saeculi principes Deo rationem reddituros propter ecclesiam, quam ab eo jugiter contuendam receperunt, de quibus, sicut legitur, ille rationem exigit, qui illorum tuitioni ecclesiam suam credidit: quam Deo pariter, & hominibus acceptissimam, connexamque diligentiam si non impendere curassetis, in proximo futurum erat, quod in mundum universum se diffunderet flamma schismatis deplorandi, quo terra contremisset in seditione vulgaria, aera se colligisset in condensatione principum; & ruel-

Ex cod.
Codice
Medico.

ANNO
CHRISTI
1431.

teceret velum templi in divisione pontificum, & ceterorum humillioris gradus clericorum, sicque, quod abut, seret quidem defolatio, ecclesie claritas verteretur in tenebras, que rotas orbis intutum debilititer eclipsasset. Hac amici nostri predilecti quamprimum vobis intimare, & ad premissa sic viriliter, sagaciter, & solerter peragenda sit, & fuerit vobis & aliis ambasiatoribus, & nostris cor unum, & anima non minus una, extimiam nos exulturos mensis in letitiam extensus, ut laxatis lantam in libertatem cordis nostris fibris nos velut Angelis conjubili corde gloriam decantavimus in altissimis Deo, & pacis donum hominibus bonae voluntatis, ob hoc videlicet, quod dominice fuerit complacitum pietati pro ecclesie sue tranquillandis negotiis sic animos principum ministerio suorum ambasiatorum devotionis unanimitas in amplexu foederare. His adjecit ambasiatorum nostrorum predilectorum assertio, quam recepimus, singularis venerationis prerogativam qua complecti dignum ducitis votivam status nostri prosperitatem, & omnia, que quovis titulo nos respiciunt, & contingunt. Qua de re refundimus vobis grates nostras exurgentes intimis de precordiis vestras circumspiciones suppliciter exorando, quatenus in dilectione, quam ad nos nostrosque concipitis (quod patrum gerimus) jugiter permanentes simul pro dissuasionem schismatis prelibati nomine dicti fratris, & consanguinei nostri manus, sicut hactenus, sic apponatis efficaces, quod ab opere tam pio vestre caritatis devotio nullatenus jam desistat, donec christianissimi principes pacis ecclesiasticae zelatores summi pontificis pulsent precordia, ut iustis, & rationabilibus sacri Basiliensis concilii votis, & desideris se velit inclinare, ut maneat pastoris unitas, ovilis integritas, & desideratae pacis jucunditas in ecclesia Jesu Christi. Datum sub privato sigillo nostro apud palatium nostrum Westmonasterii XXII. die mensis Julii.

A P P E L L A T I O

Cardinalis de Ursinis a decreto Basiliensi.

Ex codice
Mediceo.

IN Christi nomine amen anno a nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo trigesimo tertio indictione undecima die tertia mensis Septembris pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri domini Eugenii divina providentia papae quarti anno tertio. Actum in urbe in monte Jordano in Palatio residentiae infrascripti reverendissimi in Christo patris & domini domini Jordani episcopi Sabiniensis sacrosanctae Romanae ecclesiae cardinalis de Ursinis, & in quadam camera dicti palatii, in qua ipse reverendissimus pater dominus cardinalis residebat coram reverendis in Christo patribus domino Pandulfo episcopo Cameriniensi, domino Angelo episcopo Arianiensi, domino Bartholomaeo abbate S. Proculi de Bononia vice auditore camerae apostolicae, nec non domino Geminiano de Prato auditore rotae apostolicae testibus ad haec specialiter convocatis, adhibitis, & rogatis, venerabili ac religioso patre domino Augustino de Balseo Regio sacrae paginae professore ordinis fratrum Be-

Concil. General. Tom. XXXI.

ANNO
CHRISTI
1431.

remitarum sancti Augustini, & ejusdem ordinis procuratore generali, nec non egregio utriusque juris doctore domino Antonio de Rosellis domini nostri papae advocato concistoriali, ac etiam discreto viro Juliano ser Ruberti de urbe de regione Pontis, & aliis hac protestatione premissa in principio, medio, & fine; & quodcumque, quod per presentem appellationem, & quemcumque actum fiendum in futurum dictus reverendissimus dominus cardinalis non intendit in aliquo perturbare illa tria bona, vel aliquid ipsorum, propter quae ex constitutione Constantiensis, Senensisque concilii sanctum est ipsum concilium institutum, extirpationem videlicet haeresum, ecclesiaeque morum reformationem, ac pacem, & tranquillitatem totius Christianae religionis, non intendens etiam per hanc appellationem vel alique actum praeteritum, vel futurum recedere ab his, quae determinavit, vel determinat sancta mater ecclesia, sed in singulis se subjiciens determinationi ejusdem.

Quum hoc sit, quod nuper nondum decem diebus elapsis ad notitiam ipsius reverendissimi Patris domini Jordani cardinalis antedicti, & non ante pervenerit, quod nonnulli sub nomine generalis synodi Basiliensis convenientes etiam S. R. E. reverendissimi cardinales tertio Idus Julii dicti anni Dom. millesimo quadringentesimo trigesimo tertii in publica, ut afferebant, sessione celebrata in majore ecclesia Basiliensi nonnulla publicaverint decreta, sive mandata fecerint dominis cardinalibus S. R. E. cum ipso sanctissimo domino Eugenio in urbe residentiam facientibus, de quibus infra fiet mentio, ipseque reverendissimus dominus cardinalis Sabiniensis pro se ipso, & omnibus aliis suis ipsi adherentibus, sive adherere volentibus, quamvis ipsa mandata credat, & reputet fuisse, & esse nulla, ac omnino invalida, de jure, & ab eis, in quantum forent aliqua, quod non credit ipse reverendissimus dominus cardinalis velit, & cupiet appellare, & contra ipsa appellationis remedio se tueri, quod est remedium oppressorum a jure principaliter institutum, & cum ipsi domino Cardinali non adsit copia, vel facultas adeundi ipsos reverendissimos dominos cardinales, & alios praelatos Basiliensium sub nomine generalis concilii convenientes tum propter viarum discrimina, tum propter senium, quo ipse cardinalis est confectus, tum vel maxime, quia gravi aegritudine his temporibus afflictus fuit, & nunc etiam non parum affligitur. Idcirco ipse cardinalis existens in urbe cum primum potuit opportunitate capta ad preservationem sui juris cum copiam praedicatorum Basiliensium convenientium habere non posset, coram reverendis patribus personaliter constitutus, videlicet domino Pandulfo episcopo Cameriniensi, domino Angelo episcopo Arianiensi, domino Bartholomaeo abbate S. Proculi de Bononia vice auditore camerae apostolicae, nec non domino Geminiano de Prato auditore rotae apostolicae, de quibus omnibus supra fit mentio, tanquam coram venerabilibus, & honestis personis in dicto loco personaliter existentibus, & pro tribunali sedentibus infrascriptam appellationem legi fecit, & ipsam

M 2

inter-

ANNO
CHRISTI
1431.

interposuit & apostolos petit instanter & instantissime omnimodo, jure & forma, quibus melius de jure potuit, & potest, cujus quidem appellationis talis tenor est: Coram vobis reverendissimis patribus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, nec non prælati ceteris sub nomine generalis synodi Basiliæ convenientibus appellando proponit Jordanus episcopus Sabinenſis Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis dicens, quod ad notitiam suam pervenit non sunt adhuc decem dies elapsi, quod vos sub nomine generalis concilii Basiliæ convenientes, Cardinalibus in Romana curia cum beatissimo domino Eugenio assistentibus nonnulla præcepta, sive mandata fecistis sub pœna excommunicationis, & suspensionis, & privationis omnium dignitatum, beneficiorum, & officiorum, quam quilibet eorum incurreret ipso facto, si præfato domino Eugenio, quum tempus assertæ suspensionis per vos factæ supervenisset, ut summo pontifici in aliquo parerent, cujus quidem præcepti nullitas, & iniquitas manifeste apparent. Primum quia vos domini Basiliæ convenientes spretis præsentibus dicti domini Eugenii per suam sanctitatem ad præsidendum ipsi Basiliensi concilio destinatis non potestis, nec potuistis concilium celebrare, quum auctoritate careatis apostolicæ sedis, nec potestis inniti, quod auctoritate Constantiensis, sive Senensis concilii, aut plû memorie Martini pape Quinti, vel moderni beatissimi Eugenii concilium ipsum celebretis, quum præfate auctoritates iustis causis, & legitimis venturam per beatissimum dominum Eugenium revocatz; quum concilium iustis, & legitimis de causis de Basilea ad suam Bononiensem civitatem de consilio Fratrum suorum S. R. E. cardinalium, de quorum numero plurimi ex vobis cardinalibus, qui ibidem Basiliæ convenistis, tunc eratis, commutavit, & a Basiliensi tum civitate dissolvit. Quamobrem post ipsam dissolutionem vos ibidem sine sua auctoritate apostolica convenientes, etiam postquam ibidem Basiliæ iterum concilium fieri manavit, spretis suis præsentibus, & ipsis non admisisse concilium non potuistis, nec potestis concilium celebrare, quum careatis auctoritate apostolicæ sedis, & penitus omni jurisdictione, atque potestate carentes ipsum non potuistis monere, sive citare, & minus ab administratione suspendere; nobis etiam cardinalibus, & mihi nulla potuistis præcepta imponere vel mandare, & si potuissetis, quod negatur, inique ipsum Eugenium a pontificali administratione suspendere conati estis, & vobis prædicta mandata facere non debuistis, quia præsupponitis, quod animo scandalizandi ecclesiam beatissimus Eugenius concilium ad Bononiam commutaverit, & a Basilea dissolverit, quod minime verum est, quia commutatio per ipsum facta fuit legitimis de causis etiam per plures ex vobis tunc Basiliæ convenientes suæ sanctitati insinuatæ, quæ sunt hæc videlicet, quod fere menses octo effluxerant, quibus unitari debuerat sancta synodus, nec adhuc ibidem Basiliæ convenerant tres episcopi, & alii in totum numerum decem prælati, do-

ctores vero, & magistri pene nulli intererant, qui possent sophisticis argumentis hæreticorum resistere. Principes vero, sive eorum procuratores, vel Nuntii nulli aderant, cum quibus de christianorum concordia, sive inter discordes pace tractanda aliqua fieri possent, prout in conciliis unum de tribus principalibus efficere decens est, ac de diversis Christianolarum nationibus nulli penitus intererant. Unde pauci illi, qui Basiliæ conveniebant, non poterant forsitan mores illorum improbos, quos penitus ignorabant, reformare. Quamobrem quum Basiliæ convenientes tempore, quo beatissimus Eugenius commutationem concilii fecit, non essent

sufficientes ad illa tria peragenda, propter quæ principaliter sanctum est concilium constitutum. Nam ut dictum est, extirpationi hæresum vacare non poterant propter ipsorum numeri paucitatem, & doctrinæ insufficientiam, nec etiam ad concordiam Christianorum intenti esse poterant propter defectum principantium per se, sive per alias non comparentium. Ipsi etiam Basiliæ convenientes mores plurimarum nationum, ac fere omnium Christianorum reformare nequebant numeri eorum paucitate pensata, & quod quales essent in nationibus mores improbi ignorabant, sicque extirpationem hæresum, christianorum concordiam, & pacem,

reformationemque morum in ecclesiam introducere non valebant, nec sine magno temporis intervallo hæc Basiliæ perfici posse in futurum videbantur tum propter hæreticorum pestiferam labem, qui armati venturos ad Basileam terrere poterant, tum etiam propter tunc subortam guerram inter principes illustres Burgundiæ & Austriæ duces. Quamobrem ad ipsam civitatem Basiliensem tutus non videbatur accessus. Igitur legitimis de causis Bononiam sanctissimus Eugenius concilium commutavit, & ego cum reverendissimis dominis cardinalibus commutationi consensu, & plurimi ex vobis cardinalibus nunc Basiliæ convenientibus fuisse, & esse hæc ve-

ra scitis, quod commutationem, & dissolutionem has plurimum promovistis, & quævisistis, & cum aliis cardinalibus consentientibus literas apostolicas dissolutionis propriis manibus subscripistis. Quæ quidem commutatio, & dissolutio necessaria fuit, quia concilium, celerius, & commodius, ac cum majori reverentia, quæ in ipso concilio expedienda erant, Bononiæ expediri potuissent, quoniam in Italiam consistentes ipse sanctissimus Eugenius, ac gloriosissimus princeps Sigismundus romanorum Imperator cum omni ipsorum curia de facili potuissent Bononiæ convenire, & existentibus ibi duobus istis luminaribus clarissimis prælatorum, & principum, concursus verisimiliter magnus factus fuisset, assuissetque doctorum, & magistrorum copiosissimus numerus, & ad tantæ rei fastigium idoneus, quorum Romana curia, & Bononiensis civitas plurimum sunt referre, sicque nihil defuisset eorum trium, propter quæ sanctum est concilium institutum; quin auxiliante Deo, omnia potuissent commode expediri. Iniquum est igitur dicere, & injustum, quod scandalizandi causa Eugenius a Basilea concilium dissolverit, &

quod si non declaret Basiliæ continuo fuisse con-

ANNO
CHRISTI
1431.

ANNO
CHRISTI
1431.

concilium, etiam postquam dissolutio facta fuit, velitis ipsam ab omni pontificali potestate suspendere, sive suspendere consti-
tis, & nos cardinales ipsi adhaerentes excommunicationis, & suspensionis sententias invadatis, si obdientes suspensione asserta viam durantes sanctitati suae fuerimus. His etiam rationibus iniquum aliud vestrum mandatum existit, quo mandatis sub poena privationis, quam incurrere debeamus ipso facto infra triginta dies post lapsum sexaginta dierum suae sanctitati assignatum, ex Romana curia discedere debeamus, & ad vestrum assertum concilium debeamus accedere. Nam non debemus deserere nostrum episcopum, summumque pontificem, cui parere debemus potius, quam alteri, quom sit in terris Vicarius Jesu Christi. Vos autem praesidentibus suae sanctitatis non admittis nullam in nobis habetis potestatem, quam etsi haberetis, ini- que tamen, & injuste procederetis rationibus antea narratis. Quamobrem, reverendissimi patres cardinales, ego Jordanus episcopus Sabinen- sis antedictus omni cum reverentia expono, & dico talia praecipua esse nulla, & me de jure ad ipsorum observantiam nullatenus adstringi, & in quantum forent aliqua, quod negatur, dico illa fuisse, & esse iniqua, & injusta, & me injuste fuisse gravatum, & contra omnia debita rationis, & ab ipsis praecipuis, ac omnibus aliis gravaminibus post praedicta secutus, sive sequendis in posterum, quantum mihi licet, & possum, provoco, & in scriptis appello ad sanctam sedem apostolicam, seu beatissimum dominum meum Eugenium summum pontificem, & ad domum nostrum Jesum Christum, qui cunctorum est iudex judicaturus vivos & mortuos. Item ad generalem synodum Basiliensem, quom erit cum praesidentibus apostolicis legitime congregatum, super qua appellatione peto apostolos instantes, & instantissime mihi dari, & exhiberi, protestans, quod hac appellatione pendente nihil contra me, vel in mei praedictum debeat quomodolibet attentari, intendens, quom ad- erit facultas, hanc appellationem legitime intimare, protestans interim nullum mihi praedictum generari. Quam quidem appellationem praedicti episcopi, & praesulati, & honestae personae, coram quibus, ut praesertur, interposita fuit omni modo, via, ac forma, quibus melius de jure potuerunt, & possunt, admiserunt pariter, & admittunt. Super quibus omnibus, & singulis praefatus reverendissimus dominus cardinalis petiit a nobis Notariis infra scriptis fieri, & confici unum vel plura documenta, sive instrumenta ad dicta mea etiam, si opus fuerit, sapientis. Actum in urbe loco, anno, mense, indictione, pontificatu, quibus supra, ac praesentibus supra scriptis.

Et ego N. Notarius.

EPISTOLA

ANNO
CHRISTI
1431.

Clarissimi viri domini de Cusa postea meritis-
simi cardinalis S. Petri ad Vincula.

Reverendissimo in Christo patri, ac domio
Juliano S. R. E. sanctae Sabinae praesbytero
cardinali domino suo gratiosissimo.

Humili commendatione praemissa. Postea
quae nuper scripta de audientia nostra, Jo. de Segobia degradatus comparuit absque
Cappa & rocheto in habitu doctorali, quia
judicaverunt Basilienses necessarium fore, ut ipse
dictus meis responderet. Videbatur enim
sententiam omnium esse pro nobis. Locutus est
autem ille absque ordine multa tremula vo-
ce, & non erubuit se cum injuriis potius,
quam cum ratione juvare. Ego ut privatus
interfui, quia deliberavimus non decere, quod
oratores domini nostri spurcitiis istorum da-
mnatorum interessent, nec judicavimus expe-
dire, quod ignoraremus ea, quae dicturi es-
sent. Interfui igitur, ut privatus puncta sub-
stantialia adnotando. Ante dissolutionem au-
dientiae locutus est Arclatenus pro excusatio-
ne sua, quia altera die ostendi eum, qui
volebat perjurum, & mendacem. Quibus
cum patientia auditis surrexi clamando, quod
Caetera die audissent veritatem, & quod cra-
stina die audituri essent illa signenta falsa
esse, & nomine principum intimata est au-
dientia. Unde Mercurii, proxime praeterita
cum benedictione Dei intravimus in aula
maxima apertis januis laevis etiam praesenti-
bus. Hora septima incepimus continuando,
quod non fuisset missi ad disputandum
cum damnatis ab illa sede, & concilio oc-
cumenico, ubi ultima sententia lata foret,
sed ad sollicitandam sublationem animorum
quam necessariam ostendimus; & amplius
absque laesione fidelis sustineri non posse, &
quod illa, quae falso objecta essent per Ame-
dastas, non abessent veritati per nos ostensa,
quasi fidelis rationem reddituri ad salvandum
fideles iterum venissemus. Et incepit domi-
nus auditor qui egregie loquebatur, quod
ista recentia fundamenta, & nomen concilii
non debeat tenere quemque, deinde me sub-
stituit. Ego qui animosus fui, alacri mente
ingressus sum pugnam, & dicta de Segobia
ostendi inordinatissima, & absque intelligen-
tia resumendo ea, quae dixeram ego, & quae
ipse obsecrat seriatim enarrando omnia. Et
quoniam ab initio semper addixi de absen-
tia conciliorum consensum esse, & non posse
representationem universalis ecclesiae absque
personis representantibus, aut consensu esse,
quae pars plus placuit principibus. Et ipse
non valens confutare fundamenta illa, quae
ego ex alta radice cum allegationibus in
medium produxeram, aiebat synodalem con-
clusionem ex pluralitate praesentium trahi.
Compulsus fui ibi detegere omnes trussas de
verbo placet, & praticas Arclatenus praesen-
tis, ostendens, nullam congregationem ta-
lem injuriam fuisse conciliari auctoritati si-
cut illam, quae ad arithmetica, & nume-
rum resolvit, parvipendens rationem logica,
determinationem canonum & Theologorum.
Item de translatione concilii, & honore pa-
ter-

Ex Cod.
Medic.
Chart. in
4 num 12.
Plut. XVI

ANNO
CHRISTI
1431.

ternitatis vestra, qui illius decreti caput e-
ratis feci omnes clarissimos, & quoniam al-
tera die etiam offendi qui diceret, papam
non posse in ædificationem ecclesie concilium
transferre, sicut hic factum, hæreticum esse,
quum ei manus propter commissi-
onem, quam a Christo habuit, ligari non
possint, & de Segobia non posset evadere,
nisi diceret hoc verbum: *quando papa hoc
faciendo non veniret contra veritatem*; & ibi
de veritatibus suis multa diceret, quod ven-
nisset in translatione contra veritatem, &
stetit forte per duas horas in hac. Ego hanc
materiam ingressus fui, & dominus mihi de-
dit sensum, & animam, ut ostenderem illas
fatuitas Segobianas, ita ut non remanserit
scrupulus. Primo enim ostendi ex decretis
concilii II. Sessionis, & 24. & bulla indul-
gentiarum nullam rem iudicio concilii magis
utilem, & faciendam, quam reducere
Græcos, & quod patres in XI. sessione ex-
hortati fuissent supposita concilii ante com-
pletam reformationem non consentire in trans-
lationem, vel dissolutionem. Sed in 24. Ses-
sione totum concilium iudicasset etiam in
translationem consentiendum esse propter u-
nionem speratam Græcorum, præferens illam
reformationi. Etiam in eadem sessione judi-
cavit propter illam locum mutandum esse.
Quum ergo iudicio Synodi optima iudicata
sit Græcorum reductio, & quod etiam locus
propterea mutandus sit, contuli iudicio sy-
nodali papam in ædificationem ecclesie ea
fecisse, quæ synodus fieri debere iudicavit.
Ostendi etiam orta diffensione de loco, ite-
rum partes ad ipsum, sine quo concilia ce-
lebrari non possunt, definitionem sperare al-
legans ad hoc. Deinde dixi dissentientibus
partibus necessario aut ad caput, aut aliud
concilium recurrendum ad hoc allegans,
concludens utroque casu necessario decurri
debuisse ad ipsum, qui caput, & qui con-
cilium indicere habuit. Iustificavi etiam pal-
pabiliter dominum nostrum omnia ex neces-
sitate fecisse pro honore concilii, non pro
oppressione auctoritatis, & ibi erat opus
multa in facto dicere. Deinde confutavi
illam Theologiam Segobianam de veritatibus,
recitans quintam sessionem concilii Constans-
tensis quoad finem. Ut facilius, & liberius
ad unitatem pervenerit, declaratio illa ad
illum finem necessaria, & licita facta fuisset,
& quod præctica Basiliensium, qui illis me-
diis ad scissuram ubi volunt, e concilio
Constantiensis sit damnata, quia loquitur ad
finem unitatis, & de concilio illo, quod
propter schisma non recognovit caput, sed
quasi non existente, indubitatoque capite
loquitur. Respondi ad renovationem decre-
torum illorum in concilio Basiliensi in 16.
Sessione post admissionem præsentium, quod
multa ibi evasive dici possent. Sed dixi si-
naliter illam definitionem loqui de concilio
universam ecclesiam militantem representan-
te. Et quia papa caput concilii, ut in 14.
Sessione dicitur, hinc loquitur illa definitio
de pleno integro concilio ex unitate capitis,
& membrorum. Talem enim habet immediate
a Christo potestatem, & potest omnia non
solum illa, quæ ibi ponuntur, sed illa quæ
nec dici possunt. Quia consensus Romani
pont. est in illo, merito non se opponere

debet papa contra illa, ubi videt se, aut
prædecessorem consensisse, sed absque præ-
suntione, uti semper potest episcopi in æ-
dificationem non obstantibus quibuscuque
&c. Et declarata representatione feci omnes
contentos, ut non credant representationem
militantis ecclesie apud paucos præsumptuo-
sos contradicentes apostolicæ sedi, & regi-
bus orbis, & ibi quando pro salvando hono-
re, & auctoritate conciliorum, & ecclesie,
& regum, & nationum opus erant. D. N.
in decreto Moyses illum sensum damnare
ostendi: deinde procedendo dixi, quod etiam
illic veritates essent veritates fidel, quod ta-
men non sequeretur conclusio, D. N. in fide
peccasse, si illas ordinationes non servasset
declarans, quod hæresis non potest convin-
ci, si quis statuta non servat. Alioquin ipsi
Basilienses se ipsos ostenderent hæreticos, qui
nullum eorum statum observant. Dixi etiam,
quod sacra synodus post primam dissolutio-
nem in omnibus suis scriptis, & monitioni-
bus nunquam habuisset illam intentionem,
aut intelligentiam, quod D. N. dissolvendo
contrahisset, & finaliter &c. Cetera de-
sunt &c.

B U L L A

Felicitis Quinti.

CARISSIMO in Christo filio Carolo Fran-
co regi illustri &c. superioribus die-
bus universis regibus, & principibus catho-
licis, tuæ quidem majestati primum nostri
animi sinceram dispositionem ad consecutio-
nem pacis, & unionis ecclesie sanctæ Dei
aperuimus, prout in nostris literis provoca-
tionis sub data nonis Aprilis, ac aliis obla-
tionis sub data VI. Idus Junii apud sanctum
Dominicum extra muros Gebennæ anno a
nativitate Domini MCCCCXLVII. Pontifica-
tus nostri anno septimo confectis latinis con-
tinetur. Nihilominus ut tua regia celsitudo
eo fortius nobiscum animetur ad extirpationem
hujus pestiferi schismatis, quo clarius
cognoverit integritatem, plenitudinemque
nostræ voluntatis, quin etiam nihil pro de-
sideratissimæ pacis omnium excellentissimo
bono per nos superesse faciendum videatur,
promittimus, spondemus, atque Deo, &
ecclesie, quorum agitur causa, vovemus,
quod in sacro Basiliensi concilio actu seden-
te aut alio legitime congregando realiter, &
cum effectu cedemus papatui, Thoma de Ca-
landrinis de Sarzana a nonnullis Nicolao
Quinto appellato, juri quod præterdit in
papatu, similiter cedente, vel eo decedente,
ita quod electio casu decessus interveniente
ad solum generale concilium spectare dino-
scatur, quod idem ipso casu circa nos con-
tingente volumus observari. Quotiens enim
dixerimus, sed certe abunde repetere placet,
non ambitione Papatui illecebris, sed auctori-
tati sacrorum generalium conciliorum con-
servandæ, suppressæque unitatis catholicæ re-
levandæ gratia sedem Petri Domino vocante
licet longe immeriti conscendimus. Magnam
enim gloriæ partem adipiscemur in hoc cer-
tamine unitatis, si nostræ humilitatis medio
tam pestilens funestaque divisio evanesceret,
compositaque unitate divisa (proh dolor)
eccle-

ANNO
CHRISTI
1431.

☞
ANNO
ecclesia sacriatur. Nunc igitur nostrum desiderium intueri, carissime fili. sanctumque
▲
horrendum schisma de mundi medio velociter, & penitus auferatur. Audientes igitur
ANNO CHRISTI

ANNO
CHRISTI
1431.

Romæ vicinias, si ad eandem Thomam
tutus accessus non pateat, affigi, ac simul
publicari mandavimus. Datum apud sanctum

Dominicum extra muros Gebennenses. Non.
Aprilis MCCCCLVII. Pontificatus nostri anno
septimo.

ANNO
CHRISTI
1431.

P R E M O N I T I O C O L L E C T O R I S

In hac excerpta.

Cum voluminis hujus editio hucusque processisset, accidit ut absente me quadam irreperenti,
qua alterum in locum destinaveram. Id demum sensi cum ex itinere redii, nec ambigens
continuo aliena illa subdixi, serioque cogitavi, quid in vacuum locum substituendum esset.
Succurrerunt excerpta hac ex Vindobonensi Casarea Bibliotheca per me descripta. Aptissima hac
visa sunt & spatio vacuo per quam accommodata. Quare hic dantur seorsum ab aliis, iidem
per me ex Bibliotheca illa acceptis, qua simul omnia inferius traduntur.

E X C E R P T A H I S T O R I C A

Ad Concilium Basileense spectantia Cod. 68. Jur. Can. MS. Bibliotheca Casarea Vindobonensis,
aſſu varia ejusdem Concilii continentia.

Die XXIII. mensis Julii fuit inceptum
concilium Basileense de auctoritate apo-
stolica de mandato SS. D. N. Eugenii pa-
pæ IV, & mandante illud illustrissimo, ac
reverendissimo in Christo patre Juliano S.
Angeli diacono cardinali, legato ad hoc spe-
cialiter destinato ad civitatem Basileensem,
per R. PP. D. Joannem Polemar J. V. D.
& mag. Joan. de Ragusio procurator. gene-
ralem Ordinis Prædicatorum S. Paginæ pro-
fessorem, cum Missa Spiritus S. & aliis so-
lemnitatibus debitis.

Deinde pro continuatione & celebratione
dicti concilii generalis in dicta civitate Ba-
sileensi die IX mensis Septembris, eodem
anno, hora fere Vesperorum introivit pri-
vatiim D. Legatus civitatem Basileensem re-
ceptus a tota civitate solemnissime, precibus,
processionibus omnium ecclesiarum, cum reli-
quiis, cappis, vexillis, subsequentiibus om-
nibus utriusque sexus popularibus, dedu-
centibus Legatum per habenas duobus mili-
tibus, & quatuor de majoribus deferentibus
super ipsum pallium aureum usque ad ec-
clesiam cathedralem, ubi per eum datis in-
dulgentiis, & benedictione tandem secessit
ad domum militum de Prussia, ubi suas ten-
net particulares audientias; sessiones vero
generales in ecclesia Cathedrali.

Sed die X. dicti mensis convocatis omni-
bus, qui aderant in concilio, facta coram
ipso collatione solemniter per unum egregium
magistrum in theologia, in dicta domo mi-
litum Prussiae juravit idem dominus Legatus
& vovit Deo, & S. Mariæ ecclesie, quod
ipse bona fide & fidei intentione diligenter
& perseveranter sine tergiversatione celebra-
bit sacrum generale concilium pro statu sa-
lubri S. matris ecclesie, & pro reformatione
ejusdem, ac salute populi Christiani multis
affectu & conqussati, largiente Deo, usque
ad complementum prosequetur, & dicens
multa devota & salubria verba.

Et deinde continuans concilium generale
cepit convocare adstantes, & tractare mul-
ta negotia concilii, deliberare de agendis,
convocare prælatos ecclesiasticos, & princi-
pes exhortare ad pacem, & ad quæ con-
cernunt bonum & dispositionem ipsius con-
cilii.

Allegatio Reverendissimi Patris D. Ludo-
vici Protonotarii de auctoritate universali

ecclesie supra papam. Incipit: metuendissi-
mi &c. opera pretium diligenter &c. In fine
hac leguntur: Et est finis responsionis Rev.
& Domini Ludovici de Roma, protonotarii
S. A. excellentissimi J. U. D. datæ Ambasia-
toribus Rev. & Ill. Principum Dominorum
electorum S. Imperii, die Veneris XII. Ja-
nuarii 1438. hora vesperorum vel quasi, in
generali congregatione S. concilii Basiliensis
in ecclesia majori, & in eadem congregatio-
ne antequam daretur hæc responsio per eun-
dem fuit facta responsio eidem ambasiatori-
bus per ipsum concilium in scriptis, quæ
sequitur & lecta fuit ibidem per ipsum con-
cilii notarium.

Audivi hac S. Synodus &c. extat Labbei
tom. 17. pag. 507.

A. D. 1438. postquam coram Rege Fran-
ciz, & prælati in Bituris congregatis pro-
positiones tam ex parte concilii Basiliensis
quam Domini papæ Eugenii factæ fuissent,
& deliberatum, quod ipse rex auctoritatem
ecclesie defendere vellet, per regem respon-
sum extitisset, unus ex oratoribus domini
papæ episcopus Dignensis, in præsentia do-
minorum prælatorum, & cæterorum princi-
pum, non tamen regis, plurima contra au-
toritatem supremam generalium conciliorum
exposuisset, ad quam pro parte sacri concilii
per organum Thomæ de Corcellis prædi-
cti extitit responsum, ut juxta sequitur: Il-
lustrissimi Principes, &c. Incumbit nobis, &c.

Protestatio facta per Franciscum de Bar-
bavariis oratorem Illustrissimi Ducis Medio-
lanensis in sacro Basiliensi concilio. Incipit:
Convenistis RR. PP. In fine hac adduntur:
Oblata & lecta in deputatione fidei per D.
Franciscum de Barbavariis nomine Illustris-
simum Ducis Mediolanensis, qui dixit petiit,
& protestatus fuit, prout in eadem. Mer-
curii III. Augusti 1438. & petitum &c.

Qua lecta & oblata magister Joannes Sler-
zorod, procurator se illi cedulæ opponens,
petiit, quod non detur instrumentum, nisi
prius data responsione per sacrum concilium.
Extat responsio ista Labbei tom. 17. pag. 519.
Incipit. Legisti per hos dies.

Oratio sapiens per Fr. Franciscum de Fuke,
magistrum in Theologia, de ordine Mino-
rum, facta in generali congregatione sacri
concilii Basiliensis contra quosdam oratores
principum, qui prius erant ferventissimi pro
con-

concilio, & tempore orationis factæ erant ei fere adversarii, & insidiatores. Et in tantum exacerbavit hæc oratio quosdam oratores principum illorum, quod servitores eorum, intelligentes eorum Dominos turbatos per hanc orationem F. Francisci, insidiabantur vitæ ejus, uno tempore in publico verberarunt, & letaliter vulnerarunt, & nisi supervenissent ei auxiliatores, fortasse interfecissent, saltem expeditissent eum taliter, ut vita ejus omnibus fuisset horrore. Incipit oratio: *Multa sunt rationes &c.*

In dieâ Nurmbergensi die festo S. Galli 1438. per DD. Relatores, deputatos a tota imbi existente congregatione ad conserendum cum oratoribus sacri concilii Basiliensis, & B summæ pontificis, fuit propositum oratoribus sacri concilii Basiliensis, quod pro concilian- da pace, & concordia in ecclesia Dei, vi- deretur expediens concilium Basileense tran- ferri debere in locum, ubi etiam Græci con- venirent.

Sequitur cedula prima per Ambasiatores regis Alberti Romanorum principum electo- rum, & aliorum Alemanniæ prælatorum, præsentata DD. deputatis per sacrum concilium Basileense super mutatione concil. ipsius in alium locum, postquam venerant reverentes de dieta Nurmbergensi superius com- memorata. Incip. *Primo per sacrum concilium.*

Ista cedula sic præsentata DD. deputatis a sacro concilio; ipsi deliberaverunt modo qui sequitur.

„ Videtur DD. deputatis, quod pro pace
„ universalis ecclesiæ robore fidei, & omnium
„ sanctorum generalium, & hujus concilio-
„ rum procuranda, & servanda auctoritate,
„ nec non unione ecclesiæ universalis adipi-
„ scenda, & firmanda potest per hoc sacrum
„ concilium condescendi petitioni oblatae pro
„ parte serenissimi D. Regis Romanorum, &
„ christianissimi D. Regis Francorum concur-
„ rentibus infra scriptis.

„ Primo pro conservanda hujus sacri con-
„ cillii Basiliensis, & aliorum generalium
„ conciliorum auctoritate D. Eugenius papa
„ modernus profiteatur, & recognoscat ipsum
„ Basileense concilium in spiritu Sancto legi-
„ time congregatum universalem ecclesiam
„ representans ab initio suæ inchoationis
„ fuisse, & esse legitime congregatum, &
„ legitime continuatum non obstante disso-
„ lutione præsentia facta per eum sub data
„ XIII. Kal. Octobris ac alias quomodolibet
„ & quantum, &c. Quam quidem dissolu-
„ tionem profiteatur, & recognoscat fuisse,
„ & esse nullam irritam & inanem, nec
„ eam per ipsum fieri potuisse revocando
„ expresse omnes & singulas assertiones tam
„ in literis præsentæ dissolutionis, quam in
„ aliis quomodolibet quibuscumque & alias
„ suo nomine inscriptas, propositas, & pu-
„ blicatas contra auctoritatem hujus, & a-
„ liorum sacrorum conciliorum generalium;
„ expresse & specialiter protestando verita-
„ tem fidei declaratam in concilio Constans-
„ tientiensi de auctoritate generalis concilii re-
„ spectu omnium fidelium cujuscumque di-
„ gnitatis etiam papalis extiterit, que in-
„ cipit: & primo &c. Insuper quod promit-
„ tat ipse D. Eugenius ut in futurum ab-
„ stineat ab omnibus & singulis assertioni-
„ *Concil. General. Tom. XXXI.*

A „ bus contra veritatem dicti decreti Con-
stantiensis, & ab aliis quibuscumque contra
„ auctoritatem ipsorum generalium Conci-
„ liorum.

Item quod recognoscat & profiteatur ipse
D. Eugenius, &c. Vide istam cedula &
sequentia scripta in quinterno tali signo.
(*Sic ibi, sed signum istud deest.*)

Et in confessione hujus cedule inter alios
deputatos fuerunt Archiepiscopus Lugdunen-
sis Regni Franciæ, Panormitanus, & Ludo-
vicus protonotarius de Roma, Regis Ara-
gonum Ambasiatores, illuminati viri præci-
pui; licet & alii non minoris fuerunt au-
thoritatis, & scientiæ.

B Postquam cedula ista deputatorum concilii pro responso fuisset data oratoribus regis Romanorum, & principum electorum imperii; & cum istæ rationes expositæ fuissent eis non erant contenti; & ideo se conjun- xerunt omnibus aliis oratoribus regum & principum qui tunc fuerant in concilio, qui ex tunc illo eodem tempore fuerunt corrup- ti fere omnes in proposito suo, quia prius fuerant deputati a concilio, & interfuerunt in confessione prædictæ cedule deputatorum concilii, & eam deliberaverunt & approba- runt; sed statim postea mutati sunt & cor- rupti, & colligati cum istis oratoribus regis Romanorum & principum Imperii volebant

C mutari eam cedula prius deliberatam per ipsos, & contendebant quod esset conde- scendum precibus principum, & non eos nimium ligari debere per concilium. Et si- militer avvisarunt de alia cedula pro muta- tione loci &c. que cedula incipit: *sequitur concorditer avvisata per oratores Sereniss. & Ill. Principum in hoc S. concilio extantes, pro pace, & quiete totius ecclesiæ.*

Super qua cedula fuit per omnes deputa- tiones deliberatum; & tandem pro respon- sione fuit deliberatum, & conclusum sicut continetur (*est spatium pure chartæ*) in præ- dicto quinterno, & incipit: *Audias vestra charitas &c.* Vide Labb. tom. 17. pag. 524.

D Et fuit hoc responsum prædictum præsen- tatum principibus electorum Imperii, & a- liorum regum & principum oratoribus in dicta Moguntina simul congregatis, & ibi- dem lectum in præsentia ipsorum per ora- tores sancti concilii ibidem missos, videlicet patriarcham Aquilejensem, Vicentinum, & Argentinens. episcopos, abbatem de Scotia, Joannem de Segobia archidiaconum (*est hic spatium vacuum*) & Thomam de Corcellis canonicum Atrebatensem magistrum in Theo- logia, Guillelmum Hugonis archidiaconum Metensem legum, & Joannem de Bachens- teyn archidiaconum Zagabrensem decreto- rum doctores & alios, &c. qui omnes ple- nam habebant potestatem sacri concilii su- per mutatione loci. Et fuerunt in eadem dieta præsentés Colonienis, Moguntinus, & Trevirensis archiepiscopi. Et fuit propositum primum per abbatem prædictum, ut habes (*spatium vacuum*) libenter proposuissent in publico coram toto clero Moguntino; sed non poterant obtinere, vix admitti erant ad proponendum in secreto, clausis januis. Et postquam ipsi jam deliberarunt & concluserunt neutralitatem velle continuare, & concurrere tunc cum eis ambasiatores regis Franciæ D. archiepisc. Turonensis, episc. Trecentis, & qui-

ANNO
CHRISTI
1437.

quidam alii doctores. Item D. episcopus Conchenſis orator regis Caſtellæ. Item episcopus Albigenenſis, & Franciſcus de Barbariſis oratores ducis Mediolanenſis in diſta diſta omnes præſentes. Qui omnes ſimiliter cum oratoribus regis Romanorum, videlicet Patavienſis, & Lubicenſis episcopis, & aliis eorum, &c. & DD. Colonienſi Moguntino, & Trevirenſi, & aliis oratoribus principum, electoribus Imperii tunc conſecerunt unam mutuam intelligentiam, quam jurarunt, & promiſerunt inviolabiliter obſervare; ut tandem compellerent S. concilium Baſileenſis mutare ſe in locum alium. Et cum iſta mutua intelligentia venerunt ad concilium, & ſtatim eiſdem ad hæſerunt oratores regis Aragoniæ, videlicet archiepiſcopus Panormitanus, & Ludovicus de Roma protonotarius, cum collegis ſuis; eſti fortiter inſtaſtant apud concilium pro executione ſui propoſiti pro illa mutua intelligentia; ceſſarent proceſſus contra papam, & fieret mutatio loci pro yemenico concilio celebrando, &c. Et tandem finaliter concilium dedit eis ſuam reſponſionem ſynodalem, & incipit. *Rem graviffimam, quam ab hac S. ſynodo &c.* Vide Labb. pag. 535. Et ſtatim facta hac reſponſione fuit relatio facta in generali congregatione concilii per archidiaconum Metenſem de toto proceſſu papæ in hoc concilio habito, & durante hac relatione per (*charta pura*) horas & ultra, quod fere omnes incorporati cum magna attentione & patientia audierunt. Iſti oratores prædicti volebant intereſſe; & facta relatione bene ſenſerunt, quia omnia erant probata contra papam, de quibus erat diſſamatus & delatus concilio, ex quo timuerunt ſtatim concilium proceſſurum ad ſententiam deſiſſionis, quærebant modos & praticas impediendi. Unde venerat tunc multum terribilis tempeſtas aeris cum tonitruis, & fulminibus, quæ quatuor vel quinque horas duraverat. Porta denſiſſima, & duriffima D. Archiepiſcopi Panormitani tonitruo uno conſtracta eſt. Item, ſecretarius episcopi Parmenſis rupturam tibiæ tunc paſſus eſt in janua Domini ſui ex impuſſione ventorum ja-

num ſuper eam. Item, cardinalis Terraconenſis & omnes ſui ſecum in aula ſua maximam terrorem, & ſtuporem perpeſſus eſt ex viſione Dæmonis, qui tunc per ventum intraverat per fenestram in aulam ad eos in formam unius magni Afini. Item quod etiam alius episcopus paſſus eſt terrorem ex vento & tempeſtate illa. Et hic Dæmon deſcenderat de prædicta aula omnibus videntibus ad cameram cujuſdam doctoris theologus, videlicet D. eleemoſynarii oratorum regis Aragonii. Omnes iſti qui ſic paſſi ſunt, fuerunt principaliores qui volebant impedire ſententiam deſiſſionis. Sed ex hiis ſignis terriſti impedire ſeu ſe opponere amplius auſi non ſunt; & facta eſt deſiſſio abſque contradictione.

Anno Domini 1438. principes electores Imperii ſimul exiſtentes in Francfordia pro electione Romanorum regis elegerunt ducem Albertum regem Hungariæ electum in regem Bohemiæ & ducem Aultriæ. Et ſtatim facta electione ſidem principes volentes ſe interponere pro pace tractanda inter S. Baſilienſe concilium & papam Eugenium IV. jam ſuſpenſum ab adminiſtratione papali ab eodem ſacro concilio, deputarunt quatuor egregios doctores, & unum abbatem, qui vice ipſorum principum habeat tractare pacem prædictam. Hi primo acceſſerunt ad concilium. Secundo ſupplicarunt vice principum ſuorum, quatenus dignaretur concilium ſuſpendere ab ulterioribus proceſſibus. Iſti interim acceſſuri erant ad papam, & ſperarent poſſe media pacis invenire inter concilium & papam. Nihil in ſperie reſpondebatur eis per concilium, niſi in genere, quod media pacis honeſta nunquam concilium reſutaſſet, ſed manus ſuas noluit per promiſſiones ligare erga papam, qui ſtante illa promiſſione aliquid novi poſſet attemptare in grave præjudicium & læſionem S. concilii, ſi non poſſet per ultiores proceſſus obviare.

Et poſtquam pervenerunt Ferrariam ad papam dicti ambaiatores ſuper propoſitionibus ſuis iſtam reſponſionem habuerunt: *per ea qua nobis &c.*

ANNO
CHRISTI
1437.

A P P E N D I X A L T E R A

ANNO
CHRISTI
1436.

AD BASILEENSE CONCILIUM.

ANNO
CHRISTI
1436.

Oria inter patres Baſileenſes & Eugenium pontificem diſſidia in ipſo ſtatim concilii exordio imperatoris Sigismundi opera, & autoritate tandem compoſita ſunt; ſperabaturque futurum, ut unicus pontificis conciliique conſilia ad optatum illum exitum ſacrum illud molimen perducerent, quod eſſet e re chriſtiana. Verum, haud diu poſt iterum in partes habitum eſt, contendentibus inter ſe non concilio tantummodo & pontifice, ſed & in ipſo concilio patribus abeuntibus in diverſa, aliis pro pontifice ſtantibus, aliis contraria ſtudia tuentibus. Utraque pars ſeſſiones ſuas ab alia ſejunctas habebat, utrinque erat concilium. Infelicitis ejus pugna exitum nemo eſt qui ignoret. Diſſociati vero hujus ſaderis cauſas alii alias adducunt, prout varie aſſeſſi ſunt. Qui concilio favent, rationes adducunt probabiles pro concilio; qui pontifici, merito illum in concilium indignatum defendunt. Hanc igitur hiſtoriam conciliaris partem, prout a patronis utriusque partis narratur, exhibendam ſub leſtorum oculis opportunum ratus, primum omnium reſero excerptum ex libro inſcripto Joannis de Polemar, apologiam pro Eugenio contra Baſilienſis ſcribentis: acceptum vero ſcriptum iſtud debeo bibliotheca Caſarea Vindoboniænſi ea occaſione, de qua ſepius dixi, mihi communicatum. Secundum ſtatuo fragmentum ſermonis habitum a Nicolao de Tudſco archiepiſcopo Panormitano, cujuſ ſub Abbatis nomine celebris eſt ſama inter canoniſtas. Oratio hac non laet eruditos, cum plus vice ſimplici typis edita prodierit ſub titulo: De Concilio Baſileenſi. Exponit ille leſtoribus totam exortu hujus ſchiſmatis hiſtoriam, tantaque arte rem componit; partim veris ſuppreſſis, partim iis ſtudioſe congeſtis, qua pro concilio eſſent;

ANNO
CHR. ISTI
1408.

essent; passim sacrorum canonum sententiis in rem suam detortis, ut jura omnia favore concilio videri possent; si jus ullum excusare posset catholicos patres a schismate adeo pernicioso in ecclesiam invehendo. Conferenda est igitur ejus historia cum scripto Joannis de Polemar, viri sancti & catholici, ex quo ea supplicat, qua Panormitanus artificiose dissimulavit. Ne tamen credas me nimis in pontificem potius, quam in veritatem amore teneri; tertiam produco epistolam Aeneas Sylvii, qui tunc certe homo erat conciliaris, quique rem hanc oculis tunc suis hauriebat & in amici sinum effundebat; cujus proinde narratio ex assentationis suspicionem abest quam longissime. Hanc epistolam, in collectione epistolarum Aeneas frustra querendam, in codice MS. Casareo Vindobonensi, in quo multa de concilio Basileensi, nactus sum. Hinc disceas quam multa contra jus, & fas Basileenses factiosi moliti sint. Quamquam non ego & a pontificis interdum majori moderatione, & prudentia rem dungi potuisse. Integram historiam Aeneas non persequitur, quod re nondum absoluta scriberet. Ex variis hujusmodi historiis veritas utrumque exculpi posse arbitror. Verum ea qua Polemarius tradit de introitu in concilium a Basileensibus vulgaribus hominibus, & minime conciliaribus, ut sessionem auferens, prevalerentque suffragis, hac Aeneas ipsum habent ad stipulatorem in oratione adversus Austriales, quam vulgavit Muratorius To. 2. Anecd. pag. 162. Vidimus in Basilea coquos, & stabularios orbis maxime judicantes. Post hanc alia rerum gestarum documenta suggero, qua ad hoc illustranda conferre maxime judicavi; atque ista omnia pariter selecta sunt ex duplici Vindobonensi Casareo codice, quod & superiora sufficit. Illud vero inter hac scripta illustrius merito habendum est, quod plenam rerum CPlu gestarum a legatis concilii historiam exhibet. Quam multa a Basileensibus impata in Eugenium pontificem calumnia refellantur, si Joannes de Ragusio hominis alioqui Basileensibus non ingrati testimonium auscultes? Hac ipsa mens, qua & mihi est de scripto hoc Joannis de Ragusio edendo, & Leonis Allatio olim suis, fidemque suam obstrinxit se illud daturum in Symmittis quas promittas statuerat. Morte impeditus non fuit promissis; mihi fors melior contigit. Uttere igitur, Lector, & vale.

ANNO
CHRISTI
1408.

EXCERPTA EX SCRIPTO INEDITO JOANNIS DE POLEMAR.

Historia de initio disfidiorum inter concilium & papam.

Inter concilium Basileense, & inter ambasiatores Græcorum fuit conventum, quod Græci veniant ad partes Latinorum expensis ecclesie Latinæ, & fieret unum concilium ycumenicum universale; & pro hac causa fierent concordata capitula, de quibus fuit factum decretum in publica & solemnitate sessione. Incipit: Sacrosanctis &c. Sicut pia mater &c., & facta præfatione, in qua multum commendatur opus reductionis Græcorum; sic ad litteram sequitur. Quid igitur (& verba decreti sunt edita) magna solus &c. Venerabilis Rom. ecclesie cardd. præfidentes sedis Apostolica, patriarcham Antiochenum, archiepiscopos, episcopos, abbates, magistrosque in numero competentem deputavimus, ut una cum ipsis Græcorum ambasiatoribus rem ipsam tractare, & quo ordine ad executionem deducenda essent perspicere deberent, qui tam inter se, quam cum ipsis oratoribus sæpe convenientes, habito inter se digesto consilio, ad infrascripta cum ipso venerunt capitula, qua postea secundum morem hujus sacri concilii per sacras deputaciones, ac deinde per generalem congregationem conclusa firmataque solemniter extiterunt, quorum tenor una cum mandato ipsius D. Imperatoris Græcorum, patriarchæ C. P. videlicet D. Demetrii Protovestiarius Palæologus, Methodius ven. abbas monasterii S. Demetrii, D. Joannes dissipatus ejusdem Imperatoris familiaris convenientes cum DD. deputatis sacri Concilii, exposuerunt, quod si ecclesia occidentali placeret ut hac synodus CPoli celebraretur, ecclesia orientalis propriis expensis ibidem conveniret, nec oporteret ut ecclesia expensas faceret. Quinimmo ipse D. Imperator, in quibus posset præfatis Latinis CPm venturis subveniret. Si autem placeat, ut præfata ecclesia orientalis ad terras latinorum pro prædicta synodo accederent, necessarium foret propter legitimas causas, ut expensis ecclesie occidentalis veniret; & cum dictis viris deputatis videretur

Sunt hæc decreta in actis concilii Basileensis sess. XIX.

multis de causis hanc unionem commodius fieri posse in hac civitate Basileensi, ubi ad concilium congregatum est: sæpe, ac multum apud ipsos oratores insistissent, ut hic locus pro sancta unione eligeretur, offerentes impensas ad hoc necessarias; sed ipsi oratoribus respondentibus, quod cum instructiones limitata sint, non possunt hunc locum eligere, qui in ipsis instructionibus nominatus non esset. Demum deputati S. Concilii cognoscens sanctam, & perfectam ipsius concilii intensionem qua est, ut pro honore Dei, & profectu fidei catholica nullis parcatur laboribus, & expensis, judicarunt non expedire, ut propter locum dumtaxat tantum bonum negligeretur.

B Acceptarunt igitur, si placeret S. Concilio, unum de locis inferius nominandis cum hoc quod (sicut inferius est conventum) mittantur aliqui, vel aliquis ad ipsum D. Imperatorem, patriarcham, & alios, quibus persuadent per efficaces rationes, ut in hac civitate Basileensi velint assensire. Loca nominata sunt Ancona, Calabria, vel alia terra maritima; Mediolanum, vel alia civitas in Italia; extra Italiam, Buda in Hungaria, Vienna in Austria, & ad ultimum Sabaudia.

Cætera, que sequuntur, de galeis, pecuniis, & ambasiatoribus destinandis, quia in præmissis consiliis maxima vis negotii, ideo ad litteram sunt inserta; de reliquis satis erit quantum necesse sit dicere in effectu; videlicet quod concilium promittebat mittere CPm infra certum tempus quatuor galeas ac balistarios pro custodia civitatis, & certam pecuniarum quantitatem pro expensis.

Præmemorata vero capitula, sicut prædictum, concordata, & firmata post hæc fuerunt ad petitionem dicti concilii, quia ita volebant confirmata. Cum igitur tempus appropinquaret, quod essent galez mittendæ, cum concilium non haberet in promptu pecunias, missum

* volebant

fuit ad diversas partes, ut aliqua potens ci-
 vitas *distraheret*, in qua concilium illud fie-
 ret, & sibi realiter satisfaceret. Itaque erant
 apud Basileam ambasiatores Florentinorum
 offerentes omnia necessaria, si civitas illa eli-
 geretur pro futuro concilio ycumenico. Erant
 qui similiter offerebant pro civitate Venetia-
 rum, si eligeretur civitas Utinensis, quæ est
 prope Aquilejam. Erant & pro civitate Sena-
 rum. Item & pro civitate Avinionensi. Itaque
 cum tempus adesset, quo locus pro ycume-
 nico concilio esset eligendus; quia ad concil.
 pertinebat eligere unum de locis concordatis,
 & in capitulis superius expressis; repertum est
 concil. fere duplicatum in vocibus, quoniam
 & illi, qui per totum annum iverant per
 plateas in brevibus vestibus & ad menses
 ministraverant dominorum, tunc acceptis
 longis vestibus deputationes intrarent, ut sic
 numerus *vocilium* (f. vocalium) augere-
 tur; sed & multi a foris pro illis diebus a-
 fciti venerunt; hæc enim practica sæpe ibi
 tentata est, quod pro condito negotio da-
 batur modus, quod veniebant homines a for-
 ris, & isti dividebantur per deputationes,
 & assignabantur eis magistri, quibus se con-
 formarent, dicendo eis: *vos semper dicetis*:
Ego sum in voto talis domini. Et in veritate
 erant multi de illis, qui non solum nesci-
 sent dare rationem de voto suo; sed nec in-
 telligebant, quod in consultationem verte-
 batur; & tamen cum dixissent: *Ego sum in*
voto talis domini; sic tantum valebant, sic
 vota majorum prælatorum, & virorum do-
 ctorum, qui id quod dicebant sciebant rati-
 one fundare. Talibus artibus factum est,
 quod a maiore parte concilii fuit hoc mo-
 do facta electio. Eligimus pro loco ycume-
 nici concilii Basileam, Avinionem, Sabau-
 diam. Dicebatur per alios: quid est hoc?
 Basilea non potest elegi, quia a Græcis ex-
 presse repulsa; Avinio non est de locis com-
 prehensis in capitulo, quia extra Italiam so-
 lum sunt Buda in Hungaria, Vienna in Au-
 stria, & ad ultimum Sabaudia. Et licet no-
 minetur ibi Sabaudia, tamen non est locus
 aptus, & dicitur *ad ultimum*, quasi si alibi
 non posset. Et tamen offerunt se civitates
 egregie, in quibus posset valde ac commo-
 de celebrari. Dum super hoc concertatio du-
 raret, venerunt ambasiatores Græcorum, qui
 de dicta electione multum turbati fuerunt,
 & dixerunt, Græcos nunquam venturos Ba-
 sileam; ideo fuit jam ab ipsis repulsa; nec
 Avinionem, quia non erat de locis concor-
 datis, ne Imperator tam remote a CPoli se
 elongaret, propter imminens inimicorum pe-
 riculum. De Sabaudia dixerant, quod ipsi
 intellexerant de terris, quas dux Sabaudim
 habebat ultra montes; & quia ibi non erat
 locus aptus, & quia dicebatur *ad ultimum* &c. E-
 unde multum infreterunt, ut electio motaretur,
 & multum voluissent, quod eligeretur Buda,
 quia & tunc D. Imperator offerebat facere
 expensas, si Buda eligeretur. Ante tamen ad-
 ventum dictorum Ambasiatorum jam interve-
 nientibus aliquibus probis viris fuerat inter
 partes disceptantes facta concordia, & per to-
 tum conc. firmata, quæ est huiusmodi tenoris.

*Cedula concordata & conclusa super altercatio-
 ne, qua erat inter partes de Concilio.*

„ Pro felici expeditione Dominorum in

„ Græcia visa sunt per omnes deputationes
 „ in materia Græcorum infra scripta.

„ I. quod Domini Ambasiatores hujus S.
 „ Concilii in Græciam ituri recedant a Ba-
 „ silea versus Avinionem, citius quo fieri
 „ possit, nulla decretatione expectata; sed
 „ deferant secum bullam, in qua sacrum
 „ concilium polliceatur in hunc modum.

„ In quantum Domini Avinionenses aut al-
 „ ter eorum pro Basilea, Avinione, vel Sa-
 „ baudia intra XXX. dierum sapaciam, a die
 „ obitus dictorum DD. Ambasiatorum de Ba-
 „ silea computandorum, capitano Galearum
 „ satisfecerint de eo, quod a S. concil. debet
 „ habere; videlicet triginta mil. & octingenti
 „ floreni de camera realiter tradiderint in nu-
 „ merata pecunia, mutui nomine, juxta con-
 „ cordata Ambasiatoribus prædictis; ex tunc
 „ certificato per literas Ambasiatorum eorum-
 „ dem S. Conc., per literas Capitanei, vel
 „ ejus procuratoris legitimi; ipsum S. Conc.
 „ infra VIII. dies, a die receptionis hujusmo-
 „ di literarum immediate sequentes, sole-
 „ mni sessione decretabit infra scripta.

„ I. Decretabit pro conclusione de locis
 „ futuri ycumenici concilii, videlicet Basileam,
 „ Avinione, & Sabaudia facta in suo
 „ termino sicut jacet.

„ II. Decretabit, decimam jam in mate-
 „ ria prædicta Græcorum in generali con-
 „ gregatione conclusam.

„ III. Decretabit, generaliter dicti Am-
 „ basiatoris in Græciam ituri habent, ac e-
 „ tiam majori parti eorum data sit plena
 „ potestas eligendi, & nominandi, juxta de-
 „ cretum in dicta materia Græcorum fa-
 „ ctum, portum Latinum dictis locis electis
 „ aptiorem & propinquiorum, ad quem
 „ DD. Græci debent ultimo applicare.

„ Post hæc super cautione per D. abba-
 „ tem Bonevallis, Raymundum Taloni, di-
 „ ctis DD. Avinionensibus nomine concilii
 „ oblata, & circa illam dabit S. Concilium
 „ literas opportunas.

„ Porro dicti DD. Ambasiatores nostri &
 „ Avinionensium teneantur intra XII. dies,
 „ post lapsum dictorum XXX. dierum imme-
 „ diate sequentes, certificare hunc (sic) di-
 „ ctum S. Concilium de dictis numeratione,
 „ & satisfactione; alioquin ex tunc ipsum
 „ S. Concilium possit & teneatur ad electio-
 „ nem alterius loci pro ycumenico concilio
 „ celebrando procedere, & sibi, ac univer-
 „ salit ecclesie aliunde providere.

„ Transactis vero temporibus in dicta conven-
 „ tione contentis per RR. DD. legatos sedis A-
 „ post. sacro concilio præsidentes, fuit facta re-
 „ quisitio sequens. Die veneris XII. April.
 „ 1437. in generali congreg. præsiditibus in
 „ eadem, vice & nomine SS. D. N. Papæ,
 „ RR. DD. cardin. S. Petri ad vincula, & S.
 „ Sabinae & archiep. Tarentino, RR. D. cardin.
 „ S. Sabinae reduxit DD. ut PP. S. Concilii
 „ in memoriam, qualiter sæpius postularat
 „ & rogaverat pro eorum (sic) ut vellet
 „ providere & eligere aliquem locum ac-
 „ commodum, & in decreto nominatum, in
 „ quo posset mandari executioni, id quod fue-
 „ rat promissam Græcis. Et cum novissime
 „ per sanctas deputationes & generalem con-
 „ gregationem fuisset conclusum, quod casus
 „ quo cives Avinionenses infra XXX. dies, a
 „ die recessus Ambasiatorum concilii, non fol-

ANNO
 CHRISTI
 1408.

ANNO
CHRISTI
1436.

„ vissent numerata pecunia dictis Ambasiato-
ribus, & Capitaneo galearum summam XXX
m. ducatorum, & tam dicti cives, Amba-
siatores, & capitaneus non certificassent le-
gitime intra XII. alios dies sequentes, S.
Concilium deberet procedere ad electionem
alterius loci; & cum terminus transiverit,
& de præmissis nihil factum fuerit, nec
eccl. Latina quæ tam solemniter se obligavit
Græcis, prout in decreto continetur, & se-
penumero ipsi Græcis rescripsit, quod o-
mnia promissa juxta decretum executioni in
tempore convento demandaret; perpetuam
notam, ignorantiam, & confusionem, si
(quod absit) in præmissis deficeret, apud
fideles pateretur; cum hujusmodi decre-
tum, & promissiones sacri concilii per totum
orbem divulgatæ sint; nec etiam tantum bo-
num, quod ex unione Græcorum speratur,
impedire possit, & etiam plurima mala, &
scandala ex hujusmodi defectu concilii sub-
sequantur; attenda etiam maxima brevitare
temporis, quo restat ad exequendum præ-
missa, RR. DD. cardin. & archiep. Tarenti-
nus, prædentes præscripti, per organum
dicti D. Cardin. S. Sabinae alterius prædenti-
um, auctoritate S. Concilii & S. Apostoli-
cæ monuerunt, & requisiverunt dictos PP.
dicti S. Concilii, & supplicarunt, ut vellet
procedi ad electionem alterius loci, ut fue-
rat conclusum ad executionem eorum,
quæ promissa sunt Græcis, juxta compa-
cta inter S. Concilium & Græcos. Alioquin
ipsi DD. cardin., & archiepisc. prædentes
protestabantur, quod providerent, & face-
rent illud quod ad eos spectabit in hac parte.

Consequenter autem, post oblationem cedu-
le supradictæ, materia fuit proposita per depu-
tationes concilii ad deliberandam, juxta mo-
rem; & tunc in qualibet deputatione fuerunt
factæ duæ conclusiones; una a parte majore,
videlicet quod decretaretur electio Avinionis,
Basileæ, & Sabaudie; alia a parte majori in-
ferioris numeri, prædendentium tamen se esse
totum concilium virtualiter, & protestative,
& apud ipsos esse totum ipsi concilii quoad
hunc actum; qui elegerunt Florentinam, aut
Unum in patriarchatu Fori Julii, seu quem-
cumque alium locum totum nominatum in
decreto, accomodum papæ, & Græcis, unum
videlicet de prædictis, qui ei ius paraverat
Galeas, pecunias & alias necessaria; & sicut
fuerunt factæ duæ conclusiones, ita & duo de-
creta publicata in solemnî sessione. Hanc ve-
ro ultimam partem ambasiatores Græcorum,
qui tunc Basileæ prædentes erant, accepta-
runt; & hæc fuit præsentata papæ, & per
papam approbata, & confirmata.

Ex hoc factum est, quod apud CPim fue-
rant octo galeæ; quatuor scilicet de Avinione
cum Ambasiatoribus; & alie quatuor de Ven-
etiis cum Ambasiatoribus. Omnes dicebant se
Ambasiatores concilii, omnes invitabant, &
requirebant Græcos, ut cum ipsis venirent ad
concilium ycuemenicum celebrandum. Græci
vero respondebant se nullatenus venturos cum
galeis ex Avinione; sed elegerunt venire cum
galeis, quæ processerunt ex Venetiis. Cum
vero istud ad notitiam degentium Basileæ ve-
loci nuncio pervenisset, dixerunt. Quid faci-
mus? si dimittimus hoc sic, tunc omnes illuc
pergent, & perdemus locum nostrum, & gen-
tem, idest a concepto proposito fraudabimur:

expedit ut moriatur unus. Tunc ordinatum
est, ut daretur per promotores concilii libel-
lus contra papam, & citaretur ad concilium
de criminibus responsurus; videlicet de vio-
latione decretorum concilii, & de multis al-
liis; non tamen de hæresi, si bene memoror,
aliquid dicebatur; & fuit monitorium contra
papam decretum, absentibus tamen congrega-
tioni prædendentibus concilii. Cumque hoc ve-
loci nuncio ad aures papæ deductum esset,
mox papa prædendens multas causas, de quib-
us infra dicitur, transulit concilium de Basileæ
in civitatem Ferrarise, pro qua dicebat galeas
esse missas, & expensas alias factas, ut ibi
concilium ycuemenicum celebraretur cum Græcis.

Is peractis, cum jam ceteri prædentes
abscessissent, RR. D. card. S. Angeli, unicus
jam prædendens, post plurimas requisitiones ver-
bo factas, ut cessarent ista, quæ ecclesiam
turbare possunt, & ageretur de concordia,
pace, & unione Græcorum, & bona reforma-
tione; tandem in scriptis dedit declarando
latissime particulatim, quæ ex iis gestibus im-
molebant, & reperiendo remedia; & ad hoc
suos offerendo labores: cum non daretur sibi
deccens responsum, publice & patenter in me-
ridie a Basileæ recessit, omnibus fere præla-
tis, qui Basileæ erant comitantibus ipsum.

Post hæc illi, qui Basileæ remanserunt,
verè sunt in parvo numero, volentes pro-
positum suum deducere ad effectum, primo
fecerunt tres propositiones, quas dixerunt
veritates fidei, quæ sunt hujus tenoris.

„ Veritas de potestate concilii generalis,
„ universalem ecclesiam representantis, super
„ papam, & quemlibet alterum, declarata
„ per Constanuense & Basileense concilia est
„ veritas fidei catholice.

„ Veritas hæc quod papa concilium gene-
„ rale, universalem ecclesiam representans,
„ actu legitime congregatum super declara-
„ tione in præfata veritate, aut aliquo eorum
„ sine ejus consensu nullatenus auctoritative
„ potest dissolvere, aut ad aliud tempus pro-
„ rogare, aut de loco ad locum transferre,
„ est veritas de fide catholica.

„ Veritatibus ducibus prædictis pertinaci-
„ ter repugnans est censendus hæreticus.

Ex istis sumpta est occasio, quod papa
dissolvendo concilium illud vel mutando in-
cidit in hæresim.

O Deus; quæ aures piæ; immo quæ sanæ
mentes possunt sine horrore, & stupore au-
dire quod summus ecclesie pontifex, prin-
ceps episcoporum, tali occasione de tam
horrendo crimine intuleretur?

Sed nunc factò sic præmissò &c.

Inferius sic produci tempus, quo hæc scribebat.

Item jam sunt XII. anni quod defunctus
est (papa Martinus V.)

Inferius hæc ad historiam concilii addit.

Ipsi primo Basileæ semper deformiter, & e-
normiter tam in moribus, quam in cunctis acti-
bus eorum vixerunt. Nullibi pejus decreta Ba-
sileensium quam Basileæ servata sunt. Formula
illa morum, in cibis, in vestibus, in familiari-
bus, in fallereis equorum, in modo vivendi,
& procedendi, in deputationibus, in congrega-
tione generali fuitne unquam servata? Qualiter
supplicationes, & alia per deputationes, expe-
dita sunt, temere, immoderate, prout quilibet
plus poterat, aut per clamores, & impressiones
& multitudinem votorum non advertendo quid
expe-

ANNO
CHRISTI
1436.

ANNO
CHRISTI
1436.

ANNO
CHRISTI
1436.

expediat: sed omnia passim concedendo; ea præsertim quæ sedes apostolica repulerat; dispensando etiam passim in petitione cuilibet tam in jure eorum, quam in decretis eorum, sine relatione, sine necessitate, sine utilitate publica, pudet referre. Equidem id non conceditur, quod non expedit Basileæ, quod non petitur; imo & quæ non petuntur, ut homines veneno eorum imbuerent ultro conceduntur, & domum mittuntur.

Mittunt utique nuncios cum facultatibus, quæ nec legatis de latere per sedem apostolicam tradi consueverunt. Si Diabolus a Basileensibus aliquid peteret, & contra fas, & jus; dummodo illis vellet assentire; facillime impetraret. Offerunt seipsi; & antipapa eorum, regibus, principibus, & prælatibus privilegia, facultates, dignitates, ut illis assistant. Quot pecunias, quot munera ipsorum idolum, iis rebus abundans, obtulit? & quotidie offert, ut obedientiam, quam secundum Deum habere non potest, per has artes extorqueat? Multi ea quæ impingebant papæ teneraria, sibi displicere asserbant. cant, obsecro, quæ crimina Basileæ, cum omnibus ibidem remanentibus correxerunt? quot etiam viros extra Basileam ecclesiasticos, vel alios pro putu (sic) & criminibus Basileam pro reformatione citaverunt, aut monuerunt? Immo quos papa pro simonia, vel aliis criminibus condemnavit, privavit, carceravit; hos Basileam fugientes cum magno susceperunt honore; & eorum officiis, imo maleficiis præfecerunt. Hæc publica sunt. & notoria, & ne illos infamem, eorum nomina sileo. Dicant etiam Basileenses quas ecclesias, quæ monasteria cujusvis ordinis, cujusvis sexus Basileæ, vel extra reformarunt, vel ad frugem melioris vitæ reducerunt? Immo multis privilegia exemptionis, ne a suis ordinariis corrigi possent, concesserunt, & concedunt. De pace quid dicant? cujus evangelizatores se prædicabant? Nonne bella, ac dissidia, quantum in eis fuit, potuerunt? Nonne ecclesiam Latinam, quam pacificam invenerunt, sciderunt, & diviserunt? Pro pace schisma &c.

Sed forte dicent, quod papa facit exigi annatas contra decretum concilii Basileensis. In primis, sciendum est, quod exigere annatas non est simoniacum; alioquin multos pontifices Romanos per CC. annos diceremus esse simoniacos &c. Neque in concilio Constantienti, vel alibi fuit facta querela, quod esset quid simoniacum; sed bene dicebant quod daretur talis modus in solvendo, quod non esset grave ecclesiisolvere &c. Illi de Basilea (non) fecerunt illud decretum propter bonum ecclesiæ, vel zelum reformationis; sed ad illaqueandum papam, putantes quod papa non deberet observare; & sic haberent occasionem procedendi contra eum, & perveniendi ad finem suæ ambitionis; unde a principio volebant decretum illud tantum habere locum in papa. Sed card. S. Angeli præsidens, animadvertens malitiam eorum, fecit tantum quod esset commune tam in curia, quam alibi. Veruntamen tam per deputationes, quam per congregationem generalem fecit concludi, & sibi promitti, quod expedito decreto, in continenti, & antequam procederetur ad alia,

feret provisio papæ, cardinalibus, & aliis. Et in ipsa congregatione ter publice interpellatus a toto concilio quod in continenti decerneretur provisio; habuit, & ipse cardinalis publice dicere, quod si sciret dictam provisionem fieri non debere, nunquam concluderet, quod dictum decretum fieret, & sic præmissa tali protestatione, ac conditione, consentiente ad hoc concilio, publice promittendo conclusit. Confecto decreto, innumerabilibus vicibus, tum pro debito, tamen (sic) pro honore concilii quod se obligaverat, tum ut dictum decretum observaretur, requisivit illos de concilio, ut facerent provisionem. Fuerunt apertæ viæ ad hanc provisionem. Etiam summus pontifex cardinalis miserat ad Basileam episcopum Urb. & F. Ambrosium, ut facerent provisionem communi jure debitam, ac etiam promissam. Tandem suggestione aliquorum malignorum schisma in ecclesia machinatum, factum est, ut provisio neglecta fuerit.

Sed nunquid illi episcopi qui Basileæ decretum illud ediderunt in suis diocesis servavit decretum illud? Nunquid & Basileæ servatur? nequaquam; imo exigunt ut prius, & plus quam prius. Nunquid circa aliquos episcopos vicinos & remotos non servantes dictum decretum processerunt unquam &c. Quod autem prædictus processus ruat ex defectu substantialis ordinis judicialis expresse probatur, quia cum illi qui tyrannice regerant concilium, & multitudinem vocum faciebant, quod volebant attemptasse monitorium contra dominum nostrum super prædictis criminibus, immo blasphemis, RR. DD. cardinales S. Petri & S. Angeli legati SS. petierunt tempus trium dierum ad ostendendum, quod tale scandalosum monitorium fieri non debebat; & fuit eis denegata audientia; de qua audientia denegatione protestati sunt publice. Iterum, quando illi volebant facere congregationem & sessionem pro eodem monitorio, dominus legatus præsidens petiit iterum terminum trium dierum ad ostendendum, quod illud monitorium erat contra jus divinum, & humanum, contra publicum bonum, & SS. Canones, & non potuit obtinere, & de his apparet publica scriptura.

Et quia videbant quod Græci erant venturi ad locum electum in Italia ad faciendam unionem cum domino nostro; & quia ex hoc concilium Basileæ expiraret.... cogitaverunt prorumpere ad dictum monitorium & infamare dominum nostrum. Tamen ut averterent eum (sic) ab hoc proprio ad ducendum Græcos; tamen ut ecclesiam Latinam hoc modo turbarent, & impedirent, ne illi irent ad locum concilii ubi venturi erant Græci; tamen ut ipsi Græci audientes tot infamias de domino nostro & comminationem de privatione ipsius, averterentur a protectione Italica. Cujus rei evidens probatio est, quod dictum monitorium usque in CPLim ad dominum imperatorem, patriarcham per episcopum Laufanensem, & episcopum Valensem transmiserunt. Sed ipse dominus imperator, & patriarcha has calumnias esse, & ad quem finem conficte sunt cognoscetes, non solum a bona intentione ipsorum retracti non sunt; sed ferventius ad prosecutionem S. unionis incitati, ad iter

Locus turbatus.

ANNO
CHRISTI
1436.

versus Italiam se accinxerunt. Et licet interrim pie memorie serenissimus D. Sigismundus imperator Romanorum per literas & oratores, videlicet D. episcopum Augustinum, & alios, ac etiam DD. electores imperii, & nonnulli alii reges & principes per literas & nuncios, necnon RR. DD. cardinales S. Petri & S. Angeli & Oratores serenissimi D. regis Castellæ crebro hortarentur ac rogarent, & requirerent Basilienses, ut absterent a tam scandaloso monitorio, & permitterent pacis aliquam honestatem & viam; illi nihilominus tanquam aspides surdæ &c. noluerunt acquiescere &c. Proruperunt ergo ad præsentiam quandam & futuam suspensionem D. N. & ut episcopos & alios ad eorum devotionem & ad susceptionem hujus suspensionis allicerent, eo die, quo proruperunt ad suspensionem, fecerunt sub specie confictæ reformationis, quedam decreta de gratis expectativis, collationibus beneficiorum, & litibus, quæ tamen nec ipsi Basilienses nec antipapa eorum postea servaverunt, & nec modo servant.

Paulo superius §. Secundo principaliter.

Hoc tempore quo illi Basilienses proruperunt ad illam prætesam privationis insaniam, jam Græci, qui sunt majores & potissima orientis portio, habentes quatuor sedes patriarchales, uniti erant S. Sedi A. in S. & universali Concilio Florentino. Quatuor vel quinque nationes occidentis non consenserunt vel consentiunt. Primo, Italica natio non consentit nec consentiet, excepto parvulo angulo Pedemontium, qui temporali domini subiectus est ducis Sabaudie Antipapæ, qui videlicet metu ipsos Basileam ire coegit, compellitque ipsos sibi, invito obedire. Deinde nec natio Gallicana, excepto similiter modico angulo Sabaudie, temporaliter similiter ipsi Antipapæ subiecto. Nec natio Hispanica, nec natio Germanica, nec natio Anglicana. Nulli reges, vel maxime principes orientales vel occidentales illi privationi prætesæ consensum præstiterunt vel præstant. Immo affines & consanguinei ipsius Antipapæ eius profanam (*sic*) abhorrent & recedunt, ut Christianissimus Rex Franciæ anno elapso, congregato Concilio totius ecclesiæ Gallicanæ, archiepiscopis, episcopis, abbatibus & prælatis & magistris universitatum, & alii dictus viris, assistentibus sibi principibus & baronibus, audivit solemniter disputationes oratorum SS. D. N. PP. Eugenii, & illorum Ba-

silienis; & tandem habito cum suis prælatis, baronibus & regnicolis maturo consilio & accurata deliberatione, in solio regali deliberavit, se pro ipso D. N. Eugenio & illi cum toto regno adhæsit, execrando illum Antipapam, & mandando per regias patentes literas, quod omnes de regno D. Eugenio tanquam vero summo pontifici obedi- rent; nullusque pareat sub penis magnis illi Antipapæ, nec literis congregationis Basiliensis tanquam Concilii. Nulli primates, archiepiscopi & episcopi orbis Antipapæ adhæserunt, exceptis paucissimis illis de Pedemontium & Sabaudie, quos non veritas trahit, sed metus & subiectio compellit, ac illis tanti sceleris patratibus Basileæ existentibus, quorum nomina opportunum est inferere; ut pateat qui & quales sint qui ecclesiam perturbant. Arelatenis episcopus, Gratianopolitanus episcopus, Basiliensis episcopus, Episcopus Aquisgranensis, Marthensium sine possessione episcopus, Lacutanensis sine possessione episcopus, Argentinensis titu- latus, episcopus Crosetanus titu- latus. Fuerunt etiam duo episcopi de Arragonia, quos D. rex tenebat ibi ut terreret SS. D. N. ne e- fiet sibi adversarius in regno Neapolitano.

Fuerunt autem pauci quidam abbates de dioecesi Basiliensi, metu ibi manere compulsi; fuerunt quidam monachi apostate & fugitivi, & nonnulli vel notarii vel copiste, & quidam alii vix in sacris constituti nullius estimationis; qui quidem nec in dioecesanis nec in provincialibus Conciliis de jure vel consuetudine admitterentur, qui Basileam ad hoc profecti fuerant, & ad hoc morabantur, ut effugerent superiorum suorum correctionem, vel ut alios litibus vexarent, vel ut scandalum aliquod perpetrarent. Non pauci enim illuc confugerant tanquam ad asilum, ut excommunicati vel privati a sede apostolica, ibi de facto absol- verentur; & nonnulli odio adversus Summum Pontificem concepto, non valentes ab eo obtinere quod illicite postulaverant, illuc pergebant, ut illa ibi obtinerent, vel se contra Romanum Pontificem vindicarent. Hi enim ibi præ cæteris clamabant, perturbantes & conniventes omnia, & quo magis adver- sus Summum pontificem latrabant, eo fide- liores ecclesiæ filii auxiliabantur, & majori honore habebantur. Vere si quis parvuculatum censeret omnia, & qui ibant, & qua causa ibant, & quid, & qua, quibusque artibus, fallaciis, impetu, strepitu, tyrannide cuncta agebantur, vix a lacrymis abstine- ret &c.

EX SERMONE DE SUPERIORITATE CONCILII ABBATIS SICULI.

Fragmentum, in quo Historia dissidiorum concilii Basiliensis narratur.

Hoc opus-
culum ac-
cipius editum
dixi in su-
periori pri-
vatione.

Ad reductionem autem Græcorum ope-
rose invigilans prætesa S. synodus Ba-
siliensis, destinavit suos in Græciam orato-
res; ad instantiamque sui venientibus ex
Græcia solemnibus Ambasiatoribus Impera-
toris, & patriarchæ Græcorum de commu-
ni consensu S. Concilii, & eorundem ora-
torum, prout continetur in XIX sessione e-
jusdem S. Concilii, inter cætera fuit ordi-
natum pro celebratione Concilii Oecumeni-
ci, scilicet universalis tam Græcorum quam

Latinorum, quod ipsa S. synodus Basileen-
sis eligeret, seu acceptaret unum de his lo-
cis, videlicet Calabriam, Anconam, vel al-
liam terram maritimam, Bononiam, Medio-
lanum, vel aliam Civitatem in Italia: ex-
tra Italiam vero, Budam in Hungaria, Vien-
nam in Austria, aut Sabaudiam. Debat
autem fieri diligentia apud dictos imperato-
rem, & Patriarcham, ut consentirent in Ba-
sileam, quæ ipsi S. Concilio videbatur aptis-
sima. Sed oratores ipsi Græcorum dicebant,

ANNO
CHRISTI
1436

ANNO
CHRISTI
1436.

se non habere potestatem in Basileam con-
sentendi; contentabantur tamen quod fieret
diligentia modo prædicto, & optio di-
mittebatur ipsi Imperatori patriarchæ CPa-
no. De his autem locis ille quem S. Syno-
dus elegisset, debebat intimari Græcis per
oratores Concilii, qui juxta compactata,
conducturi eos erant ad ultimum portum
in terra Latinorum. Quæ intimatio debebat
eis fieri in Constantinopolitana Civitate,
tam de portu, ad quem ultimo applicare
debebant, quam de loco uno de prænomi-
natis, in quo debebat esse universalis syno-
dus. Præterea juxta compactata, debebat
Basileense Concilium stare in Basilea fir-
mum, nec debebat dissolvi legitimo impe-
dimento cessante. Quo interveniente (quod
Deus avertat) pro continuatione sui, juxta
dispositionem capituli *frequens*, in Concilio
Constantiensi editi, ad aliam Civitatem se
transferret; & in casu, quo Imperator Græ-
corum non contentaretur de civitate Basile-
ensi, tunc infra duos menses postquam
præfatus D. Imperator applicuisset ad dictum
portum ultimum, S. Concilium debebat se
transferre ad unum de prædictis nominatis
locis per ipsum S. Concilium, ut supra di-
ctum eligendum, ut hoc & alia plenius
continentur in decreto XIX. sess. edito. De-
cretum vero ipsum supra hujusmodi concor-
datum & compactatis insinuatum fuit ipsi
quondam Eugenio per Stephanum Filicem;
tunc sacri Concilii oratorem, ut ipse quon-
dam Eugentius suum consensum ipsi, decre-
to, & compactatis accommodarent. Ipse au-
tem per literas suas narratis multis, tan-
dem expresse respondet, quod sua pars in-
tenderet, qua via, aut quo modo finis di-
cæ unionis sequeretur, unde pure, & libe-
re ad rem illam, prout per se S. Conci-
lium concordatum extitit, præstitit assensum.
Et hanc suam voluntatem de novo tandem
recensivit, post suorum oratorum ex Græ-
cia adventum. Ex tunc S. synodus ad esse
æqualiter consequenda quæ primo fuerunt
concordata, tres suos oratores in Græciam
destinavit cum 10000 ducatis sicut primo
conventum fuerat, expensas factura pro con-
gregatione patriarchæ, aliorumque ex Græ-
cia prælatorum in præfata Civitate Constans-
tinop. ut ab inde in galeas ascenderent,
quas mittere debebat S. Concilium, ut ven-
turi essent ad locum, pro œcumenico Con-
cilio per synodum Basileense eligendum.

Habita demum notitia ratificationis factæ
in CPI. de omnibus per Concilium cum suis
oratoribus concordatis, intellectuque per suas
litteras desiderio Imperatoris Græcorum, e-
xorantis, ut eligeretur locus magis propin-
quus, continuans executionem operis in-
choati, convenit S. Synodus cum nobili vi-
ro Nicodemo de monte pro 30800. ducatis,
ut duas trirèmes subtiles cum 300. bal-
listariis & alias duas grossas ad conducen-
dum ipsos pararet, per assignatumque tem-
pus eas sustentare haberet. Tunc capitaneo
magna cum solemnitate in generali congre-
gatione S. synodus Basileensis de mense No-
vemb. an. 1436. tradidit vexillum cum ar-
mis ecclesiæ, & baculum capitaneatus, tunc
præsidente in ipso S. Basileense Concilio D.
Juliano de Cesarinis S. Romane ecclesiæ ti-
tul. S. Sabine, tunc presbytero cardinali,

S. Angeli vulgariter nuncupato. Et cum
primo per dies multos in generali congre-
gatione audita forent relationes de idonei-
tatis locorum, ad quæ S. synodus mife-
rat oratores suos, ut tractarent cum ipsis de
mutuando ipsi Concilio 70m. duplato, &
de aliis necessariis pro celebratione œcume-
nici Concilii, visa ipsa declaratione de ele-
ctione loci, & matura cum deliberatione e-
xaminata in sacris deputationibus; licet non
absque magnis difficultatibus, quemadmo-
dum in rebus arduis contingere solet; sci-
ficatis singillatim in deputationibus, & ge-
nerali congregatione votis patrum, quorum
numerus 357. repertum extitit, repertum
est, quod non solum dum partes illorum,
quemadmodum concordatum fuerat in de-
creto XI. sessionis, sed etiam plures nume-
ro direxerant vota sua, Concilium œcume-
nicum celebrari debere Basileæ, si placeret
Græcis, aut Avinioni; & si ibi celebrari
non posset, quod celebraretur in Sabaudia,
quæ expresse a Græcia inter alia loca fuerat
nominata, ut supra relatam est. Hanc ele-
ctionem de unanimi consensu totius Concilii
ejus oratores Dionysius de Sabrenois, & A-
rigus de Drestia doctor in theologia, notifi-
caverunt ipsi olim Eugenio, exhortantes, ut
eam gratam, acceptamque habere dignaretur,
specialiter ei commemorando, quod
ipsemet nominaverat per prius Civitatem A-
venionensem, tamquam aptam, & conveni-
entem pro loco universalis concilii; sup-
plicaveruntque eundem, quatenus vellet con-
currere adjuvando in executionem, prout
jam ipsi concilio per suas literas multiplica-
tas scripserat se facturum; & dignaretur per-
sonaliter ad locum œcumenici concilii veni-
re, concurrereque in executionem decimarum
& impositionem decimarum super ele-
rum, quæ jam fuerat ordinata per Conci-
lium ad supportanda onera expensarum.
Quodque dignaretur vocare prælatos, & do-
ctores conventuros ipsam locum in accessu
Græcorum. Item, quod daret literas salvi
conductus ad transitum Græcorum per ter-
ras ecclesiæ, quemadmodum concesserat in
forma ab eis per Concilium conquesta im-
perator omnesque reges, principes, & co-
mites, a quibus petatum erat. Nullam ipsa-
rum petitionum dictis olim Eugentius con-
cedere voluit, sed dixit se responderi velle
per Joannem tunc archiepiscopum Tarenti-
num, ejus oratorem ad Concilium ventu-
rum. Interim vero per abbatem Bonnavallis,
& Raimundum Talon, oratores Concilii,
habentes ab ipso concilio super his plenam
facultatem, concordatum est cum civibus
Avenionensibus, qui jam tradiderunt 6m.
ducatorum capitaneo galearum; quod exbur-
sissent residuam summam pecuniæ usque ad
70m. ducatorum, Concilium solemniter de-
cretaret, scilicet in sessione publica, ut mor-
tis est, dictam electionem factam de Basileæ,
Avenione, & Sabaudia pro œcumenico
Concilio, concederetque eis facultatem
nominandi rectores emolumentorum, pro-
ventorum, & concessionum indulgentia-
rum, & impositionem decimarum; quæ emol-
umenta ex tunc hypothecarunt eidem Avenionensibus
usque ad plenariam satisfactio-
nem summæ per eos mutuandæ. Cum au-
tem hæc in pace affererentur per S. syno-
dum

ANNO
CHRISTI
1436.

ANNO
CHRISTI
1436.

ANNO
CHRISTI
1436.

dum, supervenit Joannes de Sipto, orator imperatoris Græcorum, in principio mensis Februarii anni 1437. ostensisque literis creditissimæ papyria dixit vigore credentis, ad quatuor se missum fuisse: ad narrandam primo bonam dispositionem Græcorum, qui parati essent implere omnia concordata cum ipso. Item, ad sollicitandam Concilium, quod similiter facere haberet. Item, ad avvisandum, quod eligeretur locus opportunus. Item & postremo, ad videndum de facto gallearum, & balistarum, quod talia essent, sicut ad rem conveniebat. Responsio fuit data eidem a dicto presidente Concilii de diligentia per ipsum S. Concilium in ea re facta, & quomodo jam conduxerat capitaneum gallearum, & elegerant Basileam, Avinionem, & Sabaudiam more prædicto. Postquam responsionem idem Joannes circa electionem loci multa opposuit, allegando Græcos non venturos per mare Siculum, propter indispotionem prælatorum venturorum, quorum nonnulli erant vastitate confecti. Cujus tamen contrarium fuit relatum postea S. Concilio. Nam cum Græci audivissent gallearum parari in janua, & Pisis, fecerunt magnum gaudium in Constantinopoli, & libere transituræ erant, per mare Siculum, in Constantinopoli erant ventura.

Alegavit pariter idem Joannes Orator, quod Sabaudia non erat locus in decreto contentus, quoniam nunquam intellexerunt ipsi Græci, nisi de illis terris ducis Sabaudie, quæ in Italia erant. Quæ quidem allegatio manifeste falsa fuerat, cum concordata cum eis aperte dicerent: extra Italiam vero, Budam in Hungaria, Viennam in Austria, aut Sabaudiam, & sic apertissime verba solvebantur de Sabaudia in Italia. Allegavit & idem Joannes Orator, quod papa debebat personaliter interesse in loco oecumenici concilii; & tamen in Decreto primo cum Græcis concordato, continebatur, quod papa debebat interesse per se aut suos Oratores. Sic igitur multis visum esset tunc manifeste in verbis dictum Oratorem occasionem querere, aut alias subornatum fuisse, talia dicere, ut Græci quererent, sen sumerent occasionem pro causa recedendi a compactatis, cum manifeste contra ipsa compactata loqueretur. Unde cum propter prædicta, quia loquebatur expresse contra compactata, tum quia non ostendebat ad hoc aliquam auctoritatem, nisi simplicem litteram creditissimam, concilium non acquievit, licet circa hoc aliquas protestationes faceret in scriptis, & verbo. Immo die 15. Februarii, in qua fecit magis approvatam protestationem, non Græco, sed more Latino compositam, D. Julianus prædens tunc concilii, non obstante dicta protestatione ipsius Oratoris præsentis Græcorum, juxta deliberata per S. concilium, recepit juramentum ab ipso oratoribus concilii, qui ituri erant Avinionem, recepturi ab inde summam pecuniarum pro conductione Græcorum.

Cumque in sacro concilio ageretur tunc illa materia, utrum primo deberent decretare ea, quæ loco cautionis de mutuo 70m. ducatorum petebant Avinionenses, ut supra dictum fuit, aut quod primo deberent tradere illa 70m. & postea fieret sessio pro de-

cretatione suarum petitionum; & in hoc varia viderentur vota patrum; attamen ut discordia omnis sopiretur, 23. die dicti mensis Februarii in generali congregatione per S. concilium conclusa est cedula tenoris præsentis.

Pro felici expeditione DD. ambasiatorum in Græciam iturorum visa fuit DD. deputatis in materia Græcorum infra scripta. Primo quod DD. ambasiatores hujus S. concilii in Græciam ituri recedant de Basilea versus Avinionem citius quam fieri poterit, nulla decretatione de præsentis expectata, sed deferant secum bullam, in qua S. concilium pollicetur in hunc modum, in quantum DD. Avinionenses, aut alter ipsorum loco pro Basilea, Avinione, vel Sabaudia infra 30. dierum spatium, a die exitus dictorum DD. ambasiatorum de Basilea computandorum Capitaneus Gallearum, satisfecerint de eo quod S. concilium debet habere, videlicet 30m. & 800. florenorum de camera, & residuum pecuniarum usque ad summam 70m. florenorum de Camera realiter tradiderint in numerata pecunia mutui nomine, juxta concordata ambasiatoribus prædictis; ex tunc certificato de his per literas ambasiatorum eorumdem S. concilio, & per literas capitanei, vel ejus procuratoris literarum; ipsum concilium, infra 8. dies a receptione dictarum literarum immediate sequentium, solemnè sessione decretabit infra scripta.

Primo, decretabit conclusionem de loco futuri oecumenici concilii, videlicet Basilea, Avinione, & Sabaudia factam in suis terminis, prout jacet.

II. Decretabit decimam jam in prædicta materia Græcorum in generali congregatione conclusam.

III. Decretabit qualiter dicti DD. Ambasiatores in Græciam ituri habeant, ac eis, & eorum majori parti data sit plena potestas eligendi, & nominandi, juxta decretum in dicta materia Græcorum factum, ex dictis locis electis aptiorem, & propinquiorem, ad quem DD. Græci debent ultimo applicare.

Præter hæc, super cautionem per DD. abbates Bonævallis & Raymundum Talon dictis DD. Avinionensibus nomine concilii oblata, & etiam de illa dabit dictum S. concilium literas opportunas.

Porro dicti DD. Ambasiatores nostri, & Avinionenses teneantur infra 12. dies, post lapsum 20. dierum immediate sequentium, certificare legitime dictum S. concilium de dicta numeratione, & satisfactione; alioquin ex tunc ipsum S. Concilium possit, & teneatur ad electionem alterius loci pro oecumenico concilio celebrando procedere, & sibi ac universali ecclesie aliunde providere.

Insuper, dicti DD. ambasiatores S. concilii, & capitaneus per se, vel procuratorem prædictum debeant promittere, consuetam, vel divisiu nomine ipsius S. concilii DD. Avinionensibus quod casu, quod absit, quo Græci nolent recedere de terris suis juxta decretata, & decretanda de locis, & portu, ex tunc dicti Ambasiatores, & Capitaneus restituent dictis DD. Avinionensibus 15m. pro expensis, & 10m. pro custodia civitatis Constantinopolitane, ac 6m. pro duabus grossis galais Græcorum deputatis florenorum, & omnem

ANNO
CHRISTI
1436.

omnem aliam pecuniam restantem, quam receperunt; & etiam S. concilium transferret eo casu omnem electionem, & omnem obligationem, quas habent contra dictum D. Capitaneum, & ipsius heredes, & fidei-jussores dictis DD. Avenionensibus pro predictis.

Postremo, quod de omnibus predictis, & aliis, & rei accommodatis, concessis, & concedendis quibuscumque, debeant fieri sub bulla S. Concilii littera oportuna. Hujus autem cedula conclusionis facta per S. concilium apposta duo... ipsius olim Eugenii legati, Joannes tunc S. Petri ad vincula, & Julianus tunc praesidens concilii, S. R. E. tunc presbyter card. qui illo die non interfuerit. Et sic per procuratores concilii fuerunt requisiti, ut interessent congregationi; sed excusaverunt se, mittentes cedulam, in qua dicebant, se non posse predictam cedulam aversata per deputatos consentire, in quantum rangebat electionem Avinionis, qui tamen duo frequenter jam consenserant dictae electioni Basileae, Avinionis, & Sabaudiae, tam in missione dictorum oratorum concilii ad ipsum tunc Eugenium, quam aliorum, ad cives Avinionenses; etiam in concessione facultatum, ut eisdem civibus obligarent S. concilium. Item in deputatione oratorum Concilii ad Graecam, aliisque multis ad hanc electionem spectantibus.

Recedentibus denique versus Avinionem Lubicensi, Vicensi, Parmensi, & Laudanensi episcopis, qui fuerant unanimi consensu omnium PP. concilii nominati pro oratoribus concilii ad conducendum Graecos; cum PP. S. concilii crederent agere hanc rem bona fide, nec impedimenta ab eo poni, ad quem principaliter tollere spectabat, sic res practicata fuit, quod durante hoc termino 30. dierum venirent in Avenionem archiepiscopus Granatensis & Jacobus de Jacanato oratores dicti olim Eugenii, qui eius ex parte literariis vicibus reverendissimo D. Petro ep. Albanen. card. de Fulco, inibi apostolico legato, necnon dictis civibus expresse, & sub gravibus poenis prohibuerunt, ne predictas pecunias concilio expedirent. Contigit pro tempore quo applicuerunt Avinionem dicti oratores concilii, quod principales gubernatores civitatis erant abeuntes in curia regis Franciae tunc existente; & licet ipsa, aliaque multa intercesserunt impedimenta, ne cives ipsi intra 30. dies predictos satisfacere possent; nihilominus contentarunt capitaneum de 30m. & 800. florenis, ac de residua summa cautos, & securos fecerunt oratores concilii, petentes quod pro cautione, & obligatione dictae summae, prout postulaverunt a dictis abbate Bonzevallis, & Raymundo Taloni decretum concilii de electione predictorum trium locorum pro oecumenico concilio, ac de impositione decimae, & nominatione portus, ad quem Graeci debeant ultimo applicare. Haec, ut praemittitur, acta fuere in Avinione.

Basileae vero, ubi statuta & pondus rerum agendarum pendebat, non minore conatu ex parte olim Eugenii practicabitur; ne ut incepta erat, & ipse pluries consenserat expresse, fieret per concilium prosecutio unionis Graecorum: nam interfuerunt predicti... ar-

chiepiscopus olim Tarentinus adit S. concilium ex parte ipsius tunc Eugenii, qui ad supradictas petitiones porrectas eidem respondit, quod non intendebant praestare favorem ad executionem indulgentiarum, ac impositionem decimae, nec requirere praetores, aut universitates studiorum, ut venirent, aut suos mitterent ad locum oecumenici concilii. Item, nec volebant concedere saluum conductum; sed requirebant quod per concilium eligeretur locus accommodus ipsi quondam Eugenio in Italia, & tunc super petitis ad eorum oratores concilium providere posset. Post datam hujusmodi responsionem, fuit in tertia die certitudo facta S. concilio per literas suorum Oratorum, qualiter cives Avenionenses satisfecissent capitaneo de 30m. & 800. ducatis, quodque de residua summa cautos, & securos fecerant oratores concilii. Habita ista certificatione, per legatos papae videlicet RR. DD. card. S. Petri, & S. Sabinae, ac dictum olim Joannem archiepiscopum Tarentinum, invidia fuit dubitatio, an cives satisfecissent predictae conclusioni concilii, nihil aliud objicientes, nisi quod non haberent expressum testimonium de exultatione totius summae 70m ducatorum; e converso autem quod constaret de contentatione facta capitaneo galearum de 30m. & 800. ducatis; ac quod de residua summa usque ad 70m. cautos, & securos fecere oratores concilii. Eo res devenerat, ut decretaretur, utrum conveniret procedere ad electionem alterius loci, aut facere decretationem postulatam per Aveniones. super electione jam facta remissa est materia haec per deputationem ad deputatos in materia Graecorum. Cumque pro majore parte deliberarent non ad aliam electionem procedi debere; sed jam facta decretari, inexpectata deputationum conclusio; legati propterea eodem die in tribus deputationibus, ubi sedere consueverunt, porrexerunt cedulas continentes vota eorum de electione loci facienda pro oecumenico concilio Florentiae aut Lucae vel alibi in decreto comprehensi. Item, & in quinta deputatione similis cedula porrecta fuit; in iis cedulis illa clausula expressa fuit, quod concilium deberet stare firme Basileae usque ad adventum Graecorum. Quantumcumque autem prius secreta, & publice egerat dicti legati; attrahere tamen non potuerunt multitudinem patrum; sed eorum votis adhaeserunt pauci ex qualibet deputatione, in quibus ipsi episcopi erant praesidentes, sciensque in contrarium reliqua multitudo patrum juxta avisamentum dominorum de XII. ut non fieret loci nova electio; sed decretaverunt jam factam, prout supra continebatur in cedula; unde in deputatione pacis, in qua nullus erat legatorum, unus dumtaxat fuit, videlicet Simon de Valle, qui erat Venetus; iste solus formam illius conclusionis partialis legatorum tunc porrexit in medio deputationis, solusque dixit se super ea deliberare, & concludere; & tamen in eadem deputatione erant actu confedentes plusquam LXXX. patres. Ista ergo veritas est, quod in sacro concilio stante post sui initium fuerunt ordinata quatuor loca ad deliberandum; quae appellantur: pro reformatione,

ANNO
CHRISTI
1436.

pro

ANNO
CHRISTI
1436.

pro pace, pro communibus deputaciones, & juxta consuetudinem & concilii ordina-
tiones non aliter quam pro majori parte pa-
trum. In deputacionibus istis & generali con-
gregatione conclusiones synodales fieri con-
sueverunt. Ultra hæc prout habetur XL. sess.
statutum fuerat quod sacrum Basileense con-
cilium per nemoem, etiam si papali digni-
tate foret, dissolvi, aut de loco ad locum
mutari possit, nisi de expresso consensu dua-
rum partium cujuslibet deputacionis, votis
singulorum exscrutatis; subsequentiq; ap-
probatione duarum partium congregationis
generalis; similiter exscrutatis votis. Pro di-
cta tamen particulari conclusionem legatorum
in nulla prædictarum quatuor deputacionum
convenit major pars patrum, nec scrutata
fuerunt vota in generali congregatione, cum
nec quarta nec quinta pars patrum
concilii adhaerebat eorum partiali conclusio-
ni. In diebus multis praticæ fuerunt factæ,
& oblata cedula pro concordandis differen-
tiis inter multitudinem patrum ex una par-
te, & dictos legatos; quæ tamen in hoc
tendebat communiter, ut concilium in Ita-
lia celebraretur. Sed intellecto quod ageba-
tur, quemadmodum postea demonstravit e-
ventus, ad reprobandas veritates declaratas
in Constantiensi concilio de auctoritate gene-
ralium conciliorum; item quod res non erat
integra. Nam cives Avenionenses contentave-
rant capitaneum de XXXm. ducatorum. Omniaque erant in puncto expeditionis, de-
liberaverunt patres qui faciebant duas partes,
& eo amplius, persistere in prima electione
jam facta, ea præstituri, attento quod Ave-
nionenses fecerant securos & cautos oratores
concilii super residua summa pecuniarum
usque ad summam 70m. ducatorum, & ca-
pitaneus galearum multas impensas fecerat,
quæ omnes fuissent perditæ. Cum autem di-
cti Legati suam partialem conclusionem vel-
lent decretare, concilium semper eis resti-
tuit, nec permisit eos celebrare missam ad
sessionem faciendam; sed deputatus per sa-
crum concilium missam celebravit. Qua fini-
ta, tenta fuerit sessio generalis, in qua de-
cretum sacri concilii lectum fuit in ambone
ecclesie, in quo semper fuit consuetum le-
gi decreta sacri concilii. Sed prædicti legati
cum quibusdam paucis sibi faventibus pro-
curarunt quod quidam episcopus in loco in-
feriori, ubi nunquam legi consuevit forma
alicujus synodalis decreti, festine ac pertur-
bate legeret illam partialem conclusionem
nomine sacri concilii editam; sed tantus er-
rat contra suam lectionem strepitus, quod
verba ejus nullatenus percipiebantur; & prius
finitis istis episcopus decretum illud paucorum,
quam finisset episcopus in ambone de-
cretum sacri concilii. Et eo decreto sacri
concilii lecto, patres, ut moris est: *Te Deum
laudamus* &c. decantaverunt. Id autem secu-
re significaverunt cunctis scire volentibus hu-
jus rei veritatem, quod præfata patrum mul-
tudo concilii non erat solum constituta ex
inferioribus, sed comprehendebat majorem
partem prælatorum & doctorum juris divini,
& humani, majoremque partem eorum, qui
erant in ecclesiasticis constituti dignitatibus,
majoremque partem ambasiatorum regum, &
principum pro tunc in concilio existentium.

Concil. General. Tom. XXXI.

Et qui læserat testimonium perhibet veri-
tati; quod facta hujusmodi sessione, quando
decretis synodalibus apponenda erat bulla sa-
cra concilii, intercessit alia non minor disce-
ptatio inter multitudinem patrum, & lega-
tos tunc papa cum paucis sibi faventibus.
Capitulum n. aque, in qua bulla concilii custo-
diebatur, erant quatuor claves, & teneban-
tur per quatuor ex suppositis sacri concilii,
qui juxta morem observatum eliguntur singu-
lis mensibus ex quatuor deputacionibus. Li-
cet autem tenentes pro tunc dictas claves
assensissent bullari præmissa decreta sacri con-
cilii; tamen quia dicta capsula erat in mani-
bus, seu in potestate præsentis concilii,
præfati cardinalis S. Angeli, ipse resistebat ne
bullarentur, nisi cum illo simul bullaretur
eorum præmissum decretum. Unde diebus
illis propter hanc contentionem non bulla-
bantur aliquæ literæ sacri concilii, nec com-
munes, nec particulares. Post magnas tan-
dem agitationes, nemine reclamante, sed
expresse consentientibus prædictis tribus le-
gatis, omnibusque aliis paucis sibi faventi-
bus, sacrum concilium in sua generali con-
gregatione, per organum dicti domini Julia-
ni præsentis, commisit reverendissimis pa-
tribus card. S. Petri ad vincula, qui prius
fuerat legatus papæ, Alfonso Burgeni epi-
scopo regis Castellæ oratori, & mihi Nico-
lao, tunc dumtaxat archiepiscopo & serenissi-
mi domini Aragoni oratori plenam pote-
statem super bullatione destinandarum litera-
rum, de quibus disceptabatur in concilio.
Forma cedulæ illius commissionis talis erat.

Eligantur per sacras deputaciones Dominus
cardinalis S. Petri, D. Panormitanus, D. e-
piscopus Burgenis, quibus detur plena pote-
stas super bullationem literarum, de quibus
agitur, & earum destinatione, ita quod per
hoc quod ipsi facerent, nullum præjudicium
alicui gigneretur; & per hoc sit pax, &
tranquillitas inter patres de concilio, cessent-
que omnes agitationes & molestaciones, &
cum bona pace, & tranquillitate procedatur
ad alia negotia in hoc sacro Concilio tra-
ctanda. Et ista ultima clausula sit firma,
quod non possit mutari sive violari, & quod
duret eorum potestas per totam diem crasti-
nam, quæ erat XV. dies Maji.

Hæc sunt verba formalia illius cedulæ, quæ
fuit per omnia approbata per sacrum con-
cilium. Et ita commissio fuit nobis facta, ut
supra dictum est. Demum ipsi commissarii,
juxta potestatem sibi traditam, bullaverunt
cum vera bulla plumbea sacri concilii præ-
dicta synodalia decreta de electione Basileæ,
Avinionis & Sabaudie, super impositione deci-
mæ, & facultate concessa per concilium di-
ctis quatuor oratoribus nominandi portum di-
ctis tribus locis propinquiores & aptiores.
Item literas concilii missivas ad D. de Fulco,
cives Avenionenses, & oratores concilii, qui
inibi erant. Item literas missivas ad impera-
torem & patriarcham Constantinopolitanum.
Et cum ipsas literas synodales fecissent bul-
lari, expresse dicti commissarii recusarunt bul-
lare dictam partialem conclusionem, sive illud
provisum decretum paucorum, licet de hoc
fuisset requisitum, prout ipsimet fuerunt con-
fessi publice in generali congregatione; & qui
interfuit testimonium perhibet veritati. De-

ANNO
CHRISTI
1436.

ANNO
CHRISTI
1436.

nique præfati tres commissarii mandantes executioni suprascriptam potestatem commissionis eidem factæ cum Redulpho de Rodulpho auditore Camera & Guillelmo archiepiscopo Metensi sub nomine concilii miserunt prædicta synodalia decreta & literas præfatas ad civitatem Avenionensem, dantes ipsis oratoribus instructiones ex parte sacri concilii, ut exponerent civibus Avenionensibus, quomodo post multas, & varias agitationes sacrum concilium deliberaverat eis destinare bullas per eos postulas, & quod receptis obinde pecuniis prædictis, quatuor episcopi oratores concilii instare deberent, quod statim ascenderent galeas cum prædicto capitaneo ad conducendos Græcos, juxta alias deliberata per S. concilium. Hæc bullatio synodaltum decretorum, & eorum ad cives Avenionenses destinatio cum fuerit nota toti concilio, prædictisque duobus legatis, & eis faventibus; eorum aliquis nunquam se opposuit aut contradixit. Et nec mirum, nam fuerat per concilium, omnium unanimi consensu, prædictis tribus data potestas, quod id quod dicti tres commissarii agerent ratum esset, essetque pax & tranquillitas inter partes de concilio, cessarentque omnes agitationes & molestationes, ut latius supra pergitur, ex tenore cedulae. Post hoc præfati tres commissarii tenentes claves dictæ capse nomine concilii, nunquam consenserunt, ut bullaretur dictum decretum paucorum. Post factam dictam bullationem synodaltum decretorum, ad XV dies patribus concilii æstimantibus juxta synodalem conclusionem esse jam pacem & tranquillitatem, agentibus Bartholomæo de Baioferis secretario, & quodam alio ex familiaribus dicti D. Juliani præfidentis media nocte evulsis seris dictæ capse, in qua bulla concilii custodiebatur, bullatæ fuerunt ab ipsis plures literæ continentes prædictam perniciosam conclusionem paucorum, quæ erat scripta tanquam esset decretum simpliciter sacri concilii. Similiter & nonnullæ literæ missæ ab Imperatore Græcorum ad patriarcham Constantinopolitanum, & quia nihil opertum est, quod aliquando non reveletur, falsæ hæc bullatio & furtiva pervenit in notitiam concilii infra quatuor dies. Statimque die sequenti captata unanimi deliberatione in omnibus quatuor deputationibus concilii, nemine reclamante, concessit XII. ex præstantioribus patribus omnimodam potestatem inquirendi, procedendi, & puniendi omnes, qui commiserant hoc crimen falsi, & contra quoscumque turbatores concilii. Itemque liberavit plenam potestatem ordinandi & scribendi ad quoscumque principes, tam ecclesiasticos quam sæculares, in pertinentibus ad executionem dictorum locorum electorum per sacrum concilium, ac etiam prohibendi, & inhibendi & puniendi quoscumque turbatores. Hæc omnia conclusit in dicta generali congregatione dictus Dominus Julianus tunc præfidentis; & ipse Joannes olim archiepiscopus Tarentinus expresse tunc consensit in iudices synodales; qui facta inquisitione cum reperissent ipsum culpabilem, arrestaverunt eum in domo propria. Ipse autem timens futurum iudicium, tanquam sibi conficius, associatus ab amicis suis, tempore quo patres erant in generali congregatione,

recessit violando arrestum de ipsa civitate Basiliensi. Hæc & alia multa, quæ tractabantur occulte, adducta fuere ex tenore quarundam literarum, quas dicitur Tarentinus scribebat in Bononia. Et cognita ipsius Tarentini, & aliorum pravitate, quæ permaxime tendebat ad extinctionem concilii Basiliensis, magna pars illorum qui adhaerant opinioni ipsorum legatorum, relicta illa conclusione partiali, seu paucorum decreto, fuerunt pro executione synodaltum decretorum. Demum cum ipse tunc Eugenius dictam pacem conclusionum suorum legatorum confirmasset, ut dicebat, in suo generali consistorio tunc Bononiæ; parabantur jam galeas per Florentinos, quia in dicto loco, quem primo approbaverat, celebrandum esset oecumenicum concilium; declinans dein sponte a dicta partiali conclusione contra galeas sacri concilii fecit parare alias galeas a Venetiis, mittens in eis oratores suos ad conducendos Græcos, (a) qui prævenientes oratores concilii multa suppresserunt Græcis, ne venirent ad locum per concilium nominatum; & specialiter dicebatur quod sacrum concilium non haberet unde faceret expensas; & ideo remiserat negotium ad ipsum quondam Eugenium, & multa alia in detestationem partis concilii & eorum favorem. Demum galeas sacri concilii ad civitatem ipsam Constantinopolitanam applicarunt, feceruntque diligentiam sibi possibilem, ut juxta concordata vellent ipsi Græci venire in galeis concilii, ostendentes eis bullas aureas ipsius imperatoris Græcorum de conventionem per suos oratores primo facta cum concilio, ac postmodum de ratificatione facta per ipsum. Similiter & literas originales & salvi conductus Imperatoris Romanorum, Franciæ, & Aragonum, & aliorum principum & communitatum, per quorum dominia transituri erant; ex quo videre poterant manifeste, quod verum non erat id, quod oratores dicti olim Eugenio eis suggererant, videlicet quod concilium non valens consequi compactata, remiserat olim Eugenio onus de conducendo eos; nam & literæ bullatæ punctabantur nomine sacri concilii, quæ erant furtive bullatæ, ut supra dictum est. Obtulerunt per oratores sacri concilii dicto imperatori & Græcis se paratos implere omnia concordata per sacrum concilium & ipsos. Ipse autem imperator Græcorum, jam primo persuasus & inductus per adversariam partem, respondit oratoribus ipsius concilii, quod quia non venissent in tempore debito, non intendebant venire cum ipsis galeis sacri concilii; nec aliam expresserunt causam. Cum autem per prius devenisset in notitiam S. synodi præfatum tunc Eugenium parari facere in Venetiis galeas contra galeas sanctæ synodi, aperte cognoscens jam schisma notorie introductum ab eo in ecclesia Dei, per electionem alterius congregationis sub nomine generalis concilii durante sacro Basiliensi concilio; volens huic futuro malo obviare, ac etiam subvenire languoribus ecclesiæ, cum dictus quondam Eugenius fuisset longe per prius denunciatus ipsi S. concilio, quod decreta saluberrima edita per ipsum sacrum concilium non recipiebat, quinimmo, eis non obstantibus, utebatur suis præfatis reservationibus,

ANNO
CHRISTI
1436.

(a) Quam multa hic jactet Pannonitanus veritati opposita, ex narratione rei tunc gesta Constantinopolim, a Joanne de Ragano concilio exhibitæ, & inferius subiicienda cogitabit.

non

ANNO
CHRISTI
1436.

non admittendo electiones, annatas exigendo, & simoniam notoriam committendo, praelatos immeritos transferendo contra decreta sacri concilii Constantiensis; & alia multa, de quibus in ipso citatorio, edito eundem quondam Eugenium, continetur, committendo, ex quibus notorie scandalizabat ecclesiam, ut seriose in dicto citatorio continetur; compulsa fuit dicta sacra synodus, recepta prius ad cautelam informatione de notoria fama super infamiam notorietatis illorum criminum, cogere dictum quondam Eugenium, ut infra LX. dies, per se vel alium coram sancta synodo compareret, allegaturus quem vellet pro sui excusatione, & defensione. Requisivit etiam cardinales, ut venirent ad providendum saluti ecclesie; similiter notificando hanc, quam ille introducebat, divisionem in ecclesia Dei universis principibus & populis christianis.

Ipse vero quondam Eugenius reddens se quotidie magis incorrigibilem & difficilem, pro ea obedientia, quam debebat ipsi sacro concilio prestare, prestitit rebellionem; nam per XII dies ante terminum eidem assignatum publicavit quendam bullam suam pretenfam translationis, seu dissolutionis, quam volebat habere effectum in duobus casibus; primo, in quantum sacrum concilium contra eum aut aliquem cardinalium, vel suorum presidentium, vigore predictae citationis, vel alias, quomodocumque procederet; mandans in illum eventum sub gravissimis poenis ne Basilea fieret de cetero actus conciliares, nisi per XXX dies tractando cum oratoribus regni Bohemie, qui erant praeses. Secundus casus dissolutionis, seu translationis erat in adventu Graecorum; & sic tempore medio concilium debebat stare in Basilea. Destinavit immediate bullas convocatorias per universum ad suum pretenfum concilium quod Ferrariae se velle celebrare dicebat.

Quibus intellectis, omnes fere qui fuerant cum legatis; pro sua partiali conclusione recesserunt ab ipsorum favore; nam videbant oculariter, quod ipse quondam Eugenius in primo casu dissolutionis nihil curabat de illo praevisto decreto paucorum, cum inniteretur sua translationi, seu dissolutioni, quam dicebat fecisse de plenitudine potestatis. & satis atque satis in dictis literis dissolutionis seu translationis aperte videbatur negare praeminentiam concilii generalis supra Romanum pontificem. Post dictam pretenfam conditionalem dissolutionem, seu translationem sacrum concilium in sess. XXIX. monuit dictum olim Eugenium, ut revocaret dictam translationem, & electionem pretenfam in Ferraria, intimando eidem expresse, quod de auctoritate ecclesiae mal sentire videbatur, ostendendo per approbata ab eo decreta, & declaratione fidei nullo modo id potuisse facere, decrevitque contra eum poenas jam statutas in XI. sessione, quod nisi illam pretenfam translationem revocaret intra quatuor menses, eo ipso esset suspensus ab omni administratione papatus; & si post illos quatuor menses animo indurato per alios duos menses in suspensione illa permaneret, quod sacrum concilium procederet contra eum usque ad privationem papatus inclusive, prout latius continetur in illo de-

creto XI sessionis, quod fuerat solemniter editum ante suam adhesionem, & quod ipse in sua adhesionem satis aperte approbaverat.

Ipse autem quondam Eugenius ostendens in dies se magis rebellem, appropinquante termino dictae revocationis sibi mandatae, videlicet trigesima die decembris, declaravit purificatas fuisse condiciones, sub quibus dixerat se ex plenitudine potestatis translulisse sacrum Basiliense concilium Ferrariam; referens quod fuerat accusata ejus contumacia, ac quod fuisset monitus, ut revocaret dictam suam translationem, quas ob res declaravit concilium ad Ferrariam fuisse & esse translatum, suamque inibi congregationem inchoari debere VIII die Januarii anni XXXVIII. Et statim x. die per illos, quos misit, tenta fuit Ferrariae de facto prima praetensa sessio, declarando legitimam fuisse praedictam praetensam translationem, non obstantibus quibuscumque decretis Basiliensis concilii, etiam cap. *Sicuti unico* VIII. session. ejus, quod expresse materiam, fidei continet. Illud enim decretum declarat, quod sicut unica dumtaxat ecclesia est; ita non potest esse nisi unicum generale concilium eandem representans, ideoque durante Basiliensi concilio quocumque alia congregatio fieret sub nomine cujuslibet generalis concilii, illa dicenda foret conventiculum schismaticorum. Sed praedicti sui Ferrariae congregati declarant de facto dictum olim Eugenium non includi sub isto aut aliis cujuscumque decretis, ac etiam non teneri ad decretum XI. sessionis; quod erat factum de consensu Graecorum per eisdem ratificatum; quod tamen sapiebat expresse inter partes contractum, quod quidem etiam ipsemet quondam Eugenius approbaverat, ut supra dictum est. Multaque alia dixerunt decretare pro auctoritatis ecclesiae & catholicae fidei.

Uno autem die ante factam praedictam sessionem in conventiculo Ferrariensi recessit de loco sacri Basiliensis concilii D. Julianus, tunc praesidens, qui usque ad illum diem continuavit suam praesidentiam in sacro Basiliensi concilio, non obstante translatione facta, seu praetensa per dictum quondam Eugenium ex plenitudine potestatis, ut assererat, & cum ipso domino Juliano praeter suos familiares, quatuor dumtaxat de patribus concilii; nec ex praedictis primo habitis plures secum trahere potuit: nec facile potuisset; quia etiam post adventum Graecorum numquam aliquis praelatus vel doctor, aut in dignitate constitutus de Basilea ivit ad Ferrariam, pro celebrando ibidem oecumenico concilio. Quinimmo omnes fere oratores Imperat. regum & principum, qui erant per prius in sacro concilio Basiliensi, ibidem remanserunt, illa praetensa translatione ad Ferrariam non obstante. Et quod fortius est, Rex Franciae expresse prohibuit sub magnis poenis, ne aliquis de sua ditione proficisceretur pro oecumenico concilio celebrando, recognoscendo sacrum generale concilium in Basilea. Transacto vero termino dictorum quatuor mensium a tempore datae dictae praetensa translationis,

S. fy-

ANNO
CHRISTI
1436.

ANNO
CHRISTI
1536

S. synodus Basiliensis declaravit in sua XXXI. sessione dictum olim Eugenium legitime fore suspensum ab omni administratione papatus. In qua sessione fuerunt publicata illa duo magna decreta, de causis videlicet in partibus terminandis, & de collationibus beneficiorum faciendis per suos ordinarios. Quae decreta, licet edita post dictam praesentiam translationem, solemniter acceptata fuerunt in Germania & Francia ac per regem Aragonum, & alios quamplures principes. Et post hanc suspensionem ad XV. dies videlicet VIII. die Februarii, primo applicuerunt ad portum Venetorum imperator & patriarcha CPI & qui ex Graecia cum ipsis venerunt, oportuitque inibi tractare cum eis de eorum consensu ad dictum locum Ferrariae pro celebrando oecumenico concilio; siquidem mutatio loci Florentiae, de qua dictum erat per suos legatos in supramemorata partiali conclusione; similiter & indictio Ferrariae facta est per D. olim Eugenium, absque notorio & expresso consensu DD. Graecorum. Die 15. dicti mensis Februarii praedictus olim Eugenius per aliam Ferrariae secundam praesentiam sessionem; dixit ibi se confirmare acta per suos in prima sessione, declarando, & decernendo de facto gravissimas poenas contra existentes in S. Basileense concilio, praecipiendoque magistro, & civium consiliis Basileensibus, ut a se expellerent omnes, & quoscumque causa concilii ibi existentes. Item, intermimando nobilibus, & comitibus per civitatem & per Germaniam constitutis, quod portantes vidualia ad Basileam possent a quibuscumque Christi fidelibus impune expoliari. Sed plures responderunt nunciis huiusmodi notificationem se velle imitari vestigia patrum suorum, qui non spoliaverunt transientes, sed faciebant iustitiam contra eos, qui in suis territoris alios expostulabant. Scripsit primum tunc dictus olim Eugenius literas ad principes Germaniae, ut revocarent salvos conductos, si quos concesserat, concilio Basiliensi, persequerenturque patres tanquam hostes fidei Christianae. Sed plures ex illis non assentientes tantae iniquitati, etiam de novo concesserunt suos salvos conductos S. Basiliensi concilio. De mense autem Martii praedicti anni dictus Imperator Graecorum, & patriarcha Constantinopolitanus alique Graeci Ingressi sunt Ferrariam, & 15. die Aprilis tribus jamque mensibus post suspensionem illius a papatu, tenta est inibi tertia praesentia sessio, declarando de facto, quod etiam ex consensu Graecorum Ferrariae esset locus ad celebrandum oecumenicum concilium, quod postea, ut dicebat, transtulit Florentiam. S. autem concilium ut ex mansuetudine solita ac humanitate (licet praedictis consideratis tam nequiter perpetratis contra presbyteros S. concilii de jure potuisset manus ponere ad fortia, & ipsum quondam Eugenium illico a Papatu dejicere postquamque decretum undecima sessione clarissime diceret, quod sustinens suspensiones per duos menses posset a papatu dejici) processum inchoatum cum magna modestia continuavit, servando terminos, qui etiam de necessitate servandi non erant, ac plurimos testes recipiendo super contentos in citatione, qui etiam de ne-

cessitate recipiendi non erant, cum plurima de notorio constarent contra dictum olim Eugenium, quorum quodlibet ad depositionem satis erat; attamen illam depositionem distulit per 23. menses a tempore dicti notorii sive citatorii, expectando semper, si dictus quondam Eugenius vellet ad eos redire, & ecclesiam Dei, & ejus auctoritatem recognosceret. Sed cum nullo modo proficeret; cum magis in dies ejus rebellio contra S. concilium cresceret: non valens amplius sustinere sine maxima confusione ecclesiae universalis, & auctoritatis ejusdem, ac sine periculo multorum malorum, quae facillime erant futura, dictum quondam Eugenium papam sustinendo; ad sententiam justae depositionis processit juxta formam contentam in 24. sessione. Et si plurima dubia ex supra narratis elici possent; attamen, quia omnia ad tria sunt reducibilia, omnipotentis Dei postulato suffragio, in tristatam dicendi formam praeloquenda restringam. I. an. fuerit & hodie sit in Civitate Basiliensi &c. Conc. generale, ecclesiam universalem representans. II. an. ipsi conc. generali eo posito adfuerit facultas, & potestas legitima praesatum quondam Eugenium suspendendi & deponendi, & per consequens alium in sede Apostolica subrogandi.

Circa primum &c.

EPISTOLA D. ENEAE SILVII
SENEENSIS.

Super electione loci oecumenici concilii celebrandi cum Graecis, & decretione ejusdem, & quales & quanta propterea suborta erant discordia dice, & conturbationes inter patres sacri concilii Basiliensis.

Eneas Silvius Petro (de Noceto) suo salutem.

Credo me non solum heri mei reverendissimi cardinalis S. Crucis, ac magistri Thomae, sed tuis etiam accusationibus reum esse, quod tunc maxime scribendi consuetudinem interrupserim, cum esset praecipue necessaria; cumque scitu digniora, & apprimè gravia in concilio contingerent. Pateor enim antehac ex toto pene orbe ad concilium defluxisse novitates; nunc eas; quasi depositum reddat, ex concilio in universum decurrere. Sic est, ut ajunt, omnium rerum vicissitudo. Sed feci, ut plerisque mos est. mensuras debentes pecunias convertunt in annuam, & quod divisim debuerunt, summam exsolvunt. Neque enim ut non scriberem tacui, sed ut totum scriberem, quod semper pendebat aliquid notione dignissimum. Nunc vero, quia res est non, ut puto, extincta, sed in dies aliquot sopita fuit, cujus omnia heul scribere timui, timens ne molestum me diceret qui non epistolis se codicibus agerem, quod est apud hominem occupatissimum ridiculum reputare. Idem mihi cum magistro Thoma erat metus. Quid ergo? Tacuissimè ne, an non potius omnia tibi enarrassem, quem nunquam inveni melis literis negotiosum, sic sunt plusquam sat est acceptissimè? Quare facit humanitas tua, ut Orestem, & in tergo scriptum & nondum finitum ad te mittam,

ANNO
CHRISTI
1536.

Thomae de
Sarzana qui
deus card.
& pontifex
sub Nicolai
V. nomine
ovavit.

locus non
canon.

ANNO
CHRISTI
1436.

ea tamen lege, ut heri copiam sibi facias quamprimum vacatio fecerit, nisi est in tanto viro rarissima. Quod si hoc non detur, tu meus Orestes esto, ut quod explicatione illius tibi compertum fuerit, comuni domino exponas succincte. Habebis enim ex me rerum seriem, ut molestias omnium partium cognoscas; de rebus namque conciliariis non minus libenter scribo, quam tu legis. Vellem tamen, ut quietiores forent, & magis ex voto. Qualescunque tamen noscenda sunt, quia & si non lata, at magnae sunt; easque malo ex me tibi notas fieri, quam ex alio, qui non totum, vel non verum scriberet. Ego rem omnem aperiam; & ne te verbis teneam, jam incipio.

Cum transferendum esset Graecorum causa concilium, aliumque oporteret locum eligere. Avinio hoc modo obtinuit, ut si rogati Graeci Basileam renuerent, ad Avinionem transmitterentur. Rursumque ibi si non posset esse concilium, in Sabaudiam ducerentur; & sicut adjecta condicio, si tres dies parassent quatuor, si trecentos conduxissent arcitenentes, sive, ut ajunt, balistarios, si LXX (sic) aureorum millia infra mensem mutuo concessissent, aut Avinionenses, aut eorum loco quicumque forent. Sed neque infra mensem solutio facta est ulla, neque praeparatio. Dicunt igitur plurimi electionem expirasse, esseque iterum eligendum; quod neque obtineri potuit, neque ad deputationes deduci, quoniam tam Gallici quam alii plures in sententia perseverabant, neque divelli ab Avinione poterant, vexantes in dies & nunciis & literis Avinionenses ut solverent. Quibus animo duris, ac certe nimis ad solutionem tardis, utile visum est oratores mitti, qui sopitos cives excitarent, & ad solutionem inducerent. Erant electi ad Graeciam quatuor episcopi ex nationibus quatuor. Lubicensis orator imperatoris Reginus, Parmensis, Laufannensis. Solum conciliarios hos mittendos Avinionem dicebant, ut ibi pecunias reciperent, & inereffi mare ad Graecos navigarent. Orta est subito inter patres de instructionibus discordia, tum maxime super decreto, quod Gallici publicari volebant, de facta electione, de imposta clero decima, deque portu ad quem applicare Graeci debuissent. Vidisses in concilio duas partes. Hinc Gallicos cum paucis Germanis; inde illos omnes. Interim Joannes Dyspitos, idest bis consul, Graecorum orator venit, cujus oratio majorem adiecit scrupulum: repudiavit enim expresse Avinionem, quod neque in decreto cum Graecis edito contineretur, neque papae placeret; neque ad Sabaudiam teneri Graecos dicebat, quod citra montes, sed quod ultra alpes est in Italia, quod territorium ducis Sabaudiae situm in Italia dici Sabaudiam crediderunt, cum in decreto consenserunt. Hunc corruptum apud Venetas dicebant Gallici, quod de re incognita non potuisset habere instructiones. Ante enim ex CPLi constabat illum recessisse, quam Avinio esset electa. Ideoque nihil a proposito partes declinaverunt; sed isti celerius mittendos; illi diligenter retinendos oratores putabant. Augebanturque diem discordiae, fuissetque tunc aperta divisio, nisi medios sese Hispani & nonnulli alii ad con-

cordiam obtulissent. Horum cura in hoc denique devenit, ut irent oratores Avinionem, & si infra dies XXX. haberentur; intromarentque legitime infra XII. S. conc. a die recessus eorum ex Basilea; tunc subito decretum fieri super electione loci, super decimis, superque facultate nominandi partium oratoribus data, deberet; continuarentque oratores ad Graeciam iter; sin minus, liberum esset. . . . suorum concilium; tenereturque alterius loci nominationem facere, hocque auctoritate deputatorum, & nullo unquam dissentiente, approbatum est. Missi igitur extemplo oratores quos licet ex fide gefisse non dubitem, mandatam tamen

praeripiisse non negaverim. Sed inordinatae multitudini facile est illudere, apud quam ridiculum est, quod in bonis civibus capitale censetur. In egressu civitatis Graecum oratorem, ut secum iret, sunt hortati; quo negante Avinionem celeri cursu petierunt, consumptis tamen apud Sabaudicum principem nonnullis diebus: Gratus fuit Avinionensibus eorum accessus. Difficile tamen erat aurum invenire, & qui daturi erant, securitatem de restitutione volebant; maximumque rei momentum est creditum, si decimarum exactionem per totam Galliam rex Franciae permitteret. Itum est ergo ad eum, in Montepesulano tunc existentem, tantumque imperatum, quantum petiturum. Interim & Apostolici nuntii Avinionem applicant, ne pecuniam concedant; praecipunt, quod neque Graeci, neque papa in Avinionem consentiant. Monent ne unius cardinalis quodam suavis malo percussi, modo alterius suggestionibus desolentur; nec desuit qui primum illum cardinalem S. Eustachii, secundum esse Arelatensem interpretarentur. Ingens, ut accepi, inter cives discordia fuit, quod parere alii summo pontifici volebant, aliis subveniendum esse S. concilio videbatur. Sed, quod plerumque assolet, major pars minorem vicit; fierique omnino mutuum deliberatum. Erat interim omnium fere opinio Avinionenses non esse sacuros, iterumque eligendum omnes arbitrabantur, parabantque diversae partes diversa undique auxilia. Galeacius Mantuanus ad electores usque imperii descendit, ut mitterent qui papae in concilio faverent; alii ad alios principes; Duxque Mediolanensis huc magnum clericorum numerum festinabat mittere; sed tardiuscule advenerunt. Venit & alius Graecus orator, primo illi Dyspito per omnia consentiens. Cumque jam finis instaret termini, Tarentinus etiam archiepiscopus affuit, missus etiam ipse a Domino nostro propter loci electionem; homo, ut eloquentiae non vulgaris, sic animi constantis atque intrepidi. Avinionenses autem jam lapsa termino cum oratoribus concilii isto modo conveniunt, eosque fere in hac sententia ad concilium jusserunt scribere; securos se fore quod pecuniam omnem sibi dari a civibus, quamprimum per concilium sibi mitteretur decretum electionis & decimarum. Erat terminus certificandi concilium XII. dierum post XXX. qui ad solutionem dati erant. Venerunt igitur oratorum literae XI. Aprilis, quae dies ultima erat terminorum, sequentique loco in concione generali sunt lectae. Ferme igitur

ANNO
CHRISTI
1436.

ANNO
CHRISTI
1436.

ANNO
CHRISTI
1436.

tota congregatio, & tanquam integre effecta solutio, gestire, fierique decretum acclamat; quasi omnes Legati contra, nihil amplius Avenionensibus concedendum, qui tanto temporis spatio nihil egissent; literis oratorum non solutionem, sed cunctationem pecuniarum factam ab Avinionensibus significari: manere igitur ad novam electionem patres venirent. Habuit orationem card. S. Sabinae non ex sua consuetudine pacatum sed torrentem (*sic*) festinantemque, interruptionem namque continuo verebatur, quam non potuit effugere: nam cum aliqua verba nomine sedis apostolicae vellet exprimere, acclamante multitudo, praepeditus est; dubitatumque a multis est, ne dissolutionis concilii mentio fieret. Variis hoc die inter patres dissensionibus fuisse: archiepiscopus Lugdunensis in collegam suum episcopum Dignensem amare invehens est. Et quamvis manus utroque continuit, nullum tamen genus opprobrii est omisissum. Inter oratores quoque Aragonenses contentio fuit, in unam partem archiepiscopo Panormitano, in aliam Ludovico Prothonotario declinante. Nolo per singula discurre, sed tanta inter majores vociferatio erat, ut modestiores in taberna vinaria cernas bibulos. In sequentibus vero deputationibus multa tumultuose gesta sunt. Avifamenta XII. ambigua; ponebatur enim in deliberationem, an faciendum decretum esset; an iterum eligendum. Deputationum quidem plurimarum, ubi Galli possunt, sciendum decretum; censebant; aliae in deliberando erant: Cum legati quasdam cedulas hujus fere tenoris aperiri legique iusserunt: quod quia Avinionenses in tempore non satisfecerant, nova omnino facienda esset electio, eligebantque Florentiam, vel Utinum, & aliam quamcumque terram in decreto comprehensam, papae, & Graecis accommodam, ut earum illa esset electa, quae prior mutuum fecisset, & navigia praeparasset. Portum vero nominabant Venetias, Ravennam, & Anthonam, vel earum, quae gratior esset Graecis. Quinquaginta fere in hac sententiam cum legatis convenere; pauci dubii nulli partium adhaesere. Reliqui omnes decretum fieri malebant. Forte fortuna evenit, ut praesidentes trium deputationum cum legatis sentirent. Praesidebat in fide Joannes Polemar, regis Aragonum orator, homo, & scientia, & prudentia memorabilis, qui rogatus, ut de more secundum majorem partem concluderet, secundum cedulam legatorum conclusit, dixitque majorem esse partem, quae cum legatis convenisset, nam qui non elegerint non haberent illa die vocem. Idem fecit abbas de Malumbrono, qui praesidebat in deputatione communium; Bosanensis vero episcopus in reformatorio praesidens erat, neque pro aliqua parte concludere voluit; sed Tarentinus ibi pro legatis conclusit. Pro aliis Albiganensis in fide card. Arelatensis pro decreto, in communibus patriarcha Aquilejensis conclusere. Moxque privati sunt praesidens; alii loco eorum successi. Illis tamen neque locum cedentibus, nec se potuisse privari asserentibus, sicque septem praesidebant. In pace unus tantum. In singulis deputationibus bim. Vita est statim factes scissurarum, & nu melior

concordia fieret, illud initium divisionis diceretur. Gravior Teutonibus vita discordia est; agendumque de pace optari sunt, ne dum unire Graecos concilio esset studium, Latini ipsi dividerentur. Obtulerunt igitur se concordiae medios, de quo plurimis diebus incassum agentes, rem tandem insectam dimiserunt. Rursum ergo ad deputationes venit. Ibi Galli cum adhaerentibus formam decreti approbant; generalem congregationem in crastinum edicunt; & sequenti luce sessionem. Idem legati cum suis statuunt, aliud & ipsi promulgaturi decretum. Tumultuosa omnis deputatio est. Hinc Galli legatos increpant, conciliorum infringentes Britum; hinc legati queruntur frangere Gallos fidem. Maxime in deputatione fidei contentio erat; quanto enim doctiores ibi sunt viri, tanto eorum dissensiones acriores. Sed praecipue inter cardinales S. Petri, sanctaeque Ceciliae altercatio fuit. Verum, ut est card. S. Petri vir rationis, & amator pacis, compromissurum se in duos, tresve religiosos viros obtulit, staturumque se de rota lite ipsorum iudicio; quod est omnino ab adversa parte repudiatum. Sed timore fraudis sine fiducia virium solutis deputationibus, post meridiem seorsum congregatae sunt, habitaque hinc inde consilia separata. Congregatio quoque generalis tunc praecipue fastidiosa fuit; eratque triste spectaculum, videre conclusiones fidei sibi invicem repugnantes. Erat card. S. Sabinae praeclosa oratio; sed, ut est homo inter sapientes nostri temporis prudentissimus, dicendi locum callide occupavit. Multa raptim, & in furore de suo jure disseruit. Tanta est humanarum rerum mutatio, vanusque ipse multitudinis favor. Non aliter alias sua oratione moderare hic concilium solebat, quam Cicero quondam senatum; nec minus illi suam eloquentiam, quam Athenienses Demosthenis mirabantur orationem. Nunc capite omnes perstrepunt, contemniturque (si compelliturque) tacere. Sed non idcirco minor virtus, nam & honorificentissime ab his receptus est Christus, quem mox necandum conclamarunt. Taceo de protestationibus eo die adversus decimam factis. Soluta congregatione, peculiaria concilia sunt habitata de modo sessionis. Utraque parte delirante pro jure suo. Cuique videbatur altare ad se tenere, missamque a suis celebrari, quasi ejus partis sessio diceretur, cujus fuisset altare. Galli pro maturando negotio tenendas summo mane deputationes arbitrabantur, addituras decreto ut si infra constitutos dies Avinionenses non solverint, ex tunc Parma aut Vienna esset electa, quae prior satisfecisset. Et nihilominus, dicendam missam cardinali Arelatensi mandarunt. Parabatur utrinque horribile monstrum, facinusque visum nunquam, neque auditum, nunquam pervulgatum, duorum decretorum inter se penitus adversantium. Quid de decretis pro loco? Accingebantur duo sacerdotes unum ad altare celebraturi. Parant utriusque cathedram. Venit infanda dies; verius dicam sancta, nec enim scelus admitti sustinuit. Petunt Galli statim deputationes; ad sessionem e vestigio reditur. Occupavere iterum legati locum. Jamque Tarentinus missam accia-

ANNO
CHRISTI
1437.

accidit erat. Tempus admonet, ut principes partem tibi describam, ne, quo te iudice quisque tueatur, ignores. Cardinalis Sancti Petri hominum, quos unquam novi, reclusissimus, primus in parte legatorum habetur. Post cardinalis Sancti Sabinae, qui vulgo Sancti Angeli appellatur. vir non minus industrius quam constans. Huic succedit Tarentinus prius Digenensis, plus animi habens, quam eloquentia. Mox Portugallensis regis sui orator. Ludovicus quoque S. Apostolicae prothonotarius juris consultorum iureconsultissimus cum iisdem sentit. Huc etiam & Tiburtinus episcopum & Basanensis, & nescio qui Theotones accedunt. Praecipuum tamen industriae inter Alemannos Nicolaus de Cusa, qui censeatur homo in omni genere literarum tritius. Ambasiatores electorum Imperii eadem sapiunt. Calomenis tamen nullarum partium. Theotonicus quoque abbat in parte sint rogatorum. In alia parte Cardinalis est Arelatenus, homo fame & laborum patientissimus, in illa praetertim parte commendandus, quod nemo minus eo injurias sentiat. Duo patriarchae Antiochenus alter, Aquilejensis alter extremo senio uterque contractus: Archiepiscopus deinde Lugdunensis sequitur qui ut parum videt, sic multum intelligit. Mox archiepiscopus Panormitanus jam non modicus sed partis suae facile princeps; ut quem potissimum Galli sequuti sunt. Namque ut est utrisque, juris scientia praedictus, sic etiam concilio plurimum creditus est. Tale inde Albiganensis episcopus multarum rerum exercitatione prudentissimus. Sed quid tibi omnes enumerem? Illud tibi persuasum, longe plus volo hic praelatorum esse: probitatis vero unde sit plurimum, alia ratio est. Theologorum major pars ad legationes deficit; non tamen ideo plus illic crederem esse fidei. Sunt enim plerique mendicantes; vellentque aliqui manducantes fieri. At si meam petis sententiam, paucissimos ex utraque parte numerarem, quos credam sola moveri conscientia. Multum tamen, non apud me solum, sed apud totum concilium, auctoritatis habet Joannes de Segovia, qui quamvis adhaerens legatis, nullam tamen ex toto probat opinionem. Oratores regis Castellae, & ipsi quoque viri consultissimi, nullarum partium sunt habiti, enixeque pro concordia semper laboraverunt. Archiepiscopus Mediolanensem, dum ista geruntur, valerudo retraxit; quod & parti suae non parum nocuit, namque, ut est oculatus, & vigilantissimus pater, sic suis & re & consilio profuisset. Papiensem quoque episcopum ideo dicunt defuisse, quod hinc metus, inde urgeret conscientia. Sed, ut procedamus; plebe iis fere adjuncta utraque pars in praedium descendebant. Jamque legati sacram sedem tenebant. Gallici in deputationibus confluerant, quibus, ut relatum est Tarentinum ad missam parari, solate sunt deputationes, factusque ad templum concursus. Clamatores ad Coelum elati, sermonesque jam non praelatorum, sed vilissimae plebis vociferationes audiebantur, praesulque erat vivo vir; & quia manus in praesura impediatur (s. impediatur) pectoribus sese urgebant; maledictis undique certis.

Concil. General. Tom. XXXI.

tamen erat. neque digitum ori suo quisquam imposuit. Objiciebatur utrinque scissura certamen, vultusque illi horrendi belli videbantur. Neque transacta sine sanguine res fuisset, nisi cives in medium defluxissent, partesque comminationibus repressissent. Ridelicium prorsus, ut qui daturi orbi pacem convenissent, iis ea opus sit, & qui dare concordiam laicis sese haerant, a laicis illam exciperent. Ducti ergo primores partium in domum *Cautensis* episcopi est enim aedi maxime valde propinqua. Stabat Tarentinus sua in sede, non trepidus (s. intrepidus) modo, sed immobilis tanquam non virum sed puerorum illum esset tumultum existimaret; sive quod magno esset & admirando animo fretus; sive quod jure suo maxime consideret; oburgationesque & minas quodammodo inferentes, patientia magis vicit, quam contentione. Sed exhortantibus denique civibus, & legatis suadentibus, ipse quoque cessit, & cum aliis apud Cautensem (se recepit) fueruntque ibi multa & iracunda dicta, ut in absentem quoque papam nonnulli invecti sint, & indigna relatu exproberint, neque locus ibi esset pacis, sed augenda jugiter discordiae locus. Igitur visum est quam paucos ex ambabus eligi partibus, qui apud Praedicatorum tam Hispanos quam Theotones audirent, si quid haberent ad pacem inventi. Creditum est apud Praedicatorum facilius inveniri concordiam, quoniam ibi ab initio generalis congregatio semper quieta fuerat; sive quod nondum tangenda nationes tractata sunt negotia, sive quod ignotum aliquid ibi inhabitaret numen, pacis & concordiae custos. Cum igitur apud minores saepe ante, & frustra de pace actum esset, domicilium modo praedicatorum partes repetebant: si exultantem forsitan reperirent ibidem pacem. Sed neque plus a B. Dominico, quam a B. Francisco est impetratum. Sex nempe diebus quaesita ibi pax est; inventa nunquam: opinioni suae utriusque nimium forsitan Inherentibus. Durum fortasse tibi videretur, solos Praedicatorum cum paucis adversus reliquas concilii partes congregari. Sed audi breviter quae se quisque ratione tuetur. Dicunt legati partes in concilio duas fuisse dissidentes, convenisseque ambas, ut si Avinionenses (non) solvissent, nova esset, prout supra tetigimus, omnino facienda electio, ut non solvissent Avinionensibus requisitis partes eligere, sed conventionem elegisse valuisse. Alios remanisse cum eis, quamvis paucos, jus eligendi, quod sine consensu suo, conventio cum eis facta dissolvi non potuerit. Nec se partem minorem videri volunt, tamen pauciores fuerint. Minoritatem enim ac majoritatem non ex numero personarum censi, sed ex meritis & dignitate. Contendunt secum esse cardinales oratoresque principum, & quod magis est, papam, quorum voces nequaquam sas sit eum privati cujusque hominis iussu ex aequo pensare. Nam & papam cum tota curia concilio aequivalere argumentantur. Graecos praeterea nolle Avinionem venire, nec papam egredi posse Italia. Galli contra atque alii majorem se fore partem: consuetumque in omni republica id servare quod majori parti collibisset; secumque licet vulgares sint multi, plures tamen ex omni

ANNO
CHRISTI
1436.

locus turbatus.

ANNO
CHRISTI
1436.

omni gradu prælatorum fore. Præterquam ex Cardinalibus, quod alii duos, ipsi nunc habebant. Quod si inter solos prælatos res transigatur, se tamen esse longe superiores, neque obligatum fuisse concilium eligere, quod quidquid a concilio fiat, a concilio posse quoque dissolvi non ambigendum. Nec oblitare conventionem judicant, quod non solum ab una parte sit conventum, sed ab alterius quoque partis parte majori. Dicunt enim cum conventio fuerit, & Lombardos & plerisque alios in parte fuisse legatorum, qui nunc & cum Callis sentiant, & a conventionem discedant. Præterea non ideo Avinionem, ab imperatore Græcorum & patriarcha repudiari dicunt, quod oratores Græci id fecerint. Neque enim habere id potuerunt in mandatis, cum, sicut supra relatum est, ante recessissent ex Constantinopoli quam electa esset Avinio. Cur autem papa Avinionem se neget iturum, ajunt sibi non bene persuadere, quod & sua sit urbs, nec difficilius eo sit, quam per totam Italiam profectio. Sed retraho pedem, pœnitentque de rationibus partium incepisse tractatum. Nam & opus pene infinitum esset, & multa sunt quæ sine indignatione plurimorum explicari nequeant. Necessarium tamen est alterutram partem solum defendere, cum plus uno verum esse non possit. Apud quem tamen sit veritas, Deus viderit; ego non video; neque si video scribere audeo. Tanta autem est utrique parti in suo jure fiducia, ut neutra velit cedere. Quid? neque flectere sese aliquantillum voluit. Ideoque infecta parte, rursus de sessione temptatum est, legatique apud Minoritas; Gallici apud Arelatensem congregati, suæ parti seorsum consulebant; ex Theutonibus quotidie plures adversum legatos deficiebant. Agitatio erat utriusque partis, quoniam pacto in sessionem perveniretur. Dicitur missas Theutonicus abbas quidam a legatis erat electus; lecturus decretum episcopus Portugalliensis. Ab Gallicis missæ Arelatensis; decreto, Albigenensis destinatus. Sed cum abbas Theutonicus venit, iam sedentem in cathedra Arelatensem altarique proximum comperit; & licet esset nobilibus necessarius circumseptus, possetque locum petere, dignitatem tamen cardinalatus maluit venerari. Portugalliensis quoque, cum veller ambonem ascendere, prohibitus est. Erat enim ab altera perventus jam locus. Nihil tamen ex his exterriti Cardinales, sed publicare & ipsi decretum affære. Cives qui & non parvam populi manum in armis habebant; quorum consules distributi per stationes, armati in convocatione cum antistite suo prodire. Supplicat antistes, ut pacem inter se patres haberent, neve urbem suam templumque suum scissionis crimine macularent. Consolatus autem sermo Theutonicus fuit, cujus verba in Latinum conversa hunc tenorem præferunt. Ut Senensî concilio Basilea fuisse electa; nullo tamen Basiliensium interveniente rogatu; venissentque deinde ad concilium Patres, certa que cum civibus fœdera percussissent, quæ usque in hanc diem servata esse arbitraretur; datum a se salvum conductum, quod etiam hætenus custoditum scirent. Stetisse in urbe sua diu concilium,

eduliumque copiam & quietam semper civitatem habuisse. Facta esse in concilio sanctissima opera. Reductos ad fidem Bohemos; Regnum Franciæ pacificatum; pacatas fore provincias; edita salubria decreta; reformatos plerisque in locis mores. Orare igitur, ne tot bonorum splendorem infamia scissionis obscurarent; ne Græcorum querentes unionem, Latinorum facerent scissionem; quod egerrime fieri in urbe sua viderent, ne tantam eis ignominiam afferret scissio, quantum Constantinopolitanorum unio gloriam attulisset. Supplicare igitur, ne duorum decretorum publicatio heret; sed quidquid esset litis in Cæsaream majestatem compromitterent. Quod si omnino publicare velent; omnino caverent omnes ab injuria. Nemo vim faceret, continerent singuli manum. Consulatur unicuique; libertatem præstare scirent. Se, licet utrinque requisiti fuissent, non tamen uni adhærere magis quam alteri statuissent; quod inter tot doctissimos viros non ipsi qui (s. quid) decernere possent; se tamen salvi conductus formam custodituros ad unguem, nullamque aliunde violentiam permissoiros. Suadere quidem ex congregatione demoveri familiares, ne dominorum verbis calefacti, ut minus sunt prudentes, magis essent injurii. his responsum. Nam Lugdunensis surrexerat; sed increpatas a Legato, responsum ad se spectare dicente. subicit. Tum legatus gratias egit civibus; quod libertatem tuerentur, salvumque conductum custodirent. Dixitque libenter se accepturos quam ipsi viam obtulissent; addiditque libenter se in electores imperit compromissurum. Fuit ejus oratio plena pacis, & ut est homo ad movendum misericordiam gnarus; sic pluribus excussit lacrymas. Ac eo finiente Lugdunensis statim incepit; multisque de majori parte prædicavit; neque incaute jus suum defendit, nunc cardinales, nunc cives oratione sua compellans. Nec cardinalis S. Petri tacendum duxit. Placere in primis pacem, ait, videri sibi jus pro se fore; velle tamen de pro parte in partem cedere: nihil tamen se movet, quod de majori parte diceretur; cum non majorem partem concilii, sed totum esse concilium, cujus conclusionem ipse sequeretur. Volebat etiam plura subdere, sed vociferante multitudine minime valuit. Oratores deinde Hispaniæ suam in scriptis sententiam dederunt, nulli se dissidio. (sc) Suspensa erant omnium corda, nec talem sessionem lætis quisquam oculis intuebatur. Tum partem, in modum cedulæ, non omnino ingraturum concordie modum ostendebat, ut fieret decretum pro veteri electione. Irenique in Græciam oratores, volentesque Græcos secundum electionem ducerent. Quod si nullum ex locis electis Græci acciperent, scriberent oratores ad concilium, ubique expectarent. Concilium vero unum ex us locis eligeret, Budam, Viennam, Bononiam, Parmam, Verfellas; quoniam nullum istorum verisimile esset Græcos fugere. Hæc causa fuit, ut traherentur in angulum primores, deinde ut celebrata missa consensus dissolveretur. Interim igitur de pace agitatum est, sed vani omnes conatus inventi; live bonum aliquod in hac discordia latet;

ANNO
CHRISTI
1436.

live

ANNO
CHRISTI
1436.

sive peccata nostra exigant. Prædie itaque nonas maji apud Arelatensem congregatis Gallis, cives interfuere, iterum de pace supplicantes. His responsum est, sequenti die futurum in ecclesia missam, liberumque fore & civibus & aliis inter celebrandum de reconciliatione tractare; plus temporum inutiliter non est (sc) absumendum. Recesserant jam Græci, Galliæque Mantuanus Bonoaiam, & Simon de Valle Venetias jerat, electionem legatorum executuri. Quæ res Callos ad sessionem faciendam magis sollicitabat. Neque enim sine decreto exequi quidquam poterat. Studium erat utrique quo pacto reveniendum esset. Misit archiepiscopus Tarentinus ex suis quendam monachum, qui locum occuparet, ubi legi decreta consueverant, sed invenit jam ab adversariis præventum. Cum moleste inflaret, ferro repulsus; fuisset gladio confossus, nisi gladium lorica exclusisset. Aliis persuasum est Monachum in possessionem loci fuisse, vique ab adversariis pulsus; mihi veritas ignota est. Eum tamen vapulasse non est ambigendum. Armati cives interim ad magnum numerum in platea adsaere, tumultum, si quis feret, oppressuri. Ad sextam horam omnes in templo comparuerunt. Arelatensis duabus fere horis prævenerat, missæque sese accinxerat, insomniæque illa sibi effluxit nox; comperit enim habeo secunda ipsa post medium noctis hora isse cubatum; surrexisset tertia. Nec mihi est verisimile in tanta rerum agitatione somnum fuisse suum, sed quandam somni nebulam. Quo magis magisque miror tanta cum fuisse patientia, ut horas non minus octo onustam gemmis atque auro mitram insertam cervicem gestare potuisset, ut inter viros heroicis hoc præcipue facto sit mandandum. Sed verum est quod vulgo dicitur. Nihil est avari difficile. Cupiebat enim fieri omnino decretum. Aderant etiam ambæ partes, nec inter celebrandum de pace omisum est; sed vani tractatus visi sunt; utraque pars mitras & alia ornamenta tanquam sessionis facies suscepit. Quasi videres duos exercitus in viam pugnuros arma induere. Quibus instructis nihil dubites prælium esse futurum. Nec desuerunt qui ex utraque parte amare starent. Mihi que non videtur Christiano censendus nomine, qui ea die non indoleit. Multus tamen in ore singulorum pallor apparuit, quod tantum inviti homines spectabant scelus. Ideoque placitum est aliquantulum de pace repetere, si qua res animos immutasset; vocatisque primoribus prope altare, sic ut usi erant ornamentis; usque ad horam post meridiem primam, de concordia agitata est expectandi jejuna in sessione multitudo; interdum spectante pacem, interdum plurimum expavescente. Jamque in unam sententiam consultatum erat, ut publicaretur pro Avinione decretum; si quo tamen casu nova esset (opus) electione, Bononia extunc esset electa, in manu duorum ponenda, quorum alterum papa, alterum concilium nominaret. Quando autem nova opus electione intelligendum esset, duorum declarationi commissum erat: pro parte legatorum cardinali S. Petri; pro alia parte cardinali Arelatensi; nec restabat nisi publicatio. Tunc subito a-

Concil. General. Tom. XXXI.

illius injectus est scrupulus; neque enim duobus hiis cardinalibus voluere Galli acquiescere; sed loco cardinalis S. Petri decanum Lubicensem; loco Arelatensis archidiaconum Metensem nominabant. Quæ res omnem concordiam vertit, vicinamque quasi pacem, nec plus duobus tribusque remotam digitis, omnino exclusit. Rursusque ad consensum patres rediere. Expavit tota concio, nec tantum facinus lætis quisquam oculis intuebatur. Fluebant sponte lacrymæ, & a suspiriis abstulit nemo. Mira profecto res; ut invitis auctoribus tantum mali perpetratum sit. Omnia illa die mihi monstri similia visa sunt. Vidi enim armatam multitudinem qua nemo fuit, qui commaculare sacerdotali sanguine manus non cuperet; sed quod voluerunt singuli, non placuit universis. Inter prelatos rursus nemo erat, qui contrarias approbaret decretationes; quod tamen displicuit singulis, fecere universi. Quis non hoc monstrum dicat, ut volentes illi non faciant isti vero nolentes faciant, cum esset utriusque voluntati non adversa potestas? Implorarunt utrique Spir. S., majoribus stertibus quam cantibus; de cuius adventu est a pluribus dubitatum, qui divinam illam mentem excellentissimamque majestatem sola existimaverint concordia gaudere. Finitis vero, de more, orationibus, ad decretorum ventum est promulgationem. Inde Albigenensis loco alto atque eminenti, & legentibus destinato, decretum suum inchoavit: hinc Portugalensis suum; impediebatque alter alterum, neque ullus erat concurrentium inter se cum intellectus. Prius tamen Portugalensis finivit, quod longe brevius decretum habuerit; quod & sui approbarunt, & hymnum ex consuetudine concinuerunt. Paulo post & Albigenensis peregit, cuius & approbata lectio, & cantationibus acceptata, hymnusque: *Te Deum laudamus* per ora omnium insonabat, tanquam sacrificium Deo aliquod acceptissimum consummasset. Verum illud præ cæteris, mea sententia, admiratione videtur dignum: Dividi enim allos plures de malo suo ignorantem, ridere. Et olores fama est in morte concinere; sed uberius cantare aliquando lacrymis mihi penitus erat commissum. Sed ista sessio . . . ostendit . . . hic enim cantus aspectus eorum lacrymis ac singultibus mixtus, qui scissuram ecclesie tenerrime deplorabant. Sed quid opus est in adversum niti? Humanorum actuum magna est in syderibus vis; neque sapientes agnosco quibus famulari astra debeant. Immo & sapientes ipsi cum insanunt, omne genus superant fatuorum; sicut ex mero corrupto sit acetum perfectum. Data sunt hæc desuper, & occulta vis insuit syderum. Illudque quis non miretur? bis in die Virginis inchoatam sessionem; bis conatus cecidisse. Quis non gloriæ illi S. Virgini deferat gratias, que inconfutibilem nati tunicam in dicatis sibi diebus nequaquam dividi tulerit? ac ferus ille discordiarumque ple (s. præ) gaudens libenter in sua die admissum scelus concordiamque omnem dirumpit. Quod non tantum ab eo discordie causa factum puto, quantum ut Florentie prodesset suæ, quam sub tutela Matris a veteribus fuisse cognitam non est obscurum. Ne igitur tractatu Florentia

P 2

exclu-

ANNO
CHRISTI
1436.

lectio de
pravata

ANNUS
CHRISTI
1437.

Cautè lege
& dictum hoc
accipe ab A-
nea, quo
tempore
quodam va-
nis hiæ
abjectis ad
solidiores
scientias se
totum con-
tulerat.

excludatur, amplexa est a Marte discordiam; nonnaque Martique die acta sunt hæc. Adde quod omnia in scissuram astræ consentiunt. Namque, si verum est, quod Astrologorum asseverent; (*sc*) is modo planeta regnat sub quo illud exordium habuit schisma quod Constantiense concillium extirpavit; sub quo & Machometi secta incepit: Jove scilicet in cauda serpentis agense. Quæ uti-
nam fabulæ sint, & sententiæ (*sc*) potius, quam vera alicujus vatis præfagia. Nobis tamen negare non licet, duo esse in una sessione publicata decreta, quorum alterum ab altero . . . Neque in homine extinctus furor; nam & major circa plumbum exorta concertatio est, contumeliosioresque habitæ deputationes sunt, quibus ceptatum est præsidentes papæ deponere, collationes beneficiorum ad ordinarios redigere, LXVI. ex quatuor nationibus prælatos super auctoritate & libertate concilii conservanda cum plena potestate eligere. Super primis solum aversatum; super ultimo etiam conclusum. Nec legati in tanta re dormiebant, sed suas & ipsi conclusiones moliebantur. Cum tamen generalis congregatio est habita, plus est inventum concordie, quam speratum. Electi sunt enim cardinales S. Petri, archiepiscopus Panormitanus, episcopus Burgensis, quibus omnis de plumbo commissa est controversia sine præjudicio rei principalis. His visum est decretum Galliarum cum plumbo archidiacono Metensi, ut audiat, & audiatur, Avinionensibus portandum committere, qui, civibus illis infra terminatos dies pecunias dantibus, decretum libere admittantur. Sin minus . . . reportent. Illi XIII. Kal. Junii aggressi sunt iter, nos in expectationibus remansimus, non pacis sed belli observantes inducias. Quod licet modicum videatur, nonnihil tamen est ægrotanti, continue febribus hominum (s. fomentum) detraxisse. Sitque jam satis; nec plura ex me require. quamquam ne ista sint nimis; deinceps superius rogat ut gratior detur scribendi materies. Vale. Ex Basilea XII. Kalen. Junii MCCCCXXXVII.

COPIA INSTRUMENTI

Super modo tento, in electione yemenici concilii pro conventione Græcorum celebranda.

Tenore præsentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter, & sit notum, quod anno a N. D. 1436. ind. XIV. die vero Jovis VI. mensis Decembris, pontificatus S. in Christo P. & D. N. D. Eugenii papæ IV. anno ejus VI. reverendissimis, reverendisque PP. ac DD. D. Juliano &c. episcopis, ac aliis DD. abbatibus, cæterisque DD. Doctoribus & magistris in magna multitudine & numero copioso, sacrum concillium Basiliense representantibus, vel celebrantibus, in generali congregatione, videlicet in majori ecclesia Basiliensi de mane, more solito, congregatus præfatus D. card. S. Sabiniæ præsidens in eodem, nostra notariorum publicorum, & testium infracriptorum præsentia positurum, super materia electionis loci yemenici concilii pro unione, & reductio-

ne Græcorum, cum ecclesia Latina celebrandi in sacris deputationibus, & deinde generali congregatione ipsius S. concilii, juxta ordinationem ejusdem, scilicet in decreto XI. sessionis hujus sac. concilii celebratæ in dicta ecclesia majori Basil. V. Kal. Maji anno a nativitate Domini MCCCCXXXV. factum extitisset; cujus quidem decreti tenor sequitur, & est talis.

„ Statuit hæc S. synodus ex certis rationibus, & causis, ut præsens Basiliense concillium per neminem & si papalis fuerit dignitatis dissolvi, aut de loco ad locum cum mutari possit, nisi de expresso consensu duarum partium generalis congregationis similiter scrutatis votis, subsequenti approbatione duarum partium generalis congregationis, similiter scrutatis votis; ac demum in sessione publica facta declaratione reverendi PP. venerabilisque PP. ac circumspècti domini de XII. juxta conclusionem externa die Mercurii, V. hujus mensis Decembris, in ipsa sacra concilii congregatione capta, pro qua eis mandabatur, & facultas dabatur, ut ipsi Domini de XII. una cum R. D. card. & patriarchis calculum dictorum votorum viderent, & examinarent, & deinde hac die in generali congregatione referrent, prout, & quemadmodum mei Petri Brunetti alterius notariorum infracriptorum hujusmodi calculum votorum in ipsa generali congregatione alta, & intelligibili voce in scriptis retulerunt in hæc verba: *Relatio dominorum de XII. super calculo votorum die Mercurii V. Dec. anno 1436. scrutatorum in generali congregatione super materia electionis loci &c.* Reperta sunt in toto numero trecentaquinquagintaquinque vota. Quorum votorum due partes sunt vota 237. Repertum est quod in sacris deputationibus fuerunt vota 242. & sic excedunt duas partes in V. votis. Item, videlicet ista fuerunt V. vota cum majori parte. Item, primo loco pro civitate Avinionis ultra prædicta etiam fuerunt XII. vota. In secundo vero loco V. quæ etiam excedunt pro sacris deputationibus ultra duas partes in XXVI. votis cum tertia parte unius voti. Item pro Sabaudia ultra vota data pro deputationibus reperta sunt in omnibus tam in secundo, tertio, quarto loco XLVII. vota. Item pro Vienna in primo loco reperta sunt XXXV. vota; in secundo loco IV. quæ omnia ascendunt ad XXXIX. vota. Item pro civitate Utinensi in omnibus sunt XXV. vota. Item pro Paria, vel Parma, in omnibus sunt XXXII. vota. Item pro tota Italia in optione Græcorum data fuerunt XIII. vota. Item pro Bononia unum votum; & pro Roma unum votum. Deinde lecta fuerunt concordata DD. de XII. quæ sequuntur concordatorum. Deinde DD. de XII. super votis generalis congregationis pro electione loci facto præsentis calculo, repertum est, quod de votis generalis congregationis concurrant due partes & ultra cum sacris deputationibus pro præsentis civitate Basileæ, pro civitate Avinionis, & Sabaudia. Ita concordatarum DD. de XII. hac die Jovis VI. Decemb. 1436. Quibus quidem relatione, & concordatis dictorum DD. XII. ut præfertur, per me jam dictum Petrum Brunetti, de mandato S. concilii lectis, venerabi-

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1457.

rabiles viri DD. Promotores S. concilii per organum magistri Ugonis Barardi alterius eorundem, instanter requisierunt præfatum R. D. card. legatum, & præfidentem: quatenus juxta deliberationes sacrarum deputationum, & generalis congregationis, ac concordata ipsorum DD. de XII. super ipsis concordatis, satisfaciendo dicto decreto XI. sessionis hujus S. concilii, dignaretur concludere. Præfatus R. D. card. Legatus & præfidentem, facta prius per dictos DD. promotores, ut præfetur, requisita antequam concludere vellet, petiit quamdam cedulam legi, pro qua dicebat velle pro Sabaudia concludere, si pure eligeretur, prout in cedula continetur, quæ lecta extitit sub his verbis. „ Quamquam pro unione B „ inter Latinos, & Græcos facilius renovanda per quam plurimis expensis necessariis „ commodius supportandis, atque unitate eccl. „ nostræ conservanda, multisque bonis promovendis, ac malis evitandis deberet merito „ locus eligi pro futuro Oecumenico concilio celebrando, ad quem juxta desiderium, „ & preces Græcorum summus Pontifex accedere posset, qui propter rationabiles, & „ evidentissimas causas egredi Italia non vallet; pro qua re sepe numero VV. RR. PP. cum quanta potui instantia exoravi; „ nihilominus ne quid qualitercumque impulari possit, VV. RR. PP. putant cum „ Deo possem, morem gerere; & utinam „ sicut humiliter, sic & utiliter. Cum autem „ juxta tenorem Decreti vestri, extra Italiam unus ex tribus tantum locis præfato „ concilio eligibilis sit, videlicet Buda in „ Hungaria, Vienna in Austria, & ad ultimum Sabaudia; salvo quod pro hac civitate Basiliensi oratores nostri cum galeis ituri diligenter laborare tenentur; atque huic „ decreto, & consequenter omnibus locis in „ eo contentis, & non in aliis, juxta etiam „ requisitionem Græcorum, SS. D. N. Eugenius „ Papa IV. consentium præbuerit; in alium „ locum sine consensu S. suæ nequeo consentire; quo etiam interveniente adhuc in casu isto propter pactiorem in decreto contentam Græcorum exigeretur consensus. „ Quo circa si VV. RR. PP. pure Sabaudiam „ seu unam de civitatibus Sabaudie pro loco „ futuri Oecumenici conc. ipsis Græcis nominaverint, ego, Julianus S. R. Eccl. tit. S. Sabinae præbyter card. Apostolicus in hoc S. „ concilio legatus, & præfidentem, præsupponens quod, sicut supra dictum est, oratores „ nostri pro hac Civitate Basiliensi obtinenda „ omne cum diligentia laborent, intendo „ concludere seu consentire in Civitate Gebennensi, quæ in Sabaudia famosior est, ut „ in ea futurum Oecumenicum concilium juxta „ tenorem Decreti vestri, in Nomine Domini celebretur. Si tamen Ill. princeps D. Amadæus Sabaudie literas salvoconductus pro „ Græcorum securitate, & libertate, pro ipso „ Oecumenico concilio per totam mensis decembris præsentis authenticas, & in forma „ petita huic S. concilio exhibuerit. Nec „ non ipse D. Dux infra dictum mensis „ Decembris per suas literas authenticas sanctam concilium certificaverit, quod per „ totam mensis, Januarii proximi huic S. „ conc. nomine mutui de 70m. Ducatorum „ & aliis postulatis subveniet, hanc subven-

tionem ipse realiter in prædicto termino „ adimpleverit. Et per hoc evidenter cognoscere potestis rellam intentionem meam, „ cum omnino velim consentire in uno loco „ comprehenso in Decreto, & pure, prout „ obligati sumus per ipsum decretum. Unde „ hæc merito acceptare, & grata habere debetis. Alioquin protestor coram Deo, & „ hominibus, quod si Græci deputaverint, „ factum esse aliquid contra decretum, seu „ acceperint occasionem, vel causam non veniendi, nullatenus mihi imputetur; quia „ ipsi decreto atque ad unum solum intendo „ satisfacere, & in nullo quoquo modo contravenire. Excusatus etiam apud omnes haberi cupio, quod si qualis eligi debuisset non „ est electus locus debitus, vel nominatus, „ non mihi imputetur. Saus enim, ut omnes „ scitis, ac cum quanta potui diligentia laboravi, ut talis eligeretur locus, in quo hoc „ ingens, & sanctum negotium felicem & facilem posset habere consummationem. Postmodum, & iterato dicti DD. Promotores instanter, & instantissime dicto R. D. Card. Legati præfidenti supplicarunt, ut concludere dignaretur; prout supra petierunt. Ipse vero R. D. Card. præfidentem, postquam narrasset esse notorium DD. & PP. S. concilii, quod sæpissime in generali congregatione post lecturam aliquorum concordatorum DD. XII. . . . bonis respectibus noluit concludere super eisdem concordatis, sed addidit, diminuit ac remisit ad sacras deputationes, prout sibi melius visum fuit; quæ omnia DD. & PP. habuerunt grata & rata. Nihilominus dixit consentire, concludere, ut in ipsa cedula continetur; videlicet in Civitate Gebennensi in Sabaudia juxta tenorem hujusmodi cedulae, & non alias, sicut & conclusit. Adiciens quod si alias concludatur de alia loco non comprehenso in decreto hujus Sacri concilii, nomine S. Sedis Apostolicae dixit, se non consentire. Quodque si impedimentum aliquod circa reductionem Græcorum aut defectus propter nominationem præfatum interveniret, sibi non posse imputari, de quibus fuit expresse protestatus. Cui protestationi R. D. Card. S. Petri adhaesit. Deinde DD. Promotores videntes, quod ipse R. D. Legatus volebat concludere, juxta deliberationem sacrarum deputationum, & deinde generalis congregationis, ac etiam secundum concordata dominorum XII. per organum magistri Ugonis, juxta decretum Sacri concilii in XVII. Sessione ipsius S. Concilii editum, quod est tale; *Item quod electus in generali congregatione us que conclusa sunt per deputationes, primus inter Præsidentes hujusmodi presentes, etiam alio vel aliis absentibus, concludat, juxta ordinationem S. Concilii. Quod si noli ipse aut alius de præfidentibus hujusmodi presentibus facere, tunc proximior prælatus, subsequens in ordine concedendi, concludat, & ipso nolente, alius successive faciat. Et si forte nullus de præfidentibus veniat ad congregationem, vel sessiones generales, tunc primus Prælatus ut præmittitur pro illo die faciat officium Præsidentis.* Ipsi promotores instarunt & instantissime requisierunt D. præfatum R. Card. S. Petri, quatenus, innitendo Decreto concilii super hujusmodi concordatis, dignaretur concludere. Quæ quidem petitione, & requi-

ANNO
CHRISTI
1457.

ANNO
CHRISTI
1437.

requisitione, ut præferretur, per promotores facta, ipse R. D. Cardinalis S. Petri respondit, attento quod ipse dederat votum suum congruum conclusioni per R. P. D. Card. Legatum factæ, & etiam quod adhæserat protestationi R. D. Card. Legati vice & nomine Sedis Apostolicæ factæ super hujusmodi concordatis, non valeret concludere, nec concludit. Subsequenter vero iidem DD. Promotores per organum cuius supra insequendo ordinem prælatorum confederantium prout & quemadmodum præfatos DD. Cardd. Legatum, & S. Petri ad Vincula instanter, & instantissime requisierunt, ita & R. D. Card. Arelatensem instanter, & instantissime requirebant, & requisierunt, quatenus, juxta hujusmodi ordinem & Decretum S. Concilii super hujusmodi concordatis electionem loci concernentibus, concludere vellet, & dignaretur. Qua quidem requisitione sic, ut præfertur, facta præfatus R. D. Card. Arelatensis respondit in hæc verba vel in effectu similia. Priusquam, VV. Promotores, vestræ requisitioni, qua nomine hujus S. Concilii, juxta ordinationes, & decreta ejusdem concilii factis, respondeam, præmittam aliqua pauca, quæ ad rem facere videntur. Primum, PP. RR. attendendum est, quod Græci exhortaverunt quod locus maritimus eligatur. Nec obstat locorum nominatio compactata, unde & per nominationem Avinionis, quæ est terra maritima gratificatur. Et cum eadem Civitas multa & maxima huic S. concilio obulerit; & jam de galcis sit provisum per nominationem Avinionis; habebit S. concilium omnia, quæ sunt pro nunc necessaria ad explendas promissiones factas Græcis. Insuper, civitas ista est in via, per quam Græci Basileam vel Sabaudiam facile accedere poterunt, prout eis nuper scriptum est. Vel si Basilea obtinere non valeat, vel in Avinione fieri poterit, optarem igitur, ut R. in Christo P. & D. meus singularissimus, D. Card. S. Sabinae, legatus, hic præfens concluderet in hac materia, prout facere in aliis consuevit. Qui pro sua dignissima sapientia patres hujus concilii velut ut pater optimus & auriga direxit, ut optime confidendum est, & indubie confido diriget, & perseverabit in sine pro sue R. P. gloria perpetua, & consolatione omnium PP. tam præsentium, quam absentium, ac ne aliqua scintilla divisionis appateret; nihilominus tamen quia ipse R. D. Card. legatus per vos instantissime requisitus, ex causis forsitan mihi ignotis, juxta deliberata, & concordata non concludit; & vos, DD. Promotores me instantissime requiritis, juxta ordinem, & Decretum hujus S. concilii, quod observare juravi, in hac materia nominationis loci concludam, ea, quæ statim per notarium lecta erant; crederem Deum, cujus res agitur, nec non S. Ecclesiam universalem, ad cujus unionem proceditur, & hoc S. Concilium, quod eum repræsentat, offendere, conscientiam meam lædere, ac ad effectum illum, ad quem hujusmodi nominatio fit, disturbare, si vestræ huic requisitioni non annuerem, quoniam aliam viam seu practicam invenire, quamque per sacras deputaciones, & congregationem generalem deliberata nunc fuit, est videre mea opinione

torum factum Græcorum in periculo gravissimo. His ergo & aliis bonis respectibus & causis, tanquam huic S. conc. obediens, vestræ requisitioni satisfaciendo. In nomine P. & F., & Sp. S. concludo in hac materia nominationis loci, prout per sacras deputaciones & congregationem generalem deliberata, ac per DD. XII. concordata existit, ut est moris. De quibus omnibus, & singulis &c. præfati promotores &c. acta fuerunt quæ supra &c. & me Petro Brunetti Baccaluro in Decretis, Arelatensi canonico &c.

C O P I A C E D U L E

D. legati Juliani, cardinalis S. Sabinae, quam misi per promotores ad congregationem concilii, requirentes eum, ut interesset ad congregationem more solito, in qua concludi, & decretari debuerat monitorium sive citatorium contra papam & cardinales pridie kal. Augusti 1437.

VObis, dominis promotoribus, requirentibus me Legatum, & præsidem apostolicum, ut intersim congregationi & sessioni in continenti tenendæ super monitorio seu citatorio, quod dicitur decerni debere contra SS. D. N. papam: respondeo ego præfatus prædictus, & ita requiro vos, ut hanc meam responsionem legatis in generali congregatione seu sessione; quod conscientia mihi non dicat debere interesse, ubi fieri debet audientia aliqua, quæ contrariare possit caritati, bono publico, paci ecclesiæ, justitiæ, & SS. canonibus. Cum contra caritatem ea facere videtur; nam potest aliquid fieri cum conversatione famæ proximi, & sit cum infamia, & præsertim ubi agitur de statu & honore vicarii Christi & capitis eccl. cujus denigratio redundare potest in dedecus totius corporis ecclesiastici, quod naturali inclinatione proprii decorem capitis tueri debet. Contra autem obonum publicum, quia ex hoc monitorio seu citatorio vehementer timeo res Bohemiæ, quæ adhuc sunt recentes, posse pati aliquod detrimentum. Timeo etiam verisimiliter impediri adventum & unionem Græcorum, quod est majus bonum, quod hodie possit fieri in eccl. Adversari autem paci eccl. videtur, si id quod cum bona voluntate D. N. pape & quiete ac tranquillitate eccl. obtineri potest, queratur cum verisimili periculo & scissura ecclesiæ per modum denigrationis sue. Præterea, non videtur justitiæ consonum, quod ego, repræsentans personam D. N. & præfens in concilio, supplicaverim & petierim, supplicem quoque & petam cum tanta humilitate & mansuetudine audiri, & dari mihi terminum, trium dierum ad explicandas rationes & motiva, propter quas & quia esset abstinendum ab hoc monitorio, seu citatorio, ac etiam aliqua salubria remedia, per quæ illud, quod desiderant patres S. concilii, cum pace ecclesiæ possent obtineri, & non fuerim auditus: de quo plurimum doleo pro bono eccl. & honore S. concilii. Nec congruere videtur talis modus procedendi decretationi VIII. concil. Cætan. in quo cavetur, quod si de Romano pontifice aliqua questio in universali concilio versetur,

ANNO
CHRISTI
1437.

Cod 69, Jur.
Can. in Bibliothec. Viadobon.

ANNO
CHRISTI
1437.

tur, venerabiliter & cum convenienti reverentia sciscitetur de hiis quæ nunc aguntur in SS. D. N. & ab eo solutionem expectemus; iudicent Sapientes. Hæc autem silentio præterire nolo, quia nunquam vidi rem tam gravem, ita repente expediri. Præsertim cum per sacras deputationes tam humiliter supplicaverim, ut juxta morem in gravibus rebus consuetum, darentur deputati experti, & timorati viri, qui materiam istam cum matura deliberatione plene discerent, & qui motiva singularum redigerent in scriptis, & hi qui haberent consulere plenius deliberarent. Nec etiam illud omitto, quod nunquam vidi per sex annos, quibus hic fui, quod uno eodemque die teneretur congregatio & sessio; nec adhuc forma istius citatorii in deputatione pro communibus, in qua ego sum, audivi esse lectam, quod non convenit gravitati istius S. concilii, etiam secundum ipsius concilii ordinationes sacras. Heri DD. XII. debuissent esse mecum ad conferendum super ista materia. Quare, cum quanta possum humilitate & gemitibus flexis exoro, obsecro, & supplico, ut pro reverentia Salvatoris D. N. J. C., de cujus vicario hic agitur, dignentur patres S. Concilii maturius procedere, & quod, data mihi dilatione tantum trium dierum inter quos omnia possum redigere in scriptis, præbeant mihi plenam audientiam. Et quod postea conveniant præsertim episcopi, abbates, magistri, & DD. & alii intelligentes, & examinent rationes & motiva mea; quæ spero in domino, si ex caritate moventur, cum magna gloria & cum pace totius ecclesie S. concilium poterit pervenire ad felicem consummationem illorum operum, propter quæ congregati sumus. Hæc dico ex ferventissimo zelo, quem habeo, ad pacem ecclesiasticam & decus hujus S. concilii. Quod cum javerim, cum pace & quiete ecclesie, cupiens cum eadem pace & quiete, si Deus dederit, terminare. Hæc etiam dixi cum correctione cujuslibet me melius sentientis. Salva potestate præmissa corrigendi.

RESPONSIO D. ARCHIEPISCOPI
PANORMITANI

Ad cedulam D. Legati, facta pro justificatione
citatorii seu monitorii decreti contra Papam
Eugenium & Cardinales.

Mittatur hæc S. synodus Basiliensis, & cum admiratione vehementer condoleat, quod licet circa monitorium seu citatorium in personam D. N. Papæ, RR. Patres DD. S. Petri, & S. Sabine, cardinales, in quadam eorum cedula in generali congregatione pauca, & ad eorum instantiam tunc lecta, vota eorum circa illam materiam factis cum honestate deposuissent, pericula quæ formidabant, exponentes, cum bonarum mentium sit timere etiam ubi ex necessitate formidandum non est, ac niterentur ab illo monitorio seu citatorio proposito Patrum mentes errere; ac eorum mentes multoties in SS. deputationibus circa illam materiam exposuisset, ut in illa cedula professi sunt; tamen D. legatus, suis dictis ab illa cedula non contentus, dum per promotores hujus S. concilii, ut congregationi generali

intereffet, requisitus fuisset, aliam cedulam in eadem congregatione produci fecit, ex cuius dictis, affectione speciali, ac nimio zelo corda Patrum vehementer vulneravit; dum fere omnes Patres, qui in illam citatorii materiam bene digestam conveniant, de caritatis, boni publici, pacis ecclesie, justitie, & SS. Canonum violatione & transgressione sub verborum brevitate notavit, atque sub verborum honestate momordit. Dixit enim contra caritatem fieri, cum potuisset illa materia expediri cum conservatione famæ proximi, & sit cum infamia. Contra autem bonum publicum, quia ex illo monitorio, seu citatorio vehementer timeat res Bohemiarum, quæ adhuc recentes sunt, pati posse aliquid detrimenti. Timet etiam verisimiliter impediri adventum & unionem Græcorum, si quod bona voluntate D. N. fieri potest, quærat cum periculo & scissura ecclesie, & in hoc nostre eccl. pacem perturbari. Præterea non videbatur suæ dominationi quod justitiam esset consonum, quod ipse, D. N. Papæ personam representans, debuisset a petitione trium dierum excludi; infra quem terminum pollicebatur ea scripturum & exhibiturum, per quæ fuisset ab illo monitorio seu citatorio abstinendum, & Patres S. Concilii cum ecclesie pace eorum intentum obtinissent. Circa Sacrorum Canonum violationem videtur adduxisse sanctionem VIII. Conc. Constantinopolitani, in quo cavere dixit, quod si de Rom. pontifice aliqua questio in universali Concilio versatur, venerabiliter & cum convenienti reverentia sciscitentur deus, quæ tunc aguntur, ipsam D. N. & ab eo solutionem expectemus, iudicent Sapientes. Ultimo notabat Patres de nimia festinatione; debuisset enim res tam gravis non ita repente expediri; sed per deputationes prius limari ac librari; sicut in rebus gravibus hætenus dicit servatum. Et præsertim in eo potest nimia festinatio notari, secundum eum, quia uno & eodem die congregatio generalis teneretur, & sessio, quod hætenus servatum dicit non vidisse in loco S. Concilii. Nec formam monitorii asserit fuisse in sacra deputatione pro communibus lectam, quod ipsius S. Concilii gravitati minime convenit. Debuissent etiam DD. XII. juxta S. conc. ordinationes, ante conclusionem cum eodem D. Legato de illa materia contulisse. Quæ omnia si sine responsione transierint, hujus S. Concilii auctoritatem vehementer denigrarent, perderent, & confunderent, quoniam silentium posset ex responsionis defectu notari.

Et in primis dolet & contristatur hæc S. Synodus, ut cum tanto patre debeat in contrarietatem adduci. Debuisset enim tantus pater, qui fuit basis & columna hujus S. concilii, non tantum suæ prudentie inniti, ut tantorum Patrum iudicium & prudentiam illam suam duceret præponendam, cum Salomon dicat. *Ne innitare prudentia tua, super quod inquit Hieronymus, quod ille sua innititur prudentia, qui ea qua sibi agenda vel dicenda videtur, Patrum decretis præponit.* Omittamus hanc & alias auctoritates, quæ ad captivandum ingenium proprium aliis Patribus aliud sentientibus adduci possent, & ipsas impugnationes singillatim aggrediamur.

In quo, pro Deo, ut primam ex ordine aggrediar, per prædictum monitorium seu ci-

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437.

tatorum violator caritas? Est enim caritas amor Dei, amor & proximi. Amor Dei servatur casus monita & precepta custodiuntur, inquit enim ipse: *si quis diligit me, sermonem meum servabit*. Nonne Salvator præcipit eum, qui monitis corrigi non vult seu non curat, per ecclesiam publice debere compelli? Ita ut qui ecclesiam contempserit, sit tamquam infidelis habendus? Nec ut ad ecclesiam publicum perveniant requirit monita; sed duorum tantum contentatur. Videatur ex forma citatorum quoties & per quos, & qualiter, quanta cum caritate D. N. Papa per hanc S. Synodum fuerit admonitus, ut alias monitiones omittamus, antequam ad citationem publicam sit devenitum. Videbit quisque clarissime quod ex tanta patientia & tanti temporis tolerantia posset concilium sanctum merito reprehendi, præsertim cum notoria dicantur, quæ suæ sanctitati impinguntur. In notioribus autem publica correctione agendum est, quia, ut S. S. dicitur, *publice peccantem publice argue, ut recti metum habeant*. Et iterum. *Aufero malum de vobis ipsi*. Imitari enim debet S. syn. Apostolum dicentem. *Tradidi huiusmodi hominem Satana in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat*. Non enim S. synodus infamat quenquam; sed facta notoria & incorrigibilis inde sequuta. Nec curare, ne amplius divulgetur, debet, ut spiritus ejus salvus fiat, & ne recti polluantur. Nam, ut inquit Hieronymus: *uno peccante, super omne populum venit ira*. Quod sæpe dicit accidere, quando sacerdotes, qui populo præsent, erga delinquentes benevoli videri volunt, & metuant peccantium linguas, ne forte malum de eis loquantur. Sacerdotalis severitatis immemores nolunt complere quod scriptum est. *Peccantem coram omnibus argue, ut ceteri metum habeant*; dum enim præ cæteris universæ ecclesiæ molitur interitum. Quæ enim, secundum eundem, ista bonitas, quæ ista misericordia? Uni parcere, & omnes indistincte ad discrimen adducere? Polluitur enim ex uno peccatore populus, sicut ex ove morbida universus grex inficitur. Hinc Gregorius S. *Sicut laudabile & discretum est reverentiam exhibere prioribus; ita reititudinis & Dei timoris est, si qua in eis sunt, qua indigent correctione, nulla dissimulatione postponere, ne totum, quod abfit, corpus morbus invadat, si languor non fuerit curatus in capite*. An autem erga D. N. amor perseveret spiritualis quisquam consideret; invitatur enim, ut a malo & abusus desistat; vel excusationem faciat, si illa recta putat. Sicut enim ea quæ criminalia ab omnibus reputantur publica sunt; ita & publica debet esse correctio seu purgatio. Et, ut inquit canon: *Inter caritatis opera non minimum est errantem ab erroris sui semita revocare*. Et alibi: *Error cui non resistitur, approbatur, & veritas cum minime defensoratur, opprimitur*. Negligere quippe cum possis perturbare perverios, nihil aliud est, quam fovere. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare. Violaretur ergo caritas, si hoc in tempore dictum monitorium, seu citatorium prorogaretur. Et hoc breviter de prima impugnatione; licet fere infinita circa illam adduci possent.

Secunda impugnatio versatur circa bonum publicum Bohemorum & Græcorum; timet

enim ex materia monitorii tantam bonum impediri. Radiculis profecto videtur; quis enim auditur bonum ex bono turbari? Quis, pro Deo, Bohemos, & Græcos magis a corpore ecclesiæ quam deformitas, abusus, superbia & avaritia curiæ Romanæ separavit, & divites diu tenuit? Illam enim curiam, omnibus notis audientibus, meretricem & synagogam palam appellabant. Quanto tempore illius & totius ecclesiæ reformationem expectaverunt? Qualem autem promissionem circa hoc S. concilium eis fecit, nemo est qui nesciat. Turbabitur ne si viderint hos pestiferos corrigi & terro compecti ac refecari? Quis enim de bonis operibus & sanctis, ab omnibus Christianis ardentissime desideratus, S. conc. lapidabit? Quis mentis impios ob hoc sanctum opus desinet sanctæ matris eccl. gremio uniri? Quinimmo verendum foret, ne ob deformitates nostras, si in illius perseverantiam, negligentiam a S. concilio viderent, recedant; cum S. Dei ecclesia debeat esse sine ruga, & sine macula.

Ad tertiam impugnationem de pace ecclesiæ propter scissuræ periculum, responderetur, quod hæc S. synodus nullum illicitum actum exercet, ex quo possit timere scissuram. Nam si dominus noster talis est, qualem ipse D. legatus profitetur, non contemnet eccl. Dei eum in Spiritu Dei corrigentem, quam minime contemnendam ab aliquo iussit Christus. Sed ante ea, in quibus tanquam homo excessit, corriget: ante justam excusationem reddet, & tunc S. synodus juxta suas excusationes & necessitates ecclesiæ decori & iustitiæ providebit. Profecto: *tunc, August. dixit, propter schismatis periculum, severitate discipline abstinendum, quando, licet crimen notorium sit & execrabile, tamen criminosos multos habeat defensores, per quos schisma contingere possit*. Sed, pro Deo, quis christianorum auderet aliquem contra crimina illa notoria injuste defendere? Quis non est ecclesiasticæ reformationis avidus? Quotidie pulsat imperator, clamant principes, nos omnes mordent recti Christiani. Si illa vera sunt, nisi se corrigat, nullum, Deo resistente habebit defensorem. Si autem excusationem legitimam recipiunt, non erit defensione opus: quinimmo S. concilium ipsam D. papam amplexabitur. Non ergo ecclesia in hoc querit scissuram, sed ut canon inquit: *Ille alienus est, ille profanus est, hostis est, habere non potest Deum pro patre, qui universalis ecclesiæ non tenet veritatem*. Quomodo potest is cum aliquo convenire, qui cum corpore ipsius ecclesiæ, cum universa fraternitate non convenit? Quis ergo talis est, omnes dijudicent.

Ad quartam impugnationem circa iustitiæ violationem, in eo quod S. P. R. dicit se non potuisse obtinere tantum trium dierum spatium, ut audiretur; profecto contradicit ei, quod suamet dominatio dixit in cedula, quam prius proposuit una cum rev. D. card. S. Petri. Ibidem enim apertissime dixit, quod circa illam materiam monitorii mentem suam multoties expresserat in sacris deputationibus, ut ab illo desisteretur. Et tandem dixit se velle tanquam in postremo ad idem dicere in plenaria congregatione, ubi totum concilium erat congregatum; & admonuit, & allegavit quantum voluit; sed suæ rationes non satisfecerunt.

ANNO
CHRISTI
1437.

ruat S. concilio, ut exitus edocuit. Quare ergo nunc dixit, se non potuisse habere auctoritatem? Præsertim, cum non modo tres dies, sed septimana interfuissent inter materiam monitorii seu citatorii propositam, & conclusionem inde secutam. Unde merito sua paternitati reverendissima tunc per S. concilii promotorem fuit responsum, quod tanquam suppositum & membrum concilii satis atque satis, & plus cæteris fuerit auditus. Si aliquam excusationem intendebat allegare pro D. papa, doceret de mandato. Nam ea quæ in monitorio exprimuntur, cum concernant factum ipsius D. N. ipse per se aut per specialem nuncium, tanquam melius informatum, debet respondere, ut ratio naturalis & humana dicitur. Unde ad differendum, & non aliud bonum videbatur petita dilatio. Cum frustra admitenda sit allegatio, quæ admissa non relevat. Nec præterea in congregatione generali debuisset illam trium dierum dilationem exposulare, si illam obtinere efficaciter cupivisset. Sed per sacras deputaciones, cum, juxta S. concilii ordinationes, in congregatione generali nihil concludi possit, quin prius in sacris deputacionibus fuerit obtentum. Oportebat enim necessario, ut conclusio fieret, & ea expedirentur, propter quæ ipsa sacra generalis congregatio fuerat induta.

Circa quintam impugnationem de SS. canonum violatione, quia non cum decenti reverentia causa Romani pontificis tractatur; profecto hoc potuisset consulto tacere, cum tanta fuerit hætenus tolerantia, & patientia S. concilii circa notissimam, totque admonitiones præcesserunt, ut merito timeri potuit, ne omnes patres, ad instar Heli sacerdotis, divina vindicta plestantur. Heli enim summus sacerdos, licet in se bonus existeret, quia tamen excessus filiorum non contempsit efficaciter, & ipse periit, & in ipsius animadversionis divinæ vindictam excepit, dum filiis ejus in bello peremptis, ipse de sella corruens fractis cervicibus expiravit. Ideo dicit canon, quod ad corrigendum subditorum excessus tanto diligentius debet prælatus assurgere; quanto damnabilis eorum offensas desinere incorrectas. Meminisse enim debuisset sua paternitas reverenda constitutionis Constantiensis in hoc sacro concilio innovatæ, adversus eos editæ, qui in iis quæ concernunt reformationem ecclesiæ in capite & in membris constitutionibus se concilii submittere nolunt, etiam si papali fulgeant dignitate. Potuisset enim hæc S. synodus jam dudum ob constitutiones notissime spectas censuras ecclesiasticas exercere; & nihilominus cum tanta lenitate nunc procedit, ut absque pœnarum adjectione sola monitione & citatione contentatur, & excusationes omnes legitimas admittere pollicetur. Tanto profecto exercetur in hoc mansuetudo, ut justitiæ vigor præsertim in monitorio violatur.

Circa VI de festinantia nimia, profecto si totum tempus, quo S. Concilium in hoc loco Basileensi duravit, & a quo fuit congregatum, & quod circa reformationis articulum actum sit, quotiens materia refor-

mationis curiæ Romanæ proposita fuerit, quam notoria sint illa deformationes, considerasset, consultius hanc impugnationem obtineisset. Sicut enim ad ignem extinguendum vehementer accensum aquam bajulans de nimia velocitate redargui non debet, sed de diligentia commendari. Ita qui ad crimina, enormitates tollenda, & corrigenda deproperat, omni laude dignus est; cum in eis omnis mora, & omnis dilatio sit plena periculi. Cum tanto sint graviora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam. Hora enim est jam nos de somno surgere; & præsertim in notoria, quorum populus & clerus testes sunt, quæ magna examinatione, non tolerantia digna sunt, sed ferro in eis opus est; ut enim, inquit Hieronymus, *rescanda sunt putrida carnes, & scabiosa ovis a caulis repellenda, ne tota domus, & corpus, & pecora corrumpantur, putrescant, & intendant.* Quisquam dici possit, quod multæ septimanæ, etiam novissime ante materiam conclusionem, in ejus excusatione interpositæ fuerunt. Nec notari festinantia potest, sed commendari, quod in una die fuerit congregatio generalis & sessio; nam pluries hoc, ut multi Patres asserunt, contigit; præsertim quia congregatio generalis solummodo propter conclusos formæ (sc) fuerit indicta. Nec post conclusionem, in generali congregatione factam, supersedere, fuisset nisi temporum perditio ad tantum bonum inchoandum. Nec obstat quod forma non fuit lecta in deputacionibus de communibus, quia prima forma lecta & in omnibus tribus reliquis deputacionibus grata. Illa autem de communibus dedit deputatos cum plena potestate concludendi; quia una cum aliis deputatis unanimiter & concorditer conclusorunt.

Ad ultimum, quod illi de XII. debuissent præcedenti die cum sua deputacione conferre juxta S. Concilii ordinationem. Scit sua Dominatio, quod illa ordinatio jamdiu in desuetudinem abiit; loquor enim generaliter in omnibus concordandis, quæ deliberata sunt per sacras deputaciones, quæ, eo patiente, & non contradicente, imo toto S. Concilio tacite approbante, illi de XII. deliberata concordant. Unde nondum in scripto nunc quærit. Quamobrem precatur, obsecræ, & requirit hoc S. Concilium tam dictum D. Legatum, quam cunctos, qui velint in hoc & in aliis ordinationibus hujus S. Concilii se submittere, & illam sequi; cum & ipse Papa in iis quæ concernunt reformationem Ecclesiæ in capite & in membris teneatur statutis & ordinationibus S. Concilii obedire; alias venit debita animadversione puniendus, ut in dicta constitutione Constantiensis cavetur expresse. Quam Dominatio vestra ignorare non debet, neque potest, neque debet velle.

ANNO
CHRISTI
1437.

Sic.

ANNO
CHRISTI
1437.

EPISTOLA STEPHANI

Comitis Palatini Rheni ac Bavarie Ducis
ad Praesidentes concilii.

Reverendissimi, Reverend. in Christo Patres & Domini ceterique in Basilea suo praetextu generalis concilii constituti, debita recommendatione praemissa. Ex scriptis SS. D. N. D. Eugenii div. prov. papae IV. domini nostri metuendissimi, necnon relatione venerabilis viri magistri Henrici Maserheim, praepositi ecclesiae S. Pauli Vormat. Sanctitatis suae oratoris clare informati de emulatione, invidia, & nulla penitus caritate, quae caritas in conciliis generalibus ante omnia vigere deberet, majoris partis praetorum & incorporatorum ex vobis, sentientesque vos omnino immemores bullae pollicitationis vestrae in casu & eventu, quo S. Sua olim concilio Basiliensi adhereret, prout adhæsit, in qua polliciti fuistis pedes ejus ut B. Petri osculari, eumque ut vicarium Christi habere, ac pro capite concilii ejusdem tenere, omnes ad eum respicere debere, eique complacere, obsequi, & quantum cum Deo possetis deservire velle; obtulisse etiam quod dici & excogitari posset fidelissime vos facturos pro omni honore & statu, tam sum sanctitatis, quam omnium suorum. Non videmus vos juxta pollicitationes vestras in ipso concilio processisse; sanctitatem suam & sedem Apostolicam contra turbatores suos & æmulos defendisse, ejusque auctoritatem conservasse & tenuisse; Sed ejus sanctitatem in eodem per vos supplantatam, parvipensam, & tanquam minimum ex vestris spretam ejus auctoritatem & potestatem a Deo immediate sibi ac Romanis pontificibus concessam, ac toleratam, per diversa decreta vestra, per quae auctoritas & plenitudo potestatis suae enervatur & diminuitur, sublata, monarchiamque sedis apostolicæ, quae a SS. patribus instituta & firmiter fundata est lacerata; Christifideles etiam per indulgentias a vobis absque consensu papae concessas deceptos fuisse; & quod deterius est, optatam unionem Graecorum vos impedire, schismaque inveteratum renovare, & novum idolum in Dei ecclesia, per suspensionem sanctitatis suae ab administratione papatus, qui in nullo deliquit, suscitare temptastis, & in dies temptatis. Ex qua & quivis sanæ mentis concipere potest, VV. PP. inveteratum schisma hujusmodi renovare, ac sanctitatem suam & sedem Apostolicam suis juribus destituere, & de papa, qui caput omnium est, qui in divitiis ad resistendum inimicis sanctitatis suae & sedis Apostolicæ abundare debet, episcopulum facere velle. Et quia perpendimus nisi ob-

Avictur PP. VV. ad graviora contra sanctitatem suam processuros, requisiti vigore decreti ac bullæ S. S. ac moniti per eisdem S. S. oratorem praefatam, ut in omnibus monitis ac mandatis S. S. obedire ac S. S. & sedi apostolicæ contra PP. VV. & Civitatem Basileens. assistere vellemus; ne autem recedamus a vestigiis progenitorum nostrorum, qui semper devotissimi, filii Romani pontificis & sedis apostolicæ fuerunt, sed ut eorum vestigia sequamur; ac considerantes & videntes requisitionem & monitionem hujusmodi fore justam & consonam rationi; rogamus PP. VV. quatenus pro bono Republicæ, & pace & unione conservanda, & Graecorum reductionem (f. qui) ad S. S. venerunt, ne tantum bonum, ut omnia & singula per PP. VV. decretata, ordinata, & attemptata; nec non suspensionem S. S. ab administratione papatus, ne de fidei infractione seu palliatione apud hos, qui intentiones vestras cognoscunt, notari possint, pro honore vestro revocare & mandatis S. S. in omnibus obedire velitis; pro hiis nos vestrae paternitates ad quævis grata strictissime obligabunt. Casu autem, quod absit, quo praemissa non feceritis, quod non speramus; ex tunc quia filii obedientes S. S. & sedis apostolicæ esse volumus, vestris paternitatibus intimamus & significamus, quod saluum conductum VV. PP. & olim concilio Basiliensi per nos concessum revocamus pro praesentes, vosque certificamus, quod S. suam, sedem apostolicam & ejus auctoritatem & potestatem in omnibus locis totis viribus nostris, atque nostrorum auxilio mediante defendere, & manutenere, & contra VV. PP. & incorporatos & ad Basileam venientes & inde redeuntes assistere S. S. volumus, prout tenemur. Dat. in castro nostro Meyicubeyn, Magunt. diocesis. nostro sub sigillo die ultima mensis Aprilis A. D. 1438.

RR. PP. VV. Stephanus Palatinus Rheni, ac Bavarie Dux.

IN SUPERIOREM EPISTOLAM

Collegioris adnotatio.

E Inter multas epistolas, in codice illo MS. Vindobonensi, de quo saepius, obvias, hanc unam describendam censui, quod celebris fuerit & Basileenses patres multum offerit. Quare nullum non lapidem moverunt, ut Palatinum inducerent ad eam revocandam, sollicitantes literis sui principes & Reges, ut Palatinum auctoritate sua ad eam inducerent. Extant literæ in eodem Vindobonensi codice. An pervicerint, Basileenses, ignoro; nulla tamen altera Palatini epistola in eo codice legitur, qua palinodiam cecinerit.

ANNO
CHRISTI
1437

Suppl.
Decoratis.

In succedentem bullam Felicis V.

IN eo Vindobonensi codice, in quo tam multa offendi ad Basileense concilium spoſtantia, bullam Felicis V. antipapa offendi, & ob ſui ſingularitatem hic vulgendam cenſui. Vix ad pontificatum aſſumptus Felix de concilio cogitavit; quare ſtatim bullam hanc tranſmiſi Ludovico Cardinali Arclatenſi, qua præſidentiam in concilio ſuo nomine illi demandavit; eo ſcilicet jure ut præſet concilio nomine & vice Papa, & ut ageret quæ Romani pontifices & apoſtolicæ ſedis nomine in generalibus conciliis præſidentes in prædictis, ſeu circa prædicta per omnia gerere & facere conſueverunt & poſſunt. Ex his verbis, ut opinor, offenſi Baſileenſes, qui novam omnino præſidendi in concilio rationem volebant in Romano pontifice, excipere bullam hanc recuſarunt, & caſui deſectorum virorum demandarunt diſcutiendum, qua in concilio præſidentia Romano pontifici deinceps permittenda foret. Quid viri illi judicarint, ignoro, bullam tamen hanc e regiſtro & tabulis concilii demi, vel nequaquam ſcribi juſſerunt. Id diſco ex annotatione ad extremam oram codicis Caſarei adjecta, quam inferius dabo; & ex aliâ Felicis epiſtola quam pariter ſubdo.

FELICIS V. ANTIPAPÆ

Bulla que cardinali Arclatenſi mandat ut præſideat concilio Vice ſua.

Felix electus, ſervus ſervorum Dei, dilectio filio Ludovico tit. S. Cæcilie, Romano eccleſiæ preſbytero cardinali, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ad Chriſti Dei & Salvatoris noſtri vicariatum aſſumpti, nihil magis cordi gerimus, quam ſalutem & bonum commune totius Reipublicæ Chriſtiæ promovere. Quod deſiderium tunc præcipue adimplere poſſe conſidimus, cum generalium conciliorum, ut animus eſt, totis viribus celebrationi & gerendorum in illis votivam conſolutionem adjuverimus. Quæ res, ſicut magna & ſancta ſynodus Conſtantienſis atteſtatur, vepres, ſpinas, & tribulos hæreſum, errorum, & ſchismatum extirpat, exceſſus corrigit, deformatam reformat, & vitæam domini ad frugem uberriſſimæ felicitatis adducit. Cum igitur dudum ſacrum generale concilium in civitate Baſileenſi pro reformatione eccleſiæ, extirpatione hæreſum, & pace populi chriſtiani, juxta generalium conciliorum Conſtantienſis & Senenſis ſtatuta, ordinationeſque ſel. rec. Martini V. ac Gabrielis tunc Eugenii IV. prædeceſſorum noſtrorum legitime inchoatum, & ſere per novem annorum, quamvis Eugenius ipſe multa exinde impedimenta & perturbationes præſtitit, debite continuatum fuerit, prout etiam de præſenti continuat; atque in eo poſtmodum præſatus Eugenius, tam ex eo quod a fide deviare, quam propter alia crimina & exceſſus, quibus univerſalem eccleſiam ſcandalizabat, Romano pontifici privatus, & ejeſtus extiterit, noſque per miniſterium ipſius S. ſynodi ad Sacram Petri ſedem advocati fuerimus; dignum quippe fore cenſemus, & apoſtolicæ ſedi, cui divina voluntate præſumus, conſentaneum, ut ſacri illius concilii felicem progreſſum toto conatu promoveamus, omnia auxilia & omnes operas, ac favores conferentes, ut opera illa ſanctiſſima, pro quibus congregatum extitit, feliciter & votive compleantur. Ideoque volentes cum ipſo concilio unum eſſe ad perfectionem publicæ ſalutis, & more boni patriſfamilias, una cum venerabilibus fraſtribus & dilectis filiis noſtris ibidem congregatis in agro Dominico laborare, civi-

vitatem ipſam Baſileenſem perſonaliter accedere diſpoſuimus. Cum tamen adhuc ex certis cauſis iter noſtrum per aliquot dies diſſerre habeamus, cupientes etiam interim illorum honorum, quæ ibi aguntur, fieri participes, ac noſtro & Apoſtolicæ Sedis more illic præſidentiam habere, te, qui S. R. E. honorabile membrum, nec non fidei bonitate, vitæ integritate, & ſapientia præclara, conſilii magnitudine conſpicimus, ac in maximis Apoſtolicæ ſedis, & univerſalis eccleſiæ negotiis, cum per plurima tempora ejuſdem S. concilii cancellarii cancellarium, & præſidentiam prudenter, & laudabiliter gubernaveris, diuturna experientia comprobatus exiſtis noſtrum, & Apoſtolicæ ſedis legatum ex noſtra certa ſcientia, tenore præſentium facimus, conſtituimus, & ordinamus, teque ad præſatam Civitatem Baſileenſem ad præſidendum in dicto concilio, tanquam pacis angelum providimus deſtinandum. Idcirco tibi noſtro, & Apoſtolicæ ſedis nomine, & auctoritate in dicto concilio præſidendi, nec non omnia & ſingula, quæ ad generalem reformationem eccleſiæ in capite & in membris, & pertinentibus ad ea, extirpationem hæreſum pacem & concordiam principum, & totius populi chriſtiani novis pertinere promovendi, proponendi, & cum conſenſu, deliberatione, & approbatione præſati Baſileenſis concilii tractandi, ordinandi, deliberandi, ſtatuerandi, diſponendi, terminandi, decidendi, decernendi, declarandi, exequendi. Inſuper contradictores omnes & rebelles cujuſcumque ſtatus, gradus, præminentie, vel conditionis exiſtant, & quavis eccleſiaſtica vel mundana, etiam ſi regali, cardinalatus vel pontificali præfulgeant dignitate, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia juris remedia appellatione poſt-poſita compeſcendi, & ſuper iis auxilium brachii ſecularis invocandi, nec non etiam omnia & ſingula cum conſenſu, deliberatione & approbatione dicti concilii, ut præmittitur agendi, gerendi, & faciendi, quæ in præmiſſis, & cum præmiſſis videris neceſſaria fore aut quomodolibet opportuna. Et quæ Romani pontificis, & apoſtolicæ ſedis

ANNO
CHRISTI
1437.

dis nomine in generalibus conciliis presiden-
tes in predictis seu circa predicta per omnia
gerere & facere consueverunt, & possunt,
auctoritate apostolica plenam & liberam per
presentes concedimus facultatem, ratam, &
gratam habitari, quidquid super praemissis
per te una cum eodem concilio generali
Basiliensi deliberatum, ordinatum, conclu-
sum, statutum, dispositum, & decretum fue-
rit; denique faciemus usque ad satisfactio-
nem condignam inviolabiliter observari.
Quocirca circumspectioni tuae per apostolica
scripta mandamus, quatenus injunctum tibi
ministerii, laborem hujusmodi, pro divina
ac dictae sedis reverentia & nostra, sic in
eodem Basiliensi concilio dictis nominibus
pro tempore praesidentis ad honorem Dei
ecclesiae & nostrum, salutemque & pacem
populorum fidelium, juxta datam tibi a Deo
prudenciam laudabiliter exequaris; quo ex
tuis virtuosis operibus fructus optati prove-
niant quot speramus; tuque deinde illam,
quae pias causas agentibus superna retributio-
ne impenditur, generalem consequi merearis
felicitatem aeternam. Nec mireris, quod bul-
la *expeditione* nomen nostrum non est ap-
pensa praesentibus, nam ii qui fuerunt ha-
ctenus in Romanos electi pontifices, ante
suae consecrationis & coronationis solemnia,
in suis bullandis litteris modum hunc obser-
vare consueverunt. Dat. Tenonii Gebennensis
diocesis VI. Id. Januarii A. D. 1440.
suscepti a nobis apostolatus officii anno primo.

*Ad extremam marginis oram hac leguntur,
aliena manu, sed aequalis cum bulla antiquita-
tis, scripta, at semirasis characteribus hinc in-
de manca.*

Tenor hujus bullae, quae n... strata fuit
... registro bullarum ta.... praedictas
auctoritati sacrorum generalium conciliorum
non fuit approbatus per S. concilium Basi-
leense nec... ne propter immo i.... r...
stro jure Can. (an sic legatur ambigo) ju-
ribus.... & f. aliis p.... partibus (sic)
lacerata fuit bulla seu tenor.... de quin-
terno (haec duo verba sunt al-
terius manus aequae antiquae) e.... manda-
tum fuit... Non. Sc. aug.... quod illam
demerent de r.... nualibus sui... in plena
congregatione concilii per praepositum, qui
fuit tunc R. P. D. Archiepiscopus Taranta-
sensis di... de A. D. 1440.

LITERAE FELICIS V.

Felix electus quintus

*Archiepiscopo Tarantasiensi, episcopis, dile-
ctisque filiis abbatibus & ceteris praelatis di-
ocesis Sabaudia in S. Conc. Basiliensi resi-
dentibus.*

VV FF. dilectique filii, salutem &
apostolicam benedictionem. In-
terea quae ab ore facundo dilecti filii N.
Reverendissimi accepimus, id gratum nobis
exit, quod circa concipiendam formam praes-
identis in S. concilio generali Romani pon-
tificis nomine duxistis studia vestra commit-
tere; talem enim rem stilus integer & im-
mortalis decet; ut quemadmodum unus est
Romani pontificis & usque ad consummatio-

nem saeculi duratura potestas; ita modus seu
delegatae virtutis in maximis uniformis con-
servetur, & decretis irrefragabilibus roboretur.
Proinde vos hortamur in hujusmodi ne-
gotio incepto (sic) ad effectum perducere,
& litteris tenacibus committatis; super hoc
fidem creditam dantes praefato Auditori, qui
vos pariter de nostra professione maturare
(sic) certiores reddet. Interea vero animam-
quiores expectate nos, qui desiderium ferimus
ad S. concilium, veluti cervus ad fontes
aquarum. Datum Lausanae, sub annulo
Piscatorum, XXVII. Maji 1440. suscepti a-
postolatus a nobis A. primo.

RELATIO D. JOANNIS DE RAGUSIO

*Sac. Theologiae professoris, Oratoris Sacri
Concilii Basiliensis plurimis annis apud Graecos
in Civitate Constantinopolitana consti-
tuti.*

RR Reverendique in Christo Patres,
& DD. mei praestantissimi. Li-
cet sanctae vestrae congregationis devotio at-
que religionis professionisque mearum facul-
tas exigerent, ut ab aliquo Divinarum Scri-
pturarum themate praesentis meae narrationis
sumere deberem initium: nihilominus ipsa
longitudo temporis, cujus seriem profecutus
sum; & rerum, quas narraturus sum,
morositas, non solum superflua, sed etiam
quae decenter dici possent accomode refecare
me cogunt pro presenti, & omittere. Ete-
nim quanta sit temporis longitudo, si forte
a memoriis vestris annorum numerus, quo
ab hac urbe discessimus excidit, ipse praesens
faciei meae Graecus & horridus aspectus de-
bet commonere mentes vestras. Juvenem e-
nim me & imberbem misistis; & ecce se-
nem, & albatum canitie, atque Graece bar-
batum suscipitis. His certe, & talibus dita-
tum muneribus, quibus ab antiqua Graecia
nostros consuevit locupletari Latinos. Tanti
igitur temporis gesta profecutus, ut mea
narratio cartis compendatur, & concludatur
limitibus, tres principales partes contine-
bit. Et prima quidem, quid per tres, se-
cunda quid per duos, & tertia tandem quid
per me solum, juxta successivos temporis in
urbe Regia, seu in Constantinopoli gestum
sit, refloret. Quia vero praedictorum, ut
dictum est, narratio longa, & prolixa est,
& impulsio relationis faciendae vehemens,
propter recessum quorundam DD. recedere
debentium, cupientiumque meam ante ipso-
rum recessum audire relationem, ut & ipso-
rum desiderio satisfaciam, & meis aliquali-
bus infirmitatibus parcerem & laboribus,
quibus in rei veritate quasi contractus sum
& consumptus, tempore, quo haec S. syno-
dus maxime indiget pro praesenti indulge-
rem, & ut narrandorum secutior reportatio
& firmiter fides & ordo haberetur, disposui
in scriptis proferre, & legere, quae concepta,
& gesta sunt. Igitur nunc quoniam DD. VV.
permiserunt, & verba facere jusseritis, ibi
dimittam.

Jubente igitur hac S. synodo VV. DD.
mag. dominus Henricus Menger bon. mem.
mag. Simon Ferrari, & ego cum eis in die
S. Joan. Baptistae hora vespere ab hac
ur-

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1457.

urbe Baf. difcedimus, iter arripientes versus Venetias; & continuo itinere tantem Deo favente, licet cum magnis laboribus, & periculis die 23. mensis Septembris... sequenti die Sabato de mane ingressi fuimus Cpm; ubi juxta consuetam poeris ad domum nobis per imperatorem ordinatam, sitis cum magno honore, per quosdam nobiles fuimus deduci. Post ingressam vero nostrum, statim eadem die, missimus pro mercatoribus, ad quos litera cambii 9000. florenorum de Camera dirigebantur. Quibus, tamquam omnino securi quod non deficerent, ostensis literis, diximus ut pararent pecuniam. Qui respicientes se mutuo, magnæ admirationis signa inter se ostenderunt; & habito aliquantulum inter se mutuo colloquio, ante omnia dixerunt, se valde admirari de illis DD. de Medicis, cum quibus nihil haberent agere. Verumtamen propter literas cujusdam Baldaxaris de Vivaldis de Janua voluerunt habere tempus trium dierum ad deliberandum. Et habita deliberatione, dixerunt se velle dare finale responsum; quod & fecerunt, negative. De qua negatione quantum proferant fuerimus & tristes, Deus novit. Et cum nullum possemus excogitare remedium, deliberavimus accedere ad potestatem, & concilium Perm. Et ita fecimus, presentantes eisdem S. conc. literas, & illustri. Principis D. Ducis Mediolani, qui affectuosissime illi civitati pro concilio & pro nobis scripserant; exponentesque causas nostri adventus, & dictum defectum pecuniarum, supplicavimus, ut notis in predictis, maximeque in dicto defectu, vellent assistere consiliis, & auxiliis opportunis. Qui habito aliquantulum inter se consilio, nobis valde gratiose responderunt, offerentes se contemplatione dictarum literarum, tam concilii quam D. Ducis, ad omnia S. concilii beneplacita, & nostra. Et vere, sicut dixerunt, ita & per amplius fecerunt; intantum, ut ante accessum nostrum primum ad imperatorem firmam & certam spem habuimus, quod in pecuniis non deesset defectus. Et ita factum est modis, & viis, quas Ven. magist. Henricus in regressu suo latissime DD. VV. declaravit, & nos qui remansimus postea liberis nostris similiter. Unde autem defectus dicti concilii acciderit, multi multa dicebant, & precipue propter verba D. Christoferi, qui palam, etiam notis presentibus, asseruit, quod antequam de Florentia recederet, sciebat quod ita de istis pecuniis debebat evenire. Ex quibus multi multa cogitabant, & forte vera. Compertum est tamen finaliter, quod non ex parte illorum de Medicis, sed ex parte illius Baldaxaris de Janua omnis defectus accidit. Unde & in facto remedii &c., duo precipue concurrunt; primo aviditas, & devotio servienti S. C. secundo securitas illorum de Medicis, quia postquam fuerunt visa & examinata propter illorum famam & opinionem, mercatores, serviri & lucrari cupientes, faciles præbuerunt se in omnibus.

Post adventum itaque nostrum & ingressum apud Constantinop. die nona, die dominica, que erat prima octobris de mane, ad presentiam imperatoris, juxta suam ordinationem, unimus, quem reverenter ex

parte hujus S. synodi salutantes, & omnipotentis Dei benedictionem offerentes, literas credentiales eidem dedimus. Et in effectu, pro ut locus, & tempus patiebantur, succedente causam nostri adventus explicuimus, narrantes ea, que in facto unionis ecclesiarum per faciem S. synodo conclusa fuerant, qualiterque missi eramus pro inchoanda eorum executione. Quibus attente auditis, grates nos vidit, & suscepit; & quoad facta per suos dixit velle diligenter examinare conclusa, & postmodum conferre nobiscum. Nos vero informati de conditionibus, sollicitavimus ne tempus protraheretur. Et tandem pro breviori expeditione deputati fuerunt de majoribus utriusque status usque ad 16. cum quibus conferre haberemus de pertinentibus ad nostram materiam. Placuit & tunc imperatoris majestati, ut etiam serenissimas imperatrices, matrem & uxorem suas, que pro tunc in eodem palatio erant, videremus. Et ita fecimus eisdem debitam reverentiam exhibentes, & recommendantes eisdem ecclesiarum unionem. Quæ ad omnia gratissime responderunt. Et in crastinum, scilicet tertia octobris, eodem modo per omnia mandatis invitati, visitavimus patriarcham in S. Sophia, & cum ipso conclusimus de eisdem tantis deputatis sicut cum imperatore. Post hæc cum literis credentialibus hujus S. synodi consequenter visitavimus DD. Deputatos, germanos imperatoris, Constantinum scilicet, & Demetrium, qui tunc presentes erant in Urbe regia, unumquemque per se in domo sua. Venetos quoque, Catelanos, & Anconitanos, aliosque ecclesiam nostram mercatores, qui erant in Cpm. insimul in quadam ecclesia Venetorum congregati, exponendo eis causas adventus nostri, & requirendo, ut nobis auxiliis, & consiliis assisterent. His peractis, & de sollicitatione nostra assignata ecclesia Dominice Resurrectionis, sic intitulata, pro loco, in quo cum suprascriptis imperatoris & patriarchæ deputatis convenire deberemus.

In prima congregatione interrogati, si vellemus aliquam proponere; illico protulimus in scriptis 4 articulos. In primo petebamus, ratificationem eorum, que per suos hic conclusa fuerant, & jurata. In secundo, conveniremus de tempore idoneo, in quo utraque partium posset commode sua adimplere promissa. In tertio, cum magna instantia supplicabamus, ut Civitatem Basiliensem pro loco Oecumenici concilii celebrandi acceptarent. In quarto, offerebamus nos, nomine concilii, ad inchoandam executionem eorum que conclusa fuerant, prout in decreto continebantur. Dando eisdem decretum in publica forma & bullatum. Et circa unumquemque articulorum dicebamus ea, que nobis necessaria videbantur, cum magna instantia, & precipue circa hanc civitatem, quatenus ab eisdem acceptaretur. Quæ hic replicare tediosum esset valde, cum alias per mag. Henricum, & per nostras literas fuerint explicata. Quibus articulis, & aperte dictis nostris per Interpretrem Græcum declaratis, habitoque inter se consilio, dixerunt, quod vellent videre articulos, & super dictis nostris mature deliberare, ac sic in sequenti nobis congregatione re-

ANNO
CHRISTI
1457.

ANNO
CHRISTI
1437.

respondere. Quod & fecerunt, cedulam nobis in effectu quinque puncta continentem (tradentes). In 1. petebant, ut præmium Decreti, quod eisdem dederamus, aut totaliter tolleretur, aut saltem corrigeretur taliter, ut possent contenti remanere. In 2. quod cum eisdem honoribus, dispositionibus, & favoribus, quibus accesserunt erant ad ecclesiam nostram, reducerentur ad propria, dato etiam casu, quod unio non sequeretur, quod præcipue intelligebant de expensis. In 3. petebant primum articulum in Decreto contentum aequaliter moderari, videlicet, si contingeret aliquos DD. reges vel principes tali synodo non adesse, nec vere nec representative propter aliquas causas, quod non propter hoc intelligatur contra promissa. In 4. petebant securitatem in eundo, stando, & redeundo a regionibus, & civitatibus, per quas transirent, aut in quibus stare eos contingerit. In 5. quod iustitia, & punitio suorum delinquentium ad ipsos tantum pertinerent, & non ad nostros.

Quoad primum interrogavimus articulum, primo, cur vellent illud præmium tolli, aut in quibus illud corrigi? Responderunt, quia vanum, & ecclesie nostræ valde injuriosum: diximus in quo vel in quibus? Responderunt, in tribus præcipue; primo in eo quod Synodus vestra videtur se appellare majorem omnium Christi fidelium, & per consequens, qui non est ejus filius per obedientiam, & acceptionem suorum dogmatum non est Christi Fidelis. Secundo ideo eodem contextu sermonis fit mentio de nobis, & Bohemis. Tertio, quia conjungit nos cum Bohemis, in ratione dissidii. Circa prædicta multa diximus, per quæ clare ostendimus nullam injuriam in prædictis contineri. Veruntamen ipsis in sua opinione persistentibus, & omnino ad rupturam omnium tractatum, nisi ut petebant faceremus, tendentibus, ad ultimum fecimus, & promissimus; prout hæc Synodus postmodum approbavit. Ad secundum vero, videlicet de expensis in redeundo etiam unio non sequatur, & ad eum de securitate, & ad quintum similiter de punitioe suorum delinquentium per Salvumconductum plene providimus, postmodum per hanc S. Synodum concessum. Ad tertium autem articulum diximus, quod ecclesie Prælati, & DD. principalibus ecclesie Prælati, nos nullo modo possemus consentire, quin saltem intersint representative, ut patet ex primo capitulo, & ex declaratione, quod est Synodus Oecumenica & universalis. Post hæc, concordavimus de tempore & forma Chrysoboli; in quo concordando etiam multum temporis exposuimus. Quoad Civitatem vero Basiliensem obtinendam, licet plus quam in omnibus aliis insudaverimus, nihilominus in fine nihil obtinere potuimus. Quid autem eos ab hac Civitate retrahat, nonquam ad liquidum scire potui, nisi forte conjecturas aliquas, quas approbare non audeo, nec referre: ne forte ab aliquibus, non ut conjecturæ, sed ut vere cause accipiantur, dum forte non essent. Præter difficultates prædictas addebant nobis alias duas, videlicet de loco, & præ-

sentia Papæ in Concilio. Volebant enim ut nomine Concilii promitteremus eis in præsentia Papæ in Concilio; & quod sicut de tempore, ita & de loco idoneo eidem quem & papa & ipsi commode possent accedere concordarem ibidem cum eis. Et hoc tum faciebant ad instantiam D. Christofori nunc Turonensis episcopi; qui illuc ex parte D. nostri cum galetis Venetorum, cum quibus ad nos advenerat, hic, ut fama publica laborabat, & etiam opera demonstrabant, ad nihil aliud venerat, nisi uti impedire directe vel indirecte hic concordata. Persuadebat enim Imperatori, Patriarchæ, & aliis, quod non acceptarent decretum Concilii; primo, propter impossibilitatem exequendi promissa. Allegabat etiam, quod Concilium nullas habebat pecunias, nec erat in potestate habendi; & sic quasi per annum steterat ad congregandum cum maximis laboribus, & extortionibus a personis particularibus 8000. florenorum, quid faceret aut quando poterit 3000. in hac materia necessaria colligere? Allegabat secundo partialitatem concilii, asserendo quod hoc non fuerat propter amorem, & caritatem unionis, aut cum intentione promissa exequendi, sed solum propter prolongationem concilii, ut sub fama adventus Græcorum, cum aliam legitimam causam persistendi non haberent, diutius perduraret: & hæc duo persuasiones erant quasi duo jacula transigentia cor Imperatoris, & Patriarchæ, & aliorum. Et præcipue quia Christoferus habebat duos ex hiis, qui hic fuerant, Græcos, dictorum suorum confirmatores, videlicet illum Abatem Isidorum, & Hemanuelem Dissipatum, qui Christotero adhærentes, fuerunt & nobis pro tunc adversantes. Unde, & cum scitum fuit primo, quod mercatores, ad quos literæ concilii dirigebantur, nolebant nobis de cambio respondere, intantum prævaluerunt verba Christoferi, quod etiam Demetrius Palæologus, & Joannes Dissipatus, qui partem nostram fortissime fovebant, titubare visi sunt. Unde & ad nos venientes, consulebant, ut etiam non visis erat Imperatore & Patriarcha recederemus, quia, ut dicebant, jam bene percepit Imperator, quod Christoferus veras dicit, & quod Synodus non potest promissa adimplere, & quod non veneramus, nisi ad tempus redimendum, & prolongandum Concilium Basilienfe, quodque de isto cambio 9000. non erat nisi quædam fides; & multa alia, quæ absque dubio, & oculos lacrimis, & cor nostrum multa amaritudine repleverant. Verum cum in facto dicti cambii fuisset bonum appositum remedium, & per nos esset sufficienter satisfactum ad verba Christoferi, Imperatori, & Patriarchæ, & aliis ostendendo, & modos habendi pecunias & per opera præscripta, quæ ipsum Sacrum concilium, mirabili cum fervore, erga pacem Christianorum in diversis partibus peegerat, amorem quem habeat erga ecclesiarum Christi unionem. Tandem prædictas duas difficultates in medium ipse Christoferus posuit, ut videlicet instarent pro præsentia papæ, & pro loco aliquo idoneo. Et tantum in iis duobus fixi esse videbantur,

ANNO
CHRISTI
1436.

ANNO
CHRISTI
1437.

tur; ut nisi voluntati eorum consentiremus, omnem vellent omnino rumpere tractatum. Ut enim vidit Christoforus ex toto se non posse nostra impedire negotia, vertit se ad presentiam Papæ in concilio, tanquam omnino necessariam, & quod sine papa nihil posset concludi. Et ultimo, dicebat, quod Papa nullo modo posset exire Italiam, tum propter suas infirmitates, tum propter indispositionem currentium temporum; & ita per medium presentiam Papæ, querebant habere locum in Italia. Quibus tandem post multa respondimus, quod omnino petebant a nobis impossibilia, quia non erat in potestate nostra obligare Papam, ut sit, vel non sit præfens. Et ita in præteritum multos pro hac provincia labores impenderat; & ita certi sumus, quid faciet in futurum. Vos etiam cum Domino eritis in concilio celebrando. In quo si non aderit D. N. poteritis cum aliis DD. de concilio procurare, ut præfens sit, vel vos ad ipsum accedendo, vel ipse ad nos. Veruntamen attenda optima Sanctitatis suæ dispositione debetis omnino credere, quod si oecumenicum concilium etiam in Anglia vel in Hibernia celebraretur, legitimo cessante impedimento, Sanctitas sua tantæ congregationi non desisset. Similiter de loco diximus, quod nullam potestatem haberemus nisi de Basilea, per quam iterum, atque iterum instetimus. Et cum nec ipsi a nobis, nec nos ab ipsis præter supradicta possent, vel possemus obtinere, vix & magnis laboribus in dispositione Decreti remansimus. Verum in recessu Mag. Henrici tam Imperator quam Patriarcha permaxime insteterunt, ut ille Sacro concilio exponeret desiderium ipsorum, quod habent circa loci habilitatem, quam presentiam Papæ; & quod super hoc eorum supplicatorias litteras presentaret. Acceptavit Mag. Henricus, & ut credo, ita fecit; licet præfatus Christoforus anno revoluto dum Cpm. rediit, seminavit oppositum, dicendo Imperatori, & Patriarchæ, quod Mag. Henricus nihil dixerat. Et quo ad ipsorum litteras dicebat, quod D. Legatus & alii, qui curram concilii conducebant, receperant, & occultaverant, nec eas ad notitiam publicam concilii venire permiserant, de quo illi Domini satis perturbabantur. Cum autem essemus inter deputatos ad concludendum omnia, & ad imponendum finem tractatibus, visum fuit bonum mediatoribus, & aliis deputatis Græcorum, ut D. Christoforus advocaretur, si forte vellet aliquid dicere. Placuit nobis; adit, & cum ex quadam causa nostrum Decretum legeretur, perventumque fuisset ad illam causam, ut de præterito Serenissimus Græcorum Imperator, & patriarch. Constantinopolitanus per nostros requisiti sunt oratores, *mox tres insignes viros*, &c. Statim dixit, quod Decretum non dicebat verum in eo, quod dicebat *mox*, quia non statim aut *mox*, sed bene post 10 menses Imperator, & Patriarcha miserunt ambasiatores. Diximus, ut modeste loqueretur, quia hæc non erant verba nostra, sed Sancti concilii. Replicavit, quod si etiam essent verba decem conciliorum, quod propter hoc nihilominus non essent vera. De quibus in-

judis, & temeritate viri multum scandalizati fuimus nos & omnes audientes. Veruntamen, retentis animis nostris, primo declaramus, quod *mox statim, continuo*, & alia si qua sunt quædam indistantiam temporis significantia in Scripturis Divinis, & etiam legibus non semper ad executionem rei, cui adjunguntur, sed ad promptitudinem aut executionem referuntur; & quod etiam parva distantia in rebus arduis pro nihilo reputatur. Post hæc diximus, ne forte ad ultiores veniremus dissensiones, quod cum D. Christoforo nihil tractare habebamus, quia non eramus missi ad ipsum, nec cum ipso. Verum si ipse vellet nobis B quid dicere, vel aliquid proponere, vel nos ipsi, vel nos cum ambabus partibus, quod hoc fiat in presentia notariorum, ut constare possit, tam concilio, quam papæ, quid, & qualiter quisque nostrum loqueretur aut quæ vult, aut procurat quia non credimus, quod sit missus ad corrigenda hic Decreta concilii, aut ad injuriandum eidem. Sicut nec nos ad injurandum Domino Nostro papæ, prout nec nos cum quibus nos negotia tractare habuimus nec aliquis alius usque in presentem diem, potest nos (accusare) sinistri aut inhonesti dixisse aliquid contra D. N. quod nec in futurum facere intendimus gratia Dei. Et revera, RR. PP. Cita fecimus; & quoad personam meam sum contentus, ut fiat inquisitio diligens tam apud Imperatorem, & Patriarcham, quam apud omnes ceteros; quia Deo teste apud illas gentes ita studui servare & promovere honorem SS. D. N. sicut & S. concilii, salvis semper auctoritatibus utriusque. Quod tamen ipse Christoforus non fecit, quia & tunc, & anno revoluto, dum Cpm. rediit, talia de hoc S. concilio, & de ipsius suppositis, maximeque de RR. Dom. meo Legato S. Angeli referebat, etiam aliquando mihi, quod vix possem talia cogitare in conscientia mea, & multominus enarrare. Prædictis igitur sic & taliter peractis concordatis, in die S. Andree ad majorem conclusorum firmitatem, congregata multitudine magna tam Latinorum quam Græcorum in supradicta Ecclesia Resurrectionis coram notariis & testibus, expositis tam in Latino, quam in Græco, conclusus & concordatis inter nos; & duo mediatores, qui personam Imperatoris repræsentarunt, nomine Imperatoris nobis exhibuerunt Chrysobulum cum bulla aurea. Similiter & Metropolitanus quidam & Sacerdotes sæculares, nomine Patriarchæ, litteras Patriarchales. E converso etiam nos obtulimus decretum, & salvum conductum sigillis nostris sigillatam, prout conveneramus cum eisdem. Quibus peractis, E de consensu & bona voluntate omnium, Mag. Henricus Menger se ad iter præparavit, & cum Galeis redeuntibus Venetias, causa redeundi ad hanc S. synodum, iter suum in nomine Domini arripuit. Cujus redditum non solum utilem, sed omnino necessarium omnes judicavimus, tum propter recambium pecuniæ, quod in Pera feceramus, cum propter relationem gestorum, & confirmationem præmissorum per nos ibi factorum. Quæ omnia, ut postea patuit, per effectum gloriose adimplevit.

Post

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437.

Post recessum vero Magi. Henrici, qui fuit prima, vel secunda Decembris, sexta vel octava die, duo, qui mediatores dicuntur, qui omnia nomine Imperatoris tractant, & gubernant, venerunt prope domum nostram habitationis ad Monasterium S. Theodosii, & fuerunt nobiscum locuti super Ambasiatores hinc inde mittendos pro congregatione Ecclesie Orientalis ad Cpm. & in effectu instantius rogavimus, quatenus in exequendis rebus nulla committeretur negligentia aut mora, offerentes nos prontos & paratos ad omnem necessariam impensam juxta concordata faciendam. In primis igitur & ante omnia solvimus eis octingenta, &c. ducatos, qui restabant eis ad solvendum, juxta promissa & obligationem priorum ambasiatorum. Deinde misimus circa principium maji duos nuncios Græcos ad hoc S. concilium cum literis continentibus plenam informationem de omnibus per nos gestis, ob majorem securitatem, ne forte aliquid accidisset consorti nostro Mag. Henrico.

Qui tamen nuncii, ut postea percepimus, male se habuerunt in acceleratione gressus illorum ad hanc S. synodum. Quia vero imperator in altero suo Chrysobolo, quem Magr. Henricus ad hanc S. synodum detulit, voluit, ut instantissime a nobis petebatur se referre ad complendum omnia, pro ut in decreto continebatur, diximus super modo exponendi pecunias & securitatem ipsarum, quod ex quo imperator non se retulerit ad decretum, quod oportebat tria, scilicet dare nobis cautionem & securitatem super exponendis pecuniis, tam quando ipse non perficeret promissa, & concordata; quam petitionem nostram ipse imperator, & sui multum ægre tulerunt, in tantum, quod nec verbum super dicta securitate audire volebant. Nos tamen, quanto magis videbamus nos refugere, tanto magis instabamus, protestantes, quod per nos non stabat, quod pecuniarum tempore debito juxta exigia retum paratæ essent. Stetimus autem in hac contentione a principio mensis decembris quasi usque ad medium martii. Et finaliter, aliam non valentes obtinere securitatem, contenti fuimus de una litera, quam proserigma vocant subscripta manu Imperator. De cujus tamen subscriptionis recognitione voluimus fidem habere notarii cum testibus, cujus literæ seu cedulæ & etiam fides notarii tenores sunt penes me.

Post prædictam difficultatem, cum parati essemus tradere pecunias pro Ambasiatoribus, miserunt nobis prædicti mediatores cedulam taxæ, quantum videlicet cuilibet Ambasiatori tradere deberemus; qua visa, & examinata satis mature, etiam cum consilio mercatorum peritorum, reperimus excedere ultra medietatem debitam. De quo non modicum admirati, diximus Imperatori: quod taxa non erat congrua, quatenus non teneremur nisi ad necessarias impensas, non poteramus ultra facere, quam exigat debitum. Respondit, quod taxa non erat tantum pro expensis Ambasiatorum; sed etiam, & major pars erat pro muneribus dandis Principibus, DD. ad quos mittebantur. Diximus, quod non erat de intentione concilii attrahere Principes, & DD. maxime ecclesiasti-

cos, ecclesie Orientalis muneribus. Sed tantummodo de necessariis providere Ambasiatoribus, laborantibus pro congregatione Cplii senda. Respondit, quod oportebat conservare consuetudinem Orientalium, qui nunquam mittebant Ambasiatores sine muneribus; & quod suorum Ambasiatorum, cum concilio tractaverant, intentio fuit hanc pecuniam in tales usus debere exponi. Et ita contradiximus per plures dies, & septimanas quantum potuimus. Veruntamen in fine videntes tempus labi, & ipsos Græcos omnino fixos in talibus expensis, aut tendere ad rupturam, consensimus, & coepimus solvere, & mittere Ambasiatores juxta taxam, & vota eorum; cogitavimus enim quod in fine de summa concordata in Decreto aut parum, aut nihil reportarem. Quare, ne nobis imputaretur defectus rupturæ, duximus ulterius, nihil curare sive sic, sive sic expendantur. Missæ igitur fuerunt ambasiatæ cum muneribus primo ad tres Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & Hierosolymitanum, deinde ad Juriam, & ad Imperatores Trabifundarum. Postmodum ad Rusciam, & Regem Polonia; ad Valachiam majorem, & minorem; ad dispotum Rasciæ, ad montem Sanctum, & ad alia multa loca. Interim autem dum hæc ambasiatæ expedirentur, permittente Deo & peccatis meis exigentibus, accidit mors vere bonæ ac sanctæ mem. Magis. Simonis ambasiatoris, & consortis mei die 21 Julii; cujus qualitatem, & modum mortis angustiasque meas, & honorem, quem in suo sine & exequiis, non nostri, sed Græci exhiberunt, quia literis meis satis ample hoc sacrum Concilium existit informatum, non amplius hic exteandam, ne etiam videar præteritum, & jam antiquum vulnus in cordibus audientium renovare.

Post mortem igitur præfati venerab. magni, & duorum de domo mea, qui infra paucos dies post obierunt, utriusque Civitatibus peste horribiliter accensus, timore humano, & multorum amicorum consilio profugum me dedi per Insulas, & sylvas usque ad adventum galearum de Venetiis. Quibus 2. die Septembris advenientibus, statim redii Cplm. Et cum neque nuncium neque literas aliquas imperator aut patriarcha vel ego ab hac S. Synodo percepissemus, vehementer expavimus, & ultra quam exprimi potest admirati, spem omnem de ulteriori prosecutione agendorum perdidimus. Etentim post recessum nostrum ab hac Synodo, & post reversionem mag. Henrici a Cplii nunquam aliquas literas receperamus. Et cum omnino ignorarem, quid S. Synodus deliberasset in iis, quæ per nos acta fuerant, in amotione videlicet proemii decreti, in salvo conductu, in declaratione quorundam passorum, & in aliis; nec per galeas prædictas, per quas certissima nova sperabamus aliquid haberemus; septem omnem, ut dictum est, amisimus, intantum quod omnino me ad reversionem per primum passagium disponebam. Dum itaque in maximis essem angustiis, Deus consolari volens sperantes in se, sexta die præfati mensis Septembris adduxit nuncium de Duracio, qui attulit ab hac synodo omnia nobis desiderata; videlicet confirmationem plenariam

ANNO
CHRISTI
1437.

riam omnium per nos adorum, & confirmatorum cum imperatore, & alia avvisamenta, atque necessaria, quibus indigebamus. De quorum omnium receptione quantum gaudium Imperator, Patriarcha, & ego habuimus, Deus novit, & etiam prout potui pro tunc hanc synodum literis meis informavi. Literas etiam Imperatoris, & Patriarchae, in quibus protestabantur se recepisse supradictorum per nos promissorum confirmationem, & ad plenum satisfactum fuisse de iis, quae nos tres, nomine S. concilii promiseramus, per eundem nuncium transmisi.

Post recessum praedicti nuncii, monuit imperator, quod necesse omnino videbatur mittere aliquos, vel aliquem ad S. concilium, & ad D. N. duabus ex causis; primo, pro sollicitando executionem negotiorum; deinde pro promovendo concordiam inter concilium, & papam in facto loci, de quibus fama erat publica, quod adhuc erant in discordia; nec ad alicujus loci processum adhuc fuerat electionem. Quam intentionem cum imperator mihi aperuisset, prima facie nesciens occulta cordium, laudavi intentionem ejus, & alia, & quod sollicitare negotia, & procurare pacem bonum est. Ita tamen quod mittendi non aliud legaliter quam praedicta procurarent, nisi quod & prout in Decreto concilii continetur. Cum ulterius de personis mittendis ageretur tentavit me imperator, si cum Joanne Dissipato vellem ad concilium accedere, & alium mitteret ad papam. Respondi de me, quod hoc non possem facere, cum haberem in mandatis hic usque ad adventum galearum, & aliorum Ambassadorum perseverare. De Joanne Dissipato propter praecedentem fervorem, & praecedentia opera, de quo non minus confidebam quam de me ipso, dixi quod bonus esset & optimus, & quod meliorem eo mittere non posset. Placuit Imperatori, & adjunxit sibi Emanuele Miloti, qui iret ad Papam. Cum ulterius de expensis ipsorum ageretur, misit ad me imperator ut darem unicuique ad minus 300. ducatos Venetos. Restitit, dicens, quod pecuniae mihi commissae erant tantummodo expendendae in congregatione ecclesiae Orientalis ad Cplm, & non pro Ambassadoribus per majestatem suam in aliis causis hinc inde mittendis. Respondit: propter quod unumquodque, & illud magis. Congregatio enim Cplm non fit nisi propter congregationem Oecumenici concilii quod sine pace concilii & papae fieri non potest, & sine sollicitatione. Sed cum congregatio oecumenici concilii juxta praemissa pertinet ad concilium: quare si vellem supererogare per ambassatas ad procurandum praedicta, supererogaret de suo. Valde turbatus fuit in tantum, quod jam dicebatur, quod esset causa destructionis totius negotii. Cum autem haec disceptatio fieret per plures dies, & septimanas, & non possem ad voluntatem ipsorum inclinare; circa festum S. Martini supervenit Christophorus jam saepe nominatus, more solito, jactans, impossibilitatem concilii quoad executionem promissorum, & multa alia, quae ob reverentiam S. synodi, RR. D. mei D. Legati hic pro nunc subitico. Persuadebat etiam viis omnibus, ut ad papam mitterentur de majoribus, &

Conc. General. Tom. XXXI.

nobilioribus utriusque status, & cum facilitate sua, quae potens erat adimplere omnia, componeretur. Promittebat etiam iis, qui mitterentur, impensas largissimas, & tanto uberius, quantum perfererat me denegare impensas jam supernominatas. Ego igitur considerans dispositionem necessariam, & conditionem rerum; praecipue ne alius loco Joannis Dissipati mitteretur, quem maxime Dominus Christophorus refutabat; annui, & solvi pecuniam quam petebant cum conditione, & promissione, quod nihil contra concordata in decreto concilii attentarent; quodque haberent potestatem tempus prorogandi, si opus esset, per totum Septembrem. Recesserunt itaque cum galeis Venetorum, & venerunt huc, & ad D. N. & fecerunt ea, quae de RR. PP. VV. noverunt. Scripti pro tunc plenissime S. conc. per dictum Joannem, & modum veniendi ipsorum; & ad quid. Post haec de mense Februarii circa carnis privium venit iterato Nuncius de Duratio, qui primo venerat, offerens hujus S. synodi literas salvi conductus, & decretum, prout conveneramus, & alia, quae primo receperam. Attulit etiam multas literas DD. particularium hujus S. concilii, quarum aliquae mihi, aliquae bonae memoriae D. Simonis, aliquae utrique communiter dirigebantur, ex quibus plene fui informatus de iis, quae hic pro tunc agerentur, tam circa electionem loci, quam circa habendas necessarias impensas. Et quia saepe Imperator, & Patriarcha loquebantur mihi super facto loci, ex informationibus jam dictis supradictarum literarum cepi loqui ipsis tentative de Civitate Avinionensi, declarando habilitatem, & conditionem illius civitatis. Ac illi statim dixerunt, non esse cogitandum de loco illo, cum non sit in decreto comprehensus. Et cum dicerem, prout occorrebat, quod immo comprehensus erat per illam clausulam: *loca nominata sunt Calabria, Ancona, vel alia terra maritima*. Respondebant quod *alia terra maritima* intelligitur in Italia. Dicebam, quod illa clausula stat, & absolute, & non determinatur per Italiam. Praesertim autem hoc patet ex ipso ordine nominationis locorum, quia primo fit mentio de locis maritimis, secundo de locis in Italia, tertio de locis extra Italiam, cujus ordinis particulae sic distingui debent. Loca nominata sunt Calabria, Ancona, vel alia terra maritima. Et haec est prima particula. Deinde Bononia & Mediolanum, vel alia Civitas in Italia, & ista est secunda particula. Deinde extra Italiam, Buda in Hungaria, Vienna in Austria; & ad ultimum Sabaudia, non excludit aliquam Civitatem Italiae. Ita similiter illa clausula: *vel alia terra maritima*, non excludit aliquam terram circa mare. Dicebat ad haec, quod in contractibus amicabilibus, & pacis, attendenda est potius intentio quam verba: semper autem intentionis nostrae fuit minus elongari a Patria nostra, quantum esset possibile propter hostes, quos habemus usque ad portas Civitatis. Unde & cum D. Martino nunquam descendimus ultra Anconam. Et haec intentio nostra etiam exprimitur ex ultima clausula, ubi dicitur, & *ad ultimum de Sabaudia*; quia nullo modo nostrae intentionis

R

erat

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437.

erat trahi longius quam Sabaudia sit. Item, si clausula sic indeterminata intelligeretur, posset ne trahi adhuc longius concilium ad Hispaniam, immo & ad Angliam, & Daciam, & Hiberniam, & ut dicatur, ad fines terræ? quæ nullo modo cadunt in conceptione sapientis. Concludebant igitur non esse cogitandum de loco illo, cum non sit comprehensus secundum intentionem decreti. Recolo me hanc disceptationem de Avinione pro tunc diffuse scripsisse RR. D. meo Legato, prout eam recentius tunc quantum occurtebat memoriis per supradictum nuncium, qui recessit a me feria 4. in capite jejunii; & etiam per quandam navem, quæ ibat Venetias scripsi S. Concilio de omnibus occurrentibus pro tunc; specialiter de literis Indulgentiarum, quas idem nuncius mihi attulerat, quod non potero ipsas exequi sive renunciare, tum quia solus, tum quia non habebam in partibus illis aliquos idoneos, quibus potuissem committere prædicationem ipsarum; tum quia valde scandalizati fuissent Græci ex ipsis Indulgentiis, quam etiam ex aliquibus verbis in literis Indulgentiarum positis, sicut & de præmio decreti fecerant. Post hæc in Quadragesima prima a die Martii reversus est Ambasiator, qui ad tres Patriarchas Orientales missus fuerat, referens eosdem, non posse concilio Oecumenico adesse personaliter propter evidens, & manifestum periculum vitæ non solum ipsorum Patriarcharum, sed etiam omnium, qui sunt in oriente sub obedientia ipsorum constituti. Attulit nihilominus procuratoria, in quibus quilibet Patriarcharum constituiebant loco suo duas solennes personas. Quæ procuratoria cum vidiissem, iudicavi eas esse insufficientes, & injuriosas ecclesie nostræ, & maxime Sedi Apostolicæ. Insufficientia quidem, quia non dabant procuratoribus plenam, & liberam potestatem concurrenti cum oecumenico concilio, & acceptandi ea, quæ in eo concluderentur; sed referunt se ad Divinas Scripturas, ad Oecumenicas præcedentes synodos, & ad traditiones apostolorum, & suorum SS. PP. Quod ideo fecerunt, quia Divinis Scripturis non reperitur verbum processionis verbaliter attribui Spiritui S. respectu Filii. Nec in præcedentibus conciliis oecumenicis putant articulatum, & conclusionaliter declaratum. Spiritum S. a Filio procedere; Sanctos etiam Apostolos non tradidisse clarum existimant. Quod autem se referunt ad declarationem suorum SS. PP. hoc faciunt ad excludendum Augustinum, & alios SS. DD. & PP. Latinos. Et ut inhereant verbis, non sententiae Joannis Damasceni, qui apud eos magnæ auctoritatis habetur, & sanctitatis. Unde referre procuratores ipsorum ad prædicta juxta ipsorum intentionem, nihil aliud est dicere, quam quod stent in ea opinione qua sunt. Injuriosa quidem reputavi, quia asserunt ecclesiam Romanam fecisse additionem in symbolo, & sic recessisse ab ecclesia, & fecisse divisionem, ipsis in professione sinceræ, & illæse Fidei remanentibus. Quibus sic perceptis, statim accessi ad Imperatorem, & Patriarcham, declarans eisdem prædicta, supplicans, ut apponant remedium citius quam fieri posset. Imperator autem multum instetit

pro defensione prædictorum, præcipue excusans prædictos patriarchas ratione rudicitatis, & inexperientiæ in rebus agilibus. Sunt enim in partibus illis valde indocti, in quibus non consueverunt fieri hujusmodi actus, nec institui hujusmodi procuraciones. Dixi, quod hoc non sufficiebat, quia majestas sua sciebat rudicitatem ipsorum; & per consequens providere debebat, quod res eo modo venirent, quo promissæ sunt, & compactæ. Promissum est enim, & compactatum, quod præfati patriarchas debent venire personaliter, & ex quo non possent, ut referunt, saltem debent mittere eo modo, quo alii, videlicet cum plena potestate, & mandato vallato juramento, & aliis clausulis opportunis. Et in effecta circa hoc fuerunt quædam dicta hinc inde. Et finaliter cum supplicarem pro bona expeditione negotiorum, ut prædicta procuratoria emendarentur, offerremque expensas pro nuncio, vel nunciis. Dixit imperator, quod si nuntii deficerent; interim advenientibus galeis ibimus ne nos, non expectatis nunciis cum istis literis, vel expectabunt galeæ quousque ibi revertantur? Respondi, quoad expectationem galearum nullam commissionem habeo, nec possum aliquid promittere. An autem debeatis ire sine reparatione istarum literarum, consulere non valeo. Jam dixi, quid mihi apparet de eis. Si venturi DD. Ambasiatores cum galeis iudicaverint ipsas sufficientes, bene quidem. Sinantur. Si non; tunc majestas vestra faciet prout sibi visum fuerit. Consulo tamen, ut interim diligentia fiat pro ipsarum reparatione. Supplicavi etiam, quod majestas sua taliter expediret negotia, quod galeæ postquam venissent, non haberent occasionem longam moram pertrahendi in Cpl. propter multiplicationem magnarum expensarum evitandam. Stetit, & nihil protunc conclusit in facto supradictarum literarum; sed dixit se velle cogitare. Et post meam sollicitationem stetit quasi per mensem, & de hoc nihil mihi dixit, neque mandavit. Verum tertia die Aprilis misit pro me, & dixit, quod de consilio, & voluntate mea disposuerat mittere ad patriarchas pro ipsarum literarum reparatione. Quare detis expensas pro duobus nunciis, quorum unus ibit per terram, alter per mare. Respondi, quod licet tempus sit breve, nec possibile sit dictos hic adesse in termino; nihilominus, dabo expensas cum tali conditione, videlicet si galeæ concilii venient, & erunt hic in termino, & deficientibus dictis nunciis DD. Ambasiatores non essent contenti de literis quas habent, nec vellent majestas vestra ultra terminum expectare, quod ex tali consilio meo, voluntate, & datione expensarum nullum S. concilio, vel mihi præjudicium generaretur, quinimmo quælibet partium remaneret in terris suis. Quæ conditio cum sibi non placuisset, nec eam voluisset acceptare, incidi in suspicionem, ne forte me vellet aliquo modo implicare, aut involvere, & deficientibus in terminis excusare se, me gravando partem vestram. Et sic steti super me, dicens, quod absque tali conditione nullo modo vellem dare impensas, quia non intendebam pecuniis ecclesie emere gravamen ecclesie, damnum, & verecundiam meam. Et hoc modo

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437.

do pro tunc finem fecimus, nec ulterius fecit jam mentionem super nunciis mittendis. Fui tamen informatus caritudoinaliter, quod ipse expedierat, & miserat.

Post hæc appropinquante termino, & jam transacta medietate mensis Maji, mediatores nomine Imperatoris petierunt a me pecunias pro quibusdam Prælatiis congregandis. Denegavi eis dicens, quod jam terminus instabat ad decernendis infra quos principalia capita scilicet Patriarchas impossibile erat personarum vel interpretative adesse, juxta promissa. Quare superfluum mihi videbatur alios propinquiores convocare, & exponere pecunias in vanum. Et ex tunc desisti eis dare pecunias, quantumcumque peterent, usque ad adventum primarum galearum, & eorum, qui se hujus S. Concilii Ambasiatores assererent. Dixeram tamen eis, & promiseram, quod si negotia ex utraque parte prosecutionem haberent, quod in sine restituerem eis quidquid exposuissent interim. Adveniens autem termino, scilicet fine mensis Maji, cum nulla nova ab aliqua parte haberentur: neque a Conc. neque ab Ambasiatoribus scilicet Jo. Dissipato, & socio suo, ultra quam dici potest admirabatur omnes. Et jam revera ego palam vel in publicum pro veracundia ambulare non audebam. Omnes enim Græci pariter & Latini subsanabant me, & digito ostendebant quocumque me verterem. Durans igitur hac tristitia mea, & cogitante quid agere deberem, stare scilicet vel recedere; ecce circa festum Jo: Baptistæ quidam Januensis veniens de Janua, consul scilicet Damasci, asserbat pro vero, quod viderat in Janua quasdam galeas parari & armari nomine S. Concilii, & quod in brevi Cpm applicarent. Quæ nova multum consolata sunt, non solum Imperatorem & Patriarcham, ad quos ipsum perduxeram, sed & omnes, & totam Civitatem. Ista nova successive fuerunt confirmata per multas literas mercatorum de Janua. Durantibus autem istis novis, & nobis quasi firmam præsentibus de bona negotiorum executione, circa finem Julii, vel principium Augusti, si bene recolo, supervenit de curia Romani Papæ quidam mercator Græcus Trabesundæus, afferens literas Joannis Dissipati ad Imperatorem; & ad me, in quibus ad me directis effectualiter continebatur, quod Civitas Florentiæ erat de unanimi consensu S. concilii, & Papæ pro Oecumenico concilio celebrando electa, & quod indubitanter omnes in eam concurrerent; quod multi Cardinales, & Prælati curiæ jam illuc suas res transmiserant. De quibus in veritate novis non solum consolati, ut ex primis, sed consolatißimi remanserunt omnes, non tantum propter desideratissimam Civitatem, quam omnes optabant, quam propter unionem, & concordem electionem, ex qua omnia bona videbantur procedere. Et ulterius, cum prima nova, nec ad quam Civitatem illæ galeæ pro firmo tendere deberent, nec præterea quibus galeis Florentiam perducere deberemus declararent, sperabamus secunda nova confirmare prima, & illas galeas, Januæ preparatas, ordinatas fore ad conducendum nos ad Portum Pisanum. Confirmabant hoc quidam particulares literæ jam scriptæ de Bononia, quæ assererent Am-

Concil. General. Tom. XXXI.

basatores S. Concilii transisse Florentiam ad intrandum portum Pisanum, galeas pro hujusmodi passagio faciendo preparatas. De præterita itaque tristitia nostra, & de levitia communiter ex prædictis novis subspecta recolabamus ad hanc S. synodum literas destinasse, quæ an præsentem fuerint, ignoro. Receptis autem prædictis literis Joannis Dissipati, quasi totaliter Imperator, & Patriarcha certificati de executione rerum, cuperunt se ad iter preparare. Quibus sic se habentibus, dum quadam die circa medium Augusti essem cum RR. D. Patriarcha hora vesperearum supervenit D. Bailæus Venetorum . . . certe venerabilis vir afferens quasdam literas, quas illico receperat. In quibus continebatur, & certissime, quod Oecumenicum concilium non Florentiæ, sed Paduæ vel in Udino celebrari debet, & de unanimi consensu concilii & papæ, & quod galeæ D. N. Papæ preparatæ Venetiis in brevi, & illico essent venturæ. De quibus novis satis admirati erant omnes, non propter loca, sed propter tam variam novorum continuationem. Cum itaque magna cum aviditate expectarem eventum rerum; ecce insperate, 3 die Septembris apparuit quædam galea dicta Bastarda, in qua vehebantur DD. Episcopi Coronensis, Digniensis, & Portugalesis; & cum publica fama haberetur, eos tam ex parte S. concilii, quam D. N. papæ venire concorditer, lætus exivi eis obviam. Qui, ut me viderunt, gratissime, & ut coambasiatorem illi qui pro concilio se venire assererent, susceperunt. Cum autem in domo habitationis ipsorum exhibuissent mihi RR. Præsentium Credentiales nomine S. concilii scriptas, in quibus etiam assererent (me) coambasiatorem prædictorum; admiratus de novitate, & in modo scribendi, dixi: quare non scribantur Bullæ sub nomine S. concilii, prout consuetum est. Responderunt pro tunc, & prima facie, quod videlicet S. concilium ipsis præsentibus commiserat celerem expeditionem Ambasiatorum. Unde propter festinum recessum eorum literæ neque scribi, neque bullari modo confucto potuerunt. Interrogavi, si literæ quæ ad Imperatorem & patriarcham dirigebantur, erant similis bullationis, & sigillationis. Responderunt quod sic; de quo fui per amplius admiratus, timens, ne aliquid lateret, prout postmodum apparuit. Una alia vice interrogavi præfatos DD. Dignensem, Portugalesem de Avinione, & de galeis inde venturis, prout sæpe per Januenses habebamus nova, licet non assertiva, neque firma. Responderunt, quod Avinionenses obligaverunt se ad preparandum circa necessaria pro negotiis istorum Græcorum, quibus non completis infra certum tempus concilium tenebatur ad alterius loci electionem procedere; & ita Avinionensibus non completibus promissa, fecit. Item, propter Joannis Dissipati protestationes, qui sæpius protestabatur de Avinione, tamquam de loco non comprehenso in Decreto, & quod nullo modo Imperator, & Patriarcha illuc accederent, quod expensæ, si quæ fierent, pro illo loco essent omnino perditæ. Ne igitur propter locum tantam bonum omitteretur, S. concilium coactum fuit ad alterius loci electionem procedo-

R 2

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437.

cedere; & quia jam terminus instabat, necesse fuit, ut eo modo eligeretur quo electus est, videlicet sub disjunctione, *Florentia vel Unum*, quæ videbantur promptæ, vel quæcumque Civitas in Decreto comprehensa, quæ primo vellet occurrentes expensas impendere. Interrogavi, si hujusmodi disjunctiva electio facta fuisset concorditer per totum concilium. Responderunt quod non, sed per saniores partem. Dixi si ista pars sanior erat major, vel minor pars concilii. Dixerunt quod in illo actu illa pars sanior non accipitur ut pars major vel minor, sed ut totum concilium, quia termino statuto adveniente in aliqua electione illa pars habet jus totius, quæ observat terminos juris. Et super hoc demonstraverunt mihi positionem D. Auditoris Palomar. Dicebant etiam quod non semper attendenda est multitudo, sed sanior pars. Clarum est autem illam esse saniores partem, in quam declinant majores, & sapientiores multitudinis; sicut etiam in hoc casu accidit, in quo Præsidentes D. N. & alii majores concurrerunt; & tanto sanior est ab omnibus æstimanda in quantum sedes Apostolica ipse Sanctissimus D. N. Papa, & omnes Cardinales totaque ipsius Curia ipsam approbat, & acceptat; concurrerunt etiam cum ea ad executionem præmissorum, quia impossibile erat S. concilio aliter facere, nisi scilicet per modum per SS. D. N. & eo modo quo per jam dictam saniores partem concilii conclusum est. Et cum dicerem, quid de galeis, de quibus superius feci mentionem, & de capitaneo ipsarum Ambasiatoribusque cum eisdem venturis? Certitudinaliter affirmabant quod nullo modo venirent, & quod omnino illa pars deficeret in promissis. Interrogavi, si adhuc illa pars major multitudinis contradiceret minori. Responderunt quod multi jam & majores de illa parte reverè sunt ad nostram, & quotidie revertuntur, & ad ultimum quando videbunt, se non posse adimplere promissa, omnes in unum concurrent, & nulla, Dei gratia, erit contradictio. Tantis igitur & talibus, immo majoribus, & pluribus, quam hic exprimere possim, auditis, præcipue quia aliter executio promissorum fieri non poterat, nec in formatus aliter a S. synodo, tantis Patribus credidi; & confirmabatur credulitas mea ex literis RR. DD. Præsidentium, & aliorum qui mihi particulariter scribebant. Quare de felici executione rerum, & ut aliquid particulariter dicam, quod labores venerabiliorum meorum, in quibus alter vitam finivit, & mei, non evanescerent in totum, immensas Deo retuli gratiarum actiones, eisdemque toto corde adhæsi; & una cum eis, atque particulariter laboravi ut Imperator, & Patriarcha cum galeis SS. D. N. omnino venirent. Et cum per antea, ex causis superius expressis, per multos menses restrinxeram manum in dando pecunias Imperatori, post adventum ipsorum, & de consilio eorundem dedi, quod in præfatam retinueram, & successive capi solvere quod opportunum, & necessarium videbatur. Post prædicta venit archiepiscopus Tarantasiensis, legatus D. N. cum galeis, & magister Nicolaus de Cusa cum eo. Et licet præfatus D. Archiepiscopus legatus prima vice, qua eum

visitavi, satis dure me recepit, & multa tam in genere, quam in specie dixerat in præsentia præfati magistri Nicolai, & D. Capitanei galearum D. N. nihilominus patienter me habui; nec volui ad singula respondere, nisi ad ea tantum quæ honorem sacri concilii & RR. D. mei legati contingere videbantur; & sibi, & prioribus Ambasiatoribus in omnibus adhæsi, sollicitando Imperatorem, & Patriarcham, ut nullo modo deficerent, quin venirent. Illico autem in adventu prædictarum galearum, & præfati D. Archiepiscopi insonuit fama, quod quidam Eraldus veniebat in dictis galeis ad Imperatorem cum multis literis. Sed postquam cognitum fuit, ablatis omnibus literis ab eo captus fuit, crudelique tortura & tormentis affectus, & tandem submersus. De qua re cum interrogassem quendam vice D. archiepiscopum, respondit: verum est quod quidam malus homo inventus fuit in galeis qui portabat multas literas contra statum domini Venetorum, & contra statum D. N. Papæ. Immo, quod plus est, imino volebat incendere galeas. Dixi: quid ergo factum est de illo? Respondit, quod nec viderat ipsum, nec sciebat quid factum esset de ipso. Sed credit quod Capitaneus & patronus galearum miserunt eum cum literis, quas habebat, Venetis, ut ibi fieret judicium de eo. Quibus, auditis, ulterius non interrogavi, quasi de re non pertinente ad me. Percepi tamen quod imperator fecit magnam diligentiam ad habendum eum. Verum tamen in fine non profecit, quia nec ipsum habuit, nec ulterius scire potuit, an vivus sit, vel mortuus. Licet autem sic continerem cum prædictis in procuratore adventus Græcorum ad Florentiam, nunquam tamen honorem S. concilii postposui; quin ipsum immo ubique defendi pro viribus, pro quo tunc etiam laborare credebam. Unde cum quadam die multa præfatus D. archiepiscopus Tarantasiensis de concilio diceret in domo sua, & extolleret auctoritatem papæ super auctoritate concilii, & ecclesiæ coram magna multitudine, restitit sibi juxta posse meum in faciem. Et cum tandem ex omnibus cogereur confiteri ecclesiæ esse sponsam Christi & dominam etiam papæ, cepit querere ubi esset ecclesiæ illa, quæ est sine macula, & sine ruga, & sic successive incidit in articulum condemnatum, dicendo, quod ecclesiæ esset tantummodo prædestinatorum & in gratia decedentium. Cui dicerem quod asserit articulum condemnatum, & quod si talium est tantummodo ecclesiæ, cum caput debeat esse conforme aëlis membris, talis est & papa. Et cum talium ecclesiæ incognita sit sæculo, similiter & Papa erit incognitus, quia nemo scit an amore, vel odio dignus sit. Et ita D. N. Eugenius incognitus erit mundo, quantum ad suum papatum, & erit dubium apud omnes an ipse sit papa ecclesiæ catholicæ, sicut est incognitum, & dubium an ipse sit prædestinatus sive in gratia constitutus. Revera humiliter destitit, & vertimus verba in aliam materiam. Similiter quia supradicti DD. Dignensis, & Portugalesis, atque Nicolaus de Cusa, qui se pro ambasiatoribus S. concilii gerebant in omnibus proponebant D. Christoforum episcopum Coronensem ambasi-

ANNO
CHRISTI
1436.

ANNO
CHRISTI
1437.

batiatorem D. N. quod mihi satis grave videbatur; quendam vice nobis quatuor in unum congregatis in domo Portugalesis dixi, nonquid non jurastis Dom. servare honorem S. concilii ubicumque fuerit? quomodo igitur vobis prapontis in omnibus D. episcop. Coronensem, qui etiam minor est vobis, & promotione ultimus; & enarravi eis quod alias nullo modo permissem D. Christoforum, nos in aliquo precedere, & quomodo multi Græcorum de hoc valde admirabantur. Respondit D. Digniensis, quod faciebat propter bonum pacis, & propter caritatem, quæ non emulatur, & quia qui honorat caput, honorat membra, & multa talia. Quibus dixi: ex quo vobis ita videtur, & vultis, ita fiat. Ego autem quæ dixi pro serenitate conscientiarum mearum, & pro juramento quo astringor ipsi S. concilio, dixi. Cum itaque cum sollicitudine procuraretur expeditio Græcorum, ecce quodam mane inopinata fama venit in civitate, S. concilii Basiliensis galeas adesse Constantinopolim. Currere ad supradictas legatum, & ambasiatores, dicunt jam ita esse. Illico percutit cor meum inexplicabilis tristitia, non propter adventum ipsorum, sed propter divisionem concilii, quam statim percepi, & propter scandalum, quod intuebar inde feceraturum ignominiamque ecclesie nostræ in illis partibus, in quibus omnis natio adversa ecclesie catholice, quæ sub celo est reperitur. Ibi enim, præter Latinos & Græcos, Tartari, Saraceni, Armenii, Nicollitæ, Georgiani, Joannitæ, Nestoriani & alie innumera secta reperiuntur; quæ aut ibi habitant, aut incessanter saltem transeunt. Itaque nihil quodammodo ibidem sit fama dignum, quin illico ad predictarum gentium notitiam deducatur. Cogito itaque anxius, quid agatur, & certe jam nulla partium cordi insidet, sed zelus domus Dei, quæ est ecclesia catholica, omnia vincit. Et quia divisionem in concilio, & inter concilium & papam, quam omnes nationes publice & derisorie proclamabant, occultare, & palliare fas non erat, ne saltem ipsa charitas venientium ex parte ecclesie nostræ in ipsa divisione excisa videretur, quod maximum nefas ad supradictas nationes reputatur; rogavi & persuasi, quantum potui, supradictos, legatum, & primo venientes, ut in ipso primo adventu ipsorum aliquos ex se vel saltem ex familiaribus causa visitandi eos ad galeas mitterent: & ita fecerunt, quia & ad galeas aliquos, & in exitu de galeis unusquisque suam familiam eis misit obviam, & usque ad domum habitationis deduxit, cum oblationibus solitis in talibus visitationibus fieri, de quo actu revera multum edificati sunt plurimi. Statim autem, audito adventu galarum concilii, capitaneus galarum papæ cepit armare classem suam ad invadendum galeas concilii, & communis rumor & clamor populi insonabat. Quod cum imperator percepisset, statim misit ad Capitaneum prædictum; mandando ut exiret galeas, & quod nullam faceret novitatem. Qui tamen nec exire galeas, nec desistere ab armatura voluit; sed præparavit se obaltiter, quasi vellet aggredi nostras. Hortabatur etiam patronum galarum Florentinorum, ut & ipse pararet se,

com esset de eadem liga; sed ille noluit dicere, quod non esset in liga contra ecclesiam, sed tantum contra Ducem Mediolani. Respondit, non apparere in vexillis, quod sint Duces Mediolani, sed S. Concilii Basiliensis. Et recedens cum galea sua a Constantinopoli secessit in parte Peræ. Similiter & Capitaneus vester, audiens præparationem aliorum multam honorifice, & strenue se præparavit. Ita quod iudicio omnium non debuisset timere partem adversam, etiam in duplo fuisset major. Standibus itaque partibus ita armatis, Imperator mandavit, ne aliquis inciperet facere aliquam novitatem; & tantum laboravit & laboravi, quod tandem utraque partium juramentum præstitit, ne se invaderent mutuo, aut in aliquo offenderent. Et ita securitate reddita, protensis in altum vexillis ecclesie cum maximo ordine, & honore, concrepantibus tubis, & machinis, aliisque generibus musicorum in galeis ex parte civitatis Perensis cum magna lætitia utriusque civitatis populi classis vestra portum Constantinopolitanum intravit, & absque dubio cum talibus ordine & apparatu, ut etiam ipsi, æmuli & mirari, & laudare cogerentur. Post ingressum igitur classis vestre in portu, & deductionem DD. in domibus ipsis Imperiali ordinatione præparatas, illico ad Imperatorem curro & Patriarcham, rogans & persuadens, ut ad ipsarum partium unionem & pacem intendant. Spondent se omnia, quantum erit eis possibile, facturos. Replicantur multi modi pacis, & tamen nullus conveniens reperitur; attentis fixis propositis partium. Introduxi apud Imperatorem, & Patriarcham materiam de loco Basiliensi, & persuasi omni modo possibile. Et certe fortius quam antea feceram, præcipue propter bonum pacis ecclesie nostræ. Si enim, dicebam, venietis Basileam, omnis de nostra ecclesia turbatio summovebitur; omnia pacifice tractabunt, & in Deo speramus omnia bono, & desiderio sine concludentur: nullus est qui huic loco contradicat. Immo & utrique Ambasiatores, hic jam existentes ex parte S. Concilii, habent in mandatis ut insistent quantum possibile est, apud M. V. pro Basilea. Quid enim Deo carius, & Mundo placabilius, & utrique ecclesie pro præsentia utilius, & acceptius facere potest M. V. quam ex unius loci acceptatione nostræ ecclesie pacem conservare, & absque dubio adipisci? Cogitet M. V. quanto desiderio quantoque fervore ecclesia nostra pacem, & unionem ecclesiarum quaesivit, & indefinenter quaerat. Respondeat nunc vicem vicibus, conservet pacem ecclesie nostræ, ut suam quam tantopere quaerit adipiscatur. Ecce, consensu unius loci pax toti Christianitati, & utrique ecclesie redditur. Sine cujus acceptatione, & nostra, ut videtis, rumpitur, & vestra absque dubio non adipiscetur. Quid plura? tot dixi, & tanta in præsentia sui germani Constantini, & firmissime in ultimo putabam obtinuisse, quod per duos annos antea, & ulterius non valueram obtinere. Sed fefellit me opinio mea, quia ut hæcenus renuit, & unico modo respondit, se hoc nullo modo velle, vel posse facere. [Additque quod de hoc verbum sibi non facerem ulterius, quia jam satis

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437.

fatis biennio super hoc fuerat per me factu-
gatum. Quo responso audito, tacui, & tam-
quam desperatus de quocumque medio pacis
desolatus remansi. Veruntamen in extra a
presentia M. S. continere me non valui,
sed dixi. Est ne hæc gratitudo M. V. erga
ecclesiam nostram, quæ toties, ut dixi, u-
nionem ecclesiarum procuravit, toties hæc
domum vestram, modo pecuniis, & perso-
nis, modo pecuniis ne ab Infidelibus refi-
dium Græciæ caperetur, confirmavit? Quid
dicit mundus cum audiet tanta pro uno lo-
co facta, ex cuius acceptatione tanta secu-
tura sunt bona, & mala ex ejus repoutio-
ne, nec attendisse M. V? Nonne dicent om-
nes M. V. non solum non curasse unionem
ecclesiarum vestrarum cum nostris; sed & nostram
procurasse, aut saltem desiderasse divisionem?
Sicut enim qui fame perententem, cum po-
test, non pascit, occidit; & sicut qui domui
vicinæ accensæ, cum potest, non succurrit,
accendit; sic qui discordantes ad pacem, &
concordiam, cum potest, non reducit, di-
visor est. Immo tanto amplius M. V. debet
& tenetur conservare pacem, & unionem
ecclesiarum nostrarum, in quantum videt ipse scin-
dendam, quod Deus avertat, propter unio-
nem procurandam ecclesiarum vestrarum cum no-
stris. Respondit: *Magister Joannes, quod
scripsi, scripsi.* Nec ultra de presenti dico:
tantummodo cogita de aliis mediis pacis,
quia hoc non potest habere locum in præ-
senti. Ut autem cum Imperatore, & Patri-
archa pro pace laborabam, ita etiam de una
parte nostrorum currebam ad aliam, & non
parcebam familiis, neque bestis, Deus scit,
diebus neque noctibus. Quia vero hi DD.
mei in productione aliarum bullarum coram
Imperatore, & Patriarcha etiam quendam
bullam declaratoriam illos primos non esse,
nec fuisse S. concilii Ambasiatores produxe-
runt; illi audientes, & maxime turbati quæ-
rebant audientiam publicam pro justificatione
partis eorum, & ad graviora procedendum;
ad promulgandum scilicet censuras, & senten-
tias papæ in eos, quos D. Tarantasiensis
secum attulerat. Quod si illi fecissent, cer-
te & isti, qui non minores secum S. concilii
habebant sententias. Quæ res fuisset abs-
que dubio perpetui scandali, & tanta irrisio
Fidei nostræ, & Ecclesiarum apud supradictas
nationes, quæ revera lingua non posset ex-
primi humana. Laboravi igitur, & persuasi
uni parti, & alteri, quantum potui, & e-
tiam apud Imperatorem, & Patriarcham,
ne consentirent hujusmodi audientiis publi-
cis. Et ita gratia, Dei, & bonitate ac pru-
dentiis DD. prædictarum partium, factum
est, qui incomparabiliter longe ac altius in-
telligebant quantum scandalum Fidei nostræ
si una pars papam, altera concilium; una
caput, altera corpus, quoquomodo contu-
meliis, sine quibus tales actus fieri non po-
tuissent, maculasset. Tractaverunt itaque su-
pradictas partes res ipsas commissas quo ad
publicam, iudicio meo, quantum fieri po-
test honestissime. Et quod ad concordiam
credo, quod fuisset aliquod medium reper-
tum, nisi limitate, & restricte commissiones
DD. a quibus missæ fuerant, obtinissent in
conclusionem. Igitur post multos tractatus,
& dies; instante utraque parte pro loca spe-

Deest
aliquid.

ditione; tandem Imperator, & Patriarcha
concluserunt velle ire cum illis, qui primo
venerant; & hoc propter conventiones, &
pacta quæ noviter Joannes Dissipatus & He-
manuel Miloti Socius suus cum D.N. in Be-
nonia concluserant; & ita suam voluntatem,
& conclusionem partibus declararunt. Qua-
liter autem responderint Imperator, & Pa-
triarcha ad præcedentes obligationes, quibus
S. huic concilio tenebantur, licet ad RR.
DD. meorum hic presentium pertineat rela-
tionem, nihilominus quid & ego senserim,
referre debeo. Ante igitur ipsorum mentis,
& intentionis publicam declarationem alter
prædictorum DD. vocavit me, & dixit: ma-
gister Joannes scisam a duobus annis, qui-
bus nobiscum conversatus es, quanto deside-
rio, & quanta affectione expectavimus con-
clusionem felicem executionis; scis etiam,
quod semper voluntatis nostræ fuit hæc rem
peragere cum concordia concilii, & papæ,
& quod in omnibus quæ fierent circa hæc
res, interveniret consensus papæ expressus;
scis insuper quanta instantia laboravimus in
principio vobiscum pro presentia papæ in
concilio, & pro loco idoneo, & quomodo
litteras concilio per magistrum Henricum su-
per præmissis misimus, & eidem injunximus,
ut apud S. concilium hæc nostram inten-
tionem quantum posset promoveret. Postea
scis quomodo Joannem Dissipatum ad concilium,
& Hemanuelem Miloti ad papam mi-
simus, ut primo viderent dispositionem re-
rum, & nobis nunciarent, ut & nos posse-
mus parari in tempore; quod concordiam
præpararent inter concilium, & papam; si
forte in aliquo in his nostris rebus exequen-
dis dissentirent; & tandem sollicitarent ex-
peditionem ut res fierent in tempore. Ierunt
prædicti Ambasiatores, & non solum inter
papam, & concilium, sed in ipso concilio
circa loci electionem maximam reperierunt
discordiam. Reperierunt per unam partem
electum locum, non solum non idoneum
nobis & papæ, sed pene impossibilem, &
Domino non contentum in Decreto. Labo-
raverunt pro pace quantum potuerunt, nec
potuerunt in aliquo proficere. Post hæc, di-
viso concilio, sanior pars, & major meritis,
immo non pars, sed quæ de jure vestro-
rum in illo actu concilium faciebat, elegit
locum, vel loca nobis, & papæ, juxta in-
stantiam, intentionem, & desiderium nostrum
omnino habilia. Postremo præfati ambasa-
tores nostri diligenter consideraverunt utra-
rumque partium intentionem, facultatem,
& potestatem promissa exequendi. Et quoad
intentionem perceperunt, quod illi qui pro
Avignone laboraverunt, non intentione u-
niendi Ecclesias, sed illic transferendi con-
cilium, ut postmodum mortuo vel deposito
Papa ibidem Romanam curiam stablissent,
& firmarent perpetuo. Quo vero ad facultatem,
papam, & manifestissime perceperunt
quod impossibile erat illis exequi promissa,
attentis difficultatibus habitis in Avinione
pro expeditione illarum galarum, nec alium-
de occurrente, aut apparente subsidio. His
igitur sic se habentibus, quid Ambasiatores
nostri facere, aut eligere debebant, ne recederent
re infecta, & perderent omnes labo-
res utriusque partis? Debebant tantarum ani-
marum

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437.

marum desideria, & suspiria relinquere inania; debebant ne recessu ipsorum jam omnem spem unionis a cordibus fidelium evellere? Abſit. Elegerunt itaque partem, quæ eis tutior visa est, & sanioſam, & in jure vestro probabilioſam, rectioſam in intentione, & sine comparatione in executione; & quæ ultra hoc exhibet nobis locum habitabilem, & idoneum, concordiam Papæ, & præſentiam illius in concilio, juxta petita, & desideria noſtri cordis. Illam igitur partem, quam noſtri Ambaſiatores ſagaciter, & prudenter elegerunt, oportet nos ſequi. Volens ad prædicta ego aliquantulum reſpondere, incipi ab ultimo, in quo dicebant, quod exhibet ei illa pars petita, & desiderata. Quia clarum est, & inter omnia neceſſaria, ut dictis, maxime neceſſarium, sine quo nihil poſteſt fieri aut concludi, est Oecumenicum concilium, quod ſtante Baſilienſi concilio Papa vobis dare non poſteſt. Duo enim Oecumenica concilia in Eccleſia Catholica ſimul, & ſemel celebrari nequeunt; quia ſicut una est Eccleſia Catholica, ſic neceſſe est, quod unum ſit etiam Oecumenicum concilium eam repreſentans. Dixit: Papa ſicut promiſit ita & exhibet. Et ego quomodo? reſpondit. Datus est ordo, quod illud concilium Baſilienſe ante adventum noſtrum diſſolvatur. Nam D. Legatus, D. S. Petri, & alii dictis DD. adherentes promiſerunt audito adventu noſtro in portu ſtatim a Baſilia recedere. Et ſuper hoc Joannes Diſſipatus quamdam cedulam ſubſcriptionis omnibus videre volentibus oſtendebat; quam tamen ego non vidi, nec volui videre. Quod vero ad reliquos, datus est ordo, quod Imperator, & alii Reges, & Principes ſuos revocent Ambaſiatores; quibus recedentibus, quis remanebit? Dixi tamen. Non apparet de Rege Franciæ & Duce Sabaudia, qui huc cum galicis conc. ſuos tranſmiſerunt Ambaſiatores inſtantes pro parte concilii. Reſpondit, quod nec ex literis, nec ex ambatiſtis potuit percipi nimis affectus vel magna voluntas dictorum Principum erga concilium. Dixi: D ſi ita ſit, fiat voluntas Dei. Quo ad concordiam, & conſenſum D. N. dixi, quod jam D. N. plenum conſenſum præbuerat decreto noſtro, & omnibus in eo contentis. Reſpondit, quod nos realem non verbalem quaſiſſeramus conſenſum. Nunc autem in executione promiſſorum non ſunt concordēs, ut patet in materia de loco. Dixi: Non ponitur in Decreto talis diſtinctio verbalis, & realis conſenſus; quia Papa prætenſo conſenſu per verba, præbuit etiam realem conſenſum, cum verba ſint ſigna rerum; prout percipiuntur ab anima, & per verba exprimentur; unde & a principio Papa fuit concors cum concilio in factu loci, dummodo concilium eligeret aliquem in Decreto nominatum, quemadmodum & fecit eligendo Baſiliam, vel Avinionem, vel ſaltem Sabaudiam, quæ est in Decreto nominata. Reſpondit, quod illa electio fuerat facta non ſimpliciter, ſed ſub conditione infra certum terminum; qua non completa concilium debebat, & tenebatur ad alterius loci procedere electionem. Quod & fecerunt illi, qui voluerunt, in termino, & ad quos jus electionis fuit totaliter devolutum. Dixi: Scio,

quod univerſalia concilia non ſubſciuntur quibuſcumque humanis legibus, aut juribus: immo ſunt ſuper omnia talia jura, tam in ſtatuoendo, quam in amovendo, corrigendo, limitando, interpretando. &c. De conditione etiam informatus ſum, quia verum est quod Civitas Avinionenſis quædam promiſit in termino, ſi tamen concilium infra eandem terminum quædam ſibi alia promiſſa peregreſſet; ſed deſiciente concilio infra terminum, neceſſe fuit, & Civitatem in promiſſis deficere, quæ adimplere non poterat, non adimpletis promiſſis per concilium. Quare cum civitas non deſecerat in termino defectu proprio S. Concilii, concilium non debebat defectum proprium in damnum alterius retorquere. Quomodo ergo ad illos pauciores jus electionis totaliter evenerit, non intelligo. Quomodo ergo minor pars 50 vel 60 perſonarum, contra cunctos vel cunctas ſit, & vocetur ſanior, præcipue in conciliis generalibus, & in materia voluntaria, ſicut electionis unius loci, ſicut eſſet in materia Fidei, ſimiliter non intelligo. Si ita eſſet quaſi nunquam in conciliis generalibus aliquid concluderetur, quia ſemper minor pars impediret majorem, vel ad ſe traheret, quod raro accideret. Præſentia licet Decreta de Avinione, ſeu Sabaudia ex una parte, & de Florentia vel Udino ex alia fuerunt facta in diſcordia; tamen bullatio, & executio unius, ſcilicet de Avinione vel Sabaudia, & retentio, atque impedimentum, alterius fuit facta de concordia partium, & ſuper hoc demonſtrabam inſtrumentum Petri Burdeti. Reſpondit: Et tamen poſt illam concordiam ſcribunt nobis, & tibi DD. præſidentes concilii ſuper executione decreti de Florentia. Dixi quod ita eſt, & quod non intelligo iſtam concordiam ſuper facta præſentia Papæ in concilio, & idoneitate loci, licet S. concilium non teneatur ad iſta, cum non contineantur in Decreto; verumtamen quoad præſentiam inſteſſet, & feciſſet quantum potuiſſet, ut S. Sanctitas fuiſſet præſens. Quoad idoneitatem loci fecit quantum potuit, quia exceptis communitatibus duabus, & Dominiis ipſarum, quæ Ambaſiatores veſtri ſemper excludebant, & etiam in literis, quæ per magiſtrum Henricum mittebantur; ſimiliter attentis aliis circumſtantiis temporis, non fuit locus convenientior, nec habitior reputatus, nec magis idoneus, juxta deſcriptionem veſtram, quam Civitas Avinionenſis. Quæ ſi non placet; ecce Sabaudia, locus in Decreto comprehenſus, & declaravi ſibi aliquas particulares circumſtantias Civitatum; de quibus replicabat. Finaliter reſpondebat, quod Avinio non erat comprehenſa in Decreto, & quod non erat ei habitior nec placebat. De Sabaudia autem dicebat, quod ambatiſtores eorum non intelligebant de Sabaudia montium; ſed de Sabaudia, quæ eſt in Pedemontia in Italia. Ad hoc ſubridens, dixi, quod dicant ipſorum Ambaſiatores quidquid volunt, quia Sac. Concilium, & nos omnes intelleximus de vera Sabaudia. Et ita ipſi intellexerunt, & eis fuit declaratum. Ulterius, de bona intentione, vel mala partium, quia noſtri Ambaſiatores potuerunt eſſe cognitores, & iudices; videbant enim per effectum, & per expo-

ANNO
CHRISTI
1437.

ANNO
CHRISTI
1437

experientiam, quod S. concilium toto posse
insisteret, tam ad procarandas pecunias,
quam ad armandas galeas & alia necessaria
facienda, prout fieri poterat. Quod etiam
ipsi iudicaret concilium velle transferre cu-
dam ad Avinionem, hoc ad eos non perti-
nebat neque investigare, neque ita palam
iudicare, & multo minus asserere; quia nul-
lo modo res hæc ad eos pertinebat. Et re-
vera iudicare talia, & asserere, multum per-
niciosum, & scandalosum fuit, & est, & se
probaverunt, non esse ambafatores, sed ex-
ploratores, & in fine falsificatores, dubis,
& falsa tamquam vera, & probata asseren-
tes. Revera declaraverunt se non fuisse mis-
sos ad sollicitandum, sed ad perturbandum
negotia omnia, prout & fecerunt, & quod
pejus est pecuniis ecclesie & concilii. Quoad
possibilitatem autem perficiendi promissa, &
necessaria omnia, erat & est paratum per
gratiam Dei ad exequendum omnia, quæ
sequuntur. Qui subridens, ait: magister
Joannes portantur omnia necessarij? Ita,
inquam. At ille; ubi sunt 300. balistarii;
ubi sunt expensæ eorum? ubi expensæ dua-
rum galearum hic pro custodia remanere de-
bentium? Ubi depositum 10m. ducatorum,
casu quo absentia nostra huic domui nostræ
moveretur a Turcis? Ubi denique 15m. du-
catorum pro expensis nostris deputandis us-
que ad portum? Quæ denique dispositio ul-
terior, dum effemus in partibus illis pro
expensis nostris? Dixi prout fueram infor-
matus. Et primo, de balistariis quod una
navis statim ventura erat cum ducentis, &
ultra balistariis; & quod tot erant in galeis
& quæ venerant, superflui; quod in fine ha-
berent honorum & notabilium virorum in
arte illa numerum debitum, promissum, &
ulterius. Quoad impensas vero, quæ pro
præsenti juxta formam decreti hic necessarie
sunt, credo, & firmiter teneo, quod ad
manum sunt, & in promptu. Respondit
quod eram deceptus, & quod ipse foret pro
vero aliter informatus; videlicet quod nec
navis veniebat, nec pecuniæ necessaria erant
in promptu, & quod non venerant isti nisi
ad quamdam civitatem. Dixi: probetis & de
singulis his, interrogate eos, qui venerunt;
& si satisfecerimus juxta promissa, sequimi-
ni & vos promissa. Si autem defecerint,
manifestum sit omnibus, quod per eos non
per vos negotia deficient. Respondit, quod
satis debet esse eis, quod eorum defectus a-
gnoscam, absque hoc quod ponantur in me-
dium multitudinis. Scio non tantum ab ad-
versariis sed etiam a domesticis ipsorum,
quod non desiderant nisi honestam licentiam.
(sic) Addidit, quod dato quod appor-
tasent omnia necessaria, & essent disposita om-
nia; quia tamen non venerunt in tempo-
re, nos non tenemur ire cum eis. Dixi: est
ne hæc totalis causa, & finalis, propter
quam omititis ire cum galeis concilii? Ta-
men nec vos parati fuistis in tempore, nec
adhuc estis, nam cepta principalia deficient,
scilicet patriarchæ Orientales, quia nec per-

sonaliter sunt hic, nec sufficienter represen-
tative, ut alias ad plenum extitit declara-
tum. Præterea sæpe dictum est, quod tem-
pus esset propter nos, & non nos propter
tempus. Quare propter tempus res talis &
tantia non est omitenda. Quam ob causam
etiam ambafatoribus, Joanni scilicet Dissipa-
to, & Emanuele fuit commissum, ut si res
majori tempore indigeret, quod possent tem-
pus prorogare per totum mensem septembris,
vel etiam usque ad medium Octobris. Præ-
cipue cum talis prorogatio temporis juxta
dicta vestra cadebat in maximum commo-
dum vestrum, tum propter frugum, & vi-
norum recollectionem; tum quia civitas li-
berior remaneret & securior ab obsidione
Turcorum tempore hyemis, quo propter pe-
ludes, pluvias & frigora adversarii non pos-
sent eam obsidere, nec post recessum vestrum
statim in eam incurrere. Præterita omnia,
quæ conclusa sunt, debent intelligi pro utra-
que parte semper legitimo, & manifesto im-
pedimento cessante. Clarum est autem, quod
S. concilium tempore debito incepit suam
facere exceptionem, quia ordinavit, quod
prima die martii galeæ sumerent & expedi-
tionem inciperent, quod tempus usque ad
finem maji congruum, & sufficiens omnibus
visum fuerat. Quod igitur in tempore non
venerunt, patet de legitimis & manifestis,
quæ illata nedum occulte sed manifeste fue-
runt tam in Avinione, quam alibi. Non
est igitur sufficiens causa defectus temporis,
ut a promissis, & compactatis pars vestra
deficiat. Respondit, quod non constabat eis
de hujusmodi legitimis impedimentis, &
quod si nostri ambafatores non prorogave-
runt tempus, ideo fuit, quia non fuerunt
requisiti; & etiam si fuissent requisiti, me-
rito denegare potuissent ex quo videbant im-
possibilitatem ex parte illorum, qui pro A-
vinione laborabant, promissa exequendi.
Dixi: quid ergo facietis? Respondit, ibimus
cum primis galeis papæ, & dum venerimus
in portum, ubi habemus descendere, si re-
periamus papam & concilium in facto loci
discordare, laborabimus per aliquod tempus
statuendum de concordia ipsorum. Et si qui-
dem si sequatur concordia, bene quidem?
Sin autem, nec ad unam partem, nec ad
aliam declinantes redibimus ad propria per
viam, qua venimus. Et hic fuit finis nostræ
disputationis factæ modicum ante declaratio-
nem mentis, & voluntatis ipsorum in pu-
blicum. Post cujus declarationem, receptis
pecuniis juxta formam decreti ab illa parte,
ad iter se parare cœperunt. An autem ve-
niant, licet habeant rationes fortes ad utram-
que partem, credo tamen firmiter, quod
omnino venient, & non deficient aliquo
modo. Sed postquam venient, an ullam di-
ligentiam pro concordia faciant, & hanc
casu concordia non habita non declinando
ad unam partem, vel aliam, ut mihi dictum
est, redeant ad propria non audeo iudicare.
Et hæc de Grecis & ipsorum adventu dicta
pro præsentis sufficiant. Et sic est finis.

ANNO
CHRISTI
1443.

IN SEQUENTES TABULAS

ANNO
CHRISTI
1443.

ADMONITIO P. MANSI.

Inter tam multa qua in concilio Basileensi gesta & stabilita sunt, nihil posteritatis memoria commendatur magis, quam compactata cum Bohemis, ab ipsis primum concilii legatis ejus nomine in Praga & alibi concordata, ac dein ab ipso demum concilio confirmata. Una decreti pontificis auctoritas qua rata illa haberet, & sancta; neque simplici vice id a Bohemis sententum est; frustra tamen, quod non improbabilis rationes pontifices summos retinuerunt ne se redderent exorabiles. Hac vero compactata, quod a Labbeo sive omisso sint, sive ex alio quam ex tabulis publicis data, & hinc inde refecta, integra huc transferre ex codice juris Gentium Leibniti in Mantissa num. 19. & 25. censui opportunum. Juvat hic pariter Lectorem meum admonere orationem illam Legati, quam ex Vindobonensi codice superius pag. 622. dedi paulo oscipantius in hoc conciliorum supplementum invocam fuisse; cum in Collectione Veneta Labbei nequaquam desideretur, ex Recanateni Codice illic excusus: quod tunc primum ego animadverti, postquam editio hac jam ad ulteriora processisset. Non tamen valde Lectorem incommoda hac repetitio accidit, quippe quibus jucundius erit totam rei seriem uno veluti obtutu spectare, quod hic a me praestatur multis qua illam praefecerunt evulgatis; quam nudam ipsam orationem legere.

COMPACTATA PRAGENSIA

Variantes
ex MS. Cod.
Vindobon.

Inter legatos concilii Basiliensis, & Bohemos anno 1443. uli. Novembr.

Concilii
generalis.

In nomine Domini nostri Jesu Christi, Amen. Haec, quae infra scripta sunt, per gratiam sancti Spiritus concordata sunt inter legatos sancti concilii Basiliensis; & generalem congregationem inclitis Regni Bohemiae & Marchionatus Moraviae, in civitate Pragensi.

1. Primo, dicta congregatio, nomine dictorum regni & marchionatus, & pro ipso regno & marchionatu, omnibusque & singulis, eorundem regni & marchionatus, qui sunt de parte ipsorum, recipient & acceptabunt, & facient bonam & firmam, & perpetuam pacem, & ecclesiasticam unitatem, quam profitebuntur & firmabunt debito modo. Quo facto, dicti legati, auctoritate dicti sacri Concilii, admittent & recipient dictam pacem & unitatem, & pronuntiabunt pacem generalem universo populo Christiano, cum incolis & habitatoribus dictorum regni & marchionatus. Tollent omnes sententias censuræ, & plenariam abolitionem facient, & mandabunt universis & singulis Christi fidelibus, quod nemo deinceps dictum regnum & marchionatum propter praerita infamare praesumat, nec ipsa aut eorum incolas invadere aut offendere: sed eis Christianam pacem observent, ipsosque tanquam fratres eorum, sanctæ videlicet matris Ecclesiae filios reverentes & obediētes habeant, & firma (*) dilectione contrectent.

* al. fratrum contrectent.

3. Circa materiam primi articuli, quem Ambasiatores dictorum regni & marchionatus obtulerunt sacro Concilio sub hac forma: Quod communio divinisissima Eucharistiae utilis & salubris, sub utraque specie, scilicet panis & vini, universis Christi fidelibus in regno Bohemiae & marchionatu Moraviae, & locis eis in hac parte adhaerentibus constitutis, per sacerdotes libere ministretur, est hoc modo concordatum: Quod dictis Bohemis & Moravis, suscipientibus Ecclesiasticam unitatem & pacem, realiter & cum effectu, & in omnibus aliis, quam in usu communionis utriusque speciei, fidei & ritui universalis Eccl. General. Tom. XXXI.

desse conformibus, illi & illa, qui talem usum habent, communicabunt sub duplici specie cum auctoritate Domini nostri Jesu Christi & Ecclesiae sponsae ejus. Et articulus ille in sacro Concilio discutietur, quoad materiam de precepto ad plenum, & videbitur quid circa illum articulum pro veritate Catholica sit tenendum, & agendum pro utilitate & salute populi Christiani, & omnibus mature & digeste pertractatis, nihilominus si in desiderio habendi dictam communionem sub duplici specie perseveraverint, hoc eorum Ambasiatoribus indicantibus, sacrum Concilium sacerdotibus dictorum regni & marchionatus, communicandi sub utraque specie populum, eas videlicet personas, quae in annis discretionis constituta reverenter & devote postulaverint, facultatem in Domino pro earum utilitate & salute largietur. Hoc semper observato, quod sacerdotes sic communicantibus semper dicant, quod ipsi debeant firmiter credere, quod non sub specie panis caro tantum, nec sub specie vini sanguis tantum, sed sub qualibet specie est integer & totus Christus. Ac legati sacri Concilii per suas literas, auctoritate sacri Concilii, mandabunt universis & singulis, cujuscumque status aut conditionis existant, ut dictis Bohemis & Moravis, utentibus dicta communionem sub duplici specie, nemo audeat impropere aut eorum famam, aut honori detrudere. Et hoc idem faciet sacrum Concilium, quando concessionem libertationis faciet memoratam.

Largitur
in Domino.

4. Circa materiam trium articulorum sequentium, per praefatos legatos sacri Concilii dictum est in forma sequenti: Quoniam circa doctrinam Catholicam veritatis sic sobrie & caute incedendum est, maxime a sacro Concilio generali, ut veritas declaretur verbis sic ordinate conceptis, ut nulli sit in futurum offensivum, ubi possit impingere & habere occasionem erroris. Et ut verbis utamur beati Isidori, ne aliquid per obscuritatem in captionem contineat.

5. Circa materiam de cohibitione & cor-

S

76-

ANNO
CHRISTI
1449.

reptione peccatorum, in quo posuisti articulum super his verbis: Omnia peccata mortalia, & praesertim publica, per eos, quorum interest, rationabiliter & secundum legem Dei cohibeantur, corrigantur & eliminentur. Ecce verbum, per eos, quorum interest, nimis est generale, & posset esse offendiculum, & juxta scripturae sententiam, non debemus ponere offendiculum ante caecum: Et claudenda sunt fossae, ne bos vicini ibi laedatur: omnis talis occasio tollenda est. Dicimus ergo, quod secundum sacrae scripturae sententiam, sanctorumque documenta doctorum, sic catholice est tenendum: Quod omnia peccata mortalia, praesertim publica, quantum rationabiliter fieri potest, secundum legem Dei & sanctorum Patrum instituta sunt cohibenda, corripienda & eliminanda. Potestas autem puniendi criminosos, non ad privatas personas, sed ad eos tantummodo pertinet, qui jurisdictionem habent in eos fori distinctione, juris & justitiae ordine observatis.

ad eas.

6. Circa materiam *de praedicatione verbi Dei*, in qua posuisti articulum hoc tenore: *Quod verbum Dei a sacerdotibus Domini & Levitis idoneis libere ac fideliter praedicetur. Ne ex verbo libere sumeretur occasio vagae & dispendiosae libertatis, quam nec vos (ut saepe dixistis) intenditis, circumstantionandum est, dicimusque, quod secundum scripturae sacrae sententiam, sanctorumque documenta doctorum sic catholice est tenendum: Quod verbum Dei a sacerdotibus Domini & Levitis ad hoc idoneis & per superiores (ad quos pertinet) approbatis & missis, libere, non tamen passim, sed ordinate & fideliter praedicetur, salva auctoritate Pontificis, qui est praedicator in cunctis, juxta sanctorum Patrum instituta.*

7. Circa materiam *ultimi articuli* sub iis verbis expresso: *Non licet clero, tempore legis gratia, super bonis temporalibus seculariter dominari.* Meminimus, quod dum in sacro Concilio super haec disputatio ageretur publica & solemnis, ille, qui ad disputandum per sacrum Concilium extitit deputatus, duas conclusiones posuit, sub his verbis: *Prima, quod Cleri non religiosi, seu qui voto se ad hoc obligarunt, licite possunt habere & possidere, quaecumque bona temporalia, hereditates paternas aut aliorum, si eis relinquuntur, & alia bona iuste acquisita, ex causa donationis, vel alterius liciti contractus, vel ante licita. Secunda, quod ecclesia potest licite habere & possidere bona temporalia, mobilia, & immobilia, domos, praedia, villas, oppida, castra, civitates, & in eis habere privatum & civile dominium. Ille siquidem ex vestris ambasciatoribus, qui disputabat, concessit easdem, &*

catholice tenendum est, duximus exprimendum, videlicet, praemissas duas conclusiones esse veras, quodque ecclesiastici viri bona ecclesiae (quorum sunt administratores) debent fideliter administrare; juxta sanctorum Patrum salubria instituta. Ipsaque bona ecclesiae ab aliis injuste non debent detineri vel occupari. *Dista vero congregatio declarationem dictorum trium articulorum, quae veritati scripturae innititur, suscipit, & accipit.*

8. Verum, quia circa ipsorum trium articulorum materias, nonnullis videntur abusus plures & deordinationes aliquas currere, est intentionis ipsius Congregationis, quod super reformatione dictorum abusus & deordinationum intendit in sacro Concilio per suos ambasciatores instantiam & sollicitudinem adhibere. Et quod si quae etiam singulares personae tales reformationes velent in sacro Concilio promovere modo debito & honesto, quod hoc eis liceat, & sit concessa facultas. Praefatis vero legatis sacri Concilii hoc placuit, quoniam sacrum Concilium ad morum reformationem intendit, & vult (praesente Domino) studium & sollicitudinem adhibere, ipsique legati, cum omnem bonam reformationem in ecclesia Dei fieri toto desiderio cupiant, ad omnia, quae bonam reformationem ecclesiae concernunt, adjuutores & cooperatores esse volunt & pollicentur.

9. Tandem, postquam per Dei gratiam pro causis fidei cessabit omne bellum, & erit pax bona, pro cujus conservatione debet adhiberi omnis diligentia, videtur valere expediens, quod etiam pro causis aliis non concernentibus fidem, si quas habent cum circumstantibus vicinis, cessent omnes partes ab omni via facti; & de ipsis controversiis per dietas placiti, vel alias in sacro Concilio vel extra, concordia, amabili compositione vel iudicio terminentur.

10. Pro firmitate & observantia pacis, per dictos legatos sacri Concilii, dabitur omnino firma, & procurabitur Bulla Concilii, & mandata ipsius sacri Concilii ad omnes principes & communitates circumstantes, & alia, quae necessaria fuerunt & opportuna. Pro parte vero dictorum regni & marchionatus dabuntur literae sigillis firmis & munimentis opportunis. Procurabitur pax, & servari mandabitur, & omnia alia fieri, quae pro observatione dictae pacis & unitatis necessaria fuerint & opportuna.

11. Concordata & firmata fuerunt praemissa & supra scripta per plures magistros & sacerdotes, a generali congregatione regni Bohemiae & marchionatus Moraviae deputatos, ipsius congregationis nomine & mandato speciali inter supra nominatos Dominos legatos sacri Concilii, parte ex una, & dictam generalem congregationem, parte ex altera, & per manuum stipulationem, parte ex utraque, cum verbali promissione super praemissis facta. In civitate Pragensi, in Collegio quod dicitur *Collegium Caroli*, anno Domini MCCCCXXXIII. Indictione XII. Mensis vero Novembris die ultima; Pontificatus sanctissimi in Christo Pa-

ANNO
CHRISTI
1449.

usurpari.
Sacra scri-
tura.
Acceptat.

Concernant.

Valde ex-
pediens.

ANNO
CHRISTI
1443.

tris & Domini nostri, Domini Eugenii, divina providentia Pape IV. anno tertio, presentibus ad hæc providis & honestis viris, &c.

Vidimus Compactatorum auctoritate & mandata sacri Basiliensis Concilii per legatos ante nominatos cum regno & marchionatus sepe dictis, Praga 1433 interum una cum Concordatis novis & Declarationibus datis legatis mensis Mart. Iglavia 1436.

• al. Pol-
mar.

IN Dei nomine, Amen. Nos Phillibertus, Dei & Apostolica sedis gratia Constantiensis Episcopus, Provincia Rothomagensis; Johannes de Polemar (*) Archidiaconus Barchinonensis, Apostolici Palatii causarum Auditor, Decretorum Doctor; Martinus Berneril, Decanus Turonensis, Baccalaureus formatus in Theologia; & Thomas Haselbach sacre Theologie Professor, sacri generalis Basiliensis Concilii ad regnum Bohemiam & marchionatum Moraviam legati destinati; tenore presentium constentur & recognoscimus: Quod inter *generalem congregationem incliyti regni Bohemia, Praga habitam circa festum Sancti Martini, anno Domini Millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, & nos legatos dicti sacri Concilii, fuerunt facta concordata, conclusa & manuum stipulatione firmata Capitula cum suis Declarationibus & responsionibus que sequuntur.*

(Sequuntur Compactata Pragensia paulo anteposita, tanquam hic inserenda)

2. In nomine Domini nostri Jesu Christi, Amen. Hæc que infra scripta sunt &c. &c.

(Declarationes nove).

3. In nomine Domini nostri Jesu Christi, qui est amator pacis & unitatis populi Christiani, hæc, que sequuntur, concordata sunt, super aliquibus difficultatibus exortis, in & super capitulis, pro pace & unitate nuper oblati & concordati. Primo cum in tertio capitulo incipienti circa materiam primi articuli inter cætera sic sit scriptum & conclusum: Quod dictis Bohe-

mis & Moravis suscipientibus Ecclesiasticam unitatem & pacem, realiter & cum effectu, & in omnibus aliis quam in usum communione utriusque speciei, fidei & ritus Universitatis Ecclesie conformibus, per verbum fidei ibi appositum, intelligunt & intelligi volunt, veritatem primam, & omnes alias credendas veritates, secundum quod manifestatur in scripturis sacris & doctrina Ecclesie sane intellectis.

4. Item cum dicitur de ritibus Universitatis Ecclesie, (s. Universalis Ecclesie) intelligunt & intelligi volunt, non de ritibus specialibus, de quibus in diversis Provinciis diversa servantur, sed de ritibus qui communiter & generaliter circa divina servantur. Et quod postquam nomine regni & marchionatus in universitate hoc suscipietur; si aliqui in divinis celebrandis, non statim suscipiant ritus, qui generaliter observantur, propterea non fiat impedimentum pacis nec unitatis; nec dici possit tales non esse de regno vel marchionatu, sed accedant ad sacrum Concilium Basiliense omnes, si voluerint, aut aliqui nomine omnium talium & ibi habebunt facultatem proponendi & allegandi honesto & ordinato modo quodcumque eis fuerit bene visum.

5. Item dixerunt dicti legati sacri Concilii, quod *Judex* ille, qui nominatus & expressatus fuit in concordatis in Egra, fuit, est, & erit *Judex* in omnibus credendis & agendis in Ecclesia sancta Dei, & secundum illum sacrum Concilium procedere intendit in omnibus, Spiritus Sancti gratia assistente.

6. Item quod Ambasiatores dicti regni & marchionatus, ad sacrum Concilium, Deo propitio, feliciter dirigendi, & omnes, qui de eodem regno vel marchionatu, dictum sacrum Concilium adire voluerint, secure poterunt ordinato & honesto modo proponere quicquid difficultatis occurrat circa materias fidei, Sacramentorum vel rituum ecclesie, vel etiam pro reformatione ecclesie, in capite & in membris: & Spiritu Sancto dirigente, fiet secundum quod iuste & rationabiliter ad Dei gloriam & Ecclesiastici status debitam honestatem fuerit faciendum.

BOHEMICUM CONCILIABULUM

Anno 1434. habitum.

COLLECTORIS PRÆMONITIO

ANNO
CHRISTI
1434.

Qua me ratio persuaserit ut canones hosce, in publico totius regni Bohemici ecclesiasticorum catu stabilitos, darem, lectores facile intelligent. Quanquam enim orthodoxi omnes nequam sunt; dogma tamen catholicum de veritate Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia ita firmiter & aperte adstruunt, ut nihil supra ab Orthodoxo quocumque concilio desiderari poterit; ex quo traditionis nostra perpetuitas magis magisque confirmatur. Nec Bohemos cum reliqua Orthodoxorum ecclesia haud plane consentientes, in suas trahere partes facile possunt Heterodoxi nostrorum temporum, a quibus in re tanti momenti toto celo discedunt. Ex hac etiam publica Bohemica confessione qua fuerit eorum de rebus fidei & disciplinæ sententia, intelligimus. Consilium igitur hoc meum a lectoribus orthodoxis approbandum confido; quemadmodum nec improbatum novi Labbei consilium, qui veterum hæreticorum concilia non raro in collectionem suam iniecit; cum præsertim de scripto agamus nunquam antehac publici juris factis, sed a me primum e Vindobonensis Cæsarea Bibliotheca manuscripto codice eruto.

Concil. General. Tom. XXXI.

S 2

BO-

ANNO
CHRISTI
1434.

BOHEMICUM CONCILIAULUM.

ANNO
CHRISTI
1434.

*Incipiunt articuli synodi generalis regni Bohemia, celebrata anno 1434. in festo
S. Jacobi apostoli in civitate inclita Pragensi.*

IN primis, pio & fideli corde credimus, & integra mente credendam, & observandum affirmamus, omne verbum S. scripturæ Vet. & Nov. testamenti esse simpliciter, & immobiliter, ad sensum, quem Spiritus S. flagitat, verum, sanctum, & catholicum; & ab universis Christi fidelibus venerandum, & tenendum toto corde asserimus.

Item, symbolum Apostolorum, symbolum magni Nicæni concilii, symbolum Athanasii, una cum omnibus aliis symbolis catholicis in ecclesia primitiva tentis & promulgatis, fideliter ex integro credimus, & credi ab omnibus asseveramus. Omniaque decreta sancta, statuta rationabilia, & catholica Apostolorum, & ecclesiæ primitivæ, quam pro matre, & magistra fidei catholicæ honoramus, & a qua discedere nefas putamus, tenenda, & observanda decernimus, & mandamus; ita ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque servemus, & custodiamus.

De quatuor articulis nostris generalibus.

Communio divinissimæ Eucharistiæ sub specie utraque, panis scilicet & vini, utilis multum & saluti expediens toti credentium populo est necessaria, & a Domino præcepta, Salvatore siquæ communicantes moti fide scripturæ a spiritu Domini, etiam prælati dissentiant, licite faciunt; nec ideo populi profani dicendi sunt, nec velut hæretici puniendi. Sub prædicta quoque duplici specie omnes fideles, & corde fidelissime credant, & ore sincerissime constentur totum Dominum Jesum Christum verum Deum & hominem cum suo proprio corpore, & sanguine naturali, quod sumpsit de Maria Virgine, & quo sedet ad dexteram Patris, nobiscum esse sua præsentia reali: siquæ ab hominibus tenendum fideliter sacerdotes Domini populo annuncient, & credendum.

*LeBio sur-
bata*

Eiusdem quoque Sacramento Eucharistiæ communio divinissima sub utraque specie panis & vini quotiescumque spiritus Domini suggererit, sive semel tantum quotidie, sive etiam dierum intervallis universis christi fidelibus, tam sanis, quam ægris, tam adultis, quam infantibus omni ingenio, & pietatis consilio effectualiter exequendum promoveant, & velut donum omnium gratiarum ardentissime populo commendent, cui in eodem Sacramento honor cultu, genuflexione, adoratione, luminum accensione, & aliarum venerationum exhibitione debet exhiberi.

Et circa ministerium aliorum Sacramentorum sacramentum Eucharistiæ sub præmissa forma, velut virtus, & confirmatio eorundem non deteratur, sed conferatur & ministratur, quia teste B. Dionysio: *Nullum sacramentum rite celebratur, in quo S. Eucharistia non iunitur.*

Ut omnia peccata mortalia, & præsertim

publica per eos, quorum interest, rationaliter & secundum legem Dei cohibeantur, corripiantur, & eliminentur.

Item, ut verbum Dei a sacerdotibus Domini, & Levitis idoneis libere, & fideliter prædicetur.

Item, non licet clero tempore legis gratiæ super bonis temporalibus seculariter dominari.

Item, credimus, & tenemus quod septem Sacramenta, videlicet: baptisma, confirmatio, poenitentia, sacrosancta Eucharistia, ordo, matrimonium, unctio sacra, sunt ex fide catholica saluberrima antidota animarum, ab omnibus promovenda, & tenenda. Ipsiusque sacramentum baptismatis more ecclesiæ cum exorcismis, & patris, cum chrismate, & oleo sancto, ac cum tria immersione in aqua benedicta, ac aliis ritibus consuetis ab ecclesia est exercendum cum adfit, & adest congrua opportunitas loci, temporum, & personarum.

Sacramentum vero extremæ unctionis poscentibus ægris, & infirmis juxta ritum & formam ecclesiæ sanctæ, & ministrandum, & practicandum. Et nos hortamur omnes, & de post volumus adhortari, ut qui dum in gravem infirmitatem inciderint id sacramentum non omittant, aut quovis modo contempnant; quia contemptores illius, aut aliorum sacramentorum sunt castigandi, & juxta censuram ecclesiasticam corrigendi.

Item, tenemus & observare latendimus quod ritus, & ordo sacrificandi in missa, & vesperis, aut circa omnia officia divina in habitu aliisque ab ecclesia constitutis consuetudinibus est legitimus, & debitus, Qui ritus absque rationali necessitate, & (in) magna missa, & aliis divinis officiis, a sanctis in honorem, & laudem Dei dispositus, & ordinatus, a sacerdotibus Christi non debeat omitti, sed ipso facto teneri, & observari.

Item, jejunia in vigiliis SS. ipsi Deo facienda, & alia jejunia debita in ecclesia sancta, hucusque legitime observata, ipsi volumus observare, & nostros subditos ad observandum teneri.

Item, clericus professionem suam, & habitum, & tonsuram a communi populo differentem gestu, & incessu probet, nec vestimentorum, vel calceamentorum decorem, sed religionem querat.

Item, quod nullus sacerdotum pro septem Sacramentis, aut pro ministerio alicujus eorundem, imo nec minimo ministerio alicujus Sacramenti, aut alia re quacumque spiritualibus annexa pecuniam aliquam aut donum recipiat, aut exigat, nec sub obtentu religionis, aut quidem pro orationibus recipere audeat.

Item, tenendum est, quod locus purgatorii animarum a corpore exstarum & salvandarum, non ad plerumque hic in via per satisfactionis remedium purgatarum, post hanc viam est ponendus, atque fideles hic in via talibus propter vinculum charitatis & spi-

ANNO
CHRISTI
1434

ANNO
CHRISTI
1434

spiritus possant, & debent remediis & orationibus, eleemosinis, & sanctis oblationibus pie suffragari, semotis omnibusavarorum questionibus, & quæstionis lucris, peccatis, a lege divina, & Patrum SS. prohibitis, & convitationibus quas solent facere sacerdotes simoniaci & avari.

Item, quod omnis Christi sacerdos totam legem divinam scriptam ex integro, ac, si nullatenus possant, ad minus novam legem habeant scriptam, tota sollicitudine legant, & discant; & ita se ad normam, & vitam evangelicam & apostolicam (componant) necnon in aliis studiose promoveant verbum divinum jugiter prædicando & constanter promulgando.

Item, placuit, & placet omnibus & singulis ne laici audeant amplius decimas ecclesiis deputatas pro se, suisque usibus quovis modo recipere; prout his temporibus irrationabiliter usurpabant.

Item, circa ritus ecclesiasticos illa quæ sunt ex certis causis omissa in Civitatibus, quod hæc habeantur, & teneantur his temporibus pro ommissis, nisi magis rationalis, & utilis causa intervenerit pro his in generali synodo ex unanimi consensu resumendis.

Item, placuit omnibus quod in proxima generali congregatione scholarum..... Barones & omnes Civitates regni de consensu dando ad translationem dedicationum ecclesiarum hujus regni ad unum certum diem Dominicum, sic videlicet quod ipso die omnium fiat simul celebratio uniformis.

Item, cantu, & orationibus, quæ fiunt, clara voce secundum scripturas in ecclesia sacerdotes & scholares non lasciviam ac laudem hominum vanam sed laudem Dei, & devotionem procurent provocare. Sacerdotes epistolam, & Evangelium in vulgari pronunciant; utrumque vero discant cum fractura vocis pro hac vice etiam ex causis..... nisi horum rationali causa ex unanimi consensu resumendorum adfuerit, symbolumque legatur, aut decantetur tempore opportuno.

Item, tenemus quod Sancti in caelis christiani, hoc est Fidelibus, suis orationibus & caritatis auxiliis pro capacitate secundum eorum dispositionem suffragantur: quorum Fideles possunt licite suffragia postulare, juxta doctorum Sanctorum sententias Circa hoc tamen cultum Latriæ solo Deo debitum eis non impendant, sed cum moderatione, prout decet ad Sanctos se habere, ad eosdem se habeant, & quidquid deordinati foret respectus ad sanctos, & super mensuram postulationis hæc adjiciant. Circa tamen omnia, & singula ista superius conclusa, Divina pro Divinis, humana pro humanis, & ipsa in sua mensura & pondere teneantur, & custodiantur. Sic ut ea, quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ sunt Dei Deo reddantur. Unam tamen pro reliquo non capiatur, nec unum alterum adæquet; nam de necessitate salutis prius & ante omnia ea facere oportet & adimplere, quæ sunt immediate a Deo, quam ea quæ sunt ab hominibus: quoniam scriptum est. *Primum querite Regnum Dei, & justitiam ejus*, & cum majori constantia & timore obedire, & cum majori solertia decet facere ea, quæ sunt a Deo

præcepta vel quæ vicinias a Deo emanant, quam quæ sunt statuta, & mandata ab hominibus; dicto Apostolorum testante: *magis oportet Deo obedire quam hominibus*. Ipsa tamen præcepta hominum doctrina vel statuta rationalia non sunt contemnenda, prout Dominus Jesus Christus dedit mandatum dicens; *hæc oportuit facere primum*, Dei verba, & præcepta; & *illa non omittere*, scilicet statuta, & adventiones rationabiles Superiorum. Ita ut non transgressores divinatorum articulorum justitiarum (minus) maniantur quam transgressores mandatorum humanorum.

Volumus quatenus universi ministri S. Eucharistiæ summa reverentia, & cautela utantur in ejus administratione; ne videlicet in ministrorum culpam gravissimam nulla injuria, seu irreverentia sacramento tremendissimo eveniat, si minutarum particularum, quæ oculos solent effugere, ministrorum negligentium lapsu atque..... extra loca sacra eis debita eisdem accidat, præcipue si sanctissimi calicis aliqua stilla, vel humiditas in pallas, vel alias decadat, vel eas contingat. Quod si fiat ex ministri negligentia, minister ipse exigente sua negligentia, non ad arbitrium, & judicium sui ipsius, sed alterius idonei, & fidelis scientis ligare & solvere, penam subeat, & poeniteat.

Insuper Sacramentum Eucharistiæ in monstrantia collocatum non passim populo aperitur, sed infra divina (sic) dumtaxat ostendatur, & post divina non per scholare nec laicum quempiam sed per sacerdotem recludatur; & per consequens per Sacerdotem cum fuerit opus, aperiatur; & sacerdotes non tangant sacramentum, proprie autem speciem sacramenti, nisi manibus lotis: & post contactum sacramentorum similiter lavent. nec illotis manibus ad..... contingant materiales non consecratas. Etiam nullibi sacramentum Eucharistiæ per aliquem sacerdotum relinquatur, nisi in ecclesiis parochialibus, ubi adest sacerdos ejusdem ecclesiæ parochialis minister. Semper quoque sacramentum, proprie speciem; si non prius postremo tamen in mense propter solemnitatem illius renovetur. Arca, seu locus, ubi Sacramentum servatur, pene mundus absque telis aranearum neque immundiciis aliis singulis custodiatur.

Item volumus ut in ecclesiis Chrisma infirmorum habeatur.

Item, relinqui nolumus incorruptum, quod quidam clerici ecclesias habent indispositas, ut potius domus laicæ quam Dei basilicæ videantur. Scobys, & immundiciis variis dimittentes relinquant.

Sunt & aliqui non solum ecclesias dimittunt incultas quin etiam vasa ministerii, & vestimenta ministrorum, ac pallas altaris, nec non calices & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quod interdum aliquibus sunt horrenda. Quia vero zelus nos comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne talia in ecclesiis contingant diocæsis Pragensis. Præcipimus quoque ut calices, & alia ecclesiastica vasa, corporalia, vestimenta predicta munda, & nitida conserventur: nimis enim videtur absurdum, Sordes, & negligentias admittere in sacris, quæ possunt

ANNO CHRISTI 1434.

sunt dedecorare ecclesiastica quovis modo.

Voluimus, ut in ecclesiis Chrismas, & Eucharistia, Oleum sacrum, & Aqua baptismi sub fidei custodia sub sera conservetur, ne possit ad illa temeraria manus extendi pro nefandis aliquibus exercendis. Si vero is, ad quem spectat custodia, ea incaute relinquat, poenitentiam subibit. Et si per ejus incuriam aliquid nefandum interim contigerit graviori subjacebit ultioni.

Item, nullus suspectas mulieres circa se foveat, nec juvenulas pro cocuz ministerio suscipiat, aut alicui concubinz adhzreat, vel familiaritatem, conversationem suspectam seu scandalosam cum aliqua muliere habere presumat. Sic & intantum ut non solum a malo, sed etiam a specie cujuslibet mali sibi diligenter precaveat.

Item volumus, quatenus Scholz, & sta-

dia Græcæ artis & altiarum artium diligenter promoveantur. Et sicubi impia malorum præsumptione impedita vel destituta sunt, studiosius réintegrentur, ut tenella ætas prima bonæ indolis puerorum virtutibus, & scientiis imbuetur, & assuescat; & ne ad vitia quævis, ad quæ tunc prompta est, negligentius insolescat. Omnesque quorumcumque artium studentes monemus, petentes, ut ingenio, & scientia quavis acquisita ipsi subserviant veritati, & fidei christianæ Orthodoxæ.

Item propter vagos siquidem sacerdotes pro statuto habere volumus, quod nullus de cætero de cura alicujus ecclesiæ sine scitu & consensu superioris, & directoris clerici ecclesiastici sui impostero eligendi, quovis modo se audeat intromittere, & ejusdem ecclesiæ onus pastoris assumere; ut sic fraudolenter deceptioni occasio amputetur.

ANNO CHRISTI 1434.

ANNO CHRISTI 1438.

Alii vocant conventum ecclesiæ Gallicæ Biturigibus habitum, editio Regio-puparea conciliabulum ex Bimo parvam Gallis æquo appellat.

a CONCILIUM BITURICENSE

ANNO CHRISTI 1438.

Pro Approbatione Pragmaticæ Sanctionis Avarici Biturigum Aquitanie metropoli celebratum anno domini MCCCCXXXVIII. tempore Eugenii Papæ IV. & Caroli VII. Francorum Christianissimi Regis.

•• Nimiam Severini Bini brevitate supplere editio summæ conciliorum M. Ludovici Bail doctoris propoententiarum Parisiensis quæ Roberti Gaguini non mutilatum textum & nonnulla alia repræsentat ad pragmaticæ sanctionis promulgationem atque abrogationem spectantia. Neque tamen hic subjungitur integra una cum titulis & distinctionibus, quæ olim ante concordatum in usu apud Francos erat a M. Cosma Guimerio Præfide Parisiensis anno 1486. commentariis, atque a Philippo Probo, Biturico, quibusdam additionibus præcedenti sæculo illustrata, cum ob rationes mox subjiciendas, tum quod anno 1666. recusa fuerit in hac civitate Parisiensis cura Francisci Pinsonii, Biturici, in summa Gallicæ curia advocati. Labbei nota.

•• CONCILIUM BITURICENSE PRO recipienda pragmatica sanctione tempore Eugenii quarti & Caroli septimi an. 1438. cum reprobatione ejusdem pragmaticæ sanctionis.

culum multorum canonum ex decretis concilii Basileensis constitutum, qui peropportuni videbantur pro bono regimine ecclesiæ. Quare mittit illum indiculum ad episcopos Biturigibus congregatos ut approbarent. Rem accipe ex Gaguino in Carolo septimo.

EXteri qui concilia in unum corpus redegerunt aut tacent de hoc concilio, vel ita perstringunt ut lectoris appetitum sciendi non satient. Nos ergo quos rerum nostrarum tractatio magis spectat, paulo plura de hoc concilio congeremus, quorum cognitio lectoribus nostris ingrata fortian non erit.

Apud Basileam Eugenii quarti Romani Pontificis assensu congregato concilio, in quibus ecclesiasticam dignitatem tueri mandatum erat, leges communi omnium sententia rite digestas sanxerunt: quas a Carolo admitti missis ejus rei causa oratoribus petierunt. Legum hæc capita fuere.

Porro occasio hujus concilii, quod alii vocant conciliabulum non secus ac præcedens Perpiniense, fuit quod cum duo concilia simul in ecclesia celebrarentur unum Basileæ ab anno 1431. alterum Florentiæ, & ad utrumque concilium invitarentur omnes præfules Gallicæ, ut quid fieri expediret in hac difficultate, præfules Biturigibus conveniunt, ubi re disputata causam concilii Basileensis susceperunt, legitimeque ac iustis de causis congregatum esse, nec posse inde transferri multis rationibus contenderunt: quare regem Christianissimum hortantur, ut mittat legatos ad Eugenium quartum, quibus ipsum roget, ut potius continuare velit concilium inceptum Basileæ, quam novum sub nomine translationis inchoare, &c.

1. Romanus pontifex quoque decennio generalem synodum loco quem volet posthac congregato: si negligens erit, potestas esto patribus id designandi. Convocati concilii locum, nisi necessum erit, pontifex non mutato.

2. Basileensis conventionis auctoritas, & ipsius contra decretorum perpetua esto; quæ nemo unquam, nec ipse Romanus pontifex tollere, infirmare aut transferre presumito.

3. Romanus pontifex majores ecclesias, metropoles scilicet atque episcopales, collegatasque, aut eas quibus abbates præficiuntur, & ecclesiasticas dignitates, quæ per electionem sibi deligere rectorem consueverunt, nemini reservato. Præter eas quæ jure scripto, vel Romani principatus causa sibi permittuntur. Huc decreto non contravenito. Si intercedet causa præter legem faciendi,

Dum hæc tractarentur acceperat Rex indi-

ANNO
CHRISTI
1438.ANNO
CHRISTI
1438.

di, id apostolicis rescriptis exprimito. Idque dum pontificatum quispiam assumetur se servaturum jurato.

4. Ecclesia pastore destituta, il penes quos est eligendi potestas die & loco definito conveniunt. Peccatorum suorum confessionem agunt, & eucharistiam sumunt. Non confidentes, promisso iurejurando, non negligenter, non dolose, non timide, eum qui gerendam dignitati sit idoneus eligunt. Principibus fas non esto pro quopiam commendando molestis precibus, aut violenta comminatione premere aut cogere electores.

5. Electionis formam & electi merita confirmatores praelati inquirunt. Scriba & notarii moderatum salarium accipiunt.

6. Romanus pontifex quem sanctitatis normam prae se ferre oportet, huic sanctioni nequaquam derogato. Si contemnat, & inde scandalum exurgat, ad subsequens universale concilium deferatur.

7. Electiones tamen pro canonum auctoritate legitimae esse videbuntur: si inde aut ecclesia, aut patria vel respublica turbari formidabitur: cum huiusmodi electio ad Romanum Pontificem forte referretur: & ea diligenter examinata nulla dici merebitur, aliteram electionem iis quorum refert indici. Electum vero confirmari aut benedici ab alio quam ab eo, qui sine medio electi superior est, fas non esto. Si in pontificis curia praesens electus erit; a pontifice benedictionem si volet accipit, iuramentum postea a suo praelato. Secus qui faciet, centum aureorum multa eum castigato.

8. Universali synodo, ejusque definitionibus & decretis omnis catholicus, & Romanus pontifex, eatenus obedito; quatenus fides & schismatum explodenda seditio posulat.

9. Quae synodus sancto Spiritu auctore vocata confedit, eam sicuti Constantianae conventionis patres definire, a Christo Deo auctoritate protinus obtinere credito.

10. Ecclesiis Dei eos sacerdotes & pastores praeficito, qui doctrina sint & vita illustres, ut creditum sibi populum sollicitè instruant, & Deo obedientem gratumque reddant.

11. Expectativis propterea gratiis, unde plurima oriri mala constant, locum esse non sinito.

12. Beneficia (vivo eorum rectore) nemini reservato. Cum autem administratore vacabunt, eorum quibus conferre oportebit mores & merita, graduatim sine an secus, cognoscito.

13. Decretum de Theologo per quasque metropoles praebendo, ad episcopales quoque ecclesias extendito, ut in illis praebenda Theologo conservetur qui in aliqua generali academia decennem literis operam navavit. Beneficio donatus verbum Dei praedicato & per quasque hebdomadas semel atque iterum sacras literas audire volentibus explanato. Negligenti quotidiana ecclesiae stipendia subtrahito.

14. Porro de iis qui gradu alicujus disciplinae provecti sunt hunc ordinem observato. Primum post hanc sanctionem vacuum possessore beneficium, doctori, vel licentiatore, vel baccalaureo conferto. Duo deinceps

quae rectore carebant bene merentibus clericis concedito. Quod his duobus successivum erit, graduatus oblecto.

15. Igitur scholastici gradu insignes sua nomina beneficiorum collatoribus dum quadragesima agitur scripta quotannis tradunt.

16. Beneficiorum praeter hoc decretum collatio facta inanis esto.

17. In locis qui ab urbe quatuor dierum itinere distant in jus vocandi Romam, nisi in majoribus causis fas non esto.

18. Qui damno, aut injuria gravabitur, eum qui proximus est superior, appellato, si tale est damnum ut per ejus sententiam restitui possit. Alioquin si ad Romanam ecclesiam iudex per exemptionem pertinebit causam definiendam ad eum qui ejusdem est regionis iudicem (si metus abest) pontifex committito.

19. A gravamine, aut interlocutione iudicis secundo non provocato. Eum qui frustra atque inaniter ante latam sententiam appellat quindecim florenis, praeter caeteras litis impensas, multato.

20. Triennem alicujus beneficii & quietum possessorem non turbato: nisi hostilitate, metu, vel gravi impedimento tardatus eris, ne per triennium impetere potueris possidentem.

21. Cardinales viginti quatuor tantum divina & humana scientia eruditos, annorum triginta boni nominis & generis legitimi, qui Respublicae Christianae consulere possint, pontifex de suorum fratrum consilio praeficito.

22. De dignitatibus ac beneficiis ecclesiasticis, quibusvis collatis aut conferendis nihil prorsus, sed neque annuam, neque fructuum primitias, neque ut vulgo dicitur de portum pontifex exigit. Notariis ac scribis mercedem qui beneficium recipit solvito. Huius decreti praevicatori poenam simoniae debitam indigito. Nihil praeterea juris aut tituli in beneficiis contra hanc prohibitionem impetratis, sibi acquisitum intelligat.

23. Clerici qui ecclesiarum ac divini cultus obsequiis deputantur rem omnem divinam ac Dei laudes sancte distincte ac graviter celebrato. Ad Jesu nomen caput reverenter demittunt. Decanos & reliquos per ecclesias praefectos hujus statuti praevicatores castigato.

24. Consuetudinem, qua inductum est eum, qui in aliqua horarum ad chorum adfuerit, omnium distributionum participem esse, tollito.

25. Idque ad decanos ac praepositos qui suarum praetextu dignitatum rei divinae non adsunt extendito.

26. Quos noveris dum res divina agitur per ecclesiam, aut juxta illam deambulare, aut confabulari totius diei quo hoc fecerint distributionibus privato.

27. Iterum vero in hoc ipso delinquentes, unius mensis stipendiis multato.

28. Tabulam ubi designentur ii qui definitis hebdomadibus sua officia exequi debent in choro appendito. Negligenti totius diei stipem denegato.

29. Fidei symbolum non truncato: sed ad verbum absoluta decantato.

30. Camoenas vulgi in ecclesia canere laicos prohibeto.

31. Rem

ANNO
CHRISTI
1438.ANNO
CHRISTI
1438.

31. Rem divinam, quam missam appellamus, sine ministro nunquam celebrato. Dum eam facis vocem exaltato, quæ a circumstantibus exaudiri possit. Secus agentem corripio.

32. Canonicos qui se creditoribus obnoxios ita constituunt, ut si statuto die debito se non abolverint interdico rei divinæ cohibentur, a stipendiis ecclesiæ toto trimestri abstinet, nec quicquam inde quamdiu divinis abstinere percipiunt.

33. Solemnibus diebus dum major missa fieri debet capitulum non cogito: Per integram alioquin hebdomadam transgressores quotidiana stipe privato.

34. Spectacula, ludos, commessationes, choreas, nundinationes, ludibria, & larvatas personas incedere ab ecclesiâ & locis sacris arceto. Contemptorem clericum trimestri proventus abstinere jubeto. Reliquos censura ecclesiastica cohibeto.

35. Clerico cujusvis status concubinam foventi, ac secunda hujus sanctionis promulgatione non respicienti, beneficiorum suorum perceptione menses tres interdico, ac eos fructus in ecclesiarum unde percipiuntur utilitatem impendito. Hanc autem constitutionem in synodis & capitulis promulgari quotannis imperato. Nec minus laicos admoneto nullam præter legitimam uxorem turpi copula contingere.

36. Excommunicatos ante latam sententiam, & revera denunciata non vitato, nisi tam notoria excommunicatio erit, quæ non valeat ignorari.

37. Nulli omnino genti, communitati vel loco factis interdico: nisi per semet, aut per privatos, aut officiales, id est per suos magistratus culpam admittit. Iniquum siquidem est ob unius cujusque privati delictum ferire infantes.

38. Nullius literis quibus quempiam beneficio aut suo jure se abdicasse narratur, nisi testibus aut fideli documento id factum esse constet credito.

Hæc cum Carolus satis enucleata digestaque esse comperisset, indicto apud Biturigenes concilio pragmaticam, quam vocant, sanctionem tulit. Eaque in parlamenti senatu promulgari mandat anno Christiane pietatis CCCXXXVIII. supra mille, Nonis Julii. Quam regiam (auctoritate Basileensis synodi,) factam constitutionem qui deinceps fuerunt Romani pontifices non secus ac perniciosam hæresim execrati sunt; quum eam nemo Pontificum dissoluto Basileensi conventu probaverit.

Abrogatio pragmaticæ sanctionis per Ludovicum undecimum regem Gallia.

Aguinus lib. 10. compendii de gestis Francorum in Ludovico undecimo. Fama ante hos dies ferebatur Ludovicum Pio pontifici Romano promississe se pragmaticam sanctionem, de qua in Caroli septimi gestis diximus, deleturam, si aliquando ad regnum sine controversia pervenisset. Ejus promissi Pius pontifex non oblitus, cum eandem pragmaticam sanctionem maxime execraretur, eamque hæresim appellaret, legatum Joannem D. Benedicti monachum Atraba-

ensem cardinalem ad Ludovicum mittit, qui regem se promisso solvere hortaretur. Cui audiens Ludovicus legato literas ad parlamentum senatum dat de ipsa pragmatica abroganda. Erat in ipso senatu Joannes Romanus regis procurator. Hic (Joannæ Balua ad curiam Ludovici atque legati nomine cum literis veniente, petenteque Senatum ut eas suo decreto roboraret). Ego, inquit, iudices, hanc commodissimæ legis abolitionem non approbo: & quatenus ad meum officium attinet Joannis Baluæ petitionem impedio. Ea re incandescens Balua (erat enim ingenio versipelli & doloso nimis) Joanni Romano multa est comminatus. Cui repugnare etiam schola Parisiensis non formidavit ecclesiæ concilium appellans. Igitur Balua ad Ludovicum re infecta reversus, &c.

Papyrius Massonus l. 4. annal. in Ludovico XI. Ludovicus initio regni pragmaticam sanctionem sustulit. Extant ejus de ea re ad Pium pontificem literæ inter Pii ipsius epistolæ, quibus testatur legem illam latam seditionis & schismatis temporibus merito ab se everfam; quod ejus a quo sanctæ leges oriuntur auctoritatem minueret. Pii quoque ad regem literæ, tollendæ pragmaticæ concilium laudant. Inter cætera, inquit commendamus quod absque conventu & consultatione multorum pragmaticam auferre constitulisti. Sapis certe & regem te magnum ostendis, qui non regaris & regas. Optimus enim princeps est qui per se recta cognoscit. Hæc Pius scribebat metu ut ipse ait: idque verum erat, ne si conventus publici haberentur episcopi & clerus Gallia pro pragmatica sententiam dicerent.

Conventus Aurelia tempore Xisti IV. & Ludovici XI. pro renovanda pragmaticæ sanctione, anno 1479. celebratos.

Causa hujus conventus tribuitur Ludovico undecimo doli & artibus, qui ut summo pontifici aliquem metum (scrupulum vocat Belcarius) incurreret, de articulis pragmaticæ sanctionis, quibus impediatur ne tot pecuniæ e Gallia Romam transferrentur, sicque facilius ab eo obtineret, ut abolverentur Florentini a vinculo cujusdam excommunicationis in eisdem late conventum Gallicanorum episcoporum Aureliis haberi voluit, ibique proponi media resistendæ pragmaticæ sanctionis, sed post multas disceptationes, re infecta aliud concilium Lugduni indictum est, ad mensem Majum anni sequentis, quod tamen celebratum non est rege versipelli serio non agente: de eodem concilio hæc habet Joannes Mairius in tractatu de differentiis schismatum & conciliorum, pagina 93. Post non admodum longum intervallum temporis rex Ludovicus undecimus concilium ecclesiæ Gallicanæ indixit, & universitatum regni præcipuos Aureliam evocavit, ut melius materiam pragmaticæ sanctionis intelligeret & cognosceret, & quantum ad annatas quoque beneficiorum aliquid certi & explicati haberet. Nam avaritia extrema curiæ Rom. (*quasi vero quis vineam colit de fructu ejus comedere non possit absque avaritia nota*) summam pecuniæ ingentem quotannis a Galliis de annatis extorque-

ANNO
CHRISTI
1438.

quebat. Hujus concilli præses erat dux Petrus Borbonius, dominus Beaujeusius, maritus domine Annæ filii regis Ludovici undecimi. Cum vero res deliberari cœpta esset, rex intervenit & consilium mutavit absque conclusione alia & unicuique potestatem ad sua revertendi fecit promittens quod Lugdunum brevi illos revocare vellet. Quod postea non est factum; implicabatur enim stitit negotiis & præcipue bello Flandrico contra Maximilianum archiducem Austriae, & nunc imperatorem ac regem Germaniæ.

Si mirentur quispiam, inquit idem doctor Parisiensis Ludovicus Bail loco supra citato, cur hanc pragmaticam sanctionem hic non exhibeamus, cum maxime ad Gallicana spectet concilia, de ejusque articulis, dempto uno aut altero sileant Binus & Coriolanus, legat ille sessionem undecimam concilii Lateranensis sub Leonem X. ubi omnibus prohibetur ne pragmaticam illam & in ea contenta capitula seu decreta in domibus suis aut aliis locis publicis vel privatis teneant, jubeturque ut ex omnibus archivis etiam regis seu capitularibus deleant, aut deleri faciant sub majoris excommunicationis lata sententia & aliis penis, ut privationis beneficiorum, infamiae, &c. pro personis ecclesiasticis, &c. id dumtaxat subjungam pragmaticam hanc, regem Ludovicum initio regni sui abrogavisse: ferebatur enim eum Pio Romano pontifici promississe se illam deleturum si aliquando ad regnum sine controversis pervenisset, cujus promissum memor Pius pontifex, ut est apud Cagninum, cum eandem pragmaticam sanctionem maxime execraretur, eamque hæresim appellaret, legatum Joannem Benedicti monachum Attrebatensem cardinalem ad Ludovicum mit-

tit anno 1461. qui regem se promisso solvere hortaretur. Cui audiens Ludovicus legato literas ad parlamentum seu senatum dedit de ipsa pragmatica abroganda. Erat in ipso senatu Joannes Romanus regius procurator. Hic (Joannes Balua ad curiam, Ludovici atque legati nomine cum literis veniente, petenteque senatum ut eas suo decreto roboraret) Ego, inquit, *judices hanc commodissima legis abolitionem non approbo, & quatenus ad meum officium pertinet, Joannis Balua petitionem impedio, &c.* Cui repugnare etiam Parisiensis schola non formidavit ecclesie concilium appellans. Igitur Balua re infecta ad regem reversus est. Qui postea auctoritate sua regia legem pragmaticam latam seditionis & schismatis temporibus evertit, quod ejus a quo sanctæ leges oriuntur auctoritatem minueret. Extantque Pii secundi ad regem litteræ inter ejus epistolas quibus factum regis maxime commendat. *Inter cetera, inquit, commendamus quod absque conventu & consultatione multorum pragmaticam auferre constituitis. Sapis certe & regem se magnum offendis, qui non regaris & reges. Optimus enim princeps est qui per se recta cognoscit.* Metuerat enim pontifex, ne si conventus publici haberentur, episcopi & cleri Galliarum tunc in pragmaticam propendentes, pro ea sententiam dicerent: nam & testatur Duchesnius in Pio secundo, literas regis pragmaticæ revocatorias optatum eventum ex omni parte non fuisse sortitas, appellantis ab iis & a decreto pontificis clero Galliarum & universitate, quare regi non fuisset difficile aut in Aurelianensi aut in Lugdunensi synodo, illam reintegrare omnino si voluisset, adeo tunc turbolenta erant tempora. *Atque hac ex Ludovico Baillo mutuatas sunt.*

ANNO
CHRISTI
1458.

SYNODICON VENETUM

S. Laurentii Justiniani proto-patriarchæ Veneti jussu, ex vetustis prædecessorum ejus, & Patriarcharum Gradenſium constitutionibus anno 1438. consarcinatum.

Haud immemores Labbeani instituti Synodos post an. 1300. celebratas ab hac collectione eliminantis, hocce Synodicon hic præterire nefas duximus, tum quia ex constitutionibus in eo contentis pleræque decerptæ sunt ex Gradenſibus Conciliis provincialibus, quæ in hoc opere locum obtinent usque ad Tridentinum Oecumenicum Concilium ex Labbeano Instituto; tum quia aliam desumptæ sunt ex Episcoporum Castellanos Synodis ante an. 1300. celebratis. Alias & sanctissimi Collectoris dignitati aliquid indulgendum; præcipue cum tot Gradenſium Conciliorum, & Venetarum Synodorum decreta temporis ac vetustatis injuria jam deperdita, in hocce Synodico tantummodo supersint. Illud exscriptimus ex membranaceo codice, quod cl. vir Apostolus Zenus in nostræ Labbeanæ editionis splendorem nobis perhumaniter communicavit.

TITULI CAPITULORUM.

1. De Constitutionibus.
2. De Consuetudinibus.
3. De Electione.
4. De Renunciatione.
5. De Officio Vicarii.
6. De Officio Ordinarii.
7. De Majoritate.
8. De Procuratoribus.
9. De jurejurando.
10. De Vita & honestate Clericorum.
11. De Concubinariis.

Concil. General. Tom. XXXI.

12. De armorum prohibitione.
13. De Institutionibus.
14. De clericis non residentibus.
15. De habitandis cellis, vel domibus Ecclesiarum.
16. De celebratione missarum, & modo celebrandi divina officia.
17. De oblationibus & aliis emolumentis dividendis, qua ratione sacramentorum veniunt, sive quomocumque.
18. De Decimis.
19. De rebus Ecclesia non alienandis, & mutuis, & aliis contractibus illicitis non fiendis.

T

20. De

ANNO
CHRISTI
1458

10. De Ecclesiis reparandis.
11. De parochiis & correctione extimi.
12. De locis religiosis non veniendis ecclesiis fa-
cularibus, & hospitalibus ordmandis.
13. De immunitate ecclesiastica & personarum
tam circa forum, quam circa res alias.
14. De sede vacante; quod nihil innovetur.
15. De violentibus, & qui violare alios com-
pellunt ecclesiastica interdita, & qui mo-
nales profertas, ac alios excommunicatos
recipiunt ad divina.
16. Qui invitare seu admittere possint clericos
extraneos ad divina celebranda.
17. De temporibus ordinationum.
18. De sepulturis.
19. De Regularibus.
20. De censibus, & extorsionibus collectarum.
21. De Sacramentis Ecclesiasticis.
22. De Sponsalibus.
23. De Simonia.
24. De balistrariis.
25. De Sortilegiis.
26. De indulgentiis, & penis, & dispensatio-
nibus, & absolutionibus.
27. De Pœnitiis.
28. De Apostatis.
29. De sententia excommunicationis.
30. De Sacrilegiis.

I.

DE CONSTITUTIONIBUS.

Ex constitutionibus Thoma Patriarcha Gradenfis.

Volumus, & mandamus, quod omnia
decreta & statuta, edita per ipsum D.
Thomam, vel præcessorem nostrum D. Do-
minicum, suffraganeum nostrum, convocato cle-
ro suarum civitatum vel diocesis, singulis
annis bis vel semel in quadragesima, & alio
semel in adventu Domini, in eorum eccle-
siis de verbo ad verbum legi faciant, &
omnimode publicari, ac etiam vulgarizari,
& ad intelligentiam audientium deduci, ut
clerus & populus ignorantiam pretendere non
valeant de prædictis.

Idem.

Item volumus, & præsentis concilii aucto-
ritate universis & singulis archipresbyteris ca-
thedralium, plebanis, ac aliis rectoribus col-
legiatarum, & curatarum ecclesiarum nostræ
provinciæ mandamus, quatenus bis in eorum
ecclesiis scilicet in Nativitate Domini, & san-
cto Paschate resurrectionis dominicæ teneantur
& debeant constitutiones D. Dominici
præcessoris nostri tangentes populum in mis-
sarium solemnibus, legere, & vulgariter popu-
lo nunciare, etiam publicare, & specialiter
constitutiones, quarum prima incipit: *In
choro clericis*; circa finem, ubi dicitur: *Pue-
ri* &c. Et aliam, quæ incipit: *Mulieres cum
clericis* &c. Et aliam, quæ incipit: *Hæreticos*
&c. Et similiter per mendicantes in eorum
ecclesiis & prædicationibus publicentur.
Ad faciendum eos hortamur in domi-
no, mandantes locorum ordinariis, ut copiam
prædictarum constitutionum eisdem
mendicantibus quam citius poterunt & in-
dilate transmittant.

A Ex Concilio Dominici Patriarcha Gr.

Ut autem præmissa omnia; & infra: di-
strictè præcipimus, & mandamus, quatenus
hoc salubre concilium infra mensem, post-
quam ipsum habuerint, vel exemplum ipsius,
ut clero & populo sibi commisso publicent,
vel faciant publicari, ipsum in se ipsi in-
violabiliter observantes, & facientes a suis
subditis observari, non obstantibus contrariis
consuetudinibus & statutis, compellentes
quoscumque plebanos, clericos, & regula-
res, ut in qualibet ecclesia & monasterio con-
ventuali exemplum ipsius habere studeant &
observare; dictumque concilium singulis an-
nis in suis Episcopalibus synodis Episcopi
& eorum vices gerentes totaliter; Abates,
Abatissæ, ac Priores regulares singulorum
monasteriorum in suis capitulis constituti de
regularibus & aliis ad se pertinentibus; ple-
bani vero, & alii ecclesiarum rectores in
suis ecclesiis totum distinctè quod ad salu-
tem animarum sibi commissarum spectat, bis
in anno publicent, vel faciant publicare, si
Dei, nostram, aliorumque superiorum esse
cupiunt ultionem.

Ex Constitutionibus Bartholomæi Episc. secundi

C Ante omnia debita monitione præmissa,
distinctè præcipimus constitutiones nuper in
Gradenfi Concilio per venerabilem patrem
D. Egidium editas, ac bonæ memoriæ Bar-
tholomæum Quirino prædecessorem nostrum,
super observantiis aliquibus in scriptis reda-
ctis, nisi quatenus per D. Bartholomæum se-
cundum, vel alios, aut per nos reformatio-
nem receperunt, observari debere.

Rambertus Episcopus.

Statuimus, ut unaquæque collegiata eccle-
sia nostræ jurisdictioni subiecta, in Gradenfi
Concilio edita, & a prædecessoribus nostris
constituta, ut omnia alia tam aliorum præ-
decessorum quam nostra, habere debeat, &
in sacratio conservare, ne per ignorantie
velamen ab ipsorum observantia, tenore, &
pœnis in eisdem apposis excusare quis se
valeat vel tueri.

Ex Synodo Marci Episcopi

Item volumus, quod unusquisque pleba-
nus, aut rector cujuscumque parochialis ec-
clesiæ habere debeant in scriptis penes se
omnes casus Episcopales & papales secun-
dum curiam episcopalem, & hoc maxime,
ut non absolvatur aliquis super prædictis ca-
sibus, sed solum de sibi concessis sub pœna
solidorum viginti applicandorum curiæ epi-
scopali.

Ex Synodo D. Laurentii Justiniani.

Volumus, & mandamus, quod sinita præ-
lati, abates, priores, rectores, plebani, mo-
nasteriorum & Ecclesiarum, nostræ jurisdic-
tioni suppositi, teneantur omnes constitutio-
nes tam patriarcharum, quam omnium Epi-
scoporum in hac sancta synodo præsentis con-
se-

ANNO
CHRISTI
1458.

ANNO
CHRISTI
1438.

firmatas habere penes se accopiatas hinc ad primam diem quadragesimæ sub pœna ducatorum quinq; & ipsas legi faciant & vulgarizari suo capitulo saltem semel in anno ita & taliter, quod nemo ignorantiam prætere possit. Quod si prælatus per totam quadragesimam hæc facturus episcopo non intinaverit, ut sibi certam diem deputet, in libris quinq; mulctetur, & tamen post Pascha adimplere teneatur. Quod si post Pascha per mensem contempserit, in libris decem condemnatur, applicandis pro medieta- te ecclesiæ Castellans, & pro alia medieta- te ecclesiæ propriæ.

Idem.

Item volumus, & ordinamus, quod quilibet prælatus, rector, & plebanus in sua ecclesia in his quæ ad reformationem morum, & decus honestatis ecclesiæ, ac laudabiles cæremonias tendunt, possit inter sibi subiectos sub certa pœna statuere, dummodo consuetudines antiquas & laudabiles longo tempore observatas in dictis ecclesiis non usurpet, nec in aliquo constitutiones superiorum limitet, aut tangat, sane intelligendo, quod pœna per ipsum imponenda solidos decem non excedat, vel ultra duos dies non suspendat. Et si aliqua controversia fuerit, an consuetudines sint laudabiles, an ne- stetur determinationi D. Episcopi, vel sui vicarii. Isti constitutioni; & *infra*; hanc pœnam adiicimus, quod si quis contra ordinationem plebani venire præsumperit, ab officio per septimanam unam noverit se suspensum

II.

DE CONSUETUDINIBUS.

Ex Synodo D. Laurentii Justiniani.

Cum consuetudines rationabiles loco juris habeantur, statuimus, quod quilibet ecclesiæ consuetudines suas laudabiles & diu observatas in casu, quo aliquod statutum seu ordinatio DD. Patriarcharum, vel Conciliorum, aut DD. Episcoporum non reperitur, pro lege suscipiant & si nulla in causa ecclesiarum reperitur, recurratur ad observantiam ecclesiæ cathedralis. Si in Episcopatu non reperitur observatio, tunc attendatur major pars observantiæ omnium ecclesiarum diocesis, vel trium ecclesiarum magis vicinarum consuetudo observetur.

Idem D. Laurentius.

Revocamus, & annullamus omnes corruptelas sive abusus, qui consuetudines nuncupantur, ubicumque circa divinum officium vel vitam & honestatem cleri statutum, seu ordinatio reperitur; quia indecens est, quod vitia consuetudine excusentur.

Concil. General. Tom. XXXI.

III.

DE ELECTIONE.

Ex Concilio D. Egidii Patriarchæ.

Quoniam laicis quamvis religiosis de rebus ecclesiasticis disponendis nulla legitur attributa facultas, sub anathemate tam laicis, quam clericis prohibemus, ne vacantibus ecclesiis pastore, juramenta vel pacta faciant de eligendo pastore.

Ex Concilio Dominici Patriarchæ.

Divina voce laborantibus & oneratis refectio datur & honor. Ideoque ministros in ecclesiis residentes aliqua prærogativa decoremus honorandos, statuentes ad solos residentes pertinere vacante cathedralis ecclesiæ Episcopo vel pastore, providere de vicariis, æconomis, vel aliis administratoribus bonorum & jurium spiritualium & temporalium pertinentium ad ipsam ecclesiam vel prælatum futurum, præterquam in nostra Gradensi ac Aquilejensi & Civitatis Novæ ecclesiis, fere ab omnibus derelictis. In vicarios, æconomos, administratores sic electi eidem capitulo, antequam de administratione aliqua spiritualium vel temporalium se intromittant, præsentent sufficientem & idoneam cautionem, vel saltem jurent de bona & fidei administratione prædictorum. Et quia rationem reddent ipsi capitulo, nihilominus futuro prælato infra xv. dies postquam fuerint requisiti, de gestis, receptis, & administratione. Alioquin ex tunc eo ipso a beneficiis, quæ obtinent in ipsa ecclesia, noverint se suspensos, & nihilominus teneantur ipsam ecclesiam & prælatum conservare indemnes. Insuper teneantur prædicti, postquam administrationem prædictorum officiorum acceptaverunt, infra mensem ferre juramentum, & illud sub manu publica canonice præsentare futuro prælato fideliter conservandum. Declarantes, quod Archidiaconus, Archipresbyter, Primicerius, alique personatus habentes in ecclesiis cathedralibus vocem in capitulo sicut canonici, & præ aliis habere debent in omnibus negotiis ecclesiæ & capituli tractandis, ordinandis, & exequendis.

Idem.

Vacante abbacia per Priorem, vel Priorissam, & si defuerit, per antiquiorem discretam personam conventus ipsius monasterii secundum regulam & consuetudinem approbatam; districtius inhibentes, ne infra illud vacationis tempus, Priorissa, vel monialis exire audeant sinem monasterii sui, quousque abatissa fuerit confirmata, & in possessionem recepta, nisi in casibus in jure expressis. Et si aliqua aliter exiverit, præter divinam ultionem sit suspensa per sex menses voce in capitulo, & inhabilis ad aliquam dignitatem. Si autem secundo exiverit, vel non observaverit suspensionem prædictam, in ejus ignominiam stet ultra in choro & refectorio per mensem. Et si animo indurato

T 2

præ-

ANNO
CHRISTI
1438.

a Forte
deest, ra-
tionem red-
denti

b Forte
deest, re-
gatur, vel
quid timi-
le.

ANNO
CHRISTI
1438.

prædicta contempserit observare, perpetuo prædictas poenas incurrat, & si expedierit, acris puniatur.

Ex Concilio D. Thoma Patriarcha.

Item constitutionem editam, & infra; Insuper expensas, quæ fieri consueverunt de pecuniis fabricarum ecclesiarum pro electionibus celebrandis ipsorum prælatorum seu plebanorum, ad sublevationem ipsarum ecclesiarum per ipsos electas fieri volumus & mandamus.

Ex Synodo D. Laurentii Justiniani.

Omnes clericos scire pura decet, cum in sortem Domini quilibet clericus intelligatur electus, quid ei inducat vocabuli proprietas minime ignorare oportet. Licet ergo jura satis bene disponant, quid in electione prælati fieri debeat, tamen nos in quantum cum Deo possumus, scandalis obviare cupientes, ne per turbines litium contingat diutina vacatio ecclesiarum, ordinamus, quod quando-cumque plebanus, aut alius rector ecclesiam, seu intitulatus in aliqua ecclesia obierit, sepulto corpore omnes in civitate residentes ad electionem vocentur, nisi suspensum sint ab homine, aut excommunicati; & omnes in capitulo congregati primo Missam Spiritus Sancti audiant; demum hymnum, *Veni creator Spiritus*, cantent, aut legant; & tunc aut per scrutinium, aut compromissum procedant ad electionem, nisi ex longa consuetudine introductum sit, ut per balottas, aut voces publice prolatas ad electionem procedant: quam consuetudinem toleramus inhibentes tamen ipsi habentibus vocem in capitulo, ne facultatem habeant eligendi de extra gremium, quousque sufficientem in moribus, & in literatura aliquem de capitulo habeant. Insuper hortamur præcipientes, ne rumorem attendant, cum jura tales electiones minime admittant; nec permittant aliquem secularem vocem habere. Licet si consuetudo sit, intimare & rogare capitulum possint, ut sibi gratum ex gremio tamen eligatur in pastorem. Quod si secus actum fuerit, ipsa electio viribus non subsistat.

Item statuimus, & ordinamus, ne aliquis ante confirmationem a D. episcopo obtentam, audeat electus se immiscere, quocumque colore quæsto, administrationi beneficii, etiam in percipiendo emolumenta oblationum & decimarum, vel alterius juris, ad quod electus est. Quod si secus factum fuerit, eo ipso jure sit privatus.

Item declaramus, quod solum existentes in sacris vocem in electionem obtinere debeant, etiam si titulum requirentem ordinem sacrum ex dispensatione obtineant.

Item observari volumus, quod si aliquis in servitio episcopi, vel sui proprii capituli, non tamen ultra dietam unam se absentaverit, quod is tamdiu expectetur ad electionem, quousque sibi intimatum fuerit cum assignatione termini competentis.

Item si quis sollicitaverit cum amicis secularibus, ut minis, aut precibus aliquem ex electoribus ad vocem sibi præstandam inducat, etiam si a majori parte electus fuerit,

computatis his, qui rogati, aut minis terribiliter fuerunt, careat jure electionis sibi acquisito, dum tamen legitime constituerit.

Item quia justum & decens esse videtur, ut qui majori ordine ecclesiis serviunt, potioribus beneficiis honorentur, ideo ordinamus, atque decernimus, ut gradatim fiant electiones, ut ad diaconalem titulum potius eligatur subdiaconus, quam simplex clericus, & sic de similibus; nisi dispar sufficientia comprobetur, aut diversitas in moribus propaletur, quia ille tunc dignior est, quem stipendia meritorum extollunt.

I V.

DE RENUNCIATIONE.

Ex Concilio Dominici Patriarcha.

Nullus Clericus Dalmatinus audeat motu proprio recedere de ecclesia, in qua intitulatus est, & se transferre ad aliam ejusdem loci; nec plebanus aliquis, sive rector possit aliquem licentiarum: quod si secus actum fuerit, tamdiu maneat suspensus ab officio ecclesiastico tam plebanus, quam dicti sic recedentes, donec in sua contumacia permanferint, & contemptu.

Ex Conciliis Angels, Egidii, Dominici Patriarcha.

Clerici in pluribus ecclesiis ejusdem diocesis intitulati, vel traslati de una ecclesia ad aliam, sive in decimis quæ ceciderint, sive in oblationibus, & aliis omnibus nihil commune habeant cum prioribus, salvis dispensationibus canonicis &c.

Ex prædictis Conciliis.

Illos qui traslati sunt sine diocesanorum licentia, vel deinceps transferentur ad partes alias, si non redierint infra biennium ad sua loca, omni beneficio ecclesiastico privamus nostri patriarchatus, sive prælaturam habeant, sive non.

Ex Concilio Thoma Episcopi Castellani.

Item volumus, & præsentis nostri concilio statuimus, quod de cætero procuratores laici ecclesiarum tam cathedralium & collegiatarum, quam stiarum nostræ provincie pecunias ipsarum pro fabrica & ornamentis ecclesiasticis solutas, & quæ in posterum solventur, ac calices, cruces, paramenta, & alia ad divinum cultum spectantia, in eorum procuratorum domibus non teneantur, sed eas in communi capsula positas in sacristia ipsius ecclesie, vel alio tuto loco de consensu prælati & capituli ejusdem ecclesie, habente duas claves, quarum unam ipse procurator teneat, aliam vero per unum de collegio electum conservent. Mandamus tamen, quod nihil expendatur de pecuniis prælibatis per præditos, nisi de consensu illorum de capitulo seu de collegio prælibato. Et hanc constitutionem nostram nisi ad ecclesias, in quibus laici consueverunt esse procuratores, volumus extendi.

Ex

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

Ex Synodo D. Laurentii Episcopi.

Quia sæpe contingit, ut via renunciatio-
nis beneficii proprii consequatur, quod alia
via sibi prohibitum cognoscit; ut malitiam
occurratur, statim, quod si quis benefi-
cium, sive titulum nullius valoris, ac ma-
gno tempore relictum acceptaverit, se faciens
investiri, & subito illi via permutationis re-
nunciare aliud pingulus acceptet; si denuo
illum titulum relictum ut supra acceptans
demum absolute dimittit, acceptando cura-
tum, vel extra diocesim eundo, aut ad sa-
cularem vitam descendat, ipso facto convin-
catur in fraudem ordinarii aut capituli ec-
clesiæ factum extitisse; & habeatur tale be-
neficio pro vacante.

V.

DE OFFICIO VICARII.

Ex Concilio Dominici Patr.

Siquis loco plebani, vel alterius erit vi-
carius in ecclesia pro servitio divinarum of-
ficiorum canonicè ordinatus, teneatur ad
hebdomadam, & ad alia omnia & singula
onera supportanda, & percipiat de omnibus,
sicut ille, cujus vices gerit; vocem tamen
in capitulo non habeat, nec sacramenta ec-
clesiæ conferat sine speciali licentia episcopi.

VI.

DE OFFICIO ORDINARII.

Ex Synodo Ramberti episcopi.

Item cum indecens sit, & *infra*. Idcirco
hac nostra constitutione primo, & secundo,
& tertio peremptorie monemus unumquem-
que prælatum cujuscumque conditionis, &
status existat, ne in aliquem laicum vel cle-
ricum excommunicationis, suspensionis, vel
interdicti sententias debeat promulgare absque
nostra, vel vicarii nostri licentia speciali.
Quod si secus fecerit in eundem excommu-
nicationis sententiam promulgamus, senten-
tiam & sententias per ipsum ex nunc tota-
liter annullantes, & nullius decernimus ef-
fe roboris.

VII.

DE MAJORITATE.

Ex Concilio Egidii Patr.

Agitata; & *infra*; hac igitur firmiter ob-
servanda declaratione sancimus, ut hi,
qui in majoribus sunt ordinibus constituti,
his qui sunt in minoribus, etiam si prius in
ecclesia fuerint instituti, quantum ad omnia
regulariter præferantur. Inter eos vero, qui
sunt ejusdem ordinis, servetur ista discretio;
ut qui primo ad ipsorum ordinem promotus
fuerit, ordinatos posterius quamvis institutos
primus antecedit. Salvo quod ad superio-
res ordines nemo quantumlibet priori tem-
pore assumatur, nisi fuerit inventus idoneus,
sed servetur in hoc, quod in constitutioni-

Abus de certo numero in singulis ecclesiis est
statutum. Si vero in ipsa ecclesia simul in-
stituti & ordinati inveniantur, in institutio-
ne vel ordinatione hujusmodi a capitulo vel
episcopo circa gradum ipsorum fuerit facta
distinctio, sic servetur. Tali vero distinctio-
ne cessante ex his, qui sunt pariter ordina-
ti, qui prius institutus est in ecclesia, præ-
feratur. Quod si præfata omnia videantur æ-
que concurrere, qui ætate est major, ante-
cedat.

ANNO
CHRISTI
1438.

Ex Concilio Thom. Dominici Patr.

B Ne superior inferiori subditus reputetur,
declaramus, quod in constitutionibus factis,
vel fiendis per aliquem suffraganeum contra
altos Episcopos, vel superiores prælatos, a-
liqua ratione vel causa non includatur su-
perior statuentis. Episcopis autem absolutio-
nes incidentium in spirituales pœnas, & re-
laxationes earum in suis civitatibus & dice-
cesibus, & locis eis subjectis præsentis au-
thoritatis concilii, reservantur.

Ex Concilio Thoma Patr.

C Item ne sit expediens, & *infra*; volumus,
& modo præfati concilio statuis, quod
plebani superiores, seu alii prælati, & in
eorum absentia eorum vicarii in suis civita-
tibus, ecclesiis circa divinum officium cele-
brandum eorum subditis, scilicet presbyte-
ris, clericis modum, formam, & ordinem
dare debeant, & delinquentes circa divinum
officium condemnare, & pecunialiter mul-
tari possint usque ad summam librarum
quinque parvorum. Considerantes tamen de-
linquentis personam, & excessum, & tempo-
ris qualitatem, pœnas ipsas in fabrica &
utilitate ipsius ecclesiæ circa quam delictum
commisum fuerit, in prædictis utiliter con-
vertendas. Verum si quis ex condemnatione
& multatione hujusmodi reputaverit se gra-
vatum, ad diocesana recursum habeat pro
justitiæ consequenda.

Et ut hujusmodi defectus per eosdem pleba-
nos seu prælatos habiliter corrigi valeant, si-
cut decet, volumus, ut ipsi per se, aut vi-
carii in eorum ecclesiis continuam residentiam
facere sint adstricti.

VIII.

DE PROCURATORIBUS.

Ex Concilio Egidii Patr.

Ouoniam laicis, & *infra*; sub anathema-
te etiam inhibemus, ne laicis exceptis
procuratoribus S. Marci procuratorem
super bonis ecclesiarum administrandis nul-
latenus intromittant, nisi super recipienda
& disponenda quarta decimæ fabricæ depu-
tata, aut oblatione votorum, vel legatorum
nominatim pro fabrica dimissorum, & uten-
silibus, & reformatione domorum ecclesiæ,
atque thesaurariis ecclesiarum, & vestibus
conservandis, quæ pro securiori custodia con-
sueverunt laicis assignari. Sed hoc ad cathe-
drales ecclesias extendi nolumus, nisi que-
tenus de prælatorum processerit voluntate;
dis-

ANNO
CHRISTI
1438.

dispensatio autem & administratio præmissa cum omni consilio prælati, & majoris partis capituli. Quod si discensio orta fuerit inter prælatum & clericos, vel inter prælatum & clericos ex una parte, & procuratorem ex altera, ad Episcopum recurratur. Teneantur autem procuratores hujusmodi, & qui bona monasteriorum quomodolibet administrant, annis singulis de rebus & expensis, prælati & capitulo reddere rationem. Quod si non fecerint, post lapsum prædicti temporis infra mensem excommunicationi subiaceant, & procuratoris officio de cætero non utantur.

Ex Concilio præfati Egidii.

Speciali decreto statuimus, ne in Dalmatiæ partibus nostræ jurisdictioni subiectis, laicis sint procuratores, vel advocati, seu quocumque nomine censeantur, ut bona ecclesiastica prætextu juris alicujus suo nomine administrant in episcopatibus, monasteriis monachorum aut monialium; ecclesiis, vel capellis. Eos autem, qui præsumperint tales instituire, graviter puniri a suis superioribus volumus; & qui procuraciones aut advocacias prædictas receperint, ab ipsis per censuram ecclesiasticam removeri.

Ex Concilio Dominici Patr.

Et pro meliori, & tutiori cautela servandorum bonorum ecclesiæ volumus, & præcipimus, quod singulis annis in capitulo fiat inventarium; & infra; in quo capitulo singulis annis fiant de novo procuratores & officiales, vel confirmantur, audiantur ratiocinia, & corrigatur inventarium, si expediat, & omnia alia circa prædicta necessaria fiant.

Idem Egidius.

Speciali decreto decrevimus; & infra. Eos qui præsumperint tales laicos instituire procuratores, vel advocatos, vel procuraciones, aut advocacias, auctoritate sancti Concilii excommunicationis vinculo innodamus, huic addentes constitutioni, quod nullus abbas præsumat de cætero facere advocatum sui monasterii aliquem sibi attinentem infra tertium gradum, quem teneatur cum consensu conventus sui, vel majoris partis constituere. Ita tamen quod talis advocatus non debeat se intromittere in administratione seu procuracione bonorum, & possessionum monasterii, cujus fuerit advocatus; quod si secus attemptare præsumperit, officio advocacionis eo ipso sit privatus. Abatissæ autem, quæ per se non possunt exteriora negotia procurare, de consensu capituli sui, vel majoris partis, eligant unum, vel duos bonos viros & legales consilio sui diocæsani, qui procurent & colligant redditus suos, & eos cum integritate assignent officialibus monasterii monialium.

Idem.

Quia interdum rectores Dalmatiæ ecclesiarum sunt negligentes in reficiendis ecclesiis suis, volumus, & mandamus, quod quando aliqua ecclesiæ non habens redditus pro

fabrica deputatos, passa est, seu minatur ruinam, quod de ejus redditibus quarta pars recipiatur anno quolibet, & servetur per duos procuratores constitutos à collegio dicte ecclesiæ de consilio sui Diocæsani. Si autem est similiter capella, rector ipsius cum suo Diacono eligat hujusmodi procuratores, qui cum dicta parte aptent & reficiant ecclesiam suam ipsam.

I. X.

DE JURE JURANDO

Ex Concilio Bartholomæi Episcopi.

EXcommunicamus, & excommunicatos esse pronunciamus omnes & singulos utriusque sexus, qui coram quocumque iudice vel officiali ipsius per juramentum interrogatus scienter falsum dixerit, vel tacuerit veritatem, seu etiam qui aliquem ad hæc induxerint aut informaverint faciendâ.

X.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORUM.

Ex Conciliis Egidii, Laurentii, Dominici, & Angeli Patr.

UT honestas clericorum servetur, præcipimus omnibus personatum tenentibus, ac plebanis, Canonicis ecclesiarum Cathedralium, & aliis in sacris ordinibus constitutis, ut guarnachias, & alia indumenta Aesuper, exceptis mantellis presbyteralibus, honesta & clausa deferant, nimia brevitate, aut longitudine non notanda. Pannis rubeis vel glaucis exterius, vel interius, & viridibus exterius non utantur. Capellos inauratos, subtilares confuticios, cirothecas, cariosos, mapulas in caviciis dependentes, botonos de quacumque materia excepto de panno, fibulas argenteas, vel de quocumque metallo, mantellos laicales, sive zocholelos, caputia separata versa, vel transversa, seu aliquo modo signum prætendentia vanitatis; interulas, & almütias in publicum portari penitus prohibemus. Ad aleas etiam vel regulas, zonos & cagulas publice ludere, & ad choreas mulierum publice assistere prohibemus. Transgressores autem sint per septimanam suspensi a beneficio. Et si quis contra receperit, sit per mensem inhabilis ad ordines, & beneficia obtinenda. Et si expedierit, acrius puniatur; super qua pena permittimus, quod per ordinarios disceptetur.

Ex eodem.

Clerici omnes maxime in sacris ordinibus constituti tonsuram & coronam deferant congruentem sine templari rotundam vel oblongam, non quadratam, vel angularem, seu laicalem. Transgressores autem careant voce in capitulo ex tunc, & sint inhabiles ad ordines, & ad beneficia obtinenda, quousque se correxerint ad arbitrium prælatorum suorum. Excipimus tamen quinquagenarios, & permittimus, quod episcopi in suis diocæsibus

ANNO
CHRISTI
1438.

bus possint in aliquo vel aliquibus paucis ANNO CHRISTI 1438
 ANNO CHRISTI 1438

na amissionis rerum prædictarum applicanda-
 rum curiæ episcopali.

Ex eadem.

Idem M.

Inhibemus quoque omnibus clericis lode-
 re ad taxillos alicubi, & causa bibendi vel
 ludendi tabernas intrare, seu extra tabernas
 in publico ludere, nisi essent extra terram
 suam in itinere constituti. Transgressores au-
 tem condemnamus in solidis quinque pro
 qualibet vice, & nisi se correxerint, acrius
 puniantur. Universaliter autem etiam clericis
 omnibus inhibemus, ne publice & per
 se negotiationes exercere præsumant; trans-
 gressores autem pœna canonum puniantur.

Item quod aliquis clericus, sive aliqua a-
 lia Ecclesiastica persona Castellanae diocesis
 non audeat publice vel occulte intrare taber-
 nas causa bibendi, nec ludere ad azardum,
 aut alium ludum inhonestum sub pœna car-
 ceris, & alterius pœnæ ad libitum nostrum.

Idem Marcus.

Item quod omnes Sacerdotes, & Clerici
 beneficiati diocesis nostræ deferre debeant in
 capite coronam condecentem, & non mino-
 rem una hostia magna, sub pœna unius du-
 cati, & plus & minus ad arbitrium nostrum.

Idem M.

Item statuimus, quod de cætero nulla per-
 sona tam ecclesiastica, quam secularis au-
 deat facere aliqua festa, aut aliquas repræ-
 sentationes festorum in ecclesia, vel in locis
 sacris; nec fiat aliqua mutatio vestium cum
 barbis aut capillariis. Clerici tamen necubi
 possint interesse absque licentia nostra. Laici
 contrascentes incurrant pœnam excommu-
 nicationis; clerici vero incurrant pœnam li-
 brarum X. applicandarum curiæ episcopali.

Ex con. Angeli Episcopi.

Ad reprimendam; & infra. Statuimus in-
 super quod quicumque Clericus nostræ dice-
 cesis in sacris ordinibus constitutus, vel per-
 sonatum, vel dignitatem obtinens, in ea non
 portaverint habitum, vel tonsuram eorum
 ordini convenientem, vel se non habuerint
 honeste in suis actibus, in decem libris par-
 vorum pro qualibet vice nostræ cameræ con-
 demnentur; eo ipso quod in quolibet præ-
 dictorum exceßerint, ipsos in dicta summa
 intelligimus condemnatos.

Ex Synodo Ramberti Episcopi.

Quoniam; & infra. Primo, secundo, &
 tertio, & peremptorie monemus omnes ple-
 banos, canonicos, & clericos, ut habitum
 & tonsuram deferre debeant suo statui & or-
 dini convenientes. Alioquin sciant se privi-
 legio clericali nudatos: puniendos etiam per
 iudicem secularem, si sine habitu & tonsu-
 ra reperti fuerint in aliquo deliquisse. Indi-
 gnum est enim ab ecclesia eis subveniri, per
 quos constat in ecclesia scandalum generari.

*Ex Constitutionibus D. Francisci Maripetro
 Ep. Castellni,*

Item volumus, & statuimus, quod nullus
 clericus in ordine constitutus audeat portare
 mantellum circum circa clausum; imo de-
 beat ipsum habere apertum a parte anteriori
 in duobus partibus, ut vulgo dicitur in cro-
 cella, sub pœna librarum quinque totiens &c.

Idem Franciscus.

Ex Constitutionibus D. Marci Lando.

Item quod de cætero aliquis in ordine
 clericali, vel minoribus constitutus, non au-
 deat portare mantellinas, nec vestes apertas
 a lateribus, nec a parte anteriori, & poste-
 riori, nec vestes manicis carentes, sub pœ-
 na librarum quinque totiens &c.

Item volumus & statuimus, quod nullus
 in prædicto clericali ordine constitutus au-
 deat portare mantellinas, nec vestes apertas
 a lateribus, nec a parte anteriori, & poste-
 riori, nec vestes manicis carentes, sub pœ-
 na librarum quinque totiens &c.

Idem F.

Item volumus, & mandamus, quod nul-
 lus clericus attemptet portare manicas revo-
 lutas, ut ipsarum suffulturas ostendant sub
 pœna librarum quinque toties quoties &c.

Idem F.

Item quod nullus clericus nostræ jurisdic-
 tionis subiectus audeat in pedibus portare
 soletas sub pœna solidorum quinquaginta pro
 qualibet vice applicandarum curiæ episcopa-
 li pro medietate, & pro medietate accusa-
 tori.

Decernimus & statuimus, quod omnes
 Clerici missam novam cantantes, solemnia-
 que festa celebrantes, ne talibus solemnibus
 festis, sive etiam alibi quomodocumque, &
 qualitercumque, debeant ludere ad aliquem
 ludum, choreizare, seu etiam cantare, sive
 ad taxillos, cartas, smulas, sive tabellas lu-
 dere; & quod talia exercentes debeant in-
 terdici & suspendi a missarum celebratione
 per menses sex, & etiam solvere teneantur
 libras quinque parvorum. Sed ille, qui mis-
 sam

Idem M.

Idem M.

Item quod aliquis clericus, aut Ecclesia-
 stica persona non audeat portare corrigias,
 sive centuras argenteas, vel deauratas, nisi
 sit doctor, aut in dignitate constitutus; nec
 etiam annulos aureos, vel argenteos sub pœ-

ANNO
CHRISTI
1498.

fam cantavit, & hujusmodi solatia in domo fieri passus fuerit, debeat suspendi a missæ celebratione per annum continuum, incepturum a die primo missæ, & in antea futurum; nec non solvere debeat libras decem parvorum; intelligendo, quod omnes pœnæ pecuniariæ in superscriptis casibus impositæ & annotatæ, debeant dividi per hunc modum; videlicet media pars sit accusantis, & alia media pars sit curiæ episcopalis: & qui accusaverit, secretus teneatur.

*Ex synodo D. Laurentii Justiniani
Ep. Castellani.*

Licet prædecessores nostri honestatem clericorum zelantes quamplurimum visi fuerint, ut habitus exterior conformaretur vitæ & moribus eorum secundum jura, ut sic murmur sæculi contra ipsos semper invigil sopiretur; tamen quia nequaquam extinctum cernitur, dam cultus vestium ipsorum interior lascivior exteriori deprehenditur; quinimo materia scandali oritur & augetur, eo præsertim cum se reformari aliquando a spiritualibus ipsi sæculares dedignentur; id eo statuimus, ut constitutiones prædecessorum nostrorum omnino serventur, præsertim adjucentes eisdem, ne diversorum colorum deferant, videlicet vestem superiorem unius coloris, & caputium alterius, magna diversitate distinctum; sed volumus, quod sint ejusdem coloris; nec versatas gerant manicas, ut quod lateat intrinsecus extrinsecus ad pompam propaleatur; nec utantur cambellotis, sed pannis tantum laneis colorum permissorum tam a jure, quam a constitutionibus nostris; sed nec vestibus uti possint sindone falcitis diversi coloris, sed coloris vestis. Nec diploidem, sive zuparellum ita breve portent, ut umbilicus appareat, sed longum esse volumus, ut femoralia tegantur, & ad mediam coxam prolatur; quod si secus gestaverint, ut magis lascivie hæreant, quam honestatem amplectentur, in duobus ducatis condemnentur ipso facto, & diploidem, sive zuparellum perdant; & officiales, sive accusatores, pro quorum medio in notitiam nostram pervenerit hujusmodi nostræ Constitutionis prævaricator, habeant totam sortem præscriptæ pœnæ pecuniariæ, & ipsam diploidem. Et ut correctio talis vestis latentis fiat, & præsentis nostræ constitutionis * haberi commodè possit, ex nunc monemus omnes & singulos tam clericos, quam religiosos, pro primo, secundo, tertio, & peremptorio termino, quatenus infra 40. dierum spatium a die publicationis præsentium nostrarum constitutionum, quem terminum pro trina monitione canonica ipsi præfigimus, & assignamus, debeant sibi providere de zuparellis superscriptæ longitudinis; alioquin elapso dicto termino sententiam excommunicationis ipso facto incurrant, quoties huic nostræ constitutioni contrafecerint ultra pœnas superius contentas.

Item volumus, & mandamus omnibus & singulis plebanis, presbyteris, & clericis, cujuscumque status & gradus existant, etiam in minoribus constitutis, quatenus portare debeant in capite bireta, & non caputia ullo modo, nec ipsa caputia fodrata sindone vel panno serico præsumant deferre super

scapulas, aut in capite, sub pœna ducati unius, quoties fuerit repertus.

Item quod nullus clericus cujuscumque conditionis, aut status, aut ordinis existat, portare præsumat vestimenta adeo longa, ut stando firmus tangant terram, sub pœna librarum trium toties quoties repertus fuerit; & collaria vestimentorum habeant conformia honestati clericorum; terminusque incipiat hinc ad dies quindecim.

Item quod clerici cujuscumque status & conditionis existant, non præsumant portare coctas de serico, nec crispatas circa vinculas manicarum; nec habeant manicas circum circa ampliores tribus brachiis, sub pœnam perdendi coctam; & hoc usque ad octavam nativitatis beatæ Virginis Mariæ, videlicet xv. die mensis Septembris nuper futuri ad prædicta reformandum.

In decretis legitur, & a SS. Patribus informamur, quod antiquitas censuit laicos semper clericis fuisse & esse infestos, ita ut in amodo in proverbium deductum sit. Sed quod magis dolendum est, jam experientia rerum omnium magistra edocet, vitæ clericorum homines sæculares quasi a natura exploratores dari, detestantes ab his reprehendi & corrigi, quorum vitam in nullo distinctam a sæcularibus judicant: quod provenire permaxime noscitur ex conversatione continua, quam ipsi clerici cum sæcularibus habent. Nam ipsi clerici ea non advertentes, quotidie magis existimationem vitæ suæ deprimunt, & subvertunt, cum ita conversationi eorum hæreant, ut vix cum alio conversari discernantur. Quapropter statuimus & ordinamus, ut in omnibus casibus contentis, tam in Constitutionibus nostris, quam prædecessorum nostrorum, quicumque reperti fuerint culpabiles, aut transgressores sociati cum laicis, quod in triplo condemnentur quam si soli, vel cum clerico sociati invenirentur. Et volumus, quod irremissibiliter pœna exigatur, si fuerit pecuniaria: si vero carceris, nullo pacto secum dispensari possit, quin in carceribus publicis maneat per totam terminum. Ita tamen quod episcopus si voluerit commutare pœnam, necessario habeat in commutatione petere & obtinere totius capituli sui consensum. Si vero pœna non fuerit terminata, sed in arbitrio maneat, episcopus tenetur juxta gravitatem sceleris & publicitatis in triplo aggravare pœnam.

Cumque multorum querela abominabili fuerit ad aures nostras sapius deductum, quod nonnulli clerici discoli, & lascivii de diis non verentur omni timore Dei prostergato, ac sui status reverentia & honore neglectis, publice cum barchis selzatis, & non selzatis cum laicis per canalia Venetiarum procari, & juxta vulgare, duniare, aliosque actus abominabiles facere, atque verba inhonestissima mulieribus per viam incedentibus dicere, & motizare, quod in maximum cleri opprobrium cedit, & contemptum, & in maximam abominationem scelerum; statuimus, & ordinamus, quod si quis clericus visus fuerit in barcha cum aliquo sæculari procari, & quid inhonestum facere, sive etiam de nocte cantando, aut pulsando matinatam facere, aut etiam per viam ambulando, & quam maxime in foro S. Marci, & S. Pau-

ANNO
CHRISTI
1498.

* aliquid
deest.

ANNO
CHRISTI
1438.

S. Pauli, verba inhoneste motizare & dicere, eo ipso, quod visus fuerit, & D. Episcopo denunciatus cum veritate huiusmodi inhonestates perpetrasset, incurrat poenam librarum quinque parvorum applicandorum pro medietate accusatori, qui ipsum denunciaverit, & pro alia medietate ecclesie, in qua serviverit, sive beneficiatus fuerit. Et si secundo, aut pluries convictus fuerit talia facere, ultra poenam predictam incurrat in poenam carceris per dies xv. Quam poenam si voluerit episcopus commutare, necessario habeat in commutatione petere & obtinere capituli sui assensum, ut supra. Insuper ordinamus, quod si dicti clerici immiscuerint se lascivis, vel ludis illicitis, vel choreis, vel locis inhonestis, vel ad aucupandam cum balotis aves marinas, vel alias res, vel alius indignos clericatus perpetraverint, maxime cum laicis, per totum mensem continuum beneficium sive portionem sui tituli ecclesiastici ipso jure perdant, & nihilominus ipsi ecclesiam deservire teneantur. Quod si servire noluerint, moniti tertio tam per D. Episcopum, quam per plebanum, possit procedi ad privationem, si reperti fuerint inobedientes. Et his non obstantibus poenis triplicatis juxta superius dicta mulcentur.

In omnibus vero predictis ordinamus, quod infra triduum videntes, vel scientes clericos inhoneste conversari, teneantur dictam inhonestatem clericorum Episcopo, vel ejus Vicario denunciare, et habeant de bonis clerici, denunciati libras tres parvorum & teneatur de credentia. Et si plures uno fuissent & essent, qui huic Constitutioni contrafecissent, ille qui denunciaverit, habeat dictas tres libras, & pro ea vice & quacumque poena sit liber, si in ipsa societate fuisset, dummodo in posterum cavere disponat, & se corrigere.

XI.

DE CONCUBINARIIS.

Ex synodo A. L. F. V. Pa.

Quia mores & actus, in quantum possu-
mus, cum Dei adjutorio capimus re-
formare, auctoritate presentis concilii
salubriter prohibemus plebanis, & canonicis
cathedralium ecclesiarum, ac presbyteris, &
aliis omnibus in sacris ordinibus, constitu-
tis, ne in propriis domibus, vel aliis au-
deant mercenarias, vel ancillas suspectas,
filias, vel filios suos illegitimos earum cum
uxoribus, vel amitas, de quibus alia fuerit
sinistra suspicio, quantumcumque processerint
in diebus, seu etiam quaslibet concubinas
publice secum in domo, vel alibi intra no-
strum Patriarchatum retinere; quas concubi-
nas notorias cum suis concubinariis excom-
municationis vinculo innodamus. Transgre-
dientes quoque inhibitiones presentes ab omni
beneficio ecclesiastico suspendimus, quousque
se correxerint cum effectu, ad arbitrium
Prelatorum suorum. Et si sic ligati, vel sus-
pensi presumpserint celebrare, vel fructus
beneficiorum ut prius recipere; & nisi infra
annum absolutionem, seu relaxationem, &
dispensationem canonicam, & sufficientem,
Concil. General. Tom. XXXI.

ostenderit manifeste, omnibus ecclesiasticis
beneficiis nostri patriarchatus perpetuo sint
privati.

Ex Concilio D. Thoma Pa.

Item constitutionem 60. memorie Domi-
nici predecessoris nostris duximus moderan-
dam, videlicet; quod clerici sive sint, sive
non sint in sacris ordinibus constituti, ho-
neste vivere studeant, a fornicationibus ab-
stineant, & publice nullatenus teneant con-
cubinas.

Qui vero concubinas publice, vel noto-
rie tenent, vel in futurum, diabolo suaden-
te, tenebunt, postquam ipsi clerici in syno-
dis, vel aliter generaliter, vel nominatim
moniti fuerint de concubinis predictis ulte-
rius non tenendis; & ex tunc infra mensem
hanc nostro precepto & prefate monitioni
parere contempserint, voce capituli, si fue-
rint in Cathedralibus, sive collegiatis eccle-
siis beneficiati, ipsi noverint se privatos; &
si in aliis ecclesiis titulati fuerint, ab ingres-
su ecclesie noverint se suspensos. Et si in
huiusmodi reatu per alium mensem immo-
diate sequentem perstiterint, sive in Cathe-
dralibus, sive in Collegiatis, vel aliis eccle-
siis quibuscumque curatis, & non curatis
beneficiati fuerint, a perceptione fructuum
omnium beneficiorum suorum, quod obti-
nent, noverint se esse suspensos, quos fru-
ctus eidem per Ordinarios auferri volumus,
& precipimus, ac per eisdem in utilitatem
ecclesiarum, a quibus ipsi fructus percepti
fuerint, volumus eos sine diminutione ali-
qua converti. Et si prefati Clerici nec sic a
tam detestando scelere se emendaverint, post
lapsam alterius mensis absque aliqua moni-
tione ipso facto excommunicationis senten-
tiam incurrant, & nihilominus Ordinarii su-
predicti, si eis expedire videbitur, contra
eos ad perpetuam privationem, & alia juris
remedia procedere non omltant. Si vero se
correxerint, Ordinarii predicti ipsi clericis
beneficium absolutionis impendant; vocem
in capitulo restituant; predictam suspensio-
nem removeant, & ad perceptionem fru-
ctuum pro tempore futuro admittant. Vo-
lentes predictam constitutionem ad episco-
pos universos in nostra provincia existentes
extendi.

Ex concilio Ramberti episcopi.

Quoniam ex clericorum, & infra. Hac
salubri constitutione sancimus, ut nullus cle-
ricus cujuscumque conditionis & status exi-
stat nostre subjectus jurisdictioni, quocum-
que quæsito colore, tenere debeat mulierem
secum in domibus propriis, conductitis, vel
ecclesie, nisi sit mater, soror, neptis, seu
consanguinea eidem clerico quarto gradu
consanguinitatis conjuncta, vel nisi fuerit a-
deo senex, quod nulla possit sinistra inde
oriri opinio, videl. quinquaginta annorum, vel
ultra. Nec etiam extra domos predictas ali-
quis de predictis mulierem aliquam suspen-
sam tenere audeat, vel in dotariam, vel a-
mitam, monentes omnes, & singulos. Et
infra. Si quis autem hoc adimplee negle-
xerit, vel de cætero secum mulierem ali-
quam

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

quam superius prohibitam ad habitandum tenere præsumperit, in eundem præsentis A constitutione excommunicationis sententiam promulgamus, *Et infra*. Si quis hujus nostre constitutionis temerarius violator extiterit, multam quinque solidorum grossorum etiam incurrat, quorum duos habeat unusquisque, qui nobis, vel nostro vicario eum violatorem detulerit, si delationem veram apparuerit esse: reliquis tribus ecclesie, cuius est Clericus contrafaciens, applicandis, & in ipsis utilitatem convertendis.

Ex concilio Angeli episc. Castellani

Ad reprimenda; & *infra*. Præsentis constitutione firmamus, quod clerici maxime in B sacris ordinibus constituti, laici, & mulieres in claustris, cellis, & locis Dei, ministris ecclesiarum & monasteriorum deputatis, non cohabitent indecenter. Qui cum ut plurimum propter paupertatem & tenuitatem reddituum beneficiorum famulos tenere non possint, si decenter cum parentibus, aut sororibus, amitis, vel cum aliis personis, quas sacri canones concedunt, inter quas naturale scædus non permittit sævi criminis suspicari, morari volunt, vel illas secum honeste tenere, præcaveant sibi sub quovis quæsito colore, etiam pro servitiis earundem, C cum illis etiam, vel secum mulierem tenere suspectam, vel aliam sibi non attinentem, nisi fuerit mulier bonæ vitæ, & conversationis honestæ, quæ suæ ætatis annum quinquagesimum jam peregerit. Super quibus omnibus ne fraus aliqua committatur, prius volumus a nobis, vel vicario nostro licentiam postulâri, & consideratis conditionibus personarum, si nobis, vel vicario nostro videbitur, sine difficultate aliqua concedatur, si fuerit concedenda; aut denegabitur, si fuerit deneganda. Contrarium vero facientes in aliquo præmissorum pro qualibet muliere prædictarum, quam secum in prædictis domibus habuerint, vel eisdem cohabitaverint, prædicta licentia non obtenta, in libris 25. parvorum ex nunc nostre camere D condemnentur; & nihilominus gravius etiam puniantur.

Ex synodo Marci Lando.

Quod aliquis in sacris, aut minoribus constitutus, sive titulus, sive beneficiatus in diocesi Castellana, in domo suæ habitationis, aut alibi ad suam petitionem non audeat tenere aliquam mulierem fornicariam, aut concubinam, sive de fornicatione suspectam; monentes omnes & singulos supradictos, in præsentem tenentes aliquam concubinam, aut aliam mulierem de adulterio, aut fornicatione suspectam, quatenus *infra* xv. dies proxime futuros trina monitione præmissa, & a die publicationis præsentis connumerandos, debeant dictas concubinas, & mulieres suspectas dimittere sub pœna privationis suorum beneficiorum, quam incurrant ipso facto, & alterius pœnæ eis inferendæ ad arbitrium nostrum.

XII.

DE ARMORUM PROHIBITIONE.

Ex concilio Egidii Patr.

Militis hominum atque lascivis, ex quibus scandalum atque periculum solet oriri, obviare volentes, omnes clericos & personas ecclesiasticas absque episcopi licentia, nisi sint in itinere constituti, arma portantes auctoritate sacri concilii excommunicationis vinculo innodamus.

Ex eodem Concilio.

Præsentis concilii auctoritate sancimus, ut si aliquis clericus contra laicum extraxerit gladium, aut ipsum aliquo modo percusserit, vel intulerit ei atroces injurias, ea pœna pecuniaria a suo multetur episcopo, qua laicus contra clericos committens similia a sæculari iudice puniretur, ut si certa fuerit, & statuta apud laicos, parva, vel magna, similis in ecclesiastico foro servetur; si arbitraria, & incerta, hoc idem episcopi arbitrio relinquatur. Si vero inter clericum, & clericum prædicta, vel similia committantur, ab episcopo arbitrarie puniantur, qui utrobique pro qualitate delicti puniat delinquentes.

Ex concilio Bartholomæi episcopi.

Omnes clericos; & *infra*. Illos etiam, qui a custodibus communis inventi, pecunia data se rediment, ne in notitiam episcopi deducantur, duplicatæ pœnæ quam pro talibus armis soluturi fuissent, multatione punimus; salva pœna per Grandense concilium irrogata.

Ex concilio Thoma Pa.

Item constitutionem editam per prædecessorem nostrum 60. memoriæ Egidium Patriarcham, quæ incipit, Militis, propter animarum periculum moderantes, præsentem constitutionem ad aliam temporalem pœnam duximus reformandam; videlicet, quod nullus clericus, aut persona ecclesiastica sine sui licentia diocæsani arma offensionis, nisi sint extra civitatem in itinere constituti, sub pœna a diocæsano imponenda, & auferenda, aequaliter deferre præsumat.

Ex synodo Ramberti episcopi.

Licet Grandensi concilii, & *infra*, Statuimus, ne quis de cætero arma portare debeat, nisi secundum quod Grandensi Constitutione cavetur. Si quis autem temerarius violator extiterit; quinque librarum si cultellum, decem si enses, 25. si stochum, 10. si loricam cerbelariam, seu si aliquam aliam armaturam offensionis, vel defensionis detulerit, pœnam incurrat. *Et infra*: Quam quidem pœnam sic dividi volumus, ut videlicet medietas guardianis Dominorum de nocte, qui invenerint clericos cum armis prædictis, & alia medietas ad opus fabricæ ecclesie propriæ applicetur.

XIII.

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

XIII.

DE INSTITUTIONIBUS.

Ex synodo Bartholomaei episcopi.

Quod a nobis salubriter; & *infra*. Praecipimus quamlibet ecclesiam secularem nostrae jurisdictioni subjectam ad certum pro varietate locorum a nobis taxandum numerum Sacerdotum & Clericorum, sub juramento super hoc specialiter praestando servandum penitus reducendam, potestate augendi vel minuendi numerum ipsum ex justa causa cum consensu plebani, & duorum partium capituli, & dispensandi super juramento praedicto, episcopo reservata: aut si justa causa augendi vel minuendi numerum interveniente clerici, vel ipsorum aliqui augmentationi, vel diminutioni assentire renuerint, talis causae examinatio ad episcopum, & suum capitulum reducat. Et super eo, quod majori parti visum fuerit, observetur.

Ex synodo Angeli ep. Cast.

Cum ecclesiastica beneficia non debeant sine institutione canonica possideri, praesenti statuto firmamus, quod nullus clericus per violentiam, vel simoniam, seu per metum, vel minas, aut verbera, aliquibus per se, vel alium, vel alios inferenda, & eo ipso quod per aliquem consanguineorum ejus usque ad quartum gradum, vel agnatorum ipsius illatae fuerint, vel commissa, praesumat de ipsius clerici conscientia & voluntate processisse, cum non careat scrupulo societatis occultae, vel saltem in ejus favorem talia sint commissa, nisi contrarium probaverit apertissimis documentis, vel saltem si nobis vel Vicario nostro visum fuerit, pensatis personarum conditione & qualitate negotii deferendum super praemissis juramentum eidem fidem fecerit de contrario per proprium sacramentum, absque institutione canonica beneficium ecclesiasticum praesumat in futurum acquirere, vel aliquatenus assumere, sive etiam retinere, aut se ad illud instituti patiatur. Delinquentes vero in praemissis ex nunc in ipso beneficio jus aliquod decernimus non habere. Verum quia damnandae ambitionis improbitas adeo quorundam animos excaecavit, quod praetextu falsarum literarum, quas mentiuntur interdum a superioribus impetratas, vel quae sunt per subreptionem obtentae, sibi conantur ecclesiastica beneficia usurpare: quapropter volentes sic vitiosis ingressibus, prout possumus, obviare, constitutione praesenti sancimus, quod quilibet literas super acquirendis beneficiis obtentas, in posterum coram nobis, vel vicario nostro, antequam ipsorum beneficiorum possessionem apprehendat, inspiciendas & examinandas per se, vel per alium exhibeat, vel ostendat, utrum dictae litterae falsae fuerint, seu verae, aut per subreptionem obtentae; cum expresse caveatur in jure, quod nullus ecclesias in dioecesi ad cuiusvis episcopi ordinationem spectantes, intrare audeat, vel tenere, aut ipso inconsul-

Concil. General. Tom. XXXI.

to dimittere, contrarium vero facientes in his scriptis suspendimus a divinis, nec interim ut praelato pareat eidem, aut pro beneficio in hujusmodi beneficio sic adepti habeatur, donec de contrario suo titulo canonico nobis vel vicario nostro fecerit plenam fidem.

ANNO
CHRISTI
1438.

Ex synodo Angeli Delphino.

Quam diu monasteria & *infra*. Statuimus, & ordinamus, quod nullus in nostra dioecesi Castellana praesumat regularem & secularem ecclesiam simul tenere, aut plures dignitates vel ecclesias, quibus, vel earum alicui maxime cura imminet animarum habere, ac personatus, seu beneficia alia quaecumque sine dispensatione legitima possidere. De qua, postquam fuerit adeptus possessionem pacificam eorundem, nobis, vel vicario nostro fidem *infra* xv. dierum spatium facere teneatur; quod si facere contempserit, ex nunc ipsum privamus, & denunciavimus esse privatum beneficio, dignitate, vel personatu, quod vel quem seu quam primitus obtinebat alteri libere conferendo.

Ex synodo Marci Episcopi.

Item mandamus omnibus & singulis abbatibus, prioribus plebanis, & presbyteris, diaconibus, & subdiaconibus beneficiatis, & intitulatis in dioecesi Castellana, trina monitione praemissa; quod *infra* novem dies proxime futuros a die publicationis praesentium connumerandos, debeant coram nobis praesentare & praesentasse instrumenta suorum titularum & beneficiorum, & litteras suorum sacrorum ordinum sub poena privationis dictorum beneficiorum & titularum.

Idem.

Item mandamus omnibus & singulis abbatibus, prioribus, plebanis, ecclesiarum parochialium dioecesis Castellanae trina monitione praemissa, quatenus nobis debeant dedisse in scriptis nomina & pronomina presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum intulorum in eorum ecclesiis, ac nomina & pronomina omnium & singulorum mansionariorum & capellanorum in eorum ecclesiis residentiam faventium sub poena librarum x. *infra* novem dies.

Item M.

Item cum secundum formam juris illi, qui investuntur in aliquo beneficio, habere debeant sua instrumenta publica cum ballis pendentibus antequam capiant tenentam beneficii, de quo sunt investiti, sive quocumque modo collati, ad hoc ut non se intrudent aliquibus beneficiis praeter conscientiam eorum, ad quos spectat collatio, vel investitio; statuimus quod de cetero nulla persona ecclesiastica cujuscumque conditionis existat, aut sit, in nostra dioecesi, audeat, vel praesumat tenentam alicujus beneficii sive tituli cujuscumque conditionis existat, accipere, vel suo nomine per alium accipi facere in nostra dioecesi, nisi habeat instrumentum

V 2 in-

ANNO
CHRISTI
1438.

investitura sive collationis illius beneficii, de quo accepturus est tenentem, in publicam formam redactum cum bulla pendenti secundum usum curiæ Castellaniæ sub pœna privationis illius beneficii sive tituli, de quo accipiet talis tenentem; Inhibentes cuicumque personæ ecclesiasticæ, cui fuerit aliqua tenentem beneficii commissa, quod de cætero non audeat ponere aliquam personam ecclesiasticam nostræ jurisdictioni suppositam in tenentem alicujus beneficii sive tituli in diocesi Castellana, nisi primo illa talis persona ponenda in tenentem habuerit instrumentum investituræ illius beneficii sive tituli, cujus tenentem vellet apprehendere, in publicam formam redactum secundum usum curiæ Castellaniæ sub pœna librarum x. applicandarum ad arbitrium nostrum.

XIV.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS.

Ex Concilio Egidii Patriarchæ.

Statuimus, ut Sacerdos, qui corporali, vel sui officii executionis impedimento cessante matutinis non interfuerit in ecclesia celebrandis, missam non celebret ea die; sed si tali fuerit impedimento detentus missam dicere non præsumat, nisi saltem per se dixerit matutinas. Transgressores autem hujusmodi constitutionis quilibet de ecclesia, vel unus aliorum nomine teneatur Episcopo propalare, ut pro modo culpæ debitæ puniatur. Ab hoc plebanos excepiimus, quibus propter prælaturam duximus deferendum, ut non teneantur matutinis interesse: qui tamen propter curam animarum ratione prælationis ad servitium Dei magis se noverint obligatos.

Idem

Illi qui translati fuerint sine suorum prælatorum licentia, vel deinceps transferentur ad partes alias ibidem beneficia consequentes, si non redierint infra annum in toto nostro patriarchatu omni beneficio ecclesiastico privamus sive prælaturam habeant, si ve non.

Ex Concilio Dominici Pa.

De claustris, cellis, locis; & infra; Quibus ordinariis similiter liceat dispensare cum personis absentibus & servientibus per vicarios in casibus a jure permittis ad instantiam capitulorum ecclesiarum ipsarum de aliquota portione citra dimidiam pensionum vel utilitatum ad nos pertinentium habenda & retinenda, & de toto etiam residuo, si omnes clerici, ad quos pertinet de ipsis ecclesiis, sponte consentiant, ut eis videbitur expedire; in quibus omnibus dispensantem conscientias oneramus. Permittimus tamen quoad omnes personaliter in suis beneficiis residentes, ac Episcopi, & alii cum apostolica dispensatione habentes hujusmodi beneficia, & studentes etiam in jure canonico vel divino in studio generali propter suas utilitates in cellis, domibus, & locis pro-

ipforum habitationibus deputatis, quam honeste fieri poterit restringendo se, vel suos vicarios, ut licite faciant suas utilitates. A prædictis etiam excepiimus palatia & habitacula episcoporum, & eorum superiorum, quæ ut plurimum facta sunt & reparantur de bonis & proventibus eorundem, ac domos quaslibet ultra cellas, claustra, & domos prædictas ad dignitatum beneficia seu ecclesiarum fabricas pertinentes, quæ pro utilitate locentur, sicut fieri consuevit, salva semper in omnibus & prædictis apostolica sedis auctoritate.

Ex Concilio Thoma Pa.

Item cum baptismales; & infra. Omnibus subditis, & eorum cuilibet, ad baptismalem fontem cum cottis in Sabbato sancto pro ipso, cereo, ac novo igne benedicendo, ac baptismales ecclesias solitis convenire sub quinque librarum denariorum Venetorum pœna pro quocumque contrasaciente, plebano, seu archipresbytero, aut prælato illius baptismalis ecclesiæ pœna integraliter persolvendam, & in utilitatem prædictæ baptismalis ecclesiæ, ad quam convenire coterperint, vel neglexerint convertenda, districte præcipiendo mandamus auctoritate præsentis Concilii, quatenus singulis annis cum eorum cottis, ut moris est, in ecclesiis baptismalibus pro prædictis adimplendis studeant dicta die sabbati sancti omnimode convenire, nisi fuerint impedimento canonico præditi, vel a plebano, aut archipresbytero, aut prælato ipsius baptismalis ecclesiæ super hoc fuerint absoluti.

Ex synodo Bartholomæi Episcopi.

Sacerdotes vel Clerici se extra civitatem, vel diocesim absque licentia non absint. Hanc autem licentiam usque ad octo dies plebanus, vel ejus vicarius dare possit, sed ab inde supra ab Episcopo vel ejus vicario requiratur. Transgressores vero sine licentia recedentes, vel alia sibi concessum terminum commorantes in pœnam incidant, quæ illis, qui non interfunt officiis, est inflicta.

Idem.

Ut quia nec Clerici; & infra. Providendū sancimus, ut nullus presbyter, diaconus, vel subdiaconus intra titularum numerum constitutus, & in aliqua ecclesia incorporatus, a sua ecclesia ultra unum mensem, etiam cum licentia, possit abesse, nisi alium idoneum, episcopi arbitrio, qui ecclesiæ vice sua in illo deserviat ordine, duxerit relinquendum. Qui vero contrasecerit, episcopi licentia non abrogata veluti propriæ defensor ecclesiæ, beneficio, sive titulo, quod vel quem in ipsa ecclesia obtinet, spoliatur; & alii, qui in eo ordine ipsi deservisse velint, & valeat, juxta constitutionem super hoc ordinatam conferatur.

Ex synodo Angeli Delphino.

Propter defectum non residentium ministrorum ecclesiarum, & maxime prælatorum fre-

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

frequenter monasteria & ecclesie nonnulla desolata noscuntur, & collabuntur paulatim, A vel saltem damna gravia patiuntur, & multa exinde pericula proveniunt animabus, & plura scandala suscitantur; ideo presentialiter publice & peremptorie requirimus, & monemus abbates, priores, abbatissas, priorissas, archidiaconos, archidiaconos, plebanos, rectores suorum locorum, canonicos, & clericos beneficiatos quoslibet nostrae curiae & dioecesis Castellanae, quod infra duos menses a die presentis monitionis computandos ad sua monasteria, ecclesias, beneficia, & loca, quae vel quas obinet in nostra civitate vel etiam dioecesi praedictis, revertantur; facturi deinde in antea in monasteriis, cellis, domibus, ac locis ministris ecclesiarum deputatis continuam residentiam apud illas ecclesias; & in ipsis divinis officii interesse. Et qui sunt praesentes, illam residentiam continuent: alioquin si absentes non redierint, vel praesentes se absentaverint per spatium duorum mensium, illos a divinis suspendimus in his scriptis: quam suspensionem si per mensem animo sustinuerint pertinaci, eo illis perpetuo beneficiis sint privati, nisi ab ipsa residentia legitimo impedimento & necessario excusentur: de quo aut de dispensatione canonica, si quam habuerint, nobis vel vicario nostro interim fecerint plenam fidem. Non intendentes, quod poenis praedictis ligentur, qui domos ab ipsis ecclesiis non habuerint, dum tamen in dignitatibus, vel personatibus non fuerint constituti, qui tamen sibi domos in parochia possint acquirere, licet aliter, ut possint ad residentiam & interesse divinis officii teneantur. Decernimus insuper stuentes, quod quicumque de caetero quodvis beneficium in nostra civitate vel dioecesi fuerint affecti, ad similem residentiam sub poenis praedictis simili modo & forma teneantur, & in omnibus sint adstricti. Interim autem pro eo tempore, quo absentes fuerint, vel sunt praesentes, aut residentes, non tamen interfuerint divinis, saltem missae majori, vel communi in ecclesia celebrandae, de oblationibus nihil percipiant ea die inter alios, qui interfuerint, dividendi: aliis poenis contra praedecessorum nostrorum constitutiones impositis nihilominus in suo robore duraturis. Insuper omnes dispensationes, & licentias a nobis vel praedecessoribus nostris factas si ve concessas haecenus super residentia quibuscumque totaliter revocamus.

Ex synodo Marci Lando.

Nos Marcus, & infra. Statuimus, quod quilibet Clericus beneficiatus in dioecesi Castellana teneatur in suo titulo seu beneficio residere personaliter sub poena privationis, quam incurrat ipso facto hac monitione praemissa, nisi a nobis licentiam specialem & expressam habuerit. Et qui nunc absentes sunt, debeant infra xv. dierum spatium futurorum a die publicationis praesentium connumerandorum, quorum &c. quod assignamus eis, venire ad faciendam residentiam vel ad allegandam causam, quare dictam residentiam non faciant, sub poena privationis, quam incurrant ipso facto.

Idem.

Item quod quilibet beneficiatus & institutus in aliqua dictarum ecclesiarum Castellanae dioecesis teneatur interesse divinis officii diurnis pariterque nocturnis cum cottis suis, sive superpelliceis suis, & perseverare usque in finem sub poena suae portionis illius diei applicandae his, qui interfuerint.

Idem M.

Item quod quilibet plebanus, aut rector ecclesiarum dioecesis nostrae teneatur facere appunctari omnes sacerdotes & Clericos, & maxime in sacris constitutos, & admonere sacramentum sive custodem de appunctando bene & ordinate omnes, qui non interfuerint divinis officii diurnis & nocturnis, & in fine cujuslibet mensis exigantur dictae appunctiones per plebanum, vel rectorem ecclesiae in utilitatem eorum, qui interfuerint.

XV.

DE HABITANTIBUS CELLIS VEL DOMIBUS ECCLESiarUM.

Ex Concilio Egidii Pa.

NE propter locorum distantiam ecclesiae debitis clericorum ministeriis defraudentur, statuimus, & est in praesenti concilio approbatum, ut omnes clerici in sacris ordinibus constituti, atque custodes, quorum ecclesiae domos habent commodas clericis deputatas, exceptis illis cellis dominicalibus plebanorum, in eis cellis debeant de nocte dormire, nisi infirmitate, vel alio impedimento legitimo sint detenti: quae domus inter eos rationabiliter dividantur. Plebanis autem omnibus districte iudicium inhibendum, ne cellas dominicales proprias laicis, & maxime conjugatis sine Episcoporum suorum licentia concedere audeant, vel locare: sed si in scholis fuerint, aut plures habuerint plebanias, eis liceat clericis, aut personis literatis, seu etiam laicis absolutis, dummodo mulieres non habeant, concedere vel locare pro sua libito voluntatis: qui si secus fecerint, a suis Episcopis acrius puniantur. Eis autem, qui ante praesens concilium personis hic prohibitis locaverunt, ut eas juxta formam praedictam expediri faciant, duorum mensium spatium assignamus. Liceat autem illis, quorum ecclesiae proprias domos non habent in suis, vel conductitiis domibus habitare cum matribus, neptibus, vel cognatis.

Ex Concilio Dominici Patr.

Ne propter locorum &c. Transgressorem autem constitutionis Egidii; qui de nocte in cellis non dormierint, ea die omni beneficio sibi debito sint privati. Et si defuerint domus pro tot ministris, provideatur non habentibus in pecunia, vel aliter, si poterit consensu plebani & capituli, vel ad Episcopum recurratur.

Idem

ANNO
CHRISTI
1438

ANNO
CHRISTI
1438.

Idem D.

A

XVI.

ANNO
CHRISTI
1438.

De claustris vel cellis, locis & domibus factis de bonis ecclesiarum ordinamus & præcipimus, quod per illas personas & ad illum usum tantum, ad quem sunt destinata, retineantur, consuetudine vel statutis contrariis nullatenus valituris. Si vero illi, ad quos pertinent, in eis non habitabunt, reliqui de ministris ipsarum vel absentium prælatorum seu ministrorum vicarii ad eorum officia & onera idonei & canonice ordinati, in eis personaliter habitent & morentur. Et si casu aliquo dicta claustra, seu cellæ, loca, vel domus, totaliter, vel pro parte habitentur per alios, seu locentur, pensionentur, vel usufructentur, pensiones & utilitates provenientes ex eis, & quæ provenire possent, omnes in reparationem ipsarum, si expedierit, vel in utilitatem ecclesiarum, de quarum bonis ædificata & reparata fuerunt, totaliter convertantur seu inter ministros divini cultus quotidie in eisdem ecclesiis servientes distribuantur; districtius inhibentes, ne masculi cum feminis in ipsis habitent, sive morentur, nisi propter magnam necessitatem, vel utilitatem, consideratis locis, temporibus, ætatibus qualitatibus personarum a jure non prohibitarum, ut penitus scandalum & infamia evitentur, singulariter nominibus expressis per locorum ordinarios vel superiores fuerit dispensatum. Quibus causis cessantibus dispensatio cesset, ut non vituperetur ministerium nostrum.

Ex Concilio Thoma Pa.

In præsentis nostro concilio declaramus, quod pars debita plebano contenta in constitutione D. Patriarc. quæ incipit: post pulvationem &c. intelligatur, & intelligi debeat secundum formam constitutionum synodaliū quarumlibet ecclesiarum nostræ provinciæ; & quod hujus pars solum præsentibus in divino officio debeatur; adjicientes etiam, quod ipsi plebani in eorum cellis, seu domibus suorum plebanatum de nocte habitare, & dormire teneantur, ne populus eisdem commissus, & animarum curam quam curam solos plebanos habere in ecclesiis sibi commissis præsentis auctoritate concilii dicimus, pronunciamus, & declaramus, patiatur in aliquo detrimentum; sub pœna aliiis sacerdotibus & clericis non habitantibus in domibus ecclesiarum suarum, & de nocte in eis non dormientibus inflicta, & in constitutione ejusdem D. Pa. super hoc edita contenta.

Ex synodo Marci L.

Item statuimus, quod omnes & singuli beneficiati in diocesi Castellana teneantur personaliter habitare in domibus suorum beneficiorum; & si contrafecerint, dictæ domus locentur ad affectum, & earum affectus convertantur in utilitatem ipsarum domorum, si fuerit expediens, si autem non fuerit expediens, convertantur in utilitatem fabricæ ecclesiæ, in qua fuerint dicta beneficia.

DE CELEBRATIONE MISSARUM, ET MODO CELEBRANDI DIVINA OFFICIA.

Ex Concilio Egidii Pa.

In choro omnes clerici silentium teneant, maxime cum psalmi dicuntur, aut missæ officium celebratur, nisi propter necessitatem vel utilitatem eos loqui oporteat. Transgressor vero a prælato suo corripatur, & sicut justum fuerit, puniatur. Laici autem tam mares, quam fœminæ admoniti a sacerdotibus acerrime corripantur. Pueri, qui divinum officium suo tumultu & rumore impediant & perturbant, a parentibus vel eorum magistris, ut taceant, constringentur. Negligentes vero parentes, & ministri in correctione in poenitentis a suis confessoribus puniantur.

Ex eodem.

Nullus in ambone, seu pulpito in lectione, aut ante altare, sive sacerdos fuerit, sive cujuscumque alterius ordinis clericus, legere, vel cantare capite velato præsumat, neque in choro in dicendo orationem, vel Cantiphonam, vel versiculum, aut responsorium, vel in communi officio inchoando. Capelos quoque, cum ante altare legit, vel cantat, omnino deponat. Qui contrafecerint, a suis prælatis inferioribus corripantur, & si fuerint incorrigibiles, a suis episcopis puniantur.

Ex eodem.

Ne melodiæ, seu cantilenæ in epistolis, evangelis & præfationibus, dum cantantur, intellectum audientium impediant, vel perturbent, & per hoc in mentibus fidelium devotio minuatur, auctoritate sacri concilii duximus statuendum, aut epistolæ, evangelia, & præfationes in missis, exceptis *Liber generationis*, & *Factum est autem*, & primis evangelis Diaconorum, cum melodiis præter episcopi licentiam nullatenus decantentur. Transgressores autem per septimanam ab officio & beneficio sint suspensi. Eadem pœna duximus puniendos sacerdotes, qui publice in exequiis mortuorum dixerint absolutionem illam, quæ incipit, *in ea potestute*, cum solum ad episcopos pertinere noscatur.

Ex eodem.

Quia in toto; & *infra*. Statuimus ut in loco canonis Missæ in secreta, ubi dicitur, *Euna cum Papa nostro* &c. immediate jungatur, & *Duce nostro*, expresso nomine, & *pro bono statu Venetiarum*. Demum quæ ibi sequuntur.

Ex eodem.

Ordinamus atque statuimus ad onorem beatorum martyrum Hermagoræ & Fortunati.

ANNO
CHRISTI
1438.

ti, ut de ipsis fiat memoria in serialibus diebus tam in matutinis, quam in vespertis; A & idem fiat de S. Marco.

Ex Concilio D. Patr.

Mulieres in choro cum clericis præcipue quando missa cantatur, vel circa altaria in faciem Sacerdotis celebrantis non stent, neque appropinquent, vel ministrent aliquid personaliter, dum celebratur in altari, sexagenariis exceptis. Facientes autem contrarium ex contemptu, sint privatae suffragiis orationum & indulgentiarum.

Ex eodem.

De facientibus in ecclesiis vel circa tempore celebrationis divinatorum, præcipue in nocte Natalis Domini & in aliis solemnitatibus, abominabiles insolentias, terribiles scelpos, aut strepitus, aut sonos periculosos, & alia plurima rædia, quibus devotio fidelium diminuitur, & cultus divinus contemni videtur, prohibemus, quod sine mandato episcoporum non absolvantur ipsi, vel ipsorum consultores, vel fautores, quos participatione ordinum & sacramentorum privamus.

Ex eodem.

Post pulsationem ad missam tertia vel alia hora cantetur, & sequatur in cantu communis missa diebus singulis; & horis, ad quas tenentur clerici adire; & esse, omnes sint residentes, etiamsi plures in die ex debito ordine ecclesie missæ cantentur.

Ex eodem.

Quando plures missæ dicantur simul in ecclesia, una tantum alta voce cantetur; alie autem sic dimissa voce dicantur, quod modice audiantur; & nemo sacerdos ante evangelium communis missæ celebrare præsumat. Ordo autem missarum successive sic observetur, quod post evangelium communis missæ, priusquam elevetur corpus Domini, cum, nullus presbyter in ecclesia ipsa incipiat evangelium pro alia missa dicenda, nisi in exequiis defunctorum. Et qui studiose contravenerit in prædictis, vel in aliquo prædictorum, poena sex denariorum mulctetur; super qua interdum episcopus valeat dispensare.

Ex eodem.

In ambone; & *infra*. Si quis transgressus fuerit constitutionem Egidii, quæ incipit: *Nullus in ambone, seu pulpito &c.* aut caputia separata versa vel transversa, quasi vel almutie, aut insule in capite portantur, in ecclesia, vel extra cum cottis, vel aliis paramenis ecclesiasticis, portare ausus fuerit, pro qualibet vice a beneficio sit suspensus per unam hebdomadam.

Ex eodem.

Statuit præfens concilium, ut super ordinatione & conformatione divini officii, quidquid per nos fuerit ordinatum, ab omnibus observetur.

Ex eodem.

Pro quibus memoris aliorum sanctorum, quorum reliquie intra nostrum Patriarchatum consistunt, facilius faciendis composulmus antiphonam: *O Fidelis navigantes*, ac orationem, *Deus, qui per beatos*, cum indulgentia xx. dierum ipsas cantantibus; & Baudientibus; x. pro matutinis, & totidem pro vespertis. Et fiat duplex festum, & officium die xii. Julii ad honorem ipsorum martyrum perpetuis temporibus.

Ex eodem.

Quia in serialibus divinis; & *infra*, Ordinamus; quod in adventu Domini, quadragesima, & vigiliis omnibus, & temporibus habentibus homiliam evangelii, communiter fiat officium seriale, nisi festum novem lectionum occurrat; & tunc nona lectio fiat de homilia, si habetur, illius diei, & decantentur antiphonæ ad commemorationem debita cum orationibus in laudibus, & in vespertis. Et si festum trium lectionum habens legendam propriam, *infra* illa tempora erit, ultima lectio de ipso festo dicatur, & fiat memoria cum antiphonis & orationibus in primis vespertis, & in laudibus; quæ memoria sine lectione fiat etiam de festis aliis scriptis in Calendario, & habentibus propriam legendam: & quod ab octava Epiphaniæ usque ad diem cinerum in festis trium lectionum habentibus propriam legendam dicantur psalmi nocturnales & vespertorum de feria omnes cum suis antiphonis; seq. invitatorium, hymnus, versiculi, capitula, orationes, lectiones, responsoria, & antiphonæ laudum, & per horas de festo. Et similiter fiat a Kalendis augusti usque ad adventum Domini, nec *infra* illa tempora de aliis festis trium lectionum, non habentibus legendam fiat nisi memoria, in primis vespertis & laudibus, sed totaliter & integraliter officium dicatur seriale, ut debet. In festis vero trium lectionum, quæ occurrunt a Pentecoste usque ad Kalendas augusti permittimus, quod in matutinis dicantur novem psalmi cum tribus lectionibus, & tribus responsoriis, & laudes cum una antiphona, reliquis per alias horas diversis. De Pascale etiam tempore contentamur, quod usque ad Pentecosten singulis dominicis & festis diebus dicantur tres psalmi cum tribus lectionibus tantum, ac *Te Deum laudamus*, & prout in ordinario continetur. Officium mortuorum per totum annum præterquam a Pasca usque ad Pentecosten, dicatur in ecclesiis communiter cum tribus lectionibus, & vigiliis vespertinis; & bis in anno, quando resumitur, scilicet post octavam Epiphaniæ ac Pentecostes cantetur solemniter cum novem lectionibus matutinum laudes, missa etiam,

ANNO
CHRISTI
1438.

prout

ANNO
CHRISTI
1438.

prout fit post festum omnium sanctorum, pro quibus datur indulgentia, ut in literis nostris continetur. Nec omittatur propter festa vel octavas festorum aliqua de causa officium predictum, nisi dicuntur novem lectiones ad matutinum ipsius diei.

Et sciendum est, quod novem lectiones dici debent singulis diebus a festo Nativitatis Domini usque ad octavam Epiphaniae, & infra octavas festorum corporis Christi, Nativitatis, & Assumptionis beatae Mariae, Nativitatis S. Joannis Baptistae, atque Apostolorum Petri & Pauli. Item fiant novem lectiones de quolibet festo habente ecclesiam in nostra diocesi.

Ex concilio Thome Pa.

Ut animabus subditorum nostrae provinciae salubrius consulatur, voluit & decrevit praesens concilium, quod quilibet Sacerdos missam celebrans omni die, antequam missam celebret, vel saltem semel in septimana; alii vero clerici in sacris ordinibus constituti saltem semel in mense debeant & teneantur de suis peccatis omnibus confiteri, saepius si expedierit, & quotiescumque opus erit; contrafacientes per eorum Ordinarios acrius puniantur.

Ex concilio Angeli, Laurentii, & Dominici Pa.

Ut Dei cultus; & infra. Ordinemus, quod communia officia nocturna, & diurna beatae Mariae, mortuorum, graduales psalmi, & specialia litanie, preces, & suffragia consueta horis debitis, & expectatis absentibus, ut conveniens fuerit, communiter fiant, & celebrentur devote; & infra. Ad cujus matutini communis tertium psalmum residens, qui non interfuerit, ac perseveraverit usque in finem, solvat denarios tres, & totidem in missa communi, si ad primam orationem non erit; & si ad primam psalmum vespere non erit personaliter, perseveraveritque ut supra, perdat denarios duos, & totidem in completorio: cessante impedimento tali, quod alia die in domo stet, & licentiam juris vel superioris habeat. Et predictas poenas deficientium, ut alias pecuniaris Ordinarii locorum in suis ecclesiis & personis sibi subiectis augeant, diminuunt, & tollant, prout eis videbitur expedire. Plebanus praesens ab omnibus & in omnibus honoretur, & sicut alii, ut supra dicitur, condemnentur. Si vero absens fuerit, vices ipsius teneat in divinis officiis hebdomadarius presbyter, ad quem spectat incipere matutinum, & alias horas; dicere capitula, orationes, & benedictiones loco Plebani.

Ex concilio A. & E. Pa.

In cena Domini una missa tantum dicatur illius diei propria, de qua clerici sint contenti. In Parasceve autem & Sabbato sancto, exceptis religiosi, & ecclesiis Cathedralibus, & baptismalibus, ac privilegiatis super hoc, nullus sacerdos missam celebrare praesumat. Transgressores autem usque ad octavam Paschae a beneficio sint suspensi. Et si contingat, quod illis tribus diebus aliquod sanus

sepellendum ad ecclesiam vel monasterium deferatur, sanae exequiarum officia consueta absque missa submissa voce, legendo potius, quam cantando, & sine pulsatione campanae, sub poena simili transgressoribus imponenda

Ex concilio Thome.

In primis siquidem in virtute sanctae obedientiae mandamus, quatenus de cetero missarum solemnia cantentur, & celebrentur cum earum introitibus, gradualibus, versibus, & tractibus, offertoriis post communionibus, & aliis debitis solemnitatibus, ut est a SS. patribus institutum, & nihil praeter motetos, & alia in ipsis missis decantanda, de predictis institutis omittatur; quos motetos, nisi sint ad laudem Dei, & beatae Virginis Mariae, aut aliorum Sanctorum, in ipsis missarum solemnibus auctoritate praesentis Concilii decantari penitus inhibemus.

Ex eodem concilio.

Item cum baptismales ecclesiae debeant per eorum subditos honorari; & ipsi subditi cum cottis ad baptismalem fontem in Sabbato sancto, pro ipso, & cereo, & novo igne benedicendis, singulis annis ad ipsas ecclesias baptismales convenire teneantur: & aliqui, qui ad predicta tenentur, ut fide digna relatione percipimus, contumaciter, licet perquisiti, ea die, ut supra, ad ipsas ecclesias baptismales convenire contemnant, predictis subditis, & eorum cuilibet, ad predicta solitis convenire, sub poena quinque librarum parvorum pro quocumque contrafaciente (Plebano, aut archipresbytero, aut prebato illius baptismalis ecclesiae poena integraliter persolvenda, & in utilitatem predictae baptismalis ecclesiae, ad quam convenire neglexerint, convertenda) districtis precipiendo mandamus auctoritate nostri praesentis concilii, quatenus singulis annis cum eorum cottis, ut moris est, in dictis baptismalibus ecclesiis, pro predictis adimplendis, studeant dicta die Sabbati sancti omnimode convenire, nisi fuerint impedimento canonico praedicti, vel a Plebano, seu archipresbytero, aut prebato ipsius baptismalis ecclesiae super hoc fuerint absoluti.

Ex synodo Bartholomaei ep.

Ut Dei cultus in divinis officiis diligentius observetur, statuimus, quod omnes clerici horis canonicis cum cappis, vel cottis conveniant in ecclesia; & qui corporali, vel sui officii executionis impedimento cessante, ad matutinas majores ante finem tertii psalmi, ad missam ante primam orationem; ad vespere ante finem primi psalmi non venerit, & perseveraverit usque ad finem totius officii, denarios quatuor pro quolibet officio perdat. Quorum nomina per custodem ecclesiae, vel alium de voluntate plebani & majoris partis capituli deputandum, horis singulis sic notentur, ut in fine cujuslibet mensis coram ipsis Plebano & capitulo ponatur ratio, & pecunia recipiatur in utilitatem ipsius ecclesiae convertenda.

Ex

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1498.

Ex synodo predicta,

A

Ex eadem.

ANNO
CHRISTI
1498.

Ut Dei cultus; & *infra.* De supradicto impedimento teneatur impeditus die impedimenti, vel sequenti plebano, si in civitate fuerit, aut eo absente suo vicario fidem facere, aliter incurrat poenam in capitulo supra immediate scriptam. Et qui poenam huiusmodi non solverit infra triduum a redita ratione, ab omni beneficio ipsius ecclesie, donec satisfecerit, sit privatus. Clerici vero minorum ordinum, qui divinis officis, ut promittitur, non intererint a suis plebanis acriter castigentur. Si officialem talem deputatum in scribendo tam aliorum nomina, quam suum cessantem a divinis, multatam, vel negligentiam notabiliter commisisse constiterit, poena, qua scribendus puniri debuerat, puniatur.

Ex eadem.

Inhibemus, quod semper sit candela in altari accensa, quando divinum officium celebratur; scriptum est enim: *Ignis in altari meo semper ardebit.*

Ex eadem.

In primis volumus, & mandamus, quod ordinarium ecclesie Castellane, quod pertinet ad divinum officium, per omnia ab omnibus observetur uniformiter, cum additionibus que reperiantur.

Ex eadem.

Quando cantatur Introitus, Kyrie eleison, Gloria, Alleluja, Offertorium, Sanctus, Agnus Dei, Communio, responsoria, versiculi, & quidquid aliud cantatur tam in diurno officio, quam nocturno, debeant omnes clerici cantare stantes, & non sedentes, & servatis omnibus, que circa talia statuit Gradense concilium.

Ex eadem.

Quoniam in divinis; & *infra.* Districte precipiendo statuímus, quod per singulas parochiales ecclesias nostrae civitatis & diocesis diebus singulis inter matutinam & conventualem missam, una missa in mane cum debita reverentia & solemnitate, quam requirit temporis & horae qualitas infallibiliter perpetuo celebretur, contemptoribus poena inobedientiae tantum debita penalienda.

Ex eadem.

Statuímus, & districte precipimus, ut quorundam consuetudinem, que corruptela verius est censenda, prorsus abjecta, omnes horae canonice, & totum B. Maris, atque defunctorum officium non singulariter a singulis, vel in sacratio, vel eundo, sed in choro communiter dicatur ab omnibus, cantando, vel legendo; prout temporis & horae qualitas suadebit, cum scriptum sit: *In ecclesia benedicite Dominum.*

Concil. General. Tom. XXXI.

Mandamus, quod a prima Dominica post Pentecosten usque ad vigiliam Nativitatis Domini, & ab octava Epiphania usque ad quartam feriam majoris hebdomadae, que est ante Resurrectionem, officium mortuorum, sive pro mortuis, communiter in ecclesiis, & in choro celebretur, voce submissa, & omnibus diebus, in quibus novem lectiones non legantur.

Ex eadem.

In diebus dominicis festivis missa conventuali de die dicatur Dominico, sive festo: reliquarum vero Missarum dispositio plebano, vel ejus vicario, si presentes fuerint; aut eis absentibus majori Sacerdoti, qui tunc in choro fuerit, relinquatur. In solemnitatibus vero precipuis praeter conventualem Missam, reliquumque illius diei officium hebdomadarius Sacerdos nihil faciat, nisi Plebanus id facere voluerit.

Ex eadem.

Quando occurrit festum trium lectionum, dicatur in matutinis totum nocturnum illius diei cum suis antiphonis; & sint lectiones, responsoria, & laudes, prima, & tertia &c. de Sancto illius diei, nisi venerit festum ipsum inter duo Pascha; quo tempore dicantur tantum tres Psalmi secundum nostrae Ecclesiae Castellanae modum.

Ex eadem.

Sacerdos, & alii Clerici legant lectiones, & plebanus si praesens fuerit, vel qui erit major in ecclesia absente plebano, corrigat lectores; & ad correctionem factam se lectores emendent: qui finem non faciant nisi ad mandatum plebani, vel majoris, ut supra dicitur, absente plebano.

Ex eadem.

Sacerdotes, qui fuerint requisiti, vel non requisiti de mandato plebani, debeant Missam celebrare sponso ante Missam majorem, si tunc fuerit petita. Et si illo etiam die non dominico, vel festivo fuerit missa communis, & ista missa sit communis.

Ex eadem.

Cum teneatur, & *infra.* Ordinantes statuímus, ut natalitia Sanctorum, vocabulis Equorum ecclesiae nostrae civitatis, & diocesis nominantur, solemniter cum novem lectionibus celebrentur, maxime cum hoc mandatum modo a nobis non sumat exordium, sed jamdudum a praedecessore nostro D. apostolica dicatur auctoritate firmatum.

Ex Synodo Ramberti ep.

Item statuto, quod incipit, cum teneatur; & *infra.* Adjicimus, quod si aliquis contrarium fecisse ejus, quod in proximo ca-

X

ANNO
CHRISTI
1498.

capitulo continetur, inventus fuerit, portio-
ne oblationum ea die cum contingente sit
eo ipso privatus, quam ad manus custodis
vertare volumus pro ornamentis ecclesie sa-
crario applicandam.

Ex eadem.

Item constitutioni, que incipit, quoniam
in divinis; & *infra*. Addimus, si quid con-
tra ea, que in dicto capitulo continentur,
commissum fuerit, vel aliquis se subtraxerit
ab officio, quod debet fieri; pena amissio-
nis oblationum contingentium eodem die ap-
plicandarum sacrario pro ornamentis eccle-
siae, contrahentes puniantur.

Ex eadem.

Item constitutioni, que incipit, Ut insu-
per Dei cultus; & *infra*; hanc penam ad-
jicimus; quod si quis contra ordinationem
plebani venire presumpserit, ab officio per
septimanam unam noverit se suspensum.

Ex Synodo Francisci Bembo E.

Franciscus Bembo; & *infra*. Volentes igitur
tam incommoditatibus cleri, quam con-
suetudini, que permittit, ut ante finem
missae clerici libere possint recedere, provi-
dere, Canonice meorum, totiusque cle-
ri, vel majoris partis ipsius assensu, pre-
ca, & consensu, per hanc nostram consti-
tutionem perpetuo duximus statuendam, quod
quatenus de cetero in die Pentecostes, Vin-
cula, & Cathedra S. Petri solum plebani;
in vigilia Pentecostes, in die christiatis, in
solemnitate S. Petri de mense Junii, in de-
dicatione Ecclesie Castellane Plebani, & alii
beneficiati omnes accedere teneantur & in-
teresse usque ad missam complementum cum
cortis suis, sub penis antiquis consuetis;
diebus Nativitatis Virginis gloriosae, & Do-
minica prima quadragesime omnino sublatis.

Ex Synodo Angeli Corrarie E.

Angelus Dei & apostolice sedis; & *infra*.
Volentes igitur futuris temporibus provide-
re; & quod ipse factum est, firmiter radica-
re, mandamus atque statuimus hac nostra
perpetua constitutione, quod nullus sacerdos
in nostra civitate & dioecesi eodem die mis-
sam celebret bis conficiendo sacram eucha-
ristiam, excepto sacratissimo die Nativitatis
D. N. J. C. Ad cujus nostre constitutionis
observantiam omnes & singulos presentes &
futuros, etiam pontificali fulgeant dignita-
te, trina canonica monitione in Domino mo-
nemus, & obsecramus sub pena interdicti
ingressus ecclesie, quam ipso facto volumus
incurrere omnes inobedientes, & transgre-
siones, pena alia arbitraria puniendos, secun-
dum quod nobis, vel successoribus nostris
videbitur opportunum.

Ex Synodo Marci Lando E.

Item quod canonici ecclesie Castellane,
& alii in dignitatibus constituti in dicta ec-
clesia, dum missa & divinum officium cele-

bratur, non ingrediantur chorum absque
bireto, almata sive mafarda, & cotta; &
similiter observetur, si condigerit eos capitu-
lariter incidere de per se, vel simul cum
mansuetis ad funerals, vel alios actus,
sub pena excommunicationis, quam incur-
rant ipso facto.

Ex eadem.

Item quod aliquis clericus in sacris, aut
minoribus constitutus non audeat ingredi
chorum, aut stet in choro, dum dicitur of-
ficium divinum, nisi cum cotta (& hoc in-
telligi volumus in ecclesiis, in quibus sint
instituti, & beneficiati) sub pena solidorum
decem pro qualibet vice, applicandorum fa-
bricae ecclesie.

Ex eadem.

Item omnes Sacerdotes, & clerici bene-
ficiati in dioecesi nostra debeant dicere, &
cantare officium suum secundum antiphona-
rium, & alios libros ecclesie; & secundum
quod in qualibet ecclesia consuetum est di-
ci, sub pena &c. Non inhibentes propte-
rea, quod quilibet de per se non possit, &
valeat dicere officium aliud, si secum fuerit
legitime dispensatum.

XVII.

DE OBLATIONIBUS DIVIDENDIS.

Et aliis emolumentis, que ratione Sacra-
mentorum eveniant, sive aliunde, &
quomodocumque aliter.

Ex Concilio Egidii Pa.

PRO pace & unitate clericorum servanda
decernimus, ut in ecclesiis Cathedrali-
bus totum beneficium preter certos redditus
singulis canonicis vel personis specialiter as-
signatos, quocumque modo adventit, sive
sit votivum, sive mortuorum, & sive in ec-
clesia, sive extra ecclesiam conferatur, in
commune omnium residentium veniat divi-
dendum; exceptis que offeruntur pro sacra-
mentis ecclesiasticis conferendis, ac legatis,
sacramento baptismatis dumtaxat excepto.
Sacerdos tamen de missa, quam cantabit,
votiva vel mortuaria quatuor denarios per-
cipiat ante partem. Sacerdos autem, aut
clericus, qui contra hoc statutum in frau-
dem versabitur, in quadruplum teneatur re-
stituere, quod fraudaverit. Graviter etiam
arbitrio sui episcopi puniendus, si hoc exe-
gerit protervitas delinquentis.

Ex eadem.

Statuit presens concilium, ut omnes Sa-
cerdotes alicujus ecclesie, sive sani fuerint,
sive infirmi, vel senio confecti, in beneficio
votivarum missarum societatem habeant. Hoc
autem sacerdos observare per discussionem
canonicam a suo episcopo compellatur, sive
sint plebani Sacerdotes, sive alii Sacerdotes.
Sed qui missam cantare noluerit, nisi sit im-
pedimento corporali detentus, inde benefi-
cium

ANNO
CHRISTI
1498.

ANNO
CHRISTI
1498.

ciam non percipiat. salvo tamen, quod in cathedralibus ecclesiis est statutum. Transgressores per suam episcopum puniantur.

Ex eodem.

Absentes extra civitatem sive cum licentia, sive sine, de oblationibus votivarum missarum, sive communium, percipiant, sicut plebani cum Sacerdotibus voluerint ordinare.

Ex Concilio Thome Pa.

Voluit, & statuit, declaravitque presens concilium, quod calices, libri, cruces, paramenta, & quaecumque alia ornamenta ad divinum cultum spectantia, sint & esse intelligantur ecclesie, in qua oblata, seu legata fuerint. Naves autem de cera, imagines quæque, & quaecumque alia jocalia argentea, aurea, aut alio quocumque metallo ad cultum divinum non spectantia sint plebani, sacerdotum, & aliorum intitulorum ipsius ecclesie, in qua oblata, seu cui legata fuerint. Quorum omnium plebanus si presens fuerit, & in ecclesia residens, medietatem recipiat; reliqua vero medietas inter presentes, & in ecclesia residentes sacerdotes & clericos dividatur, constitutionibus, & consuetudinibus quarundam ecclesiarum, in quibus certa portio predictorum, sed quæ non spectant ad cultum divinum, in fabrica ipsius ecclesie, certa plebano, & certa aliis ipsius ecclesie sacerdotibus & clericis, semper salvis.

Ex Synodo Bartholomæi Ep. Cast.

Plebani habeant medietatem missæ communis in diebus dominicis & festivis ix. lectionum, etiam si translata fuerint, ac etiam trium, quæ venerint inter duo Pascha, dummodo sint festivitates solemnes, exceptis festivitibus votivis sanctorum de novo introductis, & octavis, & die Jovis sancto, & parasceve, in quibus plebani percipiant unam portionem. In nativitate Domini, in ramis palmarum, & in die resurrectionis Christi, plebani de omnibus missis, quæ dicuntur in illis diebus, medietatem oblationum percipiant, salvo quod si in dominica in ramis palmarum dicatur missa sanctæ Mariæ, secundum morem aliarum dominicarum, sicut in aliis missis beatæ Virginis, quæ celebrantur in diebus dominicis, ordinatum est, ipsius oblatio dividatur.

Ex eodem.

De missa beatæ Virginis, quæ celebratur in diebus dominicis & festivis, nec præcedit missam majorem, plebanus si residentiam fecerit in ecclesia, unam portionem habeat; quod si non fecerit residentiam, & missam celebraverit, de omnibus missis, quæ eo die celebrata fuerunt, percipiat portionem

Ex Eodem.

De oblatione missæ, quæ in diebus Dominicis & festivis solemnibus dicitur ante missam majorem, sive fuerit de novitia, quæ

Concil. General. Tom. XXXI.

vadat ad unum, sive alia missa, plebanus habeat unam partem, sive residens fuerit, sive non, dummodo sit infra diocesim Castellanam.

Ex eodem.

Offertorium, quod percipitur in missis quadragesimalibus, quæ cantantur in nonis, dividatur communiter inter plebanum & presbyteros, diaconos, & custodes, sicut fit in aliis missis communibus ferialibus.

Ex eodem.

In diebus lunæ, mercurii, & sabbati ferialibus de missa communi tantum plebanus habeat unam partem.

Ex eodem.

Cum clerici pervenerint ad numerum ordinatum, diaconus, si unus fuerit, vel si plures, habeat unam partem; plebanus de oblationibus partem habeat; ipsorum quilibet habeat unam partem: custos pro cunctis diebus de oblationibus habeat unam partem.

Ex eodem.

Sacerdotes votivarum missarum oblationes, prout in Gradenâ continetur concilio, dividant inter se. Cui adjicimus, ut absentes extra civitatem sive cum licentia, sive sine, de oblationibus votivarum missarum, vel communium, nihil omnino percipiant, nisi pro utilitate ecclesie suæ de licentia sui plebani, aut in servitio cathedralis ecclesie, vel episcopi Castellani, ipsius, vel ejus vices gerentes accedente consensu eos contigerit absentari. Cui constitutioni plebani non adstringantur, sed quod de ipis consuetum est, in similibus observetur.

Ex eodem.

Si aliquis Sacerdos, ut assolet fieri, licet illud non multum approbamus dixerit duas missas in die, tenetur dividere majus offertorium unius illarum missarum cum sociis dicentibus tantum unam.

Ex eodem.

Ordinamus, quod omnes denarii, qui dantur tam a parochianis, quam extraneis, pro missis specificatis, si fuerint denarii unus grossus, vel exinde inferius, ponantur in offertorio illius missæ specificatæ, quæ dici debeat illa die, si secundum cursum ecclesie dici debeat; & alias dicatur quam citius fieri poterit, & tunc ponantur in offertorio illius missæ, quando dicitur. Et si dati fuerint indifferenter pro missis, scilicet ab uno grosso inferius, sint omnium sacerdotum celebrantium illa die, si dati fuerint ante missam; si autem dati fuerint post missam, sint omnium celebrantium die sequenti.

Si denarii fuerint ab uno grosso superius, & dati fuerint a parochianis pro celebratione missarum, vel ut oretur pro animabus ipsorum, & suorum defunctorum, dividantur inter sacerdotes & plebanum, si plebanus fue-

ANNO
CHRISTI
1498.

ANNO
CHRISTI
1438.

fuert sacerdos, & praesens in terra. Et si dati fuerint ab extraneis, sint illorum, quibus dantur, si dantes voluerint eos tamen esse ipsorum, dummodo a recipiente fraus aliqua non procuretur, vel fiat. Si autem dati fuerint denarij tam a parochianis, quam extraneis, sine specificatione missarum, sint illorum, quibus dantur, si dantes voluerint eos esse illius, cui dantur, & a recipiente fraus aliqua non fiat. Omnia vero quae dantur pro penitentis, sint propriis sacerdotis confessoris, cui dantur. Defraudantes in duplum ejus, quod defraudaverint, poniantur.

Ex eadem.

Ea, quae relinquuntur a parochianis indifferenter sacerdotibus alicujus ecclesiae pro celebratione missarum, vel ut oretur Deus pro animabus ipsorum, sive exprimat certus numerus sacerdotum, sive non, in testamento, dividantur inter plebanum, presbyteros, & clericos secundum decimam, nisi testator aliquid legaret per se presbyteris, & aliquid per se aliis clericis, in quo casu stetur determinationi testatoris. Si vero relinquuntur tam a parochianis quam extraneis alicui expresso nomine, sint illius, cui relinquuntur, cum tunc praesumantur intuitu personae esse relicta; dummodo in hoc fraus aliqua non procuretur. Haec omnia praedicta tam de divisiis, quam de divinis statuimus & ordinamus esse servanda.

Ex eadem.

Sacerdotes, & infra. Si die, quo requiritur sacerdos, vel non requisitus ad mandatum plebani missam sponjis celebraverit, etiam si illo die non dominico, vel festivo fuerit missa communis, ista missa sit communis, Candelae quoque, quae venerint ad illam missam, sint plebani, cum omnes candelae sive cerei missarum sint plebani.

Ex eadem.

De oblatione missarum novitiarum venientium ad maritum si fuerint solemniter celebratae, sive in diebus dominicis, sive in ferialibus, plebanus medietatem percipiat. Si vero ex eventu interfuerint novitiae missae privatae, & in oblatione fuerit inventa moneta de argento vel auro, idem plebanus habeat medietatem similiter. Si autem talis moneta non invenietur, tunc censetur missa votiva esse, & de ipsa observetur, quod de missis votivis aliis observatur.

Ex eadem.

Placentae vero, & alia quae mittuntur a sponjis, dividantur hoc modo, Prima pars detur plebano, secunda majori sacerdoti, & sic de singulis; deinde vero revertatur ad plebanum, si plebanus fuerit sacerdos.

Ex eadem.

Quidquid percipitur ab infirmis, qui faciunt sibi legi evangelium, passionem domini,

et, & quascumque orationes, sit plebani, presbyterorum, & diaconi, & custodiam, sicut dividitur offertorium missae feriae.

ANNO
CHRISTI
1438.

Ex eadem.

Illud, quod datur in tribus diebus paschalibus, & Pentecostes, & Natalis Domini Sacerdotibus, qui vadant ad communicandum infirmos, ponatur in offertorio missae majoris illius diei. Et si aliquis Sacerdos requisitus non legit, amittat partem totius illius diei,

Ex eadem.

B Id, quod datur pro dicendo Evangelio in domibus defunctorum die mortis ipsorum, illius sit qui vadit.

Ex eadem.

Omnes denarios, qui proveniunt in administrationibus exequiarum mortuorum, Sacerdos, sive fuerit plebanus, sive fuerit simplex Sacerdos cum sociis sui ordinis, diaconus cum diaconis, subdiaconus sive clericus cum aliis sociis suis dividant communiter.

Ex eadem.

C Omnes dupleri & candelae, quae dantur in exequiis & vespertis mortuorum inter plebanum & presbyteros aequaliter dividantur. Salvo quod diaconus habeat unam candelam tantum, & patricius, unam alteram ante partem.

Ex eadem.

Sacerdos, qui fuerit requisitus ad sepeliendum parvulos, vadat; & si indefinite requisitus facta fuerit, sit in opinione plebani mittere unum de Sacerdotibus, vel clericis, sicut ei videbitur expedire. Et si plebanus abisset, fiat hoc ad iussum majoris collegio; & qui iverit, habeat unam candelam ante partem, & si una sola data fuerit, habeat eam. Caetera vero dividantur inter plebanum, presbyteros, & eum, qui iverit, si fuerit Clericus.

Ex eadem.

Cerei, qui accendantur, & veniunt in vespertis in die omnium Sanctorum, communicentur omnibus, etiam si accendantur in vespertis festi & cerei, qui accendantur, & veniunt ad omnes missas in die illa mortuorum, & qui veniunt ad manus presbyterorum, & clericorum illis duobus diebus, & in vespertis omnium Sanctorum, & per totam aliam diem tam in ecclesia, quam extra.

Ex eadem.

Candelae, quae dantur in baptismo solemnium, sint plebani, quae omnino accendi debent ad baptismum.

Ex eadem.

De his, qui veniant pro pueris baptizandis, plebanus tertiam partem habeat, si partes

ANNO
CHRISTI
1438.

tes fuerint tres, vel plures; si vero duo tantum, medietatem tunc percipiat plebanus. De prædictis autem quilibet diaconus infra taxatum numerum positorem, & custos habeat unam partem.

Ex eadem.

Omnia quocumque modo proveniant in majori festivitate cujuscumque ecclesie, in qua plebanus dat procurationem Episcopo, sint plebani, qui singulis sacerdotibus, diaconis, & custodibus quinque solidos parvorum aut prandium prorsus exhibeat. Ipsi vero, & eorum quilibet a plebano, vel ejus vicario requisitus teneantur, in ipsa ecclesia & die in suo ordine & officio deservire: & qui facere recusaverit, nihil habeat de prædictis. Aliis autem, qui sunt in inferioribus ordinibus constituti plebani provideatur arbitrio.

Ex eadem.

In festo consecrationis Ecclesie omnes candelæ, cerei, & cincturæ, ac omnis cera qualitercumque proveniat, sint plebani. Oblationum autem tam altarium, quam arcellæ, & allarum quocumque modo provenientium, medietatem plebanus habeat; reliqua vero medietas inter presbyteros & clericos dividatur. Itaque diaconus & custos singulas percipiant portiones; sed inferiores clerici habeant secundum discretionem plebani. Expensæ autem sicut pro Sacerdotibus invitatis ad festum pro officiendo, præter vinum & duas candelas grossas ponendas super altare, quæ dentur a plebano, fiant de oblationibus supradictis.

Ex eadem.

In omnibus aliis festivitatibus e prædictis, quas quilibet ecclesia per se facit, oblationes aequaliter dividantur; excepto quod offerentium primæ missæ medietas sit plebani, alia vero medietas inter presbyteros; diaconum, & custodem & reliquos de ecclesia more solito dividatur. Candelæ autem tam magnæ quam parvæ, quæ offeruntur ad primam missam tam ad altare, quam ad arcellas, & ancomas sint plebani, sed sacerdotum sint alie, quæ ad missas alias offeruntur. De quibus, ac etiam de oblationibus plebanus partem percipiat, si missam celebraverit eo die.

Ex eadem.

Omnes candelæ, quæ proveniunt vel offeruntur in Ecclesia, sint plebani præter illas, quæ offeruntur ad missas votivas, & alias, in quibus plebani partem non habent; quæ sunt Sacerdotum celebrantium ipsas missas; nisi fuerit candela de media libra, vel supra, quæ inter plebanum & presbyteros dividatur. Presbyteros autem in missis votivis, & aliis, in quibus candelas non percipiunt, & plebani sibi provideant de candelis. Plebani vero teneantur dare candelas ad officium, & ad accendendas lampades, & ad deferendum corpus Christi ad infirmos. Cum defecerint dopleria, & grossi

cerei, & luminæ portabitur cum ferri; sed ne deficiant, a plebanis sollicitè provideatur.

Ex eadem.

Omnia cera, & cinctura quocumque modo offerantur, sint plebani.

Ex eadem.

Naves de cera, & imagines, & quodcumque metallum vel ad altaria, vel alibi in Ecclesia appensa fuerint, vel oblata, sint plebani. Si pueri, vel qui alii cum rebus aliis penderentur, ne ipse plebano, & aliis sine communes. Commune sit etiam Deum, quod offertur.

Ex Concilio Thoma Pa.

Item voluit, statuit, & declaravit præfens concilium, quod calices, libri, cruces, paramenta, & quæcumque alia ornamenta ad divinum cultum spectantia sint, ea esse intelligantur ecclesie; in qua oblata, seu cui legata fuerunt. Naves autem de cera, & imagines quoque, & quæcumque alia, & atotia argentea, aurea, aut alio quoque metallo ad cultum dictum divinum non spectantia, sint plebani, sacerdotum, & aliorum intulorum illius Ecclesie, in qua oblata, seu cui legata fuerint. Quorum omnium plebanus si præfens fuerit, & in ecclesia residens medietatem recipiat. Reliqua vero medietas inter præfentes, & in ecclesia residentes sacerdotes & clericos dividatur, constitutionibus, & consuetudinibus quarundam ecclesiarum, in quibus certa portio prædictorum, scilicet quæ non spectant ad cultum divinum, fabricæ ipsius ecclesie, certa plebano, & certa aliis ipsius Ecclesie Sacerdotibus debita, semper salvis.

De Concilio D. P.

Post pulsationem ad missam, tertia, vel alia hora cantetur; & sequatur in cantu communis missæ diebus singulis, & horis, ad quas tenentur clerici adesse, & esse omnes residentes, etiam si plures in die ex debito ordine ecclesie missæ cantentur. De quibus & aliis omnibus missis cantandis ad vocem cum ministris, vel sine, quæcumque & ex quocumque causa cantentur in ecclesia conventualiter, quidquid offerretur in ipsa missa, quæ omnes volumus esse communes, dividatur quotidie inter omnes intulatos & præbendarios ministros præfentes; dando maneriter suas portiones illis tantum, qui fuerint præfentes, & continenter ad introitum, vel Kyrie eleyson usque in finem; nullam inde portionem dando absentibus, etiam si resideant, nisi sibi aliter debetur ex privilegio vel jure scripto. Missas etiam, quæ dicuntur ante communionem, ac omnes dicendas per mansionarios vel presbyteros extrinsecos, dicimus debere esse communes.

Alias vero missas omnes appellamus votivas, de quarum oblationibus & ordine ante vel post communionem, quando plures missæ dicuntur, servetur statutum concilii nostri. Expressius inhibentes, ne postquam dictum

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1418.

Stum fuerit Sanctus, priusquam dicatur Agnus Dei, in eadem ecclesia incipiant Sanctus in alia missa. Contrarium facientes perdat denarios quinque ultra alias poenas, ad communem arcam similiter pertinentes.

Si capitulum invitatur ad funera, seu matutinum, vespers, vel obsequia, mortuorum, primus percipiat duas partes presbiterales, & ministrantibus portiones duplicentur, quæ pertinent tantum ad ibi presentes. Nam si quid de prædictis, vel aliis similibus omnibus quotidianis distributionibus absentibus datur, ad restitutionem de jure tenentur.

Ex quibus omnibus communibus missis, funeralibus, quidquid in denariis seu pecunia provenierit, manualiter dividatur, & distribuatur quotidie post omnes missas inter presentes ministros ipsius ecclesie, dando plebano presentis partem debitam singulis presbyteris partem unam, diacono mediam, custodi tantundem, subdiacono quartam, & aliis canonicis; seu clericis intitulatis, octavam portionem unius partis. De aliis autem fructibus, seu redditibus, oblationibus sive obventionibus vivorum & mortuorum decimis, primitiis, ac proventibus omnibus, præter consentium elemosynas, & personalia oblata, seu legata singularia vel donata, servientibus in ecclesia vel extra intuitu vel ratione ipsius ecclesie, vel cemeterii, aut territorii sui, vel aliunde tam a parochianis, quam ab aliis undecumque, quandocumque, ubicumque, & qualitercumque offeratur, exigatur, detur, vel recipiatur, sive in pecunia, sive in pane, vino, grano, leguminibus, cera, oleo, & aliis quibuscumque rebus & bonis, quocumque nomine censeantur, nisi talia essent quæ per scripta publica, seu constitutiones Episcoporum aut ecclesiarum antiquas, vel jura communia soli fabricæ, vel plebano, aut alii, vel aliter debeantur; præcipimus, quod omnia prædicta ad eos pertinentia deveniant in communi, & ad communem arcam ipsius ecclesie ministrorum; non intendentes per hanc nostram constitutionem aliquem prædictorum privare sua possessione domorum ad affectam, vel ædificiorum ad eorum titulos vel titulum pertinentium. Declaramus tamen, quod quidquid provenierit, vel offerretur, in lapidibus, thesauris, reliquiis Sanctorum, libris, pannis, vasibus, vel aliis ornamentis, vel utensilibus ad cultum divinum & fabricam ecclesie tantum pertineat. Nec de cætero ecclesia teneatur ad reparationem, vel alia onera cellæ, vel domorum in quibus personaliter ministri ecclesie non morantur. Ex quibus & super quibus communibus capituli bonis, deficiente constitutione contraria honorifice fiant luminaria nocturnis & diurnis officiis, & solemnitatibus in ecclesia vel extra pro reverentia corporis Christi, & sacramentorum aliorum ecclesie: & omnes expensæ utiles & necessariæ ac omnia incumbentiæ onera communiter ad ipsos pertinentia supportentur, & manualiter ac realiter fiant quotidie, in fine cujuslibet mensis, vel infra, reservando pecuniam, duplerios, cereos, candelas, & alia necessaria pro sequenti tempore

in communi arca. Si quid & quidquid de prædictis omnibus superest, communiter dividatur inter prelatos, canonicos, & alios omnes ipsius Ecclesie ministros presentes, & residentes, ut debent.

ANNO
CHRISTI
1418.

XVIII.

D E D E C I M I S.

Ex Concilio E. P.

Volentes animarum periculis obviare, rationabili providentia duximus statuendum, ut ad solutiones decimarum parochialium omnes univ ersaliter teneantur, sive sint clerici, sive laici, aut monachi, seu etiam regulares, nisi compositione legitima inventi fuerint, vel privilegio speciali, cum ipsas sibi Dominus in signum universalis dominii reservaverit. Et hoc non tantum obtineat, ubi solvuntur decimæ prædiales; mixtas etiam, quæ loco prædialium & realium alicubi successerunt, solvi præcipimus, cum de jure & diu approbata consuetudine sint solvendæ. Omnes autem, qui prædictas decimas prædiales aut mixtas admoniti non solverint, aut fraudem commiserint scienter in solvendo, sacro approbante concilio excommunicationis vinculo innodamus.

Ex eodem.

Prædecessorum nostrorum sequentes vestigia statuimus &c. In Episcopatu Castellano ferunt observari, ut parochiani unius ecclesie ad alterius parochiam transeuntes illis clericis & ecclesie decimas tantum solvant, in cujus parochia mortis tempore domicilium inveniantur habere, salvo tamen jure privilegiorum S. R. ecclesie super decimarum solutione personis vel ecclesiis attributo.

Ex Eodem.

Clerici translati de una ecclesia ad aliam, sive in decimis, quæ ceciderint, sive in oblationibus, & aliis, nihil commune habeant cum priori. Salvo tamen, quod quis plebanus alicujus ecclesie & canonicatum ecclesie cathedralis aut S. Marci de Venetiis potest interveniente canonica dispensatione insimul recipere & tenere.

Ex Eodem.

In taxagio existentes nullum beneficium percipiant. Et de decimis illorum, qui moriuntur, si tempore solutionis presentes fuerint in quocumque ordine percipiant partem suam, sive ante mortui fuerint, sive post. Hoc autem intelligimus solum generaliter de omnibus clericis, ut tempore solutionis in quocumque ordine inveniantur, sive in parte, sive in toto decimæ solvantur, sive securitates de toto vel de parte factæ fuerint, sive non, recipiant partem suam.

Ex

ANNO
CHRISTI
1438.

Ex Synodo Ramberii ep. Ca.

Innotuit nobis; & *infra*. Volentes igitur malitiis hominum, in quantum possumus, obviare. presenti constitutione monemus unumquemque plebanum & Sacerdotem, si-bique in virtute obedientie precipimus, quatenus de cetero integre, & legaliter, secundum quod sciverint, nobis vel nostris vicariis insinuare debeant bona mobilia uniuscujusque, quem mori contigerit in sua parochia, & quidquid perceperint nomine decimæ de bonis defuncti, ut ex insinuatione hujusmodi animæ defuncti, & Castellanae ecclesie consulatur. Si quis autem hujus constitutionis & præcepti contempтор extiterit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat; insuper poena pecuniaria, prout nobis, vel nostro Vicario videbitur expedire. Mandantes insuper plebanis & capitulis universis, ut procuratorem constituere debeant in suis ecclesiis ad decimas exigendas.

Ex Synodo Bartholomæi ep. Ca.

Quoniam ea; & *infra*. Constitutionem Gradenfis Concilii, qua continetur, ut de decimis morientium, qui solum tempore præsentis fuerint, in quocumque ordine percipiant partem suam, salubriter declarantes statuimus illos etiam quoad hoc censendos esse præsentis, qui cum plebani vel episcopi licentia pro modificatione temporis a nobis alias stabilita recedentes de Venetiis, infra xv. dierum spatium revertatur, ut de decimis solutis medio tempore partem habeant, ac si fuissent continue residentes.

Ex eadem.

In quibusdam ecclesiis annua constat esse legata relicta ipsarum Sacerdotibus, & Ministris, veluti certos domorum, terrarum, aliorumque similium redditus prædictis perpetuo vel ad certa tempora deputatos, qualia legari possent in posterum, vel acquiri. Verum quia de divisione talium & participatione pro eo, quod in uno vel duobus terminis tantum in anno percipi consueverunt, sæpe dubitatur & certatur, providendo sancimus, ut quilibet eorum, quibus prædicta sunt debita vel relicta, sive qui partem percipiunt ex eisdem pro rata temporis, quo in sua ecclesia illo anno residentiam fecerit, percipiat partem.

Ex Synodo Laurentii Justiniano ep. C.

Licet varia inter Doctores feratur sententia, cujusmodi decima sit in præcepto, tamen salubriori inhiærentes arbitrio per hanc constitutionem duximus declarandum omnem decimam non tantum realem, verum & personalem, sive ex industria, sive ex matrimonio, sive ex donatione, legato, vel quavis translatione quomodocumque proveniat alicui titulo lucratio, esse in præcepto; & si quis eam non solverit, teneri eadem poena, qua teneatur, qui realem non solvant. Ve-

rum quia hæc declaratio parum prodesset, nisi obviaret scandalis, & suasionibus quorundam dogmatizantium eam non esse in scripto præcepto, quibus fideles simpliciter errantes facillime credunt, putantes persuasores conscientia duci, non cecitate avaritiam; ideo hæc presenti constitutione sancimus, quod si quis religiosus mendicans, aut non mendicans cujusque ordinis, aut clericus secularis publice prædicaverit, vel in secreto dogmatizaverit talem decimam personalem non esse in præcepto, aut quod quilibet fidelis ad dictam decimam non teneatur: sed in arbitrio cujusque consistat quid velit loco decimæ dimittere, aut quod non episcopo, vel aliis quibus competit de jure, sed ad libitum distribuere possit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, a qua nequeat absolvi; nisi illud idem erroneum, si publice prædicaverit, publice revocare teneatur, si occulte, occulte, simpliciter asserens se errasse ignorantia, vel malitia, prout fuerit coram populo, non tamen timore excommunicationis hoc revocare. Quinimo, ut salutem animarum subditorum nostrorum consulatur, volumus & mandamus, quod omnes ordinarii prædicatores bis in anno teneantur hoc persuadere populo, & hortari ad decimam personalem, quæ est sub præcepto, quod teneantur solvere. Si quis autem neglexerit, si clericus secularis existat, sit suspensus a beneficio per sex menses, & a prædicatione; aut de ordine Mendicantium, subtrahantur toti illi ordini casus reservati episcopo, & nullo pacto alicui ejusdem ordinis per totum illum annum dicti casus concedantur. Dies autem, in quibus debet fieri publicatio in prædicationibus, sunt festa Natalis Domini, & Dominica prima quadragesimæ.

ANNO
CHRISTI
1438.

XIX.

DE REBUS ECCLESIE NON
ALIENANDIS,

Et mutuis, & aliis contractibus illicitis.

Ex Concilio Dominici Pa.

ET pro meliori, & tutiori cautela servandorum honorum ecclesie volumus, & precipimus, quod singulis annis in capitulo fiat inventarium in scriptis clare, & distincte de omnibus thesauris, denariis, libris, parametis, & aliis quibuscumque bonis mobilibus, & rebus pertinentibus ad ecclesiam; & realiter, & manualiter omnia videantur, & recommendentur procuratori, sacristis, & custodibus, vel aliis securis officialibus, qui ea servent, comedant, & representent, quoties opus fuerit, vel expediens pro divinis usibus, ad quos data, & destinata fuerunt.

Ex Synodo Angeli Ep.

Quamvis multa; & *infra*. Idcirco presenti constitutione sancimus, quod nulla persona ecclesiastica, capitulum, vel conventus, calicem, libros, crucem, thuribula, planetas, seu quævis alia ornamenta ad aliquem

ANNO
CHRISTI
1498.

locum venerabilem pertinentes, alienare, obligare, pignorare, vel distrabere presumant per se, vel alium, seu tradere, vel comodare alicui pignoranda absque nostra vel vicarii nostri licentia speciali. Contrafacientes vero in libris xxv parvorum nostram cameram condemnamus, & ad ipsa recolligenda, de redditibus ecclesie pro illorum recuperatione nullo pretio persoluto, aliis penis contra tales editis per alias nostras synodales constitutiones in suo robore nihilominus duraturis. Illos vero, qui aliqua immobilis, seu jura perpetua alicujus ecclesie, & venerabilis loci alienaverit vel pignoraverit expresse, neque licentia non obtenta, ex nunc in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus, & eos, qui alienationi consenserint, & qui alienata receperint, & ipsos alienantes condemnamus ad ipsum locum venerandum conservandum indemnem, & recipientes illa illi loco libere dimittenda. Contractus superius editos decrevimus non tenere. Et quia sunt quidam ecclesiarum rectores, qui jam contractus obligationis simulatos fecerunt, patientes se in iudicio conveniri, & per competentem iudicem condemnari, ut ecclesia, seu venerabilis locus obligationes hujusmodi cogere tenerentur, districtius prohibemus quoslibet mutuo recipere pecuniam maxime sub usuris, super cujus solutione ecclesie, aut hospitalia directe, vel indirecte obligentur, vel de jure valeant conveniri, absque nostra licentia speciali, qua non interveniente ipsos contractus, obligationes, & repromissiones super mutuis decernimus nullas esse, & contrahentes a beneficiis ecclesiasticis suspendendos. Morbus insuper alius irrepit, ut cum aliquis pro dignitate vel beneficio litigaverit, pro pecunia habenda tradunt aliquibus potentibus domos, seu alias possessiones venerabilium locorum, vel ecclesiarum, aut alteri litigantium, ut liti cedat, ad certum terminum, vel aliquando ad vitam ejus, qui litigaverit, tenendas, & possidendas. Ne igitur pestis hujusmodi fortius invalescat, inhibemus expresse, & presenti statuto firmamus, ne aliqua persona ecclesiastica, collegium, vel conventus aliqua bona immobilia predictorum locorum vel ecclesiarum ultra duos annos alicui quovis titulo, vel quovis colore etiam de ipso collegio existentes, dare vel concedere debeat usufructanda, tenenda, vel possidenda, quo etiam tamen in contractu inferatur, quod ipse contractus contrahentis non obliget successores sine nostra expressa licentia. Delinquentes vero in aliquo premissorum usque ad satisfactionem condignam in his scriptis suspendimus a divinis, decernentes contractus hujusmodi non tenere; non tamen per hoc intendimus prohibere domos, possessiones, vel terras dari, & locari sine fraude eas inhabitantibus per seipsum, & veris terrarum cultoribus partialibus ad colendum, qui manibus propriis terras colunt.

Ex Synodo Laurentii Justiniano E.

Licet a summis Pontificibus, & aliis SS. patribus circa prohibitionem alienationis rerum ecclesiasticarum salubriter provisum sit,

& quotidie nova provisio fiat, ac saltem in creatione sua quisquam prelatus juret inconsulto Rom. Pontif. non alienare: tamen quia experientia, que magistra est in omnibus, docemur quod perveris machinationibus sub specie locationis etiam ad tempus in prejudicium prelatorum & ecclesiarum a quamplurimis Deum pro oculis non habentibus nova via quasi alienationi prestat, ut taliam malicia occurratur, districte precipimus inhibentes, ne prelati possint possessiones mon. & ecclesiarum locare sub conditione, ut quidquid melioramenti per conductorem factum fuerit, ecclesia teneatur solvere, alias possessio loco pignoris pro parva vel modica pensione conducti penes conductorem remaneat. Sed volumus, quod nisi prelatus locans possessionem pro suo tempore ratam melioramenti solverit, quod talis affectatio veluti dolosa, & simulata habeatur pro nulla. Item volumus, quod nisi mutuum contractum fuerit cum solemnitate juris, & de licentia episcopi, & nisi is, qui contraxit mutuum, pro suo tempore ratam non solverit, quantumcumque probet usum in utilitatem ecclesie, ecclesia non obligetur, sed solum prelatus, qui sic contraxit, & non solvit, & non successor. Tamen plurimi prelati mutuum contrahunt cum amicis, aut cognatis, quibus non curant solvere ad hoc, ut post mortem successor aut ecclesia remaneant obligati. Et hoc verum intelligendum sit, dummodo prelatus contrahens tanto tempore vixerit post contractum, quod sit verisimile eum potuisse solvere considerata qualitate beneficii; alias jura serventur.

Ex eadem.

Item ordinamus, cum jam plurimi casus evenerint, quod si reperiat aliquod monasterium carens monachis, aut pauciores numero quinque habens nullum contractum detrimentum prestantem ecclesie possit facere, nisi primo tractatus, qui sunt, distincte lecti, & probati liquido coram domino episcopo fuerint, & ipse cum majori parte capituli sui dicto contractui assensum presterit, alias contractus sit nullus ipso jure. Et ultra hoc prelati, & monachi jurent coram D. Episcopo quod bona fide & recta conscientia putantes suo monasterio, vel ecclesie sue utilitatem procurare, dictum contractum creant vel alterius locationis prejudicialis.

XX.

DE ECCLESIIS REPARANDIS.

Ex Concilio Dominici Pa.

Quia interdum rectores Dalmatice ecclesiarum sunt negligentes in reficiendis ecclesiis suis, volumus, & mandamus, quod quando aliqua ecclesia non habens redditus pro fabrica deputatos passa est, seu minatur ruinam, quod de omnibus aliis redditibus quarta pars recipiatur anno quolibet & servetur per duos procuratores constitutos a collegio dicte ecclesie de consilio sui dioecesani. Si autem est simplex capella, rector

ANNO
CHRISTI
1498.

ANNO
CHRISTI
1498.

Quor ipsius cum suo diocesano eligat hujusmodi procuratores, qui cum dicta parte spectent & reficiant ecclesiam ipsam.

Ex Concilio Thomæ Pa.

In reformando constitutionem superscriptam; & *infra*. Statuimus, & etiam mandamus, quod si dicta quarta pars non sufficeret ad reparationem hujusmodi ecclesiam, quod per diocesanos de ipsis redditibus recipiatur id, quod ad hujusmodi reparationem fuerit opportunum, in reparationem ipsius ecclesiam convertendum, quam citius commode fieri poterit arbitrio boni viri: ita tamen quod clerici earundem ecclesiarum in victu & aliis necessariis nullum incommodum patiantur, super quibus diocesani ipsius conscientiam oneramus.

XXI.

DE PAROCHIS, ET CORRECTIONE
EXTIMI.

Ex Concilio Dominici Pa.

Quia conditiones, & status locorum, & personarum plerumque mutantur, statuimus, quod de qualibet civitate, ac diocesi nostri patriarchatus eligantur aliquæ personæ idoneæ ad limitationem parochiarum, si expediat, & ad correctionem extimationum reddituum ecclesiasticorum; quæ studiosè & diligenter cum juramento & aliis probationibus & presumptionibus, exquisita veritate, prout eis melius videbitur, limitent, ordinent, taxent, & disponant æqualiter de omnibus locis, ad quas ecclesiæ pertinent; ac de redditibus ecclesiasticis; ne ulterius aliqua ecclesia vel monasterium in finibus & juribus suis, vel in collectis, quæ frequenter imponuntur clero, indebitè & inæqualiter aggraventur. Et similis reformatio extimationis quolibet septennio perpetuo fiat, ut æqualiter singuli releventur.

XXII.

DE LOCIS RELIGIOSIS

Non uniendis ecclesiis secularibus,
& hospitalibus ordinandis.

Ex Synodo Angeli Delphino E.

Quandiu monasteria per regulares possint ordinata manere, nisi regulares defuerint, non sunt ad seculares clericos transferenda. Ideo statuimus & ordinamus, quod nulla secularis ecclesia sibi vindicet auctoritate propria vel minus sufficienti subjicere vel unire quævis loca religiosa.

Ex eadem.

Quoniam hospitalia & alia pia loca ad illos usus conservari debent, ad quos fuerunt primitus instituta; statuimus, & ordinamus, quod hospitalia & alia pia loca non committantur de cætero personis secularibus, quæ ex proprio defectu non bene gesserint
Concil. General. Tom. XXXI.

facta sua, ac ad pauperatorem devenerint, cum non presumatur, quod bene aliena procurent, vel gerant; nec alias infamibus suspectis, vel criminosis etiam satisfactione præstita vel præstanda, quæ malevolentiam animi tutoris non immutat. Clericis quoque secularibus vel regularibus illa in beneficium nullatenus conferantur, nec ad ipsa ullo modo promoveantur. A potestate scilicet præsententur, eligantur, & perficiantur in eis tales rectores, seu priores, de quibus nulla sinistra suspicio possit haberi, vel verisimiliter in futurum creari. Et nihilominus ut omnis de mala administratione tollatur suspicio, non prius ipse rector, vel prior prædicti hospitalis, vel alterius pii loci possessionem apprehendat vel habeat, quam nobis, vel vicario nostro præstet antea cautionem sufficientem de bona administratione hospitalis & pii loci prædictorum, & pauperum, & aliorum degentium in eisdem. Et postquam prædictorum hospitales & pii loci fuerint possessionem adeptus pacificam, inventarium faciat, & illud sub manu publica nobis, vel vicario nostro infra unum mensem debeat præsentare; & omni anno de receptis, administratis, & gestis sufficientem reddere rationem juxta formam concilii Ven. sub poena in eodem concilio statuta, vel alia graviore, qua nos, vel vicarius noster ipsum pro ejus arbitrio decreverit puniendum. Quam rationem si idem rector vel prior per triennium reddere non curaverit, vel contumaciter contradixerit, ex nunc dicto prioratu & administratione ipsius privamus eundem, decernentes per illos, ad quos spectat, dictum hospitale vel pium locum alteri conferendos.

XXIII.

DE IMMUNITATE ECCLESiarUM,

Et ecclesiasticarum personarum tam circa forum, quam circa res alias.

Ex Concilio Egidi Pa.

Lici, qui temeritate propria detinent vel invadunt possessiones, redditus ad ecclesias, capellas, vel monasteria pertinentes, seu jurisdictiones earum, & privilegia sibi concessa dimittant; illi etiam qui devastant vineas illorum partem vel totaliter destruendo, aut segetes, fraudolenter oves, boves, equos, & cætera animalia magna interficiunt, vel lethaliter vulnerant, seu lædunt, tamquam sacrilegi, & inavosores bonorum ecclesiasticorum excommunicationis vinculo sint subiecti.

XXIV.

QUOD SEDE VACANTE NIHIL
INNOVETUR.

Ex Concilio Egidi Pa.

CUM secundum sacrorum; & *infra*. Volentes hominum obviare malitiam, & animarum periculis providere, trina monitione præmissa hoc perpetuo prohibemus edito, ne de bonis ad mensam episcopalem
Y spe-

ANNO
CHRISTI
1498.

ANNO
CHRISTI
1498.

spoliantibus aliquid modo aliquo vel ingenio expendatur, nisi pro moderatis expensis exequiarum episcoporum decedentium prout convenit, faciendis, & necessariis expensis pro agrorum & vinearum culturis colligendis, & conservandis fructibus, ac edificis sustinendis, exhibendis ab yconomo vel yconomis canonice constitutis. Canonice quinque ecclesiam Castellana mensa sub debita moderatione praestetur. Ita tamen quod pro hac questione inter episcopum asserentem, quod de gratia, & capitulum dicens, quod de jure sit debita iam diutius ventitante nullum praedictum generetur. Post electionem vero concorditer, & canonice celebratam salarium yconomis & vicariis ipsarum ecclesiarum vacantium ad arbitrium futuri episcopi statuantur. Pro ejus electionis prosecutione taliter celebratae expensa similiter constituatur & fiant juxta constitutionem bonae memoriae Nicolai papae quarti, quae incipit: *Cipientes*. Alias denique expensas utiles & necessarias capitula faciant consentientibus duabus partibus, & non minus. Contra hujus ordinationem, & eorum quilibet omnes & singuli facientes sint excommunicationis vinculo innodati, a qua non possint absolvi, nisi per suam Episcopam, postquam fuerit consecratus.

Ex Concilio Dominici Pa.

Ut capitula cathedralium vacantium benigne recipiant nuncios sui Primatis & Metropolitanis, eosque charitative pertractent in eundo, stando, & redeundo, & providendo sibi de securo conductu, alias sicut tenerentur facere: eorum episcopus si viveret, alioquin capitulum, quod hoc servare neglexerit, ad arbitrium domini dicti nuncios, ut iustum fuerit, puniatur.

XXV.

DE VIOLANTIBUS.

Et qui violare alios compellunt ecclesiastica interdictione, & qui moniales profectas, ac alios excommunicatos recipiunt ad divina.

Ex Synodo Angeli Delphino episcopi.

GRavis, & fide digna; & infra. Statuimus, & ordinamus, quod praelatus, & quilibet beneficiatus, vel intinatus in ecclesiis, vel locis, in quibus interdictione hujusmodi violantur, vel inductiones seu compulsionem sunt praedicta, quod nedum si ipse moniales excommunicatae, quam etiam alii quicumque, qui excommunicationis sententia vel sententia fuerint publice innodati, admittentur de cetero ad divina, vel ecclesiastica sacramenta, infra tertiam diem, postquam fuerint praemissa eis nota, nobis, vel vicario nostro expresse studeant nunciare praedicta; in quibus, vel aliquo praemissorum si fuerint negligentes, desides, vel remissi praelatum eundem in 25. libris parvorum pro quolibet praemissorum excessum, alios autem beneficiatos, seu intinatos in sacris ordinibus constitutos in xv

libris monetae ex nunc dicta camera condemnamus. Si vero ipsi iidem, vel eorum aliqui praemissorum excessum fuerint perpetratores, praeter poenas praedictas, quas eos volumus incurere eo ipso, & alias eisdem a jure inflictas, ex nostro, vel vicarii nostri arbitrio acriter puniantur. Ne autem ipse, vel ipsi excommunicati, qui praemissa causam dederint, de aliorum fletu subrideant, cum non videantur scrupulo haereticae pravitate, ad cujus extirpationem officii nostri interest intendere toto posse, qui dicta excommunicationem sustinent animo indurato; idcirco personam quamlibet excommunicatam, quae excommunicationis sententiam per sex menses animo sustinerit pertinaci, postquam fuerit per ecclesiam ipsa sententia publicata, vel ipsa persona excommunicata publice nunciata, & de ipsius prolatione, seu publicatione pervenerit ad eandem, nec sententia nulla fuerit ipso jure vel ab ea non fuerit appellatum legitime, vel impossibilitas facti excusaret eundem adimplere non posse, quod in sententia continetur, omni ecclesiastico beneficio privamus perpetuo, alteri personae libere conferendo. Laicis vero, qui per annum in ipsa excommunicatione permanserint, postquam excommunicati fuerint publice nunciati, nullus omnino clericorum ipse exhibeat ecclesiastica sacramenta, vel ipsorum sepulturae interitus; & in poenam ipsorum familiae eorum ab ingressu ecclesiae arcantur, quamdiu anno elapso, quo scienter in excommunicatione permanserint, non satisfecerint ecclesiae sanctae Dei. Et nihilominus contra tales, si anno elapso post ipsam denunciationem publice factam moniti non curaverint satisfacere, & absolutionis beneficium obtinere, procedi possit tanquam contra suspectos aliquantulum de haeretica pravitate, cum in excommunicatione tanto tempore perdurantes, & monitionem post annum etiam contemnentem videantur clavium ecclesiae temerari contemptores. Qui vero ex dictis talibus praesumpserint ecclesiastica sacramenta conferre, vel sepulturae ipsorum aliquantulum interesse, illos a divinis officiis suspendimus in his scriptis, nisi iustam causam eos tales esse habuerint ignorandi.

XXVI.

QUI INVITARE,

Seu admittere possint clericos extraneos ad divina celebranda.

Ex Concilio Thoma Pa.

Item quia, ut fide dignis; & infra. Nos intendentes tam pestifero morbo omnimode providere, omnibus, & singulis suffraganeis nostris, eorumque in spiritualibus vicariis in virtute sanctae obedientiae, & sub excommunicationis poena, quam in ipsos, & ipsorum quemlibet inobedientes auctoritate praesentis concilii ex nunc, prout ex tunc profertur, ac etiam promulgamus, districte praecipiendo mandamus, quatenus ipsi suffraganei nostri, aut eorum vicam, seu procuratores, aut vices gerentes, aut

ANNO
CHRISTI
1498.

ANNO
CHRISTI
1438.

aliquis eorum ad aliqua pontificalia, aut exequias defunctorum aliquos Episcopos minus rite promotos, & communionem sedis apostolicae non habentes, admittere minime de cetero praesument. Et cum aliis Episcopis si quos admittant ad praedicta, de tota vel certa pecuniae portione habenda de eo, quod ipsi Episcopi perceperint occasionebus praedictis, non conveniat, nec aliquid percipiunt ab eisdem. Cum dignum reputemus & congruum, ut quem labor opprimit, repelli non debeat a mercede. Intendentes, etiam, quod his poenis ligentur ipso facto dantes eisdem suffraganeis, aut ipsorum vicariis, seu aliis ipsorum nomine quoquo modo aliquod de praedictis.

Ex Synodo Bartholomaei Episcopi.

Sacrorum canonum ex peregrinorum Clericorum susceptione &c. *Et infra.* Aliquem in Ecclesiis absque superioris licentia recipi prohibemus, constitutionibus informati, quod & a nostris praedecessoribus provisum est, salubriter statuente. Peregrinos clericos, & maxime Sacerdotes ad celebrandum in nostris ecclesiis sine nostra, vel vices nostras agentis licentia recipi districte inhibemus. Tales autem, qui ex provisione Episcopi celebrare possunt in dioecesi Castellana, vel quoslibet alios jurisdictioni nostrae subiectos, dummodo praetorum suorum ad id assensus accedat, ecclesiarum rectores in suis ecclesiis per tres dies continuos propria possint auctoritate recipere; ab inde supra licentiam ab episcopo, vel ejus vicario recipere, & recipienda petere teneantur. Contrarium facientes in poenam xx. solid. parvorum pro die qualibet incidant ipso facto.

Ex eadem.

Universos plebanos, presbyteros, clericos praesentes admonemus, & eis districte praecipimus nihilominus statuente, ut nullus ad defunctorum exequias vadat, nisi fuerit invitatus; & si ierit, & aliquid percipere, in virtute obedientiae duplum percepti teneatur restituere, in utilitatem ecclesiae, de qua defunctus fuerit, convertendum. Cum vero invitati ad exequias hujusmodi debent accedere, tempestivius solito missas dicant, atque ad locum, ubi defunctus est, accedentes cum cappis, aut cottis, corpus paululum praecedentes bini & bini cantando, vel legendo ad ecclesiam, ubi sepelli debet, processionaliter sic usque perducant. Sed in ecclesia ipsa cum honestate debita, donec celebretur officium permanentes, similiter bini & bini cantando exeant cum candelis accensis corpus ipsam praecedentes, ut dictum est, ad sepulcrum, nec ante exequiarum finem candelas extinguant, sed cum eis accensis processionaliter ad chorum redeant decantantes. Qui vero contrafecerint, omni commodo, quod ex ipsis obsequiis proveniret, sint privati, plebano & aliis de ecclesia applicando. Praecipimus & mandamus sub debito praemisso, ne quis praetatum aliquem, seu episcopum, vel superiorem invitet ad funera, nisi nostra, vel nobis absentibus ab alio a nobis deputando licentia

Concil. General. Tom. XXXI.

primitus impetrata. Contrarium facientes per septimanam ab officio & beneficio suo privamus; in quos etiam si invenirentur incorrigibiles severius procedemus.

Ex eadem Synodo.

In exequiis & in vesperis mortuorum plebanus medietatem Sacerdotum faciat invitari, reliqui vero per presbyteros communiter invitentur. Si fuerit unus solus, qui vicariari debet, invitetur per plebanos. Si fuerint impares numero, qui invitandi erunt, ille qui superfluous est, communiter per plebanum & presbyteros, aut alternatim, nunc per plebanum nunc per presbyteros invitetur. Idem observetur de diacono & subdiacono invitandis.

Ex Synodo Marci Episcopi.

Item cum soli plebani habeant curam animarum in suis parochiis degentium, ipsi plebani soli possunt dare licentiam Sacerdotibus, & aliis beneficiis in eorum ecclesiis audiendis confessiones, & absolvendis poenitentes in casibus a jure concessis, salva semper moderatione D. Episcopi.

Ex eadem.

Item quod aliquis clericus religiosus externus vel forensis cujuscumque status & gradus existat, non possit in dioecesi Castellana celebrare in aliqua ecclesia dictae dioecesis, nisi de expressa licentia praesulis Castellani sub poena carceris per unam hebdomadam, & illi, qui permittit, unius ducati applicandi curam episcopali.

XXVII.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONIS.

Ex Synodo Laurentii Justiniano E.

UT malitiae occurratur, & ne ignorantia, aut inhonestas morum sibi subripiant, quod a jure improbatum, statumus, quod si quis existens intulatus in nostra dioecesi cupiens promoveri ad ordinem, sed timens ne ex defectu ignorantiae, vel ex alio non admittatur, ad aliam dioecesim vel ecclesiam nobis non subiectam transferat, vel beneficium nullius pretii in fraudem & extra Dioecesim nostram acceptaverit, ut his mediis, vel aliquo illorum possit consequi ordinem, qui a nobis sibi denegantur, si infra biennium redierit ad dioecesim nostram, ut ordinem sic susceptum exercere possit, nullatenus admittatur, sine nostra licentia, vel vicarii nostri; ita tamen quod iterum examinetur, & si repertus fuerit idoneus, admittatur; aliter expellatur; declarantes, quod eo ipso, quod beneficium tenens redditus acceptaverit, intelligatur in fraudem illud acceptasse, & sic per consequens non admittatur, nisi ut supra.

Y 2

XXVIII.

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTO
1438.

XXVIII.

DE SEPULTURIS.

Ex Concilio Egi. An. Patriar.

SI contingat, quod in dies Domini, in parasceve, aut Sabbato sancto aliquid funus sepeliendum ad ecclesias vel monasteria deferatur, fiat exequiarum officium confectum absque missa legendo potius, quam cantando sine campana pulsatione. Transgressor autem usque ad octavam Pasche a beneficio sit suspensus.

Ex Concilio D. Pa.

Ad abolendum perversam consuetudinem, qua mulieres in funeribus crines cum clamoribus sibi laniant, nec ad ecclesias ulterius redeunt per aliqua tempora, prohibemus, ne clerus in ecclesia aliqua, quousque fient lamentationes huiusmodi & clamores, faciat exequias, seu officium defunctorum. Mares autem, vel mulieres, que ob hoc cessaverint accedere ad ecclesias, quas deberent devotius frequentare, quousque se correxerint, careant ecclesiasticis sacramentis.

Constitutio Angeli Corarii Episcopi Cast.

Angelus Corario Dei & apostolicam sedis gratia; & *infra*. Præcipimus, & in hac nostra constitutione sancimus, ut nullus juxta canonicas sanctiones in nostra diocesi sepeliatur intra aliquam ecclesiam, nisi sit episcopus, vel abbas, vel dignus Sacerdos, vel secularis sanctitate, vel miraculosa vita discretus, vel magnus princeps, in quo includere volumus dominum Ducem Venetiarum, licentia tamen nostra prius petita & obtenta. Transgressores vero canonica monitione præmissa, si fuerit collegium, suspendimus per medium annum a cunctis beneficiis, fructibus, redditibus, & proventibus; nihilominus singulas personas de collegio culpabiles volumus omnibus beneficiis privandas, & ad cuncta beneficia inhabilitandas. Si vero persona specialis, ipsam similiter cunctis beneficiis privandam, & ad cuncta beneficia inhabilitandam censemus. Sed si aliquod corpus humanum aliud ab exceptis, quibus per nos fuerit concessum intra ecclesiam sepeliri, præparatum & deputatum fuerit sive per ipsum defunctum sive per alium ad hoc, ut sepeliatur intra ecclesiam, ipsi corpori interdiciamus ecclesiasticam sepulturam, quousque tale hoc propositum fuerit revocatum, & debita cautione nobis promissum de non sepeliendo ipsum corpus intra ecclesiam, sed extra; pronunciantes & sententiantes omnibus & singulis talibus interdictam esse ecclesiasticam sepulturam, ac omnes singulos sepelientes præfatos interdictos, sive præfata corpora interdicta declaramus incidere in canones contra præsumentes interdictos sepelire confectos; eandem poenam suspensionis inferentes contra collegia, & sub eisdem poenis privationis & inhabilitationis illos coercentes, qui & quæ consenserint, vel fieri fecerint post publica-

Ationem hujus nostre constitutionis aliquod sepulcrum intra ecclesiam, nisi de licentia nostra fuerit concessum pro personis superioribus exceptis. Mandamusque omnibus rectoribus, & plebanis ecclesiarum nobis subditarum, quatenus infra mensam a die publicationis copiam hujus constitutionis recipiant, & una copia apud se retenta, quam bis in anno volumus ut legant per se, vel per alium publice, & exponant, scilicet in die commemorationis mortuorum, & in Dominica de passione in solemni Missarum cum decretali *Decet domum Dei* lib. VI. aliam vero copiam volumus, ut affigant in sacratio in loco patenti, & ibidem patens conservetur. Quod nostrum mandatum volumus sub poena arbitraria observari.

ANNO
CHRISTO
1438.

Ex Synodo Laurentii Episcopi Ca.

Licet debitum sit Clericis ecclesiastica sacramenta devote petita a fidelibus liberaliter exhiberi, tamen quia a majoribus statutum reperitur, quod pietate fidelium introductum est, a posteris debere concedi, & per ecclesiasticum judicem ad id observandum cogi posse; tamen quia facultas cogendi secularis modo cessat, & multoties, ex defectu justitiae multa enormia committuntur, cum ipsi Clerici sentiant seculares sibi ex debito juris teneri, & tamen ex causa

Cprædicta cogi non posse; propterea scandala plurima oriuntur, cum clerici inhibeant corpus tradi sepultura nisi primo debitum faciant: & laici denegentur talia, putantes solo spiritu clericos absque alimentis necessariis nutrirî posse. Ut talia scandala evitentur, declarantes statimus, quod ipsi Clerici invitati primo, antequam accedant ad domum defuncti, pro matutinis dicendis, quam honeste poterunt, absque conscientie scrupulo conveniant cum facientibus sumptus funeris, & componant; quod si non poterit honeste tunc fieri, saltem ea hora qua poterunt sine rumore & populi scandalo faciant; & demum honeste bini & bini semper orando ad domum defuncti accedant psalmodias dicendo, & alias orationes, & afficiant cum honestate & silentio, & officium pro morte impendant cum candelis accensis, & continue morentur usque responsorium videlicet. Si *bona susceptus* fuerit perfectum; aliter nullam partem habeant, nisi de sententia plebani vel majoris de capitulo absente plebano licentiam habuerint. Et si quis tumultum verborum fecerit, & rixam inter se, vel cum secularibus ultra aliam poenam portionem propriam amittat. Idem quoque volumus observari, quando aliqua congregatio invitabitur, qui percepto emolumento solito dari, vel habita cautione de solvendo continue morentur ad officium usque ad responsorium prælibatum perfectum, nisi forte quis licentiam petiisset, & ex causa detinisset a suo archipresbytero; & sine rumore, vel tumultu, sed potius cum silentio & devote: nec fiat distributio dicti emolumenti nisi finito responsorio prædicto, vel sequenti die. Si quis autem transgressor fuerit, portionem suam perdat, aliter puniendus arbitrio superioris. Si autem is, qui ex officio habet distribuere, ante

ANNO
CHRISTI
1438.

non solum responsum aliquam partem socio dederit, vel non persisterit continuans officium usque ad finem, partem suam perdat, & ultra hoc venit puniendus in lib. 2. pro qualibet parte distributa; & hoc ut cesset murmur in populo, & clerus ex devotione officandi honoretur.

XXIX.

DE REGULARIBUS.

Ex Concilio Dominici Pa.

AD hoc ne execrabile simoniae vitium aliquatenus invalecat, sub interminatione anathematis & districto examinae divini iudicii precipimus, ne in receptione alicujus monachi vel monachae pactum aliquod, seu conventio, sive expressio alicujus rei, vel pecuniae, aut illicita promissio aliquatenus intercedat. Transgressores autem sicut detestabiles simoniaci poena canonum acrius puniantur.

Ex Conciliis A. L. D. Patriarchar.

Ut religiosorum vita & conversatio regularibus disciplinis semper vigeat, & in melius reformetur, statuimus, ut nullus Monachus vel Canonicus regularis de cetero sine licentia Episcopi administret in Ecclesia saeculari, nisi sit sui monasterii obedientia vel capella. Et qui scienter eum per triduum retinuerit, uno mense a beneficio suspendatur, & eisdem poenis subiacent, qui sine bonis testimoniis presbyteros alienae provinciae in suis ecclesiis permiserint celebrare.

Sacro approbante Concilio sub interminatione anathematis in virtute spiritus sancti & obedientiae districto precipimus, ne monachi, vel monachae, aut personae aliquae regulares proprium habeant, sed omnia opera, quae faciunt, denominent in communi; & nulla talium personarum donec aliquid alicui, vel recipiat a quacumque persona sine sui Abbatis, vel Abbatissae licentia speciali. Et si quas possessiones, aut quacumque bona alia de facto detinent, suo Abbati vel Abbatissae nomine monasterii omnia dimittant.

Omnibus etiam abbatibus & abbatissis ac prioribus praedicta districto mandamus, quatenus monachis vel monachabus, aliisque sibi subiectis obedientiae regulari in victu & vestitu aliisque vitae necessariis secundum locorum suorum facultatem diligenter studeant providere, ne occasione indecentis defectus in detrimentum animarum & opprobrium observantiae regularis ad proprietatem abominabilem & damnosam redire cogantur. Singulis etiam mensibus fratribus vel sororibus in capitulo congregatis, Abbates, Abbatissae, ac priores, & cetera administrantes bona monasteriorum ipsorum de provenientibus & expensis clare & distincte faciant rationem. Abbates quoque ac priores cum fratribus, & Abbatissae cum sororibus, nisi hospites habeant, vel infirmetur, in communi refectorio comedant, & in dormitorio dormiant singuli. Transgressores autem acerrime puniantur, & si necesse fue-

rit, per censuram ecclesiasticam compescantur.

Ex eodem Concilio.

Statuimus, ut Abbates, & Abbatissae, ac personae aliae regulares monachos, vel monachas detinentes secundum regulam subiacent disciplinam, ipsos non ejiciant de monasteriis nisi post tertium ejusdem criminis excessum incorrigibilis appareant. Si vero aliquos vel aliquas ejecerint vel ejecerunt aliter, infra octo dies eos vel eas studeant revocare. Alioquin quanto tempore ipsi vel ipsae fuerint extra monasterium, tanto tempore Abbates, vel Abbatissae, & priores hujus ab administratione spiritus alium & temporalium sint suspensi. Monachi autem & Monachae extra monasterium vagantes absque licentia debita sint excommunicationis vinculo innodati. Si autem abbates, vel abbatissae, aut priores ipsos, vel ipsas humiliter redeuntes non receperint, salva ordinis disciplina, sint excommunicatione simili innodati.

Ex eodem.

Ut indecens discursus regularium arceator, statuimus, ne monachi vel monachae, aut personae aliae regulares absque magna, & evidenti necessitate de suis monasteriis egredientes per civitatem vel loca discurrant; sed si necesse fuerit eos vel eas pro magna & evidenti necessitate egredi de licentia Abbatis vel prioris, sociati alicui sui ordinis honeste iacendant. Sed Abbatissae, vel moniales non exeant praeter sui episcopi licentiam, vel eo absente ab ipsius vicario impetratam. Quas, si contrafecerint, ultra alias poenas privamus a sacramentorum participatione, & ab omnibus indulgentiis, & remissionibus peccatorum.

Ex eodem.

Cum in odore bonae famae regularium delectemur, & ab omni specie mala precipiat Apostolus abstinere, statuimus, ne mulieres aliquae claustrum monachorum ingrediantur, neque masculi claustra monialium, nisi propter exequias mortuorum vel cum visitantur ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente, aut infirmitatis causa, vel evidenti & urgenti necessitate.

Ex eodem.

Claustra quippe monachorum, monacharumque precipimus clausa manere, ut monastica religio tam in silentio, quam in aliis melius observetur, nec habeant tot portas, sed provideatur, ne intretur nisi per viam parlatorii. Provideant Abbates, & Abbatissae, aliisque regulares personae, ut regulam, quam promiserunt, in victu & vestitu, dormitione, aliisque omnibus observetur, si divinam, ac sui Episcopi, & visitatoris ultionem voluerint evitare.

Ex

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1458.

Ex eodem.

Sub interminatione anathematis prohibemus episcopis, & eorum vicariis, & aliis omnibus Christianis, ne pretextu dande vel negande licentie abbatissæ, vel monialibus, aut dispensandi cum ipsis super aliquo ad eorum officium pertinente, quidquam petere, vel recipere providas, donare, vel dare audeant modo aliquo, vel ingenio, vel indebitam distinctionem facere. Transgressores autem in aliquo prædictorum, si clericus fuerit, sit suspensus ab omni beneficio per sex menses; si abbatissa, vel monialis, aut alia persona regularis, vel secularis masculus, vel femina sint excommunicationis vinculo innodati.

Ex eodem.

Si quis a duodecimo usque ad sexagesimum annum ætatis masculus, vel femina contra statuta prædecessorum nostrorum ingrediatur claustra monialium, vel monachorum sine licentia episcoporum, nisi aliter ei liceat, sit suspensus ab omnibus indulgentiis, & a sacramentorum participatione.

Ex eodem.

Statuto perpetuo inhibemus Abbatibus, Prioribus, Monachis, & Fratribus nostræ provincie regularibus, ne accedant ad monasteria, seu loca habitacionum monialium, neque hospitentur, vel declinent alicubi ad jacendum vel ad dormiendum extra monasterium, vel habitacula sua, vel aliorum regularium masculorum, aut presbitorum, vel clericorum infra Castellanam, vel Torcellanam diocesim sine licentia Episcopi vel aliorum superiorum, nisi in casibus permixtis ex constitutionibus, vel a jure. Similiter inhibentes Abbatissæ, & Monialibus, ne accedant ad ecclesias, vel capellas regularium vel secularium masculorum, S. Marci de Venetiis, & Cathedralibus Ecclesiis tantum exceptis; neque ad palatia, hospitia, domus vel curias monasterii, vel alia loca quorumlibet habitatorum, Patriarcharum, Episcoporum, Abbatum, Priorum, Plebanorum, vel aliorum Clericorum, vel religiosorum masculorum cujuscumque ordinis, religionis, vel status. Contrarium autem facientes, ac eos, vel eos ex contempta receptante, excommunicationis vinculo innodamus. Nulla monialis alicui masculo secreta loquatur, etiam in casu penitentis, nisi ad fenestram ad hoc apertam, vel presentibus, & videntibus saltem tribus aliis personis.

Ex eodem.

Si qua monialis, exceptis Abbatissa, Priorissa, & Porteris, vel aliis officialibus ad hoc deputatis honestis, & antiquis loqui præsumpserit, vel ministrare aliquid personaliter alicui masculo infra fines sui monasterii post completorium usque ad primam sequentis diei, vel in meridie, quando alie sorores quiescunt, privetur loco suo in refectorio, & careat voce in Capitulo, quous-

A que pro qualibet vice una die in refectorio publice jejunaverit in pane, & aqua.

Ex eodem.

Si monialis aliqua infra ætatem quinquaginta annorum absque facta ejusdem ordinis in aliquo navigio, platea, domo, camera, vel hortu, seu alio loco præsumpserit apparere, stare, vel sedere, aut jacere extra suum, vel aliarum monialium monasteria, aut infra, scilicet in domibus, vel habitaculis hospitem, seu familiarium masculorum, nisi forte ad instantiam Abbatissæ propter magnam necessitatem cum licentia episcopi, aut infirma infra domum alicujus honeste personæ, aut alias in domo habitacionis patris matris, avi, avie, fratris, vel sororis, aut filiorum ipsorum permanferint, ultra alias penas privata sit omnibus indulgentiis, & Sacramentorum participatione, careat voce in Capitulo, & sit inhabilis ad conservacionem, & ad quamlibet dignitatem, quousque pro qualibet vice duobus diebus in pane, & aqua jejunaverit in suo refectorio manifeste, nulla nisi in articulo mortis remissione contra hoc valitura eidem.

Ex eodem.

Masculos & feminas omnes cujuscumque conditionis, & status associantes, vel navigantes aliquam solam montalem per loca publica contra constitutiones prædictas excommunicationis vinculo innodamus.

Ex eodem.

Ad obviandum scandalis & periculis perpetuo inhibemus decreto, ne in aliqua ecclesia, vel monasterio plures quam duo vel tres fratres, aut sorores, vel alii de eadem prole sibi secundo vel tertio gradu attinentes in canonicos, fratres, monachos, vel monachas, recipiantur, nisi essent e progenie patroni, vel fundatoris principalis ejusdem loci. Et si contraxerit, voce in capitulo careant tales recepte personæ, quousque remanserint tantum tres.

Ex eodem.

Detestantes pravitatem monialium afferentium in palliationem sui erroris se non posse compelli ad arduorem statum quam invenerint in monasterio tempore ingressus & professionis, perpetuo inhibemus decreto, ne ulterius aliquod monasterium pro mulieribus aliquibus professis vel profectendis ibidem fiat, vel constituatur, seu transferatur infra fines nostri patriarchatus, nisi ad perpetuam clausuram secundum formam constitutionis Bonifacii. Contrarium facientes sint excommunicati, & loca ipsa ecclesiastico supp sua interdictio.

Ex eodem.

Gravem, & infra. Unde volentes tantis morbis mederi, statulimus, quod quilibet Abbas monasterii prædictæ conventuali in partibus Dalmatiæ, una cum conventu, vel ma-

ANNO
CHRISTI
1458.

ANNO
CHRISTI
1438.

majori parte ipsius debeat ordinare quolibet anno unum monachum sui conventus camerarium, campanarium, vel cellarium, qui recipiat monetam, & omnes & singulos fructus sui monasterii, & expendat de mandato Abbatis & conventus in rebus necessariis & opportunis abbatibus, monachis, & monasterio. Et de expensis factis & sendis per eum quolibet mense reddat in capitulo rationem, & omni anno cum deliberatione abbatis & capituli debeat ipsis monachis de vestibus providere secundum facultatem ipsius monasterii, aut certa reddituum portio, & honorum predicti monasterii assignetur abbati, & residua pertineat ad conventum pro victu & necessariis suis, aliisque oneribus supportandis. Et ubi non est conventus, fiat coram episcopo ipsa ratio de proventibus & expensis.

Ex eodem.

Ad tollendam omnem materiam evagandi, quæ in sacris canonibus reprobabilis est in monachis, & infra, sacro approbante concilio duximus ordinandum, quod quilibet Abbas de partibus Dalmatinis debeat continue habitare in suo monasterio, nec se absentare a diocesi, ubi positum est dictum monasterium sine consilio conventus sui, vel sine licentia diocesani. Et quod nullus abbas de diocesi alienius possit deserere suum monasterium, & habitare in civitatibus seu castris continue, sed in dictis suis monasteriis teneantur & debeant residere.

Ex Synodo Angeli episcopi.

Quamquam felix recordationis; & infra. Presenti constitutione statuimus, precipimus & mandamus omnibus, & singulis abbatibus prioribus, cæterisque presidentibus, & officialibus monasteriorum, monialium, & sororum tam presentibus quam futuris, ut ostia omnia, per quæ ingressus ad eas & egressus posset haberi, duabus ferraturis clavibus diversis continue sint munita; unam quarum clavium prælata teneat per se ipsam; alia vero per unam de antiquioribus servandam & discretam per ipsam prælatam & conventum ad hoc assumendam debeat custodiri. Parlatorium quoque in loco deteriori ante introitum claustrum, ubi non est, ordinetur, & ubi jam ordinatum existit, in statu debito conservetur, per quod personis necessariis a jure concessis pateat accessus, & exterius egressus. In quo parlatorio volumus conveniri; ita tamen quod nulla monialis, vel soror cum venientibus de extra manere possit, vel sola sedere causa loquendi; sed associata juxta formam constitutionis Raimberti prædecessoris nostri super hoc edita. Inhibentes expresse, ne extra dictum parlatorium per diverticula, vel alio quovis loco moniali vel sorori aliquis loqui possit. Nec quod abbatissa, seu prælata, moniales vel sorores clausuram sui monasterii exire possint, vel debeant sine nostra expressa licentia, aut nobis in remotis egentibus, nostri vicarii generalis. Alioquin ex nunc in his scriptis alter exeuntes excommunicatio- nis vinculo innodamus. Clericos vero in-

gradientes ipsam clausuram absque nostra, vel vicarii nostri, ut supra dictum est, licentia speciali tam religiosos, quam seculares ad mensam suspendimus in his scriptis. Et laicos, seu seculares masculos adultos ingredientes clausuram eandem absque predicta licentia a participatione Sacramentorum privamus, & suspensos ac privatos esse decernimus, donec a nobis vel vicario, vel provicario nostro, quibus super hoc propter fragilitatem humanam potestatem concedimus, fuerint absoluti.

Monialem autem prælatam, vel sororem, quemquam ex personis non permixtis introducentem, vel contra formam superscriptam alicui colloquentem una die ipsa septimana, vel frequenti proxima in pane & aqua precipimus jejunare, quem poenitentiam sibi impositam per suam prælatam si contempserit adimplere, interim vocem non habeat in capitulo, nec alicui officio præponatur, nec ad tractatus aliquos admittatur. Prælata vero, quæ in faciendo servari prædicta fuerit negligens, vel remissa, a prælationis & administrationis officio decernimus amovendam. Permittimus tamen confessores idoneos & discretos ad hoc deputatos, vel deputandos ibidem ingredi posse ipsam clausuram pro infirmarum in poenitentiali foro confessionibus audiendis; & Capellanum ipsarum pro Sacramentis ecclesiasticis ministrandis, & ex alia causa evidenti vera, legitima, seu justa, nec non medicos, & herbarios, carpentarios, & ministrales alios pro officiis & necessariis peragendis, quæ non possunt per mulieres communiter expediri, ætate maturos & honestos, quos sanctos suo officio volumus ibi trahere ullam moram, nec aliter ingredi ipsum locum. Intra navem seu corpus ecclesie exterius decernimus quemquam posse ingredi, ac ipsam totam ecclesiam, cum contigerit aliquod corpus tepeliendum deferri, in monasterio maxime habente parochiam, vel cimiterium ab antiquo, vel de novo auctoritate superioris concessum; aut missam pro aliquibus festis ecclesie, vel anniversariis pro defunctis vel abbatissa seu sororis alicujus, vel monialis consecrationis aut receptionis solemniter celebrari, vel prædicari, vel verba Dei proponi, aut poenitentiam dari alicui de monialibus, vel sororibus, quæ ibidem tamen sola non maneat, vel sedeat, sed associata, ut superius dictum est. Et quia vidimus multoties dubitari, quid clausuram nominè in monasteriis censetur, declaramus, quod quoad monachas vel sorores egredientes exteriora ostia monasteriorum, seu locorum, quorum claves per ipsas abbatissas, & moniales, seu sorores tenentur, ut supra dictum est; & quoad intrantes ostia claustrorum censetur clausuræ: tamen benignior in poenis sit interpretatio fienda.

Ex Synodo Angelo Corario E.

Angelus Dei & Apostolica Sedis; & infra Volumus, & hac nostra constitutione ordinamus, quod quicumque clericus, sive dignitatis existat, commiserit incestum violentè cum aliqua sanctimoniali, qualitercumque ipsa

ANNO
CHRISTI
1438.

ipſi ſanctimoniali violentiam fecerit, ſit ipſo ANNO
facto perpetuo carceri condemnatus cum CHRISTI
compedibus ferreis per ſex annos. Quod ſi vo- 1498.
luntariam abſque violentia ulla ipſam habue-
rit, ſit ipſo facto condemnatus carceri per
ſex annos cum compedibus ferreis per tres
annos; & nihilominus referuamus maiorem
penam inferendam juxta caſus qualitatem.
Ipſa vero ſanctimonialis, quæ voluntarie &
ſine ulla violentia inceſtuofa fuerit, ſit ipſo
facto condemnata carceri per tres annos cum
compedibus ferreis. Quæ vero viſta fuerit
per violentiam, & tamen conſenſerit, juxta
caſus qualitatem punitur. Super quibus re-
ſeruamus maiorem penam inferendam juxta
qualitatem caſus.

Ex Synodo ejusdem D. C.

Item volumus, & hæc noſtra conſtitutio-
ne ordinamus, quod nullus ſæcularis ſæcu-
laris vel clericus cujuſcumque conditionis,
gradus, ordinis, ſeu dignitatis exiſtat, intret
aliquod monaſterium ultra parlatorium, &
partem eccleſiam, quæ eſt extra partem, in
qua eſt chorus, ad quem conveniunt mo-
niales pro officiis. Item quod non liceat in-
trare partem in qua eſt chorus ſub poenæ
excommunicationis, quam incurrant ipſo fa-
cto. Et nihilominus ſi fuerit clericus ipſo
facto ſit condemnatus carceri per annum ex-
ceptis illis, quibus dedimus licentiam vel
bulletinum occasione certæ neceſſitatis juxta
canonum ſanctionem. Quæcumque autem
monialis exiverit terminos ſal monaſterii ſi-
gnatos, ſit ipſo facto excommunicata, &
per duos meſes carceri condemnata, majori
pena referuata juxta qualitatem exceſſus
exceptis quibus dederimus licentiam vel bu-
lletinum occasione neceſſitatis ſecundum ca-
nones.

Ex eodem.

Item volumus, quod quilibet abbatiffa,
ſive prioriffa quam primum cognoverit ali-
quem intraffe, ſive aliquam monialem exi-
viſſe contra ſactam noſtram conſtitutionem,
nobis infra ſex dies debeat notificaffe ſub
poenâ excommunicationis, ſuſpenſionis, in-
terdicti, carcerationis, & privationis, vel
alterius gravis poenæ, ſecundum quod no-
bis videbitur. Sub qua poenâ volumus quam-
libet monialem infra duos dies in quamprimum
ſciverit notificaffe ſum abbatiffam.

Ex Synodo Marci Lando Epis. Cas.

Item quod aliquis tam clericus quam lai-
cus, vel aliqua laicalis perſona cujuſcum-
que conditionis exiſtat, audeat ingredi ali-
quod monaſterium monialium, aut clauſu-
ras ejusdem monaſterii noſtræ dioceſis, niſi
in locis debitæ, & ſolitis, niſi de licentia
Præfuli Caſtellani ſub poenâ excommunica-
tionis.

XXX.

DE CENSIBUS ET EXTORSIONIBUS
COLLECTARUM.

Ex Concilio Thoma Pa.

Item ne ſuffraganei noſtri, & infra. Suff-
raganeis noſtris, & eorum cuilibet in
virtute ſanctæ obediencie diſtrictè auctoritate
preſentis concilii præcipiendo mandamus.
quatenus portiones eas pro rata ſuarum men-
ſarum episcopallium contingentes, proviſio-
num, & procuratorum, ac ſubſidiarum hu-
juſmodi perſolvendorum integraliter perſol-
vant, nec a quibuscumque perſonis eccle-
ſiaſticis ſuarum civitatum & dioceſum pro
preſentibus percipiant ultra quam ipſæ perſo-
næ ſecundum antiquam ſeu rationabilem ta-
xam ſeu taxationem ſuorum proventuum
eccleſiaſticorum ſolvere debeant pro præmiſ-
ſis. Alioquin ipſorum ſingulos contrarium
preſumentes excommunicationis ſententiâ au-
thoritate præſentis Concilii innodamus, a
qua præterquam in mortis articulo nequeant
abſolvi, niſi ea, quæ ſic indebite, infra
unum meſem a receptione ipſorum compu-
tandum reſtituerint integre cum effectu. Quod
ſi non fecerint, ad reſtituendum hujusmodi
recepta indebite, & tantundem de ſuo, il-
lis a quibus acceperint, volumus eos tene-
ri. Et ſi quid forſan aliquando de impoſi-
tionibus pro aliquibus prædictorum perſol-
vendis ſupererit de pecunia cleri, illud pe-
nes duos vel tres idoneos & tutos de ipſo
clero ſervandum, prout ipſe clerus, vel
major pars ipſus duxerit ſtatuendum. Et
infra. Volumus & diſtrictè præcipiendo man-
damus univerſis & ſingulis ſuffraganeis no-
ſtris, quatenus electis & aſſumptis tribus,
vel quinque de clero ſuarum civitatum &
dioceſum perſonis idoneis de conſenſu cleri
ſeu majoris partis ejusdem, infra tres men-
ſes a die publicationis præſentis concilii in
antea computandos perſcrutetur bene & di-
ligenter una cum eiſdem electis & ſumptis
tam de redditibus & proventibus ſum me-
nſæ episcopalis; quam beneficiorum omnium
aliorum eccleſiaſticorum ipſarum civitatum &
dioceſum, ipſos fructus, redditus, & pro-
ventus taxent in virtute præſtiti juramenti
& aliter, prout eis, vel eorum conſentientis
videbitur fore juſtum. Alioquin contra præ-
miſſa venientes per annum ſuſpēdimus a di-
viniſ, & ad prædicta exequenda nihilomi-
nus teneantur. Quas taxationes volumus, &
mandamus ſub eadem poenâ manu publica
redigi, & conſcribi in cancellaria eorum
ſuffraganeorum noſtrorum debite conſervan-
das, Caprulam, Equilini, & Civitatis novæ
Episcopis, qui nullum ſeu modicum clerum
habeat, dumtaxat exceptis.

Ex eodem.

Item volumus, & auctoritate præſentis
concilii ſancimus, ne aliquis ſuffraganeus
noſter ut alius prælatus noſtræ provincie ad
quos de jure vel conſuetudine aut privilegio
jus viſitandi ſpectat, & pertinet, nomine
viſitationis, aut pro viſitationis ſubſidio a
sub-

ANNO
CHRISTI
1498

a forte de-
est enage
rime, vel
quid simile.

ANNO
CHRISTI
1458.

subditis suis ultra formam & tenorem constitutionis editæ per felicis recordationis D. Benedicti papæ XII. quæ incipit: *Fac electis* quoquo modo percipere presumat: cujus constitutionis partem nostram provinciam & aliquas alias contingentes inferius inferi fecimus, ne quis ignorantiam pretendere valeat de contentis in ea. Contrarium vero facientes, nec non dantes ultra contenta in constitutione predicta ultra penas contenta in ipsa apostolica constitutione prefata, a perceptione fructuum suorum ecclesiarum & beneficiorum & administratione eorundem per annum suspensæ fore volumus ipso facto, in fabrica ecclesiarum eorum a quibus ultra predicta receperunt, totaliter converendorum. Tenor autem contentorum in ipsa apostolica constitutione talis est.

In Apulia vero, Calabria, Terralaboris, Sicilia, Lombardia, Turcia, Sardinia, Corsica, ceterisque aliis Italia partibus, nec non Slavonia, Achaia, Cypri, ac cæteris regnis, insulis, & aliis provinciis, & partibus omnibus ultramontanis, & etiam transmarinis Patriarchæ, archiepiscopi, & episcopi, ac prelati, & personæ ecclesiasticæ consentientes tamen, ut præmittitur, personaliter visitabant &c. iidem Patriarchæ & archiepiscopi a suis, vel suorum suffraganeorum ecclesiis cathedralibus pro procuracione unius diei, sive in visitationibus, sive in pecunia a volentibus ultra sexaginta, a monasterio vero & ecclesiis aliis, ac parochiis secularibus, & regularibus habentibus collegium duodecim aut plurium personarum ultra 50. ab habentibus vero minus collegium, & quibuscumque aliis ecclesiis, prioratibus, atque locis ultra quadraginta; episcopi autem a cathedralibus ecclesiis ultra 40. a monasterio vero & aliis ecclesiis, ac prioratibus secularibus & regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium personarum ultra 12. ab habentibus vero minus collegium, & ecclesiis aliis, seu prioratibus & locis quibuslibet ultra triginta. Abbates vero a suis monasteriis vel prioratibus simile collegium vel majus habentibus ultra 22. ab habentibus minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, ac locis ultra xvii. Archidiaconi ultra x. tunc. argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si vero presbiteri Patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, prelati, ac personæ ecclesiasticæ proxime nominatæ ex privilegio apostolico per alios visitare & procuraciones recipere valeant in pecunia numerata, dicti Patriarchæ, seu archiepiscopi ab eisdem suis, vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus ultra 40. a monasteriis vero & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus & regularibus habentibus collegium xii. vel plurium personarum ultra 30. ab habentibus vero minus collegium, & aliis ecclesiis, prioratibus, sive locis, & subditis quibuscumque ultra 20. episcopi quoque a suis cathedralibus, & quibuslibet aliis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atque locis ultra 20. Abbates quoque etiam ultra x. necnon archidiaconi ultra 5. tunc. argenti valorem recipere non presumant. Ita quod expensæ, seu sumptus univærsi, seu taxatio pecuniaria unius procuracionis, totius videlicet diei in pecunia, vel in vi-

Concil. General. Tom. XXXI.

Qualibus & necessariis predictis, predictam summam, vel valorem aliquatenus non excedat, nec ultra summam vel valores seu taxationes eorum prætextu cujusvis consuetudinis, vel aliter prelati vel famulis eorum quicquam exigere, vel recipere liceat etiam a volente. Illud quoque, quod de archidiacono superius duximus ordinandum, locum habere volumus etiam in Decanis, prepositis, aliisque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium, & procuracionis receptio ex privilegio, sedis apostolicæ, vel de jure, vel consuetudine competere dinoscuntur, Decanis & Cerialibus dumtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur, contra quos in receptione hujus procuracionis id quod supra statutum est de aliis archipresbyteris, volumus observari. Nosstræ tamen intentionis existit, quod si ex conventionem, vel consuetudine ecclesiarum tam cathedralium, quam collegiarum, & aliarum quilibet secularium vel regularium, & etiam monasteriorum, prioratuum conventuales, & loca alia quævis ecclesiastica, eorumque capitula, & collegia, seu conventus rectores, seu & personæ prelati quibusvis visitantibus, ut præfertur, minus debeant, vel consueverint solvere, quam per nos superius est statutum, ad solvendum ultra conventionem vel consuetudinem hujusmodi nullatenus adstringantur; sed super his contra eos conventio & consuetudo hujusmodi observetur. Hujusmodi etiam moderaciones & taxationes ad Prelatos quoslibet, qui prætextu cujusvis consuetudinis in monasteriis vel locis aliis ecclesiasticis gratis recipiantur ad pabulum caritatis, extendimus, & etiam prorogamus, proviso nihilominus, quod in locis quibuslibet secundum quod major vel minor rerum copia fuerit in eisdem, nec non juxta majorem vel minorem personarum & electionum numerum hujusmodi visitationum expensarum majorum vel minorum debita moderatio teneatur; ita tamen, quod majores expensæ non excedant summam superius limitatam.

Insuper omnibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis superius nominatis ultra moderaciones & taxationes predictas quicquam presumant accipere districtius inhibemus. Volentes etiam constitutionem presentem penam adjectione juvari, statuimus, quod si dicti visitantes per se, vel si ex privilegio eis competat, per alios visitationis officium exercuerint, & procuraciones receperint, ut præfertur, ipsi autem familiares eorum ultra moderaciones & taxationes predictas aliquid scienter exegerint, vel receperint etiam a volente, duplum ejus, quod si iidem prelati, vel eis scientibus, aut ratum habentibus, eorum familiares taliter exegerint, vel receperint, infra duos menses post receptionem seu scientiam hujusmodi ecclesiis, monasteriis, & aliis locis, a quibus illa receperint, restituere teneantur. Si vero dicti prelati per alios visitantibus, hi, qui pro eis visitationis officium exercuerint, per se vel alios ultra moderaciones sive taxationes predictas quicquam exegerint, seu receperint etiam a volente, duplum ejus, quod ultra receperint, eccle-

Z

fis

ANNO
CHRISTI
1458.

ANNO
CHRISTI
1498.

siis & monasteriis, & aliis locis, a quibus id receptum fuerit, infra præfatum terminum reddere teneantur. Alioquin ex tunc ipsi Prælati, qui ultra moderationes & taxationes prædictas, seu conventionem & consuetudinem hujusmodi recipient in pecunia numerata, duplum ipsum eisdem ecclesiis, monasteriis, seu locis ultra dictum tempus restituere differentes, ingressam ecclesia sibi noverint interdictum. Si vero qui pro prælati prædictis visitationem hujusmodi, ut præmittitur, exercebunt, ab officio & beneficio noverint se suspensos, quousque gravatis ecclesiis, & monasteriis, seu locis hujusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adjicientes constitutioni præfati, quod si aliquis de familia prælati personaliter visitantis aliquid ultra moderationes & taxationes præfatas per se, vel alios, prælato ignorante, nec ratum habente, receperit ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis visitatis, duplum ejus, quod ultra receperit, de suo proprio infra duos menses post receptionem hujusmodi, ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, a quibus illa receperit, reddere teneatur. Alioquin ex tunc talis recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus; si vero laicus, tamdiu ingressum ecclesie sibi noverint interdictum, & a communionem, seu eucharistia ipso facto sentiat se suspensum, donec de duplo hujusmodi gravatis ecclesiis, monasteriis, sive locis satisfecerint cum effectu, nulla eisdem ultra moderationes & taxationes prædictas recipientibus in his donationis, remissionis, liberalitatis gratia valitura.

Cæterum moderationes & taxationes hujusmodi in illis locis volumus observari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesie, monasterii, vel loci alterius facultatem. In aliis autem tantam præcipimus modestiam adhiberi, quod per hæc, quæ ad exonerationem locorum ecclesie statuenda prævidimus, non debeat aggravari, ut per hoc dicti Prælati exigendi amplius, quam a sibi subditis peti possunt, indultam sibi existentem facultatem. Præmissis quoque adjiciendo statuimus, quod si prædicti prælati, vel aliquis eorumdem ex apostolica indulgentia, vel consuetudine, seu de jure petat sibi ab ecclesiis, monasteriis & locis aliis ecclesiasticis, eorumque capitulis, collegii, vel conventibus, rectoribus seu personis moderatum, seu caritativum exhiberi, non possit a singulis ecclesiis, monasteriis, seu locis pro subsidio hujusmodi ultra petere, vel recipere etiam a volente, nisi quantum ascenderit singulæ procuraciones in pecunia superius moderatæ, quas iidem prælati recipere, quando ex privilegio per alium visitarent. Porro turonenses ipsos tales fores intelligimus, quod XII. ipsorum valeant unum florenum boni auri & puri legalis ponderis, & conii Florentini. Per constitutiones autem hujusmodi volumus, quod dicti prælati, vel alii, quibus visitationis officium, & procuracionis receptio ex privilegio sedis apostolicæ, vel de consuetudine, vel jure scripto competere non dinoscuntur, jus visitandi, seu procuraciones recipiendi sibi valeant vendicare, nec per constitutionem eandem aliis constitutionibus super præmissis per prædeces-

sores nostros dudum editis quoad aliqua contenta in eis aliquatenus derogetur. Insuper abbates cisterciensis ordinis sua monasteria visitantes sub præfati constitutione volumus comprehendendi, dum super eis per aliam ordinationem nostram duxerimus specialiter providendum. Nulli ergo omnino hominum &c. Datum Avinionis xv. Kal. Jan. pontificatus nostri anno 3.

ANNO
CHRISTI
1498.

Ex Synodo Angeli Delphino.

Quia humanarum rerum, & infra. Prævidimus, diu est, antiquum æstimum omnium regularium & secularium ecclesiarum, clericorum, ac hospitalium nostræ diocesis de consensu totius cleri exempti, & non exempti per certos venerabiles viros discretos, & fide dignos electos innovari, & in melius reformari juxta facultatem ipsarum ecclesiarum, clericorum, & hospitalium prædictorum, quam reperirentur præfentialiter habere, vel possidere. Quod quidem æstimum innovatum & reformatum concorditer per eosdem aperimus, & publicamus. Statuentes, & ordinantes, quod secundum ipsum & juxta formam ipsius, omnes impositiones collectarum fiant, & collectæ quolibet ab omnibus de cætero persolvantur, antiquis æstimis cassatis, & annullatis. Mandamus insuper quod dictum æstimum nunc factum de sexennio in sexennium debeat pro futuro tempore examinari, & si expediens fuerit, reformari, ac fideliter in melius innovari, ne amplius super hoc querela ad sedem apostolicam proferatur. Expresse & peremptorie mandantes quibuscumque collectoribus ad dictas collectas exigendas de cætero deputandis, quod post collectas prædictas & receptas de exactis & receptis nobis, vel vicariis nostris, vel illis, seu illi, quos vel quem ad dictarum collectarum rationes audiendas duxerimus deputandos, infra unum mensem post terminum elapsum assignatum pro dictis collectis solvendis teneantur integre reddere rationem, ac restituere quod superaverit facta ratione collectæ sub pœna xxv. libr. in quibus ex nunc ipsos, & quemlibet eorum nostræ cameræ condemnamus; eadem pœna multantes nunc ex nunc illos, quos duxerimus deputandos ad prædictas rationes audiendas, si in ipsis recipiendis, vel audiendis negligentes fuerint, vel remissi.

Ex eadem.

Ut futuris casibus; & infra. Statuimus, & ordinamus, quod occasione quorundam annuorum festorum, & processionum, quæ singulis annis fiunt, vel pro evangelii seu missis novis cantandis non sicut sumptus excessivi, vel expense inordinate, ex quibus brevi hora longi temporis victus consumitur, & manus extenditur ad extorsiones illicitas, vel ad mendicata suffragia laicorum, & ecclesias omnino fieri prohibemus sub pœna restitutionis ejus, quod extorserit, & tantundem de suo.

ANNO
CHRISTI
1438.

XXXI.

DE SACRAMENTIS ECCLESIASTICIS.

Ex Synodo Bartholomaei episcopi.

Districte mandamus, quod semper semel in septimana ad minus septimanarius pro infirmis conficiat corpus Christi, & consumat totum servatum de praeerita hebdomada. Sint etiam Sacerdotes de hostiis recentibus consecrare studiosi.

Ex eadem.

Ut animabus subditorum nostrorum, quae frequenter in medici iudicisque spiritualis falsis opinionibus & persuasionibus pravis decipiuntur salubriter consulatur, & iuria parochialium ecclesiarum serventur illaesa, omnes utriusque sexus, cuiuscumque status aut conditionis existant, jurisdictioni nostrae subiectos, primo, secundo, & tertio peremptorie sub excommunicationis poena, quam proferimus in contrarium facientes, ordinaria auctoritate monemus, quod a suis duntaxat parochialibus sacerdotibus, & non, ab aliis quibuscumque, absque episcopi Castellani licentia, dum praesens est, aut sui vicarii in absentia obtenta licentia, ecclesiastica percipiat sacramenta, salva semper domini nostri summi Pontificis reverentia; & privilegiis super audiendis confessionibus vel confessoribus quibusdam ut ab apostolica sede concessis; & ex concessionibus aliquibus personis ad voluntatem Episcopi Castellani factis ab ecclesia Castellana, & salvo quod de licentia consistendi a plebanis parochianis propriis concedenda.

Ex eadem.

De medicis praecipimus, ne tribus vicibus vel ultra ad infirmos curandos vadant, nisi prius ipsi infirmi advocent Sacerdotes & medicos animarum juxta formam concilii Gradenfis, ad quod, si neglexerint, per ordinarios compellantur.

Ex Synodo Marci ep.

Item statuimus; quod aliquis sacerdos, aut beneficiatus in dioecesi Castellana non audeat dare aliquod sacramentum nisi ad actum, ad quem instituta sunt, licet fiat ad purum actum, sub poena unius ducati applicandi curiae episcopali, & sub poena carceris

XXXII.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIIS.

Ex Concilio E. & A. Patr.

In matrimonii contrahendis praemittatur denunciatio publica in ecclesiis contrahentium juxta formam Concilii generalis. Volentes etiam pravorum fraudulentis obviare statuimus ut nullus forissecus & ignotus ad partes nostras accedens uxorem accipiat. *Concil. General. Tom. XXXI.*

Apiat, nisi habeerit literas sui episcopi, quod sit solus, testimonium perhibentis; ac denunciatio trina in ecclesiis publica ad arbitrium episcopi praemittatur, ut infra dictum terminum, qui potuerit, & qui voluerit, legitimum impedimentum opponat; & ipsi presbyteri parochiales investigent, utrum aliquid impedimentum consistat. Aliter vero missa nuptialis a sacerdotibus non cantatur, nec annulus benedicatur omnino. Si quis autem Sacerdotum secus fecerit, a beneficio per duos menses sit suspensus.

Ex eodem.

B Et ne in diebus a sanctis patribus prohibitis nuptiae celebrentur, sub interminatione anathematis prohibemus, ne de caetero a die dominico adventus domini inclusive usque post epiphaniam, & a septuagesima inclusive usque post octavam resurrectionis Domini, & a dominica ante Ascensionem domini usque post pentecostem, annuli nuptiales benedicantur, nec missa specialis novitiae celebretur, nec sponsa etiam traducatur. Transgressores autem per duos menses a beneficio sint suspensi.

Ex Concilio D. Patr.

C Si quis conjugum sine iudicio ecclesiae ultra mensem pertinaciter altero invito permanerit separatus, sit privatus ecclesiasticis sacramentis. Presbyteri autem qui scienter talibus ecclesiastica praestiterint sacramenta, per sex menses a beneficio sint suspensi.

Ex Synodo Marci ep.

Item statuimus, quod nullus sacerdos, aut Clericus beneficiatus in dioecesi nostra audeat de caetero interesse nuptiis clandestinis celebrandis, aut secundis nuptiis ex parte mulieris celebrandis, nec audeat benedicere annulos in dictis secundis nuptiis sub poena excommunicationis.

XXXIII.

DE SIMONIA.

Ex Concilio Thoma Pa.

Item quia ad nostrum, quod displicenter referimus, pervenit auditum, quod nonnulli prelati nostrae provinciae, dum aliquam personam ecclesiasticam ad aliquam dignitatem seu praelaturam electam confirmant, vel alicui conferunt sacramenta ecclesiastica, aliqua beneficia, seu in beneficiis ecclesiasticis instituunt, ab eisdem confirmatis, & promotis, seu institutis, & aliquando ante confirmationem & collationem, seu institutionem praedictas, pro camera eorum, seu alio quovis colore extorquent simoniace maximas pecuniarum quantitates, & dum hoc non possint directe, per indirectum per notarios, qui praedictarum confirmationum, collationum seu institutionum conficiunt instrumenta, pro ipsis instrumentis & sigillis dictorum praelatorum ab ipsis confirmatis, seu promotis, aut institutis immoderatam pecuniam

Z 1

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

quantitatem extorquent, quam cum eisdem A
prælati dividunt ipsi notarii, & ex pacto
quandoque; nos huius pestifero morbo posses-
tatis obviare volentes, universis & singulis
suffraganeis nostris, & aliis prælati nostræ
provinciæ, ad quos electionum confirmatio,
& beneficiorum nostræ provinciæ collatio,
seu institutio pertinet quoquomodo, in vir-
tute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo
mandamus, quatenus prædicta ulterius dire-
cte, vel indirecte, publice vel occulte com-
mittere non præsumant. Quod si secus per
ipsos, vel aliquem eorum factum fuerit,
in ipsos talia præsumentes, & eorum quem-
libet, ex nunc prout ex tunc hoc sacro ap-
probante concilio excommunicationis sen-
tentiam proferimus in his scriptis, & con-
firmationes, ac collationes, & institutiones
hujusmodi decernimus tanquam simoniacas
non tenere; & ipsa excommunicationis sen-
tentia intendimus esse ligatos, qui aliquid
ab ipsis promoti, sive confirmati, aut in-
stituti receperint; ac etiam dantes pro pos-
sessione eorum beneficiorum adipiscenda.

XXXIV.

DE BALISTARIIS, ET SAGITTARIIS

Ex Concilio Thoma Pa.

Item hac nostra presenti constitutione sanc-
cimus, quod nullus clericus, aut ecclesia-
stica persona cujuscumque status, aut condi-
tionis existat, nostræ provinciæ balista, aut
arcu publice utatur, aut cum ipsis exeat ad
bersajandum, seu sagittandum. Delinquentes
autem in præmissis lib. x. denar. parvorum
Venetorum poena, vel majore per diocesa-
nos, si videbitur eisdem diocesanis, mul-
tetur, quibuscumque constitutionibus syno-
dalibus suffraganeorum nostrorum prædicto-
rum excommunicationis sententiam contra
tales latam continentibus cassis, & etiam ir-
ritatis.

Ex Synodo Bartholomæi ep.

Statuimus, quod quicumque clericus, seu
ecclesiastica persona cujuscumque conditionis
ordinis, aut status existat, exiverit publice
cum balista, vel arcu ad bersajandum, tam
in civitate Venetiarum, quam in litore S.
Nicolai, & in tota diocesi Castellana, ipso
facto sententiam excommunicationis incurrat.

XXXV.

DE SORTILEGIIS.

Ex Concilio Egidii Pa.

AD hæc pro salute animarum omnibus,
cojugatis tam maribus, quam sceminis
sub anathemate prohibemus, ne pretextu
captandi amoris vel observandi, quæcumque
maleficia facere præsumant. Generaliter au-
tém omnes sacrilegos, fortilegos, herbarios,
maleficos excommunicamus; & qui prædi-
cta maleficia fieri faciunt, seu qui ad eos
accedunt.

Ex Synodo Bartholomæi ep.

Prohibemus, ne quis sortilegium, & ma-
gicam artem, divinationis, incantationis pro-
hibita, seu maleficii genus exercere vel do-
cere præsumat, seu talia docentes, vel exer-
centes consulat, vel in domos suas causa
hujus introducat, aut res sacras ad malam
usum, aut alium, quam ad quem institutus
sunt, per se, vel per alium accipiat, vel
convertat; alioquin omnes & singulos su-
prædictos excommunicationis vinculo inno-
damus

XXXVI.

DE INDULGENTIIS,

Et poenis, & dispensationibus, & abso-
lutionibus.

Ex Concilio Egidii Pa.

Postremo providendo statuimus, ut om-
nes pecuniarie poenæ pro clericorum
excessibus exigendæ per episcopos, aut alios
de ipsorum speciali mandato a delinquenti-
bus exigantur, & pro ipsorum arbitrio dis-
pensentur. Quin etiam episcopis abso-
lutiones incidentium in spirituales poenas, &
qui hæc incidentium, & relaxationes earum
presentis auctoritate concilii reservantur.

Ex Concilio D. Pa.

Ut pontificalis auctoritas præfulgeat hono-
rificentia, & decore, ordinamus, quod qui-
libet suffraganeus Cradenis ecclesiæ, quo-
tidiescumque prædicabit, vel pontificaliter ce-
lebrabit, possit totam indulgentiam, quam
possent Patriarcha, & omnes episcopi sui
largiri, & hoc idem facere possit D. Patriar-
cha.

Ex eodem.

Ne superior inferiori subditus reputetur
declaramus, quod in constitutionibus factis,
vel sciendis per aliquem suffraganeorum con-
tra alios episcopos, vel superiores prælatos
aliqua ratione, vel causa non includatur su-
perior statuentis. Episcopis autem absol-
utiones, & incidentium in spirituales poenas,
& taxas relaxationes earum in suis civitatibus,
& diocesis, & locis ac personis eis sub-
jectis presentis auctoritate concilii reservan-
tur.

XXXVII.

DE POENITENTIIS.

Ex Synodo Ramberti episcopi.

Quia sæpe contingit, & infra. In hac
nostra constitutione sancimus, ut nul-
lus plebanus, sacerdos, vel aliter cu-
ratus de infrascriptis casibus debeat se in-
tromittere, quorum poenitentiale iudicium
nobis, vel ei, cui in hac parte vice nostra
commiserimus, duximus reservandum. Sed
incontinenti cum peccator confessus fuerit
aliquid de criminibus inferius adnotatis,
illum ad nos, vel vices nostras in hac par-
te

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

te gerentes remittat recepturam, ut Deus dederit consilium salutare. Crimina autem, quorum nobis iudicium reservamus, sunt hæc Primum, homicidium, quod quis casu, vel voluntate committit.

2. Incestus cum ascendente vel descendente commissus, sive cum conjuncta ex linea transversali usque ad quartum consanguinitatis gradum prohibitum inclusive, vel etiam cum affini, hoc est cum uxoris matre filia vel consanguinea usque ad quartum gradum, seu etiam cum uxore fratris, vel consanguinei quarto gradu consanguinitatis conjuncti.

3. Adulterium cum Moniali professa commissum.

4. Si quis parentum filium, vel filiam jugulaverit diabolo suadente, vel forte casu oppresserit.

5. Si quis propter odium vel libidinem, vel ut ad ipsum hæreditario successio deferatur, homini aut mulieri aliquid fecerit, aut ad potandum dederit, ut generare non possit, aut concipere, vel nasci soboles, seu si abortum procuraverit.

6. Si quis, vel si qua homini, vel mulieri venenum dederit ad potandum, vel comedendum, ut moriatur, etiam si mors secuta non fuerit.

7. Si quis, vel si qua eucharistia, chrisma, vel aliqua re alia sacra modo aliquo abusus fuerit. Quæ omnia tam maribus, quam feminis laicis dari omnimode prohibemus, in dantes nisi ad id, quod deputata sunt hac constitutione excommunicationis sententiam proferentes.

8. Si quis falsum testimonium tulerit, vel aliter in iudicio criminali dejuverit.

9. Crimen sacrilegii.

10. Crimen sortilegii.

Ex Synodo Laurentii Justiniano E.

Declaramus, atque inhiuentes statuimus, ne aliquis audeat quempiam absolvere, præterquam in articulo mortis, excommunicatum a nobis, vel constitutionibus nostris, vel prædecessorum nostrorum, seu pœna X. lib. toties, quoties transgressor hujus constitutionis convictus fuerit.

XXXVIII.

DE APOSTATIS.

Ex Concilio D. P.

Apostatas autem omnes, undecumque fuerint, excommunicatos denunciari præcipimus per ecclesias locorum, in quibus erunt infra nostrum Patriarchatum, vel diocesim, quos decernimus carcerandos, nisi fugiant extra fines ipsius patriarchatus, vel diocesis, quousque ad pristinam, vel antiquam observantiam regularem redibunt. Et similiter fiat de secularibus in sacris ordinibus constitutis more laicali publice incedentibus, & pro laicis se gerentibus in sui detrimentum, & scandalum aliorum.

Ex Synodo Laurentii Ep.

Ne vagandi materia propagetur, & quis-

quam in ea vocatione, in qua existit conservetur, statuimus, quod in ecclesiis secularibus nullo pacto aliquis Monachus, aut Canonicus regularis, vel cujuscumque alterius religionis pro capellano vel mansionario acceptetur. Verum & si in monasteriis religiosorum pro capellanis permanserint, tunc non nisi habitum per superiorem deputatum suæ religionis portaverint ad celebrandum, etiam in hisdem monasteriis admittantur; & nisi moniti habitum dimissum resumpserint infra octo dies volumus, quod incarcerentur tanquam apostatae, & sic per mensem in carceribus maneant, demum a dicecesi nostra expellantur; habitum vero monachorum dicimus juxta formam Clement. *Ne in agro de statu regularium*; & aliorum regularium, prout probabitur consuetudine introductum esse. Nec invitari possint ad funera mortuorum, aut in congregationibus corporari, quia discreta debet esse actio religiosorum a secularibus clericis in multis. Hoc verum, nisi contingeret talem religiosum per D. N. promoveri, vel per nos, ad aliquam ecclesiam habentem curam animarum secundum formam juris.

Item volumus, quod antequam acceptentur in aliqua ecclesia cum nostra licentia, vel in aliquibus monasteriis, quod ipsi ostendant literas licentiæ suorum Abbatum; aliter præsumantur vagi & fugibondi & sic per consequens excommunicati.

A memoria nostra non excidit, quot perversis machinationibus a quibusdam ordo Monachorum denigretur, cum quidam a quibusdam illicitè ordinis mendicantium abbatibus habitum venalem suscipiant, ut sic monachi creati immediate obtenta licentia ab ipsis Abbatibus evagari absque habitu possint, & in curiis principum, aut in villis tanquam monachi ad beneficia promoveantur. Verum quia nobis constat talium creationes, & assumptiones ad monachatum non consentaneas esse juri, detestantes mendicantes tali suffragio ad iniqua proflire, & ad infamiam dicti ordinis monachorum statuimus, quod tales mendicantes & deserentes habitum nisi docuerint dictos abbates juridicam auctoritatem a summo Pontifice obtinuisse, accreandi monachos, quod non de facili creditur obtineri, immediate expellantur de dicecesi nostra, quamquam ostendant literas Abbatum suorum narrantes se auctoritate præfata dictos Monachos assumptisse, nec tales etiam in monasteriis dicti ordinis monachorum admittantur sine nostra expressa licentia, & consensu, nec in aliqua alia ecclesia nobis subjecta. Et si quis contra nostram intentionem aliquid attemptaverit, intelligatur suspensus a beneficio per mentem; itaque fructus non faciat suos; qui vero teneatur ad restitutionem, si quid contra prohibitionem nostram usurpaverit.

Item ordinamus, & volumus, quod si quis monachus repertus fuerit non originarius sancti Benedicti, sed potius ex ordine mendicantium ad dictum ordinem S. Benedicti translatus, etiam si auctoritate papali hoc consequurus fuerit, si contigerit in aliquo a nobis, vel ab aliis prælatis inferioribus nostris gratiam celebrandi, vel beneficium obtinendi, aut quid aliud ex gratia spe-

ANNO
CHRISTI
1438.

speciali, nisi expresse dixerit se prius fuisse mendicantem, quamquam in presbiteriarum monachos reperiretur, gratia careat, & habeatur ac si subreptitius impetrasset, & arbitrio superioris diocesis puniatur.

XXXIX.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Ex Concilio A. E. & D. Pa.

OMnes hæreticos, & schismaticos, piratas, sacrilegos, idolatras, herbarios, maleficos, qui talia maleficia fieri faciunt, & ad eos accedunt, seu qui purgari nituntur ferro candenti, & omnes qui talia fieri faciunt, vel consulunt, & favorem dant ad hujusmodi purgationem fiendam, excommunicamus. Et ne per vitium falsitatis innocentes contra justitiam opprimantur, falsa instrumenta publica componentes, & consulentes, seu fieri facientes, vel ipsis instrumentis falsis utentes scienter in judicio, aut aliena instrumenta ad se nos pertinentia in fraudem vendentes, vel ementes, aut penes se dolose retinentes, vel cum cartis peccatis, vel fraudolenter placitantes, & eos qui in læsionem proximi falsum testificantur coram iudice ecclesiastico vel civili, aut alios instruunt vel inducunt ad falsum testimonium proferendum, aut per conspirationem, vel societatem aliquam in detrimentum vel præjudicium alicujus se invicem colligabunt juramento, vel quacumque alia conformitate, & juris peritos, & advocatos, & procuratores, & litigatores falsitates in petitionibus, exceptionibus, positionibus, responsonibus, appellationibus, oblationibus, vel aliis similibus actibus in causis seu negotiis ecclesiasticis & judicialibus vel extrajudicialibus dolose & scienter interponentes aut negotia & causas per dilaciones vel cavillationes malitiose prolongantes, & litigantium animos ad iracundiam inflammantes; cunctosque timore, promissionibus, pecunia, precibus, vel aliquo alio modo nitentes, vel suadentes consultoribus, vel iudicibus ad falsum, vel injustum consilium, vel iudicium seu sententiam proferendam, ipsosque consultores ad iudices taliter corruptos, & tale consilium; iudicium, vel sententiam scienter dantes vel proferentes, viros etiam qui relinquunt, vel expellunt proprias uxores propria temeritate aliis superductis de facto, vel e contra mulieres, quæ relinquunt viros legitimos de facto cum aliis contrahentes, seu qui scienter contrahunt in gradibus prohibitis per canonica instituta; executores insuper instrumentorum, & testamentorum, qui relicta ad pias causas in totum vel in partem, prout melius possunt, usque ad annum malitiose exequi negligunt, & recusant; Laicos etiam, qui temeritate propria ecclesias tenent clausas, vel clericos, seu laicos de ipsa ecclesia expellentes.

Illos autem clericos & laicos, qui vacantibus ecclesiis cathedralibus bona ecclesie vel prælati defuncti ad ecclesias pertinentia distrahere aut invadere, sive per modum aliquem in fraudem aut detrimentum ecclesie

occupare presumpserint, vel de ipsis aliquid expendere, nisi prout a jure permittitur, sacro approbante concilio excommunicationis vinculo innodamus. Permittimus tamen, quod canonicis ecclesiam Castellam, cum vacaverit, mensa sub debita moderatione præstetur, ita tamen quod questionem per hoc inter episcopum afferentem quod de gratia, & Capitulum dicens, quod de jure debita jam diutius ventilanti nullum præjudicium generetur. Item omnes, qui temeritate propria detinent, vel invadunt possessiones, vel redditus ad ecclesias, vel capellas, vel monasteria pertinentes, seu privilegia sibi concessa, vel jurisdictionem ipsarum diminuunt illos etiam qui devastant vineas, illorum partem vel totaliter destruendo, aut segetes, fraudolenter oves, boves, equos, animalia cætera magna vel parva interficiunt, vel lethaliter vulnerant, sive lædunt scienter ex animo, tanquam sacrilegos, & invasores bonorum ecclesiasticorum excommunicationis vinculo innodamus.

Ex Concilio D. Pa.

Cunctos clericos & laicos qui per se, vel per alios manus violentas in personas ecclesiasticas injecerint, seu violentiam corporalem intulerint, præcipimus excommunicatos denunciari in ecclesiis publice, postquam de hoc constiterit Ordinario loci, quousque redierint ad mandata ecclesie cum effectu

Ex eodem.

Quia periculosum est, & *infra*. Deliberatione provida revocamus omnes sententias excommunicationum, suspensionum ab officio, vel executione ordinum in antea interdictorum, & omnes alias pœnas spirituales inflictas, & latas per concilia prædecessorum nostrorum, & nostri, vel per nos, seu per nostros suffraganeos generaliter quacumque ratione vel causa; præterquam contra simoniacos, portantes arma, concubinos, & transgressores constitutionum de monialibus, nisi eatenus quatenus tangunt & contingere possunt personas vel animas ipsorum ac omnium presbyterorum, & clericorum secularium nostri patriarchatus: pœnas & sententias illas mutant ad graves alias pœnas personales, pecuniarias, vel reales juxta arbitrium Episcoporum, vel superiorum prælatorum.

Decretum D. Gregorii Papa contra Clericos existentes infra ordinem Subdiaconatus, varie delinquentes, & se excusantes, & non incedentes in habitum & tonsuram.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Episcopo Castellano salutem & apostolicam benedictionem. Debite mentis nostræ oculos convertimus ad ea, quæ salubriter disponenda cognoscimus, præsertim circa insignem locum Venetiarum Castellane diocesis nostræ originis, in quo etiam pontificali dignitate resedimus. Ubi per experientiam cognovimus quamplures se non gerentes pro clericis non deferendo clericalem habitum, & tonsuram, quorum aliqui sæpe-

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

numero deprehens pro sui criminibus varie declinant forum seculare inaitentes adminiculo privilegii clericalis, non sine odibili turbatione in eodem loco. Quare volentes quieti ejusdem loci, & ne hujusmodi subterfugia locum habeant quandoque falso inventa, providere, volumus, & ordinamus, ac sancimus, quod si quis Clericus deinceps infra ordinem subdiaconatus consistens tempore criminis non deferbat habitum & tonsuram per mensem ante immediate crimen commissum, sive deprehensus fuerit sine habitu & tonsura clericali ipso facto, & qui post crimen commissum fecerit se insigniri prima tonsura, & ex tunc non portaverit continuo habitum & tonsuram, ita quod non appareat clericus; sint omni privilegio clericali privati, & foro seculari subiecti. Verum si tempore insignitionis hujus primae tonsurae crimen erat notorium; nolumus per delationem habitus & tonsurae sibi suffragari, sed subesse foro seculari, in cujus illusionem vehementer praesumitur se fecisse insigniri. Quam voluntatem, ordinationem, sanctionem extendimus dumtaxat ad praefatum locum de Venetiis Castellanae diocesis. Speciali provisione tibi injungentes ac mandantes has nostras litteras registrari facias in archivo Castellano, ut perpetuis temporibus quae in eisdem continentur, debeant observari. Datum Romae apud S. Petrum xv. Kal. Junii Pontificatus nostri anno primo.

Ex Synodo Marci L.

Nos Marcus Lando, & infra. Volentes, quantum in nobis est, mentes nostrorum subditorum de quibus in extremo examine redditorum sumus rationem, declarare, & avvisare, ne propter defectum scientiae aliquis se possit excusari, allegantes ignorantiam, quae est mater omnium errorum, in praesenti prolatione omnes & singulos excommunicatos ipso facto per jura canonica, ac nostras constitutiones declaramus, ac manifestamus, ut nullus possit praetendere ignorantiam.

Sciant universi, quod quicumque verberaverit clericos, vel clericum, vel retinuerit inclusum etiam sine violentia personali, sint excommunicati, & si fuerit atrox injuria, non absolvantur nisi per papam.

Quicumque incendit vel frangit ecclesiam, locum religiosum, vel cimiterium, est excommunicatus; & postquam fuerit denunciatus non absolvatur nisi per papam.

Quicumque participaverit cum excommunicato per papam aut in divinis, aut in crimine, absolvatur solum per papam.

Quicumque falsaverit litteras papales, vel falsis utetur, non absolvatur nisi per papam.

Quicumque portaverit ad infideles quoscumque ferrum, arma, equos, vel alia argumenta ad pugnandum contra Christianos, vel transmittunt galeas, naves vendunt, vel donant, eisdem impendunt auxilium vel favorem, & consilium, solum per papam absolvantur.

Haereticus, schismaticus, pirata, idolatra est excommunicatus, & per summum pontificem absolvitur.

Declaramus omnes illos esse excommunicatos, qui tempore interdicti corpora defun-

ctorum in cimiteriis, vel excommunicatos publice, vel nominatim interdictos, vel usurarios manifestos scienter sepelire praesumunt.

Item excommunicatus est unusquisque asinus, tam qui fecerit, quam qui fieri fecerit, & qui dederit consilium, auxilium, vel favorem.

Item quicumque scienter contraxerit matrimonium in gradibus consanguinitatis, aut affinitatis constitutione canonica prohibitis, aut cum monialibus, aut si clericus, vel religiosus in sacris ordinibus, aut professus contraxerit matrimonium, ipso facto sint excommunicati.

Item religiosi, qui clericis aut laicis sacramentum unctionis extremae vel Eucharistiam ministrare, & matrimonium solemnizare praesumunt, vel a sententiis per statuta synodalia promulgatis excommunicatos absolvent, ipso facto sunt excommunicati, & per papam absolventi.

Item intrantes monasteria monialium sine licentia D. E. Castellani sint excommunicati.

Volentes circa salutem animarum attendere, ut metu poenae a casibus furtivis abdicent ex nostris constitutionibus synodalibus omnes masculos, & mulieres, qui ante annum in lecto pueros tenuerint, omnes sacrilegos, herbarios, maleficos, & indivinatores & qui talia fieri faciunt, vel ad eos accedunt; omnes falsa instrumenta publica componentes, & eorum consultores, seu fieri facientes, vel ipsis utentes scienter in judicio; item qui in lesionem proximi falsum testimonium dederit; item viros, qui relinquunt uxores proprias propria temeritate aliis de facto super inductis, & sic mulieres viros de facto relinquentes, & cum aliis contrahentes sine judicio ecclesiae, omnes stantes in adulterio continuo, & publice; omnes executores testamentorum, qui relicta ad pias causas in totum vel in partem majorem usque ad annum a die obitus malitiose usque negligunt, & recusant, & qui per annum sine licentia Episcopi Castellani executioni non mandant; omnes laicos, qui temeritate propria ecclesias tenent clausas, vel presbyteros exinde expellunt; omnes contrahentes matrimonium mares & feminas cum secunda vel secundo, nisi primo sint certificati de morte primi vel primae; homines qui vivente prima contrahunt cum secunda, & sic mulieres hoc idem facientes; omnes qui contraxerint matrimonium clandestinum; omnes mulieres supponentes partum vinculo excommunicationis ligamus, a quo nullus possit absolvi nisi de licentia Episcopi Castellani speciali.

Ex Synodo Laurentii Justiniano E. Cast.

Quoniam scriptum reperitur laicos semper, ut tradit antiquitas, molestos esse, ne pretextu correctionis Clericorum, quam mente integra gerimus, licentia officialibus secularibus tradita in speciem vindictae transeat, districte praecipimus, ne dicti Officiales, qui a nobis, vel vicario nostro detinendi clericos in locis inhonestis captos, vel alia crimina vel scelera committentes habent potestatem, audeant ausu temerario dictos clericos capere dicendo eos culpabiles, cum minime

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

existunt; quia imo si civitate avaritia du-
si cepserint eos infames, eo ipso volumus
laccrere sententiam excommunicationis, a
qua nequeant absolvi sine nostra, vel vica-
rii nostri licentia. Verum quia ea, que
tendant in opprobrium cleri, totis viribus
extirpare debemus, statuimus, ut postquam
captus fuerit aliquis clericus, quam hone-
stius poterunt, eum immediate, si de die
hoc evenerit, suo superiori presentent aut
in navicula, aut per loca non nimium fre-
quentata; si de nocte, si plebani eorum,
aut alii Sacerdotes fideiussionem dederint de
eos presentando immediate, dictis plebanis,
vel alicui alteri Sacerdoti simili modo assi-
gentur cum optima cautione, ita quod die
sequenti honesto modo per eodum officia-
les presentari possit D. Episcopo, vel ejus
vicario. Et in casu, quo plebanus, vel alius
Sacerdos fideiussionem prestans eum non pre-
sentaverit, sed permiserit eum fugere, &
de negligentia argui poterit, eadem poena
veniat condemnandus, qua puniri potuis-
set ipse captivus tamen cum misericordia.
Adjicientes statuimus, ne pietas constituen-
tis occasio fiat peccati, & volumus, quod si
plebanus, vel alter clericus, cui consignatus
fuerit ipse captus, die prima sequenti
non indicaverit D. Episcopo, ipso jure sit
excommunicatus.

XL.

DE SACRILEGIO.

Ex Synodo L. J.

OMnes fideles scire sacrilegium committi
non dubitamus, si ea, que deputata
sunt usibus ecclesiarum, in proprios usus
convertant, quia talium rerum dominium
quisitum domino est. Dolentes autem referi-
mus, quomodo prava consuetudo noviter

inducta, imo corruptela in hac nostra civita-
te inolevit, quod laici anhelantes, que Dei
sunt, & Deo offerri consuevit, sub specie
pietatis in certos suos usus convertunt pal-
lantes se illud facere pro usu & subventio-
ne pauperum indigentium scholarum sua-
rum. Nam quando funera deducuntur ad
ecclesias ut sepulture tradantur, tertiam par-
tem dupliorum vel majorem tradunt, scho-
lis suis, videlicet alicui eorum, dum funus
associant, & tale offeritorium quod ecclesie
debetur, propriis usibus applicant. Quod
quidem non sine vilipendio canonum eccle-
siasticorum fieri minime hestamus. Quapro-
pter saluti animarum salubriter providere vo-
lentes statuimus, quod omnia dupleria, vel
candelam, que noviter dantur in manibus
fratrum cujuscumque scholæ, vel aliis secu-
laribus personis ad funus accedentibus, cau-
sa associandi funus, omnia intelligantur esse
Sacerdotum & religiosorum, ad quos spe-
clant funeralia. Et si quis constitutioni no-
stræ contraverit, ausu proprio dicta do-
pleria, vel candelas pro se retinendo, vel
aliquid aliud emolumenti, dummodo causa
funeris exhibitum fuerit, tamquam sacrilegus
puniat, & communionem careat, & eccle-
siastica sepultura, quousque ecclesie laicæ de-
bitam satisfactionem fecerit. Cui poenæ ma-
xime subjacere volumus guardianos, seu ga-
staldiones, seu rectores dictarum scholarum.

ANNO
CHRISTI
1438.

C

Venerabilis pæsul, mitissimusque cleri præ-
ter Dominus D. Laurentius Justiniano Dei
gratia Episcopus Castellanus has pæscorum
patrum constitutiones hinc inde sparsas col-
ligere fecit, in quibus ex suis nonnullas in-
seruit. Ad laudem ipsius, qui est trinus &
unus. Anno Domini MCCCCXXXVIII.
mensis Septembris; pontificante tunc pro
sancta Romana Ecclesia Eugenio beatissimo
Papa IV.

ANNO
CHRISTI
1509.

PROVINCIALE ANGLICANUM

ANNO
CHRISTI
1509.

Vetus anno circiter 1509. editum.

PRÆMONITIO COLLECTORIS.

*Consilio haud equidem, ut arbitror, improbando Provinciale hoc in collectionem hanc meam in-
vehendum duxi, cum constat sit totum ex constitutionibus quatuordecim Archiepiscoporum
Provincia Cantuariensis, imò dulo ab Archiepiscopo Stephano de Langton usque ad Hen-
ricum Chicheley Archiepiscopis Cantuariensibus ab anno scilicet 1222. usque ad 1415., & in
certos articulos distributum a Guillelmo Lindwood Anglo, Doctore Oxoniensi & Sedis Me-
tropolitana Cantuariensis Magnæ Cancellario. Nemulla hic continentur statuta, que in Col-
lectione hac non alibi apparent. Magnam autem fuisse olim hujus Opusculi in Anglia auito-
ritatem ex eo constat quod ampliori Commentario dein illustratum prodierit. Ulor autem in
eo recudendo pervetusta editione Londinensi Riccardi Pynson, in s., quam habeo, sine anno
tamen & loco editionis, vel forte quia deest libro (pro vetustate & incuria antiqui possesso-
ris ex quo illum accepi) prima pagella, vel quod reipsa vetustus editor nihil in fronte ad-
scripserit, & in fine tantum Typographi nomen legitur.*

DE SUMMA TRINITATE ET
FIDE CATHOLICA.

Joannes Pecham.

Ignorantia sacerdotum; & infra. Ne quis
per ignorantiam se excuset quin sciat ar-
ticulos Fidei, quos omnes Ecclesie ministri

scire tenentur eos summaria (ut sequitur)
præstringimus brevitate. Sciendum est septem
esse fidei articulos pertinentes ad ministerium
Trinitatis, quorum quatuor pertinent ad Di-
vinitatis intrinsecam; tres vero pertinent ad
effectus. Primus est unitas Divinæ essentia
in trium personarum indivisibili Trinitate.

Ju.

ANNO
CHRISTI
1509.

Juxta illud. *Credo in unum Deum.* Secundus est credere Patrem ingenitum esse Deum. Tertius est credere Filium unigenitum esse Deum. Quartus est credere Spiritum Sanctum: nec genitum: nec ingenitum esse Deum, sed a Patre & Filio procedentem. Quintus est creatio cœli & terræ. Hoc est omnis visibilis & invisibilis creatura a tota indivisibili Trinitate. Sextus est satisfactio Ecclesie per Spiritum Sanctum & gratia Sacramenta; & cœtera omnia in quibus communicat Ecclesia Christiana. In quo intelligitur quod Ecclesia cum suis Sacramentis & legibus per Spiritum Sanctum omni homini, quantumcumque peccatori, sufficit ad salutem, & quod extra Ecclesiam non est salus. Septimus est consummatio Ecclesie per gloriam æternam in carne & anima veraciter suscitandæ; & per oppositum intelligitur damnatio æterna reproborum. Item alii septem articuli pertinent ad Christi humanitatem. Primus est incarnatio seu vera carnis assumptio, ex sola per Spiritum Sanctum Virgine gloriosa. Secundus est veri incarnati Dei natiuitas ex Virgine incorrupta. Tertius est vera Christi Passio & mors in Cruce sub tyranno Pilato. Quartus est descensio Christi ad inferos in anima, quiescente corpore in sepulchro, ad spoliationem tartari. Quintus est vera Christi resurrectio. Sextus est vera ipsius ad Cœlos ascensio. Septimus est ipsius venturi ad judicandum certissima expectatio.

Idem.

Altissimus, & *infra.* Attendant Sacerdotes quod cum communionem Sacramenti porrigunt simplicibus tempore paschali vel alio follicite eos instruant sub panis specie eis simul dari corpus & sanguinem Domini, immo Christam integram vivam & veram, qui totus est sub specie Sacramenti. Doceant etiam eosdem quod id quod eisdem temporibus in Calice propinatur non est Sacramentum; sed vinum purum eis hauriendum traditum, ut facilius Sacramentum glutiant, quod ceperunt. Solis enim celebrantibus sanguinem sub specie vini consecrati sumere in hujusmodi minoribus Ecclesiis est concessum. Instruant etiam eosdem sumptum ore Sacramentum non nimis dentibus comminuere, sed tritum modice sorbere perfecte, ne particulam aliquam eveniat in dentium interstitiis, vel alibi remanere.

De Constitutionibus.

Quia incontinentie vicium, & *infra.* Ibid. Constitutionem Domini Octoboni contra concubinos editam præcipimus inviolabiliter observari. Omnibusque & singulis Coepiscopis suffraganeis nostris in virtute obedientie, & sub poena suspensionis ab officio & beneficio, quam in ipsos serimus, si sponte circa hæc fuerint negligentes, firmiter injungendo mandamus, quatenus constitutionem prædictam faciant in quatuor anni principalibus capitalibus ruralibus per se, vel per eorum Officiales, vel saltem per Decanos rurales, vel gerentes eorum vices distincte, & aperte coram toto capitulo, exclusis laicis

Concil. General. Tom. XXXI.

recitari. Quam recitationem pro monitione habere volumus, ut libere contra omnes viciosos hujusmodi procedi valeat, ne causari possint, cum ad executionem privationis in eas litem sententialiter in constitutione prædicta processum fuerit, se monitos non fuisse. Si quis autem prædictam constitutionis recitationem maliciose impenderit excommunicationi subiaceat ipso facto. Si quis vero neglexerit eam recitare, vel Decanus, vergerens vicem ejus omni sexta feria in pane & aqua jejunare teneatur, (nisi infirmitas impenderit) donec in sequenti capitulo ipsam recitaverit seu fecerit recitari.

Joannes Stratforth.

Exterior habitus; & *infra.* Auctoritate Concilii præcipimus, ut locorum Ordinarius quibus de subditorum excessibus spectat inquirere, in locis sui jurisdictioni subjectis per se, vel alios annuatim inquirant super observationem constitutionis per nos editæ de habitu clericali. Et contra reos in hac parte constitutionem ipsam per poenas in eadem intimatas diligenti cautela faciant observari.

Idem.

Hujus autem Concilii constitutiones, & provisæ remedia præcipimus in nostra Provincia Cantuariensi futuris temporibus inviolabiliter observari. Mandantes nostris Coepiscopis, & suffraganeis universis, ut ipsas constitutiones per se vel per alios (ut jus exigit) publicent & faciant publicari ac in publicam notionem deduci, ad utilitatem communem, laudem, & gloriam nominis Jesu Christi.

DE CONSUETUDINE.

Simon Langham.

Statutum, & *infra.* Quia vero hujus occasione statuti inter Rectores Ecclesiarum, & Parochianos suos lites, quas extinguere cupimus frequentes oriuntur, illud duximus synodali interpretatione declarandum, ut videlicet, si decedens tria, vel plura cujuscunque generis in bonis suis habuerit animalia, optimo cui de jure fuerit debitum reservato Ecclesie sue, a qua Sacramenta recepit dum viveret, sine dolo fraude seu contradictione qualibet pro recompensatione subtrahis, decimarum personalium, necnon & oblationum secundum melius animal reservetur post obitum pro salute anime sue Ecclesie sue hujusmodi liberandum. Quod si duo tantum in bonis decedentis extiterint animalia, de mansuetudine Ecclesie exactio qualibet nomine mortuarii remittatur. Quodque si mulier superstiti viro obierit, ad solutionem mortuarii minime coerceatur. Sed si post obitum mariti in domo cum familie regimine vidua per annum superviverit, juxta formam superius scriptam, ad mortuarium obligetur. Hac autem interpretatione consuetudinali laudabili super mortuarii in nostra Provincia aliter observato nolumus præjudicium generari, quin si decedens numerum hujusmodi animalium habuerit.

Aa bue.

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

buerit, seu habuerit, virve aut uxor prius, aut post decesserit, super præstatione mortuarii consuetudo ecclesiastica observetur. Ad solutionem autem debiti de jure, vel consuetudine mortuarii renuentes, volumus per locorum Ordinarios censura Ecclesiastica coartari.

Edmundus.

Nullus Rector decimas Ecclesiæ suæ nondum perceptas vendere præsumat ante Annunciationem Beatæ Mariæ Virginis, a quo die fructus de consuetudine cedere debent, ad ipsorum Rectorem; si ante hujusmodi fructum perceptionem decesserint debita, vel legata persolvenda.

Idem Edmundus.

Eos, qui non de legitimo matrimonio nati sunt, & absque dispensatione sufficiente ordinati fuerint; eos etiam quia non suis Episcopis præter licentiam suorum Episcoporum, seu Prælatorum ad Sacros ordines promoti fuerint, ab executione ordinis sic suscepti suspendimus, donec dispensationis gratiam fuerint consecuti. Item decernimus, quod hi, qui in conscientia peccati mortalis prius perpetrati, vel propter questum temporalem tantum Sacrum Ordinem susceperint, officium suum non exequantur, nisi prius a peccato hujusmodi per Sacramentum Pœnitentiæ fuerint expiati.

Idem Edmundus.

In primis; & infra. Omnes qui irregularitatem in ordine suscepto, vel ante vel post ordines susceptos constat contraxisse; nisi cum eis dispensatum fuerit expresse per eos qui cum eis dispensare poterint, ab officiis executione denunciemus esse suspensos, donec cum eis super hoc legitime fuerit dispensatum. Irregulares vero quoad præmissa intelligimus, homicidas, advocatos in causa sanguinis, symoniacos, interventores symoniacarum passionum, & qui a labe illa infecti scienter ordines susceperunt, ab hæreticis scismaticis, vel nominatim excommunicatis scienter ordinatos. Item bigamos, corruptarum maritos, Deo sacratarum virginum violatores, excommunicatos & furtive ordines suscipientes, fortilegos, & Ecclesiarum incendiarios: & si qui alii hujusmodi existant.

DE TEMPORIBUS ORDINANDORUM.

Richardus.

Quia quidam; & infra. Episcopus nostræ jurisdictioni subjectus, qui scienter Clericum, vel parochianum alterius Episcopi ordinaverit sine ipsius Episcopi licentia speciali, ab illius ordinis collatione, ad quem talem susceperit vel ordinaverit, usque ad condignam satisfactionem se noverit esse suspensum.

Valterus.

Cum quanta; & infra. Prohibemus, ne quis Abbas, vel Prior Monachos vel Cano-

nacos suos ab alio Episcopo, quam loci Diocesano faciat ordinari, nisi cum literis dimissoris ipsius Episcopi, vel in ejus absentia Vicarii sui generalis.

ANNO
CHRISTI
1509

DE SCRUTINIO IN ORDINE FACIENDO.

Idem.

Cum quanta; & infra. Nullus ad Ordines accedat, vel admittatur, nisi canonice fuerit examinatus. Minores Clerici ad inferiores gradus non admittantur, nisi idoneos habeant præsentatores & per testimonium eorum admittantur. Nullus etiam simoniacus, homicida, excommunicatus, usurarius, sacrilegus incendiarius, vel falsarius, vel alias habens canonicum impedimentum, ad quoscumque Ordines præsumat accedere, vel ad eosdem præsentetur, aut quomodolibet admittatur.

DE SACRA UNCTIONE.

Edmundus.

Annus christianales non nisi in usum ornamentorum Ecclesiæ convertantur. Similiter alia ornamenta Ecclesiæ que Pontificalem accipiunt benedictionem nullo modo in profanos usus deputentur. Et Archidiaconus in sua visitatione, an hoc servetur, diligenter inquiret.

Valterus.

Sacerdotes; & infra. Adultus confirmandus per sacerdotem loci ut prius consecratur admonendus est sic postea confirmetur, & ad confirmationem veniat jejunos ob reverentiam sacramenti. Frequenter etiam moneantur parentes per sacerdotes ut parvulos baptizatos ad confirmationem doceant, nec diu expectent adventum Episcopi. Sed pro confirmatione pueros ad eum ducant, ubi eum prope adesse audierint post Baptismum quam citius poterint, secumque fascias sive ligaturas deferant competentes. Parvuli quoque confirmati tertia die post confirmationem deportentur ad ecclesiam, & frontes eorum per manus Sacerdotum in baptisterio propter reverentiam chrismatis abluantur & ibidem ligaturæ eorum tunc insimul concrementur. Item ad confirmationem nullus puer teneatur a patre, vitrico, vel matre, nocere; & volumus quod hæc prohibitio sæpe per sacerdotes in ecclesiis publicetur, ut sciant parentes, ac alii qui pueros tenent ad confirmandum, quod spirituale vinculum in hoc sacramento ita contrahitur ut in baptismo.

Idem.

Cum magna reverentia deferant oleum infirmorum ad infirmos, & ipsos inungant sacerdotes cum magna devotione, & orationum celebritate que ad hoc sunt ordinata. Moneant populum sæpe sacerdotes cum magna devotione eos saltem qui sunt ætatis XIV. annorum, ut supra, ad extremæ unctionis sacramentum recipiendum, & qui post

ANNO
CHRISTI
1502.

post sacramentum susceptum licite possit reverti ad opus conjugale; effectus enim huius Sacramenti patet ex verbis Apostoli Jacobi dicentis: *infirmatur quis ex vobis, inducat presbyteros ecclesie ut unctus super illum ungetes eum oleum sancto in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit dimittentur ei.*

Pecham.

Cum sacri chrismatis consecratio de anno in annum per locorum Episcopos sit agenda, juxta sacrorum canonum sanctiones, & ipsum chrisma per eosdem consecratum annuatim fidelibus sit tradendum, & vetus seu quod superest de veteri chrismate sit in sacris Ecclesiis cremandum, Presbyteri quoque qui presunt Ecclesiis aut per se, aut per Diaconos aut Subdiaconos a locorum Episcopis annis singulis ante Paschæ solemnitatem, vel quam citius fieri poterit sacrum chrisma a singulis Ecclesiis petere teneantur, adeo ut si quis de alio chrismate quam de isto novo, quod propria Episcopi largitione seu concessione accepit, baptizate, vel baptizatum in vertice ungeret (nisi preoccupante morte) tentaverit, ipse in se damnationis manifestatur pertulisse sententiam. Quidam tamen ignorantia crassa ducti, quæ dolo dicitur esse vicina vel Spiritum contumaci sacris in hac parte canonibus reluctantes, quod a crimine idolatriæ, seu peccato ariolandi non multum oberrat, vetus chrisma alicubi per biennium, alicubi per triennium, & eo amplius reservantes, eodem in baptizate, & aliis sacrificiis damnabiliter abutuntur, novum ab Episcopis locorum de anno in annum nec petentes, quod ne fiat de cetero districte præcipimus sub pœna suspensionis quam ferimus in contumaces contrarium facientes. Quod id ipsum de sacro catechuminum oleo sane accipiendum credimus intellectum.

Idem.

Confirmationis; & *infra.* Contra negligentes confirmationis suscipere Sacramentum statuimus, quod nullus ad Sacramentum Corporis, & Sanguinis Domini admittatur extra articulum mortis, nisi fuerit confirmatus, vel nisi a receptione confirmationis rationaliter fuerit impeditus.

DE SACRAMENTIS ITERANDIS, VEL NON.

Walterus.

Sacerdotes; & *infra.* Caveant diligenter parentes, ne parvulos suos perferant iterato confirmandos, cum & ipsi parvuli per ipsum Sacramentum iteratum efficiantur irregulares, si masculi fuerint. Et ipsi parentes ex tali negligentia gravi secundum canones subiacent ultioni.

Idem.

Sacramentum extremae unctionis anno elapso, potest licite iterari, ut videlicet quod
Concil. General. Tom. XXXI.

libet anno semel conferatur in gravi infirmitate, de qua metus mortis imminet egroto.

Pecham.

Quod in constitutione; & *infra.* Si forte contingat pueros propter mortis periculum a laicis baptizari; caveant sacerdotes ne baptismum legitime factam audeant iterare.

Idem.

Ignorantia Sacerdotum; & *infra.* Septem sunt gratia Sacramenta, quorum dispensatores sunt Ecclesiæ prælati quorum quinque ab omnibus debent recipi Christianis, utpote Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eucharistia suo tempore, & Extrema unctio, quæ tamen illis dari debet, qui gravis infirmitatis, indicia videntur mortis appropinquare periculo, quibus, si fieri potest, detur cum sunt compotes mentis & rationis. Et si contingat eas frænesi vel alia quacunque alienatione mentis laborare. Si ante alienationem erant de salute sua solliciti consulimus nihilominus hoc Sacramentum eis fiducialiter ministrari. Credimus enim, & experimentis dicimus, quantumcumque frænetico (si tamen prædestinationis sit filius) ipsius susceptionem vel ad habendum dilucidum intervallum, vel saltem ad spirituale commodum, utpote ad augmentum gratiæ, profuturam. Sunt & alia duo Sacramenta, scilicet Ordo & Matrimonium, quorum primum perfectis convenit, secundum vero Novi Testamenti tempore solis convenit imperfectis, & tamen ipsum ex vi Sacramenti credimus largiri gratiam, si sincero animo contrahatur.

DE FILIIS PRESBITERORUM.

Idem.

Cum a jure sit inhibitum ne absque dispensatione Apostolica præficiantur filii Rectorum aut Presbyterorum in Ecclesiis in quibus patres eorum immediate seu proxime ministrarunt & constet ipsa beneficia vacare, si contrarium de facto fuerit attemptatum præcipimus, ut Prælati de Ecclesiis sic vacantibus diligenter inquirent, & juxta juris exigentiam de eis non differant ordinare. Cautius præcaveant de cetero ne tales ad hujusmodi beneficia ullo titulo admittantur, nec contra justitiam hereditati Crucifixi per surreptionem locus suspicioni pateat.

DE CLERICIS PEREGRINIS.

Walterus.

Cum quanta; & *infra.* Ordinati in Hibernia, Wallia, seu Scotia, vel alibi sine literis Ordinariorum suorum commendatiis, vel dimissoriis non admittantur a quocumque infra provinciam nostram ad Ordinis sic suscepti executionem, nisi magna necessitas, inducat; & tunc quod cum eis auctoritate sufficienti fuerit dispensatum super executione ordinis memorati, vel alias

A a 2 a suis

ANNO
CHRISTI
1502.

ANNO
CHRISTI
1509.

a fide Ordinaris, Ordo sic susceptus admittatur. Provisio nihilominus quod nullo modo admittantur, nisi prius constiterit de eorum legitima ordinatione, vite mundicia, pariter, & literarum. Item precipimus, ne Sacerdotes ignoti (de quorum Ordinatione non constat) ad divinorum celebrationem deserviendo Ecclesiis admittantur, nisi de licentia Episcopi diocesani; cum per literas testimoniales, vel testimonium bonorum virorum eis de eorum vere constiterit ordinatione, & sufficienter fuerit fides.

Thomas Arundell in Concilio Oxoniensi.

Reverendissime Synodo; & infra. Nullus Capellanus admittatur ad celebrandum in aliqua diocesi nostrae Cantuariensis provinciae, in qua oriundus sive ordinatus non fuerit, nisi deferat secum literas ordinum suorum atque literas commendaticias Diocessani sui. Et nihilominus aliorum Episcoporum sive in quorum diocesis interim per magnum tempus conversatus est. In quibus expresse caveri volumus & mandamus de moribus, & conversatione ejusdem, & an sit diffamatus de & super aliquibus novis opinionibus in fide catholica aut bonis moribus male sapientibus; vere sit de eisdem omnino immunus. Alioquin tam ipse celebrans quam ipsum sic celebrare permittens acriter puniatur.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

Stephanus.

UT Archidiaconi secundum Apostolum non quae sua sunt quaerant, sed quae Jesu Christi in sua visitatione provideant, quod Canon Missae emendetur, & quod Sacerdotes rite noverint verba Canonis proferre & Baptismatis, & quod in hac parte sanum habeant intellectum. Doceant etiam laicos in qua forma baptizare debeant in casu necessitatis, ut saltem hoc sciant facere in aliquo idiomate. Provideant quoque diligenter Archidiaconi, quod juxta formam generalis Concilii Eucharistia, Chrisma, & Oleum Sanctum salvo sub clavibus recondantur, fidei custodiam deputata. Habeant etiam Archidiaconi in scriptis redacta omnia ornamenta, & utensilia Ecclesiarum. Vestes quoque & libros quae singulis annis suo faciant conspectui praesentari, ut videant quae fuerunt adjecta per diligentiam personarum, vel quae tempore intermedio per ipsorum malitiam, vel imperitiam deperierunt. Item provideant de possessionibus, ut ita singulis annis perficiant, ne Ecclesia suo jure defraudatur.

Pecham.

Eisdem etiam temporibus; & infra. De publicatione articulo- rum fienda, quibus sententia excommunicationis incurritur ipso facto Archidiaconi diligenter inquirent. Et quoties Presbyteros invenerint instructionem mortalem videlicet XIV. articulo- rum fidei, decem mandatorum decalogi, duorum preceptorum Evangelii, septem operum mis-

ericordiae, & septem peccatorum criminalium, cum sua progenie, septem virtutum principalium, ac septem Sacramentorum gratiae seu excommunicationum sententias statutis temporibus populo minime predicasse, seu publicasse, toties eos arguant, & poena canonica castigando supplere compellant, quod temere omiserunt.

Walterus.

Sint ecclesiarum Rectores; & infra. Provideant Archidiaconi, ut lintheamina, & alia ornamenta Altaris sicut decet sint honesta; & libros habeat Ecclesia idoneos ad psallendum, & legendum, & ad minus duplicia sacerdotalia vestimenta, & ut honor debitus divinis officiis in omnibus impendatur. Praecipimus etiam, ut qui Altari ministrat superpelliceo induatur.

Idem.

Archidiaconi; & infra. Injungimus Archidiaconi, & eorum officialibus, ut in visitationibus ecclesiarum faciendis diligentem adhibeant consideratorem ad fabricam ecclesiae, & maxime cancelli si forte indigeant reparatione; & si quos invenerint defectus hujusmodi, certum sub poena praesigant terminum, infra quem emendentur, vel suppleantur, per se, & suos inquirent, si in Parochia, in qua officium visitationis impendunt in rebus, vel personis aliquid fuerit corrigendum, & excessus, si quos ibidem invenerint, vel tunc, vel in proximo capitulo corrigantur.

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

Pecham.

IGNORANTIA Sacerdotum; & infra. Praecipimus, ut quilibet Sacerdos plebi praesidens, quater in anno, hoc est semel in qualibet quarta anni, die una solemniter vel pluribus, per se, vel per alium exponat populo vulgariter, absque cujuslibet subtilitatis textura fantastica XIV. Fidei Articulos, decem Mandata Decalogi, duo precepta Evangelii, scilicet geminae Charitatis, septem opera misericordiae, septem peccata mortalia sua cum progenie, septem virtutes principales, ac septem gratiae Sacramenta. Et ne quis a praedictis per ignorantiam se excuset, expositis XIV. Fidei Articulis sub titulo congruenti, caetera sub quadam, ut sequitur, perstringimus summaria brevitate Decem enim Mandatorum precepta Veteris Testamenti, tria ordinantur ad Deum, quae dicuntur mandata primae tabulae, septem vero ad proximum, quae dicuntur mandata secundae tabulae. In primis prohibetur omnis idololatria, cum dicitur: *Non habebis Deos alienos coram me*, in quo implicite prohibentur omnia sortilegia, & omnes incantationes cum superstitionibus caracterum, & hujusmodi signamentorum. In secundo mandato cum dicitur: *Non assumes Nomen Dei tui in vanum*, prohibetur principaliter haeresis univ- versa, & secundario omnis blasphemia, & irreverens Dei nominatio, & praecipue in perjurio. In tertio mandato cum dicitur: *Memento ut*
Sub-

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

Sabbatum sanctifices, præcipitur cultus religionis christiana, ad quem indifferenter clerici, & laici obligantur. Ubi sciendum, quod obligatio ad feriandum in Sabbato legali secundum formam veteris Testamenti expravit omnino cum cæteris in Legge ceremoniis, & sufficit in novo Testamento modus vacandi Divino cultui diebus Dominicis, & cæteris diebus solemnibus, ad hoc auctoritate ecclesie deputatis, quibus diebus modus vacandi non est sumendus a superstitione Judaica, sed a Canonicis Institutis. Primum secundæ tabule mandatum est, Patrem, & Matrem explicitè temporaliter, & spiritualiter honorare; implicite autem & secundario omnis homo pro merito sui gradus ex eodem mandato intelligitur honorandus. In hoc mandato autem intelligitur non solum Pater, & Mater carnaliter, verum etiam spiritualiter, ut Pater sit Prælati Ecclesie mediatus, vel immediatus; Mater autem Ecclesia, cujus sunt filii Catholici universi. Secundum est: *Non occides*, in quo explicitè inhibetur illicita personæ alicujus interemptio consensu, verbo, opere, vel favore; implicite vero omnis injusta alicujus personæ injuria inhibetur. Spiritualiter vero occidunt quod non reficiunt indigentes, similiter occidunt, vel detrahunt, vel qui innocentes opprimunt, & confundunt. Tertium mandatum est: *Non machaberis*, in quo explicitè inhibetur adulterium; implicite vero fornicatio, quæ explicitè prohibetur in Deuteronomio XIII. ubi dicitur; *Non erit meretrix de filiabus Israel, nec scortator de filiis Israel*. Inhibetur etiam in eodem mandato omnis commixtio viri, & mulieris, quam bona matrimonii non excusant. Omnis etiam non voluntaria pollutio quocumque modo studiose, vel voluntarie percupetrata. Quartum mandatum: *Non furum facies*, in quo explicitè prohibetur clandestina contrestatio rei alienæ invito domino: implicite vero omnis injuriosa seu per fraudem, seu per usuram, seu per violentiam; seu per metum rei usurpatio alienæ. Quintum mandatum est: *Non loqueris contra fratrem tuum sive proximum falsum testimonium*, in quo explicitè prohibetur falsa testificatio ad nocendum; implicite autem falsa testificatio ad indignum contra merita promovendum. In hoc etiam mandato omne mendacium; sed perniciosum præcipue condemnant. Sextum mandatum est: *Non concupisces domum proximi tui: supple, cum ejus injuria*. In quo mandato implicite prohibent cupiditas possessionis immobilis, catholici præcipue cujuscumque. Septimum mandatum est: *Non desiderabis uxorem proximi tui, neque servum neque ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, qua illius sunt*: in quibus omnis cupiditas possessionis alienæ quantum ad res mobiles condemnatur. His autem decem mandatis superaddit Evangelium duo, videlicet dilectionem Dei, & Proximi. Deum diligit, qui prædicta mandata ex amore, & non ex timore penæ custodit: Proximum autem debet quilibet diligere sicut se ipsum: ubi hæc particula *sicut* non dicit æqualitatem, sed conformitatem, ut videlicet diligas proximum ad quod te ipsum, hoc est ad bonum, & non ad malum, & quomodo te

ipsum: hoc est spiritualiter, & non carnaliter; secundum quod carnaliter dicit vitium. Item quantum te ipsum: hoc est in prosperitate, & adversitate; sanitate, & infirmitate. item quantum te ipsum (respectu temporalium) pro tanto, & plus diligas omnem hominem, & singulos, quam omnem affluentiam temporalem. Item sicut te ipsum pro tanto, & plus diligas proximi tui animam, sive animæ salutem æternam, quam propriam tuam vitam temporalem, sicut etiam animæ tuæ vitam debes præponere vitæ carnis tuæ. Item qualiter te ipsum, ut videlicet omni homini in necessitate subvenias sicut tibi velles in necessitate consimiliter subvenir. Hæc enim omnia intelliguntur, cum dicitur: *Diliges proximum tuum*. Sex autem Misericordiarum sunt opera, quæ ex Evangelio Matthæi patefunt, quæ sunt: Pascere famelicum. Potare sitientem. Hospitio recipere peregrinum. Vestire nudum. Visitare infirmum. Consolari carceri mancipatum. Septimum ex Tobia colligitur, quod est sepelire corpora mortuorum. Septem vero peccata capitalia sunt: superbia, invidia, ira, odium, accidia, avaritia, gula, luxuria. Et est superbia amor excellentiæ propriæ, de qua oriuntur jactantia, ostentatio, hypocrisis, schismata, & similia. Invidia vero est odium felicitatis alienæ; de qua oriuntur detractio, murmuratio, dissensio, perversa judicia, & similia. Ira est appetitus vindictæ, & nocuenti alieni, quod cum perseverat in corde sit odium, de qua oriuntur persecutiones verborum, & factorum, plagæ, homicidia, & similia. Accidia est tedium boni spiritualis, ex quo homo nec in Deo, nec in divinis laudibus delectatur, ex qua sequitur ignavia, pusillanimitas, desperatio, & similia. Avaritia est immoderatus amor mobilis, vel immobilis affluentiarum, vel illicite acquirendo, vel illicite detinendo, ex qua oriuntur fraus, furta, sacrilegium, simonia, & omne turpe lucrum. Gula est immoderatus amor dilectionis secundum gustum in cibo, & potu, in qua quintupliciter peccant, videlicet in tempore quando comeditur nimis mane, vel nimis tarde, aut nimis assuete. Item in qualitate quando queruntur cibaria nimis delicata. Item in quantitate, quando nimis comeditur, aut bibitur, quod est vilissimum genus gulæ, & est nimium in cibo, & potu, quando corpus aggravat, vel quando impedit sensum interiorem, aut exteriorem, seu quando lædit corporis sanitatem. Item in aviditate, seu voracitate, & ultimo in curiosa alimentorum præparatione pro gulæ deliciis excitandis. Quæ quinque continentur in hoc versu unde vero *præpropere, laute nimis, ardentè, studiose*. Luxuria non oportet notificare, cujus infamia aerem inficit universum. Septem virtutes principales sunt: Fides, Spes, Caritas: quam ad Deum ordinantur, & ideo Theologicae appellantur. Prudentia, temperantia, justitia, & fortitudo; per quas ad se ipsum, & proximum homo ordinatur. Et est actus prudentiæ bonum eligere, actus justitiæ recte facere, actus autem temperantiæ non impediri deliciis, actus fortitudinis non dimittere bonum agendum pro angustiis, vel molestiis quibuscumque

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509

que. Et dicuntur hæc quatuor virtutes Cardinales, hoc est principales, quia in istis quatuor plures alie sunt subiecte. de quibus quia pro simplicibus laboramus, ad præsens amplius non tractamus. De VII. gratiæ Sacramentis supra dictum est in suo loco.

Edmundus.

Item commoneant sacerdotum mulieres prægnantes de parochia sua, ut cum turpibus partibus instare intellexerint sibi provideant quod aquam promptam, & paratam habeant pro partu, si imminet necessitas, baptizando; & quod propter imminens periculum confiteatur sacerdoti, ne subito præoccupatæ non possint cum voluerint copiam habere sacerdotis.

Stephanus in Concilio Oxoniensi.

Presbyterorum; & infra. Præsentis Concilii diffinitione districte duximus injungendum ut Rectores, & Vicarii plebes sibi commissas pabulo Verbi Dei scilicet, quod fuerit eis inspiratum, informare procurent, ne canones nisi merito iudicentur, cum larratu salubri a causis salutis luporum spiritualium morsus non expellunt. Illud etiam Evangelii memoriter retinentes, quod in novissimo examine visitatores infirmorum præmio remunerabuntur æterno, quoties fuerint accessit celeriter accedant, & hilariter ad ægrotos.

DE OFFICIO VICARII.

Idem.

Cum hostis, & infra. Statuimus, ut nullus episcoporum provincia nostræ quemquam ad Vicariam admittat, nisi velit in ecclesia in qua ei Vicaria conceditur, personaliter ministrare. Ac talis existat, quod infra breve tempus valeat in presbyterum ordinari, quod si admissus fuerit aliquis, & noluerit in Presbyterum ordinari, Vicarii beneficio spoliatur.

Idem.

Quoniam autem; & infra. Statuimus ut vicario perpetuo ad minus redditus quinque marcarum assignetur, qui scilicet pro quinque marcis solet dari ad firmum. Nisi forte in illis partibus Walliæ sit, in quibus propter tenuitatem ecclesiarum minori stipendio Vicarii sint contenti. Provideat quoque diocesanus episcopus, pensata ecclesiæ facultate, utrum vicarius onera ecclesiastica subire debeat, aut persona, an ad ea simul debeat conferre utrique. Provisio quod tamen Archidiaconus loci, sive ab illis, aut altero eorum debent procurari una tantum procuratore sit contentus.

DE OFFICIO JUDICIS ORDINARII.

Idem.

Statuimus auctoritate præsentis concilii, ut Prælati singuli elemosinarios honestos habeant, & ut ipsi Prælati juxta ca-

pitulum sint hospitales, & ut horis competentibus, ad pauperes audiendos, & justitiam exhibendam suam in publico exhiberi præsentiam procurent; & in personis propriis confessionibus audiendis interdum interfint, & poenitentis injungendis.

Bonifolius.

Item statuimus, quod episcopi in suis synodis, & aliis convocationibus, & singuli archidiaconi in suis capitulis, & capellani ecclesiarum parochialium in suis ecclesiis ter in anno denuncient omnibus, qui clericali privilegio gaudere voluerint, quod habitum clericalem nec non coram, tonsuram patenter in locis debitis deferant competentem, & maxime coram suis ordinariis, & in ecclesiis, & congregationibus clericorum.

Robertus.

Presbyteri, & infra. Capellani ad celebrandum in quacumque ecclesia nostræ provincie receptis debet injungi in virtute obedientiæ ut sint præsentis in diebus dominicis, & festivis, ac aliis quando, & ubi matutina missa, & alie Horæ cum nota dicuntur, canentes, legentes, & psalmodiantes, super quibus ab eis in ipsorum receptione juramentum recipi volumus & præstari. Item presbyteros hujusmodi juramento volumus adstringi, quod Rectoribus, vel vicariis, & præsentibus ecclesiarum, seu capellarum, in quibus celebraverint, non detrahent; sed quod eis similiter parebunt, & debitam reverentiam facient, & impendent.

DE TREUGA, ET PACE.

Edmundus.

Magna nobis, & infra. Districte præcipimus, quatenus rectores, & vicarii, ac alii ecclesiarum curati pacem (in quantum in eis est) cum omnibus habentes parochianos suos moneant, ut in unitate fidei & pacis vinculo unum corpus sint in Christo. Inimicitias, si exortæ fuerint in parochiis, diligenter sedantes, amicitias copulantes discordantes ad concordiam revocantes & quantum in eis est, non permittentes quod sol occidat super iracundiam parochianorum suorum.

DE TRANSATIONIBUS.

Stephanus.

Ceterum districte duximus inhibendum ne Archidiaconi, vel eorum officiales, aut alii iudices pro bono pacis, si quando discordantes se sibi invicem volunt concordare aliquid exigant, sed licentia petita liceat partibus a lite per compositionem discedere quantumcumque voluerint; si tamen lis compositionem admittat, nec propter hoc poenam aliquam eis infligant, nisi eis de injustitia actoris, vel rei constiterit.

DE

ANNO
CHRISTI
1509

ANNO
CHRISTI
1509.

DE POSTULANDO.

A

Joannes Pecham.

Idem.

Quoniam per advocatos multoties matrimonia perturbantur, statuimus, ut sententia lata pro matrimonio advocatus qui contra illam steterit hoc ipso per annum advocacione privatus existat, nisi iudex eum in ipsa sententia propter injustum errorem, vel probabilem ignorantiam expresse habeat excusatum.

Joannes Pecham.

Veloces ad audiendum, & infra. Nullus de cetero permittatur advocacionis officium publice exercere, nisi prius ad minus per triennium audierit jus canonicum, & civile, debita diligentia. Hujus autem rei fidem ubi nec de condigno apparet testimonio, nec per facti evidentiam, proprio faciat juramento.

DE PROCURATORIBUS.

Idem.

Exhorrenda, & infra. Statuimus, ut nullus decanus, seu archidiaconus, vel ejus officialis episcopi sigillum alicui procuratorio apponas, nisi hoc ab eo petatur publice in judicio, vel extra judicium, ubi is qui procuratorem constituit, & quem constat esse verum dominum, præsens personaliter hoc requiret, ut fraus quolibet excludatur. Quicumque vero decanus, archidiaconus, vel ejus officialis episcopi ex certa malitia contrarium fecerit per triennium ipso facto ab officio, & beneficio sit suspensus. Quicumque etiam advocatus factum, vel falsum procuratorium fieri procuraverit, suspensus sit per triennium ab officio advocandi, & inhabilis sit ad beneficium ecclesiasticum obtinendum. Quod si sit uxoratus aut bigamus excommunicationi subiaceat ipso facto et quod per talem factum, vel falsum procuratorem actum fuerit, vel procuratum modis omnibus pro infecto reputetur. Procurator autem ipse, totius falsitatis intentator, ab omni actu legitimo perpetuo repellatur. Et hi omnes nihilominus, si super hoc convinci valeant, parti læsæ ad interesse, & restituenda damna omnia teneantur. Amen in nomine Domini.

Explicit apparatus primi libri.

INCIPIT LIBER SECUNDES.

DE JUDICIIS

Stephanus Archiepiscopus in Concilio Oxoniensi.

In causis, & infra. Statuimus, ut decani rurales nullam causam matrimonialem de cetero audire præsumant sed earum examinatio non nisi discretis viris committatur, quibus assistentibus, si comode fieri poterit, postmodum pronuncietur sententia.

ANNO
CHRISTI
1509

Quodam ruralium, & infra. Statuimus, ut nulli tradatur, vel alias concedatur sub sigillo alicujus decani certificatorium ruralis consignatum, nisi prius in aliquo die solemni, intra missarum solemnia in ecclesia, ubi citatus sovet laicem, vel amplius conversatur, publice recitetur, hoc adjuncto moderamine, ut citatus sufficientes habeat inducias, ut die & loco sibi præfixis competenter valeat comparere. Quod si aliquo casu tantum tempus ardet quod dilationi locus non pateat, citatione facta publice coram testibus detur certificatorium in ecclesia, vel in uno loco publico coram testibus fide dignis, ita quod dies citationis, & locus in ipso certificatorio exprimantur. Et sic nullo modo certificatorium ante citationem factam. Et hoc jurent decani rurales fideliter se facturos in episcopali synodo omni anno.

Simon Mephan.

Item omnes illi, & infra. Ut immunitatis ecclesiasticæ violatores, qui videlicet de domibus, maneriis, grangiis, aut aliis locis ad archiepiscopo, episcopos, vel alias personas ecclesiasticas, seu ad ipsas ecclesias pertinentibus quicumque præter voluntatem, aut permissionem dominorum, vel eorum, qui sunt hujusmodi rerum custodes deputati abstrahere consumere contractareve præsumperint, abstrahi, consumi, vel contractari fecerint, seu hujusmodi abstractionem, consumptionem, vel contractionem suo nomine, vel a familiaribus suis factam, rata haberint occasione difficultatis citationis eorundem non evitent sicut pluries fieri consuevit, ne contra eos ea occasione procedi valeat, ut deberet de fratrum nostrorum & totius concilii consensu, & assensu decernimus, quemcumque violatorem hujusmodi, si personaliter inveniri, & tute adiri valeat personaliter, fore vocandum. Si vero non inveniri, vel non tute adiri valeat tunc in domicilio, si quod habeat, citari tute quo possit. Si vero in domicilio, quod habet, citari tute nequeant, tunc in ecclesia parochiali ipsius domicilii, vel si nullum habeat vel non constet eum habere domicilium, tunc in ecclesia cathedrali loci, quo immunitas ecclesiæ dicitur esse læsa, & nihilominus in ecclesia parochiali ejusdem loci, si tute fieri possit, citationem decernimus fore faciendam, hujusmodique citationem in domicilio, vel in ecclesia publice, ut præmittitur, factam volumus non solum in casibus supradictis, sed etiam in omnibus casibus constitutionis domini Octoboni quondam apostolicæ sedis legati in Anglia, quæ incipit: Ad tutelam, sic arctari citatum, ac si esset per citationem personaliter apprehensus, ejusdemque citationis virtute contra eum posse procedi ad omnem effectum, ad quem possit, si citatus personaliter extitisset, præfatos etiam, & quoscumque alios ecclesiasticæ libertatis, seu immunitatis violatores decernimus in loco delicti etiam si ibidem non inveniantur, tam ex officio judicis, quam ad par-

ANNO
CHRISTI
1509.

partes instantiam posse conveniri. Utrum autem hujusmodi violatores ecclesiasticæ libertatis, seu immunitatis inveniri, seu tute adiri valeant, domiciliumve habeant, vel non, volumus in dubio stari certificatorio illius, cui mandatur citatio faciendâ. Et ut in præmissis, casibus, & aliis injuriam passis justitiam debitam facilius assequantur, districte, hoc approbante concilio generali, præcipimus ut omnes judices ordinarii nostri Cantuariensis provincie se invicem sine aliqua difficultate juvent in citationibus & executionibus faciendis ac quibuscumque mandatis licitis exequendis.

Stratforth.

Excussis; & *infra*. Quia episcopi, & archidiaconi, & eorum officiales, & alii ordinarii eorumque commissarii citationes primarias pro correctionibus delinquentium fieri per rectores, vicarios, seu parochiales sacerdotes demandant ipsi frequenter imponitur, quod super his quibus sit citatio confessiones citatorum occultas in foro animæ eis factas perverse revelent; quapropter in ipsos scandalizantur turpiter, & illis ex tunc parochiani peccata renunt conseri; statuimus, quod hujusmodi citationes primariæ dictorum ordinariorum fiendæ auctoritate, per rectores, aut alios prædictos de cætero non mandentur, sed fiant per officiales, apparitores, decanos aut alios ministros eorundem. Si vero hujusmodi citationes primariæ rectoribus vicariis, aut presbyteris demandentur, ipsi super his parere minime teneantur, sed citationes ipsæ primariæ factæ per eos, ac exinde subsecutæ censuræ, vel processus sint ipso jure irriti, & inanes.

De foro competenti Bonifacius Archiepiscopus.

Contingit aliquando, quod Clerici sine defectu personarum quanquam in facto non fuerint deprehensi, nec convicti, tanquam facinorosi, vel suspecti de crimine seu delicto vel injuria personali, capiuntur per potentiam laicalem, & in carcere detruduntur, nec reddunt Ordinariis eos requirentibus secundum Canones libere judicandi. Et si Clerici quibus crimina imponuntur coram Judicibus secularibus vocati non comparuerint, foris bannuntur a Regno. Quia vero in hoc libertas ecclesiastica confunditur, cum Clericus a laico judicatur; statuimus, quod si Clerici sic capti noti fuerint, & honesti, capientes ipsos, & etiam detinentes & contra requisitionem Ordinariorum reddere recusantes, per locorum Ordinarios publice excommunicati nuncientur. Loca etiam in quibus detenti fuerint, & terræ capientium, & detinentium supponantur Ecclesiastico interdicto, donec Ordinariis eorum reddantur, e super hujusmodi excessu satisfecerint competenter. Illi autem qui eis taliter falsa crimina imposuerint, seu malitiose conserint, commenta vel fraudes, propter quas capti fuerint & injuste detenti, excommunicati similiter nuncientur. Cum sint excommunicati auctoritate Concilij Oxoniensis ipso facto. Clerici vero vagi, & ignoti capti ex causis aliquibus, & de-

tentis, si in possessione Clericatus inventi fuerint per locorum Ordinarios requirantur a Domino Rege, vel ab eo, qui habet potestatem reddendi eosdem, ut ipsos restituat per Ecclesiam libere judicandos. Et si denegentur, procedatur contra resistentes, & detentores per penas superius recitatas. Quod si Clerici Ecclesie redditi pro transgressione aliqua, personali amerciatii fuerint a Judice seculari, prælati ad hujusmodi amerciamenta exsolvenda prædictos clericos non compellant cum a non suis Judicibus fuerint condemnati. Et si propter hoc Prælatos destringi, aut attachiari contingat, se defendat contra hujusmodi attachiationes, vel districciones per remedia antedicta. Idem fiat quotiescumque fuerit, amerciatii viri ecclesiastici per Judicem secularem, pro his quæ ad forum Ecclesiasticum mere pertinere noscuntur.

Excerpta ex responsionibus Regis.

Circumpecte agatur, *Et infra*. De negotio tangente Norvicensis Episcopum, & ejus Clerum non puniendo eos si placitum tenuerint de his quæ sunt mere spiritualia, videlicet de correctionibus, quas Prælati faciunt pro mortali peccato, ut puta pro fornicatione, adulterio, & hujusmodi; pro quibus aliquando infligitur pœna corporalis, aliquando pecuniaria, maxime si convictus fuerit de hujusmodi liber homo. Item si Prælati puniat pro Ecclesia non facta cimiterio non clauso. Ecclesia discooperta, vel non decenter ornata: in quibus casibus non potest infligi pœna alia quam pecuniaria. Item si Rector petat a Parochianis suis oblationes, vel decimas debitas, vel consuetas. Vel si Rector contra alium Rectorem agat de decimis majoribus, vel minoribus, dummodo non petatur quarta bonorum alicujus Ecclesie. Item si Rector petat mortuarium in partibus ubi mortuarium dari consuevit. Item si Prælati alicujus Ecclesie vel Advocatus petat a Rectore pensionem sibi debitam; nam omnes pensiones hujusmodi petendæ sunt in foro Ecclesiastico. De violenta etiam manuum injectione in Clericum & in causa diffamationis placitum tenebitur in curia Christianitatis, dummodo ad correctionem peccati agatur, & non petatur pecunia.

Joannes Stratforth.

Dierum invalescens malicia, & *infra*. Cum nostræ provincie nonnulli aliis malignari conantes brevia Regia de computo, seu transgressione, vel alia contra illos, quibus nocere desiderant, ad extraneos Comitatus in quibus sui nunquam fuerunt adversarii nec contraxerunt, vel deliquerunt ibidem, bonave administrarunt inibi quoscumque, fraudolenter, & maliciose impetrare præsumunt, & adeo contra eos ignorantes clam prosequuntur in illis, & quos relegant vel foris banniant de Regno; unde cum processu, & sententia contra ignorantes; & taliter indefensos habitis a jure merito reprobentur, nec sit maliciis hominum indulgendam, statumus, ut quicumque Clerici, vel laici in nostra Provincia talia surrepticie, fraudulenter

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

ter vel maliciose de cetero, ut præmittitur, impetrantes, & persequentes, facientes, & procurantes, seu ad ea impendentes scienter consilium auxilium, vel favorem: aut ea rata habentes suo nomine facta majoris excommunicationis sententiam incurrant ipso facto.

Idem.

Excussis; & *infra*. Considerantes ex eo quod quidam Episcoporum, Archidiaconorum, & aliorum Ordinariorum officiales, sua consistoria, sessiones, & capitula de tribus in tros, vel de quatuor in quatuor septimanas annis singulis celebrantes per varia loca suarum jurisdictionum, & Decanatum nostræ Provinciæ illuc frequenter quo vitæ venalia cum difficultate obtinere valeant, declinantes Rectores, & Vicarios ecclesiarum in locis, quibus hujusmodi celebrant consistoria, sessiones, seu capitula vel vicinis similibus sumptibus onerant excessive, ac scandali, & calumniæ materiam suscitant eo gravius, quod si per Rectores, & Vicarios ecclesiarum hujusmodi diebus illis splendide non procurentur ad votum, ipsos laboribus vexantes: quæsitis coloribus, & causis consiliis infestant graviter, & molestant. Propter quæ, & alias injustas causas, præsentibus statumus, deliberatione Concilii, quod hujusmodi consistoria singula, sessiones, & capitula in locis jurisdictionum, & Recanatum prædictorum magis insignibus, vel saltem in quibus victuaria communiter valeant inveniri venalia, de cetero celebrentur. Quodque Officiales, & ceteri Ordinariorum ministri suorum sumptibus dominorum, tam in hujusmodi celebratione consistoriorum sessionum & capitulorum, quam in aliis actibus, quos pro suis exercent dominis, faciant quæ incumbunt. Citationes autem, & consistoria, sessiones, & capitula hujusmodi aliis locis quam expressis superius celebranda, & processus, quos in eis contigerit impostero fieri, ipso jure decernimus fore nullos, ac Officiales prædictos pro suorum dominorum expediendis negociis sumptus a dictis subditis exigentes seu ipsas occasione non præstationis sumptum hujusmodi infestantes eo ipso ab officio, & ingressu ecclesiæ suspensos volumus remanere.

D E F E R I I S.

Simon Mepham.

A Nimarum saluti prospicere cupientes initium ordimur de fontibus salvatoris. Statumus itaque, & ordinamus, ut dies illa sancta Parasceves, qua Salvator noster Dominus Jesus Christus pro salute hominum pretiosam animam suam post multa flagella posuit in Cruce. Secundum ritum Ecclesiæ in electiones cum silentio, in oratione cum jejunio, in compunctione cum lacrymis festivo celebretur. Autoritate etiam præsentis Concilii districtius inhibemus, ne de cetero cuiquam servilibus ipsa die intendat operibus, vel quævis alia exercent, quæ a pietatis cultu fuerint aliena; per hoc tamen legem pauperibus non imponimus, nec divitiis prohibemus, quin ad agriculturam

Concil. General. Tom. XXXI.

pauperum promovendam suffragia consueta charitatis intuitu subministrant.

Idem.

Ad hæc quia inter omnes Sanctos memoria beatissimæ Virginis Mariæ matris Domini eo frequentius agitur, atque festivus, quo majorem gratiam apud Deum, qui ejus Conceptionem prædestinatam ad Unigenitum sui temporalem originem, & omnium salutem veraciter ordinavit, creditur invenisse, ut per hoc salutis nostræ quamvis remota primordia in quibus devotis occurrit mentibus spiritualium materia gaudium devotionem omnibus augeant, & salutem, Venerabilis Anselmi prædecessoris nostri, quod post alia quædam ipsius antiquiora solemnia Conceptionis solemnne superaddere dignum duxit vestigiis inhærentes, statuimus, & firmiter præcipiendo mandamus, quatenus festum Conceptionis prædictæ in cunctis Ecclesiis nostræ Cantuariensis provinciæ festivo & solemniter de cetero celebretur.

Simon Islepe.

Ex scripturis; & *infra*. De fratrum nostrorum consilio dies festos præsentibus inferere duximus, quibus ab universis servilibus operibus, etiam Republicæ utilibus, per nostram Cantuariensem Provinciæ fuerit regulariter abstinendum. In primis sacrum diem Dominicum ab hora diei sabbati vespertina inchoandum, non ante horam ipsam præveniendum, ne Judaicæ professionis participes videamur. Quod etiam in festis quæ suas habent vigilias observetur. Item festum Nativitatis Domini; Sanctorum Stephani, Joannis Evangelistæ, Innocentium, Thomæ martiris, Circumcisionis Domini, Epiphaniæ Domini, Purificationis beatæ Mariæ Virginis, Sancti Mathiæ Apostoli, & Annunciationis Beatæ Mariæ, Paschæ cum tribus diebus sequentibus, Sancti Marci Evangelistæ, Philippi & Jacobi Apostolorum, Inventionis Sanctæ Crucis, Ascensionis Domini, Pentecostes cum tribus diebus sequentibus, Corporis Christi, Nativitatis beati Joannis Baptistæ, Petri, & Pauli Apostolorum, Translationis Sancti Thomæ martiris, Sanctæ Mariæ Magdalene, Jacobi Apostoli, Laurentii martiris, Assumptionis Beatæ Mariæ, Sancti Bartholomei, Nativitatis Sanctæ Mariæ, Exaltationis Sanctæ Crucis, Sancti Matthiæ Apostoli & Evangelistæ, Sancti Michaelis, Sancti Lucae Evangelistæ, Simonis, & Judæ Apostolorum, Omnium Sanctorum, Sancti Andree Apostoli, Sancti Nicolai, Conceptionis Beatæ Mariæ, Sancti Thomæ Apostoli, solemnitas dedicationum Ecclesiarum parochialium, & Sanctorum, in quorum honore Ecclesiæ Parochiales dedicantur. Alia festa, quæ in singulis diocesisibus dictæ Provinciæ per locorum Ordinarios ex certa scientia peccaliter inducuntur, & *infra*. Reliquis enim Sanctorum festivitatibus impune poterit opera fieri consueta.

Bb

Hen-

ANNO
CHRISTI
1509.

Henricus Chichele.

Ineffabilis, & *infra*. Nos qui Dei laudem in Sanctis suis in quibus gloriosus existit, in nostra Provincia cupimus ampliari Regis, & Regni incolarum ad hoc hortatibus excitati confratrumque nostrorum, & cleri provincie nostrae ducti consiliis quinimo & nostri provincialis Concilii robore ac decreto suffulti, antiquorum Patrum pium erga Sanctos Dei devotionis affectum prosequentes, festum Beati Georgii martiris sub officio duplici, & admodum majoris duplicis festi tam per Clerum, quam per populum dictae Provinciae per universas Ecclesias ejusdem de expresso consensu nostrorum fratrum Cleri antedicti volumus statuimus, & precipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solemniter celebrari, & in ipso festo ab omni servili opere per omnes Civitates & loca ipsius Provinciae, sicut & prout in festo Nativitatis Domini precipimus feriari, quo magis in ipso festo plebs fidelis ad Ecclesias conveniant, Deum laudent, & ipsius & omnium beatorum patrocinia devotius implorent, & pro Rege ac regni salute insistent frequentius & exorent. Ad haec dicti provincialis Concilii auctoritate decernimus, & etiam statuimus per praesentes, quod festa Sanctorum David & Ceddæ Episcoporum, & Wenefredæ Virginis de cætero per totam Provinciam nostram antedictam suis temporibus videlicet sancti David primo, sancti Ceddæ secundo mensis Martii diebus; Wenefredæ autem tertio die Novembris cum regimine chori & novem lectionibus, perpetuis futuris temporibus etiam celebrentur.

Idem.

Anglicanae Ecclesiae; & *infra*. De fratrum nostrorum & Cleri in praesenti Concilio praesentium voluntatibus & assensu, & nihilominus ad Christianissimi Principis, & Regis nostri instantiam specialem Sanctissimi confessoris & Pontificis Joannes de Beverlaco memoriam ubique per nostram Provinciam votivis, & devotis affectibus duximus exaltandam. Statuimus igitur & de praedictorum fratrum nostrorum concilio & assensu pro perpetuis futuris temporibus ordinamus, quod festum depositionis dicti Sancti, quod septimo Maii, videlicet in crastino Sancti Johannis ante portam Latinam dinoscitur contingere, admodum festi unius Confessoris, & Pontificis, paschalis temporis, cum regimine chori secundum usum sacrum Ecclesiae, per Provinciam nostram antedictam futuris temporibus perpetuo celebretur. Ceterum quod in festo translationis ejusdem, quod xxv. die mensis Octobris etiam annuatim contingit, de Sanctis Crispino & Crispiniano secundum usum sacrum Ecclesiae praedictae, consuevit, quasi per omnes Ecclesias Provinciae praedictae celebrari, & servitium fieri ab antiquo, ne unius festi introductio diminutio alterius existat sed magis sub una celebritatis noticia, dicti martires una cum praefato Confessore almifico pariter honorentur, de fratrum nostrorum,

A & Cleri praedictorum consensu unanimi, statuimus, decernimus, & ordinamus quod de cætero singulis annis dictis die xxv. Octobris ubique per Provinciam praedictam cum ix. lectionibus celebris habeatur. Quarum tres primae erant de proprietate Sanctorum Crispini, & Crispiniani, tres mediae de translatione S. Joannis praedicti; & tres ultimae de expositione evangelii plurimorum martirum; cum servitio secundum usum harum in talibus fieri consuetum.

ANNO
CHRISTI
1509.

DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONIS, ET FRUCTUUM.

Strasfort.

B **F**requens perverforum; & *infra*. Praesentis statuimus deliberatione concilii, quod in provincia nostra violatores sequestrorum per episcopos, aut vicarios suos generales ipsorumve officiales principales ex causis iustis, & veris in bonis ecclesiasticis, aut aliis in casibus a jure permissis interpositorum, post, & contra publicationem debite factam in locis, quibus bona sic sequestrata consistunt, majoris excommunicationis sententiam ipso facto incurrant. Si tamen a sequestro fuerit appellatum, & appellatio legitime prosecuta, ea pendente possessores bonorum sequestratorum, & alii libere, & impune utantur eisdem.

DE PRESUMPTIONIBUS.

Stephanus in Concilio Oxoniensi.

D **E** lepra; & *infra*. Inhibemus ne quis ecclesiam suam renuncians a sibi substituto recipiat vicariam ejusdem, cum vehementer possit praesumi quod talia sunt per illicitam pacionem. Quod si secus ab aliquo praesumptum fuerit, illi vicaria, & alii personatu priventur.

DE JURE JURANDO.

Idem.

D **P**raesenti statuto definimus, ut episcopus ab eo, qui praesentatus sibi fuerit recipiat juramentum, quod propter praesentationem illam nec promiserit, nec dederit aliquid praesentanti, nec aliquo propter hoc inierit pacionem, maxime si praesentatus ipse super hoc suspectus fore verisimilior videatur.

Bonifacius Archiepiscopus Archidiaconus.

E **E**venit; & *infra*. Statuimus, quod laici ubi de subditorum peccatis, & excessibus corrigendis per praelatos, & iudices ecclesiasticos inquiritur ad praestandum de veritate dicenda juramentum per excommunicationis sententiam, si opus fuerit, compellantur. Impedientes vero ne hujusmodi juramentum praestetur, per interdicti, & excommunicationis sententias arceantur.

Ro-

ANNO
CHRISTI
1592.

Robertus Wynchelsea.

Presbyteri stipendiarii, & *infra*. Presbyteri prædicti die dominica, vel festiva post admissionem suam jurabunt coram rectoribus vicariis, vel eorum vices gerentibus intra missarum solemnibus, alioquin coram locorum ordinariis apertis coram ipsi sacrosanctis evangeliiis, & inspectis, quod ecclesiis, vel capella parochialibus, in quibus Divina celebrant, earumque rectoribus, vel vicariis, ac ipsorum loca tenentibus, vel eis, quorum interest, nullum omnino inferent damnum, seu præjudicium circa oblationes, portiones obventiones, denarios perquisitos, tricennaria, seu jura quæcumque quocumque nomine censentur, imo quatenus in eis est, eadem servabunt indemnes in præmissis, & singulis præmissorum. Jurent etiam specialiter dicti sacerdotes, quod odia, scandala, rixas, & contentiones inter rectorem, & parochianos nullo modo fovebunt, sustinebunt, aut aliquo modo fovebunt, sed quatenus in eis est, concordiam nutriant, & servabunt inter eosdem. Volumus insuper, ac firmiter injungendo mandamus, quatenus presbyteri supradicti Divina non præsumant in ecclesiis seu capellis hujusmodi celebrare, priusquam præstiterint sub forma prædicta juramentum, si tamen rectores, vel vicarii, aut cæteri supradicti voluerint, & potuerint sic jurari. Decernentes, quod si quis presbyteri hujusmodi contra prohibitionem hanc in loco sic eis interdictione celebrare præsumperint, eo ipso irregularitatem incurrant, præter alias pœnas, quas canones sacratum constitutionum violatoribus ordinant indigendas. Quod si prædicti capellani sic ut præmittitur jurati coram iudice competenti super violatione juramenti hujusmodi per probationes legitimas fuerint convicti, aut super hoc diffamati se purgare nequiverint, omnino amoveantur & tanquam perjuriis interdictione eis Divinorum celebratio in provincia nostra, donec cum eis super hoc canonice fuerit dispensatum; & *infra*. Dicti vero rectores, vel vicarii, seu eorum loca tenentes, debent benigne recipere juramenta prædicta, & de præmissis, ac aliis in hac parte statutis habebunt copiam conscriptam in ecclesiis suis.

DE APPELLATIONIBUS.

Joannes Strasforth.

FRequens perversorum; & *infra*. Si ab interpositione sepuestri fuerit appellatum, & appellatio legitime prosecuta, ea pendente, possessores bonorum sequestratorum, & alii libere, & impune utantur eisdem.

Simon Mepham.

In concilio oxoniense quoddam dicitur emanasse statutum, quo inter cætera prohibetur, quod a nullo gravamine judiciali ante diffinitivam sententiam frivole appelletur. Quodque omnes advocati, & procuratores illius consistorii ad observationem hujus statuti astringi debeant vinculo juramenti, & aliis in ipso statuto contentis (si contra ill. *Concil. General. Tom. XXXI.*

ANNO
CHRISTI
1592.

A lud venerint assilgendi); nos hujusmodi statutum, quod etsi colore verborum superficialiter pallietur ad auferendum tamen oppressis, appellationis remedium extitit realiter introductum, & quidquid ex eo, vel ob id fuerit subsecutum penitus reprobamus. Et omnes illos, qui ad hujusmodi observationem statuti præstiterint juramentum, absolvimus ab eodem.

Explicit liber secundus.

INCIPIT LIBER TERTIUS

DE VITA, ET HONESTATE CLERICORUM.

Stephanus in Concilio Oxoniense.

UT clericalis ordinis honor debitus observetur, præsentis concilii auctoritate decernimus, ut tam archidiaconi, quam decani, & omnes alii in personatibus, & dignitatibus constituti, item omnes decani rurales, & presbyteri decenter incedant in habitu clericali, & cappis clausis utantur. Idem quoque observent officiales ipsorum archidiaconorum cum fuerint in consistorio. Et nec ipsi, nec alii Clerici comam nutriant, sed honeste tonsi & coronati convenienter incedant, nisi forte justa causa timoris exegerit habitum transformari, & crapula quoque & ebrietate, & aliis, quæ honestatem eorum deformant omnes omnino clerici abstineant, & vigilanter ad hæc omnia studiosius observanda secundum formam generalis concilii a suis superioribus districtius compellantur.

Joannes Pecham.

Quamvis religionis, & *infra*. Statuto adherentes domini Octoboni, quondam in Anglia apostolicæ sedis legati, ordinamus, & districte præcipimus, ut quilibet clericus constitutus in sacris ordinibus vestem exteriorem gerat dissimilem militari, vel laicali utpote anteriori, & posteriori byrratam, vel saltem ex forma sua militari vel laicali congrua honestate dissimilem. Et qui secus facere præsumperit, quandiu formæ contrariæ habitum tulerit ab ingressu ecclesiæ suspendatur. Et quia prædictus legatus contra clericos portantes infulas, aut tenas coram prælatis, aut coram populo publice deserentes statuit, ut si moniti minime se emendaverint ipso facto ab officio suspensionem incurrant, in qua, si per tres menses persisterint, ex tunc a beneficio sint suspensi, a qua suspensione absolvi nequeant nisi data sexta parte ecclesiasticorum bonorum suorum per manus episcoporum pauperibus eroganda, nihilominus pœnis aliis puniendi ad arbitrium prælatorum. Nos hujusmodi statutum adversantes modicæ efficaciam hæstenuis extitisse, pro eo quod prælati hujusmodi clericos monstruosos monere non audeant propter quod in pœnas a dicto legato statutas videntur pusillanimitatis suæ merito incidisse, & raro clerici hujusmodi episcoporum aspectibus se præsentant. Statuimus, ut omni monitione cessante eum clericos juris ignorantia non excuset, prædicti clerici suæ proterviæ merito quotiescumque publice coram populo,

Bb 2 vel

ANNO
CHRISTI
1509.

vel prelati hujusmodi infulas portaverint, nisi forsan in itinere, poenas omnes incidant supradictas. Mandamus insuper, ut in posterum de talibus; per decanatus singulos fiat inquisitio specialis, & cujuscumque sint gradus, vel excellentie contra ipsos in forma canonica procedatur.

Joannes Stratforth.

Exterior habitus; & *infra*. Hoc sacro approbante concilio statuimus, & precipimus quod quicumque obtinentes beneficia ecclesiastica nostrae provinciae, in ordinibus sacris potissime constituti, vestes, & tonsuram clericales deferant suo statui competentes. Si qui autem clerici nostrae provinciae publice incedentes in ea veste superiori brevi, aut stricta notabiliter, aut cum longis, & latis excessive manicis cubitos circumquaque non regentibus, sed pendulis, crinibus intonsis, barbivae prolixis, aut anulis suis utantur digitis publice, alii quam quibus ratione dignitatis & honoris hoc congruit, seu in praemissis, vel aliquibus praemissorum superius expressatis excesserint, nisi infra sex menses a tempore commissi excessus hujusmodi moniti se correxerint, & effectualiter hujusmodi dimittant excessus, ecclesiastica habentes beneficia, post praedictorum lapsum sex mensium, ipso facto ab officio suspensionem incurrant. In qua si per tres menses sequentes steterint, a suis ex tunc beneficiis nulla requisita monitione alia, sint ipso jure suspensi. Nec extunc per suos dioecesanos (quibus eorum absolutionem praesentis auctoritate concilii reservamus) prius ab hujusmodi sententiis non absolvantur, quam quintam partem proventuum unius anni suorum beneficiorum ecclesiasticorum persolvant, per dioecesanos episcopos in quorum dioecesibus hujusmodi beneficia obtinent, pauperibus in locis beneficiorum suorum degentibus infra tres menses postmodum fideliter erogandam. Et si suspensionibus hujusmodi durantibus, divinis seu administrationibus dictorum beneficiorum se ingesserint, vel miscuerint sicut prius, ex tunc dictis beneficiis sint eo ipso privati. Non beneficiati vero clerici publice & communiter pro clericis se gerentes, si in praedictis excesserint, vel eorum aliquibus, nisi moniti infra sex mensium spatium se correxerint cum effectu, eo ipso sint inhabiles per quatuor menses ad beneficium ecclesiasticum obtinendum. Et praeter haec in universitatibus dictae provinciae studio literarum vacantes, & pro clericis se gerentes, si se a praemissis effectualiter non abstineant, ad quoscumque gradus ecclesiasticos, & honores in ipsis universitatibus ipso facto reddantur inhabiles, donec suis moribus atque gestu maturitatem exhibeant honestis scholaribus competentem, salvis poenis aliis editis contra hujusmodi delinquentes. Praesenti tamen constitutione nolumus prohibere, quin clerici apertis, & patentibus supertunicis, vel alias mensalibus nuptiatis, cum manicis competentibus locis, & temporibus opportunis, ac etiam itinerantes pro eo dumtaxat tempore, quo per patriam iter faciunt, breves, & strictas vestes sibi assumere, & illis uti valeant prout eis videbitur expedire. Ve-

rum cum fronte libera caeteros redarguere nequeant episcopi si se ipsos, & domesticos proprios non corrigant in hac parte. Statuimus, quod episcopi nostrae provinciae venustatem in tonsuris, vestibus, & caeteris supradictis observent, & a suis clericis commensalibus faciant observari.

ANNO
CHRISTI
1509.

DE COHABITATIONE CLERICORUM, ET MULIERUM.

Stephanus in Concilio Oxoniense.

UT clericali ordinis: & *infra*. Clerici beneficiati, aut in sacris ordinibus constituti in hospitiis suis publice tenere concubinas non audeant, nec etiam alibi cum scandalo accessum publicum habeant ad eas. Et si forte eorum concubinae monitione publice praeprius ab eis non receperint, ab ecclesia Dei (quam sic infamare praesumunt) expellantur, nec admittantur ad ecclesiastica sacramenta. Et si nec sic duxerint abstinendum, excommunicationis mucrone percellantur, & tunc demum contra eos invocetur brachium saeculare. Ipsos autem clericos per subtractionem officii, & beneficii, canonica monitione praemissa volumus exerceri.

DE CLERICIS CONJUGATIS.

Richardus.

SI qui clerici infra subdiaconatum constituti, matrimonium contraxerint, ab uxoribus suis, (nisi de conjugis consensu ad religionem transire voluerint, & ibi in Dei servitio permanere) nullatenus separentur, sed cum uxoribus viventes ecclesiastica beneficia nullo modo percipiant. Qui autem in subdiaconatu, vel supra ad matrimonium convolaverint, mulieres renitentes, & invitatas relinquant.

Henricus Chichelei.

Cum ex eo quod clerici conjugati, bigami, nec non laici jurisdictionem ecclesiasticam exercere, ac de criminibus, & excessibus ad forum & coercionem ecclesiae pertinentibus interdum suo, interdum sub alieni nominis umbra, seu velamine investigare & inquirere, eamque punire, & corrigere, ac excommunicationum literas, & suspensionum decernere praesumunt, ac negotiorum coercionem hujusmodi scribere, & registrarum ac registrarum eorundem custodes existunt, non modicum patiat ecclesia scandalum, ac ecclesiastica vilescat auctoritas pariter, & censura. Nos igitur hujusmodi scandalis occurrere volentes, & ecclesiae honestati, decorique providere cupientes, sacrorum imitando vestigia canonum, praesentis auctoritate concilii, ordinamus, & statuimus, quod nullus clericus conjugatus, bigamus, sive laicus, quovis exquisito colore, sub suo, vel alieno nomine, infra nostram Cantuariensem provinciam de caetero jurisdictionem spirituales exercent qualemcumque. Nec in causis correctionum, scilicet cum ad correctionem annue, vel ubi ex officio iudicis proceditur scriba, aut registrarius, aut registri corre-

Qio-

ANNO
CHRISTI
1509.

tionem hujusmodi custos quomodolibet existat. Quodque quicumque ordinarius episcopo inferior seu jurisdictionem obtinens ecclesiasticam clericum conjugatum laicum, vel bigamum ad præmissa vel eorum aliquid assumere, vel recipere, vel post duorum mensium spatium a tempore publicationis hujusmodi constitutionis, in officio jurisdictionis hujusmodi tolerare scienter seu retinere præsumperit, vel admissum vel in posterum admittendam realiter non amoverit, poenam suspensionis ab exercitio jurisdictionis hujusmodi, necnon ab ingressu ecclesie incurrat ipso facto. Citationes insuper, processus, sententiae, actaque, & gesta quaecumque per eisdem clericos conjugatos laicos, sive bigamos habitos, sive facta in præmissis, vel aliquo præmissorum per modum superius expressatum, sint nulla causa, irrita, & inania ipso jure. Idemque Clerici conjugati, bigami, sive laici præmissi, vel eorum alicui contra præsentis prohibitionem concilii se ingerentes, sententiam majoris excommunicationis incurrant ipso facto.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBUS.

Stephanus in Concilio Oxoniense.

Statuimus, & *infra*. Episcopi in ecclesiis suis cathedralibus residere procurent in aliquibus majoribus festis, & saltem in aliqua parte quadragesimæ prout animæ suæ salutis viderint expedire.

Idem.

Cum hostis antiqua; & *infra*. Solerter cavendum est, ne talibus cura gregis Domini committatur, qui aut negligunt, aut ignorant custodiam sibi commissam (ut decet) intendere vigilanter. Statuimus itaque, ut nullus episcoporum ad vicariam quemquamque admittat, nisi velit in ecclesia (in qua ei vicaria conceditur) personaliter ministrare, ac talis existat, qui *infra* breve tempus valeat in presbyterum ordinari. Quod si admissus fuerit aliquis, & noluerit in presbyterum ordinari, vicariæ beneficio spoliatur. Et quia inhonestum est, ut ecclesie propter minores redditus pastoribus maneant desolate, præsentis decreto statuimus, ut Ecclesie quæ in redditibus ultra quinque marchas non habens non nisi talibus personis conferantur, quæ resident in eisdem, & in propria persona ministrent. Quod si forte tales admissi fuerint qui residere noluerint, aut etiam ecclesie ministrare (cum non nisi laborantibus panis dominicis sit largiendus) ecclesiis ipsis, præmissa admonitione, per diocesanus episcopum spoliatur.

Joannes Pecham.

Præterea; & *infra*. Statuimus, ut rectores qui in ecclesiis non faciunt residentiam corporalem, nec habent vicarias, per Iconomos suos hospitalitatis gratiam exhibeant, juxta quod sufficiunt ecclesiam facultates; adeo ut saltem parochianorum pauperum necessitati subveniant extreme: & ut qui ibidem veniunt transeuntesque prædicant verbum Dei,

necessaria recipiant corporis alimenta, ne ecclesie ipsorum inopia violentia a prædicationibus merito deserantur. Dignus enim est operarius cibo suo, nec quisque tenetur propriis stipendiis militare.

Joannes Strasforth.

In decimis; & *infra*. Hujus approbatione concilii statuimus, quod religio in nostra provincia beneficia ecclesiastica obtinentes secundum beneficiorum hujusmodi facultates annis singulis pauperibus parochianis beneficiorum eorumdem certam elemosinæ quantitatem ordinariorum ipsorum locorum moderandam arbitrio per ipsos episcopos distribuere compellantur, per poenam sequestrationis & subtractionis fructuum, & proventuum beneficiorum hujusmodi, donec in præmissis paruerint competenter.

DE PRÆBENDIS

Stephanus in concilio Oxoniense.

Quia juxta sanctiones canonicas; & *infra*. Statuimus, & sacro approbante concilio, districtius inhihemus, ne deinceps ecclesia aliqua pluribus rectoribus (quorum uterque sit persona) committatur regenda. In ecclesia autem ubi plures personæ existunt, statuimus, ut singulis decedentibus accrescat viventibus portio decedentis, donec ad unum solum illius ecclesie personatus pervenerit. Nec de cætero plures vicarii in eadem ecclesia ab hoc statuto exceptis, quæ ab antiquo divitiæ fuerunt.

Pecham.

Auditis; & *infra*. Decernimus juxta formam generalis concilii, omnia beneficia curam animarum habentia, quæ de facto obtinent hi qui dispositionem apostolicam super pluralitate beneficiorum hujusmodi non habent, per beneficium receptionem quod ultimo receperunt, ipso jure vacare. Et licet juxta rigorem constitutionis Octoboni, sic recipiens plura beneficia, ultimo ipso jure sit privatus, cum secundum eandem decernatur inilitutio irrita ipso jure. Præcavere tamen volentes ne rigor videamur coerceri: rigori, mentemque constitutionum tam concilii generalis, quam etiam domini Octoboni clarius advertentes, quarum neutra in præobtentis, & ultimo simul privat, cum concilium generale solam auferat præobtentia, ultimum tamen reservat, constitutio vero Octoboni institutionem in ultimo beneficio decernat irritam ipso jure; præobtentio tamen ipso jure non privat. Nos misericordiam cum rigore misericordes permittimus ut is qui plura beneficia animarum curam habentia absque dispensatione apostolica fuerit assecutus, ultimo beneficio sic obtento, juxta generalis concilii tenorem sit contentus; nisi forte ex temeritate contenderit etiam præobtentum improbe retinere. In quo casu ipsum nec primo, nec ultimo dignum, immo nec medio, nec aliquo judicamus. Sed potius ea ipso jure vacare; quibus omnibus quatenus de facto eadem detinet occupata, censemus perpetuo spoliandum;

6

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1709.

& infra. Decernimus etiam, & perpetua stabilitate firmamus, ut quicumque in posterum plura beneficia curam animarum habentia, seu alias incompatibilia absque sedis apostolicæ dispensatione receperit, vel affectus fuerit per modum institutionis vel commendæ, seu custodiæ, vel unum titulo institutionis, aliud titulo commendæ, vel custodiæ, præter modum illum, quem constitutio Gregoriana edita in concilio Lugdunensi, permittit, eo ipso sit privatus omnibus sic obtentis beneficiis, ipso facto, sententiæ excommunicationis permaneat innodatus, a qua non nisi per nos, aut successores nostros vel sedem apostolicam absolutionis gratiam promerere valeat.

DE INSTITUTIONIBUS, ET DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ.
COMMENDIS.

Stephanus Archiepiscopus.

Quis juxta; *& infra.* Statuimus ne prælati aliquis cum ecclesiâ aliquam contulerit, vel præbendam fructus ejusdem ecclesiæ, vel præbendæ nondum collectos sibi præsumat aliquatenus usurpare, vel foro institutione, vel missione in possessione, vel certa super hoc faciendâ aliquid audeat extorquere, vel ab officialibus suis, vel archidiaconis suis aliquid sustineat extorqueri.

Idem in eadem.

Cum secundum apostolorum; *& infra.* Statuimus ut si quis ad ecclesiâ aliquam nullo contradicente præsentetur canonicè, episcopus præsentatum ipsum, dum tamen idoneus sit, nequaquam admittere differat ultra duos menses. Alioquin quicquid ex eadem ecclesiâ post factam præsentationem fuerit sorte exceptum, illi cum institutus fuerit restituatur, quatenus fructus illi ad episcopum pervenerint. Idem ab archidiacono observetur, si per eum steterit quominus canonicè præsentatus infra prædictum tempus fuerit admittus. Nisi causam rationabilem coram suo superiore duxerit assignandam, cum super hoc fuerit requisitus ab eo, quare videlicet eum non admiserit infra tempus in hoc concilio diffinitum.

Constitutio Joannis Pecham.

Ex solito cursu causarum; *& infra.* Statuimus, ut unusquisque episcopus clerico, quem ad ecclesiâ admittit literas patentes super sua admissione concedat, inter alia continentibus in quo consistat ordine, etiam: quo titulo ad hujusmodi beneficium admittatur.

Joannes Stratforth.

Item quia archidiaconi; *& infra.* Sacro approbante concilio statuimus, ut qui admittos ad beneficia ecclesiastica ad mandatum superioris tenentur inducere pro inductione hujusmodi faciendâ, sumptibus contententur moderatis. Videlicet si archidiaconus inducat XL denariis, si suus officialis duorum solidorum perceptione pro singulis

suis, & suorum expensis pro diæta penitus sit contentus. Ipsi tamen inducti, ut præmittitur, optione servata, an in hujusmodi quantitate pecuniæ, sive in aliis necessariis ipsum inductorem, & suas voluerit procurare. Si quid vero ultra hoc ab inductori-
bus occasione præmissorum recipiatur, vel recipiant quicquam amplius propter inductionem faciendam per ipsos, vel inductionum certificatorias literas facere; & inductis tradere exquisitisve coloribus differre illas contingat indebite culpabiles in hac parte suspensionem ab officio, & ingressu ecclesiæ tamdiu incurrere volumus ipso facto, donec hæc contra recepta solventibus restituantur, & læso sua culpa satisfaciunt in præmissis.

Stephanus in Concilio Oxoniensi.

DE lepra; *& infra.* Illud absurdum reputamus omnino, ut aliqua existens persona unius Ecclesiæ, alii de consensu illius personæ aliquid conferant in eadem Ecclesiâ in nomine personatus, nisi persona prior Ecclesiâ totam prius simpliciter duxerit resignandam. Item statuimus quod non liceat alicui aliquid in Ecclesiâ assignare cuiquam nomine beneficii, quasi hoc liceat obtinere cum alio beneficio, cui cura annexa fuerit animarum.

Bonifacius.

A nostris majoribus; *& infra.* Statuimus, quod Clericis pauperibus aquæ benedictæ beneficia conferantur. Et quia inter Rectores, & Vicarios Ecclesiarum & suos parochianos super collatione hujusmodi beneficiorum, lites nonnunquam audivimus suscitari, quas, sicut cordi nobis est, amputare debemus; decernendo statuimus, ubi idem Rectores, & Vicarii, quorum magis est scire, qui ad hujusmodi beneficia existunt idonei, tales Clericos in prædictis beneficiis præficere studeant, qui juxta corda eorum sciant & valeant in divinis Officiis sibi congrue deservire, & suis velint obtemperare mandatis. Quibus si parochiani malitiose subtrahere velint Eleemosinas consuetas ad ipsas largiendas sibi sollicitè moneantur, & si opus fuerit per quascunque censuras ecclesiasticas districtius compellantur.

Joannes Stratforth.

Efurentes avaritiæ; *& infra.* Præsentis Concilii provisione statuimus quicumque Clerici ad dignitates, personatus, officia, vel præbendas, aut alia beneficia ecclesiastica quæcunque plena, & occupata de facto se præsentari, seu ea sibi conferri per quemcunque decetero procurantes si directe vel indirecte virtute brevium: quare non admittit, vel quare non impedit &c., aut similia tacito in dictis brevibus de beneficiorum possessoribus, & eis vocatis rite non amotis contra Episcopos, seu alios in seculari curia prosequantur, nisi de causis vacationum præsentarum, ad ordinariorum mandata inquiri & possessores per Judices ecclesiasticos com-

ANNO
CHRISTI
1709.

ANNO
CHRISTI
1509.

competentes canonice primitus amoveri faciant majoris excommunicationis sententiam incurrant ipso facto, & tanquam sic excommunicati ad beneficia talia nullatenus admittantur, sed inhabiles ad ea perpetuo censeantur. Si vero contra hæc quispiam in occupato beneficio instituat vel admittatur de facto, institutio, seu admissio hujusmodi omni juris effectu careat. Et quicumque sic instituens, vel admittens jure proprio, vel delegato taliter presentatum, vel collatarium in obtento per alium beneficio, ipsius possessore sufficienti auctoritate in foro Ecclesie sententialiter primitus non amoto ab officio, & beneficio, tandiu noverit se suspensus, donec beneficium possessori resarciatur, ut convenit, omne damnus. Et institutus taliter, vel admissus, si se in occupato per alium beneficio contra hoc patitur induci, censeatur intrusus, & poenas intrusionis in constitutione Ottoboni, quæ incipit *Amoris proprii* contentas, nec non alias a Canonibus, & Sanctis Patribus indictas ipso facto incurrat. Per præmissa tamen non intendimus Ordinariorum potestati quia beneficia ad eorum collationem spectantia quovismodo de facto occupata non de jure, conferre poterint derogare: nec eorum collationes beneficiorum admittentes constitutione hujusmodi coarctari.

DE REBUS ECCLESIE NON ALIENANDIS.

Stephanus.

Eccliesiarum indemnitatibus consulere cupientes, præsentis Concilii auctoritate duximus statuendum, ut nullus Abbas, vel Prior; nullus omnino Archidiaconus vel Decanus, nec alii habentes personatum seu dignitatem, sed nec Clericus inferior possessiones, vel redditus dignitatis, vel Ecclesie sibi commissæ consanguinei, vel amici suis, vel quibuscunque aliis vendere, impignorare, infeudare de novo, vel quolibet modo alienare præsumat, nisi forma Canonis observata. Si quis autem contra hoc venire præsumperit & quod in hac parte præsumptum fuerit viribus careat, & præsumptor dignitate, vel personatu, vel Ecclesia (quam sic læsit) per suum Superiorem spoliatur. Nisi quod alienaverit infra tempus a suo Superiore præfixum sine damno Ecclesie suis sumptibus duxerit revocandum. Is quoque qui ecclesiastica bona receperit de cetero, & commonitus ea præsumperit detinere excommunicationis sententia percellatur, donec restituerit ea nullatenus absolvendus. Idem etiam & Prælati majores observent.

Idem.

Ut secundum canonicas sanctiones; & infra. Volumus, ut Prælati domorum religionum corrodia vel stipendia Clericis, vel laicis non vendant, nec gratis concedant in perpetuum, vel ad tempus, nisi urgens necessitas exposcat, & diocesani accedat assensus.

DE LOCATO, ET CONDUCTO.

Stephanus in Concilio Oxoniensi.

UT vere videamur; & infra. Statuimus ut Ecclesie certis personis deputatæ, nulli dentur ad firmam nisi juxta causa subfuerit, & a suo Episcopo approbata, ut tunc de ejus consensu alicui personæ ordinatæ dentur ad firmam, de qua universali ter præsumi debeat, quod fructus Ecclesiarum in bonos usus convertat.

Joannes Pecham apud Lambeth.

Vendentes; & infra. Ecclesie ad firmam nullis dentur, nisi personis ecclesiasticis, sanctis & honestis, quas locorum Episcopi libere valeant coercere. Provisio etiam ut pauperibus parochianis de firmis hujusmodi pinguis portio juri consona (secundum arbitrium Episcopi) assignetur sub testimonio quatuor fide dignorum parochianorum eisdem fideliter eroganda. Et ut ab hujusmodi firmis omnis contractus imaginarius subducatur, quo in personis Clericorum falso suppositis, vel sub nomine bajulatus Ecclesie ad firmam laicis conceduntur, sacro approbante Concilio ordinamus, ut si quis Clericus in talia versura repertus fuerit, puniatur secundum statutum sanctæ memorie Domini Ottoboni, & gravius si Prælati viderint expedire.

Joannes Stratfort.

Licet bonæ memorie; & infra. Hoc provinciali Concilio approbante constitutionibus prius editis adijciendo statuimus quotiescunque ecclesiasticum beneficium nostræ provincie Clerico &, laico ad firmam ex tunc dimissum fuerit, vel instrumentis super hujusmodi firmarum dimissione confectis nomen laici cum Clerici nomine a modo inferatur, vel Clericum fingant fore firmarium, cum non sit, seu si laici fructus redditus, & proventus dimissorum beneficiorum ad firmam suo nomine colligant, & eos directe in suos usus convertant, hujusmodi contractus non teneant, nec ex eis aliquis obligetur alteri, sed sic ex nunc hujusmodi beneficia tradentes, & recipientes, ad firmam partis tertiæ proventuum beneficii sic dimissi, vel extimationis ipsius si ambo sint solvendo communiter, aut tradentem tantum, si solvendo recipientes non existat fabricæ ecclesie cathedralis loci solvenda poena plecti volumus, appositione nominis Clerici non obstante. Et quia Religiosi & alii beneficia ecclesiastica nostræ Provincie in proprios usus tenentes, se prædictis constitutionibus asserunt non ligari, Præsentis approbatione Concilii statuimus, quod si ipsi beneficia hujusmodi, vel suas, quas virtute appropriationis in eis decimarum aut proventuum percipiunt, portiones, ad firmam tradiderint Clericis, non obtenta Diocesani licentia, vel laicis quovismodo seu laici, seu alias qualitercunque contra præsentem aut aliarum constitutionum tenorem exercuerint, poena prædicta de cetero percellantur.

D E

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

DE PIGNORIBUS.

Edmundus.

Inhibemus ne pignus retinere, quispiam contendat postquam de fructibus sortem perceperit de ductis expensis, quoniam usura est.

DE DONATIONIBUS.

Joannes Stratforth.

Cordis dolore concutimur; & *infra*. Præsentis deliberatione Concilii omnes, & singulos in nostra Provincia, qui mortis vicinæ conjecturam verisimilem obtinentes, ex malitia sive fraude universa bona, seu quantitatem eorum, tam notabilem etiam inter vivos donare, seu aliter alienare præsumpserint sic quod ecclesia, Rex, sive alii creditores quibus sic donantes, sive alienantes efficaciter tenebantur suis juribus, uxoresve seu liberi eorumdem suis portionibus de consuetudine, vel de jure ipsis debitis irrecuperabiliter defraudantur. Assistentes in super languentibus in extremis & aliis hujusmodi donationes, seu alienationes fieri consulentes, & temere procurantes, ipsosque languentes, & alios consilii, aut suasionibus perverfis a voluntate testandi nequiter avertentes, ex quibus liberam testamenti factionem impediri, Ecclesias, & alios supradictos suo jure non ambigitur malitiose privari, dictæque fraudis sive malitiæ conscios, ac sic donata, sive alienata recipientes, & ad hoc consilium dantes, auxilium, vel favorem, majoris excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto. Donantes insuper bona hujusmodi in ipsa Provincia, aut ea taliter alienantes propter sui gravitatem excessus, non obstante quacumque absolutione impensa a prædicta sententia, ecclesiastica careant sepultura. Ceterum ne prolationis, fraudis & malitiæ in hac parte difficultas hanc provisionem reddat inutilem, statuimus, quod quotiescunque aliqui dictæ provincie sua bona omnia sic, ut præfertur, donaverint, aut alias quovis titulo alienaverint, seu in quantitate tam notabili quod appareat de residuo ecclesiis, vel creditoribus aliis de suis debitis; uxoribus & liberis de suis portionibus supradictis non posse satisfieri, sicut decet, donatio seu alienatio hujusmodi per malitiam, sive fraudem eo ipso fieri censentur; malitiæ, sive fraudis probatione ulteriori minime requisitis.

DE PECULIO CLERICORUM.

Stephanus.

Quia plerique; & *infra*. Salubri provisione decernimus ne Clerici beneficiati fructus ecclesiasticos in laico feodo respondent, domosve, aut possessiones laicos ad opus concubinarum vel filiorum emere præsumant. Nec ad opus eorum domos construant in feodo laicali. Nec etiam pecuniam subministrant, ad hujusmodi emenda ad opus eorum, ut sic illis subtrahatur occasio ma-

linandi. Si quis autem super hoc habeatur iusta ratione suspectus, nisi ad arbitrium superioris se purgaverit, ipsius superioris arbitrio puniatur.

ANNO
CHRISTI
1509.

DE TESTAMENTIS.

Idem.

UT clericali; & *infra*. Licet legitima testamenta Clericorum beneficiatorum decedentium velimus observari, nolumus tamen quod concubinæ suis aliquid in testamento suo relinquunt; quod si de cetero factum fuerit, totum illius arbitrio Episcopi convertatur in usum Ecclesie quam rexit defunctus.

Idem.

Cum viris Religiosis non liceat possidere proprium, qui se, & sua pariter in ipso Religionis ingressu Domino dedicaverunt, præsentialiter diffinimus ut nulla persona in regulari Ordine constituta condere testamentum præsumat, cum nihil suum temporale habeat, quod transferri valeat in dominium alienum.

Joannes Pecham.

Religiosa sinceritas; & *infra*. Statuto de Lambeth, quo est provisum salubriter ne aliqui Religiosi, cujuscunque professionis existant, sint executores testamentorum, nisi de licentia Ordinariorum & voluntate; adiicendo duximus statuendum, quod nullus Religiosus permittatur executor existere alicujus testamenti, nisi superior suus caveat pro Religioso hujusmodi, quod sufficienter exequetur, & fideliter reddet, & integre rationem de residuis, sive que fuerint de damnis si quid per ipsum emeruerit, loci Ordinario absque difficultate qualibet reddet. Et quoniam nonnulli Religionis habitum deserentes, licet non sint executores, tamen distributores efficiuntur bonorum defuncti, temeritate propria, vel imprudentia aliena, ex quo magnam provenire vidimus bonorum hujusmodi lesionem, idem circa hujusmodi distributionem, præcipimus observari, quod circa provisionem executionem superius est provisum; nec aliter executioni, vel distributioni hujusmodi se immisceant sub pœna anathematis inhibentes. Unde qui sufficienter cavere nequeunt, sciant se tam ab executione, quam a distributione bonorum hujusmodi præsentis distributione Concilii perpetuo elongatos.

Simonis Mepham.

Item quia locorum Ordinarum circa insinuationem testamentorum, & commissionem administrationis bonorum per cautelas exquisitas contra hujusmodi executores testamentorum, ut ab eis citius pecuniam extorqueant se, ut dicitur, hæcenus redderunt onerosos, statuimus quod pro insinuatione testamenti a pauperibus cujus inventarium bonorum centum solidos sterlingorum non excesserit, nihil penitus exigatur.

Joan-

ANNO
CHRISTI
1509.

Joannes Strausford.

Statutum bonae memoriae Bonifacii, quondam Cantuariensis Archiepiscopi, praedecessoris nostri, circa bona intestatorum, & ascriptionem aliorumque servilis conditionis hominum ultimas voluntates, quod incipit. *Ceterum contingit interdum &c.* a multis in dubium revocatum, noviter recensentes quibusdam ad id additis, & aliis ab eo subtraclis, sub verbis infra scriptis, decernimus sic in posterum firmiter observandum. Ceterum contingit interdum, quod laicis & Clericis divino iudicio decedentibus intestatis, domini feudorum non permittunt debita defunctorum solvi de bonis mobilibus eorundem, nec in usus uxorum suarum, liberorum, vel parentum; vel aliter per dispositionem ordinariorum bona praedicta pro ea portione, quam secundum consuetudinem patriae defunctos contingit permittunt distribui pro eisdem. Alii liquidem ascriptionum, & aliorum servilis conditionis hominum, necnon salutarum, & conjugatarum mulierum, & suarum propriarum uxorum, vel etiam aliorum impediunt: vel impediri procurant factionem liberam testamenti, & ipsius executionem, & dictorum testantium voluntatem ultimam, tam contra iura, quam consuetudines Ecclesiae hactenus approbatas, in Divinae majestatis offensam, & lesionem juris ecclesiastici evidentem. Unde nos praesentis auctoritate Concilii omnes & singulos in his vel in eorum aliquo de cetero delinquentes majoris excommunicationis sententia fore decernimus inmodatos. Testamentis insuper coram ordinariis locorum, ad quos pertinet, probatis, & approbatis, huiusmodi testamentorum probatio & approbatio, nisi ratione laicalis feodi, si id in testamento aliquo legari contingat, nullatenus a laicis requiratur. Nec impediunt Clerici, vel laici cujusvis conditionis homines, seu impedire procurent quominus testamenta, & voluntates ultime defunctorum procedant, & consequantur effectum in his, quae legari possunt de consuetudine vel de jure. Si vero sint qui contra haec venire praesumpserint in futurum, sciant se praesentis auctoritate Concilii majoris excommunicationis sententia esse involutos. Ac contra eos, & alios in praemissis nequiter excedentes, tanquam contra violatores & perturbatores ecclesiasticarum libertatum gladium spiritualem decernimus exercendum. Inhibemus etiam, ne cuiquam executori testamenti cujuscunque administrare permittatur de bonis alicujus testatoris, nisi prius fiat inventarium fidele de dictis bonis, sumptibus funerariis; & circa confessionem inventarii huiusmodi apponendis duntaxat exceptis. Inventarium vero huiusmodi locorum ordinariis tradi volumus, infra tempus eorum arbitrio moderandum. Et postquam coram Ordinariis iuxta morem probatum fuerit testamentum, non committatur aliquibus in bonis huiusmodi executio, seu administratio, nisi talibus qui debitam administrationis sum possint & si oporteat, sufficienter caveant, ac fideliter promittant reddere rationem, cum super hoc per locorum ordinarios congrue fuerit.

Concil. General. Tom. XXXI.

riat requisiti. Item statuimus praesentis auctoritate Concilii, ne aliqui Religiosi, cujuscunque professionis existant; sint executores testamentorum, nisi hoc de Ordinariorum voluntate & licentia concedatur, & quod de portione contingente defunctum etiam parochialis Ecclesiae jus percipiat consueta. Statuimus praeterea, quod nullus executor aliquid sibi applicet vel appropriet de bonis defuncti, cujus testamentum exequitur titulo emptionis, vel aliter; nisi quod fuerit sibi a testatore donatum inter vivos, vel in suo testamento, sive in ultima voluntate relictum, aut quod pro ipsius executoris labore, Ordinarii arbitrio fuerit ordinatum, vel si quid fuerit sibi debitum a defuncto, aut pro moderatis expensis seu administrationis, sub poena suspensionis ab ingressu Ecclesiae, quam contra facientes incurere volumus ipso facto, cujus absolutionem non obtineant, donec applicata, vel approbata sibi sic in debite restituerit, & Ecclesiae cathedralis fabricae cujus defunctus erat subditum duplum sic approbatorum, vel applicatorum sibi ipsis solverint de propriis suis bonis. Omnia vero & singula supra dicta mandamus per Ecclesias singulas nostrae Cantuariensis provinciae biis vice annuatim solemniter publicari.

Idem.

Ita quorundam; & infra. Statuimus, quod Episcopi, & alii inferiores ecclesiastici Judices nostrae Cantuariensis Provinciae de bonis Clericorum beneficiariorum, quos testari posse constat de consuetudine regni Angliae, seu aliorum testantium quorumcumque; praeterquam in casibus expresse permixtis quovis qualitate colore, nullatenus se intromittant; sed executores testamentorum ipsorum libere permittant disponere de hisdem. Necnon ab intestato decedentium solatis debitis eorundem; bona quae supererant in piis causis, & personis decedentium consanguineis servitoribus, & propinquis, seu aliis pro defunctorum animarum salute distribuant, convertant; nihil inde sibi retenta nisi forsitan aliquid rationabile pro ipsorum Ordinariorum labore fuerit retinendum; sub poena suspensionis ab ingressu Ecclesiae, quam Ecclesiasticos Judices in contrarium facientes incurere volumus ipso facto: donec de promissis satisfecerint competenter.

Idem.

Adeo quorundam, & infra. Statuimus ut probatione, approbatione, seu insinuatione testamentorum quorumcumque nihil per Episcopos, seu alios Ordinarios capiatur omnino; Clericos tamen scribentes insinuationes huiusmodi sex denarios duntaxat recipi permittimus pro labore. Quod si aliquod inventarium bonorum cujuscunque defuncti computum triginta solidorum summam reperitur excedere, quod tamen ad centum solidos minime extendatur, pro computo, & agendis omnibus circa ipsum acquietantiarumque literis, seu aliis quibuscunque, Episcopi, aut Ordinarii, seu deputati ab eis, & audientes computum, vel ministri alii

Cc

com-

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1109.

compositis hujusmodi intendentes ultra decem denarios recipere non presument. Si vero centum solidorum summam, aut ultra, minus tamen viginti libris dicta contineant inventaria, compositi intendentes, & alii prædicti pro ipsorum labore ac acquiescentiarum literis, & aliis superscriptis trium solidorum perceptione penitus sint contenti. Sed si viginti libras, aut ultra, minus tamen sexaginta librarum summam habeant, ultra quinque solidos pro labore, literis, & scripturis aliis non admittant. Si vero quadraginta librarum aut amplius: minus tamen centum librarum summam attingant, hujusmodi inventaria decem solidos pro præmissis recipiant, & non ultra. Si vero summam centum librarum, vel amplius dicta contineant inventaria, minus tamen centum quinquaginta libris summam contineant, ultra viginti solidos pro prædictis recipere non presument. Sicque ad ulteriora ascendendo, sive procedendo, pro singulis quinquaginta libris excrecentibus, præter & ultra dictos viginti solidos, alios decem solidos recipiant & non amplius. Clericus tamen pro singulis acquiescentiarum literis quas scribunt in hac parte ultra præmissas sex denarios accipere permittimus pro labore. Si vero quencquam in aliquo casuum prædictorum ultra summam prætaxatam quavis cautela in pecunia numerata seu rebus aliis contingat accipere, duplum ejus quod receperit ultra fabricam cathedralis Ecclesie loci infra mensem reddere teneatur. Alioquin Episcopi extunc duplum ipsum ultra prædictum tempus restituere differentes, sciant ingressum Ecclesie eis esse interdictum. Inferiores vero ab officio, & beneficio noverint se suspensos, quousque de duplo hujusmodi dictis cathedralibus Ecclesiis plenariam satisfactionem impendant. In ipsa vero probatione, approbatione vel insinuatione testamentorum quorumcunque vel posteaante administrationis compotorum redditiones fideliter factas acquiescentiarum literarum testamentorum executoribus nullatenus concedantur, sub poena suspensionis ab ingressu Ecclesie per sex menses quam contra facientes incurrere volumus ipso facto.

DE SEPULTURIS.

Joannes Stratforth.

Quia sæpe; & infra. Statuimus in nostra Provincia quod peractis a viris ecclesiasticis mortuorum memoriis, nulli in privatis domibus in quibus mortuorum corpora usque ad sepulturam frequenter requiescant, de cætero receptentur ad consuetas nocturnas vigiliis peragendas, defunctorum, amicis, & propinquis, & his qui psalteria forsan pro defunctis dicere voluerint duntaxat exceptis, sub poena majoris excommunicationis, quam contra præmissa vigiliis facientes hujusmodi & receptores taliter vigilantium non immerito poterunt formidare.

Robertus Wynchelsee.

ANNO
CHRISTI
1109.

Quia rectores Ecclesiarum, & Parochianos suos lites cupimus extinguere quæ frequenter oriuntur, statuimus quod si decedens tria ad minus, vel plura cujuscumque generis in bonis animalia habuerit, optimo cui de jure fuerit debitum reservato, Ecclesiam suam, a qua recepit sacramenta dum viveret melius post optimum reservetur.

DE PAROCHIIS, ET ALIENIS PAROCHIANIS.

Stephanus Langton.

Ad instar patrisfamilias Evangelici plures operarios in vineam suam mittentis, ut quod unus non valet explere, saltem sollicitudo persequeret plurimorum, sententia literè diffinimus, ut in singulis parochialibus Ecclesiis quarum est parochia diffusa, duo sint vel tres presbyteri, pensata pariter magnitudine parochie, & Ecclesie facultate, ne forte, quod absit, ægrotante uno presbytero, vel debilitato parochianis infirmitatibus, ac divinis Officiis volentibus interesse Officia divina subtrahantur, vel negentur sacramenta Ecclesiastica.

Joannes Pecham.

Altissimus de terra; & infra. Nullus communionem præbeat diocæsano alterius Sacerdotis, sine ipsius licentia manifesta. Quam ordinationem non intendimus ad peregrinantes extendere, nec necessitatis casui derogare.

DE DECIMIS, ET OBLATIONIBUS.

Simon Mepham.

Quia quidam maledictionis filii in nubentium solemails, purificationibus mulierum; mortuorum exequiis, & aliis, in quibus ipse Dominus in ministrorum suorum personis solebat oblationum libamine populariter honorari, ad unius denarii, vel alterius modicæ quantitatis oblationem populi devotionem restringere sunt moliti; residuum oblationis fidelium suis per libito, vel alienis usibus multoties applicantes; alii vero non attendentes quod Dominus Omnipotens, cujus est terra, & plenitudo ejus, & universi qui habitant in ea, decimas in signum universalis domini sibi reddi preceperit, & pro suo cultu easdem clericis assignavit. Aliquando malitiose impediunt, impeditivè faciunt, vel procurant viros ecclesiasticos ad quos spectat perceptio decimarum eorumve servitores quominus librum ingressum & excessum in prædiis, & a prædiis, de quibus hujusmodi decimæ præveniunt, habere possint, pro ipsis decimis colligendis, custodiendis vel quo voluerint abducendis. Alii etiam nisi prius cerothecæ, vel caligæ, seu quicquam aliud eis dentur seu promittantur, decimas hujusmodi asportant, & consumunt asportative faciunt, & consumi seu aliquod damnum inferunt inferre,

ANNO
CHRISTI
1509.

rive faciunt in eisdem. Nos igitur perver-
rum damnabilibus consiliis salubre remedium
imponere cupientes, nihil novum statuentes,
sed antiquorum Canonum statuta in medium
deducentes, universos, & singulos hujusmo-
di instigatores, impeditores, & alios supra-
dictos, per quorum nefandas machinationes
ecclesiis, vel earum Rectoribus, Vicariis,
aut ministris quicquam damni inferitur aut
subtrahitur honoris, aut commodi consueti,
presentis declaratione Concilii declaramus,
& pronunciamus omnes & singulas in præ-
missis, vel eorum aliquos imposterum delin-
quentes vinculo majoris excommunicationis
involvi, reservata loci Diocesano eorum ab-
solutio, præterquam in mortis articulo,
quousque ipsorum ministerio in contrarium
laborantium Ecclesiis fuerit popularis devo-
tio efficaciter restituta, ac viris ecclesiasticis
sic læsis de hujusmodi excessibus plenarie
fuerit satisfactum.

Joannes Strassford.

Erroris damnabilis devio excæcati sanarum
animarum excidio non devitant, dum fru-
gum sanarum garbas solventes pro labore
metentibus ea minime computata, non ab-
que errore calculi pro decima undecimam
solvent garbam, contemnentes se mercenariis
de fragibus non decimatis posse pro autum-
nali labore potissime ante declinationem sol-
vere mercedem, novi Testamenti, & veteris
Imperium contemnentes. Quorumdam etiam
laicorum superstitiosa malitia noviter adin-
venit, quod cum garbas aliquas decimales,
non tamen signatas, pro decimis in suis ter-
ris dimittunt inservientes virorum ecclesiasti-
corum garbas aut alias res de decimis sic
dimissis nomine decime abducentes, & as-
portantes, sceleratos exclamant, eosque arre-
stari seu attachiari faciunt sicut fures, ac
ipsos, & ipsorum dominos propter asporta-
tionem, & abductionem decimarum hujus-
modi infestant, & multipliciter inquietant.
Ipsorum etiam aliqui pro eo quod garba-
rum, & feni, seu rerum aliarum decime
per solum eorum decant viros ecclesiasticos,
& eorum ministros in foro seculari implici-
tant, & gravibus fatigant laboribus, & ex-
pensis. Alii præterea vias, & itinera in præ-
dia, & a prædiis, per quæ decimas oportet
seu ipsi consueverunt abduci difficilia, &
per longos circuitus exhibent, & per ea
tantum decimas ducentes sinunt transire, seu
duci vehicula difficulter contra ecclesiasticam
libertatem. Quidam insuper garbas expositas
& assignatas pro decima, non permittunt a
suis terris abduci, quandiu in illis quicquam
de bladis remanet eorumdem. Sed ipsos
scianter tolerant a suis, & aliorum animali-
bus conterri, & consumi, ac circa decima-
rum præstationem, collectionem, & abdu-
ctionem earum impedimenta multimoda in-
ferunt, & inferri faciunt, ac procurant in li-
bertatum, ac jurium ecclesiasticorum viole-
tionem, & præjudicium manifestum suarum-
que periculum animarum: nos igitur per-
verforum hujusmodi conatibus, & ausibus
damnabilibus salutaris remedio cupientes oc-
currere, omnes, & singulos ex nunc in præ-
missis, vel aliquibus eorum in nostra pro-
Concil. General. Tom. XXXI.

vinciis excedentes, ac illicita supradicta, vel
eorum aliquid fieri mandantes, seu etiam
procurantes, nomine suo facta, rata ha-
bentes, & accepta, quorum nefandis ma-
chinationibus juri, seu consuetudini appro-
bata, ac libertati ecclesiastica quicquam sub-
trahitur, seu aliquid injuriæ, sidamni, vel
molestiæ inferatur contra ecclesiasticam liber-
tatem, presentis declaratione concilii pro-
nunciamus vinculo majoris excommunicatio-
nis involvi, eorumque absolutionem dioce-
sanis locorum, præterquam in mortis articulo
specialiter reservamus.

Idem.

Quamquam ex solventibus bene decimas
Deus frugum omnium abundantiam, &
possessorum promiserit ubertatem tamen do-
lentes referimus, quod nonnulli nostræ pro-
vinciæ contra testamenti veteris, atque no-
vi doctrinam de silvis suis caduis, & lignis
arborum caduarum excisis, circa quæ minus
quam circa fructus agrorum laboris impen-
dunt, decimas Deo, & ecclesiis, quibus de-
bentur notorie propter hoc, quod in præ-
teritum ipsas non dederunt, solvere contra-
dicunt, quod æstimant idcirco licere: quare
legem moris de longa ita valuisse consuetudi-
ne arbitrantur, in dubium etiam revocantes,
quod silva cadua sit censura. Nos igitur ad-
vertentes, quod si sua portio ecclesiis sit de-
fraudata diutius, crimen propterea non minui-
tur, sed augetur, ac fames, & penuria, omni-
umque rerum egestas, opprimunt bene de-
cimas non solventes: hujusmodi declaramus
provisione concilii silvam caduam illam so-
re, quæ cujuscumque generis arborum exi-
stens in hoc habetur, ut cedatur, & quæ
etiam succisa rursus ex stipitibus, & radici-
bus renascitur. Ac ex ea decimam utpote
realem, & prædiale parochialibus, & ma-
tricibus ecclesiis persolvendam, nec non sil-
varum possessores hujusmodi ad præstationem
decimarum lignorum ipsorum excisorum in
eis, sicut feni, & bladorum omnium cen-
sura ecclesiastica fore canonice compellendos.

Idem.

Immoderate temeritatis; & infra. Præ-
sentis deliberatione concilii quascomque lai-
cas oblationes in ecclesiis, vel capellis, aut
cujusvis earum portico, vel cimiteriis, seu
quocumque loco divino intuitu in nostra
factas, seu faciendas provinciæ occupantes,
auferentes, seu disponentes, quovismodo de
ipsis prætextu etiam cujusvis operis, consue-
tudinis aliove colore, nisi de consensu ec-
clesiasticarum perionarum, ad quas obla-
tionum hujusmodi perceptio pertinet, & ex
causa sufficiente, & legitima, per episcopum
loci primitus approbata, ipso facto majo-
ris excommunicationis sententiæ decernimus
subiacere.

Robertus Wynchelsee.

Quoniam propter diversas consuetudines
in petendo decimas per diversas ecclesias in-
ter rectores ecclesiarum, & parochianos suos
rixe, & contentiones, scandala, & odia

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1709.

maxima multoties oriuntur, volumus, & statuimus, quod in cunctis ecclesiis per Cantuariensem provinciam constitutis, uniformis sit petitiō decimarum, & proventuum ecclesiarum. In primis volumus, quod decimæ de frugibus, non deductis expensis, integre & sine aliqua diminutione solvantur, & de fructibus arborum, & de seminibus omnibus, & de herbis hortorum, nisi parochiani competentem fecerint redemptionem pro talibus decimis. Volumus, & statuimus etiam, quod decimæ de fanis, ubicumque crescant, sive in magnis, sive in parvis pratis, sive in chinimis exigantur, & prout expedit ecclesiis persolvantur. De nutrimentis autem animalium, scilicet de agnis, statuimus, quod pro sex agnis & infra, sex oboli dentur pro decima. Si septem sint agni in numero septimes agnus detur pro decima rectori. Ita tamen, quod rector ecclesie, qui septimum agnum recipit, tres obolos in recompensationem solvat parochiano, a quo decimam illam recipit. Qui octavum recipit, det denariam, qui vero nonum, det obolum parochiano, vel expectet rector usque ad alium annum, donec plenarie decimum agnum possit recipere, si maluerit. Et qui ita expectat, semper exigit secundum agnum meliorem, vel tertium ad minus de agnis secundi anni, & hoc pro expectatione primi anni. Et ita intelligendum est de decima lanæ. Sed si oves alibi in hyeme, & alibi in æstate nutriantur, dividenda est decima. Similiter, si quis medio tempore emerit, vel vendiderit oves, & certum sit a qua parochia illæ oves venerint, earundem dividenda est decima, sicut de re, quæ sequitur domicilia. Si autem incertum fuerit, habeat illa ecclesia totam decimam infra cujus limites tempore tonsionis inventiantur. De lacte vero volumus, quod decima solvatur dum durat. Videlicet de caseo tempore suo & de lacte in autumno, & hyeme, nisi parochiani velint pro talibus facere competentem redemptionem, & hoc ad valorem decimæ, & comodum ecclesie. De proventibus autem molendini non volumus, quod decimæ integre persolvantur, & fideliter, de pasturis autem, & pascuis tam communibus quam non communibus statuimus, quod decimæ fideliter solvantur, & hoc per numerum animalium, & di rum, ut expedit ecclesie. De piscationibus, & apibus, sicuti de omnibus aliis bonis iuste acquisitis, que renovantur per annum, statuimus, quod decimæ solvantur, & exigantur debito modo. Statuimus etiam, quod decimæ personales solvantur de artificibus, & mercatoribus, scilicet de lucro negotiationis. Similiter de carpentariis, fabris, cementariis, textoribus, pandoratricibus, & omnibus aliis stipendiariis, & operariis, ut videlicet dent decimas de stipendiis suis, nisi stipendiarii ipsi aliquid certum velint dare ad opus, vel lumen ecclesie, si rectori ipsius ecclesie placuerit. In petitione autem principalis legati volumus, quod consuetudo provincie cum possessione ecclesie observetur; ita quod rector ecclesie illa fuerit, vel vicarius Deum in petitione illa habeat præ oculis. Sed quoniam inveniuntur multi decimas sponte dare nolentes, statuimus, quod parochiani mo-

nantur primo, secundo, & tertio, ut decimas Deo, & ecclesie fideliter solvant; quod si se non emendaverint primo ab ingressu ecclesie suspendantur, & sic demum ad solutionem decimarum per censuram ecclesiasticam, si necesse fuerit, compellantur. Si autem dicta suspensionis relaxationem, vel absolutionem petierint ad ordinarium loci mittantur absolvendi, & debito modo puniendi. Rectores autem ecclesiarum, vel vicarii, aut capellani annui qui prædictas decimas prædicto modo propter formidinem hominum, seu favorem, timore Dei postposito, (ut prædictum est) cum effectu non petierint, poena suspensionis innodentur, donec dimidiam marcam argenti pro sua inobedientia archidiacono loci persolvant.

Idem.

Quoniam, ut audivimus, super decimis, & nutrimentis animalium inter ecclesiarum rectores, propter amotiones pecorum, ad diversarum parochiarum pasturas, diversis anni temporibus, contentiones multimode oriuntur, nos viam pacis præparare volentes, statuendo diffinimus, & diffiniendo statuimus, quod ad ecclesias in quarum parochiis oves a tempore tonsionis usque ad festum sancti Martini in hyeme continue pascuntur, & cubant, decima lanæ, lactis, & casei ejusdem temporis, licet postea amovæ fuerint ab illa parochia, & alibi tondantur, integre persolvatur. Et ne frangatur in casu præmissi, præcipimus, quod antequam oves amoveantur a pasturis, vel etiam distrahantur ecclesiarum rectoribus sufficienter de solvenda decima caveatur. Quod si infra prædictum tempus ad diversarum parochiarum pasturam transferantur, quælibet ecclesia pro rata temporis portione decimam percipiet earundem; minori triginta dierum spatio in rata temporis minime computando. Si vero per totum tempus prædictum cubant in una parochia, & pascuntur continue in alia, inter ipsas ecclesias decima dividatur. Quod si post festum sancti Martini ducantur ad pascua aliena, & usque ad tempus tonsionis in una, vel diversis parochiis, sive in propriis pasturis dominorum suorum sive alterius cujuscumque pascantur, habita ratione ad numerum ovium pascua æstimantur, & secundum æstimationem pascuorum, ab eorum dominis exigantur decimæ. Decima vero lactis, & casei de vaccis, & capris proveniens, ubi cibant, & pascuntur, ibi solvatur. Alloquin, si cubant in una parochia & pascunt in alia parochia, decima inter rectores dividatur omnino. Agni vero, vituli, pulli equini, & alii fœtus decimales, habita ratione ad loca diversa ubi gignuntur, oriuntur, & nutriuntur, & ad moram quam traxerint in eisdem, particulariter decimantur. Quid vero pro decima debeatur, ubi læ propter paucitatem vaccarum, vel ovium ad caseum faciendum non sufficit; & quid pro agnis, vitulis, pullis, equis, velleribus, auctis, aut aliis hujusmodi, de quibus propter eorum modicitatem decima certa dari non potest, consuetudini locorum duximus relinquendum. Item præcipimus, quod si quis post festum sancti Martini oves occide-

ANNO
CHRISTI
1709.

ANNO
CHRISTI
1509.

derit, vel si oves quovis case fortuito moriantur, decimam legitimam parochiali ecclesie solvere non postponant. Et si oves extraneas in alicujus parochia condeantur, decima ibidem tradatur rectori ecclesie, nisi sufficienter deceri possit, quod pro decima sit alibi satisfactum, ut solutionem ibidem faciendam modo legitimo valeat impedire.

Idem.

Sancta ecclesia; & *infra* Cum sacro eloquio jubente de omnibus, que novantur per annum, nullo tempore excluso decimas sint cum omni integritate, & absque diminutione solvendae, liceatque unicuique capellano parochiali rectori, sive vicario parochianos suos per censuram ecclesiasticam ad solutionem decimarum compellere, omnibus, & singulis rectoribus, vicariis, & capellanis parochialibus, & ecclesiarum parochialium curatis, per nostram provinciam constitutis, virtute obedientie mandamus, firmiter injungentes; quatenus diligenter moneant, & efficaciter inducant, & quilibet ipsorum in parochia sua moneat, & inducat, quod predicti parochiani omnes, & singuli integre, & sine diminutione decimas inferius annotatas ecclesiis suis persolvant, secundum decimam lactis a primo tempore suae novationis tam mense augusti, quam in aliis mensibus. De proventus etiam boscorum, pannagis sylvarum, & ceterarum arborum, si vendantur. vivariorum, piscariorum, fluminum, stagnorum, atborum, pecorum, columborum, seminum, fructuum, & bestiarum Warennarum, aucupitii, hortorum, curtilagiorum, lanæ lini, vini, & grani, turuorum in locis quibus fabricantur, & fodiuntur, cignorum, caponum, aucarum & anarum, ovorum, chenecii, agrorum, apum, mellis, & cere, proventus molendinorum, venationum, artificiorum negotiationum, nec non agnorum, vitulorum, pullorum, equorum, secundum eorum valorem, & omnium proventus rerum aliarum de cetero satisfaciunt competenter ecclesiis, quibus de jure tenentur, nullis expensis ratione prestationis decimarum deductis, seu retentis, nisi tantum de prestatione decimarum, artificiorum, negotiationum. Quod si monitionibus suis parere contempserint, per suspensionis, excommunicationis, & interdictionis sententias eos ad prestationem predictarum decimarum hujusmodi compellant.

DE REGULARIBUS, ET TRANSEUNTIBUS AD RELIGIONEM.

Stephanus.

Quia vero nonnunquam; & *infra*. Monachi infra XVIII. annum non recipiantur, nisi urgens, vel evidens necessitas, vel utilitas aliud inducat.

Joannes Pecham.

Sanctimoniales plurimum; & *infra*: Moniales quedam intantum decipiuntur, ut cum fuerint ætatis legitime & doli capaces,

postquam ultra annum inter moniales monasticè vixerint, putant se non esse profectas ac sibi licere redire ad seculum, pro eo quod benedictionem episcopalem, cum solemnitate voti emissi minime receperunt. Nos hujusmodi errorem excludentes, presentis auctoritate Concilii declaramus, eas ipso facto profectas existere reputandas, postquam ultra annum vitam sponte in Collegio dixerint regularem, adeo ut ad seculum redire nollatenus, permittantur; nihilominus ab Episcopis cum solemnitate debita consecrandas suo tempore, vel velandas. Item etiam quantum ad professionis vinculum censemas de Monachis, & Religiosis aliis quibuslibet, quibus nihil obstitit canonicorum & eos, si ultra annum Religionis habitum in monasterio sponte detulerint, & ipso rejecto ad seculum redierint, esse sicut apostatas ab ecclesiasticis beneficiis repellendos, & ad repetenda sua monasteria secundum juris exigentiam compellendos. De quibus fiat diligens inquisitio per Archidiaconos, quoniam multos hujusmodi sub ovino velletre lupinum animum novimus palliare.

DE VOTO, ET VOTI REDEMPTIONE.

Stephanus.

Quia juxta Scripturæ testimonium vota nostra tenemur Deo salubriter reddere, que vovimus, decernimus annectendum, ut Episcopi formam professionis in sua consecratione prolata bis in anno coram se legi faciant diligenter, ut tanto melius sponsonis propriæ recordentur, quanto sæpius fuerit eorum auribus inculcata.

Edmundus.

Præcipimus ut Sacerdotes sæpe moneant populum, & maxime mulieres, ne faciant vota sua nisi cum deliberatione, & de consensu virorum suorum & consilio Sacerdotum.

DE STATU REGULARIUM.

Stephanus.

UT rectius gerantur omnia, si exterio- rum administratio clandestinorum responderit vitæ quieti statuimus ut tam obedientiales rerum monasterii, quam Prælati majores quater, vel bis ad minus in anno coram fratribus, a conventu ad hoc deputatis, vel coram Superioribus juxta monasterii consuetudinem; reddant de receptis, & expensis omnibus rationem. Ad hoc autem illos Prælatos ex ista constitutione volumus obligari, qui possessiones habent a Monachis, vel Canonicis regularibus separatas.

Item.

Quia nonnunquam serpens antiquus, qui jugiter sedet in insidiis Sanctis viris, quanto magis eos invenit solitarios, & absque consolatione mutua conversantes, tanto facilius eos interdum suis insulibus obruit & confundit. Provida deliberatione statuimus, ut

ANNO
CHRISTI
1509.

ut tam Monachi, quam Canonici Regulares, & Moniales in uno dormitorio pariter dormiant, & quiescant, singulis personis singulis lectis assignatis. In uno etiam refectorio simul edant, neque per se cuiuslibet sed conjunctionem omnibus victualia preparantur; nec singulis eorum pro vestibus denarii tribuantur, sed talia per certas personas ad hoc deputatas; puta Camerarios suos, & Camerarias suas diligenter expediantur, qui, vel que, sicut bona, facultates domus sustineant, indumenta ministrent. Et cum nova traduntur, vetera ab eis recipiantur Indumenta, que in usus pauperum, vel alias necessitates de consilio Abbatis, vel Abbatissæ convertantur. Camerario autem, vel Camerariæ non liceat alicui Monacho vel Canonico, vel Moniali dare denarios, vel aliquid aliud pro vestimentis. Sed nec vel Monacho, vel Canonico, vel Moniali liceat aliquid recipere; & si fecerint, & Camerarius ab officio deponatur, & Monachus, vel Canonicus, vel Monialis anno illo novis careat indumentis.

Idem.

Ad hæc, quoniam sexum muliebrem, contra versutiam antiqui hostis minus sortem, multiplici remedio necesse est efficaciter communi decernimus, ut Moniales & ceteræ mulieres, divino cultui deputatæ, velum vel peplum sericum non habeant nec in velo acus argenteos, vel aureos audeant deponere. Nec ipsæ, nec Monachi, nec Canonici Regulares habeant zonas sericeas, vel aurei vel argenti ornatum habentes, nec burneto, vel alio panno irregulari de cætero utantur. Metantur etiam juxta dimensionem corporum vestes suas; ita quod longitudinem corporum non excedant, sed pedes sicut decet superactio, sufficiat eis cum Joseph indui veste talari. Et sola Monialis consecrata deferat anulum, & uno solo sit contenta. Si qui autem contra hanc prohibitionem venire præsumperint, & communi se non correxerint, regulari subiaceant disciplinæ.

Idem.

Et secundum Canonicas Sanctiones Abbatibus, a quibus minores vivendi normam habent assumere, super honesta conversatione testium copiositas suffragetur, decernimus ut ipsi Capellanos suos, vel aliquem illorum, singulis mutent annis. Qui autem habent unum tantum, illum mutent similiter, nisi necessaria causa subfuerit; quatenus si de vita eorum (quod absit scandalum oritur, tante plures innocentis suæ habeant testes, quam eorum vita pluribus innotescit.

Idem.

Inhibemus ne Moniales infra septa domorum suarum, præter necessarias servientes, ad cohabitandum mulieres seculares recipiant nisi Episcopi diocesani accedat assensus. Item tam a Monachis, quam a Canonici Regularibus, & Monialibus silentium præcipimus observari in locis & temporibus constitutis; nec viris, aut mulieribus absque li-

centia Superioris egredi liceat septa domus; nec sine certa causa & honesta egrediendi eis licentia concedatur. Ita quod nulli claustrali causa recreationis, aut visitandi parentes pateat aditus ad exeundum, nisi talis forte fuerit de quo nihil finitrum possit aut debeat suspicari; qui etiam semper collegam secum habeat. Et quoties alicui exeundi licentia conceditur, certus dies eidem in quo redire debeat præfigatur. Hoc quoque volumus observari ut ubicumque propter excessum alicujus, si viderit Episcopus, vel Abbas, vel Prior conventualis non habens Abbatem, expedire, ut quis ad tempus alibi moretur, ad domum aliam Religionis ejusdem in eodem Episcopatu transferatur; vel si necesse fuerit ad alium etiam Episcopatum dirigatur, & per Dioecesanum compellatur admitti, qui ibi in omnibus subiaceat regulari disciplinæ. Ita ut, si ex mora ipsius Ecclesiæ fuerit gravata in qua moratur, viceversa mittat aliquem de suis collegis; qui interim moram faciat in monasterio delinquentis. Nec prius rediens ille, qui deliquit, in domo sua recipiatur, quam si plene de commisso penituerit; & tunc per suam superiorem revocetur. Si autem monasterium in quo intratur delinquens neminem viceversa mittere voluerit ad monasterium delinquentis, monasterium a quo venit ei velles ministret.

Idem.

Omnem autem sine utilitatem interdicimus in refectorio ut cibus aleten eni, quam alteri preparetur; sicut qui præter provideat, ut sibi interdum talia præparentur, de quibus aliorum debilitas, vel inermitas, prout viderit expedire, valeat restvari. Omnia autem victualia Religiosis apponenda sine subtractione aliqua eis apponantur tam in conventu, quam alibi, ubi reficiuntur. Et de omnibus apposis totum residuum sine diminutione aliqua cedat in eleemosinam, per Eleemosinarius egentibus simul erogandum, ita quod nec Abbas, nec Prior, nec Eleemosinarius possit contra hoc dispensare. Et quicumque statutum istud, vel aliud de indumentis admittere, vel observare moluerit, si Sacerdos fuerit a celebratione divinarum; si minoris Ordinis, vel Monialis a communicatione Corporis Christi usque ad plenam satisfactionem firmiter suspendatur. Item prohibemus ne aliquæ Moniales singulariter in refectoriis comedant carnes, in quibus non solent communiter carnes comedere.

Ad hæc, per nullam societatem vel considerationem admittatur Monachus in alterius monasterio ad moram faciendam, nisi cum literis Episcopi sui, vel Abbatis, vel Prioris conventualis non habentis Abbatem. Idem inter Canonicos Regulares, & Moniales volumus observari. Provideant etiam Episcopi quod Moniales in omnibus necessariis sustentati possint de bonis monasterii. Nec sustineant ultra numerum illum aliquem admitti. Nec etiam recipiatur aliqua postquam redactæ fuerint ad numerum illum. Et hoc firm ter statuimus auctoritate presentis Concilii. Si autem de cætero contra hanc formam aliquam contingat admitti, tam Ab-

ANNO
CHRISTI
1509.

ba-

ANNO
CHRISTI
1509.

batiffa, quam Prioriffa deponatur. Idem de A
Magiftris, & Prioribus Moniales custodientibus, fi contra hanc formam Moniales admiffentur, duximus ftatuendum. Conftituantur etiam Moniales Sacerdotibus fibi ab Epifcopo deputatis. Clerici autem, vel laici frequentem non habent accessum ad clauftrum Monialium fine rationabili caufa.

Idem.

Quoniam inter alia vitia impetus gula folet non mediocriter viros precipue Religiofos infufare; docernimus ut nec Monachi nec Canonici Regulares, nifi horis ftatutis, potationi aut commeffationi vacare prefumant. Si vero ftiterint impetrata licentia regulariter refectorium introcant; & fic neceffarii fubveniant, non ut confulant voluptati. Ab hac autem generalitate infirmos excipimus; & eos qui ftatim obfequiis Prælatorum. Ad huc ftatimus ut cum pro debilitate vel alia iufta de caufa Monachi feorfum in monafterio commorantur femper habeant fecum duos ad minus feniores, qui aliorum levitates debita correptione compefcant, qui poftmodum in Capitulo teftificentur qualiter mifericorditer fuerint converfati. Idem Canonicos Regulares & Moniales volumus obfervari.

Joannes Pecham.

Sanctimoniales plurimæ in vagationis vitio defefcentes, Divinæ vagantis exemplo, in confufione corruptionis scandalum, immo longo perniciofus, affidue prolabantur. Cui periculo providentes magis optantes earum faluti confulere, quam vanis earundem defideriis complacere, poena excommunicationis inhibemus, ne qua illarum cum fœcia, ne dum fola, apud parentes vel affines quantumcumque propinquos, ne dum apud extraneos quantumcumque famæ vel eminentiæ vel Religionis exiftant, ultra tres dies naturales, caufa recreationis perendinate feu pro quacunq; neceffitate vel occasione ultra fex dies, ceffante infirmitate, commorari prefumant; nifi locorum Epifcopis aliud aliquoties & caufa neceffaria videatur; de quorum conscientias in tremendo iudicio oseramus. Hanc autem ordinationem ad illas non extendimus que exterius coguntur mendicare fibi neceffario, dum mendicant.

DE RELIGIOSIS DOMIBUS.

Joannes Pecham.

Plures invenimus religiofas domus Ordinis S. Auguftini que, pro eo quod olim quibusdam matric us Ecclefiis ultramarinis adhererant, a quibus modo jam jam diuturno tempore feparatæ noscuntur, occasione quarundam cæremoniarum a dictis matricibus domibus receptarum, per quas difcruptæ a ceteris ejusdem Ordinis domibus in Cantuarienfis Provincia conftitutis, non convenient cum ceteris in Capitulo Generali fœgolis triennis juxta Concilium generale celebrando. Et que turpis efl pars

que non convenit cum suo toto. ftatimus ut de cætero omnes hujusmodi domus, falva cæremoniarum fuarum obfervantia, fpecialiter monentur per locorum Epifcopos ut convenient cum aliis Canonicis in Capitulo Generali de regimine & reformatione Ordinis communiter tractaturi; Vel fi inter eos quantum ad fubftantialis Religionis sum fit notabilis diverfitas, fibi ipfis feparatim conftituant Capitulum Generale. Alioquin hoc facere per cenfuram Ecclefiafticam compellantur.

Edmundus.

Quoniam Religionum immanis diverfitas gravem in Ecclefia Dei confufionem inducit; precipimus quod qui volunt domum, hofpitale, feu cenodochium fundare de novo regulam & institutionem a loci Ordinario accipiant, fecundum quam vivant regulariter & religiofe. Ad hæc diftrictius inhibemus, ne inclusi vel incluse conftituantur aliubi fine licentia loci Diocefani fpeciali, pensatis locis, moribus, & personarum qualitate, & unde debeant fuffentari. In domibus etiam eorum personæ fœculares nullatenus hofpitentur fine caufa honefta & manifefta.

DE JURE PATRONATUS.

Stephanus.

Cum fecundum Apoftolum; & infra. Hoc merito duximus adjungendum. ut fi duo ad eandem Ecclefiam fuerint præfentati, neutri eorum pendente lite, custodia committatur, fed ad Epifcopum jus conferendi talem Ecclefiam auctoritate Concilii devolvatur. Cum contentio fit inter duos Patronos quorum uterque Clericum suum præfentat; cum ex Epifcopi collatione nulli patronorum qui poftea evicerit jus patronatus, præjudicium debeat generari ftatimus ut Epifcopus neutri illorum qui præfentati fuerint Ecclefiam illam conferat illa vice, nifi de utriusque patroni confensu; ne faltem aliquale præjudicium alteri patronorum videatur generari, fi forte poftmodum jus evicerit patronatus.

Bonifacius.

Si aliquo evincente jus patronatus contra alium in foro Regio, fcibat Rex Epifcopo vel alteri ad quem institutio pertinet, quod præfentatum ab illo qui evicit admittat; fi beneficium vacaverit ne patrono fiat injuria & aliud nihil obftat canonicum, admittatur libere præfentatus. Si vero non vacat hujusmodi beneficium Domino Regi vel Juftitiaris habet nunciare Prælatus, excufando se, quia tale beneficium non vacat non potest mandatum Regium adimplere. Liceat tamen Patrono iterum, fi voluerit, præfentare poffidentem, ut fic jus evincetis patroni impoderum declaretur.

Joan.

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

Joannes Peckam.

Per nostram Provinciam; & infra. Statuimus, & perpetuo ordinamus, ut nullus Decanus, seu quivis Prelatus alius, exceptis personis Episcoporum quorum hac ordinatione auctoritas non archatur, inquisitionem faciat de presentationis alicujus ad beneficium ecclesiasticum negotio, nisi in pleno loci Capitulo; eo cui possessio Ecclesiam incumbit, vocato legitime sub tanti temporis spatio, quo possit sibi prudentum virorum consilio prospicere, & defensionis status sui de sufficienti remedio providere. Quicquid autem de cetero contra hanc nostram ordinationem fuerit attemptatum, decernimus penitus non tenere. Ad satisfaciendum nihilominus de damno omnimodo quod idem possessor perpeffus fuerit, per Decanum vel Prelatum alium, taliter clandestinam inquirerentem, presentis sanctiones Concilii condemnamus ambiciosum ipsum ab ipso officio sic nequit ambitu excludentes perpetuo; & nihilominus eundem ab omni obtento alterius beneficii ecclesiastici per triennium suspendentes.

DE CENSIBUS, ET PROCURATIONIBUS.

Stephanus.

UT singula Ecclesiastica officia in Ecclesia Dei rite procedant, statuimus ne Archidiaconi nimium graves Ecclesiis sibi subiectis existant; districtius inhibentes, ne statutum in Concilio generali elevationis numerum excedant; sed visitationis nomine debitam sibi recipiant procuracionem. Nec ad eam procuracionem venientes extraneos, ut secum veniant, invitare presument. Si tamen pro honore Archidiaconi Ecclesiarum Rectores velint aliquos invitare, hoc nullatenus prohibemus. Sed ipsi Archidiaconi nullum invitent, ne forte quod per suum adventum Ecclesias non gravarent tamen gravarentur per invitatos. Unde, ut eis subtrahatur necessitas invitandi, prohibemus ne Archidiaconi die visitationis sue apud Ecclesiam quam visitant, Capitulum celebrent, nisi forte in burgo, vel civitate Ecclesia sit constituta. Ad hac Archidiaconis districtius inhibemus, ne aliquo modo procuracionem recipiant, sine causa rationabili, nisi illo die quo personaliter visitant Ecclesiam per procuracionem; nec redemptionem pro visitatione extorqueri presumat.

Idem.

Ut Archidiaconi; & infra. Archidiaconis, Decanis, & Officialibus eorum districtius inhibemus, ne in subditos suos exactiones, vel tallias per se, vel per alios exercere, vel extorquere presument.

Bonifacius.

Item contra gravamina, & excessus, quos per apparitores Archidiaconorum, & Decanorum subditis inferri didicimus, remedium adhibere volentes statuimus, ut cum pro

A faciendis executionibus, vel aliis necessitatibus ad hospitia Rectorum, Vicariorum seu Capellanorum, vel aliorum Presbiterorum, seu Clericorum vel Religiosorum eos declinare contigerit, nihil omnino ratione procuracionis, vel alterius servitii exigant ab eisdem. Sed cum gratiarum actione recipientes ea, quae eis ab hospitibus apponentur, illis contenti existant. Neque per nuncios, & subdelegatos, sed per seipsos executiones faciant preceptorum. Bedelli vero qui contra hoc fecerint & onerosi subditis Dominorum suorum, seu injuriosi inventi fuerint, graviter puniantur, & gravatis duplum restituere teneantur.

Joannes Strafsuth.

Sava & miserabilis cupiditas adinvenit ut pro literis institutionum Clericorum, ad beneficia ecclesiastica admissorum, & literis Ordinum pro scripturarum labore, ac sigillis, fiant multoties exactiones immensas, id reprobante Capone, dicente, quod sicut non decet Episcopum manus impositionem vendere; ita nec ministrum calamum venundare. Archidiaconorum quoque & suorum Officialium, necnon & aliorum Clericis certificatorias literas inquisitionum super beneficiis vacantibus factas tradere renuunt presentati, nisi prius excessivam nimis summam pecunie habeant pro scriptura. Nos igitur hunc abusum abolere volentes, presentis deliberatione Concilii duximus ordinandum, quod pro scriptura literarum inquisitionum, institutionum, vel collationum, & confirmationum ad inducendum, vel certificatorum ipsorum in beneficiis ultra duodecim denarios; pro literis vero cujuslibet sacri Ordinis ultra sex denarios dicti Clerici per se vel per alios non recipiant quovis modo. In ceteris vero Ordinariis suis teneantur ministris stipendia constituere, quibus debeant merito contentari. Pro sigillatione vero literarum hujusmodi, aut Mariscalis pro introitu, seu janitoribus, hostiariis, vel barbitonsoribus Episcoporum a Clericis minoribus, vel majoribus Ordinibus decoratis nihil omnino exigi volumus vel persolveri, nec cujusvis speciei velaminis solutio pro sigillo literarum, vel introitu supradictis in questum damnabilem convertantur. Et ne temeritas provisae remedia violans praeterea impunita, si contra praemissam quicquam recipiatur ab aliquo, duplum sic recepti reddi praecipimus infra mensem. Alioquin Clerici beneficiati, receptorum per ipsos inique duplum restituere differentes, ab officio, & beneficio noverint se suspensos: Clerici vero non beneficiati, & laici ingressum Ecclesiae sibi noverint interdictum, quousque de duplo satisfactionem impenderint solventibus competentem.

Idem.

Quamvis lex naturae; & infra. Presentis auctoritate Concilii inhibemus, ne quis procuracionem ratione visitationis solvendam ab aliqua presumat recipere Ecclesia, nisi visitationis officium eidem diligenter impenderit, scrutatis personaliter, & inspectis per ipsum

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

ipsum cum effectu que fuerint indaganda. Si quis vero plures visitare voluerit Ecclesias uno die, procuratione unica in Visualibus, vel pecunia, ad quam omnes, & singulas sic die unico visitatas proportionabiliter faciat contribuere, pro ut tradunt Canones, sit contentus. Et si nocte precedente visitationem in quavis Ecclesia faciendam, ad sumptus Rectoris seu Vicarii visitandi, seu die visitationis in prandio steterit cum eisdem, veram estimationem sumptuum huiusmodi in procuratione; si eam in pecunia visitans licite dixerit exigendam, computare se allocare, vel pro ea in toto studeat compensare; ita quod nec ultra sumptus huiusmodi solidam procurationem in pecunia, nec amplius quam deductis eisdem sumptibus, de procuratione in pecunia exsolvenda sumpsit, presumat recipere vel exigere quovismodo. Si quis autem taliter fecerit, donec indebite recepta restituerit ab ingressu Ecclesie noverit se suspensum. Veram quia plures Archidiaconi, & alii Ordinarii honoris prerogativa, vel nobilitate generis decorati, in suis visitationibus incedentes familiarium, & vestuarum statum in Canonibus numerum excedunt, sic quod procurantes eosdem in visualibus excessive, & indebite operantur ultra estimationem procurationis, que in pecunia solet solvi nos huiusmodi visitatis, an in pecunia quantitatis solite, vel in visualibus visitantes eosdem voluerint procurare, optionem reservamus. Et si visitata insuper Ecclesia capellas habuerit dependentes ab ea, statuimus quod pro Ecclesia suarumque capellarum huiusmodi visitatione, procuratione, que pro una Ecclesia preestari solet in diocesi cuius est Ecclesia, visitantes Archidiaconi, & alii Ordinarii sint contenti sub pena suspensionis ab officio, & beneficio, quam ipso facto incurrant, donec duplum illius quod ultra procurationem huiusmodi unicam receperint, sum Ecclesie solverit cathedralis. Item quia visitantes Archidiaconi, & alii Ordinarii tam in Ecclesiis, quam in ornamentis eorum & cimiteriorum clausuris mansionum domibus reperientes defectus, ipsos sub pecuniariis poenis percipiunt reparari, & a non parentibus censuris extorquent poenas huiusmodi, quibus dicti defectus debite poterunt emendari; inde suas buras cum iactura pauperum his diebus oppressorum insolite nequiter impugnant; igitur ne propter tales exactiones poenales adversus Archidiaconos, & alios ordinarios, & eorum ministros detur occasio malignandi, nec ecclesiasticos viros deceat quibus inhonestis, & poenalibus adhiberi vel ditari; statuimus, quod poene huiusmodi, quoties exacte fuerint, in reparationem convertantur huiusmodi defectuum reparatorum; sub pena suspensionis ab officio, quam contra premissa sibi ipsi poenas huiusmodi applicantes, donec sic precepta, ad reparationem dictorum defectuum cum effectu assignent, incurere decernimus ipso facto.

Idem.

Item licet quis purgari; & infra. Illum Archidiaconorum, & suorum officialium aliorumque Ordinariorum detestantes abusum.
Concil. General. Tom. XXXI.

quo a Sacerdotibus in suis jurisdictionibus celebraturis divina, priusquam id faciant, certam, & excessivam quantitatem pecunie exigunt, libertatem, qua Sacerdotes huiusmodi Clericos sua nomina inferentes in matriculis de uno denario solebant recipere in exactiorem censualem sex denarios vel circiter convertentes illicite; statuimus quod de cetero a dictis Sacerdotibus ultra denarium unicum pro quo ipsorum nomina registrentur in primis admissionibus eorum ad celebrandum Divina, dicti Archidiaconi & ceteri Ordinarii aut quivis eorum ministri recipere non audeant quovismodo; sub pena suspensionis a celebratione divinorum & ingressu Ecclesie, quam contrascentes, incurrant, quousque duplum rectorum huiusmodi fabricae Ecclesie cathedralium locorum persolvant.

Idem.

Cum apparitorum; & infra. Presentis approbatione Concilii statuimus, quod singuli nostri suffraganei unum apparitorem equitem habeant dumtaxat pro diocesis eorundem locorum vero Archidiaconi nostrae Provinciae pro suorum Archidiaconatum singulis Decanibus unum apparitorem, non equitem, sed peditem tantummodo habeant incedentem. Qui cum Rectoribus aut ecclesiarum Vicariis ultra noctem, & diem unicam singulis quarteris in anno ipsorum sumptibus non morantur, nisi per eosdem invitati fuerint ad morandum specialiter. Nec in Capitulis generalibus collectas in pecunia, seu alias de lanis agnis, vel de rebus aliis faciant aliquales; gratis tamen eis data cum gratiarum actione recipere valeant. Quod si pluries contra hoc fuerint deputati, vel eorum aliqui premissa reperti fuerint temere violare, deputantes eosdem tandiu ipso facto ab officio, & beneficio sint suspensi, donec huiusmodi amoverint deputatos, quos etiam ab apparitorum officio ipso facto suspendimus.

DE CELEBRATIONE MISSARUM.

Stephanus.

Ad excitandos affectus laborantium in vinea Domini Sabaoth, ut vere retributionis valeant denarium recipere post laborem, decernimus ne opus Dei fiat aliquibus negligenter. Praesertim cum in generali Concilio sit statutum, & preceptum, ut Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum secundum quod Deus dederit studiose celebretur & devote. Univerfa quoque Sacramenta ecclesiastica praecipue Baptismatis, & Altaris, devotissime, prout Deus inspiraverit, celebrentur & ministrentur. Verba quoque Canonis praesertim in consecratione Corporis & Sanguinis Christi plene & integre proferantur. Presbyteri autem postquam Dominicum corpus & sanguinem sumpsissent in Altari, si in eodem die Missarum solemnia ipsos celebrare oporteat iterato, vinum calici infusum, vel digitis superfluum sumere non presumant. Ad hoc duximus statuendum, districtius inhibentes, ne Sacer-

Dd dos

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

dos quispiam Missarum solemniter celebret bis in die extra diem, Natalis Domini, & Resurrectionis Dominicæ, vel exequiis mortuorum, videlicet cum corpus alicujus eodem die fuerit tumulandum; & tunc prima Missa de die; posterior vero pro defuncto celebretur.

Joannes Pecham.

Sacerdotes caveant universi ne Missarum peculiarium, seu familiarum seu celebrationum obligent, quominus valeant canonico Officio commissam sibi officiare Ecclesiam, ut tenentur. Nec presumant aliqua annualia celebranda suscipere, nisi pro defuncto, celebrent quotidie, vel procurent specialiter celebrari. Nullus insuper plura recipiat annualia celebranda quam habet socios Sacerdotes; illo casu excepto quo procurans suffragia fieri pro defuncto consentit expresse memoriam defuncti in Missa, alii, vel aliis copulari. Nec credat Sacerdos celebrans se dicendo Missam unam posse satisfacere pro duobus, pro quorum utroque specialiter, & in solidum promiserit celebrare; licet Canon dicat, quod nihil minus accipitur cum Missa pro defunctis, una dicitur, quam pro uno qualibet ipsorum diceretur. Loquitur enim de iis Missis quæ anxio corde dicuntur. Absit ne a quocumque Catholico credatur tantum intenlive proficere unam Missam devote celebratam mille hominibus pro quibus forsân dicitur, quantum pro eis mille devotione consimili canerentur. Licet enim idem sacrificium quod est Christus infinite sit virtutis; non tamen in Sacramento vel sacrificio suæ immensitatis summam plenitudinem operatur; alioquin pro uno mortuo nunquam oporteret Missam dicere nisi unam. Operatur enim in hujusmodi misterii distributione certa suæ plenitudinis, quam ipsi eisdem lege ineffabili alligavit. Illos autem qui pro annualibus vel anniversariis celebrandis stipendia receperunt, nec ex certa malitia vel accidia satisfaciunt, ut tenentur, monemus ut omnia suppleant & ad plenum satisfaciunt in futurum. Et quodcumque id non fecerint, fructus taliter receptos pro animabus illorum qui eis talia contulerunt, erogent pauperibus: Aut si utrumque istorum sponte neglexerint, sic fraudatores fidelium, ab Ordinariis suis alere corrigantur.

Idem.

Sanctum & salubre; & *infra*. Statuimus ut pro singulis Episcopis Cantuariensis provincie decedentibus residui fratres superstites solemne faciant Officium defunctorum, non solum in capellis suis singulis, sed etiam, cum post decessum alicujus vel aliquorum Episcoporum hujusmodi receter in Concilio vel alias pro utilitate Ecclesie pariter congregantur. Præcipientes insuper, & in virtute obedientie firmiter injungentes, ut singuli Sacerdotes tam seculares quam Religiosi dicant Missas singulas, cum de Diocesani obitu eis fuerit veritas intimata pro ipsius anima a peccati macula expianda. Rogamus insuper Sacerdotes exemptos Religiosos, & etiam si qui sint seculares ut præ-

nationem istam; saltem in aliis exceptionis sui privilegii, gratis suscipiant, vel eam saltem auctoritate propria sibi constituent, observandam; scitari quod grati erimus gratiæ, & dolebimus, si quos invenerimus de ingratia.

Idem.

Altissimus; & *infra*. In elevatione Corporis Christi ab una parte ad mœius campana pulsantur, ut populares qui celebrationi Missarum non valent quotidie interesse, ubicumque fuerint, sive in agris, sive in domibus spectant genus, indulgentias concessas pluribus Episcopis habituri. Statuimus insuper ut quilibet Sacerdos, quem canonica necessitas non excusat, omni hebdomada saltem semel conficiat. Parochiales insuper Sacerdotes caveant diligenter, ne alicui dent corpus Domini nisi prius constet eis, ipsum confessum fuisse, testimonio vel iudicio fide digno. Et hujusmodi certificationis onus ipsius susceptoris impositum Sacramento, quod habet ea quæ salutis suæ sunt necessaria procurare. Nullus etiam Sacram Communionem præbeat parochiano alterius Sacerdotis sine ipsius licentia manifesta. Quam ordinationem non intendimus ad peregrinantes extendere, vel periclitantes, nec necessitatis casu derogare.

Strasford.

Quam sit inhonestum; & *infra*. De fratrum nostrorum & totius Concilii assensu decernimus, quemcumque in oratoriis, capellis aut domibus non consecratis seu in loco minime dedicato seu delibato, Missarum solemniter Diocesani non obtenta licentia, contra canonum prohibitionem, de cetero celebrantem suspensionem a divinatorum celebratione per mensem incurrere ipso facto. Licentiam autem ab Episcopis nostræ provincie Missas in locis hujusmodi concessam celebrandi, & imposterum concedendam personis aliis quam magnatibus seu nobilibus, moram facientibus in locis ad ecclesias parochialibus notabiliter distantibus, aut notorie debilibus vel infirmis irritam decernimus & inanem. Per hoc tamen Prælati & Rectoribus & Canonicis Ecclesiarum cathedralium vel Religiosis non intendimus derogare; quominus ipsi in oratoriis suis ab antiquo constructis Missam possint licite celebrare, seu facere celebrari, sicut fieri consuevit. Sacerdotes insuper quos in oratoriis seu capellis regum aut Reginarum Angliæ, liberorumve suorum creatis vel erigendis Missas celebrare contigerit, pena prædicta nolamus coarctari.

Richardus.

Præcipimus ne consecretur Eucharistia, nisi in calice de auro vel argento; & ne stamneum calicem aliquis Episcopus amodo benedicat, interdiciamus.

Edmundus.

In celebratione Missæ pacem daturus Sacerdos hostiam sacram ori suo non apponat quia ante perceptionem ipsam ore suo tangere non debet. Si vero de patena sicut quidam

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1709.

dam faciant, eam sumat, post celebrationem Missæ tam patenam quam calicem faciat aqua perfundi, vel solum calicem si eam non sumat de patena. Habeat quoque Sacerdos juxta altare pannum mundissimum alio panno circumdatum undique, & honeste ac decenter coopertum, in quo post perceptionem Sacramenti salutaris digitos cum labili ablutos emundet.

Walterus.

Linteamina, corporalia, palla & alia indumenta altaris integra sint & mundissima; & sæpe abluantur per personas ad hoc in canone deputatas ob reverentiam & præsentiam Salvatoris nostri & totius celestis curiæ quam Sacramento altaris consociando & confecto non dubium interesse. Verba canonis, in his præsertim quæ ad Sanctum Sacramentum pertinent, plene, integre & cum summa animi devotione proferantur. Non tamen sit ita morosus Sacerdos in præmissis quod fastidium ingerat auditoribus, & officium suum priveat devotionis pinguedine, quia *multa morientes perdunt suavitatem unguenti*; id est pinguedinem devotionis. Nullus insuper Sacerdos Parochialis præsumat Missam celebrare antequam matutinale persolverit Officium, & primam & Tertiam de die. Item nullus Clericus permittatur ministrare in officio altaris, nisi indutus sit superpellicio, & tempore quo, Missarum solemnitas peraguntur accendantur duo candelæ, vel ad minus una. Prohibemus ne ullus Sacerdos lapsus in peccatum mortale ad altare præsumat accedere celebraturus, antequam confiteatur. Nec putet, ut quidam errantes credunt, quod mortalia deleantur per confessionem generalem.

Robertus Wickelsee.

Presbyteri stipendiarii nec non alii Sacerdotes propriis sumpibus vel per alios stipendiati divina celebrantes in provincia nostra, non recipiant oblationes, portiones, obventiones, denarios pro requisitis trigintalla, vel aliquam certam quotam, præsertim oblationes pro corporibus mortuorum præsentibus, non obtemperata licentia a Rectoribus vel Vicariis Ecclesiarum, in quibus celebraverint. nec ea ullo modo apportent in præjudicium Rectorum vel Vicariorum, Ecclesiarum prædictarum, vel eorum vicem gerentium; ne sententiam excommunicationis in hac parte latam incurrant. Decernimus etiam ut Presbyteri hujusmodi infra nostram Provinciam celebrantes interfint in cancello in Matutinis, Vesperis & aliis divinis Officiis debitis horis, Induti superpellicii, quæ sibi propriis expensis providebunt, & non in navi Ecclesiæ, cimiteriis vel campis. Et si super his per Præsidentes correcti fuerint non se reddant elatos nec erigant cervices contra eos, nec propter hoc excitent aliquos, qui eos foveant & protegant; & ad interessendum prædictis locis debet eis injungi in virtute obedientiæ quod sint præsentibus, legentes, canentes & psalmodiantes. Dicti vero Presbyteri diebus dominicis & festis; vel si corpus alicujus defuncti adfuert, Missas suas post lectum Evangelium majoris missæ

Concil. General. Tom. XXXI.

incipiant & compleant, nisi de licentia Rectoris vel Præsidentis petita, & obtenta.

Simonis Islepe.

Effrenata; & infra. De fratrum nostrorum consilio & assensu statuimus & ordinamus, quod Capellani quicumque non beneficiati, præsertim idonei curis animarum; Ecclesiis, seu Capellis parochialibus, moderatis sibi constitutis salariis, postpositis, privatis seu peculiaribus obsequiis quorumcumque, ante omnia officiare & intendere teneantur, cum per loci diocesanum seu Ordinarium, judicem in hac parte competentem, fuerint requisiti, sub pœna suspensionis ab officio, quam, si sic requisiti, ut præmittitur, infra viginti dierum spatium, cessante legitimo impedimento, non paruerint cum effectu, eo ipso se noverint incursumos.

Simonis Sudburi.

Effrenata, & infra. Quamquam bona memoriz D. Simon Islepe, dudum Cantuariensis Archiepiscopus, prædecessor noster, dum in humanis agebat, de fratrum suorum consilio, & assensu statuerit & ordinaverit, quod Capellani annalia celebrantes, & ceteri animarum curis non intendentes quinque marcarum; Ecclesias vero seu capellas parochiales, & curam eisdem imminenter officiantes, sex marcarum summa pro suis stipendiis annuis deberent contentari; ni Sacerdotes non parentes statuto hujusmodi pœnam suspensionis ab officio ipso facto imponendo; nos tamen temporum qualitate attendita, de fratrum, & suffraganeorum nostrorum consilio & assensu; statuimus, ut quicumque in nostris Civitate, Diocesi, seu Provincia Cantuariensi pro animabus defunctorum annalia celebraturi septem marcis, aut cibariis & tribus marcis; alii autem, qui curæ animarum defervient octo marcis; aut cibariis & quatuor marcis sint annuatim contenti. Nullatenus ultra id recepturi, nisi aliter loci diocesanus cum his, qui curæ animarum defervient, decreverint faciendam. Si quis autem Clericus contra hanc nostram constitutionem dando seu recipiendo venire presumpserit, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto, a qua nisi per Diocesanum loci in quo deliquerit, non poterit absolvi. Sententis vero in presenti statuto nostro contentis, post publicationem ejusmodi, juxta canonum exigentiam contrascentes eisdem ligari volumus, & involvi.

DE BAPTISMO ET EJUS EFFECTU

Edmundus.

Baptisterium habeant in qualibet Ecclesia baptismali lapideum, vel aliud competentens, quod decenter cooperiatur, & reverenter observetur, & in alios usus non convertatur. Aqua vero, in qua baptizatus fuerit puer, ultra septem dies in baptisterio non fervetur. Si vero puer a laico propter necessitatem fuerit baptizatus, aqua illa, propter reverentiam baptismi, vel fundatur in ignem vel ad Ecclesiam in baptisterium fun-

Dd 2 den-

ANNO
CHRISTI
1709.

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

denda deferatur, & vas ille comburatur vel ad usum Ecclesie deputetur. Item interroget Sacerdos laicum diligenter, cum in necessitate baptizaverit puerum, quid dixerit, etiam quid fecerit; & si diligenti praecedente inquisitione facta sibi fide plena invenit laicum distincte in forma Ecclesie baptizasse, sive in Latino, sive in Gallico sive in Anglico, approbet factum; sin autem baptizet puerum prout secundum formam Ecclesie fuerit faciendum. Ad levandum vero puerum de fonte tres, ad plus, recipiantur, videlicet in baptismo maris duo mares & una femina; in baptismo feminae, duae feminae & unus masculus. Quod enim amplius est, a malo est. De baptismo etiam & poenitentia praecipimus, quod Diaconi poenitentiam dare vel baptizare non praesumant, nisi in his casibus cum Sacerdos non potest, vel absens est, vel stulte vel indiscrete non vult, & mors immineret puero vel aegroto. Si vero baptizatus fuerit puer a laico, praecedentia & subsequenda immersionem impleantur vel suppleatur a Sacerdote.

Joannes Pecham.

Circa Sacramentum baptismi quosdam comperimus deliquisse. Cum enim periclitantibus parvulis in necessitatis inevitabili articulo quibuscumque laicis vel mulieribus sit concessum in casibus hujusmodi periclitantes taliter baptizate, & hujusmodi baptismum consistet ad salutem sufficere, si forma debita teneatur, nec deberet taliter baptizatos iterum baptizari; quidam tamen stolidi Sacerdotes sic baptizatos parvulos, non sine Sacramenti injuria, rebaptizant; quod ne de cetero fiat, firmiter inhibemus. Sed super sic baptizatos dicantur exorcismi & catechismi propter reverentiam Ecclesie taliter stantientis. Forma autem Sacramenti in vulgari lingua consistit non solum in signis, verum etiam in ordine eorundem verborum, quibus ipsum est divinitus Sacramentum institutum, quo Christus Dominus illis verbis & taliter ordinatus ut sunt in lingua latina, regenerativam contulit potestatem. Dicatur ergo a sic baptizantibus: *John: I cristen the in the name of the fader, & of the sonne, & of the holy gost;* Vel alias in materna secundum consuetudinem patriae. Vel in Gallico sic: *je te baptise au nom diu Pere, & du Fils, & du saint esprit.* Quod si Sacerdos rationabiliter dubitet an parvulus in forma debita baptizatus sit, tenens modum decretalis, cum exorcismis & catechismo dicat: *Si baptizatus es, ego non rebaptizo te. Si nondum baptizatus es, ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Attendant etiam Sacerdotes ne lasciva nomina, quae secundum mos prolata sonent in lasciviam, imponi permittant parvulis baptizatis, sexus praecipue feminini, & si contrarium fiat per confirmantes Episcopos corrigantur.

Idem

Quod in constitutione Octoboni cavetur, de pueris baptizandis usque generale baptismum Paschae & Penthecostem, videlicet refer-

vandis, pro ipsius statuti reverentia, quod haftenus videtur esse neglectum sic duximus declarandum, ut pueri per octo dies ante Pascha, & dies totidem ante Penthecostem nati de maternis uteris, si absque periculo servari valeant usque ad illa tempora, reserventur baptizandi; ita tamen quod medio tempore inter nativitatem puerorum hujusmodi, & perfectum baptismum, recipiant catechismum, solaque diebus baptismi superstit immerisio facienda; alii autem, qui aliis temporibus nati extiterint, tum propter mortis periculum, quod saepe pueris imminet improvisum, tum propter simplicitatem parentum, qui circa formam baptismi sunt de facile erraturi, absque ulla offensionis nota, juxta vetustam consuetudinem, vel incontinenti cum nati fuerint, vel postea, prout placuerit ipsis parentibus, baptizentur.

DE CUSTODIA EUCHARISTIE, CHRISMATIS ET OLEI SANCTI.

Edmundus.

Fontes baptismales sub terra clausi teneantur propter sortilegia. Chrisma similiter & oleum sacrum sub clavi custodiantur. Si vero is, ad quem spectat custodia, incaute ea reliquerit, tribus mensibus ab Officio suspendatur. Et si per eius incuriam aliquid nefarium contigerit, graviori subiaceat ultioni.

Joannes Pecham.

Dignissimum Eucharistiae Sacramentum praecipimus de cetero taliter custodiri, ut in qualibet Ecclesia parochiali fiat tabernaculum cum clausura, decens & honestum secundum Curae magnitudinem, & Ecclesiae facultates, in quo ipsum Dominicum corpus, non in bursa vel in loculo, propter comminationis periculum, nullatenus collocetur; sed in pixide pulcherrima, lino candidissimo adornata interius. Ita quod sine omni diminutionis periculo facile possit extrahi & imponi. Quod quidem venerabile Sacramentum omni die Dominica praecipimus innovari. Sacerdotes autem in custodia Eucharistiae negligentes puniri praecipimus secundum regulam Concilii generalis; & gravius, si in negligentia perseverent.

DE RELIQUIIS ET VENERATIONE SANCTORUM.

Stephanus.

Ad exemplum Salomonis, qui omnia vasa domus Domini ex auro purissimo fabricata, divino cultui mancipavit, statuimus, ut quaelibet Ecclesia calicem habeat argenteum cum vasis aliis decentibus; sindonem mundam candidam & amplitudinis congruentis. Vetera quoque corporalia, quae fuerint non idonea in altaribus quando consecratur, loco reliquiarum reponantur, vel in praesentia Archidiaconi comburantur.

Joan-

ANNO
CHRISTI
1509.

Dignissimum; & infra. Statuimus ut Sacramentum Eucharistiam circumferatur cum debita reverentia ad aegrotos. Sacerdote saltem induto superpellicio, gerente orarium, cum lumine praevio in lucerna, cum campana, ut populus ad reverentiam debitam exciretur, qui ad prostrernendum se vel adorandum saltem humiliter informetur. Sacerdotum proventus, ubicumque Regem gloriae sub panis latibulo evenerit deportari; & de hoc Archidiaconi in suorum remissionem, peccatorum sint solliciti. Et quos circa hoc negligentes invenerint, disciplina rigida castigent.

DE ECCLESIIS EDIFICANDIS

Edmundus.

SI Rector alicujus Ecclesiae decedens domos Ecclesiae reliquerit dirutas vel ruinosas, de bonis ejus ecclesiasticis tanta portio deducatur, quae sufficiat ad reparandum haec, & alios defectus Ecclesiae supplendos. Idem statuimus circa illos vicarios qui, solvendo modicam pensionem, omnes Ecclesiae habent proventus. Nam cum ad praemissa teneantur, talis portio deducta satis poterit & debet inter debita computari. Semper tamen rationabilis consideratio sit habenda ad facultates Ecclesiae, cum haec portio fuerit deducenda.

Robertus Winchelsea.

Ut Parochiani Ecclesiarum singularum nostrae Cantuariensis provinciae sint de cetero certiores de defectibus ipsos contingentibus, ne inter Rectores & ipsos ambiguitas generetur temporibus successivis, volumus de cetero & praecipimus, quod teneantur invenire omnia inferius adnotata, videlicet: Legendam, Antiphonarium, Graduale Psalterium, Troparium, Ordinale, Missale, Manuale, calicem, vestimentum principale cum casula, dalmatica, tunica, & cum cappa in choro cum omnibus suis appendiciis, frontale ad magnum altare cum tribus tuellis, tria superpellicia, unum rochetum, Crucem processionalem, Crucem pro mortuis, thuribulum, lucernam, tintinnabulum ad deferendum coram Corpore Christi in visitatione infirmorum, pixidem pro corpore Christi honestum, velum quadragesimale, vexilla pro rogationibus, campanas cum chordis, feretrum pro defunctis, vas pro aqua benedicta, osculatorium, candelabrum pro cereo Paschali, fontem cum ferratura, imagines in Ecclesia, imaginem principalem in cancello, clausuram cimiterii, reparationem navis Ecclesiae interius & exterius, tam in imaginibus quam in fenestris vitreis, reparationem librorum & vestimentorum quandocumque contigerit eadem reparationibus indigere. Cetera autem omnia, tam in reparatione cancelli, quam in aliis hic non expressis, secundum diversas consuetudines, approbatas ab locorum Rectoribus & Vicariis, seu ad

A quos pertinet, habent in omnibus reparari sumptibus eorumdem.

Simon Mepham.

Statuimus quod nulla inquisitio super defectibus domorum aut aliorum ad beneficium ecclesiasticum de cetero facienda valeat in alterius praerudicium, nisi fiat per viros fide dignos, in forma juris juratos, ipso ad hoc cujus interest primitus evocato, integram veram estimationem defectuum in domibus, aut aliis ad beneficia ecclesiastica spectantibus reparatorum, sive per inquisitionem vel viam compositionis facta extiterit, loci Diocesanus in reparationem ipsorum defectuum converti faciat intra terminum competentem ipsius arbitrio moderandum.

Joannes Stratforth.

Licet Parochiani; & infra. Praesentis approbatione Concilii duximus statuendum, quod tam Religiosi quam alii quicumque possessiones aut praedia seu redditus, qui de gleba reficiendarum Ecclesiarum seu dote non existunt: in quibuscumque parochiis nostrae provinciae obtinentes, seu imposterum habituri, in ipsis degentes vel alibi ad quavis onera, parochianos ipsos ipsarum ecclesiarum aut ornamenta ejusdem concernentia, & eis in his de jure vel consuetudine incumbentia, consideratis possessionum & reddituum hujusmodi quantitibus, cum ceteris parochianis Ecclesiarum praedictarum, quoties opus fuerit, contribuere teneantur. Ad quod cum necesse fuerit censuris ecclesiasticis & aliis juris remediis per locorum Ordinarios compellantur.

DE IMMUNITATE ECCLESiarUM

Bonifacius.

Porro; & infra. Statuimus, ut qui ad immunitatem Ecclesiae fugientibus alimenta impederint ministrari, secundum arbitrium Ordinarios per censuram ecclesiasticam arceantur. Confugientesque hujusmodi ab Ecclesia vel cimiterio vel post abjuratorem terrae a via publica extrahentes vel extractos occidentes, cum sub ecclesiastica protectione consistunt, omnibus poenis sacrilegii percillantur, una reliquam minime confumente. In ecclesia autem vel cimiterio non fiat custodia confugientium ad eandem; quod si secus praesumptum fuerit tam custodes quam qui eos apposerint in forma juris per excommunicationis sententiam arceantur. Illos quoque tantummodo tueatur Ecclesia quos canones praecipunt esse tuendos.

Idem.

Ut invadentibus bona ecclesiastica & ecclesiasticas libertates infringentibus & perturbantibus obvietur, provide duximus statuendum, quod hujusmodi malefactores sacrilegi & excommunicati per locorum ordinarios nunciantur. Et si in sua pertinacia per annum mensem perseveraverint nunc terram suam & loca

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

loca in quibus commorantur ecclesiastico supponantur interdicto: & neutra relaxetur sententia, donec de damnis & iniuriis satisfecerint competenter. Et si qui divino non deferentes honori Ecclesiam possessionibus aut libertatibus spoliaverint, pœnis subjaceant supradictis; & in ipsos usque ad plenam restitutionem & satisfactionem condignam in forma juris excommunicationis sententia solemniter proferatur. Et si iidem sacrilegi faciant Judices aut Prælatos propter hoc attachiari & distringi, tam ipsi, quam distringentes pœnis in attachiatores & districtiores, editis feriantur.

Idem.

Contingit aliquando quod Domino Rege ecclesiarum Cathedralium vel Conventualium custodiam obtinente, cum secundum certam libertatem ab eodem Domino Rege & suis prædecessoribus Ecclesie concessarum tantummodo rationabiles exitus capere debeant ac rationabilia servitia, & hoc sine destructione hominum & vastatione rerum; ballivi tamen ejus per tallias immoderatas & bona tenentium vacantis Ecclesie auferunt violenter parcos, nemora & vivaria destruunt, domos consumere festinant, & dissipant bona, pauperes male tractant & non solum ad ea quæ ratione custodiæ obtinere consueverant, manus extendunt, sed etiam ad bona superstitum, ut blada & instaura, & alia quibus Capitula & Conventus sustentari deberent; & alia quæ ratione baroniz ad ipsum spectare non possunt, videlicet decimas & oblationes ad Ecclesias episcopatus seu Monasteriis appropriatas spectantes & pertinentes, & alia similia occupare præsumunt. Ut igitur hinc morbo occurratur, ordinamus, quod statim cum eschatores & ballivi Regis hujusmodi custodes ingressi fuerint, Prælati qui jurisdictioni præstant publice & solemniter interdiciant sub pœna excommunicationis dictis ballivis omnibus in genere, ne talia attemptare præsumant. Quod si contra fecerint denunciari eos in sententiam excommunicationis latam in violatores & perturbatores ecclesiasticæ libertatis incidisse, donec de damnis & iniuriis satisfecerint competenter. Quam sententiam post denunciationem hujusmodi si contempserint, contra eos procedatur per interdicta & alias pœnas contra injuriantes hujusmodi ordinatas. Et nisi Dominus Rex super hoc monitus competenter restituerit, seu restitui fecerit sic ablata & damna refarciverit vel refarciri fecerit, per suos illata, procedatur contra eum sicut in aliis casibus Regem tangentibus est statutum. Et eadem, quæ de Rege & ejus ministris superioribus ordinantur, in aliis dominis inferioribus & eorum ministris, si forsan ad eos custodia hujusmodi pertineat, volumus observari.

Joannes Stratforth.

Accidit novitate perversa quod cum Ecclesiarum Prælati de morum disciplina, peccatis, & excessibus subditorum nituntur inquirere, magnates & alii potestates seculares officia impedire molientes eorum, inhibent laicis ipsorum tenentibus aut nativis

ad ordinariorum citationes pro suorum criminum vel excessuum correctioni canonicas subeundis, quorum correctio & puniatio ad ipsos Ordinarios noscitur pertinere de jure vel consuetudine, aut pro testamentorum insinuationibus, probationibus, aut calculis de bonis defunctorum administratis per eos seu computis seu testamentariis juribus extra locum sui domicilii veniant vel compareant coram eis; & ne in locis sui domini per Prælatos exercentur præmissa, impediunt & impediri procurant nequiter, sibi que super his jurisdictionem usurpant. Alii præterea viros ecclesiasticos jurisdictionem ecclesiasticam exercentes & suis subditis pro eorum culpis & excessibus pœnitentias corporales seu pecuniarias imponentes ac ipsos facere cogentes, easdem sicut Ordinariis ipsis licet; aut pro pœnitentis corporalibus juxta modum excessuum suorum impositis redemptiones pecuniarias, prout juste poterunt, admittentes, de & super extorsionibus excessivis judicant, sicque judicatos attachiant & incarcerant; ac super his in foro seculari eos sibi respondere compellunt, quibus multas pecuniarias ea occasione in dicto foro seculari imponi procurant, & faciunt indebite pro libito voluntatis. Frequenter etiam multi cum turmis & strepitu ad judicia concurrunt ecclesiastica, ac judices litigantesque seu habentes ibidem alia expedire graviter sic exterrunt, quod ecclesiastica confunditur jurisdictio, & opprobriose officium Prælatorum suspenditur, & nequiter impeditur; ac in culpam facile homines corruentes dum pœna non reprimit transgressores impietatem sibi pœnalem nutriunt, ac antiqui hostis insidiis (non) levem aditum præparant & frequentem. Alii siquidem multos, pro eo quod causas & negocia in foro ecclesiastico de jure vel consuetudine pertractanda ibidem contra adversarios suos movent, nec non advocatos postulantes pro eis, & procuratores aliosque ministros & ecclesiasticos judices cognocentes super his indictari, attachiari, carcerique mancipari, & alias in foro seculari multipliciter fatigari faciunt & procurant, suisque tenentibus & aliis ad forum ecclesiasticum pro causis seu negotiis in ipso de jure vel consuetudine tractandis, recurrentibus, si non desistant, & in foro seculari super his litigent imponunt sapissime graves multas, ipsosque affligunt & vexant injuste multis laboribus & expensis. Alii vero Episcopos jurisdictionem suam in civitatibus seu locis aliis eis subditis debite exercere volentes, in, & super his quæ spectant notorie ad eosdem, seu pro exercitio jurisdictionis ecclesiasticæ, mandata sua licita & canonica destinantes executionesque eorum debite faciendas, impediunt, vel impediri

procurant injuste, sic nuncios mandata hujusmodi deferentes & facere debite justas exactiones volentes capere, verberare & male tractare injuriose præsumunt. Quidam etiam domini temporales & eorum ballivi bona decedentium ab intestato in suis districtibus, ad ipsos dominos prætendentes fore, quamvis erronee, devoluta, ne per ordinariorum bona hujusmodi pro debitorum solutione sic decedentium, ac in alios pios usus pro ipsorum animarum salute convertantur utiliter,

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

ter, prout consensu Regum & magnatum Regni Angliæ tamquam pro jure ecclesiasticæque libertate ab olim esset ordinatum, impediunt in derogationem ecclesiasticæ libertatis, jurisque & jurisdictionis ecclesiasticorum impedimentum & lesionem enormem. Nos igitur præsentis deliberatione Concilii omnes & singulos in præmissis vel eorum aliquibus delinquentes, seu præmissa vel eorum aliqua facientes, consensum ad ea dantes, consilium, auxilium vel favorem, aut ea vel eorum aliqua in suis facta negociis, nominibus eorum rata vel accepta habentes, hoc sacro approbante Concilio, pronunciamus majoris excommunicationis sententia innodari, quorum abolutionis Diocesani locorum specialiter reservamus & delinquentes hujusmodi quater annis singulis in cunctis Ecclesiis parochialibus nostræ Cantuariensis provinciæ excommunicatos in genere præcipimus publice nuntiari.

Idem.

Seculi Principes, potestatem recipientes a Deo, qui Ecclesiæ Sacerdotes superborum cervicibus imponere nequeant, solent ab ipsis terrore disciplinæ suæ potestatis gladio extorquere; unde veneranda tradit antiquitas, quod si excommunicati humilitatis gratiam & reconciliationis affectum animo obdurato arroganter abiciant, invocata Regia potestas in auxilium tenetur ex debito rigore severitatis rebelles hujusmodi compescere custodia carcerari. Sed contigit interdum, quod excommunicatis etiam pro manifestis offensis, ad significationem Prælatorum, prout consuetudo Regni Angliæ, obtinet, captis & carceri mancipatis per breve Regium mandatatur Episcopis, quod si sic capti de stando mandatis Ecclesiæ, & parendo juri, cautionem exhibeant, ipsos a quibus detinentur, carceribus faciant liberari. Alioquin si Episcopi hoc non fecerunt sicut ante debitam satisfactionem nec possunt nec de jure tenentur, Vicecomitibus aliud breve dirigatur, quod cautione hujusmodi ab incarceratis accepta, eos liberent indilate. Suggesto insuper Regiæ curiæ, licet minus veraciter, pro tali excommunicato incarcerato, quod ipse paratus est mandatis Ecclesiæ obedire, mandatatur Vicecomitibus, ut incarceratum hujusmodi excommunicatum, partium ad quarum instantiam excommunicatur, non habita mentione, a carcere liberent ac dimittant. Ac quandoque, ut prius suggesto, quod excommunicati incarcerati pro tali causa quæ ad forum ecclesiasticum non pertinet, excommunicatione nodantur, datur Vicecomitibus in præceptis, quod si pro causa hujusmodi & non alia excommunicati & incarcerati fuerint, ipsos curent celeriter liberare, nec processibus judicum ecclesiasticorum super causa excommunicationis hujusmodi fides aliqua adhibetur. Sed sic excommunicati in supradictis casibus ad mandata & præcepta hujusmodi indebite liberantur; propter quæ ecclesiasticorum judicum confunditur officium, dum laici, clave potestatis & scientiæ penitus destituti, quos sic tenet obsequendi necessitas, quod de his, quæ ad jurisdictionem ecclesiasticam pertinent ipsi cognoscendi vel

imperandi prohibetur auctoritas, salcem in messe nituantur mittere alienam, excommunicatorumque sic liberatorum indebite comunione nefanda tam Vicecomites & ballivi liberantes eosdem, quam ceteri populares varisque fideles communicantes hujusmodi pessifere maculantur, & animarum inde gravia pericula cumulantur. Contra quæ providere zelantes statuimus, quod excommunicati capiti in nostra Provincia sic exeuntes e carcere contra libertates & consuetudines Ecclesiæ Anglicanæ, ad ipsorum majorem confusionem & ruborem, solemniter in locis insignibus pulsatis campanis, candelis accensis, excommunicati publice denuncientur, ac ipsorum commercium ad eorum commodum, & fidelium communio inhibeat omnino. Communicantes cum iisdem illicite censura ecclesiastica sine delatu acriter puniantur.

Idem.

Quia divinis & seculi legibus prohibetur, ne de rebus ecclesiasticis disponendi laici sit facultas, usurpationis illius, contumelia longius noscitur depellenda, qua quidam nostræ Provinciæ Ecclesiarum parochiani suæ potestatis ignorantes terminos limitatos, seu arroganter potius non servantes, arbores ac herbas in Ecclesiis ac Capellarum nostræ Provinciæ cimiteriis crescentes suæ voluntatis arbitrio prosternentes, ac etiam evellentes, seu metentes præter & contra voluntatem rectorum aut vicariorum Ecclesiarum aut capellarum hujusmodi seu custodum deputatorum per ipsos, eas suis aut Ecclesiarum vel aliorum usus ausu sacrilego applicare noscatur; unde & animarum pericula, contentiones & scandala gravia inter Ecclesiarum Prælatos & Parochianos eorum quasi quotidie suscitantur; præsentis voluntate Concilii declaramus; temerarios hujusmodi contemptores majoris excommunicationis sententiis latis tam in constitutione Octoboni quondam Apostolicæ Sedis legati in Angliâ quæ incipit: *ad tutelam*, promulgata quam in Concilio Oxoniensi contra violatores ecclesiasticæ libertatis, existere involutos, quos post usurpationem in his de cetero facta illicite excommunicatos fore præcipimus, rite & canonice publice nunciari per Rectores aut Vicarios qui Ecclesias suas offensas senserint ex præmissis; ac usurpatores prædictos, in eorum confusionem & ruborem, a communione fidelium decernimus repellendos, donec pro præmissis effectivalem emendationem offerant & fecerint competenter.

Ex Responsionibus Regiis.

Sciatis quod cum dudum; & infra. Placet Domino Regi, ne distinctiones de cetero fiant in sæculo Ecclesiæ, nec in via regni, nec in sæculis quæ olim Ecclesiæ sunt donata. In possessionibus tamen a personis ecclesiasticis perquisitis possunt fieri distinctiones prædictæ. Item clericus pro feloniam fugiens ad Ecclesiam pro immunitate habenda, asserens se esse clericum, non compellitur Regnum abjurare, sed legi regni se reddens, gaudebit ecclesiastica libertate juxta

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1709.

laudabilem consecutionem Regni hactenus usitatum. Item appellatori in forma debita tamquam Clerico per ordinarium petito libertatis ecclesiastica beneficium non negatur.

Stephanus.

Cum viris religiosi; & infra. Decernimus nec Monachus nec Canonicus Regularis Ecclesiam, manerium, prœdium, vel quodlibet aliud Ecclesiam suam audeat ad firmam retinere; districtius etiam inhibemus, ne alicui Monaco vel Canonico Regulari, qui non sit alias obediens, custodia manerii committatur; ita quod ex ipsius longa mora vel conversatione scandalum oriatur. Quod si contra præsumptum fuerit per superiorem emendetur. Item viri Religiosi non capiant Ecclesiam ad firmam, in qua sibi aliquid juris vendicant, saltem post mortem personæ; quod si fecerint superioris arbitrio puniantur.

Idem.

Præsenti decreto statuimus, ne Clerici beneficiati aut in sacris ordinibus constituti villarum procuratores admittantur, videlicet ut sint senescalli, aut ballivi talium administrationum, occasione quarum laicis in reddendis rationibus obligentur; nec jurisdictiones exerceant seculares, præsertim illas quibus iudicium sanguinis est annexum. His quoque duximus adiungendum, ne scilicet iudicium sanguinis in locis sacris tractetur, in Ecclesia videlicet vel cimiterio. Auctoritate quoque Concilii districtius inhibemus, ne quis Clericus beneficiatus vel in sacris Ordinibus constitutus literam pro poena sanguinis infligenda scribere vel distare præsumat, vel ubi iudicium sanguinis tractatur vel exercetur, interfit; noverint enim huiusmodi se ecclesiastica protectione indignos, cum per eos in Ecclesia Dei per talis præsumpta scandalum generetur.

Explicit liber tertius.

INCIPIT LIBER QUARTUS.

De sponsalibus & matrimonio Walterus.

Matrimonium, sicut alia sacramenta, cum honore & reverentia, de die & in facie Ecclesie, non cum risu & joco ac contemptu, celebretur. In matrimonio quoque contrahendo semper tribus diebus Dominicis vel festivis, a se distantibus, quasi tribus edictis perquirant sacerdotes a populo de immunitate sponsi & sponsæ. Si quis autem Sacerdos huiusmodi edicta non servaverit, poenam nuper in Concilio super hoc statutam non evadant. Prohibeant etiam Presbyteri, frequenter matrimonium contrahere volentibus sub poena excommunicationis, ne dent sibi fidem mutuo de matrimonio contrahendo, nisi in loco celebri coram publicis & pluribus personis ad hoc convocatis.

De desponsatione impuberum Edmundus.

ANNO
CHRISTI
1709.

Ubi non est consensus utriusque, non est conjugium. Igitur qui pueris dant puellas in cunabulis, nihil faciunt, nisi uterque puerorum postquam venerit ad tempus discretionis consentiat. Hujus ergo decreti auctoritate inhibemus, ne de cetero aliqui, quorum uterque vel alter ad ætatem legibus constitutam & canonibus determinatam non pervenerit, conjugantur, nisi urgente necessitate pro bono pacis talis conjunctio tolleretur.

De clandestina desponsatione. Simon Mephan.

Quia ex contractibus matrimonialibus, absque bannorum editione præhabita, initis, nonnulla pericula intervenerunt, & manifestum est in dies provenire; omnibus & singulis suffraganeis nostris præcipimus, statuendo quod decretalem: *Cum inhibitio*, qua prohibetur ne qui matrimonium contrahant, bannis non præmissis, in singulis Ecclesiis parochialibus sue diocesis pluribus diebus solemnibus, cum major populi affuerit multitudo, exponi faciant in vulgari, & eam firmiter observari quibusvis sacerdotibus, etiam non parochialibus. Qui contractis matrimonialibus, ante solemnem edictionem bannorum initis præsumpserint interesse, poenam suspensionis ab officio per triennium infligendo, & huiusmodi contrahentes, etiam si nullum subit impedimentum, poena debita percellendo Quivis etiam Sacerdos, sive regularis sive secularis extiterit, qui solemnizationem matrimonii extra Ecclesiam parochialem absque Episcopi Diocesis speciali licentia celebrare præsumpserit, aut eidem interesse, per annum integrum ab officio sit suspensus.

Joannes Straforth.

Humana concupiscentia; & infra. Præsenti auctoritate Concilii statuimus, quod ex nunc matrimonia contrahentes, & ea inter se solemnizari facientes, quicumque impedimenta canonica in ea parte scientes, aut præsumptionem verisimilem eorumdem habentes; Sacerdotes quoque qui solemnizationes matrimoniorum prohibitorum huiusmodi, seu etiam licitorum inter alios quam suos parochianos in posterum scierint fecerint, diocesanorum vel curatorum ipsorum contrahentium super hoc licentia non obtenta; clandestina etiam matrimonia in Ecclesiis, Oratoriis vel Cappellis solemnizare vi vel metu imposterum facientes, ac matrimoniorum prædictorum huiusmodi solemnizationi interessentes, conseci præmissorum, majoris excommunicationis sententiam incurrat ipso facto. Et quod quater annis singulis in genere excommunicati publice nuncientur, poenisque aliis contra celebrantes matrimonia, bannis non editis vel alias clandestine statuta a jure nihilominus arceantur. Sane quia constitutio bonæ memoriæ Simonis Mephan, quondam Cantuariensis archiepiscopi, predecessoris nostri proximi, quæ incipit: *Item quia ex contractibus*, juxta verborum suorum corticem opinione multorum in sui fine videntur

ANNO
CHRISTI
1109.

ter dubia seu obscura, ipsam constitutionem reddere pro futuro cupientes indubiam, eam sic intelligendam fore, hoc approbante Concilio, declaramus, quod quis Sacerdos secularis vel regularis qui solemnizationi matrimonii extra parochialem Ecclesiam, vel Castellam habentem jura parochialia sibi competentia ab antiquo, interesse presumpserit, poenam in ea latam subeat ipso facto.

Explicit liber quartus.

INCIPIT LIBER QUINTUS.

De accusationibus, inquisitionibus & denunciationibus Edmundus.

Sint in quolibet decanatu duo vel tres viri, Deum habentes præ oculis, qui excessus publicos Prelatorum, & aliorum Clericorum ad mandatum Archiepiscopi, vel ejus Officialis ipsis denuncient.

De Symonia. Stephanus in Concilio Oxon.

Firmiter inhibemus ne cuiquam pro aliqua pecunia denegetur sepultura, vel baptismus, vel aliquod ecclesiasticum sacramentum, vel etiam matrimonium contrahendum impediatur; quoniam si quid pia devotione fidelium consuetum fuerit erogari, super hoc postmodum volumus per ordinarium loci Ecclesiis justitiam fieri, sicut in generali Concilio expressum est statutum. Absonum etiam judicamus quod de cetero pro chrismate & oleo aliquid exigatur vel erogerur, cum toties hoc prohibitum reperitur. Si quis vero contra hoc facere presumpserit; anathemate sit innodatus.

Idem.

Præterea statulimus Concilio præsentis approbante, ut nullos de cetero pro receptione alicujus in Religionis domum, pecuniam vel aliud quidquam ab eo extorquere presumat; adeo ut si pro paupertate domus ingrediens debeat vestire seipsum, prætextu vestium nihil ultra justum pretium ab eo penitus recipiatur.

Edmundus.

Præterea venalitatem Missarum districte inhibentes precipimus, ne pro annalibus vel tricennalibus Missarum faciendis, laici vel alii quoquam dare vel legare presumant in testamento. Et ne super hoc aliqua pactio vera, vel sub aliqua specie palliata, a Sacerdotibus vel aliis mediatoribus fiat, prohibemus. Et ne superflua multitudine talium annalium quandoque se onerent Sacerdotes, ad quos explenda honeste sufficere non possunt, & propter quos oportet ipsos sub certo precio conductitios habere Sacerdotes vel ea vendere aliis faciendâ, ut se exonerent; id de cetero fieri sub poena suspensionis prohibemus.

Concil. General. Tom. XXXI.

Idem.

ANNO
CHRISTI
1109.

Nulli liceat Ecclesiam nomine dotulitatis ad aliquem transferre, vel pro presentatione alicujus personæ pecuniam vel aliquid aliud emolumentum, pacto interveniente, recipere. Quod si quis fecerit, & in jure convictus fuerit, vel confessus, ipsum tam Regia quam freti auctoritate patronatu ejusdem Ecclesiam in perpetuum privari statumus.

Ne Prelati vices suas sub annuo censu concedant. Stephanus.

Ut omnis cupiditas, quæ avaritiæ cultus expellatur ab Ecclesia, Dei ministris statumus ut Archidiaconatus vel aliquod officium, quod in spiritualibus mere consistit, nulli detur ad firmam. Si vero certus redditus huic officio sit annexus, ille de superioris licentia dari possit ad firmam, sicut de aliis beneficiis est statutum. Si quis autem contra præsens statutum nostrum venire presumpserit, Archidiaconus vel Decanus, hujusmodi officium habens, & super hoc canonice fuerit convictus per Episcopum suum, a tali Officio suspendatur per annum; & alias interim constituatur qui discrete gerat vices illius.

*De Magistris, & potestate docendi
Thomas Arundel.*

Reverendissimæ Synodo; & infra. Similiter quia id quod capit nova testamento sapit; statumus, & ordinamus, quod magistri sive quicumque docentes in artibus aut grammatica pueros, seu alios quocumque in primitivis scientiis instruendo de Fide catholica, de Sacramento Altaris, seu aliis Sacramentis Ecclesie, aut materia aliqua Theologica contra determinata per Ecclesiam se nullatenus intromittant, instruendo eosdem, nec de expositione sacræ Scripturæ nisi in exponendo Textum prout antiquitus fieri consuevit; nec permittant scholares suos sive discipulos de Fide Catholica seu de Sacramentis Ecclesie publice disputare, etiam vel occulte. Contrarium autem faciens ut fautor errorum & schismatum per loci Ordinarium graviter puniatur.

Idem.

Quia insuper nova via frequentius seducit quam antiqua, volumus & ordinamus quod nullos libellos sive tractatus per Joannem Wicliff aut alium quemcumque tempore suo, vel citra, noviter compositus, sive imposteros componendos ammodo legatur in scholis, aulis, hospitibus, sive aliis locis quibuscumque infra nostram Provinciam antedictam, sive secundum ipsum doceatur, nisi per Universitatem Oxoniensem aut Cantabrigiam, seu saltem per XII personas ex eisdem quas eadem Universitates aut ipsarum altera sub nostra successorumve nostrorum discretionis laudabili duxerint eligendas, primitus examinatur, & examinatus unanimiter per easdem, deinde per nos seu

E c suc-

ANNO
CHRISTI
1509.

successores nostros expresse approbetur; & A
Universitatis nomine & auctoritate stationariis tradatur, ut copietur; & facta collatione fidei petentibus vendatur justo pretio, sive detur originali in ciata aliqua, Universitati ex tunc perpetuo remanente. Quod si quis libellum aut tractatum hujusmodi in scholis aut alibi, ut supra, legerit, sive secundum ipsum docuerit, contra formam supradictam, ut seminator schismatis atque fautor hæresis, prout delicti qualitas flagitabit, puniatur.

Idem.

Periculosa res est, testante beato Hieronymo, textum Sacræ Scripturæ de uno in aliud idioma transferre, eo quod in ipsis translationibus non de facili idem sensus in omnibus retinetur; prout idem beatus Hieronymus, etsi inspiratus fuisset, in hoc, sæpius fatetur errasse. Statuimus igitur & ordinamus, ut nemo deinceps textum aliquem Sacræ Scripturæ auctoritate sua in linguam Anglicanam vel aliam transferat per viam libri aut libelli vel tractatus. Nec legatur aliquis hujusmodi liber aut tractatus, jam noviter tempore dicti Joannis Wicliffi citra compositus, aut in posterum componendus, in parte vel in toto, publice vel occulte, sub pena majoris excommunicationis, quousque per loci diocesani, seu si res exigerit per concilium Provinciale ipsa translatio fuerit approbata. Qui vero contra hoc fecerit, ut fautor hæresis vel erroris similiter puniatur.

Idem in eodem.

Præterea cum terminis Philosophicis aut aliis humanis adinventis concludi non poterit omnium terminatorum, beatusque Augustinus veras conclusiones, quia religiosorum aurium fuerant offensivæ sæpius revocavit, statuimus, & sub obestatione divini iudicii specialissime, ne quis cujuscumque gradus, status, aut conditionis existat conclusiones aut propositiones de fide Catholica, aut bonis moribus adverte sonantes, præter necessariam doctrinam facultatis suæ in scholis aut extra disputando aut communicando, protestatione præmissa vel non præmissa, asserat, vel proponat, etiam si quadam verborum, aut terminorum curiositate defendi possint. Nam, teste beato Hugone de sacramentis, sæpius quod bene dicitur, non bene intelligitur. Si quis autem post publicationem præsentium, hujusmodi conclusiones, aut propositiones convictus fuerit scienter proposuisse, seu asseruisse, nisi monitus se correxerit infra mensem, auctoritate præsentis constitutionis majoris excommunicationis sententiam incurrat ipso facto, & pro excommunicato publice nunciatur, donec in loco ubi sic proposuit aut asseruit publice suum delictum fateatur; & veram catholicam intelligentiam ejusdem conclusionis, seu propositionis ad arbitrium Ordinarii publice prædicaverit in una Ecclesia aut diversis, prout ipsi Ordinario videbatur expedire.

De hæresis Schismaticis Thomas Arundel
in Conc. Oxon.

ANNO
CHRISTI
1509.

Reverendissime Synodo; & infra. Statuimus, decernimus & ordinamus, quod nullus secularis, aut regularis ad prædicandum Verbum Dei a jure scripto minime auctorizatus, privilegio vel speciali munitus, officium seu exercitium prædicationis Verbi Dei in se assumat, populoque aut clero prædicet, in latino sermone sive vulgari, in Ecclesia aut extra, nisi primo Diocesano illius loci in quo prædicare sic nititur se præsentet, & examinationem subeat. Sicque deinde tam moribus, quam scientia repertus idoneus, per ipsum Diocesani ad prædicandum mittatur ad aliquam certam parochiam, vel ad plures. prout eidem Ordinario, secundum qualitatem personæ, videatur expedire. Nec etiam aliquis præmissorum prædicare præsumat, nisi de missione & auctorizatione sua, primo fiat fides in forma competente; ita videlicet, quod ille qui de jure scripto auctorizatus venit in forma limitata in eo; & qui de privilegio speciali venire se asserunt, ipsum privilegium Rectori aut Vicario loci ubi prædicant realiter exhibeant. Qui vero per locorum Diocesanos se missos fore prætendunt, ipsius Diocesani literas sub sigillo suo magno ad hoc sibi confectas similiter ostendant. Curatum vero perpetuum missum intelligimus a jure ad locum & potestatem curæ suæ. Si tamen præmissorum aliquam propter errores aut hæreses, quos ante prædicasset, asseruisse, aut docuisse prætenditur, per loci Ordinarium aliamve, superiorem a prædicatione hujusmodi suspensus fuerit, sive prohibitus, extunc de prædicando alicubi in nostra Provincia antedicta nullatenus se intromittat donec ad ipsius suspendentis sive prohibentis iustum arbitrium defectum suum purgaverit, & ad prædicandum legitime fuerit restitutus: super quo literas testimoniales ipsius restituentis ad locum quemcumque, in quo postea prædicaverit, secum deferre, & modo supradicto realiter exhibere teneatur. Sacerdotes vero parochiales seu Vicarii temporales & non perpetui, in forma supradicta non missi, in Ecclesiis illis in quibus hujusmodi officia gerunt, illa sola simpliciter prædicent, una cum precibus consuetis, quæ in constitutione provinciali a bonæ memoriæ Joanne, prædecessore nostro, bene, & sancte in supplementatione ignorantie Sacerdotum edita, quæ incipit. *Ignorantia Sacerdotum &c.* continentur expresse, quam in singulis nostræ Cantuariensis provincie Ecclesiis infra tres menses post publicationem præsentium haberi volumus &c. prout ipsa postulat annis singulis, temporibus per ipsos Sacerdotes effectualiter declarari. Et ne hoc salubre statutum ratione exactiois pecuniæ difficultatave alterius tendere videatur ad noxam volumus & ordinamus, quod exactio personarum, de qua superius sit mentio, ac literæ Diocesani faciendæ ejusdem sine aliquali exactiois pecuniæ per ipsos quorum interest & ad quos spectare & pertinere dimoscitur, celeriter expediantur, & gratis difficultate quacunque semota. Si quis autem hoc execu-

ANNO
CHRISTI
1109.

tivum nostrum juris antiquum statutum post publicationem ejusdem scienter violare presumpserit, contra formam in eodem descriptam, sua temeritate propria predicando, sententiam excommunicationis majoris incurrat ipso facto, cujus absolutionem nobis & successoribus nostris tenore presentium specialiter reservamus. Quod si predicator hujusmodi hoc salubri statuto contempto, ipsamque majoris excommunicationis sententiam minime ponderans, se secundo ingesserit predicando, dicendo, asserendo, pertinaciter verbo aut facto, innuendo non posse per Ecclesiam sic statui, sententia excommunicationis predicta per Superiores locorum aggravetur contra eos debite & inhibeatur eisdem omnis communio Christianidelium; ac super hoc legitime convicti, nisi respiciant & abjurerint in forma Ecclesie consueta, per loci Ordinarium pro haereticis declarentur; & ex tunc pro haereticis & schismaticis ab omnibus reputentur ad omnem juris effectum; haeresisque, & schismatis poena in jure expressas incurrant ipso facto; & praesertim, ut bona eorundem ipso jure censeantur confiscata, & ab illis quorum interest occupentur. Ipsorumque fautores, receptores, & defensores, si per Superiores suos in hac parte legitime moniti non desisterint infra mensem, super hoc convicti simili poena in omnibus percellantur. Praeterea nullus Clerus aut populus cujusvis parochiae, aut loci nostrae Cantuariensis provinciae aliquem in Ecclesiis, cimiteriis; aut aliis locis quibuscunque, ad predicandum admittatur, nisi prius de auctorizatione, privilegio, aut missione ejusdem, juxta formam praedictam, facta fuerit fides. Alioquin Ecclesia, cimiterium, aut locus quicumque, in quo sic praedicatum fuerit ipso facto subiaceat ecclesiastico interdicto. Sicque maneat interdictus quoadusque sic admittentes seu predicare permittentes se congrue emendaverint, & per Dioecesanum seu alium Superiorem ipsum interdictum obtineat in debita forma juris relaxari. Insuper sicut bonus paterfamilias triticum disperferit in terram ad hoc dispositam, ut fructum plus afferat, volumus, & mandamus, ut predicator verbi Dei, veniens juxta formam superius annotatam, in predicando clero seu populo secundum materiam subjectam honeste se habeat, spargendo semen suum conveniens subiecto auditorio, clero praesertim praedicans de vitis pullulantibus inter eos; & laicis de peccatis inter eos communiter usitatis; & non contra; alioquin sic praedicans secundum qualitatem delicti per loci Ordinarium canonice & acriter puniatur,

Idem.

Item quia turpis est pars, quae non venit suo toto, decernimus & ordinamus, ut nullus predicator verbi Dei, aut alia quavis persona de Sacramento altaris, matrimonio, peccatorum confessione, aliove quocunque Sacramento Ecclesiae seu fidei articulo aliud doceat, praedicet aut observet quam quod per S. Matrem Ecclesiam reperitur discussum. Nec vertat in dubium, quod

Concil. General. Tom. XXXI.

per Ecclesiam determinatum fuerit aut decretum; nec verba scandalosa circa eadem proferat scienter, publice vel occulte, neque sectam aut speciem haeresis quamcumque praedicet, doceat, vel observet contra sanam doctrinam Ecclesiae. Qui autem contrarium, post publicationem presentium, scienter & pertinaciter attempta se presumpserit excommunicationis sententiam incurrat ipso facto, a qua, excepto mortis articulo, minime absolvatur, nisi abjuratione praemissa de haeresi, generaliter vel simpliciter, in forma Ecclesiae consueta, ad arbitrium Ordinarii, in cujus territorio convincitur deliquisse, se correxerit, & de hac pro commissis poenitentiam receperit salutarem. Quod si secundo se ingesserit, sicut recidivaverit vel relapsus fuerit, convictus legitime pro haeretico & relapso sententialiter declaretur, & ipsius bona pro confiscatis habeantur, & ab illis quorum interest occupentur. Poenitentiam vero, de qua fit mentio superius, volumus esse talem, quod si quis contrarium determinatis per Ecclesiam, videlicet in decretis, decretalibus, seu constitutionibus nostris provincialibus, sive quamcumque haeresis speciem sive sectam publice vel occulte docuerit, praedicaverit, seu asseruerit uno die dominico vel alio solemni, pluribusve, ad ipsius Ordinarii loci arbitrium, prout magis aut minus convincitur deliquisse. Ipsaque praedicata, docta sive affirmata revocabit expresse infra Missarum solemniam, cum major affuerit populi multitudo, & ipsa determinata per Ecclesiam praedicabit, docebit, & recitabit effectualiter sine fraude, ulteriusque punietur juxta sui demeriti qualitatem, quatenus discretioni Ordinarii videbitur expedire.

Idem.

Nullus quoque de articulis terminatis per Ecclesiam, prout in decretis, decretalibus & constitutionibus nostris provincialibus sive locorum Synodalibus continetur nisi ad habendum verum intellectum eorundem, publice aut occulte disputare praesumat, aut auctoritatem eorundem decretorum, decretalium, aut constitutionum provincialium, potestate condentis eadem in dubium vocet, sive contra determinationem eorum doceat; & praesertim circa adorationem Crucis gloriosae, Imaginum SS. venerationes, seu peregrinationes ad loca, aut reliquias eorundem, aut contra juramenta in utroque foro, ecclesiastico videlicet & temporali in casibus consuetis & more solito praestanda. Sed ab omnibus deinceps doceatur communiter aut praedicetur Crucem & imaginem Crucifixi, ceterasque imagines Sanctorum in ipsorum memoriam & honorem quos signant, ac ipsorum loca & reliquias processionibus, genuflexionibus, inclinationibus, iherificationibus, deoscalationibus, oblationibus, luminarium accensionibus & peregrinationibus, nec non aliis quibuscumque modis & formis, quibus nostris, & praedecessorum nostrorum temporibus fieri consuevit, venerari debere; ac juramenta tactis Sacrosanctis Dei evangelis & super ipsis, in casibus in jure permixtis & expressis in utroque foro

E e 2

ANNO
CHRISTI
1109.

usi.

ANNO
CHRISTI
1509.

ostatis, ab omnibus quorum interest legiti-
me fore præstanda. Contrarium autem do-
cens, asserens, prædicans, aut pertinaciter
innuens, nisi respiciat modo & forma alias
per nos statuta, & abjuret ut ibi cavetur,
pœnas hæresis & relapsi in eventum incur-
rat, & pro tali ad omnem juris effectum
sententialiter declaretur.

Idem.

Finaliter quia ea quæ de novo & info-
lite emergunt novo & maturo indigent au-
xilio, & ubi majus periculum est, ibi cau-
tius est providendum, & fortius resisten-
dum; nec injuste minus nobile discrete ab-
scinditur, ut quod nobilissimum & perfectissimum
nurtiatur. Considerantes igitur & dolentes re-
ferentes, quod alma Universitas Oxoniæ;
quæ sicut vitis abundans suos palmites fru-
ctuosos ad honorem Dei multiplicemque
profectum, & protectionem Ecclesiæ suæ dis-
fundere consuevit, jam partim versâ in la-
brascas, uvas acerbas gignit, quibus indiscrete
comestis a pluribus, in lege videlicet Dei
reputantibus se peritos, dentes obstupescunt
filiorum, nostraque provincia variis & in-
fructuosis doctrinis inficitur, ac novo damna-
bili Lollardis nomine maculatur in ipsius
Universitatis scandalum non modicum ad
partes exteras & remotas existentium, &
proficientium in eadem permaximum ta-
edium, nec non Ecclesiæ Anglicanæ, quæ per
virtuosam doctrinam ejusdem tamquam mu-
ro inexpugnabili defendi solebat, jam scis-
sis & divisis lapidibus, nisi celerius occurrat,
secundum verisimile damnam irrecupe-
rabile. Ad supplicationem igitur procuratorum
totius cleri nostræ Cantuariensis Provin-
ciæ, de consensu & assensu omnium con-
fratrum & suffraganeorum nostrorum & alio-
rum Prælatorum in hac Cleri convocacione
præsentium, & procuratorum absentium, ne
purgato rivulo maneat sors infectus, & a-
quam ab eo currentem non sinit esse cla-
ram. Volentes honori & utilitati S. Matris
Ecclesiæ & Universitatis prædictæ salubriter
providere, statuimus & ordinamus quod
quilibet Guardianus & Præpositus, seu Cu-
stos Collegii aut principalis aulæ vel introitu
cujuscumque Universitatis præfate, semel
singulis mensibus ad minus inquirat dili-
genter in Collegio, aula, vel introitu cui
præest, an aliquis Scholaris sive inhabitans
in Collegio, aula, sive introitu hujusmodi
aliquam conclusionem sive propositionem aut
opinionem in fide Catholica aut bonis mo-
ribus male sonantem contra determinationem
Ecclesiæ, præter necessariam doctrinam suæ
facultatis asseruerit, tenuerit, defenserit,
seu aliquo modo proposuerit. Et si super
hoc aliquem suspectum aut diffamatum re-
periat, ipsum moneat effectualiter ut desi-
stat, & si postea contra admonitionem hu-
jusmodi veniato eadem vel similia reassu-
mat, præter pœnas alias per nos statutas,
majoris excommunicationis sententiam incur-
rat ipso facto. Et nihilominus si scholaris fue-
rit, qui sic reassumpserit, quidquid ex tunc
in eadem Universitate fecerit, non stet sibi
pro forma; Et si doctor, magister, aut bac-
calarius fuerit, eo ipso ab omni actu scho-

lastico sit suspensus; & in utroque casu jus
quod habet in Collegio, aula, vel introitu
amittat ipso facto; & per ipsos guardianos
præpositos, custodes, principales, sive alios
ad quos hoc spectat realiter expellatur; &
statim via legitima statuatur Catholicus lo-
co suo. Et si ipsi guardiani, præpositi, sive
custodes collegiorum, aut principales aula-
rum, sive introituum, in quibus degunt,
hujusmodi persona suspecta detecta aut dis-
famata, negligentes fuerint circa inquisitio-
nes & executiones prædictorum per decem
dies continuos a notitæ tempore veræ vel
præsumptæ publicationis præsentium, eo ipso
sententiam majoris excommunicationis incur-
rant. Et nihilominus omni jure, quod in
ipsis collegiis, sive aulis, sive introitibus se
habere prætendunt, ipso facto sint privati,
& ipsa collegia, aula vel introitus effectua-
liter vacant. Et facta super hoc legitima de-
clamatione per ipsos quorum interest, novi
substituantur guardiani, custodes, præpositi,
seu principales, prout secundum antiquum
morem Universitatis prædictæ vacantibus col-
legiis, aulis, sive introitibus fieri consuevit.
Quod si ipsi custodes, præpositi, sive guar-
diani, vel principales prædicti de & super
hujusmodi conclusionibus aut propositionibus
diffamati suspective fuerint, aut dete-
cti, seu defensores, protectores, aut fauto-
res earundem, si per nos vel auctoritate
nostra, vel per loci ordinarium auctoritate
sua moniti non desistant, ex tunc omni pri-
vilegio Scholastico Universitatis prædictæ, &
jure quod sibi competeat in hujusmodi col-
legio, aula, sive introitu, præter alias pœ-
nas, de quibus supra dictum est, ipso jure
priventur, & sententiam insuper majoris ex-
communicationis incurrant. Quod si quis in
aliquo casu præsentis constitutionis ultimæ,
alioque quocumque superius expressato, sta-
tuta nostra hujusmodi in aliqua sui parte,
etiã pœna alia ibidem expresse limitetur,
temere & pertinaciter violare præsumperit,
eo ipso ad quodcumque beneficium Eccle-
siasticum in nostra Cantuariensi provincia ob-
tinendum per triennium, ex tunc absque
spe veniæ, reddatur inhabilis & indignus
omnino; & nihilominus juxta sua demerita
& qualitatem excessus secundum sui Super-
ioris discretionem canonice puniatur.

Ad hæc ne in modo procedendi circa
præmissa vagare videamur sub incerto, ad-
vertentes, quod licet inter crimen hæresis &
læse majestatis in legibus diversis quedam
paritas reputetur; est tamen dissimilis cul-
pa, pœnaque exigit graviolem divinam quam
humanam offendere majestatem; cum ergo
reum læsæ majestatis, propter pericula quæ
ex dilacione poterunt imminere, sufficit con-
vincere per judicia, procedique poterit con-
tra eum summarie & de plano, ac citatio-
ne præmissa per nuncium, per literas sive
per edictum & lite non contestata ad rece-
ptionem testium & diffinitivam sententiam;
volumus, ordinamus & declaramus ob faci-
liorem punitionem delinquentium in præ-
missis, & reformationem scissuræ Ecclesiæ in
hoc læsæ, quod diffamati, detecti, sive de-
nuntiari, sive vehementer suspecti in ali-
quo casu prædictorum, sive alio articulo
quocumque, in fide catholica aut bonis mo-
ri-

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

ribus male sonante, auctoritate loci Ordinarii alteriusve Superioris citentur personaliter si apprehendi poterunt per literas sive per nuncium juratum. Sin autem per edictum ad locum habitationis ipsius delinquentis, ubi moraliter communi consuevit, & in Ecclesia sua parochiali si certum habuerit domicilium publice propositum. Alioquin in Ecclesia cathedrali loci originis sue, & in Ecclesia parochiali illius loci in quo sic predicaverunt & docuerunt; ac recepto certificatorio legitimo de citatione hujusmodi exequuta contra sic citatum etiam absentem & comparere negligentem in poena contumaciae suae hujusmodi summarie & de plano absque strepitu & figura judicii, ac lite non contestata ad testium receptionem & alias probationes canonicas procedatur. Habitaque informatione legitima, idem Ordinarius, omni dilatione remota, sententiet & declaret, puniatque secundum qualitatem delicti modo & forma superius expressatis. ulteriusque faciat quod est justum, ipsius contumaciae absentia non obstante.

DE APOSTATIS

Johannes Pecham.

Præterea sunt nonnulli quos apparet per facti evidentiam seculum intendere perpetuo relinquere, & per certa indicia in claustris excubiis vel toto suo tempore militare; qui tamen prevalente in eis carnali desiderio redeunt ad vomitum, seculum repetentes, inter sydera errantia computandi. Quamvis igitur jura manifeste definiant, eos non posse Religionem omnino deserere quin saltem in Religione aliqua perpetuo maneant laxiori; quidam tamen cum atrilite frontis audacia, apostasiam infamiam non verentes, postquam absolute se velle seculum relinquere ostenderit, relicta Jerosolyma redeunt in Ægyptum; quocirca statuimus, ordinari locorum tales omni diligentia investigent, & per subtractionem tam officii quam beneficii ecclesiastici, si quod habeant, ad statum pristinum revocent, vel ad laxiorem cogant regulam pertransire. Quod si sint laici hujusmodi Apostatae, ut ipsi ad salutem studia redeant, per censuram ecclesiasticam compellantur. Hanc autem ordinationem ad illos non extendimus cum quibus sedes Apostolice aliter ordinavit.

DE HIS QUI FILIOS OCCIDERUNT.

Edmundus.

Femine commoneantur, ut pueros caute evitent, & juxta se in nocte non collocent teneros, ne opprimantur. Solos in domibus ubi ignis fuerit, vel solos juxta aquam sine custode non relinquunt; & hoc omni die Dominico eis dicatur.

DE HOMICIDIO.

Idem.

SI mulier mortua fuerit in partu, & hoc bene constiterit, scindatur si infans vivere credatur. Procurato tamen quod os mulieris apertum teneatur.

Idem.

Sacri provisione Concilii statutum est, quod si patroni, advocati, aut feudatarii seu Vice domini Rectorem Ecclesie, Vicarium vel clericum ipsius Ecclesie per se vel per Ballos occidere vel mutilare ausu nefario præsumpserint, patroni patronatum, advocati advocatiam, feudatarii feudum, vicedomini vicedominatum prorsus amittant; & posteritas talium in collegium clericorum usque ad quartam generationem nullatenus assumatur; nec in regularibus domibus alicujus Prelati assequantur honorem; & hoc volumus sæpius in Ecclesiis denunciari.

DE FURTIS

Stephanus.

Prohibemus sub interminatione anathematis, ne quis latrones ad latrocinium faciendum in servitio suo retineat, nec eos scienter in terris suis habitare permittat.

DE CLERICO VENATORE

Bonifacius.

STATUIMUS, ut si quis Clericus de transgressione forestæ aut parci alicujus diffamatus fuerit, & convictus legitime coram Ordinario suo, vel confessus eidem, per suum Dioecesanum si bona habeat pro qualitate transgressionis graviter redimatur; & illi cui damnum vel injuria est illata vel noxa, hujusmodi redemptio assignatur. Si autem non habeat bona suos Episcopus ipsam prout culpa poposcerit graviter puniat in persona, ne propter impunitatis fiduciam pateat presumptoribus licentia delinquendi.

DE EO QUI FURTIVE ORDINES RECEPIT

Johannes Pecham.

Cum secundum Doctores theologos militia clericalis septem munitur Ordinibus, singulorum characteribus in anima consignatis, per singulos etiam accipere augmentum gratiæ, nisi ordinati sicut Ordinem recipiant, seu crimine irretiti; expedit plurimum ipsos Ordines minime recipere inculcatis, quoniam inculcatio reverentiam minuit & gratiam; per consequens que per irreverentiam repercutitur ab ingratia. Contra dignitatem igitur tam reverendissimi Sacramenti fore dinoscitur, quinque simul, quatuor scilicet ordines non sacros cum uno sacro alicui uni homini exhibere. Unde in nonnullis Provinciis alicui quatuor minores ordi-

ANNO
CHRISTI
1509.

ANNO
CHRISTI
1509.

Sciences non facilliter simul conferantur, ut ascendentes Clerici ad Christi ministeria quasi canticum graduum concinentes, probati extiterint in minoribus officiis; gradatim demum proficiant ad majora. Quia igitur ex singulis Ecclesiis quæ pia quæ religioſa quæque honestiora sunt tenemur eligere, & ea tamquam fasciculum in Anglorum mentibus colligare præcipimus, ut Episcopi in his sequantur canonicas Sanctiones, minores etiam ordines, quando id potest fieri bono modo pro sacramenti reverentia dentur saltem aliquotiens combinati, & recipientes eos, seu simul seu singillatim, in vulgari lingua publice instruantur de distinctione ordinum, officiorum & characterum ac de profectu gratiæ, quæ in singulis ordinibus continetur, & digne accedentibus augmentatur.

DE EXCESSIBUS PRÆLATORUM.

Edmundus.

Monemus Rectores Ecclesiarum, ne capellanos annuos sine causa rationabili studeant amovere: maxime si honestæ fuerint conversationis, & laudabile de sua conversatione habeant testimonium. Sed si de incontinentia parochialis sacerdotis scandalum ortum fuerit, cum circa hoc vigilans esse debeat Rector Ecclesiæ, si per famam vel inquisitionem Episcopo de hoc prius constiterit quam per Rectoris denunciationem; tunc Rector tamquam conscius puniatur arbitrio superioris, & similiter de vicariis est censendum, & tam Rectores & Vicarius quam annuos sacerdotes graviter puniendos esse decernimus, nisi super denunciatione excessuum, & præcipue incontinentiæ, in quibus notabiles clerici inventi fuerint in suis parochiis fuerint vigilantes.

DE PRIVILEGIIS.

Johannes Pecham.

Sacramentum Pœnitentiæ; & *infra*, Sunt præterea nonnulli qui prætextu quorundam privilegiorum generalium a Sede Apostolica obtentorum contra intentionem Apostolicam, secundum dantis privilegium spreta auctoritate Pontificali, ipsorum Pontificum irrequisito beneplacito & assensu, ingerunt se subditorum eorundem Confessionibus audiendis. Quorum præsumptiones volentes reprimere, ut tenemur, prohibemus sub pœna excommunicationis, ne quis de cetero absque licentia Episcopi expressa, vel probabiliter præsumpta, Confessiones audiant subditorum suorum, nisi in audiendis Confessionibus a jurisdictione ordinaria & diocesana & metropolitica expresso tenore sui privilegii sit exemptus. Et si quis contrarium facere præsumpserit, procedatur contra eum sicut contra privilegiorum temerarios abusers.

DE PURGATIONE CANONICA.

Stephanus.

Ceterum; & *infra*. Districtius duximus inhibendum, ne Archidiaconi vel eo-

rum officiales aut judices aliquem ad suggestionem præconum suorum ad purgationem compellant, nisi, apud bonos & graves fuerit infamatus, nec in sua causa præsumant esse judices, & actores, videlicet cum in dubium venerit, utrum quod ab eis exigatur, debeat.

Bonifacius.

Statuimus; & *infra*. Ad hæc si Clerici canonice purgaverint super sibi impositis & objectis; & laica potestas nihilominus bona occupet, vel occupata retineat eorumdem, occupantes & detinentes bona hujusmodi ad restituendum ea per censuram ecclesiasticam compellantur.

Joannes Pecham.

Clerici pro suis criminibus detenti a publica potestate, & tandem pro convictis Ecclesiæ restituti, non facilliter liberentur, nec perfundione pro eis purgatio admittatur, sed cum omni juris solemnitate, & tam provida maturitate (ut) oculos merito ostendere non debeat Regiæ majestatis seu quorumlibet aliorum, quos exagitat studium æquitatis.

Joannes Stratforth.

Item licet; & *infra*. Statuimus quod de cetero diffamati de criminibus seu excessibus, & de eis se purgare volentes de uno Decanatu in alium, seu ad loca ruralia, ubi non inveniuntur victualia venalia, & vitæ necessaria, nullatenus pertrahantur. In indicenda vero purgatione diffamatis hujusmodi, Episcopi, Archidiaconi, & ceteri ordinarii, aut eorum officiales ultra sextæ manus pro fornicatione seu simili crimine; pro graviore si quidem, ut pro adulterio, vel majori ultra XII manus compurgatorum numerum non imponant sub pœna suspensionis ab officio, quam contraficientes incurere volumus ipso facto.

DE PœNIS.

Bonifacius.

Æterne sanctio voluntatis; & *infra*. Cum sæpe contingat, Archiepiscopos, Episcopos & alios Prælatos inferiores per litteras D. Regis ad seculare judicium evocari, ut sibi respondeant super his, quæ mere ad ipsorum officia & forum ecclesiasticum pertinere noscuntur, ut si forte Clericos ad Ecclesias & capellas vacantes seu non vacantes admiserint, vel non admiserint, Rectores instituerint vel non instituerint in eisdem, subditos excommunicaverint, excommunicatos denunciaverint, interdixerint, Ecclesias dedicaverint, Ordines celebraverint, de causis mere spiritualibus cognoverint; ut puta de decimis & oblationibus, limitibus parochiarum & similibus, quæ non possunt ad seculare forum aliquatenus pertinere; sive etiam cognoverint de peccatis subditorum & eorum excessibus, sicut de perjurio, fidei transgressione, Sacrilegio, violatione aut per-

ANNO
CHRISTI
1509

ANNO
CHRISTI
1509.

turbatione ecclesiasticæ libertatis, præsertim cum ipsius violatores, nec non libertatum procuratores per cartas D. Regis Angliæ Ecclesiæ concessas, in sententiam excommunicationis incidant ipso facto. Et si inter clericos suos cognoscant, vel inter laicos conquirentes & clericos defendentes in personilibus actionibus, super contractibus, vel quasi, delictis etiam personas ecclesiasticas ad mandatum D. Regis in foro seculari a mercatoribus non compleverint ad amerciamenta hujusmodi solvenda, seu ipsa non solverint pro eisdem, si jurisdictionem suam in Ecclesiis vel capellis, Episcopatibus seu Monasteriis annexis per mortem Prælatorum aut cessionem vacantibus, exercuerint canonicam & consuetam; si qua hujusmodi fecerint vel non fecerint pertinentia ad officia eorundem; statim auctoritate præsentis concilii, quod Archiepiscopi & ceteri Prælati non veniant pro hujusmodi spiritualibus evocati, cum judicandi Christos Domini nulla sit laicis attributa potestas, apud quos necessitas manet obsequendi. Ut tamen honori Regio deferatur, majores Prælati D. Regem adeant vel sibi scribant, quod hujusmodi mandatis Regis parere non possunt absque periculo sui ordinis. Et si forte D. Rex in suis attachiationibus, prohibitionibus, monitionibus, non de decimis sed de jure patronatus, non de fide mentita, seu perjurio, sed de catallis; non de sacrilegio, vel perturbatione ecclesiasticæ libertatis, sed de transgressione subditorum suorum & ballivorum, quorum correctiones ad se affectu pertinent, fecerint mentionem; tunc intiment et Prælati prædicti, quod non de patronatu, catallis, seu aliis ad forum ipsius pertinentibus cognoscunt, vel cognoscere intendunt, sed de decimis, peccatis, & aliis iure spiritualibus ad officium & jurisdictionem eorum pertinentibus, & ad animarum salutem, monendo & rogando, quod per ipsos non impediatur in præmissis. Et nihilominus Episcopus D. Regem adeat, & iterato moneat, ut suæ animæ saluti consulat, & hujusmodi mandatis omnino desistat. Et si non desistat, tunc ad denunciationem Episcopi Archiepiscopus, convocatis duobus Episcopis vel tribus vel pluribus quos duxerit evocandos, si in Provincia extiterint; alioquin Londonensis Episcopus, tamquam Episcoporum decanus, duobus Episcopis vel pluribus sibi adjunctis D. Regem adeant, & ipsum moneant, diligentius, requirentes, quod mandatis supercedat prædictis. Et si D. Rex spreto hujusmodi exhortationibus, & monitionibus, attachiationes hujusmodi vel distinctiones per se vel per alios processerit, tunc Vicecomites & alii quicumque ballivi Episcopos attachiantes & distringentes per locorum Diocesanos in forma iuris per excommunicationis & suspensionis sententias arceantur. Idem fiet si vicecomites aut ballivi ad attachiationes & distinctiones processerint pendentes prædictis monitionibus Domino Regi taliter faciendis. Et si vicecomites vel ballivi in sua duritia perseveraverint, loca in quibus commorantur, & terræ eorum quas habent in provincia Cantuariensi per locorum Diocesanos ad denunciationem direc-

tant. In cuius Episcopatu tales sunt distinctiones, interdictio ecclesiastica, præsentis auctoritate Concilii, supponantur. Et si taliter attachiantes Clerici fuerint & beneficiati, ab officio suspendantur. Et si in eorum malitia perseveraverint ad desistendum & satisfaciendum per subtractionem proventuum beneficiorum suorum arceantur. Non beneficiati vero, per quinquennium, si ad beneficium ecclesiasticum in provincia Cantuariensi præsumpti extiterint, minime admittantur. Clerici vero qui brevia hujusmodi attachiationum seu distinctionum distulerint, scripserint, signaverint, consilium dederint aut adhaecerint, canonice puniantur; nec aliqui præmissorum certa ratione suspecti ad aliquod beneficium ecclesiasticum obtinendum, donec super his canonice se purgaverint, admittantur. Et si D. Rex competentes monitus vel alia secularis potestas hujusmodi attachiationes non revocaverit. Episcopus qui districtus fuerit, terras, vicus villas & castra, quæ D. Rex vel alia secularis potestas in suo Episcopatu obtinet, ecclesiastico interdicto supponat. Et si Rex vel alia secularis potestas in sua duritia perseveret, ceteri Episcopi distinctionem hujusmodi quasi communem in omnes & etiam communem injuriam Ecclesiæ reputantes, terras dominicas, burgos; castra & villas ipsius Regis vel alterius potestatis in suis Episcopatibus existentes, præsentis auctoritate Concilii ecclesiastico supponant interdicto. Et si nec sic infra XX. dies postmodum attachiationes & distinctiones hujusmodi Rex revocaverit, aut ob hoc manum contra Ecclesiam aggravaverit, Archiepiscopus & Episcopi suas dioceses ecclesiastico supponant interdicto. Idem fiat de castris, terris, burgis regalia habentibus in provincia memorata. Et si aliquis Episcoporum in hac parte inventus fuerit negligens aut remissus, per suum Metropolitanum graviter arguatur; & si perseveraverit in sua negligentia, canonice puniatur per eundem; & nihilominus sua diocesis omnium Prælatorum & sua auctoritate & consensu in præsentis Concilio adhibitis, ecclesiastico subiacet interdicto; & si forte ab aliquo Episcopo vel iudice ecclesiastico, vel inferiori Prælato compulso per distinctiones vel spontaneas comparente coram D. Rege vel iusticiariis suis, ut alleget privilegium fori, nisi in casu a jure permissio, ut eos moneat, ut a prædictis desistat injuriis, exigantur acta processus sui, ut per ea appareat, utrum contra prohibitionem Regiam in aliquo prædictorum casuum, vel consensum processerit, vel peccantur super his juramenta, excusationes vel purgationes, nullo modo exhibeat acta, vel juret cum instrumenta hujusmodi possit a partibus vel aliqua partium, si necesse fuerit exhiberi. Et si clericus fuerit, qui propter hoc fuerit arrestatus, diocesanus taliter arrestatus vel impetitus clerici; vel Archiepiscopus, vel Episcopus Londonensis tamquam Episcoporum Decanus, cum aliquibus Episcopis sibi associatis, sicut si fuerit Episcopus arrestatus, requirat eum & puniat detemptores; & si necesse fuerit in hoc casu procedat ad penas superius adnotatas

ANNO
CHRISTI
1509.

Idem

Idem.

A

*Idem.*ANNO
CHRISTI
1509.ANNO
CHRISTI
1509.

AD hæc; & *infra*. Quia frequenter accidit quod nonnulli clerici per laicam potestatem Ecclesiâs occupant parochiales vel præbendales, etiam curam animarum habentes, & in eisdem absque auctoritate ecclesiastica intruduntur; Statuimus quod Clericus sic per se vel per laicam potestatem intrusus in Ecclesia vel præbenda, servata juris forma, excommunicetur, & excommunicatus per loci diocesanus denunciatur, & illo beneficio careat in perpetuum ipso facto. Et si post latam sententiam in se in intrusione hujusmodi animo pertinaci per duos menses persistit, per locorum Diocesanus ubi habet alia beneficia ecclesiastica, ad denunciationem illius Episcopi in cujus diocesi se intrusit, vel procuravit se intrudi, cujusque monitionem aut excommunicationem per dictum tempus contempserit, & proventus illorum beneficiorum quousque congrue satisfecerit, ei subtrahantur omnino, & si per annum idem intrusus in hujusmodi excommunicationis sententia perseveraverit, ex tunc ad aliquod beneficium ecclesiasticum in provincia Cantuariensi minime admittatur. Si vero per procuratorem clericum fuerit intrusus, contra eundem procuratorem modo simili procedatur, & poenis subiaceat supradictis. Si vero talis procurator laicus fuerit, in forma juris excommunicetur, & excommunicatus denunciatur, Dominus autem absens citetur; quod si comparens ratificaverit factum cujuscumque procuratoris sui in hac parte; subiaceat poenis prædictis. Si vero per contumaciam se absentet, per spatium trium mensium expectatus si sit in Regno, majoris excommunicationis sententiam inodoret, maxime cum sacrilegio inobedientiam adjecerit & contemptum. Si vero fuerit extra Regnum, contra ipsum vocatum post dilationes transmarinas modo simili procedatur, & ecclesia seu præbenda, in qua facta fuerit talis intrusio supponatur ecclesiastico interdicto. Fautores autem & cooperatores hujusmodi intrusionis, si clerici fuerint, præfatas poenas contra clericos editas incurrant. Et si laici fuerint, poenis plebentur contra laicos alias annotatis. Loca vero & terræ hujusmodi intrudentium, si infra unum mensem non satisfecerint, supponantur ecclesiastico interdicto, Si vero hujusmodi intrusiones factæ fuerint ex Regia potestate, per loci Diocesanus moneatur Dominus Rex, quod eas faciat infra tempus competens revocari; alioquin terræ & loca quæ Dominus Rex habet in illa diocesi in qua facta fuerit intrusio ecclesiastico supponantur interdicto, secundum formam superius annotatam. Si vero per alium magnatem seu potestatem fiat talis intrusio, per interdicti & excommunicationis sententias, ut superius arceantur. Et si per duos menses sustinuerint hujusmodi sententias propter hoc in se latas, ex tunc terræ & loca quas obtinet in alia diocesi per loci Diocesanus ecclesiastico interdicto supponantur; nec relaxentur sententiæ præfate donec de injuria, & inobedientia, ac contempta satisfecerint competentem.

Si aliqui clerici per laicalem potestatem capti fuerint, tonsuram & clericatum habentes, si tempore medio abrafi maliciose fuerint & suspensi, aut alio modo puniti abradentes vel suspendentes aut alio modo punientes eosdem, & ad hoc consilium vel auxilium impendentes hujusmodi Clericos similibus poenis percillantur.

Idem.

BEvenit; & *infra*. Statuimus quod laici ad exsolvendum quaslibet poenas tam corporales quam pecuniarias canonicas per Prælatos suos eis infictas præcise per excommunicationis sententiam compellantur. Impedientes vero ne poenæ hujusmodi exsolvantur per interdicti & excommunicationis sententias arceantur. Et si propter hoc ad distractiones Prælatorum processum extiterit, contra distringentes per poenas in ea parte dictatas procedatur.

Idem.

Item statuimus quod quilibet Episcopus habeat in suo Episcopatu unum vel duos carceres ad clericos flagitiosos deprehensos in crimine vel coæviclos juxta censuram canonicam detinendos. Et si clericus aliquis adeo maliciosus & incorrigibilis fuerit, & consuetus ad flagitia committenda, pro quibus etiam si laicus esset secundum leges seculi ultimum deberet pati supplicium; talis clericus perpetuo carceri adjudicetur. In illis autem qui non ex voluntate vel proposito, sed casu fortuito, vel iracundia, aut forte insania commiserit, antiqua jura discernimus observari.

Joannes Pecham.

DTantum invaluit detestande lubricitatis enormitas, ut quidam, nec legibus nec canonibus ad castitatem Sanctimonialium excitandam editis deferentes, cum eis sacrilegium & incestum committere non formidant; cui horrendo flagitio remedium apponere cupientes, omnes tam clericos quam laicos, hujusmodi turpitudinis perpetratores, majoris excommunicationis sententia innodamus; solis Episcoporum hujusmodi personis absolutionem sententiæ reservantes, excepto mortis articulo, in quo, sic absolvi valeant a quolibet sacerdote, ut si convaluerint peccatum suum hujusmodi teneantur sub poena anathematis infra spatium trium mensium propriis Episcopis confiteri, aut Sede Episcopali vacante custodi spiritualitatis aut decano Ecclesiæ cathedralis.

Joannes Stratforth.

Quoniam reus; & *infra*. Statuimus quod pro delicto notorio in recidivo continuato diutius, secunda vice non recipiatur pecunia ullo modo, sub poena dupli pecuniæ restitutionis contra hoc receptæ infra mensem post receptionem ejusdem, fabrices Cathedralis.

ANNO
CHRISTI
1909.

dralis Ecclesie applicanda, ac suspensionis ab officio; quam taliter recipientes penitentiam, nisi ejus duplum infra mensem restituerint, incurrere volumus ipso facto. In commutationibus etiam poenitentiarum corporalium pro pecunia, quas absque magna & urgente causa fieri prohibemus, locorum Ordinarii taliter ordinantur, quod delinquentibus poenitentias corporales graves & publicas non imponat adeo excolivas, ut cautative & per obliquum cogantur redimere eas poenitentias pecuniaria gravi summa. Sed commutationes hujusmodi, cum faciente imposterum videantur, sic sunt modeste quod rapax non judicetur accipiens, & dans ipse nimium non gravetur; sub poenis predictis superius adnotatis.

DE PENITENTIIS ET REMISSIONIBUS

Stephanus.

Quoniam nonnunquam ob defectum Confessorum, & quia Decani rurales & personae erubescunt confiteri suo Praelato, imminet periculum animarum; volentes huic morbo mederi, statuimus, ut certi Confessores, prudentes & discreti, per singulos Archidiaconatus ab Episcopo loci stuantur, qui Confessiones audiant Decanorum ruralium, personarum, & presbyterorum. In cathedralibus autem Ecclesiis, ubi sunt seculares Canonici, confiteantur ipsi Canonici Episcopo vel Decano, vel certis personis ad hoc per Episcopum, vel Decanum & Capitulum constitutis.

Bonifacius.

Cum Sacramentum Confessionis & Poenitentiae secunda post naufragium tabula, ultimum humanae navigationis portus ac finale refugium sit unicuique peccatori per necessarium ad salutem; sub poena excommunicationis districte praecipimus, ne aliquis praesumat impedire, quin hujusmodi Sacramentum Poenitentiae unicuique petenti libere impendatur, & spatium liberum confitendi; quod potissime propter incarceratos suadet, quibus hujusmodi Sacramentum saepius inhumaniter, ne dicamus infideliter, denegatur. Et si interdum confitendi spatium eis datur, hoc eis ita breve & importune conceditur, quod cedit potius miseris in desperationis periculum, quam in consolationis gaudium spiritualis.

Edmundus.

In Confessione audienda habeat Sacerdos vultum humilem, & oculos ad terram dimissos, nec faciem respiciat confitentis, & maxime mulieris, & patienter audiat quidquid dixerit, & in spiritu lenitatis supportet eam, & ei pro posse suadeat, & pluribus modis quod integre confiteatur; aliter vero non est confessio. Peccata inquirat usitata, inusitata autem non nisi a longe & per circumstantias, & expertis detur modus confitendi, & inexpertis non detur occasio delinquendi. Personarum nomina, cum quibus peccavit confitens, non inquirat Sacerdos;

Concil. General. Tom. XXXI.

sed post Confessionem potest inquirere ut eum fuerit Clericus vel laicus Monachus vel Sacerdos vel Diaconus existat, & semper majora crimina, & praecipue notoria, majoribus referentur. Sunt autem ista majora, homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestus, supra virginum & monialium, & injectiones manuum in parentes, nec non & in clericos, vota fracta & hujusmodi. Sunt autem casus, quibus nullus, nisi solus Papa habet potestatem absolvendi, vel ejus Legatus. Absolutio tamen talium in mortis articulo nulli, est deneganda; sed falsam erit conditionalis, videlicet si convalescant, apostolico conspectui se praesentent, nihilominus tamen talium remittendi sunt ad Episcopum vel ejus Poenitentiarium. Semper autem qui mittatur deferant secum litteras continentibus genus peccati, & circumstantias sufficientes; vel ipse Sacerdos veniat personaliter cum eis; alioquin non recipiatur.

Edmundus.

De Poenitentia praecipimus, quod Diaconi poenitentias dare non praesumant, nisi in his casibus, cum Sacerdos non potest vel absens est, vel stulte vel indiferece non vult, & mors imminet aegrotis.

Richardus.

Cum anima longe pretiosior sit corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro salute corporali aliquid suadeat aegrotis, quod in periculum animae convertatur. Verum cum ipsum ad aegrum vocari contigerit, aegrum ante omnia moneat efficaciter & inducat, ut medicos invocet animarum, ut postquam fuerit infirmo de spiritali provisum medicamine, ad corporalis medicinae remedium salubrius procedatur. Transgressores autem hujusmodi constitutionis poenam in Concilio statutam non evadant.

Robertus Winchelsea.

Presbyteri stipendiarii; & infra. Statuimus Presbyteri praedicti non audiant Confessiones parochianorum vel capellanorum in Ecclesiis in quibus divina ministraverint, nisi in casibus a jure permissis. Quod si contrarium fecerint, crimen sacrilegii incurrant, nisi de licentia Praesidentis hoc fecerint petita & obtenta.

Walterus.

Sacerdos in poenitentia injungenda diligenter attendat circumstantias criminis, qualitatem personae, & genus delicti; tempus & locum, causam & moram in peccato factam, devotionem animi poenitentis. Et his consideratis & diligenter pensatis ac discrete, majorem vel minorem poenitenti injungat poenitentiam. Item Sacerdos ad audiendum Confessiones communem sibi locum eligat, ut communiter ab omnibus videri possit in Ecclesia; & in locis absconditis non recipiat Sacerdos alicujus & maxime mulieris Con-

f f fessio-

ANNO
CHRISTI
1909.

ANNO
CHRISTI
1509.

Confessionem, nisi pro magna necessitate aut infirmitate poenitentis. Item nullus Sacerdos alterius parochianam admittat ad Poenitentiam, nisi de licentia sui Presbyteri vel Episcopi. Item Sacerdos talem poenitentiam injungat uxori, ut viro suo non reddatur suspecta de aliquo crimine occulto & enormi. Idem de marito est observandum. Item de furto, rapina, usura, simonia, fraude, & maxime de decimarum detentione, seu subtractione alicujus juris ecclesiastici. Diligenter sibi caveant Sacerdotes ne aliquibus injungat poenitentiam, nisi cum restitutione & satisfactione facienda injuriarum vel damnum passis, cum non dimittatur peccatum, nisi restituatur ablatum. Item in majoribus criminibus & atrocioribus dubis Sacerdos consulat Episcopum, vel alium qui vices ejus gerit, aut providos & discretos, quorum consilio certificatus, sciat quos & qualiter ligare possit & absolvere. Et ne, quod absit, poenitens in desperationem cadat, moneat ipsum diligenter interim, ut quidquid boni facere possit, faciat, ut Deus cor suum illustret ad poenitentiam. Et hoc idem faciat de eo qui peccatum, & tamen ab eo monitus, non vult abstinere; quo casu minus absolutionis eidem non poterit impendi; cum venia non legatur concessa, nisi se corrigenti. Item caveant Sacerdotes, ne aliorum peccata a poenitentibus inquirent, aut nomina personarum, cum quibus peccaverant; sed circumstantias tamen & qualitatem peccati; cum scriptum sit: *Deus vitam meam annuntiavi tibi*, & non alterius & propria debet esse Confessio, non aliena.

Idem.

Prohibemus, quod nullus Sacerdos lapsus in mortale peccatum ad Altare presumat accedere celebraturus antequam consteatur. Nec putet, ut quidam errant, credentes quod mortalia delentur per confessionem generalem. Item nullus Sacerdos ira, odio, metu etiam mortis, audeat detegere quovis modo alicujus Confessionem, signo, nutu vel verbo, generaliter vel specialiter. Et si super hoc convictus fuerit sine spe reconciliationis non immerito debet degradari.

Idem.

Cum saepe contingat quod Rectores ecclesiarum ac etiam nonnulli Sacerdotes & in sacris Ordinibus existentes, eo quod nullis, ut eis videtur, quoad forum poenitentiale sunt subjecti, vel omnino non consententur, vel ad quosdam accedunt qui nullam habent in ipsos potestatem ligandi vel absolvendi. Statuimus, ut per singulos archidiaconatus unos vel duo Presbyteri idonei praesententur in singulis decanatibus competentis literaturae & probatae opinionis ad Confessiones talium audiendas, & poenitentias eisdem injungendas, quibus per loci dioecesimum vel vicem ejus gerentem auctoritatem volumus impartiri; prohibentes firmiter ne Religiosi, Monachi, vel Canonici, Anachoritz, Heremitae subditum alicujus audeant ad poenitentiam admittere.

Johannes Peckam.

ANNO
CHRISTI
1509.

Cum salubriter sit statutum ut Praelati indulgentiis conferendis XL. dierum numerum non excedant, ne claves Ecclesiae commanantur, quibus cum thesaurus mysticus committitur disponendus. Caveant alii quicumque, ne per multiplicatas indulgentias Praelatorum sibi perquisitas dedecus faciant Praelatis Ecclesiae supra ipsos in suis praedicationibus indulgentias effundendo, ne qui clavibus habeant subijci, eas faciant vilipendi.

Idem.

Sacramentum Poenitentiae naufragantium remedium singulare per quorundam insipientiam sacerdotum debito fractu caret, & illi qui creduntur a fluctibus emergere, perniciosius in damnationis pelagum demerguntur, dum de facto absolvent plurimos, quos de jure absolvere nequeunt vivificantes, ut ait Propheta; *propter pugillum hordei & fragmen panis*, animas quae non vivunt, utpote absolventes de facto excommunicatos a jure, & praecipue ab Oxoniensi Concilio propter laesionem aut perturbationem ecclesiasticae libertatis aut propter consimilia scelera in eodem Concilio Concilii poena damnata, seu absolventes de facto excommunicatos decimas vel alia jura ecclesiastica detinentes, quibus obstantes, ut seductoribus animarum & pulvillus consuetibus sub cubitis reprobatorum, omnibus Cantuariensis provinciae Confessoribus sub nobis & nostris coepiscopis constitutis districtius inhibemus, ne de cetero manus audeant extendere ad seducendos hujusmodi per absolutionis signaculum quod novimus sine debita satisfactione & speciali commissione Archiepiscopi vel Episcopi non tenere, dum sint in suis sceleribus pertinaces, existimantes nihilominus hujusmodi nam tam Confessores quam fovearum diaboli confosores peccare etiam gravissime, cum vincantur saltem tacite eisdem sceleribus consentire & scelerosos in sua perfidia confortare. Unde caveant ipsi ne in eodem cum talibus excommunicationis laqueo involvantur. Cum insuper nos dudum pluralitatem beneficiorum sacrilege usurpatam cohibere volentes inhibuerimus sub poena excommunicationis, ne quis de facto ad tales in suis furtis & sacrilegiis contumaces manus, extenderet absolvendos. Quidam tamen Sacerdotes Baal potius quam Domini Salvatoris contrarium facere praesumpserunt occidentes animas Christi sanguine redemptas, & evertentes ecclesiasticam disciplinam. Istos igitur quasi vulpes demolientes vineam Domini veraciter reputantes sub pristina distinctione praecipimus iterato, quatenus a talibus absolvendis de cetero abstineant, & eos ad renunciandum beneficiis obtentis illicite vel retentis sollicitudine inducant; alioquin sciant se certissimo divinae maledictionis fulgure feriendos.

Idem.

Præterea cum juxta sacros canones peccata graviora ut incestus, & similia, quae quasi vulgatissima suo scandalo totam commoveat

vent civitatem, eint solemnī poenitentia ca-
stiganda; quorūdam tamen negligentia a-
gente hujusmodi poenitentia videtur quasi in
oblivionem tradita, & crevisse per conse-
quens audaciam hujusmodi facinora horren-
da & flagitia perpetrandi. Quocirca præci-
piamus ut hujusmodi poenitentia solemnī de
cetero imponatur secundum canonicas san-
ctiones. Absolutionem etiam ab homicidio
voluntario tam publico quam occulto solis
Episcopis reservamus extra necessitatis arti-
culum; per quod minorum intendimus re-
frænare audaciam, & non majorum reveren-
tiam aliquod derogare.

Idem.

Licet a SS. PP. jampridem fuerit ordina-
tum ut in quolibet decanatu sit unus Rector
vel Vicarius, litteraturæ sufficientis instru-
ctus, & illustratus gratia, famæque laudabi-
lis assignatus ad Confessiones Rectorum vicari-
orum & aliorum Sacerdotum ac ministrorū
Ecclesiæ audiendas, injungendæque poeni-
tentias, ut sit mare fusile in templi introitu
juxta templi typici sacramenta; hoc ta-
men non fuit hætenus cleri moribus usita-
tum, non sine multis Dei injuriis in Sacra-
mentorum ministracionibus celebrationibus &
Missarum celebrationibus, quæ execrationes
potius dicerentur. Ordinationem ergo præ-
dictam a disæctodine renovantes præcipimus
ut ipsa inviolabiliter de cetero observetur.
Ex hoc tamen minime inhiberi intendimus
quis possit pertrahi, si voluerint, ad alios
communes poenitentiariorum dum tamen id
constet pro Sacramento Poenitentia convolari.

Simon Subduri.

Confessiones mulierum extra velum tem-
pli audiantur, & in propatulo quantum ad
visum, non quantum ad auditum. Monean-
tur etiam laici statim in principio quadrage-
simæ confiteri, & semper cito post lapsam,
ne peccatum suo pondere ad aliud trahat.
Item nullus Sacerdos nomine poenitentia to-
talis vel partialis Missas præsumat injungere;
consulere tamen potest.

Idem.

In confessionibus & prædicationibus sæ-
pius laicis inculcetur, præcipue in majoribus
solemnitatibus quod omnis commissio maris
& fornicationis, nisi per matrimonium excusetur,
est mortale peccatum. Et si in denunciatio-
nes salubris hujus doctrinae Sacerdos inven-
tus fuerit negligens, tanquam fornicator vel
consentens fornicationibus canonicè puniatur.

Idem.

Confessiones ter in anno audiantur, ter in
anno communicari moneantur, videlicet in
Pascha, in Pentecoste, & in Natali Domi-
ni. Prius tamen præparent se per aliquam
abstinentiam de consilio Sacerdotis facien-
dam. Quicumque vero semel in anno, ad
minus, proprio confessus non fuerit Sacer-
doti, & ad minus ad Pascha Sacramentum
Eucaristia non perceperit, nisi de consilio
Council. General. Tom. XXXI

A Sacerdotis duxerit abstinentiam, & vivens ad
ingressu Ecclesiæ arceatur & mortuus chri-
stiana careat sepultura. Et hoc frequenter in
Ecclesiis predicetur.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS.

Stephanus.

A Uctoritate Dei Patris Omnipotentis &
B. Mariæ Virginis & omnium SS. &
præsentis Concilii excommunicamus omnes
illos qui Ecclesiis suo jure malitiose privare
præsumunt; aut per malitiam libertates ea-
rundem infringere vel perturbare contem-
dunt. Item omnes illos excommunicationis
innodamus sententia, qui pacem & tranqui-
litate D. Regis & Regni injuriose perturbare
præsumant, & qui jura D. Regis injuste detra-
re contendunt. Adjicimus omnes etiam illos
simili sententia innodatos, qui scienter fal-
sum testimonium perhibent, & perhiberi
procurant; vel etiam qui tales testes scienter
producunt vel subornant in causa matri-
moniali ubi scilicet agitur contra matrimo-
nium, vel ubi agitur ad alicujus exheredationem.
Item excommunicamus omnes il-
los, qui gratia lucri, odii, vel favoris vel
alia quacumque de causa malitiose crimen
imponunt unde infamatus sit apud bonos &
graves, ut sic saltem ei purgatio indicatur,
vel alio modo gravetur. Advocatos quoque
excommunicamus omnes, qui in causis matri-
monialibus malitiosè exceptiones opponunt
vel opponere procurant, ne matrimonia ve-
ra debitum sortiantur effectum; vel ut con-
tra justitiam processus causæ diutius suspen-
datur. Præterea omnes illos sententia ex-
communicationis innodamus qui vacante Ec-
clesia malitiosè opponunt vel opponi procu-
rant patronatus questionem, ut sic verum
patronum illius Ecclesiæ collatione, saltem
illa vice, defraudent. Excommunicamus
etiam omnes illos qui gratia lucri, odii, vel
favoris aut aliter contemnunt exequi manda-
tum D. Regis contra excommunicatos edi-
tum, claves ecclesiæ contemnent.

Stephanus.

Ut Archidiaconi; & infra. Ad hæc, ec-
clesiastici ordinis utilitate pensata pariter &
honore, decernimus ne Archidiaconi vel of-
ficialis eorum sententias excommunicationis,
suspensionis vel interdicti in aliquem audeant
pronunciare, ubi excessus non est manife-
stus, nisi monitione canonica præcedente. Si
quis autem contra præmissa sententiam ex-
communicationis tulerit in quemcumque, poe-
nae subjaceat per Lateranense Concilium in
tales promulgatæ. Pro suspensione vero vel
interdicto superioris arbitrio puniatur; quod
etiam Prælati superiores observent.

Bonifacius.

Præterea contingit interdum quod excom-
municati de mandato Prælatorum secundum
consuetudinem Regni, capti vel mancipati;
aliquando per Regem, aliquando per Vice-
comitem, aliosque ballivos sine consensu Præ-
latorum, ad quorum mandatum sic captorum de-

ANNO
CHRISTI
1509.

debet liberatio fieri, nulla satisfactione præstita, liberantur. Et plerumque hujusmodi excommunicati non capiuntur, nec de illis capiendis litteræ Regis concedantur. Nunquam disti, Rex, vicecomites & ballivi cum ipsi excommunicatis & publice denunciatis communicant, claves ecclesiæ contemnentes in subversionem ecclesiasticæ libertatis & sanarum periculum animarum. Hinc ergo morbo congruum volentes adhibere medicinam, statuimus, quod excommunicati sic capti ac taliter exeuntes de carcere, ad majorem detestationem liberatorum & liberantium, publice & solemniter pulsatis campanis & candelis accensis excommunicentur & denunciarentur excommunicati in locis in quibus Ordinarius eorum videbitur expedire. Vicecomites autem & alii ballivi, qui eos liberaverint, non præstita satisfactione Ecclesiæ vel emenda, excommunicentur, servato juris ordine, & excommunicati solemniter nuncientur. Si tamen cum mandato Regio ad hoc processerint, mitius cum eis arbitrio Ordinariorum agatur. Si autem contingat quod littera consueta de excommunicato capiendo denegetur, cum ipsam requiri contingat, in quo casu dari debet secundum Regni consuetudinem approbatam, moneatur idem D. Rex per Prælatum præsentem capiendum, qui super hoc scribit ut eam concedat, & faciat pertransire. Quod si non fecerit civitates castra & burgi & villa quas in diocesi ejus, qui sic scribit obtinet per Episcopum ipsum scribentem supponantur ecclesiastico interdicto, donec negatæ litteræ tales concedantur, & executionem legitimam fortiantur. Contra communicantes vero eum excommunicatis procedatur secundum censuras ecclesiasticæ discipline.

Idem.

Item contra gravamina; & *infra*. Statuimus ut apparitores seu bedelli Archidiaconorum vel Decanorum excommunicationis, suspensionis vel interdicti sententias per se non ferant, neque per alios latas denunciarent sine specialibus litteris Dominorum suorum. Et si secus sumptum fuerit, sententiæ sic latæ ipso jure non teneant, nec serventur, cum in veritate non ligent. Et bedelli qui contra hoc fecerint statutum, & onerosi seu injuriosi subditis Dominorum suorum inventi fuerint, graviter puniantur, & gravatis duplum restituere teneantur.

Idem.

Cum sæpius Dom. Regi & Justitiariis ejus falso suggeratur, quod Prælati & Judices Ecclesiastici de jure patronatus, catallis, & aliis ad forum Regium spectantibus cognoscant, in D. Regis præjudicium, cum iidem Prælati & Judices super decimis, peccatis, & excessibus suorum subditorum suæ jurisdictionis officium, prout ad eos pertinet, exercent; moneantur hujusmodi delatores & suggestores iniqui, ut a tali suggestionem & delatione desistant. Quod si Prælatos & Judices ecclesiasticos sic delatos damnificari seu vexari propter hoc per secularem potestatem contigerit, hujusmodi suggestores & delato-

res excommunicari publice nuncientur, tamquam impugnatores ecclesiasticæ libertatis, donec de expensis, damnis & injuriis tam Judicibus quam partibus ratione hujusmodi suggestionis illatis satisfecerint competenter,

ANNO
CHRISTI
1509.

Joannes Pecham.

Cum malum; & *infra*. Præcipimus Provincie Sacerdotibus universis ut in omni Dominica, sequente immediate post celebrationem ruralis Capituli, exponant aperte populo sibi commisso excommunicationis sententias quæ sequuntur. Primo quidem excommunicantur auctoritate Oxoniensis Concilii, a S. Memoræ Stephano archiepisc. Cantuariensi celebrati, omnes qui malitiose Ecclesiæ suo jure privare præsumunt, aut per malitium aut contra justitiam libertates earum infringere aut perturbare contendunt. Ex quo intelligimus excommunicationis vinculo subjacere omnes illos qui literas impetrant a quacumque curia laicali, ad impediendum processum ecclesiasticorum judicum in causis quæ per sacros canones ad forum ecclesiasticum pertinere noscuntur. Item secundo, omnes illi, qui pacem & tranquillitatem D. Regis & Regni injuriose perturbant seu perturbare præsumunt; & qui jura D. Regis injuste detinere contendunt. Ex quo intelligimus excommunicatos non solum guerrarum suscitatores horrorem, verum etiam latrones publicos, omnes pariter & prædones ac quoscumque Regni justitiam temere impugnantes. Item tertio, excommunicantur universi qui scienter falsum perhibent testimonium, vel perhiberi procurant, vel qui tales testes scienter producerint ad impediendum justum matrimonium, vel ad exheredationem alicujus hominis procurandam. Item quarto, excommunicantur omnes advocati qui malitiose per quacumque exceptiones verum matrimonium impediunt, ne effectum debitum sortiatur, vel quibuscumque causis & contra justitiam processus Ecclesiæ diutius suspendatur. Item quinto, excommunicantur omnes illi qui gratia lucri, odii, vel favoris malitiose alicui crimen imponunt, unde infamatus sit apud bonos & graves, ut sic ei purgatio indicatur, vel alio modo graveretur. Item sexto excommunicantur omnes illi, qui vacante Ecclesia malitiose apponunt, vel opponi procurant questionem de jure patronatus, ut verum patronum a collatione illius Ecclesiæ saltem impediunt illa vice. Item septimo, excommunicantur omnes illi, qui malitiose contemnunt exequi mandatum D. Regis de excommunicatis capiendis, vel qui eorum impediunt captivum, vel procurant eorundem injustam liberationem contra decretum ecclesiasticæ discipline. Item octavo, excommunicantur in Concilio bonæ mem. Octoboni omnes illi, qui pro impedimento pacis seu pro compositione litigantium quidquam recipiunt, donec ipsum sic receptum restituerint donatori. Item excommunicantur per eundem qui de domibus, maneriis vel grangiis aut locis Archiepiscoporum aut altorum ecclesiasticarum personarum contra ipsorum voluntatem seu custodum rerum eorundem aliquid auferant aut consumant aut injuriose tractant.

Quæ

ANNO
CHRISTI
1599.

Qua sententia ligantur nec absolvi possunt, donec de injuriis satisfecerint competenter. Item excommunicantur ab eodem quicumque abstrahunt violententer reos ad Ecclesiam vel cimiterium aut claustrum fugientes, vel qui eis victum necessarium prohibent exhiberi, vel qui res alienas in locis eisdem deponas violententer asportant vel asportari faciunt, vel qui apportalionem talem factam nomine suo vel a familiaribus suis ratam habuerit, vel qui ad hanc publice vel occulte praeberint consilium vel consensum. Item excommunicati sunt ab omnibus Archiepiscopis & Episcopis Angliæ omnes illi qui veniunt aut faciunt contra magnam cartam D. Regis, quæ sententia per Sedem Apostolicam pluries est confirmata & approbata. B

Joannes Stratford.

Superno Dei munere informati illustri Rex Anglorum Eduardus, pacem Ecclesie & Regni cupiens firmiter observari, nos & ceteros Coepiscopos dicti Regni olim literis suis rogavit, ut communes malefactores & pacis S. Ecclesie atque sui perturbatores & violatores felonum, nec non felonum mantentores, conspiratores, falso juratores in affis & juratis coram Justiciariis D. Regis scienter dejerantes, falsarum querularum assumptores, mantentores & fautores earum, per quos perturbationem pacis & violationem libertatis ac juris Ecclesie atque Regni in isto Regno non ambigitur procurari, in singulis diocesisibus ecclesiastica compescerentur censura, ipsos desiderans pro suis gravibus in his excessibus majoris excommunicationis sententia innodari, seu excommunicatos publice nunciari; unde nos pie mentis dicti Regis invitatione laudabili excitati, audaciam hujusmodi perfidorum compescere cupientes, omnes malefactores predicti taliter in posterum in nostra Cantuariensi provincia delinquentes scienter, presentis auctoritate Concilii, majoris excommunicationis sententiam volumus & pronunciamus incurrere ipso facto; quorum absolutionem locorum Ordinariis seu Ecclesiarum cathedralium vacantibus his qui jurisdictionem episcopalem exer-

cebunt ibidem præterquam in mortis articulo, reservamus. Ceterum ut hujusmodi delinquentium facinora eo amplius evitentur, que ipsi delinquentes excommunicati solemniter fuerint denunciati, hoc Provinciali Concilio approbante, precipimus quod omnes & singuli malefactores predicti in singulis Cathedralibus, Collegiatis & parochialibus ecclesiis nostræ Cantuar. provincie antedictæ prima Dominica Quadragesimæ, ac in festo Corporis Christi, aliisque duobus diebus festis & solemnibus annuatim excommunicati publice nuncientur in genere cum intimatione reservationis absolutionis predictæ.

Joannes Pecham.

Precipimus quod sententia majoris excommunicationis promulgentur in Ecclesiis quater in anno: videlicet die Dominica prima post festum S. Michaelis, & die Dominica in medio Quadragesimæ, & in festo S. Trinitatis; Et in die Dominica proxima post festum S. Petri ad Vincula, candelis accensis & pulsatis campanis cum Cruce & aliis solemnitatibus, ut decet.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE

Joannes Stratford.

Quamquam exsolventibus; & infra. Hujusmodi declaramus provisione Concilii silvam ceduam illam fore, quæ cujuscumque generis arborum existens in hoc habetur ut cedatur; & quæ etiam succisa rursus ex stipitibus aut radicibus renascatur; ac ex ea decimam utpote realem & predialem baptismatibus seu matricibus Ecclesiis persolvendam; nec non silvarum possessores hujusmodi ad præstationem decimarum ipsorum Signorum excisorum in eis sicut fœni & bladorum omnium, censura ecclesiastica fore canonice compellendos.

Explicit opus super constitutiones Provinciales.

ANNO
CHRISTI
1599.

ANNO CHRISTI 1458.

ANNO CHRISTI 1458.

H A I I A

Κ Α Ι Ο Ι Κ Ο Υ Μ Ε Ν Ι Κ Η

Ε Ν Φ Λ Ω Ρ Ε Ν Τ Ι Α

Σ Τ Ν Ο Δ Ο Σ .

S A N C T A

G E N E R A L I S

F L O R E N T I N A

S Y N O D U S .

HISTORIA CONCILII A FLORENTINI

Ignatii Constantinopolitani patriarchæ sedem cum Photius per vim ac fraudem invalisset, a Nicolao primo summo pontifice non modo est jure optimo ejectus, verum etiam a cætu fidelium & communionem repulsius. Is vero tantam ignominiam non ferens, & ambitionis stimulis agitatus, in ipsum Nicolaum impietatis suæ vires evomit. Quin etiam literis contumeliosum plenis in Romanam ecclesiam, ejusque ritus insolenter invehi cœpit; nam missæ sacrificium in azymo consiciendum pernegare, sabbati jejunium, aliaque multa sanctorum patrum instituta rejicere, Romani pontificis primatum oppugnare, sancti Spiritus a Patre & Filio processionem impie confutare, atque adeo Latinos omnes Ephesini concilii anathemate ictos affirmare, quod eam particulam, *Filioque*, addere symbolo non dubitasset. Et quamvis Photius post Nicolai obitum semel atque iterum in exilium sit ejectus, ubi debitas tandem poenitentias suæ temeritatis dedit; posteriores tamen Græci, qui multo post a Romana ecclesia defecerunt, eosdem errores Photii sunt secuti; in quibus cum sit ille de Spiritu sancti processione præcipuus, qua de re sepe est inter Latinos & Græcos diu multumque disceptatum, non alienum hoc loco videri debet, hujus erroris originem & auctorem breviter indicare. Nestorius enim primum Spiritum sanctum a Filio non procedere affirmavit, idemque Theodoretus asseruit, qui eum adverteri sanctum Cyrillum scriberet, Nestorii susceperat patrocinium. Verum cum eo tempore de Christi domini incarnatione ageretur, & obiter illud de Spiritu sancto dictum esset, nulla de ea re accurata discussio facta est, nec ullus tum fuit, qui ejusmodi sit secutus errorem. Veruntamen Leone tertio summo pontifice, & Carolo Magno imperatore, Joannes quidam monachus

Hierosolymitanus eandem iterum hæresin excitavit, quæ est in concilio Aquigranensi hanc ob causam coacto damnata; quin etiam in symbolo ad majorem catholicæ fidei explicationem, verba illa, *Filioque*, sunt addita. Huoc igitur, ut diximus, errorem amplexus est Photius, & qui post eum extiterit schismatici Græci: Imperante enim in Græcia Constantino Monomacho, Michael patriarcha Constantinopolitanus, ac Leo Acri-danus episcopus errores, quos diximus, Photii consecrati, veteris hujus Græcorum schismatici renovandi auctores fuere. Et Leo novus vir sanctissimus; qui per id temporis catholica ecclesiæ gubernacula regebat, legatis missis ac literis eos ad fidem orthodoxam revocare conatus est; idem quoque curavit Urbanus secundus in concilio Batri habitato, in quo cum Græcis est de Spiritu sancti processione disputatum; ubi etiam S. Anselmus Cantuariensis archiepiscopus omnem operam adhibuit, ut Græcos ad catholicam fidem disputando perduceret; ii tamen in suis erroribus pertinaciter persistierunt.

Ceterum cum Balduinus Flandiæ comes, Græcis principibus pulsus, Constantinopolitanum imperium esset adeptus, Græcos magna ex parte ad Romanæ ecclesiæ consensionem reduxit; sed cum Latinis principibus, qui post Balduinum rerum potiti sunt, Constantinopolitanum imperium Græci eripuisent, ad pristinam consuetudinem moremque relapsi a Romana iterum ecclesia defecere. Postea Gregorii decimi summi pontificis opera Michael Palæologus Constantinopolitanus imperator Lugdunensi concilio per legatos tum ipse, tum Græcorum episcopi Romano pontifici obedientiam detulerunt, & catholicam professi sunt fidem. Sed non ita multo post Græci iterum a fide catholica recessere: quo tempore in magnas calamitates Constantinopolitani principes inciderunt. Turcarum enim vi ac tyrannide in majores quotidie angustias orientalis imperii fines redigebantur.

a Nicolai epist. no. b Photii in epist. concilica ad patriarchas orientis. & alia opus. manuscr.

c Sylvianus in epist. ad Steph. patriarcham. ouz. ca. tar. post conc. VIII.

d Theodoretus contra Nestor. S. Cyrilli.

e Ado in chron. ad hanc.

f Leo novus epist. 1. & d. Humbertus in libro contra Græcos. & Leo Ottonis. lib. 1. Chron. Cass. cap. 89.

g Radnerus lib. 1. vita S. Anselmi apud Sarum 20 Aprilis. Vaillet Malines. rita. de gest. pont. Angl. lib. 1.

h Choniera in historia. Joan. VIII. lib. 6. cap. 72. & alii. i Vincent. Belloc. lib. 50. c. 45.

k Nicephorus Gregoras lib. 4. hist. Joan. VIII. lib. 6. cap. 72. & alii.

l Bæton e. pist. imperatoris & episcoporum in concil. Lugdunensi sub Greg. X.

ANNO
CHRISTI
1437.

Quæ sequuntur excerpta sunt ex actis concilii Florentini, & scriptis Græcorum, qui pro concilio scripserunt. Martina & alius.

More Gallico, scilicet hoc ex die 4 Aprilis feria quarta majoris hebdomadæ, anno, ut vulgo numeramus, 1438.

Tandem Eugenius^m quartus summus pontifex, qui magnopere Christianorum pacem & concordiam cupiebat, cum accepisset Joannem Palæologum Græcorum imperatorem, nec non Josephum patriarcham Constantinopolitanum cum Romana ecclesia iungi vehementer optare, eos ad rem perficiendam literis & legatis cohortatus est, atque ut hanc ob causam generale convocaretur concilium, ad quod tum Græci, tum Latini episcopi accederent. Et quanquam Basileensis concilii patres, ut Basileam imperator proficisceretur, omnem operam dabant; maluit tamen ille Eugenii monitis parere, & relicto Basileensi concilio, quod paulo ante pontifex abrogaverat, Ferrariam, quo synodum œcumenicam Eugenius indixerat, & ipse imperator, & patriarcha, & Græcorum episcopi convenere quamplurimi, qui omnes honorificentissime excepti, ac liberalissime ab Eugenio tractati sunt; affuerunt iidem Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ ecclesiæ legati. Itaque anno domini 1437. Ferrariæ concilio inchoato, præcipua capita, quibus Græci a Romana ecclesia dissidebant, in medium producta sunt; de processione scilicet Spiritus sancti; de additione, seu explicatione illa symbolo facta, *Filioque*; de azymo & fermentato; de purgatorio, ac fruitione sanctorum; de nique de primatu Romanæ ecclesiæ; de quibus ita in concilio disceptatum, ut seni ex Latinis, & Græcis in medio concilio consisterent, & eorum unus ex una parte proponeret, alter vero ex altera responderet, aderat interpres, qui cuncta, que sive Græce, sive Latine dicerentur, utrique parti explicaret; aderant & notarii tum Latini, tum Græci, qui omnia, quæ dicebantur Græci Græce, Latini Latine conscribebant, annum ipsum Ferrariæ huiusmodi disputationes perdurarunt; verum cum pestilentia civitatem invasisset, pontificis auctoritate, atque omnium contentu concilium Florentiam translatum est, ubi itidem per quatuor fere menses disputatum; ac tandem post diversos tractatus, re diligentissime discussa, tum ex actis antiquorum conciliorum, tum ex dictis ac testimoniis Græcorum & Latinorum sanctorum patrum, Græci in Latinorum sententiam venerunt; & maxima cum pontificis, imperatoris, atque omnium patrum lætitia cum Romana ecclesia conjuncti sunt. Verum Josephus patriarcha Constantinopolitanus paulo ante concilii finem obdormivit in domino, cum ante obitum in schedula scripsisset, se Romani pontificis primatum, ac Romanæ ecclesiæ fidem consiteri. Publica igitur sessione in majore Florentiæ ecclesia habita,

omnium tum Latinorum, tum Græcorum consensu, Nonis Julii 1439. in decreto Græce & Latine edito definitum fuit: Spiritum sanctum ex Patre ac Filio æternaliter tanquam ex uno principio & unica spiratione procedere; atque explicationem verborum illorum, *Filioque*, rationabiliter symbolo fuisse adjectam; & sive in azymo, sive in fermentato panetrico corpus Christi confici posse: purgatorii locum esse, in quorum animæ detinentur, qui penitentes in Dei caritate decesserunt, nec dum dignis penitentis fructibus pro suis peccatis satisfecerunt, easque fidelium suffragiis adjuvari; eorum autem animas, quæ vel nullam post baptismum contraxere maculam, vel contracta macula postea sunt purgatæ, in cælum mox recipi, & aperte ab iis Deum conspici; postremo Romanum pontificem verum Christi vicarium, ac beati Petri successorem totius ecclesiæ caput esse. His actis Armenorum oratores Florentiam accesserunt, & ibidem catholicæ ecclesiæ fidem professi Eugenius pontifex in eodem generali concilio literas tradidit, in quibus orthodoxæ fidei veritas breviter explicantur.

ANNO
CHRISTI
1437.

† Habentur hæc litteræ in fine concilii.

Huc fuit satis felix concilii exitus: Verum quæ postea consecuta sunt, eventum habuere plane diversum. Nam, ut scribit Nicolaus papa quintus in literis, quas ad Constantinum imperatorem Joannis Palæologi fratrem dedit, Joannis ipsius, quo præsentate celebratum est concilium, nimium erga res civiles studium effecit, ut ad optatum finem unitatis negotium non pervenerit. Huc accessere Marci metropolitæ Ephesi contra sanctam synodum calumniæ, qui cum sese unus ex Græcorum omnium episcoporum numero segregasset, & pertinaciter in opinione, quam semel imbiberat, persistisset, neque definitioni generalis concilii subscribere voluit, neque a contingendis variis mendaciis, in Græciam reversus abstinuit; sed scriptis variis epistolis Græcorum animos antiqua schismatis consuetudine male affectos, facile sollicitare potuit, quo minus unitatem amplecterentur; ad quas tamen omnes calumnias extant egregiæ catholicorum ejus temporis Græcorum responsiones, quæ hic post Scholarii orationes apponentur. Ita factum est, ut præter eos patres orientalis ecclesiæ, qui synodo interfuerunt, Græci nunquam hoc generale concilium receperint, quod octavum ab ipsis appellatur; & juxta comminationem Nicolai pape ad evangelicam alludentis parabolam de infructuosa ficulnea, triennio post literas a Nicolao papa datas, libertatem simul & imperium amiserint.

ANNO
CHRISTI
1457.

Τὰ πρό τῆς ἀγίας

QUE SYNO-
DUM ANTECE-
DUNT.

ΚΑΙ ΟΙΚΟΤΜΕΝΙΚΗΣ
ΕΝ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ
 ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ
 ΣΤΝΟΔΟΥ
 QUÆ SANCTAM GENERALEM
FLORENTINAM SYNODUM
 ANTECEDUNT.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΣΕΛΕΥΣΕΩΣ
τῆ βασιλείας εἰς Βενετίαν.

QUOMODO VENETIAS
fit ingressus imperator.

ΤΗΝ μὲν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ιτα-
 λίαν περίοδον, ὡς περὶ τῶν ἄνω, γραφῆ
 παραδόναι διὰ τὸ μὴ πύττω εἶσσω, τὴν
 δὲ εἰσελθεῖν ἡμῶν εἰς Βενετίαν, ὡς λαμπρὰν
 καὶ αἰδέσιμον, ἐτι γε μὴν καὶ ἀξίαν, τυτθῆσι
 γήσομαι. Μπὶ Φεβρουαρίῳ, ἐξ ὁδοῦ ἀπὸ
 μὲν ἀπὸ τῶ Παρίντι(ς) πᾶσαι αἱ τετῆρες ὁμῶ
 ἢ δὲ βασιλικὴ τετῆρες ταχύτερα ἄσα, προῖβη
 τῶ ἄλλων εἰς Βενετίαν, καὶ ἴσωσεν εἰς τὸν ἁγιον
 Νικόλαον δὲ Λίδο, τῆ ὁδοῦ τῶ μινίς περὶ
 ὄραν δὲ πῆρα τῆς γούρας, αἱ δὲ λοιπὴ περὶ
 πην περὶ τῆν ὄραν. Ἐβλῆθεν οὖν ἀπὸ Βενετίας
 ἀκατίων πλῆθος εἰς ἱερὰ τῆ βασιλείας, καὶ
 πᾶσι πῆν, ὥστε χιδὸν μὴ φαίνεσθαι τῶ βασιλεὺς
 ἐπὶ τῆς συμπιέσεως αὐτῶν. ἦλθεν δὲ μὲν ἀπὸ
 τῆς αἰθουσίας, μὴ ἔλθῃν πῆν βασιλεὺς
 αὐτῶν, ὅπως ἔλθῃ ὁ δεξὸς μὲν πατρὸς τῆς αἰθου-
 τίας, Ἐ πῆσῃ τῶν ὁπίσθεν τῶν βασι-
 λεῶν καὶ ἔρχετο εἰς τῶν καὶ μετ' ἄλλων ἦλθεν ὁ
 δεξὸς σὺν πῆσι ἄρχοις, καὶ ἀποσεκίωσεν τὴν βα-
 σιλείαν καθήμενος, ὁμοίως καὶ οἱ ἄρχοις, καὶ
 πᾶσι ἀσκήσεις. ἐκείνῳ δὲ ἐκ δεξιῶν αὐτῶν ὁ
 ἀδελφὸς αὐτῶν, ὁ δεσπότης κῆρι Δημήτριος,
 ὀλίγα κατώτερον τῶ βασιλικῶ ὄραν. πῆν ἐκεί-
 νῳ ἔ ὁ δεξὸς ἔξ ἀριστερῶν τῶ βασιλεὺς, καὶ
 ἔλαθῃσαν ἀσπασίως λόγους τῶ χαριστικῶν, καὶ
 ἔπειτα τῶν μουσικῶν. ἔπειτα ἔπειτα ὁ δεξὸς τῶ βασι-
 λεῶν, ἐτι τῶ ὁπίσθεν μὲν ἔλθῃν, τῶ ποιῆσαι
 τῶν ὁπίσθεν καὶ ὁφειλομένων τιμῶν τῆ ἀγίας
 σου βασιλείας, καὶ ἀπαντῆσαι σοὶ μὲν παρρησίας,
 καὶ ὡς ἔλθῃ εἰς Βενετίας, καὶ ἀπῆλθεν ὁ
 δεξὸς μὲν τῶ ἄρχόντων αὐτῶν. τῶ ὁπίσθεν δὲ ἡμέ-
 ρα κεραιῶν. Φεβρουαρίου ἐνάτη, ὡρα πέμπτη τῆς
 ἡμέρας, ἦλθεν ὁ δεξὸς μὲν τιμῆς μεγάλης, μὲν
 ἄρχόντων, καὶ συμβούλων αὐτῶν. καὶ ἔπειτα ἄρχόν-
 των πλείων, ὅπως τῶ ἀντιπροσβύτου Πατρίων
 ἄρα, ὁ ἦν ἰσχυροτάτων ἐν τῶν ὁπίσθεν ἔχει, καὶ χρυ-
 σῶν περικλήματα, ἔ ὄλον ζογραφισμῶν, ποι-

TOtam quidem navigationis seriem
 Constantinopoli in Italiam, quia
 res esset, si scriptis mandaretur, proli-
 xa, omittam; ingressum vero nostrum
 Venetias, quoniam splendidus fuit, &
 honorabilis, & scripto dignus, narra-
 bo. Die septimo Februarii conste simul
 triremas solverunt Parentio: Cum vero
 imperatoria velocius esset, ante alias
 appulit Venetias, pervenitque ad san-
 ctum Nicolaum, qui vulgo de Lido di-
 citur, die mensis octavo, ad horam diei
 secundam; reliquæ ad quartam appul-
 sere sunt. Tanta vero seapharum copia Ve-
 netiis obviam se obtulit imperatori, ut
 fere ex illarum conspitatione mare non
 appareret. Porro autem senatus missi qui
 nunciarent, ne imperator e navi egrede-
 retur usque ad posterum diem mane:
 velle quippe ducem cum universo senatu
 illuc ire, & debitum imperatori honorem
 deferre: atque ita factum est Paulo post
 advenit dux cum senatoribus, & seden-
 tem salutavit imperatorem; similiter &
 senatores: atque omnes aperto capite.
 Sedebat autem ad imperatoris dexteram
 frater ejus despotes domnus Demetrius
 imperiali sede paulo inferior. Tunc etiam
 dux sedit ad sinistram: cumque saluta-
 tionis colloquia inter se habuissent, de-
 que aliis rebus secreto egissent, dux im-
 peratori dixit: Mane veniemus, ut sacro
 tuo imperio congruentem tribuamus ho-
 norem, & magnifice te excipiamus; at-
 que ita Venetias ingredieris: tumque dux
 cum senatoribus suis abiit. Mane vero
 die dominico, Februarii nono, hora
 diei quinta, dux cum magnificentia ve-
 nit, comitantibus illum optimatibus, &
 consiliariis suis, ac plurimis aliis nobili-
 bus viris, illo vectus navigio, quod Bu-
 centaurum vocant, rubris cooperto regu-
 mentis, & puppim habente leunculis or-
 natam deauratis, implexisque toreuma-
 tis: porro totum picturarum varietate di-

EX VERSIONE
JOANNIS MAR-
THI CARYOPHILI.

QUAE SYNODUM ANTECEDUNT.

ANNO CHRISTI 1437.

fluctum erat, aspectu speciosissimum. **A**llis praeterea semitriremes ad duodecim advenerunt, quas vocant galiones, & ipsae eodem ornatu & picturis intus atque foris conspicuae, simileque omnino thalamo ductae; in quibus erant viri nobiles quamplurimi; & affixa omni ex parte signa militaria, tubaque innumeratae, & omne genus musicorum instrumentorum. Erat tamen inter illas una praecipua, & apparatus admirabili, quae nimirum esset loco triremis imperatoriae: Nam pulcherrima certe erat, & ornata versicolore; cujus in inferiori partem rigabant nautes, amictu, qui bracteis aureis praefulgebant, induti; atque ad capita S. Marci signum habentes, a tergo autem imperiale signum: qui vero aliis muneribus, nauticis obconditis erant addicti, diverso habitu viscebantur. Porro navigium hoc signis imperatorii undique in gyrum praefixis, ad puppim vero plurimis auro fulgentibus emicabat, ubi quatuor etiam homines stabant vestibus induti auro depictis, & comas habentes in capite auro albicantes; inter quos medius quidam eleganti forma modo sedebat, modo stabat, induentis auro intextis splendidisque relucens, & manu sceptrum tenens quasi navarchus: cui viri nobiles assistebant, exteri vero esse videbantur, habitu diverso, & attire vario, veluti ad ministrandum ei reverenter parati. Stabat vero ante puppim erecta alta quaedam trabs, supra quam posita erat veluti mensa quadrata passus unius longitudine minor. In ea quidam a capite ad pedes armatus stabat solis instar effulgens, atque horrendum telum in manu habebat: ad ejus dexteram & sinistram duo pueri sedebant habitu angelico alati; hi vero non ficti, sed re ipsa homines erant, & movebantur. Duo quoque erant in puppi aurati leones, inter quos media biceps aquila splendebat auro, & summam quamplurima alia inerant in ea mirae spectationis visae, quae litteris certe mandari non queant. Erat porro velocitatis eximiae, modo praecurrens triremem imperatoriam, modo ad latus, vel circum illam adnavigans cum vocum acclamationibus, multarumque tubarum fonitu. Navicularum autem cymbarumque multitudo erat innumerabilis; ut enim stellas caeli, vel arborum frondes, vel maris arenam, vel guttas pluviae, ita nec illas tunc nauticalas potuisse quis numerare. Cum vero venisset dux, ut ne plura dicam, accessit ad imperatoris triremem cum senatoribus concilii sui, ascenditque & sedentem imperatorem (ad cujus dexteram frater ejus, ut dictum est, assidebat inferior) consulavit. Ducem vero imperator ad sinistram considerare iussit in subsellio, quod scamno * despotis respondebat; & prehensa ejus manu comiter sermoncinabantur. Ita non multo post ingressi sunt cum magna pompa, tabisque & omni genere musicorum organorum in magni

κίλων, & ὀραϊότατον. ἦλθον δὲ μετ' αὐτῶν & ἑτέρα μεσοκατέργα, ἀνομαζουσι γαλιώνια, ὡς τὴν δώδεκα, καὶ αὐτὰ τετραπισμύα, καὶ ζωγραφισμύα ἰσοθῆν, καὶ ἰξοθῆν, κατὰ πάντα ὅμοια τῶν τῶν δυκός, ἐν οἷς ἦσαν ἀρχόντες πλείους· καὶ κύκλωθεν κύκλω σημαίας εἶχον χρυσᾶς, καὶ σαλπείγας ἀμετρήτας, καὶ πᾶν εἶδος ὀργάνων. εἶχον δὲ καὶ ἐν γαλιώνιον ἑξαιρέτων καὶ παντὶ θαυμαστόν, εἰς ὄνομα τοῦ τῆς βασιλικῆς τεμένηος· εἰποίησαν δὲ αὐτὸ ὀραϊότατον καὶ ποικίλον. κατεῦθεν γὰρ οἱ ναῦται ἐκώπλιον, περιεκίμηντο γολᾶς χρυσοπεπίλους, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν εἶχοντες τὸ σημεῖον τοῦ ἁγίου Μάρκου, καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν τῶν βασιλικῶν σημεῖον εἶπε οἱ τριγυράτορες εἶφορον ἄλλης θείας φοριματι, καὶ σημαίας δὲ γύρωθεν ὅλον τὸ μεσοκατέρον ἐκείνο σημαίας βασιλικᾶς εἶχε, καὶ ἐν τῇ σφύμνῃ χρυσᾶς σημαίας καὶ πλείους, καὶ ἀνδρωπευ τῶν τῶν, ἰσολισμύους ἱμάτια χρυσοζωγράφισα, καὶ εἶχοντες τριχᾶς ἀλκοχρίσας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν· μέσον δὲ τῶν τῶν πεσάρων, ἀνὴρ τις ἀειδὴς κατὰ μῦθον ἐκαθέζετο, ποτὶ δὲ ἴσατο, φορών ἱμάτια χρυσοῦσαντι καὶ λαμπρά, κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ σκήπτρον ὡς ναυάρχου· καὶ ἑπὶ αὐτῶν ἀρχόντες ὡς ἐξ ἀλλοδαπῆς χώρας ὑπάρχοντες ἐρωῶντο, φορώντες ἄλλης ἰδέας φοριματι παντὶ ποικίλα, ὡς δὲ ἦν ὑπηρετωῦντες αὐτῶ μετ' ἀλαβείας. ἐμπροσθεν δὲ τῆς σφύμνης ἴσατο ὄρθιος τις ὡς εὐλόγος ὑψηλός· ἀνωθεν δὲ τῶν σελῶν ἐκείνου, ὡς τραπεζα τετραγωνίου ὀργυμῆς μικροτέρα· ἐπάνω δὲ τῆς τραπέζης ἐκείνης ἀνὴρ τις ἴσατο ὀκλισμύου· ἀπὸ ποδῶν εἰς κεφαλῆς, ἀστράπτων ὡς ἡλιος, κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ὄπλον φοβερόν. ἐν δεξιᾷ δὲ καὶ ἀριστερᾷ αὐτοῦ ἐκκῶλυτο δύο παῖδες ἀγγελικᾶ φορώντες, καὶ περὶ αὐτῶν ἦσαν ὡς ἀγγεμοί· καὶ ἑπὶ ἑκαστοῦ φατισία, ἀλλ' ἀληθεῖς ἀνδρωποὶ ἦσαν κινῆμοι. καὶ ἐν τῇ σφύμνῃ εἶχον ὡς δύο λέοντες χρυσοῦς, καὶ μέσον αὐτῶν χρυσοῦ αἰτῶν διαίφαλον· καὶ ἄλλα πλείους φατισματι εἶχον, ἃ ἢ δύναται τις γραφῆ παραδῶναι. καὶ δὲ ἐγγύρορον παντὶ, καὶ ποτὶ μῦθον ἐμφορῶν τῆς βασιλικῆς τεμένηος, ποτὶ δὲ πλαγίως καὶ γύρωθεν ἐφορῶντο μῦθον ἀλαλαγμῶν καὶ σαλπείγων πλῆθον. ἑτέρα δὲ πλοίασμα καὶ ἀλκαδῆς ἦλθον, ὧν ἕκαστος ἀεθμός. ὡς περὶ γὰρ ἢ δύναται τις ἀειδῆσαι ἀστρα ἕραν, ἢ φύλλα δένδρων, ἢ ἄμμον θαλάσσης, ἢ ψευκάδας αὐτοῦ, ὅπως, ἔδει τῶν πλοίασμα ἐκείνα ποτὶ μῦθον ἀειδῆσαι. ἐλθῶν δὲ ὁ δεξ, ἵνα μὴ πολλὰ λέγω, ἐπλησίασε τῇ βασιλικῇ τεμένηει μῦθον τῶν ἀρχόντων τῆς βουλῆς αὐτῆς, καὶ ἀνῆλθε καὶ προσεκύνησεν τῶν βασιλεία καθήμενον, εἶχοντες ἐκ δεξιῶν, ὡς προσεῖρηται, τὴν ἀδελφὸν αὐτοῦ καθήμενον κατὰ πῆρον τῶν βασιλικῶν θρόνων. ἐκάθισεν δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν δεξὸν ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ, παρομοίως τῶν σκαμνῶν τῶν δεσπότων· καὶ κρατῶν αὐτῶν τῆς χειρὸς, ὡμίλου ἀσπασίως· μετὰ μικροῦ δὲ εἰσῆρχοντο μῦθον παρρησίας μεγάλης, καὶ μῦθον σαλπείγων καὶ παντὸς ἔχους μουσικῶν, εἰς πῶν λαμπρῶν καὶ θαυμαστῶν Βενετῶν. καὶ ὅπως θαυμαστῆ καὶ θαυμαστοῦτη, πλοίασμα, ποικιλοειδῆς, καὶ χρυσοειδῆς, πεπορῶμην, πεποικιλῶμην, καὶ μουσικῶν

Concil. General. Tom. XXXI.

ANNO CHRISTI 1437.

ἐπαίνων ἀξία τυγχάνει ἡ σοφοτάτη Βενετία. ἂν δὲ καὶ γὰρ τῆς ἐπαγγελίας δόξαν αὐτῆν ὀνομαστὴν τις, ἢ ἂν ἀμάρτοι. πρὸς αὐτῆς γὰρ οἶμαι καὶ ὁ ἀποστόλος λέγει ἐν εἰκοστῇ τριτῷ ψαλμῷ· ὁ Θεὸς ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν, καὶ ἐπὶ ποταμῶν ἵπτασεν αὐτὴν. τί γὰρ ἂν ζητήσῃ τις, καὶ ἔχῃ ἀρήσει ἐν αὐτῇ; ὅθεν τῶτο πολλῶν καὶ μεγάλων ἐπαίνων καὶ τιμῶν ἀξία τυγχάνει. ἡ δὲ ὡσεὶ ὅρα πᾶμπλη τῆς ἡμέρας, ὅτι πρῶτα εἰσέρχεται εἰς Βενετίας, καὶ ἐπιπορεύεται εἰς δόξωσ ἡλίω, καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν εἰς τὸς οἶκους τῶ μαρκεσιῦ τῆς Φερρᾶρίας. ἡ δὲ πάλαι πᾶσα ἐσεύθη, καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν τῶ βασιλείω, καὶ πρὸς καὶ ἀλαλαγμὸς μέγας ἐγένετο. καὶ ἡμεῖς ἰδεῖν ἐκασιν φοβερὰν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τὴν πολυθάμματον ναὸν τῶ ἀγίου Μαρκεῦ, τὰ παλάτια τῶ δὺκος τῶ ἑξαισία, καὶ τὸς ἄλλους τῶ ἀρχόντων οἶκους παρεμπίθετος ὄντας, ἐρυθρῶ, καὶ χρυσοῦ πολλῶ κεκοσμημένους, ὡραίους καὶ ὡραίων ὡραιότερους. οἱ μὴ ἰδόντες ἴσως ἔπισθεύσασιν, ἡμεῖς δὲ οἱ ἰδόντες ἔδωκαμεν γραφὴν παραδοῦναι τῶ καλλονῶ αὐτῆς, τῶ θεῶσιν, τῶ τῆσιν, τῶ σωῆσιν τῶ ἀνδρῶν ὁμῶ τε καὶ γυναικῶν, τῶ πᾶμπληθεις τῶ λαῶ, ἰσῶων πάντων, καὶ βλεπόντων, καὶ χαιρόντων ὁμῶ καὶ ἀφαινομένων ἐπὶ τῇ ἰδέσει τῶ βασιλείω. ἔστι γὰρ ἡ ψυχὴ ἡμῶν βλεπόντων τῶ ποταμῶν παρρησίαν, ὡς λέγειν ἡμᾶς ἐν ἐκαστῇ· ἔρανος σήμερον ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα γίγονε. ὡς γὰρ τὰ ἐν τῶ ὁρατῶ κτίσματα καὶ ποιήματα τῶ Θεοῦ ἔδωκαται τις καταλαβεῖν, ἀλλὰ μόνον ἐκεληττεται, ὅπου καὶ τῶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐξεληττεμέθα βλέποντες. ὅταν ἂν ἡλθοῦμεν εἰς τῶ μεγάλῳ γέφυραν, ἡμεῖς καλῶσι Ριάλτον, ἐσήκωσαν αὐτῶ ἀνω, καὶ ἐπίρασε κατὰ τὸν ἡμεῖς. ἡ δὲ κατεῖσε πλῆθος λαῶ πολὺ, καὶ σημαῖαι χρυσοειδεῖς, καὶ ἀλλήγητες, καὶ ἀλαλαγμοί. καὶ ἀπὸς εἰπεῖν, ἀπὸς μὲ ὁ νῆς γραφῆν καὶ λέγειν καὶ τὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης θεάματα, καὶ τὸς ἐπαίνους, καὶ τῶ χεῖσιν, καὶ τὴν τιμὴν, καὶ ἀποδοχὴν, ἣν ἰδεῖσαν πτε τῶ βασιλεί. καὶ ἀπὸ τῶ μῶ, ὡς ἀποδοχὴν, εἰς τὸς οἶκους τῶ μαρκεσιῦ τῆς Φερρᾶρίας. ἐκῆσε ἔσησαν τὴν τριτῆν· ἡ δὲ ὅρα δόξωσ ἡλίω, καὶ ἀποχαιρετίσας ὁ δὲ καὶ οἱ ἀρχόντες αὐτῶ ἀπὸ τῶ οἴκαδε, ἡμέρα κυριακῆ, Φεβρουαρίου ἐνάτη, ἐν ἔτει χιλιοστῶ πετρακοσιῶ τετακοστῶ ἰδόμενῳ.

ficam & admirabilem urbem Venetias: est enim admirabilis profecto, & admirationem superans, copiosa, rerum varietate speciosa, instar auri nitida, affabre detornata, multiplici forma spectabilis, & innumeris digna laudibus elegantissima Venetorum urbs: quod si quis eam alteram promissionis terram nominet, non aberraverit. De illa enim arbitror dictum esse a propheta psalmo tertio & vigesimo; *Deus super maria fundavit eam, & super flumina preparavit eam.* Quid enim ibi queras, quod non invenias? quam certe ob causam commendanda plurimum, & honoranda est. Erat autem quinta fere diei hora, cum Venetias ingredi cœpimus, & usque ad occasum solis navigio vestigi sumus, pervenimusque in ædes marchionis Ferrariæ. Porro urbs universa commota prodiit obviam imperatori, plausu, lætitiæque clamoribus illum excipiens. Magnus vero illo die stupor omnes oppressit, dum sancti Marci admirabile templum conficeremus, superbissima ducis palatia, aliorumque nobilium domos amplissimas, rubentes, multoque auro nitentes, pulchras & pulchritudine nimia conspicuas, qui non viderunt, nullam fortasse fidem habebunt; at nos qui vidimus ejus pulchritudinem, describere non valeamus situm, dispositionem, civium tam virorum, quam scœmnarum solertiam; ingentem populi frequentiam, stantium omnium & spectantium, lætitiæque ac voluptatem capientium ex adventu imperatoris. Obsupuit certe noster animus tanta rerum magnificentia, ut plane attoniti diceremus, Cœlum hodie facta sunt terra & mare. Ut enim celestes Dei creaturas non potest quisquam intelligentia comprehendere, sed illis tantum obstupescit: ita & nos speculatione varia illius diei stupebamus. Cum vero ad pontem magnum venissemus, quem vocant Rialtum, aperto ipso triremis subter transit. Erat vero ibi etiam magnus hominum concursus, & signa auro micantia, tubæque & applausus, & lætantium voces: in summa non sufficit mihi mens ad scribenda, enarrandaque diei illius spectacula, laudes, studium, honorem, modumque, quo tunc imperator honorifice liberaliterque tractatus est. Pervenimus itaque in ædes, ut jam dixi, marchionis Ferrariæ, ubi constitit triremis, sole jam occidente, & dux vale dicto imperatori, ipse & senatores ejus domum redierunt, die dominico, Februarii nono, anno millesimo quadringentesimo trigésimo septimo.

QUÆ SYNO. DUM ANTF. CEDUNT. Psalmo 33.

Περὶ τοῦ ἀπὸ Βενετίας εἰς Φερρᾶριαν.

Quomodo Venetiis Ferrariam profectus sit imperator.

Τῆς δὲ εἰκοστῆς ὁδοῦ τῶ Φεβρουαρίου μηνός, ἐξῆλθομεν ἀπὸ Βενετίας, ὁ, πρὸς βασιλείω, ὁ δεσπότης, καὶ πᾶς ὁ κληρῶ, καὶ συνοδικὰ αὐτῶν, καὶ ἐπιπορεύθη τὴν εἰς Φερρᾶριαν

Die vero Februarii octavo & vigesimo Venetiis exivimus, imperator scilicet, & despotes, & clerus universus cum suo comitatu, & navigabimus Ferrariam versus, patriarcha Venetiis

ANNO CHRISTI 1438.

remanente ob navigiorum penuriam. Itaque nos (ut ea qua in medio sunt, veluti non nimis necessaria praeteream) Franlinum vicum appulimus, quo solent appellere omnes, qui Venetiis Ferrariam advehuntur. Processere igitur obviam ad salutandum imperatorem viri nobiles ad quinquaginta equites; cum quibus aderat & legatus, qui pridem tremei pontificia & in Cretam, & Constantinopolim navigaverat, ipsum enim miserat pontifex ad explorandum imperatoris consilium. Imperator vero mandavit; ut mane centum & quinquaginta mitterentur equi, quod terra vellet petere Ferrariam, ubi papa comorabatur. Noctem ergo illam eo in loco mansimus, mane vero iussu imperator navigia flumine Ferrariam ire; volebat enim ipse, ut dictum est, terra iter facere: atque illa quidem flumine, imperator autem terra pervenit hora sexta diei Ferrariam equo vectus, magno scilicet honore & pompa. Comitabantur enim illum multi optimates & metropolitae & episcopi pontificis, & ipse marchio urbis dominus, nec non & imperatoris sacerdotes, ejusque spiritalis pater magnus protolyncellus dominus Gregorius, alique numero ferre ducenti, cum tubis & omni musico organo. Cuncta porro accurrunt Ferraria ad spectandum sacri nostri imperatoris ingressum cum verecundia, honore & reverentia. Et insidebat quidam imperator equo pulcherrimo nigro, qui purpureo suoque intertexto constratus erat tegumento, Optimates autem, & alii quidem stipabant eum umbella obtegentes subcandidi, subnigrique coloris, qualis caeli est species, alter vero vacuus praebat equus, candidus, pulcherrimus, simili & ipse ornatus apparatus: cuius integumentum aureis aquilis, aliique ex auro fertis erat depictum. At vero pontifex in suo sedebat palatio cum universo clero, cardinalibus videlicet, metropolitae, episcopis, sacerdotibus, & reliquo ecclesiastico ordine, optimatibus & principibus multis, imperatorem expectans. Cum ergo advenissent qui primi equitabant, ex iis nonnulli, inter quos & ipse despotas, ab equo desilierunt, perque majorem portam ingressi sunt palatium, in quo erat papa; imperatorem vero equo insidentem per aliam portam introduxerunt. Ut vero cognovit pontifex, imperatorem portae esse vicinum, surgens deambulabat; quo factum est ut imperator stantem ipsum reperiret: volentem ergo genu flectere, non permisit papa, sed sinu illum suo excepit; cumque portexisset manum, quam deosculatus est imperator, assidere illum sibi ad sinistram voluit. Cardinales vero ad pedes eorum salutationem in Christo peregerunt. Erant igitur duo ipsi, papa & imperator: Cumque secreto ac pacifice collocuti essent, secesserunt: & pontifex quidem suo mansit in palatio; imperator vero eodem comitante equi

είδον. ο δὲ κατεμάρχης εὐμένειον ἐν Βενετίῳ διείδεν τῶν πλοαρίων. ἡμῶς δὲ ἤλθομεν, ἵνα τὰ διὰ μέσου ὡς μὴ πάνυ ἀναγκαῖα, εἴσω, εἰς τὸ κατέλλι Φραγκολί, ἴνθα προσορμιζοῦσι πάντα τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τῆς Βενετίας εἰς Φερρασίαν ἐρχόμενα. ἤλθον ἐν ἑφίπποι ἀρχόντες ὡσεὶ πενήκοντα, καὶ προσεκίνησαν τὸν βασιλέα· καὶ ὁ λεγόμενος ἤλθε μετ' αὐτῶν, ὃς ἤλθε καὶ πρότερον μὲν τῆς τελευτῆς τῶ παπά καὶ εἰς Κρήτην καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν· αὐτὸν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ πάπας ἰδεῖν τὴν εὐλήν τῶ βασιλείως. καὶ ὤρεσεν ὁ βασιλεὺς, ἵνα οἴρωσι τῶ πρωὶ ἴππους ἑκατὸν πενήκοντα, ὅπως πορθεῖν διὰ ξηρᾶς εἰς Φερρασίαν, ἴνθα ἦν ὁ πάπας. ἐμείναμεν ἕν ἐν ἐκείνῳ τῶ πτόν τῶ νυκτὶ ἐκείνῃ. τῶ πρωὶ δὲ ὤρεσεν ὁ βασιλεὺς, ἵνα ἀπέλθωσι τὰ πλοῖα διὰ ποταμῶ εἰς Φερρασίαν, αὐτὸς δὲ πορθεῖν διὰ ξηρᾶς, ὡς εἴρηται. καὶ ὅπως ἐπορθέθησαν τὰ πλοῖα διὰ τῶ ποταμῶ· ὁ δὲ βασιλεὺς ἤλθε διὰ ξηρᾶς ὡρα ἑκτῆ τῆς ἡμέρας, καὶ εἰσῆλθεν ἐφίπποι εἰς τὴν Φερρασίαν μὲν τιμῆς καὶ παρρησίας μεγάλης. ἦσαν γὰρ μετ' αὐτῶ ἀρχόντες πολλοὶ καὶ μητροπολίται, καὶ ἐπίσκοποι τῶ πάπα, καὶ ὁ αὐθέντης τῆς χώρας ὁ μαρχίσσι· ἐτι δὲ καὶ ἱερεῖς τῶ βασιλείως, καὶ ὁ πριματικὸς αὐτοῦ, ὁ μέγας σπώτο· γκελλὸς κύριος Γρηγόριος, καὶ ἑπροι ὡσεὶ διακόσιοι τῶ ἀειθμῶ, μὲν σαλπίζων καὶ παύτως γίνως μουσικῶ. ἡ δὲ πόλις πᾶσα τῆς Φερρασίας σινιδραμῶ ἰδεῖν τὴν εἰσέλθειν τῶ ἀγρίω ἡμῶν βασιλείως μὲν αἰδῆς καὶ τιμῆς ἔλαβε· καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐκαθίστη ἐφ' ἵππου ὡροιστάτω μίλων· ἔ τρεπισμῶς μετὰ ἱερῶ καὶ χρυσοφάντω χαοδίω· ἀρχόντες δὲ καὶ τινες ἄλλοι συνυπήγοντο μετ' αὐτῶ, μὲν ἑρηνίας λαλοειδῶς σκεπαζόντες αὐτῶ, καὶ αὐτῆ ἰσομελανίζουσα ὡς ἰδέα ἑρηνῶ. καὶ ἑπρὶ ἵππου λαλοῦς, ὡραιότατος, ἔ τρεπισμῶ καὶ αὐτὸς ὁμοίως, καὶ χρυσοῦς αἰτὸς ἔχων ἐπὶ τῶ χαοδίω, καὶ ἑπρὰ πλέγματω χρυσοῦ, ἐπορθεῖν ἐμπροθεν τῶ βασιλείως, μὴ ἔχω ἀναβατῶ. ὁ δὲ πάπας μὲν καθήμενος ἐν τῶ παλατίῳ αὐτῶ μὲν παντὸς τῶ κλήρω, καρδιναλίω δηλαδὴ, μητροπολιτῶ, ἐπισκόπων, ἱερέων, καὶ ἄλλω ἱερτικῶ κατολόγω, καὶ ἀρχόντων, ἔ αὐθεντῶ πολλῶν, ἐκδεχόμενος τὸν βασιλέα. καὶ ἔλθοντες οἱ ἐμπροθεν καβαλλάροισι, τινὲς μὲν τῶ ἀρχόντων ἐπιζῆσαν, καὶ αὐτὸς ὁ δεσποτικῶ, καὶ εἰσῆλθον διὰ τῆς μεγάλης πόλις ἐντὸς τῶ παλατίου ἔ μὲν ὁ πάπας, τὸν δὲ βασιλεία εἰσῆγγαγον ἐφίππου δι' ἑπρᾶς πύλης. γινῶς δὲ ὁ πάπας, ὅτι ἐγγὺς ἐστὶ τῆς πύλης ὁ βασιλεὺς, ἀνίστη καὶ περιπατεῖ· διὸ ἔρεν αὐτῶ ὁ βασιλεὺς ἄρδιον· καὶ θέλοντα γονατίσαι, ἔκ ἀφῆκε αὐτῶ ὁ πάπας, ἀλλ' ἰδέξαντο εἰς τὴν κόλπων αὐτῶ· καὶ δὲς αὐτῶ τὴν χεῖρα, μὲν ἦσπασαν ὁ βασιλεὺς, ἐκαθίστη αὐτῶ ἔκ ἀειστῶν αὐτῶ. οἱ δὲ καρδιναλῆες παρὰ τῶς ποδᾶς αὐτῶ ἰποίησαν τὸν ἐὶ Χρυσῶ ἀσπασμῶν, ὡς εἶδον αὐτοὶ ὁ, τὴν πάπας καὶ ὁ βασιλεὺς· καὶ ἐμιλήσαντες λόγους μουσικῶ τῆς εἰρήνης, ἀνεχώρησαν ἑσὶ ἀλλήλων· καὶ ὁ μὲν πάπας ἐμείνη ἐν τῶ

QUI SYNODUM ANTECEDUNT.

ANNO CHRISTI 1437.

καλατιῶν αὐτῶ, τῶν δὲ βασιλικῶν ἔφρον ἰσχυροῦν οἱ αὐτοὶ καλλίστοι μὲν σαλίγγων εἰς ἴτερον καλατιῶν ἄτρεπισμῶν πάντων καλῶς καὶ ἀνταπώσατο μὲν τῶν ἀρχόντων αὐτῶ, καὶ τῶν ὑπερεῖθρον κατὰ τὴν βασιλικῶν μίμω Μαρτίου πεντήτη, ἡμέρη τέτη.

A tatum cum tubis in aliud satis bene paratum deductus est palatium; ubi requievit ipse, & qui cum eo erant viri primarii, ac ejus ministri ordine & ritu imperatorio, quarta die mensis Martii, feria tertia.

QUIA STATIM ANTE CEDUNT.

Περὶ τῆς εἰσελεύσεως τοῦ πατριάρχου εἰς Φερράριαν.

De ingressu patriarcha in urbem Ferrariam.

ΠΑΗΣΙΑΣΑΝΤΟΣ πάλιν τοῦ πατριάρχου ἡμῶν εἰς τὸ κατεῖλε Φραγκολί, ἐπὶ αὐτῶ μικρῶν ἀπέχοντος, ἰδὼν ἄποσ πᾶν τὸ αὐτὸ ἦλθε μία ναὺς κατὰ χροῶς, συρομένη ἐκ ποταμῶν παρὰ τῆς σκαφῆς αὐτῆς, καὶ ἐζητεῖ τὸν πατριάρχην εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν. καὶ γὰρ διωροσπος καὶ τεμύροσπος, ὡς ἡ παλαιὰ ἐκείνη τῆ Νῆε κίβητος· ἀλλ' ἐκείνη ἀσφαλτῶ καὶ περισσφαλισμένη τῶ ἰσοθεῖν καὶ τῶ ἰξωθεῖν· αὐτὴ δὲ, ὅσον μὲν καὶ τῶ ἰδοθεῖν, πῶσθ ἐπῆρχε τεχνημένη, ὅσον δὲ τὸ φαινόμενον ἐκ χροῶμασι διαφοροῖς καὶ κικαλωτισμένη· καὶ τῶ μὲν ἀνωτέρω τῶ ποταμῶ ζωγραφισμένα ἐπῆρχον, μικρῶν δὲ ἀνωτέρω παραθυρίδες, ὡς ἂν τις εἰκασαί μὲν κίωνων λεπτῶν εἶναι αὐτῆς, καὶ μετὰ μαρμαρῶν κοκκίωνων· καὶ ἀνωθεν τῶν ἀποσχιλῆς ὀρειοτάτη ὑπερέχον δὲ πᾶσης τῆς νῆος κικαλωθεῖσιν πολυμικρά, καὶ ἐκ μίση μαγειρεῖον διὰ τὸ ἀνωθεν τὸν καπνὸν εἶναι· καὶ σκάλα μία ἐν τῇ ἀριστερῇ, καὶ μία ἐν τῇ δεξιῇ, τῶ ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται τῶς ὑπερέχου αὐτῆς. εἰσῶθεν δὲ καλατιῶν ἄλλο, ὡς ἂν τις εἶποι ναὺς περιεμαλλῆ, καὶ κοίτινες διάφοροι περιεκαλυμμένοι ἐλλοῶς χρυσοῖς κικαλωθεῖν δὲ ἀσβαδῶν, καὶ σφραβιδίς, καὶ καταπύματα, καὶ θρόνοι κατασκευασμένοι ταπεινοὶ μακροῖς· καὶ κικαλωθεῖν θεωρία λαμπροτάτη καὶ ἀξέπαινος. κατῶθεν δὲ τῶ παλατιῶ, ὡς κατῶθεν αὐτῶ, ἐν ᾧ ἀποθήκαι ὑπῆρχον πολλαί, αἱ μὲν αἶνε, αἱ δὲ ἰχθύων, αἱ δὲ τροφῶν ἄλλων. τί δὲ ἡ καλὴ θέσις τῶ ὀρόφου, καὶ ἡ θαυμαστὴ ἀνάπασις τῶ ἀνωτέρων ἐν αὐτῶ; ἐκαλεῖτο δὲ Ορομύριον. τῶτο εἰσῶθεν ἐκ τῶν πατριάρχων ἡμῶν ἐσημῶσαν, παρὰ κληθεῖς ἐκείνη εἰσῶθεν εἰς αὐτῶ μετὰ τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶ κληρῶ πάντες. καὶ καὶ ἰδοὺ πλείοντες ἡμᾶς πῶν ποταμῶν ὡς ἐν καλατιῶ ἄλλῶν καὶ σκερῶ, μὴδ ὅλως ἐκκλῶντας εἶναι ἐν ἰδοθεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ ξηρῶ· πλῆσαντες οὖν διὰ τῶ ποταμῶ, ἠλθομεν καὶ ἡμεῖς εἰς Φερράριαν, προπέμψαντες ἀπὸ Βενετίας ἀπὸς τὸν παπᾶν πρίσβετος, τὸν Ηρακλείου κληρῶν Αντιῶν, καὶ τὸν Μονεμβασίας κληρῶν Δοσίθεον. εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς Φερράρίας καταπῆσαντες ἐν ὕρα πεντήτη τῆς ἡμέρας, τῇ ἐβδόμῃ τῶ Μαρτίου μῆνός, ἰμῶνυσάμεν τῶ μακαροφάτῶ παπᾶ, τῶς ὅρα χροῶσται τῶ πατριάρχου συνιδήσις, καὶ πῶς δεχεται ὁ παπᾶς αὐτῶ. τῶτων ἐν ἐξεταχομῶν, ἰμῶνυσάμεν ἐν τῶ χρυσοῦ πλοῖον ἐκείνη πῶν νύκτα ἐκείνη· τῶ πρώτῃ δὲ ὕρα πρώτῃ τῆς ἡμέρας, ἦλθον καρδινάλεις πῶστας, καὶ ἐπίσκοποι ὡσεὶ εἰκοσι πῶντες, καὶ οἱ μαρκισσιῶ τῆς χύρας ὁ ἀνδρῶντες, καὶ σὺ αὐτῶ

Cum vero patriarcha noster vico Francollino appropinquaret, ei cum adhuc procul inde esset, ecce obviam navis advenit inaurata, quae a lux scapha in flumine trahebatur, ut in eam patriarcha conscenderet: erat autem duobus tribusve foris constructa, ut verus illa Noe arca: sed illa quidem erat intus & foris bitumine circumlita; hujus vero quantum quidem aequa tegebatur, pice oblitum; quod autem eminebat, variis coloribus erat ornatum: & pars quidem aequae proxima recta erat; mox fenestellae torno subrefactae minutis quibusdam quasi sultae columnis, & marmore ornatæ porphyretico adiacebant. Supra illas erat speciosissima porticus, unde quis proclinare se commode posset. In summo autem totius navigii foro tormenta erant ex omni parte bellica; in medio vero culina, quo fumus apiam evaporationem haberet. Scalæ porro incrant duæ, ad puppim una, altera ad proram, per quas ascendere & descendere ministri possent. At vero intus palatium quoddam erat, veluti pulcherrimum templum. varique cubicula aureis circumtecta auleis, quæ sedilibus etiam in orbem ductis gradu scansilibus ornata & peristromatis, sellisque instratis longis tapetiis, splendidissima sane & admiratione digna erant ad aspectum. In inferiori vero parte palatii, perinde atque in plano domus, multæ erant celle, vinaria, piscaria, & aliæ ad recondenda diversa cibaria. Jam quid de pulchra dicam contignatione fori, & mira quiete habitantium in eo? vocabatur autem Oroburchium. Hoc ergo navigium cum venisset, & acclamationibus patriarcham nostrum contulasset, & rogatus ipse conscendis cum presulibus, & clero universis. Porro in flumine navigantes tanquam in altero palatio & secreto versabamur; & videbamur nobis non iter navi acere, sed terra. Itaque fluvii navigatione pervenimus & nos Ferrariam, cum jam antea Venetiis ad pontificem legassemus domnum Antonium presulem Heracleensem, & domnum Dositheum Monembasensem. In portum igitur Ferrariæ delati hora diei quarta, die vero Martii septima, quæ vivimus per nuntium a beatissimo papa, quo ritu patriarcha ingredi deberet in urbem, & quomodo ipsum papa exciperet. Dum ergo de hoc quaeritur, nocte illam in aureo illo navigio fumus commorati, mane autem hora diei prima, quatuor ad.

QUI STATO-
DUM ANTE-
CEDUNT.

advenere cardinales, & episcopi ad viginti quinque, & urbis dominus marchio, magnaque cum ipso nobilium hominum frequentia; adducti quoque equi, & muli, in quos ascendentes Ferrariam ingressi sumus. Porro autem patriarcha equo vehabatur medius inter duos cardinales magno cum honore; continuoque in palatium papae ascendimus, & patriarcha quidem stans papae genam osculatus est, nos autem sedentis dexteram, & genam cum officialibus; reliqui vero aut dexteram tantum deosculati sunt, aut profunde veneratione domtaxat contenti fuerunt. Peracta ergo salutatione egressi sumus e palatio, consensitque iterum equis patriarcham obsequii causa deduximus ad paratam sibi domum; quo ibi relicto ad destinatum sibi quisque diversorium profectus est. Atque hic sunt honorarie pompae, quas papa adhibuit; & ad hunc modum venimus Ferrariam. Die vero dominico mane iuxta patriarchae celebrata est missa per quindecim fere sacerdotes in eius palatio, assistantibus ordine praefullibus, & cruce signatis, atque cantoribus: urbis quoque marchio adfuit, e jusque nobiles curiales; astabant autem omnes reverenter. Absoluto autem sacro omnes per manus patriarchae sumptere panem benedictum.

Diebus aliquot lapsis imperator a pontifice flagitabat, ut synodus oecumenica fieret non solum episcoporum, sed regum etiam ac ducum, & brevi, totius Italiae, aut per se, aut per suos vicarios: respondebat is, hoc esse impossibile propter discordias, & mutua inter illos bella. At eo magis instare imperator, ut ex conventionem ita fieret. Cum ergo pontifex aliud tunc agere non posset, spatium quatuor mensium quaesivit, quo suas gentes congregaret; quod & datum est. Eo igitur sumpto, literisque & legatis a pontifice quoquo versum missis, & spatio temporis effluente, illisque non advenientibus, ut eos ad conveniendum promptiores redderemus, consilium tale cepimus. Placuit ergo omnibus synodum oecumenicam indici Ferrariae, non alibi, ut cognito hoc, Ferrariae scilicet esse omnino synodum celebrandam, omnes eo convenirent quavis excusatione postposita. Itaque communi consensu indicta est synodus die nono Aprilis, feria quarta majoris hebdomadae, hoc prius condito, ut si tempus abeat, & synodus non conveniat, sed potius insaniam in nos, neque liberum sit nobis aliud agere, pari consensu disputemus de dogmatibus: & siquidem de his inter nos convenierit, Deo gratias; sin minus, etiam Deo gratias, ut ex vi decreti licet nobis cum pace abscedere. Interea lis & controversia orta est de sedibus occidentalis & orientalis ecclesiae: postulabat enim papa, ut ad unum letos ecclesiae sui omnes ecclesiastici considerent; ad alterum vero imperator & patriarcha cum suis omnibus: in medio porro atque ad ca-

αρχόντων πολλῶν, καὶ ἵππων, καὶ ἡμίονοις ἐπιχευόμενοι εἰς τὴν Φεράρειαν. Ἰὼ δὲ ὁ πατριάρχης ἵστατο, καὶ ἔρχετο αὐμίσθω δύο κρηνηθίων μετὰ τιμῆς μεγάλης. καὶ πρὸς τὸ παλάτιον τὰ πάντα εἰσελάθοντο. καὶ τὸν πάπαν ὁ πατριάρχης ἠσπάσατο ἰσαμίθως ἐν τῇ παρεῖῳ. ἡμεῖς δὲ καθήμενοι τῆς δεξιᾶν αὐτοῦ, καὶ τῶν παρεῖῳ, οὐκ οὐκ ἴξω κατωκίλοις. οἱ δ' ἄλλοι μόνον τῶν χεῖρας, ἢ καὶ μόνον τῶν προσκυνημάτων. τὸ ἀσπασμὸς τοιγαροῦν γινόμενοι, ἐκ τῶν παλατίων ἐξελθόντες, καὶ ἦν ἵππων καλῶν ἐπιβάτης, τῶν πατριάρχῃ ἀπὸ τῆς αἰχμῆς ὀφικόμενοι εἰς τὸ ἡρώμασθον αὐτῶν οἶκον. ἂν ἐκείσε κατωκίλοντες ἀπὸ τῆς αἰχμῆς ἴκατο, ὅπου ἂν ἡρώμασθον ἡμῶν. αὐτοὶ εἰσιν αἱ τὰ πάντα ἀποσταλαί, & τότε τῶν ἱερέων ἡλδομῶν εἰς Φεράρειαν. τῇ δὲ κυριακῇ τῶν πρώτων ἡμερῶν ὁ πατριάρχης, καὶ ἐλετήθησαν ὡσεὶ δεκαπέντε ἱερεῖς ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ. καὶ ἐστῆσαν οἱ ἀρχιερεῖς κατὰ τὸ ξένον. ὁμοίως καὶ οἱ σαυροφόροι, καὶ οἱ ψάλλοντες, καὶ ὁ αὐδῆτης τῆς χώρας ὁ μαρτυρῶν, & οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ, & πάντες μετ' ἀλαβείας. ἐν δὲ τῷ πάλαι ἔλασον πάντες ἀντίθωρον παρὰ ἦν χεῖρων τῶν πατριάρχῃ.

Διαβρομῶν τῶν ἡμερῶν τινῶν, ἐζήτησεν τὸν πάπαν ὁ βασιλεὺς, οὐκ ὀνομαστικῶς γενέσθαι, ἢ μόνον ἦν ἐπισκόπων, ἀλλὰ καὶ ἦν ῥηγῶν, καὶ ἦν δουλῶν, καὶ ἀπλῶς, πάσης ἰταλίας, ἢ δὲ ἰαυτῶν, ἢ διὰ τοιοτήτων. ὁ δὲ ἀδυνατῶν ἔχειν τῶν ἐλγε διὰ τὴν διχονοίας καὶ ἀλληλομαχίας. ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ἐτι ὡς συμπεφωνημένων ἐζήτησεν αὐτῶν. ἔκ ἔχων οὐκ ὁ πάπας τότε ἀλλως ποιῆσαι, ἐζήτησε διοεῖαν μνητῶν πατρῶν, ἵνα εὐσυνάξῃ τὴν ἡμερῶν αὐτῶν, ὅ καὶ γέγονε. τῆς οὖν διοείας δοθείσης, καὶ παντοῦ γραμματῶν καὶ πρίσβεσι ἀποσείλαντο τὰ πάντα, καὶ τὸ κερὸν τῆς διοείας τρέχοντο, κακῶν μὴ ἐρχόμενοι, ἐβουλόσασθαι μὴ διοεῖαν εἶναι εἰς τὸ πρῶτον ποιῆσαι αὐτοῦ ἐλθεῖν. καὶ δι' αὐτοῦ ἀνεφάνη καλὸν, ἀνακηρυχθῆναι συνόδον οἰκουμενικῆν ἐν τῇ Φεράρειᾳ, καὶ ἐκ ἀλλοθεν ὅπως γινόντες οἱ σπαντοῦ, ἐτι μὲν πάπαν ἀνάγκη ἐν τῇ Φεράρειᾳ γίνεσθαι ἢ εὐσυνάξῃ, ἔλθωσιν ἀπαραίτητως χωρὶς προφάσεως. ὁμογνωμοποίησαν οὖν ἀνεκπράξαμεν τῶν σίνων, μὲν Ἀπελίῳ ἐνάτη, τῇ ὁγία καὶ μεγάλη πύργῃ τῆς πεσσαρεκοῦς, κατὰ συμφωνίας τοιαύτης. ὅτι εἰαν πλημμυλεῖ ὁ αἶψος, καὶ ἢ εὐσυνάξῃ ἢ σὺνίρηται, ἀλλὰ μᾶλλον μαινεται κατὰ ἡμῶν, καὶ μὴ ἔχοντων ἡμῶν ἀλλως πως ποιῆσαι, γνώμη κοινὴ ἵνα διαλεχθῶμεν περὶ ἦν δογμάτων. καὶ εἰ μὴ ἐνωθῶμεν, δοξα τῷ Θεῷ, εἰ δ' ἔ, πάλιν δοξα τῷ Θεῷ, ἵνα μετ' εὐφροσύνης ἀπ' ἀλλήλων ἀπελθεῖν κατὰ δύναμιν τῶν δεκρίτων γνησθη ἡμεῖς. Μίσω δὲ τῶν ἡμερῶν ζήτησις καὶ φιλοκενία ἐγένετο περὶ ἦν ὄρον τῆς τε δυτικῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνατολικῆς. ἐζήτησεν γὰρ ὁ πάπας, ἐν

ANNO
CHRISTI
1438

C

ANNO CHRISTI 1438.

ἐν μέρει τῆς ἐκκλησίας ἵνα καθίσωσιν οἱ αὐ-
 τῶ ἐκκλησιαστικοὶ πάντες, καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ μέρει
 ὁ βασιλεὺς, ὁ πατριάρχης, καὶ οἱ μετ' αὐ-
 τῶν πάντες, ἐν τῷ μίῳ δὲ καὶ ἀπὸ κεφαλῆς
 ὁ πάπας· ὁ δὲ βασιλεὺς ἔλεγεν πάλιν· τὰ πρὸ
 τῷ βασιλείῳ ἐστὶ μᾶλλον ἢ τὰ πάντα, καὶ πολλὰς
 ἐγένετο περὶ τούτου λόγους, ἕως ἃ ἀνέγνωσαν τὰ
 σφραγιστὰ ἐξ ἁμυνῶν. πλὴν συμφωνήσαντες
 ὅπως, ὅτι τὸ ἐν μέρει τῷ ναὶ εἰσιόντι ἀεὶ ἐ-
 ρά δοθῆναι τὰ πάντα Ἐ τοῖς μετ' αὐτῶν· τὸ δὲ
 ἄλλο μέρει, τὸ δεξιὸν δαλονόσι, τῷ βασιλεὺς
 καὶ τοῖς μετ' αὐτῶν, καὶ ἐγένεσαν τὰς θρόνους ἑνω-
 τῶν πάντων τῶν θρόνων ἐν τῷ δοθέντι μέρει αὐ-
 τῶν, ἐγγὺς τῆς ἁγίας ἑατικῆς ὡς ὀρθίας πεί-
 σαρτας· κατωτέρω τῷ θρόνῳ τὰ πάντα ὡς ὀργυριαν
 μίαν, τὸν θρόνον τῷ βασιλείῳ τῆς Αλαμανίας·
 εἰσῆκει δὲ κενὸς μόνον εἰς ἴσον· ἐγγὺς
 δὲ τότε ἐκάθισαν οἱ καρδιναῖοι, καὶ καθέξῃς
 μητροπολίται καὶ ἐπίσκοποι τὸν αὐθιμὸν ὡσεὶ
 ἑκατὸν πενήκοντα· οἱ ἱερεῖς δὲ καὶ διάκονοι καὶ
 ἑπτα σφραγιστὰ ἄμτροι ἦσαν· ὁμοίως, καὶ
 ἐν τῷ ἑτέρῳ μέρει ἠπείμασαν τὸ βασιλείῳ τὸν
 θρόνον μετ' ἐρυθρῶ καὶ χρυσοῦ φαυτοῦ χαρδίου, καὶ
 καθέξῃς τῷ τε πατριάρχῃ, καὶ ἐξ ἑποστηρῶν,
 Ἐ πάσης τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας κατὰ τῆν.
 Τῶν ἑνω συμφωνηθέντων, καὶ ὀρκωτικῶν διὰ
 πλείονα ἀσφάλειαν γεννηθῶν, τῇ μεγάλῃ πατρί-
 τη, καθὼς ἐφημῶν, συνήθημεν ἐν τῷ ναὶ
 τῆς ἐπισκοπῆς, τῷ ἐπ' ὀνοματι τῷ ἁγίῳ με-
 λομαρτυρῶ Γεωργίου· εἰσῆλθον δὲ σφραγιστῶ
 ὁ πάπας, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τῷ θρόνῳ αὐτῶ ἐν
 τῷ βορείῳ μέρει, καθὼς ἀνωτέρω δεδηλωται,
 κατὰ τὴν συμφωνίαν ἡμῶν· εἶτα ἐκάθισεν ὁ
 βασιλεὺς ἡμῶν ἐν τῷ νοτίῳ· ἐκάθισε δὲ καὶ ὁ
 δεσπότης, ὁ τῷ βασιλείῳ ἀδελφὸς κῆρος Δη-
 μητρίου, ἐκ δεξιῶν μὲν τῷ βασιλείῳ, κατω-
 τέρω δὲ ὡσεὶ σπιθαμῆς πείσαρτας· ἐκάθισε καὶ ὁ
 πατριάρχης ἐπὶ θρόνῳ καὶ αὐτῶ ἐφ' ἡλῶ, εἶτα
 οἱ ἐποστηρῶ ἐξ πατριάρχων· ὑπῆρχον δὲ τῷ
 Ἀλεξανδρείας, ὁ Ηρακλείας κῆρος Ἀντιόχειου,
 καὶ ὁ τιμιώπιτι κῆρος πρισματικός κῆρος Γρηγορίου,
 τῷ Ἀντιοχείας, ὁ Ἐφέσου κῆρος Μάρκου, καὶ
 ὁ Ρωσίας κῆρος Ἰσιδώρου· τῷ Ἱεροσολύμων
 ὁ Μομεμβατίας κῆρος Δοσιθέου, καὶ ὁ Σαρ-
 δίων κῆρος Διονύσιου· εἶτα ἐκάθισεν ὁ
 χορὸς ἐξ μητροπολιτῶν κατὰ τὴν τῆν αὐτῶν,
 οἱ τινες ἦσαν ἑπτα· ὁ Τραπεζούντου, κῆρος Δω-
 ροθέου, τὸν πῶρον ἐπέχων τῷ Καισαρείας· ὁ Κυ-
 ζίκου, τὸν πῶρον ἐπέχων τῷ Ἀρχιέρας, κῆρος Μη-
 τροφάνου· ὁ Νικαίας, τὸν πῶρον ἐπέχων τῷ Σαρ-
 δίων, κῆρος Βησσαρίων· ὁ Νικομηδείας Μακά-
 ρου· ὁ Λαυδαμονίας, καὶ τὸν πῶρον ἐπέχων
 τῷ Νικομηδείας, κῆρος Μεθοδίου· ὁ Μιτυ-
 λωυς, καὶ τὸν πῶρον ἐπέχων τῷ Σιδης, κῆρος
 Δωροθέου· ὁ Ἀμασειας Ἰωάσαφ· ὁ Μελλοδο-
 βλαχίας, καὶ τὸν πῶρον ἐπέχων τῷ Σιβασείας,
 Δαρμανίς· ὁ Σταυροπόλεως Ἡρακλίου· ὁ Ρόδου
 Νικολαίου· ὁ Δίφρας Κάλιστου· ὁ Γάνου
 Γενναδίου· ὁ Δράμης Δοσιθέου· ὁ Μιλε-
 νικῶ Εὐστράτιου· ὁ Ἀρχιέρας Σωφρόνιου·
 ὑπῆρον καὶ ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας μητροπολιτῆς εἰς,
 καὶ ἐπίσκοποι εἰς· εἶτα ἐκάθισαν οἱ σφραγιστῶ

put, pontifex ipse. Contra imperator, id potius imperatoris esse, quam pa-
 pæ, aiebat: qua de re magna que-
 stio habita est, donec lecta sunt acta
 synodorum. Tandem hoc inter eos con-
 venit, ut papæ quidem & pontificis
 ea pars templi daretur, quæ læva esset
 ingredienti; altera vero, dextera scilicet,
 imperatori & suis: atque ita sedes
 in hunc modum collocatæ sunt; ponti-
 ficis quidem sedes ad partem illi assigna-
 tam, distans a sacro altari passus fere
 quatuor: infra illam uno fere passu se-
 des imperatoris Alemaniarum vacua, tan-
 tum in speciem posita: prope hanc se-
 dere cardinales, & deinceps metropoli-
 tæ, & episcopi ad centum & quinquaginta.
 Sacerdotes autem & diaconi aliique
 protonotarii erant innumeri. Similiter
 e regione sedes imperatori parata
 fuit, ornata purpureo, auroque contex-
 to peripetasmate: deinde patriarchæ &
 vicariorum, totiusque orientalis eccle-
 siæ sedes ordine dispositæ sunt. His ita
 ex pacto & conventu iurejurando etiam
 ad majorem cautionem firmatis, feria
 quarta, ut diximus, majoris hebdomadæ,
 convenimus in templum episcopii, quod
 sancto eximioque martyri Georgio
 dicatum est. Et papa quidem primus
 introiit, sedique sua in sede ad latus
 aquilonare, ut supra declaratum, juxta
 conventionem. Dehinc imperator nosse
 sedit ad latus australe; sedit etiam des-
 potes imperatoris frater domnus Demetrius
 a dextris quidem imperatoris, illo
 autem inferior quatuor fere palmos.
 Sedit & patriarcha in alta & ipse sede,
 deinde vicarii patriarcharum, Alexan-
 drini quidem Heracleensis domnus Antonius,
 & honorabilis a confessionibus domnus
 Gregorius: Antiocheni vero domnus Marcus
 Ephesius, & Rusiæ domnus Isidorus:
 Hierosolymitani autem Monembasiensis
 domnus Dositheus; & Sardium domnus
 ille Dionysius. Post hos metropolitatum
 ordo confedit suo quisque in loco.
 Erant autem hi, Trapezuntinus domnus
 Dorotheus, & agens vices Cæsarensis.
 Cyzicenus domnus Metrophanes, agens
 vices Ancyrani. Nicænus domnus Bessario
 agens vices metropolitæ Sardium.
 Macarius Nicomediensis: domnus
 Methodius metropolita Lacedæmonius,
 & agens vices Nicomediensis: domnus
 Dorotheus metropolita Mytilenensis,
 & vices agens Sidenis; Amasiensis
 Joasaph. Muldoblachienensis
 Damianus, & vices agens Sebastæensis.
 Isaias Stauropolitanus. Nathanael
 Rhodius. Callistus Distrensis.
 Gennadius Ganensis. Dositheus Dramen-
 sis. Eustratius Melencici. Anchiali
 Sophronius. Erant etiam ex Iberia
 metropolita unus, & episcopus unus.
 Deia federunt cruce signati viri nobiles
 circum patriarcham; infra vero Hegu-
 meni cum Montis sancti monachis, ce-
 terique clerici juxta ordinem quisque
 suum.

ANNO CHRISTI 1438.

QUAESTIO- NEM ANTE- CEDUNT.

Præsidente autem beatissimo papa ad latus aquilonare; sicuti diximus, infra eum sedes erat imperatoris Alemanorum ut dictum est. Sederunt postea cardinales, domnus Franciscus pape nepos, camerarius, cardinalis sancti Clementis, domnus Angelottus cardinalis sancti Marci; domnus Jordanus cardinalis Ursinus episcopus Sabinensis, domnus Julianus cardinalis sancti Angeli; Domnus Nicolaus sanctæ Crucis cardinalis Firmanus, domnus Berranda cardinalis Placentiæ episcopus Portuensis. Domnus Prosper cardinalis Columna sancti Georgii. Domnus Antonius cardinalis Bononiæ episcopus Ostiensis. Episcopi vero & archiepiscopi fere ducenti, sed & hegumeni, & archimandritæ, & complures alii pastores ecclesiastici. Verum patriarcha postea egrotabat, atque ideo non venit; metropolitani itidem Sardium. Quapropter ad hortationem & consensum suum misit patriarcha, qui & lectus est.

Ceterum in medio templi, atque inter duos clericos, ante sacrum altare solium pulcherrimum posuere, perquam ornatum, apparatusque aureo velamento: in quo sedit iudex magnus & iustus Dominus noster Jesus Christus, hoc est sanctum Evangelium, appositis hinc inde sanctorum Apostolorum Petri & Pauli capitibus, cereisque ante illa accensis. Et erat plane die illo spectaculum visu horrendum, & admirationis plenum. Nam ecclesia facta erat volut alterum cælum, ut illud canticum nobis in mentem venerit: Luminosum cælum tota visa est Ecclesia, quæ lucidos reddidit fideles; in qua stantes acclamamus: Domum istam conserva Domine.

His ita se habentibus, omnibusque sacra veste indutis, tam orientales, quam occidentales Episcopi federe omnes; & consecuto silentio Pontifex clara voce pronuntiavit: *Benedictus Dominus Deus Israel*, cœperuntque omnes divinas laudes, hymnos, & preces cantare, deinde sederunt, & promulgationem synodi pro ambone recitari iusserunt: sed ante illam præcepit Imperator una cum Pontifice, ut de scripto legeretur Patriarchæ cohortatio. Et ita surgens Diaconus quidam Patriarchæ referendarius orsus est dicere.

Exhortatio Patriarchæ,

IN Nomine sanctæ vitæque principii Trinitatis, Patris & Filii, & Spiritus sancti, dum Christianorum patres, Italarum scilicet, & Græcorum hodie communi consensu convenerunt ad indicendam sacrosanctam œcumenicam synodum. Et ex una quidem parte sancti Patres orientalis Ecclesiæ, videlicet serenissimus Imperator Joannes Palæo-

Archontis κληρω τῷ πατριάρχῃ, κατωθε: δὲ οἱ ἡγούμενοι μὲν τῆς Ἀγιορείτου, καὶ οἱ λοιποὶ κληρωκοί, πάντες κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν.

Προκαθήμενος δὲ τῷ μακαριώτατῳ πάπα ἐν τῷ βορείῳ μερὶ, καθὼς εἰρήκαμεν. κατωθεν τότε, τῷ βασιλεῦσι τῆς Ἀλαμανῶν θρόνῳ ἐπήρχει, ὡς εἶρηται. μὲν δὲ τῶν ἐκάθισαν οἱ καρδιναλεῖς: ὁ ἀνεμὸς τῷ πάπα ὁ καμριζελῶ, κύριος φραγκίσκος τῷ ἁγίῳ Κλήμῆντι: ὁ τῷ ἁγίῳ Μάρκῳ, κύριος Ἀγγελώττος: ὁ Σαβινένσις ἐπίσκοπος κύριος Ἰορδάν, καρδιναλὶς Ορσίν: ὁ τῷ ἁγίῳ Ἀγγίλῳ κύριος Ἰελεάν: ὁ τῷ ἁγίῳ Σταυρῷ κύριος Νικέλαος καρδιναλὶς Φιρμάν: ὁ Πορτουένσις ἐπίσκοπος κύριος Βερράνδας, καρδιναλὶς Πλακιντίας: ὁ τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ, κύριος Πρόσπερ: καρδιναλὶς Κολῆμνας: ὁ Οσιένσις ἐπίσκοπος κύριος Ἀντωνί: καρδιναλὶς Βονωνίας. ἐπίσκοποι δὲ καὶ ἀρχιεπίσκοποι ὡσεὶ διακόσιοι, ἀλλὰ καὶ ἡγούμενοι, καὶ ἀρχιμανδριῆται, καὶ ἔπειτα πολλοὶ ποιμένες ἐκκλησιαστικοί. ὁ δὲ ἡμέτερος πατριάρχης ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ τῶν ὁμοίων καὶ ἐκ τῶν Σάρδεων. ἀλλ' ὁ πατριάρχης ἀπέειλε ἀποβροπῆν αὐτῷ ἐπὶ θέλημα, καὶ ἀνέγνωσαν αὐτῷ.

Μίσην δὲ τῷ ναῷ καὶ τῆς δύο μερῶν τῷ κληρω, ἐμπροσθεν τῆς ἁγίας ἑκατέρας, ἐσησαν θρόνον ὠραίοισιν, πάντων κεκοσμημένων, καὶ ἀξιοσμένων μὲν χρυσοῦ ἑλατῆν, ἐπειτὰ δὲ ἐκάθισαν ὁ μέγας καὶ δίκαιος κριτὴς, ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἦσαν τῷ ἁγίῳ Ἀγγελίῳ: ἔξ ἑκατέρων δὲ τῶν μερῶν αὐτῶν ἔκειντο αἱ κάραι τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, καὶ λαμπάδες ἀνάπτουσαι ἐμπροσθεν αὐτῶν. καὶ ἡμῶν ἰδεῖν φρικτῆ καὶ ξέρον θεῖον εἶδμα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἡ ἐκκλησία ὡς θανάτος ἐγένετο, ὡσεὶ καὶ μνησθῆναι τὸ λέγοντος: Οὐραῖος πελωφῶτες ἡ ἐκκλησία ἀνεδείχθη ἅπαντα, σωματωχῶσα τὸς πιστοῦς, ἐν ᾧ ἐσώτες κραυγάζοντες, τῶν πέν οἶκον σείρωσον κύριε.

Τῶν δὲ γεννημένων, καὶ πάντων ἐνδοξομένων τῶν ἱερατικῶν σχολῶν, οἱ τε ἀναπλῆς καὶ τῆς δύσεως ἀρχιερεῖς πάντες ἐκάθισαν. σιωπῆς δὲ γεννημένης, ἔθεσαν ὁ μακαριώτατος πάπας. Ἐυλόγητος κύριος τῷ Ἰσραὴλ. καὶ ἤρξαντο πάντες δεξιολογίας, καὶ ἕμνα, καὶ ἱκίτητων ᾠδῶν. εἶτα ἐκάθισαν, καὶ ὤρισαν ἐπ' ἁμῶν ἀναγνωσθῆναι τὴν τῆς συνόδου ἀνακήρυξιν. ἔπειτα ταῦτες δὲ ὤρισεν ὁ βασιλεὺς μὲν τῷ πάπα, ἀναγνωσθῆναι ἐγγράφῳ τῷ ἀποβροπῆν τῷ πατριάρχῃ: καὶ ὅπως ἀνίστη ὁ referendarius τῷ πατριάρχῃ διάκονός τις, καὶ ἤρξατο λέγειν.

Ἡ ἀποβροπή τῷ πατριάρχῃ.

ΕΝ ὀνόματι τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος, τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, τῷ δὲ μέρῃ τῆς Χριστιανῶν τῆς ἰταλῶν καὶ τῆς Γραικῶν σημερινῆ συνωνήσαν ἀνακηρύξει τῷ ἁγίῳ καὶ ἱερῷ καὶ οὐκ ἐκμεμνημένῳ σίνεδον: οἱ τινες ἄγιοι πατέρες τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἀφ' ἐνὸς μέρους, ὁ τε γαλιωτικός βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος, ὁ τε,

ANNO
CHRISTI
1477.

ὁ, π πατριάρχης ἰεροσολύμων καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι, καὶ ἱεροσολύμων καὶ ἀρχιεπίσκοποι τῆς ἑκκλησίας τῆς ἀνατολικῆς, ἱεροσολύμων, καὶ ἰεροσολύμων, καὶ ὅσες ὁ κληρικὸς αὐτῶν ὁμοίως ἐπ' ἅλλο μέρος τῆς ἰουδαίας, πᾶσα ἡ δυτικὴ ἑκκλησία τῆς Ῥώμης, ὁ, π μακαριώτατος πάπας, καὶ πᾶσα ἰεροσύνη αὐτῶν, ὁμολογούμεν καὶ εἰρηγομεν, παύσει τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμένης συνόδου ἡμετέρας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῆς Φερράρας, ἐν τῇ κατὰ τὴν ἁγίαν μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἐν μέσῳ τῆς αὐτῆς πόλεως. καὶ κερύττωμεν, καὶ δίδομεν διορίαν ἀπὸ τοῦ κυρίου κυρίου, Ἀσκληπιοῦ δανάτη, ἐκ διακονίας ἀπὸ τῆς ἐμπροσθεν, μὴνας ἑξήκοντα, εἰς ὅλους τοὺς πόδας καὶ εἰς ὅλα τὰ ῥήματα τῆς χειρῶν, ὅπως ἐλθῶσι πάντες, καὶ οἱ λαοὶ τῆς Κωνσταντίας τῆς Βασιλείας, καὶ οἱ τῆς Ῥώμης, καὶ πᾶς χριστιανός· ὅστις βούλεται αὐτῶν ἐλθεῖν ἕως τῆς διωρισμένης καιρῶν καὶ ὅστις κατορθώσῃ, ἢ ἀδύνηται τῶν ἁγίων πόσιων συνόδου, καὶ ἐὰν ἐλθῆ ἕως τῆς διωρισμένης καιρῶν, ἵνα μὴν ὑπὸ κατὰ ἀφορισμῶν, ἐὰν μὴ εἰρήνη ὅσα ποιῆσαι ἡ σύνοδος αὐτῇ ἢ νομοθετήσῃ. καὶ εἰ ἔστιν ἀνθρώπος ἰσχυρός, ἢ σοφός, ἢ τῆς ἑκκλησίας ὀφειλόμενος, λόγιος, ἵνα πέμψῃ τῶν ὁμολογίων αὐτῶν, ἢ ποιοτηρίων, εἰ ὁ δύναται ἐλθεῖν, καὶ ἵνα εἰρήνη καὶ ὁμολογήσῃ ὅσα ποιῆσαι ἡ ἁγία σύνοδος· εἰ δ' ἀδύνηται, ὡς εἰπομεν, ἵνα μὴν ἐπι κατὰ ἀφορισμῶν ὁμοίως λόγιος, καὶ οἱ μεγάλοι αὐθιγῆς, καὶ ῥηγάδες, καὶ δεκάδες, καὶ ἑπτα αὐθιγῆς, ἵνα ἐλθῶσι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ θελήματος τῶν πάπας, καὶ τῆς βασιλείας, καὶ τῆς συνόδου, ἢ ἵνα γραφῶσι καὶ αὐτοὶ ὁμοίως τὰ αὐτῶν, εἰ δὲ πάλιν βυληθῶσιν οἱ αὐτοὶ ῥηγάδες καὶ αὐθιγῆς ἐν ἑπτα πόσιν ἡμετέρας τὸ κῆρυγμα τῆς συνόδου, τότε ἵνα σκίψωνται πάλιν τὸ κρείττονον, εἰ τι φανῇ τῇ συνόδῳ, ἕως τῆς διωρισμένης καιρῶν.

Allogus, & Patriarcha domnus Joseph, & Archiepiscopi, & Cruce signati, & primarii orientalis ecclesiam, sacerdotes, diaconi, ejusque universus clerus: ex altera vero similiter Italorum parte tota sancta occidentalis Romana ecclesia, scilicet beatissimus Pape cum universo suo sacerdotali ordine, consentimus, & contenti hoc sumus, ut sancta & oecumenica hac synodus celebraretur in hac urbe Ferraria, in Templo sancti magnique martyris Georgii, quod situm est in hac ipsa media urbe; & spatium damus, quod ab hoc tempore, annis scilicet millesimo quadringentesimo trigesimo octavo, die nono mensis Aprilis, indictionis prima, sumatur ad menses quatuor; ut in omnibus locis, & regnis Christianorum notum sit omnibus, atque omnes conveniant, reliqui etiam Basileensis concilii, quique Romae sunt, & omnis Christianus, quicumque advenire voluerit, veniat ad tempus constitutum. Quod si quis despexerit, aut aspernatus fuerit hanc sanctam synodum, neque advenire usque ad praesentem tempus, ut excommunicationi subiaceat, nisi amplexus fuerit quocumque ab hac legitima synodo fuerint decreta. Et si quisquam emineente sit statu, aut doctor, aut ecclesiastico fungatur officio, dicimus mittendam esse ab eo suam confessionem, aut vicarium, si nequeat ipse venire; utque approbet atque recipiat quocumque sancta synodus decerneret: quod si rejecerit, ut diximus, sine excommunicationis censura percussus. Idem de magnis Principibus, Regibus & Ducibus, aliisque locorum dominis dicimus; ipsos etiam debere convenire, mandato Papae, & Imperatoris, & synodi obediennes; vel certe & ipsos eadem similiter scribere. Si vero iidem Reges, & Principes alibi voluerint synodum celebrari, ut de Deo quod potius sit deliberent, atque id sit in synodi potestate, usque ad tempus praesentem.

Τότε ἀναγνωθῆναι, ὤρσαν ἵνα καὶ τὸ δευτέρου τῶν μακαριωτάτων πάπας ἀναγνωθῆναι ἀμνηστίας. Καὶ δὴ ἐξελίξαντο οἱ Λατίνοι ἀπὸ τοῦ μέρους αὐτῶν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Γραδίον· ἐξελίξαντο δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι ἀπὸ τοῦ μέρους αὐτῶν τὸν Μιτυλιώτικον Δωρόθειον. τότε ἐπ' ἀμβωνα προτρέψαντες ἀναβῆναι, ἐκίλευσαν ἀναγνώσαι Ἑλληνικῶς καὶ Ῥωμαϊκῶς τῆς οἰκουμένης συνόδου τῆς ἀνακηρύξεως. καὶ ἀνέγνω ταύτην Ῥωμαϊκῶς ἑρῶντων ὁ τὸ μέρος τῆς ἰουδαίας ἀρχιεπίσκοπος, ἔπειτα ὁ τὸ μέρος ἡμῶν μητροπολίτης, ἔχυσαν ἕως.

Lesio hoc jusserunt etiam beatissimi Pape decretum pro ambone recitari. Delegerunt igitur Latini ex suis Archiepiscopum Gradensem; delegerunt etiam nostri de suis Dorotheum Mitylenensem. His, ut ambonem conscenderent, admonitis, praecipitum est, ut Graece & Latine recitarent synodi oecumenicae indicionem; quo primum quidem Latine recitata est ab Archiepiscopo patris Italorum, deinde a Metropolitano patris nostrae, ita se habeas:

ΤΟ ΔΕΚΡΕΤΟΝ ΤΟΥ ΠΑΠΑ.

DECRETUM PAPAE.

Εὐχέλως ἐπίσκοπος δούλος τῆς δούλων τῷ Θεῷ, εἰς αἰδίον τὸ πρᾶγματος μνήμων.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

ΜΕΓΑΛΑ τῶ παντοδυνάμῳ Θεῷ ἐχαίρει ἡμᾶς ὡς ἀληθῶς προσήκει, ὅς τῆς παλαῖν αὐτοῦ οἰκτιρῶν ἐκ ἀμνηστίας,

ΜΑΧΟΝ profecto sunt nobis agendum. Oculis potentis Deo gratias, qui vaticiniam suam miserationem non immemor ecclesiam suam secundioribus fecit.

OMNIBUS SY-
NODUM
ANTECE-
DUNT.

semper progressibus reddit amplio-
rem. Hanc enim est tentationum tribulatio-
numque astra ac turbine agitari quan-
doque sine, nunquam tamen submergi
permittit: sed fluctibus intumescens
tam servat incolumem; efficitque pro
inestimabili sua in genus humanum bene-
volentia, ut inter multos variisque ca-
sus & afflictiones semper illa magis vi-
gat, validiorque consistat. Ecce enim
orientales, & occidentales populi jam
olim diffidio a se invicem sejuncti in
unam unitatis & pacis gratiam conve-
nire festinant: nam egre ferentes, ut
par est, diuturna seculari discordia,
post multa secula: ipso videlicet a quo
omne datum optimum, largiente; san-
ctæ conjunctionis desiderio in hunc
concurrere locum. Nostræ igitur servitutis,
ecclesiæque totius est & esse intelli-
gimus, enim toti viribus, tam prospera
exordia assiduo & nunquam intermisso
studio progressum habeant, exitumque
felicem; ut scilicet Dei gratiæ coopera-
tores esse, & haberi mereamur. Sane
dilectissimus filius noster Joannes
Palæologus Romanorum Imperator, una
cum piissimo fratre nostro Josepho Con-
stantinopolitano patriarcha, & reliquis
patriarchalium sedium vicariis, magno-
que archiepiscoporum, episcoporum,
ecclesiasticorum hominum, ac aliorum
nobilium comitatu ad diem octavam
proximi mensis Februarii Venetias id
est in portum ultimum venire; ubi se
Imperator, ut sæpe etiam antea fecit,
iustis de causis Basileam ire non posse
celebrandam œcumenicam synodum a-
perte declaravit: quod etiam per literas
Basiliæ congregatis significavit; ad-
hortans omnes, atque illud ab omni-
bus flagitans, ut Ferrariam, quæ ad
habendam hujusmodi synodum delecta
est, quo perficiatur adeo pium opus,
se conferant. Nos igitur, quibus semper
sacratissima hæc unitas maxime cordi
est, summo illam studio perficere cupientes,
decretum Basiliensis concilii,
communi ejus & Græcorum consensu
factum, & loci delectum, in quo syno-
dus œcumenica fieret, in eadem syno-
dus ab illis, qui Basiliæ coacti sunt,
habitum, & per nos deinde Bononiæ
confirmatum, instantibus etiam ipsis tum
imperatoris, tum patriarchæ legatis,
nec non alia, quæcumque spectant ad
hoc sanctum opus conjunctionis, prout
nostræ servitutis exigit debitum, pro-
movere atque ad finem perducere ve-
hementer studemus, Omni igitur me-
liori modo & forma decernimus, &
declaramus, consentientibus dictis im-
peratore, & patriarcha, qui præsentibus
hic sunt; & omnibus qui ad hanc syno-
dum convenere, sacram œcumenicam
synodum esse in hac urbe Ferraria,
libero tutoque loco celebrandam,
atque ita debere dictam synodum ab
omnibus haberi & nominari. Ubi sine
ulla contentiosa decertatione, aut tur-
bulentis animis sui nimium studiosis,
aut perversis; imo potius cum omni

Concil. General. Tom. XXXI.

τιλὴ αὐτῆ ἐκκλησίας γυμναστικῆς αἰὶ προκο-
ταῖς προβαλεῖται. ταῦτις γὰρ οἱ ἐξ ἡμετέ-
σαι τῆ Ἱερῆς Παιδείας τῆ ἐξ Ἑλλήνων ἑλθεῖ
τραυματικῆς ἐστὶ ἐπίστασις, ἀλλὰ ἐπὶ τῆ ἐκκα-
θηθῆναι. περιφρονῶν δὲ τῆς ἡμετέρας ἐβ-
λαβῆ αὐτῶν διατηροῦν, παρασκευάζει τῆ ἁ-
φάτρῃ αὐτοῦ φιλαδελφικῆς ἐκείνου ἐὸ ταῖς πολ-
λαῖς ἐ ποικίλαις περιστάσει ἀμαρτύναν μάλιστα
δαῖ πάντας, ἐ ἰσχυροτέρως φωνῆται. ἐὸ γὰρ οἱ
ἀνατολικοὶ ἄλλοι ἐ δυτικοὶ διαχωρισμοὶ ἐκπα-
λαι ἀπὸ ἀλλήλων, ἐς μίαν ἐνώσεως ἐ εἰρήνης
χάριν συνδραμῶν ἐκδύσει. οἱ δὲ τῶ σφῆς
αὐτοῦ χρονίᾳ κεχωρισθῆαι διχαιοῖα, ἠσυχάλων
ὡς εἰκός. μὲν τὰλλως δὲ αἰῶνας, ἀπὸ δὴτε
χρηστικῆς ἐξ ἡ πᾶσα δόσις ἀγαθῆ, ἐπίσει
τῆς ἀγίας ἐνώσεως ἐς τὴν συνῆλθον τῶν τῶ-
πον. τῆς ἡμετέρας ταῖς ὑπηρεσίας, ἀπείσει
τῆς ἐκκλησίας ἔργον ἐστὶ τῆ ἐ ἐπιση-
μῶν, τῆ παῖση δωδῆμει περιῶσαι, ὅπως τῆ
ἕως ἀτυχῆ προοίμια σποδῆ ἐνωτικῆ καὶ ἀ-
διαλείπτῃ τῆ τῆ προχώρησιν καὶ τῆ ἐκβασιν
ἀδελφικῶν δέξεται, ὡς ἂν σωματικοὶ τῆς τῆ
Θεοῦ χάριτος ἐναὶ τῆ καὶ λογίζεσθαι ἀξιοῦ-
μῶν. ὁ ταῖς κωνσταντινῶν ἡμεῖς υἱός, Ἰωάννης
ὁ Παλαιολόγος ὁ Ρωμαίων Βασιλεὺς, ἀμα
τῶ Θεοσεβεστάτῃ ἀδελφῷ Ἰωσήφ τῷ Κωνσταντι-
πολίῳ πατριάρχῃ, καὶ τοῖς Ἱερῆς λατῶν κα-
τριάρχικῶν ἑθῶν τοποτηρηταῖς, μεγάλη τῆ ἀρ-
χιεπισκόπων, ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν ἐ ἀρχόν-
των ἁγίων συνόδῃ, τῆ ἐγδοῦ τῶ Φεβρουαρίου
μηνὸς τῶ ἄρτι παρεληλυθότος, ἐς τῆς Βενε-
τίας, ἦσαν ἐς τῶ ἐχάτον ἡμέρας ἐφάσαν
ἐκεῖ δὲ, ὡς πολλὰ καὶ προτῆ ἐτύχχανε πι-
ποικῆς, ἀπὸ ἀλόγων αἰτιῶν ἐς τῆ Βασιλείαν
διὰ τῆ τῆς οἰκουμένης συνόδῃ συγχρότησιν μὴ
δυνασθῆαι ἀπάγειν ἀναφανδὸν ἐδήλωσε, καὶ τῆ-
τε τοῖς ἐὸ τῆ Βασιλείαν διὰ γραμμάτων ἐπέφωκε,
παρακληθόμενος καὶ ἐκλήτων ἀπαυίας, ὅπως
ἐς τῆ Φεβρουαρίου, τῆ πρὸς τῆν ταῖςδε συνόδῃ
συγχρότησιν ἐκλεχθῆσαι, διὰ τῆ πλείωσιν τῆ
ταῖςδε ἔργῃ ὡς ἄριστος μετανασθῶσιν. ἡμεῖς
δὲ οἱ τῆ ἱερῆς ταῖς ταῖςδε ἡμεῖς ἐὸ μίση
καρδίᾳ αἰὶ φερόμεν, ταῖς πλείωσιν ὅση σποδῆ
συνωπλεῖσθαι ἐπιόμενοι, τὸ δικρίτον τῆς ἐὸ Βασιλείαν
συνόδῃ μετ' αὐτῶν Ἱερῆς Γραικῶν συμφωνηθῆναι, ἐ
τῆ ἐκλογῆ τῆ τότε ὑπὲρ τῆς ἀθροίσσεως τῆς οἰ-
κουμένης συνόδῃ, ἐ τῆ αὐτῆ κατὰ τῆ ἐὸ τῆ Βασιλείαν
συνόδῃ ἡνωμένῃ, καὶ δι' ἡμῶν ὑπὲρ ἐὸ τῆ Βο-
ρωνίας, ἐγκειμένῃ καὶ αὐτῶν τῆ τῆ Βασιλείαν ἐ τῆ
πατριάρχῃ ἀρισβίων, βεβαλωθῆσαν, ταῖς ἀλλὰ ὅσα
ἄρτι τῆ τῆς ἀγίας ἐνώσεως ἔργον συνωπλε-
σιν, ὡς ἐκ τῆς ἡμετέρας ὑπηρεσίας ἐφείλομεν ἀπο-
βίβαζεν, ἐ ἐς πέρα ἀγαθῆν ἀποδυμῆσθαι.
παντὶ γὰν τρόπῳ καὶ τύπῳ, ὡς ἐνὶ μάστιγι,
ἀποφαινομεν καὶ δηλοποιούμεν, προσείσεως τῆς
συναριστικῆς Ἱερῆς ἐπιμεθῶν, βασιλέως τῆ καὶ
πατριάρχῃ Ἱερῆς ὡδε παρόντων, καὶ πάντων Ἱερῆς
ἐὸ τῆ παρόση συνωπληλυθότων συνόδῃ, τῆ
ἱερῆς οἰκουμένης συνόδῃ ἐναὶ ἐ τῆ ταῖςδε τῆ
πόλει τῆς Φεβρουαρίου, τῆ πᾶσιν ἐκλεχθῆναι ἐ
ἀσφαλῆ, τῆ τῆ ἐπιμεθῶν συνόδῃ ὡς ὑπο-
πάντων χρεῖται νομίζεσθαι τῆ καὶ ἐνομαζέσθαι.

H h

113a

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1438.

• dicitur fore
1710000

ἵνα δέχα τῶς ἐπισκοπῆς φιλοεκείας, καὶ Θεο-
φιλάτου φιλαυτίας, ἢ ἰχυρογνωμοσύνης, μάλ-
λον μὲν ἂν μετὰ πάσης ἀγάπης τῆς ἱερᾶς
παύτῃ τῆς ἐνώστως ἀπραγματεῖαν μεταχειρι-
σθαι. ἢ Θεῷ ἀγγεῖται καὶ ἰδῶν ἡμο-
ῦν εὐτυχῶς τελειοῦν ἐπιζητοῦν. μετὰ τῶν
λοιπῶν ἁγίων ἔργων, ἅπας ἢ ἡ σύνοδος αὐτῆ
συγκροτήται. Ἐδόθη ἔν τῃ Φεβρουαρίᾳ, Ἀπρι-
λίῳ ἑσπέρῃ, ἑταυρῶν χιλιοσῶν τετρακοσιο-
σῶ τεσσαρῶν ὀκτῶν.

Ὅτι δὲ ἀνέγνωσαν ταῦτα καὶ ἐπίρος γραφάς,
ἐπαξίως ἡμεῖς τῆς σύνοδος ἐν Φεβρουαρίᾳ. οἱ
τε ἀνίστη τις ἐκ τῶν μέτρων τῶν Ἰταλῶν, καὶ
ἠρώτησε τοὺς αὐτῶν καρδινάλιους, καὶ ἀρχιερεῖς,
καὶ ἐπισκόπους, καὶ ἅπαντας τὸ κληρικόν, λέ-
γων· εἰσργατε ταῦτα, ἀπὸ ἰσχυροσύνης καὶ ἀνι-
σώσεως σήμερον ἐμπροσθεν ὑμῶν; οἱ δὲ ἀ-
ποκριθέντες εἶπον· εἰσργομεν καὶ ὁμολογοῦμεν·
τίτε ἠρώτησαν καὶ οἱ Γραικοὶ τοὺς αὐτῶν ἀρχιε-
ρεῖς, ὁμοίως καὶ πάντας τὸ αὐτό. καὶ εἶπον αὐτοῖς·
εἰσργομεν καὶ ὁμολογοῦμεν· καὶ ἔγραψαν τῆς
ὁμολογίας τῶν δύο μερῶν, καὶ ἐκνήχθη ἡ σύ-
νοδος καὶ τὸ καθίσμα ἐν χώρῃ τῆς Φεβρουαρίας,
καθὼς ἀνωθεν εἴρηται.

Τῶν δὲ ἐπισημοῦν καὶ ἡμοῦν, καὶ τῶν
ἀρχιερέων μικρῶν καθισμάτων, ἀναστάντες ἤρξαν-
το πάντες δεξιολογεῖν, καὶ ὕμνος ἀναφέρειν τῷ
Θεῷ. ἡμοῦν δὲ τῆς δεξιᾶς καὶ τῶν ὕμνων
παυσαμένων, γίγνεται τελεῖα ἀπόλυσις. Ἀλλὰ τίς
διηγήσεται, ἢ τὸς δύναται ἐξηγεῖσθαι κατὰ μέ-
ρος τὴν τότε πραχθεῖσα λεπτομερῶς, τὸς τῶν
ἱερῶν πατριαρχῶν, τὸς ἰσοτιμίας τῶν βασιλέων,
τὸ βορείου μέρους τὸν καλλιπασμόν, πῶς ἐκαθέ-
ζοντο οἱ ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, φορῶντες πᾶσαν
ἀρχιερατικὴν εὐδαιμονίαν τῶν νοτίου μέρους τῆς
λαμπρότητι τῶν ἀνατολικῶν ἀρχιερέων, πῶς κατὰ
τύξιν καθέδρας καὶ ἀβάνθρας καὶ ὑποπέδια, τὸ
πλήθος τῶν κληρικῶν, τὴν ἀειδμόν τῶν νοτι-
ῶν, τῶν ἀρχόντων τὴν κατάστασιν, καὶ ἅπλως
ὅλον τὸ συνέδριον τὸ πολυκλήδεις; ἀλλ' ὅμως
ἰδύθη ἡ σύνοδος, καὶ ἀπῆλθεν ἕκαστος ὅπως
ἐβόλητο.

Παρέλθοντα τῶν τῶν ἡμερῶν τὸ πάσχα, καὶ
τὸ καιρὸν ὀλιγοήμερον, ἢ ἐκκλησία τῶν Λατίνων
ἠνέχεται, μὴ εἰ κενόις παύσασθαι τὸν καιρὸν,
ἀλλὰ συνέχευεσθαι συνεχῶς τὸ ἐξετάζειν τὰ δογ-
ματικά. ἡμεῖς δὲ ἐλίγομεν, ἀδίκον εἶναι διαλί-
γεσθαι μὴ παρόντων τῶν ἀρχιερέων τῶν ἐν τῇ
Βασιλείᾳ συνοδῶν συνελεθόντων. Πολλῆς ἂν διο-
ρίας ἡμοῦν, πολλῶν κατενύσασθαι διὰ θύρα-
κίαν τινὰ τῶν ἀρχιερέων, ἵνα ἐξετάζωσιν
θατέρων αἱ δεῖται περὶ τὸ καθαρῆς πυ-
ρος καὶ περὶ ἄλλων ζητημάτων ἐκκλησιαστικῶν. καὶ
δὴ ἐποιήσαμεν ἀμφοτέρω ἐκλογὴν, ἐξελέξαντο
οἱ Λατίνοι ἐκ τῶν μέτρων αὐτῶν καρδινάλιους δύο,
μετροπολίτας δύο, ἐπισκόπους δύο, καὶ ἱερομονά-
χους δύο, ἀββάδας δύο, καὶ νοταρίους δύο, ὅμοια
δώδεκα. ἐξελέξαμεθα καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν πρώτων
ἀρχιερέων δύο, καὶ ἀπὸ τῶν μέτρων δύο, καὶ ἐκ
τῶν πλεονασμῶν δύο, καὶ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν δύο,
καὶ σαυροφόρους δύο, καὶ νοταρίους δύο, ὅμοια δώδε-
κα. καὶ ἀποκατενύσαμεν τῶν διαλίγεσθαι. καὶ

caritate tractandum erit sanctum hoc
unitatis negotium; quod Deo duce &
propitio prospere futurorum speramus
cum reliquis sanctis negotiis, propter
quam hæc synodus convocata est. Da-
tum Ferrarise, die nono Aprilis, anno
domini millesimo quadringentesimo tri-
gesimo octavo.

QUAE ST.
NODUM
ANTECE.
DUNT.

Leclis his aliisque scripturis, consti-
tutum est, ut Ferrarise synodus fieret.
Deinde surrexit quidam ex parte Italo-
rum, & interrogavit eorum cardinales,
& archiepiscopos, episcopos, & clericos
omnes, dicens: Recipitis ne hæc,
quæ scripta, & lecta sunt hodie coram
vobis? at illi respondentes dixerunt:
Recipiemus, & approbamus. Tunc in-
terrogaverunt & Græci suos præules,
similiter & reliquos omnes iisdem ver-
bis; & illi responderunt: Recipimus
& approbamus: & scripta sunt appro-
batio utriusque partis, & indictum con-
cilium, & cessionum celebratio in ur-
be Ferraria, ut supra dictum est.

Post hæc igitur dicta & facta, epi-
scopi paululum confedere; mox sur-
gentes cœperunt Deo gratias agere, &
hymnos canere. Oratione peracta, hym-
noque absoluto dimissa est synodus.
Hic vero quis memoret, aut singula
minutatim queat enarrare, quæ tunc
acta sunt? Patriarcharum ordines, ho-
noris adhibiti imperatoribus æqualita-
tem, lateris septentrionalis majestatem,
ut sacerdotes & episcopi confidebant
induti toto habitu pontificio; splendo-
rem lateris australis, ubi præules or-
ientales sedebant; sedes ordine positas,
& scamna, & scabella; clericorum mul-
titudinem, notariorum numerum, opti-
matum ordinem, in summa totum con-
fessum numerosum? Attamen synodus
dimissa est, & abiit unusquisque quo
erat collibitum.

Elapsis igitur diebus paschalibus, &
prætereunte incassum tempore, Latino-
rum ecclesia semper efflagitabat, ne
tempus frustra contereretur, sed ut cre-
bro fierent conventus ad examinanda
dogmata. Nos vero dicebamus, justum
non esse disputare non presentibus epi-
scopis, qui fuerant ad concilium Basi-
leense profecti. Cum igitur intermedii
temporis multum effluxisset, vix tan-
dem annuimus, ut rerum statui quo-
quo modo consuleremus, partus ut u-
triusque opiniones de igne purgatorio,
deque aliis ecclesiasticis questionibus a-
giterentur. Itaque desecti sunt ex u-
traque parte, a Latinis quidem cardi-
nales duo, metropolitæ duo, episcopi
duo, sacerdotes monachi duo, abbates
duo, & notarii duo; omnes duode-
cim. A nobis autem de primariis qui-
dem metropolitæ duo, de mediis duo,
de postremis duo, hegumeni duo, cru-
ce signati duo, & notarii duo; omnes
duodecim; atque hos constituimus,
ut

QUAE SY-
NODUM
ANTECE-
DUNT.

ut dispartarent: si vero his per hebdo-
madum ad S. Francisci templum con-
venientes dispartabant.

ἀντιγράψονται καὶ ἐβδομάδα δύο ἡμέρας ἐν τῷ
καθ' τὴν ἁγίῳ Φραγκίσκου διαλέγοντο.

ANNO
CHRISTI
1432.

Quaestio de igne Purgatorio.

Ζήτημα περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός.

ITAQUE die mensis Junii quanto conse-
dit privatim synodus, & Latini ques-
tionem de igne purgatorio proposue-
runt, dicentes, purgatorium ignem esse,
hoc est, in presenti saeculo purgari
animas peccatorum per ignem, peccata
habentium venialia, adjuvante ec-
clesia per sacerdotum preces: il-
las porro animas per sacrificia quoque
& elemosinas liberari a poenis. San-
ctorum vero justorumque animas esse
in caelo, illasque sine ullo medio Trin-
nitati assistere, fruique bonis: peccato-
rum autem ac sine poenitentia defun-
ctorum esse in inferno, & cruciari, ut
animam Judae: & tria esse loca, ac
differentias, nempe sanctorum animas
esse in caelo; peccatorum, & sine poe-
nitentia decedentium, in inferno, ve-
lut animam Judae; medium vero lo-
cum esse habentium peccata venialia;
hoc est, eorum, qui facta suorum pec-
catorum confessione, sumptoque pre-
tioso Christi corpore morte instante, de-
bent tamen satisfactionem. Et quae sit
haec Itali scripta protulere; quodque a-
postolus dicat: *Uniuscujusque opus quae-
le sit ignis probabit, & ipse salvabitur,
sic tamen quasi per ignem.* Multas quo-
que sanctorum legerunt sententias. Et
quod Itali ignem hunc purgatorium esse
in presenti saeculo arbitrantur, ani-
masque per illum purgari, Responden-
tibus autem Graecis dixit Ephesus:

Τῆ ἢν περὶ τὸ ἱεὺς μὲν ἐκάθευσε με-
λωὺς ἢ σινδός, καὶ ἐζήτησαν οἱ Λα-
τῖνοι περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός, λέγοντες. ὅτι
ἵστί πῶρ καθαρτῖων ἦν ἐν τῷ καὶ αἰῶν
καθαρίζονται τῶ ἀμαρτωλῶν αἱ ψυχαὶ διὰ τοῦ
πυρός, τῶ ἔχοντων ἀμαρτήματα συγγνωστά,
συμμετρίως ἢ τῆς ἐκκλησίας διὰ δέησιν ἢ
ἱερῶν. ἴτι δὲ καὶ διὰ τῆς λειτουργίας ἢ ἰλη-
μοσιῶν λυτῶνται ἢ καλύσσονται. Ἐπεὶ αἱ ψυ-
χαὶ τῶ ἁγίων ἢ διατίων ἐν τῷ ἕρανῳ εἰσι, ἢ
ἀμίσως τῆς τελευτῆς παύονται, καὶ ὅτι ἀπολαύουσι
τῶ ἀγαθῶν. τῶ δὲ ἀμαρτωλῶν καὶ ἀμεινω-
μένων αἱ ψυχαὶ ἐν τῷ ἄδῳ εἰσι, καὶ καλύσσου-
νται, ὅς ἢ τῷ Ἰούδα ψυχῇ. καὶ ὅτι τρεῖς εἰσὶν
οἱ τόποι ἢ διαφοραὶ, ἦν τῶ ἁγίων αἱ ψυ-
χαὶ ἐν τῷ ἕρανῳ, ἢ δὲ ἀμαρτωλῶν ἢ ἀμει-
νωμένων ἐν τῷ ἄδῳ, ὡς τῷ Ἰούδα. ὁ μὲν δὲ
τόπος, ἢ ἔχοντων συγγνωστά ἀμαρτήματα, τυ-
τίσιν οἱ ἑκατολογητάμοι τὰ ἀμαρτήματα αὐ-
τῶν, ἢ κοινώσαντες τὸ τιμὴν σώματος ἐν
ἕρα θανάτῳ, πλὴν χρεωσῶσι κακῶν. καὶ ταῦ-
τα ἐζητήσαν ἰγγραφοῦ οἱ Ἰταλοὶ. Ἐπεὶ ὁ
ἀπόστολος λέγει. ἵνός ἐκάστῳ τὸ ἔργον ὅποιόν
εἴτι τῷ πῦρ δοκιμάσῃ. Ἐπεὶ σωθήσονται, ὡς
διὰ πυρός. Ἐ πολλὰς μαρτυρίας ἁγίων ἀνέγνω-
σαν. καὶ ὅτι τῷ πῦρ τῷ καθαρτηρίου ἐν τῷ
ἑσῶντι λαμβάνουσιν οἱ Ἰταλοὶ, ἢ ὅτι καθαρ-
τῖται ἢ ψυχῇ διὰ τοῦ πυρός. ἢ ἀπολογηθέν-
των ἢ Γραικῶν εἴπει ὁ Εφῆσις.

1. Cor. 3.

Ὅσα εἶπαι, καὶ τὰς μαρτυρίας τῶ ἁγίων ἢ
ἀνέγνω, εἴργει αὐτὸς ἡ ἐκκλησία τῶ Γραικῶν,
καὶ ἀναγνώσκει αὐτὸς, καὶ περὶ τούτου ὀλίγη
εἴτι ἢ διαφορὰ. πλὴν ἰγγραφοῦ ἀπολογησόμε-
θα. ἢ δότε ἡμῖν πλὴν γραφῆν ἴσην, ἵνα ἀπολογη-
θῶμεν ἐν ἐκάστῳ κεφαλῶν, ἢ πῶς νοεῖται πα-
ρὰ τῶν Γραικῶν, ἢ τίς εἴτι ἢ διαφορὰ.
Καὶ ἀκούσαντες οἱ Ἰταλοὶ ἐχάρησαν, ἢ ἰδοῦ-
σαν τὸν Θεόν, καὶ ἴδαν τὴν γραφῆν, ἢ
ἀνεχώρησαν ἀπ' ἀλλήλων.

Τῆ ἢν περὶ τὸ ἱεὺς καὶ δεκάτη τῷ αὐτῷ μῶσῳ,
συνήχθησαν καλῶν ἐν τῷ εἰρημῶν ναῶ, καὶ
κλείσαντες τὰς θύρας, ἵνα μὴ συγχέωνται ἐπὶ
τῷ λαῷ, ἐκάθευσε. ἢ δὲ ἀπολογηθῶσαν ἐν
ἐκείνοις τοῖς κεφαλῶν οἱ Γραικοὶ, ἢ τῷ ὁ
λαλῶν Βησσαίων ὁ μητροπολίτης Νικαίας, ἰγ-
γραφοῦ λίαν ἢ ἱρμυσιῶν τῷ καθ' ἑν κεφα-
λαίον, ὡς οἱ ἡμέτεροι ἐζητήται ἢ διδασκαλαὶ
τῶ Γραικῶν ἐζητήται. Ὅτι τὸ μὲν πῦρ ἐκεί-
νο, ὅπερ λέγει ὁ ἀπόστολος, ζύλα, χόρτος, κα-
λάμῳ, ἵνός ἐκάστῳ τὸ ἔργον ὅποιόν εἴτι, τῷ
πῦρ δοκιμάσῃ, τὸς φασίεις λέγει, ἢ τὴν βίον
ἐν ἐβίωσιν ἵνατος ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτι ποτ-
ρῶς, ὅτι ἀγαθῶς. ἢ εἴ τις τὸ ἔργον μῖνος
ὁ ἐπικαθόμενος, μῖδος λυφεται. καὶ εἴ τῷ
τὸ ἔργον κατακαίσῃται, ζῆμιώθησεται, ἦν τῷ
H h 2 τῷ

1. Cor. 3.

Quaecumque dixistis, & sanctorum
testimonia quae recitastis, Graecorum
ecclesia recipit, & legit: parumque in-
ter nos hac in re differt. Ceterum re-
sponsum nostram scriptam dabimus:
& date nobis, inquit, scripturam, ut
ad singula capita respondeamus, & quo-
modo a Graecis intelligatur, & quoniam
sit differentia.

Quibus Itali auditis gavisi sunt, Deo-
que gratias egerunt: & accepta scriptu-
ra custos dimissus est.

Die vero ejusdem mensis quartodeci-
mo rursus convenere in idem templum:
& clausa janua, ne turbam populus ef-
ficeret, sederunt. Itaque Graeci ad illa
capita responderunt; sermonem vero
habebat Cessario metropolitae Nicenus,
de scripto solvens, & capita singula ex-
planans ex sententia nostrorum inter-
pretum, doctorumque Graecorum. Quod
ignis quidem ille, de quo loquitur a-
postolus, ligna, fenum, stipulam, u-
niscujusque opus quale sit probabit; hoc
est opera & vitam, quam quisque in
mundo egit, sive mala, sive bona. Et
cujus opus manent, quod superaddidit,
mercedem is accipiet: cuius vero opus ar-
serit, detrimentum patietur: hoc est, pia
quidem opera manent, & non combu-
runtur, nec evanescunt: prava vero
Concil. General. Tom. XXXI.

ANNO
CHRISTI
1458.

τῷ μὲν ἀγαθῷ ἔργῳ μέμνησι. καὶ ἡ κατακαύσι-
 ονται, ὡς ἀφαιρίζονται, τῷ δὲ ἀγαθῷ ἔργῳ κα-
 τακαύσονται, ἀντὶ τῷ, ἀφαιρίζονται, αὐτοὶ
 δὲ σωθήσονται, ὡς διὰ πυρός. σωθήσονται δὲ
 διὰ πυρός, ἔγωγε, ἢ ἀφαιρίζονται, ἀλλὰ
 μὲν ἐν τῷ πνεύματι βαπτισθέντες αἰώνιος. καὶ ὅτι
 τὸ πῦρ ἵκετο ὁ λόγος ὁ ἀπόστολος, διὰ τὸ μέλ-
 λοντα αἰῶνα λέγει, ὅχι δὲ διὰ τὸ ἐσθῶτα,
 καθὼς ὁ Ἐγγυλιστὴς λέγει. Καὶ ἀπολλύσονται
 ἔτσι οἱ κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ διαφυγὴ εἰς
 ζωὴν αἰώνιον. καὶ τὸ ὁ σκόλαξ αὐτῶν ὁ π-
 λλῆτῆρ, καὶ τὸ πῦρ ἡ σβηθήσεται, διὰ τὸ μέλ-
 λοντα αἰῶνα μένει τοῦτο οἱ Γραικοί.

Οἱ δὲ Ἱταλοί καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι πῦρ ὁμο-
 λογοῦσι, καὶ καθαρῶν πυρός, καὶ ἐν τῷ μέλ-
 λοντι πῦρ ὁμολογοῦσι καὶ ἡ καθαρτικόν, ἀλλὰ
 αἰώνιον. καὶ ἐν τῷ νῦν καθαρῶν λαμβάνου-
 σιν αἱ ψυχαὶ διὰ τὸ πυρός, καὶ ἀπολύονται, κατὰ
 τὸ ἁμαρτία ἐκείνη. ὁ μὲν γὰρ πολλὰς ἁμαρτίας,
 πολλῶν ἡμῶν καθαρῶν, καὶ ἀπολύεται, ὁ δὲ
 ὀλίγας, ὀλιγώτερον καὶ ἀπολύεται, σμικρῶς
 καὶ ἡ ἐκκαθάρισις ὡς ἀπολείπει, καὶ ὅτι πάν-
 τες διὰ πυρός καθαρῶν. λαμβάνουσι ἄν οἱ
 Ἱταλοί τὸ πῦρ, καὶ ἐν τῷ νῦν μεμνησῶν, καὶ
 ἐν τῷ μέλλοντι αἰώνιος. καὶ τὸ πῦρ ἡ κα-
 θαρτικὴν ὁμολογοῦσι.

Οἱ δὲ Γραικοί ἐν τῷ μέλλοντι μένει τοῦτο
 τὸ πῦρ, καὶ κόλασιν μεμνησῶν τῶν ψυχῶν, καὶ ὅτι
 αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν πορεύονται εἰς τόπον
 σκοτεινόν, εἰς τόπον λύπης, καὶ λυπῶνται μεμ-
 νῶν, καὶ κολάζονται ὑπερέμμενοι τῷ θεῷ φωτός,
 διὰ δὲ δέησιν καὶ λειτουργιῶν παρὰ τοῦ ἱερέως,
 καὶ διὰ ἐλεημοσιυῶν ἀποκαθαίρονται, ἢ γὰρ
 λυτῶνται τῷ πνεύματι ἐκείνῳ τῷ σκοτεινῷ, καὶ τῆς
 θλίψεως, καὶ ἀπολύονται, ἡ μὲν δὲ καθαρῶν
 τῶν διὰ πυρός ἀδὲ ἐνέργειαν πυρός ὁμολογοῦσι
 οἱ Γραικοὶ κατὰ τὸν Ἱταλὸν, ἀλλὰ ἐσπρηγῶν μέ-
 νον ἡ προσδοχῆ, ἡ δέησις, καὶ ἡ ἐλεημοσύνη.

Ἐστὶ δὲ μετὰ τῶν ἡ διαφορὰ αὐτῆ. Οἱ
 μὲν Γραικοὶ κόλασιν, καὶ λύπην, καὶ τόπον
 κόλασεως λέγουσι, πλὴν ἡ διὰ πυρός. οἱ δὲ
 Ἱταλοί κόλασιν καὶ καθαρῶν διὰ πυρός. καὶ
 οἱ μὲν Γραικοὶ ἡ πλείους, λέγουσι, ἀπέλαβον
 τὴν κόλασιν, οἱ τινες κολάζονται σήμερον, ἀλλὰ
 ἀναμίνουσι καὶ τὰ σώματα, ὡσπερ καὶ τῶν ἁγίων
 αἱ ψυχαὶ ἀπέλαβον μὲν τὴν ἀγαθῆν, ἀλλὰ ἡ
 πλείους. τῶν δὲ πλείους ἀπολαύσασιν αὐτῶν,
 ἐν τῷ ἀναστάσει ἡ τῶν σωμάτων, κατὰ τὸν
 ἀπόστολον λέγουσι. Καὶ ὅτι πάντες μαρτυροῦ-
 οῦντες διὰ τῆς πίστεως, ἢ ἐκομίσαντο τὴν
 ἐπαγγελίαν, ἢ γὰρ ἢ ἐκομίσαντο διὰ τῶν σω-
 μῶν. ὅταν δὲ ἰνωθῶσιν αἱ ψυχαὶ τοῖς σώ-
 μασι ἐν τῷ ἀναστάσει, τῶν πλείους ἀπολαύ-
 σασιν. οἱ δὲ Ἱταλοί, ὅτι αἱ μὲν ψυχαὶ τῶν
 κολαζομένων ἡ πλείους κολάζονται λειπομείνου
 τῶν σωμάτων, ὅτι γὰρ μὲν τῶν σωμάτων κολα-
 σθῶσονται αἰώνιος, αἱ δὲ τῶν ἁγίων ψυχαὶ πλείους
 ἀπέλαβον τὴν εἰρήνην ἐν ἡμεῖς, καὶ μὲν κα-
 θὲ ψυχαὶ, τῶν δὲ ἐδυσάμηναι τὰ σώματα
 αὐτῶν αἰώνιος ἀφαιρίζονται. ἐπὶ ψάλλει καὶ

comburentur, id est evanescent. Ipsae
 autem salvabitur quasi per ignem: sal-
 vabitur autem per ignem, hoc est, non
 rediget in nihilum, sed permanebit
 in igne, poenas luendo aeternas. Quod-
 que ignem illum in futuro saeculo in-
 telligit apostolus, non in presenti; que-
 madmodum inquit evangelista; Et ibi
 hi in supplicium aeternum, iusti autem in
 vitam aeternam: & illud: Ubi verus co-
 rum non moritur, & ignis non extinguitur;
 de futuro tantum saeculo intelligunt
 Graeci.

QUIA ST-
NOUUM
ANTECA
DUNT.

Mart. 17.
Mart. 1.

Itali vero & in presenti saeculo ignem
 fatentur, purgationemque per ignem;
 & in futuro ignem fatentur, non tamen
 purgatorium, sed aeternum: atque hoc
 tempore animas per ignem emundari,
 & liberari pro cuiusque peccatis; ita
 ut qui multa commisit delicta, longo
 purgatus tempore liberetur; qui vero
 pauca, celerius absolvatur, opem etiam
 afferente, ut iam dictum est, ecclesia:
 & omnes per ignem expiari. Itaque
 hunc ignem Itali & in presenti ad tem-
 pus accipiunt, & in futuro saeculo aeternum;
 & eum qui nunc agit, purgato-
 rium nominant,

At vero Graeci in futuro tantum o-
 pinantur ignem: poenamque animarum
 temporaneam, quod scilicet peccatis ob-
 noxiolorum animae in locum abeant tene-
 bricosum; in locum macroris, in quo ad
 tempus versentur in macrote & poenis
 divino lumine privatae: purgentur ve-
 ro, hoc est a loco illo obscuro, & as-
 sitione liberentur & absolvantur precibus
 & sacrificiis sacerdotum, ac elec-
 mosynis, non autem igne, neque e-
 nim Graeci fatentur actionem ignis, ut
 Itali; sed operatur tantum oratio, de-
 precatio, & elemosyna.

Est igitur haec inter eos differentia.
 Graeci enim poenam, macrotorem, & poe-
 nae locum asserunt, sed non per ignem:
 Itali vero poena, purgationemque per
 ignem. Et Graeci quidem eos, qui nunc
 suppliciis additi sunt, negant perfecte
 suscepisse poenas, sed corpora etiam ex-
 prellare; quemadmodum & animae san-
 ctorum sunt quidem affectae beatitudi-
 nem, non perfecte tamen, fruuntur au-
 tem ea perfecte cum fiet resurrectio
 corporum, juxta apostolum dicentem:
 Et hi omnes testimonio fidei probati non
 acceperunt reprobationem, hoc est, per
 corpora non acceperunt. Cum vero cor-
 poribus animae in resurrectione conjun-
 gentur, tum perfecta fruuntur beatitu-
 dine. Itali vero asserunt, animas qui-
 dem damnatarum non perfecte crucia-
 ri, cum non ad sint corpora: tunc enim
 ajunt, cum corporibus aeternas poenas
 sustinebunt: animas autem sanctorum
 perfectam in caelis jam adeptas esse
 laureolam, nunc quidem ut animas,
 tunc autem suis, inquit, corporibus

Mart. 11.

QUAE SY-
NODUM
ANTECE-
DUNT.

induta perpetuo latibantur. Ita quo-
que Graecorum canit ecclesia; nec non
Italorum similiter opinatur, & voce fa-
ctetur clarissima. Sane etiam inter Grae-
cos, qui ita sentiant, sanctorum ani-
mas non esse perfectam consecutas bea-
titudinem, sed in loco versari separa-
to, ibique latari, mentes volentes cogi-
tationem de perfecta qua ipsos ma-
net laureola, absolutaque beatitudine,
& adeptione regni Dei.

Quibus Latini auditis petiere scri-
ptum Graecorum, ut scripto & ipsi re-
sponderent, & datum est illis.

Die vero ejusdem mensis quinta &
vigesima rursus in eodem loco sede-
runt, itaque eadem iterarunt, consti-
tuto brevi temporis spacio, ut Itali scri-
ptis probationibus ostenderent, esse pos-
sam & ignem purgatorium, per quem
animi mundentur, opitulantis ecclesie
orationibus & sacrificiis; & ignem
in presenti saeculo esse ad tempus, in
futuro autem eternum.

Itaque die vigesimo septimo ejusdem
mensis convenerunt, & lecta sunt ab
Italis multa sanctorum testimonia & e-
xempla, & probationes, nec non &
apostoli dictum: *Hic autem salvabitur
quasi per ignem*, & quod vox illa,
salvabitur, salutem, auxilium, libera-
tionem a malis, & refrigerium, & si-
milia denotat, & bonum quid signifi-
care intelligitur, atque ita accipitur,
non autem malum, juxta prophetam
dicentem: *Salvum me fac domine, quo-
niam defecit sanctus*, &: *Salvum fac
servum tuum Deus meus sperantem in
te*. Et: *Domine Deus virtutum conver-
tens, & offende faciem tuam, & salvi
erimus*. Petrus quoque, dum mergere
in aquis, ad Christum dixit: *Do-
mine salva me, & extendens manum Chri-
stus apprehendit & salvavit eum*, &:
Salva nos, petrus. Et: *Salvum fac
populum tuum domine*. Ecce verbum
hoc, *salva*, in bonam, non in malam
sumitur partem, & multa alia de voce
hac, *salva*, literis tradita protulerunt,
atque ita Graecos allocuit sunt: Vos
Graeci illud, *salva*, in malam partem
accipitis dicentes: *Hic autem salvabitur
quasi per ignem*.

Graeci vero dixerunt: Ad hoc scri-
ptam dabimus responsonem: addide-
runt & multa alia, quod etiam diabo-
lus, & qui eum secuti sunt, oculi e
gloria Dei pene carnem sunt: & qui
imateriales erant, aliqua ex parte
materiales facti sunt: nam propterea
etiam ad materialia corpora currunt,
& requiescunt in corporibus, quod li-
quet ex eo: *Si ejicis nos domine, mitte
nos in gregem porcorum, & ait illis:
Ite: & impetu abii grex per praecipit.*
Idcirco etiam in corporibus humanis
inhabitare expetunt, quod in his re-
quiescunt: ecce sunt ex parte corporei,
& reservantur ad poenas; futurumque
est, ut materia quam sumperunt, igni
comburetur eterno. Angeli sunt omni-
no immateriales, ut qui non sunt lapsi,

η εκκλησία των Γραικών, και των Ιταλών ο-
μοίως τῦτο δοξάζει και ομολογῶ μεγαλοθυ-
μως. τοίς δὲ των Γραικών και τῦτο δοξάζουσι,
ὅτι ἐκ ἀπειλας αἱ ψυχαι των ἁγίων πη-
λαίως, ἀλλ' ἐν ἰδίῳ τόπῳ εἰσὶ καὶ ἀφραίνου-
ται, ἐσθιμώμενοι ὅτι μίλλωσι ἀπολαβῆν τῦ
πλήρον εἴσαν, και πλείως ἀπολαβῆν τῦν ἀ-
γαθῶν, και τῆς βασιλείας τῦ Θεῦ.

Και ἀύσαςτις οἱ Ιταλοὶ ἐζήτησαν τῦν
γραφήν των Γραικών τῦ ἀπολογηθῆσαι αὐτοίς
ἐγγράφως· καὶ ἀδόθη αὐτοίς.

Και τῦ πέμπτη και εἰκοστῦ τῦ αὐτῦ μιλίος,
ἐπάλιν ἐκάθισαν ἐν τῦ αὐτῦ τόπῳ, καὶ πάλ-
ιν τῦ αὐτῦ εἶπον, καὶ ἔθηκαν μικρῶν διασῆν,
ἵνα ἐγγράφως δοξῶσι οἱ Ιταλοὶ, ὅτι κώλασις
καὶ πῦρ καθαρτήλιον εἰσὶ, καὶ διὰ τῦ πυρός κα-
θαρίζονται, συντηγῶσι καὶ τῆς ἐκκλησίας δια-
κήσειον καὶ λειτουργίῶν, καὶ ὅτι τῦ πῦρ καὶ ἐν τῦ
νῦν αἰῶνι μείκως εἰσὶ, καὶ ἐν τῦ μίλλωσι
αἰωνίως.

Και τῦ εἰκοστῦ ἐσθῶρι τῦ αὐτῦ μιλίος πάλ-
ιν ἐκάθισαν, καὶ ἀνέγνωσαν οἱ Ιταλοὶ πολλά
μαρτυρίας ἁγίων, καὶ παραδείγματα, καὶ ἀπο-
δείξεις, καὶ τῦ ἀποστόλου τῦ ρητόν. Ὅτις δὲ σω-
θῆσεται, ὡς διὰ πυρός. καὶ ὅτι, τῦ σωθῆσι-
στα ρῆμα, σωτηρία, και βοήθεια, καὶ λύτρω-
σις των κακῶν, ἔ ἀναψυχή, καὶ πάντα τῦ τοι-
σῶτα ἐπὶ καλῦ νοεῖται καὶ λαμβάνεται, ἔχι δὲ
ἐπὶ κακῦ, κατὰ τῦν ἀποφῶτιλιν λέγονται· σωσῶν
με κύριε, ὅτι ἐκλίθειν ἐσθῶ. καὶ· σωσῶν τῦν
δούλον σου ὁ Θεός μου, τῦν ἐλπίζοντα ἐπὶ σοὶ.
ἔ· κύριε ὁ Θεός των δυνάμεων ἐπίστρεψον ἡμῶν,
καὶ ἐπίστανε τῦ ἀπόσωπόν σου, καὶ σωθῆσῶμιθα·
καὶ ὁ Πέτρῶ καταποντιζόμεθῶ· ἐν τῆς ὕδασι
πρός τῦν Χειρῶν ἐράχη· κύριε σωσῶν με. και
ἀπλώσας ὁ Χειρῶς τῦν χεῖρα ἐπιλάβεται, καὶ
ἔσωσιν αὐτόν· καὶ· σωσῶν ἡμῶν, ἀπαλλάμιθα·
και· σωσῶν ὁ Θεός τῦν λαόν σου. ἰδῶ τῦ ρῆ-
μα τῦτο, τῦ σωσῶν, ἐπὶ καλῦ λέγεται. ἔχι
δὲ ἐπὶ κακῦ· καὶ ἔπρα πολλά πλεῖ τῦ σωσῶν,
ἐγγράφως ἀπέδειξαν, καὶ πρὸς τῆς Γραικῶν εἶ-
πον· ἡμεῖς δὲ οἱ Γραικοὶ, τῦ σωσῶν, ἐπὶ
κακῦ λαμβάνετε, λέγοντες. ὅτις δὲ ὡς διὰ πυ-
ρός σωθῆσεται.

Και εἶπον οἱ Γραικοὶ· τῦτο ἐγγράφως αἰ-
ποδώσομεν, καὶ ἔπρα πολλά εἶπον, καὶ ὅτι ὁ δια-
βολῶ και οἱ σὺν αὐτῦ ἐκπεσόντες ἐκ τῆς δόξης
τῦ Θεῦ παρὰ μικρῶν ἔλαβον σάρκα, καὶ οἱ ὄν-
τες αὐτοὶ μείκως ὑλικώθησαν. διὰ τῦτο γάρ
και πρὸς τῦ ὑλικῶ σώματι τρέχουσι, και ἀ-
εναπαύονται ἐν τῆς σώμασιν, ὡς τῦ λέγον. οἱ
ἐμβάλλες ἡμῶν κύριε, ἐπίστρεψον ἡμῶν ἀπελ-
θεῖν εἰς τῦν ἀγγέλιον των χειρῶν· και ἐπί-
στρεψιν αὐτοίς, και ὁρμησῶν ἡ ἀγάπη κατὰ τῦ
κρημῶν. Διὰ τῦτο και ἐν σώμασιν ἀδύρωσι-
νοις ὀρώσονται κατακτεῖν ἀναταίνονται γάρ ἐν αἰ-
πῆς. ἰδῶ ὡς ἐκ μέρους σαρκικοί εἰσὶ, και μίλλ-
ωσι καταλῆσθαι, και τῦν ὕλην ἢν ἔλαβον,
μίλλωσι κατακαίειν ἐν πλεῖ αἰωνίως. οἱ ἀγγε-
λοι παντοίως εἰσὶν αὐτοὶ, ὡς ἀπταιστοὶ, και
ἔδῶ-

1. Cor. 5.

Psal. 11.

Psal. 35.

Psal. 79.

M. th. 14.

Math. 2.

Psal. 47.

Math. 2.

ANNO
CHRISTI
1418.

ὁμμία ἢ ἄλλ' ἐστὶν ἐν αὐτοῖς. καὶ εἶπον οἱ Γραικοὶ καὶ ἡ ἑκαστὴ τῶν ἰσχυρῶν ἀπολογηθῆναι. καὶ ἡ ἑκαστὴ τῶν ἰσχυρῶν ἀπολογηθῆναι. καὶ ἡ ἑκαστὴ τῶν ἰσχυρῶν ἀπολογηθῆναι. καὶ ἡ ἑκαστὴ τῶν ἰσχυρῶν ἀπολογηθῆναι.

et nulla est in iis materia. Ad hoc ergo etiam Graeci scriptum se redditaros responsum dixerunt. Nolebant autem planum omnino facere quid sentiant; sed interrogationibus tantum. & responsionibus utebantur obliquis; & ad sessiones conveniebant eo animo, ut synodus protraheretur, donec regum aucti venirent.

QUE SY-
NODUM
ANTECE-
DUNT.

Ἐν δὲ τῇ δεκάτῃ ἔαυ τῷ Ἰουλίου μηνός, ἡμέρᾳ πέμπτῃ, ὤρουν ὁ βασιλεὺς Ἐ ἀπῆλθον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς οἰς τὸς οἴκους τῷ κατεπάρχῃ, καὶ αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς ἰφίππεος, καὶ ἐκάθισαν οἱ ἀρχιερεῖς ἐπὶ πίδα, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ θρόνου, καὶ ὁ κατεπάρχῃς κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. καὶ ὁμνήσαντες συμβουλευτικῶς τὸς δόξας αὐτῶν, ἐστῶσαντες γυναι, εἶπερ οἱ ἅγιοι ἀπέλαβον τὴν ἀγαθὰ πλείως, ἢ ἐκ ἀπέλαβον. καὶ ἀνέγνωσαν πολλὰς γραφὰς Ἰῆ ἁγίων περὶ τούτου. καὶ ὤρουν ὁ βασιλεὺς, ἵνα γράψῃ ὁ καθεὶς τὴν δόξαν αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἐκ ἀπέλαβον, ὡς ὁ ἀπόστολος λέγει. Καὶ ἄντι πάντες μαρτυροῦντες διὰ τῆς πίστεως ἐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τῷ Θεῷ ἡμῶν κρείττων τι προβλεψαμένοι, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν πελεσθῶσιν. Ἴππερ δὲ ἔλεγον, ὅτι πλείως αἱ ψυχαὶ τῶν ἁγίων ἀπέλαβον τὴν ἀγαθὰ, καὶ πλείον ἀπέλαβον τὴν εἰσφορὴν ἐν ἡμετέροις, καὶ ἀμίσως τῇ τελετῇ παρέσανται. ἄλλοι πάλιν ἔλεγον. Ἐν τῷ πῶς εἰσὶν ἀναπαύσιος, καὶ βλίπτου μοιου, καὶ ἀφραίνονται μικρὸν. ἔλαβε δὲ ὁ βασιλεὺς ἰσχυρῶς ἐκάστῃ τῶν ὁμολογιῶν καὶ τῶν δόξων. καὶ πολλὰ ἐζητήσαντες ὁμῶν τῶν αὐτῶν, ἀπὸ πρῶτῃ ἕως ἑκτης ὥρας τῆς ἡμέρας, καὶ πολλὴ ἐσχέτε περὶ τούτου φιλονεικία. τὸ δὲ πάντων ὤρουν ὁ βασιλεὺς ἔλθειν τῇ ἐκείνῃ, καὶ πάλιν περὶ Ἰῆ αὐτῶν εἶπεν. καὶ δὴ σιωπῆ ἔθισαν πάλιν Ἰουλίου δεκάτῃ ἰβδόμῃ, καὶ περὶ Ἰῆ αὐτῶν πολλὰ ὁμίλησαν. Ἐπισαν ὦν τῷ, ὅτι ἀπέλαβον καὶ ἐκ ἀπέλαβον. ἀπέλαβον μὲν πλείως αἱ ψυχαὶ καθ' ὅψυχαί, μέλλουσι δὲ ἀκολουθεῖν ἐ πλείωτερον ἐν τῇ ἀναστάσει μετὰ Ἰῆ σωματῶν Ἰῆ ἰδίων, καὶ τότε λάμψουσι ὡς ὁ ἥλιος, ἢ καὶ ὡς τὸ φῶς ὅπερ ἔλαμψεν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ ὅρει Θαβωρῶ. Τούτων ὦν ἔπειτα λέγουσιν, ἡμεῖς ἐκδεχόμεθα τὴν ἡμέραν Ἰῆ Πατίου, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πάπα διηρημένῳ σιωπῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ. τῆς διοείας δὲ παρερχομένης, ἕδεκ τῶν παρ' ἐκείνοις ἐρχόμενον ἐγνωσέτο. Ἄλλη δὲ πληγὴ καὶ ἄλλο κακὸν ἡμῖν ἐπεπῆδον. τί τὸ κακόν; λοιμὸς θανάτου ἐπέπεσε τῶν Φεράρειαν, καὶ βυθῶνες καὶ ἄλλοι θάνατοι ἔδωλον αὐτῶν. ἡμεῖς δὲ τῷ φόβῳ τῷ θανάτου καὶ τῇ δειλίᾳ συνεχόμενοι, φρενῆται σχεδὸν γεγόναμεν, καὶ ἰλυτόμεθα σφοδρὰ διὰ τὴν ἀργίαν τῷ καιρῷ, καὶ ἐκλυδοποιζόμεθα διὰ τὴν τῷ θανάτου ἀπειλίῳ. καὶ τὸ δεινότερον, ὅτι νόσον τρυχωδέκ, καὶ λοιμῶν πυρετῶν καταχέθεις ὁ Σαρδίων ἐκείνῳ κύριος Διονύσιος, τοιοτήτης ὡν τῷ Ἱεροσολύμων, ἀπέθανε, καὶ ἔτιση παρ' ἡμῶν λαμπρῶς. τῶν ὁ μικρῶς ἡμῶς ἐφόβηται, ἀλλ' ὁμως Θεῷ ἔδοξα μόνος ἀντί πάντων ἡμῶν ἀπῆλθον εἰς τὸς αἰώνιους μόνος.

Ad diem vero mensis Julii sextum decimum, feria quarta, imperatoris mandato convenere omnes antistites in patriarchæ sedes. quo etiam ipse imperator profectus est, equo insidens. Sederuntque presules in plano, imperator in folio, patriarcha vero suo more. Collatisque inter se consiliis & sententiis suis, studiosè exquisieram, an sancti perfectam sint consecuti beatitudinem, necne. Et lectis hac de re multis sanctorum scriptis, voluit imperator, ut suam unusquisque sententiam scriberet. Erat porro aliquorum opinio, sanctos nondum esse consecutos beatitudinem, quemadmodum inquit apostolus: *Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid providentes, ut non sine nobis consummarentur.* Alii vero dicebant, sanctorum animas perfectam esse adeptas beatitudinem, & perfecte laureolam affectas in cœlis, nulloque intesmedio Trinitati assistere. Nonnulli aliter sentiebant: animas videlicet esse in loco quietis, & videre tantum, at modicum lætari. Accepit ergo imperator scriptam cujusque confessionem, ac sententiam. Et multa disquisitione habita eadem repetebant ex matutino tempore usque ad horam diei sextam; nam multa fuit hac de re controversia. Ad extremum placuit imperatori postridie fieri conventum, deque eadem agi materia. Itaque convenerunt iterum die Julii decimosextimo; multumque super iisdem habuere sermonem. Declaratum fuit demuro, sanctos consecutos, & non consecutos esse beatitudinem; hoc est, animas quidem ut animas ad perfectam pervenisse beatitudinem; in resurrectione tamen perfectionem esse consecuturas cum propriis corporibus, quando fulgebant ut sol, sive instar ejus lucis, qua in monte Thabor dominus noster Jesus Christus resplenduit. Hæc dum aguntur, nos quidem Latinorum nationes expectabamus, & Basileensem synodum, quæ a papa divisa erat: sed abeunte definito temporis spatio, nemo ex illis comparebat. Aliam insperatam plagam, & aliud accepimus malum: quale vero? pestis invasit Ferrariam, bubonesque & improvisa mors illam afflixit; nos vero metu mortis terroreque percussis pece desipuimus, & tristabamur nimium ob jacturam temporis, & propter impendentem mortem fluctuabamus; quodque gravius est, quia dominus ille Dionysius Sardinum presul sedis Hierosolymitanæ vicarius morbo afflictus, ardentique febris jactatus deceffit, quem magno

hab. 11.

QUAE SYNODUM ANTECEDUNT.

quo cum honore habuimus: Id nos haud modice terruit: attamen Dei benedictio solas ille pro nobis omnibus in aeterna migravit tabernacula: nos vero timore confternati ingemiscebamus.

His ita gestis praestitutum quatuor mensium dilapsum est tempus, & nec Basilea quisquam, nec aliquis alius Italiae venit. Cumque a nobis aliud fieri non posset, res ipsa cogebat celebrari synodum ad disputandum, absentibus etiam illis, qui synodo interesse debebat: aiebat enim pontifex: Ubi ego sum cum imperatore & patriarcha, ibi est universa Christianorum synodus; cum praesertim adint patriarchae omnes, & cardinales nostri. Nos autem vota & sententias plurimum pertimescentes verrebamur, ne pars major prevaletet juxta legem suffragiorum. Verum ab ipsis hoc etiam dubium solutum est. Atque ita communi consensu aggressi sumus disputationem, examinando duo illa quaesita: An scilicet fas sit addi quicquam symbolo; & an pium sit, quod est additum.

SESSIO I

Patrum qui Ferrarium conveniunt.

ἡμῖς δὲ τῷ φόβῳ συνεπαχθέντες ἐστάζεμεν.

Τῶν ἑαυθὺς ἡγουμένων, ἡ διοίκησις τῶν πατρῶν μιλῶν παρελήθει, καὶ ὡς οἱ ἐν τῷ Βασιλείῃ ἦλθον, ὡς ἄλλος τις τῶν Ἰταλῶν. μὴ ἔχοντων δὲ πῶς ἄλλως ποιῆσαι, λιπαρὰζεν ἡμᾶς αὐτὸ τὸ ἀπαγμα ἐπιρρηθῆναι τῆς συνόδου τῆ διαλεγεσθαι καὶ χωρὶς τῆς παρουσίας τῶν συνοδικῶν. ἔλεγεν γὰρ ὁ πάπας· ἐνθα εἰμι ἐγὼ μὲν τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ πατριάρχῳ, ἐκεῖ ἐστὶν ἡ συνέδριος ἅπαντα τῶν χριστιανῶν· καὶ μάλιστα ὅτι παρῆσαν οἱ πατριάρχαι πάντες, καὶ καρδιναλῆες ἡμῶν. Ἡμεῖς δὲ τῶν πλεόντων τῶν ψήφου καὶ γνώμῳ ἐδιδωμένοι ἐδεικνύμεν, μή πως αἱ πλείους ψῆφοι κατεσχίσωσι κατὰ τὴν νόμον τῶν ψήφου· ἀλλὰ καὶ τὸ ἐλπίθῃ παρ' αὐτῶν. Καὶ εἰς γνώμῳ κοινῆ ἤρξαμεθα διαλεγεσθαι, καὶ ἐξελθεῖν περὶ τῶν δύο ὑποθέσεων· Εἰ ἔστι προσθεῖναι τὸ συμβόλιον· καὶ, Εἰ τὸ προσθεῖν ἄσβεστο ἐστὶν.

ΣΤ ΝΕΛ ΕΤ ΣΙ Σ α.

Τῶν ἐν τῇ Φερράρῃ συνελθόντων πατέρων.

Anno Christi 1458.

Mense Octubri, die octavo, indictione secunda, coepit oecumenica synodus disputare. Feria quarta hebdomadae coacti sunt patres non in episcopalem ecclesiam, ubi synodus oecumenica fuit indicta, sed in palatium papae, in templum scilicet palatii, quod ipse valetudine impediretur: laborabat enim podagra, nec poterat sessiones in episcopio celebrare: cum tamen templum illud satis esset amplum, apparatusque ad conventus ibi perpetuo faciendos: non sunt tamen in eo facta, ut dictum est, sed in templo palatii, posito eo sedium ordine, et aquilonari latere assignato Latinis, quemadmodum erat constitutum. Praesidente igitur papa, sedede imperatoris Alemanorum posita, quod ipse non adesset, vacua, ut dictum est: sedere cardinales infra ad occidentem: post eos archiepiscopi, episcopi, & hegumeni pro suo quisque statu. Supra papam altare versus sedebant non in sedibus, aut scabellis, sed in plano notarii & primicerii, & quidam in dignitatibus constituti. Ante vero papam ad pedes ejus, & pro sede imperatoris sederunt equites, marchiones, comites, ac duces, communiumque oratores, tum aristocraticorum, tum democraticorum. Nationis vero nostrae pars, Graeci scilicet, australe latus, ut supra diximus, habuerunt. Praesidente ergo imperatore sedit patriarcha inferior papa, quod e regione ejus sedebat imperator: quare necesse erat patriarcham inferiorem sedere quatuor fere palmos. Ceterum ejus sedes tamen non erat aeque edita ac

MΗΝΙ Οκτωβρίῳ, ογδοῇ, ἐνδικοῦτος δ' ἑκτῆς, ἤρξε τὸ διαλεγεσθαι ἡ οἰκουμένη συνόδῳ, καὶ τετάρτῃ ἡμέρῃ τῆς ἑβδομάδος ἐγγύθῳ ἡ συνέλευσις ἐκ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, ἐνθα ἡ οἰκουμένη συνόδῳ ἀνεκρυχθῆναι, ἀλλ' ἐν τῷ παλατίῳ τῷ πάπῃ, ἐν τῷ ναῷ τῆς πηλοῦ, διὰ τὸ εἶναι αὐτῷ ἀσθενῆ. ποδαγρία γὰρ κατεῖχεν αὐτὸν, καὶ ἔκ ἠδύνατο τις συνοδικῶς ποιεῖν ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, καίτοιγε τῷ ναῷ τῆς ἐπισκοπῆς ἀρχαῖα ὄντες, καὶ προσκατεσκευασμένη πρὸς τὸ γίνεσθαι αἱ ἐκεῖ τῆς συνέλευσις. ἀλλ' ἔκ ἐγένετο ἐκεῖσε καθὼς ἔφημεν, ἀλλ' ἐν τῷ ναῷ τῷ παλατίῳ, τυχῶς τῶν θρόνων πεθέσης, καὶ τῷ βορείῳ μέρει τῆς Λατίνους δοθέντος, καθὼς προσετίθητε. προσκαθίσαντες περὶ τὸ πάπῃ, ἐ τῷ θρόνῳ τῷ βασιλέως τῆς Αλαμανῶν κενῷ ὡς εἰρηκαμῶ ὄντες, ὁ γὰρ βασιλεὺς ἐ παρῶν, ἐκάθισαν οἱ καρδιναλῆες κατωθεν πρὸς δυσμῶν. καὶ μετ' αὐτῶν αἱ ἀρχιεπίσκοποι, καὶ οἱ ἡγούμενοι, ἅπαντες κατὰ τῆς τάξεως αὐτῶν· αἰώθην δὲ τὸ πάπῃ πρὸς τὸ δυσίας ἡμεῖς, ἐκάθιστον ἡ μὲν θρόνων ἐ σκεδίων, ἀλλ' ἐν τῷ πατώματι νοτιεῖοι τε καὶ ἀριμικηεῖοι, καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τινες. ἐμπροσθεν δὲ τῷ πάπῃ, καὶ ἐν τῆς ὑποποδίου αὐτῆ, καὶ ἐμπροσθεν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, ἐκάθιστον ἡ χαβαλλάροισι τε καὶ μαρκισιοῖ, κῶντοι καὶ δεκάδες, καὶ οἱ τοποτηρηταὶ τῶν κωμαμένων τῆς ἀριστοκρατίας, καὶ τῶν δημοκρατιῶν. οἱ δὲ τῷ ἡμετέρῳ γένει, οἱ Γραικοὶ, τὸ νότιον μέρος, καθὼς ἀνωτέρω ἔφημεν, παρέλαβον. προσκαθίσαντες τῷ βασιλεῖ, ἐκάθισε καὶ ὁ πατριάρχης μεταεῖπεν τῷ πάπῃ, ὅτι κατ' ἀντικρὺ αὐτῷ ἐκάθιστο ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰς ἄρα κατ' ἀνάγκην

ANNO CHRISTI 1458.

ANNO CHRISTI 1410.

SESSIO I.

καθίσταται τῶν πατριάρχων ὡς ἐστι ἐπιθαιμίας ἡ
 πτωχότερος κίβητος. ἀλλ' ὁ θρόνος αὐτῷ, εἰ καὶ
 ἔχ' ὑπερῶν ὑψηλὸς ὡς περ ἰσίου, ἀλλ' ἐσθ-
 λυμῆος καὶ καὶ αὐτὸς κακίω, καὶ μὴ ἰσοποδίου
 κοκίω, κατὰ πάντα ἕμοιος τῷ τῷ πατέρα· εἴτα
 ἐκείθεν οἱ τοποτηρηταὶ τῶν πατριάρχων ἐπι-
 τὴς θρόνος αὐτῶν, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ μητρο-
 πολιταὶ κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν, εἴτα οἱ ἡγέ-
 μνοι. Ἐν ἄλλῃ δὲ σιάμῳ κατ' ἀντιπρὸ τῷ πα-
 τριάρχῳ ἐκείθεν οἱ σαυροφόροι, καὶ μετ' αὐ-
 τῶν τῶν ἐκκλήτων τινὲς. ἀνωθεν δὲ τῷ βασι-
 λείῳ πρὸς τὸ σκαιοφυλαίον ἐκείθεν Ἐσσο-
 πιδίῳ ὁ τῷ βασιλείῳ ἀδελφὸς κύριος Δημήτριος,
 εἴτα οἱ ἀρχιερεῖς καὶ Ἐσσοπιδίῳ, ἀλλ' Ἐσσοπιδίῳ
 πατώματι· σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ οἱ τοποτηρηταὶ
 τῶν αὐθεντῶν τῆς ἀνατολῆς. μίσην δὲ τῷ ναῦ
 πρὸς μὲν τὸ θυσιαστήριον, ἐκείθεν οἱ διαλε-
 γομῶν τῶν Λατίνων τὸν ἀειθμὸν ἔχοντες, βλέπον-
 τες πρὸς δυσμὰς· ἀπὸ δὲ τῷ δυτικῷ μέρει ἐ-
 κείθεν οἱ ἴπποι ἔξ τῶν Γραικῶν, βλέποντες
 κατ' ἀνατολὰς πρὸς τὴν διαλεγομῆν. ἐκείθεν
 δὲ τῷ θυσιαστηρίῳ πρὸς τὸ ἅγιον Λαγγυλίον
 ἀνεπτυγμῶν, καὶ ἔξ ἐκατέρων τῶν αὐτῶν, αἱ
 σῆλαι τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου,
 μὴ λαμπάδων ἐκατέρωθεν τειῶν· ὑπῆρχον δὲ
 οἱ ἐκλεγέντες παρ' ἡμῶν, ὁ μητροπολίτης Εφε-
 σου κύριος Μάρκος· ὁ Ρωσίας κύριος Ἰσίδωρος·
 Νικησίας κύριος Βησσαρίων· ὁ μέγας σκαιοφύ-
 λαξ ὁ Ξανθοκύλαξ ὁ λεγομῶς Σιδεροφῶς·
 ὁ μέγας χαρτεφύλαξ κύριος Μιχαὴλ ὁ Βαλ-
 σαμών, καὶ ὁ κύριος Γεώργιος ὁ Γεμιστός· οἱ
 δὲ τῶν Λατίνων ὑπῆρχον, καρδιναῖοι δύο· ὁ
 τῷ ἁγίῳ Ἀγγίλιῳ Ἰουλιανὸς ὁ Καισαρίνης, καὶ
 ὁ τῷ ἁγίῳ Σταυρῷ Νικόλαος ὁ Ἀλβεργάτος
 καρδιναῖος Φερμάνος· ἀρχιεπίσκοποι δύο, ὁ Ρό-
 δου Ἀνδρέας, καὶ ὁ Φορολιβιένσις ἐπίσκοπος Ἰω-
 ἀννης, καὶ δύο διδάσκαλοι τῆς θεολογίας ἱε-
 ρομόναχοι, ἄνδρες σοφοί. Τῶν ἀντιπρὸ κα-
 θισάτων, ἐφιλοτιμηθῆ ἡμῖν ἡ ἱναρχὶς τῆς δια-
 λείξεως, ἀποτραιπείς ἂν ὁ Νικησίας καὶ δημογυ-
 ρήσας, ἐγκωμίας ἐτίμησε τῷ σόδοθῳ, καὶ ἐ-
 μακάρισε τὴν ἑκάρχον αὐτῆς ὡς τὸ ἱκανόν·
 τῶν γὰρ ἐγκωμίων ὁ ὄγκος, καὶ ἡ τῷ λόγῳ
 φορὰ, καὶ ἡ ἑκάρχια τῷ ἐγκωμίας ἐπλάται
 τὸν λόγον ἐπὶ πολὺ. λαβὼν οὖν ἔτος τὸ ἐσθ-
 σιμον παρὰ τοῦ βασιλείου καὶ τοῦ πατριάρχου,
 ἀναστὰς καὶ βαλὼν μετάνοιαν ἤρξατο λέγειν ὡ-
 τως.

pontificia, purpura tamen erat & ipsa
 ornata cum scabello purpureo, similis
 omnino pontificis. Deinde sederunt vi-
 carii patriarcharum suis in sedibus; post
 eos metropolitae servato inter se ordi-
 ne; inde hegumeni. In alio vero scam-
 no e regione patriarchae sederunt cruce
 signati, & cum iis viri quidam prima-
 rii. Supra imperatorem ad sacrarium
 sedit in scabello domus Demetrius fra-
 ter imperatoris; deinde optimates non
 in scabellis, sed in plano; cum quibus
 erant oratores principum orientaliū.
 In medio porro templo altare versus
 sederunt ex Latinis qui disputaturi er-
 rant, numero sex, spectantes ad occi-
 dentem. Ex parte vero occidentali se-
 derunt de Graeci, alii sex, spectantes
 ad orientem, atque ad disputantes.
 Super altare autem propositus erat san-
 cti evangelii liber apertus, medius in-
 ter capitum thecas sanctorum apostolo-
 rum Petri & Pauli, & cereis utrimque
 tribus appositis. Erant porro a nobis
 delecti dominus Marcus metropolitae E-
 phesi, dominus Isidorus Ruffis, dominus
 Bessarion Nicææ, magnus vasorum cus-
 tos Xanthopulus cognomento Sidero-
 phas, dominus Michael Balsamon mag-
 nus bibliothecarius, & dominus Geor-
 gius Gemistus: pro Latinis vero erant
 cardinales duo, Julianus Cæsarinus san-
 cti Angeli, & Nicolaus Albergatus san-
 cti Crucis cardinalis Firmanus: archie-
 piscopus Rhodi Andreas, Joannes epi-
 scopus Foroliviensis, & duo sacerdotes
 monachi theologiae magistri, viri do-
 cti. Hi cum sedissent, seque adversi
 conspicerent, honoris causa nobis con-
 cessum est, ut disputationem inchoare-
 mus. Ergo Nicænus imposito sibi one-
 re concionem habuit, qua synodum
 laudibus ornavit; & ejus praesides,
 quantum opus fuit, honoribus cumu-
 lavit. Nam encomiorum amplitudo, &
 orationis ubertas, & laudatoris facun-
 dia sermonem bene produxit: accepta
 igitur is facultate ab imperatore & pa-
 triarcha surrexit; cumque se venerabun-
 dus incurvasset, sic orsus est dicere:

Α λόγος Βησσαρίωνος τῷ 1410.

Τῶν μεγάλων πραγμάτων ἢ τὰ τέλη μό-
 νοι χωρῆσαντα κατ' ἐλπίδας ἀφαινοῖεν ἄν-
 τος πονημῶν περι' αὐτὰ, ἀλλ' ἔδεν ἥττον καὶ
 αἱ ἀρχαὶ ἐπιστάσαι. τῷ γὰρ τοι ἀρχαί καὶ ἐ-
 πί πάντων μὴ ἴσως τῶν ἄλλων καλὴ τι δύνασ-
 θαι ἀναγκασίον, ἔπερ ἡμῖν τὰ πάντες ὑπὸ πάν-
 των κοινῇ τῶν σοφῶν ὠνομάσθη· καὶ ῥῶν ἀρ-
 χαιμῶν ἐπιπέσθαι τὸ πᾶν, ἢ ταύτης τὸ σύν-
 λον ἀφασθαι τῷ ῥαυῶν χαρίζομῶν. μά-
 λιστα δ' ἐπὶ τῷ παρόντι ἡμῖν ἔργῳ τῷ θεῷ
 καὶ μέγα τι δύνασθαι ἰλασίων, καὶ χρῆσθαι
 ὑποτασσάμενοι τέλος αὐτῆν νομισίον. τὸ μὴ τῷ
 θεῷ πεποιθῶσιν ἐπαγγελία δίδῶσθαι θάρρην, Ἐ

MAGRARUM rerum non modo exi-
 tus, cum pro voto successerint, sed
 ipsa etiam nihilo fecius exordia,
 cum advenerint, oblectant eos, qui
 suam in eas operam impendunt. Ne-
 cesse est enim principium fortasse qui-
 dem & alia quavis in re multum va-
 lere, quando a cunctis communiter fa-
 pientibus totius dimidium appellatur;
 faciliusque est pervenire ad finem ordi-
 endo, quam ordiri prorsus socordiae
 indulgendo. Sed plurimum in divino
 hoc opere, quod nobis propositum est,
 valere sperandum: successumque pro-
 sperum promittere existimandum; quod
 & di-

Sermo Bessarionis Nicæni.

SESSIO I.

& divinae fœdi pollicitatione Deum in confessa nostro affore confidimus; quo quidem præfente nihil est desperandum: & ex præteritis magnam de futuris licet facere conjecturam. Nam quod ecclesiam membra tanto jam tempore a se invicem disjuncta, ut ne convenire quidem ullo modo vellent, sed vel ipsam fere vocem conveniendi moleste fœrent, ac in eo quod sibi noxium erat, libenter persisterent; nunc tanto utrimque animi ardore, posthabitis multis, quæ impedimento erant, illud unum enitatur, quod tendit ad conciliandam pacem: qua ratione hoc non ascribas quispiam divinæ virtuti; & proinde certissimum bonorum omnium indicium existimet? Dies ergo hæc est lætitiæ, estque cur exultemus spiritu exhilarati, habent illustres exitus illustris exordia: uberes fruges primitivæ uberis. Machinationes inimici, dolusque contra nos ab eo confusus, per quos amici & fratres, imo verò ejusdem capituli membra & partes, & unius ovile pastoris inimicitias susceperunt, desuere incipiunt, dilabi, atque dissolvi. Jam enim disjuncta copulari, interrupta rursus coherere festinant, estque illis optatissimum, & votis omnibus expectandum, eodem angulo conjungi, ac contineri. Etenim utraque pars eodem proposito, parique studio convenit, nullum plane locum voluntati illi relinquentes, quæ vincere, aut vinci studeat: id enim non discipulorum Christi, & moderatorum hominum, sed contentiosorum fuerit, ac sibi suisque cupiditatibus penitus indulgentium. verum unius veritatis adinveniendæ affecti desiderio, cum qua & vinci cupiant, sine qua vel vincere nolint. Jam enim necesse est veritatem palam dilucidari, & prævalere omnibus, devictis iis, quæ frustra illi obstrepunt; & sese in omnium animos insinuare: mendacium vero procul abigi, nastum loca illa, in quibus versantur silli mendacii; & regnans in illis, qui pluris faciunt mendacii patrem: sub illo vitæ duce agentes omnia & dicentes: Ecquid præfente negotio dignum quidpiam eloqui valeat? Ecquid ex rebus ante gestis conferri possit cum præfentibus? præferta omnia præfentibus obruuntur, cedunt omnia, inferiora sunt omnia iis, quæ jam sunt. Plaudamus omnes, lætemur omnes spiritu, canant omnes salvatori hymnum, tum ut ob collata beneficia illi gratia agantur, tum ut nostris precibus congruens principio finis concedatur. Verum quisque etiam nostrum de suo conferat omnia, quæcumque pro viribus poterit, & conducunt ad finem, & sacram Christianorum consociationem, rem adeo decoram & utilem: tentanda omnia, experienda omnia, parcendum nulli, non studio, non diligentia, non sudoribus, non laboribus; illudque memoria repetendum, oportere nos solum preces fundere, sed nostrum etiam Deo ministerium offerre.

Concil. General. Tom. XXXI.

Α μίσην ἡμῶν στήσαν ἰσομήνην τὴν Θεῶν, ἡ παρῶντες ἰδὲν ἑλπίσιν, τὸ δὲ καὶ μέγα τεκμήριον τῶν ἰσομήνων τὸ ἡβριμῶν ποιηθῆναι. τὸ γὰρ ποῦτον ἡδὴ χρόνον τὰ τῆς ἐκκλησίας μέλη ἀπ' ἀλλήλων διπρωγῶτα, μηδ' ἀνίχισθαι συνηθῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸς μόνων ἰσως τὴν ἀπολιῶ δυσχεραίνεν, καὶ μὲν τὸ εὐκρίον ἀγαπῶντα κατὰ· καὶ δὲ ποσῶντι ἀμορεῖ τὴν μορεῖν ἀποθυμῶν ἰγνησιῶν, ὅτε πολλῶν ὅπου ἴδω κελυμῶν, πᾶνδ' ἔμος ἐν δὲ τῶν θεμῶν μόνω ἡβριῶν τὸ σωτῆροντος ἀπὸς τὴν ἰνωσῶ πῶς ἐκ ἂν τις ἐπιγράψα τῆ θεῶν δυνάμει, καὶ ἀπολιῶς παντός ἀγαθῶ θεῶν ταμῆων; ἡμῶν πῶντω ἀποροσῶν ἡ σήμερον, καὶ παρῶντα σαρτῶν ἀγαλλομῶν τῆ πιδάματι· λαμῶν ἀπὸ λαμῶν ἴδω τῶν ἀποροσῶν, μαγῶν λαὸν μὲν ἀπὸ καρπῶν ἀπαρχαί. τὸ μηχανημα τὸ ἰχθῶν, καὶ ὄν κατ' ἡμῶν σωτῆρῶν δόλον, ἐκπολιμῶντα ἀλλήλοισ τῶς φίλους καὶ ἀδελφῶς, μᾶλλον δὲ τὰ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς μὲν καὶ μέρη, καὶ τὸ αὐτῶ ποιηθῶν τὸ ποιμῶν, ἰσπῶν ἀρχαί, καὶ διαίρεν τῆ καὶ λῶσθαι. δὴ ἀπὸς μὲν ἰνωσῶ σκαδῶ τὰ διεσῶτα, τὰ δὲ διπρωγῶτα ἀπὸς σωτῆρῶν, ἰσῶ τὴν αὐτῶ ἀμφοῖν γῶνισιν ἀνίχισθαι παντός μᾶλλον καὶ βιδῶν καὶ ἀχομῶν. σωτηρῶντα γὰρ ἀμφοῖν μὲν τὸ ἰσῶ σκοπῶ καὶ τῆς αὐτῆς ἀποθυμῶς, τῆ μὲν νικῶν ἡ νικῶσθαι ζητεῖν ἐκ παντός ἀδελφῶν ἀπομῶντες χωρῶν. εἴη γὰρ ἂν ἡ μαθητῶν τῶν Χριστῶ καὶ σωφῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ τῶν ἰερωτῶν καὶ πάντα ἐπίσιν αὐτοῖς χαλεζομῶν, καὶ τῶς ἰδίαις ἐρέξῶν· τὴν δ' ἀλήθεω ἀνδρῶν προθυμῶν μόνων, καὶ μὲν μὲν ταῦτες ἀγαπῶντες καὶ τὸ νικῶσθαι, ταῦτες δὲ ἀνδ καὶ τὸ νικῶν ἀποθυμῶν· ὅτε τὴν μὲν ὅλη θεῶν ἀναγκῶν ἡδὴ παρῶντα σθῶναι, & πάντων κρατήσῶν περιγῶσθαι μὲν ἴδω ἄλλως ἐσοχλῶντων αὐτῶ, τῶς δ' ἀπάντων ἐσοχλῶσθαι ψυχῶς· τὸ δὲ μὲν ἴδω τὸ ἰλαθῶναι τοὺ μακρῶν, τὴν μὲν ἴδω τὸ ψαδῶς ἐκχῶντων εὐλῶς χωρῶν, καὶ κῶν κρατήσῶν, οἱ πῶν πλείονος πῶν τὸ ψαδῶς παρῶντα ποιῶνται, ἰσῶ ἐκῶν ἡγῶνται τὸ βῶν πάντα ποιῶντες καὶ λέγοντες. Τί τις ἂν εἴποι τὸ παρόντος ἀντιῶν; τί τις ἂν ἐπῶν ἴδω φθασῶντων ἐκ ἰσῶν θεῶν τῶς ἐπῶσι; πάντα τὸ ἀποροσῶν ἀποκρίπῶν τῶς παρῶσι, λῶσθαι πάντα κατῶν, πάντα δὲ τῶν ἴδω νικῶν γῶνισιν. πάντες κροτήσῶν, πάντες ἀποροσῶν τῶ πιδάματι, πᾶσιν ὁ τὸ σωτῆρῶ ὕμνος μελῶν, τὸ μὲν χαλεπῶς ὁμολογῶν αὐτῶ τῶν ἐς δεῦρο, τὸ δὲ καὶ τῶν ἀχομῶν ἰδῶν πῶς ἀποροσῶς συμβαῖνον. ἡ μὲν ἀλλὰ καὶ σωτῆρῶν ἡμῶν ἕκαστος πάντα τὰ κατὰ δυνάμειν, καὶ ὅσα ἀπὸς τὸ πῶν ἰσῶσθαι, καὶ τὴν ἐπὶ καλῶ καὶ σωτῆρῶν ἰσῶν ἴδω χερσιῶν ἰνωσῶ. πάντων ἀπῶν, πᾶσιν ἰγχερῶσιν μηδὲν ἐλλοικῶτας, μὴ σκουδῶς, μὴ ἀποθυμῶς, μὴ ἀγῶν, μὴ πῶν, μεμνημῶν ὅτε ἐκ ἀχομῶν μόνων δῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶς ὑπῆρτεῖν τῶ Θεῶ· ἰδῶ πάντα ἐλπίσῶν παρῶ τῶ κρείττων, μηδὲν αὐτῶς πομῶντες, εἴη γὰρ ἂν

II

ANNO CHRISTI 1438.

SESSIO I.

ἀν τῷτο γὰρ ἐκκλήσῃ δὲ δόξῃ, εἰ συλλή-
 πτωσα μὲν αὐτῶν σχέσιν ἐχόμεθα, ἡμῶς δὲ
 μηδὲν ἡμῶν αὐτῶν ἔργον περιχοίμεθα ἄξιον
 λόγου, ἢ καὶ συλλήψασθε. ἔγω γὰρ ἂν αὐτῶν τε
 μᾶλλον ἔχομαι ἡμῶν συλλαμβανόμενος, ἢ πρὸς
 αὐτοὺς τὸ πᾶν καὶ ἐκδοτέον ἀφ' ἑσέμεθα. Ὁ
 καὶ ἤθετο θεὸς ἐσπερ, ἐπίσταται τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
 κροτῆσαι σοὶ τὸ ἐπίσιον καὶ χαριστικῶν, ὡς
 ἐνὶ μὲν ὑπεχόμενος καὶ τὸ αὐτῶν πνεύματι,
 ταυτὸ δὲ μὲν ἀποδίδοντας, καὶ τὴν αὐτῶν
 ἡρμοσμένην ἁρμονίαν, ὑπὸ σοὶ μετὰ καὶ τῇ αὐτῆ
 κεφαλῇ καὶ ζῆν, καὶ κινῆσθαι, καὶ πνεῖν, ταυτο
 φρονῶντας, ταυτὸ ἐθρογομῆτος, ἀλλήλοις ὄντας
 πιστοί. Κερεὶ βασιλεῦ, ἵνα ἐφ' ἡμᾶς βασιλεία
 καὶ τὸν αὐτῶν σε καὶ διλομῶν καὶ ἐχόμεθα, ὡ
 τὸ τιμῆν ἐξυγορᾶσθαι αἵματι, ὡς λύτρον
 ἀντ' ἡμῶν πεπραχένον ὑπὸ τῆν ἁμαρτίαν ὁσώ-
 τον ἰδούσας, ὡς ἡμᾶς κατηχομῆτος ὑπὸ τῆ
 τυραννῆ ἀφάρπασας. ἐν δὲ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀμφο
 σωτῆρ ποιμένοι ἔργασαι, μὴ ἀνίχνυ διηρημένων
 τῶν σῶν, μηδὲ πρὸς παλαιμῶντος ἀλλήλοις· μάλ-
 λον δὲ μὲν θεάτρως μὲν ὀφεί, ἀντιπῶς δὲ θεάτ-
 ρων· ὑπὲρ ἐκατέρων ὀφείας σωτῆν, τὸ τι-
 μῶν ἁμᾶ σε τὸ χυθέν ἡμῶν ἐργονεὶ λυτή-
 ρων. κοινῶς δὲ ἡμῶν καὶ τῶν παρα σωτῆρ ῥοιῶν
 ταυτῶν χαίρουσαι, κοινῶς ἀμαρτηρῶν ἀποσθι-
 μῶν, καὶ ὀφεί αὐτῶν ἰλιῆσας ἡμᾶς ἀμαρτηρῶν,
 ὀφεί ἐν μὲν καὶ τὸ αὐτῶν τῆν τῆς σωτῆν,
 ὡ ἀναλογία δὲ ἀλλήλως· ἡμᾶς καὶ χίσει τῆ
 ὀφεί ἀλλήλως, μὴ συγχωρήσας ἀκαρτηρῶν ἀλλή-
 λων εἶναι καὶ διεσῶτας, κέντυθεν ἐξ ἀνάγκης
 καὶ τὸ τῆν ἀποτυχεύοντες πάντως γὰρ πῶς ἐ-
 πῆτος. Τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ τῶν χαρισμά-
 των πηγῆ, πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσιως,
 τιμῶν φοβῶ Θεῷ, ὑπὲρ ὡ καὶ μετ' ὡ ὁ ὀπο-
 κειμῶν πατρῶ ἐκκλησιαίς ἀγῶν, ἀπειλάσας μὲν
 ἀφ' ἡμῶν πάντα λογισμῶν ὑπερησῶν, φόβον
 δὲ Θεῷ τῆς ἡμετέρως ἀπάτων ἐσθῆρῶν φησαίς,
 σύνσιον π καὶ σοφίαν ἡμῶν χερσεμῶν, καὶ μετ'
 ἡμῶν ἁμᾶ πάντων τῶν ὑπὸ σωτῆρ διενεγῶν ἀγῶ-
 να ἀναφύοντες τῆν ἀληθείαν ἅπασιν, ἀπὲρ δὲ τῆς
 ἀληθείας ὄν ἡμῶν καὶ καλυμῶν πνεῦμα, ἀλλὰ
 καὶ πᾶσαν ἡμῶν τῆν ἀληθείαν ἀναγγέλλω ἔργον
 πεπομπῶν, κατὰ τῆν τῆς ἀληθείας φωνῶν
 τῆν ἀληθῆν τε καὶ ἀκαράγραπτον. ὁ Θεός ἢ
 Τελαίς, ἢ πάντα μὲν παραγαγῶσα λόγοις ἀρ-
 ρητοίς, πάντα δὲ συνέχουσα, καὶ ὀροισμῶν, καὶ
 κυβερνήσου, σὸν ἀνθρώπος ἔργον, μὲν πάντα
 μὲν ἴσως τὰ ἅλλα, πρὸ πάντων δὲ ὁμοίως τῶν
 ὀροισμῶν ὑπάρχας, ἐχαιρετον ἐ τῶτο χῶν καὶ
 βασιλικὸν, ὀίμαι, ἐπίμοις, καὶ ὀροισμῶν τοίς
 ἀγαθῶν ἐστειλεῖν ἐς τῶν βίον. τῶν πολλὰ
 καὶ μὲν, ἢ μᾶλλον αἰεὶ, τὰ σωματικὰ δὲ τῶντα
 καὶ σωτηρῶν τῆν παρῶν ζωῆ ὀροισμῶν, ἐχ ἤτ-
 των δὲ ἐ θεα ἐκ τῆν ψυχῆς κατὰσῶν ἀφορὰ
 καὶ βελτίωσῶν ἢ ἰδίον ἀγαθῶν ἢ ἀληθεία, καὶ
 τὰ μὴ πλανῶσθαι περὶ τὰ καίρια, ὡς τῶτο ὄν,
 ὡν ἔχομαι π καὶ ἔχομαι, τὸ ἀείσον καὶ θεῶτα-
 τον. τῶτο δὲ καὶ τῶν ἡμῶν ὀροισμῶν, χερσε-
 μήσας σωμῶν τὰ αὐτῶν, καὶ ἀναφανείσαν ἀσ-
 πῶσασθαι. συγγῆς μὲν, ἐπὶ αὐτῆς ἀμαρ-
 τηρῶν ἐχ ἰσῶντος, καὶ μάλιστα ἐν τοίς περ

Neque enim a Deo speranda sunt omnia
 nihil nobis elaborantibus: nam precibus
 nostris id esset contrarium, si Dei quid-
 dem imploremus auxilium, nihil vero
 praestetur a nobis dignum, cui se Deus
 praebet adiutorem. Ita enim magis &
 ipse nobis opitulabitur, & nos ad fi-
 nem. facillius, expeditiusque pervenie-
 mus. Quod utinam eveniat, Deus sal-
 vator, & videamus illum diem, quo
 tibi victoris, imittique hymnum cana-
 mus, uno eodem spiritu nobis verba
 praesente, ut unus efficiatur consensus,
 & in unam convenientes harmoniam
 sub uno eodemque te capite vivamus;
 movemur, spiremus, idem sentiamus,
 idem loquamur, idem sumus. Christe
 rex, unum te nobis regem volumus, &
 optamus; cujus pretioso redempti sumus
 sanguine, qui te pro nobis sub peccato ven-
 didis pretium redemptionis tradidisti, qui
 nos a tyranno oppressos eripulisti. Unum
 quoque partes ambas esse tibi efficias, ne
 patiaris tuos inter se diffidere, ac projecias,
 mutuo inter se bello flagrantes, quinimo ne
 partem alteram projecias, alteram vero tibi
 ascilcas pro utriusque te ipsum profudisti;
 sanguis tunc pretiosus, qui effusus est, par-
 tis utriusque fuit lavacrum: nunc ergo sit
 etiam favor tuus nobis communis; commu-
 nem utriusque fer opem, traheque ad res-
 psum utroque, unum eundemque te finem
 constituens, nos vero proportionem inter nos
 & caritate mutua conjungens, & nulla ra-
 tione permittens, ut sit inter nos diffi-
 dium ac disjunctio; ex quo fiat neces-
 sario, ut positi sine non liceat ex dua-
 bus certe partibus alteri. Spiritus fan-
 cte, charismatum fons, spiritus sapientiae,
 spiritus intellectus, spiritus timoris Dei.
 quo & cum propositum est ecclesis hoc certamen, omnem a nobis
 superbam abigas cogitationem, Dei vero
 timorem omnium nostrum animis
 inferas, intellectum nobis & sapientiam
 donans; atque una eam nobis omnibus
 in certamen pro te susceptum descen-
 dens, veritatem omnibus patefacias, ut
 qui non modo sis & voceris spiritus
 veritatis, sed etiam illud tibi vendica-
 ris, ut omnem nobis veritatem annun-
 ties, secundum veracem & nullo mo-
 do deficientem veritatis vocem. Deus
 ipsa Trinitas, quae ineffabilibus modis
 omnia produxisti, & contines omnia,
 & providentia regis, tuum opus est ho-
 mo, post omnia quidem fortasse alia,
 sed ut sit ante omnia visibilis, produ-
 ctus; hoc etiam, ut ego quidem arbi-
 tror, eximio regioque honore affectus,
 ut in vitam ingrederetur, cum parata
 jam bona ac praesto essent. Huic saepe
 tu quidem, imo vero semper ne desint
 quae ad corpus spectant & presentem
 vitam, tua providentia prospicis: sed
 non minori gubernatione consulis, ut
 habeat quae ad statum animae pertinent,
 quibus illa melior fiat: cuius proprium
 bonum est veritas, & nequaquam hal-
 lucinari in iis, in quibus summa rerum
 consistit, quippe cum id sit omnium
 quae habemus atque habituri sumus,
 opti-

SESSIO I.

optimum ac divinissimum. Id nunc etiam nobis concede, & tribue ut illam inter nos habeamus, & comparentem amplectamur. Ignoscas, vero intorim, si qua ex parte inviti aberramus ab ea, & praesertim ubi de te agitur, qui non modo ipse per investigationem effugis, ac perscrutationem, sed & ex his quae creasti, pleraque cum tamen tenui quadam atque umbratili plane ratione divinam tuam imaginem referant: annoe supplicantibus, teque nobis via ducem, quem ducit ad te solum verum Deum, sequentibus praebere. Et quemadmodum ipse cum hypostasis, sive personis tria sis, unam & eandem habes substantiam & naturam, personarum numero nihil obstante huc idem unitati; ita nos, etsi multi, diversarumque nationum sumus, jam vero subseminante inimico, diversam etiam, proh dolor! opinionis & fidei, diversitate hac sublata unam ut sumus, atque idem omnes effice, idem credentes, idem de te opinantes; nihilque obstat, quo minus unum sumus, idemque de te sentiamus; non diversitas generis, non numerus & frequentia hominum. Sed haec tenus preces. Vos autem quid dicitis, qui sacram hanc synodum celebratis, qui rei agenda praesertis, qui multos suscepistis labores, & multa saepe numero vota fecistis, ut diem hunc videretis, quasi jam praenuntium futurorum qui simul & rerum, & finis praeco esset clarissimus? quis neque ac ut decet beatos vos praedicet; quis satis idoneis vos afficiat laudibus, qui laborum vestrorum fructus jam pullulare videtis? Beatissime pater, revera nunc es beatus, etisque multo beator, cum, Deo duce, ad finem pervenerimus, quem nobis dux ipse concesserit multa tibi erunt a Deo reposita praemia, si sanctam ejus ecclesiam ad unitatem reduxeris: magnum opus praestiteris, si usque ad finem perseveraveris: si scandala quidem e medio sustuleris, pacem vero induxeris & concordiam: multum adhibuisti zelum, multam sollicitudinem; multum evigilasti, multas curas contulisti ad congregandos undique Christi filios: ut fraterno, ac spiritali affectu communi deliberatione habita, victoriam sequendo veritatem, in unam eant sententiam: nemo id negat, notum est omnibus: testes hujus rei sumus tibi ego & omnes. Sed oportet etiam spectare finem, consilioque tuo ad illum & agere & dirigere omnia: ut latitia, quam in praesenti percipimus, paulatim crescendo, progressusque faciendo, multiplicetur ad finem, atque ad ultimum perveniat. cumulum. Si splendida initia, & talia sunt exordia, considera, qualis erit finis hujusmodi principiis congruens. Quantis vero fausta precantium votis, ac laudibus, quam letis celebrabitur vocibus, quantas adipiscetur laureas, qui tanta jam rerum fundamenta jecit, & praeterea jactet. Habes hic, qui suam tibi det operam, te-

αυτῷ λόγους, ὅς ἐκ αὐτῶν μόνων ἀνεζητήσιος
 π. κ. ἀνεζητήσιος ὑπάρχει, ἀλλὰ κ. τῆς οὐ
 δημιουργημάτων τούτων τὰ πλείονα, καὶ τὰ ἀμυ
 δρὰ ἐντα. τῆς οὐκ ὄντος εἰκόσ. ἀπληξήματα,
 & οὐκ οὐκ αἰαὶ τὰ κ. εἰδωλα. ἐπὶ τῶν δὲ δο
 μένοις, κ. τῶν εἰς σὶ φηρώσης τῶν μόνων ἀληθι
 γόν Θεὸν ἠγάπητος ἰσομῆτος. κ. ὡς περ αὐτὸς
 τέλα τῶν ἐποσάσιον ὧν εἶπε ἀποσώτοις, μίαν
 κ. τὴν ποτ̄ σωζέας ὡσίαν κ. φῶσιν, ὕδιν τῆ
 ταυπότητι ταύτῃ προσισαμῆν τῷ ἀεὶδμῷ τῷ
 ἀποσάσιον, ὅπως ἡμῖς, πολλὰς μὲν ὅπως κ.
 διαφορῶν ἡγῶν, ἦδη δὲ τῷ ἰχθρῷ ὑποσείσαν
 τῷ, ὅμοι, & δοξῆς καὶ οἰσῆς, ταύτην μὲν
 ἀνίλοισ τὴν διαφορὰν, ἐν δὲ ταυτῶν ἰσομῆτος
 ἀποδείξῆς τῆ πίσει καὶ τῆ δόξῃ περὶ σῶ, ὕδε
 νός ἀπὸς τὸ ἐν εἶναι κ. ταυτῷ φρονεῖν περὶ σῶ
 ἀποσισαμῆν, ἢ τῆς τῆς ἡγῶν ἐπρότῆτος, ἢ τῶ
 σωματικῶν ἀεὶδμῷ τὸ καὶ πλῆθος. ἀλλὰ ταῦτα
 μὲν ἡμῖν πῶχθω. Ἰμῆς δὲ τί φατε, οἱ τὴν
 ἱεράν ταύτην σνῆδοον συχρητόντες, οἱ τῷ ἀργ
 ματος ἠγαμῆς, οἱ πολλὰ μὲν ἠγῶσιμῆν,
 πολλὰ δὲ καὶ πολλὰς ἀξάμῆροι ταύτην ἡμί
 ραν, ὡς ἦδη καὶ τῆς μὲλλοντων ἰσομῆτος προαγ
 γελον; τὴν αὐτὴν κ. ἀρχὴν τ̄ πραγμάτων, κ.
 τῷ πῆλος κῆρυκα διαπύτιον; τίς ἀξίως ἡμᾶς
 μακαρῆσαι; τίς δ' ἀσημῆσαι δεότως, ἦδη τ̄
 πόνων ὑμῶν ὀρώντες τὸς καρπὸς ἀταθάλλοντες;
 Μακαρῶτατε ὡάτερ, ὦν ὅπως ὑπάρχεις μακά
 ρος, καὶ ἐτι μᾶλλον ἴση, ἰπειδαν Θεὸς ἠγα
 μένῃ εἰς τὴν καταπύσιον, οἱ ἂν ἐκείνῳ
 ἡμῖν ἠγῆσαι. πολλὰ σοὶ παρὰ Θεῷ κείσεται
 ἀθλα τὴν ἀγίαν αὐτῷ ἐκκλησίαν ἐνώσῆσαι. μί
 γα ἴση πεποικῆς ἔργον, εἰ διαγῆσιο μὲχρι
 πῆλος ἰγχαρτιρῶν, καὶ πάντα μὲν ἐξάιρων ἐκ
 μῆσῃ τῷ σκατάδα, εἰρήνην δὲ καὶ ὁμόνοιαν
 ἀντιστάων. πολὺν ἴδῃ ζῆλον, πολλὴν μίει
 μαν, μεγάλην ἀγρυπνίαν τὴ κ. φροντίδα, σωμα
 γαγῆν μὲν τῷ τῷ Χρῆστῷ πάντῃδιν πῆκια, στω
 διασκηψαμῆς δ' ἀλλήλους ἀδελφικῶς π. κ.
 πνευματικῶς στωλεθῆν εἰς ταυτὸ πειρηγῶμῆς
 τῆς ἀληθείας. ὕδεις ἄλλως ἰρεῖ, πάντες ἰσα
 σιν, ἰγῶ σοὶ κ. πάντες μάρτυρες τούτῃ. ἀλλὰ
 δὲ κ. ἀπὸς τὸ πῆλος ἀποσκαπῆν, πάντα ἀπὸς
 ἐκείνῳ κ. τῆσαι κ. πρᾶξαι ἀσημῆμῆν, ὅπως
 ἂν ἢ ἐν ἀρχαῖς ἀφοσῆσω καρπῶμῆδα, κατ̄
 ὁδὸν ἀνῆσανομῆν τὴ κ. ἀποβαίνουσα πολλαπλα
 σιαθῆν π. π. τῆ πῆλη, κ. εἰς τὸν ἰχθρῶν ἀ
 σῆκοπο ὄρον. εἰ λαμπαρῆ αἱ ἀρχαῖ, κ. ταυτῶ
 τῷ γ. τῷ ἀποσῆμα, λόγισαι ποῖον εἶσαι τὸ πῆ
 λῶ συμβαῖνον ταυτῆς ἀρχαῖς; ὅσους δὲ
 πύξῆσαι μακαρῆμῆ κ. ἐπαίνων, ὅσης ἀσημῆς,
 ὅσων σφαῶν, ὅς κ. ποσῶν μὲν ἀποκατιβά
 ρλετο φθάσας ἀφορμῆς τῆς ἀσημῆτων, ποσῶ
 τῶ δ' ἐτι καταβαλεῖται; ἰχῆς ἐσπῶθῆ στωλη
 ψῶμῆον τὴ κ. ἐψῶμῆον, ἰθ' οἷς ἀπασὶ δῖον,
 τὸν ὕον τὴ κ. βασιλία, τὸν ἀσῆβῆσαν κ. γαλῶν
 τῶν κ. φιλόχρησον. ὅς πολλῶν οἷς κηκόσμησον
 ἰαυτῶν ἀγαθῶς, ἐξάιρετον ἰχῆ τὸν π. Θεῷ
 κ. τῷ καλῷ ζῆλον, κ. τὸν ὑπὲρ τῆς ἀσῆβῆς
 ἀγῶνα. ὅς ἠλικῶσιν ἰχῶν τὴν ἱεράν ταύτην τῆς
 ἀγίας τῆς ἐκκλησιῶν ἐνώσῆς ἰφῆσιν, ἢ δπ
 λῆμπεσι σπυρῆ μὲν ἀπῆρῶν τὸς κῆρῆς, οἱ πρὸς
 I 2 τῷ

ANNO
CHRISTI
1438.

ANNO
CHRISTI
1412.

τὸ σὺνέσιον, σοφία δὲ γνῶσις καὶ ἰσχυρὸν καὶ
 φανερὰ ἀρετὰς, καὶ ἐκ τούτου δὲ π ὀρέμετον
 ἀποστροφὴν τῶ τῷ πράγματι· ἔκ τούτου ἰν τῷ
 τῷ ἀγαθῶν ἀπαλλήτων, καὶ ταύτης ἁλ-
 γουῆς τῆς ἰσχύος, καταρρόησε μὴ ἀποδύων,
 ὑπερέδει δὲ τροφῆς καὶ ἀνίστας, καταρρόησε
 δὲ ποσὺν πηλάγῳ τῆ καὶ κινήτων ἰσα προ-
 φημιῶν καὶ ὄρασι, προήκατο δὲ γὰρ ζήλωσι καὶ
 βίον καὶ τὴν πλὴν πατεῖδα, ὑπὲρ τῷ γαίθῳ
 σὺναιρητῆς τῷ Θεῷ, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ πρωτοπῶ-
 σαι ἐπιβύων, ἥς ἡ τρέφει μόνον, ἀλλὰ καὶ
 προσβολὸς εἶναι καὶ σπουδάζει καὶ ἐπισημαίω.
 Οὐκ ἀπολεσθῆναι τῆς ἰσχύος σου προθυμίας
 καὶ ὁ ἱερός καὶ σιβάσιμος, καταμάχης, ὁ γῆρας
 μὴ ἰσχυρῶν βαδῶν, καὶ κενωτῶς ἦδη τῷ σώ-
 ματι, ψυχῆ δὲ πλῆτων παύσαν τοῖς καλοῖς
 καὶ τῷ κινήματι ζήσαν, καὶ πολλὰ μὲν ἰσχυ-
 ρῶσαι τῷδε τῷ ἔργῳ, καὶ διὰ τῶν ἰσχύος χει-
 ρουσαν τοῖς παρῶσι, καὶ ἐλασμονίζουσαν τῷ σώ-
 ματι, ἵνα πῖλος ἐπιβύχοι τῷ Θεῷ τῶν ἔργῳ
 χρῆσθῶ, ὡς ἀνάγει τότε καὶ πάντ' ἀν' ἀχθῶδη-
 σομῆτων τῷ σκίμῳ ὡς ἴδη καμόντι. πάντες σοὶ
 συλλήθησονται τῷ σκοπῷ καὶ τῷ παρόντι ἀγῶ-
 νος· ἰδέει ἄλλο τι μάλλον ἐπιθυμεῖ τῷ ἰσχυ-
 τῶ τῷ πλῆτι. πρὸς τὸν βλιπομῶν πάντες. ἰκίειν
 πάντων τοῖς ψυχῆς ἔρος ἀναφίγει σφοδρῶς·
 διὰ τὸ μακρόθεν πάντες συνηλθόμεν· δὲ
 τῶν ἐκ ἀλλοδαπῆς διατεχόμεν, ἀνθρώποι οἱ
 μὲν ἐκ μίσης αὐτῆς τῆς Ἑλλάδος, οἱ δ' ἐκ
 ἑορευτικῶν καὶ ἀνατολικῶν τῆς οἰκουμένης
 πελάγους εἰς Ἰταλίαν αὐτῶν. Μὴ δὲ ἰσο-
 των σπουδῆς ὁ ἰχθρὸς ἐφ' ἡμῶν, μὴ θεῖ σω-
 πρ, μὴ ματαιώσῃ τῶν τῶν αὐτῶν ἡμῶν ποσῶ-
 των γὰρ ὄπω, ὅπως μεμμελημένῳ, ὅπως το-
 λυτῆ, ὅπως πολλοῖς καὶ πολλῇ σπουδῇ κα-
 τὰθεῶσαι συνηλθῶσι. ἡ πρὸς ἀνδρῶν τῶν
 σοφῶν καὶ ἑ θεῶν, ἡ δὲ τῶν λόγους ἑδύσαν
 εἰδῶν ἐν κέσῃ. ἄλλοις ὁ ἰχθρὸς ἐπιμεβαί-
 τῳ, ἄλλοις ἐπιχειρῶν νικῶν, ἡμῶν δὲ μὴ προσ-
 εφῆται. τοῖς πνευματικῶς ὁφλοῖς ἡμᾶς αὐτοῖς
 καθ' ἑαυτοῦ ἀντιστοιχῶν τῷ πολέμῳ. ἀνα-
 λαβόμεθα θώρακα δικαιοσύνης, καὶ περιεφα-
 λαίαν τῆ πνεύματος, καὶ τῷ ἤματι ἡμῶν ἡγυ-
 μένῃ ἐπιβύχῳ καὶ τῷ πολέμῳ, καταπαύ-
 σωμεν δὲ οἱ αἱ ἡμῶν αὐτῷ ὑψηλοῦ, καθαι-
 ρήσῃ πάντ' ὑψώμα ἐπαιρόμενοι κατὰ τῆς τῷ Θεῷ
 δόξης, πάντα λογισμῶν ὑπερήφανον. καὶ κινέ-
 ζῳ. πιπεσῶσι δὲ καὶ φόβῳ Θεῷ χρωόμενοι ἐν-
 τερῶν πρὸς τῶς ἀδελφῶν, κἀκείνων πρὸ ἐφθαλ-
 μῶν θίμενοι, καὶ πρὸς ἐκείνῃ ἐπισημαίω φθά-
 σαι· ἵσιν ἡ καὶ νικῶσαι καλῶς μάλλον ἰθι-
 λοντες, ἡ νικῶν ἐν πᾶσι κακῶς· ἀπὸ δὲ τῷ
 περιγίνεσθαι μόνον, ὅταν μεθ' ἑαυτῷ τὰ λη-
 θῆς ἰχρ, πῶν ἀγαθῶν σῶζοντες λόγον, ἀλλ' ἰδῶν
 ἡττῶν, τῷ ἡττῶσθαι καλῶς ταυτῶ τῷ καλῷ
 σῶζοντες μίτρον, καὶ ἐν ἰσῷ τῷ κρατῶν κεν-
 μένῃ, καὶ τοῖ φαίη τις αἱ ἰσῷ, καὶ μίτρον ἀγα-
 θῶν εἶναι τῶν τῷ πρότερον, εἰπερ λυσισπῆγε-
 ρῶν, τῷ παντὶ, αὐτῶν ἀγαθῶν τι παθεῖν, ἡ
 ἄλλοι ποιῆσαι καὶ μάλλον ἀκούσαι, ἡ φαίη ἐπὶ-
 ροῖς· ἐκ πλάτης ἀπαλλαγῆαι, ἡ ἀπαλλάξαι.

que subsequatur quacumque opus in te
 fuerit, filiam & imperatorem, piissi-
 mum & serenissimum de Christi amari-
 tatem, qui cum multis scriptum bonis or-
 namentis, precipue tamen Dei & hono-
 ratis zelo, certandique pro pietate stu-
 dio flagrat: qui ab ineunte aetate in-
 tum habens sacrum hoc desiderium fan-
 ctis unitatis ecclesiarum, nunquam in-
 termissis studiis inquitrendis opportuni-
 tatis ad conficiendum hoc negotium;
 quam etiam prudenter cognitam, & in-
 ventam, ut visa est, arripuit; remque
 in eum statum perduxit, in quo nunc
 conspicitur: qui ad hoc unum honum
 spectans, totiusque in hoc desiderium
 incumbens, pericula pro nihil duxit,
 delicias contempsit, & otium tam va-
 stum pelagus, & undas intar montium
 intumescens despexit; vitam & opes
 projecit ac ipsam patriam, ut Dei he-
 ret cooperato, & pacem ecclesie con-
 sideret: cujus non modo alumnus, ve-
 rum etiam propugnator esse & studet
 & pollicitus est: pari tibi studio presto
 erit sacer ac venerabilis patriarcha, qui
 senio quidem confectus est, & efficit
 iam est corpore, sed pollet ad praecela-
 ra quaque juvenili animo, fervetque
 spiritu; & magno quidem ardet deside-
 rio, multa vero edit vota, dignus ut
 fiat qui huic operi soam operam na-
 vet: atque ob id fortasse presentibus
 cbleatur, & libenter commoratur in
 corpore, ut divinum hoc opus ad ho-
 num exitum perducatur: citra quem val-
 de graviter ferret illis animus inhabi-
 tationem corporis, ut jam consumpti.
 Omnes itam tibi praebent operam ad
 finem & opus hoc arduum: nemo quid-
 quam magis exoptat sine hoc optatissi-
 mo: illum spectamus omnes: vehementer
 illius amor indammatur omnium animos:
 omnes propterea e longe diffitis regio-
 nibus convenimus: propterea in aliena
 regione peregrinamur, homines partim
 e media ipsa Graecia, partem ex ulti-
 mis orbis ad septemtrionem atque ad
 orientem maxime vergentibus plagis
 hanc ipsam in Italiam navibus advecti.
 Ne ergo tam multorum studio prava-
 leat hostis: nequaquam fiat hoc, salva-
 tor Deos: ne tantus noster conventus,
 tam frequens, tam multo ante medita-
 tus, tam multis annis consideratus, tam
 multis, laboribus multoque studio habi-
 tus, ejus opera sit frustra. Non est hoc
 sapientiam divinarumque hominum, co-
 rumque qui sermones suos norunt in
 judicio disponere. Alios adoratur ho-
 stis, aliis devictus insultet, nos autem
 nequaquam attingat. Spiritualibus armis
 ipsi nos armemus, hosti obviam ituri.
 Induamur lorica iustitiae, & galeam
 spiritus, ac duce nobis Dei verbo ir-
 ruamus in hostes; substatamus autem
 quocumque illud nos duxerit, destruen-
 tes omnem altitudinem extolentem se
 adversus gloriam Dei, omnem cogita-
 tionem superbam, & gloriolae avidam;
 humilitatem vero, Dei que timorem ad-
 hibentes ad obeunda certamina, illum-
 que

ANNO
CHRISTI
1412.

SENSIO I.

que per oculos habentes, utque ad illi-
um pervenimus contemdescentes. non-
nunquam vinci quoque bene potius so-
lentes, quam vincere in omnibus ma-
le: Cum ratio boni non solum in eo
insit. si quis victoriam obtineat, cum
habeat a se veritatem; sed nihilo mi-
nus in eo etiam idem boni modus ter-
vetur, si quis bene succumbat; quod
perinde censeatur. ac vincere. Quam-
visam dixerit fortasse quispiam, majus
etiam hoc esse priori illo bonum; quan-
do unicuique conducit magis, ipsam
affici beneficio, quam afficere illum;
& audire potius, quam alius dicere; &
liberari ab errore, quam liberare. In-
vidiosissime imperator, jam res est in car-
dine. venitque tempus, quod jam diu
exoptasti. Na ergo Deo gloriam, &
collauda eum; illius hoc opus est: ille
tibi hanc injectit cogitationem, tantum
Instillando amorem: illo quoque opitu-
lante res ad hunc statum perducta est.
Si igitur ob ante acta quidem magnas
ei gratias habuerimus; pro futuris vero
toto animo preces effuderimus, rem
certe & nobis, & opere. quod proposi-
tum est dignam effecerimus; nobisque
propitius magis ipsam reddiderimus,
si nos votis nostris dignos prestemus,
dum & de praeteritis ingrati non erim-
us, nosque ipsos & negotium totum
in eum rejecerimus, omni nostra spe
& sollicitudine collocata in eo: quippe
cum ipse is sit, a quo nutriendi sumus
caelesti ac divino alimento, sine quo
non vivet homo. Et quemadmodam
nunc usque non destitisti tum precibus
a Deo auxilium efflagitare, tum & ipse
que par erat prestare: ita multo mag-
is in posterum, quanto sumus fini vi-
cinosiores, ostende te promptiorem: &
partim invocato Deum, partim & ipse
navato operam, non noctu, non inter-
diu quieti te tradens, donec ad bonum
pervenias finem, & curis animum li-
beres. Quis vi feruntur aliquo, & qui-
cumque motus principium extrinsecus
habent, tardius moventur ad finem;
que vero natura & ex intrinseco ferun-
tur principio, moventur citius, cum
fini propiora sunt. Tu quoque cum ex
ingento principio, & veluti natura
movearis ad bonum, quorum caput est
praesens negotium, ne prius illud pa-
tiare, sed cupiens quam primum affe-
qui proprium tibi finem: boni enim
bonus finis per bona est proprius: rei-
psum & nos omnes reddito alacriores
tum adhortando, tum omnibus praeci-
piendo; a beatissimum quoque patrem,
si qua ex parte gravetur senio, succum-
bens morali ac morbo, ad memoriam
excita, & stimulos admove tum cohor-
tationibus, tum re ipsa negotii adorem
te praebens: reverebitur sane is impe-
ratorem hortantem, remque accuratius
tractando una cum sacratissimo nostro
patriarcha, & reverendissimis sanctae Ro-
manorum ecclesiae optimatibus, ac cete-
ris omnibus finem Deo duce bonum im-
ponent: quod utinam nos omnes con-

Κράτες βασιλεύ, ἐπ' αὐτοῦ τῆς ἡμῶν καὶ
τῆ πραγμάτω, καὶ ἐπ' ἐκ μακρῆ κρονῆ ἐπέθεκε,
ἐπίτη. λοιπὸν δεὸς δεῖξαι τῷ Θεῷ, αἰτῶν ἀπό-
δοξ αὐτῷ. ἐσθῆν τῷ ἔργῳ, ἰκανὸς γάρτοι
κατὰ τὸν τῷ ἐπίθῃ τῶν ποσῶν ἐσθῆν ἔρω-
τα. ἰκανὸς καὶ συλλαβόμενος ἐς τὴν ἀφίκατον. εἰ
δὴ τὴν μὴ ἀξίαν αὐτῷ χάριτι πρὸς τῷ φθα-
σάντων εἰσόμεθα, πρὸς δὲ τῷ μολλοντῶν πρὸς
ψυχῆ δασόμεθα, ἀξία δρασόμεν καὶ ἡμῶν αὐ-
τῶν καὶ τῷ προκειμένῳ, καὶ μάλλον ἰλασόμεθα ἀξίως
ἡμᾶς αὐτοῦ καὶ ἀγμίτων δεκαπέντε, οἷς πὲρ
εἰ τὸ φθάσαντα κα ἀγνωμῶνισσόμεν, οἷς πὲρ ἡμᾶς
αὐτοῦ καὶ τῷ ἔργῳ τὸ πάν ἐπ' αὐτῶν ἀναθῆσο-
μεν, τὰς πᾶσαι ἡμῶν ἐπ' αὐτῶν ἐπιβρίπτοντι τὰς
ἐλπίδας πὲρ κα μείμνας, ὡς αὐτῷ ὄντος τῷ ἡμᾶς
διαδρῆλοντος τροφῶν θείαν πὲρ κα ἱράντων, ἥς
ἀνὰ τὸ ζῆσται ἀνθρώπος. ὡς πρὸς δὲ διατετα-
κας μέχρι τῷ κῆ, κα μὴ τὸ ἀχόμενος τῷ
Θεῷ κα τῆς αὐτῷ συμμαχίας δέσμενος, τὸ δὲ
τὲ ἀπᾶτων κα αὐτῶν τὴ εἰκότι, ἔτω κα τὸ ἀπὸ
τῶδε πολλῷ μάλλον, ὅσῳ φθάνομεν πρὸς τὸ τέ-
λος, προθυμότερος πὲρ σαυτῷ φαίνεσθαι, κα τὸ μὴ
τὲ ἐπικαλῶ τὸ Θεόν, τὸ δὲ τὲ κα αὐτοῦ πράττει,
μὴ ἰσχυρὸν μὴ μὲθ' ἡμῶν παυόμενος, ἕως ἀν-
εἰς ἀγαθὸν κατατιθέστας τέλος, κα τὲς λογισ-
μοῖς ἔρωσι ἀνάπαυσιν. τὸ εἰα πρὸς φερόμενα,
καὶ ὅσα τὸ ἀδύσῃσι τῆς κινήσεως εἰληχασιν
ἔχωσιν, χαλαρότερον φερέται πρὸς τὸ τέλος ἡφί-
μενα. ὅσα δὲ ὄντος ἐ εἰκότι, ταῦτα γὰρ θά-
τον κινήται πλησιάζοντα πρὸς τὸ τέλος. καὶ
σὺ δὲ πρὸς τῷ ἀγαθῷ, ὡν κεφάλαιον ἢ παρῶσα
ὀπίθεσις, εἰκότι κα ὡς πρὸς φέσει κεννημένος,
μὴ τὸ ἀπᾶτων παθῆς, ἀλλὰ θάττων τυχεῖν
ἐπιόμενος τῷ εἰκότι σοι τέλος. εἰκότι γὰρ τα-
γαθῷ τὸ χρηστὸν ἐπὶ τὲς ἀγαθῶς τέλος. σαυ-
τῶν πὲρ κα ἡμᾶς πάντας τὲς προθυμότερος, φθ-
κελόμενος πὲρ κα ἐπικαλόμενος ἀτασι. κα τῶν
μακαρώτων δὲ πατέρα, εἰ τὲ τῷ γάρτοι κα-
μαι, ἐσθῆν κα τῷ χροτῷ κα τῶν νοσημασιν,
κα μίμνησται κα διαίκα τὸ μὴ λόγους ἀπο-
τρειπόμενος, τὸ δ' ἔργῳ αὐτοῦ σαυτῶν ἐπι-
γὸν παρεχόμενος. πατὴρ αἰδέσται βασιλία
ἀποτρίποντα, κα ἀγαθῶν ἐπιμείλιτον ἀνθα-
λάμενος σὺ πὲρ τῷ θεοτάτῳ ἡμῶν κα ἱερῷ κα-
τελαρχῷ, τὲς τ' αἰδεσιμωτάτῳ τῆς ἀγίας Ρω-
μαίων ἐκκλησίας λογάσει, κα πᾶσι τὲς ἀλλοῖς,
τέλος ἀγαθὸν ἐπιθέσει ὅσ' ἡγεμῶσιν Θεῷ.
ὅ ἤσῃτο πάντας ἰδόντας ἡμᾶς, κα τῆς πλε-
πρας ἀπολαύσαντας ἀφοσῶντι, κα πνευματικῆς
ἐμορφθίντης χαρᾶς, καθάρωτερον ἐπὶ τὲ τὸν
τῷ μακαρώτῳ πατὴρ αἰτῶν, κα τὴν τῆς ἀ-
γίας σὺ βασιλείας ἀσημῶν διακατῆσαι, ἀγα-
μίνας τὲ κα προθήσαντας τὰ εἰκότι κα τῶν τὲ ἀ-
γαθῶν κατελάχῳ, κα τὸ ἱερὸν τῶν κα ἀγίων
σὺλλογον ἀπᾶτων, μὴ τὸ τῷ Θεῷ ἐφελόμενος
εἶμενος, κατῶν κα ἡμῶν κα ἀπὸ τῶ λόγῳ πλῆξαν-
τας εἴπωσιν. δεῖντε δὲ μὴ τῶν τελευτῶν ἀ-
γῶνα, κατὴν ἡμῶν ἀσημῶν προθήσαι. τιμῆ-
σῆτε μὴ τῶν πᾶν καμῶν τῶν τελευτῶν
κα ἀλλῶν, ἰπ' ἔτα κα τὸ αὐτῷ Θεῷ λόγον ἐφ-
ῶσιν τελευτῶν δεσπότην, ἐπὶ κα ταῦτῳ λό-
γῳ ἡμᾶς νοσησῆσαι κατῶν, τὰ δὲ κατὰ τὸ φε-
λο-

Expositio
Papam.

Expositio
Papam.

ANNO DOMINI 1458
CHRISTI 1458
Λοιμὸν ἡμῖν ἀνομιματῶν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, ἢ πρῶτον πᾶσα δόξα εἰς τὸς αἰῶνας.

SPICIAMUS, & pleniore fruentes lætitia, SPIRITUALIQUE gaudio repleti ad beatissimi patris, tuique sacri imperii laudes apertius excitemur, admirantes, atque ut par est plausum dantes; nec non sanctissimo patriarchæ, ut & sacro huic conventui universo post hymnum Deo debitum communem vobis verborum coronam neclentes: detur mihi postremus hic labor, ut communi vos laude prosequar, honorer a vobis hac functione: novissimum hoc mihi subeatur certamen, ut quibus unus idemque dominus est in omnibus Deus Verbum, uno eodemque sermone communiter a me ornemini, reddent ex iis, quæ vobis debentur, ea quæ viribus obsecuntur in Christo Deo, quem decet omnis gloria in sæcula.

SESSIO I

Τῶν ἐν τῷ παρα τῷ Νικαίας εἰρημῶν, ἐστράδων ὁ καιρὸς, καὶ ἡ ἡμέρα ἄριστος ἐστὶν ἡμερῶν. ἰστίρας δι' ἡμερῶν ἐλύθη ἡ σύνοδος, ταμιδσάντων τῷ σαββάτῳ πάλιν αὐτίκῃ.

His a Nicæno præfule ita peroratis elapsum est tempus, inclinato jam in vesperum die. Vesperti tandem dimissa est synodus, sessione altera in sabbatum rejecta.

ΣΤΝΕΛΕΤΣΙΣ Β'

SESSIO II.

Οκτωβρίου μωός ἰδεκάτη, τῷ σαββάτῳ, ἐγχετο.

Sabbati, die undecimo Octobris, celebrata est.

ΤΟΥ σαββάτου πίνωμ ὡς ἄντος καὶ τῆς πέντεως ἡμερῶν, ὁ ἀπὸ τῶν ἐκλογμῶν Λατίνων ὁ Ρόδου Ἀνδρίας, κατὰ πάντα μιμηθεὶς τὸν Νικαίας, ἐγκωμιάσει καὶ αὐτὸν περὶ πάντων καὶ τῆς Βασιλείας, καὶ τὸν κατεάρχην, καὶ τὴν σύνοδον ἐμακάσει ὡς εἰκός· καὶ φιλοτιμηθεὶς ἰδημογορησεν ὡς, ἕως ἡ ἰσπίρα ἐγχετο. καὶ ὡς ἐλύθη ἡ σύνοδος, τῷ ἐπελάσσομῳ τρίτη διαλαλησάντων πάλιν αὐτίκῃ. Μέσον δὲ τῶν ἡμερῶν τῶν ζήτησις γέγονε, τίς ἄρα ἀρξεται τῆς διαλίξεως, καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς προχωρήσεως, καὶ πῶθεν ἀρξεται ὁ διάλογος, καὶ ἡ κατὰ πᾶσιν ἀπόκλεισις γήνησεται, ἢ ἀποτάδω καὶ ὀλοκλήρως τῷ ἐκπύρῳ μερῶν. καὶ ἀνεφατὴ καλὸν, λόγῳ διαλεκτικῷ γηέσθαι τὸν λόγον ἀμφοῖν. καὶ δὴ ἡμῖν ἐδόθη πάλιν ἡ ἐναρξίς τῆς διαλίξεως καὶ ὁ λόγος.

Cum ergo dies sabbati venisset, ordine servato, Andreas Rhodi præsul, unus ex iis, quos Latini delegerant, imitatus plane Nicenum, ipse quoque ornavit encomiis pontificem, & imperatorem, & patriarcham, ac synodi, ut par erat, laudes & gloriam celebravit. Et studio copiose dicendi ita orationem habuit, ut jam advesperasceret: atque ita dimissa est synodus, indicta rursus sessione ad sequentem tertiam feriam. Interea quæsitum est, quoniam esset disputationem aggressurus, quivse modus adhibendus in ipso progressu, & unde ordianda disputatio; & num interrogationibus & responsionibus esset utendum, an vero longi ex utraque parte producendi sermones. Et placuit dialectico more fieri congressum. Itaque nobis iterum datum est, ut disputationem aggredemur.

ΣΤΝΕΛΕΤΣΙΣ Γ'

SESSIO III.

Οκτωβρίου πετάρτη καὶ δεκάτη, ἡμέρα τρίτη, ἐγχετο.

Decimoquarto die Octobris, feria tertia, congregata est.

Τῆς ἐν ἀνωθεν εἰρημῶν ἡμέρας συνήλθομεν ἅπαντες ἐν τῷ ἀπορρήθῳ γὰρ καὶ εἰσισμίῳ καθισάντων δὲ πάλιν πάντων κατὰ τὴν τῆσιν, ὁ Ἐπίσκοπος μητροπολίτης πόλεως Μαρκοῦ ἤρξατο τῷ διαλόγῳ ὡς.

Statuta igitur supra die convenimus omnes in dictum templum, ubi conventus fieri solebant: & cunctis rursus ordine consentientibus, metropolitæ Ephesii domus Marcus ita dicere exorsus est;

Ο Βασίλειος
Μάρκος

Ἐπειδὴ συνήλθομεν τῷ χάριτι καὶ εὐδοκίᾳ τῷ παντοδυνάμῳ Θεῷ, ἡμῶν αὐτίκῃ σπουδαίῳ καὶ προθυμίᾳ ἔχοντες τὸ θεῖον ἔργον τῶν τῆσιν εἰρήμης καὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν, οὐραίου ἡγάγασθαι αὐτὴν ταπεινά καὶ ὡς ταῦς διαλίξεσιν ἕξ ἀρχῆς μέχρι πύλης διακρίσεως τῶν

Quoniam gratia & benignitate omnipotentis Dei convenimus pari studio & voluntate ad sanctum hoc opus conficiendæ pacis, & unitatis ecclesiarum, debet hæc dilectio in ipsis quoque disputationibus candidè, sincerèque servari ab initio usque ad finem per omnes

Marcus
Ephesius

SESSIO
III.

ANNO
CHRISTI
1432.

innes questiones. Et si contingat proferri verbum, quod durius asperiusque videatur, id quidem tribuendum erit sermonum ac dogmatum differentie; retinenda vero, ut dictum est, dilectio inter personas fixa & stabili. Notum ergo facimus reverentia vestra, nos verba esse facturos de additamento in symbolo, quod non sit convenienter factum, quodque nullo modo fuerit licitum id fieri: hoc enim extitit initio causa schismatis. Si ergo per tempus licebit, disputabimus in presenti de hac materia; sin minus, in alteram sessionem differemus sermones. Hoc autem in omnibus etiam sessionibus fieri oportere arbitramur, ut cognitum id antea sit, de quo sumus in sequenti sessione disputaturi.

Tum frater Andreas Rhodi archiepiscopus dictis exceptis, & in partes expositis dixit:

Et nos ut eandem praestetis & ipsi dilectionem, Christum vestris oculis proponentes, atque in disputationibus erga nos eam tueamini, rogamus. Ecu verbum aliquod prolatum fuerit asperius, ascribatur materiae disputationis, non personis disputantibus. Illud praeterea vos rogamus, ut in unoquoque quaesito ad nostras interrogationes responsa detis clara & perfecta; & non equivoce aut obscuris utamini vocibus. Quod autem queritis, cur Romana ecclesia huiusmodi additamentum posuerit, & schismatis causam dederit, volo meam ipse nunc afferre responsionem; quam tamen nolite pro perfecta habere: considerata enim re cum sacris hisce patribus, alias accuratius respondebo.

Nos responsione adhuc non indigemus, neque enim diximus quae volebamus ad propositam materiam: multo vero minus tua, quam ex te ipso affertis: sed opportuno tempore, & cum aliis patribus re meditata, synodice respondebis, ut dixisti.

Ego dixi, quam ipse nunc afferam defensionem, ne ut perfectam accipatis. Verum quia tam beatissimum patrem, qui in hac sede praesidet, & omnes qui huc advenerunt; quam serenissimum imperatorem, & patriarcham sanctissimum, ceterosque hos patres excipere oportet honorifice per ea quae suppetunt, & nequaquam jejunos dimittere: dicemus nunc quaecumque tempus concedit: postmodum vero accurata consideratione adhibita fusius respondebimus.

Quoniam nos rationem additamenti reproscimus, cum si velut ad tribunal iudicis causam ageremus, personam aeternam ipsi gereremus: propterea quaevisimus, si tempus permiserit, potestatem dicendi prius ea de quibus vobiscum exprobachimus, tumque purgationem audiemus.

Quia satis ad primum dicta respondimus, age dic quaecumque vis, nosque ad singula respondebimus.

σίου & καθάρως. & ἰαν συμβῆ ἀπορηθῆναι ῥῆμα σκληρότερον δευῖν ἢ ἑαχύτερον, τὸ μὴ λογιστῶν τῆ διαφορῆ τῆ λόγων & τῶν δογμάτων, τηρητῶν δὲ τῶν ἀγάθων ἐὸ τῶν ἀποσώτων ἀσφάλτων, ὡστερ εἶρηται. γνωρίζομεν πῶν τῶ ὁμιτέρῃ αἰδεσιμότητι, ἐτι κατασόμεθα τὸς λόγους περὶ τῆς ἐν τῶ συμβολῶν γνωρίσῃς ἀποσώτικῃς, ἐτι μὴ δεινὸς ἐγίνετο, μηδὲ ἐξελῶ ὄλως γινώσθαι· αὐτῆ γὰρ ἐγίνετο κατ' ἀρχὰς αἰτία τῶ σχίσματος. εἰ μὲν ἂν δίδωσιν ὁ κρηρὸς, διαλεξόμεθα νῦν περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως· εἰ δὲ μὴ, ἀπὸς ἴπταν συνελθόντες τὸς λόγους ἀναβαλέμεθα. τῶν δὲ νομιζομεν & ἐν πάσαις ὀφείλειν ταῖς συνελθόντες γινώσθαι, ἴπα ἀπορηθῆναι ὑπάρχει, περὶ ὃ μίλλομεν ἐν τῆ ἐξῆς συνελθόντες διαλεχθῆσθαι.

Ο δὲ φρά Ανδρίας Ροδὸ ἀρχιεπίσκοπος ἰσκαλαβῶν τὰ εἰρημῶα, & κατὸ μέρ ἰσθμῶ εἶπ.

Καὶ ἡμεῖς τῶν αὐτῶν ἀγάθων ἀξιοῦμεν ὑμῶς ἔχειν, & τηρεῖν ἀπὸς ἡμᾶς ἐὸ τῶς λογίσις ἀνωπίσι, τὸν Χρητὸν ἀποβαλλόμενις. & ἐάν τι ῥῆμα σκληρότερον γίνεται, λογισθῆτω ἴψ ὑλητῆς διαλεξῆς, ὡ τῶς διαλεγομένων ἀποσώτικῶς. Ἐτι ἀξιοῦμεν ὑμᾶς ἐὸ ἐκάτω ζητήματι ἀπὸς τὸς ἡμετέρας ἐρωτήσεις, τὸς ἀποκρίσεις ποιῆσαι καθαρῶς καὶ πλείως, & μὴ ὁμιλίσις λέξῃσι χρῆσθαι ἢ ἀσαφίσι. ἀπὸς ὃ δὲ ἐρωτῆται, τῶν χάριν ἢ Ρωμῆικῆ ἐκκλησία τῶν ποιῶν τῶν ἀποσώτικῶν ἐποίησε, & τῆ αἰτία τῶ σχίσματος ἴδοκε, εἰλομαι νῦν ποιῆσασθαι ἀπολογίαν ἀπὸς ἑμαυτῶ, & μὴ νομισατε ταυτίω τελείαν· σκεψάμενος γὰρ μετὰ τῆς ἀγίωι τῶν πατέρων, ἀκριβέτερον ἐὸ ἄλλοις ἀπολογῆσομαι.

Ἡμεῖς ὑπὸ ἀπολογίᾳ ἐτι δεόμεθα, εἰδὲ γὰρ εἰπομεν ἀ ἐκλυόμεθα ἀπὸς τῶν ἀπορηθῆναι ὑποθέσιν, ὑπὸ πολλῶν μᾶλλον τῆς σῆς, καὶ ἡμῶν οἰκοδῶν αὐτὸς ποιῆση. ἀλλ' ἐὸ κρηρῶ τῶ ἀποσώτικῶν, & μετὰ τῆς λοιπῶν πατέρων σκεψάμεν, συνωδικῶς ἀπολογῆση, καθάπερ εἶπ.

Ἐγὼ εἶπον, ἐτι ἀπὸς ἀπολογῆσομαι νῦν, μὴ δέξηθε ὡς τελείαν ἀπολογίαν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν τι ἀποκαθήμενοι τῶ θρόνῳ τῶν μακαριώτατων πατέρων, καὶ ἴως παραγενόμενις ἐνταύθα, τὸν τι γαληνότατον βασιλία, καὶ τὸν ἀγνώτατον πατριάρχῶν, & τὸς λοιπὸς τῶν πατέρων, οἷς ἔχομεν χρῆ δεξώσασθαι, & μὴ νήσεις αὐτὸς ἀπολοῦσαι, νῦν ἐρῶμεν ὅσα δίδωσιν ὁ κρηρὸς, μετὰ δὲ ταῖσι σκεψάμενοι πλατυτερον ἀπολογῆσομεθα.

Ἐπειδὴ ἡμεῖς ἀπαιτῶμεν τὸν τῆς ἀποσώτικῆς λόγον, εἰ ὡς ἐν δικαστῆρι διαζόμενοι ἀπὸς ἀλλήλους ἡμεν, εἰχομεν ἂν ἐκαθόντων πῶν, δὲ τῶν ἐζητήσασθαι, ἐάν ὁ κρηρὸς συγχωρῆ, λαβεῖν ἄδωκαν ἀποπρον εἰπεῖν τὰ ἐγκλήματα ἀ ἐχομεν, & πῶ τὸς ἀπολογίᾳ δεξόμεθα.

Ἐπειδὴ ἰκανῶς ἀπολογῆσαμεθα ἀπὸς τὸς ἀπὸς λόγους, εἰπὲ λοιπὸν ὅσα βέλει, & ἡ μεῖς ἴψ ἐκάτω ἀπολογῆσομεθα

Ο Εφ-

Andreas Rhodi.

Episc.

Rhod.

Episc.

Rhod.

Ο Ροδὸ Ἀνδρίας.

Επισ.

Ροδ.

Επισ.

Ροδ.

ANNO
CHRISTI
1418.
Eggr

Ο Επιστο λαζών τὸ ἐδόξαστον παρὰ τῷ βασιλεὺς καὶ τῷ πατριάρχῃ, ἤρξατο οὕτως·

Ephesius impetrata disendi facultate ab imperatore & patriarcha, sic orsus est:

SESSIO
III.

Ο κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἐρχόμενος εἰς τὸ ἴδιον καὶ οὕτως, ὡς τῷ πελάγει ἀποφανθεὶς ἀπὸς τὰς αὐτῷ μαθητάς, ἡμεῖς καὶ δουλοῦ ἰσχυροῦ προσηκόντος, εἴρηκε ἀπὸς αὐτοὺς· εἰρήνην ἔμελλε δίδωμι ὁμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφ' ἧμεῖς ὁμῖν· τὸτο μὲν ἂν ἀγάθον τῆς εἰρήνης, ὡς περὶ τὴν λαχόντων καὶ κληρονομίαν αὐτοῖς ἐγκατελείπει, καὶ εἶπε τὸτο δὲ αὐτῷ καὶ ἴδιον αὐτῷ· ὅτι ἔγωγε φησὶν, εἰρήνην ἔμελλω. ἀφ' ἧμεῖς δὲ ἀπὸ αὐτῷ παρ' αὐτῶν ἄλλοι, ὅπερ εἰς μάλλον καρπὸς τῆς αὐτῷ ἀποαιρέσεως ἢ δῶρον αὐτῷ, τὸ δὲ εἶναι ἢ ἀγάθη. ἢ γὰρ ἀπλῶς κατέλιπον αὐτοῖς τὴν κληρονομίαν, ἀλλ' ἐπὶ αἰρέσει. ἦσαν γὰρ διαδοῦκαί τινος καὶ κληρονομίαι κατὰ τὴν παλαιὰν νόμον, ἐπὶ αἰρέσει λαγόμεναι, τὰς αἰρέσεις, ὅτι εἰάν ὁ κληρονομῶν ἔλθῃ τὸν δῶρον ἢ τὴν δὲ τὴν ἀπαρξῆν, ἵνα κληρονομήσῃ· εἰ δὲ μὴ, ἵνα ἐπαρξῆται ἀπὸ αὐτῶν. καὶ τὴν κληρονομίαν κατέλιπε τοῖς μαθηταῖς ὁ σωτὴρ ὡς τῷ αὐτῷ διαδοῦκαί, μονοταχί ἀπὸς αὐτοὺς λέγων· εἰάν φυλάξῃτε τὴν ἀγάθη ἀλλήλων ἀγαθῶν, ἔχετε τὴν ἐμὴν εἰρήνην. ἀμειλίχτες δὲ τῆς ἀγάθης, καὶ ταῦτα ἐζημιώθησθε. διὰ τὸ δύο ταῦτα καλὰ, τὸς πολλοὺς ἐκεῖνος καλῶς ὁ κύριος πεποίηται λόγος, ποτὲ μὲν λέγων· ταῦτα ἐπιλλομαι ἡμῖν, ἵνα ἀγαπατε ἀλλήλους· ποτὲ δὲ ταῦτα λαλάθηκα ὑμῖν, ἵνα ὡς ἐμοὶ εἰρήνην ἔχετε· τῶν τῶν ἐν, ὡς ἴσκει, παρὰ δὲ, καὶ ὡς δὲ τῶν θεμῶν ἢ Ῥωμαϊκῆ ἐκκλησία, λέγω δὴ τὴν ἀγάθη, ἡμεῖς ὡς ἀπὸ αὐτῶν ἐπὶ ἀδελφῶν αὐτῆς τὴν ἀνατολῆς ἐκκλησίαν, ἐκέρωσι καὶ ἀπολύωσι δόγμα καθ' ἑαυτῶν, ὅτι παρὰ τῷ θεῷ γραφῶν ῥητῆς κείνων, ὅτι τὴν οἰκουμενικαῖς ἐκκλησίαις ἐκκλησίαις ἐκκλησίαις, ὅτι παρὰ τῶν ἐκκλησίαις ἢ πατέρων ἡμῶν διδοκίμασθῶν· ὅ καὶ γέγονεν αἴτιον τῷ τὴν εἰρήνην λυθῆναι, καὶ ἐλθεῖν τὸ σκάνδαλον κατὰ τὸν κυριακὸν λόγον. ἐπειδὴ πῶν δια τῆς ἐκφώνησεως ταύτης ἢ ἀγάθη λυθῆσα συνδιέλυσε τὴν εἰρήνην, καὶ ἀπὸ τούτου τὸ χίσμα παρηκολούθησε, καὶ δὲ ἄδοκίαν τῷ θεῷ, βυληθῆσα ἢ Ῥωμαϊκῆ ἐκκλησία τὴν εἰρήνην ἀνακαλίσεισθαι, διὰ τῆς ἀγάθης ἤρξατο τὸτο ποιῆν, καὶ αὐτῆς ἢ ἡμετέρας ἐκκλησίας μετὰ τῆς αὐτῆς ἀγάθης ἀποσιδραμῶν, ἐλπίς εἶπε μέχρι τέλους, τὸ θεῷ συμπεργῶντος, ἐπακολούθησεν καὶ τὴν εἰρήνην, καὶ τὸ σκάνδαλον ἐκ μίσεως γενήσεσθαι, καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ῥημάτων, λυθέντων τῶν αἰτίων ἐπεσχηθῆσθαι ἢ διφθῶσιν. ὅτι γὰρ κρείττω τῆς ἰαστικῶς τρόπος ἄετος. ζητῶμεν ταῦτα καὶ παρακαλούμεν εἰς ἐκεῖνον ἐπανελθεῖν τὸν κρηθρὸν, καὶ ὅτι ἡμεῖς ὅτι τὸ αὐτὸ πάντες ἐλέγομεν, καὶ ὅτι ἢ ὡς ἡμῖν χίσμα· καὶ ὡς περὶ ἀνακαλίσεισθαι τὴν πῶν παραλελειμμένην ἀγάθη, ὅτι καὶ τῷ φρονήματι πρὸς τὴν ἡμῶν αἰετῶς ἐνωθῆσαι, καὶ πρὸς τὴν πατῆρος ἡμῶν, τὸς ὡς ταῖς οἰκουμενικαῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἐπὶ διαλάμψασθαι. καὶ πρῶτον μὲν ἀναγνωθῆσθαι οἱ ὅ-

Domianus & Deus noster Jesus Christus cum ad suam iree passionem, in extremo ad suos discipulos sermone, quem & testamentum convenienter appellamus, dixit eis: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: hoc ergo pacis bonum veluti legatum quoddam & hereditatem eis reliquit: estque hoc ipse manus, & propriam ipseus: pacem enim, inquit, meam: pro aliud quidpiam ab eis depoposcit, quod voluntatis eorum potius est fructus, quam donum ipseus: estque illud dilectio: neque enim absolute illis hereditatem legavit, sed sub electione: Siquidem juxta leges antiquas erant testamenta quaedam & hereditates, quæ sub electione vocabantur: ut scilicet, si vitam hanc, vel actionem hanc elegerit hæres, adeat hereditatem; sin minus, exheredetur. Hujusmodi hereditatem reliquit discipulis salvator in suo testamento, tantum non illis dicens: Si mutuam inter vos benevolentiam servaveritis, habebitis meam pacem: illam vero negligentes, hac etiam privabimini. Propter hæc duo bona dominus longos illos ac pulchros habuit sermones, modo dicens: Hac mando vobis, ut diligatis invicem: modo vero: Hac locusus sum vobis, ut in me pacem habeatis. Horum profecto altero neglecto, ac posthabito, dilectione, inquam, quam in sororem suam orientalem ecclesiam navare debebat Romana ecclesia: dogma sibi seorsum constituit ediditque in divina scriptura aperte dissentium, neque a synodis generalibus cognitum, neque nostrorum patrum præcipuis probatum: quod etiam causa fuit pacis solvendæ, & scandalorum origo, juxta sermonem domini. Quoniam igitur per hæc dogmatis promulgationem abeunte amicitia simul etiam abiit pax, & ex eo schisma subsecutum est: nunc vero Dei beneficio refarcire volens pacem Romana ecclesia, cœpit per dilectionem hoc agere, & rursus nostra ecclesia pari cum dilectione occurrit: spes est fore, ut cooperante Deo pax ad finem usque consequatur, & scandala tollantur e medio: resque, ut in morbis fit, ablati causis in integrum restituantur. Hæc enim in his etiam optima est ratio medendi. Petimus igitur, & obsecramus, ut in tempus illud recurramus, quo juncti cum essemus, idem omnes dicebamus, & non erat inter nos schisma. Et quemadmodum revocavimus benevolentiam tunc depositam, ita unum sentientes jungamur inter nos, & patres nostros, qui in septem generalibus emicuerunt conciliis. Primo ergo loco recitentur sanctorum illorum patrum definitiones, nisi tempus impediatur: ut ostendamus, nos eadem sentire, quæ illi, & sequi eos non modo ordine, sed etiam sentia: ita enim & hæc synodus illas, quæ præcessere, sub-

ANNO CHRISTI 1428.

ραι ἢ ἀγίων ἐκείνων πατέρων, οἱ μὴ πῦν ὁμο-
 ρός παλαιοί, ἵνα δεξιῶν ἐκείνους συμφορῶντος
 ἢ ἐπισημῶς ἐκείνους, ὃ τῷ τάξει μόνον, ἀλλὰ
 ἢ τοῖς φρονήμασι. ἐπεὶ γὰρ ἴσται ἢ ἡ σύνθεσις
 αὐτῆ ταῖς προσηγορίαις ἐκείναις ἀκόλουθον,
 τῷ τε πρώτῳ, καὶ δευτέρῳ, καὶ ταῖς ἐξῆς. τῷ
 δὲ ἀνεγκλίον εἶναι νομίζομεν, ὃ διὰ τὸ προ-
 σηγορῆσα μόνον, καὶ ἵνα προσηγορῶν ὑπάρχη
 τῶν πατέρων τὸ φρόνημα, ἀλλ' ἵνα καὶ διὰ τῶ
 δευτέρου ἐκείνων οἰς τὸ ἀποκαθίστασθαι ἔργον ἐκδο-
 τῶν, καὶ ὡς περ ἐπὶ δευτέρῳ, τοῖς ἐκείνων
 λόγοις τὸς ἡμετέρους ἐπικυδομένους.

P. 2.

Πατέρες ἀιδεοτάταί, ἀρισταί τε ἱεροῦ
 δεσφῶντες ἡμῖν. πῖντε δὲ εἴνα εἰπα-
 ρός ἡμῶν. Καὶ ἀρωτῶν μὲν σοφώταται διελ-
 ξῶν, πῖτερ Εἰρήνη, πῖτε τῷ λόγῳ τῷ δεσφῶντος
 Χριστοῦ, ὅτι ἀφῆκε τὴν εἰρήνην τοῖς αὐτῷ μα-
 θηταῖς, καὶ ὅτι ἀντι ταύτης εἰσφίρειται παρ' ἡ-
 μῶν ἡ ἀγάπη, καὶ διὰ ταύτης ἡ εἰρήνη συνίχη-
 ται. δευτέρῳ, ὅτι ἐπειδὴ ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία

ἡ ἡμετέροις
 ἡμετέροις
 ἡμετέροις
 ἡμετέροις
 ἡμετέροις
 ἡμετέροις

παρεβλεψε τὴν ἀγάπην, σωμῆση τὸ προ-
 κληθῆναι τῷ λυθῆναι τῆς εἰρήνης, ὅπερ ἐλαβο-
 μῶν παρὰ τῷ Χριστοῦ. τρίτον, ὅτι διὰ τὴν αἰ-
 τίαν ταύτην ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἀνακαλυμνῆ
 τὴν οἰκονομῶν ἀγάπην, ἐζητήσῃ μετὰ
 σπουδῆς, ἵνα ἐλθῆτε ἐστωῦθα, καὶ μετὰ τῆς ἀ-
 γάπης ἴδομεν καὶ ἔξιστασθαι τοῖς μεταξὺ
 ἡμῶν διαφορῶν. τετάρτον, ὅτι ἀδύνατον ἐπανα-
 κλιθεῖσθαι τῶν εἰρήνην, ἵαν μὴ λυθῆ τὸ τῷ
 χρισματι αἰτίον ὡς περ καὶ ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων,
 ὃ δοκῶναι ἢ ἔργῳ ἀνακαλυθῆναι μὴ διαλυθῆ-
 σθαι τῆς αἰτίας τῷ Ῥωμαϊσμοῦ. πέμπτον, ὅτι
 ἐπειδὴ ἐπιλομῶν ταρεῖν τὰ ἀχρῶματα τῶν πα-
 τέρων, ἵνα ἡ σύνθεσις αὐτῆ ταῖς προσηγορίαις
 ἐκείναις ἀκόλουθον φανῆ, δεῖν ἔσεῖ πρό-
 πάντως ἀλλὰ τὸς ὅρους τοῦ οἰκουμενικῶν συνόδου
 ἀνεγκλιθῆναι, καὶ τοῖς ἐκείνους τὸς διαφορῶν,
 ὡς ἐχεπε ἀπὸς τῶν πατέρων ὑπέδειον. ἐπὶ δὲ
 τῶν ζητημάτων ταύτων καὶ ἀναγκαῖα πῖτε τῶν πῖ-
 στω εἰσὶ, καὶ πολλῶν διόμῃνα λόγων, σχεψο-
 μῶν μὲν εἰς τὴν ἐπιῦσαν σωμῆθῃ ἀπολο-
 γησόμεθα πελώτερῳ, καὶ νῦν δὲ λέγομεν ἀπὸ
 μέρους ὅσα δίδωσι ὁ παῖρ. ἀρωτῶν μὲν ἀπὸς
 τὸ ἀρωτῶν, ὅτι ἡ ἀγάπη παρ' ἡμῖν ἴσται πῖ-
 πητικῆ καὶ ἀδιαλυτῆς, ἵα ἀγνοεῖται καὶ ὁμοῖως
 νομίζομεν αὐτῆ γὰρ ἀπὸ τῶν Χριστῶ λαβῶσα
 τοῖς ἀφορμαῖς, ἐπειδὴ αὐτῶν ἀρωτῶν γὰρ ἡμεῖς
 ἡμεῖς, ὃ καὶ θαυμαζομῶν πῶς ὑδεμίαν ἐπινοῶ-
 σαι πῖτε τῶν μῆμεν, ἀχρῆ τῷ νῦν ταρεῖται
 ἐν τῷ αὐτῷ ἐκκλησίᾳ πρὸς τὴν αὐτῶν ἐκείνων τὴν
 χορηγῶν τῆς ἀγάπης, ὡς ἴσται, καὶ τὸ πῖτε ταρεῖται
 αὐτῶν ἀντικείμενον, ὅτι ἐν ὅσῳ ἐταρεῖται ἡ ἀ-
 γάπη παρὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἵμεν καὶ
 ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἰσοῖς. θαυμάζω πῶς ἐπιλάθου,
 ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία τῶν αὐτῶν αἰσφῶνται
 ἐπινοῶσται καὶ ποιεῖται εἰς τὴν ἀνακαλυμνῆ ἐκ-
 κλησίαν, ὅτι ὑδέποτε διανίση κλέθῳ αἰρέσιως
 οἰασθῶν ἐν ἐκείνους τοῖς μέρεσι, ἵνα μὴ βε-
 βοῖθῃται ἀπῶσι τρόποις αὐτῆ ἡ ἐκκλησία καὶ
 δι' ἐπιστολῶν οἰκείων, καὶ διὰ ποσῶν ἡμετέρων, καὶ
 δι' ὅσων ἀλλῶν ἐτῶν ἡν. μῖμῃταδε γὰρ ὅτι
 ἐν μὲν τῷ ἐν Νίκαιᾳ συνόδῳ παρῶν ὁ Σίλ-
 Concil. General. Tom. XXXI.

subsequetur, primam, secundam, & re-
 liquas. Hoc autem necessarium esse ar-
 bitramur, non modo propter ea, quae
 jam dicta sunt, utque sit praecognitus
 patrum sensus; sed etiam ut per eorum
 preces ad opus propositum feliciter di-
 rigamur, positisque veluti fundamentis
 eorum dictis nostra superaddiscemus.

HEMO III

Patres reverendissimi, satis quae dicta
 sunt a vobis percepimus: ea vero redi-
 guntur ad quinque capita. Et primo
 quidem sapientissime differuisti, pater
 Epherse, de dicto Christi domini, quod
 pacem discipulis suis reliquerit, quodque
 pro ea conferatur a nobis dilectio, &
 per eam pax conservetur. Secundo;
 Quoniam Romana ecclesia benevolentiam
 prestare neglexit, quae pax est exor-
 dium, ideo factum esse dicitis, ut id,
 quod a Christo accepimus, solveretur.
 Tertio; Romanam ecclesiam asseritis re-
 sumphisse dilectionem tunc depositam,
 atque ob id studiose curasse, ut conve-
 niretis huc ad tractandas & examinandas
 cum eadem dilectione controversias, quae
 inter nos & vos existunt. Quarto: Fieri
 non posse ut componatur pax, nisi tol-
 latur causa schismatis, sicut etiam in
 morbis non potest recuperari sanitas,
 nisi morbi causa removeatur. Quinto;
 Quia debemus honorem patribus deferre,
 ut appareat synodum hanc prio-
 rum vestigia secutam esse, oportere an-
 te alia recitari definitiones conciliorum
 generalium; tamque vos esse allaturos
 pro vobis rationes, quas ad rem pro-
 positam habetis. Quoniam igitur quae
 haec & ad finem maxime spectant, &
 multis indigent sermonibus, nos consi-
 deratione adhibita sequenti quidem ses-
 sione responsiones proferemus perfectio-
 res, nunc vero etiam dicimus ex parte
 quae tempus permittit. Et primo qui-
 dem ad primum: Esse apud nos carita-
 tem firmam & indissolubilem, nec vos
 ignorare arbitramur. Siquidem ea du-
 cens a Christo originem, quoniam prior
 ipse nos dilexit (de quo miramur cur
 nullam feceritis mentionem) haecenus
 in ecclesia ejus servatur tam erga eum-
 dem ipsum caritatis auctorem, qui est
 maxime proprium ejus objectum, quam
 a nobis erga nos invicem. Ad secundum
 vero, quamdiu scilicet amicitiam coluit
 Romana ecclesia, tamdiu pacem & uni-
 tatem mansisse: Miror oblitum te esse,
 Romanam ecclesiam tantis semper cure
 fuisse ac esse orientalem ecclesiam, ut
 nunquam coorta fuerit in illis partibus
 tempestas cujuscumque haeresos, ad
 quam sedandam ecclesia haec non tulerit
 auxilium omnibus modis, tam liti-
 ris, tum legatis suis, & quascumque
 alia re facultas tulit. Meministis enim,
 Silverstrum assistisse in Nicena synodo,
 & in reliquis, si non per se, at certe
 K k per

INSENSO III.

per legatos. Si vero & Imperatores o-
perem saltem Romanam ecclesiam pontifici-
bus suo cuique tempore, mirum non
est. Illud etiam omnibus constat, ex
quo tempore solutum est vinculum paci-
s, non destitisse Romanos pontifices
assidue mittendo ad Imperatores, & ce-
teros orientales hortari, ut obediendo
ad pacem redirent. Obsecro vero, qui
dicuntur, citra perturbationem accipi-
te, quamvis dura videantur. Si pax a
nobis servata non est, quando vos pa-
cem hanc quaesistis? quando dilectio-
nem, quam a nobis dimissam objecistis?
quando legatos hac de re misistis? Quod
vero in praesens dicitis, a Romana ec-
clesia pacem esse revocatum, verum esse
in confesso est. Testis est beatissimus
papa, qui in hoc multam pecuniam e-
rogavit; & saepe legatos misit. Vos au-
tem si hanc ipsam dilectionem antea
quaesivissetis, procul dubio reperissetis,
sicut & nunc: testis est ante haec tem-
pora Gregorius papa; qui & ipse ad
Imperatorem, & patriarcham, & orien-
tales hac de re misit legationem, & ce-
lebravit Lugdunum concilium, & factam
tunc temporis unitatem tractavit. Qua-
re non est, cur Romanam ecclesiam in-
cusetis de caritate, quae, pace vestra,
manet, & manebit in ipsa. De defini-
tionibus autem dicimus, ipsas Graeco &
Latine esse legendas iussu beatissimi pa-
tris: sed miror, cur definitiones in me-
dium attuleritis; nam ad id quod pro-
posuistis, non videntur necessaria quae
in illis sunt scripta: quandoquidem est
ante illas sacrum evangelium, cui etiam
magis credere debemus. Quoniam vero
dixistis, post lectas definitiones vos esse
deinceps allaturos quae dicenda habetis,
libenter & nos audiemus; sperantes fore
, ut & vos patienter audiat quae
ipsi dicemus, sicut & nos quae a vobis
dicentur.

Ephes.

Prior tunc responsionis pars, reveren-
de pater, quod Romana ecclesia multam
curam in orientalem contulerit tempori-
bus periculorum & haesecion, sine con-
troverfia vera est; sed rationes nostras
non necessario solvit: liquet enim ami-
citiarum certo ex tempore direptam vi-
guisse prius in ecclesiis. Quod vero saepe
Romana ecclesia post schisma lega-
tos miserit ad nostram, invitando eam
ad praestandam sibi obedientiam & pa-
cem; id etiam fieri par erat, nec mi-
tandum est. Verum manente causa schi-
smatis, additamento scilicet in symbolo,
quod etiam origo dissidii fuit; consen-
taneum erat nec pacem ipsam subsequi:
quemadmodum in morbis, nisi eorum
causa dignoscatur, atque tollatur, non
potest subsequi sanitas: neque ergo di-
lectionem, quae ante schisma erat; ne-
que eam quae post schisma, protendere
vos oportet manente causa schismatis,
quam perspicuum est datam esse a vo-
bis. Nos autem petimus, ut, sicut ante
diximus, redeatur in tempus illud

Βασίλειον, & ἐν ταῖς ἄλλαις συνόδοις παρῶν
εἰ καὶ μὴ δι' ἐαυτῶν, ἀλλὰ διὰ νοσηρητῶν.
Θαυμαστὸν δὲ εἶδεν, οἱ συνιστάσαντες καὶ βασι-
λεὺς πῶς προεβίβαν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας.
ὁ δὲ καὶ τὸ τοῦτο εἶπε πᾶσιν, ὅτι ἀπὸ τοῦ
ἀλλοθι οὗ τῆς ἀγάτης δισμός, ὃ διέλιπον οἱ
ἀπὸ ἀρχιερεῖς, τιμωροῦντες αὐτὸς πρὸς τὰς ἀνα-
τολικὰς πάντας, ἵνα ὑπακούσαντες πρὸς εἰρήνην
ἔλθοιεν. παρακαλῶ ὑμῶν ἵνα ἀπαρῶντες ἀκούσητε τῆς
λογισμῶν, εἰ καὶ σκληρὰ δοξέτω. εἰ ἢ ἐπὶ ἡμέ-
ρῃ παρ' ἡμῶν ἡ εἰρήνη, τότε ἐζητήσατε ταύτην
ὑμῖν τὴν εἰρήνην; ὅπου τὴν ἀγάτην, ἣν προ-
βάλλουσι ὅτι διέλιπον παρ' ἡμῶν; τότε ἐσεύχα-
τε περὶ τούτων πρὸς ἑσάς; ἐπειδὴ δὲ λέγετε κατὰ
τὸ παρὸν, ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἀνεκατέ-
σασθε τὴν εἰρήνην, ἵνα ἀληθῆς εἴη καὶ ὁμολο-
γηθῶν καὶ μάρτυς ὁ μακαριώτατος παπᾶς, καὶ
πολλοὶ ἕξοδος εἰς τὸ τοῦτο καταβαλλόμενος, καὶ
πολλὰς διατιμωθήσεται. εἰ δὲ καὶ πρό ἴσως
ταύτην ὑμῖν ἐζητήτε τὴν ἀγάτην, κατὰ τὸν
ἐμὲ ταύτην ἀρῆσαι, ὡς περὶ καὶ νῦν. μάρτυς
εἶναι ἀπὸ τῆς παρούσης ὁ παπᾶς Γρηγόριος, ὃς
ἀπέστειλε πρὸς τὴν βασιλίαν ἀρῆσαι, καὶ τὴν
πατριάρχην, καὶ τὸς ἀνατολικὰς ὑπὲρ τούτου, καὶ
συνεπρόσθεν ἐν Λυδύων συνόδου, καὶ ἴσως τότε
γνωσμένην ἐπραγματώσατο ἴσως. ὡς εἶδεν
ἐγγυαλίαν ἔχετε τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας περὶ τῆς
ἀγάτης ἥτις καὶ μὴν εἰς αὐτῆς, καὶ μὴν
σολομῶν τῆς ἡμέρας τιμῆς. περὶ δὲ τῆς ὁ-
ρωσῶν λόγου, ὅτι ἀναγνωθήσονται κελδοῦν
τῶ μακαριώτατος πατρός καὶ Ἑλληνικός, καὶ Ῥο-
μαϊκός. πάλιν θαυμάζω πῶς ἀποβαλλοῦντες τὸς
ἄλλους πρὸς γὰρ τὸ ἀποβλήμα ὃ ἐκινήσατε, καὶ
δοκῶσιν ἀναγκάσεια τὰ ἐκείνῃ γραμμῶν. ἐπεὶ
πρὸ αὐτῶν εἶσι τὸ ἱερόν ἀγγέλιον, καὶ καὶ μά-
λον πιστῶν ὁφείλομεν. ἐπεὶ δὲ εἶπατε ἀνα-
γνωθῆναι τῶ ὄρων, εἶρην ἐφεξῆς; ἀ εἰπὼν ἔ-
χετε, ἀποδοῦναι καὶ ἡμῖν ἀνυσάμεθα, ἐλθόν-
τες ὅτι καὶ ὑμῖν μὴ ὑπομονῆς ἀπέστειτε τῆς
ἡμετέρας λόγων, ὡς περὶ καὶ ἡμῖν ὑμῶν.

ANNO CHRISTI 1438.

Τὰ μὲν πρῶτα, ἀπὸ ἀτελογησάτο ἡ σὴ
ἀδυσωτοῦς, ὅτι πολλὰ ἐπέδειξαν πρόνοιαν ὃ
Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἐν
ταῖς καιροῖς τῶ κινδύνου καὶ τῆς αἰρέσει, ἀλη-
θῆς τῆς εἰσεῖς ὁμολογηθῆναι παρ' ἡμῶν ἀλλ' ἢ
ἀναγκάσεια πρὸς τὸ λύσαι τὸς ἡμετέρας λόγους.
ὁ δὲ καὶ ὅτι ἡ ἀπὸ τινῶν χρόνῳ διαλυθῆ-
σα ἀγάτη, ἀπὸ τῶν καὶ ἡμαξῶν ἐν ταῖς
ἐκκλησίαις. ἀλλὰ καὶ ὅτι μὴ τὸ χίσμα πολλὰ-
κις ἢ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας διετιμωθῆναι
τῶ ἡμετέρας, & ἀποσεκαλιόσατο ταύτην πρὸς
ὑπακούειν ἐαυτῆς καὶ εἰρήνην, καὶ τὸ τοῦτο εἶδος
καὶ ἡφείσθαι, καὶ εἶδεν θαυμάσιον. ἀλλὰ τῆς
αἰτίας μνήσης τὸ χίσματος, ἢ τις καὶ ἢ ἐν
τῶ συμβόλῳ προσθήκη, ἢ καὶ τῶ ἀγάτην
διαλύσασα, ἀλλ' ἢ τῶ εἰρήνην εἶδος καὶ ὑπακού-
θησάσαι. καθάπερ εἶπὶ τῶ νοσημάτων, εἰν μὴ
τῶ νοσημάτων ὃ αἰτία διαγνωθῆ καὶ ἔκλειψθῆ,
ὢ δυνάται ἢ ὑγεία ἐπακολληθῆσαι. ὅτι ἐν τῶ
πρὸ τῶ χίσματος ἀγάτην ὑμᾶς ἀποβαλλοῦνται
χρῆ, εἰ τῶ μὴ τὸ χίσμα, μνήσης τῶ αἰ-
τίας

ANNO
CHRISTI
1438.

SESSIO III.

τίως τῷ χιρίματι, ἡ δὲ ὁμοίως δὴ ὅτι παρὰ
 χιρίματι· ἡμεῖς δὲ ζητήσωμεν, ἢ καὶ ἀπὸ τῶν εἰ-
 πομένων, ἐκκαλεσθῆναι εἰς τὸν ἡγρόν τῆς εἰρήμης
 ἐκείνου, καθὼς ὅν ἡμεῖς πάντες ἐπινοήσωμεν·
 τὸτο δὲ ἢ ἄλλως εἶναι, ἢ περιαιρεθείσης τῆς
 αἰτίας τῷ χιρίματι. καὶ δὲ τῆς ἀναγκάσεως
 τῆς ὄρου, λόγου, ἀναγκαστικῶν αὐτῶν εἶ-
 ναι, ἵνα φανῆ ἢ ἢ σιωπῶν αὐτῶν σύμφωνον
 ταῖς παλαιαῖς, ἐκείναις, ἢ ἀκόλουθον ἢ κατὰ
 τῶν πατρῶν μόνον, ἀλλὰ ἢ κατὰ τὸ φρόνημα.
 τομίζωμεν γὰρ, ὅτι ἡδὲν περιλείπονται ταῖς πα-
 τέρων ἐκείναις ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως,
 ἡδὲ ἑλλείπει ἡδὲν ἐπιδοῦν, ἢ διόμενον διορθώ-
 σις, ἢ ἀποσθήκει ὅλος. ἢ τὸτο εἶσι μάλι-
 σα τὸ τῷ χιρίματι αἰτίων, διαγορευόντων ἐκεί-
 νων, μὴ δεῖν ἐπὶ ποτε παραδέξασθαι σύμ-
 βολον, μηδὲ ἀποσθῆναι τινὰ ποιήσασθαι ἢ
 ἀφαιρέσιν, ὡς ἐκείναις ἐκείνων περὶ πάντων εἰ-
 πομένων.

Εἰς πέντε κεφάλαια διαιροῦνται ἃ εἶπας. τὸ
 μὲν πρῶτον, ὅτι εἰ ἢ ἀληθῆ ἦσαν τὰ παρ'
 ἐμῶ ἐπινοήματα, ἀλλ' ἢ ἀναγκαῖα, ἢ πρὸς τὴν
 λύσιν τῆς σὺν λόγων ἀρμοζόντα. εἶπας γὰρ,
 ὅτι ἀληθῶς μὲν ἐποιήσαντο πρὸς εἰρήμην καὶ
 τὴν ἀγάπην οἱ ἄγριοι ἀρχιερεῖς, ἢ μὴν ἀφεί-
 λοντο τὸ χιρίματι αἰτίων. δεύτερον, ὅτι ἐπι-
 νοήσεως ἢ ἀφαιρέσεως τῆς αἰτίας τῷ χι-
 ρίματι, ἐκκαλεσθῆναι πάντως καὶ ἢ εἰρήμην
 τεύξιν, ἵνα ἀναγκασθῶσιν οἱ ὄροι τῆς πατρῶν,
 ὡς ἀποσθῆναι ἀκόλουθον ἐκείναις. καὶ τε-
 τάρτον, ὅτι ἡδὲν ἑλλείπει ἐκείναις ἐποιήσαν, ἡδὲ
 ἀποσθῆκει διόμενον.

Οὐκ εἶπον, ὅτι τὸ σαφῆς διῶναι τὸ δόγμα
 ἐνώσει τὰς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὸ περιαιρεθῆναι
 τὸν προσθήκην, ἡ δὲ εἰ ἢ ἀληθῆς εἶσιν, ἢ
 δυναμίδα παραδέξασθαι, ὅτι ἢ ἔχομεν ἀδειαν
 παρὰ τῆς πατρῶν ἢ ἀποσθῆναι τῷ συμβόλῳ
 τῆς πίστεως, ἢ ἀφαιρέσιν ἢ περὶ τῶν ἄ-
 παντα ποιησόμεθα λόγων.

Επὶ ταῖς ἐπινοήσεσιν λέγω, ὅτι ἄγριοι ἀρ-
 χιερεῖς, οἱ τινες ἐπινοήσαντες τὴν εἰρήμην
 καὶ τὴν ἐνώσειν, πάντως ἢ τὰς αἰτίας τῆς
 ἀποσθήκεις ἔλεγον, ἢ τὰς αἰτίας τῷ χιρίματι
 γίνοντες, ὡς ἡμεῖς λέγομεν, εἰ ἢ τὸ μέρ-
 ῶν ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, μάλιστα οἱ πατριάρχαι
 τεταρταί, ὡς λέγομεν δύναμιν ἴσων ἔχειν τοῖς
 ἄγριοι ἀρχιερεῖσιν, ἐσπύδασαν ὅλος δεῖξαι,
 ἢ ἢ εἰδείξαν, τὴν δυτικῆν ἐκκλησίαν πλανώ-
 μεθον περὶ τὸ δόγμα, καὶ τὸ ἀποσθῆναι ταύ-
 τῃ παραλόγως ποιήσαντες, ἢ ἐμῶ πάντως
 ἡδὲσθαι ἢ ἢ διορθώσεσιν· ἀλλ' ἡδὲποτε τῶν
 δεῖξαι ἡδὲσθαι. ἐγὼ τοῖς ἡμετέροις χριστο-
 μαί λόγοις ἀποσθῆναι. δυνατὸν εἶσι λα-
 θεῖν τῶν πᾶσι βασιλεῖς, πᾶσι πατριάρ-
 χαις ἢ πατέρας, παντοδαπῆ σοφίᾳ κεκοσμημέ-
 νους, ὅτι καλῶς ἢ ἀποσθῆναι γίνονται; ἀλλ'
 ἡδὲποτε τῶν δεῖξαι ἡδὲσθαι, ἢ δια τῶν
 ἡδὲ ἀφαιρέσεσιν γίνονται· καὶ ἡμεῖς ἢ περὶ τῶν
 ἐγκαλεῖται τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ περὶ τῶν τῶ
 μέρους. σὺ μὲν ἢ εἶπας, ὅτι ἀπὸ τῆς σιωπῆ
 δικῶν ὄρων κωλυόμεθα ποιῆσαι ἀποσθῆναι τινὰ,
 εἰ καὶ ἀληθῆς εἶσιν· ἡμεῖς δὲ μέλλομεν ἀπο-
 Concil. General. Tom. XXXI.

pacis, quo inter nos conjuncti omnes
 eramus: id vero non nisi sublata causa
 schismatis fieri potest. Recitari vero de-
 finitiones, dicimus esse omnino necessa-
 rium, ut perspicuum sit, hanc syno-
 dum congruere cum illis antiquis, &
 sequi eas non solum ordine, sed etiam
 sensu. Arbitramur enim, nihil esse o-
 missum ab illis patribus in symbolo fi-
 dei, neque omnino positum esse quid-
 quam mancum, quod correctione aut
 additamento indigeat, & hæc est potis-
 sima schismatis causa: præcipientibus il-
 lis, nullum aliud symbolum esse us-
 quam recipiendum, nec esse quidquam
 addendum, vel detrahendum, quod il-
 li omnia satis fuerint complexi.

In quatuor capita rediguntur, quæ
 dixisti. Primum est; Etsi vera sunt quæ
 dixi, non tamen esse necessaria, nec
 facere ad solvendas tuas rationes: dixi-
 sti enim, adhibitam quidem fuisse a
 summis pontificibus curam ad pacem &
 benevolentiam conciliandam, non tamen
 esse sublata causam schismatis. Secun-
 dum; Examinata, sive ablata causa
 schismatis, fore omnino, ut pax subse-
 quatur. Tertium; Legendas esse patrum
 definitiones, ut perspicuum fiat, vos esse
 illorum sectatores. Et quartum; Nihil
 illos fecisse mancum, & additamenti
 indigens.

Non dixi, si dogma explanetur, fore
 ut ecclesiæ conjungantur, sed si addita-
 mentum tollatur: quod etiam si verum
 sit, suscipere non possumus; quia licen-
 tiam a patribus non habemus aut ad-
 dendi quidpiam symbolo fidei, aut ad-
 mendendi: atque hac de re totus erit nos-
 ter sermo.

Ad ea, quæ dicta sunt, addo, sum-
 mos pontifices, quando mittebant de
 pace & unitate, procul dubio causas
 quoque asserre consuevissent, cur facta sit
 additio, quæ schismatis causa extitit, ut
 vos dicitis. Si igitur orientalis ecclesia,
 præsertim quatuor patriarchæ, quibus pa-
 trem esse cum summis pontificibus pote-
 statem affirmatis, conati sunt ostendere,
 vel etiam ostenderunt, occidentalem ec-
 clesiam in hoc dogmate errare, & præter
 rationem additamentum hoc fecisse, non-
 ne correctio quoque sequi omnino debe-
 bat? Verum id ostendere nunquam po-
 tuerunt. Ego ad respondendam vestris
 utar rationibus: fieri potest, tot impe-
 ratores, tot patriarchas, ac patres omni
 scientiarum genere præditos hoc latuif-
 se, male scilicet esse factum additamen-
 tum? sed nunquam demonstrare hoc
 valuerunt: idcirco etiam illud expun-
 ctum non est; frustra ergo & vos hac
 de re Romanam accusatis ecclesiam.
 Dixisti tu quidem, per synodicas defi-
 nitiones vetitum esse nobis quidquam
 addere, etiam si verum sit: nos autem
 sumus demonstraturi multis rationibus,
 K k 2 po

SESSIO IV. posteriori synodo eandem semper esse potestatem atque prioribus ad res omnes ecclesiasticas moderandas: sed quare ex vobis: si verum est, quod fuit additum, cur illud non adjicietis? quid obstat, quo minus apponatur verum?

Ephes. Hoc ipsum, non esse fas; nam multa quoque alia, cum bona & vera sint, nobis non licet addere symbolo fidei; quoniam & patres illi vel de necessariis nihil addiderunt. Verum propter angustiam temporis sufficiant in presenti que dicta sunt.

Rhod. Ad multorum aures paucis utemur: nos opportuno tempore duo hæc demonstrabimus. Primum, neque additamentum esse, neque falsè additum. Alterum, & si additum est, tanquam verum & necessarium esse additum.

δοξαι δια πολλων, οτι αει η ιερα συνodus αυτην τας αναλαβοντας δυναμιν εχει, προς το κατοικισεν απαντι τα της εκκλησιας. ομως ερωτω υμας, ει η αληθης εστι η προσθηκη, δια τι μη ταυτην προσθησεται; τι κωλυει προσθησεται το αληθης;

Αυτην τωτο, το μη εχθηναι. επειδη & αλλα πολλα καλα η αληθη οντα προσθησεται τω συμβολω της πιστιως εκ εχομεν αδειαν, η η γαρ οδ οι πατερες εκεινοι προσεθησαν οδε ηδη αναγκησων οδεν. αλλα δια το το κρηνη κατασκευασω αραιετω προς το παρον οσα ειπομεν.

Δια τω ηδη πολλων ακοιη χρησμεθα λογους ολιγους. ημεις αποδεξομεν εσ κρηνη τω προσηκοντι δυο τινα. πρωτον, οτι οτι προσθηκη εστιν, οτι προσεθη. δευτερον, οτι ει κρη προσεθη, ως αληθης & αναγκαιον προσεθη.

ANNO CHRISTI 1438.

SESSIO IV.

ΣΤ Ν Ε Λ Ε Τ Σ Ι Σ Δ.

Die quindecimo Octobris feria quarta, congregata est.

Οκτωβριου πέμπτη και δέκατη, ημέρα πύαρτη, εγένετο.

Rhod. Obtenta prius gratia a beatissimo patre, & concessa facultate a serenissimo imperatore, & patriarcha sanctissimo, proposita capita resumemus.

ΛΗΘΕΙΣΗΣ σπρίτον της χάριτος παρα τω μακαριωτάτω πατρί, και θεοείσεσ αδειας παρα τω γαληνοτάτω βασιλεί, & τω αγιωτάτω πατριάρχη, αναληψόμεθα τα ειρημύρια κεφάλαια.

Ephes. Nos initium fecimus, & volumus dicere quæcumque habemus.

Ημεις εποίησαμεθα την αρχην, η θείλομεν ειπεν οσα εχομεν.

Rhod. Permissa licentiâ a reverendissimis patribus respondebo: miror cur verba hæc proferas: heri objecisti, quomodo sit facta additio: deinde quesivisti, an permitteretur tibi dicere quæcumque ad rem nostram spectant: quod etiam tibi dedimus.

Μετα αδειας ηδω δεσπομωτάτων πατρων απολογησομαι. θαυμαζω, πως σπρετεινεσ ταυτους λογους. τη χθες σπρεβαλυ, τινι τροπω γέγονεν η προσθηκη. μη ταυτα ηρώτησας, εαν φαίνεται ινα ειπης οσα σπυτεουσιν εις τ υποδισιν, ο η ιδωκαμεν.

Dybes. Diximus, ut primo definitiones synodorum legerentur, quod eo die non est factum: videtur ergo faciendum nunc: estque necessarium, quandoquidem non fuisse tum lecta.

Ειπομεν, ινα αναγνωσθωσιν οι εροι σπρωτων ηδω σπυροδων, ο οδεν εγένετο τω ημεραν εκεινην. λοιπον φαίνεται ινα γίνηται νυν, η εστιν αναγκαιον, επειδη τότε οδεν αναγνωσθησαν.

Rhod. Bene nostis patres, quod vos proposuistis, & dixistis quod volebatis: & petiistis etiam, ut responderemus ad ea: quia vero tempus tunc non permisit, dilata est responsio in posterum: miramur propterea, cur ita nunc dicatis: non decet enim nunc initium sumere ab iis que dicitis, & recitare definitiones.

Καλωσ ισε πατερες, οτι υμεις σπρετεινατε η σπικατη οπερ ηθελειτε, & εζηησασε & απολογιασ ιπι τυτοις. η διοτι η ωρα ποτε εκ εδωκεν. ανεβλομεθα ινα νυν απολογησόμεθα. θαυμαζομεν ον, δια τι τον ποκαυτα ληγιστε. ο γαρ πρέπει τον απο τωτων αρχασθαι ων ληγιστε, η αναγνωσαι τας ορουσ.

Nicomus. Quid deceat, aut non deceat in disputationibus, non ab audiente, sed a dicente judicatur: necesse est enim, ut dicenti liceat proferre que vult: deinde vero qui illum audit, aut probat, aut reprehendet, coarguetque sermones ut non veros, ac non necessario concludentes. Oportet ergo ex necessitate liceat nobis etiam ea proferre, que videntur conducere in rem propositam; quibus auditis postea vos que opus erit dicetis. Nescio ergo, que causa sit, quare nos audire non patiamini; sed cum tantos, tamque longos sermones produxeritis, mirari dicitis propter ea que nos

Το σπρίτον η μη σπρίτον, οσον ενεκα γε τω ληγισν, εκ απο τω ακουοντεσ, αλλ απο τω ληγοντεσ κρηται. εχθηναι γαρ αναγκη τω ληγοντι, ληγισν α βυλοισ. ο δε ακουω αυτω, μη ταυτα η αποδίζεται, η ειπιτιμύσει και ελίζξει τας λογους εκ οντασ αναγκαιουσ η αληθουσ. και ημιν δεε εχθηναι αναγκη ληγισν τα δοκωτα σπυροισσα σπρος το σπρεκειμενον. μετιπονται δε υμεις ακουσαστεσ ερειτε τα δειοντα. εκ οιδα αν τις εστιν η αιτια, δι ην εκ ανεχεσθε ακουεν ημων, αλλα ποσούτος η οτω μακρως κατατενησαστε λογους, η ληγιστε θαυμαζομεν εφ οισ ημεις ληγισμεν. και τι υμεις δοκωμεν τη χαριτι τω σπρω οδε.

Ο Νικομας.

ANNO
CHRISTI
1438.

SESSIO IV.

υδαίαν ὁμῶν αἰτίαν παρέχον τῷ θαυμαζέειν
ταῦτο θαῦμα ὁποῖόν φασι. Ἔθιν κ' δευτέρῳ
μη θαυμάζον ἡμᾶς τῇ ψυχῇ, εἰ κ' τῷ σο-
ματι τῷτο λίσσῃ. ὅσπερ ἂν ἡμῶς θαυμάζον-
τες τῷ ψυχῇ, τῇ γλώττῃ τῷτο ἢ λόγῳ,
ὡς ἐκ τῷ ἑσπίτι πληροφορημένα περὶ ὑμῶν,
οἱ κ' τῇ γλώττῃ λίσσῃ τῷτο, τῇ γ' ψυ-
χῇ ἢ θαυμάζον. ἰδὲ γάρ παρέχομεν ὑμῶν
υδαίαν αἰτίαν τῷ τῷ Θεῷ χρεῖται. περὶ δὲ
τῷ τρόπῳ τῶν λόγων ἂν χρῆσθαι, βόλομαι εἰπεῖν,
ὅτι ἢ μοι δοκεῖ χρῆσαι πικρῶς χρῆσασθαι
μακρολογία περὶ τῶν διαλέξεων. ὡς γάρ ἔ-
δικοί ἂν εἰς τὸ συμπέρασμα κατανητήσασθαι,
ἰδὲ ἂν συμβαίημι ποτε. δεῖ δὲ διαλεκτικῶς
κατὰ πᾶσιν κ' ἀπεκρίσθαι ἀλλήλοισ ἀπαντήσας,
ὡς συμπαράκειν τὸν λόγον. εἰσι ἂν ἀνάγκη, ἡ-
μῶν ἀρραβασμένων τὸ πρόβλημα, ἵνα ἀπάντη-
σιν κ' τὰς τῶτο συστάσεις, κ' ὡς ἀπολογησάσθαι.
ἡμῶς γάρ ἀπολογίαν ἔκ ἐζητήσασθαι ὡς ὑμῶς
λίγησι. πῶς γάρ ἐμίλλομεν τῷτο πικρῶν πρὸ τῷ
τῷ ἴδια προκομίσει;

A dicimus. Nos autem Dei beneficio nul-
lam videmur dare vobis causam, cur
ita admiremini, ut dicitis. Quare vos
animo admirari non arbitramur, quam-
vis id ore affirmetis. Sicut ergo nos
mirantes animo, lingua tamen hoc non
exprimimus; ita contra exploratum vo-
bis est, vos, etsi hoc lingua dicitis,
nequaquam tamen animo mirari: neque
enim ullam vobis Deo propitio damus
causam. Porro autem de ratione disputa-
tandi, qua utimini, volo dicere: non
videtur mihi utendum hujusmodi dispu-
tationibus prolixis; ita enim nunquam
ad conclusionem aliquam perveniremus,
neque inter nos quidquam conveniet.
Oportet ergo dialectico more interroga-
tionibus & responsionibus agere mutuis,
atque ita concludere. Necessè est igitur,
nobis questionem proponentibus, ut ejus
probationes audiatis tumque respondeat-
is: nos enim nullam quaesivimus re-
sponionem, ut vos dicitis. Nam quo-
modo id agere potuimus, nondum ar-
gumentis nostris prolatis?

Ἰωάννης
Καρδινάλιος.

Εμοὶ ἀρίσκει ὅπερ εἶπεν ὁ αἰδισιμώτατος
Νιχαίας, ἵνα διὰ βραχείων γίνονται αἱ ἀπο-
δείξεις· καὶ τῷτο ἵνα γίνονται εἰς ἑκατὸν ἀπό-
βλημα συγχωρῶ, ἵνα ὅταν ἀρραβασθῆται ὁ λό-
γος, λίγη καὶ τὸς συστάσεις. ἀλλὰ δεῖ εἶναι παρ-
τι ἵνα τρωπῶται αἱ συμπέρασμα, κ' ἀντὶ τῶτων
ἰδὲν δεῖ γίνεσθαι. εἶπε γάρ ὁ αἰδισιμώτατος
Εφῆσιος, ὅτι ἡ ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἐγγύστε
αἰτία τῷ σχίσματι, κ' ὅτι ἵνα ἰσχυρῶς
γινόμενον τὸ ἀπόβλημα, περὶ ἢ μίλλομεν συν-
τυγχάνει. μὴ τῷτο εἶπεν, ὅτι εἰς φαίνεται,
ἵνα ἀπολογησάσθαι τῷτο ὁ Κολοσσαῆς, ἢ κα-
λὸν· εἰ δὲ μὴ γ' εἰς τὴν ἵκεται συνίλλομεν
ἀπολογησάσθαι ὁ Κολοσσαῆς. διὰ τῷτο ἀξίῳ,
ἵνα συγχωρησῆται τῷ Κολοσσαῆ εἰπεῖν. καὶ
μὴ τῷτο ἵνα ἀπολογησάσθαι, ἢ νῦν, ἢ εἰς θε-
ληται, εἰς ἀλλῶ συνίλλομεν ὅσα ἔχουσι εἰπεῖν.

Mibi placet quod dixit reverendissi-
mus Nicenus, ut paucis concludantur
rationes; idque ut fiat in unoquoque
questio, concedo, nempe ut, cum pro-
posuerit qui disputat, afferat etiam pro-
bationes, sed oportet omnino stare con-
ventis, sine quibus nihil est agendum:
dixit enim reverendissimus Ephesius,
Romanam ecclesiam fuisse causam schi-
smatis, & habendam esse questum cujus-
que notitiam, de quo sumus acturi:
deinde dixit, ut si videretur Colossen-
sem tum respondere, bene esset, sin
minus, in sequenti sessione responderet.
Propterea obsecro: ut Colossensem di-
cere sinatis, & postmodum respondeat-
is, aut nunc, aut si vultis, in alia
sessione, dicturi quaecumque habetis.

Ἰωάννης
Καρδινάλιος.

Ἰωάννης

Ἐστὶ μὲν συμφωνία, δικάσθαι ἀπολογίας ὁ-
μητέρας, ἢ μὲν τοι γ' ὁ, τι φαίνεται. δεῖ ἂν ἡ-
μᾶς εἰπεῖν πρότερον τὰ ἡμέτερα, εἰδὲ ὡς ἀ-
κῶσαι τῶν ὑμῶν ἀπολογίων· μὴ γάρ προσ-
δοξασθαι ἀπάντησασθαι ἀπὸ ὑμῶν τὰς ἀπολογίας,
δηλαδὴ μὴ τὸ ἡμᾶς τὰ ἡμέτερα προκομίσει.
διὰ γάρ τὸ τῷτο εἰδὲν τῆς ὥρας ἠρώτησεν ὁ αἰ-
δισιμώτατος Εφῆσιος, εἰ ἄρα τῷτο δυνατὸν εἰπεῖν
ἢ βολοῖται, καὶ ὡς ἀκῶσαι τὰ παρ' ὑμῶν.
εἰδὲ τῷτο ἔκ εἰν τῷτο βῆδιον, ἵνα μετὰ τῷτο
εἰ ἀλλῶ συνίλλομεν εἶπερ μὲν ἀπάντησιν εἰπεῖν,
δέξῃται δὲ μετῴσθαι παρ' ὑμῶν τὰς ἀπολο-
γίας.

Convenit quidem inter nos, ut ve-
stras audiremus defensiones, sed non
quidquid omnino dixeritis. Oportet er-
go nos nostra priores dicere, deinde
vestras audire responsiones: hac enim
lege vestras postulavimus defensiones,
ubi nos scilicet nostra protulissimus. Si-
quidem propter angustiam temporis qua
tunc erat, reverendissimus Ephesius sci-
fcitatus est, an posset tunc dicere qua
vellet, atque ita qua vos attuleritis,
audire: quod si id fieri tunc commode
non posset, ut postea in alia sessione
diceret quidem prior ipse, vestras au-
tem postea responsiones audiret.

Ἰωάννης

Ἰωάννης

Αἰδισιμώτατοι πατέρες, εἰς ἐκείνα ἃ προεβῆ-
λισθε, ἰδὲν ἀπολογησάσθαι ἀρκῶντος, νῦν ἂν
παρακαλῶ, ἵνα εἰπῶ καὶ ἀπολογησάσθαι εἰς
τὰ τεῖρα.

Reverendissimi patres, ad ea quae ob-
jecistis, non satis respondi: nunc igitur
ut dicam, atque ad tria illa respon-
deam, rogo.

Ἰωάννης

Ὁ Ἰωάννης
Ἰωάννης.

Εγὼ χρῆσομαι ῥήμασιν ὀλίγοις, διότι οἱ
ὀλίγοι λόγοι πικρῶσι τὴν ἀλήθειαν καθά-
ρως. ὑμῶς εἰδώκατε τὸ δῖον τὸ ἔμπροσθεν, κ' διὰ
τῷτο θελήματος ὑμῶν ἐλάβομεν τὸ ἀρραβασθῆσαι, κ'
ἀρραβασθῆσαι ὅτι ἢ δεῖ προσεῖναι: κ' διὰ τῷτο
ἄρραβασθαι ἡμῶν ἵνα δεῖξομεν τῷτο, κ' τῷτο ἀπολο-
γίας.

Ego paucis utar verbis, paucis enim
veritas apertius declaratur. Vos alterum
de duobus concessistis: & annuentibus
vobis proponendi munus ipsi assumpsi-
mus, & proposuimus non esse adden-
dum: propterea permittite nobis, ut
ostendamus hoc, tumque respondebitis,
nam

Ἰωάννης
Ἰωάννης.

SESSIO IV.

nam quiddam initio habebatis dicere, dixistis, est igitur nostrorum probare, non esse addendum.

Αγνώσθη· ἐπεὶ ὅσα ἑσὶ προομιῶς εἰρην, εἰπα- τε· λογικὸν ἐστὶν ἡμῶν, πῶς ἢ δεῖ προσθῆναι.

ANNO CHRISTI 1438.

Rhod.

Ego ad alia tria respondebo; & primo quidem sic, testem nobis esse Aristotelem, duos esse procedendi modos, Quia, & Propter quid: quod autem vos causam quoque reddideritis, atque adeo ipsum propter quid, ego demonstrabo: dixistis non esse addendum: deinde, additamentum exitisse causam schismatis ecclesiarum: postremo, licet Romana ecclesia multas legationes miserit, fieri tamen non posse ut sit pax, nisi amota causa. Sed pace vestra dico, non esse hoc prohibitum; idque tam ex veteri, quam ex novo testamento demonstrabimus. Nos enim dicimus, non esse additamentum, sed explicationem & declarationem. Et quamvis multae suppetant demonstrationes, dico tamen me probaturum & per definitiones & per alia, licitum esse addere & explicare.

Πρὸς τὸ ἴσα εἶω ἀποπερῶμαι. εἰς μὲν τὸ πρῶτον τῷ ἰσὶ ἔχομεν μάρτυρι τῶν Αἰ- ροπέλων· ὅτι δὲ ἐξήθηκατε ἢ τὴν αἰτίαν τῷ ἰσὶ ἔπειτα, ἐγὼ ἀποδείξω. εἶπατε, ὅτι ἢ δεῖ προσθῆναι. μετὰ ταῦτα εἶπατε, ὅτι ἢ προσθήκη εἶναι αἰτία τῷ σχίσματος τῶν ἐκκλησιῶν. ἢ ὅτι εἶπατε, οἱ ἢ ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης ἐποίησε πολλὰς πρεσβείας, ἀλλ' ἢ ἢ ἐστὶ δυνατὸν μὴ ἐκκλησίᾳ τῆς αἰτίας ἡμετέρας ἰσῶσθαι. λέγω, ὅτι σαφέστερος τῆς ἡμετέρας τιμῆς, ἢ ἰσῶσι τὰ τοιαῦτα κωλυμῶσι. ἢ τὰ τοιαῦτα δεῖξομεν διὰ τῆς παλαιᾶς ἢ νέας γραφῆς. ἡμεῖς γὰρ λέγομεν, ὅτι ἢ ἐστὶ προσθήκη, ἀλλ' ἀναπτύξις ἢ σαφήνεια, ἢ εἰ ἰσῶσι πολλὰς ἀποδείξεις, ὡμῶς λέγω, ὅτι δεῖξω ἢ διὰ τῆς ὁρῶν ἢ δι' ἀλλῶν, ὅτι ἀδεῖα ἐστὶ προσθῆναι ἢ ἀναπτύξαι.

Nican.

In unaquaque questione proposita licet probationes asserre, nec ne?

Ἐπὶ παντὶ προβλήματι ἔξοσι εἰπεῖν ἢ τὴς Νικ. συστάσεως, ἢ ἢ;

Rhod. Nican.

Licet. Nos nullam adhuc causam attigimus: dicite ergo nobis: Estne nobis integrum nostras exponere probationes, nostramque sententiam confirmare: an vultis, ut rem sine defensione relinquamus? quamquam dedisti, ut rationes nostras exponamus.

Ἐξοσι. Ἡμεῖς ὑδεμιᾶς ἔσω αἰτίας ἡμετέρας. εἶπα τῷ ἰσὶ ἡμῶν· ἔχομεν ἀδεῖαν εἰπεῖν ἢ τὴς ἀποδείξεως ἡμῶν, ἢ συστήσαι τὸ ἡμέτερον πρόβλημα, ἢ ἐυλόγηθε ἵνα ἰσῶσθαι τὸ ὄραμα ἀναπολόγηται; καίτοιγε ἰνέδωκατε, ἵνα εἴπομεν τὴς ἀποδείξεως ἡμῶν.

Rhod.

Dico, beatissimum patrem, & omnes concessisse, ut si liberet, diceretis: Ita tamen ut prius ipsi nostram redderemus apologiam, sicut requisivistis.

Λέγω ὅτι ὁ μακαριώτατος πατήρ ἢ πάντες τοιαῦτα συνεχώρησαν, ἵνα εἴπητε, εἰ θέλετε· πλὴν ἵνα εἴπομεν ἡμεῖς πρῶτον τὴν ἀπολογίαν ἡμῶν, καθὼς ἐζητήσατε.

Nican.

Ne supponite ut concessum, nos vestras responsiones simpliciter requisivisse: id enim certa conditione requisivimus, nimirum ubi nos attulissemus ea quae videntur conferre ad rem propositam. Dicimus enim non esse addendum: & sanctorum auctoritate demonstrabimus, patres non solum prohibere addi sententias, verum etiam dictiones: id vero alia ratione ostendere non possumus, quam per sanctorum patrum decreta, quae prius etiam legi opus est: tumque vos respondere.

Μὴ ὄπτε θέσιν ὁμολογημῶν, ὅτι ἡμεῖς ἰζητήσαμεν ὑμετέρας ἀπολογίας ἀπλῶς· ἰζητήσαμεν γὰρ τὰ τοιαῦτα μετὰ προσδιορισμῶν, διὰ τὴν μετὰ τὸ ἡμᾶς προκομίσαι τὰ δυνάμει συνοίσεν πρὸς τὸ προκειμένον. λέγομεν γὰρ, ὅτι ἢ δεῖ προσθῆναι· ἢ διὰ τῆς ἀγίων δεῖξομεν τὰ τοιαῦτα, ὅτι ἢ μόνον νοημάτων κωλύσει προσθῆναι οἱ πατέρες, ἀλλὰ ἢ λέξεων. ἢ ἄλλως ἢ δυνάμει δεῖξαι, εἰ μὴ διὰ τῆς ὁρῶν τῆς ἀγίων πατέρων, ἢ καὶ ἀναγνωσθῆναι πρότερον χρῆτα, εἴτα ἀπολογησασθαι ἢ ἡμᾶς.

Rhod.

Haec & tunc dixistis & nunc: atque ad haec nos etiam volumus respondere, & ostendere non esse, quod asseritis, necessarium: quod ex eo tria sequantur absurda: omnes homines culpae esse obnoxios, & fore penitus salutis exortes: praeterea sanctos patres esse anathemati subiectos, atque ad haec magnum diriri fidelibus incommodum, si non sit explicandi facultas.

Ταῦτα εἶπατε καὶ τότε ἢ νῦν, καὶ πρὸς ταῦτα τῷ ἰσὶ ἡμεῖς ἐυλόγηθα δῦναι λόγον, καὶ δεῖξαι, ὅτι τὰ τοιαῦτα ὁ λείτε, ἢ ἐστὶν ἀναγκαῖον· εἴπερ ὁμοῦθεν ἀκολουθεῖ τῆς ἀποκρίσεως· πάντα ἀνθρώπων ὑπερδύον εἶναι, ἢ εἰς ἀπόλειαν παντελῆ εἶσθαι· ὅτι τὴς ἀγίων πατέρων ὑπὸ ἀνάθεμα εἶναι· καὶ ἴτι μὲν βλάβη ἀκολουθεῖ πῶς πρὸς ἐκ τῶ μὴ ἀνασπῆσθαι ἔξοσι.

Magister Johannes.

Reverendissimi patres, nos huc amice convenimus ad tollendam Deo juvante controversiam, quam habemus. Oportet igitur cum pace & caritate agere; hanc enim & omnes sancti magnificiunt; & in canticis canticorum de ea dicitur, quod sponsa veri sponsi Christi sit caritas. Itaque cum ea sermo instituenti sunt, & propterea ser-

Αἰδεσιμώτατοι πατέρες, ἡμεῖς συνήλωμεν ὁμοῦθεν μετὰ ἀγάπης ἐπὶ τῷ ἐκβαλεῖν τὴν διαφοράν τῶν ἡμετέρων, ἢ ὅτι ὁ Θεός· δεῖ ἢ μετὰ εἰρήνης ἢ ἀγάπης χωρεῖν. ταῦτα γὰρ καὶ πάντες οἱ ἄγιοι περὶ πολλῶν ἄγνων· ἢ ὅτι ταῖς ῥήμασι τῆς ἀποστόλου λέγεται περὶ ταύτης, ὅτι ἀγάπη ἐστὶν ἡμῶν τῶ ὁμοθυμαδόν Χριστῷ· δεῖ

O Magister Johannes.

Cow. 2.

ANNO CHRISTI 1458.

δὲ ἐν μὲν τούτοις εἰς τὸν λόγον χωρεῖ, καὶ
 ἀπὸ τούτου καὶ τῆν τῶν τῶν ἐστὶν ἰσὶ γὰρ ἡ τῶν
 ζῆς ὁμοίων καὶ ἀπομοίων ἀπολογημάτων διακρίσεις,
 ἐκαστὸν ἴδιον πᾶσι περιχρῶσα, κατὰ τὸν μίαν
 διδασκαλίαν Αὐγουστίνου. ἐπεὶ ὡς ὁμοίως ἀποπρον
 ἔπειτα, καὶ ἡμᾶς δεῖ εἰπεῖν. καὶ γὰρ ἀπερὶ
 ἴσα, ὅτι ἐπὶ παντὸς ζητήματος δύο τρόποι εἰσὶ
 ἀπολογητικῶς, κατ' αὐτὴν τὴν Ἀριστοτέλῃ. ὁ
 μὲν ὅταν ὁ λόγος γίνῃται δι' ἀπλῆς συζη
 τήσεως, ὁ δὲ ὅταν κατὰ τὴν ἀποσιδίεται
 καὶ ἡ αἰτία. ὅταν μὲν ἐν κατὰ τὸν δὲ ἄλλο
 τρόπον περὶ τῆς τῆς ὁμοίως, ἀνάγκη αὐ
 τὴν ἀπολογηθῆναι ἀποσιδίεται καὶ τὸς αἰτίας,
 ὅταν τὸ ἀπολογηθῆναι ἀποσιδίεται ὅταν δὲ κατὰ τὸν
 ἀποσιδίεται τρόπον, ἔστι ἀνάγκη καὶ τὸς παρα
 τὸ ἀπολογηθῆναι διδάσκει ἀπολογητικῶς, ὁ
 ποῖν ἴσα καὶ τὸν ἀπολογηθῆναι ἀπὸ ὅ φαι
 νεται τὸν ἡμᾶς ἀνάγκη εἰπεῖν.

Ἄρα καὶ σοφώτατε πατήρ, εἶπας πρὸς μὲν
 ἐν τῷ ἀγάπῃ, ὅτι χρὴ τρεῖς αὐτῶν ἐν πάσαις
 ταῖς διαλεξέσθαι. τῶν καὶ ἡμῶς πολλὰς εἰρη
 καμῶν, καὶ ὡδὲν δεῖ ἀποσιδίεται, ὡς σαφέστατον
 ἐστὶν ἀνάγκη δὲ καὶ τὸ τῶν τῶν, καθὼς ἴσως.
 πρὸς δὲ τὸ πλάττειν, ἀλλὰ δὲ τῶν ἐφ' ἑκάστῳ
 ζητήματι δύο τρόπων τῆς ἀπολογητικῶς, λέγω
 τοῦτο· ὅτι εἰ μὲν ἀπλῶς ἐξετιμῆμεθα τὸ ἡ
 μέτερον ἀπολογητικῶν, ζητῶντες διὰ τί ἀποσιδίεται
 κατὰ τὸν τρόπον δηλαδὴ τῆς ζητήσεως,
 ἔστι ἀνάγκη ἡμᾶς εἰπεῖν τὸν λόγον. καὶ δὲ
 τῶν δὲ ἄλλο τρόπον χρῶσάμενοι εἰσακούσασθαι ἡ
 μῖν, λέγοντες, διὰ τί ἐπισημασθῆναι ὅ μὴ ἐξῆ
 ἴσα δὲ ἐκ ἐξῆ, ὡς εἰδείκαμεν· δεῖ δὲ ἡ
 μᾶς ἀποπρον ἀποδύναται τὰς αἰτίας τῶ μὴ ἐξῆ
 ναι, καὶ ὡς τὸ ὑμετέρον ἀπολογητικῶν ἀποδύ
 ναται γὰρ ἀναγκαῖον καὶ ἀποδύναται τῶ τῶν τῶ
 ἀπολογητικῶν.

Id. Kap. 1. 2. 3.

Γαλιανώτατε Κασιλιῦ, ὄρχεται μὲν ὁ μακα
 ρωτάτης πατήρ, ἵνα εἶπω λόγους τινὰς ἀπὸς
 σὲ καὶ τὸς ἄλλους. διὰ τὰ ἀπολογητικῶν ὁμοίως
 ὁ πατήρ καὶ οἱ ἄλλοι, ὅτι ὁ Ρόδου θίλει ση
 μρον ἀπολογηθῆσθαι. καὶ ἐάν ἐλλείπῃ τῶν
 ἡθελῶμεν ἀφήσθαι ἡμῶν εἰπεῖν πλατύτερον.
 διὰ τῶν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ρόδου ἐστὶν ἐπισημα
 σθῆναι, διὰ τῶν αἰτίων ἐξῆ ἡ ἀποσιδίεται.
 παρακαλεῖ δὲ πολλοὺς· καὶ ἐπειδὴ ὡδὲν ἀρί
 σκει, καλὸν ἐστὶν, ἵνα μῖσον ἢ εἰρήνη ἡμῶν
 καὶ ὡς μὲν ἀγάπῃ εἰσακούσασθαι, ὡς ἐφεί
 λωμεν ἐξῆ εἰπεῖν καὶ μετὰ ἀγάπῃ. διὰ τῶν
 φαίνεται τῶ ἀπὸ ἀρχιεπί, σημερον ἵνα μὴ
 δὲν γίνῃται, ἀλλ' ἴδιως ἵνα διαλεξάνται οἱ
 ἐκκλησιαστικοί.

Βασίλειος.

Ἀπολογητικῶν εἰς τῶν, κατὰ τὸ παρὸν ἵνα
 ἀνασῶμεν, εἰ καὶ ὑμῖν ἀρέσκει. πρὸς δὲ τῶ
 ἄλλο ὡδὲν ἀπολογητικῶν, εἰ μὴ ἵνα σκεψά
 μεθα ἀποπρον, ὅπως γίνῃται καλὸν καὶ εἰρήνη
 κὸν καὶ ἵνα ἐξετιμῶμεν αὐτὸ καθὼς δεῖ. καὶ τῶ
 τρόπον λέγεις, ἵνα διαλεξάνται οἱ ἐκκλησι
 αστικοί ἴδιως καὶ ὡς κατὰ.
 Ἀποπρον ἐν τῆς συνόδου, τῶ αὐτῆ ἡμεῖρα ἐγί
 νητο συνάθροισις ἐν τῶ οἰκίῳ τῶ πατερῶ
 χου, παρασημασθῆναι ἐν αὐτῶ τῶ Κασιλιῶ τῶ ε

vanus etiam ordo: est enim ordo pe
 rietem disparationumque rerum sua cuique
 loca tribuens dispositio, juxta magnum
 doctorem Augustinum. Quoniam igitur
 vos priores dixistis dicere jam nos oportet.
 Nam optime nostis, in unoquoque
 quanto duos esse procedendi modos, ut
 ipse docet Aristoteles: unum quidem,
 cum sermo per simplices interrogatio
 nem habetur; alterum vero, cum pro
 pter quid, & causa additur. Cum igitur
 secundo modo quispiam interrogan
 do utitur, proferat necesse est propo
 sitiones & causas, postmodum audiat res
 pondeantem. Cum vero simpliciter quisi
 ti modo, statim necesse est audiat, quae
 a disputante afferantur defensiones; que
 le etiam hoc est: in quo versamur: ex
 quo apparet necessario, nostrum jam
 esse dicere.

SESSIO IV. Lib. 19. de civit. Dei cap. 13.

Optime & doctissime dixisti, pater. Et de caritate quidem, quod in omni
 bus disputationibus servanda sit, idem
 nos etiam saepe asseruimus; nec quid
 quam adjiciendum est, cum res sit cla
 rissima. Ordo quoque ut dixistis, ser
 vandus est necessario. De postremo ve
 ro, nempe de duobus in unaquaque
 questione procedendi modis, haec dico.
 Si nos simpliciter nostram exponeremus
 propositionem, querentes quare addid
 istis? per modum scilicet interrogatio
 nis; oporteret certe statim secundo usi
 modo vos accusavimus, dicentes: Cur
 fecistis quod non licebat? quod vero
 non liceret, nondum ostendimus. Red
 dendae sunt ergo prius a vobis cause,
 ob quas non liceat: tumque vestrae res
 ponsiones audiendae: est enim hoc ne
 cessarium, & ipsius rei ordini consen
 taneum.

Nicas.

Serenissime imperator, jubet pater
 beatissimus, ut a me verba quaedam ad
 te & alios dicantur. Propter ea que
 sunt heri tractata, credidit pater & ce
 teri fore, ut Rhodi p[re]sul hodie res
 ponderet: quod si non esset, permis
 semus vobis sermones producere longio
 res. Quapropter Rhodi archiepiscopus
 paratus est dicere, quam ob causam
 sit factum additamentum: & quidem
 ille rogavit saepe, quoniam vos non
 placet, bonum est inter nos esse pa
 cem: & quemadmodum cum caritate
 sumus ingressi, ita etiam debemus egre
 di cum caritate. Quocirca summo pon
 tifici videtur, ut nihil hodie fiat; sed
 qui delecti sunt, disputent privatim.

Jul. Card.

Respondemus ad hoc, ut in presen
 ti surgamus, si & vobis placet: de al
 tero vero nihil dicimus, nisi conside
 randum esse prius, ut bene & cum pa
 ce fiat: utique rem, sicuti oportet, agi
 temus: & quomodo dicas, ut delecti
 privatim, & non publice disputent.

Imperator.

Dimissa igitur sessione eodem die fa
 ctus est conventus in domicilio patriar
 chae, eo se conferente sacro imperato
 re, cardinalibus, & cunctis p[re]sulibus,

at-

SESSIO IV.

atque officialibus, & viris quibuscumque ecclesiasticis: obtinentibus nostris ac dicentibus, nullo modo velle ulterius progredi, nisi definitiones legantur, & sacrum symbolum. Itaque licet ipsi dicebamus, recitata sunt sequenti sessione a Deo amabilissimo referendario clara voce coram omnibus, convertente in Latinam ea domino Nicolao Secundino Cretesi, nostro interprete, viro longe optimo ac praestantissimo, pariterque in lingua Latina apprime exercitato, Graecae optime scientes: quae a tribus ecclesiasticis notariis scribebantur.

Ἐπειδὴ ἡ καρδιανὴ, καὶ πάντων τῶν ἀρχιεπισκόπων, καὶ τῶν ἐπισκοπικῶν, καὶ ἱερέων τῶν ἐκκλησιαστικῶν· συνέταξαν τῶν ἡμετέρων, ὡς καὶ ἐστὶν καὶ γίνονται, ὅτι ἀποφάσινται παρατίθενται, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγνωσθέντες καὶ τὸ ἀγιῶν σύμβολον. καὶ καθὼς ἡμῶν ἐπιλογισμῶν, ἀναγνωσθέντων τῶν ἐπιπέδων συνελθόντων παρὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπον ῥομαϊκῶν λαμπρῶν τῶν πατρῶν συνέταξαν τῶν πατρῶν. καὶ ἀποφάσινται εἰς τὸ Λατινικὸν παρὰ τὸν ἡμετέρων ἱερομόναχον, κύριον Νικολάου Σεκούνδου τὸν Κρητικόν, ἀνδρὸς ἐκείνου ἀρετῆς, καὶ ἀξιολογώτατου, καὶ ἀρετῆς μὲν ἐν τῶν Λατίνων γλῶσση ἐπιπέδων, καλῶς δὲ λίαν καὶ τῶν ἡμετέρων ἐπιπέδων· παρὰ δὲ τῶν γραμματικῶν τῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῶν ἐπιπέδων ἐγράφησαν.

ANNO
CIBELISTI
1436.

SESSIO V.

Die decimo sexto Octobris, feria quinta, congregata est.

Ουταβέντρη καὶ δεκάτη, ἡμέρα πέμπτη, ἕκτη.

Ephes.

Quoniam a nobis quidem postulatum est, a vestra autem reverentia concessum, imo vero per vos a beatissimo patre, ut sanctarum & communicarum synodorum definitiones legantur, tum ut ordo ipse servetur, & consuetudo, quam eadem concilia tenuerunt; in unaquaque enim superiorum synodorum decreta recitabantur, praesertim vero symbolum primae & secundae: quod etiam veluti fundamentum ecclesiae catholicae ac fidei jactebatur: tum ut nobis nota sint & sensus eorum & convenientiae, nec non reverentia, qua communem confessionem ac fidem prosequerentur: utque praeterea nobis preces eorum auxilio sint ad propositum opus: prolati sunt modo a nobis libri, ut legantur, si placet.

Ἐπειδὴ ἐκλήθη μὲν παρ' ἡμῶν, συνέδοσι δὲ παρὰ τῶν ἡμετέρων ἀιδεσιμώτατον, μᾶλλον δὲ δι' ἡμῶν παρὰ τὸν μακαριώτατον πατέρα, ἀναγνωσθῆναι τὰς ἐπιπέδων τῶν ἀγιῶν καὶ οἰκουμένων συνόδων, διὰ τὸ τῶν αὐτῶν, καὶ τὸ ἐστὶν τὸ ἐν ταῖς αὐταῖς συνόδοις ἐπιπερῆσαν· αἱ γὰρ ἐν ταῖς αὐταῖς ἀναγνωσθέντες τὸ τῶν αὐτῶν, μάλιστα δὲ τὸ τῆς ἀρχαίας καὶ δευτέρας σύμβολων, ὅτι καὶ ὡς ἐπιπέδων ὑπετίθητο τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ πίστεως· καὶ διὰ τὸ φατέρον ἡμῶν γινώσκειν τὸ ἐκείνων φρόνημα, καὶ τὴν συμφωνίαν, καὶ τὴν ἀλλοτριότητα, ἢ ἔχοντες περὶ κοινῆς ὁμολογίας καὶ πίστεως· καὶ διὰ τὸ συναρπάσαι ἡμῶν τὰς ἐκείνων ἀρχὰς εἰς τὸ ἀποκομιθεῖν ἔργον· ἀποκομισθῆναι ἤδη παρ' ἡμῶν τὰ βιβλία, καὶ εἰ κελύπει, ἀναγνωσθῆναι.

Jul. Card.

Reverendissimi patres, jussu beatissimi patris, & reverendissimorum patrum horum dico, justum esse, ut pacta nostra ferventur, quae simul heri confectus. Quare etiam Rhodi archiepiscopo licebat per tempus respondere ad ea, quae dixit initio metropolitae Ephesi: ad quod ille agendum paratus erat, facite tamen ut vultis; & si placet legi definitiones, legantur, ut probationum pars, quibus sententiam vestram fulcire vultis, non tamen ex communi sive nostro consensu.

Ἀιδεσιμώτατοι πατέρες, ἐξ ὁμοῦ τὸ μακαριώτατον πατέρα καὶ τῶν ἀιδεσιμώτων πατέρων τῶν πατρῶν, λέγω, ὅτι δικαίον ἐστὶν ἵνα φυλακίσωμεν τὰς ἡμετέρας συμφωνίας, ὡς συμφωνήσαμεν κατὰ τῶν ἁγίων ἡμετέρων. Ἔστιν εἰ καὶ ὁ κηρὸς εἶδεν, τὸ τῶν Ῥοδίων ἀρχιεπισκόπου ἀπολογησθῆναι ἀπὸς τὰ ἐξ ἀρχῆς εἰρημῶνα παρὰ τὸν μητροπολίτην Ἐφέσου, καθάπερ καὶ παρεστῆσμένον, ἀλλ' ὡς ἀρχιεπίσκοπος καθὼς βούλοσθε· καὶ εἰ θέλετε τὰς ἐπιπέδων ἀναγνωσθῆναι, ἀναγνωσθῆναι ἐν ταῖς ἡμετέρας συνόδοις ὡς ἡμετέρον δικαίον, ἢ μὲν ὡς ἀπὸ κοινῆς τῆς ἡμετέρας θελήσεως.

His ita dictis a Juliano cardinali Ephesus continuato sermone dixit:

Τῶν ὅτων ῥοδιῶν παρὰ τὸν καρδιανὴν Ἰουλιανόν, ὁ Ἐπίσκοπος κατὰ συνάφειαν τῶν ἀπὸ τῶν εἰρημῶνων ἐπιπέδων.

Ephes.

Recitabantur autem non integre definitiones: id enim longum esset; sed partes earum, quae spectant ad praesens negotium. Et quoniam primae & secundae non extant de divinis dogmatibus aliae definitiones, quam ipsae fidei expositiones, vel symbola sive potius symbolum: pro uno quippe receptum & approbatum est a consequentibus syno-

ἀναγνωσθέντες δὲ οὐκ ἔστι οἱ ἄλλοι διὰ τὸ μῆκος, τῶν ἐπιπέδων ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλλὰ μέρη τῶν πατρῶν, ὅσα ἀνήκει ἀπὸς τῶν πατρῶν ὑπόθεσιν. καὶ ἐπειδὴ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς δευτέρας ἢ εἰσὶν ἱεραὶ ἐπιπέδων περὶ τῶν θεῶν δόγματων, εἰ μὴ αἰσθῆται αἱ ἐκδόσεις τῆς πίστεως, ἢτοι τὸ σύμβολον, μᾶλλον δὲ τὸ σύμβολον· ὡς ἐν γὰρ εἶδεν καὶ ἐκλήθη παρὰ τῶν ἐπιπέδων συνόδων.

ANNO
CHRISTI
1438.

SESSIO V.

ἀρξόμεθα ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος τῆ βασιλείας τῆς
 τρίτης συνόδου, ἐν ᾗ δὲ καθ' ἑαυτὴν ἀπολάμβανον ἑαυ
 τὴν ἀποτίκται τὸ σῶμα τῆς ἐν Νικαίᾳ πα
 τέρων, ἐπιφέρειται δὲ ὁ ἕρως αὐτῶν δὴ τῆς ἐν
 Εφείῳ συνελθόντων πατέρων, διελχομένων,
 ἀσάλλων ἄλλων καὶ ἀμειψιότητων ἐκείνου τὸ
 σῶμα τῶν παρακαλύψου δὲ τῶν ὑπερῶν ἀγα
 πῶν, καὶ πάσης μακροθυμίας καὶ ὑπομονῆς
 ἀκούσαι τοὺς τε φωνὰς ἀναγνωσκόμενης τῆς μα
 κροθύμιας ἐκείνων πατέρων, τῆς κατὰ τὸν ἐκείνων τὸ
 πλῆθος καὶ τὴν ἀρετήν, καὶ τοὺς ἡ
 μίτερους διαιολογίας, ἀς ἔχοντες, καὶ μεταξὺ
 τῆς ἀναγωγίας, καὶ κατὰ τὴν πλῆθος αὐτῶν,
 ἀφ' ὧν τὸ ἀποτίκται ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι μίαν
 εἶναι θεὸν κατὰ πᾶσι Χριστιανοῖς ἑ κατὰ δολικῶν
 πίστεν, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐκ ἑστὶ ἀποδοῦναι, καὶ ἀπ'
 αὐτῆς ἐκ ἑστὶ ἀφελῆν.

Τῶν ῥημάτων, ἀναγνώσθαι ὁ ἕρως.

Εκδοσε πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ συνελθόν
 των τελευτήσαν ὀκτακαίδεκα
 θεοφόρων πατέρων.

dis: ordiamur ex actis libri tertii sy
 modi; In quo sane libro preluccet, ac
 primo loco positum est symbolum pa
 trum Nicænorum; subsequitur autem
 definitio patrum Ephesi congregatorum,
 statuentium symbolum illud fixum &
 immutabile permanere. Rogamus autem
 caritatem vestram, ut cum omni lon
 ganimitate ac patientia audistis voces,
 dum legentur beatorum illorum patrum,
 adeo multorum, tanta virtute prædico
 rum; nec non rationes, quas pro no
 stra causâ defensionis habemus, tum in
 ter legendum afferendas, tum peractæ
 recitationis, ad probandum quod initio
 proposuimus: Unam nimirum esse de
 bere apud omnes Christianos catholi
 cam fidem, cui non liceat addere: de
 qua non liceat demere.

His dictis lecta est definitio.

Expositio fidei recentiorum decem & octo
 desiderorum patrum, qui Nicæam
 convenerunt.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκρά
 τора, πάντων ἑρατῆς καὶ ἀσράτου ποι
 κτήν· καὶ εἰς ἕνα υἱὸν Ἰησοῦν Χριστὸν υἱὸν τῷ
 Θεῷ, γνηθῆντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τῆ
 ἐκ τῆς οὐσίας τῆς τοῦ πατρὸς, Θεὸν ἐκ Θεοῦ,
 φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθι
 νῷ, γνηθῆντα τῷ κοινῷ, ὁμοῖον τῷ Πα
 τρι, δι' ὃ τὰ πάντα ἐγένετο τὰ κατὰ τὸν ἑρα
 τῶν καὶ ἐν τῷ γῆ· τὸν δὲ ἡμᾶς τὸν ἀνθρώ
 πον, καὶ διὰ τῶν ἡμῶν σωτηρίῳ κατὰ τὸν
 τα, καὶ σαρωθῆντα, καὶ ἐσαωθῆντα, κα
 τὰ τὸν καὶ ἀναστῆντα τῷ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνι
 θῆντα εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς
 καθήμενον, καὶ ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νε
 κρούς· καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα· τὸν δὲ λέγον
 τος, ἢν ὡσεὶ ὡπὲρ ἐκ τοῦ καὶ καὶ πρὸς γνηθῆναι
 ἐκ τοῦ καὶ ὅτι ἐξ ἐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἐ
 τέρων ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φασκόντος εἶναι, ἢ
 τρεπτῶν, ἢ ἀλλοιωτῶν τὸν υἱὸν τῷ Θεῷ, τῶν
 ἀναθεματίζει ἢ ἀγία τῷ Θεῷ κατὰ δολικῶν καὶ
 ἀποστατικῶν ἐκκλησιῶν.

Καὶ μὲν τῶν ἀναγνώσκον ὁ Εφείῳ.

Τότε δὲ ἀναγνώσθη ὁ ἐν τῷ αἰκυμηνικῷ
 τρίτῃ συνόδῳ, μὲν τῶν ἀναγνώσθαι τὸ παρα
 πλασθῆν σῶμα τῆς ἐν Νικαίᾳ φε
 ρῶντων· καὶ αἰ ἐπ' αὐτῶν καταδίσεως, καὶ γινώ
 μαι τῆς πατέρων ἐρρήθῳσας. ἰπτιπὶ καίται ὁ
 εἶρος κοινῇ γνώμη πάντων, ἐν ᾗ διεξίονται
 μένειν ἀσάλλων καὶ ἀμειψιότητων τὸ ἐν Νικαίᾳ
 σῶμα τῶν, μηδὲν ἔχειναι μήτε ἀποσιδίνας
 μήτε ἀφαιρέν, μήτε ὅπως ἴπταν πίστεν ἀπο
 φέρειν. ἔχει δὲ ὅπως.

Τῶν πῶν ἀναγνώσθῳν, ὡς ἔστιν ἢ ἀ
 γία συνόδῳ, ἴπταν πίστεν μηδὲν ἔχειναι ἀπο
 φέρειν, ἢ ἢν συγγράφειν, ἢ συντιδίνας κατὰ
 τῶν ὁμοδοῦσας κατὰ τῆς ἀγίων πατέρων τῆς
 ἐν Νικαίᾳ συναχθέντων ἐν ἀγίῳ πνεύματι.
 τὰς δὲ πλῶντας ἢ συντιδίνας πίστεν ἴπταν,
 ἢ ἢν ἀφαιρέσειν, ἢ ἀφαιρέσειν τῶν ἐδίδωσιν

Concil. General. Tom. XXXI.

CRedimus in unum Deum Patrem ^{Concil. III.}
 omnipotentem, omnium visibilium ^{id. p.}
 & invisibilium factorem. Et in unum
 dominum Jesum Christum Filium Dei
 natum ex Patre, hoc est ex Patris sub
 stantia, unigenitum, Deum de Deo,
 lumen de lumine, Deum verum de Deo
 vero, genitum, non factum; consub
 stantialem Patri, per quem omnia fa
 cta sunt, & qui in terra: qui propter
 nos homines, & propter nostram salu
 tem descendit, & incarnatus est, & ho
 mo factus, passus est, & resurrexit ter
 tia die, & ascendit in celos, & sedet
 in dextera Patris, & venturus est judi
 care vivos & mortuos: Et in Spiritum
 sanctum. Eos autem, qui dicunt. Erat
 aliquando, quando non erat; & ante
 quam nasceretur non erat, & quod fa
 ctus est ex non existentibus, aut ex al
 ia substantia vel essentia; aut qui Fi
 lium Dei mutabilem, aut alterabilem
 esse affirmant, hos anathematizat sancta
 Dei catholica & apostolica ecclesia.

Post hæc subdidit Ephesus.

Hoc autem lecto in tertia œcumenica ^{Ephes.}
 synodo, recitatum est etiam symbolum
 a Nestorianis confectum; & dictæ sunt
 a patribus de eo sententiæ. Deinde po
 situm est decretum communi omnium
 consensu, quo statuunt, Nicænum sym
 bolum inconcussum & incommutabile
 permanere; & nulli fas esse aut addere,
 aut adimere, aut omnino aliam fi
 dem proferre: ita vero habet.

His igitur lectis, statuit sancta syno
 dus, alteram fidem nemini licere pro
 ferre, id est conscribere aut componere
 præter definitam a sanctis patribus, qui
 Nicæam congregati sunt in Spiritu san
 cto. Eos vero qui ausi fuerunt aut com
 ponere fidem alteram, id est proferre,
 vel offere volentibus converti in agni
 tum.

L I

10-

tionem veritatis sive ex gentilitate, sive ex Judaismo, sive ex qualicumque heresi: hoc, si quidem episcopi sint, aut clerici, alienos esse episcopos ab episcopatu, & clericos a clericatu, si vero laici fuerint, anathemati subijci.

Post hujus definitionis lectionem subjuxit Ephesius:

Ephes.

Hoc loco duo querenda. Primum quidem; Cur hæc synodus per has voces communiat hoc symbolum, statuatque nemini licere ipsum immutare; quod illæ priores synodi de seipſis non statuerunt; nihil enim tale reperitur aut a sancta prima synodo statutum, aut a secunda de symbolo primæ & sec. Alterum vero, quomodo hi patres tertiz synodi facta solum mentione symboli primæ, deque illo decretum edentes, prætermiserint symbolum secundæ. Et ad primum quidem respondemus quod primo aspectu ex ipsa rei natura occurrit; ita scilicet esse factum, ut factum oportuit: res enim visa esset odiosa, si illæ synodi quæ symbolum exposuerunt, in suam ipsarum commendationem de ipsis decernerent, ut sua expositio immutabilis permaneret, nullique liceret illi addere, vel detrudere: ut vero patres posteriores, a numero & virtute priorum aut nihil aut parum distantes, obſignarent, & stabilirent expositionem eorum, statuerentque illam manere intactam; id sane rationi consonum erat & conveniens, quodque audientes libenter admitterent, & plane necessarium. Hoc ipsum factum cernimus in sanctis evangelis, verbis apostolicis, & universo testamento novo. Nam illa de seipſis non dicunt. Nulli addere, aut demere liceat vel dictionem, vel syllabam: at vero successores apostolorum, & qui postea fuere patres, huic eis honorem tribuerunt: nec quisquam ausus adjicere, aut adimere vel minimum, in Christianorum numero reponetur. Eundem honorem detulere patres isti per dictas voces symbolo exposito a patribus synodorum primæ & secundæ; quin & posteriores patres in reliquis conciliis per suas definitiones, ut infra ostendetur. Alterum quoque ad hoc damus responsum ex iis, quæ fieri contigit. Nam post factam a prima synodo fidei expositionem, transactis non paucis annis usque ad secundam, medio illo tempore diversis in locis a provincialibus conciliis factæ sunt supra triginta expositiones, in quibus sublata voce illa, consubstantialis, qua multi offendebantur, reliqua sunt valde similia primæ illi expositioni. Quapropter & secunda synodus multo majore, quam illæ, auctoritate pollens, utpote œcumenici concilii dignitate prædita, explanavit symbolum prioris, latius explicans quæ spectant ad sancti Spiritus divinitatem propter ejus oppugnatores. De incarnatione quoque Dei Verbi dogma

ἀπερίφραστον ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ Ἑλληνισμῶ, ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ, ἢ ἐξ αἰρέσεων αἰσθησομένων, τούτων. εἰ μὴ οὖν ἐπισκοποὶ ἢ κληρικοί, ἀλλοτρίως εἶναι, τὴν ἐπισκοπὴν τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τὴν κληρικὴν τῶ κλήρῳ. εἰ δὲ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι.

Μετὰ δὲ τὴν τῶ ὄρου τότε ἀναγνωσθῆναι εἶπε τούτων ὁ Ἐπίσκοπος.

Ἐνταῦθα γινόμενος ἡμᾶς δύο ζητῆσαι ἀξίον. πρῶτον μὲν, τί ἔστιν ἀσφαλιζέσθαι ἢ συνοδοῦ αὐτῆ ἵνα τὸ σύμβολον διὰ τῶν πατέρων οὐκ ἔσται, καὶ διορίζεται μηδενὶ ἐξέιναι μεταποιεῖν αὐτὸ, ὁ μὲντοιμὸς ἐκείνου αἱ ἀπολαύσαι συνοδοὶ περὶ ἐαυτῶν διορίσαντο. οὐδὲ γὰρ ἀριστεῖται τι τούτων, ὅτι ἡ ἀγία πρῶτη συνοδοῦ περὶ τῶ ἐαυτῆς συμβόλου διορισμένη, ὅτι ἡ δὲ δεύτερα περὶ τῶ τῆς πρῶτης καὶ ἐαυτῆς. δεύτερον ζητητέον, πῶς οἱ πατέρες ἐπὶ τῆς τρίτης συνοδοῦ, ἵνα τῆς πρῶτης μόνον συμβόλου μνησθέντες, ἔπερὶ ἐκείνου τὸν ὄρον ἐκδέχθησαν, τὸ τῆς δευτέρας παρέλιπον. καὶ πρὸς μὲν τὸ πρῶτον ἀπολογούμεθα κατὰ πρῶτον ἀποστολικῶν ἐξ αὐτῆς τῆς τῶ ἀπαγματῶν φύσεως, ὅτι ὅπως ἐγένετο, ὡσαύτως ἴδιαι γινέσθαι. τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς τῆς συνοδοῦ τὸς ἐκδεχόμενος, τὸ σύμβολον περὶ ἐαυτῶν ἀποφηνάσθαι, τὴν οἰκείαν ἐκδέσθαι ἀμεταποιήτων μίμνην, καὶ μηδενὶ ἐξέιναι τούτῳ ἀποδεῖναι ἢ ἀφελῆναι, ἰδοῦσθαι ἂν πειραστολογία καὶ φορτικὸν τι ἀπαγματῶν. τὸ δὲ τῆς μὲν ταῦτα πατέρας οὐδὲν ἢ μικρὸν ἀποδοῦντας ἐκείνων τὸ, τι πλεονάζει καὶ τὴν ἀρετῶν, ἐπισφραγισθῆναι τι καὶ ἐπικυρωθῆναι τὴν ἐκείνων ἐκδέσθαι, καὶ διορισθῆναι μίμνην ἀμεταποιήτων, τούτων καὶ ἀπολογεῖσθαι, καὶ πρῶτον, καὶ πῶς ἀκρίτως ἀπαράδεικτον, καὶ ἀναγκαῖον ἄλλως. τούτων καὶ ἐπὶ τῶ ἀγίων ἀγγελίων ἐγένετο, καὶ τῶ ἀποστολικῶν ῥημάτων, καὶ πάσης τῆς γίας διαθήκης. ὅτι αὐτὸ μὲν περὶ ἐαυτῶν ἢ λέγουσι, μηδενὶ ἐξέιναι μίμνην λέξεως, ἢ συλλαβῆς ἀποδεῖναι, ἢ ἀφελῆναι. οἱ δὲ τῶν ἀποστολικῶν διδάσκαλοι, καὶ οἱ μὲν ταῦτα πατέρας ἴδωσαν αὐτοῖς ἵνα τοιαύτην τιμὴν. καὶ οὐδὲν πολυμήσας ἀποδεῖναι, ἢ ἀφελῆναι καὶ τὸ ἵσχυον, ὅτι Χριστιανοὶς λογιζήσονται. ἢ αὐτὴν τιμὴν ἴδωσαν οἱ πατέρες ὅτι διὰ τῶν εἰρημίων φωνῶν τῶ ἐκτεθέντι συμβόλου παρὰ τῶν τῆς πρῶτης τι καὶ δευτέρας συνοδοῦ πατέρων. ἀλλὰ δὴ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα πατέρες ἐπὶ τῆς λαϊκῆς συνοδοῦ διὰ τῶν οἰκείων ὄρων, ὡς ἐξῆς δεχθήσονται. δευτέραν δὲ ἀπολογίαν ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων ποιούμεθα, ὅτι μὲν τῶ ἡμετέρου περὶ τῆς πίστεως ἐκδέσθαι ἐπὶ τῆς πρῶτης συνοδοῦ, διελεθῶντων χρεῖων ἐκ ὀλίγων ἀχρῶν καὶ τῆς δευτέρας, ἐγένετο μετὰ κατὰ διαφορὰς τύπος ἐπὶ μερικῶν συνοδοῦν πλείους ἐκδέσθαι ἢ ἵκανοῦται. αἱ τινες ἐκδέσθαι ἀφαιρῶσαι τὸ ὁμοῦσι λέξιν, σκανδαλίζουσαι τὰς πολλὰς, ὅτι πῶς λοιποῦς πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν πρῶτην ἐκείνην ἐκδέσθαι. ὅθεν καὶ ἡ δευτέρα συνοδοῦ πολλὰ μᾶλλον ἐκείνην ἐξυσίαν ἔχουσα τούτων ποιεῖν, ὅτι καὶ οἰκουμενικῆς συνοδοῦ ἀξίωμα κλητέον, ἀνῆπτουξε τὸ τῆς πρῶτης σύμβολο.

ANNO CHRISTI 1458.

ANNO
CHRISTI
1458.

SESSIO V.

ὁ δὲ πρὸς τὸν Πνευματικὸν τὴν περὶ τῷ
 ἁγίου πνεύματος θεολογίαν ἐπιβεβηκὴν πλατύ-
 προῦ ὁμοίως ἀνέπτυξε καὶ τὸ περὶ τῆς οἰκονο-
 μίας τοῦ Θεοῦ λόγος δόγμα, διὰ τὴν αἵρεσιν
 Ἀκαθάρτου ἀποδοῦσα τῷ, σαρωθῆναι, τὸ,
 ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου.
 τῷτο γὰρ ἡ κῆρυξ ἐν τῷ τῆς ἀρχαίας συμβό-
 λῳ· τῷτο μὲν οὐκ ἐποίησαν αὐτῇ, καὶ κατὰ τὴν
 μέγιστον τότε ἐκκρατήσαντες ἀδειαν, ἔσω γὰρ
 ἐκπέλωσαν, καὶ ὡς οἰκουμένη συνόδῳ· καὶ ποι-
 ησαμένη τὴν ποιότητα ἀνέπτυξε, καὶ περὶ τῶν
 λέξεων ἐσαλλασθῆναι, ὡς αὐτὴ τὸ μὴ ἔχειναι
 ἀποδοῦναι ἢ ἀφελῆν διαρίσασθαι, διὰ τὴν τῶν
 εἰρηθῆναι αἰτίας, καὶ ἵνα μὴ δόξη τοῖς ἄλλοις,
 ἐσατία ὡς ἐποίησαν αὐτῷ, διαρίζεσθαι. ἀλλ'
 ἡ ἔχουσα τῆς μεταποιήσεως αὐτῶν ἀποβλαθῆς
 τῇ ἐκκλησίᾳ ἐγένετο. καὶ γὰρ λαβόμενοι τὴν ἀ-
 δεῖαν ταύτης οἱ τῷ Νεστορίῳ φρονῶντες, παρε-
 ποίησαν τὸ ἐν Νικαίᾳ σύμβολον, ἐθελοῦσιν
 αὐτῷ δόγματα τῆς ἐκκλησίας ἀλλότρια, καὶ τοῖς
 βαπτιστέοις ἰδίδον ὡς μάθημα πίστεως. τῷτο
 τὸ παρεκλασθῆναι σύμβολον ἀναγνωσθέν ἐν πύ-
 τῃ τῇ τρίτῃ συνόδῳ, αἴτιον ἐγένετο πρὸς τὸ
 λοιπὸν κωλυθῆναι ταύτην τὴν τῆς μεταποιή-
 σεως ἀδειαν. διαρίσαντο γὰρ οἱ πατέρες, μη-
 κῆτι λοιπὸν ἔχειναι μηδεὶ μεταποιῆσαι ὅλας τῆς
 ἐν Νικαίᾳ σύμβολον, ταύτην δὲ εἶπεν τὸ ἐν
 Κωνσταντινουπόλει· δυνάμει γὰρ ἐν αὐτῷ περι-
 χεῖται, καὶ ὡς ἐν ἀμφω λελογισαί, καθὼς ἐν
 τοῖς μετὰ ταῦτα δεχθῆσεται. ταύτην δὲ τὴν
 ἀδειαν τὴν μέγιστον τότε ἐκκρατήσαντες, καὶ ἐκ-
 τῶν ἀφαιρῶνται ἐ πάντων τῶν ἄλλων· καὶ δὴ καὶ
 τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ὡς περὶ εἶπον ἐκμαρτυρήσαν.
 τὴν γὰρ τῆς θιοτικῆς φωνῆν ἢν ἐκίρωσαν τῷ
 πῶς Νεστορίῳ ληρημασιν ἐναντίας, ἢν ἐπίλυ-
 σαν τῷ συμβόλῳ προσδοῦναι, καὶ ταῦθ' ὅπως
 ἀναγκαστικῆν ἔσαν ἐν πῶς τῆς οἰκουμῆναις τῆς
 σωτῆρος δόγμασι. τὴν ἐρχομαι πρὸς τὴν δό-
 κῆν ἀπολογησόμενοι, διὰ τὴν τῆς δόξης
 συνέδῳ ἐκ ἐμνημόνευσαν οἱ θεοὶ πατέρες ἡμεῖς,
 ἀλλὰ περὶ μόνου τῷ τῆς πρώτης συμβόλου τὸν
 διορισμὸν ἐποίησαντο. ὅτι μὲν ἔν ὡς ἐν ἀμ-
 φότερα πῶτα ἰδέξαντο, δὴλον ἐστὶ καὶ ἔξ αὐτῶ
 τῷ ἀνάγκῃ, καὶ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα γνωρίμων
 οἰκουμῆναις συνόδων. δὴλον γὰρ ἐστὶ, ὅτι ἐπὶ
 ἠγνόησαν τὸ τῆς δόξης, ἢν εἰδότες αὐτῶ κα-
 τὰ τὴν πρῶτην· πῶς γὰρ τὸ μετὰ ταῦτα περὶ τὴν
 ἔσω καὶ κωλυθῆναι καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην
 ἐκκρατήσαν; ἀλλὰ δέχονται μὲν ἀμφω ταῦτα
 ὡς ἐν καθάπερ ἐ καὶ λοιπὰ. μέμνηται δὲ τῷ
 τῆς ἀρχαίας μόνου, διὰ τὴν τὸ ἀξίωμα τῆς συ-
 νόδου ἐκείνης, ὅτι τε ἐκ πλειόνων πατέρων, καὶ
 ὅτι ἀρχαία, ἐ ὡς περὶ θεμελίον τῶν ἐξῆς ἀ-
 πασῶν· καὶ δέχονται, ὅτι τὸ ἐκείνης σύμβολον
 ἐκράτησε παρὰ τοῖς Χρυσόστομοις· ἐπὶ καὶ δι' ἐ-
 κείνου οἱ πλείονες ἐκατίχοντο. μέμνηται τοῖ-
 νων ὡς ἐκκρατῶνται ἐκείνου, καὶ ὡς δυνάμει τὸ
 δέχονται περιέχοντες, τῷτο παραλημπάνουσι.
 τῶν, οἱ οἰκονομοῦντες τὸς λόγους ἐν κείνῃ,
 καθάπερ ἐκ τῶν γραφῶν τῶν συμβαλλομένων
 χρήσεως πρὸς τὴν ἀποκειμένην ἐπέδωκεν ἐκ-
 λέγονται, ὡς καὶ ταῦτα ἐ μεταποιήσιν ἀρτί
 Concil. General. Tom. XXXI.

similiter explicavit propter haresin A-
 pollinarii, addens voci illi, Incarna-
 tus, illud, De Spiritu sancto & Maria
 virgine: hoc enim non habetur in sym-
 bolo primo. Hæc igitur ab ea facta
 sunt, tum quia illa tempora facultas ea
 vigeat; nondum quippe interdictum
 erat; tum etiam ut a synodo œcumeni-
 ca. Cumque ita explicasset, dictionef-
 que immutasset, nec ipsa tamen sanxit,
 quo minus liceret addere vel auferre,
 tum ob diſtas causas, tum etiam ne
 videretur statuere iis, quæ ipsamet fecit,
 contraria. Verum hæc licentia immu-
 tandi damnum attulit ecclesiæ. Ea si-
 quidem ubi Nestoriani Nicænum symbo-
 lum depravarunt, inferentes in eo dog-
 mata, quæ non agnoscit ecclesia, quod
 etiam veluti fidei institutionem trade-
 bant iis, qui baptismo initiabantur. Hoc
 depravatam symbolum cum lectum es-
 set in hac tertia synodo, caesum fuit,
 ut caveretur in posterum, ne trasmuta-
 re liceret. Statutum quippe fuit a patri-
 bus, nulli deinceps patere licentiam
 immutandi quovis modo symbolum Ni-
 cænum, quod idem est ac dicere, Con-
 stantinopolitanum: virtute enim conti-
 netur in illo, amboque pro uno sunt
 habita, ut postea planum fiet. Eam
 porro licentiam, quæ usque ad ea tem-
 pora patuerat, sibi ipsis præcludunt &
 reliquis omnibus: itaque re ipsa jussa
 sua confirmarunt: Nam vocem illam,
 deipræ, quam adversus Nestorii nugas
 tunc ratam habuere, non sunt ausi ad-
 dere symbolo: cum alioquin esset ad
 exprimenda dogmata œconomice salva-
 toris adeo pernecessaria. Venio ad se-
 cundum, respondeoque cur hi sancti
 patres non meminerint secundæ synodi,
 sed de uno primæ symbolo decretum
 ediderint. Quod igitur hæc duo ab il-
 lis ut unum accepta fuerint, liquet tum
 ex re ipsa, tum ex generalibus concil-
 iis, quæ postea sunt celebrata. Constat
 enim illos neque symbolum secundæ
 ignorasse, neque cognitum despexisse;
 qui enim despicerent, quod postmodum
 consensu omnium adeo comprobatum
 est, totoque terrarum orbe receptum?
 Verum hæc duo sumunt pro uno, sicut
 & reliquæ synodi: de solo autem sym-
 bolo primæ mentionem faciunt, tum
 pro ejus dignitate; nam & majorem
 patrum habuit numerum, & prima
 fuit, reliquarumque omnium veluti fun-
 damentum, tum quod ejus symbolum
 in usu esset apud Christianos: quoque
 præterea plures per illud baptizarentur:
 mentione igitur illius facta, veluti usuali
 recepti, ac virtute alterum contingentis,
 hoc prætermittunt. Tertio, qui ser-
 mones disponunt in judicio, quemad-
 modum ex scripturis eas colligunt sen-
 tentias quæ faciunt ad propositum, ita
 etiam hi patres immutationem nunc pri-
 mum interdicentes, primum illud atque
 immutabile assumunt, cum quo videlicet
 simul & alterum intelligitur, ut quod
 potius explicatio illius sit, quam im-
 mutatio. In hoc libro actorum tertiæ
 L 1 2 sy-

SESSIO V.

PROV. 21.

Ephes.

Conc. Chalced. act. 5.

synodi variz beati Cyrilli habentur epistolaz, qui princeps erat illius synodi, locumque obtinebat & sensum sanctissimi papaz Coelestini. Ex his ea pars epistolaz, quz dicitur unionis, ad Joannem Antiochenam recitabitur, eadem quaz synodus de symbolo statuens, ne videlicet cuiquam liceat vel dictionem vel syllabam omnino in dicto sacro symbolo immutare, ita vero se habet: Nullo modo patimur, ut ab aliquo fides illa, sive fidei symbolum concutatur, quod a sanctis quondam patribus Niczenis editum est. Neque enim aut nobis, aut ulli omnino alteri vel unam voculam ibi positam immutare, aut unam etiam syllabam preterire permittimus: memores ejus qui dixit: *Ne transferas terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.* Non enim loquebantur illi, sed ipse Spiritus Dei Patris, qui procedit quidem ex ipso, non est tamen alienus a Filio secundum essentiaz rationem.

Qua lecta sententia Ephesius subjungit.

Audistis, patres reverendissimi, sanctum hunc nec syllabaz, nec vocis immutationem pati, aut additionem; neque nobis, inquit, ipsis, neque aliis talem permittimus licentiam. Hęc epistola lecta est cum aliis in concilio quarto, a quo recepta & approbata est, nempe ut alterum quoddam fidei fundamentum post symbolum. Post hęc transibimus ad quartam synodum oecumenicam, & illius etiam definitio recitabitur: in qua utrumque quidem fidei symbolum exponitur, recipiuntur autem ut unum: statuitque synodus, ne cuiquam profus liceat addere, aut demere de hoc symbolo, aut omnino immutare, aut in alterum symbolum transformare.

Quibus ita dictis ab Ephesio, recitata est definitio sancte & oecumenicę quartę synodi ab initio usque ad expositionem symbolorum.

Definitio sancta & acumenica quarta synodi Chalcedonenfis.

SANCTA & magna & universalis synodus, quę per gratiam Dei, & preceptum piissimorum & Christianissimorum imperatorum Valentiniani & Marciani Augustorum congregata est in Chalcedone metropoli provincię Bithyniorum, in ecclesia sanctę & victricis martyris Euphemię, hęc definivit, quę subter scripta sunt.

Dominus noster & salvator Jesus Christus notitiam fidei discipulis suis firmans

αφωτων κωλυσεις, το αφωτων εμωνο κ̄ αμαται κ̄ κεινην παραλαμβανωσι, ως συνυπακωται δηλαδη κ̄ το δακτερον, ως αναπτυχης εν εκεινις μαλλων η μεταποιησις. εν τωτη τῃ βελίῳ τ̄ αφρατικῳ τῆς τειτης συνωδου διαφοροι κ̄νται επισολαι τῃ μακαριῳ Κυριλλῳ, ἡ τῃ οἰκουμενικῃ ἐκκλησίᾳ τῃ πρῳτῃ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμηνικῆς συνωδου, κ̄ τ̄ τῶνον κ̄ τ̄ γνωμῃν ἔχοντῃ τῃ ἀγιωτάτῃ κατὰ Καλιεστίνῃ. ἔξ ὧν ἀναγνωθῆσεται μέρῃ ἐπισολῆς, τῆς ἰνωτικῆς λεγομένης, πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας, πὶ αὐτῇ τῇ συνόδῳ περὶ τῃ συμβόλῳ διορισθῆσιν, μηδεὶ ἔξῆναι μηδὲ μίχελι λέξεως, ἢ συλλαβῆς μεταποιεῖν ὅλως τῃ εἰρημῶνον ἁγιον σύμβολον. ἔχει δὲ ὕπὸ κατ' ἕδῃνα τρόπον σαλεύσασθαι κατὰ τινῶν ἀνεχόμεθα τ̄ ἐρεσθεῖσαν πείσιν, ἥτοι τῃ τῆς πίσεως σύμβολον κατὰ τῃ ἁγιῶν ἡμῶν πατέρων τῶν ἐν Νικηῆᾳ συνελθόντων κατὰ ἡμέρας ὅτι μὴ ἐπιτρέπομεν αὐτοῖς, ἢ ἑτέροις ἢ λέξιν αἰεῖσθαι τ̄ ἔγκλειμῶνων ἐκείσε, ἢ μίαν γῶν παραβῆναι συλλαβῆν, μεμνημένοι τῃ λέγοντῃ. μὴ μίπιρε ὅλα αἰῶνα, ἃ ἔδῃντο οἱ πατέρες σῶ. ὃ γὰρ ἦσαν αὐτοῖ οἱ λαλεῖντες, ἀλλ' αὐτῃ τῃ ἐνδμα τῃ Θεῷ κ̄ πατρός, ὃ ἐκπορεύεται μὲν ἐξ αὐτῃ, εἶσι δὲ ἐκ ἀλλοτέρων τῃ υἱῷ κατὰ γῶν τῆς ὕσῃας λόγον.

Ταύτης τῆς χρήσεως ἀναγνωθείσης, ὁ Εφῆσος ἐπέγραφε ταῦτα.

Ἠέσασθε, πατέρες αἰδέσιμώτατοι, ὅτι ἐδὲ συλλαβῆν, ἢ λέξιν ἀνεχέται ὁ ἁγιῶς ἔτος ἀμφοθῆναι, ἢ προσεθῆναι ἢ ἐδὲ ἐαυτοῖς, ἐπισίν, ἢ ἑτέροις τῶν τιαστικῶν ἀδειαν ἐπιτρέπομεν. αὐτῇ ἢ ἐπισολῃ ἀνεγνωθῆ μῆ τ̄ ἄλλων ἐν τῇ τετάρτῃ συνόδῳ, κ̄ ἐσέρχθῃ, κ̄ ἐκυρώθῃ, ὅσπερ τις θεμέλιῳ τῆς πίσεως δακτερῶ ὅσα μῆ τῃ σύμβολον. μῆ τῶν ταῦτα μεταβησόμεθα πρὸς τῃ τῆς τετάρτης οἰκουμηνικῆς συνωδου, κ̄ ἀναγνωθῆσεται κ̄ ὁ ταύτης ὄρος, ἐν ὃ ἐκτίθῃνται μὲν ἀμφοτέρω τῃ τῆς πίσεως σύμβολα, ἐγγρῶνται δὲ ὡς ἐν. κ̄ διορίζεται ἢ συνωδῶ, μηδεὶ μηδέλως ἔξῆναι προσθεῖναι τῷ συμβόλῳ τῶν, ἢ ἀφελεῖν ἀπ' αὐτῷ, μηδ' αἰαλλάξαι ὅλως, ἢ μεταποιῆσαι πρὸς ἑτέρον σύμβολον.

Τῶν ὕπὸ ρηθέντων κατὰ τῃ Εφῆσῳ, ἀνεγνωθῆ ὁ ὄρος τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμηνικῆς τετάρτης συνωδου, ἔξ ἀρχῆς μίχελι τῆς ἐκθέσεως τῃ συμβόλων.

Ὁρος τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμηνικῆς ἐν Καλλιχῶνι τετάρτης συνωδου.

Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμηνική καὶ μεγάλη συνωδος, κατὰ Θεῷ χάριν καὶ θέσπισμα τῃ δολοεισεσάνων καὶ φιλοχρησῶν ἡμῶν βασιλείων. Οὐαλειτιανῶν καὶ Μαρκετιῶν Αὐγύστων συναχθεῖσα ἐν τῇ Καλλιχῶνιων μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς ἁγίας καὶ καλλιχῶνι μαρτυρῆ Εὐφημίας, ὡρῆσε τῃ ὑποτιπυμῆνα.

Ὁ κύριος καὶ Θεός ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός τῆς πίσεως τῶν γῶνισιν τοῖς μαθηταῖς βεβαιῶν ἐφηεῖρη.

ANNO CHRISTI 1438.

ANNO CHRISTI 1438.

εὐφρανῶν τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφάρμακον ὡς μηδὲν πρὸς τὴν πλησίον διαφωρεῖν ἐν τοῖς δόγμασι τῆς Δοctrinae ἀλλ' ἐπίσης ἀπασί τῆς ἀληθείας ἐπιδείκνυσθαι κηρυγμα. ἐπειδὴ δὲ ἡ πάρεστι δια τῆς ἐαυτῷ ζήσαντος. ὁ πομπρὸς τοῖς τῆς ἀληθείας ἐπιφύομενοι σπέρμασι, καὶ τι καιρὸν κατὰ τῆς ἀληθείας ἐφθρίσκοναί, διὰ τῆς συνήθως ὁ δεσπότης Χρῆστος προνομιῶν τὸ ἀνθρώπινον γένος, τὸν Δοctrina τῶν κ' περὶ τῶν πρὸς ζῆλον ἀνέστη βασιλεῖα ὅς τὸς ἀπανταχῆ τῆς ἰερουσῆς ἀρχηγὸς πρὸς ἐαυτὸν συνακαλεσε, ὡς τῆς χάριτος τὸ πάτω ἡμῶν δεσπότη Χρῆστος εὐπεργῆς, ὡσαν μὲν τὸ ψάδους τῶν τῶ Χρῆστος προβαίων ἀποστῆσαι λῦμα, τῶς δὲ τῆς ἀληθείας αὐτὴ καταπικνίειν βλασφημῶν. ὁ δὲ κ' πεποιθήκαμεν κοινῇ ψίφω τῆς πλάνης ἀπελάσαντες δόγματι, τῆν δὲ ἀπλανῆ ἰὼν πατέρων ἀνανυσάμενοι πίστι, τὸ τῶν τεμαχοσίων ὀκτωκαίδεκα σύμβολον τῶς πᾶσι κηρύξαντες, κ' ὡς οἰκέως τῶς τῶ τῆς Δοctrinae τὸ σύνθημα δεξάμενος πατέρας ἐπιγραφάμενοι, οἱ περ εἰσὶν οἱ μὲν τῶτα ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει συνελθόντες ἑκατὸν πενήκοντα, κ' αὐτοὶ τὴν αὐτὴν ἐπισφραγισάμενοι πίστιν. Ὀρίζομεν τῶν τῶ τῆν τῆν, κ' τῶς περὶ τῆς πίστεως τῶν κανόνων ἀπαύτης ἵπκως φυλάττοντες κ' ἡμεῖς τῆς κατὰ Ἐφεσον ἀγίας συνόδου, ἧς ἡγεμόνως οἱ ἀγιώτατοι τὴν μνήμη Καίσις τῶν ὁ τῆς Ρωμαίων, κ' Κύβηλλῶ ὁ τῆς Αλεξανδρίων, κ' Ἰωάννης ὁ τῆς Αντιοχείων ἐτίγχανον, προλάμπου μὲν τῆς ὁρθῆς κ' ἀμωμητῆς πίστεως τὴν ἐκδεσιν τῶν τεμαχοσίων ὀκτωκαίδεκα Θεοφόρων κ' μακαρίων πατέρων, τῶν ἐν Νιγηρία ἐπὶ τῆς Δοctrinae μνήμης Κωνσταντῆς τῆς ἡρωμῆς βασιλείας συνακαλεσθέντων. κρατεῖν δὲ κ' τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα ἀγίων πατέρων ἐν Κωνσταντινουπόλει συνακαλεσθέντων ὁμοσθέντα, πρὸς ἀναίρεσιν μὲν τῶν τῶ τῶ φρεσῶν αἰρέσεων, βεβαίωσιν δὲ τῆς καθολικῆς κ' ἀποστολικῆς ἡμῶν πίστεως.

* In definitione conc. Chalced. non habetur Jo. Antioch.

Μετὰ τῶτο προσέθηκεν ὁ Ἐπίσκοπος. Αὕτη ἡ σύνοδος καὶ ἀμφοτέρως τῶς ἐκδέσεως τῆς πίστεως ἀναγνώσα, ὁμοως ὡς ἐν τῆς πίστεως ἡδεξάτο σύμβολον, κ' μὲν τὴν ἀναγνώσιν εἶπεν ἀρκεῖν εἰς ἐπίγνωσιν ἐντελῆ τῆς ἀληθείας τὸ σεπτὸν τῶτο κ' σεβάσμιον σύμβολον. κ' ἐφῆξ, ὅτι τὸ σύμβολον περὶ τὸ πατρός, κ' τὸ υἱῶ, κ' τὸ ἀγίω πνεύματι ἐκδιδάσκει τὸ τελεσθῶν δὴλον δὲ ὅτι τῶ τελεῶν ἡδὲν ἐλλείπει.

Μετὰ τῶτα δὲ ἀντιγράφη κατὰ κοινῶν συμφωνίαν τὸ τελεῶν τῶ ὄρου, ἐν ᾧ διορίζονται, τὸ εἰρημῶν ἁγίων σύμβολον μῆνεν ἀμεταποίητον.

Ὁμοίως ἀνεγνώσθη ἀπὸ τῆς ἑρακτικῶν τῆς ἀγίας πέμπτης κ' οἰκουμηνικῆς συνόδου.

A dixit: Pacem meam relinquo vobis, paxem meam do vobis: ut nullos dissoner a proximo circa dogmata pietatis, sed ut pariter veritates ostendant prædicationem. Quia vero non desinit per zania sua diabolus * contra semina pietatis insurgere, & semper aliquid novum contra veritatem invenire; propter hoc dominus, ut consuevit, providens humano generi, piissimum hanc & fidelissimum ad emulationem erexit imperatorem, & undique sacerdotii præfides ad se convocavit: ut gratis domini omnium nostrum Christi operante, omnem quidem mendacii pestilentiam a Christi ovibus removeret, germinibus autem veritatis eas pinguescere faciat. Quod & perfecimus, communal iudicio dogmata expellentes erroris: & inerrabilem patrum renovavimus fidem, symbolum trecentorum decem & octo omnibus prædicantes: & eos, qui hanc veluti tesseram pietatis acceperunt, ut proprios patres etiam ascribimus; eos nimirum, qui postea in magna Constantinopoli congregati sunt, centum quinquaginta, & eandem fidem ipsi quoque confirmaverunt. Decernimus igitur, ordinem & omnes formulas custodientes, quæ de fide sunt constitutæ, & nos, sanctæ synodi quondam in Epheso factæ, cujus præfides fuerunt beatissimi memorie Coelestinus Romanorum, Cyrillus Alexandrinorum; præfulgere quidem recte & immaculatæ fidei expositionem sanctorum & beatissimorum trecentorum decem & octo patrum, quæ Nicææ temporibus pie memorie Constantini imperatoris congregati sunt: servari autem & ea, quæ apud Constantinopolim a sanctissimis centum quinquaginta patribus decreta sunt, ad expellendas quidem hæreses, quæ eo tempore germinaverant: & ad confirmationem eisdem catholicæ & apostolicæ nostræ fidei.

D Postea subdidit Ephesus: Hæc synodus cum utramque fidei expositionem recitasset, pro uno tamen fidei symbolo eas habuit; quibus lectis intulit: Sufficere ad plenam veritatis cognitionem venerandum hoc symbolum: addiditque, symbolum hoc de Patre, & Filio, & Spiritu sancto perfectam tradidisse doctrinam. constat autem perfecto nihil deesse.

E Postea communi consensu recitata est extrema pars definitionis, in qua statunt, dictum sanctum symbolum invariabile permanere.

E Lecta est similiter ex actis sanctæ quintæ synodi generalis.

SESSIO V.

Acclamatio Joannis patriarcha Constantinopolitani.

Προφήτης Ιωάννη πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

ANNO CHRISTI 1438.

Council V. collat. 6.

Atque idcirco ad tuendum gratia domini & salvatoris Jesu Christi illud fundamentum juxta sanctorum patrum traditionem incubuimus: spe ducti per eam dissidentes quoque conjungi ecclesias: ordinem ubique sanctorum canonum legitime servantes: neque enim fas est quidquam dimovere, verbisque inanibus, aut frivolis disputationibus vacare fideles: sed animum adiacere ad sacrum symbolum, in quo baptizati omnes sumus: quod Nicæna quidem synodus cum sancto Spiritu edidit, & Constantinopoli sanctorum patrum conventus approbavit, & sacra synodus Ephesina confirmavit, ob signavitque sanctum Chalcedonense concilium: quam fidem nullo modo, nulla ratione labefactare quispiam poterit; que non recte credentibus omnem tollit occasionem. Hanc igitur fidem inconcussam tenentes nulla inter vos dissidia facite, sed omni novitate & nugari disceptatione abjecta, uno ore glorificemus sanctam & consubstantialem Trinitatem.

Expofitio fidei centum quinquaginta SS. patrum Constantinopoli congregatorum.

Council V. collat. 6.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, viſibilem omnium & inviſibilem, & in unum dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, ex Patre natum ante omnia secula: lumen ex lumine, Deum verum de Deo vero: natum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto & Maria virgine, & homo factus est: Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, & passus & sepultus est. & resurrexit tertia die secundum scripturas: ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Patris; & iterum venturus est cum gloria judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, dominum, & vivificantem, qui ex Patre procedit; qui cum Patre & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per prophetas. In unam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum: expecto resurrectionem mortuorum, & vitam futuri sæculi. Amen.

Ex decretis sanctæ & acumenicæ quartæ synodi.

Sufficeret quidem ad plenissimam pietatis agnitionem & confirmationem sapientissimum hoc & salutare divini gratiæ symbolum: de Patre enim &

ΔΙΟς τῶν θεμελίων τῆς πίστεως, κατὰ τὴν ἱερῶν πατέρων παράδοσιν, ἀρραγῆ διαμμεν τῆ χάριτι τῶ διοκτοῦ κ, σωτηρῶ. Ἰησὺ Χριστῷ, ἰσπεδάσμεν, ἐλπίσαντες διὰ τῆς καὶ τῶς διεγώσας ἐκκλησίας ἐνώσας, πανταχῶ τῶ τῆσ ἱερῶ θεῶν κανόνων ἐσθιδισμῶς κρατῦντες. ἔδὲ γὰρ ἐγχορεῖ τι παρασάλασαι, κ, πειρ κενοφωνας κ, λεπτολογίας ἀπαρχολῆσαι τῶς αἰεῖς, ἀλλὰ προσέχεν τῶ ἀγίῳ συμβῶλω, ἐν ᾧ πάντες ἐβαπτίσθημεν, ἐπερ ἐξέφωτισεν ἡ ἐν Νικαῖα σω ἀγίῳ πνεύματι σύνοδος, κ ἐκίρωσεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερῶ ἀγίων πατέρων συνῶλδης, καὶ ἐσβαίωσεν ἡ ἐν Εφῶσῳ ὀτῖα σύνοδος, κ ἐπεσφράφισεν ἡ ἐν Καλχηδῶνι ἀγία σύνοδος. ἡ τίςιν κατ' ἔδεια τροπον ἡ λόγον σαλάσαι τις διωήτεται, πῶσαν ἀναίρωσαν τῶς κακοδόξας ἀποφασῖν. τυῶτῶ πῖνῶ τῶ τῖςιν ἀσάλατων κρατυῶτες ἀπὸς ἀλλήλους μὴ ἀμφισβῶλητε, ἀλλὰ πῶσαν κρηνοπῖαν κ πῶσαν λεπτολογίαν ἀποθῶμεν, ἐνὶ ὁματι τ ἀγίαν κ ὁμοουσιον τελαδα δεξίσμεν.

Εκθεῖς πίστεως ἱερῶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκατὸν πετήκοντα ἀγίων πατέρων.

Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν ὀρατῶν κ γῆς ὀρατῶν τε πάντων κ ἀοράτων. Ἐ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς ᾠονθέντα ἀπὸ πάντων ἱερῶ αἰῶνων, ὡς ἐκ φωτὸς, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθῶς, ᾠονθέντα ὁ ποιηθέντα, ὁμοουσιον τῶ πατρί, ἐκ τῶ πῖ πάντα ἐγένετο: τὸν δι' ἡμῶς τῶς ἀνθρώπων, κ διὰ τῶ ἡμετέρων σωτηρια κατελθόντα ἐκ ἱερῶ ἑρανῶν, κ σαρκοθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου κ Μαριῶς τῆς παρθένου, κ ἐνανθρωπήσαντα, σαυρωθέντα πῶπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίῳ Πιλάτῳ, κ παθόντα κ ποίνοντα, κ ἀναστάτα τῆ τετῆρῆμέρη κατὰ τῶς γραφῶς, κ ἀνελθόντα εἰς τῶς ἑρανῶς, κ καθιζομένον ἐκ δεξῶν τοῦ πατρὸς, κ ἀδελν ἐρχόμενον μετ' ἐδέξης κῆναι ζῶντος κ νεκρῶς, ὁ τῆς βαπλειῶς ἐκ ἐσαι τῶ λῶ. κ εἰς τὸ πῖνῶμα τὸ ἀγίον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύομενον, τὸ σὺν πατρί κ υἱῶ συμπροσκυνούμενον, κ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ ἱερῶ προφητῶν. εἰς μίαν ἀγίαν καθολικῶν κ ἀποστολικῶν ἐκκλησίαν: ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἀφεσιν ἁμαρτιῶν: προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν, κ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ἀμήν.

Εκ ἱερῶ ὀρων τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς τετῆρτης συνῶδης.

Ἦρχει μῶν οὐ εἰς ἐπιπῆ τῆς ἐσβαίωσας ἡ ἐπιγῶσιν π κ βεβαίωσιν τὸ σοφὸν κ σωτήριον τῆς θεῶας χάριτος σύμβολον. πει τῶ

ANNO CHRISTI 1438.

SESSIO V.

τε γὰρ τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· ἐκείνοις τὸ πᾶν. καὶ τῷ πνεύματι ὡς ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, ὡς ἀληθινὸν πατρὸς· καὶ τὸ ἐξ ἑαυτοῦ γεννητὸν, ὡς ἀληθινὸν πατρὸς, ὅστις καὶ ἔχει ὅπως τῶν ἁγίων μὴ πάσης παρ' ἡμῶν ἀκεχρησίου καὶ ἰσμιλλίας πανταχοῦ διὰ τῶν ἀποστόλων, ὡς ἡ ἀγία καὶ οἰκουμένη σύνοδος, ἑτέραν πίσιν μηδεὶ ἔχειναι συγγράφειν, ἢ συντιθέναι, ἢ φρονεῖν ἑτέρας, ἢ διδάσκειν· τὸ δὲ πᾶσι τῶν ἁγίων πίσιν ἑτέραν, ἢ ἀποκομιζέσθαι, ἢ διδάσκειν, ἢ παραδίδόναι ἑτέρον σύμβολον τῶς ἐδίδωκεν ἐπιπέσειν ἐξ Ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ, ἢ γὰρ ἐξ αἰρέσεως οἰασθησομένων, καὶ τῶν, εἰ μὴ ἂν ἐπισκοποὶ ἢ κληρικοὶ, ἀλλοτρίως εἶναι τῶν ἐπισκοπῶν τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τῶν κληρικῶν τῶν κληρῶν· εἰ δὲ μονάζοντες ἢ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι.

Ἐκ τῆς ἐφεξῆς πρακτικῶν τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης ἐκκλησίας συνόδου.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῷ ἀγιώτατῳ Βεργίλιῳ πατριάρχῳ Ῥώμης ἀπὸς Εὐτύχιον πῶν ἀγιώτατον πρωτοεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως.

ΔΙΑ τὸ το σπουδαζόντες τῶν ἐνωσιν φυλάξαι πρὸς τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν ἡμετέρας μακαρομένης, φανερὸν ποιῶμεν, ὅτι ἡμεῖς αἱ ἐκκλησίαι καὶ φυλάττομεν τῶν πίσιν τῶν ἐξ ἀρχῆς παραδοθέντων ἐπὶ τῷ μεγάλῳ Θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις, καὶ παρ' ἐκείνων ἐκ πατρὸς τῷ κόσμῳ κηρυχθέντων, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων πατέρων σαφηνισθέντων, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις τετρασὶν συνόδοις συνελθόντων· οἷς διὰ πάντων καὶ ἐν ἅκασιν ἀκολούθημα καὶ δεχόμεθα, τῶν τε τεσσαρσὶν ὀκτωκώδεκα θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, καὶ τῷ ἁγίῳ σύμβολῳ ἡτοιμασθέντα τῆς πίστεως ἐκδημιγίας, καὶ τῶν Ἀρετῶν μανίαν ἀναθεματίσαντας, καὶ τῶν αὐτῶν φρονήσαντας ἢ φρονούντας. δεχόμεθα δὲ καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκατῶν πενήκοντα ἁγίων πατέρων, οἵτινες τῷ αὐτῷ ἁγίῳ μαθήματι ἐσαφίσαν, καὶ τῷ πνεύματι τῆς θεότητος τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἑτέραν ἔγραψαν, καὶ τῶν αἰρέσεων Μακεδονίᾳ τῷ Πνευματομάχῳ, καὶ τῶν ἀσθεῖ Ἀπολλινάριον κατέχειναι, μὴ ἴδῃ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις φρονούντων ἢ φρονήσαντων ὡς. δεχόμεθα δὲ καὶ τῶν διακοσίων πατέρων τῶν ἐν τῇ κατ' Ἐφεσον πρώτῃ συνόδῳ ἀποστολικῶν, εἰ τις διὰ πάντων ἠκολούθησαν τῷ αὐτῷ ἁγίῳ σύμβολῳ ἡτοιμασθέντα, καὶ κατέχειναι Νεστόριον πῶν ἀσθεῖ, καὶ τῶν μυστηρίων αὐτοῦ δόγματα, καὶ τῶν τῶν ὁμοίων αὐτοῦ ὁμοίων φρονούντων ἢ φρονήσαντων. πρὸς δὲ τῶν δεχόμεθα καὶ τῶν ἑξακοσίων τεσσαρσὶν ἁγίων πατέρων τῶν Καλχηδόνι συναποστολικῶν· οἵτινες καὶ αὐτοὶ διὰ πάντων ἐσαφίσαν τῶν ἀποστολικῶν τῶν ἁγίων ἐπιστολῶν, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἀποστολικῷ σύμβολῳ ἡτοιμασθέντα, τῶν παρὰ τῶν τεσσαρσὶν ὀκτωκώδεκα θεοφόρων πατέρων ἐκτιθέντι, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκατῶν πενήκοντα ἁγίων

Filio & spiritu sancto doctrinam perfectam edocet; & incarnationem domini fideliter suscipientibus manifestat: & que sequuntur usque ad id, quod ultimo statuitur; quod quidem ita se habet: His itaque cum omni undique sobilitate & diligentia a nobis ordinatis, statuit sancta & universalis synodus, aliam fidem nulli licere proferre, aut scribere, aut componere, aut sapere, aut docere, aut tradere aliud symbolum volentibus converti ad scientiam veritatis ex gentibus, aut ex Iudæis, vel hæreticis quibuscumque: & hos, si quidem episcopi, aut clerici fuerint, alienos esse episcopos ab episcopato, & clericos a clero; si vero monachi, vel laici fuerint, anathema fieri.

Sequuntur quæ lecta sunt ex actis sanctæ & universalis quintæ synodi.

Ex epistola sanctissimi Virgiliti patris ad Eutychium sanctissimum patriarcham Constantinopolitanum.

I Deo festinantes unitatem conservare ad apostolicam sedem vestræ beatitudinis, manifestum facimus, quod nos semper & servavimus & servavimus fidem ab initio traditam a magno Deo & salvatore nostro Jesu Christo sanctis apostolis, & ab illis in omni mundo prædicatam, & a sanctis patribus explanatam, & maxime ab his, qui in sanctis quatuor synodis congregati sunt: quos per omnia & in omnibus amplectimur & suscipimus: id est trecentos decem & octo sanctos patres, qui Nicææ congregati sunt, & sanctum symbolum sive mathema fidei exposuerunt, & Arianam impietatem anathematizaverunt, & eos qui similia eis sapuerunt vel sapiunt. Suscipimus autem & centum quinquaginta sanctos patres Constantinopoli congregatos, qui idem sanctum mathema explanaverunt, & de deitate sancti Spiritus dilucidaverunt, & hæresin Macedonianam sanctum Spiritum impugnantem, & impium Apollinarianum condemnaverunt, cum his, qui similia illius sapuerunt vel sapiunt. Suscipimus autem & sanctos ducentos patres in Ephesina prima synodo congregatos, qui per omnia secuti sunt idem sanctum symbolum sive mathema, & condemnaverunt Nestorium impium & impia ejus dogmata, & eos qui similia ei aliquando sapuerunt, vel sapiunt. Ad hæc autem suscipimus & sexcentos triginta sanctos patres Chalcedone congregatos: qui etiam ipsi per omnia consenserunt prædictis tribus synodis, & secuti sunt prædictum symbolum sive mathema, a trecentis decem & octo sanctis patribus expositum, & a centum quinquaginta sanctis patribus explanatum: & anathematizaverunt eos, qui aliud præter præ-

In epistola Virgiliti patris ad Eutychium ad eundem Virgillum, ex qua desumpta sunt, que hic citantur Eutychii verba, collat. i. quinta synodi.

SESSIO V.

dictum symbolum præsument docere, aut tradere sanctis ecclesiis Dei.

πατέρων σαφηνισθέντι, κ' ἀνεθεματίσασιν τὸς ἴπρον εὐθ' ἐν εἰρημῶν σίμβολον πολωνίας διδάσκειν, ἢ ἐκτίθεσθαι, ἢ παραδίδουαι τῆς ἀγίας τῷ Θεῷ ἐκκλησιαίαις.

ANNO CHRISTI 1432

Definitio sancta & œcumenica sexta synodi.

Ὁρῶ τῆς ἀγίας κ' οἰκουμένης ἐκτῆς συνόδου.

synod. VI. ad. 12.

Sancta, magna, atque universalis synodus, quæ per gratiam Dei, & piam sanctionem Constantini piissimi & fidelissimi magni Imperatoris congregata est in hac a Deo conservanda regia Constantinopoli nova Roma, in secretario divallis palatii, quod cognominatur Trullis, decrevit quæ habentur in subditis.

Ἡ ἀγία κ' οἰκουμένη μεγάλη συνόδος, ἢ κατὰ Θεῷ χάριτι κ' παροουσίας δι- σπασμα τῷ ἀσκήσαντι ἐπιστοπῆ μεγάλῃ βα- σιλεὺς Κωνσταντίνῳ συναχθεῖσα ἐν ταύτῃ τῇ θεοφιλεῶν κ' βασιλίδι τῆς πόλεως Κωνσταν- τινούπολει πρὸς Ῥώμην, ἐν τῷ ἱερατικῷ τῷ Θεῷ παλατίῳ τῷ ἐπιλεγόμενῳ Τρούλλων, ὤρισεν τὰ ἑσπόμενα.

17. 11. 17. 14.

Unigenitus Dei Patris Filius & Verbum, qui per omnia similis nobis absque peccato factus est homo, Christus verus Deus noster, per evangelicas voces flagitanter prædicavit: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite. Et iterum: Pacem meam relinquo vobis. Hac proinde divinitus edita pacis doctrina, Deo instruente, mansuetissimus noster imperator inlitus, propugnator quidem rectæ fidei, expugnator vero pravæ doctrinæ, hoc sanctum universale nostrum congregans collegium, totius ecclesiæ adunavit compagine. Unde hoc sanctum nostrum universale concilium impietatis errorem, qui nunc usque a quibusdam temporibus factus est, procul abiciens, sanctorum autem ac probabiliū patrum inoffense recte tramite iter consecutum, sanctis & universalibus quinque synodis pie in omnibus consonuit: Trecentorum, inquit, decem & octo sanctorum patrum, qui in Nicæam convenerunt adversus Arium furiosum: & ei, quæ a centum quinquaginta a Deo inspiratis viris post hanc apud Constantinopolim adversus Macedonium impugnatoem Spiritus: & Apollinarium impiam: Similiter & ei, quæ in Epheso prius adversus Nestorium Judaicæ intelligentiæ, congregata est ducentorum venerabilium virorum: atque ei, quæ in Chalcedone sexcentorum triginta a Deo inspiratorum patrum adversus Eutychem & Dioscorum Deo odibiles: Super has & ultimæ harum quintæ sanctæ synodo, quæ hic congregata est adversus Theodorum Mopsuestenum, Origenem, Didymum, & Evagrium, & scripta Theodorici adversus duodecim capitula laudabilis Cyrilli, & epistolam quæ dicitur Ibe, scriptam ad Mariam Persam: immutatas quidem in omnibus pietatis renovans sanctiones, profanas vero impietatis expellens doctrinas: & illud, quod est a trecentis decem & octo patribus editum, & dehinc a centum quinquaginta Deo instituente confirmatum est: quod etiam ceteræ synodi ad extinguendam omnem pestiferam hæresin atacriter suscepunt, & confirmaverunt symbo-

Ὁ τῷ Θεῷ κ' πατρὶς υἱὸς μονογενὴς κ' λό- γος, ὁ κατὰ πάντα ὁμοῖος ἡμῖν ὡς ἀ- μαρτίας ἡρώμενος ἀνθρώπων, Χριστὸς ὁ ἀ- ληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ἐν ἀγγελικαῖς διακρο- σίαις ἐκέρυξε φωναίς: ἐγὼ εἰμι φῶς τῷ κοσ- μῷ, ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ ἢ μὴ ἐσθρατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῷ ζωῆς. κ' πά- λιν: εἰρήνην τῷ ἐμῷ δίδωμι ὑμῖν, εἰρήνην τῷ ἐμῷ ἀφήμι ὑμῖν. ταύτη τῇ θεοφιλεῶν τ' εἰρήνης φωνῇ κ' διδασκαλίᾳ θεοσόφου ὁ ἀρρο- τῆτος βασιλεὺς ὀδηγούμενος, ὁ τῆς μὲν ἐρ- θεδοξίας ὑπέρμαχος, τῆς δὲ ἀσθεβείας ἀντι- μαχος, πῶς κατ' ἡμᾶς ἀγίαν ταύτην κ' οἰ- κουμενικὴν συναθροῖσας σύνοδον, τὸ τῆς ἐκκλη- σίας ἕως τε σήμερον. ὅθεν ἢ κατ' ἡμᾶς ἀ- γία κ' οἰκουμένη συνόδος τ' ἀπὸ τῶν κ' ὅδε χρόνων τῆς δυσθεβείας πλανῶν κόρησαν ἀπε- λάσασα, κ' τῶν τῶν ἀγίων κ' ἐκκεῖνων πατέρων ἀπλανῶς ἀθέα τεύξασα κατακολληθεῖσα, τ' ἀγίας κ' οἰκουμένης πέντε συνόδοι: ἐν ἀκα- σιν ἀσθεβῶς ὁμοφώνησι φωνῶν, τῇ τῆς τελε- κωσίων ὀκτωκαίδεκα θεοφόρων πατέρων, τῶν ἐν Νικαίᾳ συνεληθόντων κατὰ τὸ μανώιδος Ἀρείου: ὅθεν τῇ μετ' αὐτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἐκα- τὸν πενήκοντα θεοφόρων ἀνδρῶν, κατὰ Μακε- δονίῃ τῷ Πνευματομίχῃ, κ' Απολλινῆ τῷ δυαθεβῶς ὁμοίως κ' τῇ ἐν Ἐφέσῳ τῷ ἀρροτρον κατὰ Νεστορίου τῷ Ἰουδαίῳ συναχθέντων ἀνδρῶν θεοπισίων: κ' τῇ ἐν Καλχηδόνι τῶν ἑξακοσίων τετρακόντα θεοφώνων πατέρων κατ' Εὐτυχῆς κ' Διοσκόρου τῶν θεοφώνων: ἀπὸς ταύ- τας κ' τῇ πελάτεια τῶν, τῇ ἀγία κ' με- γάλῃ πέμπτῃ συνόδῳ τῇ ἐσπόμενῃ συναθρο- σθεῖσιν κατὰ Θεοδόρου τῷ Μοψουστίας, Ωεργί- νου π' κ' Εὐαγγελίου, κ' τῶν συγγραμμάτων Θεο- δωρίτου τῶν κατὰ τῶν δωδεκα κεφαλαίων τῷ ἀ- γίου Κυρίλλου, κ' τῆς λογομῆνης Ἰβῆ ἐπιστολῆς ἀπὸς Μάρην γυγραμμένης πρὸς Πέτρον: ἀσθ- νοτήματα μὲν ἐν πασὶ τῷ τῆς ἀσθεβείας ἀνα- νεωσμένη θεοπισίματα, τὰ βιβλία δὲ τῆς δυαθεβείας ἐκδιώξασα δόγματα, κ' τὸ παρά τῶν τελεκωσίων ὀκτωκαίδεκα θεοφόρων πατέρων ἐκ- πεθῆν, ἐ ἀὐθις παρὰ τῶν ἐκατὸν πενήκοντα ἀγίων πατέρων θεοφώνων βεβαιωθῆν, ὅτι κ' αἱ λοιπαὶ ἀγίαὶ συνόδοι ἐν ἀναίρεσιν πάσης ψυχροφθῆν ἀίρεσιν ἀσθεβείας ἐκίχασαν ἐπὶ

ANNO CHRISTI 1438.

ἱκευώσαν σύμβολον, κ' ἡ καὶ ἡμᾶς ἀγία κ' οἰκουμενικὴ ἐπιστοφράγιαι συνέδ.

lism, & hoc nostrum sanctum & universale a Deo inspiratum consignavit concillium.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀγιωτάτου Ἀγαθῶν πατῆρα Ρώμης πρὸς τοὺς βασιλεῖς Ῥωμαίων.

Ex epistola sanctissimi Agathonis papa Romani ad imperatores Romanorum.

ΚΑΤΟΙΚΩΣ ἀπὸ τῶν ἀγίων τῶν προσηλαμίων, κ' τῶν ἀγίων πέπε συνόδων, ἀπὸ θεομύστα εἰσὶν ἐν ἀπλότητι καρδίας, κ' ἀναμφιβόλως ἀπὸ τῆς παραδοθείσης παρὰ τῶν πατέρων οἰκίας, ἀναμφιβόλως φυλάττομεν· ἐν κ' ἡαίρετον διατανὸς ἔχειν ἐχόμενοι π' καὶ σκῆδοις, ἵνα μηδὲν παρὰ τὴν κανονικὴν οὐσθίντα μεμῶρη, μηδ' ἐναλλαγή, ἢ προσέθη, ἀλλὰ τούτῳ κ' ῥήμασι καὶ νοήμασι ἀπαράτρωτα φυλαχθῆ.

Quæ regulariter a sanctis atque apostolicis prædecessoribus, & venerabilibus quinque conciliis definita sunt, cum simplicitate cordis & sine ambiguitate a patribus traditæ fidei conservamus: unum ac præcipuum bonum habere semper optantes atque studentes, ut nihil de eis, quæ regulariter definita sunt, minuatur, nihil mutetur, vel augetur: sed eadem & verbis & sensibus illibata custodiantur.

Τὸ αὐτὸ ἀγιωτάτου Ἀγαθῶν πατῆρα Ρώμης, ἔξ ἑτέρας συνωδικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τοὺς αὐτοὺς βασιλεῖς.

Ejusdem sanctissimi Agathonis papa Romani, ex altera synodica epistola ad eosdem imperatores.

ΑΤΤΗ εἰσὶν ἡ πλεῖα ἡμῶν εἰδησις, ἵνα τὰς ὄρας τῆς καθολικῆς κ' ἀποστολικῆς πίστεως, ὡς μίχει τὰτα ὁ ἀποστολικὸς θρόνος ἅμα ἡμῖν κ' ἐκράτῃσι κ' παραδίδωσι, ὅλη τῆ τῆς διανοίας παραφυλακῆ φυλαχόμεν· πιστεύοντες εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοδράτην, ποιητὴν ἑρανοῦ κ' γῆς ὀρατῶν κ' ἀόρατων· κ' εἰς οἶον αὐτῆ ἴ μονογενῆ ἴ πρὸ πάντων ἴ αἰώνων ἔξ αὐτῆ ἡμνηθίντα, ἀληθινὸν Θεὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινῶ, φῶς ἐκ φωτός, ἡμνηθίντα ἢ ποιηθίντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' ὃ τὰ πάντα ἐῆσται, τὰ π' ἐν τῷ ἑρανοῦ κ' τὰ ἐν τῷ γῆ· κ' εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κτερον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύμενον, τὸ σὺν πατρί κ' υἱῷ συμπροσκυνούμενον κ' συνδοξαζόμενον.

Hæc est perfecta nostra scientia, ut terminos catholicæ atque apostolicæ fidei, quos usque hæctenus apostolica sedes nobiscum & tenet & tradit, tota mentis custodia conservemus, credentes in Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilem omnium & invisibilem: & in Filium ejus unigenitum, qui ante omnia sæcula ex co natus est; verum Deum de Deo vero, lumen de lumine, natum non factum, consubstantialem Patri, (id est ejusdem cum Patre substantiæ;) per quem omnia facta sunt, quæ in cælo, & quæ in terra: & in Spiritum sanctum dominum & vivificantem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio coadorandum & conglorificandum.

Ὁρῶ τῆς ἀγίας κ' οἰκουμενικῆς ἐβδόμης συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ συνελθείσης τὸ δεύτερον.

Definitio sancta & universalis septima synodi, qua secundo Nicæam convenit.

Ἡ ἀγία κ' οἰκουμενικὴ κ' μεγάλη σύνοδος, ἡκατὸ Θεῷ χάριν κ' θεοπισμα δσεβεί τῶν δσεβεσάτων κ' φιλοχρίτων ἡμῶν βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτῆ μητρὸς συναχθείσα τὸ δεύτερον ἐν τῇ Νικαίῳ λαμπρῆ μητροπόλει τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, ἐν τῇ ἀγίᾳ τῷ Θεῷ ἐκκλησίᾳ τῇ ἱενομαζομένη Σοφίᾳ, ἀκολυθῆσασα τῆ παραδοσει τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὤρσει τὰ ὑποπιταγμένα· ὁ π' εὖς τῆς αὐτῆ ἐπγνωσκῶς ἡμῖν χαρσαμένη, ἔ τῷ σκότους τῆς εἰδωλικῆς μασίας ρυσάμενη ἡμᾶς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, νυμφωδσαμένη τῷ ἀγίῳ αὐτῷ καθολικῷ καὶ ἀποστολικῷ ἐκκλησίᾳ, μὴ ἔχουσαν στίλον ἢ ρυτίδα, πῶτῳ ἐπγγείλατο διαφυλάττωσθαι κ' πῶς ἀγίος αὐτῆ μαθητῆς διαβεβαιῆται λίγων· μεθ' ὑμῶν εἰμὲν πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συμπλείας τῷ αἰῶνι· τούτῳ δὲ τῷ ἐ-Concil. General. Tom. XXXI.

Sancta magna, ac universalis synodus, quæ per Dei gratiam, & sanctionem piorum & Christianorum imperatorum Constantini & Irene matris ejus congregata est secundo in Nicænum clara metropoli Bithyniensium provinciam, in sancta Dei ecclesia, quæ cognominatur Sophia, sectata traditionem catholicæ ecclesiam, definitivè inferius ordinata. Qui lucem agnitionis sum nobis donavit, & a tenebris idolorum ac insania redemit, Christus scilicet Deus noster, desponsata sibi sancta sua catholica ecclesia, non habentem maculam seu rugam hanc se conservaturam promissit: sanctisque discipulis suis asseverabat dicens: Vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Perro hanc repromissionem non solum illis donavit, sed & nobis, qui per eos credidimus in nomine ipsius. Ergo do-

M m num

SESSIO V.

ANNO CHRISTI 1458

Jerem. 17.

num hoc quidam non cogitantes, a versuto inimico volatici quodammodo facti, a recta ratione ceciderunt; traditioni etiam catholice ecclesie resultantes intellectu veritatis frustrati sunt: & ut ait proverbialis sermo, in axe agriculturalionis suae erraverunt, & collegerunt manibus suis sterilitatem: quia sacrorum monumentorum Deo decibili ornamento detrahere presumpserunt; cum sacerdotes quidem dicerentur, non essent autem: de quibus Deus per prophetam clamat: *Pastores multi corruperunt vineam meam, contaminaverunt portionem meam.* Sceleratos quippe secuti viros, sensibus suis pellectos, calumniati sunt sanctam Christi Dei nostri ecclesiam, quae ipsi est desponsata: & inter sanctum & profanum non distinxerunt, imaginem domini & sanctorum eius similiter ut statuas diabolicorum idolorum nominantes. Propter quod dominus Deus non ferens intueri ab huiusmodi peste corrupti subditos suos, nos sacerdotii princeps bene placito suo undique convocavit, divino zelo & nutu Constantini & Irenaei fidelium imperatorum nostrorum adductos, quatenus deifica catholice ecclesiae traditio communi decreto recipiat firmitatem. Igitur cum omni diligentia perscrutantes, & discutientes, & intensionem veritatis sectantes nihil adimimus, nihil addimus; sed omnia quae catholice sunt ecclesiae, immutilata servamus: & sequentes sancta sex universalis concilia, in primis quod in splendida Nicena metropoli convenit; adhuc etiam & quod post hoc in divinitus conservanda regia urbe collectum est: Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem.

Et post quaedam alia: Et post subscriptiones, sancta synodus exclamavit: Omnes ita credimus; omnes idipsum sapimus; omnes consentientes subscripsimus: haec est fides apostolorum; haec fides patrum; haec fides orthodoxorum; haec fides orbem terrarum firmavit. Credentes in unum Deum in Trinitate laudandum, honorabiles imagines oscinamur. Qui sic se non habent, anathema sint; qui sic non sentiunt, procul ab ecclesia pellantur. Nos antiquam legislationem ecclesiae catholice sequimur. Nos leges patrum custodimus. Nos eos qui addunt quid, vel adimunt de ecclesia, anathematizamus. Nos venerandas imagines recipimus. Nos eos qui sic se non habent, anathematizamus submittimus.

Et in anathematizatis: Si quis omnem traditionem ecclesiasticam sive scriptam, sive non scriptam irritam fecit, anathema.

Lecta igitur est in eundem modum definitio sanctae & oecumenicae septimae synodi, quae secundo Nicenae congregata est, hoc est a principio usque ad

παγγελίαν ἢ μόνον αὐτοῖς ἐχρῆσατο, ἀλλὰ ἔ-
 ἡμῖν τοῖς δὲ αὐτῶν πιστέυσαι εἰς τὸ ὄνομα
 αὐτῶ. τῆς ἂν ἀρεῆς ταύτης ἀλογήσαντες τινες,
 ὡς ἐπὶ τὸ ἀπατῶν ἐχθρῶ ἀναπτόμενοι,
 ἐξέησαν τὸ ὀρθῶ λόγῳ, καὶ τῆ παραδόσει τῆς
 καθολικῆς ἐκκλησίας ἀντιτάξασθαι, πρὸς τὴν
 σύνεισιν τῆς ἀληθείας διήμαρτον, καὶ ὡς φησὶν
 ὁ παροιμιακὸς λόγος, τὸς ἀξίους τῷ ἰδίῳ
 γεωργίᾳ τιπλάσσει, καὶ συνέζησαν χερσὶν ἀκαρ-
 πῆαν ὅτι τῶν ἰσρῶν ἀναθημάτων τῶν θεοπρο-
 πῆ ἄκοσμιαν διαβάλλειν πεπονηκασιν, ἰσρεῖς
 μὲν λεγόμενοι, μὴ ὄντες δὲ. περὶ ὧν ὁ θεὸς
 δὲα τῷ προφήτῃ βοᾷ, ποιμένες πολλοὶ διεφθε-
 ραν τὸν ἀμπελώνα μου, ἐμόλιον τὴν μερίδα
 μου. ἀνιέροις γὰρ ἐπακολούθησαντες ἀνδράσι
 ταῖς ἰδίαις φρεσὶ πεθομένοις, κατηγορήσαν
 τῆς ἀμοσθείσης Χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν ἁγίας
 αὐτῆ ἐκκλησίας· καὶ ἀνά μίσην ἁγίῳ καὶ βεβήλω
 ἢ διεσεύλαν, τὴν εἰκόνα τῷ κυρίῳ καὶ τῶν ἁγίων
 αὐτῶ ὁμοίως τῆς εἰδόλοις τῆ σατυρικῶν ζοῶ-
 κων ὀνομάσαντες, διὸ μὴ φέρον ὄραν ἐπὶ τῆς
 τοιαύτης λύμης διαφθειρόμενον τὸ ὑπήκοον ὁ
 δεσπότης Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, τὸς ἀπαντα-
 χῶ τῆς ἱερωσύνης ἀρχηγῶς τῆ αὐτῆ συνιστά-
 σαι ἄδοξια, θεῶν ζῆλον καὶ ἐπιθεῖν τῆ πι-
 στοτάτων ἡμῶν βασιλείων Κωνσταντίνου καὶ Εἰρή-
 νης, ὅπως ἢ ἐνθεῶν παραδόσει τῆς καθολικῆς
 ἐκκλησίας κοινῇ ψήφῳ ἀπολαβῆ τὸ κύριον.
 καὶ πάσης τοίνυν ἀρεθείας διεβλήσαντες τε
 καὶ διασκευάμενοι, καὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀληθείας
 ἀκολουθήσαντες, ἕδεν ἀφαιρέμεν, ἕδεν προσ-
 θέμεν, ἀλλὰ πάντα τὸ τῆς καθολικῆς ἐκ-
 κλησίας ἀμείωτα διαφυλάττομεν. καὶ ἰσομοιοί
 ταῖς ἁγίαις οἰκουμενικαῖς ἐξ συνόδοις, ἁρῶτα
 μὲν τῆ ἐν Νικαίᾳ συνανορθοδοξία λαμπρῶ
 μητροπόλει, ἐτι γε μὴν καὶ τῆ μετ' αὐτῆ ἐν
 τῆ θεοφυλάκτῳ εἰσαλίδι πόλει· πιστέομεν εἰς
 ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα.

Καὶ μετὰ τὰ αὐτὰ· καὶ μὲν τὸς ἐπιγρα-
 φῶν ἢ ἁγία συνόδῳ ἐξέβησε· πάντες ὑπο-
 πιστέομεν, πάντες τὸ αὐτὸ φρονέομεν, πάντες συ-
 ναινέσαντες ἠεγράψαμεν· αὐτὴ ἢ αἰσίς ἐξ ἀ-
 ποστόλων, αὐτὴ ἢ αἰσίς τῶν πατέρων, αὐτὴ ἢ
 αἰσίς τῶν ὀρθοδόξων, αὐτὴ ἢ αἰσίς τὴν οἰκου-
 μένῳ ἐσῆξε. πιστέοντες εἰς ἕνα θεὸν ἐν
 τριάδι ὑμνέομεν, τὸς τιμίας εἰκόνας ἀσπαζό-
 μεθα· οἱ μὲν ὅπως ἔχοντες ἀνάθεμα ἔωσαν·
 οἱ μὲν ὅπως φρονέοντες, πόρρω τῆς ἐκκλησίας
 ἐκδιωχθήσαν. ἡμεῖς τῆ ἀρχαίᾳ θεομοθεσίᾳ
 τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπακολουθεῖμεν. ἡμεῖς
 τὸς θεσμοὺς τῶν πατέρων φυλάττομεν. ἡμεῖς
 τοὺς προσθίοντες τι ἢ ἀφαιρέοντες ἐκ τῆς ἐκ-
 κλησίας, ἀναθεματίζομεν. ἡμεῖς τὸς σκεπτοὺς
 εἰκόνας ἀποδοχόμεθα. ἡμεῖς τὸς μὴ ὅπως ἔ-
 χοντας καὶ ἀναθέματι καθυποβάλλομεν.

Καὶ ἐν τοῖς ἀναθεματισμοῖς· εἰ τις πάσαν
 παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν ἰσχυράφον τε ἢ ἀγρα-
 φον ἀθεῖται, ἀνάθεμα.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀγγεῖωθη κατὰ τὸν αὐτὸν
 ἔοικον ὁ ὀρθῶ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἰβδόμης
 συνόδοι, τῆς ἐν Νικαίᾳ συνανορθοδοξίας τῆ
 δευτέρου, ταῦτα ἐξ ἀρχῆς μέχρι καὶ τῆς ἐκ-
 τῆς

ANNO CHRISTI 1438.

SESSIO V.

Θείως ἢ συμβόλων· ἢ περὶ τὸ πλῆθος, ὁ δὲ θεσπισμὸς μὴ ἢ αὐτῶν ἀρῶν ἢ ἐπιτιμίων, τὰ μηδὲν ἔχειναι ἀποδείναι, ἢ ἀφελῆν, ἢ ὅπως μεταποιῆσαι.

Τὴν τὸ ὄρον τῆς ἐβδόμης συνόδου παρ' ἡμῶν ἀναγνωσθεῖς, ἀποκειμένη παρὰ τῶν Λατίνων βιβλίον ἴσον, παλαιόν, γεγραμμένον, τὸν αὐτὸν ἔρον τῆς συνόδου ταύτης περιέχον· ἐν ᾧ ἁρτίως ἀποσκηρῖνον ἐν τῷ θεολογία τὸ ἅγιον πνεῦμα, εἰς τὸ, ἐκ τῷ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸς ἢ ἐκ τῷ υἱῷ, ὡς αὐτῷ λέγουσι. ἢ περὶ ταῦτα ὁμολογήσαντες λόγον, ἐπιδεικνύοντες ἡμῖν τὸ βιβλίον, ὡς παλαιὸν δῆθεν, ἢ ἐπὶ ταῦτα μεγαλαυχῶντες, ἢ ἀντιβάλλοντες αὐτὸ ἀπὸς τὸ παρ' ἡμῶν βιβλίον, ἢ δοκιμάζοντες τὴν συμφωνίαν ἐκ τῶν ἑσγραφῶν ἢ τῶν ἄλλων· ἢ ἐν τῷ ἑσγραφῶν ὁμολογίᾳ τῆς ἀποδείξεως ταύτης, ἐδόκην θαυμάζειν· ἡμεῖς μὲν οὖν ἀπὸς τὸ ὁμολογίαν ἀπολογίαν ἐποιήσαμεθα, μὴ συγχωρῶντες ἡμῖν τὸ ἡμερῶν· πλὴν ὅσον αἰτησάμενοι αὐτὸς ἀποδείξωμεν ἀναγνώσας τὴν ταύτην ἐκθεσιν μὴ τῆς ἀποδείξεως, ὡς ἐν τῷ βιβλίῳ εἴρηται.

Μετὰ ταῦτα ἐπήγαγεν ὁ Εὐφίσου κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀποφάσεων εἰρημίων τε ἢ ἀναγνωσθέντων.

How.

Ἡμεῖς πατέρες ἀδελφώτατοι, τὸς ἀποφάσεις, ὡς οἱ θεῖοι πατέρες ἢ κοινῶν συνερχόμενοι, ἢ ἰδίᾳ καθ' ἑαυτοὺς οἱ τῶν συνόδων ἔταρχοι περὶ τῆς πίστεως ἰδίᾳ ἀπεφάναντο, ἢ ἂν ἰδίως ἐργασάν, ἢ ἀπὸς ἀλλήλους ἐπισιλλόντες, ἢ καθ' ἑαυτοὺς δογματίζοντες, καὶ κείνα παρ' αὐταῖς ταῖς συνόδοις ἀναγνωσθέντα, ὡς κοινὰ δεῖξαι ἀποσιδεχθῆσαν τε ἢ ἐκυρώθησαν. ἡμεῖς μὲν οὖν αἰδέμενοι τὸς πατέρας ἡμῶν, ἢ τὸς ὄρους αὐτῶν φυλαττοντες, ἢ τὸς ἀπὸς ἀλαβόμενοι, ὁ δὲ δυνάμεθα παραδείξασθαι τὴν ἐν τῷ συμβόλῳ ἡγομένην ἀποδείξιν. καιρὸς δὲ λοιπὸν ἀκούσαι τῶν ὑμετέρων ἀπολογίων, εἰ μὴ ὁ ἡμερῶν κωλύει, τῆς ἀποδείξεως ταύτης εἴκα. πλὴν ταῦτα εἰπομεν κατὰ τὸ παρὸν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἢ ὁμοίων ἀφορμῶν ἐπιχειρῶντες τὸς ὄρους τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, ὡς ἢ ἀναγκαῖον ἢ ἐπιζητῆς ἢ ἀκολουθῶς ἀναγνωσθῆναι, καθάπερ ἢ ἀνεγνώθησαν. μὴ δὲ τὸς ὑμετέρας ἀπολογίας, παραξομῶν εἰς μαρτυρίαν τῶν εἰρημίων, ἢ ἐτέρων ἁγίων πατέρων χρήσεις ἐκτὸς τῶν συνόδων ταύτων, ὡς ἔχθησαν γραφόντες ἀπὸς ἀλλήλους, ἢ δημοσίᾳ διδάσκοντες, ἢ καθ' ἑαυτοὺς δογματίζοντες. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, κεχρησθῆναι ἢ ἀνά μίρον ποιῆσθαι τὸς ὑμετέρας ἀπολογίας ἢ ἀντιθέσεις, ὡς ἐν διαλέξει εἶδει· ἵνα ἢ αἰ ἀπὸς αὐτὰς ἡμέτραι λόγους, ἢ σαφῆς γίνωνται. γινώσκετε γάρ, ὅτι ἡμεῖς ἐπὶ μημονικῶν ἴσμεν, ὡς ἄλλως διαιρητικοὶ ἢ ἀειδητικοὶ, ὡς φιλοτιμώμεθα ἀπὸς πάν τὸ ἀντιλεγόμενον ἔχειν δελεῖν ὅτι ἂν εἴπωμεν. ἀλλὰ τὸ ἄλλοι ἢ ἡμεῖς ἔχοντες, ὡς ἐπὶ τὸ ἦδη τῶν παλαιῶν, ὅτι ὁ ἂν μὴ τῆς ἀληθείας λέγεται, δεχομένη τε ἀσέβως ἢ περιπτωσόμεθα· ὁ δὲ ἂν μὴ ὡς ἔχον δεχῆ, κατὰ πόδας ἢ ἀποφανῶς ἐλέγχωμεν.

Concil. General. Tom. XXXI.

Expositionem symbolorum, atque ad hanc nem. decretum cum iisdem execrationibus & censuris, ne cui liceat addere, vel demere, vel omnino immutare.

Fa vero definitio cum a nobis recitaretur, prolatus est alter codex a Latinis, antiquus, manuscriptus, in quo eadem hujus synodi definitio continebatur: Inventumque est, ubi de Spiritus sancti divinitate agitur, his verbis, Ex Patre procedentem, additum. Et ex Filio, sicut ipsi dicunt. Atque hac de re multum habuere sermonem, librum nobis ostendentes quasi antiquum, seque de illo jactantes, & cum nostro codice illum conferentes, & convenientiam ex subscriptionibus & aliis probantes: quam in omnibus compertentes excepto hoc additamento, videbantur admirari. Nos igitur nihil ad hoc respondimus, quod non liceret per tempus. Tantum eos, quod ipsi postularent, hortati sumus, ut recitaret hujusmodi expositionem cum additamento, sicuti in libro scriptum habebatur.

Deinde Ephesus sermonem cum dilectis & lectis antea connectens intulit.

Ephes.

Audistis patres reverendissimi sanctorum patrum sententias ab iis, sive communi consensu in conciliis, sive privatim a synodorum primoribus de fide prolatas. Nam & quæ privatim ipsi per se scripserunt, aut alter ad alterum mittendo, aut dogmatice res divinas tractando, ea quoque in conciliis ipsis recitata, veluti communes sententia recepta sunt, atque approbata. Nos ergo patrum nostrorum reverentia ducti, & decreta illorum servantes, & execrationes formidantes, non possumus admittere factum in symbolo additamentum. Reliquum est ut, si tempus permittat, vestras pro additamento hoc responsiones audiamus. Ceterum nos hæc in præsentia diximus ex similibus ejusdemque generis fontibus argumenta ducentes juxta generalium conciliorum decreta, quæ necesse erat servato eorum ordine recitari, uti factum est. Post responsiones autem vestras ad confirmanda ea, quæ diximus, aliorum quoque sanctorum patrum sententias præter has synodos afferemus, quas illi aut mutuas epistolas scribendo, aut publice docendo, aut privatim dogmata explanando protulerunt. Rogamus autem vos, ut summam ac per capita disputantium more contra objecta responsiones vestras exponatis, ut nostræ vicissim solutiones compendiosæ, faciles, dilucidæque proveniant. Nostis enim, nos neque memoria valere, neque dividendi numerandique arte pollere; neque illud asseclare, ut videamur habere quid dicamus ad omne id quod objicitur: sed illud simplex & generosum in nobis esse, ut quidam ex antiquis ait, quidquid cum veritate dicitur, ut libenter suscipiamus & amplectamur: quod vero non ita se habere videtur, continuo perspicueque refellemus.

M m 2 His

ANNO
CHRISTI
1431.
Eκ. Κ. κ. ε.

Τῶν ἑνω ρηθέντων παρὰ τῷ Εφέσῳ, οὐκ ἀρ-
ἀλληλίστῳ Ἰουλιανὸς εἶρηκε πρὸς τὸν βα-
σιλέα.

Γαλιωτίτε βασιλ C, πὶ προκομιθὲν παρ
ἡμῶν σύμβολον ἐν τῇ ἑβδύμῃ σινωδῷ, ἴσιν
ἐν βιβλίῳ παλαιότατῳ, κὶ ἀδύνατον ὑπονοῆται
ῥηθῆναι τινὰ ἐναλλαγῆν ἐν αὐτῷ. ἔχομεν
δὲ κὶ ἰσοεὶκὸν ἀνδρα παλαιὸν κὶ σοφὸν γιγρα-
φοῦν περὶ πολλῶν ἄλλων, ἃ δὴ κὶ περὶ τούτου
δικληροῦται, ὅτι τὸ σύμβολον ἕως ἑξήτηθι κὶ
ἀνεγνωθῆ παρὰ τῆς ἑσδομῆς σινωδῆ κὶ συ-
νισῶμεν τούτῳ κὶ ἀπὸ τῆς ἐκείνου φωνῆν. ἡμεῖς
δὲ πατέρες αἰδεσιμώτατοι, ἐπειδὴ ἐζητήσατε ἢ
ἀπολογῆσθαι ἡμῶν φρονέσθαι κεφαλαιώδη, κὶ σύν-
τημον, κὶ κομματικῶν, ἀποδεχόμεθα ἃ ἡμεῖς
ἴστω. πλὴν ἵνα ἃ ἡμεῖς καθαρῶς πρὸς ἕκαστα
ἢ εἰρημῶν ἀποκηνηθε, ἀνάγκη ἴσιν ἀναγνω-
θῆναι τὰ σημερον εἰρημῶν πὶ κὶ γιγραμμένα
παρὰ τῆς νοτιέων ἡμῶν, κὶ ἀντικληθῆναι τοῖς
ἐμπέροις: εἴθ' ἕνω τῆς ἀναμνήσεως γιομῆνης,
κὶ τῆς συμφωνίας ἀναφανείσης, ἐν τῇ ἑξῆς
συνελθῆσαι περὶ πάντων τῆς εἰρημῶν ἀπολο-
γησόμεθα.

Σ Τ Ν Ε Κ Ε Τ Σ Ι Σ ε'.

Οκτωβρίου μὲνός εἰκοστῆ, ἡμέρα δὲ τετάρτη,
ἐγένετο.

Εὐαγγελίου
Κατά Ματθαίου.

Αἰδεσιμώτατοι πατέρες, προχθὴς ἐποιήσα-
μεθα τὸς τριέτους λόγους, ὅτι συνελθού-
μεν ἐν τῷ ναφῷ τῷ ἁγίῳ Φραγκίσκῳ, ὅτι ἡ-
μεῖς ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ συνηχθημεν, ἐπὶ τῷ
ἑξήτησιν κὶ ἀεὶν τῷ εἰρημῶν μῦ τῆς εἰρη-
μῆς. κὶ διὰ τούτου χρεια, ἵνα χαλεζήται τὸ ἐν
μῆρῳ τῷ ἑτέρῳ ἐν οἷς ἴσιν δέον. κὶ ὑπεχέθη-
μεν, ἐάν ἢ χρεια βιβλίων, ὅσα ἴσιν εἰς πλὴν
ὑποτιγῶν τῷ μακαριώτατῳ πῆτα, ἵνα δώσω-
μεν μῦ χάρις. ὡσαύτως ὑπεχέθητε ἃ ἡμεῖς,
ἐάν ἐχῆτε βιβλίον, ἵνα δώσητε αὐτῷ, κὶ ἴδω-
μεν μίαν ὥραν. ἃ ἤνωσα τὸν αἰδεσιμώτατον
Εφέσῳ κὶ τὸν Νικαίας διὰ βιβλίον, ἵνα δανεῖ-
σασιν ἡμῖν αὐτῷ, ἐποίησιν ἔχει τὰ πρακτικὰ τῆς
ὀρθόδοξοι σινωδοῦ, ἵνα ἔχωμεν αὐτὸ μίαν ὥραν, κὶ
ἐδὲν ἴδωσαν αὐτῷ. κὶ εἰ μὴ εἴφιρετε τὸ βιβλίον,
ἴδῃ καλόν. εἰ δὲ μὴ, ἀπέψατε ἵνα φέρωσιν αὐτῷ.

Ὁ ἀπικεινῶμεν τῆτε, τῆτε κὶ νῦν λέγω.
ἔτι ἢ μέλλει ἐμποδιοθῆναι, ἵνα δεῖξωμεν βι-
βλίον, ὅταν ἢ χρεια. τὸ δὲ δῶναι αὐτῷ ἕως,
ὡσε λείπειν ἀφ' ἡμῶν, ἴσιν δύσκολον. περὶ δὲ
τῆτε, ἐκ ἴσιν ἀπολον δῶναι ἡμᾶς αὐτῷ. εἰ δὴ
κὶ εἴχομεν αὐτῷ, ἐκ ἔχομεν ἀνάγκη ἵνα συ-
ναρμῶσιν τῆς οἰκουμενικῆς σινωδοῦ ἀλ-
λιου σινωδον, ἥτις ἐδὲ ἐστὶρθη ὅλος, ἀλλὰ
μᾶλλον ἡνωθῆ. κὶ αὐτῇ ἢ σινωδῷ ἢν λέγει
ἢ ἀνωσῆν σὺ, ἔχει φραξῆς κατὰ τῷ Φωτίῳ,
ἐν τῷ καιρῷ τῷ πάπα Ἰωάννῳ κὶ τῷ Ἀδριανῷ.
μῦ πῶντα ἐγένετο ἄλλη σινωδῷ, κὶ ἀνώρθωσιν
τὸν ἑσῶτιον, κὶ ἡκῶσιν τῷ σῶντι σινω-
δον. αὐτῇ ἢ σινωδοῦ, ἥτις ἠνομασθῆ κὶ ὀρθο-
σινωδῷ, ἐγένετο ἐπὶ τῷ πῆτα Ἰωάννῳ ἢ τῷ
πάπα Ἰωάννῳ αἰ ἰσισολαί ἀεῖσκονται ὑπὲρ τῷ

His ita dictis ab Epheso, Julianus
cardinalis sic est allocutus imperatorem.

SESTO V.

Serenissime imperator, prolatum a
nobis symbolum in septima synodo,
scriptum est in vetustissimo codice: &
impossibile est suspicari, aliquam in eo
factam esse mutationem: habemus por-
ro & antiquum historicum virum do-
ctum, qui quidem inter multa alia
narrat hoc etiam, symbolum videlicet
ita esse a septima synodo expositum &
lectum: quod etiam ex ejus testimonio
probamus: Vos autem patres reveren-
dissimi, quoniam petistis, ut nostra
responsio fiat summatim, sique brevis
& distincta commatibus, hoc idem &
nobis placet. Verum ut vos etiam ad
singula clare possitis respondere, necesse
est, ut dicta & scripta hodie a vestris
notariis, legantur, & cum nostris con-
ferantur; atque ita iis memoria repeti-
tis, & perfecta eorum convenientia,
sequenti sessione ad dicta omnia respon-
debimus.

Jul. Card.

SESSIO VI.

Die vigesimo Octobris, feria secunda,
habita est.

REverendissimi domini, nudiuster-
tius, quando in sedem sancti Fran-
cisci convenimus, talem inter nos ha-
buimus sermonem; Nos ad eum finem
convenisse, ut pacem cum pace perqui-
reremus & reperiremus, ac proinde o-
portere partem utramque alteri, ubi
opus fuerit, mutua officia prestare:
promissimusque, si opus fuerit libris
quos habet beatissimus papa, libenter
illos tradere: similiter & vos promisi-
stis, si librum habueritis, illum datu-
ros, qui per horam videatur a nobis.
Rogavi autem reverendissimum Epe-
dium & Nicænum, ut librum nobis ad
horam commodarent, qui acta synodi
octave continet, & non dederunt. Si
quidem igitur librum huc attulistis, be-
ne est: sin minus, mittite, qui illum
asserant.

Julianus
Cardinalis.

Quod tunc respondi, nunc etiam di-
co; nihil esse impedimento, quo mi-
nus librum aliquem cum opus fuerit,
ostendamus: sed difficile esse ita eum
tradere, ut nos illo careamus: hunc
itaque librum tradi vobis non est faci-
le; sed si prae manibus etiam illum ha-
beremus, nulla necessitate cogimur ad
connumerandum inter œcumenicas sy-
nodos aliam synodum, quæ prorsus
non est approbata, sed potius reproba-
ta. Nam synodus hæc, de qua loqui-
tur vestra reverentia, continet acta ad-
versus Photium tempore Joannis papæ
& Hadriani. Postea celebrata est altera
synodus, quæ Photium restituit, &
priori synodum abrogavit. Hæc syno-
dus, quæ octava etiam est appellata,
facta est sub Joanne papa; cuius.
Joan-
nis

Ephes.

ANNO
CHRISTI
1453.

Φωτίου. ἐζητήσε δὲ ἡ σύνοδος αὐτὴ περὶ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ συμβόλου, καὶ ἔκειτο ἀξιό-
ινα ἐξαρθεθῆ παντελῶς. καὶ νομιζομένου, ὅτι
ἔδὲ ὑμεῖς ἀγνοεῖτε εἴτε τὴν σύνοδον, εἴτε τὰς
ἐπιστολάς τῶ πατρὸς Ἰωάννου. καὶ ἐπειδὴ ἠκυρώθη-
σαν πρὸ τῆς συνόδου ἐκείνης, καὶ ἐστὶ δίκαιον ἵνα
ζητῶμεν αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν μετ' αὐτὴν μάστιγα
ἀπὸ τότε γὰρ μέχρι τοῦ νῦν ἀναγιώσκονται ἐν με-
γάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸς ἀ-
πασι τοῖς κατὰ τὰ ἁγίων πατριαρχῶν, Φωτίου, καὶ
Ἰγνατίου γραφέντα ἢ λαληθέντα, ἀνάθεμα. διὰ
τῶν αἰσῶν ἀνετραπήσαν, ἔδὲ πρέπει ἵνα ἐλθῶ-
σιν εἰς τὸ μέσον.

ΙΟΥΛ.
ΚΑΡΔ.

Θέλω ἀπολύσαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ φόβου τούτου ἵνα
μὴ ἔχητε φόβον, ἵνα μηδὲν ἀναγνωσθῆ ἀπὸ
τῆς ὀγδοῆς συνόδου. ἀξιῶμεν δὲ, ἵνα ἐλθῆ τὸ
βιβλίον ἐκεῖνο ὃ ἐζητήσαμεν. Θέλομεν γὰρ ἵνα
ἴδωμεν ἀπὸ τῆς ἑκτῆς καὶ ἑβδόμης συνόδου,
καὶ περὶ τῆς ὀγδοῆς ἕδὲν λέγομεν.

ΒΟΡΕ.

Ἐπειδή περὶ τῆς ὀγδοῆς συνόδου, διδομεν τὸ βιβλίον
περὶ δὲ τῆς ὀγδοῆς ἕδὲν λέγομεν αὐτῆς, ἐπειδὴ
καὶ ἡ αἰδισιότης ὑμῶν λέγει τῶν. καὶ ἄλλως ὃ
δίκαιον ἔστιν, ἵνα ἴσασθε τὰς οἰκουμηνικάς, καὶ
ζητῶμεν τὴν μερικὴν. ὅμως τὸ βιβλίον αὐτὸ οἴδατε,
ὅτι ἔδωκα ἐγὼ ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῶ
κίρῳ Νικολάῳ, καὶ φαίνεται μοι ὅτι μετεγράψα-
τε αὐτό. καὶ ἐκεῖνον πολλὰ εἶδεν αὐτό, καὶ νομί-
ζω ὅτι μετεγράψεν αὐτό.

ΡΟΔ.

Ἀπὸ τοῦ ῥήματος τούτου θέλω ἰδοῦμαι τὸν λό-
γον μὲν πρὸς τὰς αἰδισιμωτάτας πατέρας. ἀπὸ
τῆς πλουταίας οἰκίας ὑμῶν ἦν ἐξέθεοθε,
πίσσαρα κεφάλαια σωτήσαμεν. πρῶτον, ὑμεῖς
ἀνεγνωτε τὸ συμβόλου, ἢ ἵνα ὀρθότερον εἴπω,
τὸ σύμβολον. δεύτερον, ἀνεγνωτε τὰς ὄρας.
τρίτον, τινὰς ἐπιστολάς, ἧσαι Βιγιλίου, Ἀγα-
θωνος παπᾶ, καὶ Καλεστίνου, καὶ Κυρίλλου, ἀφ' ὧν
σωτήσατε καὶ ἐποίησατε κεφάλαια τέσσαρα τίγυρτον,
εἰπόντες ὅτι ἀλαθόμενοι πρὸς τὰς πατέρας τῶν
πλήθους καὶ τῶ ἀξιώματι, καὶ τὸς ἀράς ἐκείνων
ἀκούοντες, πρὸς ἀνάθεμα ἐνίσταλον, ἵνα μηδὲν
ἀποδοῖ τις ἐν οἷς ἐκεῖνοι ἐξέδικαν, φοβησάμε-
νοι ὑμῶν ἀποδοῖναι ἢ δεῖσθαι τῶν ἀποδοχῶν, ὅπερ
ὑμεῖς μὴ ἀποδοχῶν λέγετε, ἡμεῖς δὲ ἀνάπτου-
ξιν, ἢ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἐν τῶ συμβόλω
ψάλλει. Πρῶτον μὲν οὖν ἐν τῶ πρῶτῳ, ἦτοι
ἐκ τῆς ἀναγιώσεως τῶν συμβόλων ἠναγκασθητε
δεῖσαι τὸ λεγόμενον παρ' ἡμῶν τοῖς Λατίνοις,
ὅτι ἐστὶ ἀποδοχῆ. ἀπὸ δὲ τῶ δεύτερου, ἐν οἷς
ἀνεγνωτε τὰς ὄρας, εἰδέχθητε, ὅτι ὃ δὲ ἀπο-
δοχῆται. ἀπὸ δὲ τῶ τρίτου ἐσπούδατε ἵνα ἀπο-
δείξητε, ὅτι εἴτε ἐρθεῖν ἔστιν, εἴτε ἀναγκαῖον.
ἀπὸ δὲ τούτων τῶν τριῶν συναξάντες ἐποίησα-
τε τὸ τέταρτον, ὅτι δηλαδὴ τὰς ἀράς φοβησάμενοι
ἢ ἀποδοχῆτε. λείπεται τοιγαρὶν, ἵνα ἀρξώμεθα
ἀπὸ τῶ πρῶτου, ὅτι ὃ λεγόμενον ἐκ ἐστὶ ἀποδοχῆ,
ἀλλ' ἔστιν ἀνάπτουξιν καὶ σαφές. δεύτερον, ὅτι
ὃ κωλύεται ἢ ἀνάπτουξιν. πρὸς δὲ τὸ τρίτον
παρασώμεθα ἀποδείξαι τῆ τὸ θεῖον χάριτι, εἴτε
ἐστὶ χρῆσιμος, καὶ ἀναγκαῖον, καὶ ἀληθὲς. πταρ-
των, ἀποδείξομεν ἐκ πολλῶν καὶ ἀναγκῶν λόγων,

ais inquam papæ, extant pro Photio
epistola. Porro hæc synodus egit etiam
de symboli additamento, dignumque
censuit, quod penitus expungeretur.
Arbitramur, vos nec synodum, nec e-
pistolas Joannis papæ ignorare. Cum
igitur acta illius synodi rescissa sint,
justum non est illam querere, sed pot-
ius, quæ post illam est celebrata. Ita-
que ex eo tempore ad hunc usque diem
in magna Constantinopolens ecclesia ita
legitur. Omnibus quæ adversus sanctos
patriarchas, Photium & Ignatium, scri-
pta vel dicta sunt, anathema. Quare
nec decet omnino in medium afferre
ea, quæ sunt abrogata.

SESSIO VI.

B Volo vos hoc metu liberare, ne il-
lud vereamini, quod sit aliquid ex o-
ctava synodo legendum. Rogamus ta-
men, ut liber quem petimus, afferatur.
Volumus enim in sexta & septi-
pima synodo videre quidpiam: & de
octava nihil dicimus.

JUL. CARD

Quoniam dixistis opus habere, ut de
sexta & septima synodo videatis quid-
piam, tradimus librum. De octava ve-
ro nihil dicimus, quando & reverentia
vestra hoc idem ait: & certe justum
non est prætermitti œcumenicas. & in-
quiri particularem. Ceterum noſtis, li-
brum hunc a me datum esse domno
Nicolao Constantinopoli, existimoque
ejus exemplar scriptum esse a vobis:
nam & illi bene notus est liber, &
exscriptum puto esse ab illo.

ΒΟΡΕ.

Ex hoc dicto volo meum sermonem
instituire ad reverendissimos patres, Ex
iis quæ ultimo dixistis, quatuor collo-
gimus capita. Primo recitastis symbo-
la, sive ut rectius loquar, symbolum.
Secundo definitiones. Tertio epistolas
quasdam, Vigiliæ scilicet, Agathonis
papæ, Cælestini, & Cyrilli; ex quibus
collegistis, & quatuor capita fecistis.
Quarto dixistis, tantorum patrum nu-
mero & dignitate præstantium reveren-
dum ductos, & execrationes illorum au-
dientes, quantum minati fuerint ana-
thema, ut ne quis addat ad ea quæ il-
li expoſuerunt, timere vos addere, seu
admittere additamentum, ut ipsi qui-
dem vocatis, nos enim explanationem
dicimus, quod in symbolo Romana canit
ecclesia. Primum igitur in primo, hoc est
ex recitatione symbolorum conati estis
probare, quod a nobis Latinis dicitur,
esse additamentum. Ex secundo vero,
hoc est ex definitionibus, ostendistis
non esse addendum. Ex tertio autem,
magno studio voluistis demonstrare, nec
recte se habere, nec esse necessarium.

ΒΟΡΕ.

Ex his vero tribus colligentes, quar-
tum formastis, quod scilicet execratio-
num timore non adjicietis. Superest igitur
ut a primo ordinamur, quod non
sit additio, sed explanatio & declara-
tio, quod dicimus. Secundo, quod non
sit interdicta explanatio. Ad tertium,
Deo bene juvante conabimur demon-
strare, esse utile, & necessarium, &
verum. Quarto, multis & necessariis
rationibus demonstrabimus, omnem Chri-
stia-

SESSIO VI.

1. de gener. cap. 31.

stantiam debere omnino veritatem amplecti. Et ad primum quidem, quoniam a reverentia vestra postulatum est, ut singula capita compendiose apteque proponantur, sic dico: Nulla explanatio, seu declaratio alicujus scientiam vel disciplinæ, dicenda est additio; sed vox illa in symbolo; Filioque, continetur in altera voce, scilicet ex Patre, cum sit explanatio, & explicatio illius, non est ergo additio. Hujusmodi consequentia & syllogismus est optimus, nec potest negari; probanda jam est minor & major hujus syllogismi. Major hoc modo demonstratur. Quod alicui additur, extrinsecus additur: ita sentiunt philosophi; & præsertim Aristoteles in libro de generatione & corruptione, ubi de nutritione ait: Necesso est, quod nutritur, ali addito extrinsecus aliquo. Si ergo omnis additio extrinsecus sit; explanatio vero & explicatio non extrinsecus: sed ex his quæ in textu jacent; sequitur quotiescumque sit expositio, vel explicatio alicujus scientiæ, quæ in præjacenti contineatur, non esse additionem. Alioquin multa sequerentur absurda. Nam si deus, omnem explicationem seu declarationem esse additionem, hoc pacto concedemus, ad sacram scripturam multas accessisse adjectiones. Cum enim patres, qui Nicæam convenerunt, suum exposuerint symbolum ut posuere patres, qui secundum generale celebraverunt concilium, addidisse aliquid videntur: nihilo minus tamen dixerunt, eadem esse, quæ priores dixerat patres. Hujus rei testis est, qui synodo illi interfuit, Gregorius theologus scribens ad Cledonium ita. Nos fidei, quam sancti patres Nicæam convenientes exposuere ad improbandam Arianam hæresin, nihil unquam aut prætulimus, aut præterre possumus: sed illam tenemus ac tenebimus fidem, dilucidius explicantes, quod Spiritu sancto minus declaratum est, nondum enim mota erat hæc questio: quandoquidem unius deitatis oportet intelligere Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Deum agnoscento & Spiritum.

Ex his ipsi dicimus, etiam multa exposita sunt in secunda synodo, non fuerat tamen additamentum, sed explicatio & expositio. Nam in symbolo primæ non dicebatur, Visibilem omnium & invisibilem; nec etiam illud, Filium natum ante omnia sæcula; nec illud, Deum verum de Deo vero; nec, Spiritum sanctum dominum & vivificantem: & tamen secunda synodi patres positus illis vocibus nihil se addidisse arbitrati sunt, atque ut nulla facta additione beatus Gregorius, nihil ait se credere, quam quod dixerunt patres Nicæni. Quinimo, si rem exacte velitis perpendere, nulla fuit insequens synodus, quæ non detraxerit, aut adjecerit. Nam in secunda sublatum est illud a priore positum, Ex substantia Patriæ. Rursus, quarta loco ejus, quod

ANNO CHRISTI 1438.

Αὐτοὶ δὲ πάντα Χριστιανὸν προσηγορεύουσι τὸ ἀληθινὸν εἶναι ἅπαντος τρόπου. καὶ εἰς μὴ τὸ πρῶτον, ἐπειδὴ ἐζητήθη παρὰ τῆς αἰδεσιμότητος ὑμῶν, ἵνα λέγηται ἕκαστον κεφάλαιον Κοινωνίας καὶ καλῶς, λέγω ὅτως. Οὐδεμία ἐκδοσις, ἀνάπτυξις, ἢ σαφήνεια τινὸς ἐπισήμης ἢ μαθήματος, προσηγορεύεται ἀπὸ προσηγορίας. ἀλλὰ τὸ, ἐκ τῆς οὐκ, λεγόμενον ἐν τῷ συμβόλῳ, ἐμπιπείσεται τῇ, καὶ τῷ πατρὸς, φωνῇ, ἐξηγήσεως ὅτι αὐτὴ καὶ ἀνάπτυξις. ἐκ ἀρα ἐστὶ προσηγορία ἢ τῆς αὐτῆς ἀπὸ λέξεως καὶ ὁ πῶτος συλλογισμὸς ἕστὸς ἐστὶ, καὶ ὁ δεύτερος ἀρνηθῆναι. λείπεται δεῖξαι τί μείζονα τῆς τῷ συλλογισμῷ καὶ τῷ ἐλαττοῦ. ἢ μείζον ἀποδεικνύεται τῷ πρῶτον τρόπῳ. τὸ προσετιθέμενον τῇ προσετιθείσῃ ἐξῶθεν. τῶν τῶν ἄλλων ἰσοῦσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, καὶ μάλιστα ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ ἡθικῶν καὶ φθάρων, ὅτι ἐκείνῳ λέγει περὶ ἡθικῶν. λέγει γὰρ ἀνάγκη τὸ τρεφόμενον τρεφίσθαι προσετιθέμενον ἐξῶθεν. εἰ δὲ πάντα προσετιθείσῃ ἐξῶθεν ἢ ἀνάπτυξις καὶ σαφήνεια ἐκ ἐξῶθεν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐγκειμένης, ἐκείναι, ὅσαίτις γίνονται ἐκδοσις ἢ ἀνάπτυξις ἐπισήμης τινὸς ἐμπιπείσεται τῷ προὑποκειμένῳ, μὴ εἶναι προσηγορίαν. ἐπεὶ ἔτι ἄλλως ἀκολουθεῖ πολλὰ ἀτοπα, ἐὰν δώμεν τῷ, ὅτι πάντα ἀνάπτυξις ἢ σαφήνεια ἐστὶ προσηγορία. δῶσομεν ἔτι τίς ἱερὰν γραφὴν δεῖξασθαι προσηγορίας πολλὰς. τῆς γὰρ μὲν Νιγημῶν συνηθούτων πατέρων ἐκδοσίων τὸ ἐπισημῶν συμβόλον ὡς ἐξῶθεν, οἱ πατέρες οἱ συνηθούσης ἐν τῇ δὲ ἄλλῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ἐποίησαν προσηγορίαν δοκῶσαν ὅμως εἶπον, ὅτι ἐστὶν αὐτὸ ἅπασιν εἶπον οἱ πρῶτοι πατέρες. καὶ τῶν μαρτύρων ὁ καὶ παρὼν ἐν τούτῳ θεολογῶν Γρηγόριος, γράφων πρὸς Κληδόνιον ὅτως. Ἡμεῖς τῆς κατὰ Νιγημῶν πίστεως τῆς ἁγίων πατέρων τῆς ἐκείνῃ συνηθούτων ἐπι καθαρῶν τῆς Ἀρειανικῆς αἰρέσεως, εἰδὲν ὅτι προσηγορησάμεν πῶποτε ἢ προσετιθέμενον διὰ μῶσα. ἀλλ' ἐκείνης ἐστὶ τῆς πίστεως καὶ ἐσόμεθα, προσδιαφραθέντες τὸ ἐλλειπῶς εἰρημῶν περὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, διὰ τὸ μὴ κενηθῆναι τῷ καὶ ταυτοῦ τὸ ζήτημα, ὅτι μίας θεότητος εἶδέναι καὶ τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, Θεόν καὶ τὸ πνεῦμα ζωοποιόν.

Απὸ τούτων ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι εἰ καὶ πολλὰ ἐζητήθησαν ἐν τῇ δὲ ἄλλῃ συνόδῳ, ἀλλ' οὐδὲν ἐκ ἧσαν προσηγορίας, ἀλλ' ἀνάπτυξις καὶ σαφήνεια. καὶ περὶ γὰρ ἐν τῷ τῷ πρώτῳ συμβόλῳ ἐκ ἐλέγξου, ὅρα τῆς τε πάντων ἔσοράτων. ἀλλ' ἡδὲ ἐλέγξου, τὸν υἱὸν ἡγνηθῆναι πρὸ πάντων τῷ αἰῶνι ἀλλ' ἡδὲ Θεὸν ἀληθινόν ἐκ Θεοῦ ἀληθινῶς. ἀλλ' ἡδὲ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κύριον καὶ ζωοποιόν. ὅμως οἱ ἐν τῇ δὲ ἄλλῃ θέντες τὰ πρῶτα ἐκ ἐλογίσαντο προσηγορίας εἶναι. καὶ ὡς ἡδεμῶς ἡγουμένης προσηγορίας ὁ μακάριος Γρηγόριος λέγει, μηδὲν ἄλλο πικρῶν, ἢ ὅτι κενῶν οἱ πατέρες οἱ κατὰ Νιγημῶν. μάλλον μὲν οὐδὲ εἰ βόλεθε ἀκερβῶς κατανοῆσαι, ἡδεμῶς ἐγένετο ἐπισημῶς συμβόλον, ἢ τις ἐπὶ ἀφείλει, ἐπὶ προσετιθείσῃ. καὶ γὰρ ἐν μὲν τῇ δευτέρῃ ἀφῆρη τὸ, ἐκ τῆς ὁσίας τῷ πατρὸς, ἀπὸ τῆς πρῶ-

ANNO CHRISTI 1438.

SESSIO VI.

πρώτης. καὶ αὐτὸς ἡ πεντάτη ἀπὸ τοῦτου οὕτως
 λέγεται ἐν τῇ πρώτῃ συμβόλῃ· Ἐκπαύθη ἐκ
 τοῦ πατρὸς, τῆς ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς,
 εἶπε ἐκείνου ὁμοῖον τῷ ματρὶ κατὰ τὴν οὐσίαν,
 καὶ ὁμοῖον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα.
 Ἐσαπτάμηναι τῷ δόξῃ τοῦ Εὐτυχῆ. φαίνεται ἄ-
 ρα τὸ ποιῆσαι τινὸς πραγμάτων ἐκδοσιν, ἢ ἀ-
 νακτύξιν, ἢ ἐστὶ προδήλη, ἀλλὰ σαφῆστα.
 τὴν βουλόμεθα δεῖξαι διὰ μαρτυρίας καὶ πατρὸς
 τῆς ὑμῶν αἰδισματώσεως. ὁ κύριος γὰρ ὁ Εὐφ-
 ράσιος ὡς ἐκ ἀνυποστάτου τῷ λόγῳ ποιούμενος,
 ἐξήγησεν ἱερῶν ἐπιειδυσμένων πρόσωπων· τίνων
 χάριν οἱ ἐν τῇ τρίτῃ ἐκτοκίσαντο μνησθῆναι τῷ
 τῆς δευτέρας συμβόλῃ, ἀλλὰ τῷ τῆς πρώτης
 μένῃ. Ἐ λυσίας ἀρῶν καὶ σοφώτατα τὴν ἀπο-
 ρίαν εἶπε, διὰ τὸ εἶναι ἄμφω ταῦτα ὡς ἐν, καὶ
 μηδὲν διαφέρει· καὶ τῆς προστιθέσθαι πολ-
 λά, ὡς φαίνεται, καὶ ἐν συλλαβαῖς ἔστι λέ-
 ξισιν, ἢ ἐκ ἧσαν ὡς οὐκ ἀποδοῦναι, διὰ τὸ
 εἶναι τὴν αὐτὴν τὴν φέρειν. Ἐκ τούτων οὖν ἀπάν-
 των ἀναφαίνεται εἶναι φανερὰν τὴν μείζονα, δη-
 λαδῆ, μὴ εἶναι μετὰ λέγεσθαι προσηλω μη-
 δειμῶν σαφῆστα ἢ ἀνακτύξιν· λέγεται ἡδη
 ἀποδοῦναι ἢ ἰλάττωσθαι, ἐν ἡ καὶ πλείων λόγῳ,
 ἢ τῷ, τὸ ἐκ τοῦ υἱοῦ, ἐξηγήσας ἐστὶ καὶ σαφῆστα·
 ὡς δηλοῦνται, ἐν οἷς λέγεται ἐκπορεύεσθαι ἐκ τοῦ
 πατρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀμα νοεῖσθαι καὶ ἐκ
 τοῦ υἱοῦ καὶ πρὸς τούτο ἢ προσείσω ἄλλας ἀπο-
 δείξεις, ἢ ἡβ ἡμετέρων ἁγίων· καὶ ἀποδείξω ἐν
 τῇ μείζονι, ὅτι ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ υἱοῦ κα-
 θῶς καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς, καὶ δεῖξω ἐκ τῆς ἡμετέ-
 ρων ἁγίων· Ὁ γὰρ μακάριος Κύριλλος ἐκ
 τῆς κατὰ Ἰωάννην ὁμιλίας, οὕτως λέγεται· ἐγὼ
 ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παρακλήτην
 πέμψει ὑμῖν, λέγει· Τῶν γὰρ τῷ Θεῷ καὶ πα-
 τρὸς ὑποδοῶν ἀγαθῶν ὑπαρχῶν ὁ υἱὸς κοινῶς,
 ἐξέει καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃ
 ὅτι ἄν σοῦτος καὶ ὁ πατήρ, ἢ ἐκαστὸν, ἢ δὲ
 ἐξῶθεν· εὐηθὲς γὰρ, μᾶλλον δὲ μακρόν τὸ ἔγω
 φρονεῖν· ἀλλ' ὡς περὶ καὶ ἡμῶν ἕκαστος τὸ ἴδιον
 ἐν αὐτῷ πνεῦμα συνέχει, καὶ ἐκ τῆς ἐκδοσῆ-
 των σπλάγγων εἰς τὸ ἐξω προχέει· διὰ γὰρ
 τοῦ τούτου ἔσωματικῶς αὐτὸ ἐνεφάνησεν ὁ σω-
 τὴρ, θεανός, ὅτι καθ' ὡς περὶ ἐκ τῆς σωματικῆς
 ἀνθρωπίνης πρέσει τὸ πνεῦμα σωματικῶς, ἔγω
 καὶ ἐκ τῆς θείας διοικητικῆς προχέεται τὸ ἐξ
 αὐτῆς. Ἀπὸ τούτων συμπεραίνει, ὅτι ἐπειδὴ ὁ
 υἱὸς ἔχει πάντα τὰ τῷ πατρὸς ἀγαθὰ κατὰ φύ-
 σιν καὶ ὑπόθεσιν, ἐξέει καὶ τὸ ἐκπορεύειν τὸ πνεῦ-
 μα καθῶς καὶ ὁ πατήρ, μετόντων τῶν προσω-
 πικῶν ιδιωμάτων. Ἐξ ὧν ἔπειτα ἔχειν τὸν υἱὸν
 ἀπὸς τὸ πνεῦμα, ὡς περὶ καὶ τὸν πατέρα. καὶ ἵνα
 μή τις νομίσῃ περὶ πνευματικῆς τινὸς χαρισμα-
 τος, ἀλλ' ἔχει περὶ αὐτῷ τῷ πνεύματος λέγειν,
 τούτου ὁ σωτήρ ἡμῶν σαφηνίζει ἐν ἐκείνῳ τῷ
 ῥήθῳ, τῷ, λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἀλλ' ἐκ τῆς
 τριτῆς ὑποθέσεως ὑπείκειτο, ὅτι τὸ πνεῦμα μὲν τῆς
 ἀποδοῦναι τὸ ἐν τῶν θεῶν προσώπων δηλοῖ,
 ἔπειτα ἄρα τὸν υἱὸν ἐκπορεύειν τὸ πνεῦμα τὸ
 ἅγιον, καθῶς καὶ ὁ πατήρ. καὶ ἵσως ἐποίησας,
 ὅτι τὸ ἴδιον ἐστὶν ἀπολυμνηθῆναι καὶ καθ' ἑαυ-
 τὸ, καὶ ἢ νοεῖται ἐκείνο περὶ τῆς τῷ πνεύμα-

in primo symbolo dicebatur, Natum ex
 Patre, hoc est ex substantia Patris, dixit;
 consubstantiali Patri secundum
 deitatem, & consubstantiali nobis se-
 cundum humanitatem; opinioni Euty-
 chis contraria stantentes. Liqueat igitur
 non esse additamentum, si quis expli-
 cet aliquid, sed declarationem. hoc i-
 dem probare volumus ex testimonio &
 dicto vestre reverentie. Nam dominus
 Ephesius ad id respondens, quod ipse-
 met objecerat, cum velut ex alterius
 persona quaesisset; Cur patres tertie sy-
 nodi non meminerint symboli secun-
 dum, sed primum tantum; optime doctis-
 simeque occurrit, dicens, quod sint am-
 bo illa ut unum, & nihil differant:
 cum tamen multe sint addite, ut pa-
 lam est, & syllabas & dictiones, que
 non fuere additamenta, quoniam eum-
 dem sensum exprimebant. Ex his ita-
 que omnibus perspicuum sit, veram esse
 majorem, scilicet, nullam declara-
 tionem sive explanationem esse vel di-
 ci additionem. Restat minor probanda,
 que plus etiam laboris desiderat: vide-
 licet: sed vox illa, ex Filio, expositio
 & declaratio est; ita ut dum Spiritus
 sanctus dicitur ex Patre procedere, si-
 mul etiam intelligatur, ex Filio: ad
 quod non alias afferam probationes,
 quam sanctorum vestrorum: demonstra-
 boque in minore, procedere ex Filio
 æque ut ex Patre, & ostendam per
 sanctos vestros. Nam beatus Cyrillus
 homilia in illud Joannis: Ego rogabo
 Patrem, & alium Paracletum mittet vo-
 bis: Cum enim, inquit, essentialia Dei
 Patris bona participet Filius, habet et-
 tiam eodem modo Spiritum, quod Pa-
 ter habere intelligitur, non superaddi-
 tum, vel extrinsecus: stultum enim,
 vel potius insanum est ita sentire: sed
 quemadmodum unusquisque nostrum
 proprium in seipso continet spiritum,
 & ex intimis visceribus foras effundit:
 propterea enim corporaliter insufflavit
 illum salvator, ut ostenderet, ita ex
 divina substantia ut Deum decet, effun-
 di quod ex ipsa est, sicut ex ore hu-
 mano prodit halitus corporaliter. Ex
 his concludit, Filium eo quod habeat
 omnia naturalia & essentialia Patris bo-
 na, habere etiam, ut producat Spiritum
 sicut & Pater, manentibus proprie-
 tatis personarum. Ex quo sequitur,
 Filium ita se habere ad Spiritum,
 ut pater. Et ne quis existimet, de spi-
 rituali quopiam dono, non de ipso Spi-
 ritu id dici, salvator noster declarat his
 verbis: Accipite Spiritum sanctum; sed
 positum erat ex tertio supposito. Spiritum
 cum addito significare unam ex di-
 vinis personis; Sequitur ergo, Spiritum
 æque a Filio procedere, atque a Patre.
 Sed dixerit fortasse quispiam, proprie-
 tatem esse quid absolutum & per se,
 atque ita illud non intelligi de persona
 Spiritus. Verum nos ad probandum
 contrarium, & ostendum fermonem
 esse de persona Spiritus, alium testem
 affe-

καὶ τῆς τριτῆς.

Joan. 14.

Joan. 10.

Ibidem

ANNO VI Gregoriam festum de differentia sub. & h. post.

Ann. 8.

Ann. 14.

afferemus magnum Basilium, qui vobis demonstrabit, Patrem & Filium & Spiritum sanctum ita se habere, ut nullo modo Pater intelligatur, quia simul Filius & Spiritus intelligatur: neque Filium, quia simul Spiritus intelligatur. Qui Spiritum, inquit, intellexit, & ipsum per se intellexit, simulque illum, cujus est Spiritus, & Filium mente apprehendit; qui vero hunc apprehendit, Spiritum a Filio non sejunxit; sed servata quidem serie propter ordinem, conjunctionem vero propter naturalem trium simul unitorum communionem, fidem in se ipso formavit. Et qui Spiritum tantummodo dixit, confessione sua simul comprehendit & illum, cujus est Spiritus. Et quoniam Christi est Spiritus, & ex Deo, ut inquit apostolus, quod in catena contingit, ut qui unum extremum trahit annulum, simul etiam attrahat alterum extremum; ita qui trahit Spiritum, Patrem quoque & Filium simul per ipsum attrahit. Filium quoque si quis accipiat, habebit ex utraque parte, hinc quidem Patrem, inde vero proprium Spiritum secum afferentem: neque enim licet excogitare separationem vel divisionem, aut Filium intelligi sine Patre, aut Spiritum disjungi a Filio.

Reverendissimi patres, ita se habent inter se divinae personae, ut una illarum cogitatione apprehensa ceterae quoque intelligantur. Itaque, ut qui intelligit Spiritum produci a Patre, necessario intelligat, eundem produci quoque a Filio. Et ne difficile & incredibile videatur quod dicimus, eundem Basilium volo testem adducere in sermone de fide dicentem: Quaecumque habet Pater, habet & Filius, nisi quod Filius non est Pater. Omnia est Filius, quaecumque Pater, eo uno dempto, quod non est Pater. Patrem dixi & Filium: has mihi serva proprietates: manens igitur Filius in esse Filii, omnia est quaecumque Pater, secundum ipsius domini vocem dicentis: Quaecumque habet Pater, mea sunt: quia profectio imaginis sunt ea omnia, quae insunt prototypo. Reverendissimi dicunt, quae ipse dico, mecumque conveniunt. Liquet igitur omni ex parte, spirationem esse communem Patri & Filio. Nos alia multa & clara & manifesta de hac materia possemus proferre, ac ostendere, Spiritus sancti productionem intelligi etiam ex Filio, cum dicitur procedere a Patre, sed haec sint satis: tempus breve est: in aliam sessionem haec differemus. Utinam Deus haec dicendi, deque his disputandi causam tollat: sed redeo, unde sum digressus. Dicebam non esse additionem, quandoquidem omnia explicatio seu declaratio non est additio. Nos in ipsa minore demonstravimus, cum Pater dicitur spirare Spiritum, intelligi etiam Filium spirare eundem. Ex quo sequitur, quod est positum in symbolo, non esse addita-

tos υποτετακτος· ἀλλ' ἡμῶς ἀπὸς τὸ δεῖξαι τὸ ὁμοῦντος καὶ ὅτι περὶ τῆς τῷ πνεύματος ὁμοῦντος ἐστὶ ὁ λόγος, ἀποσάξομεν ἄλλον μάρτυρα τὸν μίγαν Βασιλείου· ὅς τις ἀποδείξει ὁμῶν τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὅπως ἔχει, ὡς μὴδεὶ τῶν πατρὶν νοεῖσθαι μὴ συνουμῆσαι τῷ υἱῷ καὶ τῷ πνεύματος· μὴδεὶ τὸν υἱὸν μὴ συνουμῆσαι τῷ πνεύματος. Ὁ τὸ πνεῦμα τοῦσας, φασὶν, αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ ὁμοῦντος, καὶ τὸν υἱὸν ἐστὶ πνεῦμα, καὶ τὸν υἱὸν τῷ δευτέρῳ συμπαραδέχασθαι. ὁ δὲ τῶν λαβῶν, τῷ υἱῷ τὸ πνεῦμα ἐκ ἀκτιμῆσιν· ἀλλ' ἀπολύτως μὴ κατὰ τὴν τῶν συνουμῆσιν δὲ κατὰ τὴν φύσιν τῶν τῶν κατὰ ταυτὸ συγκειραμῶν, ἐν ἑαυτῷ τῷ πνεύματι ἀνευρεῖσθαι. καὶ ὁ τὸ πνεῦμα μόνον εἰπὼν, συμπιπλάσει τῇ ὁμολογίᾳ καὶ τὸν υἱὸν ἐστὶ πνεῦμα. καὶ ἐπειδὴ τὸ Χριστὸς ἐστὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἐκ τῷ Θεῷ, καθὼς φασὶν ὁ ἀπόστολος, ὡς πρὸς ἑκ ἀλύτως ὁ τῷ υἱῷ ἀκρῶ ἀψάμνος καὶ τὸ ἑτερον ἀκρον συνουμῆσασθαι, ὡς ὁ τὸ πνεῦμα ἰλακίας, δι' αὐτῶ καὶ τὸν πατέρα ὁ τὸν υἱὸν συνουμῆσασθαι. καὶ τὸν υἱὸν εἰ τις λάβῃ, ἔχει αὐτὸ ἰκατέρωθεν, πρὸς μὴ τὸν ἑαυτῷ πατέρα, τῷ δὲ τὸ ἰδίον πνεῦμα συνουμῆσασθαι. ὁ γὰρ ἐστὶν ἐπινοῦνται τομῆς ἢ διαίρεσιν, ἢ υἱὸν χωρὶς πατρὸς νοεῖσθαι, ἢ τὸ πνεῦμα τῷ υἱῷ διαχθῆσθαι.

Αἰδισιμῶνται πατέρες, οὕτως ἔχει τὸ δεῖξαι πρόσωπα ἀπὸς ἀλλήλα, ὡς νοεῖσθαι καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα νοεῖσθαι τῶν υἱῶν. ὡς συμβαίνει, ὅς τις νοεῖ τὸν πατέρα ὅτι ἀποβάλλει τὸ πνεῦμα, ἀνάγκη νοεῖν ἀποβάλλειν αὐτὸ καὶ τὸν υἱὸν. καὶ ἵνα μὴ δοξῆ δυσχερὲς καὶ ἀπίστος ὁ ἡμίτερος λόγος, δεῖλω ἀποσάξομεν τὸν αὐτὸν Βασιλείου μάρτυρα, λέγοντι ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ· ὅτι ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἔχει καὶ ὁ υἱός, σαφῶς μὲν ὅτι ὁ υἱός ἐκ ἐστὶ πατήρ. πάντα ἐστὶν ὁ υἱός ὅσα ὁ πατήρ, δι' ἃ τῷ εἶναι μόνον πατήρ. Πατέρα εἶπον καὶ υἱόν· οὐλαστέ μοι ταύτας τὸς ἰδούστας. μὴ μὲν οὐδ' ὁ υἱός ἐν τῷ εἶναι υἱός, πάντα ἐστὶν ὅσα ὁ πατήρ κατὰ τὴν αὐτῷ φύσιν τῷ κυρῶ εἰσόντι. ὅσα ἔχει ὁ πατήρ ἐμὰ ἐστὶ. τῷ ὅτι γὰρ τῆς εἰκότος ἐστὶ πάντων, ὅσα πρόσει τῷ ὁμοῦντος. Οἱ αἰδισιμῶνται πατέρες σὺ ἡμοὶ λέγεσθαι ὅσα ἔχω, συμφωνῶσιν ἡμοί. φαίνεται οὐδ' πανταχῶς, ὅτι τὸ ἀποβάλλειν ἐστὶ κοινὸν πατὸς καὶ υἱῶν. ἡμῶς πολλὰ ὁ σαφῆ καὶ δήλα περὶ τῆς αὐτῆς ὁμοῦντος εἶχόμεν καὶ ἄλλα εἰπεῖν, καὶ δεῖξαι ὅτι ἐν τῷ λέγεσθαι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἰκπορθεῖσθαι ἐκ τῷ πατρὸς, νοεῖται ἰκπορθεῖσθαι καὶ ἐκ τῷ υἱῷ· ἀλλ' ἀρκεῖ ταῦτα. ἢ ὅρα βραχεῖα ἐστὶ ταμιδισίμῶντα ἐν ἑτέρῳ συνουμῆσθαι. δεῖλωται ὁ Θεός ἀφελῶν τὴν αἰτίαν τῷ μὴ ἔχειν ὁμοῦντος λέγειν ταῦτα, ἢ περὶ τῆς ταῦτων συζητήσιν. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὅσων ἐξέβω· ἔλεγον μὴ εἶναι ἀποδῆκῶν, ἐπειδὴ πᾶσα ἀνάγκη ἢ σαφήνεια ἐκ ἐστὶ ἀποδῆκῶν. ἐν αὐτῷ τῷ ἰλαττον ἡμῶς ἀποδείξομεν, ἐν τῷ λέγειν τὸν πατέρα ἰκπορθεῖσθαι τὸ πνεῦμα, νοεῖσθαι ταῦτα ἰκπορθεῖσθαι καὶ τὸν υἱόν· ὅσων ἐκτετα, τὸ πνεῦμα ἐν τῷ συμβολῶ μὴ

ANNO CHRISTI 1418.

ὁ τὸ ἀποδῆκῶν.

ANNO
CHRISTO
1438.

SESSIO IV.

μη εσται προσηλυτισμος, ολλ' ανεστειλει. Εστ' το
 δεσπερον ελθουσαν, οσπερ ην, ο καλυπτε προση-
 κλιω, ημεως δε ε, αλλα σαφελωσιν, μη ο και
 κωλυμενον. ει γαρ λευ προσηλεια, οσπερ ε λε-
 γομεν, οα αν λευ οι μη εχουσαν. ποσιντα δε
 προσηλεια χαρισμασιν η λεξικωσιν οτι ε ιερα χα-
 ρη τη παλαιη η τη νεα, οτι ε τωσ ορεσ
 ηω πατριωσ, η τωσ ρητωσ ηω συνωδωσ, κα-
 θωσ αποδεικνωσιν τη χριστη τω Θεω, φασιπται
 οσιντα κωλυμενα. ορα ε κωλυται. ει δε τωσ
 εστωσ. ηη γραμμασιν ηη λεξησιν κωλυται προ-
 σηλειασ ε τη γραφη, πολλα εστωσ εστωσται.
 πρωτω μωσ πατωσ τωσ πατριωσ, οσιντα προση-
 λειασ ε τη υποδιωσιν τωσ πτωσ, ανεδιμα
 εσιντα, προσηλειασ τωσ απωσ εστωσ. εστωσ δε
 ηη ο αγιωσ Παυλωσ λεγει πρωσ Γαλατωσ·
 οι τωσ Λεγγαλιζτωσ ημασ, παρ ο παρελαβε-
 τωσ, ανεδιμα ετωσ. αλλα μωσ ηη Παυλωσ, ηη
 πτωσ αυτωσ ρηματοσ, ηη αλλησ γραφησ πολλησ
 προσηλειασ. ηη οι αγιωσ πατριωσ οι εσ Νικηησ
 πολλα εστωσ, εστωσ ηη κωλυται ε τη συμβωλωσ
 ηω αγιωσ αποστολωσ, οσπερ οι εσ τη δεσπερα
 τωσ εσ τησ απωσ, η οι εσ Εφεσωσ τωσ εσ
 τησ δεσπερασ. οσιντα προσηλεια κωλυται εσ αυτωσ,
 η δ' ανεστειλει ε. ει γαρ ελωσ ανεστωσ τη
 γραμματι, ετι μωλλω μωκωσιν εστωσμα
 κωλυμενον αν, ημασ δηλωτωσιν εσιντα εσ
 μακρωστωσιν Δανασιμωσ. λεγει γαρ ο αυτωσ Παυ-
 λωσ ε τη δεσπερα πρωσ Κορινθιωσ, οτι τω
 γραμματι εστωσται, τω δε ενδιμα ζωτωσιν·
 οι τωσ παρ τω Παυλωσ κατωσ τωσ ελεγχωσιν·
 τωσ, οσιντα ηω Ιουδαιωσ ον· ηη κρησ λατωσ απο-
 βλωσιν απωσ εσ εστωστωσιν. ετι ηη τωσ
 εστωσ εστωσιν ηω ημωστων δεδασκαλωσ· ο μα-
 κρωσ γαρ Γρηγοριωσ· ο θεολωγωσ λεγει·
 πτωσ ηω ονοματωσ η ζωτωσμαστωσ, οσιντα αν
 αι συλλαβασ απωσ τωσ τωσ φερωσ. και ο
 ημωστωσ δεδασκαλωσ Γρηγοριωσ ο Παλαμασ,
 ον ημωσ πτωσ κωλυται πτωσιν, τωσ αυτωσ λε-
 γει, λεγων· Διξωσιν ημωσ λεγωσ ελιγωσ· η
 γαρ εσ ρηματοσ μωσ, αλλ' εσ απωστωσιν η
 εστωστωσ, κατωσ τωσ θεολωγωσ Γρηγοριωσ· πτωσ
 δογματωσ δε και απωστωσιν πτωσιν λεγων,
 και τωσ επ' ηωσ απωστωσιν συμφωσιν, απωσ
 τωσ λεξικωσ η διαφορωσ. Επειδη πατριωσ αι-
 δεστωστωσ, ο δεδασκαλωσ εστωσ ηη κωλυται
 φρωστωσ λεξικωσ, οδ' ημωσ εστωστωσ πτωσ λε-
 ξικωσ κωλυται λεγων· ει δε λεγει, οτι οι
 πατριωσ εστωστωσ τωσ οι εστωστωσ συνωδοσ τωσ
 κωλυταιστωσ, εσιντα ιδιωσ κωλυται απολογησωσ.
 αλλα κατωσ τωσ παρωσ λεγωσιν τωσ ηη τρωστωσ τωσ
 ηη κρησ εστωστωσ λεξικωσ εστωστωσ, κα-
 ραδωστωσιν μωκωσιν κρηστωσιν· οσιντα, τωσ συμβωλωσ
 τωσ ημωσ μωσ Ρωμαιοσιν λεγωσιν, ημωσ δε Ελ-
 λωστωσ, η αλλωσ αλλωσ· η εσ τωσ λεξικωσ
 πολλωσ διαφορωσ· αλλ' ομωσ διωσ τωσ τωστωσ
 στωστωστωσ, ηημωσ κωλυταιστωσ εστωσ. εστωστωσ
 και εστωσ λεγων εστωστωσ και φρωστωσ λε-
 γωσ. οστωσ εσιντα εστωσ εστωστωσ και τωσ, οτι
 κρησ, δεδωστωσ η αρχασ ηη εστωστωσ, εστωστωσ
 κωλυταιστωσ τωσ καιτωσ εστωστωσ καιτωσ
 καιτωσ τωσ μετ' αυτωσ ηη τωσ στωστωστωσ, ηη οι

mentum, sed interpretamentum. Veni-
 mus ad secundum, quod erat, ut vos
 quidem dicitis, additamentum, nos ve-
 ro haec ita, sed declarationem non esse
 interdictam. Si enim esset addita-
 mentum, quod negamus, certe non al-
 si extrinsecus esset; talis vero additio
 litera, seu dictionis neque in sacra scri-
 ptura veteri aut nova, neque in decre-
 tis patrum, neque in dictis synodorum,
 ut Deo favente demonstrabimus, inter-
 dicta videtur; non est ergo interdicta
 Quod si quis dixerit interdictum esse,
 & literam & vocem addi ad scriptu-
 ram, multa sequentur absurda. Primo
 quidem, patres omnes, quicumque in
 re fidei quidquam adjecerant, subesse
 anathemati, cum iis addiderint, quos
 ante illos erant. Deinde sanctus Paulus
 in epistola ad Galatas ait: Si quis vobis
 evangelizaverit prater id, quod accepistis,
 anathema sit. Et tamen & Paulo, &
 verbis ejus, & reliquis scripturam multa
 sunt addita. Et sancti patres Niceni
 multa dixerunt, quae non habentur in
 symbolo sanctorum apostolorum; que-
 madmodum patres secunda synodi ad
 ea quae dixerunt priores; & qui Ephesum
 convenerunt ad ea, quae dixerunt pa-
 tres secunda, addiderunt. Itaque ad-
 ditamentum ad ea fieri, non explana-
 tionem prohibetur. Si enim omnino li-
 teram sequitur necessitas, multo etiam
 majus sequeretur absurdum, nos versari
 scilicet in peccato mortali. Idem
 namque Paulus in secunda ad Corin-
 thios epistola dicit, literam occidere,
 spiritum vivificare: qui a Paulo Icherico
 reprehenduntur, quia Judaicum sensum
 habebant: non est ergo respiciendum
 ad ea, quae occidunt. Praeter-
 rea hoc est contra vestros doctores.
 Nam beatus Gregorius theologus, de
 verbis, inquit, nequaquam concertabi-
 mus, dum ad eundem sensum syllabae
 ducant. Et doctor vester Gregorius Pa-
 lamas, quem vos magni facitis, hoc
 idem ait: De vocibus, dicens, parum
 curo; non enim in foliis vocibus, sed
 in rebus consistit pietas juxta Grego-
 rium theologum: dogmata & res mihi
 curae sunt: & si quis in re conveniat,
 contra voces non pugno. Reverendissi-
 mi patres, cum doctor ille de verbis
 non sit sollicitus, nec vos debetis esse
 solliciti. Si vero dicitis, patres hoc vo-
 luisse, qui in synodis fieri hoc vetue-
 runt, ad hoc opportune respondebo.
 In praesens tamen ita dico: Quod non
 fit de vocibus & syllabis expostulan-
 dum, modico utar exemplo. Certe hoc
 ipsum symbolum nos quidem Latine di-
 cimus, vos autem Graece, & aliter al-
 lii; & multa est vocum inter nos
 differentia; quia tamen convenimus in
 sensu, nulla id lege non licet. Dicam-
 us & aliam rationem ex philosophia
 desumptam. In unaquaque scientia &
 arte videmus, danda esse principia &
 axiomata, in quibus virtute omnia con-
 tinentur quae post illa sunt, atque ipsae
 conclusiones: doctores tamen iis non

SESSIO VII.

ANNO CHRISTI 1452

contenti exponunt per syllogismos, per argumenta, per inductionem, & alia exempla, & nemo dicit, aliam hanc esse scientiam: testis est Aristoteles posteriorum analyticorum libro secundo: Quae sunt post principia, dum ab his originem ducant, virtute continentur in illis habemus etiam nos communia principis & axioma theologica, quae sunt utriusque communia, & creduntur ab utroque. Ex his igitur licet ostendere, Spiritum sanctum procedere etiam ex Filio. Quare ex his omnibus manifestum est, hoc quod Romani dicit ecclesia, non esse additamentum, Alia quoque ratione ostendemas, addi voces & syllabas, nullo modo esse vetitum, si addit necessitas. Nam ut dicit Paulus. *Unus dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus: Pater omnium, una ecclesia:* unum quoque igitur axioma. Si ergo huic ecclesiae diversis temporibus licuit necessitate cogente addere, potestas haec a posterioribus non est tollenda. Ipse enim salvator ait: *Ego vobiscum ero omnibus diebus usque ad consummationem saeculi:* quod non est ita intelligendum, ut nobiscum simpliciter sit, & regat nos: hoc enim modo est etiam cum lapidibus & plantis & animatis omnibus: sed eo quod uniat omnes nos gratia & fide una; quod non licet reperire in membris altera fide inter se dissidentibus. Constat itaque nihil prohibere, si cogat necessitas, quo minus addantur dictiones & syllabae: alioquin magnum profecto damnum impenderet Christianis. Exorientibus enim quovis tempore multis ac diversis haeresibus, necesse est ecclesiam illis obistere praedicatione & argumentis; quod etiam probant patres secundae synodi, quae Constantino-poli coacta est: primi enim illi addiderunt, exultantque se dicentes: Si fieri posset, ecclesiam stabilem esse, ac nullo damno affici, non opus esset additione; sed quoniam pericula emergunt in ecclesia, opus fuit in illo symbolo declarationem apponi: propterea Romana quoque ecclesia id fecit necessitatis tempore. Quod si interdictum est, offendite quae ubi. In decretis patrum non est interdictum: sed solum dicitur, non licere proferre aliam fidem, aut conscribere, aut componere. Ecce quod a patribus Ephesinae synodi dictum est, non licere aliam fidem conscribere, audistis. Ex quo sequitur, quidquid aliam insequentes synodi similiter statuerunt, aut sanctus aliquis de syllaba & voce dixit, referendam esse ad hos tertiae synodi patres: juxta quorum sensum intelligenda sunt & aliorum dicta. Quomodo & qui postea secuti sunt, patres protestati sunt, nullo modo se aliud agere, quam quod prius dictum erat a patribus: sed qui interdixere primi, de illo interdicto locuti sunt, quo alterius fidei prohibetur additio; ergo necesse est alia quoque referri ad sensum istorum. Quod enim dicunt aliqui de vocibus & syllabis referri debet ad

Ephes. 4. eadem an- thoritas.

Manh. 28.

διδασκαλίᾳ ὅμως ἐκ ἀριστοῦ ἐκζητῶντες διὰ συλλογισμῶν, δι' ἐπιχειρημάτων, δι' ἐπιμαχίας καὶ ἰτέρων παραδειγμάτων, καὶ ἕως λέγει ἐπιμαχίας ἐπιμαχίῶν. καὶ μαρτυρῶ Ἀλεξάνδριος ἐν δόγματι τοῦ δόγματος ἐκκλησιαστικῶν τῶ μὲν τὰς ἀρχάς, ὡς ἂν εἰς τὴν οὐκ ἀρχὴν φέρουσι, διωκόμεν ἐν αὐταῖς ἐπιμαχίονται. ἔχοντες ἂν καὶ ἡμεῖς κοινῆς ἀρχάς καὶ ἀξιωματῶν θεολογικῶν, ἀτιμὰ εἰς κοινὰ ἀμφοτέρωθεν, καὶ παρ' ἀμφοτέρωθεν πρὸς ἄλληλους. ἐκ τούτων οὐδεὶς δειξάτω, καὶ ἐκ τῶν οὐκ ἐκπεριεσθῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὅθεν ἐκ τούτων ἀναφαίνεται πάντων, μὴ εἶναι ἀποδόχῳ τῶν, ὃ λέγει ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία. εἴτε καὶ ἄλλως δεξιόμεν, ὅτι ἔδινε τρέπον κενώματα προδῆναι λέξεις ἢ συλλαβὰς, ὡς ἀνάγκης. καὶ γὰρ ὅς λέγει Παῦλος: εἰς κύριον, μία πίστις, ἐν βάπτισματι, εἰς Θεόν καὶ πατέρα πάντων, μία ἐκκλησία. ἔρα καὶ τὸ αὐτὸ ἀξίωμα. εἰ γοῦν τούτη τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ καιρὸν διαφόρος, ὡς ἀνάγκης, ἐξέτω προδῆναι, αὐτὴ ἢ ἕξουσία ἢ κωλυθῆσθαι παρὰ τοῦ μετὰ ταῦτα. αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ λέγει. ἐγὼ εἶσομαι μετ' ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας μέχρι τῆς συνλήσεως τοῦ αἰῶνος. τὸ δὲ εἰ δὲ νοεῖσθαι καὶ περὶ τῶν ἀπλῶς ἡμῖν συκοφαντῶν καὶ κυβερνῶν, ὅτι ἴσ' τροπῶν τούτων συκοφαντῶν καὶ τῶν μίθων, καὶ τῶν φησῶν, καὶ πᾶσι τοῖς ἐπιμαχίῳις· ἀλλὰ τῶ ἰνδὸν πάντες ἡμᾶς χεῖρ' ἢ μία πίστις, ὅπερ καὶ εἶναι ἄρην ἐν τοῖς ἰτέροις πίστει διακριθῆσθαι μέλει. φαίνεται ἂν μὴ εἶναι κενώματα προδῆναι λέξεις ἢ συλλαβὰς ὡς ἀνάγκης. παρὰ γὰρ ταῦτα ἐπιμαχίοντες ἂν μεγίστη ζημία τοῖς Χριστιανοῖς ἀναφωσθῆναι ἐκάστοι πολλῶν καὶ διαφορῶν αἰρέσεων, ἀνάγκη εἶναι τῇ ἐκκλησίᾳ ἀποδοχῆσθαι τοῖς τοῖς διὰ διδασκῆς, δι' ἐπιχειρημάτων. ἴσ' δοκιμαζέσθαι καὶ οἱ ἐν τῇ δόγματι συνωδῶν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει· ἐκείνοι γὰρ πρώτοι προσέθεναι πρώτων, καὶ παραιτῶνται, λέγοντες· εἰ μὴ δυνατὸν εἶναι τῇ ἐκκλησίᾳ εὐθαρῶς καὶ ἀσκήμιον, καὶ ἂν ἴδῃσθε προδῆναι. ἀλλ' ἐπειδὴ διαφῶνται κίνδυνος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐξήμελο χρεῖα διασφαλισθῆναι ἐν τῷ συμβόλῳ ἐκείνῳ. διὰ τούτου καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Ῥώμης ἐποίησε τούτο ἐν καιρῷ ἀνάγκης. εἰ δὲ τῶν κενώματα, δεῖξάτω ἐν τῷ. ἐν τοῖς ὅροις τοῦ πατρῶος καὶ κενώματα, ἀλλὰ μόνον λέγεται, ἰτέροις πίστει μὴ ἔξῆναι προφέρειν, ἢ συγγραφῆναι, ἢ συντεθῆναι. ἴδ' ἐκάστοι τὸ ρηθῆναι παρὰ τοῦ πατρῶος τοῦ ἐν τῇ Ἐπίστω, μὴ ἔξῆναι ἰτέροις πίστει συντεθῆναι. ὅθεν εἴπεται, ὅτι καὶ ὅσαι ἄλλαι συνωδοὶ ἀποδόχῳσαν καὶ ἐποίησαν κωλύματα, ἢ ἀγίως τις εἶπε περὶ συλλαβῆς ἢ λέξεως, τούτοις οφείλει ἀναφῆσθαι ἀπὸς τούτους τῶν ἐν τῇ τρίτῃ συνωδῳ, καὶ ἐν τῷ ἐκζητῶσθαι καὶ τῷ τῷ ἄλλων. καὶ ὅν τρέπον καὶ οἱ μὲν ταῦτα γεγονότες διαμαρτύρασαν, ἴδ' ἐκ τῶν τοῖς αἰῶν, ἢ ὁ ἀποδοχῶν οἱ πατέρες. ἀλλ' οἱ αὐτοὶ κωλύματα ποιοῦνται μόνον κωλύματος ἀποδοχῆς ἰτέροις πίστει, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἀνάγκη φέρῃσθαι ἀπὸς τούτους. εἰ γὰρ καὶ τῶν λέγεται περὶ λέξεων καὶ συλλαβῶν, οφείλει ἀναφῆσθαι ἀπὸς

ANNO CHRISTI 1439.

αὐτὸς τῆς διαφωνίας τῆς αὐτοῦ πατρῶν, ὡς περ
 εἰρημῶν. ἰσχυρῶς γὰρ τὸς λέξεις δεῖ παρα-
 τεῖσθαι, αἱ τῆς εἰς ἄλλαν ἰσχυρῶς γέ-
 ρου. ὡς περ γὰρ ἀποστομίας αἱ ἄλλαι ἰσχυρῶς,
 οὗτο εἰ αἱ ἄλλαι λέξεις ἄλλω ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς
 ἀποστομίας εἰσίν. ὅθεν εἰπῆται, ὅτι ἐκείνα τὴ
 καλῶματι εἰς ἀποστομίας εἰσίν· καὶ ὁ λέγει
 προδήκω, λεγομένη ἀνακρίσις. ἡ τὴν ἰσχυρῶς
 εἶπον καὶ ἐπὶ ἰσχυρῶς πῆστις. εἰπῆται ἄρα, ὅτι εἰς
 ἀποστομίας τὸ ἀνακρίσις. ἰσχυρῶς καὶ πλῆσι-
 να ἄλλα εἰσὶν περὶ τούτου ἐν τῇ πρῶτῃ συνο-
 δῷ, ἀλλὰ παρὸς ἐστὶν ἀνακρίσις. τῶν ὡς
 ἐπισημῶν παρὰ τὸ Ρόδον, ἐλθόντῃ ἡ συνόδῳ. τῇ
 εἰς δὲ συνελθεῖν συνήσαν ὁ Ρόδον τῆς ἀπο-
 λογίας, ὡς τὰ τῇ παρῶν τελευτῶν καὶ ἡδύ-
 νηθῃ.

mentem primorum patrum, ut diximus.
 Illæ quippe voces respuendas sunt, quæ
 ad aliam inducunt sensum: sicut enim
 alii sensus rejiciendi sunt, ita rejicien-
 diæ quoque aliæ voces inferentes alium
 sensum. Ex quo sequitur, decreta illa
 prohibentia nequaquam ad nos specta-
 re: & quod ipse vocatis additamentum.
 nos declarationem dicimus; quæ cum
 eundem habeat sensum, non est altera
 fides. Sequitur ergo, nos anathemati
 non subjacere: multa alia possemus de
 hoc asserre ex quarta synodo, sed jam
 tempus surgendi est. His ita a Rhodio
 præfule dictis, dimissa est synodus: se-
 quenti vero sessione absolvit apologiam
 quam in præsentem non potuit ad finem
 perducere.

SESSIO VI.

ΣΤ Ν Ε Α Ε Τ Σ Ι Ε Σ Ζ.

SESSIO VII

Οκτωβῆς πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ, τῷ σαββάτῳ, ἑορτασθῆναι.

Die vigesimaquinta Octobris sabato celebrata est.

Ο ΡΟΔΟΣ ΑΝΔΡΑΣ.

ANDRAS RHOD.

ΜΕΤΑ τῆς χάριτος καὶ εὐλογίας τῆς
 μακαριωσιῦν ὡς, πατρὸς μακαριστοῦ, καὶ
 μητρὸς ἀριστοῦ τῷ γαλιλιωτῆτι κυρίῳ τῷ βασι-
 λεύκῳ, καὶ τῷ αἰδισμῶν πατρὸς κυρίου τῷ
 πατριάρχῳ, προχωρήσασθαι ἐπὶ τῆς ἡμετέρας
 ἀπολογίας. Ἐν τῇ πλεονεξία ἡμῶν ὁμιλία,
 ὡς εἰδότε πατέρες ἀετοί, δύο τιμὰ ἐλυθῆσαν
 παρ' ἡμῶν ἁπλοῦς, ὅτι ὅσον πισθεῖ ἡ ἀγία
 τῷ Θεῷ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐστὶ ἀποδοχῆ.
 δάκρυον, ὅτι ὁ κεκλιώται ἡ ἀποδοχῆ. λέ-
 γονται δὲ τὰ ἐπακολούθησα, ὅτι τὴν ἐστὶν ἀλη-
 θείας καὶ ἀγαθῶν, καὶ ἐστὶ ἀποδοχῆ δέχασθαι
 καὶ δοκιμαζέσθαι τὸ πάντο ἁγίου. ἀλλὰ ὡς
 τὸ ἐλθεῖν ἡμῶς εἰς τὴν ἀποδοχῆ τῶν
 τῆς δύο μερῶν, ἀποδοχῆ ἰσχυρῶς τῶν
 εἰσίν, ὅτι τῶν μερῶν, ὅτι δηλαδὴ ἀληθῆς ἐστὶ
 καὶ ἀγαθῶν, ἰσχυρῶς ἡμῶν, τῷ ἀγίῳ τῶν δη-
 λογοῦσι πατὲρ καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, ἡ καὶ
 ἀρμολογίας. ὅτι παρὰ γὰρ διαγνώσει ἀνα-
 κρίσις ἐστὶ ζητησῆσαι τὸ ἀληθῆς. τὸ γὰρ ἀλη-
 θῆς ἀναφανῆς, ἰσχυρῶς πάντα διαλυθῆσονται
 τὰ δοκίμια ἐκφανῆσθαι. μαρτυρῶν ἐστὶ τῶν
 ὁ ἡμῶν Ῥωμανῶν ὅτι γὰρ τῷ ἀλη-
 θῆς πάντα συμφορῶν, πᾶσι δὲ ψῆφῳ πᾶσι
 διαφανῆ ἡ ἀληθῆς. κηρύσσασθαι τῶν ὡν,
 ὅτι ἀποδοχῆς τῷ ἀληθῆς, ἰσχυρῶς ἐκδο-
 χῶν, ὅτι ἐξέτω τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκ-
 νο φοιῆσαι, ὅτι ἡμεῖς καλῶς ἀποδοχῆ.
 συνωδῶν δὲ μάστις τῶν ποιῆσαι τοῖς ἡ-
 μετέροις λόγος καὶ συχταῖς παρακλήσεσι. καὶ
 γὰρ καὶ ἐν τῶν κοινῶν καὶ ἰδία ὁμιλίᾳς πα-
 ρεκαλεῖτε ἡμᾶς αἰετὸς τῆς ἀληθείας συ-
 ζήτησιν· τῶν δὲ φαίνεται δὲ ὡν ἡμῶν διδω-
 κασι γραφῶν. μάστις δὲ ἐπειδὴ ὁ αἰδισμῶν
 κίβητος ὁ ἔστις ἐν τῇ ἀποδοχῆ αὐτῆς ἀποδοχῆ
 ἐζητήσιν, ἵνα ἀποδοχῆ λόγος, τῶν λόγῳ ἡ
 Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἀποδοχῆς ἐν τῷ συμ-
 βῶν πιστοῦν. εἰδῆσιν αὐτὸ ἡμᾶς χαρισθῆσαι
 τοῖς πατέροις τῶν, καὶ ζητησῆσαι τῶν τῷ πρᾶ-
 γματος ἀληθῆς. ὅτι μὴ οὐκ ἡ σαφῶς
 Concil General. Tom. XXXI.

Benigne annuente ac benedicente san-
 ctitate tua, pater beatissime, assen-
 tientibus quoque serenissimo imperato-
 re, & reverendissimo patre domino pa-
 triarcha, susceptam defensionem nostram
 prosequemur. In ultimo sermone nos-
 tro duo quedam, ut nostis, patres opti-
 mi, sunt a nobis soluta. Primum quid-
 em, non esse additamentum, quod
 sancta Dei Romana credit ecclesia: Al-
 terum vero, non esse vetitum fieri ad-
 ditionem: restant duo, quæ sequuntur:
 nimirum hoc esse verum & necessarium,
 nec non ab omni Christiano suscipiend-
 um esse & approbandum. Sed ante-
 quam ad hæc duo tractanda venimus,
 dicam prius nonnulla. Et primo quid-
 em: tertium illud, quod scilicet ve-
 rum sit & necessarium; visum esse no-
 bis, tam scilicet sanctissimo patri, quam
 aliis omnibus, accommodatissimum: quon-
 iam in omni disquisitione necesse est
 verum investigari. illo enim comperto
 facile omnia, quæ videntur esse con-
 traria, dissolventur: testatur hoc vester
 Aristoteles: Omnia enim, inquit, cum
 vero concordant, a falso vero citissime
 veritas dissentit. Existimavimus itaque
 detecta veritate scilicet nos esse demon-
 straturos, licuisse Romanæ ecclesiæ il-
 lud facere, quod vos additamentum
 vocatis. Compellimur vero ita agere
 vestris potissimum dictis & cohortatio-
 nibus. Nam & in privatis & in publi-
 cis colloquiis adhortati nos semper estis
 ad inquirendam veritatem: quod liquet
 ex scripturis, quas nobis dedistis: præ-
 cipue vero ex eo, quod reverendus do-
 minus Ephesius cum primum suam ha-
 beret sermonem, postulavit, ut redde-
 remus rationem, cur Romanæ ecclesiæ
 symbolo additamentum adjecerit: O-
 portuit ergo nos rem gratam his patri-
 bus facere, & rei veritatem inquirere.
 Quod igitur declaratio illa sit apposita
 symbolo, omnibus patet. An vero o-
 pus fuerit id ita declarari, fortasse du-
 bi-

SESSIO VII.

ANNO CHRISTI 1432.

bitaverit quispiam. Verum necessarium & verum illud esse, atque ita demonstratum, fuisse necessario ponendam, instante praesertim & compellente necessitate, ostendens hinc aggredimur. Nam ea quae nobis obijciuntur, non videtur habere locum: dictum est enim, sicuti relatam nobis est, non esse a nobis observatam quod opus erat; & quod fieri concederetur, esse subversum; quodque ad objecta responderimus. Nos vero Dei beneficio nihil horum fecimus. Et ad primum quidem, vos quantum libuit objecistis: licet ergo & nobis dicere quancumque voluerimus, & respondere pro re nostra; quod opinor non videri a ratione alienum. Ad illud vero, quod rerum concedentem ordinem a nobis eversum asseritis: hoc pace vestra, non est ita: ratio est, quia licet reo in iudicio, & se defendenti in philosophorum palaestra miscere aliquando quum in rem faciunt disputando: necesse enim habet qui respondet probare aliquid, & accepta veritate aliqua progredi ulterius: nec ideo injuriam proponenti facit. Ad tertium vero, quod nihil omnino ad objecta responderimus: hoc ideo factum est, quia nondum tertiam partem tractavimus. Querentibus enim vobis an licitum esset addere, seu quomodocumque declarare, ita respondimus: neque enim possumus negare id factum a nobis, aut ignorantiam obtendere, aut dissimulare. Necessario ergo, ut devenientes in materiam speciatim, demonstraremus dogma verum esse & necessarium. Optime igitur posita est particula: sed quoniam id vos, patres reverendissimi, graviter, ut videmini, tulistis, dicentes minime velle ad dicta hujusmodi respondere; nos ut in hoc etiam rem vobis gratam faciamus, tertiam illam partem praetermitteremus: loco vero illius dicemus aliqua, quae valeant & ad ea confirmanda, quae pro nostra sententia dicta sunt, & conducant ad ea, quae sunt dicenda. Simul etiam constabit omnibus, nos ad objecta proposita respondere: quod ut satis appareat, ordiamur ex his, quae protulistis ipsi & recitastis: ita enim palam fiet, num culpa, quam nobis impingitis, obnoxii simus, necne. Et primo quidem Nicenum protulistis symbolum: sed cur protuleritis, nescimus: illud enim nullo modo adversatur. Nos de Spiritu sancto disputavimus, an ex Filio procedat, sicut ex Patre; & an liceret Romanam ecclesiam hoc declarare: atqui contra hoc nihil in illo symbolo dicitur, nec est omnino qui neget: hoc igitur nihil ad rem facere videtur. Dicunt eam in illo symbolo patres quod & nos credimus, suscipimus, & fatemur: hoc nobis atque & vobis commune est. Quod vero reverendus pater Ephesus, dum sua exponeret, sessione praecedenti, dubia quaedam proponens dixit: Patres synodi secunda ac tertia voluisse, symbolum illud prima synodi nulla posse affici

ἐπισημειώσασθαι ἐν τῷ συμβόλῳ, οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ δόγματι. ὅτι δὲ χρὴ διασαφηνώμεθα τὸ παλαιόν, ἵνα ἐν ἀμφιβολίᾳ τις. ἀλλ' ὅτι ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ ἀληθὲς, καὶ ἀποδείχθαι τὸ ἀληθὲς ἐστὶν ἀναγκαῖον καὶ τὸ πρὸς τὸ θεῖον, ἀναγκαῖον μάλιστα ἀποδείχθαι καὶ συνοδικῶς, ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐρχόμεθα. ὅτι μὲν αἱ ἀντιθέσεις αἱ ἡμῶν ἐπισημειώσασθαι χρὴσαν ἔχουσι δύναμιν. ἰσχυρὰ γὰρ, ὡς ἡμῶν ἀναγκάζει. ὡς οὐτε τὰ δόγματα ἐπισημειώσασθαι, καὶ ὅτι καταρτίσασθαι τὰ εἰκότα, καὶ ὅτι ἐκ ἀπολογισμῶν ἀπὸς τὰ προτερότερα. ἡμῶς δὲ χάριτι Θεοῦ ἰδὲν ἐκποισάμεθα τῶν. ἀπὸς μὲν οὐδὲ τὸ ἀπὸν, ὑμῶς ἀποδείξασθαι ὅσον ἔρεσκον. ἔχουσιν ἂν καὶ ἡμῶν εἰπεῖν ὅσα ἐν βυβλίῳ, καὶ ἀποκρίθηναι ὑπὲρ τῶν ἡμῶν δικαίων· ὅτι πιστὰ, ὡς τὸ τῷ λόγῳ ἀπὸν δεξείν. ἀπὸς δὲ δὲ λέγει, ὅτι καταρτίσασθαι τὰ εἰκότα, μὴ τιμῆς, τὸν ὡς σωζέσθαι. ὁ δὲ λόγος· ἔχουσιν τῷ πρὸς ἀπολογισμῶν ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τῷ ἀπολογισμῶν ἐν τῷ πρὸς φιλοσόφου παλαιῶν, ἀναμνηστικῶς εἰπέτε τὰ καθήκοντα μεταξὺ συνόδου, καὶ γὰρ ὁ ἀπολογισμῶν ἀνάγκη ἔχει ἀποδείξαι τι, καὶ πρὸς ἀποδείξασθαι τινὲς ἀληθείας ἀπὸς τὰ λοιπὰ χριστιανῶν. ὡς μὲν δὲ τῶν τῶν προτερότερος νοσηρίζεται δίκαιον. ἀπὸς δὲ τὸ τρίτον, ὅτι ἰδὲν ὅλας ἀπὸς τὸ προτερότερον φαίνεται ἀπαιτούμενον· καὶ δὲ τῶν μάλιστα, ἐπισημειώσασθαι τὸ τρίτον μέρος. ἰσχυρὰ γὰρ ὑμῶν, οὐκ ἔστιν ἔχουσι ἡμῶν εἰπεῖν, ὡς ἀποδείξασθαι. ὡς γὰρ ἐν διωκίμῳ ἀπὸς ἀπὸν μὴ τῶν προτερότερος, οὐτε μὲν ὑποτιθέναι ἄλλο τι καὶ ἀποδείξασθαι. ἀναγκαῖον ἄρα ἐστὶν ἐλθόντας ἀπὸς τι μέρος, ἀποδείξαι ὡς ἐστὶν πρὸς ἀληθείας καὶ ἀναγκαῖον. ἀπὸς γὰρ τὸν ἡμῶν ἰσχυρὰ. ἀλλὰ μὲν ἰσχυρὰ ὑμῶς, ὡς πατέρες ἀποδείξασθαι, βαρῶς τῶν, ὡς φαίνεται, ἰσχυρὰ, ἰσχυρὰ γὰρ μὴ βυβλίῳ ἀποκρίθηναι ἀπὸς τὰ παλαιά. διότι ἡμῶς ἡμῶν καὶ τῶν τῶν μέρος χριστιανῶν, παραλήσασθαι μὲν τὸ τρίτον μέρος ἰσχυρὰ, ἀπὸς ἰσχυρὰ δὲ ἰσχυρὰ τῶν, διὲν βυβλίῳ ἴσχυρὰ τὸ ἀποδείξασθαι ἡμῶν δίκαια, καὶ ἄλλα σωζέσθαι ἀπὸς τὸ μετέπειτα ἡμῶν ἰσχυρὰ. ἀπὸς δὲ φαίνεται πᾶσιν, ὡς ἡμῶς ἀπὸς τὸ ἀποδείξασθαι ἀπολογισμῶν. καὶ ἵνα ἰσχυρὰς τῶν φαίνεται, ἀρξόμεθα ἀπὸ ὧν ὑμῶς αὐτοὶ καὶ ἀποδείξασθαι καὶ ἀπὸν καὶ ἰσχυρὰ. ἔστιν ὡς φαίνεται, αἱ τὸ ἡμῶς αἰτίαν ἔχουσι ἐν οἷς ἡμῶν ἰσχυρὰς, ὡς πρὸς καὶ μὴ. καὶ πρῶτον μὲν φαίνεται, ὅτι τὸ ἐν Νικαίᾳ σύμβολον· ὡς οἶδαμεν δὲ, ἔστιν τῶν τῶν προτερότερος. καὶ ἰδὲν γὰρ ἡμῶν ἰσχυρὰς προτερότερος, οὐδὲ ἐναντίον ἐστὶν. ἡμῶς διαλέχθαι περὶ τῶν ἀγίων πνεύματος, ἰσχυρὰ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀπὸς ἐκ τοῦ πατρὸς· καὶ εἰ ἔστιν τῷ Ρωμαίων ἐκκλησίᾳ σωζέσθαι τῶν. ἀλλὰ μὲν ἐν τῷ ἐπισημειώσασθαι ἰδὲν ἐναντίον τῶν λέγεται, ὡς μὲν τὸ ἀρξόμεθα· ὡς οὐ φαίνεται τὸ τῶν τῶν τῶν ἀπὸς τὸ προτερότερον. λέγουσι γὰρ ἐν ἐπισημειώσασθαι τῶν συμβόλῳ οἱ πατέρες ὅτι καὶ ἡμῶς πιστεύομεν, καὶ δεχόμεθα, καὶ ὁμολογούμεν. τοῦ

ANNUS
CHRISTI
1438.

12880.VII

το ἡμῶν καὶ ὅμιν ἔξ ἰσῶ καὶ ἄλλ' ἑταί-
 ρων ὁ αἰδισμὸς πατρὸς ὁ ἑοῦς τοῦ ἑαυτοῦ ἰσ-
 τοδύμενος ἐν τῇ προλαβοῦσιν, τῆς ἐκείνου ε-
 ποίσεως, ὅτι αἱ πατρὸς αἱ γονοῦσες ἐν τῇ δό-
 τιρα καὶ τῆσιν συνόδῳ ἠδύλασαν ἀποστρέψαν
 καὶ ἀμετακίνητον ἔμενον ἰσῶν τὸ συμβόλιον τῆς
 πρώτης συνόδου, τότε ἀληθῆς ἴσῳ ὄσον ἀπὸ
 τῆς πίστεως ἢ Χριστοῦ ἀλλόθῳ· ὅσον δὲ
 ἀπὸ ἀνάπτυξιν, ἔχει ἀποσπῆσαι, καὶ καὶ
 ὅν τρόπον ἐν ἑκάστῳ ἐπιστάτῳ ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς
 αὐτῆς ἐπιστάσεως ταῦτα προερχόμενοι δυναμῶν, ἀ
 τῆς αὐτῆς ἐπιστάσεως ἰσῶ καὶ τῆσιν, ὡς καὶ
 τὸ συμβόλιον ἰσῶν συνωστῶν τῆσιν πᾶ-
 σαν τῶν διδασκαλῶν καὶ τῶν πίστεων ἢ Χρ-
 ιστοῦ, ὡς ἀναπτυγόμενος, ἀλλὰ συνωστῶν
 τῶν. ἡλικία γὰρ λέγεται, καὶ εἰς τὴν οὐδὴ, καὶ
 τὰ λοιπὰ, ὡς ἐκ τῆ πατρὸς ἡμετέρας, τότε
 κατὰ τὸ Ἀρεῖο λέγεται· ἡλικία δὲ, εἰς τὸ πνεῦ-
 μα τὸ ἅγιον, ὡς εἰη Θεός, κατὰ Μακεδονίῳ
 Ἐπινομίῳ. πάλιν ἡλικία λέγεται, ὡς οὐδὲν σαρ-
 κωδῶν καὶ ἡμετέρας, κατὰ τὸ Νεστορίῳ. καὶ
 εἰ τις διεκλῶν ζήτησιν, ὡς ἐμὴν ἁρτίῳ
 ἡμετέρας ἢ ἰσομῆτων, ἢ τις οὐκ ἀστρέψῳ
 δυναμῶν διὰ τὸ συμβόλιον ἰσῶν. ἐπειδὴ τοίνυν
 ἢ ἀσπίτητος καὶ οὐκ ἀσπίτητος ὄντος τὸ ὄν
 τῶν ἀσπίτητων συμβόλιον, αἰσῶν ἡμετέρας τῆς
 πίστεως, ἰσῶ ἀσπίτητος τῶν ἡμετέρας
 τῶν καὶ ὅν τρόπον καὶ ἐν ταῖς ἐπιστάσεως εἰ-
 σῶν, εἰ καὶ τὰ συμπεράσματα μεταβάλλονται,
 αἱ ἀρχαὶ ὁ μεταβάλλονται. ἀπ' ὅ ἐκταται, ὄσον
 ἀπὸ τῆ συμβόλιον ἰσῶν, μὴδὲν τῶν ἡμετέρας
 αἰδισμῶν ἔχει κατὰ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλη-
 σίας ἰσῶν. ἀναγνωθῆναι δὲ τῆς ἐν Νι-
 καίῳ συνόδῳ τὸ συμβόλιον. Ἀναγνωθῆναι τὸ σύμ-
 βολιον τῆς ἐν Νικαίῳ, καὶ ὁ ἑοῦς τῆς τῆσιν
 συνόδου. Ἰσῶ πατρὸς αἰδισμῶν, ἀναγνωθῆναι
 καὶ τῆς τῆσιν συνόδου ἢ κώλυσις ὄντος ἡμετέρας,
 καὶ ἡμετέρας· ὡς ἐμὴν Λατίνῳ καὶ Γραικοῖς
 συνῶν τῆς πατρὸς ἰσῶν, καὶ διόβανται δι-
 λωκῆς εἶναι μάρτυρες καὶ κῆρται. ἰσῶν κῆ-
 κώλυται, ἰσῶν πίστεων μὴ συνωστῶν, ἢ συλ-
 γραφῶν, ἢ ἀσπίτητων. μὴ τῶν δὲ. ὄσον
 δὲ ἰσῶν πίστεων διδασκῶν, καὶ τὰ λοιπὰ. τί τῶν
 ἡμῶν ἀσπίτητος; ἰσῶν ὡς ἐμὴν. ἰσῶν φα-
 νῶν, ἢ αὐτῶν εἶναι πίστεων πίστεων ἐκπορ-
 ῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆ οὐδὴ, καὶ πατρὸς
 καὶ ἐκ τῆ πατρὸς. καὶ γὰρ ἰσῶν ἐκ τῆ προ-
 περαία ἡμῶν ἰσῶν, ὅτι ἀσπίτητος, ἰσῶν,
 σαφῆς ἀσπίτητος τῆς ἀληθείας, ἰσῶν
 τῶν λέγεται ἀσπίτητος, ὡς μὴ ἑτέρα πί-
 στεων. ἀρα τοίνυν ἔξ ἀθαντος φαίνονται, τὸν ὄρον
 τῶν ἢ τὸ ἰσῶν τῶν πατρὸν ἐν ἰσῶν
 καὶ ἡμῶν ἐκτατα. ἀναγνωθῆναι ἢ τὸ Κυ-
 ρίλλῳ Ἀλεξανδρείας ἐπιστολῆ ἀπὸς Ἰωάννην ἐπί-
 σκοπον Ἀντιοχείας.

depravatione ac mutatione; esse ve-
 rum est, quod actinet ad veritatem fi-
 dei Christianae: si vero de declaratione
 sermo sit, licet addere. Et quemadmo-
 dum in unaquaque scientia omnia que
 ejus scientie vel artis sunt, virtute in
 eisdem principis continentur; ita &
 symbolum illud implicite continet do-
 ctinam omnem, & fidem Christiano-
 rum, implicite, inquam, non explicite.
 Nam quando dicitur, Et in Filium,
 & consubstantialem, ex Parte natum, hoc facti
 contra Arium: quando vero in Spiri-
 tum sanctum quod sit Deus, contra
 Macedoniam & Eunomium. Rursum cum
 dicitur Filius incarnatus, & natus, con-
 tra Nestorium. Et si quis percurrere
 inquirat, nullam reperiet heresim na-
 tam vel nascituram, cujus in illo sym-
 bolo virtute non insit everfio. Quoniam
 igitur sancta prima generalis synodus
 divinum hoc edidit symbolum, veluti
 fidei fundamentum, oportebat necessa-
 rio nulla posse ipsum affici mutatio-
 ne: quemadmodum in scientiis dixi-
 mus, est conclusiones mutantur, non
 tamen mutari principia. Quare sequi-
 tur, in hoc symbolo nihil esse, quod
 reverentia vestra possit adducere ad in-
 culcendam Romanam ecclesiam. Sed re-
 citatur Nicenam synodi symbolum. Re-
 citatum est symbolum Nicenam, nec
 non definitio tertie synodi. En reve-
 rendissimi patres recitatum est etiam,
 quod a tertia synodo cautum est, &
 vestra lingua & nostra. Omnes simul
 Latini & Græci patrum illorum sensum
 perceperunt: posuntque testes esse per-
 petui, ac iudices. Cautum ibi est, ne-
 quis aliam fidem componat, aut con-
 scribat, aut proferat: Deinde vero; Si
 quis autem aliam fidem docerit, &
 reliqua. Quid horum attingit nos? nul-
 lum plane. Manifeste probavimus ean-
 dem esse fidem, credere Spiritum san-
 ctum procedere ex Filio, sicut etiam
 ex Patre. Dicebamus enim, cum alte-
 ra die disputabamus, explicationem,
 expositionem, declarationem præexisten-
 tis veritatis, nullo modo vocari addi-
 tionem, aut alteram fidem. Omnino i-
 gitur constat, definitionem hanc, sive
 decretum patrum nulla ex parte contra
 nos militare. Legatur Cyrilli Alexan-
 drini epistola ad Joannem Antiochenum.

SAN-

επιστολής προς Ιωάννην Αντιοχείας.

1 Conc. Eph. par. 1. epist. 14.

Nullo modo patitur, ut ab aliquo fides illa, sive fidei symbolum concocletur, quod a sanctis quondam patribus Nicænis editum est. Neque enim aut nobis, aut ulli omnino alteri vel unam voculam ibi positam immutare, aut unam etiam syllabam prætereire permittimus, memores ejus qui dixit: Ne transferas terminos antiquos, quos posuerunt patres tui: non enim ipsi locuti sunt, sed ipse Spiritus Dei ac Patris: qui procedit quidem ex ipso, non est tamen secundum essentiam rationem alienus a filio.

Proc. 14.

Ad hanc hujus epistolæ particulam Deo favente respondebimus apertissime & clarissime. Et primo quidem ita dicimus: Patres istos, sive ipsum beatum Cyrillum sese referre semper ad illud dictum tertie synodi, cum præsertim ipse in ea interfuerit, & epistola hæc ibidem lecta fuerit, & a sancta illa synodo approbata. Cum itaque patres illi de alia fide loquantur, ut dictum est; hæc ergo etiam epistola similiter ad aliam fidem refertur. Ita etiam & alia clare perspicueque intelliguntur, cum dicit: Neque nobis ipsis permittimus concutere Nicænam fidem, præterea nec vocem immutare, aut syllabam prætereire. At in nostro symbolo nihil Dei beneficio movetur, aut immutatur. Ex quo sane sequitur, epistolam illam nihil contra nos militare: illud præterea sciendum, decreta illa, quibus prohibebatur, & præsertim hoc, esse condita post definitiones: & sicuti ecclesiæ semper licuit definitiones & decreta condere necessitatis causa, nec non declarationes edere, idque non est contra prohibentia decreta; ita etiam in symbolo explicare aliquid non est contrarium statutis, aut decretis prohibentibus. Et quemadmodum dominus Ephesus respondens ad ea, quæ sibi ipse objecerat; Cur tertia synodus facta mentione de symbolo prima, præterierit symbolum Constantinopolitanæ; recte & præclare dixit, ideo factum, quia idem erat symbolum, quamvis differat verbis & quibusdam dictionibus, non autem sensu; ita nos responsionem hanc pro nobis sumentes, & in defensionem nostram convertentes pro nostro symbolo dicimus; etsi voce aliqua variat, non tamen continere sensum diversum, aut fidem aliam; aut alienam intelligentiam: non spectat ergo ad nos decretum illud prohibens. Recitetur definitio synodi Chalcedonenfis: recitata est illius synodi definitio.

JUV. CARD.

Reverendissimi patres, in synodo Chalcedonenfi recitatum est primo Nicænum, deinde Constantinopolitanum symbolum, quod non opus est legi.

ΚΑΤ' ἄδεια τῶν πατέρων σαλευσθαι κατὰ τῶν ἀντιοχείων τὴν ἐκδοχὴν πίστεως, ἢ τὸ πρῶτον μὴ οὐκ ἀποδοχὴν τῆς πίστεως, τὸ κατὰ τὸν ἅγιον ἡμῶν πατέρα τὸν ἐν τῇ Νίκαιᾳ συνελθόντων κτλ. ἡμεῖς ἐπι μὴ ἐπιτρέπομεν ἑαυτοῖς, ἢ ἑτέροις ἢ λέξιν ἀμετῆσαι τὴν ἐκδοχὴν ἐκείνην, ἢ μὴ γὰρ παραβλεῖν συλλαβὴν μεμνημένην τῆς λέξεως· μὴ μὲν γὰρ ἕνα αἰῶνα, ἀ ἕνα τὸν πατέρα ἐν τῇ γὰρ ἦσαν αὐτοὶ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, ὁ ἐκπορευόμενος ἐκ αὐτοῦ, ἴσιν δὲ ἐκ ἀξιοτερον τὸ υἱὸς κατὰ γὰρ τὸν τῆς οὐσίας λόγον.

Πρὸς τὸτο τῆς ποιότητος ἐπιστολῆς τὸ μέσον σαφέστατα καὶ φανερώτατα ἀποκλειστέον, τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. πρῶτον μὴ οὐκ ἀποδοχὴν τῆς πίστεως, ὅτι οἱ πατέρες ἔπει, ἢ αὐτὸς ὁ μακάριος Κύριλλος, αἰ ἐπέμψαν ἑαυτοῦς πρὸς ἐκείνους τὸν ἅγιον ἐν τῇ τρίτῃ συνόδῳ, μάλιστα δὲ ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς ἐκεῖσε παρὼν, καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ ἀνεγνώσθη ἐκεῖσε, καὶ ἡ ἀγία ἐκείνη συνόδος ταυτίῳ προσήκατο. ἐπεὶ δὲ οἱ πατέρες ἐκείνοι λέγουσιν ἐπὶ τῆς πίστεως, ὡς εἴρηται, ἀρα καὶ αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ ἀναφίεται τούτῳ τῷ τρόπῳ πρὸς ἐπὶ τῆς πίστεως. ταῦτα δὲ τὰλλα θεωροῦνται ὡς φαίνονται τριτῶς ὡς σαφῶς, ὡς ἡμεῖς λέγομεν ὡς ἐπι μὴ ἡμῶν αὐτοῖς ἐπιτρέπομεν τῶν ἐν Νίκαιᾳ σαλευσθαι τῆς πίστεως, πρὸς ταῦτα μὴ λέξιν μετακινῆναι, μὴ συλλαβὴν παραβλεῖν. ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ ἡμετέρῳ συμβόλῳ, τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, ἐπι τῆ μετακινήσει, ἐπι μεταποιήσει, ἀφ' ὅθεν ἔπει, μὴδὲ καθ' ἡμῶν τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων σαλευσθαι. Ἐπι ἴσιν καὶ ταῦτα, ὅτι αἱ ἐρημίαι καλύψεις, καὶ πάντων μάλιστα αὐτῶν, μὴ τὸς ὅρους ἐπέθεσαν καὶ καθὼς ἐξήχθη τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν εἶναι ὅρους τινὰς καὶ θεοσυστάματα ὑπ' ἀναγκῆς δικαίας καὶ διασαφῆσεως, καὶ ταῦτα ἐκ ἴσιν ἐναντίον τοῖς καλύψεσιν, ἐπι καὶ τῷ συμβόλῳ ἀναστυχῆσαι τι, ἐκ ἴσιν ἐναντίον τοῖς ὅροις, ἐπι μὴ τοῖς καλύψεσιν. ἐπειδὴ δὲ ὁ κύριος ὁ Ἐπίσκοπος εἶπεν ἀνυποφορητικῶς ἀποκλειστέον, διὰ τί ἡ τρίτη συνόδος μείνει ποιῶσα πρὸς τῆς πρώτης συνόδου, πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡμετέρον καὶ ἐμνημόνευσεν. ἀπέκλειθη ὁ αὐτὸς ὁ ὅρος καὶ καθὼς, ἐπι ταῦτα τὸτο γεγονέναι, ὅτι τὸ αὐτὸ μὴ σύμβολον, εἰ καὶ διαφέρει τοῖς ῥήμασι καὶ τισὶ λέξεσιν, ἢ μὴ τοῖ γὰρ τῆς οὐσίας. ὡς δὲ ἀπολογία αὐτῶ ἡμεῖς ὑπὲρ ἡμῶν δεχόμεθα, καὶ εἰς ἡμέτερον τρέπομεν δίκαιον, τὸ αὐτὸ καὶ ἡμεῖς πρὸς τὸ ἡμετέρον συμβόλου λέγομεν. Ἐπι, ὅτι εἰ καὶ ἔχει ἐπὶ τῆς λέξεως τινὰ, ἢ μὴ ἐπὶ τῶν ἡμῶν ἀπέπει ἢ κόλυσις αὐτῆ. ἀναγνωσθῆναι ἢ ἐν Καλχηδόνι συνόδῳ. ἀνεγνώσθη ὁ ὅρος τῆς συνόδου ἐκείνης.

Πατέρες αἰδοσιμώτατοι, ἐν τῇ ἐν Καλχηδόνι συνόδῳ πρῶτον ἀνεγνώσθη τὸ ἐν Νίκαιᾳ, ἐπειτα τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύμβολον, καὶ ταῦτα ὡς δεῖ

IOY A KAPA

ANNO CHRISTI 1452. ROMA

ὁ δὲ ἀναγνώσκων ἰσώσει λέγει, ὅτι τὸ τοῦ ἀμαρτανίου πρὸς τὴν πίστιν ἐπίγνωσιν οὐκ ἀλλοίωται, ἵνα μὴ ἐπιπροφέρεται, καθὼς καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ σύνοδος.

Εἰ δὲ τὸ μάλιστα τὴ μέρος τῶν ὁ φαίνεται τὴ καθ' ἑμῶν ἐπιπροφέρεται, ὅπως ἐπιπροφέρεται τινὰ εἰς μαζοὺς διασάφουσι. φαίνεται οἱ πατέρες ὅτι, ἵκανόν ἐστὶν τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει συμβόλιον ἀπὸς διαγνώσιν τῆς ἐνανθρωπήσεως τῶν ἐν τῷ Θεῷ. καὶ τὸ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, ὅτι εἰ καὶ τὸ συμβόλιον τῶν πατέρων ὡς πρὸς πίστιν, ὁ μὴ ὡς πρὸς διασάφουσι. φαίνεται τῶν πατέρων, ὅτι οἱ πατέρες οἱ ἐν Καλαχιδῶνι προέδωκαν τὴ καὶ ἀφείλαν, ὁ μὴ διὰ τῶν παραδόξων ἢ ἐσθίοντων ἐτίσαν πίστιν. ἀφ' ὅ ἐπίκειται, ὅτι πῶς συμπεραθῆναι τὸ συμβόλιον, καὶ καλύπτεται τὸ προδεῖναι, νοεῖται ὅσον πρὸς τὸν κατὰ πρὸς ἐτίσαν διασάφουσι. ὁ δὲ πρὸς διασάφουσι ὑπέστη ἡ ἐκκλησία τῶν ἐκώλυκε. καὶ ἐβλαβήθη ἐν παρ' ἡμῶν ἐν τῶν τῶν μέρει πληροφορηθῆναι, καὶ δὴ ἐρωτῶν ἄρα γὰρ πατέρες ἀεὶ καὶ περιέχει τὴν διδασκαλίαν τῆς ἡμῶν πίστεως τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον; καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς μητέρας ἀλαστίας ὑδὲν ἄλλο εἶπεν, ὅτι μὴ τῶν τῶν πίστεως ἐπίκειται περιέχειται. ἀλλὰ μὴ οἱ διδασκαλοὶ τῶν Γραικῶν ἐλατίων πολλὰ ἐξηγήσαντες καὶ ἐξήχησαν, πολλὰ εἶπον ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, πολλὰ ἀνέπτυξαν. ὡς καὶ τῶν συμβόλιον τῶν ἀποστόλων τὸ αὐτὸ λέγουσιν, καὶ διὰ τῶν πατέρων αἰδοσώμενοι, ἵνα οἱ κίβητος ὁ ἐπίκειται λέγει, ὅτι οἱ πατέρες συνέλαβον τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ὅτι ὅταν γραφῆναι, ὅτι μὴδὲν τρόπον ἐκείνη προέδωκαν, καὶ διὰ τῶν ἐφείλαν τὸ αὐτὸ ἐν τῷ συμβόλιῳ ἡμεῖς τῶν καὶ ἡμεῖς ἀμαρτανίου. ἀλλ' ὅτι ἐστὶν ὅσον αὐτὸς λέγει. ἵνα γὰρ, ὅτι οἱ εὐαγγελιστὰὶ ὁ κωλύουσι περὶ τῶν ἰσώτων ἐπιγραμμάτων, ἀλλὰ κατέλιπον ἄλλοις τῶν ποιῆσαι δίδουσι καὶ παράδειγμα περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνόδου. τῶν, μὴ τῶν, ὁ φαίνεται ἐν τῇ ἱερᾷ γραφῇ χάραν ἔχον. καὶ γὰρ ὁ ἀπόστολος Παῦλος κωλύουσι ἀπὸς Γαλατίας γραφῶν. εἰ τις ὁμῶν διαγλίττει περὶ ὁ παραλάσσει, ἀνάθεμα ἐστω. καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἐν τῷ ἀποκαλύψει ἐν τῷ τίλει φαίνεται ἵνα τις ἐπιπροφέρεται ἀπὸς τῶν, ἐπιπροφέρεται ὁ Θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὸν πληγὰς τὸν γραμμάτων ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν. ὁ ἐάν τις ἀφαιρῆ ἀπὸ τῶν λόγων βίβλου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφαιρήσει ὁ Θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ βίβλου τῆς ζωῆς. ὡς φαίνεται, ὅτι ἐκείνη τῶν διδασκαλίας κωλύουσι καὶ συλαβῆσαι, ἵνα μὴ τι ἀποστῆ ἐν τῶν ἰσώτων συγγραφή. ἵνα γὰρ ὁ Ἄρειος ἔλεγε τὸν υἱὸν κτίσμα εἶναι καὶ ἐτίσαν ὡς ἵνα, λαμβάνων χρῆσιν τῆς ἱερᾶς γραφῆς ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν πατέρων, ὅτι λέγει ὁ αὐτὸς. ὅτι ὁ πατὴρ μου μείζων μου ἐστίν. ὅθεν ἐκείνη εἰσήγαγε τὸν υἱὸν ἐτίσαν ὑπάρχον ὡς ἵνα. ἵνα δὲ τῶν διδασκαλίας ἐξηγήσονται τὸ μέρος ἐκείνο, ἐνακατέθειται, τῶν ἀνὰ τρόπον ὁ υἱὸς ἐλάττων λέγεται ἐν τῷ πατρὶ. τῶν ἐκάστω δὲ γίνονται καὶ γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεται μὴ Θεός, ἐκ κίβητος, καὶ ζωοποιός, συνοδοξασόμενος

Deinde dicitur, hoc sufficere ad perfectam fidei cognitionem. prohibet deum aliam proferri fidem, sicut & Ephesina synodus.

Est nihil contra nos videtur inferri ex hac parte. tamen ad majorem declarationem dicemus aliquid. Satis esse ajunt patres isti Constantinopolitanam symbolum ad notitiam incarnationis Filii Dei. Atque hoc facit pro nobis: nam et hoc symbolum satis est ad rationem fidei, non est tamen satis ad declarationem: idque liquido constat ex eo quod patres Chalcedonenses addiderunt aliquid & ademerunt, sed non propterea immutarunt, vel aliam fidem effecerunt. Ex quo sequitur, cum absolutum est symbolum, & prohibetur additio, intelligendum esse quoad sensum & diversam intelligentiam; quoad explanationem vero, nunquam hoc prohibuisse ecclesiam. Et vellem sane in hoc mihi satisfaceretis. Quomodo igitur; sacrum evangelium, patres optimi perfectissime continent fidei nostrae doctrinam, an non? Certe, quae vestra est in illud reverentia, nihil aliud respondetis, quam perfectam in illo contineri fidem; & tamen tam Graeci, quam Latini doctores multa explanarunt & exquisiverunt, multa in evangelium dixerunt, multa explicarunt. Idem quoque dicimus de symbolo apostolorum. Circiter, patres reverendissimi, quod dominus Ephesus agebat, conclusum esse a patribus evangelium & sacram scripturam, ut nullo pacto liceat addere, atque ideo debere idem in symbolo quoque fieri; nos id minime negavimus: verum est, quod ipse dicit. Quod vero asserit, evangelistas non interdixisse, ne quid adderetur illis quae ipsi literis mandarunt, sed aliis id faciendum reliquisse, qua in re exemplum etiam Constantinopolitanae synodi dedit; certe hoc, pace tua, non videtur locum habere in sacra scriptura. Nam apostolus Paulus ad Galatas scribens ita cavet: Si quis evangelizaverit vobis praeter id, quod accepistis, anathema sit. Et sanctus Johannes in fine apocalypsis ait: Si quis apposuerit ad haec, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto & si quis diminuerit de verbis libri prophetiae hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitae. Itaque perispicum est, hanc doctrinam prohibere & concludere, ita ut nihil illis addatur, qui ipsi scribere, necessitate tamen instante sacra scriptura declarata est. Nam quia Filium dicebat Arius creaturam, diversaeque substantiae, sententiam illam sacrae scripturae usurpans, ubi salvator de seipso ait Pater meus major me est. ex qua inferebat ille, Filium alterius esse substantiae: propter hoc opus fuit, ut doctores interpretarentur illud dictum, & explicarent, quonam modo Filius minor Patre dicatur. Hoc fieri debet quovis tempore: Nam Spiritus sanctus dicitur quidem Deus, & dominus, & vivificans, conglorificatus, & simul ado-

SESSO VII

RMOD

cap. 1.

cap. 11.

num 14

SESSIO IV.

Cons. Chal.
cod. ad. 5.

JUL. CARD.

ratus cum Patre & Filio; sed non dicitur coeli & terrae factor: posset ergo haeresis nova emergere, quae id negaret, quoniam in symbolo non habetur Spiritum sanctum esse coeli & terrae factorem. Quae, nonne opus esset ecclesiam congregare patres, & docere Christianos, & predicare; & declarare, Spiritum sanctum esse factorem coeli & terrae, sicut est Pater & Filius? Neque igitur a tertia, neque a quarta synodo, neque ab alia consequente interdictum est ecclesiae, ne possit explanare urgente necessitate. Jussit definitionem quartae synodi recitari, & recitata est. Sufficeret quidem, &c. Ex his quae dicta sunt, patres reverendissimi, jam patet, quid sit hac in re dicendum. Aperitissime enim patres isti dicunt, ut nulli aliam fidem, vel aliud symbolum conscribere, vel proferre liceat; quod nemo nostrum Dei beneficio fecit. Et videte patres; Sufficeret, inquit, non, Sufficit: ratio est; quia si non emergent haeres, procul dubio sufficeret symbolum Nicaenum: sed quoniam variae sunt exortae haereses, manente eadem fide, & eodem symbolo, necesse fuit alias atque alias fieri pro tempore explanationes. Quocirca ad illud, quod agebat dominus Ephesus; symbolum esse perfectum, & perfecto nihil posse addi; respondemus, perfectum sumi dupliciter, vel quoad fidem, vel quoad explanationem: & quidem quoad fidem, esse perfectissimum, nec indigere additamento: quoad explanationem vero, non fuisse satis propter haereses, quae erant emersuræ. Proinde considerate rerum necessitatem. Quoniam homines dii non sunt, ut norint futura, necesse est eandem ecclesiam ejusdem esse auctoritatis; posseque adversus contradicentem insurgere usque ad consummationem sæculi, & contradicentem ipsos ejicere; nec eos solum qui priores extiterunt, sed etiam posteriores. Hinc patet; quod ad explanationem attinet, nullam esse latam legem, ut non sit fas per ecclesiam fieri explanationes: Ea de causa decreta prohibentia traduntur post symbolum, post fidem, post definitiones; quod incertum sit, quid sit eventurum, quod quidem spectet ad fidem & ad bonos mores: propterea in dies aliarum explanationis ac definitiones adduntur. Itaque definitiones sanctorum patrum & canones eadem ratione subjacent decretis prohibentibus. Et quemadmodum in dies singulos adjicitur alia & alia definitio, ita in symbolo potest fieri in dies singulos alia & alia explicatio. Quod vero dictum est, non licere aliud tradi symbolum, respondemus ut supra, per id quod pro vobis ipsi dixistis. Nam reverendus dominus Ephesus altera sessione dixit, Constantinopolitanum symbolum non differre a Nicaeno, quamvis habeat alias quasdam syllabas & dictiones, multaque dempta & multa addita, quae inerant, & non inerant in symbolo Nicaeno.

αὐτὸν συμπροσηκούμενον πατρὶ καὶ υἱῷ, ὃ λέγεται δι' ὄνομα ποιητὴς οὐρανοῦ καὶ γῆς. δαυδαὶα αὐτῶν γὰρ ἀνακλιῖναι ἢ ἀρετὰ ἐπισημαίνουσα, ἢ ποδῆται καὶ τὸ τὸ συμβόλων, ὡς εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ποιητὴς οὐρανοῦ καὶ γῆς. ἀρετὰ ἢ αὐτῶν ἰδίῃσι τὴν ἐκκλησίαν συναγαγεῖν τὸς πατέρας, καὶ διδάξαι τὸς Χριστιανούς, καὶ ἐπισημαίνουσα καὶ διασαφῆσαι, ὡς εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ποιητὴς οὐρανοῦ καὶ γῆς, καθάπερ καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός; ἰθαμῶς τὸ γὰρ αὐτῶν ὡς πατὴρ τῆς τετάρτης συνόδου, ὡς καὶ ἄλλοι ἐπισημαίνουσι, μὴ διακρινῆναι ἀνακτιῖναι τὴν ἐκκλησίαν ἀναγκαστικῶς. Ὡς οὖν, ἵνα ἀναγνωθῆ ὁ ὅρος τῆς τετάρτης συνόδου, καὶ ἀναγνωσθῆ. Ἡρῶν μὲν ἂν, καὶ τὸ εἶπε· ἀπὸ τούτων ἴδῃ εἰρημῶν, πατέρες αἰδεσιμώτατοι, ἴδῃ φαίνεται, τί αὐτῶν εἰς ῥῆτον εἰς τὴν τῆ μίρει. ἀεὶ ἀλλοτῆτα γὰρ οἱ πατέρες ὑπο λέγουσι, μὴδὲ ἔχεται συγγραφῶν, ἢ ἀποκαμίζου ἑτέραν πῆν, ἢ ἑτέρον σύμβολον. τὴν δὲ ὑδὲς ἡμῶν πεποιήκε χάριτι τῷ Θεῷ. καὶ βλέπει πατέρες, ὅτι λέγει, ἤρκει μὲν, ὃ λέγει, ὅτι ἄρκει. ὃ δὲ λόγος. ὅτι εἰ ἢ ἀνεκτικῶν αἰρέσεων, ἤρκει ἂν ἀναμφόβως τὸ εἰς Νικαίαν σύμβολον· ἐπεὶ δὲ ἀνεφύησαν αἰρέσεις διάφοροι, μὲν ὅσας τῆς αὐτῆς πίστεως καὶ τὸ αὐτὸν σύμβολον, ἢ ἀναγκαῖον ἑτέρας καὶ ἑτέρας ἀνακτιῖναι ἡγεῖσθαι κατὰ κενῶν. ὅθεν δὲ ἀπὸς εἰεῖνο, ὡς εἰς ἡλεγγυ ὁ κύριος ὁ Εφῆσος, ὡς εἰς τὸ σύμβολον τελειῶν, καὶ τῶν τελειῶν ὑδὲν ἀποσῆσθαι δύναται, λέγουμεν· ὅτι τὸ τελειῶν ὀχρῶς ἐκλαμβάνεται, ἢ ὡς ἀπὸς πίστεν, ἢ ὡς πρὸς διασαφήσιν· πρὸς μὲν ἂν τὴν πίστεν εἰς τελειώτατον καὶ ὑδεμῶς δῶναι προσημαίνουσα, πρὸς δὲ ἀνακτιῖναι ἢ ἤρκει διὰ τὸς ἐπιφουσομῶν αἰρέσεις. Ἐ δὲ καὶ τὸ διασαφῆσαι τὴν ἴδῃ πραγμάτων ἀνάγκη. ἐπεὶ οἱ ἄνθρωποι ἢ εἰσι Θεοί, ὡς ἂν εἰδῆν τὸ μέλλοντα, ἀναγκη τὴν αὐτῶν ἐκκλησίαν εἰς τὸ αὐτῶν ἀνακαμίζουσα μὲν, καὶ μέχρι τῆς συμπλησίας τῶ αὐτῶν ἴδῃ ἀντιλήγοντας ἀποκαμίζουσα, ἢ μόνον τῶς Διγγομῶν. ἀλλ' ἴδῃ καὶ τὸς ἰσομῶν. ἐκ τῶν φαίνεται, ὅτι ἔσον ἀπὸς ἀνακτιῖναι ὑδὲς δίδεται ὅρ, ὅτε μὴ δύνασθαι τῶς ἀνακτιῖναι διὰ τῆς ἐκκλησίας γίνεσθαι. παρὰ ταῦτα αἱ κωλύσεις δίδονται μὲν τὸν σύμβολον, μὲν τὴν πίστεν, μὲν τῶς ὅρος, ὡς ἀδῆλον ὄντως τῶ ἰσομῶν καὶ ἀνακτιῖναι διωρησομῶν, τῶ τε ἀνεκτικῶν ἀπὸς τὴν πίστεν καὶ ἀπὸς χρῆσθαι ἴδῃ· διὰ τῶν κατ' ἡμῶν ἀποσῆσθαι ἑτέρας ἀνακτιῖναι καὶ ὅροι. οἱ ὅροι τὸ γὰρ αὐτῶν ἴδῃ ἁγίων πατέρων καὶ οἱ κανόνες τῶς αὐτοῖς ὑπακούονται κωλύματα. καὶ καθ' ἑκάστην ἀποσῆσθαι ἑτέρας καὶ ἑτέρας ὅρ, ὡς δόξαται ἑκάστη ἑτέρας καὶ ἑτέρας ἀνακτιῖναι εἰς τὸν σύμβολον γίνεσθαι. ὅπου δὲ ἐρηται, ἑτέρας μὴ ἔχεται παραδοῦναι σύμβολον, ἀπακαμίζουσα ὡς ἀνακτιῖναι δι' αὐτῶν τῆς ἀπολογίας. ὁ γὰρ αἰδεσιμῶς κύριος ὁ Εφῆσος ἴδῃ τῶ ἀπολαβῶν, μὴ εἶναι τὸ εἰς Κωνσταντινουπόλει σύμβολον ἑτέρας τῶ εἰς Νικαίαν, καθάπερ ἴδῃ, τινες συλλαβῶν καὶ λέξεις, καὶ πολλῶν ἀφαιρέσθαι καὶ προσεῖσθαι, ὡς εἰς

ANNO
CHRISTI
1438.

“ Videtur
deesse in
supra
v. 17. et
etiam in edit
Romana

IOY A
KAP O

ANNO CHRISTI 1439.

Ἔγω βουλόμενοι τὸν αἰετὸν ἐν τῇ προλαβίᾳ... ἀλλὰ περιλείπει ἐν τῇ τῶν τῶν λῶν... ἔπειτα ἐπὶ τούτῳ τῷ ῥήματι ὁ περιλείπειται...

Ego volo aliquid dicere. Priori sessione vos patres non integram exposuistis illud: Susciperet quidem, &c. sed unum quid pretermisistis, quod hanc solvit dubitationem. Dicit enim Chalcedonensis synodus. Nihil addentes, aut detrahentes, sed declarantes, Spiritum sanctum esse dominum, &c. Quare ex dicto hoc, quod omisistis, liquet, ut exclamando non dicatur fieri additio, quod prohibet lex. Et sane dictum hoc fuisse satis ad elucidandam hanc questionem: & ne videatur hoc theum esse inventum, ita questionem hanc solvit etiam beatus Thomas libro quarto contra Gentiles.

ΑΝΕΓΝΩΣΘΗ ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

LECTA EST EX ACTIS

τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἡγουμένη Κωνσταντινουπόλεως προφωτισίς.

sancta generalis quinta synodi allocutio Ioannis Constantinopolitani.

ΚΑΤΑ συνίθειαν, διὰ τῶν ῥημάτων τῶν ἡμετέρων βεβαιῶται δίκαιον, κρινόμενα δοκιμάζουσι τὰ ἡμῶν εἰρημύθη... οἱ πατέρες οὗτοι ἐν τῇ πέμπτῃ συνόδῳ κωλύουσι ἐκ παντὸς μηδὲν καινοποιεῖν, μηδὲν λεπτολογεῖν, ἢ ὅπως εἶπω, ἀλλὰ δεχόμενοι τὸ ἐν Νίκαιᾳ ἄγιον σύμβολον, ἐν ᾧ ἰσχυρῶς δημῶν, ὅπερ ἐκύρωσεν ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπερ διεσαφῆσεν ἡ ἐν Ἐφέσῳ. ἀλλὰ μὴ ἐπὶ τῷ ἐν Νίκαιᾳ, ὅσον ἀπὸς ἀνέκλυτον ἑσθλασῶς, μιγίστη γίγνεται μεταβολὴ ἐν ταῖς ἐπομύθαις συνόδου, ἀλλ' ὅμως ὁμοίᾳ γίγνεται μεταβολὴ πίστεως. ὁ δὲ τῇ τῷ Θεῷ χρεῖται ἡ Ῥωμαϊκὴ ἑκκλησία ἡ πεποίηκεν, ἕτ' ἵσται τοῦτοσα. ἀνὰ τῶν ἐπιστολῶν Βεργιλίου τῷ πρίκτι. Ἰδὲ ὅπως ὁ ἀπὸς ἀρχιερεὺς τῶν ἰωτα ἀνακτίσσαν διανοίαν, βεβαῖοι τὸ ἡμετέρων δίκαιον καὶ τῶν αἰσίων. κωλύει γὰρ μηδεμίαν διδασκαλίαν, ἢ αἰσίαν, ἢ σύμβολον κατεχέειν τῶν μῶν, εἴτ' ἂν παραδοῦναι, ἀλλ' ἐπέμω μόνον, ὅπερ οἱ ἅγιοι πατέρες αἱ ἐν Νίκαιᾳ ἔξειδοντο, καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πύξσαν, καὶ οἱ ἐν Ἐφέσῳ ἀπέτυξαν. ὁ δὲ καὶ ἡμεῖς κατεχόμεν, καὶ πισδόμεν, καὶ κυρῶμεν. ἐσμεν τὴν μὲν ταῦτα τῷ πατρὸς Βεργιλίου, καὶ ἐχ' ἀπταί ἡμῶν, ἕδε λέγει τι τῆς ἀληθείας ἀπτόμενω, ἡμεῖς ἐπακολουθοῦντες πισδόμεν.

CONNECTENDO sermonem, per hæc verba confirmatur nostra ratio; nam ex illis probantur ea que diximus. Ecce enim hi patres in quinta synodo prohibent, ut ne quid prorsus innovetur, aut subtilius, ita dicam, inquiratur: sed suscipiatur sanctum Nicænum symbolum, in quo sumus baptizati; quod approbavit Constantinopolitana synodus, quod Ephesina declaravit. Atque in illo Nicæno symbolo, quod explicationem & syllabas attinet, maxima per insequentes synodos facta est immutatio; non est tamen immutata fides; quod etiam per Dei benedictum Romana non commisit, neque committet ecclesia. Recita epistolam Vigilii papæ. Ecce summus hic pontifex suam mentem exprimens, nostram confirmat rationem & fidem. Prohibet enim, ut nemo audeat doctrinam ullam, aut fidem. aut symbolum retinere, seu tradere præter illud unum, quod sancti patres Nicæni exposuere, & Constantinopolitani auxere, & Ephesini explanavere: quod nos etiam retinemus, & credimus, & approbamus: sumus ergo cum hoc patre Vigilio, qui nihil dicit in vos, vel illam veritatem, quam sequendo nos credimus.

Εν ταύτῃ ἐπιστολῇ ἐστὶν ἐν ῥήματι, ὁ πατέρες, τὸ μέγιστα κρινόμενον ἀπὸς λῶν τὰδε τὰ πράγματος καὶ ζητήματος. λέγει γάρ. δεχομένη τὰς ἁγίας πατέρας τοὺς ἐν Ἐφέσῳ, οἱ τινὲς τῶν Νεστόριον καταδικάσαν, καὶ ὄντιναοῦν ἐν οἰωδῆσθε καιρῶ τὰ πικρῶτα φρονούντα δόγματα. ὅθεν ὁ ἐκείνων σκοπὸς ἐστὶ κενταί καὶ καταδικάσαι τὸν Νεστόριον, καὶ τὸς ἐν οἰωδῆσθε καιρῶ τὰ ἐκείνων φρονούντας. ὅθεν οἱ κρινόμενοι ὅμοια τῶν συμβόλων αἰκ ἀνεπιματίσθησαν, ἕδε κατεκρίθησαν, ἀλλ' αἱ τὰ ἀνόμοια κωλύει γὰρ μόνον τῶν δόγματων ἀνεμοίωτητα. ἀναγνωθῆ- Concil. General. Tom. XXXI.

In hæc epistola, patres, est dictum, quod maxime facit ad rem, & ad solutionem questionis. Ait enim: Suscipimus sanctos patres, qui Ephesi congregati sunt, & Nestorium condemnarunt, & alium quemcumque quovis tempore dogmata huiusmodi tenentem. Itaque scopus illorum est, judicare & condemnare Nestorium, & eos, qui eadem ac ille senserint quovis tempore: non ergo traditi sunt anathemati, neque condemnati, qui symbolo congruentia dicunt, sed qui minime congruentia; prohibet enim tantum dissimilitudinem dogma- Oo dogma-

SEXISO VII.

dogmatum: legatur sexta synodus. In hac enim sexta synodo primum resumptum Nicenum symbolum, deinde Constantinopolitanum; postmodum decreta multa ponuntur: & post decreta lex qua interdicitur: ex quo sequitur anathema non in eos tantum cadere, qui ad symbolum, sed in eos etiam, qui ad decreta quidquam addiderint.

Ephes. Nos decreta illa non recitavimus brevitate causa.

Jul. card. At multum pro nobis faciunt: nemo enim dixerit, eos esse sub anathemate, qui decreta illa coodiderunt, quae antea non erant in simbolo. Recitata est pars sextae synodi. Unum volo dicere: Nos differentiam quamdam habemus inter libros nostros & vestros: nam in Constantinopolitano simbolo, quod postea Ephesi, & Chalcedone recitatum est, non habetur vox illa, De caelis: nec illa, Deum de Deo: praeterea in Constantinopolitano sunt nonnulla, quae abjecta sunt eo in simbolo, quod & vos canitis: opus igitur est videre hoc in codicibus authenticis. Estne verum quod dico? quero ex vobis,

Ephes. Eo modo, quo symbolum canimus in nostris ecclesiis, legimus quoque in libris nostris. Si vero talis apud vos est differentia, id nos nescimus: noverritis ipsi unde hoc sit.

Jul. card. In hoc codice non est illud, De caelis: posita vero supra annotatio habet; Vide, ut Graeci dicant, De caelis.

Ruthen. An non & vos dicitis, De caelis? **Maxime,**

Jul. card. In hoc ergo convenimus, & ita in nostris libris habemus, Unde vero sit orta haec differentia, nescimus: haec tria certe conveniunt, libri nostri, quod nos canimus, & quod vos canitis. Tria profecto vauidiora sunt uno. Sic etiam habent libri authentici: non est a nobis horum reddenda ratio,

Jul. card. Hoc ego dicebam ad illum finem; quando post decretum etiam Ephesinae synodi, quo prohibetur additio, additum illud est, ut aequum & rationi consentaneum: non est ergo lege cautum, ut ne addatur quod aequum est & rationi consentaneum.

Rhod. Et ex hoc prohibente decreto, patres reverendissimi, non potest vestra reverentia nobis quidquam crimini dare. Nam patres isti sextae synodi, initio mentionem faciunt alterius fidei, & alterius symboli. At nos, quemadmodum supra multipliciter ostendimus, neque aliam fidem dicimus, neque aliud componimus symbolum. Non ergo possumus a vobis, patres, accusari. Recitata epistolam Agathonis. Recitata est etiam Agathonis papae epistola. Ex hac etiam epistola confirmantur quae a nobis dicta sunt haecenus. Nam summus

πῶ ἢ ἕκτη συνέδος· ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἕκτῃ συνόδῳ πρῶτον ἀναλαμβάνουσι τὸ ἐν Νίκαια σύμβολον, εἴτε πῶς ἐν Ἐφέσῳ, εἴτε τίθενται ὅροι πολλοί, ἢ μὴ τὸς ὅρους κείτους ἢ καλῶς· ὅθεν εἴπεται, ὅτι μὴ μόνον τοὺς προσθέντας ἐν τῷ συμβόλῳ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὅροις, ἀναθεματίζονται.

Ἡμεῖς οὐκ ἀπέγνωμεν ἐκείνους τοὺς ὅρους διὰ τὸ ἁπλοῦς.

Ἀλλὰ πολλὰ ποιῶσι ὑπὲρ ἡμῶν. αἰεὶς γὰρ αὐτοὶ εἶπαι ὑπὸ ἀναθεματῆ εἶναι τοὺς ἐκείνους πεποιηκότες τοὺς ὅρους τοὺς πρότερον οὐκ ὄντας ἐν τῷ συμβόλῳ. εἰρηγώδη μέρος τῆς ἕκτης συνέδου, ἐν ᾧ λέγουσιν· ἡμεῖς ἔχομεν διαφορὰν τινα μεταξὺ τῶν βιβλίων τῶν ἡμετέρων καὶ ὑμετέρων. ἔχομεν γὰρ ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλεως συμβόλῳ, πῶς ἐκφραζομένη ἐν Ἐφέσῳ καὶ ἐν Καλχηδόνη· ἐκείσε καὶ λέγει, ἐκ τῶν ὑρανῶν· ἢ λέγει, Θεὸν ἐκ Θεοῦ. ὅτι εἰσὶ τινὰ ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀτινα προσετέθησαν ἐν τῷ συμβόλῳ ἐκείνῳ, ὃ καὶ ὑμεῖς ψάλλετε. ὅθεν εἰσὶ γρηῖα ταῦτο ἰδεῖν ἐν τοῖς ἀρχαῖστοις βιβλίοις. ἔστω ἀληθὲς ταῦτο ὅπερ λέγω ἐγὼ; ἐροῦν.

Καθ' ὃν τρόπον ψάλλομεν τὸ σύμβολον ἐν ταῖς ἡμετέροις ἐκκλησιαστικαῖς, ὡς ἐκείσε καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις βιβλίοις. εἰ δὲ ἔστω ἡ τοιαύτη διαφορὰ παρ' ὑμῶν, ταῦτο ἢ οὐδαμῶν· ὑμεῖς οὐδαμῶν ποθεῖτε ἔστω.

Ἐν ταύτῃ τῷ βιβλίῳ καὶ λέγει, ἐκ τῶν ὑρανῶν. ἢ δὲ κειμένη ἐπάνω λέγει· ὅρα τὰς Γραικούς, ὡς λέγουσιν, ἐκ τῶν ὑρανῶν.

Μὴ καὶ λέγετε καὶ ὑμεῖς, ἐκ τῶν ὑρανῶν; **Ναί.**

Λοιπὸν ἐσὶ ταῦτα συμφωνήματα, καὶ ὡς ἔχομεν ἐν τοῖς ἡμετέροις βιβλίοις. ποθεν δὲ ἡ τοιαύτη ἀνερίη διαφορὰ, ἢ οὐδαμῶν. ἐσὶ ταῦτα μὲν τοῖς τεσσάρων συμφωνήματι, δηλονότι, ἐσὶ τοῖς ἡμετέροις βιβλίοις, καὶ ἐν τῇ ἡμετέρῃ ψάλλομεν· καὶ ἐσὶ ὡς ὑμεῖς ψάλλετε, τὰ τετα ὡς ἄνω τὸ ἰσχυρότερα εἰσὶ τὰ ἐνός· ὡς καὶ καὶ ἐσὶ τοῖς ἀρχαῖστοις βιβλίοις· ἡμεῖς τῶν ἢ ἔχομεν ἀποδοῦναι λόγον.

Ἐγὼ εἶλον τὰ τοῦ πρὸς ἐκείνο τὸ πᾶν, ἐπειδὴ προσετέθη δίκαιον ὃν καὶ ἄλογον, καὶ μὴ τὴν κώλυσιν τῆς ἐν Ἐφέσῳ συνέδου. ἀρα λοιπὸν καὶ κωλύεται προαδειῖναι τὸ δίκαιον ὃν καὶ ἄλογον.

Καὶ ἀπὸ τούτου τὸ κωλύματος, πατέρες αἰδεσιμώτατοι, εἰδὲν ἔχει ἡ ὑμετέρα αἰδεσιμότης ἡμῶν ἐγκαλεῖν, καὶ γὰρ ἐσὶ ἀρχὴ οἱ πατέρες ἐστὶ τῆς ἕκτης συνέδου ποιῶνται μνησίαν περὶ ἐτέρων πίστως καὶ ἐτέρου symboli. καὶ ὡς ἀνωτέρω πολλαχῶς εἰδείξαμεν, ἡμεῖς ἐπὶ ἐτέρων πίστιν λέγομεν, ὅτι ἴτερον σιωπῆσαι συμβόλων. ἢ ἔχετε λοιπὸν, ὡ πατέρες, ἡμῶν ἐγκαλεῖν, ἀναγγαδι τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀγαθῶνος. ἀναγγαδι καὶ ἡ τῷ Ἀγαθῶνος παπᾶ ἐπιστολή. ἀπὸ τούτου τῆς ἐπιστολῆς καὶ ἐπὶ ἔχομεν καὶ βεβαίωσιν τῆς ἡμῶν μέχρι τούτου βηθόντων. ὅπως γὰρ

ANNO CHRISTI 1438.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΕΡΩΤ.

ΙΟΥ. ΚΑΡΔ.

ΡΟΥ. ΙΟΥ. ΚΑΡΔ.

ΡΟΥ.

ΙΟΥ. ΚΑΡΔ.

ΡΟΥ.

ANNO CHRISTI 1450. γάρ ὁ αἶρος ἀρχιερεῖς φασιν, ὅτι ἀπὸ τῆς πα-
 ραδοθείσης τίσεως μηδεὶ ἔξισυ μεταποιῦν,
 μεταῦ, ἢ ἀποσθῆναι, ἀλλὰ μῆτε ἐν ἑαυτῷ
 τῇ πίσει ἢ πατίρων· ὁ δὲ ἡμῖς μεγαλοπρε-
 πείατα ποιεῖται. Ἐν ὧ δὲ λέγει, μὴ δεῖν ἀπο-
 σθῆναι μήτι ἐν συλλαβαῖς, μήτι ἐν λέξει,
 τὸτο ἢ γρατῶνται κατ' ἡμῶν· καὶ γὰρ αἱ λέ-
 ξεις ἐκείναι ἐφείδων ἀναρῶσαι ἀπὸ τῶν.
 ὅπου ταῦτα λέγει ὁ αἶρος ὑποσχεθεὶς, λέ-
 γων ὅμῳ, ἢ μόνον συλλαβαῖς ἀλλὰ καὶ νοήμα-
 σι· καὶ γὰρ κατὰ τὸν Παῦλον, τῇ καρδίᾳ σι-
 γῆται ἀπὸς δικαιοσύνην· ἢ γὰρ σῆσις ἢ μὴ-
 σις ἐν νοήμασι, ἀλλὰ καὶ ἐν ὁμολογίᾳ. αὐτῇ
 ἢ ὁμολογία ἢ δύναιτο γίνεσθαι ἢ μὴ διὰ
 λέξεω. καὶ ἐπειδὴ αἱ φωναὶ ἔδωλα εἰσι χα-
 ρακτηριστικὰ τῶ ἐν τῇ ψυχῇ πάθῳ, ὕδασι τρο-
 πῶ δύναιτο νοηθῆναι, εἰ μὴ διὰ λέξεω ἀνα-
 φερομένη ἀπὸς τὴν νοῦν. καὶ κατ' ἄλλο τρόπον
 ἢ εἰκὼν ἀπὸς τὸ ἀφανήτου ἀναφίεται, ὅπου καὶ
 αἱ λέξεις ἀπὸς τὸν νοῦν ἀναγίνονται ἐφείδων.
 ὅθεν λέγομεν, ὅτι ἐκ ἕξαι τῶν λέξεω ἐ-
 ναντίας ἐνοίας, ἢ ἐτίραν τίσει σημαίνουσας.
 εἰσάμα γὰρ ἀντιῶν, μὴ κωλύεσθαι τὴν ἀνα-
 πνεῦσιν τὴν συντηρεῖσαν τὸ ἀκέραιον τῆς ἐνοίας.
 καλῶν ὅτος ὁ ἀρχιερεῖς τῶν λέξεω τῶν ποι-
 σασ ἐναντίας τίσει.

Τὸτο παραδίδεται τραπὺς ἐν τῷ συμβόλῳ
 ὅτ' Ἀγαθῶνος, ὅτι αὐτὸς ὑποτίθηται. καὶ γὰρ
 αὐτὸς ἀποσθῆται ἐν τῷ ἐν Νίκαιᾳ συμβόλῳ, ὅ
 Ἰσα ἀφαιρέσει. λέγει γὰρ περὶ τοῦ υἱοῦ, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ
 τὸν μονογενῆ. ἢ λέγει, καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ, τὸ υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ. εἰτα
 λέγει, πρὸ πάντων ἡῶν αἰῶνων ἔξ αὐτοῦ ἡγη-
 θήτω. αἶρει τὸ, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀλη-
 θῆ, ὅπως ἐκ φωτός, ἡγηθῆναι ἢ ποιθῆναι.
 μεταξὺ ἀποσθῆται, τὸ πῆ ἐν τῷ ὑραπῷ
 καὶ ἐν τῷ γῆ. τὸτο ἔκ ἐσθ ὅτε ἐν τῷ ἡμε-
 τῶν συμβόλῳ, ὅτε ἐν τῷ ὁμιλίῳ. αὐτῶ δὲ ἢ
 ἀποσθῆται ἢ συλλαβῶν ἴσα ἀνακτύσις, ὅτε ἐστὶ
 ἀποσθῆται, ὅτι ταῖς κωλύουσιν ἐναντία. ὅτι
 ἐπειδὴ ὁ Ἀγαθῶν οὐκ ἐγκαλεῖται παρὰ τῶν
 Γραικῶν, τίνα ἀποσθῆται ἐν τῷ ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει συμβόλῳ, καὶ τίνα ἀφαιρέσει, διὰ τὴν
 ἐγκαλεσθῆσαι παρ' ἡμῶν περὶ τῆς ἀποσθῆται ἐπι-
 νης, καὶ ἐκ τῶ υἱοῦ, ὅπως τῆς ἀληθείας αὐτῆς,
 εἰ καὶ τὸ μικρὸν τῶν ἀποσθῆται,

Ἄπὸ τῶν, ὅς φαίνεται, κατέρας αἰδεσιμώ-
 ται, καὶ ὅς ὡν ἀποσθῆται ὁ αἰδεσιμώτατος
 μου ἀνεῖ. καὶ πατήρ καὶ ἐν τῶν τῶ πῶ,
 δεκαπέντε τῶν ἡμετέρων ἀκαλίαν καὶ ἀθωότητα,
 καὶ οὐκ ἔχει ἢ αἰδεσιμότης ἡμῶν ἡμῖν ἐγκα-
 λῆν. ἔλθωμεν ἐπὶ τῶν ἰβδόμων συνόδῳ. ἀ-
 νεγκνῶν τὸ σύμβολον ἔ ὁ ὅρος τῆς ἰβδόμης
 συνόδῳ.

Ἐν τῷ συμβόλῳ τῶν ἐστὶ διαφορά μεταξὺ
 ἡμῶν καὶ ἡμῶν· ἐπειδὴ ἐν τῷ ἡμετέρῳ συμβόλῳ
 ἀρχαιότατον ἔχομεν, καὶ ἐκ τῶ υἱοῦ, ἡμῖς δὲ ἐκ
 ἔχου. ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλοις ἰβδόμων.

Ὅτι μὲρ οὖν τὸ μέγιστον ἐκείνο κεῖται ἐν τῷ
 ἰβδόμῳ συνόδῳ, ἀπεδείχθημεν ἀρκούντως, καὶ ὅ-
 πως ἀφαιρέται ἡρεσθῆσαι τῶν ἀποσθῆται ἐκείνων,
 εἰπερ ἀποσθῆται δύναιτο λέγεσθαι, καὶ ἀποσθῆ-
 Concil. General. Tom. XXXI.

hic pontifex, de tradita, inquit, fide
 nulli fas sit transmutare, detrabere, vel
 adjicere; sed standum esse sibi in ea fi-
 de patrum quod certe nos magnifi-
 centissime prestamus. Quod vero asserit-
 ur, non esse addendum vel syllabas,
 vel voces; non militat contra nos:
 quoniam illæ voces ad sensum referendæ
 sunt. Ita loquitur summus hic ponti-
 fex, dicens pariter, non modo sylla-
 bas, sed & sententias. Nam juxta Pau-
 lum, corde creditur ad justitiam; fides
 enim non solum in sententiis, sed etiam
 in confessione: hæc autem confes-
 sio non potest fieri, nisi per voces. Et
 quoniam voces simulacra sunt denotan-
 tia passionum animæ, nullo modo potest
 intelligi, nisi per voces, quæ referantur
 ad mentem. Et quemadmodum Imago
 refertur ad prototypum, ita debent &
 dictiones referri ad sensum. Quapropter
 dicimus, non esse licitum apponere voces,
 quæ significant sensus contrarios, aut
 aliam fidem: diximus enim supra, non
 prohiberi explanationem, quæ fervet
 integritatem sensus. Prohibet ergo hic
 pontifex hæc dictiones, quæ fidem contra-
 riam faciunt.

Hoc aperte demonstratur in symbolo
 Agathonis, quod ipse apponit: addit
 quippe ipse Nicæno symbolo, & quem-
 dam admittit: dicit enim de Filio, Fili-
 um ejus unigenitum: non dicit, Et in
 unum dominum Jesum Christum Fili-
 um ejus unigenitum: deinde dicit,
 ante omnia sæcula ex ipso natum: tol-
 lit illa, Deum verum de Deo vero,
 lumen de lumine; genitum; non factum;
 laterferit, tam quæ in cælo, quam quæ
 in terra; quod neque in nostro, neque
 in vestro symbolo habetur. Ita adjectio
 hæc syllabarum cum sit explanatio, non
 est additamentum, aut decretis contra-
 riis prohibentibus. Cum ergo Agatho non
 incusetur a Grecis, cum aliqua Constantino-
 politano adjecerit symbolo, & sustulerit
 aliqua; cur a vobis incusatur, quod illud,
 Et ex Filio, addiderimus; cum id sit ipsa
 veritas, quamvis modicam hoc adji-
 ciatum?

Ex his, ut videtur, reverendissimi
 patres, & ex iis, quæ modo addidit
 reverendissimus dominus meus & pater,
 ostendimus sinceritatem ac innocentiam
 nostram: nec est quod vestra reverentia
 nos accuset. Veniamus ad septimam syno-
 dum. Recitatum est symbolum & definitio
 septimæ synodi.

In hoc symbolo differentia est inter
 nos & vos: nam in codice vestro anti-
 quissimo habemus, Et ex Filio, vos
 autem non habetis: verum de hoc alias
 dicemus.

Quod igitur particula illa sit in
 septima synodo, satis demonstravimus;
 atque ita fieri debuisse additionem il-
 lam, si additio dicenda est, positamque
 esse in septima synodo: verum proprium
 Oo 2 in

100. 200.

101.

100. 200.

101.

100. 200.

100. 200.

101. card.

100.

101. card.

100.

MISSIO VII

in loco hoc adducimus: tunc solum
nouum restat explicandum. Dicebat enim
supra vestra reverentia, symbolum ita
esse penitum, atque, ut ita dicam,
obsignatum, ut nullo modo liceat ad-
dere, vel demere. Deditis & exem-
plum vocis, Deipara. Nam quae Ne-
storii tempore emergerat questio, quod
non extiterit Dei mater, tractatum est
haec de re in sacra synodo, & defini-
tum, esse deiparam; ac non appositum,
ut asseritis, in symbolo, sed in defini-
tionibus synodi. Et respondemus, non
fuisse necessarium id apponi in symbo-
lo: nam ex his, quae supra dicuntur in
symbolo, sequebatur esse Deiparam: di-
citur enim in symbolo de Filio, Ex
Patre natum, & consubstantialem Pa-
tri: est ergo Filius Deus aequae ac Pa-
tri: & rursus dicitur incarnatus, &
homo factus: reperit ergo Deum &
hominem. Ad haec: etsi definitiones &
symbolum in aliquibus differunt, haec
tamen in multis conveniunt: ratio est,
quia multa sunt, & continentur in de-
finitionibus, quae spectant ad fidem;
nec opus est haec enumerare: volentibus
id perspicere praesto sunt multi libri,
in quibus multae patrum definitiones
continentur, spectantes ad fidem: ita-
que in hoc definitiones & symbolum ae-
quipollent; idque manifesta declarat ex-
perientia: nam patres definienda subje-
cerunt & symbolo definitiones, & com-
muniter de utrisque interdixerunt: ut
constaret, multis definitionibus eandem
inesse vim, atque symbolis. Ex quo
sequitur, in multis sessionibus eidem an-
athemati subiecisse eum, qui utramlibet
praeteriret; & hoc satis erat: ne-
que vero ex hoc manca esse videbatur
fides Christianorum. Posuissent ergo vo-
cem illam, Deipara, in definitionibus,
perinde valet ac adiecisse symbolo.
Quod si voluissent & symbolo adiecere,
nulla lege prohibebantur, propter praedi-
ctas causas: idque maxime patet ex-
emplo. Nam sequentes synodi multas
in symbolo voces addiderunt, quae for-
tasse non erant ita necessariae ac istud:
verum abunde sufficere illi videbant,
quod in Niceno symbolo de salvatore
nostro habebatur.

Tal. card.

Neque vero credimus; hoc vobis
non convenire nobiscum; quasi patres
illi secundae & tertiae synodi, quartae,
quintae, sextae, & septimae, si voluis-
sent addere ad symbolum vocem illam,
Deipara, minime potuissent. Alioquin
si Chalcedonenfis synodus posuisset in
symbolo vocem illam, Deipara, Dei-
para, subiectane esset & illa anathema-
tum? respondeat dominus Ephesinus, dicat
unum verbum, aut affirmet, aut neget

Imperat.

Non videtur necessarium ad hoc re-
spondere: omnibus enim simul auditis,
simul ad omnia respondebant.

Ἰσοῦσαι ἐν τῷ ἰσὺν αὐτοῦ. ἀλλ' ἐν τῷ ἰ-
σὺν αὐτοῦ τῷ ἀποστολικῷ. οὗ δὲ λέγεται
ἐν μόνον ἀκατάστατον· ἔλεγε γὰρ ἀνωτέρω ἡ αι-
δεσιμότης ἡμῶν, ὅπως εἶναι ὡς ἑαυτὸν τὸ συμ-
βολὸν καὶ ἐκφρασεῖς, ἐν ὅπως εἶπε, ὅτι
μηδὲν τῶν ἐξ ἑσῶν ἀποδοῦναι ἢ ἀφορῶν δι-
δοῦναι ἢ ἀπαδείκτα τῆς, Θεοτικῆς, γω-
νῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἀτίμητον ζήτημα τῷ καρῷ τῷ
Νεστορίῳ, ὅτι ἐκ ἰσῆτου μητρὸς Θεοῦ, ἰσῆτου
πρὸς τὴν διαστολήν καὶ ὅτι ἐν τῇ ἰσῆτι συμ-
βολῇ, ὡς εἶναι Θεοτικῆς· ἢ μὴ ὡς ἐφίκαται,
ἐπίδη ἐν τῷ συμβολῷ, ἀλλ' ἐν τῷ ὅπως τῆς
συνοδῆς. καὶ φαίνεται, ὅτι ἐκ τῆς ἐκφρασεῖς τῆς
πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ συμβολῷ εἶπεν ἵνα Θεο-
τόκος; λέγεται γὰρ ἐν τῷ συμβολῷ πρὸς τὸ αὐτὸ,
τὸν ἡμεῖς εἶναι ἐκ τῆς πατρὸς, καὶ ὅτι εἶναι ὁ-
μοῖος τῷ πατρὶ· ἀρα ὁ υἱὸς ἐστὶ Θεὸς ὡς καὶ
ὁ πατὴρ. καὶ ὡς εἶναι, σαρκωθῆναι τὴν καὶ σαρκωθῆ-
σῶνται· ἀρα Θεὸν ἔχοντες ἐκ ἀνθρώπων.
ἀρὸς τούτους εἰ καὶ ἐν τῇ διαφέρει λέγειν ὅπως
καὶ συμβολῶν, ἐν πολλοῖς μέρτε τὰ πρὸς αὐτὸν συμ-
βαίνουσι. ὁ δὲ λόγος εἶναι, ὅτι ἐν τῷ ὅπως τῆς
πολλὰ εἶσι ἐκ φησίνουσι, ἀπὸ ἀφορῶν ἀρὸς
τῶν πρὸς τὴν καὶ ἢ ἢ καὶ ἐστὶ τὰ πρὸς αὐτὸν ἀκατά-
στατον, ἀλλὰ τὸ βελομῶν ἰδοὺν παρῆσι πολλὰ
εἶναι, ἐν αἷς πολλοὶ τῆς πατρὸς ὅπως πρὸς
ἐχόντων ἀρὸς τῶν πρὸς ἀφορῶν. ὅθεν ὅσον
ἐν τῷ αὐτῷ αὐτῷ καὶ τὰ συμβολὰ ἰσοδυναμῶ-
σι. καὶ τὸ φαίνεται φανερῶς ἀπὸ πείρας, ὅτι
αἱ πατρὸς τιθεμένης τῆς ὅπως, ἰδοὺν καὶ ὅπως
ἐκ τῆς συμβολῆς, καὶ ὅπως αὐτὸν ἀκατά-
στατον; ἵνα ἀποφανῆ τῶν αὐτῶν εἶναι δύναμις
ἐν τῇ πολλοῖς τῆς ὅπως ἐκ τῆς συμβολῆς. ὅ-
θεν ἵπεται, ὅτι ἐν πολλοῖς συμβολῶν ὅπως
τῶν αὐτῶ ἀναθίματι ὑπέβαλον τὸν παραβαίνοντα
Δεκάτην, καὶ ἴπεται. ὅτι μὴ ἀπὸ τῶν ἐν τῇ
πρὸς ἑλαττόν τι ἰδοὺν ἀν τῆς Χριστιανῶν.
τὸ πρὸς τῶν τῶν αὐτῶ αὐτῶ τῶν, Θεο-
τόκος, ἐν τῷ ὅπως, τῶν αὐτῶ ἔχει δύνα-
μις τῷ συμβολῷ εἰ δὲ καὶ ἠθέλησαν τιθεῖναι
ἐκείνῳ ἐν τῷ συμβολῷ, ὡς αὐτῶ ἢ ἐκείνους
κακωμῶν, διὰ τῶν ἀποκριθῆναι αἰτίας, μά-
λιστ' ἀπὸ φαίνεται ἀπὸ παραδείκματος· αἱ γὰρ
ἵπεται τῆς συνοδῆς πολλὰς λέξεις ἐν τῷ
συμβολῷ ἀποδείκναι, αἱ ἐκ ἦσαν τυχόν κα-
τὰ πρὸς ἀναγκαῖαι ὅσον ἐστὶ τῶν. ἀλλ' ὅτι
ἰσῆτων ἐφαρκεῖν ἐκείνῳ, ὅπερ ἦν ἐν τῷ συμβολῷ
τῶν ἐν Νικαίᾳ πρὸς τῶν σωτηρῶν ἡμῶν.

ANNO
CHRISTI
1518

E

Ὅτι μὴ πισθόμεν, ὑμᾶς μὴ συμβαίνειν
ἐν τῷ ἡμῶν· ὅτι οἱ πατρὸς ἐκείνους τῆς δε-
κάτης καὶ τῆς τρίτης συνοδῆς, πετυρῆς, πεμπτῆς
ἐκτῆς, καὶ ἑβδόμης, εἰρηθῆναι τῆν, Θεο-
τόκος, φωνῆν ἐν τῷ συμβολῷ ἀποδείκναι, ἐκ
ἀν ἠδυνῆσαν. εἰ δὲ ἡ σύνοδος ἡ ἐν Καλ-
χιδόνι πεθεῖε τῆν, Θεοτόκος, φωνῆν ἐν τῷ
συμβολῷ, ὅπως ἀν κατέστη τῷ ἀναθίματι;
εἰκᾶν ὁ κύριος ὁ Εφῆσῳ, λέγειν ἐν ῥῆμα,
καὶ ναί, ἢ ὄ.

20. καρι

Ὅτι φαίνεται ἀναγκαῖον ἀπόκρισιν ποθεῖ-
σαι ἀρὸς πῦν. πάντων γὰρ ἀκούσθῆναι
ἡμῶν, καὶ τῆς ἀπολογίας ποιηθῶνται.

Barr

Ομο

ANNO
CHRISTI
1438.
Iun. 2. imp.

Ομολογημένους ἐστὶ τῶν δεινῶν τῶν αἰμῶν· ἄ
οἶδε γὰρ, ὅτι πᾶσι μὴ ὁμοιωθῆναι τὸς
ἁγίους τῶ ἀναθίματι, εἴτε τῶν, Ἰουδαίους,
ὡσὺν ἐν τῷ συμβόλιῳ ἐπίθηναι. ἐὰν γὰρ ἀπί-
δομεν ἀπὸς τὸ ἄξιωμα, τὸ αὐτὸ ἄξιωμα ἐστὶν
ἀπασῶν τῶ συνιδῶν· εἰ δὲ ἀπὸς τὸν ἀμθ-
μῶν, ἐν μὴν. τῇ ἐν Ἐφεσῶν συνόδῳ διακρίσει
ἐσπῆρον πατέρας, ἐν δὲ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐ-
ξακρίσει τελέκοντα.

Αὐτὸ τῶν ἁγίων πατέρων ἀεὶ ἐστὶ, ἁγί-
μηδα περιεφορηθῆναι κατὰ πάντα τὸς ὁμιλί-
ρας αἰτίους. καὶ γὰρ ἡ αἰδισιμότης ὑμῶν τὰ
σύμβολα τῶ πατέρων ἀποδέχεται, τὰς ἔκφρα-
σεις, τὰς ἐπιστολάς, ἃ δὲ πάντα συμ-
φώνησιν ἀλλήλοις, μηδὲν ἔχειναι ἀνθρώπων
Κεῖσιναι ἰτέρων πίσει ἀποτίθηναι, συγγρά-
φου, παραδόναι, ἢ ἀποκαμίζου, ἢ τὸ λοιπὸν. ὃ
δὲ ἢ περὶ ὀνομάτων, ἐδὲ περὶ λέξεων φαίνεται. ἡμεῖς
δὲ ἀποδείξομεν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ ἰτέρων πί-
σει μὴ γεγραφεῖναι, μῆτε ἐν ὀνόμασι, μῆτε ἐν ῥήμα-
σιν, εἴτε ἐν λέξεσιν. Ἦν καίτοι πατέρας, μηδὲ μὲν
εἶναι κεκολλημένον, ὅπερ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῇ
φάλλει ἐν τῷ συμβόλιῳ καὶ κηρύττει. Ἐλθόμεν ἐπὶ
τὸ πλῆθος, ἐν ᾧ ἀποδείξομεν πολλοῖς λόγοις,
τῇ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ ἔχον γεγενῆσθαι ἀνακρίξαι
καὶ ἀνακηροῦσαι τὸ μέρος ἐκεῖνο. ἀπὸς μὲν οὖν
τὸ πρῶτον, λέγομεν, ὅτι ἡ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ
φωναῖς τῶ ἁγίων πατέρων ἐκλήθη· ἐτι μεγί-
σκος συνόδους ἀνάγκης. ἐτι μεγίς ἁλθῶν
ἄξιωμα· καὶ ἀυθεντίας συμβασόντων. τὸ
καὶ οἱ πατέρας ἡμῶν ἀποσῆκαντο. ὅθεν ἐπει-
να ὑμεῖς ἀπὸ δὴ παῖδες ἀγαθῶν ἀγαθῶν πα-
τέρων, συνέλθητε μὲθ' ἡμῶν ἐ ὁμοιωσῆτε.
ἀπὸς ἐκεῖνο δὲ, ὡς ἐκεῖνοι τοῖς φωναῖς τῶ
ἁγίων, ἀποδείξω ἱσχυραῖ. ὁ μακάριος Ἀυ-
γουστίνος ὁ περιφανέστατος διδάσκαλος τῶ Ἀυ-
γυστίνου, ὃν ἡ ἁγία πέμπτη συνόδ· προσεδίξα-
το, ὅς δὲ καὶ ἔξοχώτατος λέγεται, ἐν πολλοῖς
ἐκεῖνος βιβλίους ἀεθῆλος φησὶ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
ἐκ τῶ πατρὸς καὶ ἐκ τῶ υἱὸς ἐκπορεύεται. φαίνεται
ἴσο ἐν τῇ κοινήσει αὐτῶ βιβλίῳ περὶ τῆς ἁ-
γίας Τριάδος, ἐν τῇ βίβλῳ, ἣν περὶ τῆς
ἐπιστολῆς ἀπὸς Πέτρον ἔχειτε· ἐτι λαμπρότατος
διδάσκαλος· τῶ λέγει Ἀμβρόσιος· Γρηγόριος
ὁ ὁμιλοῦντος σαφῆστα τούτου φησὶν· Ἰλαριος
τὸ αὐτὸ ἐν τῷ περὶ Τριάδος φησὶν, ὃν καὶ
ἡμεῖς μέγαν καλεῖται. καὶ εἰ βουλώμεθα ἐν
τῷ μίσθῳ προφέρειν, ὅψαδε τῆ Ῥωμαϊκῇ ἐκ-
κλησίᾳ μὴδὲν λέγειν ἐκεῖνος ἀγαθὸν ἢ ἐσσύμ-
φωρον, μηδὲ τοῖς δόγμασι τῶ πατέρων μαχε-
μεῖνω. ἀλλ' ἵνα καθαρώτερον τὸ ἀληθὲς ἐ-
πιλαμῆναι, ὑπάρχουσι πολλοὶ τῶ ὑμετέρων δι-
δάσκαλων. καὶ γὰρ Βασίλειος ἐν ταῖς κανονι-
καῖς ἐπιστολαῖς τίθει τῆ φουσαῖν τῶ ἐν τῇ
ἐπιστολῇ καὶ ὑμῶν καὶ ἁγίων πνεύματι. ὁμοίως Γρηγό-
ριος ὁ αὐτοδίδακτος· τούτου, οὗ καὶ ἦτον τὸ ἄξιωμα·
ἢ τῇ σοφίᾳ, λέγει τὸν υἱὸν ἀμείως ἐκ τῶ πατρὸς.
καὶ τῶ εἶναι τὸν υἱὸν ἴδιον. ἐτι Ἀθανάσιος φησὶ.
καὶ ὅν τρεῖς ἔχει ὁ υἱὸς ἀπὸς τὸν πατέρα τῶ
φύσει καὶ τῇ τάξει ἅπας ἔχει τὸ πνεῦμα ἀπὸς
τὸν υἱόν. Βασίλειος· ὁ μέγιστος· ὁ ὑμέτερος,

Certo mihi constat istorum sensus. scio enim hos credere, futurum fuisse, ut & sancti illi subditi essent anathemati, si vocem illam, Desipere, in simbolo possissent. Cum tamen, si dignitatem spectemus, eadem sit omnium synodorum dignitas; si vero numeram. In Ephesina quidem synodo ducenti patres, in Chalcedonenſi vero sexcenti ac triginta fuerint.

Ex dictis, patres optimi, satisfactum plane arbitramur vestris objectionibus. Protulit enim reverentia vestra symbola patrum, definitiones, decreta, epistolas: que omnia conveniunt in hoc, ut nulli Christianorum hominum liceat aliam fidem proponere, conscribere, tradere, aut proferre, & cetera; quod sane non de nominibus aut dictionibus videtur dictum. Nos vero demonstravimus, a Romana ecclesia non esse scriptam aliam fidem, neque per nomina, neque per verba, neque per dictiones. Constat etiam aperte, non esse prohibitum, quod hæc Romana ecclesia canit in simbolo, & prædicat. Veniamus ad postremam, in quo multis rationibus demonstrabimus, licuisse Romanæ ecclesie partem illam explicare & promulgare. Et primo quidem dicimus, Romanam ecclesiam motam esse ex dictis sanctorum patrum; præterea maxima urgente necessitate, maxima quoque concurrente dignitate, congrua & auctoritate: hoc etiam vestri patres suscepere; sequitur ergo, ut vos, utpote bonorum parentum boni filii, conveniatis, & consentitis nobiscum. Quod vero in dictis sanctorum hoc habeatur, nunc demonstrabo. Beatus Augustinus præclarissimus doctor Latinorum, quem sancta quinta synodus recepit, qui & præstantissimus appellatur, in multis suis libris liquido asserit, Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere. Constat hoc in libro, quem de sancta Trinitate conscripsit: & in libro, quem edidit de fide ad Petrum. affirmat hoc idem clarissimus doctor Ambrosius. Gregorius Dialogus apertissime hoc dicit. Hilarius libro de Trinitate hoc asserit, quem vos etiam vocatis magnum: quos si vellemus proferre in medium, perspiceretur Romanam ecclesiam nihil ab illis dissentire, nihil alienum dicere, neque cum dogmatibus sanctorum patrum pugnare. Sed ut veritas elucescat apertius, non desunt multi ex vestris doctoribus. Nam Basilius in canonicis epistolis ponit naturalem ordinem in Patre & Filio & Spiritu sancto. Similiter Gregorius germanus ipsius, non minor dignitate, aut scientia, Filium inquit esse ex Patre immediate; & hoc esse Filii proprium. Athanasius etiam dicit: Sicut se habet Filius ad Patrem natura & ordine, ita se habet Spiritus ad Filium: maximus ille vester Basilius exponens candelabrum illud Zachariæ: Quo-

Est Fol.
genit. Eug.
97.
Homil. 4.
in Patre
cap.
Episcopa ad
Scripionem.
Zachar. 4.
Homil. 14.
Quo-

SESSIO VII.

Quomodo, inquit, Pater habet Spiritum sanctum naturaliter & substantialiter, ita & Filius habet eundem sanctum Spiritum. Beatus Joannes Chrysostomus in Joannem avertit, omnia que Pater est, esse Filium, præter hoc, quod ille quidem est genitor, hic vero genitus. Multi sunt patres orientales, quos proferre cum possimus, suo tempore reservamus: nunc quia tota vestra difficultas in eo est, ut vox illa seu verbum, ut ita dicam, Procedere, inveniat, afferemus quosdam ex vestris doctoribus, quamquam multos in tempus aliud differimus proponendos: qui aperte dicunt, Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere. Et primum legatur ille, qui a vobis quotidie legitur in ecclesiis, Simeon inquam Metaphrastes: habetis vitam beati Dionysii: quid ergo ille dicat, audire; & postmodum feretis iudicium: Finem habent ea, que corporalia erant adventus, & incipiunt spiritualia; mensque ad caelos evahitur Christus, & patriam redit in sedem: ac Spiritum qui ab ipso procedit, ad gentes que non credebant instituendas mittit in discipulos. Ex hoc patres, sequitur, hoc quod ille ait, Spiritum qui ab ipso procedit, idem esse ac illud, quod Romana canit ecclesia; idem enim valet genitivus apud Græcos, quod ablativus apud Latinos. Præterea Anastasius sancti montis Sinae in sermone, qui est inscriptus; De rectis, que ipsi credimus, dogmatibus, ait: Accepto vero in exemplum eo, quod est corporis proprium, mutam divinorum connexionem explicavimus ex analogia membrorum, & adumbratione. Ita enim spiritus oris ejus, Dei scilicet, Spiritus sanctus dicitur, cum os sit unigenitus; & rursus: Spiritus ex ipso procedens, & missus non solum a Patre, sed etiam a Filio. Protulit etiam dictum Theodoretii, quodque Cyrillus contra illos respondit, Dicamus & aliam ex vestris doctoribus Epiphanium, audite aliud ejusdem Epiphanii in illud: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis*. Si igitur ex Patre procedit, de meo etiam accipiet, inquit dominus: sicut enim nemo novit Patrem, nisi Filius, nec Filium nisi Pater: ita dicere audeo quod nec Spiritum sanctum, nisi Pater & Filius, a quo procedit, & a quo accipit. Hæ sunt igitur sanctorum voces. Alia sunt etiam testimonii, que in presenti præterimus. Ex his edocta Romana ecclesia non aliud dicendum credidit, quam que patres illi in synodis, & que posteriores illam docuere: quorum plures interfuere illis synodis: uti de Anastasio, Maximo, & aliis ostensum est. Stante igitur hac veritate, & instante necessitate, additum est (sicut orientales patres adacti hæreticorum Insultibus ex necessitate multa in symbolo explicarunt) propter quosdam Nestorianos apud occidentalem ecclesiam disseminan-

Αὐτοῦ ἡμεῖς τὴν λαλίαν ἐκείνου ἡμῶν κατὰ Ζαχαρίαν, φησὶν· ἐν τρισὶν ὁ πατὴρ φυσικῶς ἔστω ὡς ἡμεῖς ἔχει αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην φησὶν. πάντα εἶναι τὸν υἱὸν ὅσα καὶ ὁ πατὴρ, πλὴν τούτου, ὅτι ἑκάστος μὲν ἐστὶ ἡρώτων, ὅπως δὲ ἡρώτων. πολλοὶ εἰσὶν ἀναπληροὶ πατέρες, ὡς ἀποκομίζουσι διωκόμενοι ἀναβαλλόμεθα ἐν ἰδίῳ καιρῷ· ἡμεῖς δὲ ἐπειδὴ πᾶσα ἡ ἐπιτήρεια διαχίρῃ ἐστὶν εἶναι τούτου, τὸ ἐκπορεύεσθαι, τὴν φωνὴν αὐτῷ ἢ τὸ ῥῆμα, ἢ ὅπως εἶπω, ἀποσοῖσθαι τινὰς ὑμιτέρους διδασκάλους, καίτοι πολλοὺς εἰς τὸ μὴ ταῦτα τυμωρόμεθα. οἱ δὲ τρεῖς φησὶ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται, καὶ ἀρχὴν ἀναγωμένη ἐκείνου, ὅν ὑμεῖς ἐκάστω ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἀναγωγῶσιν, τὸν Σιμεὼν λέγων ἢ Μεταφράστῃ· ἔχετε τὴν βίβλιν τῷ μακαρίῳ Διονυσίῳ· ὅθεν αὐτὸς τί λέγει, ἀκούσατε, καὶ μὴ ταῦτα κενεῖσθε· πῶς τὰ τῆς σωματικῆς ἐσθῆτος δέχεται, τὰ δὲ τῷ πνεύματι ἀρχεται, καὶ εἰς ἑαυτοῦ ὁ ἐμὸς Χριστὸς ἀναφέρεται, καὶ ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐκείνου ὄρον, καὶ τὸ ἐκπορεύεσθαι αὐτὸ πνεῦμα ἐμὴ τῇ ἡμῶν ἀπίστω ἰσθῶν καταπίμπει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁδηγία. ἀπὸ τούτου, πατέρες, εἴπω, ὅτι τὸ ἐκπορεύεσθαι αὐτὸ πνεῦμα, ἡμῶν ἐστὶν, ὅτι ἢ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ ψάλλουσι· ὅτι ἢ Ἑλληνιστῶν γὰρ τῷ αὐτῷ δυνάμει ἔχει ἢ ἡμῶν, ἢ κατὰ Ἑλληνιστῶν ἀφαιρηματικῇ. Ἐπεὶ ὁ Ἀναστάσιος ἡ ἀγία ὅπως Σινᾶ ἐν τῷ λόγῳ ὅς ἐπιγραφῆν ἔχει, ὅτι ἢ κατὰ ἡμᾶς ὁρῶν δόγματι φησὶ· ἡ δὲ σὺ σώματος τὸ ἰδίωμα λαβόντως παρεδέρχεται, ἢ ἀλληλουχίαν ἢ ἰσθῶν παρεπιστάσιν διὰ τὸ ἢ μελῶν ἀναλογίας καὶ εἰκασίας· ταῦτα γὰρ καὶ πνεῦμα σώματος αὐτοῦ, δηλονότι τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεται, σώματος ὅπως τὸ μονοῦ· καὶ πάλιν· πνεῦμα ἐξ αὐτοῦ ἐκπορεύεσθαι, καὶ ἀπογειλλόμεσιν ὁ μόνον πατὴρ ἢ πατέρες, ἀλλὰ καὶ τὸν υἱὸν, παρῆγάγει δὲ καὶ τὸ ῥῆμα Θεοῦ, καὶ ἢ πρὸς αὐτὸ ἀπολογίαν Κυβέλλου· εἴπωμεν καὶ ἔπειτα ὑμῶν διδασκαλοῖν τὸν Ἐπιφάνιον, ἀκούσατε ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἐπιφάνιον, εἰς τὸ ἑκάστω ἐμὴ δοξάσαι, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμῶν λήφεται, ἢ ἀναγγελεῖ ὑμῖν· εἰ τὸν υἱὸν πατὸς ἐκπορεύεται, καὶ ἐξ ἐμῶν λήφεται, φησὶ ὁ κύριος. ὅτι γὰρ τρεῖς ἕσθαι ἔγνω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, ἕσθαι ἢ υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατὴρ· ὅπως πάλιν λέγει, ὅτι ἕσθαι τὸ πνεῦμα, εἰ μὴ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός, παρὰ ὁ ἐκπορεύεται, καὶ παρὰ ὁ λαμβάνει, αὐτῷ μὲν ἢ αἰ φωναὶ ἢ ἅγιον εἰσὶν· εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι, ὡς κατὰ τὸ παρὸν παραλείπομεν. τούτοις ἢ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ διδασκαλίᾳ, ἢ ἐπιστάσει ἄλλο λέγειν, ἢ ὅσα οἱ πατέρες ἐκείνοι ἐν ταῖς συνόδοις, καὶ ὅσα οἱ μὴ ταῦτα ἐκείνου ἰδίδεξαν· ἢ οἱ πλείους ἐν ἐκείναις παρεῖχον τοῖς συνόδοις, καὶ ὡς περὶ Ἀναστασίου καὶ Μαξίμου καὶ ἄλλων δίδεσθαι. ταῦτα ἢ ἐσαμῆς τῆς ἀληθείας, καὶ ἀνάγκῃ ἀποσοῖσθαι· κατὰ ὅν τρόπον οἱ πατέρες ἐν τῇ ἀναπληρικῇ ἐκκλησίᾳ ἐσθῶν

ANNO CHRISTI 1430.

In Annot.

Joan. 16.

ANNO
CHRISTI
1412.

τοι τῶς τῆς ἀρετῶν ἐπιθέσει, ἢ ἀνάγκη
 ἐν τῷ συμβόλῳ πολλὰ ἀνέτιξεν· διὰ τῶς
 Νεστορείου ἐν τῇ δυτικῇ ἐκκλησίᾳ ἡρωμίως,
 ἢ ἐπισκοπῆτος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ εἶ
 ναι ἐκ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ, μηδὲ λαμβάνειν ἐκ ἐκεί
 νου τὸ εἶναι· ὅτι δὲ πικρῆ ἢ ἡ δόξα τοῦ Νε
 στορεῖου, ἢ Θεοδορεῖτου τῷ ἐμφοροῦς ἐκείνῳ, φαί
 νεται ἐν τῷ συμβόλῳ αὐτῷ· λέγει γὰρ ἐν αὐ
 τῷ τῷ συμβόλῳ αὐτῷ, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅ
 γιον ἢ ἐκ τοῦ υἱοῦ, ἢ ἐκ αὐτοῦ λαμβάνει
 τὸ εἶναι. καὶ ὁ αὐτὸς Θεοδορεῖτος λέγει· τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ λαμβάνειν τὸ εἶναι ἐκ τοῦ
 υἱοῦ, ἐξηγητῶν ἐκείνῳ τῷ Παύλῳ, τὸ πνεῦμα
 τὸ υἱοῦ, τῆς αὐτῆς οὐσίας τοῦ υἱοῦ· διὰ τῶς ὁ
 Κωνσταντῖνος φησὶ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι διὰ
 τῶς, ἢ εἶναι τῷ υἱῷ, ἢ ἀποχρῆσθαι παρ' αὐ
 τοῦ· ὁ δὲ ἢ ἐκ αὐτοῦ, εἰ μὴ τῶς τῆς δόξης
 τῷ Νεστορεῖῳ καὶ Θεοδορεῖτῳ ἀνακληθεῖς, ὅπως
 ἀποσκόλλῃ τῆς κακοδοξίας ἐκείνων· τῶς τῷ
 λόγῳ ἢ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ ἠετακράθη, ὁλί
 γισσα τὸν ἐπισκοπῶν μίαν ἀνάγκη· ἐφαλ
 λετο γὰρ ἦδη ἐν τῆς Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας·
 ὡς ἦρσαν ἐκείνῳ τῷ ἀκρῷ ἀρχιερεῖ, μὲν συμ
 δεῖν πολλῶν πατέρων δυτικῶν τῆς γενομένων ἢ
 μικρῶ ἀφαιρέματι, ἢ ὀλίγῳ ἀεθμῷ, ἀποτιθεῖν
 ἐκείνῳ ὁ λογισμῶς, ἢ ὡς ἐν τῷ συμβόλῳ ψαλ
 λομῶς· ἢ ἦτο δὲ ἢ Ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ ἀπο
 σῆκον τι μὴ ποῦν· Ἐ γὰρ ἀπὸ τῆς πρώτης
 συνόδου ἄλλαι πολλαὶ γενήσασιν σύνοδοι, ἐν
 Ἀντιοχείᾳ κατὰ Παύλῳ τῷ Σαμοσατίῳ· ἐν
 Ἀρχιερεῖ κατὰ τῆς μὴ ἀποδοχῆς τῶς ἀπο
 σερχομῶς ἐν τῆς πίσει, ἢ ἀπὸ τῶν ἀρνηθῆν
 τῶς διὰ τῶς βασανῶς· ἢ τῆς τῆς Νεοκλασ
 ρείας· ἀς δὲ πᾶσαι συνόδους ἢ ἐν Νικαίᾳ ἀπο
 σῆκατο σύνοδος, εἰ καὶ τῆς τῆς ἐν Νεοκλασ
 ρείᾳ ἢ ἀποδοχῆς ἰδοῦσαν, τὰ περὶ τῆς ἐπι
 διακόνων· ἐπὶ γὰρ οἱ πατέρες οἱ ἐν τῆς δ' ἄλλῃ
 συνόδῳ ἀποσείδξαντο τῶς υἱοῦ Κωνσταντῖνου ἡρω
 μῶν συνόδου ἐν Σαρδικῇ, τῶς καὶ δυτικῶν
 καλυμῶν, ἐς τῶς παρεχόντο τῶς πατέρες
 ἀνακληθεῖς, τῶς ἀεθμῶν ἰβδομῶν· ἢ
 ἢ ἐθελον εἰς τῶς σύνοδον εἰσελθεῖν, εἰ μὴ ἀπὸ
 τῶν ἐβληθῆεν ὁ Παῦλος ἐκείνῳ, ἢ ὁ Ἀ
 θανάσιος· τῶς δὲ ὡς ἢ ἦρσαν τῶς δυτικῶς
 ἐκείνοις πατέρεσιν, ἀπεχρήσαν μὲν οἱ ἀνακλη
 θεῖς, οἱ δὲ δυτικοὶ ἀποσείδξαν, ἢ ἀποκρίσαν
 διασαφῶντες ἐκείνα τὰ γεγονότα ἐν τῆς ἐν Νε
 κλασῶν συνόδῳ ἀποσείδξαναι δεῖν παρὰ τῆς Χρ
 ριστιανῶν· ὅπερ ἢ ἄλλῃ σύνοδος ἐπεκίρωσε δι
 ἢ τῶς δυτικῶς ἢ συζητήσας· ἐπειδὴ γὰρ
 ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ τῶς Κωνσταντῖνου τῷ βασιλέ
 ῳ ἀδελφός, ἢ υἱὸς τῷ μεγάλῳ Κωνσταντῖνῳ,
 ἐφρόνι τῷ Ἀρείῳ, καὶ ἦθελον ἀνατρέψαι τῶς
 διδασκαλίαν τῆς ἁγίων πατέρων τῆς ἐν Νι
 καίᾳ συνεδροειδῆσαν, Ἐ τῶς διὰ τῶς ἀκρῶ
 ἀρχιερεῖς Κωνσταντῖνῳ τῶς αὐτῶ ἀδελφῶ ἰμῶν
 ὄν, ὅς ἢ πόλεμον ἐποίησεν κατὰ τῶς ἀδελφῶ
 αὐτῶ ἐπείδει, εἰ μὴ ἀρνηθῆν ἢ κατεῖχον
 ὁμολογίας· διὰ τῶς συνωμοτηθῆ ἢ σύνο
 δος ἢ ἐν Σαρδικῇ, ἢ τῶς τῶς τῶς κατόν
 τῆς ἄλλῃ οἰκουμένης ἐν Κωνσταντινουπόλει
 συνόδῳ δυτικῇ ἐνομάζεται· ἢ τῶς ἢ ὑπερβόλῃ

tes, Spiritum sanctum non esse ex ipso
 Filio, nec suum esse ab illo accipere.
 Quod autem haec fuerit Nestorii, atque
 eadem quae ille sententiae Theodoretii
 opinio, constat ex ejus symbolo: dicit
 enim ita in illo: Spiritus sanctus non
 est ex Filio, neque accipit esse ab
 ipso: & Theodoretus Spiritum sanctum
 asserit non accipere suum esse a Filio;
 Exponit vero illud Pauli, Spiritum Fi
 lii, hoc est consubstantialem Filio. Quo
 circa Cyrillus ait, Spiritum sanctum esse
 per Filium, & esse Filium, & emanari
 ab ipso: quod non dixisset, nisi hac
 Nestorii & Theodoretii opinione com
 pulsus ad evertendam pravam illorum
 sententiam. Hac ratione coacta fuit Ro
 mana ecclesia, cum magnum videret
 impendere periculum: jam enim canebatur
 in Gallia, & Hispania. Quare
 placuit summo illi pontifici cum multo
 rum occidentalium patrum concessa,
 qui nec dignitate tenues, nec modici
 erant numero, illud explicare quod dic
 timus, & sicut in symbolo canimus:
 nec vero existimavit Romana ecclesia
 rem agere, quam dedeceret. Nam ante
 primam synodum multis aliis synodi ce
 lebrate sunt; Antiochia adversus Pau
 lum Samosatenum; Ancyra contra eos,
 qui non suscipiebant accedentes ad fi
 dem, quod prius Christum abnegassent
 propter tormenta; & Neocaesarem ter
 tia; quas omnes synodos recepit syno
 dus Nicæna; licet quaedam a Neocaes
 arensi sancita visa fuerint minime sus
 ciipienda, quae scilicet de septem dia
 conis statuta erant. Patres quoque se
 cundae synodi susceperunt synodum
 a Constantino Sardica celebratam,
 quae vocatur etiam occidentalis: ad quam
 patres quidam orientales profecti sunt,
 numero septuaginta. Hi volebant con
 venire ad synodum, nisi prius ejiceren
 tur Paulus ille, & Athanasius: id vero
 ut non placuit patribus illis orienta
 libus, recesserunt quidem occidentales,
 permanentes vero occidentales decre
 tum ediderunt, quo declarabant, reci
 pienda esse a Christianis, quae gesta er
 ant in Nicæna synodo: quod quidem
 secunda synodus approbavit nulla diffi
 cultate aut discussione adhibita. Nam
 quia Constantius Constantini imperatoris
 frater, & magni Constantini filius
 cum Arianis sentiebat, & evertere vo
 lebat doctrinam sanctorum patrum Ni
 caeae congregatorum, atque hoc ejus
 fratri Constantino per summum pon
 tificem nunciatum est; & ille bellum
 se fratri illaturum minatus est, nisi quod
 profitebatur abnegaret; propterea con
 vocata est synodus Sardicensis, quae
 tertio canone secundae synodi aecume
 nicae Constantinopolitanae, occidentalis
 appellatur. Ea vero sancivit rectam &
 sanam esse a trecentis decem & o
 cto patribus Nicænae editam fidem,
 atque ab omni Christiano suscipien
 dam. Quam sane sententiam postea
 secundae synodi patres circa ullam du

ad. 6.

Can. syn.
Neoces. 15.

Constat
subrogandus
in locum
Constantini,
qui ab an.
340. perio
rat.

Constan
it.

SESSIO VIII.
Hocm. So-
nom. lib. 3.
ecclias. hist.
cap. p. 10.

dubitationem admiserunt. Ea vester
Græcus liber Hermip de historia ec-
clesiastica.

σε, ἢ ἐπιδοῦσαν πρὶν τὴν τελευτήν ἐκπαι-
δαζε διαφέρειν πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, ἐρ-
θλῶ καὶ ὀργῆ, καὶ παρὰ πάντος Χριστιανῶν δειν
προσδίδχουσαι. καὶ διὰ τὴν ἀπόφασιν μὴ ταύ-
τα εἶ τῆς δευτέρας συνόδου πατέρες χωρὶς τι-
νος ἀμφιβολίας προσήλκοντο. καὶ ἴδε βιβλίον ἑ-
μῶν Εὐλαβίων τῷ Ἐρμιῶν περὶ ἐκκλησιαστι-
κῆς ἰστορίας.

ANNO
CHRISTI
1438.

Impet. Cujus doctoris est liber iste?

Τίτος τῶν διδασκάλων ἐστὶ τὸ βιβλίον
ταῦτο;

Bona.

Abod. Hermip: asserit enim is decretum ab
illis factum, quod citra difficultatem a
Patribus secunda synodi susceptum est.

Ἐρμιῶν· λέγει γὰρ ὁ ἀπὸς, τῆς πεποι-
κίται ὄρον, ἅπασιν χωρὶς διχομαχίας οἱ ἐν τῇ
δευτέρᾳ συνόδῳ πατέρες ἐδέξαντο.

Bona.

Impetor. Et condecet historicos in rebus sy-
nodicis recitari?

Καὶ προσήκον ἐστὶν, ἐν ἀσφαλάσι συνο-
δικαῖς ἰστορίας ἀναγνώσασθαι;

Bona.

Abod. Serenissime imperator, per historias
docimur ad veritatem rerum gestarum:
quid enim sciremus de evangelio, do-
que sacra scriptura, nisi essent omnia
in historia formam redacta? sane citra
hoc nesciremus quid credimus.

Γαλιωτάτω βασιλεῦ, διὰ τῶν ἰστοριῶν ὀδη-
γεύμεθα εὖ εἰς ἀλήθειαν τῶν ἡδὴ ἀσφαλί-
των ἀσφαμάτων. τί γὰρ ἂν ἐγνωρίζωμεν περὶ
τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῆς ἱερᾶς γραφῆς, εἰ
μὴ τὰ πάντα ὡς εἰς τὸν τρόπον ἰστορίας ἀνήχθη-
σαν; χωρὶς ταῦτα πάντα, ἢ ἂν ῥοιμῶν τι πι-
σδοίμεν.

Bona.

Impetor. Illas historias suscipere oportet circa
fidem, quas omnes patres approbave-
rant, alias minime.

Ἐκείνας δεῖ προσδίδχουσαι τῶν ἰστοριῶν περὶ
τῶν πίστεως, ὅσας οἱ πατέρες ἐδοκίμασαν, ἄλλας
δ' ἔχει.

Bona.

Abod. Si hæc historia de re esset profana,
sive de bellis Romanorum aut Græco-
rum, bene diceret serenitas tua domi-
ne imperator: verum non est profana
narratio, sed ecclesiastica; & continet
quid synodus canonesque gesserit, defini-
tionesque & canones a sanctis patribus
editos. Cur ergo non sit vir iste susci-
piendus? Adhæc non solum in vestro
codice, sed etiam in libris nostris id
continetur: sed hoc in præsentia omi-
tamus, ut jubeat tua serenitas, atque
ad alia transeamus, Diximus itaque,
patres reverendissimi, Romanam eccle-
siam hoc fecisse propter apertissimam fi-
dei veritatem, & cogentem maximam
necessitatem. Si quis vero illam acou-
fer, quod & alios non convocaverit,
nos strenue respondebimus; primo non
constare vocatos non esse; secundo,
quod Romana ecclesia non tenebatur
eos advocare. Videmus enim in diver-
sis antiquis conciliis, numero illa inter
se differre: siquidem in primo erant
trecenti decem & octo, in secundo
centum & quinquaginta, ducenti in ter-
tio: sexcenti ac triginta in quarto: ni-
hilominus quæ pauciores decreverant,
plures susceperunt: hoc idem etiam pa-
tet in septima synodo Nicæna secunda:
nam Constantinus Augustus excusat se,
quod non multi patres in illam syno-
dum convenissent, quodque multis de-
tenti impedimentis eo proficisci non
potuissent. Quæcumque tamen in illa
synodo gesta sunt, multa cum reveren-
tia suscepta & approbata sunt. Quo-
niam igitur tanto patrum occidentalium
numero, præsentem papam, cujus est con-
vocare synodos, ut vel per testes ve-
stros ostenditur, facta est illa symboli
explicatio, non videbatur necessarium
alios ad eam convenire. Nam doctor

Εἰ καὶ ἰστορία αὐτὴ περὶ ἀσφαμάτων κο-
σμοῦ, ἢ πολέμων Ῥωμαίων πρὸς Ἑλληνας,
καλῶς ἂν εἶπεν ἢ σὴ γαλιωτῆς, κίε βασι-
λεῦ· ἀλλ' αὐτὴ ἔχει διήγησιν κοσμικὴν, ἀλλ'
ἐκκλησιαστικὴν, καὶ περιέχει τὰ τῶν συνόδων ἀπο-
φάσεις, καὶ τῶν ἐκτελεσθέντων ὄρον πρὸς κατόρθω-
σιν, καὶ τῶν ἀγίων πατέρων. διὰ τί τίτις ὁ ἀ-
πὸς ἔειπεν ἢ ἂν εἴη ἀποσδεκτικὸς; ἀπὸς τῶ-
τον, ταῦτο εἶ μόνον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βίβλῳ ἐ-
θεσικῆται, ἀλλὰ καὶ ἐν ἡμετέροις βιβλίοις ἐμ-
περιέχεται. ἀλλ' ὡς κελθεὶ ἢ σὴ γαλιωτῆς,
ἰσχυρῶς ταῦτο καὶ μεταβῶμεν εἰς ἄλλα· εἰ-
ρηκαίμην τοιγαρῶν, ὡ πατέρες ἀιδισιμώτατοι,
ὅτι διὰ τὴν ἀσφαλίαν τῆς πίστεως ἀλήθειαν, καὶ
δημιουργίαν κατηχητικῆς ἀνάγκης, ἢ Ῥωμαϊκῆ
ἐκκλησίας ταῦτο πεποιήκην. εἰ δὲ τις αὐτῷ ἐγ-
καλοῖ ἢ μὴ ἀποσκαλεσαίμην ἢ ἄλλως, ἡμεῖς
ῥηναίως ἀπολογησόμεθα· πρῶτον, ἢ συνίστα-
ται ὡς ἐκ ἐκλήθησαν. δευτέρον, ἢ ἰσχυρῶς
ἢ Ῥωμαϊκῆ ἐκκλησίας καλεῖται· ὅραμεν γὰρ ἐν
διαφόροις ἀρχαίαις συνόδοις, ὅτι κατὰ τὴν ἀει-
θρον διαφέρειν ἀπὸς ἀλλήλας αἱ συνόδοι. καὶ
γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ τελευτόσοι ἦσαν καὶ δεκαοκ-
τώ, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἑκατὴν καὶ πενήκοντα, δια-
κόσοι ἐν τῇ τρίτῃ, ἑκατόσοι καὶ τετρακοντα ἐν
τῇ τετάρτῃ. ἀλλ' ἔτι ἦσαν ταῦτα δεξάντα τοῖς
ἐλάττωσιν οἱ πλείους προσήλκοντο. ταῦτο καὶ ἐν
τῇ ἰβδόμῃ συνόδῳ τῇ ἐν Νικαίᾳ ῥηνομένη τὴν
δευτέραν φαίνεται, καὶ γὰρ Κωνσταντίνῳ ὁ Αὐ-
γυστὸς ἐξαιτιάται ἑαυτὸν, ὅτι ὀλίγοι τῶν πα-
τέρων συνήλθον ἐν τῇ συνόδῳ ἐκείνῃ, καὶ ὅτι
διὰ πολλὰ τὰ γεγνηότα ἐμποδίων ἔχοντες οἱ
ἐγὼντο τοῖς πατράσι παραχθῆναι· οὐκ οὐκ
ἐν ἐκείνῃ συνόδῳ ἐγένετο, μὴ πολλῆς δὲ λα-
βείας ἐλήφθησαν καὶ ἐδοκίμαθησαν. ἐπειδὴ
ταῦτα ἐν ἀσφαλίᾳ τοσούτων δυτικῶν πατέρων,
παρόντων τῶν πάντων, ἢ τῶν ἐξουσία τὸ συγ-
γρα-

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

Bona.

ANNO
CHRISTI
1432.

προτέον συνόδου, ὃ καὶ δι' ὑμῶν μαρτύρων
 δεσπύται, ἐκείνη ἢ τῷ συμβόλῳ ἀνάπτυξις ἐ-
 γίνετο, ἐν ταῦτα τῶν ἄλλων παρεγίνετο ἐκ
 ἰσότητος ἀναγκῆς. καὶ γὰρ ὁ διδασκαλὸς ὑ-
 μῶν Στέφανος, ὃν ἐν τῷ καλεῖτε μάρτυρα,
 ἐπέλαξε τῶν πατέρων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει
 συναδρουμένων. καὶ ὡς ἐβίβλωτο οἱ αἰρετικῶν
 συγκροτῆσαι συνόδον, ἀπήντησαν ἐκείνῳ εἰς
 τὸ μῆσον, λέγοντες· πῶς ὑμεῖς τολμᾶτε συγκα-
 λῆσαι συνόδον, καὶ ἡμετέραν συστῆσαι πα-
 ρασυναγωγίῳ, μὴ παρόντων τῶν Ῥωμαίων ἀ-
 ρχιερῶν, ὡς ἄλλοι τινὲς ἢ ἐκεῖνοι τῶν
 ἐπιπέσοι καὶ ἀσουλῶν; ὡς μὲν ἂν ἐπέ-
 λαι, καὶ ἄλλοι παρῆσαν ἢ ἀπέσαν, ἢ φαίνε-
 ται ἀναγκῆς. καὶ γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Βασίλειῳ
 συνόδῳ ἀποσπαραλαβόντων τῷ Κυρίλλῳ εἰς τὴν
 συνόδον Ἐκείνην Καίσιον τῷ πατρί, μὲν ταῦτα
 παραγγέλλων Ἰωάννης Ἀντιοχείας ἀλεγχεῖ ἢ
 Κίριλλον, ὅτι μὴ παρόντων ἐκεῖνος καὶ ἢ ἄλ-
 λων, ὡς ἦραγε μὲν αὐτῷ, συνόδον συστήσει·
 καὶ ἠθέλει ἀνατρέψαι τὸ γεγονός ἐν ὅς ἀνα-
 κείνηται αὐτῷ, ἐκεῖνος οὖναι ἐκεῖνον, εἰ ὅλας
 προσδέχοιτο ἐκείνη ἢ συνόδος, καὶ μὴ ἐθέλει
 ἀνατρέψαι τὸ ἀπόρρον συνεδικῶς γεγονός. καὶ
 ταῦτα τῶν τρόπων ἴμεν ταῦτα τῷ γεγονότι κε-
 κυρωμένα καὶ βέβαια. Ἰδοὺ ὑδὲ ὑμῶν, ὃ πα-
 τῆρες, ἐπέλιπε τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἰγκαλεῖν,
 ἀν μὴ παραγγέλοιτο ἐν ἐκείνῃ τῇ τῷ συμβόλῳ
 ἀναττόξει· παρὰ ταῦτα τίς ὑμῶν χρεῖα ὑμῶν συ-
 καλῆσαι, εὐδοκῶς ἀπεφθῶς τὸ παρὰ τῆς Ῥωμαί-
 κῆς ἐκκλησίας ψαλλόμενον πρὸς ἡμετέρον,
 μὴ ἀντιλήγουσθε ὁ ἄλλος, ἀλλ' ἐν καὶ τῷ αὐτῷ
 μετ' αὐτῆς τυγχάνοντες; Ἰδοὺ ἢ διὰ τῆς ἀνα-
 κείνηται ταῦτα ἰσκαλεῖσθε, ὅτι ἐκ' αὐτῆς δι-
 ζήσθε. μᾶλλον μὲν ἢ ὁ ἅγιος Μάξιμος
 ἐξαιτῶται τῷ Ῥωμαίικῃ ἐκκλησίᾳ, ὡς ἀδι-
 κως ἰγκαλεμῆται παρὰ τῆς ἀνατολικῆς. ἀνα-
 γινώδι τὸ ταῦτα ἐπεσθῆναι πρὸς Μαξίμον. ἢς ἀ-
 ναγκασθῆσθε Ἑλλήνων, ὃ Ρόδο Λατινικῶς
 πρὸς τὸν πατέρα ἠρμυλώσαν. ἐφ' οἷς Νικόλαος
 ὁ τῆς Γραικῶν ἱερμυλῶς ἀνίστη βελήσει τῆς μη-
 τροπολιτῆς, ὡς ἴλεγε, καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ρόδο.

D
 Οὐ καλὸς ἠρμυλώσαν, πατήρ, τὸ ρητὸν ἐν
 οἷς λέγουσθε ὅτι ὅτιον λέγοντα, μίαν εἶδιναι τῶν
 Ῥωμαίων ἀρχῶν τῷ πνεύματος· ὡς ὅτι γὰρ φη-
 σιν ὁ ἅγιος Μάξιμος, ἀλλ' ὅτι τὸν ἰὸν τοῦ-
 σιν αἰτίαν τῷ ἁγίῳ πνεύματος· εἴτα ἐλάγει·
 μίαν γὰρ ἴσασιν ὑδὲ καὶ πνεύματος τῶν πατέρων
 αἰτίαν.

Αρχαὶ τῶν πατέρων ταῦτα, ἐν ἄλλων σκεψόμε-
 θα, καὶ ἀποδιζόμεθα εἰς τὸ αὐτῶν ἵνακαὶ ἢ ἀ-
 γιον φέροντα. ἀρχαὶ γὰρ ἡμῶν κατὰ τὸ παρόν,
 ἢ μακρόν Μάξιμον λέγειν, ἀδικῶς τῶν δυ-
 τικῶν ἰγκαλεῖσθαι. μὲν ταῦτα ἀντικῶδῃ καὶ ἄλλο
 τι ρητὸν, ὡς Ρόδο ἠθέλησε. πάλιν ἀνίστη ὁ
 Νικόλαος, καὶ φησὶ.

Γινώσκοντες, πατέρες ἀιδεσιμώτατοι, ὅτι τὸ μὲν
 τὸ ἐπεσθῆναι ἐφεξῆς ἀναγκασθῆναι ὡς ἐστὶ τῷ Μα-
 ξίμῳ, εἰ καὶ τὸ πεποιθὸς τὸ ὄνομα σιστώπεται,
 ἀλλ' ἐστὶν ἴση τινὲς μετὰ τὸ σχίσμα τοιαῦτα
 συγγράμματα.

Περὶ τῆς τοιαύτων φανόρων ἐν ἄλλων σκε-
 Concil. General Tom XXXI.

vester Stephanus, quem & novum mar-
 tyrem vocatis, patres Constantinopolitani
 congregatos incusavit: Cumque vellet
 haeretici synodum celebrare, prodit in
 mediam illis dicens: Quomodo vos
 synodum convocare audetis, & illegiti-
 mum vestrum habere conventum non
 praesente Romanorum summo pontifice,
 aut alio quopiam illius vicem agente?
 Quod ergo debeant & alii adesse vel
 abesse, non videtur necessarium. Nam
 in ipsa Ephesina synodo cum Cyrillus
 anathematizasset Caesariensi papae conventum
 fecisset, & profectus postea Joannes
 Antiochenus Cyrillum argueret, quod
 non praesente illo & aliis quos secum
 duxerat, synodum celebrasset; vellet-
 que acta rescindere; responderunt ei,
 sufficere ipse, si omnino illum synodus
 admitteret; & propterea desineret velle
 rescindere synodica prius acta: atque
 ita factum est, ut acta omnia rata &
 valida permanerent. Quare nec vos,
 patres, debetis conqueri de Romana
 ecclesia, quod non accesseritis ad illam
 synodi explicationem. Praeterea quid
 opus erat vos convocare, qui sciebatis
 optime quod Romana ecclesia canebat
 & praedicabat, nihil tamen repugnaba-
 tis, sed cum illa conjuncti eratis? Qua-
 propter haudquaquam ab explanatione
 hac recessistis, aut ab illa sejuncti es-
 stis. Imo sanctus Maximus Romanam
 excusat ecclesiam, ut injuria ab orien-
 talibus accusatam. Recita epistolam ejus
 ad Marinum. Eam Graece recitatam praesul
 Rhodi Latine pontifici interpretatus
 est. Tum surgens Nicolaus Graecorum
 interpres, volentibus, ut ajebat, me-
 tropolitis, ita Rhodi praesulem allocu-
 tus est.

Non bene interpretatus es, Pater, Nicolaus in
 dictum, ubi affirmatum ais a sancto
 Romanos unum agnoscere principium
 Spiritus; non enim ita loquitur sanctus
 Maximus; sed quod Filium non faciant
 causam sancti Spiritus, deinde infert;
 Unam quippe norunt causam Filii &
 Spiritus, Patrem.

Satis dictum de hoc, alias rem con-
 siderabimus, & demonstrabimus sanctum
 tendere in eundem sensum. Sufficit enim
 nobis in praesentia, quod sanctus
 Maximus dicit, injuria occidentales ac-
 cusari. Postea lectum est & aliud quod-
 dam dictum, ut Rhodio placuit. Cum
 Nicolaus iterum surgens ait:

Scitote, patres reverendissimi, non
 esse Maximum, quod post epistolam de-
 inceps recitatum est, licet auctoris no-
 men non sit expressum; sed alterius
 cujuspiam, qui talia post schisma con-
 scripsit.

Hujusmodi res alias considerabimus.

P p di.

SESSIO VII

Concil. E-
phes. part.
2. in libris
ecumenicis

Rhod

Nicolaus

Abod.

Concil. E-
phes. part.
2.

Abod

Nicolaus

Abod

SESSIO VII

ANNO CXXXVI 1412

diffidit; neque vero ad summam pontificem dirigo sermonem. Si igitur tempore Maniani eo modo canebatur a Romana ecclesia, qui fuit temporibus sextae synodi, quod sine Maximus demonstrat; nec, vos igitur hoc latet, nec potestis dicere, hoc factum esse vobis nihil scientibus. Est etiam alia ratio, quae hoc sonder: Habemus septimam synodum, quae multis rationibus demonstrat nobis, quod Romanae ecclesiae. In primis haec septima synodus scilicet videtur, quod aliam non fecerant. Nam aliam Nicenam & Constantinopolitanam symbolam prius legebant; haec vero id miptime observasse videtur, supponens illa symbola esse unum, & notum, & ab omnibus suscipienda. Hoc ipsum alia ratione demonstratur. Nam Theodosius Constantinopolitanus patriarcha in epistola ad synodum, actione tertia, Spiritum, inquit, sanctum procedere ex Patre per Filium: quod si concedatur, facile demonstrat, Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere: hoc potro suo loco demonstrabimus. Si licuit ergo Theodosio hoc agere, cur pontifici Romano cum tanto patrum numero hoc ipsum agere non liceret? Ad hanc habemus codicem vetustissimum, in quo septima synodus statetur, ac dicit, Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere, quod item demonstrabimus per alios chronographorum libros; & pluribus insuper argumentis demonstrare poterimus. Praeterea quoniam superiori sessione mentionem fecimus octavae synodi, dicemus aliqua ad ea, quae nobis obiectis. Et ad primum quidem dicimus, Photium, qui fuit hostis Romanae ecclesiae, multaque scripsit, & acriter invehus est adversus Nicolaum, & Hadrianum, nunquam illos accusasse ob additamentum in symbolo; quod in primis illi agendum erat. Nam cum vellet manus conferere cum summis Romanis pontificibus, nullum majus habere potuisset argumentum, quam si redarguisset ipsum summum pontificem subjectum anathemati, legisque transgressorem: sed cum id non egerit, liquido patet, Romanam ecclesiam immerito accusari a Graecis. Praeterea ad finem illius concilii laudant Romanam ecclesiam, & summum pontificem, & omnia quae tenet, ac praedicat. Tulerunt quoque sententiam pro Ignatio contra Photium, sciens illud in symbolo cani, & noluerunt tamen. Praeterea Hormisdas fuit ante quintam synodum papa, Iustino imperatore: is scripsit epistolam; quam suscepit Joannes Constantinopolitanus & omnes illius temporis patres orientales. Est autem in illa epistola perspicue positum, Spiritum sanctum a Filio procedere. Cur ergo vos, patres, dicitis, hoc fuisse causam dissidii; nolleque fiant illo, quod vocatis additamentum, nobiscum conjungi. Ad illud vero, quod dixistis ultimo; ut collecta posterior synodus condemnaret synodum octavam,

Α φησιν. οὐκ δὲ ἀπὸς τὸν αἰῶνα ἀρχαία τὸ λόγον εἶναι. εἰ ποῖον ἐσὶ τὸ ὑπὲρ τὸ Μαξιμου παρα τῆ Ρωμαϊκῆ ἐκκλησίᾳ τὸ ποῖτον ἐφαλλετο, ἢ γίγνεται ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἐκτῆς συνόδου, καὶ τὸν αὐτὸν ὁ Μαξιμου ἀποδείκνυσι. καὶ ὑμῶν λαοὶ τῆτο ἐκ ἀγνοίας, οὐδὲ δύνασθε λέγειν, ὡς τῆτο γέγονεν ἀγνοίας ὑμῶν. ἐπεὶ ἐστὶν ἐπισημῶς λόγος περὶ τῆτο ἔχοντος ἰβηρίων συνόδου, ἠπερ πλείστη λόγος ἡμῶν ἀποδείκνυσεν, ὅτι ἡ Ρωμαϊκὴ ἐκκλησία φαλλει. καὶ ἀπῶν, αὐτὴ ἡ ἐξέδομα συνέδοσι φαίνεται πεποιμένη, ὅτι ἐὰν ἀλλοι ἢ πεποινηκεῖται. αἱ μὲν γὰρ ἀλλοι τὸ ἐν Νικαίᾳ συμβόλον ἀνεγίνωσκον καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει, αὐτὴ δὲ ἰδαίως φαίνεται τῆτο πεποινηκα, καὶ ἀπῶν. καὶ ἀποδείκνυσι τοῖς παῖσι. τῆτο δὲ καὶ ἐπισημῶς ἀποδείκνυται λόγος, καὶ γὰρ ὁ Ταρσίου ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης ἐν τῆτο ἀπὸς τὸν συνέδοσι ἐπιστολῆ, ἐν τῆτο τῆτο ἀπῶν λέγει. τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ πατρὸς. διὰ τοῦ υἱοῦ, ὅτι οὐ μολογηθῆν. ἰδαίως ἀποδείκνυσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τὸν υἱὸν ἐκπορεύεται. τῆτο ἐν ἰδίῳ ἀποδείκνυται τῆτο. εἰ γὰρ τῆτο Ταρσίῳ τὸ ποῖτον ποῖται οὐκ ἐξέλι, διὰ τὴν Ρωμαίων ἀρχιερεῖ κατὰ ποῖτον πλείστος πατρὸν ἴσται αὐτὸ ποῖται ὡς ἐξέλιτο; ἀπὸς τῆτο ἰχθυὸν εἶβλον ἀρχιεροσίντων, ἐν τῆ ἰβηρίῳ συνέδοσι ὁμολογῶν καὶ λέγει, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τὸν υἱὸν ἐκπορεύεται. καὶ τῆτο ἀποδείκνυται καὶ ἐν ἄλλοις βιβλίοις τῆτο χρόνονταρον, καὶ διασημῶντα πλείστος τοῖς ἀπῶν ἀποδείκνυται. ἐπεὶ ἐπειδὴ ἐν τῆτο ἀποδείκνυται μάλιστα ἐπισημῶς τὸ ὅτι οὐδὲς συνέδοσι, ἴσται ἵνα ἀπὸς ἡμῶν ἀντιπαρῶνται. ἀπὸς μὲν ἐν τῆτο ἀπῶν λόγῳ, ὅτι τῆτο Φωτίῳ γονομένο ἐχθρῶ τῆτο Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ πολλὰ συγγραψάμενος καὶ ἐπισημῶντα ὅτι οὐδὲς κατὰ τὴν Νικαίαν καὶ Ἀδριανῶν, ὁ μάλιστα γὰρ τῆτο ἰχθυὸν καὶ τῆτο ἐν τῆτο συμβόλον ἀποδείκνυται, ὁ καὶ μάλιστα ἐκείνον ποῖται ἐν Χρῆστῶ. βυβλίῳ γὰρ κατὰ τῆτο ἀπῶν ἀρχιερεῶν τῆς Ρώμης συμπλακῶνται, ὡδὲν μολίζον ἰχθυὸν ἐν ἰδῶντα ἐπισημῶντα, ἡ ἐξελίχθη αὐτῶν τῶν ἀπῶν ἀρχιερεῶν ὑποκείμενον ἐστὶν τῶ ἀναθέματι, καὶ παραβάτως ἐστὶν τὸ νόμον: ὅτι δὲ ὁ τῆτο ποῖται, ἡλῶν ὡς τῆτο ἰχθυὸν μὲν ἐστὶν παρὰ τῆτο Γραικῶν ἡ Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας. ἐπεὶ ἐν τῆτο πλείστος τῆτο συνέδοσι ἐκείνης φαίνεται τῆτο Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆτο ἀπῶν ἀρχιερεῶν, καὶ πάντα ὅσα κατέχει καὶ κηρύττει. ἐξελίχθη καὶ ἀπόφασι ὑπερ τῆτο ἰχθυὸν κατὰ τῆτο Φωτίου, καὶ ἰγνώσκον ὅτι ἐφαλλετο ἐκείνο ἐν τῆτο συμβόλον, ἀλλὰ ὡς ἡ ἐξελίχθη. ἐπεὶ ὁ Ορμῶστας γίγνεται πάνας ἀπὸ τῆς τιμῆς συνέδοσι, ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουλιῶ τῶ βασιλεῶς ὅτι ἰχθυὸν ἐπιστολῶν, ἡ ἀποδείκνυται ἰδαίως ὁ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πάντες ἐν τῆτο ὑπερ ἐκείνῳ ἀναπολιμῶν κατέχει: καὶ τῆτο Φωτίου ποῖται ἐκείνη ἡ ἐπιστολῆ, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ υἱοῦ. διὰ τὴν ποῖτον ὑμῶν, ὁ πατὴρ, λέγει τῆτο γέγοναι αἰτίαν τῆτο

a Logo, qd tenet, non interpretatur. Hard.

ANNO
CHRISTI
1431.

της διατριβης, η μη δεδωκεν ισαμεις ιουσαι, Adico videri hoc omnino improbable: neque enim improbabilibus rationibus offenditur oppositum, quod illa synodus damnaverit: neque enim praeerat Romanus pontifex, aut alius loco eius: quod si esset, aliqua certe apud Latinos etiam illius synodi esset memoria: mirum enim Romanam ecclesiam in pluribus aliis accurata utentem diligentia in conscribendis & memoris mandandis antea actis omnibus, rem hanc adeo necessariam, tamque magni momenti praeterisset. Ad haec si, ut dicitis, in illa synodo auctoritate Joannis papa ablata est, & cautum, ne particula illa caneretur, qua de causa non hoc ipsum statuit eo tempore idem summus pontifex in ipsa Romana ecclesia? Cur vos cum subjectis anathemati conjuncti eratis? Quare non contradixistis, cum tot summi pontifices praecessissent, sicuti in rebus aliis fecistis? Ex quo patet, synodum illam, quam dicitis, non fuisse celebratam; & si celebrata est, nullam fecisse ea de re mentionem. Unde patres optimi sequitur, quod in symbolo Romana dicit ecclesia, neque additamentum esse, neque abrogatum; & justam explicationis illius causam fuisse, fidei veritatem, rei necessitatem, Romani pontificis auctoritatem, tot tantorumque patrum collectam societatem. Rem adeo manifestam, quam in dubium revocastis, tacendo potius comprobastis: exactis tot annis, quare nunc contradicistis? si alia sunt impedimento, dicite: haec enim impedimento non sunt, quo minus nobiscum conjungamini. Imo potius si quis dicat, Spiritum sanctum ex solo Patre procedere, verum fidei se praebet inimicum, pugnatque cum auctoritate patrum: alterum enim ex duobus erit necessarium, aut non esse in divinis personis naturalem ordinem, aut filium & Spiritum sanctum esse creaturas Patris: atque ita laboretur in errorem Arrii & subderetur Eutychis & Macedonii anathemati. Quod videntes Latinorum patres multa cum reverentia susceperunt quod explanavit Romana ecclesia. Quod vero auctoritatem ita explanandi habeat Romana ecclesia, unam tantummodo sententiam Graecam asserimus in ostensum, qua demonstrabitur, sedem hanc Petri solam esse, in qua potestas sit explicandi fidem: propter quod nusquam porta inferi, hoc est haereticis prevaluere adversus eam, imo ne attigerant quidem. Est autem epistola in sermone de fide. Habemus, patres optimi, multas alias hac de re sententias, sed longe ante omnes Cyrilli in thesauris: Elucet enim praecipue Romana pontificis auctoritas in scriptis Cyrilli: Sed haec in praesenti sufficiant, si hoc unum dicamus. Ab hac ipsa ecclesia, cujus est explicare omnes fidei veritates, susceptam esse hanc veritatem, utpote necessariam ad hominum

της διατριβης, η μη δεδωκεν ισαμεις ιουσαι, Adico videri hoc omnino improbable: neque enim improbabilibus rationibus offenditur oppositum, quod illa synodus damnaverit: neque enim praeerat Romanus pontifex, aut alius loco eius: quod si esset, aliqua certe apud Latinos etiam illius synodi esset memoria: mirum enim Romanam ecclesiam in pluribus aliis accurata utentem diligentia in conscribendis & memoris mandandis antea actis omnibus, rem hanc adeo necessariam, tamque magni momenti praeterisset. Ad haec si, ut dicitis, in illa synodo auctoritate Joannis papa ablata est, & cautum, ne particula illa caneretur, qua de causa non hoc ipsum statuit eo tempore idem summus pontifex in ipsa Romana ecclesia? Cur vos cum subjectis anathemati conjuncti eratis? Quare non contradixistis, cum tot summi pontifices praecessissent, sicuti in rebus aliis fecistis? Ex quo patet, synodum illam, quam dicitis, non fuisse celebratam; & si celebrata est, nullam fecisse ea de re mentionem. Unde patres optimi sequitur, quod in symbolo Romana dicit ecclesia, neque additamentum esse, neque abrogatum; & justam explicationis illius causam fuisse, fidei veritatem, rei necessitatem, Romani pontificis auctoritatem, tot tantorumque patrum collectam societatem. Rem adeo manifestam, quam in dubium revocastis, tacendo potius comprobastis: exactis tot annis, quare nunc contradicistis? si alia sunt impedimento, dicite: haec enim impedimento non sunt, quo minus nobiscum conjungamini. Imo potius si quis dicat, Spiritum sanctum ex solo Patre procedere, verum fidei se praebet inimicum, pugnatque cum auctoritate patrum: alterum enim ex duobus erit necessarium, aut non esse in divinis personis naturalem ordinem, aut filium & Spiritum sanctum esse creaturas Patris: atque ita laboretur in errorem Arrii & subderetur Eutychis & Macedonii anathemati. Quod videntes Latinorum patres multa cum reverentia susceperunt quod explanavit Romana ecclesia. Quod vero auctoritatem ita explanandi habeat Romana ecclesia, unam tantummodo sententiam Graecam asserimus in ostensum, qua demonstrabitur, sedem hanc Petri solam esse, in qua potestas sit explicandi fidem: propter quod nusquam porta inferi, hoc est haereticis prevaluere adversus eam, imo ne attigerant quidem. Est autem epistola in sermone de fide. Habemus, patres optimi, multas alias hac de re sententias, sed longe ante omnes Cyrilli in thesauris: Elucet enim praecipue Romana pontificis auctoritas in scriptis Cyrilli: Sed haec in praesenti sufficiant, si hoc unum dicamus. Ab hac ipsa ecclesia, cujus est explicare omnes fidei veritates, susceptam esse hanc veritatem, utpote necessariam ad hominum

Concil. General. Tom. XXXI

SESSIO VII.

salutem: nisi enim ille simpliciter vel explicito credatur, fieri non potest, ut salus hominum consistat. Propterea Romana ecclesia poterat, & debebat fecere, quod fecit. Si vultis ergo, patres, una nobiscum scire, quod nos hodie protulimus, non opus erit aliis negotiis: sed libris clausis amplectamur hanc veritatem, simulque in ecclesia Dei conjungi.

καὶ πλείονα ἄλλα ρητῶ περι τούτων τῆν ἁγίαν, μέγιστα δὲ πάντων τῶ ἁγίου Κυρίλλου ἐν τοῖς Ὠσουργαῖς. λαμβάνει γὰρ τὰ μέγιστα ἢ ἀσθητικῆ τῶ Ῥωμαίων ἀρχιερέως ἐν τοῖς τῶ Κυρίλλου συγγράμμασιν· ἀλλὰ κατὰ τὸ παρὸν ἀρκούντων τούτων, τότε μὲν ρηθῆναι· ὅτι αὐτῆ ἢ ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐστὶ τὸ πᾶσας ἀναγκάσων, τὸς τῆς πίστεως ἀληθείας, τῶ ἀληθινῶν τούτων ἀναγκάσων ὕσαν ὑπὲρ τῆς ἡβ ἀνθρώπων σωτηρίας ἰδέξασθαι. χωρὶς γὰρ αὐτῆς πιστευθῆναι συνεπιτυγμῆως, ἢ ἀνεπιτυγμῆως, ἢ ἐστὶ διωκτῶν τῶ σωτηρίας ἡβ ἀνθρώπων συνεστῆναι. διὰ τούτῳ ἢ Ῥωμαϊκῆ ἐκκλησία ἠδύνατο ἢ ὀφείλει ποιῆσαι, ὃ καὶ πεποιήκειν. εἰ μὴ ἔν ὑμῖν, ὡ πατέρες, βεβαιοθε συνομολογήσασθαι, ὃ σήμερον ἡμῖς ἐκπεύχασθαι, ἢ ἂν εἴη ἰτερον χρεια παραμάτω, ἀλλὰ ἡβ βιβλίον κλειδίον τούτων περιπτυσσομένη τῶ ἀληθινῶν, καὶ ὅταν ἡμῶν ἐν τῶ τῶ Ὀκτῆ ἐκκλησία.

ANNO CHRISTI 1438.

JUL. CA. RD.

Quoniam vos, domini, recitastis superiori sessione epistolam Agathonis papae, illamque valde authenticam existimatis, duo volo addere verba, ad quod dixit D. Rhodi praesul. Primum dixit; Quotiescumque error aliquis emerferit, papae incumbere necessitatem docendi populos catholicam veritatem: postea dicit; Totam Christi catholicam ecclesiam, & patres omnes suscepisse auctoritatem Romanae ecclesiae, & secutos esse per omnia ejus doctrinam. Recitabo epistolam.

Ἐπειδὴ ὑμεῖς, ὡ κόρυνοι, ἀνέγνωτε ἐν τῇ ἀπολαβῆσιν τῶ ἐπιστολῶ τῶ Ἀγαθοῦ· πάντα, οἷοιθε δὲ ἐκεῖνῳ λῖαν ἀσθητικῶν, θελω εἰπεῖν δύο ρήματα πρὸς ὃ εἶπεν ὁ κύριος ὁ Ρόδο. πρῶτον εἶπεν, ὅτι ὅσῳκις ἀναφυῶν κληρονομασίαις, τῶ πᾶσα ἐπίκειται ἀνάγκη τῶ διδάσκειν τὸς λαὸς τῶ καθολικῶν ἀληθινῶν. μετῶ τούτων λέγει, ὅτι τῶ ἀσθητικῶν ἢ Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας πᾶσα ἢ τῶ Χερσῶ καθολικῆ ἐκκλησία, καὶ πάντες οἱ πατέρες ἰδέξαντο, καὶ κατὰ πάντα ἠκολούθησαν τῶ αὐτῶ διδαχῆ. ἀναγκάσονται τῶ ἐπιστολῶ.

IOYA. KAPA

Epistola Agathonis papa.

Ἐπιστολὴ Ἀγαθοῦ πᾶπα,

Caec. VI
Ment. 25
p. 11.
l. 21.

SI silentio texero veritatem, quam erogare nummulariis iussus sum per illa verba: *Paxce oves meas*; &: *Tu aliquando conversus confirma fratres tuos*: quandoquidem nobis incumbit necessitas docendi Christianos quae pertinent ad veritatem: & paulo ante. Tota Christianorum ecclesia catholica, & omnes universales synodi fideliter amplectentes ejus doctrinam, & omnes sancti doctores & ecclesiae luminaria in omnibus ejus doctrinam secuti sunt. Et reliqua.

Εἴαν σιωπῆ σιγαλίω τῶ ἀληθινῶν, ἢ ἢ ἐκκλησίᾳ ἐκδιδόναι πῶς χρῆσθαι διὰ τῶ ρημάτων ἐκείνων· ποιμαίνε τὰ ἀσθητικῶν, καὶ· σὺ ἐπιγραφῆς ποτε σήλῃον τὰς ἀδελφούς σου, ἐπεὶ ἡμῖν ἀνάγκη ἐπίκειται, τὸς Χερσιανῶν διδάσκειν τὰ πρὸς τῶ ἀληθῆ ἀνιχοῦντα πίστιν, καὶ μετῶ ὀλίγον· πᾶσα αἰὶ ἡβ Χερσιανῶν καθολικῆ ἐκκλησία, καὶ πᾶσαι αἱ οἰκουμενικαὶ σύνοδοι πιστῶς περιπτυσσομένη τῶ αὐτῶ διδαχῆ, καὶ πάντες οἱ ἁγιοὶ διδάσκαλοι καὶ φωσφόροι τῆς ἐκκλησίας, ἐν πᾶσι τῶ αὐτῶ διδαχῆ ἠκολούθησαντες. καὶ τῶ λογισά.

Hinc patet, quoties de fide aliqua oritur dubitatio, Romanum pontificem debere ac teneri illam declarare, atque illo docente, omnes synodos, & ecclesiam universam debere hujusmodi veritatem sequi. Et hoc dicit epistola recitata & approbata in sexta synodo. Sed de his haecenus. Cum vero patres, vobis placuerit, iterum conveni-

Ἀπὸ τούτων φαίνεται, ὅτι ὅσῳκις ἐν ἀνακύψῃ ἀμφινοῦντα τις πίστεως, ὁ Ῥωμαίων ἀρχιερέως ὀφείλει καὶ εὐχίται ἐκεῖνῳ διαταρῆσαι· κριτικῶν διδάσκοντες, πᾶσαι αἱ σύνοδοι καὶ πᾶσα ἢ ἐκκλησία ὀφείλει ταύτῃ τῶ ἀληθινῶν ἠκολούθειν· καὶ τῶ φησιν ἢ ἐπιστολῆ ἢ ἀποφωρηθεῖσα ἐν τῶ ἔκτῃ συνόδῳ. ἀλλὰ τῶν μὴ ἄλλοις. ὅταν δὲ ὁμῖν ἀρίστη, ὁ πατέρες, αὐθῆς συνεληθόμεθα.

ANNO CHRISTI 1458.

ΣΤΝΕΑΕΤΣΙΣ η.

SESSIO VIII.

SESSO VIII.

Μίση Νομβερίη πρώτη, ης σαββάτη, ἑξήμη.

Die primo Novembris, sabbato habita est.

Nra

ΤΩΝ ὑμῶν λόγων ἀκραταίμοι, πατή-
 ρες αἰδεσιμώτατοι, μὲν πάσης ἀγάπης καὶ
 πολλῆς ἀνοχῆς, ὡς ἐσπεριεῖ ἀδελφοί, καὶ ἡ-
 κοῦν καὶ αὐτοὶ ἀποδύσασθε λόγον ἢ ἀπὸς ἰ-
 κήσεως, μὲν ἢ αὐτῆς ἀγάπης πάντως πρὸς ἑ-
 νοίας ἀκροατοῦ ἡμῶν. τὸτο γὰρ ἀπὸς παρ'
 ἀμοσπρον φυλάττειν ἀμοσπρον, καὶ μὲν
 ἀγάπης ἀλλήλων ἀκίαν, ἵσως δὲ ἐκ ἀκίαν
 μόνον ἀλλὰ καὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν λόγους μὲν τῆς
 αὐτῆς ἀνοίας ἐκφέρειν· ἀπὸς ἐν ἀμφοῖν πλὴν
 ὀφρῶντος, πλὴν εἰρηλικῆ καὶ τῆς ἀγίας τῆς ἐκκλη-
 σίας ἰσῶν, καὶ ἀπὸς ἐκείνο πάντα καὶ ποιῶντος
 καὶ λίσσῶντος· ὅσα μὲν εἰς ἐκείνῳ ἐπάγονται,
 ταῦτα ἐκ αὐτῆς ἀσπαζομένων· ὅσα δὲ ἐκείνης
 ἀπάρῶνται, ταῦτα καὶ αὐτῆς ἀποπιμοσπρῶντος· ἔ-
 μάλλον ἑαυτῆς χαλεκομένων, ἢ πρὸς κοινῆ καὶ τῆ
 ἀποκειμένη τῆς Χριστιανῶν ἀγίας ἐπίσεως. τὸτο
 καὶ ἡμῶν φυλάττειν ἀπὸς ἢ ὑμῶν αἰδεσι-
 μότητι καὶ λόγῶντος καὶ ἀκίαντος, ἐκ ὅσων ἀπο-
 ἀχθῆσθε φλαῶρον εἰπεῖν ἑδῶν, ὡς ὁ φῶρον
 σκάνδαλον, ἐκωγε ἐκείντος· τὸτο ἐκ παρ' ὑμῶν
 ἐλπίσῶντος ἔξῃ.

Τὸς ἀμφοσπρον παρ' ἡμῶν εἰρηλικῶν λόγους
 μεμῶστας εἰς κεφάλαια πῶσαστα, ἡμῶν
 τῶν ἐκείνῳ αἰτίας τῶντος, δὲ ὡς ἡμῶν φῶντες
 ταῦτα εἰπεῖν. ὅθεν ἀκολούθως ἐκείνῳ ἀπὸς
 ἐκείνῳ, ἐκ τῶ ἐκείνῳ ἐπιχειρήσαστα δὲ ἔξῃ
 ἡμῶν ἰδέσαστα. Ἐκ μὲν τῆ ἀμφοσπρον ἡμῶν ὁμιλία
 ἐπαγγελιαμῶν ταῦτα τῶ πῶσαστα, ἀπὸς τῶν
 ἐκ τῶ ὑμῶν λῆσῶντος τῶ ἀγίῳ, μὴ εἶναι ἀπο-
 ὀθῆλῶντος ἀλλ' ἀναπτύξῃ καὶ σαφῆσαστα· ὁδῶν-
 τῶν, ὅτι τῶ πῶσαστα ἀναπτύξῃ ἔξῃ τῶντα
 καὶ τῶ συμβολῶν ἀποδῆσαστα· τῶντος, ὅτι τῶ
 ἐκ τῶ ὑμῶν εἶναι τῶ πῶσαστα τῶ ἀγίῳ, ἰγῆς τῆ
 ἐστὶ καὶ ἡλιθῆς, καὶ δόξα τῆ διδασκαλῶν τῆς ἐκ-
 ἀληθείας. πῶσαστα, ὅτι τῆ ἀληθείας ἀναφανῆστας,
 πῶσαστα δὲ Χριστιανῶν εἶναι καὶ μὴ ἄλλῶντος ποιῆν.
 ὡν πρὸς τῶν δύο διαλαβῶντος ἐκ τῶ ἀμφοσπρον
 πῶσαστα, ἐκ τῆ ὑμῶν τῶ μὲν δύο λαπῶντα ἰδέ-
 ἔξῃ κατελιπέσαστα· αὐτῶντος δὲ ἐκταλαβῶντος πρὸς
 τῶ δῶντος πάντα λόγους ἐκείνῳ, λίγῶν δὲ
 τῶ ἔξῃ τῶν ἀναπτύξῃ τῶ θεῶν συμβολῶν
 ἀποδῆσαστα. τῶντος δὲ ἐκείνῳ φιλικῶντος πῶ δρῶσαστα
 καὶ δικῶντος, ὡς ἔξῃ ἂν ἐκώλῶσαστα ὑμῶν εἰπεῖν
 ὁ ἑαυτῶντος, ὅμως ἡδῶντος μετῆ τῶντος δι-
 κηλογῆστας ἐπὶ τῶντος χαρῆσαστα, δῶντος μὲν ἀ-
 ναγῶντα εἶναι καὶ τῶ λοιπῶντος κεφάλαια, ὅμως δὲ
 χαλεκομένων ἡμῶν τῶ πρὸς ἐκείνῳ λόγους, ἡμῶν
 δὲ ὑμῶν μὲν ὡν ἡμῶν χαλεκομένων, χαρῶν ὑμῶν
 οἰδαμῶντος· ἔδῃν γὰρ ἦτον καὶ ἡμῶν αὐτῶντος ἑχα-
 ρῆσαστα, εἰκῶντος πῶσαστα πῶ καὶ πῶσαστα
 ὡς ἐκείνῳ περὶ τῶ ἀποκειμένου ζητήματος· ὅτι
 δὲ ἵσως, ὡς πῶν ἦσαν ἀναγῶντος ἀπὸς τῶ ἀποκει-
 μένῳ, δῶντος μὲν ἀγάπης ἐκ ὀλίγοις ρῆμασι
 μὲν βραχὺ τῶντος ὅφ' ὑμῶν εἰρηλικῶν καὶ πῶσαστα.

A Uditis sermonibus vestris, patres
 reverendissimi, cum omni caritate
 & patientia multa, ut fratres decebat,
 accedimus, & ipsi nunc ad reddendam
 vobis responsum, eadem plane car-
 itate & benevolentia nos auditis:
 hoc enim necesse est ab utrisque in
 utrosque servari, mutuos cum caritate
 sermones audiendo; & fortasse non so-
 lum audiendo, sed eadem cum bene-
 volentia, quom dicuntur proferendo;
 dum pars utraque ad unum respicit si-
 nem, pacem scilicet, & sanctam eccle-
 siarum unitatem; atque ad illam dicit
 agitque omnia, quaecumque ad illam
 ducunt, amplectendo; quae vero abdu-
 cunt ab illa, rejiciendo: non tam ut
 sibi rem gratam faciant, quam repu-
 blicam, propositaque Christianorum san-
 ctæ unitati. Nos quoque idem servabi-
 mus erga reverentiam vestram tam di-
 cendo, quam audiendo: & nunquam
 eo progrediemur, ut contumeliosum
 quid dicamus, aut quod inferat scan-
 dalum. Certe hoc nunquam sponte a-
 gemus; quod etiam speramus a vobis
 nos habituros.

Divisistis in quatuor captiva priores
 nostros sermones, & eorum singulis
 quasdam causas assignastis, propter quas
 putastis ea dicta a nobis. Quare conse-
 quenter ad ea diluenda e contrario ag-
 gressi estis ostendere que videbantur
 vobis. Et promiserath quidem priori
 vestro sermone de his quatuor agere;
 Primo, non esse additamentum quod
 dicitur, Spiritum sanctum esse de Fi-
 lio: sed explicationem ac declaratio-
 nem. Secundo, licitum esse fieri has
 explicationes, & symbolo addi. Ter-
 tio, pium & verum esse, ac doctorem
 ecclesiam sententiam, quod sit ex Filio
 Spiritus sanctus. Quarto, patefacta ve-
 ritate, oportere quemlibet Christianum
 illam sequi, nec aliter agere. Deinde
 cum priori sessione de duobus egissetis,
 nisi estis reliqua duo rejicere ad poste-
 riorum: sed resumpta oratione sermo-
 nem omnem in secundo insumpstis,
 quod videlicet liceat sacro symbolo ad-
 dere explicationes. Quod cum efficere
 possitis & amicitiam & equitatis lege,
 nemo enim vobis negaret facultatem
 dicendi quod velletis; placuit tamen
 ad id accedere cum quadam vestri ju-
 ris allegatione: ostendistis enim reliqua
 etiam capita esse necessaria, sed ut
 gratam nobis faceretis, supercedisse de
 his agere. Nos vero pro vestra in nos
 voluntate vobis gratias agimus; quam-
 quam nihilo secius vobis etiam ipsis
 gratificati estis producto in longum ser-
 mone, & disputatione, quoad ejus fieri
 poterat, probabilibus refera rationi-
 bus, habita de proposita questione:
 quod

SESSIO
VIII.

quod autem ea fortasse non fuerint valde necessaria ad rem propositam, ostendemus paulo post paucis cum caritate. His ita a vobis dictis & gestis, nos a postremo ordientes capite; quod etsi pratermissis visis essis, nihilo tamen minus pertractatis; in hunc modum dicimus; Veritatem quidem esse commune omnium bonum, ideoque amplectendam, et a prudentibus nihil illi debeat praeferi, sed omnibus illam modis oporteat queri, & inventam teneri, illique adhaerescere, nemo non dixerit mente perditus, cum feratur ad veritatem ut objectum. Quare nec nobis laborandum erit ad probanda & argumentis declaranda, quae patent omnibus. Cumque multos sermones non admittat veritas; simplex enim veritatis est sermo: de hoc satis fuerit haec dixisse. De tertio autem & primo, quorum in primo conari estis ostendere, hoc ipsum de quo agitur, esse explicationem: de altero vero, quod etsi visis essis pratermissis, sed tamen ipsum etiam posteriori sessione attigistis, dixistis ipsi quidem quaecumque dixistis: at nobis non video tempus esse, ut ad ea dicamus in praesentia: hoc enim in sequentes sessiones referabimus Deo favente, cum sententiam ipsam per se examinabimus: nam nobis multa quidem & alia de hoc dicenda suppetunt, sed in tempus proprium ea remittimus; nunc vero de re tantum proposita sermonem instituemus. Causa vero est, quod fieri non potest, ut de cunctis simul capitibus dicamus, & simul in omnibus conveniamus: sed oportet ab uno transire in aliud, atque ita de aliis etiam convenientes disserere: necesse autem est ordiri ab eo, quod primam natura est: tale autem est, quod & nos proposuimus. Nam si ex suppositione hoc verum sit, ut vos probare contrarium non possitis, aut ostendere, quod liceat addere: quid vobis erit usui, quod probaveritis vocem illam, Ex Filio, esse explicationem: aut dogma ipsum esse pium & verum? Certe nihil: idque vos ipsi etiam fatebitur, si iusta dicere velitis. Dicemus enim nos, addendum non esse, etiam si verum sit: quandoquidem & multa alia cum vera essent, non sunt addita, eo quod non liceret. In hoc sane totus noster sermo veritabitur: & primo quidem percurremus quae dicta sunt a vestra reverentia, examinantes ex iis quae ad rem faciunt, quae vero non faciunt, in tempus aliud rejicientes. Utemur autem ad hoc sermone quam fieri poterit brevissimo. Fortasse enim faciendi non sunt longi sermones, & in multa verba producendi, nisi in presenti, & in ipso exordio deinde in progressu necesse est, ut dissertatio fiat mutuis interrogationibus & responsionibus, quoad in aliquam deveniamus conclusionem. Nos itaque quantum fieri poterit, brevitate studerimus. Quod si ad longiores sermones paulo productioribus uti sermonibus coacti o-

μῶν, ἡμεῖς ἀρχαίως ἀπὸ τῆ πλῆθους κεφαλαίῳ, περὶ ἢ καὶ τοὶ δοξαστες αὐτὸ καταλείψαντες, ἡδὲν ἤταν ὅμως διαλάβετε, λέγομεν ὑμῶν. τὸ μὲν τῶν ἀληθῶς ἐκασὶ κοινὸν ἀγαθὸν εἶναι, ἢ ἀκομίδως ἔσσεται, ὡς μηδὲ δεῖν ἄλλο τι ταύτης ἀποστῆναι τὸς ἐχθροὺς, ἀλλὰ παντὶ τῶν ἀναζητητῶν εἶναι, καὶ διόντως ἀσπασάσθαι καὶ ἀποδέσθαι, πᾶς ἂν ἀσπασεῖται ἢ ἔχοντων, ἀπὸς ἀντικειμένων φιλομῶν τῶν ἀληθῶν. ὡς ἂν ἡμᾶς δεῖ ποιεῖν, τὰ πᾶσι δῆλα συνεισάτας τῆ κατὰ ἀναζητῶν. ἐπεὶ γὰρ ὑδὲ πολλὰς ἐπιδηχίας ταλαθῆς λόγος, ἀπλῶς γὰρ ὁ μῦθος ἢ ἀληθείας, ἀρκεῖ ταῦτα περὶ δὲ τῆ τρίτῃ πῆ καὶ πρώτῃ, ὡς ἐν μῶν τῆ πρώτῃ ἀνάπτυξιν εἶναι, τῶν δὲ τὸ ἀποκαίμενον ἐπεφάσθη δεῖξαι. ἐν δὲ τῶ δόκτωρ, ὁ καὶ δοξαστες παραλίπῃ, ἐν τῆ ὑστεραίᾳ ἡδὲν ἤταν ἡφῶδε ἔαυτῶν, ἢ μὴ μῶν εἶναι ὅσα καὶ εἴρηται. ἡμῶν δὲ ἐφῶν ὡς ὅρα εἶναι ἀπὸς ταῦτα ἡδὲ ἐν γὰρ δὲ τῆ παρόντι. τῶν γὰρ ἐν τῆς ἐξῆς ταμιεσομένη Θεῷ δίδόντες, ὅταν κατ' αὐτῶν τῶν δόξαν αὐτῶν ἐχέτωμεν, ἔχοντες μῶν πολλὰ καὶ ἄλλα περὶ ταῦτα εἶπεν, ἐν δὲ τῆ εἰσῆς κατὰ ταῦτα ταμιεσομένη. καὶ δὲ τῶν λόγων περὶ τὸ ἀποκαίμενον ποιησομένη μόνῃ. ὁ δὲ λόγος, περὶ πάντων μῶν ἅμα ἢ κεφαλαίῳ εἶπεν, καὶ ἐν πᾶσιν ἅμα ὁμοιοῦσαι ἀδιώκτων. δεῖ δὲ ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἕτερον μεταβαίνοντας, ὡς καὶ περὶ τῶν ἄλλων τὰ εἰσῆς διαλαβεῖν. ἀρχαίως δὲ ἀναγκῆν ἀπὸ τῆ φύσει πρώτῃ. πῶν δὲ εἰς δῆν ὁ καὶ ἡμεῖς ἀρῆθαλομεθα. εἰ γὰρ ἐξ ὑποθέσεως τὸ τὸ ἀληθῆς εἶναι, ὡς καὶ μὴ διώκασθαι ὑμᾶς κατὰσχέσασθαι τὸν πάντα, μηδὲ δεῖξαι τὸ εἶναι ἀποδείξαι, τί πλέον ὑμῶν εἶναι δεδεικῶσι τὸ, ἐκ τῆ υἱῶ, εἶναι ἀνάπτυξιν, ἢ ὡς εἶναι καὶ ἀληθῆς; πάντως ἡδὲν, καὶ ὑμεῖς εἶπῆτε τὰ δέξια λέγοντες. ἐρεῖμεν γὰρ ἡμεῖς, ὡς ἀληθῆς ὄν, ἢ δεῖ ἀποδείξαι, ἐπειδή πολλὰ ἢ ἀληθῶν ὁ ἀποδείξαι διὰ τὸ μὴ εἶναι. περὶ ταῦτα καὶ δὴ τῶν πάντα ποιησομένη λόγος καὶ πρώτῃ μῶν ἐπιδραμομένη τὰ παρὰ τῆς ὑμετέρας αἰδεσιμότητος εἰρημῶν. εἰ ἢ μῶν ὑπὸ ὑμῶν ἀπὸς τὸ ἀποκαίμενον εἴρηται, ταῦτα ἐχέτωσιν. εἰ τι δὲ ἐξ ἢ ἀποκαίμενον, ἐν ἄλλῃ ταμιεσομένοι χρόνῳ. ποιησομένη δὲ τῶν ἀπὸς ταῦτα λόγος ὡς ἐνεστὶ συντακτικῶν. ἴσως γὰρ ὑδὲ δεῖ ἐπιπλοκὴ μὴκρον τῶν λόγος, καὶ μακρὸν αὐτὸς ἀποτείνειν, εἰ μὴ καὶ καὶ ἐν τῶν ἀρχαῖς εἴρηται ἀποδείξαι ἀνάγκη κατὰ πᾶσιν καὶ ἀποδείξαι ἀλλήλους διαλεχθῆναι, ἢ ἂν εἰς τι συμπέρασμα κατατησώμεν. ὑμεῖς μῶν οὐκ ὀφθαλμοῦ τῆς συντακτικῆς ὡς ἐνεστὶν. εἰ δὲ ἀναγκαῖον καὶ μακροτέρων πρὸς μακροτέρως διησιῶσαι λόγος, ὡς καὶ θαυμαστῶν ἐξ ἀνάγκης γὰρ γινεσθῆναι. ἡμῶν μὲν ἡρεῖ περὶ τῶ δόκτωρ κεφαλαίῳ μόνῃ εἶπεν, ὁ καὶ μάλιστα ἀρῆται, ὅμως δὲ ἐκ περιεργίας καὶ περὶ τῶ πρώτῃ πρότερον ὀλίγα τινὰ εἶρηται, λέγω δὲ ἢ περὶ πάντων τῶ πρώτῃ κεφαλαίῳ, ἀλλ' ὅσον δεῖ συντελεσθῆναι πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα. τὸ πρῶτον μῶν γὰρ ὑμῶν κεφαλαίῳ κατα-

ANNO
CHRISTI
1418.

ANNO CHRISTI 1438

κατωκλιζόντες, τὸ ἀνάπτυξιν εἶναι τὸ κραι-
 μων δόγμα, ἐχρήσαθε συλλογισμόν. ὃ τῆς
 μὲν ἰλατῶν καὶ τῆς ἐκείνης κατωκλιζόν, ἐκ
 εἶναι κραιμὸν ἐν γὰρ τῷ κραιμῷ καὶ κραιμῶν εἶ-
 τωμιν· τῶν δὲ τῆς μετῶν κατωκλιζόν,
 ὡς καὶ αὐτῶν συλλογισμῶν πρὸς τὸ κραιμῶ-
 νον, ὅτι γὰρ ἐν μὲν τούτῳ γὰρ πρῶτον μὲν
 συλλογισμῶν τινὲν εἰσαγεῖναι, ἵνα τὴν ἐπιτομήν
 τῆ ἀπὸ τῆς ἐξῆς συνόδου. καὶ ὡς εἰπεῖν ἔ-
 πρεξεν, πασαι δὲ λαοὶ ἐξήκειναι τὴν καὶ
 σαβασίαν. τριτὸν ἀπὸ τῆς φωνῆς τῆ ἀιδεο-
 μωπῆτος Εφῆσου. πρὸς οὐκ τὸν συλλογισμὸν ἐς
 φασί, πᾶσαι προδηλῶν ἐξῶθεν εἶναι, τὸ ἀ-
 κριτικὸν ἐκ ἐξῶθεν, ὡς συνάγεσθαι τὴν ἀνα-
 πτυξιν μὴ εἶναι προσδηλῶν. πρὸς οὐκ τὸ
 λέγομεν, ὅτι τὸ συλλογισμῶν τῶν τῆ μετῶν ἰ-
 σω· συγχωρησῶν, καὶ τῶν πρὸς τὴν κραι-
 μῶν ὄλου καὶ τούτῳ ἔχον ἀπαρτίσασθαι
 τῆ δὲ λαοὶ μὲν τῶν τῆ λέγειν, τὴ ἀνάπτυ-
 ξιν ἐκ ἐξῶθεν εἶναι, τῶν ἢ συγχωρησῶν.
 τῆ ἐγκρίμων γὰρ εἶναι τὴν ἀνάπτυξιν ἵσως
 φαίμεν ἂν καὶ αὐτοί, ἢ μὲν τῶν καὶ ἐκ τῆς
 ἐγκρίμων καὶ πᾶσα μὲν γὰρ ἀνάπτυξιν, με-
 λακα δὲ ἢ καὶ ἡμῖν πρὸς μὲν, καὶ περὶ ἢ τὸν
 λόγον ποιῶμεθα, τῶν ἢ ὁμοιωσῶν, πρὸς
 τῶν λόγων ἀναφέρεται ἐξῶθεν ὁμοιωσῶν, πρὸς
 ὅν ὡς πρὸς μετῶν κραιμῶν αὐτῆ λέγον ἰλατ-
 τῶν προσημῶν ἔχει, καὶ πᾶσαι μὲν ἢ
 κραιμῶν. ὅν ἐπὶ παραδείγματος λέγομεν κραι-
 μῶν, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ
 πατρὸς, ἵδου τὸ ἐγκρίμων· ἡμεῖς θεολογῶν δει-
 ξαι, ὅτι ἐκ τῶν υἱῶν. λαμβάνετε ἐξῶθεν λόγον
 τῶν καὶ ὄλου, ἔτι καὶ τὸ τὸ πατὴρ ἐπὶ καὶ
 τῶν υἱῶν ἵδου τὸ ἐξῶθεν ἐγκρίμων. καὶ ἔγωγε
 συγχωρῶ, ὅτι καὶ ἐκ τῶν υἱῶν ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα
 τὸ ἅγιον αὐτῆ ἢ ἀνάπτυξιν. τῶν δὲ αἰτίας καὶ τὸ
 αὐτῶν ἢ ἰλατῶν ἢ δυνατοὶ ἔχον, εἰ μὴ ἀπὸ
 τῶν ἐξῶθεν ἐγκρίμων, ἢ τῶν καὶ μετῶν ἔσιν.
 ἐπὶ οὐκ ὁ λόγος ὑπο ἐξῶθεν ἐγκρίμων,
 ἐκ ἀρα δοκεῖ ἰκανοποιῆσαι ἡμῖν ὁ λόγος ὁ λέ-
 γων, ὅτι ἢ ἀνάπτυξιν ἐκ ἐξῶθεν, ἀλλ ἐκ τῆς
 ἐγκρίμων φαίνεται γὰρ, ὅτι ἢ καὶ τῆς ἀνα-
 πτυξιν ἐξῶθεν· μετῶν μὲν οὐκ τὸ πλεον
 αὐτῆς ἐξῶθεν. ἔχει γὰρ καὶ τὸ μετῶν ἀξίωμα
 ἐξῶθεν, καὶ τῶν μετῶν ἐξῶθεν τὸ ἐλαχιστον, ὡς
 τῶν αὐτῶν συμβαίειν, τῶν ἀνάπτυξιν ἐξῶθεν
 εἶναι. γίνεται ἀρα ἀπὸ τούτου, ὡς πᾶν ἐκ τῶν υἱῶν
 λέγεσθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰ καὶ ἀνάπτυξιν
 καὶ καὶ ἡμῶν ὅμως ἐκ ἐκπορεύεται τὸ εἶναι προσδη-
 λῶν. καὶ γὰρ δὴ καὶ καὶ ἵεροισι λόγον ἔχει τῶν
 πρὸς τὰ προσεδίμενα ὁμοιωσῶν τὸ κραιμῶν ἢ
 τῶν, ἐξῶθεν τῶν ὅν, καὶ ὁμοιον καὶ ἡμῶν φ
 προσεδίμεται. προσδηλῶν γὰρ γίνεται μὲν ἐξῶθεν
 κατὰ τὸν Λεωτοδῶν, ἢ μὲν τῶν ἡττων ὁφείλει
 εἶναι καὶ ἐκ τῶν ὁμοιον. ἔκ ἐκ αὐτῶν προσ-
 εδῆν, εἰ μὴ μινυται ὁμοία, τῶν δὲ ὄλου καὶ
 ἀπὸ ἢ ἡμῶν ἐχρησάθε κατωκλιζόν, λέγων δὴ
 τῆ ἢ ὁμοιον. ἢ γὰρ ἢ ἡμῶν ἐξῶθεν ὄσα, ἵδου ἔσιν
 ἡττων καὶ ἐκ τῶν ὁμοιον· ἢ ὁμοιον· ἢ ὁμοιον ὁμοιον
 εἰδεται, καὶ καὶ αὐτῶν ὁμοιον, εἰ μὴ ἢ ἡμῶν
 τῶν ὁμοιον ὡς ὅσα τῶν ἡμῶν τῶν ὁμοιον,
 καὶ τῶν ἐκ τῶν ὁμοιον εἶναι, φαίνεται κατ' ἀμφό-

A ritum, mirum non erit: id enim ex ne-
 cessitate fit. Et nobis quidem sufficeret de
 secundo tantum capite agere, quod uni-
 versim propositum est: verum abundantio-
 ris apologiz causis pauca quaedam prius
 de primo etiam dicemus non huiusmodi de
 toto primo capite, sed ea parte, que
 spectare videtur ad propositam questio-
 nem. Nam primum vestrum caput pro-
 bantes, propositum scilicet dogma esse
 explanationem, ut est syllogismo; de
 cuius minoris, et utique probationibus agere
 non esse huius temporis, iam antea
 diximus: de probationibus vero maioris,
 ut que faciunt ex ipso ad rem proposi-
 tam, pauca dicemus. Hanc enim primo
 quidem syllogismo quodam probatis; de-
 inde inductione, ex eo quod insuquentes
 synodi fecerunt, omnes videlicet expla-
 nando et declarando; tertio reverendissi-
 mi Ephobi dicto. Ad syllogismum igitur,
 qui dicit: Omne additamentum est ex-
 trinsecus, atque explicatio non est extrin-
 secus, ex quo inferatur, explanationem
 non esse additamentum. Ad hoc dicitur,
 maiorem huius syllogismi fortasse
 a nobis concedi: quamquam si materiam,
 de qua agitur, spectemus, illam quoque
 possumus negare: sed minorem, que
 dicit, explanationem non esse extrinse-
 cus, haud quidem concedemus. Expli-
 cationem enim esse eorum, que sunt in
 textu. Et ipsi fortasse dixerimus; sed
 non ex iis, que sunt in textu. Nam
 omnis quidem explicatio, et presertim
 ea que nobis proposita est, et de qua
 agimus, hinc est theologica, refertur ad
 dictum aliquod sumptum extrinsecus;
 ad quod utpote ad maiorem propositionem
 relata hinc habet rationem minoris
 propositionis. et continetur potius,
 quam continet. Exempli gratia; 'dicitur
 communiter, Spiritum sanctum
 procedere ex Patre; hic textus est. Vos
 ut ostendatis, etiam ex Filio, dictum
 quoddam universale assumptis extrinse-
 cus, Omnia que Pater habet, esse etiam
 Filii. En quod est extrinsecus as-
 sumptum: atque ita inferitur, etiam ex
 Filio procedere Spiritum sanctum: hoc
 est explanatio: originem autem et ro-
 bur non potest habere minor, nisi ab
 extrinsecus assumpta, que quidem est
 maior. Est igitur dictum hoc assum-
 ptum extrinsecus. Non ergo videtur sa-
 tisfacere nobis quod dicitis, explica-
 tionem non esse extrinsecus, sed ex iis
 que sunt in textu. Videtur enim non
 omnis explanationis pars esse intrinse-
 cus, imo vero longe maior pars esse
 extrinsecus: quoniam et maiorem vim
 extrinsecus habet, et voces ut mini-
 mum extrinsecus: ita ut oppositum con-
 tingat explanationem esse extrinsecus.
 Ex hoc ergo liquet, id quod dicitur;
 Spiritum sanctum ex Filio procedere;
 quamvis esset, ut vos dicitis explica-
 tio, non tamen effugere, quam sit ad-
 ditio. Nam alia quoque ratione propo-
 sita questio quaedam habet similitudi-
 nem cum iis que adduntur, cum et ex-
 trinsecus sit, et simile, ut vos quidem
 di-

SENOVII.

ANNO
CHALISTI
1438.

dicitis, ei, cui est additum. Addita-
mentum enim extrinsecus quidem sit
juxta Aristotelem: nihilo tamen minus
esse debet etiam ex similibus; nec po-
test omnino addi, nisi fiat simile: quod
sane patet ex ea etiam, qua vos us
estis, probatione, alimento inquam; a-
limentum enim cum sit extrinsecus,
est tamen etiam similitudine; sicutum
enim simile additur, nec addi aliter
potest, nisi fiat simile. Cum ergo addi-
tamentum hæc duo habeat, ut sit ex-
trinsecus, & ex similibus; videntur se-
cundum utrumque convenire ea quæ
adduntur, & id de quo agimus, nempe
quod dicitur Spiritus sanctus etiam
ex Filio procedere: habet enim hoc si-
mile quiddam per vos, & quiddam dis-
simile. Simile quidem per vos, quatenus
in eumdem coincidit sensum: dis-
simile vero, quatenus saltem voces in-
ferunt quid extrinsecus: ad hæc etiam
majorem propositionem. Quare fieri non
potest, ut non sit additio, quamvis sit
explicatio. Si vero est additio, eam-
que fieri vetitum est, igitur hoc etiam
fieri non est licitum: hætenus ad syl-
logismum. Ad reliqua etiam probatio-
nes majoris nunc ea, quæ opus esset
dicere; sed quoniam easdem adhibu-
istis ad probandum secundum caput,
ibi nos etiam de his verba faciemus.
Ne igitur multiloquio uti cogamur eam-
dem sæpe repetendo, ad propositum
transeamus. Hoc enim secundum caput,
quod scilicet fas sit addere explanatio-
nes, probastis quadrupliciter: & primo
quidem inductione ex actis synodorum
omnium, quæ fidem declararunt, & ex-
planarunt: secundo ex eo, quod sym-
bolum variis linguis pronuntiat: ter-
tio ex eo, quod in unaquaque scientia
virtute continentur in principiis, quæ
sunt post illa. Quarto ex eo, quod ec-
clesia cum dignitate una eademque sit,
unam eandemque debeat habere aucto-
ritatem. Primum ergo dicimus ad pri-
mum: Nunquam licuisse, aut fore lici-
tum, edere dogma diversum & contra-
rium iis, quæ sunt in textu, & veri-
tatem continent: id enim ab initio præ-
dicationis vetitum est: licuisse vero ex-
plicare ac declarare quæ implicite in fi-
dei principiis continentur; idque tan-
tummodo licuisse. Ceterum antiquis non
modo explicare fas erat, sed uti etiam
explicationibus, ut lubebat: hoc est ibi
eas reponere, ubi illis visum esset, præ-
terquam in divina scriptura: atque vel
ipsi sacro, quod explicabatur, symbolo
eas inscribere; vel alibi, ubicumque
ipsis collibisset. Postea vero hæc fa-
cultas partim sublata est, partim reman-
sit. Explicare enim ac declarare nun-
quam fuit, nunquam erit vetitum; sed
explicationes ad sacrum symbolum ad-
dere vetitum est: atque id sane factum
est necessario: nam usque ad secundum
generale concilium facultas erat patri-
bus, ut diximus, utendi explanationi-
bus ut volebant: post illud vero, quo-
niam nonnulli facultate hæc abusi sunt

παρακαταστήσαντες τοῖς ἀποστολικοῖς τὸ ζήτημα τῶν
καὶ ἐκ τῆς οὐκ ἔχοντος τὸ ἀπόδειγμα τὸ ἀγνόν. ἔχει
γὰρ τὴν ἐξουσίαν καὶ ὑμᾶς καὶ ἀνομιῶν. ὁμοίον
μὲν καὶ ὑμᾶς, καθόσον ἐστὶ τῆς αὐτῆς ἰστορίας
φίρει ἀνομιῶν δὲ, καθόσον αἱ λέξεις τὴν ἀνα-
στον φέρουσι τὴν ἐξουσίαν, ἀποστολικῶν δὲ καὶ τὸ
μᾶλλον ἀξίωμα. ὡς ἐκφράζει τὸ εἶναι ἀποστο-
λικῶν, εἰ καὶ ἀναπτύχεται, εἰ δ' ἐστὶ μὴ ἀποστολικῶν,
ἢ δὲ ἀποστολικῶν κωλύεται, καὶ τῶν ἀποστολικῶν
ταῦτα μὲν πρὸς τὴν συλλογισμῶν. εἰπομεν
δ' ἂν καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους σιγάσεις τὸ μᾶλλον
καὶ τὰ εἰκότα, ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς αὐτοῖς ταῦτα καὶ
ἐστὶ τὸ δόγμα κεφαλαιῶν κατωκλιῶν ἐχρησα-
σθε, ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς περὶ τούτων ἱρῶν. ἵνα ἂν μὴ
ἀναγκασθῶμεθα πολυλογεῖν, πολλὰς τὰ αὐτὰ
λογιστέας, εἰ τὸ προκείμενον μεταβῶμεν. τὰ
γὰρ τὸ δόγμα κεφαλαιῶν, τὸ εἶναι δηλαδὴ
τῶν ἀναπτύχων ἀποστολικῶν, κατωκλιῶν τε
πρὸς τὴν ἀναπτύχων ἀποστολικῶν, κατωκλιῶν τε
ἐκφράζει, ὡς ἐκφράζει αἱ σιωπῶν πᾶσαι ἐξη-
γησάμεθα τε, καὶ ἀναπτύχων τῶν πᾶσιν δό-
γμα ἀπὸ τῆς κατὰ τοὺς διαφορῶν φωνῆς ἐκφω-
νητικῶν τῶν συμβόλων. τῶν ἀπὸ τῶν πᾶσιν ἀρχῶν
καὶ τῶν ἀξιώματι ἐστὶν ἐκείνη ἐπισήμη διωκόμε-
τιν ἔχον τὰ μὴ αὐτῶν. πῆρτον ἀπὸ τῶν
ἐκκλησιαστικῶν μίαν καὶ τὴν αὐτῆς ἕσασιν τῶν ἀξιώ-
ματι, μίαν καὶ τὴν αὐτῆς ἕσασιν δὲν ἔχον.
ἄρῶν οὐκ ἄλλοθεν πρὸς τὸ αὐτῶν τὸ μὴ
ἴσῶν τε καὶ ἐκείνων δοξῶν ἐκείνων τὴν γα-
μῶν τε καὶ ἀληθῶν, ὡς ἔχει, ὡς ἔχει
ἔδοξε. τὸ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς κωλύεται τὸ κη-
ρύγματος. ἔχει δὲ ἀναπτύχων ἐ σαφηνίζει
τὰ συμπυκνωμένως ἐστὶ τῆς πᾶσιν ἀρχαῖς
πεντηκωσίων, καὶ τῶν μόνων ἔχει, τῶν μὴ
ἂν παλαιῶν ἐκ ἀναπτύχων μόνων ἔχει, ἀλ-
λά καὶ κηρύχων τοῖς ἀναπτύχων ὡς ἐβόλοντο,
εἰπω τῶν αὐτῶν ὅποι αὐτοῖς ἔδοξε, πᾶσι
εἰ μὴ ἐστὶ τῆς θεῆς γραφῆς καὶ ἡ αὐτῆς τῶν ἀ-
ναπτύχων ἱρῶν συμβόλων ταύτων συμπύκνωση.
Ὁ δὲ ἄλλα καὶ, ἵνα ἂν καὶ αὐτοῖς ἐυλομένως.
μὴ δὲ ταῦτα τὸ μὴ τὴν τῶν κωλύεται, τὸ δ'
ἔ. τὸ μὴ γὰρ ἀναπτύχων καὶ σαφηνίζειν ἔδο-
ξω κωλύεται, ὡς αὐτῶν κωλύεται. τὸ δὲ
τῶν ἀναπτύχων ἀποδοῦναι τῶν θεῶν συμβόλων
κωλύεται. καὶ τῶν γίνων ἀναγκῶν. μὴ γὰρ
τῆς δόξης οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ
ἀδελφῶν τῶν πατέρων, ὡς ἱσχυρῶν, κηρύχων
ταῖς ἀναπτύχων ὡς ἐβόλοντο. μὴ δὲ ταῦτα
ἐκείνη τῶν ἐχρησάσθων τῶν ἕσασιν πᾶσιν ἐπὶ
κατὰ τῶν σφαιρῶν, καὶ τῶν συμβόλων παραπλάσ-
σοντες ἐπίσπεσαν ποιητῶν τε καὶ διαπραγμα-
δοσμάτων, καὶ βλάβην εἰσάγοντες τοῖς ἀνθρώ-
ποις, συνιδέοντες εἰ ἐστὶ τῆς τῆς συνειδόντες
πατρῶν, ὡς ἡ ἕσασιν αὐτῶν ἀφελίαν ἕδμεσαν
ἰργάζεται τῶν πᾶσιν, βλάβην δὲ μεγάλην,
ἐκείνων, ἐπίσπεσαν ὡς ἠπίσπεσαν, ἵνα μὴ
δὲν ταῦτα γίνηται τὸ λοιπὸν. δηλον γὰρ, ὡς
ἐκ μὲν τῶν μηδαμῶς εἶναι ἀποδοῦναι, βλά-
ση μὲν ἕδμεσαν ἀκολουθήσει τῶν πᾶσιν. πᾶς
γὰρ; τῶν αὐτῶν ὁμολογήσει τε καὶ οἱ θεῶν πα-
τέρες. ὡς τῶν τολμήσει πᾶσιν κατηγορεῖται ἀπὸ
λοιπῶν, ἢ ὅστις μαινομένῳ; ἐκ δὲ τῶν εἶναι
μετα-

SESSO VIII

ANNO CHRISTI 1438.

μεταβολήν, ἀπολυθῆσθαι ἢ βλάψασθαι, ἢ
 τῆς ἡ λήξων ἢ τῆς ὀνομαστικῆς μεταβολῆς
 χρέον ποτὶ ἰσοπέθως αἰτίας. ὅτι δὲ ἀπὸ
 κωλυτικῆς, δῆλον μὲν ἔστι ἄλλων πολλῶν,
 μάλιστα δὲ ἐκ τῆς ἐπιτολῆς τῷ μακαρίῳ Κυ-
 ρίλλῳ, τῆς εἰς τὸν Μαλιτιανῆς Λαζάρου· ἐκ
 γὰρ φησὶν· ἢ μὴ ἅγια καὶ ἀκατακτάτα
 ἐστὶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰς συνειρηθῆσθαι,
 ἀποκρίσθαι ἀναγκαῖον τὸ μὴ δεῖν ἐπιπέ-
 τως ἐκδοθῆναι τὰς τῷ Θεῷ ἐκκλησίας ἀκατα-
 κτάτας παρὰ γὰρ τῶν ἰσῶν, ἢ αἰ τετραμάχου
 πατὴρ ἡμῶν ἐν ἁγίῳ πνεύματι λαλοῦντος ὡ-
 ρεσάντων.

suam in damnam, symbolaque continen-
 gentes infernarunt prava & perversa
 dogmata, quae hominibus perniciem af-
 ferrent: Patres tertii synodi conside-
 rantes facultatem hanc nihil prodesse
 fidelibus, sed potius multum obesse,
 statuerunt & obsignantes decreverunt eo
 quo sciebant modo, ut nihil tale de-
 inceps fieret. Constat enim fideles nul-
 lo affici incommodo, si nihil addere
 liceat: undenam? fatentes eadem &
 credentes quae etiam sancti patres: quae
 imperfectionis accusare quis fidelium au-
 dit, nisi plane infantat? ex facultate
 vero mutandi maximum sequetur in-
 commodum, quod mutatio vocum fu-
 tura sit aliquando causa mutationis sen-
 tentiarum, Quod vero hi primi cave-
 rint, ne quid addatur, & ex multis
 quidem aliis liquet, praesertim vero ex
 epistola beati Cyrilli ad Acacium Meli-
 tenensem episcopum, in qua haec ha-
 bet. Sancta quippe & oecumenica syno-
 dus, quae Ephesi convenit, necessario
 providit, non oportere aliam fidei ex-
 positionem in ecclesias Dei inferri praeter
 eam, quae jam extabat; quam beati-
 issimi patres nostri sancto in Spiritu locuti
 definiverunt.

Cont. Ephes part. 1. p. 35.

Ἐκ τούτου τὸ ρηθὲν καὶ ἄλλα μὲν τὰ ἐστὶν
 ἐπιστημωσάμεθα, μάλιστα δὲ τὰς ἀπὸ τῶν
 ὅτι αὐτὴ πρώτη ἴδεναι τὸ κώλυμα, τὸ
 γὰρ δηλοῖ τὸ ἀποκρίσθαι· δὲ τὸν, ὅτι ἀναγ-
 κῆρας· τὸν, ὅτι ἐπιπέτως ἐκδοθῆναι πείσως κωλύει,
 ἢ ἐπιπέτως πείσως ἐκδοθῆναι. ἔτι ἢ ἐπιπέτως ση-
 μωσάμεθα ἀναγκαῖον, ὅτι τὸ κώλυμα ἀπὸ
 τῷ κοινῷ τῆς ἐκκλησίας πληρώματος· τὸ γὰρ
 λέγει, τὸ μὴ ἐκδοθῆναι τὰς τῷ Θεῷ ἐκκλησί-
 ας, συλλογισάμεθα δὲ τὰ εἰρημώματα, ἢ μί-
 λιστα τὸ ἀπὸ τῷ ἀπὸ τῷ συμβαίνειν. φαίνεται,
 ὅτι αὐτὴ ἢ συμβαίνει τὸ κώλυμα τὸ
 πεποιθὲς ἢ ὡς τὸν, ἀλλὰ τὸ ὅτι ἀναγκαῖον
 ἐκδοθῆναι ἀναγκαῖον ἢ κωλυτικῶν, ἄλλο
 τι ἄρα κωλύει παρὰ τὸ ἀπὸ τῶν κωλυτικῶν
 δηλοῦν, τὸν ὅτι ἀναγκαῖον τῷ λήξων, ὅ μί-
 χρι τὸν ἔχειν ἢ τὸν τὸ κοινῷ πληρώμα-
 τῷ τῆς ἐκκλησίας, ὃ μὲν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἰ-
 κασῶν. ὃ γὰρ ἐστὶ φανερόν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ
 τῶν ἢ τῶν, ὅπως ἀνὰ φάσμα, ἢ ἐπιπέτως
 σὺν τῷ ἰδίῳ πείσως· ἀλλὰ τὸ κοινῷ ἀναγκαῖον
 ἀναγκαῖον τῶν ἐκκλησίᾳς, ὅτι ὃ βαπτισάμεθα,
 ἐκείνη ἐφορῆσαν ἀναγκαῖον μείνει. τὸ δὲ
 ἀπὸ τῶν κωλυτικῶν αὐτοῖς, ἢ ἰαυτὸς ἐκδοθῆναι
 ἀπὸ τῶν. ἢ γὰρ, ὅτι τῶν, φαίνεται ὅπως ὡς
 ἀναγκαῖον τῶν τῶν τῶν, ἢ σαφῆστα πει-
 χολοῦν τῶν τῶν συμβαίνει, δὲ τῶν ἀποδοῦναι
 ἢ ἀποδοῦναι, ἰαυτὸς παρέχοντες τῶν τῶν
 ἐφορῆς, ἢ ἔργον κωλυτικῶν ὅτι ἴδεναι τὸν,
 καὶ τῶν ἀναγκαῖον ὡς μεγάλης· πάντα γὰρ
 ἐκδοθῆναι τῶν τῶν Νεοῦ μυστῶν δόγματα.
 ἔτι δὲ ἢ σαφῆστα πειχολοῦν τῶν τῶν
 τῶν τῶν τῶν τῶν συμβαίνει. τὸ γὰρ, τὸ ὅ-
 μωσῶν ὡς τῶν τῶν, τῶν κατὰ τὸν ἐκ
 τῶν ἰδίων σαφῆστα ἐκ τῶν τῶν ἁγίῳ,
 ἢ Μακάριος τῆς παρὰ τὸν λέγειν, ὡς ἄλλο δη-
 λοῖ, ἢ Θεῷ τῶν ἁγίῳ παρὰ τὸν ἁγίῳ. ἐστὶν
 Council. General. Tom. XXXI.

Ex dicto hoc & alia quaedam profe-
 slo notari possunt, sed praecipue tria:
 primum, Hanc synodum inhibuisse hoc
 primum; id enim significat vox illa,
 Providit; secundum, id sanxisse neces-
 sario; tertium, prohibuisse alteram fi-
 deli expositionem, non alterius fidei ex-
 positionem. Illud quoque necessario est
 annotandum, interdicti hoc universo
 ecclesiam corpori; hoc enim sibi vult il-
 lud, Non inferri in ecclesias Dei: Col-
 ligamus ex dictis quae inferuntur, praesertim
 quod ex primo sequitur. Vide-
 tur synodus haec statuisse prima hoc in-
 terdictum: atqui contraria exponere dog-
 mata jam olim erat interdictum: aliud
 ergo ipsa prohibet praeter id, quod prius
 fuerat vetitum, vocum scilicet immu-
 tationem; quod ad ea usque tempora
 licebat: idque universali interdicti ec-
 clesiam, non privatis personis: neque en-
 nim curae est ecclesiam, quo hic vel ille
 modo exprimat, declaretque suam fi-
 dem; sed illud curarunt, ne quo im-
 mutetur modo quod legitur communi-
 ter ab ecclesia, & in quo baptizamus.
 Hoc vero ipsi cum primi interdixerint,
 sibi etiam primis interdixere: vo-
 cem enim illam, Despara, id temporis
 adeo necessariam, quaeque in sacro
 symbolo continetur apertissime, cum o-
 pus esset addere, non addiderunt: ut
 scilicet ipsi exemplo essent posteriori-
 bus, dum legem a se latam compro-
 bant facto: cum tamen magna neces-
 sitas premeret: turbaret enim omnia Ne-
 storius abominandis suis dogmatibus;
 Q q & vox

SESSO VIII.

& vox ipsa in sacro symbolo clarissime includatur. Dico enim Filium Patri consubstantialem descendisse de caelis, & incarnatum esse de Spiritu sancto & Maria virgine, nihil aliud significat, quam Deum natum esse de virgine. Est igitur explanatio vox, Deipara, sed tamen non est addita: dicitis, eo quod nimis aperte contineatur in symbolo: non tamen perspicue; nihilo minus & illa non sunt addita. Nam Filii Dei secundum hypostasim unio ad assumptionem nostram naturam, de qua ipsimet tertium synodi patres egerunt; nec non duas fuisse in Christo Jesu domino nostro post unionem inconfusas naturas; quod propositum erat quartae synodo: Duas praeterea ipsum habere voluntates, duas operationes; de quibus beati sextae synodi patres totam habuerunt disputationem; haec inquam omnia non ita omnino clare videntur contineri in symbolo; sunt tamen declarata & explicata, huic vero fidei tessera nullo modo addita: sive ergo addenda erant, quae continebantur omnino implicite, patres obscura non addiderunt, sive clariora, tertiae synodi patres id non egerunt: nulla ergo ratione licebat addere. Quare undique videtur inferri, non esse addendum, tam quae clare omnino continentur, quam quae minus, & implicite potius insunt. Hoc servarunt omnes sanctae synodi, quae tertiam subsceperunt, quarta, quinta, sexta, & septima. Si qua vero reperitur apud vos in libris septimae differentia, eam suo loco fusius tractabimus, ostendemulque illam etiam superiores synodos esse secutas; imo vero sese ab eo quod sibi tribuitur, vindicantem. Hi enim omnes explanationibus locum dedere, qui explanationibus congruit: is vero est, ut ex separatim alicubi reponantur, prototypa vero relinquuntur intacta: exceptis his, qui olim necessitate cogente alio quoque modo usi sunt, cum etiam non deesset illis facultas: patres, inquam, qui tertiam synodum praecesserunt. Quod vero beatus Paulus ait, non esse evangelizandum praeter id quod ille tradidit; alioquin eum, qui hoc fecerit, anathemati esse subjectum: nec patribus officit, nec nobis: loquitur enim ille de alia fide; aliam vero fidem non exposuere patres. Atque hoc dictum sane valet & valebit in omnibus. Illud vero de quo nos agimus, est quidem tale, est vero & diversum propter necessitatem, quae nunc temporis urgebat. Illud etiam, quod beatus ait Gregorius, Nicenorum patrum fidem sese tenere, & nihil praetulisse unquam, sed tantum enucleasse, ac declarasse quod minus erat expressum: hoc nos etiam recipimus, dicimusque illum non exposuisse aliam fidem, sed licet tamen illi: dico illi, hoc est universae synodo, quae cum illo erat, eo tempore scilicet, quo nondum erat interdictum. Quare antiquiora nihil vobis optulatur, sed quid po-

Epi. ad Cledonium.

ἀρα ἐκείνους ἢ, Ἰωάννη, ἢ, ἀλλ' ὅμως ἢ ἀποσιτίθῃ. ἰστέον, δὲ τὸ πᾶν σαφῶς ἐμπεριέχουσαι τῷ συμβόλῳ. ἀλλ' ἦσαν κ, ἀλλὰ τινὰ ἐμπειροχόμημα μὴ τῷ συμβόλῳ, κ μὴ τοι σαφῶς. ἀλλ' ὅμως ἢ ἀποσιτίθῃσαν ἢ ἐκείνα. αὐτίκα ἢ καὶ ἰατέασον ἰνοσις τῷ υἱῷ τῷ Θεῷ ἄρῃς ἢ ἀποσληφθεῖσαν ἢ ἡμῶν φῶσιν, περὶ ἧς κ, αὐτῶ ἐπαύσατο ἢ λόγον οἱ ἐν τῷ ἱεστῷ πατρὶς. ἐτι δὲ καὶ τὸ δύο φασίς ἢ πῶρον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀσυγχύτως τετρακίνας μ, ἢ ἰνοσις, περὶ ἢ ἀποσικετο τῇ τετάρτῃ συνόδῳ. ἐτι γε μὴ καὶ τὸ δύο θελήματα καὶ δύο ἐπιργασίας συζῆσαι, περὶ ἢ οἱ ἐν τῷ ἱεστῷ πατρὶς μακαρίου ἐποίησαντο πάντα ἢ λόγον. ταῦτα ἢ καὶ ὑπὸ σαφῶς φαίνεται πάντοθεν ἐμπειροχόμημα τῷ συμβόλῳ, ἀλλ' ὅμως σαφηνίως μὴ κ, ἀνακτιζῶς ἐτιχον, κ μὴ ἀποσιτίθῃσαν τῷ συνδηματι τέτῳ τῆς πίστεως. εἰ τε γὰρ τὰ πᾶν σωματυγμῶς ἰδει ἀποσθεῖναι περὶχόμημα, οἱ πατὴρες τῷ ἀσαφῇ ἢ ἀποσιτίθῃσαν. εἴτε τὰ μάλλον σαφίτερα, οἱ ἐν τῷ τρίτῳ τῶ ἢ ἐπιποιήσαν. κατ' ἕδῃνα ἀρα ἔπειν ἀποσθεῖναι ἢ κῆ. ὡς φαίνεται πάντοθεν μὴ δὲν ἀποσιτίθῃσαι ὑπὸ τῷ πᾶν σαφῶς ἐμπειροχόμημα, ὡς τὸ ἦται ἀλλὰ μάλλον σωματυγμῶς. τῶ πᾶσαι αἱ ἐπιτροχόμησαι ἀσγῖαι σύνοδοι μ, ἢ ἔτι τῶ ἰσάλαζον, ἢ πῆμπτη, ἢ ἱεστη, κ, ἢ ἐδόμη. εἰ δὲ τις διαφορά παρ' ἡμῶν ἐν τῷ βιβλίῳ ἀρεθῇ τῆς ἐβδόμης, ἐν τῷ αἰετῷ τῶν πλατύτερον ἰσῆμῳ, κ, δεῖξομῃ κακίαν ἀκολουθῆσαν τῆς ἀπὸ αὐτῆς, μάλλον δὲ αὐτ' δεῖξομῃ ἐκδικῆσαι ἰαυτῆ. πάντες γὰρ ὑπο ἀνέμεσαν χώραν τῆς ἀνακτιζῆσαι, ἢ τῶς ἀνακτιζῆσαι ἀπίσαν. αὐτῇ δὲ ἐσι τὸ πᾶν μὴ ἔχον πῶ ἀποσπαρῆγραφῆσαι, τῷ δὲ ἀρωπύτα μῆεν ἰαν ἀδικία. Ἐπαιρομῶν τῷ λόγῳ, οἱ ἰπῆς ποτὲ δὲ ἀνάγκῃ καὶ ἰτέρῳ τρόπῳ ἐχρησαστο, ἀποσῶσης αὐτοῖς κ, ἐλαθῆρας, λέγω δὲ τῶς πρὸ τῆς ἔτιης συνόδῳ. εἰ δὲ α μακαρίου Πάυλος λέγει, μὴ δὲν ἀναγγιλιζῆσαι παρ' ὁ ἐκείνου παρῆδωκεν, εἰ δὲ μὴ, ὑπὸ ἀναδηματι εἶναι ἢ τῶ ποίησαντο. τῶ ὑδὲν ἀποκῆμα ποιῆ, ὡς τῶς παρῆσαι, ὡς ἡμῶν. ἐκείνου γὰρ περὶ πίστεως ἀλλῆς ποιῆται ἢ λόγον, ἐπίσαν δὲ πίσιν ἢ ἔξῆσαν οἱ πατὴρες. κ, ἐσι ὑπὸ ὁ λόγῳ κατὰ πάντων ἔχον πῶ καὶ ἔχον τὸ κράτος. τῷ δὲ ἀποκῆμενον ἐσι μῶ ποῖτον, ἐσι δὲ κ, ἔτερον, δια ἢ τέπε καλῆσαν ἀνάγκῃ κ, χρεῖαν. εἰ δὲ ὁ μακαρίου Γρηγορίου λέγει, τῆς αὐτῆς πίστεως εἶναι πῶς ἐν Νικαίῃ παρῆσαι, καὶ μηδὲν αὐτῆς ἀποσιτίθῃσαι μῶδῶς, ἀποσδιάρθῶσαι δὲ μῶνον καὶ σαφῆσαι τὸ ἐλλῆπῶς ἐρημῶν, τῶ δὲ χόμημα καὶ ἡμῶς. καὶ λέγομῃ ἔτερον πίσιν αὐτῶν ἐκθεῖναι, ἔξῆναι δ' οὐν ὅμως ἐκείνω, λέγω δὲ ἐκείνω, ἦτοι παρῆ τῇ συνόδῳ τῇ οὐ ἐκείνω ἦσαν γὰρ δὲ ἀπὸ τῷ κολύματος. ὡς τὸ καλῆσῃ ὑδὲν ὑμῶν ἀπὸς ἐσηθεῖαν, ἀλλ' εἰ μ, ταῦτα ἔχονε τι, δεῖξῃτε. εἰ μ, ἢ τρίτῳ συνόδῳ ἀλλῶς ἀναγῶσθῃ παρὰ τινι τῶ ἀγῶν συνόδῳ τὸ σύμβολον, εἴθλας ἀποσιτίθῃ λέξῆς, ἢ συλ-

ANNO CHRISTI 1438.

ANNO
CHRISTI
1452.

SESSIO VIII.

ἢ συλλαβῆ, ἢ τὸ τελεῖον. καὶ εἰ τὸ τοῦ λέξις, ἢ
 ἔστι καὶ ἡμᾶς ἐπισημασμένον· ἀλλ' ἐκ αὐτοῦ ἔχοντες
 βούλομεθα αὐτῶν τὸ ἔργον ἐλεῖν τραπεζῶν, καὶ
 εὐφραντο τοῖς λόγοις ἐπὶ καὶ αἱ ἀρχαί·
 πολλοὶ γὰρ ἀνεγώντων ἡμεῶν, καὶ πολλῶν
 ἀπατημένων, ἰδέμενα ἀποστρέφοντες τὸ δὲ τὸν συμ-
 βολῶν· ἔργον γὰρ εἶδον, δεῖ ἢ καὶ τὴν ἀποκριμῆ-
 ναν ἀνεπαλαρῶσαι χροῖαν, καὶ πῶς παρῆσαν τὸ
 σίβας φυλάξουσιν, ἐν ἰδίῳ μὲν ὄντι τῶν αὐτῶν
 ἐκδηλωμένοι, πῶς μὲν ἰσχυρῶς ἐπέβουλον ἀμπα-
 κείων πῶς καὶ ἀμπακίοντες φυλάξουσιν· εἶδον
 ἰδίῳ τὴν ἀκαλοῦσιν βλάστη πῶς πῶς ἐπέβουλον,
 ὡς ἡ ἀειδίμετος ἡμῶν ἰδέσθαι· καὶ γὰρ ἀνέπτυ-
 ζον καὶ τὴν πῶς καὶ τὸν ἐπέβουλον ἀφίλειαν ἐπι-
 εριστοῦ πῶς πῶς, καὶ τὸν ἐπέβουλον ἀπα-
 κείων ἰφίλαξαν, ὡς πῶς αὐτῶν ἡμῶν καὶ τὴν
 τῆς διδασκαλίας ἀφίλειαν, καὶ μὴδ' ἐκείνους ὁ-
 ποιεῖσθαι πῶς ἰσχυρῶς πατρῶν ὄντων· εἰ δὲ καὶ
 ἀποδείξωμεν τὸν μέγαν ἐπὶ θεολογίᾳ Γρηγό-
 ριον, μὴ ποιεῖσθαι λόγον ἰσχυρῶς συλλαβῶν καὶ τὴν
 λέξιν, λέγοντες καὶ ἀπὸ τῶν, ὅτι εἶδον τὸν
 ἀπὸ τῶν ἡμῶν λόγον ποιεῖν· περὶ λέξιν
 γὰρ ἐκείνη ποιεῖται τὸν λόγον, τὸν αὐτὸν ἀπα-
 κείων σημαίνων, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἐνὸς ὑπο-
 κειμένων κατηφορῶν· περὶ ὑποκείων γὰρ
 ἀποδείξωμεν καὶ ἰδιότητων ποιεῖται τὸν λόγον, ἐν
 καὶ τὸ αὐτὸ ἀπακείων σημαίνων· ὡς περὶ αὐτῶν
 τῶν εἶπαι τὰ τέσσαρα δις δύο, καὶ τὸν ἐπὶ
 γραμμῶν ἰσχυρῶν· ἐπὶ τῶν δὲ ἐκ ἐπὶ τῶν
 πῶς ἀπὸ τῶν αἰσθητικῶν λέξεσι καὶ ἄλλα ἀπα-
 κείων· ἀλλο γὰρ ἀπὸ τῶν ὁ πατήρ, καὶ ἄλλο
 ὁ υἱός· ὡς καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἰσχυρῶν φέρει, τὸ
 ἐκ τῶν πατρῶν λέξιν, ἢ τὸ ἐκ τῶν πατρῶν
 καὶ υἱῶν· πολλὰ ἔχοντες περὶ τῶν εἶπαι, φο-
 λαζομένων πῶς ἐπὶ κατὰ πῶς καὶ ἀποκεί-
 σιν διαλέξει· μεταβλησόμεθα δὲ ἐπὶ τὸν δὲ
 περὶ ἐπιχειρήματα, ἐπὶ τὸν ἐπιχειρήματα ἀπὸ τῆς κατὰ
 τῶν διαφορῶν φωνῶν ἐκδηλωσῶμεν τὸν συμβολῶν·
 ἐλεγε γὰρ, ὡς ἐπὶ κατὰ διαφορῶν φωνῶν οἱ
 Χριστιανοὶ τὸν συμβολῶν ἐκδηλωσῶμεν, ὅμως ὁ δια-
 φέρωνται διὰ τὸν τὸν αὐτὴν ἰσχυρῶς ὡς, ἰσχυρῶς
 νοημάτων εἶναι δὲ μόνον πάντα τὸν λόγον, καὶ
 τῶν ὡς ὡς, ἰσχυρῶς λέξιν ἀπὸ τῶν ὡς·
 τῶν ὡς ἡμῶν δυναμῶν καὶ ἐπὶ τῶν πῶς τὸν ὡς
 τὸν λόγον καὶ κατὰ τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· εἶδον δὲ
 ὡς τὸν ἰσχυρῶν ὅμως σαφέστερον· ἡμῶν γὰρ
 λέγοντες, ὡς μόνον εἶναι λέξιν διαφορῶν τὸν λε-
 γόμενον παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πράγματα, ἰσχυρῶς
 ἀνάγκης δὲ καὶ νοημάτων· ἐκείνη γὰρ λόγον ἐπὶ
 τὸν νοημάτων πάντων· τὸ μὲν γὰρ ἐκ τῶν πατρῶν
 ἐκπορεύσθαι, λέξιν εἶναι ὡς· τὸ δὲ ἐκ τῶν
 πατρῶν καὶ υἱῶν, λόγοι δύο, συνδέσμων εἶναι· διὸ
 καὶ ἔχει δύο λόγους ἀντικειμένους ἀποφατικῶς,
 τὸ μὲν ἰσχυρῶς καὶ κατὰ ἀμφοτέρους, πατέρων
 δὲ ἀλλοῦ κατὰ ἡμῶν μόνους· ἐκ εἶναι ὡς ὅμοιον
 τὸ τῶν τῶν διαφορῶν φωνῶν ἐκδηλωσῶμεν
 εἶναι, ὡς περὶ καὶ τὸν ἰσχυρῶν· πῶς γὰρ αὐτῶν
 τῶν τῶν τῶν εἶπαι, ἡμεῖς κατὰ, λατινικῶς καὶ
 Γραικικῶς; ἰσχυρῶς γὰρ τῶν τῶν τῶν τῶν
 νοημάτων τὸ αὐτὸ λέγοντες· ἀπὸ δὲ τῶν τῶν
 λεγόμενον, λέξιν δὲ τῆς προσθέτης καὶ πῶς ὡς
 μᾶς διαφορῶν, καὶ πῶς τῶν ἰσχυρῶν διαφορῶν.

Concil. General. Tom. XXXI.

non solum est, ostendite: Si post ter-
 tiam synodum aliter est lectum symbol-
 um ab ulla sancta synodo: si quod om-
 nino additum, vox, aut syllaba, aut
 minimum quidpiam. Si hoc ostenderit-
 is, vestram & nos sequemur senten-
 tiam: sed proferre id non poteritis:
 Clament enim acta ipsorum, & sole
 clarus emicant, & facta cum dictis
 conveniant. Cum enim saepe necessitas
 cogeret, multaque declarationes essent
 confectae, nulla sacro symbolo est ad-
 dita; viam enim receperant, per quam
 & necessitati prospicerent, & patribus
 reverentiam praestarent; per definitionem
 scorsim exponendo quae erant ipsorum
 propria: sacrum vero symbolum nulla
 varietate, aut mutatione affectum ser-
 vando. Quare nullum hinc infertur si-
 delibus incommodum, ut assererat ve-
 stra reverentia: nam & fidem explana-
 runt, & provenientem ex hoc utilita-
 tem fidelibus attulerunt, & symbolum
 sine mutatione servarunt: ut & nos ex
 eorum doctrina utilitatem perceperimus,
 & illi praenit per decreta patrum con-
 stitutis non subjacuerint. Si autem rur-
 sus eximium theologiae doctorem pro-
 fertis Gregorium, quod ille de syllabis
 & vocibus non curet, respondemus ad
 hoc etiam nihil ad rem nostram hoc
 facere. De vocibus enim is loquitur,
 quae idem significant, atque de uno e-
 demque subiecto praedicantur: est enim
 illi sermo de hypostasibus, personis, &
 proprietatibus, quae unam & idem si-
 gnificant: ut si quis dicat quatuor, bis
 duo: & rectilinea, directilinea: hic
 vero non est par ratio: nam & voces
 diversae sunt, & res aliae: alia est enim
 persona Patris, alia Filii: quare alium
 sensum inducit, quod ex Patre dicitur,
 & alium, quod ex Patre & Filio: multa
 ex hoc habentes dicere disputationi
 reservabimus, quae mutuis interrogatio-
 nibus & responcionibus fiet. Transeamus
 ad secundam rationem, qua argue-
 batis ex eo quod symbolum variis
 linguis pronuncietur. Dicebatis enim,
 esse diversis linguis recitatur symbolum
 a Christianis, convenire tamen eos,
 quia sensum habent eundem: quare
 sententiarum tantum esse habendam ra-
 tionem, quibus integris non est de vo-
 cibus curandum. Hanc rationem nos
 virtute attigimus ad finem primi capi-
 tis, sed tamen nunc etiam clarius ad
 eam respondebimus. Nos enim dici-
 mus, non solum esse voces diversas
 quod a vobis dicitur, sed etiam res,
 necessario autem & significata; Nam
 utraqueque oratio suum plane habet si-
 gnificatum: est potro hac una oratio,
 Spiritus ex Patre procedit: ex Patre
 autem & Filio; duae sunt orationes,
 conjunctione una; quocirca duas habet
 orationes negative oppositas: alteram
 quidem juxta utroque falsam, alteram
 vero ex nostra tantum sententia veram:
 non est igitur simile, eandem rem di-
 versis significare vocibus, & res non
 easdem: qui enim hoc simile fuerit, ac

Orat. in epi-
scopiam.

Q q 2 si quis

ΑΚΣΗΟVΙΙΙ

si quis Græce & Latine diceret, sanctus A
dies? Hoc enim modo inter nos antea
conveniebat idem dicentes, nunc autem
propter id quod dicitur, additamentum
inquam, & a vobis dissentimus, & a
nostris etiam dissentiremus, si qui tale
quidpiam committerent; sed si daremus
etiam, unum atque idem esse, hoc ta-
men non tollit interdictum, cum per
illam quodcumque additamentum sit ve-
litum.

Tertio dixistis, principia & primarias
propositiones cujusvis scientiæ virtute
continere quæ post illa sunt, & vos ex
principiis & primis propositionibus pro-
missis ostendere nobis, dogma esse ve-
rum; nempe ex fidei principiis. Ita &
nos dicimus. Cum ergo id nobis osten-
deretis, gratias vobis agemus; sed non
propterea fortasse illud addemus etiam
principiis. Hoc enim in plurimis qui-
dem principiis est impossibile, peculiari
vero ratione in hoc propter interdi-
ctum. In plurimis enim, & forsitan in
omnibus distincta sunt principium, &
quæ sunt post principium; Nam illud
est universale, hæc peculiaris, illud
demonstrativum, hæc demonstrabilia;
illud propositio, hæc conclusiones: quo-
nam igitur pacto universalis facile fient
particularis, & demonstrabilia quæ sunt
demonstrativa? Quare in principiis qui-
dem contineri quæ sunt post ipsa ne-
cesse est, hæc tamen illis addi non est
necesse. Si vero sit etiam peculiare in-
terdictum, ut in re proposita, tunc pla-
ne hoc fieri est impossibile. Nam alia
quoque vera non sunt addita principiis.
Omnia quippe sacra dogmata ex fontibus
sacrarum scripturarum haurimus, quæ
sunt principia & fundamenta nostræ
fidei: nihil tamen est ad illas ad-
jectum, & nihil adjicietur sive a nobis,
dum nostri compotes erimus, sive ab
aliis Christianis. Ut necessario sequatur,
sacro etiam symbolo nihil esse adden-
dum, quoniam in ecclesia locum obti-
net principii. Dictum a vobis est, san-
ctæ Dei ecclesiæ: cum una & eadem sit,
unam quoque & eandem esse de-
bere potestatem & auctoritatem. Ad
hoc ergo dicimus, esse quidem neces-
sarium, ut illa eandem habeat potesta-
tem, oportere tamen scita quoque su-
periorum patrum ab ipsa servari, at-
que ut divinas haberi voces, quæ ab
illis statuta sunt. Cum enim sacre sy-
nodi diversis temporibus & occasionibus
celebratæ sint propter causas & neces-
sitates diversas, quas temporum anno-
rumque circulus profert, necessario res
ita tractabant, sicuti præsentis necessita-
tis postulabat conditio: ad unum sane
eandemque finem spectantes, videlicet
hominum salutem: res vero singulas ita
administrabant, prout temporis ratio
tunc permittebat. Quapropter de rebus
dissimilibus dissimiles sententias profere-
bant. Oportet autem antiquorum decreta
observeri a posteris: ut quæ ab illis
ob præsentis necessitates statuta sunt,
posterius non transgrediantur. Ita enim

μεν ἂν, εἴ τι παρὰ τισι τοῦτων ἐγγύτω, εἰ
δὲ ἐν τῇ κ, τὸ αὐτὸ δοῦναι εἶναι, ἴτε ὁμοῦς
ἐκ ἀνείρει τὸ κώλυμα, ἵως ἂν ἤτιον προ-
σθήκη κωλύηται.

ANNO CHRISTI 1458.

Τρίτον εἶπατε, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ ἀξιώματα
ἐκάστης ἐπισήμης δυνάμει περιέχον τὰ μετ' αὐ-
τὰ καὶ εἰ ἐκ ἀρχῶν καὶ τῶ ἀξιώματων ὁμι-
μενοι καὶ ἡμῶς δεῖτε ἡμῶν, ἀλλ' οὐκ εἶναι τὸ
δῶγμα ἐκ τῶ ἀρχῶν τῆς πίστεως ἐπαγγελίαι-
ται ἢ καὶ ἡμῶς λέγομεν. τὸ μὲν οὖν
ὅταν ἡμῶν δεῖτε, καὶ ἡμῶς χάριν ἡμῶν
εἰσόμεθα, ὃ μὲν τοῦτε ἴσως καὶ προσθήσομεν
ἴτε τῶ ἀρχαῖς. τὸ γὰρ καὶ εἰ ἐπὶ πλείων
μὲν ἀρχῶν εἶναι ἀδύνατον, καὶ μάλιστα ἰδικῶς ἐπὶ
τῶ δια τὸ κεκωλυθῆναι ἢ γὰρ ἀρχὴ καὶ τὰ μετὰ
τῆ ἀρχῆ ἐπὶ τῶ πλείων διαιεῖται, τοῦτα δὲ
καὶ ἐπὶ πάντων. ἢ μὲν γὰρ εἰς καθόλου, τὰ δὲ
μετὰ καὶ ἢ μὲν τὸ ἀποδεικτικόν, τὰ δὲ τὰ ἀ-
ποδεικτὰ. καὶ ἢ μὲν πρότερος, τὰ δὲ συμπροσ-
ματῶ. πῶς ἂν οὖν ῥηθῆναι ἤσαντο μετὰ τὸ
καθόλου, καὶ ἀποδεικτὰ τὸ ἀποδεικτικῶ; ὡς ἢ μ-
περιέχονται μὲν τῶ ἀρχαῖς τὰ μετ' αὐτὰς ἀ-
ναγκαῖον, ὃ μὲν τοῖ ἀποδείκται τῶτα αὐ-
ταῖς ἀναγκαῖον. ἵαν δὲ τι καὶ κώλυμα ἰδικόν
ἢ, ὡς περ εἰς τὸ πρακτικόν, τῶ καὶ μάλιστα
ἀδύνατον τῶ γένεσθαι. καὶ γὰρ καὶ ἄλλα τῶ
ἀληθῶν ἐ προσεθῆσαν τῶ ἀρχαῖς. πάντα
γὰρ τὰ θεῖα δῶματα ἀπὸ πηγῶν τῶ θεῶν
Γραφῶν ἀρρέμεθα, αἱ τινὲς εἶσι ἀρχαὶ καὶ
θεμῖλια τῆς ἡμῶν πίστεως, ἀλλ' ὁμοῦς ἴδεν
αὐταῖς προηθῆναι, ὡς ἂν προσεθῆναι, ὡς παρ'
ἡμῶν ἵως ἂν ὡμῶν ἡμῶν αὐτῶν, ὡς παρ'
ἑτέρων Χριστιανῶν. ὡς ἀνάγκης συμβαίει, ἐπὶ καὶ
τῶ θεῶν συμβολῶν λόγον ἀρχῆς ἔχει ὅτι τῶ
ἐκκλησιῶν, ἴδεν αὐτῶ θεῶν ἀποδείκται. ἐπὶ ἴδεν
παρ' ἡμῶν, ὡς τῶ ἀρχῶν τῶ θεῶ ἐκκλησιῶν
μὲν ὅταν καὶ τῶ αὐτῶν, μίαν ἔχει καὶ τῶ
αὐτῶ ἕκασταν τῶ καὶ ἀρχῶν δεῖ, ἀπὸ τῶ
οὐκ ἀνάγκης, ὅτι τῶ μὲν αὐτῶ ἕκασταν ἀ-
ναγκαῖον ἔχει αὐτῶν, δεῖ δὲ ὁμοῦς ὅτι ἤτιον
καὶ τῶ τῶ ἀπὸ αὐτῶν πατέρων φυλάττειν, καὶ
ὡς θεῖα, γενέσθαι φησὶς ἢ ἐκείνοι ὡρίσαντο,
κατὰ διαφορῶν γὰρ χρόνους καὶ ἡμῶν ἡμῶν
τῶ θεῶν συνόδων ἐπὶ διαφορῶν αἰτίαις τῶ
καὶ ἀνάγκης, ἅς ἢ τὸ καιρὸ τῶ καὶ χρόνους οὐκ
περιόδοι, κατὰ τῶν περιστάσεων ἀνάγκης με-
τεχειροῦντο τῶ ἀρχῶν ὅτι ἀνάγκης, ἵνα
μὲν καὶ τῶ αὐτῶ σκοπὸν ἔχοντες, καὶ ἀπὸ τῶ
αὐτῶ ἀποβλεπόντες τῶ, τῶ σωτηρίαν δη-
λαδῆ τῶ ἀνθρώπων, μεταχειροῦνται δὲ τῶ
ἀρχῶν ἵνα, ὡς ὁ καιρὸς ἰδίδη τῶ. ὅ-
θεν καὶ ἀνομοῖος περὶ τῶ ἀνομοῖων ἀποβλε-
πο ἀρχῶν. δεῖ δὲ τῶ ἐπιτηροῦντες φυ-
λάττειν τῶ ἀπὸ αὐτῶ καὶ ἢ ἐκείνοι ἐπὶ τῶ
ἀποδεικτικῶ ἀνάγκης καὶ χρεῖαι ὡρίσαντο, τῶ-
τε μὴ παραβαίοντες τῶ ἐπιτηροῦντες. ὡς γὰρ
αὐ

ANNO CHRISTI 1438.

SESSIO VIII.

ἀν τῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτῶν τῶν μίαν ἐκκοίτην ἔχει
 ἢ ἐκκλησία αἰεὶ, καὶ οὐκ ἀν' ἑαυτῆν σωτηρίαν
 ἄλλως δ' ἀν' αὐτῆς ἑαυτῆς ἀνατρέψαι, καὶ αὐτὴ
 ἰσὺ ἑαυτῆς ἀνατρέψει. κινδυνεύει τι παρὰ τῆς
 ἀποστολικῆς; τὴν φυλακίαν καὶ πῶς μπιπέ-
 τα· ἢ κινδυνεύει τι καλὸν, οἷον ὑποδείγματός
 χάριν, τὸ ἀκατίσσειν, ἔξω μὲν τῆς ἀπο-
 τοκῆς, τὴν καὶ ἡμῶν χάριν τῶν ἔσται. τί-
 τῶν τῶν ἔσται καὶ Ἀγάθων, καὶ Συρρίων, καὶ
 Κίριλλον· ἐσαφίλωσαν, ἀπίστους, ἰδίδασκον.
 ὅτι οἱ γὰρ οὐκ ἦσαν κινδυνεύοντες, ἔξω καὶ
 αἰσῆς καὶ ἐν ἰσῆς συγγράμμασι σαφίλωσαν,
 καὶ δίδασκον, καὶ ἀκατίσσειν· τίς γὰρ ἀν' ἡμῶν
 φροντίς τῆς ἑκάστη ἰσῆς ἢ φροντίς, οἷος
 ἀν' ὑγιαίνῃ αὐτῶν τῶν νοσήματα; ἔξω γὰρ ἰ-
 κάστη πρῶτον τὰ κοινὰ δόγματα, καὶ ἰδίαν
 ἐκτιθεῖται πίστιν ὡς ἀν' διωκτέ τῆ καὶ βυλῆτο.
 ὅταν δηλαδὴ μὴ νομοθετῆ κοινὸν μᾶθημα, ἢ
 κοινὸν σύμβολον, ἀλλὰ τ' αὐτῶ ἐκτιθεῖται πί-
 στιν· τὴν γὰρ τῶν ἔσται ἔξω καὶ ἔξω ἑκά-
 στη ἐκτιθεῖται ἔξω αὐτῶ. τὴν τῶν ἔσται καὶ τῶ
 μακαρίῳ Ἀγάθωνι, καὶ ἄλλῳ τῶν ἐπισκόπων καὶ
 τῶ ἰσῆς ἐπιτεταῖ ἀνάγκη σαφῆ ἐκτιθε-
 σαι, καὶ νομοθετῆ τῶν λαῶν· καὶ τὴν ὅθεν
 ἐκτιθεῖται ἀπὸς τὸ ἀποκειμένον ζήτημα. ὅτι τῶ
 τῶς, ἵνα μὴ πλεονάζω λόγῳ, τῶν ἀποτίσαν ὑ-
 μῶν ὁμιλίαν πλείσσαντες, ὅτι τῶ δόγμα καλὸν
 ἐκτιθεῖται, τὰ αὐτῶ πλατύτρον μὲν εἰσόντες
 καὶ σαφέστερον, τὰ αὐτῶ δὲ ὅμως ἀπὸ καὶ πρό-
 τερον. διὸ καὶ ἡμεῖς περὶ τῶν αὐτῶν εἰσόντες
 πλατύτρον, ὅμως καὶ τὴν ἰσῆς σαφέστερον,
 διὰ τὸ τὸ διωκτέ ὅτι ἐκτιθεῖται ἐμπειρίσσει
 τῶν τῶν, καὶ διὰ τὸ τῶν ὅρας σενόν. ταῦτα μὲν
 οὐ μὲν ἔξω εἰς δικαιοσύνην ἢ καὶ πλείω.
 περὶ πάντων δὲ ἰσῆς ὡς οἷον τῶ συντόμος
 εἰ γὰρ τι καὶ τῶ ἀποκειμένων παρ' ὑμῶν εἰ-
 ρηδαί, ταῦτα καταλείψομεν κατὰ γὰρ τὸ νῦν.
 ἀπὸς μὲν οὐκ ἔσται σαφῆσαι, τὴν ἰσῆς ἰσῆς
 καὶ τῶς ὅτι Νικαία προεδίμθη σύμβολον.
 ἡμεῖς δὲ τῶν τῶν ἰσῆς, ὡς διὰ τὸ ἀπο-
 θετικῶν ἐκτιθεῖται, ἵνα δεῖξωμεν, ὡς ἡ τρίτη σύ-
 νόδος τῶν ἀναγνώσα προτέρα ἐκ ὀνόματι τῆς
 πρῶτης καὶ δόγμα σαφῆσαι, καὶ ὡς ἐν ἀμφω
 λογισαίμην, ἐπιτεταῖ τῶ ἐπιτεταῖ σαφῆσαι,
 μηδενὶ δηλαδὴ ἔξω τῶν ἀποθετικῶν.

malis etiam unam & eandem ecclesi-
 am semper habebit ecclesia; ita quo-
 que sui ipsius erit conservatrix: alio-
 quin ipsa seipsam destrueret, & a se i-
 psa destrueretur. Prohibere aliquid
 majores? cavendum id est a posteris:
 rursus aliquid non prohibere, ut exem-
 pli gratia, explanationes, veram extra
 prototypa; illo nos etiam utemur mo-
 do. Quo pacto & Agatho, & Sophro-
 nio, & Cyrillus declarabant, explica-
 bant, docebant: que enim facere non
 prohibebantur, poterant & ipsi & alii
 suis in scriptis declarare, docere, & ex-
 plicare. Cur enim sumus solliciti nos,
 quomodo quisque explanet, vel eloqua-
 tur, dum vero exprimat sensus? Lice-
 bit enim cuivis communia dogmata ser-
 vanti suam exponere fidem, ut potue-
 rit, & voluerit: dum scilicet genera-
 lem non prescribat institutionem, sive
 commune symbolum, sed propriam ex-
 ponat fidem: hoc enim modo licet,
 & licebit unicuique ex seipso expos-
 cere. Hoc pacto & beato Agathoni, &
 cuius episcopo, vel minimo gravis in-
 cumbit necessitas docendi & instituendi
 populos. Atque hoc sane nihil obstat
 propositæ questioni. In his, ne plura
 dicam, priore vestro sermone absoluto,
 in secundo iterum eadem repetitis,
 fusius quidem & clarius, sed eadem
 quæ prius disserendo. Idcirco & nos
 cum longo sermone de iisdem usi fuerim-
 us, hoc etiam brevi expediemus, tum
 quia hæc virtute continentur in illis,
 tum quia tempus angustum est. Hæc igi-
 tur in decem, vel plura etiam capi-
 ta dividuntur: respondebimus ad omnia
 quam fieri poterit brevissime: nam si
 quid a vobis dictum est, quod non
 spectet ad propositum, in præsentia
 prætermittimus. Dixistis primo: mirari
 vos, cur Nicænum proposuerimus sym-
 bolum: nos autem & tunc, sed etiam
 nunc dicemus, ideo propositum a no-
 bis, ut ostenderemus, tertiam synodum
 eo lecto, nomine primæ & secundæ
 synodi, atque duo ut unum accipien-
 tem, primam intulisse dictam obigna-
 tionem: ne cui scilicet quidquam illi
 addere liceret.

loc. sup.
Ecc.
Nicæ.

Δίτετε, ὅτι ἀναγνώσθη ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τὸ
 τῆς πρῶτης καὶ τῆς δόγματος;
 Λέγομεν, ὅτι καὶ ἀναγνώσθη, ἀλλὰ δυναμὶ
 ἐμπειρίσσει τῶ τῆς πρῶτης, καθὼς διὰ πλεον-
 ῶν ἰσῆς προτέρα.
 Δύτερον εἶπατε, ὅτι τὰ καλῶματα ἀναφί-
 ρονται πρὸς τῶ τῆς πίστεως ἰσῆς, ἢ μὲν πρὸς
 τῶ τῆς πίστεως ἢ συλλαβῆς. πρὸς ἢ τὸ ἰσῆς
 διὰ πλεονῶν εἰσόντες, καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἰσῆς
 τῶν ἐπιτεταῖ ἐπιτεταῖ. καὶ γὰρ ἰσῆς ὅτι
 ἰσῆς ὅτι καὶ ἐπιτεταῖ πρὸς τὸ σύμ-
 βολον διαλαμβάνεται· ὅμως ἀπὸς τῶ ἰσῆς
 ἰσῆς αὐτῶ, ἀπὸς τῶν αὐτῶν τῶν λατρί-
 ῶν, ὅτι εἶχον λέγοντες ταῦτα. καὶ γὰρ ἀναγ-
 κῆς ἰσῆς, ὡς πολλὰ εἰσῆς, ὅθεν ὅμως ἰ-
 σαμὸν προεδίμθη. τῶν καλὸν ἀπὸ τῶ ἰσῆς
 ἰσῆς ἐπιτεταῖ καὶ τῶ ἰσῆς. πρὸς τὸ

Dicitis in tertia recitatum esse & pri-
 mæ & secundæ symbolum?
 Dicimus non esse recitatum, sed vir-
 tute contineri in symbolo primæ, quem-
 admodum pluribus antea ostendimus.
 Dixisti secundo, interdicta referri ad
 fidei sensum, non ad vocem aut sylla-
 bam. Ad hoc sane multa possemus di-
 cere, & ex ipsiis synodorum dictis ar-
 guere. Nam in unaquaque definitione
 expressis & disertis verbis sermo est de
 symbolo: sed facta erunt nobis facta i-
 pria, quæ mentem ipsorum luculentius
 prædicant, quæ voces illas protulerunt:
 necessitate enim urgente, ut sæpe dixi-
 mus, nihil omnino addiderunt. Tertio
 argumentum duxistis ex principiis, &
 primis propositionibus. Ad hoc cum
 prius responderimus, nunc iterum dici-
 mus,

Jal. card.
Ephes.
Nicæa.

ANNO CHRISTI 1458.

μακαριου Κυριλλου εν τη επισολη, λεγων, αναγκασιον πεποιηται τω συμβολοι τωτο το κωλυμα, δηλον δε ως η ταις αλλαις αγιαις συνδοαι αυτω τωτο με το σποκειμενον, ως η τω συμβολω το σωλον. δια τωτο γαρ η ταις παραπλοαστοιαις το συμβολα εμελων κωλυσιω η τω σωτωθεν ακολουθουσαν βλαβη τοις τισοις. ετι ειρηκατε, το τω αγιω Κυριλλω το λεγων, μηδενι τροπω αυτων ανηχεσθαι σαλευσθαι τ πισιν, αλλο ειναι το λεξαι σποκειναι. σπορ ην τωτο ολιγων διορμον ολιγα ερωτη, ει δοκει, ταλλα καταλιποναι δια το τ ωρα. τειον. μαλλον δε αφησεν η τωτο πακω, η νω μω επι τωτοις, ει δοκει, καταπασομω τον λογον, εν ιτερα δε ομιλια η περ τοτου η η αλλων ερωτη. ετι γαρ το λεγουμενον τωτο, ως εν ιτερα ομιλια εχειναι η ταυτα ειπειν, εν συσαδω αγωνισασθαι, η απαντησαι αλληλοις κωλυσομενοις η εν ακουστοις. εγω δε εχω η μετω την η αιδεσιμωταιων πατριων η αυτω η ηθημερων συμφωνιαν, ινα αλληλοις αγωνισωμεθα. ο ειδωις εισεται. εγω γαρ τωτο απο τω νω, εν ιτημιαστω εν τη μελωτη σωμωσει διδονται. τωτων ηνω ρηθιντων παρα το Νικηαιας, ελυθη η συνωδ. τ η εης δε σωμωσει απεκληρωσιν ο Νικηαιας τα παρ αυτω ειρημω.

Arillus in epistola dicens, necessario fuisse hoc a synodo prohibitum; constat aliis quoque synodis hoc fuisse propositum, ut re ipsa demonstrant; scilicet nihil omnino addere symbolo: ita enim futurum erat, ut contingentes symbola prohiberentur hoc facere; & quod inde alioqui sequeretur, nullo damno fideles afficerentur. Dixistis etiam sancti Cyrilli dictam: Nulla ratione se pati, ut fides concutatur: diversum esse ab eo, quod est voces addere. Ad hoc ergo cum paucis indigeat, pauca dicemus; reliquis, si placet, omissis propter angustiam temporis: imo vero hanc etiam in presenti superfedendum. Et nunc quidem his dictis finem, si lubet, sermone statuemus; alia vero sessione de hoc; deque aliis dicemus: tantum enim superest, ut alia sessione possimus & hæc dicere, & cominus pugnare, & congressi mutuis interrogationibus & responsionibus. Ego vero etiam cum uno ex reverendissimis patribus, qui illic sedent, ita enim condiximus, in certamen descendam: qui novit, percipiet. Igitur hoc sciat, paratusque sit in sequenti sessione Deo favente. His ita dictis a Nicæno dimissa est synodus: sequenti vero sessione Nicæus sermonem suum abfolvit.

SESSIO IX

ΣΤΝΕΛΤΣΙΣ Θ.

SESSIO IX.

Νομβερις μηνος πεντητη, ημερα τευτη, εχρηστο.

Die quarto Novembris, feria tertia, celebrata est.

ΠΡΟΣ τα πλεω ης παρα της αιδεσιμωτηις υμων ειρημειων. πατριες αεισοι, απολογησομενοι ως ειλω, παρελιπομεν τινα δια τα της ωρας τειον, η ολιγων διομενα λογων, επεδη ως η τοις εικομιν εν τη προλαβωσι, δυναμει η τωτων τ φαμεθα. εισι δε εν τη παραλειπειμενα, ως ημεις ηδωνηθημεν επισημωσασθαι. ταυτα. οτι το σαλευν τ πισιν, οειρ φησιν ο μακαριου Κυριλλου, αλλο ετι σαρα το αναπτωσειν. οτι αι κωλυσιες με τωις ορς επησαν, οτι ο μακαριου Αγαθων ταις λεξαις εκεινας κωμει, ταις μη προς τον νομω φησας τον αυτω. οτι η ο αυτωις θεοις ανηρ εν τη της αυτωις πισιωις εκθεσει, τη μω προσεθηκε, τα δ αφηλθεν. οτι η, θεοτις, φωνη εν τω αναγκασιον σποκειναι τω συμβολω. ταυταυτων, οτι η αγια Ρωμικη εκκλησια τωτο προσεθηκε κληρονομα τωις φωναις ης αγιωι, η αναγκαις μεγαλης γινωμικης, η προς τωτοις εχουσι η αυθεντια αυτης. προς ταυτα ερωτη ως ειναι δια βραχιων, ινα μη το χθεσιον παθωμω. απωλωνται τον κωρον εν κω. επεδη το ματραις αποτεωρη λογικη μοι δοκει αναγκασιον ειναι, εδι συμφωνοι. ετω γαρ εις εδιν συμπρασμα κατατησομω, απεξελεγκτικως αλληλοις διαλεγομενοι. πρωτω λεγουμαι περ της λεξαις το σαλευν, η δοκει τωτο οειρ η αιδεσιμωτης υμων ειρηκε. πρωτων μιν γαρ αυτωις εκειν λεγει, ως εδι

AD ea que dixit vestra reverentia, Nicæni patres optimi. majori ex parte iam respondimus, ut vires nostræ ferebant; relictis quibusdam ob angustias temporis, quæ sane paucis expediri possunt: ut enim supra etiam diximus, hæc ipsa virtute attigimus. Sunt porro, quæ relictæ sunt, quantum annotare potuimus, hæc: quod vox illa beati Cyrilli. Fidem concutere, aliud diversumque sit ab eo, quod interdicta sint posita post definitiones: quod beatus Agatho voces illas prohibeat, quæ non ferunt ad eundem sensum: quod idem sanctus vir dum suam fidem exponeret, quædam addiderit, quædam detraxerit: quod non fuerit necesse addi symbolo vocem, Deipara: postremo, quod sancta Romana ecclesia hoc addiderit ducta sanctorum vocibus, magnaque incumbente necessitate, & præterea propria auctoritate & potestate. His quam brevissime fieri poterit occurrerimus, ne, quod heri nobis accidit, frustra tempus conteramus. Nam longos instituere sermones non videtur mihi necessarium, imo conventis nostris incongruens; Ita enim nihil concludemus disputando, & alter alterum non redarguendo. Primo, dicimus de illa dictione, Concutere, non placet, quod reverentia vestra dixit: tum quia ille ipse dicit, non admittere se mutationem syllabæ vel dictionis; tum quia re

SESSIO LX.

re ipsa testatur, & dicta sua declarat, nihil omnino addens ad symbolum. Ad illud vero, quod incedit post definitiones sint posita, idem Cyrillus sic ait: nec definitionibus licere quidquam addere, si sine explanationes: explanationibus autem nihil est addendum. Deinde dicimus, id nobis nihil obstat; progredientes enim aperte loquuntur de symbolo: in singulis de illo significanter verba facientes: sed hoc forsitan diffusius examinabitur, ut & complura alia suo loco, quae spectant ad propositum. Quod vero ait beatissimus Agatho, servandam esse eandem fidem verbis & sententiis; non ita intelligimus, ut vestra caritas; sed arbitramur cum prohibere omne additamentum: idque patet ex verbis quae subdit: neque enim vult aut minui aut mutari fidem: nam cum dixisset haec, infert; eadem servari oportere & verbis & sententiis. Quoniam igitur cavendum esse ait ab additione, mutatione, & imminutione verborum & sententiarum, illud potius videtur dicere, quod nos. Quod autem idem sanctus vir in sua fidei expositione addiderit quaedam seu detraxerit, extra rem nostram est, propriam enim ejusque expositionem ecclesia nec prohibuit, nec prohibebit: Et quomodo quisque aut quibus verbis suum exprimat sensum, prout voluerit aut potuerit, sollicita non est: sed commune quidem fidei rudimentum insauciabile manere vult, nulla vel unius vocis immutatione, hoc enim ille utitur vocabulo, Insauciabile. Cuius autem communia servanti dogmata licet privatim sua eloqui quocumque potuerit, ac voluerit modo. Porro vocem, Deipara, cum ipsi dixerimus non esse additam symbolo, quamvis esset maxime necessaria, eo quod non liceret, vestra reverentia dixit, addi non fuisse necessarium, sed nescio, cur hoc dixeritis. Si enim nulla ratione erat necessarium, nusquam fuit ponenda illa vox: & si nusquam, supervacaneum fuit alieni eam poni ab illis. Si vero fuit necessarium, ut revera fuit, nec tamen addiderunt; sane dicta nostra confirmant. Postremo dixistis, Romanam ecclesiam fecisse hoc vocibus sanctorum permotam: sed an mota sit sanctorum vocibus, necne, in sequentibus erit tractandum: de hoc enim erit sermo postmodum Deo favente. Si vero necessitate aliqua, sive potestate mota est, de necessitate & potestate dicimus, etsiam si haec sint, non tamen id fieri licuisse: nihil enim vobis faveat necessitas, cum in definitionibus non sit aperte expressum, cogente necessitate debere id fieri. Verum de necessitate opportune forsitan Interrogabimus cum caritate, quomodo & quando id factum sit. De potestate autem occidentalis ecclesiae multa dicenda suppetent, nisi aliud nobis esset propositum. Et scimus quidem quae sint jura & prerogativa Romanae ecclesiae: nihilo minus scimus etiam, prerogativa ejus quos terminos

Ασπασθῆναι ὑδὲ λέξων ἀρρεῖται δέχεται· ὁ δὲ πρῶτον, αὐτοῖς πῶς ἔργου μαρτυρεῖ, & ἐπισημαίνεται τὸς ἰαυτῶ λόγους, ὑδαμῶν ἀποσθῆναι ἐν τῷ συμβόλῳ καίνας. ἀπὸς δὲ πῶς τὸς ὅρους τὰς κωλύσεις τιθεῖται, ὁ αὐτὸς Κύριλλος λέγει ὕπως· ἐπὶ ὑδὲ πῶς ὅρους ἔχει ἀποσθῆναι, εἰπερ ἐστὶν ἀναστυχῆς. ταῖς δ' ἀνεκδιχῆσον ἢ δὲ ἀποσθῆναι ὑδὲν. ἐκείτω λέγομεν, ὅτι τῶν ὑδὲν ἡμῶν ἐμπεδῶν· ἀποσθῆναι γὰρ ῥητὴς διαλαμβάνεται περὶ τῷ συμβόλῳ, ἐπιστομασμῶν ἐν ἐκείτῳ περὶ ἀσθῆ λέγοντες· ἢ τῶν ἰσως πλατύτερον ἔχεται δῆσεται περὶ αὐτῶ, ὡσπερ ἢ ἀλλὰ πολλὰ τῶν συμβαλλομένων πρὸς τὸ ἀρακείμενον ἐν ἰδίῳ τῶν. τὸ δὲ παρατὸ μακαροτάτῳ Ἀγάθῳ· λέγομεν, ὅτι ῥήμασι ἢ νοήμασι γὰρ φυλάττεσθαι τῆς πίστεως τὰ αὐτῶ, ἢ ἢ πῶ νοῦμεν ὡς ἢ ὑμῖν ἀγάπη, ἀλλὰ νομίζομεν αὐτῶν πᾶσαν ἀποσθῆναι κωλύειν· ἢ τῶν δῆλον αὐτῶν ἀποσθῆσιν λόγων· ἢ βυλεῖται γὰρ ὑδὲ μειωθῆναι, ἢ ἐναλλασθῆναι ἢ πῆσιν. ταῦτα γὰρ εἰπὼν ἐπαγεῖ, ἢ ῥήμασι ἢ νοήμασι φυλάττεσθαι δῆν τὰ αὐτῶ. ἔπειδ' οὖν τῆ ἀποσθῆσιν & ἐναλλασθῆναι & μειώσει τῶ ῥημάτων ἀντίσθῆσιν φυλάκῳ, δοκεῖ μᾶλλον ἐκείτω λέγειν ὅπερ ἡμῶς, εἰ δὲ ὁ αὐτὸς θεῖ· ἀνθρ ἐν τῆ ἰδίῳ ἐκθῆσθαι τῶ πίστεως ἀποσθῆσιν τινα ἢ ἀφῆσιν, ἢ δῆν τῶ πρὸς τῶν ἡμῶν λόγους τῶ γὰρ ἰδίαν τινὸς ἐκθῆσιν ἢ ἐκκλησίᾳ ὑδὲ κωλύειν, ὑδὲ κωλύσει· ὑδὲ περὶ τῆς ἐκείτω ἐρμηνείᾳ ἢ ἀποσθῆσιν, ὅπως βυλεῖται ἢ δύναται ἐκείτω, τῶν λόγων ποιεῖται. ἀλλὰ τὸ μῆν κινῶν τῶ μαθῆμα ἢ μῆσιν λέξῶς ἀπὸ τῶ πρῶτον ἐθῆσιν μένειν· ἐπὶ γὰρ ἐκείτω λέξῶς πῶ ἀπὸ τῶ πρῶτον· ἰδίᾳ δὲ ἐκείτω φυλάττεται τὰ κῶνα δόγματα ἔχει φράσῆναι τῶ ἰαυτῶ, ὡς ἀν δύναται ἢ βυλεῖται. τῶ δὲ, θεοπῆσθῶ, φωνῶν ἡμῶν λέγοντων μῆ ἀποσθῆσθαι τῶ συμβόλῳ, καίτω μῆ γὰρ ἡ νομῆσιν ἀνάγκης, διὰ τὸ μῆ ἔχῆσθαι, ἢ ἀιδεσθῆσθῶ ὑμῶν εἶπει, μῆ ἀποσθῆσθαι ἀνακαίον. ἢ ἀῖδα ὡ, διὰ τὶ τῶν εἶπαι. εἰ μῆν γὰρ ὑδαμῶς μῆ ἀνακαίον, ἢ ἰδίᾳ ὑδαμῶ πῆσθαι, εἰ δὲ μῆ, ἀπὸ τῶ ἐποίησαν ἐκείτω δῆσθαι αὐτῶ πῶ. εἰ δὲ τῶ ἀνακαίον ὡσπερ κῶν, ἢ ἀποσθῆσθαι δὲ, μαρτυροῖται τῶ λόγῳ ἡμῶν. πῆσθῆσθῶν εἶπαι, τῶ Ρωμαῖκῶν ἐκκλησίαν κεινημῆσθῶ φωνῶν τῶ ἀλῆσθῶ τῶ ποιῆσαι. πόπρον μῆν δὲ ταῖς τῶ φωνῶν κεινηται ἢ μῆ, τῶν ἐν ταῖς ἐφεξῆς κῶν πραγματῆσθῶ, περὶ ταῦτα γὰρ ἔχει εἶσαι λόγῶν θεῖ δῆσθῶ. εἰ δ' ἀνάγκη τῶ, ἢ ἐκείτω κεινηται, περὶ μῆν τῶ ἀνάγκης ἢ ἐκείτω φωνῶν, ὅτι ἢ τῶν ὄντων, ἢ ὡς ἰδίᾳ τῶν ἀποσθῆσθῶ· ἢ γὰρ ἀνάγκη ὑδὲν πρὸς ὑμῖν ἀποσθῆσθῶ, ἢ ὡς ἀν μῆ ἀποσθῆσθῶ ταῖς ὅρους ῥητῶς, ὅτι ἀνάγκη ὡς δῆ τῶ ἀποσθῆσθῶ. ἰσως δὲ ἐν τῶ πρῶτον τῶ ἀποσθῆσθῶ ἀγάπης ἐρωτησθῶν περὶ τῆς ἀνάγκης, τῶς ἢ τῶν ἐξῆσθῶ. περὶ δὲ τῆς ἐκείτω τῆς δόπτης ἐκκλησίας εἶχομεν πολλὰ λέγειν, εἰ μῆ μῆ ἄλλο ἡμῶν τὸ ἀρακείμενον· εἰδῶς μῆ ἢ τῶ τῆς Ρωμαῖκῶς ἐκκλησίας δῆσθῶ ἢ πρῶτῶ, ὑδὲ δῆ

YANNO CHRISTI 1438.

Octavo die Novembris, die sabbati, celebrata est.

Νοεμβρίου μηνός ογδόη, τῷ σαββάτῳ, ἔγρητο.

Joannes Episcopus.

Beatissimi patris benedictione accepta venimus ad ea responsuri, quæ vos patres reverendissimi nobis exposuistis. Primum mentionem brevi faciam trium quorundam, quæ in proœmii speciem dixistis. Initio sermonis vestri dicentes vos addivimus, non debere nos in eo exercere, ac decertare inter nos, ut altera pars alteram vincat, aut contra altera consequatur victoriam; sed in eo solum ponendam esse nostram operam, ut pura ac sincera veritas inveniat, eaque proferatur in medium; quod quidem nobis placet, idque omni studio sequimur. Nam ut B. inquit Hieronymus in quadam epistola; Nunquam errat, qui sequitur veritatem; hanc præcipue veritatem, & nostræ fidei veritatem, quæ homines multum inter se distantes & regione, & lingua & moribus facit, ut promptissime conjungantur; quemadmodum & magnus Dionysius in libro de divinis nominibus explanavit dicens: Scientia, divina fides, est fundamentum quo fideles uniantur, eosdem constabiliens in veritate, & congregans; eadem scientia colligit cognoscentes & cognitos. Si cupimus igitur pervenire ad hanc sanctam Dei unitatem, hoc curemus, in hoc sollicite incumbamus, ut una illam re ipsa studioseque perquiramus. Oportet igitur primum cordium nostrorum sensus in studio veritatis consentiat. Secundo dictum a vobis est, in eo quod tractaturi sumus, proposita scilicet materia, moderationem, & tolerantiam, atque humilitatem esse servandam: ut in omnibus animorum temperantiam adhibeamus: id quod sane maximam animo meo lætitiā attulit, quod una cum propheta dicere possum: *Deisti lætitiā in corde meo.* Nam ut beatus paulus secunda ad Timotheum epistola inquit: *Servum domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem.* &c. Tertio dixistis, quod me oblectat, & observare volo; æquum enim est, & rationi congruit, ut objectiones & responsiones & rationes habeantur breves: nam sermo brevis mente percipitur, memorizque acrius mandatur: & placet hoc omnibus. Nec tamen decet sermones, quos habituri sumus, aut obscuros esse, aut non ita compositos, ut animo comprehendantur. ne absurdum illud contingat, Dum brevis esse volo, obscurus fio. Quæso autem a vobis, patres, ne duo a me inter se pugnantia simul contendatis, ut & brevitate utar respondendo, atque omnibus quæ dicta sunt, plene satisficiam. Respondebo itaque ad graviora, & sequar ordinem vestri sermonis. Vos vestros omnes sermones exposuistis primo & quarto die Novembris. Respon-

Ep. ad Cel. lantiam 1. tom. no. 14.

Cap. 7. hæc verba paulo aliter leguntur apud Dionysium.

Psal. 4.

Cap. 2.

MΕΤΑ τῆς εὐλογίας τῷ μακαριωτάτῳ πατρί τῷ ἡλθομένῳ πρὸς ὑμᾶς ἀπολογησόμενοι εἰς ἅπαν ὑμεῖς, αἰδεσιμώτατοι πατέρες, ἐξέθετε πρὸς ἡμᾶς. πρῶτον περὶ τῶν τριῶν, ἅτιν ἐμῶν ἐν εἰδὲ ἀποσιμῶν εἰρηκατε, διὰ βραχείων ποιήσομαι μνείαν. ἠκούσαμεν ὑμῶν ἀπὸ τῆ ἀρχῆς τῆς ὑμετέρας λεγόντων, μὴ ὀφείλειν ἡμᾶς περὶ τῆς ἡ γυμνάζεσθαι ἢ φιλονεικεῖν πρὸς ἀλλήλους. ἵνα τὸ ἐν μέρος νίκησῃ τὸ ἴσχυρον, ἢ τὸ ἄλλο μέρος ὡς ἐν ἔξῃ τῆ νίκῃ, ἀλλὰ μόνον σπουδασόμεν πρὸς τὴν ἀληθείαν ἀκραιφνή ὄρειν, καὶ ἵνα εἰς τὸ μέσον ἀξώμεν ταύτην. ὃ δὴ καὶ ἀποδεχόμεθα, καὶ παρὰ σπουδῆ τῶ τούτῳ ἐπιμέθεα. καὶ γὰρ καθὼς φησὶν ὁ μακαριώτατος Ἱερώνυμος ἐν μιᾷ τῶ ἐπιστολῶν αὐτῷ, εἰδοίτε πλαναται, ὁ ἀκολουθῶν τῇ ἀληθείᾳ μᾶλλον μῆ ἐπὶ τῇ ἀληθείᾳ ταύτῃ, καὶ τῇ ἡμετέρας πίστει ἀληθείᾳ, ἢ τὸς ἀνθρώπος πρὸς ἀλλήλους πολὺ διεστώτας καὶ χώρα, καὶ διαλιχτῶ, καὶ ἠθεσὶν ἐπιμοιότητι πρὸς τὸ συναγεῖναι παρασκευάζει. καθ' ὃν ἔσοκον καὶ ὁ μέγας Διονύσιος ἐτραύσε λέγων ἐν τῇ περὶ θεῶν ὀνομάτων εἰσβλῶ. ἡ ἐπιστήμη, ἡ θεῶν πίστις, εἰς ἡ ἐνωτικὸς τῶ πισθούτων θεμελίος, τὸς αὐτὸς καθιδρύων ἐν ἀληθείᾳ καὶ συνάγων ἢ αὐτῇ ἐπιστήμῃ συνάγει τὸς γνώσκοντας καὶ τὸς γνωσκόμενους. ταγαρὼν εἴτερ ἐπιμέθεα τῶ ἀγίας τῷ θεῷ ἐνώσεως ταύτης ἐπιμέθεα, περὶ τῶ σπουδασόμεν καὶ ἐπιμελησόμεθα, ὡς ἐν μεταξὺ ἡμῶν πραγματικῶς & σπουδαίως περὶ ἐκείνης φροντισόμεν. δεῖ ἐν πρῶτων, ἵνα τοῖς νοήμασι τῶ καρδιῶν ἡμῶν πρὸς αὐτὴν ἀληθείαν ὁμοιοσόμεν. δεύτερον ἐρρήθη παρ' ὑμῶν, ὅτι ὁ μέγιστος μεταχειρίσασθαι, καὶ τῆς ἀποκειμένης ὕλης τῶ ἐπιμεταίαν & ἀνοχλῶ & ταπεινοφροσύνης φυλαξομεν, ἵνα διὰ πάντων τηρωμεν τῶ ψυχῶν ἐπιεικίαν. τῶ οὐ μὲν γίνωσκω ἀφορσίω ἐν τῇ ψυχῇ μὲ εἰσθαγῆ, ἐπειδὴ διώμαται μὲ τῶ προφήτῃ εἰπεῖν ἰδοὺ καὶ ἀφορσίω ἐς τὴν καρδίαν μὲ. καὶ γὰρ ὡς ὁ μακαριώτατος Παῦλος ἐν τῇ δευτέρῃ πρὸς Τιμόθειον ἐπιστολῇ φησὶ, τὸν δεῦλον τῶ κρείσσονος εἰ δὲ μάχεσθαι καὶ ἐχθρῶν, ἀλλ' ἴπτιον εἶναι πρὸς πάντος, διδακτικόν, καὶ τῶ λοιπῶ. τρίτον εἰρηκατε ὅτι ἀφορσίνε ἡμῶν, καὶ τηρῆσαι βέλομαι. δίκαιον γὰρ εἶσι καὶ εὐλογον, ἵνα αἱ ἀποστάσεις, καὶ αἱ ἀποκρίσεις, καὶ οἱ λόγοι διὰ βραχείων λίσσονται. ἐπειδὴ καὶ σωτηρία τῶ νῶ κατυλαμβάνεται, καὶ δραστηκαίτερον ἐν τῇ μνήμῃ παραπίμπεται. καὶ τῶ ἀρίσκει πᾶσιν. ἢ μὲν πρέπει τὸς βῆθησόμενους λόγους ἢ ἀσαφῆς εἶναι, ἢ μὴ παρεσκευασμένους πρὸς τῶ σμῆσιν τῆς ψυχῆς ὡς ἐν μὴ τῶ ἀποπον συμβῆ ἐκείνο, σύντημος εἶναι κοπιῶν ἀσαφῆς γίνομαι. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ὡ πατέρες, ἵνα μὴ ἀπαιτησῆτε ἐξ ἡμῶν δύο τινὰ, ἀ πρὸς

Joannes Episcopus.

ANNO CHRISTI 1438.

* videtur leg. vrbis.

α προς αλληλα ειναι αδυνατω, ινα η συντο-
 μιου α απολογησασθαι, η εις παντα το ει-
 ρημια ικανον αποδωαι λογον. απολογησασθαι
 δι προς τα κριμια, η εφομαι τη ταξει
 το παρ * εμω προτιθεντ λογω. υμεις ε-
 ξιδετε πατερως το λογος υμων η ε τη πρωτη
 τω Νοουβριου, η ε τη πεντητη ε η απολο-
 για δευση ελογω δεχομιθα τινα, τινα δε
 αρνημιθα. ελογω δε ε διωχας τοσ αιτιας
 της αρνησεω ε τω μισω παραθεντε, τινα
 διασαφωσισασθαι, προς τινα δε εκ αποδωσασθαι
 παλατυσμενη ομιλια, αλλα κεφαλαιωδωσ τρο-
 πον τινα περι παντων ερημω. αλλ εδι αμφιβαλ-
 λω, οτι η υμεις, ο πατερω, τω ελογωσασθαι
 διωχας οφειλον κειμενη ηξεισασθαι. ετοιμω
 δε τη ταξει η η υμετερον λογων, ε ονοματι
 τω κυριω ημων Ιησου Χριστω απολογησασθαι
 προς εξ τινα κεφαλαια καθολικα. το μω ειν
 προομιον αφορα προς υμασ, οτι παντων α-
 κροασασθαι μω αλαπης, η τα εξησ. οσον
 προς το μω τωτο, ε δεκει ημιν τι απο-
 κειθωαι δειν. καλωσ γαρ η αριτωσ πετηη
 κατε τω ε προομιων ταξει. εκετω το δε δι-
 τερον, δηλονοτι η αρχη της υμετερωσ αμορι-
 βητησεωσ, ταυτω τω μωριδα το, εκ τω υιω,
 ειναι προοδηκω εκ τ εξωθεν, η ελογωσ η
 ετοιμωσ κεκολυμενη. φατε γαρ ετω κατω τε
 γραμμα οτι ει η λω αληθεωσ, ε εξεση ομωσ
 προσιθωαι. επειδη πολλων αναπτυξων η αναγ-
 κων γυρωτων, εκ ετηθηται αυται ε τω συμ-
 βολω, ωσ μη εχον ταυτη γινωσθαι. μω ταυτω
 μω περιδωσιν πολλων λογων, α τινα κεφα-
 λαιωδωσ επατε συλλαμβανω, οτι ετω συνεπε-
 ρατασ. εσε εκεδη η προοδηκη κεκολυμνη τυγ-
 χανει, η ταυτω απειδεχη προοδηκη, η ταυτω
 κεκολυται. οισ τισιν εξ απαντωσ βυλομιθα
 ποιησασθαι απολογιαν, μη φανωμω η ημε-
 τερων αμωλειν. λογω, οτι ε τω ταυτη τη πα-
 ρωθεισε η η λογων, υμεις εμνησθητε η η ε-
 ρηθωνωσ παρα τω Ρωδω, η βυλειδε αποκει-
 θωαι προς τα ποιηται προς το αποκειμωον,
 τω δ αλλα εσ αλλω κωρω ταμιδωσασθαι. η
 λεγιτε, οτι ετωσ εχησατω συλλογισμω, κα-
 θωωσ εσιν αληθεωσ. η λεγιτε ποιησασθαι λο-
 γωσ περι της ελαττων τωσ προτισεων, η ε-
 κεινα απολογησασθαι οισ τισιν ετωσ εχησα-
 τωσ προς κατωσ κωλω. η τυπατε τον συλλογισ-
 μον ετωσ. πασα προοδηκη εξωθεν, η δ ανα-
 πτυξει εκ εκ τ εξωθεν, αρα η αναπτυξει εκ
 εσε προοδηκη. ταυτω το μωριδωσ ολον παραλει-
 ψομω, η γαρ ητωσ ο Ρωδω εχοχωτασ
 διδασκαλω η βυδωσ θεολογωσ εσε, η α-
 ριωσ επεχειρησε προς ταυτω. η προς τω
 αρχιω της υμετερωσ αμοριβητησεωσ, ητι εσιν
 η μεριε εκεινη, εκ τω υιω, ωσ εση προοδηκη,
 η κεκολυμνη, ταυτω φανερωσ αντιλομω, αρ-
 νημωσ ταυτω ειναι κυριωσ η αληθεωσ προ-
 οδηκω. αρνημωσ ετι ταυτω ειναι κεκολυ-
 μω. η ταυτω βυλομιθα διασαφησαι δια ρηη
 τ αγιωσ, η δε ελογωσ διασαφησιων. οτι μω
 γαρ εκ εσε κυριωσ η απλωσ προοδηκη, φαίνε-
 ται η απο της εξηωσ της δωωμει περιολησ της
 Concil. General. Tom. XXXI.

sonis autem vestrae, cum videatur ra-
 tionis consona, quaedam suscipimus,
 quaedam negamus. Cur ergo negemus
 iustas & congruas causas asserentes, a
 liqua declarabimus: ad quaedam vero
 haud prolixa utemur oratione, sed de
 omnibus summatione quodam modo di-
 cemus. Nec dubito, quin vos etiam
 patres probaturi sitis hoc, ut iusta ra-
 tionis faciendum: sequendo igitur ordi-
 nem sermonum vestrorum, in nomine
 domini nostri Jesu Christi respondebo
 ad sex quaedam generalia capita. Et
 quidem prooemium spectat ad vos, quod
 omnibus cum caritate auditis, & quae
 sequuntur. Quod ad hoc attinet, nihil
 videtur nobis esse respondendum: rite
 enim & optime servastis ordinem pro-
 oemiorum. Sequitur secundum, caput
 videlicet vestrae controversiae; particulam
 hanc, Ex Filio, esse additamentum ex-
 trinsicum, se proinde merito prohibi-
 tam. Ita enim dicitis, ut continet scri-
 ptura; quamvis verum esset, addi ta-
 men non licet: quandoquidem multae
 & necessariae explanationes factae, non
 sunt additae ad symbolum, eo quod
 non liceat hoc fieri. Deinde post mul-
 tos sermones interjectos, summatione quae
 dixistis perstringo: ita enim conclusio-
 nem protulistis: Quare cum interdictum
 sit additamentum fieri, hoc autem ad-
 ditamentum esse demonstratum est, hoc
 etiam est prohibitum. Ad quae omni-
 no respondere volumus, ne nostra ne-
 gligere videamur. Dico, vobis in his
 sermonibus interpositis mentionem fecisse
 dictorum praesulis Rhodii, volentes
 ad ea respondere quae ad rem facerent,
 atque in tempus aliud alia rejecisse, &
 dixisse, hunc syllogismo usum esse,
 quod verum est: vos autem minoris
 propositionis rationem habuistis, & re-
 spondistis ad illa, quibus iste ad pro-
 bandum usus est: syllogismum vero ita
 formasse: Omne additamentum est ex-
 trinsicum: explicatio non est extrinsicum:
 ergo explicatio non est addita-
 mentum. Totum hoc praetermitteremus:
 nam praesul hic Rhodius doctor est
 praestantissimus, & subtilis theologus,
 ac de his optime disputavit: & ad ca-
 put vestrae accedentes controversiae, hoc
 est, particulam illam, Ex Filio addita-
 mentum esse & vetitum, non plane
 contradicimus, negantes hoc esse vere
 & proprie additamentum; negantes in-
 super, hoc esse vetitum: & haec plana
 facere volumus per dicta sanctorum, &
 congruas declarationes. Quod enim non
 sit proprie & simpliciter additamentum,
 patet etiam ex eo, quod novum testa-
 mentum in veteri contineretur virtute;
 & ex contextu successionis in expositio-
 ne articulorum fidei. De primo beatus
 Augustinus in libro contra Faustum:
 Christus, inquit, non venit legem sol-
 vere, sed adimplere: non ut adderen-
 tur legi quae decrant, sed ut scripta fie-
 rent: quod ejus verbis confirmatur: ne-
 que enim dixit ipse, jota unum, aut
 unum apicem non transiurum de lege,
 do-

Lib. 17. 18.

Matth. 5.

SESSIO X. Lib de co- techizandis rodibor 4. 69.

Math. 5.

Cap. 1.

Lib. 1. de zech. hoc. 6.

Ibid. infra.

Enarratio- ne in psal. 57.

Math. 21.

Luc. 1.

Lib. 1. in proleg. dub.

donec addantur quæ defunt; sed, *do- nec, inquit, omnia fiant*. Præterea in libro de catechumenis; In veteri testa- mento, inquit, est occultatio novi; in novo testamento est manifestatio veteris. In questionibus item veteris & novi testamenti ait; Cum dicitur in evan- gelio, *oculum pro oculo, dentem pro den- te: ego autem dico vobis, non resistere malo: nihil aliud voluit, nisi quod legis habuit sensus; sensus enim legis ad salutem hominis pertinet*. Et in illud Ezechielis, *rota in rota*; Gregorius ad lit. am dicit; In testamenti veteris lite- ra testamentum novum latuit. Idem præterea Gregorius alibi dicit: Quod B prædicat lex, hoc etiam propheta; quod denunciant propheta, hoc exhibet evan- gelium: quod exhibuit evangelium, hoc prædicaverunt apostoli per mundum. Expositio pariter dicit, *Non veni solvere legem*; aperte indicat, evangelium esse legis veteris compendiosam repeti- tionem. Constat igitur, repetitionem non esse simpliciter & proprie secun- dum sensum additionem. Si ergo juxta Augustinum tanta mysteriorum novi testamenti copia, quod implicite include- retur in lege veteri, non dicitur addi- tio, si sensum species: mirum non est, si qua horum explicatio non dicitur simpliciter & proprie additio, videlicet secundum sensum, sed potius complicate rei evolutio. Hoc ipsum liquet etiam ex contextu successione in expo- sitione articulorum fidei. Nam ut idem ait Augustinus: Tempora variata sunt, non fides. Eadem enim præcedentium patrum, ac posteriorum fides. Nam & qui præbant, & qui sequebantur, cla- mabant: *Benedictus qui venit in nomine domini*. Sed in articulis tamen quedam exiit successio, impliciti explicatio, & indeterminati determinatio. Ita circa fidem nostræ redemptionis major postea facta est impliciti explicatio, quam a- liorum tempore, qui ante Abraham fuerat: dictum est enim ipsi Abraham in Genesi, capite vigesimosecundo: *In se- mine tuo benedicentur omnes gentes*: major deinde est explicatio, quam ponit Isaias in septimo: *Ecce virgo concipiet, & pariet, &c.* ad hæc major postea per angelum virgini de modo querenti da- ta est explicatio: *Spiritus, inquit, san- ctus superveniet in te*. Hoc ipsum in ar- ticulo de sancto Spiritu factum est: Siquidem illum ecclesia profitebatur o- lim apostolorum tempore hoc pacto; Credo in Spiritum sanctum. Quod vero postmodum in synodo protulit ecclesia; Qui ex Patre procedit; non fuit articu- li novi additio, sed clarior ejusdem dilucidatio. Ita quoque cum explica- tum postea est, Et ex Filio, non con- ditus additusque novus articulus, sed facta ejusdem articuli magis determina- tio explanatio. Hujusmodi vero addita- mentum esse vetitum omnino negamus. Nam ut optime distinxit dominus Bonaventura præstantissimus theologus, tri- plex in scripturis reperitur additio: una,

Αίας διαθήκης ἐν αὐτῇ τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ, καὶ ἀπὸ τῆς συμφασμένης διαδοχῆς ἐν τῇ ἐκ- θέσει τῶ ἀρθρῶν τῆς πίστεως. περὶ τὸ πρῶ- τὸ ὁ μακαρεὺς Αὐγουστίνος φησὶ κατὰ Φαύστου ὁ Χερσός ἐκ ἤλθε καταλύσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι, ἕχ ἵνα προσέθῃ ἐν τῷ νόμῳ τὰ λείποντας ἀλλ' ἵνα γίνοντο τὰ ἐγγεγραμμένα. ὅπερ τὰ ρήματα αὐτῶ μαρτυροῦσι. ἡδὲ γὰρ αὐτὸς εἶπεν, ἰὼτα ἐν, ἢ μία κεραία ἢ μὴ ἀπαρτίθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν προσέθῃσι τὰ λείποντα, ἀλλὰ φησὶν ἕως ἂν πάντα γένηται. ἔτι ἐν τῇ περὶ τῶ κατηχουμένων βιβλῶ. ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ, φησὶν, ἐστὶ ἀποκριθῆ τῆς νέας, καὶ ἐν τῇ νέῃ διαθήκῃ φανέρωσις ὑπαρ- χεῖ τῆς παλαιᾶς. ἔτι ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης φησὶν. ἡλικία λέγεται ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, ὀφθαλμοὶ ἀντι ὀφθαλμῶ, καὶ ὄδοντα ἀντι ὄδοντα. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀν- τιστήναι τῷ πνεύμῳ. ἔδεν ἄλλο ἠθέλησεν, ἢ ὅπερ ὁ νόμος ἔχει ἐν τῇ συνέσει ἢ γὰρ τὸ νόμου ἔσση, φησὶν. πρὸς τὸ ἀνθρώπου σωτηρίαν ἀ- νήκει. καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ Ἰεζεχίηλ, ὁ τροχὸς ἐν τῷ τροχῷ, ὁ Γρηγόριος πρὸς τὸ Γράμμα φη- σὶν. ἢ παλαιὰ διαθήκη ἐν τῇ νέῃ. ἔτι ὁ αἰ- τίς Γρηγόριος ἐν ἄλλῳ τόπῳ λέγει. ὅπερ ὁ νόμος κελδεῖ, καὶ οἱ προφῆται φυλάττουσι καὶ τὸ εὐαγγέλιον, τὸ καὶ οἱ ἀπόστολοι χριστη- σιν ἐν τῷ κόσμῳ. ὁμοίως ἢ ἐξηγήσεις τὰ ρῆ- τῶ, ἕχ ἤλθον καταλύσαι τὸν νόμον, δηλοῖ σαφῶς, ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἐστὶ ἀνακεφαλαίωσις τοῦ πα- λαίου νόμου. φαίνεται ὡς ἐστὶ ἢ ἀνακεφαλαίωσις ἕχ ἔστι προσηκῆ ἀπλῶς καὶ κυριῶς κατὰ τὸ νῦν. εἰ πίστις κατὰ τὸ Αὐγουστίνου ποσῆτι μαρτυ- ρῶν φησὶ τὸ νέας διαθήκης, ὅτι περιεκτικὸν συνεπενυγμένον ἐν τῇ παλαιᾷ, ἢ λέγεται προ- δηκῆ κατὰ τὸν νοῦν. ἡδὲν θωμάσον, εἰ καὶ τις τῶν ἀνάπτυξῆς ἢ λέγεται ἀπλῶς καὶ κυ- ρίως προσηκῆ. δηλονότι κατὰ τὸν νοῦν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ συνεπενυγμένον ἕχ ἕχ ἕχ. ἔτι φαί- νεται τὸ αὐτὸ ἀπὸ τῆς συμφασμένης διαδο- χῆς ἐν τῇ ἐκθέσει τῶ ἀρθρῶν τῆς πίστεως. ἕ γὰρ παθῶς φησὶν ὁ αὐτὸς Αὐγουστίνος, οἱ χρόνοι μετεβλήθησαν, ἕχ ἢ πίστις. ἢ αὐτῇ γὰρ τῇ προακτιθόντων πατέρων, καὶ τῶ ἐπιγρο- μίτων ἢ πίστις. καὶ γὰρ καὶ οἱ προακτιθόντες καὶ οἱ ἐπιγρομῆτες ἕβων. ἀλογημῶς ὁ ἐρρόμβος ἐν ὀνόματι κυρίου. ἀλλ' ὅμως ἐν τοῖς ἀρθροῖς γέγονε τις διαδοχῆ, τὸ συνεπενυγμένον ἀνάπτυ- ξῆς, ἕ τὸ ἀόριστος διορισμός. ὅδεν περὶ τῶ πῆ- σιν τῆς ημετέρας ἀνακτισίας * μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς λαοῖς πρὸ τῶ χρόνων γεγονόσι τὸ Ἀβραάμ γέγονε τὸ συνεπενυγμένον ἀνάπτυξῆς. ἕρρηθη γὰρ αὐτῶ τῷ Ἀβραάμ ἐν τῇ Γενέσει ἐν τῷ εἰκοστῷ ὀκτατῶ κεφαλαίῳ. ἐν σπέρματι σου ἐν- ἀλογηθήσονται πάντα τὰ ἔδνη. μετῶν ἐστὶν ἀνάπτυξῆς, ἡὼ ὁ Ἡσαίας ἐν τῷ ἕβδῶ φη- σὶν. ἰδὲ ἢ παρθένος ἕχεν ἐν γαστρὶ ἕ τίθειται, καὶ τὸ λοιπὸν. ἔτι μετῶν διὰ τὸ ἀγγέλου με- ταῦτα τῇ παρθένῳ ζήτησιν τῶ τροπον ἀνάπτυ- ξῆς γέγονε. πνεῦμα ἅγιον, φησὶν, ἐπελάσει- ται ἐπὶ σε. ἕνω γέγονε καὶ περὶ τὸ ἀρθρον τὸ περὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, ὁ πρότερον μὲν ὁ- μολο-

ANNO CHRISTI 1438.

* a doct, μετ' τῶν ἀντ' αὐτῶν quid si- mile.

ANNO CHRISTI 1418.

μεθόλου η εκκλησία τῶν πατρῶν ἡ ἀποστολική
 πειθῶν εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὃ δὲ μὲν ταῦτα
 η̄ εκκλησία ἐστὶν τῶν ἀποστόλων ἐκκλησία, τὸ ἐκ
 τῶν πατρῶν ἐκπορεύμενον, ἐκ τοῦ νῦν ἀρθρου
 ἀποδοῖται, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ τραπέζια ἀναστύ-
 ζει. ὅπου δὲ λέγει μὲν ταῦτα ἀνετύχθη, καὶ
 τὸ αὐτὸ, ὃ γέγονε περὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα
 νῦν ἀρθρου ἀποδοῖται, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ἀρθρου
 μάλλον ὡς ἐπιβεβαιωμένη ἀναστύζει. ἀρθρου δὲ πα-
 τῶν αὐτῶν ταύτων ἀποδοῖται εἶναι κεκωλυ-
 μένων. ὡς γὰρ ὡς ἀρετὰ διήλθεν κλέος Βου-
 βεττῆρας ὁ ἀρετῶν διολογῶν, τεκμήριον ἐστὶν ταῖς
 γραφαῖς δεῖξαι τὴν ἀποδοῖται· μία ἐστὶν ἡ
 προσεῖδεν εἶναι ἐπιπρῶτον ἴτερα ἐστὶν ἡ τὸ ἀπο-
 σεῖδεν εἶναι ἴτερα ἢ τὸ ἀποσεῖδεν εἶναι
 σύμφωνον. ἐκείνη ἐστὶν ἡ τὸ ἀποσεῖδεν εἶναι ἐπιπρῶ-
 τῶν τῶν ἐστὶν ἡ ἀποσεῖδεται, εἶναι ἀποδοῖται πλά-
 νος καὶ ἡ ἀρετῶν ὡς ἀν εἰ τις ἐλεγε ἐστὶν
 ταῖς θεοῖς τὸ πατέρα ἡμῶν, τὸν υἱὸν ἁγίον
 τῶν, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παρ' ἑδνός ἐκπορεύ-
 μενον. εἶναι δὲ ἡ ἴτερα ἀποδοῖται, ἐστὶν ἡ τὸ ἀπο-
 σεῖδεν εἶναι καὶ ἐστὶν ἐπιπρῶτον ἐστὶν ἡ ἀποσεῖ-
 δεται, εἶναι ὁμοῦς διάφορον, καὶ αὐτὴ ἡ ἀποδοῖται
 εἶναι ἡ ἀποσεῖδεται· ὅτι προσηγορίας καὶ ἀποδοῖται
 εἶναι, ἐν ταῖς ἀληθείαις τῆς πίστεως καὶ τῆς ἱε-
 ραφῆς γραφῆς διάφορον τὸ λέγειν. ὡς ἀν εἰ τις
 λέγοι τὸν πατέρα ἡμῶν, τὸν υἱὸν ἀστρονό-
 μων, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀεθρητοῦ. εἰ
 γὰρ καὶ τὸ μάλλον ἐπιπρῶτον λέγειν τις ὃ πολλῶν
 τῆς ἀληθείας ἀφίσταται, ὅπως ἐκείνων ἐκάστου
 παρονομασίου καὶ πάντα εἰδοτες, ὁμοῦς ἐπειδὴ ὁ
 τρόπος ὅπως τὸ λέγειν πολλὸ ἀφίσταται τῶν τῶν
 τῶν ἀγίων καὶ τῆς γραφῆς, διὰ ταῦτα ἀποδοῖται
 διαφόροι ἀποδοῖται τῆς προσηγορίας ἀποδοῖται
 εἶναι. ἐκείνη δὲ ἡ ἀποδοῖται, ἐστὶν ἡ τὸ ἀπο-
 σεῖδεν καὶ εἶναι ἐπιπρῶτον, ὡς ἴτερα, ἀλλὰ τὸ
 σύμφωνον ἢ ἀποσεῖδεται, ὡς ἀν εἰ λέγοιμι:
 ἐν ταῖς θεοῖς τῶν πατέρων πάντοτε αἰώνιον.
 τὸν υἱὸν ὁμοῦς, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπο-
 ρεύμενον, πνεῦμα· αὐτὴ ἡ ἀποδοῖται εἶναι
 ἡ ἀποδοῖται, ἡ καθολικῶν· τῆς πίστεως γὰρ
 εἶναι διδασκῆς ἐπειδὴ τὸ συνεκτυγμῆνος ὅν ἀνα-
 πτύσσει. ἐκείνη δὲ αἰ ἀποσεῖδεται εἶναι
 ἀποδοῖται δηλονότι ὅτι τὸ ἀποσεῖδεν εἶναι ἐπιπρῶ-
 τῶν, ἢ ἴτερα, ἐκ πάντος κωλύονται ὑπὸ
 βασιλείας ποιῆς ἀποδοῖται. ὅθεν ἡ ἀποδοῖται
 εἶναι ἐστὶν πνεῦμα. εἰαν τις πνεῦμα πρὸς
 ταῦτα, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶπεν αὐτῶν τῶν πλη-
 γῶν τῶν γεγραμμένων ἐστὶν βιβλίῳ ταύτῳ. ἀλλ'
 ἡ ἀποδοῖται εἶναι, ἐστὶν ἡ τὸ ἀποσεῖδεν εἶναι
 σύμφωνον καὶ ἀρετῶν, ὃ κωλύεται ἐστὶν ταῖς γρα-
 φαῖς, μάλλον μὲν ὃν ἐπαινεῖται, καὶ ἐπιπρῶ-
 λεται ταῦτα γέρας παρὰ τὸ σωτήρος ἡμῶν. ὅ-
 θεν ὁ διδάσκαλος ἡ ἀποδοῖται ἐστὶν προ-
 μίος φησὶ· καὶ ὁ, τι ἀν ἀποδοῖται, ἐγὼ
 ἐστὶν ἐπιπρῶτον εἶναι με, ἀποδοῖται σοι. νῦν
 πρὸς τὸ ἡμῶν προσηγορίας λέγει, ὅτι ἐστὶν
 ταῦτα τῆς ῥηματικῆς ἀποδοῖται εἶναι ἐπιπρῶ-
 τῶν, ὡς ἴτερα· ἐστὶν τῶν καὶ εἶναι κεκω-
 λυμένη, μάλλον μὲν εἶναι τὸ, ἐκ τῶν αὐτῶν, σύμ-
 φωνον ἀποδοῖται καὶ ἀρετῶν· ὅθεν αἰ ἀποδοῖται
 λέγοντες, πειθῶν εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς

cam id quod adicitur, contrariam est: altera, cum diversum est, quod additur: tertia, cum appositum consonat. Illa, per quam appositum est contrariam ei, qui sit appositio, additio erroris & hereticorum est; ut si quis diceret Patrem genitum, Filium ingentem, Spiritum sanctum a nullo procedentem. Altera additio, qua id quod adicitur, non est quidem contrariam, sed tamen diversum, temerarium est: nam temeritatis ac procacitatis est, in fidei & sacre scripture veritatibus diversum quid proloqui, ut si quis Patrem dicat geometram, Filium astronomum, Spiritum arithmeticum: nam et si quis ita dicens non multum a veritate discrepet, cum unaquaque divina perloca omnia possit, & omnia sciat; quia, tamen hic dicendi modus valde alienus est a modo loquendi sanctorum, & scripturæ, idcirco temeritati ascribitur diversis huiusmodi novitates. Illud autem additamentum, quo id quod adjungitur, nec contrarium, nec diversum est, sed cum eo consentiens, ad quod adjungitur: ut si dicam in divinis Patrem omnipotentem, æternam; Filium consubstantialem, cœternam; Spiritum sanctum procedentem, spiratum; additamentum hoc pium & catholicum est, spectat enim ad doctrinam fidei: quandoquidem explicat quod implicitum est. Illa igitur prædictæ dæ additiones, per quas scilicet contrarium vel diversum est quod additur, omnino prohibentur comminatione pœnæ gravissimæ. Ita Apocalypsis ultimo: Si qui apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto: at vero illa, per quam id quod additur, conveniens & congruens est, non prohibetur in scripturis, imo laudatur potius, & promissum est ei premium a salvatore nostro. Quocirca magister sententiarum in proœmio dicit: Et quodcumque supererogaveris, ego cum reddero, reddam tibi. Nunc ad nostrum propositum venio, dicoque in hac verbali additione, neque contrarium, neque diversum quid esse adjunctum; atque ideo illam non esse vitam: imo vero vocem illam, Ex Filio, additam esse ut convenientem & consonam. Nam apostolos, cum dicerent, Credo in Spiritum sanctum, in sanctam ecclesiam catholicam, nullam constat fuisse mentionem explicite de processione ex Patre sive ex Filio: Postea vero sancti patres hereticorum erroribus perverisq; dogmatibus occurrentes processionem ejus ex Patre declararunt; ut fidei scilicet apostolorum, & suæ confessioni consonum hoc illi symbolo addentes. Ita deinceps alii posteriores patres ejus processionem ex Filio, ut fidei & patrum confessioni consonam, in symbolo catholice commodissimeque explanarunt. Hic orationem meam non dilatabo ad declarandum, ut explicatio hæc. Ex Filio, consona sit & congruens fi-
 dei

capitulum X

11.

lat. 10.

de, confessioni, & symbolo patrum; A
SESSIO X. me dicatis a proposito egredi; sed

quando volueritis, paratus sum: & jam infra subnotavi, ut si vobis libuerit, antequam hinc abeamus, hac de re differam, materiam non profunde tractaturus: ita palam fiet volenti inspicere veritatem, non esse additamentum, quod expositionis sive explanationis causa positum est, Ex Filio, sed explanationem, eamque nullo modo prohibitam. Et hæc in præsens dixisse satis sit, ad secundam vestri problematis particulam, *καθ'αυτῆς* scilicet controversiæ caput. Sequitur tertium, *radix* & *indamentum* illius controversiæ. Dicitis enim omnino dissentientes, nullo modo fuisse licitum, nec syllabam, nec verbum, nec dictionem addere. Incipit autem hæc pars, ubi vos quatuor brevi enumeratis, quam in præsentibus enumerationem prætermittam: venio autem ad ipsum fundamentum, ad quod quatuor hæc attulistis: primo motivum, secundo rationem, tertio dictum quoddam, scilicet beati Cyrilli; quarto argumentum ex conjectura ducebatis. Et primo de patrum motivo; ut interdictum hoc celebrius redderetur, dixistis, illud ideo factum, ut fidelibus licentiam præcederent, ex qua nulla utilitas, imo vero pernicietas oriebatur. Verum de facultate hac quidem dicitis, quod, pace vestra dixerim, non videtur verum: affirmatis enim, licuisse in principio tantum religionis & fidei explanare, exponere, illustrare quæ implicite continentur in sacra scriptura; idque solis illis antiquis patribus facere, atque ad arbitrium suum licuisse disponere; quibus etiam licitum esset explanationes illas in symbolo & ubivis apponere, præterquam in textu sacrae scripturae. Deinde facultatem hanc partim ademptam, partim fuisse relictam; declarandi scilicet, explanandi, exponendi quæ implicite habentur in sacra scriptura; hoc enim nunquam fuit, nunquam erit vetitum. Hic mihi non videtur sane dictum hoc probabile, nempe patribus licuisse conficere explanationes, & arbitrio suo ponere in communis fidei symbolo, nisi convenientibus & coactis in œcumenicis synodis. Ait quippe sanctus Thomas, nunquam esse factam in symbolo explanationem, nisi per synodum œcumenicam; & loquitur de quovis symbolo, quod esset commune ecclesiæ. Hoc posito persequar illa quatuor, quæ dixistis pro fundamento vestri problematis. Quorum primum est; licuisse patribus uti hac facultate usque ad secundam œcumenicam synodum; post illam, quoniam facultate hac usi sunt aliqui suam in perniciem, assidue symbola transformantes, contraria vero & impia dogmata infeminantes: patres tertie synodi hoc cognito, licentiam hanc scilicet damno potius quam commodo esse fidelibus, quoniam unicuique licitum erat addere, illam fidelibus abstulisse. Ad hoc respondemus, sine

τῆς ἀγίας καθολικῆς ἐκκλησίας, φαίνεται ὅτι ἐκ ἐπιπέρας ἀνεπιτυγμῶς μυσίαν, ὅτε περὶ τῆς ἐκ τῶ πατρὸς ἐκπόρευσεως, ὅτε τῆς ἐκ τῆ υἱῆ. ἀλλὰ μὴ ταῦτα οἱ ἅγιοι πατέρες ἀπαντῶντες ταῖς πλαναῖς, & ταῖς σχολιαῖς δόγμασι τῆς αἰρετικῶν, διετραύσαν αὐτῶ τὴ ἐκπόρευσιν τῆ ἐκ τῆ πατρὸς, ὡς σύμφωνον δῆθεν τῇ πίστει τῆς ἀποστόλων καὶ τῆ ἰαυτῆς ὁμολογίας, ὡς τῶ συμβόλῳ τῶτο αὐτὸ προσθέντες. ὡς ἐπομένως καὶ οἱ ἄλλοι ἐπιγρόσσοι πατέρες τὴ ἐκπόρευσιν αὐτῶ τῆ ἐκ τῆ υἱῆ ἀπὸ δὴ σύμφωνον τῇ πίστει καὶ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πατέρων, ὡς τῶ συμβόλῳ καθολικῶς καὶ ἀεὶ διατραύσαν. ἐνταῦθα ἐκ ἐλέσσω ἑμαυτὸν εἰς τὸ διασαφῆσαι, ὡς αὐτῆ ἢ ἀνάπτυξις τὸ, ἐκ τῆ υἱῆ, σύμφωνος εἶναι καὶ ἀρμύζουσα τῇ πίστει, καὶ ὁμολογίᾳ, καὶ τῶ συμβόλῳ τῆ πατέρων, ἵνα μὴ λίγητέ μοι ἔξω τῶ προκειμῆν λέγειν. ἀλλ' ἐπειδὴ θελήθη, ἔπιμος εἰμι· καὶ ἡδὴ κατωτέρω ἐσημευσάμεν, ἵνα περὶ θελήθη, πρὸ τῶ ἀναχωρῆσαι ἡμᾶς ἐξ ὧνδε ἔξαπλώσω, ἕλιαν καθ'αυτῆς ταύτην τῶ ἄλλω εἰσέρχόμενος. ὅπου δὴλον γήνηται τῶ τὴ ἀλήθειαν φῶν βυλομένη, ὅτι ἢ ἐκδοσις αὐτῆ εἴπω ἀνάπτυξις τὸ ἐκ τῆ υἱῆ, ἕκ ἐσι ἀποδοχή, ἀλλ' ἀνάπτυξις, ὅδε δὴ τῶν κεκώλυται. & ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν ἀρκείω πρὸς ἀπολογία τῆς ἐκείνης μερίδος τῶ ὑμετέρω ἀποβλήματος, ὅπου εἰσὶν ἡ ἀρχὴ τῆς ὁμητέρας ἀμφισβητήσεως. ἐπιταῖ τὸ τετὸν, ἢ ῥίζα καὶ ὁ θεμέλιος τῆς ἀμφισβητήσεως ἐκείνης, ὡς ἢ λέγετε παντάσῃ διαφωνοῦντες, ὅτι κατ' ὅδε ἵνα τῶν ἕλιω ἀποδοῖναι μῆτε συλλαβῆναι, μῆτε ῥῆμα. ἀρχεται δὲ ἢ μερὶς αὐτῆ, ὅπου ὑμεῖς ἀπαλειθμίετε διὰ βραχίων τέσσαρα, ἡ ἀπαλειθμίσην κατὰ τὸ παρὸν παραλείψω. ἔρχομαι δὲ εἰς αὐτῶν τῶν θεμέλιον, περὶ ὅντιντα ταῦτα τιθέναι: πρῶτον τῶ κίνησιν τῆ πατέρων, δεύτερον ἵνα λόγον, τρίτον ῥῆτὸν ἐν, δηλονότι τῶ μακαρίῳ Κυρίλλῳ· τέταρτον ἐκ τῶ εἰκότος ἐπιχειρεῖτε. πρῶτον τῶ κίνησιν τῆ πατέρων, ὡς ἂν ἢ ποιῶν κώλυσις ἐπίσημῳ γήνηται, λέγετε γηγοῖναι, ὡς ἂν ἀφίλωσιν ἀπὸ τῆς πικρῶν τῶ ἀδειαν ἐκ ὠφελίμων ἔσαν, μᾶλλον οὐκ ἐπιβλαβῆ. ἀλλὰ πρῶτον περὶ τῶ ποιῶν τῶ ἀδειαν λέγετέ τι, ὅπερ ἢ δοκεῖ ἀληθῆς, σωζομένης τῆς ὑμετέρας τιμῆς. λέγετε γὰρ, ἕλιω, ἀπ' ἀρχῆς τῆς θρησκείας καὶ τῆς πίστεως μόνον ἀναπτύσσεν, ἐκτιθέναι, ἐξηγηθῆναι τῶ συνεπιτυγμῶς περιεχόμενα τῆ ἱερᾷ χρῆσιν. καὶ τῶτο μόνον ἕλιω τοῖς ἀρχαίοις ἐκείνοις μόνον πατράσι ποιεῖν καὶ γρηθῆναι ὡς ἐβόλοιο· κακείνας τῶ ἀναπτύξαι ἕλιω τιθέναι ὡς τῶ συμβόλῳ & παντικῶ, πᾶσι ὡς τῶ κειμῶν τῆς ἱερᾶς γραφῆς· μὴ ταῦτα, ὅτι μερὶς ἐκώλυθη τῆς ποιῶντος ἀδειας, μερὶς δὲ κατελήθη, δηλονότι διασαφηνίσην, ἐξαπλώσω, ἐκτιθέναι ἐκείνα τῶ συνεπιτυγμῶς ὡς τῆ ἱερᾷ χρῆσιν κειμῶν· τῶτο γὰρ ἔδειτε ἐκώλυθη, ὅτε εἰς τὸ ἔξῃ, κωλυθήσεται. ἐνταῦθα ἢ δοκεῖ μοι τῶτο ὡς εἰκότος πικρῶν εἶναι, δηλονότι, ἕλιω τῶ πατράσι ποιῶναι τῶ ἀναπτύξαι, καὶ τιθέναι ὡς ἐβόλοιο ὡς τῶ κοινῶ συμβόλῳ

ANNO CHRISTI 1418.

1. 2. q. 1. art. 10.

ANNO CHRISTI 1438.

SESSIO X.

ἑλῶ τῆς πίστεως, εἰ μὴ συνιβαίον ἢ συν-
 ἄρῳ τῶν οὐκ ἐκκλησιαστικῶν συμφορῶν. λέγει γὰρ
 ὁ ἅγιος Θωμᾶς, ὅτι ὑδίοτοι γέγονεν ἀνα-
 πτύξις ἐν τῷ συμβόλῳ, εἰ μὴ ἐν οὐκ ἐκκλησιαστικῇ
 συμφορῇ, ἢ λέγει περὶ ὑπὸ τῶν οὐκ ἐκκλησιαστικῶν
 ἁπλῶς κοινῶν τῆς ἐκκλησίας. ταῦτα ἀποσιδόν-
 τος ἴσθαι τοὺς πατέρας, ἃ εἶπατε περὶ τῶν
 θεμελίων τῶν ὑμῶν ἀποβλήματος· ὡν τὸ ἀπο-
 τὸν εἶσι τῶν, ὅτι μὴ τῆς δαυτέρας οὐκ ἐκ-
 κλησιαστικῆς συμφορῆς ἔχοντες πατέρας χρῆσθαι τῇ
 ταύτῃ ἀδείᾳ· μὴ δὲ τῶν δαυτέρων, ἐπειδὴ
 τῆς ἐχρήσαντο τῇ ἀδείᾳ ταύτῃ ἐπὶ κακῶ τῶν
 σφετέρων, πάντοτε παραπλάσσοντες τὸ σύμβολον
 ἢ σπείροντες ἐναντία ἢ ἀσπίθ' ὀνόματι, ἐπει-
 δὴ εἶδον οἱ πατέρες τῆς τρίτης συμφορῆς, ὅτι ἡ
 ταύτη ἀδεία ἐλαβίω ἐρχέται τοὺς πιστοὺς,
 ἢ ἡ κέρδιον, ἐπειδὴ ἔχοντες ἐκάστῳ ἀποδίδουσι,
 ταύτην τῇ ἀδείᾳ ἀπὸ τῆς πίστεως ἀφείλον·
 ἀπὸς τὸ ἀπολογησόμεθα, ὅτι ὁμολογησόμεθα ὅτι
 φαίνεται ἀληθῆς, ἔχοντες ἐκάστῳ ἀποδίδουσι ἐν
 τῷ κοινῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, εἰ μὴ τῶν
 περὶ τῆς ἀδείας, ἢ ἐχρήσαντο τινες καὶ μά-
 λιστα τῶν αἰρετικῶν περὶ τῆς ἀρμοζόντως διω-
 τυνοῦνται τὸ παλαιόν, ὅτι πάντες χεῖροντες
 τῇ ἀδείᾳ ἐχρήσαντο. ἐπειτα ἄρα, ὅτι ἀφείλον
 οἱ πατέρες τῇ ταύτῃ ἀδείᾳ, ἢ ἐπισφράγι-
 σαν, ἢ ἐβεβαίωσαν μὴ ἔχοντες τῇ ἀποδίδου-
 ναι τι ἐν τῷ συμβόλῳ. δαυτέρον ἐπιτεταί ἢ ἡ
 ἀποδίδουσι, ὅτι ἐπιτεταί ἢ ἔχοντες ἀποδίδουσι, ὑδε-
 μία διωτυνοῦται ἀποσυνεχθῆναι τοὺς πιστοὺς ἢ ἡ
 μία, ὁμολογήσει τῇ πίσει τῶν πατέρων· ἢ
 ὑδίοτοι ἐχρήσαντο ἀπὸ τῆς πίστεως, εἰ μὴ τῆς
 εἰν μαινόμεθα· ἀλλὰ ληφθεῖσθαι αἰτίας ἐκά-
 στῳ ἀποδίδουσι, διωτυνοῦται ἐπὶ τοὺς πιστοὺς
 ἐλαβίω χρῆσθαι ἢ διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 λέξεως διωτυνοῦται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πλάνη γε-
 νέσθαι. ἡμεῖς δὲ λέγομεν, μετ' ἐπιτεταί ἢ ἡ
 χωλῶν τὸν λόγον τῶν· ὅτι ἀποδίδουσι
 καλῶς ἐν ἰδίῳ τοῦ. ἐπιτεταί τῶν, τὸ ρη-
 τὸν τῆς ἁγίας Κυρίλλου, ἢ τὸ περὶ τὸ ἀπὸ τῶν
 εἰκοσῆ· ἀλλ' ἐπειδὴ πάντα ἀχρησῶς λένονται
 κλαδέντες τῶν θεμελίων, ἐρχόμεθα ἀπὸς αὐτὸ
 τῶν. ὅθεν ῥητικῶς λέγομεν, ὅτι ἐπειδὴ ἀφορῶν
 δεῖ μᾶλλον πρὸς τὸν μὴ μὴ τὸν φλοῖον, ἢ
 πρὸς τὸν ἀρχαῖον νομὴ τῶν νομοθέτων ἢ τῶν δε-
 σιόσασθαι τῶν λέξεων ἢ τῶν γραμμάτων, ἢ ἡ
 κώλυσις ἄρα ἐκείνη ἐστὶ τῆς πίστεως ἐν τῇ ἐκ-
 κλησίᾳ, ὅφρα ἐκείνη ἐστὶ τῆς πίστεως ἐν τῇ ἐκ-
 κλησίᾳ, ὅφρα ἐκείνη ἐστὶ τῆς πίστεως ἐν τῇ ἐκ-
 κλησίᾳ, οἱ τινες ἢ τῶν νομῶν ἐχρήσαντο ἢ ἐβεβαίω-
 σαντο. ὅτι οἱ πατέρες κωλύσιν ἐκείνο κυ-
 ρίως ἢ πρῶτος, ἢ ὁμολογίαν δηλονότι τῆς
 πίστεως τῆς ἐναντίας, ἢ τῆς ἀπαύσεως τῆς πί-
 σεως τῶν πατέρων. ἢ διὰ τῶν λέγει ὁ Βονα-
 βεντύρας, ὅτι ἡ ἀπόφασις, ἢ πεδύεται ἐν τῇ
 ἀπὸ τῆς κωλύσεως τῶν πατέρων, ἢ ἐκείνη ἐκ-
 τέθει ἐστὶ μὴ πρὸς τὸς ἀντιλέγοντας, ἢ ἀπὸς
 ἐκείνους τὸς φερόντας, οἱ τινες τῆς διανοίας
 φερόντες σφραγίσαι, ἢ κακίαν, ἢ βίβηλον
 ἢ ῥυπαρὰν ποιῶν τῇ πίσει τῶν πατέρων, ἢ
 μεταποιεῖν ἢ ἀποδίδουσι λέξιν, ἢ ῥητὸν, ἢ
 συλλαβίαν. ἀλλ' ἢ τῇ ταύτῃ ἀποδίδουσι κωλύεται
 ἐν ἀδείᾳ γενεᾷ μὴ τῶν τῆς πίστεως τῶν ἀδελφῶν, ὑδίο-

Cubio non videri verum, licuisse cuius
 addere communi symbolo fidei; nisi eam
 intelligamus licentiam, quam sibi qui-
 dam arrogarunt, praesertim haeretici: In
 quam vetus illud apposite quadrat;
 Omnes licentia deteriores facti sumus.
 Sequitur ergo, huiusmodi licentiam esse
 a patribus sublatam, illosque ita obli-
 gnasse, & cavisse, ne cui liceat addere
 quidquam symbolo. Secundo ex eo ra-
 tionem ducitis, quod fieri possit. Nam
 si non licet addere, nihil incommodi
 fideles inde capiunt, dum patrum fi-
 dem sequuntur; quam imperfectam esse
 nemo dixerit, nisi qui forte insanat:
 sed si detur occasio, fieri potest, dum
 unusquisque adjicit, ut ex eo fideles
 detrimentum capiant. & propter vocum
 immutationem incidat in errorem ec-
 clesiae. Nos vero pace vestra dicimus,
 argumentum hoc claudicare, ut suo lo-
 co apte demonstrabimus. Tertio sequitur
 dictum sancti Cyrilli; & quartum ex
 cenjectura, sed quia facile omnia sol-
 vuntur everso fundamento, ad istud
 ipsum accedamus. Quare palam dici-
 mus: cum potius spectanda sit medulla
 quam cortex, & antiqua legislatoris
 mens quam verborum & literarum super-
 stitio, illud quoque interdictum: est
 enim lex ecclesiastica, intelligendum
 esse juxta mentem eorum, qui eam le-
 gem tulerunt, & sanxerunt. Hi vero
 patres illud proprie & principaliter pro-
 hibent, confessionem scilicet fidei con-
 trariae, & abhorrentis a fide patrum.
 Et propterea inquit Bonaventura, sen-
 tentiam primi interdicti patrum non se
 extendere, nisi ad contradicentes, &
 depravantes; qui sensum conantur adul-
 terare, & vitare, fidemque patrum
 profanare atque foedare, & vocis aut
 dicti aut syllabae additamento transmu-
 tare. Quod vero tale additamentum non
 est, nulla prohibetur, aut prohiberi
 potest aetate usque ad finem saeculorum,
 ut non semper liceat ecclesiae id facere
 auctoritate legitima congregatae, sub
 antistite ecclesiae omnem in se habente
 potestatem, & jus in universam ec-
 clesiam, propter legitimas causas ad pro-
 pullandos errores & haereses, & expli-
 candam symboli patrum aliquam expo-
 sitionem congruentem fidei, quam sym-
 bolo etiam addat. Quis vero ambigat ec-
 clesiam imminente necessitate, ut ne Chri-
 stianus populus labatur in haeresim cir-
 ca mysterium sacri altaris, sicut est po-
 situm de sacramentis: Confiteor unum
 baptismam; ita posse etiam ad salutem
 animarum illud addere; nec non ubi
 voluerit, in symbolo apponere vocem
 illam, Deipara, quemadmodum ad-
 jecit: Incarnatum de Spiritu sancto &
 Maria virgine? Ceterum fatemur, hoc
 nulli privatae licere personae, aut pri-
 vatae ecclesiae; quo referendum esse di-
 cimus interdictum, ad privatas scilicet
 personas, atque ad illos qui id agere
 perverfa mente fuerint ausi: sed pa-
 trum illorum qui interdixere mens, ut
 Bonaventura inquit, non ea fuit, ut
 viam

lib. d. 11. dub. a.

SEBIO X.

Uti supra.

Conc. Eph.
act. 1.

Conc. Eph.
par. 1.

Thidem.

viam praevidentem alia ecclesia patribus attendi hac facultate, quando illi a Deo magis illuminarentur. Immo vero addit ipse Beatus Bonaventura, pater illius, si hac mente locuti sunt, non bene motus videri: ac proinde vitandum esse ac merito eorum intelligentiam, qui de patribus illis ita dicunt et sentiunt. Quod vero patres illi, cum interdicentur, hac mente quam diximus, facti essent, demonstrare volumus ex actis sanctorum conciliorum, praesertim tertii, & patrum epistolis, qui per id tempus fuerunt. Cum Ephesi convenissent episcopi, Nestoriusque citatus non accessisset, dixerunt illi iuxta canonice consuetudinem: Recitetur expositio Nicenorum patrum, ut cum ea sermones de fide conferamus; & suscipiantur quidem qui cum illis conveniant; qui vero discrepant, rejiciantur. Ex quo liquet, synodum illud velle, ut fides confusa patribus non prohibeatur, sed quae ab illis dissentit. Unde patet, quid sibi velit verba illa: Nulli liceat proferte alteram fidem praeter eam, quam Nicena constituta est: hoc est fidem discrepantem & contrariam. Postea recitatum est symbolum Nicenum. Creditus in unum Deum, &c. Deinde lecta est epistola Cyrilli ad Nestorium, in qua ille Niceni symboli verba declarat & exponit, ostendens Christum Deum & hominem in una hypostasi, non in duobus naturis esse de Maria virgine, quam demonstrat esse deiparam sacroscripturae testimonio: obtestaturque Nestorium, ut quam in epistola continebantur, teneret, ac crederet. Lecta epistola Cyrilli quae incipit: Obsecra te quidem, ut audio: Cyrillus qui ad Nestorium scripserat, & rectam fidem defenderat, ita dixit: Certum mihi plane est, nulla me ex parte defectus a ratione rectae fidei, aut a simbolo Niceno: rogo autem, ut dicatis, utrum recte & vere & congruenter illi synodo talia scripserim, nec ne. Responderrunt patres, congruenter illum dixisse, nullamque novitatem, aut innovationem intulisse: & quam paucis diebus essent a Nicenis patribus, Cyrilli epistola fuisse exposuisse, ac declarasse; multumque ad intelligenda quae dixit Nicena synodus, explanatione sua laemen tulisse; & omnino fatentur eandem epistolam cum Niceno simbolo convenire. Post haec recitata est epistola Nestorii ad Cyrillum, in qua fatetur ille, sanctam Mariam non esse deiparam; citaque ad hoc scripturam: & Cyrillus synodum interrogavit, an veritate epistola huius patrum Nicenorum congrueret; responderunt patres, non congruere, sed alienam esse a recta fide, & pugnare cum fide exposita; & a fide Cyrilli Nicenorumque patrum dissentire: & ne sibi quidem ipsi constare. Et quia Nicena fidei ac synodo erat contraria, atque ab illa discrepans, exclamavit synodus; Recta fides ana-

καλῶνται δυνάμει, ὡς ἐν μὴ ταύτην ἔχοντες τῆ ἰσχυρίαν τῶν πατέρων, αἰσθητὰ τῆ ἀποστασίας συναρροσθίον, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσχυρίας ἔχει ἐν ἑαυτῇ πᾶσαν ἐξουσίαν ἡ ἀδυναμία τῆς ταύτης ἰσχυρίας, ἀπὸ τῆς αἰτίας, ὡς τὸ ἀκατῆρον πᾶς αἰρέσει, ἡ ἀκατῆρον ποιῶνται μέρος πρὸς τὸ συμβόλου σύμφωνον τῆ πρῆσι, ἡ ἐν τῷ συμβόλου προσδοκῶν. τίς δ' ἐν δυνάμει ἀποστατικῆν, ὅτι ἀκατῆρον ἐπιεικῆς, ὅτι μὴ τῶν ἐπιεικῶν τῆ Χριστιανῶν πλῆθος τῆ αἰρέσει πρὸς τὸ μωσῆρον τὸ θεῖον δύνασθῆναι, ὅτι κατὰ τὸν θεῖον εἶναι τῆ συμβόλου τὸ, ἐμολογῶ ἐν βαπτισμα: ὅτι μὴ δυνάμει τῆ ἰσχυρίας ἑαυτὸ ἀπὸς εὐαγγελίου τῆ ψυχῶν, καὶ δυνάμει ἀποστατικῆν; ἰσοτικός, ὡς τὸ συμβόλου, ὅτι ἐν ἑαυτῇ σαφήνῃ, σαφῶς εἶναι ἐν τῷ πνεύματι ἀρχῆ, ἡ Μαρίας τῆς π. ἀδίν; ἀλλὰ μὴ ἐμολογῶνται ἑαυτῶν, ὅτι ἑστὶ ἰδιότροποι ἀποστατικῆ ἰσχυρία τῶν ἔχοντες; ἡ ἀπὸς ταῦτα λόγῳ δὲν ἀναρροσθίον τῆ π. ἀδίν, ἀπὸς ἰδιότροποι ἀνδράσας, ἡ ἀπὸς ἑαυτῶν, οἱ τῆς σχολίας διακρίνα, τῶν ἐπιεικῶν ἀποστατικῶν ὡς δὲ λόγῳ δ' ἀποστατικῶν, ὡς καὶ ὁ πῶς τῆ πατέρων ἑαυτῶν, ἡ τῶν τῆ π. ἀδίν κατὰ τὸν θεῖον εἶναι τῆ συγγράμῃ τῶν ὁδῶν τῆς ἀλλοτῆς ταύτης τῆς ἰσχυρίας, ὅτι μὴ δυνάμει πρὸς τὸ ἀδικῶν χρῆσασθαι, ὅτι τῶν ὁ θεῖος ἑαυτῶν μᾶλλον φαίνεται. μᾶλλον δὲ λόγῳ ἡ π. ἀδίν ὁ αἰνῶς ἀποστατικῶν, ὅτι οἱ τῶν π. ἀδίν ἀποστατικῶν, φαίνεται ἐπὶ ὁ κατὰ τῶν ἑαυτῶν. ἡ δὲ τῶν ἡ δυνάμει τῆ π. ἀδίν ἡ φρονουμένων τῶν τῆ πατέρων ἑαυτῶν εἰκόνας, φαίνεται, ἡ ἐν ἑαυτῶν. ἀλλ' ὅτι οἱ πατέρες ἑαυτῶν ἔχοντες ἐν τῷ κατὰ τὸν θεῖον εἶναι τῆ π. ἀδίν, ἡ τῶν ἀποστατικῶν βυβλῶντα ἐαυτῶν ἀποστατικῶν ἀναρροσθίον, ἡ μᾶλλον τῆς ταύτης, ἡ ἐν ταῖς ἰσχυρίαις τῆ πατέρων τῆ κατὰ τῶν ἑαυτῶν τῶν ἑαυτῶν. συμβαδύνον τῆ ἐπιστολῶν ἐν τῷ ἑπίον, ἡ τῷ Νικαίῳ ἀποστατικῶν ἡ μὴ παραρροσθίον, ἀπὸς ἑαυτῶν κατὰ τῶν πατέρων εἰκόνας, ἀναρροσθίον ἡ ἑαυτῶν τῆ ἐν Νικαίῳ πατέρων, ὡς ἐν τῷ π. ἀδίν συμβαδύνον τῶν π. ἀδίν λόγῳ; ἡ οἱ μὴ συμβαδύνοντες ἑαυτῶν, λόγῳ εὐαγγελίου, οἱ δὲ διαφωνοῦντες ἀποστατικῶν. ὅτι φαίνεται, ὅτι ὁ πῶς τῆς συμβαδύνοντες, ὡς ἐν μὴ κατὰ τῶν ἡ π. ἀδίν σύμφωνος τῶν πατέρων, ἀλλ' ἡ διαφωνοῦσα, ἡ δὲ τῶν φαίνεται, τὶ συμβαδύνοντες ἑαυτῶν τῶν ῥήματι μᾶλλον ἔχοντες ἀποστατικῶν π. ἀδίν πρὸς τῶν ἐν Νικαίῳ συμβόλου, ἡ ἐκλήθει, ἡ διαφωνοῦσα, ἀποστατικῶν ἡ Χριστῶν θεῖον ἡ ἀναρροσθίον ἐν μὴ ἀποστατικῶν ἑαυτῶν, ὡς ἐν δυνάμει, ἐκ τῆς πατέρων Μαρίας; ἡ ἀποστατικῶν εἶναι ἰσοτικός, ἀποστατικῶν μαρτυρίας τῆς ἑαυτῶν γραφῆς.

ANNO
CHRISTI
1438.

• επιστολή
προς τὸν
•

ὅτι· Ἐ διαμαρτύρηται τὸν Νεστόριον, ὅτι τὸ ἐν
 τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ κατέχει καὶ φωνῇ· ἀνεγνω-
 οῦστος ἵος ἐπιστολῆς τῷ Κυρίλλῳ ἵτις ἀρ-
 χιεπι- ἡ ἀλέγει πρὸς ἑμὲ· ὁ Κύριλλος
 γράφει τὸν Νεστόριον καὶ ἐπιδοκῶν τῷ ἑρδῶν πί-
 στω φασὶ· πταληροφάρμακα, ἐν ᾧ ἔλας ἐ-
 μίσκομαι παραβάτης τῷ λαῷ ἵος ἑρδῆς πί-
 στως, ἢ τὸ συμβόλιον τῷ ἐν Νικαίᾳ· ἢ ζῆτο
 ἵνα εἴπη, πότερον ἑρδῆς καὶ ἀληθῆς καὶ συμ-
 φώνως τῇ συνέδῳ ἐκείνῃ ταυτοῖα ἔγραψε, ἢ
 ὁ ἀπερίστατος οἱ πατέρες, ἐπὶ συμφωνίᾳ εἴπει,
 καὶ ὑδαίως ὑπόστατα ἢ ὑποσημίαν εἰσήκε· καὶ
 ὅσα ἐρήθησαν συνήμιαι ὑπὸ τῶν ἐν Νικαίᾳ,
 ἢ ἐπιστολῇ τῷ Κυρίλλῳ ἐξέδωτο εἰς πλάτ-
 ῃ ἐσαφῆσαι· καὶ ὅτι αὐτὴ ἢ ἐπιστολὴ ταυ-
 τῶς παρέχει εἰς καταληψὴν τῆς διασαφῆσεως
 τῶν εἰρημῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνέ-
 δῳ· ἐμολογῶσι τὰ ταυτοῖα φρονεῖν τῶν αὐτῶν
 ἐπιστολῶν μὲν τῷ ἐν Νικαίᾳ συμβόλιον· μὲν
 ταυτοῖα ἀνεγνωσθῆναι τῷ Νεστόριῳ ἢ ἐπιστολῇ πρὸς
 Κύριλλον, ἐν τῇ ἐμολογῶσι τῷ ἁγίῳ Μαρίας
 μὴ εἶναι θεοτόκον, καὶ εἰσαγγεῖ τὰ τῆς γραφῆς
 πρὸς ταυτοῖα· καὶ ὁ Κύριλλος ἠρώτησι τῆς συνέ-
 δῳ, εἴτερ συμφωνεῖ τῇ πίστει τῇ ἐν Νικαίᾳ
 πατέρων ἢ ἀνεγνωσθῆσα ἐπιστολῇ· ἀπερίστη-
 σαν οἱ πατέρες, καὶ ἵτις σύμφωνος, ἀλλ' ἀλ-
 λωτρία τῆς ἑρδῆς πίστεως, καὶ μαχομένη τῇ
 ἐκθελεῖσιν πίστει, καὶ διαφωνῶσα τῆς πίστεως τῷ
 Κυρίλλῳ καὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ πατέρων, καὶ ὡς
 ἰαυτῇ συμβαίνουσα· ἵτις ἔστιν ἐναντία τῇ
 πίστει τῶν ἐν Νικαίᾳ καὶ ἀπέδωσα τῇ συνέ-
 δῳ, ἐπέβησεν ἢ συνέδῳ· ἢ ἑρδῆ πῶστις
 ἀναθεματίζει τὸν Νεστόριον, καὶ ὁς ἐπιβοῶν ἀ-
 σθεῖν δόγματα Ἐ ἀσεβῆ κοινωσίαν.

• 1258. 5 H.

Ἐκ τούτων φαίνεται, πατέρες ἀεισημιώτατοι,
 τίς ἐστὶν ὁ σκοπὸς τῆς συνέδου, καὶ τῶν πα-
 τέρων τῶν θήτων τῶν κώλων. ὅστις μηδὲν
 ἐξείναι ἀποφῆσαι ἑτέραν πίστην παρὰ τῆς ἐν
 Νικαίᾳ, δηλοῦντι ἐναντίαν, ἢ μαχομένην,
 ἢ διαφῆσαν, ἢ ἀλλωτρίαν, ἢ ξένην ἀπὸ
 τῆς ἀληθῆς πίστεως· ὅθεν τὸ ῥῆμα ση-
 μαίνει διαφῆσαν καὶ ἀσθεσίτητα, καὶ ἑτέραν
 ἐκθελεῖσιν σύμφωνον τῇ ἀληθείᾳ ὡς τῇ πί-
 στει· ταυτοῖα μαρτοῦ καὶ ὁ Κύριλλος, ὁ
 τρατότερον καὶ σαφῆστερον ἀπέκτεξε καὶ ἐξήλω-
 σε τῶν πίστει τῶν ἐν Νικαίᾳ· ταυτοῖα ἐπιρί-
 ρηται τρατότερον Ἐ τῇ πίστει, ὡς ἢ τριῖν
 αὐτῇ συνέδῳ ἔγραψε πρὸς τὸς βασιλεῖς, ἀ-
 ναφῆσα τὰ ἀραχθέντα ὡς τῇ συνέδῳ· λέ-
 γει δὲ μὲν τῶν ἀλλῶν, τὸς ἐπιστολῆς τῷ Κυ-
 ρίλλῳ ἐρωτῆσαι συμφωνίας τῶν δόγματι Ἐ νοῦ-
 ματι τῶν πατέρων, καὶ ὑδαίως τῶν ἀλλωτρίας
 τῆς πίστεως τῆς παραδοθείσης παρὰ τῶν ἀπο-
 στόλων καὶ τῶν πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ· τὰ δὲ
 δόγματα τῷ Νεστόριῳ ἐρωτῆσαι μαχομένα τοῖς
 δόγμασι καὶ τῇ καθολικῇ πίστει.

• 1258. 14.

Μετὰ ταυτοῖα ἀνεγνωσθῆναι ἐπιστολῇ τῷ Κυ-
 ρίλλῳ πρὸς Νεστόριον, ἵτις ἀρχιεπι- ὁ ἀπὸ
 τῶν ἡμερῶν· καὶ μὲν τῶν ἀλλῶν φασὶ· τίς ποτε
 καὶ ἐρήθη ἐξέ τῷ ἀναθεματῶν ἢ ἀσθεσι-
 σίμῳ ἢ ἀραχθῶν; καὶ γὰρ ἢ πῶστις ἢ πα-
 ραδοθείσα παρὰ τῶν ἀποστόλων, ἵτις ἀσθεσι-
 Concil. General. Tom. XXXI.

• 1258. 14.

thematizat Nestorium imple dogmata
 pradicantem, & communicationem im-
 priam.

Ex his constat, patres reverendissimi,
 quis fuerit synodo scopus, patribusque
 qui interdictam posuere, nec cui liceat
 proferre alteram fidem praeter Nicen-
 nam; fidem enim intelligunt contra-
 riam; pugnantem, diversam, peregrin-
 nam, alienam a recta fide. Quare vox
 illa significat discrepantiam & contrari-
 tatem, non alteram expositionem veri-
 tati fidei consentientem: hoc & Cyril-
 lus ipse testatur, qui apertius dilucidi-
 usque exposuit dilatavitque Nicenam
 fidem. Hoc etiam habetur evidentius
 in epistola quam tertis haec synodus
 scripsit ad imperatores, recensendo quid
 ipsa gesserit. Nam inter alia; Literas,
 inquit, Cyrilli comperimus dogmati &
 sensui patrum consentaneas, & nullo
 modo a fide tradita per apostolos, Ni-
 cenosque patres alienas: dogmata vero
 Nestorii pugnantia deprehendimus cum
 dogmatibus & fide catholica.

Conc. Eph.
1258. 1.

Lecta est deinde Coelestini ad Nesto-
 rium epistola, quae incipit: Aliquantis
 diebus vitae nostrae: ubi post aliqua sic
 habetur: Quis unquam non dignus est
 anathemate judicatus, vel adiciens, vel
 detrahens fidei? Plene etenim ac ma-
 nifeste tradita ab apostolis nobis nec
 S s ang-

Conc. Eph.
1258. 1.

SESTIO X.

augmentum, nec immixtionem requirunt. Legimus in libris nostris (non addi debere, non detrahi): magna quidem & addentem & detrahentem poena constringit.

Hic annotato & illud, etiam ante Ephesinam synodum fuisse vetitam, ac poena mulctatum, addere seu detrahere vel ipsi apostolorum symbolo, ut infra clarius exponit Coelestinus: hoc tamen interdicto non obstante addita sunt & detracta quaedam e symbolo, ut illud, Descendit ad inferos; nec est qui de hoc nos reprehendat. Accusat Nestorium Coelestinus, quod verba de symbolo sustulerit, vocem scilicet illam, Deipara; quae in symbolo apostolico non explicite, sed implicite continetur. Ratio hujus est, quod Nicæna & Constantinopolitana synodus & reliquis nihil addiderunt aut detraxerunt fidei, quod esset sano sensui & veritati contrarium, ut fecit Nestorius. Ex his patet, interdictum esse illi, qui contra verum sensum & rectam fidem addit vel admittit. Unde omnis tollitur difficultas, quam vos orientalis ecclesiae patres contra Latinos proponitis: non enim addiderunt illi vocem illam, Ex Filio, ut quid symbolo Constantinopolitano, aut veritati, aut rectae fidei contrarium. Et quod a vobis, patres, dictum est; Nicænum & Constantinopolitanum symbolum idem esse; & lecto uno intelligi alterum; & licet verbis differant, sensu tamen & veritate convenire; Lecto scilicet illo & hoc intelligi; & licere vocem hanc addi, quia non discrepat a recta & vera fide. Et quando dicitis; Cautum est, ne quid addatur. Respondemus, hoc & illa esse unum & idem, licet vobis differat. Sequitur ergo non esse proprie additamentum, sed unum atque idem, sive ejusdem significati expositionem.

Habentur praeter in epistola Coelestini haec verba: Inter multa, quae a te impie praedicata universalis recusat ecclesia, symbolo ab apostolis tradito, plangimus haec verba fuisse sublata, quae nobis totius spem vitae salutisque promittunt: ea vero sunt; Beatam Mariam esse Dei genitricem, quae in symbolo apostolorum virtute continentur. Et constat ex hoc, nihil esse de symbolo apostolorum subtrahendum, subtractum tamen est illud, Descendit ad inferos. Verum qui detraxerunt, id non negabant, neque cum veritate pugnant, quemadmodum Nestorius dum negaret, virginem esse deiparam.

Subdit postremo Coelestinus, ut nisi Nestorius intra decimum diem damnetur perfidiam novitatem, quae separabat quod scriptura conjungit, & praedicaret quae catholica tenet ecclesia, sciret se ab ecclesia catholica ejusdem. Alia

ANNO CHRISTI 1436.

κη ἢ ἔτι μίωσι ἀτακτῶ. ἀνήνωμα ἐν ταῖς βίβλοις ταῖς ἀποστόλων, ὅτι μεγάλα ἀφαιρέματα ἀφαιρῶντα τὴν ἀποστολὴν καὶ τὴν ἀποστολὴν.

Σημειῶσαι κὲ ἴστο, ὅτι κὲ ἀπὸ τῆς ἐν Εφεσίῳ συνόδῳ κεκωλυμένων ἢ κὲ ἐπιτοκῆν τὴν ἀποστολὴν, ἢ ἀφαιρῶν ἔτι κ' ἐν τῷ συμβόλῳ τῶν ἀποστόλων, καθ' ὃν ἴσταν σαφέστερον κατωτέρω ὁ Καίσιτος ἐκτίθησεν. ἀλλὰ τούτης τῆς κωλύσεως μὴ ἀποστειμένων, ἢ συμβόλῳ ἀποστειθῶσαν τίνα καὶ ἀφαιρῶσαν, ὡς τὸ, κατελθόντα εἰς τὸν ἄδην ἀλλ' ὁμῶς ἐκ ἐπιδραστήριου τῶν ἡμῶν. ὁ Καίσιτος ἐπιλαμβάνεται τῷ Νεσῳρίῳ, ὅτι ἀφαιρέται τῷ συμβόλῳ, δηλοῦσι ἦ, Θεοτόκῳ, ὡς κὲ, ἦ τις ἐκ ἀπεστιγμένης ἀλλὰ συνεκτιγμένης περιέχεται ἐν τῷ ἀποστολικῷ συμβόλῳ. ταῦτα δὲ λόγῳ, ὅτι ἡ ἐν Νικαίᾳ & ἐν Κωνσταντινὸς καὶ αἱ ἄλλαι σὺνοδοι ἑδὲν ἀποστειθῶσαν ἐν ἡ' πίσει ἢ ἀφείλον ἐναντίον τῷ ἱγίως νῦ κὲ κατὰ τὴν ἀληθείας, ἀλλ' ὁ Νεσῳρίτος. ἔκ τῶν φαίνεται, ὅτι κωλύεται τις, ἐξ ὅπου κατὰ τῷ ἀληθῶς νῦ ἢ κατὰ τῆς ἐρῆς πίσεως ἀποστειθῶσεν ἢ ἀφαιρῶν. κὲ ἀπὸ τῶν λύνται πᾶσα διεξίρεα, ἢ ὁμῶς ὡ πατὴρες οἱ τῆς ἀναπλακῆς ἐκκλησίας κατὰ τῶν

Λατίνων εἰσφέρει. κὲ γὰρ ἢ ἀποστειθῶσαν τὴν ἐκ τῷ νῦ, κατὰ τῷ συμβόλῳ τῷ ἐν Κωνσταντινὸς ἢ κατὰ τῆς ἀληθείας, ἢ κατὰ τῆς ἐρῆς πίσεως. ἐπειδὴ εἶπον οἱ πατέρες, τὸ συμβόλον τὸ ἐν Νικαίᾳ & τὸ ἐν Κωνσταντινὸς ταυτῶ ἐστὶ κὲ ἀναγνωθῆντος τῷ ἐνὸς νοεῖται τὸ ἴσον, κὲ εἰ τοῖς ῥήμασι διαφέρουσιν, ἀλλὰ τῷ ἐνοίᾳ κὲ ἀληθείᾳ συμφωνοῦσι: τὸ αὐτὸ λῆγομεν κὲ ἡμεῖς, ὅτι ἀναγνωθῆντος ἐκείνου νοεῖται κὲ ταῦτο. κὲ ἔχει ἀποστειθῆναι τὸ ῥῆμα ταῦτο, ἐπειδὴ ἢ διαφωνεῖ ἀπὸ τῆς ἐρῆς κὲ ἀληθῶν πίσεως: ὅτι δὲ λέγεται. κωλυόμεναι τὸ ἀποστειθῆναι, ἀπολογύμεθα, ὅτι ἐν τῷ ταυτῶ ἴστα ἐκείνοις, εἰ κὲ διαφέρει τοῖς ῥήμασι. ἐπιταῖ ἀρα, ὅτι ἐκ ἴσιν κυρίως ἀποστειθῆκεν, ἀλλ' ἐν κὲ τὸ αὐτὸ, ἢ τῆς πικρότητος ἐκδοσις.

Ἐτάχεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῷ Καίσιτι. κατὰ * πολλῶν τῶν κηρῶν ἢ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ, τὸ συμβόλον τὸ παραδοθῆν κατὰ τὴν ἀποστολῶν ἀφαιρῶσθαι τὰ ῥήματα, ἄσκα τῶν σωτηρίαν ἡμῶν καταγγιλλοῦνται, δηλοῦσι ἢ μακαρία Μαρία Θεοτόκῳ ἐστίν, ἦτε δυνάμει ἐστίν ἐν τῷ συμβόλῳ τῶν ἀποστόλων. κὲ ταῦτο φαίνεται, ὅτι τῷ συμβόλῳ τῶν ἀποστόλων ἑδὲν ὄει ἀφαιρῶν, ἀλλ' ὁμῶς ἀφαιρῶσθ τὸ, κατελθόντα εἰς τὸν ἄδην. ἀλλ' ἐκείνοι οἵτις τὸ ἀφείλονται, ἢ ἠροῦντο αὐτὸ, ἑδὲ ἰμάχοντα τῇ ἀληθείᾳ καθὼς ὁ Νεσῳρίτος λέγει, ὅτι ἐκ ἴσιν ἢ κατὰ τῶν Θεοτοκῳ.

Μετὰ ταῦτα εἰσάγει ὁ Καίσιτος ῥητὰ τῆς γραφῆς, ἵνα ὅτις δῖνα ἡμῶν ὁ Νεσῳρίτος ἀνακαθίστηται, καὶ διδάξῃ ἐπὶ ἢ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ κατὰ τῆς ἄλλης δὲ γνώτω ἵσταν, ὅτι ἐστὶ ἀπόβλητος τῆς ἐκκλησίας τῆς

κα-

* τῶν κηρῶν ὡς κηρῶν ἢ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ, ἢ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ, κατὰ τῆς ἴσιν κατὰ τῶν ἀποστόλων τὸ συμβόλον, ἕτι, &c.

ANNUS
CHRISTI
1432.

καθολικῆς. ἰδιωτικῶν ἢ ἄλλα ἐπισημασθῆναι, ἀλλ' ἐπιστάδει ὁ κριτικὸς λόγος ἀπὸς ἰ-
κῶνα, ἀπὸρ καταλείψασθαι, ἐπισημασθῆναι. ἐπι-
σημασθῆναι δὲ ἐστὶν ἐπισημασθῆναι. ἐστὶν ἀπὸς τὴν
ἀποχριστικὴν τὴν κριτικὴν λόγος καὶ ἐπισημασθῆναι
ἀπὸ τῆς ἀποχριστικῆς ἀποχριστικῆς. Ἐπισημα-
σθῆναι, ἰδιωτικῶν ἢ ἄλλα ἐπισημασθῆναι, χυ-
λαίται κατὰ τὴν, ἢ ἐπισημασθῆναι οὕτως.

quoque possem asserere, sed ad illa que
relicta sunt, nostra sequebat oratio; ad id
ergo, unde digressi sumus, revertamur:
& certe quod attinet ad nostri sermo-
nis progressum, nos a proposito mate-
ria non essemus digressi. Quare dici-
mus rationem, cui vestra contradictio
insistitur, secundum quid claudicare,
idque probamus hoc argumento.

ANNUS XI.

Reliqua hinc
non constantiter
desiderat.

ΣΤΝΕΛΕΤΣΙΣ ιϛ.

SESSIO XI.

Νοεμβρίου μηνὸς εὐδαικάτη, ἡμέρα τρίτη,
ἵγμηνο.

Die Novembris undecima, feria tertia,
celebrata est.

Ιων. κεφ.

ΕΠεὶ δὲ ἐξ ἑκατέρου μέρους πολλά ἑρρήθη-
σαν λίαν ἐπισημασθῆναι καὶ λεπτῶν, ἀπὸρ
ἰσως τοῦτοι μᾶλλον παρὰ τὸ θεολογῶν ἢ τὸ
πειραμασθῆναι τὴν ἰσῶν γραφῆς, ἢ παρὰ τὸ
λαϊκῶν ἢ ἄλλων τῶν μὴ οὕτω πεπαιδευμένων.
ἰσῶν ἔχω τι ἀμαθὲς εἰπεῖν ἐν ταῦτα ἢ ἄλλο,
ὅπερ εἰ τοῦτοι ἢ μόνον παρὰ τὸ πειραμασθῆναι
τὸ πᾶσι, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὸ λαϊκῶν, εἰ μὴ
ἀπαύσαι, ῥᾶδιως λύσει τὸ ἀποχριστικὸν τὸ
εἰς τὸ ζήτημα ταῦτο. πλὴν ἐπειδήτις περὶ
μὲν εἰς ταῦτα, πλὴν τῶν λόγων, ἵνα ἰδ-
θῶμεν εἰς τὰ κατὰ ἰσῶν ἢ ἀπαύσαι, εἰ φαί-
νεται ἴσῶν, ἵνα ἀποχριστικῶν καὶ τὸ λόγος ἢ ἡμε-
τέρου, ἡδὴ καλόν· εἰ δὲ μὴ, ἰσῶν παρ' ἡμῶν.

Οoniam multa ex utraque parte di-
cta sunt scite admodum ac subti-
liter, que fortasse a theologia potius,
& sacra scriptura peritis, quam a lai-
cis & aliis non ita eruditis intelligun-
tur; ego tude quid habeo dicere super
hac materia, quod si intelligatur non
solum ab hujuscemodi rerum peritis,
sed etiam a laicis, dubitationem hujus
questionis, ni fallor, facile diluet.
Verum quis inter nos convenit, ut ser-
monibus absolutis ad concisam dispu-
tationem deveniamus, si placet nostrum
quoque audire sermonem, aggrediar;
sin minus penes vos sit.

Jul. cael.

Βασκ.

Εἰπάτω δὴ ὁ καρδινάλιος, εἰπάτω.
Ἀφομαί τίνων τῆς ρίζης τῆς ἀποχριστικῆς. τὸ
ζητήμα ἐστὶ περὶ τῆς καθόλου τῆς ἐκείνου
συνόδου, δηλονότι ἐπὶ τῶν σημείων ἐκείνων.
μὴδεὶ ἔχιστω ἀποχριστικῶν, ἢ συγγράψω, ἢ
συντιθέναι, καὶ τὰ λοιπὰ. ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι
ταῦτα τὰ σημεία οὕτω ποῦνται, δηλαδή, μὴδε-
νὶ ἔχιστω λέγειν ἐναντία τῶν ὡς τῶν ἐκείνου
καὶ αἰσῶν. ἡμεῖς λέγομεν ἢ μόνον περὶ ἰσῶν ἢ ἰ-
σῶν πείρας, ἀλλὰ καὶ περὶ πάσης ἡγε-
σοῦ σαφελείας, ἢ ἐκείνου, ἢ ἀποχριστικῆς.
Ἐ ὅτι δια τῆς καθόλου ἐκείνης κωλύεται μὴ
δὲ πλὴν τυχεῖσαν ἐκείνου ἢ ἀναπτύξῃ ἐν τῇ
συμβολῇ ποιῆσαι· αἰ σῶν ἔχοντες πείραν ἐν
τοῖς νόμοις λέγουσιν· καὶ ἐστὶ δυνατόν τὸ νόμον
τοῦσαι, ἀν μὴ πᾶς ὁ ἰσῶν διαρηθῆναι· ὁ-
δὸν ἀπὸς οὕτως τῆς πᾶσι ἀποχριστικῆς ἀ-
ναγκαστικῶν διαρηθῆναι ἡμᾶς τὸ ἀποχριστικὸν ταῦ-
τα τὸ νόμον. καίτω ταῦτο ἐν τοῖς ἀποχριστικῶν
τῆς συνόδου, ὅτι ἀπὸ τῶν ποιῆσαι τὰς ἀποχρισ-
τικῶν κωλύει ταῦτα, Χαρσιὸς τῶν ἀποχρισ-
τικῶν ἐκείνου πείρας Αναστασίου ἢ Φωτίου μαθητῶν
τῶν Νεστωρίων, εἰ τινος ἐπισημασθῆναι ἢ ἰσῶν
ἐκείνου εἰς τὸ ἀποχριστικὸν καὶ αἰσῶν τῶν Νεστωρίων.
Ἐ ὅτι ἐκείνου πολλῶν, καὶ ἰσῶν ἰσῶν
συμβολῶν πείρας, μᾶλλον δὲ ὡς λέγει Χαρ-
σιὸς, ἰσῶν συμβολῶν ἀποχριστικῶν ἢ πείρας· καὶ
μὴ τῶν ἄλλων φασὶν ὁ αἰσῶν, ὅτι ὁ ἰσῶν
καὶ ἄλλοι εἰ ἐκείνου ἐπισημασθῆναι ἐκείνου
καὶ μὴ δεχόμενοι τὴν παρ' ἐκείνου πείραν. δὲ
ταῦτα ὡς ὁ Χαρσιὸς βολόμενος δὲ ἰσῶν ἰ-
σῶν ὁδοῦσιν, ἐπισημασθῆναι καὶ ἰσῶν τῆς
ἐκείνου πείρας ἀποχριστικῶν· οὕτως ὡς τῶν ἰσῶν
ἀποχριστικῶν καὶ τὸ συμβολῶν τῶν Νεστωρίων καὶ τῶν
Concil. General. Tom. XXXI.

Age, dicat cardinalis, dicat.

Imperius.

Ιων. κεφ.

Quamvis multa ex utraque parte di-
cta sunt scite admodum ac subti-
liter, que fortasse a theologia potius,
& sacra scriptura peritis, quam a lai-
cis & aliis non ita eruditis intelligun-
tur; ego tude quid habeo dicere super
hac materia, quod si intelligatur non
solum ab hujuscemodi rerum peritis,
sed etiam a laicis, dubitationem hujus
questionis, ni fallor, facile diluet.
Verum quis inter nos convenit, ut ser-
monibus absolutis ad concisam dispu-
tationem deveniamus, si placet nostrum
quoque audire sermonem, aggrediar;
sin minus penes vos sit.

Jul. card.
Conc. Flo.
par. 1. ad. 4.

Sessio XI

tanum erat. Dico, lectam primo a Charisio eam fidei expositionem, deinde quod erat a Nestorianis confictum. Post hac Charisius; Me vero, inquit, ut hereticum communionem privarunt; Ego autem credo in unum Deum, &c. Nec est in hoc symbolo; Eos autem qui dicunt, Erat aliquando, quando non erat: tollit enim hoc e symbolo Nicæno, ponitque illud: Et in Spiritum sanctum consubstantialem Patri & Filio: quod neque in Nicæno, neque in Constantinopolitano habetur symbolo. Recitavit idem postea symbolum Nestorianorum, quod vocat perfidie symbolum. Quibus lectis subdit sancta synodus; Nemini liceat proferre, aut docere alteram fidem. Postmodum damnat eadem eos, qui confictum & expositum a Nestorianis symbolum tenerent, nec ullam facit mentionem Charisii, qua ejus confessionem & fidem reprobet: Quod si fuisset ejus consilium, cujusvis & quamvis interdicere confessionem; & si noluisse aliud recitari symbolum præter Nicænum, servata verborum ejus formula, procul dubio Charisii expositionem improbasset: sed quia vera erat Charisii confessio, idcirco synodus non improbavit symbolum ab ipso prolatum, sed eo confirmato damnavit fidem Nestorianorum. Ex quo sequitur, per verba illa significari, fidem Nicæne expositam: & hoc mihi validum videtur ad demonstrandum, quid per illud interdictum significetur. Secundo, hæc synodus non solum cavet, ne cui liceat proferre, conscribere, & reliqua; sed etiam ne aliud sentire licet præter fidem Nicæne expositam. Si vos interrogavero, num Deum æternum esse vestris animis credatis, profecto affirmabitis. At qui dixerit quisquam, vos esse propter hoc anathemati subjectos, quoniam id non continetur in symbolo, & vos aliter sentitis ac habeatur in symbolo: atque ita dici potest de innumeris veritatibus. Ad illud vero: quod asseritis, licere scilicet privatis personis & auctoritate propria exponere & declarare, prout libuerit; catholicæ vero ecclesiæ id non licere; dico, contrarium hoc esse verbis decreti. Ibi enim in principio legitur: Nemini liceat proferre, &c. in fine vero: Si sit episcopus, vel clericus, episcopum episcopatu deponi, &c. Ex quibus constat, decretum in omnes generaliter & particulariter ferri, sive sint episcopi, sive clerici: cumque laicorum meminerit, patet de omnibus laicis esse illi sermonem: laici non solent cantare symbolum in ecclesiis, sed clerici: propositum ergo erat, omnibus & laicis & clericis interdicens, & in ecclesia & extra ecclesiam. Hinc patet, etiam privatis personis esse interdictam alterius fidei conscriptionem, Quod si alteram fidem velitis generaliter intelligere, multi, imo fere omnes, erunt sub anathemate. Præterea ad majorem questionis dilucidationem dicimus, expositionem, quam Agatho scripsit & mi-

αλλαν τῆς ἀκαλυψίας. πρώτων μὲν αὐτῶν ἀνήγαγε τὸ ἴδιον τὸ πικρὸν σύμβολον. ἀλλ' ὁμοῦ τὸ πικρὸν ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἐκ τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. λέγω, ὅτι αὐτῶν ὁ Χαρῖσιος ἀνήγαγε τὸ ὁμολογίον τὸ ἰαυτῷ πικρὸν, καὶ μὴ τὸ πικρὸν τὸ ὑπὸ τῆς Νικομαχίων παρακλαδίον. ὅτι φησὶν ὁ Χαρῖσιος, ἐμὲ δὲ εἶπε κερτικὸν ἀπὸ τῆς κοινῆς ὁμολογίας. ἐγὼ δὲ πικρὸν εἰς τὸ Θεὸν, καὶ τὰ λοιπὰ. καὶ εἶπε αὐτῷ ὅτι τὸ πικρὸν, τὸς δὲ λέγοντας, καὶ ὅτι εἶπε ἐκ τοῦ πικροῦ αὐτῶν τὸ ἐκ τῆς Νικαίας, καὶ τὸ πικρὸν ἀπὸ τοῦ συμβόλου τῆς ἐκ Νικαίας, καὶ τὸ πικρὸν ἀπὸ τοῦ συμβόλου τῆς ἐκ Νικαίας, ὅτι τῆς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως. μὴ ταῦτα ἀνίστημι ὁ αὐτὸς τὸ σύμβολον τῆς Νικομαχίων, ὅτι λέγει εἶναι σύμβολον ἀστικῆς. τῶν ἀναγνωσθέντων, ἐπάγει ἡ εἰς αὐτὸν σύνθεσις, μὴδὲν ἔχειν τροφίαν ἐπὶ τῆς πίστεως, ἢ διδάσκειν. μὴ ταῦτα κατακρίνει ἡ σύνοδος τὸς κατήχοντας τὴν παράφρασιν τοῦ συμβόλου τῆς ἐκ Νικομαχίων, καὶ ἡ ποιεῖται μυστικὴν ἀθετοῦσαν τὴν ὁμολογίαν καὶ τὴν πίστιν τοῦ Χαρῖσιου. ὅθεν εἰ καὶ ὁ σκοπὸς καλύσαι τὴν ἐκείνου καὶ τὴν τυχεῖσαν ὁμολογίαν, καὶ εἴπερ ἠθέλησεν ἄλλο σύμβολον μὴ λέγεσθαι, εἰ μὴ κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἐκ Νικαίας συμβόλου καὶ κατὰ τὸ ῥῆμα καὶ κατὰ λέξιν, ὁμολογούμενως ἠθέλησεν αὐτὸν ἐκθεῖν τὸ Χαρῖσιου. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁμολογεῖ ὁ Χαρῖσιος τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὸ πικρὸν καὶ ἠθέλησεν ἡ σύνοδος τὸ ἀποκομιεῖν παρ' αὐτοῦ τὸ σύμβολον, ἀλλ' ἐπερίωσεν, καὶ κατέδικασεν τὴν πίστιν τῆς Νικομαχίων. ὅθεν εἶπται, ὅτι τὸ ῥῆμα ἐκείνου σημαίνει ἐκαστὴν πίστιν παρὰ τῆς ἐκ Νικαίας. καὶ τὸ πικρὸν μοι ἰσχυρὸν εἰς τὸ ἀποδοῖξαι τὴν σημασίαν τῆς τῆς αὐτοῦ καλύσεως. ὁ δὲ πικρὸν, ἡ σύνοδος αὐτῆς ἢ μόνον ἐκάλυψε μὴδὲν ἔχειν τροφίαν, συγγράφειν, καὶ τὰλλα, ἀλλὰ μὴδὲ φρονεῖν παρὰ τὴν ἐκ Νικαίας ἔκθεσιν. ἐὰν ἐρωτήσω ὑμᾶς, τί ἀρα φρονεῖτε ἐν ταῖς ὑμετέραις διανοίαις ὅτι ὁ Θεὸς αἰώνιος; φησὶτε πάντες. ἀλλὰ κατὰ τὸ πικρὸν εἶπε ἂν τις ὑμᾶς ὑπὸ ἀνάθεμα εἶναι, ἐπειδὴ ἢ κερτικῆς ἐκ τῆς ἐκ Νικαίας, καὶ ὁμοῦ φρονεῖτε ἐπὶ τῆς παρὰ τὴν κερτικὴν ἐκ τῆς ἐκ Νικαίας, καὶ ὅτι δύναται λέγεσθαι περὶ ἀπειρῶν ἀληθειῶν. ἀπὸς ἐκεῖνο δὲ ὁ λέγει, ὅτι μεμεχκοῖς προσώποις καὶ ἰδίᾳ ἔχουσιν ἔχεται ἐκθεῖν καὶ σαφηνίζειν, καθὼς βέλονται, τῆ δὲ καθολικῆ ἐκκλησίᾳ τὸ πικρὸν καὶ ἔχεται, ἐγὼ λέγω, ὅτι τὸ πικρὸν ἐστὶ τῆς ἐκ τῆς ἐκ Νικαίας καὶ τῆς ἐκ Νικαίας. καὶ γὰρ ἐκ τῆς ἐκ Νικαίας, ἐκ μὲν τῆς ἀρχῆς λέγεται. μὴδὲν ἔχειν τροφίαν, καὶ τὰ λοιπὰ. ἐκ δὲ τῆς πικρῆς εἰ μὲν ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς εἶναι, ὁ ἐπίσκοπος ἐκπαιθεῖται τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τὸ ἐξῆς ἀπὸ τῶν φαίνεται, ὅτι κατὰ πάντων καθολικῶν καὶ κληρικῶν φέρεται ὁ ὅρος, καὶ πικρὸν ἐπίσκοποι, καὶ πικρὸν κληρικοί εἶναι. ἐπειδὴ δὲ ποιεῖται μυστικὴν λαϊκῶν, ὅθεν ὅτι πικρὸν πάντων λαϊκῶν λέγει. εἰ λαϊκοὶ ἐκ εἰσάσεως ψάλλουσιν ἐκ τῆς ἐκκλησίας τὸ σύμβολον, ἀλλ' οἱ κληρικοί. ὅθεν ὁ πικρὸν καλύσαι πάντας καὶ λα.

ANNO CHRISTI 1418.

ANNO
CHRISTI
1439.

κ' λαϊκῶν, κ' κληρικῶν, κ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κ' ἄλλοις ἀπὸ τούτων φαίνεται, ὅτι κ' μετὰ ἀπο-
 σπαστα καλῶνται ἑτέρων πίστιν ἀποφίρεσθαι. καὶ εἰ-
 βῆλοσθε ἑτέρων πίστιν καὶ πάντων νοσῶν, ἰ-
 σονται πολλοὶ ἐπὶ ἀνάθεμα, καὶ σχεδὸν πάν-
 τες. εἴτε ἵνα μάλλον διασαφῶσθε τὴν ζήτη-
 μα, λέγομεν, ὅτι ἡ ἐκδοσις, ἢ ὁ Ἀγα-
 θῶν ἱγρὰς καὶ ἰστέλεσ ἀφ' ἑστέων, ἢ ἡ
 ἐκδοσις ἐνὸς ἀποστόλου, ἀλλὰ πολλῶν.
 ἢ γὰρ πάσης ἐκκλησίας, ἐπειδὴ λέγει ὁ Ἀ-
 γάθῶν μὲν πάντων τῶν ἁποστολικῶν ἀποστόλων
 ἐν τῇ δοκτικῇ ἐκκλησίᾳ, κ' ἐν ἐκείτῃ τῇ ἰ-
 πιστοῦν ἐπιγράψαν ἐπισκοπῶν πολλοί, ὡσεὶ
 ἐκατὸν εἰκοσι πέντε. εἴτε ὁ κύριος ὁ Νικαίαιος
 πατριάρχης τὸν λόγον ἐν τῇ ἀπολαβῇ ὁμιλία
 περὶ τὸ λόγῳ, ἐν ᾧ εἶπεν ὁ Κολοσσαίος,
 ὅτι ἀνάγκη ἐπιχειρῶν κ' καταπεργάζομαι ἢ Ρω-
 μαϊκῇ ἐκκλησίᾳ ἀνίστασθαι τὸ, ἐκ τῆς οὐκ ἐ-
 πὶ γὰρ, ὅτι τὸ, ἀνάγκη ὕψης, ἢ κείτῃ
 ἐν τῷ ὄρω, ἢ δὲ ἔχειται. λέγω ἔν. ὅτι ἐν
 τῷ ὄρω ῥητὴς λέγεται, μηδὲν ἔχειναι ἀπο-
 φίρεσθαι ἢ διδάσκειν, κ' ὁδὸν γίνεται μετὰ
 καὶ ἰδιόζοντος ἀποστόλου ἢ καὶ ὁδῶν, κ' διὰ
 ταῦτα ὀφείλομεν περὶ πάντων ὁμῶν τῶν
 νοσῶν ὅτι λέγω. ὅτι ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἐν
 Εφῆσῳ ὑδέποτε ἰγρὰτο μετὰ τῶν Κων-
 στατινουπόλεως συμβόλου. ἢ γὰρ οἱ πατέρες ἐ-
 κείνοι ἐπέλαθοντο τότε, ἢ ἠθέλησαν ἵνα ψάλλ-
 ληται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ταῦτον, καὶ πάντες
 οἱ μετ' ἐκείνους γεγοσῶτες ἢ ἄλλο ἢ τὸ ἐν
 Νικαίᾳ ὀφείλομεν ἀδειν, καὶ τότε κακῶς ἐν
 ἐπιπέδῳ ψάλλομεν τὸ ἐν Κωνστατινουπόλει.
 καὶ ὡς ἐκ ὀφείλει ψάλλοσθαι. ἢ ἐμνησθῆ-
 σαν, καὶ ὡς ἐναντίον καὶ μὴ ὀφείλων ψάλλο-
 σθαι εἶσαν, ἢ τὸ αὐτὸ νόμισαν. κ' χρῆ-
 σθησῶν, ὅτι ἐν πολλοῖς διαφέρει τὸ ἐν
 Νικαίᾳ τὸ ἐν Κωνστατινουπόλει, κ' διότι πε-
 εἶχει τὴν αὐτὴν ἔνοιαν καὶ πίστιν, νοσῶνται
 ὡς ἐν καὶ ἢ ἐναντίον. κ' ὁμοίως εἶπεν, ὅτι
 διωμάει περιέχεται τὸ ἐν Κωνστατινουπόλει
 συμβόλου τὸ ἐν Νικαίᾳ, καὶ ἀναγνωσθέντος
 τῆς ἐνὸς νοσῶνται τὸ ἑτέρον. λοιπὸν ἵθα ἐστὶ
 σύμβολον σύμφωνον κατὰ τὸ νῦν, ἐν ὀφείλει
 νομίζοσθαι, καὶ ἢ ἔπρον. ἀπὸ τῆς ὄρω ταῦτο
 ἢ κωλύεται, ἀλλὰ μόνον ἑτέρων πίστιν κωλύει.
 ὅθεν ἀποσῆκει νοσῶν περὶ ἐναντίας πίστεως κ'
 διαφωνήσεως τῇ ἀληθείᾳ. εἴτε ἑτέρον βέλομαι
 εἶπεν ἀπὸς μείζονα σαφήνεια τὴν ἀληθείας.
 τὸ ὁμοσθέντος ἐν ταῖς συνόδοις φαίνεται διὰ
 τὸ ἅγιον πνεύματος ὁμοσθῆναι. τὸ αὐτὸ πνεύ-
 μα ἅγιον φαίνεται εἶναι ἐν πάσαις. ἀλλ' ἐν
 τῇ ἐκτῇ συνόδῳ, ὅπου ἀνεγνώσθη ὁ νόμος,
 εἶπον οἱ πατέρες ὅπως, μηδὲν ἔχῃσθαι, κ' τὴν
 λογικῶν, μήτε ἄλλο φρονεῖν ἐν καταστροφῇ ἰ-
 κεινῶν τῶν ὁμοσθέντων. ὅθεν ἢ ἐκτῇ συνόδῳ,
 ἢ τὸ πνεύμα τὸ ἅγιον τὸ κείνον δι' ἐκείνης,
 ἐκρηγῶνται τινὲς τρόπον μηδὲν ἔχειναι ἀπο-
 φίρεσθαι πίστιν ἑτέραν, ἢ ἀποκομίζεσθαι ἐναντίαν
 ὕψης εἰς ἀνατροπὴν τῆς ἀληθῆς πίστεως. ἀλλ'
 ἢ κωλύεται τὸ γινόμενον εἰς σαφήνεια, ἢ ἀπὸς
 μείζονα τῆς ἀληθείας ἀνίστασθαι. εἴτε λέμεν
 ἀμφεβάλληται περὶ ῥημάτων τῶν νόμων, ὀφεί-

sit ad synodum, non unius, sed mul-
 torum fuisse; erat enim totius occiden-
 talis ecclesie: nam Agatho in ea lo-
 quitur cum omnibus sibi subditis in oc-
 cidentali ecclesia; multique episcopi ad
 centum viginti quinque epistolam illam
 subscripsere. Ad hæc dominus Nicænus
 superiori sermone de eo loquens, quod
 dixerat Colossensis, nempe Romanam
 ecclesiam instante & urgente necessitate
 usam esse illa explanatione, Ex Filio:
 Intulit, non esse positum in decreto.
 Si adsit necessitas: nec illam excipit.
 Dico igitur, in decreto planis verbis
 haberi, Nemini licere proferre, seu
 docere: nec ullam fieri mentionem pri-
 vate persone, aut universorum: qua-
 propter de omnibus æque debet intelli-
 gi tale interdictum. Addo in Ephesi-
 na synodo nullum esse factum de sym-
 bolo Constantinopolitano verbum. Aut
 ergo patres illi oblitii hoc sunt, volue-
 rantque illud in ecclesia cani: atque
 ita debemus posteri omnes non aliud
 quam Nicænum cantare: tumque Con-
 stantinopolitanum canentes male facere-
 mus, ut quod cantari non debeat: aut
 recordati veluti contrarium, & indi-
 gnum quod canatur, prætermiserunt:
 aut certe pro eodem sumpserunt: tum-
 que considerandum est, in multis Ni-
 cænum a Constantinopolitano differre,
 sed quia eundem sensum & fidem con-
 tineri, intelligi ut unum & non con-
 trarium. Et vos dixistis, Constantinopo-
 litanum symbolum in Nicæno conti-
 neri virtute, lectoque uno intelligi al-
 terum. Ubi ergo fuit symbolum sensu
 conveniens, pro uno debet haberi, non
 pro diverso: per decretum non prohi-
 betur hoc, sed altera tantum fides.
 Quare intelligendum est de fide contra-
 ria, & quæ discrepet a veritate. Aliud
 quoque volo dicere ad majorem veri-
 tatis declarationem. Quæ definita sunt
 in synodis, palam est definita esse per
 Spiritum sanctum, & eundem sanctum
 Spiritum esse in omnibus. At in sexta
 synodo, cum recitatum fuit decretum,
 patres ita locuti sunt: Nemini liceat,
 &c. aut aliud sentire ad evertenda illa,
 quæ sunt definita. Ita sexta synodus,
 sive qui per illam judicabit Spiritus
 sanctus, explanant, quomodo nemini
 liceat alteram proferre fidem, hoc est
 fidem oppositam, ad veræ fidei ever-
 sionem: sed non prohibent quod sit ad
 declarandam, aut apertius enucleandam
 veritatem. Præterea cum de verbis qui-
 busdam legis dubitatur, accurrendum
 est ad mentem legislatoris. Ea vero de-
 prenditur sive ab exordio, sive ex
 verbis ipsius legis, sive ex iis quæ sub-
 sequuntur. Igitur initio habetur, pa-
 tres ubi convenerunt, voluisse symbo-
 lum Nicænorum patrum recitari, nec
 non sermones, qui spectarent ad sym-
 bolum: ut approbarentur, qui cum eo
 conveniunt; qui secus, reprobandentur.
 Quare legislatori, hoc est Ephesinæ sy-
 nodo, non aliud fuit propositum, quam
 aliam prohibere fidem, sive aliam ex-
 posi-

ANNO XI.

ΑΝΘΩ
ΧΡΗΜΑΤΙ
412.

τῆσδε τῶν δι' ἑρχομένησδε ἀπὸ τοῦτον, ὅτι ἡ
 βολέμεναι εἰσὶν τὰς ἀποφάσεις. εἶδεν, ὅτι ὁ Φλα-
 βιανὸς καταβίβασεν τὴν Εὐτυχήσδε ἐν τῇ ἐν Κων-
 σταντινουπόλει συνόδῳ. μὲν ταῦτα συνακαρτήσθη
 ἡ ἐν Ἐφέσῳ συνόδος, ὅτι καὶ ἀντιτρέτην
 κηρύττει ὡς ὁ Διόσκορος ἔγραψεν· καὶ ἡ ἑαυ-
 τὸν ἑαυτὸς τυραννικῶς· ὡς ἐκείσδε καὶ ὁ Εὐ-
 τυχῆς, καὶ ἡδὲν ἐλάττωσαι ἑαυτὸν ὅτι ἕκ-
 πλαστήσθη, καὶ ἀνήγειν τὴν αὐτὴν κρίσιν, ὅτι αὐ-
 τοῦτο αὐτὸν ἐν τῇ Νικαίᾳ ἀπὸ ῥήματόςδε ἀπὸ
 ῥήματος· καὶ μὲν ταῦτα εἶπεν· αὐτὴ ἡ κρίσις τὴν
 ἀποφάσιν, καὶ ἐν πρώτῳ θέλω ζῆλον αὐτοῦτοῦτον.
 ἀλλ' ὅτι ἡ κρίσις ἡ ἐν Νικαίᾳ ἐσαρτήσθη διὰ
 τῆσδε συνόδου τὴν ἐν Ἐφέσῳ, καὶ ὅτι ἡ ἐν Ἐφέ-
 σῳ ἐπιβίβασεν εἶπεν κρίσιν παρὰ τὴν ἀπο-
 φάσιν, καὶ μηδὲν ἀποσθῆναι, μηδὲν ἀφαιρῆναι·
 διὸ ἐλάττω· ἔγραψεν κατὰ τὸν ὄρθιον κρίσιν, καὶ ὁ
 Φλαβιανὸς ἡ κατὰ τὴν ὄρθιον κρίσιν, ἐπειδὴ
 ὁ Φλαβιανὸς λίγει τὸν Χερσὸν ἀπὸ δύο φύσεων,
 καὶ ἐν δύο φύσεσιν· ἐν δὲ τῷ συμβόλῳ τῷ
 ἐν Νικαίᾳ ἡ λέγεται τὸν Χερσὸν ἔχειν δύο φύ-
 σεσιν, ἡ εἶναι ἐκ δύο φύσεων· ὁ Εὐτυχῆς ἐλά-
 ττω τὴν παλαιάν ἀποφάσιν καὶ μὲν ἀπο-
 φάσιν ῥηματικῶς· Εἰσὶς· δὲ τις Δορυ-
 λαίου εἰσὶν, καὶ οὗτος ἐβόησεν· ἐλάττω, ὡς
 εἶσι κατὰ τὸν τῶν διόσκου. ὁ Διόσκορος λί-
 γει, πῶς ἕκ εἶσι κατὰ τὸν τῶν· ἡμεῖς ἔχομεν
 ἐν τῷ τῶν δύο φύσεσιν, καὶ ἐν τῷ λέγεται,
 μὲν ἔχειται ἀποφάσιν τῷ συμβόλῳ τῷ ἐν
 Νικαίᾳ. ταῦτα ἀνεγνωθήσθη ἐν τῇ Καλυπ-
 δαί συνόδῳ. ἡ συνόδος ὡς εἶσι κατὰ τὴν Εὐ-
 σέβου τῷ Δορυλαίῳ, ἀλλ' ἐδούκασιν καὶ ἐ-
 σέρησιν ἐκείνῳ. καὶ κατωτέρω ὁ Διόσκορος ἐ-
 παύει ἀποφάσιν κατὰ τὸν Φλαβιανόν, καὶ ἐν
 τῷ ῥήματι τῆσδε ἀποφάσεως λίγει· ὅτι διὰ
 τῶν ἀλλοτρίων ἐκείνῳ τῆσδε ἐπισκοπῆσδε, ἐπειδὴ
 παρὲν τὸν ὄρθιον τὸν ἐν Ἐφέσῳ συνόδου, ἐπειδὴ
 διαλαμβάνεται ἐκείσδε, ἡ ἡσ προφέρει εἶπεν
 κρίσιν τὴν ἐπίσκοπος· ἡ κληρικὸς, ἡ ἀποσθῆναι
 ἡ ἀφαιρῆναι, σερμῶν τὸν ἰδίαν ἐπισκοπῆσδε· ἐπει-
 δὴ, καὶ τὰ λοιπὰ. καὶ διὰ τῶν ἐσέρησιν τῶν Εὐ-
 σέβου καὶ τὸν Φλαβιανόν, ὡς παραβάτας τῶν νό-
 μῶν τῶν. πάντες οὖν οἱ ἐπίσκοποι ἐκείνῳ,
 οἱ καὶ ἐκλήθησαν τῇ ἀποφάσει τῷ Διόσκορου,
 ἐκλήθησαν τῇ μὲν ταῦτα ἀκυρωθῆσιν· καὶ
 πάντες ἠρέδοντο ἐν τῇ κωλύσει τῷ ἡρώδου ἐν
 τῇ συνόδῳ. ὅθεν φασὶν ὅτι· ἑαυτὸς ἀλλοτρίως
 εἶναι πάσας ἱερατικῆσδε ἀξίας εἶδειξεν ὁ Φλαβιανὸς
 καὶ Εἰσὶς· οἱ τῶν ἐπεχείρησαν ἀποσθῆναι
 ἡ ἀφαιρῆναι ἀπὸ τῆσδε ἀγίας κρίσεως τῆσδε ἐπιδοκί-
 μης παρὰ τὸν ἐν Νικαίᾳ συνόδου, ὡς ἐσέρησιν καὶ
 ἐκέρωσιν ἡ ἐν τῇ Ἐφεσίῳ ἀποφάσει· κροτηθεῖ-
 σα. διὰ τῶν δικαίων εἶσι τῶν ἀποσθῆναισδε τῶν
 ἡ ἀφαιρῆναισδε ἀλλοτρίως εἶναι, τῶν ἐπισκοπῶν
 τὸν ἐπισκοπῆσδε, καὶ τῶν κληρικῶν τῶν κληρικῶν· ὅτι
 διὰ ταῦτα ἀνεγνωθήσθη ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἐν
 Καλυπδαί, ἡσ πάντες. ἀνάστημα τῷ Διο-
 σκору, ὅτι κακῶς ἔλεγε· ταῦτα τῷ ὄρθιον κατα-
 κερμῶν ὁ Διόσκορος· καὶ ὅτι ἀντιτρέτην ἡ σύ-
 νόδος πάντα τὰ κατὰ τὸν Φλαβιανόν ἐπεσθῆναι-
 τα, καὶ ἔλεγε, ὅτι ὡς εἶσαισδε ὁ Φλαβια-
 νὸς κατὰ τῶν ἐν Νικαίᾳ συνόδου, ἡ κατὰ τῶν

Arts; & in symbolo Nicæno non dica-
 tur Christus habere duas naturas, vel
 esse ex duabus naturis. Eutyches pie-
 tatem hanc tollebat, ne voces quidem
 addi permittens. Quod audiens Euse-
 bios quidam Dorylei episcopus exclamavit;
 Mentitus est; nullus est canon,
 qui hoc præcipiat. Respondit Diosco-
 rus: Quomodo nullus est canon: apud
 nos duo sunt, codices, & in omnibus
 legitur, non licere quidquam addi Ni-
 cæno symbolo. Acta sunt hæc in syno-
 do Chalcedonenſi, quæ nihil dixit ad-
 versus Eusebium Doryleæ, sed suscepit
 illum, & amplexa est. Infra etiam
 Dioscorus sententiam fert contra Fla-
 vianum, quam pronuntiando ait, id-
 circo illum privare episcopatu, quo-
 niam Ephesinæ synodi decretum esset
 transgressus: in quo sancitur, episco-
 pum vel clericum professentem aliam
 fidem, aut addentem, sive detrahentem,
 episcopatu deponi, quoniam, &c.
 proinde Eusebium & Flavianum, ut
 hujus legis transgressores abdicavit.
 Omnes autem illi episcopi, quoniam
 sententiam Dioscori secuti sunt, repro-
 batam postea secuti sunt: & omnes in-
 terdicto illo innitebantur, quod tolerat
 synodus. Quare ita loquuntur: Offen-
 derunt sese ab omni sacerdotali digni-
 tate alienos Flavianus & Eusebicus, qui
 aggressi sunt addere vel demere de
 sancta fide per Nicænam synodum ex-
 posita, & per celebratam Ephesinam
 comprobata. Quapropter justum est adden-
 tes vel detrahentes alienos esse episco-
 pos ab episcopatu, & clericos a clero.
 Cum vero hæc legerentur in synodo
 Chalcedonenſi, dixerunt omnes; Ana-
 thema Dioscoro, quia male judicavit:
 hæc hora damnetur Dioscorus. Atque
 ita synodus omnia adversus Flavianum
 constituta rescidit; censuitque nihil a
 Flaviano commissum contra Nicænam,
 aut Ephesinam synodum, & verba illa,
 quibus dicitur Christus habere duas na-
 turas, vel ex duabus esse naturis; licet
 expresse non habeantur in Nicæno sym-
 bolo, non esse tamen contraria veritati,
 sed de Nicæno symbolo virtute deduci.
 Quare nec arguendus, nec incre-
 pandus est, qui addit, vel explicat;
 dum veritati fideique catholicæ conso-
 na proferat. Et videtur mihi, patres
 reverendissimi, nullum aptius exem-
 plum posse uspiam reperiri ad proposi-
 tum hoc ipſo, quod de Flaviano pro-
 latum est. Concludo igitur: Verba illa
 interdicti: Nemini liceat proferre, aut
 sentire, & reliqua, intelligenda esse de
 iis, qui fidem contrariam tenent, aut
 a vera diversam: seu scripturam sacram
 aut Nicænam symbolum immutant.
 Hæc pro meo rudi judicio omnem pos-
 sunt tollere dubitationem: Si non ita
 est, opto a vobis doceri. Quapropter
 cum ecclesia Latina dicat, nihil se con-
 tra veritatem, aut sacram scripturam,
 aut Nicænum symbolum, aut aliam
 synodorum definitiones addidisse: ope-
 re pretium est questionem hanc præ-
 ter-

SESSIO XI.

SERMO XI

termittere, an liceat, nec ne: & accedere ad aliam; verumne sit, Spiritum sanctum ex Filio procedere. Quod si ostendere poteritis ex Filio non procedere: tunc ego aperte dixerim, esse aditamentum: & sancta Romana ecclesia non licuisse addere quod est verum fidei oppositum; sed si falsum hoc esse probare non poteritis; imo vero demonstratum fuerit utile & verum: tunc concedendum erit, licuisse in symbolo explicare: eritque pax utrique parti. Hæc dicere potui, correctioni ea subiciens beatissimi patris & domini nostri, nec non serenissimi imperatoris, aliorumque reverendissimorum patrum.

Ὁ Ἐπίσκοπος κ' ὅτι εἰ κ' τὰ ῥήματα ταῦτα τὰ λίγητα, ἢ ἕξ ἄν δύο φάσεις ἔχῃ, ἢ εἰ δύο φάσεων ἴσῃ, ἢ κ' ἴσῃται ῥητῶς ἐν τῇ συμβόλῃ τῇ ἐν Νικαίᾳ, ὅμως ἐκ εἰσὶ κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ δυνάμει ἔλαττοι ἀπὸ τοῦ συμβόλου τῷ ἐν Νικαίᾳ. ὁ δὲ ἢ δὲ ἐλιγγίῃ ἢ ἐπιπύπτῃ ἢ ἀποσιδόντῃ, ἢ ἀσφαλιζόντῃ, μέγιστος ἀνὸς ὁμοφώνῃ λίγη τῇ ἀληθείᾳ κ' τῇ καθολικῇ πίστει. κ' φαίνεται μοι, πατήρ ἀιδεσιμώτατος, ὅτι ἡδὲν ἔστιν ἐν τῷ κόσμῳ ἕτερον παράδειγμα ἄλλο ἢ τῷ κατὰ τὸν ὕψιστον, ἢ τὸ Γεγονός περὶ τῶν Θλαβιανῶν. συμπεριαινοῦται, ὅτι τὰ ῥήματα τῆς κωλύσεως τῆς, μηδὲν εἶναι ἀποφάσεις ἢ φρονεῖν, κ' τὰ λοιπὰ ἐφείλινοι δαίπερὶ τῶν φρονεῖν ἰσχυρίαν πίστιν ἢ Βιτέραν τῆς ἀληθείας, ἢ ποιῶντων ἐναλλαγῆ τῆς θείας γραφῆς, κ' τῷ ἐν Νικαίᾳ συμβόλου. ταῦτα δύνανται λυεῖν πᾶσαν ἀπορίαν κατὰ τὴν ἐμὴν ἀμαθῆ κρίσιν. εἰ δὲ ὅπως ἐκ ἔστιν, ἐγὼ ἐκποδῶ ἐντυπωθῆναι παρ' ὑμῶν. ὁ δὲν ἐπεὶ λίγει ἢ ἐκκλησία ἢ Λατινικὴ μηδὲν ἀποδοῦναι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἢ τῆς ἱεράς γραφῆς, ἢ τῷ ἐν Νικαίᾳ συμβόλου, ἢ τῶν ἄλλων συνοδῶν, ἀξίον παραλαβεῖν τὸ ζήτημα τῆτο πῶ, εἰ ἔξεσται, ἢ ὅ, κ' ἢ χωρῆσαι ἄλλο τὸ ἕτερον τὸ λίγειν, τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐκ τῶν υἱῶν, εἰ ἀληθὲς ἢ ὄ. κ' εἰ ἄν ὁμοίως δωπηθῆτε δεῖξαι ὅτι ἐκ ἐκ τῶν υἱῶν ἐκπορθεῖται, σὺτ' ἂν εἰποιμι ἐγὼ φανερῶς, ἀποδοθῆναι εἶναι, κ' ὅτι ἐκ ἐξῆν τῇ ἀγίᾳ Ρωμαιοῦ ἐκκλησίᾳ ἀποδοθῆναι τι ἐναντίον τῆς ἀληθείας πίστεως. εἰ δὲ ὄ δωπηθῆτε ἀποδείξαι ψαδὲς, ἀλλὰ μάλλον ἀποδεχθῆναι χρῆσιμον ὅ ἀληθὲς, τότε ἀποδοθῆναι, ὅτι ἐξῆν ἀνακτιζαί ἐν τῇ συμβόλῃ. κ' ἐκαστὴν ἐκ ἐκαστῶν μέρους ταῦτα ἡδωθῆναι ἐπεὶν ὑπὸ διορθώσεως τῶ μακαριώτατου πατρὸς κ' κλεῖν ἡμῶν, κ' τῶ γαλιωτάτου βασιλέως, κ' τῶν ἄλλων ἀιδεσιμώτων πατέρων.

ANNO
CHRISTI
1019.

NICEN.

Reverendissime mi domine, & omnes quidem ex utraque parte sermones optime pulcerrimeque sunt habiti: præsertim vero quos præclare, & ad propositum accommodatissime tua reverentia protulit: nam & rem ipsam tetigisti, & nihil fere omisisti, quod esset necessarium dicere. Respondebimus tamen ad hæc cum caritate, vestras etiam fortasse defensiones pariter audituri. Arbitramur enim nos, pleraque horum pro nobis facere: sed in præsentii non videtur mihi tempus commodum ad respondendum duabus hisce de causis. Primo, quia surgendi tempus jam est. Secundo, quia sicuti pulchra, ita etiam fuere multa. Volumus ergo ea scripta etiam videre, atque ita satisfacere. Nunc, si videtur, in nomine domini surgamus; postea vero cum acceperimus quæ sunt excepta, dabimus congruens adhibita consideratione responsum.

Αἰδεσιμώτατε κλεῖ μὲ, κ' πάντες μὲ, οἱ κ' λόγοι οἱ ἀφ' ἐκαστῶν μέρους εἰρημῶν, ὅσαν δάξαι κ' κάλλιστα εἰρημῶν, μάλιστα δὲ οἱ παρὰ τῆς τῆς ἀιδεσιμώτη εἰρημῶν, κ' ἄλλο τὸ ἀποδοθῆναι μάλιστα. ἢ ἢ γὰρ κ' αὐτῶ τῶ ἀναγκαιῶν ῥηθῆναι. ὅμως μετὰ ἀγάπης ἀπολογησόμεθα ἄλλο τῶ, κ' ἴσως ἀκρίστον ὁμοίως κ' τῶ παρ' ὑμῶν. ἡμεῖς γὰρ νομίζομεν, ὅτι κ' τὰ πλείω τυπῶν εἰσὶν ὑπὲρ ὑμῶν. ὅμως κατὰ τὸ παρὸν ἐκ εἶναι νομίζομεν ἀποδοθῆναι διὰ δύο ταῦτα αἰτίας. ἀπὸ τῶν διὰ τῶν ὄραν, ὅτι κ' ἄλλο ἔστι ἀνακτιζαί. δῆλον, ὅτι ὅπως ἦσαν καλὰ, ἢ ἡδὲν ἦσαν ἢσαν κ' πολλὰ. θέλομεν οὖν ἰδεῖν αὐτὰ κ' ἐγγραμμένα, κ' ὅπως δοῦναι τῶ ἀπολογία. νῦν δὲ εἰ δοκεῖ, ἐν ὀνόματι τῶ κυρίου ἀνασῶμεν. μετὰ δὲ ταῦτα λαβόντες τὰ ἐγγραμμένα, κ' σκεψάμενοι δώσομεν ἰκανῶ τῶ ἀποδοθῆναι.

ANNO
DOMINI
1432.

ΣΤ Ν Ε Α Β Τ Σ Ι Ε ς .

SESSIO XII.

SESSIO XII.

Νομβεμβίμ τιμπτρ ε δαυτή, τρ σαββάτρ, εζήμτο.

Die decimoquinto Novembris sabbato, celebrata est.

HΜΒΙΣ, ε φίλοι πατέρες, ες αντιλι-
γειν άλλήλοις απλώς, εδδ τὰ παρ' άλλήλων λογιόμενα ανατρέψαι συναλλύομαι. τὸ γὰρ φιλοτιμίας εχεται μάλλον, ἢ τῆς ἀπὸς άλλήθειας φιλίας εδδ. ἀλλ' ἵνα κατ' ἰσχυρῶς εἰκασον τῶν ἀκαυπτότων εὐς μίσην, καὶ μετὰ πάσης ἀκερβαίας εἰρηνωτῶ; πὶ καὶ ἀπλῶς αὐτὸ εχεταισεν, ὡτὼ τὰ εχεταισεν περιω-
μῶν, ἀχει εὐ ἐπὶ τὸ κοινὸν ζητούμενον ἀμφο-
τρος πλὴ κατατησώμῶν, ὡτὼ εἰδὴ ὃ τῆς άλλθειας εἰρησίας. διὰ τὸ τὰ μὲν ἀπὸ τῶν εἰρημίας τῶν αἰδεσιμῶν κλέω τὸ Καρδινα-
λίω, καὶ τὸ μετ' αὐτὴν καθήμενῶν αἰδεσιμῶν ἐπισκόπῳ Φορολιβίω, Θεῶ δίδόντος, καὶ τὸ κατ' ἰσχυρῶς εἰκασον εὐ τῆς εχεταισενται ἀπὸς εἰκασον τῶν ἀπάντων, ἡμῶν ὃ μακροῦς τισὶ καὶ εἰλογοφασίε καὶ κεκοσμημένε λογιώ, ἀλλ' ἵκενα λογιώ, ἀπὸρ ἀν καὶ διὰ τῆς ὀ-
μιτήρας συγκαταθείσεως ὁμολογημένα φαίνου-
τω. νῦν δὲ εὐ δοκῶ, ἀπὸς ἃ πλεονεχεταισεν εἰτε ὃ αἰδεσιμῶν κλέω ὃ καρδιναλίω, καὶ τὸ μὲν κεφαλαίωδῶς εἰκασον ὁμεία ποτ' εἰδὴ, εχεταισεν. τῶν γὰρ ἀπὸς αὐτὸ πὶ ἀποκαίμενον εἰρημίας, μηδὲν άλλολεον εχεταισεν, καὶ εἰκασον εὐ ἐνὶ μάλα καὶ εἰρημίας διατεθεται. ὅθεν καὶ τῶν αὐτῶν πλεονεχεταισεν ἡμῶν ἀποδώσωμεν, τὸ μηδὲν αὐ-
τῶν καταλιπεῖν ἀνεχεταισεν. λέγω δὲ τὰ πρό-
τερον κεφαλαίωδῶς εἰρημίας, καὶ ἐχεταισεν τὸ ὕστερον κατὰ μέρος ἐπεξεργασίε. ταῦτα γὰρ ὕπερ-
βαίε πλεονεχεταισεν αὐτῶν εὐς μήκος ἀπὸρ εἰκασον ἐκτενομηνα. παρακαλῶ δὲ αὐτὸν, ὅσαίε ἀν εἰρωτηθῶντι συμβαίη, ἢ συμφωνῶντι καὶ παρ' ἐμῶ εἰρημίας, ἢ ἐνίστασθαι. μετ' αὐτὸ γὰρ τῶν αὐτῶ λογιώ, ἀλλ' ὃ ἀπὸς αὐτῶ μόνον ε-
χεταισεν ἀποεἰρημίας, καίρηται τῶν αὐτῶν μά-
λλον τῶ τῆς άλλθειας εἰρησίας, ἢ τῶ τῶ αἰ-
κίων λογιώ συστήσει. ὅθεν καὶ εἰλογοφασίε
συμβαίη τ' αὐτῶ λογιώ, ἀγαπήσει με μάλλον οἷα σοφός. ὃ γὰρ σοφός εἰλεχόμενος ἀγαπᾷ τ' εἰλεχόντα, κατὰ τ' τὸ σοφῶ λογιώ. εχεταισεν δὲ καὶ αὐτῶ ἐπανηρωτῶν πάντων ὡτὼ βάλωτω εὐ τῶν προσήκοντι τοποίε. ἀνίξομαι γὰρ ἐγὼ καὶ διακοπόμενος, εὐ εχεταισεν, καὶ λόγον ὕπερ-
χωρ' ἢ παρ' ἐμῶ εἰρημίας, ἀν ὃ Θεός χορη-
γῶ. εἰλογοφασίε δὲ εὐ τι μὴ άλλθεις αὐτῶ δό-
ξεν ὡτ' ἐμῶ λέγεσθαι. τῶν γινώσκων, ὡς ἀπὸρ ἀνεχεταισεν καταλιπεῖν, κερωθήτεται πάν-
τως ὡς ἀνατιθήτεται, καὶ μηδεμίας εἰτε συζη-
τήσεως ἀποδεχόμενα. αὐτὰ δὲ πάντα τηρη-
θήσεται πάντως καὶ ἐν τῶν μετ' ἐμῶ διαδεχο-
μένε τῶν λογιώ. τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰλεξι-
ρημίας τῶ παρ' αὐτῶ εἰρημίας τοῦτων ἰω. ἐπὶ τῆς τῶν οἰκουμένης συνόδῳ Χαρισίε τῶ εὐ τῶν λθθίω εὐ κατὰ τῶ τὸ Νεστορίω φρο-
νήτων ἐπέδωκε, τῆς ἐαυτῶ πίστῶς εἰδῶσεν πα-
Concil. General. Tom. XXXI.

NOs, amici patres, non eo conve-
nimus, ut verbis tantum inter nos decertemus; aut alter alterius dicta refellamus: hoc enim jactantiae potius est, quam vim ferentis ad veritatem: sed ut communi studio disquirentes singula quae emergunt, eaque cum omni diligentia, pace, simplicitate, & benevolentia examinantes, ita reliqua quae sequuntur concludamus donec ambae partes ad illum, quem pariter inquirimus, finem perveniamus, hoc est, inventionem veritatis: Quapropter ea quae prius dixit reverendissimus cardinalis, & qui proximus ei sedet, reverendus episcopus Foroliviensis, Deo favente, & tempore permittente jam examinabuntur: ad singula nobis non sermone longo & ornato & probabilitatis habente speciem respondentibus, sed ea dicentibus, quae vera omnes fateantur, vel vobis ipsis assentientibus. Nunc si placet, ad ea quae posterior dixit reverendissimus dominus cardinalis, prius accedamus: eaque summatim singula, qualis sint, expendamus: nam & ad propositum ipsum spectabant, & nihil alieni continebant, & quoad ejus fieri possit recte atque ordine disposita erant. Quare hanc etiam illis referamus gratiam, ut nihil eorum indiscussum praetereamus: ea dico quae summatim dicta sunt prius, non quae sunt postea particulatim enarrata; haec enim rursus in immensitatem producta discussionem effugiunt. Rogo autem ipsum, ut quotiescumque fuerit a me interrogatus, aut mea dicta recipiat, aut obstitat: neque enim solum ad ipsum, sed cum ipso etiam volo quae dixit pendere: cum animadverterim oblectari cum potius inventione veritatis, quam suorum defensione dictorum: ut si contingat etiam illa revincti, amaturus potius me sit ut sapiens, juxta dictum sapientis, *Argue sapientem, & diliget te*: liceat vero ipsi quoque de me vicissim quaerere quidquid voluerit, cum opus erit: nam aequo animo feram sermones meos interrumpti & examinari, meque dictorum meorum reddere Deo juvante rationem. Si quid etiam a me dicetur, quod illi falsum videatur, coarguat: pro certo habens, quidquid a me fuerit absque examine relictum, fore omnino indubitatum, quod non egeat in posterum aliqua discussione: quod ipsum profecto ab iis etiam servabitur, qui post me sermonem sunt habituri. Itaque primum inter ea quae protulit, argumentum tale fuit; In tertia oecumenica synodo Chasitius quidam oblato adversus Nestorianos libello, factaque sum fidei expositione, aliter ac Nicæna fides expressa est se habente, non fuit a syno-
do

SESSIO XII.

do redargutus: constat igitur ex hoc, non alteram simpliciter fidem, sed contrariam esse veritatem: ita se habet argumentum tuum? responde.

JUL. CARD.

Ego libenter audiui quem nunc tua dixit reverentia: quod ergo attinet ad exordia, nihil ipse dicam: ad illud vero quod nunc reverentia tua quaesivit, sequendo beati Petri doctrinam, paratus ero ad satisfaciendum unicuique, quantum ingenii mei tenuitas fert: sed vellem tua reverentia aliquem ex praesentibus hisce doctoribus interrogaret: nam ab illis potiores haberet responsiones. At quando me elegisti, & ex me quaesisti, pro viribus respondebo. Et quoniam veritatis inveniendam gratia huc convenimus, ego non erubescam, sive tu, sive alius errantem me corrigat: praefertendus est enim honor Dei, qui est ipsa veritas, honori proprio. Respondebo tamen hac conditione, ut si quaesitis tuis ipse non satisfecero, liceat hisce patribus & cuivis respondere: & si non recte dictum a me quidquam fuerit, solum mihi ascribatur, non veritati ipsi, aut aliis patribus. Accipio item quod ultra obtulit, ac pollicita est tua reverentia: ut quoties fueris a me requisitus, patiaris interrogari a nobis, atque ut par est, respondeas. Venio ad ipsam responsionem, & dico; non opus esse, ut ex me tua reverentia nunc quaerat: cum sessione proxima omnia plane, clareque dixerim: imo etiam quae dixi, scripta tradiderim satis bene explicata: sed si placet tui reverentiae: obsequar tuae voluntati, & respondebo ad interrogata. Tua quoque reverentia respondeat, an dictum sit satis: nam si vis, ut addam quid amplius dicam.

Epbes.

Nos alia responsione non egemus, sed tantum assensu, quod ita se habeat; nam illa examinabuntur: propterea non opus est proliza oratione: nos enim ex scriptis quidem talem sensum percipimus, quaerimusque utrum bene perceperimus, necne?

Imperator.

Graves sunt patres reverendissimo cardinali: sed si opus est, alii patres respondeant; sin minus, fiat ut lubet.

Epbes.

Petimus, uti paucis ipsi quaerimus, ita paucis responderi nobis: nam in disputationibus aliter fieri non potest, nisi concisae sint responsiones, atque ita progrediantur.

Jul. card.

Ego nihili aliud quero; quam ut si vis, omnia quae dicta sunt, assumas,

νομήσει, ἐπίρας ἔχουσα παρὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ παραδοθεῖσαν, ἵνα ἐπιτηδεύῃ παρὰ τῆς συνόδου. φαίνεται τοῖσι μὴ ἐκ τούτου, μὴ τῆς ἐπίρας ἀπλῶς κρίνειν, ἀλλὰ τῆς ἐκαστοῦ καλλιεργεῖν. ὅπως ἔχει τὸ σὸν ἐπιχειρήματα; ἀποκρίσαι.

Ἐγὼ ἤκουσα ἀσμεῖον ἀπερ ἡ αἰδουσιμότης σου εἶρηκε μὴ. καὶ ὅσα ἀπέμεινον ἀπὸς τὰ ἀπορίματα, αὐτὸς ἴδεν ἐρωτᾷ. ἀπερ δὲ τῆς ἐρώτησιν, ἢ ἡ αἰδουσιμότης σου εἶρηκε νῦν, ἐπιτηδεύῃ τῇ διδασκαλίᾳ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, ἵσομαι ἔτι μὴ ἀποδοῦναι λόγον ἐαυτοῦ, καὶ ὅσον ἰσχυροῦ ἡμετέροισι τῆς ἐμῆς διακονίας. ἀλλ' ἐλπίσω ἀνὴρ μᾶλλον τῶν αἰδουσιμότητῶν σου ποιησάμενος τὴν ἐρώτησιν ἀπὸς Ἰωάννην παρόντων διδασκάλων, ἐπειδὴ αὐτῷ καὶ καλλίως ἀνὰ τὸς ἀποκρίσεις ἐκλήσαντο. ἐπειδὴ δὲ ἐκλήσαντο ἐμὴ, καὶ ἀπὸς ἐμὴ ποιήσασθαι τὴν ἐρώτησιν, ἀποκρίσομαι κατὰ τὸ ἰσχυρῶν. ἀλλ' ἐπεὶ ἐσπούδα σπουδασθῆναι διὰ τῆς ἀληθείας ἕρως, ἐγὼ ἐκ ἀισχυροῦσθαι, καὶ ἐπὶ σὺ, καὶ ἐπὶ ἄλλοι διορθωθῆσθαι ἐν τῇ ἐμῇ σφάλματι. μᾶλλον γὰρ ἐπιτηδεύῃ ἀποκρίσειν τὸ θεῶν ἰσχυρῶν, ὅστις ἐστὶν αὐτῆς ἡ ἀλήθεια, ἢ τὸ ἴδιον ἰσχυρῶν. ἀποκρίσασθαι δὲ μὴ τούτου τῷ ἀποκρίσεσθαι, ὅτι ἐὰν μὴ ἰκανὴ ἢ ἀποκρίσεις τὸ ἀπὸς: θεραπεύειν ἂν παρ' ἐμὴ ἐρωτᾷς μαθεῖν, ἵνα ἀδύνατος τῶν παρῶν παρῶν καὶ πᾶσαν ἀπολογησάμενος. θεῶν δὲ ἐὰν τι ρηθῆ παρ' ἐμὴ ἐκ ὁρῶν, ὅπως ἀναγραφῆ ἀπὸς ἐμὴ μόνον, καὶ ἢ ἀπὸς αὐτῶν τῶν ἀληθείων, ἢ ἀπὸς τῶν ἄλλων πατέρων. διχομαχοῦν δὲ τὸ ἀποκρίσασθαι ἐκείνων ἢ ὑποσχεσθαι τῆς σῆς αἰδουσιμότητος λογιστικῆς, ὅτι ὅσακις ἀνὴρ ἐρωτηθῆσθαι παρ' ἐμὴ, ἀνέξῃ τὴν ἡμετέραν ἐρώτησιν, καὶ ἀποκρίσασθαι κατὰ τὸ ἀποκρίσασθαι. ἐρχομαι δὲ ἀπὸς αὐτῶν τὴν ἀποκρίσειν, καὶ λέγω ὅτι ἐκ τῶν ἀναγκῶν τῶν σῶν αἰδουσιμότητων ἐρωτᾷν με νῦν, ἐπειδὴ ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει ὁμιλία πάντα εἶπον ἀνακρίσεσθαι καὶ σαφῶς: μᾶλλον δὲ καὶ γεγραμμένα δέδωκα τῷ ἐπιτηδεύοντι, καὶ ἀποκρίσασθαι εἰς πάντα ἐκείνοι. ὅμως εἰ ἀρῶσθαι τῇ σῇ αἰδουσιμότητι, χαίρομαι σοὶ καὶ τούτου, καὶ ἀποκρίσασθαι κατὰ τὴν ἐρώτησιν σῶν. ἀποκρίσασθαι γὰρ καὶ ἡ αἰδουσιμότης σου, εἰ ἀρῶσθαι τῶν ἐπιτηδεύοντων. εἰ δὲ βίβλιν καὶ πλείων μὴ τι εἰπῶν, ἐρωτᾷ.

Ἡμεῖς ἢ δέομεθα ἐπίρας ἀποκρίσεως, ἀλλὰ συγκαταθέσθαι μόνον, εἴπερ ἔχει ὅπως, ἐπειδὴ ἐπιτηδεύονται ἐκείνοι. διὰ τούτου ἴδεν μακρῶν λόγων χρεία. ἡμεῖς γὰρ ὅσον ἀπὸ τῶν γεγραμμένων τῶν αὐτῶν διακονῶν ἐκλήσαντο. Ἐγὼ ἐρωτᾷμε εἰ καλῶς ἐσπούδαμεν, ἢ ἢ;

Οἱ πατέρες βαρύνουσι τὸν αἰδουσιμότητων καρδινάλιον, ἀλλ' ἐὰν χρῆζωσθαι, οἱ ἄλλοι πατέρες ἀπολογησάμενοι. εἰ δὲ μὴ πάλιν ὡς ἀρῶσθαι ἐκείνοις.

Ζητούμεν, ὡς περ ἐπιτηδεύῃ ἐν ὀλίγοις ῥημασίν, ὅπως δέξασθαι καὶ τὸς ἀποκρίσεις. ἄλλως γὰρ ἐπὶ τῶν διαλέξεων ἐκ ἰσχυροῦ γίνονται, ἐὰν μὴ συντημένται αἱ ἀποκρίσεις, καὶ ὅπως ἀποκρίσειν.

Ἐγὼ ἴδεν ἐρωτᾷ ἄλλο τι, εἰ μὴ μόνον ἐὰν

ANNO CHRISTI 1458.

Imp. card.

Epbes.

Epbes.

Imp. card.

Di.

ANNO
CHRISTI
1418.

Θίλκ, ἵνα ἰσαλάθεως δοῖται τὰ εἰρημῆ, καὶ ἵνα οὐκ ἐπισημῶνται σοὶ μηδὲν ἐρωτῶν· καὶ τοῦ τῆς λόγου καὶ τῆς ἀνατροπῆς, βλάπτων μόνον ἀπὸς τὰ γρηγορήματα, εἰ δὲ θίλκ, καὶ πάλιν εἶπεν ὁ γρηγόριος, καὶ ἀποκρινόμενος σοὶ ὁμοίως κεφαλαιώδως τὰ εἰρημῆ παρ' ἐμοῦ εἴσι ταῦτα. ὁ Χαρσιῖος ἰδὼν ὅτι τὸ συνέδριον τῆς αὐτοῦ πίστεως, ἥτις καὶ ἡ καθολικὴ. μετὰ ταῦτα ἀντηρώδων τὸ παραλαβὴν εἰρημῆ ὡς τῆς Νικομενεῶν. ἡ συνέδριον ἀποκρινόμενος τὸ εἰρημῆ τὸ παραλαβὴν, ἡ μὲν τῆς ἐκδοῦς τὸ πίστεως τῆς αὐτοῦ, καὶ τῆς ὁ Χαρσιῖος ἐποίησαν ἀπὸς τῆς συνέδριον. διὰ τὸ ἅπασιν ἐκ τῆς ἐκδοῦς τῆς Χαρσιῖος ἐπιτίθειται, κινήσας ἐν τῇ συνέδριον ἐκείνῃ ἡ συνέδριον. καὶ ὅτι ἡ ἐκδοῦς καὶ ὁμολογία τῆς πίστεως τῆς Χαρσιῖος χριστοῦ κατὰ πάντα ἰσομαρτυροῦν τῇ ἐν Νικαίᾳ συμβολῇ, πλὴν δύο ἢ τριῶν λέξεων, αἱ εἴσι καὶ ἀληθεῖς καὶ καλαί. εἰ δὲ ἄλλως ἔχει. ἡ ἀιδεσιμότης σου εἴκετο.

Εἰπ.

Συνοψίζοντας μοι κατὰ πάντα· περὶ τῆς γὰρ εἴπον τῆς διανοίας ἐ ἰσὺ τῆς παρὰ σὺ εἰρημῆων, πλὴν ἐνός μόνου, τὸ εἶναι τὴν Χαρσιῖος τῆς πίστεως καθολικῆν. καθολικὴ γὰρ καὶ τῆς ἐνοίας μόνου, ἀλλ' ἢ τῆς λέξεως· παραλλαγαῖς γὰρ εἴσι παρὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ δοθείσης καὶ ἐδὲ ὡς καθολικὴ παρ' ἐκείνων ἐδέχθη, ἀλλ' ὡς συμβαίνουσα καὶ ἰσομαρτυροῦσα τῇ καθολικῇ πίστει, ἴδια δὲ ὁμοίως ἐκείνη. ὅπως ἔχει, ἡ ἄλλως;

Ἰου. κατ.

Ἀρίσκει μοι ὅσαρ εἶπας, καὶ δέχομαι. δέχομαι δὲ τὸ ὅσαρ ἐρῶ, ὅτι ἡ ἐκδοῦς καὶ ὁμολογία τῆς πίστεως τῆς Χαρσιῖος καὶ ἰσομαρτυροῦσα τῇ καθολικῇ πίστει κατὰ πάντα, ἡ μὲν κατὰ τῆς λέξεως ἡ τῆς συλλαβῆς, ἰστέον πολὺ παραλλαγαῖς. καὶ ὅσαρ ἐρῶ λέγω τῆς καθολικῆς πίστεως, τῆς ἀληθῆς καὶ. εἰ δὲ ὁμολογεῖς, ὅτι ἡ τῆς Χαρσιῖος ἐκδοῦς ἡ ὁμολογία συμβαίνει τῇ καθολικῇ πίστει, καὶ ἰσομαρτυροῦσα τῇ ἀρίσκει μοι. μεταξὺ δὲ ἐρωτῶ, πόσον ἡ ὁμολογία ἐκείνη ἐδέχθη παρὰ τῆς συνέδριον, ἡ σὺ.

Εἰπ.

Ἰου. κατ.

Εἰπ.

Εδέχθη ὡς ἴδια, ἢ ὡς κοινή.
Εδέχθη ὡς ἀληθῆ ἡ συνέδριον αὐτῆς;
Εχόμενος ἰκανῶς τὰ ἠρωτήματα. ἀπὸς ὅλων τὸ ἐπιχειρήματα τῶν καὶ οὐκ ἀλλοθῶν καὶ ἀπλῶς ἀποκρινόμενος λέγει· ὅτι ὁ Χαρσιῖος ἐκείνος ἢ ἢ ἀπλῶς ἐκείνους τοῖς Νικομενεῶν, ὡς ἴπραν πίστεως ἐκείνων, ἀλλὰ διὰ τῆς ποῦτα. ἀπῶν μὲν, ὅτι τῆς ἢ ἐκείνων διαγραμματικῶς πίστεως ὡς κοινὸν μᾶθημα παρεδίδου τοῖς ἐξ αἰρέσεων ἀποστρεφόμενοις τῇ πίστει, ἀπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ παρεδοθείσης. ταῦτα δὲ ἀνατρίχει ἀποδύλας εἰς ἀτιμίαν τῆς ἀγίας συνέδριον ἐκείνης, καὶ τῆς ἢ αὐτῆς ἐκδοῦς πίστεως. δέπειρον, ὅτι ψάλλῃ καὶ διαγραμματικῶς ὁμοίως ἐκείνην περὶ τῆς καὶ ἀσβεστῆς πλήρη· διὰ τῶν καὶ ἀσβεστῆς μᾶλλον ἢ πίστεως ἐκείνην καὶ ὁ Χαρσιῖος. τῆς, ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν Χαρσιῖος μὴ δεχομένων τῆς περὶ τῆς ἐκδοῦς ὡς αἰρετικῶν ἵλανον. διὰ ταῦτα ποῦτα ὁ Χαρσιῖος καὶ ἐδέχθη τῆς αὐτοῦ
Concil. General. Tom. XXXI.

si placet interrogationes missas facere : ita differes, & refelles ea tantum inspicies, quae scripta sunt. Si tamen labor, dic omnino quod vis, & respondebo tibi. Summa porro dictorum meorum haec est. Charisius obtulit synodo fidem suam, quam sane catholica erat. Postea confictum a Nestorianis symbolum recitatum est. Synodus reprobat confictum symbolum, non expositionem fidei a Charisio factam, Quod si Charisio non licuisset exponere, profecto synodum abrogasset illam, ac rejecisset. Dixi etiam, expositionem & confessionem fidei Charisii similem plane esse Niceno symbolo, exceptis duabus aut tribus dictionibus, quae etiam verae sunt & pie : si res aliter se habet, dicat tua reverentia.

Convenimus plane : nam & ego haec esse dixi sensum tuorum dictorum, si unum excipias ; nempe Charisii fidem esse catholicam : erat enim catholica sensu tantum, non autem verbis : cum diversis ab ea quae Nicenae tradita est, constet vocabulis : sed neque ab illis ut catholica probata est, verum ut congruens & sequens catholicam fidem, illius tamen propria. Ita se res habet, an non?

Placet mihi quod dixisti, & admitto : admitto autem hoc quod dicam : expositionem scilicet, sive confessionem fidei Charisii congruere, quod attinet ad sensum, cum fide catholica, non autem juxta voces & syllabas, cum multam habeat varietatem. Ego vero cum dico fidem catholicam, intelligo veram. Quod autem fateris, expositionem sive confessionem Charisii consentire cum fide catholica, atque illam sequi, mihi placet. Interim quaero, utram illa confessio recepta fuerit a synodo, necne? Recepta est ut propria, non ut communis.

Recepit illam synodus ut veram?
Satis interrogata percipimus : ad totum hoc argumentum veritatis studio candideque respondentes dicimus, Charisium non accusasse simpliciter Nestorianos, quod alteram fidem edidissent, sed propter haec tria ; primo, quod loco fidei Nicenae perverfam suam traderent fidem, veluti communem institutionem, illis qui accedebant ad fidem ex haecibus : ex quo manifeste gravis iniuria fiebat sanctae illi synodo, & fidei quam ipsa ediderat. Secundo, quod inferuissent in ea prava & perversa, & plena impietatis dogmata : quapropter illam perfidiam potius quam fidem vocat Charisius. Tertio, quod & ipsam Charisius, qui expositionem illam non admittit, persequeretur ut haeticum. Ita propter haec Charisius suam fidem exponere coactus est, prout voluit, & quibus verbis voluit, ut scis
T t 2 ostend.

SESSIO XII

ANNO CHRISTI 1438.

offenderet cum Nicænis patribus convenire. & non ab re pati infestationes hereticorum a recta fide aliena sententiam; hoc autem nunquam fuit interdictum, ut suam quis fidem exponat in ecclesia, prout vult ad illud tantum ostendendum, quid sentiat, non ad condecendam confessionem & fidem catholicam: quod multo magis tunc licebat, quando nondum erat promulgata interdictum. Constat enim in posterioribus quoque synodis multos ecclesiis prelatos variis temporibus suam exposuisse fidem, ut volebant, quibusque verbis volebant. Nam beatus Agatho, sicut vestra reverentia dixit, suam suorumque episcoporum fidem exposuit misit ad sextam œcumenicam synodum: & ante illum beatus Hierosolymorum patriarcha Sophronius in sua ordinatione, hoc est promotione ad episcopatum, scriptam sue fidei expositionem misit ad patriarcham Constantinopolitanum, quæ lecta est etiam in sexta synodo œcumenica. In univertum quilibet archiepiscopus & patriarcha iheras, quæ synodice appellantur, inter se dabant, nihil aliud continentes, quam rectæ fidei, suique sensus confessionem; quod in orientalibus ecclesiis hodieque sit usque ad hoc tempus: Nam tres illi patriarchæ post Constantinopolitanum, cum in sedibus collocantur, ad illum suæ fidei confessionem scribunt. In summa, hoc a principio fieri solitum perdurat etiam nunc. Proinde mirum non est, si & Charisius ob illam expositionem non fuit a synodo reprehensus: neque enim tradit illam ut catholicam fidem, quæ deberet a posteris servari, & esse in usu; sed tantum, ut dictum est, ad declarandum quid ipse sentiret. Si vero vos aliud quidpiam de illa expositione dicere habetis, avidè audiemus. Quærimus igitur: Expositionem hanc tradidistis ut privatam confessionem, an vero ut communem institutionem, quæ debeat apud omnes Christianos locum symboli obtinere? peculiaris namque, ut diximus, nunquam fuisse prohibita. Dic, si quid habes ad hæc dicere.

Jul. cond.

Primum tres reddidisti causas, propter quas asseris non fuisse ab illa synodo reprobata expositionem Charisii, sed Nestorianorum. Prima est, quod Nestoriani traderent illud consilium symbolum loco Nicæni: altera, quod in consilio multa falsa & perversa continerentur dogmata: tertia, quod Charisius infestaretur, utpote aliter sententiam, & abhorrentem ab eorum dogmatibus. Ad primum ergo dicam aliqua, sicut in meo codice lego: Nestoriani composuerant symbolum, quod loco Nicæni tradebant: & videntur, ut ex actis colligo, ideo alterum symbolum illo posthabito tradidisse, quod Ni-

τίσιν ἐκδοῦναι, ὡς βούλοιο καὶ οἷς ἐβούλοιο ῥήματα, ἵνα δέξῃ καὶ αὐτὸν συμφωνῶντα μὴ τοῖς ἐν Νικαίᾳ πατράσι. Ἐπὶ τῷ αὐτῷ φρονήματι, εἰκότως δὲ κατὰ τῆς αἰρετικῶν ἐλαττώσεως, ὡς ἀλλότιστα τῆς ὁρθῆς πίστεως ἐκείνων φρονήτων. τὸ δὲ εἰδέναι κινῶνται, τὸ καὶ αὐτῷ τίσιν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίᾳ ἐκδοῦναι ὡς βούλοιο ἕκαστος, ἐκ ἐπίδειξιν μόνον τῷ αὐτῷ φρονήματι, ἀλλ' ὡς καθολικῶν ὁμολογίας καὶ πίστεως. καὶ τοῦτο μάλιστα τῶν ἐξῆς, ὅτι εἰς τὸ ἐκδοῦναι ἐξῆς δύναιτο. ὁ δὲ γὰρ ἰσχυρῶς καὶ οἱ τῶν μὲν τῶν αὐτῶν συνόδου, ὅτι πολλοὶ τῶν ἡμετέρων τῆς ἐκκλησίας ἐξέδωτο πάλιν αὐτοῖς τίσιν κατὰ ἑκάστην, ὡς ἐβούλοιο, καὶ οἷς ἐβούλοιο ῥήματα. ἰσχυρῶς γὰρ ὁ μακάριος Ἀγαθὸς, καθὼς ἡ ὑμῶν αἰδέσιμος ἐστὶν, τῷ αὐτῷ ὁμολογίαν ἐκδοῦναι μὲν τῆς ὡς αὐτῶν ἐπισκόπων, ἀπέστειλε πρὸς τὴν ἐκτὴν συνόδον τῶν οὐκ ἐπισημῶν καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος πατριάρχης Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος ἐπὶ τῆς πίστεως καταστάσει. ταῦτα ἐπὶ τῆς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἀπόδον, γράψας τῷ ἐκδοῦναι τῆς αὐτῷ πίστεως πρὸς τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἀπέστειλεν. ἡγεῖς ἐκδοῦναι ἀνεγνώθη καὶ αὐτῷ ἐπὶ τῆς οὐκ ἐπισημῶν ἐκτὴν συνόδου. καὶ ὅλος ἕκαστος τῶν ἀρχιεπισκόπων καὶ πατριάρχων πρὸς ἀλλήλους ἀπέστειλον τὰ συνωδικὰ λεγόμενα γράμματα, ἵνα εἰς αὐτὸν περὶ αὐτῶν ἢ τὸ ὅτι οὐκ ἐστὶν καὶ τὸ ὁμολογίαν τῷ φρονήματι, καὶ μέχρι τῶν καὶ τῶν γίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν. οἱ γὰρ μὲν τῶν Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχαι τρεῖς ἕτεροι γράψασιν ἐπὶ τῶν οὐκ ἐπισημῶν καταστάσει πρὸς αὐτὸν τῶν ὁμολογίαν τῷ ἰδίῳ φρονήματι. καὶ ὅλος ἐξ ἀρχῆς εἶπεν τὸ γίνεσθαι, καὶ μέχρι τῶν ἰσχυρῶν. διὰ τὸ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκδοῦναι ἐκείνης τῷ Χαρυσίῳ διαμαρτυροῦν ἵνα, εἰ μὴ ἐπισημῶν κατὰ τὴν συνόδον. ὁ γὰρ ὡς καθολικῶν τίσιν αὐτῶν ἴδωσιν, ἵνα ὡς ἐβούλοιο τρεῖς καὶ εὐεργετῶν κατὰ τῆς μὲν τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἐπίδειξιν μόνον τῷ ἰδίῳ φρονήματι καθάπερ εἴρηται. εἰ δὲ ὑμεῖς ἄλλο τι ἔχετε λέγειν περὶ τῆς ἐκδοῦναι ἐκείνης, ἀκούσθημεθα τὸν φρονήματι. ἰσχυρῶς αὐτῶν, ὡς ἵδωσιν ὁμολογίαν ἐπισημῶν τῶν ἐκδοῦναι, ἢ ὡς κοινὸν μᾶθημα, καὶ κατὰ τοῖς Χριστιανοῖς ἐβούλοιο ἐπισημῶν ὡς σύμβολον; τὸ γὰρ ἴδια εἰδέναι κινῶνται ὡς εἴπομεν. εἰ τι πρὸς ταῦτα ἔχεις εἰπεῖν, εἰπέ.

Πρῶτον τριτὴς ἀπέδωκεν αἰτίαν, διὰ ἧς αἰτίας λέγει, ὅτι ἡ συνόδος ἐκείνη δεξιῶς ἐβούλοιο ἐκδοῦναι τῷ Χαρυσίῳ, ἀλλὰ τὸ τῶν Νεστοριανῶν. ἡ πρώτη αὐτῶν, ὅτι οἱ Νεστοριανοὶ παρέδωκαν τὸ σύμβολον ἐκείνο τὸ παραλαβόντες ἀπὸ τῶν συμβόλων τῶν ἐν Νικαίᾳ. ἡ δευτέρα, ὅτι ἐπὶ τῆς παραλαβῆς περιεχόντων πολλὰ ψεῦδη καὶ διαστραμμένα δόγματα. ἡ δὲ τρίτη, ὅτι ἄλλων καὶ ἰδίων τῶν Χαρυσίων ὡς ἀλλότιστα φρονήτων, καὶ μὴ τῶν ἐκείνων δόγματος. εἰ μὴ δὲ τὸ πρῶτον εἶπω τίνα, καθὼς δεξιῶς ἐπὶ τῆς ἐμῆς βίβλου, ὅτι οἱ Νεστοριανοὶ συνέδωκεν τὸ σύμβολον, καὶ ἵδωσιν ἀπὸ τῶν ἐν Νικαίᾳ συμ-

ἰσχυρῶς πρὸς αὐτὸν

συμ-

ANNO
CHRISTI
1439.

συμβόλιον, ἢ ὡς λέγουσι οἱ τῶς ἀπαιτητικῶς, ἅπαντες ἔτι καταφύγου τῷ ἐν Νικαίᾳ, καὶ διὰ τὴν καταφύγου παρεδόθη ἱερὸν σύμβολον. ἔτι καὶ τῶν ῥητικῶν, ὅτι ἰλθόντες ἐν τῇ Φλαδι-φοίᾳ πᾶσι ἡ πάσης, ἢ παραφάντος τῷ ἐν Νικαίᾳ, παρεδόθη ἱερὸν σύμβολον καταδο-ξίας τῶς ἀπαιτητικῶν. ἔθω ἐκ τῶ ἡ παλαιῆ αἰτία, ἥτις παρακίνησε τὴν συνέδον ἀδικῆσαι τὸ σύμβολον τῆ Νικοεαίων, ἀλλ' ἡ αἰτία ἐκ τῶ αἰ-τη, δὲ ἡ πᾶσι τὸ παρακλινῶν σύμβολον, ὅτι κερμαίχε διαπραμίδια ἢ μυσταρὶ δόγματα τῷ Νικοεαίων. ὁ δὲ λέγει, ὅτι ἐκ περιχεν ἑαυτοῦ τῶ λαθῶν δόγματα, ἢ ἐκ ἀδικηθῆν παρα τῆς συνέδου, ἀλλὰ μᾶλλον ἰδίως ἐκ τῆ συνέδου ἑαυτοῦ. ἀπὸς δὲ τῶν ἀδικῶν αἰτίας, ὁμολογῶ σὺ κατὰ, ὅτι ἡ αἰτία ἑαυτοῦ ἡ, ἥτις παρακίνησε τὴν συνέδον ἀδικῆσαι τὸ τῶν-των, ὅτι περιχεν τὸ λαθῶν καὶ τὸ δὲ δόγμα-τα. ἀπὸς δὲ τῶν τῶν αἰτίας, ἢ φαίνεται ἀρ-κῶστα, ἢ ἡ παλαιῆ, ὅτι παρακίνησε τὴν συνέδον τῶν αἰτίας, ἢ ἑαυτοῦ. ὁ δὲ λέγει, ἢ γὰρ ἡ συνέδον ἢ ἰσχε φροτίσαι, εἰ ὁ Χα-ρίσιος ἡλαίντο παρα τῆ Νικοεαίων, ἀλλὰ μᾶλλον φροτίσαι, εἰ οἱ τῶ συμβόλιον τῶς πίστεως ἐσώστια περιχεν δόγματα. ἔθω ἐ-ξαιρητικῶς τῆς ἀπαιτητικῆς ἢ τῆς τῶν αἰτίας, ἢ μίση ἡ αἰτία ἢ παρακίνησε τὴν συνέδον εἰς τὸ ἀδικῆσαι τὸ τῆ Νικοεαίων σύμβολον. ἔθω ἐθῶν οἱ σὺν ἢ αἰδισμοτικῶς σὺ, ὅτι ἰδίως κεκάλυπται ἢ συνέδον ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐκτι-θεμένων ἢ ἑαυτοῦ ἐκδίσει, ἢ ἐκ τῶν μὴ ἐκτι-θετῶν τῆς φροτίσαι. μὴ τῶν ἀπαιτη-τικῶν παρεδοίμεν τῷ Ἀγαθῶν καὶ τῷ Σο-φρονίῳ, οἱ τῶς ἰδίων ἐκδίσει τῶ ἑαυτοῦ πί-στιν ἢ ἡλεγχθῆσαν ἢ ἡδικηθῆσαν παρα τῶ συνέδου. ἀλλ' ὅταν τῶ ἡμοίω ἑαυτοῦ μοι ἐ-ρωτήσαι, ἢ δὲ ἑρωτῶ. ποῖον ὁ Ἀγαθῶν ἐκτίθει ὁ Σοφρονίῳ οἱ ἐκδίσει τῶ ἑαυτοῦ ὁμολογίαν ἰδία, παρέβησαν τῶ κλύσει τῆς πίστεως, ἢ ἢ;

ANNO CHRISTI 1439. ANNUM PARVIRENT: IN AEDIBUS HANC IPSA VERBA LEGUNTUR: QUAM PHILADELPHIAM VENISSENT, QUOSDAM SEDUXERANT; & POSTHABITO NICENO TRADEBANT SIMPLICIORIBUS ALTERAM PERVERSAM OPINIONEM SYMBOLUM. QUARE NON FUIT EA CAUSA, QUAE MOVIT SYNODUM AD IMPROBANDUM NESTORIANORUM SYMBOLUM; SED ILLA, PROPTER QUAM ABROGAVIT CONSILIUM SYMBOLUM, FUIT HANC; QUOD PERVERSA & NEFANDA NESTORII DOGMATA CONTINEBAT: RATIO EST, QUOD SI VERA CONTINUISSET DOGMATA, SYNODUS ILLUD NON REPROBASSET, SED POTIUS RECEPISSET. AD SECUNDAM RATIONEM. FATEOR & IPSE ILLUD FUISSE CAUSAM, CUR SYNODUS TALE SYMBOLUM REPROBARIT; NEMPE QUOD FALSA & ADULTERINA DOGMATA CONTINERET. AD TERTIAM RESPONDEBO, NON VIDERI CAUSAM SUFFICIENTEM, AUT EIVS MOMENTI, UT MOVERIT SYNODUM AD FACIENDUM QUOD FECIT: RATIO EST, QUAE NON ERAT CURANDUM SYNODO, SI CHARISMIUM NESTORIANI INSECLARENTUR; SED CURAVIT POTIUS, NE CONTRARIA DOGMATA IN SYMBOLO FIDEI CONTINERENTUR. ITAQVE SUBMOTA PRIMA & TERTIA CAUSA, MEDIA FUIT, QUAE PERMOVIT SYNODUM AD REPROBANDUM SYMBOLUM NESTORIANORUM. HINC AIT TUA REVERENTIA, SYNODUM NUMQUAM PROHIBUISSE, NE QUIS SUAM EXPOSITIONEM PRIVATIM EDAT, DUMMODO A RECTA FIDE NON DEFLECTAT. DEINDE PROFERS EXEMPLUM AGATHONIS & SOPHRONII QUI EDLIS PRIVATIS SUAE FIDEI EXPOSITIONIBUS NON FUERE A SYNODO REDARGATI, SEU REJECTI. SED HIC LUBET QUERRERE & QUERRERE; AN AGATHO ILLE & SOPHRONIUS, QUI SUAM EXPOSUERE CONFSSIONEM, INTERDICTUM FIDEI VIOLAVERINT, NECNE?

201.

Ὁδωμῶς, ἢ γὰρ ἀποσῆσαι οἱ τῶν κοινῶν συμβόλιον, ἀλλ' ἔξω, ἢ ἰδία ἐκδίσει τῶς ἑαυτοῦ ὁμολογίας ἐκ ὑκαγωται τῶ τῆς συνέδου ἔθω. ἀπαιτῶ γὰρ, ὅτι τὸ ἰδία τῶ ἑαυτοῦ πίστιν ἐκδίσει ἢ κεκάλυπται, τὸ δὲ ἔθω τῶ συμβόλιον τῶν παρεδοίμεν, ἢ οἱ τῶ συμβόλιον τὴν παρεβαλλῶν, τῶν κεκάλυπται. Ἀπαιτῶ μοι, ὅτι ἢ αἰδισμοτικῶς σὺ λέγει, ὅτι ἔθω ὁ Ἀγαθῶν, ἢ ὁ Σοφρονίῳ, ἢ ὁ Χαρίσιος παρεβῆσαν τῶ κλύσει οἱ τῶ ἑκδίσει τῶ ἑαυτοῦ πίστεως. ἀπὸς δὲ τῶ ἑρω-τήσαι ἀπολογῶμαι, ὅτι ὁ Χαρίσιος παρεδί-θη τῶ ἑκδίσει ἢ ὁμολογίαν τῆς ἑαυτοῦ πίστεως, ὡς ἐλαθῆν ἢ συμφωνῶσαν τῶ καταδοξῶν πίστεως παρεδίθη μὴ τῶ τῶ ἑκδίσει τῆς πίστεως, οἱ σὺν ἡμοίω ἑαυτοῦ τῶ ἑκδίσει, ἢ δι-

Minime, quia nihil communi sym- bolo addiderunt, sed extra, & priva- tim expositis suis confessionibus decreto synodi non obstringuntur: dictum est enim, non fuisse cuiquam prohibitum privatim exponere suam fidem; sed eam pro symbolo tradere, aut symbolo quid- piam interferere, hoc prohibitum est. Placet mihi quod ait tua reverentia, neque Agathonem, neque Sophronium, neque Charisium discessisse ab interd- icto per suam fidei expositionem. Ad il- lud autem quod quaesivi respondeo; Charisium tradidisse expositionem & con- fessionem suae fidei, veram, & fidei ca- tholicam consonam; non ut expositionem fidei, quasi legem ipsi daret ecclesiae; traderetque symbolum, quo uterentur omnes: neque enim ipsius erat docere po-

201.

Jul. card.

SESSIO
XII.

populos, & communis fidei formam prescribere, sed sua tantum fidei specimen dare. Itaque sacra est, nihil esse ab illo commissum contra interdictum. Quapropter aut catholicam ecclesiam, aut ei qui catholicam docet ecclesiam, instruendique populos habet potestatem, hinc etiam erit plane facultas, ut addat symbolo, cum fuerit opus. Sufficit hoc, universali ecclesie non esse interdictum.

Ephes.

Habemus hoc abs te, Charisium non fuisse redargutum, cum nihil reprehensione dignum commississet: non ergo sequitur patres Ephesinas synodi concessisse licentiam volentibus immutare symbolum, quod illi non fuerit interdictum. Atque ita primum tuum argumentum dilutum est. An vero talem facultatem habeat catholica ecclesia, immutandi scilicet commune symbolum, in aliis disputationibus Deo favente, & tempore permittente, examinabimus: sed illud quero, an Charisio quidem non licuerit hoc facere; illis vero Nestorianis, si recte crederent, hoc licuisset. Dixisti enim prius de hoc: declara igitur quod dixisti. Licebatne Nestorianis, si rectam fidem tenerent, Nicenum quidem symbolum postponere, suum vero tradere in baptismo? Nunc enim dicis, universalem ecclesiam posse hoc facere: num ergo talem & illi facultatem habebant, an non?

Jul. card.

Duas proposuisti quaestiones, quarum prior praetermittenda non est. Primum dixisti; Decretum interdicti velle, cuius esse vetitam immutationem, aut subrogationem alterius symboli. Hinc illud sequi videtur, quod & tua concessit reverentia; non prohibere synodum, quin suam quisque confessionem exponat, prout voluerit.

Ephes.

Dum nihil a recta confessione decedat: dumque commune symbolum non infestet.

Jul. card.

Sufficiat in praesens, Ephesinam synodum nequaquam interdixisse, ne quis suam fidem exponat; uti voluerit. Antequam vero progrediamur ulterius, volo quamdam apologiam objicere, si-ve contradictionem, quae in libro & in ipsa litera reperitur: textus sic habeat; Nemini liceat proferre, &c. quae tu verba si ita intelligis, ut sit sensus, Nemini liceat aliis verbis eandem fidem exponere: Hoc posito, animadvertat tua reverentia quo feramur: nam in ipso decreto interdicuntur omnibus, & ad finem sit mentio, aut ne clerico, aut laico liceat, &c. Quare si verba haec aliam fidem interdicunt juxta illum sensum, quem his tradit tua reverentia, sequitur plane contradictio. Concedis enim, licere cuiusvis fidei confessionem exponere quibuscumque voluerit verbis: deinde infert decretum, de episcopis & clericis differens, quod ad laicos etiam extenditur. Quocirca ex his quae dicis, haec inter se pugnant.

δὲς σύμβολον, ὡς ἂν ἐκείνῳ πάντες χροῦνται. ἂν γὰρ ἐκείνῳ ἴδιον τὸ διδάσκειν τοὺς λαοὺς, & παραδίδουσι ἴσταν τῆς κοινῆς πίστεως, ἀλλὰ μόνον ἐκτιθέναι τῆς ἑαυτοῦ πίστεως γνώρισμα. Ἰδὼν ἀρεῖ μοι, ὅτι ἐὰν ἐποίησεν ἐκεῖνος κατὰ τῆς κοινῆς. εἰπέ. Ἰδὼν ἢ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἢ ὁ διδάσκων τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἢ ἔχων ἀδειαν διδάσκειν τοὺς λαοὺς, ἔχει καὶ τὸ αὐτὸν πᾶν τὸ ἐξουσίαν τὴν ἀποφασίζουσαν ἐν τῷ συμβόλῳ ἕκαστον ἀρεῖ μοι, ὅτι ἐκείνῳ τῆς κοινῆς ἐκκλησίας ἢ κωλύεται.

Τὴν ἐχομεν ἀπὸ σοῦ, ὅτι ὁ Χαρῖσιος ἐὰν ἐπιτιμήθῃ, μηδὲν ἔχων ἐπιτιμήσεως ἀξίον. ἐὰν ἄρα φαίνεται, ἀπὸ τοῦ μὴ κωλυθῆναι ἐκεῖνον, ὅτι οἱ πατέρες οἱ ἐν Ἐφέσῳ ἴδιον ἀδειαν τοῦ μεταποιεῖν βολοῦσιν τὸ σύμβολον. Ἐπεὶ οὖν ἀντιφάσκει τὸ αὐτὸν ἢ τῶν ἐπιχειρημάτων. εἰ δὲ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἔχει πᾶσι τὴν ἀδειαν, τότε μεταποιεῖν τὸ κοινὸν σύμβολον, ὡς ἐπίρας διαλεχθῆναι, οὐκ ἐπιτρέπεται, καὶ τὸ κρηρὸν συγχωροῦνται. Ἐπιτρέπεται. ἐκεῖνο γὰρ ἐρωτῶ, ἀρεῖ μοι Χαρῖσιος ἐὰν εἶχεν ἀδειαν τοῦ ἐκεῖνον, ἐκεῖνος δὲ οἱ τὴν Νικομενεῖς φρονήσεως ἔχον ἀδειαν τοῦ ἐκεῖνον, ὡς ἐπὶ ὁρθῶς ἐφρόνων. Ἰθάσας γὰρ εἰσεῖν πρὸς τὴν ἀρεῖ μοι. εἰρηνοῦσιν ἂν ὅπερ εἰρηκας. Ἐκεῖ τὴν Νικομενεῖς, εἰπερ ὁρθῶς ἐφρόνων, παραλεγεῖν μὴ τὸ ἐν Νικαίᾳ σύμβολον, διδόναι δὲ τὸ ἑαυτοῦ ἐν τῷ βαπτίσματι; πῶν γὰρ λέγεις, τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν δύνασθαι τὴν κοινὴν, ἀρεῖ μοι καὶ ἐκεῖνος ἔχον πᾶσι τὴν ἀδειαν, ἢ οὐ;

Δύο τινὰς ἐρωτήσεις ἐποίησα, καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀπὸ σοῦ παραλεγεῖται. ἀρεῖ μοι οὖν, ὅτι ὁ ὁρθῶς τῆς κοινῆς ἢ βύβληται ἔχον τὴν ἀδειαν μεταποιεῖν, ἢ μετατιθέναι ἑτέρον σύμβολον. εἰπέ. Ἰδὼν δὲ κατὰ τὴν, ὡς καὶ ἡ σὴ αἰδισιμότης ἀμολόγησεν, ὅτι ἡ συνόδος ἢ κωλύει ἐκτιθέναι ἑκάστον τὴν ἑαυτοῦ ὁμολογίαν ὡς βύβληται.

Ἐὰν μὴ ἐκτίθηται τῆς ὁρθῆς ὁμολογίας, καὶ ἐὰν μὴ ἐπιτρέψῃ τὸ κοινὸν σύμβολον.

Κατὰ τὸ παρὸν ἀρεῖ μοι, ὅτι ἡ συνόδος ἢ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἐκείνῳ ἴδιον ἐκτιθέναι τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ἐκείνῳ ὡς βύβληται. καὶ ἵνα μὴ χωρῶν μὴ παρατίρω, βύβληται ἀντιφάσκει ἀμολογίαν τινὰ, ἢ ἀντίφασκα τὴν ἀντιφάσκει ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ ἐν τῷ γράμματι. τὸ κρηρὸν φησὶν οὐ. μηδὲν ἐξέσθαι ἀποφασίζον, καὶ τὸ λαοῦ. σὺ δὲ τοῖς, ἄλλοις ῥήμασι συντιθέναι, τὴν αὐτὴν μὲν ὡς. τότε δοθέντος, εἰρηνοῦσιν ἢ σὴ αἰδισιμότης καὶ φερόμεθα. καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ ὅρῳ κωλύονται πάντες, ὅμως καὶ ἐν τῷ πλείῳ τῷ αὐτῷ ποιεῖται μόνον, μὴ ἐξέσθαι μὴ κληροῦ, μὴ λαῖκῳ, καὶ τὸ ἐξέσθαι, ὡς εἰ τὸ ῥήματι τούτῳ ἔχουσιν ἐπίρας πίστεως, ὡς αὐτοῖς ἢ αἰδισιμότης σου δίδουσιν, ἐκείνῳ ἐκείνῳ ἐκτιθέναι τῆς ἑαυτοῦ πίστεως ὁμολογίαν, ὅποιος ῥήμασι βύβληται. εἰτα ἐπίρας τὸ ὅρον λαῖκῳ καὶ ἐπισκόπων καὶ κληρῶν, ὅτι ὁρθῶς ἐκτίθηται μέχρι καὶ λαῖκῳ. καὶ εἰ.

ANNO
CHRISTI
1432.

Imp.

Imp.

Imp.

ANNO
CHRISTI
1432.

ἄφ' ὧν λόγος περὶ ταῦτα, ἐναντίας ταῦτα ἀλλήλοις. ὅσον δι' αἰτίαι πρὸς τὴν ἀληθῆ τῶν, εἰς ἕδωκα ἀποστολῆς γυγραμμένα. καὶ γὰρ τὸ κείμενον τῷ ὄντι λόγος, μηδὲν ἔχοντες ἴτερον αἰτίαν, ὡσαύτως εἰς τὴν ἐφ' ἧς χροῖται οἱ μὲν ταῦτα· τὸ δὲ, ἴτερον αἰτίαν, ποῦται τὸ, ὡσαύτως ἐναντίας. αὐτὸς ὁ λόγος τὸ κείμενον, μηδὲν ἔχοντες ἀποδοῦναι ἢ ἀπορίσασθαι, ἢ διαμορφῶσαι, ἢ κατὰ τὴν διαμορφῶσαι, ἀλλ' ἀπλῶς μηδὲν ἔχοντες, καὶ τὴν λαοῦ. ὅτι δὲ ἴματι ταῦτα ἢ τοῦτοι ὄντες, εἰ μὴ περὶ ἑσώτιας, φαίνεται προδήλως ἀφ' ὧν ἐπαράχθησαν ἐν τῇ τῆς αὐτῆς συνόδου ἐκδίσει. καὶ γὰρ συναλεθόντων τῶν ἐπισκόπων, ἐρρίθη ἀναγνωσθῆναι τὸ σῆμα, καὶ ἐπαρῆθησαν οἱ λόγοι περὶ τὸ συμβόλου τὸ ἀναγνωσθέντος· καὶ ὅσον τῶν λόγων τὸ ἐπισημασθέντος ἐκρίθησαν συμφωνοῦν, δεχθῆναι καὶ διαμνησθῆναι· ὅσοι δὲ μὴ συμφωνοῦν τῆς ἀληθείας, ἀποδοκιμασθῆναι. ὅθεν ἡ αὐτῆς συνόδου πάντως ἐπαρῆ τὸν ὄρον τῶν συμφωνοῦν τῶν ἀποστολῆς, ὅσα μὴ εἰσι συμφωνοῦν δεχθῶσιν, ὅσα ἑσώτια ἀρῶσιν. ὅθεν ἀπὸ τῶν φαίνεται, ἴτερον αἰτίαν λόγων, μὴ τῶν ἀληθῆ, ἀλλὰ τῶν ἑσώτιας καὶ αὐτὴ φάσκουσιν. διακρίμω ἀν καὶ ἄλλοις πολλοῖς ῥήμασι παραστήσαι τὸ, ὅμως ἐπιθῆ γυγραμμένα ἔχοντες ἀπὸ ὅμας διὰ πλεονασμὸν λόγων, ἵνα μὴ ἀνατρέπω τῶν τῆς, καὶ ἀπέδειξα ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἀναγνωσθέντος, ὅτι τὸ ἴτερον, φαίνεται ἑσώτιας, τῶν παρελεθόντων νῦν ἀποδοῦμαι ἀπὸς τὸς δύο συ ἐρωτήσεως. ἀπὸ τῶν ὧν ἔλθω με εἰς τῶν ἀπολογίαν, διὰ εἰς ποιήσασθαι μείαν αἰτίαν τῶν λόγων, δηλοῦσι, ὅτι ταῦτα πάντως ἐλέγοντο καὶ ἐπαρῆτο ἐν τῇ συνόδῳ, ἕως πείθοντες τῆς καὶ λύσεως ὄρου. ἀπὸς τὸ ἐν λέγω, ὅτι εἰσι μὲν εἰμι ἀποδοῦμαι καὶ διὰ τῶν ἀποστολῶν τῆς τῆς συνόδου καὶ τῆς ἐβδόμης, ὅτι ἡ κώλυσις αὐτῆ καὶ ἀπὸ τῆς τρίτης λέγεται. καὶ εἰπερ ἀρίσκει ἐρῶ τὰ ταῦτα νῦν. ἵνα δὲ μὴ δόξω τῶν ἀποδοῦσαι φάσκω τῆς σῆς ἐρωτήσεως, ἀπολογησάμαι καὶ ἀπὸς αὐτὰ. ἀρῶσας ἀρῶσας, ὅτι ὁ Χριστὸς διὰ τὸ ἀκατήχηθῆναι, καὶ ἔλαβεν ἄδειαν, ὅτι ἔα ἔχον ἄδειαν ποιῆσαι ἴτερον σῆμα. ἔδειξα γὰρ ἀναλῆν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν, ὅτι οἱ Νεστωριανοὶ διὰ τὸ σὺ κατήχησαν, ὅτι ἐποίησαν ἴτερον σῆμα, καὶ εἰσας καθαρῶς, ὅτι εἰ μὴ ὄρον, ἢ ἂν ἐπισημασθῆσαν παρὰ τῆς συνόδου. τὸ αὐτὸ καὶ πάλιν ἀπολογησάμαι, ὅτι εἰπερ τὸ παρακλαθέν σῆμα ὑπὸ τῶν Νεστωριανῶν λέγεται ὄρον, ἐμὸν ἀν καὶ τῶν ὡσπερ τὸ Χαλκιδεῖς, καὶ τὸ Ἀγαθῶν, καὶ τὸ Σωφρονίου. καὶ γὰρ ἀδειοῦται ἐμὸν, ἐπισημασθῆσαι ἐν αὐτῶν διαγραμμένα ἐν τῶν δόγματι. ἀπὸς τὸ δεικνῶν, ὅτι εἰπερ ἐρῶσιν ἀληθῆ, ἢ ἂν ἠδεικθῆσιν, λέγεται ὅτι ἔα ἔχον ἄδειαν οἱ Νεστωριανοί. Ἐπειὸς τὸ σῆμα ἀποδοῦμαι εἰσι τῶν τῶν Χαλκιδεῖς, καὶ τῶν Ἀγαθῶν, καὶ τῶν Σωφρονίου, διότι ἐμὸν ὡς κατὰ μᾶθημα ἔχοντες τοῖς ἐπισημασθῆσαι αἰτίαν ἀπὸ τῶν ἐν Νεστωριανῶν σῆμα, ταῦτα δὲ ἔχοντες. ὁ γὰρ ὡς κατὰ σῆμα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παρεδό-

Quod autem ad verum actinet sensum, ego factis declaravi in scriptis: nam verba decreti: Nemini liceat alteram fidem: intelligenda sunt de fide, qua debeant uti postert: illud vero, Alteram, accipiendum est, quasi diceret, contrariam. Rursum in textu non legitur, Nemini liceat addere, aut proferre, sive publice, sive conjunctim, sive separatim; sed simpliciter, Nemini liceat, &c. Quod vero hac verba non nisi de fide contraria intelligantur, liquido constat ex actis ejusdem synodi. Cum enim episcopi convenissent, dictum est: Recitetur symbolum, deinde proferantur sermones de recitato symbolo; Et qui symbolo consonant, recipiantur & approbentur: qui vero dissentiant a veritate, rejiciantur. Infert igitur synodus decretum procul dubio predictis respondens, ut recipiantur que conveniunt, contraria vero tollantur. Ex quibus patet, alteram fidem dici, non que vera est, sed que contraria & contradicens. Multis aliis verbis hoc idem probare possem; sed quia scripturam vobis tradidi, in qua latius hac de re disserui, demonstravique necessario ex textu, fidem que contraria est, vocari alteram, ne pervertam ordinem. his omisissis respondebo nunc ad illa duo, que quaesisti: sed priusquam responsonem aggrediar, illud pretermittendum non est, hac sine dubio dicta & facta esse in synodo, nondum posito interdicti decreto. Ad hoc ergo dico, me paratum esse ex actis tertie & septime synodi demonstrare, hoc interdictum fuisse positum etiam ante tertiam synodum. Et si placet, jam de hoc disputabo: sed ne videar evitare responsonem ad tua quaesita, his quoque satisfaciendam. Quaesisti primum, an esset reprehendendus Charisius assumendo sibi licentiam, cum non haberet facultatem condendi alteram symbolum. Etiam visus es meam destruxisse rationem, eo quod Nestoriani accusati propterea sint, quod alterum confecerint symbolum; dixisti aperte, si pium extitisset, futurum fuisse ut nunquam arguerentur a synodo. Hoc idem rursus respondeo; confictum a Nestorianis symbolum, si pium esset, mansurum illud etiam fuisse, sicut Charisii, Agathonis, & Sophronii symbolum: Illud enim reprobatur, quia perversa & adulterina continet dogmata. Ad secundum; quod si verum esset, reprobatum non fuisset; asseris Nestorianos facultatem non habuisse.

ἢ τὸ ἴτερον αἰτίαν.

ἢ τὸ ἴτερον αἰτίαν.

Symbolum illud dissimile erat Charisii, Agathonis, & Sophronii symbolo; nam illud ut comunis institutio tradebatur his, qui ex haeresibus convertebantur, loco Niceni symboli; hanc vero non item: neque enim ut communis institutio tradita sunt ecclesie, neque per illa

SESSIO XII.

illa baptizari quocirca statutum est : quare non est eadem illius & istorum ratio, licet illud symbolum esset orthodoxum: sed illud merito reprobatum & abrogatum fuisse, etiam si esset orthodoxum; hoc autem minime, idque iure ac merito; non sunt enim tradita ut communia, sed ut proprie privataeque ex. sitiones. Tu vero ex tuis verbis videris illis tantum tribuere facultatem immutandi symbolum, si fuissent orthodoxi: nam Charisius & reliqui symbolum non attigerunt.

Jul. card.

E contrario, Charisius, in expositione sua & Nicenam & Constantinopolitanum symbolum attigit; ait enim: Et in Spiritum sanctum paracletum, Spiritum veritatis, consubstantialem Patri & Filio: quae verba neque in Niceno, neque in Constantinopolitano symbolo habentur. Quoniam vero exordiendo dixisti, pro certis habitum iri quaecumque a te dicta nulla nostra responsione fuerint rejecta, propterea non congerere multitudinem argumentorum, sed profer singula; ad quae etiam responsiones habebis. Dico igitur, symbolum Nestorianorum nullam habiturum fuisse diffimilitudinem cum symbolo Charisii, Sophronii, & Tarasii, si veritatem omnem in se contineret. Tua porro reverentia non debet alium sensum tribuere legi praeter eum, qui extat in ipsa. Synodus, ac decretum idcirco abrogat & rejicit symbolum Nestorianum, quia multa & perversa continebat dogmata. Hoc igitur debet attendere tua reverentia. Nam tradi symbolum a privata persona catholicae ecclesiae, quo illa utatur, prohibitum est. Verum per hoc prohibetur, alteram fidem seu confessionem, hoc est, contrariam proferri seu componi. An vero possit quispiam tradere symbolum catholicae ecclesiae, quo omnes utantur, ex hoc decreto non est prohibitum, sed ex alio interdico: interdictionum quippe est alia ratione, quia non tenetur hoc facere, sive obsequi, aut obedire illis, qui nullam hujusmodi facultatem habent. Est praeterea alia quoque ratio; nam in tradendis institutionibus, aliisque omnibus ecclesiasticis constitutionibus inferiores ecclesiae debent sanctam & catholicam sequi ecclesiam.

Episc.

Rursum ad prius dicta te confers, quod sit facultas catholicae ecclesiae immutandi symbola, si conferatur cum sibi subditis particularibus ecclesiis; sed ad prius illud dictum nondum clarius respondisti. An jus haberent Nestoriani, si catholici essent, tradendi aliud symbolum. Respondes clare, ut hoc conclusio progrediamur ulterius.

Jul. card.

Satis mihi videor ad propositum respondisse.

Episc.

Quaero habentne facultatem Nestoriani tradendi aliud symbolum baptizan-

των, ὅτι δὲ αὐτῶν βαπτίζονται τινες ὀρθοί. ὅτι ἔχ' ὑπέχεται τούτω κρείττω τῷ αὐτῷ λόγῳ, εἴπερ τὸ αὐτὸ σὺμβολον ὀρθόδοξον ἴσ'· ἀλλ' ἐκείνο εἰκότως ἐν ἀντιθέτῃ κ' ἐκώλυθη, οἱ κ' ὀρθόδοξοι ἴσ'. τούτω δὲ εἰκότως ἐκ ἐκώλυθησαν, ἐπειδὴ ἔχ' ὡς κατὰ παράδοξον, ἀλλ' ὡς ἴδιαι κ' μεμεταίεσθαι. ὅτι ἔχ' ἐν λόγοις, διὰ τὸς ἐκείνοισ' μόνον δίδονται τ' ἀδειαν μεταποιεῖν τὸ σὺμβολον, εἴπερ ὀρθόδοξοι ἦσαν· οἱ γὰρ Χαρισίῳ κ' οἱ λοιποὶ τῷ σὺμβολῳ ἔχ' ἠψάθη.

ANNO CHRISTI 1438.

Εξ τῷ ἐναντίῳ, ὁ Χαρισίῳ ἐν τῇ ἐκδίσει τ' ἑαυτῷ πίστει ἠψάθη κ' τῷ ἐν Νικαίᾳ κ' Κωνσταντινουπόλει σὺμβολῳ. λίγω γὰρ· κ' εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τὸ ὁμοούσιον πατρὶ κ' υἱῷ, ἄπειρ' ἔχειται ἐπὶ ἐν τῷ ἐν Νικαίᾳ σὺμβολῳ, ἐπὶ ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει. ἐπειδὴ δὲ οἴκας ἐν τῷ σὺμβολῳ, ὅτι δεσπὴν ἐν ἑσέτι, κ' παρ' ἡμῶν ἐδὲν ἀποκλειστέται, ἔσται ἡμῶν ὡς ὁμολογητέον, διὰ τῷ μὴ λέγωμεν ὡς ἐπιχειρημάτων, ἀλλ' ἐν ἑσέτι, κ' ἀπὸς τῷ ἑσέτι κ' τῷ ἀποκλειστέται. λίγω δὲ, ὅτι ὡς ἐκείνο ἀνομαστὸς ἴσ' μεταξὺ τῷ ἑσέτι Νεστοριανῶν σὺμβολῳ κ' τῷ Χαρισίῳ, κ' τῷ Σωφρονίῳ, κ' τῷ Ταρασίῳ, εἴπερ ἐκείνο τὸ ἑσέτι Νεστοριανῶν κειμήλιον ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν τ' ἀλήθειαν. ἡ δὲ αἰδισιμότης σου ἐκ ἐφείλει λαμβάνειν ἑτέραν διάνοιαν τῷ νόμῳ παρὰ τῆς ἐν αὐτῷ κειμήλιου· δεῖ ἡ σύνοδος δὲ αὐτῷ, λίγω, κ' ὁ ὅρος διὰ τῷ ἀδειῖται κ' ἀποδοκιμάζει τὸ ἑσέτι Νεστοριανῶν σὺμβολον, διότι ἔχ' ἐν ἑαυτῷ πολλὰ κ' διεσπασμένα δόγματα, ὅτι ἡ αἰδισιμότης σου ἀποσέχειν ἐφείλει τῷ τούτῳ. τὸ γὰρ παραδίδοσθαι σὺμβολον ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ μεμεταίεσθαι. ὅτι χρῆσθαι τῷ καθόλου ἐκκλησίᾳ ἐκείνῳ, τῷ κειμήλιῳ. ἀλλ' ἀπὸ τότε κωλύεται, ἑτέραν πίστει, ἡ ὁμολογίαν, δηλοῦντι ἐναντίαν ἀποφάσει ἢ συντιθέσθαι. πότρου δὲ ἔχει ἂν τις παραδοῦναι σὺμβολον τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὅτι πάντως ἐκείνῳ χρῆσθαι, τῷ ἀπὸ ὅρου ἢ κωλύεται, ἀλλὰ, κωλύεται ἀπὸ ἑτέρας κωλύσεως. κωλύεται δὲ τῷ διὰ τῷ ἄλλῳ λόγῳ, ἐπειδὴ ἔχ' ἐξέχεται ποιεῖν, ἢ ὑπεριτεῖν, ἢ ὑπακούειν ἐκείνοισ', οἱ τινες κατὰ τῷ ἔχ' ἔχουσι ἀδειαν. εἴπερ ἐστὶ ἐν τῷ λόγῳ, ὅτι ἐν τῇ παραδόσει τ' λόγων κ' πάντων τ' ἄλλων τ' ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων ἐφείλωσι αἱ καταδείξεται ἐκκλησίαι ἀκολουθεῖν τῇ ἀγίᾳ κ' καθολικῇ ἐκκλησίᾳ.

Im. card.

Πάλιν ἐνανθῶς ἀπὸς τὸ ἀσέπρον εἰρημῶνα, ὅτι ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἔχει ἀδειαν μεταποιεῖν τὰ σὺμβολα ἀπὸς τὰς ἐν αὐτῇ μεμεταίεσθαι ἀπὸς ἐκείνο δὲ τὸ ἀσέπρον εἰρημῶνον ἔστω καθ' ἑσέτι ἀποκλειστέται, πότρου οἱ Νεστοριανοὶ οἱ κ' ὀρθόδοξοι ἦσαν, οἱ αὐθεντικῶν ἔχουσι παραδίδοσθαι ἑτέρον σὺμβολον. ἀποκρίσθαι καθ' ἑσέτι ἵνα ἔχ' ἡμεῖς χωρητέον τῷ συμπεράσαντι.

Episc.

Ἐμοὶ φαίνεται, ὅτι ἀρκουτως ἀπελογηθῶμαι ἀπὸς τὸ ἀποκλειστέον.

Ἐρωτῶ, πότρου ἔχου ἀδειαν οἱ Νεστοριανοὶ παραδίδοσθαι ἑτέρον σὺμβολον, ἵνα βαπτίζονται.

Episc.

ΑΠΩΘΟ
ΟΜΟΙΩΣΤΙ
1038
τομ. 1042

τοι. τί γάρ ἄλλα ἐπὶ σύμβολα ἴστω, ὅτι ἄπο-
μαίνονται, ἐπὶ ἰδοῦσαν, ἐπὶ ἰστέραν, ὅτι
ἀπὸ βαπτίζουσαι δι' αὐτῶν.

Ἀπεκρίθη, τὸ ἴδιον καὶ τὸ μακρὸν παρα-
δόχαι ὡς κατὰ, τὸ πᾶν ἐστὶ ψαδὸς. εἰ Νε-
στοριανοὶ ἰδοῦσαν ἢ ἰστέραν σύμβολον,
ἀπὸ αὐτῶν ἔχουσιν ὄρατος, καὶ ἰδοῦσαν χρῆ-
σται ἰστέραν καὶ προφέρειν. εἰ δὲ εἴπω ὅτι τὸ πᾶν
ἐστὶ κατὰ τὸ ἐν Νικαίᾳ καὶ τῆ ἁγίας καὶ τῆ
ἐκείνου, ἐκ αὐτῶν ἀλλοῦς. ἀλλὰ προφέρειν
ἐστὶ ἰδοῦσαν ἢ.

Επει-

Εκείνοι ὡς κατὰ προφέρειν, ἰστέραν δὲ αὐ-
τῶ ἰστέραν τὰς ἐξ αἰρέσεων ἰστέραν, ὡς
συνέστης τὸ ἐν Νικαίᾳ. ἀρα εἶχον ἄδικον τῶ-
ν κατὰ, ἀπὸ ὁρῶσαν καὶ;

τομ. 1042

Πολλὰ ἀπελογησάμενος ἔσφαρος ἦδη, καὶ
πάλιν λέγω· ἰδοῦσαν μὲν προφέρειν ἀπὸ ὁ-
ραν καὶ, παραδόχαι δὲ τὸ μακρὸν καὶ ἴδιον ὡς
κατὰ, τῶν ἢ ἢ ἢ.

Επει-

Τῶν ἀρα ἰστέραν, ὅτι διὰ τὴν πιαυτῶ
αὐτῶν παραδόχαι ἢ ἢ. ἰδοῦσαν γάρ ὁφείλει
παραδόχαι τῶν ὡς κατὰ μαίνονται ἀπὸ τῶ
ἐν Νικαίᾳ σύμβολον. εἰ δὲ καὶ ἄλλως εἶχον ἄ-
δικον τῶν κατὰ, εἰρηται καὶ ἀπὸ τῶ μήτε ἔχ-
τεραν ἢ ὄρατος, εἰκότως καὶ διὰ πιαυτῶ τὸ αἰ-
τίαν ἔχουσιν ὁ ὁρῶσαν παρα τὸ συνέδου, ἰσα
μὲ ἰστέραν ἄδικον καὶ εἰ Νεστοριανοὶ καὶ εἰ ἰ-
στοι: ἰστέραν ἢ πιαυτῶ ἄδικον ἰστέραν τῶ πα-
ρενθῶσαι τὰ ψαδῶ καὶ διαγραμμῶνα δόγμα-
τα, ἰστέραν δὲ ἢ ἢ ἢ ἢ ἢ, εἰ γάρ
μὴ εἶχον τὸ πιαυτῶ ἄδικον τῶ μεταποῦν, ἢ
ἢ τῶ πιαυτῶ εἰστέραν. διὰ τῶν προνομί-
τη ἢ συνέδος τῶ μακρῶ ἢ ἢ πιαυτῶν τι γίνε-
σαι τῶν κατὰ ὄρατος ἢ ἢ, κατὰ δὲ δια-
εχόμεν, μηδὲνα τῶν μακρῶν διδασκῶν ἰστέραν πί-
στιν παρα τὸ ἐν Νικαίᾳ δεδομένῳ. τῶν γάρ
συνέδου αἰτίαν γίνονται τῶ τὰ ψαδῶ καὶ δι-
εγραμμῶνα δόγματι ἐν τῶ συνέδου τὸ ἴδιον.
ὡς καὶ ἀπὸ τῆς πιαυτῶς ἔχουσιν, καὶ εἶχον
εἰ πατέρες ἐκείνοι, φαίνεται, πρὸς τῶν φέρειν
τῶν δόξατος τῶ πατέρων, κατὰ δὲ τὸ μηδὲνα
τῶν μακρῶ ἰστέραν πίστεως ἰστέραν συντιθέναι. ἢ
τῶ μὲν ἐκ τῶν ὁρῶσαν ὡς πρὸς τι πρὸς μα-
συντιθέναι. εἰ δ' ἔχεις εἰστέραν τι πρὸς τῶν,
εἰ κατὰ, εἰστέραν.

τομ. 1042

Τίτε μᾶλλον κἀκεῖν ἢ αἰδοσμένους σε βί-
λιται, τῶ ὄρατος τῆς ἐν Ἐφέσῳ, ἢ αὐτῶ;

Επει-

Καὶ τῶ ὄρατος καὶ τῶ συνέδου, εἰ δ' ἔχουσιν
ἀποῦσαν τῶν, μᾶλλον τῶ ὄρατος κἀκεῖν καὶ
τοῖς ἔχουσιν αὐτῶ, ἢ ἡμῖν αὐτοῖς.
ἔχουσιν δὲ τῶ ὄρατος ὁ μακρῶς Κιριλλῶ
ἐν τῶ πρὸς Ἰωάννην ἐπιστολῆ, καὶ ἐν τῶ πρὸς
Ἀκακίον τῶν Μελιτηνῶν. ἰστέραν τῶν ἐκεί-
νε ἔχουσιν, καὶ ἐκείνῳ κατὰ πάντα ἀκολουθῶ-
σιν· ὡς γάρ ἰστέραν κἀκεῖνος τῶ πιαυτῶ
ἀρα ἔχουσιν. τῶν δὲ εἰ τι πρὸς κἀκεῖν εἰ-
στέραν, εἰστέραν.

τομ. 1042

Ἐγὼ δὲ τῶν ἰστέραν, τίτε δὲ κἀκεῖν,
ἰστέραν ἢ συνέδος αὐτῆ ἢ πιαυτῶ τῶν ὄρατος,
ἰστέραν τῶν αἰτίαν, τῶν τῶν λέγει, διότι τὸ
σύμβολον τῶ Νεστοριανῶν κἀκεῖν διαγραμμῶ-
να δόγματι.

Concil. General. Tom. XXXI.

dis? nam alla nec erant, nec vocati
sunt symbola, nec tradita, nec appro-
bata, ut per ea fieret baptismus.

Respondeo, proprium & peculiare
tradere ut commune, hoc falsum est:
potuissent Nestoriani edere symbolum,
si pius exposuissent; quo uti possent:
illudque proferre, atque ita sentire,
Quod si dixissent, illud esse & sensu &
verbis perinde atque Nicænum, falsum
dixissent; sed tamen proferre potuis-
sent.

Jul. card.

Illi ut commune proferebant; quan-
doquidem per ipsum baptizabant eos,
qui ex hæresibus convertebantur. Nicæ-
num prætereuntes: licuissetne ipsi id
agere, si fuisset orthodoxum?

Ephes.

Satis jam perspicue respondi, & rus-
sus dico, potuisse proferri, & si pius
esset: sed non fuisset licitum tradere
peculiare & proprium ut commune.

Jul. card.

Hoc plane dicebam; hac de causa
non fuisse licitum tradi: neque enim
debebat hoc tradi veluti communis in-
stitutio loco symboli Nicæni. Quod si
talis etiam erat illis facultas; quia ut
jam dictum est, nondum erat editum a
synodo decretum; merito hanc etiam
ob causam decretum a synodo sancitum
est, ne ulla pateret licentia Nestorianis
& aliis: quandoquidem hujusmodi licen-
tia fuit causa inferendorum falsorum &
perversorum dogmatum; fortasse quia
decretum non erat editum; nam si ta-
lem illi facultatem immutandi non ha-
buissent, hujusmodi dogmata non in-
ferensent. Synodus igitur, ne quid
tale fieret in posterum prospiciens, hu-
jusmodi decretum sanxit, omnino sta-
tuens, ne quis audeat alteram docere
fidem præter Nicæam traditam. Compe-
rerat enim hanc extitisse causam, cur
in symbolo falsa & perversa dogmata
infererentur. Quocirca ex hac etiam au-
thoritate, quam illi patres habebant;
liquet eos hac mente fuisse, ut nemo
profus auderet alteram fidei expositionem
componere. Hoc porro veluti
quoddam auctarium ex tuis verbis col-
legimus: si habes quid ad hoc dicas,
dic, si videtur.

Ephes.

Cui potius fidem habere vult tua re-
verentia, decreto Ephesinæ synodi, an
alibi ipsi?

Jul. card.

Et decreto & synodo: si quid vero
dubitamus, decreto potius & exposito-
ribus ejus credemus, quam nobis ipsis:
exponit autem decretum beatus Cyrillus
in epistola ad Joannem, & epistola ad
Acacium Melitensem: videamus expo-
sitionem ejus, illamque sequamur in
omnibus: hujus enim decreti nemo illo
interpres germanior: nunc si quid am-
plius dicere lubet, dicas.

Ephes.

Ego propterea quæsi, cui sit cre-
dendum; quia synodus hæc, que de-
cretum condidit, inferendo causam, ef-
se hæc ait: Quod symbolum Nestoria-
norum perversa contineat dogmata.

Jul. Card.

SESSIO XII.

Jul. Card.

Res non sic se habet, ut hanc ob- causam sit reprobaturum.

Decretum synodi sic ait, expositionem Nestorii, hoc est, nefanda ejus dogmata damnata fuisse a sancta synodo. Constat hoc idem ex verbis Charisii precedentibus: is enim Nestorianos accusans, post habito, inquit, Nicæno symbolo protulere illi symbolum infidelitatis, non fidei: tertio, quod in symbolo continebatur, lectum est etiam in epistola Nestorii, qua recitata quæsiuit Cyrillus a synodo, an viderentur vera, quæ scripta erant in epistola: respondit synodus, non esse vera; proptereaque a synodo improbata sunt. Quod vero ais, te potius credere Cyrillo, ut qui principem locum obtinebat in synodo, & ipse fateor; sed epistola Cyrilli mihi non obstat, imo potius favet. ac demonstrat quod a me dicitur: & si vis, diligenter considera sensum epistolæ, & reperies alteram fidem explanari ab ipso, non aliud, quam contrariam: quod inde constat: nam Cyrillus in epistola ad Joannem Antiochenum, in qua respondit epistolæ Nestorii, multa dicit, quæ in Nicæno symbolo non habentur expresse: quia tamen ea non erant aliena, propterea Cyrillus ait: nihil addimus, nihil detrahimus; tamen multa, ac diversa ponit. Quare colligitur saltem ex illa epistola, non esse vocandam additionem aut detractionem salvo vero ac recto sensu. Ad hæc epistola ad Acacium non adversatur nobis, imo potius est a nobis, ibi enim Cyrillus ad finem declarat, quomodo sit intelligendum illud, non esse addendum: ille igitur, qui exponit, ac dilucidat rem facit magis apertam atque distinctam.

Epist.

Quæro, explanationem extrinsecus nonne prohibet:

Jul. card.

Qui voluerit hoc facere, nihil non facit, neque innovator expositionis fidei deprehenditur, sed magis rerum manifestarum comprobatur. Quid quæso aliud hac te fuerit clarius? & ne me coarguas mendacii: superiori sessione, quando Nicænus disputabat, ego libri indicem perlegi, nec repari: deinde investigavi, & inveni Cyrillum ita exponentem in quadam epistola ad Nestorii discipulum: unde percepi dubitationem hanc solvi. Nam Cyrillus ipse hoc dicit in epistola: cujus initium: Res sane dulcis Quod vero explanatio posita non sit additio, neque innovatio, liquet: nam ubi recitata esset epistola in synodo, Cyrillus a synodo quæsiuit.

Conc. Epist. p. 1. c. 11. Conc. Epist. part. 1. c. 11.

Epist. Jul. card.

Quænam epistola? Epistola ad Nestorium. Quando igitur Cyrillus quæsiuit a synodo, an viderentur epistola congruere cum synodo Nicæna; respondit, universa synodo congruere, incommoquæ veritati assuluisse, clariorque ab ipso ac dilucidius redditum

Οὐκ ἔχει ἄνω, ὅτι διὰ τούτου ἡ αἰτία ἠεὶ ἐπιβλήθη.

Ο ὄρος τῆς σύνοδος λέγει ἄνω, ὅτι κατέδικασεν ἡ ἀγία σύνοδος τὴν ἐκδοσὶν τῶ Νισοεῶν, ἠγῶν τὸ τῶ Νισοεῶν μυστὰρ δογματικῶν φαίνεται δὲ τὸ τούτου ἔ ἀπὸ τῶ ἀπορηγορημένων ρημάτων τῶ Χαρσιῶ. καὶ γὰρ ὁ Χαρσιῶς ἐγκαλῶν τῶ Νισοεῶν λέγει, ὅτι παρεβήντος τῶ ἐν Νισοεῶν συμβόλῳ, ἐκείνῳ ἐξέδωτο σύμβολον ἀπιστίας, ἢ πικρίας. τῆσιν, ὅτι τὸ παρεχόμενον ἐν τῶ συμβόλῳ ἀνιψώδη, ἔ ἐν τῶ ἐπιστολῶ τῶ Νισοεῶν ὅτι διὰ ἀνεργώδη, ἠρώτησε τὴν συνόδον ὁ Κορῶν, εἰ δὲ κῆσιν ἀληθῆ τὰ ἐν τῶ ἐπιστολῶ, καὶ ἀπεκρίθη ἡ συνόδος, ὅτι ἐκ ἀληθῆ, ἔ διὰ τούτου κατεπιβήσαν παρὰ τῆς συνόδου. εἰς ὁ δὲ λέγει, ὅτι μᾶλλον πεδέκε τῶ Κυρίλλῳ οἷα τῆς συνόδου ἐξάρχω, καὶ αὐτῶς ὁμολογῶ. ἡ δὲ ἐπιστολῆ τῶ Κυρίλλῳ ἢ ἀποσίσταται μοι. μᾶλλον δὲ σιωπῆσαι καὶ ἀποδείκνυσαι τὸ παρ' ἐμῶ λογόμενον. καὶ εἴπερ βολεὶ σκίψαι καλῶς νοῦ τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἀρῆσαι, ὅτι τὸ, ἐπίρην ἐξηγήται αἰσιν, ἔδεν ἄλλο ἢ ἐνατίω. δῆλον δὲ ἐστὶν, ὅτι ἐν τῶ ἐπιστολῶ τῶ Κυρίλλῳ τῶ ἀπὸ Ἰωάννη Αντιοχείας, ἐν τῶ ἀπολογεῖται ἀπὸς τὴν ἐπιστολῶν τῶ Νισοεῶν, λέγει πολλά, ἔ ἐν τῶ συμβόλῳ τῶ ἐν Νισοεῶν ἢ κῆνται ῥῆσις ὅμως ἐπειδὴ τὰ τῶ αὐτῶ ἢ τῶν ἀλλόθεν, διὰ τούτου λέγει ὁ Κορῶν, ἔδεν ἀποσίσταται, ἔδεν ἀφαιρέσθαι ἢ κῆνται γὰρ πολλά καὶ διαφερα τίθησιν. ὅθεν τὸ ἀκρίστον σιωπῆσαι ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης, ὅτι καὶ δεῖ λέγεσθαι ἀποσίσταται, ἢ ἀφαιρέσθαι τὸ ἀληθῆ καὶ ὅρθῶ ἢ. ἐπὶ ἡ ἀπὸς Ἀκακίω ἡμῶν ἢ ἀποσίσταται, μᾶλλον δὲ ἐστὶν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἢ ἐπειδὴ ἐν αὐτῶ ὁ Κορῶν περὶ τὸ τῶ ἐξηγήται, καὶ ὅραται νοεῖσθαι τὸ μὴ δεῖν ἀποσίσταται. ὅτι ὁ ἀναστύσων καὶ διασαφῶν, καὶ ἀναστύσων καὶ ἀναστύσων ποικί.

ANNO CHRISTI 1038.

Ερωτῶ, τὸ ἀναπτέσαι ἐξῶθεν ἢ καλῶς;

Epist. Jul. card.

Ο Καλίμβρος τὸ τούτου ποικί, ἔδεν ἀπὸς ποικί, ἀλλ' ἔδεν γινώσκαι τὴν ἐκδοσὶν τῶ πικρίας καὶ σιωπῆσαι, ἀλλὰ τὰ φανερά σιωπῆσαι. τὸ ἀλλο σαφῆσιν ἀρῆσαι τούτου ἢ ἢ κα μὴ ἐπιλάβησθαι μὴ περὶ τῶ αἰσῶ, ἐν τῶ ἀπολογεῖσθαι ἐμλίξ, ἢ ἢ ὁ Νισοεῶν ἐλεγε, ἢ ἢ ἐξῶ ἐξῆσθαι τῶ πικρίας τῶ ἐξῶ, καὶ ἐξ ἄρον. μὴ δὲ τούτου ἐξῆσθαι καὶ ἄρον τῶ Κυρίλλῳ ἐν μὴ ἐπιστολῶ ἀπὸς μαθητῶν τῶ Νισοεῶν ἢ πικρίας ἐκτιθέσθαι: καὶ ἀπὸ τούτου ἐγνώσθαι, ὅτι ἡ πικρία λῦεται ἀποσίσταται: αὐτῶ γὰρ ὁ Κορῶν τούτου λέγει ἐν ἐπιστολῶ, ἢ ἢ ἀρχῆ: χρῆμα μὴ: ὅτι δὲ ἡ ἢ ἀναπτέσαι ἐκ ἐστὶ ἀποσίσταται, ἀλλ' ἔδεν ἀποσίσταται, φαίνεται, ὅτι καὶ ἀνιψώδη ἐν τῶ συνόδῳ ἢ ἐπιστολῶ, ἠρώτησε τὴν συνόδον ὁ Κορῶν.

Ε Πῶς ἐπιστολῆ;

Epist. Jul. card.

ἢ ἀπὸς Νισοεῶν. ἢ ἢ ὁ Κορῶν ἠρώτησε τὴν συνόδον, εἴπερ ἔδοξεν ἢ ἐπιστολῶ συμφωνεῖσθαι τῶ ἐν Νισοεῶν συνόδῳ, ἀπεκρίθη ἢ ἐν τῶ πᾶσα λέγουσα, ὅτι σιωπῆσαι ἐστὶ, καὶ ὅτι μᾶλλον διαφερα τὴν ἀληθῆσιν, καὶ ὅτι ἐκ.

ANNO CHRISTI 1432.

συνεστάνη καὶ καθάρτηται, καὶ τὸ συντηγυμ-
 μῶν ἐν Νικαίᾳ σύμβολον ἐκείνῳ ἐλαττωθῆναι
 καὶ σαφέστερον διατρανωθῆναι. ὅθεν πᾶσα ἡ σύνο-
 δος συνεστῆσαν, ὅτι καὶ ὁ Κύριλλος τὰ αὐτὰ
 ἔφορον τῆ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ, καὶ διὰ τῶν
 ἀμεμῶν εἰσήγει κατώτατα, ὅθεν ἢ εἰ τὸ ρή-
 ματι ἐκεῖνα ἐσημάνον ἵπταν πίστιν, θαλασσοῦ
 ἐσπῆσαν πίστεως ἐκδοσῆναι, ἐμολογηθῆναι ὁ
 Κύριλλος περιέτασεν ἐν τῷ ὄρῳ. ἰσχυρῶς δὲ
 ἐπιπέσει μοιᾶν τῷ Κυρίλλῳ, βίβλομαι ἀποκο-
 μίσει τὴν ἐξήγησιν τῷ αὐτῷ Κυρίλλῳ, ἡ
 ἐπιπέσει ἐν τῷ συμβόλῳ, καὶ ἀπὸ τούτου ὁ-
 ψαδί, τίς ὁ νόσ ἢ καλώσεως ἐκείνης, καὶ τί
 ἠκυλίθη καλώσει ὁ σύνοδος. Ἡ ἐπιπέσει τῶν
 φιλομαθῶν καὶ φιλοσοφῶν. ἡ ἀγία σύνοδος ἢ
 ἐν Ἐπίσῳ κατὰ Νέστον Θεῷ συναθροισθεῖσα
 ἐξέτασεν ἀγίαν ἀπόφασιν κατὰ τὸ Νεστορεῖον,
 καὶ κατὰ τῶν ἄλλων τῶν καποφάνων, οἱ τίς μετ'
 ἐκείνων ἢ ἀπὸ ἐκείνου γεγονότος, καὶ τὸ αὐτὸ
 φρονήτης ὑπῆρχον ἐκείνῳ, καὶ τὰς λέγοντας ἢ
 συγγράψαν παλαιοῦς ὁμοίως κατέκειτο, καὶ
 ἰσχυρῶς ἐκείνης ἐπέθηκε τὴν αἰτίαν. ὅθεν ἀπὸ
 τῆς ἐπιστολῆς τούτης θαλασσοῦ φαίνεται, ὅτι
 κατέδικασεν ἡ σύνοδος τὸν Νεστορεῖον καὶ τὰς
 φρονήτας τὰ αὐτὰ ἐκείνου. καὶ ἀπὸ τούτου φαί-
 νεται τὸ ρῆμα τῶν τῶν ἵπταν πίστιν, ἐσπῆσαν
 πίστιν σημαίνει ἀπὸ τῆς ἐπίσης, ἢ ἐπίσης ἐστὶ
 Νεστορεῖον πίστεως, ἢ ἐπίσης τίς. ὅθεν φαί-
 νεται, ὅτι τὸ παρακλαδίον σύμβολον ἐν Νε-
 στορεῖον ἠδεδόθη, ὅτι ἐφόρον ἐκείνη δόγ-
 ματα τῆς ἐπίσης καὶ ἀληθοῦς πίστεως. βλεπε
 ὅν, πῶς ὁ Κύριλλος αὐτὸς ἐξηγήθη τὸν
 ὄρον λέγει, ὅτι ἡ σύνοδος κατέδικασεν τὸν
 Νεστορεῖον καὶ τὰς φρονήτας τὰ ἐκείνου. ὅθεν
 φαίνεται διὰ τῶν ἠκυλίθη τὸ σύμβολον τῶν
 Νεστορεῖον, ὅτι περιέχει δόγματα ἴσα καὶ
 ὅμοια τῷ δόγματι τῷ Νεστορεῖον. καὶ τῶν ἐ-
 νατίων ἐστὶν ὅ ἐστιν ἡ αἰδουσιμότης οὗ. ὡς
 συνίτις καὶ σοφός ἀνὴρ θαλασσοῦ ἰδῆν τὰ γε-
 γραμμένα καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐγνων, ὅτι ἡ
 καλώσις ἐκ ἄλλο ἢ ἐναντίον καὶ ἀσύμφωνον
 τῇ πίστει καλώσι. διὰ τῶν παρακαλῶν ἢ αἰ-
 δουσιμότητι οὗ, μὴ θέλει κατακτεῖν τοῦτον ἀ-
 κροατίων εἰς τὸ ἀνεῖν λόγος ὡς σαφὴς,
 ὡς καὶ ἠγία ἐν ἠλογῆσαν. ὅθεν εἰ δοκῆ καὶ ὁ-
 μῖν καλόν, ἐαδέντων τῶν πάντων, ἰλδοσ-
 μεθα ἀπὸς τὸ ὕλην τὴν πρῶτον αὐτῶν ἐν ἡ
 φάντως ἐξομῶν ἀξιολόγος ποιεσασθαι λόγος.
 ὡς ἐγὼ ἐπιπέσει εἰμι ἢ μόνον ἡμέραν,
 ἀλλὰ καὶ μῆνα ἀπολογεῖσθαι ἀπὸς τὰς παρὰ
 οὗ ἐρωτήσεις ἀπάσας. ἀλλὰ τῶν λυπέμαι,
 ὅτι καταναλίσσασθαι τὸ καιρὸν ἐπὶ ματαίῳ.

pluribus verbis, quod implicite in Ni-
 cæno symbolo continebatur. Quapropter
 conclusum est ab universa synodo, Cy-
 rillum eadem quæ Nicæna synodus,
 sentire; & propterea nullam inferre no-
 vitatem. Quod si verba illa, Alteram
 fidem, non hoc unam significarent,
 contrariam videlicet fidel expositionem,
 profecto Cyrillus rem fecisset decreto
 contrariam. Ex quia Cyrilli mentionem
 fecisti, volo ejusdem Cyrilli exposicio-
 nem proferre, quam fecit symbolum.
 Ex quibus perspicietis, quis fuerit illius
 interdicti sensus, quidve synodus pro-
 hibere voluerit. Epistola: Studium ac
 diligentiam. Sancta synodus Ephesi di-
 vino notu congregata sententiam san-
 ctam tulit adversus Nestorium & alios
 novarum vocum usurpatores, qui post
 illum vel ante illum eadem, quæ ille,
 senserunt: eosque qui eadem dicere vel
 mandare literis audent, damnavit simi-
 liter, paremque in eos constituit pœ-
 nam. Itaque ex hac epistola luculenter
 patet, Nestorium & cum eo sentientes
 damnatos esse a synodo. Unde liquet
 per vocem illam, Alteram fidem, signi-
 ficari fidem contrariam, & a recta di-
 screpantem, qualis erat Nestorii, ac
 alterius fides. Ex quo perspicuum est,
 symbolum a Nestorianis confectum ideo
 fuisse reprobatum, quod rectæ veræque
 fidei contraria dogmata contineret. Vi-
 de igitur, ut Cyrillus ipse decretum ex-
 ponens dicat, Nestorium, ejusque se-
 quaces fuisse damnatos a synodo. Unde
 constat, rejectum ideo fuisse Nestoria-
 norum symbolum, quod Nestorii dog-
 mati paria simillaque dogmata contine-
 ret; hoc autem contrarium est ejus,
 quod tua dixit reverentia: ut vir pru-
 dens doctusque considerabis quæ scripta
 sunt: nam ex his ipse comperi, perin-
 terdictam nihil prohiberi aliud, quam
 contrarium & discrepans a fide. Quo-
 circa rogo tuam reverentiam, ut tan-
 tum nolis detinere consensum in audien-
 dis nullius momenti rationibus, quas
 possent vel pueri redarguere. Si vero
 vobis etiam probatur meum consilium,
 his omnibus omiffis veniemus ad ipsam
 principalem materiam; in qua profecto
 suppetent nobis rationes magni ponde-
 ris. Ego tamen paratissimus tibi sum
 non modo per diem, sed per mensem
 etiam cunctis tuis satisfacere quæstioni-
 bus: sed illud doleo, tempus frustra
 conteri a nobis.

Coec. Eph. par. 1. epist. 41.

ΕΠΙΣΤ.

Ἡμεῖς ἔτε μικρὸς, ἔτε ἐπὶ μικρῶν τῶν οὐ
 ἠγία λόγος νομίζομεν, ἔτε δυνατῶν καὶ ὑπὸ
 ἠγία, ὡς ἢ οὐ αἰδουσιμότης εἶρηκε, λυπέσαι,
 ἀλλὰ ἀποκαταίει ἀπὸς τὸ ἀποκαταίει, καὶ ἄλ-
 λως χαρισίμους, ἰσχυρῶς περὶ τῶν φωνῶν τῶν
 ὁμοίων πατρῶν αὐτῶν λέγομεν τῶν ἀπὸ τῶν
 ὁμοίων, καὶ ἀληθῶς τὸ δόγμα ἢ τὸ παρ'
 ὁμοίων ἀποκαταίει, μὴ δεῖν ἐν τῷ συμβόλῳ
 ἀποκαταίει καὶ ἰσχυρῶς. βέλτιον ἔν περὶ
 τῶν τῶν μὴ ἀποκαταίει. καὶ τὸ τῆς Θεο-
 Concil. General. Tom. XXXI.

Nos hujusmodi rationes neque exi-
 guas, neque de exiguis esse arbitramur,
 & quæ possint, ut tua reverentia dixit,
 vel a pueris dilui; sed ad propositum
 necessarias, & alioquin utiles, cum de
 sanctorum patrum vocibus agendo illas
 proferamus, illo prius supposito: Quam-
 vis dogma a vobis additum verum sit,
 non debere tamen recitari aut exprimi
 in symbolo. Satius ergo est hac in par-
 te nos immorari, tractationemque de
 rebus divinis nequequam attingere; hoc
 V v 2 enim

Ephes.

SESSIO XII.

enim & plam prae se fert reverentiam, & rei sequitur naturam. Scire igitur volumus tuam reverentiam, nos ab hac disputatione non recessuros, donec ad fidem perducatur, atque ad communem aliquam conclusionem deveniamus. Hoc enim nos & dicimus & sentimus; nullo negotio demonstrare possumus; dogma hoc, ut etiam discussam postea verum comperiat, exponendum plane esse definitione aliqua seorsim, ut factum est in unaquaque synodorum generalium; ex ipso vero symbolo esse omnino exponendum, ut concordia Christianorum, quae ob hanc ipsam dissoluta est, iterum coalescat.

Jul. card.

Quoniam tempus est rerum omnium, quae haberi possunt ab homine, summe expetendum; & serenissimus imperator saepe dixit, tempus non esse frustra absumendum, satis de quaesito hoc disputatum utrimque est tum dictis tum scriptis. Puto autem vos omnes utpote doctissimos, sapientissimos, ac prudentissimos, perspectam jam habere veritatem; & censere, nihil esse difficultatis in hoc quaesito. Ego vero non reprehendo, quod quaesitum hoc protuleritis in medium: fecistis enim quod solent viri cunctissimi, qui aliquam dicturi causam, a leviori incipiunt: Ita & vestra reverentia disputationem aggressura difficilioris materiae, ordiri voluit a facilliori quaesito: sed quia tanto jam tempore examinatum est, & veritas satis edituit; (quamquam ea vos non latebat; sed fecistis plane hoc, ut exploratum vobis fieret, quomodo nos Latini tatemus nostra defendere) idcirco ad majorem illam, obsecro, difficultatem accedamus: nam sicut antea dixi, rursus dico: Si demonstrare poteritis, Spiritum sanctum non procedere a Filio, dicam, nullo modo licuisse Romanae ecclesiae illud symbolo addere: sed si hoc demonstrare non poteritis, imo vero demonstrabitur potius oppositum, tunc mihi persuadeo nullam vobis fore hac de re dubitationem. Verum mea causa nolum hac praetermittere: nam si audientibus grave non sit, ego promptissimus sum ad respondendum quaesitis, quae objicietis: sed melius fortasse fuerit constitutis diebus, quibus debemus convenire, de graviore controversia agere, atque inter alios convenire nos etiam ad illam examinandam. Si tamen vultis aliud quid etiam objicere, proponat tua reverentia, & ego lubens respondebo. Addam unum verbum. Ego libenter dissero cum tua reverentia quasi cum patre. Dixisti saepe, interdictum hoc non fuisse ante tertiam synodum; Ego existimo interdictum hoc esse editum ante tertiam synodum; nec ab re est, ut hi patres audiant. Nam etsi multa in meo libello exposui, de hoc tamen nihil dixi. Ratio, quae validior esse videtur ad probandum symbolo nihil penitus esse addendum, desumitur

λογίας μίσην. τὰν αἰνήτην τὴν ἐκ ἀπὸ τῆς τῶν γὰρ ἐκ λαβείας ἔχεται μᾶλλον, ἢ τῆ οἷοι τῷ ἀργύματος ἰπταται. γαίσηται ἂν βολόμεθα ἢ αἰδεσιμότητι σου, ὅτι ἡμεῖς ἐκ ἀποστησόμεθα τῆς ἑταίσεως ταύτης, μέγας ἂν εἰς τέλος ἔχειν ὁδῶν, ἢ εἰς τὴν κοινὴν συμπεράσμα καταπτῶσιν. τῶν γὰρ ἡμεῖς ἐκ λέγομεν, ἢ φρονῶμεν, ἢ ἀποδείξαι ραδίως ἔχομεν, ὅτι καὶ ἀληθὴς ἄρα τὸ δόγμα ἑταίσε μῶν ὅσπερ, ἐν ἰδίῳ ὄρῳ ἰατεῖται πάντως, ὡς περ ἐν ἰαίῳ τῷ οἰκουμενικῶν συνόδῳ ἔχεται. ἔκ αὐτῶν δὲ τῷ συμβόλῳ ὀφείλουσιν ἕξοτος ἑταίσε μῶν, ἵνα ἢ ἢ Χριστιανῶν ὁμονοία ἢ δια ταύτων τῶν αἰτίων λυθῶσιν, συναρῶν πάλιν.

ANNO CHRISTI 1458.

Ἐπειδὴ περ ὁ κερὸς ἴσται τὸ ποθειώτερον ἀργύμα πάντων, ὡν δάματα ἀνδρῶν ἐ-
 χεν, ἢ πολλὰς ὁ γαλιωτικῆς βασιλεὺς εἰρηκεν, ἐκ ὀφείλου καταναλισκεῖται τὸν καιρὸν ἐπὶ ματαίῳ, ἀρχαίως περὶ ταῦτα τῷ ζήτηματι διελεῖσθαι, ἢ δια ῥημάτων ἢ συγγραμμάτων ἱκατέρωθεν. ἠγῶμαι δὲ, ὅτι πάντες ἀπὸ ἀνδρῶν σοφώτατοι, ἢ ἰουδαίῳσται, ἢ σαρματῶν γινώσκετε ἢ ἀληθεῖαν, ἢ κείνους ὅτι τὸ ζήτημα ταῦτ ἐκίχη δουχίαν. ἐγὼ δὲ ἐκίπταμαι, διότι τὸ ζήτημα ταῦτ εἰσηῖται εἰς τὸ μέσον. ἰσῶσται γὰρ κατὰ τὸς ἀξιολογῶν ἀνδρας, οἱ τινες ὅτι βέλονται ἀγωνίσασθαι, ἀρχονταῖο τῷ κροτέρῳ. τῶν ἢ ἕξοτον ἢ ἢ αἰδεσιμότης ὑμῶν βολομῶν εἰσελθεῖν εἰς ἢ ἀγῶνα περὶ τῆς μέζονος ὑποθέσεως, ἢ βοληθῆ ἀρῆσθαι ἀπὸ τῷ ἄχερεστῆρ ζήτηματος. ἐπειδὴ δὲ δια ταύτων καιρὸς ἐξήλασται, ἢ καλῶς διλυθῶν ἢ ἀληθεῖα εἰ ἢ τὸ μάλιστα παρ ὑμῶν ἐκ ἠγῶσται, ἀλλ' ἰσῶσται ταῦτα, ἵνα δῆλον ὑμῶν γένοιστε, τίνε ἕξοτον οἰδαμῶν ἡμεῖς οἱ Λατῖνοι ἀπολογῶσθαι. παρακαλῶ ἵνα ἰλθῶμεν πρὸς τῶν μέζονα ἐκίπτα δουχίαν. ἢ γὰρ κατ' ἐν ἕξοτον προτερον εἶπον, πάλιν λίγω ταῦτα. ὅτι ἵαν δυνηθῆτε ἀποδείξαι, ὅτι τὸ πῶμα τὸ ὄγιον ἐκ ἐκπορῆται ἐκ τῷ υἱῷ, ἵπῶ ὅτι κατ' ὀδῖνα ἕξοτον τῆ Ρωμαῖκῆ ἐκκλησίῃ ἐξῆλ προθῶσθαι ταῦτ ἐν τῷ συμβόλῳ. εἰ δὲ ταῦτα δυνηθῆτε δείξαι, ἀλλὰ μᾶλλον μῶν ἂν τὸ ἐναντίον δειχθῆσται, τῆς περὶ σῶμα εἰμῖ, ὡς ὀδῖαν περὶ ταῦτα ποιῆσται ἀμφισβήτην. ὀμοῖ; δὲ ἐμῖ ἢ βολομαι τὰ ποιῶσται παραλίεσιν. εἰ γὰρ ἐκ ἴσται πρὸς βάρος τῆς ἀκρομῶν, ἐγὼ ἰσῶσται εἰμῖ ἀποκείνῶν πρὸς τῆς φερομένης παρ ὑμῶν φωνῆσται. ἀλλ' ἵσῶσται ἀμεινον ἂν εἴη τῆς πταγμένης ἡμέρας, ἐν αἷς ὀφείλομεν συνέρχεσθαι, ποιῶσται ἢ λόγον περὶ τῶν μέζονα ἀμφισβήτην. μεταξῶ δὲ τῶν ἀλλῶν ἢ ὅμας συνέρχεσθαι ἢ ἑτεροῦσται περὶ ταῦτα. ὀμοῖ; εἰ βέλῶσται ἢ τὴ ἰσῶσται ἵπρον, ἰσῶσται ἢ σῆ αἰδεσιμότης, ἢ ἐγὼ ἀσῶσται ἀποκείνῶν. ἵπῶ ἑτὶ λόγον ἵνα. ἐγὼ ἠδῶσται ομῶν μῶν τῆς αἰδεσιμότης ὡς μῶν παρῶσται. πολλὰς εἶπες, ὅτι ἢ ποιῶσται κώλυσις ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς ἕτῆς συνόδου. ἐγὼ ὑπολαμβῶσται, ὅτι αὐτῆ ἢ κώλυσις πρὸ τῆς ἕτῆς συνόδου γέγονε. ἢ καλῶν ἵσῶσται ἵνα ἀκῶσται οἱ πατέρες ὑπῶ. εἰ γὰρ ἢ πολλὰ ἑτεροῦσται ἐν τῷ

ANNO
CHRISTI
1438.

τῆ συγγράμματι. μη, ὁμοίως καὶ τὰ ἐκ αὐ-
 τῆ. οὐδὲ ἰσχυρότερον λέγει, ἀφ' ἧ φαινε-
 ται ἐν τῇ συμβόλῃ μὴ ἔχειν ἀποδείξει μνη-
 δειῶν, λαμβάνεται ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς τῷ Κυ-
 ρίλλῳ. εἰ ἂν καλῶς ἐπιβάλλοις τὸ πῦν τοῖς
 ῥήμασιν ἐκεῖν, Ἐρῆσες ἔ Κιριλλῶν μὴ
 ποῦνται ἀποδείξει καὶ ὁνόματι, ἀλλὰ μὴ
 παραβῆναι κατ' ἰδίαν τρόπον ἔστιν. ὁμοίως
 ἴσως ἔστι καὶ ὁ Κιριλλῶς εἶπαι, μὴ ἔχειν ἀπο-
 δείξει τι ἐν τῇ συμβόλῃ, τῶν ἢ κατὰ κατ'
 ἡμῶν. ὁ Κιριλλῶς καθίστησι ἑαυτὸν ἐν τῇ
 ῥητρῇ τῆς γραφῆς, ἰδιὰ λέγει· ἐμνησθημῶν
 τῷ λέγοντος, μὴ μεταίρει ὄρα αἰώνια, ἀ ἴ-
 θνησθε οἱ πατέρες αὐ. ἢ γὰρ ἦσαν αὐτοὶ οἱ
 λαλῶντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ.
 ὁ Κιριλλῶς ἰδράζεται ἐν ταύτῃ ῥητρῇ,
 ὡς κηλυμῶν ἐπὶ τὸ μῆτι καὶ ἀποδείξει,
 μῆτι ἀφαιρεῖν, φησὶν, ἐτι οἱ ἅγιοι πατέρες,
 μάλλον δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τῷ γὰρ κεί-
 ται ἐν τῇ σοφίᾳ τῷ Σολομῶνος, πρὸ τῆς τρίτης
 συνόδου ἦσαν, καὶ ἀπὸ τῆς τρίτης μόνον, ἀλλὰ
 ἔπρὸ ἔσφωτης. καὶ πρὸ πίστεως τῷ Χριστῷ. ἐτι
 λέγει ὁ μακάριος Καίσιμος· τίς ποτε ἐκ ἐκ-
 εῖδη ἅγιος τῷ ἀναθεματισμῷ, ὁ ἀποσιδήμῶς ἢ
 ἀφαιρῶν ἀπὸ τῆς καθολικῆς πίστεως; ἢ περ ἀπο-
 γολικῆς αὐτῆς ἐπιδίχεται ὡς ἀληθῆν, ὡς μείω-
 σιν καὶ μεγαλητιμωεῖα ὑποκαλείται, καὶ ὁ ἀφαι-
 ρῶν καὶ ὁ ἀποσιδήμῶς ἀνεγνωμῆ ἐν πῆς βε-
 βλίως ἡμῶν, μηδὲν δεῖν ἀποσιδῆναι ἢ ἀφαιρεῖν.

Αὕτη ἡ ἐπιστολὴ μὲν πρὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐν
 Ἐφέσῃ συνόδου, ὁμοίως ὁ ὢν πρὸ τῆς τρίτης ὁμο-
 λογεῖ μὴ ἔχειν ἀποδείξει μῆτι ἀφαιρεῖν ἀπὸ
 τῆς καθολικῆς πίστεως. ἔχω δύο μάρτυρας,
 ἐτι ἀποστόλων καὶ τειτων, ὡς ἂν ἐν ῥήματι δύο
 ἢ τειτων ἐκείν κατ' ῥήμα· καὶ ἀποκομίζω ἢ
 ἐξδουμῶν σιωπῶν, ἢ τις φησὶ· τὴ παραδοθέντα ἐν
 τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὡς μεμῶσιν, ὡς ἀληθῆν
 ἐπιδίχεται· μεγαίστη γὰρ ὑποβάλλει ποιητῆ καὶ ἄ-
 φαιρῶντα καὶ τὸν ἀποσιδήμῶν· ἐπιλαπίστῶς ἐ-
 τιν ὁ μεταίρειν ὄρα αἰώνια, ἐπικατάρτες ἐσιν
 ὁ μεταίρων ὄρα τῆ κτήρων αὐτῶν· ἀλλ' ἐκ ἴ-
 χον· πρὸθεσιν πρὸς τὴ γινῶναι ἢ ἀληθῆσαν.

Αὕτη ἡ ἐβδόμη συνόδος ἰδράζεται ἐκ τῆ
 χρήσει τῆς ἱερᾶς γραφῆς τῇ λέγει· ἐπικατάρ-
 τες ὁ μεταίρων, καὶ τὰ λοιπα. τῶν δὲ συμ-
 βαινῶν κατ' ἐκεῖνων τῆ μὴ ἐχόντων πρὸθεσιν ἐ-
 πιγινῶναι ἢ ἀληθῆσαν. ὁδὲν περαινεται, ἐκείνων
 εἶναι ἢ παραβαίνοντι, τὸν μὴ ἐπὶ μόνον τῇ πίσει
 τῇ παραδοθείσῃ παρὰ τῆ πατέρων αὐτῶν· ὁ δὲ ἀ-
 ναπίστῶν ἢ πίσει, ὡς παραβαίνῶς τὸς ὄρας
 τῶν πατέρων αὐτῶν, ὡς ἀφαιρεῖ ἢ ἀποσιδῆσιν.
 ὁ δὲ λόγος· γίγνεται αὕτη ἡ καλῶσις, καθῶς
 ὁ Κιριλλῶς φησὶ, κατὰ τῷ λαλῶντες παρὰ τὸς
 ὄρας τῶν πατέρων αὐτῶν. ἐμνησθὲ δὲ τὸ πνεῦμα
 τὸ ἅγιον πνεῦμα ἀληθείας ἐσίν, ὡς ἂν λέγη
 τίς ἀληθῆσαν, φίλος ταύτης καὶ τῶ ὄρων ἐσ-
 πῶς ἐσίν· ὁ δὲ λέγων τὸ ψεῦδος καὶ παραβαί-
 νων, ἢ ἀποσιδῆσιν, ἢ ἀφαιρεῖ, καὶ ἐκείνός ἐ-
 σιν ὁ παραβαίνῶς τῶ ὄρων τῷ ἅγιῳ πνεύματι,
 καὶ ἀποσιδήμῶς καὶ ἀφαιρῶν τῆς πίστεως τῶ
 πατέρων. τῷ οὖν τὸ κείμενον σαφῶς παρῶν
 ἐτι ὁ μὴ ἔχων ἀποθεσιν ἐπιγινῶναι τῷ ἀλη-

ex epistola Cyrilli. Quod si ad verba
 ejus animam diligenter adjicias, inve-
 nies Cyrillum non de vocis additamen-
 to laborare, sed ne fides ulla ratione
 labefacatur. Sed fac Cyrillum dixisse,
 non licere quicquam symbolo addere;
 hoc nobis non adversatur. Cyrillus di-
 cit quodam scriptorū innititur, dum
 ait; Recordati sumus dicentis: Ne tran-
 sferas terminos antiquos, quos posuerunt
 patres tui: non enim erant ipsi qui lo-
 quebantur, sed ipse Spiritus Dei ac Pa-
 tris. Hoc igitur dicto fundatur Cyril-
 lus, dum vult esse veritatem & addere
 & detrahere. At sancti patres, imo ve-
 ro Spiritus sanctus, sunt enim verba Sa-
 pientie Salomonis, fuere ante tertiam
 synodum; nec solum ante illam, sed
 etiam ante primam, & ante fidem Chri-
 sti: dicit præterea beatus Cælestinus:
 Quis unquam non dignus est anathema-
 to judicatus, vel adjiciens, vel detra-
 hens catholice fidei? quæ cum aposto-
 lica sit, nec augmentum, nec imminu-
 tionem suscipit: magnam subibit pœ-
 nam, & qui detrahit, & qui addit:
 legimus in libris nostris, nihil addi de-
 bere vel detrahi.

Hæc epistola scripta est antesynodum
 Ephesinam: qui tamen ante illam fuit,
 fatetur, non esse licitum addere vel de-
 mere de fide catholica: habeo duos tes-
 tes, præterea tertium producum, ut in
 ore duorum vel trium stet omne ver-
 bum: profero autem synodum dicen-
 tem: Quæ enim tradita sunt in catho-
 lica ecclesia, neque detrimentum admit-
 tunt: maxima enim apponentem & adi-
 mentem vincunt pœna: *Maledictus qui
 transfert terminos æternos: maledictus qui
 transfert terminos patrum suorum*: Sed
 non habuerant propositam ad cogno-
 scendam veritatem.

Hæc septima synodus fundatur aucto-
 ritate sacre scripturæ dicentis. *Maledi-
 ctus qui transfert*, &c. hoc autem in eos
 fertur, quibus non est voluntas & pro-
 positum agnoscendi veritatem. Unde
 concluditur, illum esse transgressorem,
 qui fidem non sequitur a suis patribus
 traditam: at qui fidem explicat, neque
 suorum patrum fines æditur, neque
 demit, neque adjicit: ratio est; Quo-
 niam, ut Cyrillus ait, positum est hoc
 interdictum in eum, qui præter suorum
 patrum decreta loquitur: quia vero Spi-
 ritus sanctus est veritatis Spiritus, qui-
 cumque veritatem dixerit, ejus amicus,
 atque intra fines decretorum est: qui
 autem dicit mendacium & transgreditur,
 aut demit, aut adjicit, aut demit; estque hæc
 decretorum Spiritus sancti transgressor,
 adjiciensque & adimens de fide patrum.
 Ille igitur textus aperte declarat, illum
 esse qui addit vel subtrahit, cui non
 est propositam agnoscendi veritatem.

Epistola ad
 p. Aetiac.
 conc. Eph.
 par. 3. epist.
 14.

Prov. 22.

Conc. Eph.
 p. 1. ep. 18.
 ad Moxac.

Dum. 17.

Cum

Αὐτῶν, ἐκείνός ἐστι ἐ προεδίμνησεν ἡ ἀφ' αὐτῶν.

Cum autem interdictum hoc editum sit a patribus ante tertiam synodum, sive a Spiritu sancto per ipsos; si dixerimus, Nicenam synodum perfregisse decreta sanctorum patrum, ullane fides vobis habebitur ab aliis? Nam si ita nunc dictum intellexerimus, ut verborum non sensus prohibeatur mutatio, tunc patres censuram anathematis subiiciemus: Siquidem, ut dixi, Nicena synodus detrahit aliqua e symbolo apostolorum: hoc idem de Constantinopolitana affirmo, quae post interdictum hoc multa Niceno addidit. Atqui dum verum dicitur, pro eodem non pro differentis seu contrario dictum habetur. Ex his ergo colligitur, verum non esse quod asseritur, posterioribus synodis vetitum esse, ne quid symbolo adjiciant. Praeterea in hoc volumine habetur Graece Nicenum & Constantinopolitanum symbolum, allatus est autem codex ad nos Constantinopoli; Credimus in unum Deum, &c. Nos habemus hic tres codices, duos aetorum Chalcedonen, sive utque il per vetustis: est enim alter illorum scriptus ante annos quingentos: & ibi legitur Constantinopolitanum symbolum, semper tamen sine illis vocibus, De caelis, & Secundum scripturas: extat etiam apud nos liber vetustissimus Longobardicis literis scriptus, in quo symbolum Constantinopolitanum legitur cum illis vocibus, De caelis, & Secundum scripturas: liber vero quem mihi ostendistis continentem acta quartae synodi, novus est, nec amplius triginta habet annos: at isti quingentesimum annum superant. Domine praesul Ephesie, si & nos duas quassdam voculas apponimus, quae non erant in symbolo, non debetis reprehendere nos. Has voces, Deum de Deo, non habetis, at nos habemus: non tamen propterea in nos invehimini, sicut propter illas voces, Ex Filio.

Ephes.

Ad ea quae prius dicta sunt, cum longo sermone indigeant, non est in praesenti respondendi tempus, quamquam ex tua petitione proposuit illa tua reverentia, ut a nobis doceri voluisti. Verum hoc supra conditionem nostram est: etsi non deess nobis quid respondeamus, ad verum ea referendo sensum. Ad illud similiter, quod nuper dixisti de codice, nihil est quod nunc respondeamus tempore non permittente. Rejiciuntur autem in aliud tempus omnia, suis quaerutionibus examinanda. Sed quia nunc etiam in tuo sermone dixisti, catholicam ecclesiam, illumque qui ei praesit, immutare posse commune symbolum: quod etiam saepe alias est dictum; atque haec dicendo Romanam sine dubio intelligis ecclesiam, & summum pontificem: nos dictum hoc ita saepe repetitum non patimur indiscussum praeterire: sed volumus sequenti sessione hac de te sermonem facere, si tamen & vobis placuerit: multa enim

Επειδή δὲ ἡ κωλυσις αὐτῆ γίνεσθαι παρὰ τῶν πατέρων τῆς τρίτης συνόδου, ἢ δι' αὐτῶν παρὰ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἢ ἀν' εἰς ἑαυτοὺς τῶν ἐν Νικαίᾳ συνόδου παραβησθῆναι τὰ δεκτὰ τῶν πατέρων αὐτῆς, πισθυσθῆναι ὑπὸ τῶν ἄλλων; καὶ γὰρ εἰ νοήσωμεν τὸν, ὅτι ἡ ἐναλλαγή τῶν ῥημάτων κωλυσις ἢ τῆς διακρίσεως, τίτι οὐ καταλύμεν τοὺς πατέρας τῆ ποτῆ τὸ ἀναδέμας. καὶ γὰρ, ὡς εἶπον, ἢ ἐν Νικαίᾳ ἀφοίλε τινα τὸ σὺμβόλου τῆς ἀποστόλων. τὸτο λέγει καὶ περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἢ μὲν τῶν κωλυσις ταύτης προέβηκε πολλά τῶ ἐν Νικαίᾳ. τὸ δὲ λέγειν τῶ ἀληθῆσαν κέρταται ταυτῶν, καὶ ἢ ἐπιπέσει ἢ ἐκασίως. ὅθεν ἀπὸ τῶν συνκαταγῆται, ὅτι τὸ λέγειν τὸ μὲν ταύτης συνόδου κωλυσις προέβηκε ἐν τῷ σὺμβόλω, ἢ ἐστὶ ἀληθῆς. ἐστὶ ἐν τῷ βιβλίῳ ποτῆ ἐστὶ τὸ σὺμβόλον τὸ ἐν Νικαίᾳ καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικῶς, ἔχομεν γὰρ ταύτη ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. πισθυσθῆναι εἰς ἓνα Θεόν, καὶ τὸ ἐξῆς. ἡμεῖς ἔχομεν ἐν ταύτῃ τρεῖς βιβλῶς, δύο ἢ πρῶτως τῶ ἐν Καλχηδόνη, καὶ εἰς ἓνα λίαν ἀρχαία, ἢ μὲν μία ἐστὶ πλέον πεντακοσίον χρόνων, καὶ εἰς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺμβόλου, καὶ ἔστι τῆς τῆς τῆς ἑβραίων, καὶ κατὰ τῶν γραφῶν. ἐστὶ ἔχομεν βιβλίον διὰ γραμμάτων λογογραφῆσαν, ἢ ἐστὶν ἀρχαιοτάτη, καὶ κέρταται ἐκείνη καὶ ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει σὺμβόλω, δηλωσῆναι τὸ ἐκ τῶν ἑβραίων, καὶ κατὰ τῶν γραφῶν. ἢ βιβλίος δὲ ἐκείνη ἡ μὲν μοι ἰδέσθαι, ὅτι ἐστὶ τὸ πρακτικῆ τῆς τιπύτης συνόδου, ἐστὶ βιβλίος νῆα καὶ ἢ πλέον τῶν τετρακοσίων χρόνων, αὐτῆ δὲ ἐστὶν ἐπέκεινα τῶν τετρακοσίων χρόνων. κέρταται ἐπίστυ, ἐάν καὶ ἡμεῖς τίθεμεν δύο τῶν ῥημάτων ὑπὸ ὅτι ἐν τῷ σὺμβόλω, ἢ ἐπέσει ἐλέγχεσθαι ἡμῶς, τὰ ῥήματα τὰ, Θεὸν ἐκ Θεοῦ, ἢ ἐχέτε, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τὰ ῥήματα ταύτη, ἀλλ' ὅμως ἢ ἐπιλαμβάνεσθαι ἡμῶν, διὰ δὲ τῶν ῥημάτων τῶν, ἐκ τῶν υἱῶν, ἐπιλαμβάνεσθαι.

Πρὸς μὲν τὸ πρότερον εἰρημῆα δεόμενα μακροτέρων λόγων, ἢ ἐστὶ ἀπὸς ἀπολογησασθαι ταῦτα. καὶ γὰρ γὰρ ὡς ἠρώτησας, ταύτη ἀπερίβαλλετο ἢ σὴ ἀιδεσιμότης, καὶ ἐντυποθῆναι παρ' ἡμῶν ἐξήτησας. τὸτο μὲν οὐκ ἐστὶν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἀξίαν, ὅμως δὲ ἔχομεν ἀπολογησασθαι καὶ συμβιβασθαι πρὸς τῶν ἀληθῆ ἐνοίαν. ἀλλ' ἔδὲ πρὸς τὸ νῦν εἰρημῆον τῶ βιβλίῳ ἔχομεν ἀπολογησασθαι κατὰ τὸ παρὸν, τὸ ἡμεῖς τὸτο μὴ συγχωροῦμεν. ἀναβληθῆσεται δὲ ἀπαντα κατὰ τὸν ἴδιον λόγον ἐξετασθῆσθαι. Επειδὴ δὲ καὶ νῦν ἐν τοῖς σοῖς λόγοις εἰρηκας, τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν προσώπων ταύτης διαλάσαι μετῆκοισιν τὸ κοινὸν σὺμβόλον, καὶ πολλὰς ἀλλοτε πρότερον εἰρηται ταῦτο, ὅλον δὲ ὅτι πρὸς τῶν Ρωμαϊκῶν τῶν εἰρηκας, ἀποβλήτων καὶ τῶν ἀπρὸν ἀρχιερέα τῶν εἰρηκας, ἡμεῖς τὸτο καταλιπεῖν ἀνεξέτιστον εἰρημῆον ὑπὸ πολλὰς καὶ ἀνεχόμεθα. βολομεθα δὲ περὶ τῶν τῶν λόγων ποιησασθαι ἐν τῷ ἐπίφῆς συνέλευσει, εἰ καὶ

ΑΝΤΙΟ ΧΡΗΣΤΙ 1436

οι ες υμιν συνδοσει. εχουμε γαρ πολλη ε Γεννησια οπειν ες ημερων διαση συμβουλομενα. οπασαμεν δε μισου οι ουε τωτε λογου επιβαλεν τι εισινησασι. δευ τεπο ημεν, οι ουε υμιν συνδοσει. ιστωι φαρ η εξετασε απη παρα τη ομωτηρ θελησει, η ε υμιν συνδοσει ηησεται, ημεις φαρ ετωμοι εεμψι.

144 imp.

Μετω ηδ αλλων αρθων, αν διαφειρονται οι Λατινοι η οι Γραικοι, ετι η τεπο, η αυθεντια η Ρωμαιικη εκκλησιας. εισωδη ην ισμεν εω τη εξετασει τα αρθρα της πιστωσ περ τη αγια πνευματος, η φαινηται πριον εχκατωμιζηαι το αρθρον τεπο με τη αρθρον τε καθολικη εκκλησιας οντες. δια τεπο ην εν τη γραφη, λι εδωκα προς υμας, λεγω, οτι περι της αυθεντιας της Ρωμαιικη εκκλησιας κατη το παρον η λεγω, ε κρηω δε η περι τετη ρηθησεται. οταν αν ελθωμεν επι η εξετασει τη αρθρον τεπο, τεπο η αιδεσιμωτης συ ελθεδρας ιρη παντα εσα αν εση σοι βουλητη. η οφειλητε πιστωειν, οτι η προσκρυστε το εγγιφ ημων δεσποτη τη πατρα, επειδη εκ ιστιν ενταυθα δι αλλο, αλλ η ινα ανατιχη η αληθεια. δια δε η το Χερατω χαριτες αυτη η εξουσια η Ρωμαιικη εκκλησιας η τη αυρη αρχιερωσ ιστι φανρωτερα δια ηδ λαγγηλιασ, ετι γε μωω ην δια ηδ αγιον οικουμενικων συνεδων. εσπε εσπε η απορια αυτη, το μη εξειναι προδωναι, εχει αποριαν, επειδη ος εσπον προ ολιγω η περι το ποιωτε αρθρον ιστι διακεκριμην ηδ αλλων, η φαινηται προσηκον συμμηνωδον τη τετω εξετασει τωω τη εσπε αρθρον εξετασει. εδην η παλιω παρακαλω ινα εισιλθωτε εν ηδ εξετασει ηης προδω το αγιω πνευματος. ικει γαρ διασαφηνωθησονται ταυτω η βελιω η αληθωσ. πεκεισμαι δε, ως ιαν εμνονησωμεν ταυτη τη αμφιβητησει τη περ τη πνευματος, εχρηως η καλω η ε τοις αλλοις ομνονησωμεν.

ΣΤΗΝΕΛΕΥΣΙΣ γ.

Νομβριυ εβδωμ η εικοστη, ημερη κίμητη, εχρη.

ΙΣΤΕΟΝ εστι εν τη παρση συνωδω παριηστω οι τε δικωσ της Βουργυδιας αποκεσιασται, οντες επισκοποι μεν πωσaris, αρχιεδιακονοσ εις, η αρχιεπις καθαλλαεμο δυο, η εσποι ιερομωναχοι η κοσμηκοι, οι η προσεκυνησαν ηω μακαρωταλω πατρα προκαθημηνω, παροντες η τη βασιλειωσ ηω αγιω, η παντων ηδ η ανατολικη εκκλησιας η της δυτικησ, ανδ μονη τη παναγωπιτη ημων δεσποτη τη πατεαρχη, επηρεδιντες αδινηα σωματικη προσφωνησονται εν αυτωσ διο επισκοπωσ αποστωματωσ τη μακαρωτατω πατρα, η της πωργυμης ωρας παρελθωσ, ανεσταν, μηδεν περ τη προκειμηνω ειπόντες. ετοι πινω οι ποτοηρηται η απεκεσιασται τη δικωσ ελθόντες ωσ εστωμην, η της τιχης ηωμωμης, προσεκυνησαν μονον τον παπαν κατη το εδω αυτω, η ησπασαν-

& fortis pro re nostra dicere habemus. Veremur autem, ne hujusmodi sermones scandalum aliquod pariant: propterea dixi, Sic vobis etiam penes vos istud examen, & fiet vobis quoque ammonentibus, quia nos parati sumus.

lat. cont.

Ex his articulis, de quibus est inter Latinos & Græcos controversia, unus etiam hic est, de Romanæ ecclesiæ auctoritate. Nunc quia versamur in illa questione, examinantes articulum fidei de sancto Spiritu, non videretur convenire, ut articulus hic cum articulo de catholica ecclesia confundatur. Quapropter in scriptura etiam, quam vobis tradidi, addo, De potestate Romanæ ecclesiæ nihil in præsentia dico; in loco autem de ea quoque dicitur. Cum ergo ad hujus articuli disquisitionem venerimus, tunc reverentia tua libere dices quæcumque voluerit: debetis enim pro certo habere, nihil vos apud sanctissimum dominum nostrum papam offendere; cum non ob aliud hic ipse sit, quam ut veritas enucleetur. Ceterum Romanæ ecclesiæ, & summi pontificis auctoritas Christi beneficio satis elucet in evangeliiis, necnon in sacris conciliis generalibus. Quare si præsens questio, quod scilicet non liceat quidquam addere, versatur in dubio; cum ut paulo ante dixi, articuli hujus disputatio se-juncta sit ab aliis; non videtur concedens, alterius articuli disquisitionem cum disputatione hac permiscere. Quamobrem oblectro iterum, ut ad disputationem de sancti Spiritus processione accedatis, nam ibi hæc & melius & penitus declarabuntur. Quod si convenerimus in ea quæ est de sancto Spiritu controversia, personam mihi est fore, ut etiam in aliis facile pleneque conveniamus.

SESSIO XIII.

Die vigesimo septimo Novembris, feria quinta, celebrata est.

Sciendum, oratores ducis Burgundiæ venisse in hanc synodum, videlicet episcopus quatuor, archidiaconum unum, duosque nobiles equites, & alios sacros monachos, atque laicos, qui beatissimum papam præsentem venerati sunt, præsentem tum sacro imperatore, tum omnibus orientalis & occidentalis ecclesiæ patribus, præter unum sanctissimum dominum nostrum patriarcham, qui ægra valetudine detinebatur. Ergo responsam illis esset per duos episcopos nomine beatissimi papæ, & constituta hora esset elapsa, surrexerunt nullo de re proposita sermone habito. Isti ergo vicarii atque apocritarii ducis cum venissent, ut dictum est, sedente concilio, papam tantummodo salutarent, ut moris est ipsis, omnes deosculantes ejus dexteram & genam sedentis; non-

ANNO CHRISTI 1418.

ANNO CHRISTI 1418.

stram vero imperatorem neque omniae consularunt, neque veneranter honorarunt; sed in Latinorum partem transeuntes federunt, literasque ad synodum datas reddiderunt, quas Latine lectas sunt, nihil nobis percipientibus, cum Graece non fuerint lectae: statim ergo confarreximus; atque ita dimissa est synodus.

Verum hae imperatori ferenda non videbantur: illatam quippe sibi putavit injuriam, quod nulla esset veneratione affectus: remque indigne admodum tulit. Coepit ergo dicere; Nisi iterum synodus conveniat: & vicarii ducti accedant, mihique debitum honorem deferant, ut fieri solet imperatoribus, non amplius conveniam, sed neque synodus fiet. Missis ergo ad imperatorem internuntiis a papa, sequestrem se patriarcha praebuit, suavitque imperatori, ut synodum colligeret; salutaris vicariis quod superiori sessione non fecerant. Erat enim tunc patriarcha niger, rem tamen haud negligenter curavit; nam & imperatorem exoravit, & papa quod rite agendum esset, persuasit, egitque cum vicariis, ut salutarerent imperatorem. Quibus in hunc modum gestis octo dies elapsi sunt. Die vero quarto Decembris, feria quinta, synodus rursus convenit.

Απο τῶν δεξιῶν αὐτῷ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καθήμενῶν τῶν δι' Ἰταλίαν ἡμῶν ὑπὸ δόξαν ἢ ἰσχυρίσασθαι ἢ ἀποσταλέντων, ἀλλὰ τὸ μὲν τῶν Λατίνων διὰ λόγου ἰσχυρίσασθαι· ἀλλ' ὁμοῦ τὰ κοινὰ εἶναι τῆ συνόδου γράμματι ἰδοῦσαν, καὶ Λατίνικῶς ταῦτα εἰργασθῆναι, καὶ ἡμῶν ὑπὸν ἐξ αὐτῶν καταλάβειν, ἵνα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἢ ἀγγλιστικῆς ταῦτα ἡμῶν, καὶ ἑσθίως ἀντιγράψωμεν, καὶ ὅπως ἐλυθῆναι ἢ εἰσοδοῦν.

Ἀλλ' ἡμεῖς ἐν τῷ φρονεῖν ταῦτα τῷ Κασιλιῷ. ὁ βεβῆκεν γὰρ ἰλογίσατο, ὅτι ὑπὸν ἀποσταλέντων, αὐτῶν, καὶ ἐλυθῆναι ὡς τὰ πολλὰ. ἀπὸ τῆς δὲ ἰληθῆς. εἰ μὴ πάλιν ἡ συνόδος γίνεσθαι, καὶ οἱ ποιοτηριῶν τῷ δικαίως καταλάβωσι, καὶ ἡμῶν ἀποσταλέντων ἀποσταλέντων ἡμῶν, ὡς ἴσως βασιλεῦσι, ποιήσασθαι, ἢ εἰσέρχονται ἀπὸ τῶν ἡμῶν ἐν τῇ συνόδῳ, ἀλλ' ὑπὸν συνόδου γίνεσθαι. ἀριστοῦ ἐν ἡμεῶν ἀπὸ τῶν πάντων τῶν βασιλεῦσι, ὁ πατριάρχης μεσολαβήσας ἐπέσει τῶν βασιλεία ἵνα τῶν συνόδου ποιῆσθαι, καὶ ὅπως ἐκ εἰρήσεως οἱ ποιοτηριῶν ἢ κατελεθῆσθαι συνελθῶσι, ποιῆσθαι, ποιήσασθαι ἡμῶν. καὶ γὰρ ἡμεῖς ὁ πατριάρχης τῆς αἰδέσεως, ἀλλ' ὁμοῦ ἐκ ἡμεῶν τῆς διορθώσεως τῶν πράξεων, ἀλλὰ καὶ τῶν Κασιλίων ἰδουμένης, καὶ τῶν πάντων ἐδιωρθώσασθαι. καὶ εἰς τῆς ποιοτηριῶν ἵνα τῶν βασιλεία προσκυνήσασθαι. ταῦτων ἐν ἡμῶν ἀπαχθῆσθαι, ἡμέρας παρελθόντων ὅτι, καὶ τῶν ποιοτηριῶν τῶν Δεκεμβρίου, ἡμέρας πέμπτης, συνελθῶν πάλιν ἡ συνόδος.

SESSIO XIV.

ΣΤΗΝΒΑΕΤΣΙΣ 14.

Die quarto Decembris, feria quinta, celebrata est.

Δεκεμβρίου μηνός πύτρη, ἡμέρας πέμπτης, ἐγγετο.

IN hac sessione cum jam omnes convenissent, atque ordine confedissent, venerunt oratores ac vicarii, & reverentiam imperatori praestiterunt, non ita tamen uti par erat: verum is forti animo id tulit, justitque disputantes sermonem aggredi. Quibus in medio confidantibus orsus est loqui Ephesius, asserens propter dicendi ubertatem atque facundiam habitos esse longos sermones, propterea paucis esse agendum, & responsiones reddendas nota propemodum affirmatione & negatione: addiditque, Charisium nihil ipse attulisse, quod carum & gratum esset. Hae & similia cum Ephesius dixisset, coepit cardinalis Julianus uni verbo mille opponere, ut nullum dicendi faceret finem; Factaque mentione de eo, quod dictum est, de dicendi inquam ubertate, & brevitate amplectenda, sermonem adeo prolixum instituit, ut Ephesio non permisit vel uno respondere verbo, sed totum sessionis tempus ipse dicendo consumpsit usque ad tempus vespertinum; atque ita synodus dimissa est. Vix tandem Ephesio loquente, & sermonem ad nos transferente, futuram rursus indixere sessionem octavo Decembris die.

ΕΝ ταύτῃ συνελθῶσι πάντων δὲ συναχθέντων, καὶ τῆς τῆς ἡμεῶν, ἢ ἰδῶν οἱ ἀποσταλέντων καὶ οἱ ποιοτηριῶν ἢ ἀποσταλέντων τῶν Κασιλίων, ἀλλ' ὑπὸν πάλιν καθὼς ἔσκεν, ἀλλ' ὁμοῦ τῶν ἡμεῶν ὁ Κασιλιεὺς ὑπομένει, ὡς τὸ λέγει τὸς διαλεγόμενος. καὶ δὴ εἰς τὸ μῖσον καθίστασθαι, ἤρξατο ὁ Βῆσος τὸν διάλογον, καὶ ὡς διὰ τὸ ἐν καλλιπείᾳ τῶν λόγων πολλὰ λέγει αὐτὸς αἰεὶ, εἰπὼν διὰ βραχείων διαλέγεσθαι, καὶ οἰοῦντι διὰ τῶν καὶ καὶ τῶν ἢ τῶν ἀπολογίας ποιῆσθαι, ἀποσταλέντων ὅτι ὁ Κασιλιεὺς αὐτῶν ὑπὸν ἰσχυρίσασθαι. ταῦτα καὶ ὁμοῦ ἀλλὰ τῷ Βῆσῳ εἰπόντος, ἤρξατο ὁ καρδινάλιος Ἰουλιανὸς λέγειν εἰς τῶν μίαν λέξιν ἡμῶν, καὶ λέγων ἢ ἐπαύσατο. ἀλλὰ καὶ τὸ διὰ καλλιπείας ὡς ἐφημὸν ῥηθῆναι καὶ καὶ ἢ ἐπαυλάσθαι, αὐτῶν πᾶσιν ἐπλάττει τὸν λόγον, ὅτι ἢ εἰσὶ τῶν Βῆσου εἰπεῖν λόγον ἀπὸς αὐτῶν. ἀλλ' ἰληθῆναι ὡς ἢ τῶν συνόδου λόγοις ἐπλήρωσι, καὶ ὡς ἢ ἴσπερα καταλάβει. καὶ ὡς ἐλυθῆναι ἢ συνόδου. ἀπὸς τὸ πᾶν τῶν Βῆσου εἰπόντος, καὶ τὸν λόγον παρ' ἡμῶν μεταδόντος, διαλάσθαι πάλιν γινέσθαι τῶν συνόδου τῆς ὁδοῦ τῶν Δεκεμβρίου μηνός.

ANNO
CHRISTI
1418.

ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΣΙΝΑ.

SESSIO XV.

Die octavo Decembris, feria secunda,
celebrata est.

Δευτερεῖον μιλίαις ὀχθὸν ἡμέρας δευτέρα,
ἰγίτη.

ΣΤηχθῆσαν ἐν τῇ ἀνωθεν εἰρημῶν ἡμέρᾳ
 ἐν τῇ συνόδῳ ἀπὸ τοῦ κατεμάχου ἡ-
 ρων, ἡδὲναι γὰρ ἡ τῆς συνόδου τῆς γο-
 ραίας, προτρέψαντο ὁ βασιλεὺς καὶ πάλιν τῷ
 Εφῆσι λαλῶν. καὶ δὴ ἤρξατο μὲν παρρησίας,
 ὅτι ἐκ ἔχρει προδῆσαι ἐν τῷ συμβόλῳ μὴ
 λῆξιν, μὴ συνδαλιῶν. περὶ δὲ ἔχρειται,
 ἰαυτῶν, ὅτι ἰδὲν ἡλαξον ἀντιπάλῳ αὐτῶν π-
 ν. ὁ δὲ Ἰουλιανὸς οὐκ ἔπειθε αὐτῶν κεφάλαια
 συναγωγῶν καὶ τὰ λαλῶντα παρὰ τῷ Ε-
 φῆσι, ἰστέον ἰσὺς ὁ Εφῆσι ἰλαλεῖ. εἶτα
 ἀντιπάλῳ τὸ γόμα αὐτῷ, καὶ κατ' ἐπὶ καὶ
 κατὰ δευτέρου πάντα ἀπολογησάμενος, ἰλαλεῖ,
 ὅτι ἐκ ἡμαρτων ἐν τῷ προδῆσαι ἐν τῷ συμ-
 βόλῳ· καὶ λῆξιν ἐκ ἰκανῶν φιλοσοφῶν πο-
 μῶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ γραφῶν. ποτὶ δὲ καὶ συλ-
 λογισμῶν. τῶν παρὰ τῷ Ἰουλιανῷ ρηθῆντων, ὁ
 Εφῆσι καὶ πάλιν ἤρξατο δημηγορεῖν καὶ ἀποδεικ-
 νῆσαι, ὅτι ἐκ ἔχρει προδῆσαι ἐν τῷ συμβόλῳ
 κατ' ἰδένα τρόπον καὶ μίαν λῆξιν, ἢ μίαν
 συνδαλιῶν, μερῶν καὶ τῶν προρρηθῆντα παρὰ
 τῷ καρδιανῶν, ἢ διαίρησας αὐτῶν ἐκ κεφαλαί-
 οῖς αὐτῶν ἦγον τὸν σύμβολον τῷ Χαρισίῳ ὅτι
 ἐκ τοῦ κοινῶν, τὸ τῷ Νεσορίῳ ὅτι ὁ περὶ ἰκα-
 νῶ λόγῳ, ἢ δυνάμιν καὶ τὸς κοινῶν ἢ ὄρων
 ὅτι ἰκανῶν κολάζουσι ἢ ὁ πληθυντικῶς, τῶν
 ἐπιστολῶν τῷ ἁγίῳ Κυρίλλῳ, τῶν μαρτυρίαν
 τῷ μακαρίῳ Ἀγάθῳ, τῶν ἀνάπτυξιν καὶ
 τῶν λογιωδῶν ἰρμυειῶν παρ' αὐτῶν ἔχρειται,
 καὶ ὅτι παρὰ κανόνας ἐστὶ τὸ προχθῆναι, ὡς ἡ
 ἀπὸ πλείας συνόδου γεγονός· πολλὰ ἐποίησα-
 τὸ τὸν λόγον, ὡς ὡς περὶ διαλεγώμενος, ἀλλὰ
 τέλος βυλομῶν ἐπιθῆναι τῷ πράγματι. ὁ
 δὲ λόγῳ αὐτῷ ἰσὺς.

AConvenimus ergo die constituto abe-
 que patriarcha nostro, quod agre-
 taret; servatoque ordine consueto, rus-
 fas imperator Ephesium, ut loqueretur,
 est cohortatus. Cœpit is enim dicendi
 libertate asserere, non esse licitum
 simbolo vel vocem vel syllabam addere:
 adeo vero sermonem produxit, ut
 illi quempiam obfisteret nemo speraret.
 At Julianus redactis omnibus Ephesi di-
 ctis ad capita vigintiocto tacebat, donec
 peroravit Ephesius: deinde aperiens os
 suum, respondensque ad singula illidem
 verbis & numero servato sēbat, nihil
 errasse, quod addidissent simbolo: con-
 tinuato sermone philosophando tum e
 divinis scripturis, tum etiam syllogis-
 mis. Quibus a Juliano dictis, Ephesius
 iterum sermonem instituens cœpit de-
 monstrare, non esse fas ulla ratione sym-
 bolo addere vel vocem unam, vel unam
 syllabam; dividens que dicta erant a
 cardinale in octo capita: videlicet; Cha-
 risti symbolum non fuisse commune:
 Nestorii symbolum huc non spectare:
 vim definitionum, & censuras in eis la-
 tas esse singulari numero non plurali.
 Sancti Cyrilli epistolae: testimonium beati
 Agathonis: exposuit quoque, quod
 illi explicationem & declarationem vo-
 cant; & factum esse contra canones,
 utpote etiam sine plena synodo decre-
 tum: adeo vero longum confecit ser-
 monem, ut nequaquam disputare, sed
 velle rei finem imponere videretur: ha-
 bebatur porro sermonem in hæc verba:

Εἰς.

Τῶν τῶν συμβόλων ἀπαυτῶν ὑμῶν, ὁ φί-
 λαι πατέρες, τῶν καλλι παρακαταθήκῃ τοῦ
 ἡμετέρων πατρῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλίδι πόλει
 συναθροισθέντων. ἀποδοτε τοῖνυν τῶν, καθὼς
 παραλαβετε παρ' ἡμῶν. εἰ τις ὑμῶν ἐπέσιδ-
 σε παρακαταθήκῃ, ἐκ ἀν αὐτῶν ὡς παραλά-
 βετε παραδώκατε; ἀποδοτε τοῖνυν καὶ τὸ τοῦ πα-
 τῶν συμβόλου ὡς ἰλαβετε. ὁ δὲ χεῖται ἀπο-
 θῆκῃ, ὁ δὲ χεῖται μερῶν· κείλειται παρ' αὐ-
 τῶν καὶ ἰσφαλισται. καὶ τῶν πλημῶντος τῶν κα-
 νοτικῶν ἀποπέμπονται, καὶ τῶν ἔτρον παρ' αὐτῶ
 πούντος ἐθύναις ὑπάγουσι. μικρὸν ὑμῶν ἡ γε-
 νομένη τῆς λῆξος ἀποθήκη εἶναι δοκεῖ, καὶ ὁ-
 λῆξῳ ὁ περὶ ταύτης λόγῳ; εὐὴν καὶ ἐχαι-
 ροθῆσα μικρὸν ἀν βλαψῆν ἡ ἰδὲν, μάλλον
 δὲ ὀφείλουσι τὰ μέγιστα· συναφεῖ γὰρ Χρι-
 στιανῶν ἀπαντας. ἀλλὰ μέγα τὸ γεγονός, καὶ
 πολὺς ὁ περὶ τούτου λόγῳ· εὐὴν ὑδὲ ἡμεῖς ἀ-
 μαρτανῶν περὶν ποιημένοι τὸν περὶ ταύτου λό-
 γον· δι' οἰκονομίαν τινὰ ἀποσπερῆν, δι' οἰκο-
 νομίαν ἀφαιρηθῆναι πάλιν, ἵνα προσλάβησθε
 ἀδελφῶν σπαράτῳ, καὶ ἢ ἀγάπῃ ὑμῶν περὶ
 Concil. General. Tom. XXXI.

D Hoc symbolum a vobis repositum, sicut
 amici patres, pulchrumque illud patrum
 nostrorum depositum, qui in regia urbe
 nostra convenerunt. Reddite igitur hoc,
 quale a nobis accepistis. Si quis vobis
 depositum concredidisset, nonne redde-
 retis illud quale accepistis? Reddita er-
 go patrum quoque symbolum, ut acce-
 pistis: non admittit additamentum, non
 suscipit imminutionem: occlusam ab ip-
 sis & obsignatum est, & innovare il-
 lud audentes rejiciunt, & aliud præter
 ipsum conscientias, reos in judicium
 trahunt: modicum vobis esse videtur
 additamentum vocis, neque magnifica-
 Eciendum? sublatum igitur parum aut
 nihil nocebit, imo plurimum proderit;
 conjungit enim Christianos omnes. At
 multum refert, inquit, & magni sit &
 & nos ergo haud perperam facimus
 tanti illud æstimantes: prudenti quadam
 dispensatione additum est; eadem pariter
 tollatur, ut recipiatis fratres dolores
 excruciatos, & caritatem tanti facientes.
 Rogamus itaque vos patres ac fratres,
 dominique plurimum honorandi, sicut
 X x & an-

SESSIO XV.

& antea rogavimus, per viscera domini nostri Jesu Christi, qui dilexit nos, cum essemus inutilis & peccatores, & desperata salutis, & animam suam posuit pro nobis, ut ad bonam illam redeamus concordiam, qua & inter nos ipsos & cum patribus nostris olim conjuncti eramus: quando idem omnes dicebamus, & non erant schismata in nobis: agnoscamus nos invicem fraterno affectu; communes revereamur parentes; honoremus eorum decreta; vereamur illorum minas; servemus traditiones; ut unanimi consensu, uno ore, unoque corde glorificemus usquequaque venerandum ac magnificum nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti, nunc & semper & in secula seculorum: Amen.

Verum Julianus non tacuit, sed iterum respondit pro viribus sua defendens, his verbis postremo usus: Si decem proposueris capita, decem tibi milia sum redditurus. Ceterum deficiente responsionis tempore synodus discessit.

At vero nos Græci cœpimus tædio affici, non modo præsales, verum & clerici omnes, qui senatorii ordinis erant, & summam universi dicentes: Quid fecimus verba inania dicentes & audientes? nec illi persuadebunt nobis, neque nos illis: decet propterea nos reverti in nostram urbem. Sed imperator virum se fortem præstitit, expectando rerum exitum cum animi æquitate. Et Græci quidem finem disputandi fieri studebant; Latini vero enixe flagitabant, ut conventus celebrarentur, & sententia ipsa seu dogma discuteretur. Dicebant enim: Nos de explanatione nolumus habere quæstionem, & quomodo vox illa, Ex Filio, posita sit in symbolo: nam semel apposita, fieri non potest ut expungatur, nisi a vobis demonstretur blasphema. Examinetur ergo, & siquidem blasphema erit, abdicetur: si vero pia, quid est propter quod nos criminari possitis? dicebat enim Ephesius; Tollatur e symbolo, & reponatur seorsim in definitione; sicut factum est (eo in hymno, qui incipit:) Unigenitus Filius. Contra vero Julianus dicebat; Examinetur, pater, examinetur: & si quidem vox ista, Ex Filio, comperta fuerit blasphema, neque in symbolo sit, neque alibi reponatur: blasphema enim nusquam dicenda sunt: Si vero pia, ubique recipienda, & in symbolo summe necessaria est.

Dum hæc ita dicuntur, decidit imperator doloribus oppressus rheumaticis, & patriarcha ægrotus decumbit, ut nec audire posset, nec loqui: & populus otioso traducit tempus. Elapsis ergo diebus undecim patriarcha paululum revixit; nosque ad eum omnes convenimus: rogatus vero a nobis vix potuit lectica portatus adire imperatorem: apud quem duos commoratus est dies cum eo deliberans: tumque præsu-

τολλῶ φωνήν. παρακαλῶμεν τὸν κύριον ἡμῶν, ὡς πατέρας καὶ ἀδελφοί, καὶ κλέροι τιμωροί, ὡς ἔ πρότερον ἡμᾶς παρακαλέσαμεν, δια τῆ σπλαγγνα τῆ κυρίας ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς ἀσχετοῦ ὄντος καὶ ἀμαρτανίου καὶ ἀπεγνωσμένου, ἔ τ ψυχῶν αὐτῶ θέντος ἀπὲρ ἡμῶν, ἐκένδωμεν εἰς ἡμᾶς καλῶν συμφωνίαν τῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ καὶ τὸς ἀγίους πατέρας. ἡμῶν εἶχουμεν ἀπόπροτον, ὅτε τὸ αὐτὸ κέρτις ἐλέγουμεν, καὶ ἐκ ἡμῶν ἡμῶν χρίσματα. ἐπιγνώμεν ἀλλήλους ἀδελφικῶς, αἰδισθῶμεν τὸς κοινὸς πατέρας ἡμῶν, τιμῶμεν αὐτῶν τὸς ὄρους, φοβηθῶμεν αὐτῶν τὰς ἀπειλάς, φυλάξωμεν τὸς παραδόσεις, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑοματι καὶ μετὰ καρδίᾳ δοξάσωμεν τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομα τῶ πατρὸς, καὶ τῶ υἱῶ, καὶ τῶ ἀγίῳ πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τὸς αἰῶνας τῶ αἰῶνων. ἀμήν.

Ο δὲ Ἰουλιανὸς ἐκ ἐσιώπησεν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπελογήσατο καὶ ὡς ἠδύνατο διεφειδόμενος, πλὴν ὅπως εἶπὼν· εἰάν τίτι κεφαλαία προτείνης, μετὰ μὲλλον σοὶ ἀπολογησασθαι κατὰ δὲ μὴ ὄντος ἀπολογίας, ἐλύθη ἡ συνέδριον.

Οἱ Γραικοὶ ἔν ἡμῶς ἤρξαμεθα ἀναγκαστῶν, ὡ μόνον οἱ ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ κληρικοί, καὶ οἱ συγκαλητικοί, καὶ ὅσον ἀποροσμά τῶν ἐστὶ λέγοντες· τί ποιεῖμεν λέγοντες καὶ ἀκούτες ἐπὶ κενοῖς ῥήμασιν; ὅτε αὐτοὶ μέλλουσι πείσαι ἡμᾶς, ὅτε ἡμεῖς αὐτοῦ. διὰ τῶν πρέσβει ἡμῶν ἐπιστραφῶν εἰς τὴν πόλιν ἡμῶν. ὁ δὲ βασιλεὺς μακροθυμῶ ἀνὴρ ἀρεθεῖς ἐκαρτέρει τὸ πρᾶγμα. καὶ οἱ μὲν Γραικοὶ πλὴν ἐσπόμενον ἐπιθεῖναι τῆ διαλέξει, οἱ δὲ Λατίνοι διῆχυρίζοντο χριστοῦ τὸς συνελθεῖς, καὶ ἐξετίθεν ἐπὶ τῶς δοξῆς καὶ τῶ ὄνοματος. ἔλεγον γὰρ ἡμεῖς ἐπὶ ἀναπτύξεως θελομεν ἐρθεῖν, ὡδὲ πῶς προστίθηται ἐν τῶ συμβολῶ ἡ, ἐκ τῶ υἱῶ, ὡνή. ἀπαξ γὰρ ἐπὶ ἔθνη, καὶ ἀδυνατὸς ἔχει ἐξελθεῖν, εἰ μὴ βλάσφημον ἀποδεχθῆ κατὰ ὑμῶν. ἐξετασθήτω ἔν, καὶ εἰ μὲν βλάσφημος, ἀποκηρυχθήτω· εἰ δὲ ὁσένης, τί ἔχετε ἐγκαλεῖν ἡμῶ; εἰ γὰρ ἐφῆσα ἐλέγγω, ἐξαιρέθητι ἀπὸ τῶ συμβολῆ, καὶ πῶθῶ ἐν ἰδίῳ ὄρω, ὡσπερ καὶ τὸ ὁ μονοθεῖς υἱός. ὁ δὲ Ἰουλιανὸς ἀντίφασκεν· ἐξετασθήτω, πάτερ, ἐξετασθήτω, καὶ εἰ μὲν βλάσφημος ἀρεθεῖ ἡ, ἐκ τῶ υἱῶ, ὡνή, ὅτε ἐν τῶ συμβολῶ μὲν, ὅτε ἀλλοτῶ πῶθῶ· τὸ γὰρ βλάσφημα ἐδὲ ὄλας χρῆ λέγασθαι· εἰ δὲ ὁσένης, πανταχῶ δικτῆ εἰς, καὶ ἐν τῶ συμβολῶ ἀναγκαστῆτι.

Τῶν ὄτων ὄτω λεγομένων, τίπτει ὁ βασιλεὺς· ἐν ὄδῳ ῥευματισμῶ, καὶ ὁ πατεράρχης ἀδυνεῖ, καὶ ὡδὲ κῆν διαβάται ἀκύνει ἡ λαλεῖν, καὶ ὁ λαὸς πηλημελεῖ. διαγρομῶν αὐδ ἡμερῶν ἐνεσθῆκα, τῶ πατεράρχῃ μικρὸν ἀναζωοποιηθέντος, συνήλθομεν πάντες ἐπὶ αὐτὸν, καὶ παρακαλέσατες αὐτὸν, μόλις ἠδυνήθη μετὰ φορέας βασιλεῶν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν βασιλείᾶ. δύο ὄν ἡμέρας ποιήσας καὶ ἐνελθόμεν ὡν τῶ βασιλείᾳ,

ANNO
CHRISTO
1438.

ANNO
CIVILITATI
1418

αυτοί, σπυρίδωρον αρχιεπίσκοπος αὐτῶν ἐκ ἀρχιερέων ἡμετέρων ἡμετέρας ἡμετέρας ἐκ τῶν βασιλέων τῶ βασιλέως, ἐδαμνημένω ὁ βασιλεὺς, λέγων ὅτι·

Βασ.

Ἡμεῖς ἐπι ἐνώσει τῶ ἐκκλησιῶν ἀποστολῆς μεθεὶ κατεβη ἡμῶν, ἐκ ἀλλοθεν μὲν μαγδαλο κωνσταντίνου ἐκ κίτων ζυγῆτος αὐτοῦ. Ἐπειὶ οὐκ ἔστι ὁμοίως ἐκαστῶν τῶ ἀρχιερέων, ἀλλ' ἔχουσιν ἐκ ἄλλων ἀποστολικῶν τῶ διακόνων. Ἐκ τῶ ἀρχιερέων. ὡς ἐπίσκοποι, ἐκ τῶ ἐκαστῶν τῶ ἐκκλησιῶν αὐτῶν· οἱ ἐκκλησιῶν διὰ τῶ ὁδοποιήσεως τῆς πίστεως, ἐκ δὲ ἐκαστῶν τῶ κληρικῶν αὐτῶν· ἐκ δὲ ἐπι μίῃ ἐκαστῶν μόνων ταλαιπωρῶ πλοῖον ἀπέστειλον ἡμῶν, ἵνα ταχὺ δεξασθῶν παρὰ τῶ Θεῷ, ὅπου ἐστὶ κενὸν τῶτο ἔστι ἡμῶν. ὅτι γὰρ καὶ ἐκ ἐκκλησιῶν ἔχουσιν, ὅτι πλοῖον τιμὴν δεῖλον ἔχουσιν, ἀλλὰ δεῖ τῶ ἡμῶν τῶ Ρωμαίων πάχυν ὅσον ὁμοίως· ὡς ἐπίσκοποι ἡμῶν ἐκαστῶν πρὸς ἡμῶν ἐκαστῶν τῶ ἐκκλησιῶν διὰ πολλὰ τὰ καλά, ἐκ μάλιστα διὰ τὸ ἐπισκοπῆσαι ἡμῶν μὲν τιμὴν λιμνηθῆναι, ἢ μὲν αἰσχρῶς διηρηθῆναι ἐκ τῶ κατεβη ἡμῶν.

Τῶν αὐτῶν ῥηθῆναι παρὰ τῶ βασιλέως, ἠρξάμεθα γνωμοδοτεῖν, ἐκ ἀπορίῃ καλὸν, ὅπως ἐκαστῶν μὲν πρὸς τῶ δεξιῶν τῶ Λατίνων. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶ ἐκαστῶν βασιλέως, ποδὸν μίλλο μὲν ἀρξασθαι, ἐκ ποῖον ἐστὶ τὸ χριστιανῶν ἡμῶν, καὶ πῶς μίλλο μὲν ἀποχωρῆσαι ἐκ ἐκαστῶν, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τῶ πατρὸς ἔκ τῶ υἱοῦ. ἐκ δικεβη παρὰ πάντων μὴ ἐκ παρῆσι, ἀλλ' ἐκ μέρει, ἐκ ἰδίως ἐκαστῶν αὐτῶν. ἡμεῖς γὰρ ἢ βαλομένη ἐκμύνη τῶς Λατίνους, ἀλλὰ δεῖλον φιλοκαίρια, ἐκ λόγος πολλὸς, ἀλλ' ἐκαστῶν ἀφ' ἡμῶν δώδεκα· ἐκ οἱ τι χορηγήσει ὁ Θεὸς αὐτοῖς, ἐκαστῶν ῥηθῆναι.

Ταυτῶς τῆς γνώμης δοθείσης, ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς τῶς ἀρχιερέων, λέγων·

Βασ.

Πῶς ὁ πάππας ἐκμύνησεν ἡμῶν, ὅτι ἐστὶν ἀναγκαῖον ἀπελθεῖν ἐκ τῶ φλωρεντίας, καὶ πῶς ἐκμύνησεν ἐκ ἡμῶν ἀπελθεῖν μετ' αὐτοῦ ἐκαστῶν. ἰρωτῶ βασιλέως, ἐκ ἔστι καλὸν ἀπελθεῖν, ἢ ἴ.

Απεκρίθησαν δὲ οἱ ἀρχιερέων οἱον·

Γραμ.

Ἡμεῖς ὁδοποιεῖν ἐβαλομένη ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶς φλωρεντίας, ἐπειδὴ ἐκ αὐτῶ ἐπέχθη ἢ σὺν ὁδοποιεῖν πλοῖον, ἐκ ἐκ ἀλλοθεν. ἀλλ' ὁ ὁμοίως τῆς βασιλείας σὺ ἀρξασθῆναι φανερῶν, διὰ τὸ μίλλο μὲν ἀπελθεῖν ἐκαστῶν. τί γὰρ αὐτῶν ἐπιμύνησεν ἡμεῖς, ἵνα ἐπιμύνησεν αὐτῶ ἐκαστῶν; τί δύνανται οἱ Λατίνους πρὸς ἐκ φλωρεντίας, ὅ ἢ δύνανται ὁδοποιεῖν; ἀλλ' ἐστὶν ἐκαστῶν, ὅπως ἐκμύνησεν τῶν ἀποδοτικῶν ἀπὸ τῶ συμβόλου; ἢ ἡμῶν βαλομένη πρὸς ἐκαστῶν αὐτῶν ἐκ τῶ συμβόλου ἡμῶν; τοῦτο ἐστὶν ἀδύνατον ἐκ ἀποδοτικῶν τῶς μέρει· διὸ ἢ πρὸς ἡμῶν ἀπελθεῖν ἀλλοθεν.

Απεκρίθη ὁ βασιλεὺς·

Βασ.

Καὶ πῶς ἐκμύνησεν ζητῆσαι ἔξοδον ἐκ τῶς πενήτων, ἐάν μὴ ἀκαλοθησῶ μὲν αὐτοῖς, ἵνα οἱ αὐτοῖς αὐτοῖς ἐκαστῶν ἐκ τῶ ἀνακαταστή;

Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, ὅπως ἐκαστῶν ἢ δεῖ ἐκ ἐκ φλωρεντίας· ἐκ οἱ μὲν συμφωνησῶ μὲν, Concil. General. Tom. XXXI.

les ad eos convenimus; & cœditi synodo nostra in palatio imperatoris concionem hujusmodi habuit imperator:

ANNO XV.

Nos relicta patria studio unitatis ecclesiarum venimus ingentibus periculis & laboribus illam querentes. Et vos quidem omnes hac in re collaborastis; sed est vobis etiam duplicata retributio; nam constituti quidem in pontificia dignitate laborant, utpote episcopi ad ecclesiarum suarum stabilitamentum; qui vero sunt ordinis senatorii, ad declarationem rectæ fidei, sperantque sanorum heredem; ego autem laboro plus vobis omnibus hac una spe, ut forte gloriam a Deo nanciscar, quod vobis etiam commune est; nam neque filios & heredes habeo, neque plus ipse honoris volo; sed propter Romanorum gentem, quantum videtis, fastideo. Decet ergo vos studium adhibere ad unitatem ecclesiarum multis inique bonis de causis, præsertim vero, ut cum honore potius revertamur in partem conciliatis animis, quam disjunctis cum ignominia.

Imperator.

Quibus in hunc modum ab imperatore dictis, cepimus dicere sententias; & placuit dogma Latinorum examinari. Sed imperator querebas ulterius, unde ordiendum esset; & quid in rem nostram esset; & quo procedendum esset modo disquirentibus, num Spiritus sanctus procedat ex Patre & ex Filio. Et censuere omnes, non esse hoc publice examinandum, sed privatim per aliquos; neque enim volumus nos concitare furorem Latinis; neque volumus contentiones, & sermones nimios: sed ex nobis eligi duodecim, totidemque ex illis; & fieri quidquid illis Deus concesserit.

Hac sententia dicta, imperator præfates hoc pacto interrogavit:

Imperator.

Papa misit ad nos, qui nuntiarent, necesse esse abire Florentiam, utque nos cum eo simul abeamus. Peto consilium, an expediat abire, necne.

Respondentes illi dixerunt:

Græc.

Nos vellemus Ferraria non excedere: quandoquidem in ea statutum est, non alibi synodum celebrari. Cæterum imperii tui potestas declarabit, cur debeamus eo proficisci: quid enim hic minime dixerimus, quod ibi dicamus? Quid poterunt Latini efficere Florentiæ, quod hic non possint? estne spes expunctum iri ab illis additamentum e symbolo? an vero persuadere nobis volunt, ut illud nostro symbolo adjiciamus? hæc sunt utrique parti impossibilia: quare non decet alio nos conferre.

Respondit imperator:

Imperator.

Et quomodo petemus ab eis pecuniam & triremes, nisi eos sequamur, ubi hæc possint suppeditari?

Responderrunt illi, disputandum esse dogma Ferrariæ: ut si quidem inter nos

SESSIO XV.

convenerit, recedamus: sin minus, cum rursus consilium ineamus.

Placuit hoc imperatori: & delegimus e nostris duodecim, qui de sententia Latinorum disputarent: an Spiritus sanctus ex Patre procedat & ex Filio.

His actis rediit patriarcha in suum domicilium. Porro de pecunia pro alimentis constituta nullum verbum fiebat: quamolentem gravi opprimebamur penuria. Dicebat enim papa:

Vos optime scitis, Ferraria nihil posse vobis a me dari; nam eorum que sperabamus, nihil ex sententia succedit. Itaque Florentini mutuo nobis dant quadraginta millia nummorum aureorum, quo synodum illuc transferamus: sequimini ergo me, ut Florentiam eamus, & promitto me daturum Constantinopoli subsidii nomine duodecim millia nummorum aureorum, duasque triemes: vobis autem quotcumque debeo florenos, & mensam publicam, ut in posterum nunquam vobis desint constituta menstrua. Venite igitur Florentiam, & post tres aut quatuor menses liceat vobis discedere, live sequatur, sive non sequatur unio.

His auditis turbati sumus, ut par erat; preteritum quod Ferraria nulla spes esset aliquid habendi: neque occurrebat, quid esset agendum: non ire Florentiam? sed hic nobis victus non suppetebat, ire igitur? Quid si & ibi in eadem mala incideremus, sicut Ferraria? Itaque animis pendebamus. Convaluit autem imperator, accersivitque patriarcham, ut cum synodo accederet ad deliberandum: verum patriarcha graviter egrotabat quam heri & nudius tertius. Quare imperator, quod fieri aliter ab eo non posset; cum etiam ab Italis impense sollicitaretur ad respondendum, num vellet ire Florentiam, necne, venit ad patriarcham, cumque jacentem in lecto reperisset, convocavit presules, & synodum habuere extra cubiculum patriarche, non procul ab ipso, sed ita ut audiret, ac nuntiarentur ei, quae fiebant. Itaque praesidente imperatore & congregata synodo, ipsis etiam hegumennis, concionem habuit imperator ea repetens, quae in suo palatio dixerat coram synodo prius coacta; agebat enim:

Nostris optime, potuisse me, si voluissem, sedere in meo imperio, sicut antea: nec mihi defuisset per Dei auxilium, unde possem utcumque vitam traducere: sed gentis nostrae amor: & honor patriae compulsi me postponere mea commoda, & relinquere dominam matrem meam: despinam Parrhesiam, quam nostris. Itaque adhibitis vobis omnibus per mare sum vectus non sine periculis, hiberno tempore, idque gravi morbo laborans: sed nec hiems, nec infirma valetudo, nec aliud quidquam detinuit propensionem animi ad bonum: ut lucrifaciam quid? aut quid ipse conse-

* dominam

ἵνα ἀπελθῶμεν· εἰ δὲ μή, ὡς ἤθελον παλιν βολῆ.

Ἀπεδέξατο ταῦτα ὁ βασιλεὺς· καὶ δὴ ἐξελξαίμεθα ἀπὸ ἡμῶν ἀπόσωπα δάματα, ἵνα διαλεχθῶσι περὶ τῆς διέξεως τῆς Λατίνων, πῶς ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ.

Τῶν δὲ ἡγεμόνων ἦλθεν ὁ κατεμάρχης εἰς τὴν καταμονὴν αὐτῶν, περὶ δὲ τῆς δόσεως τῆς τροφῆων ἢ καὶ μιλίτην ποτῆ, διὰ τῆς ἐσκευασμένης τῆς μεγάλας. ἔλεγε γὰρ ὁ παπῶς.

Ἐπίσταθε ἀκερῶς, ὅτι τίποτε οὐδὲν ἔχω δώσειν ὑμῖν ἐν Φερραρία. ἰσχυρὰ ὅσα ἡλιζοῦμαι οὐδὲ ἐν Κοδύται. λοιπὸν εἰ Φλωρεντίνοι δανίζουσι ἡμῖν πεσάραιοντα χιλιάδας χρυσίων, ὅπως μεταθήσωμεν ἐκεῖσε τὸ σῦνοδον. ἀκολυθήσητέ μοι γαῖαν, ἵνα ἀπελθῶμεν εἰς τὴν Φλωρεντίαν, καὶ ἀποχομαι δώσειν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ὑπὲρ βοηθείας χρυσοῦν χιλιάδας δάματα, καὶ τετρήρις δύο· ὑμῖν δὲ ὅσα φλωρία χρυσῶν, καὶ παράχον ἐκ τῆς ἐξῆς ἀνιλλικῶς λαμβανέτω κατὰ μίλιον τὸ διατεταγμένον ὑμῖν. ἔλθετε οὖν Φλωρεντίαν, καὶ εἰς διορίαν τριῶν μιλίων ἢ πεσάρων, ἵνα ἔχητε ἑκείνην ἐπιστροφῆς, καὶ πρὸς ἐπιθώμεν, καὶ τε μή

Ταῦτα ἡμῖς ἀκούσαντες ἐταράχθημεν ὡς ἐπικὸς, καὶ μαλιστα ὅτι ἂν εἴχομεν ἐλπίδα δόσεως ἐν τῇ Φερραρία, καὶ τι ποιῆσαι ἂν εἴχομεν· μή ἀπελθεῖν εἰς τὴν Φλωρεντίαν; καὶ μή ἀπορῶντες ὡς τὸ ζῶν, ἀπελθεῖν; καὶ μήπως ἔρωμεν τὰ αὐτὰ ἐκτὸς ὅσα καὶ Φερραρία, ἀλλ' ὅμως τί ποιῆσαι ἂν εἴχομεν. γίγνοντι δὲ ὁ βασιλεὺς ὑγιῆς, καὶ μεμνηνὲς τῷ κατεμάρχῃ ἀπελθεῖν μὲν τὸ σῦνοδον καὶ ἐκλεῖσθαι. ὁ δὲ πατριάρχης ἠδύνει βαρύτερον ἢ χεῖρ, καὶ ἀπώτρικτα. μή ἔχων ἂν τί ποιῆσαι ὁ βασιλεὺς, ἀναγκαζόμενος καὶ παρὰ τῆς Ἰταλῶν ἀπολογησάμενος, εἰ βέλτεται ἀπελθεῖν εἰς Φλωρεντίαν ἢ οὐ, ἦλθε πρὸς τὸν κατεμάρχην· καὶ ἔρων αὐτῶν ἐν κλίτῃ κείμενον, σιωπῆσε τὸς ἀρχιερεῖς, καὶ ἐποίησαν σῦνοδον ἔξω τῆν καταμονῆς τοῦ κατεμάρχου, ὃ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν, ἀλλ' ὅσον τὰ ἀκύνει καὶ μεμνηνὲς αὐτῶν τὰ γινόμενα. ἀπακαθίστατος ἂν τῆς βασιλείας, καὶ τῆς σιωπῆς ἀθροισθείσης μέχρι καὶ τῆς ἡγεμονίας, ἐδημηγόρησεν ὁ βασιλεὺς, πάλιν τὴν αὐτῶν εἰσῶν, ὅσα προλαβῶν ὤρεσεν ἐν τῇ συναθροίσει τῆς συνόδου ἐν τῷ παλάτιῳ αὐτῶν. ἔλεγε γὰρ.

Ἐπίσταθε ἀκερῶς, ὅτι εἰάν ἔθειλον, ἐμὲλλον καθεζεῖσθαι εἰ, τὴν βασιλείαν μου, καθὼς καὶ τὸ ἀπώτρικτον, καὶ ὅπως δῆποτε μὲν τῆς βοηθείας τῶν Θεῶν ἐμὲλλον ζῆν. ἀλλ' ὁ πόθος τῶν γένους καὶ ἡ τιμὴ τῆς πατρίδος ἡμῶν λιγύχασε με καταλιπὼν τὸς ἀνακταίους μου, καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν μητέρα μετὰ τὴν διασπορὰν τῆς Παρθένου, καὶ τὴν ἐπίσταθε. καὶ λαβὼν ὑμᾶς πάντας ἦλθον διὰ πελάγους μὲν κινδύων, χεμίμεν ὅπως καὶ εἶ, καὶ ταῦτα ὅπως μου ἐν ἀδίνεια δέσῃ. ἀλλ' ὅτι χεμίμων, ὅτι ἀδίνεια, ὅτι τε ἄλλο ἐπιπέσει τὴν ὀρμὴν καὶ εἰς τὸ ἀγαθόν, ἵνα τί κερδαίνω; ἢ τι ἀποσπείρωμαι, εἰ μή τὸ ἴδιον ἀνα-

ANNO CHRISTI 1458.

ANNO CHRISTI 1438.

ἀναψαλμι; & ἀπείκεμα ἀποδοτέον, ἵνα λα-
 βῆ τι ἀγαθὸν ἢ ἡμετέρα πατρίς. ἐκδοθήσασ-
 ῶν, καὶ ἰδέσθαι ἡμετέραν ἐκ ποσῶν, ὡς αὐτὸν
 τοῖς παρῶσι κερδοῖς ἀχει τὸ σήμερον. ἀλλ' ἢ
 εἰς τὴν ἀγαθὴν τοῦ ἐπισημοῦ. λοιπὸν
 ἀλλοθῆναι εἰς τὸ τίλθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὸ
 λα εἰσεῖν ἑαυτοῦ, ὅσον ἰχθὺς ἢ γῆρας αὐτῶν.
 σπουδαία γὰρ, φασὶν ὁ σοφός, ἐν πολλῷ ἐπι-
 λῆ. & εἰ τι ἀσφατῶν καλόν, ἐκείνο ποτὶσο-
 μῶν. ἔδδεν γὰρ βλαστῶς ποτὶμῶν, ἀλλὰ μὴ
 σκέψασθε καὶ βλαστῶς. δὲτε αὐτὸν γῆρας, ἐκ τῆς δίο-
 τῆς. ἵνα λάβωμεν τὴν δόσιν ταύτης τῆς πατρῶς,
 καὶ ἀπέλθωμεν εἰς Φλωρεντίαν ἢ ἵνα παραίτησά-
 μῶν αὐτῶν, & ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πατρίδα ἢ
 μῶν. πλὴν σκέψασθε πῶς μέλλομεν ἀπέλθαι,
 καὶ ἴαν ἰχθῶν ἐξοδόν, καὶ ἴαν ἰχθῶν βοήθησιν
 τῶν ἡ Κωνσταντινουπόλεως.

Ταῦτα τὰ βασιλεὺς εἰδόντος & ἄλλα ὅμοια,
 ἀπεκρίθησαν ὁ Ηρακλείας καὶ ὁ Εφῆσις ἀπὸ τῆς
 συνόδου, λέγοντες.

Τὸς λόγους τῆς ἀγίας σου βασιλείας σαφῶς
 εἰσακούσαμεν, καὶ τῆς ἀπορίας ἡμῶν ἔχοντες
 ἀντισημοῦμεν καὶ περὶ ἑαυτῶν, καὶ περὶ μητροπόλεως ἡμῶν.
 καὶ πατρῶς; οἱ ἀρχιερεῖς εἶπον· ἀρίσκει. διὰ καὶ
 ἐζητήσαμεν τῷ βασιλεῖ ποιῆσαι ἡμῖν ταῦτα,
 καὶ ὡς ἀπελθούμεθα εἰς Φλωρεντίαν. ὅπως
 ἰχθῶν ἢ πόλις ἡμῶν μὴ μὴν ὀκτὼ βοήθηται. ὅ-
 πως ἰχθῶν ἡμεῖς πέντε μείων ὀφειλομένα ἔχο-
 ῦμεν. ὅπως ἰχθῶν μπάγκον Φλωρεντίαν εἰς τὸ
 ἰχθῶν. ὅπως ἰχθῶν πᾶσας τὰς ἔξοδους ἕως τῆς
 Φλωρεντίας. ὅπως ἰχθῶν ἀπέλθωμεθα μόνον
 καὶ ἔκ ἀλλαχῶν. ὅπως παρῶν μόνον μείων
 πᾶσας καὶ ἔκ πλεον. ὅπως ἰχθῶν πλὴν κερσῶν
 ἡμῶν εἰς ἑαυτοὺς καὶ τῶν ἑσθῶν εἰσελθεῖν καὶ
 ἐκελθεῖν ὡς ἐβούληθα. καὶ ἔτι τὰ ὅσα μὴ
 χρειαζομένη εἶναι κατὰ τὴν ἐπισημῶν, καὶ
 τὴν βασιλείαν ἀρῶντες κατὰ τὴν μάλλον, ταῦ-
 τα ὁ βασιλεὺς ἀποδιδάξαι ἐμίμνησε τῷ πα-
 τερῶν ὅτι ἐν τῷ ἐσθῶν οἰκῆματι, καθὼς
 ἰσημοῦ, εἰ ἀρίσκειται ἐν τῇ γῆρας ταύτης τῆς
 ἀρχιερείων. ὁ δὲ καὶ ἀρίσκει, ἔφη, & ἡμῶν γῆ-
 ρας αὐτῶν ἔχοντες, ἀποδοῖς, ὅτι ἵνα ὀφείλη
 ὁ πατὴρ ἢ μὴ ἄλλον τινά, ἀλλὰ ἑαυτῶν,
 ὅτι καὶ ἐπιστρέψωμεν μὴ τῆς ἔξοδους αὐτῶν εἰς Βι-
 νητίαν.

Τῶν ἰσημοῦν ἄρῶν ὁ βασιλεὺς καὶ ἔλα-
 βῆ γνώμας τῶν ἀρχιερείων. καὶ ἐββαίωσε τὸ εἰς
 Φλωρεντίαν ἀπέλθαι. καὶ δὲ τότε παρασκευῆ
 ἡμέρα, ἰσπίρας, ἰανουαρίου μηνὸς δακτύλου. τὸ
 σαββατὸν δὲ καὶ τῆς κυριακῆς παρελθόντες, καὶ
 τὸ βασιλεὺς μὴ τὸ πατὴρ τῆς ὀδοῦ φρον-
 τίζοντων, ἰδὲ ἐπέση ἡ ἑορτὴ τῆς ἀγίων Θεο-
 φανίων, καὶ ἑορτασάμεν ἐν τῇ Φερρῶν
 ἐν τῷ οἰκῶν τῶν σιωπῆσαι τῶν ἀκαλοθῶν. τῆς
 ἑορτῆς ἐν παρελθόντες, καὶ τῆς συμμαχίας γε-
 νομένης, ἦλθε & πάλιν ὁ βασιλεὺς ἑμφανί-
 σων εἰς τὴν συνόδον ἀνυπογραφα τὸ γεγονότες
 γράμματα, εἰ πᾶσιν ἀρίσκει. καὶ ταῦτα ἀνα-
 γνόντες. καὶ κατὰ τοῖς πᾶσι φανέντα, ἐββαίω-
 ῶν παρ' ἡμῶν, ἵνα λάβωμεν ἔξοδον. καὶ εἰ
 τῶν Φλωρεντίαν ἀπέλθωμεθα.

quar, nisi gentis nostrae refrigerum? & malui mori, ut nostra patria boni aliquid acquirat. Obsecra me certe periculis; sed nunquam tantum suscipi periculum ad hanc usque diem, quantum hisce temporibus. Verum boni spes tolerantiam praestat. Ventum est ad finem negotii. Dicat unusquisque volo, quantum vi sum cognitionis assequitur: Solus enim, inquit Sapiens, ubi multa consilia: & quod bonum judicabitur, faciamus: nihil enim per vim agimus, sed cum deliberatione & consilio. Ferte igitur sententias, ut alteram de duobus fiat: aut hanc oblationem papae admittamus, & eamus Florentiam, aut certe ipsum dimittamus, & revertamur in patriam: sed quo pacto abeundum sit, considerate; an sit nobis pecunia, & Constantinopolis aliquod subsidium habeat.

His & similibus ab imperatore dictis, responderunt e synodo Heraclensis, & Ephesius ita:

Sacri tui imperii labores liquido novimus; nec ignoramus penuriam, qua laboramus: justum ergo est ut cogitemus & de nobis ipsis, & de metropoli quisque sua: & praesules omnes dixerunt; Placet. Itaque proposuimus imperatori has condiciones, si vellet nos abire Florentiam: Ut solveretur pecunia nostrae urbis praesidio ad octo menses: ut numeraretur nobis quae debebatur pro alimentis quinque mensium: ut Florentiae nobis pateret in posterum mensa publica: ut Florentiam usque suppeditaretur nobis omnis comineatus: ut illuc tantum migraremus, & non alio: ut ibi quattuor tantum menses, non amplius commoraremur: ut sit nobis integrum, ac penes nos sit quolibet nos vertendi potestas, uti libuerit. Item illud etiam quaesitum est, ne veniunt pretia jam tum inciperent fieri majora. Reperimus ad haec imperatorem valde propensum; probavit enim ea, significavitque patriarchae jacenti in interiori cubiculo, ut dictum est, quaerens num hanc praesulum sententiam comprobaret. Ille comprobare se respondit: judicasse enim eos juxta mentem ipsius: hoc addito, ut sponsorem papa daret, si non alium, certe seipsum, redditum Venetias factum tri ejus impensis.

Post haec rogati sunt praesules sententiam ab imperatore; decretumque ut Florentiam iretur: erat autem feria sexta, vespere, dies Januarii secunda. Sabato vero ac die dominico elapso; dum imperator cum pontifice de itinere cogitant, ecce dies solemnis epiphaniae, quem & celebravimus Ferrariae ea indomo, in qua solita erant celebrari officia. Solemnitate transacta, literisque conventionum confectis, venit rursus Imperator, ostenditque synodo literas nulla subscriptione signatas, interrogans num omnibus placere, Igitur lectae sunt, & probatae ab omnibus: & statutum a nobis, accepta pecunia Florentiam iter facere.

Qui.

SESSIO XVI. Imperat.

Quibus hanc in modum gestis, imperator sic est allocutus.

Lex est apud Latinos, synodum œcumenicam non ita simpliciter ac fortuito dimitti infecta re, ac sine definitione synodica, præterquam tribus hisce de causis; primo, si pestis grassetur; secundo, si fame laboretur; tertio, si fiat hostium incurio. Quapropter nos etiam iusta de causa synodum transferemus: est autem causa pestis. Nostis enim Ferrariam ab autumno ad hanc diem pestilentia vexari non desisse. Itaque constituimus cum papa, ut causa translationis synodi palam fiat, si vobis hoc idem videtur.

Omnes dixerunt, justum esse translationem synodi notam fieri. Placuit ergo convenire generalem synodum; atque ita indicta est translatio in sede episcopali.

SESSIO XVI.

Postrema earum, qua Ferrarie celebratae sunt.

Congregata ergo synodo, præsentibusque papa & imperatore, ægrotante ideoque absente patriarcha, conventus est abitus eo ordine, quo synodus fuit indicta. Itaque Neapolitanus archiepiscopus sacris indutus vestibus, ac divino peracto mysterio, coepit litanias & preces canere. Oratione igitur a præsule absoluta venit & papa gerens pontificalem habitum, & cum ipso cardinales, & archiepiscopi, & episcopi, & hegumeni, omnes cum sacris vestibus, & condecorati.

His ita constitutis ac gestis, beatissimus papa Gradensem archiepiscopum, & imperator Mitylenensem archiepiscopum, qui principio synodi œcumenicæ indictionem requirerunt, jussere ut suggestum ascenderent: & recitare ille quidem Latine, hic vero Græce, ut synodus transferretur Florentiam, clara voce dicentes:

Eugenius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Convenerat Ferrarie synodus œcumenica eo consilio, ut illam inibi absolveremus: sed quia eam urbem pestis mortifera obsider, idque hiberno tempore, ne vere etiam grassetur, secundum leges & canones nostros synodum hanc Ferraria transferimus Florentiam, urbem liberam, & pacificam, salubritate aeris & sanitate fruentem.

Cum hæc præsules recitassent, & notarii excepissent, dimissa est synodus Ferraria, ut Florentiam transferretur.

Die vero undecima Januarii datus est

Τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡλεσεν ὁ βασιλεὺς.

Νόμος ἐστὶν παρὰ τοῖς Λατίνοις, μὴ ἀπλῶς ἢ ὡς ἔτυχε διαλύσασθαι οἰκουμενικὴν συνόδον ἀπὸ τελείας ἀπαξίως ἢ ὅρασι συνεδιῶν, εἰ μὴ συμβῆ ἀπὸ τῶν τετῶν αἰτιῶν· τὸ εἶναι ἐστὶν θανατικόν· τὸ δὲ ἄλλο, εἰάν ᾖ ἤτοι λιμός· τὸ τρίτον, εἰάν συμβῆ ἐπιπέλασις ἐχθρῶν· διὸ καὶ ἡμεῖς μέλλομεν μὴ αἰτίας μεταδιδάσθαι τῆν συνόδον, καὶ εἶναι αἰτία τὸ θανατικόν· ἐπιπέλασις γάρ, ὅτι ἀπὸ τῶν φθιστικῶν ἐπιπέλασις ἵσται τὸ καὶ θανατικόν ἀπὸ τῆς Φερραρίας· λοιπὸν ἐσητάμεθα μὴ τῶν πάντων, ἵνα ᾖ ἡμεῖς μακρῆσις ἢ αἰτία τῆς μεταβάσεως τῆς συνόδου, καὶ εἰάν ὑμῖν δοθῆ.

Πάντες εἶπον, δίκαιόν ἐστιν ᾗσθαι φασάντων τῆς συνόδου μεταδίστην. διὸ καὶ διεκρίθη ᾗσθαι οἰκουμενικὴν, ἵνα ἢ ἀνακηρύξῃς γέγονεν ἐν τῇ κατὰ τῆς ἐπισκοπῆς.

ΣΥΝΕΛΕΤΣΙΣ 15.

Τελειώται ἡ ἐν Φερραρίας.

Συναχθεῖσιν ἐν τῇ συνόδῳ, καὶ προκαθισάντων τῶν πάντων καὶ τῶν βασιλέων, τῶν πατριάρχων ἀδελφάντων καὶ μὴ παρόντων ἐκεῖ, γέγονε σύναξις ὁμοίως τῇ γενομένῃ ἐν τῇ ἀνακηρύξει. φασάντων ἐν τῇ ἀρχιερατικῇ σχολῇ ὁ Νικαπολίτικος ἀρχιεπίσκοπος, καὶ τῶν θείων ἐκπέλασις μεταγωγίαν, ἤρξατο λιπέλασις καὶ παραλήσεως. Ἐξάμενος ἐν ὁ ἀρχιεπὶς τῶν ἐκπέλασις, ἐπὶ τῆς παραλήσεως πληρωθείσης, ἦλθε ἐπὶ ὁ πάπας φασάντων τὴν ἀρχιερατικὴν σχολήν, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ οἱ καρδιναῖοι, καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι, καὶ ἐπίσκοποι, καὶ ἡγούμενοι, φασάντων πάντες, καὶ ἐκείσταιν.

Τῶν ἐν ἡμῶν συνταχθέντων καὶ γενομένων, ὡλεσεν καὶ ὁ μακαριώτατος πάπας τὸν ἀρχιεπίσκοπον Γραδένσιν, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μιτυλένσιν, οἱ τινες ἀνεκήρυξαν κατ' ἀρχάς τῆν οἰκουμενικὴν συνόδον, καὶ ἀνήλθον ἐν τῷ ἀμβωνί, καὶ ἀνέγνωσαν, ὁ μὲν Ῥωμαϊκῶς, ὁ δὲ Ἑλληνικῶς, πῶς μετατίθεται ἡ συνόδος εἰς τὴν Φλωρεντίαν, λέγοντες μεγαλοφώνως.

Εὐγένιος ἐπίσκοπος δὲ ἡμῶν δὲ ἄλλων τῶν θεῶν εἰς διωκετὴ μνήμην.

Γέγονε συνόδος οἰκουμενικὴ ἐν τῇ Φερραρίας, καὶ ἐμέλλομεν πληρῶσαι ταύτην καὶ τελεῶσαι ἐν αὐτῇ. ἐπειδὴ δὲ λοιμός θανάτου συνέχευεν αὐτήν, καὶ ταῦτα ἐν ἡμῶν χειρῶν, μὴ ποτε ἐπιπρατήσῃ καὶ ἐν τῇ ἐκεί, κατὰ τὸν νόμον καὶ τὸς κανόνας ἡμῶν μετατίθεται τὴν συνόδον ταύτην ἀπὸ τῆς Φερραρίας ἐπὶ τὴν Φλωρεντίαν, σὺν τῶν ἐκπέλασις καὶ εἰρηνικῆν, διαρεῖν. καὶ ἕστη.

Ταῦτα ἡμῶν ἀρχιερέων ἀναγνωσάντων, καὶ ἡμῶν νοταρίων γραφάντων, ἐλύθη ἡ συνόδος ἀπὸ τῆς Φερραρίας, ἵνα μετατιθῆ εἰς Φλωρεντίαν.

Τῇ αὐτῇ δεκάτῃ τῶν Ἰανουαρίου μηνὸς ἐδόθη τοῖς

ANNO CHRISTI 1439. Ferrar.

ANNO CHRISTI 1439.

ἡ Γραικοὶ ἐξοδῶν κ' ἀναλώματα παρὰ τῷ παπᾷ. ὃ μόνον δι' αὐτοῖς ταῦτα δίδεται, ἀλλὰ κ' εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπέδωκεν φλωρία χιλιάδες δεκαεῖς πρὸς σίτασιν κ' βοήθειαν. κ' ἤρξαντο ἀπευθαι τῆς πρὸς Φλωρεντίας οδοῦ.

Τῇ δὲ δεκάτῃ ἑκτῆς τῷ Ἰανουαρίῳ ἐξῆλθεν ὁ πάπας τῷ παλατίῳ αὐτοῦ μὲν παρρησίας κ' φαντασίας πολλῆς. ἵππους γὰρ ἐκονόμησαν λέκτες δώδεκα μὲν φλαρίων κ' ἐσδυμάτων λαμπρῶν ἐπάνω δὲ τῷ ἐνὸς ἐπέθηκαν κιβώτιον ἐν, ἐντὸς κατέχων τ' ἀγίαν δωρεῖν, περὶ ἀνδρῶν ἑνὸς κρείσσον περιπατωμένων μὲν λαμπρῶν φανερῶν ὡσεὶ πενήκοντα τ' ἀειθρόν. ἑπ' αὐτῷ δὲ τῷ δόκτῳ ἐκάθισεν ὁ πάπας φορῶν τ' μίτραν αὐτῶν κ' μακρῶν πολυτελῆ, κ' κύκλω αὐτῷ λαμπράδες πολλαί. ὁ δὲ τὴν πόλιν τοπάρχης ὁ μαρκήσιος τῶν χαλινῶν τῶ ἵππῳ αὐτῷ κρατ' ἐκίχεν ὅσοις ἔβλεπεν ἔξῃ κ' τὴν πόλιν, ὁμοίως ἔοικε αὐτῷ. οἱ δὲ ἵπποι ἵπποι ἀπὸ πῆρξοντο ἀκολουθῶντες αὐτῷ, κ' οἱ καρδιναλῖοι κ' ὁ πάπας οἱ ἐπίσκοποι, οἱ μὲν ἑνὸς, οἱ δὲ κρείσσον ἡκολούθησαν μὲν ἵππον αὐτῷ, εἴτα ὁ στρατός, προάγοντες, ἔα ἀκολουθῶντες, πληθὺ πολὺ.

Ταύτης τῆς περὶ τῆς ἡμετέρας ἐξῆλθεν ὁ πάπας τῷ τείχει τῆς φερρᾶρίας, ἔκ εἰς τὴν μονὴν τῶ ἁγίου Αἰτωρίου ἀπέβη τῶν ἐσπόμενον ἕκαστος περὶ αὐτῶν. ἡ γὰρ ἡ μνημὴ τῶ ἁγίου τῆς μονῆς ἡ δὲ μονὴ ὑπερῆκεν ἀσκητικῶν γυναικῶν, χαλκίον κ' χωρητικόν, ἔχον παλάτια κ' τεκλίνας εἰς κατιμονίαν ἀρχόντων πολλῶν. τῶ δὲ γέγονεν, ἔτι πλησίον κ' ἕγγιστα τῆς μονῆς εἰσὶν ὁ ποταμός, κ' ἵνα ἐξῆλθῶν ὁ πάπας εἰς τὴν εἰσέλθῃ ἐν τῆς πλοίας τῆς ἐν ποταμῷ, κ' ἀπέβη εἰς τὴν Μόδεναν πόλιν μέσον φερρᾶρίας κ' Φλωρεντίας. μένας ἐν ὁ πάπας ἐν τῆς τεκλίνας τῶ μοναχῆς, κ' ἔωθεν ἀναστὰς, τῇ δεκάτῃ ἑβδόμῃ τῶ μηνὸς ἤρξατο πλεῖν τὴν πρὸς Φλωρεντίαν οδὸν πορδύβου, ἀκολουθῶντες αὐτῷ κ' τῶ μαρκήσιος, κ' τῶ ἀεθρόν εἰς τὴν Μόδεναν ἐποίησεν. εἴτα τῷ στρατῷ αὐτῷ ἔνωθεῖς κ' τὴν ἡμετέραν οδὸν ἐκίχοντο μὲν, ἀπῆλθεν εἰς Φλωρεντίαν. ἡμεῖς δὲ τῇ φερρᾶρία μικρὸν προσμεινοῦντες, ἀπῆλθον κ' ἡμεῖς εἰς Φλωρεντίαν, οἱ μὲν τὴν μητροπολιτικὴν ἐμπροσθεν τῶ πατεράρχῳ, οἱ δὲ μετ' αὐτῶν κ' τῇ πόλει προσπελάσαντες ἐμείναντο ἕξω τῆς πόλεως ἐν μοναστηρίῳ τινὶ κ' πανδοχείῳ.

Περὶ τῆς εἰσελεύσεως τῶ πατεράρχῳ κ' τῶ βασιλέως εἰς Φλωρεντίαν.

MΗΝΙ φεβρουαρίῳ, δεκάτῃ τρίτῃ, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τῶ πατεράρχῳ ἡμῶν καρδιναλῶν δύο, ἀρχιεπίσκοποι δὲ κ' ἐπίσκοποι ὡσεὶ τετράκοντα, κ' ἄλλοι πολλοὶ λαός, κ' ἀπατήσαντες αὐτῷ εἰσήγαγον εἰς τὴν Φλωρεντίαν. ὄψον δὲ ὁ πατεράρχος ἐν μέσῳ καρδιναλίων μὲν τιμῆς μεγάλης ἀπέβη δὲ πάντες ὀψιχθόντες τὸν πατεράρχῳ ἕως τῶ ἡμιμασμήν αὐτῷ οἴκῳ, ὃν ἐκείσε οἱ πάντες κατοπιόντες,

Græcis a papa comteatus: neque hic solum numerata est illis pecunia; sed Constantinopolim etiam missa sunt undeviginti florenorum millia ad munimentum & subsidium: atque ita cœperunt Florentiam iter suscipere.

Die autem sextadecima Januarii egressus est papa e palatio cum multa magnificentia & pompa: paraverant enim equos albos duodecim, phaleris & ornamentis superbis ornatos: & uni quidem arcularum imposuerant intus habentem sacrosancta munera, viris hinc inde pedestribus cum cereis luculenter ornatis euntibus ad quinquaginta: in alterum vero ascendit papa mitram gerens & pluviale pretiosum, multis & ipse cereis comitatus. Urbis vero dominus marchio frænum equi ejus manu tenebat pedester, donec extra urbem egressus est; similiter & ejus filius: reliqui vero incedebant equi ipsum sequentes: cardinales autem & episcopi omnes hinc inde illum equestres subsequantur: deinde exercitus, tum præeuntium, tum consequentium, ingens multitudo.

Hoc ordine papa egressus est muros Ferrariæ, seque in monasterium sancti Antonii contulit, ut vespertinum hymnum ibi cantaret; celebrabatur enim memoria sancti illius: erat porro monasterium monialium pulcherrimum, & satis amplum, habens palatia & triclinia ad multorum principum hospitium: hoc vero idcirco factum est, ut quia vicinum admodum erat flumen monasterio, papa egressus statim navigia conscenderet, iretque Mutinam, quæ sita est inter Ferrariam & Florentiam. Cum ergo mansisset papa in tricliniis monasterii, mane surgens decimoseptimo die mensis cœpit navigare Florentiam versus, sequente illum marchione: pransus vero est Mutinæ. Deinde exercitu suo stipatus iter fecit per continentem, pervenitque Florentiam. Nos vero Ferrariæ paululum commorati, Florentiam & ipsi petivimus, metropolitæ partim ante patriarcham, partim cum eo profectis. Cumque ad urbem fuimus, extra mœnia diversati sumus in quodam monasterio, & in diversoriis.

De ingressu patriarchæ & imperatoris in urbem Florentiam.

Die tertiadecima Februarii prodierunt obviam patriarchæ nostro cardinales duo, archiepiscopi vero & episcopi ad triginta, cum magna populis frequentia: & facti obviam deduxerunt eum Florentiam. Ibat vero patriarcha medius inter cardinales magno cum honore: & omnes officii causa comitati sunt eum usque ad paratas illi ædes: quo ibi relicto divertimus & nos ad locum quiscumque

sessio XVI

SESSIO XVI. que sibi paratum. Diebus vero tribus elapsis venit imperator. Et quis recensere poterit, quo apparatu fuerit acceptus? adeo namque fuit magnificus, adeo spectabilis, adeoque percelebris, ut invidio cuiusvis stuporem iniecerit, effecteritque tantæ pompæ laudatorem. Venerunt enim illi obviam magistratus usque ad portas urbis pedestres; venerunt cardinales omnes, omnisque nobilium virorum ac mulierum cætus: ibant alii obviam, excipiebant alii: hi stabant, illi, quidam rei esset, interrogabant, hi per vias urbis, illi in foro, in muris spectabant, alii ad fenestras & prominentia spectacula. Urbs universa commota est ob magnitudinem pompæ, concentum musicorum instrumentorum, & clangorem tubarum. Ita noster imperator Florentiam ingressus est die dominico: postera autem die rogatus est, ut in domum se conferret amplam, & spectaret inde ludos, quos edituri erant in hippodromo, qui prope domum erat eade causa paratus.

Post hæc transacta quoque feria tertia, prima quarta quadragesimæ sanctæ feria jussu imperatoris convenimus in ejus domum; ac de sessionibus quomodo rursus essent agendæ, consilium habuimus. Misimus itaque qui Latinis dicerent, nos præsto esse: & quando velent sessiones nostras celebrari. Interrogantur illi, quo illas modo fieri vellemus, conventus scilicet habendos privatim, an publice? privatim, respondimus, ad evitandam confusionem. Parato igitur loco, ut dictum est, in palatio papæ, post primam hebdomadam quadragesimæ incidit patriarcha in morbum, & intumescere pedes ejus, ita ut moveri non posset. Sed presulibus patriarcham interesse petentibus, præsertim sessioni primæ, ille se non posse æquebat: atque ita tempus abibat. Tandem hebdomadæ juniorum feria quinta, die vigesimo sexto Februarii convenimus in locum, qui intra palatium papæ paratus erat: atque ubi nostro ordine sonesdissemus, cæpit Julianus cardinalis hunc habere sermonem:

SESSIO XVII.

Die vigesimo sexto Februarii, feria quinta, celebrata est.

Florentia I.

Joh. card.

Serenissime domine imperator, vosque reverendissimi maximeque venerandi patres, quoniam jussu beatissimi patris ac summi pontificis ab initio simul cum delectis ad disputandum hic adfui, propterea sanctissimus pater nunc etiam mihi præcepit, ut verba quædam in medium proferam. Dicam ergo bre-

ἑπηλθοῦμεν καὶ ἡμεῖς, ἕκαστος ὅταν ἐν ἡμετέροισιν ἡμῖν. μὴ παραδρομῶν δὲ ἡμερῶν τελευτῶν ἤλθοι ὁ βασιλεὺς. καὶ τίς δύναται ἐξηγήσασθαι τὴν ὑπαντίαν αὐτοῦ; ὑπῆρχε δὲ ἔτι λαμπρῶς, ἔτι κοσμίως, ἔτι περὶ φανῆς, ὡς καταπλήθει πάντα βασίλειον καὶ ἰσπανιτικῶν αἰσῶν τῆ ὑποκομῆς. ἤλθοι γὰρ οἱ ἀυδένται περὶ οὐκ ἐπιπλάττοντες ἕως τῆς πύλων τῆς πόλεως, καὶ ὑπελύθησαν αὐτῶν. ἤλθοι πάντες οἱ καρδινάλιοι, ὁ χορὸς ἅπας τῶν ἀγγλῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. οἱ μὲν ὑπελύθησαν, οἱ δὲ ἐξεδίχοντο, οἱ δὲ ἴσαντο, οἱ δὲ ἄλλοι ἤρωσαν, τί ἴσιν; καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ ὁδῷ, οἱ δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἄλλοι ἐν τοῖς τοίχοισιν, ἔπειτα δὲ ἀπὸ τῶν θυρίδων καὶ ἀπὸ τῶν ἑσάρων, καὶ ὅμως ἐσείδη πᾶσα ἡ πόλις τῇ ὑποκομῇ καὶ τοῖς ὄργανοις καὶ τοῖς ἡχοῖς τῆς σαλπύγγων. αὕτη ἴσιν ἡ ἀπὸς Φλωρεντίαν εἰσελθὼς τῷ βασιλεῶς ἡμῶν, ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ. τῇ δευτέρᾳ δὲ ἤξιώσθη αὐτὸν, ὅπως παραγένηται ἐν οἴκῳ τιμῆς, καὶ θεωρῆ ὑπὲρ αὐτῆς γινόμενα διατάρα ἐν τῷ ἵπποδρομίῳ, ὃ ἰὺ ἀποκατεσκεπασμένον πλησίον τῶ οἴκου διὰ τὸ τὴν βασιλείαν θεωρεῖν.

Τῶν ἔτι ἡμερῶν καὶ τῆς τρίτης παρελθούσης, τῇ κατὰ πρᾶξιν τῆς ἀγίας πικαρακοσίας ὤρῳσεν ὁ βασιλεὺς, καὶ συνήθησεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ ἐσκεπασμένα περὶ τῆς ἀποχωρήσεως πάλιν τῆς συνελθούσης. καὶ δὴ ἐμψύχασεν τοὺς Λατίνους, ὅτι ἰσχυρῶς παρεσκεπασμένοι, καὶ ὅτε χρῆζοντο ἡγεῖσθαι τὰς συνελθούσεις ἡμῶν. ἐρωτήσαντες ἐν οἱ Λατίνους, πῶς βυλεμέθα ποιεῖν, ἢ ἡμεῖς ἡγεῖσθαι ἢ σιωπᾶν, ἰδίως, ἢ κοινῶς; ἰδίως ἡμεῖς ἀτελογοησασμένα διὰ τὸ ἀσύγχυτον. ἐτοιμασθέντες δὲ οἴκου, ὡς ἀπείρηται, ἐν τῷ παλατίῳ τῷ πάπα καὶ τῆς ἀπὸ τῆς ἐβδομάδος τῆς πικαρακοσίας παρελθούσης, ἠδύνησεν ὁ κατεάρχης, καὶ ὡκώθησαν οἱ πόδες αὐτοῦ, καὶ γέγονεν ἀκίνητος. ζητούντων ἐν τῷ ἀρχιερέων συμπάρῳ τὴν κατεάρχην, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀπὸ τῆς συνελθούσης, αὐτὸς ἔδιδασκε ἰσχυρῶς, καὶ ὁ κηρὸς ἀπαρῆρξεν, ἀλλ' ὅμως τῇ πέμπτῃ τῆς δευτέρας ἐβδομάδος τῆς ἡμετέρας, τῇ εἰκοστῇ ἑκτῇ τῷ Φεβρουαρίῳ μὲν, συνήθησεν ἐν τῷ ἡτοιμασμένῳ οἴκῳ ἐν τῷ παλατίῳ τῷ πάπα. καὶ καθίσαντες κατὰ τὴν τῆς ἡμῶν, ἤρξατο ὁ καρδινάλιος Ἰουλιανὸς λέγειν ὅπως.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΙΖ΄.

Φεβρουαρίου εἰκοστῆ ἑκτη, ἡμέρα πέμπτη, ἑβδόμη.

Πρώτη τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ.

E

Γαλλοῦται πᾶσι βασιλεῦς, καὶ ἡμεῖς αἰδέσθεσιν καὶ σιβασιμῶν πατέρες, ἐπειδὴ ὁμοῦ τῷ μακροχρόνῳ πατρὸς καὶ ἀπὸ ἀρχιερέως, ὅμοιοι τῆς ἀποτυχάντων ἐξ ἀρχῆς παρῶν, διὰ τὸ ἀγνώστους κατὰρ ἐσπεράτω μοι καὶ νῦν, ἵνα εἰς τὸ μέσον ἀφῶν ῥήματα τινὰ. ἐρῶ τοιγαρὺν διὰ βραχείων, καὶ διὰ ῥημάτων

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO
CHRISTI
1439.

ματων γυμνων κ' απλων τυτω μω, οτι εστι
 η θηλοσικ τιαυτη τυ μακαρωτατο πατροσ η-
 μων τυτω δε, οτι τυ θεων τυτω εργον, περ
 υ η πορωσα απραματεια, μαλλον δευται ερ-
 γων η λογων. κ' επειδη πολλη μω εφ' ε-
 κατηρ μρωσ ερρωθασαν, ωσε τυ πλεισο μω
 τυ εφω αποπειταιν, υδη δε ηλθομεν εν αυτη
 τω ερωθεισιν. απωσ δε, επειδη εω τη προ-
 λαβωσ, ο γαλλωτοτοσ κωσ ο βασιλεσ
 εμωσ απωσ την αγιωτατην δεσπειτην ημων, ινα
 σμιλθωμεν ιδια κ' μωτικωσ, κ' μη δια μα-
 κρων ομιλιων, μηδε αποπειτην δεαλεχθωμεν
 απωσ αλληλοσ, ηδη αρχομαι δια βραχυων εω
 τυ εδωματι τυ κωσ ηωσ Χειρω. εδ' οτω υ-
 μω εω τη σολω τησ φερραειασ, κ' εβυλεω-
 μθα εκειθη μετατιθιναι τλω ιεραν πατην συ-
 νοδοσ εω τη πολει τησ φλωραντιασ, η γαλη-
 νοτικσ αυτω κ' η πατρετικσ τυ αγιωτατοσ πα-
 τεραρχω κατω πολυ εφειτω, ωσε τλω απραμα-
 τειαν πατην τησ ενωτικσ συμπληθωμαι τι κ'
 συμπερανθιναι, τυτω τυ ρημα υπερωαλλοτικωσ
 ιδεξατο ο μακαρωτοσ πατηρ, υ τυτω τυ
 εργον κ' η εφωσικ δερμωτη η εστιν, ωσε ηλω
 απραματειαν πατην τησ ενωτικσ δια ταχυων
 ηρωθωσαι. εφω γαρ η αγιωτικσ αυτω δια ερω
 εκ τυ μρωσ αποπειτημωσ, οτι ωλωσ εστι ερω-
 πω αλλω εαπηθεωτικωσ ωσε την ενωτικσ
 πελαθιναι, αλλ' η συχρικωσ παραβαλλει, κ'
 διαλεγειται. κ' χιδοσ καθ' εκαστην ημεραν
 πλθυτοι απωραθησιν συνανισσει εκατηρον, ινα
 εκ απκατοσ συμπρωμθα τεισ τησ εβδομαδοσ,
 κ' ινα αι διαλεξεισ διαρκωσι μωχε τρωων ω-
 ρων, μη απωσικαμωσ τωσ, εφω μη ηρωσικη,
 η εωσ τυ απωσικωσ τυ μακαρωτατοσ πατροσ, η
 τυ γαληνοτικωσ κυριω τυ βασιλωσ, η τυ αγιω
 πατεραρχω. εω τωτωσ ιδεξε τυ γαληνοτικω
 κυριω τυ βασιλει συμφορον ερωθωσαι, απω αν
 αρχωμθα ερω συνωθιωσ διαλεξωσ, ινα εκ-
 λεθωμθα τωσ εκ εκατηρ μρωσ, τωσ διασ-
 κωθωμωσ ιδια μω αγωτικσ, εφ' υ ερωθω-
 να: ινα τρωτον ποωντα απωσ την ενωτικσ. με-
 μνημαι δε εκι τωτωσ εφωπειται, μαλλοσ συμ-
 φορεσ κ' λωσπηθωσ εφωσ απωσικωσικησ συν-
 ωδοτικησ κ' κοπαι διαλεξεισ, ωσε δια τωτων των
 διαλεξωσ ερω μεταξυ απωτων μωσ κρωμω την α-
 ληθεαν, ετω ερωθεισικσ τησ αληθεασ χωρωσωμω.
 απωσ τωμωσον τυ ποωντην ενωτικσ. εμωσ η γαλη-
 νοτικσ αυτω ερωμειε τη ιαυτικσ διαθεσικσ,
 χρωμωσ ερω τυτω τη παραθεγμωτικσ ελωγε
 γαρ, ωσ λωικα ερωπικησ ερωσικησικησ μεταξυ
 δυο τωων φιλωσ, ωσε αυτικσ αναγκασθωσαι πα-
 ραχρωμωσαι εωσ δικασηρωσ, μαλλοσ αν ελωγτο
 απωσ εωσ δικασηρωσ απελθωσ, απωσ λαθειν φι-
 λωσ τωσ, ωσε την μεταξυ διαφοραν δε αυτων
 διαλεσασθωσαι: εω δε δια τυ τρωτυ τυτω υ δυ-
 ηθηκωσ ερωσ τυ ποων μεταξυ αυτων ομωνοικωσ
 κ' ενωτικσ τυ πλθυτωσ παραβαλλωσικησ εωσ τυ
 δικασηρωσ. ετωσ η γαληνοτικσ αυτω ελωγειν,
 ινα απωτων μωσ ιδια κ' μωτικωσ σμιλωμθα
 περ' ερω αγωτικωσ εωσ την ενωτικσ: κ' εω μω τυ-
 τη τυ τρωτυ απωσικωσ συμπερασμω, ιδω καλοσ
 εω δε μη, τυτε απωσικωσικησ κ' εωσ τωσ κατη
 Concil. Generali. Tom. XXXI.

uiter, utraq;e nudis ac simplicibus ver-
 bis; tum quia beatissimi patris nostri
 voluntas hac est; tum quia divinum
 hoc opus, quod nobis propositum est,
 factis potius indiget quam verbis. Et
 quoniam multa dicta sunt ex utraque
 parte, ut major pars temporis effluxe-
 rit; & ventum jam est ad rem ipsam
 & præterea quoniam hecæterna die ser-
 enissimus dominus imperator misit, qui
 sanctissimo domino nostro dicerent, ut
 privatim & secreto conveniremus, &
 non longis aut perpetuis uteremur ser-
 monibus; nunc brevi aggrediar in no-
 mine domini Jesu Christi. Dum essemus
 Ferrariæ, & deliberaremus de transfo-
 renda hac sancta synodo Florentiam,
 serenitas sua. & sanctissimi patriarchæ
 paternitas vehementer optabant, ut ne-
 gotium hoc conciliandæ unitatis perfice-
 retur, & absolveretur. Dicitum hoc su-
 pra modum placuit beatissimo patri;
 cujus opus & ardentissimum desiderium
 est, ut hoc unionis negotium quamcti-
 tissime fiat. Dixit enim ejus sanctitas
 per alterius partis deputatos, nullum
 esse alium aptiorem modum ad perfici-
 endam unionem, quam si frequenter
 conventus disputationumque habeantur,
 & fere per dies singulos. Tandem utri-
 usque partis consensu decretum est, ut
 omnino singulis hebdomadis ter conve-
 niremus, & disputationes ad trium ho-
 rarum spatium protraheretur: non ob-
 stante aliquo, quod absæt, aut in perso-
 na beatissimi patris, aut serenissimi do-
 mini imperatoris, aut sacri patriarchæ.
 Interea visum est serenissimo domino
 imperatori operæpretium esse, antequam
 synodicas aggredieremur disputationes,
 deligi aliquos ex utraque parte, qui
 privatim cum caritate modum aliquem
 perquirent, qui faceret ad unionem.
 Memini vero me ad hæc dixisse; potius
 conducere & utilius esse, si præcedant
 synodice communesque disceptationes;
 ut per has interim primum quidem re-
 periamus veritatem; deinde comperta
 veritate transeamus ad modum, quo
 conjungamur. Serenitas tamen sua per-
 manuit in suo sensu, hoc etiam usa o-
 xemplo: Dicebat enim, si quando inter
 duos amicos oriatur controversia, ut ac-
 cedere ad judicem compellantur, ante-
 quam eant, malle eos quorumdam ami-
 corum judicio controversiam dirimi:
 quod si hac via reperiri non possit quod
 illos ad concordiam revocet, tum de-
 mum ad tribunal se sistere. Ita, sero-
 nitas sua sjebat, prius esse agendum
 privatim ac secreto de conducentibus ad
 unionem: & si quidem hac via conclu-
 datur aliquid, bene erit; sin minus,
 tunc progrediemur etiam ad publicas
 disputationes. Hæc porro cum beatissi-
 mus pater accepisset, velletque indul-
 gere imperatori, annuit & ipse, ut pri-
 vatim modus unionis conquiretur. Ita
 postremo inter serenissimum imperatorem
 & suos dictum est; ut ubi perveniretur
 Florentiam, unionis negotium privatim,
 ac secreto prius tractaretur, & inveni-

SESSIOXVII.

etur modus aliquis, per quem conveniremus; & si quidem has ratione finis rei fieret, & sequeretur conclusio, & partium conjunctio, bene: sin minus, citra ullam dilationem ter per hebdomadam haberentur conventus, ut supra jam dixi. Convenit jam in nomine domini nostri Jesu Christi serenitas sua & sanctissimus patriarcha cum suis ad praestandum Ferrariae inter nos convenerat. Quoniam ergo serenissimus imperator prius hoc proposuit, ut privatim tractaremus; visus enim est ipsi modus iste omnium optimus; propterea beatissimus pater compertum habet, esse ab imperatore inventum modum aliquem, qui ferat ad unitatem. Idcirco petit, ut modum illum velitis aperire, ut de eo quoque consilium capiamus. Haec sunt, quae jussu beatissimi patris ita simpliciter & nude, sicut promiseram, exposui vestrae caritati.

Imperat

Ego dicere aliquid habebam ante reverendum cardinalem, sed quia prior ipse locutus est, propterea illud non dixi: nunc volo dicere quod eram dicturus; deinde respondebo etiam ad ea, quae dixit reverendus cardinalis. Dico igitur, nos esse exorsos, & disputasse de additamento multis validisque rationibus; similiter & vos. Confidimusque divino trecti auxilio, quaecumque a nobis dicta sunt, nervosa extitisse & necessario concludentia: nec deerant nobis multo plura & validiora quae diceremus; sed quia reverendus cardinalis ejusque socii rogarunt nos, ut praetermitteremus quae dicenda habebamus; necnon sanctissimus pater de hoc seorsum locutus mecum est; idcirco visum nobis est opportunum praetermittere tunc illam partem propterea quoque nihil dicimus hac de re in praesenti; quamquam studio brevitatibus etiam hoc idem omisimus: situm tamen est in voluntate nostra, ut cum voluerimus, & quomodocumque voluerimus, de hoc dicamus. Ceterum hoc praefari visum mihi est bono consilio factum, ne posthac ademptam nobis putet aliquis facultatem ad hoc redeundi, quod semel praetermiserimus: nec opus est ut ad hoc respondeatis: nam sicuti diximus, hoc tum praetermiserimus, ut, quodcumque voluerimus, resumere illud possimus. Alterum vero negotium ita se habet ut ipse narravit: & supervacaneum mihi videtur de eo verba facere: fatemur enim ita se habere, ut ipse ait. Quod vero petit, an habeamus dicere aliquid; nos, ut etiam

Αδελφές. ταῦτα ἀνάσας ὁ μακαριώτατος πατήρ, καὶ βελομένη χάρισσάσαι τῷ βασιλεὶ σιωπήσει καὶ αὐτός, ὡς ἰδίᾳ σκέψασθαι περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνώσεως· καὶ ἔτω τελευταῖον εἰρητικῶν μεταξὺ τοῦ γαληνοτάτου βασιλέως καὶ ἡμετέρου αὐτοῦ, ὅτι μὴ τὸ ἐπιδημῆσαι εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ἀλλὰ τὸν ἰδίᾳ καὶ σκέψασθαι τὴν μεταχείρησιν τῆς ἐνώσεως, ἢ εἰ μὴ τὸν τρόπον εἰδῶμεν εἰς τὴν ἐνωσιν, καὶ εἰ μὴ τὸν τρόπον γήνηται πλῆθος, καὶ ἐπακολούθησιν συμπίρασμα, καὶ γήνηται ἐνωσις, ἢ δὲ καλὸν εἰ δὲ μὴ, ὀφείλομεν χωρὶς ἀναβολῆς συνερχέσθαι τελευτήσασθαι εἰς τὴν ἑβδομάδα, καθὼς ἤδη προείρηκα. Ἐδὴ λοιπὸν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ συνῆλθεν ἡ γαληνοτάτης αὐτοῦ καὶ ὀρθοτάτης πατριάρχης καὶ ἡμετέρου περὶ αὐτῶν, ἐφ' ᾧ ἀληθῶς τὴν συμφωνίαν, ἢ ἐν τῇ φερραρίᾳ πεποιήκαμεν. ἐπειδὴ οὖν ὁ γαληνοτάτος βασιλεὺς ἀπὸ τῆς ἀποδείξεως τῆς ἡμετέρας ἰδέας σκέψασθαι, ἔδοξε γὰρ αὐτῷ ὁ ἕσπετος ὑπὸς μέγιστα ἀριστοῦ, διὰ τὸ πεπεισμένον εἶναι τὸν μακαριώτατον πατέρα τὸν βασιλέα εἰ μὴ τὸν τρόπον τινὰ τὸν ἀξίον εἰς τὴν ἐνωσιν, καὶ διὰ τὸ ἀξίον, ἵνα θελήσῃτε δεῖξαι τὸν τρόπον ἐκεῖνον, ὡς καὶ ἐπὶ τούτῳ σκέψασθαι ἡμᾶς. ταῦτα εἰσὶν ἅτινα ἐξ ἐπιταγῆς τοῦ μακαριώτατου πατρὸς ἀπὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ἐπεὶ ἀπλῶς καὶ γυμνῶς ἐξεδίμην κατὰ τὴν ὑπόθεσιν.

ANNO CHRISTI 1452

Εγὼ ἐβελόμενον εἰπεῖν ἡ ἀπὸ τοῦ αἰδεσίμου καρδινάλιου διότι δὲ ἀπολαβὼν ἐκεῖνον εἶπεν, ἢ ἐπὶ αὐτῷ. γὰρ δὲ βούλομαι εἰπεῖν ὅτι ἀπολογησάμενος καὶ ἀπὸς τοὺς λόγους τοῦ αἰδεσίμου καρδινάλιου. λέγω ποικιλῶν, ὅτι ἡμεῖς ἠρξάμεθα καὶ διεκλήθημεν πολλὰ, εἰρησὶς λόγους πολλὰς περὶ τῆς ἀποδείξεως καὶ ἀναγκῆς, ὡσαύτως καὶ ὑμεῖς. καὶ θαυρῶμεν εἰς Θεόν, ὅτι ὅσα εἶπαμεν ἦσαν καὶ γήνηται, καὶ ἀναγκῆ καὶ εἰχομένη εἶπεν καὶ ἐπὶ πολλῶν πλείονα καὶ ἰχυροτέρα· ἀλλὰ διότι ὁ αἰδεσίμος καρδινάλιος καὶ εἰ μετ' αὐτῷ ἔξωσαν ἡμᾶς, ὡς ἐν ἀφῶμεν ἂν εἶπεν εἰχομένη· ἐπὶ δὲ καὶ ὁ ὀρθοτάτος πατήρ ἰδίᾳ εἶπε περὶ τούτου ἀπὸς ἐμὲ, διὰ τὸ ἐφάνη καλὸν ἡμῖν, ἢ παρὸς τὸν τρόπον ἐκεῖνον εἰπεῖν τὸν τρόπον τινὰ· διὸ καὶ ἐδὲν λέγομεν γὰρ περὶ τούτου ἄλλως τε καὶ διὰ τὴν συντομίαν τοῦ ἔργου εἰσαγαγόμεν τούτου. ὅμως εἰσὶν τὸ ἡμέτερον θέλημα, ὅτι θελομεν, καὶ ἀπὸς θελομεν εἰπεῖν περὶ τούτου. πάλιν ἐφάνη μοι καλὸν ἀποδείξαι τὸν τρόπον, ἵνα μὴ δοξῆ εἰς τὸ ἐμπαροῦν, ὅτι ἀπαξ παραιτησάμενοι ἢ ἐπὶ εἰχομένη ἀδειαν ἐπανέρχονται εἰς αὐτὸν. καὶ ὑπὲρ τούτου ἢ χρεία, ἵνα ποιῆτε ἀπολογία. ἐπειδὴ ὡς εἶπαμεν, εἰσαγαγόμεν τὸν τρόπον τινὰ, ἵνα ὅπουθεν θελήσωμεν, πάλιν ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτὸν. περὶ δὲ τῆς ἐπίρας ὑποθέσεως, ὅπως ἔχει ὡς τῆς φησι, καὶ πειρασὸν μοι δοκεῖ ἵνα λέγωμεν περὶ τούτου· εἰρησὶς γὰρ τούτου, ὅτι ὡς ἔχει ὡς περὶ αὐτῆς λέγει. περὶ δὲ τῶν ἐρωτημάτων ἢ ἐρωτᾶ, εἰ μὴ εἰχομένη τι εἰπεῖν ἡμεῖς περὶ τούτου καὶ ἄλλοτε εἰπομεν, ὅτι ἢ εἰχομένη τε ἐσκεμμένον. μαλ-

ANNO CHRISTI 1459.

Μαλλον ημεεις αξιωμεν, οτι εαν εχητε αυτωι τι εειπειν, ειωατε ημιν, κη φανησεται τω ημιν αρεσον. υπολαμβανουμε γαρ, οτι δεδεχημενον εστιν εχεν αυτωι τι εειπειν προς ημας περι τωτου κη εειπερ εχουσιν, εικατωσαν. τωτο λεγω κατω το παρον περι τωτου.

Μετω τωτου ηω καρδιωλιων κη ηω αρχιεπισκοπων προς η παπαν ηρωμηνω, κη βυλδομηνω εφ ικανον, παλιν ο καρδιωλιω εειπε.

Γαλλιωτωι κωρι βασιλω, κη αιδισιωτωι κη σβασμοι πατρις, ο αγιωτατω δεσποτης ημων ο ακρω αρχιερω παλιν ανετιλατο μοι, ινα ειω τινα δια βραχιων, α τινα ειω τις γρωμης αυτω κη ηω παροντω πατριων, α τινα ειωτωι προς ακολογιαν ηω ρηθιντων κατω το παρον υπο της σης γαλλιωτης. η αγιωτης αυτω κη παντες αι μετ αυτω ηκωσαν εσα παρα της σης γαλλιωτης λικω δρωδωμω κατω το ηωδω ειωτη. η γαλλιωτης σε τωινω ηρωατο ακο τωτω απωτων, οτι εηρωτω διαλιξες τωις περι τω αρρω εωεινω, ωπερον εηλω απρωθιται τι εω τω συμβωλω κη οτι πειπειθω η γαλλιωτης σε, οτι τω ειωμωια παρα ηω σων περι της διαφορας εκεινης, υποηρχον καλω κη ελωγα κη οτι κη αλλα πλειω παρελιφθησαν, απερ αφειλον επι τωτω ρηθωια κη οτι μετω ηω διαλιξων πολλακω ειω ηγω, κη εηηησα, ινα παρελιφθεισων ηω διαλιξων εκεινω απρωησωμεν επι της διαλιξες τωις πουσας περι της εκπορωθωις τω αγιω πωδωματω. κη οτι αυτωι ο μακαριωτατω πατηρ ηηιωσε περι τωτω, ωτε παρελιφθωια μω τλω συζητησιν εκεινω, μεταβλωια δε επι τλω της ειωρας διαφορας ζηησιν. κη οτι τωτε η γαλλιωτης σε βωλομηνω χωρισσωδωι τω μακαριωτω πατηρ κη ημιν, εδοξε σοι δειν παραλιπειν εκωας τω: διαλιξες η συζητησεις, απω γε μω ωτε τλω διαφοραν εκεινη, απω δεξη τω σε γαλλιωτητι, παλιν κη κινησαι κη διαλιξασθωι περι τωτω. ωτε εαν ποτε δεξη τωις σεις εκωλθωιεν ειω τωις απωτωις εκεινας διαλιξες, μη δεξη ημιν τω απρωμα παρα λογον κη παρα τω ειωω. απρωθωιας δε τωλωτωιων, οτι εκ ειω χρωια τω οιωνω απωλογησασθωι, αλω τωτων ειωμηνω μεταβλωια επι τω ειωρα. τω γων αγιωτατω πατηρ κη τωις αιδισιωτωις τωις πατρασιν εη απωρωις φανητωι ημας τινα ειωειν περι τωτω. απρω μω αν τω απωτων, οτι δωκει σοι τωις σεω ειωρακειται λογωις πολλωις κη εχωρωις ε διωμωις, κη εχειν κη αλωις πλειω, φανητωι τω αγιωτωτω πατηρ κη τωις αιδισιωτωις πατρασιν, οτι ηωιερ ειωρα εχειτε εω τωις καρδιωις υμωιων εκ οιδωμωιω ιωμω δε καλωις, οτι η εκωις εκεινη ανεπιτωθη απω τηλωρωις, απω λαμωρωις. ωτε μηδωια τρωτοι εχειν αμωιαβητωστωις. πεπεισμεθα μωτωι, οτι η ση γαλλιωτης, κη παντες αι σβασμοι πατρις, ακωσαντες τωις ανικητωις ημων απωλογιας, απω νωιηις οτωις κη σωρωτωι, εχωσιν εω τωις καρδιωις τωις ειωηωι την διαφοραν εκεινω σαφωις απωτωγωμηνω υπωρχειν, κη λαμωρωις δια-

Concil. General. Tom. XXXI.

alias diximus, nihil habemus meditati-
tum: ipsi potius, ut si quid habetis dicere, dicatis rogamus; & gratum id nobis erit: arbitramur enim fieri posse, ut ipsi habeant aliquid nobis de hoc dicere: & si habent, dicant. Hoc in presentia de hac re dico.

Post hac cardinales & archiepiscopi accesserunt ad pontificem: & consultatione modice habita, dixit iterum cardinalia.

Serenissime domine imper. & reverend. ac venerabiles patres dominus noster summus pontifex mihi rursus precepit, ut breviter aliquid dicam de ipsius & patrum qui adsunt sententia, ad respondendum illis, quae nunc dixit tua serenitas. Sanctitas ejus, & omnes qui cum eo sunt, audivere quocumque apte decenterque admodum, ut sui moris est, tua dixit serenitas. Orsa igitur est tua serenitas ab eo primum, quod aliqua sunt habitae disputationes de illo articulo, Num liceret addere quidpiam symbolo: & confidit tua serenitas, recta & rationi consentanea fuisse quae dicta sunt a tua de illa controversia: & fiat alia plura praetermissa, quae de hac materia erant dicenda: quodque ipse inter disputandum saepe dixerim, petierimque ut omissis illis disputationibus progredere ad disputationes de processione sancti Spiritus: & ipse beatissimus pater rogaverit, ut illa quidem praeteriret quae sitio, transiret autem ad alterius controversiae disquisitionem: & tua serenitas gratum facere tunc volens beatissimo patri & nobis, omittendas esse censuerit disputationes illas seuquisitiones; ita tamen, ut quando libuerit tuae serenitati, rursus illa controversia & proponatur & agatur: adeo ut si quando tibi videbitur ad primas illas redire disputationes, id nobis nec absurdum, nec alienum a ratione videatur: postremo addidisti, nulla opus esse ad haec responsione, sed his dictis transiendum esse ad alia. Verum sanctissimo patri & reverendis hisce patribus omnino videtur esse aliquid a nobis de hoc dicendum. Ad primum itaque, quod tui tibi videantur attulisse rationes multas & validas & optime concludentes, & habere alias plures; videtur sanctissimo patri & reverendissimis patribus ita dicendum: Nescire quidem nos, an alia lateant in cordibus vestris: scire tamen illud plane, propositionem illam adeo perspicue, adeo luculenter fuisse explicatam, ut nullus dubitandi reliquus sit locus. Exploratum vero habemus, serenitatem tuam omnesque venerandos patres, auditis nostris invidis responsionibus, utpote prudentes ac sapientissimos apud se controversiam illam habere pro liquido explicata dilucideque declarata: & multos quidem a tuis fuisse habitos sermones de illa materia, multasque rationes allatas optime scimus: nam constat, saepe illis datam fuisse facultatem dicendi, atque in disputationibus licuisse proferre si quid haberent: nec non post redditas ab iis responsiones praeterisse multos dies,

X x 2 dies,

38810 XVII.

dies, quando fas erat illis dicere quae viderentur. Quod si forte aliquod super-
 esset argumentum prolatu dignum, dixis-
 sent illud etiam; sicut & reliqua puta-
 mus. Quinimo ad complura nostra ar-
 gumenta nihil responsum est, quae ad-
 huc enodationem desiderant: cum nos
 eorum responsis luculenter, probe, at-
 que adamussim satisfecerimus, illis con-
 tra nihil praecleari objicientibus. Quod
 vero beatissimus pater petierit, ut ad
 hasce disputationes transiremus; jam an-
 tea dixi, nulla alia de causa fuisse id
 a nobis quaesitum, quam quod certum
 haberemus per illas fuisse rem a nobis
 clarissime demonstratam, & nollemus
 propterea tempus conterere; disputatio-
 nes enim de rebus sunt ambiguas. Id-
 circo ne tempus frustra consumeretur,
 ego etiam vos illud rogavi de communi
 omnium sententia. Sed neque protulim-
 us quicquam ex nobis ut nostrum in-
 ventum; verum quidquid diximus, ex
 epistolis, ex synodis, & aliis sanctis pa-
 tribus depromptimus: neque tamen aut
 rogatu patris beatissimi, aut meo, qua-
 estionis illius discussio praetermissa est:
 imo vero postea multae sunt ea de re
 habitae disputationes, in quibus dicta
 satis sunt quae videbantur. Ceterum nos
 minime expedire, nullamque afferre u-
 tilitatem arbitramur, relicta tantopere
 examinata materia sine determinatione
 transire ad alia: sed si rationes aliquae
 ipsis suppetunt ad controversiam illam
 spectantes, & dignae quae proferantur,
 parati sunt beatissimus pater & hi reve-
 rendi patres audire vos differentes: nos
 autem divinae operis spe nixi, uti priores
 diluimus, ita posteriores quoque dilu-
 mus. Dixit postremo tua serenitas, rem
 esse a me narratam uti se habuit: &
 nullum medium esse a tua serenitate
 excogitatum, aut meditatam: se vero
 potius arbitrari, esse aliquid a nobis in-
 ventum, quod si est, afferamus in me-
 dium. Ad hoc satis jam ego respondi:
 Nam cum tua serenitas tunc diceret,
 modum hunc fore utilem, ego respondi,
 utilius fore disputationes synodicas ag-
 gredi. Verum tua serenitas insistit asser-
 tens, ita magis expedire. Quoniam igitur
 visus est serenitati tuae, tuisque om-
 nibus inventus quidam unionis modus,
 rogamus & obsecramus, ut ille ponatur
 in medio. Quod si tunc serenitas tua di-
 xisset, praestare synodicas ordiri discep-
 tiones, nos autem praetulissimus modum
 secretum, merito nostrum esset exponere
 illud medium: sed quia vos hoc quaesi-
 istis, jure a vobis debet tale medium &
 inveniri, & in praesentia proponi.

Α σαφώς διείσαν. ὅτι δὲ πολλὰ λόγῳ καὶ πολ-
 λαὶ αἰτίαι περὶ τῆς ὑποθέσεως ἐκείνης γεγονάσι
 τοῖς σοῖς, ἴσμεν τὸτο καλῶς, ὅτι πολλὰκις
 ἰδοῦσα αὐτοῖς ἀδεία τῶ λέγειν, καὶ ἐν ταῖς
 διαλέξεσιν ἔχον ἀδείαν· ἴτι δὲ καὶ μὴ ὁ ἀ-
 πιδόσαν τὸς ἀποκρίσεις πολλὰκις ἡμεῖς παρῆλ-
 θον, ἐν αἷς ἡμεῖς λέγειν αὐτοῖς τὸ δοκῶντα.
 εἰ δὲ ἐκατελεύθη λόγῳ ἰσχυρός, ὅς ἡμεῖς
 ἐξ ἡμεῶν ἡμεῖς, νομίζομεν ὅτι κατὰ ὃν τρόπον
 εἶπον τὴ λοιπὰ, εἶπον ἂν κερκίον. μάλλον
 μὲν ἐν πολλὰ ἐπιχειρήματα ἡμῶν καὶ εἰδὲσαντο
 ἀτολογίαν, ἀλλ' ἡμεῖς ὅτως ἀνηνῆκα, καὶ
 περὶ αὐτὸς τὸς ἀποκρίσεις αὐτῶν ἡμεῖς ἀπελο-
 γήθημεν λαμπρῶς καὶ καλῶς καὶ διαγῶς,
 ἐφ' αἷς ἀποκρίσεσιν ἡδὲν παρ' αὐτῶν ἀντετα-
 νήθη λαμπρῶν. ὅτι δὲ ἐζητήθη παρὰ τῶ μα-
 καρεκώτε πατρός, ὅτε ἡμῶς μεταβῆναι ἐπὶ
 τὸς διαλέξεις ταύτας, εἰρητικῶς καὶ ἀφορπρον περ
 ἡμῶν, ὅτι δὲ ἡδὲν ἄλλοι τρόποι ἐζητήθησαν
 παρ' ἡμῶν, ἢ ὅτι ἡμεῖς πεπληροφροσημῶι ἡμῶν
 περὶ ἐκείνων, ὅτι ἀπειδεξάμεν ταῦτα λαλῶντες
 δια τῶτο ἔχαιρομεθα τὸν κερκῶν κατατερεῖν.
 αἱ γὰρ διαλέξεις περὶ τῶ ἀμφίβουλα γίνονται.
 δια τῶτο ὅτι μὴ κατανάλισκισθαι τὸν κερκῶν,
 καὶ εἰς γνώμη πάντων τῶ ταῦτων ἐζητήσα
 παρ' ἡμῶν, ἀλλ' ἡδὲ ἀπομείκαμῶ τε ἡμῶν
 ὅπως παρ' ἡμῶν ἡρεθῶν, ἀλλ' ὅ, τι ἂν
 ἀπομείκαμῶ ἀπὸ τῶ ἐπιστολῶν καὶ τῶ συνεδῶν καὶ
 ἄλλων ἀγῶν πατέρων· ἀλλ' ὅμως ὅτε δια τῶ
 παραλήθη τῶ μακαρεκώτε πατρός, ὅτε δια
 τῶ ἡμῶν, ἢ περὶ τῶ ζητημα ἐκείνο σ' ἡμεῖς κα-
 τήθη, μάλλον δὲ μὴ ταῦτα πολλὰκις δια-
 λέξεις ἐγένοντο περὶ τῶ, ἐν αἷς ἰκανῶς ἐ-
 ρήθησαν τὸ δοκῶντα. ὅ δοκῶν δὲ ἡμῶν χρῆσι-
 μῶν καὶ λυσιπέλις, τῶ ὅτως ἐκατελεύθη ὑποθε-
 σιν πάλιν εἶσαι μετῶρον, καὶ παραβῆναι ἐν
 ἡμῶν· ἀλλ' εἰπερ ἔχουσι λόγους τινὰς, καὶ εἰς
 ἡμῶν περὶ τῶ διαφορῶν ἐκείνων, ὁ μακαρεκώ-
 τος πατήρ καὶ οἱ κείθεσμοι ὅπως πατέρες εἰς
 παρασκευασμένοι καὶ τοῖσι ἀκούσαι ἡμῶν λεγο-
 των. ἰληίζομεν δὲ εἰς Θεῶν, ὅτι κατῶς εἰλύ-
 σαμεν τὸς ἀφορπρον ἐκείνας, ὅτως διαλύσομεν καὶ
 τὸς ὅκῶν. ἐπειδήθησόμενας. ὅπως δὲ τῶ πε-
 λδοταῖα ἢ γαληνότης σε εἶπεν, ὅτι κατῶς τῶ
 ἀρχῶμα παρῆλυθησιν, ὅτως ἐξεδίκαμῶ· καὶ
 ὅτι ὁ γαληνότης σε ἡδὲν ἐφῆκεν μίσω, ἡδὲ
 εἰσπίθη περὶ τῶ, ἀλλὰ μάλλον νομίζεις ἢ
 μῶς ἡρεῖν τι, ὅτι εἰ ἀρομῶν, ἀποτιθεῖται καὶ
 ἀζαί εἰς τὸ μίσω. περὶ τῶτο ἂν ἀρκῶτως ἡδὲ
 αὐτῶς ἀπεκρίθη, ὅτι λέγουσιν περὶ τῶ ὅτις γα-
 ληνότης λυσιπέλις τῶτον τὸν τρόπον ἀπι-
 πῆγαγον ἐγῶ, μάλλον λυσιπέλις ἂν ἐρῶ-
 μέθα τῶ συνεδῶν διαλέξεων· ἀλλ' ὅμως ἢ γα-
 ληνότης σε εἰσάτο, λέγων, ὅτι μάλλον λυ-
 σιπέλις. ἐπειδὴ ἂν ἰδοῦσε τῶ ὅτι γαληνότης
 καὶ πασι τοῖς σοῖς ἐρημῶναι τρόπον τινὰ ἡμε-
 σθαι τῶ ἡμῶν, ἀξίωμῶ καὶ παρακαλῶμεν
 εἰς τὸ μίσω ἀποτηθῶναι. εἰ δ' ἰλεγε τῶ ἢ
 ὅτι γαληνότης, ὅμεινον ἀρῶσθαι τῶ συνεδῶν
 διαλέξεων, ἡμῶν δὲ ἀπιπῆγαγομῶ τὸν μυσ-
 κῶν τρόπον, δικῶν ἂν ἡμῶν καὶ ἀποτηθῶν, τῶ
 μέθω ἐκείνο εἶπεν ἡμῶν· ἐπειδὴ δὲ ὅμως δ
 ἦ-

ANNO CHRISTI 1419

ANNO
CHRISTI
1439.
MCCXXXIX.

Ἐπισησατε ἴστω, ἄξιόν ἔστι ἄρειν ὑμᾶς ἕ ἡ
μῶς ἐκείνο ἀποφθίνας κατὰ τὸ παρόν.

Περὶ τῆς ἀποφθίσεως ὑποθέσεως τῆς ἀποφθίσεως
ἢ εἴποι, ἢ εἴποι ταῦτα, ἵνα διέξωμαι ἀπολο-
γίας, ἀπαξ γὰρ ἐξήσαμην ἵνα μεταβώμεν. ὁ-
μῶς ἴρω τινα, ἰδὲν μοι δοκεῖ καλόν, ἵνα ὑπο-
γρίψωμεν ἢ ὁμιλώμεν περὶ αὐτῆς. Ἰαυμάτω
δὲ ἂν ἀπὸ τούτου τὸ τρόπον τομιζοῦσι, ὅτι ἀ-
φαικίω αὐτῶν. εἰδῶσι γὰρ πὺς παρκαλέσθησι
τὸ ἀπαγμα, ὅτι ἐπὶ αὐτοῖς σιωπεύσαντι, ἢ ἐπὶ
πραξίῳ, κ. διὰ τούτου ὡς μετῴρων ἢ ὑποθέσειν ἢ
διὰ ἀξίωμιν ὑπογραφῶσαι. ἠθέλη γὰρ παρά τῷ
μέρῳ, ἢ τῷ ἡμετέρῳ, ἢ αὐτῶν, ἵνα λαληθῶν,
ὅτι ἀρκύντως ἐξήτασθαι ἢ ὑποθέσειν, ἢ πλείον
ἰδὲν ἐνί χρεία λόγων, διὰ τούτου ἐπειδὴ ἐσομι-
σαμην, ἵνα εἴποιμι αἰετὸ τῷ ἀποφθίσει, δι-
λομῶν εἴποι. τούτου δὲ ὑπὸ ἀφαικίω, ἢ ἀφαι-
σομῶν, ἀλλὰ μίλλαι ἐξασθαι εἴπερ δεήσει πο-
τι. περὶ τούτου ἢ λίγω πλείον· περὶ δὲ ἴης ἀλ-
λας ὑποθέσεως ἰδὲν ἐκρίναμην ἵνα σκεψώμεθα
μῶς περὶ ταύτης, κ. ἔχομεν ἡμεῖς τὴν ἀναγ-
κίω ταύτῳ, ἀλλὰ κοινῶς· ἰδὲν γὰρ ἀναγκα-
ζόμεθα εἰς τούτου ἡμῶς. διὰ τούτου ἂν ἔχουσι
τι εἴπειν, εἰπάσωμεν· εἰ δὲ μὴ γὰ, σκεψά-
σωμεν. ὁμοίως σκεψώμεθα ἢ ἡμῶς, κ. ἔτω
συνελθεσθῶμεθα. εἰ δὲ ἐχ ἄρῃσιν τρόπον ἐπι-
στωῖς, τίτι ἰδὲν τὸ καλῶν κοινῶς ἢ σκεψώμεθα
συνίρχεσθαι κ. διαλέγεσθαι.

Quam dixi de priori adducenti ma-
teria, non eo animo dixi, ut mihi re-
sponderetur: jam enim convenit inter
nos, ut transeamus ad aliam: dico ta-
men, mihi non probari ut retroceda-
mus, & agamus de illa, sed miror, si
questionem illam existiman: a nobis
missam ob eam causam: norunt enim
tractationis progressum, ut nihil aut ab
illis aut a nobis fuerit conclusum. Qua-
propter non opus esse arbitramur ad in-
decisam illam redire materiam. Oportet
enim aut a nostra, aut ab eorum
parte declarari, satis examinatum esse
materiam, nec esse amplius de ea di-
sputandum, at quia jam statuisimus agi-
tandam esse rem ipsam, de ea volumus
agere. Verum nos id nec omisimus,
nec omittemus, sed stabit si quando o-
pus erit. Quare de hoc satis. Quod ve-
ro ad alteram attinet materiam; nos
hanc nobis solis adjudicavimus investi-
gationem illius modi, ut nobis incum-
bat hæc necessitas, sed utrisque: neque
enim ad hoc ulla nos necessitate premi-
mur. Propterea dicant, si quid habent
dicere; si minus, vobiscum ipsi cogi-
tate, & nos pariter cogitabimus, atque
ita conveniemus. Quod si hac via nul-
lus reperietur unionis modus, tunc ni-
hil impediet, quo minus synodice com-
munisque sessiones cum disputationibus
habeantur.

Inc. pap.

Γαλιώτῳτι κῶμα βασιλεῦ, ἵνα ἀφίλω ἐκ-
πληξίῳ τινα κ. Ἰαυμά, ὅπερ ἢ γαλιώτῳτι συ-
παίετινι εἰλδοσίναι ἀπὸ τῆς εἰρημῶν παρ' ἰ-
μῶ, ἴρω τινα ῥήματα διὰ βραχίων. ἴγω ἢ
μείνημαι εἰρηκίται συμπερανθῶμα τῶ ἴλλω
ταύτῳ κροσῆ γνῶμα: πὺ σὺν ἢ τῆς ἡμετέ-
ρων· ἀλλ' εἴποι ὅτι ἐφαίνετο μοι μὴ χρῆσιμον
εἶναι μὴδὲ ἀποσπῶν ἐπανατρέφαι ἐπὶ τῶ ἄ-
λλω ταύτῳ, ἐφ' ἡ πολλα ἐρῆθησαν ἀπὸ
ῥῆθῳ κ. ἀποδῆξον εἰαργασίω. κ. ὅτι ἢ
μῶς ὄντες σὶ τῷ σιωδῳ τῷ σὶ φερραεῖα πολ-
λα εἴποιμι, ἀπὸς ἢ εἰ ὑμῶσιν ἰδὲν ἀτεκε-
ναυτο· κ. ὅτι εἴποιμι, εἰ ἔχουσι τε εἴπειν, εἴ-
πέσωμεν, ἐπειδὴ ἔπιμοι ἡμεῖς κ. ἴρω τῷ
τῷ Θεῷ χῆρετι εἴπειν κ. κῶσσαι κατὰ. τῶ
πρίνωμ λεγόμεν κ. κατὰ τὸ παρόν, κ. ἀποκο-
μίζομεν, ὅτι εἴπερ ἐπὶ ἴκ ὁ ἐπὶ ἴωμῳ εἴ-
πέειν, εἴπάτω· ἡμεῖς γὰρ παρκαλέσασθαι ἴω-
μῳ τῷ Χῆρετι τῷ Θεῷ δῶναι ἀποκαταστῆσαι ταύ-
τας ἀπὸς πάντα. κ. ὁμολογώμεθα, εἴτε ἐκ
λοιπῶ ἀφίλωπ ἐπανελθεῖν ἐπὶ τῶ ἐξήτασιν
τῆς διαφορῆς ἐκείνης, πολὺ κρείττον ἐπὶ κατὰ
τὸ παρῆν εἴπειν πάντα, κ. γὰρ ἢ ἔσαι χρῆ-
σιμον ἰδὲν διέξωμιν, ἀρξασθαι μὴ ἐπὶ τῆς ὑπο-
θέσεως, μεταξὺ δὲ ἐπανελθεῖν εἰς ἐπὶ τῶν.
ἀπὸς δὲ τὸ ἀπὸ μέρῳ, κατ' ὄν τῶν
εἴποι, ὅτι κ. τῶν λέγω ὄρισμῳ τὸ μακαρω-
τάτη πατρός, κ. τῶν αἰδουσιμῶτων πατέρων.
ἢ γαλιώτῳτι συ ὅσα φρονιμῶτα κ. σοφο-
τάτη δυνατῶ σκεψῶσθαι, κ. ἄρειν τὸ διέξωμιν
κ. ἄλογον ὄν. ἐπειδὴ πρίνωμ ἢ γαλιώτῳτι
συ ἄρει τὸν τρόπον τὴν ἰδίω κ. μυσικόν, κ.

Inc. card.

Serenissime domine imperator, ad tol-
lendum stuporem quemdam & admira-
tionem, quam serenitati tue videntur
dicta mea movisse, nonnulla paucis di-
cam. Ego non memini me dicere, ma-
teriam hanc fuisse terminatam communi
tuorum nostrorumque sententia, sed di-
xi, non videri mihi utile aut conveniens
ad eandem reverti, cum de ea multa
dicta fuerint ex locis & demonstrationi-
bus evidentiissimis: dixi quoque nos
cum Ferraria synodus celebraretur, mul-
ta dixisse, ad quæ tui nihil responde-
rint: præterea dixi, ut si quid habent
dicere, proferant; quoniam favente Deo
prompti sumus, & sumus ad dicendum
& audiendum omnia. Itaque hoc idem
in præseni dicimus, profarimusque: Si
quis est qui velit dicere, dicat: nos o-
nim Deo juvante parati sumus ad re-
spondendum & diluendum omnia. Et
sine dubio, si redire tandem volunt ad
illius controversiæ discussionem, multo
præstat nunc omnia dicere, nam nec u-
tile, nec justum erit, aliam quidem ug-
redi materiam; dum vero illa disputa-
tur, redire ad aliam. Ad secundam par-
tem, quemadmodum dixi, ita etiam di-
co justu beatissimi patris, & reverendi-
simorum patrum. Serenitas tua cum
prudentissima doctissimaque sit, poterit
cogitationem ipsi capere, & invenire quod
justum est & rationi consonum. Quo-
niam igitur serenitas tua de privato se-
cretoque modo cogitavit, & illum qua-
liverit, juro optimo a te est excogitandus,
quod etiam ab omnibus decantatur, mo-
dus

SESSIO XVII.

us ille, qui sit ad unitatem accommodatus. Et quia serenitas tua dixit, commodum fore, ut & vos & nos hac de re cogitemus, si nihil habes meditatam, placet beatissimo patri, nobisque omnibus, ut hoc in diem sabbati differatur; & accedatis tunc cum illo medio modo, quem ipsi dixistis: quandoquidem pars vestra investigandum illum proposuit: unum quid praeterea dicam, & finem faciam; Nos medium proposuimus ad unionem conferens, ut scilicet sessiones ferent generales: serenitas vero tua subiecit aliud medium, privatum scilicet ac secretum, quod prius esset adhibendum. Cum vos ergo sitis inventores, necesse est a vobis etiam hoc suggeratur.

Imperator.

Ego sane ad hoc respondere nolo: Si enim dico, & respondeo, infinitum hoc erit: propterea breviter dico, necesse esse nos ad propositam venire questionem, sicuti constituimus, ut ad aliam materiam transiremus. Ceterum priorem non deferimus: sed integrum nobis erit, cum voluerimus, illam resumere. Quod ad aliud caput attinet; quoniam videtur consentaneum, ut communiter de illo cogitemus, nobis etiam placet.

Jul. card.

Vos quidem cogitabitis de medio modo, nos vero respondebimus ad ea quae dicti estis. His igitur ita dictis dimissa est sessio, & discessimus.

Cum vero dictum nobis esset, ut consultarem de medio quopiam ad unitatem conferente, rea visa est nobis haud parvi negotii, sed & inventu perdifficilis. Itaque convenimus ad patriarcham, eo quod aegrotabat; & interrogavit nos imperator, quid essemus ad hoc responduri; quodve aptum esset medium ad conciliandam piam concordiam. Responderunt praesules: Nos medium ullum nec habemus, nec proponimus: sed quia die sabbati debemus respondere Latinis, petat imperium tuum, ut pars utraque privatim conveniamus; & Deus de unionis modo providebit. Respondit imperator: Et vultis omnes vos privatam hanc fieri sessionem? respondimus ei, significa de hoc papa, an illi placeat: & si permiserit privatam fieri sessionem, tunc deligemus e nostris aliquos praecipuos, quotquot visum fuerit, ut ii conveniant. At vero imperator postulabat ulterius, ut eligerentur personae, quae de responsione deliberarent, quibusque cura esset omnium responsionum placuit ergo deligi e nobis vicarios patriarchatum, hoc est, metropolitanam Haeracleensem domnum Antonium, totius Thraciae ac Macedoniae praesulem, & apostolice sedis sanctissimi patriarchae Alexandrini vicarium: venerabilem hieronymouachum confessorium & protosyncellum domnum Gregorium, ejusdem apostolice sedis patriarchae Alexandrini vicarium: metropolitanam Cyzvensem ac

τὸ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, διηκόνον ἐστὶ πάντως, καὶ ὅπως ἀδελφεὶ παρὰ πάντων, δεῖν σε τὸν τρόπον τῶν λυσιστελεῦντων πρὸς τὴν ἑνωσιν. ἐπειδὴ δὲ εἴπω ἢ γαλιωτῆς σε, καλὸν εἶναι σκέψασθαι καὶ ὑμᾶς, καὶ ἡμᾶς, εἴπερ ἐκ ἡλθεις ἐσκειμῆθος, ἀρίσκει τῷ μακαριωτάτῳ πατρὶ καὶ πάντῃ ἡμῖν, ἵνα τὸ τοῦτον ὑπερτεθῆ ἄχρι τῆς τῷ σαββάτῳ ἡμέρας. καὶ ὅπως ἐλθῆτε μὴ τῷ μίσοσιν τρόπῳ ἐκείνῳ τῷ παρ' ὑμῶν εἰρημῶν, εἴπειδὴ καὶ ἐκ τῶ μέρους ὑμῶν ἢ περὶ τούτου ζήτησις γίγνεται. ἐρῶ δὲ καὶ ἑτέρον τι, καὶ ὅπως ἐπιθεῖσθε τὰ ἐπιθεῖσθε ἡμῖς ἀπορηγυκαλῶν μίσσοντι, ἵνα ἀρξώμεθα κοινῶς τῆς διαλέξεως, λυσιστελεῦντων πρὸς τὴν ἑνωσιν, ἢ γαλιωτῆς σε δὲ ἐπιθεῖσθε ἑτέρον τι μίσσον τὸ ἴδιον καὶ μουσικῶν, ἀπλοῦντων πρῶτον ἴδια καὶ μουσικῶς, διὰ τούτου ἐπειδὴ καὶ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ ἀρεταί, ἀναγκασθῶτε εἶσιν ὑμᾶς τούτου δεῖν.

ANNO CHRISTI 1439.

Ὅσον πρὸς τούτου ἢ βέλομαι ἀπολογῆσαι. δεῖν. εἰ γὰρ λέγω καὶ ἀπολογῆσαι, τούτου εἶναι ἐπ' ἀπερὸν. διὰ τούτου εἶναι σιωπῶντον ὁ λέγω ὅτι ἀναγκασθῶν ἐστὶν ἐλθεῖν ἡμᾶς εἰς τὸ ἀπορηγυμῶν, ὡσαν ἐσθασαμῶν, ἵνα μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀλλήν ὑπόθεσιν. πλείον ἄδεν παρατιμήματα ἐκείνο, ἀλλ' ὅταν θελωμεν, ἐξομῶμεν αὐτὸ ἐπ' ἀδείας. εἰς τὴν ἀλλήν δὲ ὑπόθεσιν, ἐπειδὴ φαίνεται καλὸν ἵνα σκεψώμεθα κοινῶς, ἀρίσκει ἔ ἡμῖν.

Ἡμεῖς μὲν σκέψασθε περὶ τῷ μίσσιν τρόπῳ, καὶ ἡμεῖς ἀποκρινόμεθα ἐφ' οἷς ἐρεῖν μέλλετε πρὸς ἡμᾶς. ὅτω δὲ τῶν ῥηθέντων ἐλύθη ἢ συνελθῆσιν, καὶ ἀπῆλθον.

Εἰπόντων δὲ ἡμῖν βολῆθῆναι τι μίσσον τὸ λυσιστελεῦντων πρὸς ἑνωσιν, τούτου ἢ μικρὸν ἔδοξεν ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσδρεπὸν. καὶ δὴ συναχθέντων ἡμῶν εἰς τὴν πατεράρχην, ἡ γὰρ ἀσθενῆς, ἠρώτησεν ἡμᾶς ὁ βασιλεὺς, τί ἂν περὶ τούτου ἀπολογησώμεθα, ἔ τι ἐστὶ μίσσον ἐπαχὸν εἰς τὴν ἀσθενῆ ὁμόνοιαν. ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς ἡμεῖς μίσσον ἔτι ἐχομεν ὅτε λιγώμεν. ἀλλ' ἐπειδὴ ὀφείλομεν ἀπολογῆσαι εἶναι τοῖς Λατίνοις τῆ ἡμέρῃ τῷ σαββάτῳ, ζήτησάτω ἢ βασιλεὺς σε, ὡσαν συνελθῶμεν ἀμφοτέρω τῷ μέρει ἴδια, καὶ ὁ Θεὸς μεμεμησῆται τρόπον ἑνωσῆς. ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς. καὶ πάντες ὑμεῖς βολῆσθε τῷ ἴδιον τούτῳ συνελθῆσιν ποιῆν; καὶ ἀπεκρίθημεν αὐτῷ ἡμῶν τῷ μῦθῳ, εἰ ἀποδέχεται τούτου. καὶ εἰ ἂν παραχωρήσῃ κατ' ἴδιον γνῶσθαι συνελθῆσιν, τότε μέλλομεν ἐκλεξασθαι τὴν ἐκκεῖτων τινὰς τῆς ἡμετέρας τῷ ἀπῆλθῆναι, ὅσαν ἂν δοξῆ τῷ ἀειθμῷ. ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ἐπὶ ζήτησιν ἐκλογῆς προσώπων τῷ βολῆσθῆναι τῶ ἀπολογῆσαι, καὶ ἔχον τὴν μείων πρῶτον τὴ ἀποκρισῶν. ἰδοὺ τίνων καλόν, καὶ ἐξελεξάμεθα αὐτῶ ἡμῶν τῶς τοποτηρητῆς τῶ πατεράρχων, οἱ τινες εἰσιν εἰσι: ὁ μητροπολίτης Ηρακλῆας κύριος Ἀντωνῶν, ἀρχιερεὺς τῆς Θεσσαλονικίας καὶ Μακεδονίας. ὑπῆρχε δὲ ἐπὶ τοποτηρητῆς τῆς ἀποσολικῆς καθέδρας τῷ ἀγιωτάτῳ πατεράρχῳ Ἀλεξανδρίας. καὶ ὁ ἡμιωτῶν ὁ ἱερομοναχὸς πνευματικὸς καὶ ἀρωπασύγγελος κύριος Γρηγορίου, ὁ καὶ

id. ap. 1439.

Id. ap. 1439.

τοπο-

ANNO CHRISTI 1439.

ποπορητής τῆ αὐτῆς ἀποτολικῆς καθέδρας τῷ
 πατριάρχῃ τῆς Ἀλεξανδρείας· ὁ μητροπολίτης
 Κωνσταντινουπόλεως τῆς ἁγιοτάτης καθέδρας τῆς
 ἀποτολικῆς καθέδρας τῷ ἁγιοτάτῃ πατριάρχῃ
 Ἀντιοχείας, κῦεξ ἰσίδωρ· ὁ μητροπολίτης
 Ἐφέσου, κῦεξ Μάρκ· ὁ Ἐγγλικός, ὁ ποπορητής
 τῆς ἀποτολικῆς καθέδρας τῷ αὐτῷ
 ἁγιοτάτῃ πατριάρχῃ Ἀντιοχείας, ἐπὶ δὲ καὶ
 ποπορητής τῆς ἀποτολικῆς καθέδρας τῷ ἁγιοτάτῃ
 πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων· ὁ μητροπολίτης
 Μονεμβασίας, καὶ ποπορητής τῆς ἀποτολι-
 κῆς καθέδρας τῷ αὐτῷ ἁγιοτάτῃ πατριάρχῃ
 Ἱεροσολύμων, κῦεξ Δοσίθεος· ἡλεξμεθα
 δὲ καὶ ἑτέροις, δύο ἀρχιεπίσκοποι, οἱ τινὲς εἰσὶν
 ἔπι· ὁ μητροπολίτης Νισίας κῦεξ Βλασ-
 ρίων· καὶ ὁ μητροπολίτης Μιθυλλῶν κῦεξ Δω-
 ρόθεος, ὡς γινέσθαι πάντως ὁμοῦ ἐπι· καὶ
 ἵνα συμώρῳται ἔπι καὶ σφραττωσι μὴ γνώ-
 μης ἡμετέρας, εἰ τι χορηγήσει αὐτοῖς ὁ Θεός.
 ταῦτα τὰ πάντα μνησάντες, καὶ ἰδοξεν αὐτῷ
 λυσσιπέδῃ τῆ σελῆν ὁδοῦσαι πῦτην ὁδὸν· ἀλλ'
 ἐμύουσεν ἡμῖν, ὅτι ἐπειδὴ βῆλοθε διαλεχ-
 θῶμαι, καὶ μέσον τι ἐχέρισκεται παρ' ὁ-
 μῶν, καθὼς ὑπεχέθητε, ποιήσατε ἐκλογῶν
 σφραττων, ὡσπερ μέλλομεν ποιῆσαι καὶ ἡμεῖς.
 παρελθόντω δὲ τὸ σάββατον, καὶ τῆ δέυτερα ἵνα
 γίνηται καθολικὴ διάλεξις καὶ ἐξέτασις τῆς δό-
 ξης ἡμῶν.

Τῆς δὲ δέυτερας καταλαβόντες μὲν Μαρ-
 τίου, δέυτερα, γέγονε καὶ πολλὰ συνελθόντες οἰ-
 κομένην ἐν Φλωρεντία. ἀποκαθίσταντο δὲ τῷ
 μακαριώτατῃ πατρί τῷ βασιλεῖ ἡμῶν καὶ τῷ πα-
 τριάρχῃ μηόντων ἐκείσε διὰ τὸ εἶναι αὐτὸς ἀδε-
 γνός· ἐκπὸς γὰρ τῶν πάντων συνήλθομεν καὶ τῆς
 ταξίως γινόμενης, ἤρξατο τῆς διαλεξίως ἱερομονά-
 χος τις ἐνόματι Ἰωάννης, ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ
 Λατίνων, καὶ διαλεκτικώτατος· ἐπὶ ἀναστάσεως
 μετάνοιαν ποιήσας, ἠρώτησε κατὰ πᾶσιν καὶ ἀ-
 πόκρισιν τῶν Γραικῶν, ποῖω λόγῳ συκοφαντοῦσι
 τὸ ἐκ τῶν οὐρῶν ἐκπόρθεσιν τῷ παναγίῳ πνεύμα-
 τῷ· εἶχε δὲ ὁ λόγος αὐτῷ ἐπὶ λέξιως
 ἑτέρας.

Σ Τ Ν Ε Λ Ε Τ Σ Ι Σ ιη.

Μαρτίου μηνὸς δέυτερα· ἡμέρα δέυτερα, ἐξήντη.

ΜΕΤΑ τῆς ἐκλογίως τῆς ἁγιοτήτῃ τῷ
 μακαριώτατῃ πατρί, ἀπὸ σεῖσμου καὶ
 ἀποσάγματῃ τῷ ἀρχεπίσκῳ τῷ διαλέγι-
 θῆαι ἀπὸς ὑμᾶς περὶ ἐκείνων, ἃ τινὰ περιέχε-
 σι περὶ τῆς πίσεως, ἤγυν τῆς ἐκπόρθεσως τῷ
 ἁγίῳ πνεύματῃ· ἵνα κατὰ τὸ γινόμεν τῷ
 μακαρίῳ πατρί Ἀυγουστίνῳ ἐν τῷ σφραττῷ κε-
 φαλαίῳ περὶ τῶν δέυτερας, μὴ σιμνοτήτῃ δια-
 λεκτέον ἐστὶ, παρακαλῶ ἵνα προσέχητε, καὶ πα-
 ρέχητε τὰ ὅσα ὑμῶν. ἐν σφραττῷ εἰαν εἴπω τι,
 ὅπερ μὴ ᾖ ὅπως ἀσφαλές, ἢ ὅπως ἐμπείρωσ,
 ἐπιθυμῶ διορθωθῆναι παρὰ τῆς ἁγιοτήτῃ
 τῷ μακαριώτατῃ πατρί, ἧτις κατέχει τὸν τό-
 πον, καὶ τὸ ὄρον, καὶ τὴν πίσιν τῷ ἁγίῳ Πί-
 σκῳ.

totius Russiae, vicarium apostolicæ sedis
 sanctissimi patriarchæ Antiocheni, do-
 minum Isidorum: metropolitam Ephesi
 dominum Marcum Eugenicum, vicarium
 apostolicæ sedis ejusdem sanctissimi pa-
 triarchæ Antiocheni, nec non vicarium
 apostolicæ sedis sanctissimi patriarchæ
 Hierosolymitani: metropolitam Monem-
 basiensem. & vicarium apostolicæ sedis
 ejusdem sanctissimi patriarchæ Hieroso-
 lymitani, dominum Dositheum. Duos alios
 præterea delegimus præfules, nempe
 Nicænam metropolitam dominum Bes-
 sariionem, & metropolitam Mitylenen-
 sem, dominum Dorotheum; simul omnes
 septem: ut convenirent, ac de nostra
 sententia transfigerent quicquid illis Deus
 præstitisset. Cum hæc nuntiata essent
 papæ, visum illi est non expedire, an-
 gustam hanc petere viam: sed significa-
 vit nobis: Quoniam, inquit, disputare
 vultis, nec ullum a vobis medium re-
 peritur, uti promiseratis, deligite per-
 sonas, quod ipsum & nos faciemus:
 abeat vero dies sabbati, & feria secun-
 da generalis habeatur disputatio, ut no-
 stra sententia examinetur

Itaque feria secunda, mensis Martii
 die secunda, convenit iterum sessio œ-
 cumenica Florentiæ. Cumque prædis-
 set papa, absentibus ob valetudinem
 Imperatore nostro & patriarcha (excep-
 tis enim illis omnes convenimus) &
 ceteri ordine confedissent, aggressus est
 disputationem hieromonachus quidam
 nomine Joannes, philosophus Latino-
 rum, & dialecticæ peritissimus. Hic ubi
 surrexisset, & sese venerationis causa
 inclinasset, interrogavit Græcos dispu-
 tatione concisa, qua ratione calumniatur
 Spiritus sancti processionem ex Filio.
 Instituit vero sermonem suum in hunc
 modum:

SESSIO XVIII.

Die secundo mensis Martii, feria secunda, celebrata est.

ACCEPTA a sanctitate beatissimi pa-
 tris benedictione, jussu & manda-
 to ejus aggressurus disputationem, quæ
 mihi vobiscum erit, de iis quæ ad si-
 dem spectant, hoc est de processione
 Spiritus sancti; in quibus juxta beati
 patris Augustini sententiam primo capi-
 te de Trinitate, disputandum est cum
 reverentia: quæsiō ut attendatis, vestras
 que aures mihi præbeatis. In primis si
 quid dixerō, non quod non sit adeo
 tutum, nec ita perite prolatum, cupio
 a sanctitate patris beatissimi corrigi,
 qui locum & sedem & fidem sancti Pe-
 tri tenet: opto etiam emendari a reve-
 rendissimis patribus, qui præsentēs ad-
 sunt.

SERMO
XVIII.

Item. 16.

1. Cor. 1.
1. Epistola.

Cap. 1. h. 2.

Concil. VI.
ad 4.

Conc. Chalcedonensis
par. 1.

fiunt, deinde ab ipsis etiam theologis. Non oportet autem fieri verborum altercationem, sed veritatem semper debemus inquirere, & eorum que dicuntur, intelligentiam habere. Speramus vero latum nobis iri auxilium ab eo, qui montes illuminat, ducitque omnes ad agnitionem veritatis, sicut Filius Dei promissit: ita plane Dei bonitate coadiuvasperamus. Ille enim qui argumentum de Spiritu sancti processione in hac synodo documenta disputationi subijci voluit, dabit per eundem sanctum Spiritum, ut cum omni mansuetudine, & humanitate clara & manifesta fiat ejus veritas; ut omnes veritatem addiscant citra etiam contentionem, atque uno ore & corde uno iuxta apostolum omnes idem dicamus: & sicut unus est Christus & una fides, ita in una fide, & in eodem Christi corpore sumus. Hæc ita prefatus ad rem ipsam venio. In primis tria nota esse oportet; primo serenissimum dominum imperatorem Ferrarum saepe dixisse, videri sibi, ut facilius expeditioque res absolventur, non esse utendum longis & prolixis sermonibus, sed de argumento in argumentum, sive de testimonio in testimonium, sive de capite in caput, ut vos ipsi etiam idem affirmassetis, transendum. Cum ergo sanctissimus dominus noster velit indulgere serenissimo imperatori vobisque patribus; & animadvertat, cujuslibet materis tractationem ita commodius expediri, annuit, ac probat hunc modum, quem & in presenti sessione, & post-hac in aliis teneamus: tertio vero sciendum illud est, quoniam beatissimus pater Augustinus in primo libro de civitate Dei; Quis, inquit, disceptandi finis erit, & loquendi modus, si respondendum esse respondentibus semper existimemus?

Propterea videtur illud inter nos consistere debere, sacre scripturae testimonio, sanctorumque patrum, quos secundo loco ecclesia sancta recipit, sententias in his disputationibus afferendas, habenda esse veluti quosdam terminos nostrae disceptationis, quos transgredi non liceat aut arguentanti aut respondententi: hoc enim a sanctis edocemur patribus, prefertim vero ab Agathone papa, in epistola saepe prolata, quam ad Constantinum imperatorem & sextam synodum scripsit; in qua de suis legatis sic ait: Quibus, legatis scilicet, & testimonia a liquorum sanctorum patrum quos hæc apostolica sancta ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus, ut facultatem suggerendi a serenissimis nunc temporis Christianorum imperatoribus consecuti, ex his dumtaxat satisfacere studeant. Hoc idem asserunt patres synodi Chalcedonensis in allocutione ad Marclianum imperatorem, cujus initium est: Ex hoc

τῶν ἰσὶ ἐπιποθῶ δεαρδωθῆναι παρὰ τὸ εὐθα-
 δε αἰδέσασθαι τὴν πατρῶν ἢ πατρῶν ἐπιπο-
 θα· ἐπιποθῶ δὲ παρὰ τῆς διαλογῆς αὐτῶν.
 ἡ χρι δὲ εἶναι λογομαχίαν, ἀλλ' αἰετὴ ζητῆσθαι
 τὴν ἀλήθειαν & τὴν γνώσιν ἢ λογομαχίαν ἐ-
 φοιδολῆν. ἰλιτίκοι δὲ ἔχου καὶ δεσῶν παρ-
 ἱεῶν, ὅσα σπῆξιν τὴν διακίαν, & εἰσάγει
 πάντας εἰς γνώσιν, καὶ οὐκ ἐπίσταν ὁ υἱὸς τοῦ
 Θεοῦ τὴν ἀλήθειαν· οὐκ εἰσάγει εἰς τὴν
 ἀγαθότηταν τοῦ Θεοῦ. ἰκετὴ ὅσα κἰβήλου π
 κεφαλαῖοι πὶ πὴν τῆς ἐκτορεῶσας τὸ ἀγίον
 πνεῦμα. ὅτι τὴ παρῶν οἰκουμένη καὶ τῆς
 οὐρανό, διὰ τὸ αὐτὸ ἀγίον πνεῦμα παρ-
 ἱεῶν, ὅσα μὴ πῶσας ἀποστόλους & ἐπισκόπους
 ἢ ἀλλοθῶνα αὐτὸ δὴλωθῆναι & διατασσομένη·
 ὅσα μαθῶσι πάντας & χυαίς φιλοκαίαις τὴν
 ἀλήθειαν· ὅσα ἰσὶ σῶματι & μὴ καρδίᾳ π
 αὐτὸ πάντας κατὰ ἀποστολῶν εἰπαμένων· & ὅσα
 εἰς ἰσὶ Χριστὸς & μίᾳ πίστι, ὅσα ὄψοι ὅσα
 μίᾳ πίστι & ἐν τῷ αὐτῷ σῶματι τῷ Χριστῷ.
 ἰσὶ δὲ τῶν ἀποστόλων ἔρχομαι ἀπὸς π
 ἀρχῶν αὐτῶν. ὅσα ἀποστολῶν, διὰ τῶν γνώσεσιν
 δόντων γινώσθαι· ἀποστολῶν, ἰκετὴ ὁ γαλιλά-
 τῶν υἱὸς ὁ βασιλεὺς πολλῶν ἐν τῷ Φερ-
 ράρια εἰσῆ, ὅσα ἰσὶ ἰσὶ ἰσὶ ἰσὶ ἰσὶ ἰσὶ
 ἀρχῶν & πῶν τῶ ἀρχῶν ἐκτορεῶσας,
 ὅσα μὴ πῶσας μακρὸς λόγος & ἀποστολῶν, ἀλλ'
 αὐτὸ ἐπιχειρήματα· εἰς ἐπιχειρήματα, ἢ ἀπὸ
 μαρτυρίας εἰς μαρτυρίας, ἢ ἀπὸ κεφαλαίου ἐ-
 πι κεφαλαίων μεταβαίειν, καὶ ὅσα τῶν
 ἰσὶ τὸ αὐτὸ εἰπατ· βαλλῶμεν· ἰσὶ ὁ ἀγῶ-
 νιστῶν δισκοῦναι ἡμῶν χαλεπῶσθαι τὸ γαλι-
 νοιῶν βασιλεὺς & ἡμῖν τὴς πατρίσιν, ἰσὶ π
 κατασῶν, ὅτι & αἱ ἰσὶ ἰσὶ πῶσας ἰσὶ
 ὅσα δὴ δετῶναι, ἀποδοχῆται ἰσὶ & τ
 σαυ συνίλλασθαι, ἢ εἰς π ἔχου ἰσὶ ἰσὶ τ
 ἰσὶ τ ἰσὶ τῶν· ἰσὶ δὲ τῶν, ὅ δὲ
 γνώσεσιν εἶναι, ἰσὶ τῶν· ἰκετὴ ὁ μακαρι-
 σῶν πατῆρ Αὐγουστῖν· ὅσα τῶ ἀποστολῶν πρὸ
 τῆς πόλεως τῷ Θεῷ φησιν, ὅτι ἰσὶ ἰσὶ ἰσὶ
 ἰσὶ ἰσὶ ἢ ἰσὶ τῷ ὄμῳ, εἰ δὲ ἰσὶ
 λογιῶσθαι ἀπὸς τὴς ἀπεκρονοίας.

Διὰ τὴν δεσῶν δεῖν μεταξὺ συντηρεῖσθαι,
 ἵνα ἴσῶν ἐν ταῖς παρῶν διαλλῆσιν τὴς
 μαρτυρίας τῆς γραφῶν, & τῆς ἀγίωσιν πατῶν,
 ἢ ἡ ἀγία ἐκκλησία ἀποστήται, ὅσα τὴς
 τὴς λόγος τὴς κομμοδοσῶν, ὅσα ὄψοι αἰ-
 νοῖ τῶν τῆς ἡμῶν διαλλῆσιν, ἢ ἢ ἔξου
 καὶ παραβῆται μῆτι τὸ ἐπιχειρητῶν, μῆτι τὸ
 ἀπεκρονοίαν. τῶν γὰρ διδοσῶν κατὰ τῆς
 ἀγίωσιν πατῶν, μαλιστα δὲ παρὰ τῷ Αἰθῶν
 τῶν τῶν ὅσα τῶ ἐπιστολῶν τῶ ἀπεκρονοίαν
 πολλῶν, ἢ ἔγραψεν ἀπὸς τῶν Κασιλῶν Κορ-
 σαντῶν καὶ τὴν ἰσὶ τῶν οὐρανό; ὅσα ἢ πὴν
 τῶν ἰσὶ ἀπεκρονοίαν ὅσα φησὶν· εἰς, δὴ-
 λοῦσιν ἀπεκρονοίαν, & μαρτυρίας ἰσὶν ἀ-
 γίωσιν πατῶν, ἢ αὐτῆ ἡ ἀποστολικὴ ἀγία ἐκ-
 κλησία ἀποστήται, μὴ τῶν Κασιλῶν ἰσὶ
 παραδιδόκαμεν, ὅσα Κασιλῶν βουθείας & ἀ-
 ῶν κατὰ τῶ γαλιλάτῶν τῶν Χριστι-
 ῶν βασιλῶν μεταχόσας, ἀπὸ τῶν αἰῶν
 ἰσὶ ἰσὶ σῶν σῶν· ἰσὶ φησὶ & οἱ πα-
 τῆρ

ANNO
CHRISTI
1439.

ANNO
CHRISTI
1419.

SESSIO
XVIII.

Conc. Chal-
cedonensis
part. 1.

τῆς τῆς ἐν Καλαβδίῳ συνόδου ἐν τῷ ἀπο-
στολήματι τῷ ἀπὸ Μαρμαρῶν βασιλείᾳ, ἡ
τις ἡ ἀρχὴ· ἡ τῷ πάντας ἰσχυρῶς τῷ ἐν
βασιλείᾳ· λέγοντες περὶ τῆς ἐπιτολῆς Λέον-
τος ἀπὸ Φλαβιανῶν· ἰδί γὰρ δεῖ διαμαρ-
τυροῦν τὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἀποστασι-
νικῆς, ὅτι τὴν ἐπιτολὴν ἐκείνην ὡς ἀποστολικήν
τι ἀποδοῦν ἐγκωμιάσαι, ἀλλ' οἱ ἐκ ἐστὶν ἰ-
σορροπία τῆς θείας γραφῆς, ἰσορροπία
ἐστὶν ἡ ἰσότηρ ἢ ἐστὶ τῆς διακονίας τῆς πα-
τρῶν ἡ τῆς γυναικῶν ἰσότηρ. ἴτι, ὅτι μη-
δεμίαν ἐκείνης ἀφορμὴν ὑπολειπεῖσθαι τῆς τι-
μῆς τῶν ἀποστολικῶν ἀνδρῶν, ἡ διαβάλλου-
σιν, ἡ συμφορὰ τῆς ἐκείνης ἐπιτολῆς, τῆς
ἀγίων πατέρων αἱ μαρτυρίαι ἀπὸ μὲν τῆς
θεσβείας μαρτυρίαν, ἀπὸ πολλῶν ὁλίγα ὅτι-
θίμηθα. ἴσχυρῶς αὐτὸ ἀποτιθέμεν ἀπὸ αὐτῶ τῶ
κίερον δόγματι.

* ἴτι, ὅτι
συμφορὰ
τῆς ἐκείνης
ἐπιτολῆς
ἐστὶν ἡ
ἰσότηρ ἢ
ἐστὶ τῆς
διακονίας
τῆς πα-
τρῶν ἡ
τῆς γυναι-
κῶν ἰσο-
τήρ.

plane vestrum decebat imperium: ubi
de Leonis ad Flavianum epistola sic lo-
quantur: Neque enim mirari oportet de
ecclesie Romane presulibus, ut episto-
la illa impietatis offendiculi arguatur;
sed si non est divinis scripturis con-
gruens, redarguant, si non patrum con-
cordet sententiis: & infra: Ut nulla re-
linquatur illis occasio, qui apostolicam
virum lacerant, ostendendam epistole
eius convenientiam cum sanctorum pa-
trum testimonis: atque ut magis testa-
ta sit pietas, ex multis pauca subdi-
mus. His ita propositis ad id quod ca-
put est accedamus.

Ἐπειδὴ ἐν ἑκάστῃ διαλέξει ζήτημά τι ὑπο-
τίθεται, τινὲς ὀνόματι ἐστὶ πρὸς ἡ διαλέ-
ξιν γίνεται. ἐπειδὴ πρὸς ἡ ἐκπορεύσεως τῶ ἀ-
γίου πνεύματος ὁ λόγος μεταξὺ ἡμῶν εἶναι
ὀφείλει, ζήτησιν ἀπὸ τῶν πατέρων, τί δια-
τῆ ὀνόματι νοεῖται, ἢ ἐν ἀνθρώπινος ἀφί-
γματος, ἢ ἐν ἐν θείῳ. ἡ δ' αἴτια ἐστὶν αἰ-
τή. ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῶ μακαρίου
Διονυσίου ἐν τῷ περὶ θείων ὀνομάτων, ἀπὸ
τῶ κτισμάτων αὐτῶν τὸ θεῖον ὀνομάζομεν· καὶ
ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς τὸ τῆς ἐκπορέ-
σεως ὄνομα ἢ μόνον τῷ πνεύματι, ἀλλὰ καὶ
τῷ υἱῷ ἀποτίμηται. ἡ τὸ τὸ λέγει ὁ Ἰωάννης
ἐν τῷ κεφαλαιῷ κεφαλαιῷ. Ἐξήλθεν παρὰ
τῶ πατρός. Ἐ περὶ τῶ ἀγίου πνεύματος λέ-
γεται, ὅτι ἐκ τῶ πατρός ἐκπορεύεται. τὸ τὸ
ὑπὲρ ταῦτα ἱερῆσα, ἐπειδὴ πεποισμεθα, ὅτι ἐν
ταῖς λοιπαῖς συνωλύσεσι ταύτῃ ἀπὸ χεῖρας
μάλιστα ἔχον ὀφείλετε.

Emr.

Αἰδισιμώτατοι κίεροι καὶ πατέρες, ἀπὸ
μὲν τῶ ἀπὸ τῶν πατέρων ἰερῶν διὰ
τῶ αἰδισιμώτατος τῶδε πατρός, ἔξω πρὸς ἀπο-
κρίσεως ὄντι, ἡ συνδοκίῃται κοινῶς
ἀποφασίς ἡμῖν, ἡ χρῆσαν ἰσχυρῶς εἰς πλάτ-
ἀπολογήσασθαι κατὰ τὸ παρόν. ἀπὸ δὲ τῶ
ἀποτιθέμεν ὑπόθεσιν ἀπολογήμεθα ταῦτα,
ὅτι τὸ τῆς ἐκπορεύσεως ὄνομα διαφορῶς μὲν ἐπὶ
πρὸς ἡ ἐπὶ τῶ θείῳ ἡ τῶ ἀνθρώπινος λέ-
γεται. ἀποδοῦν γὰρ ἐπὶ ταῦτων ἡ τῆς δυοῖ
ἀποδοῖς τῶ διαρκίῳ ἀποδοῖν· ἰδίως δὲ
μάλιστα κατὰ τῶ ἀκριβῆ τῆς θεολογίας λόγον,
ἐπὶ τῆς ἀποδοῖς τῶ παραγίῳ πνεύματος· λέ-
γεται παρὰ πρὸς τῶ θείῳ γραφῆ ἡ τῆς ἀγίας
ἀποδοῖς· ἡ τὸ τῶ ὀνόματι διατίλλεται τῶ
πνεύματος ἡ ὑπαρκτικῆ ἀποδοῖς τῶ τῶ υἱῶ
ἀποδοῖς, ὅτι ἡ μὲν ὀνομάζεται γέννησις, ἡ δὲ
ἰδίως ἐκπορεύσις. πολλὰ δὲ τῶ ὀνομάτων ποιῶ-
ται, ἡ κοινῶς ἐπὶ τῶν ἡ ἰδίως κατηγορημα-
τα. ἡ διὰ τῶ θανμασὸν ἰδίως, εἰ ἡ τῶ ὄνο-
μα τῶ ἡ ἐπὶ τῆς θείας γραφῆς πρὸς τῶ
υἱῶ λέγεται· καὶ τῶ ἡ τῶ, Ἐξήλθεν παρὰ τῶ
πατρός, φωνῆ, ἡ ταῦτων ἐστὶν τῶ, Ἐκπορέ-
θει, ἀλλ' ἰσχυρῶς τὸ παρὰ τῶ ἐκπορεύσει ἐστὶν.
ὄνομα δὲ ὁ τῶ ἐκπορεύσεως τῶ ἀγίου πνεύματος

Concil. General. Tom. XXXI.

Quoniam in unaquaque disputatione
quæsitum quoddam supponitur, videli-
cet quid nominis ejus rei, de qua est
disputatio: nos vero sermonem inter
nos habituri sumus de processione Spi-
ritus sancti, primum a vobis querimus,
quid per hoc nomen significetur live in
rebus humanis, live in divinis: ratio
cur id queramus, hæc est: quoniam
juxta sententiam beati Dionysii in libro
de divinis nominibus, a creaturis Deum
ipsum nominamus: & in sacra scriptu-
ra vox ista, processio, non solum Spi-
ritui, sed etiam Filio tribuitur, nam
Joannes decimosexto capite: Exiit, in-
quit, a Patre: & Spiritus sanctus dicitur
ex Patre procedere. Hoc porro pro-
pterea dictum est, quod pro certo ha-
bemus, eam potissimum vocem in reli-
quis disputationibus versaturam vobis in
ore.

Cap. 1.

Reverendissimi domini & patres, ad
ea que primo loco dicta sunt a vobis
per hunc reverendissimum patrem, cum
ad rem nostram non faciant, & com-
muni utriusque partis consensu recepta
sint, non opus est in presens uti lon-
giori responsione: ad illud vero quod
propositum est respondemus: Processio-
nis nomen alio atque alio modo rebus
convenire divinis atque humanis: & in
divinis quidem utrique divinarum per-
sonarum productioni congruere: verum
peculiariter secundum exactam theolo-
gicæ rationem productioni sancti Spiritus
potissimum tribuitur a sacra scriptu-
ra, tum a sanctis omnibus, atque hoc
nomine distinguitur productionem, qua
Spiritus suum esse accipit, a produ-
ctione Filii: nam hæc vocatur ge-
neratio, illa vero proprie processio
multa porro sunt hujusmodi nomina.
que de quibusdam communiter & pro-
prie predicantur. Proinde mirum non
est, si & hoc nomen apud ipsam quo-
que sacram scripturam de Filio dicitur
quamquam vox illa, Exiit a Patre, non
idem est ac Processio, sed aliud quid
præter processionem. Verumtamen modus

Ephes.

ANONYMUS

des processionis sancti Spiritus ineffabilis & innominabilis proprie dicitur a theologia; quoniam Filii generatio propter nostrum generationis modum notior quodammodo esse videtur: propterea de processione beatus Joannes Damascenus ait; Alius hic est existendi modus ineffabilis & innominabilis: alius videlicet a Filii generatione: quæ volebam, ad interrogata respondi.

De orthod. fide cap. 8.

Percepimus responsum ad interrogatum, quod attinet ad significatum processionis sancti Spiritus in divinis: ex qua tria breviter colliguntur: primum, vocem hanc processionis communem esse productioni Filii ac Spiritus a Patre: secundum, magis esse propriam Spiritus quam Filii: ratio est, quod productio Verbi sit nobis notior productione Spiritus; quam etiam ob causam ipsum processionis nomen tribuitur Spiritui: tertium est, processionem ibi dici substantialem & essentialem. Nunc ergo de tertio interrogo: quoniam in divinis personis nihil aliud reperitur, quam existentia, & proprietas, & relatio, quid sibi vult hic dicendi modus, processionem esse existentiam in divina persona? estne recipere ab alio existentiam sive proprietatem? nam processio videtur esse ab uno ad alterum progressio: quod si processio substantialis est, videtur existentiam accipere a Patre: quandoquidem accipere existentiam idem est ac dicere ex Patre: quæro igitur, an ita intelligas.

ephe.

Talem intelligo productionem, per quam Spiritus sanctus ab ipso accipit esse, & quidquid est, & propria ratione dicitur.

Ioan.

Placet, habemus conclusionem hanc: Spiritum sanctum accipere esse a Patre perinde esse atque ab ipso procedere. Dico igitur hoc modo: A quo Spiritus sanctus recipit esse in divinis, ab eo etiam procedit: dicitur autem Spiritus accipere esse a Filio, ergo Spiritus procedit a Filio juxta propriam processionis significantiam, ut vos concessistis. Quod vero Spiritus accipiat esse a Filio, potest multis testimoniis demonstrari.

ephe.

Unde vero habetis, Spiritum sanctum accipere esse a Filio? nos hoc non concedimus.

Ioan.

Placet quod dictum est: nam sine mora interrogationi occurremus. Quod igitur Spiritus sanctus a Filio esse accipiat, probatur ex dicto sancti Epiphani, qui in illo volumine, quod inscribitur Ancoratus, ex antiquo Græco codice ab Ambrosio in Latinum converso, dum de persona Patris loquitur, sic ait: Fillum illum dico, qui ex ipso est; Spiritum vero sanctum, qui solus ex ambobus est: ex hoc igitur dicto si Spiritus ex ambobus est, ergo esse etiam

τρεῖς ἄρρητοι ἔκκενόμενοι ἰδίως παρὰ πῶς ὁμιλοῦνται λέγεται. ἰσακὴ ἢ τὸ υἱὸ ἡμῶν διὰ τὸν κατ' ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς τρεῖς ὄντες γινώσκοντες τὸς ὄντας δακί. διὰ τὸ τοῦ τῆς ἐκπόρευσης ὁ μυστικὸς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς φησὶν. ἄλλο τρεῖς ἴσῳ ὑπαρξῶν ἀρρητος ἔκκενόμενος, ἄλλο δὲ δυνάμει παρὰ τῶν τῶ υἱὸ γέννητον. ὁ ἰσὺ δὲ μὴ, ἀπικειμένον ἀπὸς τῶν ἰσώτητι.

Συνήκαμεν τὴν ἀπίκεισιν ἀπὸς τὸ ἰσώτημα, ὅσον ἀπὸς τὸ σημαντικὸν περὶ τῆς ἐκπόρευσης τῶ ἁγίου πνεύματος ἐπὶ τῷ Θεῶν, ἀφ' ἧς τελεθὶ διὰ βραχίων ἔλονται. τὸ πρῶτον ἐστίν, ὅτι ἢ οὐκ αὐτὸ ἢ ἐκπόρευσης κατὰ ἐστὶ τῷ υἱὸ ἔκ τῷ πνεύματι ἀπὸ τῷ πατρὸς ἀποδοῦ. δὲ πρὸν ἐστίν, ὅτι μᾶλλον ἐστὶ ἰδίον τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἢ τῷ υἱῷ. ὁ δὲ λόγος ἐστίν, ὅτι ἢ ἀπόδος τῷ λόγῳ ἐστὶ ἡμῖν μάλλον γινώσκοντες ἢ τῆς τῷ ἁγίῳ πνεύματος. διὰ τὸ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἀποδοῦ ἀποικίεται τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τριτὸν ἐστίν, ὅτι ἢ ἐκπόρευσης ἐκείνῳ λέγεται ὑπαρτικῆ ἢ ὑπόθεσις, καὶ οὐκ ἰσώτῳ περὶ τῷ τριτῷ. ἰσακὴ ὁ πῶς Θεοῖς ἔκ κελευετῶ ἄλλο τι, εἰ μὴ ὕπαρξις ἢ ἰδιότης ἢ ἀναφορά, τί βύβληται τῷ τῷ λόγῳ, ὅτι ἢ ἐκπόρευσις ἐστὶ ὑπαρξις ὁ τῷ Θεῶν ἀποσωτῶν; ἀρὰ γὰρ ἐστὶ τὸ λαβεῖν ἀπ' ἱτέρου τῶ ὑπαρξῆν ἢ ἰδίωμα; ἢ γὰρ ἐκπόρευσις φαίνεται εἶναι ἀπόδος ἀφ' ἑνὸς ἀπὸς ἱτέρου. εἰ δὲ ἢ ἐκπόρευσις ἐστὶ ὑπαρτικῆ, φαίνεται λαμβάνειν ἀπὸ τῷ πατρὸς τῶ ὑπαρξῆν, ἰσακὴ τὸ λαμβάνειν τῶ ὑπαρξῆν ταυτὸν ἐστὶ τῷ ἐκ τῷ υἱῷ ἰσώτῳ ὄν, εἰ ὅπως νοεῖς.

Τοιαύτω νοῦ τῶν ἀπόδος, κατ' ἡμῶν ἐκ αὐτῶ λαμβάνει τὸ εἶναι, ἢ πᾶν ὅτι ἐστὶ ἰδίως λέγεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Ἀρίσκει μοι, ἔχομεν τὸ συμπέρασμα τῶ τῷ λαμβάνειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ εἶναι, παρὰ τῷ πατρὸς ταυτὸν ἐστὶ τῷ ἔκ αὐτῶ ἐκπορευθεῖσαι. τὸ τῶ λέγεται ὅπως. ἀφ' ὅ τῷ πνεῦμα τὸ ἅγιον λαμβάνει τὸ εἶναι ἐπὶ τῷ Θεῶν, ἀπὸ τῶν ἢ ἐκπόρευσις. ἄλλὰ λέγεται τὸ πνεῦμα τὸ εἶναι λαμβάνειν παρὰ τῷ υἱῷ. ἀρὰ τὸ πνεῦμα ἀπόεισιν ἐκ τῷ υἱῷ ὅ τῷ ἰδίῳ σημασίῳ τῆς ἐκπόρευσης, καθὼς ἡμῖς συνηγοροῦμεν. ὅτι δὲ τὸ πνεῦμα λαμβάνει τὸ εἶναι παρὰ τῷ υἱῷ, τὸ τῶ δυνατὸν ἀποδεχθῆναι τοιαύτῃς μαρτυρίας.

Πῶθεν τῶ λαβόντες ἔχετε, τῶ, ἐκ τῷ υἱῷ λαμβάνειν τὸ εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ἡμῖς τῶ τῷ συνηγοροῦμεν.

Ἀρίσκει μοι τὸ ῥηθῆν. ταχὺ γὰρ ἔκκενόμεθα ἀπὸς τῶ ἰσώτησι. ὅτι μὴ ὄν λαμβάνειν τὸ εἶναι παρὰ τῷ υἱῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, δεικνύται ἀπὸ τῷ ῥηθῆ τῷ ἁγίῳ Εὐφρανίου ὅς ἐν τῷ συγγράμματι Ἀγκυρωτῶ καλυμνίῳ, μεμπτηγίῳ ἀπὸ βιβλίου Ἑλληνικῷ παλαιῷ παρὰ τῷ Ἀμβροσίῳ, φησὶν ὅπως ὅς ἀπὸ ἀποστοῦ τῷ πατρὸς. ὅτι υἱὸν λέγω ἐκείνον ὃ ὄντα ἐκ αὐτῶ, πνεῦμα δὲ ἅγιον, ὃ μόνον ἐκ ἀμφῶν ἐστίν. ἀπὸ τῶν ὄν τῷ ῥηθῆ, εἰ τὸ πνεῦμα.

ANNO CHRISTI 1439

Per unam sit intelligit concortium & unitatem.

Ita patet

Ita patet

Ita patet

Ita patet

Ita patet

Ita patet

Ita patet

ANNO
CHRISTI
1439.

SESSIO
XVIII.

πνεῦμα ἔξ ἀμφοῖν ἴσθ, ἀρα καὶ τὸ εἶναι λαμ-
 βάνει ἔξ ἀμφοῖν. ἴτι ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμ-
 ματι ἐπὶ λέγει· καὶ καθάπερ εἶδεις ἰσχυρῶς τὸν
 πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, εἶδὲ τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ
 πατήρ, ὅτι πολλῶν λέγων, ὅτι εἶδὲ τὸ πνεῦ-
 μα τὸ ἅγιον εἶδὲ τις, εἰ μὴ ὁ πατήρ καὶ ὁ
 υἱός, ἀφ' οὗ λαμβάνει καὶ ἰσχυροῦται· ὅτι τὸν
 υἱὸν καὶ τὸν πατέρα εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 τὸ ἀληθῶς δεξιῶν, τὸ διδάσκον πάντα, ὅπερ
 εἶπὲν παρὰ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. Ἐπεὶ τότε
 ἂν τὸ ρητὸν ὁ ἅγιος Εὐφράσιος ὑπὲρ τὸ αὐ-
 τὸ λαμβάνει τὸ εἶναι ἐκ τῶν πατέρων καὶ τῶ
 υἱῶν, καὶ τὸ λαμβάνει ἐκ τῶν πατέρων καὶ τῶ
 υἱῶν. ἀρα ἀπὸ ταύτης τῆς ἀρεῖας μοῖρας ἔχο-
 μὲν παρὰ τὸν ἅγιον Εὐφράσιον, τὸ πνεῦμα τὸ
 ἅγιον λαμβάνει τὸ εἶναι παρὰ τὸν πατέρα καὶ
 τὸν υἱόν.

• In ist

Em.

Προχόμενον δὲ δείξει, ὅτι παρὰ τὸν υἱὸν λαμ-
 βάνει τὸ πνεῦμα τὸ εἶναι, τὸ πᾶσι πᾶσι ἰδα-
 μῶς ἰδωκόθεν, εἶδὲ ἀπορήγας τὸ τοῦ ρητῶς
 παρὰ τινὶ τῆ διδασκαλίας κείμενον, ἀλλ' ὡς
 ἀναγκασίως ἔξ αὐτῶν σωτηριόφρονον. ἀλλ' εἶδὲ
 εἰ ἐκ πατέρων καὶ υἱῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ ἢ
 καὶ παρ' αὐτῶν ἔχει τὸ εἶναι. τὸ γὰρ ἐκ τίνος
 εἶναι ἢ πολλαχῶς λέγεται. καὶ ἐκ ἀναγκασίων,
 πᾶν ὅ ἐκ τίνος εἶναι λέγεται, καὶ παρ' αὐτῶν τὸ
 εἶναι ἔχει, καὶ ἀναγκασίως αἰτίων αὐτῶν ἔχει.
 ὁ δὲ ἰσχυρῶς ρητῶν παρὰ τὸν ἅγιον Εὐφρα-
 σιον, ὃ μένον ἢ συνηγορεῖ τῷ σὺ λέγει, ἀλ-
 λά καὶ ἀποδῶν· συνέπιπται. ὃ γὰρ εἶπεν ὁ
 μακάριος Εὐφράσιος, ὅτι παρὰ τὸν υἱὸν τὸ εἶ-
 ναι λαμβάνει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' ἀ-
 πλῶς, ὅτι λαμβάνει· τὸ δὲ εἶπε παρὰ τὸ
 διαγγεῖλαι λαβὼν τῆς ἀφορμῆς, ἐν ὅσῃ ὁ κύ-
 ριος εἶπεν, ὅτι παρ' ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγκασίως
 εἶπεν. ὁ δὲ ἅγιος Εὐφράσιος, ὡς ὑμεῖς νοεῖτε καὶ λέ-
 γετε· εἰ γὰρ εἶχε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἶπεν ἂν
 ἴσως, ὅτι εἶδεις εἶδὲ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν, εἰ μὴ
 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, παρ' ἀνεκτοῦται, παρ'
 ὧν λαμβάνει. καὶ ἔγνω ἂν εἰς ταυτὴν τὴν ἐκπο-
 ρεῖσθαι ἢ λαμβάνειν. καὶ δὲ διατελλῶν τῆ
 ἀπαιτήσεως καὶ τῆ συνδέσεως, καὶ λέγων, παρ'
 οὗ ἰσχυροῦται, καὶ παρ' οὗ λαμβάνει, ὅλοι ἄλ-
 λο τι νοεῖ τὸ ἰσχυροῦται παρὰ τὸ λαμβά-
 νειν· ὅτι τὸ μὴ ἰσχυροῦται ὅλοι ἴσως ἴκαρ-
 ζιν τὸν ἅγιον πνεύματος τῷ ἐκ τῶν πατέρων· τὸ
 δὲ λαμβάνειν, ἢ τὴν συμφωνίαν καὶ ὁμόνοιαν
 τῶ ἁγίῳ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν,
 καθ' ὃν ἀπαγγέλλει πῶς μαθηταῖς τὸ πνεῦμα
 τὸ ἅγιον, ὃ δὲ μαθηταῖς παρ' αὐτῶν τοῦ υἱοῦ
 τῆς ἀφορμῆς λαμβάνειν, ἢ ἀρα παρὰ τὸ ρητῶν
 πῶς εἶδὲ ἀναγκασίως συνήξας πρὸς τὸ σὸν
 βούλημα· παρ' ὁδῶν γὰρ πῶς φαίνεται,
 παρὰ τὸν υἱὸν λαμβάνειν τὸ πνεῦμα τὸ εἶναι.
 ταῦτα συμμαρτυρεῖ μοι Χρυσόστομος καὶ ὁ μα-
 κάριος Κύριλλος. ταῦτα γὰρ ὁ μὴ ἔφη-
 γαίμην τὸ, παρὰ τὸν υἱὸν λαμβάνειν τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον, λέγει. λήψεται παρ' ἐμοῦ,
 πῶς, παρὰ τῆς ἐμῆς γνώσεως, ἢ τὴν συμ-
 φωνίαν καὶ συμφωνίαν πῶς ἐμοῦ εἶπεν. ὁ Κύριλλος
 ἐν τῶν Ἱσχυροῦς φησιν. ὃ γὰρ τοῖς ἐν
 Council. General. Tom. XXXI.

• In ist
• In ist

accipit ex ambobus. Ad hanc in eodem
 libro verba hanc habet: Et quemadmo-
 dum nemo vidit Patrem nisi Filium,
 neque Filium nisi Pater; ita dicere au-
 deo, neque Spiritum sanctum novit
 quisquam, nisi Pater & Filius, a quo
 accipit & procedit; nec Filium & Pa-
 trem nisi Spiritus sanctus, qui vere cla-
 rificat, qui docet omnia, qui est a Pa-
 tre & Filio. In hoc sane dicto sanctus
 Epiphanius pro eodem accipit esse a
 Patre & Filio. & accipere a Patre &
 Filio. Hinc igitur primo loco habemus
 ex sancto Epiphanio. Spiritum sanctum
 accipere suum esse a Patre & Filio,

Pollicitus te probaturum, quod a Fi-
 lio Spiritus accipiat suum esse, nequa-
 quam id prestare potuisti; nec locum
 protulisti, in quo planis verbis a do-
 ctore quopiam illud dicatur, aut a quo
 necessario inferatur. Neque enim ex eo
 quod Spiritus sit ex Patre & Filio, con-
 tinuo etiam habet esse ab illis: esse en-
 nim ab aliquo multipliciter dicitur; nec
 est necesse, omne quod ab aliquo esse
 dicitur, ab eodem quoque habeat esse,
 & necessario illud sui causam habeat:
 locus vero sancti Epiphanii, quem at-
 talisti, non modo rationi tuæ non fa-
 vet, sed perspicue adversatur: non enim
 ita dixit beatus Epiphanius, Spiritus
 sanctus accipit esse a Filio, sed simpli-
 citer, Accipit. Hoc autem ab evange-
 lio sumpsit, ubi dominus ait; De meo
 accipiet, & annuntiabit vobis. Liqueat
 ergo sanctum Epiphanium non ita ten-
 tire, ut vos sentitis & dicitis. Si enim
 ita sentiret, ad hunc modum diceret:
 Nemo novit Patrem & Filium, nisi Spi-
 ritus sanctus, a quibus procedit, & a
 quibus accipit: & procedere atque ac-
 cipere fumeret pro eodem; nunc autem
 pronomine & conjunctione distinguens,
 dum dicit; A quo procedit, & a quo
 accipit; declarat aliud se intelligere per
 verbum, Procedit; & aliud per, Acci-
 pit: quod procedere significet ipsam
 existentiam sancti Spiritus, quæ est a
 Patre; Accipere autem denotat consen-
 sionem & convenientiam sancti Spiritus
 cum Patre & Filio; juxta quam Spi-
 ritus sanctus accipiens occasionem ab ipso
 Filio, discipulis annunciat quæ ab ipso
 discere illos oportet: ex hoc ergo dicto
 nihil est a te illatum, quo necessario
 concludatur id quod volebas; ex neu-
 tro quippe horum dictorum videtur Spi-
 ritus sanctus esse suum accipere a Fi-
 lio. Hæc ita se habere, testes mihi
 sunt Chrysostomus, & beatus Cyrillus.
 Nam ille, quid sit Spiritum a Filio ac-
 cipere, exponens ait; Accipiet a me: hoc
 est a mea scientia: sive confona & con-
 gruentia meis sermonibus dicit. Cyril-
 los autem in Thesauris, Non enim,
 inquit, Filius dum dixit, De meo acci-
 piet, & annuntiabit vobis; suam a natura
 Pa-

Em.

Tom. 16.

Hom. 78.
in Joan.
Cap. 16.

SESSIO
XVIII.

Patris differentiam significavit; sed quod futurum esset, ut Spiritus sanctus ejus uteretur verbis: quippe qui ejusdem sit substantia, ejusdemque omnino natura, & neque ac ille operetur atque loquatur. Si igitur accipere a Filio Spiritum sanctum & annuuntiare apostolis, ita a sanctis intellectum & declaratum est, ut sit referendum ad sermones: ex hac certe voce non possumus deducere, quod sanctus Spiritus accipiat a Filio suum esse.

Ioan. Percepimus quae sunt a te dicta, pater reverendissime, quibus sensam meam a mente Epiphanius remove voluisti. Verum ego iustare volo, & ostendere, sancti Epiphanius verba hoc sibi velle: quod scilicet Spiritus sanctus accipiat esse a Filio: esse enim aliquid ab alio nullo alio modo potest intelligi, quam ut accipiat esse, quatenus ab illo est. Ita nos dicimus, & beatus Dionysius in libro de divinis nominibus capite primo, creaturas esse a Deo: nunc ergo quæro ex te, cum dicimus creaturas esse a Deo, intelligimusne creaturas accipere suum esse a Deo?

Ephes. Ita plane intelligimus. Ceterum non quidquid ex aliquo est, habet etiam esse ab illo.

Ioan. Concedis creaturas habere suum esse a Deo?

Ephes. Concedo: ideo dicuntur creaturae, quod earum causa est Deus.

Ioan. Quoniam creaturae differenter accipiunt suum esse a Deo, propterea differenter etiam dicuntur esse a substantia Dei: at in dicto suo Epiphanius, Spiritus, inquit, est a Filio; est autem infert esse: aut enim infert esse, aut aliud; neque enim esse a Filio aliud est, quam distinctum quid esse, non est ergo dicendum, Spiritum non habere esse a Filio. Quare necessario colligitur, Spiritum habere idem esse a Filio, quod habet etiam a Patre: hoc enim significatur, cum dicit, Est,

Ephes. Compleatur hoc, tamque concedimus.

Ioan. Ita se habet dictum.

Ephes. Liber hic jam olim corruptus est: possumus tamen remedium adhibere: legatur ergo, ut audiamus: dicimus enim intelligi ex ambobus, sed non haberi ipsum quoque verbum, Est.

Ioan. Sic ait: Neque Spiritum quis novit, nisi Pater & Filius, a quo accipit, & a quo procedit, ita ut processio referatur ad Patrem, accipere vero ad Filium; Deinde cum in subsequentibus demonstrare vellet, quid sit accipere, quidve procedere, hæc infert: Neque Patrem & Filium, nisi Spiritus sanctus, qui vere clarificat, qui docet omnia, qui est a Patre & Filio. Et vide; quod prius dixerat repetens, hæc dicit; qui a Filio est. Quoniam vero in divinis

σας ἰδὲ διαφορὰν ἑαυτοῦ πρὸς τὸν πατέρα, λέγων ὁ υἱός, ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήβηται ἡ ἀναγωγὴ ὁρᾶν, ἀλλ' ὅτι λόγος πρῆξις τῆς ἑαυτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἑστίαι τούτου, καὶ οἷς ἂν ἐμοφίς, ἰσχυρὸν πρὸς ἰσοτιμία. οἱ πάντα πρὸς λόγος εἰρημίας ἢ ἰσοτιμίας τῆς ἀγίας πρὸς, ἐκ τοῦ υἱοῦ λαμβάνει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἢ ἀναγγέλλει τῆς ἀποστόλοις, ἢ ἀπὸ παρὰ τῆς φωνῆς τῆς ἑαυτοῦ ἰσοτιμίας ἰσοτιμίας ὅτι ἐκ τοῦ υἱοῦ λαμβάνει τὸ εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Συνήκαμεν τὸ εἰρημίας σοὶ πᾶτερ αἰδοσιμῶτατι, δι' ἃν ἠβελήθης ἀποκλιθεῖς τὸ ἐμὲ διατάξαι ἀπὸ τῆς σημασίας τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου. ἀλλὰ νῦν βούλομαι ἐστῶμαι ἢ δεῖξαι, ὅτι οὐτοῦ βούλομαι τὰ ῥήματα τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λαμβάνει τὸ εἶναι παρὰ τοῦ υἱοῦ. εἶναι γὰρ ἐξ ἀναγωγῆς ἀπὸ ἑτέρου, κατ' ἕτερα ἄλλοι τρόποι νοεῖσθαι δυνάται, εἰ μὴ ὅτι λαμβάνει τὸ εἶναι, καθὼς ἐστὶν ἕξ αὐτῶ. ἡμῖς δὲ λέγομεν καὶ ὁ μακάριος Διονύσιος ἐν τῷ ἑκτέρῳ κεφαλαίῳ τοῦ πρὸς θεῖον ὀνομασίων, ὅτι τὰ κτίσματα παρὰ τοῦ Θεοῦ. πῦν ἂν ἐρωτῶ σε, ἡμῖς τὰ κτίσματα παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγομεν εἶναι, εἰ τὰ κτίσματα παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ εἶναι λαμβάνει;

Τούτου ἕτω νοεῖσθαι. πᾶσι ὅτι εἴτε ἐκ τῆς ἑστίαι, ἢ ἢ παρὰ αὐτοῦ τὸ εἶναι ἔχει.

C Συγχωρεῖς, ὅτι τὰ κτίσματα παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ εἶναι ἔχει;

Συγχωρῶ. κατὰ οὐτο λέγονται κτίσματα, καθ' ὃ τὸ αἰτίαι ἔχουσι παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπειδὴ τὰ κτίσματα λαμβάνουσι διαφορὰς τὸ εἶναι παρὰ τοῦ Θεοῦ, διὰ οὐτο λέγονται καὶ διαφορὰς παρὰ τῆς ἑστίαι τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' ἐν τῷ ῥήτῳ τοῦ Ἐπιφανίου λέγεται, ὅτι ἐστὶ τὸ πνεῦμα παρὰ τοῦ υἱοῦ. τὸ δὲ ἐστὶν, ἰσχυρῶς τὸ εἶναι. τὸ γὰρ ἐστὶν, ἢ ἐπιφέρει τὸ εἶναι ἢ ἄλλο. ἢ δὲ γὰρ ἐστὶν ἑτέρου τὸ εἶναι παρὰ τοῦ υἱοῦ ἢ ἄλλο τι εἶναι. ἢ ἔστιν ἂν ῥηθῆναι, τὸ πνεῦμα τὸ εἶναι μὴ ἔχει παρὰ τοῦ υἱοῦ, ὅτι συναρτάται ἀναγωγῆς, τὸ αὐτὸ εἶναι ἔχει παρὰ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα, ὃ ἔχει ἢ παρὰ τοῦ πατρός. καὶ γὰρ οὐτο δηλοῦται ἡμῖς λέγει, ἐστὶ.

Πληρωθῆτω τῶτο, ἢ ὅτε συγχωρήσομεν. Τοῦτόν ἐστι τὸ ῥητόν.

Τῶτο τὸ βιβλίον ἐστὶ διαφορῶν ἀπὸ πολλῶν χρόνων. ὅμως δυναμῶς διατάξαι. ἀναγωγῆς ἂν ἵνα ἀνεσομεν. λέγομεν γὰρ, ὅτι νοεῖται ἕξ ἀμφοῖν, ἢ μὲν κείται ἢ ἐστὶν.

Οὕτω φησὶν. ἢ δὲ τὸ πνεῦμα τις εἶδεν εἰ μὴ ὁ πατὴρ ἢ ὁ υἱός, ἀπὸ ὃ λαμβάνει, καὶ ἀπὸ ὃ ἐκπορεύεται. ὅτε ἀνατρέχον τὸ ἐκπορεύεται ἀπὸς τὸν πατέρα, τὸ δὲ λαμβάνει ἀπὸς τὸν υἱόν. εἴτα ἐφεξῆς βυλομεν ἀποδείξει, τί τὸ λαμβάνει, ἢ τί τὸ ἐκπορεύεται, εἰδῆται ὅτις ὅτι τὸν πατέρα ἢ τὸν υἱόν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ ἀληθῶς δοξάζει, τὸ διδάσκει πάντα, ὅπερ ἀπὸ τοῦ πατρός ἐστὶ καὶ τοῦ υἱοῦ. ἢ ἴδε ὅπερ εἰρημίας ἀπὸ τῶν ἀναφίρων, ταῦτα νῦν λέγει, ὅτι παρὰ τοῦ υἱοῦ ἐστὶν. ἐπειδὴ

ANNO
CHRISTI
1439.

Ioan.

Ephes.

Ioan.

Ephes.

Ioan.

Ephes.

Ioan.

Ephes.

Ioan.

E

ANNO
CHRISTI
1439.

MISSIO
XVIII.

πειθὴ δὲ ἐστὶ τῷ Θεῷ ἐν ἑαυτῷ ὡς ἡμεῖς ἔ-
 ρει, δαλύται δὲ πὺν ὅταν δὴ τῷ, ἑστίν, ἀρα ἑ-
 στίν ἐκ τῷ υἱῷ, ἡ ἔχει πὺν εἶναι ὡσαύτῃ ἐκ
 τῷ πατρὸς. ἡ γὰρ ἀλλὰ ἰδέσθω ἐν εἰπεῖν·
 πὺν πνεῦμα πὺν ἄγιον ἔχει πὺν εἶναι παρὰ τῷ
 πατρὸς ἡ τῷ υἱῷ, καθὼς ἡ τῷ κτίσματι. ὅτι
 δὲ αὐτὴ ἑστίν ἡ δυνάμις, ἡ πνεῦμα ἐκ τῷ αὐ-
 τῷ Ἀγαθῷ· πὺν πνεῦμα πὺν ἄγιον αὐτῷ ἡ
 ἡρώδη, ἡ ποιητῶν, ἡ συνάδελφον, ἡ πατ-
 ρος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ὁσίας τῷ πατρὸς ἡ τῷ
 υἱῷ. λατρεῖν ἡ δυνάμιθα ὁμοῦν, ὅτι ἐκ τῷ υἱῷ
 ἡ ἔχει πὺν εἶναι.

Exor.

Λίγει ἡ ἐν αἰδοσιμότης, ὅτι ἰσοπέθῃ λῆγ-
 ται πὺν πνεῦμα πὺν ἄγιον ἐκ τῷ πατρὸς ἡ τῷ
 υἱῷ, ἔχει ἡ ἐξ αὐτῶν πὺν εἶναι· λατρεῖν ἡ
 τοῖς ἐξ ἀνάγκης, ὅτι ὅταν λῆγεται ἐκ τῷ πα-
 τρὸς, ἑστίν ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτῷ· ἡ ὅταν
 λῆγεται ἐκ τῷ υἱῷ, ἑστίν ἐκ τῆς ὑποστάσεως
 αὐτῷ· ἡ ὅταν λῆγεται ἐξ ἀμφοῖν, ἑστίν ἐκ τῆς
 ὑποστάσεως αὐτῶν· ἀποκρίσθαι.

1000.

Πρὸς ταῦτα ἀποκρίσθαι· ἡμεῖς λέγομεν πὺν
 πνεῦμα πὺν ἄγιον παρὰ τῷ πατρὸς, πνεῦμα ἑ-
 κείνο παρὰ τῷ πατρὸς, ἡ ἑστίν ἀπόστατον ἐπὶ
 τῷ Θεῷ τῷ πνεῦμα. ἡ ἡμεῖς λέγομεν ἐκ τῷ υἱῷ,
 ταῦτα ἐκ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως· ἡμεῖς δὲ ἐξ
 ἀμφοῖν, ὅταν λέγομεν, ὅτι πὺν πνεῦμα πὺν ἄ-
 γιον εἶναι ἀπὸ ἑκείνης ἀρχῆς· ἡ ἰσοπέθῃ ἡ ἐκ ἑκατέρω-
 της τῷ ἁγίῳ πνεύματι κοινοποιεῖται παρὰ τῷ
 πατρὸς ἡ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ ἑστίν.

Exor

Εἰ τὸ, ἐκ τῷ πατρὸς, νοεῖται ἐκ τῆς ὑποστάσεως
 αὐτῷ· ἡ τὸ, ἐκ τῷ υἱῷ, ἐκ τῆς ὑποστάσεως
 αὐτῷ· ὅταν ἀκούσῃ ἡ ἐξ ἀμφοῖν, τί ἄλλο νοεῖς,
 ἡ ὅτι ἐκ τῆς ὑποστάσεως ἀμφοτέρων; ὁμοῦν κείνω
 ἐκ τῷ πατρὸς, ὅταν ἀκούσθῃ, ἐκ τῷ πατρὸς,
 νοεῖται ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτῷ, ἡ τῷ πνεῦμα ἐξ ἀ-
 νάγκης, ὅτι ἐκ τῷ πατρὸς· δοκιμαζέσθω γὰρ
 ἡ παρ' ἀμφοτέρων, ὅσα ἑστίν ἐμολογούμενον,
 ὅτι ἐκ τῷ πατρὸς· ὅταν ἀκούσθῃ ἐκ τῷ
 υἱῷ, ἐξ ἀνάγκης νοεῖται ἑστίν, ὅτι καὶ ἐκ τῆς ὑ-
 ποστάσεως αὐτῷ, ἡ ἐκρίσθαι τῷ πνεῦμα ἡ ἀλλὰ
 νοεῖται ἡμεῖς;

1000.

ἡμεῖς συγχωροῦμεν, ὅτι ὁσάντις λέγομεν D
 εἶναι παρὰ τῷ πατρὸς, λέγομεν ἐκ τῆς ὑποστά-
 σεως αὐτῷ· καὶ ὁσάντις ἐκ τῷ υἱῷ, νοεῖται
 ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτῷ· ἡ ἰσοπέθῃ ἡ αὐτὴ ἑστίν
 ὡς ἡ πατρὸς ἡ υἱῷ, ἑστίν δὲ τὸ ἀναβιβάζειν
 τῷ πατρὸς, ἑστίν ἡ τῷ υἱῷ, ὡς ἀπ' ἐνός πὺν
 πνεῦμα πὺν ἄγιον ἀποκρίσθαι.

Exor.

Τῷ πνεύματι ἡμεῖς, ὅταν ἐξ ἀμφοῖν λέγη-
 ται, εἰ ἑστίν ἡ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν.

1000.

Κατὰ τὸ παρὸν ἡ ἐπιλογοῦμεν ἐξήταξεν εἶπε
 παρ' ἀμφοῖν, εἶπε παρὰ τῷ πατρὸς εἶπε παρὰ
 τῷ υἱῷ· ἀλλὰ τὸ, εἰ πὺν λέγομεν ἐκ τῆς ὑπο-
 στάσεως, ἔχει ἡ τῆς ὁσίας· ἡ ἑστίν.

1000.
1000.
1000.

Ἐδοκίμασθαι ἡμεῖς τῷ πνεύματι πὺν ἁγίῳ E
 ὅταν λέγεται ἐκ τῷ πατρὸς εἶναι, ὅτι ἐκ τῆς
 ὑποστάσεως αὐτῷ ἑστίν. ἡ ἰσοπέθῃ ἡ πὺν ἑστίν
 ἐκ τῆς ὁσίας συγκαταβάσεως ταῦτα. ὁ μέγας
 Βασίλειος ἐκ τῆς ἀπὸς Εὐαγγέλιον ἀντιρρητι-
 κῶς πρὸς τῆς ἐκ τῷ πατρὸς ἀποκρίσθαι πὺν ἁγίῳ
 πνεύματι τῷ λέγειν ποιούμενον, ταῦτα φησί·
 γὰρ ὁ Θεός, ἡ ἡμεῖς ἀνθρώπος, γὰρ δὲ

idem est esse ac est; significatur autem
 esse per est; Ex Filio ergo est & ha-
 bet esse, quemadmodum & a Patre: a-
 lioquin dicendum esset, Spiritum san-
 ctum habere esse a Patre & Filio, sic-
 ut & creatura: quod vero sensus hic
 sit, ex eodem Ancorato patet, in quo
 hæc habet: Spiritus sanctus semper non
 genitus, non factus, non adjunctus fra-
 ter, non avus, sed a substantia Patris
 & Filii. Non ergo possumus intelli-
 gere, illum non habere esse a Filio.

Agerit tua reverentia, Spiritum san-
 ctum, quia dicitur ex Patre & Filio
 habere etiam esse ex illis: necessario
 ergo intelligis, cum dicitur ex Patre,
 esse ex illius substantia; & cum dicitur
 ex Filio, esse ex illius substantia:
 & cum dicitur ex ambobus, esse ex
 eorum substantia: responde.

Exor.

Ad hæc respondeo: cum dicimus Spi-
 ritum sanctum a Patre, intelligimus il-
 lum a Patre, quatenus Pater divina per-
 sona est: & cum dicimus ex Filio, in-
 telligimus ex ejus substantia. Cum ve-
 ro ex ambobus, ita dicimus, ut Spi-
 ritus sanctus ab uno principio sit: quan-
 doquidem Spiritus sancti processionem
 Pater Filio communicat.

1000.

Si illud Ex Patre, intelligitur ex e-
 jus substantia; atque illud Ex Filio,
 ex ejus substantia; cum & ex ambobus
 audis, quid aliud intelligis, quam ex
 utraque substantia? positum tamen sit
 in præsentia, cum audimus, Ex Patre,
 ut ex ejus substantia intelligamus: id-
 que necessario, quod ex Patre: exami-
 netur quod de Patre in confesso est,
 etiam de ambobus. Cum audiamus ex
 Filio, necessario intelligendum est,
 ex ejus substantia? an potest hoc aliter
 etiam a nobis intelligi?

Exor.

Nos concedimus, quotiescumque dici-
 tur esse a Patre, dici ex ejus substan-
 tia; & quotiescumque a Filio, intelli-
 gi ex ejus substantia. Porro quia Pa-
 tris & Filii eadem est substantia, est
 autem Patris producere, est etiam Fi-
 lii; ita fit, ut ab uno Spiritus produ-
 catur.

1000.

Examinemus hoc, cum ex ambobus
 dicitur, an sit ex eorum quoque substi-
 tentiis.

Exor.

In præsentia non debemus examinare,
 an ab utroque, an a Patre, an a Filio,
 sed an quod ab aliquo esse dicitur, ha-
 beat essentiam ab illo.

1000.

Concessisti nobis & hoc; Spiritum
 sanctum cum dicitur esse ex Patre, ex
 ejus esse substantia. Videamus ergo
 quid sequatur ex hoc quod tu ipse de-
 disti. Basilus magnus in sermonibus,
 quibus Eunomium confutavit, loquens
 de productione sancti Spiritus ex Patre,
 his utitur verbis: Generat Deus non ut
 homo, vere tamen generat: & quod ab
 ipso

Exor.

1000.
cap. 12.

SESSIO XVIII.

ANNO CHRISTI 1452.

ipso genitum est, emittit Spiritum per os, non quale est hominum; nam neque os Dei corporeum intelligimus: ex ipso autem Spiritus, & non aliunde. Si ergo Spiritum ex ipso audientes intelligimus ex ejus substantia: perspicue jam Basilius magnus pronuntiavit, ex sola Patris hypostasi, & non ex alia quaedam hypostasi esse Spiritum sanctum.

locus.

Ex hoc ipso loco, in quo magnum Basilius ais aperte declarasse, Spiritum ex solo esse Patre & non aliunde, contrarium ejus habetur, quod protulisti: nam tertio contra Kononium libro asserit: Spiritum accipere a Filio suum esse; estque hoc in codice vetustissimo: ait enim; Generat Pater non ut homo, & emittit Spiritum per os. In Deo non est os, sed hoc per similitudinem assumantur; & nos concedimus. Nam in sacra scriptura Verbum appellatur os Dei: Verbo domini cali firmati sunt, & spiritu oris ejus, &c. hoc enim loquendi modo placuit uti scripturae, ad quam nos respicimus, non quod ea corporea sunt. Quare haec ipsa etiam Basilii magni verba ad rem nostram faciunt, examinemus ergo primum quae dicta sunt, tumque reliqua enim recitabuntur.

Psalm. 33.

ephe.

Deinde frater Andreas recitavit Basilii & Epiphani locum. Ad hoc respondebimus postea; nunc autem omissis aliis illud unum quod proposuimus usque ad finem expendamus. Querimus igitur a reverentia tua: magnus Basilius ait, Patrem generare ex se, & emittere Spiritum per os suum, non quale est hominum; ex ipso vere, & non aliunde: quid significare vult? Patremne ex sua substantia generare, an ex sua substantia, & emittere Spiritum ex sua substantia, an ex sua substantia? & quid sibi vult in hoc dicto illud; Ex ipso? responde.

locus.

Reverentia tua non respondit ad propositum Epiphani locum. Ex Filio, videlicet, dum Spiritus a Filio dicitur, sequi, illum habere suum esse a Filio. Itaque responde, tumque respondebimus & nos ad ea, quae vos proponitis. Praeterea magnus Basilius clarius hoc idem testatur dicens: Spiritus ex Filio habet & accipit. Quomodo intelligatis quod allatum est, dicite: tumque ulterius procedemus.

ephe.

Si hoc ex sancto Epiphanio demonstrat, Spiritum sanctum habere esse a Filio, solum jam esset a nobis quod dixisti: nam demonstrandum tu quidem illud sumpsisti, nondum tamen demonstrasti: neque enim expressis verbis Spiritum inquit sanctum habere suum esse a Filio, sed ab utroque esse hoc est de Patre & Filio intelligi. Quaevisimus, an

Ααληθώς· ἡνὶ τὸ γνησιώδη ἐξ αὐτοῦ ἐκπέμπει πνεῦμα διὰ σώματος, ἢ ὡς τὸ ἀνθρώπινον, ἐπεὶ μηδὲ σῶμα Θεοῦ σωματικῶς ἐνομήθη. Ἐξ αὐτοῦ δὲ τὸ πνεῦμα, καὶ ἢ ἐπρωθεν. εἰ πνεῦμα τὸ πνεῦμα ἐξ αὐτοῦ ἀκούοντες νομήθη καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, ἢ ἢ καθαρῶς ὁ μέγας Βασίλειος ἀπεφάνητο, ἐκ μόνης τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς, καὶ ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς ὑποστάσεως εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Εν οἷς λέγεται, ὅτι ὁ μέγας Βασίλειος φανερῶς διεσάρησε, τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς μόνου εἶναι καὶ ἢ ἐπρωθεν, τὸ ἐκατίον φαίνεται ἢ ἀπορηγῶς· ἐπειδήτις ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ τρίτῳ τῶ ἀντιρρητικῶν καὶ Εὐαγγελίου λέγει· ὅτι τὸ πνεῦμα λαμβάνει ἐκ τοῦ υἱοῦ· καὶ ἐστὶν ἐν βίβλῳ ἀρχαιοτάτῃ. λέγει γάρ, ὅτι γινῆ ὁ πατήρ, ἢ ὡς ἀνθρώπου, καὶ ἐκπέμπει πνεῦμα διὰ σώματος. παρὰ τῷ Θεῷ σῶμα ἢ ἐστὶν, ἀλλ' εἰκοτικῶς λαμβάνεται πνεῦμα, καὶ ἢ ἡμεῖς συγχωροῦμεν. καὶ γὰρ παρὰ τῷ Θεῷ γραφῆ, ὁ λόγος σῶμα λέγεται πῶς Θεοῦ· τῷ λόγῳ κενῶ εἰ ἔρανοι ἐστερωθῆσαν, καὶ τῷ πνεύματι τὸ σῶμα αὐτοῦ. τῆτον γὰρ τὸν τρόπον ἠρετίσαστο ἢ γραφῆ ὁμιλεῖν, ἀπὸς ἡμεῖς τῆτον μὲν, ἢ ὅτι γε δεῖσονται τὰ τοιαῦτα σωματικῶς. ὅτι τὰ ῥήματα ποιεῖσι ἀπὸς τὸ ἀποκείμενον ὅτι καὶ αὐτὰ ταῦτα τῷ μεγάλῳ Βασίλειῳ. ἀπῶτον ἢ ἐξέτισω μὲν τὰ εἰρημῆα, καὶ τῷ τῷ τρόπῳ ἀναγνωθῆσονται καὶ τὰ λοιπὰ.

Μετὰ ταῦτα ἀνέγνω ὁ ἀπὸ Ἀνδρίας τὸ ῥήτον Βασίλειος καὶ Εὐφρασίῳ.

Πρὸς τὸτο ἀπολογησόμεθα μὲν ταῦτα· ἢν δὲ ὁ ἀποδείξῃ, καθαρῶς ἔχει πλεῖς ἐξέτισω μὲν. ἐρωτῶμεν ἢ τὸ σὺν αἰδεσιμότητι· ὁ μέγας Βασίλειος λέγει ὅτι ἡμῶν ὁ πατήρ ἢ αὐτοῦ καὶ ἐκπέμπει πνεῦμα διὰ σώματος αὐτοῦ, ἢ ὡς τὸ ἀνθρώπινον· ἢ αὐτῷ ὡς ἀληθῶς καὶ ἢ ἐπρωθεν, τί δηλῶν βύλεται, ὅτι ἡμῶν ὁ πατήρ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, ἢ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ; καὶ ὅτι ἐκπέμπει πνεῦμα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἢ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ; καὶ τί νοῦν εἰπαῖν τὸ, ἢ αὐτῷ, βύλεται ἀποκρίναι.

Ἡ αἰδεσιμότης σου ἢ ἀπεκρίθη ἀπὸς τὸ ἀποκείμενον τὸ, ἐκ τοῦ υἱοῦ, ῥήτον τῷ ἁγίῳ Εὐφρασίῳ. ὅτι ἡμεῖς λέγεται, τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ υἱοῦ, ἐπεὶ ἄγε ἔχειν καὶ τὸ εἶναι παρὰ τοῦ υἱοῦ διὰ τῷ ἀπολογηθῆτι, καὶ τίπτε ἡμεῖς ἀπολογησόμεθα ἀπὸς τὸ ἀποκείμενον παρ' ὑμῶν. ἀπὸς τῆτον ὁ μέγας Βασίλειος τραπέτηρον ταῦτα διαμαρτυρεῖ λέγων· τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ υἱοῦ ἔχει καὶ λαμβάνει. τίνα τρόπον νοεῖτε τὸ εἰρημῆον, εἴπατε· καὶ τίπτε περαιτέρω ἀποβησόμεθα.

Εἰ ἀπίδειξας καὶ τῷτο ἐκ τοῦ ἁγίου Εὐφρασίῳ, ὅτι παρὰ τοῦ υἱοῦ ἔχει τὸ εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐλίστα μὲν ἢ τὸ παρὰ τοῦ εἰρημῆον, ἐπειδὴ ἀπὸς τοῦ ἀποδείξαι, ἢ τῷτο δὲ ἀπίδειξας. ἢ γὰρ λέγει ῥήτον, ὅτι παρὰ τοῦ υἱοῦ ἔχει τὸ εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' ὅτι παρ' ἀμφοῖν ἔστι τῆτον παρὰ πατὸς καὶ υἱοῦ· νοεῖς. ἢ τῷτο μὲν εἰ τὸ, ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀ-

locus.

locus.

locus.

locus.

locus.

ANNO CHRISTI 1439.

SERMO XVIII.

κρίση, ἢ ἀνάγκη κ' ἐκ τῆς ὑπόστασις αὐτῶν
 κ' εἶπας, ὅτι τῶν νοεῖς ἢ ἀνάγκη· διὰ τῶν
 ἀποδείξεων τὴν ῥητὴν Ἐπιφανίου, μεταδόντες δὲ
 τὸν λόγον ἐπὶ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ, ἠρωτή-
 σαίμεθ, εἰ κ' τὸ, ἢ αὐτῷ, ἢ τῶν νοεῖς. ἀπο-
 κριθεὶς ἡ πῶς νοεῖς, ἵνα ἐκ τῆς ὁμοίας σα-
 φῆ τῆ ὁμοία γίνωται. εἰ δὲ ἔχῃς ἔπρον ῥη-
 τὴν πρὸς Ἐπιφάνιον λέγον, μὴ τῶν τε δυαδὴ ἐ-
 ξηγηθῆσθαι. πάλιν ἂν ἠρωτήσῃ, εἰ τὸ, ἐκ
 τῶ πατρὸς, ἢ τῶ νοεῖς, ὡς ἐκ τῆς ὑπόστασις
 αὐτῶ.

Τῶν πάλαι εἶπεν, κ' πάλιν λέγω, ὅτι
 ἡμεῖς τοῦτον.

Κατὰ τὸ συνηγορητικὸν τῆς οὗτις αἰδοσημο-
 τητος, ὁ μέγας Βασιλεὺς ἢ αὐτῷ πατρὸς
 λέγων κ' ἢ ἐπρωθῶν, ἀποκρίθη ἢ αὐτῷ·
 τῆς ὑπόστασις τῶ πατρὸς κ' ἢ ἐπρωθῶν, ἢ
 γῶν ἢ ἄλλης τινὸς ὑπόστασις· τῶν δὲ ταυ-
 τῶν ἐστὶ τῶ, ἐκ μόνου τῶ πατρὸς εἶναι τὸ πνεύ-
 μα τὸ ἅγιον.

Ὅτι τῶν τὸ μέγας Βασιλεὺς ἔλεγε, πρὸς
 λόγον ἐποίησεν ἀπὸς Εὐνομίον· εἰμὴν γὰρ ἰ-
 λεγε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κτίσμα εἶναι. καὶ
 διὰ τούτου εἶπεν, ἢ αὐτῷ κ' ἢ ἐπρωθῶν, ἐπὶ
 τῶν π', ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶ. ὡς βυλόμενος
 δεῖξαι τὸ ἐκ τῶ πατρὸς, εἶπεν, ἢ ἐπρωθῶν.
 ἀλλὰ μεταγέγραμεν τὸν λόγον ἐπὶ τῷ ἀσπίστον
 ἐρμητικῶν. ἰσχυρῶς ὁ Ἐπιφάνιος λέγει, τὸ
 πνεῦμα εἶναι ἐκ τῶ υἱοῦ, ἠρωτῶμεν εἰ τὸ λαμ-
 βάνειν ταυτὸν ἐστὶ τῶ, ἐκ τῶ πατρὸς εἶναι, ἢ
 ἢ. ἀλλ' ἰσχυρῶς ἐκ τῶν ἰσχυρῶν. ὅτι ἐπὶ λαμ-
 βάνειν τὸ πνεῦμα, ἢ ἐπρωθῶν ἐστὶ λαμβάνειν, ἵνα
 ἀπὸ τῆς κοινῆς τῶ πατρὸς λαμβάνειν. καὶ
 τῶν ἀποδείξεων διὰ δύο ῥητῶν, ἢ τὸ ἀπὸ τῶ
 ἐστὶν ἢ τῶ αὐτῶ, ἢ γυναικῶν, ἢ τῶν ἀδελφῶν,
 ἢ ἀδελφῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως τῶ πατρὸς
 κ' τῶ υἱοῦ. ὅτι τὸ εἶναι παρὰ τῶ πατρὸς ἐστὶ
 ταυτὸν τῶ λαμβάνειν αὐτῷ ἢ ὑπαρξῆν. λαμ-
 βάνειν δὲ τὸ εἶναι ἐκ τῶ υἱοῦ. τὸ δὲ δεύτερον
 τῶ μεγάλῳ Βασιλείῳ, τὸ, λαμβάνειν τὸ εἶναι
 ἐκ τῶ υἱοῦ.

Πάλιν ῥηθῆναι ὡς ὁμολογούμενον, ὅτι τὸ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον λαμβάνειν τὸ εἶναι ἐκ τῶ υἱοῦ,
 ὅτι ἢ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος, ἢ πρὸς ἡμῶν συ-
 νηγορησάμενος, ἢ πρὸς ἠδυνάτου καθαρῶς ἀπο-
 δεῖξαι· ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῆς τῶ μεγάλῳ Βα-
 σιλείῳ πικρῶς δεικνύμενον. πάλιν ἐπιφάνιος
 λέγει ὡς τὸν μέγαν Βασιλεῖον· ἔδοξας γὰρ ἰ-
 νακτίων εἶπεν πῶς ἀποκαταστάσεως, ὅτι ὁ μέγας
 Βασιλεὺς τῶ Εὐνομίῳ μαχόμενος κτίσμα
 λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ αὐτῷ τῶ πα-
 τρὸς εἶπεν, ταυτὸν ἐκ τῆς φύσεως κ' φύσεως αὐ-
 τῶ κ' ἢ ὡς ἐν τῆς κτισμάτων ἐπρωθῶν, ἢ
 ἢ ἢ ἄλλης φύσεως. αὐτῶ ταῦτα λέγει, ἢ ὡς
 τὸ ἀσπίστον;

Τὸ ἢ αὐτῷ, εἶπεν ἀσπίστον ἢ πατρὸς
 ὑπόστασις, ὅτι τῶν τῶ φύσεως.
 Τὸ εἶναι καὶ ἢ φύσεως τῶ πατρὸς ταυτὸν ἐστὶ·
 διὰ τῶν ἰσχυρῶν λέγει, ὅτι ἐστὶ ἢ ἐκ τῆς φύσεως
 αὐτῶ· ἢ ἢ ἢ ἀσπίστον αὐτῶ, ἀπὸ σημαίνει
 ἀπὸ τῶ ἀρχῆς ὁμοιοῦτος ἀσπίστον. τὸ πνεύ-
 μα τὸ ἅγιον ἢ ἐστὶν ἢ ἐκ τῶ αὐτῶ, ἀλλ' ἐστὶν ἐκ

illud. Ex Patre, necessario intelligen-
 dum sit ex ejus substantia: & dixisti
 te ita necessario intelligere; idcirco pro-
 tolisti dictam Epiphani. Transientes
 vero ad sanctum Basilium quævistimus,
 nam ita intelligas illud etiam, Ex ipso:
 responde igitur, quomodo intelligas,
 ut similia ex similibus plana fiant: si
 vero habes aliud dictum, quod affirmet
 oppositum, postmodum expendetur. I-
 terum ergo quærimus, an vocem illam,
 Ex Patre, ita intelligas, ut ex substan-
 tia ejus.

De hoc sæpe dixi, & iterum dico,
 ita a nobis intelligi.

Ex concessis a tua reverentia Basilias
 magnus ex ipso dicens Patre & non a-
 liunde; statuit ex ipsa Patris substan-
 tia & non aliunde: hoc est ex alia qua-
 dam hypostasi, hoc autem idem est at-
 que ex solo Patre esse Spiritum san-
 ctum.

Quando hæc dicebat magnus Basilius
 fermo illi erat adversus Eunomium: il-
 le enim assererat, Spiritum sanctum esse
 creaturam: propterea dixit, Ex ipso
 & non aliunde; illud significans, quod
 sit ex natura ejus. Quare volens osten-
 dere esse ex Patre, dixit, Non alien-
 de. At nos ad prius dicta sermonem
 convertamus. Quoniam Epiphanius di-
 cit, Spiritum esse ex Filio, quærimus,
 accipere ne idem sit ac esse ex Patre,
 nec ne. Et quia fieri non potest, ut
 diversum quid sit, quod accipit Spiritus
 sanctus, esse suum accipit ex communi-
 catione naturæ paternæ; idque per duos
 textus demonstravi; quorum primus est
 ille: Semper est non genitus, non fa-
 ctus, non frater, sed ex substantia Pa-
 tris & Filii. Esse igitur a Patre idem
 est, atque ipsam accipere substantiam:
 accipit autem esse ex Filio; alter vero
 textus est magni Basilius nempe, Accipit
 esse ex Filio.

Supposuisti rursus ut confessam, quod
 Spiritus sanctus accipiat esse ex Filio;
 quod nec a magno Epiphanio, neque
 a nobis fuit concessum, nec a te po-
 tuit manifeste demonstrari: sed potius
 ex magni Basilius verbis oppositum osten-
 dimus. Redeamus ad magnam Basiliam;
 visus enim es contraria dicere prius di-
 ctis. Quod magnus Basilius pugnans
 cum Eunomio Spiritum sanctum asseren-
 te creaturam, ex Patre ipso dixerit,
 hoc est, de substantia & natura ejus,
 & non veluti creaturam aliquam alio-
 de, sive ex alia substantia. Ita dicis,
 an ut prius dixisti?

Per vocem illam, Ex ipso, significa-
 ri prius dixisti paternam substantiam,
 deinde substantiam.

Esse & essentia Patris idem est; id-
 circo quando ex Patre dicimus, quod
 etiam ex ejus substantia sit, affirmamus.
 Nam hæc præpositio, Ab, productio-
 nem significat ab aliquo principio con-
 sub-

* τὸ εἶναι
 * τὸ εἶναι
 * λαμβάνειν

κ.α.

Ni con.

SESSIO
XVIII.

Substantiali. Spiritus sanctus non est ex se, sed ex aliquo. Cum dicimus illum esse a Filio, ab alio plane dicimus. Si igitur, non est ex se esse, sed ex alio, videamus unde sit: hoc autem declarat Basilius, cujus verbis non habere fidem non licet; Accipit esse ex ipso, Et Epiphanius; De substantia Patris & Filii. Itaque esse habet a Patre & Filio. Si ergo de illis habet, ergo etiam accipit. In his sententiis fundati sunt patres dicto illo evangelii, De meo accipiet: hæc postmodum accurate examinabuntur.

1000. 14.

Rursum, ut magni Basilii dictum plane evacuetur, idemne esse in divinis putas substantiam & hypostasim, sive personam? cumque audierimus ex Patre, & hypostasi, idem esse intelligemus essentiam & hypostasim: an vero differunt inter se essentia & hypostasis secundum doctores?

Vos quaeritis, an idem sit in divinis personis substantia & persona sive hypostasis. Nos vero dicimus, substantiam & personam sive hypostasim esse idem re, differre autem nostro modo intelligendi; ita ut persona confleret ex substantia & proprietatibus. Nunc igitur quoniam intelligendum & oratione distinguuntur; substantia quidem communicatur personis, proprietates vero nullo modo communicantur: idque provenit ex vi relationis. Hoc etiam vos habetis, præsertim in loco illo orationis in epiphaniam S. Gregorii theologi; Proprium enim uniuscujusque incommunicabile est: nam aliter non esset proprietas, si transmearet, ac transferretur in aliud. Ut igitur personæ distinguantur, incommunicabiles sint personales proprietates necesse est. Propterea doctores ajunt, nihil esse nisi relationem originis; atque in hac relatione duo considerari, a quo aliquid, & ad quod aliquid: & ideo duo hæc considerantur, Pater & Filius, quia Pater principium; Filius a principio: sed inter se non communicant, at vero in reliquis inter se communicant. Ita enim sentit Epiphanius de originis habitudine constituente personas: & huic nihil aliud congruit, quam a quo aliquid, & ad quod aliquid. Quoniam igitur in divinis præter hypostaticas & personales proprietates cetera omnia communia sunt, sequitur, cum aliquid ex aliquo esse dicimus, ut intelligamus ex illo etiam accipere suum esse. Ecce declaravi, & obsecro ad dictam quoque Basilii magni respondeatis.

Quomodo inter se differant essentia & hypostasis in divinis, non est hujus temporis disputare; fortasse enim hac in parte nulla est inter nos discrepantia: quod vero simpliciter differant substantia & hypostasis, perspicuum est: eo scilicet modo, quo proprium a communi differt: quemadmodum & magnus asserit Basilius scribens ad Gregorium fratrem; Sicut essentia hominis com-

Epist. 41. ad Gregorium de differentia substantia & hypostasis.

Απὸ τοῦ ἐπι λέγειν ὅτι ἐστὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ ἄλλον ὅτι παρ' ἄλλου. εἰ πάλιν τὸ εἶναι ἕκαστος ἐξ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐστὶν ἐξ ἑτέρου, ἰδιώτην πρὸς τὸ ἐστὶ. Ἐ τοῦτο διασαφῆσαι ὁ Βασίλειος, ἡ τὴν ῥήματα ἕκαστος ἀρτῆσθαι λαμβάνει τὸ εἶναι ἐξ αὐτοῦ. καὶ ὁ Εὐφράσιος, ἀπὸ τῆς ἑσῆς τὸ πατὴρ καὶ τὸ υἱὸς. ὅτι τὸ εἶναι ἔχει παρὰ τὸ πατὴρ καὶ τὸ υἱὸς. εἰ δὲ ἔχει παρ' ἑαυτοῦ, ἀρα ἔλαμβανει. Ἐ τῆς οὐδραδῆσαν οἱ πατέρες λαβόντες τὸ ῥητὸν παρὰ τὸ Καγγαλίον, τὸ, ἐκ τῆ ἑμὲ ληψεται. ταῦτα ἀκριβῶς ἐξετάσθησιν ὑμεῖρον.

ANNO
CHRISTI
1439.

Πάλιν δὲ, ἵνα τὸ τὴν μεγάλην Βασιλείαν κατασφραγίσαντες, ταυτὸν ἐπὶ τῆς θεῶν νομί-
ζας ὕψιστον καὶ ὑπόστασιν ἦται ἀπόστολον; καὶ ὅ-
ταν ἀκρίτως ἐκ τῶ πατρός, καὶ τῆς ὑποστά-
σεως, ὡς ταυτὸ ὕψιστον καὶ ὑποστάσεως, ἡ δια-
φέρουσιν ἀλλήλων ὕψιστον καὶ ὑποστάσεως κατὰ τὸς
διδασκαλίας;

Ἰμεῖς ἐρωτῆτε, Ἐ τῶς θεῶν ἀποστόλων
ἑαυτοῦ ἢ ταυτὸν ἡ ὕψιστον καὶ τὸ ἀπόστολον ἦται
ὑποστάσεως ἡμεῖς δὲ λέγομεν, ὅτι ἡ ὕψιστον καὶ
ἀπόστολον ἡ ὑπόστασις εἰσὶ ταυτὸν κατὰ τὸ ἀποστο-
μα, καὶ διαφέρει κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἡμετέρας
νοήσεως, ὡς ὅτε ὑφέσθαι τὸ ἀπόστολον ἀ-
πὸ τῆς ὕψιστον καὶ τῆς ἰδιωμάτης. καὶ ὅν ἐπει-
δὲ διατίθενται κατ' εἰρήνην ἢ κατὰ λόγον,
αὕτη ἡ ὕψιστον κοινῶνται τῶς ἀποστόλοις. ἀλλὰ
τὰ ἰδιώματα κατ' ἕδρα τρόπον κοινῶνται. καὶ
ταῦτα ἐστὶν ἀπὸ τῆς δυνάμεως τῆς ἀναφορῆς.
ταῦτα καὶ ὑμεῖς ἔχετε, καὶ μάλις Ἐ τῆ ῥητῶν
τῶ ἀγίου Γρηγορίου τῶ Θεολόγου Ἐ τῶ εἰς τὸ
ῥητὸν λέγει. τὸ γὰρ ἴδιον ἑαυτοῦ, ἀκρίτως
ἐστὶν. ἄλλως γὰρ ἕκαστος ἑαυτοῦ ἰδιώματα, εἰ με-
τέπειτα καὶ μεταφέρει πρὸς ἑτέρον. ταῦτα ἵνα
διασαφῆσαι τὸ ἀπόστολον, ἀνάγκη εἶναι τῶς ὑπο-
στατικῆς ἰδιότητος μῦθον ἀκρίτως. καὶ διὰ
ταῦτα φασὶν οἱ διδάσκαλοι, ὅθεν ἐστὶν εἰ μὴ ἡ
τῆς ἀρχῆς χεῖρ; καὶ Ἐ ταυτῆς χεῖρ δύο θεω-
ροῦνται, ἀφ' ἑ ἑ, καὶ πρὸς ὅτι. καὶ διὰ ταῦτα
ταῦτα τὰ δύο θεωροῦνται, ὁ πατὴρ Ἐ ὁ υἱός,
ἐπειδὴ ὁ πατὴρ ἀρχὴ, καὶ ὁ υἱός ἐκ τῆς ἀρ-
χῆς. ἀλλ' ἡ κοινῶνται ἀλλήλοις, κατὰ δὲ
τὰ λοιπὰ κοινῶνται ἀλλήλοις. ὡς γὰρ εὐφρα-
σίου ὁ Εὐφράσιος περὶ τῆς ἀρχικῆς χεῖρ
τῆς ὑψίστης τῶ ἀπόστολον. καὶ πρὸς ταῦτα ἕκ-
αστος ἀπόστολον ἀφ' ἑ ἑ, καὶ πρὸς ὅτι. ἵνα
ἐπειδὴ ταῦτα ἕκαστος τῶς θεῶν πάλιν τῆς ὑποστα-
τικῆς ἰδιότητος καὶ ἀποστολικῆς, τὰλλα πάντα
κοινῶνται ἀλλήλοις, κατὰ λέγειν ὅτι ἐστὶ
τι ἐκ τῶν, ἐπιταῖ νοεῖν, ὅτι Ἐ ἕκαστος τὸ
εἶναι λαμβάνει. ἰδὲ διασαφῆσαι, καὶ παρακαλῶ
ἵνα εἴπητε ἡμῖν καὶ περὶ τὸ ῥητὸν τῶ μεγάλης
Βασιλείας.

Ὅπως διαφέρουσιν ἀλλήλων ὕψιστον καὶ ὑπό-
στασις ἐπὶ τῆς θεῶν, ἡ τὸ παρόντος ἡμεῖς
λέγουσιν ἵσως γὰρ ὅδε διαφερόμεθα περὶ ταῦτα
τὸ μέρους ἀλλήλων. ὅτι δὲ ἀπλῶς διαφέρου-
σιν ὕψιστον καὶ ὑπόστασις, δηλον, ὅν ἕκαστος δια-
φέρει τὸ κοινῶν τὸ ἴδιον κατὰ καὶ ὁ μέγας Βα-
σίλειος λέγει πρὸς τὸν ἀδελφόν Γρηγόριον
γράφων. καὶ ὁ ἕκαστος διαφέρει ὕψιστον ἀνθρώ-
που

ANNO
CHRISTO
1439.

SERMO
XVIII.

πυ τῷ κοινῷ λόγῳ εἰπεῖν, ἔ. ἀπόσωτον καὶ ὑπόστασις. τὰ το ὄμαι, ἔ. ἡμῖν συυδαει. πάλιν οὐδ' ἐκπερὶχόμεθα ἀπὸς τὸ ἀπὸ τῶν εἰρημῶν, ὅτι ὁ μέγας Βασιλεὺς λέγων· ἦν ὁ Θεὸς ἔξ αὐτῷ ἀληθῶς, καὶ ἐκπέμπει πνεῦμα διὰ σώματ' αὐτῷ, τί δηλοῦν βάλεται, τὸ, ἐκ τῆς ὑσίας αὐτῷ, ἢ τὸ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτῷ;

Εγὼ εἶπον, ὅτι ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι υἱὸς γεννᾶται παρὰ τῷ πατρὶ, τῶν ἑσῶν, ὅτι υἱὸς γεννᾶται ἀπὸ τῆς ὑσίας τῷ πατρὶ. ὡς τὸ ἀπόσωτον εἶναι τὸ ἀπόσωτον, ἢ τὸ γεννῶν. ἢ δὲ ἀρχὴ δὲ ἢς γεννᾶ, εἰς αὐτὴν ἢ κοινοῦσα τοῖς ἄλλοις. ὁ πατὴρ εἰς ἀρχὴν ἢ γεννῶσα. ὁ πατὴρ ἐπιφέρει ὑποκειμένον. ἢ δὲ θεῖα ὑσία, ἢ τις ἐστὶν ἀρχατικῶς ταυτὸν τῷ πατρὶ, ἢ ἐστὶν ἐκείνη ἢ γεννῶσα, ἐπειδὴ ἢ σημαίνεται ὡς ὑποκειμένον, αἱ δὲ ἐπιφέρει εἰς τὸ ὑποκειμένον, ἢ δὲ ἀρχὴ ἐστὶ τὸ ἰδιωματικῶν, ὡς πᾶσα τὸ φιλοσοφία λέγει. ἢ δὲ ὑσία ἐστὶν ἀρχὴ, δὲ ἢς γεννᾶ. διὰ τὸ τὸ ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν ὁ γεννῶν ὁ δεῖνα ἀνθρώπῳ, ταῦτις τὸ ἀπόσωτον τὸ ὑποκειμένον καὶ ὑποκειμένον, καὶ ἢ ὑσία αἰτία αὐτῆ ἐστὶν, ἐπειδὴ αἱ ἐπιφέρει λέγονται τῷ ὑποκειμένον, ἔ. τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἢ ἀνθρώπῳ, αὐτὴ ἢ ἀνθρώπῳ λέγεται εἶναι ἀρχὴ δὲ ἢς ὁ ἀνθρώπῳ γεννᾶ καὶ ἀνθρώπῳ διὰ τὸ τὸ κοινοῦ τῷ υἱῷ, ἐπειδὴ ὁ υἱὸς ἢ γεννᾶ, ἀλλ' ἢ φύσις κοινοῦ τοῦ τῷ υἱῷ ἔ. τῷ αὐτῷ εἶδει, καὶ ἔ. τῷ αὐτῷ φύσει. τὰ τὸ ἐν τῷ κοινοῦ μὲν ἐστὶ φύσις, τὸ δὲ ἐπιφέρει ἐστὶν ὑπόστασις. τὸν ἔ. ἐπὶ τῷ θεῷ λέγομεν κατὰ τὸ τρόπον τῆς ἡμετέρας ἐνοίας, ὅτι τὸ ἀπόσωτον τῷ πατρὶ σημαίνεται ὡς ὑποκειμένον. ὡς τὸ ἀπόσωτον ἐστὶ τὸ γεννῶν, ἢ δὲ φύσις ἢ θεῖα ἐστὶν ἀρχὴ δὲ ἢς ὁ πατὴρ γεννᾶ τὸν υἱόν, ἔ. τὸς ὁ πατὴρ γεννᾶ τὸν υἱόν, καὶ ἢ κοινοῦ τῷ ἀπόσωτον ἀλλὰ τῷ φύσει, ἀλλ' ἢ ὑσία ἢ φύσις κοινοῦται τῷ υἱῷ. καὶ ἐπειδὴ ἢ φύσις ἐστὶν ἢ αὐτὴ τῷ ἀπόσωτον, διὰ τὸ τὸ δύναται ρηθῆναι εἶναι τὸ κοινόν κατὰ τὸν τρόπον τὸν λεγόμενον ἔ. τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἔχει τὸν λόγον τῷ κοινῷ, ἐφ' ὅσον ἐστὶ κοινοῦ τῆ αὐτῆ ἐστὶ ἢ αἰτία, δὲ ἡμῶν ὁ υἱὸς λέγεται γεννᾶσθαι παρὰ τῷ πατρὶ ὡς ἀπὸ ἀρχῆς. ἐστὶ δὲ ἀπὸ τῆς ὑσίας τῆς θεῖας, ἢ τὸ πατὴρ, ἔ. ἀρχῆς τῆς ἀρχατικῆς πρωτότης μὲν ἑκάστῳ ἀπόσωτον. * κατὰ πάντας τὰς διδασκαλίας ἔ. τῶν Γραικῶν καὶ Λατίνων, μόνη ἢ ἀναφορὰ ἢ πληθύνουσα τὰ ἀπόσωτα ἐπὶ τῷ θεῷ ἀποδοῦν, ἢ τις λέγεται ἀρχικῶς ἀπὸς ἡμῶν μόνον διὰ ἀνήκει, * ὅτις ἀπ' ἄλλου ἐστὶ. καὶ οὐ λέγει, τὸ πνεῦμα ἀπ' ἐτέρου. ἐπειδὴ τῶν αἰσχίσεως αἱ πληθύνουσαι τὰ ἀπόσωτα εἰσὶν αὐταί, καὶ θεὸς ὁ πατὴρ ἐστὶν * ἐπὶ, ἔ. ὁ υἱὸς ὅς ἐστὶν ἀπ' ἐτέρου, ἢ εἰς ἄλλῳ λέγεται ἐστὶ διαφοράς ἢ διακρίσεως, ἐπὶ τῷ θεῷ, εἰ μὴ διὰ τὸ, εἰ ἀπόσωτον τὸ ἐστὶν ἀπ' ἐτέρου. ἐπιφέρει ἔ. ἀνάγκης κατὰ τὰς διδασκαλίας τῶν Γραικῶν καὶ Λατίνων, ὅτι τὸ τῶν ἀπόσωτον λέγεται λαμβάνειν καὶ εἶναι τῷ εἶναι ἀπ' ἐτέρου. καὶ αὐτὴ ἐστὶν ἢ διάνοια τῷ μεγάλῳ Ἐπι-

muni ratione sumpti, & persona ac hypostasis differunt; hoc, ut arbitror, vobis etiam ita videtur. Veniamus itaque rursus ad primum dictum, quid significare vellet magnus Basilius dicens; Generat Deus ex se ipso vere, emittit Spiritum per os suum; ex suane substantia, an ex sua hypostasi?

Ego affirmavi, quod dicimus, Filium a Patre generari a substantia Patris; ita ut quod producti sive generat, persona sit; principium vero per quod generat, sit ipsa quae aliis communicatur. Pater est principium generans. Pater importat suppositum; divina vero substantia, quae realiter idem est quod Pater, non est quae generat, quia non significatur per modum suppositi: actiones vero sunt suppositorum, & principium de propriis unum est, ut omnis philolophia docet; essentia vero principium, per quod generat. Idcirco in humanis est qui generat, hic homo, hoc est persona, suppositum subsistens: substantia vero causa est, quandoquidem actiones suppositorum esse dicuntur; in homine est humanitas: haec dicitur principium, per quod homo generat, & homo per hoc non communicat cum filio, quandoquidem filius non generat: sed natura communis est in filio ejusdem speciei & ejusdem quidditatis: haec igitur quod communicatur, natura est, agens vero est hypostasis. Nunc ergo in divinis dicimus secundum intelligentiam nostram modum, personam Patris significari ut suppositum, ut persona sit generans: naturam vero divinam esse principium, per quod Pater generat Filium. Ita Pater generat Filium, & non communicat personalitate sed natura, cum substantia sive natura communicetur Filio: & quoniam natura eadem numero est, propterea dici non potest esse quid commune eo modo, qui in natura reperitur humana: sed habet rationem communis, quatenus est communicabilis. Haec est causa, ob quam Filius dicitur generari a Patre ut a principio: est autem a divina substantia sive a Patre, stante reali idemitate cum unaquaque persona. Est vero secundum doctores tam Graecos, quam Latinos sola relatio, quae multiplicat personas in divinis productionibus, quae vocatur originis: ad quam duo tantum spectant, a quo alius, & qui ab alio: nunc ergo Spiritum esse dicit ab alio. Quoniam igitur relatione multiplicantes personas haec sunt, quo quidem modo Pater est a quo alius, & Filius qui ab alio: & nulla est alia ratio distinctionis in divinis, nisi propter hoc, quod aliqua persona sit ab alia: sequitur necessario secundum tam Graecos quam Latinos doctores, ut talis persona dicat accipere, & esse, eo quod sit ab alio: & hic est Epiphanius magnus & Basilius sensus, cum ait, Spiritum accipere suum esse ex Filio, quod in divinis idem est atque procedere, Stat ergo jam prima ratio, A a a qua

* deest f. 151.

* deest f. 151.

* deest f. 151.

SESSIO XVIIII

ANNO CHRISTI 1439.

qua dicebamus esse ab alio; imo demonstratam est. Quoniam vero ex dicto magni Basilii a vobis prolato antecedentibus videbimini argumento vestro magnum robur asserre; propterea commodum visum est, illud coram omnibus legi, ut integer Basilii magni locus intelligatur; nunc vero sensum ejusdem capituli Latine explicabimus. In hoc capite magnus Basilius conatus ostendere, Spiritum sanctum ex Patre esse, & non aliunde, hoc est ex alia substantia: ait ergo post pauca ad eundem Eunomium: Sed tu perinde ac infideles ad blasphemandum propensus, quia processus Spiritus ex Deo non est appellata generatio, idcirco nec oris Dei Spiritum esse credis, sed opus manuum Dei, & humana spernens exempla divina evertis dogmata, quae per illa cognoscuntur, cum oporteat divina verba cum timore audire, & omne quod dicitur cum pietate suscipere, & non contra pietatem insulsumis uti argumentis. Generat Deus non ut homo, vere tamen generat: & quod ex ipso genitum est annunciat Verbum non humanum, vere tamen ex se ipso Verbum emittit: & emittit Spiritum per os, non more humano, quandoquidem nec Dei os humanum est; ex ipso enim Spiritus, & non aliunde. Nunc ergo videtis magnum Basilium, ideo quod inferebant illi, Spiritum dicentes creaturam, contrario uti argumento, & ostendere illum ex substantia Dei esse, & non aliunde. Rursus: Operatur, inquit, Deus non humanis manibus; operatur autem non ex se ipso res creatas producent, sed actione sua facit, ut illae subsistant, quemadmodum homo qui manibus operatur, non ex se ipso producit opus. Et: Noli divinarum eloquiorum terminos dimovere: Filius Filius est, Spiritus Spiritus, non creatura: neque de Filio queras cur non sit Filius: neque Filium aut Spiritum creaturam esse blasphemus. Filius est Dei fructus, de sancto sanctus, de aeterno aeternus, subministrator sancti Spiritus ad constitutionem formationemque creaturæ. Haecenus perspectum habemus, vocem illam, Non aliunde, sic intelligi, nimirum, non ex alia substantia: deinde, Spiritum esse fructum, de sancto sanctum, de aeterno aeternum. Nunc ergo patet ex hoc, si sancti Spiritus est subministrator, dator videlicet & largitor, sequi, ut Spiritus sanctus ex ipso etiam sit. Et sanctus Athanasius tertio contra Arianos libro, de Filio dicit: ipse Spiritum dat, & quaecumque habet Spiritus, ea habet a Verbo: ex quo probatur clarior, Spiritum sanctum habere suam esse a Filio. Si enim quaecumque habet Spiritus, habet a Filio, habet ergo etiam esse ab illo: idque concludit Athanasius, ipsum scilicet esse datorem & largitorem Spiritus. Itaque habemus ex hoc capite, Spiritum sanctum esse ex Filio: sequitur ergo, ut Spiritus sanctus

ἁγίου καὶ Βασιλείου, καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα λαμβάνειν τὸ εἶναι ἐκ τοῦ υἱοῦ, ἐπὶ τῷ θεῶν πνεῦμα ἵσα τῷ ἐκπεράσει. καὶ ἴσεται ὁ ἀπὸ τῷ λόγῳ, ὡς ἡλικία ἐλογισμῶν εἶναι ἀπὸ ἵππου, ἀλλ' ἀποδίδεται. ἐπὶ δὲ ἀπὸ τοῦ ῥητῆ τοῦ μεγάλου Βασιλείου τὸ ἀποκομιδὴν τῶν ἡμῶν ἐν τῷ ἀπολαύσει, φαίνεται μεγάλων ἡμῶν ἐν τῷ λόγῳ ἰσῶν, ἰδιὰ τοῦτο ἰδοῦναι καλὸν ἀναγνωσθῆναι ἐνώπιον πάντων, ἵνα γνωστῆ ἅπαν τῷ ῥητῆ τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ ἐρωστῆ Λατικῶς κατὰ τὴν διάνοιαν τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου. ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ ἐκτίθεται ὁ μίσθας Βασιλείου δεικνύει τὸ πνεῦμα πῶς ἅγιον εἶναι ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ ἱερωδῶν, ἢ ἢ ἐκ ἱερατικῆς οὐσίας. λέγει γὰρ μετ' ὀλίγα πρὸς αὐτὸν τὸν Ευμόμιον· ἀλλὰ σὺ ὁμοίως τοῖς αἰετοῖς σπάρδων ἐπὶ βλασφημίαν, ἐπειδὴ ἡ ἐκπεράσει τοῦ πνεύματος ἐκ τοῦ θεοῦ γέννησις ἐκ ἐκλήθη, διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ θεοῦ εἶναι κτισθὲν τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἔργον χειρῶν θεοῦ. καὶ παραδείγματι ἀνθρώπινος ἀφορᾶν ἀνατρέψας τὸ ἐκ αὐτῆ συνάρμυα θεῶν δογματι, διὸν ἀκούειν τῷ θεῶν ῥημάτων σου ὄψον, καὶ πᾶν τὸ λεγόμενον ἀποσδέχεσθαι μετ' ἀσθενείας, καὶ οὐκ ἀνοητικῶς κατὰ τῆς ἀσθενείας ἐπιχειρεῖν. Ἐν τῷ θεῶν οὐκ ὡς ἀνθρώπων, ἢ ἢ ἀλλ' ὡς καὶ τὸ γεννηθῆναι ἐκ αὐτοῦ ἀναγγίλει ῥήμα ἢ λόγον οὐκ ἀνθρώπινον· ἐκτίθεται δὲ λόγον ἀληθῶς ἐκ αὐτοῦ, καὶ ἐκτίθεται πνεῦμα διὰ σώματος, οὐκ ἀνθρώπινος, ἐπειδὴ ἡ δὲ τοῦ θεοῦ σῶμα ἀνθρώπινον εἶναι· ἐκ αὐτοῦ γὰρ τὸ πνεῦμα καὶ ἐκ ἱερωδῶν. καὶ ὁρατε, ὅτι ἐπειδὴ ἐκτίθεται ἰσῶν ἡλικίας τὸ πνεῦμα κτισμα, διὰ τοῦτο ἀντιχειρῶν ὁ μίσθας Βασιλείου δεικνύειν εἶναι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ, καὶ ἐκ ἱερωδῶν· καὶ καλῶς λέγει ἐφαίνεται θεοῦ χειρῶν οὐκ ἀνθρώπινος· ἐργάζεται δὲ ἐκ ἐκ αὐτῆ ἀφορᾶν τὰ κτισματα, ἀλλ' ἐν ἑργῶν ἰσῶν τῶν ποιῶν, καθὼς ὁ χειρῶν ἐργασίμος ἀνθρώπος οὐκ ἐκ αὐτοῦ ἀφαιρεῖ τὸ ἔργον. καὶ, * μὴδὲ κινῆς τῷ θεῶν τοῖς λόγοις· υἱὸς πνεῦμα, οὐ κτισμα. οὐτε πρὸς τοῦ υἱοῦ ἱερωδῶν, διὰ τὸ οὐ λίσεται πνεῦμα· μὴ πρὸς τοῦ πνεύματος, διὰ τὸ οὐκ εἶσιν υἱὸς, μὴδὲ κτισμα τὸν υἱὸν, ἢ τὸ πνεῦμα βλασφημῶν. ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ καρπὸς, ἅγιος ἐκ ἁγίου, αἰδῖος ἐκ αἰδῖου, τὸ ἅγιον πνεῦματος χορηγὸς πρὸς ἐπέσσειν καὶ μόρφωσιν τῷ κτισματος. μίξ χειρῶν ἐχομῆ φαίνεται, ὅτι τὸ; ἐκ ἱερωδῶν, ὅτι καὶ, ὅτι μὴ ἐκ ἱερατικῆς οὐσίας, ἀλλ' ὅτι τὸ πνεῦμα εἶναι καρπὸς ἅγιος ἐκ ἁγίου, αἰδῖος ἐκ αἰδῖου. καὶ οὐκ ἀπὸ τότε φαίνεται, ὅτι, εἰ εἶσιν τὸ ἅγιον πνεῦματος χορηγός, τοῖσι δότηρ ἢ παροχῆς, εἶπαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐκ αὐτοῦ εἶναι. καὶ φησὶν ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος κατὰ Ἀλεξανδρῶν ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ πρὸς τὸν υἱὸν λέγων· αὐτὸς τὸ πνεῦμα δίδωσι· καὶ ὅσα ἔχει τὸ πνεῦμα, ταῦτα παρὰ τῷ λόγῳ ἔχει· καὶ δὲ σαφέστερον εἶσιν, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχει τὸ εἶναι παρὰ τῷ υἱῷ. εἰ γὰρ ὅσα ἔχει τὸ πνεῦμα, ἔχει παρὰ τῷ υἱῷ, ἀρα ἔχει καὶ τὸ εἶναι

quod

ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ θεοῦ

καὶ ἰσῶν ἡλικίας τὸ πνεῦμα

καὶ ἰσῶν ἡλικίας τὸ πνεῦμα

ANNO
CHRISTI
1439.

είναι παρ' αὐτῷ. καὶ τῷτο συμπραίνει ὁ Ἀδα-
μασίου, ὅτι αὐτὸς δίδωσι τὸ πνεῦμα, καὶ ἐστὶ
παροχὴς. ὅτι ἀπὸ ταύτης τῆς κεφαλῆς ἔχο-
μεν τὸ πνεῦμα πᾶσι ἁγίοις εἶναι ἐκ τοῦ υἱοῦ. ἀρα
ἔπειτα, τὸ πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ.
Ὡς ἐν πλησίον πατρὸς διδασκάλος ἀντι-
βλέπει.

Ἀκούστω ὁ ἀπὸ Ἀνδρίας τῶν χρῆσιν τῷ ἁ-
γίῳ Ἐπιφανίῳ ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἐπιπέσει, ὅτι
ἐκ τοῦ ἑμὲ ληφέντος ὁ ἀναγγελλὸν ἡμῖν, καὶ
ἐξῆς. καὶ ἑξῆς ὁ Ἐπίσκοπος εἶπεν.

Ἀκούστω ἀρχιεπίσκοπε· βλέπετε πατέρες, ὅ-
τι τὸ, ἐστίν, ἢ ἀποστέλλεται, ὃ μεταλαμβάνει ὁ
πατήρ ἕως εἰς τὸ ἔχειν τὸ εἶναι. ἔλεγε γάρ,
ἐπειδὴ παρὰ πατέρα καὶ υἱὸν ἐστίν· ἀλλὰ μὴ
ἢ καὶ τὸ, ἐστίν, ἀλλὰ μόνον ἀπλῶς καίτοι,
παρὰ πατέρα καὶ υἱὸν. διδάσκουσα οὖν νοεῖν κατὰ
τὴν θεολογίαν τῆς πατρῶν, ὅτι ἕως τὸ πνεῦ-
μα ὡς μὲν παρὰ τὸν πατέρα ἐκπορεύεται, το-
πιεῖ τῷ ὁπαρξίῳ ἔχον· παρὰ δὲ τὸν υἱὸν διδο-
μενον, καὶ λαμβανόμενον ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὸν πι-
σθόντων. καὶ ὅπως ἕδεν ἡμῖν ἀποστέλλεται τὸ
ἀποκείμενον ῥητὸν, ἡδὲ συνάγει τὸ παρ' ἡμῶν
ἀπορῆδιν.

Ὅτι ἢ καίτοι τὸ, ἐστίν, λέγεται ἀπὸ
τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, τῷτο ἔδος ἐστὶ πολλῶν
διδασκάλων, οἱ τιθέασιν τὸ ἀποκείμενον ὀνόμα-
τα, παραλείπουσι δὲ τὸ ῥῆμα, ὃ ἀναγγελλῶν δὲ
νοεῖσθαι· καὶ ὅν τρόπον οἱ διδάσκαλοι φασὶ
παρὰ τῆς διαστολῆς ἢ διακρίσεως, ἀφ' ἧτι, καὶ
ἀπὸς ὃ τί. ἔπειτα ὁ μικρὸν ἀνωτέρω λέγει, ὅτι
τὸν υἱὸν καλεῖ, ὅς ἐξ αὐτοῦ ἐστίν. τὸ δὲ πνεῦ-
μα, τὸ παρ' ἀμφοτέρων· λαίπεται νοεῖσθαι τὸ,
ἐστίν. ὅτι δὲ τῶν δακτύλων ῥητῶν, τὸ δὲ πνεῦμα
ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ, ἡμῶν δὲ ὅτι ταύτας ταῖς δύο
ἀποδείξεσιν ἐστὶ τὸ, ἐστίν, ὡς ἀποδείξω. ἐπει-
δὴ αἱ ἀποδείξεις ἐπιφέρουσιν ἰδιότητα τῆν ἀπὸ
τῆς ἀρχῆς. καὶ καθὼς ἐκ ἐστίν ἢ ἐκπορεύσεως
ἀπὸς ἀπόσπασιν τῷ ὄντι τῷ ἀφ' ὃ, ὅτι καὶ ἐ-
ταῦθα· ἐπειδὴ ἢ χριστὸς ἀποσπείφεται τὸν ἕρον
τὸν ἀφ' ὃ, ὅς ἀνάγκης καὶ τὸν ἐξ ὃ. ἀλλ' ὅτι
τρόπος τῆς ἐκπορεύσεως τῷ ἁγίῳ πνεύματός ἐστιν,
αὐτὸ τὸ ἀποκείμενον λαμβάνειν τὸ εἶναι διὰ τῆς
ἐκπορεύσεως.

Ὅταν δὲ μὲν τῷτο κατὰ συγχώρησιν ἐπὶ τῆς
ἀποκείμενης θεολογίας νοεῖσθαι τὸ, ἐστίν, καὶ
μὴ ἀποσπείφον· καὶ τῷτο διδάσκει καὶ ἄλλος
νοεῖσθαι κατὰ τὸν τρόπον ἐν εἰπομένῳ· ὅμως ἢ
ἐξ ἀνάγκης τὸ, ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀκούστω, ἢ
ἐκ τοῦ υἱοῦ, τῆν πατρικίαν νοεῖσθαι ὑπόστασιν,
ἀλλὰ διδάσκουσα νοεῖν ἢ τῆν διακρίσιν, καὶ
ἢ ἔχει τὸ εἶναι ἐκ τοῦ πατρὸς ὃ υἱός, ἢ ἐκ
τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἁγίον, ἀλλὰ
τῆν ἰσοψη μᾶλλον καὶ ἢ ὁμοφώνως ἔχει ὃ
υἱός ἀπὸς τὸν πατέρα, καὶ τὸ πνεῦμα ἀπὸς τὸν
υἱὸν καὶ τὸν πατέρα. καὶ τῷτο παρὰ ταῖς διδα-
σκάλοις ἑλεγχόμενα τὸ, ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ
υἱοῦ, καὶ τῆς ὁμοφώνως εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ
ἁγίον, ὅτι ὁμοφώνως ἐστὶ καὶ ὁμοφώνως τῷ πατρί
καὶ τῷ υἱῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἁγίον. καὶ τῷτο φαί-
νεται ἐκ τοῦ ἁγίου Κερίλλου συνάγου· ὡς περ
Concil. General. Tom. XXXI.

procedat etiam ex Filio. Ego certe
tantos doctores nec adversos contueri
ausim.

Recitavit frater Andreas locum Epi-
phanii in illud dictum: *Ille me clarifi-*
cabit; quia de meo accipiet, & annun-
tiabit vobis, &c. Statimque Ephesius.

Audi archiepiscopus: Videtis patres,
verbum, Est, non esse appositum, quod
pater iste assumebat ad inferendum esse;
dicebat enim, Quoniam ex Patre & Fi-
lio est; cum tamen non sit positum, Est;
sed simpliciter dictum sit, Ex Patre &
Filio. Possimus ergo intelligere juxta
patrum theologiam, Spiritum ut quidem
ex Patre, procedere, hoc est suam sub-
sistentiam habere: a Filio autem dari,
& a credentibus in Ipsum accipi: at-
que ita nihil nobis obstat hoc dictum,
neque concludit quod est a vobis pro-
positum.

Non esse appositum, Est, cum dicitur
a Patre & Filio, factum est ex usu
multorum doctorum, qui nominibus
positis omittunt verbum: quod necessa-
rio intelligendum est, quemadmodum
doctores de distinctione ac discretionem
loquentes utuntur his terminis, A quo
aliquid, &, ad quod aliquid. Deinde
paulo supra, Filium, inquit, voco, qui
ex ipso est; Spiritum vero, qui ab utrisque
subintelligitur, Est. In secundo
etiam dicto, Spiritus autem, inquit,
ex Patre & Filio: nunc ergo in his
duabus præpositionibus conjunctur ver-
bum, Est, ut demonstrabo: quoniam
præpositiones important proprietatem,
quæ est esse a principio: & sicut pro-
cessio non infert respectum termini a
quo, ita & hic: nam habitudo hæc
respicit terminum a quo, necessarium
quoque terminum ex quo: modus autem
processionis sancti Spiritus est, ut
ipsum suppositum accipiat esse per pro-
cessionem.

Ut etiam demus & concedamus, in
proposita de divinis sententia intelli-
gi verbum, Est, licet expressam non sit,
quamquam potest etiam aliter intelli-
gi eo quo diximus modo, non tamen ne-
cessario dum audimus ex Patre, vel ex
Filio, paternam hypostasim intelligimus,
sed possumus intelligere non distinc-
tionem, secundum quam Filius habet esse
a Patre, vel Spiritus sanctus a Patre
& Filio, sed potius conjunctionem, se-
cundum quam Filius est Patri connatu-
ralls, & Spiritus Patri & Filio, id enim
reperimus apud doctores, Ex Patre scilicet
& Filio, & eorum substantia esse
Spiritum sanctum, quoniam Patri &
Filio connaturalis & consubstantialis est:
& constat hoc ex sancto Cyrillo veluti
conclusionem deducente, quod Spiritus

SESSIO XVIII.

sanctus sit de essentia Patris & Filii. Sed ut ad propositum redeamus, & imperfectum illud non relinquamus, de verbis magni Basilii dicimus: quia nondum plane perspicueque respondistis. Siquidem ex Patre dixit, utpote ex eius hypostasi; atque ita intelligitur illud, Non aliunde: ad aliam refertur hypostasim: & procul dubio dicit, non esse ex alia quam ex hypostasi solius Patris. Si vero essentiam intelligit, que tribus personis communis est, ex ipso, & non aliunde, hoc est ex eadem natura, inquit, & non alia: namque procedere ex Patre, in scriptura testatum est. Et sanctus Epiphanius dum ex ambobus ait, ex Patre & Filio, non necessario significare vult ex eorum subsistentia, sed ex eorum substantia. In divinis ergo quod dicitur ex eorum substantia, non necessario dicitur etiam ex eorum subsistentia: sed potest dici & esse ex eorum substantia tanquam constitutiva, ut dictum est.

Ex hoc duo habeo: primum, etsi subintelligitur verbum, Est, in sententia allatis; non tamen sequi, ut si habeat esse, sit etiam ex hypostasi: & videtur hoc prioribus tuis dictis contrarium. Quoniam vehementer inniteris dicto magni Basilii, dicimus, Basilium non ita exposuisse, nam pugnantia fuisset locutus. Si enim, Ex Patre, dicit, & non aliunde; & alibi dicit, ex Filio, profecto secum ipse pugnet. Debemus ergo textum inspicere, & inde consequens intelligemus.

His ita dictis dimissa est synodus, sessione in quintam reservata feriam: que cum venisset, & nos rursus convenissemus, presente quoque imperatore nostro, patriarcha vero absente propter egram valetudinem, Latinus iterum est orsus, & multa cum fiducia sic est locutus:

SESSIO XIX.

Quinto die mensis Martii, feria quinta celebrata est.

Reliquimus, patres reverendissimi, superiore sessione dictum Basilii a vobis prolatum: ex quo sensum Basilii esse dicebatis, ut Spiritum sanctum dicat esse ex ore Patris, & non aliunde, hoc est a nulla alia persona, ut vos exponitis. Ego vero respondi illud, Non aliunde, sic intelligi: ut sit non ex alia quam divina substantia: ratio est: quia Basiliius in libro contra Eunomium asserit Spiritum sanctum habere esse ex Filio: non ergo poterat, nisi secum ipse pugnantem dicere, Spiritum a nulla alia esse persona. Propterea petii, ut in ipso codice textus Basilii perspiceretur, atque omnibus de mento Ba-

ANNO CHRISTI 1432.

τι συμπέρασμα, τὸ ἐκ τῆς ὕψις τῷ πατρὶς ἢ τῷ υἱῷ εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἰσαὶ δὲ πρὸς τὸ ἀποκείμενον εἰληθῶμεν, ἢ μὴ ἀπέλθῃ αὐτὸ κατελείψωμεν, λέγομεν πρὸς τὸ ρητὸν τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ, ἐπειδὴ ὑμῶν καθαρῶς & σαφῶς ἀπακριβοῦσι· εἰ μὴ ἐκ τῷ πατρὶς εἶπεν, ὡς ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. ἢ τῷ υἱῷ ἔπρωθεν, τὸ, ὡς ἔπρωθεν, πρὸς ἄλλω ὑπόστασι ἀπαφίεται, ἢ ὅλον ἐστὶ λέγει μὴ εἶναι ἢ ἐπὶ τῶν ἐποστάσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς τῷ πατρὶς μόνης. εἰ δὲ πρὸς τῷ ὕψις λέγει, ἢ τις ἐστὶ κοινή τῶν προσώπων, ἢ αὐτὸ λέγει ἢ ὡς ἔπρωθεν, ἐκ τῷ αὐτῆς φύσεως ἢ ἢ ἐκ τῶν. τὸ γὰρ ἐκπεριεῖναι ἐκ τῷ πατρὶς, ἀπολύεται παρὰ τῆ γραφῆς. ἢ ὁ μέγας Ἐπιφανίου λέγει, ἢ ἀμοῖν, ἐκ πατρὸς ἢ υἱῷ, ἢ ἢ ἀνάγκης βούλεται δαλῶν ἐκ τῆ αὐτῆς ὑποστάσεως, ἀλλ' ἐκ τῶν ὕψις αὐτῆς. ἢ ἀρα ἐπὶ τῶ ὕψις τὸ ἐκ τῆς ὕψις αὐτῆς λέγουμεν, ἢ ἢ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτῆς ἢ ἀνάγκης, ἀλλὰ δύναται λέγεσθαι πῶς εἶναι ἢ ἐκ τῶ ὕψις αὐτῆς ὡς ὁμοῦτον, ὡς σαφῶς εἴρηται.

Εχω δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρῶτον, ὅτι εἰ ἢ νοεῖται τὸ, ἐστὶ, ῥήμα ἐν τοῖς προκειμένοις, ἢ μὴ τοῖς εἴπεται, εἰ ἔχει τὸ εἶναι, ἐστὶ καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως ἢ φαίνεται ἐναντίον τοῖς ἀπῆτον πρὸς σὺ εἰρημίους. ἐπειδὴ καὶ μέγα δεόμενοι τὸ ρητὸν τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ, λέγομεν ὁ Βασιλεὺς ὡς ὅπως ἐξηγήσατο, ἐπειδὴ περιβαλλῶν ἂν ἑαυτὸν ἀντιφάσει. εἰ γὰρ λέγει, ἐκ τῷ πατρὶς ἢ ὡς ἔπρωθεν, ἐκ ἄλλοις δὲ λέγει ἐκ τῷ υἱῷ, περιπίπτει ἂν ἀντιφάσει. ἐφίλομεν ἂν ἰδεῖν τὸ ἀποκείμενον, κἀνυθῶν εἰσόμεθα τὸ ἐκόμενον.

Τούτων ὅπως λαληθέντων ἐλύθη ἡ συνόδος, τῷ πύκτερ ταμιαστικῆς τῷ συνάλλοσι. τῆς πύκτερος πύκτερος ἐλθούσης, ἢ τάλιν ἡμῶν συνελθόντων, παρόντων ἢ τῷ βασιλεῖ ἡμῶν, ἢ τῷ πατριάρχῳ ἀπῆτον, ἀδωνῆς γὰρ ἡ, ὁ Λατῖνος καὶ αὐτῶς ἢ ἐπαρξῆν ἐποίησατο, ἢ φησι μὴ ἀπαρῆστας πολλῆς.

ΣΤΝΕΛΕΤΣΙΣ θ.

Μαρτίῳ μῶνός πέμπτη, ἡμέρα πέμπτη, ἑβδόμη.

ΠΑρελείψωμεν ἐν τῷ ἀποκείμενῳ τὸ ρητὸν τῷ Βασιλεῖ τὸ ἀποκείμενῳ παρ' ὁμών, πατὴρ ἀιδισιμώτατος· ἀφ' ὃ ρητῶς εἶπαι τῷ ὕψις τῷ ἀγίῳ Βασιλεῖ, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐστὶ ἀπὸ τῷ σώματι αὐτοῦ τῷ πατρὶς, ἢ ὡς ἔπρωθεν, ἵσταται ἀπ' ὕψις ἐπὶ ἑαυτῶν, καθὼς ὕψις ἐξηγήθητε· ἐγὼ δὲ ἀπικροτάμην, ὅτι τὸ, ὡς ἔπρωθεν, ὡς νοεῖται, τυτῆσ, ἀπὸ ὕψις ὕψις, ἢ τῆς τῷ Θεῷ ὕψις. ὁ δὲ λόγος, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐκ τῷ κατ' εἰνομίαν λέγει, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχει τὸ εἶναι ἐκ τῷ υἱῷ, οὐκ ἠδύναται λέγειν τὸ πνεῦμα ἀπ' ὕψις ἐπὶ τῷ προσώπου χωρὶς ἀλλοτρίως, & δια τῶν

ANNO
CHRISTI
1439

SESSIO
XIX.

πρὸς αὐτὸς ἐξήγησα, ἵνα θεωρηθῇ τὸ ἀνωτάτω
 πον τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου, ὡς ἔ ἀληθεῖαν
 πᾶσι γνωθῆναι περὶ τῆς τοῦ Βασιλείου δια-
 νοίας, ἐπειδὴ οἱ πιστοὶ διδάσκαλοι θεμελίω-
 σαι τῆς ἡμετέρας πίστεως. εἰδοὺς δὲ ἡμεῖς τὸ
 ρητὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἔ μὲν δύο ἰσχυ-
 ρίαν, ἡ ἐπειρασάμεθα τὸ ρητὸν μεταγαγῆναι
 εἰς ἑ ἡμῖν φανὴν χωρὶς ἀποδοτικῆς ἢ ἑλ-
 λήλους. ἔχομεν γὰρ τὴν Βασιλείου πιστά-
 τιν μάρτυρα καὶ ἀρχαίωτον, ἔχομεν ἔ τὴν ἰρ-
 μιλικίαν. Ἐ διὰ τὸ ἐπ' αἰρασέν τῆ ἀιδεσι-
 μων τῶν πατέρων ἰσῶ ἀπὸ τῶν Λατίνων, κἀν-
 τῶθεν ἀναγνωθῆσεται Ἐ ρητὴν ἐν τῇ ἀνω-
 τάτω βιβλίῳ· εἰ δὲ θλίπει, ἀναγνωθῆναι τὸ
 Ἐκκλησιαστικὸν ἀνώτερον τὸ μέγαλο Βασιλείου· ὅτι
 ἔ ἀνὰ τὸ καλεῖσθαι υἱὸν τὸ πνεῦμα, ἔ, τῶς
 τὰ ἀνθρώπινα παραδείγματα. ὅτι δὲ ὁ μέγας
 Βασιλεὺς βίβεται, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχον
 τὸ εἶναι ἐκ τῆ υἱῶ, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐν τῇ
 ἐπομβῶν δόξῃ καυχῆται ὡς φησὶν. ἐπειδὴ
 ἐκ κεφαλῶν λίαν ἀξιολογεῖν, Ἐ τάνυ ποιῶ
 ἀπὸς τὸ ἀποκρίσθω· πίστευσαι, ὅτι οὐ εἶδες
 τὸ ρητὴν τὸ μέγαλο Βασιλείου, καὶ σὺ τὸ
 ἀπογαγῶς. ἔ διὰ τῶν ἢ ρῆσις ἀνωθῆναι,
 ἐπειδὴ ἐκ ἀπὸς τὸ αὐτὸ, ἐν τῷ κεφαλῶν
 τῷ ἐπιγραφόμενῳ, εἰ μὴ τις λέγει ἐκ τῆ Θεῶ
 τὸ πνεῦμα, ἔδὲ ἔ λόγον.

Τὸ τὸ λέγῶς, ἐστὶν ἐξ ἑτέρου, μὴ συνά-
 πει ἐν τῷ ρητῷ, ἀλλὰ λέγει αὐτὰ ὡς ἔχει·
 τῶν γὰρ ἐποίησας ἔ ἐκ τῆ τῷ ἁγίῳ Επιφα-
 νίῳ. τῶν ὡ ποιῶ τῶν δακνοῖαν τερατισθῆναι.
 διὰ τῶν ἐξηγηθῆσθαι τὸ εἰρημῶνα παρὰ οὐ.
 τὸ συναγόμενον ἐστὶν ἐκ τῆς σῆς ἐξηγήσεως τὸ
 παρ' ἡμῶν ἀποπιπυγόμενον ρητὸν, ἔ τῷ ἄλλω
 ὡν ἔπικ, ὅτι ὅπου ὁ μέγας Βασιλεὺς λέ-
 γῶ, ἐξ αὐτῶ τὸ πατὸς τὸ πνεῦμα, ἔ ἔξ ἑτέρου
 ὅν, ἢ λέγει ἰδίως ἐκ τῆς ὑποστάσεως τῷ πα-
 τρὸς, ἵνα ἢ τὸ, ἑτέρωθεν, ἐξ ἑτέρας τινὸς ὑ-
 ποστάσεως, ἀλλ' ἀπλῶς ὅτι ἐκ τῆ πατὸς, τυ-
 πέτω ὅτι ἐκ τῆς φύσεως τῷ πατὸς. ἵνα ἢ τῷ,
 ἔξ ἑτέρωθεν, ἔξ ἑτέρωθεν, ἔδὲ ἐξ ἑτέρας τινὸς
 ὡσίας ἢ φύσεως, τυπέτω ὡς ἐν τῷ χτισμά-
 τῶν, ὅπου Εὐνόμου ἔλεγε. ποτὶ τῶν τῶν ἐξη-
 γῆται ἡμεῖς ἀκούσας, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
 ἐκ τῆ πατὸς ἢ ἐκ τῆ υἱῶ, ἔ ἀναγκαζόμεθα
 νοεῖν, ὅτι ἐκ τῆς ὑποστάσεως τὸ πατὸς, ἢ ἐκ
 τῆς ὑποστάσεως τῆ υἱῶ, ἢ ἐκ τῆς ὑποστάσεως
 ἀμφοτέρων, ἀλλὰ διωάμεθα νοεῖν ἐκ πατὸς ἔ
 υἱῶ ἀκούσας ὅτι ἐκ τῆ ὡσίας αὐτῶ, τυπέτω
 ὁμοῖον αὐτῶς ἔ ἔξ ἄλλης τινὸς ὡσίας
 ὡς ἐν τῷ χτισμάτῶν. τῶν γὰρ ἔ οἱ θεολό-
 γοι πολλὰς συλλογισμοὺς ἔ ἀποδεικνύσας
 φαίνονται. εἰ δὲ ἔ ἀναγκαζόμενον ἀκούσας ἡμᾶς,
 ἐκ τῆ πατὸς ἔ τῆ υἱῶ, νοεῖν ἐκ τῆς ὑπο-
 στάσεως αὐτῶ, ἔκ ἂν οἱ ἅγιοι συλλογίζοντο
 τῶν ἔ ἀποδείκνυον.

Ἀπὸ τῆ ὡν ῥημάτων δύο τινὰ συνῆξα· τὸ
 ἀνωτάτω, ὅτι ἐπειδὴ ἔκ ἑρήται ἐν τῷ ρη-
 τῷ τῷ μεγάλου Βασιλείου, τὸ πνεῦμα εἶναι ἐκ
 τῆ πατὸς ἔ τῆ υἱῶ, διὰ τῶν ἔ ἀναγκαζέ-
 ἔ αὐτὸς τῶν λέγον. δὲ πρὸν, ὅτι ὁ νῶς τῷ
 Βασιλείου ἔ ἔ, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον

illud pateficeret veritas : quandoquidem
 hujusmodi doctores fundamenta sunt nos-
 trae fidei. Vidimus porro nos Basilii
 magni dictum cum duobus interpreti-
 bus ; & conati sumus illud in nostram
 linguam convertere, nihil addendo vel
 detrahendo. Habemus ergo Basilium fi-
 delissimum & antiquissimum testem ; ha-
 bemus & interpretationem. Idcirco, ut
 hi reverendi patres audiant, prius La-
 tine recitabo : deinde legetur etiam di-
 ctum, ut est in ipso codice. Si vero
 vultis, recitentur prius Graeca Basilii ma-
 gni verba : Quod licet Spiritus non vo-
 cetur Filius, &, Quomodo exemplis hu-
 mana, &c. Quod vero Basilium magnum
 velit, Spiritum sanctum habere suum
 esse ex Filio, in sequenti capite decla-
 rat ipse his verbis Quoniam est valde
 magni momenti caput, multamque facit
 ad rem (certo vero scio te dictum
 hoc Basilii magni vidisse, cum tu illud
 protuleris) Idcirco audiantur verba :
 agunt enim de eadem re, in capite cui
 titulus est, Quod nisi quis dicat Spiritum
 sanctum ex Deo, nec Verbum, &c.

Quod dicit ex alio capite est : ne en-
 go dicta connecte, sed profer illa ut
 se habent : nam hoc idem fecisti in ver-
 bis sancti Epiphani ; & proinde sensus
 confunditur. Quapropter examinentur
 quae tu dixisti. Quod a tua expositione
 dicti a nobis prolatis, & reliquo tuo
 sermone colligitur, est, Basilium ma-
 gnum, cum dicit : Ex ipso Patre Spi-
 ritus est & non aliunde : non tribuere
 hoc speciatim substantiae Patris, ut il-
 lud Aliunde, perinde sit atque ex alia
 quadam hypostasi ; sed loqui simpliciter
 ex Patre, hoc est ex natura Patris : ut
 vox, Non aliunde, significet non ex-
 trinsecus, neque ex alia quadam sub-
 stantia, sive natura, ut una videlicet e
 creaturis, quod aiebat Eunomius. Nos
 expositionem hanc audientes, cum Spi-
 ritus sanctus dicitur ex Patre vel ex
 Filio, nequaquam intelligere cogimus
 processionem ex hypostasi Patris, vel
 ex hypostasi Filii, vel ex amborum hy-
 postasibus : sed ex Patre & Filio audien-
 tes possumus ita accipere, ut si ex eo-
 rum substantia, id est, consubstantialis
 ipsis, & non ex alia quadam substan-
 tia, ut una de numero creaturarum :
 hoc enim theologi etiam saepe syllogis-
 mis & demonstrationibus probant : si
 vero esset necessarium, dum ex Patre
 & Filio audimus, intelligere ex eorum
 hypostasi ; profecto sancti id ratiocina-
 tionibus non demonstrarent.

Ex tuis verbis duo quaedam collegi,
 primum, quoniam in dicto magno Ba-
 silii non dicitur Spiritus sanctus esse ex
 Patre & Filio, propterea te quoque non
 cogi illud asserere : alterum, Basilii ma-
 gni mentem falsae hanc, ut Spiritus
 sanctus non sit alienae naturae, sed ejus
 quae

SESSO XIX

quam habet Pater & Spiritum sanctum non intelligi a Patre, sed ex substantia Patris & Filii. Itaque per se substantia est que producit Spiritum sanctum.

Volo brevi quidpiam dicere, ut mox ipse loquaris: magui Basilii consilium, quoniam cum haereticis decertabat absentibus, Spiritum sanctum esse alienum a substantia Patris & Filii, non erat ostendere, undenam Spiritus sanctus habeat esse: hoc enim fatentur etiam haeretici, nempe illius causam esse Deum, quandoquidem omnia a Deo sunt: nec etiam quamnam hypostasis sit causa Spiritus sancti: compertum enim & hoc est ex evangelio, Spiritum scilicet procedere a Patre: sed propositum ei erat ostendere Spiritum sanctum, cum ex Deo sit, non esse ut unam creaturam, veram ex eius substantia procedere, sicut & Filium. Idcirco cum dicit: Ex ipso Spiritus; significat, ex substantia eius & non extrinsecus.

Dicis, scopum fuisse Basilio demonstrare, Spiritum sanctum ejus plane esse substantiam, cujus Pater & Filius; & non alterius, ut assererent haeretici. Secundo, non fuisse opus Basilio probare, quamnam sit causa Spiritus, Patris an Filii. Tertio, institutum Basilii fuisse illud, ut Spiritus sanctus sit substantiae Patris, & non alterius. Ad primum ergo dicimus, nos in eo satis convenire, ut scilicet Basilius voluerit demonstrare, Spiritum sanctum esse paternae substantiae, & non aliunde: Consentimus de hoc; quare nihil dico. Contra vero secundum, quod scilicet illino fuerit propositum demonstrare, utrum Pater & Filius sit causa Spiritus, repugno: nam ex hoc dicto contrarium ejus sequitur, quod superiore sessione dixisti. Tunc enim vocem, Non aliunde, significare dixisti, Non ex alia hypostasi: nunc vero negas, personam hanc ex illa persona esse: sed clarius hoc praeterea demonstratur; Nam idem eodem capite, Spiritus, inquit, ex Dei est ore. Nunc igitur quaero ex te, quid intelligas per illud, Ex ore Dei, ex Patre, an vero ex ore, videlicet Filio? quodcumque responderis, necesse est sermonem esse de causa Spiritus. Ad tertium vero dico, fateri nos etiam, Spiritum sanctum esse ex Patris substantia; quandoquidem eadem numero est Patris & Filii substantia: neque enim aut creatus aut imaginarius est, ut cum ex Patre sit, non sit etiam ex Filio, quatenus accipit a Patre quod Patris est, videlicet essentiam. Dicat tua reverentia, & responde ad secundum & tertium, de primo enim consentimus.

Ego recepta tua expositione non sum locutus pugnantia, sed dixi tibi contraria, qui coram hisce auditoribus usque

ἐκ τῆς αὐτοῦ οὐσίας ἢ τῆς τῆ πατρὸς· ἢ ὅτι ἐνοείται τὸ πνεῦμα εἶναι ἀπὸ τῆ πατρὸς, ἀλλ' ἀπὸ τῆς οὐσίας τῆ πατρὸς καὶ τῆ υἱοῦ. ὅτε κατὰ σὲ ἡ οὐσία εἶναι ἑκατὴ ἢ προάγουσα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Βύλομαι εἰπεῖν ὀλίγον τι, καὶ πάλιν ἰνα λίγος αὐτός. ὁ σκοπὸς τῆ μεγάλης Βασιλείης, ἐπειδὴ ἠγωνίζετο κατὰ τῶν αἰρετικῶν, τῶν λιγόντων, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀλλότερον τῆς οὐσίας τῆ πατρὸς καὶ τῆ υἱοῦ, ἢ καὶ δεῖξαι, πόθεν ἔχει τὸ εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τὸτο γὰρ ὁμολογῆται ὡς αἰρετικῶς, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἢ αἰτίας ἔχει, ἐπειδὴ καὶ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ. ἀλλ' οὐδ' ἐκ τίνος ὑποστάσεως ἔχει ἢ αἰτίας τὸ πνεῦμα· καὶ τὸτο γὰρ ὁμολογῆται παρὰ τῆ εὐαγγελίου, ὅτι τὸ πνεῦμα παρὰ τῆ πατρὸς ἐκπορεύεται. ἀλλ' ὁ σκοπὸς καὶ δεῖξαι, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ Θεοῦ ὄν, ἢ ὡς ἐν τῶν πισμάτων εἶναι, ἀλλ' ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὁμοῦν, ὡς καὶ ὁ υἱός. διὰ τὸτο ὁπῶν λίγη· ἐκ αὐτῶ τὸ πνεῦμα, τὸτο λίγη, ἐκ τῆ οὐσίας αὐτῶ καὶ ἢ ἔχουθεν.

Λίσεις ὅτι ὁ σκοπὸς τῆ Βασιλείης καὶ εἰπεῖν δεῖξαι, ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς αὐτῆς καὶ οὐσίας τῆ πατρὸς καὶ τῆ υἱοῦ, καὶ ἢ ἀλλῆς, καθὼς ἔλεγον οἱ αἰρετικοί. δὴ πρῶτον, ὅτι ἢ καὶ χρεία τῆ Βασιλείης ἀποδείξαι ἢ αἰτίας τῆ πνεύματος, πόθεν ἂν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός· τῆτον, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆ Βασιλείης καὶ, ὡς τὸ πνεῦμα εἶναι τῆς τῆ πατρὸς οὐσίας καὶ ἢ ἔπειρας. ὡς καὶ ἂν τὸ πρῶτον λέγουμεν, ὅτι συμφωνοῦν ἀρκουῶντες ἐσμεν, ὅτι καὶ ὁ σκοπὸς τῆ Βασιλείης ἀποδείξαι τὸ πνεῦμα εἶναι τῆ πατρὸς οὐσίας καὶ ἢ ἔπειρας. ἐν τούτοις συμφωνοῦμεν, ὅθεν οὐδὲν λίγη. ὡς δὲ τὸ δεύτερον, αἶον ὅτι ἢ καὶ ὁ σκοπὸς ἀποδείξαι, πόθεν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός εἶναι αἰτίας τοῦ πνεύματος, ἀντιλέγω· ὅτι ἀπὸ τούτου τῆ λόγου ὁμοιωτικῶν ἐπιτετα τῆ ἐν τῆ ἀπολαβῆσιν εἰρημίνῃ σοι. καὶ γὰρ ἐν τῆ ἀπολαβῆσιν εἶπες, ἢ ἔπειρας, δηλονότι ἐξ ἔπειρας κατὰ σὲ· νῦν δὲ τὸ ἀπόσπαστον λέγεις τούτου ἐκ τῆ ἀποσπαστικῆς ἢ ἔστι. μάλλον ἀποδείκνυται δεύτερον, ὅτι αὐτός ἐν τῆ αὐτῆ κεφαλῆσιν φησίν, ὅτι τὸ πνεῦμα εἶναι ἐκ τοῦ σώματος τῆ Θεοῦ. καὶ οὐκ ἔρωτῶ σε πόθεν ἐνοεῖς ἐκ τῆ σώματος εἶναι τῆ Θεοῦ, δηλονότι τοῦ πατρὸς, ἢ ἐκ τοῦ σώματος δηλονότι τοῦ υἱοῦ. καὶ ὄν ἂν ἔσπον ἀποκεῖσθης, χρεία εἶναι εἶναι περὶ ἢ αἰτίας τῆ πνεύματος. ὡς δὲ τὸ τρίτον, καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶναι ἐκ τῆς τῆ πατρὸς οὐσίας. ἐπειδὴ ἢ αὐτῆ εἶναι τῆ ἀειδμῶ ἢ τῆ πατρὸς οὐσία καὶ τῆ υἱοῦ. οὐ γὰρ εἶναι κτιστόν ἢ φαστικόν, ὡς ὄν ἐκ τῆ πατρὸς μὴ εἶναι τὸ ἐκ τῆ υἱοῦ, καὶ ὄν ὁ λαμβάνει παρὰ τῆ πατρὸς ὄν ἐκ τῆ πατρὸς, ἢ οὐκ εἶναι δηλονότι. λέγεις ἢ αἰθεσιμότης σου, καὶ ἀποκεῖσθαι ὡς τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον, ὡς γὰρ τὸ πρῶτον συμφωνοῦμεν.

Ἐγὼ ἢ σὺ εἰρημίνην παραδείξαιμῃ, ὡς οὐκ εἶναι ὁμοιωτικῶν ἐπιτετα σοι, ἀλλ' εἶπον ὁμοιωτικῶν σοι ὡς τῆς ἐναντιολογίας ἀντιπέπικτον ἐνώπιον

ANNO
CHRISTO
1437

ANNO CHRISTI 1432.

SESSIO XIX.

Ἐ παρόντων ἀκουσθῆναι. ἡδὲ γὰρ ἰραταδοῖς ἀπαρ' ἑμοῦ, ὅτι τὸ, ἔξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, ἀκούων τοῖς ἔξ ἀνάγκης, ἔξ αὐτῆς ἢ ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς, ὡς, ὡς. ἐπὶ ταύτῃ περιήγαγον τὸ ἅγιον βασιλεῖον ῥητῶν, ἃ ἐπιπέδῃ αὐτὸς λέγει, ἔξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς εἶναι τὸ πνεῦμα, καὶ οὐχ ἰπρωθεν, λιτάγκασάσι κατὰ τὸ σὺν ὁμολογίαν ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς μόνως ὁμολογῆσαι, καὶ οὐχ ἰπρωθεν, ταύτιν, ἢ ἔξ ἰπρας ἑνὸς ὑποστάσεως. ἄγουσι εἰς τὴν ἡδὲ, ἀκούοντα ἦσαν τοῖς ὁμολογίαις. μὲν ταῦτα δὲ ματαβαλλόμεθα, καὶ ἀπὸς ἰπρας χωρήσας ἐξηγήσιν τοῦ ῥητοῦ, ὅτι τὸ, ἔξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, ὡς ἀναγκαζον τοῖν ἡμᾶς ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ δυναμέθα τοῖν ἔξ αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, ἦγουσι ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ. καὶ ὡς ὁμοῦσιον αὐτῷ καὶ οὐχ ἰπρωθεν, μετήγαγεν ὁμοῦσιον ἐκ τῆς παραδείξουσαι ταύτιν ἢ ἐξηγήσιν. ἀκούοντα οὖν τῆς σὺν διανοίᾳ ἐπιπέδῃ, καὶ ἐκ τῆς εἰρημῆναι παρα σὺ συναγομῆναι τὸ ἀναγκαζον ἐπέδῃμα, ἀλλὰ ἔχ ἑαυτοῖς περιπέπτοις καὶ ἐκατιύμενοι. συναγομῆναι ταύτων ἀπὸς τῆς ἐξηγήσεως ταύτης, ὅτι ἐκ τῆς πατρὸς ἀκούων τὸ πνεῦμα καὶ τὸ υἱόν, καὶ ἔξ ἀμφοτέρων, ἢ ἀναγκαζοντα τοῖν καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. ἀλλ' ἀπλῶς ἐκ τῆς αὐτῶν φύσεως ὡς ὁμοῦσιον αὐτοῖς. καὶ ὅτι τῶν καὶ ἡμῶν ἐκ τῆς φύσεως ἀλλήλων, καὶ ἔξ ἀλλήλων δυναμέθα λέγεσθαι διὰ τὸ ταυτὸν τῆς φύσεως, ἀλλ' ἢ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. καὶ κατὰ τῆς ὁμοῦσιον ὁμοῦσιον ὁμοῦσιον ἰσαὶ καὶ τῆς Ἡσαὺ ἀπὸς τῆς ἰσαὺ. ἀδελφός σὺ εἶσι, καὶ ἐκ τῆς φύσεως σὺ εἶσι. δηλον δὲ, ὅτι ὁ ἀδελφός ἢ εἶσι ἐκ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς φύσεως ὡς ὁμοῦσιον αὐτῷ καὶ ὁμοῦσιον.

Ἀ εἶπον ἐκ τῆς ἰπρας συναγομῆναι, διασαφῶν πῶς εἰ ἐκ τῆς πνεῦμα ἀπὸ τῆς φύσεως, καὶ τῆς ὑποστάσεως, ἄσας ὁ σὺν ἄλλοις τῆς αἰδοσιμουπιτων ταύτων πατέρων ἀρκαυῶντος ἢ ἀνακεπτιμῆναι συναγομῆναι. καὶ ὅτι τὰ ταῦτα τοῖς τὸ πνεῦμα πᾶσι γίγονε γινόμενον, δηλονότι ἢ ἔξ ἰπρας ἀκούωντα. καὶ διὰ τὸ ἐπὶ τῷ μὴ καταναλισκεσθαι τῆς φύσεως ἐκ τῆς περιπέπτοις, μόνον ἀπὸς τῆς ἀρχικῆς ἐγγυμῆναι ἰρατῷ. ἐπειδὴ ἴσως παρέχει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁμοῦσιον μεταξὺ ἡμῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων λαβῶν ἀπὸ τῆς ῥητῆς ἡμῶν ἀρκαυῶντος ἀρῆσκει, ὅτι καὶ ἀληθῆς εἶσι τὸ παρα σὺ ἀρῆσκει εἰρημῆναι, ὅτι ὁ ἰσαὺ ἐκ τῆς τῶν κεφαλαίων εἶπιν, ἢ ἔξ ἰπρας ὑποστάσεως, ταύτιν, ἢ ἔξ ἰπρας φύσεως. ἐπειδὴ εἰ ὡς ἡμῶν ὁ σκοπός τῆς μεγάλης βασιλείας, καθὼς εἶπας, ἐκ ἑαυτοῦ εἰναι ἡμῶν τοῖς ἀπὸ ἑμοῦ εἰρημῆναι. καὶ διὰ τὸ ἐλθεῖν ἐκ τῆς ταύτων, ἐπειδὴ ἐκ τῆς δόξης σὺν ἀποστολῆσιν.

Σήμερον ἐκ τῆς δόξης ἐκείνων ἀπὸ τῆς ταύτων ἐκ τῆς κεφαλαίων ἐκείνων, τὸ ἰπρωθεν, ταύτιν, ἢ ἔξ ἰπρας φύσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς.

Ἔγω, ταῦτα ὁμολογῶ καὶ διχομαί. Εἶπας, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πατρὸς λεγομῆναι, τοῖν ἡμᾶς ἀναγκαζον καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ υἱὸς τὸ αὐτὸ εἶναι πνεῦμα

adeo tecum pugnas. Nam heri interrogatus a me, an ex ipso Patre audiens; intelligeres necessario ex ipsa Patris hypostasi, affirmasti. Ad hoc ego protuli Basilii magali dictum, & quoniam ille dicit, Spiritum ex ipso Patre esse & non aliunde, coegi te ex concessis fate-ri de sola Patris hypostasi & non aliunde, hoc est, ex alia quapiam hypostasi. Quae igitur dixisti heri, congruentia erant iis quae concesseras; postea vero mutata sententia, aliam dici expositionem amplexus, quod vox illa, Ex ipso Patre, non necessario intelligenda sit perinde atque ex eius hypostasi: sed possit intelligi, Ex ipso Patre, hoc est, ex eius natura propter consubstantialitatem, & non aliunde; fecisti ut hanc tuam expositionem susciperemus. Sequentes igitur tuum sensum diximus, & ex iis quae ipse dixisti, colligimus quae necessario consequuntur, non ipsi nobis contraria pugnantiisque loquentes. Ex hac ergo tua expositione colligitur; Dum audimus Spiritum ex Patre & Filio, & ex ambobus, non necessario esse intelligendum ex eorum quoque substantiis, sed simpliciter ex eorum substantia, ut consubstantialem ipsis: quemadmodum & nos dici possumus alter ex alterius esse substantia propter essentiae identitatem, non tamen alter ex alterius hypostasi. Ita apud sacram scripturam Isaac ad Jacob de Esau, Frater, inquit, tuus est, & de tua natura est. Constat autem fratrem non esse ex fratris hypostasi, sed ea natura ejus, ut connaturalem & consubstantialem.

Videtur esse se locus Gen. 29

Quae proxima sessione dixi, declarans quo pacto Spiritus & a substantia sit & ab hypostasi, percepit satis aperteque universus hic reverendissimorum patrum coetus; planeque omnes cognoverunt. Basilium non ita esse intelligendum, ut Spiritus non sit ex alia persona. Idcirco ne frustra tempus absumatur in super- vacancis, de principali tantum puncto abs te quaero: fortasse enim dabit nobis Spiritus sanctus ut conveniamus: & primo quidem quae dixisti, desumens ea ex nostris verbis, placent satis: verum enim est, quod fuit a te dictum; Basilium in hoc capite dixisse, Non aliunde, hoc est, non ex alia substantia; nam si hic fuit scopus magno Basilio, ut asseruisti, nulla certe ex parte dictis meis adversatur. Quapropter accede ad testium, quandoquidem de secundo consensimus.

Hodie respondendo ad secundum illud, de dicto illius capitis mentionem fecisti: & explanando vocem, Aliunde, hoc est, non ex aliena substantia, sed paterna.

Esto, fateor hoc & admitto. Dixisti, cum Spiritus sanctus dicitur ex Patris substantia, cogi nos intelligere, ex substantia quoque Filii eundem esse

SESSIO XIX esse Spiritum sanctum, quoniam una eademque numero est substantia Patris & Filii. Afferis ergo essentiam Patris & Filii esse causam Spiritus sancti.

Non ita dico; repetamus quae dixi. Cum audimus Spiritum sanctum ex substantia Patris & Filii, debemus intelligere causam, ita ut ex substantia Patris & Filii habeat esse Spiritus sanctus?

Non ita dicimus. Cum audimus, Ex substantia Patris & Filii, necessario causam intelligere debemus?

Cum audimus; Spiritum sanctum esse ex substantia Patris & Filii, tunc necessario intelligere cogimur, ut e causa (sumo autem pro eodem nomen causae, quo doctores nostri non utuntur, sed ejus loco voce principii) quoniam hoc loco ait, Spiritum esse ex ore Patris: est porro illi propositum agere de causa Spiritus; propterea quaeritur, debeamus intelligere ex ore, hoc est, ex Patre, an vero ex Filio? quidquid enim dixerimus, causam intelligere debemus. In evangelio quippe satis declaratum est, Spiritum sanctum ex Patre procedere, videlicet ex ejus quoque substantia Procedens autem ex Patre accipit etiam esse, uti jam declaravimus. Et quemadmodum accipit a Patre, substantiam ejus scilicet, quod idem est atque esse a Patre; accipit pariter & a Filio; quandoquidem Patris & Filii substantia una est. Exemplum vero Isaac & Esau non facit ad rem.

Omitto in praesens Basilii magni & evangelii verba; tu vero mihi plane perspicueque ad quaeritum respondeas Cum audimus Spiritum sanctum ex substantia Patris & Filii, intelligere debemus illum esse ex eorum quoque substantia?

Hoc est, quod proxima sessione dixi, actiones esse suppositorum, sicut in humanis clamat universa philosophia. Quae autem ex te, verumne sit actiones esse suppositorum?

Non dico, an actiones sint suppositorum: responde igitur, deinde ergo ad hoc etiam respondebo.

Erat ergo Isaac in hoc mundo subiectum unum, unum suppositum: & sessione superiore diximus, in divinis non esse substantiam quae generat, aut spirat; sed hypostasises esse, quae generant & spirant. Sequitur ergo, ut ejus causa sit paterna hypostasis, non substantia: & quoniam hypostasis Patris quae generat Filium, communicat Filio, propter hanc causam doctores ajunt; Filium esse ex Patris substantia, & Spiritum sanctum ex substantia Patris, & Filii, ut servetur personarum distinctio; alioquin personae unum sunt; non est enim relativa oppositio. Habebis, qua ratione spiritus habeat esse ex substantia Patris & Filii.

ἁγιον· ἐπειδὴ αὐτὴ ἐστὶ καὶ μία τῶ ἀειδύμῳ ὡς ἡ πατρὸς καὶ υἱῷ. λέγεις οὖν, ὅτι ἡ ὕστατα τῷ πατρὸς καὶ τῷ υἱῷ ἐστὶ αἰτία τῷ ἀγιοκνέματι.

Οὐ λέγω ὕτως· ποτίσωμεν ἐπανάληψιν. Όταν ἀκούσωμεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς ὕστερας πατρὸς καὶ υἱῷ, τοῖν ὁμοίωμεν, ἢ αἰτίαν, ὅτι καὶ ἐκ τῷ πατρὸς καὶ τῷ υἱῷ ὕστερας ἔχει τὸ εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον;

Οὐ λέγωμεν ὕτως. Όταν ἀκούσωμεν ἐκ τῷ πατρὸς & τῷ υἱῷ ὕστερας, τοῖν ὁμοίωμεν ἢ αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης;

Όταν ἀκούσωμεν, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐστὶ ἐκ τῷ ὕστερας τῷ πατρὸς καὶ τῷ υἱῷ, τότε ἀναγκαῖως ἀναγκαζόμεθα τοῖν ὡς ἐπ' αἰτίας· λέγω δὲ ταῦτον ἢ αἰτίαν, ἵνα οἱ ἡμέτεροι διδασκαλοὶ ἢ χρωῖται, ἀλλὰ τῇ τῷ ἀρχῆς συνῆ. ἐπειδὴ ἐκ τῷ χωρῆν τῶν λέγει, τὸ πνεῦμα ἐστὶ ἐκ τῷ σώματι τῷ πατρὸς, ἐστὶ δὲ ὁ σκοπὸς περὶ τῷ αἰτίας τῷ πνεύματι, διὰ τοῦτο ἠρώτησα. ἐκ τοῦ σώματος, τυτίε τῷ πατρὸς τοῖν ὁμοίωμεν, ἢ τῷ υἱῷ; ὁ, τι ἀν εἴπωμεν, * τοῖν ὁμοίωμεν· καὶ γὰρ ἀρκοικῶς ἐσαφελῶθη ἐκ τῷ εὐαγγελίῳ, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παρὰ τῷ πατρὸς ἐκπορεύεται, δηλαδὴ καὶ παρὰ τῆς αὐτῷ ὕστερας. ἐκπορεύομεν δὲ ἐκ τῷ πατρὸς, λαμβάνει καὶ τὸ εἶναι καὶ ἐκ τῷ εὐαγγελίῳ διασαφηνῶν. καὶ καθ' ὃν τρόπον λαμβάνει παρὰ τῷ πατρὸς, τυτίε ἢ ὕστερας αὐτοῦ, ὁ ἐστὶ ταῦτον τῷ παρὰ τῷ υἱῷ, τοῦτον ἢ τρόπον λαμβάνει καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ· ἐπειδὴ ἡ ὕστερας μία ἐστὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῷ υἱῷ. τὸ δὲ παραδειγμα τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τῷ Ησαῦ ἔκ ἐστὶ τὰ μὲν τοῦ μεγαλοῦ βασιλείας κατὰ τὸ πατρὸς τὸ προκείμενον. ῥὸν καὶ τὸ τῷ εὐαγγελίῳ ἐκείνῳ. σὺ δὲ μοι πρὸς τὸ ἐρωτηθῆν ἀπόκειναι σαφῶς εἴπω καὶ καθαρώς. ὅταν ἀκούσωμεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς ὕστερας πατρὸς καὶ υἱῷ, τοῖν ὁμοίωμεν ὅτι ἐκ τῆς ὑποστάσεως ἐστὶ αὐτῶν;

Τοῦτο ἐστὶν ὅτι εἴρηκα καὶ ἐκ τῷ ἀπολαύσει συνελθῶσι, ὅτι αἱ εὐεργεταὶ εἰσὶ τῆς ὑποκειμένων, καθὼς πᾶσα φιλοσοφία βοᾷ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνων. ἐρωτῶ δὲ, εἰ τοῦτο ἐστὶ ἀληθές, αἱ εὐεργεταὶ εἰσὶ τῆς ὑποκειμένων;

Οὐ λέγω, ὅτι αἱ εὐεργεταὶ εἰσὶ τῆς ὑποκειμένων. ἀποκρίθητι οὖν, εἴτω ἀποκρίθησιν καὶ πρὸς τοῦτο.

Λογὸν ὁ Ἰσαὰκ ἐκ τῷ παρόντι κόσμῳ ἐν τῷ ὑποκειμένων, μία ὁμοίωσις. καὶ ἐκ τῷ ἀπολαύσει εἴπωμεν, ὅτι ἐπὶ τῷ θεῶν ἔκ ἐστὶν ἡ ἡνωσῆ καὶ πνεῦσα ὕστερας, ἀλλ' εἰσὶν αἱ ὑποστάσεις αἱ ἡνωσῆ καὶ πνεῦσαι. ὡς ἐπιτυτίε, ἢ αἰτίαν αὐτῷ πατρὸς εἶναι ὑπόστασις καὶ ἢ ὕστερας· ἐπειδὴ δὲ ἡ τῷ πατρὸς ὑπόστασις ἢ ἡνωσῆ ἢ υἱὸν μεταδίδωσι τῷ υἱῷ αὐτῇ ἐστὶν ἢ αἰτία δὲ ἵνα οἱ διδασκαλοὶ φασιν, ὅτι ὁ υἱὸς ἐστὶ ἀπὸ τῷ ὕστερας τῷ πατρὸς, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῷ ὕστερας πατρὸς & υἱῷ, ἐπὶ τῷ σώζεσθαι ἢ διαχερῶν τῆς ἀποσώτων, ἐπειδὴ τὰ ἀπόσωπα ἐν εἰσὶν· καὶ γὰρ ἐστὶν ἀντίθεσις ἀναφορῆς. ἔχει ἢ νοῦν, τίνα τρόπον ἔχει

ANNO CHRISTI 1432

ANNO CHRISTI 1459. Epist.

ἔχει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς τῆ πατρὸς ὑ- A
σίας ἢ υἱῶ.

Εγὼ ἢ διαίταμαι συνάψαι τὸ παρὰ σὺ εἰ-
ρημῆρα· δεῦθεν γὰρ μὴ ἐναντία ἀλλήλους εἴ-
ναι. ἀπὸ μὲν γὰρ λέγεις ἐκ τῆς ὕσεως πα-
τρὸς ἢ υἱῶ, ὅτις μία ἢ ὁ αὐτὸ ἐστὶ τῷ αἰ-
σθητῷ· καὶ δὲ αὐθις μεταβαλλόμενος λέγεις
ἀπολύτως τοῖς διδασκάλοις, ὅτι ἡ ὕσις καὶ ἔ-
στι αἰτία τῆς ὑποστάσεως κατ' αὐτὴν.

Ο λέγει ὁ αἰδισμὸς πατὴρ, καλῶς καὶ
θαυμασιῶς λέγει. ἢ σὺ πατὴρ αἰδισμῶτατε
καλῶς εἰπομένη. ἀλλ' ἐστὶ τὸ ἡγῶν ἢ ἀμφι-
βολίαν ἐμφανίσα, ὡς ἰμοὶ δεῖται. Ἐν τῷ κοι-
νῷ θεολογίᾳ τῆς διδασκαλίας Γραικῶν τι καὶ
Λατίνων διαφέρει λέγειν, θεῖαν ὕσιν, ἢ ὑ-
σίαν πατρὸς ἢ υἱῶ. μὴ οὖν νομίζετε τῷ
ἀρχαίᾳ διαφέρειν, ἀλλὰ μόνον ἐπινοίᾳ καὶ
λόγῳ. ἐπειδὴ τῶν αἰσθητῶν τῆς διδασκαλίας
τῶν ἀποφαιρόμεν τὸ ρῆμα, ἢ θεῖαν ὕσιν
κοινῶν τινῶν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ ἢ τῷ ἁ-
γίῳ πνεύματι· ἡμεῖς δὲ λέγομεν ἢ ὕσιν τῷ
πατρὶ, καὶ μὲν τὸ τὸ πατρὸς ἀποφαινοῦ.

Ἐστὶν ὅτι, πλὴν ἢ ἔξ ἀνάγκης, ἕδὲ αἰ-
Οὐδὲν διαίταται οἱ ἡμίτεροι ἀπολογεῖσθαι
πῶς δυοῖ, ἢ ταῦτα μαχημένους ἀλλήλους.

Πρὸς διασέφισιν τῷ παραδείγματι ἀρκούν-
τως εἰπον· ἐγὼ δὲ πάλιν ἐλίγα τιπῶ, ὅτι ἐπὶ
τῆς ἀνθρωπίνων τῷ ὑποκειμένῳ ὕσις ἐστὶν ἢ
μεταδιδῶσα ἢ Ἐν αὐτῇ ὕσις καὶ φύσις, ὡς
ἐστὶ τὸ Ἰσαὰκ ἐστὶ. καὶ ὅτι ἡ φύσις, ἢ ἀν-
θρωπότης ἢ ὕσα Ἐν τῷ Ἰσαὰκ, ἢ ἐστὶν ἢ
ἡγῶσα, ἀλλ' ἡ φύσις τῷ Ἰσαὰκ ἐστὶν ἀρχὴ
δὲ ἢ ἀποφαινοῦ τὸν Ἰακώβ, ἢ ἐστὶ τὸ κοινοῦ-
μῶν, ἐπειδὴ ἡ φύσις τῷ Ἰσαὰκ ἢ ὕσα ἐστὶν
ἢ μεταδιδόμενῃ τῷ Ἰακώβ. πῶν οὖν λέγει, ὅτι
ὁ Ἰακώβ ἐστὶν ἀπὸ τῆς φύσεως τῷ Ἰσαὰκ. τι-
να οὖν τρόπον ὀφείλει νοεῖσθαι ἢ ἀποφαινοῦ
αὐτῆ, ἐκ τῆς Ἰακώβ; ἢ δύναται νοεῖν, τῆς
ἐστὶν ἐκ τῷ Ἰσαὰκ ὡς ἔξ ὑποκειμένου ἐπιφαινοῦ,
ἐπειδὴ αἱ ἐπιφαινοῦ εἰσι τῷ ὑποκειμένου ὑποστά-
σεων, ἢ ἀπὸ τῆς φύσεως τῷ Ἰσαὰκ ὡς ἔξ ἀρ-
χῆς δίδονται τῷ Ἰακώβ. εἰ διακρίνῃ μὲν, ὡς
ἢ ὕσιν τῷ Ἰακώβ καὶ τῷ Ἰσαὰκ μὴ εἶναι
διακρίμενους, ἀλλ' εἶναι μίαν τῷ παραδείγ-
ματι. ἐπεὶ οὖν ἢ ἡγῶσα ἐπὶ τῆς θεῶν ἀ-
ποφαινοῦ πλὴν, διὰ τῆς φαινοῦ. τὸ τὸ πατρὸς
ὀνομα ἐστὶν ὑποστάσει ὑφιστάμεν. τῶν οὖν τῷ ὑ-
ποκειμένου ἐστὶ τὸ ἡγῶν· ἐπειδὴ τὸ ἡγῶν ἐ-
στὶν ἐπιφαινοῦ γνωσεῖσθαι, καὶ μόνον τῷ ὑποκει-
μένου γνωσεῖσθαι. πῶν οὖν ἢ ὕσις τῷ πα-
τρὶ ἐστὶν ἀρχὴ, δὲ ἢ ἡγῶν ὁ πατὴρ, ἢ ἐστὶ
πῶ δίδόμενῳ τῷ υἱῷ ἢ τῷ κοινοῦ μῶν τῷ υἱῷ
διὰ ἡγῶσεως, ἢ ἐστὶ τὸ λαμβανόμενον παρὰ
τῷ υἱῷ ἢ τὸ κοινοῦ μῶν παρ' αὐτοῦ, καθὼς
καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνων ἢ φύσεως τῷ Ἰσαὰκ καὶ
ἀνθρωπότης αὐτῆ. ἐστὶν οὖν ὁ Ἰακώβ λαμβά-
νον ἀπὸ τῷ ὑποκειμένου τῷ ἡγῶντῶ· ἀλλ'
ἢ διαφορά ἐστὶ διὰ τῷ ὑποκειμένου· ἢ φύσις αὐτῆ
ἐστὶ μία καὶ ἢ αὐτῆ τῷ αἰσθητῶ ἐν τῷ πατρὶ
καὶ υἱῷ καὶ ἁγίῳ πνεύματι. καὶ ὡς ἔξ ὕδεν
ἀλλὰ διακρίνονται, εἰ μὴ ὅτι ὁ πατὴρ ἐστὶ πα-
τὴρ, καὶ ὁ υἱὸς υἱὸς καὶ Ἰακώβ, ὅτι σοφία τῷ

ἢ ἔξ αὐτῆ
ἀποφαινοῦ τῷ
Ἰακώβ;

Ego non possum connectere tua di-
cta, videntur enim mihi inter se pu-
gnare; modo dicis, Ex substantia Pa-
tris & Filii, quem una eadem numero
est; modo vero mutata sententia dicis
secundum doctores, essentiam ipsam per
se non esse causam subsistentiarum.

Quod reverendus pater dicit, bene
scientificissimeque dicit. Tu quoque pater
reverendissime bene respondes: sed quod
ambiguitatem asfert, equivocatio est, ut
mihi videtur. In communi doctorum
tam Græcorum, quam Latinorum theo-
logia differt, divinam substantiam dice-
re, & substantiam Patris & Filii: ne ta-
men re differre hoc poteris, sed appren-
sione tantum & intelligentia. Quo-
niam igitur audimus doctores ita lo-
quentes, divinam substantiam concipi-
mus animo, commune quid Patri & Fi-
lio & Spiritui sancto; Cum vero dicitur
Patris substantiam, intelligimus per-
sonam Patris.

Interdum quidem, non tamen neces-
sario, & semper.

Non possunt nostri respondere duo-
bus, idque pugnantibus inter se.

Ad exempli declarationem dixi jam
satis: dicam rursus pauca; in humanis
suppositum esse substantiam, quæ com-
municat essentiam & naturam suam, ut
in Isaac. Nunc ergo natura, humanitas
quæ est in Isaac, non est quæ generat:
sed natura Isaac est principium, per
quod procreat Jacob; estque res quæ
communicatur: quandoquidem natura
Isaac est, quæ Jacob communis efficitur.
Sic dicimus, Jacob esse de natura
Isaac. Quomodo igitur intelligenda est
hæc propositio. Ex natura Isaac? non
potest ita intelligi, ut sit ex Isaac, ve-
luti supposito agente, quoniam actiones
sunt suppositarum hypostaseon: ex na-
tura vero Isaac ut a principio tribuuntur
Jacob. Si fieri posset, essentiam Jaco-
b & Isaac non distingui, sed unam
esse, aptum esset exemplum: at quia di-
vina generatio inexplicabilis est, propterea
Patrem dicimus esse subsistentem hypo-
stasim, & hoc esse subjectum genera-
rans: quoniam generare est notionalis ac-
tio, & a supposito tantum esse digno-
scitur. Est ergo substantia Patris princi-
pium per quod generat Pater; & res
quæ datur & communicatur Filio per
generationem, & quam Filius accipit
sibi communicatam, sicut in humanis
natura & humanitas Isaac: nam Jacob
accipit a supposito generante. Verum
differentia est propter excellentiam. Na-
tura hæc una eademque numero est in
Patre & Filio & Spiritu sancto; atque
in nullo alio distinguuntur, quam eo
quod Pater sit pater, & Filius filius: di-
cimus autem sapientiam in Deo & ho-
norem & potentiam communicari, quo-
niam sunt eadem. Quia vero essentia est
nomen abstractum, & non est supposito
tum, idcirco fieri non potest, ut illi

Concil. General. Tom. XXXI.
B b b con-

SUBSIDIO XIX. conveniat generationis actio. Namque cum una numero sit, si generaret, oporteret in divinis esse differentiam: siquidem se ipsam non generaret, impossibile enim est; sed opus esset, aliud quid generari ab ipsa. Ita ergo concludunt omnes, substantiam in divinis non generare. Dixi autem scriptus, & rursus dico; Cum audimus Spiritum ex substantia Patris, intelligimus ut ex supposito: similiter etiam cum ex Filio, ut ex supposito. Nunc igitur ut veritatem assequamur, ad ipsum dictum accedamus; quandoquidem nil aliud agimus, quam veritatem investigamus.

Ephe.

Ex his que dixisti, collegi ut arbitrator, essentiam Patris & Filii, que una & eadem numero est, esse principium Spiritus sancti; (hoc enim potius nomen arridere tibi videtur); quandoquidem Pater & Filius producunt Spiritum secundum communem substantiam & naturam: quoniam igitur, dum audis Ex substantia Patris & Filii, intelligis ut ex causa; an non necessario sequitur ut intelligamus, substantiam Patris & Filii esse principium & causam?

Ego principii nomen distinxisti.

Essentiam Patris & Filii aliquo prorsus modo vocas principium & causam? Utique.

Restat ergo, ut sancti Spiritus essentia causata sit, utpote ex principio communi Patri & Filio emanans.

Ex communi principio, quod a Patre simul & Filio communicatur.

Dico, communem Patri & Filio substantiam esse causam Spiritus sancti.

Est principium Spiritus, ut per quod.

Quid ergo aliud superest, nisi Spiritus sancti essentiam esse causatam?

Non sequitur.

Quomodo non sequitur?

Causa, cur non sequatur, hæc est; Quoniam in humanis id quod productum est, non producitur nisi a supposito agente: nec dicitur, Subjectum hoc a mea natura productum est. Non valet hæc consequentia: humanitas nostro modo considerandi est nomen abstractum, & significatione sua non denotat suppositum: at vero nomen hoc, Isaac, aut cuiusvis hominis significat ipsum suppositum, quod producit illud per humanitatem: hoc igitur suppositum producit ab humanitate.

Ita quoque dicimus in divinis?

Ita.

Nunc ergo non sequitur, ut Spiritus sanctus sit ex substantia, & spiretur aut generetur ex substantia Patris; sique spiratus aut procedens ex substantia Filii.

A Θεῶν ἢ ἀγαθότης ἢ δόξα, ταῦτα κοινῶνται, ἐπειδὴ εἰσι τὰ αὐτὰ. ἐπειδὴ δὲ ἡ ὕψις εἰνὸν ὄνομα ἐξ ἀφαιρέσεως, & εἶναι ὑποκειμένον, διὰ τοῦτο ἕκ ἐστὶ δυνατὸν ἐφαρμόζειν ἐκείνῃ τῷ ἐνέργειαν τῆς ἡμετέρας. ἐπειδὴ μία εἰσι τῷ ἀριθμῷ, εἰ ἕνα, εἰδήσειν ἂν εἶναι διάκρισιν ἐπὶ τοῦ θεῶν. ἢ γὰρ ἕκ ἂν εἰρήνηται ἐαυτῷ, ὡς ἀδύνατον, ἀλλ' ἢ ἂν χρειαζήται ἀλλοτῆ. νῦν οὖν συμπεραίνουσι πάντες, ὅτι ἐπὶ τοῦ θεῶν ἡ ὕψις ἢ ἡμετέρας. ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ πολλακίς εἶπον, ἢ καὶ ἄλλο λέγω, ὅτι ὅσαυτις ἂν ἀκούωμι τὸ πνεῦμα ἐκ τῆς ὕψις τῷ πατρὶ, νομίζω, ὡς ἐξ ὑποκειμένου, ὁμοίως ἢ ἐκ τῷ υἱῷ, ὡς ἐξ ὑποκειμένου. νῦν οὖν ἐπὶ τῷ τοχῶν τῆς ἀληθείας ἴωμεν ἐπ' αὐτὸ τὸ ρητὸν, ἐπειδὴ ἕκ εἶναι ἀλλοτῆ σκοπὸς, ἢ ἵνα ἐξετάσωμεν τὴν ἀλήθειαν.

B Συνήγαγον ἐκ τῶν ὁμολογιῶν, ὡς νομίζω, ὅτι ἡ ὕψις τῷ πατρὶ ἢ τῷ υἱῷ, ἢ ἡμετέρας ἢ αὐτῇ ἢ μία τῷ ἀριθμῷ, εἶναι ἀρχὴ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα χαιρέειν ἰσοκίς μᾶλλον. ἐπειδὴ ὁ πατὴρ ἢ ὁ υἱὸς ἀποβάλλουσι τὸ πνεῦμα κατὰ τὴν κοινὴν ὕψιαν ἢ φύσιν, ἐπειδὴ οὖν ἐκ τῆς ὕψις τῷ πατρὶ & τῷ υἱῷ ἀκούωμι ὡς ἐξ αἰτίας νομίζω, ἐξ ἀνάγκης; ἄρα ἕκ ἀληθείας εἶναι νομίζω ἡμετέρας, ὅτι ἡ ὕψις τῷ πατρὶ ἢ τῷ υἱῷ εἶναι ἀρχὴ ἢ αἰτία;

Εἶπὼν δὲ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχῆς.

C Ὁμοίως ἢ ἐκ τῷ υἱῷ εἶναι ἀρχὴ ἢ αἰτία; Ὁμοίως ἢ ἐκ τῷ υἱῷ εἶναι ἀρχὴ ἢ αἰτία;

Ναί.

Λέγεται τινῶν τῶν ὕψιαν τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἶναι αἰτιατῶν, ὡς ἐξ ἀρχῆς ὕψιαν τῆς κοινῆς πατρὶ ἢ υἱῷ.

Εἶναι ἀρχῆς κοινῆς τῆς μετεπίδομῆς παρὰ τῷ πατρὶ ἢ τῷ υἱῷ.

Λέγω, ὅτι ἡ κοινὴ ὕψις τῷ πατρὶ ἢ τῷ υἱῷ εἶναι αἰτία τῷ ἁγίῳ πνεύματι.

Ἀρχὴ τῷ πνεύματι, ὡς δι' ἡς.

D Ὡς τὸ ἄλλο λέγεται, ἢ τῶν ὕψιαν τῷ ἁγίῳ πνεύματι εἶναι αἰτιατῶν; Ὡς εἶπαι.

Ὡς ἔπαι.

E Ἄρα εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν ἕκ εἶπαι, ὅτι τὸ ἀποκρίθην ἀπόκριμα ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἢ ἀποκρίται, εἰ μὴ ὅτι τὸ ἀποκρίθην ὑποκειμένου, ἢ ἕκ λέγεται ὅτι τὸ ὑποκειμένον τὸ ἀποκρίθην ἀπὸ τῆς ἐμῆς φύσεως. ἕκ ἔρρωται ἢ ἀκολουθῆσαι αὐτῇ. ἢ ἀνθρώπου κατὰ τὴν ἡμετέρας λόγος εἶναι ὄνομα ἐξ ἀφαιρέσεως; ἢ ἐκ τῆς αὐτῆς σημασίας ἢ σημαίνει ὑποκειμένον; νῦν δὲ λέγω, ὅτι τὸ ὄνομα τῶν τῶν Ἰσακ ἢ τῷ ἀνθρώπου σημαίνει αὐτὸ τὸ ὄνομα μόνον. τῶν τῶν ὑποκειμένον ἀποκρίται ἐκείνο διὰ τῆς ἀνθρώπου ἀποκρίθην. ἄρα τὸ ὑποκειμένον ἀποκρίται ἀπὸ τῆς ἀνθρώπου ἀποκρίθην.

Ὁμοίως λέγεται ἢ ἐπὶ τοῦ θεῶν;

Ὁμοίως.

Νῦν ἂν ἕκ εἶπαι τὸ πνεῦμα τὸ ἁγίον εἶναι ἐκ τῆς ὕψις, ἢ ὅτι ἕκ εἶπαι, ἢ ἡμετέρας ἐκ τῆς ὕψις τῷ πατρὶ, ἢ ἕκ εἶναι ἢ πνεύματι, ἢ ἐκπορεύσθαι ἐκ τῆς ὕψις τῷ υἱῷ;

ANNO CHRISTI 1439.

Εἶπὼ

ANNO
CHRISTI
1459.

Εγώ εἶπον ὑμῖν ἐν τῇ ἀπολαβῇ τῆς
τῆς συνόδου, ὅτι ἡ πλῆθυσ ἀνάλωσις τῆς
ἀγίων πατέρων ἔστι ἐν ταῖς οἰκουμενικαῖς συνόδοις
ὡς αἰεὶ ἀπὸς τὰς μαρτυρίας τῆς ἀγίων πατέ-
ρων, ὡς ὅτι ἐν παντὶ ὄρον τῆς πίστεως, ὁ-
ταν ἠθέλησαν τιθεῖν ὄρον, ἀποφάσσαν τὰς
μαρτυρίας τῆς πατέρων, καὶ πάντες ἐψηφίσαντο.
ὅτι καὶ αὐτοὶ ὑπέσταντο ποιῆσαι, καὶ διὰ τοῦτο
ἀπὸ τῆς μετὰ ἀγαθὸν λόγος ἡ μαρτυρίας ἀπὸ
τῆς ῥητῆς τῆς ἀγίων, ὑμεῖς ἀποφάσσετε ἐκ τῆς
ὁμοθυμίας καὶ ἡγήσθη τὸ Βασίλειον τῆς ἡδὴ ῥηθεί-
σαν. Ἰούλιον περὶ τῆς διασφαρίσεως τῆς ῥητῆς τῆς
ἀποκομιδῆς παρ' ἐμὲ ἄλλοι, καὶ γὰρ πάν-
τες νοῦσι.

Ὁμοῦ συνεπερανέμεν ἰσότητα.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκὼ χαλεχόμενος σοὶ συνεδέμην
ἡρεῖσθαι τῆς ἕξεως, ἀξίον καὶ σοὶ χαλεχό-
μαι, ἵνα ἰδωμεν τὰς μαρτυρίας, καὶ ὁμοῦ καὶ
τὸ συναρχόμενοι.

Τὸ ῥητὸν θεωρηθήσεται μὲν μικρὸν. νῦν
ἐκ οἰδαμεν τὸ συναρχόμενον ἐκ τῆς παρὰ σοὶ ἐι-
ρημίας. εἶπας ὅτι ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνου πραγ-
ματων τὸ ὑποκείμενον ἐκ τῆς τοῦ ὑποκειμένου οὐ
γίνεται, ὅσον, ἐκ τῆς τοῦ ἀνθρώπου πράξου-
ται ἀνθρώπου κατὰ γὰρ τὴν κοινὴν φύσιν. καὶ
ἡ λέγεται ὁ ἀνθρώπου ἐκ γὰρ τῆς ἀνθρωπεί-
τητος, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν
κοινὴν τῆς ἀνθρωπότητος φύσιν. ἀρα οὐδὲ
ἐπὶ τῆς θεῶν ὡς οὐδεὶς λέγεσθαι τὸ θεῶν
πρόσωπον, ὡς περὶ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνου. ἐκ
ἀρα οὐδεὶς λέγεσθαι, ἐκ τῆς κοινῆς οὐσίας
ἀπορῶσι τι τῆς προσώπων, ἢ κοινῆς οὐσίας ἐκ
ἑστὶν ἐν ὑποκειμένον καὶ κατ' αὐτὸ ὑφιστάμενον,
ἔξ ἡ ἀποφάσσει ἵππον. ὅταν ἀρα ἀκούσωμεν,
ἐκ τῆς πατρὸς ἢ τῆς υἱοῦ, ἐκ οὐδεὶς ὡς
ἡ αἰτίαν ἢ γὰρ τῆς οὐσίας ἴδιον τὸ ἡμῶν
ἢ προβαλλέν, ὅτι ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνου ὡς εἶ-
ωθε λέγεσθαι.

Βούλομαι ἀποδείξαι ἀναγκαστῶς, ὅτι ἡμεῖς
λέγομεν τι ἐκ τινος, νοεῖται ἐκ τῆς προσώ-
που καὶ τὸ ἀποδεικνύμε ἀπὸ τῆς ῥητῆς τῆς με-
γάλου Βασιλείου, τὸ ἀποκομιδῆς ἐν τῇ
ἀπολαβῇ συνελθόν. λέγει οὐδὲ ἐν τῷ τρί-
τῳ κατ' Εὐνομίου. Τίς γὰρ αἰσχρὴ, εἰ τῷ
ἀξιώματι τῆς τῆς τῆς ἐστὶ τὸ πνεῦμα,
τῆς τῆς τῆς φύσιν εἶναι; τῆς ἀξιώματι δὲ τε-
ρον τῆς υἱοῦ, ἔξ αὐτῆς τὸ εἶναι ἔχον, καὶ τὸ
λαϊκά. Ἐπιτάσσεται οὐδὲ ὅσον ὁ Βασίλειος,
ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ εἶναι ἔχει ἔξ αὐτῆς, καὶ αὐ-
τῆς ἐστὶν ἐξημερίων ὡς ἐξ αἰτίας. νῦν οὐδὲ κατὰ
τῆς ἀπολαβῆσαν πρότερον, λαμβάνειν ἐστὶ τὸ εἶ-
ναι, καὶ ὡς καὶ πάντες οἱ διδασκαλοὶ κατὰ
τὸν Βασίλειον κρατοῦσι. τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον
ἔχει τὸ εἶναι καὶ λαμβάνει ἐκ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἐ-
ξήπται τοῦτε ὡς ἐξ αἰτίας. ὡς ἀναγκαστῶς
εἶπαι, εἰ λαμβάνει τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐκ
τοῦ υἱοῦ, ἐκπρωβλεῖσθαι καὶ ἐξ αὐτοῦ. πόθεν δὲ
ἀξιώματι γίγνεται ὁ Βασίλειος ἐπὶ τῆς ὁ-
λως τοῦ ἀγίου πνεύματος, πάντες οἱ πατέρες
οἱ ἐν Καλλυδόνι συνελθόντες, ἐν τῷ προσ-
φώνηματι τῆς ἀπὸς Μαρκετῶν οὕτω φασὶ περὶ
τοῦτο. * ἔστι ὁ μέγας Βασίλειος διὰ τὸν
Concil. General. Tom. XXXI.

Ego dixi vobis sessione proxime ce-
lebrata, illud in quod ultimo sancti pa-
tres generalium conciliorum omnia re-
soluebant, semper fuisse sanctorum pa-
trum testimonia, ita ut in unaquaque
definitione fidei decretum edituri pro-
ferrent patrum testimonia. & omnes ac-
quiescerent: hoc idem me facturum ex-
istimabam: & proinde antequam locos
& testimonia ex dictis sanctorum pro-
ferrem, vos contra citastis locum Basili-
i jam allatum. Quare de explanatione
dicti per me prolatis factis jam a me di-
ctum: nam omnes intelligunt.

Nondum illa conclusimus.

Cum ego gratie causa voluerim fidei
hanc disquisitionem, æquum est etiam
hoc mihi largiri, ut videamus testimo-
nia. tumque quod inde colligitur, in-
veniamus.

Locus paulo post expendetur. Inte-
rim nescimus, ex tuis verbis quid col-
ligatur. Dixisti, in humanis suppositum
ex hoc supposito procreari, velut homi-
nem ex hoc homine produci secundum
communem naturam: & hominem non
dici ex humanitate, sed ex hoc homi-
ne, secundum communem humanitatis
naturam. Ita ergo in divinis etiam di-
cendum est de persona divina, sicut in
humanis. Non est igitur dicendum, per-
sonam aliquam ex communi essentia pro-
duci, cum essentia communis non sit u-
num suppositum, & per se subsistens,
ex quo aliud producatur. Cum ergo au-
dimus ex Patre & Filio, non debemus
intelligere causam: neque enim essentia
proprium est generare aut producere;
neque in humanis ita dici solet.

Volo necessaria demonstratione pro-
bare, cum aliquid ex aliquo dici-
mus, intelligi ex persona: idque de-
monstro per dictum magni Basili, quod
fuit proxima sessione prolatum. Is enim
in tertio contra Eunomium libro sic ait:
Cur enim necesse est, si dignitate & or-
dine tertius est Spiritus, tertium quoque
esse natura? dignitate enim esse a Filio
secundum. cum habeat esse ab ipso, &
cetera. Afferit igitur hoc loco Basilius,
Spiritum habere suum esse ex ipso, &
ab eo dependere tanquam ex causa.
Nunc ergo, quod antea asserabamus,
accipere est habere esse, ut etiam do-
ctores omnes juxta Basilium sentiunt:
Spiritus sanctus habet esse & accipit ex
Filio, & ab eo dependet ut ex causa:
ergo necessario sequitur, ut si Spiritus
sanctus accipit ex Filio, procedat etiam
ex ipso. Quantæ vero fuerit auctoritatis
Basilius in materia Spiritus sancti, te-
stantur omnes, qui Chalcedone conve-
nerunt, patres in allocutione ad Mar-
cianum, ita de eo dicentes: Sic magnus
ille Basilius, gratiæ minister, exactam
tradidit de sancto Spiritu doctrinam, &
a confacerdotibus suis assensum per sub-
B b b 2 scri-

* ἴσως ἐμ-
νοῦ Β. 11.

Conc. Chal-
cedonensis,
part. 1.

SESSIO XIX.

criptiones depoposcit. Si ergo patres omnes in materia Spiritus sancti tantum Basilio tribuere, isque hoc loco tam aperte loquitur; debemus necessario, sicuti & omnes illi patres, & universa ecclesia, nos quoque omnes amplecti quæ magnus conscripsit Basilius. En liber vetustissimus, & si vultis legi, legatur.

Α τῆς χρείας. οὗτ' ἐσάρκει κ' τοῦ αἴτιου πνεύματος τὴν διδασκαλίαν. ὡς περιέδωκε μὲν τ' αὐτῷ ἱερῶν ἰλῶν κ' τὴν ἐκείνου ἐννοίαν δι' ὑπογραφῆς τῆς ἐν Καλαχδονί συνόκου. εἰ ταῖς πατρῶσι πατέρες δέδοικασιν τοσαύτην ἀδειαν τῷ Βασιλεῖ ἐπὶ τῆς ἕλης τοῦ ἁγίου πνεύματος, κ' ὡς ἔγω σαφῶς λέγω ἐν ταύτῃ τῷ χειρῶν, ἀναγκάσιον φαίνεται, καθ' ὃν ἔσονται οἱ πατέρες πάντες. ὡς κ' ἡ ἐκκλησία πᾶσα, κ' πάντες ἡμεῖς περιελαίεσθαι ὀφείλομεν τὰ συγγράμματα τοῦ μεγάλου Βασιλείου. ἰδε ἀρχαιοτάτου βιβλίον κ' εἰ βούλεσθε ἀναγνωθῆναι, ἀναγνωθῆτω.

ANNO CHRISTI 1439.

καθ' ὃν τὸν ἁγίου πνεύματος τὴν διδασκαλίαν οὐκ ἀρῶμεν, καὶ ὡς ἔγω σαφῶς λέγω ἐν ταύτῃ τῷ χειρῶν οὗτος ὁ συγγράμματι τῷ μεγάλου Βασιλείου.

Basilius magni dictum suo loco considerabimus, si prius, quid sibi tua dista velint, concludamus.

Ἐξέτισομεν τὸ τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ ρηθὲν ἐν χειρῶν τῷ προσωποῦντι, συμπιρανάντες σπρότερον τὰ παρα εἰρημῖνα.

Responde ad hæc; ex his enim destruantur omnia.

Εἶπε πρὸς ταῦτα, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶσι καταργῶν πάντα.

Communem Patris & Filii substantiam, quæ una eademque numero est, dicis esse causam & principium Spiritus sancti, secundum quam procedit ex eo. Ex his ergo videtur cansata esse sancti Spiritus substantia; & proinde in sancta Trinitate duæ inferuntur substantiæ inter se oppositæ secundum causam & causatum: hoc autem procul est & omnino alienum a theologia Christianorum, atque a nullo unquam doctore traditum: Substantia enim, inquit, nec generat, nec producit: sed neque per communem substantiam generat aut producit Pater, sive Filius, ut vos dicitis; sed per suam ipsius substantiam, sive suam hypostaticam proprietatem. Hæc quidem ex tuis verbis ita deducta sunt, corrigenda profecto sunt aut alias, aut in præsentia. Nunc vero ad examinandum accedamus, si placeat.

Ὅτι τὴν κοινὴν ὄσιαν πατρὸς κ' υἱοῦ, ἥτις εἶναι μία κ' ἡ αὐτὴ τῷ ἀριθμῶν, λέγεται αἰτίαν κ' ἀρχὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος, καθ' ἃν προέειπον ἐξ αὐτοῦ τὸ πνεῦμα. φαίνεται ταῖς αἰτίας ἐκ φύσιν, τὴν ὄσιαν τοῦ ἁγίου πνεύματος αἰτιατὴν εἶναι, κρῖντι δὲν διὰ ὄσιαν ἐν τῇ ἁγίᾳ Τριάδι συναγῆσθαι, κ' ἀντικειμέναις ἀλλήλαις κατὰ τὸ αἰτίον κ' αἰτιατὸν. τὴν δὲ τὸρρῶν τῆς ἁγίας Τριάδος θεολογίας κ' παντελῶς ἀλλοτρίων, κ' παρ' ἑδνὸς τῆς διδασκαλίας ὡς ἔποτε εἰρημῖνα, ἢ γὰρ ὄσιαν, φασίν, ὡς γενεῶν, ὡς ἀποβάλλει. ἀλλ' ἡδὲ κατὰ τὴν κοινὴν ὄσιαν ἢ ὁ πατὴρ γίγναι ἢ ἀποβάλλει, ἢ ὁ υἱὸς, ὡς ἡμεῖς λέγομεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ὄσιαν, ἢ τὸ ἴδιον κ' ὑποστατικὸν ἴδιωμα. ταῦτα μὲν ἐκ τῆς σὸν λόγων ἔγω συνήχθησαν, κ' ὡρα ἤδη ἰπποκρίθωσασθαι τὰ εἰρημῖνα ἢ ἐν ἄλλοις, ἢ κατὰ τὸ παρόν. τὴν ἔν πρὸς τὴν ἐξέτασιν χωρήσωμεν, εἰ δεῖται.

Legatur ergo liber. Volo tibi declarare hoc, quia non percepisti bene quæ dixi. Substantia quandoque sumitur pro eo quod exprimit ipsam rationem rei; ita dicimus definitionem significare quod quid erat esse rei, estque hoc entitas, essentia, sive natura: quæ significatio suo nunquam connotat subjectum, sed speciem illam, sive essentiam, sive naturam significat: altero modo accipitur substantia pro subjecto, de quo videre potestis apud Aristotelem quinto metaphysicorum, quotupliciter dicatur substantia: nostri quoque distinguunt similiter. Itaque juxta secundum modum substantia sumitur pro subjecto, quod substat superioribus speciebus ac generibus in linea substantiæ seu prædicamentali, ut eam disponit Porphyrius: veluti Socrates, Plato: subjecta hæc sunt. Substantia hæc quæ ita subjectum, vocatur aliquando hypostasis, quandoque substantia, nonnunquam etiam appellatur res natura; ceterum in natura humana præter hæc vocatur persona; quandoquidem persona est intellectualis nature incommunicabilis substantia; ita ut in specie intellectuali subjectum & substantia dicatur substantia & perso-

Ἀναγνωθῆτω ἔν τῷ βιβλίῳ. βέλομαι σοὶ διασαφῆσαι αὐτὸ, ἐπειδὴ καλῶς ἢ συνήκας τ' εἰδὸν λόγον. ἢ ὄσιαν εἶναι λαμβάνεται ὑπερ τοῦ ἐπιθετικῶν διὰ τ' τῶν ὀφραγματῶν λόγον καθὸ λέγομεν, ὃ ὄρ σημαίνει τὸ τί τί εἶναι τὸ ὀφραγματῶν, κ' τὸ εἶναι οὐσίαν, ἢ οὐσία, ἢ φύσιν. κ' ἐν τῷ ἴδιῳ σημειομένῳ ἡ δὲ σὸτε σιωδηλοῖ ὑποκειμένον, ἀλλ' αἰε σημαίνει τὸ εἶδ' ἐκείνου, ἢ τὴν ὄσιαν, ἢ τὴν φύσιν. ἐπερ ἔγω λαμβάνεται ἢ ὄσιαν ἀντὶ ὑποκειμένου, κ' περὶ τούτου ἔχετε ἰδεῖν Ἀριστοτέλει ἐν τῷ πέμπτῳ τ' μ', τὰ φυσικά, ποσάχως λέγεται ἢ ὄσιαν. Ἐ οἱ ἡμῖνοι ἔγω διασάλλωσιν. ὡς κατὰ τ' δεύτερον ἔγω λαμβάνεται ἢ ὄσιαν ἀντὶ ὑποκειμένου, ὅπερ ὀφίσταται τοῖς ἀνωτέρω εἰδῶσιν ἐν τῇ γραμμῇ τῆς ὄσιαν ἥτις τῇ κατηγορικῇ, ὡς ἴδεται ὁ Πορφύριος οἶον Σωκράτης, Πλάτων, ταῦτα εἶσιν ὑποκείμενα. αὐτὴ ἢ ὄσιαν ἢ ὡς ὄσα ὑποκείμενα, εἶσιν καλεῖται ὑπόστασις, εἶσιν δὲ καλεῖται ὑπαρξίς, εἶσιν καλεῖται ὀφραγμα τῆς φύσιν. ἀλλ' ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει κατὰ ταῦτα καλεῖται ὀφραγμα, ἐπειδὴ τὸ ὀφραγμα εἶναι νοερὰ φύσιν ἀκοινωνητὴ ὑπαρξίς, ὡς ὡς ἐν τῷ εἶδει τῷ νοερῷ τὸ ὑποκείμενον κ' τ' ὄσιαν ὑπαρ-

ANNO
CHRISTI
1439.

SESSIO
XIX.

ὑπαρξίς καλεῖται ἡ πρόσωπον. τοῦτο αὐτὸ ὡς
 διὰ τὸν ἀποστόλου Πάυλου, οἱ διδάσκαλοι ὡς Γραι-
 κοὶ ὡς ἡ Λατίνων βυθολογοὶ εἰσαγαγεῖν κατὰ
 Ἀρείου καὶ Μακεδονίου, ὃν ὁ ἀπόστολος εἶπε τὸν υἱὸν
 κτίσμα, ἡ μὴ ἀπὸ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς· ὁ
 δὲ ὅτι τὸ πνεῦμα ἐκ εἶναι ἐκ τῆς οὐσίας πα-
 τρός ἡ υἱοῦ, ὡς ἔλαβον ἢ ὡς ἔστιν ὡς ὑπαρξίν.
 εἰ τὸν αὐτὸν ἡμεῖς λάβωμεν ἢ ὡς ἔστιν ὡς ὑπαρξίν,
 ἰσχυρὰ πατὴρ εἶναι οὐσία ἐκ νεαρῆς φύσεως, ὡ-
 πως εἶναι δόξαται ῥηθῆναι ὑπαρξίς ἢ ἡ οὐσία
 ἀφαιρέματος ὑποκειμένου. εἰ τὸν αὐτὸν λαμβάνεται
 ὡς, ὅτι τὸ ἅγιον ἐφαρμόζει τῷ ἀποστόλῳ
 τὸ πατὴρ, ὅσον εἰ ἐπιλογισμῶν, ἢ ἡ οὐσία ἐ-
 φερμοῦται ἢ ἡ οὐσία, ἰσχυρὰ ὅτι ἡ οὐσία ἐ-
 εἶναι ἢ αὐτὴ ἢ πατὴρ ἢ τῆ πατρότητι, καὶ
 κατὰ ἕτεραν τρόπον κοινωρεῖται. ὅθεν ἰσχυρὰ οἱ
 ἰδιότητες ἐκ εἰσι κοινωρεῖται, οἱ ἡμετέροι διδά-
 σκαλοι οἱ Λατίνων ἢ χροῦνται τοῦτο τῷ ὄρω
 τῷ, οὐσία, ἀντὶ τοῦ προσώπου τοῦ πατρὸς, ἀλλ'
 ἀντὶ τῆς φύσεως τοῦ πατρὸς, καθὼς ἐπὶ τοῦ
 ὄρω τοῦ ἀνθρώπου λαμβάνεται ἡ οὐσία. ὅθεν
 ἡ οὐσία λέγεται κατὰ τοὺς ἡμετέρους, ὅτι τὸ
 πνεῦμα εἶναι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, λαμ-
 βανόμενον ἢ ὡς ἔστιν ἀντὶ τῆς οὐσίας τῆς οὐσίας
 ἐκ τῷ πατρὶ. λέγω ὡς, ἡ οὐσία λαμβάνεται
 ὡς ὑποκειμένου, ὡς ἡ τὸ ἀποστόλῳ ἐπὶ
 τῷ θεῷ, ἡ τῷ τῷ αὐτῷ ὡς ὑπόστασις. ὅ-
 των λέγεται τὸ πνεῦμα ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πα-
 τρός, ὡς ἔστιν οἱ διδάσκαλοι λαμβάνουσι ἢ ὡ-
 σίαν ἀντὶ τοῦ ὑποκειμένου, ἰσχυρὰ τὸ ἀποστόλῳ
 ἢ κοινωρεῖται, ἀλλ' ἕτερον ἢ ὑπαρξίς τῷ ὑποκειμέ-
 νῳ. λέγω ὅτι ἡ οὐσία ἑτέρῳ τῷ ὄρω λαμβάνεται,
 ἡ ὡς καθ' ὃν λέγεται, ὁ ὄρω δηλονότι
 σημαίνει οὐσίαν ἀφαιρέματος, ὅ αὐτὴ ἐστὶ τὸ κα-
 λούμενον οὐσίαν, φύσις, οὐσία. ὅταν δὲ οἱ ἡ-
 μέτεροι λέγουσιν, ὅτι τὸ πνεῦμα εἶναι ἐκ τῆς
 οὐσίας τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ υἱοῦ, ἢ λαμβάνουσι ἢ
 ὡς ἔστιν ἀντὶ τῆς ὑπαρξίως τοῦ πατρὸς, ἀλλ'
 ἀντὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἢ τῆς φύσεως ἢ ἐκείνη
 ἢ οὐσία εἶναι ἐκ τῷ πατρὶ, ἢ εἶναι ἐκ αὐτῆ
 ὡς πατὴρ. ἢ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς λέ-
 γεται ἢ ὡς ἔστιν ἢ ἢ χρίσιν, καθ' ὃ αὐτὴ ἢ ἢ
 παρξίς, ἢ τῷ τὸ ὑποκειμένου διακρίνεται τῷ
 ἑτέρῳ. αὐτὴ τῷ αὐτῷ ἢ κοινῆ οὐσία, ἢ ἡ εἶναι ἐκ
 τῷ πατρὶ, ἐκείνη εἶναι αἰτία ἢ κοινωρεῖται δια-
 τῆς ἡμετέρας, ἢ αὐτὴ εἶναι ἀρχαίτης. ὁ πα-
 τὴρ ἡμετέρας ἢ ἀποβάλλει ἢ υἱὸν, ἀλλ' αὐτὴ ἢ
 οὐσία ἢ κοινωρεῖται τῷ υἱῷ. ἐκ τούτου εἶναι ἢ
 ἀπατη. ἢ γὰρ ἡ οὐσία λέγεται, ἢ οὐσία τοῦ
 πατρὸς κοινωρεῖται τῷ υἱῷ, ἢ νοῦμεν τὸ αὐ-
 ληθῆς καθ' ὃ ὁ πατὴρ ἢ υἱὸν ἡμετέρας, ὅτι τῷ
 εἶναι ἢ ἢ ἢ υἱὸν ἡμετέρας. διὰ τῷ τῷ λέγεται,
 τὸ εἶναι ἢ κοινωρεῖται, διότι εἶναι ἢ ἢ ἢ
 υἱὸν γενῆται: αὐτὴ ἢ οὐσία ἀπολειψάμενος ὡς,
 τῷ γενῆται ἢ ὄνομα, εἶναι ἀρχὴ δι' ἢς, καὶ
 εἶναι τὸ κοινωρεῖται καὶ δίδεται παρὰ τῷ πα-
 τρὸς τῷ υἱῷ αὐτῷ, ἀλλ' ἢ κατὰ τὸ ἀπολειψά-
 μενος. οὐ αὐτὸ τῷ γενῆται τὸ πατὴρ
 κατὰ ἀπολειψάμενος τῷ υἱῷ πάντα κοινωρεῖται.
 ἰσχυρὰ αὐτὴ ἢ κοινῆ εἶναι τῷ ἀρχῆ ἢ μά-
 χεται τῷ υἱότητι. λαμβάνεται κατὰ αὐτῷ
 οὐσίαν ὁ πατὴρ δια τῆς γενῆσεως, ἢ ἡ εἶναι

na. Hoc declarato hac ratione, docto-
 res tam Graeci quam Latini adversus
 Arium ac Macedonium insurgere volen-
 tes, quorum primus Filium dixit crea-
 turam, non autem, Ex substantia Pa-
 tris: alter vero Spiritum non esse Ex
 substantia Patris & Filii, substantiam
 pro substantia sumpserunt. Si nos igitur
 accipiamus substantiam pro substantia;
 quoniam Pater est Intellectualis natu-
 ra substantia, ita enim dici potest
 substantia haec rei subiecta substantia.
 Si ergo sumatur hoc modo, quoniam
 generare convenit personam Patris, per-
 inde esse ac dicere: Substantia haec
 convenit huic substantiae: ita fit, ut
 substantia idem sit quod Pater & pater-
 nitas, & nulla ratione communicetur.
 Quocirca cum proprietates sint incom-
 municabiles, doctores nostri Latini non
 utuntur hoc termino, Substantia, ad
 significandam personam Patris, sed na-
 turam Patris, quemadmodum in defini-
 tione hominis accipitur substantia. Qua-
 re dum juxta nostros dicimus, Spiritum
 esse ex Patris substantia, substantiam
 accipimus pro entitate, quae est in Pa-
 tre. Dico sic, substantiam sumi ut sub-
 jectam, sicut personam in divinis: tum-
 que idem esse quod hypostasim. Cum
 dicimus Spiritum ex substantia Patris,
 nunquam accipiunt doctores substantiam
 pro supposito; quoniam persona non
 communicatur, nec suppositi substen-
 tia dico substantiam alio modo sumi,
 eo scilicet, quo dicimus definitionem
 significare rei substantiam; ea vero est
 id quod vocatur entitas, natura, essen-
 tia. Cum vero nostri dicunt, Spiritum
 esse ex substantia Patris vel Filii, non
 accipiunt substantiam pro substantia
 Patris, sed pro essentia & natura eius;
 & illa essentia est in Spiritu, & est in
 ipsa sicut Pater. Nomen quoque Patris
 dicit substantiam & relationem, secun-
 dum quam substantia haec, sive hoc
 suppositum distinguitur ab alio. Haec igitur
 communis essentia quae est in Pa-
 tre, causa est, quae per generationem
 communicatur, habetque rationem prin-
 cipii. Pater generat & producit Filium;
 sed haec substantia non communicatur
 Filio; in hoc versatur error. Namque
 cum dicimus, substantiam Patris com-
 municari Filio, non intelligimus hoc
 verum, quia Pater generat Filium; se-
 queretur enim tunc, ut ipse quoque
 Filius generaret, Propterea dicimus,
 non communicari esse, sequeretur enim
 Filium quoque generare. Essentia haec
 absolute sumpta, vis generandi, est
 principium per quod; essetque res quae
 communicatur, daturque Filio a Pa-
 tre, sed non secundum rationem illam
 absolutam. Nunc ergo in generatione a
 Patre respectu Filii communicantur om-
 nia; & quia haec non communicatur
 ut principium, ideo non pugnat cum
 filiatione. Habet ergo Pater communem
 cum Filio per generationem ipsam es-
 sentiam, quae est principium, per quod
 illi communicat esse principium Spiritus

10. 11.

10. 11.

SESSIO XIX.

ANNO CHRISTI 1439.

tus sancti; esse enim principium sancti Spiritus in Patre non opponitur relationi seu proprietati Filii. Hæc substantia secundum commune & absolutum esse est principium per quod; atque ita juxta considerationem hanc vocatur potentia productiva, & communicata ipsi Filio: nec sequitur ex hoc, ut sit substantia causans, & causata. Sic omnes doctores tradunt, & explanant in illis disputationibus, an Filius sit ex substantia Patris, vel Spiritus sanctus ex substantia Patris & Filii. Hunc modum si teneas, omni te cura liberabis: nunc ergo responde ad dictum: ego autem sessione altera fusius dicam.

Domine Ephesie, satis declaravit dominus provincialis quod dixit tua reverentia.

Nos cum audimus primam synodum dicentem in suo symbolo de Filii divinitate, Natum ex Patre, id est ex substantia Patris; nihil aliud intelligimus, quam ex ejus hypostasi, hoc est ex substantia cum suis proprietatibus: placetne tibi hoc, hypostasim vocari substantiam; an vero aliquid aliud præter hæc dicis?

Audisti, duobus modis intelligi a nobis nomen substantiæ, uno quidem, cum naturam tribus personis communem significare volumus: altero vero, quando substantiam accipimus una cum proprietatibus, quæ sunt in ea, hoc est hypostasim. Quod ergo dicitur in symbolo sanctæ synodi; Natum ex Patre, id est ex substantia Patris: necessario debemus intelligere ex hypostasi Patris; quod etiam est aliud substantiæ genus præter hæc duo. Doctores autem dico, non usurpare nomen substantiæ, nisi duobus illis modis. Prior tamen modus, quem exposui, nunquam fuit receptus a Latinis, qui utuntur tantum nomine hypostasis & substantiæ: ne quis possit calumniari nos, quasi tres substantias ponamus. Quo sensu conclusum est in prima synodo, quæ definivit, Filium esse Patri consubstantialem: ibi enim dicimus substantiam, secundum quam est Pater & Filius, eam esse quæ communis est tribus personis; secundum, qua dicitur Filius Patri consubstantialis. Atque de hac intelliguntur omnes propositiones, ex substantia Patris, ut ex principio per quod, non autem ut generante.

Dixisti, substantiam secundum quam est Pater & Filius, eandem esse tribus personis communem. Peto igitur, num verum sit dicere, Spiritum sanctum prooedere hypostatice ex communi substantia trium personarum? Jam enim dixisti antea, causam Spiritus sancti esse substantiam Patri & Filio communem.

Hæc præpositio, Ex, apud Græcos, ut cum dicitis ex Patre, facitne ullam

ἀρχὴν δι' ἧς κοινῶν αὐτῶν τὸ εἶναι ἀρχὴν τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ γὰρ τὸ εἶναι τὴν ἀρχὴν τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἐν τῷ πατρὶ, ἐκ ἀντικειμένου τῆς χάριτος ἢ τῆς ιδιότητος τοῦ υἱοῦ. αὐτὴ ἡ ὕψια ἔχει ἐπιταὶ κατὰ τὸ κοινὸν εἶναι καὶ ἀπολλεῖται μόνον ἐστὶν ἀρχὴ δι' ἧς καὶ ὑπο κατὰ τὴν παύτην θεωρίαν καλεῖται δύναμις προβλητικὴ καὶ κοινωμένη τῷ υἱῷ αὐτῷ. Ἐ τῆσδε ἔχει ἐπιταὶ εἶναι κατὰ τὴν αἰτίαν καὶ αἰτιατικῶν. ὑπο παραδίδουσι πάντες οἱ διδασκαλοὶ, ἔ διασαφῆσιν ἐν ἐκείναις ταῖς διαλέξεσιν, ὁ υἱὸς ἐστὶν ἐκ τῆς ὕψιας τοῦ πατρὸς, ἢ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῆς ὕψιας τοῦ πατρὸς ἔ τὸ υἱοῦ. τῶσδε τῶσδε κατὰ τὴν ἐκείνην, καὶ ἐλάττωσιν καὶ ἀπαλλαγῆσιν ἡσυχαστικῶν. κατὰ τὸ παρὸν ἐν ἀνοκηστικῆ ἐκ τὸ ῥητῶν, ἐν ἱστῶσιν δι' ἀνοκηστικῆ ἐκ τὸ πλάτος.

Κύριε Εφεσῶν, ὁ κείνος ὁ ἀποβιτῆζαλιος ἀρχοῦσιν διασαφῆσιν τὸ παρὰ τῆς σῆς αἰδισιμοῦσιν εἰρημῶσιν.

Ἡμεῖς ὅταν ἀκούσῶμεν ἐπὶ τῆς ἀφῶσιν συνόδου, λέγουσιν ἐν τῷ οἰκίῳ συμβόλῳ ἐπὶ τῆς τοῦ υἱοῦ θεολογίας, τὸ ἡμῶσιν ἐκ τῷ πατρὸς, ἢ ἐκ τῆς ὕψιας τοῦ πατρὸς, ἢ ἐκ ἀλλοῦ νοῦσιν καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, ταῦσιν ἐκ τῆς ὕψιας μὲν τῶσδε οἰκίῳ ἰδιωμάτων. ἀρῶσιν σοὶ τῶσδε, ὅτι ἐκείνησιν ἢ ὕψια καλεῖται, ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα λέγουσιν;

Ἡμεῖσιν, ὅτι κατὰ δύο τρόπος τὸ ὄνομα τῆς ὕψιας νοῦσιν. κατὰ εἶνα μὲν, ὅταν τῶσδε κοινῶσιν οἰσιν τῶσδε τετῶσιν ἀποσῶσιν παρασῆσιν βολέμεθα: κατὰ ἑπῶσιν δὲ, ὅταν τὴν ὕψια μὲν τῶσδε ἀποσῶσιν ἰδιωμάτων, ἢ ἐκ τῆς ὑποστάσεως. ὅταν οἰσιν ἐν τῷ συμβόλῳ λέγεται τῆς ἁγίας συνόδου, τὸ ἡμῶσιν ἐκ τῷ πατρὸς, ἢ ἐκ τῆς ὕψιας τοῦ πατρὸς, κατὰ πᾶσιν ἀνάγκησιν νοῦσιν ἐφείλομεν, ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς, ἢ ἐκ τῆς ἄλλο εἶδος ὕψιας παρὰ ταῦσιν τῶσδε δύο. λέγουσιν, ὅτι οἱ διδασκαλοὶ ἢ χροῦσιν τῶσδε ὄνομασιν τὴν ἑστῶσιν ἐν ἄλλοις, εἰ μὴ ἐπὶ ταῖς δύοσιν τρόπος. ἀλλ' ὁ ἀφῶσιν τῶσδε ὄνομασιν, παρὰ ταῖς Λατῶσιν ἐδέσιν ἀποσῶσιν ὄνομασιν, εἰ μὴ ἐπὶ τῶσδε ὄνομασιν τῆς ὑποστάσεως ἢ τῆς ὕψιας, ὡσιν μὴ τῶσδε δύνασιν διαβαλλῆσιν ἢ μῶσιν, ὡσιν τρεῖς ὕψιας τῶσδε τῶσδε κατὰ τὸν τῶσδε συνεπῶσιν ἐν τῶσδε ἀφῶσιν σῶσιν, ὅσιν διωρίσιν, τῶσδε υἱὸν ὁμοῦσιν εἶναι τῶσδε πατρὸσιν ὄνομασιν, ὅτι ἐκείνη ἡ ὕψια κατὰ μὲν ἐστῶσιν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, ἐκείνη ἐστῶσιν ἡ ὕψια κοινὴ ταῖς τετῶσιν ἀποσῶσιν, κατὰ μὲν λέγεται ὁ υἱὸς ὁμοῦσιν τῶσδε πατρὸσιν καὶ ἐκ τῶσδε τῶσδε τῶσδε πᾶσιν αἱ ἀφῶσιν, ἐκ τῆς ὕψιας τοῦ πατρὸς, ἢ ὡσιν ἀρχῆσιν δι' ἧς, ἢ ὡσιν ἡμῶσιν.

Εἶσιν, ὅτι ἡ ὕψια κατὰ μὲν ἐστῶσιν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, ἢ αὐτὴ ἐστῶσιν κοινὴ ταῖς τετῶσιν ἀποσῶσιν. ὅρα οἰσιν, εἰ ἀληθῶσιν ἐστῶσιν λέγειν, ὅτι ἐκ τῆς κοινῆς ὕψιας τῶσδε τετῶσιν ἀποσῶσιν ἀποσῶσιν ὁμοσῶσιν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; ἀφῶσιν γὰρ πρόσιν, ὅτι ἐκ τῆς κοινῆς ὕψιας πατρὸς καὶ υἱοῦ τὴν αἰτίαν ἔχει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Αὐτὴ ἡ ἀφῶσιν ἢ τῶσδε παρὰ Γραικοῖς ἐστῶσιν, ἐκ, ὡσιν ὅταν λέγῶσιν, ἐκ τοῦ πατρὸς, ποιῶσιν ἡμῶσιν.

SESSIO
XIX.

differentiam sive distinctionem inter substantiam?

Facit.

Distinctionemne rationis, an realem? Ratione quidem nostra consideratur in personis distinctio, non autem inter se, sed hypostasis unaquaque realiter.

Distinguuntur ratione inter se divinae personae, realiter autem subsistunt per proprietates.

Proprietates hae idem sunt quod persona?

Re & subiecto idem sunt, sed distinguuntur inter se actu intelligendi.

In Patre est paternitas & substantia communis personae: persona Patris non distinguitur a paternitate, aut a substantia, nisi ratione, sed ab aliis personis distinguitur realiter. Quoniam igitur in Patre est paternitas & substantia, eo quo nos intelligimus modo; quando Pater generat, quodnam est suppositum? paternitas, an substantia, an utrumque?

Quod Pater communicat, est substantia, nec vero habet communem cum Filio substantiam, sed communicat per proprietatem, paternam scilicet: haec enim est Filii, estque principium, non ipsa communis tribus.

Quod Filio communicatur est substantia; cum in persona Patris, ut dictum est, non sit nisi substantia haec & paternitas: non communicatur ergo subiectum ut proprietas: & quia suppositum & substantia idem sunt, sequitur ut si Pater communicat cum Filio, non communicet nisi per communem hanc substantiam.

Id quidem ita diximus, quoniam substantia, quae communis est Patri cum Filio, quae una & eadem numero est, dividitur secundum nostram intelligentiam in Patre & Filio & Spiritu sancto: & propterea quandoque dicitur a nobis substantia Patris, substantia Filii, substantia Spiritus sancti, & intelligimus hac voce propriam cuiusque hypostasim. Quid ergo colligitur? ne moreris conclusionem inferre.

Ex his collegi contrarium quid omnibus quae dixisti; quod substantia dividatur in tribus personis. Sequeretur ergo, ut substantia Patris, quae communicatur Filio & Spiritui sancto, communicaretur ratione non re, quod absurdissimum est; etenim dicimus substantiam realiter communicari, Patrique & Filio & Spiritui sancto communem esse: & si persona quaeque non haberet esse nisi ratione, sequeretur personas esse ratione distinctas.

Non dixi, personas esse ratione distinctas: sed unamquamque personam intelligi una cum substantia. Propterea distinguentes illas, substantiam ipsam mente concipimus: quo quidem modo

ὁμοίως διαφορῶν τινὰ ἢ διακρίσιν μετὰ τῆς ἑσίας;

Ποῦ μόνον.

Τίς ἐστὶ κατ' ἐπίνοιαν, ἢ πραγματικῆ; Κατ' ἐπίνοιαν μὲν ἡμετέραν ἢ διακρίσιν θεωρεῖται ἐν τοῖς προσώποις, ἢ πρὸς ἀλλήλα, ἀλλὰ πραγματικῶς ἕκαστη ὑπόστασις.

Διακρίνεται ἐπίνοια ἀλλήλων τὰ θεῖα πρόσωπα, πραγματικῶς δὲ ὑφίσταται διὰ τῶν ἰδιωμάτων.

Ταῦτα τὰ ἰδιώματα εἰσι ταυτὰ τῶν προσώπων;

Κατὰ τὸ πρᾶγμα ἢ κατὰ τὸ ὑποκείμενον ταυτὰ εἰσι, διακρίνονται δὲ ἀλλήλων κατὰ τὴν θεωρίαν.

Ἐν τῷ πατρὶ εἰσι ἡ πατρότης ἢ ἡ ἑσία ὅσα κοινῇ τοῖς προσώποις: τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς ἢ διακρίνεται ἀπὸ τῆς πατρότητος, ὅτε ἀπὸ τῆς ἑσίας, εἰ μὴ κατ' ἐπίνοιαν: διακρίνεται δὲ τῆς ἄλλων προσώπων πραγματικῶς. ἐπειδὴ πῶσω ἐν τῷ πᾶσι εἰσι ἡ πατρότης ἢ ἡ ἑσία καθ' ἑνὲν τρόπον ἡμεῖς νοομεν, ἡνίκα ὁ πατὴρ γεννᾷ, τί ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον; ἡ πατρότης, ἢ ἡ ἑσία, ἢ ἡ κατεργασία;

Τὸ κοινωμένον τῷ πατρὶ εἰσι ἡ ἑσία. ἢ κοινωεῖ δὲ τῷ υἱῷ κατὰ τὴν αὐτὴν ἑσίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἑαυτοῦ ἰδίωμα, τὸ πατρικὸν δηλονότι: τούτο γὰρ εἰσι υἱῶν, ἢ ἐστὶ ἀρχὴ ἢ αὐτὴ κοινὴ τῶν τελευτῶν ἑσίων.

Τὸ κοινωμένον τῷ υἱῷ εἰσι ἡ ἑσία. ἐπειδὴ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πατρὸς, ὡς εἴρηται, ἢ εἰσι εἰ μὴ αὐτὴ ἡ ἑσία ἢ ἡ πατρότης. ἢ τοῦτων κοινωεῖται ὡς ἰδιότητος τὸ ὑποκείμενον. ἢ ἐπειδὴ τὸ ὑποκείμενον ἢ ἡ ἑσία ἐν εἰσιν. ἐπίεται εἰ ὁ πατὴρ κοινωεῖ τῷ υἱῷ, ἢ κοινωεῖ εἰ μὴ κατὰ τὴν κοινὴν πρῶτον ἑσίαν.

Τούτο μὲν ὅπως εἴπομεν, ὅτι ἡ κοινὴ ἑσία, ἢ κοινωεῖ ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ, ἢ ἡ εἰσι ἢ ἡ αὐτὴ τῷ ἀέθρῳ, μερίζεται κατ' ἐπίνοιαν ἡμετέραν ἐν πατρὶ ἢ υἱῷ ἢ ἀγίῳ πνεύματι. ἢ διὰ τοῦτο λέγεται κατ' ἡμῶν εἰσι ὅτι ἢ ἡ ἑσία τοῦ πατρὸς, ἢ ἡ ἑσία τοῦ υἱῶν, ἢ ἡ ἑσία τοῦ ἀγίου πνεύματος: νοούντων ἡμῶν διὰ τοῦ ὀνομασθέντος ἰδίαν ἕκαστη ὑπόστασις. τί οὖν εἰσι τὸ συναγόμενον; ἐλθεῖ πρὸς τὸ συμπέρασμα τύχην.

Ἐκ πῶτων σωμῆξα ὁ ἀντίον τι ὄν κατὰ πάντα ὡν εἴρηκας, ὅτι ἡδὴ ἡ ἑσία μερίζεται ἐν τοῖσι προσώποις. εἴπετο ἄν, ὅτι ἡ ἑσία τοῦ πατρὸς, ἢ ἡ κοινωεῖται τῷ υἱῷ ἢ τῷ ἀγίῳ πνεύματι, ἐκοινωθήθη ἄν κατ' ἐπίνοιαν ἢ ἢ κατὰ πρᾶγμα: τούτο δὲ ἀποκρίσασθαι, ἐπειδὴ λέγομεν ὅτι ἡ ἑσία μεταδίδεται πραγματικῶς, ἢ κοινωεῖ ἡ ἑσία τῷ πατρὶ ἢ τῷ υἱῷ ἢ τῷ ἀγίῳ πνεύματι. ἐπειδὴ εἰ ἕκαστον πρόσωπον ἢ ἔχει τὸ εἶναι εἰ μὴ δι' αἰτίας, εἴπετο ἄν τὰ πρόσωπα κατ' ἐπίνοιαν εἶναι διηρημένα.

Οὐκ εἴπον ὅτι τὰ πρόσωπα κατ' ἐπίνοιαν διηρημένα εἰσιν, ἀλλ' ὅτι συνεπινόηται τῇ ἑσίᾳ ἕκαστον τῶν προσώπων. διὰ τοῦτο διακρίνοντες ταῦτα, τὴν ἑσίαν αὐτῶν τῷ ᾧ καταλαμβάνομεν.

ANNO
CHRISTI

1439.

SESSIO
XIX.

volumus ostendere hypostasim Filii ex hypostasi Patris : atque ite constituimus divinas personas , non quod & ipsa persons ratione distinguantur ; id enim plane non diximus .

Neque ipsi dicimus .

Querimus , quomodo intelligitis vos quando dicimus , substantiam , substantiam Patris & Filii & Spiritus sancti ?

Noone dixi vobis , substantiam in divinis accipi a nostris pro essentia , pro entitate , pro substantia , ut tres substantias non sint ? eisi fateamur tres hypostasas , tres personas realiter inter se distinctas , in hoc tamen unum sunt , unus Deus , unus creator : persona constat ex divina substantia & proprietate ; & propterea nihil aliud est , quam substantia & proprietas : & haec unum re sunt , substantia & proprietas : & secundum proprietatem quidem distinguuntur realiter inter se personae , sunt enim ad aliquid ; at vero secundum substantiam sunt unum , & unus Deus .

Quarta jam hora elapsa est ; quare de his in praesentia satis : Sabbato verotursum conveniemus .

SESSIO XX.

Sabbato , die mensis Martii septimo , celebrata est .

Volebamus quidem prius dicta accuratius examinare , & usque ad finem perquirere quid ex quoque sequeretur : sed quoniam locum quemdam magni Basilii secundo jam & tertio protulisti , qui favere videtur vestro dogmati , age illum in praesentia examine- mus , si & vobis placeat , dictorum disquisitione in posterum dilata . Recitetur ergo locus iste , si lubet , ut videamus utriusque , quid sibi velit . Basilii magni ex libris , quibus confutavit Eunomium : Cur enim necesse est , si dignitate & ordine tertius est Spiritus , tertium quoque ipsum esse natura ? dignitate namque secundum esse a Filio , cum habeat esse ab ipso , atque ab ipso accipiat , & annunciet nobis , & omnino ab illa dependeat causa , sermo pietatis tradit . Liber iste reperitur etiam apud nos , ita depravatam habens atque corruptum hunc locum , ut protulisti . Sunt enim Constantinopoli quatuor hoc ita legitur : qui vero integri sunt , & habent verba incorrupta ac sensum , ad mille : quibus propter antiquitatem & copiam fides habenda est , cum plane congruentem menti doctoris sensum contineant . Videtur ergo , quod manifeste passum est sacrum symbolum , passus idem esse hic liber occulta manu a defensoribus dogmatis : & additamentum accepisse valde contrarium , & nulla ratione conveniens cum sensu magni Basilii . Et primum inspicite nostrum

ANNO CHRISTI 1432
δι τῷ τρόπῳ βεβλημένα δοξάζει ἡ ὑπόστασις τοῦ υἱοῦ ἐκ τῆς ὑποστάσεως τοῦ πατρὸς , καὶ ὑποσυστηγόμεναι τὰ θεῖα πρόσωπα , ἔχοντες ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ πρόσωπα κατ' ἐπίνοιαν διακρίνονται . τούτο γὰρ ἡμεῖς εἶπομεν .

Οὐδὲ ἡμεῖς λέγομεν .

Ερωτῶμεν , πῶς νοεῖτε ὑμεῖς ὅταν λέγομεν ὕψιαν , ὕψιαν πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος ;

Οὐκ εἶπον ὑμῖν , ὅτι οἱ ἡμέτεροι λαμβάνουσιν ἐπὶ τῷ θεῷ καὶ ὑψίαν ἀπὸ τῆς ὑψίας , ἀπὸ τῆς ἐνότητος , ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως , ὡς εἶναι τρεῖς ὑψίας καὶ λέγομεν τρεῖς ὑποστάσεις , τρία πρόσωπα , πραγματικῶς διακρίνομεθα ἀλλήλους , ἀλλ' ἐπινοῦνθά εἰσιν ἓν εἶδος , εἰς θεός , εἰς δημιουργός . τὸ πρόσωπον συνίσταται ἐκ τῆς θεῖας ὑψίας καὶ ἰδιότητος . καὶ διὰ τούτου οὐκ ἔστιν ἕν ὅτι κατὰ τὴν ὑψίαν καὶ ἰδιότητα . κατὰ δὲ τὴν ἰδιότητα τὰ πρόσωπα ἀλλήλων διακρίνονται πραγματικῶς , ἐπειδὴ εἰσι πρὸς τι , καὶ κατὰ τὴν ὑψίαν εἰσιν ἓν καὶ εἰς θεός .

Τετάρτη ὥρα παρήλθει ἤδη , καὶ ἀκροατικῶς ἔχει τὸ εἰρημῆμα . κατὰ δὲ τὴν σάββατον πάλιν συνελθεσόμεθα .

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ κ'.

Μαρτίῳ μηνὸς ἑβδόμῃ τῷ σαββάτῳ , ἐγένετο .

ΕΒεβλημένα μὲν ἀκελεύετον ἔχειναι τὸ πρότερον εἰρημῆμα , καὶ διὰ τὸ τέλος ἐπιτελεσθῆναι ἐκάστῳ ἐν αὐτῷ συμβαίνοντι . ἐπειδὴ δὲ δις ἤδη καὶ τρεῖς προελύκατε χρῆσιν τινὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου , συνηγορεῖν δεκῶσαν τῷ ὑμετέρῳ δόγματι , φέρε , πύττω ἐκπαύσεως κατὰ τὸ παρὸν , εἰ καὶ ὑμῖν συδοκαῖ , τῷ εἰρημῆμα ἀνάδισιν εἰς τὴν ἐπιόντι καὶ ὑπερθεμίνοι . ἀναγνωσθῆτω τοίνυν ἡ χρῆσις αὐτῆ εἰ βέλτε , ἵνα ἰδῶμεν ἄμφω ὅ τι κοτὴ βέλτεται τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐκ τῆς κατ' εὐνομίαν αὐτηρρητικῶν . τίς γὰρ ἀναγκη , εἰ τὸ ἀξιώματι καὶ τῇ ταξεί τεινον ὑπάρχει τὸ πνεύμα , τεινον εἶναι αὐτὸ καὶ τῆ φύσει ; ἀξιώματι μὲν γὰρ ὀδύτερον τοῦ υἱοῦ , παρ' αὐτοῦ τὸ εἶναι ἔχον , καὶ παρ' αὐτοῦ λαμβάνων , καὶ ἀναγκηίλλον ἡμῖν , καὶ ἕως τῆς αἰτίας ἐκείνης ἐξημμένον παραδίδωσιν ὁ τῆς δουλείας λόγος . τούτο τὸ βιβλίον λέισκεται μὲν καὶ παρ' ἡμῖν νεοθευόμενον ἔπω τε καὶ διεφθαρμένον εἰς τὴν ῥῆσιν πύττω , ὡς ὑμεῖς φρονεῖκατε . εἰσὶ γὰρ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει πύττω ἢ πύττω βιβλία τῷ ὁμοίῳ ἔωπον ἔχοντα , τὸ δὲ ἕγη καὶ ἀδιάφοροι ἔχοντα τίτῳ λέξιν καὶ τίτῳ διανοιαν , ἕγη καὶ τῷ χιλίων εἰσὶ , τῇ τε ἀρχαιότητι καὶ τῷ πλῆθει τὸ πιστὸν ἔχοντα , καὶ τῷ ἀκολουθίαν ἀκελεύετος ἀποσώζοντα πρὸς τὴν τοῦ διδασκαλίου ἐνοιαν . φαίνεται τοίνυν ὡς περ τὸ ἅγιον σύμβολον ἔκαθε φανερώς , ἔπω καὶ ἡ βιβλίον αὐτῆ πέποιθε κρυφία χεῖρ παρὰ τῆς τῷ δόγμα φρονήτων , καὶ προδῆκται ἰδέκατο , πολὺ μὲν τὸ

ANNO
CHRISTI
1439.
C. C. CC. LXXXIX.
MCDXXXIX.

Ευχαριστίας ἔχουσιν, καὶ διὰ τὸ ἀσυνάρτητον
ἀπὸ τῆς διόδοιο τοῦ μεγάλου Βασιλέως. πρῶ-
τον ἡ ἀποστολή καὶ παρ' ἡμῶν ἀρχιεπισκόπου
βίβλον, ἡ δὲ ἰσχυρὰ καὶ προσηλυτικὴ τούτων.
ἰσχυρὰ καὶ διόδοιο, καὶ ἀκολουθίαν ἔχου-
σαν μὴ τῆς ῥημάτων ἀπὸ τῆς σκοπῆς τῆς ἐπὶ
αὐτοῖς ἐπισημῶν.

Ἡμεῖς αὖτε δύο τῆς αὐτῆς αἰδεσιμότητος
λεξιόμοιοι πρῶτον, ὅτι ἡδῆος ἐν ἱερουσαλήμ
καὶ τῆ ἑκείνη, ἡ ἡμέτερα ἐν τῇ προ-
λαβίᾳ συνεδράσει. ἔπειτα, ὅτι διὰ τῆς
ἡμετέρας ἀπειθήσεως συγκαταβαίνας ἐρχόμεθα
ἀπὸ αὐτῶν τοῦ Βασιλέως ῥήσιν, πάλιν τα-
μιχόμεθα ἐπὶ τῆς ἐπιθέσεως. ἐπὶ οὖν πολλῶν
ἀρίστοιμοι, ὅτι πρῶτον ἡμᾶς ἀρχιεπίσκοπος ἀπὸ τῆς
μαρτυριῶν τῆς ἁγίων πατέρων ἐπισημῶν αἰ-
μαρτυρεῖται ὅτι εἰσὶν, ἐφ' οἷς καὶ ἡμεῖς ἰσχυρὰ
ἐπισημῶν. μὴ δὲ τὰς μαρτυρίας ἰσχυρὰ πα-
ρισκολλησόμεθα καὶ ἰσχυρὰ ἀποκερῶμεθα
πρὸς τὸ ζήτημα ὑμῶν. ἔπειτα, ὅτι ἡ ἑ-
βραῖα αὐτῆ ἡμετέρα καὶ τὴν διαβολὴν
διὰ τῆς προσηλυτικῆς, καὶ ἐν ἄλλοις ἔχου-
σιν τῆς ἐν τῇ συμβόλῳ προσηλυτικῆς. πρὸς ἃν
ταύτην τὸ πᾶν συμβόλον προσηλυτικῆς φασί, ὅτι
ἐν λαμπρῶς, ὡς ἀνεκταμιχόμεθα ἐπισημῶν
καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ αἰδεσιμότητος πατρὸς καὶ κυ-
ρίου μου ἐν ἄλλοις, ὡς μηδὲν ὑπολαβόμεθα
λόγον καθαρῶτερον ἐκείνων τῆ ἀποδείξεως τυ-
χεύονται, καθ' ὃν τρόπον ἐν οὗτοι χωρῶν ἐπιση-
ται. εἰ γὰρ ἀμφοτέρωθεν τις ἴσται παρ' ὑμῶν,
ἡ ὑπολείπεται, πληρωθείσης ταύτης τῆς ὑ-
πὸ ἡμῶν ἐπισημῶν παρισκολλησόμεθα ἀποκερῶμεθα.
ἀπὸ δὲ τοῦ τοῦ Βασιλέως ῥήσιν κατὰ τὸ παρὸν
ἀποκερῶμεθα φασί, ὅτι ἡ βίβλος αὐτῆ τα-
χρόνον ταυ παραληλυθῶσι ἀπὸ τῆς Κωνσταντι-
νου πόλεως ἔδει μετῆνεχθη καὶ ὁ κύριος Νικόλαος
Δεῦσα τὴ βίβλον ἐπισημῶν. ἐπὶ δὲ ἡ βίβλος ἐν
μεμβράνοις ἐκ ἐν βαμβάκιον, ὡς ὅτι κατὰ
τὸ πολυτίμητος ποσότης εἶναι τῆς ἀρχιεπισκόπου,
ὡς δοκῶν πλεονέκτητον εἶναι ἡ ἔχουσι τῶν ἐπισημῶν,
ἐν οὗτοι διὰ πολλῶν ἐπισημῶν ἀπὸ τοῦ χρισματοῦ οὗ-
του καὶ τῆς δόξης διαιρίστω. ἐπὶ οὖν ἡ βί-
βλος αὐτῆ ποσῶν ἐπισημῶν, ποσῶν διωρο-
μῆν, ποσῶν ἀεὶ πεταγμένη, ὡς μηδὲν
ἐν ταύτη ὑπολαβόμεθα φασί. λέγω οὖν, ὅτι
κακία τις καὶ φασί ἡ δόξα ἀποκερῶμεθα
ταύτη τῆ βίβλου πρῶτον, ὅτι ἔδειν παρὰ ἑ-
βραίων ἐπισημῶν, πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὸ παρὸν
ἐπισημῶν οὖν αὐτῆ καὶ ἔχουσι τῶν ἐπισημῶν,
εἰ ἔσται ἐν αὐτῇ ἔχουσι, ἡ φασί, ἡ ἐπισημῶν
χειρῶν. ἔπειτα, ἐπισημῶν ὁ λόγος ταυτοῦ
τῆς προσηλυτικῆς, καὶ ἡ λέγει, ἡ φαίνεται
διωρομῆν ἀποκερῶμεθα ἑβραίων. ὁ δὲ λό-
γος, ὅτι μίχαι τὸ παρὸν, ὡς ἀπὸ μὴ συγ-
γνώμης λέγομεθα, ἀπὸ τῆ ὁμίσεως ἀρχιεπισκόπου
συνοδῶν φαίνεται φασί, ὅτι ἡ κακία αὐτῆ
τοῦ διωρομῆν τῶν βίβλου, ἡ ἀφαιρῶν ἀπὸ
τῆ βίβλου, ἡ ἵνα ἐπισημῶν οἱ τῆ πᾶσι μα-
χόμεθα, ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἐπισημῶν.
ἀποκερῶμεθα γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῆ ἐπισημῶν, ὡς
ὁ μακρὸς Κεῖλλος ἀπὸ Ἰωάννου Ἀντι-
οχείου ἐπισημῶν, ἡ ἡ ἀρχὴ ἑβραίων οὖν
Concil. General Tom. XXXI.

vetustissimum librum, qui nullum tale
habet additamentum: deinde sensum &
connexionem verborum examinamus ad
scopum dictorum ejus.

Audivimus duo quosdam ex tua re-
verentia: primum, libenter te fuisse con-
tinuaturum sermonem de materia illa,
quam proxima sessione attigimus: alte-
rum, petitioni nostrae benigne assentien-
tem velle te ad Basilium dictum devenire,
reliquis in aliud tempus reservatis.
Hoc ego sane vehementer probo, ordi-
ri nos scilicet a testimoniis sanctorum
patrum: quandoquidem testimonia sunt
fides, intra quos stare nos quoque de-
bemus: post testimonia promptus para-
tusque ero ad respondendum vestris ob-
jectionibus. Dixisti deinde, nostrum
hunc codicem pati calumniam quam-
dam propter additamentum; sicut alibi
etiam factum est, in symbolo scilicet,
cui apposita est additio. Ad hoc de
symbolo dicimus; adeo luculenter, adeo
perspicue disputatum esse alias a reve-
rendissimo patre & domino meo, ut ni-
hil dici possit dilucidius illis demon-
strationibus, quae ad hoc argumentum
sunt allatae: quod si qua apud vos erit,
aut restita est dubitatio, absoluta pro-
posita materia parati erimus ad respon-
dendum. Ad Basilium vero dictum res-
pondentes in praesentia dicimus, librum
hunc nuper fuisse a domino Nicolao de
Cusa Constantiopoliti huc delatum: esse
autem ex membranis, non bambacinis
foliis; adeoque annose antiquitatis, ut
videatur plusquam sexcentos habere an-
nos, hoc est multos ante annos, quam
schisma hoc oriretur, & secundum dis-
sidium. Porro autem liber tam bene est
interpunctus, tam emendatus atque op-
timum dispositus, ut nullam corruptelae
suspicionem injiciat. Dico igitur, nul-
lam huic libro depravationem posse as-
scribi: primo, quia nunquam a Latinis
est vitus, nisi in praesentia; perspicitur
ergo, diligentique indagatione quaeratur,
an ulla in eo rasura, sive depravatio,
vel manus adjectio deprehendatur.
Secundo, quoniam additamenti hujus,
de quo vos loquimini, genus non vi-
detur posse tribui Latinis: ratio est,
quia usque ad hoc tempus, pace vestra
dixerim, constat ex vestris antiquissimis
conciliis, vitium hoc depravandi libros,
& expungendi e libris, quae sane fie-
bant ab hostibus fidei, deprehensum esse
in illis partibus. Leguntur enim in
illa epistola quam beatus Cyrillus scripsit
ad Joannem Antiochenum, quae incipit:
Latentur caeli: ad finem ejusdem
epistolae, quam & universa Chalcedo-
nenensis suscepit synodus, haec verba: Nam
si quis ex iis qui recta solent perverte-
re, voces meas immutat ad placitum,
non miretur hoc tua sanctitas; cum
sciat omnes etiam haereticos ex divini-
tus inspirata scriptura colligere sui er-
roris

Conc. Eph.
part. 3.

SESSIO
XX.

Conc. Eph.
part. 3. c. 55.

toris occasiones, ea quæ per Spiritum sanctum recte dicta sunt, pravis suis intelligentiis corrupendo, & reliqua: ubi etiam apponit exemplam de Athanasio, ostendens epistolam Athanasii ad Episcetum fuisse corruptam. Hac de re idem beatus Cyrillus in epistola ad Acacium, quæ inscribitur, Mutua salutatio: ad finem ita differit: Si vero profertantur ab aliquo tanquam a me scripta quedam, quod poenitentia ductus retractaverim, quæ acta sunt Ephesi, detideatur: & hoc: sumus enim Dei beneficio sana mente, & nequaquam a recta ratione discedimus. Ex quibus verbis manifeste habetis, Cyrillum semper in eadem sententia fuisse, quam habuit in tertia synodo. In hac ipsa epistola de episcopo quodam Emiseno fit mentio, qui obculit Cyrillo epistolam Athanasii ad Episcetum corruptam; & quæsit de Cyrillo ipso, an juxta illam epistolam idem crederet quod Athanasius: beatus vero Cyrillus ita respondit: Si epistolam Athanasii ad Episcetum sinceram habes & non vitiatam, idem plane atque Athanasius sentio. Contulit eam cum exemplari, quod Cyrillus asservabat, comperitque omnino dissimilem epistolam epistolæ Athanasii: & nusquam in oriente toto reperta est epistola Athanasii integra, & incorrupta præter unam, quæ penes Cyrillum erat; ex qua Emisenus suam emendavit, transmissitque emendatam ad Joannem Antiochenum. Nunc ergo non videtur a ratione alienum, aut minus verisimile, primos illos stante disjunctione ac dissidio, ut sane contigisse credendum est, assumentes pro causa dissensionis hoc procellionis caput: quod alioquin ab intuitu nostræ fidei, & que ad illud tempus in contemlo erat studioso incubuisse ad immutandum hunc locum Basilii. Quare probabiliter creditur, librum hunc a Spiritu sancto fuisse conservatum in ipsa urbe Constantinopoli, ne incideret in manus auctorum dissidii. Sequitur ergo ex dictis, nulla ratione dici posse, hunc librum fuisse quoquomodo corruptum seu depravatum. Ad hæc quoniam & vos & nos convenimus ad inquirendam communiter, & intelligendam veritatem, debemus pro mutua benevolentia & animo ingenio libros in communem usum proponere: & quoniam res magni momenti est, si quis apud vos habet Basilii codicem vetustissimum, proferat: tumque locum planius consideremus; deinde perspiciantur consequentia. Concluditur ergo Basilium hoc voluisse, ut probatur ex sequentibus, quæ in præsentia non dicimus, ne conqueramini.

Αἱρετικοὶ· ὡς τὸ πλεῖστος αὐτῆς ἐπιστολῆς, ἡ
τινα καὶ προσεδίξατο πᾶσα ἡ ἐκκλησία Καλλιθέου
συνοδῶ, ὡς φησὶ· καὶ γὰρ ἔτις τῶν ἐπιθετικῶν
διατρέφει τὰ ὄρθα, τὸς ἑμαῖς φωνῆς κατὰ ἀ-
ρίσκειαν μετιτίθησι, μὴ θαυμαζέτω τὸτο ἢ
ση ἀγιοτῆς, εἰδὺια ὅτι καὶ πάντες οἱ αἰρετικοὶ
ἐκ τῆς διοικήσεως γραφῆς τῆς τῆς ἐαυτῶν πλα-
νης συλλέγουσιν ἀφορμὰς, τὰ διὰ τὸ ἀγίου πνεύ-
ματῶ ὄρθως εἰρημῶνα τῆς ἐαυτῶν κακοσοφίας
παραφθείροντες, καὶ τὰ λοιπὰ. ἔνθα καὶ τίθησι
παραδειγμα περὶ τῷ Ἀθανασίῳ, ἀποδεικνύς ὅτι
ἡ ἐπιστολή τῷ Ἀθανασίῳ ἀπὸς Ἐπικτεῖτον ἐφ-
θάρη. τὸτο αὐτῶ καὶ ὁ μακαρίῳ Κύριλλῳ
γραφῶν ἀπὸς Ἀκακίον ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἧς ἡ
ἐπιγραφὴ· ἀμοιβαία ἀποσηραία· ὡς τὸ πλεῖστος
αὐτῆς ἐπιστολῆς διαλύγεται. ἡ δὲ ὡς παρ' ἐμῶ
γραφῶντα παρὰ τινῶν ἀφορμῆται, ὅτι μετεμ-
ληθῶν περὶ τῶν, ἃ ἐν τῇ Ἐπιστολῇ ἐπράξα-
μεν, γελασθῆτω καὶ τὸτο· ἐσμεν γὰρ διὰ τῆς
τῷ Θεῷ χαρῆς καλῶ νοοῖς, ἀλλ' ὡς ἔξω
τῷ ὄρθῳ λόγῳ ἀγομῆδα. ἀφ' ὧν ρηθέντων
ἔχει φανερῶς, ὡς αἰεὶ ὁ Κύριλλῳ ἡ τῆς
αὐτῆς γνώμης καὶ ἐν τῇ τεττῆ συνοδῶ, καὶ ἐν
αὐτῇ τῇ ἐπιστολῇ εἰσάγει τὰ ἐμῆς ἐπισκο-
πον; ὅς ἀντιλεγῆται τῷ Κυρίλλῳ ἡ ἐπιστολῆ τῷ
Ἀθανασίῳ ἀπὸς Ἐπικτεῖτον διεφθαρμένῳ, καὶ
ἠρώται αὐτῶν τῷ Κυρίλλῳ, εἰ ἡ τῆς αὐτῆς πί-
στεως κατὰ τὴν ἐπιστολῆ ἐκείνῳ τῷ Ἀθανασίῳ.
ὁ δὲ μακαρίῳ Κύριλλῳ ὡς ἀπεκρίθη· εἰ
εἶχες τὴν ἐπιστολῆ τῷ Ἀθανασίῳ ἀπὸς Ἐπικτεῖ-
τον ἀκεραία καὶ ἡ διεφθαρμένῳ, τῆς αὐτῆς
γνώμης εἰμι τῷ Ἀθανασίῳ. εἶδεν αὐτῶ μὲν
τὴν ἐπιστολῆς ἡ ἐπιμῆσατο ὁ Κύριλλῳ, καὶ
ἰσθῆν ὅτι ἡ ἐπιστολή παντάσῳ ἡ ἀποικυία
τῇ ἐπιστολῇ τῷ Ἀθανασίῳ. καὶ ἐν τῇ αὐτῆς
νατολῇ ἔδαμῳ ἀρίθῆ ἡ ἐπιστολή τῷ Ἀθαν-
σίῳ ἀκεραία καὶ ἡ διεφθαρμένη πλὴν τῆς ὕψης
παρὰ τῷ Κυρίλλῳ, ἡ ὁ ἐμῆς διορθώσα-
το κατὰ τὴν ὕψην παρὰ τῷ Κυρίλλῳ, καὶ ἐπιμ-
ψεν ἐκείνῳ διορθωμένῳ ἀπὸς Ἰωάννην Ἀν-
τιοχεῖκο. νῦν οὖν ἡ φαίνεται ἄλογον ἡ ἀ-
ποικῶς, ὡς εἰ μὲν ὅτις τὴν διαφορῆς ἡ τῆς δια-
στάσεως, τῆς ἀπὸς ἐκείνῳ, καδῶς καὶ λογί-
σιον ἐστὶ τὸτο, προσλαμβάνοντες τῆς αἰτίας
τῆς διαρέσεως ἀπο τῷ μέρῳ τῶν τῆς ἐκπο-
ρῆσεως, ἡπερ ἡ ὁμοῦ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἡμετέ-
ρας πίστεως μίχεται τὸ τοῦ κῆρυ, ἐκείνο ἐσπα-
δακίται, καὶ μεταβαλεῖν τὰ ἐν τῷ κῆρυ τῶν
τῷ Βασιλείῳ. ὅθεν πιθανῶς πισδῆται, ὅτι τὸ
πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπιμῆσατο τῆς δὲ τῆς ἐ-
βλον ἐν αὐτῇ τῇ πολεῖ τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως, ὡς μὴ τῶν ἀρεθῆται παρὰ τῶν αἰ-
τίων τῆς διαστάσεως. ὅθεν ἐκ τῶν εἰρημῶν ἡ-
δεῖς ἐκταῖ λογῶ γυρονίται τινὰ κακίαν ἡ
ἐδιαφθόραν ἐν ταύτῃ τῇ βίβλῳ. ἀπὸς τῶ-
ν ἐπειδὴ ἡ ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς συνήλθομεν
ἐφ' ᾧ συνδιασκέψασθαι καὶ νοῆσαι τῆς ἀ-
ληθεῖας, ἐκ τῆς ἀπὸς ἀλλήλους ἀγάπης καὶ
τῆς καλῆς διαδόσεως ἀφείλομεν ἀλλήλους κοινῶ-
νῆν τὰ βιβλία. ἐπειδὴ δὲ τὸ σπασμῶ ἐστὶ με-
γάλης ὀλῆς, εἰ τις παρ' ἡμῶν ἔχει τῆς βί-
βλον τῷ Βασιλείῳ ἀρχαιοτάτῳ, ἀποκομίσά-
τω

ANNO
CHRISTI
1439

ANNO CHRISTI 1432.

Exor.

τω. κ̄ τ̄ς σαφ̄ς εκτελεσθε. δευτερον δεω-
ρηθ̄ησαν τᾱ εκ̄λυθα. συμπεραίνεται τ̄των,
ως̄ ο̄ Βασίλειος̄ κ̄ κ̄ληθ̄η̄ & τ̄τω̄ εκ̄ τ̄ς̄ ε-
πομιτων̄ τ̄ω̄ς, & κατ̄ τ̄ παρον̄ ε̄ λογομ̄
δῑ τ̄μ̄ μ̄μ̄ψ̄.

Οτῑ μ̄μ̄ κ̄ παρ̄ η̄μ̄ν̄ δευτερον̄ τ̄ βιβλιον̄
τ̄τω̄ παραλλαγμᾱνον, κ̄ τ̄τω̄ αποδηκ̄ων τ̄ω̄-
των̄ ε̄χον, λῑ ῡμ̄ς̄ απολῡγατε, κ̄ η̄μ̄ς̄
ομολογησ̄αμεν̄ αποπρον̄ κ̄ δῑ τ̄τω̄ ε̄δ̄εν̄ θαυ-
μασον̄, ε̄ῑ δε̄ εκ̄ τ̄ων̄ τ̄ς̄ δευτερον̄ βιβλιον̄
ε̄σ̄τω̄σᾱ μισημῑδῑ. φαίνεταῑ δε̄ μ̄λλον̄ εκ̄
τ̄των̄, οτῑ η̄μ̄ς̄ απολῡγαμε̄ τ̄τω̄ αποδη-
κ̄ων̄ τᾱυτων̄. ε̄ῑ γαρ̄ η̄μ̄ς̄ ε̄ποιησ̄αμε̄, η̄δ̄υ-
νησ̄αμε̄ εν̄ αφ̄αν̄σαῑ τ̄ βιβλια, ο̄λιγᾱ ο̄ντᾱ
κ̄ κ̄ᾱε̄δ̄μητα. αλλ̄ ᾱσ̄λο̄γη̄τη̄ χρω̄με̄ν̄, κ̄
τ̄η̄ ᾱληθειᾱ θαρ̄ρ̄ῡν̄τες̄ αφ̄ησ̄αμε̄ σῡζη̄σαῑ τις̄
τ̄τω̄ ε̄σ̄ω̄τιαν̄ ε̄χ̄ουσᾱ σ̄ιβλακ̄ & ο̄ν̄ ε̄ικ̄ε̄ς
μ̄ιαν̄ ε̄ναῑ κ̄ τ̄ω̄τω̄ ε̄ξ̄η̄χ̄θ̄ησ̄αν̄ εκ̄ τ̄ων̄ ε̄σ̄-
τω̄δ̄α, γραφ̄ησ̄αν̄ δε̄ παρ̄ τ̄ων̄, ως̄ ε̄ικ̄ε̄ς̄ τ̄
ῡμ̄ῑτερον̄ δ̄ογμᾱ φρον̄εῑν̄ ε̄ν̄ ε̄κ̄οῡς̄ τ̄ς̄ μ̄-
ρισῑ κ̄ τ̄τω̄ θαυμασον̄ ε̄δ̄εν̄, ε̄π̄ῑ κ̄ τ̄ ε̄σ̄-
τω̄δ̄ᾱ πολλ̄ες̄ ε̄ικ̄ο̄ς̄ τ̄ η̄μ̄ῑτερον̄ δ̄ογμᾱ φρο-
ν̄εῑν̄, ε̄σ̄ε̄δ̄η̄ ο̄τω̄ φρον̄εῑν̄ ως̄ ο̄ῑ πατρῑς̄ ᾱ-
τ̄η̄. ο̄τῑ δε̄ πολλ̄ακ̄ις̄ ε̄χ̄ρη̄το̄ διαφ̄ορᾱ βιβλιον̄
ε̄ν̄ εκ̄οῡς̄ τ̄ς̄ μ̄ρισῑ ῡπο̄ τ̄ινω̄ αῑρετικ̄ων̄ κ̄
η̄σ̄η̄ο̄πρᾱ δ̄ογμᾱτᾱ εισ̄αγ̄ησ̄αν̄ τ̄ τ̄ω̄ Θε̄ω̄ εκ̄-
κλησιᾱ, κ̄ τ̄τω̄ ομολογη̄με̄, κ̄ τ̄ς̄ χ̄ρη̄σε̄ς̄
τᾱυτων̄ ᾱς̄ ᾱ τ̄ς̄ παρη̄γαγε̄ς̄. αλλ̄ᾱ παρ̄ η̄μ̄ν̄
γιν̄ωσ̄κε̄ς̄ ως̄ ε̄σ̄εν̄ε̄ κατ̄ αρχ̄ας̄ ε̄ν̄ τ̄ς̄ η̄σ̄η̄-
ρο̄ις̄ τ̄ω̄ πατᾱ Ζωσῑμοῡ προκομῑδῑ τ̄ς̄ ε̄ν̄ Νι-
κη̄ιᾱ πατρ̄ων̄ π̄ρος̄ τ̄τω̄ ε̄ν̄ Καρθαγῑνη̄ σ̄υνο-
δ̄ον̄. ε̄γραψε̄ γαρ̄ ο̄ πατας̄ Ζωσῑμος̄ π̄ρος̄ τ̄
ε̄ν̄ Καρθαγῑνη̄ σ̄υνοδ̄ον̄, οτῑ η̄ ε̄ν̄ Νικη̄ιᾱ σ̄υ-
νοδ̄ος̄ ε̄ν̄ τ̄ς̄ ιδ̄ιο̄ις̄ καν̄ον̄ῑς̄ ε̄δ̄ωκε̄ τ̄ εκ̄κλη-
την̄ τ̄ης̄ οικ̄οῡμενης̄ τ̄ω̄ πατᾱ τ̄ης̄ Ρω̄μης̄. ᾱπ̄ε-
σε̄λε̄ κ̄ καν̄ον̄ᾱ διαφ̄ορο̄ντᾱ π̄ρος̄ τ̄ω̄, ως̄ δε̄-
θ̄ε̄ ε̄ν̄ ε̄ν̄ Νικη̄ιᾱ σ̄υνοδ̄οῡ. τ̄ω̄ τ̄ω̄ καν̄ον̄ᾱ
μ̄η̄ γιν̄ωσ̄ε̄ταῑ ο̄ῑ τ̄ης̄ ε̄ν̄ Καρθαγῑνη̄ σ̄υνο-
δ̄οῡ, εκ̄ ιδ̄ε̄ξ̄ατο̄ ρ̄αδῑως̄, αλλ̄ ε̄ῑπον̄ οτῑ η̄μ̄ς̄
ε̄δ̄εν̄ τᾱυτων̄ ε̄χομε̄ν̄ ε̄ν̄ τ̄ς̄ καν̄ον̄ῑς̄ τ̄ης̄ Νι-
κη̄ιᾱ σ̄υνοδ̄οῡ κ̄ δῑᾱ τ̄ω̄ τ̄η̄ ζη̄τη̄σ̄αμε̄ν̄ τᾱ αῡ-
θεν̄τικ̄ᾱ, τ̄ω̄ τ̄ε̄ς̄ τᾱ πρω̄τοῑᾱ τ̄ης̄ ε̄ν̄ Νικη̄ιᾱ
σ̄υνοδ̄οῡ παρ̄ τ̄η̄ς̄ ανατο̄λης̄ αρχ̄ιε̄ρων̄, η̄-
πεῑ τ̄ω̄ Αλῑξανδρε̄ιας̄ Κ̄υε̄λλ̄οῡ, κ̄ τ̄ω̄ τ̄ης̄ Κων-
σταντῑνοῡπο̄λεως̄ μακᾱρῑοῡ Προ̄χ̄λοῡ. τᾱυτᾱ τ̄ω̄ αῡ-
θεν̄τικ̄ᾱ ζη̄τη̄θεν̄τᾱ δε̄ ε̄πιστο̄λης̄ παρ̄ᾱ τ̄η̄ς̄ ε̄ν̄
ρη̄μων̄ αρχ̄ιε̄ρων̄, κ̄ διαπε̄μφ̄θεν̄τᾱ π̄ρος̄ αῡ-
τ̄η̄ς̄ ε̄ν̄ τ̄η̄ ε̄ν̄ Καρθαγῑνη̄ σ̄υνοδ̄οῡ, ε̄ρε̄θη̄-
σαν̄ ῡδαμ̄ως̄ ε̄χον̄τᾱ τ̄ω̄ καν̄ον̄ᾱ, ο̄ν̄ ο̄ πατας̄
προ̄ε̄φερε̄. κ̄ δῑᾱ τ̄ω̄ ε̄γραψ̄αν̄ αῡτ̄ω̄ μ̄η̄ ζη̄-
τη̄ν̄ αῡτ̄ω̄ τ̄ω̄ τ̄ω̄ αῡθεν̄τικ̄ων̄, τ̄ μ̄η̄ ε̄δο̄μι-
ν̄η̄ παρ̄ᾱ τ̄ης̄ οικ̄οῡμενης̄ σ̄υνοδ̄οῡ. Σ̄λε̄πεῑς̄ ο̄τῑ
ο̄ πατας̄ ε̄κ̄εινος̄ καν̄ον̄ᾱ ε̄ποη̄γαγε̄ μ̄η̄ ο̄ντᾱ τ̄ης̄
σ̄υνοδ̄οῡ ῡπε̄ρ̄ τ̄ω̄ & τᾱυτᾱ π̄ρος̄ τ̄ω̄ σ̄υνοδ̄ον̄ γρα-
φ̄ων̄ εκ̄εινης̄, τ̄ω̄ τ̄ω̄ μεγᾱλῡ αρχ̄ιμᾱτος̄; θαυ-
μασον̄ αῡτ̄ω̄ ε̄δ̄εν̄, ε̄ῑ κ̄ παρ̄ η̄μ̄ν̄ ο̄λιγο̄ῑ τι-
ν̄ε̄ς̄ δε̄φ̄ε̄ραν̄ τ̄ω̄ βιβλια, ε̄υλο̄με̄νοῑ συν̄ε̄σ̄αν̄
τ̄ω̄ ε̄αῡτ̄ω̄ θε̄λημᾱ, η̄ τ̄ ᾱγνωτο̄μιαν̄ τ̄ω̄ δ̄ογ-
μᾱτος̄. ο̄μ̄ως̄ ε̄ν̄ τ̄η̄ χ̄ρη̄σεῑ τ̄ω̄ μεγᾱλῡ Βα-
σιλεῑοῡ κ̄ αρχ̄αιο̄της̄ κ̄ τ̄ω̄ κ̄ληθ̄η̄ τ̄η̄ς̄ παρ̄
ῡμ̄ν̄ βιβλῑων̄ τ̄ω̄ η̄κ̄λων̄ η̄μ̄ν̄ ε̄δ̄ωσ̄εῑ, κ̄ αῡτ̄ω̄
τ̄ω̄ τ̄ω̄ ε̄δ̄ωσ̄αῑ τ̄ς̄ ο̄λιγ̄ας̄ κ̄ διεφ̄αρ̄με̄νας̄

Concil. General. Tom. XXXI.

Extare quoque apud nos hunc librum
vitiatum hoc additamento quod vos
protulistis, nos ipsi antea diximus: pro-
inde mirum non est, si ex his codicibus
qui extant, unos hoc fuit allatos: li-
quet autem potius ex his rei veritas,
quoniam nos istud additamentum obje-
cimus: nam si ipsi addidissent, facile
libros e medio tollere potuissemus, cum
sint perpauci: sed simplicitate utentes,
ac veritate confisi, extare permisimus li-
bros, in quibus contraria legitur senten-
tia: ex his unum hunc esse putandum
est, qui delatus est inde, ab aliquibus
exscriptus, qui vestrum dogma in illis
partibus secuti videntur: quod sane mi-
randum non est; nam & hic per est
multos dogma nostrum amplecti: ita
enim sentiunt, sicuti patres eorum.
Quod vero saepe corrupti fuerint libri
in illis partibus a quibusdam haereticis,
& nova dogmata in Dei ecclesiam in-
ferentibus, fateamur hoc etiam, & loca
quae citasti admittimus. Nosti tamen a-
pud vos olim tempore papae Zosimi pro-
ductos fuisse Nicenses patres Carthagi-
nensi synodo. Scripsit enim Zosimus
papa ad concilium Carthaginense, Ni-
cenam synodum per suos canones sta-
tuisse, ut universo orbi liceret appella-
re ad papam Romanum: miserat & can-
onem, quo id decernebatur, quasi Ni-
cena synodi. Verum canonem illum
non agnovit Carthaginense concilium,
nec facile recepit, sed nihil se tale dixit
habere in canonibus Nicena synodi:
propterea velle petere authentica, hoc
est prima exemplari: Nicena synodi ab
episcopis orientalibus, scilicet a Cyrillo
Alexandrino, & a beato Proclo Con-
stantinopolitano. Cum haec authentica
per epistolam ab iis quaesita, & missa
essent ab orientalibus Carthaginensi con-
cilio, non est inventus ille canon, quem
papa protulit. Quocirca scripserunt ei,
ne sibi jus illud appellationum postula-
ret, quod non datur a synodo oecume-
nica. Vides a papa illo prolatum can-
onem, quem synodus illa non edide-
rat: idque scribente ad synodum de re
tam gravi? minime ergo mirum est,
apud nos etiam non defuisse paucos,
qui libros adulteraverint, dum vellent
suum opinionem, seu dogmatis novita-
tem confirmare. In sententia tamen ma-
gni Basilii librorum nostrorum vetustas &
copia dat nobis victoriam: & hoc ip-
sum, quod paucos & corruptos libros
extare, & nequaquam exterminare vo-
luerimus, cum tamen propter eorum
paucitatem id fieri posset, arguit nos
veritati confidentes & reliquis patris
nostri Basilii vocibus, permisisse eam
sententiam ita legi in libris, ut scripta
est a primis auctoribus: non est ergo
nostrorum proprium libros corrumpere.

C c c 2 Le-

* Artico di-
cendum fue-
rat, non
Proclo

SESSIO XX.

ANNO CHRISTI 1439.

Lectus deinde est in nostro codice tertius contra Eunomium magni Basilii sermo. Post modum Ephesius subdidit: In hac parte primum criminatus Eunomium magnus Basilius ut temerarium, novitatumque inventorem, & tribuentem sanctis quae ab ipsis dicta non sunt: postea concedit ex suppositione, Spiritum sanctum. etiam tertius est ordine ac dignitate, non tamen necesse esse natura quoque tertium videri: hoc enim subinde intart. Itaque impugnat hoc modo. Confutat Eunomium asserentem se tenere doctrinam patrum, cum eam contemneret. Qui vero, inquit, sunt illi sancti, & ubi doctrinam hanc tradiderint, non dicunt. Fuitne unquam homo tam auidax, divinorum dogmatum novitatem inducens? In his Basilius magnus aperte negat, & nulla ratione concedit esse doctrinam sanctorum asserere, tertium esse ordine & dignitate Spiritum sanctum: deinde concedendo hoc ex suppositione, ut subiungit ita rursus per quasi concessa insurgens: Cur enim necesse est, etiam tertius sit ordine & dignitate Spiritus sanctus, ut natura quoque sit tertius? nam esse a Filio dignitate secundum, tradit fortasse pietatis sermo. Sic enim habet noster codex tantae vetustatis, ut vos videtis; & hoc sane cum prius dictis congruit. Etenim qui tertium esse ordine & dignitate Spiritum sanctum omnino negaverat, & hanc non esse patrum doctrinam existimaverat, sed ex suppositione illud concesserat, quomodo poterat causam reddere ac dicere, propterea Spiritum sanctum esse a Filio, secundum quod ab ipso accipiat, & esse ab ipso habeat? quod antea volebat ascribere aliis auctoribus, quomodo eius nunc ipse futurus erat magister? Itaque additamentum hoc neque cum antecedentibus, neque cum scopo Basilii magni coheret: hoc vero magis coheret quod legitur in nostro codice; quod cum apposita dictione, Fortasse, dat hoc per quandam non absolutam concessionem; & infra subdit; ut sane etiam id concedamus: nec non post exempla angelorum habemus haec verba in nostro codice: sed nescio an sint etiam in vestro: nam & hic cum dubitatione & non absoluta concessione loqui videtur: Quod etiam tertius est dignitate & ordine, &c. ita quippe scriptum est in libro. Quomodo igitur Basilius magnus protulit haec, qui non absolute concessit, tertium esse a Patre Spiritum sanctum, & secundum a Filio? dum enim ex sua locutus est sententia, id prorsus reiecit, & alienum censuit a doctrina sanctorum Patrum. Quod vero Basilius magnus non ita sentierit, neque crediderit Spiritum ex Filio procedere, & ex ipso accipere suum esse, testis erit nobis non alius, sed ipse sibi, scribens in epistola ad Gregorium fratrem, quomodo differat substantia & hypostasis, hoc pacto, (ex dicto autem quod recitabitur: manifeste patebit magni Ba-

βιβλος, & μηδαμῶς ἀφανίσαι ταύτας, κητοί γε δυνατόν ὄν διὰ τὸ ὀλιγόηγη, φαίνεται ὅτι θαρρόντες τῇ ἀληθείᾳ & ταῖς ἐπίκαις φωναῖς τῷ πατρὸς ἡμῶν βασιλεῖα ταύτῃ ἐλάσσω ἢ τῷ κείνῳ ἐν τοῖς βιβλίοις, ὡς ἐγραψαὶ ἐξ ἀρχῆς οἱ γράψαντες. καὶ ἀρα τὸ παρ' ἡμῶν ἰδιὸν τὸ διαφθερεῖν τὰς βιβλίας. μὴ τὸ αὐτονομοῦν ὁ κατ' Εὐνομίου τῆς λόγῳ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖα ἐν ἡμετέρῳ βιβλίῳ, μετ' οὗ ἐπηγάγε ταῦτα ὁ Εὐνομίου ἐν τῷ τῷ μέλει πρῶτον αἰτιασαμένῳ τοῦ Εὐνομίου ὁ μέγας Βασιλεῖα, ὡς τολμηρὸν τε & κηροτόμον, κη ἀνατιθέντα τὸ μη παρ' αὐτῶν εἰρημία, μὴ ταῦτα συγχωρεῖ κατ' ὑπόθεσιν, ὅτι οἱ τῆτον ἐκεῖ τῇ τάξει κη τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' ἐκ ἐξ ἀνάγκης & τῆτον τῇ φύσει φαίνεται. τῷ γὰρ ἐφεξῆς ἐπάγει. ἢ μὴ ἐν ἴσασσι ὅπως ἔχει. τὸν Εὐνομίου ἀνατρέπει διόρητον τὸ τῆς ἁγίων φυλάσσειν διδασκαλίαν. ἀ τιμάζοντα δὲ τῆς τῆς ἁγίων διδασκαλίαν. τίνες δὲ οἱ ἅγιοι, & ἐν ποίοις λόγοις τῷ διδασκαλίαν πεποιμέναι, ὡ φησὶν. ἀρα τῆτον ἰσοτολμηρὸς ἀνδρῶν τῆς τῆς θεῶν δογματῶν κηροτομίας εἰσηγῶμεν; ἐν τότε οἱ μέγας βασιλεῖα φαίνεται καθάρως μὴ ὅλος παραδεχόμενῳ, μὴδὲ τῆς ἁγίων διδασκαλίαν κηρομῶν, τὸ τῆτον εἶναι τῇ τάξει & τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μὴ δὲ ταῦτα τῷ συγχωρῶν κατ' ὑπόθεσιν, ἐπιφέρει κατὶ τῷ ἀντιπαράσσειν ὅπως τῆς γὰρ ἀνάγκη, ἐκ & τῷ ἀξιώματι & τῇ τάξει τῆτον ὑπάρχει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τῆτον εἶναι αὐτὴ & τῇ φύσει; ἀξιώματι γὰρ δὲ πρῶτον τὸ υἱὸν, ὁ τῆς δόξασίας ἴσως παραδίδοσι λόγῳ. ὅπως γὰρ ἡμετερον ἔχει βιβλίον ὅπως ἀρχαιοτάτων ὡς ὕμεις βλέπετε κη τῷ τῷ σύμφωνον τῆς προειρημῶν ἐσίν. ἐπειδὴ γὰρ ὅς ὅλος κατῶδεξασ τὸ τῆτον εἶναι τῷ ἀξιώματι κη τῇ τάξει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡδὲ τῆς ἁγίων διδασκαλίαν ἐσῶμεν, ἀλλὰ κατ' ὑπόθεσιν τῷ δίδωκε, πῶς ἐμελλεν αἰτιολογεῖν κη λέγει, ὅτι κατὰ τῷ δὲ πρῶτον ἐκεῖ τῷ υἱὸν πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι παρ' αὐτῷ λαμβάνει κη παρ' αὐτῷ τὸ εἶναι ἔχεις ὑπὲρ ὅ παραδίδοσι ὅποτερον τῆς αἰτίας ἀποδίδοναι, τῆτον πῶς ἐμελλε διδασκαλῶ εἶναι; ἀνακόλωθῳ ἀρα εἰσὶν ἡ προσημῶν κη τῆς ὅποτερον εἰρημῶν, κη τῷ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖα σκοπῶ. τῷ δὲ μάλλον ἀκόλωθον, ὅπερ ἐν τῷ παρ' ἡμῶν βιβλίῳ κείται, ὅπερ μὴ τῆς προσημῶν τῶ, ἴσως, τῷ δίδωσι κατὰ συγχωρησίν κη ἐφεξῆς ὑποκατιῶν, ἐν ὅλος κη συγχωρησῶν, λέγει. κη ἔτι μὴ τῷ τῷ παραδεγμάτα τῆς ἁγίων εἶπειν, ὅπως ἐν τῷ παρ' ἡμῶν βιβλίῳ λέγει. ἐκ οἶδα δὲ εἶ κη ἐν τῷ ὕμετερον αὐτῷ κείται κη ἐταῦθα γὰρ μὴ ἀμφιβολίας & συγχωρησῶν φαίνεται, ὅτι εἶ κη τῆτον ὑπάρχει τῷ ἀξιώματι κη τῇ τάξει. ὅπως γὰρ ἐν τῷ βιβλίῳ κείται. πῶς ὅν ὁ μέγας βασιλεῖα εἶπε ταῦτα, ὅς κατὰ συγχωρησίν ἔδωκε τῆτον εἶναι τῷ πατρός τῷ πνεῦμα τὸ ἅγιον, & τῷ υἱὸν δὲ πρῶτον; ἀφ' αὐτῶ γὰρ τῷ καθάπαξ ἀπηγόρευσε, & ἄλλο-

* ἰσῶμεν

ANNO CHRISTI 1489

Poste autem...

ἄλλοθεν ἢ ἵπῳ ἁγίου πατρὸς διδασκαλίας
 ἤγιστον. ὅτι δὲ ταῦτα ἢ διὰ τὸν ἢ ἐξ
 ὁ μέγας βασιλεὺς, ἰδί ἰστέρι πνῦμα
 πνῦμα ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται, ἢ ἐξ
 τοῦ λαμβάνειν πνῦμα, μάρτυς ἡμῖν ἐκ ἀλ-
 λῶ, * αὐτὸς ἑαυτοῦ, γὰρ ὡς ἐπὶ τῷ ἁγίῳ
 ἀδελφῶν Γρηγορίου ἐπιτολῆ πρὸς διαφορὰς ὑ-
 σίας κη. ὑπόστασις ταῦτα. ἐκ τῷ ρηθισμοῦ
 πνῦμα καθ' ἑαυτὸ ἀναφανίσται ἢ τῷ μεγάλῳ
 βασιλεὺς διατίνα, κη. ἢ τινὰ δόξαν εἶχε πρὸς
 τῆς ἐκπορεύσεως τῷ ἁγίῳ πνῦμα. Λέγει
 γὰρ ἑπὶ ἐπὶ τῷ ρηθισμῷ ἐπιτολῆ. ἐπειδὴ τῷ
 πνῦμα τῷ ἁγίῳ, κη. ἢ πᾶσα ἐπὶ τῷ πνῦ-
 μα ἢ ἵπῳ ἀδελφῶν χορηγία πηγαί, τῷ υἱῷ
 μὲν ἤρτηται, ἢ ἀδιασπασ. συγκραταμύσται.
 τῆς δὲ τῷ πατρὸς αἰτίας ἐξημερῶν ἔχει
 τὸ εἶναι, ὅθεν κη. ἐκπορεύεται, τῷ γνω-
 στικῶν τῆς κατὰ τῆς ὑπόστασις ἰδιότητος ἔχει,
 τῷ μὲν ἢ υἱὸν κη. αὐτὸ γινώσκονται. κη.
 ἐκ τῷ πατρὸς ἰστέρι. ὁ δὲ υἱὸς ὁ τῷ ἐκ τῷ
 πατρὸς ἐκπορεύσασθαι πνῦμα δι' ἑαυτοῦ γνωρι-
 ζομεν μεθ' ἑαυτοῦ, μόνον μονογενῶς ἐκ τῷ
 ἀγενήτου πατρὸς ἐκλαμψα. ὑμερῶν κατὰ τὸ
 ἰδίαν ἵπῳ γινώσκονται ἔχει ἢ κοινωμῶν ἁγίῳ
 ἢ πατέρα. ἢ ἁγίῳ τῷ πνῦμα τῷ ἁγίῳ, ἀλ-
 λά τῆς εἰρημενοῖς σημείοις γινώσκονται. Οὐ πνῦ-
 μα τῷ σαφῶς ὁ μέγας βασιλεὺς ἐκ τῷ
 πατρὸς μόνῳ δόξαν εἶναι τῷ ἁγίῳ πνῦμα.
 λέγει γὰρ ἑπὶ. τῷ πνῦμα τῷ ἁγίῳ τῷ υἱῷ
 μὲν ἤρτηται, τῆς μὲν ἢ υἱὸν πῆκται. κη.
 τῷ αἰτίαν ἀποδίδωσ ἐκ εἶπει, ἐξ αὐτοῦ ἐκ-
 πορεύεται, ἢ ἐξ αὐτοῦ τῷ εἶναι ἔχει, ὡς ἢ παρ
 ὁμῶν χρηστικῶν βλάται, ἀλλ' ὅτι σὺν αὐτῷ ἀ-
 διασπασ. καταλαμβάνεται, ἐκ τῷ πατρὸς ὡροῖον
 ἀπλοῖσι. κη. ἐφεξῆς ἐπαγει τῷ μερισμῷ χημῶν
 διαρῶν ἢ λόγων ἢ δὲ τῷ πατρὸς αἰτίας ἐξημε-
 ρῶν ἔχει τῷ εἶναι, ὅθεν κη. ἐκπορεύεται βλάται
 τι ἐπιτολῆ τῷ κατὰ δίδωσικ, τῷ αὐτῷ αἰτία
 τῷ ἐξημερῶν εἶπει τῷ πνῦμα τῷ ἁγίῳ; ἢ
 ἀν ἢ ἐπιτολῆ τῷ εἶπει ἐπιτολῆ ἀν ἑαυτοῦ.
 ὁ γὰρ μερισμῶς ἐκ ἐπὶ τῷ πνῦμα τῷ υἱῷ δαδύται.
 δίδωται γὰρ ἐπιτολῆ γινώσκονται σημείοις, τῷ σὺν
 αὐτῷ ἀδιασπασ. καταλαμβάνεται. πάλιν ἐπι-
 ξῆς φησὶν ὁ δὲ υἱὸς τῷ ἐκ τῷ πατρὸς ἐκπο-
 ρεύσασθαι πνῦμα δι' ἑαυτοῦ κη. μεθ' ἑαυτοῦ γινώ-
 σκονται. ἢ ἐπὶ αὐτὸς προβάλλων, ἀλλὰ γινώ-
 σκονται τῷ ἐκ τῷ πατρὸς ἐκπορεύσασθαι, τῆς,
 μεθ' ἑαυτοῦ φανερῶν. ἐπιτολῆ, μόνον μονο-
 γενῶς ἐκ τῷ ἀγενήτου φώτος ἐκλαμψαντα ἢ
 υἱὸν ὑμερῶν ἔχειν κοινωμῶν κατὰ τῷ ἰδίαν ἵπῳ
 γινώσκονται ἁγίῳ ἢ πατέρα. ἢ ἁγίῳ τῷ πνῦ-
 μα. ἐκ ἀρα ὑμερῶν ἔχει ἁγίῳ τῷ πατρὸς
 ἀποβόλλω κοινωμῶν, ἢ ἰδίως τῷ κατὰ ἢ
 ἀποδίδωται, ἀλλὰ τῆς σημείοις, φησὶ, γινώ-
 σκονται μόνῳις τῆς. κη. ἢ ἀλλοῖς, ὅτι μονο-
 γενῶς, ἐξ ἐκλαμψαν ἐκ τῷ ἀγενήτου πατρὸς,
 ὅτι μεθ' ἑαυτοῦ κη. δι' ἑαυτοῦ γινώσκονται τῷ πνῦ-
 μα τῷ ἁγίῳ. οἱ τῶν μόνῳις τῆς γινώσκονται
 κη. ἢ ἀλλοῖς, ἐκ ἀρα κοινωμῶν τῷ ἐκπορεύ-
 σασθαι τῷ ἁγίῳ πνῦματος, ἢ ἰδίως τῷ κατὰ
 μόνῳ ἀποδίδωται.

Πολλὰ εἰρήνεται παρα σὺ, πάτερ αἰδισιμῶ-

fili mens, quidque sentiret ipse de san-
 cti Spiritus processione.) sic enim ait
 in epistola citata: Quandoquidem Spiritus
 sanctus, a quo emanat in creaturam
 omnis bonorum largitor, pendet
 quidem ex Filio, quocum sine ulla dis-
 junctione simul apprehenditur; a pater-
 na vero causa suum habet esse depen-
 dens, unde & procedit; hypostatica
 sua proprietatis notionem hanc habens,
 ut post Filium & cum ipso noscatur,
 & a Patre subsistat. Filius autem, qui
 per se ac secum notificat Spiritum ex
 Patre procedentem, & unus unigenitus
 ab ingente Patre effulsit, nullam habet
 secundum propriam notionem cum Pa-
 tre & Spiritu sancto communione, sed
 notis jam dictis dignoscitur. In hoc di-
 cto Basilus magnus aperte existimat, ex
 Patre solo esse Spiritum sanctum: sic
 enim ait. Spiritus sanctus pendet qui-
 dem ex Filio, hoc est post Filium est
 collocatus & hujus causam reddens
 non dixit, ex ipso procedit, aut esse
 habet ab ipso, quemadmodum locus.
 sicut vos, legiis, habet: sed quoniam
 cum ipso sine ulla disjunctione appre-
 henditur, ex Patre scilicet procedens:
 dein partitionis figura utens subjungit.
 A paterna vero causa suum habeat es-
 se dependens, unde & procedit. Videt
 ne ut Patri & causalitati ejus tribuat
 hic Spiritus sancti dependentiam? Certe
 in hoc dicto non dixisset secum pro-
 genitum: namque partitio non fuit, Fi-
 lio etiam hoc tribuit. Datum enim est
 illi notionis indicium, quod sine dis-
 junctione cum ipso apprehendatur. Ru-
 sus ait postea; Filius autem, qui per se
 ac secum notificat Spiritum ex Patre
 procedentem; non dixit, Ipse produ-
 cens, sed notificans procedentem ex Pa-
 tre, hoc est, secum manifestans. Dein-
 de, unum, inquit, unigenitum ex In-
 genito lumine Filium effulgentem nullam
 habere secundum propriam notionem
 Deum Patre & Spiritu communionem:
 nulla ergo ratione communis est illi pro-
 ductio a Patre, que speciem Patri
 ascribitur, sed hisce tantum, inquit,
 notis, & non aliis dignoscitur, quod
 solus effulsit unigenitus ex Patre inge-
 nito: quod secum ac per se cognitum
 reddit Spiritum sanctum. Si ergo per
 hæc tantum & non alia dignoscitur,
 sequitur, ut illi non sit communis pro-
 ductio Spiritus sancti, que Patri soli
 peculiariter attributa est.

SERMO XX.

Multa dicta sunt a te, pater reveren-

dis-

SESSIO XX.

diffime, quæ paucioribus fortasse comprehendi poterant: nam si ad rei veritatem pervenire volumus, quoniam veritas ipsa contenta est paucis, nihil aliud esse debent sermones nostri, quam sanctorum sententiam & testimonia. Itaque respondeo breviter ad duo, quæ de prolata dixisti sententia. Primum dixisti, librum hunc qui productus est; potuisse corrupti illis temporibus ab aliquo, cui nostrum dogma placeret: hoc ergo ita refellitur: Nam eo tempore, quo exscriptus est liber iste, ut manifeste perspicitur ex insigni ejus vetustate, nulla erat inter Græcos & Latinos differentia. Deinde non dixi ego, patres hosce hujus temporis, aut qui paulo ante fuerunt, corrupisse hos libros, sed de auctoribus dissidii hujus loquimur. Nam quia videbant omnes tam Græcos quam Latinos ita sentire; uti per multa testimonia ex vestris libris excerpta demonstrabimus; nullam potioram habuere viam ad suum hoc dogma stabilendum, quam ut libros corrumperent, qui per id tempus habebantur de hac materia. Ad secundum vero dico: Protulisti Zosimum papam, ut quosdam Nicænae synodi canones miserit Carthaginensi concilio: & vis inferre, Zosimum misisse corruptos canones, adjecto de appellationibus canone, qui non extat inter canones Nicænae synodi: sed nullum nobis fide dignum & classicum produxisti testem de Zosimo, quod ita corrumperit canones: cum ego tibi duo gravissima protulerim testimonia ex duabus sancti Cirilli epistolis: quarum altera recepta fuit ab universa Chalcedonenſi synodo. Quare decorum sane foret, si qua hujusmodi proferre vis, non de tuo dicere, verum testimonia doctorum asserre. Debes enim valde bene meminisse, reverendissimum dominum sanctæ Sabinae, qui præsens adest, protulisse vobis epistolam antiquissimam & maxime authenticam Julii papæ, Liberii papæ; utque beatus Athanasius in persecutione illa, quam passus est a synodo Antiochena, quæ illum damnaverat, scribens ad Felicem papam, & Marcum & Julium, & Liberium: nam tempore Athanasii fuere hi quatuor pontifices: rogaverit eosdem pontifices, ut quoniam in Romana curia Nicænae synodi acta sincera asservabantur, ad ipsum ea mitterent; quod per universum orientem ab Arianis insequentibus corrupta essent. Tunc pontifices illi responderunt Athanasio: habere se quidem in patriarchio Romano acta integra Græce & Latine, sigillis obſignata & subscriptionibus patrum Nicænorum: & magna veneratione servari a se acta & canones: sed nolle mittere ipsa prototypa, cum satis esset certa mitti capita, quæ tunc illi essent necessaria: propterea quod Athanasius ad sedem Romanam provocaverat ex Antiochena synodo: hæretici autem obiectabant, ex synodi Antiochena sententia non potuisse illum appellare sedem

ταυτη, ἀπὲρ ἰσως κ̅ ἐλάττωσι λόγοις ἠδυνῶντο ἂν ρηθῆναι. κ̅ γὰρ εἰ θελοῦμεν εἰσεῖν ἐπὶ τῶν τῶ πράγματ̅ ἀληθεῶν, ἵκεδὴ αὐτῆ ἢ ἀληθεῖα ὀλίγοις ἀρκεῖται, ἢ ἐν ὤφελον οἱ ἡμέτεροι λόγοι ἄλλοι εἶναι, ἢ γινώσκει καὶ μαρτυρεῖται ἡ ἀγία. ἔγωγε τὴν ἀπολογία μὲν διὰ βραχίων πρὸς ἁ ἑρπικας, πρὸς δὲ ἀπὲρ ἀποδείξεις τῆς χρηστῆς ὑποσέβουμαι. ὡς τὸν εἶπες ὅτι ἡ προαχθεῖσα βίβλος αὐτῆ ἠδυνῶθη διαφθορῆσαι κατὰ τὸς χρόνους παρὰ τινος ἡ φρονουμένων τὸ ἡμέτερον δόγμα. τὴν δὲ τ̅ τροπον τῶν ἀνατρέπεται. ἵκεδὴ τῶ κερῶ ἐκείνῳ, ἐν ᾧ βίβλος αὐτῆ ἐγράφη, ὡς φανερῶς ὁρατῆ ἀπὸ τῆς ἐπιστημότητ̅ τῆς βίβλου ταύτης, κατ' ἐκείνῳ τ̅ κερῶν ὑδεμία ἢ διαφορά μετὰ τῶν Γραικῶν κ̅ Λατίνων. ὁ δὲ πρὸν, ἢ λιγυτεῖα τῶν παρ' ἐμῶ, ὡς οἱ πατέρες ὑποσέβου οἱ κατὰ τὴν παρόντα κερῶν, ἢ ἀπὸ αὐτῶν ὀλίγον ἡρόμενοι ὤφελον διαφθεῖραι ταύτας τῆς βίβλου, ἀλλὰ λίσσομεν πρὸς ἡ ἀρχηγῶν τῆς διαστάσεως ταύτης. ἵκεδὴ γὰρ ἑώρων πάντες οἱ π̅ Γραικοὶ κ̅ Λατίνου κρατιωτῆς τὸ φρόνημα, καὶ ὡς ἀποδείχθησεται παρὰ πολλῶν μαρτυριῶν δι' ἡμετέρων βίβλων, ἢ ἔχον κερῶντα ὅδὸν τῶ ἑαυτῶν ταύτῳ δόγματ̅, ἢ τὸ διαφθεῖραι τῆς βίβλου ἐκείνας, τῆς κατὰ τ̅ κερῶν ἐκείνων ἀερισκομίας πρὸς ταύτῳ τῶ ὕδατος. πρὸς δὲ τὸ δὲ πρὸν λέγω ἔγωγε προκομισας τ̅ Ζώσιμον πάπαν, ὡς ἐπέμψε κανόνας τινὰς τ̅ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ πρὸς τῶν ἐν Καρθαγίνῃ συνόδῳ, βυλομὲν ἐπαγαγεῖν, ὡς ὁ Ζώσιμ̅ ἐπέμψε κανόνας διαφθορῆσας, τινὰς κανόνας ἰσῶ πρὸς τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἔχον ἀερισκεῖται ἐν τῶς κανόνας τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ. ὅτι δὲ τὴν διαφθορῶν ταύτῳ ἐκείνῳ ὁ Ζώσιμ̅ ἐποίησεν, ὑδεμίαν ἡμῶν ὀξολόγῳ καὶ ἀυθεντικῶ μαρτυρ̅ προκομισῶ μαρτυρεῖται. ἔγωγε δὲ προκομισα δύο μαρτυρας ἀξιολόγῳ ἐν δυσὶν ἐπιστολαῖς τῶ ἀγίου Κυρίλλου, ὡν τῶ ἑτέρῳ προσεδίξατο ἢ ἐν Καλχηδόνι ἀπασα συνόδ̅. ὅδὸν σημῶν ἂν εἴη, ἢ πρὸς αὐτῶ τινὰ ἐπαγαγεῖν βυλομὲν, μὴ λέγειν, παρὰ σαυτῶ, ἀλλὰ προφέρειν μαρτυρίας ἡ δὲ διδασκάλων. ὀφείλετε γὰρ λίαν καλῶς μνησθῆναι, ὅτι ὁ ἀιδεσιμῶτατ̅ κύρι̅ τῆς ἀγίας Σαβίνης ὁ ἐπιπύδα προκομισῶν ὑμῶν ἀρχαιοτάτῳ κ̅ ἀυθεντικοτάτῳ ἐπιστολαῖ Ἰαλίῳ πάπα, Λιβερῶ πάπα, κ̅ ὅπως ὁ μακαρί̅ Ἀθανάσι̅ ἐν τῶ διωγμῶ ἐκείνῳ, ὡν ἡμεῖς παρὰ τῆς ἐν Ἀντιοχίᾳ συνόδῳ, ἡ τις ἐκείνῳ κατεψήφισατο, γράφων πρὸς Φηλίκα πάπαν, κ̅ Μάρκον, κ̅ πρὸς Ἰάλιον, καὶ Λιβερῶν, ἵκεδὴ οἱ πάπαις ἐγένοντο κατὰ τὸν κερῶν Ἀθανασίου, ὁ αὐτῶς ἐκείνῳ τὸς ἀρχιερεῖς ἴσους, ὡς ἐπὶ δὴ πρὸς ἔχον τὸς πράξεις τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ ἀεραίας ἐν τῆ αὐτῆ τῆ Ρωμαϊκῆ, ταύτας πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλων, ἵκεδὴ ἐν πάσῃ τῆ ἰσῶ παρὰ ἡ Ἀρεσκῶν ἡ ἐπικεμῶν ἐφθάρσαν. τῶ ἀντιγράφων οἱ ἀρχιερεῖς ἐκείνοι τῶ Ἀθανασίῳ, ὡς ἔχον ἐν τῶ πατεμάρχειῳ τῶ Ρωμαϊκῶ τὰς πράξεις κατὰ τὸ ἀεραίας Ρωμαϊκῶς κ̅ Ἑλληνικῶς, μὴ

ANNO CHRISTI 1432.

σφρα-

ANNO
CHRISTI
1432

SESSIO
XX

σφραγίδων η̄ υπογραφῶν ἢ γενομένων ἐν Νι-
 κηῖα πατέρων ἢ ἐπιπέρας ἢ τῆς ἀρχιεπί-
 σκοπίας ἐπὶ τῶν μὲν μεγάλῃ αἰδῶς ἢ ὡς ἐκ ἐ-
 βολοῦτο πέμψαι τὰ πρωτόδικα ἢ ὡς ἐμελλον
 πέμψαι τὰ κεφαλαια τὰ τότε ὄντα ἀναγκαῖα
 ἐκείνη. διὰ τούτου, ἐπειδὴ ἐξέκαλυσεν ὁ Ἀθα-
 νασιὸς ἢ ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδον εἰς τὴν Ρω-
 μαϊκὴν Θρόνον, ἢ οἱ αἰρετικοὶ ἐπέφερον ἐκεί-
 νῃ, ὡς ἐκ ἡδύνατο εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν ἐκκλησίαν
 ἐκαλίσαι ἢ ἀποφασί τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συ-
 νόδου. ἢ ὡς δυναθῆαι ἀποδοῖναι διὰ τὸ κανό-
 να ἢ ἐν Νικαίᾳ, ἐπὶ δυνάμει * ἀρετῆς ἐ-
 κείνης ἐκαλίσαι, πέμψαι ὁ Ληβέλιος τῷ Ἀθη-
 νασιῷ ἢ ἐν Νικαίᾳ συνόδου πατριῶς, οἱ τινες
 ἠεδμήθησαν ἐν Φεράρῃ, ἐν οἷς ἐστὶ κανὼν,
 ὡς ἡ ἐκκλησία ἢ τῷ Ἱερῷ Ρωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ ἢ
 τῷ ὑπερεπιλογίσαστο τῷ Ἀθανασίῳ. ἢ διὰ
 τούτου ἰούλιος * πάπας ἀποκεκομημένος τῆς ἐν
 Ἀντιοχείᾳ ποιήσασι ἢ συνόδον, λίαν δειμῶς
 ἐπιλαμβάνεται ἐκείνων διὰ τὸ ἑαυτῶν ὄρα-
 σιτυ, ὡς ἐτόλμησαν * συναίνεσαι χωρὶς
 συναίνεως τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, δι-
 κίων αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου,
 ὡς ἕδμεῖα εἶσαι ποτὲ ἐσηλωμένη ἢ βεβαία
 σύνοδος, ἢ μὴ σπυρῆσαστο τῷ ἀποστολῆ
 τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας. τίνα ἔν τῷ προ-
 λόγῳ, ὡς ὁ Ζωσιμὸς ἰφθίμῃ καὶ οἷα, ἢ
 ἐπέμψαι μὴ πρότερον ὄντι ἐν τῆς ἐν Νι-
 κηῖα συνόδου κανόνι; λίγῳ ἔν ὡς αἱ ἐν Καρ-
 θαγίνῃ ἴδεσαν τὰς κανόνας διεφθαρμένους ἐν αἰ-
 κατῷ πᾶσαν ἢ ἀνατολίῳ. ἢ εἰ ἐπιμνησθῶν,
 πατριῶς ἐπέμψθησαν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς, ἐπει-
 δὴ ἴδμεν ἢ ὁ αἰώνιος πατέρων ἢ ὡς ἐπιμνησθῶν
 ταῖς μαρτυρίαι, ἢ δυνάμει δεικνύσαστο βιβλῶς
 αἱ ἐχομένη παρ' ἡμῖν. τῶν τῷ ἀξιώματι ἀπὸ
 τῶν ρημάτων ἢ προηγαστο ἐξηγήσαστο τὰ ἐι-
 ρημῖνα τῷ Βασιλεῖ, ἢ ἐπὶ Ἰουλιανῶν, εἰ
 πολλὰ φαίνονται ἀποκα ἐκείνων ἢ εἰπεῖς. ἐπει-
 δὴ ἴδμεν ἢ ὁ αἰώνιος πατέρων ἢ ὡς ἐπιμνησθῶν
 μέγα ἄλλω βλάσφημῶν ἐμποιεῖ, πολλὰ ἢ αὐτοῖς τὰ
 ἀποκα ἐκ διεφθαρμένων ἀρχῶν συνήλας. εἰς
 συνείσαστο ἢ τῆς ἀληθείας καλὸν ἐστὶ ἡμῶς συ-
 σφίξαστο εἰς δύο. πρῶτον εἰπεῖς, ὅτι ἐξηρηται
 τῷ υἱῷ, ἀλλ' ὅμως ὁ υἱὸς ἔκ ἐστιν αἰτία τῷ
 ἀγίῳ πνεύματι, ἀλλ' ὁ πατήρ. δεύτερον ἴ-
 δοφας εἰρηκνῆσαι, ὅτι ὁ φαίνεται τὸ πνεῦμα τὸ
 ἀγίον παύτῃ ἐχον φύσιν ἢ τῶν πρὸς τὸν
 υἱόν, ὅταν ἔχει ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα. διὰ
 τούτου ἐρῶ ἀναγκαῖα ἰνὰ. ἐρωτῶ σε, τίνα δια-
 φορὰν ποιεῖς τῷ ἐξηρηθῆσαι, ἢ τῷ ἐχον αἰ-
 τία τῷ εἶναι ἢ τίνα διαφορὰν νοεῖς τῷ εἶναι
 ἢ αἰτίαν τινός, ἢ τῷ ἐξηρηθῆσαι ἐτέρῳ. ἐπει-
 δὴ παρ' ἡμῖν τὸ ἀποπέλασμα ἠρηται ἢ τῷ ἐξη-
 ρημῖνον φαίνεται κατ' αἰτίαν ἐξηρηθῆσαι. νῦν
 ἔν ἐπὶ τῷ εἶναι ἢ τίθεται ἀποπέλασμα, ἐπει-
 δὴ ὁ ἔχομεν τῷ ἡμῶς αἱ Λατῖνοι, ὅδ' ἔ-
 ρωμῶν τῶς ἡμετέρας διδασκαλῶς ἔνω ποτὲ εἰρη-
 κότητας. λίγῳ ἔν τὸν υἱόν ἀρχῶν ἐξ ἀρχῆς,
 καὶ ὁ Θεὸς ἐκ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ πατήρ ἐ-
 ἔν ἀρχῇ. κατὰ τὸν τρόπον τῆς ὁμιλίας τῷ με-

Romanam. Ut igitur posset demonstra-
 re per Nicænos canones. facultate opti-
 ma potuisse provocare, misit Liberius
 Athanasio Nicænzæ synodi canones, qui
 Ferrariæ numerati sunt inter quos est
 canon, Romanæ ecclesiæ esse, ut ad
 eam fiant appellationes: ex quo Atha-
 nadius suam causam defendit. Atque ob
 id Julius papa respondens ad eos qui
 synodum Antiochiæ celebraverant, nimis
 acriter in eos invehitur ut proca-
 ces: quod auli fuerint convenire absque
 consensu sedis apostolicæ: ostendens il-
 lis ex Nicæna synodo, nullam fore un-
 quam tam legitimamque synodum, nisi
 comprobata sit auctoritate Romanæ
 ecclesiæ. Qua ergo ratione dicit, corrup-
 tum esse a Zosimo canonem, missumque
 cum non extaret inter Nicænzæ synodi
 canones? dico igitur, notum fuisse
 Chartaginensibus, per totum orientem
 corruptos haberi canones: & si mis-
 si sunt, ab oriente certe missi sunt.
 quod multis sanctorum patrum, & longè
 evidentissimis testimoniis patet, pos-
 sumusque proferre libros, qui sunt a
 pud nos. Hoc principio innixus, ex
 verbis quæ protulisti, explanando Basili-
 lii dicta. mirum non est, si ex iis quæ
 dixisti multa esse videntur absurda;
 quandoquidem expositionem tuam sen-
 tentia depravata fundasti: & quoniam
 philosophia asserit, parvum errorem in
 disputationibus nocere multum; tu quo-
 que ex depravatis principiis absurda
 multa collegisti. Ad intelligendam er-
 go veritatem operæ prælitum est in duo
 nostrum coarctare sermonem. Primum
 dixisti, pendere quidem ex Filio, tam-
 en Filium non esse causam Spiritus
 sancti, sed Patrem. Secundo visus es
 dixisse, Spiritum sanctum non videri
 ordinem illum naturalem habere ad Filium,
 quem Filius habet ad Patrem. Dicam
 propterea quædam necessaria. Quæro ex te,
 quidnam differre putes inter pendere,
 & habere causam sui esse: rursus, quam statuas differentiam
 inter hæc; aliquid esse alicujus causam,
 & ex alio pendere. Nam apud nos effectus
 pendet: & quod dependet, videtur
 secundum causam pendere: idcirco in
 divinis non ponitur effectus. si quidem
 hac voce non utimur nos Latini: neque
 unquam a doctoribus nostris illam invenimus
 usurpatam: sed dicimus Filium prin-
 cipium de principio, sicuti & Deum de
 Deo, in quantum Pater est prin-
 cipium. Secundum loquendi modum
 Basilii magni, non solum in libro citato,
 sed aliis etiam in locis, ut ostensum est,
 ipse demonstrat Spiritum sanctum ita se
 habere ad Filium, atque ita pendere ex eo,
 sicut se habet Filius ad Patrem & dependet
 ab eo. Declaramus, quid sit dependere
 ab alio; quidve illud, a quo illius esse
 dependet.

...
...
...

...

C

D

E

SESSIO XX.

ANNO CHRISTI 1433.

Ephe.

Ad ea, que primo dicta sunt a te quod scilicet nullum de Zosimo testimonium protulerimus, hoc volo dicere: nos hoc testimonium non attulisse, non quod proferre aut non habeamus, aut non valeamus, possumus enim nullo id facere negotio, vel ex ipsis vestris codicibus, quia nos huc paucos attulimus: sed liber est Constantinopoli: rem indicavimus: nam vobis etiam nota sunt, que diximus

Ioan.

Quisnam est liber iste?

Ephe.

Liber canonum synodorum.

Ioan.

Apud Latinos nunquam invenietur facta a Zosimo papa hæc depravatio: sed omittamus hoc: indiget enim disquisitione.

Ephe.

Placet omitti, non est enim presentis temporis hæc questio.

Ioan.

Responde igitur ad alia, si vis.

Ephe.

Nos ad hæc dicimus, Basilium magnum seipsum exponere, & quid sibi velit hæc vox, Dependere: ait enim: Dependet a Filio, hoc est coordinatus est illi, & cum eo sine ulla disjunctione percipitur. Que connumerantur, non possunt simul una eademque voce connumerari: sed necesse est in enumeratione, ut alterum alteri præponatur. Ita ergo & Spiritus sanctus coordinatus est Filio, id est, cum ipso numeratus: hoc enim impossibile est aliter se habere: non ut ab illo causatus, cum id ipse non inferat: sed dependet, inquit, ab eo, eodem scilicet quo ille est ordine positus: ut etiam cum eo una apprehensione percipitur. hoc dicit magnus Basilus. Tu vero unde habes, ut dependens ab alio necessario causetur ab eo? Nam ad hoc dictum nullo nos alio interprete indigemus præter illum ipsam, qui causam dependentiæ subdidit: quod videlicet cum eo indisjuncto simul intelligatur

Ioan.

Dependere igitur juxta mentem Basilii & expositionem tuam nihil est aliud, quam Spiritum ordinari ad Filium: quis ergo est ordo Spiritus ad Filium? quæro, an hic ordo sit originis, vel origo.

Ephe.

Non dico ordinatum esse ad Filium, sed conciliatum esse post Filium: & in connumeratione servato ordine, necesse est post Patrem numerari Filium, postea Spiritum sanctum.

Ioan.

Itaque ordo iste non est, nisi ordo secundum enumerationem vocis: ergo a

Γάλα Βασιλείς, ἢ μόνον ἐκ τῶ προκειμένου βιβλίου, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις, ὡς ἀποδείκνυται, ὁ αὐτὸς ἀποδείκνυσιν, ὅτι τὸν τὸν τρόπον ἔχει τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν υἱόν, καὶ ἐξηρηται ἴστω, καὶ ὅν καὶ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ὁ υἱὸς ἐξηρηται τῷ πατρὶ. διασάφισσον τὸ διάτακον, τί ποτ' ἀν εἴη τὸ, ἐξηρηταί τινός· ἢ τὸ, ἢ ἐξηρηται τὸ εἶναι ἐκείνου.

Πρὸς μὲν τὰ πρῶτα ἦν παρὰ σὺ εἰρημίον, ὅτι τὴν μαρτυρίαν καὶ τὸ Ζωσίμου παρὰ ἢ παραγωγῆν, τῶ εἰπὴν βάλωμαι· τὸ μαρτυρίαν ταύτην ἢ παραγωγῆν, ἔχ ὡς ἐκ ἔχοντες ἢ μὴ δυνάμειν παραγαγεῖν· ἔχοντες γὰρ καὶ βλάβος παραγαγεῖν ἐκ αὐτῶ παρ' ὑμῖν δευκαμένον βιβλίον· ἡμεῖς γὰρ ἐπιτάσσον ὀλίγας βίβλους λέγειν· ἀλλ' ἀρῶμεθα ἢ βίβλος ἀπὸ τῶ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐγνωρίσαμεν, ὅτι γνωρίμα ἐστὶ καὶ ὑμῖν τὰ παρ' ἡμῶν λεγόμενα.

Ποῖόν ἐστὶ τὸ βιβλίον;

Τὸ βιβλίον ἦν κανόνων συνόδων.

Οὐδέποτε ἀρεθίστηται περὰ τῶς Λατίνοις, τὴν Ζωσίμου ἐκπῶν πεποιθῆναι τὴν φθορὰν ταύτην, ἀλλὰ τὸτο εἰσώμεν, δεῖται γὰρ ἐξέτιστος.

Στήρομεν τῶτο, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸ παρ' ἡμῶν τὸ ζήτημα τῶτο.

Απολόγησαι ἡμῶν ἐκ τῶ ἔτερα, εἰ βύλει.

Ἡμεῖς πρὸς τῶτο λέγομεν, ὅτι ὁ μέγας Βασίλειος ἐξηγήμενος ἑαυτὸν τὸ ἦρτησαι, βάλεται, λέγει, ὅτι ἐξηρηται τὸ υἱόν, ταύτην αὐτῶ συνπίπταται, καὶ ἐν αὐτῶ ἀδιατάτως καταλαμβάνεται. τὸ συναεθμημένα ἢ δύναται κατὰ ταυτὸν μὲ καὶ τῆ αὐτῶ φωνῆ συναεθμηθῆναι, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ἐν τῶ ἀεθμησῆ προπιπῆναι τὸ ἔτερον τὸ ἔτερον, εἰ πίνω καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον συνπίπταται τῶ υἱῶ, ταύτην σὺ αὐτῶ, τῶτο γὰρ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' ἔχ ὡς ἐκ αὐτῶ τὴν αἰτίαν ἔχον, τῶτο γὰρ ἰδαμῶς ἐπηγαγῆν· ἀλλ' ἦρηται, φωνῆν, αὐτῶ, ταύτην, συνπίπταται, καὶ ὡς ἐν αὐτῶ ἀδιατάτως καταλαμβάνεται. τῶτο φωνῆν ὁ μέγας Βασίλειος. σὺ δὲ ποῦθεν νοεῖς, ὅτι τὸ ἦρημένον τινός κατὰ τῶσαν ἀνάγκην καὶ ἐκ αὐτῶ τὴν αἰτίαν ἔχει; πρὸς γὰρ τὸ ρητὸν τῶτο ἡμεῖς ἢ δεόμεθα ἄλλω τινός ἐξηρητῶ, πλὴν αὐτῶ τὸ ἐπαγαγόντες τὸ αἰτίαν τὸ ἦρηθῆναι, ὅτι σὺ αὐτῶ ἀδιατάτως καταλαμβάνεται.

Λοκὸν τὸ, ἐξηρηθῆναι, κατὰ τὸ σκοπὸν τῶ Βασιλείου καὶ κατὰ τὸ ἐξηγήσιν τὴν σὺν, ἔδεν ἄλλο ἐστὶ, πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τίπταται πρὸς τὸν υἱόν. τίς ἐστὶν σὺν ἢ τῶς τῶ πνεύματος πρὸς τὸν υἱόν; ἔρωτῶ, εἰπερ ἢ τῶς ἐστὶ προκαταρκτικῆ, ἢ προκαταρκτικῆ.

Οὐ λέγω ὅτι τίπταται πρὸς τὸν υἱόν, ἀλλ' ὅτι τίπταται μὲ τὸν υἱόν. καὶ ἐν τῶ συναεθμησῆ τῶς τῶς σωζομένης, ἀνάγκη ἀεθμηθῆναι μὲ τὸν πατέρα τὸν υἱόν, καὶ μὲ τὸν υἱόν τὸ πνεῦμα.

Ὡς ἢ τῶς αὐτῆ ἔδεν ἐστὶν ἀλλ' ἢ τῶς κατὰ τὸν ἀεθμησῆ τῶς φωνῆς. ὥς ἀπὸ τῶ μὲ.

ANNO
CHRISTI
1439.

μέρος τῶ πράγματι· ὑπεξαιρούμενος τῆς φύ-
σεως τῆς ἡμετέρας δι' ἧς ἀειδιώμεθα, ἡδύμια
ὑπερεῖται τῆς;

parte rei, sublata voce nostra qua nūc sēsso xx
meramus, ordo nullus consideratur?

Εἴη

Ἔστι μὲν ἀνάγκη καὶ κατὰ τὴν περὶ τῶν
θεῶν πρόσωπα. ἐδὲ γὰρ αὐτῶν ἀλλοῦ ἀειδιώμεθα,
μὴ τῆς φύσεως τῆς· σωζομένης· ἐστὶ δὲ ἡ κατὰ
τὴν φύσιν τῶ πράγματι, καὶ ἐπιπέδα φη-
σὶν ὁ μέγας Βασίλειος, ὅτι ὁ υἱὸς μόνος
μονογενὴς ἐκ τοῦ ἀρχαίου φωτός ἐκλάμψας,
μετ' αὐτὸν ὀφείλει ἀειδιώμεθα, ὡς μονογενὴς δι-
λογεῖται πρὸς τὸν πατέρα. καὶ κατὰ τὸν τῆς ὀφεί-
λει ἀειδιώμεθα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα μὴ
προτιπώμεθα τῷ υἱῷ, καὶ ἀναφερόμεθα πρὸς
τὸν πατέρα ἀμίσως, δοξῆ καὶ αὐτὸ υἱὸς εἶναι.
διὰ τὸ ὅτι προσεχῶς ἀειδιώμεται τῷ υἱῷ μὴ
τὸν πατέρα, τῆς συναειδιώμεται τῷ πνεύματι
ἁγίῳ, καὶ αὐτὴ ἐστὶν ἡ τῆς θεοῦ πρόσωπος
τῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς θεολογίας ἡδύμια
λαβόντες ἰχθυή.

Necesse quidem est, ut inter divinas personas aliqua ratione sit ordo: aliter enim numerari non possent, nisi ordo quidam servaretur. isque ex natura rei, quem hic Basilius magnus explicat; quod scilicet solus Unigenitus ex ingenito efulgens lumine, post illum sit numerandus, nimirum post Patrem ut Unigenitus: & hac ratione Spiritus sanctus numerandus est tertius; ne si proponatur Filio, referatur immediate ad Patrem, videatur esse & ipse Filius. Quia ergo juxta Filium numeratur post Patrem, tertius connumeratur Spiritus sanctus. Hic est in divinis personis ordo; & nullum alium accepimus a theologis.

1000

Λίγους ἐστὶ ἀπὸ τῶ σκοπῷ τῶ θεῶ Βασι-
λείου αὐτὴ ἐστὶ τῆς φύσεως, δηλονότι τὸ ἁ-
γίον πνεῦμα πρὸς τὸν υἱόν. δεῖ παρανοεῖν
νοεῖν τὴν τῆς ταύτης τῆς φύσεως μεταξὺ τῶ
υἱῷ καὶ τῷ πατρὸς· ἀρὰ ἐστὶν ἄλλη τῆς κλί-
τῆς τῆς φύσεως; καὶ γὰρ ἡ τῆς ἐκείνη τῶ
ἁγίῳ πνεύματι πρὸς τὸν υἱόν κατὰ σὲ ἐπὶ
τῶ ἡρτῆσαι ἢ ἐπιφέρει τὴν αἰτίαν κατὰ σὲ.
ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶ πατρὸς τῶ υἱῷ λέγεται
εἶναι τῆς φύσεως, καὶ ἡδὲν πλέον ἀφαιρεῖται ἢ
προσέθεται ἐν τῷ ὀνόματι, ἔπειτα, ὡς καὶ τὴν
τῆς τῶ ὀνόματι τὴν μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱῷ
μὴδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ τὴν ἕξαρτησιν. ἐπει-
δὴ λέγοντες μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱῷ τῆς εἶναι
φύσεως, νομίζω τὸν υἱὸν ἕξαρτῆσαι τῷ πα-
τρὸς, καὶ τὸν πατέρα αἰτίον τῷ υἱῷ, ὅπου μὴ
προσέθεται μεταξὺ τῶ τῆς τῶν υἱῶν, ἀλλὰ
μόνον λέγοντες τῆς φύσεως, ὅτι ἐστὶ τῆς καὶ
φύσεως, ἔπειτα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἕξαρτῆσαι
τοῦ υἱῷ, καὶ τὸν υἱὸν αἰτίον τοῦ ἁγίου πνεύμα-
τος κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου. τὸν
κατισκλαζῶ τῶν δια μαρτυρῶν δύο· πρῶτον,
ὁ Βασίλειος μὴ τὸ προκομιδίντα ἐν τῷ
προλαβῶν ῥῆσει τῶ ἐν τῶ τῆς ἡ-
μῶν, συναστῶν τὸν αὐτοῦ διάνοον δι' ὅλου,
ὡπως ἀρχαίως λέγειν, παραδῶν τὴν αἰτίαν τοῦ
κεφαλαιῶ, διὰ τὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῷ
τελειᾷ τῆς ὑπαρξῶν τῆς καὶ ἀξιώματι, ἐστὶ
δὲ τῶν τοῦ υἱῷ, ἀλλ' ὁμοῦ ἐστὶν ἐν τῷ αὐ-
τῷ ἐπὶ μίᾳ ὑπόστασι μετ' αὐτοῦ, ὡπως ἀποδείκνυ-
σιν αὐτοῦ τὴν αἰτίαν· καθὼς γὰρ ὁ υἱὸς
τῆς μὴ δὲ τῶ τῆς πατρὸς ὅτι ἐκ αὐτοῦ,
καὶ δι' αὐτὸ ἰχθυή τὴν ἀπόδοσιν καὶ τὴν ὀ-
σαγωγίαν πρὸς τὸν πατέρα. τῆ φύσεως δὲ ἢ ἐστὶ
δὲ τῶ, διότι ἡ φύσις ἐστὶ ἑκάστη μία·
ὅπου καὶ τὸ πνεῦμα, εἰ τῆ τῆς καὶ τῆς ἀξιώμα-
τι ὑπερέβηκε τὸν υἱόν, ἢ ἐκείνος ἀλλοτείας εἶ-
ναι φύσεως. καὶ οὐκ ἐν τῶ τῶ κεφαλαιῶ
ἐκλάμψας ἀποδείξει ὁ αὐτῶν εἶπεν, ἀποδεί-
κνυσι διὰ τῶ· ὅτι οἷα ἐστὶν ἡ τῆς τῶ υἱῷ
πρὸς τὸν πατέρα, ποιαντὴ ἐστὶ καὶ τὸ πνεῦμα
πρὸς τὸν υἱόν· ὁ πατὴρ ἀρχὴ καὶ αἰτία τῶ υἱῷ ἐν
μῆ φύσει. καὶ ἐισόγη διὰ παραδειγματῶν ἐν
Concil. General. Tom. XXXI.

Dicis, hunc esse juxta mentionem sancti Basilii naturæ ordinem, sancti inquam Spiritus ad Filium. Oportet igitur hunc naturæ ordinem intelligere inter Filium & Patrem: estne porro alius ordo præter ordinem naturæ? nam ordo ille Spiritus sancti ad Filium, quo is dependere dicitur, non infert per se causam. Quoniam igitur inter Patrem & Filium dicitur esse ordo naturæ, & vox nec addit quidquam, nec de re ipsa demit, sequitur, ut ordo hujus nominis inter Patrem & Filium nihil aliud significet, quam dependentiam. Et sicut dicentes, inter Patrem & Filium esse ordinem naturæ, intelligimus Filium dependere a Patre, & Patrem esse Filii causam: ita si non exprimam, dum loquor de ordine, Filium: sed tantum naturæ ordinem dicens, affirmem esse ordinem & naturam; sequitur ut Spiritus sanctus dependeat a Filio, & Filius sit causa Spiritus sancti juxta mentem ejusdem Basilii: probo jam hæc per duos testes. Primum, Basilius post verba allata sententiæ in hoc nostro libro constans plane in suo sensu sic dicere incipit, assertive causam illius capit: Cur Spiritus sanctus in Trinitate tertius existens ordine & dignitate, secundus a Filio, tamen unam & eandem habeat quam ille substantiam: ita ergo demonstrat reddendo causam: Nam quemadmodum Filius ordine quidem secundus a Patre est quoniam ex ipso; & nos per ipsam accedimus adducimurque ad Patrem, natura vero non est secundus, quoniam deitas in utroque una; & Spiritus licet ordine & dignitate post Filium sit, non ideo consentaneum est a lientæ ipsum esse naturæ. Nunc igitur in hoc capite volens demonstrare quod primo dixit, demonstrat per hoc: quod is ordo sit Spiritus ad Filium, qui est Filius ad Patrem: est autem Pater principium & causa Filii in eadem natura: idque invictis explicat exemplis contra Eunomium: & hic est verus sensus totius capituli. Ait enim omnes angelos esse unius naturæ, cum sint nature in-
D d d tcl

Εἴη

Lib. a. coo
tra Euno-
mium.

SESSIO XX.

intellectualis: idem tamen ponit ordinem & dignitatem, proferens multos textus & sententias scripture: per que probat quosdam esse principatus, quosdam dominationes, quosdam potestates, superiores & inferiores. Deinde concludit, omnes habere inter se ordinem: non sequi tamen, ut aliquis angelus sit alterius nature: quandoquidem ita ordinati permanent in ipsa intellectuali natura.

Ephes.

Est quidem naturalis ordo inter Patrem & Filium, quatenus ex Patre Filius habet esse, & refertur ad ipsum immediate: qui solus ordo cogit tertium numerari Spiritum sanctum. Et propterea Basilius magnus dum loquitur de Patre & Filio, non utitur voce hac, Dependere; nec dicit, Filium pendere ex Patre: sed esse ab eo secundum, quatenus habet esse ab ipso. Spiritum vero sanctum ex Filio inquit pendere: hoc coaptatum & coordinatum illi esse, ut cum ipso sine ulla disjunctione percipiatur. Et hanc affert causam, cur tertius numeretur Spiritus sanctus, quod Filius necessario preintelligatur Spiritui sancto, quoniam refertur immediate ad Patrem. Quod si eundem ordinem agnosceret inter Filium & Spiritum sanctum, quem esse scit inter Patrem & Filium; atque ita secundum a Filio Spiritum diceret, sicut Filium a Patre; sane non insectaretur Eunomium, nec doctrinam sanctorum novatorem vocaret, quod Spiritum sanctum diceret tertium ordine & dignitate. Constat enim, nullo modo ipsi probari, quod Spiritus sanctus sit a Filio dignitate secundus, sed ex suppositione dari.

Ioan.

Hic est equivocatio, & opus est accedere ad definitionem, quod inter Spiritum & Filium sit ordo nature: & dependentia illa sit ordo nature: hic adhibenda est nobis accurata consideratio, quid per nature ordinem intelligas: nos enim ex nostro codice demonstravimus. Filium eundem ordinem habere ad Patrem, quem habet Spiritus ad Filium. Volo explicare, ut serenissimus quoque imperator audiat. Omnes doctores & theologi conantur semper definitiones tradere in eorum propria significatione: & quemadmodum priores philosophi usi sunt illis in propria eorum significatione, ita & doctores & theologi utuntur definitionibus, sicut illis certum est esse traditas in propria cujusque significatione, alioquin omnis periret scientia, si semper definitionum equivocatione laboraremus. Nunc ergo Aristoteles vester, quem coactus produco, quinto metaphysicorum in capite cui titulus, Quotuplicem natura dicatur; ut serenitas tua inte igat, incipiens de natura loqui. Uno, inquit, modo sumitur natura pro generatione rerum que oriuntur; ita ut hoc primo modo generatio

παρθα οητητων κατω τω Ευωμωιω. η αυτη εστιν η αληθη διανοια παντος τω κεφαλαιω. λεγει γαρ, οτι παντες οι αγγελιοι εστι μιας φύσεως, επειδη παντες εστι νοερας φύσεως, αλλ' ομως τιθησιν ο αυτος τωξιν η αξιωματα, προκομιζων πολλα κινηματα η ρητα της γραφης; δι' ων αποδεικνυσι, τινας μη ειναι αρχας, τινας κυριοτητες, τινας δε θεωσιας και αποτητας η υπερας. ετι συμπεραίνει, οτι οι παντες εχουσιν εν εαυτοις τωξιν η μη του γινεσθαι, ινα αγγελιον επρας ειναι φύσεως. επειδη ηω ταχθιντες αει διαμωσιν εν αυτη τω νοερα φύσει.

ANNO CHRISTI 1439.

Esti μη φυσική τάξις μεταξύ πατρός κ υιού, καθό εκ τω πατρός ο υιός έχει το είναι, και προσεχώς προς αυτόν αναφέρεται η αυτη η τάξις μόνη ζήτον αναγκάζει αειθμείσθαι το πνδμα το αγιον. η δια τωτο ο μέγας Βασίλειος επί πατρός η υιού τω, ηρηθαι, υδαμώς εθηκω. ηδι λεγει, οτι ηρηται τω πατρός ο υιός, αλλ' οτι δελερ αυτω εστι, καθό έχει εκ αυτω το είναι. τω δε υιό λεγει το πνδμα το αγιον ηρηθαι, ταπει, σωληφθαι αυτω & σωτεταχθαι, ως συν αυτω αδιασάτως ηρηθαι. η τούτω αποδίδωσι την αιτίαν τω, τειτον αειθμείσθαι το πνδμα το αγιον, οτι ο υιός εκ ανάγκης προκεινοείται τω αγιω πνδματω, δια τω προς τω πατέρα προσεχώς αναφέρεσθαι. ει δε κ τήν αυτω τάξιν εγνωσχε μεταξύ υιού η πνδματω, λι μεταξυ πατρός και υιού η επω δελερον ελιγε τω υιό τω πνδμα, ωσπερ τον υιον τω πατρός, η αν του Ευωμωιου ηλαυσε, η κρηγοριου, εκαλει τ ηθ αγιον διδασκαλιας, λιγοντα, τειτον ειναι τω τάξι η τω αξιωματι τω πνδμα το αγιον. τωτο γαρ δηλον, ως υδαμώς καταδέχεται ως αξιωματι δελερον τω υιό το πνδμα το αγιον, αλλα καθ' υποθισιν τιθησιν.

Κοι
λε. 100
λε. 100
λε. 100

Ενταυθα εστιν ομωνυμια & χρεια εστιν ημας ειναι επι τον ορον, οτι μεταξυ τω πνδματω η τω υιό εστι τάξις φύσεως, η οτι η εχάρτησις εκεινη εστι τάξις φύσεως. Ενταυθα ημας δει σκίψασθαι ακριβώς, τι νοει τήν τωξιν της φύσεως: οτι ημεις ακριβεζαμεν απο της ημετερας βιβλια, οτι τω αυτω απειδείξαμεν εχειν τωξιν τον υιον προς τον πατέρα, η το πνδμα προς τον υιον. βυλομαι εκειν, ωσε ακυσαι η τον γαληνοτατον Κασιλια. κατες οι διδασκαλοι η οι θεολογοι αει περιρωνται τωσ ορωσ απο της ιδιας αυτων σημασιας. η καθ' ον ερεπον οι απορησαμεν ηθ φιλοσόφων εχρησατο εν τή ιδια αυτων σημασια, ηω η οι διδασκαλοι η οι θεολογοι χρωνται τοις οροις, καθωσ εστι βιβαιοι κωδαι τωτος περι την εκασυ σημασιαν. αλλον γαρ ερεπον απωλετο αν πασα επιστημη, ει ημω αει εν ομωνυμια ηθ ορων. κω εν ο υμιερω Αλεξοπιλκ, ον αναγκάζομεν αποκωμιζω, εν τω περιτω ηθ μη τω φυσικα εστι δε εν τω κεφαλαιω, ο καλειται, περι τω ποσαχώς η φύσις: ινα η γαλλιότης σε γνη, η η αρχή, περι φύσεως, φησιν: οτι ο πρω

Κοι
λε. 100
λε. 100
λε. 100

ANNO CHRISTI 1439.

SESSIO XX.

τὸ τρῶς τῷ λαμβάνειν τὴν φύσιν ἐστὶ γινώσκοντες τὴν ἁγίαν φύσιν κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον. ὁ δὲ τρῶς τὸ λαμβάνειν τὴν φύσιν ἐστὶν ἢ ἀρχὴ ἐκείνη, ἀφ' ἧς εἰσι τὰ ἁγνώμια, ἢ τῶν τῶν τρόπον ἐπιλαμβάνων ἐπιφέρει τὴν ταξίν τῆς πρωτογονίας, καθὼς τὰ ἁγνώμια εἶσα ἀπὸ τῆς οὐσίας ἐκείνης. ἢ ἀπὸ ταύτης τῆς σημασίας λαφύσεως ἀπὸ τῶ κεφαλαίου ἐκείνου, ὅπως οἱ διδάσκαλοι Γραικοὶ ἢ Λατῖνοι, ὁ Βασίλειος, ὁ Ἀθανάσιος, ὡς ἀποδείξομεν, ἢ ὁ μακάριος Ἀύγουστίνος, ἢ πάντες φασὶν ὅτι ἡ ταξὶς τῆς πρωτογονίας ἐνός προσώπου ἀφ' ἑτέρου, ἐστὶ ταξὶς φύσεως. Ἐπὶ τούτων τὸν λόγον ὁ Βασίλειος ἢ πάντες κατηγόρησαν ἂν περὶ ὁμωσύμου, ὅπως ὡς τὴν ταξίν τῆς προόδου ἑτέρου εἶναι, ἢ πρόσωπον ἑτέρου ἐξ ἑτέρου, ἢ λαμβάνειν τὴν φύσιν ἀφ' ἑἑἑ, καθὼς ἐν τῷ ἑτέρῳ. ἢ ἑἑἑ πάντες οἱ διδάσκαλοι κρατῶσι τὸ κέσμου. εἰ τίνων ἐστὶ ταξὶς φύσεως τῷ ἁγίῳ πνεύματι πρὸς τὸν υἱόν, ἀρα ἀναγκασίως ἐπιτετα τὸ πνεῦμα ἔχειν τὸ εἶναι ἐκ τῆ υἱῶ, ἢ λαμβάνειν τὴν φύσιν. καὶ τούτο φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος, συγκρίνων ἐν τῷ προκομοδίντι ρήτρῳ. ἐκταῦθα ἐστὶν ἡ ἀκμὴ τῆς ὑπερδοξίας.

vocetur natura: altero vero modo sumitur pro illo principio, a quo sunt quæ oriuntur: qui modus si sumatur, infert ordinem originis; quatenus quæ oriuntur, sunt ab illa substantia: & ex hac significatione desumpta ab illo capite, Græci & Latini doctores, Basilii, Athanasii, ut demonstrabimus, & beatus Augustinus, & omnes ajunt, ordinem originis unius personæ ab altera esse ordinem naturæ. Qua ratione Basilii & omnes non sunt versati in æquivocis: ita ut productionis ordo nihil aliud sit, quam unam personam esse ex alia, & naturam ab eo quo est accipere, juxta modum secundum, ut omnes mundi doctores tenent. Si igitur est ordo naturæ sancti Spiritus ad Filium; sequitur necessario, ut Spiritus habeat suum esse a Filio, & naturam accipiat: & hoc est quod magnus ait Basilii conferens in sententia illa prolata: circa hoc vertitur propositæ materię cardo.

Εφ. Προ τῷ διαλαβῆν τὸ περὶ τῆς ταξίως, πρῶτον ἐξετάσωμεν τὴν παρούσαν χρῆσιν τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ. εἰπέ ὅν ἡμῖν. λέγεις εἶναι δοξαν τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ, τὸ τρίτον εἶναι ἢ τῆς ταξίως ἢ τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον;

Ιω. Ναι, ὅπως ἐστὶ τρίτον τῆ ταξίως ἢ τῷ ἀξιώματι, καὶ ὅν τρόπον ἐστὶν ὁ υἱὸς ἑτέρος τῶ πατρός.

Εφ. Αὐτὸ δὴ τούτο ἢ ὁ Εὐνόμιος ἔλεγε, ὅτι τρίτον τῆ ταξίως ἢ τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Ιω. Οὕτως ἔλεγε ἢ ὁ Εὐνόμιος παρελλοφεῖται παρὰ τῶ θεῶν γραφῶν. καὶ ἀπὸ ταῦτ ἐβόλετο δεῖξαι ὡς τὸ πνεῦμα εἶναι τρίτον τῆ φύσεως. ἢ ἐκ ἐλέγχεται ὁ Εὐνόμιος παρὰ τῷ Βασιλείῳ λέγων τὸ πνεῦμα τοῦ ἁγίου τρίτον ἢ τῆ ταξίως ἢ τῷ ἀξιώματι, ἐπειδὴ ἐν ταῦτ συνεφώνει τῷ Βασιλείῳ ὁ Εὐνόμιος, ἀλλ' ἐπιχειρεῖ κατ' ἐκείνου, ὡς ἔχει ἐπιτετα, εἰ τρίτον τῷ ἀξιώματι καὶ τῆ ταξίως τρίτον εἶναι ἢ τῆ φύσεως.

Εφ. Ἠληθῶς ἀρα ὁ Εὐνόμιος τῷ λέγων, τρίτον εἶναι ἢ τῆ ταξίως ἢ τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον;

Ιω. Ναι.

Εφ. Καὶ συνεφώνει τοῖς πράγμασι καὶ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ: ἐπειδὴ ἡ δοξα αὐτῷ τίς ἐστὶν ἢ ἰδιώμα ὅν, εἰ ἑἑἑ φησὶν ὅσπερ σὺ λέγεις, ὡς λέγει τὸ σὸν βιβλίον. προσποιεῖται, φησὶν, ὁ Εὐνόμιος φυλάττει τὴν ἑἑἑ διδασκαλίαν. ἢ λέγει ταῦτ τὸ σὸν βιβλίον;

Εφ. Τούτῳ λέγει. προσποιεῖται φυλάττει τὴν ἑἑἑ διδασκαλίαν. λέγει γὰρ ὁ Βασίλειος, ὅτι ὁ Εὐνόμιος λέγει ἀπὸ τῆς γραφῆς τρίτον τῆ ταξίως ἢ τῷ ἀξιώματι, ἢ διὰ τούτῳ τρίτον ἢ τῆ φύσεως.

Antequam de ratione ordinis agamus, examinemus præsentem magni Basilii locum. Cedo igitur nobis: aiscne esse Basilii magni sententiam, ordine & dignitate tertium esse Spiritum sanctum?

Ita plane: eo modo est tertius ordine & dignitate, quo Filius est secundus a Patre.

Hoc idem assererat Eunomius, ordine & dignitate tertium esse Spiritum sanctum.

Ita se ajebat Eunomius accepisse a sacris scripturis: & ex hoc volebat ostendere, Spiritum natura quoque tertium esse: nec vero reprehenditur Eunomius a Basilio, quod tertium assereret ordine & dignitate Spiritum sanctum: in hoc enim Basilii & Eunomii conveniebant; sed contra illum argumento utitur, quod non sequatur, ut quia tertius est ordine & dignitate, sit etiam tertius natura.

Verum ergo dicebat Eunomius asserendo, tertium esse ordinæ & dignitate Spiritum sanctum?

Maxime.

Ephes.
Ephes.
Ephes.
Ephes.
Ephes.
Ephes.

SESSIO XX.
Ioan.

Ita scriptum est; Simulat se tenere sanctorum doctrinam. Dicit enim Basilii Eunomium ex scriptura asserere tertium ordine & dignitate, proinde natura quoque tertium.

Ephe.

Non ita dicit; sed, tenere, inquit, se simulat doctrinam patrum asserentium tertium esse dignitate & ordine.

Ioan.

Simulatio illa refertur ad assumptum sive illationem, quam faciebat Eunomius. Sancti enim asserentes Spiritum sanctum tertium esse ordine & dignitate, non ita inferebant, esse quoque natura. Propterea Basilii ad verba tantum Eunomii respondet, quibus conclusionem inferebat, de qua ipse loquitur dum ait Natura vero tertia uti nec ab illis didicimus, neque ex dictis possibile est deduci ut consequens; & contra simulationem illationis huius sermonem habet. Quod si Spiritus sanctus non esset tertius ordine & dignitate, contra hoc etiam dixisset ea ratione, qua impugnavit ordinem tertiae naturae. Hoc porro verum esse, ab exemplis quae sequuntur, evidentissime colligitur.

Ephe.

Si sanctorum & ipsius magni Basilii sententia esset, ordine & dignitate tertium esse Spiritum sanctum, non utique Eunomio diceret, simulate ab eo teneri doctrinam sanctorum; sed attestaretur, servari quidem ab illo doctrinam sanctorum, verum aliud quidpiam inferri ex ipsa praeter dictum eorum; quod illi affirmaverint tertium esse ordine & dignitate; iste vero inferat, natura quoque tertium esse. Nunc vero Basiliius magnus non dat Eunomio testimonium ut vera dicenti, sed sanctorum, inquit, doctrinam simulate ab eo servari, certe tamen non servari. Idcirco subjungit, oppugnans dictum eorum; eos vero qui sibi tradiderunt hunc ordinem, tacet; deinde addit; Qui vero sint illi sancti, & quibus in sermonibus docuerint hoc, tacet. Videt, ut ipse neget hanc esse sanctorum & suam sententiam: & post haec dicit; Fuitne unquam homo tam audax & reum novarum molitor? novatorem ipsum appellat & audacem, utpote praeter sanctorum doctrinam proferentem quod sancti neutiquam dixerunt: nemo enim assereret, tertium esse dignitate & ordine. Et hoc aut impugnans Eunomium, Alioquin proba tu, esse sanctorum sententiam, quod sit tertius ordine & dignitate Spiritus sanctus: nos enim ostendimus, Basilium in hoc non convenire cum Eunomio, imo vero & opinionem eius & vocem retellere: an non ita in vestro quoque libro legitur?

Ioan.

De dicto quidem ipso considerabimus quoniam vero asseris, non esse magni Basilii sententiam, de sancto Spiritu, quod tertius dignitate sit, profero tibi gravissimum testem, magnum videlicet Athanasium; cuius fidem & sententias eandem tenere se, pater reverende, proficetur Cyrillus. Is in illo dialogo, quem in Nicæna synodo cum Ario habuit, disputans sic ait; quod idem etiam in

Οὐ λέγει οὕτως, ἀλλὰ λέγει· ἀποποιήσας ἑαυτὸν τὴν τάξιν τοῦ πατρῶος, οἱ τινες λέγουσι τρίτον εἶναι τῷ ἀξιώματι καὶ τῇ τάξει.

ANNO
CHRISTI

1339.
Euseb.
Ioan.

Η προσποίησις ἐκείνη ἀναφίρεται πρὸς τὴν ἐκανάληψιν ἢ τὴν συναγωγὴν, ἢ τὴν ἐποίησιν, ὁ Εὐνόμιος· καὶ γὰρ οἱ ἅγιοι λέγοντες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τρίτον εἶναι τῇ τάξει καὶ τῷ ἀξιώματι, οὐκ ἔπω συνηγοροῦν εἶναι καὶ τῇ φύσει. καὶ διὰ τὸ τὸ ἐν τῷ πνεύματι, ἐπειδὴ εἰσὶν ἐκεῖσε τὰ ῥήματα τὰ Εὐνομίῳ ἐνικῶς ἢ μοναδικῶς, ταύτῃ τὴν συναγωγὴν περὶ τὴν διαλέγεταί φασκων· φύσει δὲ χρῆσθαι τρίτῃ, ὅτι παρά-τάτων, ὅτι ἐκ τοῦ εἰρημῶν κατὰ τὴν ἀκολουθίαν διαίμαθα συλλογίσασθαι, κατὰ τῆς προσποιήσεως τῆς συναγωγῆς ταύτης ἐφαίνετο ὁ Βασίλειος· καὶ εἰ ἐκ τῆς πνεῦμα τὸ ἅγιον τρίτον τῇ τάξει καὶ τῷ ἀξιώματι, ἐπήγαγον ἂν καὶ κατὰ τὰ ἐν τῷ εἰρημῶν οὐμοῖσι, καθὼς ἐπήγαγε καὶ περὶ τῆς τάξεως τὴν τρίτην φύσεως. καὶ ὅτι ἴσῃ ἐστὶν ἀληθὴς, ἐσαργίστατα διὰ τοῦ ἐφεξῆς παραδειγμάτων ἐν τῷ συναγεται.

Εἰ δὲ οὕτως ἡ ἀγίων ἡμεῖς αὐτὸ τὸ μέγα Βασίλειος, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τρίτον ἐστὶ τῇ τάξει καὶ τῷ ἀξιώματι. ἐκ αὐτοῦ ἐλάγει περὶ τὸ Εὐνομίῳ, ὅτι προσποιήσασθαι φυλάσσει τὸ ἅγιον διδασκαλίαν· ἀλλ' ἐμαρτύρησεν αὐτῷ, ὅτι φυλάσσει τὸ ἅγιον διδασκαλίαν, ἐξ αὐτῆς δὲ ἄλλο τι συναγεται παρὰ τὸ ἑαυτῶν ῥησιν, οἷον ὅτι ἐκεῖνοι εἶπον εἶπον τῇ τάξει καὶ τῷ ἀξιώματι, ὅπως δὲ συναγεται, ὅτι καὶ τῇ φύσει εἶπον. νῦν δὲ ὁ μέγας Βασίλειος ἐμαρτυρεῖ τῷ Εὐνομίῳ ὡς ἀληθῶς, ἀλλὰ λέγει, ὅτι φυλάσσει τὴν ἅγιον προσποιήσασθαι διδασκαλίαν, φυλάσσει δὲ πάντως. διὸ καὶ ἐφεξῆς ἐπάγει πρὸς τὸν λόγον καὶ τὴν εἴησιν ἐπιστάμῳ, ὅτι τὸς πνεῦμα αὐτῶν τῆν τάξιν παραδεδωκότος σιωπῆ. καὶ μὴ ταῦτα, τίνες δὲ οἱ ἅγιοι, καὶ ἐν τοῖς λόγοις τῆς διδασκαλίαν πεποιθῶνται, σιωπῆ· βλέπετε, ὅτι ἀρνείται τὰ εἶναι δόξαν τοῦ ἁγίου καὶ ἑαυτοῦ. καὶ μὴ ταῦτα λέγει· ἀρα γίνονται αἰθροῦσιν ὅπως τοῦ πληροῦ καὶ ἡμεροτόμος· ἡμεροτόμος αὐτὸν λέγει καὶ πληρῶν, ὡς λέγονται παρὰ τὴν ἅγιον διδασκαλίαν ὁ μηδαμῶς οἱ ἅγιοι εἶπον. ὁ δὲ ἄρ' αὐτοῦ εἶπον τῷ ἀξιώματι καὶ τῇ τάξει. καὶ ἴσῃ φησὶν ἐπιστάμῳ κατὰ τὸ Εὐνομίῳ· εἰ δὲ μὴ, δεῖξον αὐτίς, ὡς ἡ ἅγιον ἐστὶ δόξα τῷ, εἶναι εἶπον τῇ τάξει καὶ τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἡμεῖς γὰρ ἰδεῖσθαι τὸ Βασίλειον ἐ συμβαίνοντα κατὰ τὸ τῷ Εὐνομίῳ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀναξίτητον ταῦτα ἐκεῖνος δόξαν περὶ φωνῆ. ἀρα ἐκ ἑαυτοῦ ταῦτα καὶ τὸ παρ' ἡμῖν βιβλίον;

Περὶ μὲν τὸ ῥητὸν σκεδόμεθα· ἐπεὶ δὲ λέγεις, ὅτι ἐκ ἐστὶ γνώμη τῷ Βασίλειος, τὸ εἶπον εἶναι τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀποφέρω σοι μαρτυρίαν ἀξιολογητῶν, δηλοῦναι τὸν μέγαν Ἀθανάσιον, ὃ τινὸς τῶν αὐτῶν εἶπον καὶ τὰ αὐτὰ, κατὰ αἰδέσιμῃ, φησὶν ὁ Κίελλος κρατεῖν· ὅπως ἐν τῷ διαλόγῳ ἐκείνῳ διαλεγομένῳ ἐν τῇ ἐν Νικαῖα συνόδῳ κατὰ Ἀρείου, ὅπως φησὶν ἐν ταῖς, καὶ ὅπως ἔχομεν· ἐν τῇ ἐπιστολῇ. εἰ ποῖνω ἐκ τῆς

Euseb.

Ioan.

ἐν τῷ ἐπιστολῇ.

ANNO CHRISTI 1119.

τῷ πατρὶ ἢ τῷ υἱῷ ἰσίας ἢ ἔστιν, τί οὐ
 χέει· ὁ υἱὸς δὲ τῆ παραδόσει τῷ ἁγιασμῷ
 ὀνομαζέται ἰκάνο. ὅτε φησὶ· παρὰ δὲ τῆς μαθε-
 πύσεως πάντα τὸ ἴδιον, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς
 τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου
 πνεύματος; καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ὁ Ἀθανάσιος, ἐ-
 πιθὴ δὲ τῷ ἁγίῳ συμβόλῳ τίθεται ἴσα ἀπό-
 στυα, συμπεραίνει, ἐκ τῆς ἰσίας πατρὸς καὶ
 υἱοῦ εἶναι τὸ πνεῦμα, καὶ ὅτι ἐστὶ ἀνάγκη ἵσιν ἰ-
 χεῖν τῷ ἰσίῳ παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ.
 ἐν τῇ ἐπιτολῇ ἐπιστολῆς τῆς πρὸς Σεραπίωνα
 ὑπο φησὶν, θεμελιῶν τῷ ἑαυτοῦ γνώμῳ ἐπι-
 τῷ ἀξιώματι τῆς γραφῆς ὑπο λέγει· τὸ πνεῦ-
 μα παρὰ τοῦ υἱοῦ λαμβάνει κατὰ τὴν τοῦ κυρίου
 φωνήν· παρὰ τοῦ ἑμοῦ λήθεται καὶ ἀναγγελλῶ
 ὑμῖν. περὶ δὲ τοῦ υἱοῦ λέγει· ἐν τῷ ὀνόματι
 τοῦ πατρὸς ἦλθον· περὶ δὲ τοῦ παρακλητοῦ
 τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ὃ ἐπέμψαι ὁ πατήρ ἐν
 τῷ ὀνόματι μου. εἰ ποῖναι τοιαύτω τῶν ἡμε-
 ῶν φύσει ἔχει τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν υἱόν, οἷον ἔχει
 ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα, πῶς ὁ κλίσμα τοῦ-
 το λέγων ἢ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ ἐξ ἀνά-
 γκαφῆ φωνήσῃ; καὶ ἂν ἀπτητικῶς συμπεραίνεται
 διὰ τῆς μαρτυρίας τούτης, ὅτι οἷον τῶν ἰ-
 χεῖ ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα, τοιαύτω ἔχει καὶ
 πρὸς τὸν υἱόν τὸ πνεῦμα. ἀπὸ ἰσῶν συμπεραι-
 νεται, ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου ρητῶ τῷ, τρί-
 του πρόσωπου εἶναι τὸ πνεῦμα· ἀπὸ δὲ τῷ δέ-
 στερῳ, τῷ αὐτῷ ἔχει τῶν τῶν πνεῦμα πρὸς
 τὸν υἱόν, ὡς καὶ ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα. καὶ ἀ-
 πὸ ἰσῶν φαίνεται, πῶς λαμβάνει τὸ πνεῦμα
 τὸ εἶναι παρὰ τοῦ υἱοῦ. διασαφίσασθε ἂν κατὰ
 τῆς τροπῆς λαμβάνει τὸ πνεῦμα τὸ εἶναι ἐκ
 τοῦ υἱοῦ. καὶ ἂν οὐ φαίνεται ἀντιλέγειν τῷ με-
 γάλῳ Ἀθανάσιῳ. ἐν ἂν τῇ ἐπιτολῇ σιωπῶσαι
 σὲ ἀποδείξομαι φανερῶς ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Βασι-
 λείου. πῶς ἂν οὐ φαίνεται ἐπιτολῆ σιωπῶσαι
 τῇ τετρῇ ταμιείᾳ ἡμεῶν αὐτῷ. τῆς
 τετῆς αὐτῆς ἐπιτολῆς, ἢ τῆς περὶ τῆς σιωπῆς
 ἡμεῶν, ἤρατο ἢ διαλεξίς.

epistola habemus: Si igitur non est ex
 substantia Patris & Filii, cur de eo Fi-
 lius mentionem facit in traditione san-
 ctificationis, ubi ait: Euntes docete om-
 nes gentes, baptizantes eos in nomine
 Patris & Filii, & Spiritus sancti? Ex
 quo Athanasius concludit, quoniam in
 sacramento tres enumerantur personæ,
 Spiritum esse ex substantia Patris & Fi-
 lii; & necessario essentiam habere a
 Patre & Filio: & in prima epistola ad
 Serapionem, fundans eam sententiam
 auctoritate scripturæ, sic ait: Spiritus a
 Filio accipit juxta domini vocem: De
 patre accipiet, & annuntiabit vobis: & de
 Filio quidem dicitur: In nomine Patris
 veni: de Paraclito autem Spiritus san-
 ctus, quem mittet Pater in nomine meo.
 Si ergo talem ordinem & naturam ha-
 bet Spiritus ad Filium, qualem habet
 Filius ad Patrem; qui Spiritum dicit
 creaturam, quo pacto non idem etiam
 de Filio necessario sentiat? Nunc ergo
 ex hoc invictis testimonio concluditur,
 Spiritum sanctum talem habere ordinem
 ad Filium, qualem habet Filius ad Pa-
 trem. Unde colligitur, ex primo qui-
 dem dicto, Spiritum sanctum esse ter-
 tiam personam; ex secundo vero, Spi-
 ritum habere illum ordinem ad Filium,
 quem Filius ad Patrem; & ex hoc li-
 quido apparet, quod Spiritus sanctus
 accipiat esse a Filio. Declarate ergo,
 quonam modo Spiritus sanctus accipiat
 a Filio. Nec oportet aperte loquenti
 magno Athanasio reluctari. In sequenti
 vero sessione manifeste hoc idem ex ip-
 so Basilio demonstrabimus. His ita dic-
 tis dimissa est synodus, & dilata in
 feriam tertiam. Itaque feria tertia, ter-
 vato consueto ordine, disputatio habe-
 ri cœpit.

SESSIO XX.

Matth. 16.

Luc. 10.

Mat. 5.

Mat. 14.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ κα.

SESSIO XXI.

Μαρτίῳ μηνὸς δέκευ, ἡμέρᾳ τρίτῃ, ἐξήντη.

Die decimo mensis Martii, feria tertia, celebrata est.

Εὐκ.

ΕΝ τῇ προλαβίᾳ σιωπῆσαι, πατέρες
 αἰδεσιμώτατοι, τὸ τῷ μεγάλῳ πατρὶ Βα-
 σιλίῳ ρητὸν ἐκεῖνοι προδεδίδομεν, ἢ τῷ ἐν
 ταῖς βίβλοις διαφορὰν αὐτοῦ κατεῖν, ἠρωτή-
 σαμεν τῷ ὑμῶν ἀγαπίῳ, εἰ νομίζετε δό-
 ξαι εἶναι τοῦ μεγάλου Βασιλείου, τῶν εἶναι
 τῶν ἡμεῶν καὶ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ
 πρὸς τοῦτο κατεδεδίδομεν ὑμᾶς ἄροντες, ἐπη-
 ρωτήσαμεν αὐτοῖς, εἰ καὶ τῷ ἁγίῳ ἐστὶ δόξα
 πῶς καὶ ἡμεῶν διδασκαλία, καθάπερ ἔλεγεν ὁ
 Εὐνόμος. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο μέγα ἀποδύμεν
 ἀμολογήσατε. παρηγόρησθε ὑμῖν τὸν μέγαν
 Βασίλειον ταπεινὰ λέγοντα ἀποφανῶς, ὡς καὶ
 ἐν τῷ ὑμῶν βιβλίῳ κεῖται. ἀποσκοπεῖται
 γὰρ, φησὶ, τῷ τῷ ἁγίῳ διδασκαλίαν. ἢ
 φοβῶσαι δὲ πάντως, καὶ πῶς ταύτῃ αὐτῷ πα-

Proposueramus sessione proxima, pa-
 tres reverendissimi, magni patris
 Basilii dictum examinandum, & discre-
 pantiam quæ in libris est perspicenda;
 atque ita ex vestra caritate quæsitivimus,
 an Basilii magni sententiam esse arbi-
 traremur, quod Spiritus sanctus ordine
 & dignitate sit tertius. Quod quidem
 cum affirmassetis, rursus quæsitivimus,
 an sanctorum quoque sententia & do-
 ctrina hæc sit, sicut agebat Eunomius:
 quod etiam cum promptly admodum de-
 dissetis, protulimus vobis magnum Ba-
 silium perspicue contraria dicentem, ut
 in vestro etiam libro habetur: Simulat,
 inquit, sanctorum doctrinam: sed illam
 certe non conservat; tacetque eos, qui
 sibi ipsam tradiderunt. Deinde utens ve-
 hementi objurigatione subdit: Qui vero
 sunt

Εὐκ.

SESSIO XXI.

sint illi sancti, & quibus in sermonibus docueriat hoc; dicere non potest. Fuitne homo tam audax, novandorum dogmatum auctorem se præbens? Si ergo Filius ordine ac dignitate secundus a Patre est, quod ab ipso; Spiritum vero sanctum dici a Filio secundum ordine & dignitate nullo modo patitur; ergo Spiritus sanctus non est a Filio tanquam a causa. Ita dictorum vestrorum inter se repugnantiam videntes, & ex eo colligentes adulterinum esse quod fuit additum (neque enim plane, cur sit secundus Spiritus sanctus, redderet causam, qui omnino illud non recipit) hoc quidem præteristis; dictum vero esse a sanctis, tertium esse ordine & dignitate Spiritum sanctum, probandum sumpistis; & protulistis duo sancti Athanasii dicta; alterum asserens simpliciter, tertium esse ordine Spiritum sanctum; alterum affirmans, Spiritum sanctum habere talem naturam & ordinem ad Filium, qualem Filius habet ad Patrem; atque ex his, quod sit dignitate tertius, demonstratum a vobis arbitrati essis. Verum ad primum illud dicimus; fateri nos etiam, in sancta Trinitate tertium esse ordine Spiritum sanctum, ut salvator noster in traditione baptismatis dixit: quod vero dignitate etiam tertius sit, mirari satis non possumus, quomodo ut dictum assumitis, quod non est dictum. Id vero etiam in aliis facitis: nam cum audieritis; Spiritum a Patre & Filio, verbum, Est, adjicitis, & Habere esse. Cum vero, Spiritum a Filio accipere, dicitis accipere suum esse: hoc porro est, controversa sumere pro certis atque confessis; quod est deterrimum demonstrandi genus: & hæc quidem ad primum. Ad secundum vero dicimus, considerandum esse, quis sit in iis verbis magno Athanasio scopus, & ad quos verba faciat. Oportet enim, ut magnus Cyrillus ait in actis tertii synodi, sacros evolventem libros, distingueret & personas, & tempus, cau-

sancti, & quibus in sermonibus docueriat hoc; dicere non potest. Fuitne homo tam audax, novandorum dogmatum auctorem se præbens? Si ergo Filius ordine ac dignitate secundus a Patre est, quod ab ipso; Spiritum vero sanctum dici a Filio secundum ordine & dignitate nullo modo patitur; ergo Spiritus sanctus non est a Filio tanquam a causa. Ita dictorum vestrorum inter se repugnantiam videntes, & ex eo colligentes adulterinum esse quod fuit additum (neque enim plane, cur sit secundus Spiritus sanctus, redderet causam, qui omnino illud non recipit) hoc quidem præteristis; dictum vero esse a sanctis, tertium esse ordine & dignitate Spiritum sanctum, probandum sumpistis; & protulistis duo sancti Athanasii dicta; alterum asserens simpliciter, tertium esse ordine Spiritum sanctum; alterum affirmans, Spiritum sanctum habere talem naturam & ordinem ad Filium, qualem Filius habet ad Patrem; atque ex his, quod sit dignitate tertius, demonstratum a vobis arbitrati essis. Verum ad primum illud dicimus; fateri nos etiam, in sancta Trinitate tertium esse ordine Spiritum sanctum, ut salvator noster in traditione baptismatis dixit: quod vero dignitate etiam tertius sit, mirari satis non possumus, quomodo ut dictum assumitis, quod non est dictum. Id vero etiam in aliis facitis: nam cum audieritis; Spiritum a Patre & Filio, verbum, Est, adjicitis, & Habere esse. Cum vero, Spiritum a Filio accipere, dicitis accipere suum esse: hoc porro est, controversa sumere pro certis atque confessis; quod est deterrimum demonstrandi genus: & hæc quidem ad primum. Ad secundum vero dicimus, considerandum esse, quis sit in iis verbis magno Athanasio scopus, & ad quos verba faciat. Oportet enim, ut magnus Cyrillus ait in actis tertii synodi, sacros evolventem libros, distingueret & personas, & tempus, cau-

Joan. 3. Joan. 16.

ραδεδωκότας σιωπῶν, ἢ ἐφεξῆς ἐπαγγέλλομεν κατὰ φωνεῖν πῶς καὶ ἐπιπλητικῶς. τίνες δὲ οἱ ἀγιοι, καὶ ἐν ποίοις λόγοις τῶν διδασκαλῶν πεποιθῶται, εἰπεῖν ἅ ἐχει. ἄρα γίγνοντο ὑποτακτικῶς ἀνθρώπων, τὰς περὶ τῆς θεῆας δόγματων ἡμεροτομίας εἰσηγήμεθα; εἰ τοίνυν ὁ υἱὸς τῆς τῆς καὶ τῆς ἀξιώματι δὲ πατρὸς, ὅτι ἀπ' ἐκείνου, τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ἕδαμῶς λέγειν καταδέχεται τῆς καὶ ἀξιώματι δὲ πατρὸς τοῦ υἱοῦ, καὶ ἄρα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ υἱοῦ κατ' αἰτίαν. ἔγω μὲν ἔν τῆν ἐναντιολογίαν ὁρῶντες ἐν τοῖς κατ' ὑμῶν λογισμοῖς, καὶ ἐκ τούτου νόθον εἶναι τὸ προδηλω βαίτιαν τοῦ δὲ πατρὸς εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁ μὴ ὅλως τὸ καταδέχμεθα. τοῦτο μὲν παρέδραμετε, δεῖξαι δὲ κατὰ τοῖς ἀγίοις εἰρημῶν σπουδαίετε, τὸ, τρίτον εἶναι τῆς τῆς καὶ τῆς ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ δὴ σπουδασάμενοι δύο ρητὰ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, τὸ μὲν ἀπλῶς λέγον, ὅτι τρίτον τῆς τῆς τῆς πνεῦμα τὸ ἅγιον· τὸ δὲ, ὅτι τοιαύτη φύσιν καὶ τῆς ἐχει τὸ πνεῦμα ἀπὸς τὸ υἱόν, οἷον ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα. ἐκ τούτων ἔν ὅτι τρίτον ἐστὶ τῆς ἀξιώματι, δεδερμῶν ἔχειν φησῆς. ἀπὸς μὲν ἔν τὸ πρῶτον ἐκεῖνο φασί, ὅτι τρίτον εἶναι κατὰ τὸ τῆς τῆς τῆς πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῆς θεῆας τριάδι, ὡς ἐν τῆς παραδόσει τοῦ βαπτίσματος ὁ σωτὴρ ἡμῶν εἶρηκε, καὶ ἡμεῖς συνομολογῶμεθα· ὅτι δὲ καὶ τῆς ἀξιώματι τρίτον, θαυμάζειν ἔπεισι, πῶς ὡς εἰρημῶν λαμβάνετε τὸ μὴδαμῶς εἰρημῶν. τὰ το δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις σιωπῶν. καὶ ὅταν μὲν ἀκῶσθη, πνεῦμα παρὰ πατρός καὶ υἱοῦ, τὸ, ἐστὶ, ἀποσιθῆτε, καὶ, ἔχειν τὸ εἶναι· ὅταν δὲ ὅτι παρὰ υἱοῦ λαμβάνει, λαμβάνειν τὸ εἶναι λέγει· τῶτο δὲ ἐστὶ τὸ τὴς ζητήματα λαμβάνειν, ὡς ὁμολογῶμεθα, ὅπερ ἐστὶν ἀποδείξως εἶδῶ τὸ χεῖριον. τὰτα μὲν πρὸς τὸ πρῶτον. πρὸς δὲ τὸ δὲ πατρὸς ἐκεῖνο φασί, ὅτι τὸ σποπὸν τὸ μὴ ἄλυ Ἀθανασίου ἐν ὅς λέγει τοῖς θεῶ εἰσιον ἐστὶ, καὶ ἀπὸς ἐς τὸ λόγον ποιῆται. χρῆ γὰρ τὸ τοῖς θεῶις λόγοις ἐντυγχάνοντα, καθῶς φασὶν ὁ μέγας Κύριλλος ἐν τοῖς πρακτικῶς τῆς τρίτης συνοδοῦ, καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ τὸν χρόνον διαίρειν, καὶ τὴν αἰτίαν δὲ ἑκάστον εἶρηται λογιζέσθαι· ἔγω γὰρ ἑκάστω ρητῶ τὸ πρέπουσαν αἰτίαν τὴς ἀποδοῦναι τῆς τῆς πνεῦματος διηγήσεται χεῖρι, καὶ τὸ ἐξῆς. φαίνεται τοίνυν ὁ ἀόιδιμος Ἀθανάσιος ἀπὸς τοῖς μωχομένους τῶ ἁγίῳ πνεῦματι διαμωχομένους πιαῦτα γράφειν, οἱ τὸ μὲν υἱὸν συνομολογῶν τῶ πατρὶ, καὶ τῆς αὐτῆς δόξης καὶ ἑστίας διωμολογοῦν, τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὑποβιβάζοντες, ὡς συνομολογῶν τούτους ἐπομένους, ἀλλ' ὑποκαθῆσθαι, καὶ ζῆτες τίνος εἶναι καὶ κτισῆς φύσεως εἰλεγον. πρὸς τούτους τοίνυν ἀσωποινόμενος ὁ γεννάδας, καὶ τὸ τῶ πνεῦματος συμφῶν καὶ ὁμοτίμων δεῖξαι θίλῶν πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν, ἀπὸ τῆς τῶ συνομολογῶν τούτων, καὶ τὸ αὐτῆς εἶναι πλησίως τῆ καὶ εἶρηται· ἐκ τούτων γὰρ ἀπὸ οἱ διδάσκαλοι καὶ τῶ τῶν

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1439.

ταύτην τῆς φύσεως ἀπεδείκνυον. ταύτῃ φησὶν ἅτιν ἐπιστολῇ τῇ πρώτῃ πρὸς Σιραχίωνα ἡ ἐπίσκοπος· ὁ μὲν υἱὸς παρὰ τοῦ πατρὸς ἀποστέλλεται· ἔτι γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς ἠγάπησε ἡμᾶς, ὥστε ἡ υἱὸν αὐτοῦ ἀπέστειλε ἡμῶν· ὁ δὲ υἱὸς τὸ πνεῦμα ἀποστέλλει· εἶναι γὰρ, φησὶν, ἐγὼ ἀπέλω, ἀπέλω τὸν παρακλητὸν. καὶ ὁ μὲν υἱὸς τὸν πατέρα δοξάζει λέγων· πατέρα, ἐγὼ σε ἰδοῦσα. τὸ δὲ πνεῦμα δοξάζει τὸν υἱόν, ἕκαστος γὰρ, φησὶν, ἐμὲ δοξάζει, καὶ ὁ μὲν υἱὸς φησὶν· ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρὸς, ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον· τὸ δὲ πνεῦμα ἐκ τοῦ υἱοῦ λαμβάνει, ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται, καὶ ἀναγγελεῖ, φησὶν, ὑμῖν, καὶ ὁ μὲν υἱὸς ὅτι τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς ἦλθε· τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον, φησὶν ὁ υἱός, ὃ τίμησε ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματι μου· τοιαυτὴ δὲ φησὶν καὶ τυχὴν ἔχοντος τοῦ πνεύματος πρὸς τὸν υἱόν, οἷον ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα, πῶς ὁ κτίσμα τὸ τοῦ λέγων, ἢ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ ἐξ ἀνάγκης φρονήσει; ἐν ταῦτις ἢ τῶν διακρίσεων ὁ διδάσκαλος φαίνεται παραλίαι θύλων, ὡδ' ὁθεν ἔχει ἡ αἰτία τῆς προσώπων ἐκείνων τῶ ἐναι, ἄλλα ἢ ἐνωσιν μάλλον καὶ συμφουσίαν ἐκ τῆς ταυτέτητος θελήματος καὶ τῆς ἀναλογίας τῆς ἔργων ἐκφαινομένην. ἀμείλει ἐκ εἶπει, ὁ μὲν υἱὸς παρὰ τὸν πατέρα ἔχει τὸ εἶναι, τὸ δὲ πνεῦμα παρὰ τὸν υἱόν· ὡδ' ὅτι ὁ μὲν πατήρ γεννᾷ τὸν υἱόν, ὁ δὲ υἱὸς τὸ πνεῦμα προβάλλει. ταῦτα γὰρ ἂν εἶπεν, εἰ κατὰ τὴν ὑμετέραν ἐλίγε δόξαν· καὶ δὲ ταῦτα παραλίπων κατελεως, καὶ ἡ δόξαν τῶ πατρὸς, ἐφ' οἷς ὁ υἱὸς ποιεῖ, προσήσκει ἡ τὸν υἱόν παλιν, ἐφ' οἷς ποιεῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ ὁ μὲν υἱὸς φησὶ, παρὰ τὸν πατέρα ἀποστέλλεται, ὁ δὲ υἱὸς τὸ πνεῦμα ἀποστέλλει· ἡ δόξαν τῶ πατρὸς ἀποστολῆς εἶναι νομισσοῦν, φησὶν ὁ θεολόγος Γρηγόριος. καὶ ἡ δόξαν ἂν τὸν υἱόν νομισσοῦν ἀποστολῆς εἶναι τὸ πνεύματος· καὶ ὁ μὲν υἱὸς τὸν πατέρα δοξάζει, τὸ δὲ πνεῦμα δοξάζει τὸν υἱόν· ἐν ταῦτις ἡ ἀναλογία τῆς ἔργων, ἢ ἡ τῶ θελήματος ταυτέτης ἐκφαινοται. ἐπειδὴ γὰρ ὁ υἱὸς ἐφανέρωθη τῷ κόσμῳ προαινωσμένων τῶ πατρὸς ἡδὴ, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἐφανέρωθη τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἵνα μὴ ἀντίθεοι τινεσ εἶναι δοξώσιν ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα, δοξάζει μὲν ὁ υἱὸς τὸν πατέρα, τὸ δὲ πνεῦμα τὸν υἱόν, ἢ ἂν παρίλεπεν ἐκείνῳ, ἀποκαλύπτει τοῖς μαθηταῖς. καὶ ὁ μὲν υἱὸς φησὶν· ἃ ἤκουσα παρὰ τὸν πατέρα, ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον· τὸ δὲ πνεῦμα παρὰ τὸν υἱόν λαμβάνει· ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήφεται, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν. σημειώσαι πατέρα ἐνταυθα, ὅτι λόγον λαμβάνει ἐνταυθα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἀναγγελεῖ τοῖς μαθηταῖς, καθάπερ ὁ υἱός, ἃ ἤκουσε παρὰ τὸν πατέρα, ταῦτα λαλῶ εἰς τὸν κόσμον· ἐκ ἀρα τὸ εἶναι λαμβάνει, καθάπερ αὐτὸς ἔλεγε. καὶ ὁ μὲν υἱὸς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς ἦλθε, τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον, φησὶν ὁ υἱός, ὃ τίμησε ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματι μου· διὰ τῶν ἀκαίων, ὡσπερ εἶπον, ἡ ταυτέτης τῶ θελήματος καὶ ἡ ἀναλογία τῆς ἔργων φαί

ego abiero. mittam Paracletum: & Filius quidem clarificat Patrem dicens; Ego te clarificaui: Spiritus autem clarificat Filium, Ille enim, me clarificat. Et Filius quidem dicit: Quae audivi a Patre, haec loquor in mundo. Spiritus vero a Filio accipit. Nam de meo, inquit, accipit & annuntiabit vobis. Et Filius quidem venit in nomine Patris de Spiritu vero sancto Filius dicit: Quem mittet Pater in nomine meo. Cum ergo talem naturam & ordinem habeat Spiritus ad Filium, qualem Filius ad Patrem, qui Spiritum dicit creaturam, quomodo non etiam de Filio idem necessario sentiet? In his non videtur velle doctor explicare distinctionem, neque unde utraque persona sui esse causam habeat; sed earum potius unitatem & connaturalitatem, ex identitate voluntatis & operum proportione apparentem. Itaque non dixit, Filium habere suum esse a Patre, Spiritum vero a Filio, neque Filium a Patre generari: Spiritum vero produci a Filio; sic enim dixisset, si juxta vestram sententiam locutus esset: nunc his penitus omisiss. beneplacitum Patris memorat in operibus Filii, & rursus beneplacitum Filii in operibus Spiritus sancti: & Filius quidem, inquit, a Patre mittitur, Spiritus vero a Filio mittitur. Beneplacitum Patris missionem putat dicit Gregorius Theologus; ergo & Filii beneplacitum putat esse Spiritus missionem. Et Iulius quidem clarificat Patrem Spiritus vero clarificat Filium in nis operum proportio, & identitas voluntatis ostenditur. Nam quia Filius innouit mundo, Patre jam antea cognito, deinde innouit Spiritus sanctus; ne Deo viderentur contrarii Filius & Spiritus sanctus, ideo Patrem clarificat Filius Filium vero. Spiritus sanctus, & quae ille tacuit, discipulis revelat: & Filius quidem, Quae, inquit, audivi a Patre, haec loquor in mundo. Spiritus vero accipit a Filio: De meo accipiet, & annuntiabit vobis. Notat pater hic, Spiritum sanctum hoc loco sermonem accipere, & discipulis annunciare, sicuti Filius quae a Patre audivit. haec in mundo loquitur: non ergo accipit esse, ut tu asserbas. Et Filius quidem venit in nomine Patris; de Spiritu vero sancto dicit Filius: Quem mittet Pater in nomine meo: Per quae omnia, ut dixi, voluntatis identitas, & operum proportio declaratur; ex quibus etiam identitas essentiae colligitur necessario. Talem igitur, inquit, ordinem & naturam habet Spiritus sanctus ad Filium, qualem Filius ad Patrem; hoc est, ita connaturalis & conjunctus est Filio Spiritus sanctus, sicut Filius Patri. Qui ergo Spiritum sanctum dicit creaturam, quomodo non etiam de Filio idem necessario sentiet? Si enim Spiritus sanctus conjunctus est Filio, sicuti Filius Patri, estque ejusdem naturae, ut ex identitate voluntatis & proportione operum probatur, quomodo Spiritus sanctus dici possit creatura? Hic est sensus patris; & ad

SESSIO XXI

Joan. 17. Joan. 16. Joan. 15.

Joan. 8. Joan. 16. Joan. 15.

Orat. in natalem domini.

Joan. 8.

Joan. 16.

Joan. 15.

Joan. 14.

SENDO XXI.

ANNO CHRISTI 1439

& ad hunc finem dixit que dixit, non ad infirmam distinctionem, sed unitatem & idemittatem essentia. Ita vobis hoc dictum non successit pro voto, nec favet vestra sententia. Quod vero hac non fuerit magni patris Athanasii sententia de processione Spiritus, nec extollimaverit ipse Filium esse causam Spiritus sancti, neque propterea illum ordinem posuerit; constat ex aliis ejus dictis, ubi tradit divinarum personarum distinctionem, solum Patrem fontem deitatis appellans, sicuti & solum ingentium: hoc vero idem est ac dicere, ipsum solum genitorem & solum esse productorem. Non ergo arbitrabatur, Filium quoque esse causam Spiritus sancti, qui Patrem vocat solum deitatis fontem. Verba ejus in oratione, que de eterna Filii & Spiritus existentia inscribitur, ita se habent: Disjungimur autem & a Judaizantibus, & a depravantibus Christianismum; qui Deum de Deo negantes, unum Deum asserunt eque ac Judaei; non quia solus Pater ingentis, solusque fons deitatis. Deum affirmantes ipsum, sed veluti carentem Filio, & verbam vivens non fructificantem. Si ergo deitatis fons est solus Pater, quemadmodum & solus ingentis, hoc est solus Filii genitor, solusque Spiritus sancti productor; profecto non erat magni Athanasii sententia, Filium esse causam Spiritus, & Spiritum ex Filio habere suum esse. Hæc in præsentia diximus ad ea que protulisti.

1000.

Modus iste investigandi veritatem, pater reverendissime. quam omnes assequi cupiunt, sermonibus & allegationibus adeo prolixis interturbat eam potius, quam dilucidat: sed neque a principio propositum hoc fuit nobis disquisitionem agredientibus, verum de argumento ad argumentum progredi brevi responsione & solutione adhibita, sicque ad ulteriora procedere. Nam omnes hi qui adfuerunt patres defessi jam unius dicentis audientia per horam, dum ad duo dicta postremo allata responderet, parum intellexere, opinor, quid tandem ad illa duo dicta responsum fuerit; nisi quod in me conjicis, solere me proferre dicta minus fideliter; ut cum Spiritus dicitur a Patre & Filio; addam ego verbum, Est, quod non habetur. Deinde quia secundam magni Athanasii sententiam,

αὐτῶν, ἐκ τούτων δὲ ἢ τῆς ἰσῆας ταυτῆτος συνάγεται ἔξ ἀνάγκης. καυώτων ἔν, φησὶ, τῶν κη φῶσα ἔχει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸ τοῦ υἱοῦ εἰς ὃ υἱὸς πρὸς τὸ πατέρα. ταῦτε ἂν, ἔνω συνωτίτακται ἡ συμφῶς ἐστὶ τῶ υἱῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁσπερ ὁ υἱὸς τῷ πατρί· πῶς ἔν ὃ λέγειν κτίσμα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ κη περὶ τῷ υἱῷ τὸ αὐτὸ φρονήσει ἔξ ἀνάγκης; εἰ γὰρ συνωτίτακται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῷ υἱῷ καὶ ὁ υἱὸς τῷ πατρί, ἡ τῆς αὐτῆς ἐστὶ φύσεως ὡς ἐκ τῆς ταυτῆτος τῷ θελήματι κη τῆς ἀναλογίας τῆς ἔργων δείκνυται, πῶς ἀνεκτίσμα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; αὐτῆ μὲν ἢ τῷ ἁγίῳ διανοία, ἡ ἀπὸς τὸ σκοπὸν τῶν εἰρηνεῶν εἰρηνεῶν, ἢ τῷ διακρίσει παρακλῆσαι θεῶν, ἀλλὰ ἢ ἔνωσιν ἡ ταυτῆτητα τῆς ἰσῆας. ἡ ἔνωσ ἢ κατ' ἐπιπέδον ἐμὴ τὸ ρητὸν ἀπέβη, ἔδὲ ἢ ἔμετρε δόξω συνωροεῖ. ὅτι δὲ ὃ μέγας πατὴρ Ἀθανάσιος ἢ τὸ αὐτῷ εἶχε γνώμην περὶ τῆς τῷ πνεύματος ἐκφορῆσεως, ἔδὲ τὸ υἱὸν αἰτίον ἐφρονεῖ τῷ ἁγίῳ πνεύματος, ἔδὲ διὰ τῶν τῶν τῶν εἰρηκε ταύτων, δῆλον ἐν οἷς ἀλλὰ ἡ φησὶ, πῶς διακρίσει τῷ θεῶν ἀποσώτων παρακλῆσαι, μόνον πηλῶ τῆς θεότητος τὸ πατέρα καλῶν, καὶ ὁσπερ ἡ μόνον ἀγῆνητον. ταῦτα δὲ ταυτῆ ἐστὶ λέγειν τῷ λέγειν αὐτὸν μόνον γέννητορα, ἡ μόνον ἀποβολία. ἐκ ἀρα ἡ τὸ υἱὸν αἰτίον ἐφρονεῖ τῷ ἁγίῳ πνεύματος; ὃ μόνον πηλῶ θεότητος τὸ πατέρα λέγειν. ἔχει δὲ τὸ ρητὸν ἔνωσ τῷ λόγῳ, ὃ ἐπιγραφῶν ἔχει, περὶ τῆς αἰδίου ὑπαρξῆος υἱὸ πνεύματος, ἔνω φησὶ· χωρὶς ζόμεθα δὲ ἡ τῷ Ἰουδαϊζόντων, ἡ τῷ τὸ Χριστιανισμὸν παραφθερόντων, οἱ τὸ ἐκ Θεοῦ Θεοῦ ἀρνήσαντο, εἶνα Θεοῦ παρακλῆσαι Ἰουδαϊκῶς λέγῃσιν· ἔχ ὅτι μόνον ἀγῆνητον, ἡ μόνον πηλῶ θεότητος ὁ πατήρ, διὰ τῶν ἐφασκον ἄστον Θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἀγορον υἱὸ, ἡ ἀκασκον ζῶντες λόγῳ. εἰ τοίνυν μόνον πηλῶ θεότητος ὁ πατήρ, καὶ ὁσπερ ἡ μόνον ἀγῆνητον, ταυτῆ μόνον γέννητορ τῷ υἱῷ, ἡ μόνον ἀποβολία τῷ ἁγίῳ πνεύματος, ἐκ ἀρα δόξα τῆ μεγάλης Ἀθανασίου ὑπῆρχε, τὸ αἰτίον εἶναι τῷ πνεύματος τὸ υἱὸν, ἢ ἐκ τῷ υἱῷ τὸ εἶναι ἔχειν τὸ πνεῦμα. ταυτῆ ἀπὸς τῷ τότε σοι εἰρημῶνα κατὰ τὸ παρὸν εἰσομῶ.

Ὁ ἔνωσ ἔνωσ, πατήρ αἰδεσιμώτατε, πῶ ἀνεκτίσει τὸ ἀληθεῖαν, πῶ πάντες νοῦν ἐφρονται, μὴ ὅτι διεξοδικώτερον λόγῳ ἢ ἀποκομίσων μᾶλλον ἐμποδίζει τῆ ἀληθείᾳ, ἢ διασαφῆ. ἀλλ' ἔδὲ ἔνωσ ὅ σκοπὸς ἔξ ἀρχῆς τὸ ἡμετέρας συνδιασκεψῆσιν ἀλλ' ἢ ἀπὸ ἐπιχειρηματικῆς εἰς ἐπιχειρημα, δεδομένης ἐραχίας ἀπολογίας ἡ λύσεως, ἔνω χωρῶν ἔνω ἔνω. πάντες γὰρ ἔνω οἱ παρεσῶτες πατέρες ἢ ἡ κεκμηκότας τῆ ἀκροάσει εἰὸς ἔνωσ μίας ὥρας, ἀπὸς ἀπολογίας δύο ρητῶν πηλῶ τῶν ρητῶν, πηλῶ μὲν αὐτῶν νενοκίνας ἀπὸς τῶν ἀπολογίας τῶν δύο ρητῶν, πηλῶ τότε, ὅτι ἐπέθεκας μοι, ὡς εἶωθα ἀπαρῶφειν τῷ ρητῶ, ὡς ἔνωσ ἢ ἀπὸς σοι τὸ, ἐστὶ τῷ, πηλῶ κατὰ πατέρες ἡ υἱὸ, ἀπὸς ἔνωσ. ἐστὶ ἐπειδὴ ἢ δῶτερον χρῆσιν τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ, ἐν ἢ ἔνωσ ἡ λέγει, ὅτι πῶ γὰρ ἐστὶ

1000.

ANNUS CHILDETI 1439.

ἔστι τὸ ρητὸν, ὅτι οἶον τῆς ἡμετέρας ἐκείνου ἔχει τὸ πνεῦμα ἅγιον ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ υἱοῦ, τὴν αὐτὴν ἔχει καὶ ὁ υἱὸς ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ὡς καὶ ἐκεῖθεν ἔχει τὸ ρητὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ προδίσει, ὡς καὶ καλῶς ἀποκρίθηται, ὁ μὴ καλῶς ἐκδήμιος. οἷον εἰς τὴν αὐτὴν τὴν ἑτέραν τῆς χρονίας ἀποστολῆς τῆς ἀποστολῆς, ἀπὸ τῆς χρονίας ἀποστολῆς ἀποστολῆς ἐν τῇ παρόντι συμπεριλαμβάνεται, ὅτι εἰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀποστολῆς παρα τὸ υἱὸν, ὅτι καὶ αἰδίου ἀποστολῆς ἐκ αὐτοῦ. διὸ ἐκ ἰδὲν εἰσαγαγεῖν τὸ ἐκ τῆς παρόντος ἑτέρας ἐν τῇ παρόντι μὴ ποιῶσαν ἀπὸ τοῦ ἀποκρίθηντος· ὅμοιος ἐν τῇ παρόντι ἀποκρίθηντος· ἀλλ' ἐν μόνον βύλομαι γινώσκαι, εἰ ὡς εἶπας. εἶπες ὅτι ὁ υἱὸς ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πατρὸς λόγος λαμβάνων, καὶ ἀκούων ἀπὸ τοῦ πατρὸς. ἰσχυρῶς ἢ ἀκρίτως ἔστι κατὰ ἀποκρίθηντος ρήματα, καὶ τῶν ἄλλων ἐν τῇ Κοινοκλίᾳ, ὡς ἀκούει καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸ τοῦ υἱοῦ, καὶ ὡς κατὰ ἐκείνου τὴν ἀκρίτως λαμβάνει λόγος ἀπὸ τοῦ υἱοῦ· τῶν δὲ καὶ ἄλλοι συζητήσαντες· ἀλλ' ὅτι ἐκ τῆς ἐπιπέσει τὸ πνεῦμα λαμβάνει τὸ εἶναι ἐκ τοῦ υἱοῦ. ἔστιν ἢ ἀκριτής, ὁ νῦν ἐκδήμιος κατὰ τὴν ἀκρίτως;

Ὅπως εἶπον, καὶ ὡς λέγει ὁ διδάσκαλος ἐν τῷ ρητῷ τῶν.

qua asserbat & asserit (sunt enim hic ipsius verba) eundem ordinem & naturam habere Spiritum sanctum ad Patrem; nunquam exposuisti ut jacet; bene nunquam respondebit, qui bene non exposuerit. Posthæc ingressus es in materiam temporalis personarum missionis; ex qua temporali missione concludetur in præsentem necessario, Spiritum sanctum si procedit a Filio temporaliter, ab eo quoque procedere æternaliter. Quocirca non erat hoc præsentem materiæ inferendum, quod nunc extra rem nostram est: respondebimus tamen in præsentem; sed prius illud scire velim, an ita dixeris. Dixisti, Filium audire a Patre sermones accipientem, & audientem a Patre. Quoniam ergo auditio est respectu verbi, id quod in evangelio clarum est; ita & Spiritus sanctus a Filio audit, & secundum illam auditionem accipit pariter sermones a Filio nam hoc & alias concessisti; negasti tamen sequi ex eo, ut Spiritus accipiat esse a Filio: estne verum, quod nunc de auditione exposui?

Ἀπὸ τούτων, τὸ Θεῶ συγχωροῦν, καὶ ἀπὸ τούτων τῆς ρήσεως ἀποδεχθήσεται διὰ τῆς ῥητῆς μεγάλων ἁγίων καὶ διδασκάλων ἡμετέρων καὶ ὑμετέρων, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λαμβάνει τὸ αἰδίου εἶναι ἐκ τοῦ υἱοῦ. νῦν οὖν ἀπολογώμεθα ἀπὸ τοῦ πατρὸς οὗ εἰρημῶνα. ὡς ἐπὶ εἶπες, ὅτι ἐν τῇ ἀποστολῆς συναθροίσει, ἡμετέρας ἡμετέρας, εἰ τῶν γινώσκαι κατὰ τὸ Βασιλείου ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔστι τῆς ἀκρίτως καὶ τῆς τῆς, ὅτι αὐτὸς ἀποκρίθηντος, ὡς εἶπας, καὶ ποιῶντος γεγονῆναι τὴν γινώσκαι τὸ Βασιλείου. ἀπὸ τούτων λέγω παλιν, ὅτι ὡς ἐπὶ ἐστὶν ὁ σκοπὸς τῶ Βασιλείου καὶ γινώσκαι ἀποκρίθηντος, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔστι τῆς τῆς ἀκρίτως καὶ τῆς τῆς, ἰσχυρῶς οἱ ὑμετέροι διδασκαλοὶ τῶν φασὶ διαφρήθηντος καὶ φανερῶς. ὁ δὲ πρὸς ἡμετέρας εἰ αὐτὴ καὶ τὴν γινώσκαι τῆς ἁγίων πατρὸς. καὶ αὐτὸς ἀποκρίθηντος, ὅτι ὡς ἐπὶ. ἐν τῶν δὲ ὁ δὲ ἡμετέρας ἐπαγαγεῖν τῶν τῶν κατὰ καὶ νῦν. εἶπες ἰσχυρῶς λέγων, ὅτι ὁ Εὐνόμιος κατὰ τὰ ρήματα τῶ Βασιλείου καταφορῶν τὸ δόξης τῆς πολλῶν, οἱ ἰσχυρῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀποκρίθηντος τῶν διδασκαλίαν φυλάττειν, καὶ τὸς τῶν λέγοντες παρεστῶνα. εἶπα ἀποκρίθηντος τὸ μὴ τῶν τῶν ρητῶ ρήματα, τὸ λέγονται τῶν τῶν, ὅτι ὁ βασιλείου φασὶν, ὅτι τὸς εἰρημῶνα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῶν εἶναι τῆς τῆς, ἐκ ἡμετέρας εἶπες. εἶπα συμπεριλαβεῖν· ἀπὸ ὡς γίνονται ἀνθρώπων πολλῶν, τῶν τῶν δόξαις ἀποκρίθηντος; ἀπὸ τούτων ἰσχυρῶς ἐπαγαγεῖν ἐπιπέσει, ἰσχυρῶς εἶπες ὁ Βασιλείου, ὅτι ἐκ ἡμετέρας εἶπες τὸς εἰρημῶνα τῶν αἰδίου, ὅτι εἶπες κατὰ σε, ὅτι εἰ ἅγιον διδασκαλοὶ ἐκ ἰσχυρῶν τῶν τῶν γινώσκαι, ὡς ποιῶντος ἰσχυρῶς εἶπον. ἡμετέρας

Ita dixi, & ita doctor asserit hoc loco. Ex hoc, Deo dante, & ex hac responsione demonstrabitur per dicta eximiorum sanctorum doctorumque nostrorum & vestrorum, Spiritum sanctum accipere suum esse æternum a Filio. Nunc vero respondeo ad ea que dixisti. Primum dixisti sessione proxima, quando quæsiuisti, an magnos Basilii sentiret, Spiritum sanctum esse dignitate & ordine tertium; respondiisse me, ita esse; & hanc Basilii magni extitisse sententiam. Ad hoc iterum dico, hanc esse mentem Basilii, & sententiam verissimam: videlicet, Spiritum sanctum esse dignitate & ordine tertium: quandoquidem doctores vestri manifeste & luculenter hoc asserunt. Deinde quæsiuisti, an hæc sanctorum patrum esset sententia; & ego respondi, esse. Ille voluisti asserre contraria, sicut etiam modo fecisti. Repetiisti præterea que dixeras de Euanomio, quod is juxta Basilii verba parvipendens multorum sententiam qui Spiritum sanctum glorificabant, simularet se doctrinam sequi sanctorum, taceret autem eos, qui illud assererent. Deinde citasti sequentia dicti verba, ubi Basilii ait, eum non potuisse proferre qui dicerent, Spiritum sanctum esse tertium ordine: postea concludit; Fuitne unquam homo tam audax, qui divinorum dogmatum novitatem induceret? ex hoc aggressus es inferre opposita, quoniam Basilii dixit, non posse ab illo produci sanctos, qui hoc asseveraverint. Unde sequebatur per te, non fuisse hanc sanctorum doctorum sententiam, cujus ego dixi contrarium. Hæc ego repetere volui, & Basilii verba proferre, ut facilius qui præsentem adfuerint, solutionem intelligant. Nos Basilii magni librum habemus, quem & fide dignum & veracissimum arbitramur;

SESSIO
XXI.

est & alius qui nunc profectus, vetu-
stissimus; in quo sententia legitur eque
at in nostro, sicuti dictum & relatam
nobis est ab iis, qui librum illum le-
gerunt.

δι' ἐπιβαλεῖν τὴν ἰουαίαν, καὶ ἐκθεῖναι τὴν
τῷ Βασιλεῖ ρήματα, ἵνα καὶ οἱ παρόντες ἴ-
δωσι σαφέστερον τὴν διόλωσιν. ἰσοδὴ δὲ ἡμῶς
ἔχομεν τὸ μέγαλον Βασιλεῖον βιβλίον, ὃ ἠγά-
μηθα πιστὸν εἶναι καὶ ἀληθῆσαι, ὅτι τὸ ἔ-
προν τὸτο τὸ ἀποκομιθῆσαι, ὅτι ἐστὶν
ἀρχαιότατον, τὸ αὐτὸ ὅσον ὃ λέγει καὶ τὸ
ἡμετέρον, ὡς εἴρηται ἡμῖν, καὶ καθὼς ἀληθῆ-
σα ἡμῖν παρὰ τῆς ἀναγνωσάντων τὸ βιβλίον
ἐποίητο.

ANNO
CHRISTI
1459.

Et prolatus est liber præsulis Mityle-
nensis.

epher.

Eadem manu exscriptus est liber pro-
latus, qua & alius.

loca.

Ad primum ergo tria quædam facere
volo: primo demonstrare nunc volo per
aliud Basilii testimonium, quo ipse as-
serit Spiritum accipere a Filio: secundo
demonstrare volo, Basilio, si ita diceret
ut legitur in tuo libro, maximum per
hoc imprimi dedecus; nec posse pro
honore & gloria tam eximii doctoris
adeoque conspicui in ecclesia Dei, quem
shalcedonenis synodus elogio tam illu-
stri ornaverit, veri Christiani mentem
capere quod a te dictum est. Tertio
demonstrabo ex præcedentibus & con-
sequentibus eam esse Basilii mentem,
quæ in nostro codice exprimitur; nec
digrediar ab horum capitum materia.
Nec dubito, quin Spiritus sanctus da-
turus sit nobis, ut laborem non nisi con-
gruentem subeamus (agimus enim de
ipso) magnumque in nos ac vos cau-
sa nostra beneficium sit collaturus; quan-
do ipse Spiritus sanctus, quo repletus
fuit Basilius, in tam gravi materia,
qualis hæc est, non fecit, ut ille variis
in locis pugnantia scriberet: Quandoqui-
dem in fidei materia nunquam doctores
secum pugnarunt. Nudius tertius, hoc
est, die dominico, fui apud reverendis-
simum dominum sanctæ Sabinae; erat
quoque frater Ambrosius, qui præsens
est, & magno interpretandi dono præ-
cellit. Itaque allatus est Græcus codex
longe vetustissimus, in membranæ ab
erudito quodam Græcarum literarum in-
terprete Leonardo Aretino, hujus civi-
tatis cancellario. Cum ergo librum præ-
manibus haberet, & quendam episto-
lam quæreremus, occurrit homilia quæ-
dam beati Basilii de Spiritu sancto. Con-
festim ergo dixi huic reverendo patri,
ut totam mihi homiliam perlegeret,
sperabam fore, ut procul dubio Spiritus
sanctus mirum aliquid efficeret. Nam si
a Basilio, qui fuit Spiritu plenus, di-
cendum erat aliquid firmum ac solidum
de Spiritu sancti fide, in hac certe ho-
milia dicendum erat: audivi integram,
atque ad finem magnas egi gratias Spi-
ritui sancto. His enim ipsis verbis sic
ait: Unum quidem Patrem, unum ve-
ro Filium, unum quoque Spiritum san-
ctum juxta divinam traditionem fateri
oportet: deinde subdit: Neque duos
Patres dicendum, neque duos Filios;
quandoquidem Spiritus nec est, nec no-
minatur Filius; neque enim a Spiritu

Προλήχθη δὲ τὸ βιβλίον τῷ Μιτυλιάνῳ.

Τῆς αὐτῆς χειρὸς ἐστὶ τὸ ἀποκομιθῆναι βι-
βλίον, ὡς καὶ τὸ ἔπρον.

Em.

Πρὸς μὲν οὖν τὸ πρῶτον τελεῖται πει-
σασθαι βύλομαι. ἀπῶτον βύλομαι ἀποδείξει δὲ
ἰτίρας μαρτυρίας τῷ Βασιλεῖ καὶ ἐν τῷ τό-
πῳ, ὅτι αὐτὸς λέγει τὸ πνεῦμα λαμβάνειν
ἀπὸ τοῦ υἱοῦ. δεῦτερον βύλομαι ἀποδείξει, εἰ ὁ
Βασιλεῖος ἔλεγε ὡς καθὼς κεῖται ἐν τῷ
σῷ βιβλίῳ, τὸτο ἀντὶ μίγξον μῶμον πι-
πειθῆναι τῷ βασιλεῖ· καὶ ὅτι ὑπὲρ τῆς τι-
μῆς & δόξης ὡς μέγαλον διδασκαλῶν, καὶ ὡς
πεισῶν ἐν τῷ τῷ Θεῷ ἐκκλησίᾳ, τὸ ἔχη-
κότι ὡς μέγαλον δόξαν ἐν τῷ ἐν Καλχη-
δόνι συνόδῳ, ἡ δύναται νῦν ἀληθῶς Χριστιανῶ
καταδείξασθαι ὃ παρὰ σὺ εἴρηται. τρίτον ἀπο-
δείξω ἀπὸ τῆς ἀπογομῆσιν, πῶς αὐτὸ γνωμῶν
εἶται τῷ Βασιλεῖ, καθὼς ἐν τῷ ἡμετέρῳ βι-
βλίῳ κεῖται, & ἐκ ἑκδοσῶν ἀπὸ τῆς ὕ-
λης ἰσοδῶν τῶν κεφαλαίων· καὶ ἐκ ἀμφεσῶν.
ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον δώσει ἡμῖν μὴ ἐρ-
γαζῶναι παρὰ τὸ καθῆκον, ἰσοδῶν τῶν τῶ
ἀπῶνται, καὶ ὅτι πεισῶν μέγαλον χάριον ἡ-
μῖν καὶ ὑμῖν δι' ὅμας, ἰσοδῶν αὐτὸ τὸ πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον, ὑπὲρ ἐπληθῆ ὁ Βασιλεῖος,
ἐν ὡς μέγαλον ἰσῆ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως
καθὼς ἐστὶν αὐτῆ, καὶ ἐποίησιν ἐκείνοι γραφῆσαι
ὅτι ἐν χάριον εἰσῶν, καὶ ἐν ἰτίρας εἰσῶν.
ἰσοδῶν οἱ διδασκαλῶν ἐν τῷ ἰσῆ τῆς πίστεως
ἰσῶνται ὑποθέσιν γεγονῶσιν εἰσῶνται. ἐν ἰσῆ
ἀπολαβῶν τῶν ἐν τῷ ἰσῆ κρησῶν, καὶ ἐν τῇ
οἰκίᾳ τῷ αἰδοσῶνται κρησῶν τῆς ἀγίας Σα-
βίνας, ὅτι· ἐν τῷ ἀδελφῷ Ἀμβροσίῳ τῷ ὑπο-
παρόντι, ὅτι· ἔχει μέγα δῶρον τῷ ἐρημ-
κῶν. προσήχθη οὖν βύβλῳ· Ἐλληνικῶν ἰσῶν
ἀρχαιότατη, ἐν μεμβράταις πεποιθῆσιν, καὶ
ἀπολαβῶν τῶν πεποιθῶν ἐρημκῶν τῶν Ἐλ-
ληνκῶν, Ἀσωναρῶν ὁ Ἀρετίῳ, ταύτης τῆς
κόλας κρησῶν. ἐν δῶν οὖν ἔχει τῶ
βύβλῳ ἀνα χεῖρας, καὶ ἰσῶνται πειρῶν μίας ἰ-
πισῶν, συνελθῶσιν ὁμῶν τῶ μακρῶν
Βασιλεῖος τῶ ἅγιον πνεῦμα. ἰσοδῶν
οὖν ἰσῶν τῶ αἰδοσῶν τῶ δὲ πατεῖ ἀναγνω-
ναί μοι πᾶσαν τῶ ὁμῶν, ἰσοδῶν ὁμολογῶ-
μῶν ποίησιν δῶν τὸ ἅγιον. καὶ γὰρ εἰ ἡ
Βασιλεῖος ὁ ἐλεῶν πνεῦμα ὡφείλει ἐση-
εργῶν τῶ εἰσῶν πειρῶν τῶς πίστεως τῶ αἰσῶ
πνεῦμα, ὡφείλει ἐν ταύτῃ τῶ ὁμῶν τι-
θῶναι. ἡσῶν πᾶσαν ὡφείλει ἀρχῆς μέγας τέλος.
& καὶ ἰσῶν ἰσῶν ἐν τῶ τέλος, μέγας χά-
ριον ὁμολογῶσιν τῶ αἰσῶ πνεῦμα. ὡφεί-
λει γὰρ

100.

ANNO
CHRISTI
1439.
1419.
1419.
1419.
1419.
1419.
1419.
1419.
1419.
1419.

SESSIO
XXI

Γάρ ἐν τότες τοῖς ῥήμασι ἡμεῖς ἵνα μὴ πατέρα, ἵνα δὲ υἱόν, ἐν δὲ πνεῦμα ἄγιοι κατὰ τὴν θεῖαν παράδοσιν δεῖ ὁμολογεῖν. εἴτα ἵνα πατέρι. ὅτι δύο πατέρας λέγουσιν, ὅτι δύο υἱούς, ἵνα καὶ τὸ πνεῦμα ὡς υἱός ἐστι, ὅτι ὁνομαζέται. ὅτι γὰρ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τινὰ λαμβάνομεν, καὶ ὅτι τὸν τρόπον ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα. ἀλλ' αὐτὸ προσερχομένη ἡμῖν καὶ ἀγαλλήνως δεχόμεθα τῆς θεότητος τὴν κοινωνίαν, καὶ τῆς υἰότητος τὴν συγκλήρωσιν, καὶ τὴν αἰωνίου κληρονομίας τὴν ἀρραβώνα, καὶ τὴν ἀπαρχὰς τῆς αἰωνίων ἀγαθῶν, ταῦτα εἶσιν ἃ παρὰ τοῦ πνεύματος λαμβάνομεν, καὶ ταῦτα εἶσιν ἃ τὸν ἅγιον πνεῦμα. καὶ οὕτως ὁ θεὸς Βασιλεὺς, ὃ κατὰ τὴν τὸν τρόπον τὸ πνεῦμα λαμβάνει παρὰ τοῦ υἱοῦ, ὃν ἡμεῖς λαμβάνομεν παρὰ τοῦ πνεύματος. ἀναγκαῖος γὰρ ἐπιτελεῖται, τὸ θεῖον εἶναι ὃ τὸ πνεῦμα λαμβάνει. ἵνα καὶ πᾶν ἢ θεῖον εἶναι ἢ κτιστὸν. τὸ πνεῦμα δὲ τὸ εἶναι ἡμεῖς λαμβάνομεν παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὃ τὸν τρόπον λαμβάνει τὸ πνεῦμα, ὅτι ταῦτα τὸ κτιστὸν, ἀρα ἐπιτελεῖται, τὸ θεῖον τι λαμβάνει. ὡς ἡμεῖς ταῦτα τῆς παραδείσεως, ὃ αὐτὸς ἀποκλείει καὶ ἀποτρέπεται τῆς ποικιλομένων τὸ δοῦναι ὅτι τὸ λαμβάνει τὸ εἶναι γίνεται αἰτία τὸ κτιστῶν. αὐτὸ οὐκ εἶναι ἢ τὸ μέγαλο Βασιλεὺς γινώσκῃ ἵνα μὴ πατέρα, ἵνα δὲ υἱόν, ἐν δὲ πνεῦμα κατὰ τὴν θεῖαν παράδοσιν. Ἰωάννου ἔν ἐπι τὸ δὲ πνεῦμα μίρον. ἰγὼ εἶπον, ὅτι εἰ ἐκπρόθετος τὸ κείμενον κατὰ τὸν τρόπον ἐκείνον τὸ αἰδεσιμωπύτε πατρός τὸ Εφίση, μέγας ἐπιτίθεται μῶμ. ἐν τότες τῶν μίρον τῶ Βασιλείῳ τῶν οὐκ βυλόμεθα δεῖξαι φανερῶς ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου ἐκείνου καὶ τὸ ἡμετέρου καὶ διὰ τῶν ποιητοματῶν παρόντων λόγων, ἐπὶ τῶν δεῖξαι τὴν διαφορὰν τὴν ὕσαι μεταξὺ τῆς ἑμῆς καὶ τῆς σῆς διανοίας, ἵνα πάντες οἱ ἡμέτεροι ἀκεχθέτερον νοήσωσιν. ἰγὼ οὐκ καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἔπρον. τὸ μὴ ἔν ἡμέτερον καὶ κείμενον ὡς λέγει. τίς γὰρ ἀνάγκη, εἰ τῶ ἀξιώματι καὶ τῆ τάξει τείνον ἐστὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον τείνον εἶναι καὶ τῆ φύσει αὐτό; ἐπὶ τῶ τῶ ἡμέτερον κείμενον. τίς γὰρ ἀνάγκη, εἰ τῶ ἀξιώματι, καὶ τῆ τάξει δὲ πνεῦμα τὸ ἄγιον, δὲ πνεῦμα εἶναι καὶ τῆ φύσει αὐτό; ἔν ἔν πατέρες, ἐπὶ τῶ τῶ χωρῶς σκίψαδε, ὅτι τὸ ἡμέτερον, τείνον ἐστὶ τὸ πνεῦμα, λέγει. τὸ δὲ ἡμέτερον, δὲ πνεῦμα.

accipimus aliqua, quomodo a Filio Spiritus; sed eo ad nos veniente & sanctificante suscipimus divinitatis communione, & filiationis communicatam possessionem, eternaque hereditatis arrhabonem, bonorumque primitias eternorum. Hæc sunt quæ accipimus a Spiritu, & quæ in nobis creata sunt, & causata a Spiritu sancto. Nunc ergo sanctus Basilius ait, non eo modo Spiritum accipere a Filio, quo nos a Spiritu accipimus; sequitur enim necessario, divinum esse quod Spiritus accipit; nam quidquid est, aut divinum, aut creatum est: hoc porro nos a Spiritu sancto accipimus; Spiritus vero sanctus non eo modo, neque creata hæc accipit; sequitur ergo ut accipiat quod divinum est. Ita facta comparatione hac idem excludit & aversatur malignantium opinionem, quod accipere esse fiat creaturarum ergo. Hæc igitur est magni Basilli sententia, unum quidem Patrem, unum vero Filium, unum quoque Spiritum esse juxta divinam traditionem. Sed accedamus ad secundam partem. Ego dixi; Si legatur ita textus, ut legit reverendissimus pater Ephesius, magis in hac parte Inveni Basilio maculam. Hoc ergo probare volumus manifeste per nostrum & vestrum codicem: proinde jam sermonem institui ad ostendendum quid differat inter meum & tuum sensum, ut nostrum omnes plenius intelligant. Itaque proponam & unum & alterum. Textus ergo noster ita se habet: Cur enim necesse est, si dignitate & ordine tertius est Spiritus sanctus, tertium quoque ipsum esse naturæ? In vestro autem textu hoc ita legitur: Cur enim necesse est, si dignitate & ordine secundus est Spiritus sanctus, natura quoque esse ipsum secundum? Nunc ergo, patres, considerate, ut in textu nostro, tertius est Spiritus; in vestro autem secundus legatur.

1010.

Οὕτω λέγει καὶ τὸ ἡμέτερον. τίς γὰρ ἀνάγκη, εἰ τῶ ἀξιώματι τείνον, τείνον εἶναι καὶ τῆ φύσει αὐτό;

In nostro quibque sic legitur; Cur enim necesse est, ut si dignitate tertius, natura quoque sit ipse tertius?

Ephes.

1011.

Δὲ πνεῦμα ἐπιτελεῖται ὡς τὸ ἡμέτερον κείμενον. ἀξιώματι γὰρ δευτέρου τῶ υἱοῦ ἐξ αὐτοῦ τὸ εἶναι ἔχον καὶ ἐξ αὐτοῦ λαμβάνον καὶ ἀναγγέλλον ἡμῖν, καὶ ὅλος τὸ αἰτίας ταύτης. Ἐκκεκλήθη, ὃ τῆς αἰδεσιμωπύτης παραδίδωσι λόγους. φύσει δὲ κτιστὸν τείνον, ὡς παρὰ τῆς ἁγίας διδασκαλίας, ὡς ἐκ τῆς εἰρημίνου δυνάμεθα συλλογίσασθαι κατὰ τὴν ἀκολουθίαν. ἔν ἔν τὸ ἡμέτερον κείμενον ὡς λέγει. τῶ μὴ γὰρ ἀξιώματι.

Sequitur deinde textus noster: Dignitate enim secundum esse a Filio, cum ab ipso esse suum habeat, & ab ipso accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa causa dependeat, sermo ple-tatis tradit; natura vero tertia uti neque a sanctis edocemur, neque ex dictis ut consequens colligere possumus: textus autem vester sic habet: Dignitate enim secundum a Filio tradit fortasse

1011.

SESSIO
XXI.

ANNO
CHRISTI
1439.

pietatis sermo: in quo debitare videtur magnus pater Basilius, dum ait, Fortasse: deinde his pretermissis quae dicta sunt, venit ad hoc; Natura vero tertii uti neque a sanctis edocemur, neque ex dictis ut consequens colligere possimus. Hic prius ad ejusdem patris Basilii demonstrationem veniamus, quoniam ipse demonstrationem opposuit: aliam enim: Sicut enim Filius secundus a Patre ordine, quoniam ab illo: & dignitate, quoniam principium ejus & causa, nempe ut Pater; & per eum accessus & adductio ad Deum Patrem; natura vero nequaquam secundus, quoniam in utroque una deitas: in his convenimus. Causa ergo haec est, quod sicut Filius se habet ad Patrem, ita eodem ordine Spiritus ad Filium. Quare licet Spiritus sanctus ordine & dignitate post Filium sit, non tamen congruenter judicabitur alienae naturae. In his aperte dicitur, quod Basilius infert; Quem admodum Filius se habet ad Patrem ordine & dignitate, ita videlicet & Spiritum se habere ad Filium. De his ergo quae de Filio dicta sunt, non dissentimus; dissentimus autem de eo, quod patet. In vestro codice legit: Et post Filium collocatus est, ut hoc etiam concedamus; non tamen sequitur alienae quoque esse naturae: at vero in nostro legitur, collocatum esse post illum: & vestra haec depravatio excludit axiomam, Spiritum scilicet dignitate & ordine esse post Filium: noster autem liber sic habet: Et post illum collocatus est, ut quidem Filius ordine a Patre secundus, quoniam ab illo: & dignitate, quoniam ille principium & causa, quodque per ipsum aditus accessusque ad Deum Patrem: natura vero nequaquam secundus, quandoquidem in utroque una est deitas. Itaque ad primum, ubi ait, Tradit fortasse pietatis sermo, ad hunc modum dico; Particulam hanc, Fortasse tradit pietatis sermo, magnam Basilium notam inurere: semper enim id per quod demonstratur aliquid, esse debet notius eo quod demonstratur: nam per ignota nemo declarare quidpiam poterit, sed per notiora debemus ostendere minus nota: hunc ordinem docent omnes viri docti: quod si etiam hoc illi nunquam dixissent, naturalis id ratio docet. Nunc ergo in hoc capite vult ipse consequentiam refellere, qua utebatur Eunomius, hoc modo; Et tertius est dignitate, ut habebat a sacris scripturis, non sequi tamen, ut natura quoque sit tertius: & per totum hoc caput ipse inferre vult ex scripturis per exemplum angelorum, esse quosdam primos & secundos & tertios ordine & dignitate, sed ex eo non sequi, natura quoque tertios esse: & hoc sibi pro magno sumit fundamento. Si ergo ita diceret, Tradit fortasse pietatis sermo, mirum mihi videretur, ipsum de eo debitare, quod asseverare deberet ad confutandum Eunomium: id autem de tanto doctore dicere absurdum est. De-

ματι δεύτερον τῷ υἱῷ, ἴσως ὁ τῆς ἀληθείας παραδίδωσι λόγος. ὅτι φαίνεται ἡ ἀμορφότης τῷ μεγάλῳ πατρὶ Βασιλείῳ λέγει λέγει τὸ, ἴσως. οὕτω παραλείπει τὸ εἰρημῶν, καὶ ἔρχεται ἐπὶ τῶν φύσει δὲ χρῆσαι τῆς, ὅτι παρὰ τῶν ἁγίων διδασκόμεθα, ὅτι ἐκ τῆς εἰρημῶν δυνάμει συλλογισάμεθα. καὶ ἄν ἂν εἰς τὴν ἀποδείξιν ἰληθῶμεν τὸ αὐτὸ πατρὸς Βασιλείου, ἐπειδὴ ἀντιπρόθετον αὐτὸς τῶν ἀποδείξιν καὶ γὰρ λέγει. ὡς γὰρ ὁ υἱὸς δεύτερος τῷ πατρὶ τῆς τάξεως, ὅτι ἐκ αὐτοῦ. καὶ ἀξιώματι, ὅτι ἀρχὴ καὶ αἰτία, ἐπειδὴ πατὴρ, καὶ δὲ αὐτὸ ἡ ἀπόδοσις. Ἐ προσαγωγή ἀπὸς τὸ Θεὸν καὶ πατέρα. τῆ φύσει δὲ ἕκ ἐπι δεύτερον, ἐπειδὴ ἡ ζωτικὴ ἐν ἑκατέρῳ μία ἐστίν. ἐν ταύτοις συμβαίνει μίξις τῶν. αὐτὴ ἂν ἡ αἰτία, ὅτι ὡς ὁ υἱὸς ἔχει πρὸς τὸν πατέρα, ὅπως ἔχει καὶ τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν υἱὸν κατὰ τὴν τάξιν. ὡς δηλοῦσι εἰ καὶ πνεῦμα ἀπὸς τὸν ἁγίον πατέρα καὶ ἀξιώματι ὑποβίβηκε τὸν υἱόν, ἕκ ἐπι ἂν εἰκότως ἀλλοτρίως λογιζήσεται φύσει. ἐν ταύτων ἂν φαίνεται καίτοι, ὅτι ὁ Βασιλείος ἐπάγει, ὅτι καὶ ὅν τρόπον ἔχει ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα τῆς τάξεως Ἐ τῷ ἀξιώματι, ὡς δηλοῦσι καὶ τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν υἱόν. πρὸς μὲν ἂν τὸ εἰρημῶν περὶ τῷ υἱῷ συμφωνῶμεν, ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ἄλλοιόν ἐστιν, ἐκεῖ διαφερόμεθα. τὸ ὑμῖν βιβλίῳ λέγει, ὅτι εἰ καὶ ὑποπίπτει τῷ υἱῷ, ἢ ὅπως συγχωρησώμεν, ἕκ ὁμοῦς ἐπίται καὶ ἀλλοτρίως εἶναι φύσει. ἐπισημαίνουσι, ὅτι ὑποπίπτει, καὶ αὐτὴ ἡ ὑμῖν παρὰ φθορὰ ἀποκλείει τὸ ἀξίωμα, ἐπειδὴ τὸ πνεῦμα τῷ ἀξιώματι καὶ τῆς τάξεως ὑποβίβηκε τὸν υἱόν. τὸ δὲ ἡμῖν λέγει. εἰ καὶ ὑποβίβηκεν, ὡς μὲν ὁ υἱὸς τάξει δεύτερος τῷ πατρὶ, ὅτι ἀπ' ἐκείνου καὶ ἀξιώματι, ὅτι ἀρχὴ καὶ αἰτία. καὶ ὅτι δὲ αὐτὸ ἡ ἀπόδοσις καὶ προσαγωγή ἀπὸς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα. φύσει δὲ ἕκ ἐπι δεύτερος, ἐπειδὴ ἐν ἑκατέρῳ ἡ ζωτικὴ μία. ἐν μὲν ἂν τῷ ἀξίῳ, ἰσθὰ φαίνονται. ἴσως ὁ τῆς ἀληθείας παραδίδωσι λόγος, λέγων ὅτι. ὅτι τὸ μέγεθος τῶν τῶν, ἴσως ὁ τῆς ἀληθείας παραδίδωσι λόγος, μέγεθος μῶν ἐπάγει τῷ Βασιλείῳ. καὶ γὰρ αἰεὶ δὲ εἰς ἀποδείκνυται, ὅφειλε εἶναι γνωστωτέρων τῶ ἀποδεικνύμεν. καὶ γὰρ διὰ τῆς ἀγνώμων εἰδὲς ἂν διωχθεῖν τι φανερώσαι, ἀλλ' ὁφείλομεν διὰ τῆς γνωστωτέρων δεκτικῶν τὰ ἡττιν γνωστωμα. αὐτὴ ἡ τάξι πάντων τῆς σοφῶν ἀνδρῶν, καὶ εἰ εἰδὲς οἱ σοφοὶ εἰρήκασιν τῶν, ὁ λόγος ὁ φυσικὸς ὡς διδάσκει. καὶ ἂν ἐν τῶν τῶν κεφαλαίῳ ὁ αὐτὸς βίβηται ἀνατρέψαι τὸ ἀκολουθίαν, ὡς ἐπὶ τῆς ὁ Ευαγγέλιος ὅπως, ὅτι εἰ καὶ τῷ ἀξιώματι ἐπι τρίτον, καθὼς ἔχει παρὰ τῆς ἁγίων γραφῶν, ὅμως ἕκ ἂν εἴπειτο τρίτον εἶναι τῆ φύσει. καὶ ἐν πάσῃ τῆ ἀποχωρήσει τῶν τῶν κεφαλαίῳ ὁ αὐτὸς βίβηται ἐπάγει ἀπὸ τῆς γραφῶν διὰ παραδείγματος τῆς ἀγγέλων, ὅτι τινὲς εἰσι πρώτοι, καὶ δεύτεροι, καὶ τρίτοι τῆς τάξεως καὶ τῷ ἀξιώματι. ἀλλ' ὅμως ἕκ ἐπίται τρίτος εἶναι καὶ τῆ φύσει. καὶ τῶν λαμβάνει ὑπὲρ μεγάλῳ θεμιλίῳ αὐτῷ

ANNO
CHRISTI
1439.

88510
XXI.

Part. 3. in al.
locutione ad
Marciannum
Imperatorem.

αὐτῶν ὡν ἂν εἰς αὐτὸν, ὁ δὲ ἀσθενείας ἰσως πα-
ραδίδοι λόγος, ἐφαινέτο μοι θαυμαστῶς ἀμ-
φιβαλῆσαι περὶ τούτου, ἵστερ ὁφείλου ἰσως ὁ-
μολογεῖν ἐπὶ τῷ ἀναξίφαι τῷ Ευσώμῳ. ἵ-
στερ αὐτὸν λέγουσιν ὡς τῷ πρώτῳ διδασκαλῷ.
ἵστερ ἰσως ἔχει μαρτυρεῖν ἀξίως τα-
ρὰ τῆς ἐν Καλαχάδῃ συνόδου, λεγόντων τῶν
πατέρων τῆς συνόδου. ἵστερ δὲ διδασκαλίαν ἀ-
κριβέστερον παραδίδοι. καὶ ἂν εἴπερ ἀμφιβαλ-
ει ὁ Βασίλειος, λέγων τὸ, ἰσως ὁ δὲ ἁπο-
στολικὸς παραδίδοι λόγος, πῶς ἠδυνάθη ἀπὸ
ταύτης τῆς ἀμφιβαλίας τῷ ἁγίῳ πνεύματι δὲ δι-
δασκαλίαν ἀκριβέστερον παραδοῦναι; ἀπὸ τούτων
δὲ διο κεφαλαιῶν καὶ μάστιγα τῷ ἀσώτῳ, κατὰ
ἕδρα τριπλῶν διώσκου τίθεσθαι χωρὶς μὴ μὴ
μέσον ἰσως. καὶ διὰ τούτου ὡς ὁφείλου τὸν ἰσως
ἢ μὴ αὐτῆ ὁφείλει ξηθῆσαι καὶ ἀτακτοθεῖται
ἀπὸ τῶν βιβλίων ἀπάντων. τρίτον, ὅτι ἐν
αὐτῷ τῷ ὁμιλίῳ τῷ ἁγίῳ πνεύματι αὐτὸς φα-
νερῶς φησὶ ἐπὶ ἀποκαλυμμένως, ὅτι τὸ πνεύ-
μα λαμβάνει παρὰ τοῦ υἱοῦ χωρὶς τινος ἀμφι-
βαλίας ἢ ἀσχυμῶ. μάστιγα ἀπὸ πολλῶν ρητῶν
ὁ αὐτὸς ἀποδείκνυσεν, ὅτι πνεύμα λαμβάνει
παρὰ τοῦ υἱοῦ, ἔστιν ἡ ἀπὸ τῆς καθῶς καὶ ἡμῶν
λαμβάνομεν, ἀλλὰ τὴν θεῶν εἶναι ὡς ἡδὴ εἶρη-
ται. ἵστερ ἡ ἕδρα ἄλλο δύναται λαμβάνειν τὸ
πνεύμα παρὰ τοῦ υἱοῦ ἐν αὐτῷ τῷ τριπλῶν τῶν
ἀσώτων. ἵστερ τῶν ὁπερ ἔλαβε καὶ λαμβά-
νει, καὶ λήφεται, αἰώνως ἔχει, ἵστερ ἡ ἀ-
κρίστος τῷ υἱῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ταύτην ἔχει καὶ
γνώσις. καὶ ἡ γνώσις ἐπὶ τῶν θεῶν ταύτην ἔχει
τῶν εἶναι. καὶ τὸ, ἀκρίστος παρὰ τοῦ πατρὸς, κατὰ
τὴν ἑξήγησιν τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν Γραικῶν, ἕκ-
ἑσθ ἄλλο, ἢ λαμβάνειν τὴν ἕδρα καὶ τὴν γνώ-
σιν παρὰ τοῦ πατρὸς, καθῶς ἀποκαλύπτω ἐπὶ
τῶν ἱστορίων. καὶ ὡς ἀκρίστος τὸ πνεύμα λαμ-
βάνει παρὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἡ ἀκρίστος ἔχει γνῶ-
σις, ἔστιν εἶναι, καὶ ἕδρα θεῶν. ἀ πάντα λαμ-
βάνει τὸ πνεύμα παρὰ τοῦ υἱοῦ. ὡς ἂν φαν-
ταζόν, ὅτι ἐν τῷ περὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι
ὁμιλία, καὶ ἡ ἱστορία ἐν τῷ ἡμέρῳ τῆς
ἱστορίας αὐτῶν, ἐκείνοι εἰρηκίνοι χωρὶς ἀμφι-
βητικῶς, ὅτι λαμβάνει, καὶ ἐν ἑτέρῳ πᾶσι,
τὸ πνεύμα τὸ αἴσιον αὐτῶν, ἢ ἡ πνεύματι, πνεύματι
ἐκείνοι ἰσως ἰσως Γραφῆσαι πνεύματι μεγάλῳ
ἀσώτῳ, ἰσως ὁ δὲ ἀσθενείας παραδίδοι λό-
γος; καὶ γὰρ τὸν λόγον τῶν ἀληθείας ἐπὶ ταῖς
θεῶν γραφαῖς αὐτῶν συνήθοντο οἱ ἁγιοὶ ἀν-
δρες, ἀφ' ὧν καθῶς συνήθοντο ὁ Βασίλειος
κατὰ τὸ Εὐνομῶν. ἂν ἂν ἀπὸ τῶν τριπλῶν καὶ
πνεύματι ἔρχομαι. αὐτῆ ἡ τριπλῆ με-
ρὶς, ἐν τῷ τίθεται, τὸ πνεύμα εἰ καὶ τῷ ἀ-
ξιώματι καὶ τῷ τῆς, καὶ τῷ ἑξῆς, ἀντιφάσ-
κει ἐκείνῳ τῷ ἀσώτῳ θεῶν. ἵστερ ἡ ἕδρα τῆς
τῷ ἀξιώματι λέγει. ἰσως ὁ τῆς ἀσθενείας πα-
ραδίδοι λόγος, ἐσταυθεῖ ἀποκαλυμμένως φη-
σιν. εἰ καὶ τῷ ἀξιώματι καὶ τῷ τῆς ὑπεβάθη-
κιν, ὅτι ἐκείνοι οἱ σφαιροὶ φασὶ τῶν Βασι-
λέων τῶν εἰρηκίνοι, ὡς συναγεῖναι ἀλλοτρίως
εἶναι φάσκει. ὡς ἂν ἀπὸ τοῦ κεφαλαιῶν καὶ
τῶν ῥητῶν, ἀφ' ὧν λαμβάνει παρὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ
ἕδρα ὅτι μὴ τὸ εἶναι καὶ τῶν αἰτίων καὶ τῶν θεῶν

inde cum ipsi dignum sit datum a syn-
odo Chalcedonensi testimonium, dicen-
tibus synodi patribus: iste doctrinam
magis exactam tradidit: si debetabat Ba-
silium dicendo; Tradit fortasse pietatis
sermo, quomodo dabitando de sancto
Spiritu magis exactam tradere potuit
doctrinam? Ex his duobus captibus,
praesertim ex primo nullo modo potest
sine nota legi illa particula; & propte-
rea ut sensum depravans, delenda &
eradenda esset ex omnibus libris. Ter-
tio in hac homilia de Spiritu sancto,
ipse manifeste propalamque asserit, Spi-
ritum sanctum a Filio accipere, citra
omnem hesitationem ac ambiguitatem.
Imo ex multis dictis ipse demonstrat,
Spiritus accipere a Filio non aliquid
creatum, ut nos accipimus, sed divi-
num esse, ut dictum est; cum nihil ali-
ud possit accipere Spiritus a Filio in
ipsa Trinitate personarum: nam omne
quod accipit, & accipit, & accipiet,
id eternaliter habet: & quod Filius a
Patre audit, idem est quod scientia;
scientia vero in divinis idem est quod
esse: & audire a Patre, juxta expositio-
nem Latinorum atque Graecorum, quos
in sequentibus producum, nihil aliud
est, quam accipere essentiam & scientiam
a Patre. Atque ita Spiritus au-
diens accipit a Filio, & auditio scientia
est, & esse, & divina essentia: quae
omnia Spiritus a Filio accipit. Quomo-
do igitur concipi animo queas, Basilium
in homilia de sancto Spiritu, quam ha-
buit die festo ejus, absque ulla hesi-
tatione dixisse, Spiritum accipere: alio
vero loco a Spiritu sancto, quo plenus
erat, motum scripsisse dictum adeo ab-
surdum, tradit fortasse pietatis sermo?
Nam veritatis sermonem in sacris scri-
pturis primum viri sancti collocaverunt,
ex quibus perspicue Basilium contra Eu-
nomium sumpsit argumentum. Nunc ad
tertiam & ultimam particulam venio.
Postrema haec particula, qua dicitur,
Etsi Spiritus dignitate & ordine &c.
contradictoria est ei, quod supra fuit
positum. Ibi enim de dignitate dicitur,
Tradit fortasse pietatis sermo: hic vero
absolute ponitur, Etsi dignitate & ordi-
ne posterior est. Ex quibus Basilii ver-
bis, qui facile in errorem inducuntur,
colligi asserunt, Spiritum alienam esse na-
turam. Ita ergo ex illo capite ac disto,
quo asserit, Spiritum a Filio accipere,
non aliud profecto quam suam esse, &
originem divinamque naturam; & ex
alio capite aperte & manifeste liquet,
additamentum hoc magnum Basilio no-
tam inurere: nec non si accipere esse
idem est atque procedere, per haec ve-
ro testimonia Spiritus suum esse accipit
a Filio, dubium non esse, quin ex eo
procedat. Venio nunc ad perspicuum
illud Basilii testimonium de ordine,
quod hunc fuisse demonstrabo sensum:
ita enim incipit: Vix tandem blasphemis
in unigenitum exsatiatur: & delin-
ceps de illo, & toto ejus consilio lo-
quitur, & attende, quomodo in Euno-
mum

SESSIO XXXI

miſum aperte invehatur dicens, in hoc eum libro non concludere quod vult per bonam conſequentiam. Deinde ponit Eunomii verba; ſic enim ſcribit: Quoniam ſatis jam de Filio diximus, reliquum eſt et de Paracleto quoque dicamus, non ſequentes multorum minus examinatas ſententias, ſed in omnibus ſanctorum doctrinam ſervantes; a quibus cum tertium ordine & dignitate ipſum acceperimus, natura quoque tertium eſſe credimus: hæc ſunt Eunomii verba. Ad ſinem vero dum aggreditur dicere; Cur enim neceſſe eſt. Dixerat enim ille contemnens multorum quam habent opinionem: Et hæc ſunt minus examinata multorum ſententiæ: quod Spiritum Deum eſſe fateantur, non adhibitis multis rationibus; Superbus vero iſte atque arrogans Eunomius videtur eas nolle ſequi; ſed ſimulat, inquit Baſilius, ſanctorum ſervare doctrinam non aſſerens doctores, qui hoc dixerant, nec libros proferens, in quibus ſanctorum ſententiæ legebantur aſſerentium, tertium eſſe ordine & dignitate; ex quibus ille crederet ut conſequens, eſſe quoque tertium natura. Itaque Baſilius hoc vult; contigiſſe, ut hujusmodi ſanctorum patrum ſententias ille non reperiri aſſerentes, tertium eſſe ordine & dignitate; ex quibus poſſet colligere, eſſe quoque tertium natura. Idcirco increpat illum propter conſequentiam, & ponit idem infra multa ſcripturæ dicta, in quibus inſpicitur dignitas & ordo, prius & poſterius. Propterea Baſilius concludens, poſt allata ſcripturæ dicta, & exempla angelorum, ſtellarum, manſionum vitæ æternæ; fatetur pariter Spiritum ſanctum, eſſe dignitate & ordine poſt Filium eſſe, non tamen eſſe natura: Accepimus enim a Patre tertium iſpum numeratum, dicente domino in traditione ſanctificationis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*; in tertiam vero quamdam naturam projectum non didicimus, neque unquam audivimus. Deinde argumento maximo demonſtrat: Cum enim dum res dicantur, deitas & creatura, dominatus & ſervitus, ſanctificatio & ſanctificatum; & infra: Qua ergo in parte Spiritum collocabimus? in ſanctificatis? abſit: ipſe enim ſanctificatio. Impium ergo creaturis connumerare divinæ Trinitatis numero aſcriptum: Unde liquet, eum non poſſe inter creaturas numerari; cum omne quod eſt, aut divinitas, aut creatura ſit. Ponit ergo ipſum in deitate, in qua tertium eſſe ait dignitate & ordine. Intelligit principium & cauſam in productione. Ita ipſe hoc loco demonſtrat, non in creatam projici naturam; quod proprie non niſi de habentibus principium & cauſam dicitur. Si ergo tertius eſt, ſequitur neceſſario, Filium eſſe cauſam & principium Spiritus ſancti; Id vero fieri non poſteſt, niſi propter communicationem divinæ nature, cum, ut alias dixi, ordo

Mark. 11.

φύσιν, & ἀπὸ τῶ ἄλλου κεφαλαίου ἀποκαλυφ-
 μίως ἢ φανερῶς φαίνεται, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀπο-
 θνήκει περὶ τῆς μίγαν μῶμοι τῆ Βασιλείου.
 ὅτι εἰ π' λαμβάνω τὸ εἶναι, ἐστὶ ταυτὸν τῷ
 ἐκπορεύεσθαι, ἢ ἀπὸ τῶν τῶ μαρτυροῦν
 λαμβάνει τὸ εἶναι τὸ πνεῦμα παρὰ τῷ υἱῷ;
 σαφὲς ἢ δῆλον ἔστι, ὅτι & ἔξ αὐτῷ ἐκπορευ-
 ται. ναὶ ἂν ἴκω ἀπὸ τῆ τάξιν τῆς σαφὲς μαρ-
 τυρίας τῷ Βασιλείου, ἀφ' ἧς ἀποδείξω ταύτην
 γυγνῶναι τῷ γινῶσιν ὑπὸ ἀρχαί. μάλισ πο-
 τί κορυφαίος ἦν εἰς τὸν μονοθῆ ἑλλατομῶν.
 & περὶ ἐκείνου ἢ περὶ τῆς ἰαυτῷ θελήσεως
 ἀεσῆς διαλέγεται. ἢ ἀποστρεφὲ τίνα τρόπον
 Β σαφὲς, καταφίρεται τῷ Εὐνομίου, λέγων, ὅτι
 ἐν τῷδε τῷ συγγράμματι ἢ κατὰ τὴν ἀκαλυ-
 θίαν τῷ ἰαυτῷ θελήσειν ἐκτίθεται. εἴτε τι-
 θῆσι τὰ ρήματα τῷ Εὐνομίου, γράφει γὰρ ὑ-
 πὸς· ἐπειδὴ περ ἀρκεῖ ἡμῖν περὶ τῷ υἱῷ εἰπῶ-
 σιν, ἐπὶ μὲν ἢ περὶ τῷ παρακλήτε εἰπῶν,
 ἢ ἔκ ἀκαλυθῆναι τῆς τῶ πολλῶν ἀνεξήτατοις
 γνώμας, ἀλλὰ τῷ ἀγίῳ φυλάσσειν τῷ δι-
 δασκαλίαν ἐν πάσῃ, ἀφ' ὧν τριῶν αὐτῷ τῷ
 τάξιν ἢ τῷ ἀξιώματι λαβόντες, ἴριτον εἶναι ἢ
 τῷ οὐρεῖ περὶς λαμβῶν. ταῦτα εἶσι τῷ Εὐνο-
 μίου τὰ ρήματα. ἐν τῷ τίλει δὲ βυλομῶν
 ἀρχαί. τίς ἂν ἀνάγκη. ἢ γὰρ εἴπε κατα-
 φρονῶν τῆς τῶ πολλῶν δοξίς, καὶ δοξάζουσι,
 ἢ αὐτῷ εἶσι αἱ ἀνεξήτατοι τῶ πολλῶν γνώ-
 μας, ἐπειδὴ ὁμολογοῦν τὸ πνεῦμα θεῶν ἀνθ
 πολλῶν λόγων. ἢ ὑπὸς ὁ ἀλατῶν ἢ ἐκτεφρα-
 νος Εὐνομίου φαίνεται μὴ θελῶν, ἀλλὰ τ' ἀ-
 γίῳ προποθεῖται τῷ διδασκαλίαν φυλάττειν,
 φησὶν ὁ Βασιλείου, ἢ ἐκλέγων, τίνες οἱ
 διδασκαλοὶ οἱ τῶ εἰπόντες· ὡδὲ ἔχει τῆς περ
 βίβλος ἐκείνας ἐν αἰς ἦσαν κείρωαι αἱ χρή-
 σεις τ' ἀγίῳ αἱ λήγουςαι, ἴριτον εἶναι τῷ τῷ-
 ξει ἢ τῷ ἀξιώματι, ἢ ἔξ ἐκείνων πιστεύω
 κατὰ ἀκαλυθίαν, ὡς εἶπ τριῶν ἢ τῷ φύσει.
 νῦν ἂν ὁ Βασιλείου βύλεται εἰπῶν, ὅτι τῶ
 Δ τῶ αὐτῶν χρήσεως τῶ ἀγίῳ πατέρων ἢ εὐαγγῆ
 ἀρκαί, τῶς λεγούσας, τριῶν εἶναι τῷ τῷ-
 ξει & τῷ ἀξιώματι, ἀφ' ὧν ἂν ἠδυνῶθη συ-
 ναξαι ὡς εἶπ τριῶν ἢ τῷ φύσει, ἢ κατὰ τῷ-
 πὸ ἐπιπλήττει ἐκείνων, ὅσον κατὰ τῷ ἀκαλυ-
 θίαν, ἐπειδὴ ὁ αὐτῶς κατωτέρω τίθει πολλά
 ρήματα τῆς γραφῆς, ἐν οἷς φαίνεται τὸ, πὸ ἀ-
 ξίωμα, ἢ ἡ τάξιν, ἢ τὸ δῶρον ἢ τὸ ἀφῶ-
 τῶν. ἢ διὰ τῶτο συμπεραίνει ὁ Βασιλείου μὴ
 τὸ τίθεναί τις χρήσεως ἐπὶ παραδείγματι τῶ
 ἀγγέλων, τῶ ἀγίῳ, τῶ μονῶν τῶ ἰσῶν ἐν
 τῷ αἰωνίῳ ζωῆ, ὡς ὁμολογεῖ τὸ πνεῦμα τῷ
 ἀγίῳ, ὅτι εἰ τῶ ἀξιώματι ἢ τῷ τάξιν ὑποβίβη-
 κε τὸν υἱόν, ἀλλ' ἢ τῷ φύσει. ἐλαβομῶν γὰρ
 Ε τριῶν τῷ πατρός ἀειδμῶν αὐτῶ, τῷ κυρίῳ
 ἐν τῷ παραδόσει τῷ ἀγιασμῷ λέγοντες ἐν
 οἷς λέγει· πορθεῖντις μαθητεύσατε πάντα τὰ
 ἐθνη, βαπτίζοντες αὐτῶ εἰς τὸ ὄνομα τῷ πα-
 τρός, ἢ τῷ υἱῷ, ἢ τῷ ἀγίῳ πνεύματι. εἰς
 τίνα δὲ ἴριτῶ φύσει ἐκβαλλεῖσθαι ἔκ ἐμάδο-
 μῶν, ὡδὲ ποτε ἔκωσαμῶ. εἴτε ἀποδείκνυσι με-
 γίστῳ ἐπιχειρήματι. καὶ ἴκα γὰρ δύο ἀφῶμα-
 τα λέγονται, θεῶς & κτίσας, κυριῶς καὶ
 ὡ-

ANNO CHRISTI 1419.

ANNO CHRISTI 1439.

SESSIO XXI.

δολοία, ἀγιοσύνης ἡ ἀγαθότητος. Ἐπεὶ οὖν
 φησὶν· ὅτι τὴν ἑν μίσει τὸ πνεῦμα ὁμοίως;
 ὡς ἀγαθότητος; καὶ ἡμεῖς· αὐτὸ γὰρ ὁ ἁ-
 γιοσύνης. ἀνάστα πνεῦμα συνελευθέρων τῆ κτι-
 σι τοῦ τῆς Θεῆς Τελεῶν· ἐπιγραμμῶν τῶ
 ἀεὶ μὴ, ἴδω φαίνεται ὅτι ἡ δύναμις ἀεὶ μὴ
 οὐκ ἐστὶν ἡ κτίσις, ἰσοῦν πᾶν ἀπὸ γὰρ ἡ Θε-
 οῦ ἐστὶν ἡ κτίσις. ἀλλὰ τίς ἐστι αὐτὸ ὅτι
 τῆς Θεοῦ, ἡ ὡς ἐκείνη τῆς Θεοῦ φησὶν
 αὐτὸ τελεῶν εἶναι ἡ τῆς ἀγαθότητος ἡ τῆς
 ἡμεῖς. λέγει ἡ ἀρχὴ ἡ ἡ ἀλλοτρίαν ὅτι τῆς ἀπὸ-
 ἡ, ἡ ὡς ἐκείνη καὶ αὐτὴν ἀποδείκνυσι,
 λέγων, ταύτην τῶ κτιστικῶ φησὶν· ἐκβάλλει-
 * ἡ. καὶ ἐκ-
 βάλλεται.
 δαι, ἰσοῦν κυρίου ἡ λέγονται, ὡς μὴ ἡ
 αὐτὴν ἰσοῦν ὁμοίως ἡ αἰτίας. εἰ ταύτην ἐστὶ
 τρίτων, ἀρα ἐπιτελεῖ ἀναγωγῆς, ὡς τὸν ἰσοῦν
 αὐτὸν εἶναι αἰτίας, ἡ ἀρχὴ τῆς ἀγίου πνευ-
 ματος, ἡ τῆς ἡ δύναμις, ὅτι μὴ διὰ κενω-
 νίαν τῆς Θεῆς φησὶν. ἰσοῦν ὡς ἄλλοτε εἶ-
 ποι, αὐτὴ ἐστὶν ἡ ταῖς, ὅτι τίς ἐστὶν ἀπὸ τι-
 νος ἐστὶ τῆς Θεῆς ἀποδείκνυσι, ἡ ἀπὸ τῆς
 λαμβάνει ἡ ὡς, ἡ τὸ εἶναι, ἡ ἡ ταῖς.
 οὖν ἡ τὸ λαμβάνει ταύτην ἐστὶ τῆς ἐκπορεύ-
 θαι, ὡς ἡδη ὑπερῆ, ἡ ἀποδείκνυσι ἀλλοτρίαν
 ἡ λαμβάνει. ἀρα εἰ λαμβάνει ἐκ τῆς οὐκ τὸ
 πνεῦμα, ἀλλοτρίαν ὅτι ἡ ἡ αὐτὴν ἐκπορεύεται.
 εἰσὶ δὲ ἡ ἀλλοτρίαν μαρτυρία ἀλλοτρίαν τῆ Βα-
 σιλίου, ἀπὸ ἡ ἀποδείκνυσι ὅτι τὸ πνεῦμα ἡ
 παρὰ τῆ οὐκ τὸ εἶναι ἡ τὸ ἐκπορεύεται, ὅτι
 αἰς ὡς φησὶ φησὶ καθαρώτερον, ὅτι τὸ φησὶ
 σκεῖν ἡμεῖς λαλῆσαι ὡς ἄλλοτε μαρτυρίας ὑ-
 πὲρ τῆς ἀλλοτρίαν, κατ' ὡς ἡμεῖς ἡμεῖς ἡμεῖς
 * λαλῆσαι. ἡμεῖς ἡ ἡ ἡμεῖς ἡμεῖς.
 ἡ ἡμεῖς ἐπὶ ἡ ἡμεῖς τῆς μεγάλης Ἀθανά-
 σιου, ἡ ἡμεῖς ταύτην ἡμεῖς. ἡ γὰρ εἰ ἡμεῖς
 οὐκ ἡ ἡμεῖς καλῶς, ἀμείνων ἡ ταύτην ἡ
 συνήκει. λέγει ὁ Ἀθανάσιος· τῆς φησὶν ἡ
 τῆς ἀπολογίας τῆς ἀνασκαλῶ, ἡ ἐποίησαν ὡ
 ἐκείνη τῆς διαλόγου· ἡμεῖς τὸ ἡ τὸ Ἀρῆ
 κείμενος. ὡς εἶπε· εἰ ἡ ἐκ τῆς ὡς τῆ
 παῖς ἡ τῆ οὐκ τὸ πνεῦμα τῆς ἡμεῖς, τῆ
 ἡμεῖς ὡς τῆς Θεῆς αὐτὴν συνελευθέρων ὡ
 τῆς συμβόλου τῆς ἀγιοσύνης· καθότι τῆς μαθη-
 τῶσαι πάντα τῆς ἡμεῖς; ἡμεῖς ἡ εἶπε, ἡ
 ἡ σαφῆσαι πάντας συνελευθέρων, ὅτι εἰ τὸ πνε-
 μα τῆς ἡμεῖς ἡ ἐστὶν ἐκ τῆς ὡς πατρός ἡ
 οὐκ, κατ' ὡς ἡμεῖς τῆς συνελευθέρων ὡ
 τῆς τῆς ἀγιοσύνης συμβόλου. οἶδα γὰρ ἡμεῖς
 ὡ κείνη Γραικοί, ὅτι τὸ λεγόμενος παρὰ τῆς
 Γραικοῖς συμβόλου, τῆς συνελευθέρων παρὰ Ἀθ-
 ανάσιου. ἡ τῆς λέγει ὁ μακαριώτατος Κλήμης
 πάπας ὁ μὴ τῆς Πέτρος, γράφει τῆς μακα-
 ρίου ἡμεῖς· οἱ ἀπόστολοι, φησὶ, συνελευθέρων
 τῆς ἐποίησαν σύμβολοι. ἡμεῖς ἡ ταύτην ἡ
 ἡμεῖς· συνελευθέρων μὴ εἶπται ὅτι ἐποίησαν
 συνελευθέρων τῆς, δείγμα δὲ ὅτι διὰ τῆς δει-
 κνυται τῆς κείνη. ἡ ἡμεῖς διὰ τῆς τῆς
 τῆς βαπτισματος χαρακτηρίζεται ὁ Χριστός
 ἀπὸ τῆς μὴ Χριστός, καλεῖ ὁ Ἀθανάσιος
 σύμβολοι ἀγιοσύνης. οὖν ἡ λέγει, ὅτι εἰ ἡ
 ἡ τῆς πνεῦμα ἐκ τῆς ὡς πατρός ὡ οὐκ, ἡ
 ἡ ἐπίθετο ὡ ἡ συμβόλου· ἄλλοτε εἶπον ὡ

hic sit, ut in divinis personis una sit
 ab alia, unde sonat essentiam & suam
 esse & ordinem. Nunc igitur accipere
 idem est, ac procedere, ut jam suppo-
 situm est, & nos vere & luculenter de-
 monstravimus: ergo si accipit a Filio
 Spiritus, verum etiam erit, eundem ab
 ipso procedere. Sunt porro & alia ger-
 mana Basilii testimonia, per quae de-
 monstrabo Spiritum esse & procedere a
 Filio: & vos luce clarius percipietis,
 fieri non posse, ut qui alias pro veri-
 tate afflante Spiritu locutus est, alias
 contra ipsam sit locutus. Itaque acce-
 damus ad aliam partem. Venisti ad mag-
 ni Athanasii locum, sed nudam ac sine
 suis partibus recitasti: nam si bene il-
 lum exposuisses, melius etiam intellex-
 istes. Asserit Athanasius in illo dialo-
 go, confutans voces & apologiam Arii;
 textus in promptu est: Si non est
 Spiritus sanctus ex substantia Patris &
 Filii, cur Filius Dei connumerat illum
 in symbolo sanctificationis. *Euntes do-*
ceite omnes gentes? Vult igitur hoc di-
 cere, ut planissime omnes intelligant;
 si Spiritus sanctus non esset ex substan-
 tia Patris & Filii, nullo modo esset in
 sacramento sanctificationis annumeratus.
 Nostis enim vos domini Graeci, quod
 a Graecis symbolum, hoc a Latialis tes-
 tiferam vocari: testatur hoc beatissimus
 papa Clemens, qui fuit post Petrum,
 ad beatum Jacobum scribens: nam, a-
 postoli, inquit, convenientes symbolum
 fecere: addit & hanc expositionem; tes-
 sera quidem vocatur, quoniam signum
 ex compacto quodam est factum: nota
 vero: quia per illud designatur, quod
 creditur: & quoniam signo baptismatis
 discernitur Christianus a non Christiano,
 vocat illud Athanasius symbolum san-
 ctificationis. Nunc ergo dicit: Si non
 esset Spiritus ex substantia Patris & Fi-
 llii, non poneretur in symbolo. Dixi
 vobis alias, manifestum esse, ita Spiritum
 habere esse ex substantia Filii, sic-
 ut Filius ex substantia Patris accipit esse.
 Dicit ergo, si non haberet esse a
 Filio, non connumeraretur. Quando ve-
 ro tu mihi respondebas, dixisti, mei
 moris esse hinc inde coacervare testi-
 monia, ut feci sessione superiore prola-
 tis quibusdam beati Epiphanii sententiis,
 quibus non est appositum verbum.
 Est. Volo me nunc ad illas referre. Si
 ergo in his quae protuli, subintelligitur,
 Est, ego non apposui, sed Ambrosius,
 qui asserit, illud necessario intelligi.
 Prima sententia talis est: Filium vocat,
 quoniam iste ab illo: Spiritus vero san-
 ctus, qui solus ex ambobus. Nunc rur-
 sus quaero, an verbum, Est, in his
 duabus propositionibus necessario intel-
 ligatur; nam ut ex multis Ambrosii in-
 terpretationibus comperi, doctorum Grae-
 corum videtur hic mos, ut in proposi-
 tionibus, in quibus verbum necessario
 intelligitur, non soleant illud exprime-
 re: quod etiam in magni Basilii sententiis
 videre licet; ut puta in hac: Ter-
 tius dignitate & ordine Spiritus san-
 ctus;

* ἡ. καὶ ἐκ-
βάλλεται.

ἡ. καὶ ἐκ-
βάλλεται.

Marth. 11.

Epist. t. ad
jacobum
fratrem do-
mini.

B

ANNO XXI

ANNO CHRISTI 1439.

ctus ; nec ponitur , Est ; tamen necessa-
rio intelligitur . Alterum testimonium e-
rat hoc : Neque Filium quis novit , nisi
Spiritus sanctus , qui vere clarificat , per-
fecteque omnia docet ; qui ex Patre &
Filio : non ponitur , Est , sed tamen in-
telligitur . Nunc igitur quod atinet ad
hoc , noli posthac , obsecro , verbis uti
que ad mores pertineant , aut quando-
que exprimant mores ; huiusmodi enim
verba nihil solidi afferunt , & in poste-
rum convenientia . Cum igitur verba
subintelligantur necessario , ne me de
hoc arguas . Ad secundam vero Atha-
nasii sententiam jam paucis dicam ; nec-
essario sequi , ut Spiritus sanctus digal-
tate & ordine sit a Filio secundus , si
verba Athanasii bene annotaveris , & a-
damusium perpenderit : Quod talem natu-
ram & ordinem habeat Spiritus ad Fil-
ium , qualem Filius ad Patrem . Si quis
ergo Spiritum creaturam dicat , cogetur
etiam de Filio idem affirmare propter
uniformitatem ordinis . Ordo autem natu-
ræ est , ut sit ex germinante germen ,
& infert unam personam ex alia . Et
hoc modo communiter explicant tam
philosophi quam theologi naturæ ordi-
nem , sicut aliter declaravi : nec oportet
in re theologica vim afferre terminis
præter illorum significata , prout docto-
res usurpant . Si igitur ordo naturæ est
ordo productionis , qua alterum ab al-
tero naturam accipit , que est princi-
pium per quod , ut etiam asserit Dama-
scenus , sequitur generationem esse natu-
ræ ordinem , non ut generantis , sed
qua generans generat ; principium vero
per quod est principium , quod com-
municatur .

μῖν σαφὲς εἶναι , ὅτι τὸ πνεῦμα ἐκ τῆς ὕσεως
τοῦ υἱοῦ ἔχειν τὸ εἶναι , καθὼς λαμβάνει τὸ εἶ-
ναι ὁ υἱὸς ἐκ τῆς ὕσεως τοῦ πατρὸς . καὶ ἄν
λέγει . οἱ τὸ εἶναι ἢ ἔχει παρὰ τοῦ υἱοῦ , ἢ
ἂν σωρηθῆται . ὅτι ἂν εὐ ἀπειλῶ ἀπὸς
ἐμὲ , ἔλεγες ὅπως , ὅτι αὐτὸς εἰὼθα σωρηθῆναι
τῆς μαρτυρίας ἐνθὺν καθεῖθεν καθὼς ἐποίησα
ἐν τῇ ἀπολαύσει , ἐπειδὴ ἀπορήξαον τοῦ μα-
καρίου Ἐπιφανίου τινὰς χρήσεις , ἐν αἷς τὸ , ἐ-
στὶ , μὴ ἀπόσκειται . βέλομαι τὸν ἀνατρέψαι
ἐπὶ ταύτης . εἰ ἂν σωρηθῆται τὸ , ἐστὶν , τῆς
ἀποκομιδῆσι παρ' ἐμὲ , ἐγὼ ἢ ἐθήκα , ἀλλ'
ὁ Ἀμβρόσιος ἐθήκει λέγων , ὅτι ἐξ ἀνάγκης
τοῦ νοεῖται . ὅπου φησὶν ἡ ἀρχὴ χρήσις ὁ
υἱὸν καλεῖ , ὅτι ὅπως ἐξ αὐτοῦ . τὸ πνεῦμα τὸ
Βᾶγιον , τὸ μόνον ἐξ ἀμφοτέρων . τὸν αἰ ἐρωτῶ
πάλιν , ἐπεὶ ἐν ταύταις ταῖς δυσὶ ἀποτάσει
ἀνάγκη νοεῖται τὸ , ἐστὶ . Ἐ καθὼς εἶδον ἐκ
πολλῶν ἐρμηνειῶν τῆς τοῦ Ἀμβροσίου , ὅπως
φαίνεται τρόπος τῆς διδασκαλῶν τῆς Γραικῶν ,
ὅτι ἐν ταῖς ἀποτάσει , ἐν αἷς ἀνάγκη
νοεῖται τὸ ῥήμα , ἢ εἰὼθασι ἀποφίρειν . καὶ
τοῦ φαίνεται ἢ ἐν ταῖς χρήσει τοῦ μεγάλου
Βασίλειου , ὡσαν ἐν ταύτῃ τείνῃ τῷ ἀξιώμα-
τι ἢ τῇ τάξει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον , ἢ ὅ τι-
θεῖται τὸ , ἐστὶ , νοεῖται δὲ ἀνάγκη . ἡ δὲ
ἀρχὴ μαρτυρία ἢ αὐτῆ . ὅτι τὸ υἱὸν τὸς ἴστω ,
εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον , τὸ ἀληθῶς δοξά-
ζον , τὸ ἐκδιδάσκον πάντα , τὸ ἐκ πατρὸς καὶ
υἱοῦ ὅ τιθεῖται τὸ , ἐστὶν , ἀλλ' ὁμοῦς νοεῖται .
καὶ ἂν ὅσον ἀπὸς τὸν , παρακαλῶ , μὴ χρῶ
λόγους ἠδικοῖς εἰς τὸ ἐξῆς , ἢ ῥήμασι εἰσὶ-
τε σημαίνουσι ἤδη , ὅτι τὰ ποικίλα ῥήματα ὅ
ποιεῖται ἐστερηθῆτον , ἢ εἰς τὸ ἐξῆς συμφωνή-
σαι . ὅταν ἂν ἀνάγκη νοεῖται τὰ ῥήματι ,
μὴ ἔλεγχέ με περὶ ταύτης . ἀπὸς δὲ τῆ δὲ π-
ρατῆ ρῆσι Ἀθανασίου ἤδη δια βραχίαν ἔρω ,
ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔπειται , τὸ πνεῦμα δὲ π-
τοῦ υἱοῦ τῷ ἀξιώματι ἢ τῇ τάξει εἶναι . εἰ σημεῖος
καλῶς τὰ ῥήματα Ἀθανασίου , καὶ εὐαδμίζεις
φυσικῶς ὅτι ποικίλῃ ἔχει φύσιν ἢ τῆσιν τὸ
πνεῦμα ἀπὸς τὸ υἱὸν , οἶαν ὁ υἱὸς ἀπὸς τὸ πα-
τέρα . καὶ ἂν εἰ λέγετις κτίσμα , τὸ πνεῦμα ,
ἐξῆς ἐξ ἀνάγκης εἰπεῖν ταυτὸ ἢ περὶ τὸ υἱὸ
διὰ τῆ ὁμοειδείαν τῆς ταξίας . καὶ ἢ τῆσιν τὸ φύ-
σις ἐστὶ ἐκ τῶ ὁμοειδῆτος τὸ ὁμοειδῆτος , ἢ ἢ
πιεῖται ἐν ἀπόσκει ἐξ ἑτέρῃ . ἢ ὅπως ἐστὶ
κοινὸς τρόπος τῆ τε φιλοσόφων , ἢ τῆ θεολό-
γων , καθὼς ἄλλοτε διεσάφησα τῶ ταξί τῆς
φύσεως . ἀλλ' ἢ ἐστὶν ἐπὶ τῆς θεολογίας βιά-
ζεσθαι τὸς ὅπως ἐξῆς τῆς ἰαυτῆς σημανομένων ,
καθὼς οἱ διδασκαλοὶ χρῶνται . εἰ ποῖται ἢ
ταξίας τῆς φύσεως ἐστὶ ταξίας ἀποδοῦ , δι' ἢς λαμ-
βάνει τὸ φύσιν ἑτέρῃ ἐξ ἑτέρῃ , ἢ τις φύσις ἐστὶ
Ἐρχῆ δὲ ἢς , ὡσαν ἢ ὁ Δαμασκίος τὴ ἐθ-
σι , ἢ οἶται ὅτι ἢ ἢ οἶται ἐστὶ ταξίας φύσεως ,
ἢ ὡς τὸ ἢ οἶται , ἀλλ' ἢ τὸ ἢ οἶται ἢ οἶται
ἢ ὡς ἀρχῆ δὲ ἢς , ἐστὶν ἀρχῆ ἢ μεταδομένη .
Μὴ μεταλλάξαι τὰς λέξεις ἢ ἐστὶ ταυτῶν , ἢ οἶται
τὸ λέγειν ταξίαν ἢ φύσιν , ἢ λέγειν τῆ ταξίας
φύσιν .
Λέγω εἰ ἐστὶ ταξίας κατὰ τὸ φύσιν , ἢ ἐστὶ
τα-

aphes. Ne immutes verba: non est idem di-
cere ordinem & naturam, & dicere ordi-
nem naturæ.

Ioan. Dico, si est ordo secundum naturam,

Ioan. τῆσιν φύσιν.

Ioan. τα-

ANNO
CHRISTI
1439.

ταῖς φύσεως ὅτι τὸ εἶναι τῆν κατὰ τὴ φύσιν, ἢ
εἶναι τῆν φύσιν εἶναι, ταῦτα, ὡς τῆ ἀπο-
στολῆ ἐφ' ἧ ἔστιν ἱερὸν, εἰ ἔχει τὴ ἀναφοράν
τὴ ἀρχῆς, ἢ εἰ ὅτι κοινῶς αὐτῶ ταύτην τὴ
φύσιν. Ἐ ὅπως ἔπιται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἢ
ταῦτα ἢ φύσιν δαῦτερον εἶναι τὸ υἱῦ, ἢ λαμ-
βάνει τὸ εἶναι παρ' αὐτῶ ἢ ἐπομβῶς ἐκτο-
ρθεῖσαι ἐξ αὐτῶ. παρ' δὲ τὴ ἀποστολῆς τῆς
χρονικῆς, ἐπειδὴ ἔπειρα εἶναι ὕλη, ὡς ἄλλως
ἀποκελεύσονται.

Ἔτι οἶδατε, ὅπως πλείον ἴνα διαλιγώ-
μθα ὡς ὀλίγας, κῶν δὲ ἐρρήθησαν ἐφ' ἡ-
μῶν πολλά ἢ ποσῶτα, ὅσα ἢ διωθήσονται οἱ
ἡμῖνοι ἀπολογησάμεθα ἵως ἰσπίρας. ταῦτα
τῶ βασιλείας ἐκόντος ἐλύθη ἢ σύνοδος, τῶ
σαββάτῳ ὁρίσαντες γράειν αὐτῶ. τῶ σαβ-
βάτῳ πίνω ἐλθόντες, ἢ τῆς ταξίως ἡγομέ-
της ἤρξατο ὁ Εφεσῶ.

ΣΤ Ν Ε Α Ε Τ Σ Ι Σ κβ.

Μαρτίῳ τετάρτῃ ἢ δεκάτῃ, τῶ σαββάτῳ,
ἰγίνετο.

esse quoque ordinem naturæ: quoniam
esse ordinem secundum naturam est esse
ordinem naturæ, hoc est, in persona,
a qua est alia, si habet relationem prin-
cipii, & si ita communicat illi hanc
naturam: & ita sequitur, Spiritum san-
ctum & ordine & natura esse a Filio
secundum: & ab illo accipere suum es-
se, & consequenter ab ipso procedere.
De missione autem temporali, quoniam
diversa materies est, alias respondebo.

Vos scitis, ut convenerit inter nos, Imperator.
disputationes habere concisas: nunc au-
tem a vobis tam multa dicta sunt, ut
nostri ad ea respondere non possint us-
que ad vesperum. His ab imperatore
dictis dimissa est synodus; decretumque
est ut sabbato conveniret. Ergo die
sabbati, ubi synodus ordine consedisset,
cepit Ephesus loqui:

SESSIO XXII.

Die quartodecimo Martii, sabbato,
celebrata est.

ΕΑΝ ἐπιλήσομεν ἀπασί τις παρ' ὑμῶν
εἰρημένως ἀντιπαραστήνῃ τῶ ἡμῖνοι λόγον
κατὰ συνείδησιν, εἰς ποσότον ἡμῖν ἐκταθήσεται
μῆκος, ὡς μὴδ' ἂν ἔχρησται πρὸς τὸν χρόνον
ἀπαντα τῆς συνειδήσεως ταύτης. ἐπειδὴ δὲ τὸ
μακρογορεῖν πολλὰκις ἡμῖν ἀκαρπὸν κατεφάνη,
φέρε κατὰ μέρος ἀπολαύοντες τῶ εἰρημῶν ἔ-
καστον, ὡς ἂν ἐπέλθῃ τῶ μνήμῃ διὰ βραχίων
ὡς οἶον τε δοκιμάσωμεν, ἐρωτῶντες, ἢ λόγον
λαμβάνοντες, ἢ αὐτοὶ διδοῦντες λύτικα διήσεις. τὸ
πρῶτον ταύτω τῶ παρὰ σὺ ἀπονεχθέντων ρητῶν
τῶ ἁγίου Ἀθανασίου, πατέρ' αἰδέσμε, μὴ νε-
νοχηναί ἡμᾶς ἔπος, ἐπειδήπερ ἐκ ἐξεδέμεθα
τῶτο καθὼς ἔχει.

Ἴνα ἀποβάνωμ ἢ διαλέξῃ κατὰ τῶ ταξί τῶ
ἀποκομιζόμενων ρητῶν, διὸν εἶναι ἵνα εἴπῃς ἀπο-
πρὸν τὸ ρητόν τῶ ἁγίου Βασιλείου. τὸ φάρ
ρητόν τῶ Ἀθανασίου μὴ τῶτο ἀποκομιζόμεν. D

Ἄλλ' ὡς τῶ ἀποτίρα συνειδήσει ἀποπρὸν
ἀνεγνωθῆ ἢ ἐσαφηνιωθῆ τῶ ρητόν τῶ μεγα-
λῆ Βασιλείου. διὸ χρῆ ἀποπρὸν ἐκείνο ἐξε-
τίσαι, ἢ λαθεῖν παρὰ σὺ σαφείαν ἐφ' οἱς
εἴπας, ἢ μὴ τῶτο πάλιν καὶ πρὸς τὸ τῶ Βα-
σιλείου χωρισσωμεν.

Ἴνα ἀποβάνωμ κατὰ ταξί, ἐπειδὴ μὴ ἔ-
σῃς ταξίως μεταξὺ ἡμῶν, εἴη ἂν σύγχυσις.
ἐπαυλαμῶνα τὸ πρῶτον ὁ εἴπας ὡς τῶ ἀπο-
λαβῶν συνειδήσει. πρῶτον αὐτῆς ἠρώτησας
με, εἰ ἐδόξαζον τὴ μέγαν Βασιλείου πρῶτον
ἰσχηναί τῶ δόξαν; ὡς τὸ ἁγίων τὸ πρὸ ἐκεί-
νου ὅτι πεφρονηκότων, τῶτοι εἶναι τῶ ταξί ἢ
τῶ ἀξιώματι τὸ πῶμα τὸ ἄφιον ἢ ἄτινα πε-
λθῶται ὡς ἀποκομιζόμενος ἀποκενομέμῳ κα-
τὰ τῶ ταξί. ἐπομβῶς δὲ μετήθῃς πρὸς τῶ
ρητῶ τῶ Ἀθανασίου. ἰγὼ δὲ βυλομέμῳ ἀπο-
κελεύσῃ κατὰ τῶ ταξί, ἐποσησάμῳ τῶ ἀ-
ποκομιζόμενος πρὸς τὸν ἐρώτημα, ἢ ἐκομῆσα ἢ
τὸ ρητόν πρῶτον τῆς ὁμολογίας ἐκείνης. εἴτε
Concil. General. Tom. XXXI.

SI velimus omnibus quæ a vobis di-
cta sunt, oratione perpetua nostras
opponere responsiones, adeo prolixus erit
sermo, ut ne totum quidem hujus
sessionis tempus sufficiat: sed quoniam
longi sermones vili sæpe sunt nobis in-
fructuosi, age particulatim repetentes
singula, ut sese memoriz offerent, quam
brevissime poterimus, examinemus, in-
terrogando, & rationem exigendo, ipsi-
que reddendo quando opus fuerit. Pri-
mam igitur prolatarum a te sancti Athanasii
sententiarum dixisti, reverende
pater, a nobis non intellectam, quod
illam non exposuerimus, ut jacet.

Ut procedat disputatio juxta ordinem
dictorum quæ sunt citata, incipiendum
tibi est a dicto sancti Basilii: nam Athanasii
dictum postea fuit allatum.

At superiore sessione recitatum & ex-
planatum est magni Athanasii dictum,
oportet igitur hoc prius examinari, &
declarari nobis quæ ipse dixisti; tum-
que iterum ad locum Basilii veniemus.

Ut ordine progrediamur; nisi enim
sit ordo inter nos, erit confusio; repe-
to quod primum dixisti sessione superio-
re. Primum ex me quævisisti, an in
hac sententia fuisse magnum Basilium
existimarem, atque ita fenserint qui an-
te illum fuere sancti; nempe tertium
esse ordine & dignitate Spiritum san-
ctum: quæ postremo ipse attulisti re-
spondebo juxta ordinem; deinde conse-
quenter ad verba Athanasii transivisti.
Ego vero cum respondere ordine vel-
lem, respondi ad interrogata; & pri-
mum attuli dictum quod assertionem
meam confirmabat: deinde subjunxi, si
dictum Basilii legatur cum additione;
P f f ut

SESSIO
XXII.

Ephes.

Joan.

Ephes.

Joan.

SESSIO XXII.

ut tu protulisti, fore ut Basilius de eo ambigeret, quod esse deberet validius: proinde locum non habere quod fuit a vobis prolatum: tertio demonstravi ex antecedentibus & consequentibus juxta ordinem, quo ipse es usus. Quarto veni etiam ad magni Athanasii dicta: Operæ pretium ergo est ordinem servare; alioquin sequetur perturbatio ordinis, critque inter nos confusio. Et quia serenissimus dominus imperator hoc petiit, placuit beatissimo domino nostro, & nobis omnibus, ut de capite ad caput, deque argumento ad argumentum transeuntes disputationis ordinem servaremus, commodum fuerit tuam quoque reverentiam respondere ad primum.

Ephes

Ego sane volebam hodierno etiam die sermonem instituire, eo quo sum usus ordine; & primo quidem probare magni Athanasii dictum a te allatum ad meum potius quam ad expositum a te sentum spectare. Sed quia tuum nos quoque ordinem sequi mavis, in hoc etiam morem tibi geremus, & examinabimus prius quæ dixisti in magni Basilii sententiam. Dicimus igitur, tribus rationibus probare te voluisse, vestrum codicem non esse corruptum, quem nos adulteratum & corruptum esse convincimus. Et primum quidem eorum quæ dixisti, fuit ejusmodi; Basilium magnum in quodam alio sermone, quem de Spiritu sancto scripsit, videri esse in hac sententia, ut Spiritus sanctus habeat esse a Filio. Dixisti secundo in commendationem libri, particulam illam hæsitationis additam, Fortasse, ut in nostro libro legitur, indignam videri magni illius lingua & sensu; & notam quamdam inurere admirabili illi doctori, sermonem de divinis dogmatibus non certum & planum, sed dubium & ambiguum. Tertio dixisti, ex antecedentibus & consequentibus vestrum codicem incorruptum videri: esseque hanc magni Basilii sententiam, tertium esse ordine & dignitate Spiritum sanctum.

Ad primum igitur recitato prius loco dicemus, quid sentiamus.

Recitatus est magni Basilii locus ita se habens: Unum ergo esse Patrem, unum Filium, unum quoque Spiritum sanctum juxta divinam traditionem satendum est; & nec duos Patres, nec duos Filios; siquidem Spiritus sanctus nec est, nec nominatur Filius. Quo recitato Ephesus dixit:

Ephes

In his non modo non dicitur Spiritus accipere suum esse a Filio; sed neque accipere ipsum a Filio, necessario

ἐπιγινώσκον, ὅτι εἰ ἀποστείλετο τῷ ῥητῷ τῷ ἁγίου Βασιλείου ὅπερ αὐτὸς ἀποκρίμασας, συνέβη ἂν ἢ Βασιλείου ἀμφιβολίαν ἰσχυρίσασθαι τῷ ἀργυμῶν ἰκείνῳ, ὅπερ εἶδει εἶναι ἰσχυρότερον. καὶ ἠδωκατο ἂν χωρὶν ἰσχυρίσασθαι τὸ παρ' ὑμῶν ἀποκριμασθέν. τρεῖσι ἀπέδειξα ἕκαστον τῶν ἀπορηγυμῶν καὶ τῶν ἐπομῶν κατὰ τὴν ἰσχυρίσασθαι τῶν. πρῶτον ἦλθον καὶ εἰς τὸ ῥητὸν τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ, καλὸν ἂν τηρῆσαι τὴν τῶν ἄλλως γὰρ ἂν εἴη αἰτιῶν, καὶ εἶναι μεταξὺ ἡμῶν σύγχυσις· ἐπειδὴ δὲ ὁ γαλιλιώτης κίερος ὁ βασιλεὺς ἐξήρτησε τῶν, καὶ ἤρσει καὶ τῶν μακαριωτάτων δισπότρῳ ἡμῶν καὶ πάνσιν ἡμῖν, ἵν' ἀπὸ κεφαλῆς εἰς κεφάλαιον, καὶ ἀπὸ ἐπιχειρήματος εἰς ἐπιχείρημα μεταβαίνοντες τὴν τῶν τηρῶν τῆς διαλήξεως, καλὸν ἂν εἴη καὶ τὴν σὺν αἰδισιμότητι πρὸς τὸ πρῶτον ἀπολογησασθαι.

Ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην πρὸς τὴν παρ' ἐμῶν γειτοῦν τῶν καὶ σήμερον τὴν λόγον ποιησασθαι, καὶ πρῶτον μὲν συζητῆσαι τὸ παρὰ σὺ ἀποκριμασθέν ῥητῷ τῷ μεγάλῳ Ἀθανασίῳ, ὅτι πρὸς τὴν ἐμὴν διανοίαν ἀφορᾷ μάλλον ἢ τὴν παρὰ σὺ εἰρημῶν. ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς τῷ παρὰ σὺ ἡρομῶν τῶν καὶ ἡμᾶς ἀξιοῖς εἶναι, πληρώσομῳ καὶ σὺ τὸν τὸ σὺν θίλημα, καὶ τὴν παρὰ σὺ εἰρημῶν ἀποκρίσας πρὸς τὸ ῥητὸν τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ δοκιμάσομῳ. λέγομῳ ἂν ὅτι διὰ τῶν τινῶν ἠβουλήθη συζητῆσαι τὸ παρ' ὑμῖν βιβλίον ὡς οὕτως ἔχον, ὅπερ ὡς νενοθευμένων ὁ διεφθαρμένον παρ' ἡμῶν ἐξηλέγχθη. καὶ τὸ μὲν πρῶτον τῶν παρὰ σὺ εἰρημῶν ἡμῶν ἐπὶ τῶν τῶν μίρετι, ἔτι περὶ ὁ μίγας Βασιλείου ὅτι ἐπὶ τινὶ λόγῳ, ὃν περὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἔγραψε, φαίνεται ταύτῃ τῶν δόξαν ἔχον, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παρὰ τὸν υἱὸν ἔχει τὸ εἶναι. δὲ πρὸς εἶπε πρὸς τὴν τῶν βιβλίῳ σύστασιν, ὅτι ἡ παρὰ τῶν ἡμετέρων βιβλίῳ κειμένη ἀμφιβολία, τῶν τῶν, ἢ ἀποκρίσας τὸ, ἴσως, ἀνάξια φαίνεται τῆς τῶν μεγάλῳ φωτὸς τε καὶ διανοίας, καὶ μῶμόν τινά ἐπάγει τῶν θαυμασῶν ἰκείνῳ διδασκαλῶν, εἰ περὶ τῶν θεῶν δογματῶν ὅπως ἡμφιβαλλε, καὶ μὴ καθαρῶς ὁ θαρρόντως ἀπειφαινετο. τρεῖσι, τῶν παρὰ σὺ εἰρημῶν, ὅτι ἐκ τῶν ἀπορηγυμῶν τε καὶ ἐπομῶν φαίνεται τὸ παρ' ὑμῖν βιβλίον ὡς οὕτως ἔχον· καὶ δόξαν εἶναι καὶ γινώσκον τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ τῶν, τὸ, τρεῖσι εἶναι τῶν τῶν καὶ τῶν ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. πρὸς μὲν ἂν τὸ πρῶτον, ἀναγνωθείσης τῆς χρήσεως, τὸ δοκῆναι ἡμῖν ἰσχυρῶν.

Ἀναγνωθὴ τὸ ῥητὸν τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ ὅπως ἔχον· ἵνα μὲν ἂν πατέρα, ἵνα δὲ υἱόν, ἵν' ὁ καὶ πνεῦμα ἅγιον κατὰ τὴν θεῶν παράδοσιν ὁμολογητόν. καὶ ἔπε δύο πατέρας, ἔπε δύο υἱὸς, διὸ περὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον υἱὸς ἕκαστος, ἕδὲ ὀνομάζεται. καὶ τῶν ἀναγνωθείσης εἶπεν ὁ Εφῶν.

Ἐν τῶν τῶν μόνον ἕκαστος, ὅτι τὸ πνεῦμα λαμβάνει τὸ εἶναι παρὰ τὸν υἱόν, ἀλλ' ἕδ' ὅτι τὸ πνεῦμα παρὰ τὸν υἱόν λαμβάνει, νοεῖν ἕδ' ἀνάγκης ἐστὶ. διωμάμεθα γὰρ νοεῖν ἐκ τῶν εἰρημῶν.

ANNO CHRISTI 1439.

Ephes

Ephes

ANNO
CHRISTI
1439.

SESSIO
XXII

ρημίαν, ὅτι ἡ λαμβάνομεν τινα παρὰ τὸ πνεῦμα λαμβάνομεν, ὡς περὶ παρὰ τὸ υἱὸ τὸ πνεῦμα λαμβάνομεν. καὶ αὐτὴ ἡ διάκρισις συμφωνοῦσιν ἐν τῇ διακρίσει τῆς ἰμῶν, ἔν τῇ διακρίσει τῆς ἐρημίαν, καὶ τῷ σκοπῷ τῷ διδασκαλῷ, καθὼς ἡμῶς ἀποδοξάζομεν. καὶ γὰρ οἱ μαχόμενοι τὸ ἅγιον πνεῦμα ἀπὸς τῆς ἠεροδότης ἔλεγον, ταῦτα ἐπὶ διακρίσει χρῶμεθα· εἰ μὴ παρὰ τὸ πατὴρ ἐγγήθη τὸ πνεῦμα, ἰδὲ δύο υἱοὶ, Ἰουάνης ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· εἰ δὲ παρὰ τὸ υἱὸ, ἰδὲ δύο πατέρες, ὁ πατὴρ δηλαστοὶ καὶ ὁ υἱός. ἀπὸς ταύτας ἡ ἀπαντήσῃ ὁ μέγας Βασίλειος, ἵνα πατέρα, φησὶν, ὁμολογήσῃ, καὶ ἵνα υἱόν, καὶ ἵν ἅγιον πνεῦμα ἅγιον κατὰ τὴν θεῖαν παράδοσιν. τὸ γὰρ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰ καὶ ἐκ τῷ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἀλλ' οὐχ ὡς υἱός, ἔδὲ ἐκ αὐτῆς ἐγγήθη. καὶ διὰ ταῦτα ἔπε δύο πατέρας, ἔπε δύο υἱὸς λέγομεν. τὸ γὰρ πνεῦμα, φησὶν, ἔκ ἐστιν υἱός ἔδὲ ὀνομάζεται. καὶ ἔδὲ ἔδὲ, ὅτι παρὰ τὸ υἱὸ τὸ πνεῦμα λαμβάνομεν, ταῦτα, τὸ τῆς υἱοθεσίας πνεῦμα· τὸ κατὰ φύσιν γὰρ υἱὸ ἐστιν ἰδὸν τὸ υἱοθεσίῳ ἡμᾶς διὰ τὸ πνεῦμα. καὶ τὸ ποικίλας φησὶν βαλόμενος· ὁ μακρὸς ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ ἀπὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ ποιεῖ δε φησὶ· ὅτι· εἰ ἐστὶ υἱὸς, ἔκατέγειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ υἱὸ αὐτῆς εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κρᾶσον, ἔδὲ ὁ πατὴρ. εἰ τῆτιν παρὰ τὸ υἱὸ λαμβάνομεν τὸ τῆς υἱοθεσίας πνεῦμα υἱοθεσίῳ τῷ πατρὶ δι' αὐτῆ, παρὰ δὲ τὸ πνεῦμα ἔκ ἐπερὰ τινα λαμβάνομεν παρ' αὐτὸ πνεῦμα, ὡς περὶ παρὰ τὸ υἱὸ τὸ πνεῦμα ἐπερὶ ὅν αὐτῆ τὸ υἱὸ, ἔκ ἀρα τὸ πνεῦμα υἱός, ὡς περὶ ἔδὲ ὀνομάζεται παρὰ τῷ γραφῶν. ἀπὸς ταυτίῳ τὴν διάκρισιν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος· ὡς περὶ ἐπιπέδα κείται, ὅτι τὸ πνεῦμα υἱός ἔκ ἐστιν, ἔδὲ ὀνομάζεται, ἐπεὶ ὁ λαμβάνομεν τινα παρὰ τὸ πνεῦμα, ἐπερὰ δηλοῦσιν τὸ πνεῦμα, καὶ κατ' αὐτῆ ὑπερῶτα, ὡς περὶ λαμβάνομεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παρὰ τὸ υἱὸ, ἐπερὶ ὅν αὐτῆ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἀποσιδὸν ἡμῖν καὶ ἅγιόν ἐκπορεύομεθα, καὶ ἐπερὶ ὅν αὐτῆ τῶ αὐτῆ χροσμάτα, καθὼς φησὶν ὁ ἀπόστολος· ὅτι πάντα ἐνεργεῖ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διακρίσιν ἰδίᾳ ἐκάσῳ καθὼς βάλεται. σὺ δὲ πόθεν ἔχεις ἐπεπεθεῖν λαβὼν, ὅτι τὸ πνεῦμα παρὰ τὸ υἱὸ λαμβάνει τὸ εἶναι; ταῦτα γὰρ ὑδάμῳ ἐκ τῆς ἑρημίαν ἀκολουθίας φαίνεται.

debet intelligi: possumus enim ex dictis intelligere, nos a Spiritu non accipere aliqua, sicut accipimus a Filio Spiritum: qui sensus congruit cum meo, & cum supradictis, & mente doctoris, ut nos demonstrabimus. Nam sancti Spiritus oppugnatores objiciebant orthodoxis, hac divisione utentes: Si a Patre genitus est Spiritus, ecce duo Filii, Filius videlicet & Spiritus sanctus; si vero a Filio, ecce duo Patres, nimirum Pater & Filius. Iis igitur occurrens magnus Basilius: Unum, inquit, Patrem fateri oportet, & unum Filium, & unum Spiritum sanctum juxta divinam traditionem. Et si Spiritus sanctus ex Patre procedit, non tamen ut Filius, neque ex ipso genitus est. Idcirco nec duos Patres, nec duos Filios dicimus: nam Spiritus, inquit, nec est, nec nominatur Filius: & liquet nos a Filio spiritum accipere, scilicet spiritum adoptionis: naturalis enim Filii proprium est, adoptare nos per Spiritum. Quod significare volens beatus apostolus Paulus ad Galatas ita scribit: *Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem, Abba Pater*. Si ergo accipientes a Filio spiritum adoptionis Patri adoptamur per Filium, a Spiritu vero non alia quaedam accipimus præter ipsum Spiritum, sicut a Filio Spiritum, qui alius ab ipso Filio est: profecto Spiritus non est, sicut etiam a scriptura non nominatur Filius. Hoc sensu dixit magnus Basilius, quod hic legitur; Spiritum nec esse, nec nominari Filium; quoniam a Spiritu non accipimus aliquis, alia videlicet a Spiritu, & quæ per se subsistant, sicut accipimus a Filio Spiritum sanctum, qui alius ab ipso est secundum propriam hypostasiam; sed ipsummet Spiritum accedentem ad nos & sanctificantem suscipimus, ac sua in nobis charismata operantem, ut inquit apostolus. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult. Tu vero undenam habes, & qua ratione ut dictum hic accipis, Spiritum accipere a Filio suum esse? hoc enim ex contextu orationis haudquaquam appareret.

Μακρὰν ἐποίησεν ὁμιλίαν, πατὴρ ἀϊδοσιμώτατε, περὶ τῆς ἐξήγησιν τοῦ ρητῆ, ἀλλὰ περὶ τὸ ἡμίριον τοῦ ρητῆ ὑδενός ἦτο, πλὴν εἰ μὴ περὶ τὸ τίλ, ἡλίκα ἔρηκας, πόθεν ἔχει λαβὼν τὴν ἐξήγησιν ταυτίῳ. τὸ ρητὸν τοῦτον φησὶν, ἵνα πατέρα ὁμολογήσῃ, καὶ ἵνα υἱόν, καὶ ἵν πνεῦμα ἅγιον, καὶ ἵνα εἶναι δύο πατέρας, καὶ δύο υἱούς· ἔδὲ ὅτι τὸ πνεῦμα ἔκ ἐστιν υἱός ἔδὲ ὀνομάζεται. ἐν ἐκείῳ τῇ ὁμιλίᾳ ἀκολουθίῳ ἡ διακρίσιν ὁ μέγας Βασίλειος, ἀλλὰ διωκτοσμάτως. διὰ ταῦτα μὴ ταῦτα λέγει ὅπως· ἔδὲ γὰρ ἵνα παρὰ τὸ πνεῦματος λαμβάνομεν, ὡς περὶ παρὰ τὸ υἱὸ τὸ πνεῦμα. ταῦτα εἰ ἐ-
Concil. General. Tom. XXXI.

Longum habuistis sermonem. pater reverendissime, in expositione dicti, rem tamen ipsam nequaquam attingisti, nisi ad finem, ubi dixisti, unde hanc expositionem habuerim. Dictum igitur; Unum, inquit, esse Patrem fatendum est, & unum Filium, & unum Spiritum sanctum; & non duos Patres, nec duos Filios: Spiritum autem nec esse, nec appellari Filium. In illa homilia magnus Basilius non absolute loquitur, sed determinate: propterea subdit. Neque enim accipimus a Spiritu aliqua, quomodo a Filio Spiritus: facit ergo ibi comparisonem: ea vero talis est:
F f f 2 Nos

SESSIO
XXII.

Nos a Spiritu non accipimus alia, quem-
admodum Spiritus a Filio.

ἡμεῖς μίαν παράθεσιν, ἢ δὲ παράθεσις ἐκείνη
εἶναι αὐτή, ὅτι ἡμεῖς ἢ λαμβάνομεν τινὰ παρὰ
τὸ πνεῦμα, ὡς περ τὸ πνεῦμα παρὰ τὸ υἱόν.

ANNO
CHRISTI
1439.

Ephes.
Ioa.

Non ita nobis videtur.
Et exempli gratia; neque enim inferioris ordinis quisquam accipit a serenissimo domine imperatore, quomodo optimarum aliquis accipit a summo pontifice: & impossibile est juxta eum comparationis modum, illud, Optimatum aliquis, esse accusativi casus: necessario ergo debet esse rectus illud, Spiritus, in dicto, Quomodo a Filio Spiritus.

Οὐ δοκεῖ ἡμῖν ὕψως.
Καὶ παραδείγματος χάριν· ἡδὲ γὰρ λαμβάνει τις ἡμῶν ὑποδεστέρον παρὰ τὸ γαλιλαϊστὴν κινεῖ τὸ βασιλεῖος, ὃν τρόπον λαμβάνει τις ἡμῶν λογάδων παρὰ τὸ ἀκρι ἀρχιεπίσκ. ἢ εἰς τὸ ἀδυνατοῦν κατὰ τὸν ἢ παραθεσίως ἐκείνου τρόπον, τὸ, τίς ἡμῶν λογάδων, εἶναι πτώσεως αἰτιατικῆς· ἢ διὰ τῶν ἀναγκῶν δεῖ εἶναι ἄθεσιν, τὸ πνεῦμα, ἐν τῷ, ὡς περ τὸ πνεῦμα παρὰ τὸ υἱόν.

Beor.
Ioa.

Ephes.

Hoc ita se haberet, si additum esset, Quomodo accipit a Filio Spiritus; nunc autem non ita legitur: Nos a Spiritu non accipimus aliqua, quomodo accipit, a Filio Spiritus: propterea non quadrat illa comparatio ejus, quod Spiritus accipit a Filio, & ejus quod nos accipimus: & omnino non cohereret, ita nos accipere, sicut accipit Spiritus sanctus: sed neque magis Basilii menti id congruit. Vult enim is demonstrare, Spiritum sanctum nec esse nec nominari Filium. Applicata igitur verborum ejus sensum ad hunc scopum; nos quippe illum perfecte applicavimus per ea quae diximus. Diximus autem, idcirco Spiritum sanctum nec esse nec appellari Filium, quoniam accipimus eum a Filio, alium scilicet ab ipso: ab ipso vero Spiritu non accipimus aliqua alia praeter ipsum Spiritum, sicuti Spiritus est alius a Filio: & vide ut priora posterioribus respondeant: Sed ipsum Spiritum accedentem ad nos & sanctificantem suscipimus, & operantem in nobis sua charismata, communicationem detatis, adoptionem, & reliqua: hoc sane convenit cum scopo & mente doctoris.

Τὸτο εἶχεν ἂν ὕψως, εἴπερ προσέκειτο, ὡς περ λαμβάνει τὸ πνεῦμα παρὰ τὸ υἱόν· γυν δὲ ἢ κείναι ἴστω, ὅτι λαμβάνομεν τινὰ παρὰ τὸ πνεῦμα, ὡς περ λαμβάνει τὸ πνεῦμα παρὰ τὸ υἱόν. ἢ διὰ τῶν ἐκ εἶναι ἀρμόδια ἢ παράθεσις ἄλλῃ ἢ λαμβάνει τὸ πνεῦμα παρὰ τὸ υἱόν, ἄλλῃ ἢ λαμβάνομεν ἡμεῖς· ἢ ὅπως ἀνακόλουθοι εἶναι τὸ, λαμβάνειν ἡμᾶς τοιαύτῳ λαμβάνειν, οἷον λαμβάνει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. εἶναι δὲ τὸτο ἢ ἄλλῃ ἢ σκοπὸν τὸ βασιλεῖος ἀνακόλουθον. βέλτεται γὰρ ἀποδείξαι, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἢ εἶναι υἱός, ἢ δὲ ὀνομάζεται, συναφῶν ἂν ἄλλῃ ἢ σκοπὸν τῶν ἢ διανοίαν ἂν λέγει· ἡμεῖς γὰρ αὐτῷ ἀκεκωῶς συνήφαμεν δι' ὃν εἰπομεν· ὅτι γὰρ εἰπομεν, ὅτι διὰ τῶν ἐκ εἶναι υἱός, ἡδὲ ὀνομάζεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, διότι λαμβάνομεν αὐτὸ παρὰ τὸ υἱόν, ὡς ἔπερον ὃν αὐτὸ δηλονότι· παρ' αὐτῷ δὲ τὸ πνεῦμα ἢ λαμβάνομεν τινὰ ἔπερα παρ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα, ὡς περ τὸ πνεῦμα ἔπερον τὸ υἱόν· Ἐλεγε δὲ τῷ ἀκόλουθον τὸ λόγῳ· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα προσόν ἡμῖν ἢ ἀγχιζόν ὑποδεχόμεθα, ἢ εἰργάζον ἐν ἡμῖν τὰ αὐτὰ χαρίσματα, τῷ κοινωνίαν τῆς θεότητος, τῷ υἱοθεσίαν, ἢ τὰλλα. τὸτο εἶναι ἀκόλουθον ἄλλῃ ἢ σκοπὸν τὸ διδασκάλῳ ἢ τῷ διανοίαν.

Ioa.

Ioa.

Afferis non accipere nos aliqua, quae sunt ab ipso Spiritu alia.

λέγει, ὅτι ἢ λαμβάνομεν τινὰ ἔπερα ὄντα παρ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα.

Ioa.

Ephes.

Alia dico, Sicut alius est a Filio Spiritus.

Ἐπερα λέγω, ὡς περ εἶναι τὸ πνεῦμα ἔπερον τὸ υἱόν.

Ephes.

Ioa.

Contra hoc volo dicere; nam & impossibile est, & universae sacrae scripturae contrarium.

Κατὰ τὸτο βέλομαι εἰπεῖν, ἐπεὶ εἶναι ἀδύνατον, ἢ κατὰ πάσης χωρῶν ἱερᾶς γραφῆς.

Ioa.

Ephes.

Quomodo impossibile; cum doctor ipse hoc asserat?

Πῶς εἶναι ἀδύνατον, ἐπειδὴ αὐτῶς ὁ διδάσκαλος λέγει τὸτο;

Ephes.

Ioa.

Quaero ex te, an dona Spiritus sancti diversa sint ab iis, quae dat nobis Spiritus sanctus?

Ἐρωτῶ σε, εἰ τὰ χαρίσματα τοῦ πνεύματος εἶναι ἔπερα παρ' ἢ δίδωσιν ἡμῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον;

Ioa.

Ephes.

Non sunt alia, sicut Filius & Spiritus, per se subsistentia; quemadmodum subsistit Spiritus sanctus per propriam subsistentiam.

Οὐκ εἶσιν ἔπερα, ὡς περ ὁ υἱός ἢ τὸ πνεῦμα, καθ' αὐτὰ ὑφεσῶτα, ὡς περ ὑφεσῆκε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν.

Ephes.

Ioa.

Non quaero, an dona Spiritus sancti sint hoc modo alia.

Οὐκ ἔρωτῶ, εἰ τὰ χαρίσματα τὸ πνεύματος εἶναι τοιαύτα ἔπερα.

Ioa.

Ephes.

Alia sunt, sed non per se subsistentia.

Ἐπερα εἶσιν, ἀλλ' ἢ καθ' αὐτὰ ὑφεσῶτα. Παρὰ τὸ πνεῦμα εἰ ἢ λαμβάνομεν τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἢ εἶναι ὑφεσῶτα.

Ephes.

Mican.

Esti dona a Spiritu accipimus, tamen illa non subsistunt.

Ἐπερα παρ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἔλεγεσ ἄλλῃ ἢ σκοπὸν κατὰ τὸ ἔπερον, καθ' ὃν ἔπερον τοῦ υἱόν τὸ πνεῦμα.

Ioa.

Ioa.

Alia ab ipso Spiritu dicebas prius eodem modo, quo Spiritus est alius a Filio.

Ioa.

ANNO
CHRISTI
1439.
Ephes.
Ican.

Τὸ πνεῦμα παρακλήσεως ἢ ἐξ ἱέρως

Ἐρωτῶ σε, πάτερ ἀδελφίμου μου, το χωρηγύ-
μην τοῦ πνεύματος παρὰ τοῦ υἱοῦ, κτισθῆς ἴ-
στι, ἢ κτίσμα; διό γὰρ εἰσιν ἐν τῷ πατρὶ,
κτισθῆς ἢ κτίσματι. ἢ εἰς κτισθῆς τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον, αἱ ἐκέρχεται δι' αὐτοῦ εἰς κτίσ-
ματα. ἀρα κτίσμα εἰς ποῦτο τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον, ὃ ἐκέρχεται ἐκ Θεοῦ πλάσιος εἰς ἡμᾶς
διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ; ὃ δὲ Εφῆσου ἐστὶν ἰσῶσα. καὶ
πάλιν ὁ Ἰωάννης.

Δεδίπρον ἐρωτῶ σε, πότερον τὰ χάρισμα
δίδονται ματ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα, ἢ μὴ
τὸ προσώπου καὶ τῆς ὑποστάσεως αὐτὸ τὸ πνεύ-
μα, ἢ ὅ, τρίτον, εἰ ταῦτα εἰσιν τὰ χα-
ρίσματα, ἀπερ λαμβάνονται παρὰ τὸ ἅγιον
πνεῦμα;

Ὁ δὲ Εφῆσου μὴδὲ ἔχων ἀποκεκλιῖται, ἴ-
σῶσα ἰσῶσα. καὶ ὁ Κωνσταντῆς φοβηθεὶς,
μηποτε εἰς ἄλλο δόγμα ὁ λόγος ἐμπέση, καὶ εἰς
μῆσον ἀκούτος περὶ κτισθῆς ἢ ἀκτισθῆς ἢ ἐκέρχεται
φῆρη ἡμᾶς, ἔδωκεν ἵνα παύσονται περὶ τούτου
διαλέγεσθαι ἀλλ' οἱ Λατῖνοι καὶ ἐπὶ τῷ ἐ-
ζητήσω αὐτοῖς. ὃ δὲ βασιλεὺς τὸν λόγον ἐπι-
χρῶν ἴσῶ.

Ταῦτα ὅ ποιῶσι ἀπὸς τὸ ἀποκεκλιῖται. ἀπο-
κρίσει δὲ λίγος τὸ καθόλου ζητήμα. καὶ ὅ
δὲν ἴσῶται τὸ πᾶν ἐκ τὸ κεφάλαιον τῷ. ἢ
μῆς περὶ μίας ὑποστάσεως ἰσῶσῶμεν λόγους,
καὶ ὅ περὶ ἱέρως, ἢ τις ἡμῖν προσηγῆσαι μιλ-
λει φιλονεικίας.

Ἀεὶ κόνεῖσιν, ἐπειδὴ ἀποκρίθη, ἵνα δασα-
φῶσιν.

Τὸ ῥητὸν τῷ παρὶχρῆ ἡμῖν ἀμφιβολίαν,
ἐπειδὴ ἄλλως μῆς νοεῖται παρ' ἡμῖν, ἱέρως
δὲ παρ' ἡμῖν. ἐκ δὲ τῆς ἀμφιβολίας ὅδεν ἀ-
ναγκῆσιν συνέχεται, ὅδ ἀρα ἐκ τούτων ἀναγκ-
κῆσιν ἔχεται δεῖξαι τὸ ἰμῆτερον βῶλημα. ἐπει
ὅν δὲ κατατὰ τὸ ἰμῆτερον λόγον νοηθῶσαι,
ὅτι ὅ λαμβάνομεν ἱέρως παρὰ τὸ πνεῦμα,
ὅσπερ λαμβάνει καὶ παρὰ τὸν υἱὸν τὸ πνεῦμα
τῷ δὲ καὶ ἀπὸς τὸ ἀκολουθῶν τῆς ἐπισημῶν
ἐκαντίον ἐστὶ, καὶ ὅδαμῶς εἰσάγει τὸ υἱὸν αἰ-
τίων τὸ ἅγιον πνεῦμα. καταλέφῶντες τῷ
τὸ ῥητὸν ἐφ' ἱέρως μεταβῶμεν.

Ὁ μακάριος Κύριλλος ἐν τῇ ἰσῶσῶ
ἢς ἢ ἀρχῆ τῷ σωτῆρος ἡμῶν ἐκέρχεται λί-
γος. παραδίδωσιν ἡμῖν διδασκαλίαν, ὅτι
ὅ μόνον ἐφελερῶν ἀφορῶν ἀπὸς τὸ χρῆσιν,
ἀλλὰ καὶ τὸ δὲσῶσαν ἐκέρχεται. καὶ ὅν κατὰ τῷ-
τον τὸν λόγον, ὅσπερ ἐδέσῶμεν μαρτυρίας ζη-
τεῖν ἢ κομῶσαι, ἐπερ μὴ ἀνγκῆσιν τὸν νοῦν
τῆς μαρτυρίων. τῷ ὅν ἐποιεῖμεν ἐκέρχεται κατὰ
τὸ κανόν τῷ Κυρίλλου. καὶ ὅν ἐπὶ ἐπὶ ἐπὶ
τῷ κανόνι λίγος ἔσῶς, ὅτι ἢ χρῆσιν αὐτῆ ὅ-
δεμῶν ἔχει παρ' ἡμῖν ἀποκρίθησιν, ἀλλ'
ἐστὶ καθ' ἑαυτῶν τῷ ἡλίω. ἀλλὰ τῆς βῶλομῶν
ἀποδίδονται ἐκέρχεται διεσραμῶμεν, ποῖο ὅμο-
λογημῶν ἀμφιβολίαν ὅμῆς ἀπεδῶκατι ἐν-
νοῖαν κατὰ τῶν διεσραμῶμεν, λίγους, ὅσ-
περ ἡμῆς παρὰ τὸν υἱὸν τὸ πνεῦμα λαμβάνο-
μεν, ὅδὲ γὰρ τῶν παρὰ τὸ πνεῦμα λαμ-

Hoc idem probare possumus ex alio
quoque Basili loco.

Quæro abs te, pater reverendissime,
Spiritus iste qui datur a Filio, creator-
ne est, an creatura? duo quippe sunt
in universo, creator & creatura; est-
que Spiritus sanctus creator, ejus autem
operationes creature: num creatura est
Spiritus iste sanctus, quem effudit Deus
abunde in nos per Jesum Christum?
Ephesius autem tacebat; & Joannes
turtius:

Secundo quæro abs te, an dona san-
cti Spiritus dentur cum ipso Spiritu,
& cum persona & hypostasi ejusdem
Spiritus, nec ne. Tertio, an eadem sint
dona quæ accipiuntur a sancto Spiritu?

Ephesius autem non habens quid re-
sponderet, diu tacebat. Et imperator
veritus, ne in aliud dogma sermo di-
laberetur, nolentesque nos disputatio in
questionem de creato & increato deve-
heret; jussit hanc disputationem omit-
ti. Verum Latini instabant responso-
nem, quærentes, Quare imperator ser-
monem reprimens dixit:

Hæc non spectant ad propositum: pro-
positum autem voco principale quæsi-
tum: nec summa negotii consistit in hoc
capite. Constat inter nos agere de una
materia, non de alia, ex qua nobis
contentiones excitentur.

Quia jam proposita est, optime fa-
ctum erit, si enucleetur.

Locus iste ambiguus est, cum a no-
bis aliter, aliterque a vobis intelli-
gitur: ex ambiguis autem nihil concludi-
tur necessario: non ergo potestis inferre
hinc necessario quod vultis. Cum igitur
possit juxta vestrum sensum intelli-
gi, quod alia non accipiamus a Spiritu,
quemadmodum Spiritus accipit a
Filio: porro autem hoc non cohæreat
cum toto textu, sed sit illi contrarium;
& nequaquam inferat, Filium esse cau-
sam Spiritus sancti; omisso dicto hoc ad
aliud transeamus.

Beatus Cyrillus in epistola quæ inci-
pit, Cum salvator noster discrete pronun-
ciat: tradit nobis doctrinam, non esse
tantum respiciendam sententiam, sed
exquirendum quoque sensum. Nunc er-
go juxta hoc dictum, si quærere & pro-
ferre velimus testimonia, sensum vero
testimoniorum nequaquam investigare,
tunc profecto contra Cyrilli regulam di-
recte agemus. Itaque sequendo regulam
sic dico; Locum hunc apud nos nul-
lam habere ambiguitatem, sed esse sole
clariorem. Ceterum volenti perversum
illi expositionem tribuere, procul dubio
ambiguitatem parit. Vos tradidistis sen-
sum omnino distortum, dum dicitis,
Quemadmodum nos a Filio Spiritum ac-
cipimus; neque enim a spiritu accipi-
mus aliqua: hæc est distorta expositio,
& con-

SEXMO
XXII.
Ephes.
Ican.

Ad th. i.

Ican.

Imperator.

Ican.

Ephes.

Joan.
Conc. Eph.
Part. I. c. 56.

ANNO CHRI.

ANNO CHRISTI 1433

Ann. 4.

827. & contradictionem involvit : & primo quia eo plane modo , quo a Spiritu accipimus aliqua , accipimus etiam a Filio Spiritum : nam accipientes a Filio Spiritum , dona quoque Spiritus accipimus ; & accipientes dona , Spiritum cum donis accipimus : id quod asserit apostolus , dum ait : Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum , qui datus est nobis . Sive igitur Spiritum a Filio accipimus , dona cum Spiritu accipimus : sive dona accipimus , cum Spiritu dona accipimus . Nunc ergo Basilii ait : Non enim aliqua a Spiritu accipimus , quemadmodum a Filio Spiritum ubi diversitas esse non potest : debet ergo ibi vox illa , Spiritus , esse recti , non alterius casus . Sicut ergo vera & plana patrum expositio : Non enim a Spiritu accipimus aliqua , sicut a Filio Spiritus : quoniam dona haec diversa sunt , ut vos ipsi conceditis : quod vero Spiritus a Filio accipit , divinum quid est , & idem ac Spiritus , nam increatum est : haec vero dona sunt in nobis , & sunt nobiscum creaturae . Sic ergo necesse est intelligi expositionem huius loci .

828. α βάνομῃ· αὕτη ἐστὶ διαγραμματικὴ ἐξήγησις, καὶ περιβέβηται ἀντιφάσει. καὶ φησὶν, ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν λαμβάνομεν τινα παρὰ τὸ πνεῦμα, ἢ αὐτὸν τρόπον ἔστω παρὰ τὸ υἱὸ τὸ πνεῦμα λαμβάνει. ἐπεὶ δὲ λαμβάνοντες τὸ πνεῦμα παρὰ τὸ υἱὸν, λαμβάνομεν καὶ τὰ χαρίσματα τῷ πνεύματι, καὶ λαμβάνοντες τὰ χαρίσματα, λαμβάνομεν τὸ πνεῦμα μὴ τῷ χρισμῶν. καὶ ταῦτο φησὶ ὁ ἀπόστολος· ἡ ἀγάπη τῷ Θεῷ ἐκλήχθη ὡς τῆς καρδίας ἡμῶν διὰ τῷ πνεύματι ἃ ἐστὶν τὸ δοθεῖν ἡμῖν. εἴπερ οὖν λαμβάνομεν τὸ πνεῦμα παρὰ τὸ υἱὸν, λαμβάνομεν τὰ χαρίσματα μὴ τῷ πνεύματι, εἴπερ λαμβάνομεν τὰ χαρίσματα, λαμβάνομεν τὸ χαρίσμα μὴ τῷ πνεύματι, καὶ οὖν ὁ Βασίλειος φησὶν· εἴ γάρ τινα παρὰ τὸ πνεῦμα λαμβάνομεν, ὥστερ παρὰ τὸ υἱὸ τὸ πνεῦμα, καὶ ὅτε κεῖναι ἐπιτροπὴ μὴ δυνατὴ. ἀρα σφίλει τὸ πνεῦμα ἐκείσε κεῖναι κατ' ἐθέλειαν πτύωσιν, καὶ ἄλλως. ἴσεται τοιοῦτον ἀληθῆς καὶ σαφὲς, α ἢ τῷ πατέρων ἐξήγησις. εἴ γάρ τινα παρὰ τὸ πνεῦμα λαμβάνομεν, ὥστερ παρὰ τὸ υἱὸ τὸ πνεῦμα· ἐπεὶ δὲ ταῦτα τὰ χαρίσματα οἷσι διακρινόμεθα κατὰ τὸ συγκριτικὸς παρ' ἡμῶν, καὶ ὃ λαμβάνει τὸ πνεῦμα παρὰ τὸ υἱὸ ἐστὶ θεῖόν ἴι, καὶ ἐστὶ ταυτὸν τῷ πνεύματι, ἐστὶ γὰρ αὐτῶν· ταῦτα δὲ τὰ χαρίσματα εἴσιν ὡς ἡμῖν, καὶ εἴσιν κτίσματα μὴ ἡμῶν. καὶ ὡς ἀναγκαστὸν ἐστὶ νοεῖσθαι ταῦτα τὴν χριστιανικὴν ἐξήγησιν.

Ephes.

Nos dicimus , vestram quoque expositionem posse consistere , nec non quae prius dixisti de donis Spiritus sancti ; fatemur enim non sine ipso Spiritu a nobis accipi dona ipsius , sed unum quodque eorum accipi cum ipso sancto Spiritu ; quoniam totus adest singulis donis . Dicimus igitur , his ita se habentibus nostram quoque expositionem locum habere : quoniam a Spiritu non accipimus aliqua per se substantia , sicut a Filio Spiritum . Atque ad hanc facit illud ; Sed ipsum , inquit , accipimus . Congruit ergo hoc priori dicto quod a Spiritu non accipiamus aliqua sicut a Filio Spiritum . Itaque dicimus posse etiam stare hanc expositionem , & quae dicta sunt , de quibus non dissentimus . Quod vero Spiritus sanctus accipiat suum esse a Filio , ut ipse addidisti ; nos autem a Spiritu accipiamus creaturas , hoc neque ex dictorum serie sequi videtur ; neque omnino colligitur necessario : atque de hoc est inter nos controversia . Ostende igitur ipse , unde sumas , Spiritum quidem accipere suum esse a Filio , nos vero accipere a Spiritu creaturas .

829. Ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι δύναται σωζεῖσθαι καὶ ἡμετέρα ἐξήγησις, καὶ οἱ προτέρω λεγόμενοι, ὡς εἶπας περὶ τῶν χαρισμάτων τῷ ἁγίῳ πνεύματι συμφωνοῦμεν γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ἐκ ἀνάγκης αὐτὰ τὸ πνεῦμα λαμβάνομεν αὐτὰ τὰ χαρίσματα, ἀλλ' ἐκείσε τῶν χαρισμάτων μετ' αὐτὸ τὸ ἁγίον πνεῦμα δεχομένη καὶ λαμβάνομεν· ἐπεὶ δὲ ὅλον ἐκείσε τῶν χαρισμάτων πάρεστι. λέγομεν ἔν, ὅτι τῶν ὅλων κειμένων δύναται σωθεῖσθαι καὶ ἡμετέρα ἐξήγησις, ἐπεὶ δὲ ἡμετέρα λαμβάνομεν τινα παρὰ τὸ πνεῦμα κατὰ αὐτὸ ὑποσώπειν, ὡς παρὰ τὸ υἱὸ τὸ πνεῦμα. καὶ ὡς ταῦτα, ἀλλ' αὐτὸ φησὶ, λαμβάνομεν. ταῦτα οὖν ἐστὶν ἀκόλουθον τῷ προτέρω ρηθῆναι ὅτι εἰ λαμβάνομεν τινα παρὰ τὸ πνεῦμα, ὡστερ παρὰ τὸ υἱὸ τὸ πνεῦμα. λέγομεν ἔν, ὅτι δύναται σωθῆναι καὶ ἡ ἐξήγησις αὕτη, ἔστω οἱ λόγοι περὶ ὧν συμφωνοῦμεν. ὅτι δὲ τὸ μὴ πνεῦμα λαμβάνει παρὰ τὸ υἱὸ τὸ εἶναι, καθὼς αὐτὸς προσείρηκας, ἡμεῖς δὲ παρὰ τὸ πνεῦμα κτισμάτων λαμβάνομεν, ταῦτα ἔτι ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῆς ἐξηγήσεως φαίνεται, ὅτι ὅλος ἐξ ἀνάγκης συναγεται, καὶ περὶ ταῦτο ἐστὶν ἡμῖν ἡ διαφορά. δεῖξον οὖν αὐτὸ τόθεν λαμβάνειν, ὅτι τὸ μὴ πνεῦμα παρὰ τὸ υἱὸ λαμβάνει τὸ εἶναι, ἡμεῖς δὲ παρὰ τὸ πνεῦμα λαμβάνομεν κτίσματα.

Imperat.

Respondit , ut tibi morm gereret ; sed amplius ad hoc non respondebit . Nos enim huc non venimus ad tractandas plures materias .

830. Διὰ τὸ σὸν θύλημα ἀπελοθῆθαι, πλέον δὲ ἐκ ἀπολογηθήσεται πρὸς ταῦτα ἡμεῖς γὰρ ἐκ ἡθρομὲν ἐπιτύθη δὲ πολλὰς ὑποθέσεις.

Ioa.

Hæc est summa rei , quæ nulla ratione potest refelli : vocem Spiritus , ibi

831. Αὕτη ἐστὶν ἀναγκαῖα ἀπὸ ἀληθείας, ὅτι τὸ πνεῦμα ἐκεῖ ἀναγκαστικὸς κεῖται ἀπ' ἐθέλειαν πτύ-

ANNO CHRISTI 1439.

πρώτος ἐπι λέγειν, τὸ πνεῦμα λαμβάνομεν παρὰ τοῦ υἱοῦ, ἢ ἄλλο ἐστὶν εἶπεν, ἢ λαμβάνειν τὸ πνεῦμα μὴ ἢ αὐτῷ χαρισμάτων· ἢ τῷ διὰ τοῦ ἀποστόλου δέοντα λέγοντος· ἢ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐπιθετοῦται καρδίας ἡμῶν, δηλωσὶ παρὰ τῷ Θεῷ, ἐπειδὴ ὁ υἱὸς δίδωσι ἡμῖν τὸ πνεῦμα. λοιπὸν τὸ λαμβάνειν τὸ πνεῦμα παρὰ τοῦ υἱοῦ, ἢ ἄλλο ἐστὶν, ἢ λαμβάνειν τὸ πνεῦμα μὴ ἢ αὐτῷ χαρισμάτων. ὅταν δὲ ἡμεῖς λαμβάνομεν τὰ χαρίσματα, ἢ χαρίσματα ἀεθμοῦται ἐν ταύτῃ τῇ χρήσει, ἢ ἄλλο ἐστὶν, ἢ κοινωνία τῆς θεότητος, ἢ μετασία τῆς υἰότητος, ἢ τῷ αἰσίου ἀληθοῦς ὁ ἀρχαίων ταῦτα ἡμεῖς λαμβάνομεν, ὡς φησὶν ὁ Βασίλειος· ἄρα ἢ παρὰ τοῦ πνεύματος λαμβάνομεν εἰσι ταῦτα, οἷς παρὰ τοῦ υἱοῦ διὰ τοῦ πνεύματος λαμβάνομεν. ναὶ οὐκ τὸ ρητὸν πάντῃ λέγει· ἢ γὰρ τινὰ λαμβάνομεν παρὰ τοῦ πνεύματος, ὡς παρὰ τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα· εἰ μὴ τῷ αἰτιατικῷ πνεύσει, μὴ ἂν τὰ αὐτὰ. ὡς δὲ εἶναι μετὰ διαστολῆς τῶν λαμβανόμενων παρὰ τοῦ πνεύματος ἐκ τοῦ υἱοῦ, ἢ ὡν λαμβάνομεν ἡμεῖς παρὰ τοῦ πνεύματος· ἐπειδὴ αὐτὴ ἐστὶν ἀρχὴ γενεωμενότη, ἢ ταύτῃ τῇ ἀρχῇ ὁ Βασίλειος τίθει, λέγων ἐν τῇ προκομιᾷ ἡσὴ χρήσει· ὅσο γὰρ προκομιθέντων ρητῶν, θεότητος ἢ κτισματός, ἐπειδὴ φησὶν, ὅτι πάντα τὰ τῷ κόσμῳ ἢ κτισμάτων εἰσιν, ἢ κτιστῆς· ἀλλὰ τὰ χαρίσματα τῷ πνεύματος ἢ παρὰ τοῦ πνεύματος λαμβάνομεν, εἰσι χαρίσματα ἐκτισμῶν καὶ διακκεμῶν τῷ πνεύματι· ὄντῃ δημιουργῷ. ὡς εἰ ἢ λαμβάνομεν τινὰ παρὰ τοῦ πνεύματος, ὡς παρὰ τοῦ πνεύματος παρὰ τοῦ υἱοῦ, δεῖ ἀναγκασίως εἶπεν, ὅτι ὁ λαμβάνει τὸ πνεῦμα παρὰ τοῦ υἱοῦ ἐστὶ θεότης. ἢ ὅτω κατ' εὐθέα τρόπον ἢ ἔννοια τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ δύναται εἰῶναι κατὰ τῆς οὐκ ἐξήγησεν.

Ὁ δ' Εφεσὺς εἰσὶνα, ἢ ἐκ ἀπελογεῖτο πρὸς ταῦτα. ὁ δὲ βασιλεὺς εὐθὺς εἶπεν·

Basil.

Περὶ τῶν προκειμένων ἐστὶν ἀνάγκη διαλιγεῖσθαι, περὶ δὲ ἴσως ἴσως λαληθήσεται εἰς τὸ κρηρὸν τῷ προσήκοντι.

Joan.

Εγὼ σε νομίζω σοφώτατον καὶ λογιώτατον, ἢ πεπεισμαι ὅτι ἀεὶ καταλαμβάνεις, ὅπως ἀλήθειαν λέγομεν, ἢ ἐκ ἐστὶν ἄλλως νοηθῶναι· εἰ δὲ ἀρίσκει τῷ σῆ γαλιωότητι ἐφουχάσαι ἡμᾶς, τῷ τοιαυτοῦ.

Jul. card.

Εἰ ἂν ἢ ἀμφιβολία, οἱ ἀκροαταὶ κατέλαβον ταῦτα.

Basil.

Καὶ ἡμεῖς ὅτω λέγομεν.

Jul. card.

Ὁ πῶς ὁ ἀρροβαντζιάλι καλῶς διασέφθη τῆς ἔννοιας ταύτης τῆς χρήσεως, ἢ πάντῃ καλῶς νοῶσιν, ὅτι ἢ χρεῖς αὐτῆς ἐκδέχεται ἐπιρὰν ἔννοιας. ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς ἢ βίβλιθε ἀποκεθῶναι πρὸς ἀνακεφαλαιώσιν, ἀρχόμεθα ἢ ἡμεῖς εἰς ταῦτα.

Basil.

Εἰς τὸν προσήκοντα κρηρὸν ἐξεταθήσεται κατὰ τὸ.

Joan.

Ἀρροβαντζιάλι περὶ τὸ ρητὸν ταῦτο, καὶ διὰ ταῦτο καθὼς ἀρίσκει τῷ μακαρωτέρῳ πατρὶ καὶ τῷ βασιλεῖ τῷ ἁγίῳ, ἀρισκόμεθα ἢ ἡμεῖς μεταβῶναι ἐφ' ἴτερα.

necessario esse in recto. Cum enim dicimus, Spiritum a Filio accipimus, nihil aliud dicimus, quam nos Spiritum accipere cum suis donis; idque per apostolum ostenditur dicentem: Caritas Dei profusa est in cordibus nostris, a Deo videlicet; Filios enim dat nobis Spiritum. Itaque Spiritum a Filio accipere nihil est aliud, quam Spiritum cum suis donis accipere. Dona vero quae accipimus, atque hoc loco enumerantur, etiam aliud sunt, quam divinitatis communitatio, quae filiationis participatio, & arthabo aeternae hereditatis: haec nos accipimus, ut inquit Basilius. Quae igitur a Spiritu accipimus, eadem sunt atque illa quae a Filio per Spiritum accipimus: nunc autem locus contrarium dicit: Non enim aliqua a Spiritu accipimus, sicut a Filio Spiritum; nam si hoc sit accusativi casus, essent plane eadem. Itaque ponenda est distinctio inter ea quae accipit a Filio Spiritus, & ea quae nos a Spiritu accipimus. Hoc enim est principium notissimum, quo Basilius utitur; afferens loco citato, duo esse omnino, deitatem & creaturam. Quidquid enim, inquit, est in mundo, aut creaturae sunt, aut creator. Dona vero Spiritus, quae a Spiritu accipimus, dona sunt creata, & diversa a creatore Spiritu. Si ergo non accipimus a Spiritu aliqua, sicut a Filio Spiritus: necessario sequatur oportet, divinitatem esse, quam Spiritus a Filio accipit. Sic igitur juxta tuam expositionem nullam ratione potest consistere Basilii magni sententia.

SESSIO XXXI.

rom. 5.

At vero Ephesus tacebat, atque ad haec non respondebat. Confestim ergo imperator dixit:

De re proposita necesse est disputare: hoc autem forsitan opportuno tempore agitabitur.

Imperat.

Ego te sapientissimum eruditissimumque puto; & persuasum habeo, te optime intelligere, a nobis verum dici, nec posse aliter intelligi: sed si serenitati tuae placet, ut conticeamus, conticemus.

Joan.

An ulla sit ambiguitas, perceperunt hoc auditores.

Jul. card.

Hoc idem dicimus & nos.

Imperat.

Dominus provincialis sensum hujus sententiae bene declaravit, & omnes bene intelligunt, locum hunc non admittere alium sensum: sed quoniam vos summatim respondere non vultis, nobis etiam hoc satis erit.

Jul card.

Hoc etiam suo loco examinabitur.

Imperat.

De hac sententia satis jam dictum; propterea sicuti beatissimo patri, & sacro imperatori placet, nos quoque contenti hoc sumus, ut transeamus ad alia.

Joan.

Quo-

SESSIO XXII. Ephes. Ioon.

Quoniam locus iste ambiguus est, cum varie a nobis intelligatur, transeamus ad alterum orationis tum caput. Nos dicimus, locum declaratum, & pliosquam declaratum.

Ephes.

Non licet numerare Spiritum ordine & numero tertium; non est enim in divinis personis prima, secunda, & tertia; neque unum, duo, & tria: sed unum, & unum, & una essentia: & quia generare & producere non sunt naturales proprietates, sed personales, si producitur a Patre & Filio Spiritus sanctus, ex duabus est personis; quæ jam erunt duo principia, & duæ causæ.

Ioon.

Nequaquam; pater, nequaquam; non enim dicimus duo principia & duas causas, sed unum potius principium & unam causam. Nam Pater ut Pater ad Filium refertur, Filii enim Pater; similiter Filius ut Filius refertur ad Patrem, Patris namque Filius: & Filio non existente impossibile est esse Patrem; cum hæc relativa sint & ad aliquid. Spiritus autem sanctus per se neque ad Filium refertur, quatenus Pater & Filius. Ita ne tibi videtur?

Ephes.

Ita. Spiritum enim ut spiritum ad spirantem referri oportet: spirantes autem sunt Pater & filius; Patris namque & Filii Spiritus est: & contra hoc nihil dici potest. Spirant ergo illi Spiritum sanctum una spirativa seu productiva potentia; quæ productiva potentia cum una eademque numero sit, originaliter quidem Patris esse intelligitur, a quo illam & Filius habet. Et hoc sensu dicimus, Patrem & Filium unum esse principium & unam causam Spiritus sancti.

Ephes.

Et fieri potest ut ex duabus personis una confletur causa? non est hoc hypothesis in unam contrahere? hoc est Sabellii dogma.

Ioon.

Audi patienter, reverendissime pater, & percipe quæ dicuntur. Simpliciter in divinis unam causam dicimus, & unum principium, Patrem, Filii quidem per generationem, Spiritus vero per processionem: & quoniam Pater generando Filium intemporaliter producit & Spiritum, Filius a Patre accipit & esse & producere Spiritum non ex seipso, sed ex illo, a quo & ipse suum esse habet: hac ratione Pater est causa Spiritus originaliter & simpliciter: non sunt ergo duæ causæ, quandoquidem omnia quæ habet Filius, referuntur ad Patrem.

Ephes.

De hoc fatis: nunc ad secundum accedamus, quod dixisti ad probandum, Basilii magni dictum, ut legitur in vestro codice, recte & integre se habere: hoc autem erat, quod indignum sit Basilii magni mente, sententias suas cum dubitatione proferre, & dicere, Tradit forsitan pietatis sermo: & rursus; Ut etiam id concedamus. Nos ad hoc respondemus, non esse hanc magni Basilii sententiam, aut doctrinam sancto-

Επειδή τὸ ρητὸν τὸτο ἐν ἀμφιβολίᾳ κείται, διαφόρως ἡμῶν τὸτο νοητῶν, μεταβιβάζομεν ἐπὶ τὸ δόκτιρον τῆς παρα σὺ εἰρημίσθων.

Ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι τὸ ρητὸν ἐσαφηνώθη, καὶ ὑπερσαφηνώθη.

Τὸ τὸτε καὶ τῷ ἀειδμῶ ἕκ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀειδμῶν. ὃ γὰρ ἐστὶ ἀπῶτον, δόκτιρον, ἔ τῶν ἐπὶ τῆς θεῶν προσώπων, ἕδὲ ἐν, δὶο, καὶ τεῖα, ἀλλὰ ἐν καὶ ἐν, ἔ ἐν, καὶ μία ὁσία. ἐπεὶ δὲ τὸ ἡμῶν καὶ τὸ ἀποβάλλου ἕκ ἐστὶ φυσικὰ ἰδιώματα, ἀλλ' ὑποστατικὰ τὸ ἀποβάλλου ἀρα παρὰ πατρός καὶ υἱῶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ δύο ὑποστάσεων ἐστίν· ἀπὲρ γίνονται δύο ἀρχαὶ καὶ δύο αἰτία.

Οὐχί, πατήρ, ἕχι. ἢ γὰρ δύο ἀρχαὶ καὶ δύο αἰτία λέγομεν, ἀλλὰ μᾶλλον μίαν ἀρχὴν καὶ ἓν αἶτιον. ὃ γὰρ πατήρ ἀπὸς τὸ υἱὸν ἀναφέρεται, υἱὸς γὰρ πατὴρ· καὶ ὁ υἱὸς καθὸ υἱὸς ὡσαύτως ἀπὸς τὸ πατέρα ἀναφέρεται, πατὴρ γὰρ υἱός· καὶ μὴ ὅπως υἱὸς ἀδιαιτητὴν εἶναι πατέρα, χετικὰ γὰρ ἐστὶ ταῦτα καὶ τῆς ἀπὸς τί· τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθ' ἑαυτὸ ὅτι ἀπὸς τὸν πατέρα, ὅτι ἀπὸς τὸν υἱὸν ἀναφέρεται, καθὸ πατήρ ἢ υἱός· ὅτω σοι δοκεῖ;

Οὐτως. Τὸ γὰρ πνεῦμα καθὸ πνεῦμα ἀπὸς τὸν πνεόντα δεῖ ἀναφέρεσθαι· πνεύτης δὲ ἐστίν ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱός· πατὴρ γὰρ ἐστὶ πνεῦμα καὶ υἱὸς, καὶ τὸτε ἕδὲ ἀπὸς ἀπὸς λόγῳ. πνεύτης ἔν ἐστὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ μίαν πνευματικῶν, ἢτοι ἀποβλητικῶν δυνάμειν· ἢτοι ἀποβλητικῆ δυνάμεις μία ἔσα καὶ ἡ αὐτὴ τῷ ἀειδμῶ, ἀρχοειδῶς μὲν τῷ πατρός εἶναι νοεῖται. παρ' ἕ καὶ ὁ υἱὸς τῷ τῶν ἔχει. καὶ τῷ τῆ δικαιοῖα λέγομεν, ἔ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς μία ἀρχὴ τῷ ἁγίῳ σπνματικῶ καὶ ἐν αἰτίων.

Καὶ ἐστὶ δυνατὸν ἐκ δύο προσώπων ἐξίρχουσθαι ἐν αἰτίων; ἕκ ἐστὶ τὸτο σωμαλοισῆ τῆς ὑποστάσεων; τὸτε ἐστὶ τῷ Σαβελλίῳ τὸ δόγμα.

Ἀκουσον μὲν μακροθυμίας, σεβασμιώτατε πατήρ, καὶ σὺν ἐς τὸ λογιζόμενα. ἀπλῶς ἐν τῶν θεοῖς ἐν αἰτίων λέγομεν καὶ μίαν ἀρχὴν, τὸν πατέρα, τὸν υἱὸν μὲν κατὰ τὸ ἡμῶν, τὸ πνευματικῶν δὲ κατὰ τὸ ἐκπόρσιον. ἐπειδὴ ὁ πατήρ ἐν τῷ ἡμῶν τὸν υἱὸν ἀχρόνως ἀποίησι καὶ τὸ πνεῦμα, ὁ υἱὸς ἐκ τῷ πατρός λαμβάνει ἔ τὸ εἶναι καὶ τὸ ἀποβάλλου τὸ πνεῦμα ἐκ ἑῆς ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἔχ ἑκείνου, παρ' ἕ ἔ αὐτός τὸ εἶναι ἔχει. κατὰ τὸτον τὸν λόγον ἀρχοειδῶς καὶ ἀπλῶς αἰτίων τῷ πνευματικῶ ὁ πατήρ. ὅτε ἐκ ἐστὶ δύο αἰτία, ἐπειδὴ τὸ τῷ υἱῶ ἀναφέρονται πάντα ἀπὸς τὸν πατέρα.

Ἐχει ἱκανῶς τὸτο· νῦν ἐρχόμεθα ἀπὸς τὸ δόκτιρον, ὃ ἔπας ἀπὸς σίεασιν τῷ ἡμῶν τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ, ὅτι ὁρθῶς ἔχει καὶ ὑγιᾶς, καθὼς ἐν τῷ ἡμετέρῳ εἰβλίῳ κείται. τὸτο λέγει, ὅτι ἀνάξιον ἡμῶν τῆς διανοίας τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ τὸ ἀμφιβολίας τίθεσθαι ἐν πῶς παρ' αὐτοῦ ἀποφανομῶν, καὶ λέγειν· ἴσως ὁ τῆς δεσπείας παραδίδωσι λόγῳ· καὶ πάλιν, ἐν ὅλως καὶ συγχωρησῶμῳ. ἀπὸς τὸτο λέγομεν ἡμεῖς, τὸτο μὴ εἶναι δεῖσθαι τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ καὶ διδα-

ANNUS CHRISTI 1439. Rom. Ioon.

Rom.

Ioon.

Rom.

Rom.

Ioon.

Rom.

ANNO CHRISTI 1439.

SESSIO XXII.

ἰδασκαλίαν τῆς ἀγίας, καθάπερ ἰλεῖτο ὁ Εὐνόμιος, τείνον ἐπὶ τῆς ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. φαίνεται παντὶ ὁ μίγας Βασιλείου μὴ παραδοχόμενον τὸ κατὰ τὸ ἁγίων τῆς ἐκείνου μέρους, λέγει γὰρ, ὅτι προσποιεῖται φυλάσσειν τὴν ἀγίων διδασκαλίαν. καὶ ἐφεξῆς λέγει· τινες δὲ οἱ ἄγιοι, καὶ ἐν τοῖς λόγοις τῆς διδασκαλίας πεποιθῆναι, εἰπὼν ἅπαντες. ἀρα γέγονεν ἕως πλὴν ἀνδρῶν, τῶν τῶν θεῶν δογματικῶν κρητομίας εἰσηγήσει; καὶ ὁμολογημένως ἔχον ὁ Εὐνόμιος τινὰς τῆς ἀγίας λέγοντας τῶν· τινὰς γὰρ ἂν καὶ εἶχεν; ἰκανὸν τὸ μίγαν Ἀθανάσιον ἅγιον ἔκ ἐκείνου, ἀλλ' ἔτι ἐπὶ τὸς τῆς ἀγίας πνεύματος φαίνεται λέγον. τὸ πνεῦμα ἂν ὅτι δέξαι καὶ διδασκαλία τῆς ἀγίων ἀνέρχεται, ὅτι ὁ Εὐνόμιος εἰπὼν ἠδυνήθη, ὅτι ὁ Βασιλείου παρεδίξατο. ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς ἐστὶν εἶπαι τὸ Εὐνόμιον, ὅτι λέγεται τῶν παρὰ τῆς θεῆς γραφῆς, τὸ σωτήριον ἡμῶν ἐστὶν τῆς παραδόσεως τῶν σωτηριῶν βαπτίσματος ἐκκλησίας· πορθεύοντες μαθητεύσαντες πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἐν τούτων δὲ φαίνεται τείνον εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς τῆς ἀξιώματι· δεχόμενον τὸ κατὰ ἰσοδοσίαν ὁ μίγας Βασιλείου, ἕως φησὶν· ἀξιώματι γὰρ δεχόμενον τὸ υἱοῦ, ὁ τῆς δεσβετίας ἰσως παραδίδωσι λόγος, λόγον δεσβετίας λέγον, τὸν παραδοθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς ἀγίων ἀγγελίων, εἰ τις αὐτὸν ἐλάσει κατὰ τὴν ἐπισημῆσαι ἐνοικίαι. λέγει ἔτι ἕως, ὅτι ἰσως, ἡμφισβῆσαι παραδίδωσι λόγος, τῆς δεσβετίας, τυπῆς τῆς θεῆς γραφῆς καὶ τῆς αὐτῆς παραδόσεως, ὅτι δὲ τείνον ἐστὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἰσως ἂν τις, φησὶ, κατὰ τὴν ἀεθμῆσαι τυπῆσαι εἰς τὸ ἀξίωμα λάσει, ὅτι ἐπειδὴ τείνον ἀεθμῆσαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τείνον ἐστὶ καὶ τῆς ἀξιώματι. ἀλλ' εἰπερ ἅπαντες καὶ τῶν συγχωρησόμεναι, ἔκ ἀναγκῆς φαίνεται καὶ τῆς φησὶν τείνον εἶναι. καὶ ἕως τὸν λόγον τῆς ἀμφισβῆσαι τῆς θεῆς, ὅτι ἔκ ἀνάγκης ἐκ τῶν ρημάτων τῆς γραφῆς φαίνεται τείνον εἶναι τῶ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀλλ' ἰσως ἂν τις, φησὶν, ἐκ τῆς ἀκαθάρτητος τυπῆσαι ἕως, καὶ τείνον τῆς ἀξιώματι. τὸ πνεῦμα καὶ ὅσον ἐπιγάγει μὴ τὸ θείναι τὰ παραδείγματα τῆς ἀγγέλων, ὡς περ ἐν τῆς ἡμετέρῃ βιβλίῳ τῆς ὁρθῆς ἔχοντι κείναι· λέγει γὰρ, ὅτι εἰ καὶ ὑποβέβηκε τῆς τῆς ἀξιώματι, ὡς λέγουσι· παρελήφασμεν γὰρ τείνον ἀπὸ πατρὸς ἀεθμῆσαι· καὶ τῆς λαϊκά. τῶν τῆς ρητῶ τῆς ἀγίας ἀγγελίας ἐν εἰκὸς χρῆσασθαι τὸ Εὐνόμιον, ἐπειδὴ τὸ παρὰ τῆς ἀγίων μαρτυρεῖται ἔκ εἶχεν, ὡς φησὶν ὁ μίγας Βασιλείου· ἐκ τῆς δὲ εἰκὸς ἐν συνιστῆσαι τὸ εἰκῆσαι διάνοιαν· ὅπερ κατὰ ὑπόθεσιν συγχωρῶν ὁ μίγας Βασιλείου, καὶ διὰ τῶν τῶ, ἰσως, προσδέξαι τὸ τῶ ρητῶ ἀποβλεπόντων διάνοιαν· ἰσως γὰρ, φησὶν, ἐκ τῆς τῶ ρητῶ ἰχυρίζεται· ὁμῶς συναγεί καὶ ἀποδείκνυσιν, ὅτι ἔκ ἐστὶ τρίτον καὶ τῆς φησὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἔκ ἀνάγκης διὰ τυπῆσαι τὸ ἀμφισβῆσαι.

rum, ut affirmabat Eunomius; videlicet Spiritum sanctum esse tertium ordine & dignitate. Hoc certe magnus Basilius nullo modo videtur admittere, sed flatim negat, refellitque dicens, simulari ab eo doctrinam sanctorum; & addit: Qui vero illi sancti sunt, & quibus in sermonibus hanc doctrinam tradiderint, non potest dicere: Fuitne homo tam audax inter divinorum dogmatum novatores? & procul dubio non habebat Eunomius sanctos qui hoc dicerent: quos enim poterat habere? Ille magnum Athanasium pro sancto non habebat: sed nec alius quisquam ante illum tale quid affirmasse videtur. Quod igitur hæc fuerit sententia & doctrina sanctorum, nec dici ab Eunomio poterat, nec a Basilio concessum. Quia vero poterat Eunomius respondere, id legi in sacra scriptura, dicente salvatore nostro in traditione salutis baptismi: Eunies docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; & ex his videri tertium esse ordine & dignitate Spiritum sanctum: concedens hoc Basilius ex suppositione; Dignitate enim, inquit, secundum esse a Filio tradit fortasse pietatis sermo; pietatis sermonem vocans eum, qui traditus est nobis, in sacris evangelii, si quis illum juxta dictum sensum excipiat. Dicit ergo ita, Fortasse: dubitans an sic tradiderit sermo pietatis, hoc est sacra scriptura, & ex ea manans traditio. Quod vero tertius sit Spiritus sanctus, Fortasse quispiam, inquit, ex enumeratione dignitatem intulerit: Ut quia tertius numeratur Spiritus sanctus; dignitate quoque sit tertius. Sed si etiam id concedamus, non videtur necessarium, ut natura quoque sit tertius. Ita cum hesitatione locutus est; quod ex verbis scripturæ non constat necessario, Spiritum sanctum esse tertium dignitate: Fortasse enim quispiam, inquit, ex hac enumeratione dixerit, tertium quoque dignitate: hoc idem infra repetens post exempla angelorum, ut in nostro corrupto codice legitur, dicit: Esti ordine & dignitate posterior est, ut asserunt, tertium quippe ipsum a Patre acceptum numeratum: & reliqua. His evangelii verbis usum esse Eunomium credendum est; sanctorum enim testimonia, ut magnus ait Basilius, non habebat: & hinc ille suum sensum probasse videtur: quod magnus Basilius ex suppositione concedens, & propterea vocem illam, Fortasse, addens, ad verborum illorum respiciebat sententiam: fortasse enim, inquit, ex his verbis probare conatur. Concludit tamen, ac demonstrat Spiritum sanctum natura quoque non esse tertium: & necessario propter hanc hesitationem ponit illud, Fortasse; & illud, Ut omnino, &c. Ita nulla macula inuritur magno Basilio, quod voces illas hesitationis addiderit, ubi ex hypotesi locutus est. Nos enim ita opinamur, & per hoc librorum no-

Matth. 28.

G g stro-

SESSIO XXII.

strorum integritatem defendimus, quod multi & necessarii fidei sunt.

λιας τῆς ἰσως, τῆς θρησκείας, καὶ τῆς ἐν ὄλως, καὶ τῆς ἐξῆς. καὶ ὅπως ἕδρα μῶνον ἀποσάπτει τῆς μεγάλης Βασιλείης τὸ ἀποδοῦναι ταύτας τῆς ἀμφιβολίας ἐν τοῖς κατ' ὑπόθεσιν ὅτι αὐτὸς λογιζομένων. ἡμεῖς γὰρ ὅπως ὑπολαμβάνομεν, καὶ διὰ ταῦτα συνιστῶμεν τῆς ἡμετέρας βίβλος, πολλὰς ὕσας καὶ ἀναγκασίας.

ANNO CHRISTI 1439.

1000.

Ut libri nostri fideliores quam vestri appareant, & plane pateat, ita se habere veritatem, ut est in nostris codicibus, & nulla ratione ut est in vestro, volui sumere exemplar ut jacet, de verbo ad verbum, idque quantum opus erat ex tertio sermone usque ad illationem, ut posita est in vestro codice, interpretante Ambrosio: perspexi igitur, in quibus conveniamus, & in quibus differamus. Prima ergo differentia hæc est, quod ubi in nostro libro legitur: Dignitate secundum a Filio, cum ab ipso esse habeat, & ab ipso accipiat, & annunciet nobis, & omnino ab illa causa dependeat, sermo pietatis tradit: & sequitur: Natura vero tertia uti, &c. Vestri toto hoc sublato sic habet: Dignitate secundum esse a Filio tradit forsan pietatis sermo: deinde transiit ad illud: Natura autem tertia uti, &c. ita ut appareat detruncatio. Deinde cum velit demonstrare Basilium ita esse in Filio respectu Patris, & similitudinem accipere Spiritui sancto, in sine similitudo usquequaque congruit, ut habetur in nostro libro: Quod ea ratione, qua Filius dignitate & ordine secundus a Patre est, natura vero non est secundus eadem & Spiritus sanctus dignitate & ordine post Filium collocatus est: idque sine ulla hæsitacione legitur in nostro codice: respondetque similitudini Filii ad Patrem, Vestri autem liber ponit in sine particulam quamdam, quæ simulat hæsitacionem subesse; Ut hoc etiam concedamus: ex quo fit, ut argumentum conficiat supposito quod incertum est. Tertia differentia est in sine: ubi positus exemplis angelorum & stellarum Basilium ex antecedente absoluto & vero infert consequens absolutum & verum sine ulla hæsitacione, utens his verbis sine dubitatione prolatis: Spiritus sanctus dignitate & ordine post Filium est: idque per sermonem pietatis demonstrat, unde hanc ordinem desumpsit, reddendo causam, & dicit: Accipimus enim tertium a Patre & Filio numeratum, ipso domino in traditione salutaris baptismi dicente: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Et hic est pietatis sermo, quo se etiam fundavit Basilium, quod Spiritus sanctus ordine & dignitate sit tertius, ut legitur in nostris libris: & hoc aptissime congruit; quandoquidem antecedentia de angelis absoluta erant & absque limitatione aliqua. Etenim hoc modo argumentatur: Sicut angeli cum sint in illis secundi & tertii, non sunt tamen extra naturam angelicam; ita & divina pertons: Sicut ergo in illis, ita & in divinis: sed minor absoluta est,

ὅτι ἡ ἀλήθειαν ἡμετέρας βίβλων φαίνεται μάλλον ἢ ἡ ὑμετέρων, ὅτι διασφραγισθῆναι φαίνεται, ὅτι ἡ ἀλήθεια ὅπως ἔχει, καὶ ὅπως ἐν τοῖς ἡμετέροις βιβλίοις λέγεται, καὶ κατ' ἕδρα ἕδρα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ βίβλῳ, ἡ ἀλήθεια λαβεῖν τὸ ἴσον καὶ οὕτως ἀπορρήματι ὅτι ῥῆμα, καὶ τὸ ὅσον ἡ ἀναγκασίαν λαβεῖν ἀπὸ τῆς ἕδρας λέγει μίχελος τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ἀπὸ τοῦ βιβλίου καὶ ὁ ἀμβροσιος ἠρμηνεύσει τὸ ἴσον ἐκείνην ὅτι ἐν οἷς συμφωνοῦμεν, καὶ ἐν οἷς διαφοροῦμεθα. ἡ δὲ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς αὐτῆς ἐστίν, ὅτι ἔδρα τὸ ἡμετέρον λέγει. ἀξιώματι δὲ πατρὸς τῆς υἱοῦ, ἔξ αὐτῆς τὸ εἶναι ἔχει, καὶ ἔξ αὐτῆς λαμβάνον, ὅτι ἀναγκασίαν ἡμεῖς, καὶ ὅπως τῆς αὐτῆς αἰτίας ἐξημῶμεν, ὅτι τῆς ἀσθενείας παραδίδωσι λόγον. ὅτι ὅταν ἔπειτα φῶσι δὲ χρῆσαι ἕδρα, καὶ τὰ λοιπὰ. ἡ δὲ ὑμετέρα βίβλος τὴν τῶν ἀξιώματι τῆς υἱοῦ, ἰσως ὁ τῆς ἀσθενείας παραδίδωσι λόγον. μὲν δὲ ταῦτα μεταβαίνει καὶ λέγει: φῶσι δὲ χρῆσαι τρίτη, καὶ τῆς ἐξῆς ὅπως ὅτι φαίνεται τὰ ἀφαιρέματα. δὲ πατρὸς, βυβλίον ἐκείνου ἀποδείξει ὁ Βασιλεὺς, ὅτι ὅπως ἐν τῇ τῆς υἱοῦ κατὰ τὴν ἀποστασίαν τὸ πατρὸς, καὶ ἐπιφέρει τὴν ὁμοίτητα ἐπὶ τῆς αἰτίας συνδραμοῦτος, ἐν τῇ τῆς υἱοῦ ὅτι ἡ βίβλος ἡμῶν λέγει, ἡ ὁμοίτης κατὰ τὸν τρόπον, ὅτι ἐν λόγον ὁ υἱὸς ἐστὶ δὲ πατρὸς τῆς ἀξιώματι καὶ τῆς ταξεί τῆς πατρὸς, τῆς φῶσι δὲ ἐκ ἐστὶ δὲ πατρὸς. ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸς τὸ υἱὸν τῆς ἀξιώματι καὶ τῆς ταξεί ὑποβίβηκε, χωρὶς τῆς ἀμφιβολίας τίθεται, τῆς ἡμετέρας ἀκολουθῶν ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος τῆς υἱοῦ ἀπὸς τὸ πατέρα. ἡ δὲ ὑμετέρα βίβλος ἐπιτίθει ἐν τῇ τῆς υἱοῦ τινὰ μερίδα ὑποκρινόμενα τῆς τῆς ἀμφιβολίας ἐν ὄλως τὸ καὶ συγχωρήσωμεν. ὅταν ἐπιχειρεῖ ἀπὸ ὑποτιθεμένων ἀμφιβολίας. ἡ δὲ τρίτη διαφορὰ ἐστὶν ἐν τῇ τῆς υἱοῦ, ἐν τῇ τῆς υἱοῦ τῆς ἀξιώματι τῆς ἀγγέλων, καὶ τῆς ἑτέρας, ὅταν ὁ Βασιλεὺς ἐκ τῆς ἀποστασίας ἀπολελυμένη καὶ ἀληθῶς ἐπάγει τὸ ἐπομῶν ἀπολελυμένην ὅτι ἀληθῶς διχατῆρος ἀμφιβολίας, ὅτι λέγει ἐν τῇ τῆς υἱοῦ ὅπως ὁμολογημένως τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς ἀξιώματι καὶ τῆς ταξεί ὑποβίβηκε τῆς υἱοῦ. καὶ ἐκπεδοῦναι τὸ διὰ τῆς λόγου τῆς ἀσθενείας, ἐν τῇ τῆς υἱοῦ τῆς ταξεί, ἀποδοῦναι τῆς αἰτίας, λέγων ἑλθόντων γὰρ ἕδρα ἀπὸ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἀεὶ ζῶντων, αὐτῶν τῶν κυρίων ἐν τῇ παραδόσει τῆς σωτηρίας βαπτίσματος ἐρηκότων βαπτίζοντες αὐτούς, εἰς τὸ ὄνομα τῆς πατρὸς καὶ τῆς υἱοῦ καὶ τῆς ἁγίας πνεύματος. καὶ ὅπως ἐστὶν ὁ λόγος τῆς ἀσθενείας, ἐν τῇ καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπιμελίωσεν ἑαυτὸν, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆς ταξεί καὶ τῆς ἀξιώματι τῆς υἱοῦ κατὰ

1000.

τῆς ὑμετέρας

* aliorum.

* asisus

ANNO CHRISTI 1439.

SERMO XXXI.

κατὰ τῆς ἡμετέρας βίβλου. καὶ τῶν λίαν καλῶς
 συμφορῶν, ἐπειδὴ τὸ ἀποκατάστασις καὶ τῆς ἀγγέ-
 λων ἦσαν ἀποκαταστάσις καὶ ἀποκατάστασις.
 ὅπως γὰρ εἶπεν ὁ τῶν τῶν ἐπιχειρημάτων αὐ-
 τῶν. οἱ τῶν τῶν ἐπιχειρημάτων, ὅτι τῶν
 δόξα καὶ τῶν τῶν ἐπιχειρημάτων, ὅτι τῶν
 ἐξ τῆς ἀγγελικῆς φύσεως, τῶν τῶν τῶν
 ἐπὶ τῆς θεῶν ἀποκατάστασις καὶ τῶν τῶν
 κείνων ἔχει, ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς θεῶν φύσεως. ἀλλ'
 αὐτὴ εἶπεν ἡ ἐλάττω ἀποκατάστασις, ὅτι ἐπὶ τῆς
 ἀγγέλων ἀποκατάστασις καὶ ἀποκατάστασις οἱ
 ὅπως δόξα καὶ τῶν τῶν ἀξιώματι καὶ τῶν τῶν
 ζει, ἕκ εἶπεν ἐξ τῆς ἀγγελικῆς φύσεως, ὅπως
 ὁμολογημάτων καὶ ἐπὶ τῆς θεῶν ἀποκατάστασις.
 περὶ τὸ ἀποκατάστασις ἀποκατάστασις, καὶ τὸ ἐ-
 κείνων ἀποκατάστασις εἶναι ἐφαλοὶ καὶ ἀποκα-
 τάστασις. καὶ οὐκ ἡ ὑμῶν βίβλου ἀπὸ τῶν
 τῆς ἐκατοστῆς λέγει. ὅπως οὐκ ἡ τῶν
 πῶμα ὑποβίβλου τῶν τῶν καὶ ἀξιώματι, ὅπως
 λέγουσι, εἶπεν οὐκ ἡ ἀποκατάστασις τῆς αἰτίας ἡ
 ὑμῶν βίβλου λέγει. ἐλάττω γὰρ, ὅπως,
 τῶν τῶν τῶν καὶ τῶν ἀξιώματι ἀπὸ τῶν πατρὸς
 καὶ τῶν ὑμῶν ἀποκατάστασις. ὅπως ἕκ εἶπεν ἀλλή δια-
 φορὰ μεταξὺ ἡμῶν καὶ οὐκ τῶν τῶν μέρει, πῶμα
 ὅτι ὑμῶν μετὰ τῶν ἀμφιβολίας τίθει, τῶν
 τῶν, ὅπως λέγουσι. πῶμα καλῶς ἀνακαταστά-
 σαι τὸ κῆρυγμα οὐκ τῶν ὑμῶν βίβλου καὶ τῶν
 ὑμῶν. εἰ δὲ ὑμῶν, αὐτῶν εἶπεν. ἐπειδὴ
 καὶ οὐκ ἄλλοι; τῶν εἶπεν τῶν διαφορὰ τῶν μετα-
 ξὺ ἡμῶν. μετὰ ὑποκατάστασις καὶ μακροθυμίας, ἡ-
 να φαῖν ἡ ἀλήθεια, ὅπως αἰνῶν ὑπὲρ ταύτης
 τῆς χρήσεως. ἐπειδὴ αὐτὴ εἶπεν ἡ ἀρχὴ τῶν λό-
 γων τῶν κατ' Εὐνομίαν, καὶ ἀπὸ τῆς θεμελίαν
 τότε τὸ τῶν βίβλου δια τῶν τῶν διαλέ-
 ξεως κατὰ τὸ Εὐνομίαν ἐπιχειροῦν. καὶ εἶπεν οὐκ
 θεμελίαν εἶναι ἀμφιβολοί, ὅπως ἄλλο ὁ μέγας
 Βασίλειος ὑπέδειξεν ἂν πῶμα οὐκ λέγω
 ὅπως, καὶ ἐρωτῶ σε πῶμα ἐν ῥῆμα. πῶμα ἐπὶ
 ταύτης τῶν ὑμῶν τῆς χρήσεως τῶν βίβλου τῶν
 ἀποκατάστασις πῶμα τῶν Βασίλειον εἰρηκίαν
 ταύτων τῶν δόξαν, καὶ βίβλου ἐχηκίαν, ὅτι
 οἱ πῶμα ἐκείνους ἀγιοί τῶν εἰρηκίαν. τῶν γὰρ
 ἡρώτησας οὐκ τῶν ἀποκατάστασις κατ' ἐμῶν. πῶμα
 τότε ἀπῆρτο σε δια βραχίων.

Exon

λέγω, ὅτι εἶπεν εἶπεν ὁ μέγας Βασίλειος
 ταύτων τῶν δόξαν, ὅπως ὅπως τῶν ἀγίων ταύτων ἐ-
 νομίαν, ὅπως τῶν Εὐνομίαν παραδέχεται ὅπως παρὰ
 τῶν ἀγίων ταύτων παραλαβεῖν. καὶ τῶν φαίνε-
 ται ἐξ αὐτῶν τῶν τῶν Βασίλειος ῥημάτων.

Exon

Νῦν οὐκ πῶμα ἀποδεικνύει τὸ Βασίλειον, καὶ
 ὅπως ὅπως ἂν τὸ ἱερὸν τῶν ἀποκατάστασις γῶμα
 τῶν λεγόμενα μετὰ τῆς χρήσεως τῆς λεγόμενα
 τίς οὐκ ἀνάγκη, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν ἀποκατάστασις
 ἡμῶν δύο ἡ τῶν, τῶν δὲ πῶμα παρὲν τῶν. δια
 τῶν καλὸν ἂν εἶναι ἀνακαταστάσις τῶν ἀποκα-
 τάστασις ὅπως οὐκ. εἶπεν εἶπεν τῶν
 κατὰ τὸ ῥῆμα οὐκ τῶν τῶν, ὅπως ἀρχόμενος.
 καὶ μὴ δύο εἶπεν τίθει τῶν ῥημάτων τῶν Εὐ-
 νομίαν, λέγων. μάλιστα ποτὶ κορυφαίαν τῶν εἰς τὸν
 μονοθεῖαν ἐλασθηκίαν μεταβαίνει ἐπὶ τὸ πῶμα
 καὶ, πῶμα, τῶν ἐαυτῶν θελήσει σωμακαταστάσις.
 οἱ καὶ λέγων. ὅπως ὁ Εὐνομίαν. εἶπεν. λέγει;
 Concil. General. Tom. XXXI.

animam secundos & tertius dignitate &
 ordines angelos absolute & sine ulla li-
 mitatione non esse extra naturam ange-
 licam; ergo & in divinis personis in-
 dubitanter hoc idem erit. Cum antecede-
 ns sit absolutum, consequens etiam
 absolutum esse debet, & sine ulla con-
 ditione. Nunc in vestro codice sic legi-
 tur hac illatio: Ita ergo & Spiritus or-
 dine & dignitate posterior est, ut ajunt.
 Cum vero redditor causa, vester codex
 sic habet: Acceptimus enim, inquit, or-
 dine & dignitate tertium a Patre & Fi-
 lio numeratum. Ita ut non sit alia in-
 ter nos & vos differentia in hac parte,
 quam quod vos cum quadam humilitate
 ponitis illud, Ut ajunt. Confido me
 summam textus bene collegisse, ut est
 in nostro & vestro codice; quod si qua
 in parte defecti, dicas ipse; nam inter
 nos nullam aliam differentiam animad-
 verti. De hac sententia patienter, &
 quamavimterque disputandum est, ut ve-
 ritas elucescat: hoc enim caput rationis
 contra Eunomium, & ex fundamentis
 hujus rationis institueret vult totam suam
 disputationem contra Eunomium. Quod
 si fundamenta incerta sunt, Basilios ma-
 gnus nihil sane demonstrasset. Primum
 igitur sic dico, & uno verbo abs te
 quero: In hac materia & loco libri
 producti credidisse Basilium protulisse
 hanc sententiam, & pro certo habuisse
 sanctos qui ante illum fuerunt, dixisse
 hoc? nam tu illud superiore sessione ex
 me quaesisti; de hoc ergo vicissim abs
 te quero breviter.

Exon

Dico, Basilium magnum neque hanc
 sententiam habuisse: neque existimasse
 in ea sanctos fuisse: neque assentiri Eu-
 nomio dicenti, illam se a sanctis acce-
 pisse: & hoc patet ex ipsis Basilii ver-
 bis.

Exon

Nunc igitur ad demonstrandum Basi-
 lii sensum, utque sacrum hoc audito-
 rium percipiat quae dicuntur usque ad
 illa verba: Cur necesse est: quoniam in
 antecedentibus duo vel ista tetigisti.
 praeferentibus vero plura: idcirco commoda
 factum erit, si praecedentia verba, quae
 sane pauca sunt, rursus consideranda
 proposuerimus. Postea subdit di-
 citi illius sensum in tertio sic exordien-
 do: & post duos versus ponit verba
 Eunomii dicentis: Vix tandem jactis in
 Unigenitum blasphemis saturatus tran-
 sit ad Spiritum, totam suam explens
 voluntatem; quasi dicens istum Euno-
 mium

SESSIO XXII.

mium loqui plane ad suam arbitrium, cum nihil a sanctis acciperit. Deinde ponit verba Eunomii, sic enim scribit: Quoniam de unigenito satis jam dictum, reliquam est ut de Paracleto quoque dicamus, non sequendo multorum sententias, sed in omnibus sanctorum doctrinam servando, a quibus edocili tertium esse illum ordine & dignitate, tertium quoque ipsum natura credidimus. Hæc sunt Eunomii verba; & in quibus tria tantum dicit: primum est, nolle se multorum sequi sententias: secundum, velle se doctrinam servare sanctorum: tertium, quia didicimus a sanctis, Spiritum sanctum esse tertium ordine & dignitate, proinde tertium quoque natura esse credidimus. Ad hæc igitur respondet Basilius ita dicens: Quod igitur non putat sequendam esse simplicem ac sinceram multorum sententiam, veritatem ipse distorquens ad id, quod sibi videtur, artificiosis quibusdam & cavillatoriis rationibus. Nunc igitur ad illud Eunomii, quod nolit sequi multorum sententias, summam respondens Basilius: Non putat, inquit, sequendam esse simplicem, &c. & istæ sunt sententia illæ minus consideratæ. Deinde dicit, multorum sententiam despiciens: qua glorificant Spiritum sanctum; ergo ipse bene notat, quinam essent illi, qui Spiritum sanctum glorificabant. Despiciens igitur multorum sententiam, qua Spiritum sanctum glorificant, servare se simulat sanctorum doctrinam; sed qui eam sibi tradiderint, taceat quod iudem alibi fecit, cum de Unigenito ageret. Nunc respondet ad tertium, ubi dicit, a sanctis se didicisse, tertium esse ordine & dignitate; a se autem ipso credidisse, natura quoque tertium esse. Qui vero sunt illi sancti, & quibus in locis docuerint, non potest dicere. Fuitne unquam adeo, & reliqua; postea sequitur; Cur enim necesse est, si dignitate & ordine, &c. Nunc ergo quarto ex te, an, quando Basilius inquit, Despiciens multorum sententiam, qua glorificant Spiritum sanctum: nota esset Basilio sententia, qua multi glorificabant. Et certe notam illam fuisse Basilio, dicendum omnino est. Peto a te, in præcedentibus, ubi ait, sequendam esse simplicem ac sinceram multorum sententiam, & veritatem non esse distorquendam artificiosis & cavillatoriis sermonibus; an sciret Basilius, quinam essent illi sermones cavillatorii; sciebat profecto. Tu vero si fuisse Basilio cognitos opinari sermones illos cavillatorios, & sententiam illam, qua Spiritum sanctum glorificabant, satis aperte perspicies, exploratum quoque fuisse Basilio, quinam essent illi sancti, quos proferre non poterat Eunomius.

ephe.

Sententiam multorum, qua Spiritum sanctum glorificabant, vocat sententiam

αὐτὸ τὸ ἑαυτῷ θελήματι πάντως, μηδὲν παρὰ τῶν ἁγίων εἰληφώς, οὕτω τίθησι τὰ ῥήματα τῷ Εὐνομίῳ, γράφει γὰρ οὕτως· ἐπειδὴ ἀρκεῖ ἡμῶν ταῦτα περὶ τὸ μονοθεῖος, ἐπέμψον κ' ἐπεὶ τὸ παρακλήτου εἶπεν, κ' ἐκ ἀκολουθεῖν ταῖς ἱερῶν πολλῶν γνώμαις, ἀλλὰ τὸ τῶν ἁγίων διδασκαλίαν ἐν πάσει τηρεῖν, ἀφ' ὧν ἰσχυρῶς τῆν τῆν τῆν κ' τῆν ἀξιώματι διδασκόμεθα, τῆν τῆν εἶναι αὐτῷ κ' τῆν φύσει πεπισθαιμένοι. ταῦτα εἶσι τὰ ῥήματα τῷ Εὐνομίῳ, ἐν οἷς ἕδεν πλείον ἀπαιτεῖται τῶν. ἄπειρον μὲν φησι, μὴ βέβαιον παρακλυθεῖν ταῖς ἱερῶν πολλῶν δόξαις. δὲ ἄπειρον λέγει, βέβαιον τηρεῖν τῶν ἁγίων διδασκαλίαν· τῆν τῆν, ἐπειδὴ παρὰ τῶν ἁγίων διδόμεθα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῆν τῆν εἶναι τῆν τῆν κ' τῆν ἀξιώματι, τῆν τῆν εἶναι αὐτῷ κ' τῆν φύσει πεπισθαιμένοι. ἄπειρος πῦπι ἐπομένως ἀποκρίνεται ὁ Βασίλειος, λέγων οὕτως· ὅτι μὴ ὅχι ἡγέται τῆ ἀπλή κ' ἀπειρηθῆτω ἱερῶν πολλῶν δόξαις σαρκῶν, πηχικοῖς τισι κ' σισοφισμένοις λόγοις τῶν ἀληθῶν ἀπὸς τὸ δοκεῖν αὐτῶν διασείρων. νῦν οὖν ἀπὸς ἐκεῖνο τὸ τῷ Εὐνομίῳ, τὸ μὴ βέβαιον ἀκολουθεῖν ταῖς τῶν πολλῶν δόξαις, ἀνακεφαλαιῶν ὁ Βασίλειος λέγει· ἐκ οὗτοι δὲ τῆ ἀπλή, κ' τῶ λοιπῶ. κ' αὐτοὶ εἶσι αἱ ἀνεξέταστοι γνώμαις. εἴτα λέγει, καταφορῶν τῆς ἱερῶν πολλῶν γνώμης, ἢ δόξασι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀρα αὐτοὶ καλῶς οἶδε, τίνες ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ ἐδόξαζον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καταφορῶν τῶν τῆς ἱερῶν πολλῶν γνώμης ἢ δόξασι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀποσπορεύει φυλάσσειν τῶν ἱερῶν ἁγίων διδασκαλίαν, κ' τὴν πῦπι αὐτῶν παραδιδωκῶν τῶν σιωπῶν, ὅτι ἐποίησε κ' ἐπ' ἄλλων λόγων περὶ τὸ μονοθεῖος. νῦν ἀποκρίνεται πρὸς τὸ τῆν τῆν, ἵνα φησὶ παρὰ ἱερῶν ἁγίων ἑαυτὴν μαθησκῆται τῆν τῆν κ' τῆν ἀξιώματι, παρ' ἑαυτῷ δὲ πεπισθαιμένοι τῆν τῆν αὐτῷ κ' τῆν φύσει. τίνες δὲ οἱ ἅγιοι, κ' ἐν τοῖς τοῖς τῶν τῶν διδασκαλίαν πεποιλωται, εἶπεν ἐκ ἑαυτῶν· ἀρα γέγονεν οὕτω, κ' τῆ τῆς. εἴτα εἶπεται· τίς γὰρ ἀνάγκη, εἰ τῶ ἀξιώματι κ' τῆ τῆς, κ' τῶ λοιπῶ. νῦν ἔρατω σε, πότερον ἡμεῖς λέγει ὁ Βασίλειος· καταφορῶν τῆς ἱερῶν πολλῶν δόξης, ἢ δόξασι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, πότερον ὁ Βασίλειος ἔγνω τὸ δόξαν ἢ ἐδόξαζον πολλοί; ἀλλὰ ῥητὴν τὸν Βασίλειον ταῦτο ἐγνωταὶ καθεῶν. ἐρωτῶ παρὰ σὺ, ἐν τῶν ἀποσημαίνον ἐντα λέγει, τῆ ἀπλή κ' ἀπειρηθῆτω ἱερῶν πολλῶν γνώμης σαρκῶν δὲν, ἀλλ' ἢ πηχικοῖς κ' σισοφισμένοις λόγοις τῶν ἀληθῶν διασείρων, πότερον ὁ Βασίλειος ἦδει, τίνες ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ λόγοι οἱ σισοφισμένοι; δὴλον ὅτι ὁ Βασίλειος ἦδει ἐκεῖνος. κ' εἰπερ τοῖς ἐγνωταὶ τῶν Βασίλειον, τίνες ἦσαν οἱ σισοφισμένοι λόγοι, κ' τίς ἡ δόξα ἐκεῖνη, ἢ περ ἐδόξαζον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀρκύντες γνώμης καὶ πατέρως ἐγνωταὶ τῶν Βασίλειον, κ' τίνες ἦσαν οἱ ἅγιοι, ὡς ὁ Εὐνόμιος εἶπεν ἐκ ἑαυτῶν.

ANNO CHRISTI 1439.

Δόξαν ἱερῶν πολλῶν λέγει ἢ ἐδόξαζον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ πλῆθος ἱερῶν Χριστιανῶν τῶν

ANNO
CHRISTI
1439.

Ioan.

Ephes.

Ioan.

Ioan.

Ioan.

Ioan. II.
Ius.

τῆ δόξῃ ὅτι ἐκδοὶ σωματωγομένην ἐστὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ ὡς τῷ παραδόσει τῷ σωματωγομένη βαπτίσματι, ἢ ἀνάγκης ὡς περ τῆς αὐτῆς δόξης, ἢ τῷ καὶ τῆς αὐτῆς ἰσῆας ὑπάρχει τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ.

Καλῶς αὐτὸ ὁ Ἀθανάσιος καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι.

Μετὰ τὸ πολλῶν κρείττοι ἐγίνωσκον.

Τινες δὲ οἱ τεχνικοὶ λόγοι καὶ σεσοφισμένοι τῷ Εὐνόμῳ.

Πρῶτον ὅτι τὸ ἴδιον πολλῶν ἀτιμάζων δόξαν ἐκείτω ὅτι προσποιώμεθα φουλάττειν τὸ ἴδιον ἀγίον διδασκαλίαν, ἢ ἔχει λόγον, ἢ δὲ γὰρ ἦσαν οἱ λόγοι τῶν, ὑποτίθεται τρίτον εἶναι τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἔτω τεχνικῶς καὶ σεσοφισμένως συναγορεύει, ὅτι ἐπειδὴ τρίτον τῷ ἀξιώματι καὶ τῷ πατρὶ, τρίτον καὶ τῷ φύσει. τὸ δὲ εὐλόγηται ἀνελεῖν ὁ μέγας Βασίλειος, ὑποτίθεται κατὰ συγχώρησιν ὡς πῶς ἐφείη, ὅτι εἰ καὶ δὸς τρίτον εἶναι τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ ἐκείνῳ βούλεται, ἀλλ' ἢ δύναται συναγορεύειν, ὅτι τρίτον καὶ τῷ φύσει. ἢ ἦσαν οἱ τεχνικοὶ καὶ σεσοφισμένοι λόγοι ἐκείνου, ὅτι προσποιώμεθα παραλαβεῖν ἀπὸ τῆς ἀνάγκης, καὶ ὅτι ἐκ τῶν συνάγει ἀπὸ ἀνάγκης συναγορεύεται.

Ὁ Εὐνόμος ἔπος ἐπιφέρει, ἑαυτὸν περιληφθῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παρὰ τῷ ἀγίῳ τρίτον τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἀξιώματι, καὶ τὸ εὐλόγητον ἀπολελυμένως, ἢ ἀπὸ ἑαυτοῦ πισθῶν χωρὶς προσδοκασμῶν ἢ ἀμφιβολίας. τρίτον εἶναι πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ τῷ φύσει. ἴδιον τοιγαροῦν ἐκείνου μίαν ἔχειν σεσοφισμένῳ ἐπιχειρήσιν ἐπὶ τῷ ἀποδείξει τὸ ὅτι, ὅπερ ὡς ὁμολογημένων ἐτίθει τὸ ὅτι ἐστὶ τὸ συμπέρασμα ἐκείνου, ἢ τῷ πισθῶν, ἐπειδὴ ἔτω παρὰ τῷ ἀγίῳ περιλαβεῖ. πρὸς δὲ τὸ ποιῆσαι σεσοφισμένοι καὶ τεχνικὸν συμπέρασμα, ἀνάγκη εἶναι ὡς ἐπιχειρήσιν, ὡς ὅτι τῷ ἐπιχειρήσει ταύτῃ ἔπρον ποῖσαι τὸ δωματὸν εἶναι ληφθῆναι τὸ συμπέρασμα. νῦν αὖτὸ ὁ Βασίλειος λέγει πρῶτον

σποῖται τὸ ἴδιον ἀγίον διδασκαλίαν τηρεῖν. ἀλλ' ἢ τίθει λόγον τεχνικὸν καὶ σεσοφισμένον. ἀρχεῖται αὐτῷ ἡμῶν, ὅτι ὁ Εὐνόμος ἔτ' ἀπὸ τῶν ἡγμένων, καὶ ἀπροσδιόριστον ἐπέφερε τὸ ἑαυτοῦ ἔπος, ὅ ἐπίσθῳ. καὶ ὅτιν ἡμῶν ἄρρη τὸ ἐπιχειρήμα ἐκείνου, τότε νοῦστε καὶ τὸ συμπέρασμα ἔπος ἔχειν. νῦν οὖν ἔτοι οἱ ἅγιοι, οἱ τινες ἔχον δόξαν, ὡς ἢ ἰδοῦσαν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ ἦσαν οἱς ἐκλόουδοι ὁ Βασίλειος καὶ ἀπὸ τῆς δόξης, ἢ ἰδοῦσαν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἢ ἡδυνήθη ὁ Εὐνόμος τιθεῖται ἡγμένων, καὶ ἀπὸ τῶν ἡγμένων ἐπαξίαι συμπέρασμα καὶ ἔτοι ἦσαν ἅγιοι πατέρες. καὶ ἐπειδὴ ἡ δόξα ἐκείνων ἢ ἡδυνήθη συναγορεύσαι αὐτῶν, ἢ ἐπιποῖ ὡνόμασι τὸς ἅγιους, ὡς ὁ Βασίλειος λέγει, ἢ ἔτω τοῖς εἰρημένους, ἢ ὡς ὅτιν τῶν τῶν βελτίων. ἐπειδὴ ἢ ἡδυνήθη τοῖς ἐπιθεῖν ἄρεθῆναι οἱ τῶν ἔπος εἰρηκότες, ἀξιώματι τρίτον εἶναι, ὡς ἢ αὐτῶν δύνασαι συναγορεύει καὶ τὸ ἀκόλουθον. καὶ γὰρ οἱ ἅγιοι οἱ

multitudinis Christianorum : nam quia numeratur cum Patre & Filio in traditione salutaris baptismi, necessario sicut ejusdem est gloriæ, ita eandem quam Pater & Filius substantiam habet.

Bene igitur Athanasius & ceteri sentiebant.

Cum multis & illi sentiebant. Artificiose vero & sophisticos sermones Eunomii quinam erant?

Primum, quia multorum sententiam parvipendebat : deinde quia simulans se doctrinam tenere sanctorum, quos proferre non potest : nulli enim erant, qui hoc dicerent : supponit tertium esse ordine & dignitate Spiritum sanctum : atque ita artificiose & sophisticè concludit, quoniam tertius est dignitate & ordine, natura quoque tertium esse. Quod evertere volens magnus Basilius, supponit dando, sed non concedendo in sequentibus : quod si demus etiam, tertium esse ordine & dignitate Spiritum sanctum, quod ille vult : non tamen potest concludere, natura quoque tertium esse. Isti erant artificiosi & cavillatorii sermones illius : simulat enim se accepisse quæ non accepit : & ex his concludit quæ necessario non sequuntur.

Eunomius ita insert : Accepisse quidem se a sanctis, tertium esse ordine & dignitate Spiritum sanctum : & hoc absolute dicebat ; a se vero ipso credere sine ulla limitatione sive hæsitacione, natura quoque tertium esse Spiritum sanctum. Oportebat ergo illum aliquod habere sophisticum argumentum ad demonstrandum hoc quod ponebat ut indubitatum : hæc est illius conclusio ; ita credit, quod ita a sanctis accepit. Ad inferendam vero sophisticam & artificiosam conclusionem necesse est ita argumentari, ut in argumento aliud sit, ex quo deduci possit conclusio. Nunc ergo Basilius, simulat, inquit, se doctrinam tenere sanctorum : de artificioso vero & cavillatorio argumento nihil dicit. Satis ergo est nobis, quod Eunomius iste ex antecedente quodam absoluto inferebat suum consequens, quod credebatur : & cum vos argumentum illud inveneritis, tunc intelligetis conclusionem quoque ita se habere. Nunc ergo sancti, qui sententiam tenebant, qua Spiritum sanctum glorificabant, hi sunt quos sequebatur Basilius : & ex sententia, qua glorificabant Spiritum sanctum, non potuit Eunomius formare antecedens, & ex antecedente inferre conclusionem : & hi sancti palam erant : & quia sententia eorum favere illi non poterat, nunquam illos nominavit, ut inquit Basilius, aut in præcedentibus, aut in hoc tertio libro : neque enim inveniri poterant, qui ita affirmarent, tertium esse dignitate, ut inde posset deducti quod inferebat. Nam sancti qui asserunt, tertium ordine & dignitate, communes erant & notii ; quos Eunomius ipse dissimulante

SESSIO
XXII.

Ioan.

Ephes.
Ioan.

Ephes.

Ioan.

SESSIO
XXXII.

vocabat minus consideratas multorum sententias. Quare magnos Basilius infert, nunquam posse reperiri ab illo: & ex hac radice, domine Ephesie, sententiam tuam sumpsisti. Nam quia Basilius inquit, non posse illum dicere, quinam sint illi sancti, & ubi talem doctrinam tradiderint; ex hoc tu putas, quia id ab Eunomio dicti non posse affirmat Basilius, propterea ipsum quoque Basilius, non habuisse certam hujus rei scientiam. Ceterum Eunomius sanctos proferre non poterat; sancti enim nostri, qui ante illam fuere, dicebant hoc, intelligentes processionem ad intra: Eunomius autem, quippe ut Ariana opinione imbutus, juxta Arianos intelligendo ad extra, hæc nequaquam recipiebat. Nunc ad illud venio, quod præcedente sessione dixi, ad quod etiam tu respondisti: hoc posito tantum volui transcurrere textum, ut qui presentes sunt auditores, rem intelligerent. Nunc Eugenius hoc posito apprehendit arma, & contra Eunomium incipit argumentari. Et primo conclusionem suam absolute ponit: quæ posita oitra ullam limitationem; demonstrat juxta nostrum librum per duo: primo per hoc: Sicuti se habet Filius ad Patrem, ita Spiritus ad Filium: deinde per exempla exemplaria postea concludit ponendo absolutam conclusionem, sicut antea quoque posuerat. Est enim hic verus & ordinatus procedendi modus: siquidem procedis ex veris & absolutis ad absolutas & notas conclusiones. Nam regula est infallibilis, ex vero nunquam sequi falsum. Et si in antecedentia ponantur vera & absoluta, & conclusio etiam semper vera sequetur, sive in antecedentibus ratione quis nitatur, sive auctoritate: Etenim sacre scripturæ & sanctorum dicta, principiorum obtinent locum. Ex vestro codice duo sequuntur absurda: Primum, ex veris & absolutis sequeretur falsa conclusio: quod est impossibile: alterum, ex propositione & antecedente dubio sequeretur vera & certa conclusio: quod est impossibile. Necessarium enim est, consequens hoc non esse necessarium, si dubium sit illud antecedens: & vide qua in confusione verferis, dum sensum hunc sequeris. Ex his duobus capitibus liquet, vestri libri textum stare non posse, quod proposueramus probandum.

Εφεξ.

Non est necesse, ut si quid absolutum & simplex est, quod etiam ex eo probatur, absolute & simpliciter intelligatur: potest enim aliquid esse per se & simpliciter verum, quod autem per illud ostenditur non simpliciter esse verum, sed ex suppositione: si quid videlicet accipiat ut datum, Idcirco &

λέγοντες, τρίτον τῷ τῆς κί, τῷ ἀξιώματι, καὶ τοῖς ἁγίοις ἵσταν κί πατέροι, & αὐτός ὁ Εὐνόμιος ἀπέχεται τῆς πολλῶν γνώμας εὐνομιῶν ἐλεῖν. ὅθεν ἐπαγει ὁ μέγας Βασίλειος, μηδέποτε ἐκεῖνον διηθλήσκει εἶναι. κί ἀπό τούτου τῆς ῥίζης ἀπηλήθη, κί εἰς Εφέσου, τὴν δόξαν. ἐπειδὴ φησὶν ὁ Βασίλειος, τίνες δὲ αἱ ἀγίαι καὶ ἐν τοῖς λόγοις τὴν διδασκαλίαν πεποιθῶσι, ἢ δύναται εἰπεῖν καὶ ἀπὸ τούτου πεποιθῶσι, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Βασίλειος λέγει μὴ δύνανται εἰπεῖν αὐτὸς τὸ εἰδόμενον, διὰ τοῦτο κί τὸν Βασίλειον μὴ ἐγκρίναι γώσιν ἀκριβῆ περὶ τούτου. ὅθεν ἔχει ὁ Εὐνόμιος εἰπεῖν πρὸς ἀγίους. κί γὰρ οἱ ἡμέτεροι τῆς ἀγίων οἱ ἀπὸ ἐκεῖνου τούτου ἐλεγον, τοῦτοις τὸ ἀπόδοσιν ἐφ' ἑαυτῶν. ὁ δὲ Εὐνόμιος ἐπειδὴ κατελήθημεν ἡμῶν τῆς δόξης τῆς Ἀρειανῶν. οἱ δὲ Ἀρειανὸς πρὸς τὸ ἐξῶθεν, ἠδὲ τῶν πύλων ἢ ἰσχυρῶς πρὸς τὸν λόγον, ὅτι εἶπε ἐν τῇ φιλολαβείᾳ, κί εἰς ὃν ἀπεκρίθη ὡς τοῦτο. τούτου τε ὅτις ἐδήλωσα μόνον ἐκείνους τὸ κείμενον, ὡς ἂν γνοῖεν οἱ ἀκροαταὶ ἢ παρόντες. γυνὴν ὁ Βασίλειος τούτου πεποιθῶσι ἀνίστασθαι ὄψα, κί δὲ ἀρχαίαι ἐπιχερῶν κατὰ τὸ εὐνόμιον, κί ἀπό τούτου τῆς αὐτοῦ συμπίρασμα ἀπολελυμένος. μὲν δὲ τὸ τίθεται τὸ συμπίρασμα ἀπροσδιοριστῶς, ἀποδείκνυσι κατὰ τὸ ἡμέτερον βιβλίον διὰ δύο. ἀπὸ τῶν διὰ τούτου. ὡς ἔχει ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα, ἵσω καὶ τὸ πᾶν πρὸς τὸ υἱόν. δὲ πρὸν διὰ τῆς περὶ τὸν παραδειγματιῶν. εἴτα συμπεραίνεται τινεὶς τὸ συμπίρασμα ἀπολελυμένος, καθὼς ἀποκρίθησιν ἀνωτέρω. ἐπειδὴ αὐτὴ εἶναι ἢ ἀληθῆς κί δικαία ἀποχρηστῆς. ἀποβαίνει δὲ ἀπὸ τῆς ἀληθείας κί ἐπιπέμπων ἐπὶ τῆ ἀπολελυμένῃ κί ἄγνωσμένῃ συμπίρασματι. ἐπειδὴ κατὰ τῶν εἶναι ὡς ἀναμάρτητος, ὅτι ἐδύσαστε ἀπὸ τῶ ἀληθῆς ἐπειτα ψαδὸς. ἐπειδὴ εἰ τὸ ἀπορηγμένον περὶ τῶν ἀληθῆ κί ἀπολελυμένα, αἱ κί τὸ συμπίρασμα ἐπεται ἀληθῆς εἶναι, καὶ διὰ λόγων, καὶ διὰ χρησῶν. κί γὰρ τὸ ρητὸ τῆς θείας γραφῆς κί τῆς ἀγίων λόγον ἐπέχουσι τῆς. ἀπὸ τούτου ὑμετέρω βιβλίῳ ἐπεται ἀπὸ δύο. ἀπὸ τῶν, ὅτι ἀπὸ ἀληθῶν καὶ ἀπολελυμένων ψαδὸς εἶπετο ἂν συμπίρασμα, ὅπερ ἀδύνατον. δὲ πρὸν, ὅτι ἀπὸ ἀπορῆς καὶ ἀπορηγμένης, ὡς ἐν αὐτῶ ἀμφισβόλιας, ἠκολούθησεν ἂν συμπίρασμα ἀληθῆς κί ἀναμφίβολον, ὅπερ ἀδύνατον. κί γὰρ ἀνάγκη εἶναι, τοῦτο τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἀναγκαστῶν, ἰὰν ἀπορηγμένον ἐκεῖνο ἢ ἀμφίβολον. κί βλέπει, τίς εἰς γύχους ἀποστρέβη σοι μέντοι ἐπὶ τῆς εἰρημίας ταύτης. ἀπὸ τούτων τῶν δύο κεφαλῶν φαίνεται, μὴ δύνανται τὸ κείμενον τῆς ἡμετέρας βίβλου εἶναι, καθὼς ἡμεῖς ἀποδείξαμεν.

Κ

Ὅσα ἀναγκαστῶν εἶναι, ὃ τὶ εἶναι ἀπολελυμένων κί ἀπλῶν, κί τὸ ἐξ αὐτῶ δεκνόμενον ἀπολελυμένος κί ἀπλῶς νοεῖσθαι. δύναται γὰρ εἶναι κατ' αὐτὸ κί ἀπολελυμένος ἀληθῆς, τὸ δὲ ἐξ αὐτῶ δεκνόμενον μὴ ἀληθῆς ἀπλῶς, ἀλλὰ κατ' ἀπορῆσιν, ὅτι δηλοῦσθαι δεδῶται. διὰ τούτου κί ὁ μέγας Βασίλειος ἐπὶ μὴ τῶ παρα-

ANNO
CHRISTI
1439.

ἢ ὅτι ἀπολε-
λυμένον.

εἶπε.

ANNO
CERIALISTI
1439.

παροδότητος τῆς ἀγγελίας, ἀπλῶς ἀληθῆς καὶ ἀπολιθοβόρας, δεύουσι, ὅτι ἐκ ἑξ ἀδικίας, ἐπιπέτρ τῆς καὶ δέσπον καὶ τρίτου ἔχουσι οἱ ἀγγελοι, καὶ τῶν θεῶν εἰσιν, ἔπειτα αὐτὸς καὶ ἴπρω φωνῆ ἔχον. ἐπὶ δὲ τοῦ συμπεράσμα-
τος, καὶ δὲ ὁ ταῦτα τῆ παροδότημα εἰληφεν, ἢ τὸ ἀπλῶς καὶ ἀπολιθοβόρας δεύουσι ἀληθῆς, ἀλλὰ καὶ ὑποθέσει ἴδουσ ἀπώτερον, ὅτι οἱ δωδεκά κριν ταῦτα τρίτον εἶναι τῆ τῆς καὶ τῆς ἀξιωματικῆς τὸ πῶμα τὸ ἀγίου, καθὼς αὐ-
τοὶ λέγουσι, καὶ τὸ θεολογικὸν ῥῆτον ἐκλαμβάνουσι, ἐκείνοι γὰρ ἴσως τῶτο εἰς συνηγορίαν ἔχουσι ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐκ ἑξ ἀνάγκης ἔπειτα, τρίτον εἶναι καὶ τῆ φωνῆ τὸ πῶμα τὸ ἀγίου. Ἐ
καὶ ἀρα ἡδὲ ἀναγκαῖον ὅτι ἐστιν ἔλεος, ὅτι εἰ τι ἀπλῶς ἔ ἀπολιθοβόρας εἰσιν ἀληθῆς, καὶ τῆς αὐτοῦ δεκνόμενον ὅπως ἔχον ἀνάγκη.

Τ. Θρημ ταυτῶν ἢ ἀκαλυψία. ἴσα γινώσι πάντι· ὁ ἀνθρώπος τρέχει, ἀρα κινῶται. ἀ-
λη ἢ ἀκαλυψία ἢ λέγει μόνον ἢ ἀνθρώπου τρι-
χειν, ἢ δὲ λέγει ἢ ἀνθρώπου κινῶσαι, ἀλλὰ μὴ προσδιορισμῶ, ὅτι εἰ ὁ ἀνθρώπος τρέχει, ἀρα ἔ κινῶται· ἐπειδὴ μόνον εἰσιν ἐπιφορα.

Οὐκ εἰσι πῦτο ὅπως, ὅτι εἰ τρέχει ὁ ἀνθρώ-
πος, ἀρα καὶ κινῶται. ταῦτα εἰπόντων εἰληθῆ ἢ
σωιόδ, τῆ τρίτη ταμιδισατων αὐτῶν. τῆς
τρίτης πίνων εἰληθῆς, καὶ τῆς σωικζως γε-
γυνίας, ἤρατο ὁ Εφῆου.

Σ Τ Ν Ε Λ Ε Τ Σ Ι Σ κγ'.

Μαρτίῳ ἐβδόμῳ καὶ δεκάτῃ, ἡμέρα τρίτη, ἔχουσι.

SESSIO XXIII.

Die decimoseptimo Martii, feria tertia, celebrata sunt.

Ἡμετέρας πίσις ἐκ ἑξ ἀνθρώπων ἔδὲ δι
ἀνθρώπων ἢ εὐκασιῶν ἔχον, ἀλλὰ δὲ αὐ-
τοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ αὐτοπρο-
σώπως τοῦ ἑαυτοῦ μαθηταῖς λαλήσαντος, δια-
τοῦτο τὰ τὸ ῥῆτ ἀμφίβολα καταλιπόντες, οὐ
γε κἀκεῖνα κατὰ τὴ ἀληθῆ θεωρήματα λόγων
ἐπὶ ἡμῶν ἀρίστη μάλλον ἢ κατ' ἡμῶν, ἐπει-
σε λοιπὸν ἀναδράμωμεν, ὅθεν καὶ ταῦτα κωνί-
ζων χρωῖν· ἢ γὰρ ἐν ὁ μίλας Βασίλειος ἰ-
ναντία εἶπεν, ἢ ὅπως ἀσύμφωνα τῶ διαστότῃ
Χριστοῦ, καὶ τοῦ αὐτοῦ μαθηταῖς, καὶ τοῦ δια-
δόχους ἐκείνων, ἢ ἀνακόλουθα ἑαυτοῦ κατὰ τῆ
δι' ἄλλων ῥῆτ ἡμῖν ἀποδίδεσθαι, καὶ ἐπὶ δι-
χθῆσται, τὸ Θεὸς διδόντος ἡμῖν λόγον, ἐν
αὐτῆς τῷ σώματος. περὶ ταῖς γὰρ τιμῆσων
ἢ μαθητῶν ἐκ τῶ διδασκαλοῦ, καὶ τὸ δῶλον ἐκ
τῶ δεσπότου, ἔ σύμφωνον αὐτῶν ἐπιδείξωμεν ἰ-
αυτῶ τῆ κἀκεῖνος ἐν οἷς εἶπεν, καὶ δια πάντων
ἐπόμωον. ἀπὸ τῶν ἡμῶν αὐτῶς ὁ Θεὸς λέγει,
καὶ θεολογῶ πρώτῳ, καὶ τῶ θεολογῶν δι-
δασκαλοῦ ἐν τῆ πλάττω ἀποσημῆσαι τοῦ
μαθηταῖς παραδίδος τὰ τῆς θεολογίας ἀπόρ-
ρητῶ ὅταν εἰληθῆ, φησὶν, ὁ παρακλητός, ὃν
εἶναι τῆ μίλων ὑμῖν παρὰ τῶ πατρὸς, τὸ ὄνδμα
τὸ ἀληθῆς, ὁ παρὰ τῶ πατρὸς ἐκπορεύεται,
ἐκείνῳ μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ. ἐν τούτοις, ἔων
ὄντων θεολογῶν ἀποσημῆσαι, ἔισι ῥήμασιν ὁ
σωτῆρ ἔχρηστω καταλλήλως ἐκάσῳ τῶτων ἀπο-

magnum Basilius in exemplo quidem an-
gelorum simpliciter & absolute vero
probat, non sequi necessario ut il di-
versam habeant naturam, quod sit ordq
inter illos secundi & tertii, multorum-
que ordinum gradus. In conclusione
vero, atque in eo propter quod exem-
pla adhibuit, non ostendit rem simpli-
citer & absolute veram, sed prius ex
suppositione dedit, quod licet hic etiam
demonst, Spiritum sanctum tertium esse
ordine & dignitate, ut ipsi abserunt, at-
que ex dicto evangelio sumunt, (hoc
enim illi forsitan existimant a se face-
re) non tamen sequitur necessarium, ut
Sp:itus sanctus natura quoque sit ter-
tius: non est ergo necessarium quod
ajebas, ut si quid simpliciter & absolu-
te sit verum, tale sit etiam omnino,
quod ex eo probatur.

Pono hanc consequentiam, ut omnes
intelligant: Homo currit, ergo move-
tur: consequentia hæc non dicit plane
hominem currere, nec dicit hominem
moveri, sed cum conditione, si homo
currit, ergo movetur: sola enim est il-
latio.

Non est simile hoc: Si currit homo,
ergo & movetur. His dictis dimissa est
fessio, atque in feriam tertiam reservata.
Ergo feria tertia conventu facto Ephe-
sus orsus est:

SESSIO
XXII.

Ioan.

Ephe.

Ephe.

J. 15.

SESSIO XXIII.

& de Spiritu quidem ait, *Cum venerit* : de se vero una cum Patre, *quem ego mittam vobis a Patre* : rursus autem de solo Patre : *Qui a Patre procedit* : & vide accuratam theologie rationem ; nam per illa verba, *Cum venerit*, libertatem ac dominium Spiritus ostendit : per illa vero, *quem ego mittam vobis*, suum & Patris beneplacitum ad mittendum & manifestandum Spiritum : per illa vero, *Qui a Patre procedit*, causam Spiritus, & unde is habeat esse. Et duorum quidem priorum testis est nobis Gregorius theologus sermone in pentecosten, de Spiritu sancto dicens : Veniens quidem, utpote liber ; missus vero, ut Deo non contrarius. Nam quia præcognito jam olim Patre, & postmodum cognito Filio, postremo manifestatus est mundo Spiritus sanctus, ne Deo contrarius videretur, & alterius cujusdam naturæ seu voluntatis, idcirco mitti a Patre & Filio dicitur : voce hac significare, ut diximus, beneplacitum eorum. Rursus in sermone de Spiritu sancto theologus idem ait : Mittitur quidem æconomice, venit autem sua voluntate, quid rei hoc est, quod ait ? æconomiam vocat manifestationem Spiritus in mundo ad hominum utilitatem. Sicut ergo missionis nomen Patri & Filio tributum est, adven-tus autem Spiritus soli : solus enim advenit Spiritus sanctus, nec est necesse intelligere, aliquam mittentium personarum simul venire cum illo : ita cum de processione agitur, a solo Patre procedere intelligitur Spiritus sanctus, & nequaquam a Filio. Cur enim dominus facta sui mentione adeo propinqua, & missionem Spiritus sibi ex Patre ascribens, non dixit etiam, de processione loquens, *Qui a nobis procedit*, sive, *Qui a me & Patre procedit* ? ita enim dixisset, si suam etiam esse nosset processionem. Quod vero ex Patre procedere sit proprium Spiritus sancti ; & propterea nulla ratione sit necessarium simul intelligi, ex Filio ; testis itidem est nobis Gregorius theologus, proprietates divinarum personarum tradens, dum ait : Quocirca stantes intra fines nostros ingenitum inducimus, & genitum, & procedens a Patre, ut ipse Deus Verbum alicubi dicit. Si igitur proprium est Spiritus sancti ex Patre procedere, & non simpliciter procedere : proprium autem convertitur usquequaque necesse est cum eo cujus est proprium ; sitque illi æquale, & neque latius pateat, neque minus late : necessarium est intelligere & dicere, si quid est Spiritus sanctus, illud ex Patre procedere : & si quid ex Patre procedit, hoc esse Spiritum sanctum. Si quid ergo ex quodam alio quoque procedit, non est hoc Spiritus sanctus ; ita enim intelligere necesse est, exigente hoc sequela, quæ oritur ex ipsa conversionis ratione. Non est ergo necesse, imo nec possibile omnino, cum audimus Spiritum sanctam ex Patre procedere, ut eundem intelligamus ex Filio quoque procedere. Et hæc quidem

Orat. 1. de Filio.

διδωθήσεται. καὶ περὶ μὴ τὸ πνεύματος φησὶν ὅταν ἔλθῃ· καὶ ἑαυτὸ μὴ τὸ πατρὸς. ὃν ἰγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τὸ πατρὸς. καὶ διὰ τὸ πατρὸς αὐθις μόνον· ὃ παρὰ τῷ πατρὸς ἐκπορεύεται. καὶ ἔλπει τὴν θεολογίαν ἀκρίβειαν· διὰ μὴ τὸ ὅτιν ἔλθῃ, τὸ πνεύματος ἑλθούσαν καὶ δεσποτείαν δείκνυσι· διὰ δὲ τῷ ὃν ἰγὼ πέμψω ὑμῖν, τὸ ἑαυτὸ πνεύματος ἀδοκίαν ἐπὶ τῷ πνεύματος παρατίθεται καὶ φανερῶσαι· διὰ δὲ τῷ ὃ παρὰ τῷ πατρὸς ἐκπορεύεται, τὴν αἰτίαν τῷ πνεύματος, καὶ ὅθεν ἔχει τὸ εἶναι, καὶ περὶ μὴ τῷ προτέρων δύο, μαρτυρῶν ἡμῖν ὁ θεολόγος Γρηγόριος· ὅτι τὸ εἶναι τὸ πνεύματος λόγῳ περὶ τὸ ἅγιον πνεύματος λέγων· ἐρχόμενον μὴ ὡς ἑλθούσαν, πεμπόμενον δὲ ὡς ἀκρίβειαν. ἰσοειδῆ γὰρ ἀπολογισμὸν ἀποδοῦναι τῷ πατρὸς, καὶ μὴ ταῦτα τὸ υἱὸν γεννηθέντος, ὑστέρῳ φανερῶσαι τὸ κόσμῳ τὸ πνεύμα τὸ ἅγιον, ἵνα μὴ ἀντιθεῖον εἶναι δοξῆται καὶ ἰσάρας τινὲς φύσεως ἢ θελήσεως, διὰ τὸ πνεύματος παρὰ τῷ πατρὸς καὶ τῷ υἱῷ λέγεται, τὴν ἀδοκίαν αὐτῶν, ὅτιν ἐφαίμεν, δηλοῦντος τὸ ρήματος. καὶ πάλιν καὶ τῷ περὶ πνεύματος λόγῳ φησὶν ὁ αὐτὸς θεολόγος· ἀποστέλλεται μὴ ὁικονομικῶς, ἐρχεται δὲ αὐτεξουσίως. τί τῷ λέγει· ὁικονομικῶς τὸ φανερῶσαι τὸ πνεύματος εἶναι τῷ κόσμῳ διὰ τὸ ἡμῶν ἀνθρώπων ὀφείλειαν. ὡς περὶ οὐκ ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς ρήμα τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ δέδοται, πρὸς δὲ τῆς ἑλθούσης μόνον τῷ πνεύματι· μόνον γὰρ τὸ πνεύμα τὸ ἅγιον ἐρχεται, καὶ ἕδεν σιωποῦν ἀνάγκη τῷ πεμπόμενον προσώπων μετ' αὐτῶν ἐρχεσθαι. ἔτι καὶ εἰ τῷ τῆς ἐκπορεύσεως λόγῳ, παρὰ μόνον τῷ πατρὶ νοεῖται ἐκπορεύεσθαι τὸ πνεύμα τὸ ἅγιον καὶ ἕδαμῶς παρὰ τῷ υἱῷ. διὰ τί γὰρ εἰς ἀποστέλλεται ἑαυτὸ μεμνημένον· ὃ καὶ εἶπεν, καὶ τὸ πέμπειν τὸ πνεύμα τὸ ἅγιον ἑαυτῷ τε καὶ τῷ πατρὶ προσνημένων, ἐκ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τὴν ἐκπορεύσεως εἶπεν· ὃ παρ' ἡμῶν ἐκπορεύεται, ἢ ὃ παρ' ἐμῶν καὶ τῷ πατρὸς ἐκπορεύεται ; ταῦτα γὰρ αὐτὸς εἶπεν, εἰ τῷ ἐκπορεύεσθαι ἴδεν καὶ ἑαυτὸ εἶπεν. ὅτι δὲ τὸ ἐκ τῷ πατρὶ πορευόμενον, ἵδεν ὑπάρχει τῷ ἅγιον πνεύματι, καὶ διὰ τῷ ἕδαμῶς ἀνάγκη σιωποῦναι πρὸς τὸν υἱόν, μαρτυρῶν ἡμῖν πάλιν ὁ θεολόγος Γρηγόριος, τῆς ἰδιότητος τῷ θεῶν προσώπων παραδίδως, εἰς οὗς λέγει· διὰ τὸ ἑπὶ τῷ ἡμετέρων ὄρον ἕδαμῶς τὸ ἀληθινὸν εἰσαγομένον, καὶ τὸ ἅγιον, καὶ τὸ ἐκ τῷ πατρὶ ἐκπορευόμενον, ὡς πρὸς φησὶν αὐτὸς ὁ θεὸς λόγος· εἰ πῶς ἴδιοι τοῦ πνεύματος τὸ ἐκ τῷ πατρὶ ἐκπορευόμενον, καὶ ἕδαμῶς ἀπλῶς ἐκπορευόμενον· τὸ δὲ ἴδιον ἀντιφρονεῖ κατὰ πάντα καὶ ἐξιστάειν ἀνάγκη τῷ εἶναι ἴδιον, καὶ ἐπὶ πλεονάζειν, ὡς ἔδεικται· ἀνάγκη ἀρα νοεῖν καὶ λέγειν, εἰ τὸ πνεύμα ἅγιον ἐστὶ, τῷ ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον, καὶ εἰ τὸ ἐκ τῷ πατρὶ ἐκπορευόμενον, τῷ εἶναι τὸ πνεύμα τὸ ἅγιον· εἰ τὸ ἀρα καὶ ἐξ ἑτέρου τινὸς ἐκπορεύεται, ἕδαμῶς τῷ πνεύματι τὸ ἅγιον· τῷ γὰρ ἀνάγκη νοεῖν κατὰ τὸ ἀκόλυτον τὸ ἀντιφρονεῖν λέγον. ἐκ ἀρα νοεῖν ἀναγκαῖον ἡμᾶς εἶναι διωκτὴν ὅλως, ὅταν ἀπεσωμῶμεν ἐκ τῷ πατρὶ

ANNO CHRISTI 1439.

trōs

ANNO CHRISTI 1439.

SESSIO XXIII.

τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται, καὶ τὸ
 τὸ καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται. ταῦτα μὲν ὁ
 σωτὴρ καὶ διδάσκαλος, καὶ τῆς θεολογίας ἡμῶν
 ὁ διδάσκαλος. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἔστι τῆς ἀ-
 ποστόλων μῆτρως, ὁ ὑψίστος ἀνθρώπος Παῦλος,
 τὸ σπύριον τῆς ἐκλογῆς, ἰδιώτης οἷα κρείσσος
 περὶ αὐτὸ φησὶ, πρὸς Κορινθίους ἐπιστάλων
 περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ τὴν ὑπαρξίν αὐ-
 τῷ παραθεῖσαι βυλάσματος ἔδει ἐστὶ, ταῦτα
 γράφει· ἡμεῖς δὲ ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ κόσμον ἰλα-
 βήσῃ, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔστι
 μῆτρως εἶπερ, δυνατὸν συνεπινοῦντα καὶ ἐκ τοῦ
 υἱοῦ, τὴν ταῦτα ἀνακτίσων θεολογίαν ὁ
 μακάριος Ἰωάννης ὁ θεολόγος ἐν οἷς ἀποκαλύ-
 πτει τὸ μέγαλον Γρηγορίου τὸ Θαυματουργῷ τῆς
 θεολογίας μυστήριον μυστικῶς αὐτῷ τῆς
 ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ Θεομήτορος, ταῦτα φη-
 σὶ, καθὼς ὁ μακάριος Γρηγόριος ὁ Νύσσης
 μαρτυρεῖ τὸν ἐκεῖνον βίον συγγράφων· Ἐν πνεύ-
 μα ἁγίον ἐκ Θεοῦ τὴν ὑπαρξίν ἔχον, καὶ δι'
 υἱοῦ πεφωλῶς τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὸ λοιπὸν· ἐν
 ταῖσι δὴλον, ὡς ἀδελφῶν συνεπινοῦν ἡμᾶς
 τὸ, ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπαρξίν ἔχον, τῷ ἐκ τοῦ
 υἱοῦ· ὁ γὰρ ἀν' ἐπήρατον ὑπερον, καὶ δι' υἱοῦ
 πεφωλῶς, δηλαδὴ τοῖς ἀνθρώποις· ἀλλὰ τῷ
 μερικῷ χήματι τὸ λόγον ἀποσαγαυῶν, ἔδειξεν
 ἐκεῖνος μὲν τῷ πατρὶ μόνῳ ἀποστρέψων, τὸ, ἔξ
 αὐτῷ τὴν ὑπαρξίν ἔχειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον·
 τῷ δὲ τῷ υἱῷ, τὸ δὲ αὐτῷ τοῖς ἀνθρώποις
 φανῆναι· ἔκ ἄρα συνεπινοῦν ἀναγκάσιον ἢ ἐ-
 ταῦθα ἀκρίτως ἡμᾶς τὸ, ἐκ τοῦ Θεοῦ τὸ πνεύ-
 μα, τὸ ἐκ τοῦ υἱοῦ· ἀλλ' ἠδὲ δυνατὸν ὅπως,
 ὡς περ ἔδειξαμεν· εἶπερ ἄλλο τι τὸ δι' υἱοῦ πε-
 φωλῶσαι βυλάσται. Ἐ ἄλλο τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν
 ὑπαρξίν ἔχειν· καὶ τὸ μὲν ἀποδίδεται τῷ πα-
 τρι, τὸ δὲ ἐκείνῳ. ταῦτα μὲν ἐκ τῆς θεῶν γραφῶν εἴ-
 πομεν· μὲν δὲ τὸν θεῖον ἀπόστολον Παῦλον,
 ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος καὶ τῆς ἀποστόλων μῆτρως καὶ
 κοινῶς μυστήριον, ὁ μακάριος Διονύσιος ἡμῶν
 παρελθὼν, τὰ αὐτῷ συμμάρτυρήσων ἡμῖν· ἔ-
 τος γὰρ ἐν τῷ περὶ λιώμενης καὶ διακεκεμημένης
 θεολογίας λόγῳ τὴν διακρίσιν τῆς θεῶν προ-
 σῶπων παραδιδῶς ἡμῖν, καὶ τὴν παντελῆ τὴν δια-
 κρίσιν ἐκτιθέμενος λόγον, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος
 φησὶ, ταῦτα περὶ ταῦτα φησὶν· ἔστι δὲ καὶ δια-
 κρίσις ἐν τοῖς ὑπερσίοις θεολογίαις ἔξ ἑνὸς
 ἐφ' ἑνὸς μόνον, ὅτι καὶ κατὰ ταῦτα τὴν ἐνώσιν
 ἀμικρῶς ἴδρυται καὶ ἀσυγχύτως ἐκάστη τὴν θεαρ-
 χικῶν ὑποστάσεων, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ τὴν ὑπερσίαν
 θεολογίας ἔξ ἀντιτρέφει πρὸς ἀλληλα, μόνος
 δὲ πηγὴ τῆς ὑπερσίας θεότητος ὁ πατὴρ· εἰ
 τίνου μόνος πηγὴ τῆς ὑπερσίας θεότητος ὁ
 πατὴρ, καὶ τὸ τῷ διακρίνεται καὶ τὸ υἱὸς καὶ τὸ
 πνεύματος· περὶ γὰρ τῆς παντελῆς διακρίσεως
 καὶ ὁ σκοπὸς· ὅτι ὁ υἱὸς τῆς πηγῆς τῷ πα-
 τρι κοινῶνται, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ὅτι
 γὰρ συγχύσις ἔσται περὶ τὰ θεῖα πρόσωπα,
 καὶ ἡ διακρίσις ἀναρθεῖσεται· ὅτι δὲ τὰ λιώ-
 μένα, φησὶν αὐτὸς ἐκεῖνος, ἀναρθεῖν θεμπῶν,
 ὅτι τὰ διακεκεμημένα συγχύσιν· καὶ διὰ τῷ τὸ
 τῆς πηγῆς ἀνάγκη· ὅτι ἕνεκα τῶν ὁρῶν
 τὸν υἱὸν μετατρέσεται· μὴ ὅν δὲ πηγὴ θεο-

salvator & magister doctorque nostrae
 theologiae; Videamus etiam quid ejus dis-
 cipulus & arcanorum auditor, caelestis
 ille homo Paulus, vas electionis, de eo
 dicat. Is ergo scribens ad Corinthios de
 Spiritu sancto, & unde sit ejus substan-
 tia, volens declarare haec scripsit: Nos
 autem non Spiritum hujus mundi acceri-
 mus, sed Spiritum qui ex Deo est: & ne
 quis dicat, posse etiam intelligi de Fi-
 lio: explicat hanc theologiam beatus
 Joannes theologus, dum magno Grego-
 rio Thaumaturgo revelat theologiam my-
 sterium, opera semper virginis Dei ge-
 nitricis Mariae, his verbis, ut beatus
 Gregorius Nyssenus testatur in ejus vi-
 ta: Unus Spiritus sanctus ex Deo suum
 esse habens, ac per Filium manifestatus
 hominibus; & reliqua. In his liquet,
 impossibile nobis esse per illud, Ex Deo
 suum esse habens intelligere simul ex
 Filio: non enim postea subjunxisset, &
 manifestatus per Filium, hominibus scilicet,
 sed partitivo usus loquendi modo,
 ostendit illud quidem soli convenire Pa-
 tri, ut ex ipso habeat esse Spiritus san-
 ctus: hoc autem Filio, ut per ipsum
 sit manifestatus. Ergo hic etiam non est
 necesse, cum audimus Spiritum sanctum
 ex Deo, simul ut ex Filio etiam intel-
 ligamus: imo ne possibile quidem est,
 ut ostendimus; cum aliud sit manifesta-
 tum esse per Filium, & aliud, habere
 suum esse de Deo: & hoc tributum huic
 sit, illud vero illi, Haec quidem a di-
 vinitis scripturis. Post divinum autem a-
 postolum Paulum discipulus ejus, arca-
 norumque auditor, & mysteriorum par-
 ticeps Dionysius prodeat nobis eorum-
 dem testis. Is enim in tractatu de uni-
 ta & discreta theologia tradens nobis
 divinarum personarum discretionem, per-
 fectamque rationem discretionis expo-
 nens, ut idem ipse ait, hac de re ver-
 ba haec habet: Est etiam discretio in
 superessentialibus theologis, non tan-
 dtum ea quam dixi, quod secundum hanc
 unionem quoque immixte & incon-
 fuse collocata est una quaeque hyposta-
 ses divinarum: sed quod etiam super-
 essentialis productionis in divinis non
 est conversio ad invicem. solus autem
 fons superessentialis deitatis, & per hoc
 distinguitur a Filio & Spiritu (nam de
 perfecta distinctione agere propositum il-
 li erat) nec Filio, nec Spiritui com-
 mune erit cum Patre esse fontem: ita
 enim esset in divinis personis confusio,
 & distinctio tolleretur; neque vero u-
 nita, ille ipse inquit, distrahere fas est,
 neque distincta confundere. Quare nul-
 la ratione transibit ad Filium ratio fontis.
 Si vero non est fons deitatis Filius,
 plane Spiritus sancti etiam non erit cau-
 sa; superessentialis enim deitas de fonte
 scaturiens, est sanctus Spiritus. Atque
 ita Pater cum solus sit fons deitatis, &
 per hoc distinguatur a Filio & Spiritu,
 solus etiam erit productus, sicuti & so-
 lus Pater. Ita vestrum hoc dogma ex
 ejus doctoris vocibus non colligitur,
 imo discretis apertisque verbis negatur.

1. cor. 2.

De divinis personibus cap. 2.

SESSIO
XXIII

In eundem modum & magnus Athanasius in sermone, qui de eterna Filii & Spiritus existentia inscribitur, sic ait: Secernimur & a Judaizantibus; & a depravantibus Christianismum, qui negantes Deum de Deo, Deum unum aequae ac Judaei affirmant: non Deum ipsum solum asserentes, quod solus ingenuus sit, & solus fons deitatis Pater; sed ut sine Filio infaecundum, & sine vivente Verbo infructuosum. In his iste doctor solum ingenuum, & solum deitatis fontem asserit Patrem: & sicut ingenuum neutri divinarum personarum potest commune fieri; ita etiam esse deitatis fontem nullo modo potest effici commune Filio; nequaquam igitur fons deitatis Filius, proinde nec sancti Spiritus causa. Vide sanctos, ut in omnibus inter se, & cum veritate consentiant. Sed universalium quoque conciliorum sententias vobis proferemus, cadent nobis testificantes. Sancta igitur & oecumenica prima synodus per Leoncium Caesarem episcopum ad philosophum addubitantem haec ait: Suscipe unam deitatem Patris, qui Filium ineffabiliter generavit; & Filii ex eo geniti; & Spiritus sancti procedentis ex ipso Patre, qui & Filii proprius est, ut ait divinus apostolus: Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Considerandus hic est sanctorum patrum. horum sensus; quod de sancto Spiritu disserentes; unde procedat, & causam habeat; cum divinitatem Spiritus dixissent procedentis ex ipso: statim addiderunt, Patre: ne quis putaret, processionem referri ad Filium, quoniam de eo proxime fecerant mentionem.

Gelas. Cy.
sic lib. 1.

Rom. 8.

1020.

ephe.

1022

Videris praeterire ordinem; convenit enim inter nos, ut de capite in caput, deque argumento ad argumentum progredieremur.

Ordinem non praetereo, sed ut per omnia demonstrarem, prolatum a nobis sancti Basilii librum incorruptum esse & integrum; ac Basilium magnum non loqui pugnantia, ut ipse dixisti

Superiore sessione communi consensu beatissimi patris, & serenissimi domini imperatoris statutum & conclusum est, ut de capite in caput, ac de argumento ad argumentum transiremus: atque idcirco primo incerpimus ex dicto magni Basilii, quod sumptimus ex ejus homilia ab ipso habita die festo pentecostes: etiam vero super hoc multa

Α τής ο υιός, άλλον ως υδὲ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰ-
τιος εἶαι· θεότης γὰρ ὑπερστος πηγαζομένη
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. καὶ ὡς μόνος πηγή θεο-
τήτης ὡς ὁ πατήρ, καὶ τούτῳ τὸ υἱὸν διακεκο-
μητός καὶ τοῦ πνεύματος, μόνος εἶται καὶ ἀρρο-
λόγος, ὡς περὶ καὶ μόνος πατήρ. καὶ ὡς ἐμὴν τὸ
υμῶν τούτου δόγμα ὑ' συναγεται ἐκ τῆς τοῦ
διδασκάλου τούτου φωνῆς. ἀλλὰ ῥητῶς καὶ κα-
θαρῶς ἀποκρίνεται· τὰ αὐτὰ δὲ τούτῳ καὶ ὁ
μῆγας φησὶν Ἀθανάσιος ἐν τῷ λόγῳ. ὡς ἐ-
πιγραφῶν ἔχει, περὶ τῆς αἰείας ὑπάρξεως υἱοῦ
καὶ πνεύματος, λέγει γὰρ ἐκεῖ· ἡμετέρας καὶ
τῆς Ἰουδαϊζόντων, καὶ τῆς Ἑρσιανισμῶν παρα-
φθερόντων, οἱ τῶν ἐκ Θεοῦ Θεῶν ἀρροῦμῶν,
Θεῶν ἐκ παραλήληθως τῆς Ἰουδαίας λέγουσιν.

Β ὅτι μόνος ἀρχηγός, καὶ μόνος πηγή θεο-
τήτης ὁ πατήρ· τούτου ἕνεκα αὐτῶν εἶναι
μόνος Θεῶν, ἀλλ' ὡς ἀρροῦν υἱὸν καὶ ἀκαρπῶν
ζῶντος λόγου. ἐπιπέθετα δὲ καὶ ὡς ὁ διδάσκα-
λος μόνος ἀγέννητος καὶ μόνος πηγή θεοτήτης
καὶ πατέρα φησὶ, καὶ ὡς περὶ τὸ ἀγέννητον ὑ' δυ-
νατὸν ἡμεῶν κοινὸν υδέρῳ τῆς ἑσῶν προσώ-
πων, ὡς καὶ ἡ πηγή τῆς θεοτήτης ὑδατῶν
κοινωθῆναι τῷ υἱῷ δυνατῶν. ὅτι ἀρὰ πηγή
θεοτήτης ὁ υἱός, καὶ διὰ τούτου υδὲ τοῦ αἰείας
πνεύματος αἴτιος, βλέπει διὰ πάντων τῶν τῆς
ἀγίας συμφωνίας. καὶ ἔχει πρὸς ἀλλήλους καὶ
τῶν ἀληθῶν. ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν οἰκουμενικῶν
συνοδῶν ἀποφάσεις ἡμῶν προύσεμῳ, τὰ αὐτὰ
συμμεμάρτυρος ἡμῶν. φησὶ τῶν ἡ ἀγία καὶ
οἰκουμενικὴ πρώτη σύνοδος διὰ τὸ ἑπισκόπου
Καισαρείας Λεόντιος πρὸς τὸν διασπορίτου φι-
λόσοφον ταῦτα· δεῖξαι μίαν θεοτητα τῶν πατρῶν
τῶν ἡμεῶν τὸν υἱὸν ἀνεκφράστως, καὶ τὸ υἱὸν
γεννηθῆναι ἐκ αὐτοῦ καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα
τὸ ἐκπορευθῆναι ἐκ αὐτοῦ τῶν πατρῶν, ἰδίῳ δὲ
ὄντος τῶν υἱῶν, καθὰ φησὶν ὁ Θεὸς ἀπόστολος·
εἰ τις πνεῦμα Χριστοῦ ἔχει, οὗτος ὡς εἶναι
αὐτοῦ. θεωρεῖται ἐν ταῦτα τῶν διανοῶν τῶν ἀ-
γίων τούτων πατρῶν, ὅτι περὶ τὸ ἅγιον πνεῦ-
ματος βιολογώμετες, ὅθεν ἐκπορεύεται καὶ τῶν ἀ-
γίων ἔχει, καὶ τῶν θεοτήτων τῶν πνεύματος ἐ-
κπορευθῆναι ἐκ αὐτοῦ, προσέθηκαν, καὶ
τὸ πατὴρ καὶ υἱός, ἵνα μὴ τις νομίσῃ πρὸς τὸν
υἱὸν ἀναφύρειναι τῶν ἐκπορευθῆναι, ἐπειδὴ προσ-
χωρῶς αὐτῶν ἐπεμνήθησαν.

Φαίνεται ὅτι παραβαίνει τῶν τῶν πνεύματος
γὰρ, ἵνα ἀπὸ κεφαλῶν, εἰς κεφάλαιον καὶ ἀπὸ
ἐπιχειρήματος εἰς ἐπιχειρήματα μεταβαίνοντες.

Ὁ δὲ παραβαίνω ἡμῶν τῶν, ἀλλ' ἵνα διὰ τῶν
τῶν ἀπάντων ἀποδείξω, ὅτι τὸ ἀποκομῶν παρ'
ἡμῶν ἐβλήθη τὸ ἅγιον Βασιλείου εἶναι ὄγκος καὶ
ὄρθον· καὶ ὡς περιπίπτει ἐαυτῶν ὁ μῆγας Βασι-
λείου, καθὼς αὐτὸς εἶρηκεν.

Ἐν τῇ ἀπολαβῇ διαλέξει ἀπὸ κοινῆς συ-
φωνίας τῆς μετὰ τὸ μακαριώτατον πατέρα, καὶ
τὸ γαλινοῦτατον κληρὸν τῶν βασιλείου συμπεφώνη-
ται, καὶ συνεπεράθη, ὡς ἀπὸ κεφαλῶν εἰς
κεφάλαιον, καὶ ἀπὸ ἐπιχειρήματος εἰς ἐπιχει-
ρήματα μεταβαίνοντες; καὶ διὰ τούτου ὡς ἡμεῶν
μετα ἀπὸ τῶν ῥητῶν τῶν μεγάλων Βασιλείου ὁ
περ' ἐλαβόμεθα ἀπὸ τῶν ὁμιλίαις αὐτοῦ τῆς ἐκτε-
θείσης

ANNO
CHRISTI
1452.

ANNO CHRISTI 1432

SERMO XXXIII.

Θεοῦ αὐτῷ ἐν τῇ ἐκείνῃ τῆς πενήτησ. εἰ
 δεῖ καὶ πολλὰ εἰρηθεῖ καὶ ῥητὴν τὴν περὶ
 ἡμῶν ἀπὸ ἀνιχνύσας τῆς ἐνοίας τῆς ῥητῆς ἰ-
 κίως, εἰδὼσι ὅμως ἐξέβηται τὸ ἀποκερματίζου-
 ῖν τῆς ῥητῆς. συμπεραίνοντες δὲ τὴν ῥητὴν τοῦ
 Βασιλείου, ἠλθόντων εἰς τὸ ἀπῶτον ῥητὴν ἐπὶ
 τίθασιν οὐ τὴν τῆς ἐπισημασθῆναι κατ' Εὐ-
 νομίου· καὶ ὡς τὴν τῆς ῥητῆς τὸ Βασιλείου
 κατὰ τὴν ἐμῶν ἰσχυροῦν διεφοροῦται, ὡς
 τὴν ἐκείνου μὲν τῆς αὐτῆς ῥητῆς, εἰδὼ-
 σι δὲ μεταβαίνοντες ἀπὸ τῆς ὁλῆς τῆς ἐκείνου
 τῆς εἰρημίας ῥητῆς. καὶ γὰρ ἐπὶ ἐξέβη-
 μῶν συναξαρίων ἀπὸ τῆς ἐνοίας ταυτοῦ
 τῆς ῥητῆς, καὶ ἂν πάντως ἀνάγκη τὸ πρῶτον
 ἀποκαταστήσει τὴν ἰστορίαν εὐνοίας τῆς ῥητῆς· καὶ
 εἰδὼσι ἀποκερματίζουσα ἐπισημασθῆναι, ἀλλὰ μόνον
 τὰ ῥητῆς τὰ τῆς ἐπισημασθῆναι τὴν ῥητῆς
 συναξαρίων ἀπὸ τῆς ἰστορίας καὶ τῆς ἐπισημασθῆναι
 δεῖ τὴν εἰρημίας ἐκείνου καὶ ἀποκαταστήσει τὴν ἀποκα-
 τισθῆναι. διασαφηνίζοντες δὲ τὴν ἐπισημασθῆναι, δὲ ὁ λό-
 γος ἰσχυροῦν. ἀποκερματίζουσα μὲν ἀνάγκη, ὅτι
 τὸ κεῖνον ἐκ ἰδίου ἐκείνου μὲν τῆς ἀπο-
 κείνου ἐκείνου τῆς ἀποκαταστήσει, ὡς ὡς ὡς ὡς
 ἢ φησὶ τὸ πρῶτον ἀπῶτον, ἐκ ἰδίου ἐκείνου
 γρηγοροῦν βραχυτέρῳ ἐν τῇ διασαφηνίσει καὶ
 ἀναπτοῦναι τὴν τῆς κεῖνον, καὶ δὲ πρὸς τὸν
 λόγον εἰς ἰστορίας πελάτων καὶ τῆς ἡμέ-
 τερας ἀποκαταστήσει, ἐπὶ ἐξέβηται τῆς
 ἀπῶτον τῆς, διὰ τῆς διασαφηνίσει τῆς ῥητῆς τῆς
 μεγάλης Βασιλείου, καὶ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκείνου
 ὡφείλει ποιῆσαι τὸν λόγον. ἐν οὗ ἐκ τῆς οὗ
 ἔσεται, ἢ εἰδὼσι τὸν ἐμῶν συμπεραίνει λόγος
 ὡς, ὡς μὴ λόγον ἔχειν εἰς πεισαντίον ἐκεί-
 νων, καὶ τὸν ἰδίου ἀποκαταστήσει, εἰ καὶ οὐ
 τὸς ἐμῶν ἔσεται. ἢ βελοῦνται ἐκείνου τῆς
 σπῆς τῆς λόγος τῆς ἀποκαταστήσει ἐκείνου εἰς
 ἐπισημασθῆναι ἐπὶ δὲ ἐξέβηται ἐκείνου καὶ ἐκ-
 κείνου τὸ ἐπισημασθῆναι τὸ συμπεραίνοντα πρὸς
 τὸν, ὡφείλει ποιῆσαι ἐπὶ τῆς τῆς Α-
 θανάσιου, τὰ πρῶτον κατὰ δὲ πρῶτον λόγον κομίζου-
 ναι ἀπὸ ῥητῆς ὡς ἀνάγκη συμπεραίνουσι,
 καὶ ὡς ἢ ἢ ῥητῆς τῆς μεγάλης Βασιλείου. καὶ
 δὲ ὡς πρὸς τῆς ἀπῶτον λόγος ἀποκαταστήσει, ὡς
 τῆς τῆς τῆς καὶ τῆς ῥητῆς τῆς ἀποκαταστήσει
 σῶν τῆς Αθανάσιου, καὶ μεταβαίνουσι εἰς ἄλλας
 ἀποκαταστήσει καὶ ζητήσεις, τῆς κεῖνον πρὸς τῆς ἐκ-
 ποκαταστήσει καὶ ἀγίου π. ἀπῶτον, ὡς ὡς ὡς ὡς
 αἱ ἀπῶτον ῥητῆς ὡς ἰδίου ἐπὶ τῆς κε-
 μῶν τῆς ἀποκαταστήσει. μὴ γὰρ ὡς εἰδὼσι τὸ
 ῥητῆς τῆς μεγάλης Βασιλείου ἐπὶ τῆς, ἐκ τῆς
 ἐμῶν ἀποκαταστήσει, καὶ ἀποκαταστήσει ὑμῖν; μὴ ὁ λόγος
 τῆς ἀποκαταστήσει καὶ τῆς ἀποκαταστήσει ὡς ἐπὶ τῆς
 ἀποκαταστήσει τῆς ἀγίου βαπτισματος; καὶ ὡς αὐτῶν
 ὁ κεῖνον ὡς ἐπὶ τῆς τῆς πεντηκοντακάτου
 κεφαλῆς τῆς κατὰ Ἰωάννου εἰρημίας ὁ παρὰ τῆς
 παρὰ τῆς ἐκείνου ὡς ὡς φησὶ ἐν τῆς μῶν
 τῆς ἐκείνου κεφαλῆς, διασαφηνίσει τῆς ὡς
 πρὸς ὡφείλει νοεῖναι πρὸς, ἐκ τῆς πρῶτον ἐκεί-
 νων, λόγος πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐ-
 μῶν ἐστὶ, διὰ τὸ εἰρημίας, ὅτι ἐκ τῆς ἐμῶν ἀπο-
 καταστήσει, καὶ ἀποκαταστήσει ὑμῖν. ἐπειδὴ τῶν ἢ
 ῥητῆς αὐτῆς τῆς θείας γραφῆς καὶ τῆς Ἰησοῦ

sunt a nobis dicta ad investigandum
 jus sensum, nunquam tamen a propo-
 sito illo dicto fumus digressi. Concluso
 autem dicto Basilii venimus ad primos
 dictum positum in tertio confutationum
 Eunomii: qua quidem in sententia Ba-
 silii, quod ad me attinet, orationem
 meam dilatavi in exponenda tamen ea-
 dem sententia nunquam divertens ab
 explicatione dictae sententiae. Volenti e-
 nim mihi a sensu hujus sententiae ratio-
 nem deducere, profecto necesse erat,
 ut dicti illius sensus ab hoc auditorio
 perciperetur, & nunquam protuli alium
 sensum, sed verba tantum hujus dicti.
 & quoniam verba colliguntur ex ante-
 cedentibus & consequentibus, Idcirco
 opus fuit exponere ac declarare praece-
 dentia. Dilucidato autem textu formavi
 duas rationes, illud necessarie demon-
 strans, textum stare non posse cum ad-
 jectione illius vocis dubitationem signi-
 ficantia: ita ut brevior mihi sermo esse
 non potuerit in declarando & explican-
 do tanto textu, quando id rei natura
 postulabat. Nunc ergo, si optimum or-
 dinem servare volebas, dicendum tibi
 erat ad ea quae ultimo dicta sunt pro
 expositione dicti magni Basilii, quo de-
 veneramus; & sermo rursus de illo in-
 stituendus. Alterum igitur sequitur ex
 duobus, aut meae rationes ita conclu-
 dentes vidisti, ut nullam possis afferre
 responsionem; quod quidem si tu quo-
 que fateris, nobis vehementer placet:
 aut subterfugere volens responsionem ad
 has rationes, aliam materiam ingressus
 es. Quod si subterfugere & declinare vo-
 lebas argumenta hoc concludentia, de-
 bebas tunc ad verba Athanasii venire,
 quae tum secundo loco prolata sunt, quae
 etiam tam necessarie concludunt, quam
 locus magni Basilii. Nunc neque ad
 primas rationes respondes, neque ordi-
 nem servas prolaterum Athanasii senten-
 tiarum, & transis ad alias dubitationes
 & quaestiones de processione Spiritus san-
 cti: quasi primae quoque auctoritates non
 innitantur textu evangelico. Annon in-
 nititur magni Basilii dictum verbis illis:
De meo accipiet, & annuntiabit vobis?
 An pietatis & veritatis sermo non est
 in traditione sacri baptismatis? Certe
 Christus ipse, qui in fine xv. capituli e-
 vangeliis secundum Joannem dixit, *Qui a Patre procedit: xvi. medio capite de-
 clarat quomodo sit intelligendum illud, A Patre procedit, his verbis: Omnia quae
 habet Pater mea sum: propterea dixi, Quia de meo accipiet & annuntiabit vo-
 bis.* Cum igitur sententia haec divinae
 scripturae & Jesu Christi posita sit prius
 in medio per sanctos doctores, & pro-
 lata virtute argumentorum; valde ab-
 surdum est & inconveniens coram tali
 auditorio gravem sententiam indiscussam
 relinquere, nulla habita ad convincen-
 tes rationes responsione: atque ad alias
 transire auctoritates, quas tu modo pro-
 tulisti. Quare sic dico: sermonem, quan-
 tum libuerit, protrahe: neque enim ego
 possum tibi legem imponere, sed sere-

Tom. 10.

ANNO CHRISTI 1459.

ANNO CHRISTI 1459.

ANNO CHRISTI 1459. nissimus imperator: ipse tamen modestiam, & ordinem disputationum servabo; & nullam ad quicumque dixeris, responsum dabo, donec ipse eo ordine responderis, quo sumus disputationem exorti. Nunc ergo tecum ipse cogita, si non vis presentibus hisce tempus frustra conterere. Itaque hoc ego etiam a te contendo, ut respondeas ad argumenta objecta: inde enim clarissime sensum Basilii percipiemus: nisi quid aliud sanctissimus dominus voster mihi præcipiat. Dixi alias, & iterum dico, in tertia synodo ita fuisse statutum, ut asserit sanctissimus Cyrillus: & hoc debet esse regula tibi & mihi. Quod professionem patrum sequentes in omnibus, quem fecere Spiritu sancto in ipsis loquente: & sensum in his repositum investigantes, veritatem dicimus. Ita enim debent asferri testimonia & sententiæ, ut cum accurata animadversione investigemus & scrutemur sanctorum testimonia.

Conc. Eph. 161. 1. c. 14.

ephe.

Nos disputationis modum; qui convenit inter nos, nequaquam deseruimus: sed nosse, venerande pater, omnes habitas sessiones fuisse consumptas super duobus aut tribus dictis a vobis propositis. Ne ergo semper hoc fiat, responsum nostrum nunquam non provocante vestros sermones, visum nobis est proferre simul rationes, quibus innititur, non ex apocryphis quibusdam libris, & qui multis ignoti sunt, aut ex ambiguis & depravatis; sed ab ipsis divinis scripturis & sanctorum sententiis, quæ ab omnibus recipiuntur. Si enim semper in eodem dicto nostra versetur oratio, nobis quidem vestra argumenta confutantibus, vobis autem ea defendentibus, hoc profecto infinitum erit. Idcirco postquam plane & aperte data est a nobis responsio ad illud de additamento vocis dubitationem significantis, quæ in nostris libris habetur: visum nobis est dictum illud missum facere, ne infinitum esset; & rationes nostras in medium asferre: deinde magni Basilii voces hisce omnibus consonas: ut per hæc omnia palam fiat, vestrum libellum esse corruptum: postea vos singula excipientes potestis more dialectico examinare Deo juvante, ac tempore permitte.

Imperator. Si expectavissetis, donec finem audi-

A Χρηστὴ ἐπισημῶν εἰς τὸ μέσον διὰ τοῦ ἀγίου διδασκάλου, καὶ παρηγοῦν ἐπὶ τῇ διωμῆσει τοῦ ἐπιχειρήσαντος, λέγει εἶναι αὐτοῦ καὶ ἀσπικεῖ ἐπὶ τῷ πνεύματι ἀκουστικῶν, ὡς τῆς μεγάλης χριστιανικῆς παραλεφεθείσης ἀνεξήγητος, μαρτυρίας ἡμῶν ἀπολογίας πρὸς τοὺς λόγους τοῦ ἐπιλογησαντος, μεταβῆναι ἐπὶ ἄλλας χρήσεις, ἅς κατὰ τὸ παρὸν αὐτῶν ἀποκρίσεις. ἔπειθ' ἐπεὶ λέγω ὅτι, λέγε μακρὸν ὅσον ἂν αὐτῶν εἴη, ἐπειδὴ αὐτῶν ἔχω ἐπιτιθεῖν σοὶ νόμον, ἀλλ' ὁ γαλιλιώτης βασιλεὺς ὁμοίως ἐγὼ τηρήσω τὴν σιμωσύνην καὶ τὴν τῶν ἁγίων, καὶ ὑπέσχετο ἀπολογίαν παρῆν σοὶ ὡς ὅσα ἂν εἴπῃς, ἕως ἂν αὐτὸς ἀποκριθῆναι κατὰ τὴν τῶν, καὶ ὅν ἔδοξε τὴν διαλεξέως ἡρεσμεῖται. ἔπειθ' ὅν σκέψασθαι αὐτῶν, εἰ βούλει μὴ κατατελεῖν τὴν ὑμῶν ἐπὶ ματαίῳ τῶν παρόντων. ἐκζητῶ πῶς ἀπὸ σοῦ καὶ αὐτῶν, ἵνα πρὸς τοὺς λόγους ἀπολογηθῆς τὸς ἀποκομιθέντας, ἐπειδὴ ἐξ ἐκείνων σαφῆστα ἔχομεν τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλεὺς εἰ μὴ ὁ ἀγίωτος ἡμῶν δεσπότης θέσει μοὶ τι ἔτρον. εἶπον ἄλλοτε καὶ λέγω καὶ νῦν, ὅτι ἐν τῇ τρίτῃ συνόδῳ ὡς ἐβεβαιώθη, καὶ ὡς φησὶν ὁ ἀγίωτος Κύριλλος καὶ τὸ ὁμοίως κατὰ καὶ σὸς καὶ ἐμὸς εἶναι, ἵνα φησὶν ὁ Κύριλλος, ὅτι ἐπέμεινε εἰς πᾶσι τῇ ὁμολογίᾳ τῶν πατέρων, ἡ ἐποίησαντο ὡς αὐτῶν λαλοῦν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἔπειθ' ἐννοεῖται καὶ κεραιβῶν ὡς αὐτῶν ἀνεχθῆναι, τὴν ἀληθεῖαν λεγομένην. ὡς γὰρ ἐφείδουσι πείθεσθαι αἱ μαρτυρίαι καὶ τὰ ῥητὰ, ὡς ἡμῶν μετ' ἐπίστασίας καὶ ἀκρεθείας ἀνεχθῆναι καὶ ἐπιμῶν τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἁγίου.

D Ημεῖς τὴν ἔδοξε τῆς διαλεξέως, ὅν συνεφωνήσαμεν πρὸς ἀλλήλους, ἕδαμῶς παρελίπομεν. ἀλλὰ γινώσκει τὸ σὴ τιμωρῆσαι, ὅτι δύο ἢ τρία ῥητὰ ἀποβαλομένων ὑμῶν κατελεχθῆσαν πρὸς αὐτὰ πᾶσαι αἱ ἀπολαβῆσαι συνελάσεις. ἵνα ἂν μὴ αἰετὸ τὸ ἡρηται, αἰετὸ τῆς ἡμετέρας ἀπολογίας ἀποκαλυμμένης τὸς παρ' ὑμῶν λόγους, ἔδοξε ἡμῖν τὸς ἡμετέρας συστάσεις παραγαγεῖν ἐν ταῦτι, ἡ ἐξ ἀποκρίσεων τινῶν βιβλίων καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνώστον, ἡ ἐξ ἀμφιβολῶν καὶ νενοθεμένων, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν ἁγίων γραφῶν, καὶ τῶν παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενων ἀποφάσεων τῶν ἁγίων. εἰ γὰρ αἰετὸ περὶ τὸ αὐτὸ ῥητὸν ἀναλώσομεν τὴν λόγον, ἡμεῖς μὴ ἐλέγχοντες τὸς ὑμέτερος λόγους, ὑμεῖς δὲ ἀπολογημένοι, τὸ ἐπὶ ἀπειρον προβήσεται. διὰ τὸ ἐπεὶ ἡμεῖς ἀπολογίαν ἐδώκαμεν ἕως καὶ καθάρως εἰς τὴν ἀποδῆλκον τῆς ἀμφιβολίας ἐκείνης ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν βιβλίοις κεραιβῶν, ἔδοξε ἡμῖν ἐκείνο τὸ ῥητὸν καταλιπεῖν, ἵνα μὴ ἐπὶ ἀπειρον αἰετὸ ἀποβαίνωμεν, τὸς ἡμετέρας συστάσεις παραγαγεῖν, καὶ μὴ ταῦτι τὸς τὴν μεγάλην βασιλείαν φωνῆς συμφωνῆς ἀπασὶ τούτοις, ἵνα διὰ πάντων τῶν ἀναφανῶν τὸ σαφὲς ὑμῖν βιβλίον νενοθεμένων. μὴ δὲ ταῦτι δύνασθε ὑμεῖς ἀπολαμβάνοντες ἕκαστον τὸ εἰρημίων, διαλεκτικῶς ἐξετάζειν, ἂν ὁ Θεὸς βούληται, καὶ ὁ ἄγγελος συγχωρῆ.

E Εἰ εἴχετε ἀναμένειν ἵνα ἀκούσῃτε τὸ τέλος, βασιλ.

Boor.

πά-

ANNO CHRISTI 1439.

SESSIO XXIII

καλιν ἠθέλησεν ἰδεῖν εἰς αὐτό. διότι ὁ σκοπὸς ἦν ὁ ὑμῖν, ἡμεῖς δὲ ἡμεῖς ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῆν δὲ εἶπε ἡ δὲ τὸς λόγους αὐτοῦ.

retis, ad illud ipse devenaturus erat. Fuit enim semper vobis scopus perpetuo dicere; nobis vero nullum tempus superest: nunc ergo suos & iste sermones habuit.

Ex.

Πρὸς τὴν ἀκαλυθίαν ἐκείνη ἐκατέλεθον ἡμεῖς παρ' ἡμῶν λεγομένων, ὅτι ἡ ἀγία καὶ οὐκ ἐπισημασμένη πρώτη σύνοδος ἀποκρίθητι πρὸς τὴν διαπερὶται φιλόσοφον διὰ τὴν ἐπισκοπὴν Λεοντίου ταῦτα· δεῖξαι μίαν θεότητα τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἐκ αὐτοῦ, καὶ τῷ αἰθέρι πνεύματι τῷ ἐκπορευομένῳ ἐκ αὐτοῦ τῷ πατρὶ, ἰδίῳ δὲ ὄντι τῷ υἱῷ, καθά ἡ φωνὴ ὁ ἀπόστολος· εἰ τις πνεῦμα Χριστοῦ ἔχει, οὗτος οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ. οὗτος μὲν ἔχει τὸ ῥῆμα· δεῖ δὲ νοῆσαι, ὅτι δεύσαντες οἱ μακάριοι αὐτῶν πατέρων, μὴ τις ἀκούων περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τῷ ἐκπορευομένῳ ἐκ αὐτοῦ νομίση τῷ υἱῷ λέγειν αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἀποσεχωῖ ἐμνηθῆσεν τῷ υἱῷ, ἀποσεθῆσαν δὲ τῷ πατρὶ· ταῦτα δὲ ταῦτα ἴσιν λέγειν, οὐκ ἐκ τῷ υἱῷ, ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς· καὶ δὲ ἐκείνου, ἰδίῳ δὲ ὄντι τῷ υἱῷ· εἰ καὶ μὴ ἐκπορεύεται, φωνὴν, ἐκ τῷ υἱῷ, ἀλλ' ἐκ ἀλλοτέρῳ ἴσιν τῷ υἱῷ, ἴδον δὲ τῆς ὕψους αὐτοῦ, καὶ ὁμοούσιον αὐτῷ. καὶ πρὸς ταῦτα τὴν διάνοιαν φωνὴν ὁ ἀπόστολος· εἰ τις πνεῦμα Χριστοῦ ἔχει, ἕως οὗ ἐστὶν αὐτοῦ. οὗτος φωνὴ καὶ ὁ μακάριος Κύριος· εἰ καὶ ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ αἰθερὸν ἐκ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, ἀλλ' ἐκ ἀλλοτέρῳ ἴσιν τῷ υἱῷ. ταῦτα φωνὴ ἐκείνη πρὸς τὴν Θεοδώρου ἀπολογουμένου, ὡς ἀκριβέστερον ἱεροῦ μὲν ἕτερον, ἀν' ὁ ἡμεῖς συγχωρῶν, ἐγκαλούμενον ταῦτα, ὡς ἐκ τῷ υἱῷ λέγοντι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται. ταῦτα τοῖς πατράσι καὶ μέγας Βασίλειος φωνὴ σύμφωνα, λέγων δὲ τοῖς τῆς ἀγίας συνόδου, μετ' αὐτοῦ ἐγγύς γενοῦντος λέγει γὰρ ἐν τῷ ὀκτωκαιδέκατῳ πρὸς Ἀμφιλόχου κεφαλῶν πνεῦμα Χριστοῦ λέγεται, ὡς φησὶ μὲν αὐτῷ κατὰ φύσιν, ταῦτα ὡς ὁμοούσιον. εἰ δὲ ἐκ τῷ υἱῷ αὐτὸ ἐβίβασκε τὸ εἶναι λαμβάνειν, καθὼς ἡ διαφορὰ τῆς βίβλου φωνῆν, καὶ ἂν εἶπεν, ὡς ἀκρωμένον αὐτῷ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ὡς ἐκ αὐτοῦ ἐκπορευόμενον, καὶ ἐκ αὐτοῦ τὸ εἶναι λαμβάνειν καὶ ἀναρχέλλον· ταῦτα γὰρ ἀκόλυθον λέγει· ἀλλ' ὑδαμῶς ταῦτα ἀποσεθῆκε. λέγει γὰρ ὁ αὐτὸς ἐν τῷ λόγῳ, ὅς ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν, κατὰ Σαβιλλίῳ καὶ Ἀρίῳ καὶ Εὐνομίῳ, ταῦτα. ἐγὼ μὲν πατὴρ καὶ υἱὸς αἰθέρος· ἔχει δὲ πατέρα τὸ πνεῦμα· καὶ μὲν υἱὸς πατρὸς λαβὼν, ἔχει δὲ υἱὸν ἀνομασμένον. ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς τὸν πατέρα οὐκ ἐστὶν ἰσότης, ἐπειδὴ ἐκ τῷ πατρὶ ἐκπορεύεται· τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν υἱὸν δὲ, ἐπειδὴ ἀκούων, εἰ τις πνεῦμα Χριστοῦ ἔχει, ἕως οὗ ἐστὶν αὐτοῦ· βλέπετε καὶ ταῦτα σύμφωνα καὶ ἰσότης τῶν πατέρων ἐκείνων; ὡς τὸ πνεῦμα οὐκ ἐστὶν ἰσότης τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, ἀλλὰ πρὸς τὸν πατέρα μὲν, ἐπειδὴ ἐκ αὐτοῦ ἐκπορεύεται. πρὸς τὸν υἱὸν δὲ, ἐπειδὴ τὸ τῷ ἀποστόλῳ φωνὴ ῥητῶν· ὅτι εἰ τις πνεῦμα Χριστοῦ ἔχει, ἕως οὗ οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ ταῦτα ἁπλῶς ὅτι κατὰ φύσιν ἴσιν οὐκ ἴσιν αὐ-

sancta & œcumenica prima synodus respondet philosopho dubitanti per Leon-tium episcopum hæc: Suscipe unam deitatem Patris, qui Filium ineffabiliter generavit: & Filii ex eo genti: & Spiritus sancti procedentis ex ipso Patre; qui & Filii proprius est, ut inquit apostolus: Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Ita locus iste se habet. Considerandum porro est, beatos istos patres veritos, ne quis de Spiritu sancto audiens, procedentis ex ipso, dici ab eis putaret. A Filio, quoniam proxime Filii mentionem fecerant; addidisse statim, A Patre; quod perinde est ac dicere, Non ex Filio, sed ex Patre: continuoque subdere, Qui & Filii proprius est. Et si, inquit, non procedit ex Filio, non tamen est alienus a Filio, sed est proprius substantiæ ejus, & consubstantialis illi: & in hanc sententiam dicit apostolus: Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus: hoc idem & beatus ait Cyrillus: Et si procedit Spiritus sanctus ex Deo & Patre, non tamen est alienus a Filio. Hæc ille ait respondens Theodoreto, ut dicemus postea exactius, si per tempus licebit; incusanti ipsum, quod assereret Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere. Consona his patribus, sanctæ inquam synodi, scribit magnus Basilius, qui non multo post illos fuit: nam capite decimo octavo ad Amphilo-chium sic ait; Spiritus Christi dicitur ut ejus proprius secundum naturam, hoc est, ut consubstantialis. Quod si eum sciret accipere suum esse a Filio, ut habet corruptus liber, non ita locutus esset, ut ejus proprius secundum naturam, sed ita, ut ex eo procedens, & accipiens esse ab ipso, & annuncians; hoc enim consequens erat: nequaquam tamen ita subjunxit; namque idem in sermone, cui titulus, Contra Sabellium, Arium, & Eunomium, verba hujusmodi habet: Ego Spiritum novi cum Patre, sed non Patrem; & accepi illum cum Filio, non Filium nominari: & intelligo quidem cognationem ejus cum Patre, quoniam a Patre procedit; cognationem vero cum Filio: quoniam audio; si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Videtis in his, ut secum & cum patribus illis consentiat? non eandem, inquit, cognationem Spiritus intelligo cum Patre & Filio; sed cum Patre quidem, quoniam ex ipso procedit, cum Filio vero, quoniam apostoli dictum. Si quis, inquit, Spiritum Christi non habet, hic non est ejus: nimirum simpliciter, quoniam secundum naturam est ipsi cognatus, sicut in priori dicto liquet, non quod ab ipso procedat. Quid his clarius? quid dilucidius fuerit ad declarandum magni hujus patris sententiam?

Ex.

Geis. Cy. etc. lib. 2.

Ex. 2.

Idem.

Idem.

SESSIO XXXII

nam? Hæcne illum scribere par erat, scientem etiam ex Filio procedere Spiritum sanctum? Judicate vos patres, pro regula veritate ntes. Hæc quidem ex prima synodo: quibuscum omnino convenire Basilium magnum demonstratum est. Eadem porro prima synodus in suo primo symbolo Spiritum sanctum Patri & Filio annumeravit, juxta datam a domino in baptisate traditionem, postquam de Patris & Filii divinitate differisset, subjungens. Et in Spiritum sanctum. Deinde secunda post hanc synodus cum vellet explicare hanc vocem, & clarius ostendere, quomodo Spiritus sanctus Patri & Filio annumeratus sit, ad confutandos oppugnatores sancti Spiritus, in suo symbolo sic ait: Credimus & in Spiritum sanctum dominum vivificantem, qui ex Patre procedit qui cum Patre & Filio simul adoratur, & conglorificatur. Ille sanctorum scopus considerandus est: quoniam id quod modo recitatum est explicatio est illius theologie: modumque quo Spiritus sanctus unum est cum Patre & Filio, synodus illa declarare aperte voluit: & videte, ut illa etiam diversâ ratione assignet Spiritus sancti cum Patre & Filio cognationem: nam & ipsa tantum non ita loquitur: Spiritum sanctum annumeratum quidem esse Patri & Filio ab illis patribus, ut ex Patre procedentem adorari vero simul cum Patre & Filio, & conglorificari: hoc est ejusdem esse dignitatis & ejusdem essentiae. Si vero ipsum ex ambobus procedentem sciebat quare mentionem utriusque faciens non prius quidem dixit. Qui ex Patre & Filio procedit: deinde ait, Qui cum his adoratur, & conglorificatur? hoc enim erat consentaneum, si hanc tenebat illa sententiam: & hoc habet communis loquendi usus, cum ad aliqua duo referimus quiddam: præsertim cum illud ex his produci dicimus, prius amborum causarum mentione facta, tum etiam commune subjoinimus, ut exempli causa, simul cum ipsis adoratum & conglorificatum. Cum igitur in primo patres prætermiserant mentionem Filii, quando rei causam assignare volebant in posteriori autem illem subdidit, quando idem dignitatem dignitatis, & essentiae volebant exprimere profecto non erat eorum sententia, ex Filio procedere Spiritum sanctum: non enim hoc prætermisissent: idque explicationem ipsi conscienties. Quod autem ista explicatio absolutissima sit, & nequaquam semel perfecta, ut vos dixeritis, & causarum neutram retulerit, ex eo liquet, quod nulla synodus, posterior explicationis hujus aliam explicationem dederit, nec addiderit, quod etiam ex Filio procedat, imo vero omnes, per decreta sua prohibuerint, & interdixerint, quasi prophetice prævidentes quod apud vos futurum erat. Hujus synodi antesignanus, ac propugnator, symbolique, ut ajunt, scriptor fuit Gregorius magnus, cui a theologis

Αὐτῶ, καὶ ὅτι ἐν τῷ προσηρμῶν ῥητῶ φαίνεται, καὶ ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἐκπορεύεται: τῶν τε ἀν- γένετο ἁλοκροῦν ἢ καθάρτερον γινώσκοντα τῆς μεγάλης τῆς πατρὸς διανοίας; ἢ ἕως τοῦ αὐτῶ γραφῆναι αὐτοῦ εἶδότε, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῶν υἱῶ ἐκπορεύεται; καὶ κατὰ υἱοῦ ὡ πατρὸς, καὶ ὡ τῆ ἀληθείας χρωμένοι. ταῦτα μὲν τὰ ἐκ τῆς ἁγίας τριῶδος, καὶ ἀπεδείχθη συμφωνῶν διὰ πάντων ὁ μέγας Βασίλειος. ἢ αὐτῶ δὲ ἁγία σύνοδος ἐν τῷ ἰαυτῶ ἁγίῳ συμβόλῳ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον συνειπῆ πατρὶ καὶ υἱῷ, κατὰ τὸ ἐν τῷ βαπτισματὶ δεδομένῳ ἑσὶ τῷ κυρίῳ παραδόξῳ, καὶ τῷ πατρὶ καὶ υἱῷ θεολογῶν, καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκπαράδοξα. ἢ ἄλλοτερον δὲ μὲν ταύτῳ ἐπισημομένη σύνοδος, καὶ τὸ πνεῦμα φωνῶν ἀνακτιζῶν βεληθεῖσα, καὶ ὅπως συνειπῆται πατρὶ καὶ υἱῷ τὸ πνεῦμα σαφῆτερον παραστήται, πρὸς ἀποστολῆν Ἰῶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι μαχομένων, πιαδὸς ἦσαν ἐν τῷ ἰαυτῶ συμβόλῳ τριῶδος καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κυρίον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τῶ πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν πατρὶ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον, καὶ συνδοξαζόμενον. Ἐπισημοῦσα τὸν σκοπὸν Ἰῶ ἁγίων τῶν θεωρητῶν ἐστίν, ὅτι τὸ προσηρμῶν ἀνακτιζῶν ἐστὶ τῆς θεολογίας ἐκείνης καὶ τὸ ῥῆσον τῆς πρὸς πατέρα καὶ υἱὸν ἐνώσεως τῶ ἁγίῳ πνεύματι ἢ σύνοδος ἐκείνη σαφῶς κβεληθεῖσα παραστήται καὶ βλεπέται, ὅτι διακροῦς ἀποδίδωσι καὶ αὐτῆ τῷ πνεύματι καὶ υἱῷ ἐκείνηται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον μόνον καὶ αὐτῆ ὡσιν, ὅτι συνειπῆται τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἑσὶ Ἰῶ πατέρων ἐκείνων, ὡς καὶ τὸ πατρὸς ἐκπορευόμενον, πατρὶ δὲ καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τῶσιν ὁμοτιμῶν καὶ ὁμοῶσιν. εἰ δὲ καὶ ἐξ ἀμφοῖν αὐτῶ ἐκπορευόμενον ἴδει, τινὲς ἐκείν μνημονῆ καὶ ἀμφοτέρων, ἢ ἁπλοῦς μὲν εἶπεν; ἐκ πατρὸς καὶ υἱῶ ἐκπορευόμενον, ὅσπερον δὲ ἐπάγαγε, οὐ αὐτῶ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον. τῶ γὰρ ἀποστόλῳ ἰῶ, εἶπε τὸ πνεῦμα εἶχε δόξαν. καὶ τῶ πνεύματι εἰσῶρεθον ἐν τῇ χρήσει τῶ λόγου, ὅταν τε πρὸς δύο τινὰ ἀναφέρωμεν: ἐ μάλιστα ὅταν τῷ αἰτίαν εἶχεν ἐξ αὐτῶν λεγόμενον, ἁπλοῦς ἐκείνο καὶ ἀμφοῖν τῶ αἰτία, καὶ τὸ κοινὸν ἐπαγομένον ὅσπερον ὅσον εἰ τῶσιν, ὅτι καὶ οὐκ αὐτῶ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον. ἐπειδὴ ἐν μὲν τῷ ἁγίῳ παρὶ τῶσιν οἱ πατέρες τῶσιν δὲ υἱῶ μνημονῆ, ὅτι τῶ αἰτίαν ἀποδοῦναι τῶ ἁγίῳ πνεύματι ἢ θεῶσιν, ἐν δὲ τῷ ἁγίῳ ταύτῳ ἐπάγαγον, ὅτι τῶ ὁμοτιμῶν καὶ ὁμοῶσιν ἢ θεῶσιν παραστήται. ἐκ ἀρχῆ ἐκ τῶ υἱῶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορευόμενον ἴδεισιν. ἢ γὰρ ἐν τῶ παρὶ τῶσιν, καὶ ταῦτα ποιῶντες ἀνακτιζῶν. ὅτι δὲ ἢ ἀνακτιζῶν αὐτῆ τελειοτάτη ἐστὶ καὶ ἢ ἡμῶσιν, ὡς ἐν ἡμῶσιν εἶπεν, ἢ δὲ Ἰῶ αἰτίων ἁπλοῦς σιωπήθεσα, δῆλον ἐξ ὧ ἰδέμεθα μετ' αὐτῶσιν σύνοδος τῆς αὐτῆ ἀνακτιζῶν ἐπὶ ἀνακτιζῶν ἐποίησατε, ἢ δὲ προσέθηκα, ὅτι ἐκ τῶ υἱῶ ἐκπορεύεται: μῶσιν μὲν ἢ καὶ ἀπῶρεθον ἐ

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1439

SESSIO XXIII.

ἰκαίλωσαν ἕκαστοι διὰ τῆς οἰκίας ὄρων, ὡς
 ἑπιρροφητικῶς ἀπογινώσκουσαι τὴν παρ' ἡμῶν
 ἡμετέροιον· ταύτης τῆς συνόδου ἀπομαχός τις
 ἢ ἀπομαχιστὴς, ἢ τὸ συμβόλιον ταύτης Γρηγό-
 ριος ὁ μέγας ἢ συγγραφεὺς, ὡς φασιν, ἢ
 τὸ ἐπωνύμιον ἐκ τῆς θεολογίας ἀπονημῆται.
 λέγει τίνων ἢ ἐπὶ συμφωνία ἑαυτῶν ἢ πρὸς
 λοιποῖς πατέρας γράφοντες ἐν τῷ λόγῳ. ὅς ἐ-
 πιγραφῶν ἔχει, εἰς τὸ καταπλῆναι τὸν Αἰγύ-
 πτω, τοιαῦτα πάντα ἔσχα ἔχει ὁ πατήρ, ἢ
 τὸ υἱὸς, πλὴν τῆς αἰτίας. Θεωρητῶν ἐπιση-
 ῶσα, ὅτι διακελεύει ἢ ἐπὶ τῷ πατέρα τὸ υἱὸς
 τῆ αἰτίας, καθάπερ ὁ μέγας Διονύσιος τῆ
 πρῆν. ἢ τίνων ὁ υἱὸς τῆ αἰτία διακελεύεται
 τὸν πατέρα, καὶ ἑδαιμῶς ἐστὶν αἰτίας, ὅλον ὡς
 ἕδὲ πατήρ ἐστὶν ἕδὲ ἀποβολῆς, ἢ διὰ τὸ
 ἕδὲ τὸ πνεῦμα αἰτίας, τῷτο γὰρ σαφῶς
 ὁ διδάσκαλος ἀπεφίλειτο, τῶτοις ἀπασί συν-
 ῶσα ἢ ἠτερετη συνόδῳ καὶ ἐπεὶ καὶ πῶσα
 χι. ἑρώτων ἡμῶν γὰρ ἀκούσαται τὸ τὸ Νεστορίου
 συμβόλιον ὑπὸ Χαρισίου τινὸς ἀπεσβυτῆρος προ-
 κληθέν, ὡς ἢ κειμήλιον, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ
 ἄκρον ἢ υἱὸς ἐστὶν, ἢ ἢ υἱὸς τῷ ὑπαρξῆν
 ἔχει, ὅσα τῷ θεολογίαν παύτως ἀπέδειξαν ἢ
 ἐπίσειον; ὡς οἰκίαν τῶς πατέρας, καὶ τῶς
 θεαῖς γραφαῖς συμφωνοῦν. ὅτι ἕδὲν αὐτῆ ὀφ-
 κηλοῦται, ἢ μικρὸν, ἢ μέγα, ἢ τὸ τυχόν, ἢ
 ἐμμέλειται τὸ Νεστορίου ἢ πρὸς τῆς θεολογίαν
 παύτως λόγῳ, ἀλλὰ τὸ τοιαύτων ἐμβόλιον δακ-
 μαχιστῶν ἐν τῷ ἑαυτῶν ὄρω φασιν· εἰ φρα-
 θεῖν τῶς ἢ φρονῶτες ἢ διδάσκοντες τὸ ἐν
 τῷ προκομῶσει ἐκδέσει παρὰ τῷ Χαρισίῳ
 πρὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τῶ μονοθεῖς υἱὸς τῷ
 Θεῷ. ταῦτα τὰ μισαῖα καὶ διετραμμένα τὰ
 Νεστορίου ἀγμάτα, ἰκοινοῦσαι αὐτῶς τῆ ἀπο-
 φύσει τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμένης ταύτης συνόδου.
 βλεπῆται, πατέρες, τίνα φασὶ τὸ Νεστορίου μ-
 σιστῶ καὶ διετραμμένα δόγματα, τὸ περὶ τῆς
 ἐνανθρωπήσεως φασὶ τὸ μονοθεῖς υἱὸς τῷ Θεῷ,
 ὅλον τίνων ἐπισηῶν, ἢ τὸ περὶ τῆς θεολο-
 γίας ὄρω καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ ἕδὲν αὐτῶν λαβῆν
 παύτως μέρψῳ αὐτῶν καὶ ἐμμέλειται. τῶ-
 το δὲ ἢ τὸ τυχόν ἐστὶ πρὸς ἀποδείξῆν τὸ δό-
 ξαν ἑναῖ τῷ πνεύματι ἢ ἐκκλησιαστικῶν, τὸ μη-
 δαιμῶς ἐκ τῶ υἱὸς ἐκπορεύεσθαι τὸ πνεῦμα τὸ
 ἄγιον. ὅλον γὰρ ὡς οἱ πατέρες τῶτο παραδε-
 ξάμενοι πρὸς καὶ διορίσαντες, ὡς οἰκίαν ἑαυτῶν
 δόξαν ἐπισηῶσαν καὶ ὅσα παρὰ τῆς οἰκουμένη-
 αῖς τρίτης συνόδου τὸ δόγμα τῶτο τὸ κύριον
 ἔχει λαβόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ μακαρίων Κελε-
 λῶ ἀντιφερόμενος τὰ Νεστορίου περὶ τῆς τῶ
 ἀγίας πνεύματος ἀπορῶσεως, λαβῆν τίνα δι-
 δωκῆν, ὡς οἰόμενος τῶτο καὶ ἐκ τῶ υἱὸς τῷ ὑ-
 παρξῆν, ἔχον, ἐπιλαμβάνεται αὐτῶν ὁ Θεοδώ-
 ερος ὡς ἐκ προσώπου τὸ ἀνατολικῶν ὅσα λέ-
 γων. ἕδὲν τὸ υἱὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον, εἰ
 μὴ ὡς ὁμοφυῖς καὶ ἐκ τῶ πατέρες ἐκπορεύου-
 τον αἰδῶ, ἐπισηῶσαν, καὶ ὡς ὀφθαλμῶν ἢ
 ἔσομεθα τίτω φασί. εἰ δὲ ὡς ὅς υἱὸς, ἢ δι-
 αῖα, τίτω ὀφθαλμῶν ἔχον, ὡς βλασφημον καὶ
 διωκτῆν ἀπορῶσαν, πρὸς τῶτο γὰρ τὸ κυ-
 ριον λέγοντι· τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ἢ παρὰ

cognomen tributum est. Consona igitur
 hic ipse etiam & sibi & reliquis patri-
 bus scribens in oratione, cui titulus,
 Ad eos qui ex Aegypto adnavigarunt,
 hæc habet; Omnia quæ Pater habet,
 sunt etiam Filii, præter causam. Con-
 siderandum hic est, ut iste etiam Pa-
 trem distinguat a Filio causalitate, si-
 cuti magnus Dionysius, fonte. Si ergo
 Filius a Patre distinguitur causalitate,
 & nullo modo est causa, profecto ne-
 que pater erit, neque productor, &
 proinde neque Spiritus causa, hoc enim
 doctor aperte pronuntiavit. Constat
 his omnibus tertia quoque synodus di-
 xit & fecit. Primo enim audito Nesto-
 ril simbolo, per Charisium quemdam
 presbyterum prolato, in quo contine-
 batur, Spiritum sanctum nec esse Filium,
 nec habere suam esse per Filium;
 ita theologiam hanc recepit & appro-
 bavim, veluti patrum propriam & sacris
 scripturis convenientem, ut nihil ipsam
 reprehenderit, non parum, non multum,
 non vel minimum; neque cogitavit
 Nestorium, quod de divinis personis
 ita locutus fuerit; sed hujusmodi
 symbolum comprobans in sua definitione
 dixerit; Si qui in eo deprehensi fue-
 rint, ut sentiant, aut doceant quæ ha-
 bentur in expositione oblata per Charisium
 de incarnatione unigeniti Filii Dei:
 detestanda scilicet ac perversa Nestorii
 dogmata; subjacent sententiæ sanctæ
 hujus & œcumenicæ synodi. Videtis
 patres, quænam dicat detestanda ac per-
 versa Nestorii dogmata, de incarnatione
 scilicet unigeniti Filii Dei. Liqueat
 ergo hinc, recta & pia esse quæ de Deo
 agunt, & nullam reprehensionis causam
 ipsi præbere, uti re ipsa non sunt accu-
 satus. Hoc autem non parum valeat
 demonstrandum, communem hanc fuisse
 ecclesiæ sententiam, nimirum Spiritum
 sanctum a Filio non procedere. Constat
 enim patres recipientes ac defini-
 entes hoc, ut propriam ignovissent sen-
 tentiam. Atque in dogma istud deter-
 minatum est a tertia œcumenica syno-
 do. Et quia beatus Cyrillus refragatus
 Nestorio in processione Spiritus sancti
 quædam opinionis dedit ansam, quasi
 hunc ipse existimaret ex Filio etiam ha-
 bere suam esse, Theodoretus illum ar-
 guit, ex personis orientalium ita dicens:
 Filii proprium Spiritum sanctum, si ut
 connaturalem, & procedentem ex Pa-
 tre novit, assentiamus, vocemque ut
 ptam recipimus, si vero ut ex Filio,
 aut per Filium esse suam habentem, re-
 siciemus tanquam blasphemam, & im-
 piam: Creditimus enim domino dicenti
 Spiritum veritatis, qui a Patre procedit,
 & apostolo: Vos autem non spiritum
 mundi accepistis, sed Spiritum qui ex Deo
 & Patre est. Hanc reprehensionem Cy-
 rillus diluens, primum quidem se ait
 petitem calumniam, dum Euopio cui-
 dam episcopo scripsit, & falso accusari
 a Theodoro inimicitias cum ipso ge-
 rente, atque adeo propter Nestorii am-
 citiam. Itaque ad Euopium scribens sic
 ait

Conc. Eph.

par. 1. ad 2

E

1. cor. 15

1. cor. 15

1. cor. 15

1. cor. 15

1. cor. 15

1. cor. 15

SESSIO XXIII Conc. Eph. part. 3.

Prim. 119.

Conc. Eph. part. 3.

Prim. 121.

ait: Accepi librum ad me missum, studii quo me tua pietas prosequitur certum indicem, quem composuisse dicitur adversus anathematismos Theodoretus Cyri; sic enim vocari ajunt oppidulum. Lectis vero quæ in eo continentur, egi ac decantavi gratias Deo: Illud etiam idemtidem dixi: *Domine libera animam meam a labiis iniquis, & a lingua dolosa: invenio quippe me calumniis ubique appeti. Atque ita in unoquoque capite calumnias se pati ait, ea scilicet ex parte, qua ipsum habere blasphemam & impiam sententiam dixit Theodoretus: non erat ergo is in ea sententia, quam Theodoretus illi tribuebat; sed in ea potius, juxta quam Theodoretus ajebat se una cum eo fateri, & admittere ut piam vocem; nimirum Spiritum sanctum esse Filii proprium, ut ei quidem connaturalem, ex Patre vero procedentem. Hoc idem ait in apologia sua, qua respondet accusationi; Esti enim, inquit, Spiritus sanctus ex Patre procedit, non est tamen alienus a Filio, habet enim omnia cum Patre. Vides ut ea in parte ille consentiat, quam se Theodoretus ajebat cum eo suscipere, atque ut piam vocem admittere? Facta deinde cum orientalibus pace, scribit ad Joannem Antiochiæ episcopum beatus Cyrillus de eadem materia, tum de sancti Spiritus processione, tum de symbolo non immutando, hæc dicens: Nullo modo convelli patimur definitam a patribus fidem, hoc est fidei symbolum: neque nobis ipsi, aut aliis permitimus vel unam immutare vocem ex iis, quæ inibi posita sunt, aut etiam syllabam unam praterire, memoria tenentes dicentem: *Ne transgrediaris terminos æternos, quos posuerunt patres tui*: non enim erant ipsi qui loquebantur, sed Spiritus Dei & Patris, qui procedit quidem ex ipso, non est autem alienus a Filio secundum essentia rationem. Illic etiam videtis, cumam parti divisionis Theodoretus astipuletur Cyrillus? ait enim partitivo utens loquendi modo: Procedit quidem ex Deo & Patre, non est autem alienus a Filio, proprius scilicet secundum essentia rationem, id est, ut consubstantialis. Hoc autem aserebat etiam ille verbis plane disertis: Quod si ut consubstantialem, & procedentem ex Patre dixit, vocem tanquam piam admittimus. Hanc epistolam cum beatus Theodoretus una cum orientalibus accepisset, & reperisset hanc theologiam sibi & scripturis consentientem, hæc habet in epistola ad Joannem Antiochenum: Literæ super missæ, a Cyrillo videlicet, evangelica nobilitate decorantur: prædicatur enim in ipsis dominus noster Jesus Christus, perfectus Deus & perfectus homo: nec non Spiritus sanctus non ex Filio, aut per Filium habens esse, sed ex Patre procedens, appellatus vero Filii proprius: hanc restitudinem in literis conspicati, laudavimus medicum balbutientium linguarum, sonituque ab-*

τα πατρός εκπορεύεται. & τῷ ἀποστόλῳ ὑμεῖς δὲ ἰ τὸ πνεῦμα τὸ κόσμῳ ἐλάβετε, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἢ πατρὸς. πρὸς ταῦτα τῶν μίμψιν ἀπολογούμενος ἡ ὁ Κύριλλος, πρῶτον μὲν σισυκοφαντῆσαι φησιν, ὡς εἰς πρὸς Εὐδοκίῳ τῶν ἐπίσκοπον γράφει, καὶ διαβάλλεισαι παρὰ τῷ Θεοδώρῳ κατ' ἐχθρὰν αὐτῷ προσφερομένῳ, ἡ τῶν φίλων τῶν πρὸς τὸ Νεστόριον. λέγει δὲ ἔτι πρὸς τὸ Εὐδοκίῳ γράφω· δέδιδμαι εἰς πληροφῶριαν τῆς ἐνώπιον διαθέσεως τῆ σὴ Θεοσεβείᾳ τὸ διακεκομμένον τῶν, ὃ συνθέναι λέγεται κατὰ τῆ ἀναθεματισμῶν Θεοδώρου ὁ Κύριλλος, καλεῖσαι γὰρ φησιν ἔτι τὸ πολίχρον. ἐντυχῶν δὲ πῶς ἐγκειμένῳ, ἀνέθηκα τῷ Θεῷ πῶς ἀχαλεστῆρος φηδὲς· ἡ διαλίλοιπα δὲ κἀκεῖνο λέγω· κἀκεῖνο τῶν ψυχῶν μὲ ἀπὸ χειλέων ἀδίκων ἡ ἀπὸ γλώττης δολίκα· κρίσκω γὰρ ἑμαυτὸν σισυκοφαντῆμον πανταχῶ. ἡ ἐφ' ἑκάστῳ τῆ κεφαλῶν σισυκοφαντῆσαι φησι, δηλοῦσι κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος σισυκοφαντῆσαι, ὡς ὁ βλάσφημον αὐτὸν δόξαν καὶ διακεκομμένον ὁ Θεώδωρος ἔχειν εἶπεν. ἐκ ἀρα τῶν δόξαν πῶς εἶχεν, τῶ ὁ Θεώδωρος τῶν ἐσυκοφάνει. ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον, κατ' ἡ τῶ Θεώδωρος ἔλεγε συνομολογεῖν αὐτῷ, καὶ ὡς δισσεβῆ δεχέσαι τὸ φωνῶν, ταῦτεσιν ὅτι ἴδιον τῷ υἱῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς ὁμοούσιον μὲν αὐτῷ, ἐκ τοῦ πατρὸς δὲ ἐκπορεύεται. αὐτὸ δὲ τῶ καὶ ἐν τῇ πρὸς τῶν μίμψιν ἀπολογία φησι· λέγει γὰρ ἔτι· εἰ καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ' ἔν ἐστιν ἐκ ἀλλότῳ τῶ υἱῷ πάντα γὰρ ἔχει μὲ τῷ πατρὸς. βλίπεκ, ὅπως ἐκεῖνος ἐκεῖνο τῷ μίρει συμφωνεῖ, κατ' ὁ Θεώδωρος ἔλεγε συνομολογεῖν αὐτῷ, καὶ ὡς δισσεβῆ δεχέσαι τῶ φωνῶν; μὲ ταῦτα τῆ πρὸς τῶ ἀνατολικῶν ἐνώπιον ἡρομένῳ, γράφει πρὸς Ἰωαννῶν τὸ τῆς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον ὁ μακάριος Κύριλλος περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, λέγων ἅμα μὲν περὶ τῆς τῶ ἁγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως, ἅμα δὲ ἡ περὶ τῶ τὸ σύμβολον μίρειν ἀκίνητον, ἔτι λέγων· κατ' ἔδινα τρόπον σαλλεῖσαι ἀνεχόμεθα τὸ ὁμοούσιον παρὰ τῆ πατέρων πίσειν, ἦτοι τὸ τῆς πίσειν σύμβολον· ὅτι μὲν ἐπιτρέπομεν ἑαυτοῖς ἡ ἑτέροις ἡ λέγειν ἀμείψαι τῆ ἐγκειμένων ἐκείσε, ἡμίαν γουῶ παραβῆσαι συλλαβῆν, μεμνημένοι τῶ λέγοντος· μὴ μέτῳρε δεκα αἰῶνα, ἡ ἔδιντο οἱ πατέρες σῶ. ἡ γὰρ ἦσαν αὐτοῖ οἱ λαλοῦτες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τῶ Θεοῦ ἢ πατρὸς, ὁ ἐκπορεύεται μὲν ἔξ αὐτοῦ, ἐστὶ δὲ ἐκ ἀλλότῳ τῶ υἱῷ κατὰ τῶν τῆς ἑσῆας λόγον. βλίπεκ κῆντιῶσαι, πῶ μίρει τῆς τῶ Θεοδώρου διαίρεισε ὁ Κύριλλος συμφωνεῖ; λέγει γὰρ ὡ τῶ μεμνημῶν χηματι τὸ λόγον προσέγων· ἐκπορεύεται μὲν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἢ πατρὸς, ἐστὶ δὲ ἐκ ἀλλότῳ τῶ υἱῷ, ταῦτεσιν ἴδιον κατὰ τὸ τῆς ἑσῆας λόγον, ταῦτεσιν ὡς ὁμοούσιον. ταῦτο δὲ κἀκεῖνος ἔλεγε ἔτι ἔτι, ὅτι εἰ μὲν ὡς ὁμοούσιον ἡ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται ἔπειν, ὡς δισσεβῆ δεχόμεθα τὸ φωνῶν. ταῦτῳ τὸ ἐπιστολῶν δεξάμενος σῶ

ANNO CHRISTI 1439.

σωτῆρς ἀνατολικοῖς ὁ μακάριος Θεόδωρος, ὁ ἁγίου Θεολογίας ταύτης ἑαυτῷ συμφωνόν κ' ταῖς γραφαῖς, ταυτῶν φησὶν ἐν τῇ πρὸς Ἰωάννην Ἀπιοχίας ἐπιστολῇ. τὸ αὐτὸ ἐπισημαῖα, δηλοῦσι παρὰ Κυρίλλου, τῆς Κωνσταντινουπόλεως καλλιῆται. Οἷός γάρ τελεῖται καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων ἡμῶν Ἰησοῦ, Χριστοῦ, ἐαυτοῖς ἀναγορεύεται, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ υἱοῦ ἢ δι' υἱοῦ ἢ ὑπαρξίν ἔχον, ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύμενον, ἴδιον δὲ τῷ υἱῷ ὄνομαζόμενον. ταύτην τὴν ὁμοιοτητα ἐν ταῖς γραμμασι θεασάμενοι, ὁμνησαμένω τὸν τῆς ψευδοσύνης γλωσσίας ἱατρούσαντι, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς φθογῆς ἐκείνης ἀρμονίαν μεταρρυθμίζοντα. βλέπε ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς συμφωνίας οἱ Θεόδωρος καὶ ἡμεῖς τῶν ἀνατολικῶν, ὅτι ἐκ τοῦ υἱοῦ ἢ δι' υἱοῦ ἢ ὑπαρξίν ἔχον, ἀλλ' ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύμενον ἴδιον δὲ τῷ υἱῷ, ὡς ὁμοῖον ὀνομάζεται. ὅτι δὲ ἐπὶ ταύταις συμφωνήσαν, καὶ ἡ κείνης ἐκείνη γέγονε, μάρτυς ὁ μακάριος Κύριλλος, αὐτῶν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἀπιοχίας Ἰωάννην γράφω ταυτῶν ταύτης ἡμῶν ἐστυχόντες ταῖς ἰσραῖς γραφαῖς, ὅτι πρὸς καὶ ἑαυτοῦ φρονῶντας δεύσκοντες, ὅτι ἐκ τοῦ υἱοῦ, μία πίστις, ἐν βάπτισμα, ἰδοξάσαμεν τὸν Ἰησοῦν ὅλων σωτῆρα Θεόν, ἀλλήλοις συγκαίροντες, ὅτι ταῖς Θεοφιλοῦς γραφαῖς, καὶ τῆ παραδόσει τῶν ἁγίων πατέρων συμβαίνουσαν ἔχουσι πίστιν αἱ περὶ ἡμῶν καὶ αἱ περὶ ὑμῶν ἐκκλησιαί.

Τούτοις σύμφωνα ἐν τῇ κατὰ Λουκᾶν ἐρμηνείᾳ φησὶν ὁ μακάριος Κύριλλος. ἅπτερ δὲ δακτύλος ἀπὸ τῆς χεῖρός, ἐκ ἀλλοτέρος ὢν αὐτῆς, καὶ ἐν αὐτῇ φυσικῶς, ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῷ ὁμοιοτήτῃ λόγῳ σωῆται πρὸς ἑνωσιν τῷ υἱῷ, καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἐκπορεύεται. ταῦτα δὲ ταυτὴν ἔστιν εἰπεῖν, καὶ μὴ ἐκ αὐτοῦ ἐκπορεύεται. συνῆται γὰρ αὐτῷ, φησὶ, κατὰ τὴν ὁμοιοτητα, καὶ μὴ παρ' αὐτῆ τὴν ὑπαρξίν ἔχον, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς. διὰ τούτων ἀπάντων ἑαυτοῦ ἐπιδεικνυμένων σύμφωνα ταῖς ἁγίαις γραφαῖς φρονῶντας, καὶ τῆς Θεοῦ ἡμῶν πατρᾶσι καὶ διδασκαλοῖς, καὶ μηδὲν τῶν Θεῶν δογμάτων τῶν παραδοξομένων ἡμῶν ἀνωθεν διαλαττοντες ἢ κισθληλόντες, ἔδδεν ἀποσιδέντες, ἔδδεν ἀφαιρῶντες ἔδδεν ὅλων ἡμερομοῦντας. παρακαλῶμεν δὲ ὡς ἀλλοτῶν καὶ τῶν ὑμετέρων ἀδελφῶν καὶ τιμιότητι συμφωνῆσαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς Θεοῦ πατρᾶσι, καὶ μηδὲν τούτων ἐπιχειρᾶν λέγειν ἐπὶ ἐκκλησίας ἢ παραδίχεσθαι, ἀλλὰ ταῦτα ἀρεῖσθαι καὶ μόνους. ἵνα πρὸς αὐτῶν καὶ λέγοντες καὶ φρονῶντες, ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ δοξάζωμεν τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱόν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ ὡραῖα πάντα δοξᾶ, τιμᾶ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν.

Idem. supra.

Διὰ τούτων ἔστιν, ἐπεὶ εἰπέτε ὅσα ἐχρήσατο, ἵνα ἀπολογηθῆς καὶ εἰς τὰ πηλοποιῶντα τοῦ Ἰωάννου τῷ ἁποστόλῳ.

Idem.

Ἡμεῖς διότι ἰκανῶς ἀπεδείξαμεν καὶ ἀλόγως τῶν ἀποστόλων τῆς ἀμφιβολίας ἐκείνης γυγνημῶν, καὶ ταῦτα ἔχον ἐν ἑαυτοῖς τῆς παρούσης Concilii Generali. Tom. XXXI.

foni immutabilem in suam harmoniam. Vide, qua ratione, & de quibus Theodoretus una cum orientalibus consenserit, quod non ex Filio, aut per Filium habeat esse, sed ex Patre procedat, vocetur autem Filii proprius, uti consubstantialis. Quod autem his conditionibus pacem conciliaverint, & propterea his illa fuerit exorta, testis est beatus Cyrillus rursus ad episcopum Antiochie Joannem ita scribens: Ubi vestra hæc sacra scripta legimus, nosque eadem sentire comperimus, quod unus dominus, una fides, unum baptisma, Deum omnium salvatorem glorificavimus, mutuis gratulationibus gaudentes, quod fidem scripturis a Deo inspiratis, & sanctorum patrum traditioni consonam habeant nostræ ac vestræ ecclesiæ.

SESSIO XXIII.

Et in expositione super Lucam his continentia tradit beatus Cyrillus; Quemadmodum digitus pendet a manu, cum non sit alienus ab illa, & in ea naturaliter sit, ita & Spiritus sanctus ratione consubstantialitatis conjunctus & univus est Filio, licet ex Deo & Patre procedat: hoc porro idem est ac dicere, Licet ex eo non procedat: conjunctus enim, inquit, illi est per consubstantialitatem; quamvis esse non habeat ab illo; sed ex Deo & Patre. Per hæc omnia ostendimus, nos sacris scripturis consona sentire, divinisque nostris patribus ac doctoribus, nullumque divinarum dogmatum ab initio nobis traditorum immutasse vel depravasse, nihil addimentes, nihil omnino innovantes. Rogamus autem rursus caritatem & reverentiam vestram, ut nobiscum & cum sanctis patribus conveniat; & nihil ultra quam dictum ab illis est, dicatis in ecclesia, vel suscipiatis, sed iis tantum contenti sitis: ut eadem dicentes ac sentientes unanimiter uno ore, & uno corde glorificemus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, quem decet omnis gloria, honor, & adoratio in sæcula sæculorum. Amen.

Jul card.

Æquum est, ut quando dixisti quid tibi opus erat, respondeas etiam ad ea, que postremo dixit Joannes provincialis.

Nos quia satis demonstravimus, additionem illam vocis, qua significatur distinctio.

ephebita.

SERMO XXXIII.

bitatio, magna ratione positam esse; ut presentibus omnibus perfectum esse arbitramur; & nullam ex ejus vocis additione notam inuri Basilio magno, ut nos explicavimus allata diligenti expositione verborum: non admittimus quæ dixit tua reverentia ad vestri libri commendationem: cum & multa sint, & præterea dicta videantur extra propositum; quodque si ita fiat a nobis, & responsionibus responsiones reddantur, infinitum plane futurum sit. Propterea ommissis illis, cum nihil etiam ad ea sumus meditati, hoc dicere solum habemus, librum nostrum integrum esse & exacte emendatum, probari testimonio copiarum & antiquitatis librorum; nec non ipsa connexionem, ut habetur in nostris, quemadmodum demonstratum est: plura vero ad illam sententiam dicere nec habemus, nec volumus.

1022.

Quoniam domine Ephesie dixisti ad finem, te non tenere memoria sermones meos, revocabo te ex parte ad memoriam doctorum, ut satisfacere possis voluntati serenissimi domini imperatoris, qui te ad omnia responsurum dixit: iis vero quæcumque dixisti, & videris aliquam asserere defensionem præmeditatus, de capite ad caput volo tibi quamoptime satisfacere: & si promittis coram serenissimo domino imperatore veritati acquiescere, si ipse omnibus quæ dicta sunt a te satisfacero, majori cum alacritate progrediar ad diluenda quæ dixisti. In principio tui sermonis dixisti; Cum in libris reperimus discrepantiam aliquam, seu varietatem, debere nos omittere illos libros, qui habent in se ambiguitatem, & transire ad fundamenta sacræ scripturæ. At modus iste pravus ac perversus fuerit; ut quotiescumque in libris repertæ fuerint discrepantiæ, illi omittantur. Hoc non fit a viris doctis; verum sequendo scopum librorum, ex antecedentibus & consequentibus argumenta conficiunt, ut reperiant verum & falsum. Ita nos etiam in re proposita facere oportet. Hanc rationem ego tibi proposui, quod si limitatio illa vocis dubitationem significantis apposita est, ubi concluditur ab exemplis angelorum; sequerentur duo absurda: Primum, ut ex antecedente vero & necessario, necessitate desumpta ex iis, quæ habentur in sacra scriptura, sequeretur consequens ambiguum: quod est omnino ineptum. Ita enim Basilius hoc loco argumentabatur: Si ita est in angelis, ut secundus & tertius ordine vel dignitate sit etiam natura tertius; esset quoque idem in divinis personis; nam de Spiritu sancto sermo illi est: Sed in angelis ita est absolute & sine ulla suppositione, ut ipse in textu aperte demonstrat; ergo consequens debet esse sine ulla ambiguitate. Dedi tibi illud consequentiæ exemplum, Si homo currit, ergo movetur. Do tibi etiam in præsentia quoddam exemplum propositiæ materiæ congruens beati Augustini: ait

ἀπαντας, ὡς ἰκανῶς ἀποδείκνυται. Ἐ ὡς εἶνα προσεβήται μὴ μὴν τῆς μεγάλῃ Βασιλείῃ ἢ ἀποδοτικῆς τῆς ἀμφιβολίας ἐκείνης, καθὼς ἡμεῖς ἀπεδώκαμεν, ἐξηγησάμενοι τὸ ῥητικὸν ἀκρίβεια, ὡς ἡμῶς δὲ προσέχομεν τοῖς παρὰ τῆς σῆς ἀδελφότητος ἐρημίονος λόγοις εἰς τὸ ὑμῶν βιβλίον σίσασιν, πολλοῖς τε ὑσὶ, καὶ ἄλλως ἔχω καὶ ἡμεῖς προσκειμένων εἰρηθεῖν δοκῶσι. καὶ ὅτι τὸ τυπὸν ποιῆν ἡμᾶς, ἢ ἀπολογίας τῆς ἀπολογίας δέχασθαι πρὸς τὸ ἀπειρον αἰεὶ ἀποχωρήσει· διὰ τὸ το παραλιπόντες ἐκεῖνα, καὶ μηδὲν πρὸς αὐτὰ σκεψάμενοι, τοσούτων μόνον εἰπεῖν ἐχοῦμεν, ὅτι τὸ ἢ ἡμετέραν βίβλον ἀληθῆ τε εἶναι καὶ ἀκριβῆ, μαρτυρεῖται καὶ παρὰ τὸ πλείονος, ἢ τῆς ἀρχαιότητος τῆς βιβλίων, καὶ παρὰ αὐτῆς τῆς ἀκολουθίας τῆς ἡμετέρων, ὡς παρὰ ἡμῶν ἀποδείκνυται. καὶ πλείονα τυπῶν εἰς τὸ ῥητικὸν λέγει ἐκεῖνο ὅτι ὁμοῦ, ὡς βυλομεθα.

ANNO CHRISTI 1439.

Ἐπειδὴ κρίσις ἐπίστω πρὸς τὸ πλῆθος εἶπες, κατέχειν ἐν τῇ μνήμῃ τὸς παρὰ ἡμῶν ἐρημίονος λόγους, ἀνάξω σε ἀπὸ μέρους εἰς μνήμην τῆς ἐρημίονος, ἵνα διωκθῆς ἰκανοποιῆσαι τὸ θελήματι τῷ γαλιωτικῷ κυρίου τῆς βασιλείας, τὸ εἰρηκεῖν· σε ἐπὶ πᾶσι ἀπολογησόμενον. ὡς ἔπας, ἐν οἷς φαίνεται μοι τινὰς ἔχειν ἀπολογίας ἐν τοῖς ἐπισκευμμένοις, ἀπὸ κεφαλῆς εἰς κεφάλαιον βυλομαί σοι πανταίῃα ἰκανοποιῆσαι. καὶ ἐπὶ ἐπαγγέλιῃ παρόντων τῶν γαλιωτικῶν κυρίου τῆς βασιλείας ἡμερήσιον ἐπὶ τῇ ἀληθείᾳ, ἡ αὐτῶν ἰκανοποιῆσω πᾶσι τοῖς παρὰ σὺ ἐρημίονος, μὴ πλείονος προθυμίας ἀποχωρήσω ἐπὶ τὸ λύσαι τὰ παρὰ σὺ ἐρημίονα. εἶπες ἐπιπύδα πρὸς τὸ ἀρχαῖον ὅτι ἡμεῖς δεύομεν μεταβολῆν τινα ἐν ταῖς βίβλοις ἢ ἐναλλαγῆν, ὁφείλομεν παραλείπει τὰς βίβλους ἐκεῖνας, τὰς ἐχούσας ἐν ἑαυταῖς τὰς ἀμφιβολίας, καὶ μεταβαίνειν ἐπὶ τὰς διημιλίους τῆς θείας γραφῆς. ὡς δ' ἂν εἴη τοῦ ῥητός τε καὶ διεγραμμένους ἔθος, ὡς ὁσάντις ἂν δεύομεντα ἐναλλαγῆν ἐν ταῖν βίβλοις, ἐκεῖνας καταλιπώμεν. τῶν δὲ γίνεται παρὰ σοφῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐπονται τῷ σκοπῷ τῆς βυλομίας, καὶ κατὰ τὰ ἡγούμενα καὶ ἐπόμενα ἐπιχεῖν, ὡς δεῖν τὰ ἀληθῆ καὶ τὰ ψεῦδη. ὡς τὸ καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ δεῖ ποιῆν καὶ ἡμᾶς. τῶν σοὶ τὸ λόγον αὐτὸς πεποίηκα, ὅτι ἐπὶ ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀμφιβολίας προσετίθη, ὅτι ἀνακεφαλαιωῖται τὰ τῆς ἀγγέλων παραδείγματα, εἴποτο ἂν δύο ἀπὸτα ὁρῶντες, ὅτι ἐκ τῶν ἡγούμενων ἀληθῶς οὐτὸς καὶ ἀναληθῶς, λαμβανόμενος τὸ ἀνάγκης ἐξ ἐκεῖνων ἢ κείνται ἐν τῇ ἱερῇ γραφῇ, εἴποτο ἂν ἀκόλυθόν τῆ ἀμφιβολον, ὅπως ἐστὶ παντὶ τασιν ἀνεπιτήδειον. ὡς γὰρ εἰχεῖται ὁ Βασιλεὺς ἐπιπύδα· εἰ ὡς ἐστὶν ἐπὶ τῶν ἀγγέλων, ὡς τὸ οὐτὰ δεύρον ἢ τείρον τῇ τάξει ἢ τῷ ἀξιώματι, τείρον εἶναι καὶ τῇ φύσει, ὡς ἡμεῖς δηλονότι καὶ ἐπὶ τῆς θείας ἀποστόλων, ἐν οἷς πρὸς τὸ αἴτιον πνεύματι διαλέγεται· ἀλλὰ μὴ ὡς ἐστὶν ἀπολυμμένος καὶ χωρὶς ὑποθέσεως ἐπὶ τῶν ἀγγέλων, καμῶς αὐτῶν φανερῶς ἀποδείκνυσι ἐν τῷ κειμένῳ.

ANNO
CHRISTI
1410.

μὴν· ἀρα τὸ ἀκόλουθον ἐφείλει εἶναι χωρὶς
 τῆς εἰσαπὴ ἀμφιβολίας· δίδωμά σοι τὸ παρα-
 δόγμα ἐκείνο τῆς ἀκολουθίας, εἰ ὁ ἀνθρώπος
 τρεῖς, ἀρα κρείττει· δίδωμί σοι καὶ κατὰ τὸ
 παρὸν παράδειγμα τι ἐπὶ τῆ ἀποκειμένη ἰδὲ
 ἰσχυροῦς τῆ μακαρίου Αὐγουστίνου· φησὶ γάρ
 ὁ Αὐγουστίνος ὅπως ἐπιχειρῶν καθὼς καὶ ὁ Βασι-
 λειος, ἐν τῷ πεντηκοντακάρῳ περὶ τῆς Τριάδος
 λόγῳ· εἰ γὰρ ὁ, τι ἂν ἔχει, ἐκ τῶ πατρὸς
 ἔχει ὁ υἱός, ἀπὸ τῶ πατρὸς πάντως ἔχει ὡς
 καὶ ἔξ αὐτῶ προεῖναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· αὐ-
 τὰ ἐστὶ μία ὑποθετικὴ, ἢ μὴ τιθέσθαι εἶναι
 ἕτερον ἢ ἡμῶν ἕτερον ἢ τὸ ἐπόμενον, εἰ μὴ ἀπο-
 σιδή ἢ ἐλάττων, ἢ ὁ αὐτὸς καὶ ἀπὸ τῆς
 ἰερᾶς γραφῆς· καὶ ἡμεῖς γίνεταί ἐπιχειρήσει ἐ-
 πὶ τῶ ὑποθετικῶν, ἢ μὲλλον ἐστὶν ὑποθετικῆ,
 καὶ ἢ ἐλάττων· πρῶτον προσημασμένη ὑποθετικῆ,
 καὶ διὰ τούτο τὸ ἀκόλουθον ἐκταται ἀναγκασίως·
 λέγει οὖν ὁ Αὐγουστίνος ὅπως· εἰ ὅστις ἔχει,
 ἐκ τῶ πατρὸς ἔχει ὁ υἱός, ἐκ τῶ πατρὸς ἔχει
 πάντως ὡς καὶ ἔξ αὐτῶ προεῖναι τὸ πνεῦμα τὸ
 ἅγιον· ἀλλὰ πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἔχει
 καὶ ὁ υἱός, ἢ ἡ ἐλάττων· αὐτὴ δὲ φαί-
 νεται ἀπὸ τῶ κειμένου ἐν τῷ λατινικῷ ῥητῶ,
 ὅτι πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἔχει καὶ ὁ υἱός·
 ἀρα ἐκταται ἀναγκασίως κατὰ ταύτην τὴν ἐπιχειρή-
 σιν, ὡς τὸν υἱὸν ἔχειν ἀναγκασίως ἐκ τῶ πα-
 τρὸς, ὡς αὐτὸ προεῖναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον·
 καὶ γίνεταί ἢ ἐπιχειρήσει αὐτὴ χωρὶς τινος ὑ-
 ποθέσεως ἀναγκασίως· ὡς φησὶ καὶ ὁ Βασι-
 λειος, ὡτάν νοήσαι τις τὸ ἐπιχειρήμα· εἰ ὅπως
 ἔχει ἐπὶ τῶ ἀγγέλων, ὡς τὸ ὄντα δέξασθαι
 ἢ τεῖτον τῶ ἀξιώματι καὶ τῆ τιμῆ, μὴ εἶναι
 τεῖτον καὶ τῶ φρεσίν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶ θεῶν προ-
 σώπων· γινὼ οὖν τίθησι τῶ ἐλάττω ἀπολε-
 λυμένως καὶ ἐπὶ τῶ ἀγγέλων ὅπως ἔχει· ἀρα
 ἐκταται τὸ ἀκόλουθον χωρὶς τινος ὑποθέσεως·
 ἀλλῶν γὰρ τρόπον εἰδήσιν ἂν εἰπῶν, τὸν Βα-
 σίλειον εἶναι ἀνοητότατον, ὅτι ἐκ τῶ προσημα-
 σμένων ἠθέλησιν ἐπιχειρῶν ὁ τίθησιν ἀληθῶς
 ἢ καὶ ἀναγκασίως ἀπὸ τῆς γραφῆς· ἀρα ὅπως
 ἔχει καὶ ἐπὶ τῶ ἁγίῳ πνεύματι.

ἢ ἡ ἐλάττων· πρῶτον προσημασμένη ὑποθετικῆ, καὶ διὰ τούτο τὸ ἀκόλουθον ἐκταται ἀναγκασίως· λέγει οὖν ὁ Αὐγουστίνος ὅπως· εἰ ὅστις ἔχει, ἐκ τῶ πατρὸς ἔχει ὁ υἱός, ἐκ τῶ πατρὸς ἔχει πάντως ὡς καὶ ἔξ αὐτῶ προεῖναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀλλὰ πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἔχει καὶ ὁ υἱός, ἢ ἡ ἐλάττων· αὐτὴ δὲ φαίνεται ἀπὸ τῶ κειμένου ἐν τῷ λατινικῷ ῥητῶ, ὅτι πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἔχει καὶ ὁ υἱός· ἀρα ἐκταται ἀναγκασίως κατὰ ταύτην τὴν ἐπιχειρήσιν, ὡς τὸν υἱὸν ἔχειν ἀναγκασίως ἐκ τῶ πατρὸς, ὡς αὐτὸ προεῖναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ γίνεταί ἢ ἐπιχειρήσει αὐτὴ χωρὶς τινος ὑποθέσεως ἀναγκασίως· ὡς φησὶ καὶ ὁ Βασιλειος, ὡτάν νοήσαι τις τὸ ἐπιχειρήμα· εἰ ὅπως ἔχει ἐπὶ τῶ ἀγγέλων, ὡς τὸ ὄντα δέξασθαι ἢ τεῖτον τῶ ἀξιώματι καὶ τῆ τιμῆ, μὴ εἶναι τεῖτον καὶ τῶ φρεσίν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶ θεῶν προσώπων· γινὼ οὖν τίθησι τῶ ἐλάττω ἀπολελυμένως καὶ ἐπὶ τῶ ἀγγέλων ὅπως ἔχει· ἀρα ἐκταται τὸ ἀκόλουθον χωρὶς τινος ὑποθέσεως· ἀλλῶν γὰρ τρόπον εἰδήσιν ἂν εἰπῶν, τὸν Βασίλειον εἶναι ἀνοητότατον, ὅτι ἐκ τῶ προσημασμένων ἠθέλησιν ἐπιχειρῶν ὁ τίθησιν ἀληθῶς ἢ καὶ ἀναγκασίως ἀπὸ τῆς γραφῆς· ἀρα ὅπως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶ ἁγίῳ πνεύματι.

εἴρη.

Τὸ τὸς βιβλίου ἀμφιβόλου εἶναι τὸς προειρη-
 θεῖσας παρ' ἡμῶν, ὡς ὁ ὁμολογούμενον εἰρηται
 παρ' ἡμῶν, ὡς ἢ ἐμνησθῆναι καὶ δοῦναι ἐστὶ τοιαύ-
 τη, ἀλλὰ κατὰ συγχωρηστικότητα δίδεται, διὰ τὸ
 εὐλεθεῖν μεταλλάξαι ἡμᾶς ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ μὴ
 εἰ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν· ἐγὼ γὰρ ἀνεχθῆ
 πληροῦσαν ἔχω περὶ τῶ βιβλίων τῶ ἡμετέ-
 ρων, ὅτι ἐστὶ διαφορὰ πικρῶς, καὶ ἀνα-
 πόλυθα τῶ σκοπῶ τῶ Βασιλείου, γνώσκων ἐν
 τῶ Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ χίλια εἶναι βιβλία τῶ
 τῶν ἑξ ὅσον ἔχοντα, ἐν ἡμῶν εἶπομεν· καὶ εἰ
 βίβλοι οὗ, δὸς μοι λόγον, ἵνα εἰς εὐρεθῶσι
 τοσαῦτα βιβλία, ἵνα συμφωνήσωμεν εἰς ἅπαν-
 τα· πρὸς δὲ τὰ εὐεργετήματα λέγω, ὅτι θεου
 μαςὸν ἔδεν, εἰ τὸ κατ' ὑπόθεσιν ἰδεῖται ὁ
 μίσις Βασιλείου διὰ τῶ ὁμολογούμενον· καὶ
 γὰρ καὶ ἡμεῖς τὰ κατ' ὑπόθεσιν ἀπαξ δίδο-
 μενα ὡς ὁμολογούμενα δέχασθαι· τούτο δὲ καὶ
 ἐπὶ τῶ προεξητασμένῳ ζητήματος ἐρωτήσαμεν
 ἐν τῶ πέλει τῆς Φερράρας, ὅτι κατ' ὑπόθε-
 σιν·
 Concil. General. Tom. XXXI.

enim Augustinus eodem argumento u-
 tens, quo & Basilius, libro de Trinitate
 decimoquinto: Si enim quidquid ha-
 bet Filius, a Patre habet, a Patre ut-
 que habet ut ex ipso etiam procedat
 Spiritus sanctus: hæc est una propositio
 hypothetica, quæ nec antecedens, nec
 consequens esse ponit, nisi adjiciatur
 minor, quam ipse ex sacra scriptura in-
 telligit, & quando sit argumentum hy-
 potheticum, major est conditionalis, mi-
 nor autem ponit priorem partem ante-
 cedentis hypotheticæ propositionis; &
 propterea consequens sequitur necessario.
 Dicit ergo sic Augustinus: Si quod ha-
 bet Filius, ex Patre habet, profecto a
 Patre habet ut ex ipso etiam procedat
 Spiritus sanctus; sed quidquid habet Pa-
 ter, habet etiam Filius: quæ minor est;
 ea vero ex evangelii textu constat, quod
 omnia Filius habeat quæ Pater habet;
 sequitur ergo necessario per argumenta-
 tionem hanc, Filium necessario habere
 a Patre ut ab ipso procedat Spiritus
 sanctus: & fit hæc argumentatio neces-
 saria citra ullam conditionem. Ita quo-
 que Basilius ait, si quis percipiat argu-
 mentum: Si ita se habent angeli, ut
 qui secundus est vel tertius dignitate &
 ordine, non sit etiam tertius natura;
 in divinis quoque personis res ita se
 habebit: nunc ergo minorem ponit ab-
 solute, nempe angelos ita se habere;
 sequitur ergo consequens sine ulla con-
 ditione: alioquin dicendum foret, Bas-
 ilium esse insuavisimum, quod inferre
 voluerit ex antecedentibus, quod ex
 scriptura ponit vere ac necessario: ita
 ergo dicendum est etiam de Spiritu
 sancto.

SERMO
XXXIII.

Joan. 16.

εἴρη.

Libros qui prolati sunt a nobis, esse
 ambiguos, non ita dixi, ut confessum;
 neque talis est sententia & opinio mea;
 sed datum hoc est ex quadam concessio-
 ne, quod voluntas esset nobis transcendendi
 ad aliud, & non perpetuo in eisdem
 persistendi: mihi enim exploratissimum
 est, vestros libros esse plane corruptos,
 & menti Basilli non congruere: cum
 sciam libros esse apud Constantinopolim
 supra mille, qui ita se habent ut nos
 diximus: & si vis, sponde mihi, si tot
 libri reperiantur, nos confensuros in o-
 mnibus. Porro ad ea quæ dixisti, re-
 spondeo, bibrum non esse, si per ea
 quæ confessa sunt, probaverit magnus
 Basilius, quod ex suppositione dedit: &
 nos enim quæ semel data sunt ex sup-
 positione, ut confessa ponimus: nam
 dum priorem agitaremus questionem,
 hoc fecimus in urbe Ferraria; siquidem
 dato ex suppositione, veram esse ve-
 stram de Spiritu sancti processionem sen-
 tentiam.

SESSIO
XXIII

sentiam, hoc fundamento rationes omnes afferebamus, quod tamen vera & certa sit, non tamen erat apponenda symbolo. Et magnus Basilius ubi semel supposuit, & non absolute concessit verum esse, quod sit tertius ordine & dignitate Spiritus sanctus, id, quod antea nequaquam admiserat, scilicet pluribus oppugnat. ut ostendimus; subjunxit contra hoc ex suppositione datum probationes. Quod licet verum esse detur, Spiritum sanctum esse tertium ordine & dignitate; (quæ quidem loquendi figura vocatur apud rhetores exceptionis consumatio) non est tamen necesse ipsum tertium quoque esse natura: etenim angeli differentes inter se ordine & dignitate, non ob id etiam sunt alterius naturæ; nam & stella stellæ præstat in gloria juxta divinum apostolum, atque stellarum natura non est diversa & multæ sunt apud Patrem mansiones, sed non sunt diversæ natura mansiones. Ita & Spiritus sanctus, quamvis detur tertium ipsum esse ordine & dignitate; quod iam ex suppositione concessimus; non est necesse ut natura quoque sit tertius. Quid est, quod contra hoc attulisti, quod per indubitata probet ambiguum? non confirmat ambiguum, sed ex suppositione datum: si facta hic est suppositio, necesse est consequens ita se habere, ut se habet in prædictis Miror autem, si tuam hoc præterit reverentiam; quæ semel ex suppositione dantur nos ut confessa, proponere; imo vero & necessario demonstrare: quæ propter mirandum non est, si per ea quæ indubitata sunt, illa demonstramus.

1000.

Multa quidem dixisti præsul Ephesie, sed nihil eorum quæ ad nostram disputationem spectant. Nobis enim erat proposita sessio proxima quæstio necessaria & admirabilis; qua nondum terminata reverentia tua protulit in medium alia argumenta, & alia cepit. Dico igitur, si vis propositas nobis quæstiones discutere, prodeant in medium, ut etiam perducantur ad finem; hanc enim nobis & serenissimus imperator posuit legem, ut uno terminato aggrediamur aliud. Si vero nihil tibi suppetit dicendum in illis, fatearis hoc, & gratias tibi agemus. Hoc si non vis, responde igitur ad propositum, atque ita perspicitur veritas. Ad ea porro, de quibus prolixam hanc habuisti orationem coram magno hoc auditorio, in promptu est quod respondeam: possum enim favente sancto Spiritu diluere omnia, & demonstrare tibi, eorum quæ dixisti majorem partem fære a nobis, sed tamen responde ad propositum.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΧΡΙΣΤΟΥ
2019

Α σιν δόντες ἀλλήδῃ. ἡ ὑμῶν ἀρετὴ εἶναι δοκεῖ πρὸς τῆς ἐκτορεύσεως τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἐπιτότῳ τῷ θεῷ τῷ λόγῳ ἐπισημασθέντα πάντως, ὅτι εἰ καὶ ἀλλήδῃ καὶ ὁμολογούμενῳ ὄσαν, ἐκ ἐχθρῶν πύττω ἀποστρέφεται ἐν τῷ συμβόλῳ. καὶ ὁ μέγας βασιλεὺς ὑποδέχεται ἀπ᾿ αὐτῆς καὶ συγχωρησας ἀλλήδῃ εἶναι τὸ, τρίτον εἶναι τῷ τῆς καὶ τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ὁ ἕτερος ἐπέθετο ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ἐπεὶ ἀπὸ τῆς τῆς πολλῶν ὡς εἰδείσαμεν, ἐπισημασθέντα τῆς συστάσεως ἀπὸς τὸ καὶ ὑποδέχεται δεδομένον: ὅτι εἰ καὶ ἀλλήδῃ εἶναι δοκεῖ τὸ, τρίτον εἶναι τῷ τῆς καὶ τῷ ἀξιώματι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπεὶ δὲ τὸ σχῆμα τὸ λόγῳ παρά τοις ῥητορῶν ἀντιπαράστασις λέγεται: ἀλλ' ἡ ἀνάγκη ἐστὶν αὐτὸ εἶναι τῷ θεῷ καὶ γὰρ οἱ ἀγγελοὶ διαφέροντες ἀλλήλων ἢ τῆς καὶ τῷ ἀξιώματι, ὃ δια τῆς ἐξ ἑτέρας τυγχάνουσι φύσεως: καὶ γὰρ καὶ αἱ εἰς ἀστέρας ἐστὶν δοξὴ κατὰ τὴν θείαν ἀπόστολον, ἀλλ' ἡ διαφορά ἢ τῆς ἀστέρας φύσεως: ἡ πολλὰ μοῖαι παρά τῷ κατῆ, ἀλλ' ἡ διαφορά αἱ μοῖαι τῆς φύσεως: ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰ δοκεῖ τῆς τρίτον εἶναι τῷ τῆς καὶ τῷ ἀξιώματι, ὅταν ἡδὴ συγχωρήσασιν καὶ ὑποδέχονται, ἐκ ἀνάγκης καὶ τρίτον αὐτὸ εἶναι τὸ φύσει. τι οὖν ἀπὸς τῆς τῆς κατὰ σὺ εἰρημίον, ὅτι διὰ τῆς ὁμολογούμενων ὁμολογεῖ τὸ ἀμφίβολον; ὃ τὸ ἀμφίβολον βεβαίον, ἀλλὰ τὸ καὶ ὑποδέχεται: εἰ ὅτι καὶ ὑποδέχεται ἔχει, ἀνάγκη καὶ τὸ ἀκόλυτον ὑπὸς ἔχει, ὡς ἐπ' ἐπέων τῆς παραρημίον ἐστὶ. θαυμάζω οὖν εἰ παρατριχέει τῆς τῆς τιμιότητι, ὅτι τὰ καὶ ὑποδέχεται ἀπ᾿ εἰδομένα, ὡς ὁμολογούμενα παρεσῶμεν, μᾶλλον δὲ ἐξ ἀνάγκης αὐτὰ ἀποδείκνυμεν: διὰ τῆς θαυμασὸν εἶδεν, εἰ διὰ τῆς ὁμολογούμενων αὐτὰ ἀποδείκνυμεν.

Δ Πολλὰ μὲν εἶπας τῷ ἐπιστολῶν ὁ ἀρχιερεὺς, ἀλλ' ὁδὸν εἰρηκᾶς τι τῆς ἀπὸς τῶν ἡμετέρων διαλέξιν ἐπαγομένων. ἡμῶς γὰρ ζήτημα τι ἐχομένον ἐν τῇ παρελθούσῃ συνηλθεῖ ἀνάγκη καὶ θαυμασὸν καὶ μήπω τῆς περὶ τῆς καὶ τῆς σὺ σὺ βλασφημίας. ἀποφίρειν εἰς μίσην ἄλλας ὑποδέχεται καὶ ἄλλα κεφάλαια. λέγω δὲ, εἰ μὲν βούλει ἐξελίξαι τὰ προκείμενα ἐπισημασθέντα ἡμῶν, παρεσῶσαν εἰς μίσην, ὅπως καὶ πῆρας λάβωσι ταῦτα. ὅπως γὰρ ἡμῶν εὐνομοδέτησι καὶ ὁ γαληνότητι βασιλεὺς, ὅπως περὶ τῆς τῆς τῆς ἐνὸς ἐν ἀρξώμεθα ἐπερῶ. εἰ δὲ ἐκ ἔχου τι εἰπεῖν ἐν ἔχουσι, ὁμολογήσον τῆς, ἡ χάρις ἐπί σοι ὀφλήσομεν. εἰ δὲ τῆς ὁ εὐνομοδέτησι, ἀπολογησῆτι λαλῶν πρὸς τὸ προκείμενον, καὶ ὅτι φανήσεται ἡ ἀλήθεια. πρὸς δὲ ὅταν ἐποίησας τὸ μακρὸν τῆς λόγον εἰς τὸ μέγα τῆς ἀκρατήτων, ἐκ ἀπορῶ ἀπολογησῶσαι: δόξαται γὰρ συμεργίᾳ τὸ ἅγιον πνεῦμα λύσασθαι ποιῆσαι εἰς ἀπαντα, καὶ ἀποδείξει σοὶ ὅσα εἶπας, ἐπὶ τῷ

ANNO
CHRISTI
1459.
Estr.

τὰ παλαιὰ εἰσιτὰ ὑπὲρ ἡμῶν. πάλιν ὁμως ἀπο-

λογηθεῖσθε πρὸς τὸ προκειμένον.

Οὐδὲν μίμησμαι τῷ εἰρημικῶν ἔν. πα-
λά γὰρ ὑπῆρχεν τῷ προλεχθέντι, καὶ ἰδοὺ
μοι εἶναι ἀρετὰ.

Καὶ ἐὰν μὴ μίμησμαι ταῦτα, ἐγὼ ὁδο-
μῶσθε σοὶ ὁ ἡμῶν διαλογὸς ὅτι πῶς τῷ
μεγάλῳ Βασιλεῖ ρηθεὶς κατέληξεν, ὅτι ποιῶν
ἀεθμῶν καὶ τῶν ὅτι πῶς θεοῖς προσώπων
καὶ δαλον ἀπὸ τῶν παραδειγμάτων, ὡς ποιῶν
ὅτι πῶς ἐξῆς τῷ τῆς λόγου τῷ κατ' Εὐνομίῃ,
λίγων ὅτι ὡς πῶς εἰσι τῶν ἄρχαγγέλων
καὶ τῶν ἀγγέλων ὅτι μὴ φῶσιν καὶ ὡς πῶς εἰσι
τῶν ἀστέρων; ἀστὴρ γὰρ ἀστὴρ διαφέρει, ὅτι
μὴ φῶσιν καὶ ὡς πῶς πολλὰί μοι εἰσι κατὰ
τῶν ὅτι τῷ βασιλεῖ τῷ Θεῷ, ὡς εἰσι καὶ
ὅτι πῶς θεοῖς προσώπων.

Ex τῶν κτιστῶν πραγμάτων καὶ παραδειγμα-
των καεστῶς τὰ ὁμολογούμενα καὶ θεῖα πρᾶ-
γματι;

Ναὶ τὰ γὰρ κτιστὰ παραδειγματὶ εἰσι τῶν
ἀκτιστῶν ἀνάπτυξις· ἐκ τῶν ἀνθρώπων γὰρ καὶ
ἐκ τῶν ὄντων παραδειγματίζομεν τὴν ἀκατα-
ρητὴν καὶ ἀκαταρητῆν.

Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ἐκίχει τὸν ἄν σκοπῶν.
τις γὰρ ἀνάγκη, φησὶν, εἰ τῷ ἀξιώματι καὶ
τῇ τῶν τῆς ὑπάρχει τὸ πνεῦμα, τρίτον
εἶναι αὐτὸ καὶ τῷ φῶσιν, εἴπερ καὶ συγχωρητο-
μῶν τῶν ὅτι ὡς πῶς φῶσιν εἶπεν, ἡμεῖς ὅτι τῷ
Φιρραεῖα ὡς καὶ διαλεγομένων περὶ τῶν, ὅτι
ἐξῆς φησὶν ἀπὸ τῶν ἐλίζομεν· εἰ καὶ κατὰ καὶ
θεοῖς ἀρεθῶν τῶν ἀποστολῶν, ὡς διέμεθα
ὅτι τῶν συμβῶν· ἐλίζομεν δὲ τῶν κατὰ ὡς
πόσιν· ὡς καὶ ὁ μέγας Βασιλεὺς, εἴπερ
καὶ συγχωρητομῶν, φησὶν· διὸ ἐκ ἐστὶ τῷ με-
γάλῳ Βασιλεῖ ὁ σκοπὸς· ὅτι ὁμολογούμενος
παρὰ τῷ υἱῷ ἔχει τὸ εἶναι τὸ πνεῦμα, ἀλλ'
ἠδὲ τρίτον ἐστὶ τῷ τῶν· ἐπεὶ καὶ ὁ Εὐνομῖος
τότε δρασομῶν ἔλεγε, τὸ πνεῦμα τρίτον εἶ-
ναι τῷ φῶσιν.

Καὶ πῶς ὁ μέγας ὡς πατὴρ ἐμῶν ἐξῶD
τῆς πηγῆς πορεύσθαι; ἐκ ἐστὶν ὅτι τῷ φιλοσο-
φῶν, ὅτι πᾶν ὁ εἶχει, καὶ κινῆται, ἀρα κινῆται,
ἐπειδὴ τρέχει; λοιπὸν ὁ μέγας Βασιλεὺς ἀεθμῶν
ποιῶν καὶ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀστέρων καὶ τῶν
μῶν, ἀεθμῶν καὶ τῶν ὅτι ποιῶν καὶ ὅτι πῶς
θεοῖς προσώπων· ἐπεὶ δὲ ἡρῶν θεολογίας
μακρᾶς, διδάσκων, ὡς ἴσκει, τῶν ἀεροατῶν, εἰ
καὶ μὴ ὡς ἐνοῶν τῷ δοξᾶν ἡμῶν ἐχομῶν ἡμεῖς
ὅτι τῷ ὁμοσιῶν Τεταδι, ἐγὼ διδάσκω, καὶ κα-
θαράν σοι φησὶν τῷ ἀποκρίσιν· ἡμεῖς οἱ
τῆς ἀποστολικῆς καθίδρας ὁμοιοῦν μίαν ἐγνο-
μεν τὸν πατέρα αἰτίαν υἱῶν τε καὶ πνεύματος·
ἐξ ἀρχῆς γὰρ τῷ κηρύγματι τῶν ἀποστόλων,
ἢ πῶς ἡμῶν λάμπει ὑπὲρ τῶν ἡλίων· ὁ λόγος
γὰρ ὁ ρηθεὶς παρὰ τῷ Κυρίῳ τῷ κορυφαίῳ
τῶν ἀποστόλων Πέτρῳ τῷ, πύλαι ἀδύκατοι
οὐρανοῦ αὐτῆς, ἢ παρῶν, ἠδὲ παρελθούσιν.
μῶν γὰρ κρητῆρα καὶ θεμίλιον ἔχει ταύτην
τῷ Ρωμαίων ἐκκλησίαν πᾶσαι αἱ τῶν Χε-
σταίων ἐκκλησίαι, ὡς ἔχουσιν τῷ ὅπως ἐπέ-
βησαν, ἀποκρίσιν δὲ καὶ ἐμφορῶνσαν πᾶν αἰ-

Nihil plane memini eorum quae dicta
sunt; multa enim dicta erant antea, &
visa mihi sunt esse factis.

Et si ea non meministi, ego in me-
moriā redigam. Disputatio nostra de-
serat in verbis magi Basilii, ubi sta-
uit numerum & ordinem in divinis per-
sonis: & liquet ab exemplis quae affert
in sequentibus libri tertii contra Euno-
mium, dicens; Sicuti sunt ordines ar-
changelorum & angelorum una in na-
tura, & sicuti sunt ordines stellarum,
stella quippe differt a stella, in una na-
tura; & sicuti multae sunt mansiones or-
dine dispositae in regno; ita sunt etiam
in divinis personis.

Ex rebus & exemplis creatis ostendi-
tis quae fidei sunt, & res divinas?

Etiam; exempla enim creata sunt ex-
plicatio increatorum; nam ab humanis
& aliis rebus exempla sumimus rerum
incomprehensibilium & imperceptibilium.

Atqui non est hic Basilio scopus; Cur
enim inquit, necesse est, si dignitate &
ordine tertius est Spiritus sanctus, ut
ipsa natura quoque sit tertius, licet et-
iam id concedamus? ut exempli cau-
sa; Nos cum Festarum disputaremus,
quod non liceat addere, dicebamus;
Quamvis rectum & pium comperitur
quod est additum in symbolo, non re-
cipiemus: dicebamus autem hoc ex sup-
positione. Ita & magnus Basilius, licet
concedamus etiam, inquit, Idcirco non
hoc vult magnus Basilius, ut certum
sit a Filio Spiritum sanctum habere
suum esse, aut esse tertium ordine: nam
& Eunomius hoc arripens agebat, Spi-
ritum esse naturam tertium.

Et quomodo eximius iste pater pec-
caturus erat in artem? non est in phi-
losophia, Omne quod currit, movetur;
movetur ergo, quia currit? itaque ma-
gnus Basilius numerum ponens in an-
gelis, & stellis, & mansionibus, ponit
etiam ordinem & numerum in divinis
personis. Quoniam autem longam es
theologiam exorsus, ad docendos ni-
mirum auditores; minus tamen intelli-
gens, quid ipsi de consubstantiali Trin-
tate sentiamus; ego docebo, planamque
tibi responsionem hanc dabo. Nos qui
sequimur apostolicam sedem, unam no-
vimus causam Filii ac Spiritus Patrem;
nam ab initio praedicationis apostolorum
fides nostra fulget solesplendidius. Ser-
mo enim domini ad principem aposto-
lorum Petrum, Porta inferi non prava-
lebunt adversus eam, non praeterit, nec
praeteribit: namque unicum fulcimentum
ac fundamentum omnibus Christianorum
ecclesiis est Romana ecclesia; quippe
quae germanam habet pietatem, clau-
ditque & obstruit omne haereticum os

SESTO
XXIII.
Ephes.

100

Ephes.

100

Ephes.

100

Matth. 16.

SESSIO
XXIII

loquens in excelso iniquitatem. Idcirco non credit duo principia vel duas causas, sed unum principium & unam causam; eos vero qui asserunt duo principia, vel duas causas, anathematizamus.

His & Latino dictis dimissa est synodus. Græcis quod ad fidei confessionem attinet, satis habentibus. Nam egressi sumus e conventu, & magnam percipimus lætitiā, quod unam Latini causam Filii ac Spiritus norunt Patrem, & non dicunt duas causas. Post hæc imperator adit patriarcham de his verbis consultaturus feria quarta mane. Consilio ab iis inito, feria quinta quinte hebdomadis quadragesimæ habitus est conventus nostrorum metropolitaram in cella patriarchæ, præsentē quoque imperatore. Itaque concionatus est imperator, hoc sermone usus ad metropolitans:

Imperat

Nos, sacri patres, quemodocumque in Italiam venimus: nec soli mihi fuit voluntas veniendi; nec primus ego negotium hoc suscepi: sed memoria tenetis, patrem meum imperatorem eo tempore, quo erat in Isthmo, misisse Eudæmona Joannem illum in Italiam, & hujusmodi opus fuisse aggressum. Nostis enim optime, imperatorem patrem meum quanta prudentia, & rerum polleret experientia; utpote qui non modo præstantissimus philosophus, sed fuit etiam ecclesiasticorum dogmatum enarrator subtilissimus: nam aderat etiam ipsi patriarcha ille, domnus Euthymius, vir vera virtute præditus, ac summus theologus. Qui cum tanti ac tales essent, non solum de hoc negotio capeffendo cogitabant, verum etiam aggressi sunt; & cupiebant illud conficere: sed obstitit tempus: pervenit ergo negotium ad nos, non ut majorum tempore, sed multo præstantius: nam & triremes misere, & sumptus; & opus hoc multo cum studio quæsiere. Hæc nos scientes, ego scilicet & sacer patriarcha, vos omnes convocavimus, atque huc vestro consensu pervenimus. Nunc tempus abit, & nihil, quod sit in rem nostram, fecimus. Subeat vobis memoria domus nostræ, quanto sit in periculo in medio impiorum. Quod si quid acciderit, heu mihi, quam grave malum! arbitror persecutionem fore longe majorem, quam Diocletiani & Maximiani temporibus. Debemus ergo disputationes & contentiones missas facere, & reperire medium aliquod, illudque amplecti: medium autem in vobis est. Unum tantummodo vobis dico; Fratrem Joannem, qui disputat, palam in concilio dixisse, fateri Latinos unam causam Filii ac Spiritus Patrem, & anathematizare ponentes in consubstantiali Trinitate duo principia, vel duas causas: a quo petii scriptam mihi dari hanc confessionem, quam miserunt ad me: legite vos & consilium capite de unione concilianda.

His ab imperatore dictis, cepit synodus perquirere: & post multos termi-

ναικὸν τόμα λαλοῦν ἄδικίαν εἰς τὸ ὑψ. διὸ καὶ ἄδὲ δεῖξαι δύο ἀρχάς, ἢ δύο αἰτίας, ἀλλὰ μίαν ἀρχὴν καὶ μίαν αἰτίαν, τὸς δὲ λέγοντας δύο ἀρχάς, ἢ δύο αἰτίας, ἀναθεματίζομεν.

Ταῦτα τὸ Λατίνου εἰπόντος, ἐλύθη ἡ σύνοδος, ἡ Γραικῶν ἀρχιεπίτων ὄσον ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως. Ἐξήλθομεν γὰρ τῆς συναξέως, καὶ ἡμεῖς ἡμῖν μεγάλη χάρις ὅτι οἱ Λατίνοι μίαν ἴσασιν αἰτίαν υἱὸς καὶ πνεύματος τοῦ πατρὸς, καὶ ἡ λέξις δύο αἰτία. Τούτων ἡρωμένων ἦλθεν ὁ Κασιλέως πρὸς τὸν κατεπάρχην, βουλευόμενος πρὸς τῶν ῥημάτων τούτων τῆς πεπύρη προῦ. τούτων οὐκ βουλευόμενος, τῆ πέμπτης τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῆς πασσαρκοῦνης, συναξίς γέγονε τῶν ἡμετέρων μητροπολιτῶν ἐν τῷ κελίῳ τῷ κατεπάρχου, παρόντος καὶ τοῦ βασιλέως. ἐδημηγόρησεν οὐκ ὁ βασιλεὺς, καὶ ὤρεσε πρὸς τὸς μητροπολίτας.

Ἡμεῖς, κατέρες ἅγιοι, ἦλθομεν ὁπωσδήποτε ἐν τῇ Φραγκίᾳ· καὶ ἐγὼ ἄδὲ ἐκινήθαι μόνον ἐλθεῖν, ἢ εἰς ἡράμιον πρῶτος ταύτης τῆς ὑποδίσσεως, ἀλλ' ἐνθυμείσθε, ὅτι ὁ πατήρ μου ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῶ κηρῶ ὅτε ἡμεῖς ἐν τῷ Ἐξαμηνίῳ, ἀπέστειλε τὸν Εὐδαίμονα Ἰωάννην ἐκείνον εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἤρξατο τὸ τοιαῦτο ἔργον. ἐπίστασθε γὰρ ἀκριβῶς τὸν βασιλεῖα τὸν πατέρα μου, ὅτι τὸν γνώσει: καὶ τὸν πράξιν αὐτοῦ, ὅτι ἡ μόνον ὑπῆρχεν αἰετὸς φιλόσοφος, ἀλλὰ καὶ τῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας λεπτότατος ἐξηγητὴς. ἔχε γὰρ καὶ συμπύρονον τὸν κατεπάρχη ἐκείνον κλεῖν Εὐθύμιον, τὸν ἔντιμος ἐσάρτην καὶ θεολόγον ἀκρότατον. τοῦτοι δὲ καὶ τηλικῶτοι ὑπάρχοντες ἐκ ἐσθήσαν μόνον τὸ τοιαῦτο ἔργον τὴν ἐπιχειρήσιν. ἀλλὰ καὶ ἤρξαντο, καὶ ἐπεθύμου πλεῖσσαι αὐτὸ ὁ κηρὸς δὲ ἐσπείδισε τῆτο. ἐσπείδεν ἐν τῷ ἔργον καὶ ἔως ἡμῶν, ἔχων σπερ ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ μάλλον κρείττονως ὅτι πε ἐστειλαν τελέρας καὶ ἐξέδωκε, καὶ ἠτύσατο τὸ ἔργον μὴ πολλῆς τῆς ὀρμῆς ταῦτα εἰδότες ἡμεῖς, ἐγὼ πε καὶ ὁ ἀπὸ κατεπάρχου, συνήξαμεν ὑμᾶς πάντας, καὶ ἡμεῖς ἡμῶν ἦλθομεν ἔως ἄδὲ. πλημμελεῖ ἐν ὁ κηρὸς, καὶ ἄδὲν τι ἐποιήσαμεν ἀνήκον τῷ πράγματι. μνησθητε πίνων τῶ ἡμετέρου οἴκου, ὅπως κηρὸς ἐν ὁ μίση τῶ ἀσεβῶν, καὶ ἐάν συμβῆ τι, οἴμοι, ὅσον τὸ δεινόν. ἐχὼ ὅτι ὁ διαγμός μέλλει ἡμιόσαι πολλῶ χερῶν τῶ ἐπὶ Διοκλητιανῶ καὶ Μαξιμιανῶ· διὸ καὶ ὀφείλομεν καταλεῖψαι τὰς φιλονεικίας, καὶ εἶρεν τι μέσον, καὶ χωρῆσαι εἰς αὐτὸ. τὸ δὲ μέσον εἶν ἐν ὑμῖν. ἐν μόνον λίγω ὑμῖν, ὅτι ὁ διαλεγόμενος ὅρα Ἰωάννης ὁμολόγησε κατῆρησιν ἐν τῷ συνέδῳ, ὅτι ὁμολογῶσιν οἱ Λατίνοι μίαν αἰτίαν τὸν πατέρα υἱὸς πε καὶ πνεύματος, ὅ ἀναθεματίζουσι τὸς δύο ἀρχάς ἢ δύο αἰτίας ποιῶντας ἐν τῇ ὁμοσίῳ Τελεῶδι, ἐξ ἑπὶ ἐξητησῶ ἐγγράφου δοθῶναι μοι τὴν ὁμολογίαν ταύτην, καὶ ἐστειλάν μοι αὐτῶν. ἀναγνόντες σκίψασθε πρὸς ἐνώσεως ἐλλεί.

Ταῦτα τὸ Κασιλέως εἰπόντος, ἡ σύνοδος ἤρξατο ἐρῶν καὶ πολλῶν λόγων λαλῶντων

ANNO
CHRISTI
1449.

ANNO
CHRISTI
1439.

των, Ἐρωμεν τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἁγίῳ Μαξίμῳ, ἵνα διαλαμβάνει ὅπως.

nes invenimus epistolam sancti Maximi, ita dicentis.

SESSIO
XXIII.

Ἐπιστολὴ τῷ ἁγίῳ Μαξίμῳ.

Epistola sancti Maximi.

ΤΩΝ τῶν κατὰ ἀριωτάτην πᾶσα συνοδικῶν, ἕκ ἐν τοσούτοις ὅσοις γεγράφατε κεφαλαιοῖς, οἱ τῆς Καισαρίας ἐπιλάβοντο, δυσὶ δὲ μόνοις· ὧν τὸ μὲν ὑπάρχει περὶ Θεολογίας, ὅτι περὶ φασίν, εἶπεν ἐκπορεύει κατὰ τὸν υἱὸν πνεῦμα τὸ ἅγιον· τὸ δὲ ἄλλο περὶ τῆς Θεῆς σαρκώσεως, ὅτι περὶ γέγραφε διχῶς ἢ κῆρον εἶναι τῆς ἀποκαταστάσεως ἀμαρτίας ὡς ἀνθρώπων. καὶ εἰς μὲν τὸ ἀπὸ τῶν συμφώνων παρήγαγον χρῆσεις Ῥωμαίων πατέρων, ἵτι μὲν καὶ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς ποιηθείσης αὐτῷ ἱερᾶς ἀποστολῆς εἰς τὸν Λαγγυλιτῶν ἄγιον Ἰωάννην, ἔχον ἕκ ἀιτίας τὸν υἱὸν ποιούτως τὸ πνεῦμα· σφᾶς αὐτῶν ἀπειδείξαν· μίαν γὰρ ἴσασιν υἱὸν καὶ πνεῦμα τὸν πατέρα αἰτιῶν, τὸ μὲν κατὰ τὴν ῥήσιν, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἐκπόρευσιν· ἀλλ' ἵνα καὶ δι' αὐτῶν ἀρῶναι δηλώσωσι, ἅ τῆς τῆς σωματικῆς τῆς οὐσίας καὶ ἀπαράλλακτον παρατήσωσι.

Sanctissimi patre, qui nunc est, synodalium, non tot capita, quot scriptis, regie urbis incolæ notarunt, sed duo tantum; quorum alterum ad divina spectat; quod dixerit, inquit, Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere; alterum vero ad incarnationem; quod dixerit, dominum ut hominem esse abque peccato originali. Et in primum quidem consonas Romanorum patrum attulere sententias nec non Cyrilli Alexandrini ex sacris ejus commentariis in Joannem: Per quas demonstrarunt, sese nequaquam asserere, Filium esse causam Spiritus; unam quippe norunt causam Filii ac Spiritus Patrem, illius quidem secundum generationem, hujus autem secundum processionem; sed significare quod per ipsum etiam procedat: eaque ratione ostendere ejusdem essentia nulla cum varietate communionem.

Τῆς οὖν ἐπιστολῆς ταύτης ἀναγνωσθέντος, τὴν γραφέντα πρὸς τῶν Λατίνων ἀφέντες, καὶ πάντα καταλείποντες, ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῷ ἁγίῳ Μαξίμῳ τὸν τῶν ἐπιπέλοισιν, καὶ ἐπιπέλοισιν πάντες οὖν· ἵαν οἱ Λατῖνοι ταύτη τῇ ἐπιστολῇ περὶδονται, ἡμεῖς ἄλλο τι μὴ ζητήσαντες, αὐτοῖς ἐνωθησόμεθα. ὤρουν ἔν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐγνωμοδόησεν εἰς τὸ πᾶν ἢ σὺνδῶν, ἢ πατερῶν συγκαταθέσθαι αὐτῶν· καὶ ἀποστρέψεν ἢ σὺνδῶν τὸν βασιλεῖα μίμῶσαι τῶν πατέρων σὺν τῶν μετ' αὐτῶν, ἕπιρ εἰργασίᾳ ἐπιστολῆς καὶ ὁμολογίας τῷ ἁγίῳ Μαξίμῳ· καὶ τῶν μεθ' ὧν ἀναγγεῖλαι ἡμῖν· ταῦτα ἡμῶν βουλευθῆντων ἐμίμῶσαν ἡμῖν οἱ Λατῖνοι ὡς.

Cum lecta esset hæc epistola: omiffis Latinorum scriptis, & relicis omnibus, ad sancti Maximi epistolam adjecimus animum: & omnes simul diximus; Si Latini recipiunt hæc epistolam, cum ipsis conjungemur, nihil aliud requirentes. Ergo imperatoris jussu synodus sententiæ dixit, patriarcha idem sentiente: & synodus hortata est imperatorem, ut uniteret ad pontificem & suos, qui dicerent, an sancti Maximi epistolam & confessionem reciperent: atque ubi illud rescisset, nobis significaret. Et nos quidem tale consilium cepimus. Latini vero significarunt nobis hæc:

Λατίν. Ὑμεῖς ἐν τῇ παρελθούσῃ συνελθούσῃ ἐπάτε ὅσα ἠθέλετε, ἡμῶν ἐν ἄλλῃ συνελθούσῃ εἰπόντων ἀποκλειθῆναι· ἡμεῖς δὲ πάλιν συνελθούσῃ, ἵνα ἀποκλειθώμεθα. ἢ γὰρ ἐστὶ δυνατόν ἄλλο τι ἡμεῖσαι, ἡμῶν μὴ ἀποκλειθῆντων.

Vos sessione proxima dixistis quantum voluistis; nos autem diximus; respondere velle sessione altera: fiat ergo conventus, ut respondeamus; nihil enim aliud fieri potest, nisi respondeamus.

Τῶν ἀπάντων ὁ βασιλεὺς ὤρουν καὶ πάλιν συνελθούσῃ ἡμεῖσαι. τὸ σαββάτου πάλιν ἐλθόντες, τῇ εἰκοστῇ ἡμέρῃ τῷ Μαρτίῳ μίμῶσαι συνελθούσῃ καὶ πάλιν ἐν τῷ εἰδοσμένῳ πᾶσι, τῷ Ἐφέσιῳ κύρ Μάρκῳ, καὶ τῷ Ἡρακλείῳ κύρ Αντωνίῳ μὴ παρόντων, παραγγεῖλαντος τῷ Καισάρει μὴ ἐλθεῖν αὐτοῖς ἐν τῇ συνελθούσῃ· ἵθελε γὰρ ὁ βασιλεὺς ἴσῃων ἐνώσως εὐρεῖν τῷ ἀπελθεῖν, καὶ ἕκ ἠθέλε φιλονεικίας λόγους. συνελθούσῃ δὲ οἱ πάντες ἐν τῷ εἰδοσμένῳ πᾶσι· ἤρξατο οὖν ὁ ἀποστολῆς Ἰωάννης, καὶ πάλιν δημηγορεῖ, καὶ ὡς ἔστι ὡς.

His auditis Imperator jussit rursus conventum haberi. Sabbato igitur die Martii vigesimoprimo convenimus rursus ad locum consuetum, domno Marco Ephesio, & domno Antonio Heraclensi absentibus: præceperat enim imperator, ne convenirent; namque modum unionis reperire volebat ad abundum, non sermones contentiosos. Itaque convenimus omnes ad consuetum locum. Et orsus est de integro provincialis frater Joannes concionem suam hoc pacto:

SESSIO XXIV

SESSIO XXIV.

ΣΤΝΕΑΕΤΣΙΕ

ANNO CHRISTI 1439.

Die vigesima prima mensis Martii, sabbato, celebrata est.

Μαρτίνου πρώτης ης εικοστής, τῷ σαββάτῳ, ἑγέρθη.

Ioan. VEllem hic esset Ephesus, & coram nobiscum adesset in hac sessione, ut dictorum suorum solutiones audiret: sed videtur victus desperasse, propterea non convenit ad synodum: Quare ad vos & universum hoc auditorium verba faciam.

Imperat. Nos in presenti nihil dicere volumus; propterea & Ephesus non convenit nobiscum: neque venimus ad disputandum nos, sed ut voluntati vestrae satisficeremus, & propter pactum quod inter nos est, ut ne sessiones negligantur: venimus igitur; & si quid habetis, dicite: nos responsonem nullam sumus daturi. Itaque Joannes dixit:

Ioan. Duabus propositis a nobis questionibus, neutram absolvimus: nam dictum, five potius dicta magni Basilii clarissime indicant. Spiritum sanctum habere suum esse a Filio sicut a Patre: & nos unam causam Filii & Spiritus fatentes Patrem, ut principaliter a Patre Filius producat Spiritum sanctum, ad nullam finem perducere potuimus hanc materiam. Hoc igitur & ipse relinco, ad ea que protulit Ephesus, dicam. Itaque jam respondebo, atque ab ipso salvatore nostro Jesu Christo sumam exordium. Ait enim ipse in evangelio: Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, &c. Nam vox illa, Mittam, quid aliud significat, quam quod ab aliquo mittitur? qui mittit igitur, proprium aliquid mittit; & ex ipso est quod mittitur: ut, exempli gratia, quando prefectus agit jussu imperatoris: non enim agit ex se ipso, sed imperatoris mandato: ita & Filius non a se ipso producit Spiritum sanctum, sed a substantiali Patre in generatione sua illud accipiens, virtutemque paternam & naturalem in se habens producit & ipse Spiritum sanctum non principaliter, uti Pater; is enim est radix & fons deitatis. Pater enim indistinctus ab essentia, imo vero cum ipse sit ipse essentia, non intelligitur distinctam habere essentiam ab hypostasi: non enim re, sed soleratione distinguitur paterna hypostasis a sua essentia. Est ergo Pater substantialiter hypostasis, & generat substantialiter Filium, & generatur Filius, substantialiter & ipse hypostasis: & sunt quidem dum hypostases, sed unus Deus, & una amborum natura, cum qua Spiritus sanctus indistincte intelligitur, & neque Pater est, neque Filius relativum; Spiritum enim ut Spiritum ad spirantem referri oportet. Quia vero Spiritus est Patris Spiritus; & scriptura testatur, illum esse Filii quoque Spiritum; spi-

ΕΒυλομην εἶναι ὅδε πῶρ Εφῆσου, & συμπροῦναι ἡμῖν ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ, ὅπως ἀκούσῃ τῶν λύσεων τῶν προνοηθέντων ἀπὸ τοῦ ρημάτων. ἀλλ' ὡς ἴσταιν ἠτήθεις ἀτίγχα; διὰ τοῦτο ἐκ ἐπαρρησίας τῆ συνόδου διόσπρος ὑμᾶς, ἡ ἐν παντὶ ταύτῃ τῇ ἀκροατησίῳ τὸ λόγον ποιήσομαι.

Β Ημεῖς κατὰ τὸ παρὸν ἔδιν βυλομῆθα εἰπεῖν, διὰ τοῦτο ἔδ ὁ Εφῆσου ἦλθε μεθ' ἡμῶν ἔδ ἡλθομεν διαλεχθῆναι σήμερον ἡμῖς, ἀλλὰ διὰ τὸ θέλημα ὑμῶν ἡλθομεν. ἡ διὰ τὴ συμφωνίαν μετ' ἐχούμεν ἀπὸ ἀλλήλων, ὅπως μὴ ἀμεινωῦνται αἱ συναλεύσεις. ἡλθομεν ὅν ἡ εἰτε θέλετε, λεγέτε, ἡμῖς ἕδεμίαν ἀπολογίαν θέλομεν ποιήσασιν ὑμῖν. ἡ δὴ ὁ Ἰωάννης εἶπε.

Διό ζητημάτων ζητηθέντων παρ' ἡμῶν, ἔδ ἐν ἐκλήρωσασιν τῶ γὰρ ῥῆτον, μάλλον δὲ τὰ ρητὰ τοῦ μεγάλου Βασιλέως σαφῆστα παρῶνται, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔχει εἶναι ἀπὸ τοῦ υἱοῦ ὡσπερ ἡ ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ἡ ἡμεῖς μίαν αἰτίαν ὁμολογῶντες υἱὸς ἡ πνεύματος τοῦ πατρὸς, ὡς ἀρχικῶς ὁ υἱὸς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἔδ ἐν λείψασιν συμπερᾶναι ἀπὸς τὴ τὴν ἰσὺ ὑποθέσειν. τὸ δὲ παραλήτων ἡ αὐτὸς ἐν τοῖς ἀποκομιθεῖσι παρὰ τοῦ Εφῆσου ρητίς, τὴν ἀπολογίαν ποιήσομαι. ἡ δὴ ἀρχομαι ἀπ' αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ φησὶ γὰρ ἐν ἀγγέλις: ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἡ τὸ ἐξῆς. τὸ γὰρ, πέμψω, ἡ ἄλλο δηλοῦ, εἰ μὴ ὃ, τὸ ἐκ τῆς πέμψεται; ὃ πέμψων οὐκ ἰδίον τὸ πέμπτει, καὶ ἔξ ἐκείνου εἰς τὸ πέμπόμενον, καθὼς περ ἐν παραδείγματι, ὅταν σὺ ἐργῇ ὁ βασιλεὺς ὁ ἐπαρχῶν ἡ γὰρ ἀπ' ἑαυτοῦ ἀπάττει, ἀλλὰ τοῦ βασιλέως τὸ θέσμον ἔπερ ἡ ὁ υἱὸς, ἡ ἀπ' ἑαυτοῦ ἐκπορεύει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλὰ παρὰ τοῦ ὁμοούσιου πατρὸς ἐν τῷ ἡγνώσθαι λαθῶν αὐτὸ, ἡ δύναμιν πατερικῶν ἡ φυσικῶν ἔχων ἐν ἑαυτῷ ἀποβάλλει ἡ αὐτὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἡ ὑπαρκτικῶς, ὡς ὁ πατὴρ αὐτὸς γὰρ εἰς ρίζα καὶ πηγή τῆς θεότητος. ὁ πατὴρ γὰρ ἐν τῇ ὑσίῳ ὡς ἀχώριστος, μάλλον αὐπυσία ὑπάρχων, ἀχώριστος ὡς ὁμοούσιος τῇ ὑσίῳ ἡ τῇ ὑπόστασι. ἡ γὰρ σὺ ἐργεῖα μελεῖται ἡ πατερικὴ ὁπόσασιν τῇ ὑσίῳ αὐτῆς, ἀλλὰ μόνῃ ἐπινοίῃ. εἰ μὲρ οὐκ ὁ πατὴρ ὑπόσασιν ὁπόσασιν, καὶ ἡγνώσθαι ὑπόσασιν τὸν υἱόν. ἡ ἡγνώσθαι ὁ υἱός, ὑπόσασιν ἡ αὐτὸς ὑπόσασιν. ἡ εἰσι μὲρ διὸ ὑπόσασιν, ἀλλὰ ἡς Θεός, ἡ μία φύσις ἀμφοῖν, ἡ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀχώριστος συμπενοῖται. ἡ ὅτε πατὴρ εἰσι, ἡ ὅτε υἱός, ἀλλ' ἔδ ἡ ἀπὸς τὴ ἀλλὰ τὸ πνεῦμα καθ' ὁ πνεῦμα, ἀπὸς τὸ πνεῦμα δεῖ

ANNO CHRISTI 1439.

ἀναφαιρούμαι. ἐπειδὴ δὲ τὸ πνεῦμα, πῦ πατρός ἐστι πνεῦμα, καὶ τὸ υἱὸς πνεῦμα μαρτυρεῖται παρὰ τῆς Γραφῆς, πνεῦμα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ. ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀποβάλλεται, κατὰ τὴν θεότητα φησὶν ἰγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἑαυτῷ κατέβη, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί. καὶ ὁ υἱὸς ἐμοί, ἕως τὸν πατέρα. κατὰ μίαν αὐτῶν πνευματικὴν δύναμιν τῷ δύο προσώπων, καὶ κατὰ μίαν ἀποβλητικὴν, ἢ δύο ἀποβλήσεις, ἢ δύο αἰτίαι ἐστίν, ἀλλὰ μία καὶ ἡ αὐτὴ ὅσα τῷ ἀειδωμῷ, ἀρχαιδῶς μὲν πῦ πατρός ἐστὶν ποιεῖται, παρ' ἢ ὁ υἱὸς ταύτῃ ἐχει. καὶ ταύτην διωνύμει λέγεται ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς μία ἀρχὴ, ἢ συναλοιογῶν προσώπων, ἐστὶ γὰρ ὁ πατὴρ καὶ ἀρχηγός. καὶ ὁ υἱὸς, υἱὸς ἡγίης, κατὰ τὸ αἰτίον καὶ αἰτιατὸν ὡσπερ καὶ τῷ πνεύματι πῦ ἀγίῳ τῶν τῶν οὐρανοῦ δόται ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ἵνα μὴ ἀπεξία ἔξ ἀνάγκης εἰσαγοίῃτο ὡς τοῖς θεοῖς. ἐπειδὴ δὲ ὁ πατὴρ ὡς πῦ ἡγίῳ τὸν υἱόν, αὐτῷ πῦ υἱῷ κοινωνῆται τῷ ὅσῳ, καὶ τῷ υἱῷ κοινωνητὴ ἐστίν. ὁ δὲ υἱὸς λαμβάνει ταύτῃ παρὰ τοῦ πατρὸς, ὡς λατῆν ἑαυτοῦ, κοινωνῆται δὲ ταύτῃ πῦ παραγίῳ πνεύματι, ὡς κοινωνητῆ αὐτῷ παρ' αὐτοῦ πῦ πῦ. ἐπειδὴ μίαν ὅσα, κατὰ τὸ μὴ ἡγίῳ, τὸ δὲ ἐκπορεύεται κατὰ τὸ ὅσα μία ἀρχὴ καὶ αἰτία ἐστὶ πῦ πνεύματος ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς, καὶ ἐκπορεύεται ἔξ ἀμφοῖν, ἐπεὶ δὲ λέγεται καὶ παρὰ τῷ πατέρων, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀποῖναι δι' υἱὸ φυσικῶς, ἀπὸ τοῦ πνεύματος τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἢ διὰ, γὰρ ὡσαύτα ἴσον δύναμιν τῷ, ἐκ. ἀποῖναι δὲ μαρτυρίας πῦ π ἅγιον Λεόντος πάπα, πῦ π Γρηγορίου πῦ Διαλόγου, πῦ ἅγιον Ἀμβροσίου, πῦ ἅγιον Ἰερωνίμου. πῦ ἅγιον Ἀύγουστίνου, καὶ ἑτέρων πολλῶν δυτικῶν, τοῖς βίβλοι, καὶ ἔξ ἡγεμόνων αὐτοῖς. πῦ πῦ ὡσαύτως ἡ βραδύων ὁ κωμός, καὶ ἡμέρα ἀπὸ ἑσπέρας ἔλαχε. καὶ ὡσαύτως ἔλαθη ἡ συνοδος, καὶ πάλιν ἐπιμείσαντο αὐτῷ τῷ τρίτῃ. τῷ τρίτῃ ἢ ἡμέρα, τῷ εἰκοστῇ πεντηκῆ πῦ αὐτοῦ μίλλως πάλιν ἐγίγιντο συνέλευσις εἰκοστῇ πέμπτῃ, πῦ πῦ τῷ ὡσαύτως Φλωρεντία, καὶ πάλιν ὁ ἀρβυλλιάλιος Ἰωάννης ἤρξατο λέγειν ὡς.

antes ergo sunt Pater & Filius. Filius quoque respiciens ad Patrem, secundum divinitatem ait. Ego & Pater unum sumus: &, Ego in Patre, & Pater in me: &, Qui vidit me, vidit & Patrem meum. Ergo secundum unam virtutem spirativam duarum personarum, & unam producendi vim; non sunt duo spiratores, & dum causa; sed una cum sit & eadem numero, originaliter quidem Patris esse intelligitur, a quo Filius hanc habet: & hac virtute dicitur Pater & Filius unum principium, non confusione personarum. Est enim Pater, Pater & ingentus: & Filius, Filius genitus, secundum causam & causatum. pari ratione debemus & Spiritui sancto aliquem assignare ordinem ad Patrem & Filium, ne confusio ponatur necessario in divinis. Cum vero Pater generando communicet hanc essentiam Filio, quatenus est Filio communicabilis; Filius vero hanc a Patre accipiat, ut sibi communicabilem, communicat eandem sancto Spiritui, ut communicabilem illi ab ipso Filio: quoniam una est essentia, secundum quam hic generatur, ille procedit; idcirco unum principium & causa est Spiritus sancti Pater & Filius, & procedit ex ambobus. Præterea quia dicitur etiam a patribus Spiritus sanctus procedi per Filium naturaliter; procedit ergo Spiritus sanctus ex Patre & Filio: nam hoc loco, Per, idem valet atque, Ex. Attulit autem testimonia s. Leonis pape, Gregorii Dialogi, s. Ambrosii, s. Hieronymi, s. Augustini, & multorum aliorum occidentalium, legendo libros, & declarando. His ita peractis tempus elapsum est, & dies in vesperam inclinatus: atque ita dimissa est sessio, rursus in feriam tertiam reservata. Ergo feria tertia, quarta & vigesima die ejusdem mensis, convenit rursus quinta & vigesima sessio, Florentie celebratarum postrema: & rursus Joannes provincialis sic est orsus dicere:

SESSIO XXIV. Jan. 14.

ΣΤΝΕΛΕΤΣΙΣ κί.

Μαρτίου πεντηκῆ καὶ εἰκοστῆ, ἡμέρα τρίτη, ἔγιντο.

Τελευταία τῷ ὡσαύτως Φλωρεντία.

1007. **Η**Θελον καὶ τὸν Εφῆσον εἶναι ὡδε, καὶ ἀκούοντες ἀποκριθεὶς τῷ λόγῳ αὐτοῦ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ οὐδ' ὅπως ἐκείνῳ ἐκ ἦλθε, φέρε ἀπὸ ὑμῶν τὸν λόγον ποιησωμεν, καὶ τῷ ἀνατολικῶν ὁμίον τὰ ῥητὰ εἰς μίσην ἀνάγωμεν. φησὶ γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος. ὡσπερ γὰρ ὁ υἱὸς τῶν ἐμῶν δόκτωρ τῷ πατέρῳ παρατίπεται γὰρ ὁ πατὴρ ὡσαύτως συναρθεύσεται, τὸ κληρὸν λέγοντῶν. βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ Concil. General. Tom. XXXI.

SESSIO XXV.

Die vigesimaquarta Martii, feria tertia, celebrata est.

Florentia celebratarum postrema.

Vellem Ephesus quoque adesset, audiretque responsiones ad ea quae dixit: sed quia nescio cur ipse non venerit age sermonem ad vos instituamus, & sanctorum orientalium dicta in medium proferamus. Ait enim magnus Basilius; Nam sicut Filius ordine quidem secundus a Patre est; prior enim est positus in connumeratione Pater, dicente domino: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, & præterea

1008. Lib. 3. contra Constantinos. Mart. ult.

K k k tercia

sessio xiv Jan. 10.

Galio. 4.

Epiphanius in Acosorato.

Epist. ad Nestorium Salvatoris nostro, &c.

Rhuten.

Imperator.

Jul. card.

terea dignitate; Ex Patre enim Filius, non ex Filio Pater; natura vero equalis; Ego enim & Pater unum sumus: ita & Spiritus sanctus ordine quidem est secundus a Filio, ut in connumeratione declaratum est; itemque dignitate, Spiritus enim Filii dicitur, ut qui per Filium datur: *Misit enim*, inquit, *Spiritum Filii sui in corda nostra*: non autem Filius Spiritus: natura vero equalis Patri & Filio Spiritus sanctus; quorum enim eadem operatio, eadem est quoque natura. Magnus autem Epiphanius ita inquit, Si Christus ex Deo creditur, ut Deus de Deo, ita & Spiritus sanctus ex ambobus. Quemadmodum nemo novit Patrem, nisi Filius; ita dicere audeo, nec Filium nisi Spiritus, qui ex ambobus procedit. Magnus quoque Cyrillus: Ita, inquit, profuit a Filio Spiritus, sicut plane a Patre. Doctissimus etiam Didymus, & magnus Athanasius; Si ex Patre, inquirunt, procedit, & de meo accipiet, & annuntiabit vobis: ex Patre igitur & Filio Spiritus sanctus. Attulit præterea & alias sententias ex epistola magni Cyrilli, ex epistola, cujus initium; *Letentur coeli*: & ex alia, quæ incipit; *Domino & Salvatore nostro Jesu Christo*: & ex Nicæna synodo: & multas alias probationes evidenter ostendentes, Spiritum sanctum procedere ex Patre & Filio.

Cum igitur multa dixisset, & jam advesperasceret, respondit Isidorus Rhutenus hoc pacto:

Qui solus currit, & solus certat in stadio, victoriam adeptus videtur: & qui solus disputat nemine respondente, videtur invicte differere. Quocirca & tua reverentia multa quidem theologice disputavit, & luculenter peroravit, sed nobis etiam suppetunt præclaræ responsiones: verum quia per tempus non licet, advesperascit enim, alia sessione respondebimus.

At vero imperator excepto sermone dixit:

Date nobis libros, & sanctorum dicta quæ citastis, ut de responsione cogitemus.

Cardinalis autem Iulianus respondit: Quæcumque diximus, a notariis excerpta sunt; illa igitur vos habentes, considerate: quod si non vultis hoc, uno quopiam die convenite in templum sancti Francisci, ibi enim prope habitat serenissimus imperator; atque illuc congregati libros, verba scilicet, conferemus; sicque reperietis, quid juxta veritatem respondeatis.

Cum hoc inter utramque partem convenisset, discessit synodus. Itaque feria quinta mane congregati in dictum sancti Francisci templum, videntur utriusque partis libros; & ex eo cognoverunt, esse aliquam conciliandæ pacis ra-

διονα τῷ πατρὶ, καὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. ἴτι δὲ καὶ ἀξιωματικῶς ἐκ τῷ πατρὶ γὰρ ὁ υἱός, καὶ ἐκ τῷ υἱῷ ὁ πατήρ, οὕτως δὲ ἴσως ἔγω γὰρ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἴσῳ. ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τέλει μὲν δέχεται τῷ υἱῷ, καθὼς ἐν τῇ συναισθησίᾳ διδύλωται, καὶ μὲν καὶ ἀξιωματικῶς, πνεῦμα γὰρ υἱῷ λέγεται, ὡς διὰ τῷ υἱῷ χρηρημύθηον. ἔκατεῖλε γὰρ, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τῷ υἱῷ αὐτοῦ σὺν τῆς καρδίας ἡμῶν. ὁ μὲν υἱὸς πνεύματος, οὕτως δὲ ἴσως πατὴρ καὶ υἱὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. οὕτως γὰρ ἡ αὐτὴ ἐπιέργεια, τῆς καὶ ἡ φύσις ἡ αὐτὴ. ὁ δὲ μέγας Ἐπιφάνιος ὅτι φησὶν. εἰ πιστεύεται Χριστὸς ἐκ Θεοῦ, ὡς Θεὸς ἐκ Θεοῦ, ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ Θεοῦ. ὅν τρόπον εἶπε ἔγω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός, ὅτι πολλῶν λέγειν, εἰ μὴ τὸ υἱὸν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα, ὁ ἐκ ἀμοφοτέρων ἐκπορεύεται. ὁ δὲ μέγας Κυρίλλος, ὅτι φησὶ, παραχρῆμα τὸ πνεῦμα ἐκ τῷ υἱῷ, καθὼς σπὴρ ἀμείλι ἐκ ἐκ τῷ πατρὸς. ἀλλὰ καὶ ὁ σοφώτατος Διδύμος, καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, εἰ ἐκ τῷ πατρὶ, φησὶν, ἐκπορεύεται, ἔκ τῷ ἐμῷ λήφεται, καὶ ἀναγγελλεῖ ἡμῖν. ἀρα ἐκ πατρὸς καὶ υἱῷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἔφερε δὲ καὶ ἄλλας χρήσεις ἐπιστολῶν τῷ μεγάλῳ Κυρίλλῳ, ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς, ἧς ἡ ἀρχὴ Δοξασιώδωσαν οἱ ἄνθρωποι. καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς, ἧς ἡ ἀρχὴ τῷ κυρίῳ καὶ σωτῆρῷ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. καὶ ἀπὸ τῆν ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ. ἀλλὰς πολλὰς παραστάσεις διακινύσας ἐναργῶς, ὅτι ἐκ πατρὸς καὶ υἱῷ ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Πολλὰ τοίνυν εἰπόντος, καὶ τῆς ἐσπέρας ἐλθούσης, ἀπελογήσατο ὁ Ρωσῆς Ἰσίδωρος, λέγων ὅτι.

Ὁ τρέχων μόνος, καὶ ἀγωνιζόμενος μόνος ἐν τῷ στάδιῳ, δοκεῖ νικῆσαι. καὶ ὁ λιγὼν μόνος μηδενὸς ἀποκενομένης, δοκεῖ λέγειν οὐρανῶν. διὸ καὶ ἡ σὺ σεβασμιότης πολλὰ μὲν θεολογίσει, καὶ λαμπρῶς ἐρήτηρῶσιν. ἀλλ' ἔχρημῳ καὶ λαμπρῶς ἀποκείσιν ἡμῖν, ἀλλ' ἔκ ἐσ: κηρὸς σήμερον διὰ τὸ εἶναι πρὸς ἰσπερῶν. εἰ ἄλλη δὲ συνηλθεῖ ποιήσομεν τῷ ἀποκείσιν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν λόγον ἐπιστῶν ἐφῆκε. Δότε ἡμῖν τὴν βιβλίον καὶ τὰ ρητὰ τῶν ἁγίων ὡς ἐθήκατε. ὅπως σχεψώμεθα τὸ ἀπολογηθῆναι.

Ὁ δὲ καρδινάλιος Ἰουλιανὸς ἀπεκρίνατο λέγων.

Ὅσα εἰσομῶν, οἱ τοῦτοι ἐχρηδιάσαν ταῦτα ὅν ἡμεῖς ἔχοντες σχεψάμε. εἰ δὲ τὸτο εἰ βάλωτε, μίαν ἡμέραν ἔλθετε εἰς τὸ ναὸν τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου, διὰ τὸ εἶναι τὸ γαλλιότατον βασιλεία πλησίον ἐκεῖ, καὶ κείσιν σιμαχθῆντες συγχρησόμεν τὰς βιβλίον ἡγουμ τὰ ρήματα, καὶ ὅπως ἀρεθῆσιν ἡ ἀποκείσιν τῆς ἀληθείας ἐν ἡμῖν.

Ταῦτα συμφωνησάντων ἀμοφοτέρων τῶν μερῶν, ἐλύθη ἡ συνόδος. τῇ πέμπτῃ δὲ ὄντι, ἐκ τῶν ρηθῆντι ναῶν τῷ ἁγίῳ Φραγκίσκου συναχθῆντες εἶδον ἀμοφοτέρων τῶν μερῶν τὰ συγγραμματα, καὶ κατὰ λαβὸν ἀπὸ τοῦτοι, ὅτι ἐστὶ

ANNO CHRISTI 1419.

Pa.

Basil.

Ital. pap.

tis

ANNO
CHRISTI
1452

SESSO
XXV.

τις συμβίβασιν ενώσας Θω βασιλεὺς καὶ χαι-
 ρι. ἰβηλίαν αὐτὸν ὁ πατριάρχης ἡμῶν τῷ πα-
 πῳ, ἵνα ἐπίχη τὴν συνίλησιν τῆς ἀγίας καὶ
 μεγάλης ἐκκλησίας πάσης, ἵνα βαλθῶμεθα,
 καὶ τῷ ἵερα κληρικῷ ὄρει ἀπολογησώμεθα, ἡ-
 ρεσε τῆς πάσης ἵνα εὖ γινώσκῃ. τῷ δὲ τετα-
 καστῷ τῷ Μαρτίῳ, ἡ ἀγία καὶ μεγάλη ἐκκλη-
 ρα συνάξις γίνωσκει τῆς ἡμετέρας μητροπολιτικῆς ἐ-
 ρουσίας τῷ πατριάρχῃ ἐν τῷ κελίῳ αὐτοῦ. συ-
 νήσομεθα αὐτῷ οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ ταυροφόροι, οἱ
 ἡγούμενοι, καὶ ἅπλως οἱ ἀνακλιτικοὶ πάντες ἡ-
 μείς. ἄρσεν αὐτῷ ὁ πατριάρχης τὴν λαληθῆντα
 καὶ τῷ μινυθῆντα παρὰ τὸ πάτερ. ὅπως πε-
 πούσῃ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἡ ὅπως ἐκλυ-
 σώμεθα ποιῆσαι ἐκ τῆς δύο ἑσπερας, ἡ ἑ-
 ρεῖν τρόπον ἐνώσας ἕως τοῦ πάρα, ἡ ἑρεῖν
 μίθορον ὅπως ἐκτερίψωμεν εἰς τὴν πατρίδα ἡ-
 μῶν. ἀπολογησάτω ὁ Ρωσίας Ἰσίδωρος, καὶ
 ἐδημηγήσεται λόγῳ.

Ρω.

Συμφέρει ἡμᾶς ἐνωθῆναι ψυχικῶς καὶ σω-
 ματικῶς, ἢ ἀπελθεῖν ἀπράκτος. τὸ γὰρ ἀπελ-
 θεῖν ἐκλεκτόν ἐστι, τὸ δὲ πῶς μίλλομεν ἀπελ-
 θεῖν, ἢ τῷ, ἢ ποτὶ, ἢ ἐπίσταται.

Ταῦτα αὐτῷ εἰπόντες, καὶ κεφαλιωδῶς τὸ
 λόγον συνηγορήσαντες, καὶ ὁ Νικησίας Βησσα-
 ρίων καὶ αὐτὸς ὁμοίως νυχιέσασα καὶ ῥητορικώ-
 τατα ἐδημηγήσασα, τὸς αὐτοὺς λόγους καὶ τὸ αὐ-
 τῷ ἴστωσαν εἰπὼν, ἀπεκρίθη ὁ Μονεμβασιτίας
 Δοσίθεος.

Μονεμ.

Καὶ τί βούλεθε, διὰ τὸ ἀπελθεῖν ἡμᾶς
 ἐν τῷ πατρὶ μὲν τῷ Ἰσίδωρ τὸ πάτερ; δι-
 λεῖτε ἵνα προδώσωμεν τὸ δόγμα ἡμῶν; εἴω βέ-
 ληται ἀποθανεῖν, ἢ λαλῆσαι ποτὶ.

Ὁ δὲ Ρωσίας ἀπεκρίνατο.

Ρω.

Οὐδὲ ἡμεῖς βαλόμεθα λατινίσαι· ἀλλὰ λέ-
 γομεν, ὅτι τὴν ἐκκλήσιν τὴν παναγίαν πνευ-
 ματος ἢ μόνον δυτικοὶ ἄγιοι διδάσκει καὶ τῷ οὐκ
 ἀλλὰ καὶ ἀνακλιτικοὶ· διὰ τὸ αὐτὸν ἐστὶ συνο-
 μολογήσασα πῶς ἀγίους ἡμῶν, καὶ ἐνωθῆναι τῷ
 τῷ Ρωμαίων ἐκκλησίᾳ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ηρακλείας κύριος Ἀντίμος
 ἀπεκρίνατο·

Ηρακλ.

Καὶ τίνες εἰσὶ πλείους, οἱ τῷ συνοδοῦν πα-
 τρες καὶ οἱ ἡμέτεροι πάντες ἄγιοι, ἢ οἱ δυτικοί;
 λοιπὸν πῶς πλείους δεῖ εἰπεῖν, πῶς λέγουσιν
 ὅτι ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἁ-
 γιον, ἢ ἐκ τοῦ υἱοῦ.

Τὸν λόγον δὲ λαβὼν ὁ Ἐπίσκοπος κύριος Μαρ-
 κος μακρὸν λόγον ἐποίησεν, τὰ αὐτῷ κρεί-
 νον εἰπὼν. ἀποδέξασθε ὅτι ἢ μόνον εἰσὶν οἱ Λα-
 τῖνοι χρισματικοί, ἀλλὰ καὶ αἰρετικοί. καὶ τὸν
 παριστώσασα ἡ ἐκκλησία ἡμῶν, διὰ τὸ ἡμῶν
 ἐκείνων εἶναι πολὺ καὶ ἰχυρότερον ἡμῶν. ἡμεῖς
 δὲ ὡς δι' ἄλλο τι ἐχρίθημεν αὐτοῖς, εἰ μὴ
 ὅτι εἰσὶν αἰρετικοί. διὰ ὡς κρείκει ὅπως ἐνω-
 θῆναι αὐτοῖς, εἰ μὴ ἐκβάλωσι τὴν ἀποθή-
 κην ἀπὸ τοῦ συμβόλου, καὶ ὁμολογήσασα τὸ σύμ-
 βολον καθὼς καὶ ἡμεῖς.

Ἀποκρίσας δὲ ὁ Νικησίας Βησσαρίων εἶπεν
 αὐτοῖς.

Νικ.

Λοιπὸν εἰ λέγοντες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπο-
 ρεύεται καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, αἰρετικοὶ εἰσὶν;

Concil. General. Tom. XXXI

tionem favente & adjuvante Deo. Misit
 ergo patriarcha noster, qui papa dice-
 rent, ut per totam sanctam hebdoma-
 dam sessiones suspenderet, ad habendas
 consultationes; ut deinde dominica in
 albis responderamus. Placuit papa, ut
 ita fieret. Die vero Martii tricesimo,
 feria secunda majoris hebdomade, fa-
 ctus est conventus nostrorum metropo-
 litarum jussu patriarche in ejus cella.
 Convenimus igitur praesules, Cracefigna-
 ti, hegument, & summam nos omnes
 orientales. Significavit ergo patriarcha,
 quae dicta & indicata fuerant a papa;
 ut amplius non haberetur generalis sy-
 nodus; & nos deliberaremus de agendo
 ex duobus altero; aut reperiremus mo-
 dum unionis usque ad pascha, aut cer-
 te viam redeundi in patriam nostram.
 Respondit Isidorus Rhutenus; & concio-
 natus est ita:

Rhuten.

Satius est nos uniri animis & corpo-
 ribus, quam re infecta abire: nam abi-
 re quidem facile est; quomodo vero
 abeundum sit, aut quo, & quando,
 non video.

Cum haec ille dixisset, & summas re-
 rum attingendo in hanc sententiam pe-
 rorasset, praesul quoque Nicenus Bessa-
 rio prudentissime ac luculentissime con-
 cionatus est, iisdem sermonibus & iis-
 dem sententiae usus. Respondit Dositheus
 Monembasiensis:

Monemb.

Et quid vultis? ut redeamus in pa-
 triam sumptibus papae, dogma nostrum
 prodamus? mori malo, quam unquam
 Latinizare.

Respondit Rhutenus.

Rhuten.

Neque ipsi volumus Latinizare; sed
 dicimus, Spiritus sancti processionem
 Filio quoque tribui non solum a patri-
 bus occidentalibus, sed etiam orienta-
 libus. Quapropter aequum est, ut san-
 ctos nostros sequentes cum Romana ec-
 clesia conjungamur.

His auditis Heraclae praesul dominus
 Antonius respondit:

Heracl.

Et quinam sunt plures, patres syno-
 dorum, & omnes nostri sancti, an oc-
 cidentales? plures ergo sequi oportet,
 dicentes Spiritum sanctum ex Patre pro-
 cedere, non ex Filio.

Hunc sermonem excipiens praesul E-
 phesi dominus Marcus prolixam habuit
 orationem, eadem & ipse dicens, ad-
 dendo, Latinos non solum esse schisma-
 ticos, sed haereticos: hoc autem nostra,
 inquit, ecclesia reticuit, quod genus I-
 ephorum esset numerosum, & potentius
 nostro: nos vero nullam aliam ob cau-
 sam ab ipsis sejuncti sumus, nisi quod
 haeretici sunt. Quocirca non decet o-
 mnino cum illis conjungi, nisi tollant e
 symbolo additionem, & proferant sym-
 bolum ut nos,

Respondens Bessario Nicenus ad eos
 dixit:

Ergo qui asserunt, Spiritum sanctum
 etiam ex Filio procedere, haeretici sunt?

K k k 2 Et

GRÆCO
XXV.
Ephes.
Nicen.
Psalm. 30.

Et Ephesus: Maxime.
Et Nicæus: Deus mihi propitius sis,
& sancti qui dicunt hoc, hæretici sunt?
muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur
adversus sanctos; at vos cordate auscultate.
Occidentales & orientales sancti
non discrepant, sed idem Spiritus sanctus
locutus est in omnibus sanctis: &
si placet, conferantur scripta eorum iacet
se; & ita comperietur, sanctos nequaquam
dissentire.

Ephes. Et quis novit, an libri ab ipsis corrupti
sint?

Nicen. Et quis audeat hoc affirmare, totos sermones,
& expositiones evangelii, integras in idem
theologicas enarrationes fuisse corruptas?
Certe si ea velimus inducere, nihil aliud
remanebit in libris, quam albe membranæ.
His aliisque similibus habitis sermonibus
furreximus, cum nihil egissemus, nisi
dissensiones & schismata. Nam synodus
nostra adeo parva erat, ut in duas partes
divisa fuerit: & hi quidem sequebantur eos
qui unioni obstitabant, illi vero eos qui
savebant. Ex nobilibus etiam viris aliqui
unionem detrectabant, & disjungebant eos.
Elapsa vero secunda feria majoris hebdomadæ,
feria tertia imperator venit rursus ad
patriarcham, illud entens, ut res componeret:
etsi enim pluebat, rem ille non dimisit;
sed imbro madidus conabatur disputationi
& negotio finem imponere: nam impellebat
presules ad amplectendam unionem;
illi vero ad hoc segnitiores, aliis, ut
dictum est, eos sequentibus, qui obstitabant
negotio unionis; aliis vero eos qui savebant:
itaque divisi erant in partes, & neutiquam
conveniebant: habebant enim, ut significatum
est, aliquos ex viris nobilibus, qui nolebant
unionem; seque invicem sequebantur.

Feria quarta igitur majoris hebdomadæ,
mane omnes convenimus in cellam patriarchæ
nostri; & interrogavit nos patriarcha dicens:
Habetis aliquid dicere? Respondit Hieracleensis hoc
modo:

Heracl. Venimus ad missam præsanctificatorum,
& nihil aliud habemus.

Tum Mitylenensis ait:

Mitylen. Quomodo nihil dicendum habemus?
non disputamus? non est nobis certamen?
Habemus domine mi permulta dicere;
Ea vero sunt, ut alterum ex duobus faciamus;
aut sequamur sanctos, & uniamur cum
Latinis: aut transigamus eos, & abscedamus.
Attamen si quid magnus afferit Maximus, recipitis?
Responderunt, se illum recipere.

Et ille; magnus, inquit, Maximus Spiritum
sanctum ait ex Patre substantialiter, per
Filius ineffabiliter genitum, procedere.

Confirmat hoc Nicæus, & per multa dicta
probat, complures sanctorum esse uos voce.
Per Filium, præcipue magnum Tarasium.

His auditis patriarcha jussit has sen-

Kai o Epey. mei.
Kai o Nicæus: Theos mi Thei: & oi agioi
ai ligontes ton airiston eisel; alla hē-
thēn ta cheila ta dolosa, ta lalouonta kata
tō agion, alla akousate imous soumōn: oi
doutiko ē anapolutiko agioi ē diarretousin: alla
ta auto pneuma elalēson ēn pāsi tois agiois.
Ei ē thelei, enkrusadousan ta synggrammata autōn epōs allala, ē ēpōs kri-
thēntai omogēnētes oi agioi.

Kai tis oidei, ei epharēsan ai bibloi par autōn;

Kai tis echi tōto tolēnōsai eipēn, omiliās
Bolaēthēs, ē irmilias tō dazgelio, theolo-
gias akraias eisel tō autōn; ēn touō anapolutiko
tauta apō tō biblion, idēn akoumēnē
allo ēn autōis, ei mē membrānai labēn.
tōton ē allon omiōn lalēthēntōn, an-
gēnēnō mēden aparētēs, ei mē dixōntōn ē
chismatu: ē gar sinōdō ē hēmetra pōtōn
ēphēnē mikrā, eti echidh eis duo: ē oi mēn
skolouthōntēs tois anōtisamōis tē inōsei, oi
dē tois soumōrois, echidhōntōn: ēphēron dē
kai ē archōntōn tinēs apagorhōntēs tō inō-
sin, ē echidh autōs. tēs mēgalēs ēn dōtē-
ras parēlthōs, ē tēs mēgalēs tēitēs ē-
pēlthōs, ēlthēn o kasilōs pōlōn eis tōn
C pateiarchēn, anagkazōmēnō dōrōsōn poi-
soudai, ēphēnē dē, ē autōs ēn hēmetōn, alla
dazgelio ēspoudaze tōlō ēpēthēnai tē
dialēkōn ē tō aparētōi: liagkaze gar tōs
archierēs poiēsai ē inōsin, oi dē ēphēthōntōn.
ē oi mēn akolouthōntēs tois anōtisamōis tē
aparētē tēs inōseōs, ws eirētēs, oi dē tois
soumōrois echidhōntōn. ē ēphēntō mēn, kai
ēdēmia soumōnēia lō ēn autōis. ēchon gar,
ws didōlōnti, ē tinēs tō archōntōn mē ba-
lōmōnēs ē inōsin, ē hkolōthōn allalōis.

Tō autō mēgalē pēterē prōtō sinōdōis gē-
ronē, ē sinēchōmēn apantēs ēn tō kēlōn
D tō pateiarchē hēmōn, ē prōtōntōn o patei-
archēs hēmās, lēgōn. echi ti eipēn; akriēthēn
o Heraclēas, ē eipēn autō ēpōs.

En tē leitourgia tō anōtisamōiōn ēl-
Dōthō, ē allō ti poi ēdēn echōmōn.

Kai o Mitylōnēs ephē:

Pōs ēdēn echōmōn ti eipēn; ē dialogōmē-
Dōs; ē echōmōn agōnēs; echōmōn dōstōtō mē
eipēn pōnōn pōllā. ta dē eisin, ina poiēsō-
mōn ēn tō duo tō ēn, ē ina soumōnēōmōn
tois agiois ē inōthōmōn tois Latinois, ē ina
ēbelōsōmōn autōis kai akriēthōmōn. omōs
E ēphēnē tōn mēgan Maximōn, ei ti diakēlō-
ntai:

Akriēthōntōn ē eipōn, eti ēphēntōn autōn.
O dē ligōn: o mēgas Maximō tō pōlō-
mē tō agioi ephēn ēn tō patros inōthōs, dia
tō uio hēnēthēntēs apkrusōs ēkporhōmōn.

Bēbaiō tōto ē o Nicæus, ē pōtō ēn
pōllōn rēthō, eti pōllōi tō agioiōn ligōntēs
tō dia tō uio, mēlōs o mēgas Tarasios.

Taūta akousas o pateiarchēs, wōsē tōntē
tē

ANNO
CHRISTI
1039.
Eph.

Eph.

Nic.

C

Heracl.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

Mitylen.

ANNO
CHRISTI
1112.

SESSIO
XXV.

τα ρητά γραφόμενα, & τῆ ἐκείνων ἵνα γίνω-
ται καθολικὴ σύνοδος, ὅπως ἀκούσῃ τὰτα,
& γνώμῃ κατὰ ἐπιβουλήν ἢ ἐπιβουλήν· &
τὸ βασιλεὺς ἀταξιαστέως αὐτό. ἔπειτα τάντες.
ἀρίστη. & ὅπως ἐβλήθη.

Τῆς δὲ ἁγίας & μεγάλης τιμητικῆς ἐλθού-
σης, & πάντων συνεισφορῶν, ὡς ἐστὶν ὁ πα-
τερναρχὸς ἡμῶν, ὅτι ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὰ λα-
ληθόντα παρ' ἡμῶν χθὲς, μίσησεν ἡμῶν, &
πὸς τυριβόλῃ ἢ ὑπόθεσις ἰὼς τὸ μέγαλυ
σαββάτου, ἵνα & αὐτὸς μεθ' ἡμῶν συνέλθῃ,
τὸ ἡμέραν τὴν δὲ διακερῶν. ἀρκιόδημῳ πάν-
τες ὅς τὴ παραγγείλαι τὴ βασιλεία.

Τὸ ἁγίον & μέγαλυ σαββάτου πίνω ἐλ-
θόντῳ, & τὸ πατερναρχὸ βασιλεὺς ἀδυνάτος,
ἀφείδη ἢ σύνοδος τῆς ἑλλάδος, & ἰσχυρῶς σύ-
ναξικ, & ἐψάλαμιν τῷ πατερναρχῷ ἑχίλατον
μύλις δυναμῶν καθίξωσαι. & ὅπως παρῆλθον
αἱ ἡμέραι τὸ πάχε ἰὼς ἰῆς ἵνας παρασάβῃς.
ὅψι γὺν τῆ παρατακῆ συνήλθομεν σὺν τῷ
βασιλεὺς, & διεκέρδη ὅπως μνήσωμεν ταῦτα
τῷ πάχε.

Ἡμεῖς πλείον ὃ διαλεγόμεθα, ὅτι ἢ δια-
λεξίς ὑδὲν ἄλλο ἀφορῆται εἰ μὴ ὄχλησιν. δι-
γύστην γὰρ ἡμῶν, ὑδὲν ἀπορῆται ἀπολογίας ὡς
πληθυσμῶν· ἀκούστων δὲ τὸ παρ' ὑμῶν λεγόμε-
να, ἀπεκρίθημεν ὅσα, τίς δύνάται ἀκούειν &
λέγειν ἀπαύσα; διὸ ἐὰν ἐστὶ τις ἄλλη μίθο-
δος ἰνώσως, βουλευσάμενοι μίσησασθε ἡμῶν· εἰ
δ' ὃ, ἡμεῖς ὅσον ἠδυνάθημεν ἔπομεν, ἡμεῖς ὃ
κρατούμεν, ἐστὶ πατροπαράδοτον, & ὑπὸ τῆς ἑ-
πιτοῦ σπῆδον παραδιδόμενον, & ἀρκιόμεθα.

Ἐκλεξάμενοι ἐν τῷ πὶ Ρωσίας, & τὴ Νι-
καίας, & δι' οὗ ταιροφόρος, τῶν πὶ μίσην χαρ-
τοδόλακα, & τὴ μίσην ἐκκλησιάρχην, ἀπεκρί-
λαμεν ὡς τῶν. ἀπελθόντες τῶν, & τὸ παρ'
ἡμῶν λαληθόντα τῷ πάχε εἰπόντες, ἦλθον·
& τῷ σαββάτῳ πρὸ τῷ ἰσχυρῶς συνήλθομεν
πάντες ἅμα τῷ βασιλεὺς, & ἔπειτα τὸ ἀποκρισῆν
τὸ πάχε, λέγοντες ὅπως·

Ἡμεῖς ἀπελθόμεν, δεσπόται αἱ ἰοί, εἰς τὸν
μακαριώτατον πάταν, & ἀνιγύχομεν τὸ ὄρ-
θόντα παρ' ὑμῶν εἰς ἡμᾶς· ἀποκρίσῆται δὲ &
λέγει ὅπως.

Βασιλ.

Εγὼ ὡς ὄρατε & ἡμεῖς, & ἰσχυράσα, καὶ
ἑδοῖσα, & ἰσχυράσα εἰς τὸ ἔργον τῶν τὴ
ἐνώσως τῆς ἐκκλησιῶν, & καλῶν ὑδὲν ἀμειλῶ-
ῶμεν δὲ εἰς ἀρχὴς ποιῆται πάσαν ἀμειλῆται
& πλημμελῆται. & τὸ χειρότερον, ὅτι ὑδὲν ἡμῶν
τῶν συνήλθομεν ποιῆται τῆς διαλέξων κατὰ τῆ
συμμοσίαν ἡμῶν. λοιπὸν μίσησασθε τῆς γαλινο-
πίτῳ βασιλεὺς, & τῷ ἀδελφῷ μου τῷ πατερναρ-
χῷ, & πάχε τῆ ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, & δι-
γύ ὅπως· πῶσαρά εἰσι τὰ ζητούμενα ὑμῶν. ἄρ-
των, ἐὰν ἀρκιόσῃ εἰς τῆν λαμπαροτάτην & κα-
θαρῶν ἀποδείξῃ, ἡμῶν ἀποδείξωμεν ἀπὸ τῆς γρα-
φῶν, ὅτι ἐκπερῆται τὸ πνῆμα τὸ ἁγίον ἐκ
ταῖς & ὑδὲν, καλόν. εἰ δ' ὃ, εἴκατε εἰς τὴ
ἀμοιβάλλετε, καὶ κατὰ τὴ ὃ εἰργῆται τῶν, ἵνα
θεραπεύσῃτε & παραστήσωμεν σωφρῶν & κα-
θαρῶς, ὅτι ἰσὲν ἀληθῶς ἢ ἐκπέρωσις αὐτῆ &
ἐκ τῶ ὑδὲν. δέληρον, ἐὰν ἔχητε παραστήσει

scientias exscribi, atque postredie gene-
ralem fieri conventum, ut hoc audirent,
& communi sententiā suam caput ap-
probaretur, & imperatori renouciaretur.
Omnes dixerunt, Placet: atque
ita discessimus.

Feria quinta in omnia domini cum o-
mnibus convenissent, significavit nobis pa-
triarcha; imperatorem, ubi rescivisset
quod locuti sumus heri inter nos, mo-
nere, ut res disceretur in sabbatum san-
ctum; ut nobiscum & ipse conveniat,
& fiat quod videbitur agendum: omnes
contenti fuimus, ut posset imperator
adesse.

Cum ergo venisset sabbatum, & pa-
triarcha graviter agrotaret, ommissa est
consultationis congregatio, & conve-
nientes extreme unctionis officium pa-
triarcha celebravimus, vix sedere va-
lent: atque ita diebus paschalibus tran-
sistis usque ad sextam feriam infra o-
ctavam pasche, illo tandem die conve-
nimus presente quoque imperatore: de-
cretumque est, ut hoc ad papam defer-
rentur.

Nos amplius non disputabimus, cum
disputatio nihil aliud pariat, quam tur-
bam: nam dicentibus nobis, non deest
vobis copia responsonum, audientibus
autem quae vos dicitis, cum ea inno-
mora sint, quis ferre queat nullum di-
cendi & audiendi finem? Idcirco si qua
est alia unionis via, de ea consultate,
& renouciate nobis; sin minus, nos
diximus quae potuimus: nos quod te-
neamus, ex paterna traditione, & se-
ptem synodis acceptum habemus, id-
que nobis satis est.

Delectos igitur Russiae praesulem, &
Nicaeae, duosque crucesignatos, & ma-
gnum bibliothecarium, & magnum ec-
clesiarcham misimus: si vero profecti
pertulere ad pontificem quae locuti e-
ramus, & reversi sunt. Sabbato autem
ante vespertas rursus convenimus una
cum imperatore; & reddidere papae re-
psonsum dicentes ita:

Nos, domini sancti, profecti sumus
ad beatissimum papam, & ei vestris
verbis diximus quae nobis mandastis.
Responder autem, & dicit haec:

Ego, ut videtis & ipsi, & studium Pope
posui, & insumpsi, & laboravi pro hoc
negotio unionis ecclesiarum; nec vero
istam curam dimitto: Vos autem ab i-
nitio rem negligenter tractatis, & fru-
stra tempus absumitis, quodque pejus
est, nec etiam, ut convenit inter nos,
ad disputandum convenitis. Itaque de-
nuncio serenissimo imperatori, fratrique
patriarchae, ac universis orientali eccle-
siae, & dico haec: Quatuor sunt quae vo-
bis proponuntur: Primum, si satisfa-
ctum vobis est per clarissimam & evi-
dentem demonstrationem, qua demon-
stravimus ex scripturis, Spiritum san-
ctum procedere ex Patre & Filio, be-
ne: sin minus, dicite, de quo ambi-
gatis, & qua ex parte illud non reci-
pitis, ut remedium adhibeamus: & e-
videnter perspicuoque probemus, pro-
cef-

SESSIO XXV.

ANNO CHRISTI 1419.

cessionem hanc vere etiam esse ex Filio. Secundum; si habetis ex sacris scripturis auctoritates contrarium asserentes illis que dicuntur a vobis, ut eas proferatis. Tertium, si habetis valida scripturæ loca, quibus probetur, melius esse magisque pium quod vos tenetis, quam nostrum dogma. Quartum, si hæc non vultis, conveniamus simul, fiatque synodus: conficiat sacrum sacerdos, iusjurandum demus Latini pariter & Græci; proferatur libere veritas per iuramentum, & quod pluribus videbitur, hoc amplectamur & nos & vos: iurandum enim apud Christianos non fallitur.

Græci. Hæc nos cum audissemus ab illis qui missi erant, alter alterius os contuentes, & omnia comperientes talia, contra que dici nihil posset, diximus:

Quid respondeamus ad hæc, non habemus. Nam quod ad primum attinet, non defunt sancti, qui Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere asserant: quam dubitationem asserre nos possumus? Quod ad secundum, & quinam sancti sunt, qui sanctis hoc asserentibus adversentur? nos dicere non possumus, sanctos inter se contraria sentire. Quod ad tertium: quomodo probare poterimus, dogma nostrum esse melius & magis pium, quam dogma Latinorum? nam & nostrum pium est, utpote a patribus traditum, sed non minus est & illorum dogma, cum illud etiam qui asserunt, sint sancti patres. Quod ad quartum: ut iuremus in pretiosum corpus & sanguinem Christi: Et que alia synodus hoc fecit, ut idem & nos faciamus? neque ad hoc est ulla responsio?

Et respondens iterum Mitylenensis ait:

Mitylen.

Quid altercamini cum veritate, multaque dubitatione aestuatis? cognoscite, & videte, nostrum dogma pium esse, sed & illud, quod Latini apposuerunt symbolo declarationis & explicationis causa, sumptum esse a sanctis, & esse pariter pium: nam & factum symbolum ex divinis scripturis compositum est, & Latini ex divinis scripturis addiderunt vocem illam, Ex Filio. Quapropter nostrum quidem pium est: sed & illorum nulla ex parte est impium. Est enim nobis una fides, una religio, unus Deus in tribus personis. Ne ergo tempus conterite amplius, sed accedamus ad veram ecclesie Dei unitatem, & ne ulterius progrediamur. Sit hoc pro responsione ad beatissimum papam nostrum.

Hæc cum ille dixisset, nemo contradixit, nemo repugnavit. Imperator autem: Non est, inquit, hoc de quo queritur; sed respondere volumus papæ, ex illis quatuor, que proposita sunt, quodnam eligamus.

Tunc magnus protosyncellus & confessorius domnus Gregorius, qui & vicarium agebat Alexandrinæ sedis, respondit:

Ὁ ὁ ἁγίου γραφῶν ἐναντία λέγουσιν εἰς τὸ παρ' ἡμῶν λόγωμα, ἵνα δεῖξτε αὐτοῖς τείνον, ἐὰν ἔχητε ἰσχυρὰ τῶν γραφῶν παλαιῶν, ὅτι ὁ κρείττερός ἐστὶν ἡμῶν τῶν ἡμετέρου δόγματος ἢ ἁσπίστου. τίταρον, ἐὰν τῶντα ὁ βούλησθε, συνελθόντες ἐμῶν ἢ ἡμετέρου σώματος, ἱερουργήσατε ἱερῶς, δώμα ἕκαστον ἑαυτῶν ἐμῶν, ἢ Γραικοὶ, παρρησιασθήτω ἢ ἀληθινὰ ἐν ὄρκῳ· ἡμεῖς ὁ φακίται τις πλείους, τῶν εἰρηθῆναι ἡμῶν ἢ ὑμῶν. ὄρκος γὰρ ὁ πλανᾷται εἰς τὸς Χριστιανούς.

Ταῦτα ἑσθ' ἡ ἀποσταλέτων ἀπαγγελθέντων ἀκούσαντες ἡμῶν, ἢ εἰς τὸ ἔτρον εἰς τὸ ἀποστολεῖν ἰδόν, ἢ ἀνατίρησθαι πάντα καταλαβόντες, εἴπαμεν.

Οὐκ ἔχομεν τι ἀπολογησασθαι ἐπὶ τούτοις εἰς τὸ ἀπὸ τῶν ἢ εἰσιν ἁγιοὶ οἱ λέγοντες, ἐκπεριθεῖναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ υἱοῦ· τίνα ἐμφροβόλιαν ἔχομεν εἶπαι; εἰς τὸ δὲ τίταρον ἢ τίνες ἁγιοὶ εἰσιν οἱ ἐναντιώμεθα τῶν ἁγίων τῶν λέγουσιν τούτοις; ἡμεῖς ὁ δυνάμεθα εἶπαι, ὅτι οἱ ἅσιοι ἐναντία φρονῶσι ἐπὶ ἀλλήλους, εἰς τὸ τείνον· ἢ πῶς ἔχομεν παραστήσασθαι κρείττερον ἢ ἁσπίστου τὸ ἡμέτερον δόγμα παρὰ τὸ τῶν ἑαυτῶν; ἢ γὰρ τὸ ἡμέτερον ἁσπίστου εἰσιν, ὡς παραδεδωμένον παρὰ τῶν πατέρων, ἀλλ' ὁδὸν ἤτην ἐστὶν κρείττερον, ὅτι ἢ τῶν ἁγίων πατέρων εἰσιν οἱ λέγοντες· ἐκ τῶν τείνον, ὅτι ἵνα ποιήσωμεν ὄρκον εἰς τὸ τίμιον σῶμα ἢ αἷμα τῶν Χριστῶν· ἢ ποία ἀλλή σῶμα ἢ ποίησε τῶν, ἵνα ποιήσωμεν ἢ ἡμεῖς αὐτοῖς, ὁδὸν τῶν ἢ εἰσιν ἀπολογία τινὰ.

Καὶ ἀποκρίθεις πάλιν ὁ Μιτυληνῆς εἶπε·

Τὶ γνωσιμαχίτε ἐπὶ ἀλλήλους, ἢ ἐπὶ ἐσθ' ἑσθ' ἀπορία μεγάλη: γνῶτε ἢ ἴδετε, ὅτι τὸ ἡμέτερον δόγμα εἰσιν ἁσπίστου, ἀλλὰ ἢ εἰς σαφηνίαν ἢ ἀνάπτυξιν ἀποσείθεντο οἱ ἑαυτῶν ἐσθ' ὁ συμβόλον, παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων αὐτοῖς, ἢ ἐστὶν κρείττερος ἁσπίστου. ἐπὶ ἢ τὸ ἅγιον σύμβολον ἀπὸ τῶν θεῶν γραφῶν συνήθη, ἢ οἱ ἑαυτῶν ἀπὸ τῶν θεῶν γραφῶν ἀποσείθησαν τῶν ἐκ τοῦ υἱοῦ, φωνῶν. διὸ ἐστὶν ἢ τῶν ἡμετέρου ἁσπίστου, ἀλλ' ὁδὸν τῶν αὐτῶν ὑπάρχει κατὰ τὴν ἁσπίστου· ὑπάρχει γὰρ μία πίστις, μία ἁσπίστου, εἰς Θεὸν τετραπύλατον· ἐσθ' ἡμῶν· ἢ μὴ πλέον παραλέβετε τὸ ἡμέτερον, ἀλλὰ προσείθετε τὴν ἀληθείαν ἵνα εἰσιν ἐκκλησίας τῶν Θεῶν, ἢ μὴ πραιτέρω προβαίνωμεν. ἐσθ' τῶν ἀπολογία εἰς τὸ μακαριώτατον παπῶν ἡμῶν.

Ταῦτα αὐτοῖς εἰπόντες ὁδὸν ἀντίειπαι, ἢ δὲ ἀντιφθίχασθαι. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς, ἢ εἰς τῶν τῶν, φωνῶν, τὸ ζητούμενον· ἀλλὰ βουλόμεθα δοῦναι ἀπολογία τῶν πάντα ἐκ τῶν πατέρων ζητημάτων τὸ ἐσθ'.

Τότε ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος ἢ πνευματικὸς κῆρυξ Γρηγόριος, ὁ ἢ ποτορητής ὑπάρχων τῶν Ἀλεξανδρείας, ἀπεκρίνατο.

Καὶ

ANNO CHRISTI 1439. 11to concilio.

Και τι διαμειθε απολογησαι προς τωτα; A τις μβι γαρ λειπον τβ γραφων οτι εισι ψαδεις, τος δε οτι νεδαι; ε τω μβι λειπον αγωστα ημιν, τω δε οτι ε τερροββ, ελογον πως εισι. τι ετι λειπεται λειπον; απολογησαι ψαδη; η τωτε υδεν πρεπει ημιν.

Αλλ' ομωσ ακαντω τω βασιλια παρακλισητων, δεσειν ινα απλδωσι παλιν οι απορηθιντες εις τον παπα η οτωσ παησωσι απολογιαν τωαυτω.

Ημωσ δεσασ καταλαβωμεν, οτι εισιν εν, η τω πισσαρα κεφαλαια προς εν βλιψωσι, τω διαλιγεσθαι. τω γαρ αμοφκαλλωμενοι κερσως δεσται, η αι μαρτυριαι τβ γραφων εν χειρει μαρτυρωσι, αλλα η ορα τω δικεικειν αληθη λειγεται. λοιπον επειδη τω πισσαρα εις εν περιελκονται, τω διαλιγεσθαι ημ κερνισθαι, ημεις απολογημεθα λοιπον, μηδολωσ κερνεν η κερνισθαι; ε γαρ κερνισθαι τι απο ταυτης κερσως. επει ημεις ιχαμβω τω αγιον συμβολον απο τβ αγιων ε οικουμενικων επτω συνωδων, η ετι προσιδωμεν, ετι αφαιρουμεν, αλλ' αρημεθα επι τη διαγνωσει τβ πατρων ημων τβ προ ημων. υμεις δε η οσωσ προσιδηκατε εν τω ιερβ συμβολω ιδει ζατε αγιως λεγοντος τωτο, η εχει απαρασάλευτο. η λοιπον ετι ημεις μελλωμεν δεσθαι απλωσ τω προσιδεν, ετι υμεις μελλειτε κηλαισαι αυτω τω συμβολω, ινα τι αι φιλονεικιαι, η αι διαλιξασ, η αι παρασασεις, η η οι ορκοι, η η αι μαρτυριαι; αλλα σχεψαδω η ση μακαροτης, η ιαν εισι τις αλλο τρωα ενωσως, ενωθισομεθα. ει δ' ε, απειλευσομεθα μτ φιλιας εις τα ιδια.

Ταυτα τω βασιλιωσ ειποντες. η τβ απο κερσιασων τωτα αηκοστων, η τω παπα ειποτων απαγγηλαι κατω τω αυειον, η τις λω η νια κεριακη τω θωμα, ελυθη η συνοδος.

Απελθοντων τωτων εις τον παπα, η τωτα ειποτων αυτω, εν απειρηση αυτωσ, αλλο τωσ καρδιναλιωσ, ειπεν, αποσελω εις τω ανατολικω συνοδον, ινα ημ καροτω τω βασιλιωσ μελλωσιν ειπειν παντω.

Τρεις ουη ημεραι παρηλθον πριν ελθωιν τωσ καρδιναλιωσ τη τεταρτη γαρ ηλθον. μισον δε τβ ημερων τωτων, τω δευτερε δηλαδη η τω τετη, συνωδυ ημετερας οβωσβησ, λογον κηιδωκε μισον ημων ο Νικαιας πωρι Βησσαριων περι ενωσως, εν κεφαλαιωσ δικα διγρημωσ, εχει δε οτωσ.

Τω σοφωτα Νικαιας προς τω ανατολικω συνοδον δογματικωσ, η περι ενωσως λογωσ.

ΤΗΝ μβι των εκκλησιων τω Θεω ιεραίν ειρμωδιω τε ημ ομωνοιαν εν εν υδεις οσισ αν ε τω παντωσ τε τιμησαστω, η μεσάλλω εδασμονιασ ηγησαστω. η αφ ησ η τε τω σωτηρω εχρησασ των Θεων ημ πατρα λη.

Et quid respondere possumus ad hanc? dicere enim, scripta haec esse falsa, illa vero adulterina: & haec quidem nos ignorare, illa vero non recipere, est quodammodo nulla ratione utentium. Quid ergo superest? commentitia respondere? at hoc nobis indignum est.

Verum imperator rogatu omnium iussit, ut iterum ad papam irent illi, quos antea diximus; haecque ad ipsum perferrant:

Nos, quaecumque renuncienda mandasti, unum esse comperimus, & quatuor capita ad unum spectare, nempe disputationem. Res enim, de qua dubitatur, iudicio indiget; & probationes ad iudicium pertinent; & scripturarum testimonia in iudicio proferuntur, sed & iuramentum dicitur, quod per illud vera dijudicantur. Quoniam igitur illa quatuor in unum rediguntur, quod est disputare, & iudicio agere; nos iam respondemus, nequaquam velle iudicare & iudicari: nam ex hoc iudicio nil commodi consequemur: quandoquidem nos sacrum habemus symbolum a sanctis & aecumenicis septem synodis; & neque addimus, neque demimus, sed contenti sumus eo quod statutum est a patribus nostris, qui fuerunt ante nos. Vos autem ostendistis, doctrinam esse sanctorum, quod addidistis: nec ulla ratione expungi posse dicitis. Cum ergo neque ipsi recepturi unquam sumus quod est additum, neque vos illud e simbolo ejecturi; quid opus est contentionibus, & disputationibus, & probationibus, & iuramentis, & testimoniis? Sed beatitudo tua secum cogitet; & si quis est alius unionis modus, uniemur: sin minus, abibimus cum pace in patriam.

Cum haec ab imperatore dicta, & ab internunciis audita essent, dixerunt illi, se postridie renunciaturus ea papae, dominica scilicet in albis: & dimissa est synodus.

Itaque profecti ad papam nunciarunt haec illi. At vero is nihil respondit, sed cardinalis inquit, mittam ad orientalem synodum, ut enarrent omnia praesente quoque imperatore:

Tres ergo dies elapsi sunt, antequam venirent cardinales; quarto enim die venerunt: hoc interim spatio, secunda videlicet ac tertia feria, cum celebrata esset nostra synodus, protulit in medium Nicenus praesul dominus Bessarion de unione orationem, in decem capita distinctam; quae sic se habet:

Sapientissimi archiepiscopi Nicani ad synodum orientalem oratio dogmatica, sive de unione.

SACRAM ecclesiarum Dei pacem atque concordiam nemo est, viri praestantissimi, qui non maximi aestimet, & loco summæ felicitatis esse ducat. Ob eam quippe salvatoris nostri oratio ad vario.

SESSIO XXV. Prosymmet. hui.

Imperator.

Ipomet. Bessarione interprete. Verum paulo liberior est ista versio. Pa.

SESSIO XXV. Nov. 17.

Patrem porrigitur: qui cum pro discipulis, & illis, qui nomine ejus vocati sunt, precaretur: *Pater, inquit, Pater, ut unum sis, quemadmodum & nos unum sumus.* Per hanc divinus amor, quod signum discipulorum Christi est, in nos influit; tolluntur a nobis inimicitiae ac dissensiones mutuae, quae ab hominibus, praesertim Christianis, alienissimae esse debent: tolluntur & derisiones & opprobria, quibus a Christi crucis hostibus continue afficimur, qui nos irrident, contemnunt, ac pro nihilo habent, ut Christianos quidem nominatos, & eundem habentes dominum, veruntamen ita inter nos divisos & dogmatibus fidei dissidentes, ut alii alios pro inimicis atque hostibus habeamus. His igitur rationibus aliisque permoti, pacem quidem amamus omnes atque optamus, & concordiam atque unitatem Christianorum maximi omnes facimus. Quo autem modo a Deo praclarum bonum consequi possimus, & quae ratio habenda sit ad sanctissimum opus persciendum, hic diversis opinionibus sumus, variisque inter nos sententiis differimus. Quapropter de hoc a nobis in praesentia considerandum, & quantum ingenioli nostri vires sufficient, differendum existimavimus.

Ἰσχυροῦς τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἄγιον Πνεῦμα, καὶ τὸν ἑαυτοῦ λόγον, καὶ τὸν ὀνόματι αὐτοῦ κεκλημένων, ἵνα ὡσιν ἐν καθάρῃ καὶ ἡμῖς ἐν ἰσχύϊ. καὶ ἀκολουθῶν ἵσχυται τὸ χρῆμα τῆς θείας ἀγάπης, ἵτις ἡμᾶς ἀγαγῶσα ἐγγυτέρω παραστήσει Θεῷ, καὶ τὸ σημεῖον ἡμῖν ἐπαθήσεται τῆς τοῦ Χριστοῦ μαθητείας. ἀρθῆσεται δὲ ἀπὸ ἡμῶν ἡ τι παρ' ἀλλήλων ἐχθρὰ, πρᾶγμα ἐναντιώτατον ἀνθρώποις Χριστιανοῖς, καὶ ταῦτά γε ἀπὸς ἀλλήλους ἢ κατ' ἀλλήλων· ἀρθῆσεται δὲ ὁ παρὰ τῶν ἐχθρῶν τὸ σαυρὸν κατ' ἡμῶν ἐγκρατέρος μνηστεισμός τε καὶ χλινασμός καὶ καταγέλας, ἐπεγγελάτων ἡμῖν, ὡς δὲ Χριστιανοῖς μὴ ἔσι καὶ λογομαχίαις, καὶ τὸν αὐτὸν ἐπεγραφομένους δεσπότην, εἴτ' ἀλλήλων ὡς ἀπεχρησμένους τοῖς δόγμασιν, ὡς ἐχθροὺς τοῦ καὶ πολεμωτάτους ἀλλήλους ἠγεῖσθαι. διὰ ταῦτα μὴ ἔν καὶ ἐτι πολλῶν τύτων ὁλοένα φιλέμεθα μὴ ἀπαντες τὴν εἰρήνην, καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν συμφωνίαν πρὸς πλείους ποιήμεθα, τὸ δ' ὅπως αὐτὸ γένοιτο περὶ καλῶν, καὶ τίσι θεοῖς προβαλεῖται, ἐπιτύχουσα δὲ περὶ διαφορὰ χιζόμεθα, καὶ διαφορὰς περὶ τούτοις νομίζου. περὶ τούτοις δὲ καὶ τὰ νῦν σκεπτόμεθα, καὶ ῥητῶν εἰς δύναμιν· Ἐ δὲ λέγομεθα ὅτις.

ANNO CHRISTI 1455.

De causis schismatis, & quod tamen ante generale concilium aliqua nobis de nostra a Latinis divisione excusatio erat, nunc tamen jam celebrato concilio acumenico, non possumus absque scelere dividi ab eis, nisi eos a veritate deviare probabimus.

CAPUT I.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ

Fuit aliquando tempus, quo immaculata Dei sponsa ecclesia sancta, summa concordia, tranquillissima pace, & intemerata veritate fruebatur; cum scilicet simplicitate ac puritate evangelicæ doctrinæ maximi omnes faciebamus, solis sacris eloquiis contenti, his inhærentes, his acquiescentes, in unum ab his collecti ovile, sub uno pastore omnes agentes, eandem unius audientes vocem: & aut nihil præter ea quæ nobis tradita erant, cogitantes, nulla urgente necessitate coacti, & hæresibus undique scatentibus, unum in locum universa ecclesia congregata, ambiguitates rescindentes, & declarationes necessarias facientes. Postquam autem hæresis quadam, ut Latinos sæpe numero dicentes audivimus, in occidentali regione vigente, Romanorum præful pontifex maximus sua unius auctoritate fretus, advocata synodo generali, particulam illam communi symbolo fidei, non cum communi consensu ascriptam, in multas partes, heu rem miseram atque acerbam! Christi sacratissimum corpus divisum est: membraque ejus, hoc est, Christiani homines, adversus se invicem arma ceperunt, minime intelligentes, se sibi ipsis hostes esse, & contra se ipsos armari, dum se a fratribus

ἮΝ ὅτι ἡ τῷ Θεῷ ἀπειλοῦ νόμος ἡ ἀμωμοῦ ἐκκλησία ἐδυνάετο ἀμαρτῶσα καὶ καθῶς ἐχουσα, λυῖα τὸ μὴ ἀκλῶν καὶ ἀπερίεργον τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον πίστεως πρὸς πλείων ἐποιήμεθα, τὸ δὲ περὶ τὸν τῶν καὶ καταγλωτισμένων, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν ἐν δόξῃ τῶν θείων λογίων τιθέμεθα, μόνοις τοῖς γεγραμμένοις προσείχουσι τοῖς ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἀγαπῶντες, καὶ εἰς ἐν ὑπ' αὐτῶν συνασόμενοι. Ἐ μὴ μὴ ὅτις ποιήθη, ποιήθη δ' ἐνὶ χρωματι· καὶ τῆς αὐτῆς μὲν αὐτῶ συνιέντες φωνῆς, τὴν αὐτῶν δὲ ἀποδιδόντες αὐτῶ ἢ μόνον τὴν πίσιν τὴν ἐκ καρδίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ὁμολογίαν τὴν διὰ σώματος. ἀφ' ἧ δὲ τι προσεπινεῖσθαι τοῖς ἀρχαίοις, καὶ τῷ κοινῷ κτήματι καὶ συμβόλῳ τῆς πίστεως ἢ μὴ κοινῆς ψήφῳ προσεγγραπταί· ἔγω λέγω εἰ καὶ τισιν εἰρημῶν τῶν διδασκάλων, εἴτε καὶ μὴ· εἴτε καὶ εἰρημῶν, τότερον κατ' ὄν αὐτῶ τῶν ἐκλαμβάνουσι οἱ πολλοί, εἴτε κατ' ἔτερον. Ἐξ ὅτι δ' ἐν τῶν ἐγγυτέρω, εἰς πολλὰ μὴ τὸ ἐν τῷ Χριστῷ σῶμα διήρηται, φθλ, τὰ δὲ μέλη κατ' ἀλλήλων ἐπλίζονται, μὴ συνιέντες ὡς ἑαυτοῖς μάχονται Ἐ λυμαίνονται ἑαυτοῖς, τῶν ἀδελφῶν ἑαυτοῖς διίστατες· ἢ μᾶλλον συνιέντες μὲν, εἰσὶ γὰρ ἄνδρες σοφοὶ τε καὶ γνήσιοι.

ANNO
CHRISTI
1439.

CAPUT I.

κ' ἡρώτων καταμαρτυροῦνται, κ' ἡ ἀλλήλων αὐτῶν
 τὸ θεῶν ἔσθ' ἰσὶν, ἀναγκαίως δὲ κ' ἐκόντως
 τῆς ἀλλήλων διδασκαλίας, κ' μάστιγας
 γὰρ τῆς τῶν Λατίνων ἡμῶν, μίσητος ἐκ' αὐ-
 τῶν τῶν ἀρχαίων κ' κληρικών κ' καθαρῶν πα-
 τέρων πάσης ἀποπομφακτικῆς συνόδου, τὸ μὴ
 κοινῇ ζητηθῆναι ἰσοπέθει, μηδέπω δογμαθῆναι
 ἐπὶ κατὰ κ' καθολικῶν κ' οὐκ ἐπιβεβαιωθῆναι
 δεῖ γὰρ ἵν' ἡμεῖς τοῖς πρὸς τὴν πίστιν, μηδὲ μὴ
 μὴ ὡς ἀναγκαῖον, μηδὲ τινὸς κινδυνολογίας,
 κ' ἡμερῶν ἢ αἰρέσεων, μὴ εἶναι ἐκ' αὐτῶν
 τῶν παραδοθέντων, ἀλλ' ἀποκαλυμμάτων,
 ἀλλ' ἡ συνωστιστικῆς πειραστικῆς ἢ θεῶν
 δογμάτων, κ' ἕθεν ὅ, τι ὀρθοδοξίας ἢ πειρα-
 χτικῶν ὡς ἰαυτοῖς. ἀνάγκης δὲ κινηθείσης,
 κ' τινὸς ἀποφαστικῆς αἰρέσεως, ὅσα πολλὰ
 κατ' ἀνθρώπους εἶδη γίνεσθαι, κ' μὴ πρὸς
 γίνεσθαι, κ' ἀποστίτη ἡμῶν δια τῆς
 ἀνθρώπινης διανοίας ἀδυνατίας, τῶν ἐκκλησιῶν
 ἐκ πάσης ἰσχυρίας κοινῇ συλλογισθῆναι, κ' ἡ
 εἶναι τὴν πρὸς τῶν ζητημάτων καθίσταται, κ' κινῶν
 χρωστικῶν τῆς θεῶν γραφῆς κ' τοῖς ἀπὸ αὐτῶν
 διδασκαλίας, ἡ ὁδοῦ ἔχειν ὅ ἅγιον τὸ
 ζῆλον κ' διδασκαλίας, ὅπως ἀποφαστικῶν κοινῇ
 τὸ δογματικῶν, κ' τῶν πρὸς ἡμεῖς ἔχουσιν, σκόλο-
 πος ἰσχυρίας τοῖς αἰρέσεσι κινῶσθαι, κ' κέρ-
 ρω τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν ἀπειλῶσθαι. ἀλλ' μὴ
 τὴν τῶν κοινῶν ἀπάτην, κ' τὴν κοινῶν κοινῶς
 διαίτην, κ' ἕθεν κατ' αὐτῶν τὴν πρὸς αὐτῶν
 ἀξιοῦν κ' παρὰ πάντων ἔξ ἀνάγκης τὸ οὐκ
 κρατῆν. ἕθεν γὰρ διέφυγον. ὅπως γὰρ κ' οἱ πα-
 τῆρες ἡμῶν διετίθοντο πάντες, ὅπως κ' ἡμῶν αὐ-
 τῶν μισθώμεθα. ὅπως ἡ ἀρχὴ τῶν οὐκ ἐπιβεβαιω-
 τῶν συνωστιστικῶν τὸ ὁμοῦσιν ἀνακαρῶν κ' ἡ
 οὐκ, συνωστιστικῶν τὸ ἀνάγκη, κ' τὸ Ἀ-
 ρίου τὸ ἀνόμιον ληρωθῆναι. ὅπως ἡ δὲ τῆς
 τῶν τῶν πρὸς αὐτῶν θεοῦ ὁμολογήσει, Μα-
 κεδονίῳ τινὲν αὐτὸ μετὰ τῶν κτισμάτων.
 ὅπως ἐκαστὴ συνόδος τὰ κατ' αὐτῶν ἀπεφάσι-
 πται, ὅπως τῆς ἐκαστοῦ πατρὸς ἀνάγκης κινῶ-
 μῆν. ὅπως γὰρ εἰρήμης κατὰ πάντων ἀνθρώπων,
 κ' κρατωμένων τῶν βελτιόνων ἴδει ἀνάγκη
 γενεαῖν τοῖς τῶν Θεῶν ἐκκλησιαῖς, αὐτῶν τὴν
 νῦν πρὸς ἀποστίτην ἀνακαρῶν. ὅπως κινηθείσων ἢ
 αἰρέσεων ἢ ἡσυχάζον, ἢ αὐτῶν τινὰ ἀποφαι-
 νῶναι ἕκαστον, εἴτε κ' μετ' ὀλίγων πρὸς
 κοινῶς ὅπως πάντων ὀφειλῶν τις δεῖσθαι. ἀλλ'
 λα κοινῇ μὴ τῶν ποιεῖν, ποιεῖν δὲ κατεπι-
 γύσης ἀνάγκης. ἀλλ' ὅπως ἀνάγκη, συνω-
 στιστικῶν κοινῶν καταστάσθαι, μετὰ πολλῆς τῆς
 καταστάσεως πρὸς κινηθείσων ἕξασιν εἰσελ-
 θεῖν, κ' τὸ ἐκ τῆς συζητήσεως ἐκαστὴν ἀ-
 ποφαστικῶν πρὸς ἀποφαστικῶν. ὅπως, εἴ ἂν
 τὸ κοινῇ κληρικών πρὸς τινὸς δόγματῶν κινῶ-
 θῆναι τὸς ἀμφισβῆσαι, τὸ δόγμα πρὸς κατὰ,
 κ' εἰκότως ἂν ἀποστίτη τῶν ἀπὸ κοινῆς ἀπο-
 φαστικῶν πρὸς, ὅπως κοινῶν ἀποφαστικῶν. αὐτῶν
 μὴ εἶναι ἢ κοινῶν κ' κοινῇ παραδοθέντων
 ἰμμένων, κ' οἷς ἕθεν ἀμφισβῆσαι ὅ ἕξ-
 τασιν λείπεται, ἕθεν δὲ τὴν λέγουσιν, ὅ ἂν
 ἕξασιν κοινῶν ἢ ὀλίγων ἀμφισβῆσαι ὅ ἂν
 ἕθεν πρὸς ἀποφαστικῶν. διὰ ταῦτα πρὸς ἡμῶν
 Concil. General. Tom. XXXI.

dividunt; at intelligentes quidem, cum multi sint inter nos doctrina ac sapientia præstantes, quos latere minime potest, quantum iactura causa hæc dissensio extiterit, sed, nescio quomodo, divisim invicem atque alienati, & præsertim nos a Latinis. Oportere majores nostri dixerunt, qui ea tempestate fuere, qua oriri hæc dissensio cepit in rebus fidei, dum nulla necessitas urget, his acquiescere, quæ nobis sacris literis tradita sunt, in quibus omnis fidei veritas aut plane explicata est, aut latens erui haud difficulter potest. Quæties vero necessitas ingrat, & si aliqua oritur hæresis, quod imbecillitate humani ingenii sæpenumero inter mortales evenit, debere ecclesiam Dei unum in locum congregatam de rebus dubiis judicare; ac secundum præcepta divinæ legis & sanctorum patrum, quos jam ut sacrarum literarum doctores approbavit, communi omnium consensu sententiam ferre, & per hunc modum fidem Christianam augere, obviam eundo hæresibus, procul ab ecclesia Dei eas fugando. Ubique tamen asservant lidem majores nostri, communiter hæc agi debere; & quæ communia sunt, communi consensu oportere terminari. Per hunc modum synodus prima generalis consubstantialitatem Patris & Filii prædicavit, Ario de inæqualitate ipsorum nescio quas nuges & deliramenta proferente. Per hunc modum secundæ Spiritus divinitatem confessæ est; Macedonio illum creaturis annuerante. Per hunc modum subinde unaquæque synodus, quæ posita in ancipite fuerunt, pronuntiavit, instante dumtaxat necessitate. Neque enim licere inquit, pace ac tranquillitate fidei vigente, novas movere quæstiones: neque ortis hæresibus aut tacere, aut solum vel cum paucis de his quæ credi communiter ab omnibus debent, tractare, sed communi quidem consensu hoc fieri oportere, fieri vero dumtaxat necessitate urgente. Et quemadmodum generali concilio congregato, opus esse ajunt, summo studio ac cogitatione omnia discutere: & quod ratio tandem obtinuerit, accipere omnes atque amplecti: ita, si ante commune judicium de aliqua re quispiam dubitaverit, mota quæstione, & ab aliquibus determinata, jure id facere, meritoque ab his dividi, qui absque communi consensu aut sunt de rebus communibus iudicium ferre: quandoquidem ipse communibus rebus & communiter traditis assentiat. illi vero aliquid dicant, quod antequam communiter discutiatur, non parum in se habeat dubitationis. Quas ob res nostrum plerique asserant, haud se injuria a Latinorum consortio abhorre; quod non fit ferendum, uniri nos eis, antequam iudicio universalis ecclesiæ, quod recens per eos introductum fuit, subjiciatur: atque his quidem duplici accusatione succensendum existimant: Primo, quod ignaris

CAPUT I.

& nequaquam assentientibus nobis quidquam in communem ecclesiam introduxerint: tum, quod pati nollent generalem synodum & antiquis illis similem convocari. Hac nos quoque illis saepe numero coram objectimus, palamque in eos inveci sumus. Quibus quid illi responderint, quas excusationes in medium adduxerint, quibus rationibus objecta purgaverint, latissime omnes intelleximus. Itaque non est in praesentia repetendi locus, praesertim cum nostra omnis questio minime in hoc versetur, utrum per se soli, an nobiscum una particulam illam addiderit; & licueritne addere, nec ne; sed utrum verum falsumve sit quod additum est, hoc in primis considerandum a nobis esse universi iudicavimus. Verum demus in praesentia, non recte illos fecisse, quod sine totius ecclesiae congregatione de rebus gravibus ad fidem Christianam pertinentibus tractarint, quousque quidem in hac sententia permanere, ne aliquod dogma in generali synodo propositum discuteretur, fortassis haud injuria succensere illis videbamus, & nostrae adversus illos accusationes jure optimo defendi poterant. Nunc autem cum hujusmodi culpa vacent, sponteque in generalem synodum convenerint, ac omnia se facturos affirmarint quae ratio persuasurum, & ipse se omni accusatione prorsus immunes reddiderint; & nos oportet non mediocre studium cogitationemque adhibere, ut quae agenda a nobis sint, caute prudenterque agamus; ne quod ante hunc diem objicere Latinis consuevimus, in nos recidat; denique ea accusatione judicemus, cujus illos olim reos agebamus. Nam si, ut dicere ipsi consuevimus, nondum advocata synodo generali accusandi erant Latini, quod suo dumtaxat iudicio de re adeo gravi credidissent: quidni nos quoque, cum id, quod quaerebamus, factum sit, omnesque in unum convenerimus, magnum ingredi certamen, ingensque subire periculum necesse est, ut absque culpa hinc abire possimus? Siquidem illi quoque jam rationem reddiderunt eorum quae & dicunt & sentiunt: passim etiam singulis quibusque petentibus rationes de his, quae ecclesia credit, afferentes: & nos ad aliqua quidem ex his, quae dixerunt, quoad fieri potuit, obviam ivimus; ad plura vero opportunitateque, & illorum opinionem maxime confirmantia, nihil omnino locuti sumus, neque fortassis dignum aliquod quod loqui possimus, habemus. Hic igitur recto iudicio & exactissima cogitatione opus est. Neque enim satis erit dicere, nolle unionem: neque hunc generalis concilii finem esse existimandum est: sed diligenter considerandum, quae dicta a Latinis sint, quae nos proposuerimus: scrutandumque, quibus in rebus illi veritati consentanea dicant, quibus in rebus aberrant: quid nobis dicendum sit, quid illis audiendum:

Αἰχότως τῆς Λατίνων ἀτίτητον κατανίας, μη ἀνεχόμενοι πρὸς ἑωσὶν αὐταῖς συνελθεῖν, ὅτι ὑποπιστοῦν οἰκουμενικῆ κρίσει τὸ σὺρ αὐτῶν εἰσαχθεῖν· καὶ δεχθῆ διὰ τὴν ἰσχυρίαν αὐτῶν τὸ μὴ ἴε δίχα τῆς ἡμῶν, αὐτῶν γνώμης εἰσαγαγεῖσθαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἰσχυρίαν, τὸ δὲ μὴ ἀνεχομένους συστήσασθαι σύνθετον κατὰ τὸς ἀρχαίας ἰσχυρίας τὸς ἀπὸ ἡμῶν. ἀλλὰ μίχρη μὴν ταύτην χρωόμενοι διηπίλου τῆ γνώμῃ, καὶ τὰ παρ ἡμῶν αὐταῖς ἰσχυρίαις μετὰ τῶν ἀπὸ αὐτῶν διηπίλου, καὶ ἡμῶν ἴσῳ πάσης αἰτίας. ἔπει δὲ τότε μὴ ἦδη κατήγωσαν, καὶ ὁ ἀπὸ βῆλλοντο ἀξίωμα ἰδίου ἀπώσαντο, μετὰ τῆς κρίσεως δὲ καὶ αὐτοὶ ταπεινώσαντες εἰς οἰκουμενικὸν ἰδελοῦνται συνελθεῖν κελίηρον, καὶ τῶν ἐκ τῆς λόγων φαντασόμενοι ἀκολουθήσαντες συνελθεῖν, αὐτοὶ τε πάντες ἰσχυρίαις τῶν τῶν μέρους σφῶς αὐτῶν ἀνωτέρως ἐτήρησαν· καὶ ἡμῶν δὲ τῶ ἀπὸ ἰσχυρίαις ἀποσειλθεῖν μετὰ πολλῆς βασιάνης καὶ μετὰ τῆς ἔξιστις, καὶ ποτε μεταβαλοῦντα τὰ ἀπὸ ἡμῶν αὐτῶν ἀντιγραφῆ, καὶ πολλαπλασιασθῆ κατὰ ἡμῶν, καὶ κατὰ αὐτῶν ἐπιφύρωμα ἀποπροπο δίαγμα ἰσχυρίαις. εἰρηται γὰρ ἔδοκε μοι συνδοκῆν ἀπακλῆν, ὡσπερ μὴπω συνόδοι συγκαροτηθείσης κοινής, ἰσχυρίαις τῶν κατωδικάζουσιν ἀπεφύρωντο· ὡσπερ συστάσης λαϊκῶν, μίχρη ἡμῶν ἀγῶνῃ τε καὶ κίνδυνον εἶναι, πῶς ἂν διαχειρισόμενοι τὰ παρόντα, ἀνεγκληται ἐπιπύθῃ ἀπαλλάξασθαι ὡς εἰκός. ἦδη γὰρ αὐτοὶ τε λόγων ὑπέχον ἂν λέγουσι τε καὶ δογματίζουσι, καὶ ἡμῶν ἀπὸς τὰ παρ αὐτῶν εἰρημία διὰ τῆς δυνατῆς ἀπώτηκαμῆ, ἀπὸς ἔ μὴ καὶ παντῶς εἰστροκῶτες, ἀπὸς ἂ δὲ ὑδὲν ὅ, τι καὶ ἄξῃον λόγου ἀποκενναίμοι. ὡσπερ τὰ δὲ δὴ λοιπὸν μεγάλης ἡμῶν κελίης δὲ, καὶ σφῶς μεταχειρίσεως ὡς ἐνόν, καὶ οἰκονομίας τῆς ἐν δικαιοσύνη καὶ κρίσει τε καὶ ἀδύτητι. ἔ γὰρ ἀπλῶς ἀρξίσει τὸ μὴ βόλευσθαι φάναι, ἔ πάντα γίγνηται ἐξ ὧν τὰ ἀποδῆκοντα, ὡδὲ τῶν τῶν τῆς οἰκουμενικῆς ἡγήτων συνόδοι· ἀλλὰ μὴ ἀκερβείας σκεπτικῶν ἀπὸ ἰσχυρίαις εἰρηκασῖν, ἀπὸ ἡμῶν ἀπὸ βῆλλοντο· καὶ ἐπιμῶς ἔξιστις, ὅτι μὴ συμφωνῶσιν ἡμῶν καὶ τῶ ἀληθείας, ὅτι δὲ τῶ ἀδύτη· πλανῶνται, καὶ τῆς ἀληθείας ἀπέχονται: καὶ τί μὴ αὐτῶς διδάκτικῶν, τί δὲ παρ αὐτῶν ἀκερβείας· καὶ τί μὴ ἀπὸ αὐτῶν ἀπὸ αὐτῶν, τί δὲ αὐτῶς ἀφελῆσαι δέον· καὶ ὅπως ἀποσληψόμεθα ἀδελφῶς πῶς τε καὶ τῶν, ἂν τῶ χρωόμενῶ σπαράσσασθαι πάντας εἰκός· μήποτε τῶ δέλεον χρωόμενοι μόνον, ἢ ὅ σὺν δίαρζημιωθῶμεν αὐτοὶ, ὅ μὴ καὶ τῆς ἡμῶν αὐτῶν ἐβλάβης αὐτῶς προσλαζόμεθα· αὐτῆ γὰρ ἡμῶν μόνη βελτίση πρὸς τὸ τῶ ὁδός, καὶ διὰ ταύτης οἶμαι πρὸς τι χρωόμεν ἀπαχθῶναι καὶ ἀμμεπτον, μήτε πῶς ἀπλῶς ὅπω σὺν ὑδὲν λόγων λέγουσι διασπῶναι Λατίνων, ὡς ὑδὲν ὑγῖος ὅτι λεγόντων, ὅτι φροναῖτων, ἀποστροκῶτες πῶν ἰῶν, μήτε κελίητας ἐξ ὧν πῶς σὺν ὑδὲν ἰσχυρίαις, ἀλλὰ συνζητεῖσαι καὶ κρίσει καὶ τῆ ἀπὸ τῶ ἀγῶν καὶ διδασκαλῶν ὁδηγία χρωόμεναι-

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO
CHRISTI
1439.

μίνος ἐπὶ τὸ τέλος εἶναι. ὅτε μὲν ἐν ἰσθμῷ
γνώμης ἴχω, καὶ τούτοις περὶ τούτων φρονέω.
ὅπως δ' ἂν καὶ διὰ ποιῶν πρὸς τὸ τέλος
ἀπαχθῶμεν, ἐπιπύδω ἱερῶ, Θεῶν ἀποστολήμους,
μόνοι, οἱ καὶ μέγας ὁ ἀδελφὸς καὶ ἀγαθὸς ὁ
ἀγιῶν. φιλοκλιθεὶς τε γὰρ τὰ πάντα
ἐπιπύ, καὶ ἀπὸς πάντα ἀπλῶς ἐπιμῶν ἀποδι-
δοῦναι καὶ ἡμαῖν ἴσον ἐπὶ λαχθῶμεν ἐπὶ ἀπαχ-
θῶμεν, μὴ τινὸς πάντως παρ' ἡμεῶν αἰσῶν τε
τὰ δαῦντα καὶ παρακλιθεῶμεν. ἀρξομεν
δ' ἐπιπύδω, ὅπως ἐπιπύ τὰ καὶ ἀρχῶν ὅπως δι-
μῶν.

postremo, quomodo uniri possimus fra-
tribus, quorum disjunctio merito deplo-
randa est & illis & nobis, ne volun-
tatem absque ratione sequentes, aut
cum jactura nostra ab illis dividamur,
aut non sine nostro detrimento illis u-
niamur. Neque enim his, qui simplici-
ter & sine ulla ratione discedendum es-
se ajunt a Latinis, tanquam longe a
veritate aberrantibus, assentiendum ar-
bitror: neque his etiam obtemperan-
dum, qui nulla suadente ratione, in-
cumbendam dicunt esse unioni. Enim-
vero assiduo studio, diligentique inve-
stigatione veritatis, & exactissimo judi-
cio doctores sacros tanquam duces se-
qui oportet; & per hanc viam, utpote
quæ sola tuta sit, atque omni periculo
libera, finem jam diu optatum attinge-
re. Hæc mea est de hujusmodi rebus
sententia: hoc ego, viri clarissimi, sen-
tio. Quomodo autem, quibusve modis
finem nobis propositum assequi possi-
mus, subinde dicam, Deo fretus: quam-
quam ingens profecto certamen & non
mediocre onus subire me intelligo. Ve-
rum ea est conditio præsentis rei, ut
hominem efflagitet, qui libenter pro
veritate periculum subeat: nihilque ma-
gnum aut dici aut fieri potest, nisi
quis, quæ sibi vera videantur, forti a-
nimo dicat; paratusque sit calumniis &
pericula pati pro defensione veritatis.
Hic autem exordium sumam, Dei opti-
mi maximi auxilio fretus.

CAPUT I.

*Probatio, quod necesse est sanctos doctores, tum occidentales, tum orien-
tales, invicem esse concordēs.*

Κ Ε Φ Α Λ. Β.

CAPUT II.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ τὸ σω-
τήριον κήρυγμα πέμψων τὸς μαθητὰς,
καὶ τὸ συμβησόμενα αὐτοῖς ἀποστολικῶν δεσπῶν,
καὶ ὡς ἐπὶ βασιλεῖς τε καὶ ἡγεμόνας ἀχθῶσον-
ται παρασησόμενοι, μὴ μεμνησῆτε, φησὶν,
τί εἶπατε, ἢ τί λαλήσητε: ἰσθμὸς γὰρ ὑμῖν
δώσω λόγον τε καὶ σοφίαν, ἥ ἂν δύνησονται ἀν-
τειπεῖν, ἕδὲ ἀντιτίθει πάντες οἱ ἀντικείμενοι
ὑμῖν. διὰ τούτων δεσπῶν ἱερῶν ῥημάτων, ὡς ἀ-
πὸρ ἂν αὐτοῖς φαῖεν, αὐτῶ ῥημάτων ἴσονται, καὶ
τῶ ἐπιπύδω αὐτοῖς πύδω. ὁ ἀλλα-
χῶ ἴση, πᾶσαν αὐτὸς διδάξεν τὴν ἀλήθειαν
ἐπιπύδω, ὡς εἶναι καὶ τὰ αὐτῶν ῥημάτων, τῶ
πύδω τῆς ἀληθείας ἐν αὐτοῖς φθγγο-
μῶν ἀλήθειαν καὶ ζῶν. ὅτι δὲ τούτοις τὰ ῥή-
ματα ἕκ ἐκς αὐτῶς μόνον τῶς αὐτῶν τῶ
λόγῳ δέξῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τῶς μετ' αὐ-
τῶς τὸ σωτήριον διαγγέλλοντας κήρυγμα πε-
μίνας καὶ διδασκάλους, πάντες τε ἴσασιν, αὐ-
τῶς τε ὁ σωτὴρ ἴση, ἢ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέ-
γω, φάμῶν. αὐτῶ τε τὸ ἀποστολικὸν μαρ-
τυρεῖ, πάντων ἱερῶ μετὰ τούτοις δαμασκῶν τῶν
πῶς αὐτοῖς ἔργους τε καὶ σημείους, καὶ τῶς τῆς
Concil. General. Tom. XXXI.

Dominus noster Jesus Christus, cum
discipulos suos ad prædicandum
inter gentes evangelium mitteret, mul-
ta, quæ eis eventura erant, prædicens;
& inter cetera, quod ante reges & præ-
sides sua causa ducerentur: *Noliue*, in-
quit, *cogitare quomodo aut quid loquamini*:
dabitur enim vobis in illa hora quid
loquamini: (*Non enim vos estis qui lo-*
quimini, sed Spiritus Patris vestri, qui
loquitur in vobis:) manifeste his verbis
significans quæcumque ab illis diceren-
tur, sua esse verba & Spiritus sancti in
illis loquentis: quem sibi superventu-
rum affirmavit, doctarumque eos omnem
veritatem, ut etiam verba ipsorum,
Spiritu veritatis in eis loquente, veritas,
& vita essent. Atqui verba hæc, nemo
est qui ambigat, non modo ad primos
illos referri salvatoris discipulos, qui-
bus datum est ut præsentem eum in-
tuerentur, sed etiam ad pastores eccle-
siarum & doctores ceteros, qui post
apostolos evangelium prædicaverunt. Hoc
enim & ipse salvator probat cum in-
quit: *Qua vobis dico, omnibus dico*: &
res ipsæ manifestissime ostendunt. Si-
qui-

Matth. 10.
Jom. 14.

CAPUT II.

quidem priores cuncti doctores huiusmodi claruerunt operationibus & signis, quod divini verbi predicatione divinum verbum non minus per eos, quam per apostolos sequentibus signis confirmatum fuit: ut palam omnibus sit, ipsos quoque sanctos patres & doctores Christianae fidei per Spiritum sanctum locutos fuisse; verbaque ipsorum, salvatoris nostri verba extitisse, cum adversus tyrannos & praesides & veritatis hostes, certare, scribere, & palam veritatem predicare. Quo fit, ut necesse sit, eos sibi invicem consentanea dicere: & ratio cogit fateri, nihil ab illis dictum esse, quod invicem repugnet ne minimis quidem in rebus: aliter enim non veritatis magis, quam mendacii spiritus in illis locutus fuisset. Mendacii namque proprium est, nec hoc nec illud asserere: quemadmodum sapientis signum est, sibi assidue constare, nullisque in rebus a ceteris sapientibus discrepare. Quanto igitur homines sapientes, sapientiae & veritatis Spiritus antecellit; tanto magis necesse est, eum sibi ipsi consentaneum esse. Et si quis forte sit, qui sanctos patres & doctores nostros contraria invicem dixisse existimet, eum profecto cum infidelibus & crucis hostibus connumerari fas est, qui hinc arguere fidem nostram consueverunt, contrarietates quasdam & contradictiones sacrarum literarum inter se fingentes: quas tamen nemo praeter ipsos, tales existimat, contra quos universi doctores certant; eosque calumniatores esse veritatis arguunt, consentaneam sibi esse ubique sacram scripturam asseverantes. Praeterea cum nos per hunc modum Gentiles, & eos, qui extra nostram ecclesiam sunt, arguamus, ignorantiamque eorum comprehendamus, philosophos scilicet, & fidei eorum praecones, in quamplurimis sibi invicem contradicentes, ostendentes: quomodo etiam contra nos ipsos hoc idem acceptabimus, & nostros doctores ejusdem criminis reos esse arbitrabimur, nisi & nostram ipsi sponte nostra evertere velimus fidem? Sed abist hoc a Christi ecclesia alumnisque ejus. Videmus enim nunc universalis cuncta concilia, patresque in eis congregatos, de dogmatibus propositis non humanae sapientiae persuasionibus, non artificio verborum, non rationibus naturalibus, non denique syllogismis usos fuisse, sed auctoritate dumtaxat; nudaque ipsa verba superiorum doctorum, qui eos tempore praevenerunt, tanquam rectam regulam, gloriam veritatis secutos fuisse: & per ea quascumque de fide quaestiones terminasse, sanctorum patrum vestigia sequendo. Quare nescio quid de nostra fide sapere liceret, si quis concedat posse hoc inconveniens patribus imputari: Si enim fidei nostrae principes non eadem omnes, sed alii quidem invicem, alii vero etiam sibi ipsis, o rem absurdam! contradicant, fides, autem nostra in illorum rationibus fundetur;

διδασκαλίας ἀφ' ὧν καί ποτε ἐκείνοις ὡς πατρὸς εἶναι λαλοῦν, καὶ τὸς αἰῶν πατέρας καὶ διδασκάλους διὰ τὸ συναγίον λαλοῦν πνεύματι, καὶ ῥήματι φησὶ γινώσκαι τὸ αὐτῶν κατὰ τὴν αἰσθησίν, καὶ τῶν τῶν ἀληθείᾳ μαχομένων αἰρετικῶν συγγραφευμένων καὶ δογματίζοντες, καὶ κερύττωτες τῆν ἀλήθειαν. ὡς δὲ ἔχοντες, καὶ συμφωνεῖν ἑαυτοῖς καὶ ἀλλήλοις ἀνάγκη· καὶ μηδὲν ἐναντίον, ἢ μὴρὸν, ἢ μίαν, ἢ ἀπὸς ἀλλήλους, ἢ ἀπὸς ἑαυτοῦ, ἢ δὲ ἐναντίον τῶν ὅλων θεμιτὸν αὐτοῖς φάναι· ὡς γὰρ ἐν ἐκ ἀληθείας μᾶλλον ἢ πλάτης ἐν αὐτοῖς ἐλαττωσὶ πνεύμα· πλάτη γὰρ καὶ τοῖς πλατωμένοις οἰκεῖον, ἐπὶ μὲν ταῦτα, ἐπὶ δὲ αὐτῶν λίγην τὸ ἐναντία· ὅσπερ οἶμαι ἐκ ἐπισήμων ἀπὸς ἀπαιεῖς ἐστὶ σημεῖον, ἑαυτῶν καὶ τοῖς ἀλλοῖς σοφοῖς συμφωνεῖν. ὅσπερ ἐν ἀνθρώπων σοφῶν τὸ τῆς σοφίας καὶ ἀληθείας ὑπέρεχεται πνεύμα πνεύμα καὶ σύμφωνον ἑαυτῶ μᾶλλον εἶναι ἀάκη. ἢ μὴν ἀλλ' εἰ τις καὶ ἑαυτοῖς ἢ ἀλλήλοις ἐσθ' ὅτε τὸς πατέρας ἐναντιωμένους πληροῦσαι φάναι, ὡρα λοιπὸν αὐτῶ μετὰ τῶν ἀπιστῶν ταχθῆναι καὶ τῶν ἰχθῶν τὸ σαυρῶ· οἷς ἔργον ἐπιπέδον τὰ ἡμέτερα ἐπιχερῆν ὑποκαλεῖν λυσιτερία, πεχημεῖον τῆς τῶ κηρύγματι ἀδυνατίας, πλατωσὶν ἐναντιοφανείας τινὰς τῆς θείας γρηφῆς, πλὴν αὐτῶν ὅθεν ἐτέρῳ δοκῶσας· καθ' ὅν πᾶς διδασκαλὸς ἰσάται, καὶ ἀγωνίζονται πάντες συκοφαντῶντας ἐκείνους τῆν ἀληθείας δεῖξαι, συμβαίνουσαν ἑαυτῶ τῆν θεῖαν ἀποδοκῶντες διὰ πάντων γραφῶν. ἀλλως τε καὶ ἡμεῖς τὸς ἔξω τῆς ἡμετέρας αἰῶνς τε καὶ ἐκκλησίας διὰ τῶν συμποδίζοντες καὶ ἀναβῆροντες, τὸς τῆς δεξῆς αὐτῶν ἡγεμόνας ἐν πλείοις μαχομένους ἀλλήλοις ἀποφαίνοντες, καὶ διὰ τῶν ἢ αὐτῶν ἐλίγχοιτες ἀγνοίαν, πῶς ἐν καὶ καθ' ἡμῶν αὐτῶν τῶν δεξαιμένα τὸ δεινόν, καὶ τὸς ἡμέτερος πατέρας ἐπὶ ταυτῶν περιπέσειν συλχωρησαιμῶν πάθος, εἰ μὴ καὶ τῆν καθόλου πίστιν ἡμῶν ἐθέλονται αὐτοῖ ἀναβῆναι θελήσομεν; ἀλλ' ἀπέκη γε τῶ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ τῶ ταύτης ἑοφίμων. ὁρῶμεν δὲ καὶ τὸς οἰκουμηνιακὰς ἀπάσας συνόδους περὶ τῶ ἐκείνη προκειμένων δογματῶν ἐκ ἀνθρώπινης σοφίας περῶν, ἢ περὶ λογισμῶν ῥημάτων, ἢ φυσικῶν λόγους, ἢ συλλογισμῶν χρησαίμεν, ἀλλὰ μόνον σοιχῆσαντας κλητῶν τὸς πατέρας τὸς ἐν αὐτοῖς γυναικας τῶ ἀπὸ αὐτῶ πατέρων καὶ διδασκάλων διδασκαλίας καὶ λόγους, καὶ διὰ τῶν συμπεραναντας τὰ περὶ τῶ ἐκείνη ζήτησῶν δογματῶν, καὶ κατ' ἴχνη ἀκαλοθεσαντας ταῖς τῶ ἀγίων φωναῖς. ὡς ἐκ οἷδ' ὅ, τι περὶ τῆς καθόλου πίστεως ἡμῶν ἰσάει φρονεῖν, εἰ τις τὸ ἀποπῆμα τῶν παρακαλεθῶν δεῖξαι τοῖς πατράσιν. εἰ γὰρ οἱ τῆς πίστεως ἡγεμόνες ἢ ταυτὰ πάντες, ἀλλ' οἱ μὴν ἀλλήλοις, οἱ δὲ καὶ ἑαυτοῖς, ὅδ' τῆς ἀποπῆς, ἐναντία φασίν, ἢ δὲ πίστις ἢ ἡμέτερα πῶς ἐκείνων ἰδρυται λογῶν· κενὸν ἄρα τὸ κηρύγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν. ἀλλὰ πολλῆς ὅπως ἀνάγκης ἐροῦσαι γῶν τὰ ταυτὰ περὶ τῶ θεοφῶν ἐκεί-

ANNO CHRISTI 1459.

ANNO
CHRISTI
1439.

CAPUT II.

ἐπίσης ἀδελφῶν· αἰσχρὰ γὰρ αὐτὸς διὰ τὸ τῆ
 ἐπιμείβει, καὶ τὴν ἴσην πλοῖα, ἀ κα ἀνά-
 γκη καὶ καταλύσει, συμφωνῶν ἀλλήλους ἐπι-
 ἰαυτός, καὶ κατὰ μὲν ἐσπῆτα μὴ λέγειν
 μὲν φησὶν. φησὶ δὲ περὶ τούτων ἔ ο μακα-
 ρῶ Ιωάννης ὁ Δαμασκηνός ἐ τῆ σπῆτος
 Ἰερδάνη ἐπιτολῆ. ἀλλ' ἄγε δὲ ἔ ες ἀπορί-
 ρησι ρήσεις ἐπισημειώμεθα, καὶ τὴν ἀεὶ τῶ
 τῶν ἐξίτησι τοποσώμεθα, κατεργῆ γὰρ αὐτῶ
 καὶ ὑδαμὸς ἀντιρῶμεν. ἀλλὰ χρὴ συμφώνως καὶ
 μὴ ἀλλήλους ἐσπῆτως, ὑδὲν δὲ ἱλατῶν ἰαυ-
 τὸς ἀντιλογίως καὶ μαχομέτως ἀποδεκαίσει τὸς
 ἀγίους πατέρας καὶ διδασκάλους. ὦν τὸ περὶ πί-
 στωσ ἀπόρημα ἰναίωσ καὶ παραλλακῶν ἰδει-
 ξῆσ ἢ μὲ τὸ πνεύματος δυνάμεισ τὴ καὶ ἰλλαμ-
 ψῆσ. ἐσπῆσεν φαίνεται, ἡσ ἀιρετικῶν συγ-
 κρήτων τὸς ἀγίους ἀλλήλους, καὶ τινὰς ἱλόν-
 τῶν σπῆτος βέλημα, ἐπὶ ἀπαρῶμενος ὁ
 μακαρῶ Ιωάννης τὸς δοκῶντας αὐτῶσ συνηγορεῖν,
 ἐπὶ δεχομέμεν ὡς ἱκανοί. ὡλλὰ ἀποστήμῶ
 μὲν αὐτὸς περὶ μῶσ καὶ ἰαυτῶσ ἔ ἀλλήλους
 συμβαίοντας δεῖξαι· τῶ γὰρ ἴσῶν ἰσὶ δι-
 δασκαλοῦ, τῶ Χεριστιανῶ. ἢ δὲ ἰβδῶμα τῶν
 ἀικμῶνικῶν σινῶδων διὰ τῶ ἀγίῶ φησὶ Τα-
 ρασίῶ ἐ τῆ σπῆτος αὐτῶσ ἀραξῆ· κατ' ὑδὲν
 τὸς πατέρας ἀρῆσῶμα διαφωνῶντας, ἀλλ' ὡσ
 τῶ αὐτῶ πνεύματος ὄντισ πάντισ τῶ αὐτῶ κη-
 ρύτῶσι καὶ διδασκῶσι. καὶ ἢ αὐτῶ διὰ τῶ αὐτῶ
 αὐτῶσ ἐ τῆ αὐτῶ ἀραξῆ· πανταχῶ γὰρ οἱ
 αἰσῶ πατέρας ἀλλήλους συμφωνοῖ ἰσῶσ. ἐσπῆ-
 τῶσι δὲ ἰδῆμα ἰσῶν ἐσπῆσ, ἀλλ' ἐσπῆ
 τῶνται αὐτῶσ, οἱ τὸς οἰκονομῆσ καὶ τὸς σπο-
 πῶσ αὐτῶν μὴ ἐπιστάμεν. ἰσῶ καὶ οἱ τῶσ ἰβ-
 δῶμασ σινῶδῶ πατέρας τῶντῶ περὶ τῶσ φησὶ
 σῶσ, ἔ συμφωνῶσ ἰαυτῶσ καὶ ἀλλήλους ἰσῶν τὸς
 ἀγίους διδασκῶσι, καὶ αἰτίαν ἀποδίδασῶσ ἢ αὐτῶ
 τῶ ἰσῶ Ιωάννη. τῶ γὰρ αὐτῶ πνεύμα, φησὶν,
 ἐσπῆσ ἰλαλῶσεν· ὁ διαφωνῶν ἰαυτῶσ ἰδῶ
 ἐσπῆσῶσ γὰρ ἰσῶμῶ. καὶ μακρῶν μὲν ἐν ἰσῶ
 καταλύειν, ὄσῶσ οἱ διδασκῶλοι αὐτῶσ ἐσπῆ
 πῶσ τῶ ἰσῶ γραφῶ τῶσ ἀποτίθῶνται, τὸς
 δοκῶσ διαφωνῆσ ὡσ οἰόν τὴ συμβαῶξῶσ·
 ὡσ τῶντῶ ὄν τῶ τῶ κρατῶσῶσ, τῶ φάσῶσ
 ἰαυτῶ ἐσπῆσιαν ἰσῶσ, καὶ πῶσῶν ἀνατραπῶμαι
 ἢ πῶσῶ. συμπεραίνεται δὲ διὰ πάντων, τὸς
 πατέρας ἡμῶν τὸς τῶσ πίστωσ ἡμῶν ἡγιῶμασ,
 ὦν τῶσ διδασκαλίαισ ἐφωτίσθημεν καὶ ἰδῶδῶ
 ἰσῶμῶ, ἀναγκῶσ τῶντῶ λέγειν ἀλλήλους, καὶ
 συμφωνῶσ ἐχ ἰαυτῶσ μόνον, ἀλλ' ὑδὲν ἡτῶν
 καὶ ἀλλήλους· ὡσ τῶ τῶ μὴ συγχωρῶντες, ὑ-
 δὲν διαφῶρῶσ τῶν ἀτίσῶν. τῶντῶ ἐν ὄσπο-
 κῶμῶν, ἰσῶμῶ μῶ τὸς ἀγίους καὶ διδασκῶ-
 λους, τὸς ἐχ ἀκατῶσ τῶ τῶσ πίστωσ ἀνατί-
 λατῶσ φῶσ, ἢ Ἀθανάσιῶν, ἢ Βασίλειῶν, τὸς
 Γρηγορίῶσ, καὶ ἢ Χρυσόστομῶν, ἢ Κικελλῶν π
 καὶ ἢ Μαξίμῶν, καὶ ἢ Ταράσιῶν, καὶ ἢ λογίῶ
 ἰσῶμῶσ· ἰσῶμῶ δὲ καὶ τὸς ἀπὸ ἰσῶμῶ, ἢ
 τὸς πλάτῶσ ἐβῶσῶσ φλόγα καὶ σκῶσ· τῶ
 κατ' αὐτῶν αἰσῶ τῶσ ἀληθείας, ἢ ἱλαρῶν,
 ἢ Ἀμβρόσιῶν, ἢ Ἀγαστίῶν, πῶ Ἰερῶμῶν,
 ἢ Δαμασκῶν, ἢ Γρηγορίῶν, ἢ Ἀνατῶ ἢ Λιόν-
 τῶν Σρυγάμῶν, ἔ ἢ ἰσῶν τῶν ἀλλῶν ἀ-

inanis est ergo predicatio nostra, ina-
 nis est fides nostra. At magnum stultitiam
 est, cogitare etiam talia de illis Spiritu
 plenis hominibus: Necessa est enim &
 propter predicta & alia plura, consen-
 tanea & sibi ipsis & invicem, nihilque
 omnino contrarium non dicere, non
 sapere. Dicit etiam de eis beatus Jo-
 annes Syrus ad Jordanem scribens: Sed
 eja, quas producant auctoritates confi-
 deremus; cum paterna sint, & eis nul-
 lo modo contradicendum sit. At vero
 concordēs, neque contrarios invicem,
 & multo minus sibi ipsis oppugnantes,
 docet probare sanctos patres & docto-
 res nostros; quorum de fide sententiam
 unicam & indifferentem esse fecit una
 Spiritus sancti virtus & illuminatio.
 Hinc apparet, quod haereticis calumni-
 antibus sanctos patres, tanquam non
 eadem dicentes, aliquosque eorum ad
 suam pravam opinionem probandam
 trahentibus, beatus Joannes, neque eos
 qui videntur haereticos juvare, negat:
 nec tamen eos intelligit, prout illi; sed
 acceptat quidem eos, conatur autem &
 sibi ipsis & invicem convenientes pro-
 bare. Hoc enim doctoris, hoc est Chri-
 stiani officium. Septima item generalis
 synodus, per os sancti Tarasii in prima
 ejus actione, in nullo sanctos patres,
 inquit, invenimus discordes; sed cum
 omnes ejusdem sententiam sint, idem
 quoque predicant & docent. Et eadem
 rursus in eadem actione: Ubique ete-
 nim patres concordēs in invicem sunt,
 contrarietas vero nulla in eis est. Ve-
 rum contraria eos dicere putant, qui
 œconomias & intentionem eorum igno-
 rant. Vide, quod etiam septimi concilii
 patres eadem hac de re sentiunt, &
 concordēs sibi ipsis & invicem esse san-
 ctos doctores dicentes eandem etiam
 rationem assignant, quam beatus Jo-
 annes. Idem enim Spiritus, ajunt, in
 omnibus locutus est: quem sibi ipsi non
 consentaneum esse, neque cogitare fas
 est. Et longum quidem esset enumera-
 re, quemadmodum omnes doctores in
 tota sancta scriptura hoc sibi proponunt,
 apparentes in ea contrarietates concor-
 dare; concludere vero manifeste per
 predicta necesse est, fidei nostræ princi-
 pes & doctores, quorum doctrinis &
 illuminati & edocti sumus, eadem & con-
 sentanea non solum sibi ipsis sed non mi-
 nus invicem dicere, & tanquam in idem
 concurrere; ita ut & ab eo qui assereret
 hoc non esse, totam fidem everti, & qui
 non concederet hoc, nihil ab infideli-
 bus differret. His igitur ita præsuptis
 sitis, habemus quidem sanctos doctores
 eos, qui ex oriente nobis veritatis fi-
 deli lumen illuxerunt, Athanasium, Ba-
 silium, Gregorios ambos, Chryso-
 stomum, Cyrillum, Maximum, Tarasium,
 ceteramque cohortem eorum. Habemus
 item eos, qui ab occidente extinxerunt
 errorum flammam sana clarissimaque do-
 ctrina, Hilarium, Ambrosium, Augu-
 stinum, Hieronymum, Damasum, Gre-
 gorium, Leonem, qui rogitu suo ha-
 re-

• L. g. f. m.
• H. g. f. m.

CAPUT III.
de doctrina.

reticos omnes deterruerunt, & ceterorum sanctorum choram; omnes communes doctores, & patres, & fidei principes, qui multa quidem in hac vita pro veritate passi fuerunt, pro eoque mortui sunt; Verumtamen vivunt, non solum apud Deum in libro vite descripti, verum etiam apud nos per ea, quae reliquerunt nobis opera & doctrinas suas, quae pro regulis fidei haberi debent a nobis, aequae fere atque sancta scriptura venerata & credita. Facilem igitur officium nostrum, & quod a filijs gratis debetur, patribus quidem aures aequas praebentes, omnibus vero proprium animum subjicientes, & semina eorum acceptantes. Ad eundem enim finem nos ducent, & eandem nobis fidem praedicabunt, atque confirmabunt, cum ipsi primo idem inter se dicant, tanquam uno & eodem spiritu locuti. Quod hoc modo considerandum est.

Quod quamvis nulla omnino sit in dictis contradictio, sed tamen aliquid tale saltem apparenter esset, nos oporteret conari concordare, tanquam summe necessarium fidei nostrae: & hoc astutus per exempla.

CAPUT III.

EX Patre dicunt orientales sancti doctores sanctum procedere Spiritum, & ex Patre per Filium: Ex Patre & Filio occidentales eundem procedere ajunt; Idem etiam nonnulli orientalium asseverant. Quid igitur dicimus? Contrarium hoc esse illi? Absit. Neque enim contraria, neque contradictoria invicem sunt, ex Patre procedere, & ex Patre & Filio. Atqui etiam si contradictorie sermo proferretur, ita ut alios ex Patre non ex Filio, alios ex Patre & Filio dixisse: nec tunc auderem dicere sanctos invicem contradicere, sed potius me ipsum accusarem, tanquam non percipientem illorum intellectum, secundum quod a Tarasio dictum est in septima synodo; quod scilicet eis contrariantur, qui ignorant oeconomias & intentionem eorum; quam illis contradictionem aut contrarietatem imputarem. Multa habeo hujus rei in ipsa canonica scriptura exempla. *Pater meus*, inquit, *major me est*: Et rursus *Ego & Pater unum sumus*. Hac quae major possit videri contradictio? Attamen contradicunt veritati, qui hoc contradictionem putant. Stephanus, cum esset plenus Spiritu sancto, intendens in caelum, vidit gloriam Dei, & Jesum stantem a dextris Dei, Luca in Actibus teste: At Paulus una cum David, cum ad dexteram majestatis in excelsis sedere ait; Sedere autem, & non sedere, (stare enim, non sedere est,) manifesta contradictio est. Eundem item Stephanum beatus introducit Lucas. Dei & Patris vidisse gloriam & ejus unigenitum Filium: At sanctus Joannes evangelista, *Deum nemo vidit unquam*, ab ipsa veritate edocuit asse-

Joan. 14.

Joan. 10.

Act. 14.
Habr. 1.
Psalm. 109.

Joan. 1.
Joan. 4.

ANNO
CHRISTI
1439.

Αγιῶν χαρῶν· πάντες δὲ διδασκαλὸς καὶ οἱ πατέρες, καὶ ἡγούμενοι τῆς πίστεως· πολλὰ μὲν ἱκανῶς ἐστὶν τῷ βίῳ καθάρσεως καὶ τῆς ἀληθείας, ὅσον αὐτῶν δὲ θεοφάνειας· ζῶντες δὲ ὁμοῦ ἢ μόνον παρὰ Θεοῦ, ἀλλ' ἤδη καὶ παρ' ἡμῶν δι' ὃν ἡμῶν καταλείπονται συγγραμμάτων, καὶ διδασκάλων ἀπὸ ἀντικαθίστασθαι τῆς πίστεως κρατῆσαι ὀφείλουσι παρ' ἡμῶν, ἐν ἑστέ τῇ θεῶν γραφῇ τιμωμένοι τε καὶ πιστεύοντες. ποιοῦμεν ἐν ἐν τῷ εἰκότι, καὶ ὅσα παρὰ πατέρων ἡγούμενων πατρῶν ὀφείλουσι, πάνσι μὲν ἀπειθείας ὑπέχοντες ἔσσι, πάνσι δὲ ἰδίᾳ ὑποτασσόμενοι ψυχῇ καὶ τῷ παρ' ἐκείνων δοχόμενοι σπέρματι. ἀπὸς τὸ αὐτὸ γὰρ ἡμᾶς ἀκούει τὸ αὐτὸ, ὅτι καὶ αὐτῶν ἡμῶν ἐπιβαρύνουσι τίςτιν, αὐτοὶ ἀπώτερον ἀλλήλους ἐν φθγγόμενοι καὶ τὸ αὐτὸ, ὡς ἐνὶ καὶ ταυτῇ λαλήσαντες πνεύματι, τῷ τὸ δὲ σεβασμῶντα ἴδι.

Κ Ε Φ Α Λ γ'.

EK τῷ πατρὶ φασὶν οἱ ἕξ ἰσῶς ἀγίῳ πατέρες τὸ ἀγιον ἐκπορεύεσθαι πνεῦμα, καὶ ἐκ τῷ πατρὶ δὲ υἱῷ· ἐκ τῷ πατρὶ καὶ υἱῷ, οἱ δυτικοὶ φασὶν τὸ αὐτὸ ἐκπορεύεσθαι πνεῦμα. τί ἐν ἑστέ; ὅσον τῶν ἐκείνων; καὶ ἡμῶν· ἔστι γὰρ ἐστὶ τὸ, ἐκπορεύεσθαι, τῷ, ἐκ πατρὸς καὶ υἱῷ, ὅτι ὁμοῦ, καὶ μὴ ἀντιφατικόν. ὅσον γὰρ καὶ οἱ ἀντιφατικῶς τὸν λόγον ἀποφέρουσι, ὡς τὸς μὲν ἐκ πατρὸς, ἕκ ἐκ υἱῷ, τὸς δὲ ἐκ πατρὸς καὶ υἱῷ λέγοντες ἐκπορεύεσθαι, ἔστι ὅτι: ἀν ἀποφωσάμενοι θεοφάνειας ἀντιφασκεῖν τὸς ἀγίους ἀλλήλους, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν κατήκων ἑμαυτῷ μὴ συνιέντες ἀπὸ ἐκείνοι φασὶν κατὰ τὸ ἐπὶ Ταρασίῳ ἐστὶ τῷ ἐβδόμῳ εἰρημίον συνόδῳ, ὅτι ὁμοῦ τῶν αὐτῶν οἱ τὸς οἰκονομίας καὶ τὸς σκοπὸς αὐτῶν μὴ ἐπιβάμενοι, ἢ ἐκείνων ἐναντιολογίαν τε καὶ ἀντιφασιν· ἔχω τὰς πολλὰ παραδείγματα ἀπ' αὐτῆς τῆς θεῶν γραφῆς· ὁ πατήρ μου, φησὶ, μείζων μου ἐστὶ καὶ πάλιν· ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑστέ. τῷ τῆς μείζων δοκῶσα ἀντιφασιν; ἀλλ' ὁμοῦ ἀντιφασκεῖ τῷ ἀληθεῖ οἱ ἀντιφασιν τῶν λέγοντες· ὁ Σπείχαν· ὑπάρχων πλήρης πνεύματος ἀγίου, ἀπηνήσας εἰς τὸν ἕρανόν εἶδε δόξαν Θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὁ Παύλος σὺν τῷ Δαβίδ αὐτὸν ἐκ δεξιῶν φησὶ καταδικεῖναι τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς· τὸ δὲ καθῆσθαι ἐκ μὴ καθῆσθαι, τὸ ἴσασθαι, γὰρ ἐκ καθῆσθαι ἐστὶ, περιφανῆς ἐστὶ ἀντιφασιν· Λυκάς ὁ μακάριος τὸν Θεὸν Σπείχαν εἰσαγαγεῖν πλὴν δόξαν τῷ Θεῷ ἐκ πατρὸς, καὶ τὸν μορφοῦ αὐτῶν υἱὸν ἰδόντα· ὁ δὲ μείζων ἦν ἀπορρήτων· Θεὸν ὅτι εἶδεν ὑδαῖς, ὅτι ἰδὲν διηγήσεται πρώτοι, παρὰ τῆς αὐτοαληθείας δειδασμένῳ φησὶ· τὸ δὲ ἰδὲν καὶ μὴ ἰδὲν τὸν Θεόν, ἕκ οἷδ' ἐστὶ μὴ ἀντιφασιν δόξης· ὁ μὲν

ANNO
CHRISTI
1439

ὁ μὲν τῶν Καθολικῶν τρίτη ὥρα ἢ κλέμα
 ἰσαυρῶσαι φασιν, ὁ δὲ γὰρ βοᾷ· ἡ δὲ ὥρα
 ἕκτη, καὶ ἰσαυρῶσαι αὐτῶν· ἢ δὲ ἕκτη δυνάσκει
 τρίτη καὶ ἕκτη· ἢ δὲ τρίτη καὶ ἡ τρίτη,
 πάντας ἀντίφασιν. τὸν Θεὸν καὶ πατέρα αἰτίαν
 υἱὸν καὶ πνεῦμα· τραπεὺς ἀνακρίττωσι καὶ
 καὶ διδάσκουσιν πάντας αἱ ἕξ ἀρεταῖς ὄντων
 πατρὸς καὶ διδάσκαλοι· ἀλλὰ μὴ τῶν ἐκ
 τῆς ἰσπείρας ὁ μακάριος· Κιέλλ· ὑδὲ ἀπο-
 σιτάει πῦρ τὸ ὄνομα τὸ, αἰτίαν, ἐν τοῖς
 θεοῖς ἀποσώτες· τὸ δὲ τὸ αὐτῶν αἰτίαν λε-
 γου καὶ ἕξ αἰτίαν, πᾶς τις ἀνὴρ ἀντιφα-
 τικῶς συγχωρήσει λέγειν· καὶ τίς ἐν ἕξ-
 εὐδμήσασιν, ὅσα ἀντιφατικῶς εἰρηθεῖαι δοκῶν-
 ταί, ἕμος· ἕξ αἰτίαν ὑπὸ τῶν διδασκάλων τοῦ-
 ται, καὶ ἀπὸς ἕνα καὶ τὸ αὐτῶν ἀνακρίττωσι τοῖν;
 ὅς καὶ ἡμῶς μμμηρῶς, καὶ περὶ τῶ ἀποκει-
 μένου ζητήματι, εἰ συνίβανται ἐναντία τι καὶ
 ἀντιφατικῶς ἀντιπέμματα λέγουσιν τοῖς διδασκα-
 λος, ἡμῶν αὐτοῖς ἰδοὺ μάλλον ἀποσώτες ἀ-
 γνοίας αἰτίαν, ἢ διαφωνίας ἐκείνης, καὶ πε-
 ρᾶσαι διαλλάττειν ἀλλήλοισ αὐτοῖς, καὶ δια-
 πάντων ὡς ἐσθὴ συμβιβάζειν. τῶν δὲ λέγουσι
 μὴ ὑδὲν ἐναντίον, συμφωνῶσι δὲ πάντες μάλ-
 λον ἀλλήλοισ. καὶ πῦρ συνησῶσαι καὶ περὶ ἀ-
 ρήσομεν, εἰ κατὰ τρόπον αὐτοῖς καὶ τοῖς αὐ-
 τῶν χρῆσόμεθα λόγους. ὁ δὲ τρόπος αἰ-
 ἀκούσασιν, καὶ ἐκποσῶσι; ὡς ἀληθῶς καὶ καὶ
 δίκαιος.

verat; Videre autem, & non videre
 Deum, nescio, si cui non esse contra-
 dictiona videantur. Unus evangelistarum
 sexta hora dominum crucifixum fuisse
 ait; alter clamat; *Sexta autem hora ter-*
tia est crucifixus cum; Sexta vero, Jan 19
 patet quod non est tertia: Tertia vero, Marc. 15
 & non tertia, manifesta contradictio
 est. Deum Patrem causam esse Filii &
 Spiritus sancti, palam predicant &
 docent omnes orientales patres & do-
 ctiores; at beatus Cyrillus in eis quem
 ad Hermiam scribit, una cum occiden-
 talibus patribus non admittit quidem
 hoc nomen causae in divinis personis.
 Eundem autem dicere causam, & non
 causam, & praesertim ad idem, nullus
 est qui non concedat contradictorie di-
 ctum fuisse. Et quis facile recensere
 posset, quot sunt, qui cum contradi-
 ctoria videantur, pie tamen a doctori-
 bus intellecta sunt, & ad unum & e-
 undem sensum ab eis referuntur? Quod
 & nos imitari, etiam si de proposita
 questione accidisset contraria contradi-
 ctoriaque dixisset sanctos doctores, no-
 bis ipsis potius ignorantiae culpam im-
 putare debemus, quam illos credere
 discordare; & eos conari reconciliare
 inter se, & quoad possit per omnia
 concordare ostendere. Nunc vero dicunt
 quidem nihil contrarium, consentanea
 autem sibi ipsis & invicem ajunt. Et
 hoc experientia percipiemus, si modo
 debito eis & eorum doctrina utamur.
 Modus autem qualis sit, audite, &
 attendite, quam verus quamque justus
 sit.

CAPUT IV.

Quod ad intelligentiam illorum doctorum, qui obscurius locuti sunt, utendum est illis patribus, qui apertius & clarius loquuntur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5

CAPUT IV.

ΠΑΣΑ αἰσὶν καὶ ἀπόδειξις ἔχει μὲν τι
 ἴδιον ὃ ἀποδεικνύει δέξαι, ἔχει δὲ τι
 ἕτερον, δι' ὃ τὸ προκειμένον δεῖνυσιν· ὡς δὲ
 κατατὰ δὲ τούτων εἶναι τὸ δεκτικὸν καὶ δεκτικῶ-
 μων· ἀπὸ γὰρ τι αὐτὸ τι δὲ αὐτῶν δεκ-
 νύσαι, ἀδύνατον. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῶν ὁμολο-
 γημάτων καὶ δεκτικῶν κατὰ, ἐπὶ τι ζητού-
 μενοι ἀνάγκη εἶναι, διὰ τῶν σαφῶν ἐπὶ τῶ
 ἀσαφῶ καὶ ζητούμενα ἀποβαίνει οἶκος, καὶ δὲ
 τῶν δήλων δεκτικῶν τὰ ἀόληα. καὶ τοῦτο οὕτως
 ἐστὶν ἀληθὲς, ὡς μὴ δεῖναι λόγων πλείονων.
 ὡς καὶ ἐσθῶν ἀποκειμένων μὲν ἡμῶν κα-
 τῶν ἢ μακαρίων τῶν ἕξ ἰώας πατέρων, ἀπο-
 κειμένων δὲ ἐ τῶν ἐκ τῆς ἰσπείρας, ὄντων δὲ
 ἀναγκαῖον, εἰ μίλλομεν ἢ Χερκισισμὸν σῶ-
 ζειν, συμβαίνειν ἀλλήλοισ δέξαι τὰ παρ' ἀλ-
 λήλων· εἰ μὴ ἐπίσης ἀμφοῖν σαφῶ, καὶ ὑδε-
 μία ἡμῶν ἀμφωβία λοιπῆ, ὑδὲ λόγους διήσει
 λοιπῶν, αὐτῶν ἐρωσὶ τὸ ζητούμενον· εἰ δὲ
 τις ἐσθ αὐτοῖς ἀπορία ἐμφαίνεται, καὶ τῶν συ-
 νεπιγόμενων λογόμενα δεῖται πλάσσης ἀναπτύ-
 ξως, τῶ εἰρημῶν κατῶν χρῆσιον· ἄλλως γὰρ

Omnia fides & probatio habet qui-
 dem aliud, quod demonstrare pro-
 ponit; habet vero aliud, per quod
 probat quod sibi proponit. Neque po-
 test idem esse quod probat, & quod
 probatur. Ipsum quidem seipsum ali-
 quid per seipsum probare, impossibile
 est: sed cum ex aliquibus concessis &
 omnibus notis ad aliquod quæsitum
 procedere oporteat, per ea quæ mani-
 festa sunt, ad incognita & quæsitæ eun-
 dum est: & per notoria probandum,
 quæ nobis ignotiora sunt. Hoc vero ita
 est verum, & ab omnibus concessum,
 ut non indigeat pluribus verbis. Et in
 proposito igitur, cum proponantur no-
 bis auctoritates doctorum orientalium,
 proponatur vero etiam occidentalium,
 sitque necessarium, si Christianissimum
 velimus nobis servare, consentanea om-
 nia omnibus esse probare: si æque
 clara & aperta nobis eorum dicta sint,
 neque aliquod dubium inest in eis, non
 est opus discussione amplius, invento
 quod quæritur. Quod si quid in eis
 dubii inest, & aliqua non ita aperte
 dicta

CAPUT V.

dicta indigent declaratione majori, regula predicta utendum est: aliter enim impossibile est attingere finem quæsitum: & contrapositis utriusque, a clarioribus ad ea que non ita clara sunt comparatis, per clariora etiam intellectum eorum investigare, quam obscurius dicta sunt: & hoc modo una harmonia ex ambabus partibus composita, in concordem & consonantem glorificationem Dei accedere. Et meo quidem iudicio, tum orientales tum occidentales patres clare manifesteque locuti sunt, & veritatem fidei nobis tradiderunt. Et facile quis posset alterius partis auctoritatibus usos, per eas dumtaxat propositam questionem concludere. Et hoc paulo post, si Deus concedet, probabimus. Concedatur tamen, non ita clare, nec ita expresse orientales locutos fuisse de Spiritu sancti ex Filio processione, quemadmodum occidentales: quid igitur faciendum est? Nempe nil aliud, nisi cum occidentales patres aptissime hanc prædicaverint fidem, orientales quoque putandum hoc idem dicere: nec oppugnare illos qui idem de fide senserunt. Qui enim in illis, idem & in his locutus est Spiritus: & que per illos subobscurè, eadem per hos aperte docuit, ob eam quam ille scivit causam, & propter necessariam tunc fortassis dispensationem. At nobis probandum est, etiam absque comparatione ad occidentales patres, ipsos per se ipsos orientales doctores idem cum occidentalibus de processione Spiritus sancti concludentes, & idem quod illi sentientes.

Αὐθάρτητα ἐπιτελεῖ τῆς ζητηθείσης πίστεως· ἡ κατ' ἄλλα θείων, ἡ τὴν σαφείστερα πρὸς τὴν ἴπτην σαφῆ παραβαλλοῦσα, διὰ τῶν σαφείρων ἢ τῶν ἀσαφῶν τοῦ ἀρχαίου· ἡ ὅτι μίαν ἀρμονίαν ἔχει ἀμφοτέρων εὐσημαίνους, εἰς ὁμοφώνου δοξαλογίαν τραπέζαι Θεοῦ. ἰγὼ μὲν ἄν φημι, ἡ ἀμφοτέρους τοὺς διδασκάλους σαφῆ τὰ κατ' αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν συναγαγεῖν· ἡ δὲ δὲ δὲ τὴν μηδαμῶς πῶς κατ' ἀμφοτέρων ἀποχρῆμας, διὰ τῶν κατὰ ἑαυτοὺς μόνον ταῦτο συμπραταὶ συμπέρασμα. ἡ ποῦτο δοξολογίᾳ μὲν ταῦτα, ἐν ὁ Θεὸς ἐπιτίθει, διὰ βραχίων. Ἐπειδὴ δὲ ὁμοῦ μὴ πάντων σαφῶς τὸς Βαρεπλικὸς, μὴδ' ὅπως ἀνεπιτιμῆται ὡς οἱ ἐκ τῆς δυσμῶν, τὴν ἐκ τῆς υἱῶ τῆς πνεύματος· κηρύξαι ἐκτόρῳ. τί ἄν ποίησιν; τί δ' ἄλλο γὰρ ἢ τῆς ἑσπίρας πατέρων ἴπ σαφῶς ἀποφανομένην ταῦτῳ ἢ πίστιν, ἡ τὸς ἀναπλικὸς ἠγῆται ταῦτο τῶν λέγειν ἔχει ἀνάγκης, ἡ μὴ μάχεσθαι τὸς ὁμοφῶν; ὁ γὰρ ἐν ἐκείνους, τῶν ἡ ὁ αὐτοῖς ἐλάλησε πνεύμα· ἡ ἄπειρ ἐν τῶν ἀνεπιτιμῆται, ταῦτα πάντως ἐν ἐκείνους συμπιτυμῆται ἐφθίγεται, δι' αὐτῶν οἰδὲν ἐκείνους αἰτίαν, ἡ διὰ τῶν τῶν ἴπσας ἐκείνους ἀποτίκασαν οἰκωμῆται. δεκτικῶν δὲ ὁμοῦ, ἡ ἀνά τῶν πρὸς τὸς δυτικὸς ἀγίους Πατέρας παραβολῆς, ἡ κατ' αὐτοῖς τῶν ἑσπίρας ταῦτο συμπραταίνοντος φησὶ τὸ παραγίῳ πνεύματος· ἐκτόρῳ. ἡ τῶν φρονήτους ὅπρ ἐκείνους.

ANNO CHRISTI 1439.

Proposit hanc conclusionem ex dictis orientalium doctorum dumtaxat probare dupliciter: videlicet per præpositionem Per, & per Ex: & primo de vi ipsius præpositionis Per, disputat, probans eam causam mediantem significare.

CAPUT V.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Præpositionem igitur Per, in omnibus, in quibus accipitur, causam significare, nunquamque dici, nisi aliquam mediantem substendens causam, nemo est qui ignoret. Semper enim & in omnibus, quibus hoc ab hoc per hoc esse aut fieri dicitur, illud Per, tanquam communicans aut cooperans primo agenti accipitur. Quemadmodum si fabrum per serram fabricari dicamus, ferram quoque cooperari fabro ad secandum intelligimus: & modo ei convenienti, hoc est, instrumentaliter ipsam etiam secare, nec supervacaneam eam accipi. Per locum etiam, aut per tempus aliquid fuisse vel transivisse dicere, nil aliud dicere est, nisi locum etiam & tempus, aliquam causam illorum, quam transiverint, vel facta fuerint, esse. Et locus enim motus causa est; siquidem omnis motus in magnitudine & distantia est: tempus quoque maxime confert motui: Omnis enim motus in tempore: absque vero motu nil omni-

ΤΗΝ, διὰ, ἀπόδειξιν ἰσχυρὰ πάντως αἰτίαν σημαίνουσαν ἐπὶ πάντων, ἐφ' ἧν ὅπρ παραλαμβάνεται. ἀδύνατον δὲ λογομῆται ἀνά τὸ μισιτῆσαν τινὰ παραμφαίνου αἰτίαν. αἰ γὰρ ἡ ἐπὶ πάντων, ἐφ' ἧν πᾶσι κατὰ τὸν· διὰ τὸν· εἶναι ἡ γίνεσθαι λέγεται, τὸ δὲ ἢ, ὡς κοινῶν ἢ συμπερατῶν τῆς ἀφύπας ἑπιγῆται παραλαμβάνεται. ὡσπερ εἰ τὸν πᾶντα διὰ τὸν ἄριον· τεκταίνεσθαι φαίμεθα, ἡ τὸν ἄριον συμπερατῶν τῆς πᾶντι πρὸς τὸ πρῆξαι νοῦμῳ, ἡ τὸν εὐτοίχον αὐτῶν ἔδωκεν, εἰπῶν ὀργανικῶς ἡ αὐτῶν ἀρίζειν, ἀλλὰ μὴ ἀργῶς ἴπ παραλαμβάνεσθαι. ἡ τὸ διὰ τῶν δὲ, ἡ διὰ χρόνου τὸ δὲ τι γεγονῆται ἢ διελθῶν λέγειν, ὁμοίως αἰτίαν τινὰ τὸν πᾶν ἡ ἐχρόνον τῆς διελθόντων ἢ ἡμῶν λέγειν εἶναι. ὁ, πὲ γὰρ τῶν· κινήσεως αἰτίαν. τᾶσα γὰρ κινήσεις ἐπὶ μεγέθους ἡ διαστήματος· ἡ ὁ χρόνος δὲ πλείους συμβάλλεται τῆ κινήσει, ἐν χρόνῳ γὰρ ἄπασα κινήσεις, κινήσεως δ' ἀνά ἢ

ANNO CHRISTI 1432

CAPUT V.

ἐκ ἂν τι ᾗ ἴσται· ὁ δὲ λόγος, ἐπεὶ χρὴ καθόλου πρὸς τὴν διαλαβεῖν, ἐν παντί λόγους, ἐν οἷς λέγεται τις ἐπιρροὴ δι' ἐπίρου, ἢ ἀποδοτικῆς αὐτῆ, δὲ, αἰτίαν ἢ ἀρχὴν ἐν τῷ λέγεσθαι πρὸς, τῆς ἐπιρροῆς ἐκείνης σημαίνει· ἐπεὶ δὲ ἢ ἐπιρροὴ μὴ ἐστὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ ὑποκείμενον, τὸ πρῶτον ἐκείνου, ἢ ἢ δὲ, συναπέεται ἀποδοτικῆς, οὗτοι μὲν αἰτία τῆς ἐπιρροῆς ἐστὶ, καθόσον ἀπέσει ἀπὸ τῆς ἐπιρροῆς. Ἐπεὶ αἰτία ἐστὶ τὸ πρῶτον τῷ ποιῶντι, εἴτε εἰδικόν ἐστι αἰτίον, εἴτε πεπλασμένον, εἴτε ποιητικόν, εἴτε κρηματικόν· ἐπὶ ὅλοις γὰρ αἰτίας ἐκ ἐστὶν ἐν τῷ ἐπιρροὴ παραλαμβάνεσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς αἰτίας ἢ ἐκ τῆς γὰρ δὲ λέγεται καὶ ἔξωθεν, ἀλλ' ἐκ τῶνδε καὶ τῶνδε τῶν οὐκ ἔστιν ἐπιρροὴ φαμέν· ὅταν μὲν οὐδὲν διὰ τῆς κινήσεως ἐπιρροῆς πῶν πηχίτων ἐπιρροὴν λέγομεν, πεπλασμένον σημαίνομεν αἰτίον· εἰδικόν δὲ ποιῶν, ὅταν διὰ τῶν οὐκ ἔστιν ἐπιρροὴ πηχίτων ποιῶν ἐπιρροὴν τῶν πηχίτων· κινήσεως δὲ, εἰ λέγομεν, δὲ τὸ τῷ ἐπίρου ἀποδοτικῆς ἐπιρροὴν, οὐ μὲν οὐδὲν τὸ πρῶτον ἐκείνου ὄνομα, ἢ ἢ, διὰ, συναπέεται ἀποδοτικῆς, ποτὶ μὲν αἰτία ἐστὶ τὸ ποιῶν τὸ ποιῶντι, αἰτίον τῆς ἐπιρροῆς ὑπάρχον, καθόσον ἀπέσει ἀπὸ τῆς ποιῶντι· ποτὶ δὲ αἰτίον ἐστὶ τῆς ἐπιρροῆς, καθόσον ὄνομα ἔχει τὸ ἀποδοτικῆς, ὡς περὶ ἐπιρροὴν λέγομεν διὰ τῆς σφύρας ἐπιρροὴν τῶν πηχίτων· ποτὶ γὰρ ἢ σημαίνει τῆς σφύρας αἰτίον εἶναι τὴν ἐπιρροὴν τῶν πηχίτων, ἀλλ' ὅτι αἰτίον ἐστὶ τὸ πηχίτων τὸ ποιῶντι ἐκ τῶν πηχίτων· τῶν οὐκ ἔστιν ἐπιρροὴν σημαίνομεν, τὸ ποτὶ βέβαιον τῆς ἀγίας, ἐκ πατρὸς δὲ υἱὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται, λέγειν· πάντως κατὰ τὰ αἰτία τινὰ τῶν, διὰ, σημαίνει ἐπιρροὴ· ἢ τινὲς χάρις παρὸς λατρίαν· ἀλλὰ τῶν μὲν ἀποδοτικῆς ἐπιρροῆς τῶν ἰδεῖν· ἐπεὶ γὰρ ὁ υἱὸς τῆς πατρὸς αἰτία τῆς ἀποδοτικῆς, ὁ καθόλου τῆς ἀποδοτικῆς μὴ αἰτία δύναται, ἀλλ' ἢ ἀρα τὸ ἀναπαύειν· ἐπεὶ γὰρ ὁ υἱὸς αἰτία εἰδικόν, ἢ πεπλασμένον, εἴτε ποιητικόν τὸ πνεύματος τῶν ἁγίων· τὸ, πὶ γὰρ ποιητικόν αἰτίον ἀπὸ τῆς πίστεως ἀναφέρεται, καὶ ἔχ' ἀρμόζει ἐπὶ τῷ πνεύματι τῶν ἁγίων· τὸ, πὶ πεπλασμένον, αὐτῆ ἐστὶν ὅλη ἢ μετὰ τῆς καὶ ἢ ἀγαθότης αὐτῆς τῆς πίστεως, ἔχ' ἐν δὲ ἀποδοτικῆς ἄλλο· εἰδικόν δὲ ἐστὶν αὐτῆ ἢ δὲ ὅσα ὄσα, καθ' ἃ ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα ἀποδοτικῆς, ἢ ἐστὶν ἢ αὐτῆ τῆς τῆς. λέγεται δὲ, λοιπὸν, καὶ πῶς περὶ τῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τὸ ἀποδοτικῆς παραλαμβάνεσθαι, καὶ τῶν ἐπίρου εἰδικόν. ὡς γὰρ, καθόσον μὲν ὄνομα ἔχει τὸ ἀποδοτικῆς, αἰτίον ὑπάρχον τῆς ἐπιρροῆς, ἀρμόζει ἐπὶ τῷ ὑπὲρ τῆς ἐπιρροῆς, ἢ μάλιστα δὲ υἱὸς λέγοντων ἡμῶν ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα· καθόσον δὲ ὡς ὄνομα παραλαμβάνεται, ἀποδοτικῆς ἔχει τῶν ὁμοιοτήτων· ἢ γὰρ ὡς δὲ ὄνομα, ἢ τῶν, ἢ χρόνος, ἢ τῆς

no corporalium & sensibilibus fieret. Sine quo autem non fieret aliquid, hoc sui causam habet. In syllogismis quoque dicere, per medium extrema conjungi, patet, quod per medium tanquam per causam, secundum motum aut discursum intellectus accedit. Cujus ratio est, ut universaliter de hac propositione tractemus. In omnibus locutionibus, in quibus dicitur aliquis per aliquem operari, hæc præpositio; Per, designat in causali aliquam causam seu principium illius actus: sed cum actio sit media inter faciens & factum, quandoque illud causale, cui adjungitur hæc præpositio, Per; causa actionis, secundum quod exit ab agente; & tunc est causa agentis quod agit, sive sit causa finalis, sive formalis, sive effectiva, sive motiva. In materiali namque causa non est in usu accipi; sed pro ea, Sed: Non enim per ligna & lapides, sed ex his & his domum esse compositam dicimus. Cum igitur propter lucri cupiditatem dicimus artificem operari, finalem significamus causam: formalem vero, cum dicimus, quod operatur per artem suam: motivam vero, si dicitur, quod operatur per imperium alterius. Quandoque vero dicitur causalis, cui adjungitur hæc præpositio, Per, est causa actionis, secundum quod terminatur ad factum; ut cum dicimus, Artifex operatur per martellum. Non enim significatur, quod martellus sit causa artificis, quod agit, sed quod sit causa artificiato, ut ab artifice procedat, & quod hoc ipsum habeat ab artifice. Quæ cum ita se habeant, considerandum, quid sibi velit sanctus dicere, ex Patre per Filium procedere Spiritum sanctum. Nempe hic etiam dicemus causam quandam significare præpositionem, Per; ad primarum quidem trium nullam. Nec enim Filius Patris causa est, ut ex eo Spiritus sanctus procedat, quod universaliter primæ tres causæ possunt: sed e converso est. Nec enim Filius causa formalis, aut finalis, aut effectiva est Spiritus sancti: cum effectiva quidem causa ad creaturam referatur, nec conveniat Spiritui: ipsa vero tota beata Trinitas & bonitas ejus, creaturarum finalis causa sit, non autem una persona alterius: formalis autem, ipsa divina essentia, secundum quam Filius & Spiritus sanctus procedunt: quæ tribus eadem est. Reliquum igitur est, ut reliquo & quarto modo in re proposita accipiamus & illum quoad fieri potest. Hic enim, in quantum terminatur in effectum, cum sit actionis causa, convenit huic questionem, cum dicimus ex Patre per Filium procedere Spiritum: in quantum vero tanquam instrumentum intelligatur, valde dissimile habet significatum. Non enim ut per instrumentum, vel per locum, vel per tempus, aut aliquam causam imperfectam dicimus Spiritum sanctum per Filium procedere: longe etenim hæc ab illa ejus summa perfectione, & summa ad Patrem æqualitate &

CAPUT V.

unitate ablat. Nunc enim alia po-
 tentia numero producit, Spiritam,
 quam Pater, & Filius, ut tanquam se-
 cunda vel instrumentalis causa accipiat-
 tur: sed cum eadem & una in Patre &
 Filio productiva potentia sit, equaliter
 ex utroque procedere dicitur. Nam &
 terra, si homo esset, quem admodum
 ipse faber & idem homo: sicuti Pater
 & Filius, idem Deus est: secaret utique
 etiam illa, prout ipse faber: & quod
 diceretur per ferram, nullam imperfe-
 ctionem de terra notaret. Nec mirum,
 si in divinis utamur imbecillibus & im-
 perfectis verbis & nominibus, cum al-
 liter non possumus. Divinas enim res
 per nomina & intentiones quidem con-
 suctas nobis manifestare conamur. Ali-
 ter enim impossibile est nobis sensu vi-
 ventibus de illis loqui. Quod vero pro-
 lationi verborum accidit, etiam signifi-
 catis rebus velle imputare, cavendum
 ne sit nefas; multa enim hoc modo
 certaque fidel veritates evanescerent.
 Etenim universam quoque ex Patre per
 Filium, creatum esse dicimus. Nullus
 tamen est ita audax, ut instrumentalem
 & non eandem cum Patre causam di-
 ceret Filium, quippe qui eadem ana-
 que potentia & actione cum Patre
 mundam creaverit. Simili igitur modo
 etiam de Spiritu per Filium produ-
 ctione, instrumentalem quidem causam
 etiam solum cogitare, blasphemia est:
 causam autem, & hanc non imperfe-
 ctam, hoc vero necessarium est: im-
 perfectionem etenim hujus prepositio-
 nis, Per, longe repellendam: quantum
 autem perfectionis & pietatis habet, hoc
 vero acceptandum. Ait enim in octavo
 ad Amphiloichium beatus Basilus: Pa-
 trem creare per Filium, nec imperfe-
 ctam Patris creationem, nec imbecillum
 Filii actionem significat, sed unitatem
 voluntatis eorum manifestat: quare hac
 vox, Per Filium, non minuit effectivam
 causam, sed ad principalem causam
 nos refert. Palam itaque patet, prepo-
 sitionem; Per, causam significare. Non
 enim imbecillum, ait, ostendit Filii a-
 ctionem, sed causam cum ordine. Ad
 principalem enim, inquit, causam nos
 refert. Semper etenim cum aliquid
 ex aliquo per, aliquem esse dicitur,
 ordo quidam ad illum ex quo, illius
 per quem, significatur: Ex quo quid-
 em, tanquam principali causa: per
 quem vero, tanquam instrumentali ac-
 cepta vel concessa, que presupponit
 sibi illum, qui dicitur ex quo: hanc
 autem ordinem necesse, etiam inter Pa-
 trem & Filium esse. Ex Patre etenim
 omnia, que Patris sunt, accipit Filius
 & habet: postque Patrem & simul cum
 eo, subito & immediate intelligitur Fi-
 lius. Cum enim Filium dicimus, sub-
 ito in Patrem, cujus Filius est, mente
 reducitur; & cum Patrem dicimus,
 Filium statim intelligimus. Hanc autem
 maxime prepositio Per, potest ad prin-
 cipalem causam, teste beato Basilio, nos
 reducere. Per Filium eam dicentes

ἵψ. ἀπλῶν αἰτῶν φασὶν πὶ τὸ πνεῦμα, τὸ ἄριον
 διὰ τὸ υἱὸν ἐκπερθεῖναι· τῷ τε γὰρ ποτὶ τῆς
 ἰεῶν πνευτικῆς πληρότητος, καὶ τῆς ἀπορίας τῆς
 πατρὸς ἰσότητος ἢ ἐνότητος. καὶ γὰρ ἀλλ' ἰδιωτικῶς
 πᾶσι λέγουσιν παρὰ τὸν πατέρα ἀποκαλεῖται τὸ πνεῦμα
 τὸ ἄριον ὁ υἱός, ἵν' ὡς περὶ δὲ τὴν ἢ ἀρρα-
 κτὴν αἰτίαν παραλαμβάνοιτο· ἀλλὰ τῆς ἰσότητος
 καὶ μίαν ἐν πατρὶ & υἱῷ ἀποβλασκίαν εἶναι
 δυναμὴν, ἐπίσης παρ' ἐκείτων λέγεται ἀποκαλεῖται.
 ἵπαι καὶ ὁ ὁ ἄριον, εἰπερ ἀνθρώπου· ἵν' ὡς περὶ
 καὶ ὁ τέκνον, καὶ ὁ αὐτὸς ἀνθρώπου, ὡς περὶ ἐπὶ
 πατρός καὶ υἱὸς ὁ αὐτὸς Θεός, ἐμφανίζονται ἀποκα-
 λείναι, ὡς περὶ καὶ ὁ πᾶσι· καὶ πᾶσι τὰ παρ' ἐ-
 γοῦ λέγουσιν, ἰδεμίαν ἀν-τὴν ἀποκαλεῖται πα-
 τηγόντος ἀπλοῦς. Σαματιῶν δὲ εἶδον, ἐπὶ ἀπο-
 κείνῃ ἐπὶ τῷ Θεῷ φασὶν τὸ καὶ ῥηματικῶς χρο-
 μῆτα, μὴ ἄλλως δυναμῶναι. τὸ γὰρ θεῶν διὰ
 τῷ εἰσόδῳ μὴ ἡμῶν ἐνομιάντων ἐκφαίνονται το-
 ρώματα· ἄλλως γὰρ φθίζονται τὸ γοῦ
 περὶ ἐκείνων ἀμύχανον· τὸ δὲ περὶ τῆς ἐκφω-
 νησῆς τῶν ἐνομιάντων συμβαίνει, ἐπιχειροῦν ἐπὶ
 τῶν ὑπ' αὐτῶν σημασιολογίαις ἀποκαλεῖται ἀποκα-
 λείναι, μὴ ἢ ὁμιλίαν· ἢ πολλὰ γὰρ ἀν-τὴν
 τῷ ὁμολογησῶν καὶ ἀναγκασίαν ἀπατρακίαν.
 καὶ τὸ πᾶσι γὰρ ἐκ πατρός δι' υἱὸν λέγουσιν
 ῥηθῆναι. ἀλλ' ἢ ὅπου πλημῆσται τις ὀργανι-
 κῆ αἰτίαν, ἀλλ' ἔχει τῆς αὐτῆς τῆς πατρὸς
 τῆς υἱὸν λέγειν, ὡς μὴ καὶ τῆς αὐτῆς ἐκφω-
 νησῆς καὶ δυναμῆς τὰ πάντα συνδημιουργοῦσθαι. καὶ
 ἐπὶ τῆς δι' υἱὸν τῶν τῶν πνευματικῶν ἐκπερθε-
 σῆτος, ὀργανικῶς μὴ αἰτίαν ἐνομοῦσαι γὰρ βλα-
 σφημον· αἰτίαν μὴ πᾶσι καὶ τῶν αὐτῶν ἢ ἀπ-
 λῆ, ἀναγκασίαν. τὸ μὴ γὰρ ἀπλῆ τῆς, διὰ
 ἀποδιατομητικῶν ἐκφωσῆναι· ὅσον δὲ ἐκφωσῆς
 & πληρότητος ἐκφωσῆται, τῷ παραληπτικῶν.
 φησὶ δὲ ὁ μῆσας Βασιλεῖς ἐν τῷ ὅθεν
 τῷ ἀπὸς Ἀμφιλόχιον· τὸ διὰ τῆς υἱὸς δημιου-
 ρῆν τὸν πατέρα, ὡς ἀπλῆ τὸ πατὸς τῆς δη-
 μιουργίαν, ὡς ἀπλοῦ τῷ υἱῷ παραληπτικῶς τῆς
 ἐνέργειαν, ἀλλὰ τὸ μὴ ὡς τῆς τῆς ἐκφωσῆς
 αὐτῶν παρεκίσην. ὡς ἢ, δι' υἱὸς, φωνῆ, τῆς
 ἀποκαταρακτικῆς αἰτίας ὁμολογίαν ἔχει, ὡς ἐπὶ
 κατηγορικῶς τὸ κοιντικῶ αἰτίαν παραλαμβάνοιτο.
 ὅτω μὴ οὐδ' ἢ, διὰ, περιφανῶς αἰτίαν σημα-
 ναι. ἢ γὰρ ἀπλοῦ τῷ υἱῷ φησὶ, παραληπτικῶς τῆς
 ἐκφωσῆς, ἀλλ' αἰτίαν τῆς μὴ τῆς τῆς
 γὰρ ἀποκαταρακτικῆς, φησὶν, αἰτίας ὁμολογίαν
 ἔχει. αἰεὶ γὰρ ὅταν ἐκ τίνος διὰ τινὸς εἶναι
 τι λέγοιτο, τῆς δηλοῦται ἀπὸς τὸ ἔξ ἢ, τῷ δὲ
 ἢ. τῷ μὴ ἔξ ἢ ὡς ἀρχικῶ νομῆναι αἰτίαν τῷ δὲ
 δι' ἢ, ὡς ὀργανῶν ἢ συναιτίαν, ἑαυτῶ ἀποκαταρακ-
 τικῶν ἔχοντος τὸ ἐφ' ἢ λέγεται τὸ ἔξ ἢ. τῷ
 ἵν' ὡς τῆς τῆς τῆς ἀναγκασίαν καὶ ἐπὶ πα-
 τρός λαμβάνοιτο καὶ υἱῷ· παρὰ γὰρ τῷ πα-
 τρός πάντα λαβόν τῷ τῷ πατρός ὁ υἱός ἔχει,
 καὶ μετὰ τῷ πατρός & ἅμα αὐτῷ ἔξ ἢ συν-
 κινεῖται προσεχῶς ὁ υἱός· καὶ υἱὸν λέγοντες,
 ἔξ ἢ εἰς τὸν ἢ εἶναι ὁ υἱός ἀναγκασίαν τῆς δι-
 ναμῆς, πατέρα· & πατέρα εἰπόντες, υἱὸν ἔξ ἢ
 ἐνομοῦσαι. τῷ τε δὲ ἢ, διὰ, μάλιστα δυναμῆς
 τῆς ἀποκαταρακτικῆς αἰτίας ὁμολογίαν κατὰ τὸν
 μῆσας Βασιλεῖος ἔχουσα. διὰ τῷ υἱῷ γὰρ τὸ
 πνεῦμα.

ANNO CHRISTI 1432.

ANNO CHRISTI 1610.

πνεύμα ἁγίου ἐκπορεύου, τὸ πατέρα, ὃς
 ἔστι τὸ ἴδιον, ἔχει λαβὴν ὁ υἱός, ἐκπορεύου, ὅτι
 ἀπὸς ἑτέρου ἀναίρει τὸ ἑαυτοῦ τὸ πνεῦμα ὁ Χρυ-
 σόστομος φησὶ ἐκπορεύου τὸ, πάντων δὲ αὐτῶ
 ἐγγίσι· εἰ γὰρ ἐκπορεύα δι' αὐτῶ, φησὶν, ἐ-
 ρηται, δι' ἑδὴν ἑτέρου ἐρηται, ἀλλ' ἢ ἵνα μὴ
 ἐγγίσι, ἵνα τὸ πνεῦμα τὸ ἁγίου ἐκπορεύου, ὡς κατὰ
 τὴν διδασκαλίαν ἢ, διὰ, ἐπὶ τὴν πατέρα
 τὸ πατὴρ ἠγγίσι ἡμᾶς παρακίσι, ὅτι τὸ
 ἑαυτῶ αὐτῶ τὴν τὸ διμωρῶν τὸ ὄντα, καὶ
 ἀναίρει τὸ πνεῦμα τὸ ἁγίου δύναμις ἡμῶν
 καὶ δύναμις μέγιστος πάντων σημαίνει τὴν τὴν
 ἐπὶ τὴν ἀπὸς ἀλλήλους πατὴρ καὶ υἱός, καὶ ὅτι
 ἀναίρει ἀπὸς ἀλλήλους ἰσότης, μέγιστος δὲ
 αἰρα τριτότης, ὅτι ἑδὴν ἡμῶν πρὸς τὴν
 αἰρα ἐπὶ τὴν, ἵνα ἢ, διὰ, δύναμις πα-
 ραλαμβατομένη δηλοῦν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅτι.

Spiritum sanctum procedere, Patrem, ex quo Filius hoc habet, concipimus: & quod ad alium refert quos sua sunt. Item Chryostomus etiam illud evangelii exponens, Omnia per ipsum facta sunt: si enim hoc, aut, per ipsum, dictum est, nulla alia de causa dictum est, nisi ne aliquis suspicetur Filium ingentum esse. Quare secundum hunc etiam doctorem, proposito Per, ad nativitatem ex Patre nos remittit: ut intelligamus illinc et potentiam datam, cum universi creati, tum Spiritus sancti procedendi: & plus aliis potest scilicet proposito, Per, ordinem Filii ad Patrem significare, quae maxime necessaria est in Trinitate. Quemadmodum enim summa in eis potentia aequalitas est, imo potius summa identitas, ita nil minus etiam summus est ordo, quem ipse, Per, maxime potest, ut probatum est significare. Et de his quidem satis.

Auctoritates sanctorum doctorum, qui hac praepositione, Per, usuntur: & probatio quod causam significat.

Κ Ε Φ Α Α. ε'.

CAPUT VI.

Ρηθὲν δὲ ἅ ὅτι τὸ ἑαυτῶ λόγος οἱ ἐ-
 ἰώας πατέρες, καὶ οἱ τινες ἐπὶ τῆς τὸ πα-
 τέρως πνεύματος ἐκπορεύσεως ἐχρησάσθη ἐπὶ τὸ
 αὐτῶ τῆ διὰ. ἀπὸ τῶν μὲν ἂν ὁ θεὸς Ἀδα-
 κίσι· ὁ δὲ ἐπιγραφόμενον λόγος, ἰλαχ-
 ὀπορεύσεως τὸ πνεῦμα τὸ ἁγίου καὶ εὐσέβιον· ἵνα
 δὲ ἀδυνατοῦν, φησὶν, ἐπὶ τῆς Τετα-
 δόξῃ τὸ πνεῦμα δεξιζέσθαι, μὴ ἀποδοκίμας ὅτι
 ἐκ θεοῦ δι' υἱῶ, ἀλλὰ ποστωῶς ἐκ θεοῦ γε-
 γονός, ὡς λόγος. ἐπειθεῖται οὐκ ἄξιον. ὅτι
 πνεῦμα τῆς τὸ πνεύματος ὀπορεύσεως ὁ λόγος
 ἐκπορεύου τὸ διδασκαλίαν, τὸ ἑνός τῆς Τετα-
 δόξῃ, ὁ χαρισμάτων τῶ ἀναίρει, καὶ ὅτι
 ἂν τινες φησὶν καὶ ὅτι αὐτῶ τὸ πνεῦμα
 τὸ ἁγίου τῆς Τεταδόξῃ εἶναι φησὶν ἐκ θεοῦ δι'
 υἱῶ τῶ, τὸ γὰρ εἶναι, τὸ ὑπάρχειν δηλοῦν κα-
 τὰ τῶν, καὶ τὸ τὴν ὑπάρχειν ἔχειν, καὶ μέγιστος
 τὸ εἶναι προδοκίμας. καὶ ἐκ θεοῦ δι' υἱῶ προ-
 δοκίμας εἶναι λέγει αὐτῶ, ἐκ θεοῦ δι' υἱῶ τὴν
 ὑπάρχειν ἔχειν αὐτῶ λέγειν ἐπὶ. εἰπὼν, δὲ ἐκ
 θεοῦ δι' υἱῶ, καὶ ἐκ πατρός δι' υἱῶ, ἀποκλείει τὸν
 λόγον τοῖς λόγος, ὡς διὰ τῶ φησὶ δι' υἱῶ,
 ἐπειθεῖται τὸ πατὴρ ἐμνήθη, ὀνομαστος ἀναίρει-
 καὶ τὸ ὄντα, καὶ πάντως υἱὸν ἀναίρει·
 εἴχε γὰρ ἂν τινος λόγον ἢ ἀπόφασις εἰ καὶ μη-
 δὲ πῆ, ὅτι ἐκ πατρός δι' υἱῶ ἔλεγε. καὶ δ' ἂν
 τὸ φησὶν, ἀλλ' ἐκ θεοῦ δι' υἱῶ. ἐπειθεῖται δὲ
 ὁ μέγιστος Βασίλειος· ἐπὶ τῶ κεφαλαίων,
 ὁ ἐπιγραφή, διὰ τί μὴ τὸ πνεῦμα υἱὸς τῶ
 υἱῶ, φησὶν. ὅτι ἂν διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐκ θεοῦ δι'
 υἱῶ, ἀλλ' ἵνα ἢ Τεταδόξῃ μὴ νομῶ, καὶ ὅτι
 ἀπὸ τῶ, υἱὸς ἐκ υἱῶν, ὡς καὶ ἐκ ἀνθρώπων,
 ἔχειν ἐπιγραφόμενον. ἀπὸ τῶ μὲν αὐτῶ ἀν-
 αὐτῶ ζητήματος πνεῦμα τῆς ἀπολείας, διὰ τί μὴ
 υἱὸς τῶ θεοῦ λέγεται τὸ πνεῦμα τὸ ἁγίου, ἐπὶ
 ἀπολείας, μὴ ταῦτα εἶναι τῶν δεξιζέσθαι τῶν
 Concil. General. Tom. XXXI.

Dicendum autem, quinam patres orientales, & quibus in locis, de processione Spiritus sancti usi sunt ipsa, Per, in Filio. Primum itaque divinus Athanasius in sermone, qui inscribitur: Redargutio simulationis Meletii & Eusebii: Erat autem impossibile, inquit, Spiritum inter Trinitatem cum gloria numerari, si non esset emanatus ex Deo per Filium, sed per modum creaturam ex Deo factus, ut autumant. Animadvertendum igitur, quod de persona Spiritus est hic ratio, qui unus in Trinitate est: sed non, ut aliqui dicerent, de quadam non subsistente gratia; quodque ipsum Spiritum, qui Trinitatem complet, esse ait ex Deo per Filium. Esse etenim existere significat clare, & ipsum subsistere, & maxime esse emanative. Et affirmare, ex Deo per Filium, eum esse emanative, nil aliud est dicere, nisi ex Deo per Filium subsistere eum & existere. Dicens vero, ex Deo per Filium, non ex Patre per Filium; vanum arguit aliquorum rationem, qui dicunt, ideo eum dixisse per Filium, quia Patrem nominavit, quod relativum est nomen, & ideo requirit Filium. Haberet enim hoc aliquam rationem, etiam non sufficientem, si ex Patre per Filium dixisset: nunc vero non hoc dicit, sed ex Deo per Filium. Deinde Basilium cum quaereret, quare Spiritus non dicatur Filii filius: Non ideo, inquit, quia non est ex Deo per Filium: sed ut Trinitas non in multitudinem invidiam incidat, filios ex filiis, ut in hominibus fit, credita propagari. Primum itaque ex ipsa quaestione, cum quaeratur, cur Spiritus sanctus non dicatur filius Filii; manifeste apparet, non fuisse beatum Basilium apparet, non fuisse beatum Basilium
 M m m 2 hujus

CAPUT VI

hujus opinionis, nihil videlicet Filium conferre ad esse Spiritus. Non enim talem questionem movisset: quemadmodum nullus quæreret, quare Spiritus non sit pater Patris, vel genitor Filii. Deinde ex ipsa solutione questionis apparet, quod putabat Filium causam Spiritus; & hoc per præpositionem Per, significare. Cum enim liceret ei dicere, quod ideo non est filius Filii, quia nec ex eo, nec per eum est, nec eum habet sui ipsius causam. (quænam esset solutio convenientior?) hoc quidem non dixit, sed alium reddidit rationem: Est enim, inquit, ex Deo per Filium, & hoc negandum non est. Quod si hoc cogat, & filium eum Filii & esse & dici; & diceretur, inquit, etiam hoc, nisi hoc inconveniens sequeretur, quod Trinitas multitudo infinita putaretur. Quod si hoc absurdum non timeretur, diceretur etiam filius Filii. At si filius filii diceretur, nullus dubitaret, quod Filium etiam haberet sui causam. Igitur etiam cum dicatur per Filium esse, Filium habet causam; ipse etiam esse ait, quod verbum potissimum existentiam & subsistentiam significat, & esse ex Deo per Filium, prout sacer Athanasius dixit. Nec igitur de gratis non subsistentibus est ei propositum dicere, nec propter relationem per Filium dictum est; nec præpositio, Per, idem potest, quod præpositio, Cum. Quæ enim ratio est, ideo aliquos suspicari, filium eum Filii posse dici & esse, quia ex Deo cum Filio est? Cum igitur nullum de his tribus refugium, ad quæ se omnes solent referre, his sanctorum doctorum testimoniis relinquatur, neque conventat, palam patet, causam hic significare hanc præpositionem, Per. Idem ex alia ejusdem auctoritate probatur, dicentis: Ideo quod ex Deo quidem Spiritus sit, palam prædicavit apostolus, dicens: Spiritus, qui ex Deo est, accipimus; Et quod per Filium manifestatus sit, aperte ostenditur, cum illum Dei nominaverit; Ideo enim dicitur Filii Spiritus, inquit, quia per eum manifestatus est. Cuncti etiam patres occidentales communi sententia, ideo dicunt Filii Spiritum & esse & dici, quia ex eo procedit. Idem igitur occidentales doctores significant, cum dicunt ex Filio Spiritum procedere, quod sanctus Basilius, cum dicit, per Filium eum manifestari. At dicere, ex Filio eum procedere, nihil aliud significat, nisi quod Filius etiam sit causa Spiritus. Igitur & per Filium dicere eum manifestari, palam significat, Filium causam esse Spiritus sancti. Quod si hoc, quod dicimus per Filium eum manifestari, dicat aliquis significare, ad sensibilem hunc modum ejus manifestationem & temporalem missionem, non recte dicit. Si enim ideo Spiritus est Filii Spiritus, nec æternaliter nec natura, sed accidentaliter & temporaliter illum ha-

1. Cor. 1.

μίσαν Βασίλειον, δηλοῦσι μὴδὲν εἰς τὸ εἶναι τὸ πνεῦμα συμβαλλεῖναι τῷ υἱῷ. ὡδὲ γὰρ ἂν τοῦτον εἰκίησι ζήτημα, ὡσπερ ὡδὲ διὰ τί μὴ τὸ πνεῦμα πατὴρ τῷ υἱῷ ἐζητησέν ἄν τις. ἔπειτα δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ζητήματος λύσεως φαίνεται νομίζων τὸν υἱὸν αἰτίαν τῷ πνεύματος, καὶ τὸ πνεῦμα παραδελῶν διὰ τῆς, διὰ. ἔχον γὰρ εἶπεν, ὅτι διὰ τῶν καὶ ἐστὶν υἱὸς τοῦ υἱῷ, διότι ἐκ ἐξ αὐτοῦ ὡδὲ δι' αὐτοῦ ἐστὶν, ὡτε μὴ αὐτῶν ἔχει αἰτίαν· καὶ τοῖς ἀλλήμαλλον ἀρμόζουσα λύσις; τὸ πνεῦμα μὴ καὶ εἶπεν, ἀλλ' ἄλλω αἰτίαν ἀπέδωκεν· ἔστι μὴ γὰρ, φησὶν, ἐκ Θεοῦ δι' υἱῷ. καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἐστὶν ἀρμόζουσα· εἰ δὲ τῷ ἀναγκαζέει καὶ υἱὸν αὐτοῦ τῷ υἱῷ εἶναι καὶ λέγεσθαι, ἐλέγχετο ἂν, φησὶ, καὶ τῷ εἰ μὴ τι ἔπρον ἄπορον ἀπλήτῃ, τὸ πνεῦμα ἄπειρον τῷ τεμάδι νομοθωῖται· ὡς τῷ ἀποτήματος τῷ μὴ ἀκολουθουῦτος, ἐλέγχετο ἂν φησὶ, καὶ υἱὸς τῷ υἱῷ. ἀλλ' εἰ υἱὸς ἐλέγχετο τῷ υἱῷ, ἀναμφιβόλως καὶ αἰτίαν ἔχει ἂν τῷ υἱῷ· καὶ διὰ τῷ υἱῷ ἄρα εἶναι λεγόμενον, καὶ τῷ υἱῷ ἔχει αἰτίαν· καὶ αὐτὸς δὲ εἶναι φησὶν, ὃ μάλιστα τῷ ρημάτων τῷ ὑπαρχῶν δηλοῖ καὶ τῷ ὑπαρχῶν, καὶ ἐκ Θεοῦ δι' υἱῷ κατὰ τὸ ἱερὸν Ἀθανάσιον. ἐπὶ οὖν αἰεὶ χαρισμάτων τιμῶν ἐκπαύδα φησὶν, ἵνα ἢ τὸ δι' αὐτοῦ ἀποχοόμενον ἢ χορηγόμενον, ὅτι διὰ τῷ ἀναφορῶν, δι' αὐτοῦ εἴρηται, δηλαδή τῷ υἱῷ· ὡ γὰρ ἐκ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ εἴρηται· ὅτι ἢ, διὰ, τῷ πνεῦμα, μὴ, δὲ, γίνεται ἐκπαύδα· τίνα γὰρ λόγον ἔχει, διὰ τῷ ἐκ Θεοῦ μὴ τῷ υἱῷ εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὑποκτελεῖν τινὰς δύνασαι καὶ υἱὸν τῷ υἱῷ δὲν ὀνομάζεσθαι; ὅτι τῷ πνεύματι αὐτοῦ κατὰ φύσιν τῷ πνεύματι, εἰς ἃς εἰώθεσιν ἀπαστες ἑαυτοῦ ἀναφέρειν, τῷ παρόντι γὰρ λέγεται, φαίνεται καθαρῶς ἐκπαύδα τῷ, διὰ, σημαίνει αἰτίαν. τῷ δὲ σαφέστερον δεικνύται καὶ ἀπὸ ἑτέρας τῷ αὐτῷ χρῆσις, λέγοντες· διὰ τῷ πνεύματι ἐκ Θεοῦ τὸ πνεῦμα εἶναι, τραπὼς δὲ ἔκρηξεν ὁ ἀπόστολος· λέγων, τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ Θεοῦ ἐλαβομένη· καὶ τὸ διὰ τῷ υἱῷ περιφωῖναι, σαφῆς πεποιήκειν, υἱὸν πνεύματος ὀνομάσας αὐτὸν κατὰ τὸν καὶ Θεοῦ· διὰ τῷ γὰρ, φησὶν, υἱὸς λέγεται πνεῦμα, διότι περιφωῖ δὲ αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ οἱ δυτικοὶ πάντες πατέρες ὡσπερ ἐκ κοινῆς συμφωνίας, διὰ τῷ φασὶν υἱὸν λέγεσθαι πνεῦμα καὶ εἶναι, διότι ἐξ αὐτοῦ ἐκπορεύεται. ταῦτ' ἄρα πῶς δυτικοῖς τὸ ἐξ υἱῷ ἐκπορεύεσθαι δύναται, φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος· διὰ τῷ υἱῷ περιφωῖναι. ἀλλὰ τὸ ἐκ τῷ υἱῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτὸν λέγειν, τὸ πνεύματος αἰτίαν εἶναι δηλοῖ τὸ υἱὸν, καὶ τὸ διὰ υἱῷ περιφωῖναι, ἄρα σαφῶς τῷ πνεύματος αἰτίαν βάλεται τὸ υἱὸν λέγειν. εἰ δὲ τὸ δι' υἱῷ περιφωῖται, τῷ εἰς τὸν αἰσθητὸν Ἰουδαῖον κόσμον ἐφανσέν καὶ φανέρωσιν αὐτῷ τις δηλοῦν βυλεῖσαι λέγει, ὡ καλῶς λέγει. εἰ γὰρ διὰ τῷ εἶναι τῷ υἱῷ πνεῦμα τὸ πνεῦμα, ἐκ αἰδίου αὐτοῦ, ὡδὲ φῶσει, ἀλλ' ἐπίκτητον αὐτὸ ἔχει λαβῶν καὶ ἐν χρόνῳ, ἔχοντε τῷ κόσμῳ αὐτὸ ἐφανίσιν, ὃ πόρρω πάσης μανίας. τὸ γὰρ ἀποκτελέματος ἀπορρινοῦσθαι τὸ αἰτίαν ἀναγ-

ANNO CHRISTI 1439.

κα.

ANNO
CHRISTO
1459.

πρ, αἰτία δὲ τὸ τὸ πνεῦμα εἶναι πνεῦμα υἱοῦ, ὡς δὲ υἱὸς περιωρίσθαι. εἰ οὐκ αἰδώς ἐφίσει τὸ πνεῦμα υἱοῦ πνεῦμα, καὶ αἰδώς δὲ υἱὸς τίθηται τὸ δὲ αἰδώς δὲ αὐτὸ περιωρίσθαι, εἰ μὴ τὸ αἰδώς δὲ αὐτὸ ἐκπορεύσθαι καὶ τὴν ὑπαρξίν ἔχειν σημαίνει, θαύμα ἂν ἦν. ἀλλὰ καὶ τὸ καθάπερ καὶ Θεῷ, τὸ λόγῳ ἀποκειμένον, μίγα γὰρ τῆ ἡμετέρας ἐκρήσει συμβάλλεται. ὡς γὰρ, φησὶν, υἱὸς λέγεται πνεῦμα καθάπερ καὶ Θεῷ. ἀλλὰ τὸ Θεῷ λέγεται πνεῦμα, ὡς ἐκπορεύσθαι ἐξ αὐτοῦ. καὶ τὸ υἱὸς ἄρα λέγεται πνεῦμα, ὡς ἐκπορεύσθαι δι' αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς δὲ αὐτὸ περιωρίσθαι, ταυτὸν γὰρ ἀμφοτέρω σημαίνει ἀποδείξεται. Ἐπιπείθει δὲ καὶ μάλα φαίνεται, μηδεμίαν ἔχειν χώραν ἀπὸ τῆς, μετὰ, μεταλαμβάνεσθαι τῶν, διὰ. τὸ γὰρ εἶναι, φησὶ, πνεῦμα δὲ υἱὸς, σημειῖται τὸ δὲ αὐτὸ περιωρίσθαι. εἰ γὰρ τὸ αὐτὸ περιωρίσθαι τὸ μὴ αὐτὸ περιωρίσθαι ἰσημῶνται, ὅθεν δὲ μᾶλλον μετὰ τὸ υἱὸς τὸ πνεῦμα, ἢ μετὰ τὸ πνεῦματος περιωρίσθαι ὁ υἱός, ἴδει ἂν καὶ τὸ μὴ τὸ πνεῦματος τὸν υἱὸν περιωρίσθαι, σημειῖται ἔπειτα εἶναι, τὸ τὸν υἱὸν τὸ πνεῦματος λέγεσθαι. ἀλλὰ τὸ τὸ υἱὸς λέγεται, ὡς ἄρα ὡς δὲ μὴ τὸ πνεῦμα ὁ υἱός τίθηται. ἀλλὰ τὸ τὸ καὶ ψαδὸ καὶ βλάστημον. πέφην γὰρ σὺν τῷ πνεύματι καὶ ἅμα τὸ πνεύματι, δι' αὐτὸ δὲ ὅμοιος ὡς περιωρίσθαι ἔπειτα ἄρα περιωρίσθαι τὸ δὲ αὐτὸ περιωρίσθαι τὸ σὺν αὐτῷ ἢ μετ' αὐτὸ περιωρίσθαι. ἀλλὰ φησὶν ὡς λέγεται αὐτὸ πνεῦμα ὁ υἱός, ἵνα μὴ πατὴρ αὐτὸ δόξῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀναφορικὸν γὰρ ὄνομα ἂν ὁ υἱός, ἀποδίδεται ἑπὶ πατέρα. ὡς εἰ μὴ τὸ τὸ ὀνομαζέσθαι τὸ ἄπειρον, καὶ ὁ υἱός ἂν τὸ πνεῦμα ὀνομαζέσθαι, διὰ τὸ σὺν τῷ πνεύματι καὶ ἅμα αὐτῷ προελθεῖν ἐκ πατρός. ἀλλ' ὡς βέλτερον, καὶ τὸ πνεῦμα ἀναφορικὸν εἶναι ὄνομα, καὶ ἑπὶ τὸν υἱὸν ἀποδίδεται ἑπὶ τὸν υἱὸν ἀνάγκης, καὶ ὡς λέγεται πνεῦμα, ἕξ ἑκείνου πάντως ἐκ πνεύματος. ὅτι γὰρ ἀναφορικὰ τὰ ὑποκατικὰ ὀνόματα τῆς Τριῆδος, ὡς δὲ ἀντιπρὸς. ὑποκατικὸν δὲ τὸ πνεῦμα ὄνομα, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεται, ὡς φησὶν καὶ τὸ πατὴρ ὁ πατὴρ, καὶ ὁ υἱός τὸ υἱὸς καὶ ἀναφορικὸν ἕξ ἀνάγκης, ὡς φησὶν καὶ ταῦτα. ἔπειτα ὡς ἵνα μὴ ἔξ ἑσται, ἀλλο δὲ παρὰ τὴν ἀναφορὰς τὴν καὶ τῶν ὡς ἵνα τὸ πνεῦμα ὡς εἶναι. ὡς φησὶν ὡς τὸν υἱὸν διὰ τὸ ἀναφορικὸν ὄνομα εἶναι ἀποδίδεται ἑπὶ τὸν πατέρα, διδιδόμενον υἱὸν τὸ πνεῦματος λέγειν, ἵνα μὴ πατὴρ αὐτὸ νομιθῆ. ὡς καὶ τὸ πνεῦμα, ἀναφορικὸν ὄνομα ὂν, καὶ πάντως ἀποδιδόμενον ἑπὶ τὸν υἱὸν, ἕξ ἑκείνου καὶ πνεύματος, ὡς πνεῦμα λέγεται εἶναι. ὡς ἂν δὲ μηδεμίαν τοῖς λόγοις τούτοις καταλείπειτο πρόφασις, καὶ φανήσεται αἰτίαν σημαίνουσα ἢ, διὰ, Μαξιμὸς ὁ Θεὸς ταπεινῶ, ὡς οἱ ἱεροῦ, τὸ δὲ βύβλου τῷ ἀποστόλῳ Ζαχαρίῳ ἢ χρυσῷ λυχνία, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ λαμπάδιον καὶ εἰ λυχνία, λέγων ὡς ἵνα οἱ ἀδελφοὶ, τὸ γὰρ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς φησὶν κατ' ὡς ἵνα ὑπάρχει τὸ Θεῷ καὶ πατὴρ, ὡς τὸ τὸν υἱὸν κατ' ὡς ἵνα εἶναι, ὡς ἐκ τοῦ πατρός ὡς τῶν δὲ υἱὸν ἵνα.

bet, ex quo scilicet mundo illum manifestavit: quod impium est etiam cogitare: Effectus enim ut presupponat causam necesse est. Quod autem per Filium Spiritus manifestetur, hoc est causa, ut Spiritus sit Spiritus Filii. Si igitur effectus, videlicet quod Spiritus sit Spiritus Filii, eternaliter etiam est, multo magis & causa, videlicet quod per eum manifestatus fuerit, eterna & naturalis sit necesse est. Eternaliter autem per eum manifestari, quid aliud, nisi quod eternaliter ab eo procedit, significat? Illud etiam quod additur, Quemadmodum & Dei, nostram expositionem corroborat. Ita enim, ait, dicitur Spiritus Filii, quemadmodum & Dei. At Dei dicitur Spiritus, tanquam ex eo procedens; Igitur etiam Filii dicitur Spiritus, tanquam ex eo procedens, sive per eum manifestatus: Idem enim ambo significare probatum est. Hic autem potissimum apparet, nullo modo prepositionem, Per, debere accipi pro, Cum. Quod enim sit Filii Spiritus, signum est, inquit, quod per eum manifestatus sit. Si igitur Per eum manifestari, idem atque Cum eo manifestari, significaret, cum nil minus cum Filio Spiritus, quam cum Spiritu Filii manifestatus sit, oporteret ut etiam Filius Spiritus diceretur, in signum quod cum Spiritu Filius manifestatus sit. At hoc non dicitur, igitur nec cum Spiritu Filius manifestatus est. Sed hoc mendacium & impium est dicere: manifestatus est enim cum Spiritu, non tamen per Spiritum. Quo sit, ut aliud sit, per eum manifestari, & aliud, quod cum eo manifestetur. Sed dicit aliquis: Ideo Filius non dicitur Spiritus, ne Pater ejus videatur esse Spiritus sanctus: Filius enim, cum nomen sit relativum, refertur ad Patrem. Quare, si non timeretur hoc inconveniens, Filius etiam Spiritus diceretur, quod cum Spiritu, & simul cum Spiritu progredietur ex Patre. At, o vir optime, Spiritus quoque relativum nomen est, & ad spirantem refertur: & cujus dicitur Spiritus, ab illo etiam spiratur. Quod enim personalia nomina Trinitatis relativa sint, nullus ignorat. Personale vero nomen Spiritus esse, quod sanctus Spiritus dicatur, nemo inficiatur, quemadmodum Patris pater, & Filii filius; & necessario relativum, quemadmodum & illa: siquidem essentia non sunt, nec aliud est in divinis præter essentiam & relationes. Quemadmodum igitur Filium, cum sit nomen relativum, & refertur ad Patrem, verum filium Spiritus dicere, ne Spiritus pater ejus putaretur; ita & Spiritus, cum sit nomen relativum & necessario ad spirantem refertur, ab eo etiam spiratur, cujus dicitur Spiritus esse. Ut vero nulla cuiquam excusatio relinquatur, & clarius appareat præpositio, Per, significante

1. Cor. 7. H.

CAPUT VI.

cau-

CASUT VI

Tab. 4

ANNO CHRISTI 1439.

causam, sanctus Maximus in medium adeat, qui exponens quid velit illud Zachariae propheta: *Aurea lampas*, & quod *supra eam*, sic dicit: Spiritus enim sanctus, quemadmodum natura secundum essentiam De. & Patris est, & Filii secundum essentiam est, tanquam ex Patre essentialiter per Filium inessentialiter natum procedens: Filius enim est, inquit, essentialiter Spiritus, non adventitius & deforis, nec temporaliter illum accipientis, sed ab aeterno essentialiter illum habentis, quemadmodum & Pater: Cujus ratio est, quod ex Patre per eum essentialiter procedit. Et attende, quod unius & ejusdem rationem reddentes, tam beatus Basilus, quam sanctus Maximus, videlicet eum Spiritus dicitur Spiritus Filii, eandem uterque reddit. Quia enim ex Patre per eum procedit, ideo Spiritum ejus esse & dici asseverant. Et quod sanctus Maximus per eum procedere, inquit, illud beatus Basilus per eum manifestari dixit, significans, idem posse manifestari atque procedere. Quod si per eum procedere, per eum esse & existentiam habere significat; Igitur & per eum manifestari, per eum esse & existentiam habere significat. Et propositio, Per, causam hic necessario significat, nec ullo modo aliter capi potest. At Nyssenus etiam Gregorius idem plerisque in locis ait: non solum cum Trinitatem causa & causato distingui asseverat, sed etiam in primo suorum contra Eunomium librorum, de distinctione divinarum personarum tractans: Spiritus, inquit, Patri conjunctus, secundum quod uterque increatus, & rursus ab eo distinguitur, eo quod non est Pater, prout ille est: Filio vero, & secundum quod uterque increatus est, & secundum quod uterque ex primo principio suam subsistentiam habet, conjunctus, distinguitur ab eo sua proprietate, est, quod unigenitus ex Patre productus est, & quod per ipsum Filium sit producta; ne quis putet aliquid commune esse Spiritui & creaturae, propterea quod dicitur per Filium manifestatus, immutabilitate & immobilitate a creatura distinguitur. Hic cum manifeste de divina unione & distinctione sanctus doctor loqueretur, propempe sibi Spiritum sanctum: quem ad Patrem comparans & Filium, invenit quae communia eis & unientia, quae vero propria & distinguenda sunt. Patri itaque, inquit, conjunctus, secundum quod uterque increatus est: ac si diceret, per absoluta & essentialia, quae per nomen increati significantur: rursus ab eo distinguitur, eo quod non est Pater ut ille. Cum Filio vero communem habens, quod uterque increatus, & omnia eis absoluta communia sint, cum una eademque utriusque essentia sit, item quod uterque Deum & Patrem sui principium habet, tamen ab eo his duobus distinguitur: Primo, quod non

δίντος ἀρχαίως ἐκπορεύμενον. τῷ υἱῷ γὰρ ὁμοίως ἐστὶ τὸ πνεῦμα, ἢ ἐκίτησεν αὐτὸ καὶ ἔξωθεν, ἢ διὰ χρονίως εἰληφένος, ἀλλ' ἔξ ἀΐδιου κατ' ὕψιν αὐτὸ κλητήριον, καθάπερ καὶ ὁ πατήρ. καὶ ἡ αἰτία, ὅτι ἐκ τοῦ πατρὸς δι' αὐτῷ ὕψιν ἐκπορεύεται, καὶ βλέπει ὅτι τὸ αὐτῷ καὶ ἰσὺς ἀρχαίως, ὅ, τε μέγας Βασιλεὺς, ὅ, τε δευτέρως Μάξιμος αἰτίαν ἀποδίδοντες τῷ θεῷ τί τὸ πνεῦμα λέγεται πνεῦμα υἱῷ, τὴν αἰτίαν ἀποδίδουσι καὶ ἀμφοτέρω· διὰ γὰρ τὸ δι' αὐτῷ ἐκ πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ πνεῦμα εἶναι αὐτῷ διακρίνονται. ὁ οὖν Μάξιμος, δι' αὐτῷ ἐκπορεύεται, ἴσους, πῶτο ὁ δευτέρως Βασιλεὺς, δι' αὐτῷ προϋμνῶνται ὁμοίως, εἰς ἴσον τιθεὶς τὸ κλητήριον τῷ ἐκπορεύεται. εἰ δὲ τὸ δι' αὐτῷ ἐκπορεύεται, τὸ δι' αὐτῷ ἢ ὑπαρξὴν ἔχειν δηλοῖ, ἢ ἄρα καὶ τὸ δι' αὐτῷ προϋμνῶνται, τὸ δὲ αὐτῷ τῷ ὑπαρξὴν ἔχειν παρίσχει· καὶ αἰτίαν ἢ διὰ, ἔξ ἀνάγκης ἐστὶν ὅσα δηλοῖ, καὶ ὑδαμῶς ἄλλως λαμβάνεται δύναται. ἢ μὲν ἄλλα καὶ ὁ Νύσσης Ἐρημίος πολλαχῶς μὲν καὶ ἄλλα καὶ σαφῶς τούτου φησὶν· ἢ ἐν εἰς ὁμοίως τῷ αἰτιατῷ καὶ αἰτίῳ διακρίνεται λέγει ἢ Τετραδα ἀλλήλων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῷ ἑνὸς Εὐνομίῳ, σαφῶς περὶ διακρίσεως τῷ θεῶν προσώπων τὸν λόγον ποιούμενος. τὸ πνεῦμα, φησὶ, τῷ πατρὶ κατὰ τὸ ἀκτιστὸν συναπτῶμενον, πάλιν ἀπ' αὐτῷ τῷ μὴ πατρὶ εἶναι καθάπερ ἑκείνος, διαχωρίζεται. τῆς δὲ πρὸς τὸ υἱὸν κατὰ τὸ ἀκτιστὸν συναφείας, καὶ ἐν τῷ τῷ αἰτίαν τῆς ὑπαρξέως ἐκ τοῦ Θεοῦ τῷ ὅλων ἔχειν, ἀφίσταται πάλιν τῷ ἰδιαίτῳ ἐν τῷ μήτε μονοθεῶς ἐκ τοῦ πατρὸς ὑποστυλῆσαι, καὶ ἐν τῷ δι' αὐτῷ τῷ υἱῷ προϋμνῶνται. πάλιν δὲ τῆς κτίσεως διὰ τὸ μονοθεῶς ὑποστάσεως, ὡς ἂν μὴ κοινότητι τίνα ἀπὸς πᾶσι τῷ ἔχειν νομιθεῖ τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ τῷ υἱῷ προϋμνῶνται, ἐν τῷ ἀκτιστῷ καὶ ἀναλλοιώτῳ καὶ ἀσποσδεῖ τῆς ἰπι-
 ρῶθεν ὑγαθότητος διακρίνεται τὸ πνεῦμα ἀπὸ τῆς κτίσεως. ἐστὶν ὅσα περὶ θείας ἐνώσεως τε καὶ διακρίσεως ὁ διδάσκαλος τῷ λόγον ποιού-
 μενος, ἀποχωρίζεται μὲν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκτιστὸν, ἀναλλοιώτῳ δ' αὐτῷ ἀπὸς τὸ πατήρα ἐν τῷ υἱῷ, ἔχεται τίνα μὲν αὐτοῖς κοινὰ καὶ ἰσῶνται, τίνα δὲ ἰδιά τε καὶ διακρίνεται. τῷ μὲν ἢν πατρὶ, φησὶ, κατὰ τὸ ἀκτιστὸν συναπτῶμενον τῷ θεῷ ἐστὶ πῶς ἀπολειμμένους καὶ ὑποστάσεων, ἀ διὰ τῆς ἀκτίσεως σημαίνει φωνῆς· τῷ μὴ πατρὶ εἶναι καθάπερ ἑκείνῳ, ἀπ' αὐτῷ πάλιν διαχωρίζεται. τῷ δὲ υἱῷ κοινῶν αὐτῷ τε τῷ ἀπολειμμένους καὶ τῆς κατὰ τὸ ἀκτιστὸν συναφείας, μία γὰρ ἢ τῶν ὑψίων, ἐστὶ τε καὶ τῷ αἰτιατῷ εἶναι κοινῶς ἀμφοτέρω τῷ τῷ ὅλων Θεῷ, ὁμοίως αὐτῷ διακρίνεται πάλιν δυοῖν τῶν τε, τῷ μήτε μονοθεῶς ὡς ὁ υἱός, ἀλλ' ἐκπορεύεται δηλαδὴ ὑποστυλῆσαι· τῷ θεῷ ἐστὶ τῷ διαφῶν τῆς ὑπαρξέως ἑσῶν· καὶ ἐν τῷ δι' αὐτῷ τῷ υἱῷ προϋμνῶνται. εἰ ἢν ἐστὶν ὅσα τῷ, δι' αὐτῷ, ἴσον δύναται τῷ, μετ' αὐτῷ, θαύμα ἂν εἴη, εἰ τῷ μὲν τῷ υἱῷ προϋμνῶνται τὸ πνεῦμα διακρίνεται τῷ υἱῷ· ἐνὸς γὰρ ἂν ὄντος μὲν-
 λον,

ANNO
CHRISTI
1419.

CAPUT VI.

λον, ὃ διακρίσθη· Ἐ συνάκτω πλῆθ, ἢ
 διαιρέσθαι. ἢ μὲν οὖν πάλιν χειρομακρῶν ὁμοιω-
 σα διανομῆς ὁ λόγος αὐτῶν, ἀλλὰ πάλιν τῆς
 ἱερωσύνης ὑποστάσεων διακρίσθαι ὅτι δὲ τῆς ἐ-
 πίσεως ἔχει, ἢ ἐκ τῶν κόσμων διὰ τὸ οὐκ ὁμο-
 ιώσασθαι τὸ πνεύματος τῷ ἁγίῳ, διὰ τὸ τῷ
 λόγῳ διδασθῆναι. ἀρῶν μὲν γὰρ πάλιν διακρί-
 σθαι ὅτι τῷ λόγῳ ἱερωσύνη ὑποστάσις, ἢ πῶς
 ἀντὶ χρόνιόν τούτων φαίνομεν ἀϊδίῳ πνεύ-
 ματι· αἰτίαν ἐπιπέσει; αἰδίως γὰρ ἀλ-
 λήλων ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα πῶς ἀποστασι-
 διακρίσθαι ἰδιώματα· ἢ ὡς δὲ πῶς ὅτιν ὑπὸ
 τῷ οὐκ ὁμοιωθῆναι τῷ πνεύματι τὸ πνεῦμα,
 ἀλλήλων ἢ διακρίσθαι· τὸ γὰρ ἀποστασι-
 λῆγειν. ἐπειτα ἱερωσύνη ὡς ἢ χριστῶν ἱερωσύνη τῆς
 Τεταρτῆς ὅτιν κοινῶν, ἢ διὰ τὸ οὐκ ὁμο-
 ιώσασθαι· ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἢ υἱὸν ἰδοῦσιν πῶς καὶ
 ἱερωσύνη, καὶ οὐκ ἴσασιν ἢ πατέρα, ἢ αὐτῶν
 δὲ καὶ ὁ υἱὸς. ὡς δὲ ἂν καὶ ἰαυτὸ τὸ πνεῦμα
 τὸ ἁγίον διακρίσθαι, ἰαυτὸ φαίνομεν, ἴτι πῶς
 τὰ πατρός· καὶ ὁ υἱὸς ἰαυτὸ πῶς καὶ τὸ πατρός
 διὰ ταῦτα· ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῶν εἰρημῶν τῶν
 περὶ, ὡς ἐπὶ τῷ κινήσει ἀποστασι-
 γὰρ καταλείπεται χώρα. ὃ δὲ τῶν ἰσοχρῶν ἢ
 λόγον ὅτιν ματαίαν καταφυγῆναι, ἴτιν ὅτι τὸ
 πνεῦμα ἢ χριστῶν ὁ διδασκαλῶν διακρίσθαι
 λόγῳ, ἐπείτιρ ἴσασιν, μάλλον δ' ἰδοῦσιν
 ὅτιν ἀποστασι-
 σεν ἀποστασι-
 τῶν οὐκ ὁμοιωθῆναι, ἢ δὲ ὑποστασι-
 δει-
 διῶν, μὴ τις τῶν δὴ τῶν κοινῶν καὶ ταυτή-
 τα ὅτιν δόξα, τῶν ἀρῶν πῶς ἢ τριτῶν,
 καὶ ἀναλλοιώτων. Ἐ μὴ ταῦτα διακρίσθαι ταῦτα
 ἀλλήλων, πῶς, διὰ τὸ οὐκ ὁμοιωθῆναι,
 πῶς δὲ φαίνομεν, κοινῶν καὶ ταυτῶν ἰσοχρῶν·
 διακρίσθαι δὲ ἴσασιν ἀρῶν, πῶς ἢ μὲν τριτῶν
 καὶ ἀλλοιωθῆναι, πῶς δ' ἀρῶν πῶς καὶ ἀ-
 ναλλοιώτων. καὶ τοῖς ἐπὶ τὸ διὰ τὸ οὐκ ὁμο-
 ιώσασθαι, μὴ αἰτίαν ἰδοῦσιν ἢ υἱὸν, ὡ-
 σπὶρ τὸ διὰ τὸ οὐκ ὁμοιωθῆναι ἢ χριστῶν, τῶν
 γὰρ αὐτῶν αἰτίαν δηλοῦν, ὅτιν ἂν ἰδοῦσιν ἢ διὰ
 πῶς τῷ πνεύματι πῶς ἢ τῆς χριστῶν. Ἐπὶ
 γὰρ εἰπεῖν ὅτι εἰ καὶ ἀμφοτέρω διὰ τὸ οὐκ ὁμο-
 ιώσασθαι, ἢ μὲν χριστῶν αἰτίαν ἴσασιν, τὸ δὲ
 γὰρ αἰτίαν, πῶς δὲ τῶν μὲν ὡς ἀρῶν· ὃ
 γὰρ μὴ ἴσασιν ἀρῶν ὅτιν, ὡς ἰδοῦσιν εἰπεῖν
 ἀλλ' ἀλλήλων ἴσασιν διακρίσθαι, ἢ καὶ αὐτὰ δόξα-
 σαι ἀρῶν καὶ μόνον ὑπάρχουσιν. ἢ, διὰ, ἀ-
 ρῶν ἐπὶ τῆς δὲ εἰς τὸ πνεῦμα τῷ ἁγίῳ
 ἐκφάνσας τῶν αὐτῶν δύνανται, ὅτιν ἐπὶ τῆς
 χριστῶν λεγομένης δὲ οὐκ ὁμοιωθῆναι. ἀλλ' ἐπὶ
 τῆς χριστῶν αἰτία λέγεται καὶ πῶς ἴσασιν ὁ υἱὸς
 εἶναι, καὶ διὰ τῆς, διὰ, τῶν σημαίνεται καὶ ἐ-
 πί τῷ πνεύματι ἀρῶν αἰτίαν ἢ, διὰ, ταυ-
 τῶν ἢ υἱὸν. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλως φαίνομεν,
 ὡς πῶς αἰρητικοῖς οἱ διδασκαλοὶ πολεμῶντες
 δὲ οὐκ ἴσασιν γινώσκουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἁ-
 λον, διὰ τὸ κακῶς ἀρῶν τῶν λαγυρίων,
 πάντα δὲ αὐτῶν ἐγίνετο, λέγουσιν, καὶ τὸ
 πνεῦμα διὰ τῶν βλασφημῶν ὡς ἐν οἰσμητοῖς
 τῶν πάντων, ταῦτας ἀρῶν κατ' αὐτῶν τῶν
 φωνῶν διὰ τὸ οὐκ ὁμοιωθῆναι, καὶ δὲ αὐτῶν

per generationem ut Filius, sed per
 processionem videlicet ex Patre sit; ac
 si diceret, per diverium substantiam
 modum: Secundo, quod per ipsum Fi-
 lium manifestatus sit. Si igitur, Per
 eum, idem significaret ac, Cum eo,
 proob aliqui somniant; mirum esset
 profecto, si ideo Spiritus distinguatur
 a Filio, quia cum eo manifestatur: u-
 nitur enim hoc modo, non distingui-
 tur; & conjungitur, non dividitur.
 Nec etiam de divisione charismatum hic
 loquitur sanctus doctor, quinimo de
 divinarum personarum distinctione. Nec
 quisquam habet dicere, Spiritus per
 Filium in mundo manifestationem per
 hæc verba significari. Primo namque
 cum de distinctione personarum hic
 sermo haberetur, quoniam modo tem-
 poralem hanc manifestationem, æternæ
 rei causam poneret? æternaliter enim
 Filius & Spiritus sanctus personalibus
 distinguuntur proprietatibus. Neque di-
 ci potest, quod antequam manifestare-
 tur mundo Spiritus, non erant ab in-
 vicem personaliter distincti; hoc enim
 absurdissimum etiam cogitare est. De-
 inde cum opera in creaturam commu-
 nia Trinitati sint, non magis per Fi-
 lium, quam per seipsum Spiritus san-
 ctus manifestatus est: quinimo ipsum
 etiam Filium Spiritus glorificavit & ma-
 nifestavit, & non minus Patrem eum-
 dem etiam Filius. Quare cum hac ra-
 tione a seipso etiam Spiritus distingua-
 tur, cum seipsum manifestavit: item &
 a Patre: Filius quoque & a seipso, &
 a Patre, ob eandem rationem. Sed
 nec de his unquam hoc dictum est,
 neque de re nobis proposita idem dice-
 re convenit. Quod autem palam ar-
 guit, has rationes vana refugia esse, il-
 lud est, quod Spiritum sanctum volens
 a creatura divinus iste doctor distingue-
 re, cum jam attribuiset Spiritui, per
 Filium manifestari; creaturæ, per Fi-
 lium creatam fuisse: timens, ne quis
 propter hoc, quod Spiritus & creatura
 per Filium esse dicantur, ejusdem es-
 sentie Spiritum cum creatura
 putaret: mutabili & immutabili hæc ab
 invicem distinguit, quod Spiritus qui-
 dem per Filium manifestetur, creatura
 vero per Filium subsistat; commune &
 idem utriusque putans, distinctionis
 vero alium reperiens modum, videlicet
 quod ille quidem immutabilis, illa ve-
 ro mutabilis sit. At si, cum dicitur,
 Spiritum per Filium manifestari, non
 significaretur, quod Filius substantie
 Spiritus esset causa, quemadmodum cum
 dicitur, mundum per Filium esse fa-
 ctum, (hoc enim manifeste Filium si-
 gnificat causam esse) facilis esset Spi-
 ritus a creatura distinctio: licuisset enim
 dicere, quod etiam uterque sit per Filium,
 creatura tamen est ex eo tanquam cau-
 satum, Spiritus vero non tanquam cau-
 satum. Nunc autem hoc non dixit:
 Quod enim sciebat non esse verum,
 dicere non erat suum; sed alium di-
 stinctionis modum invenit, qui ei verus

CAPUT VI. vivus est, & qui solus inveniri potest.

Igitur præpositio, Per, idem potest, cum dicitur, quod Spiritus per Filium manifestatur; quod cum dicimus, creaturam per Filium esse factam. Sed creaturam causam dicimus & credimus Filium & hoc significat præpositio, Per; igitur etiam de Spiritu ipsa, significat Filium causam esse. Præterea patet; quod quia hæretici per Filium fuisse factum Spiritum sanctum blasphemabant, eo quod evangelista dicit, *Omnis per ipsum factus sunt*: male & impie Spiritum etiam sanctum inter omnia connumerantes: ideo sancti doctores eos oppugnantes, & contra eorum impietatem his usi verbis de Spiritu sancto, Per Filium eum procedere; & per Filium esse & manifestari dixerunt. Sed hæretici per Filium factum fuisse Spiritum sanctum dicentes, duo hæc concludebant: Primo, quod Spiritum creaturam putabant; Secundo, quod Filius causa ejus esset, & hoc ipsam, Per, significat. Igitur si utrumque doctores oppugnassent, quemadmodum & illum a creaturis eximunt: quare nec unquam reperies eos utos de Spiritu hoc vocabulo, Factus est, tanquam creaturam appropriato: ita nec præpositione, Per, usi fuissent unquam, si, cum hæretici eam putarent causam significare, ipsis non solum falsum, verum impium hoc visum esset. Ita per omnia veritas ipsa sibi concordat, & manifeste causam significat, Per, cum de aliquibus accipitur. Hoc idem ex ejusdem doctoris ad Ablabium oratione probatur. Etenim cum illic etiam de divinarum personarum distinctione tractaret, postquam universaliter causa & causato ab invicem eas distinxit, deinde Filium a Spiritu etiam præpositione, Per, distinguit. Ille quidem est, inquit. Immediate a primo, Filius videlicet a Patre; hic vero, de Spiritu dicens, Per eum, qui immediate a Patre est, hoc est per Filium; & eo distinguitur, inquit, Spiritus a Filio, quia per ipsum est. Quasi diceret, quod cum ambo a primo sint, non sufficienter distinguerentur, nisi alter per alterum esset. Ut manifeste, Per, distinctionem hic significaret, & distinctionem quæ ab æterno est, quæque secundum causam & causatum est; cum antea dixerit, causa & causato tantum ab invicem divinas personas distingui, Quod enim infert, aliam differentiam de Filio & Spiritu sancto intelligi, non recte quis putaret aliam secundum speciem, contradiceret namque sibi ipsi, si cum antea causa & causato tantum dixerit personas divinas distingui, deinde alium modum distinctionis specie differentem tradidisset. Aliam igitur differentiam secundum numerum accipientes, & recte cum sancto doctore sentientibus, & præpositionem, Per, cum causa intelligemus, ita ut nulli ratio relinquatur, vel pro, Cum, eam accipere: Cum enim non distinguit, vel mundo per Filium manifestationem Spiritus,

πεφωίναι & εἶναι τὸ πνεῦμα εἰπόντες. ἀλλ' οἱ αἱρετικοὶ διὰ τὸ οὐ γηγῆσθαι τὸ ἄγιον λείποντες πνεῦμα, δύο ταῦτα εὐθεῶν· αὐτὸ τε γὰρ ἐτίθεισαν εἶναι ὡς ἐν ἡβῆ κτισμάτων, & τὸ οὐκ αἰτίαν αὐτὸ εἶναι & τὸ οὐ δηλοῦσθαι διὰ τῆς ἀποδείξεως τῆς, διὰ. εἰ ἂν ἀμφοτέρω εἰ-λογον βλασφημῶντες, & ἀπὸς ἐκάτερον ἂν οἱ διδασκαλοὶ παρετίξαντο· & ὡς τὸν ἔχειραν αὐτὸ ἡβῆ κτισμάτων, & ἕκ ἐστὶν ἐπὶ τὸ οὐκ εἶναι· ὅθεν ἡδὲ τῇ λέξει τὸ γηγῆσθαι εἰς κτίσμα καταστῶσθαι τὸ πνεῦμα, ἄριστος ἂν αὐτὸς ἐπ' αὐτὸ ποιητοὶ χρησαμένως· διὸς ἡδὲ ἂν ποτε ἐχρήσαντο τῇ, διὰ, εἰ τοῖς μὲν αἱρετικοῖς ὡς αἰτίαν σημαίνουσα παραλαμβάνουσι, αὐτὸς δ' ἕκ ἰδοῦσι τῷ ἀληθῆς εἶναι. ὅπου διὰ πάντων τῶν ἄλλων αὐτὸ τε ἰσότηρ φαίνεται συμφωνοῦν ἐν, καὶ αἰτίαν ἐν οἷς παραλαμβάνεται ἡ, διὰ, παρεστῶσα. ἴσως δ' αὐτὸ & ἐκ τῆς πρὸς Ἀβλαβίον λόγῳ τὸ αὐτὸ διδασκαλῶ σαφῶς δεικνύται. ἔχει γὰρ περὶ διακρίσεως ἡβῆ ὁρίων προσώπων τὸν λόγον ποιούμενον, μετὰ τὸ καθόλου τῷ αἰτίῳ & αἰτιατῷ διακρίνει αὐτὸ ἀπ' ἀλλήλων, & τῇ, διὰ, ταύτῃ τὸν οὐκ τὸ πνεῦμα διακρίνει· ὁ μὲν γὰρ ἐστὶ, φησὶ, προσεχῶς ἐκ τῆς πρώτης, τὸ πατρὸς δηλαδὴ, τὸ δὲ διὰ τὸ προσεχῶς ἐκ τῆς πρώτης, ἢ πῶς διὰ τὸ οὐκ & τῷ, φησὶ, διακρίνεται τὸ οὐκ τὸ πανάγιον πνεῦμα, τῷ δὲ αὐτὸ εἶναι, δηλαδὴ τὸ οὐκ· ὅτι γὰρ ἐστὶ προσεχῶς ἐκ τῆς πρώτης· ἐκ τῆς πρώτης γὰρ ἀμφοτέρω ὄντα, ἕκ ἂν ἀρκούντως διακρίνοιτο, εἰ μὴ & ἴσως ἐπὶ διὰ τῆς ἐπέρας, φησὶν, ὡς φανερῶς πῶς, διὰ, ἐπὶ διακρίσεως ἐσταῦθα παραληφθῆναι, & διακρίσεως τῆς ἔξ αἰτίου, τῆς κατὰ αἰτιατὸν δηλαδὴ & τὸ αἰτίον· ἐπεὶ προαποδεδωκῶς ἐφθασε ὁρόπρον, τῷ αἰτίῳ & αἰτιατῷ μόνῳ ἀλλήλων τὰ θεῖα πρόσωπα διακρίνεισθαι. τὸ γὰρ ἐπιφερόμενον, ἀλλῶς πάλιν διαφορὰν ἐπὶ οὐκ & πνεύματος ὁμοεισθῆναι, ἕκ ἂν τις ἀναμαρτήτως ἐκλάβοι, ἀλλῶς λέγων κατ' ἰδίον· ὅπου γὰρ ἂν ἀντιφάσει τὸν διδασκαλὸν περιβαλλόμενον, εἰ πρόπρον τῷ αἰτίῳ & αἰτιατῷ μόνῳ διακρίνεισθαι εἰπόντα τὸ πρόσωπα τῆς Τριῆδος, ἴσως & ἄλλον ἕξοκον αὐτὸν νομιζόμενον ἀποδεδωκῆναι διακρίσεως κατ' εἶδος διαφέροντα τὸ πρόπρον. ἀλλῶς πάλιν διαφορὰν ἴσως κατ' ἀεὶ μόνον ἐκδεχόμενοι, τὰ τε τῷ διδασκαλῶ φρονούμενον ἐν, & φανερῶς πῶς, διὰ, μὲν αἰτίας δεξαιμέθα· ὡς μὴ ἔχειν λόγον λοιπὸν ἢ ἀπὸ τῆς, μετὰ, αὐτῷ λέγειν, ἢ, μὲν, γὰρ ἡ διακρίνει, ἢ πῶς ἐν τῷ κόσμῳ τὸ πνεῦμα· δι' οὐκ ἐκφανήσιν τῷ λόγῳ δηλοῦσθαι· αὐτὴ γὰρ ἕκ ἔξ αἰτίου. εἰ δὲ ἡ λέξις τῷ πεφωίναι, σκανδαλίζει τινὰς, μόνον τὸ ἐκπορεύεσθαι προσήκειν τῇ τῷ πνεύματι· ὑπάρχει νομιζόντας, & τῇ ὑπαρκτικῇ προσόδῳ αὐτῷ, τὸ δὲ πεφωίναι εἰς πῶς μεταδοτικῶς ἢ χρονικῶς μόνον προσόδον, ἢ οἷς πῶς ἀπὸς πῶς κτίσιν φανέρωσιν ἰκονότητος· ὅρα λοιπὸν αὐτοῖς & τὸν οὐκ μεταδοῦναι λέγειν, ἢ πέμπεσθαι παρὰ τὸ παρῆς, ἐκ τῆς παρῆς αὐτῶν ἀκῶσσι πεφωίναι, & πληρεῖς οἱ λόγοι τῆς διδασκαλῶν. Κωνσταντῖνος γὰρ

Jan. a.

B

C

D

E

ANNO
CHRISTI
1439.

CAPUT VI

γὰρ ὁ μακάριος ἐν τῷ ἀπὸς Οὐαλεριανὸς ἰ-
 πίσκειν λόγῳ· ἀγι· γὰρ, φασίν, ὅτι κατὰ
 φύσιν, καθάπερ ἀμίλων ἢ ὁ καθῆρ, ὁ ἐξ αὐ-
 τῷ πνεύματος υἱὸς μονογενῆς· ἢ ὁ αὐτὸς πνεῦ-
 ματος Χριστοῦ πάλιν· ἰδίῳ ἔστι τὸ πνεῦμα τῷ υἱῷ, ὅτι
 περὶ μόνον ἢ λόγῳ· ἔστι πνεύματος ἐκ πατρὸς,
 ἀλλ' εἰ καὶ νοεῖτο καθ' ἑμᾶς ἀνθρώπων γυνο-
 ῦσιν. ὅτι πνεῦμα ἐστὶν ὁ πνεύματος, τὸ ἐ-
 ναι καὶ τὸ ὑπαρχειν δηλαδὴ, τὸς ἐπὶ τῷ πνεύ-
 ματος· τὸ ἀγιῶν ἢ καταδεδόμεθα τὸ αὐτὸ τῷ
 σημαίνονται; ὁ δὲ καὶ μὴ βυλομῆτις ἀναγκάσει
 δεῖξασθαι τῷ, ὅτι καὶ ἐπὶ τῷ πνεύματος καὶ
 τῆς ὑπαρτικῆς αὐτῷ ἀποδοῦ τὸ αὐτὸ λέγεται B
 τῷ. λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, τὸ πνεύ-
 μα ἰδίῳ ἔχει ἐστὶν ἐπίκτητον ἐν ἑαυτῷ, ἀλλ'
 αἰδίως πάντα ἔχει ὡς πνεῦμα Θεοῦ, καὶ ἐξ αὐτῷ
 πνεύματος. ὅτι πάντα ἀποφασίς ἀφαιρέται τῷ
 ζῆναι αὐτῶν ἀποφασίς· καὶ γὰρ δὴ ἐ ὁ φησὶν ὁ
 ἀποφασίς· Γρηγόριος· ὁ Νύσσης ἐν τῷ τῷ
 ὁμοιωσὶ αὐτῷ καὶ Θουματιοῦ Γρηγορίου ἀπο-
 καλύπτει πνεῦμα τῷ ἀγιῶν πνεύματος, ὡς δὲ υἱὸς
 πνεύματος δηλαδὴ τοῖς ἀνθρώποις, ἰδίῳ ἀπὸς τῷ
 λόγῳ· ἴσως ἀν τὸ δὲ υἱὸς πνεύματος, σημαίνει
 μὴ καὶ ἀμφοτέρω, τὸ, πὲρ δὲ υἱὸς ἀνθρώπων
 γυνώσκονται ἐν χρόνῳ, τὸ, πὲρ δὲ υἱὸς τῷ αἰ-
 ὄντι ὑπαρχειν ἔχει, ὡς δὲ ἑμᾶς ἐ ἀμφοτέρω
 ἀληθῶς, ἐπὶ τῷ εἰπέτω λαμψομένω τῶν.
 ἀφῆκε γὰρ ἐν γὰρ τῷ πνεύματι λέγει, ὡς τὸ δὲ
 υἱὸς πνεύματος ἀνθρώπων ἐν χρόνῳ, ἀποφασί-
 σις τῶν ἀνάγκης τὸ δὲ υἱὸς τῷ αἰδίῳ ὑ-
 παρχειν ἔχει· καὶ ἔκ ἀν τῷ αὐτῷ ἐν χρόνῳ ἐπι-
 φανίαι, εἰ μὴ δὲ αὐτῷ τῷ αἰδίῳ ὑπαρχειν ἐ-
 χου. ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν Θεολογία μέγας Γρηγό-
 ριος ζῆναι, διὰ τὸ μὴ καὶ τὸ πνεῦμα υἱὸς κί-
 κληται, καὶ εἰ τι αὐτῷ ἐλλείπει τὸ εἶναι υἱὸς
 ἢ λείπει, φησὶν, ἢ γὰρ ἐλλείπει ἢ θεότης· τὸ
 δὲ τῆς ἐκφάνσεως ἢ τῆς ἀπὸς ἀλλήλα σχέσεως
 διαφορῶν, διαφορῶν αὐτῶν καὶ τῷ κλησὶν πε-
 ποιήσε· τῷ αὐτῷ καὶ μὴ χρεῖται τῷ πνεύματος
 ἐκφάνσεως λέγει, ἐ τῷ τῷ πνεύματος, τὸ εἶ-
 ναι πὲρ καὶ ὑπαρχειν ἐστὶν ὁμοιωσὶ μαρτυρῶν
 τῷ ὁμοιωσὶ Γρηγορίου τῷ Νύσσης, καὶ ἐπὶ δια-
 κερσὶν καὶ αὐτὸς ἀποδοῖς τῷ αὐτῷ υἱὸς πὲρ καὶ
 πνεύματος, καὶ διὰ τῷ αὐτῷ πὲρ καὶ ἴσων ἔστων
 αὐτῷ διακρινῶν ἀλλήλων· ὡς γὰρ ἐκεῖν, τῷ
 μὴ πνεύματος ὑποσῆται καὶ τῷ διὰ τῷ υἱὸς
 πνεύματος, τῷ υἱὸς διακρινῶν τὸ πνεῦμα, ὅτι καὶ
 αὐτὸς τῷ πνεύματος ἐκφάνσεως διαφορῶν, καὶ τῷ τῆς
 ἀπὸς ἀλλήλα σχέσεως. ὁ μὴ ἐκεῖνος εἶπεν, ἐ
 τῷ μὴ μονογενῆς ὑποσῆται, ἀλλ' ἐκπορῶν
 δηλαδὴ, τῷ ὅτι ἐκφάνσεως διαφορῶν εἰρηκεν,
 εἶπω διαφορῶν ἔστων ὑπαρτικῶν· ὁ δὲ ὁ Νύσ-
 σης, διὰ τῷ υἱὸς πνεύματος, τῷ ὅτι οὕτως δια-
 φορῶν τῆς ἀπὸς ἀλλήλα σχέσεως εἶπε. σχέσιν
 δὲ τῷ ἀπὸς ἀλλήλα υἱὸς πὲρ καὶ πνεύματος, ἔκ
 οἷδ' εἰ τινὰ τις ἔπειαν ἑαυτοῦ, πλὴν τῆς κατὰ
 τὸ αἰτιατῶν πὲρ καὶ αἰτίον, καθ' ἑμᾶς ὁ μὴ ἀπὸς
 αὐτῷ τὸ πνεῦμα ὡς αἰτίον ἔχει, τὸ δὲ διαφο-
 ρῶν ἀπὸς τῷ υἱὸν, κατὰ τὸ καθῆρ ὁμοιωσὶ
 καὶ ποιητικῶν ὡς αἰτίον αὐτῷ, ἢ δεῖξασθαι μοι τις
 ἔπειαν σχέσιν μεταξὺ υἱοῦ πὲρ καὶ πνεύματος, καθ'
 ἑμᾶς τὸ ἔπειαν ἀπὸς τὸ ἔπειαν ἀναφῆται. ἀλλ'

eam significare potare: Hac enim non
 est ab aeterno. Quod si verbum hoc
 Manifestari, aliquos scandalizat, ver-
 bum, Procedere, tantum Spiritus sub-
 sistens putantes debere attribui, Ma-
 nifestari vero ad temporalem processio-
 nem, & charismatum dationem, & ad
 mundi manifestationem trahentes: eo-
 rumdem etiam erit, Filium mundo da-
 ri, vel temporaliter mitti dicere, cum
 eum audiant a Patre manifestari, quod
 ab omnibus communiter doctoribus di-
 citur. Beatus etenim Cyrillus ad Va-
 lerianum episcopum: Cum enim que-
 madmodum Pater, ait, ita & qui ex
 eo manifestatur, unigenitus Filius na-
 tura sanctus sit. Et rursus idem: Pro-
 prius est Filii Spiritus sanctus, inquit,
 non solum in quantum Verbum est ex
 Patre manifestatum, sed etiam in quan-
 tum intelligitur homo secundum nos
 factus. Quod si in his, Manifestari,
 esse & aeternam substantiam, & gene-
 rationem Filii significat, quare non
 idem & de Spiritu sancto significaret?
 Quod autem & nolentes cogeret con-
 cedere idem significare, illud est, quod
 etiam de Spiritu & ejus aeterna pro-
 cessione hoc idem dicitur, dicente B.
 Basilio de Spiritu sancto: Nil adven-
 titium in se habet, sed aeternaliter omnia
 habet tanquam Spiritus Dei, & ex eo
 manifestatus: ita omnis occasio tollitur
 malignari cupientibus. Illud etenim,
 quod praedictus Gregorius Nyssenus in
 revelatione Neocaesarensis Gregorii,
 qui miraculis coruscavit, de Spiritu di-
 cit, quod per Filium manifestatus sit,
 addens, videlicet hominibus, nil con-
 tra nos facit: siquidem hoc, quod Fi-
 lius manifestatus sit, significat quidem
 utrumque etiam, quod per Filium sit
 hominibus notificatus temporaliter, &
 quod per Filium aeternaliter produca-
 tur, sint vero utraque vera, in pro-
 priis locis accepta. Omitto namque di-
 cere in praesenti, quod per Filium tem-
 poraliter hominibus manifestari, pre-
 supponit necessario per Filium aeterna-
 liter procedere: nec per eum tempo-
 raliter manifestaretur, nisi per eum a-
 eternaliter procederet. Alter etiam Gre-
 gorius, Nazianzenus videlicet, qui a
 theologis per excellentiam theologus
 cognominatus est, quaerens, cur & Spi-
 ritus non nominetur Filius, & an ei
 aliquid deficiat ut Filius sit: non ei
 quicquam deficere ait; divinitati nam-
 que deficit nil: Manifestationis autem
 vel relationis ad invicem diversitas
 diversa quoque eis attribuit nomina.
 His verbis, Manifestationis verbum,
 aeternam processionem significare probans
 prout etiam ex verbis Nysseni Grego-
 ril apparuit, & eandem Filii & Spi-
 ritus sancti ab invicem distinctionem
 tradens, quam & Nyssenus Gregorius:
 quemadmodum enim ille, eo quod nec
 ut Unigenitus ex Patre productus est,
 & quod per ipsum Filium sit manife-
 status, Spiritum a Filio distinguit: ita
 & Nazianzenus tum manifestationis,
 N n n tum

CAPUT VI.

ANNO CHRISTI 1449.

tum relationis ad invicem diversitate distinctionem eorum ponit. Quod ille dixit, non ut Unigenitum esse productum, hic manifestationis diversitatem, hoc est, diversum subsistentis modum: Quod vero Nysenus per Filium ait, manifestari, Nazianzenus diversitatem relationis ad invicem nominavit. Relationem vero ad invicem Filii & Spiritus sancti, nescio an aliam quavis reperiat præter eam, quæ secundum causam & causatum sit, secundum quam Filius quidem ad Spiritum ut cause se habeat; Spiritus vero e converso ad Filium, ut causatum ad causam, & ideo diversimode. Aut ostendat mihi quædam aliam inter Filium & Spiritum sanctum relationem, secundum quam alter ad alterum refertur: Sed profecto nunquam reperiet. Etenim si quis nobis illam opponet, quod Spiritus dicatur Spiritus Filii; primo quidem ista relatio & secundum ipsum Nysenum Gregorium, & alios omnes doctores non convertitur. Nec enim Filius dicitur etiam Spiritus, nec huius ad Filium Spiritus relationi aliqua alia Filii ad Spiritum correspondet relatio, nec eadem, neque diversa secundum actionem & passionem. Deinde quod dicatur Filii Spiritus, nihil aliud significat, nisi quod per Filium manifestatus sit secundum magnum Basilium, sive quod per Filium procedat secundum Maximum, sive quod ex Filio procedat secundum occidentales doctores. Hæc enim quatuor (ut probatum est) æquivalent, videlicet Filii Spiritum dici, per Filium manifestari, per Filium procedi, & ex Filio procedi.

Hæc autem relationem ad invicem cause causati significant; Quam Nazianzenus Gregorius audacter asseverat & divinarum personarum Filii & Spiritus distinctivam esse, & causam ut diversa nomina habeant, & unus Filius, alter Spiritus dicatur. Hæc autem & ipsa ratio attestatur: Divina enim & sancta Trinitas non magis unum, quam tria est; illud essentia, hoc personis sive proprietatibus: uniuntur etenim una cum distinctione, & distinguuntur una cum unitate, sic B. Dionysius ait. Et quia in quibuscumque pluribus, in quibus est aliquid commune, est etiam aliquid distinctum in hac etiam divinarum personarum Trinitate, quæ sibi in unitate essentia conveniunt, querendum est illud, quod eas distinguit: & cum id non sit essentia (in hanc enim summe conveniunt) in divinis autem præter essentiam, & relationes, atque diversum processuum modum, quem Latini originem nominant; nihil aliud intelligere sit: relinquatur, ut vel origo, vel relatio, vel utrumque divinas personas distinguat. Cum vero relatio & origo etiam secundum modum intelligendi differunt, (siquidem origo significatur per modum ætus, ut generatio; relatio vero per modum formæ, ut paternitas) re tamen non dif-

procedere.

De divinis omnibus cap. 1.

Αὐτὰν ἀνοιγόμενοι. οἱ γὰρ τις τὸ λέγεσθαι πνεῦμα υἱῶ, οὐ πνεῦμα, ἡμῖν ἀντιθέσει, ἀφ' οὗτο μὲν ἡ σχετικὴ αὐτῆ ἀκολουθία καὶ κατ' αὐτῶν αὐτοῦ ἡ Νίκωνος Γρηγορίου, καὶ κατὰ πάντας ὁμοῦ ἐκ ἀντιθέσεως ὑδὲ γὰρ λέγεται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πνεύματος, ὡς μὲν ἔπρα τις ἀντιπαρέρχεται ταύτῃ τῷ ἀφ' οὗτο υἱὸν τοῦ πνεύματος ἔχει, τὸ υἱὸν ἀφ' οὗτο πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς ἡ αὐτῆ, ὡς διαφορῶν τῶν γε γουὶ ποικιλιῶν καὶ ποικιλιῶν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸ τὸ τὸ υἱὸν λέγεσθαι, ἰδὲν ἔπρα σημαίνει, ὅ τὸ διὰ τοῦ υἱὸν περιμέναι κατὰ τὸ μὲν Βασιλείου, ἢ τὸ διὰ τοῦ υἱὸν ἠπορεύεσθαι αὐτοῦ κατὰ τὸ Μαξίμου, κατὰ δὲ γε τὸς δυτικὰς τὸ ἐξ υἱὸν ἐκπορεύεσθαι, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸν ὑπαρξεν ἔχει. ὡς τὸ υἱὸν πνεύματι πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεσθαι, ἐκ ἴσον τὰς τρεῖσι λέγεσθαι ταῖς, λέσω δὲ, τῶν διὰ τοῦ υἱὸν περιμέναι, & διὰ τοῦ υἱὸν ἐκπορεύεσθαι, καὶ ἐξ υἱὸν ἐκπορεύεσθαι ταῦτα δὲ σχέσει δηλωσὶ ἀφ' ὅτου ἀλλήλα, τὸν κατὰ τὸ αἰτιατὸν πνεῦμα καὶ αἴτιον. ἢ τὸ θεοφύτου ὁ Θεολόγος ἀποφαίνεται τῆς πνεῦμα ἀφ' οὗτο ἀφ' οὗτο πνεύματος διακρίσεως αἴτιον, & τῆς πνεῦμα ὀνοματικῶν αὐτοῦ ἀπρότητος, τὸ μὲν υἱὸν λεγομένου, θεοφύτου δὲ πνεύματος. ποῖος δὲ συνηγορεῖ καὶ ὁ λόγος, & ἡ τῆς πίστεως ἀλήθεια: τὰ γὰρ θεῖα πρόσωπα τῆς Τριάδος ἢ μᾶλλον εἰσὶν ἐν ἡ τρία τὸ μὲν τῶν ὡσια, τὸ δὲ γε τὸ ὑποστάσειν, εἰσι καὶ ἰδιότησιν ἐνοῦνται γὰρ διακεκμημένως, καὶ διακρίνεται ἰσῶμῶς κοινῶν μὲν ἔχοντα τὸν ὡσιαν, ταῖς δὲ διαφορῶν ἀφοδοῦ & ταῖς ἀναφοραῖς ἀλλήλων διαφέροντα. ἢ δὲ κατὰ τὸ ἕροον τῆς ἡμῶν τῶν ὡσιως διαφέρει, ἐπὶ καὶ μὴ διαφέρει τὸ ἀφ' οὗτο τῆ, καθύστερον ἢ μὲν ἀφ' οὗτο εἰσι ὡσπερ τις ὁδοῦ, ἢ δ' ἀναφορα ὡσπερ τὸ εἶδ' εἰκότως & διακρίνεται ταῦτα διακρίνεται. οἱς γὰρ τινὰ διαφέρει, ταῖς παντὸς & διακρίνεται, εἰ καὶ μὴ πάντων ὁμοῦ. ἔπειτα γὰρ ἐπὶ οἱς πλείοσιν ἀφ' οὗτο ἀφ' οὗτο κοινὸν, ἀνάγκη εἶναι τὸ τὸ πλείον ἐκεῖνα διακρίνεται, ἀνάγκη καὶ τὸ θεῖα πρόσωπα πλεον γὰρ ὄντα καὶ κοινωοῦνται κατὰ τὸν ὡσιαν ἀλλήλοισ, εἶναι τὸ διακρίνεται αὐτὰ, εἰ μὴ μᾶλλον μονὰς μίλλασθαι εἶναι ἢ καὶ τριας. ἔπειτα δ' ἐπὶ αὐτοῖς ὑδὲν ἔπρα θεοφύται, πλεον τῆς θεῖας ὡσιως καὶ πνεῦμα ἀναφορῶν μόνων, εἴπω τῆς ἑκάστου ἰδιότητος καὶ ὑποστάσεως, ἢ δὲ ὡσια κοινή ὡσα ἢ ἀν' ἐπὶ διακρίσεως αὐτοῖς αἴτια. λέγεται κατὰ τὸς ἀναφορῶν αὐτὰ διακρίνεται, καὶ ἀφ' οὗτο μὲν καὶ μάλιστα κατὰ ταῦτα, ἐπομῶς δὲ γε καὶ κατὰ τὸς ἀφ' οὗτο. καθύστερον, ὡς εἴρηται, ἀναφορα πνεῦμα καὶ ἀφ' οὗτο ἢ διαφέρει τὸ ἀφ' οὗτο, εἰ καὶ διαφέρει τὸ ἕροον τῆς σημασίας. ἢ μὲν γὰρ ἀφ' οὗτο κατὰ τὸν τῆς ἐσθραγίας τρόπον σημαίνεται, ὡσπερ ἡ γῆν ὡσις, ἢ δ' ἀναφορα κατὰ τὸ τὸ εἶδος, ὡσπερ ἡ πατρός, ἢ τὸς ὑποστάσει, τὸ τὸ πατρός εἰσι ἀφ' οὗτο. καὶ διὰ τὸς διακρίνεται μὲν ἀλλήλων & ταῖς ἀφ' οὗτο, καθύστερον ἐξ ἀνάγκης ἔπονται ταῦτα αἱ ἀναφορα. τὸ πνεῦμα γὰρ ἡμῶν ἔπειτα ἢ πατρός, καὶ τὸ γῆν ὡσιαν ἢ υἱότητος ὡμοῦ, καὶ ἐπὶ πνεῦμα ἀλλήλων ὡσάυτως ἀπρότερον

ANNO CHRISTI 1439.

CAPIT VI.

ἢ ἡ ἀρχαιότερον ἦεν τῆς ἀναφορᾶς λέ-
 γουμαι, καὶ τούτοις μάλλον ἢ τῆς προέδου,
 ὅμως καὶ μὴ πρὸς τὴν ἀμοιότητα· εἰκότως οὖν
 οἱ θεολογοὶ ἐπιπέδον τὸν υἱὸν τὸ πνεῦμα δια-
 κείνουσι, διὰ διακείνουσι, ἀρχαίως μὲν ἀπὸ
 τοῦ ἀπλῶς· ἐπὶ τὸ πλεονέκτον δὲ κατακείνουσι
 τρόπον· τῆς πρὸς τὴν προέδου, καὶ τῆς ἀναφο-
 ραῖς δὲ ἀρχαιότερον διακείνουσι τῆς θεῶν
 ἀπορώτων ἀλλήλων, ὡς εἴρηται, τῆς αὐτῆς καὶ
 ὑπὲρ τὸν υἱὸν τὸ πνεῦμα διακείνουσι, τὴν μὲν
 ἀπὸ τῆς προέδου διακείνουσι, διακείνουσι τρόπον
 ἑκατέρωθεν, εἰπω ὑπάρξεως ὀνομαζόντες· ἢ δὲ
 ἀπὸ τῆς ἀναφορᾶς· οὐ μὴν δὲ τὸν υἱὸν περιλά-
 νει, ὁ δὲ χριστὸς διαφορότητα τῆς ἀπὸς ἄλ-
 ληλα· ὡς τὴν τῆς ἀπὸς ἀλλήλα σχέσιν
 διαφορότητα τοῦτῳ, ἀναφορᾶς εἶναι διακείνουσι,
 καὶ ἀναφορᾶς τὸν υἱὸν ἀπὸς τὸ πνεῦμα, ἢ τὸ
 πνεῦμα ἀπὸς τὸν υἱὸν ἀναφέρειν· ἀλλ' ἢ μὴ
 υἱὸς ὁ υἱὸς, καὶ ἂν ἀναφερῆται ἀπὸς τὸ πνεῦ-
 μα, ὃ γὰρ υἱὸς τὸ πνεῦμα λέγεται· λέ-
 γεται δὲ καὶ οὐκ ἀπὸς αὐτὸ ἀναφέρειν· ἢ
 πνεῦμα καὶ αὐτὸ ἀπὸς ἐκεῖνον ἀναφορᾶς
 τὸ πνεῦμα γὰρ τῷ υἱῷ ἐστὶν, καὶ ἡ προσηγορία
 ἀναφορᾶς· τὸ δὲ πνεῦμα καὶ πνεῦμα ὡς λέ-
 γεται, καθὼς ἐστὶν ἐν πολλοῖς τῆς γραφῆς·
 καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ· τὸ γὰρ τὸ πνεῦμα· φησὶ
 ὁ ἱεὺς Ἀθανάσιος, προηγεῖται τὸ υἱὸν· ἀναφε-
 ρεῖται δὲ τὸ πνεῦμα ἀπὸς τὸν υἱὸν, ἢ πρὸς τὴν
 καὶ πνεῦμα, κατὰ τὴν ἀπορημῆναι τῆς θεολό-
 γουσι δόξει· καὶ ὁ υἱὸς ἀπὸ τῆς πνεῦμα ὀνομα-
 ζοῦται πρὸς τὸ πνεῦμα· καὶ τὸ ἂν τις χυται-
 σμῆσαι τὸν τῆς, διὰ, χρησαμένους ἀντίστοιχῶς
 τῆς ἐκ τοῦ πατρὸς διὰ τὸν υἱὸν ἐκπορεύσεως τῆς
 πνεῦμα; ἀρῶν δὲ τὴν ἰσοστασίαν καὶ πλά-
 τῆν, τὸ πλάττω τῆς θεολογίας, ἐκτελεσθῆναι
 καὶ αὐτὴν ὅ, τι περὶ τούτου φησὶ· καὶ γοῦν ἰσο-
 στάσις ὁ ἐκ Δαμασκῆ θεολόγος· περὶ τοῦ πατρὸς
 λέγων· αὐτὸς μὲν οὖν εἶπεν, φησὶ, υἱὸς λόγος
 ἀθάνατος, λόγος ἡγήνητορ, καὶ διὰ λόγος ἀποστο-
 λικῶς ἐκφαντικῶς πνεῦμα; καὶ αὐτῶν· πρὸς
 πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκφαντικῶς τὸ κρυφίον τῆς
 θεότητος δυνάμει τῆς πατρὸς, ἐκ πατρὸς δὲ υἱὸς
 ἐκπορεύμενος· πάντως ἢ χρῆναι περὶ τούτου εἶναι τὸ
 φανερὰ σαφηνίζοντος· ἐκπορεύσεως γὰρ φησὶ,
 ὃ φανερῶς τὸ εἶναι δηλοῖ τὸ πνεῦμα καὶ τῆς
 ὑπάρξεως, μάλα τῆς ἄλλων ὀνομαζόντων ἀπα-
 ντων, καὶ μάλα κατὰ ἡμᾶς· τὸ μόνον ἀπο-
 κληρωτικῶς τῆς ὑπάρξεως τῆς πνεῦμα ὄνομα·
 διὸ υἱὸς πρὶν αὐτὸ ἐκπορεύσεως λέγων, διὸ
 υἱὸς αὐτὸ λέγει τὸ ὑπάρξιν ἔχειν· καὶ ἀποκλείει
 διὰ τούτου τὸν λόγον Θεοδώρου, ἀπαρημῆναι τὸ,
 διὸ υἱὸς τὸ ὑπάρξιν ἔχειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον·
 ὡς ἡμῶν καὶ τὸ ἐπιπέδον ὑποκαταλείπει βοή-
 θειαν, ἐπὶ τῆς σιωπῆς ἰσχυρισμοῖς συγ-
 τῆ μὲν Θεοδώρου εἰπόντος, μὴτ' εἴ υἱὸς, μὴ-
 τ' εἴ υἱὸς τὸ ὑπάρξιν ἔχειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 τῆς δὲ σιωπῆς σιωπῆσεως, καὶ διὰ τῆς συγῆς
 δῆθεν τὸν κειμήλιον, ἰδὲ γὰρ ἔχει τὸ
 λόγος, εἰ μὴ καὶ ἀμφω, τότε γοῦν διὸ υἱὸς τὸ
 ὑπάρξιν ἔχει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διδάσκεις,
 πάντων τῆς διδασκαλίας βουόντων, καὶ ἀχρεῖς
 τῆς μὲν Θεοδώρου, ἐκ τοῦ πατρὸς διὰ τὸν υἱὸν

Aferunt, ideo utroque quidem modo
 distinguuntur divinarum personarum, prius
 tamen & principaliter secundum modum
 intelligendi per relationes, per
 quas etiam constituuntur divinae perso-
 nae: consequenter autem per diversum
 modum processum, sive per originem.
 Non enim generare & genitum esse,
 quod originalis est, constituit principaliter
 personam: sed paternitas & filia-
 tio, sive Patrem & Filium esse, quod
 relationis est. Sed quia relatio & ori-
 go idem sunt re, & relatio consequit-
 ur originem, ideo utroque quidem
 modo distinguuntur divinae personae,
 sed principaliter relatione sive proprie-
 tatibus. Quare non immerito theolog-
 & doctores nostri Filium a Spiritu dis-
 tinguentes, dupliciter eos distinguunt,
 ab imperfectiori modo ad perfectiorem
 procedentes; distinctionem quam per di-
 versum processum modum sive, diver-
 sum manifestationis modum nomina-
 tes; illam vero, quam fit per relatio-
 nes: Nyssenus quidem Gregorius per
 Filium manifestari, Nazianzenus vero
 diversitatem relationum ad invicem ap-
 pellans. Patet ergo, quod haec rela-
 tionum diversitas, relationis distinctio
 est, & relative Filius ad Spiritum, &
 ad Filium Spiritus refertur. Et cum
 Filius, prout Filius, non refertur ad
 Spiritum, (non enim dicitur Filius
 Spiritus) restat ut referatur ad Spi-
 ritum tanquam spirans, cum Spiritus
 etiam referatur ad Filium tanquam Spi-
 ritus: Spiritus enim spiranti, & pas-
 siva spiratio activae spirationi correspon-
 det. Spiritus vero & Spiritus Filii mul-
 tis in locis sacrae scripturae dicitur, &
 spiratio ejus. (Hic enim Spiritus) sa-
 cer Athanasius ait (spiratio est Filii.)
 Cum igitur ad Filium Spiritus & tan-
 quam spiratio, & tanquam Spiritus re-
 feratur, Filius quoque tanquam spirans
 referatur ad Spiritum. At cum longum
 sit omnes allegare doctores, qui per
 Filium ex Patre Spiritum spirari di-
 xerunt, sufficiat unum & ultimum in
 medium adducere, & quidnam de hoc
 ille sentiat, considerare. Joannes igitur
 Damascenus de Patre loquens:
 (Ipse quidem est, ait, intellectus Ver-
 bi abyssus. Verbi genitor, & per Ver-
 bum manifestativi Spiritus spirator.) Et
 rursus: (Spiritus vero sanctus, mani-
 festativa occultae divinitatis potentia Pa-
 tris, & ex Patre per Filium procedens
 est.) Certe supervacaneum est velle
 quae aperte dicta sunt declarare. Pro-
 cedens enim est, inquit, quod palam
 ipsum esse & subsistentiam Spiritus si-
 gnificat, magis quam aliquid aliud
 nomen, praesertim secundum nostros,
 qui hoc nomen solum subsistentiae Spi-
 ritus appropriant. Cum igitur per Fi-
 lium eum subsistentiam habere signifi-
 cat: & per hoc excludit Theodoriti
 errorem, negantis per Filium subsiste-
 re Spiritum sanctum, ita ut nullum
 nobis inde relinquatur subsidium; si
 Theodorito haec coram generali Ephe-

CAPUT VI.

uno concilio dicente, sacrum concilium tacuerit; qui patamus pro nobis hoc facere, quasi concillium tacendo verbis Theodoriti consenserit. Nam cum Theodoritus utrumque negasset, nec ex Filio, nec per Filium subsistere Spiritum sanctum asserens, ex dictis tamen horum sanctorum, est non ambo, alterum saltem, videlicet quod per Filium subsistat, palam probatum est; cum omnes doctores, & non minus qui post Theodoritum fuerunt, ex Patre per Filium procedere Spiritum sanctum, clara voce predicent; tum Joannes Damascenus & Maximus, viri uti doctissimi etiam sanctissimi, tota item generalis septima synodus per sanctum Tarasium patriarcham Constantinopolitanum, credere dicentem in Spiritum sanctum, qui ex Patre per Filium procedit, Deus quoque ipse esse cognoscitur. Alii vero ex Deo per Filium esse, videlicet Spiritum ex Deo per Verbum, & ex Patre per Filium procedere; que omnia idem atque spirari significant, & esse, & subsistentiam habere. Ex quibus patet, quod Theodoritus errat, quoad alteram partem ad minus, eam videlicet, qua negat Spiritum subsistere per Filium: patres tamen concilii tacuerunt, eo etiam hanc partem negante; ita ut eorum silentium non debeat nobis testimonio esse, quod nec ex Filio, nec per Filium Spiritus habeat subsistentiam. Quod enim per Filium subsistat, testatur qui eum per Filium procedere dixerint: Siquidem procedere, etiam secundum nostros ipsum subsistere significat: cum tamen longo post Theodoritum tempore fuerint, & audiverint quidem eum hæc dicentem, sciverint autem sacram synodum ad hæc tacuisse, attamen non judicarunt eum esse sequendum. Theodorito enim & quod ex Filio, & quod per Filium subsistat Spiritus, negante, beatus Joannes Damascenus, quod ex Filio, ipse quoque negat: qua vero ratione, paulo post explicabimus: Quod autem per Filium procedat, id est, subsistat, hoc ut verum ponit. Quod si quis illud nobis opponat, Solus Pater est causa. Joanne Damasceno auctore: item, quod Maximus in epistola ad Marinum de Romanis ait, quod scilicet non ponant Filium causam Spiritus esse; que ad hæc Latini dicunt, ego non dicam, quod scilicet nec illud Damasceni omnibus in ejus libris inventatur, quodque epistola Maximi non est ejus, cum nec ubique, nec in antiquioribus codicibus, nec inter opera ejus inveniatur: quodque nonnulli nostrorum etiam eam non esse suam putant: hæc inquam non dicam, sed concedam hæc illorum esse doctorem & verba & sententias. Dixisse tamen eos hæc ego dicam, ne quis principalem causam Spiritus putet Filium, quasi non a Patre ceperit, ut per eum Spiritus sanctus procedat. Communis enim linguæ Græcorum usus, cum per præpositionem, Ex, principa-

Α ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· Ἰωάννη τε & Μαξίμῳ τῷ μακαρίῳ, καὶ ἐτι διὰ τῷ Ταρασίῳ τῷ θεῷ τῆς ἰσόδου τῷ εὐκλειστῶν συνοδῶν, ἀπελεῖν εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγοντος, τὸ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ ἐκπορεύσθαι, & αὐτὸ θεὸν εἶναι γνωρίζον· τῷ δὲ ἄλλῳ καὶ ἐκ θεοῦ δι' υἱοῦ εἶναι, καὶ ἐκ θεοῦ διὰ τῷ λόγῳ, καὶ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ προεῖναι, ἀπερ εἰς ἴσον τῷ ἐκπορεύσθαι ἴσχυται, καὶ τὸ εἶναι, καὶ ἔκταρξιν ἔχειν· ὡς ὁ Θεοδώριτος ἐκ ἀληθείας τῷ εἰπόν· ἀλλ' ὁμῶς ἰσώπησαν οἱ πατέρες, τῷ ἀπίσαντες εἰρηκότις, ὡς μὴ δεῖν μαρτυρεῖν ποιῆσαι & αὐτῶν σιωπῶν, τῷ μὴτ' ἔξ υἱοῦ μὴτ' μὲν δι' υἱοῦ τὸ πνεῦμα τῷ ὑπαρξῆν ἔχειν· τῷ γὰρ δι' υἱοῦ τῷ ὑπαρξῆν ἔχειν, μάρτυρες οἱ δι' υἱοῦ ἐκπορεύσθαι αὐτὸ εἰρηκότις, εἰπερ τὸ ἐκπορεύσθαι καὶ κατὰ τὸς ἡμετέρας, τὸ τῷ ὑπαρξῆν ἔχειν ἄλλοι. καὶ ταῦτο μετὰ Θεοδώριτον γεγονότις τῷ χρόνῳ, καὶ ἀκωσάτις μὲν αὐτῷ ποιῶντα εἰπόντις, εἰδοτις δὲ τῷ συνοδῶν πρὸς ταῦτα στήσασαν, ἀλλ' ὁμῶς ἐκείῳ ἔκταρξιν ἔχοντα εἶπῳ· τὸ δὲ χαλεπέτερον, ὅτι καὶ ἀμφοτέρω ἀρτησαμῖν Θεοδώριτω, ὁ μακαρίῳς Ἰωάννης τὸ μὲν ἔξ υἱοῦ ἀπαρτίπει, ὅπως δὲ, καὶ τῷ ἐροῦμῳ μετὰ μικρὸν. τὸ δὲ δι' υἱοῦ ἐκπορεύσθαι, ἡτοι δὲ αὐτῷ τῷ ὑπαρξῆν ἔχειν, τῷ δὲ τίθεται. εἰ δὲ τὸ, μόνος γὰρ αἰτίος ὁ πατήρ, ὁ ὅσῳ ὁ μακαρίῳς Ἰωάννης, καὶ τὸ ἐκ τῷ πρὸς Μαξίμῳ ἐπιστολῇ τῷ θεῷ Μαξίμῳ περὶ τῷ Ρωμαίων ἱερέων τῶν ἡμῶν ἀντιποῖσι, ὡς ἐκ αἰτίας ποιούνται τὸ πνεῦματος τῷ υἱόν, ὁ μὲν Λατῖνοι φασιν ἐπὶ τέτοις ἐκ ἀνείρημι καὶ αὐτὸς, ὡς οὔτε τὸ τῷ Δαμασκλιῷ ἐν τοῖς πλείστοις τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀρῶσεται, τῷ τε τῷ Μαξίμῳ τῷ ἐπιστολῇ μὴ εἶναι τὸ Μαξίμῳ· ὡς γὰρ πολλαχῶ, ὡς ἐκ ἀρχαίοις βιβλίοις, ὡς τῶν ἐκείῳ συγγραμμάτων ἐγγεγραμμένῳ ἀρῶσεται· ὡς ὅτι καὶ τῷ ἡμετέρων τῶν ἐκείῳ νοθεύσῃ· ἀλλὰ τῷ μὲν συγχωρῶν, καὶ δεξομαι τῆς ἐκείῳ εἶναι ταῦτα φωνῆς τε καὶ διανοίας· εἰρηκίναί μιν τῶν ταῦτα φαίλω ἀν' αὐτὸς ἔγωγε, ὡς ἀν' μὴ τῶν ἀποκαταρτικῶν αἰτίας τὸν υἱόν τῷ πνεῦματος νομίσῃ λέγεσθαι, ὡς μὴ παρὰ τῷ πατρί εἰληφῶτ' ἔξ υἱοῦ τῷ δι' αὐτῷ προεῖναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἡ γὰρ κοινὴ τῷ Ἑλλῆνων χρῆσις ἐπὶ τῆς ἀρχιερέως καὶ ἀποκαταρτικῆς αἰτίας κωλύῳ χρωμένη τῷ ἐκ, ἡ τῷ Δαμασκλιῶν ἰσῶσῃ, μὴ ἔξ υἱοῦ, ἀλλὰ δι' υἱοῦ φαίλω τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύσθαι· τῶν τε Μαξίμῳ εἰπέσι, τὸ παρὰ τῷ Ρωμαίων λεγομῶν ἔξ υἱοῦ ἐκπορεύσθαι, εἰς τὸ δι' υἱοῦ προεῖναι μεταλαβεῖν. εἰ καὶ γὰρ ἔξ υἱοῦ, φησῖν, οἱ Ρωμαῖοι τὸ πνεῦμα λέγουσιν ἐκπορεύσθαι, ἡ δὲ ἐκ, ἐπὶ τῆς ἀρχιερέως αἰτίας παραλαμβανέται, ἀλλ' ὁμῶς ἡ ταῦν αἰτίας ποιῶνται τῷ πνεῦματος τὸν υἱόν. τῷ φησῖ καὶ ὁ Δαμασκλιῶς, ἔξ υἱοῦ μὲν ἐκ ἐπὶ τὸ πνεῦμα, δι' υἱοῦ δὲ, μόνος γὰρ ὁ πατήρ ταῦτον εἶναι αἰτίον. εἶον ἡ ἐκ, ἀλλοῦν βύλεται, ταῦν τῶν ταῦν μὲν ταῦν αἰτίας ἀρῶνται, τῶν δὲ, δὲ μόνος ἀποτίμῃ τῷ υἱῷ, δι' ἡς τὸ

ANNO CHRISTI 1432

ANNO CHRISTI 1439.

σωαίτων πάντως δηλοῦται. διὰ γὰρ τὸ δι' αὐ-
 τὸ ἀπορίται, ὡς Μαξίμος, τὸ πνεῦμα τὸ
 ἄγιον, ὅπερ ἀλλοτῶ ὄντων αὐτὸς ἐκπορεύεται
 δι' αὐτὸ, ἔξ αὐτοῦ παρὰ τοῦ Ρωμαίων ἐκπο-
 ρεῖσθαι λέγουσι. καὶ ὁ Δαμασκηνός, ἐκ πατρὸς
 δι' υἱὸ ἐκπορεύεται. ἢ κατὰ τὸς αἰτίας σημαί-
 νουσι τὸν υἱὸν, ὡς καὶ τὸν πατέρα, ἵδού γὰρ πα-
 ρὰ τοῦ υἱὸ ἀπίσις, εἰ καὶ μὴ ἀρχαῖα τούτων,
 μηδὲ ἀποκαταστατικῶν. τὸ γὰρ δεδιότις ἀπα-
 ρησώμεται ἀπὸ τοῦ υἱὸ τῶν αἰτίας. καὶ ἄλλως,
 διότι πάντα ὅσα ὁ υἱὸς ἔχει, παρὰ τὸν πατέρα
 ἔχει λαβὼν, καὶ εἰς τὸν πατέρα τὸ αὐτὸ ἀναφί-
 ρεται πάντα, καθὼς ὁ ὁ μίγας Βασιλείος ἐν
 τῷ ὁμοίῳ τοῦ πρὸς Ἀμφιλόχιον κεφαλαίῳ φη-
 σί· διὰ τὸ τὸ ὅσον ὁ κενὸς ἀπὸς τὸν πατέρα·
 τὰ ἴμα πάντα σὰ εἰσίν· ὡς ἐκ' αὐτῶν τῆς ἀρ-
 χῆς τοῦ δημιουργημάτων ἀναγομένης. ἀλλὰ ὁ
 ὁ Ἰουλόγος Γρηγόριος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὸ
 κατὰ πλῆθος τοῦ Ἀίγυπτίου· Θεός, φησίν, ἐν
 τῷ ἴσῳ τῶν πῶς μεγίστος, αἰτίῳ, καὶ δημιου-
 ρῶν, καὶ τελειοποιῶν, τῷ πατρὶ λέγουσ, καὶ τῷ υἱῷ,
 καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. ταῦτα δὲ εἰλεγε, ἵνα
 τὸ τὸ υἱὸ καὶ τὸ πνεύματος τῶν τοῦ ὅλων
 ἀφαιρῶν αἰτίας, τῶν γὰρ βλάσφημοι καὶ μὲ-
 νον εὐνοῦσαι, ἀλλὰ τῷ πατρὶ μόνῳ ταῦτα ἀπο-
 νύμων, καὶ τῶν κατ' ἑξαιρέτως αἰτίας καλῶν,
 διὰ τὸ ἐκείνου τῶν ὁμοτιμῶν ἵκαν ἀποσώτως
 πάν ὅπερ ἐν ἔχουσ. ἢ τις ἐν αὐτῷ ἵκαν
 ἀπολογία τῶν κακῶν ὡς ἐκείνου ἐπιχειροῦσι
 τὸ υἱὸ ὁ πνεύματος τῶν τοῦ ὅλων αἰτίας
 ἀφαιρῶν διὰ τὸ τὸν πατέρα λέγειν αἰτίων τῶν δι-
 δασκαλῶν, ἔχει δὲ καὶ τὸ υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα· ἢ
 αὐτὸ καὶ τὸν ἀρτίον τῶν μὴ ποῖσι τὸ υἱὸν αἰ-
 τίας τὸ πνεύματος διὰ τὸ, τὸν μὲν Δαμασκηνὸν
 μεταδόντα τοῦ ἔξ υἱὸ μὴ εἶναι τὸ πνεῦμα, μὲ-
 νον αἰτίων εἶπεν τὸν πατέρα. τὸ δὲ Μαξίμον εἰ-
 πῶντα παρὰ Ρωμαίων, ἐκ τῶ υἱὸ λέγειν τὸ πνεῦ-
 μα, ἀλλ' ἔχῃ ὡς ἔξ αἰτίων φάναι, εἰδὸς τοῦ
 λαῖ τῶν ἢ, ἐκ σημαίνει αἰτίας, πᾶσι δὲ μὴ
 συγχωρῶντας τὸν υἱὸν εἶναι, διὰ τὸ πάντα αὐ-
 τῶν παρὰ τὸν πατέρα ἔχειν λαβόντα, ὅς ἐστι
 μόνῳ ἀρχαῖα αἰτία καὶ ἀπορίτη, καὶ ὡς ἢ,
 ἐκ, δύναται παρεῖναι, αὐτὸς μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ
 πάντα ἔχειν καὶ ἑαμῶθεν ἄλλοθεν, τοῦ δὲ τὸ
 υἱὸ τῶν ὅλων ἀπὸς ἐκείνου ἀναφορῶν, ἅπερ ὁ
 παρ' αὐτῶ ἔχωντας πάντα. καὶ διὰ τῶν ἐκόντων
 τὸν πατέρα λογιζομένων τοῦ υἱὸ, ὡς ἐκείνου
 ἐκόντων αὐτῶ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὅλων ἢ διδάσκει
 ἐν τις μὴ λέγειν αἰτίας καὶ ὅπως αὐτὸν υἱὸν,
 δι' αὐτὸ λέγειν τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐκπορεύ-
 εσθαι. εἰ γὰρ τὸ μὲν διὰ τὸ υἱὸ ἐκπορεύεται,
 καὶ ἀπορίσει, καὶ εἶναι, τὸ δὲ υἱὸ τῶν ὑπερῶν
 ἔχειν δηλοῖ, ὡς καὶ παρὰ τοῦ ἀντιλεγόντων αὐ-
 τοῦ συγχωρεῖται, μὴ δυναμένων ἀντιβλέπειν
 ἀπὸς τὸ φανερῶντα· τῶν δὲ λέγοντες οἱ δι-
 δασκαλοὶ, ὅτι τῶν εἰς τὸ αἰσθητὸν τῶν κός-
 μων τὸ πνεύματος δηλοῦσι φανερῶν, ὅτι παρὰ
 χαρισμάτων τῶν κῶν αὐτῶν τὸν λόγον, ἀλλὰ
 τῶν τὸ πνεύματος ὁμοτιμῶν καὶ τῆς ἔξ αἰτίων
 ἀπορίτων αὐτῶ καὶ ὑπερῶν· ὅτι μὲν ταῦτα δύ-
 νηται τῶ, μὴ, ἢ, διὰ καθὼς ἀπιδεχάμεν, εἰς
 ἢ κατὰ τῶν εἰδος τῶν ἀντιλέγουσι· τί ὅπερ

lem significet causam, & Damascenum
 cogit, non ex Filio, sed per Filium
 dicere procedere Spiritum sanctum: &
 Maximum, quod a Romanis dicitur ex
 Filio procedere, idem significare sentire,
 ac si dicerent; per Filium procedere.
 Quamquam enim, ait, ex Filio Spiritum
 sanctum prodire Romani asserant, pro-
 positio autem, Ex, principalem signifi-
 cat causam, non tamen ideo dicunt, ut
 talem causam significet Filium esse.
 Damascenus etiam, Ex Filio quidem
 Spiritus, inquit, minime est per Filium
 autem conceditur: Solus enimque Pater
 est causa talis, videlicet qualem ipsa, Ex,
 significat. Quare talem quidem causam
 negant Filium esse: propositionem autem,
 Per, attribuant Filio, per quam simul eum
 cum Patre causam sive principium Spiritus
 sancti esse significatur. Quia enim, inquit
 Maximus, per eum prodit Spiritus sanctus,
 (id est, ut alibi dicit idem doctor, quia
 per eum procedit) ideo a Romanis ex
 Filio prodire dicitur: & Damascenus,
 Ex Patre per Filium procedit. Quae omnia
 aperte Filium etiam significant causam
 sive principium esse, & tale principium,
 qualis est Pater, cum nihil imperfectum
 apud Filium sit, quatenus non principalem,
 nec propriam: ob hoc enim caventes,
 negant Filium causam esse. Et quia omnia,
 quaecumque Filius habet, a Patre habet,
 & ad eum omnia referuntur, quemadmodum
 & sanctus Basilius in octavo ad
 Amphiloctium capitulo ait: Ideo inquit
 dominus ad Patrem; *Haec omnia mea sunt*,
 quia ad eum principium creaturarum
 restituitur. Et Nazianzenus in sermone
 ad Aegyptios: Deus, inquit, tribus in
 maximis consistit: causa, creator, & per-
 ficiente: Patre videlicet, Filio, & Spiritu
 sancto. Haec autem dicebat, non quia
 omnino negabat, Filium & Spiritum
 sanctum esse principium sive causam
 creaturarum, (hoc enim impium est cogitare)
 sed quia Patrem solum simpliciter
 principaliter causam esse sciebat, & ab eo
 Filium & Spiritum sanctum habere quidquid
 habent. Quae ergo responsio sufficisset
 contra quoscumque, qui ex his verbis doctoris
 non Filium, nec Spiritum, sed Patrem
 ponentis causam creaturarum, maligne
 arguere volentes, totaliter negarent
 Filium & Spiritum sanctum causam esse
 creaturarum: ipsa eadem illis sufficet,
 qui Filium non esse causam Spiritus
 ponunt. Eadem enim ratione & Damascenus,
 cum diceret Spiritum non esse ex Filio,
 addidit: Solus enim Pater causa est.
 Et Maximus dicens de Romanis, quod ex
 Filio assererent Spiritum prodire: non
 eum causam ponunt ait, cum scirent
 quidem, qualem causam significet, Ex:
 talem Filium esse, minime concederent;
 quippe qui omnia quae habet, a Patre
 accipit, qui solus prima & principalis
 causa est, qualem ipsa, Ex, significat,
 cum ipse quidem a seipso omnia habeat,
 Filius vero a Pa-

CAPUT VI.

CAPIT VI

ANNO CHRISTI 1419

Patre. Et ideo non prima nec principalis causa est, est tamen causa, sive principium Spiritus unum & idem cum Patre; nec quisquam hoc omnino negare poterit, per eum, audiens doctores dicentes; Spiritum sanctum procedere. Si enim per Filium procedere, prodire, & esse, ipsi quoque adversarii, non valentes aperte veritati contradicere, concedunt idem significare, ac si diceretur per Filium habere substantiam: hoc autem dicentes doctores, nec manifestationem Spiritus ad hunc sensibilem mundum significant, nec de gratis & donis Spiritus. sed de ipsa hypostasi Spiritus & ejus aeterna emanatione & existentia loquuntur: nec ista praepositio, Per, idem quod praepositio, Cum, (ut probavimus) significat, ad que referre solent adversarii: quid aliud relinquunt, nisi ut, Per, significet causam sive principium? Cum enim per Filium dicant doctores Spiritum sanctum esse, & existentiam habere; cumque ipsa, Per, non possit pro, Cum, intelligi, suam vim exprimit utique, & causam significat, cum jam probatum sit, causam significare in quibus accipitur. Quod autem ipsa, Per, nullum trium praedictorum hic significet, ex epistola Maximi ad Marinum praedicta, & ex ipso Damasceno palam probatur, qui ipsam, Ex, mutant in Per, & de ipsa persona Spiritus & ejus aeterna existentia loquuntur. Quantum igitur conveniunt, Ex, &, Cum, tantum, Per, &, Cum, convenire possunt, quod & per Theodoritum maxima probatur. Cum enim ille diceret, Spiritum non habere existentiam per Filium, cum Filione intelligebat? Ergo palam mentiebatur, nec decet nos nisi concilii sententio. Etenim Spiritus cum Filio simul est, & ex Patre simul emanans. An equivocam hanc dictionem, Per, ille putans, ut aliquando idem quod, Cum, aliquando se ipsum, Per, significaret per Filium negat Spiritum esse? At oportuisset vel ipsum, vel concilium hanc equivocationem distinguere, & docere de quo significato diceret, prout omnes solent doctores: sed nec idem, Per, cum Filio, ille putabat posse intelligi, cum diceretur, Per Filium: & per Filium negans Spiritum habere existentiam, causam significare, hanc praepositionem putabat. Palam itaque his omnibus patet, se ipsam in productis auctoritatibus, Per, significare, & quod suum est per se causamque manifeste significare, & hanc Theodoritum negare, hanc ceteros sanctos doctores audacter profiteri. Sed ne turtis ad illa consueta refugia te recipias, ideo dicens per Filium prodire Spiritum, dictum fuisse, ut conjunctio connexio, & identitas substantiae eorum significetur. Primo namque hic prodire procedere capitur. Ipse enim idem Maximus, qui in epistola ad Marinum, prodire ait: in expositione ad Zachariam, procedere inquit. Idem Dama-

λέγεται, ἡ αἰτίαν τῷ, δια, ταύτῳ σημαίνει; δι' οὗ γὰρ τῷ ὑπαρξῆν ἔχει τὸ πνεῦμα λογῶν, ἢ, δια, καθ' αὐτῷ μῆνσα, καὶ μὴ δυναμένη μεταληφθῆναι εἰς τῷ, μῆ, τὸ εἰαυτῆς δυναται παντός, & αἰτίαν παρῆσθον, αἰτίαν πάντῳ δεχθεῖσα σημαίνει ἐφ' ὧν περιλαμβάνεται. οἱ δὲ ἢ, δια, ἕδω τῶν τῶ τελεῶν βλεπται, ἀπὸ τῆ τοῦ Μαξίμου ἐν τῆ πρὸς Μαξίμου, καὶ τῷ Δαμασκίῳ κηθαρῶτερον δεκρυται, τῷ, ἐκ, φανερῶς μεταλαμβάνοντων ἀντι τῆς, δια, καὶ περὶ τῆς τῷ πνεύματος ἰσοστάσεως, ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς αἰτίας ὑπαρξῆτος κοιμῶν τῆ λήθῃ, ὅσον οὐκ κοινότητις μετὰ τῆ, μετὰ, καὶ τῆ, ἐκ, τοῦτον τῆ, δια, & τῆ, μετὰ, καὶ Θεοδώρου δὲ ἕδω δι' οὗ τῷ ὑπαρξῆν λέγων ἔχει τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον, πότρου ἀντι, μῆ τῷ οὐκ ἐξελάμωσαν; ἐκού ἐξ ἑδω φανερώς, ὃ δὲ ἡμῶς ἐπὶ ταῦτῳ, καὶ τῆ τῆς σωδοῦ στήν ἰχουχῆσαι; καὶ γὰρ ἐστὶ μῆ τῷ οὐκ τὸ πνεῦμα, συμπεριόν αὐτῶ συμπαρεμαρτῶ πη καὶ συνεκλάμωρον. ἀλλ' ἐμῶνμον ἠγῶμεν τῷ σωδῶ, καὶ τὸ δια τῷ οὐκ, οὐκ μῆ ἰσοδωμῶμεν τῷ μῆ τῷ οὐκ, οὐκ δὲ καθ' αὐτὸ ὡς δι' οὐκ, ἐπεὶ τὸ δι' οὐκ τὸ πνεῦμα ὑπαρξῆν ἐκού ἀρρεῖται. ἐκού ἢ αὐτὸ ἰδεῖ τῷ ὁμονομῶν, ἢ τῷ σύνοδοι διατεῖται, καὶ δῆλον ποιῆσαι, περὶ τῆς τῶ σημασιῶν ὁ λόγος αὐτῶ. ἀλλ' ἐπὶ τῷ, δι' οὐκ, ἐκείνος ἠγῶ τῷ, μῆ τῷ οὐκ, ταυτῶ δύνασαι, καὶ τὸ δι' οὐκ ὡς δι' οὐκ ἐξεδίχεται καὶ αἰτίαν τῆ, δια, ἀπὸνῶν. πάντῳ δὲ ὡν ἀναφανεται ἀνδ' εἰαυτῆς ἢ, δια, τιθεμένη ἐφ' ὧν γὰρ περιλαμβάνω χηρήτων, καὶ δυναμένη τὸ εἰαυτῆς, καὶ φανερῶς αἰτίαν σημαῖνσα. ἀλλὰ μὴ μοι πάλιν εἰς τὸ σωφῆς καταρῶν καὶ ἀπαράλλακτον τῆς ὕσιας, δια τῷ λέγων δια τῷ οὐκ ποῖσαι τὸ πνεῦμα εἰρηδοῖ. ἵνα τὸ σωφῆς & ἀπαράλλακτον ἐκλωδοῖ τῆς ὕσιας. ὡρῶν μῆ γὰρ τὸ ποῖναι ἐκταῦθῃ ἀντι τῷ ἐκπορῆσαι εἰρηται. αὐτῶς πε γὰρ ὁ θεῶς Μαξίμῳ ὁ τῶ εἰπῶν ἐν τῆ πρὸς Μαρίνον ἐπιστολῆ, ἐν τῆ εἰς τὸν Ζαχαρίαν θωῶτα, ἐκπορῆσαι εἰρηται. τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὁ Δαμασκίως, καὶ ἡ τῶ σωδοῦ ἐβδόμη. τὸ δὲ ἐκπορῆσαι, τὸ τῷ ὑπαρξῆν ἔχειν δηλοῖ. καὶ τὸ δι' οὐκ ἐκπορῆσαι, τὸ δι' αὐτῷ τῷ ὑπαρξῆν ἔχειν. τῶ δ' ἂν δύναιτο εἶναι, μὴ καὶ τῷ οὐκ τῆ; τῷ πνεύματῳ ὑπαρξῆς ὅπως αἰτία. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ ἡμῶς λογῶν δι' οὐκ ποῖσαι τὸ πνεῦμα, τὸ ταυτῶν τῶ ὕσιας ἢ εἶναι, ἢ δηλοῦται. ὃ γὰρ ἡμῶς ἀναμῶν καὶ τῷ ἡμῶν λόγον ἢ θεῶ ὕσια τῆς προσώποις ταυτίσαι πε & κοινῶν. ἀλλὰ διότι ἐστὶ τὸ ταυτῶν τῆς ὕσιας, δια τῶ καὶ λέγεται ποῖσαι καὶ ποῖσαι δια τῷ οὐκ τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον. ἵπῳ δὲ καὶ οἱ Λατῖνοι φασι, δια τὸ τῆ αὐτῶ ὕσιας εἶναι πατεῖ καὶ οὐκ, καὶ πάντα τὰ τῷ πατῆς τῷ οὐκ ἔχειν δέχα τῷ εἶναι πατέρα, καὶ τῷ ἐκπορῆσαι ἐκταῦθῃ ἢ δι' αὐτῶ τὸ πνεῦμα τὸ ἄγιον, τῶν οὐκ ἔχειν δισχυῶνται. τὸ δ' αὐτὸ τῶ καὶ ὁ μακαρίως Κελλοῦ ἐν τῷ πνεύματῳ τῶ πρὸς Ἐρμῆναι δηλοῖ. τῶς γὰρ ἰδίον, φησὶν, εἶναι

σαμῶν

ANNUS
CHRISTI
1439.

CAPUT VI

φάρμακον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; κότερον δὲ μόνον ἂν
 τὸ θεῖον καὶ πατὴρ, ἢ καὶ τὸ υἱὸν; ἢ καὶ
 ἀνά μίρον ἑκατέρω καὶ ἀμφότεν, ὡς ἐν ἑκαστῷ
 δι' υἱὸν διὰ τὴν ταυτότητα τῆς ὕσεως; καὶ ἄλλο
 δηλαδὴ ἢ υἱὸν λέγων. ἀποκρίνεται δὲ ὁ Ἐρ-
 μίας· ὅπως ἐγράφη φημι ὡς ἐπαίρει. καὶ ὁ ἅγιος
 πρὸς αὐτὸν ὁρθῶς. διὰ τὸ ταῦτον, φησί, τῆς
 ὕσεως καὶ υἱὸν, ἀμφότεν τὸ πνεῦμα ἐστίν,
 καὶ ἐκ πατρὸς δι' υἱὸν ἐκπορεύεται· ὅτι εὐλεπτε-
 ῖται, ἢ ὅτι διὰ τὸ ταῦτον τῆς ὕσεως υἱὸν
 πρὸς πατέρα καὶ διὰ τὸ υἱὸν προέσι τὸ πνεῦμα,
 καὶ πνεῦμα ἐστίν αὐτὸ, ὡς καὶ τὸ πατὴρ. τα-
 ῦτα δὲ καὶ Λατίνους δοκεῖ. ἀλλῶς τε τὸ ὁμοῦσόν
 τε καὶ ἀπαράλλακτον τῆς ὕσεως ὅπως ἂν δεχθῆται
 μάστιγα ἐπὶ ἑῷ ὁμοῦστων πατρὸς τε πρὸς
 τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ υἱὸν πρὸς τὸν πατέ-
 ρα καὶ τὸ πνεῦμα, εἰ ὡς αἰτίον καὶ αἰτιατὸν ἔχου-
 σι πρὸς ἀλλήλους· ἢ γὰρ τοιαῦτα, κοινωνήσει
 τε μάστιγα ἀλλήλοις, οἰκείως ἔχοντα πρὸς ἀλ-
 ληλα κατὰ φύσιν, διὰ τὸ αὐτὸ δεῦν ὡς ἡττον
 διακελεύσονται· καὶ μάλλον διὰ τὴν τῶν τρόπων
 ἢ δι' ἐπὶ, τὰ αὐτὰ καὶ ἐν ὁμοῦστων διω-
 μῆν, καὶ εἰκότως παραλαμβάνονται ἐπὶ ἑῷ
 ὁμοῦστων. ὡς γὰρ ἐκείνους καὶ τῆ ἐνώσει ἢ δια-
 κείσται, καὶ τῆ διακείσται ἢ ἐνώσει συμμερῶναι-
 ται, ὅπως ἀνάγκη καὶ τοιαῦτα ἐκεῖ λαβεῖν κοι-
 νῶνται, ὡς μηδὲν ἡττον καὶ τὴν διακείσται ἐν
 ἑαυτῇ συμ. χεῖν· καὶ πάλιν τοιαῦτα διακείσται,
 ἐν ἢ συμπεριλαμβάνεται καὶ ἢ ἐνώσει· ὡς ἂν
 τῶ ἀκωσῶν λέγωντος ἑῷ ἁγίων, διὰ τὴν
 ὁμοῦστων εἰρηθεῖαι δι' υἱὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅ-
 γιον ἐκπορεύεται, εἰσὶ τὴν ὁμοῦστων ταύ-
 τῶν ἢ κατὰ τὸ αἰτίον καὶ αἰτιατὸν χείσται δη-
 λῶν, μάστιγα διὰ τὴν κατὰ τὸ αἰτίον καὶ αἰτια-
 τὸν χείσται νομισοῦν αὐτὸς εἰρηθεῖαι, διὰ τὴν
 υἱὸν λέγεσθαι ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.
 ὅτι δὲ ἢ τοιαῦτη χείσται τὸ ὁμοῦστων παρῆσα,
 πρὸς τοῖς λειομοῦστων καὶ ὁ μέγας μαρτυροῦν
 Βασίλειος, ἐν τῇ πρὸς τὰς Κανονικὰς ἐπισ-
 τλῆ ταῦτε λέγων· ἐκεῖ γὰρ ἐστίν ἀναρχον φῶς
 ἑκατέρω, ὁμοῦστων αὐτὸν εἰποιεῖ ἂν δικαίως,
 εἶνα τὸ τῆ φύσεως ὁμοῦστων παρῆσων. καὶ
 γὰρ τὰ ἀδελφὰ ἀλλήλους ὁμοῦστων λέγεται,
 ὅπερ κινεῖς ὑπεκλίφασιν, ἀλλ' ὅταν καὶ τὸ αἰτίον
 καὶ τὸ ἐκ τῆ αἰτίου τὴν ὑπαρξίν ἔχον τῆς αὐ-
 τῆς ὑπαρξί φῶσεως, ὁμοῦστων λέγεται. καὶ ἐν
 τῷ κατὰ Σαβελλίους καὶ Ἀρειανῶν λόγῳ περὶ πα-
 τὴρ καὶ υἱὸν λέγων· καὶ γὰρ ἀδελφὰ, φησί,
 λέγομεν. ἀλλὰ πατέρα καὶ υἱὸν ὁμολογοῦμεν·
 τὸ δὲ τῆς ὕσεως ταυτὸν, ἐπειδὴ ἐκ τῆ πατρὸς
 ὁ υἱὸς. εἰ εὖν διὰ τὸ ὁμοῦστων, εἰρηθεῖαι διὰ
 τὸ υἱὸν τὸ πνεῦμα· τὸ δ' ἐκ τῆ ὁμοῦ-
 στων εἶναι τῷ ἑῷ ἐστίν, καὶ τῷ μεγάλῳ Βα-
 σίλειῳ δοκεῖ, καὶ μάστιγα ὅταν τῆς αὐτῆς φύ-
 σεως ὡς, διὰ τὸ αἰτίον καὶ αἰτιατὸν δι' υἱὸν
 ἐκπορεύεται εἰρηθεῖαι.

scenus, idem septima synodus ait: Pro-
 cedere vero, substantiam habere signi-
 ficat: & per Filium procedere, per Fi-
 lium substantiam habere procul dubio
 significat: hoc autem esse non poterit,
 nisi & Filius substantiae Spiritus prin-
 cipium sit. Deinde non quia uos di-
 cimus Spiritum prodire per Filium,
 ideo ipse est, aut manifestatur substan-
 tiae identitas, (non enim per nos
 neque per nostrum ducendi modum,
 divina essentia divinis unitur aut ideu-
 tificatur personis) sed quia est essentia
 identitas, ideo prodire dicitur, & pro-
 dit per Filium Spiritus. Hoc autem
 Latini etiam dicunt. Quia enim eadem
 est essentia Patri & Filio, ajunt; &
 omnia Patris Filius etiam habet, praeter-
 quam quod non sit Pater; ideo etiam
 hoc eum habere asseverant, quod ex
 eo, vel per eum Spiritus procedat. Hoc
 idem quoque beatus Cyrillus in quinto
 ad Hermiam probat, dicens: Cujusnam
 proprium esse Spiritum dicimus? Utrum
 solius Dei & Patris, an etiam Filii,
 an & disjunctim utriusque & simul am-
 borum, tanquam unum ex Patre per
 Filium propter identitatem essentiae?
 Ad quae respondet Hermias: Ita mihi
 videtur. At doctor ad eum: Recte qui-
 dem. Propter identitatem essentiae, in-
 quit, Patris & Filii, & amborum Spi-
 ritus est, & ex Patre procedit per Fi-
 lium. Quod quid aliud vult, nisi quod
 propter identitatem essentiae Filii &
 Patris, & per Filium Spiritus procedit,
 & ejus Spiritus est, quemadmodum &
 Patris? Hoc autem Latini etiam con-
 cedunt. Praeterea identitas essentiae Pa-
 tris cum Filio & Spiritu, ac Filii cum
 Patre & Spiritu, tum praecipue proba-
 tur, cum ad invicem ut principium,
 & id quod a principio, se habeant. In
 quantum enim tales, & maxime invi-
 cem communicarent, & maxime ad in-
 vicem distinguerentur. Qui modus eum
 intelligi simul possit, merito in divinis
 omnibus aliis distinguendi vel uniendo
 modis praepositur. Quemadmodum enim
 in illis rebus divinis & una cum uni-
 tate distinctio, & cum distinctio sum-
 ma unitas est; ita necesse est, nos etiam
 talem unionis modum illic intelligere,
 qui non minus etiam distinctionem con-
 tineret, & talem distinctionem, quae u-
 nionem in se habeat: talis vero sola
 principii, & ejus quod a principio,
 relatio est. Quare si quos audiamus do-
 ctiores dicentes, propter consubstantia-
 litatem dictum fuisse, per Filium Spi-
 ritum procedere; propter principii, &
 ejus quod a principio, relationem eos
 dixisse putemus, per Filium dici pro-
 cedere Spiritum sanctum, & ob nul-
 lam aliam rationem, cum istam consub-
 stantialitatem potissimum principii, &
 ejus quod a principio, relatio probet.
 Cujus una cum aliis magnus quoque
 Basilius testis est, in epistola ad cand-
 nicas haec dicens; Cum enim Pater lu-
 men sine principio est, Filius quoque
 lumen, sed natum, lumen tamen uter-

que; merito consubstantialem cum di-
cent, ut naturæ idemtitatem significent.
Non enim, quæ germana sunt, consub-
stantialia dicuntur, ut quidam pu-
tant, sed cum causâ, & quod a causâ
subsistentiam habet, ejusdem naturæ si-
nt, tunc consubstantialia dicuntur. Rur-
sus idem in sermone contra Sabellium
& Arianos, de Patre dicens & Filio:
Non enim eos, inquit, germanos di-
cimus, sed Patrem profiteamur & Fi-
liam: Idemtitas autem essentiae in eis
est, quia Filius ex Patre. Si igitur
propter consubstantialitatem dictus est
per Filium Spiritus; causa vero & cau-
satum, cum ejusdem naturæ sint con-
substantialia sunt, ut ait Basilius; ma-
nifeste patet, propter relationem causæ
& causati, sive principii & ejus quod
a principio est, per Filium procedere
Spiritum, dictum fuisse.

*Auctoritates doctorum in quibus Spiritus sanctus ex Filio, & ex ambobus dicitur esse, prodire,
& profuere: quodque non gratis Spiritus subsistens, sed ipsa persona Spiritus
dicitur prodire, profuere, emanare, &c. a Filio.*

CAPUT VII.

Κ Ε Φ Α Λ Η Ζ.

Sed jam, Per, ipsa sola manifestif-
sime probatum est, orientales do-
ctores, Filium principium Spiritus esse
palam profiteri. Probandum autem,
nonnullos eorum præpositione quoque,
Ex, non minus usos fuisse de Filio in
subsistentia Spiritus. Illos itaque, quo-
rum testimonia calumniam patiuntur,
tanquam non eorum, vel non ita per
eos edita, sanctum videlicet Athana-
sium, Basilium, Gregorium Nyssenum,
omittendos duxi, nec illorum auctori-
tatis utendum, qui plerisque in locis
ipsam, Per, probant æquivalere ipsi,
Ex, in theologia: hi vero quasi omnes
aut major pars sanctorum doctorum est.
Cyrillum autem dumtaxat & Epiphani-
um producendum duxi, qui ceteris
apertius & magis ubique operum suo-
rum præpositione, Ex, usi sunt: quo-
rum quanta qualisque auctoritas in ec-
clesia Dei sit, certaminaque eorum con-
tra infideles & hæreses, nemo est quem
lateat. Producam vero non omnia eor-
um testimonia, (nec enim facile est)
sed aliqua pauca, fugiens verborum
prolixitatem. Beatus itaque Cyrillus in
expositione prophetæ Joelis supra illam
auctoritatem: *Effundam a Spiritu meo*,
sic ait: In quantum etenim Deus ex
Deo secundum naturam Filius est, cum
natus sit ex Deo & Patre, proprius ejus
& in eo & ex eo Spiritus est, quemad-
modum & de ipso Deo & Patre intel-
ligitur, & ex eo est, inquit, & ita
eo, quemadmodum de ipso Deo & Pa-
tre intelligitur; omne dubium quæren-
tibus causam tollens: Idem rursus in
sermone ad Theodosium imperatorem:
Baptizantem, inquit, Jesum in igne &
Spiritu sancto, non alienum baptizan-
dis effudisse Spiritum serviliter & in-
strumentaliter, sed tanquam Deum se-
cundum naturam cum auctoritate sum-

ΑΛΛ' ὅπως μὴ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς, δια-
μόνης οἱ ἀναπληροὶ εἰδείχθησαν ἀγνοεῖν
τὸν αὐτὴν φρονούντες τὸ πνεῦμα. δεικτικὸν
δὲ ὅμως καὶ τινος αὐτῶν εἶδεν ἦσαν καὶ τῆ, ἐκ,
χρησαμένους ἐπὶ τῷ υἱῷ. ὡς τῆ ὑπάρξει ἀνε-
ματ. ἐκείνους μὴ οὐκ, ὡς τῆς λόγους καὶ
τις ἀμφιβολία καταλείπεται, Βασιλείου τε φη-
μι, καὶ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, Ἀθανάσιον τε
ἀλλ' ἄλλως, παραλείπεται τῶν. ἑμὲ δὲ ἐκεί-
νων τῆς λόγους χρησίον, οἱ πολλὰ δὲ δευτε-
ροῦ ἰσοδυναμῶσαν τῆ, ἐκ, τῶ, δια, ὑπὲρ
εἰσὶν οἱ πλείους, ἢ πάντες. ἀποχεριστικὸν δὲ μὲν
τῆς Κύριλλον τε καὶ Εὐφάνιον, σαφέστερον τῆ
ἄλλων καὶ μάλλον διὰ πάντων τῶν κοινῶν
αὐτῶν λόγων αὐτῆ τῆ, ἐκ, χρησαμένους. ὡς τὸ
ἀξίωμα ὅσον ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ, καὶ οἱ ὑπὲρ
αὐτῆς κατὰ τῆς ἀπίστων ἀγνοίας καὶ τῆς ἀίρε-
σεων, εἰδὼς λελήθασιν. ἐπεὶ δὲ ἔκ πάντα αὐ-
τῶν, εἰδὲ γὰρ αἱ δυνάμεις ἐξαρτησάσονται,
ἀλλ' ὀλίγα τε καὶ μετὰ, τὸ μακρὸν ἐκφράζων.
ὁ μὴ οὐκ μακρὸν Κύριλλος ἐν τῆ εἰς τὸν
προφήτην Ἰωὴλ ἑρμηνείᾳ, τῆ, ἐκχρῶ αὐτὸ τῷ
πνεύματι μὲν ὡς φησὶν ἢ μὴ γὰρ εἰς Θεὸς
ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν ὁ υἱός, γεννητῆς γὰρ ἐκ
τῷ Θεῷ καὶ πατρός, ἴδιον αὐτῷ τε καὶ ἐν αὐτῷ
καὶ αὐτῷ τὸ πνεῦμα εἶσι, καθάπερ ἀμίλται
καὶ ἐπ' αὐτῷ νοεῖται τῷ Θεῷ πατρός, καὶ ἐκ
αὐτοῦ εἶσι, φησὶ, καὶ οὕτως ἐκ αὐτοῦ νοεῖται
τῷ Θεῷ καὶ πατρός, πᾶσαν ἀμφιβολίαν τῆς
ἀποφατιστικῶν περιεργῶν. καὶ πάλιν ὁ αὐτός
ἐν τῷ πρὸς τὴν βασιλίαν Θεοδοσίον λόγῳ βα-
πτίζοντα, εἶπεν, τὸ Ἰησοῦ ἐν πυρὶ καὶ ἀγίῳ
πνεύματι, οὐ τὸ ἀλλότριον τῆς βαπτιστικῆς
ἐκείνου πνεύματι δὲ ἀποφρατικῶς καὶ ὑπερτικῶς,
ἀλλ' ὡς Θεὸν κατὰ φύσιν μετ' ἐξουσίας τῆς ἀνω-
τάτου, τὸ ἐκ αὐτοῦ καὶ ἴδιον αὐτοῦ. καὶ πάλιν
ἐν ἄλλῳ νομοθετικῶν τοιγαροῦν τοῦ Χριστοῦ,
ὡς ἐν αὐτῷ καὶ ἐκ αὐτοῦ φυσικῶς ὑπάρχον τὸ
πνεῦ-

Porte, H.
ἀλλ' ἄλλως.

Foot. 2.

ANNO
CHRISTI
1439.

CAPUT
VII.

πνεύμα αὐτοῦ, νομαθεῖται. καὶ ἐσὶ ἐπιφάνεια οὐδεμίαν ἄρα, φησὶν, ἰδέσθαι ὁ Παῦλος φούσιος διαφορὰν υἱοῦ τε καὶ ἁγίου πνεύματος, ἀλλ' ὡς ἐξ αὐτῆ καὶ ἐσὶ αὐτῷ φυσικῶς ὑπάρχον. τῷ τῆς κυριότητος ὀνόματι καλεῖται. καὶ ὅρα, ὅτι διὰ τοῦτο φησὶ τὸν Παῦλον κλέσον τὸ πνεῦμα καλεῖσθαι, ὅτι ἐστὶ τῷ υἱῷ ὄνομα, διὰ τὸ ἐξ αὐτῆ εἶναι. τί γὰρ ἦν αἰτίων ὀνόματι τοῖς αἰτιχοῖς εὐαγγελισμῶν ἐπιθετοῖς. καὶ ἐσὶ τῷ εἰς τὸ ὄνομα ἀναθεματισμῶν ἐκλήθη. ἀνθρώπων γινώσκων, φησὶν, ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος ἀπομνημονεύει καὶ ὡπαθεῖς, πάντα ἔχων ὅσα καὶ ὁ πατήρ, διότι μὲν τῷ εἶναι πατήρ, καὶ ἰδίον τὸ ἐξ αὐτῆ καὶ ἐσὶ αὐτῷ ἐμπεφυκὸς ἅγιον πνεῦμα.

Amā, qui ex eo & proprius ejus est. Et iterum in Theauris: Legem igitur cum ferat Christus, ita condit eam, tanquam in eo & ex eo sit Spiritus ejus. Et rursus: Nullam igitur naturam differentiam Filii & Spiritus sancti Paulus novit, sed tanquam ex eo & in eo naturaliter sit, dominico nomine eum vocat. Et animadvertite, quod ideo dicit Paulum appellasse Spiritum dominum, quod Filii nomen est, quia ex Filio est: Cauterum enim nomina causatis solemus imponere. Item in expositione noni anathematismi: Homo factus, inquit, unigenitus Dei Filius, non minus permansit Deus, omnia habens quacumque & Pater, præterquam quod non sit Pater, & proprium habens, qui ex eo & in eo insitus est Spiritus sanctus.

2. Cor. 1.

Εἰ δὲ τις αὐτῶν ἀντιπάγει τὴν τῷ Θεοδώρου εἰς τοῦτον τὸν ἀναθεματισμῶν εἰρημῶνα, περὶ τούτου καὶ ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου, καὶ νῦν αὐτῶν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀντιπαραστήσει τῷ αὐτῷ, σαφῶς περιεῖπον τὴν τῷ διδασκαλῷ διάνοιαν. ἀποστῆναι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπολογίας τῆς ἀπὸ Θεοδοῦρου τοῦ αὐτοῦ τούτου, εἰ τις ἐγνωμένως ἀκούσεται, δεῖξαι δυνάμεθα. ἐκπορεύεται μὲν γὰρ φησὶν, ὡς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ τὸ ὁμοῦ πατρὸς φωνῶν, ἀλλ' οὐκ ἀλλοτρίων ἐστὶ τῷ υἱῷ, πάντα γὰρ ἔχει μὲν τῷ πατρὶ, καὶ αὐτῷ, μονογενὴ τούτου λόγου, ὡς εἰ καὶ ἐκ τῷ πατρὶ ἐκπορεύεται αὐτὸ ὁμοῦ πατρὸς φησὶ λόγος, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐστὶ καὶ τῷ υἱῷ, ὡς δηλαδὴ ἐκπορεύεται ἐξ αὐτῆ καὶ ἡ ἀληθία, ὅτι πάντα ἔχει μὲν τῷ πατρὶ. διὰ τοῦτο γὰρ, φησὶ, καὶ τὸ ἐξ ἐμῶ λαμβάνεται, ὅτι ἂν λαμβάνει ἐκ τῷ πατρὶ λαμβάνει καὶ ἐκ τῷ υἱῷ. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα υἱῷ καὶ ἰδίον τῷ υἱῷ τὸ πνεῦμα λέγειν τὸ ἅγιον, καὶ ἐκ τῷ υἱῷ ἢ διὰ τῷ υἱῷ ἐκπορεύεται δηλοῦν βούλεται.

Quod si quis rursus opponat quæ a Theodorito in hunc anathematismum dicta sunt, primo quidem sciat, quæcumque Theodoritus contra Cyrillum scripsit, omnia reprobata & anathematizata ab omnibus sequentibus sanctis conciliis fuisse, ita ut non deceat ex maledictis & jam reprobatis arguere. Deinde satis jam de hoc per nos dictum est, quando etiam non in utroque, in altero tamen eum mentitum fuisse probavimus, cum ipse quidem, quod per Filium Spiritus habeat substantiam, negaret; nos autem testimoniis doctorum probaverimus verum esse, ita ut non debeamus silentio sacri concilii nitri, & inde arguere, quod Theodoritus scripsisset Spiritum sanctum. Nec ex Filio, nec per Filium substantiam habere, & concilium his auditis tacuerit, nec eum redarguerit, ideo tacuit, quia eum vera dixisse sciebat. Ecce etenim probatum quidem est, Spiritum sanctum per Filium substantiam habere; synodus vero non solum de altero, videlicet quod non ex Filio habeat substantiam, tacuit, sed etiam de altera

parte, hoc est, quod nec per Filium procedat, quod tamen palam falsum est. Quemadmodum enim hoc silentio præterit, cum tamen falsum sit, ait etiam reliquum, videlicet quod nec ex Filio substantiam habeat, cum ipsum quoque falsum sit. Hæc igitur in superioribus diximus, & nunc illius noni anathematismi, contra quem Theodoritus scribens illa dixit, ipsius Cyrilli expositionem induximus, se ipsum & suam mentem exponentis, & contra maledicta Theodoriti replicantis. Non decet igitur, omisso illo alium quærere verborum Cyrilli expositorem, & præsertim acerrimum ejus hostem. Quare autem Cyrillus Spiritum dixerat proprium Filii, in nono anathematismo, quod Theodoritus carpsit, ipse exponens. Quia dicit, Ex eo est, & conveniens in hoc occidentalibus patribus. Et illi enim Spiritum dicunt Filii tanquam ex eo procedentem. Præterea ex responsione Cyrilli ad Theodoritum idem probare possumus, si quis sine contentione audiat: Procedit quidem, inquit, Spiritus sanctus ex Deo Patre secundum verba salvatoris, non tamen est alienus a Filio: omnia namque cum Patre habet. Et hoc ipsemet docuit, dicens de Spiritu sancto: *Omnia quacumque habet Pater, mea sunt*: ideo dixit vobis: *Ex meo accipiet, & annuntiabit vobis*. Nam etiam a Patre, inquit, procedere Spiritum sanctum salvator dixit, non minus tamen est etiam Filii: Est autem Filii, quemadmodum & Patris. Superius namque dixit: Fratrem namque & est Spiritus ejus, sicut & Patris: & non magis Patris, minus Filii, sed similiter amborum. Hoc vero nihil aliud est, nisi quemadmodum est Spiritus Patris, tanquam ex eo procedens, ita scilicet etiam Filii est, tanquam ex eo & per eum procedens. Et hoc significat cum in testimonium hujus rei accipiat, quod Filius omnia habeat quæ & Pater, & addat, quod hoc de Spiritu dixerat dominus. Postremo idem probat per illam auctoritatem, quod ex eo, id est, Filio accipiat Spiritus. Hoc enim & sanctus Epiphanius, (ut paulo post ostendetur) pro eo quod ex eo procedat, accipit. Ipse quoque beatus Cyrillus in expositione super Joannem, ipsam auctoritatem exponens, sic inquit: Accipere enim Spiritum dicimus ex Patre & Filio ea quæ illorum sunt, non tanquam aliquando quidem non habentem insitam in eis sapientiam & potentiam; cum intelligatur habere eandem essentiam, semper etenim sapiens & potens

ANNO CHRISTI 1439.

CAPUT VII.

potens est Spiritus; imo vero ipsa sapientia & potentia est, non participatione, sed naturaliter. Si igitur quod Spiritus ex Filio accipit, sapientia & potentia est, hæc vero non aliquando quidem habet, aliquando vero non; semper namque talis est natura, non participatione; semperque a Filio accipit, quæ cum non habeat participatione, natura ejus sunt: quid hinc colligatur, quis ignorat? Et merito hæc beatus dicit Cyrillus, qui in plerisque aliis locis manifeste ex Filio, sicuti ex Patre procedere dicit Spiritum sanctum. In epistola namque ad Nestorium: Etsi est, inquit, Spiritus in propria hypostasi prout Spiritus est, non Filius; non est tamen ab eo alienus, profluit autem ex eo sicuti ex Deo & Patre. Ne quis autem hoc verbum, Profluere, de secunda & temporali processione putet hic fuisse dictam; primo quidem sciat, quod non est hic sermo de distributione donorum & charismatum Spiritus, sed de ipsa ejus hypostasi. Deinde hoc, Profluere, semper reperies apud hunc doctorem pro, Procedere. Etenim tum in expositione symboli, profluit quidem, inquit, hoc est, procedit: tum in sexto ad Hermiam, & Spiritum quidem veritatis eum nominat, profluere autem ex ipso asserit Patre; tum etiam plerisque aliis in locis idem dicit. Illud quoque quod dicit, Sicuti ex Deo & Patre, non superfluit; Nihil enim ille supervacaneum, sed omnia cum magno pondere dicit; & ita vult Spiritum esse Filii, prout est Patris: & ita profluere, prodire, & emanare a Filio, prout a Patre, & nullo modo aliter. Ideo in sermone ad Theodosium imperatorem de hoc loquens, & volens probare ita esse Filii Spiritum, prout Patris; & ita ex Filio nobis emanare eum, prout ex Patre: Non ex mensura, inquit, secundum Joann. 3. nem, dat Spiritum Filius, sed ipse eum ex seipso emittit, quemadmodum & ipse Pater. Quare beatus Paulus omni in hoc differentia postposita, nunc quidem Deo & Patri illum attribuit, nunc rursus Filio. Inserit deinde Pauli verba, quibus æque Filii esse Spiritus sicuti & Patris, probatur. Nulla enim differentia est, Filii Spiritum, vel Patris dici; Rom. 8. Galat. 4. Philipp. 1. omnem enim in hoc differentiam Paulus postponit. At Patris dicitur Spiritus, tanquam ex eo procedens: ergo eodem modo Filii quoque dicitur Spiritus.

Præterea in superioribus satis differunt. A minus, quomodo dicitur Spiritus Filii secundum doctores; secundum enim Basilium, tanquam per Filium manifestatus: secundum Maximum, tanquam per Filium procedens: secundum patres occidentales, tanquam ex Filio procedens. Nec igitur Cyrillus alia ratione dixisset, Spiritum Filii esse & Filii proprium, quam alii idem cum eo sapientes doctores dixerunt, tanquam ex Filio scilicet, sive per Filium, procedentem. Nihil enim interest, Ex Filio, vel; Per Filium dicere. Etenim ipse quoque nunc ponit, Ex, nunc eam mutat in. Per, tanquam ambæ vere dici possint. Unde in eis quæ ad Palladium in forma dialogi scribit: Mutabilis vero minime, inquit, est Spiritus; nam si mutabilitati subiceret, ipsi divinæ naturæ iste defectus ascriberetur. Siquidem Dei & Patris, nec non & Filii est, qui essentialiter ex utroque, scilicet ex Patre per Filium, profluit Spiritus. Item in quinto ad Hermiam, reddens causam, cur Spiritus Filii dicatur Spiritus. Cujusnam, inquit, proprium dicimus esse Spiritum sanctum? Utrum solius Dei & Patris? an etiam Filii, an & disjunctim utriusque, simul & amborum, tanquam unum ex Patre per Filium propter identitatem essentiarum? Proprium itaque Filii ipse quoque Spiritum dicit, quia per Filium est. Per Filium autem est propter identitatem essentiarum, Patris videlicet & Filii. At propter eandem ipsam omnia etiam Patris sunt Filii, præterquam quod non sit Pater. Ita sibi ipsi per omnia consona dicit sanctus hic doctor. Unum etenim & eundem Spiritum ex Patre per Filium esse, una & eadem spiratione sive processione; & ideo illum eorum proprium ait esse, quia ex Patre per Filium est, hoc autem propter identitatem essentiarum.

Sed ea, quæ Cyrillus de processione

Τὸ γὰρ πνεῦμα υἱὸ λέγεσθαι, εἰρημὸς ἐκαστοῖς αἰτίαις νοεῖται· καὶ ὅτι τῷ μὲν μετὰ Βασιλίῳ ὡς διὰ τῷ υἱὸ περιωσῶς, τῷ δὲ Θεῷ Μαξίμῳ ὡς ἐκπορεύμενον δι' αὐτῶ, τοῖς δὲ πατέσι τοῖς δυτικοῖς ὡς ἐκπορεύμενον ἐκ υἱοῦ. καὶ ἂν οὖν οὐδ' αὐτῶ κατ' ἄλλον ἔδοξε τρόπον υἱὸ λέγεσθαι πνεῦμα, καὶ ἴδιον τῷ υἱῷ ἀλλ' ἢ πάντως ὡς τοῖς ὁμοφροσιν, ὡς ἐκ υἱῷ δηλαδὴ, ἢ δι' υἱὸ τῆς ὑπαρξίν ἔχον· οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἐκ υἱῷ λέγειν, ἢ δι' υἱῷ. καὶ γὰρ αὐτὸς ποτὶ μὲν ἴτω, ἐκ, τίθει, ποτὶ δὲ αὐτῷ μεταλαμβάνει εἰς τῆς; διὰ, ὡς καὶ ἀφ' ὁμοφροσύνης παραλαμβάνεσθαι. καὶ γοῦν ἐν τοῖς πρὸς Παλλάδιον κατὰ πῦσιν καὶ ἀποκρίσιν λόγοις· τριπλὸν οὗτι περὶ τὸ πνεῦμα, φησὶν· ἢ εἰπερ αὐτὸ ἴριεσθαι νοεῖ, ἐκ' αὐτῷ ὁ μῦθος τῆς Θεῶν ἀναδραμεῖται φύσιν, εἰσὶν ἐστὶ τῷ Θεῷ καὶ πατρός, καὶ υἱῷ, οὐσποδῶς ἐκ ἀμφῶν, ἢ γοῦν ἐκ πατρός δι' υἱῷ ἀποχέμενον πνεῦμα. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ ἔργῳ Ἐρμείαν, αἰτίαν ἀποδίδας τῷ τῷ πνεῦμα υἱὸ λέγεσθαι πνεῦμα φησὶ· τίνος ἴδιον εἶναι φησὶ τὸ ἅγιον; πνεῦμα ποτὸν δὴ μόνον τῷ Θεῷ καὶ πατρός; ἢ γοῦν καὶ τῷ υἱῷ; ἢ καὶ ἀνά μέρος ἑατέρῳ, καὶ ἀμφῶν, ὡς ἐν ἐκ πατρός δι' υἱῷ διὰ τῆς ταυτότητος τῆς φύσεως; ἀποκρίσεται δὲ ὁ Ἐρμείας· ὅπως ἐργασί φημι ἔπιπρε· καὶ ὁ Κυρίλλος πρὸς αὐτὸν ὁρθῶς. ἰδὲ καὶ αὐτὸς ἴδιον τῷ υἱῷ τὸ πνεῦμα φησὶ διὰ τὸ δι' υἱῷ εἶναι· δι' υἱῷ δὲ ἐστὶ, διὰ τὴν ταυτότητον τῆς φύσεως πατρός καὶ υἱῷ· ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτῷ ταύτῃ ἐκ παντὶ τῷ τῷ πατρός ἐστὶ τῷ υἱῷ, καὶ τῷ εἶναι πατὴρ. ὅπως αὐτῶ διὰ πάντων ὁ διδάσκαλος συμφωνεῖ. ἐν γὰρ καὶ τῷ αὐτῷ πνεῦμα ἐκ πατρός δι' υἱῷ ἐστὶ, μὴ πῶσται πάντως ἢ ἐκπορεύσει· καὶ διὰ τῷ τῷ φησὶν αὐτῶν ἴδιον εἶναι, διότι ἐκ πατρός ἐστὶ δι' υἱῷ· ἴστω δ' ἐστὶ διὰ τὸ ταύτῃ τῆς φύσεως· ἀρέσει μὲν οὐκ ἐκ παντὸς πολλῶν ἔργῳ ἴστω μακαρίῳ Κυρίλλῳ καὶ ὁμοφροσιν, ὡς πλήρης πᾶσα αὐτῷ

CAPUT VII

ANNO
CHRISTI
1432.

αὐτῆ συγγραφῆ, καὶ μόνον ταῦτα τὴν ἐκείνη πα-
 ραῖσαι διατίθει. ἀκυσμῶν δὲ τὸ ἐπιῦθε
 καὶ Ἐπιφάνιῳ τῷ θαυμαστῷ ἐν τῷ Ἀγκυρατῷ λό-
 γῳ λεγόντῳ ὕψ· τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ
 πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, τρεῖσιν τῇ ἑνομασίᾳ. καὶ πάλ-
 λιν ἀμφοτέρω κατεκεί ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ δι-
 κρισίῳ, ὁ Χριστὸς ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. καὶ ὁ Χρι-
 στὸς ἐκ τοῦ πατρὸς πιστεύεται Θεὸς ἐκ Θεοῦ, καὶ
 τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ Χριστοῦ, ἢ παρ' ἀμφοτέρων,
 ὡς φησὶν ὁ Χριστὸς, ὁ παρὰ τὸν πατέρα ἐκ-
 πορεύεται, καὶ ὑπὸς ἐκ τοῦ ἑμοῦ λήφεται. ὅπως
 ἡμεῖς οὐκ ἔδιδε χάρισμάτων διανομῆς ἁπαρ-
 ματικῶνται, περὶ δὲ τοῦ θεῖου προσώπων καὶ τῆς
 τῶν ὑπαρχῶν τὸν λόγον ποιεῖται. ἐκ μαρτυ-
 ρῶν δὲ τῶν ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται, τὸ ἐκ
 ἑμοῦ λήφεται, ἔλαβον· καὶ διδάσκει διὰ τῶν
 ὅπως τῷ θεῷ ἀγγελίᾳ ἀκούσας τὸ· ἐκ ἑμοῦ
 λήφεται, ὡς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται. καὶ ἔτι
 ἐν πῆσιν αὐτοῖς· ἀλλ' ἔρεϊ τίς· ἡκούσας φασὶν δύο
 υἱοὺς εἶναι; καὶ πῶς ὁ μονογενὴς; ἡμεῖς οὐκ εἰ-
 τίς ἐστὶ ὁ ἀντιλογιζόμενος τῷ θεῷ, εἰ γὰρ τὰ
 υἱὸν καλεῖ, τὸν ἐκ αὐτοῦ, τὸ δὲ ἅγιον πνεῦ-
 μα, τὸ παρ' ἀμφοτέρων, καὶ τὸ λοιπὸν. καὶ ἔτι·
 πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα ἀληθείας ἐστὶ, ὡς τρεῖ-
 σιν παρὰ πατέρα καὶ υἱοῦ. καὶ αὐτοῦ· ὅτι γὰρ
 τρεῖσιν ἡμεῖς ἴστω τὸν πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱὸς,
 ἡδὲ τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ, ὅπως τολμῶ λέ-
 γειν, ὅτι ἡδὲ τὸ πνεῦμα εἰ μὴ ὁ πατήρ καὶ ὁ
 υἱὸς, παρ' ὃ ἐκπορεύεται, καὶ παρ' ὃ λαμβάνει.
 ἀλλὰ σημειώσαι, ὅτι τὸ λαμβάνειν, ἀπὸ τῶν
 ἐκπορεύεται ὁ ἅγιος ἐξεδίξατε ἀνωτέρω. καὶ ἡδὲ
 τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα εἰ μὴ πνεῦμα τὸ ἅ-
 γιον, τὸ δοξαζόν ἀληθῶς, τὸ διδάσκον τὰ πάν-
 τα, ὁ παρὰ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. τί ἡμεῖς
 ἀν' αὐτῶν σαφιστερον, τί δὲ καθαρῶτερον; οὐ
 διαρρήθλιον ἔστω τὸν υἱὸν αἰτίαν ποιεῖται τὸ
 πνεύματος; καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ διδάσκουσιν αὐτὸ ἐκπορέ-
 εῖται; τί οὖν; βύσσομεν τὰ ὅπως ἄποσ τσαυτὸς
 τοῦ διδασκάλων φωνῆς, ὅπως μὴ ὅσας πολλὰς,
 ὅπως δὲ θεῖας. ὅπως δὲ συμφώνως ἀπάσας, καὶ τὸ
 τῷ ἀπολλεῖται χάρισμάμοι μονη τῶν ἀπαντῶν
 ἀρχῶν κατηγνώσμεθα; καὶ ἄποσ ἀνδρῶν τῶν
 σοφῶν τε καὶ θεῶν, καὶ τὸς λόγους αἰχνομοῦντων
 ἐν κρίσει.

ipſius perſone Spiritus ſancti ex Patre
 & Filio dicit, hæc & his ſimilia ſunt.
 Ceterum audiamus ſanctum Epiphanium
 in ſuo Ancorato ſermone ita dicentem:
 Spiritus ſanctus ex Patre & Filio, ter-
 tius nominatione. Et ruruſus: Uterque
 habitat in juſto homine, Chriſtus & Spi-
 ritus ejus. Quod ſi Chriſtus ex Patre
 creditur Deus ex Deo, Spiritus quoque
 ex ipſo, vel ex utroque, quemadmo-
 dum ait Chriſtus: Qui ex Patre proce-
 dit, & hic ex meo accipiet. Et patet quod
 hic doctor non de diſtributione chari-
 ſmatum, de divinis autem perſonis &
 ſubſiſtentia eorum loquitur. In testi-
 monium vero & probationem, quod Spi-
 ritus ex Filio quoque procedit, illam
 auctoritatem adducit: Ex meo accipiet;
 docens, ut cum audiamus in evangeliis
 dominum dicentem de Spiritu, quod ex
 eo accipiet, ita intelligamus, ac ſi di-
 ceret, ex eo procedere Spiritum ſan-
 ctum. Idem in eiſdem: Sed dicit quiſ-
 piam, Ergo duos Filios eſſe dicimus?
 Et quomodo eſt unigenitus? Atquiſtam
 eſt tu, qui contradicis Deo? Si enim
 Filium nominat, qui ex Patre, Spi-
 ritum vero ſanctum, qui ex utroque,
 &c. Et iterum: Spiritus ſanctus, Spi-
 ritus veritatis eſt, tertium lumen a Pa-
 tre & Filio. Et ruruſus. Quemadmodum
 enim nemo novit Patrem niſi Filius, nec
 Filium niſi Pater; ita dicere audeo, nec
 Spiritum niſi Pater & Filius, a quo pro-
 cedit, & a quo accipit (ſed adverte
 quod in ſuperioribus Accipere pro Pro-
 cedere poſuit) neque Filium & Patrem,
 niſi Spiritus ſanctus, qui vere glorificat,
 qui omnia docet, qui ex Patre & Fi-
 lio. Quid hiſ apertius, quid clarius di-
 ci poteſt? Nonne palam iſti doctores Fi-
 lium quoque cauſam ſive principium
 Spiritus ponunt? Nonne docent ex eo
 quoque ipſum procedere? Quid igitur?
 Claudemusne aures noſtras hiſ auctori-
 tatibus, & testimoniis ſanctorum tam
 multis, tam apertis, tam divinis, tam
 conſonis invicem & veritati, & obſti-
 nato corde contra hæc contendemus?
 At hoc non ſapientum, non hominum
 hominum proprium eſt, & eorum qui
 diſpenſatores verbi & myſteriorum Chri-
 ſti & eſſe & videri velint.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η. CAPUT VIII.

ΕΠΕΙ δὲ τινεσ τῷ ῥήματι τῷ πέμπεσθαι καὶ
 ἀποχεῖσθαι ἀποσκόποντες, ἐκ τοῦ υἱοῦ τὰ
 τῶν πνεύματος χάρισματὰ πέμπεσθαι λέγουσιν,
 ὡς αὐτῶν αὐτῶ τὴν ὑπόθεσιν· ταῦτων γὰρ καὶ
 μεταλαμβάνει τὸς μεταλαμβάνοντασ· ὡσ ἀν γέ-
 λως ἀποδεχθῆν πάσα περιεργία τοῦ βυλομῶν
 τῶσ μερακιᾶδεσ τευτισὶ λόγουσ κατὰ τῶσ υγιῶσ
 τοῦ ἁγίουσ δόξησ χωρεῖν, αὐτοῖσ πάλιν ἡμῖν πα-
 ρεῖπωσαν, καὶ τῶν τῶν λόγον ἐξελίξοντεσ, καὶ
 εἰαυτεῖσ ἐξηγησῶμεσ.
 Φησὶν οὖν ἐν τῷ ἐβδόμῳ τοῦ ἀποσ Ἐρμεῖαν
 ὁ ἑρὸσ Κέλσλοσ· τὸ δὲ δὴ πλὴσ θεῖαν ἡμῖν
 ἐγχαράττων εἰκόνα, καὶ σημάττων δὶκλμ ἐμποιῶν
 πὲ ὑπερκόσμοιοσ κάλλοσ, ἐχὶ τὸ πνεῦμα ἐστὶ;
 Concil. Geneal. Tomo XXXI.

UT autem clarius omnis eorum ar-
 guatur calumnia, qui contra ſan-
 ctam doctoris ſententiam autumant eum
 ex Filio dixiſſe dona Spiritus mitti, non
 ipſam ejus hypoftaſin ſive perſonam;
 ipſe ruruſus adſit, hanc ſalſam eorum ar-
 guens opinionem. & ſciſpſum exponens,
 quidnam ſit quod ait, per Filium ſive
 ex Filio profluere, prodire, emanare,
 ſcaturire. & ſimpliciter: quod in ſan-
 ctificationem in hunc mundum ab eo
 mittitur.
 Ait etenim in ſeptimo ad Hermlam:
 Inhabitantem enim ſibi & inſitum quiſ
 haberet eum, qui natura & vere Deus
 eſt, (de Filio dicens) cum Spiritum
 0 0 2 acci-

accipiat, qui non alienus & essentia di-
 CAPUT VIII. junctus ab eo est, sed qui ex eo, &
 in eo, & ejus proprius est, & eque
 atque ille dominus est? Et post pau-
 ca: Misit autem nobis, e caelo Para-
 cletum, per quem & in quo nobis-
 cum est, & in nobis habitat: non alien-
 um in nobis affans, sed qui essentiae
 suae & Patris sui proprius est Spiritus.
 Quod autem haec de substantia Spiritus,
 non charismatibus non subsistentibus ait,
 omnibus patet. Idem rursus in eodem:
 Qui vero nobis divinam insculpsit ima-
 ginem, & similitudinem cujusdam sigil-
 li, supremam nobis pulcritudinem im-
 ponit, nonne Spiritus est? Ita (inquit
 Hermias) non tamen ut Deus, verum
 ut divinae gratiae minister. Et Cyrillus:
 Non igitur ipse Spiritus nobis, sed ejus
 per eum gratia nobis imprimitur, Her-
 mias: Ita videtur Cyrillus: Ergo neces-
 sarium esset, imaginem gratiae, non Dei,
 vocatum fuisse hominem. Post haec con-
 sequenter per omnia probans, quod hy-
 postasis sive persona Spiritus, ipse sci-
 licet unus in Trinitate, Deus erat, qui
 divinam nobis in prima hominis plas-
 matione impressit imaginem, non gra-
 tia non subsistens: secundam item plas-
 matis reparationem, per salutarem disci-
 pulis insufflationem factam, per eum-
 dem Spiritum sanctum factam fuisse ponit.
 Dicebat etenim: A quo, antequam
 esset, modo factus fuerit homo, per
 sanctum videlicet Spiritum hypostaticum
 Deum, ab eodem rursus, deperdita
 sanctificatione, eum reparari. Si enim,
 inquit, gratia Spiritus ab ejus substan-
 tia disjuncta esset, cur beatus quidem
 Moses, homine ad esse producto, non
 dixerat: Sufflavit creator omnium gra-
 tiam per Spiritum vitae? Christus vero
 nobis: Accipite gratiam per ministerium
 Spiritus? Sed illic quidem dictum est,
 Spiritus vitae (vita etenim vere divi-
 nitatis natura est) hic vero per salva-
 torem, Spiritus sanctus, ipsum procul
 dubio Spiritum credentium animabus e-
 mittentem. Haec aperta sunt rei propo-
 sitae testimonia. Apertius tamen in se-
 quentibus dirimit illam opinionem, qua
 quidam putant, non subsistentem nobis
 gratiam mitti, & per eam nos sancti-
 ficari. Ait enim: Tempora vero Dei, nec
 non dii & vocamur & sumus. Qua de
 causa, queras ab adversariis, Si gratia
 participamus nuda & non subsistente?
 At non ita se veritas habet: Tempora
 namque existentis & subsistentis Spiritus
 sumus. Sed ex eis quidem, quae ad
 Hermiam scribit, cum multa sint: (quae
 qui volet, illinc sibi eliget) haec sola
 sufficiant, cum aperte probent illud,
 quod nobis propositum erat. Ex pluri-
 mis autem, quae in expositione super
 Joannem idem doctor elegantissime di-
 xit, illud nos adducemus solum, quod
 super illam auctoritatem dicit: Qui non
 ex sanguinibus, &c. Ait enim: Si Deus
 ex Deo secundum naturam est Spiritus;
 quo & per fidem in Christo participa-
 mus, dii nos etiam efficitur, tanquam

Gen. 2.
Joan. 10.

1. Cor. 3.

Joan. 1.

Ασπός ὄν φησι ὁ Ερμείας· καί· ἀλλ' ἔχ' ὡς Θεός,
 φησίν· ἀλλ' ὡς Θείας χάριτος ὑπερῶν. ἢ ὁ
 ἅγιος. ἐκ αὐτῶν περιγράφει ἡμῖν, ἀλλ' ἢ δι' αὐ-
 τῶν χάρις ἐσημαίνεται. ὁ Ερμείας· εἰκόσω. ὁ
 ἅγιος. ἢ οὖν ἀναγκαῖον, εἰκόνα τῆς χάριτος,
 ἢ ἔχει μᾶλλον εἰκόνα Θεοῦ διακικλῶσαι τῷ ἄν-
 θρωπον, εἰτ' εἰσὶν κατασκευάζων δια πάντων,
 ὡς ἢ τῶν πνεύματος ὑπόστασις, αὐτὸς ὁ Θεὸς
 ἢ, ὁ τῶν Θεῶν ἡμῖν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πλασθεῖ
 ἐν χάριτι εἰκόνα, ἢ ἔχει χάρις τις ἀνυπόστα-
 τος· ὁ ἴστω δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν δόκτων τῶν
 πλάσματος ἀνακαίνισιν διὰ τῶν σωτηρίων τοῖς
 μαθηταῖς ἐμφυσήματος γενομένην, διὰ τῶν ἁγίων
 φησὶ γεννηθῆναι πνεύματος. ἴδει γὰρ ὁ ἀπό-
 προν μὴ ὡς ἄνθρωπος γεννηταί τῷ τῷ θεῷ
 δηλαδὴ πνεύματι αὐτῷ τῷ εὐποσάτω Θεῷ, τῷ
 αὐτῷ καὶ πάντων ἀναπλασθεῖσαι πῶν ἁγιασμένων ἀ-
 ποθέσανται. φησὶ γὰρ· εἰ γὰρ τῆς ὕσεως τῶ
 πνεύματος διχονομισμένη τις ἢ ἢ δι' αὐτῶν χά-
 ρις, τί μὴ εἶδη σαφῶς ὁ μακάριος· Μακάρτης,
 ὅτι παρελευγίω τῷ ζῶν, ὡς τὸ εἶναι, λοι-
 πὸν ἐσφύσησε χάρις ὁ πάντων δημιουργὸς τῶν
 εἰδῶν ὡς τῆς ζωῆς; Χεῖρές δὲ ἡμῖν, λάβε-
 τε χάρις ἢ δι' ὑπερῶν τῶν ἁγίων πνεύματος;
 ἀλλ' ὠνόμασαι μὴν ἐκεῖ πνοῆ ζωῆς. Ζωὴ γὰρ
 ἀληθῆς τῆς Θεότητος φύσις· ἐπιπῶσα δὲ
 διὰ τῆς τῶ σωτηρίας φωνῆς, πνεῦμα ἅγιον,
 αὐτὸ πε κατὰ τὸ ἀληθὲς τῆς ἴσθ' πισθόντων
 ψυχῶν ἐκατοκίζοντός τε καὶ ἐσφύτος τὸ πνεῦ-
 μα. τῶν σαφῶς τῶ ἀποκειμένων μαρτυρία· σα-
 φέστερον δ' οὖν ὅμως εἶτι ἀποῶν καὶ πατρὸς ὁ
 αὐτὸς ἀναίρει τὸ νομίζεν ἀνυπόστατον ἡμῖν πέ-
 ποδαί χάρις, καὶ δι' αὐτῆς ἡμᾶς ἁγιαζέσθαι.
 φησὶ γὰρ· ναοὶ δὲ Θεῶ καὶ μὴ καὶ Θεοὶ κε-
 κλημέθα, καὶ ἐσθῶν. ἀνθ' οὗτοι γε δὴ, πῶν
 ἴσθ' δὲ ἐναντίας, εἰπερ ἐσθῶν ἀληθῶς ψαλῆς
 καὶ ἀνυπόστατος χάριτος μέτοχοι. ἀλλ' ἔχ' ἴσθ'
 εἶχει· πόθεν ναοὶ γὰρ ἐσθῶν τῶ ὄντος τε καὶ
 ἰφειγνῶτος; ἀλλ' ἐκ μὴν τῶ ἀπὸς Ερμείαν
 πολλῶν ὄντων, ἃ ὁ βελομένη· ἐκεῖθεν ἀναλε-
 ξάσθω, ἀρκίσει καὶ τῶντα. ἐν δὲ τῇ εἰς τὸ κατὰ
 Ἰωάννην ἐρμηνείᾳ εἶτι πολλῶν πλειόνων ὄντων ἴσθ'
 εἰς ταῦτα φερόντων τῶν ἐνοσίων, ἴς ἂν ἀπάν-
 των μνηθεῖη, ἢ ὄντων μεγάλη χολή; ἡμεῖς δ'
 ἐκεῖνο ἀποκομίσω μόνον, ὅ ἐν τῷ ρητῶ φησι
 τῷ, ὅτι ἐκ ἔξ αἱμάτων. λέγει γὰρ· εἰπερ Θεός
 εἶσι καὶ ἐκ Θεῶ κατὰ φύσιν τὸ πνεῦμα, ὃ δὴ καὶ
 μέτεχεν διὰ πίστεως τῆς εἰς Χεῖρόν ἀξίωμεθα,
 Θεοὶ χρηματίζωμεν, ὡς ἴδη καὶ Θεὸν ἔχοντες
 ἐν ἑαυτοῖς, κατὰ τὸ. ἐνοικῶσιν ἐν αὐτοῖς καὶ
 ἐμπεριπατήσω, εἰπερ κατὰ τὴν ἴσθ' ὅτι καὶ Θεὸς
 ἐσθῶν, εἰ μὴ Θεὸς τὸ πνεῦμα κατὰ φύσιν εἶσι;

ANNO
CHRISTI
1439.

CAPUT VIII.

Αλλά κ' ὁ μέγας Βασίλειος συμφώνως τῷ
 Δείν τῶν πατέρων τὸ, π' ἔξ ἀρχῆς ἐμφοσηθὲν
 πνεῦμα ἀνθρώπων, τὸ, π' ἐστὶ τῶ ἀνακαίσει τοῖς
 μαθηταῖς ἐπὶ τῷ σωτήρι τῷ Δείν εἶναι
 λέγων ὑπόστασι, ἔσω φησὶν ἐν κεφαλῇ ἢ ἢ
 ἐπιγραφή· ὅτι Δεία φύσις τὸ πνεῦμα· πνεῦμα
 γὰρ τῷ ζῶντι λόγῳ σωματικῶς εἰς τὸ δημιουργ
 εἶναι, ζωσα δυνάμις κ' Δεία φύσις, ἀρρήτως ἔξ ἀρ
 ρήτου σώματος κεκλιμῆνα, ἀρρήτως κατὰ τῷ ἐμ
 φύσει εἰς τὸ ἀνθρώπον ἀπεσταλμένη, κ' κατὰ τὴν
 σωματικῶς ἐπὶ τῷ Χριστῷ δεχθὲντα τύπον αἰ
 θις ὑπ' αὐτῆ δι' ἐμφοσησεως ἀποκαθισταμένη·
 σαυξέχην γὰρ δεῖ τῆ κατ' ἀρχὴν κηρύττητι τῷ
 ἀνακαίσει· κ' τὴν δρομῶν ἐκτείνωσεν ἐμφο
 σήσας, ἔξ ἱερῶ ὡν παρὰ τ' ἔξ ἀρχῆς ἐμφο
 σήσαντα, ἀλλ' ὁ αὐτὸς, δι' ἑ Θεὸς δέδοκε τῷ
 ἐμφοσησε, ὅτι μὴ μὴ ψυχῆς, πῦν δὲ εἰς
 ψυχῆ· ἔσω κ' ἔτος ὁ μέγας πατὴρ τυπὸ τῷ
 τὸ φησὶ τοῖς μαθηταῖς εἰσεῖναι πὴν Ἰησοῦν, ὅπερ
 αὐτῆ π' κ' τῶ πατέρων ὡς δημιουργὸν σωτηροῦ
 τῶ π' ἐ σωτηρικῶν. ἀλλὰ τῷτο δῆλον, ὡς ἢ
 τῷ ἀγίῳ πνεύματος εἶναι ὑπόστασις. ἢ ὑπόστασις
 ἀρα τῷ πνεύματος κ' τῷ τῷ ἀνθρώπου σωτῆρι
 ἐδημιουργῆσι πλάσει διὰ τῷ Δείν ἐμφοσηματος,
 κ' τῷ τοῖς μαθηταῖς ὑπερον δέδοκε, κ' δι' αὐτῆ
 τοῖς πιστεύουσιν ἀπασί· κ' αὐτῆ ἢ παρὰ πατῆρος δι
 οῦ, κ' ἔξ οὗ λάμπουσα π' κ' ἀναβλύζουσα· ἔσω
 γὰρ φησὶν οἱ πατέρες.

A jam in nobis ipsis habentes eum, se-
 cundum illud: *Inhabitabo & inambulabo*
in eis. Quo namque modo templa Dei
 essemus, nisi Spiritus natura Deus es-
 set? Sed beatissimus quidem Cyrillus
 hæc & his similia dicit: audiendum au-
 tem etiam alios, quid de eadem re di-
 cant.

Magnus itaque Basilius consona præ-
 dicto doctori dicens, tum Spiritum homi-
 niti a principio sufflatum, tum a sal-
 vatore discipulis datum, ipsam hypo-
 stasin Spiritus fuisse asserit contra Euno-
 mium in capitulo cui titulus, *Quod*
Spiritus divina natura est: Spiritus nam-
que, Inquens, viventi Verbo ad crean-
dum adjunctus, vivens potentia, divi-
na natura, ineffabilis ex ore ineffabili
manifestata, ineffabiliter per sufflation-
em ad hominem missa, & secundum
corporalem a Christo monstratam figu-
ram rursus ab eo per sufflationem red-
data: convenire namque decet creationi
novam reparationem: onvenientiam
autem figuravit sufflans, qui non est al-
lius præter illum, qui a principio suf-
flavit, sed idem, per quem Deus suf-
flavit, tum quidem cum anima, nunc
vero in animam. Ita hic quoque doctor
ipsum eundem Spiritum sit emisisse di-
scipulis Jesum, qui ipsi & Patri tanquam
creator connumeratus & conjunctus est:
Hoc autem patet, quod ipsa hypostasis
Spiritus est: Igitur ipsa hypostasis Spi-
ritus & primam plasmationem hominis
per illam divinam sufflationem creavit,
& discipulis postea data est, & per eos
credentibus. Et hæc est, quæ a Patre
per Filium, & ex Filio profuit & ema-
nat, quemadmodum etiam Nicæna pri-
ma synodus in quodam loco de Spiritu
dicit: Quod procedit quidem a Patre,
proprius autem Filii est, & ex eo ema-
nat, ipsum enim eundem, qui ex Pa-
tre procedit, ex Filio emanare ajunt il-
los patres.

D proprius autem Filii est, & ex eo ema-
 nat, ipsum enim eundem, qui ex Pa-
 tre procedit, ex Filio emanare ajunt il-
 los patres.

Καὶ τί λέγω, πατέρες; αὐτὸς ὁ σωτὴρ τῶν
 τῶν λόγους ἐπισφραγίζων, ἴσ' αὐτὸ φησὶν
 αὐτὸν πέμψειν, ὃ παρὰ τῷ πατρός ἐκπορεύεται,
 κ' ἐκ ἄλλο μὴ αὐτὸν πέμψειν, ἄλλο δὲ ἐκπο
 ρεῖται τὸν πατέρα. ὅταν γὰρ, φησὶν, ἔλθῃ ὁ
 παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τῷ
 πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τῷ
 πατρός ἐκπορεύεται. τῷτο δὲ κ' γραμματικῶν
 παῖδες ὡς ἀν εἶπασιν· ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλη
 τος, ὃς παρὰ τῷ πατρός ἐκπορεύεται, ὃν ἐγὼ
 πέμψω ὑμῖν. ὡς εἶναι δῆλον, ταυτὸ τῷ πέμ
 ψειν αὐτὸν, ὃ παρὰ τῷ πατρός ἐκπορεύεται. εἰ
 οὖν ἢ ὑπόστασις τῷ πνεύματος πατρός ἐκπο
 ρεῖται, ταυτῶν κ' ὁ υἱὸς πέμπει· εἰ δὲ χάρις
 ὁ υἱὸς πέμπει τῷ ἀνυπόστατον, κ' παρὰ τῷ πα
 τρός ἢ τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἢ χάρις ἀν ἐκπορεύεται·
 ἀλλὰ τῷτο γὰρ ὡς τῷ ἀδιαιρέτῳ κ' βλάσφημον.
 εἰπεὶ γὰρ κατ' εἰδὸς κ' τῷ αὐτῷ ὑποκλήθῃ τῷ
 πνεύματος, δύο τινὰ κατηγοροῦνται, τὸ ἐκπορευ
 θῆναι π' κ' πέμπειν, ὡς τῷ εἰδὸς τῷ κατη
 γορευθῆναι τὸ ἐπιπέμψων τῷτο λαμβάνειν
 δεῖ, ὡς ἀνάγκη κ' εἰπὶ τῷ ἱερῷ ληφθῆναι. εἰ

Et quid dico, patres? ipse salvator
 dicta istorum omnium approbans, illum
 eundem pollicetur se discipulis missu-
 rum, qui a Patre procedit; & non esse
 alium qui a Patre procedit, quem ipse
 mittet: *Cum venerit, inquit, Paracle-*
tus, quem ego mittam vobis, Spiritus ve-
ritatis, qui a Patre procedit. Hoc enim
 ipsi quoque grammatici hoc modo con-
 struerent: *Cum venerit Spiritus, qui a*
Patre procedit, quem ego mittam vobis:
ut manifestum sit, ipsum, id est,
Filium missurum, quod & a Patre pro-
cedit. Si igitur persona Spiritus a Pa-
tre procedit, eadem etiam a Filio mit-
titur. Quod si gratiam Filii non sub-
sistentem mittit, a Patre etiam non per-
sona, sed gratia procedit. Sed hoc cum
stultum, tum impium est dicere. Cum
enim de uno & eodem subiecto, vide-
licet Spiritu, duo quedam prædicantur,
procedere scilicet & mitti, eodem modo
accipiendum subiectum de utroque præ-
dicato. Si igitur hypostasin Spiritus pro-
cedere intelligimus, eandem etiam mit-
ti intelligere debemus: aliter enim di-
 ce.

Jan. 15.

CAPUT VIII.

cere absque ratione, nullam probationem adducendo, & procedere quidem hypostasi Spiritus attribueret; mitti vero, gratiae non subsistenti, hoc ridiculum, irrationabile, & voluntarium est, & quod nullus concedet. Mittitur igitur ex Filio ipsa Spiritus hypostasis, quae & a Patre procedit, quemadmodum ab ipsis evangelii verbis, & a doctoribus probatum est. Quare si mitti, si emanare, si prodire, si profuere, si scaturire, si oriri Spiritum a Filio audiamus, divinam eius hypostasin intelligere necesse est. divinam autem Spiritus hypostasin ex Filio profuere, vel emanare, & reliqua, quoniam alio modo possibile est, nisi Filius causa sive principium ipsius subsistentiae Spiritus sit?

Αὐτὸν τὸ ἐκπορεύμενον, τὴν τὸ πνεῦμα τοῦ μὴ ὄντος, καὶ τὸ πειπτόμενον τὴν αὐτῆς ἡσυχίας ὀφείλουσαν· τὸ γὰρ ἄλλως λέγειν ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ λόγου ἀνάγκης, ὅτι τὸ μὴ ἐκπορεύεσθαι τὴν ὕπὸ τῆς ἀπορίας τὸ πνεύματος, τὴν δὲ χάριν τὴν πειπτεῖν, ἀλόγως ἀποκληρούμενον ἐστίν· ἀλλὰ τοῦτο γὰρ οὐκ ἂν τις παραδείξαιτο. τίμπεται ἄρα παρὰ τὸ υἱοῦ, ἢ τῆς καὶ παρὰ τὸ πατρὸς τὸ πνεύματος ὑπόστασις ἐκφορεύεται, ὡς ἀπὸ τοῦ λόγου ἐδείχθη, ἀπὸ τοῦ τοῦ διδασκαλῶν. ὡς καὶ τὸ ἐκ τοῦ υἱοῦ λεγόμενον, τὴν τὸ πνεύματος ὑπόστασις ἡσυχίας δίδωσι· καὶ πηλὴ ἀξία, καὶ πειπτεῖν, παρὰ τὸ υἱοῦ τὸ πνεῦμα ἀκούωμεν, τὴν θεῖαν ἐκείνην ἡσυχίαν ἀναγκαῖον ὑπόστασις. πῶς δ' ἂν ἄλλως ἢ τὸ πνεύματος θεῖα ὑπόστασις ἐκ τοῦ υἱοῦ, ἢ παρὰ τὸ υἱοῦ εἴη, ἢ ἀναλύσειτο, ἢ πηγάσει, μὴ ἔχοντος ἐκείνου αἰτίαν; σιωποῦν ἕως ἄρα οὐκ ἔχω.

ANNO CHRISTI 1439.

Quod etiam occidentales doctores idem aperse dicunt quod orientales, prout eorum auctoritatibus nobis per Latinos Natis, clare apparet insucentibus.

CAPUT VIII.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ.

* In Graeco IX.

Ego quidem paucis, quoad potui, multi, omisis, quod pollicitus sum, perfecisse puto. Probavi namque sufficienter, nullo doctorum occidentalium usus, ipsos scilicet patres nostros & doctores orientales Filium quoque causam sive principium esse Spiritus sensisse, & per omnia invicem convenientes & concordantes, & partim ex Patre per Filium partim ex Patre & Filio procedere Spiritum sanctum, & sapere & docere Vestrum autem est, ut eis doctoribus, & quidem rectis, Latinis & sacrosanctae Romanae ecclesiae uniamini, cum eadem, quae & patres & doctores nostri crediderint. Neque putetis aut ipsos, aut patres eorum & nostros, occidentales videlicet sanctos, contraria orientalibus patribus dixisse. Minime, minime ita est. Et apposuisssem vobis auctoritates & testimonia etiam illorum ad persuadendum vobis, & eorum cum orientalibus concordiam probandam, nisi vos omnes sciret & scivisse, & audivisse eas, cum Latini prodixerint. Ad haec cum oratio nostra prolixior fuerit, non sunt alia addenda. Praeterea licebit cuique, cum voluerit, eas & videre & legere, cum sint apud nos a Latinis datae. Hoc autem solum ad vestram reducendum memoriam putavi, quod omnes patres occidentales, Hilarius, Hieronymus, Damasus, Augustinus, Ambrosius, magnus Leo, Gregorius, & ceteri multi, quam clare, quam aperte una mente, una voce ubique operum suorum, non uno aut duobus membris & articulis, sed pluribus verbis prolixis sermonibus & probationibus ex Patre & Filio procedere Spiritum sanctum affirmant, & ita ex Filio sicut ex Patre, & principium Spiritus Filium esse sicut ipse Pater, & unum & idem eius principium esse Patrem & Filium simul, non duo

ΕΓΩ μὲν οὖν ὅπερ ὑμῖν ὑποσχεσάμενος, διὰ βραχίων ὡς οἶόν τι, πολλά παραλείπων αἶμαι πεπληκίμαι. εἰδείξα γὰρ ὡς ἐπιμὴ μὴδὲ προσρητάρμενος τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ἁγίους πατέρας τοὺς ἐξ ἡμῶν, τὸν υἱὸν αἰτίαν φρονούντας τὸ πνεύματος, καὶ διὰ πάντων ἀλλήλοις συμβαινόντας· καὶ τοὺς μὴ δὲ υἱοῦ ἐκ πατρὸς, τοὺς δὲ ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ τὸ ἔργον ἐκφορεύεσθαι πνεῦμα, αὐτοὺς πε φρονούντας, ἡμᾶς διδάσκοντας. οὐμίτρον δ' ἂν εἴη λοιπὸν, ἀσπασαμένους τὴν παρ' αὐτῶν ἐνωθίαι Ῥωμαίοις καὶ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας Ῥωμαίων, ταυτὰ φρονούσιν ἅπασιν καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ διδασκαλοὶ. καὶ μὴ νομίσθητε μήτ' αὐτοὺς μήτ' τοὺς πατέρας αὐτῶν καὶ ἡμῶν, τοὺς ἐξ ἰσπερίας ἁγίως ἐσπασίαι τοὺς ἐξ ἀνατολῆς ἀποφύλακται. οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι· πάντως γὰρ μᾶλλον εἰσι σύμφωνοι τῆς καὶ ὁμολογοὶ. καὶ παρεθέμενοι ἂν ὑμῖν καὶ τῆς χεῖρας αὐτῶν ἐνεκα κειθούσας πλείονος, καὶ τοῦ τίμιου πρὸς ἀλλήλους συμφωνίαν ἀνατολικῶν πε δευθῆναι καὶ δυτικῶν, εἰ μὴ πάντως ἡμᾶς ἠσυχασίαι εἰδόντας πε καὶ ἀκηκόοντας ἀποκομισάντων Ῥωμαίων καὶ ἁμᾶς ἐκταθέντος εἰς μήκος τὸ λέγειν οὐ χρὴ πλείον προδέναι· ἄλλως πε καὶ ἐξέται ἀγαλαβοῦσιν ἐκ τῶν δοθέντων παρὰ Ῥωμαίων ὑμῖν, ἀναλύναι. τοῦτο δὲ μόνον ὑπομνήσαι ἡμᾶς ἀναγκαῖον, ὅτι πάντες οἱ ἐξ ἰσπερίας κονη, Ἰλαριος, Ἰερώνυμος, Δαμασος, Λιγυσιος, Ἀμβρόσιος, Δίων ὁ μέγας, καὶ Γρηγόριος ὁ διάλογος, καὶ ὅσοι ἄλλοι, διαρρηθῆναι πε καὶ σαφῶς καὶ πανταχοῦ τῶν λόγων τῶν ἑαυτῶν, οὐχ ἐνί τινι καὶ δυσι κώλοισι, ἀλλὰ διὰ πλείονων κατωσχεῶν πε καὶ λόγων, ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκφορεύεσθαι λέγουσι τὸ πανάγιον πνεῦμα, καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ ὡς καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς, καὶ αἰτίαν τὸ πνεύματος τὸν υἱὸν εἶναι ὡς τὸν πατέρα, καὶ ἀρχὴν αὐτῶν τὸν αὐτὸν, καὶ μίαν καὶ τίμην αἰτίαν ἀρχὴν, καὶ αἰτίαν αὐτῶν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἅμα,

ANNO
CHRISTI
1439.

ἀμα, ἀλλ' ἡ δύο ἀρχαί ἢ δύο αἰτίαι· ἢ τὰν Ἀ
 τὴ λογισαμένης, ἢ παραδόντος τῆς ἁνα-
 τολῆς διδασκαλίας, ἀνάγκη συμβαίνειν ἀλλή-
 τοις αὐτὸς αἰεταί, καὶ ταῦτα περὶ τῆς αὐτῶν
 συμφωνοῦν. οἱ τε γὰρ ἀπώτερον εἰρηθῆναι λόγοι
 περὶ τῆς συμφωνίας τῶν διδασκάλων, φρονεῖν
 ἡμᾶς ἀπὸ γὰρ ἑσθῆναι, ἀλλήλοις εἰς ταῦτον αὐτῶν
 ἐρχοῦναι φρόνημα, ἢ λέγειν ταῦτα· αὐτοὶ τε
 καὶ κατ' αὐτὸς οἱ ἐκ τῆς εἰσῆς τῶν τῶ φρόνημα
 εἰδείχθησαν ἔχοντες, ὃ ἢ οἱ δυτικοί, ὡς φα-
 νερῶς ἡμῖν φαίνονται συμφωνοῦντας. καὶ πε-
 ρὶ εἰ μὴδαμῶς ἑσθῆναι αὐτῶν ἔχοντες τῆς αἰ-
 τίας τῶ πνεύματος ἀποδίδοντας τῶ υἱῷ, μόνῳ
 τῶ μὴ ἀρκεῖναι μὴδὲ μὴδαμῶ τῶν ταῦτῶ λό-
 γων, εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ πνεύματος αἰτούν, ἡδυ-
 ναμέθα λέγειν μὴ ἀντικεῖναι Ῥωμαίοις, ἔγω
 περὶ αὐτῶν ἐκ τῶ υἱῷ λέγειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 ἡμῶν δὲ ὀρθοῦναι μὴ ὑδαμῶς, μᾶλλον δὲ καὶ
 σαφῶς διὰ τῶ υἱῷ καὶ ἐκ τῶ υἱῷ ἐκπορεύεται
 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον φασκόντας, ἐκ ἂν εἰκοιμεν
 Ῥωμαίοις συμβαίνειν ταῦτῶ λέγειν ταῦτῶ; ἀλλ'
 ἐκ οὐδ' εἰ τις ἡμᾶς ἐκαιμῆται. δεῖ δὲ καὶ τῶ
 εἰδέναι ἡμᾶς, ὡς ἡ ὑδαμῶς δεῖ συγγράμ-
 ματι ἐνεσκοπεῖναι περὶ δέχεται τῶν ἁγίων ἢ δυ-
 τικῶν, ἢ εἰ ταῦτα παραδέχεται μὴδὲ τῶ φαινό-
 μενα δεῖ καὶ τῶ περὶ τῶ ἀρθρῶ τῶν λεγομένων
 ἢ ἀνάγκης συμπαραδέχεται: ἔγω γὰρ ἐν πλεί-
 σοις τόποις ἢ λόγων αὐτῶν, καὶ ἕως ἐν πᾶσι
 ταῦτα διίσταται· καὶ τῶ αὐτῶ καὶ τῶ αὐτῶ εἶναι
 ἢ συνεχεῖα τε καὶ ἀκατάσθησις τῶ ἀπορηθῆναι
 καὶ ἐπομῆναι, ὡς μὴδὲ εἶναι κατ' αὐτῶ ὑπο-
 πύσαι. ἐπεὶ ταῦτα γὰρ τῶ ζητήματος καὶ τῶ λό-
 γων ἢ περὶ ταῦτα ἐκ τῶ ἐκείνων λόγων ἢ ἀκρι-
 βῶν, ἔδεν ἔτι λείπεται, ἔδ' ἂν ἐγνοῖαν τῶ λει-
 πόμῆνα σώσαιεν· ἔως ἐν πλείστοις αὐτῶν τόποις
 ὀλόκληρα κεφάλαια καὶ ζητήματα κειρημένα δια-
 φορα διὰ τῶν συνωφαινεῖται ταῦτα ἢ λόγων.
 ἀλλ' ἂ μὴ καὶ ὅσα περὶ αὐτῶ εἰπεῖν εἶδει τοῦ
 δόγματος, ὡς ἐν τῶ παρόντι διὰ βραχείων
 ἀπορηθῆναι εἰπεῖν, ὡς ἐνὸν ἀπὸς ἡμᾶς εἰρη-
 ται, καὶ ἔδεν πλείον δεῖ ἀπορῆναι.

principia. Quae omnia mente volventes
 & orientalium doctorum dictis compa-
 rantes, qui ex Patre per Filium & ex
 Patre & Filio procedere dicunt Spiritu-
 tum sanctum, item ex Filio & ex utro-
 que esse, necessario eos concordēs in-
 vicem reperiemus, & eadem de eodem
 sententēs in omnibus. Et superiores
 enim rationes, quas de concordia &
 quidem necessaria doctorum adduximus,
 cogunt nos credere eos consentientes in-
 vicem, & eadem de hac divina proces-
 sione Spiritus sancti sentientes, quemad-
 modum etiam de aliis dogmatibus fidei.
 Et nunc ipsi orientales per seiplos ea-
 dem cum occidentalibus dicere satis pro-
 bati sunt, ut nemo negare possit am-
 plius eorum summam concordiam. At-
 qui etsi nullo modo patres orientales
 attribuerent Filio esse principium Spiritu-
 tus, cum tamen nullibi aliquid neget
 expresse processionem Spiritus ex Filio,
 nemo est, qui auderet eos dicere occi-
 dentalibus patribus dixisse contraria.
 Nunc vero cum non solum non negent,
 sed apertissime etiam dicant, per Filium
 & ex Filio procedere Spiritum, aude-
 bimusne dicere, non eos convenire &
 concordare cum occidentalibus? At ne-
 mo nos commendabit, imo vero nemo
 est, quin nos audaciae, temeritatis, stultitiae
 accuset. Scire autem hoc etiam
 debetis, quod aut nullo modo acceptan-
 da sunt, quae reperiantur opera sanctorum
 doctorum occidentalium; aut si
 haec acceptabimus, ut faciendum est,
 oportet, quae de hoc articulo dicunt,
 & acceptare & credere. Tam enim mul-
 tis in locis operum eorum, imo vero
 in omnibus sparsa sunt; tantaque & ta-
 lis est continuatio & sequentia praece-
 dentium ad ea quae sequuntur, ut non
 possit aliquid de his aliquid suspicari.
 Si qui enim hanc conclusionem, & ra-
 tiones eam probantes ex operibus eo-
 rum adimat, nihil amplius restat, nec
 sensum aliquem reddunt, quae remanent:
 ita connexa, ita conglutinata &
 conjuncta cetera omnia cum hoc dog-
 mate sunt.

CAPUT VIIII.

Epilogatio & repetitio praedictorum, & solutio frivola responsionis, qua quidam ad auctoritates occidentalium respondent, & exhortatio ad unionem.

Κ Ε Φ Α Λ . Ι .

CAPUT IX.

in Graeco X.

ΔΕΟΜΑΙ δὲ καὶ παρακαλῶ πάντας ἡμᾶς,
 ἀγιώτατοι πατέρες τε καὶ δεσπόται, σὺς ἡ
 μα ἱερώτατοι, σύλλογοι ἁγιοί, ταῦτα σκε-
 ψάμενοι, καὶ ἀκερῶς ἐπιστῶντας πᾶσι, τῶν
 ἀπορηθῆναι. Ἐνεργεῖν ψῆφον, καὶ ἢ τις ἡμῖν
 μετ' ἀφημίας ἐψεται παρὰ πάντα τὸν χρόνον,
 ἢ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμᾶς παραπέμψαι μετ' ἀ-
 κλειᾶς τε καὶ σφάνων καὶ τῶ παρὰ πάντων ἐκαι-
 νῶ. συλλογισάσθε γὰρ ἀπὸ ταῦτα μὴ, ὡς ἔχ' ὁ-
 μοία ἡμῖν ἢ ἀσολογία εἶναι μοιπήτα, ὡς ἢ
 ἀπώτερον, τῆς τῶ αὐτῶ τῶ ἀδελφῶν διακρίσεως,
 καὶ τῆς ἐχθρᾶς τῆς ἀπὸς Λατίνους, ἔγω μὴ
 ὄντας πολλὰς, ἔγω δὲ σοφία καὶ γνώσει κεκο-
 σμηθῆναι καὶ ἀρετῶν ἰδέα παντοῖα, τῆ τε ἐς ψυ-

SED de dogmate quidem, quae brevi-
 ter dicenda erant, dicta sunt, nec
 quicquam ulterius addendum est. Rogo
 autem, rogo, peto, & supplex oro vos
 omnes, patres optimi, sacer conventus,
 animarum pastores, duces caecorum,
 eruditores insipientium, ut his omnibus
 consideratis, & bene pensatis, illam sen-
 tentiam, quae tanta rei convenit,
 quaeque perpetuam vobis salutem,
 gloriam & salutem pariat. Repetatis
 enim memoria primo, quod non erit
 nobis de cetero excusatio eadem, quae
 prius, cur a talibus dividamur, & ho-
 stes velimus esse Latinis tam multis,
 tam sapientibus, iam doctis, omni vic-
 tute

CAPUT IX.

tate praeclite, non solum illa quae animi
 CAPUT IX. tum orbat; sed etiam ea quae ad cor-
 pus & temporales res attinet: quodque
 quemadmodum ante generale concillium
 congregatum facilius nostra excusatio
 erat, ita post hoc gravis nostra accusa-
 tio erit, si non habuerimus dicere cau-
 sam tali divisione dignam. Deinde non
 fugiant vos quae de necessaria doctorum
 concordia dicta sunt, nec aliter nos di-
 cere posse, dum Christiani esse, & prin-
 cipia fidei salvare velimus: quodque
 patres occidentales apertissime, ex Pa-
 tre & Filio Spiritum sanctum procedere
 asseverant, & Filium esse ejus prin-
 cipium, prout Pater: orientales quo-
 que hoc idem dicere, partim ex Patre
 per Filium, partim ex Patre & Filio,
 & ex utroque procedere, & ex Filio
 esse ipsum dicentes; cumque haec di-
 cant, occidentalibus convenire, & ead-
 em non solum sententia, verum etiam
 verbis dicere, tanquam uno & eodem
 Spiritu eos illuminante locutos. De-
 mum, quam solum nobis ad ea quae La-
 tini dicunt, relictam responsumem vi-
 deo, cum ipsi quoque nullam esse ju-
 dicaveritis, imo vero rem puerilem &
 omnino ridiculam, consulamus nobis
 C. ipsis quae utilia sunt, & uniri Latinis
 conemur, si ea quae placita sunt Deo
 facere velimus. Aut enim non acceptan-
 di sunt sancti doctores, nec dictis eo-
 rum acquiescendum: aut acceptandi qui-
 dem, & acquiescendum dictis eorum,
 non tamen omnibus; cum ipsi quoque
 tanquam homines in quibusdam errare
 potuerint: aut quod reliquum & ter-
 tium est, nec in aliquem inciderunt er-
 rorem, & cunctis eorum verbis acquie-
 scendum; haec tamen, quae Latini pro-
 duxerunt, tanquam illorum sanctorum
 D. testimonia, non ex eorum mente pro-
 cedunt, nec eorum sententiae sunt, sed
 Latinorum horum fisiones, additiones,
 & appositiones, manu mentisque aliena
 libris sanctorum inscriptae. At primorum
 duorum neutrum certe scio, nec vos
 approbetis, nisi quis omnia fidei nostrae
 fundamenta, ecclesiae mysteria, & omnem
 veritatem evertere velit: reliquum ve-
 ro & tertium manifesta stultitia, aper-
 tissima ignavia est, si tot eorum libros,
 tot eorum opera doctorum, tot eorum
 labores, tot volumina, praesertim anti-
 quissima manu nonnulla eorum conscri-
 pta, & multiplicata, per ipsum item se-
 quentium ad praecedentia connexum &
 convenientiam, ipsam veritatem luce
 clarius ostendentia; temerario ausu cor-
 rupta, mutata, & superaddita esse di-
 cemus; maxime cum videamus ipsos
 quoque nostros etiam antiquiores, & qui
 in ipsis principiis hujus acerrimi diffi-
 dii fuerunt, facientes quidem mentio-
 nem auctoritatum doctorum occidenta-
 lium, nihil tamen contra eos habentes
 quod dicerent ratione dignum. Quo fit,
 ut nullo modo quis eos putare debeat
 corruptos fuisse, siquidem in ipso etiam
 ostentationis principio eodem modo in-

χλὴ καὶ τὴν ἐκείνης κατάστασιν καὶ βελτίωσιν ἀ-
 παύσει, τῆ περὶ εἰς σῶμα καὶ τὸ σωματικῶς ἀ-
 φώτισιν· καὶ ὅτι ἄντι μὲν οὐκ ἐπιμελητικῶς συνόδου
 συναλθεῖν, ἐκείνους τὸ βάρῃ τῆς ἀτολογίας
 ἐπέκειτο, καὶ δι' οὐκ ἀντικεινὸν συνωδὸν, καθ'
 ἡμῶν τὰ ἐκείνων ἐγκληματα μετῆρα, ἀν μὴ
 ἀπορώσων ἰχωρῶν αἰτίαν δεκτικαί, δι' αὐτῶν
 τῶν διηρέθησαν. ἔπειτα μίμησθε, ἀνάγκη
 μὲν εἶναι, συμβαίνειν τὸς πατέρας ἀλλήλοις,
 & ἄλλως ἢ εἶναι. Χριστιανὸς ἡμᾶς ὄντας, οὐ
 λέγειν, ὅδι φρονεῖν, ἕως ἀν καὶ τὰς ἴης πίστεως
 ἡμῶν ἀρχὰς σώξεν ἐθελωμέν, τὰς δὲ Ρωμαίους
 πατέρας σαφέστατα περὶ πατέρωτατα ἐκ τῶν υἱῶν
 ἐκπορεύσασθαι λέγοντες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, κρι-
 κήν αἰτίαν ἔχον ἵνα εἶναι ὡσπερ καὶ τὸν πα-
 τέρα· ἄπορὸς τούτοις ὕδιν ἦσαν καὶ τὸς ἐκ τῆς ἰσῆς
 ταυτῆ τῶν λέγοντας ἀποδεδεγμένους, τὰς μὲν
 τῆς διὰ τὸν υἱὸν λέγειν αὐτὸ ἐκ τῶν πατρὸς ἐκ-
 πορεύσασθαι, τὰς δὲ τῶν ἐκ τῶν πατρὸς καὶ υἱῶν,
 καὶ ἕξ ἀμφοῖν εἶναι, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν σαφῶς εἶναι
 διδάσκον· καὶ ὅτι ταῦτα λέγοντες, τοῖς Ρωμαίοις
 πατέρας συμβαίνειν, καὶ λέγουσιν ἀλλήλους ταυ-
 τὰ, ὡς ἐνὶ καὶ ταυτῶν φθεργόμενοι πνεύματι.
 ἐπὶ πάνσι δὲ ταῖσι, καὶ ἡμῶν ἡμῶν ἰσῆς ὑπολο-
 λειμμένων ἀτολογίας ὁρῶ, τερῶν ἐν οἱ Ρωμαῖοι
 πατέρες φασί, καὶ ταῦτῶν ὕδιν ὕσαν εἰδοῖς,
 μάλλον δὲ σαφῆ γέλωτά τε περὶ καὶ παίγιον,
 βυβλῶσώμεθα τὸ βελτίω, καὶ ἄπορὸς ἔνωσιν ἔπει-
 χθῶμεν, Θεῶν ἀρίσται βυβλόμενοι. ἡ γὰρ μὴ
 δεῖν δεχέσθαι φαῖν τις ἀν τὸς ἁγίους, καὶ πάν-
 τα ὑπέκειν αὐτοῖς· ἡ δεχέσθαι μὲν αὐτοῖς ἀνα-
 γκαῖον, ἢ μὲν τοῖς καὶ κληθηθῆναι αὐτοῖς ἀνθρώ-
 πους ὄντας ἀδύνατον· ἡ τῶν λοιπῶν καὶ τέρων
 εἰ καὶ πάσης ἔξω πλάτης εἶσι, καὶ πάντα περὶ
 αὐτοῖς, ταῦτα μὲν τοῖς τὰ παρὰ Λατίνων ἀνε-
 γνωσμένα τῶν ἁγίων ρητῶν ἢ εἶσι γνήσια τῆς
 D. διανοίας ἐκείνων, ἀλλὰ νόθα τὰ καὶ παρὶ γ-
 γραπτοῦ καὶ πάντα ἄλλως παραποιημένα καὶ ἀπο-
 δῆσαι χερὸς ἀλλοτρίας. ἀλλὰ τῶν μὲν ἁρώ-
 των ὕδιν ὑμῶν δεχέσθαι, ἡ πάντα ἡμῶν ἀ-
 ὁδὸς ἀνετρέπη τὰ τῆς ἐκκλησίας μυστήρα, καὶ
 ἐπ' οὐδενός, καὶ βεβήκαμεν ἰχυρῶ. τὸ δεῖν λοι-
 πὸν καὶ τέρων γέλωτος σαφῆς, καὶ κατὰ γνώσιν ἀπέ-
 δηλῶ, εἰ πάντα ἔχης, ἔγω μὲν τσαῦτα βι-
 βλία ἔγω δὲ πιαῦτα νόθα ἔρωμεν, καὶ τοῖς πα-
 λαῖας μὲν καὶ ἀρχαιοτάτης χερὸς ἔργον ὄντα,
 ἀνὰ πᾶσαν δὲ ἰσπαρμῆα τῶν γλῶν, δι' αὐτῆς
 δι τῆς ἀκολοθίας τῶν ἀποστολικῶν ἐπι-
 E. μῶν δεκτικῶν τὸ γνήσιον· καὶ ταῦτα τῶν ἡμετέ-
 ρων πάντων καὶ αὐτῶν ἡ ἀρχαιοτάτων, καὶ ἐπ' αἰ-
 τῶ τῶ ἁρώτων κακῶ καὶ τῆς διαιρέσεως ἀκμῆς καὶ
 ἀρχῆς ἀχμασάντων, μεμημῆτων μὲν τῶν ὕ-
 διν δὲ ἔμωσ ἀντεπειν δυνατῶν, ὅ, τι καὶ
 ἄξιον λόγου· ἄλλως τε καὶ μὴδ' ἄλλων παρ' ἡμῶν
 ὄντων βιβλίων, ἄπορὸς ἢ παραβάλλοντες τὰ τῶν
 Λατίνων, τὸ νόθον αὐτῶν ἐφωράσαμεν ἄν. ἢ
 κατὰ ἀτολογισάμενοι, καὶ πάνσι τὸν νοῦν ἐπισή-
 σαντες, μὴ τὴν χερῶν ἐλωμεθα, μηδὲ κατ'
 ἡμῶν αὐτῶν τῶν ψήφον ἐκένεγκωμεν, δεῖν
 γὰρ, εἰ ἡμεῖς ἡμῶν αὐτῶν κατανοήμεν· μηδὲ
 ἀποδώμεν ἡμᾶς αὐτοῖς καὶ τὸ γλῶσσον, ἁρώτων μὲν
 ἀποσραφίαι δόξαντες τῶν ἀληθεῶν, καὶ μὴ

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO
CHRISTI
1419.

CAPUT
VIII.

σπυρις τῆς ἐξουσίας ἀπὸς τὸ φῶς. ἴσχυρα δὲ ἄ
 ἢ ἐξουσιάζονται αὐτοὶ κατ' ἡμῶν αὐτῶν τὰ δεσπό
 τατα ἐπισημαίνοντες, καὶ πολλαπλασιάζοντες τὰ
 δεσπῶτα. ὅσα γὰρ ἡμῶν ἐξ σωματικῆς ἐπιπέδου ἴ
 σχυροῦ καὶ ὡς ἰσχυρότερον μὴ τὸ κοινὸν ἐξου
 ρὸν καὶ πολέμου ἐπιπέδου κατ' ἡμῶν, καὶ ὡς
 κινδυνώσκει χυδὸν παντοίας ἐπιπέδου ἴσχυροῦ
 τῶν ἐφ' ἡμᾶς καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἡμετέρων
 Χριστιανῶν, καὶ τὸ ὄνομα τῶ Χριστοῦ ἐκείθεν
 πύλων ἐκτελεσθῆναι. ἰδεῖν ἀγνοεῖ καὶ διπλ
 ῶν ἐν πάντι κατ' ἐν, καὶ ἐπισημαίνοντα τὰ
 δεσπῶτα ἴδ' ἵνα δεινὰ ἐκ πᾶσι τοῖς ἀπὸ Χρι
 στοῦ καλυμμένοι, τοῖς τε ἐν νήσοις, τοῖς τε ἐν
 τοῖς ἡπείροις, τοῖς ἐν ἀνατολῇ, τοῖς ἐν ἀρ
 κτῶ, καὶ τοῖς ἐν δύσει τοῖς ἡμῶν ὁμογενήμασι
 τε καὶ ὁμοφροσιν, ἔχ' ὅσα ἐκ σώματος καὶ τὰ σω
 ματικὰ ἀναφύονται μόνον, ἢ πᾶσι γὰρ ἐν
 ἡμῶν τὸ δεσπῶν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐκ ψυχῆς τε καὶ
 ἐκ σωματικῆς τέλει, πάντων ἀλλῶς ἢ τὸ κλεινόν,
 τὸ μὴ ἐκόντων, τὸ δὲ ἀκόντων κινδυνώσων ὁ
 παχθῆναι τῇ πλάνῃ, καὶ ἀποσπῆσθαι Θεῷ, εἰ μὴ
 ἀπὸς εἰδότης ὁ λόγος ἰσχυροῦ, καὶ τὸ λῆγον
 τος μάλλον ἐπισταμένους. τίς γὰρ ἔκ οἴδεν, ὡς
 μόνη μὴ ἡμῶν ἐκ κινδυνώσων καταφυγὴ τὸ ἴσ
 χυρὸν γένος κατελείπει καὶ ἡ μετ' αὐτῶν ἴσ
 χυρος, ἐκείθεν ἐπιπέδου σφῶς αὐτοῦ ἀνακτίσει
 θῆαι, καὶ τὸ ἐξουρὸν καταγωνισθῆναι, μόνον δὲ
 τῆς πολέμου τῶ φοβητροῦ ἡμῶν, ἐπέχον αὐτῶν
 ὁμοφροσιν τῆς μανίας τὸ κατ' ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς
 ἀναγκάζον καὶ μὴ ἐυλόμοιοι; ἢ τῶν γυμνω
 θήσων, ποιοῦσι φθίζομεθα; τίς ἡμῶν ἴσται τὸ
 κακῶν λόγους; τίς ἀπαλλαγὴ τὸ δεσπῶν; καὶ εἰ
 μὴ πλάνῃ δογματικῶν ἢ διαστροφῶν πίστεως τὸ
 Λατίνων καταγωνισόμενοι, ἐκ ἐν ἰδ' αὐτοῖς ἡμῶν
 σωματικῶν καὶ μετ' αὐτῶν ἀσπασθῆναι ἴσχυρος,
 καὶ ὡς ἴσχυρος ὁμοφροσιν αὐτοῖς τὰ σωματικὰ
 δεσπῶτα, καὶ ἀπολομένους τῶν πνευματι
 κῶν τὸ κερῶν, καὶ τῆς ψυχῆς ἐπιπέδου τὸ
 τὸ σωματικῶν ἐπιπέδου. ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἐν τῶν
 τῶ αὐτοῖς τε ἐπιπέδου τὸ χεῖρα, καὶ ἡμῶν ὁμοφ
 ροσιν, ἢ αὐτοῖς ἐπιπέδου προίρεσα καὶ τὰ γε
 τῶ αὐτῶ σωματικῶν ἐν. καὶ δὲ δὲ ὡς ὑπέχει,
 μὴ τὸ σωματικῶν μετ' ἐκ τῆς ψυχικῆς βλάβης
 ἐπιπέδου. καὶ τῶν τῶ καὶ ἴσχυρος φρονήτων
 αὐτῶν, καὶ ἰδὲν πλάνῃ πρὸς τῶ πίστεν, ἐπι
 μὴ οἱ πατέρες ἡμῶν καὶ αὐτῶ καὶ διδασκάλου,
 συμφωνούτων δὲ καὶ τῶ ἡμῶν ἐκκλησιῶν καὶ τοῖς
 ἁγίοις καὶ διδασκάλου τοῖς ἐκ τῶ ἴσχυρος, ἡμεῖς ἐπι
 κακῶ τῶ σφαιρῶν διαίρηθῆναι τῶν πῶτων ἀν
 δρῶν διαίρηθῆναι. αὐτοῖς γὰρ πῶς ἐκ τῶ ἴ
 σχυρος πατέρας ἴσχυρος φαίνονται, καὶ ἡμεῖς
 οἴδ' ὅ, τι ἴσχυρος. τῶ δὲ τῶς ἐκ τῶς συμ
 βαίνειν, ἐπιπέδου δια βραχίων ὡς ἐπὶ ἀποδέ
 δεκται. ὡς εἶναι λογικὸν φανερόν πᾶσιν, αὐτοῖς
 ἴσχυρος τοῖς ἁγίοις δικαίως τε ἄμα καὶ ἀνα
 πολιτικῶς κοινῶς ὅτι πατέρας καὶ διδασκάλου.
 ποῖον πῶτων δικαίως τῶν πῶτων διαίρηθῆναι;
 τίσιν ἀποσπῶσις λόγους τῶ αὐτῶν φῶσιμον κοι
 νωνία; ποῖα ἡμῶν ἰσχυρος ἀπὸς Θεὸν ἴσται ἀπο
 λογία τῶ πῶτων κακῶ τῆς τῶν ἀδελφῶν διαί
 ρίσεως, ἡμῶν ὅτι αὐτοῖς ἀπὸ Χριστοῦ καὶ πάν
 τος ἴσχυρος, κατῆλθε καὶ ἴσχυρος, καὶ σαυρὸν

scriptum libris erat, potissimum cum
 nec extant apud nos alia eorum do
 ctorum antiqua volumina linguae Latinae
 scripta, ad quae, facta comparatione,
 possemus deprehendere eorum corruptio
 nem. Quae omnia cum animadvertimus
 & mente repetamus, non eligamus quae
 pejora sunt, nec contra nos ipsos sen
 tentiam feramus; nolimus nec nos ipsos,
 nec nationem nostram prodes, primo
 quidem avertentes a veritate, & oculo
 s, ne videant lumen, claudentes; dein
 de ipsimet propria sponte contra nos
 ipsos omne genus malorum accumulantes,
 & multipliciter totam nostram nationem
 offendentes. Quis enim ignorat,
 quae etiam temporalia mala ex hac di
 visione nos secutura sunt? quae infortu
 nia? quodque communem hostem &
 inimicum nobis Turcarum principem ro
 bustiorem contra nos ipsos efficitimus?
 In periculoque sunt, ut omnino fere
 pereant quicumque ritum nostrum se
 quantur Christiani, nomenque Christi
 illic totaliter deleatur. Et enumerassem,
 & deplorassem omnes particularis, quae
 futurae sunt nationi nostrae calamitates;
 quae cunctis nostris hominibus, qui in
 Cisalpiis, qui ubique terrarum, qui orien
 tem, qui septentrionem, qui occiden
 tem inhabitant, nobiscumque in ritu
 conveniunt, non dico solum quae ad
 corporalia resque temporales attinent
 (non enim tanti essent aestimandae), ve
 rum etiam quae ad animam & integri
 tatem fidei pertinent; cum omnes sim
 pliciter, aut major eorum pars, partim
 sponte, partim vi, periclitentur ab
 errare a fide, relinquere Deum, & er
 roribus infidelium consentire. Narrassem
 haec, inquam, omnia, nisi vos alloquerer,
 qui omnia melius me nostis. Quis
 enim nescit, quod solum nobis relictum
 refugium erat Latinorum amicitia & un
 io cum eis futura, hac resperantibus
 & nos ipsos tueri posse, & hostes de
 vincere; quodque hoc solum hostem
 deterrebat, & ejus contra nos furor
 refrenabat? quae res si nunc privabimur,
 quo finimus? quinam nostrae calamitatis
 finis erit? quis malorum exitus?
 Et si errare quidem Latinos, & a veritate
 avertere deprehendissemus, nec ipse
 profecto vobis consulissem, eis ita se
 habentibus uniri, temporalium amissionem
 deterritos: & majoris praesentia
 quam futura, corporum quam animarum
 liberationem facere hortatus fuisset: imo
 vero & ipse omnia quaecumque acerba
 potius sustinuissem, & vobis, ut passim
 fuissetis, consuluissem, quam cum eis
 uniri non recte sapientibus. Nunc vero
 timendum est, & quidem vehementer,
 ne corporis quoque exitum una cum
 animi interitu etiam eligamus: siquidem
 quae vera, quae pia sunt, & nihil
 erroneum Latinis sapientibus, quemad
 modum patres eorum & nostri, occidentales
 videlicet doctores, ac orientales
 communibus patribus eadem & consentanea
 dicentibus, nos proprio nostro malo
 absque ulla ratione ab eis

CAPUT VIII

ANNO CHRISTI 1439.

dividi vellemus. Quod enim ipsi occi-
 dentales patres sequuntur, vos quoque
 dicetis. Quod autem illi eadem cum o-
 rientalibus sapiant, hac in oratione bre-
 viter & sufficienter probatum est: ita
 ut omnibus manifestum sit, Latinos om-
 nes tum occidentales, tum orientales
 patres sequi, qui communes utriusque
 doctores & patres sunt. Qua igitur ra-
 tione a talibus viris dissidebimus? Quam
 excusationem asserre poterimus, cur eis
 convenire nolimus? Quae nobis relin-
 quetur apud Deum responsio, quae a
 fratribus divisi fuerimus, quos ut uni-
 ret, & ad unam ovile redigeret, ipse
 descendit de caelis, incarnatus, & cru-
 cifixus est? Quae nostra defensio apud
 posteros nostros? imo vero apud praes-
 entes homines nostros? Nescio enim,
 an aliqua nostra posteritas erit de tam
 magna, tam gravi calamitate tot peri-
 culis, quae eis ingerimus. Non perita-
 mur haec, patres optimi, Non habea-
 mus hanc sententiam: non ita male no-
 bis consulamus & nostris: Nolumus lu-
 pi pro pastoribus illis fieri, qui ad nos
 respiciunt: Non eos prodamus hostibus,
 in animarum & corporum simul inte-
 ritum. Ego enim (& sint mihi haec
 verba in perpetuum testimonium toti
 nationi, cunctisque Christianis) namque
 hujus sententiae ero, nec unquam pro-
 dam corpora, animas, fidem, civitates,
 patrum sepulcra, libertatem, & omnia
 simul, quae omnia invenio scutura
 schisma, & nostram a Latinis absque
 aliqua ratione divisionem. Quanam di-
 gna causa est, ob quam tot & tam hor-
 renda eligamus pericula? Oro autem &
 rogo, ut etiam vos vel omnes, vel ma-
 jor pars vestrum, eadem quae ego, de
 his rebus sentiat, & bene communi
 utilitati consulat. Quod si nolueritis, ego
 quidem summum Deum, & vos omnes
 presentes, & cunctos posteros nostros
 testor, quod tunc passione & fraude,
 quae vera, quae iusta, quae utilia, quae
 conducunt nobis & nostrae salutis mihi
 visa sunt, a principio usque ad hunc
 diem non cessavi dicere, non omisi con-
 sulere, nec timore deterritus, (ne quis
 me Latinis affectum putet) tacui, nec
 propriam securitatem communi utilita-
 ti praeposui: sed me & mea omnia Deo
 commendans, & eius divinae voluntati
 subjiciens, qui totam mihi vitam ab
 ineunte aetate melius quam optassem,
 direxit atque rexit, commune bonum
 mihi, ut finem, propius; & ad hoc
 solum respiciens & feci & dixi, que-
 cumque vel feci vel dixi, simul & fi-
 dei veritatem quoad potui, & corpore-
 alam salutem ut nostri adipiscantur,
 conatus. Vos vero, cum libera sit vo-
 bis voluntas, quodcumque agendum vi-
 deatur, id agatis. Vincant autem nutu
 divino etiam apud vos, quae meliora
 & saniora sunt. Quod si (quod absit)
 pejor sententia superabit, hoc tamen
 omne genus humanum, omnis aetas, om-
 nis ordo atque conditio sciat (pro-
 testandum enim rursus est) quod in-

κατέδειξεν. ἢ παρέδωκεν ἑαυτὸν; ποία δὲ εἰς
 τὸς ματὲρ αὐτῆς ἡρώας ἡμῶν, μάλλον δὲ εἰς τὰς
 νῦν ὄρας; ἢ γὰρ εἶδα εἰ καὶ τὴν ἡμετέραν
 φύλιν ἴσασιν μετέπειτα ὑπὲρ ὧν μεγάλων & πολ-
 λῶν ἐκόντες αὐτοῖς συμφερούσι ἐπιφύρομεν. καὶ
 πατέρας καὶ ἀδελφοὺς, μὴ ταύτης τῆς γνώμης
 ἡρώμεθα. μὴ ὅπως κακῶς περὶ ἡμῶν αὐτῶν βα-
 λήσωμεθα. μὴ λίσσομαι ἀντὶ ποιμένων ὀφθαλ-
 μῶν τοῖς ἐλάττωσιν εἰς ἡμᾶς. μὴ καὶ τοῖς ψυ-
 χᾶς αὐτοῖς ἀπολέσωμαι ἢ τὸ σῶματι ἀποδόν-
 τος τοῖς παλεμίοις. ἐγὼ γὰρ, ἢ ἴσῳ μοι ἄλλος
 ὁ λόγος εἰς ἀείμνησον μαρτυρίαν τῇ ἡρώ πα-
 τέρων, καὶ πᾶσι Χριστιανοῖς ταύτης ἢ ἂν ποτε ἡρώ-
 μιῶν τῆς γνώμης, - ἂν ἂν ποτε προδοίῳ ἐκόντων
 ἴσῳ τῶν μερῶν καὶ σωμάτων, καὶ ψυχῶν, καὶ πε-
 σῶν, καὶ πόλεως, καὶ τύφους πατέρων, καὶ ἐλαθέ-
 ρων, καὶ πᾶσιν ὅ, τι τίμιον. ἂν πάντα δεύσω λό-
 γισομένη. τῇ τῶν Χριστιανῶν διαίρεισιν ἐπι-
 μύχῃ, καὶ τῇ ἀπὸ Λατίνων ἡρώων σὸν εἶδει δι-
 καίῳ ἀποκρίσει καὶ ἐπιβλαστῇ διαίρεισιν καὶ τῇ
 ἰχθῶν ἡρώ ἄσπρος αἴτης. ὑδέμια γὰρ μοι εἰλο-
 γος φαίνομένη αἰτία δοκῶ, διὲν ἂν τὸ τοσαῦτον
 & ποιῶνται ἄλλο κακῶν, καὶ ἢ τις ἂν πῶτε ἀντι-
 στήσῃ. δίδωμαι δὲ καὶ ὑμῶν, μάλα καὶ μὴ
 πάντας τῶν ἀσπίων ἐμοὶ γνώμῃ λαβεῖν, εἰ δὲ
 μὴ γὰρ, τὸς πληθονας. εἰ δ' οὐκ, ἀλλ' ἐγὼ μὴ
 μαρτυροῦμαι ἢ ἐπὶ πάντων Θεῶν καὶ ὑμᾶς τῶν
 νῦν παρόντων, καὶ τῶν μετέπειτα τῶν ἡρώων τῶ
 ἡμετέρων, ὡς ἀπαθῶς τε καὶ ἀληθῶς καὶ ἀλόγως,
 ἢ μοι εἶδοξεν ἀληθῆ ἔσθαι καὶ δικαία καὶ συμφέ-
 ροντα, ἢ ἀρχῆς καὶ μέγῃ τῶ νῦν παρκολο-
 θηκῶς τῶ πράγματι ἐπιτίσινα λίγων, καὶ ὑδὲν
 ὑπερελάμην εἰπεῖν τὴν δουλοῦντα, ὅδὲ τῶ ἰδίῳ
 ἀσφαλείῳ τῶ κοινῇ συμφερούσιν. ἀποκρίσομαι.
 ἀλλὰ τὰ ἔμα πάντα τῶ Θεῷ ἀνάθεμνος ὅπως
 ἐκείνῳ βάλωται ἀγρεῖ, ὅ καὶ ἐκ νῦν μοι πάντε-
 ρων εἶον βελτίον, ἢ αὐτοῖς κελωμένῳ διωκτικῶς,
 τῶ κοινῇ αγαθῷ διὲν πλεον ἰφροντισσα, καὶ πρὸς
 τῶ ἀποβλαστῶν, καὶ ἰδρῶν πάντα καὶ ἰλεγον,
 μὴ τῶ τῶσιν τῶ σὸν τῆ πίστευ ἀληθῶν. κα-
 θεσθῶν αὐτοῖς ἰδωμένῳ συμφερούσιν καὶ τῶ σωμα-
 τικῶν τῶ ἡρώ ὡς ἐνὸν προνοῶν. ὑμῖς δὲ ὅ,
 τι ἀντὶ ὑμῶν δοξῆτε ἀπάττειν, γνώμης ἔστι κυ-
 ρεῖς, τῶ τοιοῦτε νικῆ ὁ ὅμως Θεῷ ἡρώ-
 μῶν καὶ παρ' ὑμῶν τῶ βελτίον. εἰ δὲ τῶ χεῖρω
 κρατῶσιν, τῆς ἡμῶν ἀμαρτίας δεινῶσιν ἡρώ-
 πῆς ἀφραγμάσιν, ἀλλὰ τῶ γὰρ ἴσῳ τῶν ἡρώων
 ὀφθαλμῶν, καὶ ἡλικία πᾶσα καὶ ταῖς. δεῖ γὰρ
 αὐτοῖς ἐπιμαρτυροῦσθαι ὡς ἀναίτι. μὴ ἐγὼ
 τὸ κακῶς τῶ ἢ διαίρεισιν, ἢ ἐκονῶντα. δὲ
 ταύτης τῆς γνώμης, ὑδὲν δικῶν διακρίθῶνται
 Λατίνων παρὰ πᾶν τὸ ἐκ τῶ λογῶν εἶκος. ἔπε
 γὰρ ἰμαυτῶν κείθῳ, μὴ ἀληθῶς τε καὶ δε-
 σῶς δοξάζειν αὐτοῖς, καὶ ταῦτα τοῖς ὄμοις καὶ τῇ
 ἡμῶν ἐκκλησία φρονεῖν. ἔτ' ἰχθῶν τῶ σῶπυθῶν
 ἰφόμενα τῶ ἡρώ δεῖνα, καὶ πᾶσις προνοῶσιν
 ἐπίκῃνα. ἀλλὰ καὶ ἀποκρίσῶν, καὶ εἰρηκῶ, καὶ πᾶ-
 σιν ἰδῶντα, καὶ ὅπως μὴ ἡρώται, ἐκ τῶ δυ-
 νατῶ ἀποκρίσῶν. εἰ δὲ μὴ ἰδωμένῳ ἀνῶσαι,
 ἢ τῶ εἰπόντος. ἀλλὰ τῶ μὴ κείθῶν τῶ ἰγ-
 κλῶμα.

ANNO
CHRISTI
1439.

ANNOENS ego sum ab hoc malo, hoc a-CAPUT VIII.
cerbo schismate; nec hujus unquam
sententia fui, nec sum, & inter omnem
rationem a Latina dividi. Nec enim
mihi persuadeo, non recte & vere de
fide eos sapere, & eadem que sanctos
doctores, tum orientales, tum occiden-
tales, non credere eos. Nec ignoro,
quam hinc nos & nostram rempublicam
sequuntur pericula, quam calamitates,
quam excidia. Sed providi, praxidi, &
ne fiant, quoad potui, providi. Quod
Bſi proficere non potuit, non mei dicen-
dis, sed audientium culpa est.

*BESSARIONIS EJUSDEM DECLARATIO ALIQUORUM,
que in dicta oratione dogmatica continentur, qua Græcis notissima,
Latinis ignota sunt.*

NOTANDUM primo, quod sancti doctores orientales finale etiam in divinis utuntur nomine Cause & Causati, largo modo; non quidem, ut limitationem & dependentiam importat, sed prout productionem & emanationem a principio, ejus quod est a principio, significat; & ideo me etiam ad Græcos loquentem his nominibus usus fuisse. Ceterum quia ad quasdam oppositiones Græcorum respondeo breviter, tamen non declaratis primo eorum oppositionibus, sed ad tacitam questionem respondens, eo quia ad Græcos loquebat, quibus illa nota erant: Sciendum quod cum doctores dicant Spiritum sanctum ex Patre per Filium procedere vel profuere, & cetera similia; & ex hoc appareat Filium quoque Spiritus principium esse, quod contra eos facit; his quatuor evasionibus hanc veritatem evadere conantur. Primo namque, cum rarissime dicant doctores, Spiritum sanctum ex Patre per Filium procedere, simpliciter vero mitti, profuere, prodire, emanare, itaturire, oriri, & hujusmodi, fecerunt sibi hanc voluntariam distinctionem, quod videlicet, verbum Procedere, dumtaxat significaret hypostaticam & personalem Spiritus sancti emanationem; cetera vero vocabula, charismatum & donorum ejusdem in nos distributionem, & temporalem in mundum ejus missionem, quam etiam per Filium sibi concedunt. Secundo dicunt, quod ideo dicitur ex Patre per Filium, non quia Filius est principium Spiritus sancti, sed quia Pater & Filius sunt nomina relativa; alterum vero relativorum non potest dici, quin intelligatur alterum; ideo dicendo, Ex Patre, necesse est etiam Filium nominare, propter vim ipsius relationis. Tertio, consubstantialitatem Patris & Filii causam esse sicut, ut ex Patre per Filium Spiritus esse dicatur: Cum enim ejusdem substantie sint Pater & Filius, necessario, cum dicitur Ex Patre, oportet quod dicatur etiam Ex Filio. Quarto, quia nonnunquam, rarissime tamen & apud poetas, quibus ob angustiam metri licet metaphorice & abusive vocabulis uti, prepositionem, Per, aliquando repererunt idem significare, quod preposito. Cum: dicunt, Spiritum sanctum ideo dici ex Patre per Filium procedere, quia ex Patre cum Filio simul procedit, & his modis omnes illas auctoritates exponunt, sive pervertunt. Hæc nos ex ipsamet auctoritatum sententia, & rationibus verissimis confutavimus. probantes hæc non posse consistere, nec opinionibus & verbis sanctorum doctorum convenire, prout ex ipsis verbis clarius videtur. Præterea sciendum est, quod in tertio œcumenico concilio sanctus Cyrillus contra Nestorium & ejus hæresim inter alia multa, que sapientissime scripsit, duodecim etiam capitula edidit contra hæreticos Nestorii articulos, que anathematismos appellavit, eo quod in eis errores illius anathematizavit: quorum in nono contra Nestorii errorem, qui blasphemabat Filium Dei purum hominem esse, Spiritus sancti gratia per participationem sanctificatum; idem sanctus Cyrillus Spiritum sanctum, Spiritum Filii & proprium Filii esse dicit. Post hæc quidam Theodoritus Cyri episcopus, vir quidem literatissimus, humana tamen fragilitati subiectus, superveniens in synodum sero cum patriarcha Antiocheno Joanne, cum reperissent jam Nestorium condemnatum, & pro demeritis suis sede patriarchali Constantinopolitana privatum, indignati, quod eis non expectatis conclusum fuerat, defensionem Nestorii susceperunt. Theodoritus igitur, tanquam vir doctissimus, contra duodecim anathematismos Cyrilli alia duodecim capitula edidit; quorum in nono, ubi sanctus Cyrillus Spiritum sanctum Filii, & proprium Filii esse dicit, his verbis ait: Quod si Cyrillus Spiritum sanctum proprium Filii dicit, tanquam consubstantialem ei, hoc vero acceptamus: quod si tanquam ex Filio, vel per Filium esse & existentiam habentem, hoc, ut blasphemiam ejicimus. Ad hæc totum œcumenicum concilium tertium tacuit, nec increpavit Theodoritum tanquam maledicentem: Cyrillus tamen ad ea respondit, omniaque sua capitula aliis duodecim novis capitulis ita denuo exposuit, ut sententia ejus, etsi non nimis aperte verbis, clare tamen pro nobis esse appareat. Hoc maxime Græcos oblectat, in hoc potissimum confidunt, hoc pro maximo & insolubili argumento putant, quod Theodorito negante Spiritum ex Filio, vel per Filium habere esse & substantiam, concilium totum tacuerit, nec eum mendacii & erroris redarguerit; Cyrillus quoque non ita aperte, ut putant, responderit; cum tamen sciant Theodoritum propterea condemnatum, & ab ecclesiis multis annis ejectum fuisse. Ad hæc igitur tanquam notissima Græcis, non ea la-

latius explicando, ut in oratione videtur, respondetur. Sed nemo de Theodorito viro doctissimo doleat; suam enim recognovit errorem, & in quarto Chalcedonenſi generali concilio (ſupervixit namque ad illud uſque tempus) palam eum confeſſus, a ſancta ſynodo, tanquam honorabile membrum eccleſiæ, ſuſceptus & reſtitutus fuit.

ANNO
CHRISTI
1419.

Post orationem hanc obrulit nobis A Scholarius domnus Georgius tres orationes pro unione deliberativas, cohortans animansque nos ad amplectendam unionem: quas hic non apponimus propter prolixitatem; sed scribantur in calce libri. Itaque quarta feria post octavam paschæ, ut dictum est, convenimus in patriarchæ domum; cum ægrotaret ipse, una cum imperatore. Veniunt igitur & cardinales, camerarius cardinalis sancti Clementis, Julianus sanctæ Sabine, & Firmanus; nec non archiepiscopi, & episcopi ad decem, cum hieromonachis & philosophis quibusdam. Ergo sanctæ Sabine cardinalis ita orsus est dicere:

His poterit exciderit post ultimam sessionem concilii Florentini promissis ejus de pace optulit.

JUL. GARD.

Serenissime domine Imperator, sunt hic eloquentiores me & doctiores ad referenda sanctissimi patris nostri mandata idonei: sed quoniam ego in aliis congregationibus tractationi rerum interſui, rursus hortatu sacratissimorum horum meorum dominorum dico pro viribus; quæcumque vero fuerint a me prætermiſſa, sunt hi domini mei qui ea supplicant. Dico igitur; Nos habemus conventiones & tabulas Ferrariæ consecras; quæ omnes illud continent, ut per hebdomadam ad minus bis disputemus: nam disputatio enucleat dogmata, & magnam affert utilitatem. Quam ob causam vos non statis conventis? nescitis, nulla alia de causa factos esse ab utraque parte sumptus & impensas, & susceptos tot tantisque labores, nisi ut reperitur veritas? Quomodo futurum est, ut veritatem reperiamus, de ipsa non disceptando, abiit tempus mensium quatordecim, & nihil plane peregrimus Sessiones quoque non nisi vigintiquinque celebravimus, & vix quidem; cum mense quolibet saltem quatuor facere debeamus: Nos vero propter vestram negligentiam tanto tempore nihil agimus; ideoque plurimum tristamur. Sed rogamus vos, ut sessiones, & disputationes adhuc habeatis, quoniam ad unionem conferunt: nam sine illis nihil omnino boni speratur.

His a cardinali dictis, respondit imperator:

Nos, quod facere debebamus, fecimus: non enim convenit inter nos, ut in perpetuum disputemus; sed habitis disputationibus contenti simus: satis ergo dictum, & auditum est a nobis: quid adhuc restat? aut medium aliquod reperitur ad unionem, aut nos amplius non disputamus.

Addidit etiam exemplum tale; Cum, inquit, aliquis ægrotat, diæta curari solet, dum morbus viget: ac non ubi is e morbo evaserit: non enim semper diæta prodest: proinde etiam disputatio

Μετὰ τούτων ἔ λόγον ἔ ὁ Σχολάριος· ἡμετέρως προσέφερεν ἡμῖν τρεῖς λόγους συμβουλευτικούς περὶ τῆς εὐωνοίας, συμβουλευτικῶν καὶ παραδεδωμένων ἡμᾶς ἐνωθῆναι, ἕς δὲ τὸ μέγιστον ἐπιθυμῶν, καὶ γράφονται ἐν τῇ τέλει τῆς βίβλου. τῆ πρώτης οὖν τῆς ἐξδομάδος τὸ ὄνομα, ἕς εἴρηται, συνήχθημεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατριάρχου, ἀδελφοῦντες αὐτῷ, ἅμα ἔ τῷ βασιλεῖ. καὶ δὴ ἦλθον οἱ καρδινάλιοι, ὁ καμεράριος καρδινάλιος τῷ ἁγίῳ Κλήμειντος, ὁ Ἰουλιανὸς τῆς ἁγίας Σαβίνης, καὶ ὁ Φιρμάνος, καὶ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι ὅσοι δέκα, μὲν καὶ ἱερομονάχων καὶ φιλοσόφων τινῶν. ἤρχατο οὖν ὁ τῆς ἁγίας Σαβίνης λόγος ὕτως.

Γαλιωτάτη κύριε βασιλεῦ, εἰσὶν ὅδε λόγοι· ΙΟΥΑ. ΚΑΡΔ. πρὸς με καὶ σοφώτεροι, οἱ τινες ὑπάρχον ἰκαναὶ ἀπαγγεῖλαι τὸς ὁμοίως τῷ ἁγιοπᾶτι πατρὸς ἡμῶν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν ὑπέραις συνελθόντων ἐμεσολάβησα ἐν ταῖς ἐσπέραις ἐγὼ, κατὰ ἀποπροσῆ τῶν τῶν ἁγιοπᾶτων κυρίῳ με, λίγω ὅσον διωθῶ. ὅσα δὲ παραλειφθῆσι παρ' ἐμῶ, εἰσὶν ὅτι οἱ κἀκοί με ἀνακληρώσαι αὐτό. καὶ δὴ λέγω ἡμῖς ἔχομεν συμφωνίας καὶ γράμματα ἡρώδημα ἐν τῇ Φιρραῖα· καὶ πᾶσαι αἱ συμφωνίαι ἡμῶν διαλαμβάνουσι, ὅτι ἵνα διαλογώμεθα τὸ δὴ ἱλατῶν δις τῆς ἐξδομάδος· ἢ γὰρ διαλέξῃ σαφηνίζῃ τὰ δόγματα καὶ γίνεται μεγάλη ὄφελος· τίνοι λόγῳ ὑμῶν ἢ ποιῆτε τὰ διαπραγμάτια; ἕς αἰῶται, ὅτι ἢ δι' ἄλλο τι γυγόνασιν ἀφ' ἱλατῶν τῶν μερῶν αἱ ἐξόδους καὶ τὸ ἀναλωμάτων, καὶ οἱ πῶσαι καὶ τηλικύτως ἔσται, εἰ μὴ διὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἔρεσιν; πῶς μέλλομεν ἔρεσιν τὴν ἀλήθειαν, μὴ ἐξετάζοντες αὐτήν; παρῆλθε ὁ κἀκός τῶν δεκαπταρῶν μερῶν, καὶ ὅσα ἐπράξαμεν τὸ εἰσόνον· ἀλλ' ὅδε πλέον συνελθόντες ἐποιήσαμεν τῶν εἰκοσιπέντε, ἔ μάλιστα. καὶ γὰρ ὀφείλομεν ποιῆσαι τὸ ἱλατῶν κατὰ μίαν πῶσαις συνελθόντες· ἡμεῖς δὲ διὰ τὴν ἀμύλησιν ἡμῶν πλημμελέμεν πῶσαι κἀκόν, διὸ καὶ λυγύμεθα τὰ μέγιστα. ἀλλὰ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ἵτι ποιῆν τὰς συνελθόντες καὶ διαλέξῃ, ἵτι ὄφελος ἀπὸς τὴν ἱερωσιν· ἀνὰ γὰρ τῶν ἑδῶν ἱλατῆται τι χρῆσόν.

Ταῦτα εἰπόντος τῷ καρδινάλιῳ, ὁ Κασιλεύς ἀπεκρίσατο·

Ἡμεῖς ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεισθήκαμεν. ὁ γὰρ εἰς τὸ δύναιτες ἔχομεν συμφωνίας διαλέγεσθαι, ἀλλὰ ἀρκεθῶμεν πῶς εἰρημίνοις. ἤρκεσθαι οὖν ἐς ὅσα εἰπομεν καὶ ποιήσαμεν. τί ἵτι λυγόν; ἢ ἀρεθῆται τι μίση τῷ ἐνωθῆναι, ἢ ἡμεῖς πλέον ἢ λόγομεν.

Προσθεῖς δὲ καὶ παραδειγμα τοιούτων· ὅταν ἀδονήσῃ τις, φησὶν, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἀδονείας διαπρατῆται αὐτῶν, ὁ μίλι καὶ μὲν πλέον ἀδονείαν· ὅδε γὰρ πάντοτε ὀφείλεται ἢ διαπρατῆται. διὸ καὶ

ΒΑΣΙΛΑ.

ὄφει-

ANNO CHRISTI 1452.

IOYΑ. ΚΑΡΑ.

ὤφειλεν ἡ διαλεξις, ὡν οὐκ ἔστι ἀπορίας ἀπὸ τῆς ἀλλήθειας, ἀλλὰ τινος ἰπίρας μεθόδου, ἀπὸ τῆς ἡμῶν τῶν ἰουαννῶν.

Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη ὁ καρδινάλιος.

Ὁ ὤφειλεν ποιῆσαι ἢ ἐπιπέσει· ὤφειλεν γὰρ διαλεγεῖσθαι εἰς τὸ δίκαιον, ἵνα ἐν φανερωθῇ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἵνα ὁ καταπαύσῃ ὁ διάλογος. Ἦν δὲ ἡμῶν εἰκομῶν ἦν εἶσαν πολλὰ ἔργα, ἐσαφελώσαμεν τὰ δόγματα· παρετήσαμεν, ὅτι οἱ τῆς ἡμετέρας εἰς τὴν ἐκ τῆς ἡμῶν οὐκ ἔστιν αὐτῶν. ὁμοίως δὲ ἴδεν ἀποκρίσασθαι, ὡς ἀντιφάσκοντες, ἴδεν καταφάσκοντες· ἀλλὰ λέγετε, ὅτι ὁ θεὸς διαλέγεσθαι· καὶ λέγετε, ὅτι ἀρκεῖν εἰς ὅσα εἶπα· τί δὲ εἶπατε, ἴδεν φαίνεται. ἢ δεῖτε ἡμᾶς μὴ ὀρθῶς φρονούντας, ἢ ἀπορίσασθαι ἡμῶν. οἱ δὲ ἔχοντες τι εἶπεν, ἔλθον εἰς διαλεξις, ἵνα ὑπὸ ἰκανὸν παρατήρησι. ἀλλὰ καὶ ὁ παράδειγμα ἢ σὴ γαλιλάτης ὤρισται, ἀπὸ τῆς ἀπῶντος ἐκείνου· ἢ γὰρ ἰσχυρῶς ἀπὸς τὸ ἐν τῇ ἀκμῇ νοσούντων παρὰ τῶν ἰατρῶν ὤρισται· καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς νόσου τῆς χριστιανικῆς τῆς διαλεξις ποιήσαμεν, καὶ ἔστιν ἀγαθὸν ἵνα ἵνα ὁ ὀρθῶς ὤρισται, μὴ γὰρ τῶν ἰουαννῶν ἢ διαλεξις, ἐπεὶ δὲ ὤρισται, ὅτι ἔστιν ὠφέλιμος, χρὴ διαλεγεῖσθαι καὶ ἴτι ἵνα ὁ ἀρεθῆ ἢ ἀλήθεια· ἀλλὰ δὲ μεθόδου ἰουαννῶν ἢ ἔστιν ἄρτιν.

Ἐπι τὸ βασιλεῦς.

ΒΑΣΙΛΙΑ.

Εἰκομῶν ὅμιν, ἡμεῖς πλέον ἢ διαλεγόμεθα. ἴδεν γὰρ ἀπέριτε ἐφαρσιλογίαν· ἔχοντες καὶ συνήθειαν διαλεγεῖσθαι μὴ σείσθαι, ἀλλὰ πάντοτε ἀπολοῦσθαι, καὶ ὑπερον δημηγορεῖν, κατὰ τὸν ὀρθῶς εἰρησάται· μὴ γὰρ τὸ εἶπεν πολλὰ, ὑπερον ὡς ἐν τῇ χημάτι ἀπολογίας ἐδημηγορεῖτε, διὰ τὸ πληρῶσαι τῆς ἀκοῆς τῶν παρεόντων. ἢ ὡς ἀδρόως ἰσχυρῶν ἀνεχώρησι· διὸ ἴδεν παύσασθαι τὸ αὐτὸ ποιῆν. ἀλλὰ παύσασθαι ὁ πολλὸς διάλογος, καὶ ἀρεθῆ μεθόδου τῆς ἰπίρας, ἵνα ἡμῶν ἰουαννῶν θεῶν θείλοισι.

Ἀπεκρίθη ὁ Ἰουλιανός.

IOYΑ. ΚΑΡΑ.

ἡμεῖς ἴδεν ἐφαρσιλογίαν, ἀλλ' ἔστι τῆς καὶ συνήθειαν εἰς τὸ διαλεγεῖσθαι μὴ σιωπῆν κατὰ τι, μηδὲ ἀπορεῖν ἀπολογίαν. ὁ γὰρ μὴ ἀποκρίσασθαι δούκει καταπαύσθαι· ἀπορῶν γὰρ τὸ ἀπολογίαν τὸ δεσπόμεσθαι, ἢ παραστῆσαι μὴ ἔχον τὸ ἀποκρίσασθαι δεῖξαι, ἀλλ' ἡ δὲ δεκτικὴ συγκατάθεσι, ἐπεὶ καὶ ἔχοντες ἐφ' ἑμῶν. ὁ γὰρ Εφῆσι ἀρχιερεῖς ἀπορήσας ἀπολογίαν ἀνεχώρησι, καὶ ἔτι ἀπολογεῖσθαι βούλοισι, καὶ τὴν ὕψω λέγετε· ἀλλ' ἔτι ἔστι τὸ ἀρεθῆ εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' ἴδεν τῆς συμφωνίας πληρῶς ἀμφοτέρων· καὶ ἴδεν ἀπέριτε ποιῆσαι ὡς, ἀλλὰ διαλεγεῖσθαι καὶ ἴτι ἵνα ὁ ἀνεπαρῆ ἢ ἀλήθεια.

οὗτο ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς ἐπιπέσει τῆς ἀπορίας μεθόδου.

Τῶν καὶ ἄλλων πολλῶν λαληθέντων, ἐκ ἐπιπέσει ὁ βασιλεὺς ἡμῶν εἰς συνήθειαν διαλεγεῖσθαι, ἀλλ' ὤρισται ἐκλεχθῆναι ἀπὸ ἐκείνων τῶν μῶν δόξα, καὶ συνήθειαν εἰς ἄλλο συνήθειαν· καὶ εἰ μὴ εὐρωσι τι μῶν τῶν δόξων ἀπῶν ἀπὸς ἰουαννῶν, τῶν θεῶν δόξα· εἰ δὲ ὁ, ἵνα ἀπὸ τῶν εἰρησάται.

profuit; nunc autem non est disputationis tempus, sed alterius cuiusdam vis ad conciliandam unionem.

Ad hæc respondit cardinalis:

Quod facere debebatis; non fecistis; debebatis enim perpetuo disputare, donec aperiretur veritas, & finem haberet disceptatio: Nunc vero nos multa sanctorum atillimus testimonia, explanavimus dogmata, probavimus, cum qui non credit vocem, Ex Filio, non esse ejus: Vos autem nihil respondetis; neque negatis, nec affirmatis, sed dicitis, nolle disputare; & satis esse, quæ dixistis; quid autem dixeritis, non apparet. Aut ostendite nos non recte sentire, aut in nostram venite sententiam; aut si quid dicere habetis, in disputationem descendite, donec probetis quod e re vestra sit. Nam & exemplum, quod serenitas tua posuit, ad rem facit; siquidem medici summe ægrotantem abstinere a cibis jubent; & nos propter schismatis morbum disputatione utimur, quæ utilis est, quousque uniamur: quia post unionem non disputabimus; & quoniam professe ipsam affirmasti, etiamnum disputandum est, donec veritas reperitur: aliam enim unionis viam reperire non licet.

Ad hæc imperator:

Diximus vobis, nos amplius non excogitavimus; vobis enim non deest excogitata verborum copia. Solestis etiam more dialectico non acquiescere, sed respondere semper, & posteriores dicere, ut sæpe fecistis: nam post multos sermones posteriores vos sermocinabimini, quasi respondentes, ut aures instantium completeretis: atque ita statim consurgentes discedebatis: itaque idem semper a nobis fiet. Quare longa disceptatio prætermittatur, & reperiat alia quædam methodus, ut fiat unio favente Deo.

Respondit Julianus:

Nos verba non excogitamus, sed regula est & mos disputantium ad nihil tacere, & responsonibus non carere; nam qui non respondet, despondere animum videtur: qui enim responsonibus ad se defendendum indiget, seu probationes non habet ad ostendendum quod sibi propositum est, vero assentiri videtur, ut vos fecistis: nam presul Ephesus cum non haberet quid responderet, secessit, nec amplius respondere vult: nunc autem ita dicitis: sed vobis hoc satis non est; & vos conventis non statis: at non decet ita fieri, verum disputationes adhuc habendæ sunt, donec veritas emergat.

His aliisque multis ultro citroque dictis, adduci non potuit imperator, ut vellet fieri sessiones ad disputandam, sed voluit ex utraque parte deligi decem, qui sessiones octo celebrarent: et si quidem reparirent aliquod medium concilians dogmata, duosque ad unionem, Deo gratias: sin minus, ut domum reverteremur.

Ser-

SESSIO XXV

Sermonibus hinc habitis cardinales abijere: lapsusque sunt dies usque ad feriam sextam. Feria sexta imperator pontificem adiit, ut coram cum ipso loqueretur: ergo habito colloquio convenit inter illos, ut decem illi seorsim congregarentur. Et factum est ex parte Græcorum præter consuetudinem: Nam synodus eorum, tametsi parva, duas in partes diversa est, quod nunquam antea contigerat: factum tamen est. Et Latini quidem elegere e cardinalibus duo, e metropolitibus duo, ex abbatibus duo, ex philosophis duo, & presbyteris duo. Græci vero omnes fuere metropolitæ, convenientes decem, quos imperator voluit: & primam celebrare sessionem. Petierunt ergo Græci, ut epistola sancti Maximi reciperetur, quæ dicit: Non quod Filium Spiritus causam faciant, & Latini responderunt: Neque ipsi dicimus, Filium esse primordiale Spiritus causam: unam quippe asserimus Filii ac Spiritus causam, Patrem, illius quidem secundum generationem, hujus vero secundum processionem: sed ut communionem identitatemque essentia nos quoque significemus, & Spiritum sanctum procedere per Filium asserimus, & inseparabilem esse ab hypostasibus substantiam aperte fatemur. Nam Filius substantialiter est Patris Filius, & Spiritus sanctus substantialiter est Patris & Filii: & quia substantialiter est Patris & Filii, & substantia non est separata ab hypostasi, sequitur ut Spiritus sanctus sit etiam ex hypostasi Filii. Quas vero sanctus Maximus dicit sanctorum Romanorum patrum sententias, ex non sunt, nisi Augustini, Hieronymi, Ambrosii, & reliquorum; quorum libri manente allertunt, Spiritum sanctum procedere ex Patre & Filio. Cum hæc illi dixissent, conventus his secretus simul est. Postridie rursus convenio, & sancti Tarasii patriarchæ Constantinopolitani confessionem attulere dicentem, Spiritum sanctum procedere ex Patre per Filium: contententes, ut consentirent, dicerentque ut Tarasius. At Latini bene exposuerunt illud, Per: sicuti volebant, dicentes; Vox ista, Per, estne diversa ab, Ex, an non? Respondent Græci: diversa est: dicunt Latini: Si ergo alia est actio præpositionis, Ex, & alia est actio præpositionis, Per: erunt juxta responsonem duæ actiones, altera Patris, altera Filii: at hoc inconveniens est. Verum præpositionem, Per, nulla ratione admittimus, timentes dogma illud per canalem, sive per instrumentum: sed dicimus Spiritum sanctum procedere ex Patre & Filio, ut ab unico principio unica actione. His aliisque similibus, habitis sermonibus dimissus est & hic secretus conventus: & Græci nolabant amplius convenire, non habentes, quid ultra proponerent: sed Latinis excitantibus Græci ter iterum conveniunt, effeceruntque, ut Latini propter

Τῶν οὖν λαλεθῆναι ἀπὸ τοῦ οἱ καρδία, καὶ παρὰ τοὺς αἱ ἡμέραι εἰς τῆς παρασκευῆς. καὶ τῆ παρασκευῆς ἀπὸ τοῦ οἱ βασιλεὺς εἰς τὸ πάντων, οὗτος δὲ ζωτικὸς φωνῆς ὁμιλίαν αὐτῶν. καὶ ὁμιλίῳσιν συνοφύθησαν τῶν συνάλλασιν τῶν ἀπὸ μέρους δέκα. καὶ γίνονται ἐν τῶ μέρει τῶ Γραικῶν παρα συνοφύθησαν. ἡ γὰρ σύνοδος αὐτῶν μακρὰ ὄρα ἐχρίθη εἰς δύο. πρῶτον μὲν ἐπὶ ἐν ταῖς συνάλλασιν γεγονότος, ἀλλ' ὁμοῦ ἐχρίθη. καὶ οἱ μὲν Λατῖνοι ἐξελίξαντο ἀπὸ τῶν καρδινάλιων, δύο ἀπὸ τῶ μητροπολιτῶν, δύο ἀπὸ τῶ ἀββῶδων, δύο ἀπὸ τῶν φιλοσόφων, δύο καὶ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, δύο. οἱ δὲ Γραικοὶ συνοφύθησαν πάντες μητροπολίται, ὅς ὤρισεν ὁ βασιλεὺς, εἰς τῶν δέκα, καὶ ἀπὸ τῶν μίαν συνάλλασιν. καὶ ἐζήτησαν οἱ Γραικοὶ ἐπιρροῦσαι τῶν ἐπιστολῶν τῶ ἀγίου Μαξίμου, τῶ φασκῶσιν, ἐκ αἰτίας παλαιῆς τῶ υἱοῦ τῶ πνεύματος, καὶ οἱ Λατῖνοι ἀπειλογῶσαν: καὶ ἡμεῖς λέγομεν ἀποκαταρκτικῶν αἰτίων τῶ υἱοῦ τῶ πνεύματος: μίαν γὰρ λέγομεν υἱὸν ἑ πνεύματος τῶν πατέρα αἰτίαν, τῶ μὲν κατὰ τῶν γέννησιν, τῶ δὲ κατὰ τῶν ἐκπόρευσιν. ἀλλ' ἵνα τὸ συνοφύθη καὶ ταῦτα τῆς ὁσίας καὶ ἡμεῖς δηλώσωμεν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῶ υἱὸ ἀποφύθη λέγομεν, καὶ τὸ ἀχώριστον τῆς ὁσίας τῶ ὑποστάσιν σαφῶς ὁμολογῶμεν: ὁ γὰρ υἱὸς εἰς ὁσιωδῶς υἱὸς τῶ πατρός, τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς ὁσιωδῶς πατρός καὶ υἱῶ: ἐπειδὴ δὲ ὁσιωδῶς τῶ πατρός καὶ τῶ υἱῶ εἰς, εἰς δὲ ἀχώριστον ἡ ὁσία τῆς ὑποστάσιν, εἰς ὅρα τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἐκ τῆς ὑποστάσιν τῶ υἱῶ. ἀλλὰ καὶ ὅς λέγει ὁ Μαξίμῶς χριστῶς Ρωμαίων ἅγιον πατέρα, ἐκ εἰς ὅρα ἄλλαι, οἱ μὲν Λατῖνοι, Ἰερωνύμῶν, Ἀμβροσίῶν, καὶ τῶν λοιπῶν, ὅν αἱ βιβλαὶ σαφῶς ὁμολογῶσι, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ πατρός καὶ υἱῶ. ταῦτα εἰσὸν ἄλλων, ἐλύθη ἡ συνάλλασιν αὐτῆ ἡ μουσικῆ. τῆ δὲ ἐπαύριον πάλιν συνοφύθη, καὶ ἀποφύθη τῶν ὁμολογῶν τῶ ἅγιον Ταρασίου πατριάρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, τῶν λέγουσαν, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τῶ πατρός διὰ τῶ υἱῶ, διχόμενοι, ὅτι ἵνα συμφωνήσωσι λέγοντες καθῶς ὁ Ταρασίῶν: ἀλλ' οἱ Λατῖνοι τῶν δια ταῦτα καλῶς ἐχρηγήσαντο ὡς ἠβήσαντο. λέγοντες, ἡ, διὰ, αὐτῆ εἴρα εἰς τῆς, ἐκ, ἡ ὅ; ἀποκρίνονται οἱ Γραικοὶ: εἴρα εἰς, λέγουσιν οἱ Λατῖνοι: εἰ λοιπὸν εἴρα εἰς ἡ ἐπίρρα τῆς, ἐκ, καὶ εἴρα εἰς ἡ ἐπίρρα τῆς, διὰ, εἰσονται κατὰ τῶν ἀποφύθησιν δύο ἐπίρρασι, μία ἡ τῶ πατρός, καὶ ἄλλη ἡ τῶ υἱῶ: ἀλλὰ ταῦτα εἰς ἄπειρον: ἀλλὰ τῶν, διὰ, εἰδ' ὅρα δεχόμεθα, φασκῶμενοι τὸ, διὰ σωλῶος, ἡ δὲ ὅρα δόγμα: ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῶ πατρός καὶ ἐκ τῶ υἱῶ, ὡς ἀπὸ μίας ἀρχῆς καὶ ἐπίρρασι. τῶν καὶ ἄλλων ὁμοίον λαλεθῆναι ἡ ἐλύθη καὶ αὐτῆ ἡ μουσικῆ συνοφύθη. καὶ πλείον ἐκ ἡδελόν οἱ Γραικοὶ συνοφύθησιν, μὴ ἐχόμενοι ἵπρον ζήτημα: ἀλλ' οἱ Λατῖνοι ἐστώδασιν, καὶ συνοφύθησιν οἱ Γραικοὶ τρεῖς συνοφύθησιν ὁμοῦ, καὶ ἐπαύριον, ὅτι ἴδωσαν οἱ Λατῖνοι

ANNO CHRISTI. 1439.

ANNO
CHRISTI
1439.

τίνας εἰς αὐτὸν, διὰ τὸ υἱὸν, φωνῆ ἑξήγησιν

Avocem illam, Per Filium, explanationem hujusmodi darent:

SESSIO
XXV.

LATINI.

Ἐπειδὴ ἀποστασία οἱ Γραικοὶ ἡμᾶς λέγοντες δύο ἀρχὰς καὶ δύο αἰτίας εἶναι τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου ἑστέρας λέγουσιν, τὴν λέγοντες δύο ἀρχὰς ἢ δύο αἰτίας, ἀναθίμα· ἀλλ' ἡμεῖς μίαν ἀρχὴν ὁμοουσίαν, τὸ πατρὸς καὶ τὸ υἱὸν τῆς εὐρυφάνου καὶ τῆς ἀφραβλητικῆς δυνάμεως, καὶ ἡ λέγουσιν, ὅτι ἐκπορεύεται κατὰ τὸ υἱὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡς ἐξ ἄλλης ἀρχῆς καὶ αἰτίας, ὡς τῆς τῆς ὑπερῆς ἔχον ὁ υἱὸς τὸ πνεῦμα· μίαν γὰρ γνωσκόμεν ἢ πατέρα αἰτίαν, καὶ ῥίζαν, καὶ πηγὴν τῆς θεότητος. ἀλλ' ὅτι λέγουσιν ἐν ἀπόστολον τὸ πατρὸς καὶ τὸ υἱὸν, διὰ τὸ λέγεσθαι μίαν εὐρυφάνου· τὴν γὰρ εἶναι ἀποστολῶν· ἀλλὰ λέγουσιν δύο ὑποστάσεις, καὶ μίαν εὐρυφάνου, καὶ μίαν ἀφραβλητικῆς δυνάμεως, καὶ ἐν τῷ προβαλλόμενον ἐκ τῆς ὑσίας καὶ τῆς ὑποστάσεως τὸ πατρὸς καὶ τὸ υἱὸν, διὰ τὴν καὶ ἐκ τῆς ἱερῆς συμβόλου ἀνεπιτύχθη καὶ ἰσαφαισθήσθαι, ἵνα μὴ κατὰ μικρὸν οἱ ἀντιλέγοντες, εἴη αἰτία ὁ υἱὸς τὸ πνεῦμα, πείσασιν εἰς δόγμα, χρόνον· ποικίλῃ· ἐν μίᾳ πατρὸς καὶ υἱὸν· εἰ γὰρ μὴ λέγοντες ὅτι ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τῆς υἱὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σαφῶς παρεῖσαι λοιπὸν, ὅτι ἐκ μόνου τῆς πατρὸς, καὶ εἰ ἐκ μόνου τῆς πατρὸς, εἶναι ὅτι ἐκ τῆς υἱὸν· εἰ δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐκ μόνου τῆς πατρὸς ὑποστάσεως, χωρίζεται τῆς ὑσίας ἀποστασία τῆς ἐστέρας, καὶ ἀριστοκράτει κατ' αὐτὸς ἢ κατὰ εἰς τμήματι. ὅπερ εἶναι ἀποστολῶν· διὸ καὶ ἐπεὶ ἐν τῷ ἱερῷ συμβόλω, ὡς ἴσθημεν.

Quoniam Græci suspicantur, nos duo principia, duasque causas ponere in sancta & consubstantiali Trinitate. anathema dicimus asserentibus duo principia, vel duas causas. Nos autem fatemur unum principium, Patris & Filii actionem & productivam potentiam: & non dicimus, Spiritum sanctum procedere etiam ex Filio, ut ex alio principio & causa. sive quia Filius Spiritum sanctum primordialiter producat; unam quippe novimus causam, & radicem, & fontem deitatis. Patrem; neque vero unam dicimus personam Patris & Filii, quia unicam asserimus actionem: hoc enim absurdum est: sed duas hypostasies dicimus, & unam actionem, & unam virtutem productivam, & unam quod producitur ex substantia & hypostasi Patris & Filii. Idcirco etiam in sacro symbolo explicatum & declaratum est, ne paulatim ii qui affirmant Filium non esse causam Spiritus, laberentur in dogma, tempus constituentes inter Patrem & Filium. Etenim qui negant, Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere, profecto manifeste declarant, quod ex solo Patre, fuit ergo quando non erat Filius: si vero dicant, quod ex sola paterna hypostasi, separant se ipsa substantiam ab hypostasi: atque ita per ipsos substantia in partes secabitur, quod absurdum est. Quia propter, ut diximus, etiam in sacro symbolo appositum est.

ΓΡΑΙΚ.

Ταῦτην ἡ Λατίνων γραφεύτων, καὶ τῶν Γραικοῦν σελαντων, τῆ ἐκοστή ἐνάτη τῷ Ἀπριλίῳ μηνὸς, ἡμέρα τετάρτη τῷ παραλυτικῷ, σινηχθησαν ἐν τῷ οἴκῳ τῷ βασιλέως οἱ Γραικοὶ, ἐπὶ τῷ βασιλεὺς τῷ σθένει, καὶ ἐποίησαν συμβολὴν ἀμα τῷ πατριάρχῃ, καὶ ἐβλήθησαν πῶς ἐκπορεύονται τὰ γραμματι. οἱ μὲν οὖν εἶπον, τῆς λέγουσιν οἱ Λατῖνοι αἰεὶ· οἱ δὲ, ἐπεὶ ἀντικαταβαίνουσιν ἡμῖν ἐδ' ὅλων· ἀλλοὶ, αἰτίαν ποιοῦν ἐναργῶς τὸν υἱὸν τῆς ἁγίας πνεύματος· ἀλλοὶ, δύο αἰτίας λέγουσιν καὶ δύο ἀρχὰς· ἔπειτα τὰ οἱ δοκοῦντες ἐνοεῖν, σέβασθε ἀποβῶς τῆς γραφῆς· δύο οὖν ἡμερῶν διασχουθήσαν, πάλιν οἱ Λατῖνοι ἀπέστειλαν πρὸς τῆς Γραικοῦν ἑτέραν γραφὴν περιεχούσαν ἕτως·

Cum hæc a Latinis scripta, & missa essent ad Græcos, mensis Aprilis nono & viceesimo, feria quarta tertie post pascha hebdomadæ, congregati sunt Græci in domum imperatoris: erat enim in morbo imperator: & consultarunt, quomodo responderent scripture. Quidam ergo dicebant, Latinos semper idem dicere: Alii vero, eos ne tantillum quidem in nostram deflecti sententiam. Alii, eos evidenter statuere Filium Spiritus sancti causam: Alii, duas causas, duoque principia poni ab iis: Alii qui nimirum sapere videbantur: scripturam, assebant, diligenter considerate. Duobus ergo lapsis diebus, aliam rursus scripturam misere ad Græcos Latini hæc continentem:

ΓΡΑΙΚ.

ΛΑΤΙΝ.

Ἐπειδὴ οἱ Γραικοὶ δύο ἀρχὰς καὶ δύο αἰτίας συκοφαντεῖσιν ἡμᾶς λέγουσιν ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου ἑστέρας λέγουσιν ἐγγράφως ἕτως· πείσασιν εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα, καὶ εἰς ἕνα υἱὸν μονογενῆ ἁγνοθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς, καὶ εἰς ἕν πνεῦμα ἅγιον, ἐκ τοῦ πατρὸς μὴ ἔκταρξεν ἔχον, καθὼς περ καὶ ὁ υἱὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ υἱὸν ἐκπορεύόμενον· μίαν γὰρ λέγουσιν τὴν πατέρα αἰτίαν οὐ καὶ πνεύματος, τὴν μὴ κατὰ τῆς ἁγνοθέντων, τὸ δὲ κατὰ τῆς ἐκπορεύσιν. ἀλλ' ἵνα τὸ πνεῦμα καὶ ἐν τῆς ὑσίας μὴ διαιρήσωμεν, καὶ τῆς ὑσίας ἀποστασίαν ἀποστασίαν ἀποστασίαν μὴ διαίρειν, ἀλλὰ λέγουσιν μίαν καὶ ἐπίνοια δεξασόμεν· καὶ ἵνα μὴ ἐκ μόνου τῷ πατρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύθῃ;

Quoniam Græci calumniantur nos, affirmantes duo principia, duasque causas poni a nobis in sancta & consubstantiali Trinitate, dictimus in scripto ita: Credimus in unum Deum Patrem & in unum Filium unigenitum ex Patre natum: & in unum Spiritum sanctum habentem quidem ex Patre suam substantiam sicut & Filius, sed etiam ex Filio procedentem: Unam quippe dicimus Filii, & Spiritus causam, nempe Patrem; illos quidem per generationem, hujus vero per processionem. Sed ne idem tatem unitatemque ab hypostasibus non re differentem, sed ratione tantum & actu intelligendi asse-

ΛΑΤΙΝ.

verc-

SESSIO
XXV.

veremus : & nulla suspicio sit, Spiritum sanctum esse ex solo Patre: triumque substantia, quæ unica est, in tres partes dissecta culpam videatur vocam illam, Ex Filio, pronunciamus, in symbolo: & propterea dicimus, Spiritum sanctum procedere ex Patre & Filio, ut ab unico principio.

His ita scriptis, atque ad Græcos missis, præfules conventum egere, biduum una cum patriarcha deliberantes; & vix ipsi quæque scriptam responsionem dedere: non enim serebant audire, Filium esse causam Spiritus: scripsere tamen & ipsi hoc pacto:

GRÆCI. Quoniam Latini fatentur unum principium Filii ac Spiritus Patrem; & querunt a nobis quid & ipsi sentiamus; Nos quoque dicimus fateri, fontem & radicem Filii ac Spiritus esse Patrem: floresque ac divina germina Patris esse Filium & Spiritum juxta sanctum Cyrillum, & primam synodum, & Basilium magnum. Dicimusque Filium emittere, & ex se scaturientem effundere Spiritum; atque a Filio emitti, profuere, & effundi Spiritum sanctum.

Hæc ipsi etiam scripta misere ad Latinos; illud sibi reservantes, ut semper quas ipsi vellent, explanationes eorum darent.

LATINI. Cum hoc Latini vidissent, nequam scriptura hac fuere contenti; sed ubi eam accipere, petebant expositionem a Græcis, dicentes vocem, Scaturire, scriptam esse in actis primæ synodi: & Profuere, pariter reperiri in scriptis sanctorum: similiter & Effundi; sed quomodo hæc intelligatis, vos fateri volumus: audimus enim hæc secundum cujusdam & temporalis esse processionis: nos autem dicimus, sanctos patres unam tantum asserere processionem in productione Spiritus sancti: hanc autem effusionem ex Filio, non secundam, sed aliam temporalem dicimus, quæ respicit nos, quam habet Filius & Spiritus sanctus. Petimus ergo, ut dicatis de hac in temporali productione, qua Filium credimus causam Spiritus sancti. Quomodo enim profuatur a Filio hypostasi sua subsistens sanctissimus Spiritus, nisi habeat esse ab ipso? Quomodo vero effundatur ab illo, quemadmodum ab ipso Deo & Patre juxta magnum Cyrillum, si sui causam non habeat Filium? Idcirco sensus, inquirunt, idem est atque vester: sed vestre scripturæ innuunt, ne rursus secundam ponatis processionem in simplici, & omnis experite compositionis deitate.

GRÆCI. Ut hæc nobis fuere a Latinis nunciata, obmurmurare cœpimus, & rei finem imponere dicentes: Quod fecimus, multum sane fuit & eximium, idque præter voluntatem trium ex nostris vicariorum patriarchalium; Nam Heracleensis, & Ephesus, & Monembasienensis, & Anchialensis missam confessionis scripturam nequaquam suis sen-

Αἰ ἡ ὁμία τῆς τριῶν μία ὄσα ἐν τριῶν τριῶν ὁμοιοῦσι, τὴν ἐκ τοῦ υἱοῦ φωνῆ ἐν τῆς συμβόλων ὁμολογῶμεν. διὸ & λέγομεν, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς.

Τῶν ὅπου γραφῶν καὶ τῶν Γραικοῖς γαλιάντων, σωτηρίας οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐκκλήσια σὺν τῷ πατριάρχῃ ἡμέρας δύο, καὶ μόλις ἐγράψαν ἀπολογία καὶ αὐτοῖ: ἠδὲ γὰρ ὅπως ἤθελον ἀκούσαι αἰτίαν τὴν υἱὸν τοῦ πνεύματος. Βίγραψαν δ' αὖν ὁμοῦ καὶ αὐτοὶ ὅπως.

Ἐπειδὴ οἱ Λατίνοι ὁμολογοῦσι μίαν ἀρχὴν τὸν πατέρα υἱὸν τε καὶ πνεῦμα, ζητοῦσι δὲ παρ' ἡμῶν εἰπεῖν τὸ φρόνημα ἡμῶν, λέγομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι ὁμολογῶμεν πηλὴν & ῥίζαν υἱὸν τε καὶ πνεύματος τὸν πατέρα, καὶ ἀνδρῶν θεοφορῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ πατρὸς, κατὰ τὸν ἅγιον Κίριλλον, καὶ τὴν πρώτην σύνοδον, καὶ τὴν μεγάλην Βασιλείον καὶ λέγομεν, ὅτι ἀναβλύζει ὁ υἱὸς τὸ πνεῦμα, πηγάζει, ἀροχῶν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀροχῶν καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, καὶ εὐοῖται, καὶ ἀροχῶνται.

Ταῦτα καὶ αὐτοὶ γράψαστες ἀπέστειλαν πρὸς τοὺς Λατίνοσ, φυλάσσοντες πάντοτε τοὺς εἰς αὐτὰ ἐξηγήσεις, καθὼς ἐδείκνυσαν.

Οἱ Λατίνοι οὖν τῶτο ἰδόντες, ἐκ ἠρείθης σασ ἐπὶ τῷ γράμματι: ἀλλὰ λαβόντες αὐτὸ, τὴν ἐξηγήσιν ἐξήκωσαν παρὰ τῶν Γραικῶν, λέγοντες, τὸ ἀναβλύζειν γίγνεται ἐν τῶν ἀρχαῖκῶν τῶν πρώτης συνόδου, τὸ πηγάζειν δὲ γίγνεται ἐν τῶν συγγράμμασι τῶν ἁγίων, ὁμοίως καὶ τὸ ἀροχῶνται: πὶ τῶν δὲ ἐκλαμβάνει ἡμεῖς ταῦτα, δέλομεν ἡμᾶς ὁμολογεῖσθαι: ἐπειδὴ ἀκούμεν, ταῦτα δὲ ἀπὸ τῶν πρώτων εἶναι καὶ λέγεσθαι χρηστικῶς. ἡμεῖς δὲ μίαν μονὴν ἀπόδοσιν ὁμολογῶμεν λέγειν τὸν πατέρα τὸν ἅγιον ἐν τῷ τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἀροχῶνται. ταῦτῳ δὲ τὴν ἐκχυσῶν τὴν ἀπὸ τοῦ υἱοῦ ἢ δὲ ἀπὸ τῶν, ἀλλ' ἀλλῶν χρονικῶν λέγομεν, καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς, ἡν ἔχει ὁ υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. αἰτῶμεν οὖν ἡμᾶς εἰπεῖν εἰς ταῦτῳ τὴν ἀχρονον ἀροχῶνται, ἢ αἰτίαν τὴν υἱὸν τοῦ ἁγίου πνεύματος πιστεύομεν. πῶς γὰρ ἀναβλύζει τὸ ἐνωσῶσιν πανάγιον πνεῦμα παρὰ τοῦ υἱοῦ, μὴ ἔχον τὸ εἶναι παρ' αὐτῶ; ἀλλὰ καὶ τῶν ἀροχῶνται παρ' αὐτῶ, καθὼς περ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, κατὰ τὸν μέγαν Κίριλλον, μὴ ἔχον αἰτίαν ἀπὸ τοῦ υἱοῦ; διὸ ἡ μὲν ἔννοια ἢ αὐτῆ ἐστὶ τῆ ἡμετέρας, φασίν, ἢ δὲ λέγεις τῶν γραμμῶν ἔχει ἔμφασιν, ὅπως μὴ πάλιν δὲ ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν εἰρητι ἐπὶ τῆς ἀκλή: & ἀσω-δίτου θεότητος.

Ταῦτα μὲνυσάντων τῶν Λατίνων ἡμῖν, ἡμεῖς ἠρέξαμεθα ἰογγίζειν, καὶ πάλιν τῷ ἀρτίματι ἐπιθεῖναι, λέγοντες: ὅσον ἐσωσῶσιν, ὑπῆρχε μέγα καὶ πολὺ, ἀλλὰ καὶ παρὰ γνώμην τῶν ποτε ἡμεῶν καὶ τῶν τριῶν. ὁ γὰρ Ηρακλείας, καὶ ὁ Εφῆσι, καὶ ὁ Μονεμβασίας, καὶ ὁ Ἀρχαῖ-λυ ἐκ ἰδουκαν γνώμας ἐν τῷ γαλιάντι τῆς ὁμολογίας γράμματι. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἀληκῶν,

ΓΡΑΙΚ.

ΛΑΤΙΝ.

ΓΡΑΙΚ.

ANNO CHRISTI 1439.

SESSIO XXV.

ο μίγας χαρτοκόλλος, κ' ο σρωπιδάκος. λω. Α τενίς approbaverant: nec non ex cler-

icis, magnus bibliothecarius, primasque rerum ecclesiasticarum defensor. Itaque aliud, diximus, a nobis fieri non potest: nos sanctorum dicta scripsimus, & misimus: quod ultra habemus? Atque ita oepimus sollicite de reditu cogitare, congregatque retulimus omnia ad patriarcham nostrum dicentes: Cur tanto tempore otiosi sedemus? sit aliquando negotii conclusio: addidimusque nisi quamprimum res finem habeat, nos immorari amplius non posse: proinde cogitandum quomodo sit abeundum.

SESSIO XXV.

Ταῦτα μιλῶσαντες τῷ βασιλεῖ, ἐκ ἰδοξεν B εἶναι ταῦτα μακροθύμων ἀνδρῶν· ἀλλ' ἄριστοι, ὅτι ἡ ῥαθυμία ὑμῶν πολλὰ κακὰ προξένισε τῷ πράγματι.

Hæc ad imperatorem perlata, visa non sunt esse hominum longanimitate utentium: sed vestra, inquit, socordia multa rei tulit incommoda.

Ἀπεκρίθηται κ' εἶπον αὐτῷ· φοβόμεθα, Γαλιωτάτε κίριε βασιλεῦ, μήπως ποιήσωμεν τὸ θεῖον ὄλον ἄδει, καὶ τὸ φθινόπωρον, καὶ τὸν χειμῶνα ἀπερχόμενοι κινδυνώσωμεν. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς.

Responderunt ei: Veremur, serenissime domine imperator, ne totam hic æstatem consumamus, & autumnum, & abeuntes hieme periclitemur. Imperator autem:

ΒΑΣΙΛ. Καὶ τίς ἐστιν ὁ ὑπολαμβάνων τῶν τ' σκοπῶν; ἐγὼ γάρ σπείρω, εἰ δυνατὸν, κ' σήμερον ἤρῃσθαι τὸ συμπέρασμα, ἀλλ' ἀδυνάτω· καὶ ὁ ἀσθενῶν τί ἔχει ποιῆσαι; ὅμως ἀναμείνεται ἕως τῆς πεντήτης· ἡ γὰρ ἡ τῷ τυφλῷ κωμική· κ' τῆς πεντήτης μίλλω ἀπὸ τῶν εἰς τὴν παπῶν, κ' εἰ τί χορηγήσει ὁ Θεός.

Et quis, inquit, hoc habet in animo? ego enim propere vel hodie, si fieri possit, rei finem imponere: sed æger sum: & qui morbo laborat, quid potest facere? expectate ergo usque ad feriam quartam: erat enim dominica quinta post pascha: & feria quarta ibo ad papam, eritque quod Deus præstiterit.

Μετὰ ταῦτα γίνεται ὁ βασιλεὺς ἕγερτος, καὶ τῆς πεντήτης ἦγον τῆ παραμονῆς τῆς ἀναλήψεως, ἐν Μαίῳ εἰς τὰς δεκατρεῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πόντον, κ' ἐκ ἐκείνου δὲ πάλιν ἔδεν, ἀλλὰ τὸς λόγους ὁ πάπας τῷ βασιλεῖ λέγων, βελβηθῆναι ἀπελογησάτω, καὶ τῆ παρασκευῆ ἀποκριθῆναι αὐτῷ εἶπεν. τῆς παρασκευῆς τῶν ἡμερῶν, ἡ τις ἡ πεντηκονταετη τῷ Μαίῳ μίλλω, ἀπῆλθε καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τῷ πάπα, κατὰ τὸ ἐπηγγελμένον αὐτῷ. κ' τὸν λόγον ἀναλαβὼν ὁ καρδινάλιος Ιουλιανός, ὡς ἀπὸ προσώπου τῷ πάπα, εἶπεν τῷ βασιλεῖ ὅτως.

Post hæc convaleuit imperator: & feria quarta, hoc est vigilia ascensionis, die Maii xiiii. accessit ad papam, sed nihil effecit: nam papa auditis imperatoris verbis, respondit, se consultaturum, & feria sexta illi responsurum, Itaque feria sexta, die scilicet Maii quintadecima, profectus est iterum imperator in palatium papæ, ut illi dictum fuerat: & cardinalis Julianus ex persona papæ loquens, his verbis ad imperatorem est usus:

ΠΑΠΑΣ. Ἡμεῖς, Γαλιωτάτε υἱέ, κ' μίαν κ' πολλὰκις ἐζητήσωμεν ἤρῃσθαι τὰς διαλέξεις, ἵνα ζητηθῆ κ' ἀριθῆ ἡ ἀλήθεια, κ' ἐκ ἠδελύσαστε. ἐπέλαμεν ἐγγράφου ὁμολογίαν πίστεως, κ' ἐκ ἠρέσθητε. ἐγράψατε ἡμεῖς, καὶ ἐπέλατε ἡμῖν δόγματα καὶ ρητὰ τῶν ἁγίων κ' διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας· καὶ ἐρωτῶμεν ὑμᾶς δῆναι τὴν αὐτῶν ἐξηγήσιν, κ' ἐθέλει ἐξηγηθῆναι. ἡμεῖς πλέον τι ἐκ ἔχουμε εἰπεῖν.

Nos, serenissime fili, & semel & saepius contendimus, ut fierent disputationes ad conquirendam & inveniendam veritatem, nec voluistis: misimus scriptam fidei confessionem, nec ea contenti fuistis. Scripsistis vos, & misistis nobis dogmata & dicta sanctorum ac doctorum ecclesiæ: petimus, ut eorum explanationem detis, & non vultis explanare: nos quidquam amplius dicere non habemus.

Ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν αὐτῷ. ΒΑΣΙΛ. Ἐγὼ ἐκ εἶμι αὐθέντης τ' συνέδου, ἔδει τυραννικῶς θέλω ἐνωθῆναι ὑμᾶς. ἀλλ' ἡ συνόδος ἡ ἡμετέρα οἰκονομικῶς συνκατήρη, κ' ἐσελεῖ τὴν ὁμολογίαν ταύτην, ἡ λέγεται ἵνα ἐξηγηθῶσι. καὶ εἰν ἀρετῆ, κ' ἐ δέεται ἐξηγήσιν. ἐπεὶ τὸ ἀναβλέψεν, τὸ ποιεῖσθαι, τὸ κηρᾶν, αἰτίαν δίδοσιν τῷ υἱῷ, κ' ἐ λέγουσι καθαρῶς οἱ ἡμέτεροι διὰ τὴν ἀμαθίαν τῶν ἰδιωτῶν. τί δὲ ἄλλο θέλετε, ἀγνοῶ. αἰτίαν ὁμολογεῖτε τῷ πνεύματι τ' υἱόν, ἔδειν ἀντιλέ-

Respondit imperator, dixitque illi: Ego non sum dominus synodi, neque tyrannice nos volo uniri: sed nostra synodus sua sponte permota est, misitque hanc confessionem, quam dicitis esse explanandam: ea vero sufficit, nec indiget expositione: nam Scaturire, Effundi, Profluere, causalitatem Filio tribuunt: licet hoc nostri aperte non dicant ob vulgi ignorantiam. Quid porro aliud velitis, ignoro. Causam Spiritus fatemini Filium, nihil contra-

SESSIO XXV.

dicimus; sed per hæc verba vobiscum unimur: & quoniam unimur, non contradicimus.

Julianus autem respondens ait: Sed Probuere, Scaturire, & Effundi, tribuunt vestri secundæ processioni, nimirum temporali; nos autem expositionem volumus juxta mentem sanctorum, qui vocibus illis usi sunt. assignantes Filio una cum Patre causalitatem substantiæ. Quod enim magnos ait Cyrillus; Ita etiam effunditur a Filio, quemadmodum plane & ex Patre: non est aliud, quam etiam ex Filio procedere, sicut ex Patre: & idem est, scaturire & probuere sicut a Patre, ita etiam a Filio.

His antiquæ hujusmodi sermonibus habitis venit imperator; & admoniti fuimus, præsules, ut in patriarchæ domum conveniremus; æger enim is erat; quo imperator veniens significaret nobis quid egisset cum papa.

Itaque die mensis Maii decimosextimo, dominica scilicet infra octavam ascensionis, præsules ad patriarcham convenimus, imperatorem quoque eo venturum sperantes: sed imperator non venit: significavit enim nobis, se a præsidio cardinales expectare.

Congregatis ergo nobis cum patriarcha in cellam ejus, multisque collatis sermonibus, & tarditatem non ferentibus, post omnes patriarcha suo more multa cum prudentia & intentione animi respondit nobis:

PATRIARCHA.

Sacrum nostrum imperatorem præterita feria quarta ivisse ad papam, multaque & magna verba illi dixisse: præsertim vero, Cur non admittant, quæ propotimus. Papam vero rogasse, ut feria sexta accederet, quod non esset ad respondendum præmeditatus: profectum ergo imperatorem feria quarta, multa rursus luculenter sapienterque dixisse: sed Latini, inquit, explanationem querunt prolata a nobis scripturæ, quomodo intelligamus Probuere, Scaturire, Effundi.

Cum hæc dixisset patriarcha, quærebamus nos, quomodo viveibus, dum hæc versantur in controversia? Respondit patriarcha, imperatorem cito venturum ad nos, ut rebus consulat. Post hos sermones discessimus.

Die vero Maii primo & vigesimo, feria quinta, misit imperator petens a pontifice, ut vel finem faceret. Misit ergo ad ipsum papa tres cardinales, camerarium, Julianum, & Firmanum, dicens petansque ut explanarentur dogmata, quæ scripta miserant, & maxime præpositio, Per: dividens eam in quatuor, quod significet vel instrumentum, ut per ferram: aut per materiam, ut domus, aut per canalē, ut aqua, aut naturaliter & substantialiter, ut Filii Spiritum sanctum.

IMPERATOR: Respondit imperator.

λογου, αλλά μὴ ἔρῃ τὰς ἐνέμεθα ὑμῖν, καὶ ἐκεῖθι ἐνέμεθα, ἕκ ἀντιλέγομεν.

Ο δὲ Ἰουλιανὸς ἀποκρινόμενος ἔφη· Ἀλλὰ τὸ πηγαίνει, τὸ ἀναβλίσκει, τὸ ἀποχεῖσθαι, οἱ ἑμῖτεροι ἑδωκότες προσέειπεν τὸ δοξασθαι, δηλωσέν τῃ χρονίῃ· ἡμῶς δὲ διόλωθεν ἐκλήρωσεν κατὰ τὸ νοῦν τῆς ἀγίας ἔλεγοντων τὰ ῥητὰ, ἢ ὑπαρχτικῶν αἰτίαν δίδόντες τῷ υἱῷ σὺν τῷ πατρὶ. τὸ γὰρ λέγειν τὸν μίγαν Κύριλλον, ὅτι ἀποχεῖται καὶ ἐκ τοῦ υἱὸς καθὼς περ ἀμίλει καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς, ἕκ ἐστὶν ἴσον, εἰ μὴ ἐκπεφάσκει κακὰ τῷ υἱῷ, καθὼς περ καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς. καὶ τὸ ἀναβλίσκει, καὶ τὸ πηγαίνει, ὡς περ ὁ πατήρ, ὡς ὁ υἱός, ταυτὴν εἰσι.

Τῶν καὶ ἄλλων ὁμοίων λαληθεῖστων, ἤλθει ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐμυλῶθημεν οἱ ἀρχιερεῖς, ἵνα ἀπέλθομεν ἐκ τῆς τοῦ πατριάρχου οἴκου, ὡς γὰρ ἀδελφῆς, ὅπως ἐλθῶν, ὁ βασιλεὺς ὄρεσθαι ἡμῖν, τί διεσφάξατο μὴ τὰ πάρα.

Τῇ οὖν δεκάτῃ καὶ ἑβδόμῃ τῷ Μαΐου μηνός, τῇ κλεμνῇ τῆς ἀγίων πατέρων, συνήλθομεν οἱ ἀρχιερεῖς ἐν τῷ πατριάρχῳ, ἰλιπίζοντες ἐλθεῖν ἐκεῖσε καὶ τῶν βασιλείᾳ· ὁ δὲ βασιλεὺς ἕκ ἤλθει, ἀλλ' ἐμείνωσεν ἡμῖν, καρδιναλίους μέλλει ἰδεῖν ἀπὸ τοῦ γαματός.

Συναχθέντων δὲ ἡμῶν μὴ τῷ πατριάρχῳ ἐν τῷ κελίῳ αὐτοῦ, καὶ πολλῶν λόγων κινήθειστων, ἕκ μὴ δυναμῶν ἢ πλημμύθειαν, πάντων εἰπόντων, ὁ πατριάρχης κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ μὴ οἰκονομίας καὶ προσοχῆς πολλῆς ἡμῖν ἀπέχεσθαι.

Οἱ δὲ αὐτοκράτωρ καὶ ἄγιοι ἡμῶν βασιλεὺς ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ: οἱ παπῶν τῇ ἀφελθούσῃ πύρρῃ ἀπέλθειν ἡμῶν. καὶ ὁ πάπας ἤξισεν αὐτῶν, ἵνα τῇ παρὰ τὸν πατριάρχῳ παρασχεθῆται, διὰ τὸ μὴ εἶναι βαβαλῶν ἀπολογηθῆναι. τῇ παρασχεθῆ δὲ πάλιν ἀπηλθῆν ὁ βασιλεὺς, καὶ πάλιν εἶπε λαμπρῶς καὶ φιλοσόφως πολλά. ἀλλ' οἱ Λατῖνοι ἐκλήρωσεν ζητοῦσι τὸ ἀποβληθέντες παρ' ἡμῶν γραμματός, πῶς ἐνοῦμεν τὸ ἀναβλίσκειν, τὸ πηγαίνει, τὸ ἀποχεῖσθαι.

Ταῦτα εἰπόντες τῷ πατριάρχῳ, ἡμῶς ἐξήτησεν. καὶ ὡς δέλομεν ζῆλον, ὅτι ἐκτιζόμεναι ταῦτα; καὶ ὁ πατριάρχης ἀπεκρίνατο, ὅτι ὁ βασιλεὺς μέλλει ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς ταχέως, ὅπως ποιῆσθαι τὸ ἱκανόν. τῶν λαληθέντων ἀπέλθομεν.

Τῇ δὲ εἰκοστῇ ἡμέρῃ τῷ Μαΐου μηνός, ἡμέρῃ πέμπτῃ, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν πάπαν ζῆλον τὸν ἀγαθῶν. ἐστειλέσθαι ἢ τῶν πᾶσι πρὸς αὐτὸν καρδιναλίους τρεῖς, τὸν καμαραρίον, τὸν Ἰουλιανόν, καὶ τὸν Φερμάνον, λόγων καὶ ζῆλον ἐκλήρωσεν τὰ δόγματα, ἃ ἐστειλαν ἰσχυρῶς, καὶ μάλα πλῆ, διὰ διαίρων αὐτῶν εἰς τεσσάρων, ἢ δὲ ὀργάνῳ ὡς διὰ τὸ πέρι, ἢ διὰ τῆς ὕλης ὡς ὁ οἶκος, ἢ διὰ τὸ σῶμα ὡς τὸ ὕδωρ, ἢ φυσικῶς καὶ ὑσιωδῶς ὡς ὁ υἱός τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς.

ANNO CHRISTI 1439.

ΙΟΥΛ. ΚΑΡΔ.

ΒΑΣΙΛ.

Ἡμεῖς

Ημεῖς ἄλλο ὕδεν γράφομεν, ὑδὲ λόγομεν, ἅ

Nos nihil aliud scribimus aut dicimus. prater ipsam hoc ; Si susceperitis

Και πάλιν τῷ ἐπισκόπῳ ἠλθον οἱ καρδινα-

Rursus posthuc venerunt cardinales, iterumque eadem de iisdem locuti nihil effecerunt. Sed cum venissent dominica

ΠΑΠΑΣ. Τῷ σπουδῶν τῆς βασιλείας σου θεωρῶν αἰετῶ

Cum imperii tui studium assidue contempserem ad hoc divinum opus unionis, ego & qui mecum sunt magnopere

Ταῦτα καὶ ἄλλα τὰτοις ὁμοίᾳ εἰπόντες τῷ

Cum haec atque similia dixisset papa imperatori, respondit imperator :

ΒΑΣΙΛ. Οσα ὤρεται ἡ ἀγνώστη σου, δικαία εἰσι καὶ

Quaecumque sanctitas tua dixit, equa sunt, & rationi consona ; & valde recta ; debemus plañam facere scripturam

ΠΡΟΣ ΤΑῦΤΑ ἀπεκρίθη ὁ πάπας τῷ βασιλεῖ.

Ad haec imperatoris verba respondit papa.

Και παραχώρησον τῇ σύνοδῳ σου ἀποκεθῶμαι

Permitte igitur, ut tua synodus respondeat nobis : nihil est quod vos impediatur ; eil enim bonum, ad tuticipiendum

Τίτον λαληθέντων καὶ μνησθέντων ἡμῖν, ἀνεστημεν,

Cum haec dicta & perlata essent ad nos, surgentes perreximus ad papam. Presidente igitur pontifice cum suis cardinalibus ; erant autem numero novem, videlicet, Bononienis, Placentinus, Venetus, qui & camerarius, cardinalis sanctae Crucis, sancti Marci, sanctae Sabinae, Florentinus, Columna, & Firmianus. Confidentibusque multis ex par-

te archiepiscoporum, & nobis, absen-
tibus tamen imperatore & patriarcha,
conclonatus est papa per interpretem,
& dixit nobis:

PAPA.

Ego fratres, orientalis ecclesie opti-
mates, non propter aliquod corporale
commodum, aut ullam hujus vite uti-
litate aggressus sum divinum hoc opus
unionis ecclesiarum: sed sancti Spiritus
zelo incensus maximum hunc suscepi
laborem: nosse enim optime, quantum
ab initio usque ad finem propter hoc
desudaverim. Sperabam autem fore, ut
vos etiam in hoc vehementer incum-
beretis: nam cum vidissem vos prom-
ptos & alacres adisse pericula, & la-
bores terra marique excepisse studio u-
nionis ecclesie Dei, spes magnas ale-
bam. Nunc vero desidiam vestram in-
spiciens, miror, qua ratione id fiat.
Doleo quippe vestram vicem, memoria
reprensus, ut patria, ut necessariorum
aspectu careatis, ut incommodis affi-
ciantur ecclesie. Quid enim boni sit
vobis desidiose agentibus? aut quem
fructum capiemus, si Dei ecclesiam non
uniamus? Ego quidem ex quo huc ven-
istis, multum posui studium, ut heri-
ciperent disputationes: & postquam
indicta fuit oecumenica synodus, im-
pellere non destiti ad dogmatum dis-
quisitionem: Vos autem nescio, cur
semper cunctabundi sitis. Annum fere
consumpsimus Ferrarie, vixque dispu-
tationes quindecim habitae sunt. Ego
vero patienter omnia tolerabam, intuens
ad sanctum finem unionis. Quinetiam
quocumque a me petiistis, liberaliter
praestiti, spe unionis adductus. Com-
muni deinde sententia Florentiam ven-
imus; & nunquam intermisi vos exci-
tare ad disputandum, partim increpan-
do, partim conventiones nostras, quas
Ferrarie fecimus, in memoriam redi-
gendo, dicens convenisse inter nos, ut
omni excusatione postposita ter per heb-
domadam disputaretur. Quod si aut se-
renissimum imperatorem, aut papam,
aut sanctissimum patriarcham, aut dis-
putantium aliquem egrotare continge-
ret, disputatio tamen non intermittere-
tur: & si quid etiam fortuito accide-
ret, aut solennis dies, ut postero die
conventus & disputatio feret; & nulla
ratione citaremur, tempusve frustra con-
tereremur. At vos nescio an ad sessio-
nes octo vel novem Florentie conven-
eritis, & amplius nolueritis; sed dix-
istis, secreto esse conveniendum, & in-
veniendum unionis modum: nos vero
ad hoc etiam devenimus: verum in co-
quoque frustra tempus consumptum est.
Dixistis, ut fidem nostram vobis scri-
ptam traderemus; quod quidem a di-
gnitate Romane ecclesie semper alie-
num fuit. Optime enim scitis, quan-
tum honorem haberent semper orienta-
les Romane ecclesie, quantamque illi
obedientiam exhiberent: at nos ad hoc
etiam devenimus; scripsimus enim, &
misimus: sed in hoc etiam tempus fru-

πολλῶν ἀπὸ μέρος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἡμῶν, ANNO
τῷ βασιλικῷ μὴ κατόντος ἐκεί, μηδὲ τῷ πρὸς CHRISTI
τομάρῃ, ἐδημηγόρησεν ὁ πάπας διὰ τῷ ἑρμηνεύ-
μας, ἤγουν τῷ μεταγλωττιστῷ, ἃ εἶπεν ἡμῖν.
Εἰπὼν, ἀδελφοί, τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ΠΑΠΑΣ.
λογάδεις, ὃ κατὰ τινὰ τρόπον σωματικόν, καὶ
διὰ τινὰ ὑπόθεσιν τῷ παρόντος βίου ἐπιχειρη-
σάμεν τὸ θεῖον ἔργον ταῦτο τῆς ἐνώσεως τῆς
ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ τῷ ζήλῳ πυρωθεὶς τῷ ἀγνῷ
πνεύματι, ἢ λόπον ἀνιλαθόμεν ἴστων ἢ μίγνυ-
σον. ἐπίσκαδε γὰρ ἀκρίτως τὸν ἀγῶνα, ὃν ἐ-
γωνισάμεν ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους τοῦ ταύτου.
Βλέπει δὲ, ὅτι καὶ ὑμεῖς τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἐ-
χειπ. ἰδὼν γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, καὶ ὅτι
ἐρριψοκινδυνεύσατε ἑαυτοὺς, καὶ ἰκοιτάσατε διὰ
τῆς καὶ θαλάττης, σπουδαζόντες ἐνώσει τὴν ἐκ-
κλησίαν τῷ θεῷ, ἐτρέφον μεγάλας ἐλπίδας.
νῦν οὖν τὴν πλημμελίαν ὑμῶν θεωρῶν, θαυ-
μάζω τίνι λόγῳ γίνεσθαι. οἰκτιρῶ γὰρ ὑμᾶς,
μνησθῆνός τινι ἐτήρησιν τῆς πατρὸς, τὴν ἀπα-
σίαν τῆς οἰκείων, καὶ τὴν βλάβην τῆς ἐκκλησιῶν.
τί γὰρ χρῆσθαι γίνεσθαι πλημμελούντων ὑμῶν; ἢ
τί ἀφελισομεν μὴ ἐνοῦντες τὴν ἐκκλησίαν τῷ
θεῷ; ἐγὼ γὰρ ἀφ' ἧς ὥρας ἤλθειν ὠδὲ, πολλὴν
σπουδῶν ἐποιήσαμεν εἰς τὸ ἀρχίῳ ποιῆσαι τὸ δια-
λίξαι, καὶ μὴ τὸ ἀνακρυθῆναι τὴν οἰκου-
μενικὴν σίνετον, καὶ πολλὰ λυάγκαζον τὴν ἐξί-
τασιν τῆς δογματικῆς ἀλλ' ὑμῖς, ἃκ οἶδα πῶς,
ἀναβάλλετε αἰεὶ. καὶ ἐποίησαμεν ἐν τῇ φέρρα-
ειᾳ χιθὸν ἵπτος, καὶ ὠδὲν ἐγένετο διαλίξαις δε-
καπέπτε. καὶ ἐγὼ μακροθύμῳ ἰδεχόμεν πάντα,
ἀποβλέπων εἰς τὸ ἄγιον τέλος τῆς ἐνώσεως.
ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐζητήσατε, ἐποίησα ἡμῖν φιλο-
τίμῳς, ἐλπίδα ἔχων ἐνώσεως. κοπῆ δὲ γνώμῃ
ἤλθομεν εἰς φλωρεντίαν, καὶ ποτὶ ἐταυσάμεν
διεγείρειν ὑμᾶς τὸ διαλίξαι, καὶ μὴ ὀκει-
δίζων, καὶ δὲ ἐσθυρίζων τὸς συμφωνίας ἡμῶν,
ὅποιας ἐποίησαμεν ἐν φέρραειᾳ, λέγοντες, πῶς
ἔχομεν ὁμοφωνίαν διαλίξαις ἀπαραιτήτως τῆς
τῆς ἐβδομάδος. καὶ ἐάν ἀδυνάτῃ ὁ γαλινοπούτος
βασιλεὺς, ἢ ὁ πάπας, ἢ ὁ αἰώνιος πατεράρ-
χος, ἢ τῆς διαλεγόμενων τίς, μὴ ἀργεῖν ποτε
τὴν διαλίξαι. ἀλλὰ καὶ πεισματικοὶ τε ἐάν συμ-
βῆ, ἢ ἰορτῆ, τῇ ἐπίσθῃ ἡμέρᾳ συνάγειν καὶ
διαλίξαι, καὶ κατ' ὠδὲνα ἕροπον μὴ ἀργεῖν
καὶ πλημμελεῖν, ὑμῖς δὲ, ἃκ οἶδα ἐάν συνήλ-
θῃτε ἐν φλωρεντίᾳ συνελθῆτε ὅτι καὶ ἡ ἐνία,
καὶ πλείον ἢ ἡδελφῆσαι. ἀλλ' ἐπάτε, ἵνα συ-
νέλθωμεν ἰδίως, καὶ εὐρωμεν ἕροπον τῆς ἐνώ-
σεως. καὶ ἡμῖς συνεκατέβημεν ἃ ἐν τῷ τῷ. καὶ
ἐγένετο καὶ ἐν αὐτῷ πλημμελία. ἐπάτε ἵνα
δώσωμεν ἰγχεῖως τὴν πίσιν ἡμῶν, ἀπᾶγμα
ἀνοίγειον τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ρώμῃ; αἰεὶ. ἐπίσκαδε
γὰρ ἀκρίτως, πόσῃν τιμῇν εἶδου; οἱ ἀνατο-
λικοὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ρώμης αἰεὶ, ἃ πόσῃν
ὑποταγῆν. ἡμῖς δὲ συνεκατέβημεν καὶ ἐν τῷ τῷ,
ἰγχεῖσαμεν γὰρ καὶ ἀπετείλαμεν. ἀλλὰ καὶ ἐ-
πλημμελήσῃ καὶ ἐν τῷ τῷ κερῶς. ἐτείλατε ὑμῖς
γραμματίον διασάγγον τῇ πίστει, ἃ ἐρωτῶμεν
ὑμᾶς ἐξηγηθῆναι αὐτῷ, καὶ ἢ θέλετε. καὶ τί ἔχω
λέγειν; θεωρῶ μὴ κατὰ πάντα τὴν διαίρεσιν
ἀπὸ ὀφθαλμῶν, καὶ θαυμάζω εἰς τί ὠφελῆσῃ

ΠΑΠΑΣ.

η

ANNO
CHRISTI
1459.

58510
XXV.

ἡ διαίρεσις ὑμῶν. ὁμοίως εἰ τὸ ἄρθεταί, τοῖς
 μέλλουσιν δεχθῆναι τὸ τοιοῦτον οἱ αὐθιγνοὶ οἱ δυτι-
 κοί; ἢ ἡμεῖς πῶς λίαν μέλλομεν ἔχειν ἐν
 ἰαυτοῖς; μᾶλλον ὁμοίως πῶς μέλλομεν ἀπελθεῖν
 ἐν τῇ πατρίδι ὑμῶν; τῆς ἐνωσεως δὲ ἡνωθῆναι,
 ἢ οἱ ῥηγάδοι οἱ δυτικοί, ἢ ἡμεῖς πάντες με-
 γάλῳ ἠδοκῆν θέλομεν ἔχειν, ἢ μεγάλῳ θέ-
 λομεν βοηθῆσαι ὑμῖν· ἢ ἡ βοήθεια ἡμῶν πο-
 λὺν κωφεροῦν μέλλει ποιῆσαι τοῖς Χριστιανοῖς,
 τοῖς οἰκιστῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἢ τοῖς καταχο-
 μένοις παρὰ τῆς ἀνατολῆς. λοιπὸν παρακαλῶ
 ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τὴν ἐπισημὴν τῆς κρείττης ἡ-
 μῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μὴ γινώσκω ἡ διαίρεσις αὐ-
 τῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, σπασθῆσθαι, δι-
 γερθῆσθαι, δῶμεν δόξαν τῷ Θεῷ ὅμοιως. ἢ ἐνωσις
 ἡμῶν πολλὴν ἀφέλειαν ἀφαιρεῖ τῇ ψυχῇ· ἢ
 ἐνωσις ἡμῶν πολλὴν τιμὴν φέρει τῷ σώματι·
 τὴν ἐνωσιν ἡμῶν οἱ ἐσώματα καὶ ἀσώματα
 ἐχθροὶ φρασηθήσονται· τὴν ἐνωσιν ἡμῶν οἱ ἄ-
 γιοι ἀγίοι φανηθήσονται, ἢ χαρὰ μεγάλη
 ἡρῶσεται ἐν ὑμῶν καὶ ἐπὶ γῆς.

Astra positum est. Misisti vos scripturam
 fidei perplexam: & petimus, ut illam
 exponatis, & non vultis: & quid dic-
 cam? Video plane mihi ante oculos
 versari divisionem: & miror, quid vo-
 bis profutura sit divisio. Quod si fiat,
 quomodo accipient hoc principes occi-
 dentales? quantum nos ipsi orientem
 suscipiemus? Imo vero quomodo vos
 in vestram patriam revertemini? Sed si
 unio fiat, & reges occidentales, & nos
 omnes magnam capiemus voluptatem;
 & magno vobis auxilio erimus: & au-
 xilium nostram magnopere subleabit
 Christianos in oriente habitantes, eosque
 qui Impiorum servitute premuntur. Ro-
 go itaque vos fratres per domini nostri
 Jesu Christi præceptum, divisio hæc in
 ecclesia Dei ne fiat: sed conferte studia,
 expurgiscimini, demus una gloriam Deo.
 Conjunctiono nostra multam avertit animæ
 utilitatem: conjunctiono nostra multo cor-
 pus honoris afficit: conjunctionem nos-
 tram corporei & incorporei hostes ti-
 mebunt: ad conjunctionem nostram san-
 cti angeli gaudebunt: & magna erit læ-
 titia in caelo & in terra.

Cum papa sanctissimus hæc & similia
 dixisset, orientales per Rhutenum ita re-
 sponderunt:

Τούτων καὶ ἰσχυρῶν ὁμοίων ῥηθῆντων ἀπὸ τοῦ
 ἀρχιεπιστοῦ πάπα, ἀπεκρίθησαν οἱ ἀνατολικοὶ διὰ
 τὴν Ρωσσίας ὕψως.

ΓΡΑΪΚ.

Ὅσα ὤρεσεν ἡ μακαριότης σου πάντα εἰσὶν
 ἀγία καὶ δίκαια· ἀλλὰ τὰ μεγάλα ἀπαιτή-
 ματα μεγάλας ἐχρῆσαι καὶ τοῖς πλημμελείας. ἡμεῖς
 γὰρ εἰ καὶ μακρὸν χρόνον ἔχομεν καθὼς ὀρέξαι,
 ἀλλ' ἔδιδότε ἐρρωθῆμεν ζητοῦντες τὴν ἐνωσιν
 τῆς ἐκκλησιῶν, ποτὶ μὴ μὲν διαλέξωμεν, ποτὶ
 δὲ καὶ ἰδίως, ποτὶ δὲ καὶ ἐν τῇ ἡμῶν συνόδῳ,
 ποτὶ δὲ καὶ μὲν τῷ βασιλεῖ ἡμῶν, ἢ ἔδιδότε
 ἐρρωθῆμεν. εἰ δὲ γίνεται πλημμελία, θαυ-
 μασιῶν ἰδῆν· ἰσχυρῶς ὅτι ἤρξατο τὸ θεῖον ἔρ-
 γον τούτου, τίς τὰρα ἔτι εἶσι, καὶ γίνεται τὸ
 μὲν σπασθῆναι. ἀλλὰ τὰ ποιῶντα, καθὼς ἀνεφί-
 ρομεν, πλημμελείας δίδονται, ἢ σκίψωσι ὁ μι-
 κρῶν.

Omnia quæ dixit tua beatitudo, san-
 cta & iusta sunt: sed magnæ res ma-
 gnas quoque habent eundationes. Nos
 enim eis satis diu moramur, ut sancti-
 tas tua asserit, nunquam tamquam conque-
 scimus ab inquirenda unitate ecclesia-
 rum, modo disputando, modo privatim
 colloquendo, modo inter nostram syn-
 odum, modo cum imperatore nostro:
 & nunquam quiescimus: non est ergo
 mirum, si cunctamur: nam quodrien-
 nium est, ex quo divinum hoc nego-
 tium coeptum est tractari, magnoque
 studio geritur: sed huiusmodi res, ut
 antea diximus, mora indigent, & con-
 sideratione non modica.

Ταῦτά τε καὶ ἄλλα ὁμοία εἰπόντες ἐξῆλθον
 τῷ παλατίῳ· ἡμέρα δὲ τῷ πέμπτῳ τῆς πεντη-
 κοστῆς. ἀπελθόντες ἕν εἰς τὸν πατριάρχῳ ἡμῶν
 ἐξηγήσαντο ταῦτα. ὁ δὲ ὤρεσεν, ἵνα ἀπέλθω-
 σιν εἰς τὴν βασιλίαν, ὁ Ρωσσίας, ὁ Νικαίας, ὁ
 Λακεδαιμονίας, καὶ ὁ Μιτυληνίας. καὶ δὴ ἀπέλ-
 θόντες ὁ μόνον τὰ τῷ πάπα ἀνέπερον αὐτῶν,
 ἀλλὰ καὶ πολλὰ τῶν ἐπισημῶν περὶ τῆς ἐνω-
 σεως, μὲν τῶν ἄλλων καὶ τῶν εἰπόντων αὐτῶν,
 ὅτι εἰάν ἡ βασιλεία σου ὁ θελεῖ σὺ δὴ εἶσαι, ἢ
 μεῖς ἐνωμεθα.

His aliiisque similibus dictis egressi sunt
 e palatio: erat autem feria quarta pen-
 tecostes. Itaque profecti ad patriarchem
 nostrum exposuerunt omnia: ille vero
 iussit, ut ad imperatorem irent Rhute-
 nus, Nicænus, Lacedæmonius, & Mity-
 lenensis. Il vero profecti non solum ei
 nuntiaverunt quæ pontifex dixerat, sed
 multos etiam ei stimulos admoverunt
 ad conficiendam unionem, his inter alia
 verbis ad eum usi: Si tuum imperium
 uniri noluerit, nos unimur.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ἰδεοῦσα τὴν
 γαστρίαν αὐτοῦ· καὶ δὴ ἤρξατο τὴν ὁρμὴν ἐνωσεως,
 καὶ ὤρεσεν εἰς τὴν αἰετον συναχθῆναι τὴν σύ-
 νοδον αὐτῶν.

His auditis imperator extimuit, quod
 hi se ab aliis segregassent: coepit ergo
 in rem unionis vehementer incumbere:
 iussitque ut postridie synodus ipsorum
 congregaretur.

Τῆς πέμπτῃς οὐκ τῆς πεντηκοστῆς ἐλθούσης,
 συναχθῆσαν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατριάρχῳ ἀμα
 τῷ βασιλεῖ, ἢ εἶπε ὁ βασιλεὺς.

Itaque feria quinta pentecostes con-
 venerunt in patriarchæ domum una
 cum imperatore, habuitque imperator
 hæc verba.

ΒΑΣΙΛ.

Ἡμεῖς, ὁ δισπότου ἀρχιερεῖς, ἢ δι' ἄλλο τι
 ἐξερριπώδημεν, καὶ ἠλθομεν ἐν ταύτῃ τῇ γῆ,
 εἰ μὴ διὰ τὴν ἐνωσιν τῆς ἐκκλησιῶν· καὶ ἢ δι'

Nos, domini præfules, nulla alia de
 causa peregrinamur, atque in hanc re-
 gionem venimus, nisi propter unionem
 eccle-

SESSIO XXV.

ecclesiarum : neque aliam ob causam hic comoramur . nisi honoris ecclesie nostrae gratia : & ecce nobis mensis iam hic agit in Italia quintus decimus , nec ullam affectu sumus honorem ; sed & domibus nostris caremus , & moram adhuc faciemus . Quapropter disjunctio nostra perniciofa est ; nihil enim profect : nostra vero unio res quidem est bona , si tamen sit cum nostra pietate conjuncta . Sunt enim hic extrema duo mala , duplexque periculosum exitium ; si recte non uniamur . & si jure non disjungamur : perpendat ergo vestra fides , quid fieri praestet , nobisque conduceret , nec non perniciosam hanc disjunctionem . Subeat quoque animos vestros nostrae domus auxilium . Christianorum refugium , spes fidei . salus communis . Constantinopolis inquam : & de hoc dare bonum consilium ; ferte sententias neque animas , neque corpora laedentes . Nostra , sive ecclesiarum unio bona quidem est ; sed ple . & citra criminalis conscientiam . Dissidium autem perniciosum quidem est , sed periculum animae leve id reddidit . Ceterum cavendum vobis est , ne illud lateat , posse extra crimen fieri hanc unionem ; & nos boni compotes nequaquam fiamus : nam divisio ecclesiarum & est & dicitur res horrenda : & qui piam hanc unionem impedit ; magis quam Judas isae proditor condemnabitur .

Cum haec pluraque alia pro conclone dixisset Imperator . responderunt praesules , & dixerunt ei :

С. М. С. I . Si cui grata non est ecclesiarum unio , anathema sit . dum fiat cum pietate .

Itaque hostatu omnium respondens Rhutenus dixit :

AMUTEN . Nostis fratres . causam hujus morae fuisse disensionem ac discordiam nostram : nunc ergo legantur libri occidentalium & orientalium sanctorum ; Concordiam inter eos constituamus : concordem enim sunt ; quoniam sancti consona scribunt , siquidem Spiritus sanctus sibi non dissonat . Sancti utriusque sunt & unus Spiritus sanctus in iis locutus est : & credendum est unum omnes dicere , & non dissentire : nonne vobis etiam ita videtur ?

Responderunt ei : Nos etiam ita sentimus .

Tunc Nicenus dixit ad eos ;

НИС. EN . Et si hoc sentitis , sanctos inter . se non discrepare , qua ratione ipsis non creditis , quod etiam ex Filio procedat Spiritus sanctus ?

Et incipiens a libro sancti Epiphani . cui nomen , Ancoratus . & ex sancti Cyrilli expositione in Joannem . & ex thesauris ejusdem sancti Cyrilli , legit multas sententias integras : quarum aliae Spiritum sanctum asserbant ex Patre & Filio procedere : aliae vero , ex ambo- bus ; aliae . Spiritum habere suum esse a Filio : aliae dicebant , effundi & aliae , emitti .

Αὐτὸς τὸ πρῶτον λέγει οὕτως , εἰ μὴ δὴ τὸ αὐτὸ ἴδιον τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν . καὶ ἴδιον ἔχοντες τῆς τῆς ἰακωβίτης μετὰ δεκαπέντε , καὶ τριπλοῦς ἀποστολικῆς ἐπίσεως ἡμῶν . ἀλλ' αἱ καὶ ὑπερέ- μετρα τῆς οἰκίας ἡμῶν , καὶ μελλομένη πλημμυ- λῶν . διὰ τὴν διαζύξιαν ἡμῶν ἐστὶν ὀλεθεῖα , εἰς ἣν γὰρ ὁφείλει . ἡ ἰνῶσις ἡμῶν ἐστὶ μὴ κα- λή , ἀλλὰ μὴ ἁγιότητος τῆς ἡμετέρας . οὕτως γὰρ ἐστὶν ἡμεῖς ἀπὸ ἀπὸ κατὰ , καὶ δύο ὀλεθε- ροποιήσωμεν : εἴτε μὴ ἐπιδοῦμεν ὀρθῶς , καὶ εἴτε μὴ διαμεθόμεθα δικαίως . λοιπὸν ἐκλεῖθε ἡ ἀγνοσίμω ἡμῶν τὸ κρεῖττον καὶ τὸ συμφέρον ἡ- μῶν , καὶ τὴν ὀλεθεῖαν ταύτην , διαίρεσιν . ἐνδυ- μήθητε καὶ τὴν βολήν τῶν οἰκῶν ἡμῶν , τὴν κατηχητικὴν τῆς Ἐκκλησίας , τὴν ἐπίδοσιν τῆς πίστεως , τὴν κοινὴν στήθεσαν , τὴν Κωνσταντι- νουπόλιν λέγω . καὶ ἐν ταύτῃ δοτε βολὴν ἀγαθὴν : δοτε γνώμας μὴ βλαβερὰς κατὰ ψυχὴν , μὴτε βλαβερὰς κατὰ σῶμα . ἡ ἰνῶσις ἡμῶν , καὶ τῶν ἐκκλησιῶν , ἐστὶ μὴ καλὴ , ἀλλὰ ἁ- γιότητος καὶ ἀποκαταστάσεως . ἡ διαίρεσις δὲ ἐστὶ μὴ ὀλεθεῖα , ἀλλὰ τῆς ψυχῆς ὁ κίνδυνος καὶ τὴν ταύτην σοφίαν . ἁλὴν ἀποστέλλετε , μέσους ἀναμάρτητος ὕδατος ἡ ἰνῶσις λέγει ἡμῶν , καὶ ἀ- ποδοῦμεθα τὴν εἰρήνην . ἡ γὰρ διαίρεσις τῆς ἐκκλησιῶν φερετὴ ἐστὶ καὶ λήγει . καὶ ὁ ἐπι- ποδίζων τὴν διαίρεσιν ταύτην ὁμοίως πλεῖστον τῶν ἰουδαίων ἀποδοῦναι κατακελεύσεται .

Ταυτὴ τῆς Καισάρειας ἐκείνουτος , καὶ ἔπρα πλεί- να δημιγορήσαντες , ἀπελογήσαντο οἱ ἀρχιερεῖς , καὶ εἶπον αὐτῶν .

Εὐαγέλιον ἀγαθὸν τῆς ἰνῶσις τῆς ἐκκλησιῶν , ἡμεῖς ἀναθέμεθα . πλὴν μὴ ἁγιότητος . ΓΡΑΙΚ .

Προβατικὸν οὖν ἡ Ρωσίας παρὰ πάντων ἐπο- χειρήσεται , ἴση .

Δ . Ἰνώσατε ἀδελφοί , ὅτι ἡ διαίρεσις ἡμῶν καὶ ἡ ἀγνοσία ἐποίησε τὴν πλημμύδωσιν ταύτην . οὐκ οὖν ἀπορροδοῦσιν τὰ βιβλία τῶν δυτικῶν καὶ ανατολικῶν ἁγίων . συμφωνηθήσεται παρ' ἡ- μῶν , ἐπεὶ συμφωνοῦσιν : οὐ γὰρ ἅγιοι συμ- φωνῶν γράφουσιν , καὶ γὰρ διαφωνοῦσιν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἅγιοι εἶσι ἀμοίβοι , καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἐλάλησαν ἐν αὐτοῖς : καὶ γὰρ περὶ αὐτῶν ἐν λή- γει ὁμοῦ , καὶ ὁ διαφωνοῦσιν . ἡ ὁ δευτὴ καὶ ἡμῶν ἡμεῖς .

Ἀπεκρίθησαν αὐτῶν ὡς φρονῶμεν καὶ ἡμῖν .

Ε . Τότε εἶπεν ὁ Νικαῖος πρὸς αὐτοὺς

Καὶ εἰ φρονεῖτε ὅτι συμφωνοῦσιν οἱ ἅγιοι , ἵτινι λόγῳ ὁ πισθεῖτε αὐτοῖς , ὅτι ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ;

Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς βίβλου τοῦ ἁγίου Επιφανίου , τῆς λεγομένης Ἀκυρωτικῆς . καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου τῆς ἐπισημείας τοῦ κατὰ ἰωάν- νην ἀγγελίου : καὶ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονικῆς τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Κυρίλλου , ἀνέγνω πλήρη ρητὰ πολλὰ : ἅ- τινά τὰ μὴ ἴδοντες , ἐκ πατρὸς καὶ υἱὸς ἐκπο- ρεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον : τὰ δὲ , ὅτι ἀμορ- τῶν . τὰ δὲ , ἔχει τὸ εἶναι ἀπὸ τοῦ υἱοῦ : τὰ δὲ , ἀποχεῖται , τὰ δὲ , οὐκ εἶται .

ANNO CHRISTI 1439.

ΓΡΑΙΚ .

Ρ. Ο. Σ .

ΝΙΚ .

Τῶν

ANNO
CHRISTI
1439

Τύτων ἀναγνωσίτη, ὁ Μιτυλιένος τῆς δου-
τικῆς ἀγίας ἀποστολῶν, τῆς λέγοντος ἑαυ-
τῶς, ὅτι ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς μία εἰς ἀρχὴ τῆ
ἀγίας πνεύματος· καὶ ὅτι ἀρχαίως μὲν ἐκ τῆ
πατρὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆ ὁμοουσίᾳ αὐτῷ υἱῷ· καὶ
ὅτι ἐκ πατρὸς καὶ ἐκ τῆ υἱῷ ἐκπορεύεται τὸ πνεύ-
μα τὸ ἅγιον· καὶ ἀνέγνωσαν αὐτὸς ἅπαντες, καὶ
ἐπέδωκαν, καὶ ὁμῶς ἐβόησαν·

ΓΡΑΙΚ

Οὐδέποτε αἰδομένη τῶν δατικῶν ἀγίων, ὑπέ-
πε ἀπίστου μὲν αὐτῶς, τῶν οὖν οὐδὲ μὲν, ἔ ἀνι-
γνωμένη, καὶ εἰργασμένη αὐτῶς.

ΒΑΣΙΑ

Καὶ εἰ εἰργασί αὐτῶς, δὲπ γινώμας ἅπαντες. Β
Καὶ ἐγνωμοδότησαν ἅπαντες σὺν τῷ πατριάρχη,
ὅτι εἰργασί τῶν ἀγίων τῶν δουτικῶν, καὶ τῶ συγ-
γράμματι αὐτῶν γινώμα, καὶ ὅτι εἶναι ἀφ-
εἰς γὰρ ἐκλήθησαν πνεύματος· καὶ ἀνάγκη
εἶναι καὶ τὰ συγγράμμα τα αὐτῶ ἀληθῆ λέγειν,
καὶ εἰς ἐν ἀποβλέπειν.

v

Τύτων οὖν τ γινώμαν δοθεῶν ἐλθῶν ἡ συ-
νὸδος, καὶ ἀπὸ τῶν ἰκασ· εἰς τὰ ἴδια.

Τῇ παρασκευῇ συναλθόντες ὁμῶ ἀνέγνωσαν
πάλιν τὰ ρητὰ τῆ ἀγίας, καὶ μάλικα τ ἀνατο-
λικῶν, τῷ μεγάλῳ Βασιλεὺς ἐν πολλοῖς αὐτῶ
λόγοις, τῷ ἀγίῳ Ἀθανασίῳ, τῷ ἀγίῳ Κυρίλλῳ
ἐκ τῆ Θεσσαλονίκης, καὶ ἐν τῶν ἀπὸς Ἐρμεσίαν,
Ἐπιφανίῳ τῷ Δίῳ, Ἀνακασίῳ τῷ Σιναίτου,
Γρηγορίῳ τῷ Νίσιου, καὶ Δαμασκηνῷ τῷ τοῦ.

Τύτων ἀναγνωσίτην ἐκλήθησαν ἅπαν-
τες τ ἀληθείας τὰ δόγματα· καὶ λυθόντες τῷ
συνεδίῳ ἀπὸ τῶν γλωσσῶν· καὶ πάλιν ἀπὸ τῶ γλωσ-
σῶν συνήχθησαν, καὶ πάλιν τὰ ρητὰ τῆ ἀγίας
ἀναγνώσαν ἀπὸ τῶν γλωσσῶν.

Τῷ δὲ σαββάτῳ ἑσπέρῳ συναλθόντων ἡμῶν
ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατριάρχῃ ἅμα τῷ Βασιλεὺς ἡ-
μῶν, ἦλθε καὶ ὁ κίριος Γεωργίῳ ὁ Σχολά-
ριῳ, καὶ ἀνέφερε ἀπὸς τὸν βασιλῆα ταῦτα·

Ἀρετὴ ἔ κράτιστε Βασιλεῦ, ἡς μὲν γινώμας
γινώμα καὶ εἰμι περὶ τὴν ἀποκειμένην τῆς ἐνα-
στῆς ὕλην ὁ ἀπὸς τὴν κατ' ἡμᾶς ἱερὰν ταύτην
διόδον χερσὶ δέξαι μοι καὶ τιμωθεῖς λόγῳ· δη-
λαῖ· ἐν ᾧ· ἀπὸς τὴν ἰσῶν καὶ τὴν ἐσθῆσαν
τῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποστολῶν τῶν ἱερῶν
τύτων ἀποστολῶν πατέρας· μαρτυροῦσι δὲ καὶ
τὰ δύο βιβλία, ἀπὸ ἀπὸς τῶν συνδῶν, τῶν
ἐγγεγραμῶν τῆ παρῶν συνδῶν· ὡν τὸ μὲν εἰς
συμβολὴν περὶ τὴ ἐνώσην καὶ ἔσθῆν αὐτῆς, καὶ
ὅσα ἄλλα ἀπὸς ταύτην ἀρμόττει τὴν ὕλην· τὸ
δὲ περὶ τὸ ζήτημα ἀποστολῶν, σκοπὸν ἔ-
χον δείξει τῶν διδασκαλῶν τῆς ἐκκλησίας συμ-
φωνούντας ἀλλήλοις, ὁ λόγος ἀνθρώποις ἰδ-
ἀποδείξειν, ἀλλὰ ρητῶν τῶν ἱερῶν γραφῶν καὶ
τῶ διδασκαλῶν αὐτῶ. ἀπὸς δύο βιβλία φαῦλ-
μὲν ὡν ἰσῶν, καὶ παρῶν ἀπὸς τῆς ἐσθῆς,
καὶ ἐπιστῆν, καὶ γινώμα, καὶ τῶσιν ὁμῶ· ἀλλ' οὖν
διὰ τὸ ἐσθῆν χριστῶ καὶ βασιλῶ· ἅμα μὲν
τῆ ἀπὸς τῶν δοθεῶν μοι τῶ λόγῳ χρεῖται·
ἢ καὶ μικρὰ καὶ μεγάλῃ ἐμολογῶν, τὸ μὲν ἀπὸς
τῶ ἐν τῶν ἀλλοῖς χρεῖται, τὸ δὲ ἀπὸς τὴν
ἐμῶν ἀξίαν παραβέβληται αὐτῶν· ἅμα δὲ καὶ τῆς
τῆ ἀποστολῶν ἐπιδομένης ἀξίας· ἰκανῶ μὲν

ΓΕΩΡΓΙΟ
ΣΧΟΛ.

His lectis Mitylonensis protulit san-
ctos occidentales, qui evidenter asse-
runt, Patrem & Filium esse unum prin-
cipium Spiritus sancti: & esse hanc ex
Patre quidem originaliter, sed a con-
substantiali etiam ipsi Filio: & Spiritum
sanctum procedere ex Patre & Filio:
& legerunt eos omnes, & persuasam
habuerunt, atque una voce clamaverunt:
Nunquam vidimus sanctos occidenta-
les, nunquam eos legimus: nunc autem
novimus, & legimus, eosque recipimus.

SESSIO
XXV.

Ad hanc imperator:
Si eos suscipitis, omnes ferte senten-
tias. Et tulerunt omnes sententiam cum
patriarcha, quod sanctos occidentales
reciperent, & scripta eorum pro veris
germanisque haberent, nequaquam adul-
teratis: uno quippe Spiritu repleti fue-
re; ut necesse sit eorum quoque scripta
vera esse, atque ad unum respicere.

Pronunciatis his sententiis dimissa est
synodus: & unusquisque domum se
contulit.

Feria vero sexta convenientes iterum
dicta sanctorum legerunt, praesertim o-
rientalium, Basilii magni in multis ejus
sermonibus: S. Athanasii: sancti Cyrilli
ex thesauris, & libris ad Hermianam:
Epiphani: sancti Anastasii Sinaitae, Gre-
gorii Nysseni, & doctrinae praestantis
Damaseni.

His lectis satis percepta sunt ab omni-
bus dogmata veritatis, & dimisso con-
ventu abiimus: rursusque a prandio con-
gregati sumus, & lectis de integro san-
ctorum sententiis discodimus.

Sabbato vero mane cum ad patriar-
chae domum convenissemus unanimum im-
peratore nostro, venit & dominus Geo-
rgius Scholarius, qui & hujusmodi ver-
bis ad imperatorem est usus:

GEORG.
SCHOL.

Optime & potentissime imperator,
quam ego quidem habuimus, & nunc
habeam sententiam de proposita unio-
nis materia, indicat sermo a me utrum-
que compositus, & huic nostrae sacrae
synodo oblatum: quo sacros hosce ad-
hortabar patres ad unionem, & auxilium
rebus Constantinopolitanis seren-
dam: testantur etiam duo libelli, quos
antea compositos nunc praesent synodo
trado: quorum alter consilium dat, ut
fiat, & quomodo fieri debeat unio; &
exponit quidquid altius ad hanc mate-
riam spectat: alter vero quaestionem ipsam
tractat: estque illi scopos ostendere, do-
ctores ecclesiae inter se concordare esse,
non rationibus ac demonstrationibus hu-
manis, sed sacrae scripturae, & doctorum
eorumdem sententiis. Quos duos libellos
ex illis ego quidem tenuis & erudi-
tione, & scientia, & prudentia, & re-
bus omnibus pleno; sed propter debi-
tum & onus mihi incumbens, tum con-
cessi mihi desuper in dicendo beneficium,
quod & parvum, & maximum esse fa-
teor: illud quidem, si cum beneficiis in
alios collatis, hoc vero, si cum meo
merito conferatur: tum vero caritatis
debitum

SESSIO XXV.

ANNO CHRISTI 1439.

debita proximo, multa meditatione & longa locubratione composui: eruntque hi libelli & sensus mei evidens ac perpetua demonstratio, & satis aperta declaratio confessionis concordiaque doctorum, qua satisfactam erit omni Christianam, minusque amant contentionum animam, me ipso quoque parato, gratia divina favente, ad reddendum volenti cuilibet rationem de omnibus, quae scripta inibi sunt. Sed quoniam inter alios nobilissimos viros sacrum tuum imperium me quoque hortatur ad proferendum quid sentiam; Vis enim in concludenda sancta unione nos omnes habere consentientes disloque audientes, non quidem ferendo sententiam; hoc enim potius congruit illi, qui sortiti sunt sedes & gradus ecclesiasticos; faciam imperata. Et mei quidem commendatione nulla utar: ubi enim de fide agitur & confessione veritatis, supervacaneum est propriam commendare personam; nam nec postremos homines res ulla mundi permoverit ad credendum aliquid & confitendum praeter conscientiam: cum sciamus, per solam fidei veritatem posse omnes salvari, divinamque experiri misericordiam. Hoc igitur omisso dico primum, me Deo gratias agere, quod nostrum omnium mentes direxerit ad sibi placitum unionis scopum, & spes Christianorum omnium non permiserit esse vanas. Dico deinde, me ipsum subjacere sententiae hujus nostrae sacrae synodi, imo vero hujusce oecumenicae: summa cum reverentia & voluntate eam venerari & honorare. quam fert de unione atque unionis modo: censeo enim talem sententiam non esse ab hominibus, sed a Deo latam: idque facio, non quia sum laicus, & necesse mihi est sacro tuo parere imperio, nec sanctissimo atque oecumenico patriarchae, & nostrae synodo, quodque plus est, generali: neque etiam quod similem ego quoque sententiam de rebus propofitis jam pridem habuerim: sed etiam antea privatim maxime contrariam secutus essem sententiam, & quamque in ecclesiam Dei fulgerem dignitate, seu inter alios doctrina eminentem, idem similiter facerem. Nam ita non facere, maxime arrogantiae, inanisque gloriae esset argumentum: quid enim deterius fuerit, quam unum hominem, quavis licet dignitate praefulgeat, oblitari velle synodo oecumenicae, quae univrsam Dei representat ecclesiam? Tertium praeterea & postremum; volens confessione fidei linguam meam sanctificare, caelestemque salvatoris nostri Christi confessionem expectare, quam se consentientibus coram hominibus, ipse qui veritas est, loco mercedis pollicetur: devota mente credo & confiteor, sanctis occidentalibus & orientalibus, quos necesse est inter se consentire, dicentibus, Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere: nec non Spiritum ex Patre per Filium procedere: praeterea emitte, esse ex Filio, esse ex Patre per

την ἐξ οφρυνίδι πολυμέρη συντίθεσθαι. καὶ ἔσονται ταῦτα τὰ βιβλία τῶν μὲν ἑσπερῶν καὶ διημερικῶν ἀποδείξεις τῆς ἐμῆς διανοίας, τῶν δὲ πληροφορικῶν τις ἰκανὴ καὶ βεβαίωσις περὶ τῆς ἡδασκαλῶν συμφωνίας καὶ συμφωνίας πᾶσαν Χριστιανῶν καὶ φιλοκαρῶν ψυχῆν, ἐπιμὴν ὅτι μὴ καὶ αὐτὴ Θεῷ χάριτι, λόγον ἀποδίδουαι τῷ θεολογικῶν λαβεῖν περὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς γραμμικῶν· ἐπεὶ δὲ μὴ πάντων τῶν ἑσπερῶν ἀρχόντων, ἀποβίπομαι μὴ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῷ Θεῷ ἐν κράτος ὀλίγοις ῥήμασι δηλώσαι τῷ ἐμῶν διανοίαν. βολει γὰρ τῷ συμπεράσματος τῆς ἁγίας ἐνώσεως πάντας ἡμᾶς συναπάντους καὶ ὑπακουόντος ἔχειν, ἢ γνώμην διδόντος· τῶν γὰρ μᾶλλον ἀρμόδιαι τοῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς θρόνου τε καὶ βασιλείας εἰληχόσι· πληρώσω τὸ ἀποστατήριον. καὶ συστάσει μὲν τῷ οἰκείῳ ἀποστόλῳ ἢ δεῖν οἶομαι χρῆσθαι. ἐν γὰρ τοῖς περὶ πίστεως λόγοις καὶ τῇ τῆς ἀληθείας ὁμολογίᾳ πιστῶν ἐστὶ τὸ οἰκείον ἀποστόλου συνίσταν· διότι καὶ τὸς φανλοτότους ὑδὲν ἂν τῷ ἐν κόσμῳ κινήσει πιστεύσαι τι καὶ ὁμολογήσαι παρὰ συνείδησιν, ἐφόσον οἰδαμῶν πάντας μόνῃ τῇ τῆς πίστεως ἀληθείᾳ διακῶσαι σωθῆναι, καὶ φιλικῶς θρωπίας θείας τυχεῖν. τὸ τοῦ πῶν τὸ μὲν παλαιῶν, λέγω πῶν, ὅτι χάριτας ἀναφέρω Θεῷ, ὅτι τὸς ἀπάντων ἡμῶν διανοίας ἀπῆλθε ἀπὸς τὸν Θεοφιλῆ σκοπὸν τῆς ἐνώσεως, καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἀπάντων ἐλπίδας ἢ ἀφῆκεν εἶναι κενῆς. δῆλον, ὅτι ὑποκίττω ἐμῶν τῇ ψῆφῳ τῆς ἐκείνης τούτης κατ' ἡμᾶς συνόδου, μᾶλλον δὲ τῆς οἰκουμένης ταυτησί· καὶ μετ' ἐλευθερίας ὑπερβαλλούσης καὶ ἡδοῆς τυτλίω ἀσπάζομαι καὶ ἡμῶν, μὴ καὶ περὶ τῆς ἐνώσεως, ἢ τῷ ἔργῳ τῆς ἐνώσεως ἐκφέρει· καὶ ἡγῶμαι ταύτῃ ἢ ἀπ' ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἀπονεχθῆναι τῷ ψῆφῳ. καὶ τὸ τοῦ καὶ, ἢ διότι εἰμὶ κοσμικός, καὶ ἀνάγκην ἔχω πεθεῖναι τῷ πατριάρχῃ, καὶ τῇ καὶ τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ οἰκουμένην θεῶν κρατεῖν, ἡμετέρα συνόδου, ἢ πλέον ἐστὶ, τῇ οἰκουμένην· ὑδὲ διότι περὶ ἀποκειμένων πραγμάτων τῷ ὁμοίαν καὶ αὐτὸς διανοίαν ἢ ἀποκλειστικῶς τε καὶ ἔχων· ἀλλ' εἰ καὶ ἐτύγχανον ἰδίᾳ τῆς ἐναντιωτικῆς ἀρέτρου γνώμης, ἐπὶ καὶ ὅπου ἀξιώματ' ἢ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῷ Θεῷ, ἢ ἀποκείχον τῶν ἄλλων ἐπὶ σοφία, ὁμοίως ἂν ἐποίησα. τὸ γὰρ ἔχ' ἔγω ποιῶν, μὴ ἂν μεγίστης ὑπερηφανίας καὶ κινδορίας ἀπόδειξις. τί γὰρ χάρον τῷ ἐνα ὄντι, καὶ ὅπου ἀξιώματος ἢ, θίλειν στανόδῳ οἰκουμένην ἀνθιστάσθαι, ἢ τις ὄλλω τῷ Θεῷ ἐκκλησίαν παρῆσθαι; τῶν ἐπὶ καὶ πλάταιον, βυλόμην τῇ ὁμολογίᾳ τῆς ἀληθείας ἀγιασσαι μὴ τῷ γλωττίαν, καὶ ἀποδοκῶν τῷ ἐν ὑφανοῖς ὁμολογίαν τῷ ἡμετέρῳ σωτήρῳ Χριστῷ, μὴ μωδὸν τοῖς ὁμολογῶσιν ἐν αὐτῷ, ὅς ἐστιν ἢ ἀλήθεια, ἐμπαροδῖν τῶν ἀνθρώπων, ἐπαγωγῆ συμφορῶν ἀλλήλοις, λεγόντων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τῷ πατρὸς καὶ τῷ υἱῷ ἐκπορεύσθαι, ἐπὶ τὸ πνεῦμα ἐκπορεύσθαι ἐκ πατρὸς δι' υἱῷ, ἐπὶ ἀπορίεσθαι, ἐκ τῷ υἱῷ εἶναι, ἐκ πατρὸς δι

υἱ

ANNO
CHRISTI
1439.

SESSIO
XXV.

ὡς εἶπαι, ἐκ τῆς οὐσίας ἀποχρῆσθαι καθάπερ ἐκ
τῆς πατρὸς, ὡσηδῶς ἔξ ἀμφοῖν ἀποχρῆσθαι,
ἀνασπῆξεν ἐκ τῆς οὐσίας, καὶ τὰ τοιαῦτα, μίαν ἀ-
λήθειαν ἐκ τούτων ἀπάντων συναγάγει· καὶ ὅτι
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ εἶναι λαμβάνει παρὰ τῆς
πατρὸς καὶ τῆς οὐσίας, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς καὶ ἐνός
προβολίου· καὶ ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς εἰσὶ μίαν ἀρ-
χήν τῆς αἰῶνος πνεύματος· καὶ ὡς ἐκεῖνοι ἑσπεύοντες
εἶναι τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν δύο ἀρχάς, ὡς
συναλείφονται τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν, εἰ καὶ
τοὺς διὰ τὸ μὴ καλῶς διακρίνειν τὰ τοιαῦτα συ-
νοροῦν, ἐκείνοι τῆς δόξης ταύτης τὰ ἅπαντα ὑπο-
πέσειν. διὰ τούτου ταύτη τῆς δόξης ἢ τῆς προ-
πίσεως συντίθεμαι· ὅτι τὸ πνεῦμα ἐκπορεύεται
ἐκ τῆς πατρὸς καὶ τῆς οὐσίας, ἢ ἐκ πατρὸς διὰ τῆς
οὐσίας, ὡς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς καὶ μιᾶς αἰτίας· καὶ
λέγω εἶναι ταύτην ἀληθεστάτην· καὶ λέγω τὸς
δυτικούς ἁγίους μὴ εἶναι ἀναπολιτικῶν ἢ συμφω-
νῶν ἔξ ἀνάγκης, καὶ ἄλλως ἀδυσκίπτως συμφω-
νῶν ἀναδόματι καθυποβαλλῶν τὸς ὁριζουμένους
δύο ἀρχάς, ἢ τὴν προσωπικῶς τῆς πατρὸς καὶ τῆς
οὐσίας διάκρισιν παρασπῆξοντες.

Ταῦτα εἰσὸν ὁ Σχολάριος ἀπέκρινεν. ἡμεῖς
δὲ βιβλίους τῶν διδασκάλων τῶν ἀναπολιτικῶν οὐκ
χεῖρας λαβόντες ἀνετίμαμεν πολλὰ ῥητὰ τῶν
ἁγίων· διὸ καὶ τὸ παράματ' ἔργον·
ἠρωτήθησαν δὲ αἱ γνώμαι, ἀπεκαλύφθησαν αἱ
διάνοιαι, ἐπαρήσθη ἡ ἀλήθεια, ἐδαμνηθήρη-
σι δὲ ἀρχὴν ὁ πατριάρχης.

Γνώμη τῆς πατριάρχης.

ΕΠΕΙΔΗ ἡρώτησεν τὰ ῥητὰ τῶν ἁγίων πα-
τέρων τῶν δυτικῶν, καὶ ἀναπολιτικῶν, τὰ μὴ
λέγονται, ὡς ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ
τῆς πατρὸς καὶ τῆς οὐσίας, τὰ δὲ, ἐκ τῆς πατρὸς
διὰ τῆς οὐσίας· εἰ καὶ εἰς τὸ, διὰ τῆς οὐσίας, ταυ-
τὴν τῶν, ἐκ τῆς οὐσίας· καὶ τὸ, ἐκ τῆς οὐσίας, ταυτὴν
τῶν, διὰ τῆς οὐσίας· ὅμως ἡμεῖς τὸ, ἐκ τῆς οὐσίας
ἀφίπτεται, λέγομεν, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ-
πορεύεται ἐκ τῆς πατρὸς διὰ τῆς οὐσίας αἰδίως καὶ
ὡσηδῶς, ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς καὶ αἰτίας, τῆς,
διὰ, ἐσπεύοντες σημαίνοντες αἰτίαν εἰς τῆς τῆς
ἁγίου πνεύματος ἐκπορεύσεως.

Οὕτως ἐπέλειψε τίτλῳ γνώμων αὐτῶν, καὶ ἐ-
πέριε τὸς ἁγίους τὸς δυτικούς, λέγοντας ἐκ τῆς
πατρὸς καὶ τῆς οὐσίας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, πα-
ραχρησάμενος, μόνον μὴ θήσωμεν αὐτὸ ἐν τῶν ἡ-
μετέρῳ συμβόλῳ, ἀλλὰ τὰ εἶδη ἡμῶν πάντα
τηρήσαντες, αὐτοῖς ἐνωθησόμεθα.

Γνώμη τῆς Καισάρειας.

ΕΓΩ τίτλῳ παροῦσαν ταύτην ἁγίαν καὶ οἰκου-
μενικὴν σύνοδον κατ' οὐδέν ἑλάττω ἠγοῦ-
μαι τὴν ἀπολαβῶν ἀπάσων. εἰ γὰρ καὶ τῶν πα-
τρῶν τῶν ἐκείσε συναλεθόντων πατέρων ταύτην ἐκεί-
ναι ὑπερίβησαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ποιεῖν μέγα
προσέειπον, Κιέλλον πλεῖν καὶ τὸν Θεολο-
γὸν Γρηγόριον, καὶ ἄλλους τῶν διδασκάλων· ἀλλ'
ὅμως καὶ ταύτην οὐδέν ἤτην ἁγίαν ἠγοῦμαι καὶ

Concil. General. Tom. XXXI.

A Filium, effundi ex Filio quemadmodum
ex Patre, substantialiter effundi ex am-
bobus, scaturire ex Filio, & hujusmo-
di alia: unam ex his omnibus colligi
veritatem, & Spiritum sanctum accipe-
re suum esse a Patre & Filio, tanquam
ab uno principio, & uno productore:
& Patrem ac Filium esse unum princi-
pium Spiritus sancti: neque hinc sequi,
Patrem & Filium esse duo principia,
aut Patrem & Filium in unam contra-
hi personam: quamvis suspicentur ali-
qui, absurda hæc sequi ex hac senten-
tia, quod nequeant hujusmodi res per-
fecta intelligentia comprehendere. Qua-
propter sententiæ huic, siue propositioni
assentior. Quod Spiritus sanctus pro-
cedat ex Patre & Filio, siue ex Patre
per Filium, tanquam ab uno principio,
& una causa: & hæc verissimam esse
ajo: atque ita sanctos occidentales dico
cum orientalibus congruere necessario:
aliter enim impossibile est eos concor-
dare; anathemati subjiciens eos, qui
duo ponunt principia, vel eos qui per-
sonalem Patris & Filii distinctionem il-
libatam non servant.

His dictis Scholarius discessit. Nos
vero libros orientalium doctorum in
manus sumentes, multa dicta sanctorum
legimus. Quare perducta res quoque ad
finem est. Rogatæ sunt enim sententiæ:
detectus cujusque sensus: veritas libere
pronunciata: concionatus est autem pa-
triarcha primum.

Sententia patriarchæ.

QUONIAM sanctorum patrum occiden-
tium & orientalium dicta audi-
vimus: quorum aliqua asserunt Spiritum
sanctum procedere ex Patre & Filio:
aliqua vero ex Patre per Filium: licet
vox ista, Ex Filio, idem sit quod, Per
Filium: & Per Filium idem sit quod,
Ex Filio, dicimus, Spiritum sanctum
procedere ex Patre per Filium eterna-
liter & substantialiter, tanquam ab uno
principio & causa: præpositione, Per,
hic significante causam in sancti Spiritus
processione.

Ita suam terminavit sententiam, san-
ctosque occidentales suscepit asserentes,
Spiritum sanctum esse ex Patre & Fi-
lio: illud admonens, dummodo hoc
nostro symbolo ne adjiciamus: sed re-
tentis cunctis nostris ritibus uniemur
cum illis.

Sententia imperatoris.

Ego præsentem hanc sanctam & ge-
neralem synodum nulla ex parte
inferiorem existimo omnibus antehac
celebratis: nam esset illæ patrum nume-
ro, qui convenerunt, huic superiores
fuerint, nec non virtute multum ante-
celluerint, Cyrillo, ac Gregorio theo-
logo illustres reddite, aliisque aliis do-
ctoribus: nihilo tamen secius & hæc

Et

SESSIO XXV.

ANNO CHRISTI 1432.

sanctam esse arbitror & venerandam: A neque minore hanc quam illas obser-
vantia prosequor. Nam & quod in ista
agitatur. & maximum & divinum est:
& qui illud tractantur, sunt viri sacri
ac venerabiles, incipiendo primum ab
ipso patriarcha sanctissimo. Quoniam in-
gitur synodus quidem hanc est hujusmo-
di: ego vero Dei, qui me unxit, be-
nificio sum imperator: & sequi debeo
sententiam synodi, majorisque illius
partis: nec non defendere quod fuerit
fancitum a pluribus, juxta morem in
anticis conciliis servatum; propterea
dico, & sacri imperii roboris ac pote-
state pronuncio, me hujus sacrae syno-
di, plurimisque ejus patrum constantis-
sime sequi sententiam, velleque eam
modis omnibus defendere in perpetuum,
tum ob praedictas causas, tum quia ego
censeo, sanctam ecclesiam in sacris dog-
matibus nullo modo posse errare. com-
muni ac synodica consideratione uten-
tem. Unus quippe, vel duo, vel tres,
aut plures ex hominibus qui nunc de-
gunt, privatam adhibentes consideratio-
nem, fieri potest ut errent: at univer-
sam Dei ecclesiam, de qua dominus
dixit ad Petrum; Tu es Petrus, & su-
per hanc petram aedificabo ecclesiam meam;
si porta inferi non prevalebunt adversus
eam; communiter errare omnino est im-
possibile; alioquin & sermo salvatoris
evanuit, & fides nostra debili funda-
mento est nixa. Sed quoniam utrum-
que absurdum est, idcirco & ecclesiam
Dei necesse est nullo posse capi errore:
& nos eam, ejusque sententiam omni-
no sequi: & ante omnes me, qui Dei
beneficio imperialem habitum gero; &
tenere ac defendere ipsam, hoc posi-
to, ut neque sacro nostro symbolo qui-
quam addere Latini nos cogant. ne-
que ex ritibus nostrae ecclesiae aliquid
immutetur.

Post haec imperatoris verba, Isidorus
Russiae praeful Antiocheni patriarchae lo-
cum tenens dixit:

RHUTEN.

Et dicta sanctorum occidentalium sus-
cipienda sunt, & Spiritus habet esse ex
Filio, & Pater & Filius unum sunt
principium Spiritus sancti. Ita assen-
tiat, ita profiteor, atque ita praedico
coram Deo & vobis.

Et respondens Nicenae praeful Bessarion
in eandem sententiam dixit. Ceterum
ex sententiae suae expositione occasione
accepta concionem habuit, & eviden-
ter probavit, esse impossibile Christiano
salutem consequi, ni fateatur, Spiritum
sanctum esse ex Patre & Filio.

Verum sententiae cum ordine ferren-
tur, non congruebant; sed Heraclensis
Antonius, & Ephesius Marcus, & Mo-
nembaliensis Dositheus, & Anchiolen-
sibus Sophronius reluctati sunt omnino sen-
tentiae hujus unionis. Dicebant enim,
se nullo modo adduci, ut credant Fil-
ium esse causam Spiritus sanctus, ne-
que Spiritum sanctum procedere ex Pa-
tre & Filio tanquam ab uno principio.

σεβασμίαν· κ' ουδεν ελαττον το αυτω σεβας· ε-
καστως απονιμου κ' ταυτη, οτι, τι γαρ αρκει-
μενον αυτη ζητημα μεγαλον τε κ' θεον· κ'
ει περ τουτου παραμαρτυρομεν ανδρες εστιν
ιεροι κ' σεβασμοι, απ αυτου αφυτου το αγιω-
τατου πατεριαρχου αρξομενοι. επει ουν παλαιη μηδ
η συνodus αυτη, ως ερηται, εγω δε βασιλευς
ων τη χαριτι το χριστου με θεου, εφειλου
ακολουθειν τη της συνodus αποφασει κ' τ κλει-
ωνων τ ου αυτη, ετι τι κ' δεσποδων τα παρα-
των κλειωνων αποπισμα, κατα τιμ ου ταις
αρχαιαις συνodus παρακολουθησαν ταξην δια
τουτου λιγω κ' αποφαινομαι τη ιχρη κ' τη κρα-
τει της ιερας βασιλειας, οτι κ' ετομαι τη της
ιερας ταυτης συνodus κ' τ κλειωνων τ ου αυτη
αποφασει απαραιτητη· κ' ετι κατα παντα ε-
πον δεσποδων αυτων μηκει ποτις βουλομαι,
δια τι τα αρκειμενα, κ' διοτι εγω νομιζω
κατ ουδυνα εεπον δυναθαι πλατηθηναι τιμ
αλιαν εκκλησιαν ου ταις ιεροις δομασι, κονη
κ'η σωδοτικω οικητωριω. ενα μηδ γαρ, η
δυο, η τρεις, η ε κλειωνων τ ου αυτων αν-
θρωπων καδ αυτους οικητωριω πλατηθηναι
ουδ οχρηται, πασαν δε τιμ εκκλησιαν κοινω,
υπερ ης ο κωσ· επει προς Πιερ· συ ε
Πιερ· κ' ετι ταυτη τη περα οικοδομησω με
τιμ εκκλησιαν, κ'η πολαι εδου ε καταχουσουσι
αυτους· πλατηθηναι αδυνατον ελας. ει δε μη,
ο τι σωτηριε· διεπει λογ· κ'η η πικρα
ημων επ αδρανως βιβηκω. αλλ· επει ταυτα κ'
αμφοτερα απτα, δια τουτου κ' απλανη ειναι τιμ
του θεου εκκλησιαν αναγκη, κ' ημας αναγκαιον
αυτη κ' αποφασει αυτης επιθαι, κ' απο παν-
των εμι το βασιλικον οικητωριον χημα του
χαριτι, κ' ακολουθειν ε δεσποδων αυτων· ο-
κωσμηται το μητι αναγκασαι ημας ταις λατι-
νωσ προθηναι τι ου τη ιερη συμβολη ημων,
μητι μεταβαλεθι τι τω εδωμω της εκκλησιας
ημων.

Ταυτα το Κασιλιωσ οικότουσ, επει ο τοπο-
τητησ του Αντιοχειασ πατεριαρχου ο Ρωσιασ
Ισιδωρ·

Και τα παλαια τω αγιω τω δυτικων δεχτια,
κ' το πνευμα εχει το ειναι εκ του υιου, ε ο
πατηρ κ'η ο υιοσ μια αρχη του πνευματος του
αγιου. ετω σωτηριεμαι, υποσ ομολογη, κ' ετω
κρητη του σωπιου του κ' ημων

Και αποκριθεις ο Νικαιασ Βισσοριωσ επει
γνωμω ταυτα συμφορων, πλου εδημηγορησεν
εβρηματων ευραν ο γνωμω αυτω, κ'η παρεσησεν
επαργωσ, αδιωκατων ειναι σωθηναι Χρειατων,
μη ομολογουωτα το πνευμα το αγιον, εκ του
πατροσ κ' εκ του υιου.

Αι γνωμαι δε κατα ταξην επερχομεναι κ'
εδιδοντο ου με γνωμη· αλλ· ο Ηρακλεωσ Αν-
τωνιοσ, κ' ο Εφισου Μαρκοσ, κ' ο Μοιμη-
βασιασ Δοσιθειοσ, κ' ο Αγγλιαλυ Σωφρονιοσ
αντειπον τη γνωμη αυτης της ενωσιωσ κατα
παντα· ελεγον γαρ, οτι ε πειθονται εχεν αι-
τιασ του υιου του πνευματος του αγιου· αλλ· ουδ
εκποδεται το πνευμα το αγιον ως απο μιασ
αρχησ εκ του πατροσ κ' του υιου. Τότε ο Μι-
τουλητησ.

Matth. 16.

P O S.

ANNO
CHRISTI
1439.
MCCII.

του λιλίως Δωροθείου τῆς γνώμης ἰσότητος, ἀ-

Εγὼ παρὸθεν Λατίνος Σουλταμάνου, ἰχ-
γρήφους καὶ ἀγράφου αὐτῆς τῆς ἀμύλλαν ἰσότη-
μῶν, ἔσρατιμῶν αὐτῆς διὰ τὸ λέγειν θεο
αἰτίας ἐν τῇ ἁγίᾳ Τριάδι· καὶ τῶν ὄχων ἐν τῇ
καὶ Θυμίλων, ὑδίστη ἰσότημῶν τῶν διαλύει-
σαι. ἀλλ' ἐκείνοι ἀντιλέγοντες τῶν ἰδεομένων,
ὅτι ἐστὶν αἰτία καὶ ὁ υἱὸς τῶ πατρὸς ἀνάμα-
τος. καὶ δὲ συνοδὸς συγκατορθήσεως, καὶ πῦ
δόγματος ἔκτεθειται· ἔχ' ἕρον τῆς δέξαν
ταύτην ὡς καθὸς τὸ ἀρτίον. ἀλλὰ λέγουσι
οἱ Λατῖνοι, ὅτι ὁ πατὴρ καθὸ πατὴρ τῶ υἱῶ B
ἐστὶ πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς καθὸ υἱὸς πατρός ἐστὶν
υἱός· γὰρ γὰρ εἰσι ταῦτα καὶ τῆς ἀπὸς τῆς
τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθ' ἑαυτὸ ὅτι ἀπὸς τὸν
πατέρα, ὡς ἀπὸς τὸν υἱὸν ἀναφύεται, καθὸ
πατὴρ ἢ υἱός· ὑδὲ γὰρ ἐστὶ τῆς ἀπὸς τῆς· τὸ
γὰρ πνεῦμα καθὸ πνεῦμα ἀπὸς τὸν πνέοντα δεῖ
ἀναφύεσθαι. πνέοντα δὲ εἶναι τὸ πατέρα καὶ τὸ
υἱὸν ὑδὲ ἀντιρεῖ λόγος· πνεῦμα γὰρ ἐστὶ τῶ
πατρός, καὶ πνεῦμα ἐστὶ τῶ υἱῶ· καὶ, ἐγὼ ἐν τῇ
πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί· καὶ ὁ ἰσραήλ, ἐμὲ
ἰσραήλ τὸ πατέρα. πνέει οὐκ ὁ πατὴρ ἐν υἱῶς
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ μίαν πνευματικὴν, ἢ πνευ- C
ματικὴν δύναμιν· ἔκτεθεισας οὐκ οὐκ ἀ-
γίως καθὸς, καὶ συμφωνῶν ἀπὸν ἀπασας, τὸς
μὲν δυτικῶς ταφείστον τῆς ἀνατολικῶν· λέγον-
τες· οἱ γὰρ ἀνατολικοὶ, ἀρχαῖοι, ἀρτίοι-
σι, ἀρτίοι, ἴσων, ἀνατολῆς, πηγάς, καὶ
ἔσρατιμῶν, ἴσων δὲ καὶ διὰ τῶ υἱῶ ἔκταρ-
σαι λέγουσι· οἱ δὲ δυτικοὶ ἀντιγυμῶν πνευ-
ματικῶν καὶ τῶ υἱῶ, καὶ ὡς ἀπὸ μίας ἀρχῆς
ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· φασκῶσι· τῶ-
τοις ἀκολουθῶν ἐν ἐπόμῳ, καὶ αὐτῶ ἀποφαί-
νομαι, ὅτι ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ
πατρός καὶ υἱῶ ὡς ἀπὸ μίας ἀρχῆς, καὶ ὑκίεσιν D
ἀπὸ δύο αἰτιῶν· ὅ γὰρ ἐστὶν ὁ πατὴρ μίαν αἰ-
τία, καὶ ὁ υἱὸς ἑτέρα αἰτία τῶ πνεύματος· μίαν
γὰρ οἶδα τὸν πατέρα αἰτιαν υἱῶ τε καὶ πνευμα-
τῶ, καὶ μίαν ἀρχὴν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν,
ὅταν ἀκῶ ἐκ τῶ πατρός καὶ τῶ υἱῶ τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον· ὡς φρονῶ, καὶ ὡς ὁμολογῶ ἑσρα-
τιμῶν Θεῶ καὶ ἀνθρώπων.

Ερωτώμενοι οὖν οἱ ἀρχιερεῖς τῶς γνώμης αὐ-
τῆς, ἵνα μὴ ἀπορεῖται τὸν λόγον, οἱ μὲν ἴ-
λεγον καθ' ἑαυτῶν τῶς γνώμης ἡμῶν, οἱ δὲ ἴλε-
γον ἄλλως πνευ· ἀλλ' ὁμοῦ ὁμοῦ ὁμοῦ ἁρχιε- E
ρεῖς δίκαια τὸν ἀεθμὸν, οἱ τινὲς εἰσιν ὡς· ὁ
Ρωσίας, ὁ Νικαίας, ὁ Λακεδαιμονίας, ὁ Μι-
τυλιῶν, ὁ Ρόδου, ὁ Νικομηδείας, ὁ Δίσρας,
ὁ Γάνου, ὁ Δράμας, ὁ Μελενίου· ἀλλὰ καὶ
ὁ μέγας ἀρωποσύκελλος καὶ πνευματικὸς κύ-
ριος Γρηγόριος καὶ ποταρτῆς ὡν τῶ ἁγιωτά-
του πατεμάρχη Αλιξανδρείας· καὶ ἀπὸ τῆς ἡ-
γεμῶν· ὁ ἐν ἱερομοναχῶν κύριος Παχώμιος·
ἕτεροι δὲ ἀποστελέθησαν ἡμῖν ὁ Κυζίκου, ὁ Τρα-
πυζώνης, ὁ Ηρακλείας, ποταρτῆς ὡν τῶ
ἁγιωτάτου πατεμάρχη Αλιξανδρείας, καὶ ὁ Μο-
νηβασίας ποταρτῆς ὡν καὶ αὐτῶς τῶ ἱε-
ροσολύμων ἁγιωτάτου πατεμάρχη.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἴδων τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπὶ
Concil. General. Tom. XXXI

A Tunc Mitylenensis Dorotheus sententiam rogatus respondit :

Ego a puero Latinos oppugnans, omne cum illis certamen tum scriptis, tum verbis instituebam ; & refragabar eis, quod assererent duas in sancta Trinitate causas : & hoc fixum in animo tenebam . nonquam disputare cessabam . Verrum illi contradicentes hoc defendebant, nempe Filium quoque esse causam Spiritus sancti. Nunc autem celebrata synodo, & dogmate examinato, aliter se habere sententiam hanc reperi, ac putabam. Dicunt enim Latini, Patrem ut Patrem esse Filii Patrem, & Filium ut Filium esse Patris Filium, cum sint hæc relativa & ad aliquid : Spiritum vero sanctum per se neque ad Patrem referri, neque ad Filium, quatenus Pater & Filius, cum non sit ad aliquid ; Spiritus enim ut Spiritus ad spirantem debet referri : spirantes autem esse Patrem & Filium nulla infirmaverit ratio : est enim Patris Spiritus, est etiam Filii Spiritus : & , Ego in Patre, & Pater in me est : & : Qui videt, me & Patrem meum . Spirat ergo Pater & Filius Spiritum sanctum per unam spirativam, seu productivam potentiam . Examinatis itaque diligenter sanctis comperi omnes consona dicere : quæquam occidentales spertius quam orientales loquuntur. Orientales enim, egressi, emitti, egredi, manare, fonturire, profuere, & id genus alia : sunt etiam qui dicunt, per Filium procedere : occidentales autem expresse planeque asserunt, Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere, atque ut ab unico principio produci . Quos & ego loquens meam pronuncio sententiam, quod Spiritus sanctus procedat ex Patre & Filio tanquam ab uno principio : & non a duabus causis ; neque enim Pater est una causa, & Filius altera Spiritus sancti causa : unam quippe novi causam Filii & Spiritus Patrem ; unumque principium Patrem & Filium cum audio Spiritum sanctum ex Patre & Filio : ita sentio, atque ita profiteor coram Deo & hominibus .

Cum ergo præfules rogarentur suas sententias, ne longius producā sermone, alii quidem ad nostram manifeste accedebant sententiam, alii autem varie pronuntiabant . Attamen in unam ivimus sententiam præfules numero decem, qui sunt hi . Rhutenus, Nicænus, Lacedæmonius ; Mitylenensis, Rhodius, Nicomediensis, Distrensis, Gannensis, Dramensis, Melenicensis : nec non magnus protosyncellus a confessionibus domnus Gregorius, locum reneus Alexandrini patriarchæ ; & ex hegumentis domnus Pachomius hieromonachus : accesserunt postea Cyzicenus, Trapezuntius, Heracleensis locum tenens sanctissimi patriarchæ Alexandrini, & Monembasicus locum & ipse tenens sanctissimi Hierosolymorum patriarchæ .

At vero imperator cum vidisset ecclesiasticam unionem ire, convertit se ad

SESSIO
XXV.
MITTLER.

SESSIO
XXV.

ad negotia: adhibetque ad ea gerenda Rhuteno p̄sule, misit eum ad papam, mandavitque ut ex eo quæreret, quid auxilii ferre veller Christianis pater beatissimus. Ille vero profectus haud contentus fuit iis quæ sibi ex pacto & conventu fuere promissa; sed feria secunda post dominicam Trinitatis tres prædictos cardinales secum ad imperatorem duxit: & hi, inquit, habeantur loco patris beatissimi; & quidquid ab eis fiet, ratum erit. Quærenti igitur imperatori, quid ferre vellent auxilli; responderunt: Primo, beatissimus pater in præsentis sumptus tibi dabit, qui sint satis, ac B triremes ad reditum totius tui populi, & orientalis ecclesie Constantinopolim. Secundo, trecentos milites custodiæ urbis, qui beatissimi patris sumptibus perpetuo alantur. Tertio, suis sumptibus triremes duæ tutamento ejus præsto erunt. Quarto, Hierosolymitana peregrinatio fiet Constantinopoli, magnæque triremes, quæ navigantes ad vivifici lepulcri adorationem vehunt, Constanti- C nopolim venient. Quinto, cum opus erunt imperatori longæ naves ad subsidium, sumptibus papæ dabuntur viginti armatæ per menses sex: Si autem velit decem, per annum eas habebit. Sexto, si opus illi erit terrestris exercitus & copiæ, papa, teste Christo, sollicitè curabit, ut Christianæ gentes subsidio illi veniant.

Hæc a cardinalibus dicta, jussit imperator, ut omnia literis, bulliq̄ue confirmarentur: atque omnium complemento assignarentur mensē publicæ tres, Venetiæ, Genæ, & Florentiæ.

His itaque gestis præterit feria tertia, quæ mensis Junii secunda erat. Die vero tertia Junii, feria quarta convenimus cuncti præsules una cum imperatore in patriarchæ domum, eo quod ipse ægrotaret. Aderant autem & omnes eruditione præstantes ac philosophi nostri, nec non cruce signati, & hegumeni, & summam univērsi. Ergo coacta totius orientalis ecclesie synodo sic est locutus imperator:

IMPERATOR. Ego ex anteaclis conventibus omnium vestrum deprehendi sententiam, quando & nostram protuli post sacrum patriarcham; jamque video a pluribus & posterioribus haberi Latinos pro inculpatis; & ab omnibus pariter sumi præpositionem, Per, loco, Ex. Quoniam ergo plures convenitis, & omnes dicta sanctorum occidentalium suscipitis assentium, Spiritum sanctum etiam ex Filio procedere; major etiam pars scriptis nudiusertius, & sententiam suam dedit; dico, rogandos esse & alios, & plurimum sententiam prævalere.

Quibus ita pronuntiatis, omnes una voce responderunt, dicendam esse primam a patriarcha sententiam, deinde a

τῶν ἰνωσιν ἀπολείποντα, τὸ ἀσπυματικὰ ἐπιχειρήσαντο. καὶ τὸν Ρωσῆας ὄργανον τῆς πῶντων ἑρῶν, ἀπὸ τὸν πατῆρ ἀπέσειλε: καὶ εἰ τι δεῖξει ὁ μακαριώτατος πατὴρ ποιῆσαι βοηθεῖαν τοῖς Χριστιανοῖς, αὐτῷ ἐρωτῆσαι ἐπιτηροῦναι. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἐκ ἠρκέσθη ὅσα εἶπε καὶ συμφωνῆσεν ἐκεῖ, ἀλλὰ τῷ δόκτιρ τῆς ἀγῶν πάντων τῶς ἑσὶ καρδινάλιος τῶς ἀπορηθῶτος λαβὼν, ἀπὸ τὸν βασιλεῖα αὐτῶς παρήγαγε: καὶ ἔπει, φησὶν, ἴσωςαν ἀντὶ τῷ μακαριώτατος πατρός: καὶ εἰτι ποιήσωσιν, ἔχει τὸ εἶβατον. ἐρωτῆσαντες οὖν τῷ βασιλεῖος τῶν βοήθειαν, ἡ βύλονται ποιῆσαι, ἀπεκρίθησαν αὐτῷ: ὅρων, κατὰ τὸ παρὸν δεῖξει ὁ ἀσπυπιτες πατὴρ δοῦναι σοι ἔξοδον ἰανῶν καὶ κατῆργα, ἵνα ἀπέλθῃ πᾶς ὁ λαὸς σου καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς ἀνατολῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν. δόκτιρον, ὅτι ἵνα ἴσανται αἰεὶ τελακόσσιοι στρατιῶται εἰς φυλακῶν τῆς πόλεως εἰς τῶς ἑσὶ αὐτῶ. τῶν, ὅτι ἔξοδῶ αὐτῷ ἵνα εἰσὶ δύο κατῆργα ἐμπαρὰτροῦντα καὶ ἐπισκέπτωτα αὐτῶ. τίτηρον, ὅτι ἵνα ἡῶνται τὸ ἀποσκόπημα τῆς Ἰερουσαλήμ ἐν Κωνσταντινούπολει, καὶ αἱ γαλιλαῖαι αἱ ἀπερχόμεναι εἰς ἀποσκόπησιν τῷ ζωοποιῶ τῶν, ἵνα ἐρχῶνται εἰς Κωνσταντινούπολιν. πῆμπτον, ὅταν χρῆσῃ ὁ βασιλεῖος κατῆργα εἰς βοήθειαν αὐτῶ, ἵνα δώσῃ κατῆργα εἰκοσι μῶ πᾶσης ἑσὶ αὐτῶ, ἀρματωμένα μίλλας ἔξ. εἰ δὲ χρῆσῃ δικά, ἵνα ἔχη αὐτῶ ἑπὶ ἑν. ἑκῶν, ὅταν χρῆσῃ φουάτων καὶ σῶλον διὰ ἑρᾶς, ἵνα σποδάσῃ ἰνωπῶν τῷ Χρῆστῷ, ἵνα ἰλθῶσι τῷ ἡῶν τῆς Χρῆστῶν ἀπὸς συμμαχίαν αὐτῶ.

Ταῦτα τῆς καρδινάλιον εἰπόντων, ὤρισεν ὁ βασιλεῖος διὰ γραμματῶν καὶ βυλλῶν εἶβατωθῶναι πάντι, καὶ δοθῶναι εἰς ἀνακλήρωσιν πάντων μπάγανς τρεῖς, τῆς Βοσπῆας, τῆς Γενῶας, καὶ τῆς Φλωρεντίας.

Τῶν ἑπὶ ἡρωμῶν παρῆλθεν ἡ τεττῆ, ἡ τις ἡ δόκτιρα τῷ ἰωῖν μῶος. τῆ δὲ τεττῆ τῷ ἰωῖν μῶος, ἡμῆρα τετῆρτη, σωμηχθημῶ οἱ ἀρχιερεῖς ἅπαντες ἅμα τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πατεράρχῳ, διὰ τὸ εἶναι αὐτῶν ἀδελφῶ. ὑπῆρχον δὲ καὶ πάντες οἱ λόγιοι καὶ οἱ φιλόσοφοι ἡμῶν, οἱ πῆ σαματόροι καὶ οἱ ἡγῶμῶοι καὶ πάντες ὁμῶ. καὶ σωδοῦν ἡρωμῶν πᾶσης τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ὤρισεν ὁ βασιλεῖος.

Εγὼ ἀπὸ τῆς ἀπολαβῶν ἐπιμελλῶσιων καπιλαβον τῶν ἡγῶμῶν πάντων ὁμῶν, ὅτι καὶ τῶν ἡμετέρων ἐξέδωκα κατῆπι τῷ ἰερωῖ πατεράρχῳ καὶ ἡδῆ θεωρῶ τῶς πλείους καὶ τῶς κρείττους ἀθρωμῶν τῶς Λατίνος. καὶ πάντες ὁμῶ τῶν, διὰ, ἀντὶ τῆς, ἐκ, ἐκλαμβάνετε. ἐπειδὴ οὐδὲ συμφωνεῖτε οἱ πλείονες, πάντες δὲ εἰργεῖτε τῶν ἡμῶν τῆς δυτικῶν ἀσῶν, λεγόντων, ὅτι τὸ πνεῦμα τῷ ἁγῶν ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τῷ υἱῷ: ἐγραψαν δὲ καὶ οἱ πλείονες ἀπὸ τῆς χθῆς, καὶ ἔδωκαν τῶν ἡγῶμῶν αὐτῶν. λέγω, ὅτι ἐρωτηθῆσαν ἑ οἱ ἑπῶρα, καὶ τῆς πλείων τῶν ψῆφον κρατεῖν.

Τῶν ἑπὶ ρηθέντων, πάντες εἶπον ὁμῶ, ὅτι χρῆ ὁμῶν ἵνα εἶπῃ ἡγῶμῶν ὁ πατεράρχης, εἶτι

ANNO
CHRISTI
1439.

ΒΑΣΙΛ.

ANNO
CHRISTI
1459.
ΠΑΤΡΙΑΡ-
ΧΙΚΩ.

ἵνα ἡμεῖς, καὶ εἴτεν ὁ πατριάρχης γυνώμην ἑ-
αυτοῦ πνεύματος.

Ἐγὼ τὸ πατριάρχου δόγμα ἡμῶν εἰ-
πε παραμείνω ἢ παραλλάξομαι, ἀλλὰ μὴ ὡς
ἐχάτης μου ἀνακτοῦς ἐν αὐτῷ. ἐπεὶ δὲ οἱ Λα-
τῖνοι ἐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἁγίου γραφῶν
ἐξηγήσαντι τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ παναγίου πνεύμα-
τος εἶναι καὶ διὰ τὸ υἱῷ, εἰργῶ κλητικός, καὶ
δίδωμι γυνώμην, ὅτι ἢ, διὰ, αὐτῆ ἀιτίας δι-
δοῦσι τῷ υἱῷ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἵσταται αὐτοῖς
καὶ συγκοινωνῶ.

Τὸ πατριάρχου οὐδ' αὐτίκῃ τὴν γυνώμην εἰ-
πόντες, ὁμογνωμονησάμεν πάντες ἐν αὐτῷ, καὶ
ἐδώκαμεν γυνώμην, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐ-
κπορεύεται ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ, ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρ-
χῆς καὶ μιᾶς ὁσίας· καὶ ἐκπορεύεται διὰ τῷ υἱῷ,
ὡς ὁμοφυῶς καὶ ὁμοουσίῳ· ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ πα-
τρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ, ὡς ἀπὸ μιᾶς πνεύσεως καὶ ἐκπο-
ρεύσεως· ἕτω λίγγοι πάντες οἱ ἅγιοι διδάσκα-
λοι.

Τῶν τοῦ ἁγίου γυνώμην γραφισῶν, ὁ Εὐφροῦ
Μαρτῶ ἐκ ἠθέλει δοῦναι γυνώμην εἰς τῷτο, καὶ
καὶ ἕτως ἐλύθη ἡ συνόδος.

Τῷ πέμπτῃ οὐδ' αὐτίκῃ ἐδώκαμεν τὴν
γυνώμην ἡμῶν, καὶ ἔγραψεν τὴν, καὶ ἔγραψεν εἰς
τέτα τμήματα· καὶ ἐσεύλαμεν τῷ πάτρι τῷ ἐν,
καὶ ἔλαβε καὶ ὁ βασιλεὺς τῷ ἐν, καὶ ὁ πατριάρ-
χος τῷ ἔτρον, λέγοντες· ὅτι συμφωνήσαμεν ὑμῖν,
καὶ ἐν ἀποδηλίῳ λέγετε ἐν τῷ ἱερῷ συμβόλῳ,
εἰσὶν ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ συγκοινωνήσαμεν αὐτῷ,
καὶ ἵσταμεθα ὑμῖν, καὶ λέγομεν ὅτι ἐκπορεύεται
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ, ὡς ἀπὸ
μιᾶς ἀρχῆς καὶ αἰτίας. τῶν ἕτω γραφισῶν
ἐλύθη ἡ συνόδος.

Τῆς παρασκευῆς τῶν ἡμερῶν ἐσεύλαμεν
τῷ τῶν τῷ μακαριώτερον πατρί, καὶ τοῦ καρ-
δινάλιον συναναχθέντων ἀνεγνώθη, καὶ ἤρρε·
καὶ ἐτάχθη ἵνα τῷ σαββάτῳ τῷ ἁγίῳ ἐκλεγῶ-
σιν ἀπὸ ἑκατέρων τοῦ μέρους ἀνά δέκα, ὅπως
συγγραφῶσι τὴν τέλειον τῶν καὶ ὅρον τὴν ἐνώσεως
τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκλησιῶν.

Τῷ σαββάτῳ τῶν ἡμερῶν ἐπιγρηγορίῳ ἀπὸ τῶν οἱ
ἐκλεγῶσι δέκα τοῦ ἡμετέρων, καὶ ἔτρον ἐπιγρη-
γορίῳ ἵως καρδινάλιος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑκκε-
των αὐτῶν δέκα. καὶ καθίσαντων, ἀνεγνώθη
πάλιν ὁ τῶν ἐνώπιον ἡμῶν. ἐζήτησαν οἱ
Λατῖνοι τῶν, διὰ, ἀποδείξω, ἐν διελαμῶσιν
ὁ τῶν ἐν τῷ λέγειν, ὅτι πιστεύομεν ὅτι ἡ
συνόδος ἐπὶ τῷ πατρὸς καὶ τῷ υἱῷ αἰδίως
εἰσὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ὅτι ἐκ πατρὸς δι-
υἱοῦ αἰδίως καὶ ἡσυνῶς ἐκπορεύεται, ἵνα ἐκείνη
ἢ, διὰ, αὐτῆ ἐσπύδην, καὶ μεταπειθῶσθαι βε-
λόμεθα· καὶ πολλῆς φιλονεικίας γενομένης πα-
τήλας τὸ σαββάτον. καὶ τῷ κυριακῷ τῷ ἁγίῳ
πάλιν συνήλασαν, καὶ πάλιν τῶν καὶ περὶ τοῦ
αὐτοῦ διελεγόμεθα. ἀλλ' ὁμοῦς συμφωνήσαμεν,
καὶ ἐποίησαμεν τὴν τῶν σαφίστερον· καὶ ἵστα-
μεν, ἵνα δεῖξωμεν τῷ τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ πα-
τριάρχῃ ἡμῶν, εἰπόντες· ἐκ ἑχομεν ἀδειαν ἡ-
μεῖς εἰσεῖσαι τὴν τῶν ἀπὸ γυνώμης πάσης τῆς
συνόδου ἡμῶν· ἀλλὰ ἀπειθόντες δεῖξωμεν τῷ
πάν ἑαυτοῖς, καὶ ἕτω μπιστομεν ὑμῖν.

Anobis. Statimque patriarcha sententiam
hujusmodi tulit:

Ego traditum a patribus dogma non-
strum nec mutabo, nec deponam ali-
quando, sed in eo permanebo usque ad
extremum spiritum. Quoniam vero La-
tini non ex se ipsis, sed ex sacris scri-
pturis exponunt, processionem sancti
Spiritus esse etiam per Filium, assen-
tor & illis, & ferendo sententiam di-
co, præpositionem, Per, dare Filio cau-
salitatem Spiritus sancti: & amplector
unionem & communionem eorum.

Cum patriarcha sententiam hanc tu-
lisset, omnes in eam ivimus, & sen-
tentias diximus, Quod Spiritus sanctus
procedat ex Patre & Filio, ut ab uno
principio, & una substantia: & proce-
dat ex Patre & ex Filio, ut per uni-
cam spirationem & productionem: ita
omnes sancti doctores asserunt.

Sententiis hisce scriptis, Ephesus Mar-
cus noluit assentiri huic sententia: atque
ita dimissa est synodus.

Quinta ergo setia convenientes, sen-
tentias nostras obtulimus, & scriptus est
tomus, & exscripta tria exemplaria;
quorum unum papæ misimus, alterum
accepit imperator, tertium patriarcha:
scriptum vero erat: Consentimus vobis,
& quod additum sacro symbolo recita-
tis, e sanctis desumptum est; & appro-
bavimus illud, & vobiscum unimur:
dicimusque Spiritum sanctum ex Patre
& Filio procedere, tanquam ab uno
principio & causa: quibus ita scriptus
dimissa est synodus.

Itaque feria sexta misimus beatissimo
patri tomum, & lectus est facta con-
gregatione cardinalium, & placuit; sta-
tutumque est deligi sabbato mane decem
ex utraque parte ad conscribendum per-
fectum tomum & definitionem unionis
sanctissimarum ecclesiarum.

Sabbato ergo decem delecti ex no-
stris profecti sunt, & invenerunt cardina-
les congregatos, & ex selectis eorum
decem, & postquam federunt, lectus
iterum est tomus presentibus nobis: &
petierunt Latini, ut præposito, Per,
ubi dicebatur in tomo: Credimus Spi-
ritum sanctum essentialiter a Patre &
Filio esse eternaliter, & ex Patre & per
Filiu procedere eternaliter & essen-
tialiter. hæc inquam præposito, Per,
tolleretur hinc, & transferetur quocum-
que vellemus: & multa contentione fa-
cta præterit sabbatum. Dominica vero
mane rursus convenimus, rursusque
eosdem de iisdem habuimus sermones:
tandem consensimus, fecimusque tomum
clariorem, hac tamen conditione, ut
ostenderetur imperatori, & patriarchæ
nostro, dicentes, non licere nobis extre-
mam imponere manum absque consen-
su totius nostræ synodi: sed absentes
ostendemus illis quidquid actum est,
atque ita vos certiore faciemus.

His

SESSIO XXV.

His gestis dominica abiit, sero enim nos sinem fecimus, consultatione in domo imperatoris habita a presalibus, sacerdotibus, hegumenis, & clericis omnibus: & scriptimus tomum hunc pie & perspicue, ut debebamus, exemplis talibus confectis: quorum unum accepit imperator, alterum patriarcha, tertium nos delecti ad terminandum hoc plium opus unionis.

Feria vero secunda, que dies erat octava Junii, profecti sumus ad papam, petimusque ut coram ipso fieret quidquid opportunum videretur. Jussit ergo papa, ut se presente questionis negotium ad finem perduceretur. Lectus est igitur Deo favente tomus, & comprobatus ab eis: & surgentes deosculati sunt nos: & magna fuit inter nos letitia. Deinde papa cum sedisset, prandii tempus, inquit, prope adest, & abite: hora vero vigesima huc venite, ut scriptus Latine tomus legatur palam coram nobis & vobis, heque perfecte res absolvatur: quod & factum est.

Vicesima igitur hora cum profecti essemus, lectus est Latine & Græce, & approbatus, utque sententia rata receptus. Iterum igitur complexus & osculationes omnium factæ: & papa ad imperatorem misit Valerium presulem Cretensem, & Christophorum Coronensem, & magistrum Thomam, qui de unione confecta ei nuntiarent: & magno omnes exultavimus gaudio. Feria vero tertia mane delecti sunt metropolitæ, & accesserunt ad papam Rhutenus, Nicænus, Trapezuntius, & Nitylenensis: & dixit ad eos papa:

PAPA. Nos Dei beneficio sumus conjuncti, & convenimus in præcipuo dogmate, de quo ambigebatur: & nihil est quod amplius de eo dicamus. Age nunc de purgatorio quoque igne, & principatu primæ sedis, & fermentato & azymo, deque divino sacrificio dubitationem agitemus ut usquequaque vitium omne tollatur. Deinde unio confecta fiet, etenim tempus urgeat.

ORACI. Et querivimus nos, unde ordiremur: propositum est primum de sacrificio tridentari & azymi: & declaratum est, ut sit ex tritico, & minister sit ordinatus, locusque consecratus, & utrumque sit indifferens. De igne vero purgatorio determinatum sic est: Sanctorum animas perfectam in cælis adoptis esse coronam, quatenus animam sunt: Peccatorum vero animas perfecte luere pœnas: medias autem esse in loco tormentorum: sed sive ignis sit, sive caligo ac turbo, sive quid aliud, non contendimus. De primatu vero papæ sic est constitutum: ut quæcumque habeat ab initio & ante schisma privilegia, rursus hæc ipsa habeat. De divino item sacrificio quantum est a Latinis: Quomodo prolatis Christi verbis. Accipite & comedite, hoc est enim

Τῶν ἡμετέριον παρῆλθεν ἡ κυριακὴ, διατὸ ἡμετέριον ἀπὸ ἐσπέρας τὸ πλῆθος ἡμῶν ἐβαλάνθημεν γὰρ ἡμῖς ἐν τῇ τῷ βασιλικῷ οἴκῳ, ἀρχιερεῖς τε καὶ ἱερεῖς καὶ ἄγγελοι καὶ πάντες οἱ κληρικοί, καὶ ἐγραψάμεν τῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων τε καὶ καθάρως, καθὼς ὁρίσασθε. Καὶ ἐγραψάμεν τῶν ἐκ τῆς χαριᾶς, καὶ τὸ μὴ εἶναι ἔλασιν ὁ βασιλεὺς, τὸ δὲ ἔπρην ὁ πατριάρχης, τὸ δὲ ἄλλο ἔλασιν ἡμῖς οἱ ἐκλογητικῶς πειραιῶσαι τὸ τὸ ἀσπίδος ἔργον τῆς ἐκείνου.

Τῷ δὲ δευτέρῳ ἡμέρῃ, ἰουλίῳ ἡμέρῃ, ἀπῆλθον ἐκ τῶν πατρῶν, καὶ ἐζητήσαμεν ἑμῶν ἑαυτῷ ἡμετέριον, εἰ τι μέλλει ἀνεπαρῆσαι πλῆθος. ὤρισεν οὖν ὁ πάπας παρόντος αὐτῷ συμπαραθῆναι τὸ ζήτημα. καὶ δὲ χάριτι Θεοῦ ἀνεγνώθη ὁ πῦρ, καὶ ἐσείχθη παρ' αὐτοῦ καὶ ἀναγὰς καταβῆσαι ἡμᾶς, καὶ γίγνοι μεγάλη χάρις ἐν μέσῳ ἡμῶν. καθίστας οὖν ὁ πάπας ὤρισεν ὁ ἡμέρος ἡγγίσει τῷ γάματι, καὶ ἀπέλθῃ τῷ δὲ εἰκοστῇ ὥρῃ ἔλθῃ ὡδε, ὅπως Λατικῶς γραφῶν τῷ τῷ, ἀνεγνώθη παρ' ἡμῶν ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ἡμῶν, καὶ ὑπο γρηται πλεῖα ἀποφασίς ὁ καὶ γίγνοι.

Τῷ οὖν εἰκοστῇ ὥρῃ ἀπέλθοντων ἡμῶν, ἀνεγνώθη Λατικῶς τε καὶ Ἑλληνικῶς, καὶ ἐσείχθη καὶ ἀνεγνώθη. καὶ πάλιν γίγνοι πλεῖστα ἀποφασίς. καὶ ἐσεθεν ὁ πάπας ἀπὸ τῶν βασιλικῶν τῶν Κρήτης Βαλαρίων, τῶν Κορώνης Χειροφόρον, καὶ τῶν Θωμαῶν διδάσκαλον, καὶ ἀπηγγεῖλαι αὐτῷ πάντα τὰ τῆς ἐνώσεως. καὶ γίγνοι μεγάλη χάρις ἐν ἡμῖν. τῷ δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ ἐξελθῶν μητροπολίτι, καὶ ἀπῆλθον ἀπὸ τῶν πατρῶν, ὁ Ρωσίας, ὁ Νικαίας, ὁ Τραπεζουπόλεως, καὶ ὁ Μιτυληνῶν. καὶ ἔσαν αὐτοῖς ὁ πάπας.

Ἡμεῖς τῷ Θεῷ χάριτι λιώθημεν, καὶ ὁ παπας. ἡμεῖς ἐσείχθημεν ἐκ τῶν ζητούμενων καὶ καθολικῶν δόγμα, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν τί λῆγου πλεον ἐκ ἐκείνου. φέρει δὲ καὶ περὶ τῷ καθάρσει πυρός, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πρώτης καθάρσεως, καὶ τῷ εἰζῶμι καὶ τῷ αἰζῶμι, καὶ τῆς θείας μυσταγωγίας ἐξήτεσθαι, ὅπως ἐν ἀπασιγνηται τὸ ἀνεπίλητον καὶ ἡ ἐνώσις συντόμως γινησεται, ὅτι κατμβαίνει ὁ ἡμέρος.

Καὶ ἠρωτήσαμεν ἡμεῖς, ποῖς τῶν τούτων ἀρξεται. καὶ ἐσείχθη πρῶτον περὶ τῆς θείας τῷ εἰζῶμι καὶ τῷ αἰζῶμι. καὶ διακεῖθη, ὅτι καὶ εἶναι ἀπὸ σίτου, καὶ ἵνα ὑπάρχη ὁ ἱερουργός χειροτονηθῆσθαι, καὶ ὁ πῦρ καθιερωθῆσθαι, καὶ ἵνα ὡσιν ἀδιαφορα ἐκείνα. καὶ δὲ τῷ καθάρσει πυρός ἐλύθη ὡτως ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων τελειον ἀπὸλαβον τὸν εἶφανον ἐν ἡμετέροις, καθόσον εἰσὶ ψυχαί, καὶ τῶν ἀμαρτωλῶν, πλεῖστα κόλασιν. αἱ δὲ μίσαι ὑπάρχουσι μὴ ἐν βασιλικῶν, καὶ εἴτε πῦρ εἶναι, εἴτε ζῶον καὶ θυελλα, εἴτε τι ἔπρην, ἢ διαφερόμεθα. καὶ δὲ τῆς ἀρχῆς τῷ πᾶσι διακεῖθη ὡτως ὅσα ἀποτόμια ἀρῶσιν, ὅτι εἶχε ἕξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τῷ χρίσματος, ἵνα ἔχη πάλιν αὐτὰ. καὶ δὲ τῆς θείας ἱερουργίας ἐζητήθη ἀπὸ τῶν Λατικῶν. πῶς τῷ τῷ Χειρῶν ῥημάτων

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO CHRISTI 1459.

των λαληθόντων, τῶ, λάβετε, φάγετε, τῶτο
 γάρ ἐστὶ τὸ σῶμα μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλυμ-
 τον εἰς ἄφωτον ἀμαρτιῶν· ἔτι, πρὶν ἐξαι-
 τῶ πάντες, τῶτο γάρ ἐστὶ τὸ αἷμά μου τὸ
 ὑπὲρ ὑμῶν κ; πολλῶν ἐκχυμένον εἰς ἄφωτον
 ἀμαρτιῶν· καὶ τῶ αἵμα ἄφωτον διὰ τῶτων τῶ
 ῥημάτων πελωθῆτω, ὑμῖς μὲν πᾶσι ποιεῖτε
 ἄχλῳ, κ; λίγετε. κ; ποιήσω τὸ μὴ ἄρτον τῶ-
 των, τίμιον σῶμα τῶ Χριστοῦ σου· τὸ δὲ ἐν τῶ
 ποτηρῶ τῶτων, τίμιον αἷμα τῶ Χριστοῦ σου, με-
 ταβαλὼν τῶ πνεύματι σου τῶ ἁγίῳ. ἐλυθῆ κ;
 τῶτο ὑπο· ἡμεῖς εἶπομεν, ὅτι ὁμολογησόμεθα διὰ
 τῶ ῥημάτων κῆρα πελωθῆαι τὸ θεῖον ἄρτον,
 κ; γίνεσθαι σῶμα Χριστοῦ· ἀλλ' ὕστερον, καθὼς
 κ; αὐτοὶ λίγετε· κελῆσον ἀποστολεχθῆναι τῶ
 δῶρα ταῦτα, διὰ χειρὸς ἁγίου ἀγγέλου εἰς τὸ ὑ-
 περωανὸν σου θυσιασθῆσον, ὑπο κ; ἡμῖς ἄχθ-
 μεθα, λίγοντες, κατελθῆν τὸ πνεῦμα τὸ ἁγιον
 ἐφ' ἡμᾶς, ἔ ποιῆσαι ἐν ἡμῖν τὸ ἄρτον τῶτων,
 τίμιον σῶμα τῶ Χριστοῦ σου, κ; τὸ ἐν τῶ πο-
 τηρῶ τῶτων, τίμιον αἷμα τῶ Χριστοῦ σου, κ; με-
 ταβαλὼν αὐτὰ τῶ πνεύματι αὐτῶ τῶ ἁγίῳ,
 ὅς ἐστι ἡγιάσαι τῶς μεταλαμβάνουσιν εἰς νίψω
 ψυχῆς, εἰς ἄφωτον ἀμαρτιῶν· μὴ ἡθῶνται εἰς
 κέσμα ἢ εἰς καταπέσμα ἡμῶν. ὑπο κ; τῶτον λυ-
 θῆτος, ἐξητήθη περὶ θεῖας ὕστερας καὶ ὁμο-
 γνάς κ; ἀπικεθῆμεν· τῶτο ἔκ ἐστι ἡμῶν,
 ἀλλὰ τῆς συνόδου πάσης τῆς ἀναταλικῆς· καὶ
 λοιπὸν ἀπέλθωμεν, κ; ἐπώμεν πάντα τῶ βα-
 σιλῆ. τῶ ὅν πᾶντῶ τῶ ἀπὸ ἀπῆλθωμεν
 ἠρὸς τὸ πατρὸν καλῶν μλυθῆτες, κ; ἔρωμεν
 ἠρὸς τῶ πατρὸν μόνον μὲν εὐχὸς καρδινάλις κ; τῶ
 ἐπιστοπῶν. κ; κρατῶ ἀνα χείρας γραφῆ τετυ-
 λιμῆμεν, ὅσοι ἠρὸς ἡμᾶς.

f. loquor... vel iudicium... in suo loco...

ΠΑΠΑΣ.

Ἡμεῖς τῶ βοηθεῖν τῶ Θεῷ ὁμονοῦμεν κατὰ
 πάντα, καὶ ἴσμεν λιωθῆναι εἰς μίαν ἐνάτητα.
 μικρὸν ἐτι ἔχομεν ζήτημα· κ; καθὼς προσέκο-
 μεν, ἐγράφωσ διδομεν ὑμῖν· δεξασθε ὅν αὐ-
 τῶ, κ; τὸ ἐν αὐτῶ συμφωνήσαντες, ἡγιάσω ἢ
 ἐπισκ.
 Ἡμῶν δὲ ζητησῶτων ἀναγνωθῆναι, ἀνίγνω-
 σαν αὐτῶ· κ; διλάμβανε ζητήματα πῶσα.
 ἠρῶτων, ἵνα ὁ ἀποστολικὸς θρόνος, ὁ κ; βι-
 καλος τῶ κελῶ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ἀπὸ
 ἀρχιερέως ἔχῃ τὰ ἀποστόμια αὐτῶ; ἠπῶ ὁ μα-
 καρωτάτος πάπας· κ; ὁ προσέθῆκεν ἐν τῶ ἱε-
 ρῶ συμβάθῳ, ἔξῆεν αὐτῶ ἀποδεῖναι, κ; ἔξῆ
 δίχησον αὐτῶ, ὡς ἀπὸ ἀρχιερέως. δῆπρὸν, ὅτι
 εἴς τῶ τῶς εἰσὶν ἐν τῶς πθῆνῶσι· μία ἢ τῶ
 ἁγίων, δῆπρᾶ ἢ τῶ ἀμαρτωλῶν, τρίτη ἢ τῶ
 μίσω, Χριστιανῶν ἀμαρτωλῶν μετανοήσαντων κ;
 ἔξομολογηθέντων, κ; μὲν πελωσαντων τῶς κα-
 νόνας αὐτῶν· ὅτι ὄν κ; ἄχαι κ; ἐλεημοσύνας
 προσφέρωνται. κ; ἢ μὲν ἀπῶτη, τῶ ἁγίων δε-
 λοτότι, ἀμίσως ὄρᾶ τῶ ὕστερας τῶ Θεῷ· ὁμο-
 λῶς ἢ οἱ ἀπὸ τῶ ἁγίου βασιτισματος μὴ ἀμαρ-
 τῆσαντες, ὁμοῖοι γίνονται αὐτοῖς. οἱ δ' ἀμαρ-
 τῆσαντες καὶ μὴ μετανοήσαντες ἀπέλθωσονται εἰς
 κάλασιν αἰώνιον. οἱ δ' ἀμαρτῆσαντες κ; ἔξο-
 μολογησάμενοι, ἔ ἐν τῶ μετανοήσαντων τα-
 χθῆτες, ἀπέλθωσιν εἰς τὸ καθάρθῆμεν πῶ,

corpus meum, quod pro vobis frangitur
 in remissionem peccatorum: & illis; Bi-
 bue ex hoc omnes, hic est enim sanguis
 meus novi & aeterni testamenti, myste-
 rium fidei, qui pro vobis, & pro multis
 effunditur in remissionem peccatorum: &
 sacris donis per hæc verba sanctifica-
 tis, vos hanc postea orationem additis
 dicentes; Et fac panem quidem hunc
 pretiosum corpus Christi tui, quod au-
 tem in calice isto est pretiosum sangui-
 nem Christi tui, sancto tuo Spiritu
 transmutans. Porro hoc ita dissolutum
 est: Fateri nos diximus, per hæc ver-
 ba transsubstantiari sacrum panem, &
 fieri corpus Christi: sed postea, que-
 madmodum & ipsi dicitis, Jube hæc
 perferri per manus sancti angeli tui in
 sublime altare tuum; ita nos quoque
 oramus dicentes, ut Spiritus sanctus
 descendat super nos, & efficiat in no-
 bis panem hunc pretiosum corpus Chri-
 sti tui; & quod in calice isto est, pre-
 tiosum sanguinem Christi tui, transmu-
 tetque ipsa Spiritu sancto suo, ut fiat
 communicantibus in purificationem ani-
 mæ, in remissionem peccatorum, &
 non fiat in judicium aut condemna-
 tionem nostram. Hoc etiam ita disso-
 luto, questum est de divina essentia
 & operatione; & respondemus: Hoc
 nostrum non est, sed totius synodi o-
 rientalis: ibimus igitur, & omnia re-
 nunciabimus imperatori. Itaque feria
 quarta mane rursus vocati papam adi-
 vimus, invenimusque ipsum solum cum
 unq; cardinali & cum disputantibus:
 habens ergo præ manibus scripturam
 circumplexatam dixit nobis.

Nos Deo juvante contentimus de o- PAPA.
 mnibus, & una sumus conspiratione
 duniti: restat adhuc modica dubitatio:
 utque antea diximus, eam vobis scri-
 ptam damus. Accipite igitur hanc, at-
 que ubi convenimus, fiat unio.

Nobis vero requirentibus ut ea lege-
 retur, lecta est. Continebat autem po-
 stulata quatuor: Primum, ut sedes a-
 postolica, seu vicarius domini nostri
 Jesu Christi, summus pontifex habeat
 sua privilegia, scilicet beatissimus pa-
 pa: & licuerit ei suo jure, quippe ut
 summo pontifici, adjicere quod sacro sym-
 bolo addidit. Secundum, tres sint ordines
 defunctorum; unus sanctorum, alter pec-
 catorum, tertius medianus; Christiano-
 rum videlicet qui peccarunt, poeniten-
 tiam egerunt, & confessionem emis-
 erunt, nec opera satisfactionis perege-
 runt; pro quibus etiam orationes &
 elemosynæ offeruntur. Et primus qui-
 dem, nempe sanctorum, Dei essen-
 tiam sine ullo medio intueatur: & qui
 pariter post sanctum baptisma non sunt
 in peccata lapsi, similes coram fiant.
 Qui vero peccarunt, & poenitentiam
 non egerunt, poenis æternis addican-
 tur. Qui vero peccarunt, & confessio-
 nem emisserunt, poenitentique sunt in nu-
 mero poenitentium, in ignem abeant
 pur-

SESSIO XXV. Marc. 14

SESSIO XXV.

purgatorium: purgatique reponantur in a-

Cum hæc legissemus, diximus: Nul-

Vesperis ergo repente nuncium acce-

EXTREMA SENTENTIA. patriarchæ.

Joseph miseratione divina archiepiscopus

Q UONIAM ad finem vite mee perve-

καθαρωδότης ταχῶς κ' ἐπι θεωρεῖν ἀμί-

Ταῦτα ἡμεῖς ἀναγνόντες εἶπομεν· ἡμεῖς ἔ-

Ἐσπέρας οὖν ἄφω μόνυμα ἦλθεν ἡμῖν τῆ

Η ΤΕΛΕΤΤΑΙΑ ΓΝΩΜΗ τῷ πατριάρχῃ.

Ἰωσήφ ἐλῖω Θεῷ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταν-

Ε ΠΕΙΔΗ σπρός τὸ πλῆθ' ἰφθασα τῆς ἐ-

ANNO CHRISTI 1432

ANNO CHRISTI 1419.

SESSIO XXV.

κα. ὅτι τὴν μακαριώτατον πατέρα πατῶν, καὶ ἀρχιεπίσκοπον ἀρχιερέα, καὶ υποπρωτεύον τῶν κληρικῶν Ἰωάννην Χρυσῶ, τὸν πάπα τῆς ἀποστολικῆς Ρώμης ἐμολογῶ εἰς πάντων ἀσφαλείτητα. ἐπεὶ ἡμεῖς ἐμολογῶμεν τὴν καθαρτήριον. εἰς γὰρ τὴν ἀσφάλειαν ὑπεγράφη κατὰ ἐναντίον τῶν ἰουίνων μιλῶν, χιλιασῶν τετρακοσίων τετρακοσίων ἐναντίον, ἰνδικτιῶν δ' ἑξήκοντα.

Τῷ πρῶτῳ οὖν ἡμεῖς ἐβουλόμεθα πάντες ἡμεῖς ἐβουλόμεθα ἅμα τῷ βασιλεῖ, πῶς αὐτῷ ὅσα πρὸς μὴ ἀποστολικῆς ἀριστείας τῆς ἀξιώματι αὐτῷ παραδώσωμεν. καὶ μιλῶντες ὁ βασιλεὺς τῷ πάπα τῷ δούνατι καὶ εἰς τὴν θάλασσαν αὐτῶν, καὶ ἐγχώρησεν τῆς ἐπιτομῆς ἡμῶν, παρεκάλει μάλιστα θύλακα αὐτῶν ἀποστολικῶν, ἀλλὰ μόνον ταχέως τὴν ἐξελθῆναι καὶ πῶς ἴσως τῶν τῶν αὐτῶν. ἄλλο γὰρ, ὅτι σὺν ἐπιτομῆσιν αὐτῶν, εἰ μὴ ἴσως τῶν ἀποδοῦναι τὴν χάριν τῶν καὶ τῶν ἁγίων, καὶ ἁλλοθι ὄρα τῆς ἡμέρας ἐνια, καὶ τῶν ἐναντίων ὄρα ἐλασίου καὶ νερόν τῶν κατεμάρχων, καὶ ἀπὸ τῆς ἀγίας Μαρίας τῆς Νοβέλλης. καὶ ἐπληρώσαμεν ἐν τῷ ναῷ πάντα τῶν τῶν. καὶ ἀσπαράσσοις κατὰ τὸ ἴδιον, ἐδάψαμεν αὐτῶν ἐν τῷ ναῷ, ἄσπρος τὸ μίρον τῶν σκευοφυλακίῶν ἀσπρῶν μεσημβριῶν. ἐποίησαν δὲ πολλὰ τιμὰ εἰς τὴν ἀποστολικὴν αὐτῶν εἰς τὴν καρδιαν, ἀρχιεπίσκοποι, ἐπίσκοποι, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι τῆς Φλωρεντίας. καὶ λοιποὶ ὁ κατεμάρχος ἀπὸ τῶν Φλωρεντίων μιλῶν ἰουίνων, ἐναντίον, ἰνδικτιῶν δ' ἑξήκοντα, καὶ ἐτόση λαμπρῶς ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῶν μοναχῶν τῶν ἁγίων Δομηνίου, ἐν τῷ ναῷ αὐτῶν, ἰνδικτιῶν καὶ ὁ πάπας καὶ κατὰ τὴν.

GRAEK.

Ἡμεῖς δὲ ἐμολογώμεν τῷ πάπα. ἵνα γίνῃται πλῆθος, ὅτι ἐδύναμιθα πλέον ὑποβῆναι, καὶ μάλιστα ἐπεὶ τῶν καὶ ἔχομεν κατεμάρχων.

Ἐμολογῶμεν οὖν ὁ πάπας τῷ ἱερατικῷ τῶν Ρωσσίας, τῶν Νικαίας, καὶ τῶν Μιτυληνῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκείσε. καὶ ὡς αὐτῶν, ὅτι ὁ θάνατος τῶν κατεμάρχων ἔβλησεν αὐτῶν πολλὰ, καὶ μάλιστα διὰ τὸ ἅγιον ἔργον τῆς ἐνωσεως, ὅτι δίκαιον καλῶς ἀπὸ αὐτῶν. τῶν οὖν λυπῶμαι, φησὶ, πῶς οὐ σιγάσετε πλεῖν τὴν ἐνωσίν, ὅτι ἐπεὶ ἐπληρώσαμεν τὸ ἄρθρον ἐπειρῶμεν τῆς πίστεως, ὅ ἔχομεν ἀναγκαῖον, χρὴ πλεῖν καὶ τὸ ἐπόμενον, ὅπως γίνῃται ἡ ἐνωσις ἀσκατάλις καὶ βεβαία καὶ μόνιμος. ὅποια εἰσι ταῦτα, τὸ τῶν ἐξουσιῶν, τὸ τῶν καθαρτήριον, τὸ τῆς ἀρχῆς τῶν παπῶν, καὶ τὸ τῆς ἀποστολικῆς, καὶ τὸ πρὸς τῆς πλειῆς τῆς μυστηρίων ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς.

Ἡμεῖς ἀδελφοὶ οὐχ ἔχομεν ἀπὸ τῆς ἀναπλατῆς συνόδου ἀσκατάλις, ἀλλ' ἰδίως ἀπὸ ἑαυτῶν ἀπολαύμεθα. ὅτι τὸ ἔχουμεν ἡμῶν ἐστὶ πατριάρχων, ὁμοίως καὶ τὸ ἔχουμεν ἐφ' ἑαυτῶν καὶ ἔγνωσαν ἀδιάφορα. τὸ καθαρτήριον, οὔτε δι' αὐτῶν ἐχίδημεν, οὔτε ἀνα-

Concil General. Tom. XXXI.

& vicariam domini nostri Jesu Christi antiquam Romae papam ad certam omnium fidem: necnon purgatorium animarum. In horum quippe fidem subscriptum est die mensis Junii nono millesimo quadringentesimo trigesimono, indictione secunda.

Itaque feria quinta mane convenientes omnes consultavimus una cum imperatore, quomodo illum iuste traderemus sepulture cum exequiarum pompa, quae dignitati ejus conveniret: missus ergo nunciis imperator rogavit papam, ut templum humano corpori daret, permitteretque nostro ritu sacrum celebrari officium; & pompam quidem nullam, sed funus tantum quamprimam fieri, & locum sepulturae dari: nihil enim aliud, inquit, a vobis petimus, nisi locum ad reddendam pulverem pulveri. His actis abijt fere hora diei nona: & hora nona elatum est cadaver patriarchae: & deportavimus illud pontificali habitu iaduit in templum sanctae Mariae Novellae, intra quod illi iusta peregrimus: datisque ut mos est, extremis oculis, intus eum in templo sepelivimus ad latus sacrarii, quod ad meridiem spectat. Exequias autem cohonestarunt admodum cardinales, archiepiscopi, episcopi, nec non magistratus & optimates Florentini. Obijt ergo patriarcha Florentiae die Junii nono, indictione secunda; & humatus est satis ampla funeris pompa in templo monasterii fratrum ordinis sancti Dominici, ubi etiam papa habitabat.

Nos vero papa per nuncium significavimus, ut aliquando finis esset, non enim possumus ultra morari, praesertim quod nunc patriarcham non habemus.

Vocavit ergo postredie ad se papa Rhutenum, Nicenum, & Mitylenensem: quibus, cum profecti essent, dixit, multum sibi maerorem attulisse patriarchae mortem, maxime ob sanctum unionis opus, quod erga illud bene esset affectus, nunc ergo, inquit, valde doleo, quod pium hoc opus perficere non properatis, ut oportet. Nos enim dicimus, quando jam articulum illum fidei, qui maxime urgebat, explanavimus, ea etiam quae sequuntur esse explananda, quo fiat unio sine ullo scandalo, & firma, & stabilis: ea vero sunt haec, de fermentato & azy-mo, de purgatorio, de primatu papae, de additione, de materia sacramentalis consecratione. Responderunt praesales:

Nos respondendi facultatem non habemus ab orientali synodo, sed privatim ex nobis ipsis ad haec dicimus, fermentatum nobis esse a patribus traditum, & azy-mum pariter vobis; & sint indifferentia. De purgatorio dicimus, neque propter illud nos fuisse se-

ERACI.

ANNO
CHRISTI
1014.

SESSIO
XXV.

το δὲ ὁ ἀρχιερεὺς διερωτῶν, ἡρώδη, καὶ
τὸ μὴ βλάπτω ἰμπεδίζει ἡμᾶς; ἐκ δευτέρου
τὸ τῷ καθαρτηρίου δόγμα ἐν Φερίαια πολλο-
ται; ἢ ἀρῶσαι πειθῆσαι ἐν τῷ ὄρει, ὡς δόγμα
τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν; τίτι λόγῳ ἢ πείθει;
ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἐζήτησαν ὁ γαλιωτάτος κί-
ου ὁ βασιλεὺς ἀκούσαι περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς
Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ περὶ τῆς ἀζύμων, ἐξε-
λέξαμεθα τὴν παρόντων δύο διδασκαλούς, καὶ τὴν
ἀρεθοντιζήσαν ὁρα Ἰωάννην, καὶ τὴν ὁρα Ἀμ-
βροσίον· οὗτοι, ὁ μὲν περὶ τῷ ἑσῶς, ὁ δὲ πε-
ρὶ τῷ ἑσῶς ἐκτελεστοῦνται.

Καὶ δὲ ἤρξατο ὁ ὁρα Ἰωάννης περὶ τῆς ἀρ-
χῆς τῷ ἑσῶς, καὶ ἔλεγε μίαν ἄραν καὶ πλέον,
ἐκδο κατόντων, νόμων, καὶ ἐπιστολῶν βιβλαίων τῶν
περὶ αὐτῷ λεγόμενα. σιωπήσαντες δὲ ἐκείνοι,
ἤρξατο ὁ ἀλλοῦ περὶ τῆς ἀζύμων, εἰπὼν κα-
κῶν ἀπὸ τῶν νόμων καὶ ἀπὸ τῶν ἀγγελιστῶν,
ὅσον τὰ ἱκανοποιῆσαι περὶ αὐτῷ λεγόμενα. τῶ-
των δὲ πνευματικῶν, ἤρξατο πάλιν ὁ πάππας λέ-
γων.

ΠΑΠΑΣ.

Ἡμῶς τὸ πνεῦμα ἐκ ἐξουσίας κατὰ τοῦ εἰ-
πεῖν, ἀλλὰ πληροῦτες τῷ θελήματι τῷ γαλιω-
τάτῃ βασιλεὺς, ταῦτα ὁρίσαμεν εἰπεῖν. οὐ-
δὲν πάντα εἰσὶν πειρασμῶνα, καὶ ἢ δύνανται ἐξε-
τελεσθῆναι. ἐν μόνον εἰσὶν ἀναγκαῖον. ἵνα ἴστανται
ὁ ὅρα καὶ ἡ ἰσως τῆς ἐκκλησιῶν τῷ Θεῷ.

ΒΑΣΙΑ.

Ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς·
Ἡμεῖς οὐδὲν λέγομεν εἰ μὴ ὁ κερὸς ἡγγί-
κει, καὶ ἐστὶν ἀναγκαῖον ἐπιμαίνασαι ἡμῶν ἀπει-
θεῖν.

ΠΑΠΑΣ.

Ἀπεκρίθη ὁ πάππας·
Περὶ τούτου ἐρωτήσαντες καὶ μὲλλω φροντισαί-
εἶναι γὰρ κατὰ τὸν κερὸν καπετάνιον ἐν τῷ
Βενετία ἐπιμαίνασαι κτήρια, καὶ πάλιν εἰ τι δεῖ-
ται ἢ ἰστανθῶν, ἀποθύμως τοῖσιν. πλὴν καὶ
ἡμεῖς λαθεῖτε τὸ χαρτίον τούτου, καὶ ἰδόντες ἀπο-
κρίθητε ἡμῶν.

ΒΑΣΙΑ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποκαλεσαμένων τῶν ἀρ-
χιερῶν ἰβηλοῦσαν. καὶ ἰδοὺς αὐτῶν μὴ ὅπως
λαβεῖν, τῆς ἀρχιερέων ἀναγκαζόντων λαβεῖν
αὐτό. καὶ δὴ καθίστατων αὐτῶν, εἰπὼν ὁ βα-
σιλεὺς.

ΙΟΥΛ
ΚΑΡΔ

Ἡμεῖς ὅσον εἰπομεν, εἰπομεν τῶν καρδι-
αίους, καὶ πλέον οὐδὲν λέγομεν. ὁ κερὸς δὲ ἡγ-
γίκε, καὶ πλέον ἢ δυνάμεθα πλημμελεῖν.
Ταῦτα ἀκέρως ὁ πάππας, ἀναγὰς ἀπῆλθεν,
ὡς ἰδοὺς, λυπημένῳ. ἀλλὰ μακροθυμῶν ὡν
τῷ καρδινάλιῳ Ἰουλιανῷ παρεχώρησε, καὶ ἰδε-
ράτωσε τὸν βασιλεῖα. εἰπὼν.

Ὅτι σέλιον ἀρχόντι σο, καὶ ἡμεῖς Γραμμα-
τα, ὅπως οἰκονομῶνται τὰ κτήρια. ἀλλὰ ἀξί-
μεν ἵνα ἡμῶν, καὶ ὁ διοκότης μὲν σο, ἵσως ἢ
δῶσει ὁ Θεὸς πλὴν τῷ πράγματι, καὶ ἵσως μὲν
σο ἀπείθει μὲν δόξης πολλῆς. θέλομεν δῶσειν
καὶ ἕξοδος ἵως Βενετίας, καὶ συνέσειν ἵως τῆς
πόλεως, καὶ μὴδὲν ἔχη λογισμὸν ἢ βασιλεία
σο.

Τούτων ῥηθῆντων ἔλθομεν ἐν τῷ οἴκῳ τῷ
βασιλείας, καὶ σιωπήθημεν πάντες ἕκαστος, καὶ ἐξ-
τίσαντες τὰ ζητήματα τῆς Λατίων, καὶ ἀπο-

quod diffidebamus; & impedimento
nobis est, quod nihil nocet? nonne e-
xaminatum saepe est Ferrariae dogma
Purgatorii? nonne decet illud in defi-
nitione poni, utpote ecclesiae nostrae
dogma? quam ob causam non annui-
tis? Verum quia serenissimus dominus
Imperator audire se velle dixit de pri-
matu Romanae ecclesiae, deque azymis;
duos praesentes magistros delegimus;
fratrem Joannem provincialem, & fra-
trem Ambrosium: quorum alter de u-
no, alter de reliquo disset.

Itaque coepit frater Joannes dicere
de primatu papae; dixitque per horam
& amplius, auctoritatibus canonum,
legum, & epistolarum sua dicta confir-
mans. Ubi vero is tacuit; orsus est
alter de azymis agere, citans & ipse le-
gem, & evangelistas, quantum satis e-
rat ad roboranda sua dicta. Postquam
illi dicendi finem fecere, rursus papa
ita fermocinatus est:

PAPA.

Nobis non erat in animo haec dice-
re, sed iussimus ea dici, ut serenissimi
Imperatoris voluntati satisfaceremus:
nunc igitur absoluta sunt omnia, nec
indigent disquisitione: unum tantum est
necessarium, ut fiat definitio, & unio
ecclesiarum Dei.

Respondit Imperator:
Nos nihil dicimus; nisi tempus in-
stare; & necesse est, ut reditus nobis
paretur.

IMPERATOR.

Respondit papa.
De hoc jam curavi, & curabo: missi
enim ad tempus capitaneum Venetias
ad comparandas triremes; & si quid
aliud opus erit ad reditum, prompte
illud praestabo. Ceterum vos etiam ac-
cipite chartulam hanc, & ea visa re-
spondete nobis.

PAPA.

Imperator autem adhibitis praesulibus
consultavit: & visum est ei, omnino
eam non sumere, praesulibus ut sume-
ret compellentibus. Itaque ubi con-
sulerunt, Imperator dixit:

Nos quidquid habuimus, diximus
cardinalibus; & nihil amplius dicimus:
sed tempus adventat, & diutius morari
non possumus.

IMPERATOR

Illis auditis papa surrexit, & abiit,
ut visus est, dolore suscepto. Attamen
ut longanimis cardinali Juliano munus
injunctis, isque mollivit imperatorem,
dicens:

Mitte aliquem ex tuis proceribus,
nos quoque litera mitemus, ut paren-
tur triremes: sed rogamus ut exproles
ipse & despotas tecum, quod finem rei
Deus imponat, atque ita tecum redeat
multo cum splendore: sumptus quoque
Venetias usque suppeditabimus, & au-
xilium usque Constantinopolim, nec so-
licitum sit imperium tuum.

JUL. CARD.

His dictis Imperatoris domum profe-
cti sumus, & omnes eo convenimus, &
examinavimus postulara Latinorum, re-
perimusque ea quinque: quae omnia &

SESSIO XXV.

recta. Primum de processione sancti Spiritus: secundum de azymo & fermentato: tertium de primatu papae: quartum de additione, quintum de purgatorio: & compulimus valde imperatorem, dicentes: Nos omnia recipimus, & statuatur rei finis: quae enim nobis est controversia de purgatorio? nos de hoc dubitabamus, quia dicebant, sanctos sine aliquo medio videre Deum, & peccatorum animas qui penitentiam egerunt, purgari per orationes; hoc igitur nos morabatur: sed hoc etiam pie nos expicientes imperatorem compellebamus, ut opus ad finem perduceret; ille vero volebat.

Itaque feria quarta mane, die mensis Junii decimosextimo, ivimus ad sepulcrum patriarchae; nonique diei commemorationem ei peregrimus. A prandio autem imperator per Nicenum & Mitylenensem vocavit in cellam suam omnes vicarios trium sanctissimorum patriarcharum. Venerunt igitur metropolita Heracleensis dominus Antonius, locum tenens sanctissimi patriarchae Alexandrini domini Philothet: & maxime honorabilis pater spiritualis dominus Gregorius, locum & ipse tenens ejusdem apostolicae sedis sanctissimi patriarchae Alexandrini: metropolita Ephesi dominus Marcus, locum tenens & ipse apostolicae sedis sanctissimi patriarchae Antiocheni; & praeterea locum tenens sanctissimi patriarchae Hierosolymitani domini Joachimi: metropolita Monembasensis dominus Dositheus locum tenens ejusdem apostolicae sedis sanctissimi patriarchae Hierosolymorum. Erat porro ejusdem apostolicae sedis sanctissimi patriarchae Hierosolymitani locum tenens metropolita quoque Sardinum Dionysius, qui Ferraria obiit. Cum ergo vicarii huc venissent, convenerunt cum Niceno & Mitylenensi octo etiam alii metropolitae, qui ex praesulibus se adjunxerant: hi vero sunt, Lacedaemonius, Rhodius, Nicomediensis, Distrensis, Cannenſis, Dramensis, Melencensis; qui omnes volebant unionem. Porro conventum hunc celebravit imperator, ut praesules cum Ephesio colloquerentur, quod esset patriarcharum Antiocheni & Hierosolymitani vicarius. Cum ergo se omnes in cellam imperatoris contulissent & confedisissent, cœperunt praesules cum Ephesio colloqui, volentes scilicet Ephesium ad sese pertrahere. Dixere autem omnes praesules quamplurima, imperatore audiente, & nihil dicente. Postquam vero praesules omnes dixerunt, tunc & Ephesius cepit sua dicere: dixit autem & ipse quamplurima ex evangelistis, ex sanctis & exemplis, ostendens & dicens, Spiritum sanctum ex Patre procedere, & sacrum symbolum non indigere additamento aut explicatione: aiebat enim, se non credere, Filium esse cau-

μεν αὐτὸ εἶπε, ὡς πάντα διήγησε καὶ κατὰ ἄνωγον, τὸ τῆς ἐκπορεύσεως τὸ ἅγιον πνεῦμα. τριτὸν δὲ τῶν, τὸ τὸ ἀζύμῳ τε καὶ ζυμῳ. τρίτον, τὸ τὸ ἀρχῆς τὸ πάπα· πῆρτον τὸ τὸ προσθήκης· τέταρτον, τὸ τὸ καθαρῆς. καὶ ἕκτα, κατὰ τὴν βασιλείαν πολλὰ, ἡμεῖς πάντα εἰργασάμεθα, εἰρήνη, καὶ ἡμεῖς τὸ πᾶν ἐργασάμεθα. τίνα γὰρ ἀμφιβολίαν ἔχομεν εἰς τὸ καθαρῆς ζητήματα, τὸ πᾶν ἀμφιβαλλόμενοι ἡμῖν, εἰπεῖ ἔλεγον, ὅτι θεωροῦσι οἱ ἅγιοι ἀμίσως τὸν Θεόν, καὶ ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν μετανοσάντων ἀμαρτωλῶν καθαρῆς διὰ ἄχων. Βλοπιῶν ὑπὲρ τῶν ἡ πλεμμίδια· ἀλλ' ἡμεῖς καὶ τὸ ἄσπεως δεχόμενοι ἕκαστον τὴν βασιλείαν πελεῶσαι τὸ ἔργον· ὁ δὲ ἔκ τῆς θεῆς.

ANNO CHRISTI 1438.

Τῷ πτόρτῳ ἐν τῷ ἁγίῳ, μὲν Ἰουλίῳ, ἐπτακαίδεκάτῃ, ἀπῆλθον ἐν τῷ πτόρτῳ τὸ κατεμάχῃ, καὶ ἐψάλαμεν τὸ ἔγκαιον αὐτῶν. καὶ ἀπὸ τῶν γέφυρας ἐμῶν οὐ βασιλεὺς διὰ τὸ Νικαίης καὶ τὸ Μιτυλιῶν, ἵνα ἔλθωσι πάντες οἱ ποτορηταὶ τῶν τετῶν ἁγιωτάτων κατεμαχῶν ἐν τῷ κελίῳ αὐτῶν. καὶ δὲ ἦλθον, ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας Ἀντωνίου, ποτορητῆς ἐν τῷ ἁγιωτάτῳ κατεμάχῳ Ἀλεξανδρείας κυρίου Φιλοθέου· καὶ ὁ τιμωτάτος πνευματικὸς κύριος Γρηγόριος, ποτορητῆς καὶ αὐτῆς ἐκ αὐτῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῷ ἁγιωτάτῳ κατεμάχῳ Ἀλεξανδρείας· ὁ μητροπολίτης Εφέσου κύριος Μάρκος, ποτορητῆς καὶ αὐτῆς ἐκ ἀποστολικῆς καθέδρας τῷ ἁγιωτάτῳ κατεμάχῳ Ἀντιοχείας, ἐπεὶ δὲ καὶ ποτορητῆς τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῳ Ἱεροσολύμων κυρίου Ἰωακείμ· ὁ μητροπολίτης Μονιμβασίας κύριος Δοσίθεος, ποτορητῆς ἐκ αὐτῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῳ Ἱεροσολύμων· ὑπῆρχε δὲ ἐκ αὐτῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῳ Ἱεροσολύμων ποτορητῆς καὶ ὁ μητροπολίτης Σαρδηνῶν κύριος Διονύσιος, ὅστις πτόρτῳ ἐν τῷ Φεράρα. ἔλθοντες δὲ οἱ ποτορηταὶ ἐστυῦθα, ἦλθον καὶ μὲν τὸ Νικαίης καὶ τὸ Μιτυλιῶν καὶ ἔπροι μητροπολίται ὅτι, οἱ ἁποστολικῆς ἐκ τῶν ἀρχιερέων· οἱ τινὲς εἰσιν ἄντι, ὁ Λακεδαιμονίας, ὁ Ρόδου, ὁ Νικομηδείας, ὁ Δίερας, ὁ Γάνου, ὁ Δραμας, ὁ Μελαίτου, ἄντι δὲ πάντες ἠθέλον ἔνωσιν ἐποιήσει δὲ ὁ βασιλεὺς ταύτῳ ἢ σύναξιν, ἵνα διαλεχθῶσιν οἱ ἀρχιερεῖς μὲν τῷ Εφέσου, ἐπεὶ ποτορητῆς ὑπῆρχε τῷ Ἀντιοχείας, καὶ τῷ Ἱεροσολύμων πατριαρχῶν. πάντων ἐν συναχθέντων ἐν τῷ κελίῳ τῷ βασιλέως καὶ καθισάντων, ἤρξαντο οἱ ἀρχιερεῖς ἐκ διαλέξεως μὲν τῷ Εφέσου, βελόμενοι τῶν Εφέσου ἔλυσαι ἑαυτοὺς. εἶπον δὲ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς πλήρη πολλὰ, τὸ βασιλεὺς ἀκρωμένῳ καὶ μηδὲν λέγοντος. μὲν δὲ τὸ εἰπεῖν πάντας τῶν ἀρχιερέων, ὅτι ἤρξατο ἐκ τῷ Εφέσου εἰπεῖν τὰ αὐτῶν. εἶπε δὲ ἐκ αὐτῶν πλήρη πολλὰ ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων, ἀπὸ τῶν ἀγίων, ἀπὸ τῶν συνοδῶν, ἀπὸ ἐπιστολῶν, ἀπὸ κανόνων, καὶ ἀπὸ τῶν παραδειγμάτων· δεικνύων καὶ λέγων, ὅτι τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ πατρὸς, καὶ ὅτι τὸ ἅγιον σύμβολον

ANNO CHRISTI 1439

SESSIO XXV.

ὅ δὲ δέεται ἀποδοῦναι, ἢ δὲ ἀνεπιτόξως. ἔλεγε γὰρ, ὅτι ἢ πείθεται ἔχει αἰτίαν τὴν υἱὸν τοῦ πνεύματος τῷ ἁγίῳ, ἀλλ' ἢ δὲ ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ ὡς ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, καὶ ἴτερα πολλά, ἕως ἢ ἡ ἰσπερὰ κατῆλθε. καὶ πάντων τῶν ἀρχιερέων διαλεχθέντων μετ' αὐτῶ, ἰδὲν λῦσαι, ἀλλ' ἔμεινεν ὁ κολοῖός κολοῖός, ἡμῶς δὲ ὑπεβήομεν.

Τῷ δὲ πέμπτῃ ἐμείνωσεν ὁ πάπας τῷ ἐκκλησίᾳ τῷ ἀνατολικῷ ἀπελθεῖν ἀπὸς αὐτὸν. καὶ δὴ ἀπελθόντων, ἀποτρέψατο διὸ διδασκάλος, καὶ ἐξηγήθησαν πάλιν περὶ τῆς ἀπονομίᾶς αὐτῶ. ὅτι ἐστὶν ἀπὸ ἀρχιερέων, καὶ ὅτι διὰ τοῦ Πέτρου, καὶ ποταπότης τῷ Χριστῷ, κενεὶ τῷ καὶ ἰδύει τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ὡς διδασκαλῶν καὶ ποιμῆν. εἴτα ἰδίδαξαν καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἄρτυ, ὅτι τὰ κενεῖα λόγια ἀγαθῶσιν αὐτῶν, καὶ μεταποιῶσιν εἰς σῶμα Χριστοῦ, ἢ μὲν αἱ τῶν ἱερῶν ἔχαι. καὶ πολλὰ περὶ τούτων εἰπόντων αὐτῶν, ἐκλήθησαν τῷ πάπᾳ. καὶ ἐπὶ τῷ γέματι συνήχθησαν εἰς τὴν βασιλίαν, καὶ ἐξηγήθησαν αὐτῶ πάντα, ἐπεὶ ἔκλυ μὲν ἡμῶν ἐν τῷ πάπᾳ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ τὰς βίβλους κληθείσας κομωδίαι, ἠρξάμεθα ἐρευνᾶν τὰ τῆς ἐκκλησιᾶς ἀπονομία. παρελθόντος οὖν ἐν τῷ παπῷ καὶ τῆς παρασκευῆς, τῷ σαββάτῳ συνήχθησαν πάλιν ἀπὸς τὴν βασιλίαν, καὶ συζητήθησαν περὶ πάντων ἰδὲν συνειραγμένοι. ἀλλὰ τῷ κενεῖ τῷ παπῷ ἐγράψαμεν καὶ ἐτέρφασμεν τὸ ἀπονομία τῷ πάπᾳ, πλὴν διὸ τινῶν. ἵνα μὴ συναθροίξῃ συνόδον οἰκουμένην ἀντὶ τοῦ βασιλεὺς καὶ τῶν πατριάρχων, εἴπερ ἴθωσιν. εἰ δὲ μεμνηθῶσι καὶ ἐκ ἴθωσιν, ἵνα μὴ διὰ τὸ ἀπεμῆν ἡ συνόδῳ. καὶ τὸ δειπνόν, εἰ τις νομίζῃ ἀδικεῖσθαι παρὰ τῆς τῶν πατριάρχων, καὶ ἴθωσι ὁ ἐκκαλύμῳ τῆς ἐκκλησίᾳ, ἵνα μὴ ἐρχώμενοι εἰς πατριάρχαι ἀποσπῶντες καὶ κενόμενοι, ἀλλ' ὁ πάπας πέμποι ἔχεταις κατὰ χώραν, κατέσει παρῶν τῶν ὑποθίστων περικῶς ποιεῖν τῶς ἀδικημάτων τὸ διακοῦν.

Ταῦτα τῷ κενεῖ παπῷ τοῖσιν πατριάρχοις παρὰ τὴν βασιλίαν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἀπὸς τὴν ἰσπίαν, εἰπὼν ὅσα ἐπαράξαμεν, καὶ ὅσα ἀπονομία δέδοκαμεν αὐτῷ. ἀλλ' ὁ πάπας οὖν τῷ συνόδῳ αὐτῶ εἰπὼν βυλαθλιῶναι, καίτοιγε ἠδὲως ἀκούσας ταῦτα, τῷ δειπνῶν εἰπὼν ἀποκεθλιῶναι, ἥτις ἡ εἰκοστὴ δειπνῶ τῷ Ιουλίῳ μῆνας.

Τῷ δειπνῶ οὖν ἀπέειλε καρδινάλιος τρεῖς ἀπὸς τὴν βασιλίαν, καὶ ἀπελογήσατο. ὅτι θέλει τὸ ἀπονομία πάντα τῆς ἐκκλησίας αὐτῶ, καὶ θέλει ἔχειν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἰθύνει καὶ ποιμαίνειν πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν τῷ Χριστῷ, ὡσπερ ποιμῆν τῶν προβάτων. ἀπὸς τούτους ἵνα ἔχῃ ἐχέσιν καὶ διαίκαμεν συγκαθεῖν συνόδον οἰκουμένην, ὅτε δεήσῃ, καὶ πάντες τῶν πατριάρχων ὑπέειπεν τῷ θελήματι αὐτῶ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἀπήλπισε, καὶ ἐκ ἀπελθὼν αὐτοῖς, εἰ μὴ οἰκονομήσατε ἡμᾶς ἀπελθόντων, εἴπερ ἔχετε θέλημα. καὶ ἀπῆλθεν ὁ

A sam Spiritus sancti, aut Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere tanquam ab uno principio, & multa alia, usque ad vesperum. Cumque multa cum eo collocuti essent omnes presules, nihil profecerunt, sed cornicula mansit cornicula: nos autem operam perdebamus.

Feria vero quinta evocavit ad se papa orientalem ecclesiam. Iis autem profectis duos iussit magistros de privilegiis ejus rursum differere: quod sit summus pontifex, & Petri successor, Christianique vicarius: & judicet ac regat catholicam ecclesiam tanquam doctor & pastor. De sacro deinde pane differuerunt, quod verba illum domini consecrarent, transmutentque in corpus Christi, non autem orationes sacerdotum. Ac de his multo ab illis sermone habito digressi sumus a papa: & convenimus a prandio ad imperatorem, omniaque illi recensuimus; non enim venerat nobiscum ad papam.

His imperator auditis iussit afferri libros; & conspimus perquirere privilegia ecclesiarum. Lapsa igitur circa hæc feria quoque sexta, sabbato rursum convenimus in domum imperatoris: & inita consulatione de omnibus nihil conclusimus: sed die dominico mane scripsimus, & admisimus privilegia papæ, præterquam duo; Ne convocet synodum œcumenicam sine imperatore, & patriarchis, si convenient: quod si advocentur, & non veniant, propterea impedimento sint, quo minus synodus fiat: Alterum est; ut si quis putet, se ab aliquo patriarcharum pati injuriam, & veniat qui interposuit appellationem; ne patriarchæ ipsi sese sistant judicandos: sed papa mittat in provinciam quamque inquisi ores, & tibi per eos presentibus negotiis in patribus injuriam passi jus suum obtineant.

Cum hæc die dominico mane egissemus, rogavimus imperatorem; istæque ad vesperum adiit pontificem, discitur quidquid egissemus, & quæcumque illi privilegia dedissemus. Papa vero dixit, se cum sua synodo consilium initurum, cum tamen ea libenter audisset; & feria secunda, die scilicet Junii vigesima secunda responsurum.

Itaque feria secunda misit ad imperatorem tres cardinales, & respondit, se velle omnia ecclesiis suis privilegia; velleque ad se fieri appellationes: nec non regere & pascere universam Christiani ecclesiam, uti ovium pastorem: auctoritatem præterea sibi esse & facultatem celebrandi synodum œcumenicam, cum opus fuerit: & omnes patriarchas parere ejus voluntati.

At vero imperator his auditis desperavit; nec aliud respondit, nisi: Curate de nostra hinc professione, si vobis est

S 85310 XXV.

est in animo: & abierunt cardinales. Venit quoque dies festus natiuitatis venerandi præcurſoris: & quia Florentini cum magna celebritate agunt, seruatum est silentium usque ad quintum & vigesimum Junii diem.

Quo nos die contristabamur, quod spes nulla esset unionis; magnoque more & ægritudine affigebamur.

Verum qui rebus omnibus providentia sua consulti Deus, non dereliquit nos, sed excitavit Rhutenum, Nicenum, & Mitylenensem, & quosdam alios ad operam suam interponendam. & hi quidem papa, alii vero imperatori animos addiderunt: no multa, modum adinvenierunt; & papa quidem accivit imperatorem; imperator autem obsecratus est papa; conjunctique consultarunt; collatisque consiliis nos congregarunt & feria sexta delegimus ex nostris quatuor. & Latini quatuor alios; coactisque omnibus in præſentium papa, delecti quidem disputarunt in quodam loco: hos vero cum imperatore in triclinio sedebamus ad plures horas. Interim papa bellarius ex saccharo, vinoque nos refecit; nihil tamen factum, quod esset ex re: nisi quod imperatoris domum profecti post consultationem pari consensu in scriptisimus

De primatu papa, fatemur ipsi sumum pontificem, & procuratorem locum gerentem, ac vicarium Christi, pastorem & doctorem omnium Christianorum, regentem & gubernantem Dei ecclesiam. salvis privilegiis & iuribus patriarcharum orientis: & Constantino, politanum quidem secundum esse post papam. deinde Alexandrinum; post hunc esse Antiochenum; postremo Hierosolymitanum

Hæc cum scripsissemus statim nihil amplius scribere, aut tacere; sed si hoc a papa non reciperetur; nisi esse ultra faciendum. Itaque misso hoc feria sexta vespere, cognovimus libenter fuisse receptum. & acquievimus. Sabato vero mane tota orientalis ecclesia in templum Novelle, ubi sepultus est patriarcha, & commemorationis ejus officium celebravit. Quo absoluto Rhutenus & Mitylenensis accessere ad pontificem, dixeruntque ei.

GRÆCI: En serenissimus imperator condoleat ad omnia, quæcumque tua beatitudo postulavit: & nos omnes fecimus quidquid voluisti: nullaque alia de causa reluctari novimus. nisi ut res quam citissime absolvatur; & si quid erit nobis dicendum, prætermittimus, quia ritibus Venetæ cito sunt solutura. Cum ergo multi dies festi præterierint, non est facta unio, nunc vero celebritas corporisolum apostolorum dat nobis munificam illius conficienda occasionem, idque non sine divino numine: tu enim es eorum successor, debantque tibi coronam hanc eo die largiri, quæ incorruptam illi coronam affecti sunt: se-

καρδίαλοι. κατέλαβε δὲ καὶ ἡ ἑορτὴ, τὸ ἡμεῖς ἐλευθέρωσα, ὅτι ἐκ τῆς ἐλπίδος ἐνώστως. καὶ τῶ ἐν ἡμῖν κρηθραία καὶ θλίψις πολλή. ἀλλ' ὁ ἔ ἀπάντων ἀποστολῆς Θεὸς ἔ κατέλαβεν ἡμᾶς. ὅλλα δὲ ἄνευ τῆν τε Ρωσίας, ἡ Νικαίας, ἡ Μιτυλίων, ἡ ἄλλος τινὰς μοισιθισσας. καὶ οἱ μὲν ἑθαρσοποίησαν ἡ παπᾶ, οἱ δὲ τὴν βασιλεία. Ἐ ἀπλῶς ἐποίησαν ἕτοιμον τινὰ. καὶ οἱ μὲν παπᾶς ἐμίμνησε τῶ βασιλεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέκρινε τῶ παπᾶ. καὶ ἐνωθέντες ἐβυλῶθησαν, καὶ βυλῶθέντες ἐσωμαζαν ἡμᾶς. καὶ τῆ παρασκευῆ ἐξελεξάμεθα ἀφ' ἡμῶν πέντε παπᾶς, Ἐ οἱ Λατῖνοι ἄλλος πέντε παπᾶς καὶ πάντων εὐνοχθέντων ἐν τῶ παλατίῳ τῶ παπᾶ, καὶ μὲν ἐκλεχθέντες διελέγοντο ἐν τῶν τινὶ, ἡμῖς δὲ ἐν τῶ τεκλίῳ μὲν τῶ βασιλεῖος ἐκαθίσθαι μᾶς πρῶτον, ὅτι κερτερεν ὁ κερτερὸς καὶ ἐποίησαν ὁ παπᾶς διακρεσην ἡμῖν, κερτερὸν καὶ οἶνον κερτερας πᾶσιν ἡμῖν. ἀλλ' ἔδιν ἔχρητο ἡ δόντων, εἰ μὴ ὅτι ἔλθομεν ἐν τῶ οἴκῳ τῶ βασιλεῖος, καὶ κερτερὸς βυλῶθέντες συνεφωνησάμεθα, καὶ ἐγράψαμεθα ἕως.

Τῆς οὖν ἑκοστῆς πέμπτῆς καταλαβόντες, ἡμῖς ἐλευθέρωσα, ὅτι ἐκ τῆς ἐλπίδος ἐνώστως. καὶ τῶ ἐν ἡμῖν κρηθραία καὶ θλίψις πολλή. ἀλλ' ὁ ἔ ἀπάντων ἀποστολῆς Θεὸς ἔ κατέλαβεν ἡμᾶς. ὅλλα δὲ ἄνευ τῆν τε Ρωσίας, ἡ Νικαίας, ἡ Μιτυλίων, ἡ ἄλλος τινὰς μοισιθισσας. καὶ οἱ μὲν ἑθαρσοποίησαν ἡ παπᾶ, οἱ δὲ τὴν βασιλεία. Ἐ ἀπλῶς ἐποίησαν ἕτοιμον τινὰ. καὶ οἱ μὲν παπᾶς ἐμίμνησε τῶ βασιλεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέκρινε τῶ παπᾶ. καὶ ἐνωθέντες ἐβυλῶθησαν, καὶ βυλῶθέντες ἐσωμαζαν ἡμᾶς. καὶ τῆ παρασκευῆ ἐξελεξάμεθα ἀφ' ἡμῶν πέντε παπᾶς, Ἐ οἱ Λατῖνοι ἄλλος πέντε παπᾶς καὶ πάντων εὐνοχθέντων ἐν τῶ παλατίῳ τῶ παπᾶ, καὶ μὲν ἐκλεχθέντες διελέγοντο ἐν τῶν τινὶ, ἡμῖς δὲ ἐν τῶ τεκλίῳ μὲν τῶ βασιλεῖος ἐκαθίσθαι μᾶς πρῶτον, ὅτι κερτερεν ὁ κερτερὸς καὶ ἐποίησαν ὁ παπᾶς διακρεσην ἡμῖν, κερτερὸν καὶ οἶνον κερτερας πᾶσιν ἡμῖν. ἀλλ' ἔδιν ἔχρητο ἡ δόντων, εἰ μὴ ὅτι ἔλθομεν ἐν τῶ οἴκῳ τῶ βασιλεῖος, καὶ κερτερὸς βυλῶθέντες συνεφωνησάμεθα, καὶ ἐγράψαμεθα ἕως.

Πρὸς τῆς ἀρχῆς τῶ παπᾶ, ἐμολογῶμεν αὐτῶν ἀπὸν ἀρχιερέα, καὶ ἐπίσκοπον, καὶ κρηθραία καὶ βικάρειον τῶ Χριστοῦ, ποιμένα τε καὶ διδάσκαλον πάντων Χριστιανῶν ἰθιῶν τε καὶ κρηθραία καὶ ἐκκλησια τῶ Θεοῦ, σωζόμεθα τῶ σωθόμενων καὶ τῶ δικαίων τῶν πατριαρχῶν τῆς ανατολῆς: τῶ Κωνσταντινουπόλεως, δεύτερον εἶναι μὲν τῶν παπᾶν, εἶτα ἡ Αλεξανδρείας, ἡ Αντιόχεια μὲν τῶν τῶν εἶτα τῶν ἱεροσολυμῶν.

Ἐαυτὰ γραψάμεθα, ἔς ἡσάμεθα μνησθῆναι ἡ ἡτοροφαι ἡ ποιῆσαι τί. ἀλλὰ τότε μὴ δεχθῆναι ἡ ἀπὸ τῶ παπᾶ, ἄλλο τι πλὴν ἡ ἡτοροφαι. καὶ οἱ σείλαντες τῆ ἐσπέρα τῆς παρασκευῆς ἐμαθάρμεθα: ὅτι εἶδετο αὐτὸ ἡδῶς, καὶ ἀπικαυθημῶν. τῶ σαββατίῳ δὲ ἡσπὸ ἀπῆλθον πᾶσα ἡ ἐκκλησια τῆς ανατολῆς ἐν τῶ ἡσπὸ τῆς Νοβελλας, εἶθα εἶσιν ὁ παπᾶ τῶ πατριάρχῳ καὶ ἐκαθῆσαν μνημόστων αὐτῶ. ἐκλεθόντων τῶν τῶ μνημόστων αὐτῶ. ἐκλεθόντων τῶν τῶ μνημόστων αὐτῶ, ἀπῆλθον ἡ Ρωσίας μὲν τῶ Μιτυλίων ἡ παπᾶν, καὶ ἔσπον αὐτῶ.

Ἰδὲ ὁ γαλιωτατος βασιλεὺς συνεκατέβη εἰς πάντα ἔσκα ἐζήτησεν ἡ μακαριότης σου. ἀλλὰ καὶ ἡμῖς πάντες, ὅσα ἐχρηζες, ἐποίησαμεθα. καὶ δὲ ἔδιν ἄλλο κρηθραία ἀντιστῆναι, εἰ μὴ διὰ τῶ συντομίαν τῶ πραγματος. καὶ εἰν ἔχρηζῶν τε εἶπεν; κατέλιπο μὲν αὐτὸ διὰ ἡ Βενετικῶν πατριάρχων τῶν ταχῆσαν ἐκλεθῶν. διὸ πολλῶν ἑορτῶν παρελθούσων ἔκ ἐχρητο ἡ ἐνωσις. νῦν δὲ ἡ σφοδροφορῶν ἡ ἡσπὸν καταλαβόντα, ταύτην ἡμῖν ἐφιλοτιμησάτο, καὶ ἐκ ἀθεί. εἰπέ σο δ' ἀδοχῶ αὐτῶν, Ἐ ἀπέειπεν δδναί σοι τῶν τοῦτων εἶφανον ἐν τῆ ἡμέρα, ἐν ἡ ἔλασον αὐτοῖ τῶν αμαρταντων εἶφανον. σπῆδασον ἐν, ἵνα συλλεταρῶσῶμεν ἐν τῆ ἑορτῆ αὐτῶν.

ANNO CHRISTI 1459.

ΓΡΑΚ

ANNO
CHRISTI
1439.
IIAIIAS.

SESSIO
XXV.
PAPA.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ πάπας, ἔδωκε αὐτοῖς ἀπελ-
γεῖν καὶ ἀχαριστῶ, φησὶ, πλὴ σπουδῶ ἡμῶν, καὶ
ἐγὼ ὑπὲρ τῆς συντομίας ταύτης τὴν συναξίν ταύτην
ποιῶ τὴν λογάδων ἡμῶν θεωρεῖτε. ἰὴ γὰρ συναξίς
μεγάλη ὡς ἑδέεσσι καὶ θαρρῶ, φησὶ, καθὼς καὶ
ἡμεῖς λέγετε, ὅτι ἡ ἔνωσις ἐστὶ τῆς μνήμης τῆς ἀποστό-
λων Χριστοῦ πελειώσεται. μελλομένου οὖν σήμερον
ἐκκληθῆναι καὶ ὁμοιοῦσαι, καὶ τότε ἔχω μιλῆσαι
ὑμῖν πλὴν τῆς ἔργου πελειώσεται. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ
μητροπολίται ἀπῆλθον, καὶ ἀγγεῖλαι τῷ βασι-
λεῖ ταῦτα πάντα. καὶ οὕτως ἐξεδεχόμεθα τῷ σαβ-
βάτῳ πελεῖν ἀπολογίαν καὶ πελειώσεται τὴν πρά-
ματις.

Ἐσπύρας τῶν τῆς Γεγονίας, ἦλθον ἀπὸ με-
ρους τῆς πάπας ὁ, πὲ Κρήτης, ὁ Ρόδου, καὶ ὁ
Κορώνης, καὶ ἔπειν τῷ βασιλεῖ ὅτι ἐβουλόσαν-
το καὶ ἐγγυῶσι τὴν συμφωνίαν, καὶ αὐτοὶ ἵνα ἤμ-
ται ὁ πῦρ τῶν ὄρων Ρωμαϊκῶς πὲ καὶ Ἐκκλη-
σιῶν, καὶ ἵνα ἐπιγραφῶσι πάντες καὶ ἰαὶ φθα-
σῶσι, τῆς ἑδέεσσι, τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀγίων ἀποστό-
λων ἤμῃσιν ἢ λειτουργίᾳ ἡμῶν ἢ ἔνωσις. τῶ
προσὶ πῶν ἦλθον οἱ ἀποπέμψιμοι τῶν Λα-
τίνων, καὶ ἔλαβον τὰς ἡμετέρας, καὶ ἀπῆλθον ἐν
τῷ γὰρ τῶ ἀγίου Φραγκίσκου. καὶ καθίσαντες
ἐποίησαν τὸν ὄρον τῆς σωσιῶν. καὶ κομισάντες
ταῦτα τῷ βασιλεῖ, ἀνέγνωσαν αὐτῶν. καὶ εἶπεν
ἐκ ἀπορρομιῶν ἀβίλῃσιν αὐτῶν. ἔλεγε γὰρ ἐν
τῇ ἀρχῇ. Εὐχόμενος ἐπίσκοπος δὲ δὲ τῶν δὲ-
λων τῶ Θεῷ εἰς διήμερον μνήμην. ὁ δὲ βασι-
λεὺς ἐκ ἡδέεσσι οὕτως, ἀλλὰ ἢ μὴ γραφῶναι
ὄλως τὸ ὄνομα αὐτῶν, ἢ γραφῶναι μὲν, ἀλλ' ἢ
μονομερῶς μόνον τῷ πάπα, ἀλλὰ. σιωπῶνται
τῷ γαλλωτικῷ βασιλεῖ. ἰαὶ τῷ πατριαρχῷ
Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τῷ ἱερωῶν πατριαρχῶν.

Διελθόμενοι δὲ καὶ πρὸς τῶν ἀπορρομιῶν τῶ
πάπα, ἵνα ἔχῃ αὐτὰ καθὼς φέρεται ἢ θεῖα
ἢ ἀρχὴ καὶ ῥητὰ τῶ ἀγίων. καὶ ἔδεν τῶ ἡρώε τῶ
βασιλεῖ. μῆκος, φησὶ, τίς τῶ ἀγίων ἐν ἐπι-
σολῇ τιμῇ τῶ πάπα, καὶ ἐκκλησίας τῶ ἡρώε ἀπο-
ρρομιῶν. ὁ δὲ δια τῶ ἡρώε μιλῆσει καὶ πάπα, ἢ
διωρθῶσαι τὸν, ἢ οἰκοδομησάτω αὐτῶν τῶ ἀπει-
θεῖν.

Τὸν αὐτῶν ὁ πάπας ἱππάρχῃ, καὶ ἀπε-
χεῖσθαι αὐτοῖς καὶ διὰ αὐτοῦ ἔργον φορτικῶν ἐ-
πε τῶ βασιλεῖ, θαυμάζω πολλά. ἀλλ'
ὁμῶς ἀπόσειλας καρδινάλιος πρὸς τῶ βασιλεῖ,
τὸ μὲν πρῶτον διωρθῶσαι, ὅτι ἵνα γραφῶσι,
σιωπῶνται τῶ γαλλωτικῷ βασιλεῖ καὶ τῶ πα-
τριαρχῶν. τὸ δὲ δεύτερον ἐκ ἡβουλήθησαν, ἀλλ'
ἔλεγον. ὡς δυναμέθα κρείττονας ἔχειν πλὴν
ἀρχῆν καὶ παρὸν ἡρώεσι οἱ ἀγίοι; ἀλλ' ὁ βα-
σιλεὺς ἀπορρομιῶν τῶ ἐβουλόσαντο γραφῶσι ἐν αὐ-
τῶ. ἔλεγε, γὰρ ἵνα προσεῖδῃ, κατὰ πλὴν δύνα-
μιν τῶ κανόνων, καὶ μὴ κατὰ τῶ ῥητὰ τῶ ἀγίων.
καὶ ἔδεν ἀμφοτέρωθεν, ἀλλ' ἀπῆλθον οἱ καρδι-
νάλιοι.

Τὸ τρίτον οὖν πρὸς σιωπῶνται πάντες καὶ
εἰς τὴν ἱερωῶν ἱερωῶν, ἰγνωσιμαχόμενοι ἀμφοτέ-
ροι καὶ οἱ μὲν ἔλεγον. οἱ Λατῖνοι εἰσιν αἰτίοι

A flina igitur. de eorum die festo missa-
rum solemniter simul celebremus.

His auditis papa hilare ad eos re-
spondit: & gratias, inquit, ego studio
vestro, & ego, ut videtis, conventum
hunc optimatum facio ad negotium ci-
to expediendum: (erat vero, quantus
nunquam antea, magnus conventus)
& confido, inquit, ut vos etiam dicitis,
unionem die festo apostolorum
Christi esse conficiendam. Itaque hodie
postquam consultabimus, unamque ten-
tentiam amplectemur, tunc vos tertio-
res faciam de operis absoluteione. Cum
hæc metropolitæ audissent, abierunt;
omniaque imperatori renuntiaverunt. Ex-
pectabamus igitur sabbato plenam re-
sponsonem, relique totius finem.

Venerunt ergo, cum advesperasceret,
nomine papæ, Cretensis, Rhodius, &
Coronenus præfules; dixeruntque im-
peratori; consultationem esse habitam,
& unionem admissam; utque postriedie
fieret tomus definitionis Latine & Græ-
ce, & omnes tubcriberent; qui si con-
fectus esset feria secunda, die festo san-
ctorum apostolorum celebraretur missa,
& feret unio. Venerunt igitur mane
constituti ex Latinis, assumptisque no-
stris contulerunt se in templum S. Fran-
cisci: & cum sedissent, conscribere de-
cretum unionis: quod deinde alatum
imperatori legerunt; statimque ipso in
exordio nota illud confixit: dicebat e-
nim in principio; Eugenius episcopus
servus servorum Dei ad perpetuum me-
moriam: at vero amperator non ita,
sed volebat aut omnino ejus nomen
reticere, aut scribi quidem, sed non
papæ solius, verum hoc addito: Con-
sensu serenissimi imperatoris, & patriar-
chæ Constantinopolitani, ceterorumque
D patriarcharum.

Agebat præterea de privilegio papæ,
ut habeat illa juxta determinationem
sacræ scripturæ, & dicta sanctorum:
hoc etiam non placuit imperatori: An
si quis, inquit, sanctorum in epistola
honorat papam, excipiet hoc pro privi-
legio? Propter hæc significavi papæ,
aut hoc cõrrigeret, aut de reditu ejus
cogitaret.

Quod audiens papa turbatus est, &
respondit eis. Qua imperator affectus
molestia hoc dixerit, valde miror. Ve-
rumtamen missis ad imperatorem cardi-
nalibus primum quidem correxerunt,
ut videlicet scriberent, consensu tere-
nissimi imperatoris & patriarcharum:
alterum vero noluerunt, sed abebant.
Unde melius possumus habere prima-
tum, quam ex scriptis sanctorum? At
vero imperator cogebat ibi aliquid ap-
poni; dicebat enim, ut adderetur. Jux-
ta tenorem canonum, & non, Secun-
dum dicta sanctorum: nec ulla ratione
consenserunt, sed abjere cardinales.

Itaque feria tertia mane convenimus
omnes, & requirentes alter ab altero,
utique altercabamur: & hi quidem di-
cebant; Latinos esse causam moræ.
illi

SESSIO XXV.

illi vero, imperatorem: cumque hæc A dicerentur, affligebamur. Ad vesperum autem imperator coegit præfules, dixitque eis:

IMPERATOR. Cardinales venerunt ad me, dixeruntque de proposita questione plane multa: ego vero illis respondi quoad ejus fieri potuit. Videntes igitur mihi non potuisse persuaderi, rogarunt, ut vos convocarem; loqui enim volunt coram vobis. Idcirco sanctitatem vestram, ut huc veniret, admonui: quo venientes & illi inveniant vos, dicantque quidquid voluerint.

Dum hæc dicerentur, en cardinales, & cum ipsis archiepiscopi, multique viri docti: cum ergo sedissent, Julianus eorum consilio sic orsus est dicere:

JUL. GARD. Serenissime imperator, vosque summe venerandi patres, ex duabus que sunt inter nos controversiis, de prænotatione nominis papæ, deque sanctorum dictis: alteram utcumque sedavit ipse beatissimus pater, appositumque est in prænotatione nomen serenissimi imperatoris & patriarcharum, cum neque necessarium esset, neque his temporibus congruens. De dictis vero, quo pacto illa velimus in definitione allegari, nihil ambigimus, cum dicta sanctorum sint, & per ea symbolum quoque fidei compositum sit, & sacrificium, & quidquid canonibus continetur; ac sine dictis sanctorum nihil sit factum. Quapropter sperabamus vos nullam controversiam facturos. Nunc igitur audito mane de his multo sermone serenissimi imperatoris, operæpretium nobis est vitium, vos quoque qui ecclesiastici doctores estis, hoc habere cognitum; an æquum sit, Dei opus impedire propter dicta sanctorum. Rogamus itaque vos, ne diutius in luctatione versetur ecclesiarum unio, tempusque frustra contetur; sed admitta allegatione de dictis sanctorum, fiat unio, hæc & similia cum dixisset, tacuit. Respondit imperator, spatium velle sibi dari ad consultandum. Statimque egressis cardinalibus nos consilium inimus, scripsimusque habenda esse a papa sua privilegia juxta canones, & dicta sanctorum, sacramque scripturam, & acta synodorum. Hæc illis ex tempore exarata tradidimus: responderuntque nobis: Soli nos nihil dicere possumus, sed accepta hæc scriptura referemus omnia ad dominum nostrum, atque ita crastino die respondebimus.

Postridie igitur, quarta videlicet feria, profecti sunt cardinales ad imperatorem, dixeruntque ei: Pater sanctus duas accepit scripturas, jussitque nos de duabus alteram eligere. Legatur ergo tomus, examineturque, ut res ad finem perducatur.

LECTUS EST TOMUS, & placuit: jussit ergo imperator, postera die ex utraque parte convenire sex, ut definitio & tomus

τῆς πλημμελείας· οἱ δὲ, ὁ βασιλεὺς. καὶ τῶν λειτουργῶν ἐλυτῶμεθα. ἀπὸς ἐσπίραν δὲ σωηθροισεν ὁ βασιλεὺς τὸς ἀρχιερεῖς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς·

Οἱ καρδινάλιοι ἦλθον πρὸς ἐμὲ, καὶ εἶπον πρὸς τὸ ἀποκειμένη ζητήματος πλήρη πολλὰ· ἐγὼ δὲ ἀπειλοῦσα μὲν αὐτοῖς ἔσσαν τὸ διωκτικὸν ἰδόντες ἂν ὅτι ἂδὲν διώκονταί· φείσασί με, ἀρεκάλεσαν ἵνα συναξῶ ὑμᾶς· θέλωσι γὰρ ἐμὴ λῆσαι ἱμασσοῦν ὑμῶν· καὶ διὰ τῶν ἐμῶν ἰσχυρῶν ἀγισωσύνην ὑμῶν εἶθαι ὡδε, ὅπως εἰθόντες κἀκεῖνοι εὐρωσιν ὑμᾶς, καὶ εἴπωσιν ὁ χρῆμα.

Τῶν οὖν λαβυμῶν, ἰδοὶ καὶ οἱ καρδινάλιοι, καὶ σὺ αὐτοῖς ἀρχιεπίσκοποι καὶ τῶν λογίων πολλοί· καὶ καθισάντων, βολῆθεῖς τότε ὁ Ιουλιανός, ἤρξατο λέγειν ὕπερ·

Γαλιωτότατε βασιλεῦ, καὶ ὑμεῖς σεβασμιώτατοι πατέρες, δύο ἀμφισβήτησιν ἔσσαν ἐν ἡμῶν, πρὸς τῆς ἀποτάσεως τὸ ὀνόματος τῆς πάπα, καὶ πρὸς τῆς ῥῆτῆς ἁγίων, τὸ ἐν ὀπισθοῦσι διαρθροῦσιν αὐτοῖς ὁ μακαριώτατος πατὴρ· καὶ ἐπέθη τῆ ἀποτάσει καὶ τὸ ὄνομα τῆ γαλιωτότατος βασιλείας & τῆς πατριάρχων, ἀπάγμα μὴ ὑπάρχον ἀνακαίον, μηδὲ τὸ κρηρῶν. πρὸς τῶν ῥητῶν δὲ ἰδεῖται ἀμφισβολίαν ἔχοντα, ὅπως ζητημῶν τεθῆναι ἐν τῶ ὄρω· ἐπεὶ ῥητῶν ἁγίων εἰσὶ, καὶ διὰ τῶν γέγονε καὶ τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, καὶ ἡ θυσία, καὶ πάντα τὰ τῶ κανόνων· καὶ ἀνὰ τῶ ῥητῶν τῶ ἁγίων ἰδὲν γέγονε· καὶ λοιπὸν ἡ ἀμφισβολία μὴ ἀμφισβῆλαι ὑμᾶς. καὶ οὐκ ἀκόσμητος τῶ πρὸς τῶ γαλιωτοῦ βασιλείας πολλῶ λόγον πρὸς τῶν ποιησαμένων, ἔδοξεν ἡμῶν, ὅπως & ὑμεῖς οἱ τῆς ἐκκλησίας ῥητορες μάθητε τότε, εἰπερ ἐστὶ δίστηρον, ὅτι διὰ τῶ τῶ ἁγίων ῥητῶν ἰμποδιζέται τὸ ἔργον τῶ Θεοῦ. παρακαλέωμυ ποῖνα ὑμᾶς, μὴ ἐπὶ πολὺ ποικύηται ἡ ἔνωσις τῶ ἐκκλησιῶν, μηδὲ ὁ κρηρῶν πλημμελῶ, ἀλλὰ τῶ ῥητῶν τῶ ἁγίων σεβασμοῦντων, ἡμῶν ἡ ἔνωσις. ταῦτα καὶ ἄλλα ὅμοια εἶπων, ἐσίγησεν. ἀπέκριντο δὲ ὁ βασιλεὺς, δοθῆναι κρηρῶν αὐτῶ, ἵνα βολῆθῶ· καὶ ἔδιδε ἀπῆλθον οἱ καρδινάλιοι ἔξω. καὶ ἡμεῖς ἐβουλοσάμεθα, καὶ ἐγράψαμεν· ὅτι ἵνα ἔχη ὁ πάπας τὰ ἀπονόμια αὐτῶ κατὰ τὸς κανόνες καὶ τὰ ῥητῶ τῶ ἁγίων, καὶ τῶ θείαν γραφῶν, καὶ τὰ ἀρακτικὰ τῶ συνόδων, ταῦτα σχεδιάσαντες δέδωκαμεν αὐτοῖς· καὶ ἀπέκρινθησαν ἡμῶν. ἡμεῖς μόνον ἐκ ἔχοντα ἵνα εἴπω· ἀλλὰ τὸ γραμματίον ὑμῶν τῶ λαβόντες, ἀνεφέρωμυ πάντα τῶ κρηρῶ ἡμῶν, καὶ ὅπως εἰς τῶ αἰετον ἀπολογησόμεθα.

Τῶ ἑπόμενον δὲ, ἤκουον τῶ τετάρτη, ἀπῆλθον οἱ καρδινάλιοι εἰς τὸν βασιλεῖα, καὶ εἶπον αὐτῶ· ὁ πατὴρ ὁ ἁγίος ἔδιδε δύο γραμματία, καὶ ὤρσειν ἡμῶν ἐκλιξασθαι ἐκ τῶ δύο τὸ ἐν· λοιπὸν ἀναγνωθῆτω ὁ τῶμ, καὶ ἔξετασθῆτω, ὅπως δοθῶ τῶ ἀπάγματι πλεῖα ἀπόφασις.

Αναγνωθῆσης οὖν τῆς γραφῆς τὸ τῶμ, καὶ ἀρεσάσης, ὤρσειν ὁ βασιλεὺς εἰς τῶ αἰετον

ANNO CHRISTI 1439.

ΒΑΣΙΑ.

ΙΟΥΛ. ΚΑΡΔ.

ANNO CHRISTI 1439.

συναχθῆναι ἐκ ἀμφοτέρων τῶν ἑξ, ὅπως γραμ...

Amus unionis Græce & Latine scribere...

ESS I O XXV.

Ταῦτα οἰκονομήσαντες, τὴν πέμπτην ἡμέραν...

His ita ordinatis, feria quinta mane contulerunt...

Τῆς δὲ δευτέρας δὲ, μηνὶ Ἰουλίου εἰς τῆς ἑξ, γίν...

Feria vero secunda, sexta die Julii, facta est unio...

ΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ.

Εὐρίνου ἐπισκόπου δόλου τῶν δούλων τῶ...

ΕΤροπαιώδωσαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀγαλλιάσω...

Concil. General. Tom. XXXI.

DEFINITIO.

SANCTÆ ŒCUMENICÆ SYNODI FLORENTINÆ.

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam...

LÆTENTUR cæli & exultet terra: sublatus est enim de medio...

Tit unum,

DEFINITIO CONCILII FLORENTINÆ

Ita etiam Bloucus edit. die 1. 10. Decad. 3. 4.

DEFINITIO CONCILII FLORENT.

unum, vinculo fortissimo caritatis
& pacis utrumque jungente parietem, & perpetuæ unitatis fœdere copulante ac continente; postque longam mœroris nebulam, & dissidii diuturni atram ingratamque caliginem, serenum omnibus unionis optatæ jubar illuxit. Gaudeat & mater ecclesia, quæ filios suos hæcenus invicem dissidentes, jam videt in unitarem pacemque rediisse; & quæ antea in eorum separatione amarissime flebat, ex ipsorum modo miracordia cum ineffabili gaudio omnipotenti Deo gratias referat. Cuncti gratulentur fideles ubique per orbem; & qui Christiano censentur nomine, matri catholice ecclesie collatentur. Ecce enim occidentales orientalesque patres post longissimum dissensionis atque discordie tempus, le maris ac terre periculis exponentes, omnibusque superatis laboribus, ad hoc sacrum œcumenicum concilium desiderio sacratissimæ unionis, & antiquæ caritatis reintegrandæ gratia, læti alacriter convenerunt, & intentione sua nequaquam frustrati sunt. Post longam enim laboriosamque indaginem, tandem Spiritus sancti clementia ipsam optatissimam sanctissimamque unionem consecuti sunt. Quis igitur dignas omnipotentis Dei beneficiis gratias referre sufficiat? Quis autem divinæ miserationis divitias non obstupescat? Cujus vel ferreum pectus tanta supernæ pietatis magnitudo non molliat? Sunt ista prorsus divina opera, non humanæ fragilitatis inventa; atque ideo eximia cum veneratione suscipienda, & divinis laudibus proseguenda. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio Christe tons misericordiarum, qui tantum boni sponsæ tuæ catholicæ ecclesie contulisti, atque in generatione nostræ pietatis miracula demonstrasti, ut enarrent omnes mirabilia tua. Magnum siquidem divinumque munus nobis Deus largitus est; oculisque videmus, quod ante nos multum, cum valde cupierint, aspicere nequiverunt. Convenientes enim Latini & Græci in hac sacro sancta œcumenica synodo, magno studio invicem usi sunt, ut inter alia etiam articulus ille de divina Spiritus sancti processione summa cum diligentia & assidua inquisitione discutere-

ταύτῃ δὲ δεσμῷ ἐκατέρων τῶν χον ζῆλῳ ἡρώτων, καὶ συ-
σφίγγοντες τὴν καὶ συνέχοντες ἑσπῆρῃ αἰδίου ἐνο-
τητος. καὶ μὴ τὴν μακρὰν ἐκείνην τὴν ἀδυσίας
ὁμίχλην, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς χρονίᾳ διαστάσεως μελαι-
νάντε καὶ ἀχαιὴν ἀχλὺν, ἢ γαληνῶσα πᾶσιν
αὐτοῖς ἐξήστραψε τὴν ποθοσιότητος ἐνώσιως. Ἐ-
φραίνεσθω καὶ ἡ μήτηρ ἐκκλησία τὰ ἐαυτῆς τέκνα
μέχρι τούτου πρὸς ἀλλήλα εὐστιάζοντα, εἰς ἐνο-
τητα καὶ εἰρήνην ἠδὲ ἐπανόνητα ὄρωσα. καὶ ἡ
ἐσπῆρῃ ἐπὶ τῷ χωρισμῷ αὐτῶν πικρότητι κλαίει
σα, ἐκ τῆς νῦν αὐτῶν θαυμαστῆς ὁμοιοῖας σὺ
ἀνεκφράστῳ χαρῇ τῷ παντοδυναμῷ Ἐχθαριστῷ
Θεῷ. πάντες συνἠφραίνεσθωσαν οἱ πανταχῶς τῆ
οἰκουμένης πιστοὶ, καὶ οἱ τῷ ἀπὸ Χριστοῦ ἐνοματι
κεκλησμένοι τῇ μητρὶ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ
συναγαλλέσθωσαν. ἰδὲ γὰρ οἱ τε δυτικοὶ καὶ οἱ
ἀνατολικοὶ πατέρες μὴ τὴν μακρότητα τῆς διαφωνίας
καὶ διαστάσεως χρόνον ἐκείνον πρὸς πάντα παραβα-
λόμενοι κίνδυνον τῆς ἐσπῆρῃ καὶ θαλάττης, καὶ πάντε
πόσον ὑπερβαλόντες, πρὸς τὴν ἱερὰν τυοτήν καὶ
οἰκουμένην σὺμῶδον, τῇ τε τῆς ἱεράς ἐνώσιως
ἐφέσει, καὶ τῷ τῆς παλαιᾶς ἀγάπης ἀνακτησασθαι
ἐνεκα, γρηγορότερον συνῆλθον καὶ πρὸς θυμοὶ, καὶ τὰ
σκοπῶν ἐκ ἀπέτρεχον. μὴ γὰρ πολλὴν καὶ ἐπίπονον
ἔρευναν, πάλῃ τῷ παναγίῳ πνεύματι φι-
λάνθρωπῳ τῆς ἀπεισιότητος τυοτῆς καὶ ἀγνω-
τυοτῆς ἐνώσιως ἐτυχον. τίς ἂν ταῖς τῆς Θεοῦ
ἔργου αἰσῶν Ἐχθαριστῶν δύναται; τίς
ἐνώσιον τὰ πᾶντα τῆς Θεοῦ οἰκτιρῶν ἐκ ἂν
ἐκπλαγείη; τίς ἂν καὶ σιδηρῶν σῆθῶν
τῆς Θεοῦ ἀσπλαγχνίας ὄσης. τηλικαύτης
μαλθαξείη μίγεσθῶν; ὅπως Θεοῦ εἰσι τυ-
τα τὰ ἔργα, ἐκ ἀνθρωπίνης ἀδυνατίας ἔρε-
ματα. καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἔχαιρετε μὴ ἄλα-
βείας ἀποδεικτε, Θεοῦ δὲ ὕμνος ἀσπασία.
σοὶ αἰνῶν, σοὶ δόξα, σοὶ πᾶντες Ἐχθαριστῶν
Χερεὶ τῆς οἰκτιρῶν. ὅς ποσῶν ἀγαθῶν τῆ
δύναμις σὺ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ κεχάρισαι,
καὶ τῇ ἡμετέρᾳ γενεᾷ τὰ τῆς ἀσπλαγχνίας σὺ
ἰδεῖσας θαύματα, ἵνα σὺ πάντες τὰ θαυμάσια
δηγήσωνται. ἔγω μίγα τῷ ὅτι καὶ Θεοῦ ἡμῶν
ὁ Θεὸς δῶρον δίδωρται, καὶ τυὶς ὀφθαλμοῖς
εἶδομεν, ὁ πολλοὶ τῆς πρὸ ἡμῶν ἐπιθυμῶντες
ἰδεῖν ἢ δεδιώλυνται. σὺμῆλθόντες γὰρ Λατῖνοι
τε καὶ Γραικοὶ ἐν τυοτῇ τῆς ἱεράς καὶ ἀγίας οἰκου-
μένης σὺμῶδῳ, σπουδῇ μεγάλῃ πρὸς ἀλλήλους
ἐχρήσαντο, ὅπως μὴ τῆς ἀλλῶν καὶ τῷ ἀρῶρον
ἐκείνο τῷ πρὸς τῆς Θεοῦ ἐκπορθεῖσας τῷ ἀγίῳ
πνεύματι μὴ πλείους ὅσπερ ἐπιμελείας καὶ συ-
νεχῶς συζητήσεως ἔχεταισθῶν. ἀποκομιθεῖσθῶν
δὲ μαρτυρῶν ἀπὸ τῆς Θεοῦ γραφῆς, καὶ πλεί-
σων χροσίων τῆς ἀγίας διδασκαλῶν ἀνατολικῶν
τε καὶ δυτικῶν, τῆς μὴ ἐκ πατρός ἔκ υἱοῦ, τῆς
δὲ ἐκ πατρός διὰ υἱοῦ λεγόντων τὸ πνεῦμα τὸ ἀ-
γίον ἐκπορθεῖσθαι, καὶ οἱς τῆς αὐτοῦ ἐνοσῶν ἀπο-
βλεπόντων ἀπάντων ἐν διαφοροῖς τυὶς λέξουσιν,
οἱ μὴ Γραικοὶ διηκουεῖσαντο, ὅτι τῶν ὅπερ λε-
γυτε τὸ πνεῦμα τὸ ἀγίον ἐκ τῆς πατρός ἐκπο-
ρθεῖσθαι, ἢ τυοτῇ τῇ διαποία ἀποφείρουσιν, ὡς
αὐτὸς τῶν υἱὸν ἀποκλείειν, ἀλλ' ἐπειδήπερ αὐ-
τοῖς ἐδόκει, φασὶ, τὸς Λατῖνους διαβεβαῖσθαι,
τὸ πνεῦμα τὸ ἀγίον ἐκ τῆς πατρός ἔκ τῆς υἱοῦ ὡς
ἀπὸ

ANNO CHRISTI 1439.

ANNO
CHRISTI
1459.

DEFINITIO
CONCILLII
FLORENT.

ἀπὸ δύο ἀρχῶν καὶ δύο πνεύματι ἐκπορεύεσθαι, ἀπὸ τῶν ἐφωλησάντων λέγειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ. οἱ δὲ Λατίνοι διεβεβαίωσαν, μὴ κατὰ ταῦτα καὶ διανοίαν σφᾶς αὐτὸς λέγειν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι, ὡς ἀποκλείειν τὸν πατέρα τὸ εἶναι πηγὴν καὶ ἀρχὴν τῆς ὅλης θεότητος, τὸ υἱὸν δὲ δηλοῦναι τὸ ἅγιον πνεῦμα ἢ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁ υἱὸς ἔχει ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἢ ὅτι δύο τρεῖς εἶναι ἀρχαὶ ἢ δύο πνεύματα· ἀλλ' ἵνα μίαν μόνον δηλώσωσιν εἶναι ἀρχὴν, καὶ μοναδικῶς ἀποβῶν τὸ ἅγιον πνεῦμα, καθὼς μέχρι τῆς δι' ἡμετέρας ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν ἀπάντων μία καὶ ἡ αὐτὴ τῆς ἀληθείας συναρχεται ἵννοια, πλὴν εἰς τὴν ὑποχωρητικὴν ἀρχὴν καὶ θεοφιλῆ τῆ αὐτῆς διανοίᾳ καὶ τῷ αὐτῷ νοεῖ συμφωνήσαν καὶ συμφωνήσαν ὁμοθυμαδὸν ἐνωπύον τῷ ὀνόματι πύρου τῆς ἁγίας Τριάδος τὸ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ταῦτα τῆς ἱεράς καὶ οἰκουμένης τῆς Φλωρεντίας ἐπισημοποιήσας συνέδου, ὁρίζομεν, ἵνα αὐτὴ ἢ τῆς πίστεως ἀληθεία ὑπὸ πάντων πιστῶν καὶ ἀποδεχθεῖν τῆς Χριστιανῶν, καὶ ὅτι πάντες ὁμολογῶσιν, ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ αἰδίως ἐστὶ, καὶ τὸ αὐτὸ ὄν καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν αὐτὸ εἶναι ἔχει ἐκ τοῦ πατρὸς ἀμα καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἔχει ἀμοτέρως αἰδίως ὡς ἀπὸ μίας ἀρχῆς καὶ μοναδικῆς ἀποβολῆς ἐκπορεύεται διασαφῶς, ὅτι τὸ ὅτι οἱ ἅγιοι διδάσκαλοι καὶ πατέρες, ἐκ τοῦ πατρὸς διὰ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται λέγουσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰς ταῦτα φέρει τὴν ἵνοιαν, ὡς διὰ τῆς δηλωθείσης, καὶ τὸ οἶόν εἶναι κατὰ τὴν τῆς Γραικῶν αἰτίαν, κατὰ δὲ τῆς Λατίνων ἀρχῆς τῆς ἁγίας πνεύματος ὑπαρχῆς, ὡς περὶ καὶ τὸν πατέρα. καὶ ἐπεὶ πάντα, ὅσα ἐστὶ τὸ πατρὸς, αὐτὸς ὁ πατὴρ τῷ μεγεθῶν αὐτὸ υἱὸν καὶ τῷ ἡγῶν δίδωκε πλὴν τὸ εἶναι πατέρα, τὰ αὐτὸ ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεται, αὐτὸς ὁ υἱὸς παρὰ τοῦ πατρὸς αἰδίως ἔχει, ἀπὸ αἰδίου καὶ ἡγῶνται. ἐπεὶ διοχεῖται τῆς ἡμετέρας ἐκείνων ἀναστρέψαν, καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, ἔχει τὸ ἡγῶν θεῶν σαφηνεῖν, ἀνάγκης τῆς ἐπισημοποιήσας, διημιῶν τῆς ἀλλοῦ καὶ τῷ συμβολῶν προσεθῶναι. ἐπεὶ ἐκ ἀξίως ἢ ἐξ ἑξῆς ἀρτῶ σπίνω τὸ τὸ Χριστὸ σῶμα πλεῖσθαι ἀληθῶς, τὸς τῆς ἱεράς καὶ πατρὸς αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ κυρίου ὀφείλου πλεῖν, ἵνασιν δηλοῦναι κατὰ τὴν τῆς ἰδίας ἐκκλησίας εἶπε δυτικῆς εἶπε ἀνατολικῆς συνέθεσαν. ἐπεὶ ἐὰν οἱ ἀληθῶς μετανοήσαντες ἀποθάσωσιν ἐν τῷ τῷ Θεῷ ἀγάπῃ, ὡς τῶν ἀξίως τῆς μετανοίας καρποῖς ἐκαστοῖσιν περὶ τῶν ἡμαρτημάτων ὁμῶν καὶ ἡμελημάτων, τὸς τῶν ψυχῶν καθαρτικαῖς τιμωραῖς καθαίρεσθαι μὴ θάνατον. ὡς δὲ ἀποκαθίρεσθαι αὐτοῖς τῶν τοῦτων τιμωρῶν, λισπλεῖν αὐτοῖς τῶν τῶν ζῶντων πικρῶν ἐπιποίας, δηλοῦναι τῶν ἱεράς δυπίας, καὶ ἑξῆς, καὶ ἐλεημοσύνας, καὶ τὰ τῶν λειψίας ἔργα, ἃ τὰ παρὰ τῶν πικρῶν ὑπερᾶλλον πικρῶν εἶωθε γίνεσθαι, κατὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας διατίματι. ἐκείνων δὲ τῶν ψυχῶν,

atur. Prolatis vero testimoniis ex divinis scripturis, plurimisque auctoritatibus sanctorum doctorum orientaliū & occidentaliū, aliquibus quidem ex Patre & Filio, quibusdam vero ex Patre per Filium procedere dicentibus Spiritum, & ad eandem intelligentiam aspicientibus omnibus sub diversis vocabulis, Græci quidam asseruerunt, quod id, quod dicunt Spiritum sanctum ex Patre procedere, non hactenute proferunt, ut excludant Filium; sed quia eis videbatur, ut ajunt, Latinos asserere Spiritum ex Patre & Filio procedere tanquam ex duobus principiis & duabus spirationibus, ideo abstinerunt a dicendo, quod Spiritum sanctum ex Patre Filioque procedere, ut excludant Patrem. quin sit fons ac principium totius deitatis, Filii scilicet ac Spiritus sancti; aut quod id, quod Spiritus sanctus procedit ex Filio, Filius a Patre non habeat; sive quod duo ponant esse principia, seu duas spirationes: sed unum tantum asserant esse principium, unicamque spirationem Spiritus sancti, prout hactenus asseruerunt. Et cum ex his omnibus unus & idem eliciatur veritatis sensus, tandem in infra scriptam sanctam & Deo amabilem eodem sensu eademque mente unanionem unanimiter concordarunt & consenserunt. In nomine igitur sanctæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, hoc sacro universali approbante Florentino concilio definitimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur & suscipiatur, sicque omnes profiteantur, quod Spiritus sanctus ex Patre & Filio æternaliter est, & essentiam suam, suumque esse subsistens habet ex Patre simul & Filio, & ex utroque æternaliter tanquam ab uno principio & unica spiratione procedit; declarantes quod id, quod sancti doctores & patres dicunt, ex Patre per Filium procedere Spiritum sanctum, ad hanc intelligentiam tendit; ut per hoc significetur, Filium quoque esse secundum Græcos quidem causam, secundum Latinos vero principium subsistentiæ Spiritus sancti, sicut & Patrem. Et quoniam omnia, quæ Patris sunt, Pater ipse unigenito Filio suo gignendo dedit, præter esse Patrem, hoc ipsum quod Spiritus sanctus procedit

DEFINITIO CONCILII FLORENT.

ex Filio, ipse Filius a Patre æterna-
liter habet, a quo etiam æternaliter
genitus est. Diffinimus insuper,
explicationem verborum illorum
Filioque, veritatis declarandæ gra-
tia, & imminente tunc necessitate,
licite ac rationabiliter symbolo fuisse
appositam. Item, in azymo sive
fermentato pane triticeo, corpus
Christi veraciter confici; sacerdo-
tesque in altero ipsum domini cor-
pus conficere debere, unumquem-
que scilicet juxta suæ ecclesiæ sive
occidentalis, sive orientalis consue-
tudinem. Item, si vere pœnitentes
in Dei caritate decesserint, ante-
quam dignis pœnitentiæ fructibus
de commissis satisfecerint & om-
missis, eorum animas pœnis pur-
gatoriis post mortem purgari, &
ut a pœnis hujusmodi releventur,
prodesse eis fidelium vivorum
suffragia, missarum scilicet sacri-
ficia, orationes, & eleemosynas,
& alia pietatis officia, quæ a fi-
delibus pro aliis fidelibus fieri con-
sueverunt, secundum ecclesiæ in-
stituta. Illorumque animas, qui
post baptismum susceptum, nullam
omnino peccati maculam in cur-
erunt; illas etiam, quæ post
contractam peccati maculam, vel
in suis corporibus, vel eisdem
exuta corporibus, prout superius
dictum est, sunt purgata, in cælum
mox accipi, & in tueri clare
ipsum Deum trinum & unum,
sicuti est, pro meritorum tamen
diversitate alium alio perfectius:
illorum autem animas, qui in
actuali mortali peccato, vel solo
originali decedunt, mox in infer-
num descendere, pœnis tamen di-
sparibus puniendas. Item, diffini-
mus sanctam apostolicam sedem, & E
Romanum pontificem in univertum
orbem tenere primatum, & ipsum
pontificem Romanum successorem
esse beati Petri principis apostolo-
rum, & verum Christi vicarium, to-
tiusque ecclesiæ caput & omnium
Christianorum patrem ac doctorem
existere; & ipsi in beato Petro pa-
scendi, regendi, ac gubernandi u-
niversalem ecclesiam a domino no-
stro Jesu Christo plenam potestatem
traditam esse; quemadmodum etiam
in gestis œcumenicorum concilio-
rum, & in sacris canonibus conti-
netur. Renovantes insuper ordinem
traditum in canonibus ceterorum

οἱ τινες μὲν τὸ βαπτιστικὸν ὕδριον ἕως τῆς
ἀμαρτίας κηλίδι ὑπέπεισον, καὶ ἐπὶ τὰς μὲν
τὸ ἐφελκίσασθαι τῆς ἁμαρτίας κηλίδας, εἶπε
ὅτι τοῖς αὐτοῦ σώμασιν, εἶπε μὲν τὸ τὰ σώ-
ματα ἀποδύσασθαι, ὡς προεῖρηται, καθαρθεύ-
σας, εἰς ἕρανόν ἁγίου προσλαμβάνεσθαι, καὶ
καθαρῶς θιβεῖν αὐτὸν τὸν ἕνα καὶ τελευτῶσαν-
τον Θεόν, καθὼς εἰσιν, ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ πη-
λιώτρον μὲν τῆς βεβιωμένων ἀξίαντος δὲ
ψυχῆς τῆς ἐν θανάτῳ ἀμαρτία τῆς κατ' ἐν-
έργειαν, ἢ καὶ ἐν μόνῃ προπατορικῇ ἀποβιόντων
ἁγίου καταβαίνειν εἰς ἄδην, τιμωρίας ὁμῶς
Βάνισις τιμωρηθησομένης ὀρίζομεν τὴν ἁγίαν
ἀποστολικὴν καθέδραν, ἣ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχι-
εραίας εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τὸ πρῶτον κα-
τέχειν, αὐτὴν τε τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχιεραίας διάδοχον
εἶναι τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ τῷ κορυφαίῳ τῆς ἀπο-
στόλων, καὶ ἀληθῆς ἐπιτοκῆτῳ τῷ Χριστῷ,
καὶ πατρὸς τῆς ἐκκλησίας κεφαλῆ καὶ πάντων
τῆς Χριστιανικῆς κατῆρα τε καὶ διδάσκαλον ὑπέ-
ρχειν, ἣ αὐτῷ ἐν τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ τῷ πο-
ταμῶν, καὶ δι' ἑαυτοῦ, καὶ κυβερνᾶν τὴν καθολι-
κὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ πλήρη ἐξουσίαν παραδέδοσθαι, καθ' ὃν τρό-
πον καὶ ὅτι τοῖς πρακτικοῖς τῶν οἰκουμηνικῶν συ-
νοδῶν, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι διαλαμβάνε-
ται ἀναγιγνῆσθαι καὶ τῶν ἐν τοῖς κανόσι πα-
ραδεδωμένων τύξιν τῆς λοιπῶν σιβασμῶν πα-
τριαρχῶν, ὅτι τῆς Κωνσταντινουπόλεως πα-
τριαρχῆς δόξαν εἶναι μὲν τῆς ἁγιωτάτης πά-
παν τῆς Ῥομῆς, τρίτον δὲ τῆς Ἀλεξανδρείας,
πέμπτον δὲ τὴν τῆς Ἀντιοχείας, καὶ πέμπτον τῆς
Ἱεροσολύμων, σωζομένων δηλαδὴ καὶ τῆς
προνομιῶν ἀπάντων καὶ τῆς δικαίων αὐτῶν.

ANNO CHRISTI 1459.

Ἐδόθη ἐν τῇ Φλωρεντίᾳ, ἐν δημοσίᾳ συνε-
λεύσει ἑορτασίμως ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ
τελειοθεῖσα, ἔπειτα ἀπὸ τῆς τῷ κυρίῳ σαρκώσεως
χιλιοσῶν πετρακοσῶν τετρακοσῶν ἐνάτων, Ἰουλίου
ἐκτῆς, ἡμέρας, δέκατης, ἰνδικτιῶνος δεκάτης
(ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου, ἔπειτα ἑξακχιλιοσῶν
ἐννακοσῶν πεσσακοσῶν ἑβδόμης, καὶ τῆς ἀρ-
χιερατείας ἡμῶν ἑβδόμης.)

ANNO CHRISTI 1439

A venerabilium patriarcharum; ut DEFINITIO CONCILII FLORENT

Datum Florentie in sessione publica synodali solenniter in ecclesia majori celebrata, anno incarnationis dominice millesimo quadringentesimo tricesimo nono, pridie Nonas Julii, pontificatus nostri anno nono.

Anno Gregoriorum ecclesiarum 6947. Pont. nostri anno 9.

Vide sequentes subscriptiones hoc eodem concilio XXXI. conciliorum parte 2. collatione

concilii Florentini, cum variis lectionibus ad marginem.

Ego Eugenius catholicæ ecclesiæ episcopus ita definiens subscripsi.

Adjutor & protector meus es tu domine: Ne derelinquas me Deus meus:

Ego N. tituli sanctæ Crucis presbyter cardinalis supradictis definitionibus tanquam veris & catholicis me subscripsi.

Ego F. tituli sancti Clementis presbyter cardinalis supradictis definitionibus me subscripsi.

Ego A. tituli S. Marci presbyter cardinalis me subscripsi.

Ego Jul. tituli sanctæ Sabine presbyter cardinalis me subscripsi.

Ego Antonius episcopus Ostiensis cardinalis Bononicensis supradictas definitiones veras & catholicas esse affirmo, & illis me subscripsi.

Ego Beranda episcopus Portuensis cardinalis Placentinus supradictas definitiones veras & catholicas esse affirmo, & subscripsi.

Ego Prosper tituli sancti Georgii ad Velum aureum diaconus cardinalis de Columna subscripsi.

Dominicus sanctæ Mariæ in Via Lata sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus cardinalis subscripsi.

Ιωάννης ὁ Χειρῶ Ἰῶ Θεῶ πικὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος.

Joannes Palæologus, fidelis in Christo rex & imperator Romanorum subscripsi

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἡρακλείας, ὀλογὰς τῶν Αἰδέσσηων, Ἐ ἀρχιερεὺς πάσης Θρακίας καὶ Μακεδονίας, καὶ τοποτηρῆτης τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῆ ἀγιωτάτου πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας Φιλοθέου Ἀντωνίου ἀποφάσας ὑπέγραψα.

C Antonius humilis metropolita Heracleensis & primarius Edessenorum, totius Thraciæ & Macedoniae primas, & Philothei sanctissimi sedis apostolicæ Alexandriae patriarchæ locum tenens subscripsi.

Ὁ τοποτηρῆτης τῆς αὐτῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῆ ἀγιωτάτου πατριάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ κυρίου μου κυρίου Φιλοθέου, καὶ σιωποῦσιν ἄλλοις πνευματικῶς Γρηγόριος ἱερομόναχος ὑπέγραψ.

Gregorius hieromonachus, protosyn-cellus, a confessionibus locum tenens ejusdem apostolicæ sedis sanctissimi patriarchæ Alexandrini D. domini mei Philothei subscripsi.

Ἰσίδωρος μητροπολίτης Κιαιρινοῦ καὶ πάσης Ῥωσσίας καὶ τοποτηρῆτης τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῆ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας κυρίου Δωροθέου, ἀρετικῶς ὑπέγραψ.

D Isidorus metropolita Kieviensis totiusque Russiæ, & locum tenens apostolicæ sedis sanctissimi patriarchæ Antiocheni domini Dorothei satis habens subscripsi.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Μονεμβασιῆς καὶ τοποτηρῆτης τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῆ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κυρίου Ἰωακείμου, Δοσίθεος, ἀρετικῶς ὑπέγραψ.

Humilis metropolita Monembasiensis & locum tenens apostolicæ sedis sanctissimi patriarchæ Hierosolymorum domini Joachimi Dolibeus contentus subscripsi.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Κυζίκου, καὶ τοποτηρῆτης τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῆς Ἀγκύρας, Μητροφάνης, ἀρετικῶς ὑπέγραψ.

Humilis metropolita Cyzici, & locum supplens Ancyrani, Metrophanes contentus subscripsi.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Τραπεζουάντης, καὶ τοποτηρῆτης τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῆς Καισαρείας, Δωροθέος, ἀρετικῶς ὑπέγραψ.

B Humilis metropolita Trapezuntius, & locum supplens Cæsareensis, Dorotheus contentus subscripsi.

Βησσαρίων ἱλίου Θεῶ ἀρχιεπίσκοπος Νι-

Bessarion miseratione divina archie-

pisco-

DEFINITIO CONCILII FLORENT. Humilis metropolita Nicomedienſis Macarius contentus ſubſcripſi.

Humilis metropolita Tornobi, & locum ſupplens Nicomedienſis Ignatius contentus ſubſcripſi.

Humilis metropolita Mitylenenſis & locum ſupplens Sideaſis Dorotheus contentus ſubſcripſi.

Humilis metropolita Muldeblachienſis & locum ſupplens Sebaſtienſis Damianus contentus ſubſcripſi.

Humilis metropolita Amafie Joſaph contentus ſubſcripſi.

Humilis metropolita Rhodi, & Cycludum Nathanael contentus ſubſcripſi.

Αρχιεπίσκοπος Ἰκονίου Ἰσίδωρος τῆς Σαρδίων, ἀρχιεπίσκοπος Ἰκονίου.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Νικομηδείας Μακάριος, ἀρχιεπίσκοπος Ἰκονίου.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Τερνόβου, καὶ Ἰκονίου Ἰγνατίος, ἀρχιεπίσκοπος Ἰκονίου.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Μιτυλήνης, καὶ Ἰκονίου Ἰσίδωρος τῆς Σίδης, Δωρόθεος, ἀρχιεπίσκοπος Ἰκονίου.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Μυλοβλαχίας, καὶ Ἰκονίου Ἰσίδωρος τῆς Σεβαστίας, Δαμιανὸς, ἀρχιεπίσκοπος Ἰκονίου.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἀμασείας Ἰωσήφ, ἀρχιεπίσκοπος Ἰκονίου.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ρόδου καὶ τῆς Κυkladῶν Νάθαναηλ, ἀρχιεπίσκοπος Ἰκονίου.

ANNO
CHRISTI
1439.

Ego Basilius patriarcha Hierosolymitanus, ſubſcripſi.

Ego Marcus patriarcha Gradenſis, me ſubſcripſi.

Ego Joannes episcopus Morinenſis illuſtriſſimi domini ducis Burgundie & Brabantie orator, me ſubſcripſi.

Ego Joannes episcopus Nivernenſis ejuſdem, domini ducis orator me ſubſcripſi.

Ego Bartholomaeus Spalatenſis, me ſubſcripſi.

Ego Favianus archiepiscopus Cretenſis, me ſubſcripſi.

Ego Julianus archiepiscopus Piſanus, me ſubſcripſi.

Ego Andreas archiepiscopus Coloſſenſis, me ſubſcripſi.

Ego Nicolaus archiepiscopus Capuanus, me ſubſcripſi.

Ego Ludovicus archiepiscopus Florentinus, me ſubſcripſi.

Ego Latinus de Urſinis, archiepiscopus * Trojanus me ſubſcripſi,

Ego Benediſtus archiepiscopus Compaſanus, me ſubſcripſi.

Ego Jacobus episcopus Adrienuſis, me ſubſcripſi.

Ego Petrus episcopus Paduanus, me ſubſcripſi.

Ego Daniel episcopus Concordienſis, me ſubſcripſi.

Ego Antonius Portugallenſis episcopus, me ſubſcripſi.

Ego Bartholomaeus episcopus Valvenſis, me ſubſcripſi.

Ego Thomas episcopus Farenſis, me ſubſcripſi.

Ego Chriſtophorus episcopus Arminenſis, me ſubſcripſi.

Ego Amicus episcopus Aquilenſis, me ſubſcripſi.

Ego Petrus episcopus Dignenſis, me ſubſcripſi.

Ego Joannes episcopus Ferrarienſis, me ſubſcripſi.

Ego Valentinus episcopus Ortanus, me ſubſcripſi.

Ego Joannes episcopus Arbenſis, me ſubſcripſi.

Ego Bernotius episcopus Eſculanus, me ſubſcripſi.

Ego Carolus Senenſis episcopus, me ſubſcripſi.

Ego Andreas episcopus Megarenſis, me ſubſcripſi.

Ego Carolus episcopus olim Mutinenſis, me ſubſcripſi.

Ego Nicolaus episcopus Tyburtinus, me ſubſcripſi.

Ego Antonius episcopus Graſſenſis, me ſubſcripſi.

Ego Angelus * episcopus Barenſis, me ſubſcripſi.

Ego Petrus episcopus Anſarenſis, me ſubſcripſi.

Ego Matthaeus episcopus Zapatenſis, me ſubſcripſi.

Ego Angelus de Graſſis episcopus Arianenſis, me ſubſcripſi.

Ego Petrus * episcopus Meſſanenſis, me ſubſcripſi.

Ego Petrus episcopus Cavallicenſis, me ſubſcripſi.

Ego Antonius episcopus Caſenatenſis, me ſubſcripſi.

Ego Donatus episcopus Piſtorienſis, me ſubſcripſi.

Ego Scipio episcopus Matinenſis, me ſubſcripſi.

Ego Chriſtophorus episcopus Cortonenſis, me ſubſcripſi.

Ego Andreas episcopus Conſeranenſis, me ſubſcripſi.

Ego Alexius episcopus Cluſinus, me ſubſcripſi.

Ego Gaſias episcopus Tudenſis, me ſubſcripſi.

Ego Gregorius episcopus Granatenſis, me ſubſcripſi.

Ego Americus ^b episcopus Montis regalis, me ſubſcripſi.

Ego Baptiſta electus & confirmatus Theatinus, me ſubſcripſi.

Ego Nicolaus Tricaricenſis, me ſubſcripſi.

Ego Joannes electus, & confirmatus Aganenſis, me ſubſcripſi.

Ego Guilielmus electus, & confirmatus Leonenſis, me ſubſcripſi.

Ego Andreas episcopus Roſſenſis, me ſubſcripſi.

Ego Matthaeus episcopus * Cortonienſis, me ſubſcripſi.

* f. Tarenti-
nus.

* f. archie-
piſcopus.

* f. archie-
piſcopus.

* f. archie-
piſcopus.

* f. Agate.

* f. Cotte-
dien s.

Ego

ANNO
CHRISTI
1439.
* E. Accoma-
rensis.
* E. archie-
piscopus.

DEFINITIO
CONCILII
FLORENT.

- Ego Julianus electus & confirmatus Citaridentis, me subscripsi.
Ego Joannes episcopus Canapensis, me subscripsi.
Ego Thaddæus episcopus * Acestiatensis, me subscripsi.
Ego Petrus archidiaconus Trecentis, ambasciator illustrissimi ducis Burgundie & Brabantie, me subscripsi.
Ego Zanonus episcopus Bajocensis, me subscripsi.
Ego Laurentius * episcopus Acherontinus, me subscripsi.
Ego Ludovicus episcopus Tervisinus, me subscripsi.
Ego Joannes de Mella electus & confirmatus Legionensis, me subscripsi.
Ego Guilielmus electus & confirmatus Andegavensis, me subscripsi.
Ego Ambrosius generalis ordinis Camaldulensium, me subscripsi.
Ego frater Guilielmus generalis Minorum, me subscripsi.
Ego Girardus frater generalis Augustinensium, me subscripsi.
Ego Placidus generalis Vallis umbrosæ, me subscripsi.
Ego Comerius abbas Florentinus, me subscripsi.
Ego Joannes de Urinis abbas Farsensis, me subscripsi.
Ego Antonius abbas sancti Caprasii, me subscripsi.
Ego Federicus abbas de Borto, me subscripsi.
Ego Georgius abbas Deserensis, me subscripsi.
Ego Antonius abbas de Alphylo, me subscripsi.
Ego Franciscus abbas sancti Leonardii, me subscripsi.
Ego Bartholomæus abbas Campafilonis, me subscripsi.
Ego Sepulcrus abbas urbis, me subscripsi.
Ego Angelus abbas de * Scyto, me subscripsi.
Ego Patcharius abbas sancti Sepulcri, me subscripsi.
Ego Benedictus abbas de Coner, me subscripsi.
Ego Jacobus abbas sancti Salmi, me subscripsi.
Ego Nicolaus abbas sancti Modesti Recensis, me subscripsi.
Ego Aloysius abbas sancti Pauli, me subscripsi.
Ego Joannes abbas de Tyro, me subscripsi.
Ego Daniel abbas de Tarralino, me subscripsi.
Ego Benedictus abbas sancti Pencilii, me subscripsi.
* Paeriano. Ego Franciscus abbas sanctæ Magie de * Pariano, me subscripsi.
* Ginavant. Ego Joannes * Gratianus abbas de Rupolis, me subscripsi.
Ego Angelus abbas sanctæ Mariæ de Pistorio, me subscripsi.
Ego Jacobus sancti * Salvacis de Frame abbas, me subscripsi.
* Salvatoris de Fecutor. Ego Nicolaus abbas sancti Modesti, Recensis, me subscripsi.
Ego Bertacius abbas Montis plani Pistoriensis, me subscripsi.
Ego Petrus abbas sancti Felicis de Florentia, me subscripsi.
Ego Nicolaus abbas sanctæ Mariæ de Diciano, me subscripsi.
* del Culres. Ego Bartholomæus abbas de Vibona, me subscripsi.
Ego Laurentius abbas * de Culores, me subscripsi.
Ego Fredericus abbas sancti Pantaleonis, me subscripsi.
Ego Lucas abbas Stuart. in Alpibus, me subscripsi.
Ego Lucas abbas Fecundus, me subscripsi.
Ego Jacobus abbas monasterii sancti Petri de Massa, me subscripsi.
Ego Franciscus abbas sanctorum martyrum Cordubensium, me subscripsi.
Ego Guilielmus abbas sancti Salvatoris Burdigalensis, me subscripsi.
Ego Georgius abbas sancti Petri de Eugobio, me subscripsi.
Ego Antonius abbas sanctorum Salvatoris, & Vigili de Stam, me subscripsi.
Ego Gabriel abbas sancti Jacobi de Pontada, me subscripsi.
Ego Bernardus abbas sanctæ Mariæ de Marona, me subscripsi.
Ego Hieronymus abbas sanctæ Gundæ, me subscripsi.
Ego Dionysius abbas sanctæ Mariæ de Sandisagiensis, me subscripsi.
Ego Maphæus abbas sanctæ Firmidæ de Verona, me subscripsi.
Ego Timotheus abbas sancti Andreæ de Mantua, me subscripsi.

OBSERVATIO EDITORIS ROMANI.

(Nemo autem mirari debet, cur plures patrum subscriptiones non sint: nam ultima sessio celebrata, multi priusquam hujusmodi subscriptio fieret, discesserunt; cum præsertim mos in conciliis minime fuerit, ut in prioratus ordine constituti, vel fratres magistri, vel jurisperiti, in decretis ipsorum conciliorum subscriberent.)

Ο ταπεινός μητροπολίτης Διφρας Καλλιστος Α
ἀρετις, υπέγραψα.

Humilis metropolita Distrensis Callis-
tus contentus, subscripsi.

Ο ταπεινός μητροπολίτης Γάνης Γενάδιος
ἀρετις, υπέγραψα.

Humilis metropolita Gannensis Gen-
nadius contentus, subscripsi.

Ο ταπεινός μητροπολίτης Μελενίκου Ματθαίος
ἀρετις, υπέγραψα.

Humilis metropolita Melenicensis Mat-
thæus contentus, subscripsi.

Ο ταπεινός μητροπολίτης Δράμας Δοσίθεος
ἀρετις, υπέγραψα.

Humilis metropolita Dramensis Do-
sitheus contentus, subscripsi.

dato

DEFINITIO
CONCILII
FLORENT.

Humilis metropolitani Anchiastri Sophronius contentus, subscripsi.

Bessarion Nicænus mandato in scriptis dato a Manuele diacono magno saccellario, cognomento Chrysoctice; qui se etiam probabili ratione subnotavit; ejus nomine, illum hoc loco declarans idem sentire, & eadem mente esse, qua & nos, & hæc omnia suscipere subscripsi.

Magnus scenophylax diaconus. Theodoros Xanthopulus, subscripsi.

Magnus chartophylax & archidiaconus Michael Balsamon subscripsi.

Magnus ecclesiarcha, & jurium defensor diaconus Silvester Syropulus subscripsi. Primarius judex diaconus Georgius Capadox subscripsi.

Archipresbyter Constantinus, & vicarius Muldoblachienensis subscripsi.

Ecclesiarcha venerabilis sancti & regii monasterii magnæ Lauræ in Monte sancto, & vicarius ejusdem monasterii Moses hieromonachus subscripsi.

Athanasius quondam hegumenus monasterii Periblepti subscripsi.

Hegumenus sacri monasterii Pantocratoris, Gerontius hieromonachus subscripsi.

Germanus olim hegumenus sancti Blasii subscripsi.

Pachomius hieromonachus & abbas sancti Pauli contentus subscripsi.

Hæc dicta & recitata sunt Latine quidem, ut diximus, a Juliano sanctæ Sabine cardinali; Græcè vero a Bessarione Nicæno archiepiscopo & osculati sumus genu & dexteram patris: consalutavimus quoque inter nos mutuis amplexibus, sacris vestibus induti: & subscripsimus etiam ipsi nostris manibus, uti recitatum erat. Canebant autem nostri cantores: *Lætetur cali, & exultet terra.* Gloria, & reperitum est; Sicut erat: gratiarum actio: & rursus idem: Hodie gratia Spiritus sancti. Absoluta igitur missa & gratiarum actio, unusquisque recepit se domum.

Post hæc Latini quæsiere a nobis hæc;

Cur in apparatu missæ particulas disponimus, & conjungimus divino ac dominico pani.

Et cur inclinamus capita, cum de minori altari in majus nondum consecrata deferuntur sacra munera.

Et quam ob causam infundimus in sacrum calicem ferventem aquam.

Et cur dicimus, quando nondum est corpus Christi: *Unus autem militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exiit sanguis & aqua.*

Et quare dicimus; *Et ecce stella venit, & stetit supra ubi eras parvulus.*

Et quare episcopi non inungunt sacro chrismate, sed sacerdotes, cum hoc pontificibus sit datum.

Et quare mortuos ante sepulturam inungunt oleo.

Ο ταπεινός μητροπολίτης Αγχιάλου Σοφρόνιος ἄρειτος, ὑπέγραψα.

Βησσαρίων Νικαίας δι' ἐπιτροπῆς γραμμῆς παρὰ τῷ μεγάλῳ σακελλαρίῳ Μανουὴλ διακόνῳ τῷ Χρυσόκτικῳ, ὅς τις ἐαυτὸν πιστῶς ὁμολογήσῃ, ὑπερὶ ὑμῶν ἐσταυθῆσα, αὐτὸν ἑξηγουμένους τῆς αὐτῆς δόξης, καὶ τῷ αὐτῷ τοῦ καὶ αὐτῶν μεθ' ἡμῶν ὑπαρξάν, καὶ τῆς αὐτῆς ἀπολαύειν, ὑπέγρα.

Ο μέγας σκεφοῦλαξ διάκονος, Θεόδωρος ὁ Ξανθοπούλου ὑπέγρα.

Ο μέγας χαρτοφύλαξ καὶ ἀρχιδιάκονος Μιχαὴλ ὁ Βαλσαμών, ὑπέγρα.

Ο μέγας ἐκκλησιάρχης καὶ δικαιοφύλαξ διάκονος Σιλβέστρος ὁ Συροπούλου, ὑπέγρα.

Ο πρωτεύων διάκονος ἱεροῦ Καπαδοξῆς ὑπέγρα.

Ο πρωτοπαπᾶς Κωνσταντίνος, καὶ τοποτηρητῆς τῷ Μυλοβλαχίας, ὑπέγρα.

Ο ἐκκλησιάρχης τῆς τιμίας μονῆς ἁγίας καὶ βασιλικῆς τῷ ἁγίῳ ὄρει τῆς μεγάλης Λαυρᾶς, καὶ τοποτηρητῆς τῆς αὐτῆς μονῆς Μωσῆς ἱερομόναχος, ὑπέγρα.

Ο ποτὶ ἡγούμενος τῆς Πιεσβλίπτου Ἀθανάσιος, ὑπέγρα.

Ο ἡγούμενος τῆς ἁγίας μονῆς τῷ Παντοκράτορι Γεροντίῳ ἱερομόναχῳ, ὑπέγρα.

Ο ποτὶ ἡγούμενος τῷ ἁγίῳ Βλασίῳ Γερμανῶς, ὑπέγραψα.

Παχώμιος ἱερομόναχος καὶ ἀββᾶς τῷ ἁγίῳ Παύλῳ, ἄρειτος ὑπέγρα.

Ταῦτα ἠρτήθη καὶ ἀνεγνώθη Λατικῶς μὲν, ὡς ἴσμεν, παρὰ τῷ καρδινάλιῳ τῆς ἁγίας Σαβίνας Ἰουλιανῷ. Ἑλληνικῶς δὲ παρὰ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Νικαίας Βησσαρίῳ, καὶ ἡσασαμίθα τῷ πάπῳ τῷ γένῳ καὶ τῷ χεῖρα ἡσασαμίθα δὲ καὶ ἀλλήλους, φορητοὶ τῷ ἱερατικῷ σολῶν. ὑπεγράψαμεν δὲ καὶ ἡμεῖς ταῖς ἰδίαις χερσίν, ὅσπερ καὶ ἀνεγνώθη. Ἐφαλοῦν δὲ οἱ ἡμετέροι φαλτεῖ Ἀφρανέδωσαν οἱ ἕβραῖοι, καὶ ἀγαλλιασθῶ ἡ γῆ. δόξα, καὶ τῷ αὐτῷ, καὶ νῦν. δόξα λογία. καὶ πάλιν τῷ αὐτῷ. σήμερον ἡ χάρις τῷ ἁγίῳ πνεύματι. ἀληρωθείσης οὖν τῆς ἱερουργίας ἅμα καὶ δόξα λογίας, ἵκασθ' ἀπῆλθομεν εἰς τὰ ἴδια.

Μετὰ ταῦτα ζήτησιν οἱ Λατῖνοι ἀφ' ἡμῶν ζητήματα ταῦτα.

Διὰ τί διαλαμβάνομεν μερίδας ἐν τῇ προσκομιδῇ καὶ ἐνὸν τῷ θεῷ καὶ δισποτικῷ ἁρτῷ.

Καὶ διὰ τί κλίνομεν τὰς κεφαλὰς ἐν τῇ μεγάλῃ εἰσοδῷ, μὴ ἐπιτῶν πεπλευμένων τῷ ἁγίῳ δώρων.

Καὶ διὰ τί χέομεν ζεῖον ὕδωρ ἐν τῷ ἁγίῳ ποτηρίῳ.

Καὶ διὰ τί ὅταν εἶπω εἰς σῶμα Χριστοῦ, λέγομεν καὶ εἰς τῷ στρατιωτῷ λόγγῃ τῷ πλάταν αὐτῷ ἐνξεν, καὶ οὐδὲν εἰσῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Καὶ διὰ τί λέγομεν καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ἦλθε, καὶ ἐστὶν ἐπάνω ἡμῶν τὸ παιδίον.

Καὶ διὰ τί ἄχριστον οἱ ἀρχιερεῖς τὸ μῆρον, ἀλλ' εἰ ἱερεῖς, καὶ γὰρ τῶν ἀρχιερέων δίδοται ταῦτα.

Καὶ διὰ τί χρίομεν ἔλαιον τὸν νεκρῶς, ἢ τὸ ἐσταφιασαί αὐτῶς.

ANNO
CHRISTI
1439.

Kai

ANNO CHRISTI 1438.

Και διὰ τῆς ἐκ ἐξομολογούντων αἰ ἱερῆς τῆς Α Ἐπι cur sacerdotes & episcopi sacram fa-
καὶ ἀρχιερεῖς, ὅτι μὴ λυσοῦν ἱερουργεῖν.

Qui cur sacerdotes & episcopi sacram fa-
sacri, non prius confessionem amittunt.

ANNO CHRISTI 1438. Martii 14. Martii 16. Luc. 21.

Και διὰ τὴν ἐκ ἀρεῖας, ὅτι τὸ κυ-
ριακά λόγια εἶ, λαβετε, φάγετε· ἀλλὰ λέ-
γετε μὴ ταῦτα· καὶ ποίησον τὸν ἰσθμὸν
τῆσιν τιμῶν σῶμα τῷ Χριστῷ σου, ἢ, μεταβα-
λὼν αὐτὸ τῷ πνεύματι σου τῷ ἁγίῳ, ἀμῶν,
ἀμῶν, ἀμῶν.

Et quare, inquit, non contenti estis
domini verbis; Accipite, & commedi-
te: sed postea dicitis; Et fac panem
quidem hunc pretiosum corpus Chri-
sti tui: & Transmutans ea Spiritu
sancto tuo, Amen, Amen, Amen.

Και διὸ μὴ αἰτίαν χωρίζετε τὸ ἀνδράγαμα,
τὸ πνεῦμα εἰσότητος· ὅς ὁ Θεὸς ἐξέδωκεν, ἐνθρο-
νῶ μὴ χωρίζετε.

Et quare conjugia dirimitis, dicente
domino; Quos Deus conjunxit, homo
non separet.

Martii 19. Martii 16.

Και διὸ μὴ αἰτίαν ἔποιετὶ πατριάρχῳ ὄδει,
ἀλλ' ἀκίφαλοι βύλευθε ἀπειλῶν.

Et que de causa non eligitis hic pa-
triarcham, sed vultis abire sine ca-
pite.

Martii 19.

Ταῦτα ἦν Λατίνων ἀποκομισάντων, ὁ Μι-
τυλιεύς κανονικῶς τὴν ἐπι τομίμως ταῦτα πάντα
ἐλυσε, ἄλλω δὲ τινῶν, ἀτὰρ ἐμίμνησεν ὁ πά-
πας τῷ βασιλεῖ, τὴν τῆς χωρίσεως ἦν ἀνδρογυμῶν,
ἢ τῆν χειροτονίαν τῷ πατριάρχῳ· ἀντιλεγόν-
των ἦν Λατίνων, ὅτι ἔδυναται νόμῳ· ἀντι-
λέγειν τῷ κυριακῷ τῷ λόγῳ· ὅς ὁ Θεὸς ἐξέδωκεν,
ἐνθροῦνος μὴ χωρίζετε· ἐπὶ ὅτι ἀκίφαλοι ὁ
Χρὶς ἀπειλῶν ἦν ὄδει.

Hec a Latinis objecta Nizylenensis ca-
nonice omnia legitimeque dissolvit,
præterquam duo, de quibus papa
significavit imperatori, cur scilicet
matrimonia dirimantur; & patriar-
cha non eligatur: Latinis contradi-
centibus, legem nihil valere adver-
sus domini vocem; Quos Deus con-
juncti, homo non separet; & non es-
se conveniens hinc abire absque ca-
pite.

Martii 19.

Ἐμίμνησεν ὁ πάπας τῷ βασιλεῖ, ἵνα εἰλη-
αὐτῷ ἐκ τῶν μητροπολιτῶν τινὰς τῶν εἰδότην·
ὁ δὲ ἀπέστειλε τὸς μὴ εἰδότης. ἢ εἶπεν ὁ πά-
πας τὸς δύο ζητήσεις ταύτας, τὴν τῶν διαζυγίων
τῶν ἀνδρογυμῶν, ἢ τῆν προχειρίσιν τῷ πα-
τριάρχῳ, οἱ δὲ ἀπελογήσαντο· ἀδείαν ἡμῶν
ἐκ ἔχουμεν ἀπολογηθῆναι, ἀλλὰ ὄδει ἀπολογη-
θα· μὴλομεν οὖν ἀναφέρειν ταῦτα τῷ βασιλεῖ,
ἢ αὐτὸς μὴ μὴ ἀπολογησάσθαι.

Petivit ergo per nuncios papa ab im-
peratore, ut ex metropolitibus peritos
aliquot ad se mitteret: Ille vero mi-
sit imperitos. Proposuitque papa duas
hasce objectiones, de separatione con-
jugiorum, & promotione patriarchæ.
Illi vero nullam se dixerunt habe-
re facultatem respondendi, nec re-
spondere; sed ea relatueros imperato-
ri, qui responderet.

Τούτων ἔπειτα γενόμενων παρῆλθον ἡμέραι, ἢ
τῆ ἰδ. τῷ Ἰουλίου, ἡμέρῃ τῆσιν, ἐμίμνησεν ὁ
πάπας πᾶσι τοῖς ἀνακλιτοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀ-
πειλῶν εἰς αὐτὸν. ἢ δὴ τινῶν ἀπειλῶν,
κατ' ἰδίαν παραλαβὼν αὐτὸς ἴση.

Dum hæc sunt, lapsi sunt dies: die-
vero quartadecima Julii, feria tertia,
papa orientales omnes præfules ad
se convocavit: & cum aliquot ex iis
profecti essent, talem habuit secreto
cum illis sermonem:

ΠΑΠΑΣ.

Ἡμεῖς ἀδελφοὶ λιώθημεν τῇ πίσει Θεοῦ χά-
ριτι. ἔπειτα δὲ, ὡς κριματιν οἶδεν ὁ ἦν ὄλων
Θεός, κατέσω ἐγὼ κεφαλὴ ἦν ὑμῶν με-
λῶν, ἢ ὁπωσδήποτε πρέπει παραινεῖν ἢ συμ-
βελθεῖν τὰ δοκούντι εἶναι πρὸς συστάσιν Ἰησ
δυσθεσίας, ἢ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν· ἢ ἄλλοι
ἔχου εἶπειν τινα πρὸς ὑμᾶς ὡς ἀδελφούς, ὡς
μέλη, ὡς ἡγῆτας τῶν ἐκκλησιῶν.

Nos, fratres, Dei beneficio sumus fide PAPA.
conjuncti. Quoniam ergo arcanis Dei
judicis ego sum inter vos membra
caput, debeoque qualitercumque ad-
monere, & consillis instruere ad ea
quæ videntur pietatem & ecclesiam
nostram constabilire; propono vobis
aliqua ut fratribus, ut membris, ut
ecclesiarum ductoribus.

Καὶ ἀπῶν λίγω, ὅτι παντὶς γογγύσει
περὶ ἦν διαζυγίων ἦν σιωποῦσιν, ἢ δέει-
ται τὸ τοιούτων διαρῶσεως.

Et primo dico, omnes conqueri de se-
paratione matrimoniorum; idque cor-
rectione indiget.

Ἐπειτα περὶ τῷ Εφῆσῳ, ὅτι εἰσὶν ἀναγ-
καῖον δοῦναι λόγον, πῶς χιζεται τῆς σιωδοῦ
ἡμῶν· ἢ γὰρ φρονιμώτερός εἰσιν ἡμῶν πάντων·
οἶδαμεν γὰρ αὐτὸν ἐν ταῖς διαλεξίσις ἀπορή-
σαντα, ἢ μὴ δυνάμενον ἀποκριθῆναι πρὸς τὰ
ζητήματα παρὰ τῷ φρά Ἰωάν. β.

Secundo, de Epheso; nam necesse est
rationem reddat, cur se a synodo
nostra sejungat: neque enim est no-
bis omnibus sapientior: quia scimus
ipsum in disputationibus hæsisse, nec
valuisse respondere ad ea, quæ frater
Ioannes ab illo quærebat.

Γεγον, ὅτι ἐπεὶ ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης
Κωνσταντινουπόλεως ἀπέλθῃ εἰς τὰς ἐκείθεν με-
νάς, δέεται ἢ ἐκκλησία πατριάρχῳ, ἢ μάλισα
γενέσθαι ὄδει, ἢ ἴδα παρῆμι ἐπὶ αὐτός· ἢ
ἵνα κερθῆσιν τι σωματικόν. ἀργύριον ἢ χρυσίον
ἢ δέομαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ δόσω ἐπὶ ἐπὶ
ἢ ἐπιβιβάζω, ἐπὶ τὸν δεισχόμενον χειροτονῶ

Tertio: quoniam sanctissimus patriarcha
Constantinopolitanus in æterna rece-
ptus est tabernacula, opus est eccle-
siæ patriarcha, qui hic sufficiatur,
ubi adsum & ego: non ut corpo-
reum quid lucrifaciam: argentum &
aurum non quero, imo vero suppe-
ditabo, & suffectum confirmabo,
cumque qui a me ordinatur remo-
vebo.

ANNO CHRISTI 1439

ANNO CHRISTI 1439

vebo. & ecclesiam illi auxilium prestabo: efficiamque ut unus patriarcha sit, qui fruatur privilegiis, & præsit provincie. In summa propter multa commoda dico, eligendum esse hic patriarcham: quid enim impedimento est? quid vero deest? Hic imperator præsto est, hic synodus œcumenica, & papa qui illi præest: adfunt, qui inter præsules potiores sunt, ex quibus patriarcha deligendus est: quid erit vobis impedimento? Dignum ergo & æquum est patriarcham sufficere, nec abscedere hinc a nobis, caput non habentes.

Cum hæc papa dixisset, addidissetque, se nisi fieret hic patriarcha, non posse in posterum dimovere eum qui patriarcha esset.

Præsules ita responderunt.

Æquissima & sapientissima sunt, quæ beatitudo tua dixit: sed nos ad hæc dare perfectam responsum non possumus; sunt enim & alii præsules, & imperator noster: perfecte igitur respondimus cum illorum consensu: privatim vero ex nobis respondemus ac dicimus, non esse hæc præsentis temporis, licet iusta & necessaria sint: nam matrimonia dirimimus non sine iustis causis. Ephesus quoque dicit causam. Patriarcha hic non fiet: moris enim nostri est eum Constantinopoli ab universa nostra provincia eligi. & in maiori nostro templo consecrari; nec imperator noster aliud faciet, cui nota est ecclesie nostræ consuetudo.

Ego utilitati vestræ consulens volo fieri hic patriarcham, nec consanguineum, nec amicum meum, sed quem vos elegeritis. Ego vero illum viatico instruam & confirmabo. Quod si non vultis, ego quod facere debebam, facio, vos autem postea pœnitebit: & si vobis non esset locutus, peccatum non haberetis, tunc vero nulla vobis erit excusatio.

Cum hæc & alia dixisset papa, nosque ad ea utcumque respondissemus, abiitque; profectique omnia renunciavimus imperatori: quæ ille audiens, nullum de his fieri verbum ad nos est passus.

His ita gestis præteriere dies aliquot usque ad diem dominicum. Feria vero secunda, die Julii vigesima, subscribere tomos præsules, qui profecti cogitaverant: hi porro erant Heraclensis, Cyzicenus, Trapezuntius, Monembasiensis, Nicomediensis, Dramensis: ex clericis etiam profecti sunt cum illis ad quinquaginta, nos expectaturi. Nos autem feria tertia, uno & vigesimo die Julii, congregati in vestiarium imperatoris tomos subscripsimus; erant enim quinque Latine & Græcæ scripti, quibus Latini & Græci subscribere ex utraque; ut unum Latini sumerent, & Græci alterum, ceteros mitterent ad patriarchas. Ita finem habuit totum negotium sanctæ unionis.

μεν ἀφ' ἐμῆ μεταθέσει, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐπιπέλω βαθεῖω, & ποιήσω πατριάρχῳ ἐναῖται, καὶ τῆ ἀποσίμια καὶ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἔχειν, καὶ ἀπλῶς διὰ πολλὰ τοῦτο λέγω, ἵνα γινῆται πατριάρχης ὧδε. τί γὰρ ἐμποδίζει; ἢ τί ἐστὶν ἐλλείπει; ἐσπούδα βασιλεὺς, ἐσπούδα εὐκρυβητικὴ σύνοδος, & πάπας ἀποτίσαμθα αὐτῷ. ἐσπούδα καὶ οἱ κρείττους τῶ ἀρχιερίων, ἀφ' ὧν μίλλει γινῆσθαι πατριάρχης. τί ἐστὶ τὸ κωλύσον ὑμᾶς; διὰ τὸ ἐστὶν ἄγνω καὶ δίκαιον ποιῆσαι πατριάρχῳ, καὶ μὴ ἀπειλῆσθαι ἀκίφραλοι ἀφ' ἡμῶν.

Ταῦτα τῷ πάπα εἰπόντος, καὶ προδέντος, ὅτι ἐὰν ἢ γινῆται ὡδε πατριάρχης, ἢ διωθήσεται μεταθεῖσθαι ἢ ὅτι πατριάρχῳ εἰς τὸ ἕξῃς.

Ἀπεκρίναντο οἱ ἀρχιερεῖς λέγοντες ταῦτα.

Ὅσα ὤρσειν ἡ μακαριστὸς ἐκ, ὑπάρχουσι. ΓΡΑΙΚ. δικαιοσύνη καὶ σοφώτατα. ἀλλ' ἡμεῖς ἢ δυναμίδα πλείως ἀποκλειθῶμαι εἰς τὰ τοιαῦτα, ἐπεὶ ἔχομεν καὶ ἄλλους ἀρχιερεῖς καὶ βασιλεῖα ἡμῶν, & μὴ γνώμης αὐτῶν ἀποκλειθῆσθαι πλείως. ἀφ' ἡμῶν δὲ ἰδίως ἀπολογούμεθα, καὶ λέγομεν, ἢ τῷ παρόντος καὶ εἶναι ταῦτα, εἰ καὶ δίκαια εἴσι & ἀναγκαῖα. ἐπεὶ τὸ συνοικίσι ἡμῶν ἐκ ἀλόγως χωρίζονται. ἀλλὰ καὶ ὁ Εὐφίστα ἐξέτασθησεται. πατριάρχης ἐσπούδα ἢ γινῆσθαι, ὅτι ἔχομεν συνθήσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ πασης τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν ψηφισθῆναι, καὶ ἐσ τῷ καθολικῷ ἡμῶν τῶ χειροτονθῆναι, καὶ ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἄλλως πως ἢ ποιήσει, εἰδὼς τῆ συνθήσαν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν.

Εἰ γὰρ τὸ συμφέρον τὸ ὑμῖν προντιζων βέβαιον ἡμῶν γινῆσθαι πατριάρχῳ ὧδε, ὅτι συγγῆμυ, ὅτι φίλον μὲν, ἀλλ' ὄν ἐκλήθησθε ὑμῖς. ἐγὼ δὲ ἐφοδιάσω αὐτὸν καὶ περιώσω. ἐὰν δὲ ὑμῖς ἢ θάλατε, ὅ ἐγὼ ὠφειλον ποιῆσαι, ποιῶ. ὑμῖς δὲ ὑστερον μεταμνησθησθε. καὶ εἰ μὴ ἐλάλησα ὑμῖν, ἀμαρτίαν ἐκ εἶχετε, τότε δὲ ἀπόφασιν ἔχ ἔχετε.

Ταῦτα καὶ ἄλλ' ἄττα εἰπόντος τῷ πάπα. ἡμεῖς ἀπὸς ταῦτα ὁπωσδήποτε ἀπολογησάμενοι, ἐκλήρομεν καὶ ἐλθόντες ἀπηγγελάμεν ταῦτα τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ ἀκούσας, ἐδ ὅλους λιέχιστο λαληθῆναι τοῦτον τι εἰς ἡμᾶς.

Τῶν ὑπὸ γηομένων παρῆλθον ἡμέραι ἕως τῆς κυριακῆς καὶ τῆ εἰκοστῆ τῷ Ιουλίου μηνός, ἡμέρα δελτέρα, ἐπέγραψαν τὸς τῶμος οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ τινες ἐβέλοντο ἀπειλῆσθαι. ἦσαν δὲ οἱ ἑταί, ὁ Ηρακλίας, ὁ Κυζίκου, ὁ Τραπεζούντης, ὁ Μοιμβασίας, ὁ Νικομηδείας, καὶ ὁ Δραρας. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶ κληρικῶν ἕως ἀεθμῶ ἀνθρώπων πενήκοντα ἀπέλθον σὺν τοῖσι, ἐκδιξόμενοι καὶ ἡμᾶς. ἡμεῖς δὲ τῆ τείτρ συναχθέντες, τῆ εἰκοστῆ ἡμέρῃ τῷ Ιουλίου μηνός, ἐν τῷ ροχαρείῳ τῷ βασιλείῳ ὑπεγράψαμεν τὸς τῶμος. ἐποίησαμεν γὰρ πίντε Λατικῶς καὶ Ἑλλητικῶς, καὶ ὑπέγραψαν οἱ Λατίνοι καὶ οἱ Γραικοὶ ἐν ἀμοτέρῃσι τοῖσι μέρεσιν, ὅπως λάβωσιν οἱ Λατίνοι τὸ ἐν, & οἱ Γραικοὶ τὸ ἀλλο, τὸς δ' ἄλλες ἵνα εἰδῶσιν εἰς τὸς πατριάρχῳ.

ANNO CHRISTI 1439.

τετάρτος. ἡμέρας δὲ ἑλάσει πάλιν πάντα τὰ τῆς Ἁγίας ἰουάννου.

ANNO CHRISTI 1439.

Περὶ τῶν Ἀρμενίων.

De Armeniis.

ΠΑΡΕΑΘΟΥΣΩΝ δὲ ἡμερῶν τῶν, ἡλθον ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας ἀποκρισάμενοι ἰκέρητι ἀνδρῶτες παρὰ τὸ πατριάρχου τῆς Ἀρμενίας, ζητῶντες ἰνωσιν καὶ αἰνῆ, καὶ τῶν ὀρθοδόξων τῆς πίστεως· αἱ δὲ καὶ μακαριστάτων πέτρων ἀποστολικῶν, τῶν ἁγίων ἐπιφανῶν, καὶ τῶν βαλῶν αἰῶν ἀνίστην, καὶ ὁποῦ βούλονται τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ καθολικῇ ἰνωθῆναι ἐξηγήσαντο· καὶ παρ' αὐτῶν ἐξήκουσαν βοήθειαν καὶ ἐπίσκεψαν· ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ὅτι πᾶσι ἐστὶ λίαν τὸ σπουδαζόμενον, καὶ ὅτι ἐάν ποσὶ ἀποσείλωσι τὴν ὀρθοδόξον πίστιν καὶ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, ἀρῶσιν εἶναι αὐτῶν· ὅτι, ὅσοι, παρακαλῶ τῶν ὀρθοτομήσαι τὴν ἰνωσιν αὐτῶν, καὶ ὅτι ἐάν τῶν ἡρηκίαι, εἶναι, καὶ αὐτοὶ βοηθῶσι εἰς πάντας ὅτις ἐργον καὶ χρεῖαν αὐτῶν. τῶν οὐκ ἐπίσημων ἀπῆλθον καὶ οἱ Ἀρμένιοι· ἡμεῖς δὲ ἐξελθόντες ἀπὸ Φλωρεντίας ἤλθομεν εἰς Βενετίαν, καὶ κείθεν πάλιν εἰς τὰ ἴδια.

Post aliquot dies venerunt ex Armenia apocrifari patriarcham Armeniorum, virtute praestantes viri, quærentes & ipsam unionem, fideique reconstitutum; qui etiam beatissimum papam venerant, viserant imperatorem; consiliumque suum & animum de consocianda cum ecclesia catholica unione exposuerunt, petentes ut ferret auxilium, & prudentia sua iuvaret. Imperator autem respondit, multum sibi placere eorum studium; & gratum fore, si accesserint ad orthodoxam fidem, & catholicam ecclesiam; & precari Deum pro dirigenda eorum unione; quæ si fieret, se quoque promisit ad negotium quodlibet, & quicquid illis opus fuerit, adiutorem. His dictis recesserunt Armenii; nos vero Florentia exeuntes Venetias petivimus, & inde rursus domum redimus.

GRÆCORUM CONFESSIO.

De verbis consecrationis & transubstantiatione, a Bessarione exposita in Concilio Florentino.

Ex Mobil. Ital. t. 1. par. 2. p. 243.

De Dominica, quinta Julii MCCCXXXVIII. in generali Congregatione, praesidente in eadem sanctissimo domino nostro Eugenio, divina providentia Papa quarto, praesentibus reverendissimis, reverendisque Patribus & dominis sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Abbatibus, Doctoribus, & Magistris, tam Latinis, quam Graecis, reverendus Pater dominus Archiepiscopus Nicænus, suo ac aliorum Patrum Ecclesiam orientalem representantium nomine, publice, alta & intelligibili voce exposuit in hæc verba, vel eis in effectu similia. Beatissime Pater, vosque reverendissimi Patres & domini hic praesentes. Quoniam in praecedentibus congregationibus nostris inter alias differentias nostras ortum est dubium de consecratione sacratissimi Sacramenti Eucharistiae; & aliqui suspicati sunt, nos & ecclesiam nostram non crevere illud pretiosissimum Sacramentum per verba Salvatoris Domini nostri JESU CHRISTI confici; propter hanc causam assumus coram vestra beatitudine, omnibusque aliis hic astantibus, qui pro parte sanctae Romanae ecclesiae sunt, ad certificandum vestram beatitudinem & alios Patres & dominos hic praesentes de hac dubitatione, & dicimus breviter: Nos usos fuisse Scripturis & sententiis sanctorum Patrum, cognoscentes & animadvertentes fragilitatem humani sensus, volumus adherere sententiis sanctorum Patrum & rationibus, spretis humanis inventis: qua quidem de re, Pater beatissime; cum in omnibus aliis auctoritatibus Patrum sanctorum usus sumus, etiam his praesenti dubitatione uti-

mur. Et quoniam ab omnibus sanctis Doctoribus Ecclesiae, praesertim ab illo beatissimo Joanne Chrysostomo, qui nobis notissimus est, audimus verba Dominica esse illa, quæ mutant & transubstantiant panem & vinum in corpus verum Christi & sanguinem; & quod illa verba divina Salvatoris omnem virtutem transubstantiationis habent; nos ipsam sanctissimum Doctorem, & illius sententiam sequimur de necessitate. De hac quaestione breviter diximus & sufficienter, & vestram beatitudinem de nostra intentione certam reddimus. Arnoldus Notarius.

Ego Nicolaus Sagudineus Euripontius, omnium superscriptorum verborum interpret. & de graeco in latinum traductor, fateor omnia sic ad litteram per praedictum dominum Nicænum, modo ut supra, graece dicta fuisse, & a me fideliter in latinum converti. In cuius rei testimonium & fidei iuramentum requisitus hic manu propria scriptus, & in hanc redegi formam. Florentiae, die XXVII. mensis Augusti, anno Dominicae Nativitatis 1438. Arnoldus Notarius.

Quod & ego Bartholomæus Johannes de Lyd, clericus Leodiensis dioecesis, publicus apostolica & imperiali auctoritatibus ac tunc Florentini ycuemenici Concilii Notarius, quia praedictorum verborum prolationi, expositioni, confessioni, omnibusque aliis & singulis praemissis una cum praefatis reverendissimis, reverendisque Patribus & connotario infra scripto interfui, eaque sic fieri vidi & audivi; idcirco hoc praesens publicum instrumentum per praefatum inter-

DECRETUM
EUGENII
PAPÆ AD
ARMENOS.

terpretem fideliter de græco in latinum traductum subscripti, signoque & nomine meis solitis & consuetis signavi rogatus & requisitus in testimonium præmissorum.

Et ego Arnoldus Lindolphi de Bervecoych, clericus Trajectensis diocesis, publicus apostolica & imperiali auctoritatibus Notarius, quia verborum prædictorum prolationi & confessioni, omnibusque aliis præmissis, dum, sicut præmittitur, per reverendissimum Patrem dictum Archiepiscopum Nixænum agerentur, proponerentur, & fierent, una cum reverendissimis, reverendisque Patribus & dominis præfatis ac connotario meo superscripto præfens interfui, eaque sic fieri vidi & audivi: ideo hoc præfens publicum instrumentum, per interoretam hujus sacri ycumenici Concilii subscriptum, una cum dicto connotario subscripti, & in hanc publicam formam redegei, signo & nomine meis solitis & consuetis signavi rogatus & requisitus in fidem & testimonium præmissorum.

Ego Julianus, tituli sanctæ Sabine presbyter Cardinalis, sancti Angeli vulgariter nuncupatus, præfens sui omnibus prædictis; & recognosco litteram scriptam manu præfati Nicolai Sagudinei, communis interpres Latinorum & Græcorum: & ad perpetuam rei memoriam propria manu subscripti.

OBSERVATIONES.

Præmissa versionis autographum in thesauro serenissimi Magni Hertzia Ducis asservatur, cum authenticis litteris unionis, Latinos inter atque Græcos facta in Concilio Florentino. Hanc versionem cum legissemus, illustr. Antonium Magliabecum, quocum tunc eramus, rogavimus, ut ejus nobis copiam fieri pro sua in nos humanitate curaret. Id quod diligentissime præstitit, adhibito viro clarissimo Gastruzzio, qui illud ipsum autographum permissime imitatus est. Prædicta Græcorum Confessio non levis est momenti ad persuadendam Græcorum de Eucharistia fidem, de qua nos & tanta controversia a Calvinistis nuper excitata sunt. Confessio hæc duas habet partes, nempe consecrationem verbis Christi Domini confici, non precibus illis, quæ post verba sacra sunt a Græcis: atque his verbis panem & vinum in Christi corpus & sanguinem mutari & transsubstantari. Etsi vero de priori assertionem aliqua

fuit concertatio inter Bessarionem Nixænum episcopum superioris formula præconem, interque Marcum Ephesinum; nulla tamen prorsus inter eos de posteriori disceptatio agitata est. Id patet ex oratione Bessarionis tum Cardinalis de Eucharistia; quæ in oratione eandem doctrinam, quæ in superiori Confessione propofita est, egregie tuetur adversus contra sentientes, in primis contra Marcum Ephesinum: cujus objecta, ex dictis Nicolai Cabasila desumpta, refellit. Ex quibus manifeste intelligitur, in illa controversia nequam hanc fuisse de transsubstantiatione, quam uterque pro indubitata Græcorum doctrina habebat: sed de verbis, quibus consecratio perficitur. Præmissa vero Græcorum Confessio, per Bessarionem in frequenti Concilio propofita, eo majoris est momenti, quod is illam comprobantibus aliis Græcis, uno forsitan excepto Marco Ephesino, qui ejus perpetuus adversarius exstitit, in frequenti Concilio exposuit, cum nondum esset Cardinalis. Hujus porro Confessionis mentio fit in ipsis Concilii actis cap. 9. paullo ante mortem Josephi Patriarchæ: ubi utrumque, nimirum & verba consecrationis, & transsubstantiatio, disertis verbis adstruitur. Deinde recitata post ejusdem mortem illud ipsum denuo repetitur.

Ceterum quod attinet ad Patres Græcos, maxime Chrysostomum, quorum sententiam sequi se in prædicta formula Græci per Bessarionem contententur: eorum testimonia refert idem Bessarion in prælaudata oratione de Eucharistia. Chrysostomi loca citantur ex homilia 22. super Mattheum, ex 27. super primam ad Corinthios, ex homilia de productione traditoris, & Sacramentorum traditione.

Haud scio an Nicolaus ille Sagudineus Eriponinus, qui superiorem Confessionem latine vertit, idem sit atque Nicolaus Euboicus, de quo ita scribit Mattheus Palmerius in libro de Temporibus ad annum 1439. Nicolaus Euboicus, latinæ & græcæ linguæ atque elegantia princeps laudatissimus habetur; qui in frequenti Concilio medius assistens, multis & eruditis viris audientibus, me quoque teste vidente, audienteque, disputantium verba atque sententias, tum græcæ, tum latine prolatas, mira celeritate ultro citroque in utramque linguam fidelissime & summo ornatu reddebat. Ita ille, qui eodem in loco Ambrosium, Camaldulensis Ordinis abbatem generalem, in Concilio item clarum fuisse subjungit.

DECRETUM EUGENII PAPÆ IV.

Eugenius episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

EXULTATE Deo adjutori nostro, jubilate Deo Jacob, omnes qui ubique nomine censemini Christiano. Ecce enim iterum recordatus dominus misericordia suæ, alium dissidii lapidem nongentis & amplius inventeratum annis, de ecclesia sua auferre dignatus est: & qui facit concordiam in sublimibus, & per quem in terra pax est hominibus bonæ voluntatis, operatissimam Armenorum unionem suam ineffabili miseratione concessit benedictus Deus & Pater domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Intuens namque piissimus dominus ecclesiam suam, modo ab his qui foris

ANNO
CHRISTI
1439.

s. cor. 1.

ANNO
CHRISTI
1439.

DECRETUM
EUGENII
PAPÆ AD
ARMENOS.

foris sunt, modo ab his qui intra, non parvis agitari turbibus, ut inter ipsas respirare angustias, & ad resistendum fortior assurgere valeat, multis eam quotidie modis consolari & roborare dignatur. Nam & pridem magnam illam Græcorum unionem, multas longe lateque continentium nationes & linguas, hodie vero hanc ipsam Armenici populi, qui per septemtrionem & orientem in magna copia diffusus est, in eodem fidei & caritatis vinculo cum sede apostolica stabilivit. Hæc profecto tam magna & mira sunt divinæ pietatis beneficia, ut non solum pro utroque, sed ne quidem pro altero satis dignas suæ majestati referre gratias possit intellectus humanus. Quis non vehementer admiretur, uno eodemque tam brevi tempore, duo sic præclara, & tot sæculis desiderata opera, in hoc sacro concilio fuisse tam feliciter consummata? vere a domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Quomodo enim hominum prudentia vel industria, nisi gratia Dei & cœpisset & perfecisset, has tantas & tales res explere potuisset? Laudemus jugiter & toto corde benedicamus dominum, qui fecit mirabilia magna solus, ipsique psallamus spiritu, psallamus & mente, oreque & opere, quantum finit humana fragilitas; pro tantisque muneribus gratias agamus, orantes, obsecrantes &, ut quemadmodum ipsi Græci atque Armeni unum cum ecclesia Romana effecti sunt, ita fiant & ceteræ nationes; præsertim Christi caractere insignitæ; & totus denique populus Christianus, omnibus odiis bellisque extinctis, mutua invicem pace fraterna caritate quiescat & gaudeat. Ipsos autem Armenos magnis laudum præconiis dignos esse merito censemus. Ut primum enim a nobis ad synodum accersiti sunt, tanquam ecclesiasticæ avidi unitatis, spectabiles, devotos, & doctos oratores suos cum sufficienti mandato, de suscipiendo videlicet quidquid Spiritus sanctus hanc sanctam synodum illustraverit, ex remotissimis regionibus per multos labores, marisque pericula ad nos & hoc sacrum concilium destinaverunt. Nos vero tota mente, ut nostrum pastorale decebat officium, cupientes tam sanctum perficere opus, sæpe cum ipsis oratoribus de hac sancta unione contulimus: & ne vel parva huic sanctæ rei dilatio fieret, deputavimus de omni statu hujus sacri

Psal. 117

Psal. 115.

concilii viros, juris divini & humani doctissimos; qui cum omni cura, studioque & diligentia, rem istam cum istis pertractarunt oratoribus, ab eis accurate inquirentes eorum fidem, tam circa divinæ unitatem essentiam, & divinarum personarum Trinitatem, quam domini nostri Jesu Christi humanitatem, & septem ecclesiæ sacramenta, & alia ad fidem orthodoxam & ritus universalis ecclesiæ pertinentia. Multis itaque adhibitis disputationibus, colloctionibus, & tractatibus; postque non mediocrem testimoniorum inspectionem, quæ ex sanctis ecclesiæ patribus & doctoribus deducta sunt, & earum, de quibus agebatur, rerum discussionem; tandem expedire judicavimus, ne ulla in futurum de fidei veritate apud ipsos Armenos hæsitatio esse valeat, atque idem per omnia sapiant cum sede apostolica, unioque ipsa stabilis & perpetua sine ullo scrupulo perseveret, ut sub quodam brevi compendio orthodoxæ fidei veritatem, quam super præmissis Romana proficetur ecclesia, per hoc decretum, sacro hoc approbante Florentino concilio, ipsis oratoribus ad hoc etiam consentientibus, traderemus.

In primis ergo damus eis sanctum symbolum, a centum quinquaginta episcopis in œcumenico Constantinopolitano concilio editum, cum illa additione, Filioque, ipsi symbolo declarandæ veritatis gratia, & urgente necessitate, licite & rationabiliter apposita: cujus talis est tenor: Credo in unum Deum, &c. Hoc autem sanctum symbolum, sicut apud Latinos mos est, ita decernimus per omnes Armenorum ecclesias intra missarum solennia singulis saltem dominicis diebus & majoribus festivitatibus decantari vel legi.

Secundo tradimus eis definitionem quarti universalis concilii Chalcedonensis, in quinto postea & sexto universalibus conciliis renovatam de duabus naturis in una Christi persona, cujus tenor talis est: Sufficeret quidem sapiens hoc & salutare divinæ gratiæ symbolum ad plenam cognitionem ac confirmationem pietatis: de Patre enim & Filio & Spiritu sancto perfectionem docet. & domini humanitatem fideliter accipientibus repræsentat. Sed quoniam hi qui conantur reprobare prædicationem veritatis, per proprias hæreses novas voces genuerunt; & hi quidem præsumentes corrumpere mysterium dispensationis domini, quæ pro-

DECRETUM
EUGENII
PAPÆ AD
ARMENOS.

propter nos facta est; alii vero in-
A
roducentes confusionem permixtio-
nemque, & stulte constringentes unam
esse naturam carnis & deitatis, & por-
tentose dicentes passibilem unigeniti
divinam naturam: ob hoc volens clau-
dere illis omnem machinationem con-
tra veritatem, præiens nunc sancta &
magna atque universalis synodus, præ-
dicationem hanc docens ab initio im-
mobilem, decrevit ante omnia fidem
trecentorum decem & octo sanctorum
patrum manere irrecutabilem: & po-
B
steriore tempore propter illos quidem,
qui pugnant adversus Spiritum san-
ctum, corroborat doctrinam de substan-
tia Spiritus traditam a patribus centum
quingenta apud Constantinopolim
congregatis, quam illi omnibus notam
fecerunt; non quasi interentes, quod
aliquid minus esset in præcedentibus,
sed eorum intellectum de Spiritu san-
cto scripturarum testimoniis declaran-
tes, adversus eos qui dominationem
ejus respuere tentaverunt.

Propter illos autem, qui moliantur
corrumpere dispensationis mysterium,
& impudenter delirant, dicentes pu-
rum hominem esse illum, qui ex san-
cta Maria virgine natus est, suscepit
epistolas synodicas beati Cyrilli quon-
dam præfulis ecclesiæ Alexandrinæ ad
Nestorium & ad orientales, congruas
existentes ad convincendas Nestorii ve-
sanas. & ad interpretationem eorum,
qui salutis symboli mentem pio zelo
nosse desiderant. Quibus etiam conse-
D
quentissime epistolam coaptavit magnæ
& senioris urbis Romæ præfulis bea-
tissimi ac sanctissimi Leonis papæ, quæ
scripta est ad sanctæ memoriæ archie-
piscopum Flavianum. ad perimendam
Eutychis malam intelligentiam, utpote
congruentem illius magni Petri con-
fessionis, & existentem nobis quam-
dam columnam communem adversus
prava dogmata, & ad confirmationem
rectorum dogmatum. His namque qui
in duos Filios dispensationis divinæ my-
sterium dicerere nituntur, obstitit.
& illos qui passibilem deitatem uni-
geniti ausi sunt dicere, a sacro cœtu
expellit: & his qui in duabus naturis
Christi temperamentum aut confusio-
nem exquirunt, resistit: & eos qui di-
cunt, servi formam, quam ex nobis
assumpsit, cœlestem esse, aut alterius
alicujus substantiæ, ut demones abig-
git: & qui duas quidem ante unitionem
naturas domini fabulantur. unam
vero post unitionem constringunt, ana-
thematizat. Sequentes igitur sanctos

patres, unum eundemque confiteri Fi-
lium dominum nostrum Jesum Chri-
stum consonanter omnes docemus, eum-
dem perfectum in deitate, eundem
perfectum in humanitate; Deum vere
& hominem vere; eundem ex anima
rationali & corpore; consubstantialem
Patri secundum deitatem; & humanita-
tem; secundum per omnia nobis similem
absque peccato: ante sæcula quidem de
Patre genitum secundum deitatem, in
novissimis autem diebus eundem pro-
pter nos, & propter salutem nostram, ex
B
Maria virgine Dei genitrice secundum
humanitatem; unum eundemque Chri-
stum, verum Filium, dominum, uni-
genitum, in duabus naturis inconsute,
immutabiliter, indivise, inseparabi-
liter agnoscendum; nusquam sublata
differentia naturarum propter unitionem
magisque salva proprietate utrius-
que naturæ, & in unam personam atque
subsistentiam concurrente; non in duas
personas partitum, sive divisum, sed
C
unum & eundem Filium. Deum ve-
rum dominum Jesum Christum, cur
ante prophetæ de eo, & ipse nos Je-
sus Christus erudit, & sanctorum pa-
trum nobis tradidit symbolum.

Tertio, diffinitionem de duabus vo-
luntatibus, duabusque Christi opera-
tionibus in prædicto sexto concilio
promulgatam, cujus tenor talis est:
Sufficeret quidem, & reliqua, quæ in
ipsa diffinitione concilii Chalcedonensis
superius enarratæ sequuntur usque ad
finem; post quem sequitur in hunc mo-
dum: Et duas naturales voluntates in
eo, & duas naturales operationes in-
divise, inconvertibiliter, inseparabili-
ter, inconsute, secundum sanctorum
patrum doctrinam adæque prædicamus,
& duas naturales voluntates non con-
trarias, juxta quod impij asseruerunt
hæretici, sed sequentem humanam ejus
voluntatem, & non resistentem vel
reluctantem, sed potius & subjectam
E
divinæ ejus atque omnipotenti volun-
tati. Oportebat enim carnis volunta-
tem moveri, subjici vero voluntati di-
vinæ. juxta sapientissimum Athana-
nium. Sicut enim caro, Dei Verbi di-
citur & est; ita & naturalis carnis
ejus voluntas, propria Dei Verbi di-
citur & est, sicut ipse ait: *Quia de-
scendi de celo, non ut faciam volun-
tatem meam, sed ejus qui misit me Pa-
tris; suam propriam dicens volunta-
tem, quæ erat carnis ejus: nam &
earo propria ejus facta est. Quemad-
modum enim sanctissima atque imma-
culata animata ejus caro deificata est,*
non

ANNO
CHRISTI
1439.

J. M. G.

ANNO
CHRISTI
1439.
no.

non est perempta, sed in proprio sui statu ratione permanit; ita & humana ejus voluntas deificata est, non est perempta; salvata est autem magis, secundum deiloquium Gregorium dicentem: Nam velle illius, qui in salvatore intelligitur, non est contrarium Deo; deificatum est totum: duas enim naturales operationes indivise, inconvertibiliter, inconfuse, inseparabiliter in eodem domino Jesu Christo vero Deo nostro glorificamus, hoc est, divinam operationem & humanam operationem, secundum divinum prædicatorem Leonem apertissime asserentem: Agit enim utraque forma cum alterius communionem quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exequente quod carnis. Nec enim in quoquam unam dabitur naturalem operationem Dei & naturæ: ut neque quod creatum est, in divinam educamus essentiam; neque quod eximium est divinæ naturæ, ad competentem creaturis locum deicamus. Unius enim & ejusdem tam miracula, quamque passiones cognoscimus, secundum aliud & aliud earum ex quibus est naturarum, & in quibus habet esse, sicut admirabilis inquit Cyrillus. Undique igitur inconfusum atque indivisum conservantes unum sanctæ Trinitatis, brevitate cuncta proferimus: & post incarnationem dominum nostrum Jesum Christum verum Deum esse credentes, asserimus duas ejus esse naturas, in una ejus radiantes substantia: in qua tum miracula, quamque passiones, per omnem sui dispensativam conversationem, non per phantasmam, sed veraciter demonstravit, ob naturalem differentiam in eadem una substantia cognoscendam: dum utraque natura cum alterius communionem indivise & inconfuse propria vellet atque operaretur: juxta quam rationem, & duas naturales voluntates & operationes confitemur, ad salutem humanam convenienter in eo concurrentes.

Quarto, quoniam hæcenus ipsi Armeni præter has tres, Nicænam, Constantinopolitanam, & Ephesinam primam, synodos, nullas alias universales postea celebratas, nec ipsum beatissimum hujus sanctæ sedis antistitem Leonem, cujus auctoritate ipsa Chalcedonensis synodus extitit congregata, susceperunt, asserentes eisdem fuisse suggestum, tam synodum ipsam Chalcedonensem quam memoratum Leonem, secundum damnatam Nestorii

hæresin diffinitionem fecisse: instruximus eos & declaravimus, hujusmodi falsam fuisse suggestionem, ipsamque synodum Chalcedonensem & beatissimum Leonem sancte & recte veritatem de duabus in una persona Christi naturis superius descriptam definisse, contra impia Nestorii & Eutychis dogmata: injunximusque, ut ipsum beatissimum Leonem, qui veræ fidei columna fuit, & omni sanctitate & doctrina refertus, tanquam sanctum & in catalogo sanctorum merito descriptum, de cetero reputent & venerentur: atque non solum dictas tres synodos, sed & omnes alias universales auctoritate Romani pontificis legitime celebratas, sicut & ceteri fideles, reverenter suscipiant.

Quinto, ecclesiasticorum sacramentorum veritatem pro ipsorum Armenorum tam præsentium quam futurorum faciliore doctrina, sub hac brevissima redigimus formula. Novæ legis

septem sunt sacramenta, videlicet, baptismus, confirmatio, eucharistia, poenitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Quæ multum a sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant: hæc vero nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt. Horum quinque prima ad spiritualem uniuscujusque hominis in seipso perfectionem, duo ultima ad totius ecclesiæ regimen, multiplicationemque ordinata sunt. Per baptismum enim spiritualiter renascimur: per confirmationem augetur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati, nutrimur divina eucharistiæ alimonia. Quod si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per poenitentiam spiritualiter sanamur, spiritualiter, per etiam, & corporaliter, prout animæ expedit extremam unctionem: per ordinem vero ecclesiæ gubernatur & multiplicatur spiritualiter: per matrimonium corporaliter augetur. Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam forma, & persona ministris conferentis sacramentum cum intentione faciendi quod facit ecclesia: quorum si aliquod desit, non perficitur sacramentum. Inter hæc sacramenta, tria sunt, baptismus, confirmatio & ordo, quæ characterem, id est, spirituale quoddam signum a ceteris distinctivum, imprimunt in anima indelebile. Unde in eadem persona non reiterantur. Reliqua vero qua-

Quæ sequuntur usque ad sextum, desumpta sunt ex opusculo V. D. Thomæ Aquinatis de sacramentis. H.

DECRETUM
EUGENII
PAPÆ AD
ARMENOS.

DECRETUM
EUGENII
PAPAE AD
ARMENOS.

quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt.

Primum omnium sacramentorum locum tenet sanctum baptisma, quod vite spiritualis janua est: per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficiuntur ecclesie. Et cum per primum hominem mors introierit in universos, nisi ex aqua & Spiritu renascimur, non possumus, ut inquit Veritas, in regnum celorum introire. Materia hujus sacramenti est aqua vera & naturalis: nec refert, frigida sit an calida. Forma autem est: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Non tamen negamus, quin & per illa verba, * Baptizetur talis servus Christi in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti; vel, baptizatur manibus meis talis, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, verum perficiatur baptisma: quoniam cum principalis causa, ex qua baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas, instrumentalis autem sit minister qui tradit exterius sacramentum, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministrum, cum sancte Trinitatis invocatione, perficitur sacramentum. Minister hujus sacerdos, cui ex officio competit baptizare. In causa autem necessitatis non solum sacerdos vel diaconus, sed etiam laicus vel mulier, imo etiam Paganus & haereticus baptizare potest, dummodo formam servet ecclesie, & tacere intendat quod facit ecclesia. Hujus sacramenti effectus, est remissio omnis culpae originalis & actualis, omnis quoque poenae, quae propterea culpa debetur. Propterea baptizatus nulla pro peccatis praeteritis injungenda est satisfactio: sed morientes, antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum caelorum & Dei visionem perveniunt.

Secundum sacramentum est confirmatio, cujus materia est christina confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiae, & balsamo, quod odorem significat bonae famae; per episcopum benedicto. Forma autem est: Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Ordinarius minister est episcopus. Et cum ceteras unctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi episcopus debet conferre: quia de solis apostolis legitur, quorum vicem tenent episcopi, quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant, quemadmodum actu apostolorum lectio manifestat;

Cum enim audissent, inquit, apostoli, qui erant Hierosolymis, quia receperat Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem. Qui cum venissent, oraverunt pro eis, ut acciperent Spiritum sanctum: nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Loco autem illius manus impositionis datur in ecclesia confirmatio. Legitur tamen, aliquando per apostolicae sedis dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa, simplicem sacerdotem chrismate per episcopum confecto hoc administrasse confirmationis sacramentum. Effectus autem hujus sacramenti est, quia in eo datur Spiritus sanctus ad robur, sicut datus est apostolis in die pentecostes; ut videlicet Christianus audacter Christi consiteatur nomen. Ideoque in fronte, ubi verecundiae sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & praecipue crucem ejus, qui Judaeis quidem est scandalum; Gentibus autem stultitia, secundum apostolum; propter quod signo crucis signatur.

Tertium est eucharistiae sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. Aqua autem ideo admiscetur, quoniam juxta testimonia sanctorum patrum ac doctorum ecclesiae pridem in disputatione exhibita, creditur, ipsum dominum in vino aqua permixto hoc instituisse sacramentum. Deinde, quia hoc convenit dominicae passionis representationi. Inquit enim beatus Alexander papa quintus a beato Petro: In sacramentorum oblationibus, quae intra missarum solennia domino offeruntur, panis tantum & vinum aqua permixtum in sacrificium offerantur. Non enim debet in calicem domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum: quia utrumque, id est, sanguis & aqua, ex latere Christi profluxisse legitur. Tum etiam, quod convenit ad significandum hujus sacramenti effectum, qui est unio populi Christiani ad Christum. Aqua enim populum significat, secundum illud apocalypsis: *Aqua multi populi multi.* Et Julius papa secundus post beatum Silvestrum, ait: Calix dominicus juxta canonum praecipuum, vino & aqua permixtus debet offerri; quia videmus in aqua populum

ANNO
CHRISTI
1459.
AB. 8.

* Baptizatur

..

Apoc. 17.

ANNO
CHRISTI
1439.

lum intelligi, in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo cum in calice vinum & aqua miscetur, Christo populus adunatur, & fidelium plebs ei in quem credit, copulatur & jungitur. Cum ergo tam sancta Romana ecclesia a beatissimis apostolis Petro & Paulo edocta, quam reliquæ omnes Latinorum, Græcorumque ecclesiarum, in quibus omnis sanctitatis & doctrinæ lumina claruerunt, ab initio nascentis ecclesiarum suo servaverint, & modo fervent, inconueniens admodum videtur, ut alia quævis regio ab hac universalis & rationabili discrepet observantia. Decernimus igitur, ut etiam ipsi Armeni se cum universo orbe Christiano conforment: eorumque sacerdotes in calicis oblatione paululum aquæ, prout dictum est, admisceant vino. Forma hujus sacramenti sunt verba sacra-
 vatoris, quibus hoc ^a conficit sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute, substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur: ita tamen, quod totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini; sub qualibet quoque parte hostiæ consecratæ & vini consecrati, separatione facta, totus est Christus. Hujus sacramenti effectus, quem in anima operatur digne sumentis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est, quod per hoc sacramentum in sumentibus digne gratia augeatur: omnemque effectum, quem materialis cibus & potus, quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando & delectando, sacramentum hoc quoad vitam operatur spiritualem: in quo, ut inquit Urbanus papa, gratiam salvatoris nostri recensemus memoriam, a malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum prohemus incrementum.

Pœnitentia

Quartum sacramentum est pœnitentia, cujus quali materia sunt actus pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio; ad quam pertinet ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Secunda est oris confessio: ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis; quæ quidem præcipue fit per ora-

Concil. General. Tom. XXXI.

tionem, jejunium, & eleemosynam. Forma hujus sacramenti sunt verba absolutionis, quæ sacerdos profert, cum dicit: Ego te absolvo, &c. Minister hujus sacramenti est sacerdos, habens auctoritatem absolvendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Effectus hujus sacramenti est absolutio a peccatis.

Quintum sacramentum est extrema unctio, cujus materia est oleum olivæ per episcopum benedictum. Hoc sacramentum nisi infirmo, de cujus morte timeretur, dari non debet: qui in his locis unguendus est; in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Forma hujus sacramenti est hæc: Per istam unctioem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi dominus quidquid per visum, &c. Et similiter in aliis membris. Minister hujus sacramenti est sacerdos: Effectus vero est mentis sanatio, &, in quantum autem expedit, ipsius etiam corporis. De hoc sacramento inquit beatus Jacobus apostolus: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbiteros ecclesie, ut orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei*

Sextum sacramentum est ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri evangeliorum dationem. Subdiaconatus vero per calicis vacui cum patena vacua superposita traditionem: et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma sacerdotii talis est: Accipe potestatem offerendi sacrificium in ecclesia pro vivis & mortuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: & sic de aliorum ordinum formis, prout in pontificali Romano late continetur. Ordinarius minister hujus sacramenti est episcopus. Effectus, augmentum gratiæ, ut quis sit idoneus minister.

Septimum est sacramentum matrimonii, quod est signum conjunctionis Christi & ecclesiarum secundum apostolum dicentem: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in ecclesia*. Causa efficiens matrimonii,

DECRETUM
EUGENII
PAPÆ AD
ARMENOS.

P. IV. c. 1.

Jacob. 5.

Ord. 1.

Matrimo-
nium.

Eph. 5.

DECRETUM
EUGENII
PAPÆ AD
ARMENOSANNO
CHRISTI
1439.

nii, regulariter est mutuus consensus^A per verba de præfenti expressus. Assignatur autem triplex bonum matrimonii. Primum est proles suscipienda & educanda ad cultum Dei. Secundum est fides, quam unus conjugum alteri servare debet. Tertium indivisibilitas matrimonii, propter hoc quod signicat indivisibilem conjunctionem Christi & ecclesiæ. Quamvis autem ex causa fornicationis liceat tori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cum matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum sit.

Sexto, compendiosam illam fidei regulam, per beatissimum Athanasium editam, ipsis præbemus oratoribus, cujus tenor talis est: Quicumque vult salvus esse, &c.

Septimo, decretum unionis cum Græcis consummatæ pridem in hoc sacro œcumenico Florentino concilio promulgatum, cujus tenor talis est: Eugenius, &c. Latentur cæli, &c.

Octavo, cum inter alia sit etiam cum ipsis Armenis disputatum, quibus diebus festivitates annunciationis beatæ Mariæ virginis, nativitatis beati Joannis Baptistæ, & consequenter nativitatis & circumcisionis domini nostri Jesu Christi, ac præsentationis ejusdem in templo, seu purificationis beatæ virginis Mariæ celebrari debeant, satisque dilucide veritas patefacta fuerit; tam sanctorum patrum testimoniis, quam consuetudine ecclesiæ Romanæ, & omnium aliarum universaliter apud Latinos & Græcos. Ne igitur in tantis celebratibus dispar sit Christianorum ritus, unde perturbandæ caritatis occasio pos-

sit oriri, decernimus tanquam veritati & rationi consentaneum, & juxta totius reliqui orbis observantiam, ut ipsi etiam Armeni festum annunciationis beatæ Mariæ die vicesimaquinta Martii, nativitatis beati Joannis Baptistæ vicesimaquarta Junii, nativitatis vero secundum carnem salvatoris nostri vicesima quinta Decembris, circumcisionis ejusdem prima Januarii, epiphaniæ sexto ejusdem Januarii, præsentationis domini in templo seu purificationis Dei genitricis secunda Februarii, debeant solenniter celebrare. His omnibus explicatis, prædicti Armenorum oratores nomine suo & sui patriarchæ & omnium Armenorum hoc saluberrimum synodale decretum cum omnibus suis capitulis, declarationibus, diffinitionibus, traditionibus, præceptis & statutis, omnemque doctrinam in ipsa descriptam, nec non quidquid tenet & docet sancta sedes apostolica & Romana ecclesia, cum omni devotione & obedientia acceptant suscipiunt, & amplectuntur. Illos quoque doctores & sanctos patres, quos ecclesia Romana approbat, ipsi reverenter suscipiunt: quascumque vero personas, & quidquid ipsa Romana ecclesia damnat & reprobat, ipsi pro reprobatis & damnatis habent, profitentes, tanquam veri obedientiæ filii, nomine quo supra, ipsius sedis apostolicæ ordinationibus & jussionibus fideliter obtemperare. Datum Florentiæ in publica sessione synodali solenniter in ecclesia majori celebrata, anno domini millesimo quadringentesimo trigesimo nono, decimo Kalendas Decembris, pontificatus nostri anno nono.

LITERA D. ARCHIEPISCOPI HIEROSOLIMITANI

AD PAPAM EUGENIUM QUARTUM.

Sanctissimo ac beatissimo domino nostro Eugenio papa beatitudinis vestra filius Isaias episcopus Hierosolymitanus.

BEATISSIME in Christo pater & sanctissime domine, post debitam, devotam, ac humilem recommendationem, ad devota pedum oscula beatorum. Brevia duo sanctitatis vestræ humiliter suscepi circa materiam sanctissimæ unionis Armeniorum generis cum Romana ecclesia communi omnium matre, cujus throno beatitudo vestra, annuente domino, dedicata est. Quibus reverenter respondeo, quod sicut anno præterito contuli cum venerabili viro Christophoro Garatono secretario & nuntio sanctitatis vestræ, nihil mihi dulcius esse posset, quam diebus meis tam singularem Deo-

que gratissimam intueri posse, cum ad salutem animarum, commueque bonum nostrum pertineat. Et ita etiam nunc præfato Christophoro in materia prædicta idem dixi, sicut ipse pedibus sanctitatis vestræ diffusius narrare poterit. Verum ut ipse scit, literas beatitudinis vestræ directas reverendissimo patri catholico patriarchæ nostro per sufficientem nuntium misi, easque de Latino in Armenicum transferre feci, ut ipsi reverendissimo patriarchæ clarius, quæ antea eidem scripseram, innotescere possint. Spero enim favente domino & omnibus sanctis ejus, quod celerem respon-

nem

ANNO
CHRISTI
1439.

* f. ordina-
tionis.

nem suscipiam, cum optima ejus disposi-
tione ad Dei tam singulare opus. Cum ve-
ro cognoscam bonitate, clementia & mu-
nere sanctitatis vestrae erga genus nostrum,
rem ipsam, quam tanto tempore silentio de-
ducta est, facile ad optatum finem deduci
posse: venit nunc hujus imperatoris or-
dine ipse Christophorus ad conspectum bea-
titudinis vestrae, cui nonnulla sanctitati ve-
strae significanda imposui. Verum, ut existimo,
cito rediturus est pro apparatu unionis san-
ctissime, quae cum hoc imperatore noviter
per eum vestrae beatitudinis nomine con-
clusa est. Cum enim redierit, poterit ver-

Asus reverendissimum patriarcham nostrum
sicut ordo datus est, accedere. Et ego se-
cum unum ex presbyteris meis mittam,
cum quo poterit omnia diligenter circa u-
nionis nostrae materiam tractare atque per-
ficere, secundum quod a beatitudine vestra
habuerit in mandatis. Nosque omnes sem-
per & bene dispositi erimus, ut tam utilif-
simum Dei opus finem sortiri valeat. San-
ctitati vestrae me & meos humiliter com-
mendo. Ex Constantinopoli, die prima
Novembris, millesimo quadringentesimo tri-
gesimo quarto.

DECRETUM
EUGENII
PAPE AD
ARMENOS.

GEORGII SCHOLARII ORATIONES.

INTERPRETE

JOANNE MATTHÆO CARYOPHILO.

ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΤΛΟΜΕΝΟΙΣ.

AD LECTOREM.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὁ Σχολάειος, ὁ ἦν ἐπι-
φοιτήσιον λόγων πατήρ, συμπαραγγέτο
μὲν τῇ βασιλεῖ Παλαιολόγῳ εἰς τὴν ἐπι-
φανίαν σωῶδου, κατεβάλετο δὲ πολλὰς κα-
λὰς λόγους ἀποτρεπόμενος εἰς ἔνωσιν τῶν Γραι-
κῶν. ἐρωτηθεὶς δὲ παρὰ τὸν βασιλέα, ἦν ἵνα
τὸ θεῖον τῆς ἐνώσεως ἔργον ἐμὴν συμπερι-
νοῦμαι, ἡγουμένως τῷ οἰκείῳ γούμῳ ἐδήλω-
σε. Ἐ πολλῶν ἄλλων ἀρχόντων ἐρωτηθέντων,
τῶν μόνον φέρονται ἐγγράφως οἱ λόγοι ἐν
τοῖς πρακτικαῖς. ὕψος μὲν τῶν ἐνωσιν ἐν Κων-
σταντινουπόλει, αἰτήσας Γρηγορίου τὸν πᾶσι μὲν
προποσυχέλιον, χρηματίσαντος δὲ ὕψερου πα-
τριάρχου, πολλὰ Μάρκου τὸν Εφῆσον ἐπιχειρή-
ματα κατὰ τῆς τῶν ἁγίων πνεύματος ἐκπορ-
σεως καὶ ἐκ τοῦ υἱοῦ, σφοδρῶς ἀπεκρίσατο,
εἶτα τῶν πλεονεκτημάτων, τοῖς λοιπῶν τῶν Μάρ-
κου πλοκαῖς διέλυσε ὁ σοφὸς Βησσαρίων. ἔθιν
δὲ τῶν Σχολαείων τῶν μετὰ πλείους ὄσων τι-
μῆς μνημονώσασιν οἱ ἀπὸς τῶν Μάρκου τὸν Ε-
φῆσον ἐπιστάλας ἐκδόντες τῶν ἀντιρρητικῶν ἀπο-
λογίας, τῶν ὁμώνυμῶν τῶν γέγονεν ἐπερ-
Γεωργίου Σχολαείου, ὁ καὶ Λατίνων καὶ ῥαγίας
ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδῳ φέρεται σύγγραμμα. ὡς
δὲ ἔστι, ὡς εἶπε, σωῶδου ἢ καὶ μαθητῆς
Μάρκου τὸν Εφῆσον. ἄλλοι γάρ, ὡς Γεωργίου
τῶν Σχολαείων ἦν τῶν ἀπαίρων ὁ Μάρκος
παρακαθήμενος τῆς οἰκείας δόξης τῶν προσασιαν
κατὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου. ὁ δὲ βιβλίον, ὡς εἶ-
πότες ἐδοξασαν, συγγράμματα περὶ τῆς ἁ-
γίου πνεύματος ἐκπορσεως, πολλῶν κεφα-
λαίων διασολῇ πλείστα ἐβραβύθησεν, ὅλ-
δηται τοῖς τῶν Μάρκου βυλήμασι χαλεζόμενος.
ὅτι δὲ ἦν δύο τῶν Γεωργίων ἀμφοτέρων τῶν
διαφορῶν, αἰτιῶν δὲ ἄλλων, ὁ μὲν γὰρ συγχο-
ρημῆτος τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου πολλὰ καὶ
εἶπε καὶ ἐγράψατο ἀπὸς τῶν ἐνωσιν, ἐρωτηθεὶς
καὶ μὴ ἐρωτηθεὶς. ὁ δὲ τῶν Μάρκου φίλος
γράψας μὲν τῶν σωῶδου ἐν τῇ προοίμῳ τῶν
Concil. General. Tom. XXXI.

GEOGIUS Scholarius auctor oratio-
num, quae sequuntur, imperato-
rem Palaeologum comitatus ad Florenti-
nam synodum profectus est; ubi Graecos
ad unitatem cohortans multa praecclare
dixit & scripsit. Cum vero sacrum uni-
tatis negotium jam expediri deberet, ro-
gatus ab imperatore sententiam, quid
sentiret, libere protulit; atque ex omni
nobilium numero, qui sententias dixere,
hujus unius verba in commentarios sac-
rae synodi relata sunt. Is postea Con-
stantinopoli, rogatu Gregorii tunc pro-
topsyncelli, deinde vero patriarchae, coia-
plura Marci Ephesii argumenta contra
Spiritus sancti a Filio quoque processio-
nem, valide confutavit: sed interea eo
vita functo Bessarion doctissimus reliqua
Marci sophismata diluit. Quapropter hu-
jusce Scholarii perhonorificam mentio-
nem faciunt, qui ad Marci Ephesii epi-
stolas edidere oppositas responsiones.
Fuit ejusdem nominis alter Georgios Scho-
larius, cujus extat liber adversus Lati-
nos, & sacrosanctam Florentinam syno-
dum: Videtur autem fuisse familiaris,
sive etiam discipulus Marci Ephesii.
Constat enim, Marcum, dum ex hac
vita decederet, Georgio cuidam Scho-
lario suae opinionis patrocinium contra
sanctam synodum reliquisse. Ille vero,
ut dictum est, librum de sancti Spiritus
processione in multa capita divisum con-
farcinavit, totus ad Marci voluntatem
& sensum sese conformans. Porro au-
tem inter hosce duos Georgios pluri-
mum differre manifestissimum est. Alter
enim, dum Florentina synodus celebra-
retur, & dixit & scripsit non paucis tam
rogatus, tum etiam non rogatus. Scho-
larius vero familiaris Marci scribens post
synodum, in sui operis prooemio fate-
tar, se tum demum abjicere silentium,
quando maturior, inquit, & fructuosior
futura esset ejus sententia contra sanctam
unio-

Interprete
Joanne Mat-
thæo Caryo-
philo.

Vero pro-
piora de his
duobus vo-
lucis doctis-
simis ex Leo-
ne Allatio,
qui non uno
in opere o-
pinionem Ca-
ryophili re-
fellit.

unionem . Ad calcem quoque sui libri A
 verba hæc habet . Me ipsum præ omni-
 bus accuso , & lugeo præterea nos om-
 nes , quotquot rebus illis sponte aut
 vi , in totum vel ex parte interfuimus ;
 qui cum loqui possemus , tacebamus ta-
 men , & metu sermonem reprimebamus .
 Quomodo ergo is , qui tacuit , & metu
 sermonem repressit , quique multa di-
 xit , & liberrime locutus est , unus at-
 que idem erit ? Adde . si unus hic est
 Georgius , qui cecinerit palinodiam , cur
 eo in libro , quem composuit , prius a
 se dicta non retrahat ? nec ullum facit
 verbum de prioribus erratis , nec solvit
 fortissimas illas rationes , per quas ad
 unionem adhortatus est Græcos , laudan-
 do Latinos , & clamando , nihil in fide
 ab iis peccati ? nam quæ antea scripta
 leguntur , & quæ postea liber ille con-
 tinet , summe opposita sunt , & maxime
 inter se pugnant . Ad hæc Scholarius
 Marco adductus de se ipso ait , multos
 ad illum diem ignorasse , an contrarium
 ipse sentiret , errantes , inquit , tum quod
 ipse silentium opportune servasset , tum
 quod prave interpretarentur prudentem
 eius dissimulationem , & nonnihil etiam
 calumniarentur . Quamobrem , inquit , o-
 pus fuit librum hunc conscribere ad cor-
 rigendos illos , quorum salus desperata
 non esset . & multos dubitatione libe-
 randos , & propulsandas calumnias , si
 suam ipse sententiam notam omnibus
 faceret . Hæc in nostrum Scholarium
 quomodo quadrare possunt , cujus sen-
 tentia fuit omnibus ab initio notissima ?
 Cum enim rogatus esset ab imperatore ,
 in præmio sui sermonis ; Invidiosissime ,
 inquit , imperator , in qua ego fuerim ,
 & nunc sim sententia de proposita unio-
 nis materia , declarat oratio , quam ut-
 cumque composui , tradidique huic sa-
 cræ synodo : testantur etiam duo libri .
 quos a me antea scriptos nunc synodo
 huic offero . Multa alia . si quis perqui-
 rat , inveniet , quibus duo isti Georgii
 inter se differunt : . Propter quæ alter
 quidem jure vocandus est sacræ recume-
 nicæ synodi , rectæque fidei defensor ac
 propugnator : ut qui germanos orienta-
 lis ecclesiæ patres ad finem usque secu-
 tus est : alter vero studio , quo Marcum
 prosequatur , abductus dicendus me-
 rito opinionis assertor , quam a Nestorio
 primum inductam & sancti patres , &
 generalia concilia sæpenumero damna-
 verunt .

Conc. Flo-
rent. 1511. 25.

νίκη συγγράμματος , λέγει φησὶ τίς τῶν
 πατέρων , ὅτι ἐμίλην ὀρμητικῶς , & ὠφελιμο-
 τέρῃ ἡμεῖς : ἢ αὐτὴ γνώμη κατὰ τῆς θείας
 ἐνώσεως . & πρὸς τὸ πλεῖν τῶ βιβλίῳ αὐταῖς
 λέξεις φησὶν ἑμαυτὸν εἶ ἀπὸ πάντων κατη-
 γορῶν , & ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶ ὄρων , ἔσοι τοῖς
 πράγμασιν ἐκείνοις ἐκόντις ἢ ἀκόντις , καὶ ἢ
 καθάσασθαι ἢ ἐκ μέρους τινὸς ἐσχεθῆμεν , ἢ
 διυαίμενοι λαλεῖν , ὅμως ἐσθῶμεν ὑποκελλό-
 μενοι . πῶς οὐδ' ὅ , πε σιγήσας & ὑποκελλά-
 μενοι , & ὀχλεῖσα ἐκὼν & μηδὲν ὑποσε-
 λαμενοι , εἰς ἂν ἦν Γεωργίου ; ἢ ἐπιείκει-
 Βαυτίς ἐστὶ Γεωργίου παλινωδίαν ἄσας , πῶς
 ἐν τῷ σωμῶσασθε βιβλίῳ ἐκ ἐκαστοῦ δὲ δὴ-
 θου τὸ σπῆρον ἐσφαλμένον ; ἔδειξεν ὅπως
 πολεῖται μείζων τῶ σφῶν αὐτῶ γυγραμμένων ;
 καὶ ἢ λέγει τὸς δεινὸς ἐκείνους λόγους , δι' ὧν
 παρεκάλει τοὺς Γραικοὺς πρὸς τὴ ἐνωσιν , ἐκαι-
 νῶν τοὺς Λατίνους , & μηδὲ αὐτοὺς ἀμαρτανειν
 ἐν τῇ πίστει βουάν ; καίτοι ἐκ διαμῆρου ἀντι-
 κεῖται ἂ πε σπῆρον γυγραπται , καὶ ἂ μὴ
 ταῦτα φέρεται ἐν τῷ βιβλίῳ κατὰ τῆς σωμῶ-
 δος . πρὸς τούτοις ὁ τῷ Μάρκου φίλος πρὸς ταυ-
 τὸ φησὶ , τὸς πολλὰς μίχελ τίπε ἀμφιγνο-
 Cσαι , ὡς τὸναντία δοξαζόντες , πλανωμένους πο-
 τί μὴ ἐπὶ τῆς κερὸν ἐχέσης σωκῆς , πο-
 τί δὲ τῶν ἐν λόγοις ἢ πράγμασιν οἰκονομίαν
 αὐτὸ παρερμηνεύοντες , ἐστὶ δὲ ἂ κ' συκοφαν-
 τῶντες . ἔδει οὐδ' , φησὶ , δια ταῦτα λόγον
 συγγραψάντα διορθώσασθαι μὴ αὐτῶν τὸς μὴ
 καθάσασθαι ἀνέχτως ἐχόντας , ὡσε ἀμφοβολίας
 πρὸς αὐτὸ & συκοφαντίας παύσαι πολλὰς . ἔτε
 γὰρ ἀμφιγνοῖσθε τις λοιπὸν , ἔτε συκοφαντεῖν
 ἀποσχεθῆσεται , ἡς αὐτῶ γνώμης ἐκδήλω γυ-
 γρημῶν . ταῦτα δὲ πῶς αἰ ἐφαρμοσεν τῶ
 ἡμετέρῳ Σχολαίῳ , ἢ πάντων ἐκδηλῶ μὴ ἀρ-
 Dχηθῶν ἢ γνώμη , ὡς αὐτοὺς φησὶν ἐν τῷ πρὸς
 βασιλίᾳ λόγῳ ; προσομιταζόμενος γὰρ φάσκει
 ἄετις & κρείττε βασιλεῦ , ἡς μὴ γνώμης γυ-
 γοῖα καὶ εἰμι πρὸς τῶ σφοκίμῳ τῆς ἐνω-
 σεως ἕλλω , ὁ πρὸς τῶ καθ' ἡμᾶς ἱεράν
 ταύτην σωμῶδον χεδιαθεῖς μοι καὶ πεμφθεῖς
 λόγῳ δηλοῖ μαρτυροῦσι δὲ καὶ τῶ δύο βι-
 βλία , ἀπερ σπῆρον σωμῶδης , καὶ ἐγχειρίζω
 τῆ παρόση σωμῶδω . Ἐ ὅπως ζητῆ τις ἐκ ὀ-
 λιγας ἀν εἶροι διαφορὰς τῶ δύο τῶν Γεωρ-
 γίων . αἰς ἀλλήλων διακερσομένοι , ὁ μὴν δι-
 καῖος ἐστὶν ἀκρὸν τῆς ἀγίας οἰκουμένης συ-
 Eνοδου & τῆς ὀρθοδοξίας προσεπισῆς , ἀπε δὴ
 τοῖς ἀληθινῶς πατῆσι τῆς ἀκατολικῆς ἐκκλη-
 σίας ἀκρὸς τίλες ὁμοφρον γυγονῶς Ἐ ἀκόλυ-
 θῳ . ἐπρῶ δὲ τῶ πρὸς τὸ Μάρκου φίλῳ ,
 δοξῆς ὑπέρμαχῳ , ἡτις ἀρχίμὸ λαβῶσα παρὲ
 Νεστορίου ἐσχεθῆσαι , ὑπὸ τῶ ἀγίων πατέρων ,
 & σωμῶδων οἰκουμένης πολλὰκις ἀπεκτερέθη .

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
τῷ Σχολαίῳ.

SAPIENTISSIMI VIRI GEORGII
Scholarii.

Υπὲρ εἰρήνης καὶ κοινῆς τῆς πατρὸς, παρα-
κλήσεως ὑπὲρ τῶν ἀνατολικῶν συν-
όδων ἐν Φλωρεντίᾳ.

De pace, deque ferendo patris auxilio,
adhortatio ad synodum orientalem
Florentie.

Τῷ θεῷ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀ-
γίας ἐκκλησίας, ἀρίστοις καὶ τιμιωτέτοις
καθίστασι, Γεώργιῳ ὁ Σχολαίῳ τῷ ὀ-
φειλομένῳ ἀλάβεω.

Sacrosanctæ synodæ nostratæ sanctæ ecclésiæ.
patribus optimis ac summe honorandis.
Georgius Scholarius debitam reveren-
tiam.

Ημῖν κοινῆ ἡσθεῶν ἀνάγκη παραγγε-
λία, μηδὲν εἶναι φησι συμβαλεῖν
ὅτιν ἂν κληθεῖται ἰσὺ δὲ καὶ μὴ κληθεῖται
το σφάττειν προσεγγῆσαι, καὶ τὸ παρόντα πῆμω
λογον ἰμῖν, εἰδὼς τῶν παρεκλήσεων ὄντων μάλ-
λον ἢ συμβαλεῖν καὶ κηδόμενοι μὲν τῶν ὅλων
πραγμάτων, κηδόμενοι δὲ ἐν τῷ μέρει καὶ
ἑμαυτῷ καὶ γονίῳ καὶ συγγενῶν καὶ ἅμα τῷ
ἡμῶν φιλανθρωπικῶν εἰδῶς, καὶ πεπεσμένῳ
ἡμῶν ἄν ἔκ ἀριστοκρατίας τοῖς ἐπ' ἡμᾶς λεγο-
μένοις, ἕκ ἀρχαῖς μοι, ἀλλὰ καὶ χάριν ἴ-
ξεν τῆς προθυμίας. δικαίως γὰρ ἡμᾶς καὶ
τῶν ἄλλων εἰδῶς, καὶ πολλῶν μάλλον ἐλπίσῳ δια-
τηρήσει τῷ γυνίῳ. δεῖ δὲ καὶ τῷ ἡμῶν
ὑπὲρ ἡμῶν εὐνοίαν ἐπιθυμῆσαι. ἢ χάριν
ἔσθ' οἷσι τῶν, ἕκ πᾶσιν ὅμοι προσεκτικῶς
φαίνεται, σὺν δὲ μάλλον πολλῶν ἀναχόμενος
δυσχερῶν, ὧν οἶδε θεός, καὶ ὧν ἕκ ἂν ἡσθε-
ραῖς ἀνέχεται. ἔπει γὰρ τίνα λυπεῖν, ὅτε τα-
ράττειν εἶδει τὰ πράγματα. ὅσοι τῷ τῶν
νῦν τῶν εὐνοίαν ἀποβλέψαντες καὶ τῶν τῶν
πραγμάτων ἀνάγκη τῷ παρῆσαν λογισάμενοι πύ-
λαιαν, ἐπεὶ τῆς λόγους κρίνειν βεβλήθητε δεσπό-
ται μὲν καὶ πατέρες, καὶ ἡγεμόνες πατρῶν ἡμῶν τῶν
καλῶν καὶ ἡμῶν καὶ πάντα τὸ χρόνον ἐσομένων.

COMMUNE quidem omnium sapien-
tum præceptum, non esse inquit
a quoquam dandum consilium, ante-
quam vocetur: Ego vero etiam invoca-
tus hoc agere aggredior, mittoque hunc
ad vos sermonem; quod sciam adhorta-
tionem esse potius, quam consilium; sol-
licitusque sum, tum de toto rerum sta-
tu, tum de me ipso privatim, & pa-
rentibus, & cognatis & nota mihi sit
vestri humanitas, & persuasam habeam
fore, ut etiam si minus placitura sint
quæ a me dicentur, mihi tamen non
irascamini, ino gratiam quoque habeat-
is. Nam cum vos equitatis studiosos in
ceteris esse sciam, nunc multo magis
spero hanc animum retenturos. Memi-
nisse vero etiam debetis meam erga vos
benevolentiam, ob quam nec singilla-
tium quempiam, nec omnes universe un-
quam offendi; multa gravia silentio per-
tuli, quæ Deus novit, & quæ non fa-
cile quispiam pertulerit: neque enim de-
cebat quemquam esse molestem, aut re-
rum perturbatorem. Ad hanc ergo vos
benevolentiam respicientes, & necessita-
ti, in qua res sunt, præsentem audaciam
tribuentes, ita de sermone meo judica-
re velitis domini mei, patres, ac duces
ad omnia simul bona nunc & omni tem-
pore futuri.

Ὅσοι σιωπῶν λόγον οἱ μοι δεῖν, πέσει μὲν
καὶ πατέρες αἰδέσθαι, καὶ προσδοκῶντων δι-
κῶν καὶ πλείον τι τῶν τῶν ἡδὴ κειθόντων,
ὅτε πολλῶν λόγων τῷ παρόντα πράγματι δεῖ-
σθαι, ἐν ἀκμῇ καθιστῶτα κινδύνου, καὶ μόλις
μὲν πολλὰ μὲν σφάττειν, λεγῶν δὲ ἑλαττω,
δυσάμνημα σώζειν. σιωθῆσαι δὲ καὶ φραστικῶς
καὶ ἡλικίᾳ ρητικῆς τὸ πλείον μὲν ἐπὶ τῶν πα-
ρόντων δεινῶν καὶ τῆς ἐπὶ ταῖς λύσιν ἀφῆ-
ρημαί, τῶν δὲ περιλειπομένων ἡμῶν ἕκ ὅρων
τῶν παρόντων χρῆσθαι καὶ ἅμα ὑπὲρ πάντων ὑ-
μῶν ὄντων τῶν λόγων, ἀπλοῦν τε εἶναι τῶν ἀ-
νάγκη καὶ πᾶσαν ἀσύνετον. ἡγοῦντο δὲ ἡμοῖ
μὲν ἡσθεῶν λόγων θεός, ὅν ἕκ ἂν αἰδεσθῆναι καὶ
τῆς ἐκ ἡμῶν καὶ πατρίδα καὶ ἰθὺν ὅλων ἐ-
νοίας, καλίσσαι μάρτυρα. ὑμῶν δὲ τῆς ἐπὶ τῶν
τῶν συμφέροντα εἰσθῆναι καὶ ἀρχαῖς ἀφῆ-
ταιν οὐδ.

Nectacendum jam ultra arbitror, do-
mini ac patres venerandi; cum impen-
dientia mala plusculum etiam audere jam
suadeant; nec præsentem rerum statum
multis indigere sermonibus, summo in
periculo constitutum; qui que vix possit
in tuto collocari, licet multa quidem
agantur, dicantur vero pauca. Porro di-
ctionis apte disponendæ studium, &
sermonis elegantiam, & oratoriam artem
præsentia mala, dolorque quo propter
illa opprimor, eripere mihi majorem
partem: eo vero quod superest, quo-
modo uti liceat hoc tempore, non vi-
deo: quod præsertim necesse est, sim-
plex sit & perceptum omnibus facilis ser-
mo, quem ad vos omnes habeo. Sit
vero mihi quidem orationis dux Deus;
quem benevolentiam erga vos meæ, &
patriam, & genus universum citare te-
stem non erubuerim; vobis autem viæ
ad eligendum utilia, & illa agere ag-
grediendum.

Ὅτι μὲν οὐ εἶσι τῶν ἡμῶν, οἱ τῶν
ἡσθεῶν Λατίνῳ καθῆναι σοφίαν, καὶ πε-

Quod igitur nonnulli sint inter vos
qui putabant se Latinorum scientiam e-
lucta-

lectatos, atque illis persuasuros manere in illis antiquitatis terminis, & ipse scio; id vero mihi certe magnam admirationem moverit, quod viri alloquia docti tantum in hac parte erraverint; Idque eum sciant & se & illos non esse bene instructos facultate ad persuadendum; non modo si quis inflet, dubitetque de rebus gravissimis; sed si vel binarium esse inter pares numerus primum; aut hominem ex anima & corpore constare, ac similia negare voluerit: Latinos vero ad captum omnem humanum in dialectica, omnique scientia, cunctarumque præcellentissima theologia exercitissimos. Verum etsi plures non ignorabant Latinorum scientiam, multasque illis non defore rationes ad ostendendum, se recte sentire; arbitrati tamen & illi omnes & isti, unionem cum Latinis rem esse plurimi estimandam, & præterea facillimam, & suam & aliorum animum inducere eum voluptate advenire. Sed hæc idem omnes sensitisse, & ea spe venisse, ut Latinos ignorantis præterque opinionis argueret; persuaderent vero a sententia discedere aut sua sponte, aut invitos atque ita unionem eorum amplecterentur. Hæc si quidem ex sententia succederent, fortasse melius esset; Deusque cum quo per agnitionem veritatis & mutua caritatem conjungeremur, neutri partium majorem impenderet favorem; sed tam eos qui veritatem edocuisent, quam qui illam æquo animo addidicissent, pari corona donaret, & æque sibi conjungeret. Ita vis quoque essemus obtinere locum magistrorum, sumoque famæ oblectaremur, quem vos spiritualia querentes, Deoque vacare pollicitos ambire non convenit. Sed videtis omnes, ut Latini pro sua sententia egregie decertaverint; ut nemo illos possit, si velit æquus esse judex, reprehendere. Et communis quidem magister ac dominus noster, oportere inquit in ore duorum vel trium stare omne verbum, & lex civilis ita præscribit: illi vero ex communibus ecclesiæ doctoribus sex præstantissimos dignitate, & doctrina, susceptisque pro pietate laboribus, nam alios prætereo, sententiæ suæ testes protulere, quorum quisque tantumdem fide valere, quantum universi homines, censendus est: eosque non obiter & perfunctorie, sed ita distincte planeque locutos, ac si controversiæ nostræ sedissent iudices; & apertis verbis exprimentes quod queritur, adjectis etiam causis, uti doctores decebat; & citatis sacræ scripturæ locis, ex quibus sententiam hanc necessario sumpserunt, & collectis per illa variis rationibus. Quos sane doctores, cum tot tantique sint, & adeo perspicue sententiam hanc doceant, nec si velimus, impudenter adversos contueri possumus. Alios præterea ex communibus doctoribus produxere, orientales inquam, pari doctrina & dignitate præditos; non ut illi quidem adeo clare, idem tamen & ipsos

Ασση αὐτὰς ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἰσχυρῶν μίσην ἐπέμψον, τὸν καὶ αὐτὸς οἶδα· καὶ λίαν αὐτῶν θαυμάζω, ὅτι καὶ τοὶ τὰλλα σοφοὶ τίνες ὄντες, ποσῶν ἐν τούτῳ τῷ μέρει πεπλάσμεται· καὶ ταῦτα καὶ συνεδότης σοφιστὴν αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις φάσκει ἔχειν τὸς ἀπὸς τὸ πείθειν παρὰ κἀκῆς, ὃ μόνον ἂν τις περὶ τῆς μεγίστης εἰσέτατο, ἀλλ' εἰ καὶ τὴν διὰ δὲ ἀπορῶν ἐν ἀεθμοῖς ἀρτίον εἶναι, ἢ τὸν ἀνθρώπον ἐκ ψυχῆς ὁ σώματος συνεστάναι, καὶ τὰ ταῦτα ἀρνηθῆναι θελήσειν· αἰδοῦς δὲ καὶ Λατίνους μάλιστα τῆς ἀνθρωπίνης ἀπορίας ἀπάσης διαλεχτικῶν τε καὶ πᾶσαν ἐπιστήμῳ, καὶ τῶν πᾶσῶν ἐπισημοτάτων θεολογίαν ἐξηταχότως τε καὶ ἀσκησάντες. ἀλλ' εἰ καὶ πλείους ὑμῶν ἐπεὶ τῶν Λατίνων ἠγνοοῦν σοφίαν, ὅθεν ὅτι πολλῶν ἀπορήσουσι λόγων ἀπὸς τὸ δεῖξαι σοφῆς αὐτοῦς δοξάζειν καλῶς, ἀλλ' ὅμως ἐκείνοι τε πάντες καὶ ὑποὶ τῷ μὲν Λατίνων ἰσχυρῶν τῶ πάντων ἀξίον χρῆμα καὶ ῥῆσον εἶναι ἀπὸς τούτοις νομίσαντες, ἑαυτοῦς τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπεισαν μεθ' ἡδονῆς ἀφικέσθαι. κείῳ δὲ καὶ πάντας τῶν αὐτῶν ἐσχηκέναι γνώμῳ, καὶ ἤκειν ἐλπίσαντος μηδὲν μὲν εἰδότες μήτε τὸληθῆ ἠρονοῦντος Λατίνους ἐλέγξω, πείθειν δὲ ἐκόντας ἢ ἀκόντας τῶν σοφιστῶν δοξᾶν ἀρνησάσθαι, καὶ ἐπεὶ τῶν μετ' αὐτῶν ἰσχυρῶν διασπείρειν· εἰ μὲν οὖν ἐξέσταιν ταῦτα κατὰ σκοπὸν, ἀμεινον ἂν ἴσως εἴη. καὶ ὁ μὲν Θεός, ὃ συνάπτειν τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας καὶ τῇ ἀπὸς ἀλλήλων εἰρήμῳ πάντες ἐμείλλομεν, ὅδιπροις ἂν τῶν ἐπίρων ἐχαρίσατο μάλλον. ἀλλὰ τὸς τε διδάσκοντες τῶν ἀληθῶν, καὶ τὸς σὺν ἀγνωμοσύνη ταυτέμῳ δεδιδασκεύμενος ἐπίσης ἐμείλλει σφραγῶν, καὶ ἑαυτῶν συνάπτειν ὁμοίως. ἐδοξάμην δ' ἂν ὑποσῶ διδασκαλῶν τάξιν ἐπέχειν, καὶ τῷ κατὰ τῆς φήμης ἐπιρροῆμῳ. ὃ τὸς τὰ πνευματικὰ ζητούσων ὑμῶν καὶ Θεῷ ἀποσανέχων ὑπερημῶν ὕδαμῶς ἐστὶν ἀρμότιον ἐπίειναι. ἀλλ' ὁρατε πάντες, ὅτι Λατίνοι τῆς ἑαυτῶν ὑπερημῶν σαυτοῦ δοξῆς καλῶς ὥστε μηδὲνα ἂν αὐτοῖς ἐγκαλεῖν ἔχον, εἰ βούλοιντο δίκην εἶναι. καὶ ὁ μὲν ὁ κοινὸς ἡμῶν διδάσκαλος καὶ δεσποτὴς ἐπὶ δυοῖν ἢ τεμῶν μαρτύρων δεῖν ἴσασθαι πᾶν ῥῆμά φησι, καὶ ὁ πολιτικὸς νόμος διαγορθεῖ· οἱ δὲ ἐκ τῶν κοινῶν διδασκαλῶν τῆς ἐκκλησίας ἐξ τῶν μεγίστων ἀξιώματι καὶ σοφίᾳ καὶ τοῖς ὑπεριότης ἀσθεσίας ἀγῶσι, τὸς γὰρ ἄλλοις παρήμι, μάρτυρας τῆς ἑαυτῶν δοξῆς παρήγαγον· ὃν ἴσασθαι δεῖ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πάντων ἀνθρώπων κρίνειν ἀντιθέτον, κακείνους ἐκ ἀπλῶς ὅπως ἔδε παρήγως, ἀλλ' ὥσπερ εἰ δικασαί τινες ἦσαν ἡμῶν τῆς παρῶσης ἀμφιβολίας, ἐπεὶ διαλεγόμενοι διωρισμένως τε καὶ σαφῶς· καὶ αὐτοῖς μὲν λίξισι λέγοντες τὸ ζητούμενον, προσεδίοντες δὲ καὶ τὸς αἰτίας, καθὰ διδασκαλοῖς προσῆκε, καὶ τὰ μέρη τῆς δείας γραφῆς, ἔχον τῶν δόξαν ταυτέμῳ ἀναγκαίως ἔχουσιν εὐληφότες, καὶ ἄτερ ἄλλας ἔχον ἄλλων μερῶν συνελίξαντο. ἀπὸς ὅς διδασκαλῶν πεσόντες τε ὄντας καὶ τηλικούτους, καὶ ἐπεὶ σαφῶς τῶν δόξαν ταυτέμῳ εἰσαγόντας, ὅθεν ἂν βουλή

Δίνης χειρῶν ἀναγκαστοῦν. πρὸς τούτοις ἀλ-
 λος ἐκ τῶν κοινῶν διδασκάλων παρήγαγον, τὸς
 ἐξ ἀκαταλῆς λόγου, ἵσα σοφία καὶ ἀξιώματι
 κικροῦμαι, ὅχι ὅτι μὴ διαφρηθῶ ὡς περ
 ἰακώου, λέγοντος δ' ὅμοιος καὶ αὐτὸς ἄλλος ταυ-
 τῶ, εἰ τις μὲν ἀληθείας καὶ σοφίας ὁμοίως
 ἰσχυρῶς ἐκτελέσει βέλτοισι ῥήσεσι, καὶ σοφιστικῶς
 ἕδιν ὑδὲ βίαιον, ἀλλὰ πάντα ἀπλῶ καὶ τῆ
 Δείη Γραφῆ καὶ τοῖς διδασκαλοῖς ἐπιόμνησθε
 ἀποδείξει τῆς ἰακώου ἀρραβάνου δόξης, καὶ
 εἰρηται παρ' ἡμῶν ὑδὲν ἀπὸ αὐτοῦ, ἀπὸς δ'
 μὴ σοφῶς τε καὶ ἡθελῶς καὶ μὴ τῆς ἀληθείας
 ἀποκεινόμενοι φαίνονται. ὑδ' ἔχομεν τινα ἱδὲ
 ἀγίων φαεινῶς αὐτοῖς ἀντιφάσκοντα· εἰ δὲ τις
 ἴω, καὶ τῶν ἴδει τοῖς πολλοῖς μηχανῆ τινα
 καὶ λόγῳ συνάπτειν πολλῶν μάλλον καὶ διαφρί-
 ρων, ἢ ἀπὸς τὸν ἴνα τῆς πῶσις διδα-
 σκάλων παραβιάζωμαι. εἰς αὐτὸν δὲ νομιζομεν
 αὐτὸς ἐκ τῆς δόξης ταύτης ἐκπίπτειν, καὶ τῶ-
 τε μὴτε φρονεῖν μὴτ' ἐξ ἀνάγκης ἐπιδοῦναι τῆ
 δόξῃ, διαμαρτύρονται. ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτὰ φασὶ
 μὴ ἡμῶν πισδεῖν, καὶ ἀπὸς τὸν ἴσον ἡμῶν
 φέρεσθαι νοῦν, εἰ ἀποδοῦναι λέξω ἀμεινον
 ἀναπτύσσουσι, καὶ ὑδὲνα ἱδὲ ἀγίων ἀναγκάζου-
 νται συκοφαντεῖν ἢ διαφράσειν, ἀλλὰ μάλλον
 συνάπτουσι ἀλλήλοις τοῖς διδασκαλοῖς· καὶ μίαν
 ταύτην ἀποδείξει ἀρκῶσαι ἔχον ἡγούνται παρ'
 ἰακώου τὸ τῆς πῶσις φρονεῖν καὶ πισδεῖν, ὅτι
 μηδὲσιν ἀπὸς μηδὲνα ἱδὲ διδασκάλων ἀντι-
 φασὶν τινα καὶ μάχην ἐγείρουσιν· ἀλλὰ τῶ-
 κείνω πάντα γαλιῶς γίμει καὶ ὁμοιοῖας,
 τῆς δόξης ταύτης κρατύσθαι. ἀπὸς δὲ τῶ-
 ποῖς, καθάπερ διδασκαλοῖς ἡμῶν ἢ κελτύς
 αὐτῶν καθήμενοις, ὅπως ἀποσφύρονται. καὶ δεόν-
 ται σφῶς ἀποσφῶσαι, καὶ μὴ θέλειν ἀν-
 θρώπων ὅπως μὴ ἀδελφῶ φρονούτων ἡμῶν, ὅ-
 τω δὲ συμβαινόντων τοῖς κοινῶς διδασκαλοῖς, D
 μικρῶ ἀποφάσει χωρίζεσθαι. ὑδ' ἀπαιτύσθαι, ἐξ
 ἡμῶν τῶ ὁμολογίαν τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ τῶ-
 τε μὴ ἡμῶν καταλείψουσι, εἰ βυλοῖμθα π-
 λεῶς πισδεῖν, καὶ μὴ νομιζοίμθα ἀιχύντω φέ-
 ρειν ἡμῶν τῶ ἰλπίδα τῶς σωτηρίας· δεῖ γάρ,
 φησὶ, ἀπὸς τὸ σωθῆσθαι, καὶ χεῖλεσι τῶ π-
 στω ὁμολογεῖν. αὐτοῖ δὲ ἀρκῶσαι ἡγούνται ἀπὸς
 τῶ εἰρηθῶν, τὸ πῶσασθαι λοιπὸν ἐγκαλεῖν
 αὐτοῖς, ὅπως πολλὰς τῶ μὴ ψάδισθαι μηδὲ
 πακῶς φρονεῖν παραχομῶσαι τοῖς ἀποδείξει.
 ὡς ἐξῆναι ἔσθον ἡμῶν ἔπερον μὴ τῶ τῶ
 ἀρκεῖν ὡραττεν, καὶ τ' ἐξω καὶ φαινομένης
 ταύτης ἀπολαύσαι λαμπαρῶς τε καὶ φήμης,
 καὶ μηδὲ τῶ ἀποσφῶσαι ἱδὲ ἡμῶν ἀποσφῶ-
 των δεδῆναι ἡμῶν, ἐπειδὴ τῶ ὁμολογίαν τῆς
 πίστως ἐκ ἄλλως ἢ ἀπὸς τῶν ἰκίνοῖς τε καὶ
 ἡμῶν ἴσαι ποιεῖσθαι. καὶ οἱ μὴ Λατῖνοι ταῦ-
 τα δεκῶσαι, ταῦτα φασὶν, ὅπως ἀπὸς τῶ μὴ
 ἡμῶν ζῶσαι ἴσων, ὅπως ἡμῶς τῆς ἐκείνων
 ἴσκα δόξης ὑδὲν βύλονται ἀρῶσαι ἀισχρὸν ἢ
 θυμῶν βλαπτεν. ἡμῶς δὲ ἀπὸς ταῦτα πάν-
 τα λόγῳ μὴ ἴσως ἀπορήσομθα, ἀλλ' ὅτι πάν-
 τῶ ἡθελῶν, ὑδ' ἀρεπῶν, ὑδ' ἀξίω τῆς ἡμετέρης
 ἀρετῆς καὶ σοφίας ὑδὲ βυλοῖμθα ἀνθρώπων χῆμα
 σωθῆσθαι καὶ τῆς τῶ τῶ τῶ τῶ τῶ τῶ τῶ τῶ τῶ τῶ τῶ

A & illi adherentes, si quis velit dista-
 eorum cum veritate pariter & scientia
 perpendere. Nec sophisticum aliquid aut
 asseclatum, sed plana omnia, & sacre
 scripturam, doctoribusque consona ad de-
 monstrandam sententiam suam protule-
 re. Nec obiectum a nobis est quidquam,
 ad quod illi credite & animose cum
 veritate non responderint. Ex sanctis
 porro aliquem, qui aperte illis adver-
 setur, nullam habemus: quod si eusam
 esset, oporteret hanc quoque via & ra-
 tione aliqua multis adjungere, equius
 sane & commodius, quam ad unum vi-
 B pertrahere tantam multitudinem docto-
 rum. Ea vero incommoda, in quos il-
 los labi arbitramur, se nec sentire, nec
 sequi necessario ex sua sententia plane
 testatur; sed idem ac nos ajunt se cre-
 dere, & in eandem ferri sentum, licet
 additis vocibus melius explicent; nec
 ullum sanctorum calumniari, aut aucto-
 ritatem ejus elevare coguntur; imo do-
 ctiores inter sese conciliant; & potentis-
 simo argumento satis demonstrare se po-
 tant recte sentire & credere, quod do-
 ctorem cum doctore nullum pugnantem,
 aut contraria dicentem faciunt; sed apud
 illos omnia per hanc sententiam tran-
 quilla sunt & convenientia. Ad hac ita
 nobiscum agunt, ac si magistri illorum
 aut judices sederemus; rogantque ut se
 suscipiamus, nec velimus modica de
 causa disjungi ab hominibus adeo vo-
 stris consimilibus, adeo communibus do-
 ctoribus congruentia sententibus. Ne-
 que vero exigunt a nobis professionem
 veritatis; sed hoc quidem nobis relin-
 quunt, si perfecte credere velimus, ne-
 que salutis spem arbitremur nobis igno-
 miniam inurere. Oportet enim, inquit,
 ad salutem labis quoque fidem confite-
 ri. Illi vero satis esse ducent ad pa-
 cem, si finem insimulandi faciamus post
 tam multas demonstrationes, quibus se
 nec falsa dicere, nec male sentire pro-
 barant: ut sit nobis integrum alia via
 & pacem facere, & populari hoc ap-
 parenteque splendore ac rumore, nec
 pertimescere defectionem gentium nobis
 conjunctarum; quandoquidem fidei con-
 fessio non aliter ab illis & nobis fiet,
 ac prius fiebat. Et Latini quidem hac
 ostendunt, hac dicunt, tanto conscien-
 da nobiscum unionis desiderio flagrant:
 adeo nihil volunt fieri a nobis, quod
 E sibi gloriam, nobis ignominiam aut de-
 trimentum afferre possit. Nobis vero ad
 hac omnia fortasse quidem verba non
 deerunt, sed non multi roboris aut de-
 coris, & que virtute & sapientia no-
 stra sint digna, aut hominum volentium
 pre se ferre speciem ac dignitatem pa-
 trum, qui in antiquis fuerunt conciliis,
 & omnia cum veritate & caritate mu-
 tua examinarunt. Nec vero propositum
 nobis est de re non magni ponderis cer-
 tamen, sed agitur de veritate fidei, per
 quam nos salvari speramus; & quam
 contentiose oppugnare non solum turpe
 est, sed & maxime periculofum. Neque
 enim aut doctores negare licet, quibus
 etiam

200. 10.

etiam deprecatoribus ad Deum pro peccatis nostris uti solemus; & quibus universa ecclesia pro certaminibus ob veritatem susceptis, & laboribus in docendo, quam maximam retulit gratiam; ut omittam alias sanctitatis partes, propter quas illos secundum Deum honoramus: neque dicemus, doctores inter se pugnare; hoc enim est omnia confundere, ac totam abnegare fidem. Porro autem voluisse Latinos depravare fidem, & doctorum omnium adulterare theologiam, quis adeo stolidus, ut credat? quisve id asserendo contra Latinos, risu non excipitur? nulla enim criminatio potest falsitatis redargui pluribus, fortioribus, ac verioribus argumentis. At obijciemus nos apparentem doctorum diffensionem: Verum illi eam nullo negotio dissolvent, imo etiam iam dissolvent. Sed neque decorum amplius est hæc a Latinis querere: possumus enim & nos ipsi conciliare inter se doctores. Ego cum sim vestrum omnium minimus, ubi id mandaveritis, paratus sum hoc præstare & privatim & publice; atque omnibus ostendere apertissime, doctores ecclesie in universum de præposita materia idem sentire: hoc autem non multis ostendam sermonibus, sed satis erit duarum spatium horarum ad persuadendum vobis omnibus nequaquam dubitare amplius de consensione doctorum; ut nec vos ultra habeatis, nec Latinis negotium exhibeatis, harum inquisitione rerum commissa synodo communi. Sed neque si tempus etiam frustra conterere liceret, veluti sedentibus in otio, nullaque oppressis necessitate ad cogitandum de rebus, oporteret de rebus divinis inanes fundere sermones, & instantias disputationis ergo asserere, victoriamque solum spectare, ac multa dicere, in quibus etiam par est aliquid erroris miscere; idque non multum volentibus contendere cum Latinis theologice ac philosophice facultatis notitia; infelici rerum nostrarum statu ita serente, propter quem qui primas tenent inter nos, ita theologiam ac philosophiam attingunt, ut non omnino ineruditi videantur; non vigente jam scholarum usu publicarum, & extincto disciplinarum ac rei literariæ ambitioso studio, cunctis necessitati tantum, & angustiis rei familiaris vacantibus. Certum vero mihi est, ipsi quoque Spiritui non placere admodum tantam loquacitatem, sed sui nos tentatores existimatum, si cum tot ex divina scriptura, tot etiam ex doctorum consensu nobis suppetant ad propositum auxilla; sedeamus tamen ipsi posthabitis illis omnibus, nestentes sermoni sermonem; quod vel putemus nos inventuros quidpiam per nostros sermones eo præstantius, quod scripturæ suppeditant; vel aliquid a Spiritu queramus apertius iis, que adeo clare sunt ab eo definita: his enim sermonibus & hac via vos utentes, scio, in diffensionem potius & concertationem agimini, magisque etiam a-

Απίρων, οὐ μὴ τῆς ἀληθείας ἢ τῆς ἀρετῆς ἀλλήλους ἀγαθῶς πάντα ἐξήγησαν. ὑδ' ὑπὲρ τῆς τυχοῦτων ἡμῖν ὁ ἀγὼν, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως, μεθ' ἧς δὴ ἐλπίζομεν σωθῆσθαι καὶ ἀπὸς τοῦ ἐθιλοεικέναι, ἐκ αἰχρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ κινδύνου γίμον μαγίαν. ὅτε γὰρ ἔρησασθαι τοὺς διδασκάλους ἐξῆσαν, οἷς καὶ ἀπίστωσι ἀπὸς Θεοῦ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρων ἀμαρτημάτων εὐδοκίμου χρισθῆσαι, καὶ οἷς τὸ κοινὸν τῆς ἐκκλησίας μαγίας τῆς ὁπίρ τῆς ἀληθείας ἀγῶνων καὶ τῆς ἐν τῷ διδάσκοντων ἀπίστωσι χρισθῆσαι, ἀπὸ τῆς ἀλλῆς ἀβγῶσιως, ἧς ἵνκα τῆς δαίμωνι μὴ Θεοῦ αὐτοὺς τιμῶμεν τιμαῖς. ὅτ' ἐρῶμεν ἀντιφάσκον τὸς διδασκάλους ἀλλήλοις. τῆτο γὰρ πάντα συγχέειν ἐστὶ, καὶ τῆν πᾶσιν πᾶσαν ἀριθῆσαι. τὸ δὲ Λατίνους διαφθεῖραι βεληθῆναι τῆν πίστιν, καὶ τῆν τῆς διδασκάλων ἀσάντων νοθεῖται θεολογίαν, τῆς ὅπως ἀπλῶς ἐστὶ ὅτε πιστεύσαι; ἢ τίς τῆτο κατὰ; ὁδεμία εἰκὼν ὅχι καὶ γὰρ λωπτα ἀποσοφλήσει Λατίνων γὰρ ταυτησί τῆς κατηγορίας πλείοσι τε καὶ μείζοσι καὶ ἀληθεύειρος ἀν' ἐλεγχῶσι λόγοις. ἀλλὰ τῆν φαινομένην ἀποβαλλόμεθα τῆς διδασκάλων διασέπτιαν. λίσσῃσι πίνων αὐτῆν καὶ μάλα ἐκλόλων. μάλλον δὲ καὶ τῆν λωλόκασιν. ἀλλ' ὅτ' ἀπορετίς ἐστὶ λοιπὸν παρὰ Λατίνων τὸ τῆ αὐτῆ ζητῶν καὶ ἡμεῖς γὰρ παρ' ἑαυτῆς δυνάμεθα τῆς διδασκάλους συνάπτειν ἐγὼ πάντων ὑμῶν ἐλαχίστη. ὅν, ὁπόταν κελθῶσι, τῆδ' ἐπιμέες εἰμε φάττειν καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, καὶ δείξαι πᾶσιν ὅπως φανερῶς, ὅτι διὰ πάντων οἱ τῆς ἐκκλησίας διδασκάλου τῆν αὐτῆν πειρὶ τ' ἀποκειμένων ἔχουσι γνώμην. καὶ τῆτο ἐκ ἐν λόγοις δείξω πολλοῖς, ἀλλ' ἀρτίσῃσι ὄραι δίο, ὅτε πείσαι φάντας ὑμᾶς μηκέτι πειρὶ τ' τῆς διδασκάλων συμφωνίας ἀμφογῶσι. μηδὲ φάσῃσιν λοιπὸν αὐτοῖς τε ἔχειν καὶ Λατίνους φάριχεν, κοινῆ συνόδῃ τῆν πειρὶ τῆτων ἀνατιθῆντας ἐξήγησιν. ἀλλὰ μὲν ὅτ' εἰ τείβῃσι ἐκείνῃ τῆν ἡσῶν, καθάπερ ἐπὶ σχολῆς καθημέρας, καὶ ἀπὸς τῆν ἐπαροδοῦ ἰδεμίαν ἀνάγκην ἔχοντες, ἰδεῖ πειρὶ τῆς θεῶν φραγμάτων κενὰ καὶ μάταια χεῖται, καὶ ἀπὸς τῆν ἐξω λόγον ἐπίστασαι, καὶ τῆν νικῶ μόνῃ σκοπεῖν, καὶ πολλὰ λέγειν, ἐν οἷς εἰκός τι καὶ ἀμαρτανῶν. ἐ τῆτο πειρὶ θεολογίας τε καὶ φιλοσοφίας ὁ σφῶδρα δυνάμεις ἀμιλλᾶσαι Λατίνους. τῆτο τῆς ἐν ἡμῖν δυστυχίας τῆς φραγμάτων πεποιτικίας, δι' οὗ οἱ παρ' ἡμῖν ἀπροι πῶτων θεολογίας τε καὶ φιλοσοφίας ἀπῆται, ὅτε μόνον μη δοκεῖν καθάπερ ἀπαιδῆται, ἐκλεικῶτων μῶν παιδῆτησῶν, σφῶδῆσις δὲ τῆς πειρὶ μαθημάτων καὶ λόγους φιλοτιμίας, καὶ πάντων τῆς χρεῖας μόνῃ καὶ τῆς ἀνάγκης γιγῶσι δῖων. πίπεισῃσι δὲ μηδὲ τῆν πᾶσιν σφῶδρα ἀρίσῃσι τῆν πῶσῃτων ἀδολεσχίαν, ἀλλὰ περασῆς ἡμᾶς αὐτῶ νομιῖν, εἰ τῶσῃτων μῶν ἐκ τῆς θεῶς γραφῆς, τῶσῃτων δὲ ἐκ τῆς τῆς διδασκάλων συμφωνίας ἔχοντες ἀπὸς τὸ ἀποκειμένον σφῶδῆματα, ὅτε καθῆδομεθα τῶτων πάντων καταφρονῶντες, καὶ λόγους λόγους συμπλέ-

ἔοικε, ἢ νομιζόμενος ἐν τοῖς ἡμετέροις λόγοις ἀ-
 γόμενοι τι τῆς ἐκ τῆς γραφῆς χρηστίας ἐ-
 ρήσιν, ἢ ζητούμενος κατὰ τὸ πνεύματος σα-
 φεῖον τι τῆς οὐτ' αὐτὸ λαμψέως ὑποστει-
 λεμένην λαθεῖν. ὅσοι τούτων γὰρ τῆς λόγων
 καὶ τῆς ποιότητος οὐδὲ, μάλλον ὑμᾶς οἶδα σπὸς
 διχόνοιαν τε καὶ γένον, ἢ σπὸς ὁμόνοιαν εἰ-
 σέμεσθε καὶ μάλλον ἀχθνομήνους. τῶν πικρῶ
 ὄντος ἔχοντες, καὶ Θεῷ φίλοι, καὶ τοῖς διδα-
 σκαλοῖς τῆς ἐκκλησίας χάριτος ἔσται, καὶ ἡμῶν
 ἁρετίαι, καὶ σπὸς τούτοις ῥάδιον, τὸ τίλω ἐνω-
 σιν ἔδη, τῆς πολλῶν ἀρεμῶν λόγων, δια-
 σπάζουσαι, καὶ μὴ τούτοις ἐναντίαι. καὶ οὐδὲν
 ἡμῶν ὄντος ἀπορίσεται σπὸς τὸ ἀπάρτερον ὄν
 ἐπιθυμώμενος ἡκοῦμεν, τῆς μὲν δόξης Λατι-
 νων ὅσοι πιστῶν μαρτυρημένης, καὶ πανταχοῦθεν
 ἀξίως ὄντος πιστεύουσαι, ἡμῶν δὲ δυναμῶν
 αὐτοῖς ἐνωθῆναι αὐτὸ τῷ καὶ περὶ τὸ συμβο-
 λῶν τε ἀπορτομῶν. καὶ μὴ ἴσται πάντες καλῶς,
 ὅτι τίλω ἐνωσιν τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, καίτοι
 πολλῶν ἄλλων ἵνα καὶ διασπῶμεν μάλιστ' ἀν-
 ὄντος πάντος ζητηθῆσαν, τὸ κατὰ τῆς ἀσέβων
 διείσθη καὶ τὸ ἀπείμαθ' ἡμῶν εἰς τούχων ἡ-
 κούσι διασχίας, καὶ τοῦθ' ἡμῶν εἰς σπουδασαὶ διὰ
 πολλῶν, καὶ ὅτι μάλιστα ἴω τίλω ἰγγὸς αὐτῶν
 αἰσθῆναι, τὸ γὰρ μετῴχου παραλείπω πάντα,
 ἡμᾶς ἰδίως ἵπνοισαν. δεῖ τίλω τῆς ἀποθί-
 σως ἔχοντες, ἐπεὶ δυνατὸν καὶ ἁρετίαι ἴσται,
 τούτῳ εἰς τίλω ἔχουσι γένον. ἄλλως δ' αὖ
 ματαιώμενος πάντων ἀνθρώπων ἑδοξάμενος εἶναι,
 εἰ πολλὰ μὲν ὑπὲρ αὐτῆς ὄνομασται, πολλῶν
 δὲ ἀγαθῶν ἑλαίσι κειμηλῶν, ἐπιδώσαν δὲ
 ἡμῶν τὰ δευτῶν, τὸ χρισματος ἑβαιοθῆναι,
 πάντος πισθῶντες, εἰδ' ὄσπερ ἐπιλαθόμενοι
 πύτων ἀπάντων, κενάις ὡς φασὶ χερσὶ καὶ μη-
 δὲν ἀπείχοντες ἐναντιοθῶμεν, ἔ τούτ' ἁρε-
 τῶν ὄντος καὶ ῥάδιον ὄν, ἔ μηδὲ ὄντος ἡμῶν ἁ-
 ρετίαι εἰς τούτῳ ἀπορτομῶν. οὐδὲ ἀπορτομῶν
 δεῖ τίλω μηδὲ ἀγαθῶν ἡμῶν ἐκ τῆς ἐνώσεως
 λέγουσιν ἡξῆσθαι, καὶ τούτῳ ἀπορτομῶν οἰομένης ἴ-
 χον ἀρκῶσαι, τὰ τε τῆς Λατίνων ἡμῶν τῆ κατ'
 ἀλλήλων μάχη φθειρόμενος ἔ τούτῳ οἰκείαις
 ἀπορτομῶν συμφοραῖς, καὶ τὸ τὸ πᾶσα ἀπαρ-
 ματι τίχων ὑπο λαθόντου καὶ δόναμιν, ἀλλ' ἀ-
 θῶντου καὶ πολλὰχόθου ἀκμῶν ἐπιβεβληθό-
 μῶν. ἀνὰ γὰρ τῆς ἀλλης φιλικίας ἀπάσης,
 τίλω ὄ, τε πατασ ἡμῶν καὶ τὸ λοιπὸν τῆς Λα-
 τίνων ἑθῶν, καὶ τῆς ἀπαρτομῶν ὄντος σφίσι
 ἐχάτων, παρῆχονται· τὸ γὰρ ἡμέτερον ὄλιγοι
 ὄν, ὡς ἔ ἡμᾶς ἴσται, δυσχέρειαν αὐτοῖς ὄ με-
 γάλῳ μέλλει παρῆχον· τίως γὰρ ἀσφαλείας
 μόνος ἔ τὸ μὴ δεδίναί τῶς πολέμους, ἡμᾶς
 οἶδασι χρῆσθοντες· ὄ χρῆμασι μὲν ὄ πολλοῖς,
 καὶ τῶν δὲ ὄλιγαῖς διώκονται ἀπάρτερον· ἔγω φη-
 μῶν ἔ τίλω τῆς ἐνώσεως φημῶν ἀρκῶσαι ἡμῶν
 σπὸς τὸ μὴ τίτω δεδίναί τῶς πολέμους. οὐδὲ
 γὰρ δεῖ ἴσται λαθῶν ἡμῶν αὐτοῖς ἐπιθῆσαι
 ὄσαι, ἰγγὸθεν ἑσθῶν ἡμῶν τῶς συμμαχῶν
 εἰδόντες· οἱ πολλὰχῶν βεβουθῶντες ὑπο διη-
 λαγμῶν, τῶν ἡδὴ πολλῶν μάλλον καὶ ἀπο-
 θυμώμερον τῶν ἀπάρτερον βεβουθῶνται, ἔ κα-
 θᾶπερ τε χρίσθαι ἀπορτομῶν τίλω συμμαχίαν.

Agemini, quam in consensionem. Cum I-
 gitor huc ita se habeant, Deo gratum,
 & ecclesie doctoribus jucundum erit,
 nobisque decorum, & preterea facile,
 multis omisso sermonibus unionem am-
 plecti, cumque illa domum reverti: nec
 erit prorsus aliquid nobis impedimento,
 quo minus agamus ea, quorum ducti
 desiderio sumus huc profecti: cum La-
 tinorum quidem sententia fulciatur tot
 testibus, & usquequaque digna sit, que
 credatur; nobis vero liceat cum eis con-
 jungi, nulla in symbolo facta innova-
 tione. Et quidem bene nostis omnes,
 peculiarem causam, cur optaverimus,
 multisque viis efficiendum enixe cura-
 vimus, potissimumque prope finem per-
 duxerimus, ut media preteream omnia,
 ecclesie Christi unitatem, extitisse ma-
 la, que formidamus ab impiis, resque
 nostras ad extremam redactas miseriam;
 quamvis multas alias ob causas & ex-
 quiores, dignam, que ab omnibus ex-
 pectatur. Oportet ergo propositum con-
 siliium sequentes; cum & fieri & ho-
 neste fieri possit, ad exitum illud per-
 ducere: alioquin omnium hominum le-
 vissimi videremur, si propter illud mul-
 ta perpassi, multorumque honorum spe
 ducti; & omnes pro certo habentes fore,
 ut confirmato schismate major cum-
 mius malorum accedat; velut hec om-
 nia obliti vacuis, ut ajunt, manibus,
 re infecta rediremus: idque cum res sit
 adeo decora & facilis; nihilque sit quod,
 ne illa peragatur, nobis merito obstat.
 Nec vero audiendi sunt, qui nihil boni
 nobis ex unione futuram ajunt: quod
 satis putant a se probari, propterea quod
 Latinorum nationes mutuis inter se con-
 terantur bellis, & propriis vacent cala-
 mitatibus: & papae res nondum statum
 & firmitatem acceperint; sed infirmas
 sint, & multorum adhuc insidiis pateant.
 Nam ut omnes alias utilitates ta-
 ceam, quas afferent nobis tum papa
 ipse, tum reliquae Latinorum nationes,
 vel in tali rerum statu, (nostra enim
 cum non magna sit, ut & ipsi scitis,
 non multam illis exhibebit molestiam;
 norunt quippe hoc uno in presenti nos
 indigere, ut res nostrae in tuto sint, &
 ne hostes pertimescamus; id quod non
 grandi pecunia & paucis navibus presta-
 re possunt) ego vel ipsam unionis fa-
 ctam satis fore ajo nobis ad depellen-
 dum hostium timorem. Quandoquidem
 verendum non erit amplius, ne illi nos
 adoriantur, si sciant auxilla sociorum no-
 bis affutura: qui si saepe nobis opem tu-
 lerunt nondum sibi reconciliatis, nunc
 multo magis & alacris hoc prestare
 volent, & veluti quoddam solvere de-
 bitum, societatem in bello. Neque enim
 aut Latinorum aut barbarorum quisquam
 ignorat, primariam unitatis causam esse
 spem auxilii, quodque nulla alia salu-
 tis via nobis superstit: e contrario vero,
 si nobis averfatio & odium in Latinos
 augeatur, vacuis hinc & re infecta a-
 beuntibus; quod statim inde notum erit
 omaibus, quia nosler reditus nullo ar-

paratu aut splendore, & viribus exiguis fiet; & nobis arbitror nullam amplius salutis spem superesse; & hostibus, etiam si nolint, commodum fore nos adoriri. Comprehendite vero animis vestris quod precipuum est, quanta sit presentis magnitudo periculi, in quo versamur. Auditis enim barbarum maximis copiis terra marique comparatis bellum contra nostram urbem instigare; fortasse etiam antequam certus ad nos nuncius allatus sit, illam obsidet, aut quamprimum obsidebit. Eam porro scitis omnes, si non adsit adventitium subsidium, ne primum quidem impetum hostis laturam; sed B veluti lucrum fortuito oblatum ab hostibus occupetur, ad solum eorum aspectum conterrita. Quod si etiam obsidionem paulisper ferat, fieri tamen non poterit, ut omnino periculum sine damno possit evitare; sed necesse est profusum succumbat. Meministis enim, cum ab his iisdem barbaris terra olim obsideremur, & muri pars que mare spectat, & duplo major est reliqua, nullum haberet custodem; nemo enim inde urgebat; quanto in timore, quantis fuerimus in angustiis. At nunc omnis C quidem mœniorum pars tuenda est necessario; militaris vero copia, & reliqua universæ urbis multitudo, neque ad dimidiam eorum partem accedit, qui tunc erant, proque tertia murorum parte propugnabant, nec tamen ad tantum numerum, tantumque hostium apparatus satis esse videbantur: pestis enim, quæ per tot annos premimur, omnes graviter depasta est: dimidiam vero partem esse dico, nobis quoque ibi presentibus qui unus cum sit, plurimum valet ad omnia, abestis etiam vos, & adeo multi, & virtute adeo præstantes, ut loco maximarum coniarum auxiliarium esse possitis, si de repente accedatis. Sagittarii vero conductitii præter vigintiquinque, omnes aufugerunt; causas autem tacere oportet: fortasse vero & illi pariter atque alii pro se ipsis idem hæcenus cepere consilii. Quæ igitur spes, tanta hominum penuria tam formidolotum bellum iri propulsiatum? Quapropter etiam si profectionis nostræ cauta non esset concilianda unitas, neque hanc nos possimum optarem ad pericula timoresque depellendos, sed aliquid aliud & aliam ob causam agentes confideremus; oporteret tamen post acerbum illum nuncium, proiectis omnibus quæ sunt præ manibus, omnique, propter quod venimus, proposito negotio, perquirere quidem, an possimus Latinos suscipere, & bene cum illis conjungi, hoc est juxta mentem sacræ scripturæ, & doctorum ecclesiæ: hoc autem invento, statim cum eis renovare amicitiam; moxque naves parare, partim quidem ab illis acceptas, partim vero a nobis cœmptas, vel ipsis, si fieri possent, corporibus divenditis: & neque cibum sumere, neque somnum capere, sed diu noctuque opus non in-

στι γὰρ Λατίνων ὑπὲρ Καρθαγῶν ἕδεις ἀγνοεῖ, ἀπὸ τῆς αἰτίας ἐνωσεως τῆς τῆς βοηθείας ἔσαν ἐλπίδα, καὶ τὴν μηδὲνα ἄλλον ἡμῶν πειλοφθίμῃ ἔσταν, ἢ μέλλομεν σώζεσθαι. τούτων δὲ, τὸ πρὸς Λατίνους μῖσος καὶ τῆς ἀηδίας ἡμῶν αὐξηθέντων ἐκ τῆς κενῆς ἡμῶν καὶ ἀσφαλτοῦς ἐπιπέσει ἀπαλλαγῆναι, ὅπερ ἐκ τῆς φάουλως καὶ ταπεινῶς καὶ μὴ μικρᾶς δυνάμειος ἐπατήσαν ἀδίδεῖς ἔσαι πᾶσι καταδῆλον, καὶ ἡμῶν ὑπερὶ τῆς σωτηρίας ἐλπίζον ἔδειναι ἂν, καὶ τὸς πολέμους ἐπιδοῦναι, καὶ μὴ ἐυλομέμενος, ἡμῶν κειρὸν ἔχειν ἠγῆναι. λογισασθῆναι δὲ ἐπὶ πᾶσι καὶ τῶν παρῶσαν ἀναγκῶν, ὅποσον τίς ἐστίν· ἀκούτε γὰρ τὸν βαρβαρον μεγίστη δυνάμει παρασκευάζεσθαι πεισῆτε καὶ ναυτικῆ κατὰ τῆς ἡμετέρας πόλιος ἤξειν· καὶ ἴσως ἄν ἡμᾶς σαφῆς τι μαθεῖν, ἀφίκεται, ἢ ὅσον ὕψω μέλλει παρεῖναι· ἔτι δὲ πάντες ἐκείνῃ, ἀνὰ τῆς ἐξῶθεν συμμαχίας, ἔδει πρὸς τὴν ἰσοδοῦν ἀντιστῆναι διωρητομένῃ, ἀλλὰ κινδυνώσαν ἔρμαιον γυροῦσθαι· τὸν πολέμιον ἀμαχητῆ, πρὸς μόνῃ τῶν ὄφιν αὐτῶν καταπειληγμένῃ. εἰ δ' ἀντιστῆναι μεχέτι τινὸς πολιορκουμένη, ἀλλ' ἕδεμία μηχανὴ παντάσῃσιν αὐτὸν ἀπαθῆ διωρηθῆναι διαχρησθῆναι. ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα ταύτῃ ἐξοῦναι. μέμνησθε γὰρ, ὅτι ἔβη αὐτῶν τῶν Καρθαγῶν ποτὶ πολιορκουμένων ἡμᾶς ἀπὸ γῆς, τὸ δὲ πρὸς θηλαστικῆς τείχεος, ὃ διαλάσιον ἐστὶ τὸ λοιπὸν, μένοντ' ἀφυλάκτου, ἕδεις γὰρ ἐκείθεν λιωχλεῖ, εἰς πόσον ἡμῶν φόβου καὶ ἀνάγκης ἦλθε τὰ πρᾶγματα. πῶν δὲ ἄπαν μὲν τὸ τείχος ἀνάγκη φυλάττειν· τὸ δὲ πῦρ στρατιωτικὸν καὶ τὸ λοιπὸν ἄπαν τῆς πόλιος πληθῶν, ἔδει ἡμισυ ἔβη ἔσταν ἐστίν· οἱ τῶν τείχεος τῶν τείχεος μοῖραν φυλάττοντες καὶ ἀποκολεμοῦντες, ἕκ ἐδόκει πρὸς τοῦτον πληθῶν καὶ τῶν αὐτῶν παρασκευῶν ἔβη πολέμιον ἀρχεῖν. ὁ γὰρ ποσῶντες ἔπειν ἡμᾶς πείζων λοιμὸς δεινῶς πάντας ἀνάλωκεν. ἡμισυ δ' εἶναι φημι, καὶ ἡμῶν ἔπειν παρόντων καὶ σωσαειδημῶν. νῦν δὲ ἄπειν μὲν βασιλέως, ὃς εἰς ἂν, ὅν πᾶσα πρᾶγματα· τὴν μέγιστη δυνάμει· ἄπειν δὲ τοῦ αὐτοῦ ἢ ἀειθρόν καὶ ἔβη καλοῖ, ὡς ἀρξέσαι ἂν ὑμᾶς ἀπὸ συμμαχίας μεγίστης, ἀφίκοι ἀποσηνομήνης, οἱ δὲ μισοφόροι τῆς πόλιος, πλείω εἰκοσι καὶ πέντε, πάντες ὄχοντο φείγοντες· τὸς δ' αἰτίας ἄπειν σιγῶν· ἴσως δὲ καὶ κείνοι τῶν ἀλλοῖς ὁμοίως ἐπὶ σφῶν αὐτῶν ἀχεινῶν ἔβηλῶσαντο. πῶς οὖν ἐλπίς ἐστίν, ἐρημῆ πῶσῃ σώματων ἔβη φεικῶδη πόλεμον διακρῆσασθαι; εἰ τίνῃ μὴδ' ἐπὶ τῆς ἐνωσεως ἐτύχομεν ἀφίκοι, μήτε τῶν ἐνωσιν ἔνεκα τῶν ἔβη κινδῶν ἀπληλάχθαι καὶ φόβων μαλιστα ἐποθύμεν, ἀλλ' ἄλλο τι καὶ δι' ἄλλῃ αἰτίαν ἀπῆλθοντες ἐκαθήμεθα, ἔδει μετὰ τῶν πικρᾶν ἀγγελῶν ἐκείνῃ, πᾶσα ῥίψαντες τὰ ὄν χεῖρσι, καὶ πᾶσαν ἀναγκασιᾶν εἰς χεῖρ ἀφίκομεθα, πειθόμενοι, ζητήσοι μὲν, εἰ δυναμέθα Λατίνους ἀποδίδεσθαι, καὶ κοινωνῆσαι σφίσι καλῶς. τῶν δ' ἐστὶ, τῆ τε θεῆα γραφῆ καὶ τῶν διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας συμ-

ωνος.

φώνος. τὸ δ' ἐρόντας, αὐτίκα τὴν ἀπορ-
αυτὸς φιλίαν ἀνατίθεισάδαι· εἴτε ναὺς ἐπιμα-
σαντας, τὸς μὲν δεδόντων αὐτῶν, τὸς δὲ καὶ
ἡμῶν ὠνεύμενον, εἰ οἷον πὲρ καὶ σώματα αὐτῶν
πετρασκόντων, μητὲρ ἑσθλῶ ἀίρωμενος, μηδ'
ὕστερ λαμβανόντας, ἀλλ' ἐν τῷ ἀπαύτειν ὄν-
τος πόκτωρ πὲρ καὶ ἡμίραν, ἀπὸς τῶν βοή-
θεναι τὸς ἡμέτερας ἐπέγειναι πόλεως. ἀρκεῖ-
τι γὰρ παραγνομήσοι ναυτικῶ, ἃ φυλάξεν
αὐτῶν, καὶ τὸς πολεμίους ἀσφακτος ποιήσων καὶ
ἀποτοβήσων, καὶ συμβαλεῖν αὐτοῖς εἰ δεήσει,
καὶ πάντα τὰ ποικύτα πῶν καὶ ἡμῶν ἀν. πολλῶ
δὲ μάλλον ταῦτα ἀπαύτειν ἀνάγκη, ὅσοι καὶ
μὴδὲ ἀλλο ζήτησόντες ἢ τῶν ἐνωσιν, ἢ εἴτε-
ρε χάριν τινος ἀφίχθαι, πάντες εἰποιμῶν ἀν.
τῶν δ' ἐνωσιν, ἢ πρὸς ἑαυτῶν καὶ ἀσφακτικῶ καὶ Θεῶ
καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀρίσκειν μέλλουσιν, ἢ
ἀπαύτειν δυναμιθεῖα. ἢ δὲ τῶν μελλῶν ἢ
ἀναβαλλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰσῶν ἀπαύτειν
καὶ ὅτι τῶν καὶ βοήθειν. ἐνθυμηθῆναι γὰρ ἰ-
καῖος ἡμᾶς δεῖ καὶ γυναικάς καὶ παῖδας ἰαυ-
τῶν, ἃ ἀπλῶς συγγενεῖς καὶ πολιτικῶ, οἰκτῶς
πολιτοκρημῶν καὶ ἀμνηστονίους καὶ θρῆνοῦντας·
καὶ φόρος καὶ δεσμά καὶ πλεονῶν καὶ ὑβρεῖς καὶ
λεῖμῶν καὶ δίψαν, καὶ οἰκτοῦντιν περιεργωλῶ,
καὶ δουλείαν ἀπαρῶνθῆναι, καὶ νηπίων ἐλευ-
σῶν, καὶ γερόντων σφαγῶν, καὶ χροῖσῶν ἀλ-
λήλων ἐλεινοτάτων, καὶ ἰερῶν ἀτίμων, καὶ βλα-
σφημῶν εἰς ὑψῶ ἀίρωμεθῶν κατὰ Θεῶ. καὶ
τὸς μὲν ἐκόντας, τὸς δὲ ἀκόντας τὸν μὲν Ἰη-
σοῦ ἀπαβαλλομῶν τὸν ἀληθῆ Θεῶν καὶ μόν-
ον διδάσκαλόν πὲρ καὶ νομοθέτην, τῶν δὲ Μωά-
μεθ φλασῶν καὶ ὀργίους ἐκείνους ἀποσιδημένους,
καὶ τῶν ἀσέβων ἐπιιδῶσαν, τῶν δὲ πῶν
διωκομένων καὶ τῶν ποικύτων πάντα φανταζόμε-
νος, καὶ εἰς πᾶσιν ἡμᾶς ἀνακαλυμένους, καὶ
τῶν ἡμῶν ἀμείλιαν ἐπιιδῶσαν ὑψῶ ὧν ὀδέ-
ποτε ἀποσιδοκῶσαν ἕως καταφρονηθῆσθαι·
ἢ ἐν τῷ τῶν δεισσοῦν καὶ πατέρων καὶ διδασκα-
λῶν εἰχῶν πὲρ καὶ ἰτίμων· καὶ ἢ εἰς δὸν τῶν
αὐτῶν ἀσφακτικῶ καὶ σωτηρίας πάντα θῆσθαι
δῶν· ἐπὶ ὧν ἀποδημῶν αὐτοῖς πὲρ ἐσῶμεθῶν
καὶ ὑμεῖς ἐλίγτε φακῶς ἐκείνοι μὲν ὡν τῶ
ἰαυτῶν μόνον δεῖνα φανταζόμενοι θρηνησοῖς,
καὶ ἡμᾶς ἀνακαλῶσαν ἰερῶν. καὶ τῶν ἰλι-
σι τῶ σῆμερον, ἀμῶν, ἡμᾶς ἤξεν μόναις ψυ-
χαργῶσαν ἰαυτῶν· ἢ πῶν ἐκείνους παθεῖν,
ἡμᾶς ἤξεν πάντας ἀποθανεῖν, ἢδὲν γὰρ ἰ-
λασπότηρον, ἢδὲν ὅλως αἰχῶν, ἢδὲν βδελυ-
κώτερον καὶ Θεῶ καὶ ἀνθρώποις ἡμῶν ἴσαι, ἢ
ἐκείνους συμβαλεῖν ταῦτα παθεῖν. ἡμᾶς δὲ καὶ
μέχερ τῶ ἀλλῶν Χριστιανῶν ἀφικεῖσθαι ἀσφακ-
τικῶ λογισμῶν, καὶ ἀπὲρ ὑπὲρ ἰαυτῶν ἐκείνοι δε-
δῶσαν, ταῦθ' ἡμᾶς ὑπὲρ πὲρ ἐκείνων καὶ ἢ ἀλ-
λῶν Χριστιανῶν καὶ ἡμῶν αὐτῶν. λογίσεισθαι
χρή. τὸ αὐτῶν γὰρ ταῦτα τῶν ἀποδημῶν γῆς
εἰσῶσι Χριστιανῶν, καὶ ἐσῶν τῶν βάρβαρον π-
λῶσιν ἀρχῶν, ἀνάγκη πᾶσα συμβῆναι, ἢ πὲρ
τῶ Χριστῶ σῶσαν πάντα χόθῶν ἰκαλιφθῶ-
σθαι. ἐγῶ δὲ καὶ διὰ πάντων Χριστιανῶν ἐκόντος
ὀλίγων εἰσῶ ἀφίχθαι τὸν κατακλυσμῶν ἐκεί-
νων ἡγῶμαι, καὶ πάντα νημῶσθῶσαι τῶν ἢ

Concil. General. Tom. XXXI.

termittere ad ferendum urbi nostrae te-
stine auxilium. Nam idonea classe pro-
fecti & servare illam. & hostes fractio-
eorum conatu repellere; & si opus es-
set, cum eis congregari, & ejusmodi om-
nia facere possemus: multo igitur ma-
gis necesse est haec fieri, quando nihil
aliud quæsituri accessimus, quam unita-
tem; nec enim alterius rei gratia tri-
neri nos commisisse omnes fatebitur
Quare unitas cum & summe facilis, &
non indecora sit, Deoque & cunctis ho-
minibus placitura, consocienda jam est;
nec interponenda mora, nec differenda
res; sed & unio peragenda, & seren-
dum quamcivillime auxilium. Repeten-
da quippe est unicuique nostrum me-
morla & uxorum & filiorum nostrorum,
& tammatim consanguineorum & civi-
um, misere obsessorum, animi penden-
tium ac lugentium: ponendæ ante ocu-
los cædes & vincula, & verbera, &
contumeliæ, & fames, & sitis, & lu-
tuosissima circumvectio, & servitus in-
consolabilis, & infantium abstractio, &
senum jugulatio, & mutua divulsio, res
omnium miserrima, & templorum pro-
fanatio, blasphemique in excelsis con-
tra Deum efferenda; cum hi quidem
fronte, illi autem vi setum abjicient
Deum verum, solumque magistrum ac
legislatorem, & transibunt ad Maomethi
nugas ac ceremonias; & impietas qui-
dem incrementa faciet, fides vero per-
secutionibus premetur: atque ejusmodi
omnia statuunt in conspectu animi, &
illud in primis, quod nos invocent,
exprobrentque nobis desidiam, a quibus
se nunquam ita contemptum iri spera-
bant; quos ut dominos, ut patres &
magistros habebant & honorabant, &
a quibus credebant omnia posthabitu iri
saluti & incolunitati eorum: pro qui-
bus susceptam hanc peregrinationem &
ipii putabant, & vos aperte dicebatis.
Itaque illi suorum tantum imaginatione
malorum lugebunt, nosque ejulando in-
vocabunt, sperantetque nos hodie, cras,
venturos, recteabant animos suos. Uti-
nam vero antequam illis hæc eveniant,
moriamur nos omnes: miserabilis enim,
aut omnino turpius, Deoque & homi-
nibus detestabilis nihil erit nobis, si
hæc illos pati contingat. Ceterum nos
& pro aliis Christianis curam suscipere,
& quæ illi sibi timent, nos & pro il-
Elis, & reliquis Christianis, & nobis ipsi
cogitare oportet. Necesse enim plane est
hæc eadem eveniant ubivis habitantibus
Christianis, nec non subiectis dominio
barbarorum, & Christi cultus ubique
terrarum aboletur. Ego vero eluvionem
illam intra paucos annos obrutam pu-
to omnes Christianos, & impietatem om-
nia depopulaturam, & barbaros in suam
omnia potestatem redacturos. Oportet
autem, si nihil aliud, at certe Latinis
quoque hisce nos incusantibus, pudore
affici; qui nos vel etiam post acerbos
nuncios, timoremque nobis iniectum,
cum adhuc confidentes videant, tem-
pusque frustra conterentes, & veluti in-
den-

Y y y 2

dentis ubi ludendum non est, deque malis propinquantibus nihil curantes, & mente captos, rerumque nostrarum proditores vocant; & omnino asserunt nihil esse in nobis humani sensus, quod nos de nostris nihil sollicitos videant, nec ullam inesse nobis studium humanum. Quales vero putatis, se nobis isti praebeunt, cum nos hosce quidem sanctos nullo loco habeamus, illos vero adulteratas, illas vero ita simpliciter non admittamus; semperque sophismata excogitemus, & inter nos diffidamus; & ad dijudicanda dogmata existimemus satis esse ignorantiam, aut si dicamus, negatum hoc esse a multis, sive a viro tali; scientiam vero & intelligentiam & eruditionem excludamus, Latinis haec tolerantibus? neque enim status illorum periclitabitur, si dum haec a nobis geruntur, malus aliquid nunciatus afferatur: Quod tu dominator Deus averte, & ostende te nobis non justum potius iudicem, quam benignum patrem ac dominum: nullus sermo poterit exprimere, quanta nunc notabimur ignominia; imo vero ne presentem quidem declarare potest: tunc vero nobis plus quid etiam concedentibus non praebeunt aures, sed propter hoc perpetuo in nos odio flagrabunt, nostrorumque turpiter proditores, & Christi hostes appellabunt. Si quis vero dicat, nostris quidem hic ita esse confidentibus, sperandum vero hostes a Deo ulciscendos, qui nostram urbem nobis conservabit; ille & seipsum decipit, & omnino de Deo affirmat: Nulli enim solet is opitulari segniter agenti, sed si pro virili quidem parte laboret, ipsius vero etiam indigeat auxilio, sine quo nihil perficere possumus. Ego enim nec si omnes quidem vires nostras conferamus, dixerim hoc sufficere ad ulciscendos hostes; sed si & pecuniam omnem, & naves hinc omnes fumentes abeamus, nihil hoc nobis profuturum, nisi etiam adsit desuper auxilium; quod bene sperantibus & credentibus adveniet necessario: in otio vero & socordia nobis, unde omnia illic pendent, contabescantibus, nullum quoque a Deo par est sperare subsidium. Palam igitur est, praeter alia omnia, ob quae nos oportet aliquid perficere, praesensque negotium ad qualemcumque finem perducere, satis esse impudentem nunc hostium terrorem; habet enim is evidentem & inevitabilem necessitatem. Quare de damnis & utilitatibus, quae subsequuntur, si conficiatur negotium, aut non conficiatur; & si uniamur, aut non uniamur cum Latinis, agendum nobis non esset, cum sit satis ad persuadendum necessitas. Et ego quidem leviter attigi quaecumque ad praesentem necessitatem cogitare oportet: Vobis autem satis haec erunt ad excitandum animum, ut ea diligenter expendatis; cum profecto palam omnia nostris fere oculis sese ostentant, ea tantum ratione non sperite ap-

σίσβαιν, καὶ τοὺς Καρβαροὺς πάντα δούλῳ. οὐδὲ εἰ μὴδὲν ἄλλο, καὶ τὰς μέγιστας αἰδέσθῃαι τυτυῶν τῶν Λατίνων, οἱ καὶ μετὰ τὰς κρηρὰς ἀγγελίας καὶ τὴν ἐπιστολὴν οὐκ ἔβουον ἡμῖν, ἔτι καὶ θαυμάσιος ἔρωτες, καὶ μάλιστα τῶν Κορυνθίων τὸ κρηρὸν, καὶ ὅσπερ περὶ τούτου οὐκ ἔβουον τῶν, καὶ τῶν δεινῶν ἰγγιζόντων ἐδ' ἐπιγεφυμένους, λιθώδεις καὶ ἀνοήτους, καὶ ἀποδοτὰς τῶν ἰδίων ἀποκαλύσει· καὶ ὅλος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἔχω τὸ ἡμῖν τὸ τίθενται, ὑπερσπείραν τῶν οὐκείων, ὑπερσπουδῆ ἀνθρώποις ἀποσπῆσαν ἡμῖν ἐσπῶντες. πῶς δὲ νομίζετε τούτους ἡμῖν χρῆσασθαι ἀν' ἡμῶν τὸς μὲν τῶν ἀγίων ἀτιμαζόντων, τὸς δὲ ἐκκεκονόντων· καὶ τὰ μὲν τῶν ἀξιοματων νοθεύσθαι λιθῶντων, τὰ δ' ἀπλῶς ὑπὸ μὴ ἀποσπῆμένων, καὶ ἀεὶ μελετώντων ὅ, τί γε σοφισμέδα· καὶ ἀπὸς ἀλλήλους εὐσπλαζόντων, καὶ ἀπὸς τῶν τῶν δογματων κρηρῶν ἡγούμενων ἀρκεῖν ἀμαθίαν τε καὶ τὸς πολλὰς φαναι, ἢ τὸ δεινὰ ἀρκεῖσθαι, ἐπιστήμη δὲ καὶ νόον καὶ σοφίαν ἀποκλειόντων, καὶ Λατίνων ταῦτα ἀνεχομένων; ὁ γὰρ δή τις σοφιστὴς κινδυνεύει τὰ ἀσάματα, ἀν' ταῦτα ποιόντων ἡμῶν ἀγγιζῶν τὸ δεινόν· ὁ μὴ χροῖτο δὲ τῶν κασιγῶν, μὴδὲ φανῆθαι μᾶλλον ἡμῖν δευροδικαστῆς, ἢ φιλελευθέρου πατρὸς καὶ δεσπότης. ὑδεὶς λόγος ἔχαρῆσαι τῶν τῶν ἡμῶν κατυληφόμενῳ ἀισχύρῳ δηλώσαι μᾶλλον δὲ ἐδὲ τῶν νῦν ἔσαν ὑδεὶς ἀρκεῖ παρασπῆσαι. τίτε δὲ καὶ πλέον τι συγχωρῶσιν ἡμῖν ὁ ἀποσπῆσαι, ὑδὲ πᾶσι τῶν διὰ τὸ μισοῦντες τε καὶ ἀποδοτὰς τῶν οὐκείων ἀισχύρως καὶ τὸ κρηρῶν πολεμίας ἀποκαλοῦντες. εἰ δὲ λίγαι τις, ἡμᾶς μὲν ἔτω δεινὸν ἐσπῶντα καθῆσθαι, ἐλπίζον δὲ τὸν Θεὸν ἀμυνεῖσθαι τὸς πολεμίας, καὶ τῶν ἡμῶν διαφυλάξαι πόλιν ἡμῶν, ἢ τῶν καὶ ἑαυτῶν ἀπατᾶ, καὶ τῶν Θεῶν κατυφάδεται πάντως· ὑδὲν γὰρ εἴωθε ἐσπῶν ἀμειλοῦντι, ἀλλ' ὁπόταν τὰ κατὰ δυνάμιν ἀπατῶν τις, ἔτι καὶ τῆς παρ' ἑαυτῶν δεινῆς βοηθείας, ἢς ἀνδρῶν ὑδὲν ἀνυστὶ δυνάμειδα. ἔγω γὰρ ἐδ' ἀν' ὅσῳ ἀποσπῆσθαι ὅμην τὸ δυνάμειδα, ἐποιμῶ ἀν' ἀπὸς τῶν ἀμυνῶν τὸ πολεμίας τῶν ἔχαρῆν. ἀλλ' ἀν' ὅσῳ μὲν κρηρῶν, καὶ δὲ ἀπάσας ἐσπῶν εἰληθῶς ἀτιώμεν, ὑδὲν ἔσπῶντα πλέον ἡμῖν, μὴ καὶ τῆς ἀπῶν βοηθείας ἀποσπῆσθαι· καὶ καλῶς ἐλπίζοντες καὶ περὶ ἀκότους, ἀνάγκη πᾶσα λαβεῖν. ἐμειλοῦντων δ' ἡμῶν καὶ ἀφροντισούντων, ὡν ἐκρηρῆται πάντα τέκεῖ, ὑδὲ παρὰ Θεῶν τῶν συμμαχίαν ἐλπίζον ἐύλογον ἐσπῶν. δῆλον τοῖς καὶ ἐσπῶν, ὅτι καὶ κρηρῶν τὸ ἄλλων ἀπατῶν, ὡν οὐκ εἴωθε τὸ πειραίνεν ἡμᾶς, καὶ τῶν παρῶν ἀσάμασιν ὅτιοι ἐπιθῆναι, ἀρκεῖ τὸ καὶ ἰσπῆσθαι δεινῶν τῶν πολεμίας· τούτο γὰρ ἀποσπῆσθαι ἔχει καὶ ἀπαρῆσθαι τῶν ἀνάγκη. δια τὸ βλάβασ τε καὶ ὠφελείας τὸς ἐκ τε τῶν ἀπατῶν ἢ μὴ, συμμαχίαν, καὶ ἀπῶν ἐκ τῶν ἀποσπῆσθαι Λατίνους ἢ μὴ, καὶ ἔδει λέγειν ἡμῖν, ἀπὸς τὸ πείθειν τῆς ἀνάγκης ἀρκῆσθαι. ὅποσα δὲ λογίζεσθαι κρηρῶν τῶν παρῶν ἀνάγκη, αὐτὸς μὲν μετῶν

τῶν ἡμετέρων, ἡμῖν δὲ ἰκανὰ πέντε λαβεῖν ἅπαντα
 ἐπὶ τοῦ καὶ ἀνατολήσῃ. μάλλον δὲ πάντα
 σαφῶς ἕως καὶ σφιδόν ἐρώμενα ἀρκέται,
 ταῦτα μόνον ἢ φαινόμενα καθαροῖς, ὅτι διώκ-
 τὰί τις ἐπισκοπῆσθαι ἰδίῳ πᾶσι τίπ' μηδὲ
 τῆ φαινομένη καλῶς συνορᾶν. ἢ ἀπὸς τῶ-
 ντο, ὅτι μήτε καὶ μήτε λόγῳ περιλαβεῖν ἐστὶ
 δυνατὸν, ὅποσα παρὰ μὲν ἰσὶ ἑκάτερα καὶ
 φωνῶν καὶ ἀγαθῶν, μηδὲ δὲ φαινομένη ἢ ἀ-
 νατολῆς συμβαίνει. συμβαλλῶν δὲ καὶ ἰσὶ
 πάντων ἡμῶν, ἀπὸς μὲν τῆς χρείας, ἰσὶ
 τῆ ἀριστερῆς, ἀπὸς δὲ τῆς δεξιᾶς ἀνάγκης,
 ἰσὶ πᾶσι δὲ καὶ τῆς ἡμετέρας ἀποθέσεως γνο-
 μίνος, ἅμα ἀφροδίστας, λόγον μὲν παύσα-
 σθαι, ἀφασθαι δὲ ἰσὶ γῶν. ἐν δὲ ταῦτων σκο-
 ποιῶν, ὅπως καὶ πατερά καὶ ἰσὶ καὶ ἰσὶ
 καὶ τῆς ἑσὶ μὲν, πῶ δὲ μαλιστα διασω-
 ζόμεθα. καὶ ἑσὶ μὲν ὅμοι δὲ ἀφροδίσ-
 τῶν τε καὶ κοινῶν, ἑσὶ ἀμαρτησίους ἑσὶ
 τῆ πίστες, ἑσὶ μὲν οἱ τῆς πίστεως ἡμῖν ἡ-
 γημένοις γρηγορήσῃ, καὶ τῆ τῆς ἐμπόσεως
 πνεῦμα, ἡμαρτησῶν καὶ ἰσὶ τῆ αὐτῆ φρονεῖν
 ἡμῖν λόγοντες, καὶ ἀπὸς τῆς διαλλάττοντες
 ἀλλήλους τῆς διδασκαλίας, ἑσὶ ἑσὶ ἡμετέρας
 ἀντιλογίας ἐκπεπονημένους μάλλον συμβα-
 νει. ἑσὶ ἡμῶν ἰσὶ καλῶς, καλῶ πάντι ἰσὶ
 μὲν εἶμι τῆ ἑσὶ πᾶσι ὅποσα ἑσὶν κηρύσσῃ
 ἑσὶ δὲ πᾶσι ἀνατολῆσθαι καὶ ἀφροδίστας ἀ-
 πὸς αὐτῶν ὁμοίως ἑσὶ τῆς δέξῃς τῆς ὁ-
 μολογῆσθαι. καὶ μὴ μόνον τῆ τοιοῦτως, ἀλλὰ
 καὶ δεικνύσθαι ὅπως ἑσὶ τῆ δέξῃ σφῶν πολ-
 λῶ δύναι ἰσὶ πᾶσι. τῆ μὲν οὐκ ἀφροδίσ-
 τῶν ἀναγνωσίῳ δὲ τῆ σύμβολον παρὰ σφῶν
 ἐσὶ ἑσὶ μὲν. τῆ γὰρ δεξιᾶ καὶ ἀπὸς τῆς ἑσὶ
 ἀρκεῖν, ἑσὶ φωνῶν δεικνύσθαι, καὶ ἀπὸς τῆ πᾶσι
 πᾶσι ὑπὸ τῆ ἡμετέρας ἐκκλησίας ἑσὶ πᾶσι
 εἰρήλῳ πᾶσι ἀρκεῖν, συμφορῶν. ἡμῶν δὲ
 παρασκευασθῶν ὅποσα ἑσὶ δυνατῶν. μετὰ
 δὲ ὅποσα δὲ, διαδίδῃσθαι πᾶσι τῆ βοηθείας τῆ
 ἐσὶ τῆ μάλλον, καὶ βεβαιώσθαι τῆ εἰρήλῳ, καὶ
 τῆ ἑσὶ ἑσὶ. τῆ μὲν δὲ ἑσὶ πᾶσι ἀφροδίστας ὁ-
 ποσα πᾶσι ἑσὶ, τῆ δὲ τῆς τῆ ἡμετέρας
 πᾶσι πᾶσι ἀφροδίστας, ἑσὶ ἀνάγκη καταλιπεῖν
 ἑσὶ τῆ παρὰ σφῶν συνοδῶν, τῆς τῆ ἑσὶ ἑσὶ
 τῆς τῆ καὶ σοφῶν. ἑσὶ καὶ αὐτῶν ἑσὶ μὲν
 εἰς Βενετίας, καὶ πᾶσι πᾶσι ποιήσαντες ὅποσα
 δὲ καὶ συμφορῶν, ἑσὶ τῆς ἡμετέρας ἑσὶ μὲν
 πόλῳ, ἅμα τε ἐπανήκοντες καὶ σύμμαχοι ἡ-
 κοντες οἱ αὐτοῖ. ταῦτι δὲ πάντα δὲ ἀφροδίστας
 μὲν τῆς γιγνωσθῶν ἑσὶ πᾶσι σφῶν. δυνα-
 μεθα γὰρ τῆ μὲν ἑσὶ μὲν μετὰ πεντηκαίδε-
 κα ἡμερῶν, καὶ ἑσὶ οἱ ἑσὶ, συμπε-
 ράσθαι. τῆ δὲ ἑσὶ μὲν μετὰ μὲν μετὰ
 ἑσὶ παρὰ σφῶν, καὶ αὐτῶν ἑσὶ ἑσὶ τῆ
 ὁποσῶν ἑσὶ ἑσὶ. ἑσὶ καὶ πᾶσι δυνασθῶν
 κατὰ τῶν πᾶσι προλαμβανῶν, πᾶσι ἡμῶν
 κατὰ ἑσὶ καὶ τῆς σφῶν ἀρχόντων ἐπιτι-
 γῶν, ἑσὶ τῆ παρὰ σφῶν χρείας ἀφροδίστας.
 εἰρήκα δὲ ἑσὶ πᾶσι ἡμῶν τῆ πᾶσι, ὅτι
 πάντα ἅμα δὲ καὶ δυνατὸν ἑσὶ γίνεσθαι, καὶ
 τῆ ἑσὶ ἀφροδίστας, καὶ τῆς βοηθείας ἀφρο-
 δίστας, καὶ τῆ παρασκευασθῶν τῆς πᾶσι ἑσὶ μὲν.

parentis, quod tenebris propria cujusdam
 affectionis prepositus quilibet vel
 manifestissimis non perspicere: & prae-
 rea quia nec mente, nec sermone po-
 test quis comprehendere, quot bona,
 quotque mala hinc inde sequantur; &
 necesse est ut eveniant altera. Consilium
 ergo do, rogoque vos omnes, ut indi-
 gentis & honestati, nec non necessitati,
 adhuc & proposito nostro operam
 navantes conveniatis, & posthabitis ser-
 monibus opus ipsum aggrediamini; illum
 in omnibus finem vobis statuentes, ut
 & patriam, & gentem, & sacra, & se-
 pulcra semper quidem, nunc vero po-
 tissimum tueamur: & Latinos quidem
 aio suscipiendos esse, & amplectendam
 eorum communionem, cum nihil errent
 in fide; si nec fidei nostrae duces, &
 ipse Spiritus, quo illi sunt afflati, er-
 rantur: quodque se affirmant idem at-
 que nos sentire; & doctores ad hæc
 inter sese conciliant, quos ex nostra op-
 posita sententia contingit potius loqui
 pugnantia; quod & vos optime scitis,
 & ego paratus sum omnibus palam fa-
 cere, cum iusseritis: præsertim vero quod
 anathemati subdant, quæ illis ex hac
 C sententia nos tribuebamus: nec id so-
 lum agant, sed etiam ostendant, ea ex
 sua sententia, quippe ut multum distan-
 tia, nequaquam sequi. Hos igitur dico
 esse suscipiendos, symbolum vero reci-
 tandum, ut consuevimus; hoc enim tum
 ad decreta satis esse videtur; quæ nos
 pertimescere dicimus: tum coaducere
 ad efficiendum, ut pax ista placeat cun-
 ctis nationibus, quæ nostræ subsunt ec-
 clesie. Naves autem parentur eo quo
 fieri poterit numero. Interim quæ sunt
 opus, disponantur, tum quæ faciunt ad
 ferendum in posterum auxilium, tum
 D quæ ad pacem confirmandam, & quæ-
 dam alia: quæ partim per nos ipsos agamus,
 nimirum quæ nostræ nunc fa-
 cultatis erunt; partim agenda tribus qua-
 tuorve committamus, quos in præse-
 synodo relinqui necesse est, ceterorum
 optimos ac doctissimos. Deinde eundem
 & nobis erit Venetias; ibique rebus
 compositis & necessariis & utilibus, re-
 sta ad nostram urbem navigandum, si-
 mul & redeuntibus, & ad ferendam o-
 pem iidem euntibus. Agenda porro
 sunt hæc omnia festinatione, quæ adhi-
 benda ubique est. Possimus enim quæ
 E hic agenda sunt absolvere, quamvis o-
 mnium sumus tardissimi, dierum quin-
 decim spatium: iis vero annumeratis, ad
 quadragesimum diem naves & ipsi con-
 scendere, quotcumque illæ fuerint; qui-
 bus etiam plures in ipsa navigatione
 poterimus assumere, omnibus sese ad
 nos adjungentibus, tum benevolentia,
 tum suorum principum mandato, præ-
 sentis causa necessitatis. Dixi autem
 totum numerum dierum præhians, quod
 sit opus, possintque omnia simul fieri,
 & usio confici, & auxilium peti, &
 mitti qui naves pareat, & deligi qui ad
 barbarum legetur, & classis comparari,
 nosque hinc profecti iter facere: ut can-
 nume-

numeratis hñce diebus, in nostræ urbis portum septuagésimo, vel paulo amplius, die pervenire possimus. Quod si satis esse existimatis, ut tantum idoneum mittatur subsidium, atque ita unio perficiatur, summa celeritate utendum est; aliter enim non erit satis datum auxilii: & illud quidem mittemus, nos vero postea per otiam rebus omnibus melius compositis, statu jam nostro in tuto collocato, pauciori numero navium per Hellespontum Ineunte autumno navigabimus. Sed si nulla ratione vultis pacem cum Latinis jungere (quam a mente vestra sententiam Deus avertat) scitis, ut reliqua mala silentio præteream, omnes exceptis paucis, non eodem quo prius averto animo tuturus erga fidem Latinorum: sed pie illos credere, & recte sentire existimatos. Ita vero fiet, ut animis quidem hominum insidiat unio: bonis vero omnibus, quibus frui per unionem sperabamus, & quorum gratia potissimum ejus desiderio sumus affecti, careamus. At si hanc omnino sententiam sequi volueritis, decretum hac de re statim sanciat & confirmetis oportet, ac de reditu cogitatis, acceptis a papa, vel humanitate sua ductus, vel promissa faciens, quæ dare voluerit: de vestro quoque infumentes, & præterea publicis privatiisque rebus oppigneratis pluraque mutuo accipientes. Omnino autem oportet aut nos ipsos proficisci, aut auxilium, quod quidem sufficiat, mittere: hoc enim arbitror & in præsens & in posterum futurum, & utile deinceps fore ad quamcumque fortunam. Nec dicendum est, aut eos qui mittentur, elapso necessitatis tempore affuturos; fortasse enim non in totum erit elapsum: quod si etiam hoc certo sciremus, at nos certe aliquid negligere eorum, quæ interim fieri a nobis possunt, nec æquum nec consentaneum est. Itaque ex his duobus alterum nobis dico esse agendum: aut admissa unione Latinorum reverti seu mittere facta unione: aut desperata omnino pace cum illis, haud vacuos confidere; sed ferendum nostris esse auxilium totis viribus, licet nos sciamus mille adituros pericula: nam ex quovis alio, quod capiamus, consilio, crimen prodicionis nostrorum: aut minimum, ut ne ejus criminis rei nostris, cunctisque videamur hominibus, nequaquam evitabimus. Quod si etiam parvipendamus hanc ignominiam, Deusque præter omnem spem benignitate sua manum obtendat, & patria nostra, & sive nobis accedentibus, sive non accedentibus ab hostium damnis libera evadat: persuasum tamen habeo, nulla in re nobis procrastinationem profuturam: nam propter illam omnia in pejorem statum delabentur, quod hæcenus ex prior negligentiâ contigit. Dixi: paratus ad ferenda omnia pro veritate & honesto, eoque quod vobis omnibus utile futurum sit, & mihi ac meis: & præterea existimans, satis mihi esse ad quamvis fortunam, quod

πειν, & ἀποσβέναι ἄποσβέναι, καὶ τὸ ναυτικὸν ἐκάρτι-
 θαι, καὶ ἡμᾶς ἐσπεύδειν εἶναι ἀπληραγμένους.
 Ἐπεὶ ταῦτα τῶν ἡμερῶν συναριθμημένων μέ-
 χους ἑβδομηκοντα ἑπτασὺν ἢ μικρόν τι σπός,
 τῶν λιμένων τῆς ἡμετέρας πόλεως ἔξισται ἡμῖν
 ἀποσφαισασθαι. εἰ δ' ἀρκεῖν ἠρεῖσθε τὸ πέμ-
 ψων βοηθείαν μόνοι τῷ ἱκανῶ, καὶ ἐπὶ τῷ
 ἔκαστῳ ἀπάρτεον, ὅτι τύχιστα δὲ ἄλλως γὰρ
 ἀδύνατον ἱκανῶς βοηθεῖν. κακίστῳ μὲν πέμ-
 ψομῳ, ἡμεῖς δὲ πάντα τὰ μὲν ταῦτα σχολῆ
 βέλτιον διαδίμνοι, καὶ ἐπ' ἀσφαλίῃ τοῖς
 Βραχμασι ἔλαττον ναυτικῶ ἅμα φθινοπώ-
 ρῳ διὰ τὸ Ἐκκλησιῶντα κληρονομεῖται: οἱ δὲ
 κατ' ἄδυνα ἔσπον τῷ σπός Λατίνους βυλίσθε
 ἀπάρτεον εἰρηλίῳ, εἴω μὲν ἀπὸ χρομῶ ταύτην
 ἐν ἡμῖν κινῆσαι τῷ γνώμῳ. ἀνὰ γὰρ τῶν
 ἄλλων δεινῶν, ἴσῃ πλεῖ ὀλίγων τὸς πάντας
 ἐκείνῃ τῷ αὐτῷ πρὸς τὸ τῶν Λατίνων ἔξου-
 τας ἀνδρῶν λιγῶ καὶ πρότερον, ἀλλ' ἀσβεῖν
 αὐτοῖς καὶ ἐρθε ὀφροῖν ὑποληφόμενος. καὶ ὅπως
 μὲν ἔκαστος ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἔσαι ψυ-
 χασί, ὧν δ' ἐκ τῆς ἐνώσεως ἠλπίσσομεν ἀπο-
 λαύσσομαι, Ἐπεὶ μάλιστα χάριν αὐτῆς ἐπι-
 θυμῆσαι προήχθημεν, τῶν σερησοῦμεθα πάν-
 των. εἰ δ' ὅλος ταύτης μέλλοιτε ἠρεῖσθαι τῶ
 γνώμῳ, δὲ καὶ τὸ αὐτῶ ψφισμένους τε
 καὶ κυρωσάντες, τῆς ἐπαρόδῳ φρονιζέιν, λαμ-
 βάνοντάς τε ὅπερα ἡμῖν ὁ παπας φιλανθρω-
 πώσομεθα, ἢ καὶ τὸς ἐσπασίσεις πληρῶν ἐ-
 δέλοι δίδουσι, καὶ οἰκοῦν ἀναλισκοῦντες, καὶ
 εἴτε κοινοῖς καὶ ἰδίῳις ἐσυχύρας πλείω δακνίσο-
 μένους. πάντως δὲ δεῖ ἢ αὐτοῖς ἀφικεῖσθαι,
 ἢ τῷ ἀρκεῖν πειμπεῖν βοηθεῖν. ταῦτα γὰρ
 ἐν τε τῷ παρόντι καὶ σπός τὸ μέλλον οἶμαι
 λυσισπλήσων, καὶ σπός πᾶσαν τύχῳ αὐθὺς ἐ-
 φέλιμον ἔσσομαι. ἐπεὶ δὲ λέγειν ὅτι κατόπιν
 ἠέρομεν, ἢ ἠέρομεν οἱ πειμπεῖται, χρεῖας· εἰ-
 κὸς γὰρ μηδὲ σφοδρὰ κατόπιν εἶδεν· εἰ δὲ
 καὶ τὸτ' ἠέρομεν ἀκρίβως, ἀλλ' ἡμᾶς ἢ δι-
 καιον, ἢ ἔλογον ἔστι, τῶ ἡμῖν πῶς δυνατῶν
 τινῶ ἀμελεῖν. ὥσθ' ἐν τε τῶ δύο τῶτων δεῖν
 φημι πράττειν ἡμᾶς· ἢ Λατίνους ἐνωθέντας
 αὐτοῖς ἐπαῖνεον, ἢ πειμπεῖν μὲν τῷ ἐνώσειν
 ἢ τῷ πρὸς αὐτοῖς εἰρηλίῳ καὶ ἀπαρτῶ ἀπηνω-
 κότης, μητε κενὸς καθῆσθαι, καὶ τοῖς οἰκείοις
 πᾶση πειρᾶσθαι δύναμει βοηθεῖν, καὶ μνηστῆρας
 εἰδόμεν κινδύνους περιπεσοῦμενοι. ὁ, τι δ' ἂν
 ἄλλο βεβλήσσομαι πράττειν, τὸ προδοῦν
 ἠμῶσθαι τῶ ἡμετέρων, ἢ τὸ ἄριστον δάξει τοῖς
 ἡμετέροις αὐτοῖς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ
 ἐκφροῦσομαι. ἂν δὲ καὶ τὸ αἰσχρὸν ταῦτα κα-
 ταφρονησοῦμεν, καὶ Θεὸς παρ' ἐλπίδα πᾶσαν
 φιλανθρωπώσομαι χεῖρα ὑπέσχη, καὶ τῆς
 παρὰ τῶ πολέμου ἐλάβης ἢ πατερεῖ ἡμῶν ἐ-
 λθέσσομαι εἴτε ἀποσφαιδόντων αὐτῶ, εἴτε καὶ μὴ,
 διακνήσσομαι, ἀλλ' ἐπεὶ σπός ἄλλο τι τῶ ἀπάν-
 των συροῖσθαι ἡμῖν τὸ τὰ πράγματα ἀναβάλλ-
 λισσομαι πειμπεῖται. πάντα μὲν ἐν δια τῶ
 χεῖρω ἠμῶσθαι, ὅπερ αὐτοῖς ἔ μὲχι τῶ νῦν
 ἐκ τῆς προτέρας ἀμελείας συνίβη. εἰρηκα· ἔ-
 τιμῶ ὧν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῶ καλῶ καὶ
 πᾶσιν

πάσιν ἰμῶν συμβέροντες, ὃς ἐγὼ καὶ τοῖς ἀ-
 κείνοις ἴσαι σύμφερον, πάντα ἀν' ὑποκλίω· καὶ
 ἔτι πρὸς πάντας τύχῃ ἰμοὶ νομίζω ἀρκεῖν, ἵ-
 νη μὴ κρύβῃαι τὰ παρ' αἰθέρα. ὑμεῖς δὲ ἴλα-
 ροὶ τὰ συνοίσοντα, πάντες μὲν Θεῶν ἡγεμόνα
 καὶ βουλῆς καὶ λόγου καὶ ἔργου παραλαβόντες. εἰ
 δὲ τίς ἐστὶν ὃ τὰ χεῖρα Θεῶν κρατῆν, οἱ
 πλείους τε καὶ σοφώτεροι καὶ νοῦν μάλιστα ἔχον-
 τες, πράττοντες τὰ βέλτιον. ὅπως γὰρ συνοδοὶ
 καὶ πολιτείας ἀπάσης καὶ συλλόγου πάντος καὶ ὁ-
 λως ἀνθρώπων· πέφυκε νόμος.

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
 πρὸς τὴν ἐν Φλωρεντία οἰκουμένην
 σύνοδον ὑπὲρ εἰρήνης.

Ὅτι δογματικῶς ἔνωσιν δεῖ ποιεῖν, ἐκ εἰρήνης
 καὶ οἰκουμένην, ὡς τινες βέλτεροι·
 Ἐ τίς ἐστὶν αὕτη.

a. M. B. B. l. Casarea
 teste Lam-
 berto t. 8.
 p. 307. le-
 gendum hoc
 loco, ἔνα-
 ρημιον. H.

ΠΑΡΑΚΑΛΕΙΝ μὲν ἐπι τὴν εἰρήνην
 ὑμῶν, ἐκ οἷδ' ἔ, τι χρῆν, οἴχοθεν ἐπ'
 αὐτῶν καὶ ἀπὸ πολλῶν παρακλιημένων, καὶ δι'
 ὅσους ἀγρε ταύτῃ σπουδῆς ἔργου αὐτοῖς ἐπι-
 δεδεχόμενος, ἄλλως τε καὶ πολλῶν ὑπὲρ αὐτῆς
 ἐπρόκτων ὅσα μὲν αὐτῇ συνοίδασιν ἀγαθὰ,
 ὅσους δὲ τοῖς ἀίρουμένοις αἰδε τίχτην τῆς ὁ-
 φελείας· ἀν δὲ δι' ἂν ἂν ἤβουτο ταύτης τυ-
 χεῖν, καὶ ποταπῶν τινα συνοίσει ταύτῃ κατα-
 σκιδάξῃ, καὶ τὰ τοιαῦτα ἤδη λίγη τις ἀνα-
 γασ, σὺν ἡμῶν τε προσήκοντα, καὶ ὑμῶν ἀρί-
 σκοντα λέγειν. ὅπως εἰκότως ἐμοίγε δοξεί. τῶ-
 τε τοῖον, ἀν ὑμῶν ἢ βυλομύθους, ἐγὼ ποιή-
 σω, ἢ ἀγνοῦ μὲν αὐτῶν, ὅτι καὶ ταύτης τῆς ὑ-
 ποθέσεως ποικίλης τε ἔστι καὶ πολὺ τὸ προ-
 σάντες χεκτημένους, ἀνάγκη καὶ λόγους ὑπὲρ αὐ-
 τῆς καταβληθῆναι πολλῶν· καὶ τίνος ἀνάσασ-
 τος γνώμας ἀν ἐπιστηροκοχαι καὶ ἰσως συνη-
 σί τῆς ἡμετέρας ἀμενίας. ἀλλ' ἐπεὶ περὶ μὲν
 εἰρήνης ἀπάντων ἀκῶ λέγοντων, καὶ τῶν πε-
 πεισμένων πεθεῖν ὡς εἰκοιε περρωμένων. πάντες
 γὰρ ὡς ὑπὲρ ἀγαθῶ τῆς εἰρήνης δήτην συνήλ-
 θον, καὶ ἡδὲς ἦλθε διδασκόμενοι, εἰ τ'
 καλῶν ἐστὶν αὐτῆ καὶ τιμιῶν· ἡδένα δὲ περαιτέρω
 πε προχωροῦντα ὄρω· ἀλλὰ τ' ἡμῶν τελο-
 μένων, ἐν οἷς εἰκόσ τε καὶ τ' ἀξιολογῶν ἀνίσαι,
 πάντας ἀνεχομένους, ἀπαγαλῆν μὲν ἐκείνων τ'
 λόγον, ἐπι δ' ἐπερην υποθεσιν μετασῆσαι βῆ-
 λομαι· καὶ καθάπερ ἀρχῆν τινὰ καὶ παράκλησιν
 εἰσοτρῶν τῶν βυλομύθους ἀπεδοῦαι ταύτης.
 ἀξιοῦ δ' ὑμῶν ὡς ἐθ' ὑπὲρ ἡμῶν λόγων
 ἀκῶσαι ἐ σὺν ἐμινεία τύπος προσδιξασθαι,
 ἢ περ ποτὲ καὶ νῦν, παρέλκον οἶμαι τυγχάνειν.
 ἢ γὰρ ὑπὲρ ἀγαθῶ τιν' ἰδίῃ συνηλθόμεν
 ἔκαστος, σκεψόμενοι τε καὶ λόγον ἔρουπτε,
 ὡς καὶ δεῖν τῶν ἡμῶν ἀκούων γνώμας ἀποκα-
 τασσασθαι, καὶ τοῖς λόγοις αὐτοῖς τὴν ἀσφα-
 λειαν οἶμαι καὶ τὴν περὶ ἀποροῆσαι· ἀλλὰ
 τῶν ἀπάντων γλωττες ἢ ἡμῶν κοινῶν καλῶν ἐ-
 πιθυμία κινῶ, ἢ ἐ σποπρον ἡδέη ἦταν τῶν
 ψυχῶν αὐτοῖς διεγείρασθαι· καὶ κερὰ ἡδὲς ἰ-
 διῶν οἰκαδε, πλὴν τ' ὑποδομένης πᾶσιν ἐρη-

que mihi videbantur, non subtraxerim.
 Vos autem eligitis que in rem sunt, o-
 mnibus quidem Deo & consilio & ser-
 monis & operis duce proposito. Si
 quis vero est, qui velit deteriora præ-
 valere, plures & doctiores & prudentia
 maxime præstantes agant meliora: hæc
 enim est synodi lex, & cujuscvis reipub-
 licæ. & conventus omnis, atque ut
 uno verbo dicam, hominum.

DE JUSDEM ORATIO I.
 ad synodum œcumenicam Flo-
 rentinam de pace.

Quod faciendum sit unio dogmatica, & non
 pax, que presentii rerum futuri sit
 profutura, ut quidam volunt,
 & quamnam ea sit.

NON video, cur opus sit vos adhor-
 tati ad pacem; cum per vos jam-
 pridem sitis ad eam propensi; & re ip-
 sa ostenderitis, quanto ejus studio te-
 neamini: quod præsertim multi de ea
 sermonem habuerint, declarantes, qui-
 bus eam bonis scient affluere, & se am-
 plectentibus quantas afferat utilitates.
 Quod si exurgens quispiam ea proponat,
 per quem illam possimus assequi, & cu-
 jusmodi præstet ipsam fieri, & id genus
 alla; is mihi jure videbitur & temporis
 congruentia dicere, & vobis sane placitu-
 ra; hoc igitur, si vobis libitum erit,
 ego præstabo. Non ignoro autem, cum
 materies ista sit multiplex, & quamplu-
 res habeat difficultates, necesse esse de
 ea & multos sermones institui, & pro-
 ferri sententias ab aliis in medium pro-
 deuntibus nostra hac fortasse meliores.
 Sed quoniam omnes quidem audio de
 pace loquentes, utque videre est, in eo-
 ponentes operam, ut persuadeant per-
 suasus: omnes enim pacem bonum quid
 esse scientes convenerunt, & nemo ut
 doceatur, an pax bona sit res & hono-
 rabilis: neminem vero video ulterius
 progredi, & omnes opportuna tempora
 labi patimini, quibus par est memora-
 bile quidpiam perfici; volo abducum
 inde sermonem in aliud argumentum
 convertere: & pacem tentare volentibus,
 veluti quoddam principium & ad-
 hortationem ordiri. Porro autem roga-
 re vos, quemadmodum moris est, ut
 orationem & audiat, & benevole ex-
 cipiatis, si quando alias & nunc arbi-
 tror supervacuum: non enim pro bono
 proprio quisquam nostrum convenit, ut
 consilia & sermones conferamus, opus-
 que sit mentes auditorum præparare;
 sermonique, ut attente audiatur & cre-
 datur consulere: sed linguas omnium
 movet communium bonorum desiderium,
 quod antea illorum animos pariter ex-
 citavit: neque hinc præter pacem opta-
 tam omnibus; lucrum aliud quisquam
 sibi domum reportabit. Dicant igitur
 omnes

omnes necesse est, & vos attente audia-
tis. & amplectamini quam apposite di-
cuntur, ut divinitus venientia, eorum-
que donatori pro illis etiam gratias aga-
tis: qua enim potius alia in re par est
mentes hominum a Deo afflari, quam
ubi de eo queritur, studiumque nava-
tur? Quam vero secus se habuerint, nec
fuerint pravo quodam animo prolata,
cum mentis, non voluntatis peccata
sint, non erunt a vobis reprehendenda.
Nec praterea si, qui fermocinantur,
pravam apud vos opinionem habeant,
debetis eorum dicta, si forte sint mello-
ra, contempnere; quod in humanis quo-
que negotiis cavendum est iis, qui quod
utile est, undecumque veniantur: quan-
doquidem humilis fortuna hominibus
multo magis convenit in re proposita
gloriam sperare ex bono consilio; nam
ab his etiam aliquando proficisci potest
aliquod virtutis opus; ita Dei providen-
tia disponente, ne quis minus conside-
rate tribuat humanæ arti & sagaci con-
silio, maximi & post hominum memo-
riam omnium difficillimi negotii exitum.
Propterea igitur & illam orationis par-
tem declinavi, & vos attente audire
volo quæ jam dicentur.

Quod igitur sacram hanc synodum ex
universo fere terrarum orbe congrega-
vit, persuasitque omnibus, ut alacriter
huc convenirent, postpositis aliis omni-
bus; Christianorum omnium concordia,
& cognitio est veritatis: quibus nihil
potest esse jucundius hominibus, qui no-
runt & amare, & concupire, & incum-
bere ad honesta: nam & veritas lux
plane est naturæ ratione utentis, qua
sine necesse est ea volutetur in tenebris
nullamque ex dignitate donoque sibi
tradito percipiat utilitatem; quamque
assidue illaprehendens, dum querit i-
gnora, & seipsa fit splendidior, atque
ad Deum primam veritatem, quantum
fas est, proxime accedit. Pace autem
concordiaque in rebus honestis rerum
natura nihil habet majus; quæ primo
quidem in anima & conceptibus ejus;
utitur autem exterioribus veluti signis
quibusdam, per quæ omnibus fit mani-
festa. Et credibile quidem est esse quo-
sdam, qui aliis ducti cogitationibus, &
bona quædam corporalia mente volven-
tes, quæ spes est fore, ut nascantur ex
concordia, alacriores visi sint ad præsen-
s negotium: Mihi autem si cui etiam alii
videtur quidem, multorum magnorum-
que bonorum causam fore illam Chri-
stianis, si de iis rebus eandem ample-
ctantur sententiam, quas antea in con-
troversiam vocabant: ceterum eorum de-
siderio nullum sapientem arbitror mo-
veri debere, nec statuenda esse bona,
quæ ultimo loco numerantur, & quæ
facillime quis contempnat, finem maxi-
mi ac divinitissimi operis: sed loco o-
mnium satis esse quidem veritatis cogni-
tionem, pro pace autem communi proj-

τας, υδεις εσπευδεν φερον αφιζηται. ανιχη
ταιντων απαντας λαιεν· και τις μηδ Κοιως
λογισθεις ως ανωθεν ηκει προσειχεν τ νυν
υμας, η ταυτα αιρεισθαι, η τω διδουκτι και
υπερ τωτων χαιεν ομολογηεν. τω γαρ αλλοδι
τον Θεον μαλλον η περι αυτω τ σπιςως υσης
η της σπυδης, της τω ανθρωπων εως εση
εμπειν δεσποσας; τω δ ως επιρος εχοντων,
η υ μω κοιρας τινω γνωμης αποτιθιμενων,
ως γνωσως, υ αποαιρισως οτων ελαττωμα-
των, μηδσοι τλω μεμψιν επαχεν· αφος δε
ταυτες, μηδ ε τις ημιν φωλλη περι τω λε-
γομενω εσσει δοξα, η τω λογων, αν αμοινης
τυχωσιν εστις, καταφορειν· ο μηδ εο ταις
ανθρωπικαις πραγματικαις ελογον εση πα-
χεν ταις τω συμφερον εχ απαντος θρωπων.
επει περι γε τω προκειμενων, τις αδελοισ η
ταπεινοις πολλω μαλλον αρμυττει τλω απο τω
κατορθωσαι δοξαν ελαπιζεν· και παρα τωτων
σαρ ηχαιτ αν τι τοπ σποδατων· ετω τ προ-
νοιας οικονομιας, μη η λαθη τις τω τ αν-
θρωπων δεινότητι ε μηχανη, τλω τω μεγαλυ-
τε και δυχερεσται τω υε τω παντος αιωνω
εγχειρηματων, εμβαση εγγραφων. δια ταυτα
C ποιων εαυτο τε τω λογω τω μερος εχισφον,
και προσειχεν υμας βαλομαι ταις λισοβροις
εσπευδεν ηδη.

Τὸ μὲν δὴ τὴν ἰρὰν ταύτῃ συνόδῳ ἐξ
ἀπάσης γῆδοῦ τὸ οἰκουμένης πεπονηκὸς ἡ κείσαν
ἀπάντας μὲν προθυμίας ἐσπεύδα συνείχεται,
τῶ ἄλλων ἀπάντων ἡκιστα λοῦον πεπονημῆς,
ἡ τὸ Χριστιανῶν ἀπάντων ὁμόνοια ἡ ἡ τῆς ἀ-
ληθείας γνώσις ἐστίν· ὡν ὑδὲν ἡδίων ἤχοιτο
ταῖς τῷ καλῶ ἡ φιλεῖν ἡ εὐχεσθαι ἡ σπο-
δαζεν εἰσιταμῆσι. ἡτε γὰρ ἀλήθεια, ἡ ὡς
ἀντικρυς τὸ λογικῆς καδέσχη φῶσως, ἡ χυ-
εῖς ἀνάγκη ταύτῃ εὖ σκοτῶ κληροδομῆτων
μηδὲν ἀπόνασαι τὸ ἀξίας ἡ τῷ δεδομῆται αὐτῆ
χαιροσματος. ἡ τῆς δραττομῆς συνεχῶς εὖ τῆ
περὶ τὸ ἀγνωομένων ζητήσαι εὐαλῆς τε γίνεται
λαμπροτέρα, ἡ Θεῷ τὸ πρῶτος ἀληθείας ὄσον
ἔχειν ἐστῆται. εἰρήμης δὲ ἡ τὸ εὖ τῷ καλῶ
συμφωνίας, τὸ εὖ τῷ κόσμῳ πραγμάτων μετ-
ζον ὑδὲν. ἀρχομῆς μὲν ἀπο ψυχῆς ἡ τῶν
αὐτῶ νοημάτων, καθάπερ δὲ τισι πεμπεμῆς τῶς
ἔχω χωμῶσης, ἡ δια τῶτων πασι φανερωμέ-
νης. εἰκός μὲν οὖν ἐστὶ ἡ ὑπὲρ ἄλλων εἰως ἀ-
γνοσθαι λογισμῶν, ἡ σωματικὰ τινὰ φαστιζο-
E μίνες καλῶ, ἡ τῷ ὁμόνοιαν εἰπέσι ἐστὶν ἀπο-
πέχεν, προθυμοτέρως ἐπὶ ταύτῃ ὡφθαι τῷ
χρεῖαν. ἀλλ' ἐμογε τὸ μὲν τὰς Χριστιανῶς κοι-
νῆ εἰληφίται, περι ὡν ἡμοισθητων σπόπρον,
γνωμης, πολλῶν ἀγαθῶν ἡ μεγάλων αἰτιον
σφοισι ἡμῶσθαι, εἰπερ ἡ ἄλλω τῶ τὸ ἀπά-
λων δοκεῖ· ὑπὸ δὲ τὸ τῶτων ἐπιθυμίας ὑδέτα
τῶν σπυδαιστηρων οἶμαι δεῖν κεινηθαι, μηδὲ
σκοπον τῷ μεγαλυτε ἡ θεοσῆται τῶν ἔργων, τῷ
φωλλόπερα τὸ ἀγαθῶν προτιθιται, και ὡν ἂν
τις ῥεκα καταφορησσειεν· ἀλλὰ τῷ μωδ ἱρω-
σιν τῆς ἀληθείας ἀντι πάντων ἀρχεῖν, ὑπερ
δε τὸ τῶν ὄλων εἰρήμης εὖ τῷ πλεῖστα τὸ ὑπερ-
χόντων χριτωαι προτιθαι. δυοῖν τῶτων τῶτων
ὡν

ὡν ὁμοίᾳ καὶ τῶν πολλῶν ὑπέστησαν πόνους, θεί-
 πνον μετ' αὐτοῦ δικαιοσύνην ἡμῶν, τὴν ἑνώσει λι-
 γω τ' ἀληθείας, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὸ λοιπὸν ἐ-
 κατολοῦσθαι. ἴδεν γὰρ εἶναι, τ' ἀληθείας πε-
 ρὶ τῶν ἀμφοτερομετέωρων ἐπισημασθέντων, ὃ καὶ
 πάλιν ἡμῶν σχίσου τὸς γνώμας, ἔτι ἰσχυροτέρῃ
 ὁμοίᾳ ὁμοίως ἀπεσάν διελθεῖν. ὑπερ γὰρ
 πρὸς τῆς ἰσῶν ἢ χρημάτων ἢ τῆσιν καὶ πόλεων
 δίκαις πράξεσιν καθεσθόμεθα, ἢ ἴσχυρὸν τῶ-
 των ὁμοίᾳ ἢ ἀρχῆν, ὡς δυνατὸν ἐστὶ πρὸς
 ταῦτα τάντας πᾶσαν ἀμφοτερομετέωρον ἐπισημασ-
 τῆς δὲ πρὸς ἀλλήλους ἀνάγκη καὶ πρὸς τὸ δό-
 ματι κατέστασι συμφωνεῖν, καὶ τὴν αὐτὴν τα-
 ρά πᾶσι κρατῆσαι δόξαν, πρὸς ὧν σκοπῶν
 προέβηται, πρὸς τῶν μηδὲ τὴν εἰρήνην ἀν δυ-
 νατῶναι εὐδοκίᾳ μὴ καὶ πολλῶν, ἐπὶ σαφῶς τι-
 τῶν ἰδρωσθέντων, καὶ τ' ἀληθείας ἄλλο τι δό-
 ξομεν προσηκῶν, ἢ μόνον τῶν πολλῶν ἀναλω-
 μάτων ἔτι πόνου πάλιν γίνεται ἀν ἀξίον· καὶ
 πρόσθετον μὲν τὸ συνελθεῖν ἐπισημασθέντων τὴν πε-
 ρὶ τῶν δογμάτων ἰδέσθαι εἶναι, τὸ δ' ἀληθείας
 ἴσχυρὸν ἰσῶν ἢ ἀναλόγῳ τι περισημασμέ-
 νους, καὶ τ' κατὰ ταῦτα βίον ἀμφοτερομετέωρον
 σκοπῆσαι. ταῦτα δ' ὑμᾶς ἠγόμεθα πάντως φυλά-
 ζεσθαι, ὡς πᾶσι μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις ὑπὸ τῶ
 πνεύματος ἀγομένους καὶ τὴν ἀλήθειαν προτι-
 μῶσι πάντως, ἀρμόστῳ. ἴσχυρὸν ἰσῶν καὶ
 πρῶτον καὶ μᾶλλον πρέπει φροντισῶν, ἢ τὸ
 προσῆκον πῆρας ἀπεληφότες, αὐτίκα τὸ κρεί-
 ττω καὶ πρὸς τῶν ὑπολοίπων ἔχει προσδοκῶν.
 ἀν γὰρ τὴν ἀλήθειαν πᾶσι μὲν ζητῆσαι ἔσο-
 πταισθεῖν, ἀναλαμβάνει μὲν τὸ ὁμοίως κα-
 λῶν, τὸ δὲ τὸ σχίσματος λυθῆσθαι καὶ
 καὶ ἰσῶν ἀποσιθίντες κατὰ τὴν φιλοκακίαν ἀ-
 λόγως, τῶν ἀδελφῶν ἀπορραγησόμεθα. τὸ δὲ
 μίσησ καὶ τ' ἀδελφίας ὡς λυθῆσθαι, μεταδύσο-
 μεν ἀλλήλους τῶν παρ' ἡμῶν ἀγαθῶν, καὶ
 καθάπερ οἰκτίους ἔτι συγγενεῖσι χρῆσόμεθα· καὶ
 ὅλας ἢ ἰσῶν, τὸ ἴσχυρὸν ἀγαθῶν ἢ ἰσῶν
 παραχρησάμεθα. ἐγὼ δ' εἶπομαι ἀν, ὡς εἰ καὶ ἴσχυρὸν
 ὑπαρχόντων ἰμῶν ἰσῶν ἰσῶν ἀπάντων, καὶ
 πῆρας καὶ ἀδοξοῖ τὴν ἰσῶν πῆρας ἰσῶν ἐκ
 τῶ πῆρας φροντίδα εἶδαι τ' ἀληθείας καὶ
 πρὸς ταῦτα σκέψασθαι ἀποφῶν, μηδὲ ὡς δεῖν
 τ' πρὸς ταῦτα σκεψῶν ὅτιον καθυφεῖναι· μηδὲ
 νομίζεσ ἄλλο τι τὸ ἡμέτερον ἀγαθῶν πῆρας
 ταῦτας, καὶ τὴν ὁμοίως ἀδελφίαν. ὅσα
 δὲ καὶ τὰλλα διὰ ταῦτα ἡμῶν πῆρας, ὡς
 τὸ ἴσχυρὸν ἀγαθῶν φῶν ἀποφῶν, καὶ τὸ
 θεῶν χάριν ἡμῶν τ' πρὸς τὸ καλλιστόν καὶ θεῶν
 ταῦτα ἀγαθῶν ἰσῶν ἰσῶν, πῶς ἢ καὶ
 ταῦτα μάλιστα τὸ χρημάτων φροντίσῶν καὶ σκεψῶν
 αὐτῶ λαβεῖν ὅση δόξα; ὅτι δὲ ἴσχυρὸν ἰσῶν
 ἀπὸν τινὰ ἔσοπον καθυφεῖναι, ἀσφαλῶς ἡ-
 μῶν ἀποφῶν ἔχεισθαι, ἀλλ' ἐνὸς τινὸς ἀπὸν
 ὁμοίως εἶναι, ὡς φιλεῖ γίνεσθαι, συμπεπρακ-
 τῶν, ἀποφῶν ἀποφῶν ἀποφῶν πόλεμος καὶ μάχης
 τὴν ἐπὶ τῶν δογμάτων ἀσυμβασίαν, καὶ πάλιν
 ὁμοίως καὶ συγγραφαὶ κατ' ἀλλήλων ἔχεισθαι χῶ-
 ρας, καὶ τὸ μέγατον εἶναι δοκῶν πῆρας ταῦτα
 τὴν ἰσῶν ἀποφῶν. ἐγὼ μὲν καίτοι ῥάδιον ἐν ἡ
 Concil. General. Tomo XXXI.

sciendam esse facultatum partem vel ma-
 ximam. Cum igitur horum duorum
 pro quibus tam multos labores suscepti-
 mus, alterum egregie profecturimus, ad-
 mirum veritatis cognitionem: necesse
 omnino est alteram quoque consequi-
 tur. Veritate enim agnita rerum quae
 versabantur in controversia, nihil erit
 amplius quod nostras animos disjungat,
 totumque terrarum orbem similiter di-
 strahat: neque enim de terrae consiliis,
 aut pecunia, aut infulis & urbibus re-
 cuperandis otiosi litigabimus; neque
 probris hanc ob causam profecti sumus:
 neque fieri potest, ut propter haec omni-
 bus contra omnes lis oriatur. Sed si pa-
 cem conficiamus citra firmam de dog-
 matibus confessionem, unamque a can-
 dis receptam sententiam de iis, quae
 modo tractantur; praeterquam quod pa-
 cem diu conservare non poterimus,
 debili fundamento innixam, videbimur
 etiam veritati ipsi aliud praepone-
 re, quae una dignus finis extiterit sum-
 ptuum atque laborum: videbitur quo-
 que profectio nostra vera causa non
 fuisse inquisitio dogmatum, sed ut unus-
 quisque boni aliquid lucratur; & vitae
 quod superest, traducat jucundius: haec
 autem vos plane devituros existimo,
 ut cuius potius congruentia, quam ho-
 minibus, qui Spiritu docentur, verita-
 temque omnibus praefereunt. De illo ig-
 nitur & primo loco & magis est cogi-
 tandum, quod si ad debitam perducatur
 finem, continuo reliqua etiam pro-
 spera sunt expectanda. Si enim modis
 omnibus veritatem quaerere, & vitam
 assequere ac retinere velimus, elucescet
 quidem concordiae bonum, discutietur
 autem schismatis nubes: neque ultra aut
 iniquis aggressionibus, aut vanis concer-
 tationibus se jungemur a fratribus. Ita
 porro sublato odio, placatisque averfis
 animis, alteri cum alteris bona nostra
 communicabimus, affiniumque & cogna-
 torum loco habebimus; nec erit ullum
 omnino bonum, quod non sit e vestigio
 secuturum. Ego vero etiam dixi-
 rim, eis bonorum omnium iacturam
 effemus facturi, & vagaturi per orbem
 inopes & inglorii propter maximam de
 veritate sollicitudinem, & seriam ejus
 tractationem, nihil tamen de studio quo
 illam inquirimus, esse omnino remittend-
 dum; nec aliud existimandum bonum
 nostrum, sive felicitatem humanam,
 praeter hanc ipsam. Cum igitur & reli-
 qua propter eam accessura sint, ita re-
 rum natura exigente, Deoque nos pro-
 pter opus pulcherrimum ac divinissimum
 remunerare volente, cur hanc etiam ob
 causam non sit de hac re maxime cogi-
 tandum, totisque viribus ad assequen-
 dam eam laborandum? Quod vero si
 pax alia quavis ratione fiat, nobis ea
 tuto frui non licet; sed ex utraque
 parte, re quaequam minus jucunda con-
 tingente, belli ac pugnae occasio fiet di-
 screpantia dogmatum, & rursus probris
 & inscriptionibus conflictationi mutuae lo-
 cus erit, & inanis videbitur tota haec
 rerum

rerum innovatio: ego quidem offendere, quamvis nullo negotio possim, nolo; res autem ipse testatur, quis legendo didicit, quoties in hunc modum pace inter nos confecta, non modo lucri nihil a nobis factum, sed malo etiam incaute incrementum adjectum: taceo vero tempora, & res gestas, & a quibus gesta, que sunt nota pluralis, memoria repetens, illudque cavens, ne videar traducere aliquos. Si igitur motum non esset ex malis superiorum temporum factis, quem solet modus iste pacis exitum habere, sed nunc primum illius periculum faceremus, ignosceret nobis fortasse quispiam, in rerum obscuritate aberrantibus ab eo, quod fieri decet: Cum verotot exempla sint, quibus persuaderi nobis potest, ut illum rejiciamus, jure optimo pato reprehendemur ab omnibus, si nobis contingat hunc modum deligentibus errare, & in eadem mala delabi, in que illi quos antea dixi, lapsi sunt; quod eveniat omnino necesse est. Unum igitur hoc est, & primum, & maximum. Quapropter ad inveniendam veritatem ponendum est omne studium; quod per illam effecturi sumus ea, quorum gratia convenimus, & pace perpetua, Deo propitio conficienda, fruituri: utque verus dicam, quod hoc sit studii nostri caput: & quo quidem peracto, cetera omnia bene se habebunt; neglecta vero, nec illa sunt a sapientibus magnificienda, nec erunt talia, ut & honestissima & utilissima sint. Alterum vero est, quod omnibus hominibus jucundum est, & res omnium suavissima vitam sibi in pace esse: huic enim illud conjunctum est, quod nemo nemini vim cogatur afferre, sed liceat fortunis uti cum voluptate, tranquilleque vitam traducere; quo possimum dignoscitur, que sit vita humana. Omnino enim arma & pugne, & acierum instructiones, & collocata in urbibus præsidia, & omnes bellorum apparatus pacis causa sunt, fiuntque ut vita possit eam pace transigi. Possunt autem tuto pacem habere, qui vel nulla prorsus de re certant, vel quibusdam conditionibus dirimunt controversas, & quod justum est pari voluntate amplectuntur, existimantes se nec pati injuriam, nec inferre. Qui vero deponunt inimicitias nondum extinctis querimoniis, hos bellum non mittere, sed intermittere dixerit quispiam, & inducias facere, non pacem aut belli finem. Est enim videntur conciliati animi, non subest tamen animi voluntas, quoad alter ab altero sciat se injuriam passum: nisi quis præ magna fœcordia, non quod rapiant de suis conqueri insidiatoribus, sed ob ea que relinquunt, velit habere gratiam. Ita igitur hic quoque res se habet: Si disputationum vi, Deique auxilio diuturni belli causas edimemus, & querelas mutuas e medio prorsus tollemus, & in eandem omnes convenimus sententiam, & licet hanc veram nancupare pacem, & animorum indissolubile

Α βέλομαι δείξαι, αὐτὰ δὲ τὰ σπράγματα μαρτυροῦν, εἰ τις εἶδεν ἀνεγνωκώς ὅσαίς τούτων τὸ τρόπον συνδέσθαι πρὸς ἀλλήλους, πρὸς τὸ μηδὲν τι κερδᾶναι, καὶ τὸ δεινὸν ἐλαθροῦ καὶ ἕκαστος· σὺ γὰρ δὲ κερὸς καὶ πραγμάτων καὶ ὅσων ἰσχυρὰ, εἰδότες τε τοὺς πλείους ἀναμνησκόντων, καὶ τὸ δοκεῖν καθάπερ ποταμὸν ἐλακίζεσθαι. εἰ μὲν ποταμὸν μὴ πρὸδηλον ἴδω ἐκ πολλῶν ἤδη πρὸθεν γιγνησθῆναι, ὅσοι δὲ εἰρήμικος ὁ τρόπος ὅπως πείσκει πάλαι, ἀλλὰ τῶν πρώτων ἐπειρώμεθα τότε, ἴσως ἂν τις ἡμῖν συνωγίνωσκειν, ὅσῳ ἀδηλῆς πραγμάτων τῶν κρείττοντος ἀμαρτῆσι· πούτων δὲ ὄντων τὸ δυναμῶν πείσκει αὐτὸν παραιτεῖσθαι, πάντας εἶμαι δικαιοῦσθαι ἂν ἡμῖν μίμψασθαι, ἂν συμβαίῃ τῶν ἐλομένοις σφαλῆσαι, καὶ ταῦτα τε παθεῖν τοῖς καὶ προτερον εἰρημῶν. ὁ πᾶσα παθεῖν ἀνάγκη. ἐν μὲν δὴ τῶν καὶ πρώτων καὶ μεγίστων· διὸ πρὸς τὴν ἀληθείας εἴρεσιν, πᾶσαν δὲ κατακαλεῖσθαι σπουδῆν, ὡς ταύτη μόνη ὡς εἴρεσιν συνηληλυθαῖον διαπραξομένης, καὶ τὸν ὅσον ἡμετέρας εἰρήμικος, μέγιστος πάντος ἀπολαύσοντας· μάλλον δὲ εἴρεσιν, ὡς τῶν κεφάλαιον ὡς ἡμετέρας σπουδῆς· καὶ ἡμετέρας δὲ, ὡς ἐκείνων ἂν εἴρεσιν πούτων· πούτων γὰρ μετέχει λόγος, ὡς αἱ μέλλοι καλεῖσθαι καὶ λυσιτελεῖσθαι εἴρεσιν. ἄλλοι δὲ, ὅτι τὸ μὲν εἰρήμικον ἀγῶν καὶ πᾶσιν ἀνθρώπων, καὶ πάντων ἡδῶν· τότε γὰρ οὐκ εἴρεσιν τὸ μὴ δύναιτο ζημιῶν ἀναγκάζεσθαι, τὸ δὲ πᾶσι ὑπαρχοῦσι χρῆσθαι μετ' ἡδῶν συνπαρχει, καὶ τὸ σὺν ἡμετέρας ζῆλον· ὁ μάλιστα τὸ ἀνθρώπων διαίτης πείσκει γνώμης. καὶ ὅσων ὅσα τε καὶ μάχαι καὶ παρατάξεις καὶ φουραὶ πόλεων καὶ πασαι πόλεμον παρασχεῖσθαι τὸ εἰρήμικος χάρις εἴρεσιν, ὅτι τὸ μὴ ταύτης δύναιτο ζῆλον εἴρεσιν γίνονται. εἴρεσιν δὲ καλῶς εἰρημῶν τῶν ἡμετέρας· ἐν ἡδῶν ποτε διαφορῶν, ἡ συνηληλυθαῖον τῶν λυσιτελεῖσθαι τῶν διαφορῶν, καὶ τὴν αὐτὴν περὶ τῶν δικαιοῦσθαι ἔχοντας γνώμης, μητ' ἀδικεῖσθαι μητ' ἀδικεῖν ἀλλήλους νομίζοντας. τῶν δὲ σφαλόμενων εἴρεσιν ἡμετέρας διαλλαττομένης ἀλλήλους, εἴρεσιν τις ἂν εἴρεσιν ἀλλ' ἀναπαύειν τὸν πόλεμον, καὶ ὅσων ἀναπαύειν ἡ μάχης καταλύσειν ὡς εἰρήμικον εἶρεσιν τὸ πρᾶγμα. ὡς γὰρ προσεῖται ταῖς φαινομένης διαλλαττομένης καὶ τὸ κατὰ ψυχὴν ὄνομα, ἴσως ἂν συνειδῶν τῶν ἀλλήλων ἡμετέρας· εἰ μὴ τις ὑπὸ βίας, ὡς ὡς ἀρκάζειν ἀχθεῖσθαι τοῖς ἐπιθελεῖσθαι, ἀλλ' ὡς αὐτὴν καταλύσειν, ὡς εἴρεσιν βούλει χάρις. ὡς τῶν εἴρεσιν κατὰ τὸ μὲν κείρεσιν λόγος καὶ τὸ ἀνῶθεν βοηθείας συνασπόμενης ἡμῖν τῶν τῶν μακρῶν πόλεμος καταλύσειν προσεῖται, καὶ ἀπὸ ἀλλήλους ἔχοντων ἐγκαλεῖν ἐκ μίση καθάπερ πεπονημένης, πρὸς ἐν ὄνομα καὶ μίαν γνώμης ἀπαντας συνειδῶν, τῶν εἰρήμικον ἀληθείων, ὅτι ψυχῶν ἀρρήκτων συνδεσμον, καὶ συμπίπτων ἀδελφικῶν. ὅτι πνευματικῶν ἔνωσιν, καὶ σκανδαλῶ πάντος πρόβριζον ἐκκοπήν, καὶ εἰ τι ταύτων, εἴρεσιν ὀνομασαι, καὶ μετὰ ταύτης εἴρεσιν.

νίπτες εφόδες, αὐτοὶ τε χαριτωμένῳ ἀληθῶς, ἡ τοῖς ὑποδείξασθαι πειρασμῷ χαρῆν. ἀνδ' ἄλλο τι γίνηται, εἰρήμικε σκῆν, ἡ διαλλαγῶν εἰδωλον, ἡ δογματικῶν ἀσυμφωνίαν, ἡ σκαυ δαδων ἀρχὴν, ἡ δὲ πρὸν πλοῦν, ἡ συνδῆ κω ἀνάγκης ἀπαντες ἀποστρέψοι. ἡ τοῖς μὲν ἀπλουτέρας ἴσως τι δόξα μὲν ἰσχυροῦν, ἡ τῆ τῆς εἰρήμικε ὁνόματι πειρασμῷ αὐτὸς ἀγαθῶν, μηδεὶς φροντιστικῶν ἄλλο. τὰ δὲ παρὰ τῶν ἰχόνων ὁνομαστικῶν ὑποσημασθῆναι, τὸ σκεπτικῶν ὁνομαστικῶν ἀποστρέψοι ἡμῶν, ἡ τὸς ἀνυπόστατος ἐλπίδας, ἡ τὸς μὲν τὸ φανταστικῶν διαλλαγῶν. οἱ μὲν ἡ ἀποδέτωσ ἡμῶν ἐρῶσι τ' ἀπάντων ἀδαιμοκίας, ὅτι ἡμῶν ἰσχυροῦν, ἡ ὡς περὶ χειρῶν ἐκτίσει προκαταλήμικε, ἐκ ἡδονιστικῶν δόξασθαι, ἀπὸς ἄλλο τι ῥῆδον ἀποκλινατικῶν. ἡ χροικ δὲ τῶν τῶν ὁνομαστικῶν, ἡ ἡμῶν αὐτὸς πειθῶν ἰσχυροῦν δέοντες μὲν χρῆσθαι τοῖς συμπεπαιστικῶν ἀπὸς, ἰλιθῶν δὲ τῶν εἰς διαικμῶν ἰσχυροῦν τὸ κρείττω, ἡ μὲν Θεῷ τὸ τὸ Θεῷ καταπραξασθαι. παρῶν δὲ τὸς μὲν ταῦτα συμβητομῶν ἀμφιβολίας, ὡν αἰτίων δόξασθαι ἡμῶν γινώσκασθαι, τὸ τῶν σκαυδων ὑποσημασθῆναι σπέρματα. ἡ πρὸς τῶν ἀνασπῶν το δούον ἔχον, ἡ βεβαλωμένον. ἡ μὲν πολλοῖς ἄλλοις τρόποις ἀπονοστήσας ἡ ῥῆσι τῶν θρησκευτικῶν πράττειν ἰσχυροῦν ἰσχυροῦν πάντας ἀφίπτες, οἰκουμενικῶν σίνδον συγκροτικῶν, ἡ τῶν τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν ἰσχυροῦν ἀνασπῶν. ἡ τῶν γὰρ μοῖον μῶρεν τὸ δόξαντα κῆρα, μηδένος ἀντιλίγειν τολμῶντος οἷς ἀν πωμῶν σίνδον ἀποσημασθῆναι. ἡ περὶ τῶν τῶν ὁνομαστικῶν συνδῆκων συνωχῶν ἰσχυροῦν τὸ πρόσημα τῶν. ἡ τὸς ἰκατέρωθεν πρὸς βίβας μίμνηται δὲ τῶν τῶν λόγων αὐτῶν κῆν τῶν γράμμασιν αὐτῶν ἡ κατὰ πύλομα εἰσφόντος, ἡ δὲ ὄχλω πῆ τῶν ἀκῆσι ἡμῶν. τῶν δ' ἰσχυροῦν ταῦτων σίνδον, τὸ μὲν ἔξ ἀπάντων ἡ τῶν γε πλείων τ' οἰκουμενικῶν μερῶν ἰσχυροῦν τιπας, τῶν ὡσαύθα λόγων ἡ πράξων κοινῶν σόντος, ἡ μὲν χρῆσασθαι γινώσκον περὶ τῶν ὄλων, οἰκουμενικῶν ἀναμφεβολῶν ποιῆ. ἀνάγκη δὲ κῆν τῶν ἄλλοις αὐτῶν τὸ σχῆμα τῶν οἰκουμενικῶν συνδῆκων ἀκῆσθαι πρὸς τῶν. ὡν ἐν ἰσχυροῦν τῶν πρῶτων μὲν περὶ τῶν ἰκαστικῶν ζητημῶν σκεπτικῶν, ἡ τῶν αἰτίων τὸ σχῆμασθαι. ἡ μὲν πολλὰς ἀγῶνας ἡμῶν λόγους ἰκατέρωθεν ἡμῶν, τῶν μὲν τῶν ἀνδῶν ἀνδῶν, τῶν δὲ τῶν πῶντων. ἀρκῆσι μὲν ἀναγορῶν, τὸ δὲ ψεύδους ἀπακρίτειν. ἡ τὸς μὲν πειρασμῶν, ὁδοδοξῶν εἶναι λοιπῶν. ἡ δὲ ἰσχυροῦν φιλονεικῶντων, τῶν τῶν αἰρετικῶν ἰσχυροῦν ἀπαγῶν. ὡς δὲ δύνασθαι τῶν οἰκουμενικῶν πᾶσαν ἐκείθιν ἀπλῶν περὶ τῶν πρῶτων ἀμφισχυτομῶν δόξων φυλάττειν, ἡ τὸς ἄλλο τι λόγους μὲν προσείδαι. τῶν μὲν πρὸ πάντων τ' ἄλλων. μὲν δὲ ταῦτα, ἡ τῶν ἄλλοις ἀποξίας τ' ἰκατέρωθεν πρῶτων, ἡ τῶν τ' ἀνθρώπων εἶον ῥυθμίζων κῆν τῶν νόμοις πρὸς τῶν φέρσι. κῆν τῶν ἰσχυροῦν ἰσχυροῦν δίκης, μηδὲ τῶν καταφρονεῖν. ἀν ταῦτα ἡμῶν αὐτῶν παράδογμα τῶν τῶν συνόδου πρῶτων ἀρχῆται μὲν ἀφ' ὧν ἐκεί-

A vinculum, fraternam conspirationem, & spiritualem unionem, omnisque scandali radicis præcisionem, & quid sit aliud hujusmodi: ac tali cum pace revertentes & nos ipsi vere gaudebimus, & illis qui nos excipient, lætitiā ut capiant suadebimus. Si verò aliud quid fiat, pacis umbram, conciliationis simulacrum, & dogmatum disensionem, & scandalorum exordium, & rem haud primo loco expetitam, & necessitatis conventionem appellabunt omnes. Et simplicioribus quidem peregrisse aliqui fortasse videbimur; suadebimisque illis, But pacis nomine contenti sint, & nihil aliud requirant: ac sapientum probis jure obnoxii erimus, objicientiam nobis egregium pacis nomen, spesque in nihilum redactas: & apparentem tantomodo conciliationem; dum non etiam communis omnium felicitatis proditores vocent, quod prope accedentem, & veluti porrectis manibus advocantem prehendere noluerimus, sed nosmet alio facilius converterimus. Verum hisce etiam probis omisiss, neque nobis ipsis persuadere poterimus, occasiones oblatas fuisse a nobis bene arreptas; & inter ea que nostrarum vitium erant, potioribus nos adhaesisse; remque Dei cum Deo egisse. Præterea questionēs, quæ postea emergent; quarum nos auctores fuisse videbimur, relictiis feminibus scandalorum, & non evulso radicibus malo, cum hoc in nostra voluntate situm esset. Et certe multis aliis expeditioribus facilio- ribusque modis decantatam hanc unionem facere licebat; illis tamen omnibus posthabitis, celebranda generalis synodi, remque illi totam permittendi consilium inimus, quod hac ratione tantum futurum esset, ut firma & stabilia manerent decreta, audente nemine illis adversari, quæ hujusmodi synodus pronunciatset: & clausulam hanc in omnibus scripturis, quibus continentur pacta & conventiones perficienda unionis, videre licet assidue repetitam; & legatos utrimque missos meministis certe & loquendo & scribendo passim usos esse hac voce, ut auditores tunc afficerent tædio. Quod igitur ad hanc sacram synodum ex omnibus, aut certe plurimis orbis terrarum partibus convenerint aliqui, sermonum ejus actorumque futuri participes, eamdemque lauri sententiam de summa rerum, hoc illam procul dubio facit œcumenicam: necesse vero est, ut in reliquis etiam œcumenicarum ei synodorum forma perfecte servetur: quorum unum est, ut ea quæ quotidie quarantur, & causas schismatis accurata consideratione meditetur; & post multa certamina sermonesque habitos utrimque, comperiat tum verum, tum etiam oppositum; & illud quidem promulget, eliminat vero mendacium; ut qui parent, jam sint orthodoxi; qui vero adhuc refragantur, censuris subjiciantur hereticorum; possitque orbis terrarum univèrsus simplicem deinceps de rebus antea controversis tenere sententiam, &

aliter dicentes rejicere. Hoc igitur ante
omnia quævis agendum; tum reliquo
ecclesiæ apto ordini consulendum, &
hominum vita canonibus & legibus ad
hoc spectantibus instituta; & si qui
sunt, qui velint privatam sibi licentiam
dari, neque hi contemnendi. Si igitur
hæc etiam, exemplum sibi statuens tot
synodorum, ex illis unde & illis, ora
fuerit, volueritque in ea pari, ne dicam
majori studio incumbere; deinde etiam
de reliquis, quibus providentia vestra
opus est, æque ac illa cogitaverit, ne-
mo erit, qui hanc ipsam inter alias œ-
cumenicam esse negaverit, & ejusdem
qua sunt aliæ dignitatis; nec erit quo
aliquis confugiens, velit parvipendere
quæ ab ea fuerint decreta, existimans
perinde esse hanc atque antea celebra-
tas aspernari, timentisque tum execratio-
nes hominum, tum pœnas desuper ir-
rogandas. Alioqui multi erunt, qui illi
insidiantur: & nuncquidem fortasse ne-
mo contradicet, ne videatur etiam im-
pedimento esse bono concordie; & quod
præterea sciat, rem esse arduam tanto
numero prævalere, si conetur illos eo
verbis pertrahere, quo animus non
propendet; tempore vero procedente
non paucis decreta vestra volent con-
vellere, veneranda hac vos appellatione
denudantes; denudabunt autem;
quia generalium conciliorum formam
multitudine tantum servatam a vobis
dicent, in rebus vero maxime necessa-
riis viam vos inivisse plane illis contra-
riam, ut qui conventum egeritis ob al-
liud quidvis potius, quam dogmatum
veritatis ergo. Atque ita soli nos fortal-
se pace fruemur, posteris vero nostris
bellum illico relinquemus vel priori de-
terius; sedque nullum nobis offeret fru-
ctum omne hujus appellationis studium.
Quod ne fiat, generalium conciliorum
dignitas per exactam illorum imitationem
nunc huic etiam est adaptanda; & ne
ullum ei periculum imminet ex diffi-
militudine, prospiciendum. Nam etsi
pie mentis hominum animos prætextus
illi non torbabit, nec erit quisquam,
qui honestum insequens concilio inferat
bellum; bene tamen nostis, adversus
maxima & summæ utilitatis opera non
modo perditissimos homines, sed adver-
sarios quoque nostros ab initio demones
struere insidias, similitum sui hominum
ad hoc opera & auxilio utentes. Porro
autem demonibus ecclesiæ pace ni-
hil injucundius, ex qua totus bonorum
circulus pendet, & quam salvator ascen-
dens reliquit hominibus: tantumdem e-
nim erat hanc largiri, atque omnia si-
mul tradere bona, quæ præsens nobis
tribuere poterat. Sicut ergo inimici pa-
cis omnes ad eam evertendam adhibe-
bunt machinas, & omnes captabunt oc-
casiones; ita nos quoque, quod futurum
est prospicientes, omnem decet illis viam
malefaciendi præcludere, pacisquæ bonum
usquequaque tutum reddere, ut neces-
sario improbi vel acquiescentes non cieant
turbas, vel adorientes nihil efficere va-

καί, καὶ περὶ τούτου ἴσῃ ἵνα μὴ λίγω
πλείον σπουδῶν ἐπιζητῶναι βουλῆσθε· ἐπισημα-
σθε δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅποσα δεῖται προνοίας,
τῶν αὐτῶν ἐκείνας σκεψήσεται τρίτον, ὑδὲ αὐ-
τὴν μὴ καὶ τούτῃ οἰκουμενικῆ εἶσαι, καὶ
ταυτὸ ταῖς ἄλλαις ἔχειν ἀξίωμα· ἂν ἔξῃ τις
εἰς ὃ, τὴν καταφυγῶν, ὡν αὐτὴ ψηφίσαιτο
καταφορεῖν βουλῆσθε, ἡ γὰρ ἴσῃ εἶσαι,
ταύτην τε καὶ τὰς πρὸ αὐτῆ ἀτιμάζει· καὶ δεῖται
μὴ τὸς ἐκ τῆ ἀνθρώπων ἀράς, τρέμων δὲ τὰς
αὐτῶν δίκας· ἄλλως τι πολλὰς ἔχειν τὰς ἐ-
πιβόλους· καὶ νῦν μὴ ἴσως ὑδὲ αὐτῆ, μὴ
καὶ δόξῃ τὴν ὁμοιοῦς ἀγαθὸν ἐμποδίζειν,
καὶ ἅμα εἰδὼς ὡς χαλεπὴν εἰς ποῦτον περιγυ-
ῶσαι, ἐφ' ἧσιν ἂν προθυμῶνται, τῆς λόγους
περὶ τὸν περιώμων· ἐκ ὀλίγοι δὲ τῷ χρόνῳ
προβαίοντι· τὴν μὴ ἐμὴν δόξαντα σαλευῖν
θελήσῃσι, τὴν τὴν σιμῆν ταύτην προσηγοῦνται
ἡμῶν ἀφιλοῦσαι· ἀφαιρησῆσαι δὲ, πλείον
μόνον σκεῖν ὑμᾶς τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων
λέγοντες χαρακτηριστῆρα, ἐν δὲ τῶν ἀναγκαστο-
τοι; καὶ σφοδρὰ τὴν ἐναντίον ἐκείνας ἐλθεῖν,
ὡς περὶ πάντων μᾶλλον ἢ περὶ τῆς τῆς δογμα-
των ἀληθείας τὴν σίλλογον ἐπισημασθῆναι· καὶ
ἄλλοι αὐτῶν μόνοι τῆς εἰρήνης ἀπολασσοῦν ἴ-
σως, πῶς δὲ μετ' ἡμᾶς δεῖται καὶ χεῖρον τῷ
προτέρῳ καταλειψοῦν πόλεμον· καὶ ὅπως ἡμῶν
ἀσθέντος εἶσαι ἢ περὶ ταυτῆς τῆς προσηγοῦνται
πᾶσα σπουδῶν· ὅτι ἵνα μὴ γινήσῃται, τῶν
οἰκουμενικῶν συνόδων ἀξίωμα τὸ πρὸς ἐκείνας
ἀκερβῆν (ἐλθῶν καὶ ταύτην προσαρμοσίων· καὶ ὅπως
μηδεὶς ἐκ τῆς ἀσομίστη· ἐκταῖ πῆλιν·
αὐτῆ, φροντισίον· εἰ γὰρ μὴ καὶ τῶν τῶν ἄγνω-
μῶν ψυχᾶς αἱ προφασεῖς αἵται ταρῆσθαι,
μηδ' εἶσαι μηδεὶς ὁ τῷ καλῷ χεῖρον τὸν πρὸς
αὐτὸν ἀναδεξοῦν πόλεμον, ἀλλ' ἴσῃ δὴ πρὸς
καλῶς τῆς μεγίστης καὶ λυσιστελεστικῆς τῆς ἱε-
ρατικῆς καὶ τῆς πομπωτικῆς μόνοι ἀνθρώπων, ἀλλὰ
καὶ τὸς ἀνέκαθεν δυσμῆναις ἡμῶν ἐπιβουλοῦντας
δαίμονας, ἐμοῖσι ἀνθρώποις συντρογῆς πρὸς
ταῦτο χρωμῆναι. δαίμοσι δὲ ἄρα τῆς τῶν ἐκ-
κλησιῶν εἰρήνης ὑδὲν ἀνδρότερον, ἢς ἅπασα ὁ τῆς
ἀγαθῶν ἀπρηται κυκλῶν, καὶ ἦν ὁ σωτήρ
ἀνῆλθε τῆς ἀνθρώποις καταλιπὼν, ὡς ἴσῃ ὅν
ταύτην τε χεῖρασαι, καὶ πάντων ἀθρόων με-
ταδοῦναι τῶν ἀγαθῶν, ὅποσα παρῶν ἡμῶν
παρέχον ἡδύνατο. καθάπερ οὖν οἱ τῆς εἰρήνης
ἐχθροὶ πᾶσαν ἐπὶ τῇ ταύτης ἀνατροπῇ κινή-
σῃσι μηχανῆν, καὶ προφασεῖς πᾶσας διεκδι-
κῶνται, ὅπως δὲ καὶ ἡμᾶς τὸ μέλλον προση-
μασθῆναι πᾶσαν μὴ αὐτῶν ὁδὸν ἀποκλείσαι τῆς
καυρησίας, πανταχοῦ δὲ τῆς εἰρήνης ἀ-
γαθὸν ἀσφαλισοῦναι. ἔξ ὧν ἢ περὶ οἰκουμενικῶν
ἡσυχάζειν ἀνάγκη τῆς πομπῆς, ἢ ἀποσεκα-
λοντας ἀσθενεῖν, καὶ πειρᾶ μανθανεῖν, ὡς ἄρα
τῆ κεφαλῇ τὸν ὑραγὸν ἐγνώκασι ἀποσπαρῆται.
πρὸς δὲ ταῦτοις κακίον πρέπει σκοπεῖν. ἢ γὰρ
μόνον ταῖς ἡμετέραις ἐσοχλήσῃσι ψήφοις οἱ
πονηροὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ καλῶν τῶν αὐτῶν
μὴ πειρασίας εἰσάξουσιν ἀμοιβητικῆ καὶ μα-
χας, ἐὰν τις αὐτῶν τῶν κατ' ἡμῶν ἐγκλημα-
των προφασῆς ἢ, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἄλλας ἐγε-
ρῆσαι

ο. γ. ἔλασι
πάλαι
ἴσα.

ροσι πολέμου, & πολλῶν συγχέουσι ἢ ἀληθινῶν ἐπισημοῦσι κρίσι. καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν
 λικῶν καὶ δυνάμεων ἐκκλησιῶν τῶν ἑβραίων καὶ ἑλληνικῶν ἀποστολικῶν ἀποστολῶν
 ἔξισται τὰ τμήματα, ἰσῶν ἀπὸς ἑαυτὸ πνευ-
 ματικῶν & σαρκῶν, ἄλλων ἢ ἄλλου φιλοσο-
 φίας ἀποστολικῶν ἀποστολικῶν. οἱ γὰρ ἴτι τῆς συ-
 νόδου ταύτης ἀποδοκιμῶν, ἢ τῆς ἐμμελῆ τῆς
 μεγίστης τῆς οἰκουμένης μοίρας συνέλασαν, ἔ-
 ται ἢ καὶ τῶν ἐκαστῶν ἀποστολικῶν ἐπι-
 μολῶν σκοπιμῆς, τῶν ἀληθῶν ἢ βεβαίαν ψῆ-
 φων πάντων ἐπαγῶν, διήλυτο μὲν οἱ ἀποστολῶν
 λικῶν, ἢ δ' ὅπως ποτὶ κρατήσασα μοίρα
 τῆς ἡγεμονίας ἐπαράτος ἢ τῶν ὁρίων χερσὶ
 ἡγήσασα, καὶ μέχρι τῶν καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἐκ-
 κλησίας ἀρχαίων καλῶσα, καὶ χίσμα
 ἐν χίσματι καλαίῳ ἴσῶν νῆον, ἐν ἐλάττω-
 σι μὲν, πολὺ δὲ πικρῶν τῶν ἑβραίων ἑπι-
 μολῶν ἢ τῶν μισοῦ τῶν ἀπὸς ἀλλήλους, ἦδιστα
 γὰρ οἱ ἰσῶσαντο καὶ σαρκῶν. τί χρὴ ἀπο-
 δοκιμῶν, ἐτόπι συνόδου οἰκουμένης ἐπιτελεῖται
 ἢ ἔσαι; ἢς μόνος ἐμμελῶν δεδινῶν πάντες τῆς
 ψῆφους, ἀπὸ ὅποιοις ἀρίστους μέλλουσιν ἔ-
 σαι. ταυτῶν δὲ συνόδου τῆς καὶ ἔχον ἐλ-
 πίσαι ποτὶ, τῶν πᾶσι τῶν ἡδὴ χρόνοις μελετω-
 μένων, καὶ μὴ πᾶσι τῶν ἐκαστῶν δυσχερείας
 συστάσας, ἐκ τῶν μὴ δυναθῆναι διασῶσαι ταύ-
 τῶν αὐτῶν τῶν ἀποστολικῶν βλεπόντων ἀκυρωσι-
 μῶν; ἰσῶν τῶν χρόνοις καὶ τῶν ἀπὸς ἀλλή-
 λους, καὶ τῶν ἀνθρώπων δι' ἀγνοίαν ἢ φι-
 λωνεικίαν ἐχομένων τῶν ψῆφους, καὶ τῶν ἐν δό-
 μασι διαφορῶν, ἔστιν ὅτι ἀποφασίαι τῶν ἀπὸς
 ἀλλήλους οἰκουμένης πολέμου, ἐφ' ὃν δ' οἱ μὲν
 τῆς ἀληθείας ἰσῶσαντο καταφύσσονται, καὶ ἡ
 τῶν ψῆφους ἀρμόττει πάντας αἰδέσθαι, μὴ
 ὅπως μὴτε ἀποδοκιμῶν, ἀνάγκη πάντας δε-
 νῶς ἀλλήλους συρρηγνύσθαι καὶ διδασκάλους ἢ
 ἀληθείας ἐκάστος ἑαυτοῖς γνωρίσας, ἢ ἄλλο
 ἢ φρονουμένων καταφύσσονται καὶ τῶν δὴ πάν-
 των χεῖρῶν, αἰρετικῶν καὶ ἀπίστων ἀποκαλεῖν,
 καὶ καθάπερ τῶν διαφορῶν καὶ χισματικῶν
 καὶ τῶν ταυτῶν ἀποδοκιμῶν, τῶν συνοδικῶν
 ὑποσημοῦσιν ψῆφους. τῶν δὲ τί αὐ γίνονται
 χεῖρῶν; ἔτι γὰρ εἰσέτι τῶν ἀπὸς ἀλλήλων, τί
 αὐ δέοι φρονεῖν καὶ τίσι ἀποδοκιμῶν, ἢ τ' ἀ-
 κήδων ἔσαι τῶν ὁποιοῦν ἐλομένους, εἰς
 πολλὰ νεοσημοῦσιν τῶν ψῆφους. Ἐ τὸ μέγιστον
 εἰς σωτηρίαν, ἢ κρίσις, ἐκ τῶν ἀνθρώπων κατ'
 ὄλιγον οἰχίσσεται. καὶ τῶν μὲν ἀκούοντες εἶναι
 τα καὶ σωθῆναι τῶν ἀρχῆς γνησιμῆς
 αἰρέσεως. ἡ γὰρ ἡμεῖς θαυμαστὸν, εἰ ταυτῶν δια-
 φορῶν ἀπὸς ἀλλήλους, καὶ ἔτι πολλὰ καὶ
 ποικίλας ἐναντιότησι συζῶντες ἀνθρώπων δύ-
 νασται σωθῆναι. τίτι δὲ τῶν τῶν δεινῶν τῶν
 οἰκουμένης πᾶσαι ἐμπλήσει; καὶ ἔδ' αὐ εἰ τις
 ἐκ τῶν ἑβραίων ἀπὸς τῶν ἀληθινῶν ἐπιστρέφει βέ-
 λουσι κρίσι, τίσι χρῆσεται τῆς ἐπιθυμίας ὁ-
 δηγοῖς τῆ καὶ διδασκάλους εἰδὲν καλῶς; μάλ-
 λον δὲ τῶν ταυτῶν ἀσυμβασίαν ὄρων, ἔδ'
 αὐ βυληθεῖν. αὐ δὲ μὲν τῶν ἀλλων ἀπάντων
 ἀποδοκιμῶν ἡμᾶς, καὶ νομίσαντες ἐκείνων εἶ-
 ναι τὸν χρόνον, ἐκ τῶν καθάπερ ἐν νικητομαχίᾳ

a Verius,
 s. h.

leant; experimentoque sciant, caelum se
 voluisse ferire capite. Illud praeterea
 considerandum, futuros homines pravos
 non modo sententis nostris molestos, &
 easdem rursus controversas & pugnas
 copiosius revocatos, si quam nacti fue-
 rint criminandi nos occasionem; sed
 multa quoque alia bella excitatos
 veramque fidem multa confusione op-
 pleturos. Et nunc quidem in orienta-
 lem & occidentalem ecclesiam divisa est
 Christianorum multitudo; tunc autem
 ne numerari quidem sectae poterunt,
 singularum divisione partium in alias per-
 seditiones intestinas, & variis variis con-
 tentionum disseminantibus causis. Nam
 si dum haec synodus adhuc expectaretur,
 quae maximis orbis terrarum parti-
 bus conjunctis, deinde novitatibus, quae
 singulis in locis exoritur sunt, diligenter
 examinatis, veram certamque sententiam
 erat de omnibus latura; divisi quidem
 erant prius uniti; devictos vero pars
 utcumque superior execrata est, infide-
 libusque deteriores habuit; & ad hanc
 diem eo nomine vocat usque a primis
 illis qui fuerunt pugnae auctores; no-
 vumque in antiquo schismate factum est
 schisma, pauciorum quidem, sed longe
 superans & materia questorum, & in-
 tuo inter se odio; libentissime enim vel
 carnes ipsas degustassent; quid expectan-
 dum, quando nulla spes erit concumen-
 tiae synodi? cujus tantum calculos erant
 formidaturi, quod incertum esset, se-
 cundum quos illa esset decretura. Talem
 vero synodum quis unquam mentis com-
 pos speraverit, si hanc tanto ante
 meditatam tempore, tanta vero utrimque
 cum difficultate costam, irritam videat,
 quod sibi nomen hoc tueri minus po-
 tuerit? Cum igitur tempus novi semper
 aliquid adinveniat, & homines sive ob
 ignorantiam, sive ob certandi studium
 mendacio ad haereat, & differentias dog-
 matum quandoque faciant causas pugna-
 rum; nullusque sit, aut expectetur, ad
 quem confugiant qui pro veritate stant,
 cujus sententiam conveniat omnes reve-
 reri; necesse est omnes inter se manus
 conferant: dumque sibi quisque sit ve-
 ritatis magister, aliter sentientes conde-
 mnent; quodque detestimum omnium
 est, haereticos infidelesque appellet, non
 uti nunc fit, ob discrepantiam, schis-
 maticos & id genus alia, metu synodi-
 cae definitionis. Hoc porro statu rerum,
 quid pejus? nemo enim simpliciorum
 sciet, quid sentendum, quibusve assen-
 tiendum: nec erit a periculo vacuum
 quodecumque quique delegerit, menda-
 cio multatam divisio: ex quo fiet, ut
 res ad salutem maxime necessaria, fides,
 paulatim hominibus abeat. Et nunc qui-
 dem audientes, extare alicubi haereses
 principio exortas, mirum putamus, si
 homines tanta inter se opinionum di-
 versitate, tam multis, tam variis, tam
 contrariis sententiis discordes possint si-
 mul habitare: tunc autem malum hoc
 totum terrarum orbem occupabit; nec
 si quis a Gentilitate velit ad veram con-
 verti

veriti fidem, scire poterit plane, quibus
 utendum sit desiderii sui ducibus ac ma-
 gistris, quinimo tantam inspiciens di-
 scerepantiam, ne voluerit quidem. Quo-
 nos ac cetera omnia prospicientes, exi-
 stimantesque illud esse tempus, quod
 veluti conferta nocturna pugna permix-
 ti omnes, alter in alterum corruunt,
 hincque pereunt; pereuntium commi-
 seratione motos, malo vero quod ec-
 clesiam depascitur, debitam obicientes
 providentiam, oportet unicuique omnium
 causam recalcare: ad hanc enim non o-
 pus erit alio seorsum tractatu, aut aliis
 laboribus; aut temporis mora: nec si
 res in presenti bene componantur, o-
 pus erit de his iterum sedentes cogita-
 re, puta germanaque hominum vite sci-
 mus omnes: sed quod oportet adhibere ad
 presentia, hoc vos erit pharmacum etiam
 ad futura. Nam si effeceritis, ut revera
 synodus œcumenica habeatur, ex quo
 etiam fiet, ut firma sint, quæ a vobis
 fuerint decreta: nemo quidquam de re-
 bus iam definitis in dubium vocans fieri
 unquam schismatis auctor voluerit. &
 ecclesiam sciens hoc animadversuram.
 & pœnas ab œcumenica synodo consti-
 tutas reformidans; quod par est tunc
 potius, utpote toto terrarum orbe idem
 sentiente, quam nunc expectare. Et hanc
 quidem synodum non minus a Spiritu,
 quam de Spiritu dicimus congregatam,
 quæ illi videntur definituram: id vero
 quam alia ratione re ipsa ostendatur,
 præterquam si certa quidem parvipen-
 derimus, veritatem autem de ejus pro-
 cessione modis omnibus examinaverimus.
 & siæ hoc nulla ratione hinc recedere
 passi erimus? aut quomodo illi rem ma-
 gis gratam facere possimus, a quo solo
 qui amor est & dicitur, sperare conve-
 nit bonum concordie, quam si sanas ac
 pias de ipso sententias investigaverimus,
 puramque ac sinceram in eum fidem
 reperire & conservare voluerimus? Cum
 enim ille sit Spiritus veritatis, vult
 quidem nos cujuslibet veritatis esse stu-
 diosos, nobisque ad eam viæ ducem se
 præbet, ut qui sine ipso per illam ire
 citra periculum non possimus: sed eis
 potissimum oblectatur, qui volunt in-
 quirere, quid de ipso personisque ipsi
 consubstantialibus sit sentiendum; quod
 his maximam primamque veritatem as-
 sequi cupiant: nec eos patitur in hujus-
 modi cogitationibus mendacii nexibus
 implicari: Quod si qua sit dubitatio,
 congregat eos undique, qui toto animo
 veram inquirant sententiam, eamque
 sine contentione amplectantur; efficitque
 ut veritatem quæsitam inveniant, dum-
 modo non sint superbi ejus investigato-
 res, suæque virtuti rem totam commit-
 tant. Quorsum enim vos congregavit
 Spiritus, nisi ut verum aliquid benefi-
 cium in totum conferat orbem, unde
 vos collecti estis? certe enim non ut
 divitiis augeat, & potentatus vobis a-
 cquirat, cum possit de quibusdam for-
 tasse nonnihil conqueri ob possessarum
 etiam dispendationem facultatum: neque

πάντες φερόμενοι συμπίπτουσιν ἀλλήλους κ' συ-
 γκελλώμενοι, κ' ἴσθ' ἡμῶν κολλημένων ὄντων
 λαβόντες, ἴδ' οὖν κατεληφότι τῷ ἐκκλησίᾳ
 δεῖν τῷ σφαιρομένῳ ἀντιτάξαντας σφόνδας,
 τῷ μόνῳ ἀπαίτων αἰτίαν περιελθῆναι. ἐπὶ γὰρ
 ταύτῳ ἐκ ἰδίας δεῖ σφραγματείας, ἐδὲ πόνων
 ἄλλων ἐδὲ χρόνου τελεθῆναι: ἐδὲ τὰ παρόντα
 διοικημένους καλῶς δεῖσαι περὶ τῶν καθήκοντων
 σκέπτομαι πάλιν· ἀλλ' ὁ σφόν τὰ παρόντα
 δεῖ σφραγισθῆναι, τῷ ὅμῳ κ' ἴσθ' μελλόντων
 φάρμακον ἔσθαι: αὐτὸ γὰρ ὅπως ἀληθείας οἰκου-
 μενικῆ νομοθεσίας σωθῶσθαι διασφραξήσθαι.
 Ἐξ ὅθεν τὸ περὶ ἴσθ' σφραγματείας δεῖται κρα-
 τεῖν ἡμῶν περιελθῆναι: ἐδὲ οὗτε κινῶν τι ἴσθ'
 καθεστώτων, χρισματος ἀρχὴ γήμαται βεβλήσθαι:
 ἐπὶ σφραγματείας τῷ ἐκκλησίᾳ εἶδος·
 κ' τὸ ἐκ τῶν οἰκουμηνικῆς συνόδου φυλακτῶσθαι
 δίκας, κ' τὸ πῶς μᾶλλον ἢ οὐκ, ἐπὶ τῶν οἰκου-
 μένης ἀπάσης ὁμοιοσύνης προσδοκῶν εἶναι εὐλο-
 γον. κ' ἡμῶν τῶν μὲν σωθῶσθαι ταύτῳ ἰσθ'
 πνεύματος ἐδὲν ἴσθ' ἢ περὶ τῶν πνεύματος
 φάρμακον σφραγισθῆναι, τὸ ἐκείνῳ δοκούσθαι ψη-
 φισμένῳ. ὅπως δ' αὐτὸ ἀλλῶς ἐπ' αὐτῶν ἴσθ'
 σφραγματείας τῶν δεχθῆναι, ἢ τὸ μὲν ἀλλῶς
 περιελθόντων ἡμῶν, τῷ δὲ περὶ τῆς αὐτῶν σφρα-
 γματείας πῶς ἴσθ' ἴσθ' ἀληθείας, κ' τῶν
 τῶν χωρὶς μὴ ἀπελθῆναι ἐπιδοῦν ἀνασχομέ-
 νων; ἢ ὅπως αὐτὸ δυνάσθαι αὐτῶν χαλεπῶσθαι
 μᾶλλον, πῶς ἢ μόνον κ' τὸ ὁμοιοσύνης εἶδος
 εἶναι ἰσθ' καλῶς, ἀγάπης ὄντος κ' ἰσθ' λεγο-
 μένης, ἢ τῶν ὑγιαίνουσας ὑπὲρ αὐτῶν σφραγματείας
 δοξῆς, κ' τῶν εἰς αὐτὸ πῶς εἰδικησῆναι κ' ἀ-
 χιθῶσθαι ἴσθ' κ' σφραγισθῆναι βεβλήσθαι; ἐκείνῳ
 γὰρ ἀληθείας ὄν πνεῦμα, κ' πάσης μετ' ἀλη-
 θείας ἰσθ' ἡμῶν εἶναι βεβλήσθαι, κ' τῷ
 σφόν αὐτῷ ὅθεν ἡμῶν ἰσθ' εἶναι, κ' ἀλλῶς
 αὐτῶν μὴ δυνάσθαι ἀκινδῶσθαι ταύτῳ ὁδῶσθαι.
 τῶν δ' ὅ, τι δεῖ φρονεῖν ὑπὲρ αὐτῶν κ' ἴσθ'
 ὁμοιοσύνης τῶν σφραγματείας ἴσθ' ἴσθ' ἴσθ'.
 τῶν ὅς τῆς μεγέθους κ' πρώτης ἀληθείας
 ἐπιμένουσας πάντων μάστιγα χαιρεῖ· κ' τῶν
 πῶσθαι εἶναι εἰς συγχωρεῖ τῶν τῶν πλο-
 καῖς τῶν ἴσθ' ἀλλῶς ἀλλῶσθαι. αὐτὸ δὲ τῶν ἀσπι-
 σθησῆσθαι τῶν, σφραγισθῆναι μὲν πανταχῶσθαι τῶν
 ὁλοφύχως τῷ ἀληθῶν γυμνάσθαι δοξῆς, κ'
 ταύτῳ σφραγματείας αὐτῶν φιλοφρονίας, ὅπως
 δ' αὐτῶν τῆς ἀληθείας τῶσθαι, σφραγισθῆναι, αὐ-
 τῶν ὅθεν ἡμῶν ἰσθ' εἶναι αὐτῶν θρησκείας,
 κ' τῶν σφόν δυνάσθαι τὸ πᾶν ἰσθ' ἰσθ' ἰσθ'. ἢ
 τι βεβλήσθαι ἡμῶν σφραγισθῆναι τὸ πνεῦμα, ἢ τι
 ἴσθ' ἀλλῶς ἀλλῶσθαι τῷ οἰκουμένῳ πᾶσαν
 ἀλλῶσθαι, ὅθεν ἡμῶν σφραγισθῆναι: ἢ γὰρ
 δὴ χρισματος σφραγματείας ἡμῶν, κ' δυναστείας
 κατακτησόμενον, ὅθεν εἰσθ' ὅς τῆς ἴσθ' ὑπαρ-
 χόντων οἰκονομίας ἴσθ' ἴσθ' τι μίμνησθαι.
 ἐδὲ πῶς σφραγισθῆναι ταύτῳ ἀποδοῦσθαι ἰσθ' ἰσθ',
 κ' τῶν σφραγματείας ἐπιγραφῆς ὑπὸ τῶν χρι-
 σματος καλῶς σφραγματείας: αὐτῶν μᾶλλον
 κ' ὑπερφανίας ἀποδοῦσθαι ἴσθ' ἴσθ' ἀντι-
 χαρισθῆναι τῷ πνεύματι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
 ὅσθαι ἐπιστάδια τῶν ὅς ἀλλῶς εἶναι ἀλλῶς,
 ἀλλ' ἡμῶν πᾶσα τῶν πνεύματος ἴσθ' κ' ἀλλῶς

τῶν ἱερῶν ἐπὶ τῆς ἀληθείας καμάτων, τῶν ἡ-
 μετέρων μικροβουλίας παραμυθίσματα· ὡς ἐκ
 οὐλύγου σίμαι ἱερῶν τῶν ἐχόντων καταφρονησέν,
 καὶ δίδόμενα μὴ προσήσθαι, ἀπ' ἰσότητος τῆς
 ἀληθείας ἀγαπησάσθαι μόνη, καὶ ταύτῃ τῷ
 παντὸς ἀξίον χάριτας νομίζοντας πῶς ἐπὶ πνεύ-
 ματος ἁγίου ἐστὶν ἄδλον, ἢ μέλλουσαν ἑδαμονίαν καὶ
 ἢ τῆς καθαρωτέρων γνώσιν τῆς ἀληθείας,
 τὸτ' εἶναι πισθόντας. Ἐ γὰρ Ἐ τῆς γνώσεως ἢ
 αἰθρώτων ζωῶν μίγα ταῦτα ἐμποδόντες ἰσχυρῶς
 ἀπαντες ὄντες· ἢ χάρις καὶ τῆς ἐκείνης ἐπιμένοντες
 ὁρῶμεν ἤνεκα τῶν τόπων κτήσεως προσέχοντες·
 ταῦτα μὲν ὑποκαίντων ἔχοντα φέσιν, ἢ ἡμῶν
 ἁμαρτίας ἀπ' ἐμῶν ἀπώρυγῃ ζητεῖν, τὸ πνεῦμα
 χαίρειν δωρήμενον, ὡς Ἐ ἡμᾶς τῶν ἐστυῶν
 συλαγασθῆναι, τῶν μάστιγα ἢ ἀγαθῶν μετα-
 δῶσαι· ἀλλ' ὡς ἐνεκα σωτηρίαις ἐπίσταται
 πῶς ἀνθρώποις, καὶ τῶν γίνεσθαι μίσην ἐκ
 ἀσασθῆναι, ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ συλαγῆναι, καὶ ταῦτα
 δίδωσι φιλοτιμίας πῶς λαμβάνειν ἀποκαρμύ-
 νοντες, ὅποσα δηλοῦντες ἀπὸς δόξαν φέρεται Θεῷ,
 καὶ τῶν ἀληθῶν τῶν λαμβανόντων ὠφέλειαν·
 ἐκείνῃ καὶ ἡμᾶς τῶν ἐστυῶν σωτηρίαις, δι-
 δάξον μὲν τῶν ἀληθῶν, ἢς αἰεὶ σωθῶμεν
 τῶν ἀμαρτιῶν ἐστὶν· οἰκτιρῶν δὲ ἀπὸς ἀλλή-
 λους κατασκιάσων, ἢς ἢ ἀγνοουμένης τῆς ἀ-
 ληθείας ἐστὶ μίσην ἐκ τῶν ἀνθρώπων, ἀκαί-
 ρως γνωσσομένης ἀγάθῃ πᾶσα καὶ ταύτῃ ἐ-
 πανίται· καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἀπαλλάξοντες ἐκ-
 δάξον, ἀπὸ τῶν ζῆλιῶν σποράς αὐτῶν
 συνήθως ἐπιστοφίρας σείντα καὶ εἶσαν ἐποίησεν,
 καὶ πάλιν δεῖξον δ' ὀλιγωμένῃ, καὶ τῶν αὐτῶν
 συνάγουσαν παῖδας, καὶ μέχρι κορυφῆς ἐκ-
 ξήφυσαν· ἢ τοίνυν λόγοι ἐχόντες ἐστὶν ὑπὸ μὲν
 τῷ πνεύματι συνῆχθαι ἡμιζέον, ὡς δὲ μό-
 νων χάρις εἰσὶν ἡμᾶς ἐκείνο συναγαγεῖν,
 ταῦτα περιμένοντες ὅπως τοῦ ἄλλο τι σέπτε
 δαὶ καθήμενος· τῷτο γὰρ καὶ τὸ πνεῦμα πε-
 ραζόντων ἀν' εἶναι, καὶ σφίσι αἰπίς ἐναντιομι-
 νον· ἐὼ γὰρ ὅτι καὶ τὸ τῆς ὁμοιοῦς καλόν,
 δὲ ἢ τῷ πνεύματι συναγαγεῖται, περιμένοντες
 ἢ ἐστὶν ἐπὶ τῆς ἰδίας ἰσαμίας ἐκείνης δόξης,
 ἀλλὰ μὴ μίαν αἰρεῖσθαι σφίσι τῶν ἀληθῶν,
 καὶ ταύτῃ κρατίνην ἐθέλοντας· χωρὶς δὲ τῶ-
 ν ἡμῶν μὲν ἐπὶ εἰρήνης ἐστὶν ἢ πᾶσα σπυ-
 ρῆ· ταύτῃ δ' ἀπ' ἀληθῶν· Ἐ πλῆξια, καὶ Θεῷ
 μὲν ἀπίστωσα, ἡμῶν δὲ καὶ τῶν ἡμετέρων πό-
 ρων ἀξία, ἢδεῖς ἡγνοῦντες τετραπλῶ ἔσαν τὴν μί-
 αν, καὶ τρισὶν ἡμᾶς διαλλάττωσαν· ἀλλ' Ἐ γὰρ
 τῶν φρονημάτων διαλλαγῶν, καὶ τῶν παυεῖσθαι
 λοιπὸν ἐπαρωμένους τὰ χεῖρα, καὶ χεῖρα καὶ
 γλωττῶν ἐπιζέοντες κατ' ἀλλήλους, δεῖ μὲν
 ἀπὸς τὸν Θεὸν εἰρωμένους τῶν ἀληθῶν πρὸς
 φρονημάτων· ὅπερ τὸ τῆς ἀληθείας διαμπερ-
 νον, καὶ ἀπὸς τὸν Θεὸν ἐστὶν ἀπὸ ἀπὸ ἀγά-
 γῃ καὶ ἀπὸς αὐτῶν ἰσάσων τὸ τῆς εἰρήνης σω-
 ζέον καλόν, πῶς ὄντων νοήματα τῆς ψυχῆς τῶν
 ἐξω λόγους παρέχοντες συμφωνούντες, καὶ μὴ
 ἔχοντες ἀμειβομένης πρὸς τῶν ἀποκαρμύ-
 νοντων καταλείπονται· δεῖ γὰρ τὴν ἀπὸς τῶν
 ἄλλων εἰρήνην ἐκ ἡμῶν αὐτοῖς ἰδρῶσθαι ἀπώ-
 νων· ἄλλως δ' εἰρωμένους ἀποστολισόμεθα, καὶ

ut præclaros illos restituit titulos, &
 verbosas inscriptions a schismate rite
 sublatas; quæ tumoris potius superbia-
 que ostentationem habent hominum Spi-
 ritui obstitentium. Sed hæc quidem ad
 vera bona sunt veluti adventitiæ par-
 tes, quæ nobis a Spiritu venient, &
 præmia quædam susceptorum pro veri-
 tate laborum, ad præbendum angusto
 parvoque animo nostro solatium; quæ
 non paucis arbitror sapientibus etiam
 contemptui, ne si dentur quidem reci-
 pienda; quod illi sola veritatis notitia
 sint contenti; præmiumque rebus omni-
 bus æquivalens id putent hominibus,
 qui pro illa decertarunt: quod si aliud
 quoddam expectandum est præmium,
 hoc esse illi credunt felicitatem futuram
 & clariorem tunc veritatis notitiam: nam
 & puræ germanæque hominum vitæ scimus
 omnes magno illa esse impedimento; qua-
 propter & illius studiosis, si hæc possi-
 deant, videmus ea curæ non esse. Hæc
 igitur cum tali natura sint, & decet a
 nobis dedita opera queri, nec a Spiritu
 libenter donari, ut nos etiam hoc
 modo congregaverit ad bona hæc pos-
 sibilem deferenda. Verum ad ea con-
 gregat, & ea suscipere volentibus mun-
 ditate donat, quorum gratia coactis præ-
 est hominibus, & Interesse illorum con-
 tui non dedignatur; quæcumque videlicet
 ad gloriam Dei conferunt, veram-
 que suscipientium utilitatem. Itaque nos
 etiam, qui hic sumus, congregavit, ut
 veritatem quidem edoceret, sine qua im-
 possibile est consequi salutem; pacem
 vero inter nos conciliet, quæ nec veri-
 tate ignorata manere inter homines po-
 test, nec illa agnita necessario non re-
 dire; & scandalis ecclesiam liberet,
 quibus pro more infeminaris zizaniorum
 sator inopem illam ac sterilem reddidit,
 efficiatque illum rursus copiose fecundam,
 suosque congregantem natos, &
 ministrantem illis alimenta ad satietatem.
 Non est ergo consentaneum, pu-
 tare quidem nos a Spiritu coactos, post-
 habitis vero illis, ab quæ tantum nos
 ille congregasse censendus est, tanquam
 otio fruentes quomocumque aliud a-
 gere; id enim fuerit tentantium Spiritum,
 sibi que ipsis contraria facientium.
 Præterea vero, concordie bonum, per
 quod Spiritui coniungimur, non posse
 consistere, si propriam quisque sententiam
 teneat, & non obligatur una ab om-
 nibus; vera scilicet, quam velint etiam
 tueri. Quinimo nobis quidem totum
 pro pace gerenda est studium; quam
 si vera sit & perfecta, Deoque placita,
 & nobis ac nostris laboribus non indi-
 gna, nemo ignorat, una cum sit, tri-
 plicem futuram, tribusque nos recon-
 ciliaturam: nam præter exteriorem con-
 ciliationem, qua fiet, ut deinceps alter
 alteri pessima quæque imprecari desina-
 mus, manumque & linguam in nos in-
 vicem non armemus; oportet pacem
 nobis esse cum Deo, vera de illo opi-
 nantibus: quandoquidem a veritate ab-
 herrare, cum Deo quoque est inimicitias
 gerere: necesse est etiam, bonam
 pacem

pacis sibi quisque conservet, ut sermo-
 nes qui proferuntur, consentientes exhibeat cum interiore animi sensu, & ne vestigium quidem dubitationis de rebus propositis sibi ipsi relinquat. Pax enim cum aliis, firmanda prius est in nobis ipsis; alioquin pacem habere fingemus; & prætextu amicitiae latentem fiet, ut aversos animos intus occultemus. Neque enim controversia inter nos erat de rebus, quæ si raptoribus concedantur, aut si iuste recipiantur, par est inter nos nullum fore amplius bellum; & nihil esse, quod veteri pacem haberi pro perfecta; sed pugna bellumque nobis erat de opinionibus, quæ ipsum nostræ fidei caput attingit; quarum alteram qui sequuntur, non possunt alteram omnino parvipendere, cum sentiant ab utraque multa, partim quidem ex scripturis sumpta partim vero humano studio reperta, quæ faciunt, ut difficile omnibus videatur de his ferre iudicium. Et opiniones istæ inter nos antea versabantur in controversiis; & illud nos simul turbabat, timentes ne a veritate aberrarem, & maximam æstimantes calamitatem, si cui cum fratre pugnantem contingeret & cum Deo belligare, abesse longe a veritate, pro quibus bellum erat susceptum. Hæc porro de illis dico qui rapiunt; nam homines perveraciter & contentiosos, eosque qui pro vero illud solum habent cui semel adhererint, & aures claudunt contrariis rationibus, missos facio: quos, non quod vera esse sciant, quæ sentierint, aut eiusmodi, ut reselli non possint, ea credere dicat quispiam; sed quia semel concepta sibi illa probantur. Hæc igitur cum ita se habeant, si futurum esset, ut extinelo mutuo inter nos bello, continuo pax nobis esset, Deique favor bene de illo sentientibus adesset; si vero quod superiore quadam fortuna verior nobis placuisset sententia, sive aliam ob causam nihil timentibus, nullumque periculum aut damnum formidantibus, quod non fuerimus voluntatem assecuti: satis nobis esset loco omnium gerere pacem; qua utcumque confecta, nihil opus esset ad alia studiose incumbere. Verum quia deposita contentione apparente, bella nobis alia supererunt deteriora, pacisque bonum deerit æque ac prius, quiddam potius aliud, quam pacis negotium tractare videbimur, aut prorsus nescire, quomodo voti compotes fieri debeamus, si nostris tantum rebus hinc inde bene compositis, totum opus a nobis absolutum existimabimus. Si vero contra, ordiendo a dogmatibus, pacemque cum Deo studiose perquirendo, statim cetera omnia cedent, & multa erit undique tranquillitas, & quam nemo possit effari voluptas, omnibus inter se consentientibus exterioribus, interioribus, erga nos invicem, erga Deum; hancque adeo stabilem & firmam, adeoque illustrem unitatem nihil obscurare, nihil omnino poterit labefactare; plane manifestum est esse inde ordiendum. Imo vero non

ἄχρημα περιεμύθηται φίλων τῶν ἐχθρῶν ἀν-
 δίας ἰδὼν κρυπτοῖς λήσασθαι. ἢ γὰρ δὴ πᾶσι
 πρὸς ἀγαθῶν ἡμῶν ἀποδοῦναι ἀλλήλοις, ἢ
 εὐχρησάμενοι πρὸς ἀφελόμενοι, ἢ λαβόντες
 δικαίως, εἰδὸς ἔχει μὴ εὐχρησάμενοι ἀλλήλοις
 λοιπὸς, μὴ εἶναι τὴν εἰρήνην τελείαν
 εἰρηνονομιζέσθαι. ἀλλὰ πρὸς δόξῶν ἡμῶν ἢ
 μάχῃ καὶ ὁ πόλεμος ἦν, ἢ δόξῶν, αὐτῶν τῆς
 ἡμετέρας πίστεως ἀποδοῦναι τὸ κεφάλαιον, καὶ
 ὡς τὰς θάτερα ἀποδοῦναι ἢ ἐστὶν πατήρα-
 σι τῆς ἐπίρας καταφρονεῖν, πολλῶν ἑκατέρω
 συνηγορούντων, ἢ μὴ κειμένων ἐν ταῖς γρα-
 φαῖς, τῶν δ' ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἐξουσίας
 μελέτης, καὶ ποιούντων ἅπασιν δυσχερῆ τὴν πρὸς
 τῶν γε τῶν δόξῶν ἀλλήλοις πρὸς Θεὸν διαφο-
 μεῖθα, μὴ τὰ καὶ πρὸς αὐτὸς πεπραχῆναι, καὶ
 τὴν ἀπὸ τῆς ἀληθείας ἑκπτώσιν ἔμεναι, καὶ
 συμφορὰν ἠγεῖσθαι μεγίστην, ἀν' ὁμοίᾳ τινι
 τοῖς ἀδελφοῖς μαχομένῳ, καὶ Θεῷ πολεμεῖν,
 καὶ τῆς ἀληθείας διαμαρτυρεῖν, ὑπὲρ ὧν ὁ πό-
 λεμος ἦν. ταῦτα δὲ πρὸς τῶν ἰσχυροτέρων φη-
 μι. τὰς γὰρ ἰσχυροτέρων καὶ φιλονεικίας
 παραίτητον, καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν λαβόντων, τὰς
 εἶναι μόνον τὴν ἀποδοῦναι ἢ ἐστὶν πατήρα-
 σι τοῖς λόγοις τὸς ἀποδοῦναι ἀποκλείοντες. ὡς ἔχ-
 ῃ οἱ σινοῖσιν ἀληθεῖς ἔσονται καὶ κρείττους πά-
 σης ἀντιλογίας, ἀλλ' ὅτι σφίσι ἀρίστους
 οἷς αὐτῶν φρονήσασθαι, πιστέον εἶποι τις ἀν. τῶ-
 ν τῶν τῶν ὅπως ἔχοντων, εἰ μὴ ἐμῶν ἢ
 πρὸς ἀλλήλους παύσαντες πόλεμον, ἢ εἰς καὶ
 πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς εἰρηθεῖν καὶ τὰ πρὸς Θεὸν
 εὐτυχίαν, ἢ τυχῆ τινὶ τῆς ἀληθείας δόξης
 ἐπιληπόμενοι, ἢ καὶ τὰς χρεῖς, ἔδωκεν διδοῦναι
 μὴδὲ κίνδυνόν τινα καὶ ζημίαν ἐκ τῆς ἀλη-
 θείας ἐκπέσειν ἰσορρομῶν, ἀντὶ πάντων ἀν-
 πέχρησθαι ἡμῶν ἢ πρὸς ἀλλήλους εἰρήνην. καὶ
 ταῦτα ὅπως ποτὶ καταπραΰνασθαι ἢ ἀν' εἰδήσει
 τῆς πρὸς τὰλλα σπουδῆς. ἐπεὶ δὲ τῆς φαι-
 νομῶν καταλυθείσης φιλονεικίας, ἔπειτα χεί-
 ρος ἡμῶν ὑπολειφθήσονται πόλεμοι, καὶ τὸ τῆς
 εἰρήνης ἡμῶν ἀπέσαι καλὸν ἔδωκεν ἢ πρό-
 προν, ἄλλο τι μᾶλλον ἢ τὴν εἰρήνην δοξομῶν
 πραγματεύεσθαι, ἢ μὴδὲ συνορᾶν τὴν ἀρχὴν
 ὅπως δὲ τυγχάνειν τὸ ποθεῖσθαι, εἰ μόνον τὰ
 πρὸς ἀλλήλους εὐ διαθέμενοι ἠγεσόμεθα τὸ
 πάν ἡνωσάμεθα. εἰ δὲ πῦναντιον τὴν ἀρχὴν ἐκ
 τῆς δογματικῆς λαβῆσθαι, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν εἰρήνην
 προρῶν ζητήσασιν αὐτὴν τὰλλα πάντα ὑπε-
 ζεῖ, καὶ γὰρ ἡ σφοδρὰ πανταχόθεν εἶσαι καὶ
 ἡδὼν τις ἀρρητῶν, πάντων ἅπασιν συμφωνούν-
 των, τῶν ἔξω, τῶν ἐδῶ, τῶν πρὸς ἀλλήλους,
 τῶν πρὸς Θεὸν, καὶ ταῦτα ὡς μὴ εὐβλαίαν καὶ
 μόνιμον, ἔτω δὲ λαμπρὰν εὐωσιν ἔσαν ἔδωκεν
 ἀμαυροῦν, ἔδωκεν σαλευθῆναι ὅπως δυνήσεται,
 προδῆλον δὴ καθεστῆσθαι ὡς ἐκείθεν ἀρξασθαι
 δεῖ. μᾶλλον δὲ ὑπὸ ἀρχὴν εἰρήνης εἶναι πρί-
 πει καλεῖν, ἀλλ' εἰρήνην ἀληθῆ καὶ τελείαν,
 καὶ πᾶν ὅ, τι ἀν' εἶποι τις τῶν πρὸς αὐτὴν
 ζητησῶν περιλαμβανῶν. τίνας καὶ ἔως ἀ-
 ναιδῆς καὶ τῆς σφῶν σπυρῆς πολέμου, ὡς
 καὶ μὴ ταύτην εἰρήνην ἀλλήν τινα συμπλα-
 σάμενοι πρόφασιν τῆς τῆ ἀδελφῶν ἀπορρηγνυ-
 σθαι

Veritas.
 A. H.

Δαι κενωσας; μαλλον δε υδ' ουδ' τωα απο Α
 φασιν τις εδιδωσι κακωργειν υπολοιπομενω
 τινα δ' αιδωσι φροσυν υπο παντως εσερηθαι
 ως κ' μ' τω υμετεραν ψηφον, ων περ ηδ
 αποκλεισμων εχουσι, μαλλον δ' ων εχουσει
 Θεος εν υμιν, ετι προς ιαυτην περ τωων
 αμφοσθητων απάγματω εχου; ουκωι τωων
 οντων ηδ προς τω απραν ζητωσων ειρηνω,
 τω μ' Θεω ηρηθαι τω της αληθεας ερε-
 σει, & προς εκεινον ωωσθαι καλωσ, κ' τω
 λοιπα δυο σιωσειν. εκεινο τωων στωδεσιω
 λαβειν της της αληθεω ειρηνωσ ειπιδυμου-
 τωσ. τωτης δ' ειπιδυμω αναγκη, κη παντω B
 ελαττω τω ποστω νομιζειν καλω της αρεττ
 λογω δυωμαι τωων απαντωχ διαφορωσ, κ'
 κινδωων κη ποων αναχωρωσ, ων αν τις
 ποιτ' ων υπερ ηδ μεγαλω μωνω υφισαθαι
 βωληθεω. κ' ζηλωτων μω της ειπ ηδ προ-
 τωων χρωτων πατερωσ κ' διδασκαλωσ, οι κλει-
 σα μω υπερ της ηδ αδελφω ηγωνισατω σω-
 τωρωσ, τω καθ' αυτων ζητειν εκασ' κ' ποων
 ασηλλαχθαι δυωμωμοι, τω δε τωι της ηδ
 ανθρωπων θαρωβωωτω ψυχασ εκ μωσ πικ-
 λοίτες, κ' τω μαχαίρω τω πνδματος τω ψυ-
 δ' τω αληθεω διακρινωτες, ειρηνω ειλι C
 κωη της μ' τωτα κατλιπων. ωι ο μακρωσ
 υ σιωειν χρωτ', υδ' αι ηδ ποτηρων αν-
 θρωπων φιλωρεωιαι. κη τω ειρηνω αλλον
 εδωκω οικονομωιν εχον, ωκ ωωσχωτω. υ γαρ
 ηδωσαν αυτωι τω προσηκω, κ' τω κινωωτ'
 ειπ τωτα πνδματ' αξιω. & μαλλον γωντο
 δικασ οφειλει ων δυωμωμοι σω ποω απά-
 τωιν ημωλησαν αν, η ηδ αφωλωσ υποσι ωρα-
 τωωων στωκα μωδωσ τωωσ ληψεθαι. υμιν δ'
 ει κ' μηδεμωια τωωτω συνωδ' ω, προς ω
 εδει βλεπωντωσ κατωρωω, οικωδω ερωιν τω
 απετω ηρωστω αν, κ' παραδειμω κ' τυπων
 αλλωσ ισανωι τωωσ ισωσ μ' τωωτω ηρωσωμ-
 ωωσ, σωφω μω υδεμωωσ εκεινω ελαττωιν ε-
 χωσ, αρεττ δε ολιγω λετωμωωωσ εκασκ',
 τω δε πληθει κ' σωφωδρα τωων ομω διαφω-
 ρωσιν. οσω δε ποστωισ παραδειμωσιν εχωμω
 χρωθαι κ' υπο καλωισ, υδει βωλωμωωσ εχτω
 ρωδωμωιν; εωσ αν ημωιν προσηκω ηρωμωθαι
 τωσ παρα τω Θεω κη τ' ανθρωπων μωμωωσ
 φυλατωθαι. υ γαρ δηκω τωσ μω αλλωσ α-
 παντωσ εν οωσ απάτωσιν αξιωσωμωω τωσ εν
 εκεινωσ δικωτωχρωτωσ ζηλωω, κη ωσ εχτωιν α-
 ερωα τωω ποωωσιν επαιτωσωμωθαι, ημωισ δε τη
 λωωτων ημωλωκωωσ απάγωτωων, εχω ψωγωω
 ισωμωθαι. τω γαρ της μωμωωωσ εν απάτωι τωωσ
 καλωισ τωω ισωω δυωμωωιν εχει. κ' τωσ εν τωωσ
 μωγωωωσ τωωτω παραιτωμωωωσ, εν οωσ κ' μω-
 ζωω ο της διαμωρτωωσ υποσι κινδωω, υδω
 εχωρειθαι της ελωγω μωμωωωσ δυωτωι. αλ-
 λα μω υδ' ετωιν οπωιν, ωσ αλλω τι προ της
 αληθεωσ ο τ' μακαλωω χρωδω εκεινω ισω-
 ψωτω, η περ τωων εκασωτη ζητωστωων εχω
 γωωιν αμωωβωωωσ τωω μ' τωωτω κατλιπων.
 φωρεθαι γαρ εκ τ' υπομωημωωτων η περ τωω α-
 ληθεωσιν εκεινω στωδω. κ' τωσ τωω κωηρωστωωσ
 αιρωωωσ υποσ απερωρωστωων ανθρωπωι, ωσ D

pacis exordium illud vocandum, sed
 veram perfectamque pacem, & quidquid
 dixerit quispiam ex iis qui requirun-
 tur, amplectentem. Qui enim erunt a-
 deo procaces, & propriis salutis hostes,
 ut post hujusmodi pacem alio quopiam
 pretextu consilio a fratrum communio-
 ne divellantur? Ego enim plane ne re-
 listam quidem video maligne agere vo-
 lentibus ullam occasionem. Quem vero
 vos adeo dementem existimatis, ut post
 vestram sententiam de rebus propositis
 latam, imo vero quam Deus feret in
 vobis, adhuc ipse fluctuans angatur?
 Cum igitur tria sint, quae ad absolutif-
 simam requiruntur pacem, si ea Deo ju-
 vante fiat cum inventione veritatis, &
 per eam ipsi Deo perfecte adhaereamus,
 reliqua etiam duo sequentur. Illud igitur
 avide capiendum est iis, qui veram
 cupiunt pacem: hanc vero cupiant ne-
 cesse est, tantoque bono omnia ducant
 inferiora, qui virtute rationisque praes-
 tantia omnibus antecellunt, & pericula
 laboresque susceperunt, quae quis adeo
 praecellens pro rebus tantum maximis
 subire voluerit. Et imitari sane oportet
 priorum temporum patres ac doctores,
 qui plurimum pro salute fratrum defu-
 darunt, cum possent quisque sua quaerere,
 & labores devitare: qui sublati e
 medio rebus, quae tunc temporis ani-
 mos hominum turbabant, cum verum a
 mendacio spiritus gladio secrevissent, pa-
 cem posteris liquere sinceram; quam
 longa non turbavit aetas, nec pravorum
 hominum contentiones: non sunt vero
 passi alia via, cum possent, pacem ut-
 cumque componi; sciebant enim id nec
 sibi convenire, nec Spiritui, quo ad il-
 la movebantur: & poena se potius mul-
 tandos judicabant, si quae possent cum
 labore perficere, neglexissent, quam ali-
 quo afficiendos praemio, si res leviter &
 persunftorie gessissent. Ceterum vobis,
 licet nulla talis praecessisset synodus, ad
 cujus exemplum res apte fieri deberent,
 ex vobis ipsis congrueret adinvenire quod
 deceret, ut exemplar & norma essetis
 aliis, quae postea fortasse fent; cum in
 vobis haud minor insit, quam cuivis
 illarum scientia; virtute autem non mul-
 to minores unaquaque sitis; multitudine
 vero simul cunctas longe etiam supere-
 tis. Nunc autem cum tot & tam praec-
 clara suppetant nobis exempla, nec si
 velimus quidem, possumus oscitantur a-
 ligere; dum convenire nobis censeamus
 illud cavere, ne in Dei & hominum re-
 prehensiones incurramus. Neque enim
 plane dignum judicabimus, alios quidem
 omnes in iis quae agunt, imitandos sibi
 eos proponere, qui ad agenda illa praes-
 titerint ceteris; & laudabimus, si quam
 fieri optime poterit, eos emulentur;
 nos vero tantis rebus neglectis culpa
 vacabimus: habet enim imitatio in omni
 re honesta eandem vires; nec est quod
 eos a justa incusatione possit liberare,
 qui non adhibent illam in rebus gra-
 vissimis, in quibus etiam majus est pe-
 riculum peccandi. Nec dici potest a
 beato

beato illo patrum cæto aliud, quam A
 veritatem, esse agitatam; aut de rebus
 quibusque in controversiam vocatis vel
 dubitationis vestigium posteris relictum:
 Ex monumentis enim & rerum com-
 mentariis liquet, quantum illi studium
 in veritatem contulerint. Et quidem e-
 xortas tum hereses ita homines averfa-
 ti sunt, ut plurimi quamvis nec sciant,
 nec habeant de quo conquerantur, pa-
 res tamen, qui contra illos decerta-
 runt, honore efficiant ut veritatis pro-
 pugnatore; qui vero bene norunt, ut
 infidelibus etiam pejores habeant hereti-
 corum illorum antesignanos: Ita apud B
 omnes homines virorum illorum judicia
 rata sunt. Illos igitur, ut dixi, emu-
 landum: & non solum aliis honoribus,
 sed imitando etiam quoad ejus fieri pos-
 sit, & consilia eorum ac præcæntia e-
 xempla in hujuscemodi rebus arduissima
 existimando, qua observantia sint col-
 lendi, declarandum: & inquirendum
 cum Spiritu, quid sit de Spiritu sen-
 tiendum: & tollendus ab hominum ani-
 mis æstus & perturbatio; & liberanda
 ecclesia lite inutili, & multis aliis nu-
 gis, quibus longa concertatio, quodque
 neutri partium ulla de fratribus cura
 fuerit, locum dedit. Post hæc autem
 opportunum erit etiam de reliquis cog-
 itare: & nemo nos insinulaverit quod
 deserendi inveni honoris, & afferenda-
 rum hinc inde utilitatum, ac jamdiu
 decantata illius felicitatis curam suscipi-
 amus. Ego enim spes etiam illas con-
 tra infideles, quibus duci se ajunt non-
 nulli, qualque nostrorum laborum caput
 esse contendunt; si quidem, ut tuto vi-
 vere possimus, & servituti mala non
 timeamus; sive etiam ut de illorum in
 nos petulantia pœnas sumamus, ad quam
 progressi sunt ex nimia procacitate; si D
 propter hæc spes alimus contra illos,
 rem eas arbitror inanem, & non ma-
 gnificandas, si tamen utcumque potue-
 rint succedere; neque tales, ut perfici
 sine Dei ope possint; quod idem est ac
 dicere, non proposito illis scopo aliquo
 qui Deo sit gratus. Si vero de salute
 animarum solici humanarum, & eniten-
 tes ut tollantur e medio sordes menda-
 cii, & propter alia hujuscemodi, spes ha-
 scæ sequimini, laudo quidem, quod huc
 illæ tendant; sed posteriorem locum eas
 vindicare sibi arbitror; nec esse rationi
 consonum, propositis illis negotium ge-
 nere, priusquam in una veritatis sen-
 tentia eorum qui nomen Christo dede-
 runt, unionem conficiatis. Sive enim
 mendacium odio habendum sit, & quam
 longissime ab ecclesia projiciendum; lo-
 cum hoc maxime habet in re nostra;
 cum sane confici oppositas nos tueri
 sententias, & utraque pars trahat secum
 maximam hominum partem: Sive ne-
 cessarium sit consulere fratrum salutem;
 cum hoc sit caritatis erga illos index,
 quem vel alacri profusione animæ im-
 pendere illis debemus; qui mendacium
 hoc rite agnoscent & averfabuntur, non
 minorem nobis gratiam habebunt, quam

οι μοῦ πολλοὶ μὴ εἶδότες μὴ ἔχοντες ἐγ-
 καλεῖν, ὡς τῆς ἀληθείας προμάχου ἔξεισι
 τιμῆν τὰς κατ' ἐκείνων ἠγωνισμοῦ. οἱ δ' ὀ-
 κειβῶς εἶδότες, καὶ τῶν ἀπίστων ἠγοῦνται χει-
 ρας τὰς ἐκείνων ἀπορησαμένους. ὅτω παρὰ πα-
 σιν ἀνθρώποις αἱ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων χεῖρες
 ἐκράτησαν. ἐκείνους τίνων ὀπερ εἶπον ζηλωτῶν
 καὶ μὴ ταῖς ἀλλὰς μόνον τιμαῖς, ἀλλὰ καὶ
 τῷ μιμῆσθαι καθόσον ἔξεισι, καὶ νομίζειν σεῖ-
 γας εἶναι συμβάλου ἐν ταῖς τοιαύταις καὶ ὀδη-
 γῶς, τῷ πρὸς ἐκείνους ἐπιδεικτικῶν αἰδῶν. καὶ τῷ
 δεῖν φρονεῖν περὶ τῷ πνεύματος, ἔστι τῶν μὴ
 τῷ πνεύματι. καὶ ταπεινῶν μοῦ θορυβοῦ καὶ
 τυραχῆς τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, τῷ δ' ἐκ-
 κλησίαν ἔειδ' ἀνοήτου καὶ μακρῶν ἄλλων λή-
 ρων ἀπαλλακτικῶν, οἷς ἡ μακρὰ φιλονεικία καὶ
 τὸ μηδενίκοις μέλει τῶν ἀδελφῶν δίδουκε χω-
 ραν. μὴ ταῦτα δὲ καὶ τῶν ἰσολοκίτων φρονι-
 ζεῖν ἔγκαιρον εἶναι. καὶ τῆς παρ' ἀλλήλων τε-
 μήστε ἡ ὀφειλῆς καὶ τῶν ἐκ πολλῶν θρυλλη-
 μῶν ἐκείνων, ὅδεῖς ἡμῖν ἐγκαλιέσει ἀφένου
 ποιμῆνοις, ἐγὼ γὰρ καὶ τὰς κατὰ τῶν ἀπίστων
 ἐλπίδας, ὡς ὧν ἐπειγασθῆναι τινεὶ λέγεσθαι, καὶ
 ὡς ἰσχυρίζονται τῶν ἡμετέρων ἔργων εἶναι κε-
 φαλαίων, εἰ μὴ οὕτω τὸ δεῖσθαι ζῆλον ἀ-
 φαλῶς, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας μὴ δεῖσθαι δεῖνα,
 ἢ καὶ δίκας ἐκείνους εἰσπραξασθῆναι τῆς ἐκ ἡμῶν
 παροικίας, εἰς τὸ ἐκ πολλῆς λυγῆσθαι ὑβε-
 ρῶς, εἰ μὴ δὴ τῶν οὕτω ἰσχυροῦς τὰς κατ'
 ἐκείνων ἐλπίδας, μάταιον ταύτης ἠγύματι χρῆ-
 μα, καὶ ὅτε πολλὰ τινὲς ἀξίας, ἀν' ὅπως
 καὶ δινηθῶσιν ἐβέλαι, ἢ ἀνίστασθαι δυναμι-
 γας ἀπὸ Θεοῦ, ταυτὸν δ' εἶπεν μὴ σκοπεῖν τι-
 νὸς θιοφιλῶς αὐταῖς ἠγύμασιν. εἰ δὲ τῆς τῶν
 ἀνθρώπων ψυχῶν κηροῦσιν σωτηρίας, καὶ τὸ
 τῷ ψαῖδος αἰσχος ὀφείλῃν ἐκ μῆσιν κερῶν
 καὶ ταυτῶν δὴ τινῶν χεῖρ ἐπὶ ταῦτα ἀ-
 γασθῆναι τὰς ἐλπίδας, ἐκαιρῶ μὴ ἐπὶ ταῖς
 κῶσας αὐτῶν, δότιρας δὲ ἀπραγματείας εἶναι
 νομίζω, καὶ μηδὲν λόγων ἔχειν ἐπὶ ταῖς
 ὀρμῆσθαι, πρὶν τῷ ἐν μῆ δόξῃ τῆς ἀλη-
 θείας τῶν ἀπὸ Χεῖρῶν καλυμμένων ὀρμῆσθαι
 καταπραῖσθαι. εἴτε γὰρ τὸ ψαῖδ' ἡμῶν δεῖ,
 καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐμβαλλεῖν ὡς πρῶτον
 πολὺ τῷ καὶ τῶν προκειμένων εἶναι, ὡς οἷς
 δεῖ φαρόμεθα τὰς ἀντικείμενίας ἔχοντες δό-
 ξας, καὶ πλείους τῶν ἀνθρώπων μοίρας κρατῆ,
 ὁποῦρα ἂν εἶποι τις. εἴτε τῆς τῶν ἀδελφῶν
 E προνοίᾳ σωτηρίας ἐπινοήσῃς, ἀπὸ τῆς ἀπὸ
 αὐτῶν ἀγάπης οὐδεὶς ἔχει, ὡς καὶ τῷ τῷ
 ψυχῶν ὑπὲρ αὐτῶν τιθεῖται προθύμως ταῖς
 ὀφείλομεν, οἱ τῶν τῷ ψαῖδ' ἠγύμασθαι κα-
 λῶς καὶ μισήσονται, τῆς ἀσπίδος ἀπαλλα-
 ξομένων ὅσον ἰλατῶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ὀ-
 φηλοῦσιν χεῖρ. ἢ τῶν ἀμνηστῶν ἐστὶ τυχῆν
 τὰς τῷ ψαῖδὲ βαβυλωνίαις, ὁποῦρα ἂν εἴη, καὶ
 ἀπὸς ὡς τινὰ τῆς τῆς ἀληθείας διαμάχοι-
 το. ὅτε τὸ τῷ ἰερῶν ὄν συμβαλλῶ ἔσθον
 ποιῆσθαι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σωτηρίας ὀρ-
 τιζεῖν ἐστὶ, καὶ τὸ ψαῖδ' ἰλατῶν καὶ τῷ δό-
 ξαν τῆς ἐκκλησίας τῶ τῶν σωζομένων αὐτῶν
 προσθήκη. εἰ τις ὅν ἐκείνο πεισθεῖς, ἐπὶ
 τὸλλα

τὰλλα τρέψαι τὴν ἐπιμέλειαν, πρόσθεν ἄλλοις
 λυσιτελεῖν ἀδελφοῖς καὶ τῷ ψαλμῷ δοῦναι τρεῖς
 δαίματα, ἵνα οἱ σωματικῆς ἐκταραῖς ἀληθῶς
 ἀπὸς ταῦτα κινῶνται. πῶς γὰρ ἐκατέρωθεν
 ἴσως ὄσως τῆς ὀφελείας, καὶ δυναμῶν. Ἐπι-
 ζήσιν ἀφ' ἑαυτῶν ἀμφοτέρωθεν, πατέρα καθάπερ ὑπε-
 ρβίων, τὸ λατρεῖν ἀποδοῦναι μόνον, καὶ τὸ πα-
 τὸν λαβῆναι εἰσχειρήσει τὸ πολλὴν δυχι-
 ρεῖαν ἔχοντι; τίς γὰρ ἐκ οἴδου, ὅτι ἀπὸς μὴ
 τὴν κατὰ τῆς ἀπιστίας πολέμου καὶ ὅλων δει-
 κῶν χρημάτων καὶ δυναμῶν πικρῆς καὶ ναυτι-
 κῆς, καὶ στρατηγῶν καὶ κρημῶν καὶ χρόνῳ τῷ με-
 γάλῳ τῷ ἀσχεματικῷ ἐφαρμολογῶν; ὅσοι δὲ
 πρὸς τῷ ἀποκειμένῳ τῷ λατρεῖν δοῦναι, καὶ
 μίαν πρὸς τῶν πάντων γνώμην λαβεῖν, τὸ
 βουληθῆναι μόνον ἀπόχρη, καὶ θεῶς ἀποδοῦναι
 ἀπὸς τὴν σκοπὴν ἰδίων τῶν ἐλάτων, καὶ τῶ
 πλεονεξίας ἐπιθυμίας ἀποδοῦναι; ὡς
 εἰ καὶ τὰ κατὰ τῷ ἀπιστίας μελέτης ἀδελφῶν
 ἀξιοῦνται φροντίζου, καὶ πῶς πρὸς τῷ δογμα-
 τῶν ἀγῶσιν ἵστασθαι δεῖ, πῶς τιμᾶς καὶ ἀποδο-
 δῶν αὐξήσῃ καὶ κοινωνίαν τῷ ὑπαρχόντων καὶ
 τὰλλα πάντα διπλῶν; ἢ τῆς εἰρήνης ἀποπλι-
 ματῶν μᾶλλον ἢ τῆς εἰρήνης ἀπὸς καλεῖν, καὶ
 ὡς ἔστι τῷ ἀδελφῶν σωτηρίαν, ὡς τῶν
 τὰς ἀληθινῆς πίστεως ὑψώσῃ καὶ τῷ ψαλμῶς ἀ-
 ναξοῦναι εἶναι αἰτιῶνται. ἢ γὰρ δὴτε ἀπὸς
 ταῦτα δύνανται φέρειν, ὅσοι πάντας ἐκ τῶν
 εἶναι ὀφελείας Χριστιανῶν, ἀλλ' ὀλίγους τῶν
 αὐτῶν διομῶν, καὶ οἷς ἀρμοῦνται ταῦτα ζῆτεῖν.
 ἀλλὰ μὴ ἐφ' ἅπασιν τοῖς εἰρημῶν, τῶν μὴ
 παρασχεῖν πᾶσαν ἡμῶν ὄρω οἰκουμενικῆς ἀξίαν
 σωθῶν, καὶ τῷ πρὸς τῷ δογματικῶν κείσῃ καὶ
 λῆαν ἀρκῶν, ὅσοις ἡμῶν τῷ ποσειδῶντων ῥα-
 δῖαν ταύτην εἰδείσονται. ἢ δὲ τινες ἐπιθυ-
 μῶσι ἀφ' ἑαυτῶν εἰρήνῃ, πολλῶν δὲ τηλικούτης
 ἔργῳ εἶναι παρασχεῖν. Ἐξὼ γὰρ καὶ ἀπίστω-
 σι ταύτην παρῆναι, αὐτῶν ἀσχεματικῶν ἀπλη-
 λαγῶν καὶ ἢ ἀναλωμάτων ἔδει τούτων, ὅσοι
 ὅσοι τῶν μὴ διδῶσιν εἶχε δυχιρεῖαν; πῶς
 δ' ἐκ ἔχουσιν οἰκοδοῦν καὶ διομῶν ἀλλῶν, εἰ
 δεῖ τὴν λατρεῖν λέγειν, ἀξιοῦνται μετ' ὑποψίας,
 ὡς πῶν καὶ κινδύνῳ ποσῶν τοῖς παντοχόθεν
 σωτηροῖς μόνον. μᾶλλον δ' ἢ εἶναι εἶπεν τῶν
 ἐκατέρωθεν διομῶν, ὡς ἢ τῆς εἰρήνης ἐπι-
 θυμία σωτηρῶν ἀρῶν τὸ θεῶν, πᾶσας ἐπι-
 κησῃ. καὶ ὡς χαλεπῶς μὴ, ὑπερῆδε δ' ὅμως.
 ἢ οἶδα πῶν τῶν ἀπὸς τῶν ἐγκαλῶντας ἀπο-
 λογησάσθαι, μάλιστα δεῖξαντες τῶν πτωχῶν
 καὶ πτωχῶν πικρασκῶν, καὶ τῶν εἰρημῶν πε-
 πονήτους ὄνομα μόνον καὶ φήμῳ ὅλων κολῶ.
 τὸ γὰρ βουληθῆναι καταλείπεται μόνον, ἢ ἄλλων
 ἀπάντων ἀμεινον ἢ κατ' ἀχίμ, ὡς ἔχει βλε-
 πῶν, ἀξιοῦνται. θαυμάζω δὲ, εἰ μὴδὲνα
 ὡς ἔχουσιν ἐγκαλῶντας ἢ ἔδει δικαίως, ὡς τὰ τῶν
 διωκῶν. καθάπερ γὰρ τὸ πῶς μεγίστους ἐ-
 πιθυμῶν ἀπὸς τῆς ἀποδοῦναι παρασχεῖν,
 ἀποδοῦναι εἶναι σημεῖον, ὡς τὸ ἀπὸς τὰ μάλιστα
 μὴ ἀρκῶντας παρασχεῖν, χρῆσθαι δὲ τῷ
 παρασχεῖν ἀπὸς τὸ ἢ ἔργῳ φαυλότερα, καὶ τῶν
 ἀποδοῦναι ἔχει τῶν ἐκτείνῃ, ἐγὼ μὴ ἢ
 βούλομαι λέγειν, πολλῶν δ' ἐγκλημάτων τοῖς

illis qui ab infidelitate liberassent, ob fa-
 lutem, quam impossibile est consequi
 mendacio obsecutos, quantumcumque
 illud sit, & quacomque pugnet cum
 veritate fidei. Quocirca pacem eo quo
 propono modo facere, & fratrum salu-
 tis curam est suscipere, & mendacium
 expellere, & gloriam ecclesiam dilatare
 addicamento hominum consequentium
 salutem. Si quis igitur illo sibi persua-
 so curam ad alia convertat, videbitur
 quidem inaniter fratrum & mendacii
 pretextu moveri, cum revera spe cor-
 porum felicitatis ad hæc moveatur. Nam
 cum æqua sit utrimque utilitas, & pos-
 sit utraque suo ordine præstare, cur al-
 tero plane postposito ad solum alterum
 incumbet & facillimum veritus aggre-
 dietur id, quod multam habet difficul-
 tatem? Quis enim ignorat, ad bella qui-
 dem contra infideles opus esse & armis
 & pecunia, copiisque terrestribus ac na-
 valibus, & ducibus, & occasionibus, &
 tempore, quod sit rei magnitudinis satis?
 Ut autem de rebus propositis verum de-
 finiatur, & unam omnes de illis sen-
 tentiam amplectamini, satis superque es-
 se velle tantum, Deumque desuper, qui
 voluntatem ad scopum dirigat, & lau-
 dabile desiderium ad finem perducatur?
 Itaque si & cogitationes adversus infide-
 les secundo loco habendæ sunt, & sequi
 illas oportet post labores dogmatibus
 impertitos, quo loco nobis erunt hono-
 res, proventuumque amplificationes, &
 opum communio, ac cetera omnia quæ
 potius effectus pacis, quam ipsa ipse di-
 cenda sunt: & a quibus neque fratrum
 salutem, neque veræ fidei exaltationem,
 aut mendacii eversionem criari dicendum
 est? neque enim ex his possunt hæc in-
 ferri, neque Christianis omnibus per ea
 speranda est utilitas, sed paucis qui il-
 lis egent, quibusque congruit ea qua-
 rere. Ad hæc omnia illud addo: Nam
 totum quidem nostrum apparatus œcu-
 menica synodo dignum conspicio, diju-
 dicanisque dogmatibus abunde sufficien-
 tem; & nihil nobis decesse, per quod
 præstari facile id possit; pacem vero,
 quam aliqui optant, multo infertorem,
 quam ut sit tanti opus apparatus. Pote-
 rat enim hæc & per legatos fieri, nulla
 nobis incommoda sentientibus; nec tan-
 tis opus erat impensis, quæ graves qui-
 dem essent suppeditantibus; non habenti-
 bus vero quid de suo infunderent, &
 alieno æro indigentibus, si verum fate-
 ri oportet, ignominiam cum suspitione
 inurerent: nec tantis laboribus ac peri-
 culis eorum, qui undique coacti sunt:
 ut ne dicam potius utriusque pacis de-
 siderium, Deum adiutorem natum, su-
 peravit omnes; quæque ægre quidem
 contempnit tamen. Quapropter nescio
 quid responsuri sitis ad eos, qui de vo-
 bis conquerentur, si talem tantumque
 apparatus frustra extitisse ostendatis, &
 pacem nomine tenus famaque profusa
 inani conficiatis: restat enim velle tan-
 tum, cum, ut videre licet, reliqua om-
 nia præsto sint supra omne vocum.

Miror autem, si nullum vos merito in-
 culaturum arbitramini, rebus in hunc
 modum in Italia compositis. Sicut enim
 demeritis signum est, res maximas ag-
 gredi sine conveniente apparatu; ita si
 cum sit ad res maximas apparatus satis,
 eo quis utatur ad exiliora opera, stu-
 diumque extendat usque ad illa; ego
 quidem nolim dicere, certe tamen hac
 voluntate utentes id facit multiq[ue] crimi-
 nibus obnoxios. Neque enim ducem e-
 xercitus sapere quis putat, dum ipse
 sapiat, si copias ac robora & armis ce-
 terisque omnibus satius instructus expedi-
 tionem in hostes suscipiat; atque ubi post
 multum temporis & diuturnam indaginem;
 post multas itinerum difficultates tandem
 aliquando, illos habuerit obvios & pau-
 cos & metu perterritos, pugnamque con-
 ferere non ferentes, tunc satis esse ad
 victoriam exillimet, eos in fugam ver-
 tere, cum possit omnino delere, & par-
 tim trucidare, partim in servitutem re-
 digere: nec vos sapientum probra evi-
 tare poteritis, si ad ecclesiarum unita-
 tem tanta preparatione adhibita, ubi
 jam collegistis hic omnia, per quae il-
 lam perfici oportet, nunc scedera que-
 dam & pacis umbram faciat in spe-
 ciam, projecta instar inanis ponderis.
 materiq[ue] inutilis, scientia & virtute
 & multitudine virorum hic congregato-
 rum. Quod si opinionem de re praecla-
 re gesta, & nominis apud posteros ce-
 lebritatem nihili facitis; nec deterrent
 vos querelae, quibus necessario subijcie-
 mini, propter quod non probabuntur
 omnibus quae hic fiunt; consentaneum
 esset vos alia quoque parviscere, quo-
 rum desiderio veram neglexeritis pacem:
 Sed si ingens horum vos tenet deside-
 rium, multo magis esset optanda illinc
 proveniens gloria; & gerendae quidem
 res, ex quibus immortalia vos mancant
 praemia, & in ore cunctorum hominum
 laus vestra jure versetur: illa vero pe-
 nitus declinanda, propter quae ab omni-
 bus reprehendimini. Nam si nihil aliud
 certe nostra ipsa verba debemus erube-
 scere, idoneumque contra nos testimo-
 nium ea censere, si qui nos voluerint
 redargere.

Meministis enim plane utriusque, ut di-
 ctis scriptisque alios ad salutem fratrum
 adhortabamini, suadentes illius ergo om-
 nia facere, & nihil aliud curare: In-
 terrogantibus vero, quid essent illis al-
 latura utilitatis tot pericula & labores,
 ad quae illos incitabatis: ecclesiae glo-
 riam respondebatis, reductionemque ad
 veritatis agnitionem eorum, qui ab illa
 contentiose abhorrent. Quibus permoti
 prudentiores, alii quidem contulere pec-
 uniam, alii vero ab ultimis terrae fini-
 bus ea cum voluptate, quae vix expri-
 mi possit, huc advenerunt, tam prae-
 spei postponentes reliqua omnia. Neque
 enim, ut Romae imperatori facultas
 sit in posterum felicem traducendi
 vitam, nullosque hostium impetus for-

Αὐτῶ ἀπολαμάνουσ ἀπόφασι ἔχει. καὶ ὅτι τρα-
 τήγων νῦν ἔχειν ἠγείται τις νῦν αὐτὸς ἔχων,
 ὅς ἐκ πληθῶς καὶ ἀρετῆς ὁπλοῦς καὶ πῶς ἀλ-
 λοῖς ἀπασιν ἀρκύτως ἐκρητυμένῳ πρὸς ζήτη-
 σιν ἔξεισι τ' ἐχθρῶν, καὶ πολὺν μὲν χρόνον
 ἀναλωκώς, δια πολλῶν δὲ δυσχερέων ἰλασας,
 εἴτα μόλις ἐστυχῶν αὐτοῖς ὀλίγοις τε ἐπι-
 φοβημένοις, καὶ τῶν κατὰ ἀπόσωπον ὁ φέρουσι
 μάχην, τὸ τρίψαι τῆς ἀρκύσαν ἠγείται νι-
 κῶν, παντάπασι αὐτοῖς διαφθεῖραι, καὶ τὴν
 μὲν συγκοῖλαι, τὴν δὲ λαβεῖν αἰχμηλαῦτος
 δυνάμει. ὅθ' ὑμεῖς τὰ παρὰ τὴν νῦν ἔχον-
 των ὁμοίᾳ δυνάμει ἂν διαδράναι, εἰ ἀπὸς τῶν
 τ' ἐκκλησιῶν ἔνωσιν πᾶσιν παρὰ σκελετοῦ ὁμοίως
 χρόνον, καὶ πάντα νῦν ἐσταυῖθα συναγαγόντες,
 ἔξ ὧν αὐτῶν φεραίνονται δεῖ, εἴτα συνωθηκας
 τινὰς καὶ σκιὰν εἰρήνης οἰκονομήσει, σοφίαν
 ἐκ ἀρετῶν καὶ πληθῶν τῶν ἐσταυῖθα σωματι-
 γμένων, ὡσπερ ἀχθῶ ἀλλως καὶ ὕλλω ἀχρη-
 σον ἀπορριψάντες ἢ μὲν ἀλλ' εἰ μὲν τὸ δό-
 ξαι τι κατορθῶν καὶ τῆς ἐς ὑπερον δικλείας καὶ
 φήμης ὑδὲνα λόγον ποιῶναι, ὃδ' ἀλαβεῖσθε
 τὴν μέμψιν, ὧν ἐκ τῶν μὴ πάντας ἀρίστισθαί
 τὴν ἐσταυῖθα γνησομένους ὑμᾶς ἀναγκαῖα πε-
 ρᾶσθαι, ὃδὲ πῶς ἀλλοῖς ἀποσίχην εὐλογοῦ-
 λῶν, ὧν ὀρεγόμενοι τῆς ἀληθοῦς εἰρήνης ἂν ὑ-
 περίδοιτε· εἰ δ' ὑπὸ τῆς τῶν ἐπιθυμίας σφο-
 δρᾶ κατέχευθε, πολὺ μᾶλλον ἴδει καὶ τ' ἐκεί-
 νῳ δόξης ἐπιθυμεῖν, καὶ ἀπείτεται μὲν τὰ τ'
 ἀθανάτων γερῶν ὑμᾶς ἀξιώσαντα, καὶ πάντας
 ἀνθρώπους ἀπὸς τῶν ὧν ἀφῆμαιν διγερῶντα
 δικαίως· ὧν δ' εἴηκα τὴν παρὰ πάντων μέ-
 μψιν ἐπαξέσθε ταῦτα καθάπερ ἀλαβῆναι.
 εἰ γὰρ καὶ μηδὲν ἄλλο, τὴν ἡμῶν αὐτῶν αἰδέ-
 σθαι λόγος ἀποσῆκει, καὶ καθ' ἡμῶν μαρτυ-
 ρίαν ἀρκύσαν εἶναι νομίζον τὴν ἐξελίγχει
 βυβλησολοίους.

Μίμνησθε γὰρ ἑκάτεροι δῆπου καὶ λόγοις καὶ
 γραμμασι τὸς ἀλλοῖς ἐπὶ τῶν τ' ἀδελφῶν ἀπο-
 ξεπόμενοι σωτηρίαν, καὶ πάντ' ὑπὲρ αὐτῶν ποιῶν
 αὐτοῖς ἀνακεῖσθαι, μηδὲν ὑπιδόμενος τῶν ἀλ-
 λων· καὶ πῶς ἐρωτῶσι, τί τ' ὅσων κινδύνων
 καὶ πόνων, ἔφ' ὅς ἀποκαλείσθε, σοφίαν ὀφεί-
 λεται, τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀποκρίσθαι δοῦσαν,
 καὶ τὸ ἀπὸς τ' ἀληθείαν ἐπαγαγαῖν τὴν φι-
 λονομίαν ταύτης ἀφισαμένως· ὅθ' ὧν τῶν νῦν
 ἔχοντες κινήσις, τὴν μὲν εἰσεγγασθαι
 χρημάτων, τὴν δ' ἀπὸ τῶν ἔχοντων τῆς γῆς
 μεθ' ὅσων ὃδ' εἰπὴν εἶναι ἡδονῆς ἐσταυῖθα πα-
 ραχρῆσθαι, τῶν ὅτων καλῶν ἐλπίδων ἡμεῖνους
 ἀπαντα δέειρα· ἢ γὰρ ἵνα τῶ βασιλεῖ τῶν
 Ρωμαίων ἔξῃ τὴν ὑπόλοιπον ἀδαιμότως βίω-
 σάντων,

αίτιαν, καὶ τὸ παρὰ ἡμῶν ἐξωθεῖσθαι
 ἰσάται, καὶ τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει πασίν αἱ ἡμετέρας
 χρημάτων πλειονάσας ἀποδοῦναι, Ἰβηρίας τε καὶ
 Ρώσας καὶ τὰς ἀπὸ ἡμῶν ἄλλων ἡμεῶν ὑπακούσας
 ἀληθείας ἐπιμελῆσθαι. τῶν γὰρ ἑσθίων καὶ
 ταπεινοτέρων ἀνὴρ ἕξαιτο Ῥωμαίους ἰδεῖν, ἢ ὅ-
 πως ἐκείνους ἡμεῖς τι καλόν, αὐτοῖς ποιεῖν καὶ
 κηδεύεσθαι ἀναχθῆναι. καὶ Γαλλίαν δὲ οἰμαί
 Κελτίας καὶ τῶν ὑπὲρ τὰς Ἀλπεὺς τὰς κλείους
 ἕδω μέγα ποιῆσαι τῷ ἡμετέροις ἰταλικῶν πραγ-
 μάτων καταστάσιν· μηδὲ εἰ Ῥώμῃ ἢ τισὶ ἡμετέ-
 ρων ὁ πάσας οἰκίσει καλῶς, σφόδρα μέ-
 λων αὐτοῖς, ὡς ὑπὲρ τῶν χρημάτων δύναι
 καὶ πόρων ὑπερθεῖν, καὶ καθάπερ ἐπὶ βασιλείας
 μέθεξιν καλυμβίως, ὅτι μὲν πολλὰ τὸ γένος
 ἕκαστον τρέχει. ἀλλ' ἕδω ὡς ἴσμεν ἢ ἀλη-
 θείας ἢ οἰσὶ ἀνθρώποις ἰσῶν ἔχουσιν, ἢ τῆς
 ἡμετέρας ἀδελφῶν σωτηρίας ἀναγκασίον τὴν γε
 Θεῶν ἢ τὰς ἐκείνους ψυχὰς ἐλαβωμένοις· ἢ δ'
 ἔσθιν ὑπὲρ ἢ μάλλον βωληθεῖν τις ἀνὴρ τῷ
 αὐτῷ ἀποδοῦναι ψυχῶν, ἢ τὸ τῷ ἐκκλησίαν
 ἰδεῖν ἐνωθεῖσθαι καὶ γαλλίως εὐλαχρῶς ἀπο-
 λῦσασθαι. ταῦτα πῶς ἐπαγγελισμένοι, καὶ
 ταῖς τῶν ἐλπίσι τὰς ἀπάντων ψυχὰς ἡμε-
 τῶν, ἀπαγγέλλομεν δυσχερῶς μὲν ἡδο-
 νῆς ἐπιχερεῖν ἀπεκρίσασθαι. ταῦτα αἰσῶσιν καὶ
 μάλα δικαίως τὴν ὑποσχέσεις. καὶ μηδὲν τῶν
 τῶν ἡμετέρας ἐξηπατῆσθαι τε νομῶσι, καὶ τὰ
 ἢ ἡμετέρας βοήσασθαι. εἰ δὲ καὶ τὸς ἐσθῶν
 ἀφορμῶν μηχανῆται καὶ πάλιν ποιεῖτε μη-
 δὲν ἀντιλέγειν, τὴν γε πεπομφότας αὐτῶν ἀρ-
 χοντας ἢ οἰδ' ὅπως ἀνοήσασθαι μὲν τὰς ὑπο-
 σχέσεις ἐκόντας, χέειν δ' ὑμῖν ὑπὲρ τῆς πε-
 πραγμένων εἰδέναι, τὴν δὲ ταῦτα συγκατα-
 πράξοντας ἀπέσβει αὐτῶν ἰκαίνοι, καὶ τιμῶν
 ἰκανοῦσθαι ποιῆσασθαι. μηδὲ καλῶς ὅτι καὶ
 ἡμετέρας ἀμελητέον παρασχέσθαι. μηδὲ ἐκκλη-
 σίων ἀφορμῶν τὰς ὑποσχέσεις ἐκείνας δεκτέον·
 τῶν αὐτῶν δὲ μάλλον κατὰ ἡμῶν ἰσῶς ἀντιλέ-
 γειν πεπραγμένων αὐτῶν φυλακίον. εἰ γὰρ
 ὑπὲρ εὐφροσύνης ἀληθῶς ἢ καὶ τῆς ἡμετέρας
 σωτηρίας ἢ ἡμετέρας κλήσις ἢ ἐκείνων ὑπα-
 κούσας, ἢ ἀνὴρ εὐφροσύνην δυσχεραίνεν κατὰ ἡμε-
 τῶν ταῦτα ἀποκαίνομεν· μηδὲ εἰ τὴν ἀδελφῶν
 ἡμετέρας ὡς ἕκαστος ἐκατέρω τῷ ἀληθῶς διδάσκου-
 τις δόξαν, τῷ αὐτῶν αὐτῶς ἀπαρῆσθαι
 σωτηρίαν, ἢ μὴ δόξασθαι ἀπὸ ἡμετέρας
 ἀφελῆσθαι. καὶ ὅπερ ἀνὴρ τὴν ἄλλοις ἐμίμησαν
 πρὸς τῷ ἀληθῶς φιλοκεκῶσιν ἐπαρῶς
 δεκνυμένῃ, τῷ αὐτῶς ἀνέχεσθαι πάσχοντας.
 μάλλον δ' εἰ δεῖ πᾶσι λέγειν, ἀνὴρ μόνον δι-
 δῶς ἢ ἀρχῆς τῆς ἀληθείας πεφροντικῶς φα-
 κῶμεν, καὶ Θεῶν σωτηρίαν εὐφροσύνην ἰσῶν αἰ-
 γρωμένῃ, καὶ τῷ ἡμετέρας σωτηρίαν λογικῶν
 ἀπάντων ἀναβακίοντων, ἢ εἰς τῶν αὐτῶν
 ἀνακρίσασθαι οἰμαί τινα τῆς ἀπάντων ἔλασεν,
 ὡς ταῖς τῷ Θεῷ καὶ ταῖς ἡμετέρας ψυχῶν καὶ
 τῷ φωτὶ τῆς ἀποδείξεως ἀντιλέγοντα τὰς ἀ-
 κλήσις ἐπιχερεῖν, ἢ ὑμῶν πρὸς τὸ ποιεῖν
 ἐκείνοι, λόγων δεῖσθαι, τῷ τῶν οἰκουμενικῶν
 συνόδων παρῶν χρωμένῃ, ἢ κακίαι τὴν
 ὅτι ἡμετέρας οἰμαί ἰκανοῦσθαι· ἀλλ' ἀδύνα-

Amidandi, atque ut Constantinopolitanis
 omnibus fiant redditus ampliores dici po-
 terit, Iberos, ac Rhutenos, & reliquas
 nationes vocatas auscultasse; quorum
 nonnulli optarent etiam Romam cerne-
 re vel in humiliori fortuna; tantum
 abest, ut quo illis boni aliquid accedat,
 labores velint & pericula suscipere. Ita
 quoque Gallos arbitror & Celtas, tran-
 salpinarumque gentium plures parum
 curare de statu rerum Italicarum, nec
 multum esse de eo sollicitos, ut papa
 Romam vel aliam civitatem feliciter in-
 colat; propter quod etiam pecuniam e-
 brogent, & labores parvipendant, atque
 ita multa cum alacritate singuli accur-
 rant, ac si ad partem vocarentur impe-
 ril. Verum, ut ratio suadet, nec veritate
 quidquam jucundius cordatis homi-
 nibus, nec magis necessarium salute fra-
 trum iis, qui Deum ejusque judicia per-
 timescunt; nec ulla res est, pro qua li-
 bentius vel ipsam quis profuderit ani-
 mam, quam ut ecclesiam videat con-
 junctam, & perfecta tranquillitate fruen-
 tem. His ergo promissis, eorumque pro-
 posita spe animis hominum allectis,
 persuasissis, ut rem maxime arduam cum
 voluptate aggredierentur: Repetent igitur
 jure optimo hæc promissa; & nihil
 tale invenientes, deceptos sese putabunt
 utque injuriam passi exclamabunt. Quod
 si etiam arte aliqua profectis huc per-
 suadebitis, ut nihil contradicant; non
 video tamen, qui facere possitis, ut
 principes, a quibus missi sunt, & pro-
 missa velint sponte ignorare, vobisque
 pro rebus gestis habere gratiam, socio-
 que in hisce rebus agendis suos lega-
 tos commendare, & redeuntes honore
 afficere. Itaque tam pulcher, tam egre-
 gius apparatus non est parvificandus;
 nec committendum, ut promissa illa
 fiant ante criminationum, imo vero con-
 tra, ita illa servandum, ut objici queant
 iis, qui forte sunt contradicaturi. Si
 enim pro vera pace & fratrum salute &
 nos vocavimus, & illi auscultarunt, non
 est æquam ægre ferre, quod res ex sen-
 tentia succedant, neque si salvos utri-
 que fratres volebant veram sententiam
 edocendo, suam ipsos salutem respuere.
 dum videri volunt nullam a fratribus
 percipere utilitatem: & de quo alios
 veritati evidenter ostensæ obnitentes ar-
 guerent, id ipsum eosdem patientes to-
 lerare. Quinimo, ut verum ingenue fa-
 tear, si modo nos statim ab initio vi-
 demur curam suscepisse veritatis, Deo-
 que adjuvante illam comperimus, con-
 vulsis omnibus quæ mendacio favent
 cogitationibus: neminem arbitror eo
 stupiditatis venturum, ut Dei, vestrisque
 sententiis, & demonstrationis luci con-
 tradicendo, id aggrediat quod assequi
 non possit: aut vobis verba opus futura
 ad persuadendum ei. Baculo utramque
 synodorum œcumenicarum, quem & il-
 le in hujusmodi contumaces usurparunt.
 Dicent fortasse aliqui, videre se unitatem
 hanc fieri non posse, & satius esse
 pacem utcumque gerere, quam dum

perfectam non possumus reconciliatio-
nem invenire. & eam que fieri potest
negligere, & re penitus infesta vacuos
abire. Ego vero primum quidem nihil
aut impossibile, aut arduum puto di-
cendum, antequam experimento id scia-
tur, quantumque decet operæ in ea po-
natur: certum enim hoc fuerit pusilli
animi signum & voluntatis, que res ma-
gnas, quibus est conjuncta difficultas,
agere nolit. Vos autem audio quidem
multa quotidie dicere magni ponderis,
scientiamque & virtutem plane redolen-
tia, nondum vero cognovi ad hunc diem,
qui viam hujusmodi pacis conficiendæ
attigerint, aut minimum quid ostende-
rint, unde hanc non liceat tanquam o-
mnino impossibilem desperare. Consilium
enim pacis conciliandæ in speciem, &
voluntas contegendi omnia hoc nomine,
abducit profecto vos ab eorum cogita-
tione. Prætereo, quod si vere impossi-
bile hoc sit, periculum est, ne omnia
in nos quadrent adagia, quibus impos-
sibilia notantur: videbitur enim omnes
optasse impossibilia, si non fuere certe
pretextus & simulatio, quæ de admira-
bili pace decantabantur. Deinde licet
hoc omnino esset impossibile, & disce-
dendum nobis hinc esset nulla re hujus-
modi peracta, non video quæ oriatur,
si fiant, ei reliquis utilitas, dum illa u-
tionis nomine non honoramus. Nam si
vel solius amicitie causa, vel commu-
nicationis, aut erogationis pecuniæ, vel
ad petendum contra hostes auxilium,
seu ob conjunctumque rem, quæ prius in-
firma esset, constabillendam, aut quovis
alio nomine cepit nos illius desiderium;
certe rationi consonum esset saltem his
velle frui, postquam a summa rerum a-
deptione decidissemus: & dolere qui-
dem, quod ad pacem non pervenissemus,
levare tamen aliqua ratione dolo-
rem inde acceptum per aliarum rerum
utilitates; quas si ecclesiarum unionem
ac pacem appellemus perinde ac si quis
dum frigus est, nive & imbribus peti,
quod sibi ab aliquo pecunia detur, hoc
esse dicat calcheri; nescio quis erit, qui
pro hujusmodi pace maculare victimam
velit; & exhilarandi animi gratia pacis
nomen assumat, ac e rebus speratis ali-
quid consecuturum se putet, non videns
in pristina res controversia versari, ac
maiores injicere. Quare si nihil plane
aliud fuit consideratum, conjunctam so-
lum id habet ignominiam desiderii re-
rum nulla ratione perficiendarum: at si
redeamus unionem asserentes, in qua
nihil plus insit, quam priori contineba-
tur differentia, & ob nudum ejus no-
men communibus essemur gaudiis;
secundæ ac pejoris fraudis hoc erit cri-
men, quod & primi nos a nobis ipsis
decipiamur, & alios velimus eludere.
Verum ego, quod unum satis fore ar-
bitror ad eos resellendos, qui illa obji-
ciunt, omisis omnibus aliis, finem di-
cendi facturus, hoc volo dicere.

Impossibile, impossibile est, veneran-

των ταύτων τῆς ἰσως ὀρωμεν ἔσαν, ἰσως ἐ-
ρῶσι τῆς, καὶ εἰλιγίων ἐσιν ὁπωσούν εἰρηνό-
εν, ἢ τῆς μὲν ἀκελεύεις διαλλαγῆς μὴ δυνα-
μῆς ἀρεῖν, τῶν δ' εἰδεχομένων ὑπερδόντα,
κινῆς καὶ μηδὲν εἰργασμένους τὸ σύνολον ἀκαλ-
λάττωσαι. ἐγὼ δὲ ἀρώτων μὲν ἢ ἠγῶμαι
δεῖν ἀδύνατον τι ἔσπραγματων ἢ δυσχερῆς ἀ-
ποφαίνεσθαι, ὅταν ἂν τις καὶ λάβοι κέρειν ἐ-
κείνη· τὸ ἀρεῖτον ἀπαν πεποιθῆς· μικροβυ-
χίας γὰρ τῶν ἂν εἴη πεκμήτων, ἔ τῶ μὴ βε-
λεσθαι τὰ μεγάλα ἀραττεῖν τῶν ἔρτων, οἷς
ἢ δυσχερῆς σκεῖται. ὑμῶν δὲ πολλὰ μὲν ἐ-
ξία λόγῳ καὶ σοφίας καὶ ἀρετῆ ἀπόδειξιν ἔχοντα
καθ' ἡμέραν ἀκῶν λεγόντων, ἔ δὲ τ' ἐπι τῆ
παισίτω εἰρήνῳ ἀλαμῆτων ὁδῶ, ἔ τῶλαχι-
σον πεποικῆτων, ἔξ ὧν ἕκ ἐσιν ὡς ἀδύνατον
ταύτης παντῶς ἀπογῶναι. ἔτω ἔ τῆμερον
ἠσθημαί· ὁ γὰρ τῆς οἰκονομίας σκοπός, καὶ
τὸ πάντα συγκαλύψαι τῶ τῆς ἐφίλης ὀνόμα-
τι βελεσθαι, ὡς ἴοικεν ἀπαγεῖ τῶν ὑμᾶς.
ἐγὼ γὰρ ὅτι καὶ ταῖς παρομοίαις ἀπάσαις τῶν
ἀδύνατων ὀπάσεισθαι κινδυνόλομῳ, ἂν ἀληθῶς
ἀδύνατον ἢ. φανόμεθα γὰρ ἀδύνατων παντὶς ἐ-
πιθυμῆσαντες, εἰ μὴ ἀπόφασις ἄλλως καὶ ἐι-
ρωναία τις ἢ τὸ πρὸς τῆς θαυμαστῆς εἰρήνης
ἀδέμῳ. ἔπειτ' εἰ καὶ καθάπαξ ἀδύνατων ἢ,
καὶ μηδὲν τι πῶστων πεσπαχῆς ὅπως ἐμῆλλο-
μῳ ἀπείναι, ἔχ ὀρῶ τῆς ἐκ τ' τῶλλα πρᾶτ-
τεῖν ἀφίλειαν, ἰσως ἂν αὐτὰ μὲ τῶ τῆς ἐνω-
σιως τιμῶν ὀνόματι. εἰ γὰρ διὰ φιλίαν
ἀπῶς ἢ κοινῶν ἢ χορηγίαν χρημάτων ἢ
κατὰ τῶν πολεμῶν σοηθεῖαν ἢ βεβαίωσιν τῶν
ὀταδῆτων· πρᾶγματων πρόπρον κλονημῶν,
ἢ τῶν πρῶτων τινὰ ἀποστηροῦσθαι αὐτ' ἐπιθυ-
μῆμαμῳ, ἔυλογον ἂν εἴη τῶν γῶν ἀπολαῦ-
σαι βελεσθαι τῶς τ' μεγίστων διαμαρτυρίας,
καὶ τῆς μῶν εἰρήνης ἢ πτυχηστῆς ἀλγῶν,
ταῖς δ' ἐκ τῶν ἄλλων πρᾶγματων ἀφίλειαις
τῆς ἐκείδων λύπη ἀμνηστῆ παραμυθεσθαι.
εἰ δ' ἔνωσιν ἐκκλησιῶν καὶ εἰρήνῳ τῶντα καλέ-
σασμῳ, ὁπωσὲρ εἰ τις ἐν ψύχει τὸ ταῖς χίρσι
βαλλεσθαι καὶ τῶς ὄμβροισ. διότι τῆς αὐτῶ
καρῆχει χρῆματα, θερμαίνεσθαι λέγει, ἔκ
οἶδα τίς ὑπὲρ ταύτης εἰρήνης θῶν βελεσθαι-
ται· καὶ τῶ πρᾶγματι ἐπὶ τῶς ἀποτίρας ἀμ-
φιβολίας ἰσάμῳ ἔ κείδοντα σκυθρωπάζειν
ἀφίεις, πῶνομα τῆς εἰρήνης ἀθυμίας ληψε-
ται ἀπόφασιν, καὶ νομῆται τῶν ἐλπισθῆν-
των τυχεῖν. ὡς τῶ μῶν μηδὲ πρὸς ἄλλο τι
καθάπαξ ἰδέσθαι, ἢ τῆς τῶν ἀμνηστῆ ἐπι-
θυμίας ἀισχίτη ἀπόσει μόνον· τὸ δ' ἔνωσιν
ἐπανόντους κομίζεσθαι ὕδιν ἔχουσαν πλείον τ' ἀπό-
σθαι διαφορᾶς, καὶ τῶ ταύτης ἐμπανηυρίζειν
ὀνόματι, δαίτηρας καὶ χεῖρον· ἀπάτης ἐχει
κατηγορίαν, καὶ τῶ ἀφίεις αὐτῶς ὑφ' αὐτῶν
ἐκαπατωμῶν ἔ τῶς ἄλλως θίλειν ἐκαπατῶν.
οὐ μῶν ἀλλ' ὅπερ ἠγῶμαι μόνον ἀρῆσειν ἀπὸς
τῶς ἐκῶσα ἀντιτιθέμεν, τῶλλα πάντα ἀφίεις,
καὶ βελεσθαι· ἢ δὲ ταῖς τῶν λόγων, τῶ τῶ
λομαι λέγειν.

Αδύνατον ἔσιν, ἀδύνατον, ὧν πατέρες σθε-
σμοί,

σμοι, τὴν ἐπιπέλω ἐκείνῳ ἀδυνατοῦ εἶναι, εἴπερ
 τὸ πολλὰς γρηγορήσων ἰδέει ἀδυνατοῦ λι-
 γει. ταυτὴ δ' ἐνοσις ἐπιπέλω πειραταί ἦδη
 ἔχεις ἡμεῖς ἡμεῖς διαπραξαμένων συνόδων
 ὑδεμίας κατ' ἰδίαν ἰλαίως ἐστὶ δυσχερῆ μὴ
 τὴν ἔτιαν εἰποιμ' ἂν εἶναι· ἀλλὰ μεγίστω τε
 ἔ ποθενοτάτων, ἔ ἂ τις ἂν ἀπὸ ζήτητο παν-
 τη νικῶσαν, ἔ πολλῶν ὑμῖν ἐνοσιων αἰτίαν
 ἡμσομῶν, ἔ ὑπὲρ ἧς ἀποδημίας μακρὰι ἔ
 πόνοι ἔ κίνδυνοι ἔ χρεῖματα ἔ πάντα δὴ τὰ
 πικρὰ καταπεφρόνηται· ἔ δυσχερῆ μὴ ὁμοίως
 φασείσαν ἔ τὰς ἀλλαις συνόδοις, ἀλλ' ὁμοῦ
 ἐκ ἀπίστων διὰ τὴν ποθῆσαι ταύτων καὶ
 καταπραξαδαί ἄρος Θεοῦ. εἰ δὲ τις ἀδυνατοῦ
 τὸ πολλῶν δυσκολίαν ἔχοντα λέγει, ἔ δὲ τὴ-
 τῶ ἀποσίγειν. ἔ δὲ τὸ μίαν τινὰ τὴν ἀλη-
 θη τῆς ἡμεῖς ἀποκρίσεων συμπεριναδαί δοξάν,
 ἔ ταῦσαι πᾶσι ἐκκλησίαν Θεοῦ τῆς ἑπι-
 κήτων ἀμοιγροῦσαν, ἔ ἄρος ἑαυτῶν σχιζο-
 μῶν, ἐκ ὅπως ἀδυνατων, ἀλλ' εἴπερ ἀλλοσι
 ποτε ἔ καὶ ἔχεις, δὴλον αὐτῶν τὴν γε
 ἀνὰ πάθος λογιζομένων. εἰ μὴ γὰρ ἐκ τῶ
 ἡμῖν ἐκ τῆς ὁμολογουμένων πολλὰ ἄρος τῶ
 τῆς ἡμεῖς ζητουμένων ἔλαειν ἔξιστιν, ἀλλ' ἰδέει
 ἡμεῖς ἔκω φανωθέντων ἔκτος ἡμῶν γίνεσθαι,
 καθάπερ σοχαζομένους τῆς ὑπεροῦς ἀληθείας·
 ἔ εἰ κακοῖς τισιν ἡμετέροις ἐκ τῶ λήσῃ καὶ
 ἀμοιροβήσῃ, ἔ ἔκω ἂν τῶ παντάσῃ δι-
 σχεῖς, τὸ μάστιγα τῆ πείσει συμβαῖνον καὶ
 μὴδὰμ ἀποσις ἀμῶν ἐκλεξαμένους, ὡς ἀλη-
 θεῖται ἑαυτῶ ἀποσις εἶναι· εἰκός δ' ἔ τινες
 ἔδοιαζον ἔ τὸς ἀνθρώπων φυλάττεσθαι λο-
 γισμῶς ὡς ἐπισφαλῆς, ἢ μὴδὲ συμφωτῆν ἀλ-
 λήλοισ ἰθίλειν, τὴν ἑαυτῶ ὑπολήψεις ἐκάστος
 διαφυλάττοντας. ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς εἰς ταῦτα φερόν-
 των πλήρης μὲν ἢ θεῖα γραφή, γέμισσι δὲ ἔ
 ἀγίων οἱ λόγοι, ἔ τὸς πλείους διαρρηθῶν πε-
 ρὶ ταῦτων λήσῃς ἰδοὶ τις ἂν, καθάπερ ἐπι-
 τῆς δικασίας ἡμῖν ἡμεῖς ἀμοιροβήσῃων καθη-
 μένους, ἔ χαλεπὸν ἐστὶν ἀεὶδμεῖν ὅποσα Γραι-
 κοῖ ἔ Λατίνοι συμφωτοχῶτες ἐκείθεν ὑπὲρ τῆς
 ἰδίας ἑκατέροι δόξῃς ἀποσις, τὴν χαλε-
 πὸν, τὸ μὲν τῆς γραφῆς ὡς ἂν εἰν δέσμων
 ἔ ἀποσις ἑκλεξαμένους, μᾶλλον δὲ τὴν ἐ-
 κλεξαμένους ἀεὶσα περὶδόμενους, τὴν δ' ἀγίως
 ἀλλήλοισ συμφωτῆν, καὶ τὴν μὲν ἑκάστος
 τὴν πλείοσι, τὴν δὲ σιγήσαντας τὴν εἰπέσι,
 τὴν δ' ἀρχαιότητι διαφέρουσιν τὴν ὑτέρως, τὴν
 δὲ σαφῆς ὁμιλήσῃ τὴν ἀσαφῆς τὴν τῶ λόγῳ
 χρῆσῃς ἀποσις, ὅπερ καὶ τὴ πολι-
 κῶν ζητημάτων ἀξίωσι οἱ νόμοι, καὶ ὁ καὶ
 αὐτῶ οἰμαί ποιῆσαι ἄρος ἑαυτῶ, εἴπερ οἶοντ'
 τῶ εἰς τῆν συμφωτῆν τὴν ἀλλήλων ἐπι-
 σκίψασθαι γνώμας, ἔκω δὲ καὶ ἡμῶς ἀλλή-
 λοισ συμφωτῆν, καὶ ταῦσαι τὴν ἡμῖν
 πόλιμον ἐπὶ τὴν τῆς ἐπιπέλω διδασκαλῆς δια-
 βιβάζοντας; ἔκω γὰρ ἂν ἡμεῖς σαφῆς ἀμῶ
 συμφωτῆν, τὴν ἐκείτων ἐκλεξαμένους ῥήσεις, ἀ-
 δυνάτων μὴ κακῶς τὸ καθ' ἡμῶς κοινῶς
 ποιῆσθαι τῆς σαφῆς. ταῦτ' ὑδεμίας ἔχει δι-
 χείριαν, εἰ μὴ μόνοις τὴν φιλοσοφῆν ἐυλο-
 μένοις, ἔ τὴν ἰδίαν μὲν ἀποσις φυλάτ-

di patres, pacem illam esse impossi-
 bilem, si quod sepe factum est, nemo di-
 cit impossibile: talis vero unio septies
 jam peracta est; & nulla vos illarum
 synodorum, per quas ea toties confecta
 est, ulla estis ex parte inferiores: esse
 vero illam perquam difficilem non ne-
 gaverim; verum & maximam & opta-
 tissimam, & vincentem omnia que quis
 deprecetur, multisque vos coronis redi-
 mituram, & pro qua longæ peregrina-
 tiones, & labores, & pericula, & pec-
 cunia, & hujusmodi omnia pro nihilo
 sunt habitæ: nam & aliis conciliis ea
 visa est pariter ardua, nec tamen pro-
 pterea desisterunt ab exoptanda illa, &
 per Dei opem perficienda. Si quis vero
 impossibilia vocat, quæ magnam habent
 difficultatem, audiendus non est. Quod
 vero unam certam & veram de propo-
 sita materia definire sententiam, & tan-
 ta ambiguitate ac intestino schismate li-
 berare Dei ecclesiam, non modo non
 impossibile, sed si quando alias, nunc
 etiam facile sit, per se patet his, qui
 nullo affectu preoccupati judicant. Si
 enim ex illis quæ receptæ sunt, non
 possemus asserere multa ad præsentem
 C disquisitionem, sed oporteret rerum ad-
 huc ignotarum nos fieri inventores, ve-
 luti per conjecturas veritatem, quæ vi-
 res nature superat, inquirentes; aut si
 nonnisi nostro incommodo dirimi posset
 hæc controversia, nec ita quidem esset
 omnino arduum eligere, quod maxime
 cum fide congruit, & nulla ratione cum
 ea pugnet; illique ut veriori adherere:
 essent vero fortasse, qui dubitarent; &
 humanarum cogitationum non satis tuto
 judicio diffiderent; aut consentire eum
 alteris nollent, suis quique contenti o-
 pinionibus. At cum plena sit sacra scri-
 ptura sententiis ad hoc spectantibus, &
 sanctorum libri iisdem scateant; pluri-
 mosque de hac materia tam aperte quis
 differere videat, ac si data opera nobis
 judices controversiarum sederent: nec
 facile sit enumerare, quæ multa Græci
 ac Latini pro sua utriusque sententiæ ex
 illis collecta proferant, quis difficile di-
 cat, scripturæ quidem dicta interpreta-
 ri, ut æquum est, utque decet, imo
 vero optimis eorum interpretibus acquie-
 scere, sanctos vero inter se conciliare;
 & pauciores quidem ad plures, & eos
 qui nihil dixerunt ad eos qui rem ex-
 presserunt, & posteriores ad antiquiores
 & obscurius rem involventes ad clare
 locutos adjungere, quod leges etiam in
 civilibus questionibus fieri jubent, quod-
 que vel ipsi, arbitrator, sancti inter se fa-
 cerent, si fieri posset ut unum in locum
 convenientes alterius examinarent sen-
 tentiam, atque ita nos quoque in unam
 convenire sententiam, ac desinere bel-
 lum nostrum transferre in pacis docto-
 res? Quamdiu enim ipsi contrarias ha-
 bebimus sententiæ, dicta illorum pro se
 quisque asserentes, fieri non potest, quin
 faciamus & illos, quantum in nobis
 est, pugnæ hujus participes. Hæc nul-
 lam habent difficultatem, nisi tantum
 penæ

o Forte de
ca. 17. H.

penes illos ; qui contendendi voluntatem habent ; & suas quidem retinent anticipatas opiniones , nihil vero penitus admittunt ex iis , per quae licet veritatem assequi ; quos æquum est despici a veritatis studiosis . Nam licet hæc essent prorsus difficilia , & nunquam ante nos ab aliis enixe quaesita & ad exitum perducta ; certe tamen alienum est a ratione desperare auxilium Spiritus , a cuius potentia vel ea , quæ re vera nobis impossibilia sunt , longe superantur : sed credere oportet illum laborum ac periculorum , quæ passi estis , commiseratione permotum , & vehemens in vobis desiderium veritatis approbantem , sui quoque favoris , quæ sint satis , momenta daturum . Quamquam e contrario , si ad manum & facillima non essent , ab eo speranda est facultas rem præclare agendi , sine quo effecti nihil potest . Illius ergo sit opus , at simul & quod maxime conducit , eligatis ; atque idem minimo negotio peragatis .

Αἰτεσι , δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀληθείας τυ-
 χεῖν, τίτων ὁδὸν ὄλας ἀποσταμίτοις· ὧ κατα-
 φροσῶν τὰς τῆς ἀληθείας ἐπιθυμουμένους πείρω-
 κε δίκην. ἀλλ' εἰ καὶ δυσχερὴ τούτ' ἡμῖν ἀν-
 ταρξ, καὶ μὴδὲ ποτε πρὸ ἡμῶν ἴτιρος μὴτε
 σπουδαδίτου μὴτ' ἀποδίτου, τίτωγ παρὰ τὴ
 πιδματὸς συμμαχίαν ἢ ἄλογον ἀπειλί-
 ζεν, ὅ καὶ τῆς ὡς ἀληθῶς ἡμῖν ἀδυνα-
 τῶν ὑπερβάλλουσα ἀπόστασις δύναμις· ἀλλὰ πι-
 σθεσ ἐκεῖνο τῆς πόρῶν ὁμᾶς καὶ τῆς κενδύων
 ὧν ὑπέστη κατεκτίσαν, καὶ τὴν σφοδρῶν ἐν ὑ-
 μῖν τῆς ἀληθείας πόθον ἀποδιξάμενοι, ἀρκῶ-
 σαν παρ' ἑαυτῶ ἀποδίσειν ῥοπήν· εἰ γὰρ
 ποιαντίων μὴ ἀποχερότατα ἡμῶν, ἐκεῖθεν τίτ'
 τῶ καταρδίσειν δύναμις ἐπιζέειν ἀποσῶκεν, ἢ
 χροῖς ὁδὸν ἀπόσιν ἐσίν. αὐτῶ τίτων γίνονται ἄν-
 ἔργον, τὸ, πὲ μάλιστα συνοίσειν ὁμᾶς ἐλπίσαι,
 καὶ ὡς ἐλάχισα πεπονητότας αὐτῶ κατασφάξα-
 σθαι.

